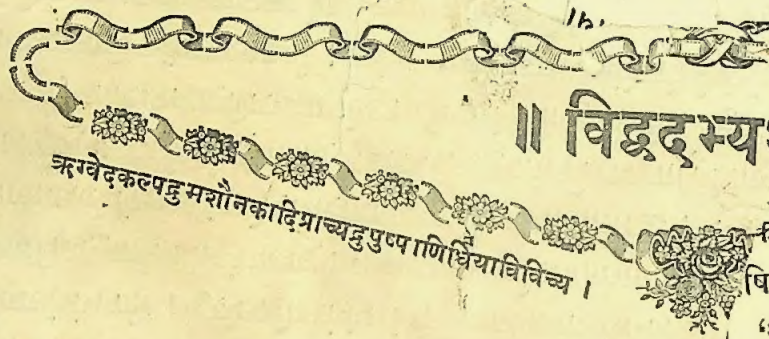

...प्रतियोग...

...वत्वोधनंचुख... । ...: सकलाध्येत्रध्यापकप्रयोजकादिसौकर्यमेत-
...तावच्छेदकत्वम् । प्र... पारा...देवमाणोऽखिलजगन्नायकोविदधातु-
...माणकर्तृकवाक्यत्वादि... ...दमाधायविशोधयंतु ॥ इत्याशास्ते
...लत्वाद्वर्तमानकालवत्... विद्वदेकांतवशंवदः—
...कर्तृकत्वादित्यनुमानेनापौ...
...षिपर्यंताःस्मर्तारोऽस्यनकारक... वा. ल पूर्वकशीकरः ।
'अग्नेर्ऋग्वेदः' इत्यादिश्रुतिरप्या... ...रुषेयत्वसिद्धेश्च
...वचसजातीयप्रागभावसमव्याप्तसजातीय...पुस्तकमे... ॥' इतिस्मृ...
... । अतोऽपौरुषेयावेदाइतिसिद्धंवेदानांस्वतःप्रामा... ...ग्निनाज्ञापितइ
...तव्यः । अत्रस्वाध्यायत्वं स्वशाखात्वम् । तत्र स्वत्वंच... ...ध्वंसव
...स्वाध्यायशब्दः । तेनाध्ययनानुष्ठानयोः स्वपरंपरापरिगृही... ...पाद्यदत्त ।
...विधीनां प्रवृत्तिजनकप्रवर्तना... , अर्थव... ...कलय्यमुद्रितमासीत्
...णचपुनःसंशोध्यप्रकाशितोऽयंग्रंथइतिशम् ।

॥ विद्वदभ्यश...

ऋग्वेदकल्पद्रुमशौनकादिप्राच्यद्रुपुष्पाणिधियाविविच्य ।

वेदप्रास्ता...

श्रीः ॥ प्रणम्यवेदपुरुषंवेदज्ञान्पारिकांक्षिणः ॥

ननु कोऽयंवेदोनाम । कथंवातस्यापौरुषेयत्वेनप्रामाण्यम् । के...
प्रवृत्तिः । अत्रोच्यते—इष्टप्राप्त्यनिष्टपरिहारयोरलौकिकमुपायंम् ।
...ानस्यस्रक्चंदनवनितादेरिष्टप्राप्तिहेतुत्वमौषधादेरनिष्टपरि...

त्वमनुमानगम्यम् । एवंतर्हि भाविजन्मगतमप्यनुमानग
ंजभक्षणवर्जनादिरनिष्टपरिहारहेतुरित्यमुमर्थं वेदव्या
ोपायबोधकोवेदइतिलक्षणस्यनातिव्याप्तिः । अतए
वेदता ॥' इति । सएवोपायो वेदस्यविषयः तद्बोधएव प्र

ऋक्सं.

॥ २ ॥

अथवेदानामपौरुषेयत्वेनस्वतःप्रामाण्यमनूद्यते—

वाक्यार्थप्रमितेश्चवाक्यजन्यतयाविधीनांप्रामाण्यं, तथ
पौरुषेयत्वंसंभवति । पुरुषेचदोषसंबंधसंभावनयानप्रामा
भारतवदित्यनुमानेनपौरुषेयत्वम् । नचसामान्यधर्मस्यप्रा
त्वस्यातादृशत्वेपिइदानींतनवेदत्वादीनांतदवच्छेदकतयाना
गितावच्छेदकं कार्यधर्मवृत्तित्वात् घटत्ववदित्यनुमानेनवे
समाख्या, बर्बरःप्रावाहणिरकामयतेत्याद्यनित्यसंयोगोप्यु
संभवाव्यासादिवदीश्वरएवकर्ता । एवंच 'त्रयोवेदाअ
मितिचेत् । न । उक्तानुमानस्य वेदत्वंनप्रागभावप्रति

विशिष्टार्थस्मरणं, **नाम्नां** कर्मभेदो गुणफलोपबंधः संकल्पलाघवंच, **साम्नामक्षरा**
लौकिकफलककर्मप्रवृत्तिजनकशरीरव्यतिरिक्तजीवात्मज्ञानं, क्रमज्ञानादिच यथेष्टम्
शिक्षायाः स्वरादिनिश्चयद्वारा, **कल्पस्य** शाखांतरसंदिग्धविध्युपसंहारद्वारा-न्यायलब्धार्थतात्पर्य
ज्ञानद्वारा, **निरुक्तनिघण्ट्वोर्वै**दिकशब्दज्ञानद्वारा, **छंदसां** वैदिकवाक्यपरिमाणद्वारा, **ज्यौतिषस्य**
नद्वारा, अधीतवेदजन्यार्थज्ञानोपयोगित्वात्सिद्धं सांगोवेदोऽध्येयोनुष्ठेयानितदुदितानिकर्माणी
भ्यर्हितत्वात्तदंतर्गतशाकलसंहितामधिकृत्याध्ययनाध्यापनस्वाहाकाराद्युपकर्त्रीयंभूयादितिनैव
नादिसंस्करणाय । योजितानिचर्षिदैवतच्छंदांसिआमूलांतंतत्तत्सूक्तपत्राधःप्रदेशेषु()धनुश्चि
यमंतेतत्तदंतर्गतदेवतात्यागाःसूक्तपक्षेणभेदपक्षेणचदर्शिताः । तथाऋग्वेदकल्पद्रुमादिग्रंथेभ
गाद्यपि प्रस्तावनाव्यवहितत्वेनसंग्रथितमत्र । अंतेशाकलसंहितावर्तिनामृचामकारादिवर्ण
तिपुस्तकंयावच्छेमुषिपरिष्कृत्यसंशोधितम् । स्वाहाशब्दयोगेऋगंतस्वरस्योदात्तानुदात्तस्व
चिह्नं *एतादृशंचस्वरितचिह्नंकल्पितंतंत्रतंत्र । तेनैतादृशचिह्नद्वयहीनाःके
वेकैवरेखेतिकल्पितास्त्यत्रपरिपाटी । एवंविहितेष्यत्यंतश्रमपुरःसरंशो

-24

सारस्पृहयालुभिः परिशीलितमरालचातुरीकैर्विपश्चिद्वरैरुपेक्ष्यमाणं कृतशोधनंचाशासानः सकलाध्येत्रध्यापकप्रयोजकादिसौकर्यमेत-द्ग्रंथात्संभावयन्गुणिजनचक्षुर्घंटापथगामितयैवसार्थकतांमन्यमानोगुणिजनपरितोषमेवैतद्व्यापारादेवमाणोऽखिलजगन्नायकोविदधातु-प्रमाणसिद्धांतविरुद्धमत्रयत्किंचनाभून्मतिमांद्यदोषात् । मात्सर्यमुत्सार्यतदार्यचित्ताःप्रसादमाधायविशोधयंतु ॥ इत्याशास्ते

विद्वदेकांतवशंवदः—

वा. ह. पूर्वकीकरः ।

रुषेयत्वसिद्धेश्च

अत्रादर्शपुस्तकदातृनिर्देशः ।

१ वे ॥ शा ॥ सं ॥ गणेशभट्टआठल्ये आलीबागइत्येतैर्दत्तंमहतापरिश्रमेणतैरेवनिर्मितंस्वाहाकारपुस्तकमे ः ॥' इतिस्मृ

२ वे ॥ शा ॥ सं ॥ आत्मारामभटजी अळवणी सावंतवाडीइत्येतैर्दत्तंस्वीयसंग्रहस्थंकाशीस्थजड्येप्रणीतं । मिनाज्ञापितइ

३ वे ॥ शा ॥ सं ॥ रामचंद्र(बाबा)पाध्ये गुर्जरभालावलीइत्येतैः महामहोपाध्यायगोपालोपाध्यायप्रणीतंसंपाद्यदत्तं । ध्वंसव

४ वे ॥ शा ॥ सं ॥ बाबुरामचंद्रदीक्षितजडेबनारसइत्येतैःप्रहितऋग्वेदकल्पद्रुमादिकोशान्शौनकीयांश्चाकलय्यमुद्रितमासीत्

तच्चद्वैतीयीकेऽस्मिन्संस्करणे—

तदंतर्वर्तिमंत्रभागं वे ॥ रा ॥ गणेशभटजीआठल्येइत्येतेषांसाहाय्येनसर्वानुक्रमभाष्येणचपुनःसंशोध्यप्रकाशितोऽयंग्रंथइतिशम् ।

संहिताहोमेप्रमाणम् । तत्रादौसंहिताहोमेप्रमाणंफलंचप्रायश्चित्तप्रकरणेबृहदाश्वलायनस्मृतौ–'श्रौताग्निरपिस्मार्ताग्नौप्रायश्चित्ताहुतीर्हुनेत् । संहितागणकूष्मांडपावमान्यादिभिर्द्विजः॥स्मार्ताभावेतुकृत्वाग्निंकुर्यादुत्तपनीयकमि'ति॥श्रौताग्निरपीत्यपिनास्मार्ताग्निमानपिस्मार्ताग्नौकुर्यादितिप्रतीयते। प्रायश्चित्ताहुतीरित्यनेनपापनिवृत्तिफलकत्वंबोध्यते । उत्तपनीयकोनामआधानसुबोधिन्यां–'दर्भेष्वग्निंसमारोप्यपुनर्दर्भेषुसंयुतं । पुनस्तद्वत्तृतीयोग्निःसएवोत्तपनीयकः'॥ इति । लौकिकमग्निंसंस्कारविशिष्टंकृत्वाकुर्याद्धोममितिशेषः । श्रुतावपि–'यःसमिधायऽआहुतीयोवेदेनददाशमर्तोऽअग्नये । योनमंसास्वध्वरः'॥ इतिमंत्रेस्वातंत्र्येणसंहिताहोमःप्रतीयते । तथाचमंत्रार्थः—अग्नये अग्न्यर्थं । यः मर्तः–मनुष्यः । समिधा–पालाश्यादिसमिदाधानेन । आहुती–आहुत्या आज्यादिसाध्यया । यो वेदेन–संहितया तदंतर्गतसर्वमंत्रकरणकहोमेनच । ददाश–परिचरतीति ॥ यद्यपीयंश्रुतिर्वेदेनेत्यस्यब्रह्मयज्ञाध्ययनेनेत्यर्थकरणेनपाकयज्ञप्रशंसाकरणपरतयायोजिता तथाप्युक्तार्थपरतयापियोजयितुंशक्यते बाधकाभावात्, वेदेनाग्नयेददाशेतिसमभिव्याहृतपदस्वारस्याच्चअथचश्रुतीनांविश्वतोमुखत्वात् । तेनोक्तार्थतात्पर्यनिर्णायिकापूर्वोदाहृताश्वलायनस्मृतिरप्यनुगृहीताभवति । एतच्छ्रुतिविहितसमिदाधानाद्युक्तकर्मफलं'तस्येदर्वंत'इत्यग्रिमश्रुतौस्फुटं । तथाहि—'तस्येदर्वंतोरंहयंतऽआशवस्तस्यद्युम्नितंमंयशः । नतमंहोदेवकृतंकुतश्चननमर्त्यकृतंनशत्' ॥ इति । मंत्रार्थः—तस्यैव आशवः–शीघ्रगंतारः । अर्वंतः–अश्वाः । रंहयंते–वेगंकुर्वंति । शत्रून्प्रसहंतइत्यर्थः । तस्यैवद्युम्नितमंयशः–दीप्ततमाकीर्तिश्चभवति । अपिच । तं देवकृतं–देवेपुविहिताकरणेनयत्कृतं । अंहः–पापं । कुतश्चन–कस्मादपिहेतोः । ननशत्–नव्याप्नोति । अशत् नशत्

इतितन्नाम । नचमर्त्यकृतं—मनुष्येषुहिंसादितन्न । इत्येवंपापक्षयकामेनाग्निशुश्रूषाकार्येत्युक्तंभवति । अत्रापापक्षयकामेनापिसंहिताहोमो विधेयइतियावत् । किंचोपाकर्मांगत्वेनापिसांख्यायनसूत्रे'प्रत्यृचंवेदेनजुहुयादित्यादिनाऽनेकेहोमविधयोऽभिहिताः । तथाचसूत्रं—'अक्षतसक्तूनांधानानांदधिघृतमिश्राणांप्रत्यृचंवेदेनजुहुयादितिहैकआहुःसूक्तानुवाकाद्याभिरितिवाध्यायार्षेयाद्यादिभिरितिमांडूकेयोऽथह-स्माहकौषीतकिरग्निमीळेपुरोहितमित्येकाकुपुंभकस्तदब्रवीदावदंस्त्वंशकुनेगृणानाजमग्निनाधामंतेविश्वंगंतानोयज्ञंयज्ञियायोनःस्वोअरणः प्रतिचक्ष्वविचक्ष्वाग्नेयाहिमरुत्सखायत्तेराजन्छृतंहविरितिब्यृचास्तच्छंयोरावृणीमहइत्येकाहुतशेषाद्धविःप्राश्नंती'ति ॥

एवंपराशरस्मृतौप्रायश्चित्तप्रकरणेद्वितीयाध्यायेपारायणांगत्वेनदशांशहोमोऽभिहितः । तथाहि—'ब्रह्महानरकस्यांतेपांडुकुष्ठीप्रजा-यते । प्रायश्चित्तंप्रकुर्वीतसयत्पातकशांतये ॥ चत्वारःकलशाःकार्याःपंचरत्नसमन्विताः । पंचपल्लवसंयुक्ताःसितवस्त्रेणवेष्टिताः । कषाय-पंचकोपेतानानाविधफलान्विताः।सर्वौषधिसमायुक्ताःस्थाप्याःप्रतिदिशंदिशं ॥ रूप्यमष्टदलंपद्मंमध्यकुंभोपरिन्यसेत् । तस्योपरिन्यसेद्देवं ब्रह्माणंचचतुर्मुखं ॥ पलार्धार्धप्रमाणेनसुवर्णेनविनिर्मितं । अर्चयेत्पुरुषसूक्तेनत्रिकालंप्रतिवासरं ॥ यजमानःशुभैर्गंधैःपुष्पैर्धूपैर्यथाविधि । पूर्वादिकुंभेषुततोब्राह्मणाब्रह्मचारिणः ॥ पाठयेयुःस्वकान्वेदानृग्वेदप्रभृतीन्शनैः । दशांशेनततोहोमोग्रहशांतिपुरःसरः ॥ मध्येकुंडेविधा-तव्योघृताक्तैस्तिलव्रीहिभिः । द्वादशाहमिदंकर्मसमाप्यद्विजपुंगवः ॥ भद्रेपीठेयजमानमभिषिंचेद्यथाविधि । ततोदद्याद्यथाशक्तिगोभूहेम-तिलादिकं ॥ ब्राह्मणेभ्यस्ततोदेयमाचार्यायययथाविधि । आदित्यावसवोरुद्राविश्वेदेवामरुद्गणाः ॥ प्रीताःसर्वेव्यपोहंतुममपापंसुदारुणं । इत्युदीर्यमुहुर्भक्त्यातमाचार्यंक्षमापयेत् ॥ एवंविधानेविहितेश्वेतकुष्ठंविनश्यति' ॥ इति ॥ यद्यपिरुद्रकल्पद्रुमेलिखितकालिकापुराणे—

'जपाद्दशांशतोहोमस्तथाहोमात्तुतर्पणं । तर्पणस्यदशांशेनमार्जनंकथितंकिल ॥ मार्जनस्यदशांशेनब्राह्मणानपिभोजयेत् ॥ जपोर्चापूर्वकोहोमस्तर्पणंचाभिषेचनं ॥ भूदेवपूजनंपंचप्रकारोक्तापुरस्क्रियेति ॥ होमाशक्तौजपंकुर्याद्धोमसंख्याचतुर्गुणं । एवंकृतेतुमंत्रस्यजायतेसिद्धिरुत्तमा' ॥ इतिवचनैःपुरश्चरणांगजपसामान्यदशांशहोमःकर्तव्यइतिप्रतीयते तथापि—'पाठयेयुःस्वकान्वेदानृग्वेदप्रभृतीन्शनैः । दशांशेन ततोहोमोग्रहशांतिपुरःसरः' ॥ इतिप्रकृतप्रायश्चित्तप्रकरणस्थस्मृतिवचनेनविशिष्यदशांशहोमस्यविहितत्वादशांशहोमोविधेयः । तत्संभवश्चदशावृत्तिपारायणेष्वेवैकावृत्तिरूपदशांशेनेतिफलितम् ॥ केचित्तुमहार्णवादिग्रंथेषु'रूपरुद्रजपांशेषोडशधामंत्रविभागपक्षेष्वाद्यमंत्रैराद्यंतमंत्रैर्वादशांशसंख्यापूरणवदेकसंख्याकादिपारायणपक्षेप्याद्यादिमंत्रैस्तद्दशांशसंख्यापूरणीया । एवंकल्पनायांतत्रयन्मूलंतदेवान्वेषणीयमि'तिवदंति । महार्णवेतु 'चतुर्षुब्राह्मणेषुऋग्वेदप्रभृतिमंत्रब्राह्मणात्मकवेदचतुष्टयपारायणंकुर्वत्सुप्रतिदिनंपठितवेदभागदशांशसंख्ययाव्याहृतिभिर्होमःकार्य'इत्युक्तं । कैश्चित्तुसंहिताहोमांशेसाधकतयोपन्यस्तानिऋग्विधानस्थानि—'एषाहिसंहितावेदैःसर्वब्रह्ममयी निचृत् । उग्रेणतपसादृष्टाविश्वामित्रेणधीमता ॥ होमांश्चजपयज्ञांश्चनित्यंकुर्वीतवैतया' इत्यादीनिवचनानितान्युपक्रमोपसंहाराभ्यांगायत्रीमंत्रहोमपराण्येवनतुसंहिताहोमपराणि । कृत्स्नसंहितायाविश्वामित्रदृष्टत्वेनकाप्यनुपलंभात्गायत्र्यास्तदृष्टत्वाच्च निचृदितिविशेषणस्यसकलसंहितायामसंभवात् न्यूनाक्षरत्वेनगायत्र्यंशएवतत्संभवाच्च वेदैश्चतुर्भिर्वेदैःसंहितासम्यग्धृतेतिस्मृत्यक्षरार्थः । एवंचसंहितेतिपदश्रवणमात्रेणकृत्स्नसंहिताहोमपरतयापूर्वोक्तवचनानियोजयतांप्रमादएवेतिसुधियोविभावयंतु ॥ इतिऋग्वेदकल्पद्रुमः ॥ ॥

१ पुरस्क्रिया—पुरश्चरणम् ।

NO 121

प्रासंगिकविविधविषयनिर्णयसंग्रहः ।

मंत्रर्षिनिर्णयः। 'ऋषिदैवतच्छंदांस्यनुक्रमिष्याम'इतिसर्वानुक्रमपरिभाषायामृषीणांप्रथमनिर्देशात्तदुल्लिख्यते । ननुमंत्रब्राह्मणयोर्वेदाभिधेयत्वात्सर्वानुक्रमण्यां'नह्येतज्ज्ञानमृते' इत्यादिज्ञानस्यमंत्रादावेवावश्यकत्ववोधनादैतरेयब्राह्मणेमंत्रभागसत्त्वेपितत्प्रतीकोपादानेनर्ष्यादिकथनस्याकरणाच्चात्रनैवर्ष्यादिज्ञानस्योपयोगइतिचेन्न सर्वानुक्रमण्यांब्राह्मणांतर्गतमंत्राणामृष्याद्यकथनेपि 'अज्ञातर्ष्यादिकोमंत्रोदोषावहइतिश्रुतिः' इतिकल्पसारोक्त्या बृहद्देवतायां 'सौर्याणिचैवसामानिसर्वाणिब्राह्मणानिचे'त्यनेनदेवतोक्त्याच छंदस्तुस्वरूपसिद्धत्वेनचर्ष्यादिज्ञानस्यावश्यकत्वात् ब्राह्मणस्यानेकभागघटितत्वेनमंत्रभागस्यापितदंतर्भूतत्वात् तत्रर्ष्यादिज्ञानस्योपयोगः । 'मंत्रातिरिक्तं ब्राह्मण'मितिभेदव्यवहारस्तुसमुदायनिबंधनइत्यदोषात् एवंबृहद्देवतायां 'सर्वाणिब्राह्मणानी'तिसामान्योक्त्यामंत्रातिरिक्तब्राह्मणस्यापिसूर्यदेवताकत्वंसिद्धम् । ऋषिस्तुतद्द्रष्टृत्वादैतरेयउक्तप्रायएव । छंदस्तुलक्षणाक्रांतेतदेव । अनाक्रांतेतु 'अत्रानुक्तंगाथे'तिसूत्रात्गाथैवेति । मंत्रविषयेतुविनियोजकवाक्यानुरोधेनदेवताकल्पनीयैव । तदुक्तं निरुक्तोत्तरषट्केप्रथमाध्यायचतुर्थखंडे–'तद्येनादिष्टदेवतामंत्रास्तेषु देवतोपपरीक्षायदेवतःसयज्ञोवायज्ञांगंवातद्देवताभवंत्यथान्यत्रयज्ञात्प्राजापत्यइतियाज्ञिका–नाराशंस्यइतिनैरुक्ता–अपिवासाकामदेवता स्यात्–प्रायोदेवतावाऽस्तिह्याचारोबहुलंलोके देवदेवत्य–मतिथिदेवत्यं–पितृदेवत्ययंदैवतोमंत्र'इति । एतदर्थस्तद्भाष्यादवगंतव्यः । अत्रापिसंदेहेतु 'अनिरुक्तोवैप्रजापति'रितिब्राह्मणात्,–'मंत्रेषुह्यनिरुक्तेषुदेवतांकर्मतोवदेत् । मंत्रतःकर्मतश्चैवप्रजापतिरसंभवे' इतिबृहद्देवतास्थवचनाच्च प्रजापतिरेवेतिसिद्धमिष्टम् ॥ ॥ विशेषरूपेणर्ष्यादीनामज्ञानेऽनुकल्पमाहकल्पसारः–'ऋष्यादीनामविज्ञानेवाम-

देवादिकानृषीन् । गायत्र्यादीनिच्छंदांसिविष्णुंदेवंचसंस्मरेदि'ति । तत्रऋषिज्ञानप्राथम्येउदाहरिष्यमाणसर्ववाक्यसंप्रतिपत्तेर्नास्त्येव-
संशयः । तत्रसूक्तविशेषेसर्वानुक्रमणीव्याख्यातृवचनद्वैधेनर्षीणामनियमेप्राप्तेतन्निर्णयःक्रियते—'प्रतआशव' इतिसूक्ते 'प्रतेष्टाचत्वारिंश-
दृषिगणादशर्चाअकृष्टामाषाःप्रथमे—सिकतानिवावरीद्वितीये—पृश्नयोजास्तृतीयेत्रयश्चतुर्थे' इत्यत्रचतुर्थेदशर्चेपूर्वोक्ताऋषिगणास्त्रयइति-
योजना । आर्षानुक्रमण्यां—'प्रतेहिसूक्तंप्रथमंदशर्चमकृष्टमाषाऋषयोविदुस्ते । निवावरीस्तुसिकताद्वितीयंतृतीयमेतेखलुपृश्नयोजाः । गणा-
स्त्रयोऽमीकथिताश्चतुर्थमेषांतुगोत्रंक्वचिदप्रसिद्धम् । शिष्टासुपंचस्वृषिरत्रिरेवत्वंत्येतृचेगृत्समदःप्रसिद्धः'इत्युक्तत्वात् सर्वानुक्रमभाष्येपि-
त्रयइतिपदच्छेदेनव्याख्यानाच्च । वृत्तिकृतातु अत्रयइतिपदच्छेदंकृत्वाचतुर्थेदशर्चेअत्रयइतिनामानइतिव्याख्यातं तत्तुप्रमाणाभावादु-
पेक्ष्यम् । तथा 'माप्रगामे'तिसूक्तेसर्वानुक्रमण्यां 'पराणिचत्वारिसूक्तान्युक्ताऋषय' इत्युक्तम् । अस्यार्थः—सुबन्धुमित्रा—बंधुःश्रुत-
बंधुर्विप्रबंधुस्त्रयऋषयः । तेगौपायनाएवनलौपायनाः सुबंधोस्तत्कालमृतत्वेनाद्रष्टृत्वात् । अतएव सर्वानुक्रमण्यांच 'गौपायनान्बंध्वा-
दीन्पुरोहितांस्त्यक्त्वान्यौमायाविनौश्रेष्ठतमौमत्वापुरोदधेतमितरेक्रुद्धाअभिचेरुरथतौमायाविनौसुबंधोःप्राणानाचिक्षिपतुरथहास्यभ्रातर-
स्त्रयोमाप्रगामेतिषट्गायत्रंस्वस्त्ययनंजस्त्वा' इति—'माप्रगामेत्युपक्रम्यचतुःसूक्तेष्वतःपरम् । बंध्वाद्याऋषयोज्ञेयागौपायनसुतास्त्रय'
इति । सर्वानुक्रमवृत्तिकारेण—अपरेत्वित्यादिनाचतुर्णांद्रष्टृत्वमुक्तंतन्मूलविरोधादसंगतमितिस्पष्टमेव । तथाचतुर्थाष्टकेप्रथमाध्यायेऽ-
नस्वंतेतिसूक्ते 'अनस्वंताषट्त्रैवृष्णपौरुकुत्स्यौद्वौत्र्यरुणत्रसदस्यूराजानौभारतश्चाश्वमेधोंत्यास्तिस्रोनुष्टुभ'इतिसर्वानुक्रमणी । अस्यार्थः—
षड्ऋचात्मकंसूक्तं एतत्रयंव्यवस्थयाअपश्यत् । तत्रेयंव्यवस्था—आद्यानांतिसृणामित्यध्याहृत्यत्रैवृष्णपौरुकुत्स्यौत्र्यरुणत्रसदस्यूद्वौसंभूय-

द्रष्टारौ अंत्यास्तिस्रइत्यावर्त्य द्वितीयांतत्वेनविपरिणमय्य ताःभारतोश्वमेधोऽपश्यदितियोजना । अंत्यास्तिस्रइत्यपरंप्रथमांतं अनुष्टुभइत्यत्रान्वेतीति । तथाचशौनकः आर्षानुक्रमण्यां–'अनस्वंतेतिसूक्तस्यत्रिवृष्णपुरुकुत्सजौ । त्र्यरुणत्रसदस्यूद्वावश्वमेधश्चभारतः । अंत्यानांतिसृणामासांपूर्वासामितरौसहे'ति । अतएवोभयत्रापिद्वावित्युक्तिरपिचरितार्था । यत्तु तद्वृत्तौ षण्णामपिऋषित्रयमितिव्याख्यातं–यच्च तद्भाष्ये द्वेद्वेऋचौएकैकऋषिक्रमेणापश्यदिति–व्याख्यातं तत्तुस्फुटतरमूलभूतशौनकोक्तऋष्यनुक्रमणीविरोधात् मंत्रलिंगविरोधात् द्वावित्युक्तिविरोधात् इतरौसहेत्युक्तिविरोधाच्चानादेयम् । (ऋ. क.) इतिऋषिनिर्णयः ॥

ऋषिदैवतछंदऊहनिर्णयः । तत्रजपहोमादौप्रयुज्यमानेषुसूक्तर्क्षुपूर्वंदेवतोहःकार्यउतछंदऊहतिविमर्शेसर्वानुक्रमपरिभाषारंभएव—'ऋषिदैवतच्छंदांस्यनुक्रमिष्यामः' इत्यनुक्रमपरिग्रहाद्, बह्वृचगृह्यपरिशिष्टेपि—'अथास्यमंत्राणामृषिदैवतच्छंदांसि' इतितथैवांगीकारात्, तथासांख्यायनसूत्रे–'ऋषेर्यस्ययोयोमंत्रोयद्दैवत्योयच्छंदस्तथातथातंतंमंत्रमनुब्रूयात्' इतिक्रमनिर्देशात्, एवमाधुनिकयाज्ञिकाचाराच्च 'यद्यपिस्यात्स्वयंब्रह्मात्रैलोक्याकर्षणक्षमः । तथापिलौकिकाचारंमनसापिनलंघयेत् ॥' इतिवचनाद्याज्ञिकाचारानुगृहीतदेवताप्राथम्यबोधकवचनानांकर्मकांडविषयेप्राबल्याद्देवतायाःफलदातृत्वेनाभ्यर्हितत्वात्तत्प्राथम्यंयुक्तंमत्वा । तथाश्रौतस्मार्तकर्मकांडोदधिपारदृश्वभिर्भट्टनारायणकौस्तुभकारशांतिरत्नहेमाद्रिपूर्तकमलाकरादिमहानिबंधकारधुरीणैर्लोकोद्दिधीर्षयानेकशःप्रणीतप्रयोग-धर्मशास्त्रादिग्रंथेष्वासेतुहिमालयंप्रथितेषु प्रसंगतःसूक्तमंत्रादिप्रयोगावसरेऋषिदैवतछंदःक्रमेणैवसूक्तादीनांविनियोगादत्रसंहितायामस्माभिरपिसएवक्रमआदृतोऽस्ति ॥ **इमंपक्षंप्राचीनानसहंते**–तेषांमतेछंदःप्राथम्यएवादरः । तथाच**ऋग्वेदकल्पद्रुमे**–छंदःप्राथम्ये 'आर्षेय-

देवादिकानृषीन् । गायत्र्यादीनिच्छंदांसिविष्णुंदेवंचसंस्मरेदि'ति । तत्रऋषिज्ञानप्राथम्येउदाहरिष्यमाणसर्ववाक्यसंप्रतिपत्तेर्नास्त्येव-संशयः । तत्रसूक्तविशेषेसर्वानुक्रमणीव्याख्यातृवचनद्वैधेनर्षीणामनियमेप्राप्तेतन्निर्णयःक्रियते—'प्रतआशव' इतिसूक्ते 'प्रतेष्टाचत्वारिंश-दृषिगणादशर्चाअकृष्टामाषाःप्रथमे—सिकतानिवावरीद्वितीये—पृश्नयोजास्तृतीयेत्रयश्चतुर्थे' इत्यत्रचतुर्थेदशर्चेपूर्वोक्ताऋषिगणास्त्रयइति-योजना । आर्षानुक्रमण्यां—'प्रतेहिसूक्तंप्रथमंदशर्चमकृष्टमाषाऋषयोविदुस्ते । निवावरीस्तुसिकताद्वितीयंतृतीयमेतेखलुपृश्नयोजाः । गणा-स्त्रयोऽमीकथिताश्चतुर्थमेषांतुगोत्रंक्वचिदप्रसिद्धम् । शिष्टासुपंचस्वृषिरत्रिरेवत्वंत्येतृचेगृत्समदःप्रसिद्धः'इत्युक्तत्वात् सर्वानुक्रमभाष्येपि-त्रयइतिपदच्छेदेनव्याख्यानाच्च । वृत्तिकृतातु अत्रयइतिपदच्छेदंकृत्वाचतुर्थेदशर्चेअत्रयइतिनामानइतिव्याख्यातं तत्तुप्रमाणाभावादु-पेक्ष्यम् । तथा 'माप्रगामे'तिसूक्तेसर्वानुक्रमण्यां 'पराणिचत्वारिसूक्तान्युक्ताऋषय' इत्युक्तम् । अस्यार्थः—सुबन्धुमित्रा—बंधुःश्रुत-बंधुर्विप्रबंधुस्त्रयऋषयः । तेगौपायनाएवनलौपायनाः सुबंधोस्तत्कालमृतत्वेनाद्रष्टृत्वात् । अतएव सर्वानुक्रमण्यांच 'गौपायनान्बंध्वा-दीन्पुरोहितांस्त्यक्त्वान्यौमायाविनौश्रेष्ठतमौमत्वापुरोदधेतमितरेक्रुद्धाअभिचेरुरथतौमायाविनौसुबंधोःप्राणानाचिक्षिपतुरथहास्यभ्रातर-स्त्रयोमाप्रगामेतिषट्गायत्रंस्वस्त्ययनंजस्त्वा' इति—'माप्रगामेत्युपक्रम्यचतुःसूक्तेष्वतःपरम् । बंध्वाद्याऋषयोज्ञेयागौपायनसुतास्त्रय' इति । सर्वानुक्रमवृत्तिकारेण—अपरेत्वित्यादिनाचतुर्णांद्रष्टृत्वमुक्तंतन्मूलविरोधादसंगतमितिस्पष्टमेव । तथाचतुर्थाष्टकेप्रथमाध्यायेऽ-नस्वंतेतिसूक्ते 'अनस्वंताषट्त्रैवृष्णपौरुकुत्स्यौद्वौत्र्यरुणत्रसदस्यूराजानौभारतश्चाश्वमेधोंत्यास्तिस्रोनुष्टुभ'इतिसर्वानुक्रमणी । अस्यार्थः—षड्ऋचात्मकंसूक्तं एतत्त्रयंव्यवस्थयाअपश्यत् । तत्रेयंव्यवस्था—आद्यानांतिसृणामित्यध्याहृत्यत्रैवृष्णपौरुकुत्स्यौत्र्यरुणत्रसदस्यूद्वौसंभूय-

द्रष्टारौ अंत्यास्तिस्रइत्यावर्त्य द्वितीयांतत्वेनविपरिणमय्य ताःभारतोश्वमेधोऽपश्यदितियोजना । अंत्यास्तिस्रइत्यपरंप्रथमांतं अनुष्टुभइत्यत्रान्वेतीति । तथाचशौनकः आर्षानुक्रमण्यां–'अनस्वंतेतिसूक्तस्यत्रिवृष्णपुरुकुत्सजौ । त्र्यरुणत्रसदस्यूद्वावश्वमेधश्चभारतः । अंत्यानांतिसृणामासांपूर्वासामितरौसहे'ति । अतएवोभयत्रापिद्वावित्युक्तिरपिचरितार्था । यत्तु तद्वृत्तौ षण्णामपिऋषित्रयमितिव्याख्यातं–यच्च तद्भाष्ये द्वेद्वेऋचौएकैकऋषिक्रमेणापश्यदिति–व्याख्यातं तत्तुस्फुटतरमूलभूतशौनकोक्तऋष्यनुक्रमणीविरोधात् मंत्रलिंगविरोधात् द्वावित्युक्तिविरोधात् इतरौसहेत्युक्तिविरोधाच्चानादेयम् । (ऋ. क.) इतिऋषिनिर्णयः ॥

ऋषिदैवतछंदऊहनिर्णयः । तत्रजपहोमादौप्रयुज्यमानेषुसूक्तर्क्षुपूर्वंदेवतोहःकार्यउतछंदऊहतिविमर्शेसर्वानुक्रमपरिभाषारंभएव—'ऋषिदैवतच्छंदांस्यनुक्रमिष्यामः' इत्यनुक्रमपरिग्रहाद्, बह्वृचगृह्यपरिशिष्टेपि—'अथास्यमंत्राणामृषिदैवतच्छंदांसि' इतितथैवांगीकारात्, तथासांख्यायनसूत्रे–'ऋषेर्यस्ययोयोमंत्रोयद्दैवत्योयच्छंदस्तथातथातंतंमंत्रमनुब्रूयात्' इतिक्रमनिर्देशात्, एवमाधुनिकयाज्ञिकाचाराच्च 'यद्यपिस्यात्स्वयंब्रह्मात्रैलोक्याकर्षणक्षमः । तथापिलौकिकाचारंमनसापिनलंघयेत् ॥' इतिवचनाद्याज्ञिकाचारानुगृहीतदेवताप्राथम्यबोधकवचनानांकर्मकांडविषयेप्राबल्याद्देवतायाःफलदातृत्वेनाभ्यर्हितत्वात्तत्प्राथम्ययुक्तंमत्वा । तथाश्रौतस्मार्तकर्मकांडोदधिपारदृश्वभिर्भट्टनारायणकौस्तुभकारशांतिरत्नहेमाद्रिपूर्तकमलाकरादिमहानिबंधकारधुरीणैर्लोकोद्दिधीर्षयानैकशःप्रणीतप्रयोग-धर्मशास्त्रादिग्रंथेष्वासेतुहिमालयंप्रथितेषु प्रसंगतःसूक्तमंत्रादिप्रयोगावसरेऋषिदैवतछंदःक्रमेणैवसूक्तादीनांविनियोगादत्रसंहितायामस्माभिरपिसएवक्रमआदृतोऽस्ति ॥ इमंपक्षंप्राचीनानसहंते–तेषांमतेछंदःप्राथम्यएवादरः । तथाचऋग्वेदकल्पद्रुमे–छंदःप्राथम्ये 'आर्षेय-

छंदोदैवतवित्' इति सर्वानुक्रमउदाहृतएव। अन्यान्युदाहरिष्यंते।तथाहिनिरुक्तभाष्योदाहृतसामवेदब्राह्मणे—'योहवाअविदितार्षेय-छंदोदैवतब्राह्मणेनमंत्रेणयाजयतिवाध्यापयतिवास्थाणुंवर्च्छतिगर्तेवापात्यतेप्रमीयतेवापापीयान्भवति' इति। अथर्ववेदे—'गणकऋषिः निचृद्गायत्रीछंदः गणपतिर्देवता' इत्यादि। पारिजाते—'आर्षंछंदोदैवतंचविनियोगस्तथैवच। वेदितव्यंप्रयत्नेनब्राह्मणेनविपश्चिता' इति। गोभिलोप्येवमाह—'आयात्वित्यनुवाकस्यवामदेवऋषिःस्मृतः। आनुष्टुभंभवेच्छंदोवाग्देवीदेवतास्मृता' इति। मदनरत्नेकात्यायनः—'आर्षंछंदश्चदैवत्यंविनियोगस्तथैवच। वेदितव्यंप्रयत्नेनब्राह्मणेनविशेषतः' इति। सांख्यायनसूत्रे—'ऋषीञ्छंदांसिदेवताःश्रद्धामेधेच-तर्पयित्वे'ति सर्वत्रछंदःपूर्वमभिहितमितिकृत्वाछंदःप्राथम्यमेवन्याय्यं उदाहृतश्रुतिस्मृतिप्रामाण्यात्,तत्रश्रुतक्रमपरित्यागेबीजाभावात्तासां-क्रमबोधनएवतात्पर्याच्च। तथाबृहद्देवतायां—'नियमोयंजपेहोमेऋषिश्छंदोथदैवतं। अन्यथाचेत्प्रयुंजानस्तत्फलंचात्रहीयते॥ अर्थे-प्सवःखल्वृषयश्छंदोभिर्देवताःपुरा। अभ्यधावन्नितिछंदोमध्येत्वाहुर्मनीषिणः॥ ऋषिंतुप्रथमंब्रूयाच्छंदस्तुतदनंतरं। देवतामथमंत्राणां-कर्मस्वेवमितिश्रुतिः' इति॥ आचार्यखंडेगृह्याधानप्रस्तावे—'ऋषिंछंदोदैवतंचविनियोगमनुक्रमात्। अस्मृत्वार्षादिकंविप्रोजुहुयाद्वा-जपेदपि॥ यजेद्वाध्यापयेद्वापिनलभेत्कर्मणांफलम्' इति। तथा रामवाजपेय्यांगृह्यकारोपि—'ऋषिमादौप्रयुंजीतछंदोमध्येनियोज-येत्। देवतामवसानेचमंत्रज्ञोमंत्रसिद्धय'इति। तथाश्रीवत्सगोत्रभास्करकृतमहारुद्रपद्धत्यांछंदोभाषायां—'वक्तव्यंछंदआदौतुततश्चर्षिःप्र-कीर्तितः। देवताविनियोगश्चतैत्तिरीयकपाठकैः' ॥ आश्वलायनानांतु ऋषिच्छंदोदैवतपूर्वकोविनियोगः। तथाचपरिभाषायां—'आर्षे-यच्छंदोदैवतविद्याजनाध्यापनाभ्यांश्रेयोधिगच्छती'ति॥ तथावेदभाष्यकारैर्माधवाचार्यैरपिऋग्भाष्योपोद्घातांतेऋषिच्छंदोदेवताबि-

चारःकृतः सुरूपकृत्नुमितिसूक्तेतेएवऋषिच्छंदसी इंद्रंपृच्छेतिचतुर्थ्यामृचिलिंगदर्शनादिंद्रोदेवतेतिछंदएवपूर्वमुदाहृतम् । आत्वेतिसूक्तेऋषिच्छंदोदेवताविनियोगाःपूर्ववत् । इत्यादिपुवहुपुस्थलेपुछंदएवपूर्वंधृतम् । निरुक्तभाष्यकारोप्येवमेवाह ॥

अत्रेदंविचार्यते—किंश्रुतिस्मृत्यादीनांद्वैविध्यदर्शनाद्विकल्पः । सोपिशाखाभेदेनकांडभेदेनवाव्यवस्थितउतसर्वत्र । **नतावदाद्यः** । शाखांतरेतैत्तिरीयशाखायांनारायणोपनिषत्सु—'गायत्र्यागायत्रीछंदोविश्वामित्रऋषिःसवितादेवता'इति । **छंदोभाषायां**—'वक्तव्यंछंद आदौतुततश्चर्षिःप्रकीर्तितः । देवताविनियोगश्चतैत्तिरीयकपाठकैः' इतिविशिष्यक्रमबोधकश्रुतिस्मृत्यादिप्रमाणदर्शनेनसंदेहस्यैवाभावात् । **नद्वितीयः** । 'योहवाअविदितार्षेयच्छंदोदैवतब्राह्मणेनमंत्रेणयाजयतिवाध्यापयतिवा' इत्यादिनाकर्मकांडएवर्ष्यादिज्ञानेफलस्य—तदज्ञानेप्रत्यवायस्यचाभिधानात्कांडांतरस्यानुपस्थितेः । **नतृतीयः** । विरुद्धार्थकानांनिरवकाशानांप्रमाणानांषोडशिग्रहणाग्रहणवद्वैकल्पिकत्वस्यवक्तुंशक्यत्वेपिविरुद्धार्थकपदरहितानांप्रकृतेतथावक्तुमशक्यत्वात् । अतश्छंदःप्राथम्यबोधकश्रुत्यादीनांप्रमाणांतराणामपिसंग्राहकत्वपरतया एकवाक्यत्वलाभाच्छंदःप्राथम्यमेवोचितं । सर्वानुक्रमस्थं—'अनुक्रमिष्याम'इत्यंतं सूक्तप्रतीकादीनिप्रदर्शयिष्यामइतिव्याख्येयं । अतएव **सर्वानुक्रमभाष्यकारेणापि** 'एताननुक्रमिष्यामोव्याख्यास्याम'इतिव्याख्यायअनेकार्थत्वाद्धातूनामित्युक्तं । देवतास्मरणमंतेवाकुर्यादितिवह्वृचगृह्यपरिशिष्टवाक्यस्यकेषुचित्पुस्तकेष्वदर्शनात् । केषुचित्तुदेवतास्मरणमेववाकुर्यादितिपाठदर्शनेनतस्यापिदेवताप्राथम्येऽसाधकत्वात् । नचैवंविनिगमनाविरहः देवताप्राथम्यावगत्यविशेषेपिछंदोविषयेहेतुनिर्देशपूर्वकप्रथमादिपदघटितस्मृत्यवधृततात्पर्यकक्रमबोधकोक्तश्रुतेरेवविनिगमकत्वात् । 'श्रुतिस्मृतिविरोधेतुस्मृतेस्त्यागोविधीयते । तथैवलौकिकंवाक्यंस्मृतिबाधेपरित्यजेत्' इतिस्मृत्य-

छंदोदैवतवित्' इति **सर्वानुक्रम**उदाहृतएव। अन्यान्युदाहरिष्यंते।तथाहि**निरुक्तभाष्योदाहृतसामवेदब्राह्मणे**–'योहवाअविदितार्षेय-छंदोदैवतब्राह्मणेनमंत्रेणयाजयतिवाध्यापयतिवास्थाणुंवर्च्छतिगर्तेवापात्यतेप्रमीयतेवापापीयान्भवति' इति। **अथर्ववेदे**–'गणकऋषिः निचृद्गायत्रीछंदः गणपतिर्देवता' इत्यादि। **पारिजाते**–'आर्षंछंदोदैवतंचविनियोगस्तथैवच। वेदितव्यंप्रयत्नेनब्राह्मणेनविपश्चिता' इति। **गोभिलोप्येवमाह**–'आयात्वित्यनुवाकस्यवामदेवऋषिःस्मृतः। आनुष्टुभंभवेच्छंदोवाग्देवीदेवतास्मृता' इति। **मदनरत्नेकात्यायनः**—'आर्षंछंदश्चदैवत्यंविनियोगस्तथैवच। वेदितव्यंप्रयत्नेनब्राह्मणेनविशेषतः' इति। **सांख्यायनसूत्रे**—'ऋषीञ्छंदांसिदेवताःश्रद्धामेधेच-तर्पयित्वे'ति सर्वत्रछंदःपूर्वमभिहितमितिकृत्वाछंदःप्राथम्यमेवन्याय्यं उदाहृतश्रुतिस्मृतिप्रामाण्यात्,तत्रश्रुतक्रमपरित्यागेवीजाभावात्तासां-क्रमबोधनएवतात्पर्याच्च। **तथाबृहद्देवतायां**—'नियमोयंजपेहोमेऋषिश्छंदोथदैवतं। अन्यथाचेत्प्रयुंजानस्तत्फलंचात्रहीयते॥ अर्थे-प्सवःखल्वृषयश्छंदोभिर्देवताःपुरा। अभ्यधावन्नितिछंदोमध्येत्वाहुर्मनीषिणः॥ ऋषिंतुप्रथमंब्रूयाच्छंदस्तुतदनंतरं। देवतामथमंत्राणां-कर्मस्वेवमितिश्रुतिः' इति॥ **आचार्यखंडेगृह्याधानप्रस्तावे**–'ऋषिंछंदोदैवतंचविनियोगमनुक्रमात्। अस्मृत्वार्षादिकंविप्रोजुहुयाद्वा-जपेदपि॥ यजेद्वाध्यापयेद्वापिनलभेत्कर्मणांफलम्' इति। तथा **रामवाजपेय्यांगृह्यकारोपि**–'ऋषिमादौप्रयुंजीतछंदोमध्येनियोज-येत्। देवतामवसानेचमंत्रज्ञोमंत्रसिद्धय'इति। तथाश्रीवत्सगोत्रभास्करकृतमहारुद्रपद्धत्यांछंदोभाषायां–'वक्तव्यंछंदआदौतुततश्चर्षिःप्र-कीर्तितः। देवताविनियोगश्चतैत्तिरीयकपाठकैः'॥ आश्वलायनानांतु ऋषिच्छंदोदैवतपूर्वकोविनियोगः। तथाचपरिभाषायां–'आर्षे-यच्छंदोदैवतविद्याजनाध्यापनाभ्यांश्रेयोधिगच्छती'ति॥ तथावेदभाष्यकारैर्माधवाचार्यैरपिऋग्भाष्योपोद्घातांतेऋषिच्छंदोदेवतावि-

चारःकृतः सुरूपकृदुमितिसूक्तेतेएव ऋषिच्छंदसी इंद्रंपृच्छेतिचतुर्थ्यामृचिलिंगदर्शनादिंद्रोदेवतेतिछंदएवपूर्वमुदाहृतम् । आत्वेतिसूक्तेऋषिच्छंदोदेवताविनियोगाःपूर्ववत् । इत्यादिपुवहुपुस्थलेपुछंदएवपूर्वंधृतम् । निरुक्तभाष्यकारोप्येवमेवाह ॥

अत्रेदंविचार्यते—किंश्रुतिस्मृत्यादीनांद्वैविध्यदर्शनाद्विकल्पः । सोपिशाखाभेदेनकांडभेदेनवाव्यवस्थितउतसर्वत्र । **नतावदाद्यः** । शाखांतरेतैत्तिरीयशाखायांनारायणोपनिषत्सु—'गायत्र्यागायत्रीछंदोविश्वामित्रऋषिःसवितादेवता'इति । **छंदोभाषायां**—'वक्तव्यंछंद आदौतुततश्चर्षिःप्रकीर्तितः । देवताविनियोगश्चतैत्तिरीयकपाठकैः' इतिविशिष्यक्रमबोधकश्रुतिस्मृत्यादिप्रमाणदर्शनेनसंदेहस्यैवाभावात् । **नद्वितीयः** । 'योहवाअविदितार्षेयच्छंदोदैवतब्राह्मणेनमंत्रेणयाजयतिवाध्यापयतिवा' इत्यादिनाकर्मकांडएवर्ष्यादिज्ञानेफलस्य—तदज्ञानेप्रत्यवायस्यचाभिधानात्कांडांतरस्यानुपस्थितेः । **नतृतीयः** । विरुद्धार्थकानांनिरवकाशानांप्रमाणानांषोडशिग्रहणाग्रहणवद्वैकल्पिकत्वस्यवक्तुंशक्यत्वेपिविरुद्धार्थकपदरहितानांप्रकृतेतथावक्तुमशक्यत्वात् । अतश्छंदःप्राथम्यबोधकश्रुत्यादीनांप्रमाणांतराणामपिसंग्राहकत्वपरतया एकवाक्यत्वलाभाच्छंदःप्राथम्यमेवोचितं । सर्वानुक्रमस्थं—'अनुक्रमिष्याम'इत्यंतं सूक्तप्रतीकादीनिप्रदर्शयिष्यामइतिव्याख्येयं । अतएव **सर्वानुक्रमभाष्यकारेणापि** 'एताननुक्रमिष्यामोव्याख्यास्याम'इतिव्याख्यायअनेकार्थत्वाद्धातूनामित्युक्तं । देवतास्मरणमंतेवाकुर्यादितिवह्वृचगृह्यपरिशिष्टवाक्यस्यकेषुचित्पुस्तकेष्वदर्शनात् । केषुचित्तुदेवतास्मरणमेववाकुर्यादितिपाठदर्शनेनतस्यापिदेवताप्राथम्येऽसाधकत्वात् । नचैवंविनिगमनाविरहः देवताप्राथम्यावगत्यविशेषेपिछंदोविषयेहेतुनिर्देशपूर्वकप्रथमादिपदघटितस्मृत्यवधृततात्पर्यकक्रमबोधकोक्तश्रुतेरेवविनिगमकत्वात् । 'श्रुतिस्मृतिविरोधेतुस्मृतेस्त्यागोविधीयते । तथैवलौकिकंवाक्यंस्मृतिबाधेपरित्यजेत्' इतिस्मृत्य-

छंदोदैवतवित्' इति सर्वानुक्रमउदाहृतएव। अन्यान्युदाहरिष्यंते। तथाहि निरुक्तभाष्योदाहृतसामवेदब्राह्मणे—'योहवाअविदितार्षेयछंदोदैवतब्राह्मणेनमंत्रेणयाजयतिवाध्यापयतिवास्थाणुंवर्च्छतिगर्तेवापात्यतेप्रमीयतेवापापीयान्भवति' इति। अथर्ववेदे—'गणकऋषिः निचृद्गायत्रीछंदः गणपतिर्देवता' इत्यादि। पारिजाते—'आर्षंछंदोदैवतंचविनियोगस्तथैवच। वेदितव्यंप्रयत्नेनब्राह्मणेनविपश्चिता' इति। गोभिलोप्येवमाह—'आयात्वित्यनुवाकस्यवामदेवऋषिःस्मृतः। आनुष्टुभंभवेच्छंदोवाग्देवीदेवतास्मृता' इति। मदनरत्नेकात्यायनः—'आर्षंछंदश्चदैवत्यंविनियोगस्तथैवच। वेदितव्यंप्रयत्नेनब्राह्मणेनविशेषतः' इति। सांख्यायनसूत्रे—'ऋषीञ्छंदांसिदेवताःश्रद्धामेधेचतर्पयित्वे'ति सर्वत्रछंदःपूर्वमभिहितमितिकृत्वाछंदःप्राथम्यमेवन्याय्यं उदाहृतश्रुतिस्मृतिप्रामाण्यात्,तत्रश्रुतक्रमपरित्यागेवीजाभावात्तासांक्रमबोधनएवतात्पर्याच्च। तथाबृहद्देवतायां—'नियमोयंजपेहोमेऋषिश्छंदोथदैवतं। अन्यथाचेत्प्रयुंजानस्तत्फलंचात्रहीयते॥ अर्षेप्सवःखल्वृषयश्छंदोभिर्देवताःपुरा। अभ्यधावन्नितिछंदोमध्येत्वाहुर्मनीषिणः॥ ऋषिंतुप्रथमंब्रूयाच्छंदस्तुतदनंतरं। देवतामथमंत्राणांकर्मस्वेवमितिश्रुतिः' इति॥ आचार्यखंडेगृह्याधानप्रस्तावे—'ऋषिंछंदोदैवतंचविनियोगमनुक्रमात्। अस्मृत्वार्षादिकंविप्रोजुहुयाद्वाजपेदपि॥ यजेद्वाध्यापयेद्वापिनलभेत्कर्मणांफलम्' इति। तथा रामवाजपेय्यांगृह्यकारोपि—'ऋषिमादौप्रयुंजीतछंदोमध्येनियोजयेत्। देवतामवसानेचमंत्रज्ञोमंत्रसिद्धय'इति। तथाश्रीवत्सगोत्रभास्करकृतमहारुद्रपद्धत्यांछंदोभाषायां—'वक्तव्यंछंदआदौतुततश्चर्षिःप्रकीर्तितः। देवताविनियोगश्चतैत्तिरीयकपाठकैः'॥ आश्वलायनानांतु ऋषिच्छंदोदैवतपूर्वकोविनियोगः। तथाचपरिभाषायां—'आर्षेयच्छंदोदैवतविद्याजनाध्यापनाभ्यांश्रेयोधिगच्छती'ति॥ तथावेदभाष्यकारैर्माधवाचार्यैरपिऋग्भाष्योपोद्घातांतेऋषिच्छंदोदेवतावि-

चारःकृतः सुरूपकृदुमितिसूक्तेतेएव ऋषिच्छंदसी इंद्रंपृच्छेतिचतुर्थ्यामृचिलिंगदर्शनादिंद्रोदेवतेतिछंदएवपूर्वमुदाहृतम् । आत्वेतिसूक्तेऋषिच्छंदोदेवताविनियोगाःपूर्ववत् । इत्यादिपुवहुपुस्थलेपुछंदएवपूर्वंधृतम् । निरुक्तभाष्यकारोप्येवमेवाह ॥

अत्रेदंविचार्यते—किंश्रुतिस्मृत्यादीनांद्वैविध्यदर्शनाद्विकल्पः । सोपिशाखाभेदेनकांडभेदेनवाव्यवस्थितउतसर्वत्र । **नतावदाद्यः** । शाखांतरेतैत्तिरीयशाखायां**नारायणोपनिषत्सु**—'गायत्र्यागायत्रीछंदोविश्वामित्रऋषिःसवितादेवता'इति । **छंदोभाषायां**—'वक्तव्यंछंद आदौततश्चर्षिःप्रकीर्तितः । देवताविनियोगश्चतैत्तिरीयकपाठकैः' इतिविशिष्यक्रमबोधकश्रुतिस्मृत्यादिप्रमाणदर्शनेननसंदेहस्यैवाभावात् । **नद्वितीयः** । 'योहवाअविदितार्षेयच्छंदोदैवतब्राह्मणेनमंत्रेणयाजयतिवाध्यापयतिवा' इत्यादिनाकर्मकांडएवर्ष्यादिज्ञानेफलस्य—तद्ज्ञानेप्रत्यवायस्यचाभिधानात्कांडांतरस्यानुपस्थितेः । **नतृतीयः** । विरुद्धार्थकानांनिरवकाशानांप्रमाणानांषोडशिग्रहणाग्रहणवद्वैकल्पिकत्वस्यवक्तुंशक्यत्वेपिविरुद्धार्थकपदरहितानांप्रकृतेतथावक्तुमशक्यत्वात् । अतश्छंदःप्राथम्यबोधकश्रुत्यादीनांप्रमाणांतराणामपिसंग्राहकत्वपरतया एकवाक्यत्वलाभाच्छंदःप्राथम्यमेवोचितं । सर्वानुक्रमस्थं—'अनुक्रमिष्याम'इत्यंतं सूक्तप्रतीकादीनिप्रदर्शयिष्यामइतिव्याख्येयं । अतएव **सर्वानुक्रमभाष्यकारेणापि** 'एताननुक्रमिष्यामोव्याख्यास्याम'इतिव्याख्यायअनेकार्थत्वाद्धातूनामित्युक्तं । देवतास्मरणमंतेवाकुर्यादितिवह्वृचगृह्यपरिशिष्टवाक्यस्यकेषुचित्पुस्तकेष्वदर्शनात् । केषुचित्तुदेवतास्मरणमेववाकुर्यादितिपाठदर्शनेनतस्यापिदेवताप्राथम्येसाधकत्वात् । नचैवंविनिगमनाविरहः देवताप्राथम्यावगत्यविशेषेपिछंदोविषयेहेतुनिर्देशपूर्वकप्रथमादिपदघटितस्मृत्यवधृततात्पर्यकक्रमबोधकोक्तश्रुतेरेवविनिगमकत्वात् । 'श्रुतिस्मृतिविरोधेतुस्मृतेस्त्यागोविधीयते । तथैवलौकिकंवाक्यंस्मृतिबाधेपरित्यजेत्' इतिस्मृत्य-

पेक्षयाश्रुतेर्बलवत्त्वात् देवताप्राथम्यबोधकश्रुत्यनुपलब्धेश्च। देवताप्राथम्याभासकप्रमाणानांसंग्रहपरतयोन्नीतत्वात्। द्विविधाचारदर्शनेपि श्रुत्यविरुद्धाचारस्य प्रामाणिकत्वेन 'अंधस्येवांधलग्नस्ये'तिन्यायेनपरंपरागताचारांतरस्याश्रद्धेयत्वात्। सर्वानुक्रमण्यांदेवताप्राथम्यव्यवहार दर्शनेपि 'तुह्यहवैतच्छन्दविशिष्टान्यृषिदैवतच्छंदांसिद्वित्रिचतुःपंचषट्सूक्तभांजियथासंख्यम्' इतिपरिभाषानुसारेणकचित्पूर्वसूक्तसाहचर्यात्प्रथमंदेवताउत्तरत्रऋषिः। कचित्पूर्वत्रछंदःउत्तरत्रदेवताइतिच। **तदुदाहरणानितु**—'प्राग्नयेपंचाग्नेयोवत्सआग्नेयंतुप्रनूनंतृचमाग्नेयःश्येनः', 'अग्निर्होतागायत्रंत्विद्राग्नीऐंद्राग्नं' इत्यादीनि। तुह्यादिशब्दाभावेपियथा—'परंगायत्रंप्राग्वत्सप्रेर्ऋषिश्चानुक्तगोत्रःप्राङ्गात्स्यात्काण्वोऽष्टमंमंडलंमाचिच्चतुस्त्रिंशन्मेधातिथिमेध्यातिथी'। 'जागतमूर्ध्वंप्रागुशनसःप्रदेवंदशवत्सप्रिर्भालंदनः' 'नवमंमंडलंपावमानंसौम्यंस्वादिष्ठयादशमधुच्छंदाः' इत्यादिवहुषुस्थलेषुव्युत्क्रमदर्शनात्। साहचर्योक्तेरबाधकत्वांगीकारेपि—'अस्यमेष्टौजागतंत्र्यनुष्टुवंतंद्यावापृथिव्येकाद्वेऐंद्र्यौत्वाष्ट्र्यौवाद्वेद्वेराकासिनीवाल्योरंत्यालिंगोक्तदेवता'। 'ऋतमेकादशंजगत्यंतंपष्ठ्यैंद्रासोमीसरस्वतित्वमितिसारस्वतोर्धर्चो योनोबार्हस्पत्येतंवोमारुती'। 'वायोसैकागायत्रमुक्तादेवताःप्रउगेणाद्येतुतृचेत्यैंद्रवायवीद्यावापृथिव्योंत्यस्तृचोहाविर्धानोवातृतीयःपादोवाग्नेयोंवितमेनुष्टुभौबृहतीच'। 'कनिक्रदत्तृचंप्रदक्षिणिज्जागतंमध्येतिशक्र्यष्टिवैंताभ्यामृषिरध्वनिवाश्यमानंशकुंतंतुष्टाव' इति। 'अयंसउपांत्यानुष्टुप्पूपुरीष्येभ्योग्निभ्यः' इति। 'तिस्रःषट्पार्जन्यंतुपर्जन्यायतृचंगायत्रमेतेकुमारआग्नेयोऽपश्यत्' इत्यादिवहुस्थलेषुतत्रैवव्यभिचारदर्शनात् ऋषिदैवतच्छंदांसीत्यस्यसंग्राहकत्वमेवन्याय्यं। यत्तु आश्वलायनानांदेवताप्राथम्याभासकाथर्वणसर्वानुक्रमण्यां 'आश्वलायनानुक्रमानुसारेणानुक्रमिष्यामः खिलान्वर्जयित्वे' तिप्रतिज्ञाय 'इंद्रत्वातृचंविश्वामित्रगोतमविरूपाःप्रत्यृचमिंद्रमरुद्गयोपिगायत्रम्'

इत्यादीनां एकादशपटलेविंशतितमकांडस्याव्यभिचारेणर्षिदैवतछंदांसिप्रदर्शितानीतिदृह्वृचानांश्रौतस्मार्तसूत्रकृदाश्वलायनभिन्नाश्वलायनपरंतुवह्वृचश्रौतस्मार्तसूत्रकृद्वह्वृचाश्वलायनपरं॥तथाचबृहदाश्वलायनस्मृतौ—'तपसाविदितंविप्रामयातावत्क्षणादिव । श्रौतस्यकर्मणःसिद्ध्यैश्रौतसूत्रंमयाकृतम् ॥ तएतंमृदुगंभीरेगंभीरार्थशिवप्रदे । सुदुर्ज्ञेयेषुविदुषांमनसःप्रीतिवर्धने ॥ श्रौतस्येवचयद्भाष्यंमयैवचकृतं द्विजाः । गृह्यभाष्यंकरिष्यंतिद्विजाइतिनमेकृतं॥' इति । उपनयनप्रकरणेयज्ञोपवीतविधिप्रकरणेच । 'प्रत्यक्षरम्ऋषिंछंदोदैवांगान्यक्षराणिच । भूतेतत्वात्मवर्णांश्चस्थानंज्ञात्वाजपेत्सदा' ॥ तथा । 'ऋष्यादिसर्वंविज्ञायतंत्रविन्मंत्रसूक्तयोः । यज्ञोपवीतमंत्रेणकुर्याद्यज्ञोपवीतिनम् ॥ ब्रह्मास्याद्यज्ञसूत्रस्यमुनिर्गायत्रमीरितं । छंदःप्रजापतिर्देवओंकारोप्यथवात्रिवृत्' इति । एतेनसर्वानुक्रमण्यांभूयसाव्यपदेशेनाव्यभिचारेणचदेवताप्राथम्योक्त्याछंदोपेक्षयादेवतायाःप्राथम्यमितिवदंतोनिरस्ताः । सत्येकस्मिन्बाधकेसाधकसहस्रस्याप्यकिंचित्करत्वमितिन्यायेनभूयसाव्यपदेशस्यासाधकत्वात् । श्रुतिरूपसाधकस्यप्रमाणांतरानपेक्षस्यप्रागेवाभिहितत्वादित्यलंविस्तरेण ॥ श्रुतिस्मृतिप्रमाणानामेकवाक्यत्वकल्पनात् । सर्वेषांचाविरोधेनछंदःप्राथम्यमीरितम् ॥ १ ॥ इति ऋ. क. छंदोदेवतोहक्रमनिर्णयः ॥

छन्दोनिर्णयः॥इदानींऋग्विशेषेब्यधिकाक्षरन्यूनत्वेछंदोनिर्णयः—ननुछंदःप्रकरणे 'गायत्र्युष्णिगनुष्टुब्बृहतीपंक्तित्रिष्टुब्जगत्यतिजगतीशक्वर्यतिशक्वर्यष्ट्यत्यष्टीधृत्यतिधृतयश्चतुर्विंशत्यक्षरादीनिचतुरुत्तराण्यूनाधिकेनैकेननिचृद्भुरिजौद्वाभ्यांविराट्स्वराजा'वित्युक्तंसर्वानुक्रमण्याम्॥ अस्यार्थः—चतुर्विंशत्यक्षरादिगायत्र्यादिछंदःसु एकेनाक्षरेणन्यूनेननिचृत्-एकेनाधिकेनभुरिक् द्वाभ्यांन्यूनेविराट्-अधिकेनस्वराट् इति । तत्रद्वाभ्यांन्यूनेविराडित्यत्रद्वित्वविवक्षायां 'वयंहितेअमन्महीं' त्यत्रगायत्रीछंदसित्र्यक्षरैः,—'यत्रद्वाविवजघने' त्यत्रानुष्टुप्-

छंदसिचतुरक्षरैः,–'इंद्रःसहस्रदान्ना'मित्यत्रगायत्रीछंदसिपंचाक्षरैः,–'अस्माइदुत्यमुपमंस्वर्षा' मित्यत्रजगत्यांपड्भिः,–'रायस्पूर्धिस्वधाव' इतिसतोबृहतीपंक्तौसप्तभिः,–'त्वमग्नेद्युभि' रितिजगत्यामष्टाक्षरैः,–'सिषक्तन' इत्यादिपुऽत्र्यक्षरैर्न्यूनत्वेउक्तविराट्लक्षणानाक्रांतत्वेन-छंदोहानिरितिचेन्न । द्वाभ्यामितिद्वित्वस्यऽत्र्याद्युपलक्षणत्वेनादोषात् । एवंचत्रिप्रभृतिभिरक्षरैर्न्यूनत्वेपिविराट्त्वसिद्धिः । तथाचशौनकः **छंदोनुक्रमण्याम्**–'अस्यवामस्यसूक्तस्यजगत्यःषळिमाऋचः । पंचपादंसाकंजानांयद्वायत्रेयमेव । सप्तार्धगर्भागौरीश्चतस्रानुष्टुवनुत्तमा । प्रस्तारपंक्तिस्तुविराट्द्वाचत्वारिंश्यृगस्यया' । साचऋक् 'तस्याःसमुद्रा०मुपजीवती' तिसप्तत्रिंशदक्षराविराट्प्रस्तारपंक्तिरित्याह । चत्वारिं-शदक्षरातुकेवलापंक्तिरितिप्रातिशाख्यभाष्ये । **सर्वानुक्रमभाष्येप्येवमेवोक्तंतत्रप्रातिशाख्यभाष्ये**–'याःकाश्चिद्बहुपादास्तुगायत्र्योहीन-तांगताः।अक्षरैर्बहुभिस्तास्तुगायत्र्यउपधारये' दित्यभियुक्तोक्तिरप्यत्रानुकूला । आधिक्यांशेतुनोपलक्षणंतथाविधछंदसोभावादितिदिक् ॥

अथदेवतास्तुत्युपयोगिस्थानभक्तिरूपगुणनिर्णयः–(सचायमस्माभिरयोजितोपिनिर्दिश्यते) तथाहिदेवतास्तुतौकर्म-णिचऋष्यादिवद्देवतासंबंधिस्थाननामभक्तीनामनुसंधानंकर्तव्यम् । तथाबृहद्देवतायाम्–'स्थानंनामानिभक्तीश्चदेवतायाःस्तुतौस्तुतौ । संपादयन्नुपेक्षेतयांकांचिदिहसंपद' मित्यत्रस्तुतौस्तुताविति द्विर्निर्देशेनसूक्तभाजो–हविर्भाज–ऋग्भाजश्चभूयिष्ठाःकाश्चिन्निपातभाजइति । 'प्रातःसवनंवसंतोगायत्रीत्रिवृत्स्तोमोरथंतरंसामे' त्यग्निसंपत्सु—'माध्यंदिनंसवनंग्रीष्मस्त्रिष्टुप्पंचदशस्तोमोबृहत्सामे'त्यादींद्रसंपत्सु–'तृतीयसवनंवर्षाजगतीसप्तदशस्तोमोवैराजंसामयेचदेवगणाःसमाम्नाताउत्तमेस्थान'इत्यादित्यसंपत्सु–यांकांचित्संपदमुपेक्ष्यापिस्थानभ-क्तिरूपसंपत्तिसंपादनबोधकसंपादयन्नित्यनेनचतत्तद्देवतास्थानादीनामनुसंधानस्यस्तुत्यादिकर्ममात्रेआवश्यकत्वंबोध्यते । तत्रचस्तुतिर्नाम

गुण्यवच्छिन्नगुणकीर्तनम् । गुण्यवच्छिन्नत्वंचगुणिनिवस्तुतोविद्यमानत्वम् । बृहद्देवतायांतु–'स्तुतिस्तुनाम्नारूपेणकर्मणावांधवेनचे'-त्युक्तम् । ननुस्तुतौस्तुताविल्युक्त्वास्तुतिमात्रेस्थानाद्युत्कीर्तनस्यावश्यकत्वेपि कर्ममात्रेस्थानाद्युत्कीर्तनस्यनोपयोगइतिचेन्न । बृहद्देवतायामेवाग्रे–'विभागमिममेतेषांविभूतिस्थानसंभवम् । सम्यग्विज्ञायमंत्रेषुतंतुकर्मसुयोजयेत् । अध्यापयन्नधीयानोमंत्रंचैवानुकीर्तयन् । स्थानंसालोक्यसायुज्यमेतेषामेवगच्छति' इत्युक्त्वाकर्ममात्रेस्थानाद्युत्कीर्तनस्यफलकथनेन स्तुतिपदस्यकर्ममात्रोपलक्षणत्वेन कर्ममात्रे स्थानाद्युत्कीर्तनस्यावश्यकत्वात् । एतेनस्तुताविल्यस्योपलक्षणत्वंनेतिवदंतोनिरस्ताः ।

स्थानादीनामनुत्कीर्तनेफलाभावउक्तोबृहद्देवतायाम्–'नहिकश्चिदविज्ञाययाथातथ्येनदैवतम् । लौक्यानांवैदिकानांचकर्मणांफलमश्नुते' इति । याथातथ्यंनामदेवतायाःस्थानभक्तिरूपगुणोत्कीर्तनपूर्वकमनुसंधीयमानत्वम् । तत्रैव–'तत्रतत्रयथावच्चमंत्रान्कर्मसुयोजयेत् । देवतायाःपरिज्ञानात्तद्धिकर्मसमृद्ध्यत' इति । अत्रयथावदित्यस्यस्थानभक्तिगुणपुरस्कारेणेत्यर्थः । तथाचोक्तप्रकारेणदेवतोत्कीर्तनेनैवफलसिद्धिरितिनिष्कर्षः । अतएवच वेदभाष्येप्रथमाष्टकेसप्तमाध्याये 'आमनीषेति' ऋग्व्याख्यावसरेमध्यमस्थानसंबंधिनऋभवइत्युक्तम् । तथा 'आग्नेगिरोदिव' इतिमंत्रव्याख्यायांपृथिवीस्थानोग्निरितिचोक्तं सर्वानुक्रमण्यां–'हिरण्यकेशोद्वादशाद्यौतृचौत्रैष्टुभोष्णिहौपूर्वोग्नेयेवामध्यमाये' ति । 'हिरण्यकेशोरजसोविसार' इतितृचस्याऽग्नेयेवामध्यमायेत्यनेनमध्यमस्थानविशेषणोत्कीर्तनेनान्यस्थानगतोग्निर्व्यावर्तितः । तस्मात्स्थानाद्युत्कीर्तनंश्रुत्यादिसंमतमिति नात्रतदुत्कीर्तनेविप्रतिपत्तव्यम् । तत्प्रकारश्च–'भवद्भूतस्यभव्यस्यजंगमस्थावरस्यच । अस्यैकेसूर्यमेवैकंप्रभवंप्रलयंविदुः १ असतश्चसतश्चैवयोनिरेषाप्रजापतिः । यदक्षरंचवाच्यंचयथैतद्ब्रह्मशाश्वतम् २

कृत्वैषहित्रिधात्मानमेषुलोकेषुतिष्ठति । देवान्यथायथंसर्वान्निवेश्यस्वेषुरश्मिषु ३ एतद्भूतेषुलोकेषुअग्निभूतंस्थितंत्रिधा । ऋषयोगीर्भिरर्चंतिव्यंजितंनामभिस्त्रिभिः ४ तिष्ठत्येवहिभूतानांजठरेजठरेज्वलन् । त्रिस्थानंचैवमर्चंतिहोत्रायांवृक्तबर्हिषः ५ इहैषपचमानोग्निर्मध्यमोग्निर्वनस्पतिः । अमुष्मिन्नेवविप्रैस्तुलोकेग्निःशुचिरुच्यते ६ इहाग्निभूतस्त्वृषिभिर्लोकेस्तुतिभिरीडितः । जातवेदाःस्तुतोमध्येस्तुतो वैश्वानरोदिवि ७ रसात्रश्मिभिरादायवायुनासंगतःसह । वर्षत्येषचयल्लोकेतेनेंद्रइतिसस्मृतः ८ अग्निरस्मिन्नर्थेंद्रस्तुमध्यमोवायुरेवच । सूर्योदिवीतिविज्ञेयास्तिस्रएवेहदेवताः ९ एतासामेवमाहात्म्यान्नामान्यत्वंविधीयते । तत्तत्स्थानविभागेनतत्रतत्रेहदृश्यते १० तासामियंविभूतिर्हिनामानियदनेकशः । आहुस्तासांतुमंत्रेषुकवयोन्योन्ययोनिताम् ११ यथास्थानंप्रतिष्ठास्तानामान्यत्वेनदेवताः । तद्भक्तास्तत्प्रधानाश्चकेचिदेवंवदंतिताः १२ पृथक्पुरस्ताद्येतूक्तालोकादिपतयस्त्रयः । तेषामात्मैवतत्सर्वंयद्यद्भक्तिःप्रकीर्त्यते १३ तेजस्तेवयवाः प्राहुर्वाहनंचैवयस्ययत् । इमामैंद्रींचदिव्यांचवाचमेवपृथक्स्तुताम् १४ बहुदेवायाःस्तुतयोद्विवत्संस्तुतयश्चयाः । प्राधान्यमेवसर्वासुपतीनामिवतास्वपि १५ स्थानंनामानिभक्तीश्चदेवतायाःस्तुतौस्तुतौ । संपादयन्नुपेक्षेतयांकांचिदिहसंपदम् १६ अग्निभक्तिस्तुतान्सर्वान्नमावेवसमर्पयेत् । यदिंद्रभक्तितचेंद्रेसूर्येसूर्यानुगंचयत् १७ निरुप्यतेहवीर्यंस्यैयत्सूक्तंभजतेचया । सैवतत्रप्रधानंस्यान्ननिपातेनसंस्तुताः १८ इतित्रयाणामेतेषामुक्तःसामासिकोविधिः । समासेनैवमुक्तस्तुविस्तरेणत्वनुक्रमः १९ इतिबृहद्देवतायाम् ।

तथा–'महाभाग्यादेवतायाएकआत्माबहुधास्तूयतएकस्यात्मनोन्येदेवाःप्रत्यंगानिभवंत्यपिचसत्वानांप्रकृतिभूमभिर्ऋषयःस्तुवंतीत्याहु'-रित्यादि, तत्रैव–'तिस्रएवदेवताइतिनैरुक्ताअग्निःपृथिवीस्थानो–वायुर्वेंद्रोवांतरिक्षस्थानः–सूर्योद्युस्थानस्तासांमाहाभाग्यादेकैकस्याअपि-

बहूनिनामधेयानिभवंती'ति, **तत्रैव**–'तिस्रएवदेवताइत्युक्तंपुरस्तात्तासांभक्तिसाहचर्यंव्याख्यास्यामोथैनान्यग्निभक्तीनी' त्यादि, 'अथैतानींद्रभक्तीन्यंतरिक्षलोक' इत्यादि, 'अथैतान्यादित्यभक्तीन्यसौलोकस्तृतीयसवनमि' त्यादि, 'अथातोऽनुक्रमिष्यामोऽग्निःपृथिवीस्थानस्तंप्रथमंव्याख्यास्याम' इत्यादि, 'अथातोमध्यमस्थानादेवतास्तासांवायुःप्रथमागामीभवती' त्यादि, 'अथातोद्युस्थानादेवतास्तासामश्विनौप्रथमागामिनौभवत' इतिनिरुक्ते 'तिस्रएवदेवताःक्षित्यंतरिक्षद्युस्थानाअग्निर्वायुःसूर्यइतितत्तत्स्थानाअन्यास्तद्विभूतयःकर्मपृथक्त्वाद्विपृथगभिधानस्तुतयोभवंत्येकैववामहानात्मादेवतासूर्यइत्याचक्षतेसहिसर्वभूतात्मा तदुक्तमृषिणासूर्यआत्माजगतस्तस्थुषश्चेति तद्विभूतयोन्यादेवतास्तदप्येतदृचोक्तमिंद्रंमित्रंवरुणमग्निमाहुरितियथाभिधानंत्वनुक्रमिष्याम' इतिसर्वानुक्रमण्यांचदर्शितःसएवस्फुटतरंप्रदर्श्यते। **तथाहि**–एकएवमहानात्मामूलभूतादेवता तस्याअग्निवायुसूर्यरूपास्तिस्रएवांगभूतादेवताः क्रमेणपृथिव्यंतरिक्षद्युस्थानास्तासांति सृणामितराःसर्वादेवताविभूतयःताश्चसर्वानुक्रमणीवृत्तिकारसंगृहीतश्लोकेषुप्रदर्शिताः। **तेच**–'अग्न्यादिदेवपत्न्यंतंदेवताकांडमुच्यते' तत्रच–'अग्न्यादिदेवीऊर्जाहुत्यंतःक्षितिगतोगणः। वाय्वादयोभगांताःस्युरंतरिक्षस्थदेवताः। सूर्यादिदेवपत्न्यंताद्युस्थानादेवताइति'। तत्र अग्न्यादिदेवीऊर्जाहुत्यंतोऽग्निगणःपृथिवीस्थानोऽग्निभक्तिः, वाय्वादिभगांतोवायुगणोंऽतरिक्षस्थानोवायुभक्तिः, सूर्यादिदेवपत्न्यंतः सूर्यगणोद्युस्थानःसूर्यभक्तिः, यमदेवतायास्तुगणद्वयांतर्भूतत्वेनसर्वत्रस्थानद्वयप्राप्तावपिबृहद्देवतायां–'यस्मिन्वृक्षइतित्वस्मिन्द्युस्थानःस्तूयतेयमः' इत्यनेन 'यस्मिन्वृक्ष' इतिसूक्तस्ययमदेवतायाःद्युस्थानस्यविशिष्योक्त्यासूक्तांतरसंबंधयमदेवतायाअंतरिक्षस्थानमर्थात्सिद्धमिति । इत्थंचसर्वानुक्रमणीभाष्यकारोक्तदिशाबृहद्देवता–निरुक्त–सर्वानुक्रमण्युक्तानामेकवाक्यत्वंलभ्यतइतिनपक्षान्तरावसरः ।

सर्वानुक्रमण्युक्त 'एकैववामहानात्मे' तिवाशब्दस्यपक्षान्तरनिरासार्थंभाष्यकारेणोक्तत्वात् । एतेनवाशब्दस्यविकल्पार्थकत्वेनद्वयोः-
पक्षयोःसमत्वात् अंतिमपक्षाश्रयणेस्थानादीनांनोपयोगइतिवदंतोनिरस्ताः । निरुक्तादिपुदेवताकांडोक्तस्थानादिकथनवैयर्थ्यापत्तेश्च ।
एतद्गणत्रयबहिर्भूतानामितरदेवतानांतु समासासमासनिर्दिष्टदेवताकेमंत्रेयाभिःसहयास्तूयतेतस्याःप्राधान्यात्प्रथमोपात्तत्वाच्च तदनुरोधेन
संस्तविकदेवतानांस्थानादिनिर्णयः । तथाचोक्तंनिरुक्ते—'अथास्यसंस्तविकादेवाइंद्रःसोमोवरुणःपर्जन्यऋतवआग्नावैष्णवंहविर्नत्वृक्सं-
स्तविकीदाशतयीषुविद्यतेऽथाप्याग्नापौष्णंहविर्नतुसंस्तवस्तत्रैतांविभक्तिस्तुतिमृचमुदाहरंति' । अत्रभाष्यम्—यैःसहाग्निःस्तूयते तद्यथा—
'इंद्रःसोम' इत्येवमादयोमंत्राःस्वभावोपप्रदर्शनायसंस्तवोदाहरणम् । अग्नेःपूर्वनिपातादेवताद्वंद्वेमुख्यता । 'अग्नइंद्रश्चदाशुषोदुरोणे'
इतींद्रेणसहाग्निःस्तूयते । 'अग्नीषोमाविमंसुमे' इतिसोमेनसहसंस्तवः । 'त्वंनोअग्नेवरुणस्यविद्वान्' इतिवरुणेनसहसंस्तवः । 'अग्नी-
पर्जन्यावतंधियंमे' इतिपर्जन्येनसहसंस्तवः । 'अग्नेदेवाँइहावह' इत्यृतुभिःसहसंस्तवः । 'अग्नाविष्णूसजोषसे००वाजेभिरागतं'
इतिआग्नावैष्णवंहविः । हविर्ग्रहणाद्धविषएवसंप्रदानार्थंयाऋचस्ताःसंस्तवेनाग्नाविष्णोःसंति नतुऋक्संस्तविकीदाशतयीषुविद्यते ।
नेतिप्रतिषेधः । तुशब्दोऽवधारणार्थः । ऋक्संस्तविकीसंस्तवयुक्ता । दाशतयीषु—दशमंडलावयवप्रविभागेनतायतइतिदशतयोऋग्वेदः
तस्यशाखादाशतय्यः तासुसर्वास्वेकापिहविष्यविनियुक्ता शस्त्रमध्यपातिन्यृगग्नाविष्णोःसंस्तविकीनास्ति । स्यादप्यन्यत्रसंस्तविकी-
नतुदाशतयीषु। असंस्तवेनवा दाशतयीष्वपीत्युत्सर्गंदर्शयति—'एवमेतन्मयानिपुणमन्विष्यन्त' इति । अथाप्ययमपरउत्सर्गः—अथा-
प्याग्नापौष्णंहविरेवनतुसंस्तवः तस्मिंस्तुहविषि, किंतुपृथक्पृथगेवाग्निःस्तूयतेपूषाच । तत्रतस्मिन्संस्तवेऽग्निपूष्णोरेतंविभक्तिस्तुतिमृच-

मुदाहरंतिनैरुक्ताः–'पूषात्वेतश्च्यावयतु०० सुविदत्रियेभ्यः', एवमिंद्रविषये 'अथैतानींद्रभक्तीनि' इत्यादि । अथसंस्तविकादेवताअग्निः-सोमोवरुणइत्यादि । तद्यथा–'इंद्राग्नीअव' इत्यग्निनासहसंस्तवः । 'इंद्रासोमासमघशंस' इतिसोमेनसहसंस्तवः । 'इंद्रावरुणायुवं' इतिवरुणेनसहसंस्तवः । 'इंद्रानुपूषणावय' मितिपूष्णासहसंस्तवः । 'इदंवामास्येहवि'रितिबृहस्पतिनासहसंस्तवः । 'विश्वंसत्यंमघवाना' इतिब्रह्मणस्पतिनासहसंस्तवः । 'इंद्रापर्वतावृहते'ति पर्वतेनसहसंस्तवः । 'इंद्राकुत्सावहमाने' तिकुत्सेनसहसंस्तवः । 'इंद्राविष्णूदंहिता' इतिविष्णुनासहसंस्तवः । 'इंद्रवायूइमेसुता' इतिवायुनासहसंस्तवः । मित्रावरुणेत्येवमादिषुयाप्रथमयानिर्दिश्यतेसामुख्यास्तुतिः । यातृतीययानिर्दिष्टासाऽमुख्या । 'आनोमित्रावरुणा','सोमापूषणाजनना','सोमारुद्रायुवमेतान्यस्से' अग्निनाचपूष्णा मध्यस्थानेनचद्यु स्थानेनचसंस्तवइतिपार्थिवेनप्रतिषेधात्ऋचंनोदाहरति मृग्यमुदाहरणम् ।'धर्तारोदिवऋभव' इतिपर्जन्येनसहसंस्तवः । एवंसूर्यविषये 'अथैतान्यादित्यभक्तीनीत्यादियच्चकिंचित्प्रवह्लितमादित्यकर्मैवतच्चंद्रमसावायुनासंवत्सरेणे'ति संस्तवः । 'पूर्वापरंचरतोमायथैता' वितिचंद्रमसासहसंस्तवः । 'सप्तऋषयःप्रतिहिता' इतिवायुनासहसंस्तवः । 'पंचपादंपितर' मितिसंवत्सरेणसहसंस्तवः । इत्यादिनातत्रैवोक्तम् ।

गणत्रयानुक्तदेवतास्थानादिविचारः ।

याश्चोक्तगणत्रयबहिर्भूतादेवताःस्वातंत्र्येणस्तूयंते नेतरदेवताभिःसहतासांस्थानादिनिर्णयस्तु निरुक्तेसप्तमाध्यायेएकादशखंडे–'एतेष्वेवस्थानव्यूहेष्वृतुछंदःस्तोमपृष्ठस्यभक्तिशेषमनुकल्पयीत शरदनुष्टुबेकविंशस्तोमोवैराजंसामेतिपृथिव्यायतनानि, हेमंतःपंक्तिस्त्रिणवस्तोमःशाक्करंसामेत्यंतरिक्षायतनानि, शिशिरोतिच्छंदास्त्रयस्त्रिंशस्तोमोरैवतंसामेतिद्युभक्तीनि' । अस्यार्थः–ऋतवश्चछंदांसिचस्तोमाश्चपृष्ठा-

निचऋतुछंदस्तोमपृष्ठंतस्य ऋतुभक्तिशेषंछंदोभक्तिशेषंस्तोमभक्तिशेषंपृष्ठभक्तिशेषंच । तद्यथा—शरदनुष्टुवेकविंशस्तोमोवैराजंसामेतिपृथिव्यायतनानि। अनग्निलिङ्गोपिचेन्मंत्रएतेषामन्यतमःस्यात्सआग्नेयइतिप्रतिपत्तव्यम् । एवमेवोत्तरयोरपिस्थानव्यूहयोः। व्यूहोनामविस्तरः। द्यांभजंतइतिद्युभक्तीनि । भक्तिग्रहणंप्रणालिकोपप्रदर्शनार्थम् । याएतेषांस्तुतिःसास्तुतिसंक्रमणन्यायेनस्थानाधिपतेःसूर्यस्यस्तुतिरिति । तत्रैवत्रयोदशेखंडेपि 'ऋग्भाजश्चभूयिष्ठा' इत्युक्तम् । तत्र भूयिष्ठग्रहणाच्चदर्शयति याअसमाम्नाताःसंतिताअप्युपेक्षितव्याइति । ताश्चयथालक्षणंत्रिषुस्थानेषुकल्प्याः । तद्यथा—'परमेष्ठिग्रहनक्षत्रसर्पलांगलकुषुंभकप्रभृतीनी' तितद्भाष्यकृताव्याख्यातम् । तत्रैवनवमाध्याये 'अथयानिपृथिव्यायतनानिसत्वानिस्तुतिंलभंतेतान्यतोऽनुक्रमिष्याम' इत्युक्तम् । **अस्यार्थः**—अथेतिविशेषाधिकारेप्रकृतार्थादनन्तरमधिकरोति । पृथिव्यायतनानिपृथिव्याश्रयाणिसत्वानिद्रष्टव्यानिच तेषामप्यत्रविवक्षितत्वात्स्तुतिंलभंतइतिसमाम्नातानितान्यतःपरमनुक्रमिष्यामोव्याख्यास्यामइतिशेषः । पूर्वस्मादाग्रीगणाद्विलक्षणोऽयमश्वादिगणइतिपृथगधिकारवचनंपृथिव्यायतनत्वाविशेषात् । सर्पलांगलकुषुंभकप्रभृतीनामप्यत्रैवांतर्भावः । तान्यपिस्तुतिंलभंतेलक्षणंचेदमिति । तस्मिन्नेवाष्टमाध्यायेषष्ठेखंडेनिघंटुस्थप्रथमोपात्तत्वाद्यंतर्गत—नाराशंसपदं 'नराशंसोयज्ञइतिकात्थक्योनराअस्मिन्नासीनाःशंसंत्यग्निरितिशाकपूणि' रितिव्याख्याय नवमाध्याये नवमेखंडेपृथिवीस्थानांतर्गतद्वितीयनराशंसपदार्थमाह—'येननराःप्रशस्यंतेसनाराशंसोमंत्रस्तस्यैषाभवती'ति । अत्रभाष्यम्—किमत्रमंत्रःस्तूयते ? नेत्युच्यते—लक्षणंमंत्रः नराःस्तूयंते । एवंतर्हिनराणामेवसमाम्नानंप्राप्तमासीत् न, तेषांसामान्यस्तुत्यभावात् राज्ञांचस्तुत्युपपत्तेः तेषामपिचसामान्यस्तुतिर्नास्ति अस्तित्वेकैकश्येनकेषांचित् । यतोभावयव्यंलक्षणीकृत्य नाराशंसोमंत्रउदाह्रियते तस्योदाहरणं 'तस्यभाव-

यव्यप्राधान्यस्तुतिरेषाऋग्भवती'ति । बृहद्देवतायामपि–'कर्माणियाभिःकथितानिराज्ञांदानानिचोच्चावचमध्यमानि । नाराशंसीरित्यृचस्ताःप्रतीयाद्याभिःस्तुतिर्दाशतयीपुराज्ञाम्' । तत्रैव–'आदावंतेतुह्यृषयःकीर्तयंतिप्रसंगतः । सूक्तेस्मिन्देवतात्वन्याअन्यास्त्वत्रभवंतिच । सालोक्यात्साहचर्याद्वासंस्तवादथवापुनः । गणस्थानाद्भक्तितोवाकीर्त्यंतेतास्तुदेवता'इति । एवंनिरुक्तद्भाष्यबृहद्देवतादिप्रमाणैर्निर्णयः कल्पनीयः । इत्थंचगणत्रयानुक्तदेवतानांकासांचित्प्रथमोपात्तदेवतानुरोधेन–कासांचिदनुष्टुबादिछंदःपर्यालोचनेन–कासांचित्पृथिव्याश्रयत्वेनाग्निभक्तित्वात्तदनुरोधेन–कासांचिन्नराशंसमंत्रस्तूयमानराज्ञप्रभृतीनांभावयव्यादितत्तद्रूपेण–गणत्रयानुक्तानां सामान्यनराशंसपदेनाग्निगणान्तर्भूतत्वात्तदनुरोधेन–कासांचित्साहचर्येणसूक्तदेवतानुरोधेनचयथायथंस्थानादिद्रष्टव्यमितिफलितम् । अत्रापिच–'अवशिष्टंहिदेवतात्वमग्नावेव सर्वदेवताभिवादात्–अग्निर्वैंसर्वादेवताइतिहविज्ञायते', 'अग्निर्वैंदेवतानांभूयिष्ठभागि'तिच–'अपरिग्रहंचप्रधानगामि' इतिन्यायइतिसप्तमाध्यायस्थनिरुक्तभाष्यकारेणसर्वदेवतानामग्निरूपत्वबोधनात्प्रायोग्निभक्तित्वंदेवतानां इंद्रादित्यभक्तित्वं चाल्पशइतिविवेकः ।

सर्वानुक्रमणीप्रोक्तस्थानादिकादेवताः । ताश्चगणत्रयानुक्ताःसर्वानुक्रमणीप्रोक्ताःस्थानादिज्ञानार्थंतत्कथनपुरःसरंसंक्षेपेण संगृह्यन्ते । तथाहि–'गणत्रयेनिघंटूक्तेनोक्तोयोदेवतागणः । सर्वानुक्रमणीप्रोक्तस्तत्स्थानंभक्तिरुच्यते १ अविदित्वास्थानभक्तीनाममंत्रमुदीरयेत् । यदितत्सकलंकर्मवैयर्थ्ययातिनिश्चितम् २ अतःस्थानंचभक्तिंश्चनामचप्रोच्यतेमया । पृथ्वीस्थानाअग्निभागाःकथ्यंतेदेवताःपुरा ३ निर्मन्थ्याहवनीयाग्नीदक्षिणासदसस्पतिः । रोमशावरुणानीचगुंगूरन्नंचदेवता ४ उपाध्यायस्तथायूपोवामदेवःशुनोपिच । अत्रि-

श्चैवतथातक्षाबृबुर्म्राश्चशशीयसी ५ ऋभुक्षाश्चवसिष्ठश्चतथाचैवोपमश्रवाः । अध्येतारःपावमान्योयजमानश्चदंपती ६ श्वानोवसुक्रोनिर्ऋतिःसुबंधोर्जीवइत्यपि । वधूवासोयक्ष्मनाशःपुरुषःपणयस्तथा ७ धनदाताचैंद्रलवःसपत्नीनाशनस्तथा । अलक्ष्मीनाशदुःस्वप्ननाशौद्वौचाथमायवः ८ द्रुघणोरथगोपाश्चहस्तत्राणंतथाकराः । अथराज्ञःप्रवक्ष्यामिदेवतात्वमुपागतान् ९ स्वनयःसोमकोराजात्रसदस्युर्ऋणंचयः । तरंतपुरुमीह्वौचतथैवौशनसोनृपः १० रथवीतिश्चायमानःसुदासासंगकावुभौ । ऋक्षाश्वमेधौराजानौकुरुश्रवणइत्यपि ११ पुरूरवाश्चासमातिःकशश्चाथतिरिंदिरः । पाकस्थामाभिषिक्तश्चकुरंगश्चनृपःस्मृतः १२ अंतरिक्षस्थितान्देवान्वायुभक्तीन्समासतः । प्रवक्ष्यामियतःकर्मसफलंतद्विनानहि १३ अर्यमाचऋतश्छंदअंतरिक्षंचतुर्थकम् । स्वर्गस्थानान्सूर्यभक्तीन्प्रवक्ष्यामिविशेषतः १४ आत्माचपरमात्माचपृश्निर्यज्ञस्तथाक्षरम् । मायाभेदोभाववृत्तोद्युःसंज्ञानंतथैवच १५ इतिगणत्रयानुक्तदेवतानांस्थानादिविचारः ॥

अथदेवतास्वरूपविचारः । तासांरूपंचतुर्विधं–पौरुषविध्यं–अपौरुषविध्यं–कर्मार्थात्मोभयविध्यं–सत्यमौभयविध्यंचेति सर्वंचैतदुपपद्यतेमहाभाग्यसत्यैश्वर्यादेव । स्पष्टंचेदंनिरुक्तोत्तरषट्केप्रथमाध्याये–'अथाकारचिंतनंदेवताना' मित्यादि । ताअपिपुनरनेकप्रकारैर्भिद्यंते । तेचप्रकाराः–सूक्तभाक्त्व–हविर्भाक्त्व–सूक्तहविरुभयभाक्त्व–निपातभाक्त्वरूपाः । तत्रैवनिरुक्तेतद्भाष्येचत्रयोदशखंडेऽभिहिताः । याचसूक्तमेवभजतेनहविःसासूक्तभागिनी । तथाचबृहद्देवतायाम्–'यस्यांवदत्यर्थवादात्साज्ञेयासूक्तभागिनी' इति । तदुदाहरणानि–'अयंवेनश्चोदयत्' इतिवेनदेवताकंअहविर्भागित्यादि । 'असुनीते' इतिद्वयोःअसुनीतिः । 'ऋतस्यहिशुरुधः' इतित्रचस्यऋतोदेवताः इतिद्वेदेवतेनसूक्तभागिन्यौनहविर्भागिन्यौतयोस्तुयथानुगुणंसूक्तभागिनीष्वंतर्भावः । वाय्वादयःसूक्तभाजोहविर्भाजश्च

एताःसूक्तंभजंतेहविश्वेत्युभयभाजः। याश्चऋचं–अर्धर्चं–पादंव्यृचादिकंचप्राधान्येनभजंतेताःसर्वाऋग्भाजःप्रायेणेत्यर्थः। तानसूक्तभाजः किंतुहविर्भाजएव । निपातभाजस्त्वनेकदेवतायामृचिसंभवंति । ताश्चकचित्समप्रधानाऽपादीयंते कचित्प्राधान्येन कचिदप्राधान्येनेत्येव मनेकविधानिपातभाजोज्ञेयाः। तथाचबृहद्देवतायाम्–'यांतुस्तौतिप्रसंगेनसाविज्ञेयानिपातिनी' ति। विस्तरस्तुनिरुक्तभाष्यादवगन्तव्यः।।

लिंगोक्तदेवतानांनिर्णयः । तत्रलिंगंनामऋगर्थः सर्वानुक्रमणीवृत्तौतथैवोक्तत्वात् । तेनउक्ताज्ञाता तात्पर्यानुरोधेनकल्पे-तियावत् । तात्पर्यंहिकचित्साक्षात्–कचिद्विनियोगवशात्–तदनुगुणार्थकल्पनयावगंतव्यम् । एतन्निर्वचनफलंतुवैश्वदेवादिसूक्तेषुसूक्त-भेदप्रयोगेसर्वानुक्रमण्यांलिंगोक्तदेवताकत्वोक्तावधिकारप्राप्तदेवताबाधनमेव । अन्यथोक्तलिंगोक्तदेवतालक्षणस्याऽव्यावर्तकत्वेनतत्रतत्र-लिंगोक्तदेवतोक्तिवैयर्थ्यापत्तेः । ताश्चद्विविधाः–देवताकांडपठिताः तद्बहिर्भूताश्च निपातभाक्त्वाद्बृहद्देवतायांवैश्वदेवसूक्ते देवताकांड-पठिताश्चतदानुपूर्वीकाएव नतुमंत्रपठिताःपर्यायभूताः । यथा–'वह्नियशस' मितिमंत्रेवह्नेरुपादानेपिदेवताकांडेऽग्नित्वेनैवोपादानात्त-दनुरोधेनसर्वानुक्रमण्यामग्निरेवोपात्तोनतुवह्न्यादिरूपेण । एवमन्यत्राप्यूह्यम् । तद्बहिर्भूताअपिद्विविधाः–गणविशिष्टाःकेवलाश्च । ताश्च-सूक्तभाजोनसंति । अन्येनिपातभाक्त्वादयःसर्वेधर्माःसंभवंति । तथाचबृहद्देवतायाम्–'सप्तर्षयोवसवश्चापिदेवाअथर्वाणोभृगवःसोम-सूर्याः । पथ्यास्वस्तीरोदसीचोक्तमंत्रेकुहूगुंगूरदितिर्धेनुरद्र्या १ असुनीतिरिळाचाद्र्याविधातानुमतिर्हया । अंगिरोभिःसहैताःस्युरुक्तमंत्रा-श्चदेवताः २ वैश्वानरोहिसुपर्णोविवस्वान्प्रजापतिर्द्यौःसुधन्वानगोह्यः । अपान्नपादर्यमावातजूतिरिळस्पतिश्चापिरथस्पतिश्च ३ ऋभवः-पर्जन्यःपर्वताग्नाश्च (पत्नी) दक्षोभगोदेवपत्नीर्दिशश्च । आदित्यारुद्राःपितरोथसाध्यानिपातिनोवैश्वदेवेषुसर्वे ४ इति ।

लिंगोक्तदेवतास्थलनिर्देशः ।

१।३।६। ह्वयामि—आद्यालिंगोक्तदैवतपादा
१।६।१२। इमंषोळश—तन्नोमित्रोऽधर्चोलिंगोक्तदेवतः
१।७।३३। ईळेपंचाधिकाश्विनमाद्यौपादौलिंगोक्तदेवतौ
२।१।२६। प्रसुसप्तमैत्रावरुणंत्वंत्येलिंगोक्तदेवत्ये
२। २। ३। अस्तुश्रौषळेकादश—वैश्वदेवमेतदेवमन्यासामपिसूक्त-
प्रयोगेवैश्वदेवत्वं सूक्तभेदप्रयोगेयलिंगंसादेवता
२।६।२९। गणानामेकोना—बार्हस्पत्यास्तुदृष्टलिंगाः
२।७।१५। अस्यमेऽष्टौ—अंत्यालिंगोक्तदेवता
३।५।१३। प्रत्यग्निःपंचलिंगोक्तदैवतंत्वेके
४।१।२०। अग्ने(पावक)गायत्रमंत्यालिंगोक्तदेवता
४।२।२३। तंप्रत्नथा—अन्येचऋषयोत्रदृष्टलिंगाः [देवतः
४।७।३०। स्वादुरेकत्रिंशद्वर्गःपंचादौसौम्योऽगव्यूत्यर्धर्चोलिंगोक्त-
४।८।४। यज्ञायज्ञाद्व्यधिका-मारुत्योंत्यास्तिस्रोवासांलिंगोक्त-
[देवताः
५।१।२२। जीमूतस्येवैकोना—रथगोपान्जगत्यांलिंगोक्तदेवता
५।१।२३। पराःपंक्त्यादयोलिंगोक्तदेवताः
५।४। ८। प्रातर्भागंजगत्याद्यालिंगोक्तदेवता
५।४।११। दधिक्रांदाधिक्रंजगत्याद्यालिंगोक्तदेवता
७।५।१५। परेयिवांसंषोळशयमोयामंषष्ठीलिंगोक्तदेवता
८।१।२३। प्रतारीतिदशर्चे—सप्तम्यांलिंगोक्तदेवताः
८।७। ९। इमंनोनव-आद्यास्तिस्रश्चाग्नेरात्मस्तवःशिष्टायथानिपातं
८।७।२०। ईजानंशकपूतो—आद्यालिंगोक्तदेवता
८।८।२४। तुभ्येदंचतुष्कं—तृतीयालिंगोक्तदेवता
८।८।४२। विष्णुस्त्वष्टागर्भार्थाशीर्लिंगोक्तदैवतं

देवताविशेषेदेवतांतरसमुच्चयः। अयंचपरिभाषयाप्राप्तः। तथाहि—'प्रायेणैंद्रेमरुतोराज्ञांचदानस्तुतयः' इतिसर्वानुक्रमणी। अस्यार्थः—इंद्रदेवताकसूक्तघटकबहुमंत्राणां दानादिदेवताकमंत्रान्विहायप्रायेणमरुद्देवताकत्वम् । तत्फलंतुसर्वत्रैंद्रदेवताकमंत्राणांमरुद्वितीयप्रापणम्—तदप्युक्तंसर्वानुक्रमणीभाष्ये—प्रायेणैंद्रेमरुतःस्तूयंतइतिवाक्यशेषः । परिभाषेयं मरुद्वितीयप्रापणार्थमंतरेणापिवचनं, तेन 'सुरूपकृत्नुमूतये' 'इंद्रायाहिचित्रभानो' 'योयजातियजातइत्' 'यज्ञेदिवोनृषदनेपृथिव्याः' इत्यादींद्रदेवताकेषुपरिभाषाप्राप्तमरुद्देवतापिसिद्धा । प्रायेणेत्यनेनेंद्रमात्रदेवताबोधकोक्तिसत्त्वे गुणविशिष्टोपादानेचमरुदभावःसूच्यते । तद्यथा—'तन्वगस्त्योमारुतंही'तिहिशब्दप्रापितमरुद्देवताकसूक्तत्रयांतर्गतसहस्रंतइतिद्वितीयसूक्तस्याद्यैंद्रीत्यनेनइंद्रदेवताकत्वंबोधितं तत्रसमुच्चायकचशब्दाभावेनमरुदभावः । अतएव 'आदहेत्येताःषण्मारुत्योवीलुचिदिंद्रेणेत्यैंद्र्यौचे'तिमरुत्समुच्चायकचशब्दोपादानंसंगच्छते । एवं 'जगृभ्माष्टौसप्तगुर्वैकुंठमिंद्रंतुष्टावविकुंठानामासुरींद्रतुल्यंपुत्रमिच्छंतीमहत्तपस्तेपेतस्याःस्वयमेवेंद्रःपुत्रोजज्ञे' इतिसर्वानुक्रमणीतिहासेवैकुंठेंद्रेमरुत्वदिंद्रेचमरुद्वितीयदेवताभावःसिध्यति । अतएव ब्राह्मणतृतीयपंचिकायांषोडशखंडे 'इंद्रंवैवृत्रंजघ्निवांसंनास्तृतेतिमन्यमानाःसर्वादेवताआजहुस्तंमरुतएवस्वापयोनाजहुःप्राणावैमरुतःस्वापयःप्राणैहैवैनंनाजहुस्तस्मादेषोच्युतःस्वापिमान्प्रगाथःशस्यतआस्वापेस्वापिभिरिती'ति । तदर्थोभाष्येदर्शितः—तथाहि—इंद्रोयदावृत्रंहतवान् तमिंद्रंसर्वादेवताअजहुःपरित्यक्तवत्यः । कीदृश्योदेवताः? नास्तृतेति नहिंसितवानिंद्रइतिमन्यमानाः। वृत्रस्यातिप्रौढशरीरत्वात्प्रहारमात्रेणासौनमृतइतिदेवानांभीतिः । इतरदेवताभिःपरित्यक्तंतमिंद्रंमरुतएवाऽजहुःनपरित्यक्तवंतः तद्विशेषणंस्वापयइति । सुषुप्तिकालेपिवर्तमानाइत्यर्थः । स्वापिशब्दार्थःश्रुत्यैवप्रदर्श्यते—'प्राणावैदेहमध्येवर्तमानाः

प्राणाएवस्वापयोमरुतःस्वापकालानुवर्तिनोवायवः' । प्राणानांतत्कालानुवृत्तिमाथर्वणिकाःप्रश्नोत्तराभ्यामामनंति–'भगवन्नेतस्मिन्पुरुष-
कानिस्वपंतिकान्यस्मिन्जाग्रती'तिप्रश्नः 'प्राणाग्नयएवैतस्मिन्पुरेजाग्रती'त्युत्तरं एवंविधायस्मात्प्राणरूपामरुतएवैनमिंद्रंतदानींनपरित्यक्त-
वंतस्तस्मात्कारणादेष'इंद्रनेदीय'इत्यादिकः स्वापिमान्प्रगाथोच्युतोमरुत्वतीयशस्त्रेसर्वथाप्यपरित्यक्तःशस्यते । स्वापिशब्दोयस्मिन्प्रगाथे-
स्तिसोयंस्वापिमान् 'आस्वापेस्वापिमि'रित्ययंपादोस्मिन्प्रगाथेआम्नायते तस्मादयंस्वापिमान् । इत्थंइन्द्रनिहवाख्यंप्रगाथंप्रशस्य पुनरपि-
प्रकारांतरेणप्रशंसति । अपिह अपिच । अतः एतत्प्रगाथशंसनादूर्ध्वंअस्मिन्मरुत्वतीयशस्त्रे यद्यैंद्रमेवछंदःइंद्रसंबंध्येवछंदःशब्दोपलक्षितो-
मन्त्रःशंस्यतेतद्धसर्वं तदपिजातंमरुत्वतीयशस्त्रंभवति । एषचेत्यादिनातत्रयुक्तिरुच्यते 'आस्वापेस्वापिमि'रितिपादोपेतत्वेनस्वापिमानेष-
प्रगाथोच्युतश्चेदपरित्यक्तश्चेत्तदामरुत्वतीयंभवति । स्वापिशब्दवाच्यानांमरुतांप्रतिपादकत्वादित्यर्थः । सोयंप्रगाथः शाखांतरेद्रष्टव्यः ।
बृहद्देवतायामपि–'इरांदणातियत्कालेमरुद्भिःसहितोंबरे । रवेणमहतायुक्तस्तेनेंद्रमृषयोब्रुवन्' । अस्यार्थः–अंबरे मरुद्भिर्वायुभिःसहितः
महतारवेणशब्देनयुक्तः इरामुदकंदणातिवर्षतितेनकारणेनर्षयइंद्रमब्रुवन् । तथातत्रैव–'रसान्त्रिमभिरादायवायुनायंगतःसह । वर्ष-
त्येवचयश्लोकेतेनेन्द्रइतिचस्मृतः' इति । निरुक्तेपि–'यदेनंप्राणैःसमैंधंस्तदिंद्रस्येंद्रत्वमितिविज्ञायते' । अस्यार्थः–तदिदमपरमिन्द्रस्येंद्र-
त्वंब्राह्मणउच्यते–यदेनंमध्यतोवस्थितंशरीरस्यप्राणभावेनविष्टभ्येतरान्प्राणान्वागादीनितरप्राणवृत्तिमाहाभाग्यसंप्रदानेनयदहंविशिष्टो-
स्मित्वंतद्विशिष्टोसीत्येवमादिनाप्राणाधिदेवताःसमैंधन्समदीपयन्संतानार्थंतदिंद्रस्येंद्रत्वमितिविज्ञायते । इंधेभूतानीतिकर्तरि प्राणैरेनं-
समिंधतेतिकर्मणि इत्यनेनेंद्रपदव्युत्पत्त्याइंद्रस्यमरुद्वियोगएवयुक्तः । एवंचमरुतामिंद्रस्यप्रीत्याऽपरित्यक्तत्वात्प्राणिमात्रस्यजीवनहेतु-

त्वेनाप्यायकत्वात् इंद्रपदव्युत्पत्त्यातदवियोगबोधनाच्चइंद्रदेवताकमंत्राणांद्वितीयामरुद्देवतानियतेतिसर्वमनवद्यम् । अन्यत्रतुविधिवोधितेंद्रातिरिक्तदेवताकसूक्तघटकानांकेषांचिदेवमंत्राणांमरुद्देवताकत्वमाचार्योक्तमेव 'प्रतित्यमाग्निमारुत'मित्यादि । दानस्तुतिस्तुराज्ञामेवनेतरेषाम् । तेनयत्किंचित्संबंधितयादानस्तुत्युक्तौतत्तन्नामकराजस्यदानस्तूयमानत्वाद्देवता । इतिपरिभाषाप्राप्तद्वितीयामरुद्देवताविचारः ।

इंद्रासोमादिविचारः। एवमिंद्रासोमदेवताकेराक्षोघ्नसूक्तेपि इंद्रादिदेवताभिरिंद्रासोमयोर्बाधेपिरक्षोघ्नत्वगुणस्याबाधात्तद्गुणकत्वमिंद्रादिदेवतानांनिर्विवादम् । अतएवबृहद्देवतायां—'पिबेंद्रंस्तौतिनेत्यंतरक्षोघ्नाग्नेयमुत्तरम् । रक्षोघ्नाग्नेयमित्युक्तंयत्त्वेतद्ब्रह्मणेतितु' इत्यादिवचनैर्गुणाभिधानंसंगच्छते । ननु 'इंद्रासोमातपत'मितिपंचविंशत्यृचात्मकेइंद्रसोमदेवताकराक्षोघ्नसूक्ते 'प्रवर्तयदिवोअश्मान'मित्यारभ्यपंचानां 'प्रवर्तयेतिपंचैंद्र्य' इत्यनेनेंद्रदेवताकत्वमुक्तं तत्रपंचम्याः पूर्वार्धर्चस्यवसिष्ठाशीर्देवताकत्वंउत्तरार्धर्चस्यपृथिव्यंतरिक्षदेवताकत्वस्यविशिष्योक्त्याबाधात् इंद्रदेवताकत्वविरहेणक्रमेणपंचत्वानुपपत्तिरितिचेन्न 'मानोरक्ष' इतिपंचमींविहाय 'इंद्रजही' त्यग्निमायाःषष्ठयाग्रहणेनपंचत्वोपपादनेनाक्षतेः । अतएवैतत्प्रकरणस्थसर्वानुक्रमण्यां 'अष्टमीषोळश्यावैंद्र्यौ' इत्युक्त्वापुनश्च 'मानोरक्ष' इतिपंचमींविहाय व्यवधानेन 'इंद्रजही' त्यग्निमषष्ठीग्रहणरूपवैचित्र्यप्रदर्शनार्थं 'प्रवर्तयेतिपंचैंद्र्य' इतिइंद्रदेवताकत्वोक्तिःसंगच्छते।अन्यथाऋचांक्रमस्यविवक्षितत्वेलाघवात्स्थलांतरवत्सकृदुपादानमात्रेणैवतद्देवताकत्वेसिद्धेपुनरुपादानमसंगतंस्यात्। अतएव 'अस्तीदंषोळशाद्याचतुर्थीदशमीद्वादश्योनुष्टुभः षष्ठ्येकादश्युपांत्येचजगत्यःपंचम्यृत्विग्भ्योवा' । चतुर्विंशतितमेखंडे 'उपांत्येसीतायैतेचानुष्टुभावाद्याचतुर्थीचेति' । पंचविंशतितमेखंडे 'त्वामग्नेगयोंत्यापंचम्यौपंक्तीअग्नओजिष्ठमंत्याचतुर्थ्यौंचे' त्यादिस्थलांतरेउक्तवैचित्र्यस्यकाप्यभावेनपुनरुपादानाभावः ।

अतएवचबृहद्देवतायां–'प्रवर्तयेतिपंचैद्र्यऐंद्रासोमीत्वृगुत्तमा । ऋषिस्त्वाशिषआशास्तेमानोरक्षइतित्वृचि । दिविचैवपृथिव्यांचतथा-पालनमात्मनः' इत्युक्तम् । अत्रहिपंचानामिंद्रदेवताकत्वं 'मानोरक्ष' इत्यस्याःपंचम्याःवसिष्ठाशीरादिदेवताकत्वंचोक्तंतस्या इंद्रदेवता-कत्वंतुन विशेषोक्त्यात्वंतत्वेनचेंद्रदेवतासंबंधाभावत् इंद्रजहीत्यस्याइंद्रासोमदेवताकत्वमस्त्वितिवाच्यम् । तत्रैव 'ऐंद्रासोमीत्वृगुत्तमे' त्यनेनोत्तमायाःसप्तम्याएवेंद्रासोमदेवताकत्वविधानात् । 'प्रवर्तयेतिचतस्रऐंद्र्य'इतित्वपपाठः वहुषुपुस्तकेष्वदर्शनात् उक्तबृहद्देवतावाक्य-विरोधात्साधकाभावाच्चेतिसर्वमनवद्यम् ।

भाववृत्तविचारः । अथ'नासदासी'दित्यादिसूक्तेषुभाववृत्तदेवताऽभिहितातस्याःस्वरूपंविचार्यते–'नासत्सन्नप्रजापतिःपरमेष्ठी-भाववृत्तंतु'इतिसर्वानुक्रमण्यांभाववृत्तशब्दःभावानांपदार्थानांवृत्तिः[1]सृष्ट्यादिप्रवृत्तिर्यस्मादितिव्युत्पत्त्याजगदुत्पत्तिस्थितिलयकर्तृपरः । सचविशेष्यनिघ्नः । तथाच ब्रह्मणोयदाविशेष्यत्वंतदानपुंसकत्वम् । हरेर्यदाविशेष्यत्वंतदापुंस्त्वम् । अतएवबृहद्देवतायां–'यथेदमग्रे-नैवासीदसदप्यथवापिसत् । जज्ञेयथेदंसर्वंतद्भाववृत्तंवदंतितु' इतिनपुंसकनिर्देशः । तत्रैवचान्यत्र–'मायाभेदोभाववृत्तोद्युःसंज्ञानंतथै-वचे'ति । अग्निपुराणेआचाराध्याये–'गायत्रीतुविशेषेणअघमर्षणसूक्तके । देवताभाववृत्तस्तुऋषिश्चैवाघमर्षणः । छंदश्चानुष्टुभंतस्यभा-ववृत्तोहरिःस्मृतः'इतिपुंनिर्देशश्चसंगच्छते । सूक्तेतुभाववृत्तशब्दोऽर्शआद्यजंतोनित्यनपुंसकः इतिनकुत्रापिलिंगानुपपत्तिरितिदिक् ।

---

१ वृत्तिशब्देनविग्रहेभाववृत्तीतिस्यात् । वृत्तशब्देनविग्रहेतुभाववृत्तेतिस्यात् ।

अथप्रक्रांतगुणविशिष्टदेवताकसूक्तेदेवतांतरप्राप्तौगुणोच्चारणविचारः । तत्र 'नवमंमंडलंपावमानंसौम्य'मितिसर्वानुक्रमणी तस्याअयमर्थः—सोमःपवमानगुणकः । पृथक्पदोपादानंमंडलांतर्गतसोमापवादभूतदेवतांतरस्यापितद्गुणलाभार्थंनतुमंडलांतर्गतआप्री-सूक्तस्य गुणांतरयुक्तदेवताकत्वेनकथंपवमानगुणकत्वमितिचेन्न गुणांतरयुक्तत्वेपिपवमानगुणकत्वकल्पनेबाधकाभावात् तद्गुणाभावक-ल्पनेदृढतरप्रमाणाभावात् मंत्रलिंगविरोधाच्च । नह्येकदेवतायाएकएवगुणइतिनियमः । 'दैव्यौहोतारौप्रचेतसौतिस्रोदेव्यःसरस्वती-ळाभारत्य'इत्यादावेकस्याअप्यनेकगुणदर्शनात् । तथाचबृहद्देवतायां—'पवमानःस्तुतःसोमोनवमेमंडलर्षिभिः । पवमानवदाप्यस्तुसमि-द्धइतिसंस्तुताः' इत्युक्तम् । पवमानवत्यश्चताआप्यश्चेतिविग्रहः समिद्धइत्याद्यृग्भिःसंस्तुताइत्यर्थः । तेनआप्रीदेवतानांपवमानगुणकत्वं-स्पष्टमेवलभ्यते । तेनपवमानवदितिवतिप्रत्ययांतमंगीकृत्यसोमोयथापवमानमात्रगुणकः, एवमाप्रीदेवताअपीध्मादिमात्रगुणवत्यइति-दृष्टांतपरतयाव्याख्यानंकुर्वतोनिरस्ताः । गुणानामुक्तयैवसिद्धत्वेनात्रपवमानवदितिदृष्टांतकथनवैयर्थ्यात्सर्वानुक्रमणीवृत्तिकृत्कृतंपवमा-नगुणकत्वाभावपरंव्याख्यानंतुप्रमाणाभावान्निर्युक्तिकत्वाच्चोपेक्ष्यम् । इतिपवमानविशिष्टदेवताविचारः ।

अथऋभुगणस्थलिंगोक्तदेवतावाचकविभ्वशब्दस्वरूपविचारः । निघंटुस्थदेवताकांडेऋभुपदव्याख्यावसरेनिरुक्तोत्तरषट्केपंच-माध्यायेषोडशखंडेविष्ट्वीशमीतिमंत्रघटकऋभुपदव्याख्यावसरे'ऋभुर्विभ्वावाजइतिसुधन्वनआंगिरसस्यत्रयःपुत्राबभूवु'रित्यत्रविभ्वाइति नांतःशब्दः । तथाचाष्टमाष्टकेतृतीयाध्यायेऽष्टमेवर्गे'दिवश्चिदावोमवत्तरेभ्य'इतिमंत्रेविभ्वनाचिदितितृतीयांतपददर्शनात् । अतएव तृतीयाष्टकेसप्तमाध्याये'ऋभुतोरयिःप्रथमश्रवस्तम'इतिमंत्रव्याख्यावसरेविभ्वमिस्तष्टःविभ्वतष्टइतिव्याख्यातंवेदभाष्ये । एवंविभ्वाइति-

प्रथमांतं विभ्वानमितिद्वितीयांतं विभ्वनइतिचतुर्थ्यंतंयथायथंतत्रतत्रोह्यम् । एतेनदुर्गप्रणीतनिरुक्तभाष्ये'तेषांप्रथमोत्तमाभ्यांबहुवचनिगमाभवंतिनमध्यमेनविभ्वा'इतितृतीयांतसमानाधिकरणनिर्देशेनविभ्वाशब्दआकारांतइतिलभ्यतेसतुलेखकप्रमादइतिस्पष्टमेवप्रतीयते । आकारांतत्वेहिउक्तविभ्वनेतिपदविरोधःविभ्वभिस्तष्टइत्येवविग्रहप्रदर्शनपरउक्तभाष्यविरोधश्चेति । इतिविभ्वशब्दस्वरूपविचारः ॥

अथरोदःशब्दविचारः । अथरोदःशब्दरोदसीशब्दयोर्नपुंसकस्त्रीलिंगयोर्विचारःक्रियते । रुदधातुप्रकृतिकअसुन्प्रत्ययांतःसांतोनपुंसकएकः । तत्प्रकृतिकगौरादिङीपंतस्त्वपरःस्त्रीलिंगः । वेदेकोशेचोभयोरपितथादर्शनात् । तथाहि । 'नहित्वारोदसीउभे'–'वित्तंमेअस्यरोदसी'–'नरोदसीअपनुदंतघोराः'—इत्यादिमंत्रेपुद्यावापृथिवीवाचकःसांतोनपुंसकः । अतएवपदकालेद्विवचनांतत्वेनप्रगृह्यत्वादितिशब्दप्रयोगःसंगच्छते । तस्यचद्यावापृथिवीदेवतावाचकस्यदेवतोच्चारणकालेप्रथमांतस्यरोदसीइतिस्वरूपं–अन्वाधानकालेतुद्वितीयांतस्यरोदसीइति । हौम्यादिद्रव्यत्यागकालेचतुर्थ्यंतस्यरोदोभ्यामिति । अतएवचएतेपृष्ठानीतिमंत्रेरोदसोरितिसप्तमीद्विवचनांतमुपपद्यते । ङीषंतेतत्रतत्रांतोदात्तस्वरव्यत्ययकल्पनाच्छांदसत्वेनपूर्वसवर्णादिकंरोदसोरित्यत्रईकारलोपकल्पनंचस्यादितिमहदेवगौरवम् । सांताश्रयणेतुनकिंचित्कल्पनीयमितिमहदेवलाघवम् । **अमरकोशे**पितृतीयकांडेनानार्थवर्गेएकोनत्रिंशदधिकद्विशतश्लोके–'प्रसूरस्त्रापिभूद्यावौरौदस्त्रौरोदसीचते'इति, । **रामाश्रमकृततट्टीकायामपि**–'द्यावापृथिव्यौरोदस्त्रौद्यावाभूमीचरोदसी' । 'रोदश्चरोदसीचापिदिविभूमौपृथक्पृथक् । सहप्रयोगेप्युभयोरोदःस्यादपिरोदसी'इतिविश्वः–इतिदर्शनाच्चसांतएवग्राह्यः । यस्तु । 'जोषद्यदीमसुर्यासचध्यैविषितस्तुकारोदसी'–'सचामरुत्सुरोदसी'–'मिम्यक्षयेषुरोदसी'–'अधस्मैपुरोदसी'–इतिचतुर्पूदाहरणेषुईकारांतएकवचनांतःसतुमरु-

त्स्त्रीवाचकः—रुद्रस्त्रीवाचकः-विद्युद्वाचकश्चेतिनकाप्यनुपपत्तिः । स्पष्टंचेदंवेदभाष्ये—'जोषद्यदीमसुर्यासचध्यै'इतिमंत्रव्याख्यावसरे'पराशुभ्राअयास'इतिमंत्रेरोदसीइत्यत्रद्यावापृथिवीवाचकत्वेङीषंतस्यांतोदात्तस्यवाछंदसीत्यनेनपूर्वसवर्णदीर्घेद्विवचनांतत्वेनप्रकृतिभावः । मरुत्स्त्रियादिवाचकत्वेतुलुप्तसप्तम्यंतं'ईदूतौचसप्तम्यर्थे'इतिप्रगृह्यंद्रष्टव्यमितिसुधीभिर्विभावनीयं । इतिऋग्वेदकल्पद्रुमेरोदःशब्दनिर्णयः ॥

संहितास्थगायत्र्यादिच्छंदांसि । अथास्यांशाकलसंहितायांगायत्र्यादिच्छंदसामृगियत्तावुभुत्सूनांप्रीत्यैतत्तत्संख्यानियमंदर्शयिष्ये । तत्रतावत्—**गायत्र्य**एकोनपंचादशधिकचतुर्विंशतिशतानि २४४९ । **उष्णिह**एकचत्वारिंशदधिकंशतत्रयं ३४१ । **अनुष्टुभः**पंचपंचाशदधिकान्यष्टौशतानि ८५५ । **बृहत्य**एकाशीत्यधिकंशतं १८१ । **पंक्तयो**द्वादशाधिकंशतत्रयं ३१२ । **त्रिष्टुभ**स्त्रिपंचाशदधिकद्विचत्वारिंशच्छतानि ४२५३ । **जगत्यो**ऽष्टाचत्वारिंशदुत्तरत्रिशताधिकंसहस्रं १३४८ । **अतिजगत्यः**सप्तदश १७ । **शक्वर्य**एकोनविंशतिः १९ । **अतिशक्वर्यो**नव ९ । **अष्ट्यः**षट् ६ । **अत्यष्ट्य**श्चतुरशीतिः ८४ । **धृतीद्वे** २ । **अतिधृतिरेका** १ । **एकपदाः**षट् ६ । **द्विपदाः**सप्ताशीतिः ८७ । **'बार्हताःप्रगाथाः**शतं १०० । **विपरीतोत्तराश्चतुरधिकानवतिः** ९४ । **ककुभः**पंचपंचाशत् ५५ । **महाबार्हतएकः'** १ । एवंसर्वेमिलित्वा सार्धशतद्वयं २५० । एतेद्वृचाद्वृचाइतिकृत्वातएताद्विगुणाऋचः पंचशतानि ५०० ॥ एवंसकलाःशाकलसंहितायांखिलरहितायामृचो द्युत्तरसप्तत्यधिकचतुःशताधिकदशसहस्राणि १०४७२ संख्येति ॥ यत्तु 'ऋचांदशसहस्राणिऋचांपंचशतानिच ॥ ऋचामशीतिःपादश्चैतत्पारायणमुच्यते ॥' इतिकस्यचिद्वचनं तद्वालखिल्याध्यायादि-

खिलसहितशाकलसंहिताविषयमितिज्ञेयम् ॥ खिलरहितायास्तुपूर्वोक्तायाएवसंख्यायाःप्रतीतेः ॥ एवमत्रप्रथमाष्टकेऋचः १३७० द्वितीये ११५७ तृतीये १२०९ चतुर्थे १२६९ पंचमे १२६३ षष्ठे १६५० सप्तमे १२६३ अष्टमे १२९३ । एतत्संकलनं-पूर्वोक्तमेव । सूक्तसंख्यात्वनुक्रमण्यामेव 'तदेतत्सूक्तसहस्रं' इत्यादिनापठिता सापिवालखिल्यरहितायाएवघटते । तदित्थं–प्रथमाष्टके सूक्तानि १२१ द्वितीये ११९ तृतीये १२२ चतुर्थे १४० पंचमे १२९ षष्ठे १२४ सप्तमे ११६ अष्टमे १४६ एतत्संकलनंप्रागुक्तमेव ।

गायत्र्यादिछंदोभेदपरिगणनं–गायत्री८ पदपंक्तिः–उष्णिग्गर्भा–पादनिचृत्–अतिनिचृत्–यवमध्या–वर्धमाना–प्रतिष्ठा–ह्रसीयसी । **उष्णिक् ७** पुरउष्णिक्–ककुप्–ककुभ्यंकुशिरा–तनुशिरा–पिपीलिकमध्या–अनुष्टुब्गर्भा–उष्णिक् । **अनुष्टुप् ६** महा-पदपंक्तिः–कृतिः–पिपीलिकमध्या–काविराजः–नष्टरूपीविराजः । **बृहती १०** पुरस्ताद्बृहती–न्यंकुसारिणी–उरोबृहती–स्कंधोग्रीवी–उपरिष्टाद्बृहती–विष्टारबृहती–ऊर्ध्वबृहती–पिपीलिकमध्या–विषमपदा–बृहती । **पंक्तिः ७** विराट्–सतोबृहती–विपरीता–प्रस्तार-पंक्तिः–आस्तारपंक्तिः–संस्तारपंक्तिः–विष्टारपंक्तिः । **त्रिष्टुप् १२** जगती–अभिसारिणी–विराट्स्थाना–विराट्रूपा–ज्योतिष्मती–पुरस्ताज्ज्योतिः–मध्येज्योतिः–उपरिष्टाज्ज्योतिः–महाबृहती–यवमध्या–पंक्त्युत्तरा–विराट्पूर्वा । **जगती ३** त्रिष्टुप्–महासतोबृहती–महापंक्तिः । **प्रगाथाः ६** बार्हतः–काकुभः–महाबार्हतः–विपरीतोत्तरः–आनुष्टुभः–आनुष्टुब्मुखास्तृचाः इति ।

स्वाहावत्यऋचः ।

मंत्रप्रतीकं.	अष्टकाध्यायवर्गाः			मंत्रप्रतीकं.	अष्टकाध्यायवर्गाः			मंत्रप्रतीकं.	अष्टकाध्यायवर्गाः		
स्वाहायज्ञंकृणोतन	१	१	२५	आपूर्णोऽअस्यकलशः*	३	२	११	आयाह्यर्यऽआपरि* ०	६	३	१२
ततंमेअपस्तदुतायते	१	७	३०	तिष्ठाहरीरथआ	३	२	१७	स्वाहाकृतस्यतृंपतं०	६	३	१७
पूषण्वतेमरुत्वते* ०	२	२	११	इंद्रःस्वाहापिवतु* ०	३	३	१४	आदनुतेऽअनु०	६	४	४२
स्वाहाकृतान्याग०	२	२	११	स्वाहाग्नयेवरुणा* ०	३	८	२१	विश्वेदेवाःस्वाहाकृतं०	६	७	२५
पुरोगाऽअग्निर्दे०	२	५	९	आयाह्यग्नेस०	५	२	२	वेषिहोत्रमुतपोत्रं* ०	७	५	३०
घृतंमिमिक्षेघृतमस्य	२	५	२३	यथावः स्वाहा* ०	५	२	४	मातलीकव्यैर्यमो०	७	६	१४
तुभ्यंहिन्वानोवं०	२	७	२५	आचनोबर्हिः०	५	४	२९	आग्नेवहवरुण०	८	२	२२
आयाह्यग्नेसमि०	२	८	२३	आनोयातमुप०	५	८	२५	सद्योजातोव्यमिमीत०	८	६	९

निर्दिष्टेषुस्वाहावन्मंत्रेष्वपिप्रदानाप्रदानार्थकस्वाहाकारभेदेनद्वैविध्यंपरिकल्प्य—प्रदानार्थकस्वाहाकारवत्स्वेवांतेपुनःस्वाहाकारोमास्त्वन्यत्रापेक्षितएवेतिनिर्णीयजुह्वतिकेचनशिष्टास्तन्मतेनप्रदानार्थकस्वाहाकारघटितमंत्रप्रतीकमूर्ध्नि * ईदृक्पुष्पविन्यासःकृतः । तेष्वपि—स्वाहाग्नयेवरुणाय ३।८।२१ आयाह्यर्यआपरि ६।३।१२ वेषिहोत्रमुतपोत्रं ७।५।३० इतिमंत्रत्रयमेवप्रदानार्थकस्वाहाकारवत् तत्राप्याद्यो वैकल्पिकइतिवदन्ति । तस्मादत्रतत्त्वनिर्णयाय—एकसंबेकरोपाह्वनारायणशास्त्रिदर्शितप्रयोगलाघवानुसारेणविचारःक्रियते ।

स्वाहाकारवन्मंत्रविचारः । अथऋगाम्नायेकतिपयेमंत्राःस्वाहाकारवंतआम्नातास्तत्रसंशयः—किमेतेषांहोमेविनियोगःप्रदानार्थकस्वाहाकारांतरयुतानामुतकेवलानामिति । किंतावत्प्राप्तम् । नकेवलानांहोमेविनियोगःसंभवति । होमस्यत्यागात्मकतया, मंत्रमध्यपठितस्यचस्वाहाकारस्यमंत्रावयवतया प्रदानार्थत्वाभावादंतेपुनःप्रदानार्थकस्वाहाकारःप्रयोक्तव्यइति । अतएवभगवान्**जैमिनिःसंकर्षकांडे** 'स्वाहाकृत्य' (अ. १४ पा. ४ सू. १८) 'वषट्' (१४।४।१९) इतिसूत्राभ्यांक्रमेण 'स्वाहाकृत्यत्रह्मणातेजुहोमि' 'स्वाहाकृतमिंद्रायतेजुहोमि' इत्यादावुपसर्जनत्वेनान्वितानांस्वाहाकाराणांमुख्यविशेष्यत्वाभावात् द्रव्यस्तुतिद्वारैववाक्यार्थसमन्वयादप्रदानार्थत्वम् । 'वषट्तेविष्णवासआकृणोमी' त्यत्रवषट्पदस्य स्वाहाकृतशब्दवत्समासाभावेनस्वतंत्रतयाप्रदानार्थत्वेप्राप्ते 'आकृणोमि' इत्यत्रतदन्वयेनास्वातंत्र्याविशेषादप्रदानार्थत्वंनिर्णीय तत्रतत्रप्रदानार्थकस्वाहाकारांतरप्रयोगंब्रूते । इतिप्राप्तेब्रूमः—नऋगाम्नायपठितेषुस्वाहाकारवत्सुमंत्रेषुहोमकालेपुनरन्यःस्वाहाकारःप्रयोक्तव्यइति । कुतः । पठतिहि**भगवानाश्वलायनः**श्रौतसूत्रप्रथमाध्यायस्यैकादश्यांकंडिकायां—'स्वाहाकारांतैर्मंत्रैर्नचेन्मंत्रेपठितः' इति । व्याचख्यौ चैतद्वृत्तिकृन्नारायणः—'यत्रकापिस्वाहाकारोनपठितस्तदांतेस्वाहाकारःकर्तव्यः । यत्रकापिपठितश्चेत्सएवप्रदानार्थकोभवति' इति । **कारिकाकार–मंचनाचार्य**प्रभृतिप्राचीनप्रयोगकाराश्चैवमेवप्रतिपादयंति । शौनकोपि—'यस्मिन्मंत्रेनपठितःस्वाहाकारोभवेद्यदि । स्वाहांतश्चप्रयोक्तव्योहोमेषुप्रणवादिना' इति । अत्रवचनद्वयेपियद्यपूर्वंविधिरंगीक्रियते तदापर्युदासन्यायेनस्वाहाकारघटितान्यहोमसाधनीभूतमंत्रत्वावच्छेदेनांतेस्वाहाकारविधिरितिवक्तव्यम् । अथहोमसाधनीभूतमंत्रेष्वंतेस्वाहाकारोवचनांतरेणप्राप्तइत्युच्यतेतदानेनवचनेन स्वाहाकारवत्सुमंत्रेषुसप्रतिषिध्यतइत्यापतति । अन्यथावचनवैयर्थ्यापत्ति-

र्दुर्वारा। नन्वेवं 'स्वाहाकृत्य' 'वषट्' इतिसंकर्षकांडस्याधिकरणद्वयविरोधः । तत्रहीतरविशेषणतयान्वितार्थकस्वाहापदस्यप्रदानार्थत्वं निरस्यांतेपुनःस्वाहापदप्रयोगव्यवस्थापनात् । न । तस्याश्वलायनोक्तकर्मातिरिक्तकर्मविषयत्वात् । आश्वलायनप्रोक्तकर्मसूक्तसूत्रेण-तद्बाधात् । अतएवाग्निष्टोमस्थसौत्येहनिहौत्रकांडपठितप्रवृताहुतिहोमे 'स्वाहावाचे' इत्येकोमंत्रः । 'स्वाहावाचस्पतये' इतिद्वितीयः । एवमन्येपिबहवोमंत्राःसंति तत्रापिमंत्रपठितस्वाहाकारएवप्रदानार्थकइति मंत्रांतेप्रदानार्थकान्यस्वाहाकारंनप्रयुंजंति । एवमयाश्चेति-मंत्रेपि । अध्वर्युकांडपठितप्रवृताहुतिहोमेतु 'जुष्टोवाचोभूयासं' इतिमंत्रे स्वाहाकारसत्वेपि 'तस्मिन्माधाःस्वाहा—सरस्वत्या'इतिमंत्रांते-पुनःस्वाहाकारयोजनादरीदृश्यतेकेशवादिप्राचीनप्रयोगेषु । एवंबगलामुख्यादितांत्रिकमंत्रेष्वपि—मंत्रमध्येस्वाहाकारसत्वेपिमंत्रांतेपुनः-स्वाहाकारःप्रयोज्यइतितंत्रविद्भिरुक्तत्वात् । नचानंत्यस्वाहाकारस्यस्वस्थानच्युतनखकुंडलादीनांकंडूयनालंकरणादिकार्याक्षमत्वमिवन-प्रदानार्थत्वम्। अतएवयज्ञायज्ञीयेसामनि इरापदस्यगिरापदस्थानएवनिवेशआवृत्तिश्चकल्प्यतइतिशंक्यम् । यत्रकापिस्थितस्यदीपस्येवपद-स्याप्यर्थप्रकाशकत्वानपायात्, देहित्राह्मणाय—ब्राह्मणायदेहीत्यादिवाक्याभ्यामविशेषेणबोधानुभवाच्च । अतएव 'पुरस्तात्स्वाहाकारावाअ-न्येदेवाउपरिष्टात्स्वाहाकारावाअन्ये' इतिश्रुत्याउभयोरपिप्रदानार्थत्वमनूद्यते । एतेनमंत्रघटकादिमध्यपठितस्वाहाकारांतेहुत्वाशेषमंत्रोनि-गदेनोच्चारणीयइतिकेषांचित्प्रलापोनिरस्तः । नचसकृच्छ्रुतस्येतरविशेषणतयोपस्थितार्थकस्यस्वाहाशब्दस्यकथंप्रधानतयाप्रदानार्थावबोध-कत्वमितिवाच्यम्। 'नचेन्मन्त्रेपठित'इतिसूत्रबलादेवतादृशस्वाहाकारघटितमन्त्रेषुस्वाहापदस्यावृत्त्याप्रदानार्थावबोधःकल्पनीयइतिदिक् ॥

वासिष्ठविषयेविशेषः । इंद्रोतिभिरितीमंवर्गंवासिष्ठानाधीयीरन्सर्वानुक्रमेवासिष्ठान्प्रतितच्छ्रवणनिषेधमुखेनोपेयभूततदध्ययनप्रतिषेधात् । तथाहि–'अंत्याअभिशापार्थास्तावसिष्ठद्वेषिण्योनवसिष्ठाःशृण्वंति' इति । अत्रभाष्यम्–इंद्रापर्वतेतिसूक्तस्य अंत्याइंद्रोतिभिरित्याद्याश्चतस्रऋचोऽभिशापार्थाः । अभिशापोनामाऽप्रियशंसनरूपोऽर्थःप्रयोजनंयासां । ताश्चवसिष्ठद्वेषकर्त्र्यः । अतोवसिष्ठगोत्रोत्पन्नास्तानशृण्वंति । लिङर्थेलोटोरूपं । यदिशृणुयुस्तदातेषांशिरःशतधाभिद्येत । तदुक्तंबृहद्देवतायां–'शतधाभिद्यतेमूर्धाकीर्तितेनश्रुतेनवा । तेषांबालाःप्रमीयंते' इतीति । सकलसंहिताध्ययनादिकर्मफलसिद्धिस्त्वेषामेतद्वर्गविकलसंहिताध्ययनादिनैवभवति । अतएवचरणव्यूहे—एकंशतसहस्रंवाद्विपंचाशत्सहस्रार्धमेतानिचतुर्दशपदानिवासिष्ठानांतद्व्यतिरिक्तानांतुएकंशतेत्यादिचतुर्दशांतानिपदानिगृहीत्वाइंद्रोतिभिरित्याद्येकसप्ततिपदानिमिलित्वेतरेषांपंचाशीतिरितिपदसंख्याविभागःसंगच्छतइतिदिक् ॥

पारायणहोमाद्यारंभकालः । श्रीः ॥ जपाद्यारंभकालस्तुपरशुरामेणोक्तः–'वैशाखेश्रावणेमासेचाश्विनेमार्गशीर्षके । माघफाल्गुनयोर्वापिसितेपक्षेशुभेदिने ॥ वेदारंभःप्रकर्तव्यःपुत्रपौत्रादिवृद्धये' ॥ इति । 'कार्तिकेस्वर्णलाभःस्यादि'तिकेचित् । वर्ज्याणितुसंग्रहे–'अनध्यायतिथीन्सर्वान्रिक्ताष्टम्यौविहायच । इतरासुचकर्तव्योवेदारंभःशुभप्रदः ॥ अनध्यायेचसंध्यायामपराह्णेकथंचन । स्त्रियांरजस्वलायांतुवेदारंभोनसिद्धिदः' ॥ इति ॥ **रत्नमालायां**—'सोमसौम्यगुरुशुक्रवासराःसर्वकर्मसुभवंतिसिद्धिदा'इति ॥ निष्कामतयावेदाद्यनुष्ठानेतुयदाश्रद्धोत्पद्यतेतदैवारंभःकार्यः । 'नश्वःश्वमुपासीतकोहिमनुष्यस्यश्वोवेदे'तिश्रुतेः श्वःकरवाणीत्येवमुपासनाकालांतरप्रतीक्षानकार्या । हियस्मान्मनुष्यस्यश्वःकालसंबंधिजीवनंकोवेद–कोजानीयात् आयुषोऽस्थिरत्वादितिश्रुत्यर्थः । **परशुरा-**

मोपि—'यदैवजायतेवित्तंचित्तंश्रद्धासमन्वितम् । तदैवपुण्यकालोयंयतोऽनित्यंहिजीवितम् ॥ अतःसर्वेषुकालेषुजपस्यारंभणंशुभम्' इति ॥ दीपिकायामपि—'ईश्वराराधनार्थंवाअथवापापनुत्तये । यदिरुद्राद्यनुष्ठानंनमुहूर्तादिचिंतयेदि'ति ॥ काम्येतुदिनंसंशोध्यमेव ॥ एवमारंभोत्तरंमध्येनध्यायपातेपिजपहोमाभिषेकादिकर्तव्यमेव । 'ततोवेदादिमारभ्यसंततमधीयीतनास्यांतरानध्यायोनास्यांतराजननमरणमशुचि (अशौचंनेत्यर्थः) नांतराव्याहरेन्नांतराविरमेत्त्रिःप्राणानायम्याचम्याप्रणवंवाप्रविधाययावत्कालमधीयीततः सर्वंनिशांनिशांतरंसलिलंलोप्यपरिदध्यात्' । निशांतरं—संध्यांनिशादीन्लोप्य—विहायसमापयेदित्यर्थः । इत्यादिविशेषोज्ञेयः ॥

वेदपारायणप्रयोगः । श्रीः ॥ पूर्वोक्तशुभेकालेपारायणदिनंनिश्चित्यतत्प्राग्दिनेकृतनित्यक्रियःशुक्लवासाःसपत्नीकोयजमानः पूजितेष्टदेवतोगोमयलिप्तेशुचौदेशेप्राङ्मुखउपविश्याचम्यप्राणानायम्यदेशकालौसंकीर्त्यअमुकगोत्रस्यामुकशर्मणोममकायिकादिसमस्तदोषनिबर्हणद्वाराऋग्वेदांतर्गतसब्राह्मणशाकलसंहितापारायणाधिकारार्थंषडङ्गचतुरङ्गद्यङ्गैकाङ्गान्यतमंपूर्वोत्तरांगसहितंसर्वप्रायश्चित्तंप्रतिकृच्छ्रंगोमूल्यरजतनिष्कपादप्रत्याम्नायेनकार्षापणैकगोमूल्यप्रत्याम्नायेनवाहमाचरिष्यामि इतिसंकल्प्योक्तप्रकारेणसर्वप्रायश्चित्तमाचरेत् ॥ पुनर्देशकालावुत्कीर्त्यममसमस्तपापक्षयद्वाराऋग्वेदांतर्गतसब्राह्मणशाकलसंहितापारायणाधिकारार्थमृग्विधानोक्तक्रमेणप्रणवादिजपमहंकरिष्ये इतिसंकल्प्य ॥ प्रणवस्यपरब्रह्मपरमात्मागायत्रीव्याहृतीनांपरमेष्ठीप्रजापतिःप्रजापतिर्बृहतीगायत्र्या० ॥ आपोहिष्ठेतिनवर्चस्यांबरीषःसिंधुद्वीपआपोगायत्रीपंचमीवर्धमानासप्तमीप्रतिष्ठाअंत्येद्वेअनुष्टुभौ ॥ एतोन्विंद्रमितितिसृणामांगिरसस्तिरश्चीइंद्रोऽनुष्टुप् ॥ ऋतंचेतितृचस्यमाधुच्छंदसोघमर्षणोभाववृत्तिरनुष्टुप् ॥ शंनइंद्राग्नीतिपंदशर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोविश्वेदेवास्त्रिष्टुप् ॥

स्वस्तिनोमिमीतेतिपंचानांस्वस्त्यात्रेयोविश्वेदेवास्त्रिष्टुबंत्येद्वेअनुष्टुभौ । पावमानीनांछंदर्ष्यादिनवमेमंडलेआलोचनीयम् । शंवत्यादीनांपाठः-
कपिंजलाधिकरणन्यायेनतिसृणांतिसृणामेवेतिकेचित् ॥ **ऋग्विधाने**—तर्पयित्वाङ्गिराचार्यानृषींश्छंदांसिदेवताइत्यनेनाचार्यादीनां-
तर्पणमभिहितं तत्राचार्यादीनांविशेषरूपेणानुपादानात्सामान्यरूपेणेतिगम्यते । तद्यथा । आचार्यास्तृप्यंतु । ऋषयस्तृप्यंतु । छंदांसिस्तृप्यंतु ।
देवतास्तृप्यंत्विति । ततोरौद्रमंत्राञ्जपेत् ॥ कद्रुद्रायेतिनवर्चस्यघोरःकण्वोरुद्रोगायत्र्यंत्यानुष्टुप्तृतीयामैत्रावरुणी । इमारुद्रायतवस-
इत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यांगिरसःकुत्सोरुद्रोजगत्यंत्येद्वेत्रिष्टुभौ । आतेपितरितिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यशौनकोगृत्समदोरुद्रस्त्रिष्टुप् । इमारुद्राय-
स्थिरधन्वनइतिचतुर्ऋचस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोरुद्रोजगत्यंत्यात्रिष्टुप् । ततोयुतसहस्रशतदशान्यतमयासंख्ययागायत्रींजपेत् ॥ पुनर्देशकालौ-
संकीर्त्यऋग्वेदांतर्गतब्राह्मणशाकलसंहितापारायणांगत्वेनगणपतिपूजनंस्वस्तिवाचनंमातृकापूजनंनांदीश्राद्धंग्रहयज्ञंचकरिष्य इतिसंकल्प्यो-
क्तप्रकारेणकुर्यात् । एवंपूतोधिकारीभवति ॥ ॥ ततःपारायणदिनेकर्ताकृतनित्यक्रियोदर्भासनेप्राङ्मुखउपविश्यपवित्रपाणिःप्राणानायम्य-
देशकालौनिर्दिश्य अमुकगोत्रस्यशर्मणोममकायिकादिसमस्तदुरितक्षयपूर्वकंश्रीवेदपुरुषप्रीतिद्वाराअमृतत्वप्राप्त्यर्थंआदौप्रणवसमस्तव्याह्र-
तिसहिताया:अंतेमहानाम्न्युपनिषत्सहितायाऋग्वेदांतर्गतशाकलसंहिताया:पारायणमहंकरिष्ये । ऋत्विग्द्वाराकरणेतुऋत्विजंवृत्वातंमधुप-
र्केणार्हयेत् । ततःपारायणकर्तादेवालयेस्वगृहेवागोमयोपलिप्तभूमौहस्तायामविस्तारोचांवेदिंकृत्वातदुपरियवसंमिश्रांमृत्तिकांसंस्थाप्यतत्र-
महीद्यौरित्यादिविधिनासुदृढंकलशंसुप्रक्षालितंपुष्पपल्लवमालाचंदनकुंकुमादिभूषितंप्रतिष्ठाप्यतत्त्वायामीतितत्रवरुणमावाह्यसंपूज्य ॥ तत
उत्तराग्रकुशकृतंवत्सजान्वाकृतिंवेदंब्रह्मणःशिरउपधानत्वेनकलशोपरिनिधायस्वस्त्ययनंपठेत् । स्वस्त्ययनंतार्क्ष्यमितिद्वयोःस्वस्त्यात्रेयोविश्वे-

देवाग्निष्टुप्इतिऋग्द्वयंपठेत् ॥ ततऊर्ध्वाग्रपंचाशत्कुशनिर्मितंकूर्चंप्रत्यगग्रंवेदोपरिप्रतिष्ठाप्यप्राणप्रतिष्ठापूर्वकंब्रह्मजज्ञानमितिमंत्रेणावाह-नाद्युपचारैःपूजयेत् । ब्रह्मदक्षिणभागेद्वितीयकलशोपरिप्रतिमायांसावित्रीपूजनमुक्तंकैश्चित्तन्मूलाभावादुपेक्ष्यं । ततोगुरुंब्राह्मणांश्चसंपूज्य-विष्णुंस्मरेत् ॥ ततोदेवतासंनिधौदर्भासनेदर्भपाणिःप्राङ्मुखउपविश्याचम्य । प्रणवस्यपरब्रह्मपरमात्मागायत्रीव्याहृतीनांपरमेष्ठीप्रजापतिः प्रजापतिर्बृहतीजपेवि० । ॐ भूर्भुवःस्वःइतिजपित्वाऋषिछंदआद्युच्चारणपूर्वकंअग्निमीळइत्यादिपारायणमारभेत । पूर्वोक्तविरामस्थले-विरमेत् । प्रत्यहंप्रहरद्वयपर्यंतंपठेत् । त्वरयासमापनेच्छायांसार्धप्रहरद्वयपर्यंतंपठेत् । कर्मसमाप्त्यंतंब्रह्मचर्यमधःशयनंस्वल्पंहविष्याश-नंचकार्यं । शक्तौसत्यामुपोषणंब्रह्मपूजनंचप्रत्यहंसमाप्त्यंतंकार्यं । पतितरजस्वलादिसंभाषणंतत्समक्षमध्ययनंचनकुर्यात् । आसमाप्तेर्नाश्नी-याद्यथाशक्तिवापःफलान्योदनंहविष्यमात्रमल्पंभुंजीत नोपरिशयीतनमैथुनंचरेत्पतिताद्यैर्नसंभाषेतनैतत्समीपेधीयीतेतिवाधायनोक्तेः । ऋत्विक्कर्तृकपारायणेपारायणकारयित्राप्येतेनियमाःकार्याः । संहितांसमाप्यमहानाम्नीःपठित्वाब्राह्मणंपठेत् । केवलसंहितापारायणेमहा-नाम्नीरेवपठेत् । आरण्यपंचकमध्येप्रथमारण्यकत्रयस्थब्राह्मणांतर्गतत्वाद्ब्राह्मणसमाप्त्यनंतरंपाठः । महानाम्नीसंज्ञकंचतुर्थारण्यकंपूर्वोक्त-ऋग्विधानवचनादेवसंहितासमाप्त्यनंतरमेवपठेत् । पंचमारण्यकस्यमहाव्रतयज्ञसूत्ररूपत्वादारण्यकत्रयानंतरंपाठः ॥ इतिपारायणविधिः ॥

ऋक्संहिताहोमपद्धतिः । श्रीवेदपुरुषायनमः ॥ श्रौतस्मार्तेषुकर्मस्वखिलविगुणतानाशनेनेष्टसिद्धैरुद्रेंद्रब्रह्मवंद्यसकल-
विधिविदःकर्मिणोयंस्मरंति । प्रज्ञानानंददेहःसकलमुनिजनध्येयरूपःपरेशोविष्णुस्त्रैमात्रवाच्योनिखिलजनहितःसर्वगःसर्व-
तोऽव्यात् ॥ १ ॥ ऋग्वेदेयाशाकलाख्यास्तिशाखातस्याःकुर्वेगुर्जरोपाह्वयोहम् । गोपालाख्यःपद्धतिंशोनकीयान्ग्रंथान्दृष्ट्वा-
होमजांशालिनींच ॥ २ ॥ तत्रतावद्वेदपारायणफलमाहशौनकः—पारायणाभ्यांद्वाभ्यांवाऽनश्नन्यःसततंपठेत् । अनृतेभ्यः-
पातकेभ्योमुच्यतेनात्रसंशयः ॥ १ ॥ त्रिभिःपारायणैःशूद्रीगमनात्पातकान्नरः । गंगाप्लुमज्जनाच्चैवमुच्यतेनात्रसंशयः ॥२॥
चतुर्भिःशूद्रीगमनात्तदन्नाशनपातकात् । पंचभिश्चायाज्ययाजैरग्राह्यग्रहणात्तथा ॥ ३ ॥ षड्भिःपारायणैःस्वर्णस्तेयस्त्रीपशुघा-
तनात् । सप्तभिःप्राजापत्यस्यहीनाचाराच्चबंधनात् ॥ ४ ॥ अष्टभिश्चांद्रायणाच्चगुरुतल्पगमात्तथा । रजस्वलासंगमाच्चमुच्यते-
पातकान्नरः ॥ ५ ॥ नवभिस्तुसुरापानात्पातकान्मुच्यतेतथा । असोमपानादशभिरेकादशभिर्ब्रह्महा ॥ ६ ॥ द्वादशभिःपूर्व-
जन्मकृतादिहापिजन्मनि ॥ पातकान्मुच्यतेस्वर्गलोकंगच्छतिशाश्वतम् ॥ ७ ॥ अग्निष्टोमादिक्रतुभिरिष्टंभवतितेनवै । वेदा-
ध्यायीसदैवस्यादपाप्मासत्यवाक्शुचिः ॥ ८ ॥ यंयंकामयतेकामंतंतंवेदेनसाधयेत् । असाध्यंनास्तियत्किंचिद्ब्रह्मणोहिफलं-
महत् ॥ ९ ॥ इतिवेदपारायणमहिमानंप्रदर्श्येदानींस्वाध्यायाभ्यासलक्षणानिवदन्तदंतरंगभूतंहोमविधिमाह—तत्रादौ-
शरीरशुद्ध्यादिकमाह ॥ सिद्धमंत्रविधानेनजपैर्होमैर्द्विजोत्तमः । तपसास्वर्गमाप्नोतितपसाविंदतेमहत् ॥ १ ॥ तपोयुक्तस्यसि-
ध्यंतिकर्माणिनियतात्मनः । विद्वेषणंसंवननंविषघ्नंरोगनाशनम् ॥ २ ॥ (विद्वेषणंइमांखनामीत्याद्यं इंद्रोतिभिरित्यादिसूक्त-

खंडंच । संवननंसंसमिदित्यादि । विषन्नंकंकतोनकंकतइत्यादि । रोगनाशनंअक्षीभ्यांतइत्यादि । उपलक्षणत्वादन्यान्यप्यलक्ष्मीनाशनादीन्यूह्यानि) ॥ येनयेनार्थमृषिणायदर्थंदेवताःस्तुताः । ससकामःसमृद्धश्चतेषांतेषांयथातथा ॥ ३ ॥ तानिकर्माणिवक्ष्यामिविविधानिचकर्मणाम् । पुरश्चरणमादौतुकर्मणांसिद्धिकारणम् ॥ ४ ॥ स्वाध्यायाभ्यसनस्यादौप्राजापत्यंचरेद्व्रिजः । केशश्मश्रुलोमनखान्वापयित्वाप्लुतःशुचिः ॥ ५ ॥ तिष्ठेदहनिरात्रौतुशुचिरासीतवाग्यतः । सत्यवादीपवित्राणिजपेद्व्याहृतयस्तथा ॥ ६ ॥ ॐकाराद्यास्तुताजस्त्वासावित्रींचतदित्यृचम् । आपोहिष्ठेतिसूक्तंतुशुद्धवत्योघमर्षणम् ॥ ७ ॥ शंवत्यःस्वस्तिमत्यश्चपावमान्यस्तथैव च । सर्वत्रैतत्प्रयोक्तव्यमादावंतेचकर्मणाम् ॥ ८ ॥ (शुद्धवत्यःशुचीवोहव्येत्यादयः । अघमर्षणमृतंचेतिसूक्तम् । शंवत्यःशंनइंद्राग्नीत्यादयः । स्वस्तिमत्यःस्वस्तिनोमिमीतामित्यादयः । पावमान्यःस्वादिष्ठयेत्यादयः) ॥ आसहस्रादाशताद्वादशांतमथवाजपेत् । ॐकारव्याहृतीस्तिस्रःसावित्रीमथवाऽयुतम् ॥ ९ ॥ (आपोहिष्ठेत्यादिजप्यमंत्राणांशक्त्यपेक्षयासहस्रशतदशेत्यावृत्तिसंख्यावेदितव्याः । यद्वौंकारव्याहृतिपूर्विकांसावित्रीमयुतसंख्ययाजस्वाऽनंतरंकिंकर्तव्यंतदाह) ॥ तर्पयित्वाद्विराचार्यानृषीन्छंदांसिदेवताः । प्रपद्येतविरूपाक्षंरौद्रमंत्रगणंजपेत् ॥ १० ॥ अनार्यैर्नाभिभाषेतनशूद्रैर्नापिगर्हितैः । नरजस्वलयानार्यापतितैर्नात्यजैर्नृभिः ॥ ११ ॥ नदेवब्राह्मणद्वेष्ट्रानाचार्यगुरुनिंदकैः । नमातापितृविद्विष्टैर्नावमन्येतकंचन ॥ १२ ॥ त्रिरात्रमेवोपवसेदादितःसर्वकर्मणाम् । त्रीणिनक्तानिवाकुर्यात्ततःकर्मसमारभेत् ॥ १३ ॥ नित्यंप्रयोगिणांचैवप्रयोगादौव्रतंत्र्यहम् । उपरिष्टादुपवसेत्कृत्वासांतपनादिकम् ॥ १४ ॥ आयुष्याण्येव-

कर्माणिमंत्रयुक्तःसमारभेत् । सवासाःसशिरस्कोप्सुस्नात्वाभ्युक्ष्यजपेद्विजः ॥ १५ ॥ शुद्धवत्यस्तथाव्वत्यःपावमान्योऽघमर्षणम् । एवंत्रिराप्लुत्यशुचिःप्राणायामान्समाचरेत् ॥ १६ ॥ 'अव्वत्यआपोहिष्टेत्यादयः' । त्रीन्पडष्टौद्वादशवापोडशाष्टादशापिवा । आशताद्वायमेत्प्राणान्जपन्ब्रह्माघमर्षणम् ॥ १७ ॥ प्राणायामैर्दग्धदोषःशुक्लांबरधरःशुचिः । यथाविध्यपआचम्यारोहेद्वैदर्भप्रस्तरम् ॥ १८ ॥ पवित्रपाणिःकृत्वातुउपस्थंदक्षिणोत्तरम् । दिशोरेवांतरंप्रेक्ष्यानिमिषंछाद्यचक्षुषी ॥ १९ ॥ ॐकारव्याहृतीस्तिस्रःसावित्रींचतदित्यृचम् । मनसैताअनुद्रुत्यवेदादिंसमुपक्रमेत् ॥ २० ॥ मंद्रमेवपठेत्प्रातरुच्चैर्मध्यंदिनेपठेत् । सोच्चैरेवापराह्णेतुसंध्याकालउपारमेत् ॥ २१ ॥ ब्राह्मेमुहूर्तेचोत्थायत्रिराप्लुत्यपठेद्विजः । मध्यमांवृत्तिमास्थायनद्रुतांनविलंबिताम् ॥ २२ ॥ पूर्वांसंध्यांजपंस्तिष्ठेदुपासीतचपश्चिमाम् । नचांतराव्याहरेतविरमेद्वाकथंचन ॥ २३ ॥ विरमेद्ब्राह्मणेप्राप्तेकामंतेनतुसंवदेत् । शूद्रंदृष्ट्वैवसंप्राप्तंनाधीयीतकदाचन ॥ २४ ॥ ऋष्यादिसर्वंविज्ञायपठेत्सुनियतःशुचिः । सर्वान्कामानवाप्नोतिपापैश्चपरिमुच्यते ॥ २५ ॥ अनश्नन्संहितामेतांप्रातःप्रातर्दिनेदिने । आयुर्विद्यांधनंपुत्रान्गृहांश्चाप्नोत्यनुत्तमान् ॥२६॥ एतद्ब्रह्मजपञ्छ्रद्धान्नेक्षेतान्यांश्चतद्विधान् । प्रेक्ष्याचम्योदकंपूतःपश्येद्ग्रामग्निभास्करौ ॥२७॥ (इत्थंसाधारण्येनस्वाध्यायधर्मानभिधायसंप्रतिहोमधर्मान्वक्तुमुपक्रमते) ॥ आदावेवतुसाविञ्याकर्मकुर्वीतशांतये । पुष्टयेधनलाभायपशुलाभायभूतये ॥ २८ ॥ एषाहिसंहितादेवैःसर्वब्रह्ममयीनिचृत् । उग्रेणतपसादृष्टाविश्वामित्रेणधीमता ॥ २९ ॥ होमांश्चजपयज्ञांश्चनित्यंकुर्वीतवैतया । आज्यंद्रव्यमनादेशेजुहोतिषुविधीयते ॥ ३० ॥ सर्वपापहरोहोमःप्रत्यृचंचतिलैःस्मृतः । गृह्योक्तविधिनासर्वंकर्म-

कुर्वीततत्त्ववित् ॥ ३१ ॥ शक्त्यातुविप्राःसंभोज्याऋक्सूक्तसमसंख्यया । वर्गाध्यायप्रसंख्यावामंडलावधिवापुनः ॥ ३२ ॥ अथैतस्यविवरणमित्थं—अनादेशेआज्यद्रव्यमित्यनेनास्मिन्संहिताहोमेआज्यंहौम्यद्रव्यंप्रकृतमितिसिद्धम् ॥ सर्वपापहरो-होमस्तिलैःस्मृतइतितिलहोमस्यसर्वपापहर्तृत्ववर्णनात्तिलद्रव्यंकाम्यमित्यपिसिद्धंस्यात् तथापिपापनाशनस्यसर्वस्याप्यपेक्षित-त्वात्तिलाअपिनित्यप्रायाएव ॥ तिलैर्राज्येनचहोतव्यमित्यर्थः ॥ प्रत्यृचमितिवदतामंत्रविभागोज्ञापितएव ॥ ऋक्शब्दश्चात्र-छंदोवाची ॥ तेनयस्यछंदसोयानिर्दिष्टाक्षरसंख्यासायस्मिन्नवसानेपूर्यतेतावत्यृक्यथाग्निमीळइतिगायत्रीऋक् ॥ गायत्रीछंदस-स्तुचतुर्विंशत्यक्षराणि तान्यग्निमीळइत्यारभ्यरत्नधातममित्यवसानेपूर्यंते तस्माज्जातात्रैकऋक् ॥ एवमुष्णिगादिष्वपिद्रष्टव्यम् ॥ ऋचोपिकचिदेकावसानाभवंति—क्वचिद्द्व्यवसानाः—क्वचित्र्यवसानाअपि ॥ तत्रैकपदाद्विपदाश्चैकावसानाः—गायत्र्यादि-शक्वर्यंताःसर्वाद्व्यवसानाः—अतिशक्वर्याद्याःप्रायःसर्वाऋ्यवसानाइति ॥ सर्वत्रऋगंतेस्वाहाकारंपठित्वाहोतव्यंनचेन्मंत्रेपठित-इत्याद्याश्वलायनेनोक्तत्वात् ॥ यस्मिन्मंत्रेनपठितःस्वाहाकारोभवेद्यदि ॥ स्वाहांतःसप्रयोक्तव्योहोमेषुप्रणवादिनाइतिकारिको-क्तेश्च प्रतिमंत्रमादौप्रणवःपठ्यएव ॥ होमविधेरुपसाधनीभूतंकुंडकरणादिप्राचीनंतंत्रंस्विष्टकृदादिप्रतीचीनंचगृह्योक्तविधि-

---

१ प्रयोगपद्धतिकर्तृभिस्तिलाज्ययोर्नित्यकाम्यत्वेनप्राधान्येनावश्यकत्वेनचसूपपादितेपि घृताक्तातिलाएवग्राह्याइतिमुख्यःपक्षः । लभ्यतेचात्रलेखसंवादःप्राचीन-प्रयोगपुस्तकेषुयाज्ञिकमहाशयांतरनिर्मितेषु । किंचसौकर्यसौलभ्यंसुशकंचेति । अन्वाधानत्यागादौतथैवकीर्तनीयम् । अत्रयुक्तायुक्तविचारःपरंपराधिगतश्रुतिसिद्धा-चारविज्ञैर्याज्ञिकमंडनैःपंडितैर्हृदयालुभिःकार्यः ।

नैवकुर्यात् ॥ तत्त्वविदित्यनेनास्यहोमस्याधिकारिणंदर्शयति—योवेदस्यलक्षणतोर्थतश्चतत्त्वंजानातिसएवात्राधिकारीनान्य-इति ॥ ततःकर्मविरामेविप्राभोज्याः ॥ तेचशक्त्यपेक्षयाऋक्सूक्तवर्गाध्यायमंडलसमसंख्याः ॥ ऋगादीनांसंख्यात्वन्यत्रज्ञे-येति ॥ ॥ अथहोमकर्तुःफलंनिरूपयन्नभिचारणेविधिविशेषमाह—सर्वकामसमृद्ध्यर्थंपरंब्रह्मेदमुच्यते ॥ १ ॥ एषैवप्रतिलोमोक्तापच्छःशत्रुविनाशिनी । अक्षरप्रतिलोमेयमभिचारेषुशस्यते ॥ २ ॥ अक्षरप्रतिलोमेयंयस्मिन्युज्येतकर्मणि । तदमोघंविजानीयादेतद्वैब्रह्मणोबलम् ॥ ३ ॥ व्याघातकेध्मासमिधोप्यक्षरप्रतिलोमया । जुहुयात्सार्षपंतैलंविभीतक-कृतस्रुवः ॥४॥ यइच्छेत्पीडनंशत्रोरपिवोच्चाटनंपुनः । पच्छःसंपीडयेच्छत्रून्वर्णशश्चप्रमापयेदिति ॥ ५ ॥ ॐकारपूर्वाव्याहृत-योमधुच्छंदसआदितः । सूक्तान्यंतेमहानाम्न्यःसंहितासाऽमृतास्मृता ॥ १ ॥ अमृतत्वंययुर्देवाःपूर्वंसंहितयानया । जपेदेनं-शुचिर्नित्यममृतत्वंचगच्छति ॥ २ ॥ अत्रैवतुजपेन्मध्येपितृसूक्तान्यनेकशः । पित्र्यांतांसंहितांविद्यात्पितॄन्प्रीणातिचैतया ॥३॥ एवमेवसमाहृत्यवायवीसंहिताभवेत् । रौद्र्यादित्यावैश्वदेवीयद्दैवत्यांचकामयेत् ॥ ४ ॥ कुर्वीतवास्तुशमनंमध्येगोष्ठस्यधर्मवित् । पुष्पैर्गंधैश्चमाल्यैश्चवानस्पत्यैस्तथौषधैः ॥ ५ ॥ वास्तुसर्वंप्रतिकिरेत्सप्तधान्यैस्तथैवच । वास्तोष्पतिंयजेच्चात्रपायसेनबृहस्पतिम् ॥ ६ ॥ औदुंबरपलाशैश्चबलिंप्रतिदिशंहरेत् । सूर्योवायुर्यमःपितरोनिर्ऋतिर्वरुणस्तथा ॥ ७ ॥ सोमोमहेंद्रइत्येतादिक्षुदिग्देव-ताःस्मृताः । दद्याद्दानंब्राह्मणेभ्यःशिवंभवतुवास्त्विति ॥ (भवतिवास्तुनिइतिपाठः) ॥ ३३ ॥ ऋषीणांमंत्रदृष्टेनप्रत्यक्षात्सि-द्धिरिष्यते । सर्वत्रदक्षिणांदद्याद्धनंवाकर्मसिद्धये ॥ ३४ ॥ नत्वेवादक्षिणंकर्मकिंचिदस्तीतिशौनकः । भक्त्याहिपूर्णपात्रेणसंमि-

ताप्यंततोभवेत् ॥ ३५ ॥ तस्मात्स्वल्पापिदातव्यादक्षिणाकर्मसिद्धये । ऋषभैकादशाद्याद्येनवातुष्यतेगुरुः ॥ ३६ ॥ धर्मज्ञेसत्यवादिनिब्रह्मदानंचदीयते । तदिदंपरमंब्रह्मगुह्यंपावनमद्भुतम् ॥३७॥ नाप्रशांतायदातव्यंनापुत्रायातपस्विने । नासंवत्सरोषितायनाशिष्यायाहितायच ॥ ३८ ॥ यएतेनैवविधिनावेदमभ्यस्यतेद्विजः । सनरःसर्वदापूतोमनःशुद्धिश्चजायते ॥ ३९॥ इति ॥

ऋक्संहिताहोमप्रयोगः ॥ अथैतत्प्राचीनप्रयोगान्साधारणींपरिभाषांचानुसृत्यप्रयोगोलिख्यते ॥ तत्रवेदतत्त्ववित्तपोनिष्ठःसंहिताहोमचिकीर्षुर्ब्राह्मणोहोमदिनात्पूर्वंचतुर्थेदिनेनित्यकर्माणिनिर्वर्त्याचम्यप्राणानायम्यदेशकालौसंकीर्त्यकरिष्यमाणऋग्वेदांतर्गतशाकलसंहिताहोमेशरीरशुद्धिद्वाराधिकारसिद्धयेप्राजापत्यकृच्छ्रंतत्प्रत्याम्नायगोनिष्क्रयीभूतामुकपरिमाणद्रव्यदानेनाहमाचरिष्येइतिसंकल्पयेत् ॥ प्राजापत्यस्यगोभिन्नप्रत्याम्नायचिकीर्षायांतंवाऊहयेत्॥ततोयानिकानीतिमंत्रेणकेशश्मश्रुलोमनखानिवापयित्वाविधिनास्नायात् ॥ ततोब्रह्मकूर्चविधिनापंचगव्यंपिबेदितिकेचिदाहुः ॥ ततस्तद्दिनंवाग्यतःशुचिस्तिष्ठन्नीत्वातथाविधआसीनोरात्रिंनयेत् ॥ ततःश्वोभूतेस्नानादिकृतनित्यक्रियःप्रणवव्याहृतिपूर्विकांसावित्रींजप्त्वावक्ष्यमाणान्मंत्रान्जपेत् ॥ तेच आपोहिष्ठेतिसूक्तं शुचीवोहव्या अग्निःशुचिव्रततमः उदग्नेशुचय इत्येवंतिस्रःएतोन्विंद्रमितितिस्रश्च ऋतंचेतिसूक्तं शंनइंद्राग्नीतिसूक्तं स्वस्तिनोमिमीतेतिसूक्तशेषं स्वादिष्टयेत्यारभ्य क्षीरंसर्पिर्मधूदकमित्यंताःपावमान्योदशोत्तरषट्शतान्यृचइति एतेमंत्राः शक्तेनसहस्रावृत्त्याजप्याः तावदशक्तेनतुशतावृत्त्या तत्राप्यशक्तेनपुनर्दशावृत्त्येति ॥ एवमशक्तौप्रणवव्याहृतिपूर्विकां गायत्रीमयुतसंख्ययाजपेत् ॥ केचिन्मंत्रजपगायत्रीजपयोःसमुच्चयमाहुः ॥ तन्न ॥ वाक्यमूलेऽथवेतिपदेनगायत्रीजपस्य-

पाक्षिकत्वद्योतनात् ॥ ततःआचार्यांस्तर्पयामि ऋषींस्तर्पयामि देवतास्तर्पयामि छंदांसितर्पयामीतिजलेनतर्पयित्वा रुद्रंशरणागतोस्मीतिभावयन्रुद्रदैवत्यमंत्रगणंजपेत् ॥ तेचमंत्राःकद्रुद्रायेतिनवर्चंसूक्तं इमारुद्रायेत्येकादशर्चंसूक्तं आतेपितरितिपंचदशर्चंसूक्तं इमारुद्रायस्थिरधन्वनइतिचतुष्कंसूक्तं आवोराजानं तमुष्टुहि भुवनस्यपितरं त्र्यंबकमित्येताश्चतस्रऋचइत्येतान्मंत्रान्जपित्वाऽनार्यशूद्रगर्हितरजस्वलास्त्रीपतितांत्यजदेवब्राह्मणद्वेष्टृगुर्वाचार्यनिंदकमातापितृद्वेष्टृभिःसहसंभाषणादिवर्जयेत्नचक्रमप्यवमन्येत ॥ अत्रत्रिरात्रंशक्तस्योपवासाःअशक्तस्यनक्तानि ॥ एतावान्विधिर्वेदपारायणहोमयोःसमानः ॥ इतऊर्ध्वंपारायणविधौविशेषोविधिर्मूलतएवबोध्यः होमविधानस्यैवात्रप्रतिज्ञातत्वात्तंनलिखितवंतोवयम् ॥

एवंत्रिरात्राचीर्णव्रतश्चंद्रतारानुकूल्यादिनिर्णीतेपुण्येदिनेसंभृतसंभारःकर्तास्वासनेशुचौदेशेचोपविश्याचमनप्राणायामान्कृत्वादेशकालौसंकीर्त्याऽमुकगोत्रस्यामुकशर्मणोममपूर्वजन्मेहजन्मसंचितसकलपापनिबर्हणद्वाराभीष्टकामसिद्ध्यर्थं श्रीवेदपुरुषांतर्गतसावित्रीप्रजापतिप्रीत्यर्थंचऋग्वेदांतर्गतशाकलसंहितायाःप्रत्यृचंतिलाज्यद्रव्यहोमंकरिष्यइतिसंकल्प्य तदंगंगणपतिपूजनंपुण्याहवाचनंमातृकापूजनंनांदीश्राद्धंचकरिष्ये । ग्रहानुकूल्यार्थंग्रहयज्ञंआचार्यादिवरणंचकरिष्यइतिसंकल्पयेत् ॥ स्वयंहोमचिकीर्षायांब्रह्मादीनेववृणुयान्नत्वाचार्यं ॥ किंच॥श्रीकामःशांतिकामोवाग्रहयज्ञंसमाचरेत् ॥ तथा नैतद्दतेविसिध्यंतिकर्माणि-

१ देवताछंदःशब्दयोःप्रथमाविभक्तिस्वीकारेतृप्यंतिवितिक्रियाविज्ञेया ।

निखिलान्यपीतिवचनाद्[1]हयज्ञसमुच्चयेच्छायांप्रजापतिप्रीत्यर्थमित्यंतेग्रहयज्ञपुरःसरमितिसंकल्पवाक्येऊहयेत् ॥ ततोगणेश-पूजनादिनांदीश्राद्धांतंकृत्वाआचार्यादीन्वृत्वा स्वयंहोमपक्षेब्रह्मादीनेववावृत्वामधुपर्कादिनापूजयेत् ॥ ततआचार्यःपवनपावन-भूशुद्ध्यादिविधिनात्मानंपावयित्वामंगलतूर्यादिघोषेणहोममंडपंप्रविश्यसर्षपविकिरणपंचगव्यप्रोक्षणादिदेवयजनंरक्षस्वेत्यंते हेमाद्याद्युक्तरीत्यामंडपपूजांकुर्यात् ॥ यथोक्तमंडपाभावपक्षेमंडपपूजापिनविधेया ॥ ततोद्विहस्तपरिमितनिर्मितकुंडात्स्थंडिला-द्वाप्राच्यांनिर्मितचतुरस्रवेद्यांसर्वतोभद्रमंडलंविरच्यतस्मिन्ब्रह्मादिमंडलदेवताआवाह्यतदुपरिमहीद्यौरित्यादिविधिनाकलशौसं-स्थाप्यप्रथमकलशोपर्यापलान्माषावधिहेमनिर्मितायांसावित्रीप्रतिमायामग्युत्तारणविधिसंस्कृतायांसावित्रीमावाहयेदेवं ॥ त-त्सवितुर्विश्वामित्रःसवितागायत्रीसावित्र्यावाहनेविनियोगः ॐतत्सवितु० प्रचोदयात् भूर्भुवःस्वःसावित्रींसांगांसपरिवारांसा-युधांसशक्तिकामस्यांसुवर्णप्रतिमायामावाहयामीत्यावाह्य तदस्त्वित्यादिनाप्रतिष्ठापयेत् ॥ ततोद्वितीयकलशेपंचाशद्भिःकुशै-र्वत्सजानुसदृशंवेदंकृत्वातंनिधायतदुपरिप्राग्युक्तपरिमाणांसौवर्णींब्रह्मप्रतिमामवस्थाप्यतत्रब्रह्माणमावाहयेदनेनमंत्रेण ॥ ब्रह्म-

---

१ ग्रहयज्ञेसमिच्चर्वाज्यहोमस्यमुख्यत्वात् हुतशिष्टचरोःप्रधानयागादूर्ध्वंकर्तव्यस्विष्टकृदर्थमवश्यत्वात् तस्यच यावद्यागसमाप्तिपर्युषितत्वेनाधार्यत्वाद्ग्रहयज्ञस्य पार्थक्यमुचितम् । यद्वाऽन्वाधानवाक्ये समित्तिलाज्यैरितिवदेत् । अथवा लक्षहोमकोटिहोमादाविवग्रहहोमोत्तरंचरोःस्विष्टकृतंहुनेत् । अंतेपितिलैःस्विष्टकृद्धोमो भिन्नः । एतत्सर्वं श्रीभट्टकमलाकरचरणैःशांतिरत्नेऽयुतहोमप्रयोगेसुस्पष्टमुपपादितम् । किंच यथोक्तमंडपे कूटमंडपेवाग्रहयज्ञेवास्तुहोमादौचपार्थक्येनसंपादितेग्रह-दिक्पालबलिदानादौ हुतशिष्टग्रहणाचारावलंबनमपिस्यात् । पौष्टिकत्वादस्यकर्मणोबलिदानाभावेपिनक्षतिः ।

जज्ञानंगौतमोवामदेवोब्रह्मात्रिष्टुप् ब्रह्मावाहनेविनियोगः ॐब्रह्मजज्ञानंप्रथमं०विवः भूर्भुवःस्वःब्रह्माणंसांगंसपरिवारमित्याद्यावाह्यध्यायेत् ॥ यथा ॥ एह्येहिसर्वाधिपतेसुरेंद्रलोकेनसार्धंपितृदेवताभिः । सर्वस्यधातास्मितप्रभावोविशाध्वरंनःसततंहिताय ॥ १ ॥ हंसारूढंचतुर्वक्त्रंश्मश्रुलंरक्तवर्णकं । लंबोदरंचजटिलंचतुर्बाहुंप्रजापतिं ॥ २ ॥ अक्षमालांदर्भमुष्टिमूर्ध्वाधोदक्षिणेकरे । स्रुवंकमंडलुंवामकरेसावित्रिसंयुतं ॥ ३ ॥ पद्मयोनिंचतुर्मूर्तिंवेदावासंपितामहं । यज्ञाध्यक्षंचतुर्वक्त्रंतमेतुभ्यंनमोनमः ॥ ४ ॥ इत्थंध्यात्वासावित्रींब्रह्माणंचकांडानुसमयेनपदार्थानुसमयेनवापोडशोपचारैःपूजयेत् ॥ एतावत्कर्माचार्यसद्भावेपि यजमानएवकुर्यादितिकेषांचिदाशयः ॥ अथाचार्यःकुंडेस्थंडिलेवातत्तदुक्तसंस्कारकरणपूर्वकमग्निस्थापनाग्निसंस्काराग्निध्यानान्युक्तमार्गेणकृत्वाग्रहयज्ञपक्षेकुंडादीशान्यामुक्तलक्षणायांग्रहवेद्यांसूर्यादिग्रहान्तदधिदेवतास्तत्प्रत्यधिदेवताःक्रतुसाद्गुण्यदेवताःक्रतुसंरक्षकदेवताश्चावाह्यसंपूज्यतदीशान्यांकलशेवरुणंस्थापनपूर्वकंसंपूज्याग्नेरंतिकमागत्यान्वादध्यात् ॥ तद्यथा ॥ समिद्वयंत्रयंवादायदेशकालौस्मृत्वासनवग्रहमखऋग्वेदांतर्गतशाकलसंहिताहोमेदेवतापरिग्रहार्थमन्वाधानंकरिष्ये ॥ ग्रहयज्ञाकरणपक्षेसनवग्रहमखइतिनोच्चार्यं किंतुऋग्वेदांतर्गतेत्यादिकरिष्यइत्यंतमेवोच्चारयेत् ॥ ततोस्मिन्नन्वाहितेग्नावित्यादिचक्षुषीआज्येनेत्यंतमुक्त्वा ग्रहयज्ञपक्षेसूर्यादिग्रहान्अष्टोत्तरशताष्टाविंशत्यष्टान्यतमसंख्याभिःअर्कादिजातीयसमिच्चर्वाज्याहुतिभिःतदधिदेवतास्तत्प्रत्यधिदेवताश्चतैरेवद्रव्यैःतन्यूनसंख्याहुतिभिःगणपत्यादिक्रतुसाद्गुण्यदेवताःइंद्रादिक्रतुसंरक्षकदेवताश्चतैरेवद्रव्यैःततोपिन्यूनसंख्याहुतिभिरिति ॥ ग्रहयज्ञाकरणपक्षेत्वेतदनिर्दिश्यैवात्रप्रधानं—अग्निं १ सोमं २ विश्वान्देवान् ३ ब्रह्माणं ४

ऋषीन् ५ ऋग्वेदं ६ यजुर्वेदं ७ सामवेदं ८ सावित्रीं ९ ब्रह्माणं १० श्रद्धां ११ मेधां १२ प्रज्ञां १३ धारणां १४ सदसस्पतिं १५ अनुमतिं १६ छंदांस्यृषीन् १७ श्रियं १८ ह्रियं १९ सवितारं २० शतार्चिनः २१ माध्यमान् २२ गृत्समदं २३ विश्वामित्रं २४ वामदेवं २५ अत्रिं २६ भरद्वाजं २७ जामदग्न्यं २८ गौतमं २९ वसिष्ठं ३० प्रगाथान् ३१ पावमानीः ३२ क्षुद्रसूक्तान् ३३ महासूक्तान् ३४ महानाम्नीं ३५ उपनिषदं ३६ हव्यवाहं ३७ एतादेवतास्तिलाज्याभ्यामेकैकयाहुत्यायक्ष्ये ॥ पुनरत्रप्रधानं—अग्निनववारं ९ वायुं ३ इंद्रवायू ३ मित्रावरुणौ ३ अश्विनौ ३ इंद्रं ३ विश्वान्देवान् ३ सरस्वतीं ३ इंद्रं २३ मरुतः १ इंद्रमरुतः १ मरुतः १ इंद्रमरुतः १ मरुतः २ इंद्रं ५१ अग्निं ५ निर्मथ्याहवनीयावग्नी १ अग्निं ६ समिद्धमग्निं १ तनूनपातं १ नराशंसं १ इळं १ बर्हिषं १ देवीर्द्वारः १ उषासानक्ते १ दैव्यौहोतारौप्रचेतसौ १ सरस्वतीळाभारतीः १ त्वष्टारं १ वनस्पतिं १ स्वाहाकृतीः १ विश्वान्देवान् १२ इंद्रं १ मरुतः १ त्वष्टारं १ अग्निं १ इंद्रं १ मित्रावरुणौ १ द्रविणोदसमग्निं ४ अश्विनौ १ अग्निं १ इंद्रं ९ इंद्रावरुणौ ९ ब्रह्मणस्पतिं ३ इंद्रसोमब्रह्मणस्पतीन् १ दक्षिणेंद्रसोमब्रह्मणस्पतीन् १ सदसस्पतिं ३ नराशंसं १ अग्नामरुतः ९ [१] ऋभून् ८ इंद्राग्नी ६ अश्विनौ ४ सवितारं ४ अग्निं २ देवीः १

१–अत्रान्वाधाने ऐभिरग्नइत्यादिवैश्वदेवसूक्तेषु 'वैश्वदेवत्वंसूक्तभेदप्रयोगे' इतिसर्वानुक्रममवष्टभ्यदेवताविभागंकेचिदिच्छंतितस्यपाक्षिकत्वाद्बहुविस्तृतिशंकयाच नास्मामिर्मध्येसमावेशःकृतः । अथचेद्भेदप्रयोगएवसौरस्यंमन्यमानास्तदाटिप्पनेनिवेशितादेवताआलोच्यतत्रतत्रान्वाधानेसंबध्योह्याः । २–इध्मंवा । ३–भेदपक्षे अग्निं २ विश्वान्देवान् १ अग्निं ९ (एवं १२) । ४–इतश्चतुर्णामपिवासदसस्पतिः ।

इंद्राणीवरुणान्यग्नायीः १ द्यावापृथिव्यौ २ पृथिवीं १ विष्णुं ६ वायुं १ इंद्रवायू २ मित्रावरुणौ ३ मरुतः ३ विश्वान्देवान् ३ पूषणं ३ अपः ७ अश्यपः १ अग्निं १ कम् १ अग्निं १ सवितारं ३ वरुणं ३१ अग्निं २२ देवान् १ इंद्रं ४ उलूखलं २ उलूखलमुसले २ प्रजापतिंहरिश्चंद्रं १ इंद्रं २३ अश्विनौ ३ उषसं ३ अग्निं १८ इंद्रं ३० [१५।२] अश्विनौ १२ अग्निमित्रवरुणरात्रिसवितॄन् १ सवितारं १ अग्निं १२ यूपं २ अग्निं ६ मरुतः ४० ब्रह्मणस्पतिं ८ वरुणमित्रार्यम्णः ३ आदित्यान् ३ वरुणमित्रार्यम्णः ३ पूषणं १० रुद्रं २ रुद्रमित्रवरुणान् १ रुद्रं ३ सोमं ३ अश्यश्चयुषसः २ अग्निं २१ अग्निदेवान् १ अश्विनौ २५ [१५।३] उषसं २० सूर्यं १३ इंद्रं ७२ अग्निं ९ वैश्वानरमग्निं ७ अग्निं ५ इंद्रं ३८ [१६।४] मरुतः १५ अग्निं १३२ इंद्रं ५७ [१६।५] मरुतः ३४ विश्वान्देवान् १९ सोमं २३ उषसं १५ अश्विनौ ३ अग्नीषोमौ १२ अग्निं ७ देवाग्नीन् १ अग्निं ७ अग्निमित्रवरुणादितिसिंधुपृथिवीद्याः १ [६] उषसमग्निं ११ द्रविणोदसमग्निं ९ शुचिमग्निं ८ वैश्वानरमग्निं ३ जातवेदसमग्निं १ इंद्रं ५८ विश्वान्देवान् २९ इंद्राग्नी २१ ऋभून् १४ द्यावापृथिव्यश्व्यश्विनः १ अश्विनौ २४

१–मरुत्वानिंद्रइतिकेचित्। २–भगभक्तस्येत्यस्याभगोवा। ३–अधिषवणचर्मदेवतावा। ४–मे. प. विश्वान्देवान् ४ इंद्रापूषणौ १ विश्वान्देवान् ४ अदितिं १ विश्वान्देवान् ९ (एवं१९)। ५–यद्दैवत्यंवासूक्तमितिपक्षेग्निरेवदेवता। ६–द्वेविरूपइत्यारभ्यजातवेदसइत्यंतंशुद्धोग्निर्विकल्पेन। ७–मे. प. विश्वान्देवान् १ रोदसी १ विश्वान्देवान् १ अग्निरोदसीः १ विश्वान्देवान् २ इंद्ररोदसीः १ सूर्यरश्मिरोदसीः १ विश्वान्देवान् १ सूर्यरश्मिरोदसीः १ विश्वान्देवान् १ रोदस्यौ २ वरुणरोदसीः १ विश्वान्देवान् २ रोदसी १ विश्वदेवान् ११ (एवं २९)।

[७] उषोरात्री १ उषसं १९ रुद्रं ११ सूर्यं ६ अश्विनौ ८३ इंद्रं १५ [८] विश्वान्देवान् १५ उषसं २६ खनयं ७ भावयव्यं ५ रोमशां १ भावयव्यं १ अग्निं १९ इंद्रं ५ इंदुं १ इंद्रं २७ इंद्रापर्वतेंद्रान् १ इंद्रं ७ वायुं ९ इंद्रवायू ५ वायुं १ मित्रावरुणौ ५ सूर्यरोदसीमित्रवरुणरुद्रेंद्राग्न्यर्यमभगसोमान् १ देवमरुदग्निमित्रवरुणमघवतः १ [९] मित्रावरुणौ ३ पूषणं ४ विश्वान्देवान् १ मित्रावरुणौ १ अश्विनौ ३ इंद्रं १ अग्निं १ मरुतः १ इंद्राग्नी १ बृहस्पतिं १ विश्वान्देवान् १ अग्निं २६ समिद्धमग्निं १ तनूनपातं १ नराशंसं १ इळं १ बर्हिषं १ देवीर्द्वारः १ उषासानक्ते १ दैव्यौहोतारौप्रचेतसौ १ सरस्वतीळाभारतीः १ त्वष्टारं १ वनस्पतिं १ स्वाहाकृतीः १ इंद्रं १ अग्निं ४३ मित्रं १ मित्रावरुणौ १९ विष्णुं ६ इंद्रा-विष्णू ३ विष्णुं ८ अश्विनौ १२ [$\frac{६}{६}$।१०] द्यावापृथिव्यौ १० ऋभून् १४ अश्वं ३५ विश्वान्देवान् ४१ वाक्सप्तद्राक्ष-रापः १ शकधूमसोमौ १ अग्निवायुसूर्यान् १ वाचं ९ सूर्यं २ कालचक्रं १ सरस्वतीं १ साध्यान् १ सूर्यं १ सरस्वंतं १ मरुत्वंतमिंद्रं १५ [११] मरुतः १५ इंद्रं १ मरुतः २० इंद्रं १३ मरुतः २ मरुत्वंतमिंद्रं ४ मरुतः ३ इंद्रं ४५ रातिं ६ अश्विनौ ३९ [$\frac{३३}{६}$।१२] द्यावापृथिव्यौ ११ विश्वान्देवान् ११ अन्नं ११ समिद्धमग्निं १ तनूनपातं १ इळं १ बर्हिषं १ देवीर्द्वारः १ उषासानक्ते १ दैव्यौहोतारौप्रचेतसौ १ सरस्वतीळाभारतीः १ त्वष्टारं १ वनस्पतिं १ स्वाहाकृतीः १ अग्निं ८

१–मे. प. रुद्रमरुतः १ उषासानक्ते १ विश्वान्देवान् १ अश्विनौ १ विश्वान्देवान् १ मित्रवरुणसिंधून् १ विश्वान्देवान् २ मित्रावरुणौ २ विश्वान्देवान् ५ (एवं १५)। २–पर्जन्याग्नीवा। ३–मे. प. विश्वान्देवान् ४ अहिर्बुध्न्यं १ त्वष्टारं १ इंद्रं १ मरुतः २ विश्वान्देवान् २ (एवं ११)।

बृहस्पतिं ८ अप्तृणसूर्यान् १६ अग्निं २९ समिद्धमग्निं १ नराशंसं १ इळं १ बर्हिषं १ देवीर्द्वारः १ उषासानक्ते १ दैव्यौ-होतारौप्रचेतसौ १ सरस्वतीळाभारतीः १ त्वष्टारं १ वनस्पतिं १ स्वाहाकृतीः १ अग्निं ४९ [३७/१२।१३] इंद्रं १२६ ब्रह्म-णस्पतिं १ बृहस्पतिं ३ ब्रह्मणस्पतिं १ बृहस्पतिं ३ ब्रह्मणस्पतिं १ बृहस्पतिं १ ब्रह्मणस्पतिं १ बृहस्पतिं ५ ब्रह्मणस्पतिं १ बृहस्पतिं १ ब्रह्मणस्पतिं १ [१४] बृहस्पतिं १ ब्रह्मणस्पतिं ८ बृहस्पतिं १ ब्रह्मणस्पतिं १ इंद्राब्रह्मणस्पती १ ब्रह्म-णस्पतिं १३ आदित्यान् १७ वरुणं ११ विश्वान्देवान्[1] ७ इंद्रं ५ इंद्रासोमौ १ इंद्रं १ सरस्वतींद्रौ १ बृहस्पतिं १ इंद्रं १ मरुतः १ विश्वान्देवान्[2] ७ द्यावापृथिव्यौ १ इंद्रं २ राकां २ सिनीवालीं २ गुंगूसिनीवालीराकासरस्वतींद्राणीवरुणानीः १ रुद्रं १५ मरुतः १५ अपान्नपातं १५ इंद्रं[3] १ मरुतः १ त्वष्टारं १ अग्निं १ इंद्रं १ मित्रावरुणौ १ [१५] द्रविणोदसं ४ अश्विनौ १ अग्निं १ सवितारं ११ अश्विनौ ८ सोमापूषणौ ५ सोमापूषणादितीः १ वायुं २ इंद्रवायू १ मित्रावरुणौ ३ अश्विनौ ३ इंद्रं ३ विश्वान्देवान् ३ सरस्वतीं ३ द्यावापृथिव्यौ ३ शकुंतं ६ अग्निं २३ वैश्वानरमग्निं २६ समिद्धमग्निं १ तनूनपातं १ इळं १ बर्हिषं १ देवीर्द्वारः १ उषासानक्ते १ दैव्यौहोतारौप्रचेतसौ १ सरस्वतीळाभारतीः १ त्वष्टारं १ वन-स्पतिं १ स्वाहाकृतीः १ अँग्निं ३३ [२२/११।१६] यूपं ५ यूपान्[4] ५ व्रश्चनं १ अग्निं २७ इंद्राग्नी ९ अग्निं ४२ विश्वान्देवान् १

१–मे. प. विश्वान्देवान् ६ वरुणं १ (एवं ७)। २–मे. प. मित्रावरुणौ १ विश्वान्देवान् १ उषासानक्ते १ विश्वान्देवान् २ द्यावापृथिवी १ इंद्रं १ (एवं७)। ३–इंद्रमित्यादीनांषण्णामृतुविशेषणंवा। ४–हविर्धानावा। ५–प्रत्यग्निःप्रकारवेसूक्तयोरन्यासांद्यावापृथिव्यादीनांनिपातादृश्यंतेअतस्तयोर्लिंगोक्तादेवताःपाक्तिकाः। ६–अत्रसूक्तेऽष्टम्याविश्वेदेवावा।

अग्निं ३ विश्वान्देवान् १ अग्निं ८ पुरीष्याग्नीन् १ अग्निं १४ अग्नींद्रौ १ अग्निं १ वैश्वानरमग्निं३ मरुतः ३ आत्मानं २ उपाध्यायं१ अग्निं ३७ [१७] इंद्रं ६१ नदीः ३ विश्वामित्रं १ नदीः १ इंद्रं २ विश्वामित्रं १ नदीः १ विश्वामित्रं १ नदीः ३ इंद्रं १५३ [६३/९०।१८] इंद्रापर्वतौ १ इंद्रं १ ससर्परींवाचं २ रथांगानि ४ इंद्रं ४ विश्वान्देवान् ५८ [४४/१४।१९] अश्विनौ ९ मित्रं ९ ऋभून् ४ इंद्रर्भून् ३ उषसं ७ इंद्रावरुणौ ३ बृहस्पतिं ३ पूषणं ३ सवितारं ३ सोमं ३ मित्रावरुणौ ३ अग्निं १ अग्निवरुणौ ४ अग्निं ३५ रुद्रं १ अग्निं १५ रक्षोहणमग्निं १५ [२०] वैश्वानरमग्निं १५ अग्निं ७४ सोमकं २ अश्विनौ २ इंद्रं ४२ वामदेवं १ इंद्रं २ इंद्रवामदेवौ १ वामदेवं ३ इंद्रं ८० [६/७४।२१] इंद्रमात्मानं ३ श्येनं ९ इंद्रं १८ इंद्रोषसौ ३ इंद्रं ५० इंद्राश्वौ २ [२२] ऋभून् ४८ द्यावापृथिव्यौ १ दधिक्रावाणं १९ सूर्यं १ इंद्रावरुणौ ११ त्रसदस्युं ६ इंद्रावरुणौ ४ अश्विनौ २१ वायुं १ इंद्रवायू ६ वायुं १ इंद्रवायू ३ वायुं ५ इंद्राबृहस्पती ६ बृहस्पतिं ९ इंद्राबृहस्पती २ [२३] उषसं १८

१–प्रवोवाजाइत्यस्याआयायाअयंतेयोनिरित्यस्याश्वऋत्विजोवा । २–मे. प. अग्निं १ विश्वान्देवान् २ द्यावापृथिवी १ विश्वान्देवान् १ सूर्यद्यावापृथिवीः १ द्यावापृथिवी २ द्यां १ विश्वान्देवान् १ सवितारं १ विश्वान्देवान् २ विष्णुं १ इंद्रं १ अश्विनौ १ विश्वान्देवान् ५ अग्निं १ विश्वान्देवान् २२ संवत्सरादित्यान् ३ सिंधून् १ सवितारं १ विश्वान्देवान् ६ अग्निं २ (एवं ५८)। ३–मे. प. अग्निं ३ सवितृवरुणमित्रान् १ सूर्यं १ (एवं ५) । अश्व्यश्विनः १ सूर्यं १ उषसं १ अश्व्युपसः १ सूर्यं १ प्रत्यग्नीतिसूक्तद्वयेत्रायंपाक्षिकोदेवताविभागः । ४–कथामहामितिसूक्तेत्यतिसृणांऋतंवादेवता । ५–श्येनदेवतायाअर्ष्टचत्वेअधश्येतमित्यस्यांइंद्रदेवतापाक्षिकी । ६–अत्रत्वायुजेतिपंचर्चेसूक्तेइंद्रासोमौवादेवते ।

सवितारं१३ विश्वान्देवान् १० द्यावापृथिव्यौ ७ क्षेत्रपतिं ३ शुनं १ शुनासीरौ१सीतां १ शुनासीरौ१अग्निं ३७ मरुद्गविष्णून्१ अग्निं २० समिद्धमग्निं १ नाराशंसं १ इळं १ बर्हिषं १ देवीर्द्वारः १ उषासानक्ता १ दैव्यौहोतारौप्रचेतसौ १ सरस्वतीळाभारतीः १ त्वष्टारं १ वनस्पतिं १ स्वाहाकृतीः१ अग्निं १२७ [२७/११०।२४] विश्वान्देवान् १ अग्निं ५ इंद्राग्नी १ अग्निं ६ इंद्रं २६ ऋणंचयेंद्रौ ४ इंद्रं ८ इंद्राकुत्सौ १ इंद्रं ६८ [१६/५२ । २५] सूर्य १ अत्रिं ४ विश्वान्देवान् ३० रुद्रं १ विश्वान्देवान् ५६ देवपत्नीः २ [२६] विश्वान्देवान् २५ इंद्रवायू १ वायुं १ इंद्रवायू २ विश्वान्देवान् ८ मरुतः ९१ अग्ना-

---

१–मे. प. विश्वान्देवान् ७ अग्निं १ उषसं १ विश्वान्देवान् १ (एवं १०)। २–उग्रमयातमित्यादिपादौक्तसदैवत्यौउशनोदैवत्यौवा । उशनायत्सहस्यैरितिपादस्योशनादेवतावा । ३–मे. प. मित्रावरुणौ १ विश्वान्देवान् १ अश्विनौ १ विश्वान्देवान् १ मरुतः १ विश्वान्देवान् १ उषासानक्ते १ विश्वान्देवान् २ अग्निं १ विश्वान्देवान् २ मरुतः १ विश्वान्देवान् १ भूमिं १ विश्वान्देवान् ३ भूमिं १ विश्वान्देवान् १ (एवं २०)–विश्वान्देवान् २ सवितारं १ इंद्रं १ विश्वान्देवान् १ इंद्रं १ बृहस्पतिं ३ मरुतः १ रुद्रं १ विश्वान्देवान् १ पर्जन्यं २ मरुतः १ विश्वान्देवान् २ अश्विनौ १ (एवं १८)–नदीं १ द्यावापृथिवी १ वायुं १ सोमं १ इंद्रं १ अग्निं १ घर्मं १ अश्विनौ १ विश्वान्देवान् २ सरस्वतीं १ बृहस्पतिं १ अग्निं ३ विश्वान्देवान् १ अश्विनौ १ (एवं १७)–इंद्रं २ अग्निं १ सूर्यं १ अग्निं १ विश्वान्देवान् १ सूर्यं १ अग्निं १ सूर्यं २ विश्वान्देवान् २ सुतंभरं १ अग्निं २ (एवं १५)–इंद्रसूर्यौ १ विश्वान्देवान् २ इंद्राग्नी १ विश्वान्देवान् ६ अपः १ (एवं ११)–विश्वान्देवान् ६ देवपत्नीः २ (एवं ८)। ४–मे. प. उषसं १ सूर्यरश्मीन् १ सूर्यं ३ विश्वान्देवान् १ मित्रावरुणाग्नीन् १ (एवं ७)–वैद्युतमग्निं १ उषसं १ इंद्रसूर्यौ १ अग्निं २ (एवं ५)–विश्वान्देवान् १ सूर्यं १ विश्वान्देवान् ३ (एवं ५)–सवितारं २ विश्वान्देवान् १ सवितारं २ (एवं ५)–अग्निं २ विश्वान्देवान् १ इंद्रवायू १ वायुं १ इंद्रवायू २ विश्वान्देवान् ८ (एवं १५)।

मरुतः ८ मरुतः ४ तरंतमहिषींशशीयसीं ४ पुरुमीढं १ तरंतं १ मरुतः ६ रथवीतिं ३ मित्रावरुणौ ५९ [$\frac{९}{५०}$ । २७] अश्विनौ ४८ उषसं १६ सवितारं १४ पर्जन्यं १० पृथिवीं ३ वरुणं ८ इंद्राग्नी ६ मरुतः ९ अग्निं ५४ [$\frac{१३}{४१}$ ।२८] वैश्वानरमग्निं २१ अग्निं ९८ [२९] इंद्रं ६४ विश्वान्देवान् १ इंद्रं १ विश्वान्देवान् १ इंद्रं ५५ चायमानं १ गाः १ गवेंद्रौ १ गाः ५ गवेंद्रौ १ [३०] इंद्रं १२८ बृबुंतक्षाणं ३ इंद्रं १४ सोमं ५ इंद्रं १४ देवभूमींद्रान् १ इंद्रं १ प्रस्तोकं ४ रथं ३ दुंदुभिं २ दुंदुभींद्रौ १ [३१] अग्निं १० मरुतः ५ पूषणं ४ मरुतः ३ विश्वान्देवान् ६३ पूषणं ३२ इंद्रापूषणौ ६ पूषणं ४ इंद्राग्नी २५ सरस्वतीं १४ [३२] अश्विनौ २२ उषसं १२ मरुतः ११ मित्रावरुणौ ११ इंद्रावरुणौ ११ इंद्राविष्णू ८ द्यावापृथिव्यौ ६ सवितारं ६ इंद्रासोमौ ५ बृहस्पतिं ३ सोमारुद्रौ ४ वर्म १ धनुः १ ज्यां १ धनुःकोटिं १ इषुधिं १ सारथिरश्मीन् १ अश्वान् १ रथं १ रथगोपान् १ ब्राह्मणमितृसोमद्यावापृथिवीपूष्णः १ इषून् २ प्रतोदं १ हस्तत्राणं १ इषून् २ युद्धभूमिकवचब्रह्मणस्पत्यदितीः १ वर्मसोमवरुणान् १ देवब्रह्माणि १ अग्निं २५ [३३] समिद्धमग्निं १ नराशंसं १ इळं १ बर्हिषं १ देवीर्द्वारः १ उषासानक्ते १ दैव्यौहोतारौप्रचेतसौ १ सरस्वतीळाभारतीः १ त्वष्टारं १ वनस्पतिं १ स्वाहाकृतीः १ अग्निं २०

१–भे. प. विश्वान्देवान् १ अग्निं १ अहोरात्रे १ वायुं १ अश्विनौ १ विश्वान्देवान् १ सरस्वतीं १ पूषणं १ अग्नित्वष्टारौ १ रुद्रं १ मरुतः २ विष्णुं १ विश्वान्देवान् २ (एवं १५)–विश्वान्देवान् १ सूर्यं १ द्यावापृथिवी १ मरुतः २ इंद्रं १ अपः १ सवितारं १ अग्निं १ अश्विनौ १ विश्वान्देवान् ५ (एवं १५)–सूर्यं २ विश्वान्देवान् १० अग्निं १ सोमं १ विश्वान्देवान् २ (एवं १६)–विश्वान्देवान् २ सोमं १ विश्वान्देवान् ८ अग्निं १ विश्वान्देवान् ३ अग्निपर्जन्यौ १ विश्वान्देवान् १ (एवं १७) ।

वैश्वानरमग्निं १६ अग्निं ३३ वैश्वानरमग्निं ३ अग्निं ३७ इंद्रं २१ सुदासं ४ इंद्रं १२२ [$^{११}_{१११}$ । ३४] वसिष्ठपुत्रान् ९ वसिष्ठं ५ विश्वान्देवान्[३] १५ अहिं १ अहिर्बुध्न्यं १ विश्वान्देवान्[३] ४० [$^{२३}_{१७}$ । ३५] सवितारं ६ वाजिनः २ विश्वान्देवान् १४ अग्नींद्रमित्रावरुणाश्विभगपूषब्रह्मणस्पतिसोमरुद्रान् १ भगं ५ उषसं १ विश्वान्देवान् ११ दधिक्राश्व्युषोग्निभगेंद्रविष्णुपूषब्रह्मणस्पत्यादित्यद्यावापृथिव्यपः १ दधिक्रां ४ सवितारं ४ रुद्रं ४ अपः ४ ऋभून् ४ अपः ४ मित्रावरुणौ १ अग्निं १ विश्वान्देवान् १ नदीः १ आदित्यान् ६ द्यावापृथिव्यौ ३ वास्तोष्पतिं ४ प्रस्तापिनीं ७ मरुतः ४९ रुद्रं १ [३६] सूर्यं १ मित्रावरुणौ १८ सूर्यं ३ मित्रावरुणौ ३ सूर्यं ४ सूर्यमित्रावरुणान् १ मित्रावरुणौ १४ आदित्यान् १० सूर्यं ३ मित्रावरुणौ ३ अश्विनौ ५६ उषसं ४० [$^{३४}_{६}$ । ३७] इंद्रावरुणौ ३० वरुणं २७ वायुं ४ इंद्रवायू ३ वायुं १ इंद्रवायू १ वायुं १ इंद्रवायू ४ वायुं १ इंद्रवायू १ वायुं १ इंद्रवायू १ वायुं १ इंद्राग्नी २० सरस्वतीं २ सरस्वंतं १ सरस्वतीं ६ सरस्वंतं ३ इंद्रं १ बृहस्पतिं १ इंद्राब्रह्मणस्पती १ बृहस्पतिं ५ इंद्राब्रह्मणस्पती १ इंद्राबृहस्पती १ इंद्रं ६ इंद्राबृहस्पती १

१–मै. प. देवान् १ अपः १ इंद्रं २ यज्ञं ३ देवान् २ वरुणं १ देवान् ३ अग्निं १ अपांनपातं १ अहिं १ अहिर्बुध्न्यं १ देवान् २ देवपत्नीत्वष्टारः १ त्वष्टारं १ विश्वान्देवान् ४ (एवं २५)। २–मै. प. विश्वान्देवान् ३ इंद्रार्यमणौ १ रुद्रं १ नदीः १ मरुतः १ विश्वान्देवान् १ विष्णुमरुतः १ (एवं ९)–ऋभून् २ इंद्रं ६ (एवं ८)–विश्वान्देवान् १ वायुपूषणौ १ विश्वान्देवान् ५ (एवं ७)–विश्वान्देवान् १ अग्निं १ देवान् १ अग्निं ३ (एवं ६)–विश्वान्देवान् १ यज्ञं १ विश्वान्देवान् २ अग्निं १ दधिक्राश्व्युषोग्निभगेंद्रविष्णुपूषब्रह्मणस्पत्यादित्यद्यावापृथिव्यपः १ (एवं ६)।

विष्णुं ३ इंद्राविष्णू ३ विष्णुं ८ [३८] पर्जन्यं ९ मंडूकान् १० इंद्रासोमौ ७ इंद्रं १ सोमं १ अग्निं १ विश्वान्देवान् १ सोमं २ अग्निं १ इंद्रासोमौ १ इंद्रं १ ग्राव्णः १ मरुतः १ इंद्रं ४ वसिष्ठाशीःपृथिव्यंतरिक्षाणि १ इंद्रासोमौ २ इंद्रं २९ आसंगमात्मानं ४ आसंगं १ इंद्रं ४० विभिंदुं २ इंद्रं २० पाकस्थामानं ४ इंद्रं १८ कुरुंगं ३ [३९] अश्विनौ ३६ अश्विकशून् १ कशुं २ इंद्रं ४५ तिरिंदिरं ३ मरुतः ३६ अश्विनौ ५० अग्निं १० [४०] इंद्रं[1] १२१ आदित्यान् ३ अदितिं १ आदित्यान् १ अदितिं २ अश्विनौ १ अग्निसूर्यानिलान् १ आदित्यान् १३ अग्निं ३३ आदित्यान् २ त्रसदस्युं २ मरुतः २६ [४१] इंद्रं १६ चित्रं २ अश्विनौ १८ अग्निं ३० इंद्रं २७ वरुं ३ मित्रावरुणौ ९ विश्वान्देवान् ३ मित्रावरुणौ १२ अश्विनौ १९ वायुं ६ विश्वान्देवान्[2] ४१ यज्ञं २ यजमानं २ दंपती ५ दंपत्याशिषः ९ [४२] इंद्रं ६७ अश्विनौ २४ इंद्रं १४ इंद्राग्नी १० अग्निं १० इंद्राग्नी १२ वरुणं १३ अश्विनौ ३ अग्निं ६३ अग्नींद्रौ १ इंद्रं ६१ [$^{४१}_{२०}$।४३] पृथुश्रवसं ४ वायुं ४ पृथुश्रवसं ३ वायुं १ पृथुश्रवसं १ आदित्यान् १३ आदित्योषसः ५ सोमं[3] १५ अग्निं २० इंद्रं ४१ देवान् १ इंद्रं ३९ आदित्यान् ९

१–शौनकीयमतेतु इंद्रं ११९ वास्तोष्पतींद्रौ १ इंद्रं १ इतिविशेषः । २–अत्र २७ विश्वोत्तरं बभ्रुसूक्ते मे. प. सोमं १ अग्निं १ त्वष्टारं १ इंद्रं १ रुद्रं १ पूषणं १ विष्णुं १ अश्विनौ १ मित्रावरुणौ १ अश्विनौ १ (एवं १०)। ३–मे. प. इंद्रं २ यजमानं २ दंपती ५ यजमानपत्न्याशिषः १ पूषणं २ मित्रार्यमवरुणान् १ अग्निं १ यजमानं ४ (एवं १८) । ४–अत्रैकादशसूक्तात्मकवालखिल्याध्यायस्यदेवतान्वाधानबुभुत्सायां इंद्रं ५० विश्वान्देवान् २ इंद्रं १३ अग्निसूर्यौ १ अश्विनौ ४ विश्वान्देवान् ३ इंद्रावरुणौ ७ इतिक्रमः । परमभियुक्ताःस्वाहाकारेनेममुपयुंजंति ।

अदितिं ३ आदित्यान् ९ [४४] इंद्रं १३ ऋक्षाश्वमेधौ ६ इंद्रं १० विश्वदेववरुणान् १ वरुणं १ इंद्रं २१ अग्निं ३३ अश्विनौ १८ अग्निं १२ श्रुतर्वणं ३ अग्निं १६ इंद्रं ३३ सोमं ९ इंद्रं ९ देवान् १ इंद्रं १८ [९/९ । ४५] विश्वान्देवान्[1] ९ अग्निं ९ अश्विनौ २० इंद्रं ९२ इंद्रर्भून् १ मरुतः १२ इंद्रं २२ इंद्रामरुतः १ इंद्राबृहस्पती १ इंद्रं ४८ [२१/२७ । ४६] सुपर्णं १ वज्रं १ वाचं २ इंद्रं १ मित्रावरुणौ ४ मित्रावरुणादित्यान् १ आदित्यान् १ अश्विनौ २ वायुं २ सूर्यं २ उषसं १ पवमानं १ गां २ अग्निं ३५ अग्नामरुतः १ पवमानसोमं ४० समिद्धमग्निं १ तनूनपातं १ इळं १ बर्हिषं १ देवीर्द्वारः १ उषासानक्ते १ दैव्यौहोतारौप्रचेतसौ १ सरस्वतीळाभारतीः १ त्वष्टारं १ वनस्पतिं १ स्वाहाकृतीः १ पवमानसोमं ५१५ [४७।४८।४९] अग्निंपवमानं ३ पवमानसोमं ३१ अग्निंपवमानं ५ पवमानसोमं ३ पावमान्यध्येतारं २ पवमानसोमं ४९८ [५०।५१।५२] अग्निं ५५ [३५/२० । ५३] इंद्रं ३ अपः ९ यमं १ यमीं १ यमं १ यमीं १ यमं ३ यमीं ३ यमं १ यमीं १ यमं १ यमीं १ अग्निं १८ हविर्धानं ५ यमं ५ अंगिरःपित्रथर्वभृगुसोमान् १ यमं ३ यमश्वानौ ३ यमं ४ पितॄन् १४ अग्निं १४ सरण्युं २ पूषणं ४ सरस्वतीं ३ अपः ५ मृत्युं ४ धातारं १ त्वष्टारं १ पितृमेधं ८ [५४] अबग्नीषोमान् १ अपः ७ अग्निं १८ इंद्रं २५ अश्विनौ ३ सोमं ११ पूषणं ९ इंद्रं २५ वसुक्रं १ इंद्रं ३ वसुक्रं १ इंद्रं १ वसुक्रं १ इंद्रं १ वसुक्रं १ इंद्रं १ वसुक्रं १ इंद्रं ८ अपः १५ विश्वान्देवान्[2] ११ इंद्रं ९ [५५] विश्वान्देवान् १ इंद्रं २

१–भे. प. विश्वान्देवान् ३ अर्यमवरुणौ १ विश्वान्देवान् ५ (एवं ९)। २–भे. प. विश्वान्देवान् ९ अश्वत्थगर्भाशमीं १ उषोग्नी १ (एवं ११)।

कुरुश्रवणं २ उपमश्रवसं ४ अक्षान् १ अक्षकितवं ५ अक्षान् १ अक्षकितवं १ अक्षान् १ अक्षकितवं २ अक्षान् १ कृषिं १ अक्षकितवं १ विश्वान्देवान् २८ सूर्यं १२ इंद्रं ५ अश्विनौ ३१ इंद्रं ३३ अग्निं २२ [$\frac{१२}{१०}$ । ५६] वैकुंठमिंद्रं ३७ अग्निं १ देवान् १ अग्निं १ देवान् १ अग्निं १ देवान् १ अग्निं १ देवान् १ अग्निं १ देवान् ६ अग्निं ३ देवान् २ अग्निं ६ इंद्रं १४ विश्वान्देवान्[२] १३ मनः १२ निर्ऋतिं ३ निर्ऋतिसोमौ १ असुनीतिं २ पृथिवीद्यंतरिक्षसोमपूषपथ्यास्वस्तीः १ द्यावापृथिव्यौ २ इंद्रद्यावापृथिवी १ असमातिं ४ इंद्रं १ असमातिं १ जीवं ५ हस्तं १ विश्वान्देवान्[३] ३४ [$\frac{२७}{७}$ । ५७] सावर्णिं ४ विश्वान्देवान् १४ पथ्यास्वस्तिनी २ विश्वान्देवान् ४८ बृहस्पतिं २४ अग्निं १२ समिद्धमग्निं १ नराशंसं १ इळं १ बर्हिषं १ देवीर्द्वारः १ उषासानक्ते १ दैव्यौहोतारौप्रचेतसौ १ सरस्वतीळाभारतीः १ त्वष्टारं १ वनस्पतिं १ स्वाहाकृतीः १ ज्ञानं ११ [५८] देवान् ९ इंद्रं १७ नदीः ९ ग्राव्णः ८ मरुतः १६ अग्निं १४ विश्वकर्माणं १४ मन्युं १४ सोमं ५ सूर्याविवाहं ११ देवान् १ सोमार्कौ १ चंद्रमसं १ सूर्यासावित्रीं ९ वधूवासः २ दंपतीराजयक्ष्महणं १ सूर्यासावित्री १६ [५९]

१–मे. प. विश्वान्देवान् ३ उषासमग्निं २ विश्वान्देवान् ९ (एवं १४)। विश्वान्देवान् १३ सवितारं १ (एवं १४)। २–अत्र ७ विश्वोतरं मे. प. इंद्रं १ अग्निंतंतुं १ विश्वान्देवान् ३ सोमं १ (एवं १३)। ३–रुद्रं २ अश्विनौ २ रुद्रं २ विश्वान्देवान् १ वास्तोष्पतिरुद्रौ १ वास्तोष्पत्यग्नी १ अंगिरसः १ इंद्रं ३ अग्निं १ नासत्येंद्रान् १ सोमं १ अग्निं १ आदित्यनाभानेदिष्ठौ १ नाभानेदिष्ठधेनू १ अग्निं १ इंद्राग्नी १ इंद्रं १ मित्रावरुणनाभानेदिष्ठान् १ वरुणं १ मित्रावरुणौ २ देवान् १ (एवं २७)॥ ४–मे. प. अंगिरसः ६ विश्वान्देवान् १ सावर्णिं ४ (एवं ११)। ५–विश्वान्देवान् ९ द्यां १ विश्वान्देवान् ४

इंद्रं[1] २३ रक्षोहणमग्निं २५ सूर्यवैश्वानरौ १९ इंद्रं ४ इंद्रासोमौ १ इंद्रं १३ पुरुषं १६ अग्निं १५ विश्वान्देवान् ३० ग्राव्णः १४ [६०] उर्वशीं १ पुरूरवसं १ उर्वशीं १ पुरूरवसं २ उर्वशीं १ पुरूरवसं १ उर्वशीं ३ पुरूरवसं १ उर्वशीं १ पुरूरवसं १ उर्वशीं १ पुरूरवसं २ उर्वशीं १ पुरूरवसं १ इंद्रं १३ ओषधीः २३ देवान्[2] १२ इंद्रं १२ विश्वान्देवान्[3] २४ द्रुघणं १२ इंद्रं ३ बृहस्पतिं १ इंद्रं ७ अप्वांदेवीं १ मरुतः १ इंद्रं २२ [६१] अश्विनौ ११ दक्षिणां ११ सरमां १ पणीन् १ सरमां १ पणीन् १ सरमां १ पणीन् १ सरमां १ पणीन् १ सरमां १ पणीन् २ विश्वान्देवान् ७ समिद्धमग्निं १ तनूनपातं १ इळं १ बर्हिषं १ देवीर्द्वारः १ उषासानक्ते १ दैव्यौहोतारौप्रचेतसौ १ सरस्वतीळाभारतीः १ त्वष्टारं १ वनस्पतिं १ स्वाहाकृतीः १

पथ्यास्वस्ति २ विश्वान्देवान् १ (एवं १७)। विश्वान्देवान् ४ आदित्यार्यमणः १ विश्वान्देवान् ३ नदीः १ विश्वान्देवान् ४ द्यावापृथिव्यौ १ विश्वान्देवान् ३ (एवं १७)। विश्वान्देवान् ४ मित्रावरुणौ १ गां १ विश्वान्देवान् १ द्यावापृथिव्यौ १ विश्वान्देवान् ३ अश्विनौ १ विश्वान्देवान् ३ (एवं १५)। विश्वान्देवान् ६ अग्नीषोमौ १ विश्वान्देवान् ८ (एवं १५)। १–इंद्रेंद्राणीवृषाकपीनांदेवतात्वेत्थं–इंद्राणीं १ इंद्रं ५ इंद्राणीं २ इंद्रं २ इंद्राणीं २ इंद्रं १ वृषाकपिं १ इंद्रं ४ वृषाकपिं ४ इंद्रं १ एवंविभजंति तद्ब्राह्मणविरुद्धं। २–विश्वान्देवान् १ अग्निं ३ विश्वान्देवान् ३ इंद्रं १ विश्वान्देवान् ७ द्यावापृथिवी १ विश्वान्देवान् ६ इंद्रं १ विश्वान्देवान् १ द्यावापृथिवी १ इंद्रं १ विश्वान्देवान् ४ (एवं ३०)। ३–मे. प. बृहस्पतिं ३ देवान्० ४ अग्निं ५ (एवं १२)। ४–मे. प. विश्वान्देवान् १० इंद्रादिती० १ इंद्रं० १ ऋत्विज १२ (एवं २४)।

इंद्रं ३० विश्वान्देवान् १० अग्निं ९ इंद्रं ९ धनान्नदानं ९ रक्षोहणमग्निं ९ ऐंद्रंलवं १३ [६२] इंद्रं ९ प्रजापतिं १० अग्निं ८ वेनं ८ अग्निं ४ वरुणं १ सोमं १ वरुणं २ सोमेंद्रौ १ आंभृणींवाचं ८ विश्वान्देवान् ८ रात्रिं ८ विश्वान्देवान् ९ भाववृत्तिं १४ इंद्रं ३ अश्विनौ २ इंद्रं २ द्युभूम्यश्विनः १ मित्रावरुणौ ६ इंद्रं ११ गोधेंद्रं ३ यमं ७ केश्यग्निसूर्यवायून् ७ विश्वान्देवान् ७ इंद्रं ६ सवितारं ३ देवगंधर्वं १ विश्वावसुं ३ अग्निं ७ विश्वान्देवान् ५ अग्निं ८ [६३] अश्विनौ ६ इंद्रं ६ सपत्नीनाशनं ६ अरण्यानीं ६ इंद्रं १० सवितारं ५ अग्निं ५ श्रद्धां ५ इंद्रं १० भाववृत्तिं ५ अलक्ष्मीनाशनं १ ब्रह्मणस्पतिं २ अलक्ष्मीनाशनं १ विश्वान्देवान् १ अग्निं ५ विश्वान्देवान् ५ सूर्यं ५ शचीं ६ इंद्रं ५ इंद्राग्नी ५ प्रजापतिं ६ यक्ष्महणं ६ दुःस्वप्ननाशनं ५ विश्वान्देवान् ५ सपत्ननाशनं ५ इंद्रं २ सोमवरुणबृहस्पत्यनुमतिधातृविधातॄन् १ इंद्रं १ वायुं ४ गाः ४ सूर्यं ४ इंद्रं ४ उषसं ४ राजानं ११ ग्राव्णः ४ ऋभून् १ अग्निं ३ मायाभेदं ३ तार्क्ष्यं ३ इंद्रं ६ विश्वान्देवान् ३ बृहस्पतिं ३ यजमानं १ यजमानपत्नीं १ होतारं १ विष्णुत्वष्टृप्रजापतिधातॄन् १ सिनीवालिसरस्वत्यश्विनः १ अश्विनौ १ आदित्यान् ३ वायुं ३ अग्निं ५ जातवेदसमग्निं ३ सूर्यं ३ भाववृत्तिं ३ अग्निं १ संज्ञानं ३ ॥ (एवमत्रसकलाऋचः १०४७२ द्विसप्तत्युत्तर-

---

१–मे. प. विश्वान्देवान् ३ परमात्मानमिंद्रं २ यज्ञंपरमात्मानं० २ मध्यमांवाचं १ गायत्र्यादिछंदांसि १ विश्वान्देवान् १ (एवं १०)। २–मे. प. अग्निं १ विश्वान्देवान् ४ अग्निं १ विश्वान्देवान् १ इंद्रं १ विश्वान्देवान् १ (एवं ९)। ३–मे.प. देवान् १ वातं ३ विश्वान्देवान् १ अपः २ (एवं ७)। ४–मे. प. विश्वान्देवान् ३ यमं १ विश्वान्देवान् १ (एवं ५)।

चतुःशताधिकदशसहस्राणि)अग्निनववारमित्यादिसंज्ञानंत्रिवारंचतिलाज्याभ्यां (घृताक्ततिलैर्वा) अद्यप्रभृत्यष्टदिनावधिदिनक्र
मेणप्रतिदिनंशाकलसंहिताप्रथमद्वितीयाद्यष्टकक्रमेणाष्टाध्यायमंत्रैर्यक्ष्ये ॥ ब्रह्मादिमंडलदेवताश्चदशदशाहुतिभिस्तैरेवद्रव्यैः ॥
सर्वहोमांतेशेषेणस्विष्टकृतमग्निमिध्मसन्नहनेनरुद्रमित्यादियक्ष्यइत्यंतेसमिधावज्ञावादध्यात् ॥ सकलहोमदिनावध्यंतरापेक्षा-
यांतमेववान्वाधानवाक्येकीर्तयेत् ॥ ततःपरिसमूहनाद्यभ्यर्चनांतंविधायेध्माधानादिकुर्यात् ॥ आचार्यस्यहोमकर्तृत्वेत्यागं
यजमानःकुर्यात् ॥ एवंचक्षुषीहुत्वाकरिष्यमाणहोमेप्रत्याहुतित्यागंकर्तुमसमर्थोयजमानश्चेदिहैवत्यागंकुर्यात् ॥ सचैवम् ॥ इम-
उपकल्पितेतिलाज्यद्रव्येऽन्वाधानोक्तसंख्यावदानपर्याप्तेऽन्वाधानोक्तदेवताभ्योनममेतिपुष्पाक्षतजलमुत्सृजेदिति ॥ प्रत्यव-
दानंत्यागकरणेशक्तश्चेत्तत्रतत्रैवतत्तद्देवतानामचतुर्थ्याविभक्त्यात्यजेदिति ॥ अथाचार्योन्यश्चैकऋत्विगित्येवमुभौतिलाज्ययोः
प्रतिद्रव्यमेकावदानंप्रणवाद्येनस्वाहाकारांतेनमंत्रेणप्रतिमंत्रंजुहुयाताम् ॥ तत्राज्यंस्रुवविलपरिमितमाचार्येणहोतव्यं ॥ अन्येन-
ऋत्विजामध्यमानामिकांगुष्ठयोगलक्षणयामृगीमुद्रयातिलाहोतव्याः ॥ ग्रहयज्ञसमुच्चयपक्षेसूर्याद्युद्देशेनार्कादिजातीयसमिच्चर्वा-
ज्यान्यन्वाधानोक्तसंख्ययात्यक्त्वातद्धोमेऋत्विजोयोजयेत् ॥ ग्रहहोमांतेआचार्यर्त्विजौतिलाज्येअग्न्यादिहव्यवाहांतसप्तत्रि-
शद्देवताभ्यःप्रणवाद्यैःस्वाहांतैर्नाममंत्रैर्हुत्वाग्निमीळइत्यादिशाकलसंहितामंत्रैर्मंत्राणामृषिदैवतच्छंदोर्थान्जानंतौशुचीप्रसन्ना-
त्मानौजुहुयाताम् ॥ तत्रापिवेदार्थानामनभ्यस्तशास्त्रस्यदुर्ज्ञेयत्वादर्थज्ञानाभावेपियाजनाध्यापनादौप्रत्यवायाभावः किंतुमं-
त्रोक्तफलाल्पत्वमेव ॥ ऋषिदैवतच्छन्दसामपरिज्ञानेतुमंत्रोक्तफलहानिर्दोषश्चश्रूयते—एताभ्यामेवानेवंविदोयातयामानिछंदां-

सिभवंतिस्थाणुंवर्च्छतिगर्तेवापात्यतेप्रमीयतेवापापीयान्भवतीतिविज्ञायतइति ॥ तथामंत्रदेवताविदएवहविर्देवाअपिक्रीकुर्वतिनत्वतथाविधस्येत्याहशौनकः ॥ मंत्राणांदेवताविद्यःप्रयुंक्तेकर्मकर्हिचित् ॥ जुषंतेतस्यदेवासोहविर्नादेवताविदः ॥ इत्यादि ॥ देवताविदइत्यृषिच्छंदसोरप्युपलक्षणं तयोरपिज्ञानस्यावश्यकत्वात् ॥ आकरेष्यृष्यादिसर्वंविज्ञायेत्यादिस्पष्टं ॥ तस्मादृषिदैवतच्छंदसांपरिज्ञानमवश्यतयाकर्तव्यं ॥ ऋष्यादिपरिज्ञानंचसर्वानुक्रमविदांसुलभं ॥ सर्वानुक्रमण्यविदांतुमत्कृतसर्वानुक्रमाद्यनुयायिसूक्तप्रतीकऋक्संख्यऋषिदैवतच्छंदःप्रयोगावलोकनवतांसुगममेवेति ॥ एवमग्निमीळइत्यारभ्यसमानीवइत्यंतंप्रत्यृचमुक्तद्रव्याभ्यांहोमंकुर्याताम् ॥ ऋक्स्वरूपंतुप्रागेवदर्शितमितिनपुनरिहलिख्यतइति ॥ इत्थंचप्रतिदिनंनियमिताध्यायमंत्रैर्होमंकृत्वामूर्धानंदिवइत्यनेन(धामंतइत्यनयाऋचावा) पूर्णाहुतिंचहुत्वाग्नेःपरिसमूहनपर्युक्षणार्चनानिकृत्वायजमानऋत्विजश्चहविष्याशनादित्रितिनोभवेयुः ॥ शक्ताश्चेदुपवसेयुरपि ॥ ततःश्वोभूतेस्नानादिनित्यकर्माणिविधायावाहितदेवताःसंपूज्याग्नेःसमीपमागत्याचम्यप्राणानायम्यदेशकालौस्मृत्वाऽस्मिन्नृग्वेदांतर्गतशाकलसंहिताहोमकर्मण्यद्यपूर्वक्रमागताष्टाध्यायमंत्रैर्विहितहोमं करिष्यइतिसंकल्प्याग्निंध्यात्वापरिसमूहनपर्युक्षणाभ्यर्चनानिकृत्वा क्रमप्राप्ताष्टाध्यायमंत्रैरुक्तद्रव्यहोमंकृत्वावशिष्टंपूर्वदिनवत्कुर्यात् ॥ एवमनुदिनंयावच्छाकलसंहिताहोमसमाप्तिदिनमूह्यम् ॥ सकलहोमसमाप्तौशेषेणस्विष्टकृतंहुत्वारज्जुप्रहरणादिप्रायश्चित्तहोमांतेइंद्रादिलोकपालेभ्यःपलाशपर्णेष्वौदुंबरपर्णेषुवावलीन्दत्त्वाऽऽवाहितदेवताभ्यःक्षेत्रपालायचबलीन्दद्यात् ॥ ततःसमुद्रादूर्मिरित्यादिमंत्रैःपूर्णाहुतिंहुत्वाऋद्धिकामउक्तमंत्रैर्वसोर्धारांचहुत्वापूर्णपात्रविमोकाभ्युपस्थानविभूतिवंदनांतेसा-

वित्रीप्रजापत्याद्यावाहितदेवतास्तत्तन्मंत्रैर्यथाविभवंसंपूज्यसंप्रार्थ्याग्नेःपश्चिमतआचार्यसंपूज्यगोरूपांतत्तुष्टिकरद्रव्यरूपांवाद-
क्षिणांदत्त्वातथैवब्रह्मादीन्यथाविभवंसंपूज्यतत्तदनुरूपांदक्षिणांदत्त्वातत्तदुचितस्तुतिवाक्यैःक्षमापयेत् ॥ ततोऽग्निंसंपूज्यसा-
वित्र्यादिदेवतापीठान्याचार्यादिहस्तेप्रतिपाद्याग्निंविसृज्यशाकलसंहिताऋक्सूक्तवर्गाध्यायमंडलसंख्यान्यतमसंख्ययास्वश-
क्त्यनुसृतयाब्राह्मणभोजनंसंकल्प्यकर्मसाद्गुण्यतायैविष्णुंसंस्मृत्यसकलंकर्मेश्वरार्पणंकुर्यात् ॥ इतिसंहिताहोमप्रयोगः ॥ ॥
अथाभिचारादिकर्मणिप्रतिलोमाक्षरोच्चारणमंत्रैर्विभीतकसुवेणसर्षपतैलहोमादिविधिप्रयोगोमूलएवस्फुटतरोतोत्रमयानविवि-
च्यतइतिदिक् ॥ ॥ अथसंहिताहोमकरणाशक्तस्यानुकल्पाःकैश्चिदुच्यंते ॥ तेच यथा ॥ सूक्तादिभूताभिर्ऋग्भिर्जुहुयादित्येकः १
अनुवाकाद्याभिर्जुहुयादितिद्वितीयः २ अध्यायाद्याभिर्जुहुयादितितृतीयः ३ मंडलाद्याद्यंत्यभूताभिर्ऋग्भिर्वाहोतव्यमिति-
चतुर्थः ४ इत्येवंचत्वारोनुकल्पाअशक्तंप्रत्युपतिष्ठंते ॥ अत्रमूलानिमांडूकेयसांख्यायनादिसूत्राण्याकरादेवोपलब्धव्यानिविस्त-
रभीत्यानात्रलिखामहे ॥ सूक्तादिज्ञानंतदियत्ताज्ञानंचसर्वानुक्रमपरिश्रमवतांसुलभतरं ॥ सूक्तानुवाकादिभूतऋग्घोमप्रयो-
गोपिप्राग्वदुन्नेयइत्यलंविस्तरेण ॥ प्राचांमार्गान्स्वीयबुद्ध्याववुध्यप्रोक्तंत्वस्मिन्वस्त्ववस्तुप्रबुद्धा ॥ सद्भिःसारंग्राह्यमत्राप्यसारं
हेयंयस्मादेषसद्धर्मएव ॥१॥ धृत्वामनसीष्टदुहंशरणंचरणांबुजन्मकंसारेः॥गुर्जरगोपालाख्योप्यकार्षमेतन्मुदर्थमार्याणाम् ॥ २ ॥

॥ इतिऋक्संहिताहोमपद्धतिःसमाप्ता ॥

संहिताहोमांगमृषितर्पणं । तच्च 'तर्पयित्वाङ्गिराचार्यानृषीन्छदांसिदेवताः' इतिशौनकीयपरिभाषातो विशेषविधानाभावाच्च आचार्यांस्तर्पयामि ऋषींस्तर्पयामि देवतास्तर्पयामि छंदांसितर्पयामीत्येवतर्पणंकुर्वंतिशिष्टास्तद्देवास्मामिरप्यकारिप्रयोगे ॥ अथकेचननिर्दिष्टप्रमाणतएवसंहितर्षिदैवतछंदांसितर्पयंति तदर्थमयमुपन्यासः ॥ तत्रादौसुमंतुजैमिनीत्यादियेचान्येआचार्यास्तइत्यंतानाचार्यांस्तर्पयित्वा ॥ ऋषितर्पणंकुर्यात् । मधुछंदसंतर्पयामि । जेतारं । मेधातिथिं ॥१॥ शुनःशेपं । हिरण्यस्तूपं ॥ २ ॥ कण्वं । प्रस्कण्वं ॥ ३ ॥ सव्यं । नोधां ॥ ४ ॥ पराशरं । गोतमं ॥५॥ कुत्सं ॥ ६ ॥ कश्यपं । ऋञ्राश्वांवरीषसहदेवभयमानसुराधसः । त्रितं ॥ ७ ॥ कक्षीवंतं ॥८॥ (प्रथमाष्टकः) ॥ ॥ भावयव्यं । रोमशां । परुच्छेपं ॥ १ ॥ दीर्घतमसं ॥ २ ॥ इंद्रं । मरुतः । अगस्त्यं ॥ ३ ॥ लोपामुद्रां । ब्रह्मचारिणं ॥ ४ ॥ गृत्समदं । सोमाहुतिं ॥ ५ ॥ ६ ॥ कूर्मं ॥ ७ ॥ विश्वामित्रं ॥८॥ (द्वितीयाष्टकः) ॥ ॥ ऋषभं । अत्कीलं । कतं । गाथिनं । देवश्रवादेववातौ । ॥ १ ॥ कुशिकं । नदीं । घोरं । प्रजापतिं ॥ २ ॥ ३ ॥ जमदग्निं । वामदेवं ॥ ४ ॥ अदितिं ॥ ५ ॥ ६ ॥ त्रसदस्युं । पुरुमीढाजमीढौ ॥ ७ ॥ बुधगविष्ठिरौ । कुमारं । वृशं । वसुश्रुतं । इषं ॥ ८ ॥ (तृतीयाष्टकः) ॥ ॥ गयं । सुतंभरं । धरुणं । पुरुं । द्वितंभृक्तवाहसं । वत्रिं । प्रयस्वंतं । ससं । विश्वसामानं । द्युम्नं । विश्वचर्षणिं । बंधुं । सुबंधुं । श्रुतबंधुं । विप्रबंधुं । वसूयून् । अत्रिं । विश्ववारां । गौरिवीतिं । बभ्रुं । अवस्युं । गातुं ॥ १ ॥ संवरणं । प्रभूवसुं । अवत्सारंसदापृणं । प्रतिक्षत्रं ॥ २ ॥ प्रतिरथं । प्रतिभानुं । प्रतिप्रभं । स्वस्त्यात्रेयं । इयावाश्वं । श्रुतविदं ॥ ३ ॥ अर्चनानसं । रातहव्यं । यजतं । उरुचक्रिं । बाहुवृक्तं । पौरं ।

अवस्युं । सप्तवध्रिं । सत्यश्रवसं । एवयामरुतं । भरद्वाजं ॥ ४ ॥ वीतहव्यं ॥ ५ ॥ ६ ॥ सुहोत्रं । शुनहोत्रं । नरं । शंयुं । गर्गं ॥ ७ ॥ ऋजिश्वानं ॥ ८ ॥ (चतुर्थाष्टकः) ॥ ॥ पायुं । वसिष्ठं ॥ १ ॥ २ ॥ शक्तिं ॥ ३ ॥ ४ ॥ ५ ॥ ६ ॥ मेध्यातिथिं । आसंगं । शश्वतीं । प्रियमेधं । देवातिथिं ॥ ७ ॥ ब्रह्मातिथिं । वत्सं । पुनर्वत्सं । सध्वंसं । शशकर्णं । प्रगाथं ॥ ८ ॥ (पंचमाष्टकः) ॥ ॥ पर्वतं । नारदं । गोषूक्त्यश्वसूक्तिनौ । इरिंबिठिं । सोभरिं ॥ १ ॥ विश्वमनसं । व्यश्वं । मनुं ॥ २ ॥ नीपातिथिं । सहस्रंवसुरोचिषं । नाभाकं । विरूपं । त्रिशोकं ॥ ३ ॥ वशं । भर्गं । कलिं । मत्स्यं । मान्यं । मत्स्यान्जालनद्धान् ॥ ४ ॥ पुरुहन्मानं । सुदीतिं । हर्यतं । गौपवनं । कुरुसुतिं । कृत्नुं । एकद्यून् । कुसीदिं ॥ ५ ॥ उशनसं । कृष्णं । विश्वकं । द्युम्नीकं । नृमेधपुरुमेधौ । अपालां । श्रुतकक्षं । सुकक्षं । बिंदुं । पूतदक्षं । तिरश्चीं । द्युतानं । रेभं ॥ ६ ॥ नृमेधं । नेमं । प्रयोगं । अग्निपावकं । अग्नीगृहपतियविष्ठ्यौ । असितं । देवलं ॥ ७ ॥ दृह्च्युतं । इध्मवाहं । राहूगणं । बृहन्मतिं ॥ ८ ॥ (षष्ठाष्टकः) ॥ ॥ अयास्यं । कविं । उचथ्यं । अमहीयुं । निध्रुविं ॥ १ ॥ भृगुं । शतंवैखानसान् । पवित्रं । वत्सप्रिं । रेणुं । ऋषभं । हरिमंतं ॥ २ ॥ वसुं । वेनं । अकृष्टान्माषान् । सिकतांनिवावरीं । पृश्नियोजान् ॥ ३ ॥ प्रतर्दनं । इंद्रप्रमतिं । वृषगणं । मन्युं । उपमन्युं । व्याघ्रपदं । कर्णश्रुतं । मृळीकं । वसुक्रं ॥ ४ ॥ अंधीगुं । ययातिं । नहुषं । मनुं । द्वितं । शिखंडिन्यावप्सरसौ । अग्निं । चक्षुं । ऊरुं । ऊर्ध्वसद्मानं । कृतयशसं । ऋणंचयं । अग्नीन्धिष्ण्यान् । त्र्यरुणत्रसदस्यून् । अनानतं । शिशुं ॥ ५ ॥ त्रिशिरसं । सिंधुद्वीपं । यमीं । यमं । हविर्धाने । विवस्वंतं । शंखं । दमतं । संकुसुकं ॥ ६ ॥ मथितं । च्यवनं । विमदं । वसुकृतं । वसुक्रपत्नीं । कवषं ॥ ७ ॥ अक्षं । लुशं । अत्रितपसं ।

इंद्रंमुष्कवंतं । घोषां । सुहस्त्यं ॥ ८ ॥ (सप्तमाष्टकः) ॥ ॥ सप्तगुं । वैकुंठमिंद्रं । देवान् । अग्निंसौचीकं । बृहदुक्थं । अगस्त्य-स्यस्वसारं । नाभानेदिष्ठं ॥ १ ॥ गयं । वसुकर्णं । सुमित्रं ॥ २ ॥ बृहस्पतिं । अदितिं । सिंधुदक्षं । जरत्कर्णसर्पं । स्यूमरश्मिं । अग्निंवैश्वानरं । सप्तिं । विश्वकर्माणं । सूर्यांसावित्रीं ॥ ३ ॥ इंद्राणीं । वृषाकपिं । मूर्धन्वंतं । नारायणं । अरुणं । शार्यातं । तान्वं । अर्बुदंसर्पं ॥ ४ ॥ पुरूरवसं । उर्वशीं । बरुं । सर्वहरिं । भिषजं । देवापिं । वन्नं । दुवस्युं । बुधं । मुद्गलं । अप्रतिरथं । अष्टकं । दुर्मित्रंसुमित्रगुणं । सुमित्रंदुर्मित्रगुणं ॥ ५ ॥ भूतांशं । दिव्यं । दक्षिणां । पणीन् । सरमांदेवशुनीं । जुहूंब्रह्मजायां । ऊर्ध्वनाभानं । परशुरामं । अष्टादंष्ट्रं । नभप्रभेदनं । शतप्रभेदनं । सध्रिं । घर्मं । उपस्तुतं । अग्नियुतं । अग्नियूपं । भिक्षुं । उरुक्षयं । इंद्रंलवं ॥ ६ ॥ बृहद्दिवं । हिरण्यगर्भं । चित्रमहसं । अग्निवरुणसोमान् । वाचं । कुल्मलबर्हिषं । अंहोमुचं । रात्रिं । विहव्यं । प्रजापतिंपरमेष्ठिनं । यज्ञं । सुकीर्तिं । शकपूतं । सुदासं । मांधातारं । गोधां । जूतिं । वातजूतिं । विप्रजूतिं । वृषाणकं । करिक्रतं । अग्नियुतं । एतशां । ऋष्यशृंगं । अंगं । विश्वावसुंदेवगंधर्वं । अग्नितापसं । जरितारं । द्रोणं । सारिसृक्कं । स्तंबमित्रं ॥ ७ ॥ सुपर्णं । ऊर्ध्वकृशनं । देवमुनिं । सुवेदसं । पृथुं । अर्चंतं । श्रद्धां । शासं । इंद्रमातरं । शिरिंबिठं । केतुं । भुवनं । साधनं । शचीं । पूरणं । यक्ष्मनाशनं । रक्षोहणं । विबृहणं । प्रचेतसं । कपोतं । अनिलं । शबरं । विभ्राजं । इटतं । संवर्तं । ध्रुवं । अभीवर्तं । ऊर्ध्वग्रावाणं । सूनुं । पतंगं । अरिष्टनेमिं । शिविं । काशिराजं । प्रतर्दनं । वसुमनसं । जयं । प्रथं । सप्रथं । तपुर्मूर्धानं । प्रजावंतं । त्वष्टारं । विष्णुं । सत्यधृतिं । उलं । श्येनं । सर्पराज्ञीं । अघमर्षणं । संवननं ॥ ८ ॥ (अष्टमाष्टकः) ॥ इत्यृषितर्पणं ॥ ॥

संहिताहोमांगंदेवतर्पणम् ॥ तत्रेत्थं ॥ अग्निंतर्पयामि । सोमं । विश्वान्देवान् । ब्रह्माणं । ऋषीन् । ऋग्वेदं । यजुर्वेदं । सामवेदं । सावित्रीं । ब्रह्माणं । श्रद्धां । मेधां । प्रज्ञां । धारणां । सदसस्पतिं । अनुमतिं । छंदांस्यृषीन् । श्रियं । ह्रियं । सवितारं । शतर्चिनः । माध्यमान् । गृत्समदं । विश्वामित्रं । वामदेवं । अत्रिं । भरद्वाजं । जामदग्न्यं । गौतमं । वसिष्ठं । प्रगाथान् । पावमानीः । क्षुद्रसूक्तान् । महासूक्तान् । महानाम्नीं । उपनिषदं । हव्यवाहं । इति ३७ देवतास्तर्पयित्वा । ततःसंहितास्थादेवतास्तर्पयेत् ॥ ॥ ताश्च—अग्निंतर्पयामि । वायुं । इंद्रावायू । मित्रावरुणौ । अश्विनौ । इंद्रं । विश्वान्देवान् । सरस्वतीं । मरुतः । अग्नीनिर्मथ्याहवनीयौ । अग्निमिध्मं (समिद्धंवा) । तनूनपातं । नराशंसं । इळं । बर्हिषं । देवीर्द्वारः । उषासानक्ते । दैव्यौहोतारौप्रचेतसौ । सरस्वतीळा-भारतीः । त्वष्टारं । वनस्पतिं । स्वाहाकृतीः । अग्निंद्रविणोदसं । इंद्रावरुणौ । ब्रह्मणस्पतिं । सोमं । दक्षिणां । सदसस्पतिं । अग्नामरुतः ॥ १ ॥ ऋभून् । सवितारं । देवीः । इंद्राणीवरुणान्यग्नायीः । द्यावापृथिव्यौ । पृथिवीं । देवान् (विष्णुंवा) । इंद्रंमरुत्वंतं । पूषणं । अपः । कं । भगं । उलूखलं । मुसलं । हरिश्चंद्रंप्रजापतिंचर्मवा । उषसं ॥ २ ॥ रात्रिं । यूपं । अर्यमणं । आदित्यान् । रुद्रं ॥ ३ ॥ सूर्यं । अग्निंवैश्वानरं ॥ ४ ॥ अग्निंमध्यमं ॥ ५ ॥ अदितिं । सिंधुं । द्यां ॥ ६ ॥ अग्निमुषसं । अग्निंशुचिं । अग्निंजातवेदसं ॥ ७ ॥ सूर्यरश्मीन् । घर्मं ॥ ८ ॥ **प्रथमाष्टकः** ॥ ॥ सोमशां इंदुं । पर्वतं ॥ १ ॥ बृहस्पतिं ॥ २ ॥ अश्वं । वाक्समुद्राऽक्षरान् । शकधूमं । संवत्सरसंस्थंकालचक्रं । साध्यान् । पर्जन्यं । सरस्वंतं ॥ ३ ॥ रतिं ॥ ४ ॥ अहिर्बुध्न्यं । अन्नं । तृणं ॥ ५ ॥ ६ ॥ राकां । सिनीवालीं । गुंग्वादिदेवताः । अपोनपातं ॥ ७ ॥ हविर्धानं । शकुंतं ॥ ८ ॥ **द्वितीयाष्टकः** ॥

॥ यूपान् । त्रश्चनं । अग्नीन्पुरीष्यान् । उपाध्यायं । ऋत्विजः ॥ १ ॥ नदीः । विश्वामित्रं ॥ २ ॥ ससर्परींवाचं । रथांगानि ॥ ३ ॥ संवत्सरं । अग्निरक्षोहणं ॥ ४ ॥ ५ ॥ आशिषः । वामदेवं । ऋतं । इंद्रमिवात्मानंवामदेवं । सुपर्णात्मानंवामदेवं ॥ ६ ॥ दधिक्रां । त्रस्रदस्युं ॥ ७ ॥ क्षेत्रपतिं । शुनं । शुनासीरौ । सीतां । गां । घृतं ॥ ८ ॥ **तृतीयाष्टकः** ॥ ॥ उशनसं । ऋणंचयं । कुत्सं ॥१॥ अत्रिं । भूमिं । सुतंभरं । देवपत्नीः ॥ २ ॥ अग्निंवैद्युतं । शशीयसीं । पुरुमीढं । तरंतं । रथवीतिं ॥ ३ ॥ ४ ॥ ५ ॥ चायमानम-भ्यावर्तिनं । गाः ॥ ६ ॥ बृबुंतक्षाणं । प्रस्तोकं । रथं । दुंदुभिं ॥ ७ ॥ धेन्विषू । पृश्निं । अहोरात्री ॥ ८ ॥ **चतुर्थाष्टकः** ॥ ॥ वर्म । धनुः । ज्यां । आर्त्नी । इषुधिं । सारथिं । रथगोपान् । ब्राह्मणपितॄन् । प्रतोदं । हस्तघ्नं । युद्धभूमिकवचानि ॥ १ ॥ सुदासं ॥ २ ॥ वसिष्ठपुत्रपौत्रान् । वसिष्ठं ॥ ३ ॥ वाजिनः । वास्तोष्पतिं । प्रस्वापिनीं ॥ ४ ॥ ५ ॥ ६ ॥ मंडूकान् । वसिष्ठाशिषः । अंतरिक्षं । इंद्रासोमौरक्षोहणौ । ग्रावाणं । अनिलं । आसंगं । विभिंदुं । पाकस्थामानं । कुरुंगं ॥ ७ ॥ अश्विकशून् । तिरिंदिरं । वरुं ॥ ८ ॥ **पंचमाष्टकः** ॥ ॥ १ ॥ यजमानं । दंपती ॥ २ ॥ ३ ॥ पृथुश्रवसं ॥ ४ ॥ ऋक्षाश्वमेधौ । हविषं । श्रुतर्वणं ॥ ५ ॥ ६ ॥ सुपर्णं । सूर्यप्रभां । पवमानं । पवमानसोमं ॥ ७ ॥ ८ ॥ **षष्ठाष्टकः** ॥ ॥ १ ॥ पवमानमग्निं । पावमान्यध्येतारं ॥ २ ॥ ३ ॥ ४ ॥ ५ ॥ यमं । यमीं । अंगिरःपित्रथर्वभृगून् । श्वानौ । सरण्यूं । मृत्युं । धातारं । पितृमेधं ॥ ६ ॥ वसुक्रं । अश्वत्थगर्भांशमीं ॥ ७ ॥ कुरुश्रवणं । उपमश्रवसं । अक्षकृषिंअक्षकितवंच । अक्षान् ॥ ८ ॥ **सप्तमाष्टकः** ॥ ॥ वैकुंठमिंद्रं । अक्ष्याख्यतंतुं । मनः । निर्ऋतिं । असुनीतिं । पथ्यांस्वस्तिं । असमातिं । जीवं । हस्तं । नासत्यौ । नाभानेदिष्ठान् ॥१॥ सावर्णिं ।

नौरूपांदिवं । ज्ञानं ॥ २ ॥ विश्वकर्माणं । मन्युं । सूर्याविवाहं । अर्कं । चंद्रमसं । मनुष्यविवाहाशिषः । वासः । यक्ष्महणं । सूर्यासावित्रीं ॥ ३ ॥ वृषाकपिं । पुरुषं ॥ ४ ॥ उर्वशीं । पुरूरवसं । ओषधीः । द्रुघणं । अप्वां ॥ ५ ॥ यजमानान् । सरमांदेवशुनीं । पणीन् । परमात्मानमिंद्रं । यज्ञंपरमात्मानं । वाचंमध्यमां । गायत्र्यादिछंदांसि । धनान्नदानं । इंद्रंलवं ॥ ६ ॥ वेनं । आंभृणींवाचं । भववृत्तं । वातं । विश्वावसुंदेवगंधर्वं ॥ ७ ॥ सपत्ननाशिनीं । अरण्यानीं । श्रद्धां । अलक्ष्मीनाशिनीं । शचीं । दुःस्वप्नहनं । इंद्रंसपत्नहनं । अनुमतिमघवद्धातृविधातृन् । राजानमभिषिक्तं । मयाभेदं । तार्क्ष्यं । यजमानाशिषः । पत्न्याशिषं । होत्राशिषः । सर्पराज्ञीं । संज्ञानं ॥८॥ **अष्टमाष्टकः** ॥ इतिसंहितास्थदेवतातर्पणं ॥ **ततश्छंदसांतर्पणं** ॥ गायत्रींतर्पयामि । उष्णिहं । अनुष्टुभं । बृहतीं । पंक्तिं । त्रिष्टुभं । जगतीं । अतिजगतीं । शक्करीं । अतिशक्करीं । अष्टिं । अत्यष्टिं । धृतिं । अतिधृतिं । इतिछंदस्तर्पणं ॥ अत्र 'तर्पयित्वाङ्गिराचार्यानृषींश्छंदांसिदेवताः' इतिशौनकाच्छंदस्तर्पणोत्तरंवादेवतातर्पणंकार्यम् ॥ ॥

देवताभेदपक्षेणऋग्घोमान्वाधानम् । अथविधांतरेणसूक्तभेदपक्षविभक्तदेवतान्वाधानं ॥ अत्रप्रधानं ॥ आदित्यादिनवग्रहान् अमुकद्रव्यैरमुकसंख्याकाभिः ॥ पुनरत्रप्रधानं ॥ अग्निं सोमं विश्वान्देवान् ब्रह्माणं ऋषीन् ऋग्वेदं यजुर्वेदं सामवेदं सावित्रीं ब्रह्माणं श्रद्धां मेधां प्रज्ञां धारणां सदसस्पतिं अनुमतिं छंदांस्यृषीन् श्रियं ह्रियं सवितारं शतर्चिनः माध्यमान् गृत्समदं विश्वामित्रं वामदेवं अत्रिं भरद्वाजं जमदग्निं गौतमं वसिष्ठं प्रगाथान् पावमानीः क्षुद्रसूक्तान् महासूक्तान् महानाम्नीः उपनिषदं हव्यवाहं एताःसप्त-

१ महामहिमाभियुक्तोद्धृतविधांतरसूक्तभेदपक्षेणानेनप्रयोगादरपरैरस्यागावसरेप्यनेनैवप्रयोगआदरणीयः ।

त्रिंशत् ३७ प्रधानांगदेवताः घृतप्लुततिलद्रव्येण एकैकयाहुत्यायक्ष्ये ॥ पुनरत्रप्रधानं ॥ अग्निनववारं ९ वायुं ३ इंद्रवायू ३ मित्रावरुणौ ३ अश्विनौ ३ इंद्रं ३ विश्वान्देवान् ३ सरस्वतीं ३ इंद्रं २३ मरुतः १ इंद्रामरुतः १ मरुतः १ इंद्रामरुतः १ मरुतः २ इंद्रं ५१ अग्निं ५ अग्नीनिर्मंथ्याहवनीयौ १ अग्निं ६ अग्निसमिद्धं (इध्मंवा) १ अग्नितनूनपातं १ अग्निनराशंसं १ अग्निमिळं १ अग्निंबर्हिषं १ अग्निमूर्तीर्देवीर्द्वारः १ अग्निमूर्तीरुषासानक्ते १ अग्नीदैव्यौहोतारौप्रचेतसौ १ अग्निमूर्तीःसरस्वतीळाभारतीदेवीः १ अग्निंत्वष्टारं १ अग्निं-वनस्पतिं १ अग्निमूर्तीःस्वाहाकृतीः (विश्वान्देवान्) १ अग्निदेवान् २ अग्नींद्रवायुबृहस्पतिमित्राग्निपूषभगादित्यमारुतगणान् १ देवान् १ अग्निं १ अग्निदेवान् ४ देवाग्नींद्रवायुमित्रमूर्तिविशेषान् १ अग्निं १ अग्निदेवान् १ इंद्रर्तू १ मरुद्गतून् १ त्वष्टृऋतून् १ अभ्यृतून् १ इंद्रर्तू १ मित्रावरुणर्तून् १ अग्निंद्रविणोदसमृतुंच १ अभ्यृतून् १ अभ्यृतून् १ इंद्रं ९ इंद्रावरुणौ ९ ब्रह्मणस्पतिं ३ इंद्रसोमब्रह्मणस्पतीन् १ दक्षिणेंद्रसोमब्रह्मणस्पतीन् १ सदसस्पतिं ३ नराशंसं (सदसस्पतिंवा) १ अग्नामरुतः ९ ॥ १ ॥ ऋभून् ८ इंद्राग्नी ६ अश्विनौ ४ सवितारं ४ अग्निं २ देवीः १ इंद्राणीवरुणान्यग्नायीः १ द्यावापृथिव्यौ २ पृथिवीं १ विष्णुं ६ वायुं १ इंद्रवायू २ मित्रावरुणौ ३ इंद्रंमरुत्वंतं ३ विश्वा-न्देवान् ३ पूषणं ३ अपः ७ अवभृथेन् १ अग्निं १ कं १ अग्निं १ सवितारं २ भगं १ वरुणं ३१ अग्निं २२ देवान् १ इंद्रं ४ उलूख-लं २ उलूखलमुसले २ हरिश्चंद्रंप्रजापतिं १ इंद्रं २३ अश्विनौ ३ उषसं ३ अग्निं १८ इंद्रं ३० [१५/१५] ॥२॥ अश्विनौ १२ अग्निमित्र-वरुणरात्रिसवितृन् १ सवितारं १ अग्निं १२ यूपं २ अग्निं ६ मरुतः ४० ब्रह्मणस्पतिं ८ वरुणमित्रार्यम्णः ३ आदित्यान् ३ वरुण-मित्रार्यम्णः ३ पूषणं १० रुद्रं २ रुद्रमित्रवरुणान् १ रुद्रं ३ सोमं ३ अभ्यश्व्युषसः २ अग्निं २१ अग्निदेवान् १ अश्विनौ २५ [१५/१०] ॥३॥

उषसं २० सूर्यं १३ इंद्रं ७२ अग्निं ९ अग्निंवैश्वानरं ७ अग्निं ५ इंद्रं ३८ [१६ २२] ॥ ४ ॥ मरुतः १५ अग्निं १२० अग्निंमध्यमं ३ अग्निं ९ इंद्रं ५७ [१६ ४१] ॥ ५ ॥ मरुतः ३४ ऋतुदेवान् १ देवान् १ भगमित्रादितिदक्षमरुद्गणार्यमवरुणसोमाश्विसरस्वतीः १ वायुपृथिवीद्युग्रावाश्विनः १ इंद्रापूषणौ १ इंद्रपूषतार्क्ष्यबृहस्पतीन् १ मरुतः १ देवान् २ अदितिं १ वरुणमित्रार्यम्णः ३ इंद्रमरुत्पूषभगान् १ पूषविष्णुमरुद्गणान् १ वायुसिंध्वोषधीः १ राज्यहर्लोकद्याः १ वनस्पतिसूर्यगाः १ मित्रवरुणार्यमेंद्रबृहस्पतिविष्णून् १ सोमं २३ उषसं १५ अश्विनौ ३ अग्नीषोमौ १२ अग्निं ७ देवाग्नीन् १ अग्निं ७ अग्निमित्रवरुणादितिसिंधुपृथिवीद्याः (अग्निंवा) १ ॥ ६ ॥ अग्निमौषसं ११ अग्निंद्रविणोदसं ९ अग्निंशुचिं ८ अग्निंवैश्वानरं ३ अग्निंजातवेदसं १ इंद्रंमरुत्वंतं ३० इंद्रं २८ चंद्ररश्मिरोदांसि १ रोदसी १ देवरोदांसि १ अग्नारोदांसि १ देवरोदांसि १ देववरुणार्यमरोदांसि १ देवरोदांसि १ इंद्रारोदांसि १ सूर्यरश्मिरोदांसि १ इंद्रवरुणाभ्यर्यमसवितृरोदांसि १ सूर्यरश्मिरोदांसि १ देवरोदांसि १ अग्नारोदांसि १ वरुणारोदांसि १ आदित्यरोदांसि १ बृहस्पतिरोदांसि १ रोदसी १ मित्रवरुणादितिसिंधुपृथिवीद्याः १ इंद्रमित्रवरुणाग्निमारुतशर्धोदितीः १ देवान् १ पितृद्यावापृथिवीः १ नराशंसापूषणौ १ बृहस्पतिं १ इंद्रं १ सवितृमित्रवरुणादितिसिंधुपृथिवीद्याः १ आदित्यसुमतीः १ देवेंद्रमरुददितीः १ इंद्राभ्यर्यमसवितृमित्रवरुणादितिसिंधुपृथिवीद्याः १ इंद्राग्नी २१ ऋभून् १४ द्युपृथिव्यश्विमित्रवरुणादितिसिंधुपृथिवीद्याः १ अश्विनौ २४ ॥ ७ ॥ उषासारात्री १ उषसं १८ उषोमित्रवरुणादितिसिंधुपृथिवीद्याः १ रुद्रं ११ सूर्यं ६ अश्विनौ ८२ दुःस्वप्ननाशनं १ इंद्रं १५ ॥ ८ ॥ रुद्रामरुतः १ उषासानक्ते १ अग्निवार्त्विद्रपर्वतदेवान् १ अश्व्यपांनपादहोरात्राणि १ देवपूषाग्नीन् १ मित्रवरुणसिंधून् १ मित्रवरुणदेवान् १ देवसंघं १

मित्रावरुणौ २ विश्वान्देवान् ४ मित्रावरुणौ १ उषसं २६ स्वनयदानं ७ स्वनयंभावयव्यं ५ रोमशां १ स्वनयंभावयव्यं १ अग्निं १९ इंद्रं ५ इंदुं १ इंद्रं २७ इंद्रापर्वतेंद्रान् १ इंद्रं ७ वायुं ९ इंद्रवायू ५ वायुं १ मित्रावरुणौ ५ सूर्यरोदसीमित्रवरुणरुद्रेंद्राग्न्यर्यमभगसोमान् १ देवेंद्रमरुदग्निमित्रवरुणान् १ ॥९॥ मित्रावरुणौ ३ पूषणं ४ विश्वान्देवान् १ मित्रावरुणौ १ अश्विनौ ३ इंद्रं १ अग्निं १ मरुतः १ इंद्राग्नी १ बृहस्पतिं १ विश्वान्देवान् १ अग्निं २६ अग्निंसमिद्धं १ अग्निंतनूनपातं १ अग्निंनराशंसं १ अग्निमिळं १ अग्निंबर्हिषं १ अग्निमूर्तीर्देवीर्द्वारः १ अग्निमूर्तीउषासानक्ते १ अग्नीदैव्यौहोतारौप्रचेतसौ १ अग्निमूर्तीःसरस्वतीळाभारतीः १ अग्निंत्वष्टारं १ अग्निंवनस्पतिं १ स्वाहाकृतीः १ इंद्रं १ अग्निं ४३ मित्रं १ मित्रावरुणौ १९ विष्णुं ६ इंद्राविष्णू ३ विष्णुं ८ अश्विनौ १२ [६/६] ॥१०॥ द्यावापृथिव्यौ १० ऋभून् १४ अश्वं ३५ आदित्यवाय्वग्नीन् १ सूर्यरथचक्राश्वान् १ आदित्यमंडलसप्तरश्मीन् १ परमेश्वरदुर्ज्ञेयतां २ संशयोत्थापनं १ प्रश्नमादित्यविषयकं १ पृथिव्यादित्यवृष्टिहविरुत्पत्तीः १ द्युपृथिवीवृष्टीः १ आदित्यदेवान् १ आदित्यचक्रं १ संवत्सरचक्रं ३ सप्तर्तून् १ सूर्यरश्मीनांस्त्रीत्वपुरुषत्वज्ञानं १ आहुतिंगोरूपां १ अभ्यादित्यव्यतिहारोपासकदुर्लभतां १ सोमसूर्यमंडलपरिभ्रमणानि १ जीवपरमात्मानौ १ आदित्यतद्रश्मीन् १ आदित्योपासनानुपासनप्रशंसानिंदे १ अग्निवाय्वादित्यानांभ्वंतरिक्षद्यावाधानज्ञानप्रशंसां १ अक्षरप्रशंसां १ सूर्यगायत्रसामनी १ गोसवितृधर्मान् १ गां २ वत्सगावौ १ शरीरजीवौ १ ब्रह्मसाक्षात्कारं १ ज्ञानं १ द्युपृथिव्यादित्यवृष्टीः १ प्रश्नंपृथिव्याद्यंतादिविषयकं १ प्रतिवाक्यं १ आदित्यरश्मीन् १ परिदेवनंब्रह्मात्माननुभवनिमित्तं १ देहात्मजीवात्मानौ १ ब्रह्मात्मज्ञानाज्ञानप्रशंसानिंदे १ गां १ वाचंमाध्यमिकां १ वागपाः १ शकधूमासोमौ १ अग्निसूर्यवायून् १ वाचं १ सूर्यं २

कालचक्रंसंवत्सरसंस्थं १ सरस्वतीं १ साध्यान् १ पर्जन्याग्नीन् १ सरस्वंतं १ इंद्रंमरुत्वंतं १५॥११॥ मरुतः १५ इंद्रं १ मरुतः२० इंद्रं१३ मरुतः२ इंद्रंमरुत्वंतं ४ मरुतः ३ इंद्रं ४५ रातिं ६ अश्विनौ ३९ [३३/६]॥१२॥ द्यावापृथिव्यौ ११ अग्निसवितृदेवान् १ मित्रार्यमवरुणदेवान् १ देवाग्निवरुणान् १ देव्यउषासानक्ताः १ अहिर्बुध्न्यसिंध्वपांनपातः १ त्वष्टेंद्रौ १ इंद्रं १ मरुद्द्यावापृथिवीः १ मरुत्सेनाः १ अश्विपूषविष्णुवार्य्विंद्रान् १ देवदीधितिं १ अन्नं ११ अग्निंसमिद्धं १ अग्नितनूनपातं १ अग्निमिळं १ अग्निंवर्हिषं १ अग्निमूर्तींर्देवीर्द्वारः १ अग्निमूर्तीउषासानक्ते १ अग्नीदैव्यौहोतारौग्रचेतसौ १ अग्नीमूर्तीःसरस्वतीळाभारतीः १ अग्निंत्वष्टारं १ अग्निंवनस्पतिं १ स्वाहाकृतीः १ अग्निं ८ बृहस्पतिं ८ अग्नृणसूर्यान् १६ अग्निं २९ अग्निंसमिद्धं १ अग्निंनराशंसं १ अग्निमिळं१ अग्निंबर्हिषं१ अग्निमूर्तींर्देवीर्द्वारः१ अग्निमूर्तीउषासानक्ते१ अग्नीदैव्यौहोतारौग्रचेतसौ१ अग्निमूर्तीःसरस्वतीळाभारतीः१ अग्निंत्वष्टारं१ अग्निंवनस्पतिं१ स्वाहाकृतीः१ अग्निं४९ [३७/१२]॥१३॥ इंद्रं १२६ ब्रह्मणस्पतिं१ बृहस्पतिं३ ब्रह्मणस्पतिं१ बृहस्पतिं३ ब्रह्मणस्पतिं१ बृहस्पतिं१ ब्रह्मणस्पतिं१ बृहस्पतिं५ ब्रह्मणस्पतिं१ बृहस्पतिं१ ब्रह्मणस्पतिं१ ॥१४॥ बृहस्पतिं१ ब्रह्मणस्पतिं८ बृहस्पतिं१ ब्रह्मणस्पतिं १ इंद्राब्रह्मणस्पती १ ब्रह्मणस्पतिं १३ आदित्यान् १७ वरुणं ११ आदित्यमित्रावरुणान् १ देवान् १ देववसुमित्रवरुणादितींद्रमरुतः १ देवान् ३ वरुणं १ इंद्रं ५ इंद्रासोमौ १ इंद्रं १ सरस्वतींद्रौ १ बृहस्पतिं १ मरुतः १ मित्रावरुणौ १ देवान् १ इंद्रं १ त्वष्ट्रि-ळाभगरोदःपूषाश्विनः १ उषासानक्ताद्यावापृथिवीः १ देवाहिर्बुध्न्याजैकपादिंद्रान्१ विश्वान्देवान् १ द्यावापृथिव्यौ १ इंद्रं २ राकां २ सिनीवालीं २ गुंगूसिनीवालीराकासरस्वतींद्राणीवरुणानीः १ रुद्रं १५ मरुतः १५ अपांनपातं १५ इंद्रामधू १ मरुन्माधवान् १

त्वष्टृशुक्रौ१ अग्निशुची१ इंद्रानभसौ१ मित्रवरुणनभस्यान्१ ॥१५॥ अग्निंद्रविणोदसमिषंच१ अग्निंद्रविणोदसमूर्जच १ अग्निंद्रविणोदसंसहंच १ अग्निंद्रविणोदसंसहस्यंच १ अश्वितपान् १ अग्नितपस्यौ १ सवितारं ११ अश्विनौ ८ सोमापूषणौ ५ सोमपूषादितीः १ वायुं २ इंद्रवायू १ मित्रावरुणौ ३ अश्विनौ ३ इंद्रं ३ विश्वान्देवान् ३ सरस्वतीं ३ द्यावापृथिव्यौ ३ शकुंतं ६ अग्निं २३ अग्निंवैश्वानरं २६ अग्निंसमिद्धं १ अग्नितनूनपातं १ अग्निमिळं १ अग्निंबर्हिषं १ आग्निमूर्तीर्देवीर्द्वारः १ अग्निमूर्तीउषासानक्ते १ अग्नीदैव्यौहोतारौप्रचेतसौ१ अग्निमूर्तीःसरस्वतीळाभारतीः१ अग्निंत्वष्टारं१ अग्निंवनस्पतिं१ स्वाहाकृतीः१ अग्निं३३ [$\frac{२२}{११}$] ॥१६॥ यूपं ५ यूपान् २ विश्वान्देवान् १ यूपान् २ स्थाणुंछिन्नयूपमूलं १ अग्निं २७ इंद्राग्नी ९ अग्निं ४२ अग्युषोश्विदधिक्राः १ अग्निं ३ दधिक्राग्न्युषोबृहस्पतिसवित्रश्विमित्रवरुणभगवसुरुद्रादित्यान्१ अग्निं८ अग्नीन्पुरीष्यान्१ अग्निं१४ अग्नींद्रौ१ अग्निं१ अग्निंवैश्वानरं ३ मरुतः३ परब्रह्म २ उपाध्यायंवैश्वामित्रं१ अग्निं २५ ऋत्विजः १ अग्निं ११॥१७॥ इंद्रं २२७ [$\frac{१३७}{९०}$] ॥१८॥ इंद्रापर्वतौ १ इंद्रं १ वाचंससर्परीं २ रथांगानि ४ इंद्रं ४ अग्निं १ द्यावापृथिव्यौ ३ दिवं १ द्यावापृथिव्यौ ३ दिवं १ द्यावापृथिव्यौ १ सवितारं १ त्वष्टृभून् १ मरुत्सरस्वतीः १ विष्णुं १ इंद्रं १ अश्विनौ १ देवेंद्रभून् १ अर्यमादितिदेववरुणान् १ अग्निपृथिवीद्यवप्सूर्यांतरिक्षाणि १ पर्वतादितिमरुतः१ अग्निंदेवान्१ अग्निं१ उषासाहनी१ अग्निं९ अहोरात्रे१ द्यावापृथिव्यौ४ दिशः १ इंद्रंवर्षतं ६ ॥१९॥ देवान् १ संवत्सरं २ संवत्सरादित्यान् १ सिंधुसंवत्सरेळासरस्वतीभारतीः १ सवितृधिषणे १ सवितृमित्रवरुणाब्रोदांसि १ अग्निवायुसूर्यान् १ इंद्राग्निदेवान् १ इंद्रपूषाश्विदेवान् १ ओषधींद्रान् १ रोदोग्निदीग्नीः १ अग्निजिह्वाविश्वदेवान् १ अग्निंप्रमतिं १ अश्विनौ ९

मित्रं ९ ऋभून् ४ इंद्रर्भून् ३ उषसं ७ इंद्रावरुणौ ३ बृहस्पतिं ३ पूषणं ३ सवितारं ३ सोमं ३ मित्रावरुणौ ३ अग्निं १ अग्नीवरुणौ४ अग्निं५१ अग्निंरक्षोहणं१५ ॥२०॥ अग्निंवैश्वानरं१५ अग्निं ५८ उषोऽश्यश्विसूर्यान्१ सवितृवरुणमित्रदेवान् १ देवसूर्यान् १ सूर्यं २ उषोऽश्यश्विनः १ सूर्यं १ उषसं १ अश्युषसः १ सूर्यं १ अग्निं ६ सोमकंसाहदेव्यं २ अश्विनौ २ इंद्रं ४२ वामदेवं १ इंद्रं ६३ ॥२१॥ ऋतदेवं ३ इंद्रं २३ श्येनंसुपर्णात्मानं ८ इंद्रं १ इंद्रासोमौ ५ इंद्रं१३ इंद्रोषसौ३ इंद्रं ४० इंद्राग्नी २ ॥२२॥ ऋभून् ४८ द्यावापृथिव्यौ १ दधिक्रां १९ सूर्यं १ इंद्रावरुणौ ११ आत्मानं ६ इंद्रावरुणौ ४ अश्विनौ २१ वायुं १ इंद्रवायू ६ वायुं १ इंद्रवायू ३ वायुं ५ इंद्राबृहस्पती ६ बृहस्पतिं ९ इंद्राबृहस्पती २ ॥२३॥ उषसं १८ सवितारं १३ देवद्युभूमिवरुणमित्रान् १ देवान् १ अदितिसिंधुस्वस्त्युषासानक्ताः १ अर्यमवरुणाग्नींद्रविष्णून् १ पर्वतमरुद्भगवरुणमित्रान्१ रोदोर्हिर्बुध्न्यान् १ देवादितींद्रमित्रवरुणान् १ अग्निं १ उषसं १ सवितृभगवरुणमित्रार्यमेंद्रान् ७ द्यावापृथिव्यौ १ क्षेत्रपतिं ३ शुनं १ शुनासीरौ १ सीतां २ शुनासीरौ १ अग्निं ३७ मरुद्बुद्राविष्णून् १ अग्निं २० अग्निंसमिद्धं १ अग्निंनराशंसं १ अग्निमिळं १ अग्निंबर्हिषं १ अग्निमूर्तींर्देवीर्द्वारः १ अग्निमूर्तीउषासानक्ते १ अग्नीदैव्यौहोतारौप्रचेतसौ १ अग्निमूर्तीःसरस्वतीळाभारतीः १ अग्निंत्वष्टारं १ अग्निंवनस्पतिं १ स्वाहाकृतीः १ अग्निं १२७ [$\frac{२७}{१००}$] ॥२४॥ मरुदश्विमित्रवरुणान् १ अग्निं ५ इंद्राग्नी १ अग्निं ६ इंद्रं ८ उशनइंद्रौ १ इंद्रं१७ ऋणंचयौ ४ इंद्रं ७ इंद्रकुत्सौशनसः१ इंद्राकुत्सौ १ इंद्रं६८ [$\frac{१६}{५२}$] ॥२५॥ सूर्यं१ अत्रिं४ मित्रावरुणौ१ मित्रवरुणार्यमवाय्विंद्रमरुद्बुद्रान१ अश्विरुद्रान् १ वाय्वग्निपूषभगान् १ मरुतः १ वायुदेवपत्नीः १ उषासानक्ते १ वास्तोष्पतित्वष्टृवाग्वनस्पत्योषधीः १ मेधादित्यान् १ अग्निंवैद्युतं १

मरुद्गणभगोषधीद्युवनगिरीन् १ वाय्वपाः १ मरुतः १ मरुद्गणं १ भूमिं १ मरुदहिर्बुध्न्यान् १ देवनिर्ऋतीन् १ देवेषं १ भूम्युर्वश्यौ १ देवसंघं १ वरुणमित्रभगादितिवायून् १ अदितिमित्रवरुणान् १ सवितारं १ इंद्रं १ भगसवित्रिंद्रान् १ इंद्रंमरुत्वंतं १ बृहस्पतिं ३ मरुतः १ रुद्रं १ ऋभ्विंद्रपत्नीनदीसरस्वतीराकाः १ पर्जन्यं २ मरुतः १ पृथिव्यंतरिक्षवनस्पत्योषधीः १ देवान् १ अश्विनौ १ नदीः १ द्यावापृथिव्यौ १ वायुं १ सोमं २ इंद्रं १ म्रां (अग्निंवा) १ धर्मं १ अश्विनौ १ पूषवायू १ अग्निंजातवेदसंमरुतश्च १ सरस्वतीं १ बृहस्पतिं (अग्निंवा) १ अग्निं ३ देवान् १ अश्विनौ १ इंद्रं २ अग्निं ३ विश्वान्देवान् १ सूर्यं १ अग्निं (सूर्यंवा) १ सूर्यं २ मदं १ देवसंघं १ सुतंभरं १ अग्निं २ इंद्रोषआदित्यान् १ सूर्योषोनदीद्याः १ मेघत्वंगिरसः १ इंद्राग्नी १ अंगिरसः २ अंगिरः-सरमाः २ सूर्यं २ देवान् १ अंतर्यामिणं १ अग्नींद्रवरुणमित्रदेवमारुतबलविष्ण्वश्विरुद्रदेवपत्नीपूषभगसरस्वतीः १ इंद्राग्निमित्रवरु-णादित्यादित्यपृथिवीद्युमरुत्पर्वताब्विष्णुपूषब्रह्मणस्पतिभगसवितृन् १ विष्णुवायुसोमर्भ्वश्विन्त्वष्टृन् १ मरुतबलबृहस्पतिपूषवरुणमित्रार्य-म्णः १ पर्वतनदीभगादितीः १ देवपत्नीः २ ॥२६॥ उषसं १ सूर्यरश्मीन् १ सूर्यं ३ सूर्योषःसूर्यरश्मीन् १ मित्रवरुणाग्नीन् १ अग्निंवैद्युतं १ उषसः १ इंद्रेंद्रात्मसूर्यौ १ अग्निं १ अग्नासवितारौ १ सवितृभगाश्विनः १ सवितृभगौ १ पूषभगादितिसूर्येंद्रविष्णुवरुणमित्रा-ग्नीन् १ सवितृनदीः १ देवमित्रवरुणान् १ सूर्यं २ देवदेवपत्नीः १ अग्नासवितारौ १ सवितारं १ अग्निदेवान् ३ इंद्रवायू १ वायुं १ इंद्रवायू २ देवाश्युषोग्नीन् १ मित्रवरुणसोमविष्णवग्नीन् १ आदित्यवस्विंद्रवाय्वग्नीन् १ अश्विभगादितिपूषद्यावापृथिवीः १ वायु-सोमबृहस्पत्यादित्यान् १ देवाम्यमुरुद्रान् १ मित्रवरुणरेवतींद्राग्न्यदितीः १ सूर्याचंद्रमसौ १ मरुतः ९१ अग्नामरुतः ८ मरुतः ४

शसीयसीं ४ पुरुमीळ्हंवैददश्वि १ तरंतंवैददश्वि १ मरुतः ६ रथवीतिंदाल्भ्यं ३ मित्रावरुणौ ५९ [६ / ५०] ॥२७॥ अश्विनौ ४८ उषसं १६ सवितारं १४ पर्जन्यं १० पृथिवीं ३ वरुणं ८ इंद्राग्नी ६ मरुतः ९ अग्निं ५४ [१३ / ४१] ॥२८॥ अग्निंवैश्वानरं २१ अग्निं ९८ ॥ २९ ॥ इंद्रं ६४ वरुणमित्रेंद्रपूषविष्ण्वग्निसवित्रोषधिपर्वतान् १ इंद्रं १ इंद्रदेवान् २१ इंद्रं ५५ दानंचायमानीयं १ गाः १ इंद्रं १ गाः ५ गवेंद्रान् १ ॥ ३० ॥ इंद्रं १२८ बृबुंतक्षाणं ३ इंद्रं १४ सोमं ५ इंद्रं १४ देवभूमिबृहस्पतींद्रान् १ इंद्रं १ दानंप्रास्तोकं ४ रथं ३ दुंदुभिं २ दुंदुभींद्रौ १ ॥ ३१ ॥ अग्निं १० मरुतः २ धेन्विषे १ इंद्रवरुणार्यमविष्णून् १ पूषणं ५ मरुतः २ द्यावाभूमी १ मित्रवरुणाग्नि-विश्वदेवान् १ अग्निं १ अहोरात्रे १ वायुं १ अश्विरथाश्विनः १ पर्जन्यवायुमरुतः १ सरस्वतीं १ पूषणं १ त्वष्टृग्नी १ रुद्रं १ मरुतः १ मरुद्गणं १ विष्णुं १ अहिर्बुध्न्यपर्वतसवितृविश्वदेवभगान् १ विश्वान्देवान् १ देवादितिवरुणमित्राऽर्यमसवितृभगान १ सूर्यदेवान् १ द्यावापृथिव्यौ १ मरुतः २ इंद्रं १ अपः १ सवितारं १ अग्निदेवान् १ अश्विनौ १ आदित्यवसुमरुद्रुद्रान् १ रुद्र-सरस्वतीविष्णुवाय्वृभुविश्वाजविधातृपर्जन्यान् १ सवित्रभगापांनपात्त्वष्टृद्युपृथिवीः १ अहिर्बुध्न्याजैकपात्पृथिवीसमुद्रविश्वदेवान् १ देवपत्नीविश्वदेवान् १ सूर्यं २ अदितिवरुणमित्रार्यमभगान् १ आदित्यादितीः १ द्युपृथिव्यग्निवस्वादित्यादितीः १ देवान् ४ वरु-णमित्राग्नीन् १ इंद्रपृथिवीपूषभगादितिपंचजनान् १ देवान् १ अग्निं १ सोमं १ इंद्रादिदेवान् १ पंथानं १ अतियाजयागनिराकृतिं १ मरुदादित्यान् १ सोमं १ उषःसिंधुपर्वतपितॄन् १ देवसूर्याग्नीन् १ इंद्रसरस्वतीपर्जन्योषध्यग्नीन् १ विश्वान्देवान् ४ पूषणं ३२ इंद्रापूषणौ ६ पूषणं ४ इंद्राग्नी २५ सरस्वतीं १४ ॥ ३२ ॥ अश्विनौ २२ उषसं १२ मरुतः ११ मित्रावरुणौ ११ इंद्रावरुणौ ११

इंद्राविष्णू ८ द्यावापृथिव्यौ ६ सवितारं ६ इंद्रासोमौ ५ बृहस्पतिं ३ सोमारुद्रौ ४ वर्म १ धनुः १ ज्यां १ आर्त्नी १ इषुधिं १ सारथिरश्मीन् १ अश्वान् १ रथं १ रथगोपान् १ ब्राह्मणपितृसोम्यद्युपृथिवीपूष्णः १ इषून् २ प्रतोदं १ हस्तत्राणं १ विषाक्तमुखबाणं २ युद्धभूमित्रह्मणस्पत्यदितीः १ कवचसोमवरुणदेवान् १ देवब्रह्माणि १ अग्निं २५ ॥ ३३ ॥ अग्निसमिद्धं १ अग्निनराशंसं १ अग्निमिळं १ अग्निर्बर्हिषं १ अग्निमूर्तीर्देवीर्द्वारः १ अग्निमूर्तीरुषासानक्ते १ अग्नीदैव्यौहोतारौप्रचेतसौ १ अग्निमूर्तीःसरस्वतीळाभारतीः १ अग्निंत्वष्टारं १ अग्निंवनस्पतिं १ अग्निमूर्तीःस्वाहाकृतीः १ अग्निं २० अग्निंवैश्वानरं १६ अग्निं ३३ अग्निंवैश्वानरं ३ अग्निं ३७ इंद्रं २१ दानंसौदासं ४ इंद्रं १२२ [,,,

तेंद्रदेवान् १ सवितारं ६ वाजिनः २ अग्नयुषःपत्नीयजमानहोतॄन् १ बर्हिर्वायुपूष्णः १ वसून् १ विश्वदेवाग्निभगार्श्वींद्रान् १ मित्रवरुणेंद्राग्न्यर्यमादितिविष्णुसरस्वतीमरुतः १ देवान् १ द्युपृथिवीवरुणमित्राग्निदेवान् १ देवसवितॄन् १ मित्रवरुणद्युपृथिवींद्रार्यमादितिविष्णुसरस्वतीः १ वरुणमित्रार्यमादितीः १ विष्णुरुद्राश्विनः १ पूषसरस्वतीदेवपत्नीवायून् १ द्युपृथिवीवरुणमित्राग्निदेवान् १ अग्नींद्रमित्रवरुणाश्विभगपूषब्रह्मणस्पतिसोमरुद्रान् १ भगं ५ उषसं १ अंगिरःपर्जन्यनदीपत्नीयजमानान् १ अग्निं १ देवहोतृयजमानान् १ अग्निं १ अग्निमरुदिंद्रराज्युषोमित्रवरुणान् १ अग्निदेवान् १ देवद्यावापृथिवीः १ यज्ञर्त्विगग्नीन् १ देवाग्नीन् १ देवान् १ अग्निदेवान् १ दधिक्राश्व्युषोग्निभगेंद्रविष्णुपूषब्रह्मणस्पत्यादित्यद्युपृथिव्यप्सूर्यान् १ दधिक्रां ४ सवितारं ४ रुद्रं ४ अपः ४ ऋभून् ३ विश्वान्देवान् १ अपः ४ मित्रावरुणौ १ अग्निं १ विश्वान्देवान् १ नदीः १ आदित्यान् ६ द्यावापृथिव्यौ ३ वास्तोष्पतिं ४ इंद्रं ७ मरुतः ४९ रुद्रं १ ॥३६॥ सूर्यं १ मित्रावरुणौ १८ सूर्यं ३ मित्रावरुणौ ३ सूर्यं ४ सूर्यमित्रवरुणान् १ मित्रावरुणौ १४ अदितिं १० सूर्यं ३ मित्रावरुणौ ३ अश्विनौ ५६ उषसं ४० [$^{३४}_{६}$] ॥३७॥ इंद्रावरुणौ ३० वरुणं २७ वायुं ४ इंद्रवायू ३ वायुं १ इंद्रवायू १ वायुं १ इंद्रवायू ४ वायुं १ इंद्रवायू १ वायुं १ इंद्रवायू १ वायुं १ इंद्राग्नी २० सरस्वतीं २ सरस्वंतं १ सरस्वतीं ६ सरस्वंतं ३ इंद्रं १ बृहस्पतिं १ इंद्राब्रह्मणस्पती १ बृहस्पतिं ५ इंद्राब्रह्मणस्पती १ इंद्राबृहस्पती १ इंद्रं ६ इंद्राबृहस्पती १ विष्णुं ३ इंद्राविष्णू ३ विष्णुं ८ ॥३८॥ पर्जन्यं ९ मंडूकान् १० इंद्रासोमौरक्षोहणौ ७ इंद्रं १ सोमं १ अग्निं १ देवान् १ सोमं २ अग्निं १ इंद्रासोमौरक्षोहणौ १ इंद्रं १ ग्राव्णः १ मरुतः १ इंद्रं ४ वसिष्ठाशीःपृथिव्यंतरिक्षाणि १ इंद्रं १ इंद्रासोमौरक्षोहणौ २ इंद्रं २९

आसंगं ५ इंद्रं ४० दानंवैभिंदवं २ इंद्रं २० दानंपाकस्थामीयंकौरयाणीयं ४ इंद्रं १४ पूषणं ४ दानंकौरंगं ३ ॥ ३९ ॥ अश्विनौ ३६ अश्विनौदानंकाशवंचैदीयंच १ दानंकाशवं २ इंद्रं ४५ दानंतैरिंदिरंपार्शवीयं ३ मरुतः ३६ अश्विनौ ५० अग्निं १० ॥४०॥ इंद्रं १२१ आदित्यान् ७ अश्विनौ १ अग्निसूर्यवायून् १ आदित्यान् १३ अग्निं ३३ आदित्यान् २ दानंत्रासदस्यवं २ मरुतः २६ ॥ ४१ ॥ इंद्रं १६ दानंचैत्रं २ अश्विनौ १८ अग्निं ३० इंद्रं २७ दानंवारवंसौषामीयं ३ मित्रावरुणौ ९ आदित्यश्विमरुतः १ मरुतः १ विष्णुं १ मित्रावरुणौ १२ अश्विनौ १९ वायुं ६ मरुद्बृहणस्पतिदेवान् १ अग्निदेवान् १ यज्ञं १ देवान् १ देवमरुद-दितीः १ मरुदिंद्रावरुणादित्यान् १ वरुणादिदेवान् १ मरुद्विष्ण्वश्विपूषइंद्रान् ४ मरुत्सवितृन् १ मरुदादिदेवान् ४ अर्यममित्रवरु-णान् १ देवान् ५ त्रयस्त्रिंशदेवान् १ वरुणमित्रार्यमदेवपत्न्यग्नीन् ३ मरुतः १ सोमं १ अग्निं १ त्वष्टारं १ इंद्रं १ रुद्रं १ पूषणं १ विष्णुं १ अश्विनौ १ मित्रावरुणौ १ अत्रीन् १ विश्वान्देवान् ४ यज्ञयजमानौ ४ दंपती ५ दंपत्याशिषः ९ ॥ ४२ ॥ इंद्रं ६७ अश्विनौ २४ इंद्रं १४ इंद्राग्नी १० अग्निं १० इंद्राग्नी १२ वरुणं १३ अश्विनौ ३ अग्निं ६३ अग्नींद्रौ १ इंद्रं ६१ [४१/२०]॥४३॥ दानंपार्थुश्रवसं ४ वायुं ४ इंद्रं ३ वायुं १ इंद्रं १ आदित्यान् १३ आदित्योषसः ५ सोमं १५ अग्निं २० इंद्रं ४१ देवान् १ इंद्रं ३९ आदित्यान् २१ ॥ ४४ ॥ इंद्रं १३ दानमार्क्षाश्वमेधीयं ६ इंद्रं १० इंद्राग्निविश्वदेववरुणान् १ वरुणं १ इंद्रं २१ अग्निं ३३ अश्विनौ १८ अग्निं १२ दानंश्रौतर्वणमार्क्षीयं ३ अग्निं १६ इंद्रं ३३ सोमं ९ इंद्रं ९ देवान् १ इंद्रं १८ [९/९] ॥४५॥ देवान् १ वरुणमित्रार्यम्णः १ देवान् १ अर्यमवरुणौ १ देवान् २ इंद्रविष्णुमरुदश्विनः १ देवान् २ अग्निं ९ अश्विनौ २० इंद्रं ९२ इंद्रभून् १

मरुतः १२ इंद्रं २२ इंद्रामरुतः १ इंद्राबृहस्पती १ इंद्रं ५० [२६ / २९] ॥ ४६ ॥ वाचंदेवीं २ इंद्रं १ मित्रावरुणौ ४ मित्रवरुणादित्यान् १ आदित्यान् १ अश्विनौ २ वायुं २ सूर्यं २ उषसं १ सोमंपवमानं १ गां २ अग्निं ३५ अग्नामरुतः १ सोमंपवमानं ४० [1]अग्निसमिद्धंपवमानं १ अग्नितनूनपातंपवमानं १ अग्निमिळंपवमानं १ अग्निबर्हिषंपवमानं १ अग्निमूर्तीर्देवीर्द्वारःपवमानं १ अग्निमूर्तीउषासानक्तेपवमानं १ अग्नीदैव्यौहोतारौप्रचेतसौपवमानं १ अग्निमूर्तीःसरस्वतीळाभारतीःपवमानं १ अग्निंत्वष्टारंपवमानं १ अग्निंवनस्पतिंपवमानं १ स्वाहाकृतीः १ सोमंपवमानं ५१५ ॥ ४७ ॥ ४८ ॥ ४९ ॥ अग्निंपवमानं ३ सोमंपवमानं १८ पूषंपवमानं ३ सोमंपवमानं १० अग्निंपवमानं २ सवितारंपवमानं १ अग्निसवितारौपवमानौ १ विश्वान्देवान्पवमानान् १ सोमंपवमानं ३ पावमान्यध्येतॄन्पवमानान् २ सोमंपवमानं ४९८ ॥ ५० ॥ ५१ ॥ ५२ ॥ अग्निं ५५ [३५ / २०] ॥ ५३ ॥ इंद्रं ३ अपः ९ यमं १ यमीं १ यमं १ यमीं १ यमं ३ यमीं ३ यमं १ यमीं १ यमं १ यमीं १ अग्निं १८ शकटेहविर्धानाख्ये ५ यमं ५ पितृनंगिरोथर्वभृगुनामकान् १ पितॄन् ३ श्वानौसारमेयौ ३ यमं ४ पितॄन् १४ अग्निं १४ सरण्यूं २ पूषणं ४ सरस्वतीं ३ अपः ५ मृत्युं ४ धातारं १ त्वष्टारं १ पितृमेधं ७ प्रजापतिं १ ॥ ५४ ॥ अवभृथोमान् १ अपः ७ अग्निं १८ इंद्रं २५ अश्विनौ ३ सोमं ११ पूषणं ९ इंद्रं ४४ अग्निमपांनपातं १५ इंद्रामरुतः १ विश्वान्देवान् १ देवसंघं १ सवितृभगार्यमदेवान् १ देवभुविभ्ववाजान् १ देवान् १ हिरण्यगर्भं २ शमीमरणिकारणभूतां १ कण्वं २ इंद्रं ९ ॥ ५५ ॥ विश्वान्देवान् १ इंद्रं २ दानंकौरुश्रवणंत्रासदस्यवीयं २

1 अस्मिन्नाग्नेयेपवमानोगुणः ।

उपमश्रवसं ४ अक्षान् १ कितवनिंदां ४ कितवाक्षनिंदां १ अक्षनिंदां १ अक्षान् २ कितवनिंदां २ अक्षान् १ कृषिं १ अक्षनिंदां १ अग्नि॒द्यु॒-
पृथिवीदेवावनानि १ द्युपृथिवीसिंधुपर्वतसूर्योषःसोमान् १ द्युपृथिव्युषोग्नीन् १ उषासाग्नी १ उषासाग्नीन् १ उषोग्न्यश्विनः १ सवितृधि-
षणाग्नीन् १ देवस्तोत्रसूर्याग्नीन् १ आदित्याग्नीन् १ इंद्रमित्रवरुणभगाग्निदेवान् १ आदित्यबृहस्पतिपूषाश्विभगाग्नीन् १ आदित्याग्नीन् १
मरुद्बृद्राग्निदेवान् १ देवान् १ उषोनक्ताद्युपृथिवीवरुणमित्रार्यमेंद्रमरुत्पर्वतावादित्यांतरिक्षस्वर्गान् १ द्युपृथिवीनिर्ऋतीः १ अदितिदेवाव-
नानि १ ग्रावदेवावनानि १ इंद्रेळाबृहस्पती १ अश्विनौ १ मरुद्गणं १ सोमं १ देवान् ३ अग्निमित्रवरुणसवितॄन् १ देवान् १ सवितारं१
सूर्यं १२ इंद्रं ५ अश्विनौ ३१ इंद्रं ३३ अग्निं २२ [ ] ॥५६॥ इंद्रंवैकुंठं ३७ अग्निसौचीकं १ देवान् १ अग्निंसौचीकं १ देवान् १
अग्निंसौचीकं १ देवान् १ अग्निंसौचीकं १ देवान् १ अग्निंसौचीकं १ देवान् ६ अग्निंसौचीकं ३ देवान् २ अग्निंसौचीकं ६ इंद्रं १४
अग्निवायुसूर्यान् १ पृथिवीदेवसूर्यान् १ स्तोमाभिमानिदेवद्युधर्मदेवादित्यान् १ अंगिरसः ३ बृहदुक्थं १ इंद्रं १ तंतुमग्न्याख्यं १
मनआवर्तनं ३ सोमं १ मनआवर्तनं १२ निर्ऋतिं ३ निर्ऋतिसोमौ १ देवीमसुनीतिं २ पृथिवीद्यंतरिक्षसोमपूषस्वस्तीः १ द्यावा-
पृथिव्यौ २ इद्रद्यावापृथिवीः १ असमातिं ४ इंद्रं १ असमातिं १ अर्थसुबंधोर्जीविताह्वानरूपं ५ सुबंधोःस्पर्शनहेतुभूतांदेवतां १
रुद्रं २ अश्विनौ २ वास्तोष्पतिरुद्रसृष्टिं ३ रुद्रंवास्तोष्पतिं १ वास्तोष्पत्यग्नी १ अंगिरसः १ इंद्रं ३ अग्निं १ नासत्येंद्रान् १ सोमं १
अग्निं १ आदित्यद्याः १ नाभानेदिष्ठधेनू १ अग्निं १ इंद्राग्नी १ इंद्रं १ मित्रवरुणनाभानेदिष्ठान् १ वरुणं १ मित्रावरुणौ १
वरुणं १ देवान् १ ॥५७॥ अंगिरसः ६ विश्वान्देवान् १ दानंसावर्णीयं ४ देवान् ८ इंद्राग्निमित्रवरुणभगद्युपृथिवीमरुतः १ द्यां १

देवान् ४ पथ्यास्वस्ति २ विश्वदेवादितीः १ देवान् २ नराशंसपूषाग्निसूर्यचंद्रमोयमेंद्रवायूषोराज्यश्विनः १ अग्निबृहस्पत्यजैकपादहि-
र्बुध्न्यान् १ पृथिव्यर्यमणौ १ अश्वान् १ वाय्विंद्रपूष्णः १ एकविंशतिनद्यृभुवनस्पतिपर्वताग्निकृशान्वस्रतिष्यरुद्रान् १ नदीसरस्वती-
सरयुसिंध्वाद्याः १ देवमातृदेवपत्नीत्वष्टींद्रवाजभगमरुतः १ मरुतः १ मरुदिंद्रादिदेववरुणमित्रान् १ मरुददितीः १ द्यावापृथिव्यौ
१ होत्रायज्ञौ १ गयं १ विश्वदेवादितीः १ अग्नींद्रवरुणमित्रार्यमवायुपूषसरस्त्यादित्यविष्णुमरुद्द्युसोमरुद्रादितिब्रह्मणस्पतीन् १
इंद्राग्नीषोमान् १ देवान् २ मित्रावरुणौ १ गां १ देवान् १ द्यावापृथिव्यौ १ पर्जन्येंद्रवायुवरुणमित्रार्यमादितिपार्थिवदिव्यांतरिक्ष-
देवान् १ ऋभुसोमान् १ देवान् १ अश्विनौ १ माध्यमिकवागजैकपात्सिंध्वद्विश्वदेवसरस्वतीः १ देवान् १ देवानिंद्रज्येष्ठान् १
मरुतः १ इंद्रवस्वादित्यादितिरुद्रमरुत्त्वष्टृदेवपत्नीः १ अदितिद्युपृथिव्यग्नींद्रविष्णुमरुदादित्यवसुरुद्रसवितॄन् १ सरस्वद्वरुणपूषवि-
ष्णुवाय्वश्विनः १ यज्ञदेवर्त्विगध्वर्य्वादिद्युपृथिवींद्रान् १ अग्नीषोमौ १ देवान् २ देववातपर्जन्यावोषध्यर्यमाग्निवायुसूर्यान् १ सिंध्वं-
तरिक्षाजैकपान्मेधाहिर्बुध्न्यदेवान् १ देवान् १ अग्न्यादित्यक्षेत्रपतीन् १ देवान् २ बृहस्पतिं २४ अग्निं १२ अग्निंसमिद्धं १ अग्नि-
नराशंसं १ अग्निमिळं १ अग्निंबर्हिषं १ अग्निमूर्तीर्देवीर्द्वारः १ अग्निमूर्तीउषासानक्ते १ अग्नीदैव्यौहोतारौप्रचेतसौ १ अग्निमूर्तीः-
सरस्वतीळाभारतीः १ अग्निंत्वष्टारं १ अग्निंवनस्पतिं १ स्वाहाकृतीः १ ज्ञानं ११ ॥५८॥ देवान् ९ इंद्रं १७ नदीः ९ ब्राह्मणः ८
मरुतः १६ अग्निं १४ विश्वकर्माणं १४ मन्युं १४ सोमं ५ सूर्याविवाहं ११ देवान् १ सोमार्कौ १ चंद्रमसं १ विवाहमंत्रा-
शिषः ९ वधूवासःसंस्पर्शनिंदां २ दंपतियक्ष्मनाशं १ सूर्यासावित्रीं १६ ॥५९॥ इंद्रं २३ अग्निरक्षोहणं २५ सूर्यमग्निंवैश्वानरंच १९

इंद्रं ४ सोमेंद्रौ १ इंद्रं १३ पुरुषं १६ अग्निं १५ देवान् १ अग्निं ३ अम्मरुदिंद्रान् १ मरुद्वरुणमित्रार्यमेंद्रान् १ इंद्रासूर्यौ १ इंद्रं १ रुद्रं १ बृहस्पतिसोमजाम्यथर्वदेवभृगून् १ द्युपृथिवीनराशंसयमादितित्वष्टृद्रविणोदऋभुरोदसीमरुद्विष्णून् १ अहिर्बुध्न्यसूर्य-चंद्रमोद्युपृथिवीः १ पूषापांनपाद्वाय्वश्विनः १ अग्निदेवपत्न्यदितिचंद्रसूर्येंद्रान् १ अंगिरोग्रावेंद्रवस्वदितीः १ द्यावापृथिव्यौ १ देवान् २ अर्यममित्रवरुणदेवजनरुद्रमरुद्गणान् १ सूर्यचंद्रमोहिर्बुध्न्याश्विनः १ मित्रवरुणाश्विनः १ अश्विपूषभगभ्वादित्रह्मादीन् १ इंद्रं १ सवित्रिंद्रमरुतः १ द्यावापृथिव्यौ १ इंद्रं १ देवस्तोत्रं १ गोयाच्यां १ ग्राव्णः १४ ॥ ६० ॥ उर्वशीं १ पुरूरवसं १ उर्वशीं १ पुरूरवसं २ उर्वशीं १ पुरूरवसं १ उर्वश्याद्यप्सरसः १ उर्वशीं १ पुरूरवसं १ उर्वशीं १ पुरू-रवसं १ उर्वशीं १ पुरूरवसं २ उर्वशीं १ पुरूरवसं १ इंद्राश्वौ १३ औषधीः २३ बृहस्पतिमित्रवरुणपूषादित्यवस्विंद्रान् १ बृहस्पतिं ३ देवान् २ बृहस्पतिं १ अग्निं ५ इंद्रं १२ इंद्रदेवसवित्रदितीः १ गवादितीः १ इंद्रादिती २ ऋत्विजः १२ द्रुघणं १२ इंद्रं ३ बृहस्पतिं १ इंद्रं ७ देवीमप्वां १ मरुतः १ इंद्रं २२ ॥ ६१ ॥ अश्विनौ ११ दक्षिणां ११ सरमां १ पणीनसुरान् १ सरमां १ पणीनसुरान् १ सरमां १ पणीनसुरान् १ सरमां १ पणीनसुरान् १ सरमां १ पणीनसुरान् १ आदित्यवरुणवाय्वग्नि-सोमापाः १ सोमवरुणमित्राग्निबृहस्पतिब्रह्मजायादानानि १ देवबृहस्पतिब्रह्मजायाः १ देवसप्तर्षिबृहस्पतिब्रह्मजायाः १ देवजुहूबृहस्प-तीन् १ देवमनुष्यराजबृहस्पतिब्रह्मजायादानानि १ देवबृहस्पतिब्रह्मजायाबार्हस्पत्ययज्ञान् १ अग्निंसमिद्धं १ अग्निंतनूनपातं १ अग्निमिळं १ अग्निंबर्हिषं १ अग्निमूर्तीर्देवीर्द्वारः १ अग्निमूर्तीउषासानक्ते १ अग्नीदैव्यौहोतारौप्रचेतसौ १ अग्निमूर्तीःसरस्वतीळाभारतीः १ अग्निं-

त्वष्टारं १ अग्निवनस्पतिं १ स्वाहाकृतीः १ इंद्रं ३० अग्न्यादित्यवायुसूर्यरश्मीन् १ अग्निवायुसूर्यान् १ वेदिजायापतिदेवान् १ देवंमध्यमस्थानं १ वाचंमाध्यमिकांचपरमात्मछंदःसोमग्रहान् १ यज्ञं २ ब्रह्मसर्वरूपांवाचं १ छंदोयोगधिष्ण्यवागृत्विगिंद्राश्वान् १ सप्ताश्वसूर्यान् १ अग्निं ९ इंद्रं ९ धनान्नदानं ९ अग्निरक्षोहणं ९ इंद्रं २२ [$\frac{13}{9}$] ॥ ६२ ॥ प्रजापतिं १० अग्निं ८ वेनं ८ अग्निं ४ वरुणं १ सोमं १ वरुणापाः २ इंद्रं १ वाचमांभृणीं ८ देवार्यममित्रवरुणान् १ वरुणमित्रार्यम्णः ३ वरुणमित्रार्यममरुद्रुद्रेंद्रान् १ वरुणमित्रार्यम्णः १ वरुणमित्रार्यमादित्यान् १ वसुमित्रवरुणार्यमाग्नीन् १ रात्रिं ८ अग्निं १ इंद्रमरुद्विष्णवग्न्यंतरिक्षवायून् १ देवान् २ द्युपृथिव्यहोरात्र्यवोषधिदेवसोमान् १ अग्निं १ इंद्राश्विबृहस्पतिदेवान् १ इंद्रं १ इंद्राग्निवसुरुद्रादित्यान् १ भाववृत्तिं १४ इंद्रं ३ अश्विनौ २ इंद्रं २ द्युभूम्यश्वितः १ मित्रावरुणौ ६ इंद्रं १४ यमं ७ अग्निसूर्यवायून् ७ देवान् १ वातौ १ वातं २ देवमरुद्भूतानि १ अपः १ जिह्वां १ इंद्रं ६ सवितारं ३ विश्वावसुं ३ अग्निं ७ अर्यमभगबृहस्पतिद्देववाग्देवीः १ सोमाग्न्यादित्यविष्णुसूर्यब्रह्मबृहस्पतीन् १ इंद्रवायुबृहस्पतीन् १ अर्यमबृहस्पतींद्रवायुविष्णुसरस्वतीसवितृन् १ अग्निं ९ ॥ ६३ ॥ अश्विनौ ६ इंद्रं ६ सपत्नीबाधनं ६ अरण्यानीं ६ इंद्रं १० सवितारं ५ अग्निं ५ श्रद्धां ५ इंद्रं १० भाववृत्तं ५ अलक्ष्मीनाशनं १ ब्रह्मणस्पतिं २ अलक्ष्मीनाशनं १ विश्वान्देवान् १ अग्निं ५ इंद्रदेवान् २ इंद्रमरुद्देवान् १ देवान् २ सूर्यं ५ शचीं ६ इंद्रं १० गर्भसमाधानं ६ यक्ष्मनाशनं ६ दुःस्वप्ननाशनं ५ देवान् ३ यमं १ देवान् १ सपत्ननाशनं ५ इंद्रं २ सोमवरुणबृहस्पत्यनुमतींद्रधातृविधातॄन् १ इंद्रं १ वायुं ४ गाः ४ सूर्यं ४ इंद्रं ४ उषसं ४ अभिषिक्तराजस्तुतिं ११ ब्राह्मणः ४ ऋभून् १ अग्निं ३ मायाभेदं ३ तार्क्ष्यं ३ इंद्रं ६ धातृसवितृविष्णून् १

धातृसवितृविष्ण्वग्नीन् १ धातृसवितृविष्णुसूर्यान् १ बृहस्पतिं ३ पुत्रकामयजमानाशिषः १ पुत्रकामपत्न्याशिषः १ होत्राशिषः १ विष्णुत्वष्टृप्रजाविधातॄन् १ सिनीवालीसरस्वत्यश्विनः १ अश्विनौ १ अदितिं ३ वायुं ३ अग्निं ५ अग्निंजातवेदसं ३ सूर्यं ३ भाववृत्तिं ३ अग्निं १ संज्ञानं ३ ॥ ६४ ॥ इतिशाकलसंहितामंत्रदेवतान्वाधानम् ॥

अनुवाकाद्यृग्देवतान्वाधानम् ।

श्रीः ॥ अग्निं १ इंद्रंद्विः ३ अग्निं ४ ब्रह्मणस्पतिं ५ कं ६ अग्निंद्विः ८ अभ्यश्युषसः ९ इंद्रं १० अग्निंत्रिः १३ मरुतः १४ अग्निं १५ इंद्रं १६ अश्विनौ १७ इंद्रं १८ अग्निं १९ वायुं २० अग्निं २१ अश्विनौ २२ इंद्रंमरुत्वंतं २३ अश्विनौ २४ अग्निं २५ इंद्रं २६ ब्रह्मणस्पतिं २७ रुद्रं २८ अग्निंद्विः ३० इंद्रंद्विः ३२ अग्निंत्रिः ३५ इंद्रं ३६ ऋभून् ३७ वायुं ३८ अग्निंद्विः ४० इंद्रं ४१ इंद्रसूर्यौ ४२ मरुतः ४३ अश्विनौ ४४ अग्निंद्विः ४६ इंद्रंद्विः ४८ विश्वान्देवान् ४९ अश्विनौ ५० अग्निं ५१ इंद्रं ५२ देवान् ५३ मरुतः ५४ अश्विनौ ५५ इंद्रवायू ५६ इंद्रंचतुः ६० यज्ञयजमानौ ६१ अग्निंद्विः ६३ इंद्रंद्विः ६५ मरुतः६६ सोमंपवमानंसप्त ७३ अग्निं ७४ सरण्यूः ७५ अपोपोनपातंवा ७६ इंद्रं ७७ रुद्रं ७८ अग्निं ७९ सोमं ८० अग्निं ८१ विश्वान्देवान् ८२ इंद्रं ८३ भाववृत्तिं ८४ इंद्रं ८५ ॥ इत्यनुवाकदेवताःपंचाशीतिः ॥

अनुवाकाद्यृचामृष्यादयः ।

श्रीः ॥ अग्निमीळइत्यस्यवैश्वामित्रोमधुच्छंदाअग्निर्गायत्री १ सुरूपकृत्नुमित्यस्यवैश्वामित्रोमधुच्छंदाइंद्रोगायत्री २ एंद्रसानसिमित्यस्य

वैश्वामित्रोमधुच्छंदाइंद्रोगायत्री ३ अग्निंदूतमित्यस्यकाण्वोमेधातिथिरग्निर्गायत्री ४ सोमानमित्यस्यकाण्वोमेधातिथिर्ब्रह्मणस्पतिर्गायत्री ५ कस्यनूनमित्यस्याजीगर्तिःशुनःशेपःसकृत्रिमोवैश्वामित्रोदेवरातःकक्षिष्टुप् ६ त्वमग्नेप्रथमइत्यस्यांगिरसोहिरण्यस्तूपोग्निर्जगती ७ प्रवोयह्वमित्यस्यघौरःकण्वोग्निर्बृहती ८ अग्नेविवस्वदित्यस्यकाण्वःप्रस्कण्वोग्न्यश्व्युषसोबृहती ९ अभित्यंमेषमित्यस्यांगिरसःसव्यइंद्रोजगती १० नूचित्सहोजाइत्यस्यगौतमोनोधाअग्निर्जगती ११ पश्चानतायुमित्यस्यशाक्त्यःपराशरोग्निर्द्विपदाविराट् १२ उपप्रयंतइत्यस्यराहूगणोगोतमोग्निर्गायत्री १३ प्रयेशुंभंतइत्यस्यराहूगणोगोतमोमरुतोजगती १४ इमंस्तोममित्यस्यांगिरसःकुत्सोग्निर्जगती १५ इंद्रंमित्रंवरुणमग्निमूतयइत्यस्यांगिरसःकुत्सइंद्रोजगती १६ नासत्याभ्यामित्यस्यदैर्घतमसःकक्षीवानश्विनौत्रिष्टुप् १७ कदित्थानृनित्यस्यदैर्घतमसःकक्षीवानिंद्रस्त्रिष्टुप् १८ अग्निंहोतारमित्यस्यदैवोदासिःपरुच्छेपोग्निरत्यष्टिः १९ आत्वाजुवइत्यस्यदैवोदासिःपरुच्छेपोवायुरत्यष्टिः २० वेदिषदइत्यस्यौचथ्योदीर्घतमाअग्निर्जगती २१ अबोध्यग्निरित्यस्यौचथ्योदीर्घतमाअश्विनौजगती २२ कयाशुभेत्यस्यैंद्रइंद्रोमरुत्वांस्त्रिष्टुप् २३ युवोरजांसीत्यस्यमैत्रावरुणिरगस्त्योश्विनौत्रिष्टुप् २४ त्वमग्नेद्युभिरित्यस्यशौनकोगृत्समदोग्निर्जगती २५ योजातएवेत्यस्यशौनकोगृत्समदइंद्रस्त्रिष्टुप् २६ गणानांत्वेत्यस्यशौनकोगृत्समदोब्रह्मणस्पतिर्जगती २७ आतेपितरित्यस्यशौनकोगृत्समदोरुद्रोनिचृत्त्रिष्टुप् २८ सोमस्यमेत्यस्यगाथिनोविश्वामित्रोग्निस्त्रिष्टुप् २९ प्रवोदेवायेत्यस्यवैश्वामित्रऋषभोग्निरनुष्टुप् ३० इच्छंतित्वेत्यस्यगाथिनोविश्वामित्रइंद्रस्त्रिष्टुप् ३१ इंद्रंमतिरित्यस्यगाथिनोविश्वामित्रइंद्रस्त्रिष्टुप् ३२ इमंमहइत्यस्यवैश्वामित्रोवाच्योवाप्रजापतिरग्निस्त्रिष्टुप् ३३ त्वांह्यग्नइत्यस्यगौतमोवामदेवोग्निरष्टिः ३४ भद्रंतेअग्नइत्यस्यगौतमोवामदेवोग्निस्त्रिष्टुप् ३५ यन्नइंद्रइत्यस्यगौतमोवामदेवइंद्रस्त्रिष्टुप् ३६ प्रऋभुभ्यइत्यस्यगौतमोवामदेव-

ऋभवस्त्रिष्टुप् ३७ अग्नेपिबेत्यस्यगौतमोवामदेवोवायुर्गायत्री ३८ अबोध्यग्निरित्यस्यात्रेयौबुधगविष्ठिरावग्निस्त्रिष्टुप् ३९ प्रवेधसइत्यस्यांगिरसोधरुणोग्निस्त्रिष्टुप् ४० महिमहइत्यस्यप्राजापत्यःसंवरणइंद्रस्त्रिष्टुप् ४१ विदादिवइत्यस्यात्रेयःसदापृणइंद्रसूर्यौत्रिष्टुप् ४२ आरुद्रासइत्यस्यात्रेयःश्यावाश्वोमरुतोजगती ४३ यदद्यस्थइत्यस्यात्रेयःपौरोश्विनावनुष्टुप् ४४ त्वंह्यग्नइत्यस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजोग्निस्त्रिष्टुप् ४५ त्वमग्नेयज्ञानामित्यस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजोग्निर्गायत्री ४६ वृषामहइत्यस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजइंद्रस्त्रिष्टुप् ४७ योरयिवइत्यस्यबार्हस्पत्यःशंयुरिंद्रोनुष्टुप् ४८ हुवेवोदेवीमित्यस्यभारद्वाजऋजिश्वाविश्वेदेवास्त्रिष्टुप् ४९ स्तुषेनरेत्यस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजोश्विनौत्रिष्टुप् ५० अग्निंनरइत्यस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोग्निर्विराळनुष्टुप् ५१ त्वेहयदित्यस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठइंद्रस्त्रिष्टुप् ५२ प्रशुक्रैत्वित्यस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोदेवाविराड्द्विपदा ५३ कईंव्यक्ताइत्यस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोमरुतोविराड्द्विपदा ५४ अपस्वसुरित्यस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोश्विनौत्रिष्टुप् ५५ प्रवीरयेत्यस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठइंद्रवायूत्रिष्टुप् ५६ माचिदन्यदित्यस्यकाण्वःप्रगाथइंद्रोबृहती ५७ महाँइंद्रयइत्यस्यकाण्वोवत्सइंद्रोगायत्री ५८ इंद्रःसुतेष्वित्यस्यकाण्वोनारदइंद्रउष्णिक् ५९ वयमुत्वामपूर्व्येत्यस्यकाण्वःसोभरिरिंद्रःककुबुष्णिक् ६० योयजातीत्यस्यवैवस्वतोमनुर्यज्ञयजमानौगायत्री ६१ इमेविप्रस्येत्यस्यांगिरसोविरूपोग्निर्गायत्री ६२ अग्नआयाहीत्यस्यप्रागाथोभर्गोग्निर्बृहती ६३ योराजेत्यस्यांगिरसःपुरुहन्मेंद्रोबृहती ६४ आतूनइंद्रेत्यस्यकाण्वःकुसीदीद्रोगायत्री ६५ गौर्धयतीत्यस्यांगिरसोबिंदुर्मरुतोगायत्री ६६ स्वादिष्ठयेत्यस्यवैश्वामित्रोमधुच्छंदाःपवमानःसोमोगायत्री ६७ पवस्वदक्षसाधनइत्यस्यागस्त्योदृह्च्युतःपवमानःसोमोगायत्री ६८ अयावीतीत्यस्यांगिरसोमहीयुःपवमानःसोमोगायत्री ६९ प्रदेवमच्छेत्यस्यभालंदनोवत्सप्रिःपवमानःसोमोजगती ७० प्रतआशवइत्यस्याकृष्टाभाषाःपवमानःसोमोजगती ७१ अस्यप्रेषेत्यस्यमै-

त्रावरुणिर्वसिष्ठःपवमानःसोमस्त्रिष्टुप् ७२सखायआनीत्यस्यकाण्वौपर्वतनारदौद्वेशिखंडिन्यावप्सरसावृषिकेवापवमानःसोमउष्णिक् ७३ अग्रेबृहन्नित्यस्यात्यस्त्रितोग्निस्त्रिष्टुप् ७४ त्वष्टादुहित्रइत्यस्ययामायनोदेवश्रवासरण्यूत्रिष्टुप् ७५ प्रदेवत्रेत्यस्यैलूषःकवषआपोपोनपात्रिष्टुप् ७६ अच्छामइंद्रमित्यस्यांगिरसःकृष्णइंद्रोजगती ७७ इदमित्थेत्यस्यमानवोनाभानेदिष्ठोरुद्रस्त्रिष्टुप् ७८ भद्राअग्नेरित्यस्यवाध्यश्वःसुमित्रोग्निर्जगती ७९ सत्येनोत्तभितेत्यस्यसूर्यासावित्रीसोमोनुष्टुप् ८० संजागृवद्भिरित्यस्यवैतहव्योरुणोग्निर्जगती ८१ इंद्रद्यत्यस्यवांदनोदुवस्युर्विश्वेदेवाजगती ८२ तमस्यद्यावापृथिवीइत्यस्यवैरूपःशतप्रभेदनइंद्रोजगती ८३ नासदासीदित्यस्यप्रजापतिःपरमेष्ठीभाववृत्तिस्त्रिष्टुप् ८४ शासइत्थेत्यस्यभारद्वाजःशासइंद्रोनुष्टुप् ८५ ॥ इत्यनुवाकाद्यृचामृष्यादयः ॥

ब्रह्मेदमुच्यते ॥ ७५ ॥ एषैवप्रतिलोमोक्तापच्छःशत्रुविनाशिनी ॥ अक्षरप्रतिलोमेयमाभिचारेपुशस्यते ॥ ७६ ॥ अक्षरप्रतिलोमेयंयस्मिन्युज्येतकर्मणि ॥ तदमोघंविजानीयादेतद्ब्रैब्रह्मणोबलम् ॥ ७७ ॥ व्याघातकेध्मसमिधोह्यक्षरप्रतिलोमया ॥ जुहुयात्सार्षपंतैलंवैभीतककृतस्रुचः ॥ ७८ ॥ यइच्छेत्पीडनंशत्रोरपिवोच्चाटनंपुनः ॥ पच्छःसंपीडयेच्छत्रून्वर्णशश्चप्रमापयेत् ॥ ७९ ॥ इतिपरिभाषा ॥ ॥ ऋग्वेदाद्यस्यसूक्तस्यविधिंवक्ष्याम्यतःपरम् ॥ यथाऋषिर्मधुच्छंदाःकर्मैतेनाकरोत्पुरा ॥ ८० ॥ शिरसाधारयेदग्निंनियतःपरिवत्सरम् ॥ चतुर्थप्राणकालीयोहुतशिष्टमदन्हविः ॥ ८१ ॥ जुहूंत्रिरुपतिष्ठंश्चसत्यवादीदिनेदिने ॥ व्रतकालेतुसंप्राप्तेआग्नेयंनिर्वपेच्चरुम् ॥ ८२ ॥ अनग्नोध्यानमात्रोऽग्निर्व्रतांतेऽस्योपतिष्ठति ॥ दहेयमितियंचेच्छेत्तंदहत्येवपावकः ॥ ८३ ॥ अप्स्वप्यग्निर्ज्वलत्येवतद्व्रतस्यमहात्मनः ॥ समर्धयतितंचेष्टैःकामैर्वह्निःप्रयत्नतः ॥ ८४ ॥ अतःपरंतृचाःसप्तवाय्वाद्यायेप्रकीर्तिताः ॥ तान्जपन्प्रयतोनित्यमिष्टान्कामान्समश्नुते ॥ ८५ ॥ मेधातिथावृषौपुनःसदसस्पतिमित्यृचम् ॥ मेधाकामोजपेन्नित्यंजुहुयाच्चाज्यमेतया ॥८६॥ स्योनेतिपृथिवीनित्यंस्नात्वाविप्रःशुचिर्जपेत् ॥ विंदतेमहतींभूमिमसपत्नामकंटकाम् ॥ ८७ ॥ इदंविष्णुरितीमाभिःपंचभिःश्राद्धकर्मणि ॥ अंगुष्ठमन्नेऽवगाह्येत्तेनरक्षांसिबाधते ॥८८॥ अंगुष्ठमात्रोभगवान्विष्णुःपर्यटतेमहीं ॥ राक्षसानांवधार्थायतच्छ्राद्धेप्रहरिष्यति ॥ ८९॥ अक्षय्यंचभवेदन्नंश्रद्धाभक्तिसमन्वितम् ॥ तस्माच्छ्राद्धेषुसर्वेष्वप्यंगुष्ठग्रहणंस्मृतम् ॥ ९० ॥ सप्तजन्मकृतंपापंकृत्वाचाभक्ष्यभक्षणम् ॥ तद्विष्णोरित्यपांमध्येसकृज्जप्त्वाविशुद्ध्यति ॥९१॥ अंबयोयंतियाःप्रोक्तानवर्चस्त्वाभिषेचनीः॥ आयुष्यस्ताःपरिप्रोक्ताभैषज्यःपापमोचनीः ॥९२॥ शुनःशेपमृषिंवद्धःसंनिरुद्धोथवाजपेत् ॥ मुच्यतेसर्वपापेभ्योगदीचाप्यगदोभवेत् ॥ ९३ ॥ यइच्छेच्छाश्वतान्कामानिंद्रात्प्राप्स्येपुरंदरात् ॥ सषोडशभिरेवर्ग्भिरिंद्रंस्तूयादिनेदिने

॥९४॥ हैरण्यस्तूपइंद्रस्यसूक्तंकर्मामिसंस्तवम् ॥ तज्जपन्प्रयतःशत्रूनयत्नात्प्रतिबाध्यते ॥९५॥ आकृष्णेनेत्यृचात्वेवयोनित्यंसूर्यमर्चति ॥ प्रातर्मध्येऽस्तगंवापिसजीवेदगदःसुखी ॥ ९६ ॥ आकृष्णेनेत्यृचंत्वेतांध्यायन्निशिदिवौकसः ॥ अग्नौहुत्वैतयाचाज्यंदीर्घमायुरवाप्नुयात् ॥ ९७ ॥ येतेपंथाइतीमांतुसावित्रीमध्वगोऽभ्यसेत् ॥ स्वस्तिमान्व्रजतेऽध्वानंगृहांश्चाप्नोत्यनामयान् ॥ ९८ ॥ संपूषन्निितियत्सूक्तंधौरःकण्वोजगावृषिः ॥ अध्वन्यमेतद्विज्ञेयंपरिपंथ्यपसेधनम् ॥ ९९ ॥ रौद्रीभिःषड्भिरीशानंतुष्टूयाद्योदिनेदिने ॥ सनारीसहितःशांतिंशंकरात्प्राप्नुयात्सदा ॥ १०० ॥ एतेनैवषडर्चेनजुहुयादाज्यमन्वहम् ॥ चरुंचकल्पयेद्यौद्रंभूतिकामोऽथपर्वसु ॥ १ ॥ उदित्युद्यंतमादित्यमुपतिष्ठेद्दिनेदिने ॥ हृद्रोगनाशनंह्येतत्परमारोग्यवर्धनम् ॥ २ ॥ द्विषंतमित्यथार्धर्चेयंद्विष्यात्तंजपन्स्मरेत् ॥ आगस्कृत्सप्तरात्रेणविद्वेषमधिगच्छति ॥ ३ ॥ रोगैर्गृहीतोरोगीचप्रस्कण्वस्योत्तमंतृचम् ॥ आरोग्यमेतत्प्रयतोजपेन्नित्यमनेकशः ॥ ४ ॥ उत्तमस्तस्यचार्धर्चोद्विषद्वेषइतिस्मृतः ॥ यंद्विष्यात्तमभिध्यायेद्दृष्ट्वाचैनंजपेदिदम् ॥ ५ ॥ आगस्कृच्चेत्त्रिरात्रेणविद्वेषंसंनियच्छति ॥ उदयत्यायुरक्षय्यंतेजोमध्यंदिनेजपन् ॥ ६ ॥ अस्तंव्रजतिसूर्येतुद्विषंतंप्रतिबाध्यते ॥ ओजस्तेजस्तथारोग्यंद्विषद्वेषंप्रकीर्तितम् ॥ ७ ॥ नवपञ्चेतिसूक्तानियानिगर्भेपराशरः ॥ अरातीनांहरेत्प्राणान्छत्रूंश्चैवनियच्छति ॥ ८ ॥ सौपर्णानिपवित्राणिसूक्तान्येकादशाभ्यसेत् ॥ वांच्छन्पुत्रान्पशून्वित्तंस्वर्गमायुरनंधताम् ॥ ९ ॥ आध्यात्मिकीःकइत्येताजपंस्तुसुसमाहितः ॥ प्राप्नुयात्सपरंधामविश्वंज्योतिःसनातनम् ॥ १०॥ आनोभद्रीयमायुष्यंवैश्वदेवंजपन्मुनिः ॥ मुमूर्षुरपिजप्त्वैतद्दीर्घमायुरवाप्नुयात् ॥ ११ ॥ पितॄणांश्राद्धकालेतुमध्वित्येतत्तृचंपठेत् ॥ अघोराःपितरस्तस्यविशंतिज्योतिरुत्तमम् ॥ १२ ॥ त्वंसोमेतिचसूक्तेनपञ्चेचंद्रमुपोदितम् ॥उपतिष्ठेत्समित्पाणिर्मासिमासिनवंनवम् ॥ १३॥ तन्मासंतस्यदुःखंहिनजातुत्रिविधंभवेत्॥गौतमेन

पुरादृष्टंमृत्योर्नाशनमात्मनः ॥ १४ ॥ उद्यंतमुपतिष्ठेतपूर्णेचैतत्समाहितः ॥ वासांस्यपिसविंदेतचंद्रस्यैतिसलोकताम् ॥ १५ ॥ धनकामो जपेन्नित्यमेताइतितुनित्यशः ॥ स्नात्वाशुचिस्तुनियतइष्टंधनमवाप्नुयात् ॥ १६ ॥ आयुरीप्सन्निसमितिकौत्संसूक्तंसदाभ्यसेत् ॥ आज्याहुतीश्चजुहुयात्प्रत्यृचंवाग्यतःशुचिः ॥ १७ ॥ जपेदाप्लुत्यनियतःससाक्षादापदंतरेत् ॥ अपनःशोशुचदितिस्नात्वामध्यंदिनेरवौ ॥ १८ ॥ शुचिकामोजिताहारःप्रत्यृचंजुहुयाद्घृतम् ॥ समिधोऽन्वहमिष्टौवासूक्तमेतदघापहम् ॥ १९ ॥ यथामुंजादिवेषीकातथापापात्प्रमुच्यते ॥ जातवेदसइत्यादिसदास्वस्त्ययनेजपेत् ॥ १२० ॥ दुर्गेपथिप्रयातस्यनास्तारिभ्योभयंभवेत् ॥ राजकार्येध्वयूथेवाअभिशस्तोऽप्यनेकधा ॥ २१ ॥ अशक्तोऽप्रतिभाकार्येभयेप्राणांतिकेथवा ॥ जातवेदसइत्येतांजपंस्तेभ्यःप्रमुच्यते ॥ २२ ॥ सिषाधयिषुरर्थंतुप्रस्थितोमनसाजपेत् ॥ सिद्धार्थःस्वस्तिमानेतिप्रमीयेतनचाध्वनि ॥ २३ ॥ कृतार्थःस्वगृहान्गच्छन्नेतामेवसदाभ्यसेत् ॥ उदितेसवितर्येतांजपेदस्तंगतेतथा ॥ २४ ॥ अहःस्वस्त्ययनंप्रातारात्रिस्वस्त्ययनंनिशि ॥ व्युष्टायांचजपेन्नित्यमेतांदुःस्वप्ननाशिनीम् ॥ २५ ॥ प्रमंदिनेप्रसूयंत्यांजपेद्गर्भप्रमोचनीम् ॥ इंद्रंचमनसाध्यायेन्नारीगर्भंप्रमुंचति ॥ २६ ॥ आपत्सुसर्वकामोवात्रितंनित्यंजपेदृषिम् ॥ जपन्निंद्रमितिस्नातोवैश्वदेवंतुसप्तकम् ॥ २७ ॥ मुच्यतेजुहुयादाज्यंविश्वस्मादेवसोंऽहसः ॥ शंतातीयंपरंसूक्तंपंचविंशकमुत्तमम् ॥ २८ ॥ नासत्यौतुनमस्कृत्यपरामृद्धिमवाप्नुयात् ॥ घर्मसंस्तवनंसूक्तंसर्वपापैःप्रमुच्यते ॥ २९ ॥ इमाइतिजपेच्छश्वद्द्यौद्रसूक्तंद्विजःशुचिः ॥ आयुर्विद्यांधनंपुत्रान्गृहांश्चाप्नोत्यनामयान् ॥ १३० ॥ वीतेष्वपत्यगोष्ठेषुदुःस्वप्नेतित्र(?)मात्मनः ॥ मानोमहांतमित्याभ्यांत्रिरात्रोपोषितःशुचिः ॥ ३१ ॥ औदुंबरीश्चजुहुयाद्दधिमध्वाज्यसंस्कृताः ॥ सूक्तेनजुहुयादाज्यमादावंतेचकर्मणाम् ॥ ३२ ॥ ऊर्ध्वबाहुस्तुसूक्तेनतुष्टावशतशोभवम् ॥ छित्त्वासर्वान्मृ-

त्युपाशान्जीवेद्रोगैर्विवर्जितः ॥ ३३ ॥ तिष्ठन्नुद्यंतमादित्यंसमित्पाणिःशुचिःसदा ॥ चित्रमित्युपतिष्ठेतसूक्तेनानेनभास्करम् ॥ ३४ ॥
अतिस्तवेनचैतेननित्यंमध्यंदिनेरविम् ॥ गृणानोपोहतेक्षिप्रंप्राप्नोतिचधनायुषी ॥ ३५ ॥ अधःस्वप्नस्येतिजपेत्प्रातःप्रातर्दिनेदिने ॥ दुःस्वप्न
नुदतेक्षिप्रंनचास्याभोजनाद्भयम् ॥ ३६ ॥ उभेपुनामीतिपरारिपुण्यस्तुप्रकीर्तिताः ॥ ताजपन्हंतिरक्षांसिसपत्नांश्चनियच्छति ॥ ३७ ॥
निवर्त्यपंचयज्ञांश्चहुत्वाचाग्निंकृताह्निकः ॥ येदेवासोदिव्यनयाजपन्कामानवाप्नुयात् ॥ ३८ ॥ इंद्राविष्णूनमस्कृत्यविष्णोर्नुकमितित्रिभिः ॥
समित्पाणिःशुचिर्भूत्वोपतिष्ठेत्तुदिनेदिने ॥ ३९ ॥ धर्मबुद्धिधनंपुत्रानारोग्यंधर्मवर्धनम् ॥ प्राप्नोतिचपरंस्थानंज्योतीरूपंसनातनम् ॥ १४० ॥
आततायिनमायांतंदृष्ट्वाव्याघ्रमथोवृकम् ॥ नमागरन्नितिजपंस्तेभ्यएवप्रमुच्यते ॥ ४१ ॥ त्रिरात्रोपोषितोरात्रौजपेदासूर्यदर्शनात् ॥ आप्लु-
त्यप्रयतःसौरीरुपतिष्ठेद्दिवाकरम् ॥ ४२ ॥ पश्यंतितस्करानैनंनचान्येपापवृत्तयः ॥ एकशतानित्रायेततस्करेभ्यश्चरन्पथि ॥ ४३ ॥ स्तेयं
कृत्वाद्विजोमोहात्त्रिरात्रोपोषितःशुचिः ॥ सूक्तंजप्त्वास्यवामीयंक्षिप्रंमुच्येतकिल्बिषात् ॥ ४४ ॥ ज्ञातिपुत्रसुहृन्मित्रैर्यश्चराज्यंचिकीर्षति ॥
नित्यंसनियतोभूत्वासूक्तंतुमनसाजपेत् ॥ ४५ ॥ कयाशुभेतिपैशुन्यंकृत्वाचार्यनृपद्विजैः ॥ श्रुत्वापरंरहस्यंतुगुरोरप्याहशौनकः ॥ ४६ ॥
इमंनुसोममित्येतेद्वेऋचौप्रयतोजपेत् ॥ सर्वान्कामानवाप्नोतिनकिंचित्पातकंभवेत् ॥ ४७ ॥ पितुंन्वित्युपतिष्ठेतनित्यमन्नमुपस्थितम् ॥ पूज-
येदशनंनित्यंभुंजीयादविकुत्सितम् ॥ ४८ ॥ नास्यस्यादन्नजोव्याधिर्विषमप्यन्नतामियात् ॥ विषंचपीत्वैतत्सूक्तंजपेतविषनाशनम् ॥ ४९ ॥
नावाग्यतस्तुभुंजीतनाशुचिर्नजुगुप्सितम् ॥ दद्याच्चपूजयेच्चैवजुहुयाच्चशुचिःसदा ॥ १५० ॥ क्षुद्भयंनास्यकिंचित्स्यान्नान्नजंव्याधिमाप्नुयात् ॥
उत्पथप्रतिपन्नोयोभ्रष्टोवापिपथःक्वचित् ॥ ५१ ॥ पंथानंप्रतिपद्येतकृत्वावाकर्मगर्हितम् ॥ अग्नेनयेतिसूक्तेनप्रत्यृचंजुहुयाद्धृतम् ॥ ५२ ॥

जपंश्चप्रयतोनित्यमुपतिष्ठेतचानलम् ॥ स्नात्वाजपेदनर्वाणंनमस्कृत्यबृहस्पतिम् ॥ ५३ ॥ वीरान्धनंचप्राप्नोतिसुश्लोक्यांकीर्तिमृच्छति ॥ कंकतोनेतियत्सूक्तंविषार्तःप्रयतोजपेत् ॥ ५४ ॥ विषंनक्रमतेचास्यसर्पादृष्टिविषादपि ॥ यत्कीटलूतासुविषंदंष्ट्रिवृश्चिकजंचयत् ॥ ५५ ॥ मौलंचकृत्रिमंचैवजपन्सर्वंव्यपोहति ॥ धर्मबुद्धिंधनंपुत्रान्सौभाग्यंधनवर्धनम् ॥५६॥आरोग्यंपुष्टिमायुष्यंपशून्विद्यांमहद्यशः॥त्रिरात्रेपोषितःस्नातःप्रयतश्चरितव्रतः ॥५७॥ प्राणायामशतंकृत्वोपतिष्ठेतशतक्रतुम् ॥ एकाहंकरसंयुक्तःपादौसंधायवाग्यतः ॥ ५८ ॥ योजातइतिसूक्तेनऋषिंगृत्समदंस्मरन् ॥ शतकृत्वोजपेदिंद्रमिंद्रश्रेष्ठानिचांततः ॥ ५९ ॥ एकाहाल्लभतेवित्तंव्यहात्सिद्धिमनुत्तमाम् ॥ अहोभिस्त्रिभिरारोग्यंचतुर्भिरशनंबहु ॥ १६० ॥ पंचभिर्ब्रह्मवर्चस्यंषड्भिरायुःसुखावहम् ॥ सप्तभिस्तनयान्पुष्टिमष्टभिःप्राप्नुयात्सदा ॥ ६१ ॥ प्रियोभवतिचेंद्रस्यप्रियंधामसगच्छति ॥ रिपुघ्नंदस्युशमनंरायस्पोषकरंपरम् ॥ ६२ ॥ गणानामितियत्सूक्तंतज्जपेत्सुखवर्धनम् ॥ संध्ययोःप्रयतस्त्वेतज्जपेन्नित्यंबृहस्पतिम् ॥ ६३ ॥ उपतिष्ठेतसूक्तेनसर्वकामसमृद्धये ॥ योमेराजन्नितीमांतुदुःस्वप्नशमनीमृचम् ॥ ६४ ॥ जप्त्वानाशयतिक्षिप्रंदुःस्वप्नंब्राह्मणःशुचिः ॥ अहोरात्रमुपोष्यैकंनियतोब्रह्मवित्तमः ॥ ६५ ॥ प्रजार्थंजुहुयादाज्यंचरुंवापयसिश्रृतम् ॥ राकामहमितीमाभिःषष्ठ्याशुक्रस्यपंचभिः ॥ ६६ ॥ हविःशेषंस्वयंप्राश्यविंदतेमहतींप्रजाम् ॥ व्याधिनायोऽभिभूतःस्याद्घोरेणप्राणहारिणा ॥६७॥ चतुर्दशीमुपोष्यैकांकृष्णस्यजुहुयाच्चरुम् ॥ आतेसूक्तेनरौद्रेणप्रत्यृचंवाग्यतःशुचिः ॥ ६८ ॥ पूर्वमाज्याहुतीर्हुत्वाअथोपस्थायशंकरम् ॥ हविःशेषेणवर्तेतएकांतरमतंद्रितः ॥ ६९ ॥ पूर्णेमासिजयेन्मृत्युंरोगेभ्यश्चप्रमुच्यते ॥ अमिशस्तेतयोमोहात्कुर्याद्वाकर्मगर्हितम् ॥ १७० ॥ स्नात्वाभुंजन्जपेदप्सुअंबीत्यृचमतंद्रितः ॥ अध्वनिप्रस्थितोयस्तुपश्येच्छकुनिमुत्थितम् ॥७१॥ अप्रशस्तंप्रशस्तंवास्थित्वेक्ष्यप्रयतोजपेत् ॥

कनिक्रदद्विसूक्ताभ्यामुपतिष्ठेत्कृतस्वरम् ॥ ७२ ॥ शकुनिंवायसंवापिमृगंदंष्ट्रिणमेववा ॥ अथदृष्ट्वैवजप्तव्यमेतत्तस्करमोहनम् ॥ १७३ ॥
इत्यृग्विधानेप्रथमोऽध्यायः ॥ १ ॥ ॥ कल्याणवादीवान्योवानवारौतिनदृश्यते ॥ जपेदेवनमस्कृत्यसिद्धार्थःसनिवर्तते ॥१७४॥
नतस्यास्तिभयंकिंचिद्दस्युभ्योऽध्वनिनकचित् ॥ तरत्यपिचदुर्गाणिस्वस्तिमांश्चसुखीभवेत् ॥ ७५ ॥ यस्यभुक्तंनजीर्येतनतिष्ठेद्वाकथंचन ॥
ध्यात्वासोंऽतरमन्नस्याप्यग्निरस्मीत्यृचंजपेत् ॥७६॥ विश्वामित्रस्यसंवादंनद्यतिक्रमणेजपेत् ॥ आप्लुत्याचम्यविधिवदुदकस्यांजलिंक्षिपेत्
॥ ७७ ॥ नमःस्रवन्त्यइत्येतद्योनित्यंहिसमाचरेत् ॥ तंनद्यःस्रोतसःपांतिस्वंपुत्रमिवमातरः ॥ ७८ ॥ भयंचास्यनविद्येतनदीतीरेवनेष्वपि ॥
जलचरेभ्योभूतेभ्यःशीतोष्णैर्नचबाध्यते ॥ ७९ ॥ पूर्णांतितीर्षुःसरितंरमध्वमितिसंस्मरेत् ॥ ओष्वित्यृचमपांमध्येजपेद्योवैनदींतरन्
॥ १८० ॥ सशीघ्रंतीरमाप्नोतिगाधंवाविंदतेद्विजः ॥ युक्तेनैवरथेनाशुयोपांपारंतितीर्षति ॥८१॥ उद्वऊर्मिरितीमांतुजपेतनियतःस्वयम् ॥
अध्वानंप्रस्थितश्चैवमामंद्रैरितिसंस्मरेत् ॥ ८२ ॥ कार्याण्यशेषतःकृत्वापुनरायातिवैगृहम् ॥ अदातारंसुपुष्टार्थंसर्वदाविष्टचेतनम् ॥ ८३ ॥
हत्वातद्धनमन्विच्छन्किंतेकृण्वंत्यृचंजपेत् ॥ इंद्रापर्वतेतिसूक्तमायुष्यंद्राविणंस्मृतम् ॥ ८४ ॥ वागिंद्रियप्रमूढोयोनविद्यांप्रतिपद्यते ॥ इंद्रि-
यार्थान्यथार्थान्वायोनवेत्तिकथंचन ॥ ८५ ॥ विद्यावाधिगतायस्यप्रणश्येतपुनःपुनः ॥ ससर्परीर्ऋचौजस्वाद्यौमासौप्रतिपद्यते ॥ ८६ ॥
अनसासंप्रयातस्तुस्थिरौगावाविंतिस्मरेत् ॥ चतस्रःकुशलेनैतिसिद्धार्थःस्थिरयानगः ॥ ८७ ॥ यानाक्षमपभग्नंतंदृष्ट्वादुर्गपथिद्विजः ॥
अभिव्ययस्वेतिजपेदृचमक्षबलंदधत् ॥८८॥ कृष्णपक्षेचतुर्दश्यांत्रिरात्रोपोषितःशुचिः ॥ दक्षिणप्रवणेदेशेश्मशानस्थःसमाहितः ॥८९॥
रक्तोष्णीष्यसिपाणिश्चवैल्वकेध्मोऽनिलाशनः ॥ सप्ताहंजुहुयात्तैलंसार्षपंलवणान्वितम् ॥१९०॥ समिधोराजवृक्षस्यवसिष्ठद्वेषिणीःपठन् ॥

यंद्विष्यात्तस्यकृत्वातुशम्याकेनाकृतिंनिशि ॥९१॥ अधिष्ठायचतांकुर्याद्दग्भिश्चतसृभिर्द्विजः ॥ उद्दिश्यनामहोमोयंसप्तरात्रंनजीवति॥९२॥ वसिष्ठानांततोहंतिब्रह्मतत्कुशिकोदितम् ॥ नास्यकश्चिदवध्योऽस्तिजपतोजुह्वतोपिवा ॥ ९३ ॥ द्वाविंशकंजपेत्सूक्तमाध्यात्मिकमनुत्तमम् ॥ पर्वसुप्रयतोनित्यमिष्टान्कामान्समश्नुते ॥ ९४ ॥ बृहस्पतिमजाश्वंसवितारंवभ्रुमेवच ॥ ऋतावृतौदिनेदिनेत्यृचैःपंचभिरन्वहम् ॥ ९५ ॥ बृहस्पतइतिपंचाहंप्रत्यृचंजुहुयाद्घृतम् ॥ हुत्वाग्निमर्चयित्वातुगंधमाल्यैःसुधूपकैः ॥९६॥ एतावद्देवताःपंचकामैरर्चतिपंचमिः ॥ रत्नैरपत्यैः पशुभिर्मखैर्दीर्घेणचायुषा ॥९७॥ अथवेदादिगीतायाःप्रसारजननंविधिम् ॥ गायत्र्याःसंप्रवक्ष्यामिधर्मकामार्थमोक्षदम् ॥ ९८ ॥ नित्येनैमित्तिकेकाम्येत्रितयेतुपरायणम् ॥ गायत्र्याश्चपरंनास्तिइहलोकेपरत्रच ॥ ९९ ॥ मेध्यान्नमितभुञ्जौनीत्रिःस्नानार्चनतत्परः ॥ जपेल्लक्षत्रयंधीमाननन्यमानसक्रियः ॥ २०० ॥ कर्मभिर्योजयेत्पश्चात्क्रमशःस्वेच्छयापिवा ॥ यावत्कार्यंनकुर्वीततावल्लुंपेन्नतद्व्रतम् ॥ १ ॥ आदित्यस्योदयेस्नात्वासहस्रंप्रत्यहंजपेत् ॥ आयुरारोग्यमैश्वर्यंधनंचलभतेध्रुवम् ॥२॥ त्रिरात्रोपोषितःसम्यग्घृतंहुत्वासहस्रशः ॥ सहस्रंलाभमाप्नोतिराहुसूर्यसमागमे ॥ ३ ॥ पालाशसमिधांचैवघृताक्तानांहुताशने ॥ सहस्रंलाभमाप्नोतिराहुसूर्यसमागमे ॥ ४ ॥ हुत्वातुखादिरंवह्नौसघृतंरक्तचंदनम् ॥ सहस्रंहेमचाप्नोतिराहुचंद्रसमागमे ॥ ५ ॥ रक्तचंदनमिश्रंतुसघृतंहव्यवाहने ॥ हुत्वागोमयमाप्नोतिसहस्रंगोधनंद्विजः ॥ ६ ॥ यस्यास्तुगोर्गोमयेनगुटिकानांसहस्रशः ॥ हुत्वातांगामवाप्नोतिघृताक्तानांहुताशने ॥ ७ ॥ यवैरश्वांस्तिलैर्गजान्महिषीर्यावकैस्तथा ॥ शालितंडुलहोमेनकन्यालाभमवाप्नुयात् ॥ ८ ॥ जातीचंपकरक्तार्ककुसुमानांसहस्रशः ॥ हुत्वावस्त्राण्यवाप्नोतिघृताक्तानांहुताशने ॥ ९ ॥ सूर्यबिंबेजलमध्येतोयंहुत्वासहस्रशः ॥ सहस्रंप्राप्नुयाद्धैमंरौप्यमिंदुमयेहुते ॥ २१० ॥ अलक्ष्मीपापसंयुक्तोमलव्याधिविनाशकैः ॥

मुच्येत्सहस्रजप्तेनस्नायाद्यस्तुजलेनवै ॥ ११ ॥ यांदिशंसप्तजप्तेनलोष्टेनसंप्रचारयेत् ॥ चौराग्निमारुतोत्थानिभयानिनभवंतिवै ॥ १२ ॥ क्षीराहारोजपेल्लक्षमपमृत्युंव्यपोहति ॥ घृताशीप्राप्नुयान्मेधांबहुविज्ञानसंचयम् ॥ १३ ॥ हुत्वावेतसपत्राणिघृताक्तानिहुताशने ॥ लक्षाद्वर्षांपयद्देवंसार्वभौमंनसंशयः ॥ १४ ॥ लक्षेणभस्महोमस्यकृत्याद्युत्तिष्ठतेजलात् ॥ आदित्याभिमुखःस्थित्वानाभिमात्रेजलेशुचिः ॥ १५ ॥ तिलानांलक्षहोमेनघृताक्तानांहुताशने ॥ सर्वकामसमृद्धात्मापरंस्थानमवाप्नुयात् ॥ १६ ॥ यवानांलक्षहोमेनघृताक्तानांहुताशने ॥ सर्वकामसमृद्धात्मापरंस्थानमवाप्नुयात् ॥ १७ ॥ घृतस्याहुतिलक्षेणसर्वान्कामानवाप्नुयात् ॥ पंचगव्याशनोलक्षंजपन्जातिस्मरोभवेत् ॥ १८ ॥ तदेवह्यनलेहुत्वाप्राप्नोतिबहुशोधनम् ॥ अन्नाद्यहवनान्नित्यमन्नाद्यंचभवेत्सदा ॥ १९ ॥ जुहुयात्सर्वसाध्यानामाहुत्ययुतसंख्यया ॥ रक्तसिद्धार्थकान्हुत्वासर्वान्साधयतेरिपून् ॥ २२० ॥ लवणंमधुसंयुक्तंहुत्वासर्ववशीभवेत् ॥ हुत्वातुकरवीराणिरक्तानिजनयेज्ज्वरम् ॥ २१ ॥ हुत्वाबैभीतकंतैलंदेशादेवप्रचारयेत् ॥ हुत्वातुनिंबपत्राणिविद्वेषंजनयेन्नृणाम् ॥२२॥ रक्तानांतंडुलानांतुघृताक्तानांहुताशने ॥ हुत्वाबलमवाप्नोतिशत्रुभिर्नसजीयते ॥ २३ ॥ प्रत्यानयनसिद्ध्यर्थंमधुसर्पिःसमन्वितम् ॥ गव्यंक्षीरंप्रदीप्तेग्नौजुह्वतस्तत्प्रशाम्यति ॥ २४ ॥ ब्रह्मचारीमिताहारोयःसहस्रत्रयंजपेत् ॥ संवत्सरेणलभतेधनैश्वर्यंनसंशयः ॥ २५ ॥ शमीबिल्वपलाशानामर्कस्यतुविशेषतः ॥ पुष्पाणांसमिधां चैवहुत्वाहेममवाप्नुयात् ॥ २६ ॥ अव्रह्मत्र्यंबकादीनांयस्यायतनमाश्रितः ॥ जपेल्लक्षंनिराहारःसतस्यवरदोभवेत् ॥ २७ ॥ बिल्वानांलक्षहोमेनघृताक्तानांहुताशने ॥ परांश्रियमवाप्नोतियदिनभ्रूणहाभवेत् ॥ २८ ॥ पद्मानांलक्षहोमेनघृताक्तानांहुताशने ॥ प्राप्नोतिराज्यमखिलमसपत्नमकंटकम् ॥ २९ ॥ पंचविंशतिलक्षेणदधिक्षीरघृताशनः ॥ स्वदेहेसिद्ध्यतेजंतुःकौशिकस्यमतंयथा ॥ २३० ॥ एकाहंपंच-

गव्याशीह्येकाहंमारुताशनः ॥ एकाहंब्राह्मणान्नाशीगायत्रीजपउच्यते ॥ ३१ ॥ शतेनगायत्र्यास्त्वात्वाशतमंतर्जलेजपेत् ॥ शतेनापस्तुतः पीत्वासर्वपापैःप्रमुच्यते ॥ ३२ ॥ गोघ्नःपितृघ्नोमातृघ्नोब्रह्महागुरुतल्पगः ॥ सुवर्णरत्नहारीचयश्चविप्रःसुरांपिबेत् ॥ ३३ ॥ अयाज्ययाजनंकृत्वाकृत्वावाकर्मगर्हितम् ॥ नसीदेत्प्रतिगृह्यानोमहीमपिससागराम्॥३४॥येचास्यदुःस्थितालोकेग्रहाःसूर्यादयोभुवि ॥ तेयांतिसौम्यतांसर्वेशिवायेतिनसंशयः ॥३५॥ कृणुष्वेतिजपन्सूक्तंरक्षोघ्नंदस्युभिर्वृतः ॥ अरातीनांहरेत्प्राणान्रक्षांस्यपिचनाशयेत् ॥३६॥ उपतिष्ठेतयोवह्निंपरीत्यृचादिनेदिने ॥ तंरक्षतिस्वयंवह्निर्विश्वतोविश्वतोमुखः ॥३७॥ कोअद्येतितुसूक्तेनयोनित्यंशक्तिमर्चति ॥ जपेद्वाथनमस्कारैःशक्तितोलभतेवरान् ॥३८॥ कयेतिवामदेव्येनकुर्यात्स्वस्त्ययनंनिशि ॥ जपेद्वासंधिवेलासुब्रह्मैतत्कुशिकोदितम् ॥ ३९ ॥ हंसःशुचिषदित्यृचाशुचिरीक्षेद्दिवाकरम् ॥ अंतकालेजपन्नेतिब्रह्मणःसद्मशाश्वतम् ॥२४०॥ कृषिंप्रपद्यमानस्तुस्थालीपाकंयथाविधि ॥ जुहुयात्क्षेत्रमध्येतुशुनंवाहास्तुपंचभिः ॥ ४१ ॥ यथालिंगंतुविहरेल्लांगलंचकृषीवलः ॥ इंद्रायचमरुद्भ्यश्चपर्जन्यायभगायच ॥ ४२ ॥ पूष्णेधान्यायसीतायै शुनासीरमथोत्तरम् ॥ हुत्वातुपृथगेतानियजेदेताश्चदेवताः ॥ ४३ ॥ गंधमाल्योपहारैश्चफललाजासुरासवैः ॥ प्रलापनेप्रणयनेखलसीतोपहार्योः ॥ ४४ ॥ एताएवजपेन्नित्यंदेवताविधिनाशुचिः ॥ अमोघंकर्मभवतिकृषिर्वर्धतिसर्वदा ॥ ४५ ॥ क्षेत्रस्यपतिनेत्येतत्क्षेत्रपत्यंतृचं जपेत् ॥ ईक्षेत्सूर्यंद्विजोनित्यंविंदतेक्षेत्रमुत्तमम् ॥ ४६ ॥ आखूत्करेषुचरुणायजेदेतानमूषकान् ॥ चित्रइद्राजेत्यनयास्तुत्वाचाखुपतिंसदा ॥ ४७ ॥ ब्राह्मणान्भोजयेदत्रकीनाशांश्चैवभोजयेत् ॥ अप्रमत्तःशांतिपरःस्वयमेवकृषिंव्रजेत् ॥ ४८ ॥ भूमिभंगेगवांहिंसातृणकीटादिनाशनम् ॥ एतेषुयत्कृतंपापंखलदानेनशुद्ध्यति ॥ ४९ ॥ धान्यानांविंशकंभागंश्रोत्रियेभ्योनिवेदयेत् ॥ विंशकस्यहिदानेनकृषिदोषात्प्रमु-

च्यते ॥ २५० ॥ समुद्राद्वितिसूक्तेनयःसदाजुहुयाद्घृतम् ॥ पूर्वोक्तेनैवकल्पेनसंयतात्माजितेंद्रियः ॥ ५१ ॥ विज्योतिषेतिज्वलयेद्यत्रे-
च्छेज्जातवेदसि ॥ तमग्निःसर्वतःपातिभद्रेणद्रविणेनच ॥ ५२ ॥ विश्वानिनइतिद्वाभ्यामृग्भ्यांयोवह्निमर्चति ॥ सतरत्यापदःसर्वायशः
प्राप्नोतिचाक्षयम् ॥५३॥ हुत्वावह्निमुपस्थायप्राणार्थंहव्यवाहनम् ॥ अग्नेत्वमितिसूक्तेनधनमायुश्चवांछता ॥५४॥ यइच्छेद्विविधंवित्तंस-
त्वंचानुपमंमहत् ॥ उरोष्टइतिसूक्तेनह्युपतिष्टेच्छतक्रतुम् ॥५५॥ प्रजाकामोयजेन्नित्यंचरुणादेवपत्नयः ॥ उपहृत्योपहारंचशेषंभुंजीतवा-
ग्यतः ॥५६॥ उच्छिष्टंचप्रदातव्यंभार्यायैपुत्रमिच्छता ॥ धेन्वाःसरूपवत्साया:पयसासाधयेच्चरुम् ॥५७॥ अनुरूपांप्रजामस्यांलभतेना-
त्रसंशयः ॥ स्वस्त्यात्रेयंजपेन्नित्यंप्रातःप्रातःशुचिर्द्विजः ॥५८॥ एतत्स्वस्त्ययनंपुण्यंसर्वकल्मषनाशनम् ॥ सुहृदंज्ञातिजंचैवगच्छंतमनुमं-
त्रयेत्॥५९॥स्वस्तिपंथामितिप्रोच्यस्वस्तिमान्व्रजतेऽध्वनि॥विजिहीर्ष्वंवनस्पतेतदिदंच्यावनंस्मृतम्॥२६०॥ यच्यावयितुकामःस्याच्याव-
येत्तदिदंजपन्॥ द्विषंतंवापदाक्रम्यभूमौपांसुमयींकृतिं॥६१॥निष्पिषन्निवसंग्रामाच्यवतेनात्रसंशयः॥ स्त्रियंगर्भंप्रमूढांवापाययेदनुमंत्रितं
॥६२॥ उदकंच्यावयेन्नैवगर्भोऽधश्च्यवतेसुखम्॥ अच्छावदेतिसूक्तंतुवृष्टिकामःप्रयोजयेत्॥६३॥ निराहारःक्लिन्नवासाह्यचिरेणप्रवर्षति॥
हुत्वायुतंवैतसीनांक्षीराक्तानांहुताशने ॥ ६४ ॥ महद्वर्षमवाप्नोतिसूक्तेनाच्छावदेनहि ॥ यइच्छेद्वरदांदेवींश्रियंनित्यंकुलेस्थिताम् ॥ ६५ ॥
सशुचिःप्रयतोभूत्वाजुहुयादाज्यमन्वहम्॥श्रियःपंचदशर्चंचश्रीकामःसततंजपेत्॥६६॥आवाहयेच्छ्रियंपद्मेपंचभिःक(न)न्यकेपिवा(?) ॥
उपहारानुपहरेच्छुक्लान्भक्ष्यान्पयोदधि ॥६७॥ स्थालीप[1]चितशालीनांपयसासंप्रकल्पयेत्॥चांद्रायणकृतात्मातुप्रपद्येत्प्रयतःश्रियम्॥६८॥
सर्वौषधीभिःफांटाभिःस्नात्वाद्भिःपावनैरपि॥उपैतुमांदेवसखइतिराज्ञोऽभिषेचनी॥६९॥मनसःकाममित्येषापशुकामाभिषेचनी॥ कर्दमेने-

तियःस्नायात्प्रजाकामःशुचिव्रतः ॥२७०॥ अश्वपूर्वामितिस्नायाद्राज्यकामःशुचिव्रतः ॥ लोहितेचर्मणिस्नायाद्ब्राह्मणस्तुयथाविधि ॥७१॥ राजकर्मणिवैयाघ्रेक्षत्रियस्त्वथरौरवे ॥ वस्तचर्मणिवैश्यस्तुहोमःकार्यस्त्वनंतरम् ॥७२॥ चंद्रामितितुपद्मानिजुहुयात्सर्पिषाद्विजः ॥ आदित्यवर्णइत्यनयाबिल्वहोमोविधीयते ॥ ७३ ॥ विल्वेध्मएववाग्निःस्यात्स्थालीश्रजुहुयाद्विजः ॥ दशसाहस्रिकोहोमःश्रीकामःप्रथमोविधिः ॥ ७४ ॥ हुत्वातुप्रयुतंसम्यगनंतांविंदतेश्रियम् ॥ अयुतंशतकृत्वस्तुहुत्वाशुक्लानिसर्पिषा ॥ ७५ ॥ अनंतामव्यवच्छिन्नांशाश्वतींविंदते श्रियम् ॥ अशक्तौजपएवोक्तोदशसाहस्रिकावरः ॥ ७६ ॥ जत्वातुप्रयुतंसम्यगनंतांविंदतेश्रियम् ॥ अयुतंशतकृत्वस्तुजत्वाश्रियमुपाश्नुते ॥७७॥अप्स्वेवजुहुयान्नित्यंपद्मान्ययुतशोनिशि ॥ दृष्ट्वाश्रियंतूपरमेत्किलासत्वाद्विभेतवै ॥ ७८ ॥ विल्वाशीविल्वनिलयोजुह्वन्विल्वानिसर्पिषा ॥ एकविंशतिरात्रेणपरांसिद्धिंनियच्छति ॥ ७९ ॥ येनयेनचकामेनजुहोतिप्रयतःश्रियै ॥ पद्मान्यथापिविल्वानिससकामःसमृद्ध्यति ॥ २८० ॥ नजातुकृपणोऽर्थायश्रियमावाहयेत्क्वचित् ॥ नयत्किंचनकामेनहोमःकार्यःकथंचन ॥ ८१ ॥ महद्वाप्रार्थ्यमानेनराज्यकामेनवा पुनः ॥ वाचःपरंप्रार्थयितायत्नाद्युक्तःश्रियंयजेत् ॥ ८२ ॥ अग्नेत्वष्टर्चसूक्तेनजुहुयादाज्यमन्वहम् ॥ ओजस्विनीमवाप्नोतिप्रजांधर्मवतींशुभां ॥८३॥ अच्छानइत्यृचादीप्तमुपतिष्ठेद्विभावसुम् ॥ प्रजांप्राप्यजयेच्छत्रूंस्तरतेदुरितानिच ॥ ८४ ॥ आगावइतिसूक्तेनगोत्रगालोकमातरः ॥ उपतिष्ठेद्व्रजंतीश्चयइच्छेत्ताःसदाक्षयाः ॥८५॥ त्वामिद्धीतिप्रगाथेनह्युपतिष्ठेच्छतक्रतुम् ॥ मध्याह्नेसंध्ययोश्चैवजपन्धनमवाप्नुयात् ॥८६॥ उपेतितिसृभीराज्ञोदुंदुभीन्संस्पृशेद्रणे ॥ ओजोबलमवाप्नोतिशत्रूंश्चैवनियच्छति ॥ ८७ ॥ पाणिनातृणमादाययज्ञायज्ञेतियोऽभ्यसेत् ॥ सोऽधीतस्यास्यसूक्तस्यफलंप्राप्नोतिनातृणः॥८८॥सूक्तांतेचतृणंत्वग्नाविरिणेचोदकेपिवा ॥ निक्षिपेत्तत्प्रयत्नेनत्यक्तेऽन्यत्रभयावहम्॥८९॥

तृणपाणिंजपन्सूक्तंरक्षोघ्नंदस्युभिर्वृतः ॥ नभयंविंदतेकिंचिद्रक्षोभ्योऽरिभ्यएवच ॥ २९० ॥ गृहात्प्रपद्यमानस्तुपंथानंधनकाम्यया ॥ जपेत्सोध्वनियत्नेननापिपंथामितिव्रजन् ॥९१॥ येकेचञ्मेत्यृचंत्वेतांध्यायन्निशिदिवौकसः ॥ अग्नौहुत्वातयाचाज्यंदीर्घमायुरवाप्नुयात् ॥९२॥ वयमुत्वेतिसूक्तंतुपौष्णंद्रविणवर्धनम् ॥ नित्यंजपेच्छुचिर्भूत्वाधनंविंदत्यभीप्सितम् ॥९३॥ यस्यनष्टंभवेत्किंचिद्रव्यंगोद्विपदंधनम् ॥ नश्येद्वाध्वनियोमोहात्संपूषन्सजपेन्निशि ॥९४॥ इयमित्येतदाद्यंतंसूक्तंसारस्वतंद्विजः ॥ नित्यंजपेच्छुचिर्भूत्वावाग्मीभवतिबुद्धिमान् ॥ ९५ ॥ संवामितितुयत्सूक्तमष्टर्चंत्रैष्टुभंमतम् ॥ तज्जपन्प्रयतोनित्यमिष्टान्कामान्समश्नुते ॥९६॥ योअद्रिभित्तुयत्सूक्तंतत्सपत्ननिवर्हणम् ॥ बृहस्पतिं नमस्कृत्वासपत्नांस्तृणुतेबहून् ॥९७॥एनस्वीवाभिशस्तोवाकृत्वाकर्मविगर्हितं ॥ सोमारौद्रंजपेत्सूक्तंकृत्स्नमेनोव्यपोहति॥९८॥जीमूतसूक्तस्यविधिंयथालिंगमवेक्ष्यवै॥ऋग्भिःकर्माणिकुर्वीतस्वस्यांगानांयथाविधि॥९९॥संग्रामंतुप्रयातस्यराज्ञश्चैतत्प्रयोजयेत् ॥सर्वाण्यंगानिरथ्याश्वसदश्वांश्चानुमंत्रयेत्॥३००॥यमेवदेशंगच्छेतशत्रून्वाप्यनुमंत्रितः॥नाजित्वाविनिवर्तेतपरंहिब्रह्मणोबलम्॥१॥पुत्रानायुरथारोग्यंयइच्छेद्व्ययंसुखम्॥सोग्निंनरइतिसूक्तेनजुहुयादाज्यमन्वहम्॥२॥प्राग्नयेथत्रिभिःसूक्तैःसंध्ययोर्जपमारभेत्॥ नरक्षोभ्योभयंवैतिधनंप्राप्नोतिचाक्षयम्॥३॥अभित्वायःप्रगाथेननित्यमर्चतिवज्रिणम्॥सश्रियंविपुलांभुंक्तेप्राप्नोतिचधनायुषी॥४॥शंवतीःशंनइंद्राग्नीइत्येतांसततंजपेत्॥ नरक्षोभ्योनभूतेभ्योव्याधिभ्योनभयंभवेत्॥५॥निर्वेष्टुकामोरोगार्तोभगसूक्तंसदाभ्यसेत्॥निवेशंविंदतेक्षिप्रंरोगेभ्यश्चप्रमुच्यते॥६॥ इमाइतिजपेन्नित्यंरौद्रंसूक्तंद्विजःशुचिः॥तज्जपन्प्रजयावित्तैःस्वयंचैवतरिष्यति॥७॥उत्तितीर्षुरथोयस्तुशंकेत्स्तोत्याःसमागमे ॥ समुद्रज्येष्ठाइत्येतज्जपेत्सूक्तंभयापहम् ॥८॥ आदित्यदैवतेसूक्तेरिपुन्नेरोगनाशने ॥ पठेत्प्रातःशुचिर्भूत्वारिपुरोगैःप्रमुच्यते ॥९॥ वास्तोष्पतेप्रतीत्येतत्सूक्तंवास्तो-

ष्पतिंजपन् ॥ स्नातःकृत्वावैश्वदेवंपरंब्रह्मेदमुच्यते ॥ ३१० ॥ अमीवहेतिसूक्तेनभूतानिस्थापयेन्निशि ॥ नहिप्रस्थापनंकिंचिदीदृशंविद्यते क्वचित् ॥ ११ ॥ संबाधेविषमेदुर्गेवद्धोवानिर्गतःक्वचित् ॥ पलायन्वागृहीतोवातस्करैःसंजपेदिदम् ॥ १२ ॥ अमीवहाविश्ववर्तीमुद्धृत्या-न्याःप्रयोजयेत् ॥ सूक्तमेतज्जपेत्सर्वमितिमन्वेतिशौनकः ॥१३॥ त्रिरात्रंनियतोऽनश्नन्छ्रपयेत्पायसंचरुम् ॥ तेनाहुतिशतंपूर्णंजुहुयात्सर्पि-षाद्विजः ॥१४॥ समुद्दिश्यमहादेवंत्र्यंबकंत्र्यंबकेत्यृचा ॥ एतत्पर्वशतंकृत्वाजीवेद्वर्षशतंसुखी ॥१५॥ तच्चक्षुरित्यृचास्नातउपतिष्ठेद्दिवा-करम् ॥ उद्यंतंमध्यगंचैवदीर्घमायुर्जिजीविषुः ॥ १६ ॥ रात्र्याअपरकालेयउत्थायप्रयतःशुचिः ॥ व्युषाइत्युपतिष्ठेतषड्भिःसूक्तैःकृतां-जलिः ॥१७॥ प्राप्नुयात्सहिरण्यादिनानारूपंधनंबहु ॥ अश्वांश्चपुरुषान्धान्यंस्त्रियोवासांस्यजाविकान् ॥१८॥ ध्रुवासुत्वासुक्षितिपुजप-न्वद्धःप्रमुच्यते ॥ तिष्ठन्रात्रौजपेदेनाविपाशःसन्प्रमुच्यते ॥१९॥ अहोरात्रंस्थितश्चैवमनश्नन्स्याद्विचेष्टितः ॥ अयःपाशाःस्फुटंत्यस्यदा-रुपाशास्तथैवच ॥ ३२० ॥ स्योनेतिपृथिवींदेवींप्रपद्येन्नियतःसदा ॥ जपेदेनांचतत्रापिभूमिपाशात्प्रमुच्यते ॥२१॥ अगम्यागमनेचैत-त्प्रायश्चित्तंविधीयते ॥ अन्यत्रगुरुतल्पाच्चतस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥२२॥ द्वादशाहमभुंजानःस्वगोत्रागमनेजपेत् ॥ अर्धमासमभुंजानःस-खिदारेषुसंविशन् ॥२३॥ इदमापःप्रवहतयत्किंचेदमूचंपुनः ॥ इतिचैताजपेदापःप्रविश्यैतेषुकर्मसु ॥ २४ ॥ इंद्राविष्णूनमस्कृत्यजुहु-यादाज्यमन्वहम् ॥ सूक्ताभ्यांपरएताभ्यांयइच्छेद्भूमिमात्मनः॥२५॥ आस्यदन्नंविगाह्यांभःप्राङ्मुखःप्रयतःशुचिः॥सूक्ताभ्यांतिस्रएताभ्या-मुपतिष्ठेद्दिवाकरम् ॥२६॥ अनश्नतातुजप्तव्यंवृष्टिकामेनयत्नतः ॥ पंचरात्रेव्यतीतेतुमहद्वर्षमवाप्नुयात् ॥२७॥ योऽरिभिःसंप्रपद्येतअभि शस्येतवामृषा ॥ उपोष्यैवंत्रिरात्रंसजुहुयादाज्यमन्वहम् ॥ २८ ॥ इंद्रासोमेतिसूक्तंतुजपेच्चैतच्छतावरम् ॥ किंचिदद्याद्विजेभ्योंतेस्तृणु-

तेसर्वशात्रवान् ॥ २९ ॥ यस्यलुप्येद्व्रतंमोहाद्व्रात्यैर्वासंस्पृशेद्द्विजः ॥ उपोष्याज्यंचजुहुयात्त्वमग्नेव्रतपाइति ॥३३०॥ प्रसम्राजमितित्वे-
तज्जपन्नीक्षेदिवाकरम् ॥ उद्यंतमुपतिष्ठेतस्नात्वास्नात्वादिनेदिने ॥३१॥ अभियुक्तोभवेद्यस्तुविवदेद्वापिकेनचित् ॥ निर्जित्यसगणान्शत्रू-
न्क्षिप्रंवादंपराजयेत् ॥ ३२ ॥ शमग्निरग्निभिश्चेतिप्रपद्येद्वायुभास्करौ ॥ अग्निंप्रथमतःस्तुत्वामहाकृच्छ्रात्मुप्रच्यते ॥ ३३ ॥ नहीतियश्च-
तुष्केणस्नात्वावैप्रातरुत्थितः ॥ द्यौभूमावुपतिष्ठेतसत्रायतिभयात्स्वयम्॥३४॥तृचंजप्त्वायदित्येतत्स्नात्वाभ्यर्च्यपुरंदरम् ॥ प्राप्नुयान्मान-
सान्कामान्संपूज्यवसुरोचिषः ॥३५॥ आद्यानित्रीणिसूक्तानिपंचचाग्रेबृहन्निति ॥ षट्तथान्यानिसूक्तानिअग्निंनरइतीतिच॥३६॥प्रकृता-
नितिचाध्यायंभोजनात्प्राक्पठेदिदम्॥सर्वान्कामानवाप्नोतिमुच्यतेसर्वकिल्बिषैः ॥३७॥ प्राग्भोजनमिदंब्रह्मन्मानवात्तुमहर्षिणाम्॥पूर्वा-
ह्णेजपतोनित्यमर्थसिद्धिःसदाभवेत् ॥३८॥ अग्निनेत्याश्विनंसूक्तंचतुर्विंशकमुत्तमम् ॥ जपेत्प्रातःशुचिर्भूत्वानासत्यावर्च्यसुव्रतः ॥३९॥
सप्राप्नुयात्परामृद्धिंद्रविणंचोर्जमेवच ॥ समिधेतिजुहोत्यग्नौसूक्तेनप्रत्यृचंघृतम् ॥१४०॥ समृद्धिमतुलांप्राप्यसमानांजीवतेशतम् ॥ द्विच-
त्वारिंशकेनेदंशुक्रेनाद्येतिवज्रिणम् ॥ ४१ ॥ सख्यंलब्ध्वामहेंद्रेणसपत्नांस्तृणुतेबहून् ॥ प्राश्नीयाज्जपतोन्नास्तिप्रश्नंकृत्वाविधानतः ॥ ४२ ॥
तस्मात्पूर्वाह्णिकोध्यायःस्मृतोयंरिप्रनाशनः ॥ वाशंमहीतिजप्त्वाचप्राप्नोत्यारोग्यमेवच ॥४३॥ दुःस्वप्नघ्नीःपराजप्त्वाप्रातःपापैःप्रमुच्यते ॥
शंनोभवेतिद्वाभ्यांतुभुक्त्वान्नंप्रयतःशुचिः ॥ ४४ ॥ हृदयेपाणिनास्पृष्ट्वाज्योग्जीवेदगदःसुखी ॥ यतोभयंविजानीयात्तस्यांदिशियतव्रतः
॥ ४५ ॥ शुचौदेशेग्निमाधायजुहुयादिंद्रमर्च्यच ॥ यतइत्याज्यमुत्पूतंषड्भिर्गंधान्निवेद्यच ॥४६॥ पायसंदधिमंथंवायूषान्वाभ्युपहार-
येत् ॥ अहोरात्रमुपोष्यैकंतिलान्वाघृतमेववा ॥४७॥ उत्वामंदंत्वितिस्नातोहुत्वाशत्रून्प्रमापयेत् ॥ वद्धोवाप्यवरुद्धोवावाग्यतःप्रयतोजपेत्

॥ ४८ ॥ त्याग्निवत्यादित्यदैवत्यंसद्योमुच्येतबंधनात् ॥ यच्च्यावस्तुजपेन्नित्यंप्रगाथंनियतःशुचिः ॥ ४९ ॥ सकीर्तिमतुलांप्राप्यसर्वोन्कामान्समश्नुते ॥ त्वंनोअग्नइतिसूक्तेनहुत्वाचर्च्याग्निंघृतेनतु ॥ ३५० ॥ पालितोविश्वतोदीप्तात्प्राप्नुयाद्वह्नितोरयिम् ॥ आतुसूक्तेनसततंधनंयाचेत्पुरंदरम् ॥ ५१ ॥ प्रसमित्पाणयेतस्मैधनंयच्छतिवृत्रहा ॥ कन्यावारितिसूक्तंतुसततंनियतोजपेत् ॥ ५२ ॥ त्वग्दोषिणींतथालोम्नींक्षिप्रंतस्मात्प्रमोचयेत् ॥ यदद्यकच्चेत्युदितेरवौस्तुत्वापुरंदरम् ॥५३॥ गृणन्नपोहतेरिप्रंवश्यंवाकुरुतेजगत् ॥ यद्वागितिद्रुचेनैत्यगौरींयोऽर्चतिसुव्रतः ॥ ५४ ॥ तस्यनासंस्कृतावाणीमुखादुच्चार्यतेक्वचित् ॥ बण्महानितिदृष्ट्वार्कमुपतिष्ठेद्दचंपठन् ॥ ५५ ॥ ब्रुवन्नप्यनृतांवाणींनलिंपेदनृतेनसः ॥ पूर्णेचंद्रमसिज्योत्स्नामियंयेत्यनुसेवयेत् ॥ ५६ ॥ चंद्रदृष्टिस्त्वनिमिषोवर्चस्वीदृष्टिमान्भवेत् ॥ प्रजाहेतिजपन्स्नात्वानयोनिंप्रतिजायते ॥ ५७ ॥ मातेतिगामुपस्पृश्यजपन्मास्तुसमश्नुते ॥ वचोविदमितित्वेतांजपन्वाचंसमश्नुते ॥ ५८ ॥ पावमानंपरंह्येतन्नवमंमंडलं पठेत् ॥ स्नात्वाशुचिःशुचौदेशेसपवित्रःसकांचनः ॥ ५९ ॥ इत्यृग्विधानेद्वितीयोऽध्यायः ॥ २ ॥ ॥ स्वादिष्ठयेतिगायत्रीःपावमानीर्जपेद्द्विजः ॥ पवित्राणांपवित्रंतुपावमानीर्ऋचोजपेत् ॥ ३६० ॥ प्रयतोऽप्सुनिमज्ज्याशुसर्वपापैःप्रमुच्यते ॥ एतासांकीर्तनंपुण्यंस्मरणंधारणंतथा ॥ ६१ ॥ याथातथ्येनचज्ञात्वात्रह्मलोकंसमश्नुते ॥ एतेषांतुयथोक्तानांगुणवद्यद्यदुत्तरम् ॥ ६२ ॥ कीर्तनात्तुभवेत्पूतःस्मरणात्स्मरतेपरम् ॥ धारणाद्ब्रह्मणमेतिपूतात्माविजितेंद्रियः ॥६३॥ याथातथ्येनचज्ञात्वात्रह्मणोविंदतेपदम् ॥श्रावयेद्देवताकृत्येब्राह्मणान्भुंजतोऽग्रतः ॥ ६४ ॥ प्रीणातिदेवतांश्चश्वत्समर्धयतिकर्मवा ॥ पित्र्येपितॄन्प्रीणयंतिश्रावितःप्रयतात्मना ॥ ६५ ॥ कृत्वादोषान्सुमहतोप्यपेयादीन्प्रपीयच ॥ जह्यातरत्समंदीयंप्रविश्यापरुयहाच्छुचिः ॥ ६६॥ अक्षय्यंचभवेदन्नंपितृभ्यःपरमंमधु ॥ यःपावमानीरध्येतिपूतात्माविजितेंद्रियः

॥ ६७ ॥ तस्यकामदुघाभूत्वोपतिष्ठंतिचधेनवः॥आयुर्बलंयशोवित्तंप्रजांकीर्तिमनामयम् ॥६८॥ स्वाध्यायंपुण्यमतुलंपूतःप्राप्नोतिचाक्षयं ॥ अशक्तस्तुजपद्युक्तस्त्रिंशद्वैखानसीर्ऋचः ॥ ६९ ॥ सप्तर्षिभिश्चयाःप्रोक्ताःपवित्रस्यचयाःपराः ॥ ऋचांद्विषष्टिःप्रोक्तेयंपवस्वेत्यृषिसत्तमैः ॥ ३७० ॥ सर्वकल्मषनाशायपावनायशिवायच ॥ स्वादिष्टयेतिसूक्तानांसप्तषष्टिरिहोदिताः ॥ ७१ ॥ दशोत्तराण्यृचांश्चैवपावमानीःशतानिषट् ॥ एतज्जुह्वन्जपेन्मंत्रंघोरंमृत्युभयंहरेत् ॥७२॥ व्याधिभ्यःपरिमोक्षंचलभतेनात्रसंशयः ॥ प्रतिगृह्याप्रतिग्राह्यंभुक्त्वाचान्नंविगर्हितम् ॥७३॥ जपंस्तरत्समंदीयंप्रविश्यापरुयहाच्छुचिः ॥ पावमानंपरंह्येतद्रहसामपनोदनम् ॥७४॥ प्राणानायम्यचध्यायेदंतेदेवान्पितॄनृषीन् ॥ उपोष्याज्यंचजुहुयादग्निंसोमंचपूजयेत् ॥७५॥ सरस्वतींचार्चयेतपयोंबुमधुसर्पिषा ॥ अध्यात्मकंपवित्रंतेसूक्तंजप्त्वापुनःशुचिः ॥ ७६ ॥ गतिमिष्टामवाप्नोतिविंदतेचेहसिद्धयः ॥ नानानमितिसूक्तान्यत्तत्कालेचजपेत्सकृत् ॥ ७७ ॥ जप्त्वाचैवपरंस्थानममृतत्वंचगच्छति ॥ आपोहिष्ठेतिनियतःप्रयुंजीतसदाद्विजः ॥७८॥ स्नानार्थंशुद्धिकामस्तुजपेतत्रिःसमाहितः ॥ अप्सुचैवनिमज्जित्वात्रिःपठेत्तुसमाहितः ॥ ७९ ॥ ब्रह्महातुकपालेनखट्वांगीचीरसंवृतः ॥ चरेद्वादशवर्षाणिस्वकर्मपरिकीर्तयन् ॥३८०॥ अजपन्मनसैवैतदापोहिष्ठेति संस्मरेत् ॥ ऊर्ध्वंतुपंचमाद्वर्षाज्जपेदेवसहस्रशः ॥ ८१ ॥ अपरस्तुत्रिसहस्रोजपःस्यात्प्रत्यहंसदा ॥ पूर्णेतुद्वादशेवर्षेब्राह्मणोविप्रमुच्यते ॥८२॥ समेत्यब्राह्मणाब्रूयुरथतंचरितव्रतम् ॥ आचरितंभवेत्किंचिन्मिथ्यावादीपतेत्पुनः ॥८३॥ दशावरान्दशपरान्हन्यात्स्वमनृतंवदन् ॥ ॐभोइतिवदेद्विप्रैरनुज्ञातःशुचिर्जपेत् ॥ ८४ ॥ स्थालीपाकंचकुर्वीतसोग्नयेव्रतचारिणे ॥ एवंसमुच्यतेपापात्सावित्रींप्रतिपद्यच ॥८५॥ ब्रह्महातुपुराशक्रस्त्वाष्ट्रंहत्वात्वृषिंप्रभुं ॥ सिंधुद्वीपस्तमेताभिरभिषिच्यव्यमोचयत् ॥ ८६ ॥ ब्रह्मस्वंचगुरुद्रव्यंस्तेयंकृत्वाजपन्निमाः ॥

अनेनैवविधानेनषड्भिर्वर्षैःप्रमुच्यते ॥ ८७ ॥ ब्रह्महाचसुरापश्चनियमेनजपन्निमाः ॥ अनेनैवोपचारेणब्रह्मघ्नइवमुच्यते ॥ ८८ ॥ ब्राह्मणस्यरुषोद्यम्यजयेदेतान्निपात्यच ॥ त्र्यहंनिपात्योपवसेदेकाहमवगूर्यच ॥ ८९ ॥ शोणितंतुप्रहारेणोत्पाद्यसकथंचन ॥ त्रिरात्रमेवोपवसेज्जपेतापिप्रसाद्यतम् ॥३९०॥ प्रातरुत्थायसततंकुर्यान्मार्जनमात्मनः ॥ रात्रौकृतस्यपापस्याविज्ञातस्यापिनिष्कृतिः ॥९१॥ सायंचनित्यमेताभिःकुर्यान्मार्जनमात्मनः ॥ दिवाकृतस्यपापस्याविज्ञातस्यापिनिष्कृतिः ॥९२॥ उपतिष्ठेतराजानंयमसूक्तेनवैद्विजः ॥ स्थालीपाकंतुकुर्वीतपक्षयोर्यमदैवतम् ॥९३॥ अष्टम्यांचचतुर्दश्यांयजेतहविषायमम् ॥ परेयिवांसमित्येतत्सूक्तमत्रप्रयोजयेत् ॥९४॥ पुरायुषःप्रमीयेतनजातुसकथंचन ॥ प्रीयेत्तस्ययमोराजामृतिंचांतेप्रयच्छति ॥९५॥ धर्मराजायस्वाहेतिमंत्रांतेजुहुयाद्धविः ॥ वैशाखपौर्णमास्यांतु कर्मनित्यंप्रयोजयेत् ॥९६॥ अयनेपर्वसुस्नात्वायःप्रदद्यात्तिलोदकम् ॥ यमायसगणायैवतद्भयंनसविंदति ॥९७॥ नित्यमेवप्रपद्येतपरंमृत्योजपन्द्विजः ॥ नक्तभोजीमिताहारःपरिसंवत्सरंसदा॥९८॥ नैनंपुरायुषान्मृत्युर्नयतेससुतप्रजम् ॥ फलाहारोजपन्मृत्युंत्रिभिर्वरमिताशनः ॥ ९९ ॥ षष्ठेकालेतुभुंजीतफलमूलमथापिवा ॥ स्थानासनाभ्यांविहरेदुदकेशिशिरेवसन् ॥४००॥ ग्रीष्मेपंचतपास्तुस्याद्वर्षास्वभ्रावकाशकः ॥ एवंयुक्तोजयेन्मृत्युंरोगेभ्यश्चप्रमुच्यते ॥१॥ भ्रातुर्भार्यामपुत्रस्यसंतानार्थंमृतेपतौ ॥ देवरोन्वारुरुक्षंतीमुदीर्ष्वेतिनिवर्तयेत् ॥२॥ ऋतुकालेतुसंप्राप्तेघृताभ्यक्तोऽथवाग्यतः ॥ एकमुत्पादयेत्पुत्रंनद्वितीयंकथंचन ॥ ३ ॥ दशारक्षंतुशांत्यर्थंभद्रंनइतिसंस्मरेत् ॥ नित्यंजपेच्छुचिर्भूत्वामानसंविंदतेसुखम् ॥ ४ ॥ फलाहारोभवेन्मासंमासंचापःपिबेत्ततः ॥ वायुभक्षोभवेन्मासंजपन्नेतत्सहस्रशः ॥ ५ ॥ मनस्यैवास्यसिध्यंतिसर्वेकामाःसमीहिताः ॥दिव्यान्पश्यतिगंधर्वान्सिद्धान्पश्यतिचारणान् ॥६॥ अंतर्धानंव्रजत्यस्माल्लोकादाकाशगोभवे-

त् ॥ दूरात्पश्यतिदूराच्छृणोतिपरमेष्ठिवत् ॥ ७ ॥ प्रदेवत्रेतिनियतोजपेतमरुधन्वसु ॥ प्राणांतिकेभयेप्राप्तेक्षिप्रमंभःसविंदति ॥८॥ बैभीतकांस्तुत्रीनक्षान्गंधैःसमभिवासयेत् ॥ पुष्पैरवकिरेच्चैवंस्थापयित्वाविहायसि ॥९॥ संहत्यपादौतांरात्रिंतिष्ठन्नक्षस्तुतिंजपेत् ॥ प्रावेपामेत्यृचंत्वेतांमनसैवजपेन्निशि ॥ ४१० ॥ व्युषायामृदितेसूर्येजपन्नादेवनंत्रजेत् ॥ एतामेवजपेन्नित्यंजयत्यन्नैर्नजीयते ॥११॥ यमेव जेतुमिच्छेतस्पृष्ट्वामूर्धनितंजपेत् ॥ सूक्तशेषंजयत्यन्यान्जीयतेनसकेनचित् ॥१२॥ अबुध्नमुषासानक्तेत्येतेस्वस्त्ययनेजपेत् ॥ नमोमित्रस्य वरुणस्यचक्षसइतिनित्यशः ॥ १३ ॥ अस्यैवचोत्तमर्गेकाययैनोभ्यःप्रमुच्यते ॥ तयाज्यंजुहुयान्नित्यमेनोभ्योविप्रमुच्यते ॥ १४ ॥ दिवस्परीतिसूक्तंतुजपेच्छ्रद्धासमन्वितः ॥ सर्वत्रलभतेश्रद्धांश्रद्धाकामःसमाहितः ॥ १५ ॥ माप्रगामेतिचजपेत्समूढोगहनेपथि ॥ स्वस्तिमान्व्रजतेऽध्वानंविंदतेचपरंसुखम् ॥१६॥ क्षीणायुरितिमन्येतयंकंचित्सुहृदंप्रियम् ॥ यत्तेयममितिस्नातस्तस्यमूर्धानमालभेत् ॥१७॥ सहस्रकृत्वःपंचाहंजपेदायुर्लभेतसः ॥ घृतेनसिंधुद्वीपस्यसूक्तेनैनंचलेपयेत् ॥१८॥ संविशन्शयनेनित्यमेतन्मंत्रंजपेतवै ॥ पुत्रान्भार्यांप्रियं चान्यमात्मानंचसमालभेत् ॥१९॥ जीवावृत्तिंप्रयुंजीतनित्यमेतांघृतेनतु ॥ स्रोतांस्यभ्यसर्वाणिसुखीभवतिविज्वरः ॥ ४२० ॥ इदमित्थेतिमंत्रोयंसहस्रसनिरुच्यते ॥ अर्धमासंहविष्यान्नमर्धमासंपयःपिबेत् ॥२१॥ उपोष्यचापरंपक्षमरण्येस्थंडिलेशुचौ ॥ औदुंबरेध्मं प्रज्वाल्यजुहुयात्पावकेघृतम् ॥२२॥ स्रुक्स्रुचौचमसाश्चैवसर्वमौदुंबरंभवेत् ॥ हुत्वाहुतिसहस्रंतुतेनकामेनयुज्यते ॥ २३ ॥ आभोगमेव कर्मैतज्ज्ञानीयात्सिद्धिमेवतु ॥ व्यर्थमव्यर्थमेवैतत्फलंचास्यप्रयच्छति ॥२४॥ चतुष्पथेचान्नकामआदित्याभिमुखोघृतम् ॥ जुहुयाद्धनकामस्तुसहस्रंभोजयेद्द्विजान् ॥२५॥ पशुकामोजपेद्गोष्ठेजुहुयाद्वाप्युपोषितः ॥ विधिनातेननियतःसहस्रंविंदतेपशून् ॥ २६ ॥ लोहलोहित-

हेमानांकारयेत्रिवृतंमणिम् ॥ सहस्रसमिधांचैवसंपाताभिहुतोभवेत् ॥२७॥ हुत्वासहस्रसंपातंशिरसाधारयेततम्॥पाणिनावाशुचिर्नित्यंस-हस्रानुचरोभवेत् ॥२८॥ परावतःस्वस्त्ययनंस्नातकस्यविधीयते ॥ स्वर्गकामश्चतंनित्यंजपेतनियतव्रतः ॥ २९ ॥ बृहस्पतेप्रथममितिनि-त्यंज्ञानस्तुतिंजपेत् ॥ ज्ञानवान्भवतिश्रीमाननंतांविंदतेश्रियम् ॥४३०॥ अलक्ष्मीनाशनार्थंतुपयोभक्षोभवेन्नरः ॥ वयःसुपर्णाइत्येतांजप-न्वैविंदतेश्रियम् ॥३१॥ तमसाप्रावृतोयस्तुमन्येतात्मानमात्मनि ॥ अश्रियावापिसंयुक्तोजपन्नेतांप्रमुच्यते ॥३२॥ अक्षिणीप्रातरुत्थाय विमृजीतैतयासदा ॥ चक्षुष्मान्भवतिश्रीमाँल्लक्ष्मीश्चापिप्रवर्धते ॥३३॥ नतंविदाथेत्येतांचजपन्विप्रःसमाहितः ॥ विहायकल्मषंसर्वंब्रह्मा-भ्येतिसनातनम् ॥३४॥ अनयापर्वसुस्नात्वायःप्रदद्यात्तिलोदकम् ॥ यमायसगणायैवतद्भयंसनविंदति ॥३५॥ यस्तेमन्योइतिसदासपत्न-न्नेत्विमेजपेत् ॥ घृतेनाभिहुतंद्वाभ्यांधारयेदायसंमणिम् ॥३६॥ जुहुयादायसंशंकुमाभ्यामेवचतुर्दशीम्॥खादिरेध्मसमिद्धेग्नौसपत्नान्प्रति-बाधते ॥३७॥ यथाहिपरमंब्रह्मगुह्यंपावनमद्भुतम् ॥ तथासंवननंहृद्यंनह्यस्माद्विद्यतेपरम् ॥३८॥ उपोष्यद्वादशाहानिजपन्नेतमृषिंमुनिः ॥ तन्मनाप्रयतःसस्याद्भिरह्नोभ्युदयादपः ॥३९॥ अंतेतुद्वादशाहस्यशुचौदेशेसमाहितः ॥ पुंसःप्रतिकृतिंकुर्याद्भूमौपांसुमयींकृती ॥४४०॥ तस्याहृदयदेशंतुसमाक्रम्यजपेदृषिम् ॥ अमोघंकर्मजानीयादहोरात्रेगतेसति॥४१॥त्र्यहेणधनिनंवैश्यंचतूरात्रेणक्षत्रियम् ॥ राजानंपंचरा-त्रेणषड्रात्रेणद्विजोत्तमम् ॥४२॥ तपस्विनःसप्तरात्राज्जपेद्भुंजीतचैवतम् ॥ अपिवोपोषितःस्नातोजपेदेतत्सदास्थितः ॥४३॥ यइच्छेद्वशमा-नेतुंहीनंतुपरिवर्जयेत् ॥ सहस्रसंपातहुतंविल्वानांचूर्णमावपेत् ॥ ४४ ॥ उदपानेवशंनेतुंतंजनंक्षिप्रमानयेत् ॥ मातर्यात्मनिपुत्रेषुपितृभ्रा-तृसुहृत्सुच ॥४५॥ हृद्यमेतत्प्रयुंजीतशिरसाधारयेततम् ॥ सुमित्रंतुपरिष्वज्यमूर्धन्याघ्रायचात्मजम् ॥ ४६ ॥ हृद्यमेतत्प्रयुंजीतशांत्यर्थाय

सुखायच ॥ असंसिद्धेसंवननेपांसुप्रतिकृतिंपथि ॥४७॥ प्रज्वाल्यजुहुयादग्निंघृतेनब्राह्मणोयदि ॥ क्षत्रियस्त्वथतैलेनसार्षपेणविशोपिच ॥ ४८ ॥ आयसींवाप्रतिकृतिमग्निमध्येनिधापयेत् ॥ तांचप्रज्वलितांमत्वाजुहुयात्तन्मनाःशुचिः ॥४९॥ उग्रेणमहसाहन्यात्क्रुद्धश्चजुहुयाद्धृतम् ॥ यथायथाप्रज्वलितेहूयतेजातवेदसि ॥४५० ॥ दीप्तांप्रतिकृतिंविप्रस्तथासवशमेष्यति ॥ श्मशानदग्धपांसूनांकुर्याद्वेदिंविलक्षणाम् ॥५१॥ वैभीतकेध्मज्वलितेलोहप्रतिकृतिंन्यसेत् ॥ अर्धरात्रेस्थितेतैलंसार्षपंलवणान्वितम् ॥ ५२ ॥ तत्रशरमयंकुर्यात्प्रस्तरंप्रतिलोमतः ॥ त्रिपुशंकुपुचासीनोजुहुयादुग्रदर्शनः ॥ ५३ ॥ मुक्तकेशोवधंप्रेप्सुरचिरेणप्रसाधयेत् ॥ अथवाभिचरेदेनंजुहुयादात्मशोणितम् ॥५४॥ वशंनयतिराजानंक्षिप्रंजनपदंपुरम् ॥ पुष्टिकर्मापिकर्तव्यंहृद्येनैवयतात्मना ॥ ५५ ॥ अनागसिनकुर्वीतब्राह्मणोवधसंयुतम्॥सरूपवत्सायागोश्चपयसासाधयेच्चरुम् ॥५६॥ सहस्रसंपातहुतंपायसेवत्समग्रजम् ॥ सहस्रानुचरोवत्सःसस्याद्रोगैर्विवर्जितः ॥५७॥ गाश्चैवपाययेत्ताश्चभवंतिव्याधिवर्जिताः ॥ पुत्रांश्चप्रार्थयेन्नित्यंप्रियानन्यांश्चसज्जनान् ॥५८॥ निरामयाश्चस्निग्धाश्चभवंतिविगतज्वराः ॥ स्त्रियंचेदभिमन्येततस्याःसंवननंमहत् ॥ ५९ ॥ व्रीहीणांनखभिन्नानांतंडुलान्सूक्ष्मचूर्णितान् ॥ सहस्रसंपातहुतान्स्वेदयेत्कुशलोग्निना ॥४६०॥ तेनप्रतिकृतिंकुर्यात्तांध्यात्वामनसास्त्रियम् ॥ अक्तांसर्षपतैलेनजुहुयादंगशश्चताम् ॥६१॥ पादौप्रथमतश्छिंद्यात्फडित्यग्नौनिधापयेत् ॥ अथजंघेजानुजीचऊरूबाहूततःशिरः ॥ ६२ ॥ छित्त्वाहृदयदेशंतुहृदयेस्वेनिवेशयेत् ॥ जपन्नेतमृषिंविप्रस्त्रीवशंसाधिगच्छति ॥ ६३ ॥ नैतत्परगृहीतासुनसाध्वीषुकथंचन ॥ नधर्मव्रतशीलासुकुर्वीतद्विजसत्तमः ॥६४॥ कामंपरिगृहीतासुहीनवर्णासुयश्चरेत् ॥ पतिमस्यागुणीकुर्वन्पूर्वंपश्चात्तुतांस्त्रियम् ॥६५॥ भुक्तांवापायसंसद्यश्छर्दयित्वानिधापयेत् ॥ तच्चूर्णकृत्यजायायैदेयंसंवननंस्मृतम् ॥ ६६ ॥ महावृक्ष-

फलान्येवमयुग्मान्यभिमंत्रयेत् ॥ तेषांयुग्मानिभंजीतस्वयमर्धानिशेषयेत् ॥६७॥ तानिदद्याद्यमिच्छेत्तुवशीकर्तुंजपन्नृषिम् ॥ सुहृद्भूत्वासुहृद्यस्यदेयंसंवननंस्मृतम् ॥६८॥ एकैकमभिरूपंतुहृद्यसूक्ताद्यतःपुनः ॥ कर्माणित्वभिरूपाणिकुर्याद्यस्तुयथेच्छति ॥ ६९ ॥ पराकदासस्यविधिंहृद्येनोक्तंविदुर्बुधाः ॥ स्त्रीणांसंवननंचैतत्पुंसामपिविधीयते ॥४७०॥ द्वेष्येतुज्ञातिनामेवजपेच्चैवसदायुधि ॥ खादिरंकारयेच्छंकुं हृदितंसंनिवेशयेत् ॥ ७१ ॥ कृत्वाप्रतिकृतिंपूर्वंपांसुभिर्वाथवातुषैः ॥ इषुमप्यनुमंत्र्यैवसंग्रामंसंप्रकल्पयेत् ॥७२॥ रिपुघ्नमेतज्जानीयात्प्रयुक्तमपराजितम् ॥ पराकदासप्रेष्यार्थंहृद्यंसंवननंस्मृतम् ॥७३॥ चिंतयन्मनसैवैतत्सूक्तंसिद्धिंनियच्छति ॥ सूर्यायैभाववृत्तंतुश्रावयेत्कन्यकापिता ॥७४॥ अनुरूपंसुसदृशंभर्तारंतेनविंदति ॥ इमामितिजपेत्कन्यानाभिमालभ्यनित्यशः ॥ ७५ ॥ एवमेवजपेद्भर्तादीर्घायुःसभवेत्ततः ॥ स्नापयेदभिरूपैश्चभ्राताकन्यापितापिवा ॥७६॥ शतंपुत्रवतीयावन्नचभर्त्रावियुज्यते ॥ सम्राज्ञीतिजपेन्मूर्ध्निकन्यामालभ्य नित्यशः॥७७॥श्वश्रूश्वशुरदेवरैर्ननांद्राचापिपूज्यते ॥ इंद्राण्याकृतसंवादंस्नानेसूक्तंप्रयोजयेत् ॥७८॥ नववर्गोत्तमयुतंपतिसौभाग्यपुत्रदम् ॥ जलपुष्पोत्करयुतेचित्रकुंभसमावृते ॥७९॥ कर्तव्योऽत्रतथायोगःसोमगंधर्ववह्निनाम् ॥ भगायाप्सरसांचैवयक्षाधिपतयेपिच ॥४८०॥ इंद्राण्यैदेवपत्नीनांरतिप्रद्युम्नयोस्तथा ॥ नदीसलिलसंपूर्णेपंचगव्यसमायुते ॥८१॥ हुत्वाग्निंस्नापयेत्कन्यांस्थितांदेशेतुदक्षिणे॥ प्रियंगुवटनागानांकषायोद्वृष्टकेरसम् ॥८२॥संपाताभिहुतंकृत्वासर्वौषधिसमन्वितम्॥अभिमंत्र्यचसूक्तांतेनवभिश्चस्तुवीतवै ॥८३॥ एताभिरद्भिःपूर्णेनअभिषिंचेदुपोषिताम्॥याःपतिघ्न्यःस्त्रियस्तन्व्यःशाम्यंतेनास्थितेनवै ॥८४॥ स्नापयेदाहनस्याद्भिर्विद्यायांविप्रवादिनीम्॥ सूक्तादुपोद्धरेदेनंनसेशइतितुद्वृचम्॥८५॥उपदिष्टेयमेकेषांपुंसःकर्मणिपौरुषे॥रक्षोहणंवाजिनमित्येतद्रक्षोहणंजपेत्॥८६॥अग्निंप्रज्वाल्यचैतेनउपतिष्ठेतनि

त्यशः ॥ आज्याहुतीश्चजुहुयात्तेनरक्षांसिबाधते॥८७॥एतद्रक्षोहणंशांतिःपरमैषाप्रकीर्तिता॥हविष्पांतीयमेतत्तुसूक्तमत्रप्रयोजयेत् ॥८८॥
गर्हितान्नात्तृयोगेचहविष्पांतीयमभ्यसेत् ॥ पवित्रंपरमंह्येतद्ध्यातव्यंचाप्यभीक्ष्णशः ॥८९॥ आदित्येदृष्टिमास्थायषण्मासान्नियतोभवेत्॥
देवयानंसपंथानंपश्यत्यादित्यमंडले ॥४९०॥ विद्यावैश्वानरीचास्यस्वकायस्थाप्रकाशते ॥ हविष्पांतीयमभ्यस्यसर्वपापैःप्रमुच्यते ॥९१॥
इंद्रंस्तवेतिसूक्तंतुजपेच्छत्रुनिवर्हणम्॥पवित्राणांपवित्रंचगुह्यंपावनमद्भुतम् ॥९२॥ शुक्लपक्षेशुभेवारेसुनक्षत्रेसुगोचरे ॥द्वादश्यांपुत्रकामाय
चरुंकुर्वीतवैष्णवम्॥९३॥दंपत्योरुपवासःस्यादेकादश्यांसुरालये॥ऋग्भिःषोडशभिःसम्यगर्चयित्वाजनार्दनम् ॥९४॥चरुंपुरुषसूक्तेनश्रप-
येत्पुत्रकाम्यया॥प्राप्नुयाद्वैष्णवंपुत्रमचिरात्संततिक्षमम्॥९५॥द्वादशद्वादशीःसम्यक्पयसानिर्वपेच्चरुम् ॥ यःकरोतिहयस्थस्याद्यातिविष्णोः
परंपदम्॥ ९६ ॥ हुत्वाग्निंविधिवत्सम्यगृग्भिःषोडशभिर्बुधः ॥ कृतांजलिपुटोभूत्वास्तवंताभिःप्रयोजयेत् ॥ ९७ ॥ केशवंमार्गशीर्षेतुपौ-
षेनारायणंतथा ॥ माधवंमाघमासेतुगोविंदंफाल्गुनेपुनः ॥९८॥ चैत्रेचैवतथाविष्णुंवैशाखेमधुसूदनम् ॥ ज्येष्ठेत्रिविक्रमंविद्यादाषाढेवाम-
नंविदुः ॥ ९९ ॥ श्रावणेश्रीधरंविद्याद्धृषीकेशंततःपरे ॥ आश्विनेपद्मनाभंतुदामोदरंचकार्तिके ॥ ५०० ॥ द्वादशैतानिनामानिऋष्यशृं-
गोऽब्रवीन्मुनिः ॥ पूजयेन्मासनामभिःसर्वान्कामान्समश्नुते ॥१॥ आयुष्मंतंसुतंसूतेपरामेधासमन्वितम्॥धनवंतंप्रजावंतंधार्मिकंसात्विकं
तथा ॥२॥ समिधोश्वत्थवृक्षस्यहुत्वाग्निंजुहुयात्पुनः ॥ उपस्थानंहुताशस्यध्यात्वार्च्यमधुसूदनम् ॥ ३ ॥ हविर्होमंततःकुर्यात्प्रत्यृचंवाग्य-
तःशुचिः ॥ सूक्तेनजुहुयादाज्यमादावंतेचपूर्ववत् ॥ ४ ॥ हविःशेषंनमस्कृत्वानारीनारायणंपतिम् ॥ भक्षयित्वाहविःशेषंलब्धाशीःसंवि-
शेत्क्षणम् ॥५॥ ततस्तुकृत्वेदंकर्मकर्तव्यंद्विजतर्पणम् ॥ द्वितीयंस्त्रीनिवर्तेतयावद्गर्भंचविंदति ॥६॥ अपुत्रामृतपुत्रावायाचकन्याःप्रसूयते॥

क्षिप्रंसाजनयेत्पुत्रमृष्यश्रृंगोयथाब्रवीत् ॥ ७ ॥ अर्चनंसंप्रवक्ष्यामिविष्णोरमिततेजसः ॥ यत्कृत्वामुनयःसर्वेब्रह्मनिर्वाणमाप्नुयुः ॥ ८ ॥ अप्स्वग्नौहृदयेसूर्येस्थंडिलेप्रतिमासुच ॥ षट्स्वेतेपुहरेःसम्यगर्चनंमुनिभिःस्मृतम् ॥ ९ ॥ अग्नौक्रियावतांदेवोदिविदेवोमनीषिणाम् ॥ प्रतिमास्वल्पबुद्धीनांयोगिनांहृदयेहरिः ॥५१०॥ आपोह्यायतनंतस्यतस्मात्तासुसदाहरिः ॥तस्यसर्वगतत्वाच्चस्थंडिलेभावितात्मनाम्॥११॥ दद्यात्पुरुषसूक्तेनयःपुष्पाण्यपएववा ॥ अर्चितंस्याज्जगदिदंतेनसर्वंचराचरम् ॥१२॥ आनुष्टुभस्यसूक्तस्यत्रिष्टुवंतस्यदेवता ॥ पुरुषोऽथजगद्बीजमृषिर्नारायणःस्मृतः ॥ १३ ॥ नारायणमहाबाहोशृणुष्वैकंमहाप्रभो ॥ वक्ष्येपुरुषसूक्तस्यविधानंत्वर्चनंप्रति ॥१४॥ अग्निकार्यंजपविधिंस्तोत्रंचैवतदात्मकम् ॥ स्नात्वायथोक्तविधिनाप्राङ्मुखःशुद्धमानसः ॥१५॥ प्रथमांविन्यसेद्वामेद्वितीयांदक्षिणेकरे ॥ तृतीयांवामपादेतुचतुर्थींदक्षिणेन्यसेत् ॥ १६ ॥ पंचमींवामजानुनिषष्ठींवैदक्षिणेन्यसेत् ॥ सप्तमींवामकुक्षौतुअष्टमींदक्षिणेन्यसेत् ॥१७॥ नवमींनाभिदेशेतुदशमींहृदयेन्यसेत् ॥ एकादशींकंठदेशेद्वादशींवामबाहुके ॥१८॥ त्रयोदशींदक्षिणेचआस्येचैवचतुर्दशीम् ॥ अक्ष्णोःपंचदशींचैवषोडशींमूर्ध्निविन्यसेत् ॥१९॥ एवंन्यासविधिंकृत्वापश्चात्पूजांसमारभेत् ॥ यथादेहेतथादेवेन्यासंकृत्वाविधानतः ॥५२०॥ आद्ययावाहयेद्देवमृचातुपुरुषोत्तमम् ॥ द्वितीययासनंदद्यात्पाद्यंचैवतृतीयया ॥२१॥ अर्घ्यंचतुर्थ्यादातव्यंपंचम्याचमनीयकम् ॥ षष्ठ्यास्नानंप्रकुर्वीतसप्तम्यामस्त्रमेवतु ॥२२॥ यज्ञोपवीतमष्टम्यानवम्याचानुलेपनम् ॥ पुष्पंदशम्यादातव्यमेकादश्यातुधूपकम् ॥ २६ ॥ द्वादश्यादीपकंदद्यात्रयोदश्यानिवेदनम् ॥ चतुर्दश्यानमस्कारंपंचदश्याप्रदक्षिणाम् ॥२४॥ दक्षिणातुयथाशक्तिषोडश्याचप्रदापयेत् ॥ स्नानेवस्त्रेचनैवेद्येदद्यादाचमनीयकम् ॥२५॥ ततःप्रदक्षिणांकृत्वाजपंकुर्यात्समाहितः ॥ यथाशक्तिजपित्वातुसूक्तंतस्मैनिवेदयेत् ॥ २६ ॥ देवस्यद-

क्षिणेपार्श्वेकुंडंस्थंडिलमेववा ॥ कारयेत्प्रथमेनैवद्वितीयेनतुप्रोक्षणम् ॥२७॥ तृतीययाग्निमादध्याच्चतुर्थ्याचसमिंधनम् ॥ पंचम्याज्यस्यश्रपणंचरोश्चश्रपणंतथा ॥ २८ ॥ षष्ठेनैवाग्निमध्येतुकल्पयेत्पद्ममासनम् ॥ चिंतयेद्देवदेवेशंकालानलसमप्रभम् ॥२९॥ ततोगंधंचपुष्पंचधूपदीपनिवेदनम् ॥ अनुज्ञाप्यततःकुर्यात्सप्तम्यादियथाक्रमम् ॥५३०॥ समिधस्तावतीःपूर्वंजुहुयादभिधारिताः ॥ ततोघृतेनजुहुयाच्चरुणाच ततःपुनः ॥३१॥ एवंहुत्वाततश्चैवमनुज्ञाप्ययथाक्रमम् ॥ अग्नेर्भगवतस्तस्यसमीपेस्तोत्रमुच्चरेत् ॥३२॥ जितंतेपुंडरीकाक्षनमस्तेविश्वभावन॥ सुब्रह्मण्यनमस्तेस्तुमहापुरुषपूर्वज ॥ ३३ ॥ नमोहिरण्यगर्भायप्रधानाव्यक्तरूपिणे ॥ ॐनमोवासुदेवायशुद्धज्ञानस्वरूपिणे ॥ ३४ ॥ देवानांदानवानांचसामान्यमसिदैवतम् ॥ सर्वदाचरणद्वंद्वंव्रजामिशरणंतव ॥३५॥ एकस्त्वमसिलोकस्यस्रष्टासंहारकस्तथा ॥ अध्यक्षश्चानुमंताचगुणमायासमावृतः ॥३६॥ संसारसागरंघोरमनंतंक्लेशभाजनम् ॥ त्वामेवशरणंप्राप्यनिस्तरंतिमनीषिणः ॥३७॥ नतेरूपंनचाकारोनायुधानिनचास्पदम् ॥ तथापिपुरुषाकारोभक्तानांत्वंप्रकाशसे ॥३८॥ नैवकिंचित्परोक्षंतेनप्रत्यक्षोसिकस्यचित् ॥ नैवकिंचिदसाध्यंतेनचसाध्योसिकस्यचित् ॥ ३९ ॥ कार्याणांकारणंपूर्णंवचसांवाच्यमुत्तमम् ॥ योगिनांपरमांसिद्धिंविदंतिपरमंविदः ॥५४०॥ अहं भीतोस्मिदेवेशसंसारेस्मिन्महाभये ॥ त्राहिमांपुंडरीकाक्षनजानेशरणंपरम् ॥ ४१ ॥ कालेष्वपिचसर्वेषुदिक्षुसर्वासुचाच्युत ॥ शरीरेविगतेवापिवर्ततेमेमहद्भयम् ॥४२॥ त्वत्पादकमलादन्यन्नमेजन्मांतरेष्वपि ॥ निमित्तंकुशलस्यास्तियेनगच्छामिसद्गतिम् ॥ ४३ ॥ विज्ञानंयदिदंप्राप्तंयदिदंज्ञानमर्जितम् ॥ जन्मांतरेपिमेदेवमाभूदस्यपरिक्षयः ॥४४॥ दुर्गतावपिजातस्यत्वद्गतोमेमनोरथः ॥ यदिनाथंचविंदेयतावतास्मिकृतीसदा ॥४५॥ अकामकलुषंचित्तंममतेपादयोःस्थितम् ॥ कामयेविष्णुपादौतुसर्वजन्मसुकेवलम् ॥ ४६ ॥ पुरुषस्यहरेःसूक्तंस्वर्ग्यंध-

न्यंयशस्करम् ॥ आत्मज्ञानमिदंपुण्ययंयोगज्ञानमिदंपरम् ॥ ४७ ॥ इत्येवमनयास्तुत्यास्तुत्वादेवंदिनेदिने ॥ किंकरोस्मीतिचात्मानंदेवायै
वनिवेदयेत् ॥ ४८ ॥ फलाहारोभवेन्मासंपश्यत्यात्मानमात्मनि ॥ ४९ ॥ फलानिभुक्त्वोपवसेन्मासमद्भिश्चवर्तयेत् ॥ अरण्ये
निवसेन्नित्यंजपन्नेतमृषिंसदा ॥ ५५० ॥ त्रिस्त्रिषवणकालेषुस्नायादप्सुसमाहितः ॥ आदित्यमुपतिष्ठेतसूक्तेनानेननित्यशः ॥ ५१ ॥
आज्याहुतीरनेनैवहुत्वैतांचिंतयेद्दृषिम् ॥ ऊर्ध्वंमासात्फलाहारस्त्रिभिर्वर्षैर्जयेद्दिवम् ॥ ५२ ॥ तद्भक्तस्तन्मनायुक्तोदशवर्षाण्यनन्यभाक् ॥
साक्षात्पश्यतितंदेवंनारायणमनामयम् ॥ ५३ ॥ ग्राह्यमत्यंतयत्नेनत्वष्टारंजगतोऽव्ययम् ॥ गृहस्थधर्मेवर्तेतन्यायवृत्तःसमाहितः ॥५४॥
एतदेवंचिंतयेतनारायणमनामयम् ॥ अर्धरात्रेत्यक्तनिद्रउत्थायशुचिवाग्यतः ॥५५॥ संप्रसुप्तेषुसूतेषुयोगंयुंजीतयोगवित् ॥ ऋज्वासीनः
समेदेशेनिर्वातेशब्दवर्जिते ॥ ५६ ॥ सव्यंपादंदक्षिणस्यांजानुनिश्लेषयेत्ततः ॥ संहृत्यदक्षिणंपादंसव्येजानुनियच्छति ॥५७॥ ब्रह्मांज-
लिकृतःस्वस्थोयोगसंमीलितेक्षणः ॥ ॐमित्युक्त्वास्वहृदयंचिंतयेदविकुत्सितः ॥५८॥ तत्रात्मानंसमादध्यादिंद्रियाणिमनस्तथा ॥ नचवु-
ध्येतकिंचान्यन्नपश्येच्छृणुयान्नच ॥ ५९ ॥ ननमस्येत्सदायोगंतदाप्राप्तःसउच्यते ॥ हृद्येतमृषिमभ्यस्येत्पश्यन्नेवयथाश्रुति ॥ ५६० ॥
प्राणानायम्यचासीनोयावच्चित्ततदर्पितम् ॥ उच्छ्वसिष्यत्यधोनाभिगमयित्वामनस्तथा ॥ ६१ ॥ उच्छ्वसेदेवमसकृत्तन्मनायोगमुन्नयेत् ॥
एवंहियुंज्यात्सामान्यंनपश्येच्छृणुयान्नच ॥६२॥ तदाशनैर्नियच्छेतहृदयादूर्ध्वमेवतु ॥ समौतुजानूचास्यंचनासिकानयनेभ्रुवौ ॥६३॥
भ्रुवोर्मध्येपरंस्थानंतत्रैतद्धारयेत्स्थिरम् ॥ ललाटदेशेधार्यांथमूर्धानंगमयेत्ततः ॥६४॥ उच्छ्वसंश्चयथाकालंनामितश्चोच्छ्वसेत्पुनः ॥ एतत्प-
रंस्थानमुक्तंब्रह्मणःपरमात्मनः ॥ ६५ ॥ एवंयुक्तोमहात्मासन्महात्मानंप्रपद्यते ॥ यदिस्यात्सुकृतीशुद्धोयदिवापापकृत्तमः ॥६६॥ उप-

लभ्यपरंब्रह्मगतिंज्ञात्वाभवेच्छुचिः ॥ सर्वपापावबद्धश्चेद्वुद्धैतत्प्रयतोजपेत् ॥६७॥ अपिजिज्ञासनादेवगच्छेतपरमांगतिम् ॥ धारणात्तुपृथक्कुर्याद्धर्मेणानेननित्यशः ॥ ६८ ॥ आदित्येग्नौचंद्रमसिवृक्षाग्रेषुचधारयेत् ॥ पर्वताग्रेसमुद्रेवायत्रवापिमनोरमेत् ॥ ६९ ॥ नत्वेवविषयान्प्राप्यधारयीतकथंचन ॥ बह्वत्रदुःखंजानीयात्प्रध्वसेन्मरणेसति ॥५७०॥ धार्मिकाणांकुलेशुद्धेयोगभ्रष्टोभिजायते ॥ मूर्ध्निब्रह्मसविंदेतसएवऋषिसत्तमः ॥ ७१ ॥ तदामूर्ध्नःपरंज्योतिर्नक्षत्रपथमुन्नयेत् ॥ योगीयोगेश्वरंप्राप्यनिर्द्वंद्वःपरमात्मवित् ॥ ७२ ॥ सर्वत्रैवात्मनात्मानंपश्येदृषिपरायणः ॥ जपेच्चैवसदास्नातःपवित्रमिदमुत्तमम् ॥७३॥ अपिपातकसंयुक्तःकालेनसुकृतीभवेत् ॥ येनयेनचकामेनजपेदिममृषिंसदा ॥ ७४ ॥ ससकामःसमृद्धःस्याच्छ्रद्दधानस्यकुर्वतः ॥ होमंवाप्यथवाजाप्यमुपहारमथोचरुम् ॥ ७५ ॥ कुर्वीतयेनकामेनतत्सिद्धिमवधारयेत् ॥ ज्ञातिश्रैष्ठ्यंमहद्वित्तंयशोलोकेपरांगतिम् ॥ ७६ ॥ पापेनविप्रमोक्षस्तुतत्सिद्धिमवधारयेत् ॥ ज्ञानगम्यंपरंसूक्ष्मंव्याप्यसर्वं व्यवस्थितम् ॥७७॥ ग्राह्यमत्यंतयत्नेनब्रह्माभ्येतिसनातनम् ॥ सहस्रशीर्षेतिसूक्तंसर्वकामफलप्रदम् ॥ ७८ ॥ वेदगर्भशरीरेणसवैनारायणः स्मृतः ॥ ब्रह्मेंद्ररुद्रपर्जन्याअत्रसूक्तेव्यवस्थिताः ॥ ७९ ॥ अत्रस्थमेतद्द्रष्टव्यंजगत्स्थावरजंगमम् ॥ अतःसंपठमानोपिभक्तिनपरिहारयेत् ॥५८०॥ भक्तानुकंपीभगवान्श्रूयतेपुरुषोत्तमः ॥ पूजार्थंतस्यदेवस्यवनात्स्वयमुपाहृतात् ॥ ८१ ॥ आरण्यकविधानेननिर्वपेत्प्रत्यहंचरुम् ॥ नारायणायस्वाहेतिमंत्रांतेजुहुयाद्धविः ॥ ८२ ॥ आसहस्रात्ततश्चक्षुर्दिव्यंहोतुर्ददातिसः ॥ अपिवाचरुसाहस्रंतंत्रेणैकेननिर्वपेत् ॥ ८३ ॥ यावंतोवापिशक्यंतेअह्नासर्वान्समापयेत् ॥ सहस्रस्येप्सितानांचकामानांलभतेफलम् ॥८४॥ पुरुषायुःसमायुक्तःसिद्धोवाविचरेन्महीम् ॥ ध्येयःसदासवितृमंडलमध्यवर्तीनारायणःसरसिजासनसंनिविष्टः॥केयूरवान्मकरकुंडलवान्किरीटीहारीहिरण्मयवपुर्धृतशंखचक्रः॥८५॥

एतत्त्रयःपठतिकेवलमेवसूक्तंनारायणस्यचरणावभिवंद्यवंद्यौ ॥ पाठेनतेनपरमेणसनातनस्यस्थानंजरामरणवर्जितमेतिविष्णोः ॥ ८६ ॥ हविषाम्नौजलेपुष्पैर्ध्यानेनहृदयेहरिम् ॥ यजंतिसूरयोनित्यंजपंतिरविमंडले ॥ ८७ ॥ बिल्वपत्रंशमीपत्रंपत्रंभृंगारकस्यच ॥ मालतीकुशपद्मं चसद्यस्तुष्टिकरंहरेः ॥ ८८ ॥ यत्रैतत्पठ्यतेकिंचित्तच्छ्रायन्मनसैवतु ॥ संपाद्यतत्प्रसादाच्चदेवदेवस्यचक्रिणः ॥ ८९ ॥ पत्रैश्चपुष्पैश्चफलैश्च तोयैरक्रीतलब्धैश्चसदैवसत्सु ॥ भक्त्यैकलभ्येपुरुषेपुराणेमुक्त्यैकिमर्थंक्रियतेतुयत्नः ॥५९०॥ इत्येवमुक्तःपुरुषस्यविष्णोरर्चाविधिर्विष्णु-कुमारनाम्ना ॥ मुक्त्येकमार्गप्रतिबोधनायदृष्ट्वाविधानंत्विहनारदोक्तम् ॥९१॥ इत्यृग्विधानेतृतीयोध्यायः ॥ ३ ॥ ॥ याओषधीःस्वस्त्य-यनंजपेतनियतव्रतः ॥ ओषधीश्चयजेन्नित्यंषण्मासानेवनित्यशः ॥ ९२ ॥ दृष्ट्वाशरदिवैरुद्रमोषधीश्चयजेत्तथा ॥ नभवंत्यामयास्तस्यत-थाजीर्णादिकानिच ॥ ९३ ॥ क्रियांतुसप्तरात्रेणसप्तकृत्वःसमाहितः ॥ प्रपद्येतौषधीर्विप्रःसूक्तमेतज्जपन्सदा ॥ ९४ ॥ द्विषत्क्षेत्रादिहाल-ब्ध्वाभितिविज्ञापयेतच ॥ स्वक्षेत्रेचरुणेवेष्ट्वाविंदतेद्विषदोषधीः ॥९५॥ वृष्टिकामोजिताहारःप्रपद्येतबृहस्पतिम् ॥ पायसेनोपहारेणहोमेनच समन्वितः ॥ ९६ ॥ बृहस्पतेप्रतीत्येतद्वृष्टिकामःप्रयोजयेत् ॥ पर्जन्यंचनमस्कृत्वावृष्टिंविंदतिशोभनाम् ॥ ९७ ॥ सर्वत्रतुपराशांतिर्ज्ञेयो-प्रतिरथस्त्वृषिः ॥ यमेवदेशंगच्छेतशत्रुंवाप्यनुमंत्रितः ॥९८॥ नाजित्वाविनिवर्तेतपरंहित्रह्मणोबलं ॥ सर्वकामैर्जपेदेतत्सर्वकामसमृद्धये ॥ ९९ ॥ संग्राममभ्युद्यातोवाराजाचैतत्प्रयोजयेत् ॥ सर्वान्विजयतेशत्रून्नपराजीयतेपरैः ॥ ६०० ॥ पथिस्वस्त्ययनंचैतत्तस्करेभ्यश्चर-न्पथि ॥ भूतोरगपिशाचेभ्यःसर्वेभ्यःपरिरक्षति ॥ १ ॥ भूतांशस्यऋषेःसूक्तंप्रजाकामःशुचिर्जपन् ॥ अनुरूपांप्रजामाशुलभतेनात्रसंशयः ॥ २ ॥ स्थालीपाकेननासत्यावश्विनौतुयजेद्द्विजः ॥ अनेनैवतुसूक्तेनहुत्वाश्वाननुमंत्रयेत् ॥ ३ ॥ पायसंकृसरंमांसमोदनंदधिसक्तुकान् ॥

कुल्माषांश्चकरंभांश्चफलानिविविधानिच ॥ ४ ॥ चित्रमाल्यशुभान्गधानन्नपानानियानिच ॥ भक्ष्यंभोज्यंचपेयंचसमाहृत्योदितेरवौ ॥ भूतांशमभ्यसेत्तावद्यावदस्तमितोरविः ॥ ५ ॥ अर्धरात्रेत्वतिक्रांततोऽग्निभ्यांनिवेदयेत् ॥ दीर्घायुषंसुरूपंचलभेत्पुत्रंसुवर्चसम् ॥ ६ ॥ रूपवांश्चभवेन्नित्यंभूतांशंयोऽभ्यसेत्सदा ॥ सार्वकामिकमप्येनमृषिंविद्याद्विचक्षणः ॥ ७ ॥ नवाउदेवाइत्येतज्जपेतनियतव्रतः ॥ अन्नंविंदतिसर्वत्रयत्रयत्रोपतिष्ठति ॥ ८ ॥ पाप्मोपहतमात्मानंयोमन्येतविचक्षणः ॥ सजपेन्नियतोभूत्वालघुमन्येतपाप्मना ॥ ९ ॥ वाचंप्रपद्येद्वाकामोहुनेदाशुजपन्निमाः ॥ अहंरुद्रेभिरित्येतद्वाग्मीभवतिपूजितः ॥ ६१० ॥ नतमित्यष्टर्कंसूक्तंवैश्वदेवंजपन्मुनिः ॥ कृत्स्नंतुकल्मषं हत्वाविश्वैर्देवैःसहासते ॥ ११ ॥ रात्रींप्रपद्येमनसाशुचिःपर्णव्रतोनिशि ॥ यःकामयेतनपुनर्जायेयमितियोनिषु ॥ १२ ॥ सहस्रकृत्वोमनसाजपेद्रात्रीतिरात्रिषु ॥ स्थालीपाकेनरात्रिंचयजेताहरहर्निशि ॥ तन्मनानिशिचासीनस्तिष्ठेदहनिधार्मिकः ॥ १३ ॥ ऊर्ध्वंसंवत्सराच्चैवचरुंपयसिसंस्कृतम् ॥ सहस्रकृत्वस्त्वेतेनदिवाहोमोविधीयते ॥ १४ ॥ जुहुयान्निशिपूर्वस्मिन्भागेरात्रौसमाहितः ॥ दिवाचाविश्पतिंकार्यं छायायामंशुतेजसा ॥ १५ ॥ प्रतिप्रयतआत्मवान्सूक्तंतुमनसाजपेत् ॥ संवत्सरेतृतीयेतुसर्पिषासाधयेच्चरुम् ॥१६॥ अथास्यवरदादेवी रात्रिर्भवतिशर्वरी ॥ विज्ञापयीततांदेवींवरदांस्वयमागतां ॥१७॥ संवत्सरेऋतौमासिदिवसेस्मिन्क्षणेपिवा॥प्रयाणकालोभवितातववत्सेति वत्सला ॥ १८ ॥ रात्रिसूक्तंजपन्नेवतंकालंप्रतिपद्यते ॥ नयोनिंपुनरायातिसर्वपापैःप्रमुच्यते ॥ १९ ॥ ममाग्नेवर्चइत्येतत्सर्वकामैर्जपेद्द्विजः ॥ जुह्वन्नाज्यमनेनैवसर्वान्कामानवाप्नुयात् ॥ ६२० ॥ यांकल्पयंतीतिसदाजपेतनियतव्रतः ॥ नैनंकृत्यानिर्हिंसंतिक्रुद्धाभिचरितानि च ॥ २१ ॥ यमांगिरसकल्पैस्तुतद्विदोभिचरेतसः ॥ प्रत्यंगिरसकल्पेनसर्वांस्तान्प्रतिबाधते ॥ २२ ॥ प्रत्यंगिरसविद्वांस्तुनरिष्येतकदा-

चन ॥ नैनंकृत्यानिहिंसंतिज्ञाताज्ञातानिवाकचित् ॥ २३ ॥ अजानताजानतावाक्रुद्धेनाधर्षितेनवा ॥ आक्रुष्टंवादुरुक्तंवानैनोविंदतितद्वि-
दम् ॥ २४ ॥ एवमेवजपेन्नित्यमृषिंस्वस्त्ययनायवै ॥ सर्वप्रायश्चित्तमेतदभाषतऋषिःस्वयम् ॥ २५ ॥ स्थावराणांनिवेशेषुनगराणांतथैवच ॥
ग्रामाणांचगृहाणांचजपेततमृषिंसदा ॥ २६ ॥ जातरूपमयंविद्वान्कारयेत्रिवृतंमणिम् ॥ सहस्रसंपातहुतमृषिणातेनतंततः ॥ २७ ॥ प्रति-
मुच्येतशिरसिग्रीवायामथवोरसि ॥ नैनंकृत्यानिहिंसंतिज्ञाताज्ञातानियानिच ॥ २८ ॥ अनेनैवतुसूक्तेनराज्ञांतुसमलोहितम् ॥ कारयेत
मणिंविद्वांस्तावदेवानुमंत्रणम् ॥ २९ ॥ संग्रामेषुध्वजाग्राणिवादित्राण्यनुमंत्रयेत् ॥ आसनानिचशय्याश्चयानानिविविधानिच ॥ ६३० ॥
तस्याभिचरतेसाक्षादंगिरर्षिरपिस्वयम् ॥ प्रत्यंगिरसकल्पेनसर्वतत्प्रतिबाधते ॥३१॥ अमानुषीरभिचरेत्कृत्याःसूक्तंजपन्निदम् ॥ मुच्यतेस-
र्वतोनिष्टात्किंपुनर्मानुषाद्भयम् ॥३२॥ तपस्वीनियतोदांतःप्रयोक्ताचेद्भवेदृषिः ॥ सर्वतरतिशांतात्मातपोहिसुमहद्बलम् ॥३३॥ आयुष्य-
मायुर्वर्चस्यंसूक्तंदाक्षायणंमहत् ॥ अलंकारंहिरण्यंवाप्राप्यदाक्षायणंजपेत् ॥ प्राप्तांसःश्रियमादत्तेबहुचान्नंसमश्नुते ॥ ३४ ॥ नासदासीदि-
तिजपेज्जुहुयाद्योगतत्परः ॥ प्रजापतेस्तुसायुज्यंद्वादशाब्दैःसमश्नुते ॥ ३५ ॥ उतदेवाइतिजपेदामयावीयतव्रतः ॥ घृतकुंभंनिधायाथजुहु-
याज्जातवेदसि ॥ ३६ ॥ कुंभसंपातमन्यस्मिन्कांस्यपात्रेनिधापयेत् ॥ योऽन्नार्थ्यलंनचान्नंस्यात्सइदंसंप्रकाशयेत् ॥ ३७ ॥ तेनाज्येनांगम-
भ्यज्यशनकैरन्नमाप्नुयात् ॥ रोगार्तस्याप्यनेनैवगात्रमंक्त्वाजपेदिदम् ॥ अजीर्णान्नोत्थंजयीतसुखीभवतिविज्वरः ॥३८॥ अग्नेअच्छावदे-
त्येतद्धनकामःप्रयोजयेत् ॥ नियतःसर्पिषाहुत्वाजपेदयुतशःपुनः ॥ ३९ ॥ खादिराणांहिसमिधांजुहुयाद्दशतीर्दश ॥ दशकृत्वःसदारेण
रायस्पोषेणपुष्यति ॥ ६४० ॥ बिल्वोदुंबरपालाशैस्तथारौहितकैश्चयः ॥ जुहुयाद्धनकामस्तुरायस्पोषेणपुष्यति ॥ ४१ ॥ बैभीतकेध्मै-

कुल्माषांश्चकरंभांश्चफलानिविविधानिच ॥ ४ ॥ चित्रमाल्यशुभान्गधानन्नपानानियानिच ॥ भक्ष्यंभोज्यंचपेयंचसमाहृत्योदितेरवौ ॥ भूतांशमभ्यसेत्तावद्यावदस्तमितोरविः ॥ ५ ॥ अर्धरात्रेत्वतिक्रांतेततोऽश्विभ्यांनिवेदयेत् ॥ दीर्घायुषंसुरूपंचलभेत्पुत्रंसुवर्चसम् ॥ ६ ॥ रूपवांश्चभवेन्नित्यंभूतांशंयोऽभ्यसेत्सदा ॥ सार्वकामिकमप्येनमृषिंविद्याद्विचक्षणः ॥ ७ ॥ नवाऽदेवाइत्येतज्जपेतनियतव्रतः ॥ अन्नंविंदतिसर्वत्रयत्रयत्रोपतिष्ठति ॥ ८ ॥ पाप्मोपहतमात्मानंयोमन्येतविचक्षणः ॥ सजपेन्नियतोभूत्वालघुमन्येतपाप्मना ॥ ९ ॥ वाचंप्रपद्येद्वाकामोहुनेदाशुजपन्निमाः ॥ अहंरुद्रेभिरित्येतद्वाग्मीभवतिपूजितः ॥ ६१० ॥ नतमित्यष्टकंसूक्तंवैश्वदेवंजपन्मुनिः ॥ कृत्स्नंतुकल्मषंहत्वाविश्वैर्देवैःसहासते ॥ ११ ॥ रात्रींप्रपद्येमनसाशुचिःपर्णव्रतोनिशि ॥ यःकामयेतनपुनर्जायेयमितियोनिषु ॥ १२ ॥ सहस्रकृत्वोमनसाजपेद्रात्रीतिरात्रिषु ॥ स्थालीपाकेनरात्रिंचयजेताहरहर्निशि ॥ तन्मनानिशिचासीनस्तिष्ठेदहनिधार्मिकः ॥ १३ ॥ ऊर्ध्वंसंवत्सराच्चैवचरुंपयसिसंस्कृतम् ॥ सहस्रकृत्वस्त्वेतेनदिवाहोमोविधीयते ॥ १४ ॥ जुहुयान्निशिपूर्वस्मिन्भागेरात्रौसमाहितः ॥ दिवाचाविश्पतिंकार्यं छायायामंशुतेजसा ॥ १५ ॥ प्रतिप्रयतआत्मवान्सूक्तंतुमनसाजपेत् ॥ संवत्सरेतृतीयेतुसर्पिषासाधयेच्चरुम् ॥१६॥ अथास्यवरदादेवी रात्रिर्भवतिशर्वरी ॥ विज्ञापयीततांदेवींवरदांस्वयमागतां ॥१७॥ संवत्सरेऋतौमासिदिवसेस्मिन्क्षणेपिवा॥प्रयाणकालोभवितातववत्सेति वत्सला ॥ १८ ॥ रात्रिसूक्तंजपन्नेवतंकालंप्रतिपद्यते ॥ नयोनिंपुनरायातिसर्वपापैःप्रमुच्यते ॥ १९ ॥ ममाग्नेवर्चइत्येतत्सर्वकामैर्जपेद्विजः ॥ जुह्वन्नाज्यमनेनैवसर्वान्कामानवाप्नुयात् ॥ ६२० ॥ यांकल्पयंतीतिसदाजपेतनियतव्रतः ॥ नैनंकृत्यानिहिंसंतिकुद्धाभिचरितानि च ॥ २१ ॥ यमांगिरसकल्पैस्तुतद्विदोभिचरेतसः ॥ प्रत्यंगिरसकल्पेनसर्वांस्तान्प्रतिबाधते ॥ २२ ॥ प्रत्यंगिरसविद्वांस्तुनरिष्येतकदा-

चन ॥ नैनंकृत्यानिहिंसंतिज्ञाताज्ञातानिवाक्वचित् ॥ २३ ॥ अजानताजानतावाक्रुद्धेनाधर्षितेनवा ॥ आक्रुष्टंवादुरुक्तंवानैनोविंदतितद्वि-
दम् ॥ २४ ॥ एवमेवजपेन्नित्यमृषिंस्वस्त्ययनायवै ॥ सर्वप्रायश्चित्तमेतदभाषतऋषिःस्वयम् ॥ २५ ॥ स्थावराणांनिवेशेषुनगराणांतथैवच ॥
ग्रामाणांचगृहाणांचजपेततमृषिंसदा ॥ २६ ॥ जातरूपमयंविद्वान्कारयेत्रिवृतंमणिम् ॥ सहस्रसंपातहुतमृषिणातेनतंततः ॥ २७ ॥ प्रति-
मुच्येतशिरसिग्रीवायामथवोरसि ॥ नैनंकृत्यानिहिंसंतिज्ञाताज्ञातानियानिच ॥ २८ ॥ अनेनैवतुसूक्तेनराज्ञांतुसमलोहितम् ॥ कारयेत
मणिंविद्वांस्तावदेवानुमंत्रणम् ॥ २९ ॥ संग्रामेषुध्वजाग्राणिवादित्राण्यनुमंत्रयेत् ॥ आसनानिचशय्याश्चयानानिविविधानिच ॥ ६३० ॥
तस्यामिचरतेसाक्षादंगिरर्षिरपिस्वयम् ॥ प्रत्यंगिरसकल्पेनसर्वंतत्प्रतिबाधते ॥३१॥ अमानुषीरभिचरेत्कृत्याःसूक्तंजपन्निदम् ॥ मुच्यतेस-
र्वतोनिष्टात्किंपुनर्मानुषाद्भयम् ॥३२॥ तपस्वीनियतोदांतःप्रयोक्ताचेद्भवेदृषिः ॥ सर्वंतरतिशांतात्मातपोहिसुमहद्बलम् ॥३३॥ आयुष्य-
मायुर्वर्चस्यंसूक्तंदाक्षायणंमहत् ॥ अलंकारंहिरण्यंवाप्राप्यदाक्षायणंजपेत् ॥ प्राप्नांसःश्रियमादत्तेबहुचान्नंसमश्नुते ॥ ३४ ॥ नासदासीदि-
तिजपेज्जुहुयाद्योगतत्परः ॥ प्रजापतेस्तुसायुज्यंद्वादशाब्दैःसमश्नुते ॥ ३५ ॥ उतदेवाइतिजपेदामयावीयतव्रतः ॥ घृतकुंभंनिधायाथजुहु-
याज्जातवेदसि ॥ ३६ ॥ कुंभसंपातमन्यस्मिन्कांस्यपात्रेनिधापयेत् ॥ योऽन्नार्थ्यलंनचान्नंस्यात्सइदंसंप्रकाशयेत् ॥ ३७ ॥ तेनाज्येनांगम-
भ्यज्यशनकैरन्नभाग्भवेत् ॥ रोगार्तस्याप्यनेनैवगात्रमंक्त्वाजपेदिदम् ॥ अजीर्णान्नोत्थंजयीतसुखीभवतिविज्वरः ॥३८॥ अग्नेअच्छावदे-
त्येतद्धनकामःप्रयोजयेत् ॥ नियतःसर्पिषाहुत्वाजपेदयुतशःपुनः ॥ ३९ ॥ खादिराणांहिसमिधांजुहुयाद्दशतीर्दश ॥ दशकृत्वःसदारेण
रायस्पोषेणपुष्यति ॥ ६४० ॥ बिल्वोदुंबरपालाशैस्तथारौहितकैश्चयः ॥ जुहुयाद्धनकामस्तुरायस्पोषेणपुष्यति ॥ ४१ ॥ वैभीतकेध्मै-

कुल्माषांश्चकरंभांश्चफलानिविविधानिच ॥ ४ ॥ चित्रमाल्यशुभान्गधानन्नपानानियानिच ॥ भक्ष्यंभोज्यंचपेयंचसमाहृत्योदितेरवौ ॥ भूतांशमभ्यसेत्तावद्यावदस्तमितोरविः ॥ ५ ॥ अर्धरात्रेत्वतिक्रांतेततोऽश्विभ्यांनिवेदयेत् ॥ दीर्घायुषंसुरूपंचलभेत्पुत्रंसुवर्चसम् ॥ ६ ॥ रूपवांश्चभवेन्नित्यंभूतांशंयोऽभ्यसेत्सदा ॥ सार्वकामिकमप्येनमृषिंविद्याद्विचक्षणः ॥ ७ ॥ नवाउदेवाइत्येतज्जपेतनियतव्रतः ॥ अन्नंविंदतिसर्वत्रयत्रयत्रोपतिष्ठति ॥ ८ ॥ पाप्मोपहतमात्मानंयोमन्येतविचक्षणः ॥ सजपेन्नियतोभूत्वालघुमन्येतपाप्मना ॥ ९ ॥ वाचंप्रपद्येद्वाकामोहुनेदाशुजपन्निमाः ॥ अहंरुद्रेभिरित्येतद्वाग्मीभवतिपूजितः ॥ ६१० ॥ नतमित्यष्टकंसूक्तंवैश्वदेवंजपन्मुनिः ॥ कृत्स्नंतुकल्मषंहत्वाविश्वैर्देवैःसहासते ॥ ११ ॥ रात्रींप्रपद्येमनसाशुचिःपर्णव्रतोनिशि ॥ यःकामयेतनपुनर्जायेयमितियोनिषु ॥ १२ ॥ सहस्रकृत्वोमनसाजपेद्रात्रीतिरात्रिषु ॥ स्थालीपाकेनरात्रिंचयजेताहरहर्निशि ॥ तन्मनानिशिचासीनस्तिष्ठेदहनिधार्मिकः ॥ १३ ॥ ऊर्ध्वंसंवत्सराच्चैवचरुंपयसिसंस्कृतम् ॥ सहस्रकृत्वस्त्वेतेनदिवाहोमोविधीयते ॥ १४ ॥ जुहुयान्निशिपूर्वस्मिन्भागेरात्रौसमाहितः ॥ दिवाचाविश्पतिंकार्यं छायायामंशुतेजसा ॥ १५ ॥ प्रतिप्रयतआत्मवान्सूक्तंतुमनसाजपेत् ॥ संवत्सरेतृतीयेतुसर्पिषासाधयेच्चरुम् ॥१६॥ अथास्यवरदादेवी रात्रिर्भवतिशर्वरी ॥ विज्ञापयीततांदेवींवरदांस्वयमागतां ॥१७॥ संवत्सरेऋतौमासिदिवसेस्मिन्क्षणेपिवा॥प्रयाणकालोभवितातववत्सेति वत्सला ॥ १८ ॥ रात्रिसूक्तंजपन्नेवतंकालंप्रतिपद्यते ॥ नयोनिंपुनरायातिसर्वपापैःप्रमुच्यते ॥ १९ ॥ ममाग्नेवर्चइत्येतत्सर्वकामैर्जपेद्विजः ॥ जुह्वन्नाज्यमनेनैवसर्वान्कामानवाप्नुयात् ॥ ६२० ॥ यांकल्पयंतीतिसदाजपेतनियतव्रतः ॥ नैनंकृत्यानिर्हिंसंतिकुद्धाभिचरितानि च ॥ २१ ॥ यमांगिरसकल्पैस्तुतद्विदोभिचरेतसः ॥ प्रत्यंगिरसकल्पेनसर्वांस्तान्प्रतिबाधते ॥ २२ ॥ प्रत्यंगिरसविद्वांस्तुनरिष्येतकदा-

चन ॥ नैनंकृत्यानिहिंसंतिज्ञाताज्ञातानिवाक्वचित् ॥ २३ ॥ अजानताजानतावाक्रुद्धेनाधर्षितेनवा ॥ आक्रुष्टंवादुरुक्तंवानैनोविंदतितद्वि-
दम् ॥ २४ ॥ एवमेवजपेन्नित्यमृषिंस्वस्त्ययनायवै ॥ सर्वप्रायश्चित्तमेतदभाषतऋषिःस्वयम् ॥ २५ ॥ स्त्रावराणांनिवेशेषुनगराणांतथैवच ॥
ग्रामाणांचगृहाणांचजपेततमृषिंसदा ॥ २६ ॥ जातरूपमयंविद्वान्कारयेत्त्रिवृतंमणिम् ॥ सहस्रसंपातहुतमृषिणातेनतंततः ॥ २७ ॥ प्रति-
मुच्येतशिरसिग्रीवायामथवोरसि ॥ नैनंकृत्यानिहिंसंतिज्ञाताज्ञातानियानिच ॥ २८ ॥ अनेनैवतुसूक्तेनराज्ञांतुसमलोहितम् ॥ कारयेत
मणिंविद्वांस्तावदेवानुमंत्रणम् ॥ २९ ॥ संग्रामेषुध्वजाग्राणिवादित्राण्यनुमंत्रयेत् ॥ आसनानिचशय्याश्चयानानिविविधानिच ॥ ६३० ॥
तस्यामिचरतेसाक्षादंगिरर्षिरपिस्वयम् ॥ प्रत्यंगिरसकल्पेनसर्वंतत्प्रतिबाधते ॥३१॥ अमानुषीरभिचरेत्कृत्याःसूक्तंजपन्निदम् ॥ मुच्यतेस-
र्वतोनिष्टात्किंपुनर्मानुषाद्भयम् ॥३२॥ तपस्वीनियतोदांतःप्रयोक्ताचेद्भवेदृषिः ॥ सर्वंतरतिशांतात्मातपोहिसुमहद्बलम् ॥३३॥ आयुष्य-
मायुर्वर्चस्यंसूक्तंदाक्षायणंमहत् ॥ अलंकारंहिरण्यंवाप्राप्यदाक्षायणंजपेत् ॥ प्राप्नांसःश्रियमादत्तेबहुचान्नंसमश्नुते ॥ ३४ ॥ नासदासीदि-
तिजपेज्जुहुयाद्योगतत्परः ॥ प्रजापतेस्तुसायुज्यंद्वादशाब्दैःसमश्नुते ॥ ३५ ॥ उतदेवाइतिजपेदामयावीयतव्रतः ॥ घृतकुंभंनिधायाथजुहु-
याज्जातवेदसि ॥ ३६ ॥ कुंभसंपातमन्यस्मिन्कांस्यपात्रेनिधापयेत् ॥ योऽन्नार्थ्यलंनचान्नंस्यात्सइदंसंप्रकाशयेत् ॥ ३७ ॥ तेनाज्येनांगम-
भ्यज्यशनकैरन्नभाग्भवेत् ॥ रोगार्तस्याप्यनेनैवगात्रमंक्त्वाजपेदिदम् ॥ अजीर्णान्नोत्थंजयीतसुखीभवतिविज्वरः ॥३८॥ अग्नेअच्छावदे-
त्येतद्धनकामःप्रयोजयेत् ॥ नियतःसर्पिषाहुत्वाजपेदयुतशःपुनः ॥ ३९ ॥ खादिराणांहिसमिधांजुहुयाद्दशतीर्दश ॥ दशकृत्वःसदारेण
रायस्पोषेणपुष्यति ॥ ६४० ॥ बिल्वोदुंबरपालाशैस्तथारौहितकैश्चयः ॥ जुहुयाद्धनकामस्तुरायस्पोषेणपुष्यति ॥ ४१ ॥ वैभीतकेध्मै-

बैल्वैश्चजुहुयादर्धमासकम् ॥ द्विषद्वेषणंतस्यांतेसूक्तमेतत्प्रयोजयेत् ॥४२॥ द्विषंतंधनिनंहत्वाद्विषतोविंदतेधनम् ॥ अथवाजप्यमेवस्याद्राय-स्पोषधनार्थिना ॥ ४३ ॥ अयमग्नेजरितेतिजपेदग्निभयेसति ॥ विधिनातर्पयित्वाग्निंपयोदधिघृतादिभिः ॥ ४४ ॥ स्वयंपातुंयावदिच्छेत्ता-वद्धुत्वाचतुर्दिशम् ॥ अपामिदंपरिणयेत्संततोदकधारया॥४५॥उतह्रदइवभूत्वाप्यग्नेर्भेषजमंतिकात् ॥ अरण्यमेत्यपाठांतुक्रीणीयाद्यवमुष्टि-ना ॥ ४६ ॥ यदिसौम्यसिसोमायत्वांपरिक्रीणाम्योषधिम् ॥ यदिवारुण्यसिवरुणायत्वांपरिक्रीणाम्यहंततः ॥ ४७ ॥ वसुम्यश्चाथरुद्रेभ्य आदित्येभ्योथवापुनः ॥ वैश्वदेव्यसिविश्वेभ्यःपरिक्रीणाम्यहंततः ॥ ४८ ॥ क्षित्वासुमनसःपूर्वमोषध्यासहवीरुधैः ॥ तस्यवीर्यसमादत्ते कर्मयत्रकरिष्यति ॥ ४९ ॥ तांतुमध्येसंदधीतौषधीनांचविहायसि ॥ ग्रहणेत्वौषधीनांचसर्वत्रैषविधिर्भवेत् ॥ ६५० ॥ उत्खापयीताथपा-ठांत्विमामितिजपन्निह ॥ प्रातश्चपेषयेदेनांसंसदिव्रह्मचारिणाम् ॥५१॥ तदलाभेव्रतवताकन्ययाव्राह्मणेनवा ॥ प्रातःशुचिस्तांघृतेनत्रिःपि-बेदनुमंत्रिताम् ॥ ५२ ॥ इमामितितुसूक्तेनशतकृत्वोदशावरम् ॥ सपत्नींवाधतेतेनपतिश्चातीवमन्यते ॥ ५३ ॥ पतिस्तुपरिजप्यैनांपाठामे-तेनवैपिबेत् ॥ पयसासप्तरात्रेणसपत्नान्प्रतिबाधते ॥ ५४ ॥ मूलमंत्रजपैरन्यैर्यापतिंजेतुमिच्छति ॥ अलोकायमलोकस्थामज्जतेनरकेहिसा ॥ ५५ ॥ अन्यथाचोपनीतानिचूर्णमूलौषधान्यपि ॥ विनाशयेयुःपुरुषंतस्मान्नान्यत्समाचरेत् ॥ ५६ ॥ प्रियंवदाभर्तरियाभर्तायस्याःपरा-यणम् ॥ वाक्चैवमधुरायस्याःपत्युःसंवननंमहत् ॥ प्रियंभर्तारमासाद्यपिबेदेवौषधीमिमाम् ॥५७॥ प्रियंवदांसुशीलांचधर्मपत्नीमनिंदितां ॥ अवमन्येतयोमोहात्तमाहुःपुरुषाधमम् ॥५८॥ अरण्यानीत्यरण्येषुजपेत्सूक्तमनेकशः ॥ आरण्यानींनमस्कृत्वाआरण्यान्प्रतिबाधते ॥५९॥ श्रद्धासूक्तंजपेन्नित्यंश्रद्धाकामःसमाहितः ॥ सर्वत्रलभतेश्रद्धांमेधासूक्तंतथैवच ॥ ६६० ॥ ब्राह्मीमासाद्यसूक्तेद्वेजपेतनियतव्रतः ॥ तांपि-

वेतयथाशक्त्याज्यहात्सिद्धिंनियच्छति ॥ ६१ ॥ शंखपुष्पींतुपयसाब्राह्मीपुष्पाणिसर्पिषा ॥ शतावरींचपयसावचामद्भिर्घृतेनवा ॥ ६२ ॥
सूक्ताभ्यामनुमंत्राभ्यामेकैकांतुज्यहंपिबेत् ॥ श्रद्धांमेधांस्मृतिंपुष्टिंबलंलक्ष्मींचविंदति ॥ ६३ ॥ सिद्धिंप्राप्नोतिपरमांदीर्घमायुःसमश्नुते ॥
अथवामनसाध्यायेत्सूक्तंसिद्धिंनियच्छति ॥६४॥ शासइत्थासपत्नघ्नंसंग्रामेविजिगीषतः ॥ प्रयोक्तव्यंतुशुचिनाजुहुयात्तत्रसिद्धयः ॥६५॥
अथवाजप्यमेवस्यात्संग्राममभिगच्छतः ॥ शासइत्थेतियोहंतुंशत्रूंस्तांस्तुविबाधते ॥ ६६ ॥ अलक्ष्मीनाशनार्थंतुजपेन्नित्यंशिरिंविठम् ॥
अपामार्गमयींशाखांसदर्भांसहवीरुधैः ॥६७॥ गृहीत्वात्मानंपावयेदधश्चोर्ध्वंचनित्यशः ॥ आज्यंवानेनजुहुयात्सहस्रंदशतीर्दश ॥ त्र्यहेणनु-
दतेदेहादलक्ष्मींशतवार्षिकीम् ॥ ६८ ॥ चांद्रायणंचरन्नेतत्सूक्तंसिद्धिकरंजपेत् ॥ अलक्ष्मीर्नुदतेदेहादपिवर्षसहस्रिकी ॥ ६९ ॥ गृहीतंय-
क्ष्मणादर्भान्गृहीत्वासंस्पृशन्जपेत् ॥ मुंचामित्वाहविषेतियक्ष्माणमपकर्षति ॥ ६७० ॥ समिद्धमग्निंजुहुयादाज्येनैवयथाविधि ॥ संपात-
माज्येनिनयेत्संपातैश्चपयःपिबेत् ॥ ७१ ॥ संपातभाजनेसर्पिश्चूर्णंतत्रनिधापयेत् ॥ तत्रास्यभोजनीयंस्यात्पानीयंचानुमंत्रितम् ॥ ७२ ॥
खादिराणिचकाष्ठानिचूर्णंकृत्वासहांबुभिः ॥ साधयीतरसंचैषांमध्वाज्याभ्यांपिबेत्सह ॥ ७३ ॥ मुंचामित्वाहविषेतितत्रतत्रप्रयोजयेत् ॥
यक्ष्माणमपकर्षंतिशरीरारोग्यकर्मणा ॥ ७४ ॥ यस्यागर्भःप्रमीयेततत्राग्नौजुहुयाद्भविः ॥ ब्रह्मणाग्निःसंविदानइत्याज्येनयथाविधि ॥ ७५ ॥
आज्यशेषेणचाभ्यज्यगर्भिणीप्रसवेत्ततः ॥ पिबेदेवाज्यशेषंतुजीवन्तस्याःप्रजायते ॥ ७६ ॥ जातानिचेत्प्रमीयेरन्नाज्यंकृत्वानुमंत्रितम् ॥
जुहुयाद्ब्रह्माग्निरितिसंपातान्निनयेन्मणौ ॥ ७७ ॥ मणिंतुत्रिवृतेसूत्रेवासयेद्वाससासह ॥ न्यग्रोधशुंगयातत्रशुक्ललोहितवेष्टितम् ॥ ७८ ॥
तंसावित्र्ययुतेनैवानुमंत्र्याथयथाविधि॥संपातैरयुतेनैवब्रह्मणेतिचसंस्तुतम् ॥७९॥उपरिष्टाच्चसावित्र्यातावदेवानुमंत्रणम्॥सर्वैःस्वस्त्ययनै-

श्चैवजपेदभिहुतंमणिम् ॥६८०॥ शिरसाधारयेन्नारीप्रयतागर्भिणीसती ॥ तृतीयेगर्भमासेतुमणिमेतंसमासजेत् ॥ पुष्पवतीपरंनारीगौः
सवत्साचरेद्यथा ॥ ८१ ॥ बहुपानीययवसान्वत्सेनपिबतासह ॥ जातस्यतुकुमारस्यकंठेतंमणिमासजेत् ॥ ८२ ॥ आज्यशेषंपुरस्कृत्यत-
मभ्यज्यकुमारकम् ॥ हुत्वास्वस्त्ययनैरेवस्त्रीपुमांसंप्रसूयते ॥ ८३ ॥ ऊर्ध्ववर्षात्स्वस्त्ययनंपुनरेवविधीयते ॥ पुनःस्तनप्रदानार्थंश्रद्धासूक्तेन
पाययेत् ॥ ८४ ॥ मेधासूक्तेनचैवैतत्पिष्टंत्रीहिमयंकृतम् ॥ मधुमिश्रंजातरूपंमेधावीतेनजायते ॥ ८५ ॥ शतंवर्षाणिजीवेतम्रियतेनपुरा-
युषः ॥ स्मृतमेवचतस्यस्यात्षण्मासाच्चततःपरं ॥ ८६ ॥ आज्यंसंस्कृत्यजुहुयादक्षीभ्यांतइतिद्विजः ॥ पाणिनातुघृताक्तेनमूर्धानंसंस्पृशे-
त्ततः ॥ ८७॥ कर्णौनेत्रेचचुबुकंनासिकांचैवसंस्पृशेत् ॥ एवमेवजपेन्नित्यंयक्ष्मणोविप्रमुच्यते ॥ ८८ ॥ पूर्वोक्तेनैवकल्पेनयक्ष्मनाशन-
माचरेत् ॥ होमैश्चैवजपैश्चैवयक्ष्मनाशनमाचरेत् ॥ ८९ ॥ अपेहीतिजपेत्सूक्तंशुचिर्दुःस्वप्ननाशनम् ॥ देवाःकपोतइतितुकपोतस्यप्रवेशने
॥ ६९० ॥ सूक्तेनजुहुयादाज्यंयमदूतंहतंविदुः ॥ सपत्नघ्नंप्रयुंजीतऋषभंजपहोमयोः ॥ ९१ ॥ येनेदमितिवैनित्यंजपेतनियतव्रतः ॥
समाधिमनसस्तेनविंदतेनैवमुह्यति ॥ ९२ ॥ मयोभूर्वातइतितुगवांस्वस्त्ययनंजपेत् ॥ यवानांतुघृताक्तानांकारीषेग्नौसमाहितः ॥ ९३ ॥
जुहुयाद्गोष्ठमध्येतुदधिमध्वाज्यसंस्कृतान् ॥ राजानमभिषिच्येतपुष्येणश्रवणेनवा ॥ ९४ ॥ पौष्णसावित्रसौम्याश्विरोहिण्यामुत्तरासुच ॥
हुत्वाग्निंराजलिंगाभिःसावित्र्याप्रयतःशुचिः ॥ ९५ ॥ महाव्याहृतिभिश्चैवसंपाताभिहुतोभवेत् ॥ सर्वौषधिरसैःक्षुद्भैर्नदीनांसलिलेनच
॥९६॥ व्याघ्रचर्मण्यथासीनमासंद्यामभिषिच्यच ॥ तिष्ठन्प्रत्यङ्मुखोब्रूयाज्जयत्वंपृथिवीमिमाम् ॥९७॥ धर्मस्तेनिखिलोराजन्वर्धतांपाल-
यप्रजाः ॥ वर्धत्वंचश्रियैपुष्ट्यैजयायाभ्युदयायच ॥ ९८ ॥ राजानःसंतुतेगोत्रेततोऽप्रतिरथंजपेत् ॥ वैयाघ्रंतुभवेच्चर्मसमिदौदुंबरीभवेत्

॥ ९९ ॥ त्रिरेनममिषिच्यैवंदुंदुभीनभिमंत्रयेत् ॥ प्राच्यांत्वादिशिवसवोह्यभिषिंचंतुतेजसे ॥ ७०० ॥ दक्षिणस्यांत्वादिशिरुद्राअभिषिंचंतुवृद्धये ॥ प्रतीच्यांत्वादिश्यादित्याअभिषिंचंतुपुष्टये ॥ १ ॥ विश्वेदेवाउदीच्यांत्वाअभिषिंचंतुश्रेयसे ॥ अभिषिच्यचराजानमाशीर्भिरभिनंद्यच ॥ २ ॥ आत्वाहार्षमंतरेधीत्यथैनमभिमंत्रयेत् ॥ पतंगमितिवैनित्यंजपेदज्ञानभेदनम् ॥ ३ ॥ मायाभेदनमेतद्धिसर्वामायाःप्रबाधते ॥ शांबरीमिंद्रजालांवामायामेतेनवारयेत् ॥ ४ ॥ अदृष्टानांचसत्वानांमायामेतेनबाधते ॥ त्यमूष्वितिस्वस्त्ययनंजपेतनियतव्रतः ॥ ५ ॥ पुष्पंदद्धातुयागर्भंनगृह्णीयाद्वयोन्विता ॥ विष्णुर्योनिंनेजमेषयोनिंस्पृष्ट्वाततोजपेत् ॥ ६ ॥ महित्रीणामवोस्त्वितिपथिस्वस्त्ययनंजपेत् ॥ प्राग्नयेथद्विषद्वेष्यंजपेद्विष्यस्यनिष्कृतिम् ॥ ७ ॥ आयंगौःसार्पराज्ञीतुसर्पानेतेनबाधते ॥ पवित्राणांपवित्रंतुजपेदेवाघमर्षणम् ॥ ८ ॥ आपःप्रविश्ययश्चैतत्रिःपठेतसमाहितः ॥ अथाश्वमेधावभृथस्तादृशंमनुरब्रवीत् ॥ ९ ॥ अशुच्येवनिमज्जित्वात्रिःपठेदघमर्षणम् ॥ अथाश्वमेधावभृथाएवंतदृषिरब्रवीत् ॥ ७१० ॥ यथाश्वमेधःक्रतुराट्सर्वपापप्रणोदनः ॥ तथाघमर्षणंसूक्तंसर्वपापप्रणोदनम् ॥ ११ ॥ सेनादारणमेतत्स्यान्नैर्हस्त्यमितिशौनकः ॥ मनसाध्येयमेतत्तुमन्यतेशौनकस्त्वृषिः ॥ १२ ॥ संसर्मिश्रुवसेवृषन्सौभ्रातृकरणंमहत् ॥ ज्ञातिभेदेप्रयुंजीतनमिश्रंतेकदाचन ॥ १३ ॥ कृतेभेदेतुसंज्ञानमेतत्संधिकरंजपेत् ॥ नतत्रभेदोभूयःस्याद्यत्रैतत्सततंजपेत् ॥ १४ ॥ तच्छंयोरावृणीमहइतिस्वस्त्ययनंजपेत् ॥ महानाम्न्यःपरंब्रह्मशुक्रंज्योतिःसनातनम् ॥ १५ ॥ सपत्नघ्न्यश्चपुण्याश्चपावमान्यःपराःस्मृताः ॥ वृष्टिकामोजपेच्चैताआपोहैताःसनातनाः ॥ १६ ॥ ॐकारपूर्वाव्याहृतयोमधुच्छंदसआदितः ॥ सूक्तान्यंतेमहानाम्न्यःसंहितासाऽमृतास्मृता ॥ १७ ॥ अमृतत्वंययुर्वेदाःपूर्वंसंहितयानया ॥ जपेदेनांशुचिर्नित्यममृतत्वंसगच्छति ॥ १८ ॥

श्चैवजपेदभिहुतंमणिम् ॥६८०॥ शिरसाधारयेन्नारीप्रयतागर्भिणीसती ॥ तृतीयेगर्भमासेतुमणिमेतंसमासजेत् ॥ पुष्पवतीपरंनारीगौः
सवत्साचरेद्यथा ॥ ८१ ॥ बहुपानीययवसान्वत्सेनपिवतासह ॥ जातस्यतुकुमारस्यकंठेतंमणिमासजेत् ॥ ८२ ॥ आज्यशेषंपुरस्कृत्यत-
मभ्यज्यकुमारकम् ॥ हुत्वास्वस्त्ययनैरेवस्त्रीपुमांसंप्रसूयते ॥ ८३ ॥ ऊर्ध्ववर्षात्स्वस्त्ययनंपुनरेवविधीयते ॥ पुनःस्तनप्रदानार्थंश्रद्धासूक्तेन
पाययेत् ॥ ८४ ॥ मेधासूक्तेनचैवैतत्पिष्टंत्रीहिमयंकृतम् ॥ मधुमिश्रंजातरूपंमेधावीतेनजायते ॥ ८५ ॥ शतंवर्षाणिजीवेतस्त्रियतेनपुरा-
युषः ॥ स्मृतमेवचतस्यस्यात्षण्मासाच्चततःपरं ॥ ८६ ॥ आज्यंसंस्कृत्यजुहुयादक्षीभ्यांतइतिद्विजः ॥ पाणिनातुघृताक्तेनमूर्धानंसंस्पृशे-
त्ततः ॥ ८७॥ कर्णौनेत्रेचचुबुकंनासिकांचैवसंस्पृशेत् ॥ एवमेवजपेन्नित्यंयक्ष्मणोविप्रमुच्यते ॥ ८८ ॥ पूर्वोक्तेनैवकल्पेनयक्ष्मनाशन-
माचरेत् ॥ होमैश्चैवजपैश्चैवयक्ष्मनाशनमाचरेत् ॥ ८९ ॥ अपेहीतिजपेत्सूक्तंशुचिर्दुःस्वप्ननाशनम् ॥ देवाःकपोतइतितुकपोतस्यप्रवेशने
॥ ६९० ॥ सूक्तेनजुहुयादाज्यंयमदूतंहतंविदुः ॥ सपत्नघ्नंप्रयुंजीतऋषभंजपहोमयोः ॥ ९१ ॥ येनेदमितिवैनित्यंजपेतनियतव्रतः ॥
समाधिमनसस्तेनविंदतेनैवमुह्यति ॥ ९२ ॥ मयोभूर्वातइतितुगवांस्वस्त्ययनंजपेत् ॥ यवानांतुघृताक्तानांकारीषेग्नौसमाहितः ॥ ९३ ॥
जुहुयाद्गोष्ठमध्येतुदधिमध्वाज्यसंस्कृतान् ॥ राजानमभिषिच्येतपुष्येणश्रवणेनवा ॥ ९४ ॥ पौष्णसावित्रसौम्याश्विरोहिण्यामुत्तरासुच ॥
हुत्वाग्निंराजलिंगाभिःसावित्र्याप्रयतःशुचिः ॥ ९५ ॥ महाव्याहृतिभिश्चैवसंपाताभिहुतोभवेत् ॥ सर्वौषधिरसैःऋक्षैर्नदीनांसलिलेनच
॥९६॥ व्याघ्रचर्मण्यथासीनमासंद्यामभिषिच्यच ॥ तिष्ठन्प्रत्यङ्मुखोब्रूयाज्जयत्वंपृथिवीमिमाम् ॥९७॥ धर्मस्तेनिखिलोराजन्वर्धतांपाल-
यप्रजाः ॥ वर्धत्वंचश्रियैपुष्ट्यैजयायाभ्युदयायच ॥ ९८ ॥ राजानःसंतुतेगोत्रेततोऽप्रतिरथंजपेत् ॥ वैयाघ्रंतुभवेच्चर्मसमिदौदुंबरीभवेत्

॥ ९९ ॥ त्रिरेनममिषिच्यैवंदुंदुभीनभिमंत्रयेत् ॥ प्राच्यांत्वादिशिवसवोह्यभिषिंचंतुतेजसे ॥ ७०० ॥ दक्षिणस्यांत्वादिशिरुद्राअभिषिंचंतुवृद्धये ॥ प्रतीच्यांत्वादिश्यादित्याअभिषिंचंतुपुष्टये ॥ १ ॥ विश्वेदेवाउदीच्यांत्वाअभिषिंचंतुश्रेयसे ॥ अभिषिच्यचराजानमाशीर्भिरभिनंद्यच ॥ २ ॥ आत्वाहार्षमंतरेधीत्यथैनमभिमंत्रयेत् ॥ पतंगमितिवैनित्यंजपेदज्ञानभेदनम् ॥ ३ ॥ मायाभेदनमेतद्धिसर्वामायाःप्रबाधते ॥ शांबरीमिंद्रजालांवामायामेतेनवारयेत् ॥ ४ ॥ अदृष्टानांचसत्वानांमायामेतेनबाधते ॥ त्यमूष्वितिस्वस्त्ययनंजपेतनियतव्रतः ॥ ५ ॥ पुष्पंदद्धातुयागर्भंनगृह्णीयाद्वयोन्विता ॥ विष्णुर्योनिंनेजमेषयोनिंस्पृष्ट्वाततोजपेत् ॥ ६ ॥ महित्रीणामवोस्त्वितिपथिस्वस्त्ययनंजपेत् ॥ प्राग्नयेथद्विषद्वेष्यंजपेद्विष्यस्यनिष्कृतिम् ॥ ७ ॥ आयंगौःसार्पराज्ञीतुसर्पानेतेनबाधते ॥ पवित्राणांपवित्रंतुजपेदेवाघमर्षणम् ॥ ८ ॥ आपःप्रविश्ययश्चैतत्रिःपठेतसमाहितः ॥ अथाश्वमेधावभृथस्तादृशंमनुरब्रवीत् ॥ ९ ॥ अशुच्येवनिमज्जित्वात्रिःपठेदघमर्षणम् ॥ अथाश्वमेधावभृथाएवंतदृषिरब्रवीत् ॥ ७१० ॥ यथाश्वमेधःक्रतुराट्सर्वपापप्रणोदनः ॥ तथाघमर्षणंसूक्तंसर्वपापप्रणोदनम् ॥ ११ ॥ सेनादारणमेतत्स्यान्नैर्हस्त्यमितिशौनकः ॥ मनसाध्येयमेतत्तुमन्यतेशौनकस्त्वृषिः ॥ १२ ॥ संसर्मिद्युवसेवृषन्सौभ्रातृकरणंमहत् ॥ ज्ञातिभेदेप्रयुंजीतनमिद्यंतेकदाचन ॥ १३ ॥ कृतेभेदेतुसंज्ञानमेतत्संधिकरंजपेत् ॥ नतत्रभेदोभूयःस्याद्यत्रैतत्सततंजपेत् ॥ १४ ॥ तच्छंयोरावृणीमहइतिस्वस्त्ययनंजपेत् ॥ महानाम्न्यःपरंब्रह्मशुक्रंज्योतिःसनातनम् ॥ १५ ॥ सपत्नघ्न्यश्चपुण्याश्चपावमान्यःपराःस्मृताः ॥ वृष्टिकामोजपेच्चैताआपोहैताःसनातनाः ॥ १६ ॥ ॐकारपूर्वाव्याहृतयोमधुच्छंदसआदितः ॥ सूक्तान्यंतेमहानाम्न्यःसंहितासाऽमृतास्मृता ॥ १७ ॥ अमृतत्वंययुर्वेदाःपूर्वंसंहितयानया ॥ जपेदेनांशुचिर्नित्यममृतत्वंसगच्छति ॥ १८ ॥

अत्रैवतुजपेन्मध्येपितृसूक्तान्यनेकशः ॥ पित्र्यांतांसंहितांविद्यात्पितॄन्प्रीणातिचैतया ॥ १९ ॥ एवमेवसमाहृत्यवाससीसंहिताभवेत् ॥ रौद्र्यादित्यावैश्वदेवीयदेवत्यांचकामयेत् ॥ ७२० ॥ कुर्वीतवास्तुशमनंमध्येगोष्ठस्यधर्मवित् ॥ पुष्पैर्गंधैश्चमाल्यैश्चवानस्पत्यैस्तथौषधैः ॥ २१ ॥ वास्तुसर्वंप्रविकिरेत्सप्तधान्यैस्तथैवच ॥ वास्तोष्पतियजेच्चात्रपायसेनबृहस्पतिम् ॥ २२ ॥ औदुंबरपलाशैश्चबलिंप्रतिदिशंहरेत् ॥ सूर्योवायुर्यमःपितरोवरुणोनिर्ऋतिस्तथा ॥ २३ ॥ सोमोमहेंद्रइत्येतादिक्षुदिग्देवताःस्मृताः ॥ दद्यादानंब्राह्मणेभ्यःशिवंभवतुवास्त्विति ॥ २४ ॥ प्रतिसंवत्सरंकार्यंगृहेवैगृहमेधिना ॥ यद्येवंसविधंनान्यदनुक्तमपिकिंचन ॥ २५ ॥ अग्निर्मिंद्रमथोवायुंसूर्यमन्याश्चदेवताः ॥ आराधयिषुर्योयोयामभिधत्तेतथात्रताम् ॥ २६ ॥ अभिरूपेणसूक्तेनयथादिष्टंप्रयोजनम् ॥ ऋषीणांमंत्रदृष्टेनप्रत्यक्षात्सिद्धिरिष्यते ॥ २७ ॥ सर्वत्रदक्षिणांदद्याद्धनंवाकर्मसिद्धये ॥ नत्वेवादक्षिणंकर्मकिंचिदस्तीतिशौनकः ॥ २८ ॥ शक्त्याहिपूर्णपात्रेणसंमिताप्यंततोभवेत् ॥ तस्मात्स्वल्पापिदातव्यादक्षिणाकर्मसिद्धये ॥ २९ ॥ ऋषभैकादशाद्याद्येनवातुष्यतेगुरुः ॥ धर्मज्ञेसत्यवादिनित्रह्मदानंप्रदीयते ॥ ७३० ॥ तदिदंपरमंत्रह्मगुह्यंपावनमद्भुतम् ॥ नाप्रशांतायदातव्यंनापुत्रायातपस्विने ॥ नासंवत्सरोषितायनाशिष्यायाहितायच ॥ ३१ ॥ इत्यृग्विधानेचतुर्थोऽध्यायः ॥ ४ ॥ ॥ नराणांभाग्यहीनानामृग्विधानमजानताम् ॥ ऋग्वेदःकल्पवृक्षोयंफलंनैवप्रयच्छति ॥ ३२ ॥ रत्नगर्भइवावासऋग्वेदःप्रतिभातिमे ॥ ऋग्विधानप्रदीपेनविनानैवप्रकाशते ॥ ३३ ॥ रत्नाकरइवोदारऋग्वेदोत्यंतदुस्तरः ॥ ऋग्विधानंमहापूतं विनानैवफलप्रदम् ॥ ३४ ॥ निधानंसर्वरत्नानामृग्वेदोब्रह्ममंदिरम् ॥ ऋग्विधानविधानेनध्रुवमेतदवाप्यते ॥ ३५ ॥ ऋग्वेदःपठितोप्येषनृणांभवतिनिष्फलः ॥ ऋग्विधानंविनातस्मादध्येयंतत्प्रयत्नतः ॥ ३६ ॥ सूक्ततत्त्वार्थकथनमृग्विधानमवैतियः ॥ ऋग्वेदोजायतेतस्यप्रसा-

दोत्फुल्लमानसः ॥ ३७ ॥ आयुष्यंसंपदोमूलंसद्यःकल्मषनाशनम् ॥ ऋग्विधानाभ्यनुष्ठानंशुभंकीर्तिकरंपरम् ॥ ३८ ॥ ऋग्विधानेनसंयुक्त-मृग्वेदंवेत्तियोद्विजः ॥ धर्मार्थकाममोक्षाणामाश्रयःसभवेद्ध्रुवम् ॥३९॥ वेदेपुप्रथमोवेदआयुर्वेदनिधिःप्रभुः ॥ ऋग्विधानस्यचाभ्यासाद-तीवपरितुष्यति ॥ ७४० ॥ शत्रुनाशमनस्तुष्टिसुहृज्जनसमागमान् ॥ ऋग्वेदःकुरुतेनित्यमृग्विधानेनतोषितः ॥ ४१ ॥ ऋग्वेदंवेत्तियः सांगमृग्विधानरतःसदा ॥ मनोरथादप्यधिकंभवेत्तस्यसमीहितम् ॥ ४२ ॥ कुलेजन्मनिशीलेवाप्रज्ञायामुद्यमेपिवा ॥ ऋग्विधानपरिज्ञाना-दुशंतिचरितार्थताम् ॥ ४३ ॥ तुष्यंतिदेवताःसर्वाःसंपद्यंतेविभूतयः ॥ दुराधयःप्रणश्यंतिनित्यमृग्विधिपाठिनाम् ॥ ७४४ ॥ नमः शौनकायनमःशौनकाय ॥ इत्यृग्विधानफलश्रुतिः ॥ ॥ ऋग्विधानंसमाप्तम् ॥

अथयामलाष्टकतंत्रेखिलोपनिषन्मंत्रसंहितास्वरूपम् ।

श्रीः ॥ पार्वत्युवाच ॥ शिवशंकरदेवेशपंचकृत्यपरायण ॥ स्वरूपमंगवेदानांश्रुतंत्वन्मुखतोमया ॥ १ ॥ इदानींश्रोतुमिच्छामि खिलान्युपखिलानिच ॥ महोपनिषदश्चैवयाश्चान्यामंत्रसंहिताः ॥ २ ॥ वेदानांसारभूतास्तुवदमेकरुणानिधे ॥ श्रीशिवउवाच ॥ शृणुदेविप्रवक्ष्यामिखिलान्युपखिलानिच ॥ महोपनिषदोमंत्रसंहिताःसकलार्थदाः ॥ ३ ॥ पुराव्यासेनवेदेषुसंक्षिप्तेषुचतुर्ष्वपि ॥ अनुवाकाष्टकाध्यायसूक्तवाक्यपदात्मसु ॥ ४ ॥ तत्रतत्रतुशिष्टानियानिवाक्यानिसंतिहि ॥ खिलानितानिचोच्यंतेखिलशिष्टानियानिच ॥ ५ ॥ वाक्यान्युपखिलानीतिकथ्यंनेतानिभामिनि ॥ वालखिल्यंचराजन्यंलक्ष्मीसूक्तंचगारुडम् ॥ ६ ॥ स्वास्तिकंभौतिकंभौम-मायुष्यंग्राहमेवच ॥ ऋक्खिलानिप्रकीर्त्यंतेमहांतिवरवर्णिनि ॥ ७ ॥ पैशाचंरात्रिकांडंचत्रैवेण्यंस्वाप्नमेवच ॥ ऋक्संभूतान्युपखि-

लान्युदीर्यतिमहांतिवै ॥ ८ ॥ सत्याषाढ्यंप्राच्यकाठ्यंकाठ्यंमौद्गल्यमेवच ॥ वैत्रषोडशकर्माण्यंनागवल्ययंयजुःखिलम् ॥ ९ ॥ औधे-
यमापस्तंबीयमाग्नेयांमीयमेवच ॥ यजुर्वेदस्योपखिलान्युच्यंतेवरवर्णिनि ॥ १० ॥ कौथुम्यंगौतमीयंचवानस्पत्यंरथंतरम् ॥ वैराज्यं
सश्रियंसामखिलंचोपखिलंमहत् ॥ ११ ॥ बृहदाख्यंबृहद्ब्रह्मसामवेदेप्रकीर्त्यते ॥ आंगिरसमथर्वाख्यशिरसौल्क्यमरिग्रहम् ॥ १२ ॥
महासंमोहनंचैत्यमथर्वणखिलंस्मृतम् ॥ पाठ्यंसुसाध्यमधिककर्षणंबलिकल्पनम् ॥ १३ ॥ अथर्वोपखिलान्येतान्युच्यंतेसुमहांतिच ॥
तथाचैवोपनिषदोद्वात्रिंशत्परिकीर्तिताः ॥ १४ ॥ ईशावास्यंचकेनाख्यंकठवह्याह्वयंततः ॥ मुंडकंमांडुकंचैवछांदोग्यंतैत्तिरीयकम्
॥ १५ ॥ प्रश्नाख्यंबृहदारण्यमैतरेयंतथैवच ॥ गर्भाख्यंचैवकैवल्यंश्वेताश्वतरमेवच ॥ १६ ॥ कालाग्निरुद्रहंसंचनारायणमतःपरम् ॥
शारीरंनादबिंद्वाख्यंमंत्रंचामृतबिंदुकम् ॥ १७ ॥ ब्रह्माख्यंचैवजाबालमथर्वशिरसंज्ञकम् ॥ बृहज्जाबालकंचैवसुबालकमतःपरम् ॥१८॥
मैत्रेयंपरमंहंसंछुरिकासंज्ञकंतथा ॥ कौषीतकंतापनीयमारुणीनामकंततः ॥ १९ ॥ मैत्रायणीयमाथर्वशिखासंज्ञंततःपरम् ॥ एतान्युप-
निषच्छब्दवाच्यानितुहिमाद्रिजे ॥ २० ॥ मोक्षैकहेतुभूतानिनृणांश्रवणमात्रतः ॥ चतुर्वेदामृतोदन्वत्सुधारसनिबंधनात् ॥ २१ ॥
समुद्भूतान्युपनिषद्रत्नानिगिरिकन्यके ॥ संसारदुःखसंतापसंतप्ताखिलदेहिनाम् ॥ २२ ॥ महत्युपनिषत्प्रोक्ताजीवनौषधमालिका ॥
अज्ञानांधतमोयुक्तसर्वलोकगृहस्थितम् ॥ २३ ॥ दीपिकोपनिषत्प्रोक्तामुक्तिरत्नप्रमार्गितुम् ॥ द्वात्रिंशदेवतादेविमहोपनिषदःशुभाः
॥ २४ ॥ महत्यःसर्ववेदानांमातरःपरिकीर्तिताः ॥ यान्येवकीर्त्यतेब्रह्मतत्त्वंतत्त्वविदांवरे ॥ २५ ॥ अपूर्णं ॥ इत्यादिसंक्षेपः ॥

इतिश्रीमद्यामलाष्टकतंत्रेखिलोपनिषन्मंत्रसंहितास्वरूपकथनंनामत्रयोदशःपटलः ॥

॥ अथ प्रथमाष्टकप्रारंभः ॥

॥ अथ सर्वानुक्रमपरिभाषा ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ श्रीवेदपुरुषायनमः ॥ हरिः ॐ ॥ अथऋग्वेदाम्नायेशाकलकौसूक्तप्रतीकऋक्संख्यऋषिदैवतच्छंदांस्यनुक्रमिष्यामोयथोपदेशं नह्येतज्ज्ञानमृतेश्रौतस्मार्तकर्मप्रसिद्धिर्मंत्राणांब्राह्मणार्षेयच्छंदोदैवतविद्याजनाध्यापनाभ्यांश्रेयोधिगच्छेत्येताभ्यामेवानेवंविदोयातयामानिच्छंदांसिभवंतिस्थाणुंवर्च्छतिगर्तेवापात्यतेप्रमीयतेवापापीयान्भवतीतिविज्ञायते॥१॥अथऋषयःशतर्चिनआद्येमंडलेत्येक्षुद्रसूक्तामहासूक्तामध्यमेषुमाध्यमाःक्वचित्कथंचिदविशेषितंब्रह्मऋषिमस्त्रियमनुक्तगोत्रमांगिरसंविद्याद्यस्यवाक्यंसऋषिर्यातेनोच्यतेसादेवतायदक्षरपरिमाणंतच्छंदोऽर्थेप्सवऋषयोदेवतांश्छंदोभिरभ्यधावंस्तिस्रऽएवदेवताःक्षित्यंतरिक्षद्युस्थानाऽअग्निर्वायुःसूर्यइत्येवंव्याहृतयःप्रोक्ताव्यस्ताःसमस्तानांप्रजापतिं (रार्षंतुप्रजापति) रोंकारःसर्वदेवत्यःपारमेष्ठ्योवाब्राह्मोदैवआध्यात्मिकस्तत्तत्स्थानाऽअन्यास्तद्विभूतयःकर्मपृथक्त्वाद्धिपृथगभिधानस्तुतयोभवंत्येकैववामहानात्मादेवतासूर्यइत्याचक्षतेसहिसर्वभूतात्मातदुक्तमृषिणा—सूर्यऽआत्माजगतस्थुषश्चेतितद्विभूतयोऽन्यादेवतास्तदप्येतदृचोक्तमिंद्रंमित्रंवरुणमग्निमाहुरितियथाभिधानंत्वनुक्रमिष्यामःप्रायेणैंद्रेमरुतोराज्ञांचदानस्तुतयः ॥ २ ॥ अथच्छंदांसिगायत्र्युष्णिगनुष्टुब्बृहतीपंक्तित्रिष्टुप्जगत्यतिजगतीशक्वर्यतिशक्वर्यष्ट्यत्यष्टीधृत्यतिधृतयश्चतुर्विंशत्यक्षरादीनिचतुरुत्तराण्यूनाधिकेनैकेननिचृद्धुरिजौद्वाभ्यांविराट्स्वराजौपादपूर

णार्थंतुक्षैप्रसंयोगैकाक्षरीभावान्व्यूहेदाद्येतुसप्तवर्गे पादविशेषात्संज्ञाविशेषास्तानानुक्रामंतएवोदाहरिष्यामोविराड्पा
विराट्स्थानाश्चबहूनाऽअपित्रिष्टुभऽएवेत्युद्देशस्तत्रदशैकादशद्वादशाक्षराणां वैराजत्रैष्टुभजागताइतिसंज्ञाअनादेशे
ष्टाक्षराःपादाश्चतुष्पदाश्चर्चः ॥ ३ ॥ प्रथमंछंदस्त्रिपदागायत्रीपंचकाश्चत्वारःषट्कश्चैकश्चतुर्थश्चतुष्कोवापदपंक्तिःषट्सप्त
कादशाउष्णिग्गर्भास्त्रयःसप्तकाःपादनिचृन्मध्यमःषट्कश्चेदतिनिचृद्दशकश्चेद्यवमध्या यस्यास्तुषट्कसप्तकाष्टकाःसावर्ध
मानाविपरीताप्रतिष्ठाद्वौषट्कौसप्तकश्चहसीयसी ॥ ४ ॥ द्वितीयमुष्णिक्त्रिपदांत्योद्वादशकआद्यश्चेत्पुरउष्णिङ्म
ध्यमश्चेत्ककुप्त्रैष्टुभजागतचतुष्काःककुब्न्यंकुशिरैकादशिनोःपरःषट्कस्तनुशिरा मध्येचेत्पिपीलिकमध्याऽऽद्यःपंच
कस्त्रयोष्टकाऽअनुष्टुब्गर्भाचतुःसप्तकोष्णिगेव ॥ ५ ॥ तृतीयमनुष्टुप्पंचपंचकाःषट्कश्चैकोमहापदपंक्तिर्जागतावष्टकश्च
कृतिर्मध्येचेदष्टकःपिपीलिकमध्यानवकयोर्मध्येजागतः काविराण्नवत्रैराजत्रयोदशैर्नष्टरूपादशकास्त्रयोविराळेकादश
कावा ॥ ६ ॥ चतुर्थंबृहतीतृतीयोद्वादशाद्यश्चेत्पुरस्ताद्बृहतीद्वितीयश्चेन्न्यंकुसारिण्युरोबृहतीवास्कंधोग्रीवीवात्यश्चेदु
परिष्टाद्बृहत्यष्टिनोर्मध्येदशकौविष्टारबृहतीत्रिजागतोर्ध्वबृहतीत्रयोदशिनोर्मध्येष्टकःपिपीलिकमध्यानवकाष्टयेकादश्य
ष्टिनोविषमपदाचतुर्नवकाबृहत्येव ॥ ७ ॥ पंचमंपंक्तिःपंचपदाथचतुष्पदाविराड्दशकैरयुजौजागतौसतोबृहतीयुजौचे
द्विपरीताद्यौचेत्प्रस्तारपंक्तिरंत्यौचेदास्तारपंक्तिराद्यांत्यौचेत्संस्तारपंक्तिर्मध्यमौचेद्विष्टारपंक्तिः ॥ ८ ॥ षष्ठंत्रिष्टुप्त्रैष्टु

भपदाद्वौतुजागतौयस्याःसाजागतेजगतीत्रैष्टुभेत्रिष्टुब्वैराजौजागतौचाभिसारिणीनवकौवैराजस्त्रैष्टुभश्चद्वौवावैराजौ
नवकस्त्रैष्टुभश्चविराट्स्थानैकादशिनस्त्रयोष्टकश्चविराड्पाद्वादशिनस्त्रयोष्टकश्चज्योतिष्मतीयतोष्टकस्ततोज्योतिश्चत्वा
रोष्टकाजागतश्चमहाबृहतीमध्येचेद्यवमध्याद्यौदशकावष्टकास्त्रयःपंक्त्युत्तराविराट्पूर्वावा ॥ ९ ॥ सप्तमंजगतीजागतप
दाष्टिनस्त्रयःस्वौचद्वौमहासतोबृहत्यष्टकौसप्तकःषट्कौदशकोनवकश्चषळष्टकावामहापंक्तिः ॥ १० ॥ अथप्रगाथाबृह
तीसतोबृहत्यौवार्हतःककुप्चेत्पूर्वाकाकुभौमहाबृहतीमहासतोबृहत्यौमहाबार्हतोबृहतीविपरीतेविपरीतोत्तरोनुष्टुब्गा
यत्र्यौचानुष्टुभोऽनुष्टुम्मुखास्तृचाइत्युक्तेः ॥ ११ ॥ सूक्तसंख्यानुवर्ततेआन्यस्याःसूक्तसंख्यायाऋषिश्चान्यस्मादृषेरवा
विशिष्टस्तुहिहवैतच्छन्दविशिष्टान्यृषिदैवतच्छंदांसिद्वित्रिचतुःपंचषट्सूक्तभाजि यथासंख्यमनिरुक्तासंख्याविंशति
रनादेशेत्विंद्रोदेवतात्रिष्टुप्छंदःप्रगाथाबार्हताविंशिकाद्विपदाविराजस्तदर्धमेकपदाद्विर्द्विपदास्तृचःसमामनंत्ययुक्ष्वं
त्याद्विपदैवमंडलादिष्वाग्नेयमैंद्रात्रिष्टुबंतस्यसूक्तस्यशेषाजगत्यआदौगायत्रंप्राग्घिरण्यस्तूपात् ॥ १२ ॥ (गोधाघो
षाविश्ववारापालोपनिषन्निषत् । ब्रह्मजायाजुहूर्नामागस्त्यस्यस्वसादितिः ॥ इंद्राणीचेंद्रमाताचसरमारोमशोर्वशी ।
लोपामुद्राचनद्यश्चयमीनारीचशश्वती ॥ श्रीर्लाक्षासार्पराज्ञीवाक्श्रद्धामेधाचदक्षिणा । रात्रीसूर्याचसावित्रीब्रह्मवादि
न्यईरिताः ॥ १३ ॥ पादाअतिजगत्यांतुत्रयोद्वादशकाःपरौ । अष्टकौशक्करीपादाःसप्तैवाष्टाक्षराश्चते ॥ अतिशाक्कर

पादौद्वावादितःषोळशाक्षरौ । जागतश्चाष्टकावष्टिपादाःषोळशकास्त्रयः ॥ अष्टकौचात्यष्टिपादौजागतौचाष्टकास्त्रयः । जागतश्चाष्टकश्चार्थधृतिपादौतुजागतौ ॥ पादास्त्रयोष्टकाश्चार्थषोळशाक्षरएवच । अष्टकश्चाथातिधृतौजागतःषोळशाक्षरः ॥ त्रयोष्टकाजागतश्चतथैवाष्टकइत्यपि । परःसप्तकपादास्तुप्रसंगात्स्वयमीरिताः) ॥ १४ ॥ इतिपरिभाषा ॥

अग्निंनवमधुच्छंदावैश्वामित्रोवायोवायव्यैंद्रवायवंमैत्रावरुणास्तृचाअश्विनाद्वादशाश्विनैंद्रवैश्वदेवसारस्वतास्तृचाःसप्तैताःप्रउगदेवताःसुरूपकृलुंदशैंद्रमातुयुंजंत्यादहेत्येताःषण्मारुत्योवीळुचिदिंद्रेणैत्यैंद्र्यौचैंद्रमिदंद्रसानसिमिंद्रेहिगायंतिद्वादशानुष्टुभंत्विंद्रमष्टौजेतामाधुच्छंदसोग्निंद्वादशमेधातिथिःकाण्वआग्नेयमग्निनेतिपादोव्यग्निदैवतोनिर्मथ्याहवनीयाभ्यांसुसमिद्धइतीध्मःसमिद्धोवाग्निस्तनूनपान्नराशंसइळोबर्हिर्देवीर्द्वारउषासानक्तादैव्यौहोतारौप्रचेतसौतिस्रोदेव्यःसरस्वतीळाभारत्यस्त्वष्टावनस्पतिःस्वाहाकृतयइतिप्रत्यृचंदेवताएतदाप्रीसूक्तमेतेनान्यान्युक्तदेवतान्येकादशकानित्वनाराशंसान्याप्रशब्दोक्तानित्वतनूनपांत्यैभिर्वैश्वदेवमिंद्रसोममृतव्यैंतत्रैंद्रीमारुतीत्वाष्ट्र्याग्नेय्यैंद्रीमैत्रावरुणीचतस्रोद्रविणोदसआश्विन्याग्नेयृतुदेवताःसर्वत्रात्वानवेंद्रावरुणयोरैंद्रावरुणंयुवाकुपादनिचृतौ(इंद्रोह्सीयसीवा)सोमानमितिपंचब्राह्मणस्पत्याश्चतुर्थ्यामिंद्रश्चसोमश्चपंचम्यांदक्षिणाचान्याःसादसस्पत्यानाराशंसीवांत्याप्रतित्यमाग्निमारुतं ॥ १ ॥ ॥ ॥

॥ श्रीगणेशायनमः ॥ श्रीसरस्वत्यैनमः ॥ श्रीवेदपुरुषायनमः ॥

हरिःओ३म् ॥ (मं. १ अ. १ सू. १) अग्निमीळेपुरोहितंयज्ञस्यदेवमृत्विजं । होतारंरत्नधातमं ॥ अग्निःपूर्वेभिर्ऋषिभिरीड्योनूतनैरुत । सदेवाँऽएहवक्षति ॥ अग्निनारयिमश्नवत्पोषमेवदिवेदिवे । यशसंवीरवत्तमं ॥ अग्नेर्यज्ञमध्वरं विश्वतःपरिभूरसि । सऽइद्देवेषुगच्छति ॥ अग्निर्होताकविक्रतुःसत्यश्चित्रश्रवस्तमः । देवोदेवेभिरागमत् ॥ १ ॥ यदङ्गदाशुषेत्वमग्नेभद्रंकरिष्यसि । तवेत्तत्सत्यमङ्गिरः ॥ उपत्वाग्नेदिवेदिवेदोषावस्तर्धियावयं । नमोभरंतऽएमसि ॥ राजंतमध्वराणांगोपामृतस्यदीदिविं । वर्धमानंस्वेदमे ॥ सनःपितेवसूनवेग्नेसूपायनोभव । सचस्वानःस्वस्तये ॥ २ ॥(१।१।२) वायवायाहिदर्शतेमेसोमाऽअरंकृताः । तेषांपाहिश्रुधीहवं ॥ वायउक्थेभिर्जरंतेत्वामच्छाजरितारः । सुतसोमाऽअहर्विदः ॥ वायोतवप्रपृंचतीधेनाजिगातिदाशुषे । उरूचीसोमपीतये ॥ इंद्रवायूइमेसुताऽउपप्रयोभिरागतं । इंदवो वामुशंतिहि+ ॥ वायविंद्रश्चचेतथःसुतानांवाजिनीवसू । तावायातमुपद्रवत्+ ॥ ३ ॥ वायविंद्रश्चसुन्वतऽआयातमुपनिष्कृतं । मक्षिवित्थाधियानरा ॥ मित्रंहुवेपूतदक्षंवरुणंचरिशादसं । धियंघृताचींसाधंता ॥ ऋतेनमित्रावरुणावृ

(१।१।१) अग्निमीळइतिनवर्चस्यसूक्तस्यवैश्वामित्रोमधुच्छंदाअग्निर्गायत्री । (१।१।२) वायवायाहीतिनवर्चस्यसूक्तस्यवैश्वामित्रो मधुच्छंदाःआद्यतृचस्यवायुःद्वितीयतृचस्येंद्रवायूतृतीयतृचस्यमित्रावरुणौगायत्री ।

तावृधावृतस्पृशा । क्रतुंबृहंतमाशाथे ॥ कवीनोमित्रावरुणातुविजाताऽउरुक्षया । दक्षंदधातेऽअपसं ॥ ४ ॥ (१।१।३)
अश्विनायज्वरीरिषोद्रवत्पाणीशुभस्पती । पुरुभुजाचनस्यतं ॥ अश्विनापुरुदंससानराशवीरयाधिया । धिष्ण्यावनं
तंगिरः ॥ दस्रायुवाकवःसुतानासत्यावृक्तबर्हिषः ॥ आयातंरुद्रवर्तनी ॥ इंद्रायाहिचित्रभानोसुताऽइमेत्वायवः ।
अण्वीभिस्तनापूतासः ॥ इंद्रायाहिधियेषितोविप्रजूतःसुतावतः । उपब्रह्माणिवाघतः ॥ इंद्रायाहितूतुजानऽउपब्रह्मा
णिहरिवः । सुतंदधिष्वनश्चनः ॥ ५ ॥ ओमासश्चर्षणीधृतोविश्वेदेवासऽआगत । दाश्वांसोदाशुषःसुतं+ ॥ विश्वेदे
वासोऽअप्तुरःसुतमागंतंतूर्णयः । उस्राऽइवस्वसराणि ॥ विश्वेदेवासोऽअस्मिधऽएहिमायासोऽअद्रुहः । मेधंजुषंत
वह्नयः । पावकानःसरस्वतीवाजेभिर्वाजिनीवती । यज्ञंवष्टुधियावसुः ॥ चोदयित्रीसूनृतानांचेतंतीसुमतीनां । यज्ञं
दधेसरस्वती ॥ महोऽअर्णःसरस्वतीप्रचेतयतिकेतुना । धियोविश्वाविराजति ॥६॥(१।२।१) सुरूपकृत्नुमूतयेसुदुघामिव
गोदुहे । जुहूमसिद्यविद्यवि ॥ उपनःसवनागहिसोमस्यसोमपाःपिब । गोदाऽइद्रेवतोमदः ॥ अथातेऽअंतमानांवि
द्याम्सुमतीनां । मानोऽअतिख्यऽआगहि ॥ परेहिविग्रमस्तृतमिंद्रंपृच्छाविपश्चितं । यस्तेसखिभ्यऽआवरं ॥ उतब्रु ॥ ४ ॥

(१।१।३) अश्विनायज्वरीरितिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यवैश्वामित्रोमधुच्छंदाःआद्यतृचस्याश्विनौद्वितीयतृचस्येंद्रःतृतीयतृचस्यविश्वेदेवाः
चतुर्थतृचस्यसरस्वतीगायत्री । (१।२।१) सुरूपकृत्नुमितिदशर्चस्यसूक्तस्यवैश्वामित्रोमधुच्छंदाइंद्रोगायत्री ।

वंतुनोनिदोनिरन्यतश्चिदारत । दधानाइंद्रइद्दुवः ॥ ७ ॥ उतनःसुभगाँऽअरिर्वोचेयुर्दस्मकृष्टयः । स्यामेदिंद्रस्यशर्मणि ॥ एमाशुमाशवेभरयज्ञश्रियंनृमादनं । पतयन्मंदयत्सखं ॥ अस्यपीत्वाशतक्रतोघनोवृत्राणामभवः । प्रावोवाजेषुवाजिनं ॥ तंत्वावाजेषुवाजिनंवाजयामःशतक्रतो । धनानामिंद्रसातयें ॥ योरायोऽवनिर्महान्त्सुपारःसुन्वतः सखा । तस्माऽइंद्रायगायत ॥८॥(१।२।२) आत्वेतानिषींदतेंद्रमभिप्रगायत । सखायःस्तोमवाहसः ॥ पुरूतमंपुरूणामीशानंवार्याणां । इंद्रंसोमेसचासुते+ ॥ सघानोयोगऽआभुवत्सरायेसपुरंध्यां । गमद्वाजेभिरासनः ॥ यस्यसंस्थेनवृण्वतेहरीसमत्सुशत्रवः । तस्माऽइंद्रायगायत ॥ सुतपान्वेसुताऽइमेशुचयोयंतिवीतयें । सोमासोदध्याशिरः ॥ ९ ॥ त्वंसुतस्यपीतयेसद्योवृद्धोऽअजायथाः । इंद्रज्यैष्ठ्यायसुक्रतो ॥ आत्वाविशंत्वाशवःसोमासऽइंद्रगिर्वणः । शंतेसंतुप्रचेतसे ॥ त्वांस्तोमाऽअवीवृधन्त्वामुक्थाशतक्रतो । त्वांवर्धंतुनोगिरः ॥ अक्षितोतिःसनेदिमंवाजमिंद्रःसहस्रिणं । यस्मिन्विश्वानिपौंस्या ॥ मानोमर्ताऽअभिद्रुहन्तनूनामिंद्रगिर्वणः । ईशानोयवयावधं+ ॥ १० ॥ (१।२।३) युंजंतिब्रध्नमरुषं चरंतंपरितस्थुषः । रोचंतेरोचनादिवि+ ॥ युंजंत्यस्यकाम्याहरीविपक्षसारथे । शोणाधृष्णूनृवाहसा ॥ केतुंकृण्वन्नकेतवे

(१।२।२) आत्वेतेतिदशर्चस्यसूक्तस्यवैश्वामित्रोमधुच्छंदाइंद्रोगायत्री । (१।२।३) युंजंतीतिदशर्चस्यसूक्तस्यवैश्वामित्रोमधुच्छंदाः आद्यानांतिसृणामिंद्रःततःषण्णांमरुतः (वीळुचिदिंद्रेणेतिद्वयोरिंद्रश्चवा) दशम्याइंद्रोगायत्री ।

तवेपेशोमर्याऽअपेशसे । समुषद्भिरजायथाः ॥ आदह॑स्वधामनुपुनर्गर्भत्वमेरिरे । दधानानामयज्ञियं ॥ वीळुचिदा रुजत्नुभिर्गुहा चिदिंद्रवह्निभिः । अविंदऽउस्रियाऽअनु ॥ ११ ॥ देवयंतोयथामतिमच्छाविदद्गिरः । महामनूषतश्रुतं+ ॥ इंद्रेणसंहिदक्षसेसंजग्मानोऽअबिभ्युषा । मंदूसमानवर्चसा ॥ अनवद्यैरभिद्युभिर्मखःसहस्वदर्चति । गणैरिंद्रस्यकाम्यैः ॥ अतःपरिज्मन्नागहिदिवोवारोचनादधि । समस्मिन्नृंजतेगिरः ॥ इतोवासातिमीमहेदिवोवापाथिवादधि । इंद्रंमहोवारजसः ॥ १२ ॥ (१।२।४) इंद्रमिद्गाथिनोबृहदिंद्रमर्केभिरर्किणः । इंद्रंवाणीरनूषत ॥ इंद्रऽइद्धर्योःसचासंमिश्लऽआवचोयुजा । इंद्रोवज्रीहिरण्ययः ॥ इंद्रोदीर्घायचक्षसऽआसूर्यंरोहयद्दिवि । विगोभिरद्रिमैरयत् ॥ इंद्रवाजेषुनोवसहस्रप्रधनेषुच । उग्रऽउग्राभिरूतिभिः ॥ इंद्रंवयंमहाधनऽइंद्रमर्भेहवामहे । युजंवृत्रेषुवज्रिणं ॥ १३ ॥ सनोवृषन्नमुंचरुंसत्रादावन्नपावृधि । अस्मभ्यमप्रतिष्कुतः ॥ तुंजेतुंजेयऽउत्तरेस्तोमाऽइंद्रस्यवज्रिणः । नविंधेऽअस्यसुष्टुतिं+ ॥ वृषायूथेववंसगःकृष्टीरियर्त्योजसा । ईशानोऽअप्रतिष्कुतः ॥ यऽएकश्चर्षणीनांवसूनामिरज्यति । इंद्रःपंचक्षितीनां+ ॥ इंद्रंवोविश्वतस्परिहवामहेजनेभ्यः । अस्माकमस्तुकेवलः ॥ १४ ॥ (१।३।१) एंद्रसानसिं रयिंसजित्वानंसदासहं । वर्षिष्ठमूतयेभर ॥ नियेनमुष्टिहत्ययानिवृत्रारुणधामहै । त्वोतासोन्यर्वता ॥ इंद्रत्वोतासः

१ (१।२।४) इंद्रमिदितिदशर्चस्यसूक्तस्यवैश्वा०मधुच्छंदाइंद्रोगायत्री । (१।३।१) एंद्रेतिदशर्चस्यसूक्तस्यवैश्वा०मधुच्छंदाइंद्रोगायत्री ।

ऽआवयंवज्रंघनादंदीमहि । जयेमसंयुधिस्पृधः ॥ वयंशूरेभिरस्तृभिरिंद्रत्वयायुजावयं । सासह्यामपृतन्यतः+ ॥ म हाँऽइंद्रःपरश्चनुमहित्वमस्तुवज्रिणे । द्यौर्नप्रथिनाशवः ॥ १५ ॥ समोहेवायऽआशतनरःस्तोकस्यसनितौ । विप्रा सोवाधियायवः ॥ यःकुक्षिःसोमपातमःसमुद्रऽइवपिन्वते । उर्वीरापोनकाकुदः ॥ एवाह्यस्यसूनृताविरप्शीगोमती मही । पक्काशाखानदाशुषे ॥ एवाहितेविभूतयऽऊतयऽइंद्रमावते । सद्यश्चित्संतिदाशुषे ॥ एवाह्यस्यकाम्यास्तोम ऽउक्थंचशंस्या । इंद्रायसोमपीतये॥ १६ ॥ (१।३।२) इंद्रेहिमत्स्यंधसोविश्वेभिःसोमपर्वभिः । महाँऽअभिष्टिरोजसा ॥ एमेनंसृजतासुतेमंदिमिंद्रायमंदिने । चक्रिंविश्वानिचक्रये ॥ मत्स्वासुशिप्रमंदिभिःस्तोमेभिर्विश्वचर्षणे । सचैषुसव नेष्वा+ ॥ असृग्रमिंद्रतेगिरःप्रतित्वामुदहासत । अजोषावृषभंपतिं ॥ संचोदयचित्रमर्वाग्राधऽइंद्रवरेण्यं । असदित्ते विभुप्रभु+ ॥ १७ ॥ अस्मान्त्सुतत्रचोदयेंद्रराधसेरभस्वतः । तुविद्युम्नयशस्वतः ॥ संगोमदिंद्रवाजवदस्मेपृथुश्रवोबृह त् । विश्वायुर्धेह्यक्षितं ॥ अस्मेधेहिश्रवोबृहद्द्युम्नंसहस्रसातमं । इंद्रतारथिनीरिषः ॥ वसोरिंद्रंवसुपतिंगीर्भिर्गृणंत ऋग्मियं । होमगंतारमूतये ॥ सुतेसुतेन्योकसेबृहद्बृहतऽएदरिः । इंद्रायशूषमर्चति ॥ १८ ॥ (१।३।३) गायंतित्वा ऽगायत्रिणोर्चन्त्यर्कमर्किणः । ब्रह्माणस्त्वाशतक्रतऽउद्वंशमिवयेमिरे ॥ यत्सानोःसानुमारुहद्भूर्यस्पष्टकर्त्वं । तदिंद्रो

(१।३।२) इंद्रेहीतिदशर्चस्यसूक्तस्यवैश्वा०मधुच्छंदाइंद्रोगायत्री । (१।३।३) गायंतीतिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यवैश्वा०मधुच्छंदाइंद्रोनुष्टुप् ।

ऽअर्धंचेततियूथेनवृष्णिरेजति ॥ युक्ष्वाहिकेशिनाहरीवृषणाकक्ष्यप्रा । अथानऽइंद्रसोमपागिरामुपश्रुतिंचर ॥ एहि स्तोमाँऽअभिस्वराभिगृणीह्यारुव । ब्रह्मचनोवसोसचेंद्रयज्ञंचवर्धय ॥ उक्थमिंद्रायशंस्यंवर्धनंपुरुनिष्षिधे । शक्रोय थांसुतेषुणोरारणत्सख्येषुच ॥ तमित्सखित्वईमहेतंरायेतंसुवीर्ये । सशक्रऽउतनःशकदिंद्रोवसुदयमानः ॥ १९ ॥ सुविवृतंसुनिरजमिंद्रत्वादातमिद्यशः । गवामपव्रजंवृधिकृणुष्वराधोऽअद्रिवः ॥ नहित्वारोदसीऽउभेऽऋघायमाण मिन्वतः । जेषःस्वर्वतीरपःसंगाऽअस्मभ्यंधूनुहि ॥ आश्रुत्कर्णश्रुधीहवंनूचिद्दधिष्वमेगिरः । इंद्रस्तोममिममकृष्वायुजश्चिदंतरं ॥ विद्माहित्वावृषंतमंवाजेषुहवनश्रुतं । वृषंतमस्यहूमहऊतिंसहस्रसातमां ॥ आतूनऽइंद्रकौशिकम दसानःसुतंपिब । नव्यमायुःप्रसूतिरकृधीसहस्रसामृषिं ॥ परित्यागिर्वणोगिरइमाभवंतुविश्वतः । वृद्धायुमनुवृद्ध योजुष्टाभवंतुजुष्टयः ॥ २० ॥ (१।३।४) इंद्रंविश्वाऽअवीवृधन्त्समुद्रव्यचसंगिरः । रथीतमंरथीनांवाजानांसत्पतिंपतिं ॥ सख्येतऽइंद्रवाजिनोमाभेमशवसस्पते । त्वामभिप्रणोनुमोजेतारमपराजितं ॥ पूर्वीरिंद्रस्यरातयोनविदस्यंत्यूतयः । यदीवाजस्यगोमतःस्तोतृभ्योमंहतेमघं+ ॥ पुरांभिदुर्युवाकविरमितौजाऽअजायत । इंद्रोविश्वस्यकर्मणोधृता वज्रीपुरुष्टुतः+ ॥ त्वंबलस्यगोमतोपावरद्रिवोबिलं । त्वांदेवाऽअविभ्युषस्तुज्यमानासऽआविषुः ॥ तवाहंशूररराति

(१।३।४) इंद्रंविश्वाइत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यजेतामाधुच्छंदसइंद्रोनुष्टुप् ।

भिःप्रत्यायंसिंधुमावदन् । उपातिष्ठंतगिर्वणोविदुष्टेतस्यकारवः ॥ मायाभिरिंद्रमायिनंत्वंशुष्णमवातिरः । विदुष्टेत स्यमेधिरास्तेषांश्रवांस्युत्तिर ॥ इंद्रमीशानमोजसाभिस्तोमाऽअनूषत । सहस्रंयस्यरातयऽउतवासंतिभूयसीः ॥ २१ ॥ (१।४।१) अग्निंदूतंवृणीमहेहोतारंविश्ववेदसं । अस्ययज्ञस्यसुक्रतुं ॥ अग्निमग्निंहवीमभिःसदाहवंतविश्पतिम् । हव्यवाहंपुरुप्रियं+ ॥ अग्नेदेवाँऽइहावहजज्ञानोवृक्तबर्हिषे । असिहोतानऽईड्यः ॥ ताँऽउशतोविबोधयायदग्नेयासिदूत्यं । देवैरासत्सिबर्हिषि ॥ घृताहवनदीदिवःप्रतिष्मरिषतोदह । अग्नेत्वंरक्षस्विनः ॥ अग्निनाग्निःसमिध्यतेकविर्गृहपतिर्युवा । हव्यवाड्जुह्वास्यः ॥ २२ ॥ कविमग्निमुपस्तुहिसत्यधर्माणमध्वरे । देवममीवचातनं ॥ यस्त्वामग्नेहविष्पतिर्दूतंदेवसपर्यति । तस्यस्मप्राविताभव ॥ योऽअग्निंदेववीतयेहविष्माँऽआविवासति । तस्मैपावकमृळय ॥ सनः पावकदीदिवोग्नेदेवाँऽइहावह । उपयज्ञंहविश्चनः ॥ सनःस्तवानऽआभरगायत्रेणनवीयसा । रयिंवीरवतीमिषं ॥ अग्ने शुक्रेणशोचिषाविश्वाभिर्देवहूतिभिः । इमंस्तोमंजुषस्वनः ॥ २३ ॥ (१।४।२) सुसमिद्धोनआवहदेवाँऽअग्नेहविष्म

(१।४।१) अग्निंदूतमितिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यकाण्वोमेधातिथिरग्निर्गायत्री अग्निनाग्निरित्यस्यनिर्मथ्याहवनीयावग्नीदेवते । (१।४।२) सुसमिद्धइतिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यकाण्वोमेधातिथिःप्रथमायाइध्मः (समिद्धोग्निर्वा) द्वितीयायास्तनूनपात्तृतीयायानराशंसःचतुर्थ्याइळःपंचम्याबर्हिःषष्ठ्यादेव्योद्वारःसप्तम्याउषासानक्ताअष्टम्यादैव्यौहोतारौ(प्रचेतसाविंतिगुणः) नवम्याःसरस्वतीळाभारत्यःदशम्यास्त्वष्टाएकाद

ते । होतःपावकयक्षिच ॥ मधुमंतंतनूनपाद्यज्ञंदेवेषुनःकवे । अद्याकृणुहिवीतये ॥ नराशंसमिहप्रियमस्मिन्यज्ञउपह्वये । मधुजिह्वंहविष्कृतं ॥ अग्नेसुखतमेरथेदेवाँऽईळितऽआवह । असिहोतामनुर्हितः । स्तृणीतबर्हितरानुषग्घृतपृष्ठंमनीषिणः । यत्रामृतस्यचक्षणं ॥ विश्रयंतामृतावृधोद्वारोदेवीरसश्चतः । अद्यानूनंचयष्टवे ॥ २४ ॥ नक्तोषासासुपेशसास्मिन्यज्ञउपह्वये । इदंनोबर्हिरासदे ॥ तासुजिह्वाऽउपह्वयेहोतारादैव्याकवी । यज्ञंनोयक्षतामिमम् ॥ इळासरस्वतीमहीतिस्रोदेवीर्मयोभुवः । बर्हिःसीदंत्वस्रिधः ॥ इहत्वष्टारमग्रियंविश्वरूपमुपह्वये । अस्माकमस्तुकेवलः ॥ अवसृजावनस्पतेदेवदेवेभ्योहविः । प्रदातुरस्तुचेतनं ॥ स्वाहायज्ञंकृणोतनेंद्राययज्वनोगृहे । तत्रदेवाँऽउपह्वये ॥ २५ ॥ (१।४।३) ऐभिरग्नेदुवोगिरोविश्वेभिःसोमपीतये । देवेभिर्याहियक्षिच ॥ आत्वाकण्वाऽअहूषतगृणंतिविप्रतेधियः । देवेभिरग्नऽआगहि ॥ इंद्रवायूबृहस्पतिंमित्राग्निंपूषणंभगं । आदित्यान्मारुतंगणं ॥ प्रवोभ्रियंतऽइंदवोमत्सरामादयिष्णवः । द्रप्सामध्वश्चमूषदः ॥ ईळतेत्वामवस्यवःकण्वासोवृक्तबर्हिषः । हविष्मंतोऽअरंकृतः ॥ घृतपृष्ठामनोयुजोयेत्वावहंतिवह्नयः । आदेवान्त्सोमपीतये ॥ २६ ॥ तान्यजत्राँऽऋतावृधोग्नेपत्नीवतस्कृधि । मध्वः

श्यावनस्पतिःद्वादश्याःस्वाहाकृतयोदेवताःगायत्रीछंदः (एतदाप्रीसूक्तं)। (१।४।३) ऐभिरग्नइतिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यकाण्वोमेधातिथिर्विश्वेदेवागायत्री । (वैश्वदेवत्वंसूक्तभेदप्रयोगेयलिंगंसादेवतेतिपक्षेआद्ययोर्द्वयोरग्निः तृतीयायाविश्वेदेवाः ततोनवानामग्निः एवंद्वादशर्चं)।

सुजिह्वपायय ॥ येयजत्रायऽईड्यास्तेतेपिबंतुजिह्वया । मधोरग्नेवषट्कृति ॥ आकींसूर्यस्यरोचनाद्विश्वान्देवाँऽउषर्बुधः । विप्रोहोतेहवक्षति ॥ विश्वेभिःसोम्यंमध्वग्नऽइंद्रेणवायुना । पिबामित्रस्यधामभिः ॥ त्वंहोतामनुर्हितोग्नेयज्ञेषुसीदसि । सेमंनोऽअध्वरंयज ॥ युक्ष्वाह्यरुषीरथेहरितोदेवरोहितः । ताभिर्देवाँऽइहावह ॥ २७ ॥ (१।४।४) इंद्रसोमंपिबऽऋतुनात्वाविशंत्विंदवः । मत्सरासस्तदोकसः ॥ मरुतःपिबतऽऋतुनापोत्राद्यज्ञंपुनीतन । यूयंहिष्ठासुदानवः ॥ अभियज्ञंगृणीहिनोग्नावोनेष्टःपिबऽऋतुना । त्वंहिरत्नधाऽअसि ॥ अग्नेदेवाँऽइहावहसादयायोनिषुत्रिषु । परिभूषपिबऽऋतुना ॥ ब्राह्मणादिंद्रराधसःपिबासोममृतूँरनु । तवेद्धिसख्यमस्तृतं ॥ युवंदक्षंधृतव्रतमित्रावरुणदूळभं । ऋतुनायज्ञमाशाथे ॥ २८ ॥ द्रविणोदाद्रविणसोग्रावहस्तासोऽअध्वरे । यज्ञेषुदेवमीळते ॥ द्रविणोदाददातुनोवसूनियानिशृण्विरे । देवेषुतावनामहे ॥ द्रविणोदाःपिपीषतिजुहोतप्रचतिष्ठत । नेष्टादृतुभिरिष्यत ॥ यत्त्वातुरीयमृतुभिर्द्रविणोदोयजामहे । अधस्मानोदृदिर्भव ॥ अश्विनापिबतंमधुदीद्यग्नीशुचिव्रता । ऋतुनायज्ञवाहसा ॥ गार्हपत्येनसंत्यऽऋतुनायज्ञनीरसि । देवान्देवयतेयज ॥ २९ ॥ (१।४।५) आत्वावहंतुहरयोवृषणंसोमपीतये । इंद्रत्वासूर

(१।४।४) इंद्रसोममितिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यकाण्वोमेधातिथिःआद्यानांषण्णांइंद्रोमरुतस्त्वष्टाग्निरिंद्रोमित्रावरुणौततश्चतसृणांद्रविणोदा अग्निःएकादश्याअश्विनौद्वादश्याअग्निर्गायत्री (ऋतुदेवताएताः)।(१।४।५) आत्वावहंत्वितिनवर्चस्यसूक्तस्यकाण्वोमेधातिथिरिंद्रोगायत्री ।

चक्षसः ॥ इमाधानाघृतस्नुवोहरीऽइहोपवक्षतः । इंद्रंसुखतमेरथे ॥ इंद्रंप्रातर्हवामहेऽइंद्रंप्रयत्यध्वरे । इंद्रंसोमस्य पीतये ॥ उपनःसुतमागहिहरिभिरिंद्रकेशिभिः । सुतेहित्वाहवामहे ॥ सेमंनःस्तोममागह्युपेदंसवनंसुतं । गौरोनतृषितः पिब ॥ ३० ॥ इमेसोमासऽइंदवःसुतासोऽअधिबर्हिषि । ताँऽइंद्रसहसेपिब ॥ अयंतेस्तोमोऽअग्रियोहृदिस्पृगस्तुशंतमः । अथासोमंसुतंपिब ॥ विश्वमित्सवनंसुतमिंद्रोमदायगच्छति । वृत्रहासोमपीतये ॥ सेमंनःकाममापृणगोभिरश्वैःशतक्रतो । स्तवामत्वास्वाध्यः* ॥ ३१ ॥ (१।४।६) इंद्रावरुणयोरहंसम्राजोरवऽआवृणे । तानोमृळातऽईदृशे ॥ गंतारा हिस्थोवसेहवंविप्रस्यमावतः । धर्तारावर्षणीनां+ ॥ अनुकामंतर्पयेथामिंद्रावरुणरायऽआ । तावांनोदिष्टमीमहे ॥ युवाकुहिशचीनांयुवाकुसुमतीनां । भूयामवाजदाव्नां ॥ इंद्रःसहस्रदाव्नांवरुणःशंस्यानां । क्रतुर्भवत्युक्थ्यः* ॥ ३२ ॥ तयोरिदवसावयंसनेमनिचधीमहि । स्यादुतप्ररेचनं ॥ इंद्रावरुणवामहंहुवेचित्रायराधसे । अस्मान्त्सुजिग्युषस्कृतं ॥ इंद्रावरुणनूनुवांसिषासंतीषुधीष्वा । अस्मभ्यंशर्मयच्छतं ॥ प्रवामश्नोतुसुष्टुतिरिंद्रावरुणयांहुवे । यामृधाथेसधस्तुतिं ॥ ३३ ॥ (१।५।१) सोमानंस्वरणंकृणुहिब्रह्मणस्पते । कक्षीवंतंयऽऔशिजः+ ॥ योरेवान्योऽअमीवहावसुवि

(१।४।६) इंद्रावरुणयोरितिनवर्चस्यसूक्तस्यकाण्वोमेधातिथिरिंद्रावरुणौगायत्री । युवाकुहिद्बृचौपादनिचूतौ (इंद्रःसहस्रेतिहसीयसी वा) । (१।५।१) सोमानमितिनवर्चस्यसूक्तस्यकाण्वोमेधातिथिःआद्यानांतिसृणांब्रह्मणस्पतिःचतुर्थ्यांइंद्रसोमब्रह्मणस्पतयःपंचम्याइंद्रसोम

त्पुंष्टिवर्धनः । सनः॑सिषक्तुयस्तुरः+ ॥ मानः॒शंसो॒ऽअर॑रुषोधू॒र्तिःप्रण॒ङ्मर्त्य॑स्य । रक्षा॑णोब्रह्मणस्पते ॥ सघा॑वी॒रोनरि॑ष्यति॒यमिंद्रो॒ब्रह्म॑ण॒स्पतिः॑ । सोमो॑हि॒नोति॒मर्त्यं॑ ॥ त्वंतंब्र॑ह्मणस्पते॒सोम॒ऽइंद्र॑श्च॒मर्त्यं॑ । दक्षि॑णापा॒त्वंह॑सः ॥ ३४ ॥ सद॑स॒स्पति॒मद्भु॑तंप्रि॒यमिंद्र॑स्य॒काम्यं॑ । स॒निंमे॒धाम॑यासिषं ॥ यस्मा॑दृ॒तेनसिध्य॑तिय॒ज्ञोवि॑प॒श्चित॑श्च॒न । सधी॒नांयोग॑मिन्वति ॥ आदृ॑ध्नोतिह॒विष्कृ॑तिं॒प्रांचं॑कृणोत्यध्व॒रं । होत्रा॑दे॒वेषु॑गच्छति ॥ नरा॒शंसं॑सु॒धृष्ट॑म॒मप॑श्यंस॒प्रथ॑स्तमं । दि॒वोनसद्म॑मखसं ॥ ३५ ॥ (१।५।२) प्रति॒त्यंचारु॑मध्व॒रंगो॑पी॒थाय॒प्रहू॑यसे । म॒रुद्भि॑रग्न॒ऽआग॑हि ॥ न॒हिदे॒वोनमर्त्यो॑म॒हस्तव॒क्रतुं॑प॒रः । म॒रुद्भि॑० ॥ येम॒होरज॑सोवि॒दुर्विश्वे॑दे॒वासो॑ऽअ॒द्रुहः॑ । म॒रुद्भि॑० ॥ यऽउ॒ग्राऽअ॒र्कमा॑नृ॒चुरना॑धृष्टास॒ऽओज॑सा । म॒रुद्भि॑० ॥ येशु॒भ्राघो॒रव॑र्पसःसुक्ष॒त्रासो॑रि॒शाद॑सः । म॒रुद्भि॑० ॥ ३६ ॥ येनाक॒स्याधि॑रोच॒नेदि॒विदे॒वास॒ऽआस॑ते । म॒रुद्भि॑० ॥ यऽईं॒खयं॑ति॒पर्व॑तान्ति॒रःस॑मु॒द्रम॑र्ण॒वं । म॒रुद्भि॑० ॥ आयेत॒न्वंति॑र॒श्मिभि॑स्ति॒रःस॑मु॒द्रमोज॑सा । म॒रुद्भि॑० ॥ अ॒भित्वा॑पू॒र्वपी॑तयेसृ॒जामि॑सो॒म्यंमधु॑ । म॒रुद्भि॑० ॥ ३७ ॥ ॥ इतिप्रथमाष्टकेप्रथमोऽध्यायः ॥ १ ॥

ब्रह्मणस्पतयोदक्षिणाचततश्चतसृणांसदसस्पतिः (अंत्यायानराशंसोवा) गायत्री । (१।५।२) प्रतित्यमितिनवर्चस्यसूक्तस्यकाण्वोमेधातिथिरग्नामरुतोगायत्री । इतिप्रथमोऽध्यायः ॥ १ ॥

॥ अथ प्रत्यध्यायगतदैवतत्यागसंग्रहः ॥

प्रथमाष्टके सूक्तसंख्या १२१ ऋचः १३७०

प्रथमाध्याये वर्गाः ३७ सूक्तानि १९ ऋचः १९४ ॥ अथ त्यागः ॥ अग्नयइदंनमम ९ वायवइदं०३ इंद्रवायुभ्यामिदं०३ मित्राव रुणाभ्यामिदं०३ अश्विभ्यामिदं०३ इंद्रायेदं०३ विश्वेभ्योदेवेभ्यइदं०३ सरस्वत्याइदं०३ इंद्रायेदं०२३ मरुद्भ्यइदं० इंद्रमरुद्भ्यइदं० मरु द्भ्यइदं० इंद्रमरुद्भ्यइदं० मरुद्भ्यइदं० २ इंद्रायेदं० ५१ अग्नयइदं० ५ निर्मंथ्याहवनीयाभ्यामग्निभ्यामिदं० अग्नयइदं०६ इध्माय(समिद्भायवा) ग्नयइदं० तनूनपातइदं० नराशंसायेदं० इळायेदं० बर्हिषइदं० देवीभ्योद्वार्भ्यइदं० उषासानक्ताभ्यामिदं० दैवीभ्यांहोतृभ्यांप्रचेतोभ्यामिदं० सरस्वतीळाभारतीभ्यइदं० त्वष्टृइदं० वनस्पतयइदं० स्वाहाकृतिभ्यइदं० विश्वेभ्योदेवेभ्यइदं० १२ (अग्नयइदं०२ विश्वेभ्योदेवेभ्यइदं० अग्न यइदं० ९) इंद्रायेदं० मरुद्भ्यइदं० त्वष्टृइदं० अग्नयइदं० इंद्रायेदं० मित्रावरुणाभ्यामिदं० द्रविणोदसेग्नयइदं० ४ अश्विभ्यामिदं० अग्नयइदं० इंद्रायेदं०९ इंद्रावरुणाभ्यामिदं०९ ब्रह्मणस्पतयइदं०३ इंद्रसोमब्रह्मणस्पतिभ्यइदं० दक्षिणेंद्रसोमब्रह्मणस्पतिभ्यइदं० सदसस्प तयइदं० ३ नराशंसाये (सदसस्पतयेवे)दं० अग्नामरुद्भ्यइदं० ९ ॥ इतिप्रथमोऽध्यायः ॥ १ ॥

---

१ इंद्राद्यभ्यंताऋतुदेवताद्वादश ।

अयमष्टावार्भवमिहषळैंद्राग्नैंप्रातर्युजासैकांचतस्रआश्विन्यस्तथासावित्र्यंआग्नेय्यौद्वेदेवीनांमेकैकेंद्राणीवरुणा
न्यग्नायीनांद्यावापृथिव्येपार्थिवीषड्वैष्णव्योऽतोदेवादैवीवांतीव्राश्चतुर्विंशतिर्वायव्यैकैंद्रवायव्योंमैत्रावरुणमरु
त्वतीयंवैश्वदेवपौष्णास्तृचाःशिष्टाआप्यांत्याध्यर्धाग्नेय्यंप्स्वंतःपुरउष्णिक्कंपरानुष्टुप्तिस्रश्चांत्यांएकविंशीप्रतिष्ठा
कस्यपंचोनाजीगर्तिःशुनःशेपःसकृत्रिमोवैश्वामित्रोंदेवरातोवारुणंतुत्रैष्टुभंमादौकाय्याग्नेय्यौसावित्रस्तृचोगाय
त्रोंस्यांत्याभागीवांयच्चित्सैकावसिष्वदशाग्नेयंत्वंश्वंसप्तोनागायत्रेंत्यादैवीत्रिष्टुब्यत्रग्रावानवषळनुष्टुवादियच्चि
द्यौलूखल्यौंपरेमौसल्यौचप्रजापतेर्हरिश्चंद्रस्यांत्याचर्मप्रशंसावांयच्चित्सप्तपांक्तमावोद्व्यधिकांस्माकंपादनिचृ
च्छश्वत्रिष्टुप्परौतृचावाश्विनौषस्यौत्वमग्नेद्व्यूनाहिरण्यस्तूपआग्नेयंत्रिष्टुवंत्याष्टमीषोळश्यौचैंद्रस्यपंचोना ॥ २ ॥

हरिःॐ ॥ (१।५।३) अयंदेवायजन्मनेस्तोमोविप्रेभिरासया । अकारिरत्नधातमः ॥ यइंद्रायवचोयुजाततक्षुर्मनसाहरी ।
शमीभिर्यज्ञमाशत ॥ तक्षन्नासत्याभ्यांपरिज्मानंसुखंरथं । तक्षन्धेनुंसबर्दुघाम् ॥ युवानापितरापुनःसत्यमंत्राऽऋजूय
वः । ऋभवोविष्ट्यक्रत ॥ संवोमदासोऽअग्मतेंद्रेणचमरुत्वता । आदित्येभिश्चराजभिः ॥ १ ॥ उतत्यंचमसंनवंत्व
ष्टुर्देवस्यनिष्कृतं । अकर्तचतुरःपुनः ॥ तेनोरत्नानिधत्तनत्रिरासाप्तानिसुन्वते । एकमेकंसुशस्तिभिः ॥ अधारयंतवह्व

(१।५।३) अयंदेवायेत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यकाण्वोमेधातिथिर्ऋभवोगायत्री ।

योभजंतसुकृत्यया । भागंदेवेषुयज्ञियम् ॥ २ ॥ (१।५।४) इहेंद्राग्नीऽउपह्वयेतयोरित्स्तोमंमुश्मसि । तासोमंसोमपातमा ॥ तायज्ञेषुप्रशंसतेंद्राग्नीशुंभतानरः । तागायत्रेषुगायत ॥ तामित्रस्यप्रशस्तयऽइंद्राग्नीताहवामहे । सोमपासोमपीतये ॥ उग्रासंताहवामहेऽउपेदंसवनंसुतम् । इंद्राग्नीऽएहगच्छतां ॥ तामहांतासदस्पतीऽइंद्राग्नीरक्षउब्जतं । अप्रजाःसंत्वत्रिणः ॥ तेनंसत्येनजागृतमधिप्रचेतुनेपदे । इंद्राग्नीशर्मयच्छतम् ॥ ३ ॥ (१।५।५) प्रातर्युजाविबोधया श्विनावेहगच्छताम् । अस्यसोमस्यपीतये ॥ यासुरथारथीतमोभादेवादिविस्पृशा । अश्विनाताहवामहे ॥ यावांक शामधुमत्यश्विनासूनृतावती । तयायज्ञंमिमिक्षतम् ॥ नहिवामस्तिदूरकेयत्रारथेनगच्छथः । अश्विनासोमिनोगृहम्+ ॥ हिरण्यपाणिमूतयेसवितारमुपह्वये । सचेत्तादेवतापदं+ ॥ ४ ॥ अपांनपातमवसेसवितारमुपस्तुहि । तस्यव्रतान्युश्मसि ॥ विभक्तारंहवामहेवसोश्चित्रस्यराधसः ॥ सवितारंनृचक्षसम् ॥ सखायऽआनिषीदतसवितास्तोम्योनुनः । दाताराधांसिशुंभति । अग्नेपत्नीरिहावहदेवानामुशतीरुप । त्वष्टारंसोमपीतये ॥ आग्नाऽअग्नऽइहावसेहोत्रां

(१।५।४) इहेंद्राग्नीइतिषळर्चस्यसूक्तस्यकाण्वोमेधातिथिरिंद्राग्नीगायत्री । (१।५।५) प्रातर्युजेत्येकविंशत्यृचस्यसूक्तस्यकाण्वोमेधातिथिःआद्यानां चतसृणामश्विनौततश्चतसृणांसवितातताेद्वयोरग्निःततएकस्यादेव्यःततएकस्याइंद्राणीवरुणान्यग्नाय्यःततोद्वयोर्द्यावापृथिव्यौततएकस्याःपृथिवीतत:षण्णांविष्णुः(अतोदेवाइत्यस्यादेवावा)गायत्री ।

यविष्ठभारतीम् । वरूत्रींधिषणांवह ॥ ५ ॥ अभिनोदेवीरवसामहःशर्मणानृपल्नीः । अच्छिन्नपत्राःसचंतां ॥ इहेद्राणीमुपह्वयेवरुणानींस्वस्तये । अग्नायींसोमपीतये ॥ महीद्यौःपृथिवीचनऽइमंयज्ञंमिमिक्षतां । पिपृतांनोभरीमभिः ॥ तयोरिद्घृतवत्पयोविप्रारिहंतिधीतिभिः । गंधर्वस्यध्रुवेपदे+ ॥ स्योनापृथिविभवानृक्षरानिवेशनी । यच्छानः शर्मसप्रथः ॥ ६ ॥ अतोदेवाऽअवंतुनोयतोविष्णुर्विचक्रमे । पृथिव्याःसप्तधामभिः ॥ इदंविष्णुर्विचक्रमेत्रेधानिदधेपदम् । समूढमस्यपांसुरे+ ॥ त्रीणिपदाविचक्रमेविष्णुर्गोपाऽअदाभ्यः । अतोधर्माणिधारयन् ॥ विष्णोःकर्माणि पश्यतयतोव्रतानिपस्पशे । इंद्रस्ययुज्यःसखा ॥ तद्विष्णोःपरमंपदंसदापश्यंतिसूरयः । दिवीवचक्षुराततम् ॥ तद्विप्रासोविपन्यवोजागृवांसःसमिंधते । विष्णोर्यत्परमंपदं+ ॥ ७ ॥ (१।५।६) तीव्राःसोमासऽआगह्याशीर्वंतःसुताऽइमे । वायोतान्प्रस्थितान्पिब ॥ उभादेवादिविस्पृशेंद्रवायूहवामहे । अस्यसोमस्यपीतये ॥ इंद्रवायूमनोजुवाविप्राहवंतऽऊ

(१।५।६) तीव्राःसोमासइतिचतुर्विंशत्यृचस्यसूक्तस्यकाण्वोमेधातिथिःआद्यायावायुःततोद्वयोरिंद्रवायूततस्तिसृणांमित्रावरुणौतत स्तिसृणांमरुतः (मरुत्वानिंद्रइतिकेचित्)ततस्तिसृणांविश्वेदेवाःततस्तिसृणांपूषाततःसप्तानामापःततएकस्याअग्न्यापःततएकस्याअग्निःअ प्स्वंतरितिपुरउष्णिक्अप्सुमइत्यनुष्टुप्इदमापइत्याद्यास्तिस्रोनुष्टुभःआपःपृणीतेतिप्रतिष्ठाशेषागायत्र्यः । (अग्न्यापइत्यत्रापूशब्दस्यपूर्वनि पातेप्राप्तेद्वंद्वेविइतिसूत्रादग्निशब्दस्यपूर्वनिपातःकृतः) ।

तये । सहस्राक्षाधियस्पती ॥ मित्रंवयंहवामहेवरुणंसोमपीतये । जज्ञानापूतदक्षसा ॥ ऋतेनयावृतावृधावृतस्यज्योतिषस्पती । तामित्रावरुणाहुवे ॥ ८ ॥ वरुणःप्राविताभुवन्मित्रोविश्वाभिरूतिभिः । करतांनःसुराधसः ॥ मरुत्वंतंहवामहेऽइंद्रमासोमपीतये । सजूर्गणेनतृंपतु ॥ इंद्रज्येष्ठामरुद्गणादेवासःपूषरातयः । विश्वेममंश्रुताहवम् ॥ हतवृत्रंसुदानवऽइंद्रेणसहसायुजा । मानोदुःशंसऽईशत ॥ विश्वान्देवान्हवामहेमरुतःसोमपीतये । उग्राहिपृश्निमातरः ॥ ९ ॥ जयतामिवतन्यतुर्मरुतामेतिधृष्णुया । यच्छुभंयाथनानरः ॥ हस्काराद्विद्युतस्पर्यतोजाताऽअवंतुनः । मरुतोमृळयंतुनः ॥ आपूषंचित्रबर्हिषमाघृणेधरुणंदिवः । आजानंतंयथापशुम्+ ॥ पूषाराजानमाघृणिरपगूळ्हंगुहाहितं । अविंदच्चित्रबर्हिषम् ॥ उतोसमह्यमिंदुभिःषड्युक्ताँऽअनुसेषिधत् । गोभिर्यवंनचर्कृषत् ॥ १० ॥ अंवयोयंत्यध्वंभिर्जामयोऽअध्वरीयतां । पंचतीर्मधुनापयः ॥ अमूर्याऽउपसूर्येयाभिर्वासूर्यःसह । तानोहिन्वंत्वध्वरम्+ ॥ अपोदेवीरुपह्वयेयत्रगावःपिबंतिनः । सिंधुभ्यःकर्वंहविः+ ॥ अप्स्वंतरमृतमप्सुभेषजमपामुतप्रशस्तये । देवाभवंतवाजिनः ॥ अप्सुमेसोमोऽअब्रवीदंतर्विश्वानिभेषजा । अग्निंचविश्वशंभुवमापंश्चविश्वभेषजीः ॥ ११ ॥ आपः पृणीतभेषजंवरूथंतन्वेमम । ज्योक्सूर्यंदृशे+ ॥ इदमापःप्रवहतयत्किंचदुरितंमयि । यद्वाहमभिदुद्रोहयद्वाशेपऽउतानृतम् ॥ आपोऽअद्यान्वचारिषंरसेनसमगस्महि । पयस्वानग्नऽआगहितंमासंसृजवर्चसा ॥ संमाग्ने

वर्चसासृजसंप्रजयासमायुषा । विद्युर्मेऽअस्यदेवाऽइंद्रोविद्यात्सहऽऋषिभिः ॥ १२ ॥ (१।६।१) कस्यनूनं कतमस्यामृतानांमनामहेचारुदेवस्यनाम । कोनोमह्याऽअदितयेपुनर्दात्पितरंचदृशेयंमातरंच ॥ अग्नेर्वयंप्रथमस्या मृतानांमनामहेचारुदेवस्यनाम । सनोमह्याऽअदितयेपुनर्दात्पितरंचदृशेयंमातरंच ॥ अभित्वादेवसवितरीशानंवा र्याणां । सदावन्भागमीमहे ॥ यश्चिद्धितइत्थाभगःशशमानःपुरानिदः । अद्वेषोहस्तयोर्दधे ॥ भगभक्तस्यतेवयमु दशेमतावसा । मूर्धानंरायऽआरभे ॥ १३ ॥ नहितेक्षत्रंनसहोनमन्युंवयश्चनामीपतयंतऽआपुः । नेमाऽआपो ऽअनिमिषंचरंतीर्नयेवातस्थ्रमिनंत्यभ्वं ॥ अवुध्नेराजावरुणोवनस्योर्ध्वंस्तूपंददतेपूतदक्षः । नीचीनाःस्थुरुपरिबुध्नऽ एषामस्मेऽअंतर्निहिताःकेतवःस्युः ॥ उरुंहिराजावरुणश्चकारसूर्यायपंथामन्वेतवाऽउ । अपदेपादाप्रतिधातवेकरुतापवक्ताहृदयाविधश्चित् ॥ शतंतेराजन्भिषजःसहस्रमुर्वीगंभीरासुमतिष्टेऽअस्तु । बाधस्वदूरेनिर्ऋतिंपराचैःकृतंचिदेनःप्रमुमुग्ध्यस्मत् ॥ अमीयऽऋक्षानिहितासऽउच्चानक्तंदद्रश्रेकुहचिद्दिवेयुः । अदब्धानिवरुणस्यव्रतानिविचाकशच्चंद्रमानक्तमेति ॥ १४ ॥ तत्त्वायामिब्रह्मणावंदमानस्तदाशास्तेयजमानोहविर्भिः । अहेळमानोवरुणेहबोध्युरुशंसमान

(१।६।१) कस्यनूनमितिपंचदशर्चस्यसूक्तस्याजीगर्तिःशुनःशेपःसकृत्रिमोवैश्वामित्रोदेवरातः आद्यायाःकःद्वितीयायाअग्निस्तत्तिसृणांसविता (भगभक्तस्येत्यस्याभगोवा) नहितेक्षत्रमित्याद्यानांवरुणस्त्रिष्टुप् अभित्वेत्यादितिस्रोगायत्र्यः ।

ऽआयुःप्रमोषीः ॥ तदिन्नक्तंतद्दिवामह्यमाहुस्तदयंकेतोहृदऽआविश्चष्टे । शुनःशेपोयमह्वद्गृभीतःसोऽअस्मान्राजावरुणोमुमोक्तु ॥ शुनःशेपोह्यह्वद्गृभीतस्त्रिष्वादित्यंद्रुपदेषुबद्धः । अवैनंराजावरुणःससृज्याद्विद्वाँऽअदब्धोविमुमोक्तुपाशान् ॥ अवतेहेळोवरुणनमोभिरवयज्ञेभिरीमहेहविर्भिः । क्षयन्नस्मभ्यमसुरप्रचेताराजन्नेनांसिशिश्रथःकृतानि ॥ उदुत्तमंवरुणपाशमस्मदवाधमंविमध्यमंश्रथाय । अथावयमादित्यव्रतेतवानागसोऽअदितयेस्याम॥१५॥ (१।६।२) यच्चिद्धितेविशोयथाप्रदेववरुणव्रतं । मिनीमसिद्यविद्यवि ॥ मानोवधायहत्नवेजिहीळानस्यरीरधः । माहृणानस्यमन्यवे ॥ विमृळीकायतेमनोरथीरश्वंनसंदितं । गीर्भिर्वरुणसीमहि ॥ पराहिमेविमन्यवःपतंतिवस्यऽइष्टये । वयोनवसतीरुप ॥ कदाक्षत्रश्रियंनरमावरुणंकरामहे । मृळीकायोरुचक्षसं ॥ १६ ॥ तदित्समानमाशातेवेनंतानयुच्छतः । धृतव्रताय दाशुषे ॥ वेदायोवीनांपदमंतरिक्षेणपततां । वेदनावःसमुद्रियः ॥ वेदमासोधृतव्रतोद्वादशप्रजावतः । वेदायऽउपजायते ॥ वेदवातस्यवर्तनिमुरोर्ऋष्वस्यबृहतः । वेदायेऽअध्यासते ॥ निषसादधृतव्रतोवरुणःपस्त्याऽस्वा । साम्राज्यायसुक्रतुः ॥ १७ ॥ अतोविश्वान्यद्भुताचिकित्वाँऽअभिपश्यति । कृतानियाचकर्त्वा ॥ सनोविश्वाहासुक्रतुरादित्यःसुपथाकरत् । प्रणऽआयूँषितारिषत् ॥ बिभ्रद्रापिंहिरण्ययंवरुणोवस्तनिर्णिजं । परिस्पशोनिषेदिरे ॥ नयं

(१।६।२) यच्चिद्धितइत्येकविंशत्यृचस्यसूक्तस्याजीगर्तिःशुनःशेपोवरुणोगायत्री ।

दिप्सँतिदिप्सवोनद्रुह्वाणोजनानां । नदेवमभिमातयः । उतयोमानुषेष्वायशश्चक्रेऽअसाम्या । अस्माकमुदरेष्वा ॥ १८ ॥ परामेयंतिधीतयोगावोनगव्यूतीरनु । इच्छंतीरुरुचक्षसं ॥ संनुवोचावहैपुनर्यतोमेमध्वाभृतं । होतेवक्षदं सेप्रियं+ ॥ दर्शनुविश्वदर्शतंदर्शरथमधिक्षमि । एताजुषतमेगिरः ॥ इमंमेवरुणश्रुधीहवंमद्याचमृळय । त्वामवस्युरा चके ॥ त्वंविश्वस्यमेधिरदिवश्चग्मश्चराजसि । सयामंनिप्रतिश्रुधि ॥ उदुत्तमंमुमुग्धिनोविपाशंमध्यमंचृत । अवाध मानिजीवसे ॥ १९ ॥ (१।६।३) वसिष्वाहिमियेध्यवस्त्राण्यूर्जापते । सेमंनोऽअध्वरंयज ॥ निनोहोतावरेण्यःसदाय विष्ठमन्मभिः । अग्नेदिवित्मतावचः ॥ आहिष्मासूनवेपितापिर्यजत्यापये । सखासख्येवरेण्यः ॥ आनोवहींरिशाद सोवरुणोमित्रोऽअर्यमा । सीदंतुमनुषोयथा ॥ पूर्व्यहोतरस्यनोमंदस्वसख्यस्यच । इमाऽउषुश्रुधीगिरः ॥ २० ॥ य च्चिद्धिशश्वतातनादेवंदेवंयजामहे । त्वेऽइद्धूयतेहविः ॥ प्रियोनोऽअस्तुविश्पतिर्होतामंद्रोवरेण्यः । प्रियाःस्वग्नयोव यं+ ॥ स्वग्नयोहिवार्यंदेवासोदधिरेचनः । स्वग्नयोमनामहे ॥ अथानऽउभयेषाममृतमर्त्यानां । मिथःसंतुप्रशस्तयः ॥ विश्वेभिरग्नेऽअग्निभिरिमंयज्ञमिदंवचः । चनोधाःसहसोयहो ॥ २१ ॥ (१।६।४) अश्वंनत्वावारवंतंवंदध्याऽअग्निंनमो

(१।६।३) वसिष्वेतिदशर्चस्यसूक्तस्याजीगर्तिःशुनःशेपोग्निर्गायत्री । (१।६।४) अश्वंनत्वेतित्रयोदशर्चस्यसूक्तस्याजीगर्तिःशुनःशेपो ऽग्निर्गायत्री । नमोमहद्भ्यइत्यस्यादेवाःत्रिष्टुप् ।

भिः । सम्राजैतमध्वराणां ॥ सघानःसूनुःशवसापृथुप्रगामासुशेवः । मीढ्वाँऽअस्माकंबभूयात् ॥ सनोदूराच्चासाच्चनि मर्त्यादघायोः । पाहिसदमिद्विश्वायुः ॥ इममूषुत्वमस्माकंसनिंगायत्रंनव्यांसं । अग्नेदेवेषुप्रवोचः ॥ आनोभजपर मेष्वावाजेषुमध्यमेषु । शिक्षावस्वोऽअंतमस्य ॥ २२ ॥ विभक्तासिचित्रभानोसिंधोरूर्मोऽउपाकऽआ । सद्योदाशुषे क्षरसि ॥ यमग्नेपृत्सुमर्त्यमवावाजेषुयंजुनाः । सयंताशश्वतीरिषः ॥ नकिरस्यसहंत्यपर्येताकयस्यचित् । वाजोऽअ स्तिश्रवाय्यः ॥ सवाजंविश्वचर्षणिरर्वद्भिरस्तुतरुता । विप्रेभिरस्तुसनिता ॥ जरावोधतद्विविद्विविशेविशेयज्ञियाय । स्तोमंरुद्रायदृशीकं ॥ २३ ॥ सनोमहाँऽअनिमानोधूमकेतुःपुरुश्चंद्रः । धियेवाजायहिन्वतु ॥ सरेवाँऽइवविश्पतिर्दैव्यःकेतुःशृणोतुनः । उक्थैरग्निर्बृहद्भानुः ॥ नमोमहद्भ्योनमोऽअर्भकेभ्योनमोयुवभ्योनमऽआशिनेभ्यः । यजामदेवान्यदिशक्वांममाज्यायसःशंसमावृक्षिदेवाः ॥ २४ ॥ (१।६।५) यत्रग्रावापृथुबुध्नऽऊर्ध्वोभवतिसोतवे । उलूखलसुतानामवेद्विंद्रजल्गुलः ॥ यत्रद्वाविवजघनाधिषवण्याकृता । उलूखल० ॥ यत्रनार्यपच्यवमुपच्यवंचशिक्षते । उलूखल० ॥ यत्रमंथांविवध्नतेरश्मीन्यमितवाऽइव । उलूखल० ॥ यच्चिद्धित्वंगृहेगृहऽउलूखलकयुज्यसे । इहद्युमत्तमं ॥ १३ ॥

(१।६।५) यत्रग्रावेतिनवर्चस्यसूक्तस्याजीगर्तिःशुनःशेपःआद्यानांचतसृणामिंद्रःततोद्वयोरुलूखलंततोद्वयोरुलूखलमुसलेअंत्यायाः प्रजापतिर्हरिश्चंद्रः (अधिषवणचर्मदेवतावा) आद्याःषळनुष्टुभःअंत्यास्तिस्रोगायत्र्यः ।

वद॒जय॑तामिवदुं॒दु॒भिः+ ॥ २५ ॥ उ॒तस्म॑तेवनस्पते॒वातो॒विवा॒त्यग्र॒मित् । अथो॒ऽइंद्रा॑य॒पात॑वेसु॒नुसोम॑मुलूखल ॥ आ॒य॒जीवा॑ज॒सातं॑मा॒ताह्यु॑१॒च्चावि॑जर्भृ॒तः । हरी॑ऽइ॒वांधां॑सि॒बप्स॑ता ॥ तानो॑ऽअ॒द्यव॑नस्पतीऽऋ॒ष्वावृ॒ष्वेभिः॑सो॒तृभिः॑ । इंद्रा॑य॒मधु॑मत्सुतम् ॥ उच्छि॒ष्टंच॒म्वो॑र्भर॒सोमं॑प॒वित्र॒ऽआसृ॑ज । निधे॑हि॒गोरधि॑त्व॒चि+ ॥ २६ ॥ (१।६।६) यच्चि॒द्धिस॑त्यसोमपाऽअनाश॒स्ताऽइ॑व॒स्मसि॑ । आतून॑ऽइंद्रशंसय॒गोष्वश्वे॑षुशु॒भ्रिषु॑स॒हस्रे॑षुतुवीमघ ॥ शिप्रि॑न्वाजानांपते॒शची॑व॒स्तव॑दं॒सना॑ । आतून॑० ॥ निष्वा॑पयामिथू॒दृशा॑स॒स्तामबु॑ध्यमाने ॥ आतून॑० ॥ स॒संतु॒त्याऽअरा॑तयो॒बोधं॑तुशूररा॒तयः॑ । आतून॑० ॥ समिं॑द्रगर्द॒भंमृ॑णनु॒वंतं॑पा॒पया॑मु॒या । आतून॑० ॥ पता॑तिकुंडृ॒णाच्या॑दू॒रंवातो॒वना॒दधि॑ । आतून॑० ॥ सर्वं॑परिक्रो॒शंज॑हिजं॒भया॑कृकदा॒श्वं॑ । आतून॑० ॥ २७ ॥ (१।६।७) आव॒ऽइंद्रं॒क्रिविं॑यथावाज॒यंतः॑श॒तक्र॑तुं । मंहि॑ष्ठंसिंच॒ऽइंदु॑भिः ॥ श॒तंवा॒यःशुची॑नांस॒हस्रं॑वा॒समा॑शिरां । एदु॑नि॒म्नंनरी॑यते ॥ संयन्मदा॑यशु॒ष्मिण॑ऽए॒नाह्य॑स्यो॒दरे॑ । स॒मु॒द्रोनव्यचो॑द॒धे ॥ अ॒यमु॑ते॒सम॑तसिक॒पोत॑ऽइवगर्भ॒धिं । वच॒स्तच्चि॑न्नऽओहसे ॥ स्तो॒त्रंरा॑धानांपते॒गिर्वा॑होवीर॒यस्य॑ते । विभू॑तिरस्तुसू॒नृता॑ ॥ २८ ॥ ऊ॒र्ध्वस्ति॑ष्ठानऽऊ॒तये॒स्मि

(१।६।६) यच्चिद्धिसत्येतिसप्तर्चस्यसूक्तस्याजीगर्तिःशुनःशेपइंद्रःपंक्तिः । (१।६।७) आवइंद्रमितिद्वाविंशत्यृचस्यसूक्तस्याजीगर्तिःशुनःशेपइंद्रःसप्तदश्यादितिसृणामश्विनौततस्तिसृणामुषागायत्रीअस्माकमितिपादनिचृत्शश्वदिंद्रइतित्रिष्टुप् ।

न्वाजेंशतक्रतो । समन्येषुब्रवावहै ॥ योगेंयोगेतवस्तरंवाजेंवाजेहवामहे । सखायऽइंद्रमूतये ॥ आघांगमद्यदिश्रवत्सहस्रिणीभिरूतिभिः । वाजेभिरुपनोहवं ॥ अनुप्रत्नस्यौकसोहुवेतुविप्रतिंनरं । यंतेपूर्वपिताहुवे+ ॥ तंत्वावयंविश्ववाराशास्महेपुरुहूत । सखेवसोजरितृभ्यः ॥ २९ ॥ अस्माकंशिप्रिणीनांसोमपाःसोमपाव्नां । सखेवज्रिन्त्सखीनाम् ॥ तथातदस्तुसोमपाःसखेवज्रिन्तथाकृणु । यथातऽउश्मसीष्टये ॥ रेवतीर्नःसधमादऽइंद्रेसंतुतुविवाजाः । क्षुमंतोयाभिर्मदेम ॥ आघत्वावान्त्मनात्मःस्तोतृभ्योधृष्णवियानः । ऋणोरक्षंनचक्र्योः* ॥ आयद्वंवःशतक्रतवाकामंजरितॄणां । ऋणोरक्षंनशचीभिः ॥ ३० ॥ शश्वदिंद्रःपोप्रुथद्भिर्जिगायनानदद्भिःशाश्वसद्भिर्धनानि । सनोहिरण्यरथंदंसनावान्त्सनंःसनितासनयेसनोदात् ॥ आश्विनावश्वावत्येषायातंशवीरया । गोमद्दस्राहिरण्यवत् ॥ समानयोजनोहिवांरथोदस्रावमर्त्यः । समुद्रेऽअश्विनेयते ॥ न्य१ह्यस्यमूर्धनिचक्रंरथस्ययेमथुः । परिद्यामन्यदीयते ॥ कस्तऽउषःकधप्रियेभुजेमतोंऽअमर्त्ये । कंनक्षसेविभावरि ॥ वयंहितेऽअमन्मह्यान्तादापराकात् । अश्वेनचित्रेऽअरुषि ॥ त्वंत्येभिरागहिवाजेभिर्दुहितर्दिवः । अस्मेरयिंनिधारय ॥ ३१ ॥ (१।७।१) त्वमग्नेप्रथमोऽअंगिराऽऋषिर्देवोदेवानामभवःशिवःसखा । तवव्रतेकवयोविद्मनापसोजायंतमरुतोभ्राजदृष्टयः । त्वमग्नेप्रथमोऽअंगिरस्तमःकविर्देवा

(१।७।१) त्वमग्नइत्यष्टादशर्चस्यसूक्तस्यांगिरसोहिरण्यस्तूपोग्निर्जगतीअष्टमीषोळश्यंत्यास्त्रिष्टुभः ।

नांपरिभूषसिव्रतं । विभुर्विश्वस्मैभुवनायमेधिरोद्विमाताशयुःकतिधाचिदायवे ॥ त्वमग्नेप्रथमोमातरिश्वनऽआविर्भवसुक्रतूयाविवस्वते । अरेजेतांरोदसीहोतृवूर्येसंद्वोर्भारमयजोमहोवसो ॥ त्वमग्नेमनवेद्यामवाशयःपुरूरवसेसुकृतेसुकृत्तरः । श्वात्रेणयत्पित्रोर्मुच्यसेपर्यात्वापूर्वमनयन्नापरंपुनः ॥ त्वमग्नेवृषभःपुष्टिवर्धनऽउद्यतस्रुचेभवसिश्रवाय्यः । यऽआहुतिंपरिवेदावषट्कृतिमेकायुरग्रेविशऽआविवाससि ॥ ३२ ॥ त्वमग्नेवृजिनवर्तनिंनरंसक्मन्पिपर्षिविदथेविचर्षणे । यःशूरसातापरितक्म्येधनेदभ्रेभिश्चित्समृताहंसिभूयसः ॥ त्वंतमग्नेऽअमृतत्वउत्तमेमर्तंदधासिश्रवसेदिवेदिवे । यस्तातृषाणऽउभयायजन्मनेमर्यःकृणोषिप्रयऽआचसूरये ॥ त्वंनोऽअग्नेसनयेधनानांयशसंकारुंकृणुहिस्तवानः । ऋध्यामकर्मापसानवेनदेवैर्द्यावापृथिवीप्रावतंनः ॥ त्वंनोऽअग्नेपित्रोरुपस्थऽआदेवोदेवेष्वनवद्यजागृविः । तनूकृद्बोधिप्रमतिश्चकारवेत्वंकल्याणवसुविश्वमोपिषे ॥ त्वमग्नेप्रमतिस्त्वंपितासिनस्त्वंवयस्कृत्तवजामयोवयं । संत्वारायंःशतिनःसंसहस्रिणंःसुवीरंयंतिव्रतपामदाभ्य ॥ ३३ ॥ त्वामग्नेप्रथममायुमायवेदेवाऽअकृण्वन्नहुषस्यविश्पतिम् । इळांमकृण्वन्मनुषस्यशासनींपितुर्यत्पुत्रोममकस्यजायते ॥ त्वंनोऽअग्नेतवदेवपायुभिर्मघोनोरक्षतन्वश्चवंद्य । त्रातातोकस्यतनयेगवामस्यनिमेधंरक्षमाणस्तवव्रते+ ॥ त्वमग्नेयज्यवेपायुरंतरोनिषंगायचतुरक्षऽइध्यसे । योरातहव्योवृकायधायसेकीरेश्चिन्मंत्रंमनसावनोषितं+ ॥ त्वमग्नऽउरुशंसायवाघतेस्पार्हंयद्रेक्णःपरमंवनोषितत् । आध्रस्यचित्प्र

मतिरुच्यसेपिताप्रपाकंशास्सिप्रदिशोविदुष्टरः ॥ त्वमग्नेप्रयतदक्षिणंनरंवर्मेवस्यूतंपरिपासिविश्वतः । स्वादुक्षद्मायोवसतौस्योनकृज्जीवयाजंयजतेसोपमादिवः+ ॥ ३४ ॥ इमामग्नेशरणिंमीमृषोनऽइममध्वानंयमगामदूरात् । आपिःपिताप्रमतिःसोम्यानांभृमिरस्यृषिकृन्मर्त्यानां ॥ मनुष्वदग्नेऽअंगिरस्वदंगिरोययातिवत्सदनेपूर्ववच्छुचे । अच्छयाह्यावहादैव्यंजनमासादयबर्हिषियक्षिचप्रियं+ ॥ एतेनाग्नेब्रह्मणावावृधस्वशक्तीवायत्तेचकृमाविदावा । उतप्रणेष्यभिवस्योऽअस्मान्त्संनःसृजसुमत्यावाजवत्या ॥ ३५ ॥ (१।७।२) इंद्रस्यनुवीर्याणिप्रवोचंयानिचकारप्रथमानिवज्री । अहन्नहिमन्वपस्ततर्दप्रवक्षणाऽअभिनत्पर्वतानां ॥ अहन्नहिंपर्वतेशिश्रियाणंत्वष्टास्मैवज्रंस्वर्यंततक्ष । वाश्राऽइवधेनवःस्यंदमानाऽअंजःसमुद्रमवजग्मुरापः ॥ वृषायमाणोवृणीतसोमंत्रिकद्रुकेष्वपिबत्सुतस्य ॥ आसायकंमघवादत्तवज्रमहन्नेनंप्रथमजामहीनां ॥ यदिंद्राहन्प्रथमजामहीनामान्मायिनाममिनाःप्रोतमायाः । आत्सूर्यंजनयन्द्यामुषासंतादीत्नाशत्रुंनकिलाविवित्से ॥ अहन्वृत्रंवृत्रतरंव्यंसमिंद्रोवज्रेणमहतावधेन । स्कंधांसीवकुलिशेनाविवृक्णाहिःशयतऽउपपृक्पृथिव्याः+ ॥ ३६ ॥ अयोद्धेवदुर्मदऽआहिजुह्वेमहावीरंतुविबाधमृजीषं । नातारीदस्यसमृतिंवधानांसंरुजानाःपिपिषऽइंद्रशत्रुः ॥ अपादहस्तोऽअपृतन्यादिंद्रमास्यवज्रमधिसानौजघान । वृष्णोवध्रिःप्रतिमानंबुभूषन्पुरुत्रावृत्रोऽअ

(१।७।२।) इंद्रस्यन्वितिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यांगिरसोहिरण्यस्तूपइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

शय॒द्व्य॑स्तः ॥ न॒दंनभि॒न्नम॑मु॒याशया॑नं॒मनो॒रुहा॑णा॒ऽअति॑यं॒त्यापः॑ । याश्चि॑द्वृ॒त्रोम॑हि॒नाप॒र्यति॑ष्ठ॒त्तासा॒महिः॑पत्सुत॒ःशीर्व॑
भूव ॥ नी॒चाव॑याऽअभवद्वृ॒त्रपु॒त्रेंद्रो॑ऽअस्या॒ऽअव॒वध॑र्जभार । उत्त॑रा॒सूरध॑रःपु॒त्रऽआ॑सी॒द्दानुः॑शयेस॒हव॑त्सा॒नधे॒नुः+ ॥
अति॑ष्ठंतीनामनिवेश॒नानां॒काष्ठा॑नां॒मध्ये॒निहि॑तं॒शरी॑रं । वृ॒त्रस्य॑नि॒ण्यंविच॑रं॒त्यापो॑दी॒र्घंतम॒ऽआश॑य॒दिंद्र॑शत्रुः ॥ ३७ ॥
दा॒सप॑त्नी॒रहि॑गोपाऽअतिष्ठ॒न्निरु॑द्धा॒ऽआपः॑प॒णिने॑व॒गावः॑ । अ॒पांबिल॒मपि॑हितं॒यदासी॑द्वृ॒त्रंज॑घ॒न्वाँऽअप॒तद्व॑वार ॥
अश्व्यो॒वारो॑ऽअभव॒स्तदिं॑द्रसृ॒केयत्त्वा॑प्र॒त्यह॑न्दे॒वऽएकः॑ । अज॑यो॒गाऽअज॑यःशूर॒सोम॒मवा॑सृज॒ःसर्त॑वेस॒प्तसिंधू॑न् ॥ ना
स्मै॑वि॒द्युन्नत॑न्य॒तुःसि॑षेध॒नयां॑मिह॒मकि॑रद्ध्रा॒दुनिं॑च । इंद्र॑श्च॒यद्यु॑यु॒धाते॒ऽअहि॑श्चो॒ताप॒रीभ्यो॑म॒घवा॒विजि॑ग्ये ॥ अहे॑र्या
तारं॒कम॑पश्यऽइंद्रहृ॒दियत्ते॑ज॒घ्नुषो॒भीरग॑च्छत् । नव॑च॒यन्न॑व॒तिंच॒स्रवं॑तीःश्ये॒नोनभी॒तोऽअत॑रो॒रजां॑सि ॥ इंद्रो॑या॒तोव॑
सितस्य॒राजा॒शम॑स्यचशृं॒गिणो॒वज्र॑बाहुः । सेदु॒राजा॑क्षयतिचर्षणी॒नाम॒रान्नने॒मिःपरि॒ताब॑भूव ॥ ३८ ॥ इतिप्रथमाष्टके
द्वितीयोऽध्यायः ॥ २ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

द्वितीयाध्याये वर्गाः ३८ सूक्तानि १३ ऋचः १८९ ॥ त्यागः ॥ ऋभुभ्यइदं.८ इंद्राग्निभ्यामिदं.६ अश्विभ्यामिदं.४ सवित्र-
इदं.४ अग्नयइदं.२ देवीभ्यइदं. इंद्राणीवरुणान्यग्नायीभ्यइदं. द्यावापृथिवीभ्यामिदं.२ पृथिव्याइदं. विष्णवइदं. (प्रथमायादेवे-
भ्योवा)६ वायवइदं. इंद्रवायुभ्यामिदं.२ मित्रावरुणाभ्यामिदं.३ मरुद्भ्यः(मरुत्वतइंद्रायवा)इदं.३ विश्वेभ्योदेवेभ्यइदं.३ पूष्णइदं.३

अग्न्यइदं.७ अग्न्यग्न्यइदं. अग्नयइदं. कायेदं. अग्न्यइदं. सवित्रइदं.३ (अंत्यायाभगायवा) वरुणायेदं.३१ अग्नयइदं.२२ देवेभ्यइदं. इंद्रायेदं.४ उलूखलायेदं.२ उलूखलमुसलाभ्यामिदं.२ प्रजापतयेहरिश्चंद्राय (अधिषवणचर्मणे) वेदं. इंद्रायेदं.२३ अश्विभ्यामिदं.३ उषसइदं.३ अग्नयइदं.१८ इंद्रायेदं.१५ ॥ इतिद्वितीयोऽध्यायः ॥

एतत्त्रिश्चिद्वादशाश्विनंनवम्यंत्येत्रिष्टुभौह्वयाम्येकादशसावित्रंनवमीजगत्यांद्याचसालिंगोक्तदैवतपादाप्रवोवि शतिःकण्वोघौरआग्नेयंप्रागाथंमूर्ध्वऊषुयौष्यौक्रीळंपंचोनांमारुतंहिगायत्रंतुकद्रुप्रयदशप्रागाथंतूत्तिष्ठाष्टौब्रा ह्मणस्त्यंयंरक्षंतिनववरुणमित्रार्यम्णांमध्येतृचआदित्येभ्योगायत्रंहिंसंपूषन्दशपौष्णंकद्रुद्रायनवरौद्रंतृतीयामै त्रावरुणीचांत्यस्तृचःसौम्योंत्यानुष्टुवग्नेषळूनांप्रस्कण्वःकाण्वआग्नेयंतुप्रागाथंमाद्योद्वृचोश्व्युषसांचंत्वमग्नेदशा नुष्टुभमंर्धचौंत्योदैवंएषोपंचोनाश्विनंतुगायत्रं ॥ ३ ॥

हरिःओ३म्॥(१।७।३)एतायामोपंगव्यंतऽइंद्रंमस्माकंसुप्रमंतिंवावृधाति । अनामृणःकुविदादस्यरायोगवांकेतंपर मावर्जतेनः ॥ उपेदहंधनदामप्रतीतंजुष्टांनश्येनोवसतिंपतामि । इंद्रंनमस्यन्नुपमेभिरर्कैर्यःस्तोतृभ्योहव्योऽअस्तियामन् ॥ निसर्वसेनऽइषुधींऽरसक्तसमर्योगाऽअंजतियस्यवाष्टिं । चोष्कूयमाणऽइंद्रभूरिवामंमापणिर्भूरस्मदधिप्रवृद्ध ॥

(१।७।३) एतायामेतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यांगिरसोहिरण्यस्तूपइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

वधीर्हिदस्युंधनिनंघनेनँऽएकश्चरन्नुपशाकेभिरिंद्र । धनोरधिविषुणक्तेव्यायन्नयज्वानःसनकाःप्रेतिमीयुः ॥ पराचिच्छीर्षाववृजुस्तइंद्रायज्वानोयज्वभिःस्पर्धमानाः । प्रयद्दिवोहरिवःस्थातरुग्रनिरव्रताँऽअधमोरोदस्योः ॥ १ ॥ अयुयुत्सन्ननवद्यस्यसेनामयातयंतक्षितयोनवग्वाः । वृषायुधोनवध्रयोनिरिष्टाःप्रवद्भिरिंद्राञ्चितयँतऽआयन् ॥ त्वमेतान्रुदतोजक्षतश्चायोधयोरजसऽइंद्रपारे । अवादहोदिवऽआदस्युमुच्चाप्रसुन्वतःस्तुवतःशंसमावः ॥ चक्राणासःपरीणहँपृथिव्याहिरण्येनमणिनाशुंभमानाः । नाहिन्वानासस्तितिरुस्तऽइंद्रंपरिस्पशोऽअदधात्सूर्येण ॥ परियदिंद्ररोदसीऽउभेऽअबुभोजीर्महिनाविश्वतःसीम् । अमन्यमानाँऽअभिमन्यमानैर्निर्ब्रह्मभिरधमोदस्युमिंद्र ॥ नयेदिवःपृथिव्याऽअंतमापुर्न मायाभिर्धनदांपर्यभूवन् । युजंवज्रंवृषभश्चक्रऽइंद्रोनिर्ज्योतिषातमसोगाऽअधुक्षत् ॥ २ ॥ अनुस्वधामक्षरन्नापोऽअस्यावर्धतमध्यऽआनाव्यानां । सध्रीचीनेनमनसातमिंद्रऽओजिष्ठेनहन्मनाहन्नभिद्यून्+ ॥ न्याविध्यदिलीविशंस्यदृह्लाविशूंगिणमभिनच्छुष्णमिंद्रः । यावत्तरोमघवन्यावदोजोवज्रेणशत्रुमवधीःपृतन्युं+ ॥ अभिसिध्मोऽअजिगादस्यशत्रून्वितिग्मेनवृषभेणापुरोभेत् । संवज्रेणासृजद्वृत्रमिंद्रःप्रस्वांमतिंमतिरच्छाशदानः ॥ आवःकुत्समिंद्रयस्मिन्चाकन्प्रावोयुध्यैतंवृषभंदशद्युं । शफच्युतोरेणुर्नक्षत्द्यामुच्छ्वैत्रेयोनृषाह्यायतस्थौ ॥ आवःशमंवृषभंतुग्र्यासुक्षेत्रजेषेमघव

न्छ्वित्र्यंगां ॥ ज्योक्चिदत्रतस्थिवांसोऽअक्रन्छत्रूयतामधरावेदनाकः ॥ ३ ॥ (१।७।४) त्रिश्चिन्नोऽअद्याभवतंनवेदसावि
भुर्वांयामऽउतरातिरश्विना । युवोर्हियंत्रंहिम्येववाससोभ्यायंसेन्याभवतंमनीषिभिः ॥ त्रयःपवयोमधुवाहनेरथेसोम
स्यवेनामनुविश्वइद्विदुः । त्रयःस्कंभासःस्कभितासऽआरभेत्रिर्नक्तंयाथस्त्रिर्वश्विनादिवा ॥ समानेऽअहंत्रिरवद्यगो
हनात्रिरद्ययज्ञंमधुनामिमिक्षतं । त्रिर्वाजवतीरिषोऽअश्विनायुवंदोषाऽअस्मभ्यमुषसश्चपिन्वतं ॥ त्रिर्वर्तिर्यातंत्रिरनु
व्रतेजनेत्रिःसुप्राव्येत्रेधेवशिक्षतं । त्रिर्नांद्यंवहतमश्विनायुवंत्रिःपृक्षोऽअस्मेऽअक्षरेवपिन्वतं ॥ त्रिर्नोरयिंवहतमश्वि
नायुवंत्रिर्देवतातात्रिरुतावतंधियः । त्रिःसौभगत्वंत्रिरुतश्रवांसिनस्त्रिष्ठंवांसूरेदुहितारुहद्रथं ॥ त्रिर्नोऽअश्वि
नादिव्यानिभेषजात्रिःपार्थिवानित्रिरुदत्तमद्भ्यः । ओमानंशंयोर्ममकायसूनवेत्रिधातुशर्मवहतंशुभस्पती ॥ ४ ॥ त्रि
र्नोऽअश्विनायजतादिवेदिवेपरित्रिधातुपृथिवीमशायतं । तिस्रोनासत्यारथ्यापरावतऽआत्मेववातःस्वसराणिगच्छ
तं ॥ त्रिरश्विनासिंधुभिःसप्तमातृभिस्त्रयऽआहावास्त्रेधाहविष्कृतं । तिस्रःपृथिवीरुपरिप्रवादिवोनाकंरक्षेथेद्युभिर
क्तुभिर्हितं+ ॥ क्व१त्रीचक्रात्रिवृतोरथस्यक्व१त्रयोवंधुरोयेसनीळाः । कदायोगोवाजिनोरासभस्ययेनयज्ञंनासत्योपया
थः+ ॥ आनासत्यागच्छतंहूयतेहविर्मध्वःपिवतंमधुपेभिरासभिः । युवोर्हिपूर्वंसवितोषसोरथमृतायचित्रंघृतवंतमि

(१।७।४) त्रिश्चिदितिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यांगिरसोहिरण्यस्तूपोश्विनौजगतीनवम्यंत्येत्रिष्टुभौ ।

ष्यंति ॥ आनासत्याभ्यांत्रिभिरेकादशैरिहदेवेभिर्यातमधुपेयमश्विना । प्रायुस्तारिष्टंनीरपांसिमृक्षतंसेधतंद्वेषोभवतंसचाभुवा ॥ आनोऽअश्विनात्रिवृतारथेनावाचैरयिंवहतंसुवीरं । शृण्वंतावामवसेजोहवीमिवृधेचनोभवतंवाजसातौ ॥५॥ (१।७।५) ह्वयाम्यग्निंप्रथमंस्वस्तयेह्वयामिमित्रावरुणाविहावसे । ह्वयामिरात्रींजगतोनिवेशनींह्वयामिदेवंसवितारमूतये ॥ आकृष्णेनरजसावर्तमानोनिवेशयन्नमृतंमर्त्यंच । हिरण्ययेनसवितारथेनादेवोयातिभुवनानिपश्यन् ॥ यातिदेवःप्रवतायात्युद्वतायातिशुभ्राभ्यांयजतोहरिभ्यां । आदेवोयातिसवितापरावतोपविश्वादुरितावाधमानः ॥ अभीवृतंकृशनैर्विश्वरूपंहिरण्यशम्यंयजतोबृहंतं । आस्थाद्रथंसविताचित्रभानुःकृष्णारजांसितविषींदधानः ॥ विजनान्छ्यावाःशितिपादोऽअख्यन्रथंहिरण्यप्रउगंवहंतः । शश्वद्विशःसवितुर्दैव्यस्योपस्थेविश्वाभुवनानितस्थुः ॥ तिस्रोद्यावःसवितुर्द्वाऽउपस्थाँऽएकायमस्यभुवनेविराषाट् । आणिंनरथ्यममृताधितस्थुरिहब्रवीतुयऽउतात्रिकेतत् ॥ ६ ॥ विसुपर्णोऽअंतरिक्षाण्यख्यद्गभीरवेपाऽअसुरःसुनीथः । क्वेदानींसूर्यःकश्चिकेतकतमांद्यांरश्मिरस्यातंतान ॥ अष्टौव्यख्यत्ककुभःपृथिव्यास्त्रीधन्वयोजनासप्तसिंधून् । हिरण्याक्षःसवितादेवऽआगाद्दधद्रत्नादाशुषेवार्याणि ॥

(१।७।५) ह्वयामीत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यांगिरसोहिरण्यस्तूपःसवितात्रिष्टुप् । आद्यायाश्चतुर्षुपादेपुक्रमेणाग्निमित्रावरुणरात्रिसवितारोदेवताःआद्यानवम्यौजगत्यौ ।

हिरण्यपाणिःसविताविचर्षणिरुभेद्यावापृथिवीऽअंतरीयते । अपामीवांबाधतेवेतिसूर्यमभिकृष्णेनरजसाद्यामृणोति ॥ हिरण्यहस्तोअसुरःसुनीथःसुमृळीकःस्ववाँयात्वर्वाङ् । अपसेधन्रक्षसोयातुधानानस्थाद्देवःप्रतिदोषंगृणानः+ ॥ येतेपंथाःसवितःपूर्व्यासोरेणवःसुकृताऽअंतरिक्षे ॥ तेभिर्नोऽअद्यपथिभिःसुगेभीरक्षाचनोऽअधिचब्रूहिदेव ॥७॥ (१।८।१) प्रवोयह्वंपुरूणांविशांदेवयतीनाँ । अग्निंसूक्तेभिर्वचोभिरीमहेयंसीमिद्न्यईळते ॥ जनासोऽअग्निंदधिरेसहोवृधंहविष्मंतोविधेमते । सत्वंनोऽअद्यसुमनाऽइहाविताभवावाजेषुसंत्य ॥ प्रत्वादूतंवृणीमहेहोतारंविश्ववेदसं । महस्तोसतोविचर्त्यर्चयोदिविस्पृशंतिभानवः ॥ देवासस्त्वावरुणोमित्रोऽअर्यमासंदूतंप्रत्नमिंधते । विश्वंसोऽअग्नेजयतित्वयाधनंयस्तेददाशमर्त्यः ॥ मंद्रोहोतागृहपतिरग्नेदूतोविशामसि । त्वेविश्वासंगतानिव्रताध्रुवायानिंदेवाऽअकृण्वत ॥ ८ ॥ त्वेऽइदग्नेसुभगेयविष्ठ्यविश्वमाहूयतेहविः । सत्वंनोऽअद्यसुमनाऽउतापरंयक्षिदेवन्त्सुवीर्यां ॥ तंघेमित्थानमस्विनऽउपस्वराजमासते । होत्राभिरग्निंमनुषःसमिंधतेतितिर्वांसोऽअतिस्रिधः ॥ घ्नंतोवृत्रमतरन्रोदसीऽअपऽउरुक्षयायचक्रिरे । भुवत्कण्वेवृषाद्युम्न्याहुतःक्रंददश्वोगविष्टिषु ॥ संसीदस्वमहाँऽअसिशोचस्वदेववीतमः ॥ विधूममग्नेऽअरुषंमियेध्यसृजप्रशस्तदर्शतं+ ॥ यंत्वादेवासोमनवेदधुरिहयजिष्ठंहव्यवाहन । यंकण्वोमेध्यातिथिर्धनस्पृतंयंवृषायमुपस्तुतः+ ॥९॥

(१।८।१) प्रवोयह्वमितिविंशत्यचस्यसूक्तस्यघौरःकण्वोग्निःऊर्ध्वऊषुणइतिद्वयोर्यूपःप्रगाथः (अयुजोबृहत्यःयुजःसतोबृहत्यइत्यर्थः)

यमग्निमेध्यातिथिः कण्व ईधऽऋतादधि ॥ तस्य प्रेषो दीदियुस्तमिमाऽऋचस्तमग्निं वर्धयामसि ॥ रायस्पूर्धिस्वधावो स्तिहितेग्ने देवेष्वाप्यं ॥ त्वं वाजस्य श्रुत्यस्य राजसि सनो मृळ महाँऽअसि ॥ ऊर्ध्वऽऊषुणऽऊतये तिष्ठा देवो न सविता । ऊर्ध्वो वाजस्य सनिता यदञ्जिभिर्वाघद्भिर्विह्वयामहे ॥ ऊर्ध्वो नः पाह्यंहसो नि केतुना विश्वं समत्रिणं दह । कृधी न ऽऊर्ध्वाञ्चरथाय जीवसे विदा देवेषु नो दुवः ॥ पाहि नोऽअग्नेरक्षसः पाहि धूर्तेरराव्णः । पाहि रीषतऽउत वाजिघांसतो बृहद्भानो यविष्ठ्य ॥ १० ॥ घनेव विष्वग्विजह्यराव्णस्तपुर्जभयोऽअस्मध्रुक् । योमर्त्यः शिशीते ऽअत्यक्तुभिर्मा नः सरिपुरीशत ॥ अग्निर्वव्ने सुवीर्यमग्निः कण्वाय सौभगं । अग्निः प्रावन्मित्रोत मेध्यातिथिमग्निः साताऽउपस्तुतं+ ॥ अग्निना तुर्वशं यदुं परावतऽउग्रादेवं हवामहे ॥ अग्निर्नयन्नववास्त्वं बृहद्रथं तुर्वीतिं दस्यवे सहः ॥ नित्वामग्ने मनुर्दधे ज्योतिर्जनाय शश्वते ॥ दीदेथ कण्वऽऋतजातऽउक्षितो यन्नमस्यंतिकृष्टयः ॥ त्वेषासोऽअग्नेरमवंतोऽअर्चयोभीमासो नप्रतीतये ॥ रक्षस्विनः सदमिद्धातुमावतो विश्वं समत्रिणं दह ॥ ११ ॥ (१।८।२) क्रीळंवः शर्धो मारुतमनर्वाणं रथेशुभं । कण्वाऽअभिप्रगायत ॥ येपृषतीभिर्ऋष्टिभिः साकं वाशीभिरञ्जिभिः । अजायंतस्वभानवः ॥ इहेवशृण्वऽएषां कशाहस्तेषु यद्वदान् । नियामन्चित्रमृंजते ॥ प्रवः शर्धाय घृष्वयेत्वेषद्युम्नाय शुष्मिणे । देवत्तंब्रह्मगायत ॥ प्रशंसागोष्वघ्न्यं क्रीळंयच्छर्धो मारुतं ।

(१।८।२) क्रीळंवइतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यघौरःकण्वोमरुतोगायत्री ।

जंभेरसस्यवावृधे ॥ १२ ॥ कोवोवर्षिष्ठऽआनरोदिवश्चग्मश्चधूतयः । यत्सीमंतंनधूनुथ+ ॥ निवोयामायमानुषोद्भ्रऽउग्रायमन्यवे । जिहीतपर्वतोगिरिः+ ॥ येषामज्मेषुपृथिवीजुजुर्वाँऽइवविश्पतिः ॥ भियायामेषुरेजते । स्थिरंहिजानमेषां वयोमातुर्निरेतवे । यत्सीमनुद्विताशवः ॥ उदुत्येसूनवोगिरःकाष्ठाऽअज्मेष्वत्नत । वाश्राऽअभिज्ञुयातवे ॥ १३ ॥ त्यं चिद्घादीर्घपृथुंमिहोनपातममृध्रं । प्रच्यावयंतियामभिः ॥ मरुतोयद्ध्वोवलंजनाँऽअचुच्यवीतन । गिरींरचुच्यवीतन ॥ यद्ध यांतिमरुतःसंहब्रुवतेध्वन्ना ॥ शृणोतिकश्चिदेषां ॥ प्रयातशीभमाशुभिःसंतिकण्वेषुवोदुवः ॥ तत्रोषुमादयाध्वै ॥ अस्तिहिष्मामदायवःस्मसिष्मावयमेषां । विश्वंचिदायुर्जीवसे ॥ १४ ॥ (१।८।३) कद्धनूनंकधप्रियःपितापुत्रं नहस्तयोः । दधिध्वेवृक्तबर्हिषः ॥ कनूनंकद्वोऽअर्थंगंतादिवोनपृथिव्याः । कवोगावोनरण्यंति ॥ कवःसुम्नान्व्याँसि मरुतःकसुविता । कोऽ३ विश्वानिसौभगा ॥ यद्यूयंपृश्निमातरोमर्तासःस्यातन । स्तोतावोऽअमृतःस्यात् ॥ मावोमृगोन यवसेजरिताभूदजोष्यः । पथायमस्यंगादुप ॥ १५ ॥ मोषुणःपरापरानिर्कृतिर्दुर्हणावधीत् । पदीष्टतृष्णयासह+ ॥ सत्यंत्वेषाऽअमवंतोधन्वन्चिदारुद्रियासः । मिहंकृण्वंत्यवातां+ ॥ वाश्रेवविद्युन्मिमातिवत्संनमातासिषक्ति । यदेषां वृष्टिरसर्जि ॥ दिवाचित्तमःकृण्वंतिपर्जन्येनोदवाहेन । यत्पृथिवींव्युंदंति ॥ अधस्वनान्मरुतांविश्वमासद्मपार्थिवं ।

(१।८।३) कद्धनूनमितिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यवौरःकण्वोमरुतोगायत्री ।

अरेजंतप्रमानुषाः ॥ १६ ॥ मरुतोवीळुपाणिभिश्चित्रारोधस्वतीरनु । यातेमखिद्रयामभिः ॥ स्थिरावःसंतुनेमयोरथाऽअश्वासऽएषां । सुसंस्कृताऽअभीशवः ॥ अच्छावदातनागिराजरायैब्रह्मणस्पतिं । अग्निंमित्रंनदर्शतं+ ॥ मिमीहिश्लोकमास्येपर्जन्यऽइवततनः । गायगायत्रमुक्थ्यं* ॥ वंदस्वमारुतंगणंत्वेषंपनस्युमर्किणं । अस्मेवृद्धाऽअसन्निह+ ॥ १७ ॥ (१।८।४) प्रयदित्थापरावतःशोचिर्नमानमस्यथ । कस्यक्रत्वामरुतःकस्यवर्पसाकंयाथकंहधूतयः ॥ स्थिरावःसंत्वायुधापराणुदेवीळूऽउतप्रतिष्कभे । युष्माकमस्तुतविषीपनीयसीमामर्त्यस्यमायिनः ॥ पराहयत्स्थिरंहथनरोवर्तयथागुरु । वियाथनवनिनःपृथिव्याव्याशाःपर्वतानां ॥ नहिवःशत्रुर्विविदेऽअधिद्यविनभूम्योरिशादसः । युष्माकमस्तुतविषीतनायुजारुद्रासोनूचिदाधृषे ॥ प्रवेपयंतिपर्वतान्विविंचंतिवनस्पतीन् । प्रोऽआरतमरुतोदुर्मदाऽइवदेवासःसर्वयाविशा+ ॥ १८ ॥ उपोरथेषुपृषतीरयुग्ध्वंप्रष्टिर्वहतिरोहितः । आवोयामायपृथिवीचिदश्रोदबीभयंतमानुषाः ॥ आवोमक्षूतनायकंरुद्राऽअवोवृणीमहे । गंतानूननोवसायथापुरेत्थाकण्वायबिभ्युषे ॥ युष्मेषितोमरुतोमर्त्येषितऽआयोनोऽअभ्वऽईषते । वितंयुयोतशवसाव्योजसाविष्माकाभिरूतिभिः ॥ असामिहिप्रयज्यवःकण्वंदद्प्रचेतसः । असामिभिर्मरुतऽआनऽऊतिभिर्गंतावृष्टिंनविद्युतः ॥ असाम्योजोविभृथासुदानवोसामिधूतयःशवः ।

(१।८।४) प्रयदित्थेतिदशर्चस्यसूक्तस्यघौरःकण्वोमरुतोवार्हतप्रगाथः (अयुजोबृहत्यःयुजःसतोबृहत्यः) ।

ऋषिद्विषेमरुतःपरिमन्यवऽइषुंनसृजतद्विषं ॥ १९ ॥ (१।८।५) उत्तिष्ठब्रह्मणस्पतेदेवयंतस्त्वेमहे । उपप्रयंतुमरुतःसुदानवऽइंद्रप्राशूर्भवासचा । त्वामिद्धिसहसस्पुत्रमर्त्यऽउपब्रूतेधनेहिते । सुवीर्यंमरुतऽआस्वश्व्यंदधीतयोवऽओचके+ ॥ प्रैतुब्रह्मणस्पतिःप्रदेव्येतुसूनृता । अच्छावीरंनर्यंपंक्तिराधसंदेवायज्ञंनयंतुनः ॥ योवाघतेददातिसूनरंवसुसधत्तेऽअक्षितिश्रवः । तस्माऽइळांसुवीरामायजामहेसुप्रतूर्तिमनेहसं ॥ प्रनूनंब्रह्मणस्पतिर्मंत्रंवदत्युक्थ्यं । यस्मिन्निंद्रोवरुणोमित्रोऽअर्यमादेवाऽओकांसिचक्रिरे+ ॥ २० ॥ तमिद्वोचेमाविदथेषुशंभुवंमंत्रंदेवाऽअनेहसं । इमांचवाचंप्रतिहर्यथानरोविश्वेद्वामावोंऽअश्नवत् ॥ कोदेवयंतमश्नवज्जनंकोवृक्तबर्हिषं । प्रप्रदाश्वान्पस्त्याभिरस्थितांतर्वावत्क्षयंदधे ॥ उपक्षत्रंपृंचीतहंतिराजभिर्भयेचित्सुक्षितिंदधे । नास्यवर्तानतरुतामहाधनेनाभेंऽअस्तिवज्रिणः ॥ २१ ॥ (१।८।६) यंरक्षंतिप्रचेतसोवरुणोमित्रोऽअर्यमा । नूचित्सदभ्यतेजनः ॥ यंबाहुतेवपिप्रतिपांतिमर्त्यंरिषः । अरिष्टःसर्वेऽएधते॥ विदुर्गांविद्विषःपुरोह्नंतिराजानऽएषां । नयंतिदुरितातिरः+ ॥ सुगःपंथांऽअनृक्षरऽआदित्यासऽऋतंयते । नात्रावखादोऽअस्तिवः ॥ यंयज्ञंनयथानरऽआदित्याऽऋजुनापथा । प्रवःसधीतयेनशत् ॥ २२ ॥ सरत्नंमर्त्योवसु

(१।८।५) उत्तिष्ठेत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यघौरःकण्वोब्रह्मणस्पतिःप्रगाथः (अयुजोबृहत्यःयुजःसतोबृहत्यः) । (१।८।६) यंरक्षन्तीतिनवर्चस्यसूक्तस्यघौरःकण्वःआद्यानांतिसृणामंत्यानांतिसृणांचवरुणमित्रार्यमणस्तृतीयादितिसृणामादित्यागायत्री ।

विश्वँतोकमुतत्मना ॥ अच्छागच्छत्यस्तृतः ॥ कथाराधामसखायःस्तोमंमित्रस्यार्यम्णः । महिप्सरोवरुणस्य ॥ मावोघ्नंतंमाशपँतंप्रतिवोचेदेवयंतँ । सुम्नैरिद्वऽआविवासे ॥ चतुरश्चिद्ददमानाद्बिभीयादानिधातोः । नदुरुक्तायस्पृहयेत् ॥ २३ ॥ (१।८।७) संपूषन्नध्वनस्तिरव्यंहोविमुचोनपात् । सक्ष्वादेवप्रणस्पुरः+ ॥ योनःपूषन्नघोवृकोदुःशेवऽआदिदेशति । अपस्मतंपथोजहि ॥ अपत्यंपरिपंथिनंमुषीवाणंहुरश्चितँ । दूरमधिस्रुतेरज ॥ त्वंतस्यद्वयाविनोघशँसस्यकस्यचित् । पदाभितिष्ठतपुषिं ॥ आतत्तेदस्रमंतुमःपूषन्नवोवृणीमहे । येनपितृनचोदयः ॥ २४ ॥ अधानोविश्वसौभगहिरण्यवाशीमत्तम । धनानिसुषणाकृधि ॥ अतिनःसश्चतोनयसुगानःसुपथाकृणु । पूषन्निहक्रतुंविदः ॥ अभिसूयवसंनयननवज्वारोऽअध्वने । पूषन्निहक्रतुं० ॥ शग्धिपूर्धिप्रयँसिचशिशीहिप्रास्युदरँ । पूषन्निहक्रतुं० ॥ नपूषणंमेथामसिसूक्तैरभिगृणीमसि । वसूनिदस्ममीमहे ॥ २५ ॥ (१।८।८) कद्रुद्रायप्रचेतसेमीळ्हुष्टमायतव्यसे । वोचेमशंतमंहृदे+ ॥ यथानोऽअदितिःकरत्पश्वेनृभ्योयथागवे । यथातोकायरुद्रियँ ॥ यथानोमित्रोवरुणोयथारुद्रश्चिकेतति । यथाविश्वेसजोषसः ॥ गाथपतिंमेधपतिंरुद्रंजलाषभेषजं । तच्छंयोःसुम्नमीमहे ॥ यःशुक्रऽइवसूर्योहि

(१।८।७) संपूषन्नितिदशर्चस्यसूक्तस्यघौरःकण्वःपूषागायत्री । (१।८।८) कद्रुद्रायेतिनवर्चस्यसूक्तस्यघौरःकण्वोरुद्रस्तृतीयायामित्रावरुणौचसप्तम्यादितृचस्यसोमोगायत्र्यन्त्यानुष्टुप् ।

रण्यमिवरोचते । श्रेष्ठोदेवानांवसुः ॥ २६ ॥ शंनःकरत्यर्वतेसुगंमेषायमेष्ये । नृभ्योनारिभ्योगवे ॥ अस्मेसोमश्रियमधिनिधेहिशतस्यनृणां । महिश्रवस्तुविनृम्णं+ ॥ मानःसोमपरिवाधोमारातयोजुहुरंत । आनऽइंदोवाजेभज ॥ यास्तेप्रजाऽअमृतस्यपरस्मिन्धामन्नृतस्य । मूर्धानाभासोमवेनऽआभूषंतीःसोमवेदः ॥ २७ ॥ (१।९।१) अग्नेविवस्वदुषसश्चित्रंराधोऽअमर्त्य । आदाशुषेजातवेदोवहात्वमद्यादेवाँऽउषर्बुधः ॥ जुष्टोहिदूतोऽअसिहव्यवाहनोग्नेरथीरध्वराणां । सजूरश्विभ्यामुषसासुवीर्यमस्मेधेहिश्रवोबृहत्+ ॥ अद्यादूतंवृणीमहेवसुमग्निंपुरुप्रियं । धूमकेतुंभाऽऋजीकं व्युष्टिषुयज्ञानामध्वरश्रियं ॥ श्रेष्ठंयविष्ठमतिथिंस्वाहुतंजुष्टंजनायदाशुषे । देवाँऽअच्छायातवेजातवेदसमग्निमीळेव्युष्टिषु ॥ स्तविष्यामित्वामहंविश्वस्यामृतभोजन । अग्नेत्रातारममृतंमियेध्ययजिष्ठंहव्यवाहन ॥ २८ ॥ सुशंसोवोधिगृणतेयविष्ठ्यमधुजिह्वःस्वाहुतः । प्रस्कण्वस्यप्रतिरन्नायुर्जीवसेनमस्यादैव्यंजनं ॥ होतारंविश्ववेदसंसंहित्वाविशऽइंधते । सऽआवहपुरुहूतप्रचेतसोग्नेदेवाँऽइहद्रवत्+ ॥ सवितारमुषसमश्विनाभगमग्निंव्युष्टिषुक्षपः । कण्वासस्त्वासुतसोमासऽइंधतेहव्यवाहंस्वध्वर ॥ पतिर्ह्यध्वराणामग्नेदूतोविशामसि । उषर्बुधऽआवहसोमपीतयेदेवाँऽअद्यस्वर्दृशः ॥ अग्नेपूर्वाऽअनूषसोविभावसोदीदेथविश्वदर्शतः । असिग्रामेष्ववितापुरोहितोसियज्ञेषुमानुषः ॥ २९ ॥ नित्वायज्ञस्य

(१।९।१) अग्नेविवस्वदितिचतुर्दशर्चस्यसूक्तस्यकाण्वःप्रस्कण्वोग्निरायेअश्वयुषश्चप्रगाथः (अयुजोबृहत्यःयुजःसतोबृहत्यः)

साधन्तमग्नेहोतारमृत्विजं । मनुष्वद्देवधीमहिप्रचेतसंजीरंदूतममर्त्यं ॥ यद्देवानांमित्रमहःपुरोहितोंतरोयासिदूत्यं । सिंधोरिवप्रस्वनितासऽऊर्मयोग्नेर्भ्राजंतेऽअर्चयः ॥ श्रुधिश्रुत्कर्णवह्निभिर्देवैरग्नेसयावभिः । आसीदंतुबर्हिषिमित्रोऽअर्यमाप्रातर्यावाणोऽअध्वरं+ ॥ शृण्वंतुस्तोमंमरुतःसुदानवोग्निजिह्वाऽऋतावृधः । पिबंतुसोमंवरुणोधृतव्रतोश्विभ्यांमुषसांसजूः+ ॥ ३० ॥ (१।९।२) त्वमग्नेवसूँऽरुद्राँऽआदित्याँऽउत । यजास्वध्वरंजनंमनुजातंघृतप्रुषं ॥ श्रुष्टीवानोहिदाशुषेदेवाऽअग्नेविचेतसः । तान्रोहिदश्वगिर्वणस्त्रयस्त्रिंशतमावह ॥ प्रियमेधवदत्रिवज्जातवेदोविरूपवत् । अंगिरस्वन्महिव्रतप्रस्कण्वस्यश्रुधीहवं ॥ महिकेरवऽऊतयेप्रियमेधाऽअहूषत । राजंतमध्वराणामग्निंशुक्रेणशोचिषा ॥ घृताहवनसंत्येमाऽउषुश्रुधीगिरः । याभिःकण्वस्यसूनवोहवंतेवसेत्वा ॥ ३१ ॥ त्वांचित्रश्रवस्तमहवंतेविक्षुजंतवः । शोचिष्केशंपुरुप्रियाग्नेहव्यायवोह्वे ॥ नित्वाहोतारमृत्विजंदधिरेवसुवित्तमं । श्रुत्कर्णंसप्रथस्तमंविप्राऽअग्निंदिविष्टिषु ॥ आत्वाविप्राऽअचुच्यवुःसुतसोमाऽअभिप्रयः । बृहद्भाविभ्रतोहविरग्नेमर्तायदाशुषे ॥ प्रातर्याव्णःसहस्कृतसोमपेयायसंत्य । इहाद्यदैव्यंजनंबर्हिरासादयावसो ॥ अवांचंदैव्यंजनमग्नेयक्ष्वसहूतिभिः । अयंसोमःसुदान

(१।९।२) त्वमग्नेवसूनितिदशर्चस्यसूक्तस्यकाण्वःप्रस्कण्वोग्निरन्त्यायादेवाश्चानुष्टुप् ।

वस्तंपातति॒रोऽअ॑ह्व॒यम् ॥ ३२ ॥ (१।९।३) एषोऽउ॒षाऽअपू॒र्व्याव्यु॑च्छतिप्रि॒यादि॒वः । स्तु॒षेवा॑मश्विनावृ॒हत्+ ॥ याद॒स्रासिंधु॑मातरामनो॒तरा॑रय॒णीणां । धि॒यादे॒वाव॑सुविदा ॥ व॒च्यंते॑वांककु॒हासो॑जूर्णा॒यामधि॑वि॒ष्टपि॑ । यद्वा॑रथो॒वि भि॒ष्पता॑त् ॥ हु॒विषा॑जा॒रोऽअ॒पांपिप॑र्ति॒पपु॒रिर्न॑रा । पि॒ताकु॒टस्यच॑र्षणिः+ ॥ आदा॒रोवा॑मती॒नांना॑सत्यामतवचसा । पा॒तंसोम॑स्यधृष्णुया+ ॥ ३३ ॥ यान॒ःपीप॑रदश्विना॒ज्योति॑ष्मती॒तम॑स्ति॒रः । ताम॒स्मेरा॑साथा॒मिषं॑ ॥ आनो॑ना॒वाम॑ती॒नांया॒तंपा॑राय॒गंत॑वे । यु॒जाथा॑मश्विना॒रथं॑ ॥ अरि॑त्रंवांदि॒वस्पृथु॒तीर्थे॑सिंधू॒नार॑थः । धि॒यायु॑युज्रऽइंद॒वः ॥ दि॒वस्क॑ण्वास॒ऽइंद॑वोवसु॒सिंधू॑नांप॒दे । स्वं॒व्रिंकु॑हधित्सथः ॥ अभू॑दु॒भाऽउ॒ऽअं॑शवे॒हिर॑ण्यं॒प्रति॑सू॒र्यः । व्यख्यज्जि॒ह्वयासि॑तः ॥ ३४ ॥ अभू॑दु॒पारमे॑त॒वेपंथा॑ऽऋ॒तस्य॑साधु॒या । अद॑र्शि॒विस्रु॑तिर्दि॒वः+ ॥ तत्त॒दिद॒श्विनो॒रवो॑जरि॒ताप्रति॑भूषति । मदे॒सोम॑स्य॒पिप्र॑तोः ॥ वा॒व॒सा॒नावि॒वस्व॑ति॒सोम॑स्यपी॒त्यागि॒रा । म॒नु॒ष्वच्छ॑भूऽआग॑तं ॥ युवो॒रुषाऽअनु॒श्रिय॑ंपरि॒ज्मनो॒ रुपा॑चरत् । ऋ॒ताव॑नथोऽअ॒क्तुभिः ॥ उ॒भापि॑बतमश्विनो॒भान॒ःशर्म॑यच्छतं । अ॒वि॒द्रि॒याभि॑रू॒तिभिः ॥ ३५ ॥ इतिप्रथमा ष्टकेतृतीयोऽध्यायः ॥ ३ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

(१।९।३) एषोऽउषाइतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यकाण्वःप्रस्कण्वोश्विनौगायत्री ।

तृतीयाध्याये वर्गाः ३५ सूक्तानि १४ ऋचः १७३ ॥ त्यागः ॥ इंद्रायेदं.१५ अश्विभ्यामिदं.१२ अग्निमित्रावरुणरात्रिसवितृभ्यइदं.१ सवित्रइदं.१० अन्नयइदं.१२ यूपायेदं.२ अन्नयइदं.६ मरुद्भ्यइदं.४० ब्रह्मणस्पतयइदं.८ वरुणमित्रार्यमभ्यइदं.३ आदित्येभ्यइदं.३ वरुणमित्रार्यमभ्यइदं.३ पूष्णइदं.१० रुद्रायेदं.२ मित्रावरुणरुद्रेभ्यइदं. रुद्रायेदं.३ सोमायेदं.३ अन्यश्चयुषोभ्यइदं.२ अन्नयइदं.२१ अग्निदेवेभ्यइदं. अश्विभ्यामिदं.१५ ॥ इतिप्रथमेतृतीयोऽध्यायः ॥

अयंदशप्रागाथंतुसहषोळशोषस्यंतूंषश्चतुष्कमानुष्टुभंतूंदुत्यंसप्तोनासौर्यैनवाद्यागायत्र्योंत्यस्तृचोरोगघ्नंउपनिषदंत्योर्धर्चोद्विषघ्नोऽभित्यंपंचोनासव्योद्वित्रिष्टुबंतमंगिराइंद्रतुल्यंपुत्रमिच्छंन्नभ्यध्यायत्सव्यइतींद्रएवास्यपुत्रो जायतंत्यंसुत्रयोदश्यंत्येत्रिष्टुभौन्यूष्वेकादशांत्येत्रिष्टुभौमानोंत्यात्रिष्टुप्षष्ठ्यष्टमीनवमीचंदिवश्चिदष्टौजागतैद्वे षप्रषट्प्रमंहिष्ठार्यनूचिन्नवनोधागौतमंआग्नेयंहिचतुस्त्रिष्टुबंतंवयाइत्सप्तवैश्वानरीयैवहिंपंचास्माइदुषोळश ॥४॥

हरिः ॐ३म् ॥ (१ । ९ । ४) अयंवांमधुमत्तमःसुतःसोमऽऋतावृधा । तमश्विनापिवतंतिरोऽअह्न्यंधत्तंरत्नानि दाशुषे ॥ त्रिवंधुरेणत्रिवृतासुपेशसारथेनायातमश्विना । कण्वासोवांब्रह्मकृण्वंत्यध्वरेतेषांसुशृणुतंहवं ॥ अश्विनाम धुमत्तमंपातंसोममृतावृधा । अथाद्यदस्रावसुविभ्रतारथंदाश्वांसमुपगच्छतं ॥ त्रिषधस्थेवर्हिषिविश्ववेदसामध्वायज्ञं

(१।९।४) अयंवामितिदशर्चस्यसूक्तस्यकाण्वःप्रस्कण्वोश्विनौप्रगाथः (अयुजोबृहत्योयुजःसतोबृहत्यः) ।

मिमिक्षतं । कण्वासोवांसुतसोमाऽअभिद्यवोयुवांहवंतेऽअश्विना ॥ याभिःकण्वमभिष्टिभिःप्रावतंयुवमश्विना । ताभिःष्वँ१स्माँऽअवतंशुभस्पतीपातंसोममृतावृधा ॥ १ ॥ सुदासेदस्रावसुविभ्रतारथेपृक्षोवहतमश्विना । रयिंसमुद्रादुतवादिवस्पर्यस्मेधत्तंपुरुस्पृहं ॥ यन्नासत्यापरावतियद्वास्थोऽअधितुर्वशे । अतोरथेनसुवृताऽआगतंसाकंसूर्यस्यरश्मिभिः ॥ अवाँचावांसप्तयोध्वरश्रियोवहंतुसवनेदुपं । इषंपृंचंतासुकृतेसुदानवऽआबर्हिःसीदतंनरा ॥ तेनानासत्यागतं रथेनसूर्यत्वचा । येनशश्वदूहथुर्दाशुषेवसुमध्वःसोमस्यपीतये ॥ उक्थेभिरर्वागवसेपुरूवसूऽअकैश्चनिह्वयामहे । शश्वत्कण्वानांसदसिप्रियेहिकंसोमंपपथुरश्विना ॥ २ ॥ (१।९।५) सहवामेननऽउषोव्युच्छादुहितर्दिवः । सहद्युम्नेनबृहतविभावरिरायादेविदास्वती ॥ अश्वावतीर्गोमतीर्विश्वसुविदोभूरिच्यवंतवस्तवे । उदीरयप्रतिमासूनृताऽउषश्चोदराधोमघोनां ॥ उवासोषाऽउच्छाच्चनुदेवीजीरारथानां । येऽअस्याऽआचरणेषुदध्रिरेसमुद्रेनश्रवस्यवः ॥ उषोयेतेप्रयामेषुयुंजतेमनोदानायसूरयः । अत्राहतत्कण्वैऽएषांकण्वतमोनामगृणातिनृणां ॥ आघायोषेवसूनर्युषायातिप्रभुंजती । जरयंतीवृजनंपद्वदीयतऽउत्पातयतिपक्षिणः ॥ ३ ॥ वियासृजतिसमनंव्यँ१र्थिनःपदंनवेत्योदती । वयोनकिष्टेपप्तिवांसऽआसतेव्युष्टौवाजिनीवति ॥ एषायुक्तपरावतःसूर्यस्योदयनादधि । शतंरथेभिःसुभगोषाऽइयंविया

॥ २३ ॥

(१।९।५) सहवामेनेतिषोळशर्चस्यसूक्तस्यकाण्वःप्रस्कण्वउषाःप्रगाथः(अयुजोबृहत्योयुजःसतोबृहत्यः) ।

त्यभिमानुषान् ॥ विश्वमस्यानानामचक्षसेजगज्ज्योतिष्कृणोतिसूनरी । अपद्वेषोमघोनीदुहितादिवऽउषाऽउच्छदप स्रिधः ॥ उषऽआभाहिभानुनाचंद्रेणदुहितर्दिवः । आवहंतीभूर्यस्मभ्यंसौभगंव्युच्छंतीदिविष्टिषु ॥ विश्वस्यहिप्राण नंजीवनंत्वेवियदुच्छसिसूनरि । सानोरथेनबृहताविभावरिश्रुधिचित्रामघेहवं ॥ ४ ॥ उषोवाजंहिवंस्वयश्चित्रोमानुषेजनें । तेनावहसुकृतोऽअध्वराँऽउपयेत्वागृणंतिवह्नयः ॥ विश्वान्देवाँऽआवहसोमपीतयेंतरिक्षादुषस्त्वं । सास्मासुधागोमदश्वावदुक्थ्य१मुषोवाजंसुवीर्यम् ॥ यस्यारुशंतोऽअर्चयःप्रतिभद्राऽअदृक्षत । सानोरायिंविश्ववारंसुपेशसमुषादंदातुसुग्म्यं ॥ येचिद्धित्वामृषयःपूर्वेऽऊतयेजुहूरेवंसेमहि । सानःस्तोमाँऽअभिगृणीहिराधसोषःशुक्रेणशोचिषा ॥ उषोयद्द्यभानुनाविद्वारावृणवोदिवः । प्रनोयच्छतादवृकंपृथुच्छर्दिःप्रदेविगोमतीरिषः ॥ संनोरायाबृहतविश्वपेश सामिमिक्ष्वासमिळाभिरा । संद्युम्ननेविश्वतुरोषोमहिसंवाजैर्वाजिनीवति ॥ ५ ॥ (१।९।६) उषोभद्रेभिरागहिदिवश्चिद्रोचनादधि । वहैत्वरुणप्सवऽउषत्वासोमिनोगृहं+ ॥ सुपेशसंसुखंरथंयमध्यस्थाऽउषस्त्वं । तेनासुश्रवसंजनंप्रावाद्यदुहितर्दिवः ॥ वयश्चित्तेपतत्रिणोद्विपच्चतुष्पदर्जुनि । उषःप्रारन्नृतूँरनुदिवोऽअंतेभ्यस्परि ॥ व्युच्छंतीहिरश्मि

(१।९।६) उषोभद्रेभिरितिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यकाण्वःप्रस्कण्वउषाअनुष्टुप् ।

भि॒र्विश्व॑मा॒भासि॑रोच॒नं । तांत्वामु॑षर्वसू॒यवो॑गी॒र्भिःकण्वा॑ऽअहूषत ॥ ६ ॥ (१।९।७) उदु॒त्यंजा॒तवे॑दसंदे॒वंव॑हंतिके॒तवः॑ । दृ॒शेविश्वा॑य॒सूर्य॑म् ॥ अप॒त्येता॒यवो॑यथा॒नक्ष॑त्रायंत्य॒क्तुभिः॑ । सूरा॑यवि॒श्वच॑क्षसे ॥ अदृ॑श्रमस्यके॒तवो॒विर॒श्मयो॒जनाँ॒ऽअनु॑ । भ्राज॑ंतोऽअ॒ग्नयो॑यथा ॥ त॒रणि॑र्वि॒श्वद॑र्शतोज्योति॒ष्कृद॑सिसूर्य । विश्व॒माभा॑सिरोच॒नं+ ॥ प्र॒त्यङ्दे॒वानां॒विशः॑प्र॒त्यङ्ङु॑देषि॒मानु॑षान् ॥ प्र॒त्यङ्विश्वं॒स्व॑र्दृ॒शे+ ॥ ७ ॥ येना॑पावक॒चक्ष॑साभुर॒ण्यंतं॒जनाँ॒ऽअनु॑ । त्वंव॑रुण॒पश्य॑सि ॥ विद्यामे॑षि॒रज॑स्पृ॒थ्वहा॒मिमा॑नोऽअ॒क्तुभिः॑ । पश्य॒न्जन्मा॑निसूर्य ॥ स॒प्तत्वा॑ह॒रितो॒रथे॒वहं॑तिदेवसूर्य । शो॒चिष्के॑शंविचक्षण ॥ अयु॑क्तस॒प्तशु॑ंध्युवः॒सूरो॒रथ॑स्यन॒प्त्यः॑ । ताभि॑र्याति॒स्वयु॑क्तिभिः ॥ उद्व॒यंतम॑स॒स्परि॒ज्योति॒ष्पश्य॑ंत॒ऽउत्त॑रं । दे॒वंदे॑व॒त्रासूर्य॒मग॑न्म॒ज्योति॑रुत्त॒मं+ ॥ उ॒द्यन्न॒द्यमि॑त्रमहऽआ॒रोह॒न्नुत्त॑रां॒दिवं॑ । हृ॒द्रो॒गंमम॑सूर्यहरि॒माणं॑चनाशय ॥ शुके॑षुमेहरि॒माणं॑रोप॒णाका॑सुदध्मसि । अथो॑हारिद्र॒वेषु॑मेहरि॒माणं॒निद॑ध्मसि ॥ उद॑गाद॒यमा॑दि॒त्योविश्वे॑न॒सह॑सास॒ह । द्वि॒षंतं॒मह्यं॑रं॒धय॒न्मोऽअ॒हंद्वि॑ष॒तेर॑धं ॥ ८ ॥ (१।१०।१) अ॒भित्यंमे॒षंपु॑रुहू॒तमृ॒ग्मिय॒मिंद्रं॑गी॒र्भिर्म॑दता॒वस्वो॑ऽअर्ण॒वं । यस्य॒द्यावो॒नवि॒चरं॑ति॒मानु॑षाभु॒जेमंहि॑ष्ठम॒भिविप्र॑मर्चत ॥ अ॒भीम॑वन्वन्त्स्वभि॒ष्टिमू॒तयो॑ंतरिक्ष॒प्रांतवि॑षीभि॒रावृ॑तं । इंद्रं॒

(१।९।७) उदुत्यमितित्रयोदशर्चस्यसूक्तस्यकाण्वःप्रस्कण्वःसूर्योगायत्रीअंत्याश्चतस्रोनुष्टुभः (अंत्यस्तृचोरोगघ्नउपनिषदंत्योर्धर्चोद्विषघ्न इतिगुणः)। (१।१०।१) अभित्यमितिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यआंगिरसःसव्यइंद्रोजगतीअंत्येद्वेत्रिष्टुभौ ।

दक्षासऽऋभवोमदच्युतꣳशतक्रतुंजवनीसूनृतारुहत् ॥ त्वंगोत्रमंगिरोभ्योवृणोरपोतात्रयेशतदुरेषुगातुवित् । ससेनंचिद्विमदायावहोवस्वाजावद्रिंवावसानस्यनर्तयन् ॥ त्वमपामपिधानावृणोरपाधारयःपर्वतेदानुमद्वसु । वृत्रंयदिंद्रशवसावधीरहिमादित्सूर्यंदिव्यारोहयोद्दृशे+ ॥ त्वंमायाभिरपमायिनोधमःस्वधाभिर्येऽअधिशुस्रावजुह्वत । त्वंपिप्रोर्नृमणःप्रारुजःपुरःप्रऽऋजिश्वानंदस्युहत्येष्वाविथ ॥ ९ ॥ त्वंकुत्सꣳशुष्णहत्येष्वाविथारंधयोतिथिग्वायशंबरम् । महांतंचिदर्बुदंनिक्रमीःपदासनादेवदस्युहत्यायजज्ञिषे ॥ त्वेविश्वातविषीसध्र्यग्घितातवराधःसोमपीथायहर्षते । तववज्रश्चिकितेबाह्वोर्हितोवृश्चाशत्रोरवविश्वानिवृष्ण्या ॥ विजानीह्यार्यान्येचदस्यवोवर्हिष्मतेरंधयाशासदव्रतान् । शाकीभवयजमानस्यचोदितविश्वेत्तातेसधमादेषुचाकन ॥ अनुव्रतायरंधयन्नपव्रतानाभूभिरिंद्रःश्नथयन्ननाभुवः । वृद्धस्यचिद्वर्धतोद्यामिनक्षतःस्तवानोवज्रोविजघानसंदिहः ॥ तक्षद्यत्तऽउशनासहसासहोविरोदसीमज्मनावाधतेशवः । आत्वावातस्यनृमणोमनोयुजऽआपूर्यमाणमवहन्नभिश्रवः ॥ १० ॥ मंदिष्टयदुशनेकाव्येसचाँऽइंद्रोवंकूवंकुतराधिति ष्ठति । उग्रोययिंनिरपःस्रोतसासृजद्विशुष्णंस्यदंहितादऽएरयत्पुरः ॥ आस्मारथंवृषपाणेषुतिष्ठसिशार्यातस्यप्रभृतायेषु मंदसे । इंद्रयथासुतसोमेषुचाकनोनुवार्णंश्लोकमारोहसेदिवि+ ॥ अददाऽअभीमहुतेवचस्यवेकक्षीवतेवृचयामिंद्रसुन्वते । मेनाभवोवृषणश्वस्यसुक्रतोविश्वेत्तातेसवनेषुप्रवाच्या ॥ इंद्रोऽअश्रायिसुध्योनिरेकेपज्रेषुस्तोमोदुर्योनयूपः ।

अश्वयुर्गव्यूरथयुर्वसूयुरिंद्रऽइंद्रायःक्षयतिप्रयंता+ ॥ इदंनमोवृषभायस्वराजेसत्यशुष्मायतवसेवाचि । अस्मिन्निंद्रवृज नेसर्ववीराःस्मत्सूरिभिस्तवशर्मन्त्स्याम ॥ ११ ॥ (१।१०।२) त्यंसुमेषंमहयास्रविंदंशतंयस्यसुभ्वःसाकमीरते । अत्यंनवाजंहवनस्यदंरथमेंद्रंववृत्यामवसेसुवृक्तिभिः ॥ सपर्वतोनधरुणेष्वच्युतःसहस्रमूतिस्तविषीषुवावृधे । इंद्रोय द्वृत्रमवधीन्नदीवृतंमुञ्जनर्णासिजहृषाणोऽअंधसा ॥ सहिद्वरोद्वरिषुवत्रऽऊधनिचंद्रवुध्नोमदवृद्धोमनीषिभिः । इंद्रंत महेस्वपस्ययाधियामंहिष्ठरातिंसहिपप्रिरंधसः ॥ आयंपृणंतिदिविसद्मबर्हिषःसमुद्रंनसुभ्वःस्वाऽअभिष्टयः । तंवृत्र हेत्यऽअनुतस्थुरूतयःशुष्माऽइंद्रमवाताऽअहुतप्सवः ॥ अभिस्ववृष्टिंमदेऽअस्ययुध्यतोरघ्वीरिवप्रवणेसस्रुरूतयः । इंद्रो यद्वज्रीधृषमाणोऽअंधसाभिनद्बलस्यपरिधींरिवत्रितः+ ॥ १२ ॥ परीघृणाचरतितित्विषेशवोपोवृत्वीरजसोवुध्नमाशय त् । वृत्रस्ययत्प्रवणेदुर्गृभिश्वनोनिजघंथहन्वोरिंद्रतन्यतुं+ ॥ ह्रदंनहित्वान्यृषंत्युर्मयोत्रह्माणींद्रतवयानिवर्धना । त्वष्टाचित्तेयुज्यैवावृधेशवस्तक्षवज्रंमभिभूत्योजसं ॥ जघन्वाँऽउहरिभिःसंभृतक्रतविंद्रवृत्रंमनुषेगातुयन्नपः । अय च्छथाबाह्वोर्वज्रंमायसमधारयोदिव्यासूर्यंदृशे+ ॥ बृहत्स्वश्चंद्रममवद्यदुक्थ्यमकृण्वतभियसारोहणंदिवः । यन्मानु षप्रधनाऽइंद्रमूतयःस्वर्नृषाचोमरुतोमदन्ननु ॥ द्यौश्चिदस्यामवाँऽअहेःस्वनादयोयवीद्भियसावज्रऽइंद्रते । वृत्रस्ययद्व

(१।१०।२) त्यंसुमेषमितिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यांगिरसःसव्यइंद्रोजगतीत्रयोदश्यंत्येत्रिष्टुभौ ।

द्वधानस्यरोदसीमदेसुतस्यशवसाभिनच्छिरः ॥ १३ ॥ यदिन्विन्द्रपृथिवीदशभुजिरहानिविश्वाततनंतकृष्टयः । अ
त्राहतेमघवन्विश्रुतंसहोद्यामनुशवसावर्हणाभुवत् ॥ त्वमस्यपारेरजसोव्योमनःस्वभूत्योजाऽअवसेधृषन्मनः । चकृषे
भूमिंप्रतिमानमोजसोपःस्वःपरिभूरेष्यादिवं ॥ त्वंभुवःप्रतिमानंपृथिव्याऽऋष्ववीरस्यबृहतःपतिर्भूः । विश्वमाप्राऽ
अंतरिक्षंमहित्वासत्यमद्धानकिरन्यस्त्वावान् ॥ नयस्यद्यावापृथिवीऽअनुव्यचोनसिंधवोरजसोऽअंतमानशुः । नोत
स्ववृष्टिंमदेऽअस्ययुध्यतऽएकोऽअन्यच्चकृषेविश्वमानुषक्+ ॥ आर्चन्नत्रमरुतःसस्मिन्नाजौविश्वेदेवासोऽअमदन्ननुत्वा।
वृत्रस्ययद्भृष्टिमतावधेननित्वमिंद्रप्रत्यानंजघंथ ॥ १४ ॥ (१।१०।३) न्यूषुवाचंप्रमहेभरामहेगिरऽइंद्रायसदने
विवस्वतः । नूचिद्धिरत्नंससतामिवाविदन्नदुष्टुतिर्द्रविणोदेषुशस्यते ॥ दुरोऽअश्वस्यदुरऽइंद्रगोरसिदुरोयवस्यवसुनऽइ
नस्पतिः । शिक्षानरःप्रदिवोऽअकामकर्शनःसखासखिभ्यस्तमिदंगृणीमसि ॥ शचीवऽइंद्रपुरुकृद्युमत्तमवेदिदमभि
तश्चेकितेवसु । अतःसंगृभ्याभिभूतऽआभरमात्वायतोजरितुःकाममूनयीः ॥ एभिर्द्युभिःसुमनाएभिरिंदुभिर्निरुंधा
नोऽअमतिंगोभिरश्विना । इंद्रेणदस्युंदरयंतऽइंदुभिर्युतद्वेषसःसमिषारभेमहि ॥ सामेंद्रायासमिषारभेमहिसंवाजे
भिःपुरुश्चंद्रैरभिद्युभिः । संदेव्याप्रमत्यावीरशुष्मयागोऽअग्रयाश्वावत्यारभेमहि ॥ १५ ॥ तेत्वामदाऽअमदन्तानिवृ

(१।१०।३) न्यूषुवाचमित्येकादशर्चस्यसूक्तस्यांगिरसःसव्यइंद्रोजगतीअंत्येद्वेत्रिष्टुभौ ।

ष्ण्यातेसोमासोवृत्रहत्येषुसत्पते ॥ यत्कारवेदशंवृत्राण्यप्रतिवर्हिष्मतेनिसहस्राणिवर्हयः ॥ युधायुधमुपधेदेषिधृष्णुया पुरापुरंसमिदंहंस्योजसा । नम्यायदिंद्रसख्यापरावतिंनिवर्हयोनमुचिंनाममायिनं ॥ त्वंकरंजमुतपर्णयंवधीस्तेजिष्ठया तिथिग्वस्यवर्तनी । त्वंशतावंगृदस्याभिनत्पुरोनानुदःपरिषूताऽऋजिश्वना ॥ त्वमेतान्जनराज्ञोद्विर्दशांबंधुनासुश्रवसोपजग्मुषः । षष्टिंसहस्रानवतिंनवश्रुतोनिचक्रेणरथ्यादुष्पदावृणक् ॥ त्वमाविथसुश्रवसंतवोतिभिस्तवत्रामभिरिंद्र तूर्वयाणं । त्वमस्मैकुत्समतिथिग्वमायुंमहेराज्ञेयूनेऽअरंधनायः ॥ यऽउदृचींद्रदेवगोपाःसखायस्तेशिवतमाऽअसाम । त्वांस्तोषामत्वयासुवीराद्राघीयऽआयुःप्रतरंदधानाः ॥ १६ ॥ (१।१०।४) मानोऽअस्मिन्मघवन्पृत्स्वंहसिन्नहितेऽअंतःशवसःपरीणशे । अक्रंदयोनद्योरोरुवद्वनाकथानक्षोणीभियसासमारत ॥ अचीशक्रायशाकिनेशचीवते शृण्वंतमिंद्रंमहयन्नभिष्टुहि । योधृष्णुनाशवसारोदसीऽउभेवृषावृषत्वावृषभोन्यूंजते ॥ अचींदिवेबृहतेशूष्यंवचःस्वक्षत्रायस्थधृषतोधृषन्मनः । बृहच्छ्वाऽअसुरोवर्हणाकृतःपुरोहरिभ्यांवृषभोरथोहिषः ॥ त्वंदिवोबृहतःसानुकोपयोवृत्मनाधृषताशंवरंभिनत् । यन्मायिनोऽवंदिनोमंदिनाधृषच्छितांगभस्तिमशनिंपृतन्यसि । नियद्वणक्षिश्वसनस्यमूर्धनिशुष्णस्यचिद्वंदिनोरोरुवद्वना । प्राचीनेनमनसावर्हणावताय द्यावित्कृणवःकस्त्वापरि ॥ १७ ॥ त्वमाविथनर्यंतुर्व

॥ २६ ॥

(१।१०।४) मानोअस्मिन्नित्येकादशर्चस्यसूक्तस्यांगिरसःसव्यइंद्रोजगतीषड्यष्टमीनवम्येकादश्यस्त्रिष्टुभः ।

शंयदुंत्वंतुर्वीतिंवय्यैंशतक्रतो । त्वंरथमेतशंकृत्व्येधनेत्वंपुरोनवतिंदंभयोनव ॥ सधाराजासत्पतिःशूशुवज्जनोरातह
व्यःप्रतियःशासमिन्वति । उक्थावायोऽअभिगृणातिराधसादानुरस्माऽउपरापिन्वतेदिवः+ ॥ असमंक्षत्रमसमामनी
षाप्रसोमपाऽअपसासंतुनेमे । येतऽइंद्रददुषोवर्धयंतिमहिक्षत्रंस्थविरंवृष्ण्यंच ॥ तुभ्येदेतेबहुलाऽअद्रिदुग्धाश्चमूषद
श्चमसाऽइंद्रपानाः । व्यश्नुहितर्पयाकाममेषामथामनोवसुदेयायकृष्व ॥ अपामतिष्ठद्धरुणह्वरंतमोंतर्वृत्रस्यजठरेषुप
र्वतः ॥ अभीमिंद्रोनद्योवव्रिणाहिताविश्वाऽअनुष्ठाःप्रवणेषुजिघ्नते ॥ सशेवृधमधिधाद्युम्नमस्मेमहिक्षत्रंजनाषाळिंद्रत
व्यं ॥ रक्षाचनोमघोनःपाहिसूरीत्रायेचनःस्वपत्याऽइषेधाः ॥ १८ ॥ (१।१०।५) दिवश्चिदस्यवरिमाविपप्रथऽइंद्रं
नमह्नापृथिवीचनप्रति । भीमस्तुविष्मान्चर्षणिभ्यऽआतपःशिशीतेवज्रंतेजसेनवंसगः ॥ सोऽअर्णवोननद्यःसमुद्रियः
प्रतिगृभ्णातिविश्रितावरीमभिः । इंद्रःसोमस्यपीतयेवृषायतेसनात्सयुध्मऽओजसापनस्यते ॥ त्वंतमिंद्रपर्वतंनभोज
सेमहोनृम्णस्यधर्मणामिरज्यसि । प्रवीर्येणदेवतातिंचेकितेविश्वस्माऽउग्रःकर्मणेपुरोहितः ॥ सऽइद्धनेनमस्युभिर्वच
स्यतेचारुजनेषुप्रब्रुवाणऽइंद्रियं । वृषाछंदुर्भवतिहर्यतोवृषाक्षेमेणधेनांमघवायदिन्वति ॥ सऽइन्महानिसमिथानिमं
ज्मनाकृणोतियुध्मऽओजसाजनेभ्यः । अधाचनश्रद्दधतित्विषीमतऽइंद्रायवज्रंनिघनिघ्नतेवधं+ ॥ १९ ॥ सहिश्रव

(१।१०।५) दिवश्चिदित्यष्टर्चस्यसूक्तस्यांगिरसःसव्यइंद्रोजगती ।

ष्ण्यातेसोमासोवृत्रहत्येषुसत्पते ॥ यत्कारवेदशंवृत्राण्यप्रतिवहिंष्मतेनिसहस्राणिवर्हयः ॥ युधायुधमुपधेदेपिधृष्णुया पुरापुरंसमिदंहंस्योजसा । नम्यायदिंद्रसख्यापरावतिंनिवर्हयोनमुचिंनामंमायिनं ॥ त्वंकरंजमुतपर्णयंवधीस्तेजिष्ठया तिथिग्वस्यवर्तनी । त्वंशतावंगृदस्याभिनत्पुरोनानुदःपरिषूताऽऋजिश्वना ॥ त्वमेतान्जनराज्ञोद्विर्दशांबंधुनासुश्रवसोपजग्मुषः । षष्टिंसहस्रानवतिंनवश्रुतोनिचक्रेणरथ्यादुष्पदावृणक् ॥ त्वमाविथसुश्रवसंतवोतिभिस्तवत्रामभिरिंद्र तूर्वयाणं । त्वमस्मैकुत्समतिथिग्वमायुंमहेराज्ञेयूनेऽअरंधनायः ॥ यऽउदृचींद्रदेवगोपाःसखायस्तेशिवतमाऽअसाम । त्वांस्तोषामत्वयासुवीराद्राघीयऽआयुःप्रतरंदधानाः ॥ १६ ॥ (१।१०।४) मानोऽअस्मिन्मघवन्पृत्स्वंहसिन्हितेऽअंतःशवसःपरीणशे । अक्रंदयोनद्योरोरुवद्वनाकथानक्षोणीभियसासमारत ॥ अर्चाशक्रायशाकिनेशचीवते शृण्वंतमिंद्रंमहयन्नभिष्टुहि । योधृष्णुनाशवसारोदसीऽउभेवृषावृषत्वावृषभोन्यूंजते ॥ अर्चादिवेबृहतेशूष्यं१वचःस्वक्षत्रायस्थधृषतोधृषन्मनः । बृहच्छ्रवाऽअसुरोवर्हणाकृतःपुरोहरिभ्यांवृषभोरथोहिषः+॥ त्वंदिवोबृहतःसानुकोपयोवत्मनाधृषताशंवरंभिनत् । यन्मायिनोऽव्रंदिनोमंदिनाधृषच्छितांगभस्तिमशनिंपृतन्यसि । नियद्वृणक्षिश्वसनस्यमूर्धनिशुष्णस्यचिद्व्रंदिनोरोरुवद्वना । प्राचीनेनमनसाबर्हणावतायद्द्यावःकृणवःकस्त्वापरि ॥ १७ ॥ त्वमाविथनर्यंतुर्व

(१।१०।४) मानोअस्मिन्नित्येकादशर्चस्यसूक्तस्यांगिरसःसव्यइंद्रोजगतीषड्यष्टमीनवम्येकादश्यस्त्रिष्टुभः ।

शंयदुंत्वंतुर्वीतिंवय्यैंशतक्रतो । त्वंरथमेतशंकृत्व्येधनेत्वंपुरोनवतिंदंभयोनव ॥ सघाराजासत्पतिःशूशुवज्जनोरातहव्यःप्रतियःशासमिन्वति । उक्थावायोऽअभिगृणातिराधसादानुरस्माऽउपरापिन्वतेदिवः+ ॥ असमंक्षत्रमसमामनीषाप्रसोमपाऽअपसासंतुनेमे । येतऽइंद्रदुदुषोवर्धयंतिमहिक्षत्रंस्थविरंवृष्ण्यंच ॥ तुभ्येदेतेबहुलाऽअद्रिदुग्धाश्चमूषदश्चमसाऽइंद्रपानाः । व्यश्नुहितर्पयाकाममेषामथामनोवसुदेयायकृष्व ॥ अपामतिष्ठद्रुरुणद्धरंतमोतवृत्रस्यजठरेषुपवंतः ॥ अभीमिंद्रोनद्योवव्रिणाहिताविश्वाऽअनुष्ठाःप्रवणेषुजिघ्नते ॥ सशेवृधमधिधाद्युम्नमस्मेमहिक्षत्रंजनाषाळिंद्रतव्यं ॥ रक्षाचनोमघोनःपाहिसूरीन्नायेचनःस्वपत्याऽइषेधाः ॥ १८ ॥ (१।१०।५) दिवश्चिदस्यवरिमाविपप्रथऽइंद्रंनमह्नापृथिवीचनप्रति । भीमस्तुविष्मान्चर्षणिभ्यऽआतपःशिशीतेवज्रंतेजसेनवंसगः ॥ सोऽअर्णवोननद्यःसमुद्रियःप्रतिगृभ्णातिविश्रितावरीमभिः । इंद्रःसोमस्यपीतयेवृषायतेसनात्सयुध्मऽओजसापनस्यते ॥ त्वंतमिंद्रपर्वतंनभोजसेमहोनृम्णस्यधर्मणामिरज्यसि । प्रवीर्येणदेवतातिंचेकितेविश्वस्माऽउग्रःकर्मणेपुरोहितः ॥ सऽइद्धनेनमस्युभिर्वचस्यतेचारुजनेषुप्रब्रुवाणऽइंद्रियं । वृषाछंदुर्भवतिहर्यतोवृषाक्षेमेणधेनामघवायदिन्वति ॥ सऽइन्महानिसमिथानिमज्मनाकृणोतियुध्मऽओजसाजनेभ्यः । अधाचनश्रद्दधतित्विषीमतऽइंद्रायवज्रंनिघनिंघ्नतेवधं+ ॥ १९ ॥ सहिश्रव

(१।१०।५) दिवश्चिदित्यष्टर्चस्यसूक्तस्यांगिरसःसव्यइंद्रोजगती ।

स्युःसदनानिकृत्रिमाक्ष्मयावृधानऽओजसाविनाशयन् । ज्योतींषिकृण्वन्नवृकाणियज्यवेवसुक्रतुःसर्तवाऽअपःसृजत् ॥ दानायमनःसोमपावन्नस्तुतेवाचाहरीवंदनश्रुदाकृधि । यमिष्ठासःसारथयोयऽइंद्रतेनत्वाकेताऽआदभ्नुवंतिभूर्णयः ॥ अप्रक्षितंवसुबिभर्षिहस्तयोरषाळ्हंसहस्तन्विश्रुतोदधे । आवृतासोवृतासोनकर्तृभिस्तनूषुतेकतवऽइंद्रभूरयः ॥ २० ॥ (१।१०।६) एषप्रपूर्वीरवतस्यचम्रिषोत्योनयोषामुदयंस्तभुर्वणिः । दक्षंमहेपाययतेहिरण्ययंरथमावृत्याहरियोगमृभ्वसं ॥ तंगूर्तयोनेमन्निषःपरीणसःसमुद्रंनसंचरणेसनिष्यवः । पतिंदक्षस्यविदथस्यनूसहोगिरिंनवेनाऽअधिरोहतेजसा ॥ सतुर्वणिर्महाँऽअरेणुपौंस्यैगिरेर्भृष्टिर्नभ्राजतेतुजाशवः । येनशुष्णंमायिनंमायसोमदेदुध्रऽआभूषुरामयन्निदामनि ॥ देवीयदितविषीत्वावृधोतयऽइंद्रंसिषक्त्युषसंनसूर्यः । योधृष्णुनाशवसावाधतेतमऽइत्पर्तिरेणुंवृहदर्हरिष्वणिः ॥ वियत्तिरोधरुणमच्युतंरजोतिष्ठिपोदिवऽआतासुबर्हणा । स्वर्मीळ्हेयन्मदऽइंद्रहर्ष्याहन्वृत्रंनिरपामौब्जोऽअर्णवं+ ॥ त्वंदिवोधरुणंधिषऽओजसापृथिव्याऽइंद्रसदनेषुमाहिनः । त्वंसुतस्यमदेऽअरिणाऽअपोविवृत्रस्यसमयापाष्यारुजः ॥ २१ ॥ (१।१०।७) प्रमंहिष्ठायबृहतेबृहद्रयेसत्यशुष्मायतवसेमतिंभरे । अपामिवप्रवणेयस्यदुर्धरंराधोविश्वायुशवसेऽअपावृतं ॥ अधतेविश्वमनुहासदिष्टयऽआपोनिम्नेवसवनाहविष्मतः । यत्पर्वतेनसमशीतहर्यतऽइंद्रस्यवज्रः

(१।१०।६) एषप्रपूर्वीरितिषळर्चस्यसूक्तस्यांगिरसःसव्यइंद्रोजगती । (१।१०।७) प्रमंहिष्ठायेतिषळर्चस्यसूक्तस्यांगिरसः

श्नाथिताहिरण्ययः ॥ अस्मैभीमायनमसासमध्वरऽउषोनशुभ्रऽआभरापनीयसे । यस्यधामश्रवसेनामेंद्रियंज्योतिरकारिहरितोनायसे ॥ इमेतऽइंद्रतेवयंपुरुष्टुतयेत्वारभ्यचरामसिप्रभूवसो । नहित्वदन्योगिर्वणोगिरःसघत्क्षोणीरिव प्रातिनोहर्यतद्वचः ॥ भूरितऽइंद्रवीर्यं१ तवस्मस्यस्तोतुर्मघवन्कामंमापृण । अनुतेद्यौर्बृहतीवीर्यंममऽइयंचतेपृथिवी नेमऽओजसे ॥ त्वंतमिंद्रपर्वतंमहामुरुंवज्रेणवज्रिन्पर्वशश्चकर्तिथ । अवासृजोनिवृताःसर्तवाऽअपःसत्राविश्वंदधिषे केवलंसहः ॥ २२ ॥ (इतिप्रथममण्डलेदशमोनुवाकः) ॥ (१।११।१) नूचित्सहोजाऽअमृतोनितुंदतेहोतायदूतोऽअभवद्विवस्वतः । विसाधिष्ठेभिःपथिभीरजोममऽआदेवतांताहविषाविवासति ॥ आस्वमद्ययुवमानोऽअजरस्तृष्वविष्यन्नतसेषुतिष्ठति । अत्योनपृष्ठंप्रुषितस्यरोचतेदिवोनसानुस्तनयन्नचिक्रदत् । क्राणारुद्रेभिर्वसुभिःपुरोहितोहोतानिषत्तोरयिषाळमर्त्यः । रथोनविक्ष्वृजसानऽआयुषुव्यानुषग्वार्यादेवऽऋण्वति ॥ विवातजूतोऽअतसेषुतिष्ठतेवृथाजुहूभिःसृण्यातुविष्वणिः । तृषुयदग्नेवनिनोवृषायसेकृष्णंतऽएमरुशदूर्मेऽअजर ॥ तपुर्जभोवनऽआवातचोदितोयूथेन साह्वाँऽअववातिवंसगः । अभित्रजंनक्षितंपाजसारजःस्थातुश्चरथैंभयतेपतत्रिणः ॥ २३ ॥ दधुष्टाभृगवोमानुषेष्वारयिंनचारुंसुहवंजनेभ्यः । होतारमग्नेऽअतिथिंवरेण्यंमित्रंनशेवंदिव्यायजन्मने ॥ होतारंसप्तजुह्वो३ यजिष्ठंयंवाघतोवृ

सव्यइंद्रोजगती । (१।११।१) नूचिदितिनवर्चस्यसूक्तस्यगौतमोनोधाअग्निर्जगतीअंत्याश्चतस्रस्त्रिष्टुभः ।

णतेऽअध्वरेषु । अग्निंविश्वेषामरतिंवसूनांसपर्यामिप्रयसायामिरन्तं ॥ अच्छिद्रासूनोसहसोनोऽअद्यस्तोतृभ्योमित्रमहः शर्मयच्छ । अग्नेगृणंतमंहसऽउरुष्योजोनपात्पूर्भिरायसीभिः ॥ भवावरूथंगृणतेविभावोभवामघवन्मघवद्भ्यःशर्म । उरुष्याग्नेऽअंहसोगृणंतंप्रातर्मक्षूधियावसुर्जगम्यात् ॥ २४ ॥ (१।११।२) वयाऽइदग्नेऽअग्नयस्तेऽअन्येत्वेविश्वेऽअमृतामादयंते । वैश्वानरनाभिरसिक्षितीनांस्थूणेवजनाँऽउपमिद्ययंथ । मूर्धादिवोनाभिरग्निःपृथिव्याऽअथाभवदरतीरोदस्योः । तंत्वादेवासोजनयंतदेवंवैश्वानरज्योतिरिदार्याय ॥ आसूर्येनरश्मयोध्रुवासोवैश्वानरेदधिरेन्नावसूनि । यापर्वतेष्वोषधीष्वप्सुयामानुषेष्वसितस्यराजा ॥ बृहतीऽइवसूनवेरोदसीगिरोहोतामनुष्योऽनदक्षः ॥ स्वर्वतेसत्यशुष्मायपूर्वीर्वैश्वानरायनृतमायय॒ह्वीः+ ॥ दिवश्चित्तेबृहतोजातवेदोवैश्वानरप्ररिरिचेमहित्वं । राजाकृष्टीनामसिमानुषीणांयुधादेवेभ्योवरिवश्चकर्थ ॥ प्रनूमहित्वंवृषभस्यवोचंयंपूरवोवृत्रहणंसचंते । वैश्वानरोदस्युमग्निर्जघन्वाँऽअधूनोत्काष्ठाऽअवशंबरंभेत् ॥ वैश्वानरोमहिम्नाविश्वकृष्टिर्भरद्वाजेषुयजतोविभावा । शातवनेयेशतिनीभिरग्निःपुरुणीथेजरते सूनृतावान् ॥ २५ ॥ (१।११।३) वह्निंयशसंविदथस्यकेतुंसुप्राव्यंदूतंसद्योऽअर्थं । द्विजन्मानंरयिमिवप्रशस्तंरातिंभरद्भृगवेमातरिश्वा ॥ अस्यशासुरुभयासःसचंतेहविष्मंतऽउशिजोयेचमर्ताः । दिवश्चित्पूर्वोन्यसादिहोतापृच्छ्यो

(१।११।२) वयाइदितिसप्तर्चस्यसूक्तस्यगौतमोनोधावैश्वानरोग्निस्त्रिष्टुप् । (१।११।३) वह्निंयशसमितिपंचर्चस्यसूक्तस्यगौतमो

विश्पतिंविंक्षुवेधाः+ ॥ तंनव्यसीहृदऽआजायमानमस्मत्सुकीर्तिर्मधुजिह्वमश्याः । यमृत्विजोवृजनेमानुषासःप्रयस्वंतऽआयवोजीजनंत ॥ उशिक्पावकोवसुर्मानुषेषुवरेण्योहोताधायिविक्षु । दमूनागृहपतिर्दमऽआँऽअग्निर्भुवद्रयिपतीरयीणां+ ॥ तंत्वावयंपतिमग्नेरयीणांप्रशंसामोमतिभिर्गोतमासः । आशुंनवाजंभरंमर्जयंतःप्रातर्मक्षूधियावसुर्जगम्यात् ॥ २६ ॥ (१।११।४) अस्माऽइदुप्रतवसेतुरायप्रयोनहर्मिस्तोमंमाहिनाय । ऋचीषमायाध्रिगवऽओहमिंद्रायब्रह्माणिराततमा ॥ अस्माऽइदुप्रयऽइवप्रयांसिभरांम्यांगूषंवाधेसुवृक्ति । इंद्रायहृदामनसामनीषाप्रत्नायपत्येधियोमर्जयंत ॥ अस्माऽइदुत्यमुपमंस्वर्षाभरांम्यांगूषमास्येन । महिष्ठमच्छोक्तिभिर्मतीनांसुवृक्तिभिःसूरिंवावृधध्यै ॥ अस्माऽइदुस्तोमंसंहिनोमिरथंनतष्टेवतत्सिनाय । गिरश्चगिर्वाहसेसुवृक्तींद्रायविश्वमिन्वंमेधिराय ॥ अस्माऽइदुसप्तिमिवश्रवस्येंद्रायार्कंजुह्वा३ समंजे । वीरंदानौकंसंवंदध्यैपुरांगूर्तश्रवसंदर्माणं ॥ २७ ॥ अस्माऽइदुत्वष्टातक्षद्वज्रंस्वपस्तमंस्वर्य१रणाय । वृत्रस्यचिद्विदद्येनर्मर्मतुजन्नीशानस्तुजताकिंयेधाः+ ॥ अस्येदुमातुःसवनेषुसद्योमहःपितुंपपिवाञ्चार्वन्ना । मुषायद्विष्णुःपचतंसहीयान्विध्यद्वराहंतिरोऽअद्रिमस्ता । अस्माऽइदुग्नाश्चिद्देवपत्नीरिंद्रायार्कमहिहत्यऽऊवुः । परिद्यावापृथिवीजभ्रउर्वीनास्यतेमहिमानंपरिष्टः ॥ अस्येदेवपरिरिचेमहित्वंदिवस्पृथिव्याःपर्यंतरिक्षात् । स्वराळिंद्रोदमऽ

नोधाअग्निस्त्रिष्टुप् । (१।११।४) अस्माइद्वितिषोळशर्चस्यसूक्तस्यगौतमोनोधाइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

आविश्वगूर्तःस्वरिरमत्रोववक्षेरणाय ॥ अस्येदेवशवसाशुषंतंविवृश्चद्वज्रेणवृत्रमिंद्रः । गानत्राणाऽअवनीरमुंचद्भिश्रवोदावनेसचेताः ॥ २८ ॥ अस्येदुत्वेषसारंतसिंधवःपरियद्वज्रेणसीमर्यच्छत् । ईशानकृद्दाशुषेदशस्यन्तुर्वीतयेगाधंतुर्वणिःकः ॥ अस्माऽइदुप्रभरातूतुजानोवृत्रायवज्रमीशानःकियेधाः । गोर्नपर्वविरदातिरश्चेष्यन्नर्णीस्यपांचरध्यै ॥ अस्येदुप्रब्रूहिपूर्व्याणितुरस्यकर्माणिनव्यऽउक्थैः । युधेयदिष्णानऽआयुधान्यृघायमाणोनिरिणातिशत्रून् ॥ अस्येदुभियागिरयश्चद्दृह्याद्यावाचभूमाजनुषस्तुजेते । उपोवनस्यजोगुवानऽओणिंसद्योभुवद्वीर्यायनोधाः ॥ अस्माऽइदुत्यदनुदाय्येषामेकोयद्वन्नेभूरेरीशानः । प्रैतशंसूर्येपस्पृधानंसौवश्व्येसुष्विमावदिंद्रः ॥ एवातेहारियोजनासुवृक्तींद्रब्रह्माणिगोतमासोऽअक्रन् । ऐषुविश्वपेशसंधियंधाःप्रातर्मक्षूधियावसुर्जगम्यात् ॥ २९ ॥ इतिप्रथमाष्टकेचतुर्थोऽध्यायः ॥ ४ ॥

चतुर्थाध्यायेवर्गाः २९ सूक्तानि १५ ऋचः १५२ ॥ त्यागः ॥ अश्विभ्यामिदं. १० उषसइदं. २० सूर्यायेदं. १३ इंद्रायेदं. ७२ अग्नयइदं. ९ अग्नयेवैश्वानरायेदं. ७ अग्नयइदं. ५ इंद्रायेदं. १६ ॥ इतिप्रथमेचतुर्थः ॥

प्रसक्षोनात्वंनववृष्णेपञ्चोनामारुतंत्रिष्टुवंतंपरमाग्नेयमैंद्रात्पश्चादशपराशरःशाक्त्योद्वैपदंतंद्रयिर्वनेषुश्रीणन्छुक्रोवनेमैकादशोपप्रदशनिकाव्यारयिर्नोपप्रयंतोनवंगोतमोराहूगणोगायत्रंतुजुषस्वपंचकातेकथाभित्वागायत्रंतुहिरण्यकेशोद्वादशाद्यौतृचौत्रैष्टुभौष्णिहौपूर्वोग्नयेवामध्यमायेत्थाषोळशैंद्रंपांक्तंहियामित्यस्यांनिपातिनोदध्यङ्ग्नुरथर्वाचेति ५

हरिः ओ३म् ॥ (१।११।५) प्रमन्महेशवसानायशूषमांगूषंगिर्वणसेऽअंगिरस्वत् । सुवृक्तिभिःस्तुवतऽऋग्मियायार्चामार्कंनरेविश्रुताय ॥ प्रवोमहेमहिनमोभरध्वमांगूष्यंशवसानायसाम । येनानःपूर्वेपितरःपदज्ञाऽअर्चंतोऽअंगिरसोगाऽअविंदन् ॥ इंद्रस्यांगिरसांचेष्टौविदत्सरमातनयायधासिं । बृहस्पतिर्भिनदद्रिंविदद्गाःसमुस्रियाभिर्वावशंतनरः ॥ ससुष्टुभासस्तुभासऽस्वर्विप्रैःस्वरेणाद्रिंस्वर्योऽनवग्वैः । सरण्युभिःफलिगमिंद्रशक्वलंरवेणदरयोदशग्वैः ॥ गृणानोऽअंगिरोभिर्दस्मविर्वरुषसासूर्येणगोभिरंधः । विभूम्याऽअप्रथयऽइंद्रसानुदिवोरजऽउपरमस्तभायः ॥ १ ॥ तदुप्रयक्षतममस्यकर्मंदस्मस्यचारुतममस्तिदंसः । उपह्वरेयदुपराऽअपिन्वन्मध्वर्णसोनद्यश्चतस्रः ॥ द्विताविवक्त्रेसनजासनीळेऽअयास्यस्तवमानेभिरर्कैः । भगोनमेनेपरमेव्योमन्नधारयद्रोदसीसुदंसाः ॥ सनादिवंपरिभूमाविरूपेपुनर्भुवायुवतीस्वेभिरेवैः । कृष्णेभिरक्तोषारुशद्भिर्वपुर्भिराचरतोऽअन्यान्या ॥ सनेमिसख्यंस्वपस्यमानःसूनुर्दाधारशवसासुदंसाः । आमासुचिद्दधिषेपक्वमंतःपयःकृष्णासुरुशद्रोहिणीषु ॥ सनात्सनीळाऽअवनीरवाताव्रतारक्षंतेऽअमृताःसहोभिः । पुरूसहस्राजनयोनपत्नीर्दुवस्यंतिस्वसारोऽअह्रयाणं ॥ २ ॥ सनायुवोनमसानव्योऽअकैर्वसूयवोमतयोदस्मदद्रुः । पतिंनपत्नीरुशतीरुशंतंस्पृशंतित्वाशवसावन्मनीषाः+ ॥ सनादेवतवरायोगभस्तौनक्षीयंतेनोपदस्यंतिदस्म ।

(१।११।५) प्रमन्महइतित्रयोदशर्चस्यसूक्तस्यगौतमोनोधाइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

द्युमाँऽअसिक्रतुमाँऽइंद्रधीरःशिक्षाशचीवःस्तवनःशचीभिः ॥ सनायतेगोतमऽइंद्रनव्यमतक्षद्ब्रह्महरियोजनाय । सुनीथायनःशवसाननोधाःप्रातर्मक्षूधियावसुर्जगम्यात् ॥ ३ ॥ (१।११।६) त्वंमहाँऽइंद्रयोहशुष्मैर्द्यावाजज्ञानःपृथिवीऽअमेधाः । यद्धंतेविश्वागिरयश्चिदभ्वाभियाद्दह्रासःकिरणानैजन् ॥ आयद्धरीऽइंद्रविव्रतावेरातेवज्रंजरिताबाह्वोर्धात् । येनाविहर्यतक्रतोऽअमित्रान्पुरंऽइष्णासिपुरुहूतपूर्वीः+ ॥ त्वंसत्यऽइंद्रधृष्णुरेतान्त्वमृभुक्षानर्यस्त्वंषाट् । त्वंशुष्णंवृजनेपृक्षऽआणौयूनेकुत्सायद्युमतेसचाहन् ॥ त्वंहत्यदिंद्रचोदीःसखावृत्रंयद्वज्रिन्वृषकर्मन्नुभ्नाः । यद्धशूर वृषमणःपराचैर्विदस्यूर्योनावकृतोवृथाषाट्+ ॥ त्वंहत्यदिंद्रारिषण्यन्दृह्लस्यचिन्मर्तानामजुष्टौ । व्यृ१त्सदाकाष्ठाऽअर्वंतेवर्धनेववज्रिच्छथिह्यमित्रान् ॥ ४ ॥ त्वांहत्यदिंद्राणीसातौस्वर्मीळ्हेनरऽआजाहवंते ॥ तवस्वधावऽइयमासमर्यऽऊतिर्वाजेष्वतसाय्याभूत् । त्वंहत्यदिंद्रससप्तयुध्यन्पुरोवज्रिन्पुरुकुत्सायदर्दः । बर्हिर्नयत्सुदासेवृथावर्गहोराजन्वारिवः पूरवेकः । त्वंत्यान्नऽइंद्रदेवचित्रामिषमापोनपीपयःपरिज्मन् । ययाशूरप्रत्यस्मभ्यंयंसित्मनमूर्जनविश्वधक्षरध्यै ॥ अकारितऽइंद्रगोतमेभिर्ब्रह्माण्योक्तानमंसाहरिभ्यां । सुपेशसंवाजमाभरानःप्रातर्मक्षूधियावसुर्जगम्यात् ॥ ५ ॥ (१।११।७) वृष्णेशर्धायसुमखायवेधसेनोधःसुवृक्तिंप्रभरामरुद्भ्यः । अपोनधीरोमनसासुहस्त्योगिरःसमंजेविदथे

(१।११।६) त्वंमहानितिनवर्चस्यसूक्तस्यगौतमोनोधाइंद्रस्त्रिष्टुप् । (१।११।७) वृष्णेशर्धायेतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यगौतमोनोधामरुतोजगतीअंत्यात्रिष्टुप् ।

ष्वाभुवः ॥ तेजिष्ठैरेदिवऽऋष्वासऽऊक्षणोरुद्रस्यमर्याऽअसुराऽअरेपसः । पावकासःशुचयःसूर्याऽइवसत्वानोनद्रप्सिनोघोरवर्पसः ॥ युवानोरुद्राऽअजराऽअभोग्घनोववक्षुरध्रिगावःपर्वताऽइव । दृळ्हाचिद्विश्वाभुवनानिपार्थिवाप्रच्यावयंतिदिव्यानिमज्मना ॥ चित्रैरंजिभिर्वपुषेव्यंजतेवक्षःसुरुक्माँऽअधियेतिरेशुभे । अंसेष्वेषांनिमिमृक्षुऽऋष्टयःसाकंजज्ञिरेस्वधयादिवोनरः ॥ ईशानकृतोधुनयोरिशादसोवाताव्विद्युतस्तविषीभिरक्रत । दुहंत्यूधर्दिव्यानिधूतयोभूमिंपिन्वंतिपयसापरिज्रयः ॥ ६ ॥ पिन्वंत्यपोमरुतःसुदानवःपयोघृतवद्विदथेष्वाभुवः । अत्यंनमिहेविनयंतिवाजिनमुत्संदुहंतिस्तनयंतमक्षितं ॥ महिषासोमायिनश्चित्रभानवोगिरयोनस्वतवसोरघुष्यदः । मृगाऽइवहस्तिनःखादथावनायदारुणीषुतविषीरयुग्ध्वं ॥ सिंहाऽइवनानदतिप्रचेतसःपिशाऽइवसुपिशोविश्ववेदसः । क्षपोजिन्वंतःपृषतीभिऽऋष्टिभिःसमित्सवाधःशवसाहिमन्यवः ॥ रोदसीऽआवदतागणश्रियोनृषाचःशूराःशवसाहिमन्यवः ॥ आवंधुरेष्वमतिर्नदर्शताविद्युन्नतस्थौमरुतोरथेषुवः ॥ विश्ववेदसोरयिभिःसमोकसःसंमिश्लासःस्तविषीभिर्विरप्शिनः । अस्तारऽइषुंदधिरेगभस्त्योरनंतशुष्मावृषखादयोनरः ॥ ७ ॥ हिरण्ययेभिःपविभिःपयोवृधऽउज्जिघ्रंतऽआपथ्योऽ३न पर्वतान् । मखाऽअयासःस्वसृतोध्रुवच्युतोदुध्रकृतोमरुतोभ्राजदृष्टयः ॥ घृषुंपावकंवनिनंविचर्षणिंरुद्रस्यसूनुंहवसागृणीमसि । रजस्तुरंतवसंमारुतंगणमृजीषिणंवृषणंसश्चतश्रिये+ ॥ प्रनूसमर्तःशवसाजनाँऽअतितस्थौवऽऊतीमरुतो

यमावत । अर्वाङ्त्रिर्वाजैभरतेधनानृभिरापृच्छ्यंक्रतुमाक्षेतिपुष्यति ॥ चर्कृत्यंमरुतःपृत्सुदुष्टरंद्युमंतंशुष्मंमघवत्सुधत्तन। धनस्पृतमुक्थ्यंविश्वचर्षणिंतोकंपुष्येमतनयंशतंहिमाः । नूष्टिरंमरुतोवीरवंतमृतीषाहंरयिमस्मासुधत्त । सहस्रिणंशति नैशूशुवांसंप्रातर्मक्षूधियावसुर्जगम्यात्॥ ८ ॥ (१।१२।१) पश्चानतायुंगुहाचतंतनमोयुजानंनमोवहंतं ॥ सजोषाधीराः पदैरनुग्मन्नुपत्वासीदन्विश्वेयजत्राः ॥ ऋतस्यदेवाऽअनुव्रतागुर्भुवत्परिष्टिर्द्यौर्नभूम ॥ वर्धंतीमापःपन्वासुशिश्विमृतस्य योनागर्भेसुजातं ॥ पुष्टिर्नरण्वाक्षितिर्नपृथ्वीगिरिर्नभुज्मक्षोदोनशंभु ॥ अत्योनाज्मन्त्सर्गप्रतक्तःसिंधुर्नक्षोदःकऽ ईवराते ॥ जामिःसिंधूनांभ्रातेवस्वस्रामिभ्यान्नराजावनान्यत्ति ॥ यद्वातजूतोवनाव्यस्थादग्निर्हदातिरोमापृथिव्याः ॥ श्वसित्यप्सुहंसोनसीदन्क्रत्वाचेतिष्ठोविशामुषर्भुत् ॥ सोमोनवेधाऽऋतप्रजातःपशुर्नशिश्वाविभुर्दूरेभाः ॥ ९ ॥ (१।१२।२) रयिर्नचित्रासूरोनसंदृगायुर्नप्राणोनित्योनसूनुः ॥ तक्वानभूर्णिर्वनासिषक्तिपयोनधेनुःशुचिर्विभावा ॥ दाधारक्षेममोकोनरण्वोयवोनपक्वोजेताजनानां ॥ ऋषिर्नस्तुभ्वाविक्षुप्रशस्तोवाजीनप्रीतोवयोदधाति ॥ दुरोकशोचिः क्रतुर्ननित्योजायेवयोनावरंविश्वस्मै ॥ चित्रोयदभ्राट्श्वेतोनविक्षुरथोनरुक्मीत्वेषःसमत्सु ॥ सेनेवसृष्टामंदधात्यस्तुर्न दिद्युत्त्वेषप्रतीका ॥ यमोहजातोयमोजनित्वंजारःकनीनांपतिर्जनीनां ॥ तंवश्चराथावयंवसत्यास्तंनगावोनक्षंतऽइद्धं ॥

(१।१२।१)पश्चानेतिदशर्चस्यसूक्तस्यशाक्त्यःपराशरोग्निर्द्विपदाविराट्(१।१२।२)रयिर्नेतिदशर्चस्यसूक्तस्यशाक्त्यःपराशरोग्निर्द्विपदाविराट्

सिंधुर्नक्षोदः॒प्रनीचीरै॑नो॒न्नवं॑त॒गावः॒स्व१॒र्दृशी॑के ॥ १० ॥ (१।१२।३) वने॑षुजा॒युर्मर्ते॑षुमि॒त्रोवृ॑णी॒तेश्रु॒ष्टिंराजे॑वाजु॒र्यं ॥ क्षेमो॒नसा॒धुःक्रतु॒र्नभ॒द्रोभुव॑त्स्वा॒धीर्होता॑हव्य॒वाट् ॥ हस्ते॒दधा॑नोनृ॒म्णाविश्वा॒न्यमे॑दे॒वान्धा॒द्गुहा॑नि॒षीद॑न् ॥ वि॒दं॒ती॒मत्र॒नरो॑धियं॒धाहृ॒दायत्त॒ष्टान्मंत्रा॒ँऽअशं॑सन् ॥ अ॒जोनक्षांदा॒धार॑पृथि॒वींत॒स्तंभ॒द्यांमंत्रे॑भिःस॒त्यैः ॥ प्रि॒याप॒दानि॑प॒श्वो निपा॑हिवि॒श्वायु॑रग्नेगु॒हागुहं॑गाः ॥ यऽई॑चि॒केत॒गुहा॒भवं॑त॒मायःस॒साद॒धारा॑मृ॒तस्य॑ ॥ वियेचृ॒तंत्यृ॒तासपं॑त॒ऽआदिद्वसू॑नि॒प्रव॑वाचास्मै ॥ वियोवी॒रुत्सु॒रोध॑न्महि॒त्वोतप्र॒जाऽउ॒तप्र॒सूष्वं॒तः+ ॥ चित्ति॑र॒पांदमे॑वि॒श्वायुः॒सद्मे॑व॒धीराः॑सं॒माय॑चक्रुः ॥ ११ ॥ (१।१२।४) श्री॒णन्नुप॑स्था॒द्दिवं॑भुर॒ण्युःस्था॒तुश्च॒रथ॑म॒क्तून्व्यू॑र्णोत् ॥ परि॒यदे॑षा॒मेको॒विश्वे॑षां॒भुव॑द्दे॒वोदे॒वानां॑ महि॒त्वा+ ॥ आदित्ते॒विश्वे॒क्रतुं॑जुषंत॒शुष्का॒द्यद्दे॑वजी॒वोजनि॑ष्ठाः ॥ भजं॑त॒विश्वे॑देव॒त्वंनाम॑ऽऋ॒तंसपं॑तोऽअ॒मृत॒मेवैः॑ ॥ ऋ॒तस्य॒प्रेषा॑ऽऋ॒तस्य॑धी॒तिर्वि॒श्वायु॒र्विश्वे॒ऽअपां॑सिचक्रुः ॥ यस्तुभ्यं॒दाशा॒द्योवा॑ते॒शिक्षा॒त्तस्मै॑चिकि॒त्वान्र॒यिंद॑यस्व ॥ होता॒निष॑त्तो॒मनो॒रप॑त्ये॒सचि॒न्न्वा॑सां॒पती॑रयी॒णां+ ॥ इ॒च्छंत॒रेतो॑मि॒थस्त॒नूषु॒संजा॑नत॒स्वैर्दक्षै॒रमू॑राः ॥ पि॒तुर्नपु॒त्राःक्रतुं॑जुषंत॒श्रोष॒न्येऽअ॑स्य॒शासं॑तु॒रासः॑ ॥ विराय॑ऽऔर्णो॒द्दुरः॑पुरु॒क्षुःपि॒पेश॒नाकं॒स्तृभि॒र्दमू॑नाः ॥ १२ ॥ (१।१२।५) शु॒क्रःशु॑शु॒

(१।१२।३) वनेष्वितिदशर्चस्यसूक्तस्यशाक्त्यःपराशरोग्निर्द्विपदाविराट् । (१।१२।४) श्रीणन्नितिदशर्चस्यसूक्तस्यशाक्त्यः पराशरोग्निर्द्विपदाविराट् । (१।१२।५) शुक्रइतिदशर्चस्यसूक्तस्यशाक्त्यःपराशरोग्निर्द्विपदाविराट् ।

क्राँऽउषोनजारःपप्रासमीचोदिवोनज्योतिः ॥ परिप्रजातःक्रत्वाबभूथभुवोदेवानांपितापुत्रःसन् ॥ वेधाऽअदृष्टोऽ अग्निर्विजानन्नूधर्नगोनांस्वाझापितूनां+ ॥ जनेनशेवऽआहूर्यःसन्मध्येनिषत्तोरण्वोदुरोणे+ ॥ पुत्रोनजातोरण्वोदुरोणेवाजीनप्रीतोविशोवितारीत् ॥ विशोयदह्वेनृभिःसनीळाऽअग्निर्देवत्वाविश्वान्यश्याः ॥ नकिष्टऽएताव्रतामिनंतिनृभ्योयदेभ्यःश्रुष्टिंचकर्थ ॥ तत्तुतेदंसोयदहन्तसमानैर्नृभिर्यद्युक्तोविवेरपांसि ॥ उषोनजारोविभावोस्रःसंज्ञातरूपश्चिकेतदस्मै ॥ त्मनावहंतोदुरोव्यृण्वन्नवंतविश्वेस्व१र्दृशीके ॥ १३ ॥ (१।१२।६) वनेमपूर्वीरर्योमनीषाऽअग्निःसुशोकोविश्वान्यश्याः ॥ आदेव्यानिव्रतानिचिकित्वानामानुषस्यजनस्यजन्म ॥ गर्भोयोऽअपांगर्भोवनानांगर्भश्चस्थातांगर्भश्चरथां ॥ अद्रोचिदस्माऽअंतर्दुरोणेविशांनविश्वोऽअमृतःस्वाधीः+ ॥ सहिक्षपावाँऽअग्नीरयीणांदाशद्योऽअस्माऽअरंसूक्तैः+ ॥ एतानिचिकित्वोभूमानिपाहिदेवानांजन्ममतींश्चविद्वान्+ ॥ वर्धान्यंपूर्वीःक्षपोविरूपाःस्थातुश्चरथमृतप्रवीतं ॥ अराधिहोतास्व१र्निषत्तःकृण्वन्विश्वान्यपांसिसत्या+ ॥ गोषुप्रशस्तिंवनेषुधिषेभरंतविश्वेबलिंस्वर्णः ॥ वित्वानरःपुरुत्रासपर्यन्पितुर्नजिघ्रेर्विवेदोभरंत ॥ साधुर्नगृध्नुरस्तेवशूरोयातेवभीमस्त्वेषःसमत्सु ॥ १४ ॥ (१।१२।७) उपप्रजिन्वन्नुशतीरुशंतंपतिंननित्यंजनयःसनीळाः । स्वसारःश्यावीमरुषीमजुष्रन्चित्रमुच्छंतीमुषसंनगावः ॥ वीळुचि

(१।१२।६) वनेमेत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यशात्तयःपराशरोग्निर्द्विपदाविराट् । (१।१२।७) उपप्रजिन्वन्नितिदशर्चस्यसूक्तस्यशात्तयः

दृह्लापितरोनऽउक्थैरद्रिरुजन्नंगिरसोरवेण । चक्रुर्दिवोबृहतोगातुमस्मेऽअहःस्वर्विविदुःकेतुमुस्राः+ ॥ दधन्नृतंधनयन्नस्यधीतिमादिद्योदिधिष्वोर्३ विभृत्राः । अतृष्यंतीरपसोयंत्यच्छादेवान्जन्मप्रयसावर्धयंतीः ॥ मथीद्यदीविभृतोमातरिश्वागृहेगृहेश्येतोजेन्योभूत् । आदींराज्ञेनसहीयसेसचासन्नादूर्य१ भृगवाणोविवाय ॥ महेयत्पित्रऽईरसंदिवेकरवत्सरत्पृशन्यश्चिकित्वान् । सृजदस्ताधृषतादिद्युमस्मैस्वायांदेवोदुहितरित्विषींधात् ॥ १५ ॥ स्वऽआयस्तुभ्यंदमऽआविभातिनमोवादाशादुशतोऽअनुद्यून् । वधोंऽअग्नेवयोंऽअस्यद्विवर्हायासद्रायासरथंयजुनासि ॥ अग्निंविश्वाऽअभिपृक्षःसचंतेसमुद्रंनस्रवतःसप्तयह्वीः । नजामिभिर्विचिकितेवयोनोविदादेवेषुप्रमतिंचिकित्वान्+ ॥ आयदिषेनृपतितेजऽआनट्छुचिरेतोनिषिक्तंद्यौरभीकें । अग्निःशर्धमनवद्ययुवानंस्वाध्यंजनयत्सूदयच्च ॥ मनोनयोध्वनःसद्यऽएत्येकंःसत्रासूरोवस्वऽईशे । राजानामित्रावरुणासुपाणीगोषुप्रियममृतंरक्षमाणा ॥ मानोंऽअग्नेसख्यापित्र्याणिप्रमर्षिष्ठाऽअभिविदुष्कविःसन् । नभोनरूपंजरिमामिनातिपुरातस्याऽअभिशस्तेरधीहि ॥ १६ ॥ (१।१२।८)

निकाव्यावेधसःशश्वतस्कर्हस्तेदधानोनर्यापुरूणि । अग्निर्भुवद्रयिपतीरयीणांसत्राचक्राणोऽअमृतानिविश्वा ॥ अस्मेवत्संपरिषंतंनविंदन्निच्छंतोविश्वेऽअमृताऽअमूराः । श्रमयुवःपदव्योधियंधास्तस्थुःपदेपरमेचार्वग्नेः+ ॥ तिस्रोयदग्ने

पराशरोग्निस्त्रिष्टुप् । (१।१२।८) निकाव्येतिदशर्चस्यसूक्तस्यशाक्त्यःपराशरोग्निस्त्रिष्टुप् ।

शरदस्त्वामिच्छुचिं घृतेनशुचयःसपर्यान् । नामानिचिद्दधिरेयज्ञियान्यसूदयंततन्वः१सुजाताः ॥ आरोदसीबृहती वेविदानाःप्ररुद्रियाजभ्रिरेयज्ञियासः । विदन्मर्तोनेमधिताचिकित्वानग्निंपदेपरमेतस्थिवांसं ॥ संजानानाऽउपसीदन्नभिज्ञुपत्नीवंतोनमस्यन्नमस्यन् । रिरिक्वांसस्तन्वःकृण्वतस्वाःसखासख्युर्निमिषिरक्षमाणाः ॥ १७ ॥ त्रिःसप्तयद्गुह्यानित्वेऽइत्पदाविदन्निहितायज्ञियासः । तेभीरक्षंतेऽअमृतंसजोषाःपशून्चस्थातॄन्चरथंचपाहि ॥ विद्वाँऽअग्नेवयुनानिक्षितीनांव्यानुषक्छुरुधोजीवसेधाः । अंतर्विद्वाँऽअध्वनोदेवयानानतंद्रोदूतोऽअभवोहविर्वाट् ॥ स्वाध्योदिवऽआसप्तयह्वीरायोदुरोव्यृतज्ञाऽअजानन् । विदद्गव्यंसरमाद्ब्रह्मणस्पतिरुक्षाणंपृश्निमपचंतवीडुं ॥ आयेविश्वास्वपत्यानितस्थुःकृण्वानासोऽअमृतत्वायगातुं । महामहद्भिःपृथिवीवितस्थेमातापुत्रैरदितिर्धायसेवेः ॥ अधिश्रियंनिदधुश्चारुमस्मिन्दिवोयदक्षीऽअमृताऽअकृण्वन् । अधक्षरंतिसिंधवोनसृष्टाःप्रनीचीरग्नेऽअरुषीरजानन् ॥ १८ ॥

(१।१२।९) रयिर्नयःपितृवित्तोवयोधाःसुप्रणीतिश्चिकितुषोनशासुः । स्योनशीरतिथिर्नप्रीणानोहोतेवसद्मविधतो वितारीत् ॥ देवोनयःसवितासत्यमन्माक्त्वानिपातिवृजनानिविश्वा । पुरुप्रशस्तोऽअमतिर्नसत्यऽआत्मेवशेवोदिधिषाय्योभूत् ॥ देवोनयःपृथिवींविश्वधायाऽउपक्षेतिहितमित्रोनराजा । पुरःसदःशर्मसदोनवीराऽअनवद्यापतिंजुष्टेव

(१।१२।९) रयिर्नेतिदशर्चस्यसूक्तस्यशाक्त्यःपराशरोग्निस्त्रिष्टुप् ।

नारीं ॥ तंत्वानरोदमऽआनित्यमिद्धमग्नेसचैतक्षितिषुध्रुवासु । अधिद्युम्नंनिदधुर्भूर्यस्मिन्भवाविश्वायुर्धरुणोरयीणां+ ॥ विपृक्षोऽअग्नेमघवानोऽअश्युर्विसूरयोददतोविश्वमायुः । सनेमवाजंसमिथेष्वर्योभागंदेवेषुश्रवसेदधानाः॥ १९ ॥ ऋतस्यहिधेनवोवावशानाःस्मदूधीःपीपयंतद्युभक्ताः । परावतःसुमतिंभिक्षमाणाविसिंधवःसमयासस्रुरद्रिं ॥ त्वेऽअग्ने सुमतिंभिक्षमाणादिविश्रवोदधिरेयज्ञियासः । नक्तांचचक्रुरुषसाविरूपेकृष्णंचवर्णमरुणंचसंधुः ॥ यात्रायेमर्तान्त्सुषूदोऽअग्नेतेस्यामममघवानोवयंच । छायेवविश्वंभुवनंसिसक्ष्यापप्रिवान्रोदसीऽअंतरिक्षं ॥ अर्वद्भिरग्नेऽअर्वतोनृभिर्नृन्वीरैर्वीरान्वनुयामात्वोताः । ईशानासःपितृवित्तस्यरायोविसूरयःशतहिमानोऽअश्युः । एतातेऽअग्नऽउचथानिवेधोजुष्टानिसंतुमनसेहृदेच । शकेमरायःसुधुरोयमंतेधिश्रवोदेवभक्तंदधानाः ॥ २० ॥ (१।१३।१) उपप्रयंतोऽअध्वरं मंत्रंवोचेमाग्नये । आरेऽअस्मेचशृण्वते+ ॥ यःस्नीहितीषुपूर्व्यःसंजग्मानासुकृष्टिषु । अरक्षद्दाशुषेगयं ॥ उतब्रुवंतुजंतवऽउदग्निर्वृत्रहाजनि । धनंजयोरणेरणे ॥ यस्यदूतोऽअसिक्षयेवेषिहव्यानिवीतये । दस्मत्कृणोष्यध्वरम्+ ॥ तमित्सुहव्यमंगिरःसुदेवंसहसोयहो । जनाऽआहुःसुबर्हिषं ॥ २१ ॥ आचवहासितांऽइहदेवांऽउपप्रशस्तये । हव्यासुश्चंद्रवीतये ॥ नयोरुपब्दिरश्व्यःशृण्वेरथस्यकच्चन । यदग्नेयासिदूत्यं* ॥ त्वोतोवाज्यहयोभिपूर्वीरादपरः । प्रदाश्वाँ

(१।१३।१) उपप्रयंतइतिनववर्चस्यसूक्तस्यराहूगणोगोतमोऽग्निर्गायत्री ।

ऽअग्नेऽअस्थात् ॥ उतद्युमत्सुवीर्यंबृहदग्नेविवाससि । देवेभ्योदेवदाशुषे ॥ २२ ॥ (१।१३।२) जुषस्वसप्रथस्तमं वचोदेवप्सरस्तमं । हव्याजुह्वानऽआसनि ॥ अथातेऽअंगिरस्तमाग्नेवेधस्तमप्रियं । वोचेमब्रह्मसानसि+ ॥ कस्तेजामिर्जनानामग्नेकोदाश्वध्वरः । कोहकस्मिन्नसिश्रितः+ ॥ त्वंजामिर्जनानामग्नेमित्रोऽअसिप्रियः । सखासखिभ्यऽईड्यः ॥ यजानोमित्रावरुणायजादेवाँऽऋतंबृहत् । अग्नेयक्षिस्वंदमं ॥ २३ ॥ (१।१३।३) कातऽउपेतिर्मनसोवरा यभुवदग्नेशंतमाकामनीषा । कोवायज्ञैःपरिदक्षंतऽआपकेनवातेमनसादाशेम । एह्यग्नऽइहहोतानिषीदादब्धःसुपुरऽएताभवानः । अवतांत्वारोदसीविश्वमिन्वेयजामहेसौमनसायदेवान्+ ॥ प्रसुविश्वान्नक्षसोधक्ष्यग्नेभवायज्ञानामभिशस्तिपावा । अथावहसोमपतिंहरिभ्यामातिथ्यमस्मैचकृमासुदान्वे ॥ प्रजावतावचसावह्निरासाचहुवेनिचसत्सीहदेवैः । वेषिहोत्रमुतपोत्रंयजत्रबोधिप्रयंतर्जनितर्वसूनां ॥ यथाविप्रस्यमनुषोहविर्भिर्देवाँऽअयजःकविभिःकविःसन् । एवाहोतःसत्यतरत्वमद्याग्नेमंद्रयाजुह्वायजस्व ॥ २४ ॥ (१।१३।४) कथादाशेमाग्नयेकास्मैदेवजुष्टोच्यतेभामिनेगीः । योमर्त्येष्वमृतऽऋतावाहोतायजिष्ठऽइत्कृणोतिदेवान्+ ॥ योऽअध्वरेषुशंतमऽऋतावाहोतातमूनमोभिराकृणु

(१।१३।२) जुषस्वेतिपंचर्चस्यसूक्तस्यराहूगणोगोतमोऽग्निर्गायत्री । (१।१३।३) कातइतिपंचर्चस्यसूक्तराहूगणोगोतमोऽग्निस्त्रिष्टुप् । (१।१३।४) कथादाशेमेतिपंचर्चस्यसूक्तस्यराहूगणोगोतमोऽग्निस्त्रिष्टुप् ।

ध्वं । अग्निर्यद्वेर्मतीयदेवान्त्सचावोधातिमनसायजाति ॥ सहिक्रतुःसमर्यःससाधुर्मित्रोनभूदद्भुतस्यरथीः । तंमेधे षुप्रथमंदेवयंतीर्विशऽउपब्रुवतेदस्ममारीः ॥ सनोनृणांनृतमोरिशादाऽअग्निर्गिरोवसावेतुधीतिं । तनाचयेमघवानःश विष्ठावाजप्रसूताऽइषयंतमन्म ॥ एवाग्निर्गोतमेभिऽऋक्तावाविप्रेभिरस्तोष्टजातवेदाः । सऽएषुद्युम्नंपीपयत्सवाजंसपु ष्टिंयातिजोषमाचिकित्वान्+ ॥ २५ ॥ (१।१३।५) अभित्वागोतमागिराजातवेदोविचर्षणे । द्युम्नैरभिप्रणोनुमः॥ तमुत्वागोतमोगिरारायस्कामोदुवस्यति । द्युम्नै० ॥ तमुत्वावाजसातममंगिरस्वद्धवामहे । द्युम्नै० ॥ तमुत्वावृत्रहं तमंयोदस्यूँरवधूनुषे । द्युम्नै० ॥ अवोचामरहूगणाऽअग्नयेमधुमद्वचः । द्युम्नै० ॥ २६ ॥ (१।१३।६) हिरण्यके शोरजसोविसारेहिर्धुनिर्वातऽइवध्रजीमान् । शुचिभ्राजाऽउषसोनवेदायशस्वतीरपस्युवोनसत्याः+ ॥ आतेसुपर्णाऽ अमिनंतँऽएवैःकृष्णोनोनावंवृषभोयदीदं । शिवाभिर्नस्मयमानाभिरागात्पतँतिमिहःस्तनयँत्यभ्रा+ ॥ यदीमृतस्यपयसापियानोनयन्नृतस्यपथिभीरजिष्ठैः । अर्यमामित्रोवरुणःपरिज्मात्वचंपृंचंत्युपरस्ययोनौ । अग्नेवाजस्यगोमंतऽईशानःसहसोयहो । अस्मेधेहिजातवेदोमहिश्रवः ॥ सऽईधानोवसुष्कविरग्निरीळेन्योगिरा । रेवदस्मभ्यंपुर्वणीकदी

(१।१३।५) अभित्वेतिपंचर्चस्यसूक्तस्यराहूगणोगोतमोग्निर्गायत्री । (१।१३।६) हिरण्यकेशइतिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यराहूगणो गोतमोग्निर्गायत्रीआद्यास्तिस्रोनुष्टुभःततस्तिस्रउष्णिहः (आद्यानांतिसृणांमध्यमोग्निःपार्थिवोवा) ।

दिहि ॥ क्षपोराजन्नुतत्मनाग्नेवस्तोरुतोषसः । सतिग्मजंभरक्षसोदहप्रति ॥ २७ ॥ अवानोऽअग्नऽऊतिभिर्गायत्रस्य प्रभर्मणि । विश्वासुधीषुवंद्य ॥ आनोऽअग्नेरयिंभरसत्रासाहंवरेण्यं । विश्वासुपृत्सुदुष्टरं ॥ आनोऽअग्नेसुचेतुनारयिंविश्वायुपोषसं ॥ माडींकंधेहिजीवसे ॥ प्रपूतास्तिग्मशोचिषेवाचोगोतमाग्नये । भरस्वसुम्नयुर्गिरः ॥ योनोऽअग्नेभिदासत्यंतिदूरेपदीष्टसः । अस्माकमिद्बुधेभव ॥ सहस्राक्षोविचर्षणिरग्नीरक्षांसिसेधति । होतागृणीतऽउक्थ्यः* ॥ २८ ॥ (१।१३।७) इत्थाहिसोमऽइन्मदेब्रह्माचकारवर्धनं । शविष्ठवज्रिन्नोजसापृथिव्यानिःशशाऽअहिमर्चन्ननुस्वराज्यं ॥ सत्वामदद्वृषामदःसोमःश्येनाभृतःसुतः । येनावृत्रंनिरद्भ्योजघंथवज्रिन्नोजसार्चन्ननु० ॥ प्रेह्यभीहिधृष्णुहिनतेवज्रोनियंसते । इंद्रनृम्णंहितेशवोहनोवृत्रंजयाऽअपोर्चन्ननु० ॥ निरिंद्रभूम्याऽअधिवृत्रंजघंथनिर्दिवः । सृजामरुत्वतीरवंजीवधन्याऽइमाऽअपोर्चन्न० ॥ इंद्रोवृत्रस्यदोधतःसानुंवज्रेणहीळितः । अभिक्रम्यावजिन्नतेपःसमीयचोदयन्नर्चन्ननु० ॥ २९ ॥ अधिसानौनिजिघ्नतेवज्रेणशतपर्वणा । मंदानऽइंद्रोऽअंधसःसखिभ्योगातुमिच्छत्यर्चन्ननु० ॥ इंद्रतुभ्यमिदद्रिवोनुत्तंवज्रिन्वीर्यं । यद्धत्यंमायिनंमृगंतमुत्वंमाययावधीरर्चन्ननु० ॥ वितेवज्रासोऽअस्थिरन्नवतिंनाव्याऽअनु । महत्तऽइंद्रवीर्यंबाह्वोस्तेबलंहितमर्चन्ननु० ॥ सहस्रंसाकमर्चतपरिष्टोभतविंशतिः ॥ शतैनमन्वनोनवुरिंद्रा

(१।१३।७) इत्थाहीतिषोडशर्चस्यसूक्तस्याहूगणोगोतमइंद्रोत्यायादध्यङ्ऋनुरथर्वाचपंक्तिः ।

यब्रह्मोद्यतमर्चन्ननु० ॥ इंद्रोवृत्रस्यतविषींनिरहन्त्सहसासहः । महत्तदस्यपौंस्यंवृत्रंजघन्वाँऽअसृजदर्चन्ननु० ॥ ३० ॥ इमेचित्तवमन्यवेवेपेतेभियसामही । यदिंद्रवज्रिन्नोजसावृत्रंमरुत्वाँऽअवधीरर्चन्ननु० ॥ नवेपसानतन्यतेंद्रंवृत्रोविवीं भयत् । अभ्येनंवज्रऽआयसःसहस्रभृष्टिरायतार्चन्ननु० ॥ यद्वृत्रंतवचाशनिंवज्रेणसमयोधयः । अहिंमिंद्रजिघांसतो दिवितेवद्वधेशवोर्चन्ननु० ॥ अभिष्टनेतेऽअद्रिवोयत्स्थाजगच्चरेजते । त्वष्टाचित्तवमन्यवऽइंद्रवेविज्यतेभियार्चन्ननु० ॥ नहिनुयादधीमसीद्रंकोवीर्यापरः । तस्मिन्नृम्णमुतक्रतुंदेवाऽओजांसिसंदधुरर्चन्ननु० ॥ यामथर्वामनुष्पिताद्ध्यङ्धिय मत्नत । तस्मिन्ब्रह्माणिपूर्वथेंद्रऽउक्थासमग्मतार्चन्ननु० ॥ ३१ ॥ इतिप्रथमाष्टकेपंचमोऽध्यायः ॥ ५ ॥

पंचमाध्यायेवर्गाः ३१ सूक्तानि १९ ऋचः १८५॥ त्यागः ॥ इंद्रायेदं. २२ मरुभ्यइदं. १५ अग्नयइदं. १२९ मध्यमायाग्नयइदं. ३ अग्नयइदं. ९ इंद्रायेदं १६ ॥ इतिप्रथमेपंचमोऽध्यायः ॥

इंद्रोनवोपोषुषड्जगत्यंतमश्वावतिजागतंमसाविविंशतिःषळनुष्टुभंऽऔष्णिहपांक्तगायत्रंत्रैष्टुभास्तृचाःप्रगाथः प्रयेद्वादशमारुतंहपंचम्यंत्येत्रिष्टुभौमरुतोदशगायत्रंप्रत्वक्षसःषड्जागतमाविद्युन्मद्भिराद्यांत्येप्रस्तारपंक्तीपंच मीविराड्रूपानोदशवैश्वदेवंतुपंचाद्याःसप्तमीचजगत्यःषष्ठीविराट्स्थानंऋजुनीतीनवगायत्रंमंत्यानुष्टुप्त्वंसोम त्र्यधिकासौम्यैंपंचम्यादिगायत्र्योद्वादशोष्णिक्चैताउत्याद्यूनोषस्यैचतुर्जगत्यादिषळुष्णिगंतैतृचोंत्यऽआश्वि

नौग्नीषोमौद्वादशाग्नीषोमीयंमाद्यास्तिस्रोनुष्टुभंऽउपांत्यास्तिस्रोगायत्र्योष्टमीजगतीवेमंषोळशंकुत्सआग्नेयंतद्वित्रिष्टुवंतंपूर्वोदेवास्त्रयःपादादेवास्तन्नोमित्रोर्ध्वोलिंगोक्तदेवतोयद्दैवत्यंवासूक्तम् ॥ ६ ॥

हरिःओ३म् ॥ (१।१३।८) इंद्रोमदायवावृधेशवसेवृत्रहानृभिः । तमिन्महत्स्वाजिषूतेमभेहवामहेसवाजेषुप्रनोविषत् ॥ असिहिवीरसेन्योसिभूरिपरादादिः ॥ असिदभ्रस्यचिद्बृधोयजमानायशिक्षसिसुन्वतेभूरिते वसु॥ यदुदीरतऽआजयोधृष्णवेधीयतेधना । युक्ष्वामदच्युताहरीकंहनःकंवसौदधोस्माँऽइंद्रवसौदधः ॥ ऋत्वामहाँऽअनुष्वधंभीमऽआवावृधेशवः । श्रियऽऋष्वऽउपाकयोर्निशिप्रीहरिवान्दधेहस्तयोर्वज्रमायसं+ ॥ आपप्रौपार्थिवंरजोवद्बुधेरोचनादिवि । नत्वावाँऽइंद्रकश्चननजातोनजनिष्यतेतिविश्वंववक्षिथ ॥ १ ॥ योऽअर्योमर्तभोजनंपरादर्दातिदाशुषे । इंद्रोऽअस्मभ्यंशिक्षतुविभजाभूरितेवसुभक्षीयतवराधसः ॥ मदेमदेहिनोददिर्यूथागवामृजुक्रतुः । संगृभायपुरूशतो भयाहस्त्यावसुशिशीहिरायऽआभर ॥ मादयस्वसुतेसचाशवसेशूरराधसे । विद्माहित्वापुरूवसुमुपकामान्तससृज्महे थानोवितामव ॥ एतेतऽइंद्रजंतवोविश्वंपुष्यंतिवार्यं । अंतर्हिख्योजनानामर्योवेदोऽअदाशुषांतेषांनोवेदऽआभर ॥ २ ॥ (१।१३।९) उपोषुशृणुहीगिरोमघवन्मातथाऽइव । यदानःसूनृतावतःकरऽआदर्थयासऽइद्योजान्विद्रते

(१।१३।८) इंद्रोमदायेतिनवर्चस्यसूक्तस्यराहूगणोगोतमइंद्रःपंक्तिः(१।१३।९)उपोष्वितिषळर्चस्यसूक्तस्यराहूगणोगोतमइंद्रःपंक्तिरंत्याजगती

हरी ॥ अक्षन्नमीमदन्त ह्यव प्रियाऽअधूषत । अस्तोषत स्वभानवो विप्रा नविष्ठया मती योजा० ॥ सुसंदृशं त्वा वयं मघवन्वन्दिषीमहि । प्रनूनं पूर्णवन्धुरः स्तुतो याहि वशाँऽअनु योजा० ॥ सघातं वृषणं रथमधि तिष्ठाति गोविदं । यः पात्रं हारियोजनं पूर्णमिन्द्र चिकेतति योजा० ॥ युक्तस्ते ऽअस्तु दक्षिणऽउत सव्यः शतक्रतो । तेन जायामुप प्रियां मन्दानो याह्यन्धसो योजा० ॥ युनज्मि ते ब्रह्मणा केशिना हरी ऽउप प्रयाहि दधिषे गभस्त्योः । उत्त्वा सुतासो रभसाऽअमन्दिषुः पूषण्वान्वज्रिन्त्समुपत्न्या मदः ॥ ३ ॥ (१।१३।१०) अश्वावति प्रथमो गोषु गच्छति सुप्रावीरिन्द्र मर्त्यस्तवोतिभिः । तमित्पृणक्षि वसुना भवीयसा सिंधुमापो यथाभितो विचेतसः ॥ आपो न देवीरुप यंति होत्रियमवः पश्यंति विततं यथा रजः । प्राचैर्देवासः प्रणयंति देवयुं ब्रह्मप्रियं जोषयंते वराऽइव ॥ अधि द्वयोरदधाऽउक्थ्यं१वचो यतस्रुचा मिथुनाया सपर्यतः । असंयत्तो व्रते तेक्षति पुष्यति भद्रा शक्तिर्यजमानाय सुन्वते+ ॥ आदंगिराः प्रथमं दधिरे वयऽइद्धाग्नयः शम्याये सुकृत्यया । सर्वं पणेः समविंदन्तभोजनमश्वावंतं गोमंतमा पशुं नरः ॥ यज्ञैरथर्वा प्रथमः पथस्तते ततः सूर्यो व्रतपा वेनऽआजनि । आगाऽआजदुशना काव्यः सचायमस्य जातममृतं यजामहे ॥ बर्हिर्वा यत्स्वपत्याय वृज्यते र्कोवाश्लोकमाघोषते दिवि । ग्रावा यत्र वदति कारुरुक्थ्य१स्तस्येदिंद्रोऽभिपित्वेषु रण्यति ॥ ४ ॥ (१।१३।११) असावि सोमऽइंद्रते शविष्ठ धृष्णवा गहि । आत्वा पृण

(१।१३।१०)अश्वावतीतिषड्ऋचस्यसूक्तस्यराहूगणोगोतमइंद्रोजगती। (१।१३।११)असावीतिविंशत्यृचस्यसूक्तस्यराहूगणोगोतमइंद्रआद्याः

क्त्वद्रियंरजःसूर्योनरश्मिभिः ॥ इंद्रमिद्धरीवहतोप्रतिधृष्टशवसं । ऋषीणाचस्तुतीरुपयज्ञंचमानुषाणां ॥ आतिष्ठ वृत्रहन्त्रथंयुक्तातेब्रह्मणाहरी । अर्वाचीनंसुतेमनोग्रावाकृणोतुवग्नुना ॥ इमामिंद्रसुतंपिबज्येष्ठममर्त्यंमदं । शुक्रस्यत्वाभ्यक्षरन्धारांऽऋतस्यसादने ॥ इंद्रायनूनमर्चतोक्थानिचब्रवीतन । सुताऽअमत्सुरिंदवोज्येष्ठंनमस्यतासहः ॥ ५ ॥ नकिष्ट्वद्रथीतरोहरीयदिंद्रयच्छसे । नकिष्ट्वानुमज्मनानकिःस्वश्वऽआनशे ॥ यऽएकऽइद्विदयतेवसुमर्तायदाशुषे । ईशानोऽअप्रतिष्कुतऽइंद्रोऽअंगः+ ॥ कदामर्तमराधसंपदाक्षुंपमिवस्फुरत् । कदानःशुश्रवद्गिरऽइंद्रो० ॥ यश्चिद्धित्वा बहुभ्यऽआसुतावाँऽआविवासति । उग्रंतत्पत्यतेशवऽइंद्रो० ॥ स्वादोरित्थाविषूवतोमध्वःपिबंतिगौर्यः । याऽइंद्रेण सयावरीर्वृष्णामदंतिशोभसेवस्वीरनुस्वराज्यं ॥ ६ ॥ ताऽअस्यपृशनायुवःसोमंश्रीणांतिपृश्नयः । प्रियाऽइंद्रस्यधेनवो वज्रंहिन्वंतिसायकंवस्वी० ॥ ताऽअस्यनमसासहःसपर्यंतिप्रचेतसः । व्रतान्यस्यसश्चिरेपुरूणिपूर्वचित्तयेवस्वी० ॥ इंद्रोदधीचोऽअस्थभिर्वृत्राण्यप्रतिष्कुतः । जघाननवतीर्नव ॥ इच्छन्नश्वस्ययच्छिरःपर्वतेष्वपश्रितं । तद्विदच्छर्यणावति ॥ अत्राहगोरमन्वतनामत्वष्टुरपीच्यं । इत्थाचंद्रमसोगृहे+ ॥ ७ ॥ कोऽअद्ययुङ्क्तेधुरिगाऽऋतस्यशिमीवतोभामिनोदुर्हृणायून् । आसन्निषून्हृत्सुसोमयोभून्यऽएषांभृत्यामृणधत्सजीवात् ॥ कऽईषतेतुज्यतेकोविभायकोमंसते

षळनुष्टुभःसप्तम्याद्यास्तिस्रउष्णिहःदशम्याद्यास्तिस्रःपंक्तयःत्रयोदशाद्यास्तिस्रोगायत्र्यःषोळश्याद्यास्तिस्रस्त्रिष्टुभःअंत्येद्वेबृहतीसतोबृहत्यौ।

संतमिंद्रंकोऽअंति । कस्तोकायकऽइभायोतरायेधिब्रवत्तन्वे३ कोजनाय ॥ कोऽअग्निमीट्टेहविषाघृतेनस्रुचायजाताऽऋतुभिर्ध्रुवेभिः । कस्मैदेवाऽआवहानाशुहोमकोमंसतेवीतिहोत्रःसुदेवः+ ॥ त्वमंगप्रशंसिषोदेवःशविष्ठमर्त्य । नत्वद्न्योमघवन्नस्तिमर्डितेंद्रब्रवीमितेवचः ॥ मातेराधांसिमातऽऊतयोवसोस्मान्कदाचनादभन् । विश्वाचनऽउपमिमीहिमानुषवसूनिचर्षणिभ्यऽआ+ ॥ ८ ॥ (१।१४।१) प्रयेशुंभंतेजनयोनसत्तयोयामन्रुद्रस्यसूनवःसुदंससः । रोदसीहिमरुतश्चक्रिरेवृधेमदंतिवीराविदथेषुघृष्वयः ॥ तऽउक्षितासोमहिमानमाशतदिविरुद्रासोऽअधिचक्रिरेसदः । अर्चंतोऽअर्कंजनयंतऽइंद्रियमधिश्रियोदधिरेपृश्निमातरः ॥ गोमातरोयच्छुभयंतेऽअंजिभिस्तनूषुशुभ्रादधिरेविरुक्मतः । वाधंतेविश्वमभिमातिनमपव्रतान्येषामनुरीयतेघृतं+ ॥ वियेभ्राजंतेसुमखासऽऋष्टिभिःप्रच्यावयंतोऽअच्युताचिदोजसा । मनोजुवोयन्मरुतोरथेष्वावृषव्रातासःपृषतीरयुग्ध्वं ॥ प्रयद्रथेषुपृषतीरयुग्ध्वंवाजेऽअद्रिंमरुतोरंहयंतः । उतारुषस्यविष्यंतिधाराश्चर्मेवोदभिर्व्युंदंतिभूम ॥ आवोवहंतुसप्तयोरघुष्यदोरघुपत्वानःप्रजिगातवाहुभिः । सीदताबर्हिरुरुवःसदस्कृतंमादयध्वंमरुतोमध्वोऽअंधसः ॥ ९ ॥ तेवर्धंतस्वतवसोमहित्वनानाकंतस्थुरुरुचक्रिरेसदः । विष्णुर्यद्धावद्वृषणंमदच्युतंवयोनसीदन्नधिबर्हिषिप्रिये+ ॥ शूराऽइवेद्युयुधयोनजग्मयःश्रवस्यवोनपृतनासुयेतिरे ।

(१।१४।१) प्रयेशुंभंतइतिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यराहूगणोगोतमोमरुतोजगतीपंचम्यंत्येत्रिष्टुभौ ।

भयंतेविश्वाभुवनामरुध्योराजानऽइवत्वेषसंदृशोनरः ॥ त्वष्टायद्वज्रंसुकृतंहिरण्ययंसहस्रभृष्टिंस्वपाऽअवर्तयत् । धत्तऽइंद्रोनर्यपांसिकर्तवेहन्वृत्रंनिरपामौब्जदर्णवं+ ॥ ऊर्ध्वंनुनुद्रेवतंतऽओजसादादृहाणांचिद्भिदुर्विपर्वतं । धर्मंतोवाणंमरुतःसुदानवोमदेसोमस्यरण्यानिचक्रिरे ॥ जिह्मंनुनुद्रेवतंतयादिशासिंचन्नुत्संगोतमायतृष्णजे । आगच्छंतीमवसाचित्रभानवःकामंविप्रस्यतर्पयंतधामभिः ॥ यावःशर्मशशमानायसंतिंत्रिधातूनिदाशुषेयच्छताधिं । अस्मभ्यंतानिमरुतोवियंतरयिंनोधत्तवृषणःसुवीरं ॥ १० ॥ (१।१४।२) मरुतोयस्यहिक्षयेपाथादिवोविमहसः । ससुगोपातमोजनः ॥ यज्ञैर्वायज्ञवाहसोविप्रस्यवामतीनां । मरुतःशृणुताहवं ॥ उतवायस्यवाजिनोनुविप्रमतक्षत । सगंतागोमतिव्रजे+ ॥ अस्यवीरस्यबर्हिषिसुतःसोमोदिविष्टिषु । उक्थंमदश्चशस्यते ॥ अस्यश्रोषंत्वाभुवोविश्वायश्चर्षणीरभि । सूरंचित्सस्रुषीरिषः ॥ ११ ॥ पूर्वीभिर्हिददाशिमशरद्भिर्मरुतोवयं । अवोभिश्चर्षणीनां+ ॥ सुभगःसप्रयज्यवोमरुतोऽअस्तुमर्त्यः । यस्यप्रयांसिपर्षथ ॥ शशमानस्यवानरःस्वेदस्यसत्यशवसः । विदाकामस्यवेनतः ॥ यूयंतत्सत्यशवसऽआविष्कर्तमहित्वना । विध्यताविद्युतारक्षः ॥ गूहतागुह्यंतमोवियातविश्वमत्रिणं । ज्योतिष्कर्तायदुश्मसि ॥ १२ ॥ (१।१४।३) प्रत्वक्षसःप्रतवसोविरप्शिनोनानताऽअविथुराऽऋजीषिणः । जुष्टतमासोनृतमासो

(१।१४।२) मरुतोयस्येतिदशर्चस्यसूक्तस्यराहूगणोगोतमोमरुतोगायत्री । (१।१४।३) प्रत्वक्ष सइतिषडृचस्यसूक्तस्यराहूगणोगोतमो

ऽअंजिभिर्व्यानञ्जेकेचिदुस्राऽइवस्तृभिः ॥ उपह्वरेषुयदचिध्वंयायिवयऽइवमरुतःकेनचित्पथा । श्वोतातिकोशाऽउप वोरथेष्वाघृतमुक्षतामधुवर्णमर्चते ॥ प्रैषामज्मेषुविथुरेवरेजतेभूमिर्यामेषुयद्धयुंजतेशुभे । तेक्रीळयोधुनयोभ्राजदृष्टयः स्वयंमहित्वंपनयंतधूतयः ॥ सहिस्वसृत्पृषदश्वोयुवागणोऽयाऽईशानस्तविषीभिरावृतः । असिसत्यऽऋणयावानेद्यो स्याधियःप्रावितोतावृषागणः+ ॥ पितुःप्रत्नस्यजन्मनावदामसिसोमस्यजिह्वाप्रजिगातिचक्षसा । यदीमिंद्रंशम्यृक्वाणऽआशतादिन्नामानियज्ञियानिदधिरे ॥ श्रियसेकंभानुभिःसंमिमिक्षिरेतेरश्मिभिस्तऽऋक्वभिःसुखादयः । तेवाशीमंतऽइष्मिणोऽअभीरवोविद्रेप्रियस्यमारुतस्यधाम्नः ॥ १३ ॥ (१।१४।४) आविद्युन्मद्भिर्मरुतःस्वर्कैरर्थेभिर्यातऽऋष्टिमद्भिरश्वपर्णैः । आवर्षिष्ठयानऽइषावयोनपप्ततासुमायाः ॥ तेरुणेभिर्वरमापिशंगैःशुभेकंयांतिरथतूर्भिरश्वैः । रुक्मोनचित्रःस्वधितीवान्पव्यारथ्यस्यजंघनंतभूमं ॥ श्रियेकंवोऽधितनूषुवाशीर्मेधावनानकृणवंतऽऊर्ध्वा । युष्मभ्यंकंमरुतःसुजातास्तुविद्युम्नासोधनयंतेऽअद्रिं ॥ अहानिगृध्राःपर्यावऽआगुरिमांधियंवार्क्यांचदेवीं । ब्रह्मकृण्वंतोगोतमासोऽअर्कैरूर्ध्वंनुनुद्रऽउत्सधिंपिबध्यै ॥ एतत्त्यन्नयोजनमचेतिस्वर्हयन्मरुतोगोतमोवः । पश्यन्हिरण्यचक्रानयोदंष्ट्रान्विधावतोवराहून् ॥ एषास्यावोमरुतोनुभर्त्रीप्रतिष्टोभतिवाघतोनवाणी । अस्तोभयद्वृथासामन्स्वधांग

मरुतोजगती । (१।१४।४) आविद्युन्मद्भिरितिषडृचस्यसूक्तस्यराहूगणोगोतमोमरुतस्त्रिष्टुप्आद्यांत्येप्रस्तारपंक्तीपंचमीविराड्नुपा ।

भस्त्योः ॥ १४ ॥ (१।१४।५) आनोभद्राःक्रतवोयंतुविश्वतोदब्धासोऽअपरीतासऽउद्भिदः । देवानोयथासदमिद्वृधेऽअसन्नप्रायुवोरक्षितारोदिवेदिवे ॥ देवानांभद्रासुमतिर्ऋजूयतांदेवानांरातिरभिनोनिवर्ततां । देवानांसख्यमुपसेदिमावयंदेवान्ऽआयुःप्रतिरंतुजीवसे ॥ तान्पूर्वयानिविदाहूमहेवयंभगंमित्रमदितिंदक्षमस्रिधं । अर्यमणंवरुणंसोममश्विनासरस्वतीनःसुभगामयस्करत् ॥ तन्नोवातोमयोभुवातुभेषजंतन्मातापृथिवीतत्पिताद्यौः । तद्ग्रावाणःसोमसुतोमयोभुवस्तदश्विनाशृणुतंधिष्ण्यायुवं+ ॥ तमीशानंजगतस्तस्थुषस्पतिंधियंजिन्वमवसेहूमहेवयं । पूषानोयथावेदसामसद्वृधेरक्षितापायुरदब्धःस्वस्तये ॥ १५ ॥ स्वस्तिन्ऽइंद्रोवृद्धश्रवाःस्वस्तिनःपूषाविश्ववेदाः । स्वस्तिनस्तार्क्ष्योऽअरिष्टनेमिःस्वस्तिनोबृहस्पतिर्दधातु ॥ पृषदश्वामरुतःपृश्निमातरःशुभंयावानोविदथेषुजग्मयः । अग्निजिह्वामनवःसूरचक्षसोविश्वेनोदेवाऽअवसागमन्निह+ ॥ भद्रंकर्णेभिःशृणुयामदेवाभद्रंपश्येमाक्षभिर्यजत्राः । स्थिरैरंगैस्तुष्टुवांसस्तनूभिर्व्यशेमदेवहितंयदायुः ॥ शतमिन्नुशरदोऽअंतिदेवायत्रानश्चक्राजरसंतनूनां । पुत्रासोयत्रपितरोभवंतिमानोममध्यारीरिषतायुर्गंतोः ॥ अदितिर्द्यौरदितिरंतरिक्षमदितिर्मातासपितासपुत्रः । विश्वेदेवाऽअदितिःपंचजनाऽ

॥ ३९ ॥

(१।१४।५) आनोभद्राइतिदशर्चस्यसूक्तस्यराहूगणोगोतमोविश्वेदेवास्त्रिष्टुप् आद्याःपंचसप्तमीचजगत्यःषष्ठीविराट्स्थाना । (सूक्तभेदप्रयोगपक्षेतुआद्यानांचतसृणांविश्वेदेवाःततएकस्याइंद्रापूषणौततश्चतसृणांविश्वेदेवाःततएकस्याअदितिःएवंदश) ।

अदितिर्जातमदितिर्जनित्वं ॥ १६ ॥ (१।१४।६) ऋजुनीतीनोवरुणोमित्रोनयतुविद्वान् । अर्यमादेवैःसजोषाः ॥ तेहिवस्वोवसवानास्तेऽअप्रमूरामहोभिः । व्रतारक्षंतेविश्वाहा ॥ तेऽअस्मभ्यंशर्मयंसन्नमृतामर्त्येभ्यः । बाधमानाऽअपद्विषः ॥ विनःपथःसुवितायचियंत्विंद्रोमरुतः । पूषाभगोवंद्यासः ॥ उतनोधियोगोऽअग्राःपूषन्विष्णवेवयावः । कर्तानःस्वस्तिमतः ॥ १७ ॥ मधुवाताऽऋतायतेमधुक्षरंतिसिंधवः । माध्वीर्नःसंत्वोषधीः ॥ मधुनक्तमुतोषसोमधुमत्पार्थिवंरजः । मधुद्यौरस्तुनःपिता+ ॥ मधुमान्नोवनस्पतिर्मधुमाँऽअस्तुसूर्यः । माध्वीर्गावोभवंतुनः ॥ शंनोमित्रःशंवरुणःशंनोभवत्वर्यमा । शंनऽइंद्रोबृहस्पतिःशंनोविष्णुरुरुक्रमः+ ॥ १८ ॥ (१।१४।७) त्वंसोमप्रचिकितोमनीषात्वंरजिष्ठमनुनेषिपंथां । तवप्रणीतीपितरोनऽइंदोदेवेषुरत्नमभजंतधीराः ॥ त्वंसोमक्रतुभिःसुक्रतुर्भूस्त्वंदक्षैःसुदक्षोविश्ववेदाः । त्वंवृषावृषत्वेभिर्महित्वाद्युम्नेभिर्द्युम्न्यभवोनृचक्षाः ॥ राज्ञोनुतेवरुणस्यव्रतानिबृहद्गभीरंतवसोमधाम । शुचिष्ट्वमसिप्रियोनमित्रोदक्षाय्योऽअर्यमेवासिसोम ॥ यातेधामानिदिवियापृथिव्यांयापर्वतेष्वोषधीष्वप्सु । ते

(१।१४।६) ऋजुनीतीनइतिनवर्चस्यसूक्तस्यराहूगणोगोतमोविश्वेदेवागायत्रीअंत्यानुष्टुप् । (वैश्वदेवसूक्तेप्यस्मिन्भेदप्रयोगकरणाशक्यत्वान्नवानामपिविश्वेदेवाएव) । (१।१४।७) त्वंसोमइतित्रयोविंशत्यृचस्यसूक्तस्यराहूगणोगोतमःसोमस्त्रिष्टुप्पंचम्यादिद्वादशगायत्र्यःसप्तदश्युष्णिक् ।

भिर्नोविश्वैःसुमनाऽअहेळन्राजन्त्सोमप्रतिहव्यागृभाय ॥ त्वंसोमासिसत्पतिस्त्वंराजोतवृत्रहा । त्वंभद्रोऽअसिक्रतुः ॥ १९ ॥ त्वंचसोमनोवशोजीवातुंनमरामहे । प्रियस्तोत्रोवनस्पतिः ॥ त्वंसोममहेभगंत्वंयूनऽऋतायते । दक्षंदधासिजीवसे ॥ त्वंनःसोमविश्वतोरक्षाराजन्नघायतः । नारिष्येत्त्वावतःसखा ॥ सोमयास्तेमयोभुवऽऊतयःसंतिदाशुषे । ताभिर्नोविताभव ॥ इमंयज्ञमिदंवचोजुजुषाणऽउपागहि । सोमत्वंनोवृधेभव ॥ २० ॥ सोमंगीर्भिष्ट्वावयंवर्धयामोवचोविदः । सुमृळीकोनऽआविश ॥ गयस्फानोऽअमीवहावसुवित्पुष्टिवर्धनः । सुमित्रःसोमनोभव ॥ सोमरारंधिनोहृदिगावोनयवसेष्वा । मर्यऽइवस्वऽओक्ये* ॥ यःसोमसख्येतवरारणद्देवमर्त्यः । तंदक्षःसचतेकविः+ ॥ उरुष्याणोऽअभिशस्तेःसोमनिपाह्यंहसः । सखासुशेवऽएधिनः ॥ २१ ॥ आप्यायस्वसमेतुतेविश्वतःसोमवृष्ण्यं । भवावाजस्यसंगथे+ ॥ आप्यायस्वमदिन्तमसोमविश्वेभिरंशुभिः । भवानःसुश्रवस्तमःसखावृधे+ ॥ संतेपयांसिसमुयंतुवाजाःसंवृष्ण्यान्यभिमातिषाहः । आप्यायमानोऽअमृतायसोमदिविश्रवांस्युत्तमानिधिष्व ॥ यातेधामानिहविषायजैतितातेविश्वापरिभूरस्तुयज्ञं । गयस्फानःप्रतरणःसुवीरोवीरहाप्रचरासोमदुर्यान् ॥ सोमोधेनुंसोमोऽअर्वंतमाशुंसोमोवीरंकर्मण्यंददाति । सादन्यंविदथ्यंसभेयंपितृश्रवणंयोददाशदस्मै ॥ २२ ॥ अपाह्वंयुत्सुपृतनासुपप्रिंस्वर्षामप्सांवृजनस्यगोपां । भरेषुजांसुक्षितिंसुश्रवसंजयंतंत्वामनुमदेमसोम ॥ त्वमिमाऽओषधीःसोमविश्वास्त्वमपोऽअज

नयस्त्वंगाः । त्वमाततंथोर्वं१ तरिक्षंत्वंज्योतिषावितमोववर्थ ॥ देवेनंनोमनसादेवसोमरायोभागंसहसावन्नभियुंध्य । मात्वातंनदीशिषेवीर्यस्योभयेभ्यःप्रचिकित्सागविष्टौ ॥ २३ ॥ (१।१४।८) एताऽउत्याऽउषसःकेतुमंक्रतपूर्वेऽअर्धेरजसोभानुमंजते । निष्कृण्वानाऽआयुधानीवधृष्णवःप्रतिगावोरुषीर्यंतिमातरः ॥ उदपप्तन्नरुणाभानवोवृथास्वायुजोऽअरुषीर्गाऽअयुक्षत । अक्रंन्नुषासोवयुनानिपूर्वथारुशंतंभानुमरुषीरशिश्रयुः ॥ अर्चंतिनारीरपसोनविष्टिभिः समानेनयोजनेनापरावतः । इषंवहंतीःसुकृतेसुदानवेविश्वेदहयजमानायसुन्वते+ ॥ अधिपेशांसिवपतेनृतूरिवापोर्णुतेवक्षऽउस्रेवबर्जहं । ज्योतिर्विश्वस्मैभुवनायकृण्वतीगावोनव्रजंव्युषाऽआवर्तमः ॥ प्रत्यर्चीरुषदस्याऽअदर्शिवितिष्ठतेबाधतेकृष्णमभ्वं । स्वरुंनपेशोविदथेष्वंजन्चित्रंदिवोदुहितामानुमश्रेत् ॥ २४ ॥ अतारिष्मतमसस्पारमस्योषाऽउच्छंतीवयुनाकृणोति । श्रियेछंदोनस्मयतेविभातीसुप्रतीकासौमनसायाजीगः ॥ भास्वतीनेत्रीसूनृतानांदिवस्पतेदुहितागोतमेभिः । प्रजावतोनृवतोऽअश्वबुध्यानुषोगोऽअग्राँऽउपमासिवाजान् ॥ उषस्तमश्यांयशसंसुवीरंदासप्रवर्गंरयिमश्वबुध्यं । सुदंससाश्रवसायाविभासिवाजप्रसूतासुभगेबृहंतं ॥ विश्वानिदेवीभुवनाभिचक्ष्याप्रतीचीचक्षुरुर्वियाविभाति । विश्वंजीवंचरसेबोधयंतीविश्वस्यवाचमविदन्मनायोः+ ॥ पुनःपुनर्जायमानापुराणीसमानंवर्णमभि

(१।१४।८) एताउत्याइत्यष्टादशर्चस्यसूक्तस्यराहूगणोगोतमउषाःअंत्यानांतिसृणामश्विनौआद्याश्चतस्रोजगत्यःततोष्टौत्रिष्टुभःअंत्याःपञ्चम्यिहः

शुंभमाना । श्वघ्नीवकृत्नुर्विजऽआमिनानामर्तस्यदेवीजरयंत्यायुः ॥ २५ ॥ व्यूर्ण्वतीदिवोऽअंताँऽअबोध्यपस्वसारं सनुतर्युयोति । प्रमिनतीमनुष्यायुगानियोषाजारस्यचक्षसाविभाति ॥ पशून्नचित्रासुभगाप्रथानासिंधुर्नक्षोदऽउर्विया व्यश्वैत् । अमिनतीदैव्यानिव्रतानिसूर्यस्यचेतिरश्मिभिर्दृशाना+ ॥ उषस्तच्चित्रमाभरास्मभ्यंवाजिनीवति । येन तोकंचतनयंचधामहे ॥ उषोऽअद्येहगोमत्यश्वावतिविभावरि । रेवदस्मेव्युच्छसूनृतावति ॥ युक्ष्वाहिवाजिनीवत्य श्वाँऽअद्यारुणाँऽउषः । अथानोविश्वासौभगान्यावह ॥ २६ ॥ अश्विनावर्तिरस्मदागोमद्दस्राहिरण्यवत् । अर्वाग्रथंसमनसानियच्छतं ॥ यावित्थाश्लोकमादिवोज्योतिर्जनायचक्रथुः । आनऽऊर्जंवहतमश्विनायुवं+ ॥ एहदेवामयोभुवादस्राहिरण्यवर्तनी । उषर्बुधोवहंतुसोमपीतये ॥ २७ ॥ (१।१४।९) अग्नीषोमाविमंसुमेश्रृणुतंवृषणाहवं । प्रतिसूक्तानिहर्यतंभवतंदाशुषेमयः ॥ अग्नीषोमायोऽअद्यवामिदंवचःसपर्यति । तस्मैधत्तंसुवीर्यंगवांपोषंस्वश्व्यं ॥ अग्नीषोमायऽआहुतिंयोवांदाशाद्धविष्कृतिं । सप्रजयासुवीर्यंविश्वमायुर्व्यश्नवत् ॥ अग्नीषोमाचेतितद्वीर्यंवांयदमुष्णीतमवसंपणिंगाः । अवातिरतंबृसयस्यशेषोविदत्तंज्योतिरेकंबहुभ्यः ॥ युवमेतानिदिविरोचनान्यग्निश्चसोमसक्रतू अधत्तं । युवंसिंधूँरभिशस्तेरवद्यादग्नीषोमावमुंचतंगृभीतान्+ ॥ आन्यंदिवोमातरिश्वाजभारामंथ्नादन्यंपरिश्येनो

(१।१४।९)अग्नीषोमाविति द्वादशर्चस्यसूक्तस्यराहूगणोगोतमोग्नीषोमौत्रिष्टुप् आद्यास्तिस्रोनुष्टुभौ(ष्टमीजगतीवा)नवम्यादितिस्रोगायत्र्यः।

ऽअद्रेः । अग्नीषोमाब्रह्मणावावृधानोरुंयज्ञायचक्रथुरुलोकं+ ॥ २८ ॥ अग्नीषोमाहविषःप्रस्थितस्यवीतंहर्यतंवृषणा जुषेथां । सुशर्माणास्ववसाहिभूतमथाधत्तंयजमानायशंयोः ॥ योऽअग्नीषोमाहविषासपर्याद्देवद्रीचामनसायोघृतेन । तस्यव्रतंरक्षतंपातमंहसोविशेजनायमहिशर्मयच्छतं ॥ अग्नीषोमासवेदसासहूतीवनतंगिरः । संदेवत्रावभूवथुः ॥ अग्नीषोमावनेनवांयोवांघृतेनदाशति । तस्मैदीदयतंबृहत्+ ॥ अग्नीषोमाविमानिनोयुवंहव्याजुजोषतं । आयातमुपनःसचा ॥ अग्नीषोमापिपृतमर्वतोनऽआप्यायंतामुस्रियाहव्यसूदः । अस्मेबलानिमघवत्सुधत्तंकृणुतंनोऽअध्वरंश्रुष्टिमंतं ॥ २९ ॥ (१।१५।१) इमंस्तोममर्हतेजातवेदसेरथमिवसंमहेमामनीषया । भद्राहिनःप्रमतिरस्यसंसद्यग्नेसख्येमारिषामावयंतव ॥ यस्मैत्वमायजसेससाधत्यनर्वाक्षेतिदधतेसुवीर्यं । सतूतावनैनमश्नोत्यंहतिरग्नेः ॥ शकेमत्वासमिधंसाधयाधियस्त्वेदेवाहविरदंत्याहुतं । त्वमादित्याँऽआवहतान्ह्युश्मस्यग्नेः ॥ भरामेध्मंकृणवामाहवींषितेचितयंतःपर्वणापर्वणावयं । जीवातवेप्रतरंसाधयाधियोग्नेः ॥ विशांगोपाऽअस्यचरंतिजंतवोद्विपच्चयदुतचतुष्पदक्तुभिः । चित्रःप्रकेतऽउषसोमहाँऽअस्यग्नेः ॥ ३० ॥ त्वमध्वर्युरुतहोतासिपूर्व्यःप्रशास्तापोताजनुषापुरोहितः । वि

(१।१५।१) इमंस्तोममितिषोडशर्चस्यसूक्तस्यकुत्सोग्निःपूर्वोदेवाइत्यस्यादेवाअग्निश्चतन्नोमित्रइत्यंत्यार्धर्चस्यमित्रवरुणादितिसिंधुपृथिवीद्यावोजगतीअंत्येत्रिष्टुभौ । (यदैवत्यंवासूक्तमितिपक्षेऽग्निरेवदेवता) ।

श्वाविद्ढाँऽआत्विज्याधीरपुष्यस्यग्ने० ॥ योविश्वतःसुप्रतीकःसदृङ्ङसिदूरेचित्संतळिदिवातिरोचसे । रात्र्याश्चिदंधोऽअतिदेवपश्यस्यग्ने० ॥ पूर्वोदेवाभवतुसुन्वतोरथोस्माकंशंसोऽअभ्यस्तुदूढ्यः । तदाजानीतोतपुष्यतावचोग्ने० ॥ वधैर्दुःशंसाँऽअपदूढ्योजहिदूरेवायेऽअंतिवाकेचिदत्रिणः । अथायज्ञायगृणतेसुगंकृध्यग्ने० ॥ यदयुक्थाऽअरुषारोहितारथेवातजूतावृषभस्येवतेरवः । आदिन्वसिवनिनोधूमकेतुनाग्ने० ॥ ३१ ॥ अधस्वनादुतबिभ्युःपतत्रिणोद्रप्सा यत्तेयवसादोव्यस्थिरन् । सुगंतत्तेतावकेभ्योरथेभ्योग्ने० ॥ अयंमित्रस्यवरुणस्यधायसेवयातांमरुतांहेळोऽअद्भुतः । मृळासुनोभूत्वेषांमनःपुनरग्ने० ॥ देवोदेवानामसिमित्रोऽअद्भुतोवसुर्वसूनामसिचारुरध्वरे । शर्मन्त्स्यामतवसप्रथस्तमेग्ने० ॥ तत्तेभद्रंयत्समिद्धःस्वेदमेसोमाहुतोजरसेमृळयत्तमः । दधासिरत्नंद्रविणंचदाशुषेग्ने० ॥ यस्मैत्वंसुद्रविणोददाशोनागास्त्वमदितेसर्वताता । यंभद्रेणशवसाचोदयासिप्रजावतारार्धसातेस्याम ॥ सत्वमग्नेसौभगत्वस्यविद्वान्त्स्माक मायुःप्रतिरेहदेव । तन्नोमित्रोवरुणोमामहंतामदितिःसिंधुःपृथिवीऽउतद्यौः॥३२॥ ॥ इतिप्रथमाष्टकेषष्ठोऽध्यायः ॥६॥

षष्ठाध्यायेवर्गाः ३२ सूक्तानि १४ ऋचः १६३ ॥ त्यागः ॥ इंद्रायेदं.४१ मरुद्भ्यइदं.३४ विश्वेभ्योदेवेभ्यइदं.४ इंद्रापूषभ्यामिदं.१ विश्वेभ्योदेवेभ्यइदं.४ अदित्याइदं.१ विश्वेदेवेभ्यइदं.९ सोमायेदं.२३ उषसइदं.१५ अश्विभ्यामिदं.३ अग्नीषोमाभ्यामिदं.१२ अग्नयइदं. ७देवाग्निभ्यामिदं (देवेभ्योऽग्निभ्यइदं.) अग्नयइदं.७ अग्निमित्रावरुणादितिसिंधुपृथिवीद्युभ्यइदं.१ ॥ इतिप्रथमेषष्ठोऽध्यायः ॥ ६ ॥

द्वेएकादशौषसायवाग्नयेसप्रत्नथानवद्रविणोदसेपनोष्टौशुचयेगायत्रंवैश्वानरस्यतृचंवैश्वानरीयंजातवेदसएका जातवेदस्यमेतदादीन्येकभूयांसिसूक्तसहस्रमेतत्तुकश्यपार्षंसयोवृषैकोनांवार्षागिराक्रुञ्चाश्वांवरीषसहदेवभय मानसुराधसःप्रमंदिनएकादशकुत्सश्चतुस्त्रिष्टुवंतंमाद्यागर्भस्राविण्युपनिषदिमांतेत्यात्रिष्टुप्तत्तेष्टौयोनिर्नवंचंद्र माएकोनाह्यस्त्रितोवावैश्वदेवंहिपांक्तमंत्यात्रिष्टुवष्टमीमहाबृहतीयवमध्येंद्रंमित्रंसप्तत्रिष्टुवंतंयज्ञस्तृचंयइंद्रा ग्नीसप्तोनैंद्राग्नंतुविह्यष्टौततंनवार्भवंतुपंचम्यंत्येत्रिष्टुभौतक्षन्पंचांत्यात्रिष्टुवीळेपंचाधिकाश्विनंमाद्यौपादौलिङ्गो क्तदेवतावंत्येत्रिष्टुभौ ॥ ७ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

हरिःओ३म् ॥ (१।१५।२) द्वेविरूपेचरतःस्वर्थेऽअन्यान्यावत्समुपधापयेते । हरिरन्यस्यांभवतिस्वधावान्छुक्रोऽअन्यस्यांददृशेसुवर्चाः ॥ दशेमंत्वष्टुर्जनयंतगर्भमतंद्रासोयुवतयोविभृत्रं । तिग्मानीकंस्वयंशसंजनेषुविरोचमानं परिषींनयंति ॥ त्रीणिजानापरिभूषंत्यस्यसमुद्रऽएकंदिव्येकमप्सु । पूर्वामनुप्रदिशंपार्थिवानामृतून्प्रशासद्विदधावनुष्टु+ ॥ कऽइमंवोनिण्यमाचिकेतवत्सोमातृर्जनयतस्वधाभिः । बह्वीनांगर्भोऽअपसामुपस्थान्महान्कविर्निश्चरतिस्वधावान् ॥ आविष्योवर्धतेचारुरासुजिह्मानामूर्ध्वःस्वयंशाऽउपस्थे । उभेत्वष्टुर्विभ्यतुर्जायमानात्प्रतीचीसिंहंप्रतिजोषयेते

(१।१५।२) द्वेविरूपेइत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यकुत्सऽषोग्निस्त्रिष्टुप् । (इतआरभ्यजातवेदसइत्यंतंशुद्धोग्निर्वा) ।

॥ १ ॥ उभेभद्रेजोषयेतेनमेनेगावोनवाश्राऽउपतस्थुरेवैः । सदक्षाणांदक्षपतिर्वभूवांजतियंदक्षिणतोहविर्भिः ॥ उद्यंयमीतिसवितेववाहूऽउभेसिचौयततेभीमऽऋंजन् । उच्छुक्रमत्कंमजतेसिमस्मान्नवामातृभ्योवसनाजहाति ॥ त्वेषंरूपंकृणुतऽउत्तरंयत्संपृंचानःसदनेगोभिरद्भिः । कविर्वुध्नंपरिमर्मृज्यतेधीःसादेवतातासमितिर्बभूव ॥ उरुतेज्रयःपर्येतिबुध्नंविरोचमानंमहिषस्यधाम । विश्वेभिरग्नेस्वयशोभिरिद्धोदंध्वेभिःपायुभिःपाह्यस्मान्+ ॥ धन्वन्त्स्रोतःकृणुतेगातुमूर्मिंशुक्रैरूर्मिभिरभिनक्षतिक्षां । विश्वासनानिजठरेषुधत्तेतनवासुचरतिप्रसूषु ॥ एवानोऽअग्नेसमिधावृधानोरेवत्पावकश्रवसेविभाहि । तन्नोमित्रोवरुणोमामहंतामदितिःसिंधुःपृथिवीऽउतद्यौः+ ॥ २ ॥ (१।१५।३) सप्रत्नथासहसाजायमानःसद्यःकाव्यानिबळधत्तविश्वा । आपश्चमित्रंधिषणाचसाधन्देवाऽअग्निंधारयन्द्रविणोदां ॥ सपूर्वयानिविदाकव्यतायोरिमाःप्रजाऽअजनयन्मनूनां । विवस्वताचक्षसाद्यामपश्चदेवा० ॥ तमीळतप्रथमंयज्ञसाधंविशऽआरीराहुतमृंजसानं । ऊर्जःपुत्रंभरतंसृप्रदानुंदेवा० ॥ सप्तातरिश्वापुरुवारपुष्टिर्विदद्गातुंतनयायस्वर्वित् । विशांगोपाजनितारोदस्योर्देवा० ॥ नक्तोषासावर्णमामेम्यानेधापयेतेशिशुमेकंसमीची । द्यावाक्षामारुक्मोऽअंतर्विभातिदेवा० ॥ ३ ॥ रायोबुध्नःसंगमनोवसूनांयज्ञस्यकेतुर्मन्मसाधनोवेः । अमृतत्वंरक्षमाणासऽएनंदेवा० ॥ नूचपुराचसदनं

(१।१५।३) सप्रत्नथेतिनवर्चस्यसूक्तस्यकुत्सोद्रविणोदाअग्निस्त्रिष्टुप् ।

रयीणांजातस्यचजायमानस्यचक्षां । सतश्चगोपांभवतश्चभूरेर्देवा० ॥ द्रविणोदाद्रविणसस्तुरस्यद्रविणोदाःसनरस्य प्रयँसत् । द्रविणोदावीरवतीमिषंनोद्रविणोदारासतेदीर्घमायुः ॥ एवानोऽअग्नेसमिधावृधानोरेवत्पावकश्रवसेविभाहि । तन्नोमित्रोवरुणोमामहंतामदितिःसिंधुःपृथिवीऽउतद्यौः ॥ ४ ॥ (१।१५।४) अपनःशोशुचदघमग्नेशुशुग्ध्यारयिं । अपनःशोशुचदघं+ ॥ सुक्षेत्रियासुगातुयावसूयाचयजामहे । अपनः० ॥ प्रयज्वंदिष्टऽएषांप्रास्माकासश्चसूरयः । अपनः० ॥ प्रयत्तेऽअग्नेसूरयोजायेमहिप्रतेवयं । अपनः० ॥ प्रयदग्नेःसहस्वतोविश्वतोयंतिभानवः । अपनः० ॥ त्वंहिविश्वतोमुखविश्वतःपरिभूरसि । अपनः० ॥ द्विषोनोविश्वतोमुखातिनावेवपारय । अपनः० ॥ सनःसिंधुमिवनावयातिपर्षास्वस्तये । अपनः० ॥ ५ ॥ (१।१५।५) वैश्वानरस्यसुमतौस्यामराजाहिकंभुवनानामभिश्रीः । इतोजातोविश्वमिदंविचष्टेवैश्वानरोयततेसूर्येण ॥ पृष्टोदिविपृष्टोऽअग्निःपृथिव्यांपृष्टोविश्वाऽओषधीरावि॑वेश । वैश्वानरःसहसापृष्टोऽअग्निःसनोदिवासरिषःपातुनक्तं ॥ वैश्वानरतवतत्सत्यमस्त्वस्मान्रायोमघवानःसचंतां । तन्नोमित्रो० ॥ ६ ॥ (१।१५।६) जातवेदसेसुनवामसोममरातीयतोनिदहातिवेदः । सनःपर्षदतिदुर्गाणिविश्वा

(१।१५।४) अपनइत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यकुत्सःशुचिरग्निर्गायत्री । (१।१५।५) वैश्वानरस्येतितृचस्यसूक्तस्यकुत्सोवैश्वानरोग्निस्त्रिष्टुप् । (१।१५।६) जातवेदसइत्येकर्चस्यसूक्तस्यमारीचःकश्यपोजातवेदाअग्निस्त्रिष्टुप् ।

नावेवसिंधुंदुरितात्यग्निः ॥ ७ ॥ (१।१५।७) सयोवृषावृष्ण्येभिःसमोकामहोदिवःपृथिव्याश्चसम्राट् । सतीनस त्वाहव्योभरेषुमरुत्वान्नोभवत्विंद्रऊती+ ॥ यस्यानासःसूर्यस्येवयामोभरेभरेवृत्रहाशुष्मोऽअस्ति । वृषन्तमःसखिभिः स्वेभिरेवैर्मरु० ॥ दिवोनयस्यरेतसोदुघानाःपंथासोयंतिशवसापरीताः । तरद्वेषाःसासहिःपौंस्येभिर्मरु० ॥ सोऽअंगिरोभिरंगिरस्तमोभूद्वृषावृषभिःसखिभिःसखासन् । ऋग्मिभिर्ऋग्मीगातुभिर्ज्येष्ठोमरु० ॥ ससूनुभिर्नरुद्रेभिर्ऋभ्वान्नृषाह्येसासह्वाँऽअमित्रान् । सनीळेभिःश्रवस्यानितूर्वन्मरु० ॥ ८ ॥ समन्युमीःसमदनस्यकर्तासाकेभिर्नृभिःसूर्यसनत् । अस्मिन्नहन्त्सत्पतिःपुरुहूतोमरु० ॥ तमूतयोरणयन्छूरसातौतंक्षेमस्यक्षितयःकृण्वतत्रां । सविश्वस्यकरुणस्येश ऽएकोमरु० ॥ तमप्संतशवसऽउत्सवेषुनरोनरमवसेतंधनाय । सोऽअंधेचित्तमसिज्योतिर्विंदन्मरु० ॥ ससव्येनयम तित्राधतश्चित्सदक्षिणेसंगृभीताकृतानि । सकीरिणाचित्सनिताधनानिमरु० ॥ सग्रामेभिःसनितासरथेभिर्विदेविश्वा भिःकृष्टिभिर्व्यद्य । सपौंस्येभिरभिभूरशस्तीर्मरु० ॥ ९ ॥ सजामिभिर्यत्समजातिमिद्धेजामिभिर्वापुरुहूतऽएवैः । अपांतोकस्यतनयस्यजेषेमरु० ॥ सवज्रभृद्दस्युहाभीमऽउग्रःसहस्रचेताःशतनीथऽऋभ्वा । चस्त्रीषोनशवसापांचज

॥ ४४ ॥

(१।१५।७) सयोवृषेत्येकोनविंशत्यृचस्यसूक्तस्यवार्षागिराक्रऋाश्वांबरीषसहदेवभयमानसुराधसइंद्रस्त्रिष्टुप् । (इतआरभ्यमरुत्वानिंद्रइतिकश्चित् । तन्न । सर्वानुक्रमादिभिरनादृतत्वात् ।)

न्योमरुः ॥ तस्यवज्रःक्रंदतिस्मत्स्वर्षादिवोनत्वेषोरवथ्रःशिमीवान् । तंसचंतेसनयस्तंधनानिमरुः ॥ यस्याजस्रंशवसामानमुक्थंपरिभुजद्रोदसीविश्वतःसीं । सपारिषत्क्रतुभिर्मदसानोमरुः ॥ नयस्यदेवादेवतानमर्ताऽआपश्चनशवसोऽअंतमापुः । सप्ररिक्वात्वक्षसाक्ष्मोदिवश्चमरुः ॥ १० ॥ रोहिच्छ्यावासुमदंशुर्ललामीर्घृक्षारायऽऋज्राश्वस्य । वृषण्वंतंविभ्रतीधूर्षुरथंमंद्राचिकेतनाहुषीषुविक्षु+ ॥ एतत्त्यत्तऽइंद्रवृष्णऽउक्थंवार्षागिराऽअभिगृणंतिराधः । ऋज्राश्वःप्रष्टिभिरंबरीषःसहदेवोभयमानःसुराधाः ॥ दस्यून्छिम्यूँऽश्चपुरुहूतऽएवैर्हत्वापृथिव्यांशर्वानिवर्हीत् । सनत्क्षेत्रं सखिभिःश्वित्न्येभिःसनत्सूर्यंसनदपःसुवज्रः ॥ विश्वाहेंद्रोऽअधिवक्तानोऽअस्त्वपरिह्वृताःसनुयामवाजं । तन्नोमित्रो० ॥ ११ ॥ (१।१५।८) प्रमंदिनेपितुमदर्चतावचोयःकृष्णगर्भानिरहन्नृजिश्वना । अवस्यवोवृषणंवज्रदक्षिणंमरुत्वंतं सख्यायहवामहे ॥ योव्यंसंजाहृषाणेनमन्युनायःशंबरंयोऽअहन्पिप्रुमव्रतं । इंद्रोयःशुष्णमशुषंन्यावृणङ्मरुः ॥ यस्यद्यावापृथिवीपौंस्यंमहद्यस्यव्रतेवरुणोयस्यसूर्यः । यस्येंद्रस्यसिंधवःसश्चतिव्रतंमरुः ॥ योऽअश्वानांयोगवांगोपतिर्वशीयऽआरितःकर्मणिकर्मणिस्थिरः । वीळोश्चिदिंद्रोयोऽअसुन्वतोवधोमरुः ॥ योविश्वस्यजगतःप्राणतस्पतिर्योब्रह्मणेप्रथमोगाऽअविंदत् । इंद्रोयोदस्यूँरधराँऽअवातिरन्मरुः ॥ यःशूरेभिर्हव्योयश्चभीरुभिर्योधावद्भिर्हूयतेयश्चजिग्यु

(१।१५।८) प्रमंदिनइत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यकुत्सइंद्रोजगतीअंत्याश्चतस्रस्त्रिष्टुभः । (आद्यागर्भस्राविणीतिगुणः) ।

भिः । इंद्रंयंविश्वाभुवनाभिसंदधुर्मरु० ॥ १२ ॥ रुद्राणांमेतिप्रदिशांविचक्षणोरुद्रेभिर्योषांतनुतेपृथुज्रयः । इंद्रंम
नीषाऽअभ्यर्चतिश्रुतंमरु० ॥ यद्वामरुत्वःपरमेसधस्थेयद्वावमेवृजनेमादयासे । अतऽआयाह्यध्वरंनोऽअच्छात्वाया
हुविश्वकृमासत्यराधः ॥ त्वायेंद्रसोमंसुषुमासुदक्षत्वायाहुविश्वकृमात्रह्मवाहः । अधानियुत्वःसगणोमरुद्भिरस्मिन्य
ज्ञेबर्हिषिमादयस्व ॥ मादयस्वहरिभिर्येतऽइंद्रविष्यस्वशिप्रेविसृजस्वधेनें । आत्वांसुशिप्रहरयोवहंतूशन्हव्यानिप्रतिं
नोजुषस्व ॥ मरुत्स्तोत्रस्यवृजनस्यगोपावयमिंद्रेणसनुयामवाजं । तन्नोमित्रो० ॥ १३ ॥ (१।१५।९) इमांतेधियंप्र
भरेमहोमहीमस्यस्तोत्रेधिषणायत्तऽआनजे । तमुत्सवेचप्रसवेचसासहिमिंद्रंदेवासःशवसामदन्ननु ॥ अस्यश्रवोनद्यः
सप्तबिभ्रतिद्यावाक्षामापृथिवीदर्शतंवपुः । अस्मेसूर्याचंद्रमसाभिचक्षेश्रद्धेकमिंद्रचरतोवितर्तुरं+ ॥ तंस्मारथंमघव
न्प्रावसातयेजैत्रंयंतेऽअनुमदामसंगमे । आजानंऽइंद्रमनसापुरुष्टुतत्वायद्योमघवन्छमयच्छनः ॥ वयंजयेमत्वयायु
जावृतंमस्माकंशमुदवाभरेभरे । अस्मभ्यमिंद्रवरिवःसुगंकृधिप्रशत्रूणांमघवन्वृष्ण्यारुज ॥ नानाहित्वाहवमानाज
नांऽइमेधनानांधर्तरवसाविपन्यवः । अस्माकंस्मारथमातिष्ठसातयेजैत्रंहींद्रनिभृतंमनस्तव ॥ १४ ॥ गोजितांबाहूऽ
अमितक्रतुःसिमःकर्मन्कर्मन्छतमूतिःखजंकरः । अकल्पऽइंद्रःप्रतिमानमोजसाधाजनाविह्वयंतेसिषासवः ॥ उत्तेश

(१।१५।९) इमांतइत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यकुत्सइंद्रोजगतीअंत्यात्रिष्टुप् ।

तान्मघवन्नुच्चभूयसऽउत्सहस्राद्रिरिचेकृष्टिषुश्रवः । अमात्रंत्वाधिषणातितिषेमह्यधावृत्राणिजिघ्नसेपुरंदर ॥ त्रिविष्टिधातुप्रतिमानमोजसस्तिस्रोभूमीर्नृपतेत्रीणिरोचना । अतीदंविश्वंभुवनंववक्षिथाशत्रुरिंद्रजनुषासनादसि ॥ त्वांदेवेषुप्रथमंहवामहेत्वंवंभूथपृतनासुसासहिः । सेमंनःकारुमुपमन्युमुद्भिदमिंद्रःकृणोतुप्रसवेरथंपुरः+ ॥ त्वंजिगेथनधनारुरोधिथाभिष्वाजामंघवन्महत्सुच । त्वामुग्रमवसेसंशिशीमस्थानऽइंद्रहवनेषुचोदय ॥ विश्वाहेंद्रोऽअधिवक्तानोऽअस्त्वपरिह्वृताःसनुयामवाजं । तन्नोमित्रो० ॥ १५ ॥ (१।१५।१०) तत्तऽइंद्रियंपरमंपराचैरधारयंतकवयःपुरेदं । क्षमेदमन्यद्दिव्यन्यदस्यसमीपृच्यतेसमनेवकेतुः+ ॥ सधारयत्पृथिवींपप्रथच्चवज्रेणहत्वानिरपःससर्ज । अहन्नहिमभिनद्रौहिणंव्यहन्व्यंसंमघवाशचीभिः ॥ सजातूभर्माश्रद्धानऽओजःपुरोविभिंदन्नचरद्विदासीः । विद्वान्वज्रिन्दस्यवेहेतिमस्यार्यसहोवर्धयाद्युम्नमिंद्र ॥ तदूचुषेमानुषेमायुगानिकीर्तेन्यंमघवानामबिभ्रत् । उपप्रयन्दस्युहत्यायवज्रीयद्धंसूनुःश्रवसेनामदधे+ ॥ तदस्येदंपश्यताभूरिपुष्टंश्रदिंद्रस्यधत्तनवीर्याय । सगाऽअविंदत्सोऽअविंददश्वान्त्सऽओषधीःसोऽअपःसवनानि ॥ १६ ॥ भूरिकर्मणेवृषभायवृष्णेसत्यशुष्मायसुनवामसोमं । यऽआहत्यापरिपंथीवशूरोयज्वनोविभजन्नेतिवेदः ॥ तदिंद्रप्रेववीर्यंचकर्थयत्ससंतंवज्रेणावोधयोहिं । अनुत्वापत्नीर्हर्षितंवयश्चविश्वेदेवासोऽ

(१।१५।१०) तत्तइत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यकुत्सइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

अमदन्ननुत्वा ॥ शुष्णंपिप्रुंकुयवंवृत्रमिंद्रयदावधीर्विपुरःशंवरस्य । तन्नोमित्रो० ॥ १७ ॥ (१।१५।११) योनिंष्ट
ऽइंद्रनिषदेऽअकारितमानिषीदस्वानोनावी । विमुच्यावयोवसायाश्वान्दोषावस्तोर्वहीयसःप्रपित्वे+ ॥ ओत्येनरऽइं
द्रमूतयेगुर्नूचित्तान्त्सद्योऽअध्वनोजगम्यात् । देवासोमन्युंदासस्यश्चम्नन्तेनऽआवक्षन्त्सुवितायवर्णी ॥ अवत्मनाभर
तेकेतवेदाऽअवत्मनाभरतेफेनमुदन् । क्षीरेणस्नातःकुयवस्ययोषेहतेतेस्यांतांप्रवणेशिफायाः ॥ युयोपनाभिरुपरस्या
योःप्रपूर्वीभिस्तिरतेराष्ट्रिशूरः । अंजसीकुलिशीवीरपत्नीपयोहिन्वानाऽउदभिर्भरंते ॥ प्रतियत्स्यानीथादर्शिदस्योरो
कोनाच्छासदंनजानतीर्गात् । अधस्मानोमघवन्चर्कृतादिन्मानोमघेवनिष्षपीपरादाः ॥ १८ ॥ सत्वंनऽइंद्रसूर्येसोऽ
अप्स्वनागास्त्वऽआभंजजीवशंसे । मांतरांभुजमारीरिषोनःश्रद्धितंतेवहतऽईंद्रियाय ॥ अधामन्येश्रत्तेऽअस्माऽअ
धायिवृषाचोदस्वमहतेधनाय । मानोऽअकृतेपुरुहूतयोनाविंद्रक्षुध्यद्भ्योवयऽआसुतिंदाः ॥ मानोवधीरिंद्रमापरादा
मानःप्रियाभोजनानिप्रमोषीः । आंडामानोमघवन्छकनिर्भेन्मानःपात्राभेत्सहजानुषाणि ॥ अर्वाङेहिसोमकामंत्वा
हुरयंसुतस्तस्यपिवामदाय । उरुव्यचाजठरऽआवृषस्वपितेवनःशृणुहिहूयमानः ॥ १९ ॥ (१।१५।१२) चंद्रमाऽ

(१।१५।११) योनिष्टइतिनवर्चस्यसूक्तस्यकुत्सइंद्रस्त्रिष्टुप्। (१।१५।१२) चंद्रमाइत्येकोनविंशत्यृचस्यसूक्तस्यात्यस्तितोविश्वेदेवाः
पंक्तिःअंत्यात्रिष्टुप्अष्टमीमहाबृहतीयवमध्या । (सूक्तभेदप्रयोगपक्षेतुआद्यायाविश्वेदेवाःद्वितीयायारोदसीतृतीयायाविश्वेदेवाःचतुर्थ्याअग्नि

अप्स्वँ१तरासुपर्णोधावतेदिवि । नवोहिरण्यनेमयःपदंविंदंतिविद्युतोवित्तंमेऽअस्यरोदसी ॥ अर्थमिद्वाऽउऽआर्थिन ऽआजायायुवतेपतिं । तुंजातेवृष्ण्युंपयःपरिदायरसंदुहेवित्तं० ॥ मोषुदेवाऽअदःस्व१रवपादिदिवस्परिं । मासोम्य स्यशंभुवःशूनेभूमकदाचनवित्तं० ॥ यज्ञंपृच्छाम्यवमंसतद्दूतोविवोचति । क्वऽऋतंपूर्व्यगतंकस्तद्बिभर्तिनूतनोवित्तं० ॥ अमीयेदेवाःस्थनत्रिष्वारोचनेदिवः । कद्वऽऋतंकदनृतंक्वप्रत्नावऽआहुतिर्वित्तं० ॥ २० ॥ कद्वऽऋतस्यधर्णसिकद्व रुणस्यचक्षणं । कदर्यम्णोमहस्पथातिक्रामेमदूढ्योवित्तं० ॥ अहंसोऽअस्मियःपुरासुतेवदामिकानिचित् । तंमाव्यं त्याध्योऽवृकोनतृष्णजंमृगंवित्तं० ॥ संमातपंत्यभितःसपत्नीरिवपशवः । मूषोनशिश्नाव्यदंतिमाध्यःस्तोतारंतेशतक तोवित्तं० ॥ अमीयेसप्तरश्मयस्तत्रामेनाभिरातता । त्रितस्तद्वेदाप्त्यःसजामित्वार्यरेभतिवित्तं० ॥ अमीयेपंचोक्षणो मध्येतस्थुर्महोदिवः । देवत्रानुप्रवाच्यंसधीचीनानिवावृतुर्वित्तं० ॥ २१ ॥ सुपर्णाऽएतऽआसतेमध्यऽआरोधनेदिवः । तेसेधंतिपथोवृकंतरंतंयह्वतीरपोवित्तं० ॥ नव्यंतदुक्थ्यंहितंदेवासःसुप्रवाचनं । ऋतमर्षतिसिंधवःसत्यंतातान सूर्योवित्तं० ॥ अग्नेतवत्यदुक्थ्यंदेवेष्वस्त्याप्यं । सनःसत्तोमनुष्वदादेवान्यक्षिविदुष्टरोवित्तं० ॥ सत्तोहोतामनुष्वदा

रोदस्यःततस्तिसृणांविश्वेदेवाःअष्टम्याइंद्ररोदस्यःनवम्याःसूर्यरश्मिरोदस्यःदशम्याविश्वेदेवाःएकादश्याःसूर्यरश्मिरोदस्यःद्वादश्याविश्वेदे वाःततोद्वयोरग्निरोदसीततएकस्यावरुणरोदस्यःततोद्वयोर्विश्वेदेवाःततएकस्यारोदसीअंत्यायाविश्वेदेवाः । उत्तरसूक्तद्वयेविश्वेदेवाएव) ।

देवाँऽअच्छाविदुष्टरः । अग्निर्हव्यासुषूदतिदेवोदेवेषुमेधिरोवित्तं० ॥ ब्रह्माकृणोतिवरुणोगातुविदंतमींमहे । व्यूर्णोतिहृदामतिंनव्योजायतामृतंवित्तं० ॥ २२ ॥ असौयःपंथाऽआदित्योदिविप्रवाच्यंकृतः । नसदेवाऽअतिक्रमेतंमर्तासोनपश्यथवित्तं० ॥ त्रितःकूपेवहितोदेवान्हवतऽऊतये । तच्छुश्रावबृहस्पतिःकृण्वन्नंहूरणादुरुवित्तं० ॥ अरुणोमासकृद्वृकःपथायंतंददर्शहि । उज्जिहीतेनिचाय्यातष्टेवपृष्ठ्यामयीवित्तं० ॥ एनांगूषेणवयमिंद्रवंतोभिष्यामवृजनेसवीवीराः । तन्नोमित्रो० ॥ २३ ॥ (१।१६।१) इंद्रंमित्रंवरुणमग्निमूतयेमारुतंशर्धोऽअदितिंहवामहे । रथंनदुर्गाद्वसवःसुदानवोविश्वस्मान्नोऽअंहसोनिष्पिपर्तन ॥ तऽआदित्याऽआगतासर्वतातयेभूतदेवावृत्रतूर्येषुशंभुवः । रथंन० ॥ अवंतुनःपितरःसुप्रवाचनाऽउतदेवीदेवपुत्रेऽऋतावृधा । रथंन० ॥ नराशंसंवाजिनंवाजयंन्निहक्षयद्वीरंपूषणंसुम्नैरीमहे । रथंन० ॥ बृहस्पतेसदमिन्नःसुगंकृधिशंयोर्यत्तेमनुर्हितंतदीमहे । रथंन० ॥ इंद्रंकुत्सोवृत्रहणंशचीपतिंकाटेनिवाह्वऽऋषिरह्वदूतये । रथंन० ॥ देवैर्नोदेव्यदितिर्निपातुदेवस्त्रातात्रायतामप्रयुच्छन् । तन्नोमित्रो० ॥ २४ ॥ (१।१६।२) यज्ञोदेवानांप्रत्येतिसुम्नमादित्यासोभवतामृळयंतः । आवोर्वाचीसुमतिर्ववृत्यादंहोश्चिद्यावरिवोवित्त

(१।१६।१) इंद्रंमित्रमितिसप्तर्चस्यसूक्तस्यकुत्सोविश्वेदेवाजगतीअंत्यात्रिष्टुप् । (१।१६।२) यज्ञोदेवानामितितृचस्यसूक्तस्यकुत्सोविश्वेदेवास्त्रिष्टुप् ।

रासत् ॥ उपनोदेवाऽअवसागमंत्वंगिरसांसामभिःस्तूयमानाः । इंद्रऽइंद्रियैर्मरुतोमरुद्भिरादित्यैर्नोऽअदितिःशर्मयंसत् ॥ तन्नऽइंद्रस्तद्वरुणस्तदग्निस्तदर्यमातत्सवितावचोधात् । तन्नोमित्रो० ॥ २५ ॥ (१।१६।३) यऽइंद्राग्नीचित्रतमोरथोवामभिविश्वानिभुवनानिचष्टे । तेनायातंसरथंतस्थिवांसाथासोमस्यपिवतंसुतस्य ॥ यावदिदंभुवनंविश्वमस्त्युरुव्यचावरिमतागभीरं । तावाँऽअयंपातवेसोमोऽअस्त्वरमिंद्राग्नीमनसेयुवभ्यां ॥ चक्राथेहिसध्र्य१ङ्गमं भद्रंसध्रीचीनावृत्रहणाऽउतस्थुः । ताविंद्राग्नीसध्र्यंचानिषद्यावृष्णःसोमस्यवृषणावृषेथां ॥ समिद्धेष्वग्निष्वानजाना यतस्रुचावहिरुतिस्तिराणा । तीव्रैःसोमैःपरिषिक्तेभिरर्वागेंद्राग्नीसौमनसाययातं ॥ यानींद्राग्नीचक्रथुर्वीर्याणियानिरूपाण्युतवृष्ण्यानि । यावाँप्रत्नानिसख्याशिवानितेभिःसोमंस्यपिवतंसुतस्य ॥ २६ ॥ यदब्रवंप्रथमंवांवृणानोऽयंसोमोऽअसुरैर्नोविहव्यः । तांसत्यांश्रद्धामभ्याहियातमथासोमंस्यपिवतंसुतस्य ॥ यदिंद्राग्नीमदथःस्वेदुरोणेयद्वह्मणिराजनिवायजत्रा । अतःपरिवृषणावाहियातमथा० ॥ यदिंद्राग्नीयदुषुतुर्वशेषुयद्द्रुह्युष्वनुषुपूरुषुस्थः । अतःपरिवृषणावाहियातमथा० ॥ यदिंद्राग्नीऽअवमस्यांपृथिव्यांमध्यमस्यांपरमस्यांमुतस्थः । अतःपरिवृषणावाहियातमथा० ॥ यदिंद्राग्नीपरमस्यांपृथिव्यांमध्यमस्यांमवमस्यांमुतस्थः । अतःपरिवृषणावाहियातमथा० ॥ यदिंद्राग्नीदिविष्ठोयत्पृथि

(१।१६।३) यइंद्राग्नीइतित्रयोदशर्चस्यसूक्तस्यकुत्सइंद्राग्नीत्रिष्टुप् ।

व्यांयत्पर्वतेष्वोषधीष्वप्सु । अतःपरिवृषणावाहियातमथा० ॥ यदिंद्राग्नीऽउदितासूर्यस्यमध्येदिवःस्वधयामादयेथे । अतःपरिवृषणावाहियातमथा० ॥ एवेंद्राग्नीपपिवांसासुतस्यविश्वास्मभ्यंसंजयतंधनानि । तन्नोमित्रो० ॥ २७ ॥ (१।१६।४) विह्यख्यंमनसावस्यऽइच्छन्निंद्राग्नीज्ञासऽउतवासजातान् । नान्यायुवत्प्रमतिरस्तिमह्यंसवांधियंवाजयंतीमतक्षं ॥ अश्रवंहिभूरिदावत्तरावांविजामातुरुतवाघास्यालात् । अथासोमस्यप्रयतीयुवभ्यामिंद्राग्नीस्तोमंजनयामिनव्यं ॥ माच्छेद्मरश्मींरितिनाधमानाःपितॄणांशक्तीरनुयच्छमानाः । इंद्राग्निभ्यांकंवृषणोमदंतिताह्यद्रीधिषणायाऽउपस्थे ॥ युवाभ्यांदेवीधिषणामदायेंद्राग्नीसोममुशतीसुनोति । तावश्विनाभद्रहस्तासुपाणीऽआधावतंमधुनापृङ्क्तमप्सु+ ॥ युवामिंद्राग्नीवसुनोविभागेतवस्तमाशुश्रववृत्रहत्ये । तावासद्यावर्हिषियज्ञेऽअस्मिन्प्रचर्षणीमादयेथांसुतस्य ॥ २८ ॥ प्रचर्षणिभ्यःपृतनाहवेषुप्रपृथिव्यारिरिचाथेदिवश्च । प्रसिंधुभ्यःप्रगिरिभ्योमहित्वाप्रेंद्राग्नीविश्वाभुवनात्यन्या+ ॥ आभरतंशिक्षतंवज्रबाहूऽअस्माँऽइंद्राग्नीऽअवतंशचीभिः । इमेनुतेरश्मयःसूर्यस्ययेभिःसपित्वंपितरोनऽआसन् ॥ पुरंदराशिक्षतंवज्रहस्तास्माँऽइंद्राग्नीऽअवतंभरेषु । तन्नोमित्रो० ॥ २९ ॥ (१।१६।५) ततंमेऽअपस्तदुतायतेपुनःस्वादिष्ठाधीतिरुचथायशस्यते । अयंसमुद्रऽइहविश्वदेव्यःस्वाहाकृतस्यसमुतृप्णुतऽऋभवः ॥ आभोगयं

(१।१६।४) विह्यख्यमित्यष्टर्चस्यसूक्तस्यकुत्सइंद्राग्नीत्रिष्टुप् । (१।१६।५) ततंमइतिनवर्चस्यसूक्तस्यकुत्सऋभवोजगतीपंचम्यंत्येत्रिष्टुभौ ।

प्रयदि॒च्छंत॒ऽऐत॒नापा॑का॒ःप्रांचो॒मम॒केचि॑दा॒पयः॑ । सौध॑न्वनासश्चरि॒तस्य॑भू॒मनाग॑च्छतसवि॒तुर्दा॒शुषो॑गृ॒हं+ ॥ तत्सवि॒तावो॑मृत॒त्वमासु॑व॒दगो॑ह्यं॒यच्छ्र॒वयं॑त॒ऽऐत॑न । त्यंचि॑च्चम॒समसु॑रस्य॒भक्ष॑ण॒मेकं॒संत॑मकृणुता॒चतु॑र्वयं ॥ वि॒ष्ट्वीशमी॑तरणि॒त्वेन॑वा॒घतो॒मर्ता॑स॒ःसंतो॑ऽअमृत॒त्वमा॑नशुः । सौ॒ध॒न्व॒नाऽऋ॒भव॒ःसूर॑चक्षसःसंवत्स॒रेसम॑पृच्यंतधी॒तिभिः॑ ॥ क्षेत्र॑मिव॒विम॑मु॒स्तेज॑नेनँ॒ऽएकं॒पात्र॑मृ॒भवो॒जेह॑मानं । उप॑स्तुताऽउप॒मंनाध॑माना॒ऽअम॑र्त्येषु॒श्रव॑ऽइ॒च्छमा॑नाः ॥ ३० ॥ आम॑नी॒षामं॒तरि॑क्षस्य॒नृभ्यः॑स्रु॒चेव॑घृ॒तंजु॑हवामवि॒द्मना॑ । त॒र॒णि॒त्वायेपि॒तुर॑स्यसश्चि॒रऽऋ॒भवो॒वाज॑मरुहन्दि॒वोरजः॑ ॥ ऋ॒भुर्न॒ऽइंद्रः॒शव॑सा॒नवी॑यानृ॒भुर्वाजे॑भि॒र्वसु॑भि॒र्वसु॑र्द॒दिः । यु॒ष्माकं॑देवा॒ऽअव॒साह॑निप्रि॒ये॒३॒॑भिति॑ष्ठेमपृत्सु॒तीरसु॑न्वतां ॥ निश्चर्म॑णऽऋभवो॒गाम॑पिंशत॒संव॒त्सेना॑सृजतामा॒तरं॒पुनः॑ । सौध॑न्वनासःस्वप॒स्या॑नरो॒जिव्री॒युवा॑नापि॒तरा॑कृणोतन ॥ वाजे॑भिर्नो॒वाज॑सातावविड्ढ्यृभु॒माँऽइं॑द्रचि॒त्रमाद॑र्षि॒राधः॑ । तन्नो॑मि॒त्रो० ॥ ३१ ॥ (१।१६।६) तक्ष॒न्रथं॑सु॒वृतं॑विद्म॒नाप॑स॒स्तक्ष॒न्हरी॑ऽइंद्र॒वाहा॒वृष॑ण्वसू । तक्ष॑न्पि॒तृभ्या॑मृ॒भवो॒युव॒द्वय॒स्तक्ष॑न्व॒त्साय॑मा॒तरं॑सचा॒भुवं॑ ॥ आनो॑य॒ज्ञाय॑तक्षतऽऋभु॒मद्वयः॒क्रत्वे॒दक्षा॑यसुप्र॒जाव॑ती॒मिषं॑ । यथा॒क्षया॑म॒सर्व॑वीरयावि॒शातन्नः॒शर्धा॑यधासथा॒स्विं॑द्रि॒यं+ ॥ आत॑क्षतसा॒तिम॒स्मभ्य॑मृभवःसा॒तिंरथा॑यसा॒तिमर्व॑तेनरः । सा॒तिंनो॒जैत्रीं॒संम॑हेतवि॒श्वहा॑जा॒मिमजा॑मिं॒पृत॑नासुस॒क्षणिं॑ ॥ ऋ॒भु॒क्षण॒मिंद्र॒माहु॑वऽ

(१।१६।६) तक्षन्रथमितिपंचर्चस्यसूक्तस्यकुत्सऋभवोजगतीअंत्यात्रिष्टुप् ।

ऊतयऽऋभून्वाजान्मरुतःसोमपीतये । उभामित्रावरुणानूनमश्विनातेनोहिन्वंतुसातयेधियेजिषे+ ॥ ऋभुर्भरायसं शिशातुसातिंसमर्यजिद्वाजोऽअस्माँऽअविष्टु । तन्नोमित्रो० ॥ ३२ ॥ (१।१६।७) ईळेद्यावापृथिवीपूर्वचित्तयेग्निंघर्मंसुरुचंयामन्निष्टये । याभिर्भरेकारमंशायजिन्वथस्ताभिरूषुऽऊतिभिरश्विनागतं ॥ युवोर्दानायसुभराऽअसश्चतो रथमातस्थुर्वचसंनमंतवे । याभिर्धियोवथःकर्मन्निष्टयेताभि० ॥ युवंतासांदिव्यस्यप्रशासनेविशांक्षयथोऽअमृतस्यमज्मना । याभिर्धेनुमस्वंपिन्वथोनरोताभि० ॥ याभिःपरिज्मातनयस्यमज्मनाद्विमातातूर्षुतरणिर्विभूषति । याभिस्त्रिमंतुरभवद्विचक्षणस्ताभि० ॥ याभीरेभंनिवृतंसितमज्झऽउद्वंदनमैरयतंस्वर्दृशे । याभिःकण्वंप्रसिषासंतमावतंताभि० ॥ ३३ ॥ याभिरंतकंजसमानमारणेभुज्युंयाभिरव्यथिभिर्जिजिन्वथुः । याभिःकर्कंधुंवय्यंचजिन्वथस्ताभि० ॥ याभिःशुचंतिंधनसांसुषंसदंतप्तंघर्ममोम्यावंतमत्रये । याभिःपृश्निंगुंपुरुकुत्समावतंताभि० ॥ याभिःशचीभिर्वृषणापरावृजंप्रांधंश्रोणंचक्षसऽएतवेकृथः । याभिर्वर्तिकांग्रसितामुंचतंताभि० ॥ याभिःसिंधुंमधुमंतमसश्चतंवासिष्ठंयाभिरजरावजिन्वतं । याभिःकुत्संश्रुतर्यंनर्यमावतंताभि० ॥ याभिर्विश्पलांधनसामथर्व्यंसहस्रमीळ्हऽआजावजिन्वतं । याभिर्वशंमश्व्यंप्रेणिमावतंताभि० ॥ ३४ ॥ याभिःसुदानूऽऔशिजायवाणिजेदीर्घश्रवसेमधुकोशोऽअक्षरत् । कक्षी

(१।१६।७) ईळेद्यावापृथिवीइतिपंचविंशत्यृचस्यसूक्तस्यकुत्सःआद्यायाद्यावापृथिव्यम्यश्विनःशिष्टानामश्विनौजगतीअंत्येद्वेत्रिष्टुभौ ।

वैतंस्तोतारंयाभिरावतंताभिः ॥ याभीरसांक्षोदसोद्गःपिपिन्वथुरनश्वंयाभीरथमावतंजिषे । याभिस्त्रिशोकऽउस्रियाऽउदाजतताभिः ॥ याभिःसूर्यंपरियाथःपरावतिमंधातारंक्षैत्रपत्येष्वावतं । याभिर्विप्रंप्रभरद्वाजमावतंताभिः ॥ याभिर्मंहामतिथिग्वंकशोजुवंदिवोदासंशंबरहत्यऽआवतं । याभिःपूर्भिद्यैत्रसदस्युमावतंताभिः ॥ याभिर्वंम्रंविपिपानमुपस्तुतंकृलिंयाभिर्विंत्तजानिंदुवस्यथः । याभिर्व्यश्वमुतपृथिमावतंताभिः ॥ ३५ ॥ याभिर्नराशयवेयाभिरत्रयेयाभिःपुरामनवेगातुमीषथुः । याभिःशारीराजतंस्यूमरश्मयेताभिः ॥ याभिःपठर्वाजठरस्यमज्मनाग्निर्नादीदेच्चितऽइद्धोऽअज्मन्ना । याभिःशर्यातमवथोमहाधनेताभिः ॥ याभिरंगिरोमनसानिरण्यथोग्रंगच्छथोविवरेगोऽअर्णसः । याभिर्मनुंशूरमिषासमावतंताभिः ॥ याभिःपत्नीर्विमदायन्यूहथुराघवायाभिररुणीरशिक्षतं । याभिःसुदासऽऊहथुःसुदेव्यंतताभिः ॥ याभिःशंतातीभवथोददाशुषेभुज्युंयाभिरवथोयाभिरध्रिगुं । ओम्यावतींसुभरामृतस्तुभंताभिः ॥ ३६ ॥ याभिःकृशानुमसनेदुवस्यथोजवेयाभिर्यूनोऽअर्वंतमावतं । मधुप्रियंभरथोयत्सरड्भ्यस्ताभिः ॥ याभिर्नरंगोषुयुधंनृषाह्येक्षेत्रस्यसातातनयस्यजिन्वथः । याभीरथाँऽअवथोयाभिरर्वंतस्ताभिः ॥ याभिःकुत्समार्जुनेयंशतक्रतूप्रतुर्वीतिंप्रचेदुभीतिमावतं । याभिर्ध्वसंतिंपुरुषंतिमावतंताभिः ॥ अग्नस्वतीमश्विनावाचमस्मेकृतंनोदस्रावृ

षणामनीषां । अद्यूत्येवसेनिह्वयेवांवृधेचनोभवत्वाजसातौ ॥ द्युभिरक्तुभिःपरिपातमस्मानरिष्टेभिरश्विनासौभगेभिः । तन्नोमित्रो० ॥ ३७ ॥ ॥ इतिप्रथमाष्टकेसप्तमोऽध्यायः ॥ ७ ॥ ॥ ॥ ॥

सप्तमाध्याये वर्गाः ३७ सूक्तानि १८ ऋचः १७९ ॥ त्यागः ॥ उषसेन्नयइदं. ११ द्रविणोदसेन्नयइदं. ९ अग्नयेशुचयइदं. ८ अग्नयेवैश्वानरायेदं. ३ जातवेदसेन्नयइदं. इंद्रायेदं. ५८ विश्वेभ्योदेवेभ्यइदं. २९ [भे. प. विश्वेभ्योदेवेभ्य. रोदसीभ्या. विश्वेभ्योदेवेभ्य. अग्निरोदसीभ्य. विश्वेभ्योदेवेभ्य. ३ इंद्ररोदसीभ्य. सूर्यरश्मिरोदसीभ्य. विश्वेभ्योदेवेभ्य. सूर्यरश्मिरोदसीभ्य. विश्वेभ्योदेवेभ्य. अग्निरोदसीभ्य. २ वरुणरोदसीभ्य. विश्वेभ्योदेवेभ्य. २ रोदसीभ्या. विश्वेभ्योदेवेभ्य. ११] इंद्राग्निभ्यामिदं. २१ ऋभुभ्यइदं. १४ द्यावापृथिव्यभ्यश्विभ्यइदं. अश्विभ्यामिदं.२४ ॥ इतिप्रथमेसप्तमोऽध्यायः ॥ ७ ॥

इदंविंशतिरुषस्यंद्वितीयोर्धर्चोरात्रेश्चैमाएकादशरौद्रंद्वित्रिष्टुवंतंचित्रंषट्सौर्यंनासत्याभ्यांपंचाधिकंकक्षीवान्दैर्घतमसंऽउशिक्प्रसूतआश्विनंवैमध्वआवामेकादशावांरथंदशजागतंकाराधद्बादशात्यादुःस्वप्ननाशिन्याद्यागायत्रीद्वितीयाककुप्तृतीयाचतुर्थ्यौकाविराण्नष्टरूप्यौपंचमीतनुशिरापष्ठ्यक्षरैरुष्णिग्विष्टारबृहतीकृतिर्विराट्तिस्रोगायत्र्यःकदित्थापंचोनावैश्वदेववा ॥ ८ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

हरिः३ओम् (१।१६।८) इदंश्रेष्ठंज्योतिषांज्योतिरागाच्चित्रःप्रकेतोऽअजनिष्टविभ्वा । यथाप्रसूतासवितुःसवायँ

(१।१६।८) इदंश्रेष्ठमितिविंशत्यृचस्यसूक्तस्यकुत्सऽषाद्वितीयायाअर्धर्चोरात्रिस्त्रिष्टुप् ।

ऽएवाराऱ्युषसेयोनिमारैक् ॥ रुशद्वत्सारुशतीश्वेत्यागादारैगुकृष्णासदनान्यस्याः । समानबंधूऽअमृतेऽअनूचीद्यावावर्णचरतऽआमिनाने+ ॥ समानोऽअध्वास्वस्रोरनंतस्तमन्यान्यांचरतोदेवशिष्टे । नभेथेतेनर्तस्थतुःसुमेकेनक्तोषासासमनसाविरूपे ॥ भास्वतीनेत्रीसूनृतानामचेतिचित्राविदुरोनऽआवः । प्राप्र्याजगद्व्युनोरायोऽअख्यदुषाऽअजीगर्भुवनानिविश्वा ॥ जिह्मश्येऽचरितवेमघोन्याभोगयऽइष्टयेरायऽउत्वं । दभ्रंपश्यन्नुऽउर्वियाविचक्षऽउषा० ॥ ॥ १ ॥ क्षत्रायत्वंश्रवसेत्वंमहीयाऽइष्टयेत्वमर्थमित्वमित्यै । विसदृशाजीवितायाभिप्रचक्षऽउषा० ॥ एषादिवोदुहितापप्रथेदर्शिव्युच्छंतीयुवतिःशुक्रवासाः । विश्वस्येशानापार्थिवस्यवस्वऽउषोऽअद्येहसुभगेव्युच्छ ॥ परायतीनामन्वेतिपाथऽआयतीनांप्रथमाशश्वतीनां । व्युच्छंतीजीवमुदीरयंत्युषामृतंकंचनबोधयंती ॥ उषोयदग्निंसमिधेचकर्थविदावश्चक्षसासूर्यस्य । यन्मानुषान्यक्ष्यमाणाँऽअजीगस्तद्देवेषुचकृषेभद्रमह्नः ॥ कियात्यायत्समयाभवातियाव्यूषुर्याश्वनूनंव्युच्छान् । अनुपूर्वांःकृपतेवावशानाप्रदीध्यानाजोषमन्याभिरेति ॥ २ ॥ ईयुष्टयेपूर्वतरामपश्यन्व्युच्छंतींमुषसंमर्त्यासः । अस्माभिरूनुप्रतिचक्ष्याभूदोतेयंतियेऽअपरीषुपश्यान् ॥ यावयद्द्वेषाऽऋतपाऽऋतेजाःसुम्नावरीसूनृताईरयंती । सुमंगलीर्बिभ्रतीदेववीतिमिहाद्योषःश्रेष्ठतमाव्युच्छ ॥ शश्वत्पुरोषाव्युवासदेव्यथोऽअद्येदंव्यावोमघोनी । अथोव्युच्छादुत्तराँऽअनुद्यूनजरामृताचरतिस्वधाभिः ॥ व्यूजिभिर्दिवऽआतासुद्यौदपकृष्णांनिर्णिजंदेव्यावः ।

प्रबोधयंत्यरुणेभिरश्वैरोषायातिसुयुजारथेन ॥ आवहंतीपोष्यावार्याणिचित्रंकेतुंकृणुतेचेकितानाः । ईयुषीणामुपमा शश्वतीनांविभातीनांप्रथमोषाव्यश्वैत् ॥ ३ ॥ उदीर्ध्वंजीवोऽअसुर्नऽआगादप्रागात्तमऽआज्योतिरेति । आरैक्पंथांयातवेसूर्यायागन्मयत्रप्रतिरंतऽआयुः ॥ स्यूमनावाचऽउदियर्तिवह्निःस्तवानोरेभऽउषसोविभातीः । अद्यातदुच्छ गृणतेमघोन्यस्मेऽआयुर्निदिदीहिप्रजावत् ॥ यागोमतीरुषसःसर्ववीराव्युच्छंतिदाशुषेमर्त्याय । वायोरिवसूनृतानामुदर्केताऽअश्वदाऽअश्नवत्सोमसुत्वा ॥ मातादेवानामदितेरनीकंयज्ञस्यकेतुर्बृहतीविभाहि । प्रशस्तिकृद्ब्रह्मणेनोव्युच्छानोजनेजनयविश्ववारे ॥ यच्चित्रमप्नऽउषसोवहंतीजानायशशमानायभद्रं । तन्नोमित्रो० ॥ ४ ॥ (१।१६।९) इमारुद्रायतवसेकपर्दिनेक्षयद्वीरायप्रभरामहेमतीः । यथाशमसद्द्विपदेचतुष्पदेविश्वंपुष्टंग्रामेऽअस्मिन्ननातुरं+ ॥ मृळानोरुद्रोतनोमयस्कृधिक्षयद्वीरायनमसाविधेमते । यच्छंचयोश्चमनुरायेजेपितादश्यामतवरुद्रप्रणीतिषु ॥ अश्यामतेसुमतिंदेवयज्ययाक्षयद्वीरस्यतवरुद्रमीढ्वः । सुम्नायन्निद्विशोऽअस्माकमाचरारिष्टवीराजुहवामतेहविः+ ॥ त्वेषंवयंरुद्रंयज्ञसाधंवंकुंकविमवंसेनिह्वयामहे । आरेऽअस्मद्दैव्यंहेळोऽअस्यतुसुमतिमिद्वयमस्यावृणीमहे ॥ दिवोवराहमरुषंकपर्दिनंत्वेषंरूपंनमसानिह्वयामहे । हस्तेबिभ्रद्भेषजावार्याणिशर्मवर्मच्छर्दिरस्मभ्यंयंसत् ॥ ५ ॥ इदंपित्रेमरुतामुच्यते

(१।१६।९) इमारुद्रायेत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यकुत्सोरुद्रोजगतीअंत्येद्वेत्रिष्टुभौ ।

वचःस्वादोःस्वादीयोरुद्रायवर्धनं । रास्वाचनोऽअमृतमर्तभोजनंत्मनेतोकायतनायमृळ ॥ मानोमहांतमुतमानोऽअर्भकंमान ऽउक्षंतमुतमानऽउक्षितं । मानोवधीःपितरंमोतमातरंमानःप्रियास्तन्वोरुद्ररीरिषः ॥ मानस्तोकेतनयेमानऽआयौ मानोगोषुमानोऽअश्वेषुरीरिषः । वीरान्मानोरुद्रभामितोवधीर्हविष्मंतःसदमित्त्वाहवामहे ॥ उपतेस्तोमान्पशुपाऽइवाकरंरास्वापितर्मरुतांसुम्नमस्मे । भद्राहितेसुमतिर्मृळयत्तमाथावयमवऽइत्तेवृणीमहे ॥ आरेतेगोघ्नमुतपूरुषघ्नंक्षयद्वीरसुम्नमस्मेतेऽअस्तु । मृळाचनोऽअधिचब्रूहिदेवाधाचनःशर्मयच्छद्विबर्हाः ॥ अवोचामनमोऽअस्माऽअवस्यवःशृणोतुनोहवंरुद्रोमरुत्वान् । तन्नोमित्रो० ॥ ६ ॥ (१।१६।१०) चित्रंदेवानामुदगादनीकंचक्षुर्मित्रस्यवरुणस्याग्नेः । आप्राद्यावापृथिवीऽअंतरिक्षंसूर्यऽआत्माजगतस्तस्थुषश्च ॥ सूर्योदेवीमुषसंरोचमानांमर्योनयोषामभ्येतिपश्चात् । यत्रानरोदेवयंतोयुगानिवितन्वतेप्रतिभद्रायभद्रं+ ॥ भद्राऽअश्वाहरितःसूर्यस्यचित्राऽएतग्वाऽअनुमाद्यासः । नमस्यंतोदिवऽआपृष्ठमस्थुःपरिद्यावापृथिवीयंतिसद्यः+ ॥ तत्सूर्यस्यदेवत्वंतन्महित्वंमध्याकर्तोर्वितंतंसंजभार । यदेदयुक्तहरितःसधस्थादाद्रात्रीवासस्तनुतेसिमस्मै ॥ तन्मित्रस्यवरुणस्याभिचक्षेसूर्योरूपंकृणुतेद्योरुपस्थे । अनंतमन्यद्रुशदस्यपाजःकृष्णमन्यद्धरितःसंभरंति ॥ अद्यादेवाऽउदितासूर्यस्यनिरंहसःपिपृतानिरवद्यात् । तन्नोमित्रो० ॥ ७ ॥

(१।१६।१०) चित्रंदेवानामितिषडृचस्यसूक्तस्यकुत्सःसूर्यस्त्रिष्टुप् ।

(१।१७।१) नासत्याभ्यांबर्हिरिवप्रवृंजेस्तोमाँऽइयर्म्यभ्रियेववातः । यावर्भगायविमदायजायांसेनाजुवान्यूहतूर्थेन ॥ वीळुपत्मभिराशुहेमभिर्वादेवानांवाजूतिभिःशाशदाना । तद्रासभोनासत्यासहस्रमाजायमस्यप्रधनेजिगाय ॥ तुग्रोहभुज्युमश्विनोदमेघेरयिंनकश्चिन्ममृवाँऽअवाहाः । तमूहथुर्नौभिरात्मन्वतीभिरंतरिक्षप्रुद्भिरपोदकाभिः ॥ तिस्रःक्षपस्त्रिरहातिव्रजद्भिर्नासत्याभुज्युमूहथुःपतंगैः । समुद्रस्यधन्वन्नार्द्रस्यपारेत्रिभिरथैःशतपद्भिःषळश्वैः ॥ अनारंभणेतदवीरयेथामनास्थानेऽअग्रभणेसमुद्रे । यदश्विनाऽऊहथुर्भुज्युमस्तंशतारित्रांनावमातस्थिवांसं ॥ ८ ॥ यमश्विनादददथुःश्वेतमश्वमघाश्वायशश्वदित्स्वस्ति । तद्वांदात्रंमहिकीर्तेन्यंभूत्पैद्वोवाजीसदमिद्धव्योऽअर्यः+ ॥ युवंनरास्तुव्रतेपत्रियायकक्षीवतेऽअरदतंपुरंधिं । कारोतराच्छफादश्वस्यवृष्णःशतंकुंभाँऽअसिंचतंसुरायाः ॥ हिमेनाग्निंघ्रंसमवारयेथांपितुमतीमूर्जमस्माऽअधत्तं । ऋबीसेऽअत्रिमश्विनावनीतमुन्निन्यथुःसर्वगणंस्वस्ति+ ॥ परावतंनासत्यानुदेथामुच्चाबुध्नंचक्रथुर्जिह्मबारं । क्षरन्नापोनपायनायरायेसहस्रायतृष्यतेगोतमस्य ॥ जुजुरुषोनासत्योतवव्रिंप्रामुंचतंद्रापिमिवच्यवानात् । प्रातिरतंजहितस्यायुर्दस्रादित्पतिमकृणुतंकनीनां ॥ ९ ॥ तद्वांनराशंस्यंराध्यंचाभिष्टिमन्नासत्यावरूथं । यद्विद्वांसानिधिमिवापगूह्मुदर्शतादूपथुर्वंदनाय ॥ तद्वांनरासनयेदंसऽउग्रमाविष्कृणोमितन्यतुर्नवृष्टिं ।

(१।१७।१) नासत्याभ्यामितिपंचविंशत्यृचस्यसूक्तस्यदैर्घतमसःकक्षीवानश्विनौत्रिष्टुप् ।

द्ध्यङ्ह्यन्मध्वाथर्वणोवामश्वस्यशीर्ष्णाप्रयदीमुवाच ॥ अजोहवीन्नासत्याकरावांमहेयामन्पुरुभुजापुरंधिः । श्रुतंत च्छासुरिववध्रिमत्याहिरण्यहस्तमश्विनावदत्तं ॥ आस्नोवृकस्यवर्तिकामभीकेयुवंनरानासत्यामुमुक्तं । उतोकविंपुरुभु जायुवंहुकृपमाणमकृणुतंविचक्षे ॥ चरित्रंहिवेरिवाच्छेदिपर्णमाजाखेलस्यपरितक्म्यायां । सद्योजंघामायसींविश्पला धैधनेहितेसर्तवेप्रत्यधत्तं ॥ १० ॥ शतंमेषान्वृक्ष्येचक्षदानमृञ्जाश्वंतंपितांधंचकार । तस्माऽअक्षीनासत्याविचक्षऽ आधत्तंदस्राभिषजावनुर्वन्+ ॥ आवांरथंदुहितासूर्यस्यकार्ष्मेवातिष्ठदर्वताजयंती । विश्वेदेवाऽअन्वमन्यंतहृद्भिःस मुश्रियानासत्यासचेथे ॥ यदयातंदिवोदासायवर्तिर्भरद्वाजायाश्विनाहयंता । रेवदुवाहसचनोरथोवांवृषभश्शिंशु मारश्चयुक्ता+ ॥ रयिंसुक्षत्रंस्वपत्यमायुःसुवीर्यंनासत्यावहंता । आजह्नावींसमनसोपवाजैस्त्रिरह्नोभागंदधतीमयातं ॥ परिविष्टंजाहुषंविश्वतःसींसुगेभिर्नक्तंमूहथूरजोभिः । विभिंदुनानासत्यारथेनविपर्वताँऽअजरयूऽअयातं ॥ ११ ॥ एकस्यावस्तोरावतंरणायवशंमश्विनासनयेसहस्रा । निरहतंदुच्छुनाऽइंद्रवंतापृथुश्रवसोवृषणावरातीः ॥ शुरस्यचि दार्चत्कस्यावतादानीचादुच्चाचक्रथुःपार्तवेवाः । शयवेचिन्नासत्याशचीभिर्जसुरयेस्तर्यंपिप्यथुर्गां+ ॥ अवस्यतेस्तुवते कृष्णियायऽऋजूयतेनासत्याशचीभिः । पशुंननष्टमिवदर्शनायविष्णाप्वंददथुर्विश्वकाय ॥ दशरात्रीरशिवेनानवद्यून वनद्धंश्नथितमप्स्वृतः । विप्रुतंरेभमुदनिप्रवृक्तमुन्नेन्यथुःसोममिवस्रुवेण ॥ प्रवांदंसांस्यश्विनावोचमस्यपतिःस्यां

(१।१७।१) नासत्याभ्यांबर्हिरिवप्रवृंजेस्तोमाँऽइयर्म्यभ्रियेववातः । यावर्भगायविमदायजायांसेनाजुवान्यूहतूर्थेन ॥ वीळुपत्मभिराशुहेमभिर्वादेवानांवाजूतिभिःशाशदाना । तद्रासभोनासत्यासहस्रमाजायमस्यप्रधनेजिगाय ॥ तुग्रोहभुज्युमश्विनोदमेघेरयिंनकश्चिन्ममृवाँऽअवाहाः । तमूहथुर्नौभिरात्मन्वतीभिरंतरिक्षप्रुद्भिरपोदकाभिः ॥ तिस्रःक्षपस्त्रिरहातिव्रजद्भिर्नासत्याभुज्युमूहथुःपतंगैः । समुद्रस्यधन्वन्नार्द्रस्यपारेत्रिभिरथैःशतपद्भिःषळश्वैः ॥ अनारंभणेतदवीरयेथामनास्थानेऽअग्रभणेसमुद्रे । यदश्विनाऽऊहथुर्भुज्युमस्तंशतारित्रांनावमातस्थिवांसं ॥ ८ ॥ यमश्विनादददथुःश्वेतमश्वमघाश्वायशश्वदित्स्वस्ति । तद्वांदात्रंमहिकीर्तेन्यंभूत्पैद्वोवाजीसदमिद्धव्योऽअर्यः+ ॥ युवंनरास्तुवतेपत्रियायकक्षीवतेऽअरदतंपुरंधिं । कारोतराच्छफादश्वस्यवृष्णःशतंकुंभाँऽअसिंचतंसुरायाः ॥ हिमेनाग्निंघ्रंसमवारयेथांपितुमतीमूर्जमस्माऽअधत्तं । ऋबीसेऽअत्रिमश्विनावनीतमुन्निन्यथुःसर्वगणंस्वस्ति+ ॥ परावतंनासत्यानुदेथामुच्चाबुध्नंचक्रथुर्जिह्मबारं । क्षरन्नापोनपायनायरायेसहस्रायतृष्यतेगोतमस्य ॥ जुजुरुषोनासत्योतवव्रिंप्रामुंचतंद्रापिमिवच्यवानात् । प्रातिरतंजहितस्यायुर्दस्रादित्पतिमकृणुतंकनीनां ॥ ९ ॥ तद्वांनराशंस्यंराध्यंचाभिष्टिमन्नासत्यावरूथं । यद्विद्वांसानिधिमिवापगूह्मुदर्शतादूपथुर्वंदनाय ॥ तद्वांनरासनयेदंसऽउग्रमाविष्कृणोमितन्यतुर्नवृष्टिं ।

(१।१७।१) नासत्याभ्यामितिपंचविंशत्यृचस्यसूक्तस्यदैर्घतमसःकक्षीवानश्विनौत्रिष्टुप् ।

द्ध्यङ्ह्यन्मध्वाथर्वणोवामश्वस्यशीर्ष्णाप्रयदीमुवाच ॥ अजोहवीन्नासत्याकरावांमहेयामन्पुरुभुजापुरंधिः । श्रुतंत च्छासुरिववध्रिमत्याहिरण्यहस्तमश्विनावदत्तं ॥ आस्नोवृकस्यवर्तिकामभीकेयुवंनरानासत्यामुमुक्तं । उतोकविंपुरुभु जायुवंहुकृपमाणमकृणुतंविचक्षे ॥ चरित्रंहिवेरिवाच्छेंदिपर्णमाजाखेलस्यपरितक्म्यायां । सद्योजंघामायसींविश्पला धैधनेहितेसर्तवेप्रत्यधत्तं ॥ १० ॥ शतंमेषान्वृक्येचक्षदानमृञ्जाश्वंतंपितांधंचकार । तस्माऽअक्षीनासत्याविचक्षऽ आधत्तंदस्राभिषजावनुर्वन्+ ॥ आवांरथंदुहितासूर्यस्यकार्ष्मेवातिष्ठदर्वताजयंती । विश्वेदेवाऽअन्वमन्यंतहृद्भिःस मुश्रियानासत्यासचेथे ॥ यदयातंदिवोदासायवर्तिर्भरद्वाजायाश्विनाहयंता । रेवदुवाहसचनोरथोवांवृषभश्शिंशु मारश्चयुक्ता+ ॥ रयिंसुक्षत्रंस्वपत्यमायुःसुवीर्यंनासत्यावहंता । आजह्नावींसमनसोपवाजैस्त्रिरह्नोभागंदधतीमयातं ॥ परिविष्टंजाहुषंविश्वतःसींसुगेभिर्नक्तंमूहथूरजोभिः । विभिंदुनानासत्यारथेनविपर्वताँऽअजरयूऽअयातं ॥ ११ ॥ एकस्यावस्तोरावतंरणायवशंमश्विनासनयेसहस्रा । निरहतंदुच्छुनाऽइंद्रवंतापृथुश्रवसोवृषणावरातीः ॥ शुरस्यचि दार्चत्कस्यावतादानीचादुच्चाचक्रथुःपार्तवेवाः । शयवेचिन्नासत्याशचींभिर्जसुरयेस्तर्यंपिप्यथुर्गां+ ॥ अवस्यतेस्तुवते कृष्णियायऽऋजूयतेनासत्याशचींभिः । पशुंननष्टमिवदर्शनायविष्णाप्वंददथुर्विश्वकाय ॥ दशरात्रीरशिवेनानवद्यून वनद्धंश्नथितमप्स्वृतः । विप्रुतंरेभमुदनिप्रवृक्तमुन्नेन्यथुःसोममिवस्रुवेण ॥ प्रवांदंसांस्यश्विनावोचमस्यपतिःस्यां

सुगवः सुवीरः । उतपश्यन्नश्नुवन्दीर्घमायुरस्तमिवेज्जरिमाणंजगम्यां ॥ १२ ॥ (१।१७।२) मध्वः सोमस्याश्विना मदायप्रत्नोहोताविवासतेवां । बर्हिष्मतीरातिर्विश्रितागीरिषायातंनासत्योपवाजैः ॥ योवामश्विनामनसोजवीयान्रथः स्वश्वोविशऽआजिगाति । येनगच्छथःसुकृतोदुरोणंतेननरावर्तिरस्मभ्यंयातं ॥ ऋषिनरावंहसःपांचजन्यमृवीसादत्रिमुंचथोगणेन । मिनंतादस्योरशिवस्यमायाऽअनुपूर्वंवृषणाचोदयंता ॥ अश्वंनगूळ्हमश्विनादुरेवैर्ऋषिंनरावृषणारे भमप्सु । संतारिणीथोविप्रुतंदंसोभिर्नवांजूर्यंतिपूर्व्याकृतानि ॥ सुषुप्वांसंननिर्ऋतेरुपस्थेसूर्यंनदस्रातमसिक्षियंतं । शुभेरुक्मंनदर्शतंनिखातमुदूपथुरश्विनावंदनाय ॥ १३ ॥ तद्वांनराशंस्यंपाज्रियेणकक्षीवतानासत्यापरिज्मन् । शफादश्वस्यवाजिनोजनायशतंकुंभाँऽआसिंचतंमधूनां ॥ युवंनरास्तुवतेकृष्णियायविष्णाप्वंददथुर्विश्वकाय । घोषायै चित्पितृषदेदुरोणेपतिंजूर्यंत्याऽअश्विनावदत्तं ॥ युवंश्यावायरुशंतीमदत्तंमहःक्षोणस्याश्विनाकण्वाय । प्रवाच्यंतद्वृषणाकृतंवांयन्नार्षदायश्रवोऽअध्यधत्तं ॥ पुरूवर्पांस्यश्विनादधानानिपेदवऽऊहथुराशुमश्वं । सहस्रसांवाजिनमप्रतीतमहिहनंश्रवस्यं१तरुत्रं ॥ एतानिवांश्रवस्यासुदानूब्रह्मांगूषंसदनंरोदस्योः । यद्वांपज्रासोऽअश्विनाहवंतेयातमिषाच विदुषेचवाजं ॥ १४ ॥ सूनोर्मानेनाश्विनागृणानावाजंविप्रायभुरणारदंता । अगस्त्येब्रह्मणावावृधानासंविश्पलांना

(१।१७।२) मध्वःसोमस्येतिपंचविंशत्यृचस्यसूक्तस्यदैर्घतमसःकक्षीवानश्विनौत्रिष्टुप् ।

सत्यारिणीतं ॥ कुहयांतासुष्टुतिंकाव्यस्यदिवोनपातावृषणाशयुत्रा । हिरण्यस्येवकलशंनिखातमुदूपथुर्दशमेऽअश्वि
नाहन् ॥ युवंच्यवानमश्विनाजरंतंपुनर्युवानंचक्रथुःशुचीभिः । युवोरथंदुहितासूर्यस्यसहश्रियानासत्यावृणीत ॥ युवं
तुग्रायपूर्व्येभिरेवैःपुनर्मन्यावभवतंयुवाना । युवंभुज्युमर्णसोनिःसमुद्राद्विभिरूहथुर्ऊर्ज्रेभिरश्वैः ॥ अजोहवीदश्वि
नातौग्र्योवांप्रोह्लःसमुद्रमव्यथिर्जगन्वान् । निष्टमूहथुःसुयुजारथेनमनोजवसावृषणास्वस्ति+ ॥ १५ ॥ अजोहवीद
श्विनावर्तिकावामास्नोयत्सीममुंचतंवृकस्य । विजयुषाययथुःसान्वद्रेर्जातंविष्वाचोऽअहतंविषेण ॥ शतंमेषान्वृक्ये
मामहानंतमःप्रणीतमशिवेनपित्रा । आक्षीऽऋज्राश्वेऽअश्विनावधत्तंज्योतिरंधायचक्रथुर्विचक्षे ॥ शुनमंधायभरमह्व
यत्सावृकीरश्विनावृषणानरेति । जारःकनीनंऽइवचक्षदानऽऋज्राश्वःशतमेकंचमेषान् ॥ महीवामूतिरश्विनामयो
भूरुतस्रामंधिष्ण्यासंरिणीथः । अथायुवामिदह्वयत्पुरंधिरागच्छतंसींवृषणाववोभिः ॥ अधेनुंदस्रास्तर्यं१विषक्तां
पिन्वतंशयवेऽअश्विनागां । युवंशचीभिर्विमदायजायान्यूहथुःपुरुमित्रस्ययोषां ॥ १६ ॥ यवंवृकेणाश्विनावपंतेषंदु
हंतामनुषायदस्रा । अभिदस्युंबकुरेणाधमंतोरुज्योतिश्चक्रथुरार्याय ॥ आथर्वणायाश्विनादधीचेश्व्यंशिरःप्रत्यैरयतं ।
सवांमधुप्रवोचदृतायन्त्वाष्ट्रंयद्दस्रावपिकक्ष्यंवां ॥ सदाकवीसुमतिमाचकेवांविश्वाधियोऽअश्विनाप्रावतंमे । अस्मेर
यिंनासत्यावृहंतमवत्यसाचंश्रुत्यैरराथां ॥ हिरण्यहस्तमश्विनारराणापुत्रंनरावभ्रिमत्याऽअदत्तं । त्रिधाहृद्यावमश्वि

नाविकस्तमुज्जीवसऽऐरयतंसुदानू ॥ एतानिवामश्विनावीर्याणिप्रपूर्व्याण्यायवोवोचन् । ब्रह्मकृण्वंतोवृषणायुवभ्यांसुवीरासोविदथमावदेम ॥ १७ ॥ (१ । १७ । ३) आवांरथोऽअश्विनाश्येनपत्वासुमृळीकःस्ववाँयात्वर्वाङ् । योमर्त्यस्यमनसोजवीयान्त्रिवंधुरोवृषणावातरंहाः ॥ त्रिवंधुरेणत्रिवृतारथेनत्रिचक्रेणसुवृतायातमर्वाक् । पिन्वतंगाजिन्वतमर्वतोनोवर्धयतमश्विनावीरमस्मे+ ॥ प्रवद्यामनासुवृतारथेनदस्रावि मंश्रृणुतंश्लोकमद्रेः । किमंगवांप्रत्यवर्तिगमिष्ठाहुर्विप्रासोऽअश्विनापुराजाः+ ॥ आवाँश्येनासोऽअश्विनावहंतुरथेयुक्तासऽआशवःपतंगाः । येऽअसुरादिव्यासोनगृध्राऽअभिप्रयोऽनासत्यावहंति ॥ आवांरथंयुवतिस्तिष्ठदत्रजुष्ट्वीनरादुहितासूर्यस्य । परिवामश्वावपुषःपतंगावयोवहंत्वरुषाऽअभीके ॥ १८ ॥ उद्वंदनमैरतंदंसनाभिरुद्रेभंदस्रावृषणाशचीभिः । निष्टौग्र्यंपारयथःसमुद्रात्पुनश्चयवानंचक्रथुर्युवानं ॥ युवमत्रयेवनीतायतप्तमूर्जमोमानमश्विनावधत्तं । युवंकण्वायापिरिप्तायचक्षुःप्रत्यधत्तंसुष्टुतिंजुजुषाणा+ ॥ युवंधेनुंशयवेनाधितायापिन्वतमश्विनापूर्व्याय । अमुंचतंवर्तिकामंहसोनिःप्रतिजंघांविश्पलायाऽअधत्तं ॥ युवंश्वेतंपेदवऽइंद्रजूतमहिहनमश्विनादत्तमश्वं । जोहूत्रमर्योऽअभिभूतिमुग्रंसहस्रसांवृषणंवीड्वंगं ॥ तावांनरास्ववसेसुजाताहवामहेऽअश्विनानाधमानाः । आनऽउपवसुमतारथेनगिरोजुषाणासुविताययातं ॥ आश्ये

(१।१७।३) आवांरथइत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यदैर्घतमसःकक्षीवानश्विनौत्रिष्टुप् ।

नस्यजवसानूतनेनास्मेयातंनासत्यासजोषाः । हवेहिवांमश्विनारातहव्यःशश्वत्तमायाऽउषसोव्युष्टौ ॥ १९ ॥ (१।१७।४)
आवांरथंपुरुमायंमनोजुवंजीराश्वंयज्ञियंजीवसेहुवे । सहस्रकेतुंवनिनंशतद्वसुंश्रुष्टीवानंवरिवोधामभिप्रयः ॥ ऊर्ध्वा
धीतिःप्रत्यस्यप्रयामन्यधायिशस्मन्त्समर्यंतऽआदिशः । स्वदामिघर्मंप्रतियंत्यूतयऽआवांमूर्जानीरथमश्विनारुहत् ॥
संयन्मिथःपस्पृधानासोऽअग्मतशुभेमखाऽअमिताजायवोरणे । युवोरहप्रवणेचेकितेरथोयदश्विनावहथःसूरिमावरं ॥
युवंभुज्युंभुरमाणंविभिर्गतंस्वयुक्तिभिर्निवहंतापितृभ्यऽआ । यासिष्टंवर्तिर्वृषणाविजेन्यादिवोदासायमहिचेतिवामवः ॥ युवोरश्विनावपुषेयुवायुजंरथंवाणीयेमतुरस्यशर्ध्यं । आवांपतित्वंसख्यायजग्मुषीयोषावृणीतजेन्यायुवांपती ॥
॥ २० ॥ युवंरेभंपरिषूतेरुरुष्यथोहिमेनघर्मंपरितप्तमत्रये । युवंशयोरवसंपिप्यथुर्गविप्रदीर्घेणवंदनस्तार्यायुषा ॥ युवंवंदनंनिऋतंजरण्ययारथंनदस्राकरणासमिन्वथः । क्षेत्रादाविप्रंजनथोविपन्ययाप्रवामत्रंविधतेदंसनाभुवत् ॥ अगच्छतंकृपमाणंपरावतिंपितुःस्वस्यत्यजसानिवाधितं । स्वर्वतीरितऊतीर्युवोरहचित्राऽअभीकेंऽअभवन्नभिष्टयः ॥
उतस्यावांमधुमन्मक्षिकारपन्मदेसोमस्यौशिजोहुवन्यति । युवंदधीचोमनऽआविवासथोथाशिरःप्रतिवामश्व्यंवदत् ॥
युवंपेदवेपुरुवारमश्विनास्पृधांश्वेततंरुतारंदुवस्यथः । शर्यैरभिद्युंपृतनासुदुष्टरंचर्कृत्यमिन्द्रमिवचर्षणीसहं ॥ २१ ॥

सं. १०

(१।१७।४) आवांरथमितिदशर्चस्यसूक्तस्यदैर्घतमसःकक्षीवानश्विनौजगती ।

(१।१७।५) काराधद्धोत्राश्विनावांकोवांजोषऽउभयोः । कथाविधात्यप्रचेताः ॥ विद्वांसाविदुरःपृच्छेदविद्वानित्थापरोऽअचेताः । नूचिन्नुमर्तेऽअक्रौ ॥ ताविद्वांसाहवामहेवांतानोविद्वांसामन्मवोचेतमद्य । प्रार्चद्दयमानोयुवाकुः ॥ विपृच्छामिपाक्याऽनदेवान्वषट्कृतस्याद्भुतस्यदस्रा । पातंचसह्यसोयुवंचरभ्यसोनः ॥ प्रयाघोषेभृगवाणेनशोभेयर्यावाचायजतिपज्रियोवां । प्रैषयुर्नविद्वान्+ ॥ २२ ॥ श्रुतंगायत्रंतक्वानस्याहंचिद्धिरिरेभाश्विनावां । आक्षीशुभस्पतीदन्+ ॥ युवंह्यास्तंमहोरन्युवंवायन्निरततंसतं । तानोवसूसुगोपास्यांतंपातंनोवृकादघायोः+ ॥ माकस्मैधातमभ्यमित्रिणेनोमाकुत्रानोगृहेभ्योधेनवोगुः । स्तनाभुजोऽअशिश्वीः ॥ दुहीयन्मित्रधितयेयुवाकुरायेचनोमिमीतंवाजवत्यै ॥ इषेचनोमिमीतंधेनुमत्यै ॥ अश्विनोरसनंरथमनश्वंवाजिनीवतोः । तेनाहंभूरिचाकन ॥ अयंसमहमातनूह्यातेजनाँऽअनु । सोमपेयंसुखोरथः ॥ अधस्वप्नस्यनिर्विदेभुंजतश्चरेवतः । उभातावस्रिनश्यतः ॥ २३ ॥ (१।१८।१) कदित्थानृंःपात्रंदेवयतांश्रवद्गिरोऽअंगिरसांतुरण्यन् । प्रयदानड्विशऽआहर्म्यस्योरुक्रंसतेऽअध्वरेयजत्रः ॥ स्तंभीद्ध

॥५५॥

(१।१७।५) काराधदितिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यदैर्घतमसःकक्षीवानश्विनौआद्यागायत्रीद्वितीयाककुप्तृतीयाकाविराट्चतुर्थीनष्टरूपीपंचमीतनुशिराषष्ठ्युष्णिक्सप्तमीविष्टारबृहत्यष्टमीकृतिर्नवमीविराट्अंत्यास्तिस्रोगायत्र्यः (अंत्यादुःस्वप्ननाशिनी) । (१।१८।१) कदित्थेतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यदैर्घतमसःकक्षीवानिंद्रस्त्रिष्टुप् (विश्वेदेवावा) ।

द्यांसधरुणंप्रुषायद्दभुर्वाजांयद्रविणंनरोगोः । अनुस्वजांमहिषश्चक्षतत्रांमेनामश्वस्यपरिमातरंगोः+ ॥ नक्षद्धवमरुणीः पूर्व्यराट्तुरोविशामांगिरसामनुद्यून् । तक्षद्वज्रंनियुतंतस्तंभद्ध्यांचतुष्पदेनर्याय द्विपादे ॥ अस्यमदेस्वर्यदाऽऋतायापीवृतमुस्रियाणामनीकं । यद्धप्रसर्गान्त्रिककुन्निवर्तदपद्रुहोमानुषस्यदुरोवः ॥ तुभ्यंपयोयत्पितरावनीतांराधःसुरेतस्तुरणेभुरण्यू । शुचियत्तेरेकणऽआयजंतसवर्दुघायाःपयऽउस्रियायाः ॥ २४ ॥ अधप्रजज्ञेतरणिर्ममत्तुप्ररोच्यस्याऽउषसोनसूरः । इंदुर्येभिराष्टस्वेदुहव्यैःस्रुवेणसिंचन्जरणाभिधामं ॥ स्विध्मायद्वनधितिरपस्यात्सूरोऽअध्वरेपरिरोधनागोः । यद्धप्रभासिकृत्व्याँऽअनुद्यूननर्विशेपश्चिषेतुरायं ॥ अष्टामहोदिवऽआदोहरीऽइहद्युम्नासाहंमभियोधानऽउत्सं । हरिंयत्तेमंदिनंदुक्षन्वृधेगोरंभसमद्रिंभिर्वाताप्यं ॥ त्वमायसंप्रतिवर्तयोगोर्दिवोऽअश्मानमुपनीतमृभ्वा । कुत्सायय त्रपुरुहूतवन्वन्छुष्णमनंतैःपरियासिवधैः+ ॥ पुरायत्सूरस्तमसोऽअपीतेस्तमद्रिवःफलिगंहेतिमस्य । शुष्णस्यचित्परिहितंयदोजोदिवस्परिसुग्रथितंतदादः ॥ २५ ॥ अनुत्वामहीपाजसीऽअचक्रेद्यावाक्षामामदतामिंद्रकर्मन् । त्वंवृत्रमाशयानंसिरासुमहोवज्रेणसिष्वपोवराहुं ॥ त्वमिंद्रनर्योयाँऽअवोनृन्तिष्ठावातस्यसुयुजोवहिष्ठान् । यंतेकाव्यऽउशनामंदिनंदाद्वृत्रहणंपार्यंततक्षवज्रं ॥ त्वंसूरोहरितोरामयोनून्भरच्चक्रमेतशोनायमिंद्र । प्रास्यपारंनवतिंनाव्यानाम पिंकृतमवर्तयोयज्यून् ॥ त्वंनोऽअस्याऽइंद्रदुर्हणायाःपाहिवज्रिवोदुरितादभीकें । प्रनोवाजान्रथ्योऽअश्ववुध्यानिषे

यँधिश्रवसेसूनृतायै ॥ मासातेऽअस्मत्सुमतिर्विदेसद्वाजप्रमहुःसमिषोवरंत । आनोभजमघवन्गोष्वर्योमंहिष्ठास्तेसध
मादेःस्याम ॥ २६ ॥ ॥ इतिप्रथमाष्टकेऽष्टमोऽध्यायः ॥ ८ ॥ ॥ श्रीकृष्णार्पणमस्तु ॥ ॥

अष्टमाध्यायेवर्गाः २६ सूक्तानि ९ ऋचः १३५ ॥ त्यागः ॥ उषोरात्रिभ्यामिदं. उषसइदं. १८ उषोमित्रावरुणादितिसिंधुपृथिवी-द्युभ्यइदं. रुद्रायेदं. ११ सूर्यायेदं. ६ अश्विभ्यामिदं. ८३ इंद्रायेदं १५ ॥ इतिप्रथमेऽष्टमोऽध्यायः ॥ ८ ॥

॥ इति प्रथमाष्टकः समाप्तः ॥

॥ अथ द्वितीयाष्टकप्रारंभः ॥

ॐप्रवोवैश्वदेवमावोविराड्रूपेपृथुःसप्तोनोषस्यंतूषाउच्छंतीप्रातारत्नंसप्तस्वनयस्यदानस्तुतिरुपजगत्यावमंदानि
तिकक्षीवान्दानतुष्टःपंचभिर्भावयव्यंतुष्टावांत्येअनुष्टुभौभावयव्यरोमशयोर्दंपत्योःसंवादोग्निमेकादशपरुच्छे
पोदैवोदासिराग्नेयंतुपारुच्छेपंसर्वमात्यष्टंतत्रातिधृतिःषष्ठ्यंयंजायताष्टौयंत्वमेकादशषष्ठ्यैंदवीप्रप्रावोतिशक्वर्या
वष्टिरंत्यैंद्रयाहिदशांत्यात्रिष्टुबिंद्रायसप्तत्वयावयंषड्युवंतमैंद्रापार्वतोर्धर्चउभेसप्तादौत्रिष्टुप्तिस्रोनुष्टुभोगायत्री
धृतिरष्टिरात्वाषड्वायव्यंत्वंत्याष्टिःस्तीर्णंनवचतुर्थ्याद्याःपंचैंद्र्यश्चोपांत्येअष्टीप्रसुतप्तमैत्रावरुणंत्वंत्येलिंगोक्तदेव
तेअंत्यात्रिष्टुप् ॥ १ ॥

हरिः३ओम् ॥ (१।१८।२) प्रवः॒पांतं॑रघुमन्य॒वोंधो॑य॒ज्ञंरु॒द्राय॑मी॒ह्लुषे॑भरध्वं । दि॒वोऽअ॑स्तो॒ष्यसु॑रस्यवी॒रैरि॑षु॒ध्येव॑
म॒रुतो॒रोद॑स्योः ॥ पत्नी॑वपू॒र्वहू॑तिंवावृ॒धध्या॑ऽउ॒षासा॒नक्ता॑पुरु॒धाविदा॑ने । स्त॒रीर्नात्कं॒व्यु॑तं॒वसा॑ना॒सूर्य॑स्यश्रि॒यासु॒दृशी॒
हिर॑ण्यैः ॥ म॒मत्तु॑नः॒परि॑ज्मावस॒र्हाम॒मत्तु॒वातो॑ऽअ॒पांवृष॑ण्वान् । शि॒शी॒तमिं॑द्रापर्वतायु॒वंन॒स्तन्नो॒विश्वे॑वरिवस्यंतुदे॒वाः+ ॥
उ॒तत्यामे॑य॒शसा॑श्वेत॒नायै॒व्यंता॒पांतौ॑शि॒जोहु॒वध्यै॑ । प्रवो॒नपा॑तम॒पांकृ॑णुध्वं॒प्रमा॒तरा॑रास्पि॒नस्या॒योः+ ॥ आवो॑रुव॒ण्यु

(१।१८।२) प्रवःपांतमितिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यदैर्घतमसःकक्षीवान्विश्वेदेवास्त्रिष्टुप्पंचमीषष्ठ्यौविराड्रूपे । (भेदप्रयोगपक्षेतुआद्या
नांषण्णांक्रमेणरुद्रमरुतउषासानक्ताविश्वेदेवाअश्विनौविश्वेदेवामित्रावरुणासिंधवोदेवताःततोद्वयोर्विश्वेदेवाःततोद्वयोर्मित्रावरुणौअंत्यपंचा
नांविश्वेदेवाः एवं १५) ।

मौशिजोहुवध्यैघोषेवंशसमर्जुनस्यनंशे । प्रवःपूष्णेदावनेऽआँऽअच्छावोचेयवसुतातिमग्नेः+ ॥ १ ॥ श्रुतंमेमित्रावरुणाहवेमोतश्रुतंसदनेविश्वतःसीं । श्रोतुनःश्रोतुरातिःसुश्रोतुःसुक्षेत्रासिंधुरद्रिः+ ॥ स्तुपेसावांवरुणामित्ररातिर्गवांशतापृक्षयामेषुपज्रे । श्रुतरथेप्रियरथेदधानाःसद्यःपुष्टिंनिरुधानासोऽअग्मन् ॥ अस्यस्तुषेमहिंमघस्यराधःसचासनेमनहुषःसुवीराः । जनोयःपज्रेभ्योवाजिनीवानश्वावतोरथिनोमह्यंसूरिः+ ॥ जनोयोमित्रावरुणावभिध्रुगपोनवांसुनोत्यक्षणयाधुक् । स्वयंसयक्ष्मंहृदयेनिधत्तऽआपयदींहोत्राभिर्ऋतावा ॥ सत्राधतोनहुषोदंसुजूतःशर्धस्तरोनरांगूर्तश्रवाः । विसृष्टरातिर्यातिवाह्वसृत्वाविश्वासुपृत्सुसदमिच्छूरः ॥ २ ॥ अधग्मंतानहुषोहवंसूरेःश्रोतारोजानोऽअमृतस्यमंद्राः । नभोजुवोयन्निरवस्यराधःप्रशस्तयेमहिनारथवते ॥ एतंशर्धोधामयस्यसूरेरित्यवोचन्दशतयस्यनंशे । द्युम्नानियेषुवसुतातीरान्विश्वेसन्वंतुप्रभृथेषुवाजं ॥ मंदामहेदशतयस्यधासेर्द्वियत्पंचविभ्रतोयंत्यन्ना । किमिष्टाश्वंऽइष्टरश्मिरेतऽईशानासस्तरुषऽऋंजतेनॄन् ॥ हिरण्यकर्णंमणिग्रीवमर्णस्तन्नोविश्वेवरिवस्यंतुदेवाः । अर्योगिरःसद्यऽआजग्मुषीरोस्राश्चाकंतूभयेष्वस्मे+ ॥ चत्वारोमामशर्शारस्यशिश्वस्त्रयोराज्ञऽआयवसस्यजिष्णोः । रथोवांमित्रावरुणादीर्घाप्साःस्यूमगभस्तिःसूरोनाद्यौत् ॥ ३ ॥ (१।१८।३) पृथूरथोदक्षिणायाऽअयोज्यैनंदेवासोऽअमृतासोऽअस्थुः । कृष्णादु

(१।१८।३) पृथूरथइतित्रयोदशर्चस्यसूक्तस्यदैर्घतमसःकक्षीवानुषास्त्रिष्टुप् ।

दस्थादर्या३ विहायाश्चिकित्संतीमानुषायक्षयाय ॥ पूर्वाविश्वस्माद्भुवनादबोधिजयँतीवाजंबृहतीसनुत्री । उच्चाव्यं ख्यद्युवतिःपुनर्भूरोषाऽअगन्प्रथमापूर्वहूतौ ॥ यद्द्यभागंविभजासिनृभ्यऽउषोदेविमर्त्यत्रासुजाते । देवोनोऽअत्रसवितादमूनाऽअनागसोवोचतिसूर्याय ॥ गृहंगृहमहनायात्यच्छादिवेदिवेऽअधिनामादधाना । सिषासंतीद्योतनाशश्वदागादग्रमग्रमिद्भजतेवसूनां ॥ भगस्यस्वसावरुणस्यजामिरुषःसूनृतेप्रथमाजरस्व । पश्चासदध्यायोऽअघस्यधाता जयेमतंदक्षिणयारथेन ॥ ४ ॥ उदीरतांसूनृताऽउत्पुरंधीरुद्न्नयःशुशुचानासोऽअस्थुः । स्पार्हावसूनितमसापगूह्या विष्कृण्वंत्युषसोविभातीः+ ॥ अपान्यदेत्यभ्यन्यदेतिविषुरूपेऽअहनीसंचरेते । परिक्षितोस्तमोऽअन्यागुहाकरद्यौदुषाःशोशुचतारथेन ॥ सदृशीरद्यसदृशीरिदुश्वोदीर्घंसचंतेवरुणस्यधाम । अनवद्यास्त्रिंशतंयोजनान्येकैकाक्रतुंपरियंतिसद्यः+ ॥ जानत्यह्नःप्रथमस्यनामशुक्राकृष्णादजनिष्टश्वितीची । ऋतस्ययोषानमिनातिधामाहरहर्निष्कृतमाचरंती ॥ कन्येवतन्वा३ शाशदानाँऽएषिदेविदेवमियक्षमाणं । संस्मयमानायुवतिःपुरस्तादाविर्वक्षाँसिकृणुषेविभाती+ ॥ ५ ॥ सुसंकाशामातृमृष्टेवयोषाविस्तन्वंकृणुषेदृशेकं । भद्रात्वमुषोवितरंव्युच्छनततेंऽअन्याऽउषसोनशंत ॥ अश्वावतीर्गोमतीर्विश्ववारायतमानारश्मिभिःसूर्यस्य । पराचयंतिपुनराचयंतिभद्रानामवहमानाऽउषासः ॥ ऋतस्यरश्मिमनुयच्छमानाभद्रंभद्रंक्रतुमस्मासुधेहि । उषोनोऽअद्यसुहवाव्युच्छास्मासुरायोमघवत्सुचस्युः ॥ ६ ॥

(१।१८।४) उषाऽउच्छंतीसमिधानेऽअग्नाऽउद्यन्त्सूर्येऽउर्वियाज्योतिरश्रेत् । देवोनोऽअत्रसवितान्वर्थंप्रासावीद्विपत्प्रचतुष्पदित्यै+ ॥ अमिनतीदैव्यानिव्रतानिप्रमिनतीमनुष्यायुगानि । ईयुषीणामुपमाशश्वतीनामायतीनांप्रथमोषाव्यद्यौत् ॥ एषादिवोदुहिताप्रत्यदर्शिज्योतिर्वसानासमनापुरस्तात् । ऋतस्यपंथामन्वेतिसाधुप्रजानतीवनदिशोमिनाति ॥ उषोऽअदर्शिशुंध्युवोनवक्षोनोधाऽइवाविरकृतप्रियाणि । अह्नसन्नसतोवोधयंतीशश्वत्तमागात्पुनरेयुषीणां ॥ पूर्वेऽअर्धेरजसोऽअस्यस्यगवांजनित्र्यकृतप्रकेतुं । व्युप्रथतेवितरंवरीयऽओभापृणंतीपित्रोरुपस्था ॥ ७ ॥ एवेदेषापुरुतमादृशेकंनाजामिंनपरिवृणक्तिजामिं । अरेपसातन्वाऽशाशदानानार्भादीषेतनमहोविभाती+ ॥ अभ्रातेवपुंसऽएतिप्रतीचीगर्तारुगिवसनयेधनानां । जायेवपत्यऽउशतीसुवासाऽउषाहस्रेवनिरिणीतेऽअप्सः ॥ स्वसास्वस्रेज्यायस्यैयोनिमारैगपैत्यस्याःप्रतिचक्ष्येव । व्युच्छंतीरश्मिभिःसूर्यस्याज्यैक्तेसमनगाऽइवव्राः+ ॥ आसांपूर्वासामहंसुस्वसृणामपरापूर्वामभ्येतिपश्चात् । ताःप्रवत्वन्व्यसीर्नूनमस्मेरेवदुच्छंतुसुदिनाऽउषासः ॥ प्रबोधयोषःपृणतोमघोन्यबुध्यमानाःपणयःससंतु । रेवदुच्छमघवद्भ्योमघोनिरेवत्स्तोत्रेसूनृतेजारयंती ॥ ८ ॥ अवेयमश्वैद्युवतिःपुरस्ताद्युंक्तेगवामरुणानामनीकं । विनूनमच्छादसतिप्रकेतुर्गृहंगृहमुपतिष्ठातेऽअग्निः+ ॥ उत्तेवयश्चिद्वसतेरपप्तन्नरश्चयेपितुभा

(१।१८।४) उषाउच्छंतीतित्रयोदशर्चस्यसूक्तस्यदैर्घतमसःकक्षीवानुषास्त्रिष्टुप् ।

जोव्युष्टौ । अमासतेवहसिभूरिवाममुषोदेविदाशुषेमर्त्याय ॥ अस्तोढ्वंस्तोम्याब्रह्मणामेवींवृधध्वमुशतीरुपासः । युष्माकंदेवीरवसासनेमसहस्त्रिणंचशतिनंचवाजं ॥ ९ ॥ (१।१८।५) प्रातारत्नंप्रातरित्वादधातितंचिकित्वान्प्रतिगृह्यानिधत्ते । तेनप्रजांवर्धयमानऽआयूरायस्पोषेणसचतेसुवीरः ॥ सुगुरसत्सुहिरण्यःस्वश्वोवृहदस्मेवयऽइंद्रोदधाति । यस्त्वायंतंवसुनाप्रातरित्वोमुक्षीजयेवपदिमुत्सिनाति ॥ आयमद्यसुकृतंप्रातरिच्छन्निष्टेःपुत्रंवसुमतारथेन । अंशोःसुतंपायय मत्सरस्यक्षयद्वीरंवर्धयसूनृताभिः ॥ उपक्षरंतिसिंधवोमयोभुवऽईजानंचयक्ष्यमाणंचधेनवः । पृणंतंचपपुरिंचश्रवस्यवोघृतस्यधाराऽउपयंतिविश्वतः ॥ नाकस्यपृष्ठेऽअधितिष्ठतिश्रितोयःपृणातिसहदेवेषुगच्छति । तस्माऽआपोघृतमर्षतिसिंधवस्तस्माऽइयंदक्षिणापिन्वतेसदा ॥ दक्षिणावतामिदिमानिचित्रादक्षिणावतांदिवियूसः । दक्षिणावंतोऽअमृतंभजंतेदक्षिणावंतःप्रतिरंतऽआयुः ॥ मापृणंतोदुरितमेनऽआरन्माजारिषुःसूरयःसुव्रतासः । अन्यस्तेषांपरिधिरस्तुकश्चिदपृणंतमभिसंयंतुशोकाः ॥ १० ॥ (१।१८।६) अमंदान्तस्तोमान्प्रभरेमनीषासिंधावधिक्षियतोभाव्यस्य ।

(१।१८।५) प्रातारत्नमितिसप्तर्चस्यसूक्तस्यदैर्घतमसःकक्षीवान्त्स्वनयस्यदानस्तुतिस्त्रिष्टुप्चतुर्थीपंचम्यौजगत्यौ । (स्वनयनाम्नोराज्ञोदानस्तुतिरतःस्वनयोदेवता) । (१।१८।६) अमंदानितिसप्तर्चस्यसूक्तस्यदैर्घतमसःकक्षीवानृषिःआगधितेत्यस्यभावयव्यऋषिःरोमशादेवताउपोपमइत्यस्यरोमशाऋषिकास्वनयोदेवतात्रिष्टुप् अंत्येद्वेअनुष्टुभौ । (स्वनयएवभावयव्यशब्देनोच्यतेरोमशास्वनयभार्याअंत्ये

योमेसहस्रममिमीतसवानतूर्तोराजाश्रवऽइच्छमानः ॥ शतंराज्ञोनाधमानस्यनिष्काच्छतमश्वान्प्रयतान्त्सद्यऽआदं । शतंकक्षीवाँऽअसुरस्यगोनांदिविश्रवोजरमाततान ॥ उपमाश्यावाःस्वनयेनदत्तावधूमंतोदशरथासोऽअस्थुः । षष्टिः सहस्रमनुगव्यमागात्सनत्कक्षीवाँऽअभिपित्वेऽअह्नां ॥ चत्वारिंशद्दशरथस्यशोणाःसहस्रस्याग्रेश्रेणिनयंति । मदच्युतःकृशनावतोऽअत्यान्कक्षीवँतऽउदमृक्षंतपज्राः+ ॥ पूर्वामनुप्रयतिमाददेवस्त्रीन्युक्ताँऽअष्टावरिधायसोगाः । सुबंधवोयेविश्याऽइवव्राऽअनस्वंतःश्रवऽऐषँतपज्राः+ ॥ आगंधितापरिगंधितायाकशीकेवजंगहे । ददातिमह्यंयादुरीयाशूनांभोज्याशता+ ॥ उपोपमेपरामृशमामेदभ्राणिमन्यथाः । सर्वाहमस्मिरोमशागंधारीणामिवाविका+ ॥ ११ ॥ (१।१९।१) अग्निंहोतारंमन्येदास्वँतंवसुंसूनुंसहसोजातवेदसंविप्रंनजातवेदसं । यऽऊर्ध्वयास्वध्वरोदेवोदेवाच्याकृपा । घृतस्यविभ्राष्टिमनुवष्टिशोचिषाजुह्वानस्यसर्पिषः ॥ यजिष्ठंत्वायजमानाहुवेमज्येष्ठमंगिरसांविप्रमन्मभिर्विप्रेभिःशुक्रमन्मभिः । परिज्मानमिवद्यांहोतारंचर्षणीनां । शोचिष्केशंवृषणंयमिमाविशःप्रावंतुजूतयेविशः ॥ सहिपुरूचिदोजसाविरुक्मतादीद्यानोभवतिद्रुहंतरःपरशुर्नद्रुहंतरः । वीळुचिद्यस्यसमृतौश्रुवद्वनेवयत्स्थिरं । निष्षहमाणोय ॥ ४ ॥

द्वेऋचौतयोःपरस्परंसंवादः आद्याभिःपंचभिर्दानतुष्टःकक्षीवान्भावयव्यमस्तौत्ततश्चसएवदेवता) । (१।१९।१) अग्निंहोतारमित्येकादशर्चस्यसूक्तस्यदैवोदासिःपरुच्छेपोऽग्निरत्यष्टिःषष्ठ्यतिधृतिः ।

मतेनायतेधन्वासहानायते ॥ दृह्वाचिदस्माऽअनुदुर्यथाविदेतेजिष्ठाभिररणिभिर्दाष्ट्यवसेन्नयेदाष्ट्यवसे । प्रयःपुरूणि गाहतेतक्षद्धनेवशोचिषा । स्थिराचिदन्नानिरिणात्योजसानिस्थिराणिचिदोजसा ॥ तमस्यपृक्षमुपरासुधीमहिनक्तंयः सुदर्शतरोदिवातरादप्रायुषेदिवातरात् । आदस्यायुर्ग्रभणवद्वीळुशर्मनसूनवे । भक्तमभक्तमवोव्यंतोऽअजराऽअग्नयोव्यंतोऽअजराः ॥ १२ ॥ सहिशर्धोनमारुतंतुविष्वणिरप्नस्वतीषूर्वरास्विष्टनिरातीनास्विष्टनिः । आदद्भव्यान्यादर्यज्ञस्यकेतुरर्हणा । अधस्मास्यहर्षतोहृषीवतोविश्वेजुषंतपंथांनरःशुभेनपंथां ॥ द्वितायदीकीस्तासोऽअभिद्यवोनमस्यंतऽउपवोचेंतभृगवोमश्नंतोदाशाभृगवः । अग्निरीशेवसूनांशुचिर्योधर्णिरेषां । प्रियाँऽअपिधाँऽवेनिषीष्टमेधिरऽआवेनिषीष्टमेधिरः ॥ विश्वासांत्वाविशांपतिंहवामहेसर्वासांसमानंदंपतिंभुजेसत्यगिर्वाहसंभुजे । अतिथिंमानुषाणांपितुर्नयस्यासया । अमीचविश्वेऽअमृतासऽआवयोहव्यादेवेष्वावयः ॥ त्वमग्नेसहसासहन्तमःशुष्मिन्तमोजायसेदेवतातयेरयिर्नदेवतातये । शुष्मिन्तमोहितेमदोद्युम्निन्तमऽउतक्रतुः । अधस्मातेपरिचरंत्यजरश्रुष्टीवानोनाजर ॥ प्रवोमहेसहसासहस्वतऽउषर्बुधेपशुषेनाग्नयेस्तोमोबभूत्वग्नये । प्रतियदीहविष्मान्विश्वासुक्षासुजोगुवे । अग्नेरेभोनजरतऽऋषूणांजूर्णिर्होतऽऋषूणां+ ॥ सनोनेदिष्ठंदद्दशानऽआभराग्नेदेवेभिःसचनाःसुचेतुनामहोरायःसुचेतुना । महि

शविष्ठनस्कृधिसंचक्षेभुजेऽअस्यै । महिस्तोतृभ्योमघवन्त्सुवीर्यंमर्थीरुग्रोनशवसा ॥ १३ ॥ (१।१९।२) अयंजाय तमनुषोधरीमणिहोतायजिष्ठऽउशिजामनुव्रतमग्निःस्वमनुव्रतं । विश्वश्रुष्टिःसखीयतेरयिरिवश्रवस्यते । अदब्धोहोता निषददिळस्पदेपरिवीतऽइळस्पदे+ ॥ तंयज्ञसाधमपिवातयामस्तुतस्यपथानमसाहविष्मतादेवतातांहविष्मता । सन ऽऊर्जामुपाभृत्यायाकृपानजूर्यति । यंमातरिश्वामनवेपरावतोदेवंभाःपरावतः ॥ एवेनसद्यःपर्येतिपार्थिवंमुहुर्गीरेतो वृषभःकनिक्रदद्दधद्रेतःकनिक्रदत् । शतंचक्षाणोऽअक्षभिर्देवोवनेषुतुर्वणिः । सदोदधानऽउपरेषुसानुष्वग्निःपरेषुसानुषु ॥ ससुक्रतुःपुरोहितोदमेदमेग्निर्यज्ञस्याध्वरस्यचेतति क्रत्वायज्ञस्यचेतति । क्रत्वावेधाऽइषूयतेविश्वाजातानिपस्पशे । यतोघृतश्रीरतिथिरजायतवह्निर्वेधाऽअजायत ॥ क्रत्वायदस्यतविषीषुपंचतेग्नेरवेणमरुतांनभोज्येषिरायनभोज्या । सहिष्मादानमिन्वतिवसूनांचमज्मना । सनस्त्रासतेदुरितादभिह्रुतःशंसादघादभिह्रुतः ॥१४॥ विश्वोविहायाऽअरतिर्वसुर्दधेहस्तेदक्षिणेतरणिर्नशिश्रथच्छ्रवस्ययानशिश्रथत् । विश्वस्माऽइदिषुध्यतेदेवत्राहव्यमोहिषे । विश्वस्माऽइत्सुकृतेवारमृण्वत्यग्निर्द्वाराव्यृण्वति ॥ समानुषेवृजनेशंतमोहितोऽग्निर्यज्ञेषुजेन्योनविश्पतिःप्रियोयज्ञेषुविश्पतिः । सहव्यामानुषाणामिळाकृतानिपत्यते । सनस्त्रासतेवरुणस्यधूर्तेर्महोदेवस्यधूर्तेः+ ॥ अग्निंहोतारमीळतेवसुधितिंप्रियंचेतिष्ठमर

(१।१९।२) अयंजायतेत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यदैवोदासिःपरुच्छेपोग्निरत्यष्टिः ।

॥ ५ ॥

तिंन्येरिरेहव्यवाहंन्येरिरे । विश्वायुंविश्ववेदसंहोतारंयजतंकविं । देवासोरण्वमवसेवसूयवोगीर्भीरण्वंवसूयवः ॥ १५ ॥ (१।१९।३) यंत्वंरथमिंद्रमेधसातयेपाकासंतमिषिरप्रणयसिप्रानवद्यनयसि । सद्यश्चित्तमभिष्टयेकरोव शंश्चवाजिनं । सास्माकंमनवद्यतूतुजानवेधसांसिमांवाचंनवेधसां ॥ सःश्रुधियःस्मापृतनासुकासुचिदृक्षाय्यंऽइंद्रभरं हूतयेनृभिरसिप्रतूर्तयेनृभिः । यःशूरैःस्वःऽसनितायोविप्रैर्वाजंतरुता । तमीशानासंऽइरधंतवाजिनंपृक्षमत्यंनवाजिनं ॥ दस्मोहिष्मावृषणंपिन्वसित्वचंकंचिद्यावीररुंशूरमर्त्यंपरिवृणक्षिमर्त्यं । इंद्रोततुभ्यंतद्दिवेतद्रुद्रायस्वयशसे । मित्रायवोचंवरुणायसप्रथःसुमृळीकायसप्रथः ॥ अस्माकंवऽइंद्रमुश्मसीष्टयेसखायंविश्वायुंप्रासहंयुजंवाजेषुप्रासहंयुजं । अस्माकंब्रह्मोतयेवापृत्सुषुकासुचित् । नहित्वाशत्रुःस्तरतेस्तृणोषियंविश्वंशत्रुंस्तृणोषियं+ ॥ निषूनमातिंमातिंकयस्यचित्तेजिष्ठाभिररणिभिर्नोतिभिरुग्राभिरुग्रोतिभिः । नेषिणोयथापुरानेनाःशूरमन्यसे । विश्वानिपूरोरपपर्षिवह्निरासावह्निर्नोऽअच्छ ॥ १६ ॥ प्रतद्वोचेयंभव्यायेदवेहव्योनयऽइषवान्मन्मरेजतिरक्षोहामन्मरेजति । स्वयंसोऽअस्मदानिदोवधैरजेतदुर्मतिं । अवस्रवेदघशंसोवतरमक्षुद्रमिवस्रवेत् ॥ वनेमतद्धोत्रयाचितंत्वावनेमरयिंरयिवःसुवीर्यंरण्वंसंतंसुवीर्यं । दुर्मन्मानंसुमंतुभिरेमिषापृचीमहि । आसत्याभिरिंद्रद्युम्नहूतिभिर्यजत्रंद्युम्नहूतिभिः ॥ प्रप्रावोऽअ

(१।१९।३) यंत्वंरथमित्येकादशर्चस्यसूक्तस्यदैवोदासिःपरुच्छेपइंद्रःषष्ठ्याइंदुरत्यष्टिःअष्टमीनवम्यावतिशक्वर्यावेकादश्यष्टिः ।

स्मेस्वर्यशोभिरूतीपरिवर्गऽइंद्रोदुर्मतीनांदरीमन्दुर्मतीनां । स्वयंसारिषयध्यैयानऽउपेषेऽअत्रैः । हुतेमसन्नवक्षतिक्षिप्राजूर्णिर्नवक्षति ॥ त्वंनऽइंद्रायापरीणसायाहिपथाँऽअनेहसापुरोयाह्यरक्षसा । सचस्वनःपराकऽआसचस्वास्तमीकऽआ । पाहिनोदूरादारादभिष्टिभिःसदापाह्यभिष्टिभिः ॥ त्वंनऽइंद्रायातरूषसोग्रंचित्त्वामहिमासक्षदवसेमहेमित्रंनावसे । ओजिष्ठत्रातरवितारथंकंचिदमर्त्य । अन्यमस्मद्रिरिषेःकंचिदद्रिवोरिरिक्षंतंचिदद्रिवः ॥ पाहिनऽइंद्रसुष्टुतस्त्रिधोवयातासदमिद्दुर्मतीनांदेवःसन्दुर्मतीनां ॥ हंतापापस्यरक्षसस्त्रातारविप्रस्यमावतः । अधाहित्वाजनिताजीजनद्वसोरक्षोहणंत्वाजीजनद्वसो ॥ १७ ॥ (१।१९।४) एंद्रयाह्युपनःपरावतोनायमच्छाविदथानीवसत्पतिरस्तंराजेवसत्पतिः । हवामहेत्वावयंप्रयस्वंतःसुतेसचा । पुत्रासोनपितरंवाजसातयेमंहिष्ठंवाजसातये ॥ पिवासोमंमिंद्रसुवानमद्रिभिःकोशेनसिक्तमवतंनवंसगस्तातृषाणोनवंसगः । मदायहर्यतायतेतुविष्टमायुधायसे । आत्वायच्छंतुहरितोनसूर्यमहाविश्वेवसूर्यं ॥ अविंदद्दिवोनिहितंगुहानिधिंवेर्नगर्भपरिवीतमश्मन्यनंतेऽअंतरश्मनि । व्रजंवज्रीगवामिवसिषासन्नंगिरस्तमः । अपावृणोदिषऽइंद्रःपरीवृताद्वारऽइषःपरीवृताः ॥ दाद्हाणोवज्रमिंद्रोगभस्त्योःक्षद्मेवतिग्ममसनायसंश्यदहिहत्यायसंश्यत् । संविव्यानऽओजसाशवोभिरिंद्रमज्मना । तष्टेववृक्षंवनिनोनिवृश्चसिपरश्वेवनिवृश्चसि ॥

(१।१९।४) एंद्रयाहीतिदशर्चस्यसूक्तस्यदैवोदासिःपरुच्छेपइंद्रोत्यष्टिरंत्यात्रिष्टुप् । (अष्टिरित्येवप्रयोगःसाधुः) ।

त्वंवृथा॑न॒द्य॑ऽइंद्र॒सर्त॒वेच्छा॑समु॒द्रम॑सृजो॒रथाँ॑ऽइववाजय॒तोरथाँ॑ऽइव । इ॒तऽऊ॒तीर॑युंजतसमा॒नमर्थ॒मक्षि॑तं। धे॒नूरि॑व॒मन॑वे वि॒श्वदो॑हसो॒जना॑यवि॒श्वदो॑हसः॥ १८ ॥ इ॒मांते॒वाचं॑वसू॒यंत॑ऽआ॒यवो॒रथं॒नधीरः॒स्वपा॑ऽअतक्षिषुःसु॒म्नाय॒त्वाम॑तक्षिषुः । शुं॒भंतो॒जेन्यं॑यथा॒वाजे॑षुविप्रवा॒जिनं॑ । अत्य॑मिव॒शव॑सेसा॒तये॒धना॒विश्वा॒धना॑निसा॒तये॑ ॥ भि॒नत्पुरो॑नव॒तिमिं॑द्रपू॒रवे॒दिवो॑ दासाय॒महि॑दा॒शुषे॑नृतो॒वज्रे॑णदा॒शुषे॑नृतो । अ॒ति॒थि॒ग्वाय॒शंब॑रंगि॒रेरु॒ग्रोऽअवा॑भरत् । म॒होधना॑नि॒दय॑मान॒ऽओज॑सा॒वि श्वा॒धना॒न्योज॑सा ॥ इंद्रः॑स॒मत्सु॒यज॑मान॒मार्यं॒प्राव॒द्विश्वे॑षुश॒तमू॑तिरा॒जिषु॒स्व॑र्मीळ्हेष्वा॒जिषु॑ । मन॑वे॒शास॑दव्र॒तान्त्वचं॑कृ॒ ष्णाम॑रंधयत् । दक्ष॒न्नविश्वं॑ततृषा॒णमो॑षति॒न्य॑र्शसा॒नमो॑षति ॥ सूर॑श्च॒क्रंप्रवृ॑हज्जा॒तऽओज॑साप्रपि॒त्वेवाज॑मरु॒णोमु॑षाय तीशा॒नऽआमु॑षायति । उ॒शना॒यत्प॑रा॒वतोज॑गन्नू॒तये॑कवे । सु॒म्नानि॒विश्वा॒मनु॑षेवतु॒र्वणि॒रहा॒विश्वे॑वतु॒र्वणिः॑ ॥ सनो॒न व्ये॑भिर्वृषकर्मन्नु॒क्थैःपुरां॑दर्तःपा॒युभिः॑पाहिश॒ग्मैः । दि॒वो॒दा॒सेभि॑रिंद्र॒स्तवा॑नोवावृधी॒थाऽअहो॑भिरिव॒द्यौः+ ॥ १९ ॥ (१।१९।५) इंद्रा॑य॒हिद्यौरसु॑रो॒ऽअन॑म्न॒तेंद्रा॑यम॒हीपृ॑थि॒वीवरी॑मभिर्द्यु॒म्नसा॑ता॒वरी॑मभिः । इंद्रं॒विश्वे॑स॒जोष॑सोदे॒वासो॑ दधिरेपु॒रः । इंद्रा॑य॒विश्वा॒सव॑नानि॒मानु॑षारा॒तानि॑संतु॒मानु॑षा ॥ विश्वे॑षु॒हित्वा॒सव॑नेषुतुं॒जते॑समा॒नमेकं॒वृष॑मण्यवः॒पृथ॒क् स्वः॑सनि॒ष्यवः॒पृथ॑क् । तंत्वा॒नावं॒नप॒र्षणिं॑शू॒षस्य॑धु॒रिधी॑महि । इंद्रं॒नय॒ज्ञैश्चि॒तयं॑तऽआ॒यवः॒स्तोमे॑भि॒रिंद्र॑मा॒यवः॑ ॥ वि

(१।१९।५) इंद्रायहीतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यदैवोदासिःपरुच्छेपइंद्रोत्यष्टिः ।

त्वाततस्रेमिथुनाऽअवस्यवोव्रजस्यसातागव्यस्यनिःसृजःसक्षंतऽइंद्रनिःसृजः । यद्गव्यंताद्वाजनास्व१र्यंतासमूहंसि । आविष्करिक्रद्वृषणंसचाभुवंवज्रमिंद्रसचाभुवं ॥ विदुष्टेऽअस्यवीर्यस्यपूरवःपुरोयदिंद्रशारदीरवातिरःसासहानोऽअवातिरः । शासस्तमिंद्रमर्त्यमयज्युंशवसस्पते । महीममुष्णाःपृथिवीमिमाऽअपोमंदसानऽइमाऽअपः+ ॥ आदित्तेऽअस्यवीर्यस्यचार्किरन्मदेषुवृषन्नुशिजोयदाविंथसखीयतोयदाविंथ । चकर्थकारमेभ्यःपृतनासुप्रवंतवे । तेऽअन्यामन्यांनद्यंसनिष्णतश्रवस्यंतःसनिष्णत ॥ उतोनोऽअस्याऽउषसोजुषेतह्य१र्कस्यबोधिहविषोहवीमभिःस्वर्षाताहवीमभिः । यदिंद्रहंतवेमृधोवृषावज्रिन्चिकेतसि । आमेऽअस्यवेधसोनवीयसोमन्मश्रुधिनवीयसः ॥ त्वंतमिंद्रवावृधानोऽअस्मयुरमित्रयंतंतुविजातमर्त्यंवज्रेणशूरमर्त्य । जहियोनोऽअघायतिंश्रृणुष्वसुश्रवस्तमः । रिष्टंनयामन्नपभूतुदुर्मतिर्विश्वापभूतुदुर्मतिः+ ॥ २० ॥ (१।१९।६) त्वयावयंमघवन्पूर्व्येधनऽइंद्रत्वोताःसासह्यामपृतन्यतोवनुयामवनुष्यतः । नेदिंष्ठेऽअस्मिन्नहन्यधिवोचानुसुन्वते । अस्मिन्यज्ञेविचयेमाभरेकृतंवाजयंतोभरेकृतं+ ॥ स्वर्जेषेभरऽआप्रस्यवक्मन्युषर्बुधःस्वस्मिन्नंजसिक्राणस्यस्वस्मिन्नंजसि । अहन्निंद्रोयथाविदेशीर्ष्णाशीर्ष्णोपवाच्यः । अस्मत्रातेसध्र्यक्संतुरातयोभद्राभद्रस्यरातयः ॥ तत्तुप्रयःप्रत्नथातेशुशुक्वनंयस्मिन्यज्ञेवारमकृण्वतक्षयंमृतस्यवारंसिक्षयं ।

(१।१९।६) त्वयावयमितिषड्वृचस्यसूक्तस्यदैवोदासिःपरुच्छेपइंद्रोयुवंतमिंद्रेत्यर्धर्चइंद्रापर्वतावत्यष्टिः ।

वितद्वोचेरधद्वितांतःपश्यंतिरश्मिभिः । सघाविदेऽअन्विंद्रोगवेषणोवंधुक्षिन्द्योगवेषणः ॥ नूऽइत्थातेपूर्वथाचप्रवाच्युंयदंगिरोभ्योवृणोरपव्रजमिंद्रशिक्षन्नपव्रजं । ऐभ्यःसमान्यादिशास्मभ्यंजेषियोत्सिच । सुन्वद्भ्योरंधयाकंचिदव्रतं हृणायंतंचिदव्रतं+ ॥ संयज्जनान्क्रतुभिःशूरऽईक्षयद्धनेहितेतरुषंतश्रवस्यवः प्रयक्षंतश्रवस्यवः । तस्माऽआयुःप्रजावदिद्वाधेऽअर्चत्योजसा । इंद्रऽओक्यंदिधिषंतधीतयोदेवाँऽअच्छानधीतयः ॥ युवंतमिंद्रापर्वतापुरोयुधायोनःपृतन्यादपतंतमिद्धतंवज्रेणतंतमिद्धतं । दूरेचत्तायच्छन्त्सद्गहनंयदिनक्षत् । अस्माकंशत्रून्परिशूरविश्वतोद्मादर्षीष्टविश्वतः ॥ २१ ॥ (१।१९।७) उभेपुनामिरोदसीऽऋतेनद्रुहोदहामिसंमहीरनिंद्राः । अभिव्लग्ययत्रहताऽअमित्रा वैलस्थानंपरितृह्वाऽअशेरन् ॥ अभिव्लग्याचिदद्रिवःशीर्षायातुमतीनां । छिंधिवटूरिणापदामहावंतूरिणापदा+ ॥ अवासांमघवन्जहिशर्धोयातुमतीनां । वैलस्थानकेऽअर्मकेमहावैलस्थेऽअर्मके+ ॥ यासांतिस्रःपंचाशतोभिव्लंगैरपावपः । तत्सुतेमनायतितत्कत्सुतेमनायति ॥ पिशंगभृष्टिमंभृणंपिशाचिमिंद्रसंमृण । सर्वरक्षोनिबर्हय ॥ अवर्महऽइंद्रदाद्हिश्रुधीनःशुशोचहिद्यौःक्षानभीषाँऽअद्रिवोघृणान्नभीषाँऽअद्रिवः । शुष्मिन्तमोहिशुष्मिभिर्वधैरुग्रेभिरीयसे । अपूरुषघ्नोऽअप्रतीतशूरसत्वभिस्त्रिसप्तैःशूरसत्वभिः ॥ वनोतिहिसुन्वन्क्षयंपरीणसःसुन्वानोहिष्मायजत्यवद्विषोदेवा

(१।१९।७) उभेपुनामीतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यदैवोदासिःपरुच्छेपइंद्रआद्यात्रिष्टुप्द्वितीयादितिस्रोनुष्टुभःपंचमीगायत्रीषष्ठीधृतिःसप्तम्यष्टिः।

नामवद्विषः । सुन्वानऽइत्सिषासतिसहस्रावाज्यवृतः । सुन्वानायेंद्रोंददात्याभुवंरयिंददात्याभुवं॥ २२॥ (१।२०।१)
आत्वाजुवोंराहाणाऽअभिप्रयोवायोवहींत्विहपूर्वपीतयेसोमस्यपूर्वपीतये । ऊर्ध्वांतेऽअनुसूनृतामनस्तिष्ठतुजानती ।
नियुत्वंतारथेनायाहिदावनेवायोंमखस्यदावनें ॥ मंदंतुत्वामंदिनोवायविंदवोस्मत्काणासःसुकृताऽअभिद्यवोगोभिः
क्राणाऽअभिद्यवः । यद्धक्राणाऽइरध्यैदक्षंसचैतऽऊतयः । सध्रीचीनानियुतोंदावनेधियऽउपब्रुवतऽईधियः॥ वायुर्युं
क्तेरोहिंतावायुररुणावायूरथेऽअजिराधुरिवोह्वेवहिष्ठाधुरिवोह्वे । प्रवोधयापुरांधिंजारऽआससतीमिव । प्रचक्षयुरो
दसीवासयोषसःश्रवसेवासयोषसः ॥ तुभ्यमुषासःशुचयःपरावतिभद्रावस्त्रांतन्वतेदंसुरश्मिषुचित्रानव्येषुरश्मिषु ।
तुभ्यंधेनुःसवर्दुघाविश्वावसूनिदोहते । अजंनयोमरुतोवक्षणाभ्योदिवऽआवक्षणाभ्यः ॥ तुभ्यंशुक्रासःशुचयस्तुर
ण्यवोमदेषूग्राऽइषणंतभुर्वण्यपाभिषंतभुर्वणि । त्वांत्सारीदसमानोभगमीट्टेतक्रवीयें । त्वंविश्वस्माद्भुवनात्पासिधर्म
णासुर्यात्पासिधर्मणा ॥ त्वंनोवायवेषामपूर्व्यःसोमानांप्रथमःपीतिमर्हसिसुतानांपीतिमर्हसि । उतोविहुत्मतीनांवि
शांवंवर्जुषीणां । विश्वाऽइत्तेधेनवोदुह्रऽआशिरंघृतंदुह्रतऽआशिरम् ॥ २३ ॥ (१।२०।२) स्तीर्णंबर्हिरुपनोयाहि

(१।२०।१) आत्वाजुवइतिषड्चस्यसूक्तस्यदैवोदासिःपरुच्छेपोवायुरत्यष्टिरंत्याष्टिः । (१।२०।२) स्तीर्णंबर्हिरितिनवर्चस्यसूक्त
स्यदैवोदासिःपरुच्छेपोवायुश्चतुर्थ्यादिपंचानामिंद्रोवाअत्यष्टिःसप्तम्यष्टम्यावष्टी ।

वीतयेसहस्रेणनियुतानियुत्वतेशतिनीभिर्नियुत्वते । तुभ्यंहिपूर्वपीतयेदेवादेवायेयेमिरे । प्रतेसुतासोमधुमंतोऽअस्थिरन्मदायक्रत्वेऽअस्थिरन् ॥ तुभ्यायंसोमःपरिपूतोऽअद्रिभिःस्पार्हावसानःपरिकोशमर्षतिशुक्रावसानोऽअर्षति । तवायंभागऽआयुषुसोमोदेवेष्वाह्यते । वहवायोनियुतोयाह्यस्मयुर्जुषाणोयाह्यस्मयुः+ ॥ आनोनियुद्भिःशतिनीभिरध्वरंसहस्रिणीभिरुपयाहिवीतयेवायोहव्यानिवीतये । तवायंभागऽऋत्वियःसरश्मिःसूर्येसचा । अध्वर्युभिर्भरमाणाऽअयंसतवायोशुक्राऽअयंसत ॥ आवांरथोनियुत्वान्वक्षदवसेभिप्रयांसिसुधितानिवीतयेवायोहव्यानिवीतये । पिबतंमध्वोऽअंधसःपूर्वपेयंहिवांहितं । वायवाचंद्रेणराधसागतमिंद्रश्चराधसागतं ॥ आवांधियोववृत्युरध्वराँऽउपेमामिंदुंमर्मृजंतवाजिनंमाशुमत्यंनवाजिनं । तेषांपिवतमस्मयूऽआनोगंतमिहोत्या । इंद्रवायूसुतानामद्रिभिर्युवंमदायवाजदायुवं+ ॥ २४ ॥ इमेवांसोमाऽअप्स्वासुताऽइहाध्वर्युभिर्भरमाणाऽअयंसतवायोशुक्राऽअयंसत । एतेवामभ्यसृक्षततिरःपवित्रमाशवः । युवायवोतिरोमाण्यव्ययासोमासोऽअत्यव्यया ॥ अतिवायोससतोयाहिशश्वतोयत्रग्रावावदंति तत्रगच्छतंगृहमिंद्रश्चगच्छतं । विसूनृतादद्दशेरीयंतेघृतमापूर्णयानियुतायाथोऽअध्वरमिंद्रश्चयाथोऽअध्वरं+ ॥ अत्राहुतद्वहेथेमध्वऽआहुतिंयमश्वत्थमुपतिष्ठंतजायवोस्मेतेसंतुजायवः । साकंगावःसुवंतेपच्यंतेयवोनतेवायऽउपदस्यंतिधेनवो नापदस्यंतिधेनवः ॥ इमेयेतेसुवायोबाह्वोजसोंतर्नदीतेपतयंत्युक्षणोमहिव्राधंतऽउक्षणः । धन्वन्चिद्येऽअनाशवोजीरा

श्रिदगिरौकसः । सूर्यस्येवरश्मयोदुर्नियंतवोहस्तयोर्दुर्नियंतवः ॥ २५ ॥ (१।२०।३) प्रसुज्येष्ठंनिचिराभ्यांबृहन्नमो हव्यंमतिंभरतामृळयद्भ्यांस्वादिष्ठंमृळयद्भ्यां । तासम्राजाघृतासुतीयज्ञेयज्ञऽउपस्तुता । अथैनोःक्षत्रंनकुतश्चनाधृषेदेव त्वंनूचिदाधृषे ॥ अदर्शिगातुरुरवेवरीयसीपंथाऽऋतस्यसमयंस्तरश्मिभिश्चक्षुर्भगस्यरश्मिभिः । द्युक्षंमित्रस्यसादनमर्य म्णोवरुणस्यच । अथादधातेबृहदुक्थ्यं१वयऽउपस्तुत्यंबृहद्वयः । ज्योतिष्मतीमदितिंधारयत्क्षितिंस्वर्वतीमासचेते दिवेदिवेजागृवांसादिवेदिवे । ज्योतिष्मत्क्षत्रमाशातेऽआदित्यादानुनस्पती । मित्रस्तयोर्वरुणोयातयज्जनोर्यमायात्यज्जनः ॥ अयंमित्रायवरुणायशंतमःसोमोभूत्ववपानेष्वाभगोदेवोदेवेष्वाभगः । तंदेवासोजुषेरतविश्वेऽअद्यसजोषसः । तथाराजानाकरथोयदीमहेऽऽक्रतावानायदीमहे ॥ योमित्रायवरुणायाविधज्जनोनवार्णंतंपरिपातोऽअंहसोदाश्वांसंमर्तमंहसः । तमर्यमाभिरक्षत्यृजूयंतमनुव्रतं । उक्थैर्यऽएनोःपरिभूषतिव्रतंस्तोमैराभूषतिव्रतं+ ॥ नमोदिवेबृहतेरोदसीभ्यांमित्रायवोचंवरुणायमीळ्हुषेसुमृळीकायमीळ्हुषे । इंद्रमग्निमुपस्तुहिद्युक्षमर्यमणंभगं । ज्योग्जीवंतःप्रज

॥ ९ ॥

(१।२०।३) प्रसुज्येष्ठमितिसप्तर्चस्यसूक्तस्यदैवोदासिःपरुच्छेपोमित्रावरुणौनमोदिवइत्यस्यारोदसीमित्रावरुणेंद्राग्न्यर्यमभगसोमा देवताःऊतीदेवानामित्यस्यादेवमरुदग्निमित्रवरुणमघवंतोदेवताअत्यष्टिःअंत्यात्रिष्टुप् ।

यांसचेमहिसोमस्योतीसंचेमहि ॥ ऊतीदेवानांवयमिंद्रवंतोमंसीमहिस्वयंशसोमरुद्भिः । अग्निर्मित्रोवरुणःशर्मयंसन्त
दंश्याममघवानोवयंचं ॥ २६ ॥ इतिद्वितीयाष्टकेप्रथमोऽध्यायः ॥ १ ॥ ॥ ॥ ॥

द्वितीयाष्टके सूक्तानि ११९ ऋचः ११५७

नवमाध्यायेवर्गाः २६ सूक्तानि १५ ऋचः १३७ ॥ त्यागः ॥ विश्वेभ्योदेवेभ्य. १५ [मे. प. रुद्रमरुद्भ्यइदं. उषासानक्ताभ्यामिदं. विश्वेभ्यो-
देवेभ्यइदं. अश्विभ्यामिदं. विश्वेभ्योदेवेभ्यइदं. मित्रावरुणासिंधुभ्यइदं. विश्वेभ्योदेवेभ्यइदं. २ मित्रावरुणाभ्यामिदं. २ विश्वेभ्योदेवेभ्यइदं. ५]
उषसइदं. २६ स्वनयायेदं. ७ भावयव्यायेदं. ५ रोमशायेदं. भावयव्यायेदं. अन्नयइदं. १९ इंद्रायेदं. ५ इंदवइदं. इंद्रायेदं. २७ इंद्रा-
पर्वतेंद्रेभ्यइदं. इंद्रायेदं. ७ वायवइदं. ९ इंद्रवायुभ्यामिदं ५ वायवइदं. मित्रावरुणाभ्यामिदं. ५ सूर्यरोदसीमित्रवरुणरुद्रेंद्राग्न्यर्यमभगसो-
मेभ्यइदं. देवमरुदग्निमित्रवरुणमघवद्भ्यइदं. १ ॥ इतिद्वितीयेप्रथमः ॥ १ ॥

सुषुमतृचमतिश्चाक्रंप्रप्रचतुष्कंपौष्णमस्तुश्रौषळेकादशवैश्वदेवींमैत्रावरुण्याश्विन्यस्तिस्रऐंद्राग्नेयीमारुत्यैं
द्राग्नीबार्हस्पत्यावैश्वदेंव्यंत्यात्रिष्टुप्पंचमीबृहतीवैश्वदेवंमेतदेवमन्यासामपिसूक्तप्रयोगेवैश्वदेवत्वंसूक्तभेदप्रयो
गेयलिंगंसादेवतावेदिषदेसप्तोनादीर्घतमाऔचथ्यआग्नेयंतुद्वित्रिष्टुवंतंतुत्रिष्टुब्दशमीवावळित्थासमिद्धआग्रि
यंआनुष्टुभमंत्यैंद्रीप्रतव्यसीमष्टावाग्नेयंतुतत्रिष्टुवंतमेतिप्रसप्तजागतैंतंपृच्छतपंचांत्यात्रिष्टुप्त्रिमूर्धानंकथामथीं

न्महः सवैराजंपुरुतृचमौष्णिहंमित्रंनवमैत्रावरुणंहिजागतंमैत्र्याद्यायुवंसप्तयजामहेचतुष्कंविष्णोःषड्वैष्णवंहि
प्रवोजागतंत्वैंद्रश्चाद्यस्तृचोभवपंचावोधिषळाश्विनंत्वंत्येत्रिष्टुभौ ॥ २ ॥ ॥ ॥

हरिः३ओम् (१।२०।४) सुषुमायांतमद्रिभिर्गोश्रींतामत्सराऽइमेसोमासोमत्सराऽइमे । आराजानादिविस्पृशास्मत्रागँतमुपनः । इमेवांमित्रावरुणागवांशिरःसोमाःशुक्रागवांशिरः ॥ इमऽआयांतामिंदवःसोमासोदध्याशिरःसुतासोदध्याशिरः । उतवांमुषसोबुधिसाकंसूर्यस्यरश्मिभिः । सुतोमित्रायवरुणायपीतयेचारुर्ऋतायपीतये ॥ तांवांधेनुंनवासरीमंशुंदुहंत्यद्रिभिःसोमंदुहंत्यद्रिभिः । अस्मत्रागँतमुपनोवांचासोमपीतये । अयंवांमित्रावरुणानृभिःसुतःसोमऽआपीतयेसुतः+ ॥ १ ॥ (१।२०।५) प्रप्रपूष्णस्तुविजातस्यशस्यतेमहित्वमस्यतवसोनतंदतेस्तोत्रमस्यनतंदते । अर्चांमिसुन्नयन्नहमंत्यूतिंमयोभुवं । विश्वस्ययोमनऽआयुयुवेमखोदेवऽआयुयुवेमखः+ ॥ प्रहित्वापूषन्नजिरंनयामंनिस्तोमेभिःकृण्वऽऋणवोयथामृधऽउष्ट्रोनपीपरोमृधः । हुवेयत्त्वांमयोभुवंदेवंसख्यायमर्त्यः । अस्माकंमांगूषान्द्युम्निनंस्कृधिवाजेषुद्युम्निनंस्कृधि ॥ यस्यतेपूषन्त्सख्येविपन्यवःक्त्वाचित्संतोवसावुभुज्रिरऽइतिक्त्वाबुभुज्रिरे । तामनुत्वानवींयसींनियुतँरायऽईमहे । अहेळमानऽउरुशंससरीभवबाजेवाजेसरीभव ॥ अस्याऽऊषुणऽउपसातयेभुवोहेळमानोरिरिवाँऽअंजा

(१।२०।४) सुषुमेतितृचस्यसूक्तस्यदैवोदासिःपरुच्छेपोमित्रावरुणावतिशक्करी । (१।२०।५) प्रप्रपूष्णइतिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्य

श्वश्रवस्यतामजाश्व । ओषुत्वावृतीमहिस्तोमेभिर्दस्मसाधुभिः । नहित्वापूषन्नतिमन्यऽआघृणेनतेसख्यमपह्नुवे+ ॥ ॥ २ ॥ (१।२०।६) अस्तुश्रौषट्पुरोऽअग्निंधियादधऽआनुतच्छंयोर्दिव्यंवृणीमहऽइंद्रवायूवृणीमहे । यद्धक्राणा विवस्वतिनाभासंदायिनव्यसी । अधप्रसूनऽउपयंतुधीतयोदेवाँऽअच्छानधीतयः ॥ यद्धत्यन्मित्रावरुणावृतादध्यादुदाथेऽअनृतंस्वेनमन्युनादक्षस्यस्वेनमन्युना । युवोरित्थाधिसद्मस्वपश्यामहिरण्ययं । धीभिश्चनमनसास्वेभिरक्षभिः सोमस्यस्वेभिरक्षभिः ॥ युवांस्तोमेभिर्देवयंतोऽअश्विनाश्रावयंतऽइवश्लोकमायवोयुवांहव्याभ्याऽयवः । युवोर्विश्वा ऽअधिश्रियःपृक्षश्चविश्ववेदसा । प्रुषायंतेवांपवयोहिरण्ययेरथेदस्राहिरण्ययें ॥ अचेतिदस्राव्युनाकमृण्वथोयुंजतें वांरथयुजोदिविष्टिष्वध्वस्मानोदिविष्टिषु । अधिवांस्थामवंधुरेरथेदस्राहिरण्ययें । पथेवयंतावनुशासतारजोंजसाशा सतारजः ॥ शचीभिर्नःशचीवसूदिवानक्तंदशस्यतं । मावांरातिरुपदसत्कदाचनास्मद्रातिःकदाचन+ ॥ ३ ॥ वृषन्नि

दैवोदासिःपरुच्छेपःपूषात्यष्टिः । (१।२०।६) अस्तुश्रौषडित्येकादशर्चस्यसूक्तस्यदैवोदासिःपरुच्छेपआद्यायाविश्वेदेवाःद्वितीयाया मित्रावरुणौतृतीयादितिस्तृणामाश्विनौषष्ठ्याइंद्रःसप्तम्याअग्निरष्टम्यामरुतोनवम्याइंद्राग्नीदशम्यावृहस्पतिरंत्यायाविश्वेदेवाअत्यष्टिःपंचमी बृहत्यंत्यात्रिष्टुप् । (वैश्वदेवमेतत्सूक्तं । अत्रप्रत्येकंदेवताविभागस्त्वाकरएवपठितः । अनयैवदिशासर्वत्रापिवैश्वदेवसूक्तेदेवताविभागः कर्तव्यइतिहितदनुज्ञा । यथाह—एवमन्यासामपिसूक्तप्रयोगेवैश्वदेवत्वं सूक्तभेदप्रयोगेतुयल्लिंगंसादेवतेति) ।

द्रवृषपाणासऽइंदवऽइमेसुताऽआद्रिषुतासऽउद्भिदस्तुभ्यंसुतासऽउद्भिदः । तेत्वामंदंतुदावनेमहेचित्रायराधसे । गीर्भिर्गिर्वाहःस्तवमानऽआगहिसुमृळीकोनऽआगहि ॥ ओषूणोऽअग्नेश्रृणुहित्वमीळितोदेवेभ्योब्रवसियज्ञियेभ्योराजभ्योयज्ञियेभ्यः । यद्धत्यामंगिरोभ्योधेनुंदेवाऽअदत्तन । वितांदुह्रेऽअर्यमाकर्तरीसचाँऽएपतांवेदमेसचा ॥ मोषुवोऽअस्मदभितानिपौंस्यासनाभूवन्द्युम्नानिमोतजारिषुरस्मत्पुरोतजारिषुः । यद्वश्चित्रंयुगेयुगेनव्यंघोषादमर्त्यं । अस्मासुतन्मरुतोयच्चदुष्टरंदिधृतायच्चदुष्टरं ॥ दध्यङ्हमेजनुषंपूर्वोऽअंगिराःप्रियमेधःकण्वोऽअत्रिर्मनुर्विदुस्तेमेपूर्वेमनुर्विदुः । तेषांदेवेष्वायतिरस्माकंतेषुनाभयः । तेषांपदेनमह्यानमेगिरेंद्राग्नीऽआनमेगिरा+ ॥ होतायक्षद्वनिनोवंतवार्यं बृहस्पतिंयजतिवेनऽउक्षभिःपुरुवारेभिरुक्षभिः । जगृभ्मादूरऽआदिशंश्लोकमद्रेरधत्मना । अधारयदरतिंदानिसुक्रतुःपुरूसह्मानिसुक्रतुः ॥ येदेवासोदिव्येकादशस्थपृथिव्यामध्येकादशस्थ । अप्सुक्षितोमहिनैकादशस्थतेदेवासोयज्ञमिमंजुषध्वं ॥ ४ ॥ (१।२१।१) वेदिषदेप्रियधामायसुद्युतेधासिमिवप्रभरायोनिमग्नये । वस्त्रेणेववासयामन्मनाशुचिंज्योतीरथंशुक्रवर्णतमोहनं ॥ अभिद्विजन्मात्रिवृदन्नमृज्यतेसंवत्सरेवावृधेजग्धमीपुनः । अन्यस्यासाजिह्वयाजेन्योवृषान्यंन्येनवनिनोमृष्टवारणः+ ॥ कृष्णप्रुतौवेविजेऽअस्यसक्षितांऽउभातरेतेऽअभिमातराशिषुं । प्राचाजिह्वं

(१।२१।१) वेदिषदइतित्रयोदशर्चस्यसूक्तस्यौचथ्योदीर्घतमाअग्निर्जगतीअंत्येद्वेत्रिष्टुभौदशमीत्रिष्टुब्वा ।

ध्वसयैतंतृषुच्युतमासाच्यंकुपयंवर्धनंपितुः+ ॥ मुमुक्ष्वो३मनवेमानवस्यतेरघुद्रुवःकृष्णसीतासऽऊजुवः । असमनाऽ
अजिरासोरघुष्यदोवातंजूताऽउपयुज्यंतऽआशवः ॥ आदस्यतेध्वसयंतोवृथेरतेकृष्णमभ्वंमहिवर्पःकरिक्रतः । यत्सीं
महीमवनिंप्राभिमर्मृशदभिश्वसन्तस्तनयन्नेतिनानदत् ॥ ५ ॥ भूपन्नयोधिवभ्रूषुनन्नतेवृषेवपल्वीरभ्येतिरोरुवत् ।
ओजायमानस्तन्वश्चशुंभतेभीमोनशृंगादविधावदुर्गृभिः ॥ ससंस्तिरोविष्टिरःसंगृभायतिजानन्नेवजानतीर्नित्यऽआ
शये । पुनर्वर्धतेऽअपियंतिदेव्यमन्यद्वर्पःपित्रोःकृण्वतेसचा ॥ तमग्रुवःकेशिनीःसंहिरेभिरऽऊर्ध्वास्तस्थुर्मघुषीःप्राय
वेपुनः । तासांजरांप्रमुंचन्नेतिनानददसुंपरंजनयन्जीवमस्तृतं ॥ अधीवासंपरिमातूरिहन्नहंतुविग्रेभिःसत्वभिर्यातिवि
ऋयः । वयोदधत्पद्वतेरेरिहत्सदानुश्येनीसचतेवर्तनीरहं ॥ अस्माकमग्नेमघवत्सुदीदिह्यध्वसीवान्वृषभोदमूनाः ।
अवास्याशिशुमतीरदीदेर्वर्मेवयुत्सुपरिजभ्रुराणः ॥ ६ ॥ इदमग्नेसुधितंदुर्धितादधिप्रियादुचिन्मन्मनःप्रेयोऽअस्तुते ।
यत्तेशुक्रंतन्वो३रोचतेशुचितेनास्मभ्यंवनसेरत्नमात्वं+ ॥ रथायनावमुतनोगृहायनित्यारित्रांपद्वतींऽरास्यग्ने । अस्मा
कंवीराऽउतनोमघोनोजनाँश्चयापारयाच्छर्मयाचं ॥ अभीनोऽअग्नऽउक्थमिज्जुगुर्याद्यावाक्षामासिंधवश्चस्वगूर्ताः ।
गव्यंयव्ययंतोदीर्घाहेषंवरमरुण्योवरंत ॥ ७ ॥ (१।२१।२) वळित्थातद्वपुषेधायिदर्शतंदेवस्यभर्गःसहसोयतोजनि ।

(१।२१।२) वळित्थेतित्रयोदशर्चस्यसूक्तस्यौचथ्योदीर्घतमाअग्निर्जगतीअंत्येद्वेत्रिष्टुभौ ।

यद्दीमुप्ह्वरतेसाधतेमतिर्ऋतस्यधेनाऽअनयंतसस्रुतः ॥ पृक्षोवपुःपितुमान्नित्यऽआशयेद्वितीयमासप्तशिवासुमातृषु ।
तृतीयमस्यवृषभस्यदोहसेदशप्रमतिंजनयंतयोषणः ॥ निर्यदीवुष्नान्महिषस्यवर्पसऽईशानासःशवसाक्रंतसूरयः । यद्दी
मनुप्रदिवोमध्वऽआधवेगुहासंतंमातरिश्वामथायति ॥ प्रयत्पितुःपरमान्नीयतेपर्यापृक्षुधोवीरुधोदंसुरोहति । उभाय
दस्यजनुषंयदिन्वतऽआदिद्यविष्टोऽअभवद्भूणाशुचिः ॥ आदिन्मातृराविशद्यास्वाशुचिरहिंस्यमानऽउर्वियाविवावृ
धे । अनुयत्पूर्वाऽअरुहत्सनाजुवोनिनव्यसीष्ववरासुधावते ॥ ८ ॥ आदिद्धोतारंवृणतेदिविष्टिषुभगमिवपपृचाना
सऽऊंजते । देवान्यत्क्रत्वामज्मनापुरुष्टुतोमर्तंशंसंविश्वधावेतिधायसे ॥ वियदस्थाद्यजतोवातचोदितोह्वारोनवक्राजु
रणाऽअनाकृतः । तस्यपत्मन्दक्षुषःकृष्णजंहसःशुचिजन्मनोरजऽआव्यध्वनः ॥ रथोनयातःशिक्वभिःकृतोद्यामंगेभि
ररुषेभिरीयते । आदस्यतेकृष्णासोदक्षिसूरयःशूरस्येवत्वेषथादीषतेवयः ॥ त्वयाह्यग्नेवरुणोधृतव्रतोमित्रःशाशुद्रेऽअ
र्यमासुदानवः । यत्सीमनुक्रतुनाविश्वथाविभुररान्नेमिःपरिभूरजायथाः ॥ त्वमग्नेशशमानायसुन्वतेरत्नंयविष्ठदेव
तातिमिन्वसि । तंत्वानुनव्यंसहसोयुवन्वयंभगंनकारेमहिरत्नधीमहि ॥ अस्मेरयिंनस्वर्थंदमूनसंभगंदक्षंनपपृचासिध
र्णसिं । रश्मींऽरिवयोयमतिजन्मनीऽउभेदेवानांशंसमृतऽआचसुक्रतुः ॥ उतनःसुद्योत्माजीराश्वोहोतामंद्रःशृणवच्चं
द्ररथः । सनोनेषन्नेषतमैरमूरोग्निर्वामंसुवितंवस्योऽअच्छ ॥ अस्तावग्निःशिमीवद्भिरर्कैःसाम्राज्यायप्रतरंदधानः ।

अमीचयेमघवानोवयंचमिहंनसूरोऽअतिनिष्टतन्युः ॥ ९ ॥ (१।२१।३) समिद्धोऽअग्नऽआवहदेवाँऽअद्ययतस्रुचे ।
तंतुंतनुष्वपूर्व्यसुतसोमायदाशुषे ॥ घृतवंतमुपमासिमधुमंततंनूनपात् । यज्ञंविप्रस्यमावतःशशमानस्यदाशुषः ॥
शुचिःपावकोऽअद्भुतोमध्वायज्ञंमिमिक्षति । नराशंसस्त्रिरादिवोदेवेषुयज्ञियः ॥ ईळितोऽअग्नऽआवहेंद्रंचित्रमिह
प्रियं । इयंहित्वामतिर्ममाच्छासुजिह्वच्यतें ॥ स्तृणानासोयतस्रुचोवर्हिर्यज्ञेस्वध्वरे । वृंजेदेवव्यचस्तमामिंद्रायशर्मस
प्रथः ॥ विश्रयंतामृतावृधःप्रयैदेवेभ्योमहीः । पावकासःपुरुस्पृहोद्वारोदेवीरसश्चतः ॥ १० ॥ आभंदमानेऽउषाके
नक्तोषासासुपेशसा । यह्वीऽऋतस्यमातरासीदंतांवहिरासुमत्+ ॥ मंद्रजिह्वाजुगुर्वणीहोतारादैव्याकवी । यज्ञंनोय
क्षतामिमंसिध्रमद्यदिविस्पृशं ॥ शुचिर्देवेष्वर्पिताहोत्रांमरुत्सुभारती । इळासरस्वतीमहीवहिंःसीदंतुयज्ञियाः ॥ त
न्नस्तुरीपमद्भुतंपुरुवारंपुरुत्मना । त्वष्टापोषायविष्यतुरायेनाभानोऽअस्मयुः+ ॥ अवसृजन्नुपत्मनादेवान्यक्षिवनस्प
ते । अग्निर्हव्यासुषूदतिदेवोदेवेषुमेधिरः ॥ पूषण्वतेमरुत्वतेविश्वदेवायवायवे । स्वाहागायत्रवेपसेहव्यमिंद्रायकर्त
न ॥ स्वाहाकृतान्यागह्युपहव्यानिवीतयें । इंद्रागहिश्रुधीहवंत्वांहवंतेऽअध्वरे+ ॥ ११ ॥ (१।२१।४) प्रतव्यसीं

(१।१२।३) समिद्धोअग्नइतित्रयोदशर्चस्यसूक्तस्यौचथ्योदीर्घतमाऋषिःइध्मस्तनूनपान्नराशंसइळोवर्हिर्देवीर्द्वारउषासानक्तादैव्यौहोतारौ
सरस्वतीळाभारत्यस्त्वष्टावनस्पतिःस्वाहाकृतयइतिक्रमेणदेवताःअंत्यायाइंद्रोनुष्टुप् । (१।२१।४) प्रतव्यसीमित्यष्टर्चस्यसूक्तस्यौचथ्यो

नव्यसींधीतिमग्नयेवाचोमतिंसहसःसूनवेभरे । अपांनपाद्योवसुभिःसहप्रियोहोतापृथिव्यांन्यसीदत्त्वियः । सजायमानःपरमेव्योमन्याविरग्निरभवन्मातरिश्वने । अस्यक्रत्वासमिधानस्यमज्मनाप्रद्यावाशोचिःपृथिवीऽअरोचयत् ॥ अस्यत्वेषाऽअजराऽअस्यभानवःसुसंदृशःसुप्रतीकस्यसुद्युतः । भात्वक्षसोऽअत्यक्तुनसिंधवोग्नेरेजंतेऽअससंतोऽअजराः ॥ यमेरिरेभृगवोविश्ववेदसंनाभापृथिव्याभुवनस्यमज्मना । अग्निंतंगीर्भिर्हिनुहिस्वऽआदमेयऽएकोवस्वोवरुणो नराजति ॥ नयोवरायमरुतामिवस्वनःसेनेवसृष्टादिव्यायथाशनिः । अग्निर्जभैस्तिगितैरत्तिभर्वतियोधोनशत्रून्तसव नान्यृंजते ॥ कुविन्नोऽअग्निरुचथस्यवीरसद्वसुष्कुविद्वसुभिःकाममावरत् । चोदःकुवित्तुतुज्यात्सातयेधियःशुचिप्रती कंतमयाधियागृणे ॥ घृतप्रतीकंवऽऋतस्यधूर्षदमग्निंमित्रंनसमिधानऽऋंजते । इंधानोऽअक्रोविदथेषुदीद्यच्छुक्रवर्णा मुदुनोयंसतेधियं ॥ अग्नेयुच्छन्नग्नेयुच्छद्भिरग्नेशिवेभिर्नःपायुभिःपाहिशग्मैः । अदब्धेभिरदृपितेभिरिष्टेनिमिषद्भिः परिपाहिनोजाः+ ॥ १२ ॥ (१।२१।५) एतिग्रहोतावृतमस्यमाययोर्ध्वादधानःशुचिपेशसंधियं । अभिस्रुचःक्रम तेदक्षिणावृतोयाऽअस्यधामप्रथमंहनिंसते ॥ अभीमृतस्यदोहनाऽअनूषतयोनौदेवस्यसदनेपरीवृताः । अपामुपस्थेवि भृतोयदावसदधस्वधाऽअधयद्याभिरीयते ॥ युयूषतःसवयसातदिद्धुपुःसमानमर्थंवितरित्रतामिथः । आदींभगोन

दीर्घतमाअग्निर्जगतीअंत्यात्रिष्टुप् । (१।२१।५) एतीतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यौचथ्योदीर्घतमाअग्निर्जगती ।

हव्यः॒सम॒स्मदावोह्लु॒र्नर॒श्मीन्त्सम॑यंस्त॒सार॑थिः ॥ यमी॒ंद्वासव॑यसासप॒र्यत॑ःसमा॒नेयोना॑मिथु॒नासमो॑कसा । दिवा॒नन
क्तं॑पलि॒तोयुवा॑जनिपु॒रूचर॑न्न॒जरो॒मानु॑पायु॒गा+ ॥ तमीं॑हिन्वंतिधी॒तयो॒दश॒व्रिशो॑दे॒वंमर्ता॑सऽऊ॒तये॑हवामहे । धनो॒र
धि॑प्र॒वत॒ऽआसऽऋ॑ण्वत्यभि॒व्रज॑द्भिर्व॒युना॒नवा॑धित ॥ त्वंह्य॑ग्नेदि॒व्यस्य॒राज॑सि॒त्वंपार्थि॑वस्यपशु॒पाऽइ॑व॒त्मना॑ । एनी॑तऽ
ए॒तेबृ॑ह॒तीऽअ॑भि॒श्रिया॑हिर॒ण्ययी॒वक्व॑रीव॒र्हिरा॑शाते ॥ अग्ने॑जु॒षस्व॒प्रति॑हर्य॒तद्वचो॒मंद्र॒स्वधा॑व॒ऽऋत॑जात॒सुक्र॑तो । योवि॒
श्वतः॑प्र॒त्यङ्ङसि॑दर्श॒तोर॒ण्वःसंदृ॑ष्टौपितु॒माँऽइ॑व॒क्षयः॑ ॥ १३ ॥ (१।२१।६) तंपृ॑च्छता॒सज॑गामा॒सवे॑द॒सचि॑कि॒त्वाँई॑य
ते॒सान्वी॑यते । तस्मि॑न्त्संतिप्र॒शिष॒स्तस्मि॑न्नि॒ष्टयः॒सवाज॑स्य॒शव॑सःशु॒ष्मिण॒स्पतिः॑ ॥ तमित्पृ॑च्छंति॒नसि॒मोविपृ॑च्छति॒स्वे
ने॑व॒धीरो॒मन॑सा॒यदग्र॑भीत् । नमृ॑ष्यतेप्रथ॒मंनाप॑रं॒वचो॒स्यक्रत्वा॑सचते॒ऽअप्र॑दृपितः ॥ तमिद्ग॑च्छंतिजु॒ह्व१॒॑स्तमर्व॑ती॒र्वि
श्वा॒न्येकः॑शृणव॒द्वचां॑सिमे । पु॒रु॒प्रै॒षस्ततु॑रिर्यज्ञ॒साध॒नोच्छि॑द्रोतिः॒शिशु॒राद॑त्त॒संरभः॑ ॥ उ॒प॒स्थायं॑चरति॒यत्स॒मार॑तस॒द्यो
जा॒तस्त॑त्सार॒युज्ये॑भिः । अ॒भिश्वां॒तंमृ॑शतेनां॒द्ये॑मु॒देयदी॒ंगच्छं॑त्युश॒तीर॑पिष्ठि॒तं+ ॥ सई॑मृ॒गोऽअप्यो॑वन॒र्गुरुप॑त्व॒च्युप॒म
स्यां॒निधा॑यि । व्य॑ब्रवीद्व॒युना॒मर्त्ये॑भ्यो॒ग्निर्वि॒द्वाँऽऋ॑त॒चिद्धिस॒त्यः+ ॥ १४ ॥ (१।२१।७) त्रि॒मू॒र्धानं॑स॒प्तर॑श्मिंगृणी
षेनू॑नम॒ग्निंपि॒त्रोरु॒पस्थे॑ । नि॒ष॒त्तम॑स्य॒चर॑तोध्रु॒वस्य॒विश्वा॑दि॒वोरो॑च॒नाप॑प्रि॒वांसं॑ ॥ उ॒क्षाम॒हाँऽअ॒भिव॑वक्षऽएनेऽअ॒जर॑स्त

(१।२१।६) तंपृच्छतेतिपंचर्चस्यसूक्तस्यौचथ्योदीर्घतमाअग्निर्जगतीअंत्यात्रिष्टुप् । (१।२१।७) त्रिमूर्धानमितिपंचर्चस्यसूक्तस्यौचथ्यो

स्थावितऽऊतिर्ऋष्वः । उर्व्याःपदोनिदधातिसानौरिहंत्यूधोऽअरुषासोऽअस्य ॥ समानंवत्समभिसंचरंतीविष्वक्धे
नूविचरतःसुमेके । अनपवृज्याँऽअध्वनोमिमानेविश्वान्केताँऽअधिमहोदधाने ॥ धीरासःपदंकवयोनयंतिनानाहृदा
रक्षमाणाऽअजुर्यं । सिषासंतःपर्यपश्यंतासिंधुमाविरेभ्योऽअभवत्सूर्योऽनृन्+ ॥ दिदृक्षेण्यःपरिकाष्ठासुजेन्योऽईळेन्यो
महोऽअर्भायजीवसे । पुरुत्रायदभवत्सूरहैभ्योगर्भेभ्योमघवाविश्वदर्शतः ॥१५॥ (१।२१।८) कथातेऽअग्नेशुचयंतऽआ
योर्दाशुर्वाजेभिराशुषाणाः । उभेयत्तोकेतनयेदधानाऽऋतस्यसामन्त्रणयंतदेवाः+ ॥ वोधामेऽअस्यवचसोयविष्ठमं
हिष्ठस्यप्रभृतस्यस्वधावः । पीयतित्वोऽअनुत्वोगृणातिवंदारुस्तेतन्वंवंदेऽअग्ने ॥ येपायवोमामतेयंतेऽअग्नेपश्यंतोऽअं
धंदुरितादरक्षन् । ररक्षतान्त्सुकृतोविश्ववेदादिप्संतऽइद्रिपवोनाहदेभुः ॥ योनोऽअग्नेऽअरिरवाँऽअघायुररातीवा
मर्चयतिद्वयेन । मंत्रोगुरुःपुनरस्तुसोऽअस्माऽअनुमृक्षीष्टतन्वंदुरुक्तैः+ ॥ उतवायःसंहस्यप्रविद्वान्मर्तोमर्तंमर्चयति
द्वयेन । अतःपाहिस्तवमानस्तुवंतमग्नेमाकिर्नोदुरितायधायीः ॥ १६ ॥ (१।२१।९) मथीद्यदीविष्टोमातरिश्वाहो
तारंविश्वाप्सुंविश्वदेव्यं । नियंदधुर्मनुष्यासुविक्षुस्व१र्णचित्रंवपुषेविभावं ॥ ददानमिन्नदंदभंतमन्माग्निंवरूथंममत
स्यंचाकन् । जुषंतविश्वान्यस्यकर्मोपस्तुतिंभरमाणस्यकारोः+ ॥ नित्येचिन्नुयंसदनेजगृभ्रेप्रशस्तिभिर्दधिरेयज्ञियासः

दीर्घतमाअग्निस्त्रिष्टुप् । (१।२१।८) कथातइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यौचथ्योदीर्घतमाअग्निस्त्रिष्टुप् । (१।२१।९) मथीद्यदीमितिपंचर्चस्यसूक्त

सः । प्रसूनयंतगृभयंतऽइष्टावश्वासोनरथ्योरारहाणाः+ ॥ पुरूणिंद्स्मोनिरिणातिजंभैराद्रोचतेवनऽआविभावा । आदस्यवातोऽअनुवातिशोचिरस्तुर्नशर्यामसनामनुद्यून्+ ॥ नयंरिपवोनरिषण्यवोगर्भेसंतरेषणारेषयंति । अंधाऽअपश्यानदभन्नभिख्यानित्यासऽईंप्रेतारोंऽअरक्षन् ॥ १७ ॥ (१।२१।१०) महःसरायऽएषतेपतिर्दन्निनऽइनस्यव सुनःपदऽआ । उपध्रजंतमद्रयोविधन्नित्+ ॥ सयोवृषानरांनरोदस्योःश्रवोभिरस्तिजीवपीतसर्गः । प्रयःसंस्राणःशिश्रीतयोनौ ॥ आयःपुरंनार्मिणीमदीदेदत्यःकविर्नभन्योऽनावा । सूरोनरुरुक्वान्छतात्मा ॥ अभिद्विजन्मात्रीरोचनानिविश्वारजांसिशुशुचानोऽअस्थात् । होतायजिष्ठोऽअपांसधस्थे ॥ अयंसहोतायोद्विजन्माविश्वादधेवार्याणिश्रवस्या । मर्तोयोऽअस्मैसुतुकोददाशं ॥ १८ ॥ (१।२१।११) पुरुत्वादाश्वान्वोचेरिरंग्नेतवस्विदा । तोदस्यवशरणऽआमहस्य ॥ व्यंडनिनस्यधनिनःप्रहोषेचिदरंरुषः । कदाचनप्रजिगतोऽअदेवयोः ॥ सचंद्रोविप्रमर्त्योमहोव्राधन्तमोदिवि । प्रप्रेत्तेंऽअग्नेवनुषःस्याम॥ १९॥(१।२१।१२) मित्रंनयंशिम्यागोषुगव्यवःस्वाध्योविदथेऽअप्सुजीजनन् । अरेजेतांरोदसीपाजसागिराप्रतिप्रियंयजतंजनुषामवः ॥ यद्धत्यद्यांपुरुमीढस्यसोमिनःप्रमित्रासोनदधिरेस्वाभुवः ।

स्यौचथ्योदीर्घतमाअग्निस्त्रिष्टुप्। (१।२१।१०) महःसरायइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यौचथ्योदीर्घतमाअग्निर्विराट्। (१।२१।११) पुरुत्वेतितृचस्यसूक्तस्यौचथ्योदीर्घतमाअग्निरुष्णिक्। (१।२१।१२) मित्रंनयमितिनवर्चस्यसूक्तस्यौचथ्योदीर्घतमामित्रावरुणावाद्यायामित्रोजगती।

अधक्रतुंविदतंगातुमर्चतऽउतश्रुतंवृषणापस्त्यावतः ॥ आवांभूषन्क्षितयोजन्मरोदस्योःप्रवाच्यंवृषणादक्षसेमहे ।
यदीमृतायभरथोयदर्वतेप्रहोत्रयाशिम्यावीथोऽअध्वरं+ ॥ प्रसाक्षितिरसुरयामहिप्रियऽऋतावानावृतमाघोषथोबृहत् ।
युवंदिवोबृहतोदक्षमाभुवंगांनधुर्युपयुंजाथेऽअपः+ ॥ महीऽअत्रमहिनावारमृण्वथोरेणवस्तुजऽआसञ्चन्धेनवः ।
स्वरैतिताऽउपरतातिसूर्यमानिम्रुचऽउषसस्तक्वीरिव ॥ २० ॥ आवांमृतायकेशिनीरनूषतमित्रयत्रवरुणगातुमर्चथः ।
अवत्मनासृजतंपिन्वतंधियोयुवंविप्रस्यमन्मनामिरज्यथः ॥ योवांयज्ञैःशशमानोहदाशतिकविर्होतावजतिमन्मसाधनः ।
उपाहतंगच्छथोवीथोऽअध्वरमच्छागिरःसुमतिंगंतमस्मयू+ ॥ युवांयज्ञैःप्रथमागोभिरंजतऽऋतावानामनसोनप्रयुक्तिषु ।
भरंतिवांमन्मनासंयतागिरोद्दप्यतामनसारेवदाशाथे ॥ रेवद्वयोदधाथेरेवदाशाथेनरामायाभिरितऽऊतिमाहिनं ।
नवांद्यावोहभिर्नोतसिंधवोनदेवत्वंपणयोनानशुर्मघं+ ॥ २१ ॥ (१।२१।१३) युवंवस्त्राणिपीवसावसाथेयुवोरच्छिद्रामंतवोहसर्गाः ।
अवातिरतमनृतानिविश्वऽऋतेनमित्रावरुणासचेथे ॥ एतच्चनत्वोविचिकेतदेषांसत्योमंत्रःकविशस्तऽऋघावान् ।
त्रिरश्रिहंतिचतुरश्रिरुग्रोदेवनिदोहप्रथमाऽअजूर्यन् ॥ अपादेतिप्रथमापद्वतीनांकस्तद्वांमित्रावरुणाचिकेत ।
गर्भोभारंभरत्याचिदस्यऽऋतंपिपर्त्यनृतंनितारीत् ॥ प्रयंतमित्परिजारंकनीनांपश्यामसिनो

(१।२१।१३) युवंवस्त्राणीतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यौचथ्योदीर्घतमामित्रावरुणौत्रिष्टुप् ।

पनिपद्यमानं । अनवपृग्णावितताव॑सानंप्रियंमित्रस्यवरुणस्यधाम ॥ अनश्वोजातोऽअनभीशुर्वाकनिक्रदत्पतयद्धूर्व्व सानुः । अचित्तंब्रह्मजुजुषुर्युवानःप्रमित्रेधामवरुणेगृणंतः ॥ आधेनवोमामतेयमवैतीर्ब्रह्माप्रियंपीपयन्त्सस्मिन्नूधन् । पित्वोभिक्षेतवयुनानिविद्वानासाविवासन्नदितिमुरुष्येत् ॥ आवांमित्रावरुणाहुव्यजुष्टिंनमसादेववसावववृत्यां । अस्माकंब्रह्मपृतनासुसह्याऽअस्माकैवृष्टिर्दिव्यासुपारा ॥ २२ ॥ (१।२१।१४) यजामहेवांमहःसजोषाहुव्येभिर्मित्रावरुणानमोभिः । घृतैर्घृतस्नूऽअधयद्वामस्मेऽअध्वर्यवोनधीतिभिर्भरंति ॥ प्रस्तुतिर्वांधामनप्रयुक्तिरयामिमित्रावरुणासुवृक्तिः । अनक्तियद्वांविदथेषुहोतासुम्नंवांसूरिर्वृषणावियक्षन् ॥ पीपायधेनुरदितिर्ऋतायजनायमित्रावरुणाहविर्दे । हिनोतियद्वांविदथेसपर्यन्त्सरातहव्योमानुषोनहोता ॥ उतवांविक्षुमद्यास्वंधोगावऽआपश्चपीपयंतदेवीः । उतोनोऽअस्यपूर्व्यःपतिर्दन्वीतंपातंपयसऽउस्रियायाः ॥ २३ ॥ (१।२१।१५) विष्णोर्नुकंवीर्याणिप्रवोचंयःपार्थिवानिविममेरजांसि । योऽअस्कभायदुत्तरंसधस्थंविचक्रमाणस्त्रेधोरुगायः+ ॥ प्रतद्विष्णुःस्तवतेवीर्येणमृगोनभीमःकुचरोगिरिष्ठाः । यस्योरुषुत्रिषुविक्रमणेष्वधिक्षियंतिभुवनानिविश्वा ॥ प्रविष्णवेशूषमेतुमन्मगिरिक्षितंऽउरुगायायवृष्णे ।

(१।२१।१४) यजामहइतिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यौचथ्योदीर्घतमामित्रावरुणौत्रिष्टुप् । (१।२१।१५) विष्णोर्नुकमितिषड्ऋचस्यसूक्तस्यौचथ्योदीर्घतमाविष्णुस्त्रिष्टुप् ।

यऽइदं दीर्घप्रयतꣳसधस्थमेकोविममेत्रिभिरित्पदेभिः ॥ यस्यत्रीपूर्णामधुनापदान्यक्षीयमाणाःस्वधयामदंति । यऽउत्रि धातुपृथिवीमुतद्यामेकोदाधारभुवनानिविश्वा ॥ तदस्यप्रियमभिपाथोऽअश्यांनरोयत्रदेवयवोमदंति । उरुक्रमस्यसहिवं धुरित्थाविष्णोःपदेपरमेमध्वऽउत्सः ॥ तावांवास्तून्युश्मसिगमध्यैयत्रगावोभूरिशृंगाऽअयासः । अत्राहतदुरुगायस्य वृष्णःपरमंपदमवभातिभूरि ॥ २४ ॥ (१।२१।१६) प्रवःपांतमंधसोधियायतेमहेशूरायविष्णवेचार्चत । यासानुनि पर्वतानामदाभ्यामहस्तस्थतुरर्वतेवसाधुना ॥ त्वेषमित्थासमरणंशिमीवतोरिंद्राविष्णूसुतपावामुरुष्यति । यामर्त्यायप्रतिधीयमानमित्कृशानोरस्तुरसनामुरुष्यथः ॥ ताऽईवर्धतिमह्यस्यपौंस्यंनिमातरानयतिरेतसेभुजे । दधातिपुत्रोवरंपरंपितुर्नामतृतीयमधिरोचनेदिवः+ ॥ तत्तदिदस्यपौंस्यंगृणीमसीनस्यत्रातुरवृकस्यमीळुषः । यःपार्थिवानित्रिभिरिद्विगामभिरुरुक्रमिष्टोरुगायायजीवसे ॥ द्वेऽइदस्यक्रमणेस्वर्दृशोभिरख्यायमर्त्योभुरण्यति । तृतीयमस्यनकिरादधर्षति वयश्चनपतयंतःपतत्रिणः ॥ चतुर्भिःसाकंनवतिंचनामभिश्चक्रंनवृत्तंव्यतींऽरवीविपत् । बृहच्छरीरोविमिमानऽऋक्वभिर्युवाकुमारःप्रत्येत्याहवं+ ॥ २५ ॥ (१।२१।१७) भवामित्रोनशेव्योघृतासुतिर्विभूतद्युम्नऽएवयाऽउसप्रथाः ।

(१।२१।१६) प्रवःपांतमितिषड्चस्यसूक्तस्यौचथ्योदीर्घतमाआद्यानांतिसृणामिंद्राविष्णूततस्तिसृणांविष्णुर्जगती । (१।२१।१७) भवामित्रइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यौचथ्योदीर्घतमाविष्णुर्जगती ।

अधा॑तेविष्णोवि॒दुषा॑चि॒दर्ध्यः॒स्तोमो॑य॒ज्ञश्च॒राध्यो॑ह॒विष्म॑ता ॥ यःपू॒र्व्याय॑वे॒धसे॒नवी॑यसेसु॒मज्जा॑नये॒विष्ण॑वे॒ददा॑शति ।
योजा॒तम॑स्यमह॒तोमहि॒ब्रव॒त्सेदु॒श्रवो॑भि॒र्युज्यं॑चिद॒भ्य॑सत् ॥ तमु॑स्तोतारःपू॒र्व्यंयथा॑वि॒दऽऋ॒तस्य॒गर्भं॑ज॒नुषा॑पिपर्तन ।
आस्य॑जा॒नंतो॒नाम॑चिद्विवक्तनम॒हस्ते॑विष्णोसुम॒तिंभ॑जामहे ॥ तम॑स्य॒राजा॒वरु॑ण॒स्तम॒श्विना॒क्रतुं॑सचंत॒मारु॑तस्यवे॒धसः॑ ।
दा॒धार॒दक्ष॑मुत्त॒मम॑ह॒र्विदं॑व्र॒जंच॒विष्णुः॒सखि॑वाँऽअपोर्णु॒ते+ ॥ आयोवि॒वाय॑स॒चथा॑य॒दैव्य॒ऽइंद्रा॑य॒विष्णुः॑सु॒कृते॑सु॒कृत्त॑रः ।
वे॒धाऽअ॑जिन्वत्त्रिषध॒स्थऽआर्य॑मृ॒तस्य॑भा॒गेयज॑मान॒माभ॑जत् ॥ २६ ॥ (१।२२।१) अबो॑ध्य॒ग्निर्ज्मऽउदे॑ति॒सूर्यो॒व्यु॑१
षाश्चं॒द्राम॒ह्या॑वोऽअ॒र्चिषा॑ । आयु॑क्षाताम॒श्विना॒यात॑वे॒रथं॒प्रासा॑वीद्दे॒वःस॑वि॒ताजग॒त्पृथ॑क् । यद्युं॒जाथे॒वृष॑णमश्विना॒रथं॑
घृ॒तेन॑नो॒मधु॑नाक्ष॒त्रमु॑क्षतं । अ॒स्माकं॒ब्रह्म॒पृत॑नासुजिन्वतंव॒यंधना॒शूर॑साताभजेमहि ॥ अ॒र्वाङ्त्रि॑च॒क्रोम॑धु॒वाह॑नो॒रथो॑
जी॒राश्वो॑ऽअ॒श्विनो॑र्यातु॒सुष्टु॑तः । त्रि॒वं॒धु॒रोम॒घवा॑वि॒श्वसौ॑भगः॒शंन॒ऽआव॑क्षद्द्वि॒पदे॒चतु॑ष्पदे ॥ आन॒ऽऊर्जं॑वहतमश्विना
यु॒वंमधु॑मत्यान॒ःकश॑यामिमिक्षतं । प्रायु॒स्तारि॑ष्टं॒नीरपां॑सिमृक्षतं॒सेध॑तं॒द्वेषो॒भव॑तंसचा॒भुवा॑ ॥ यु॒वंह॒गर्भं॒जग॑तीषुधत्थोयु
वंविश्वे॑षु॒भुव॑नेष्वं॒तः । यु॒वम॒ग्निंच॑वृषणाव॒पश्च॒वन॒स्पतीँ॑ऽरश्विना॒वैर॑येथां ॥ यु॒वंह॑स्थोभि॒षजा॑भेष॒जेभि॒रथो॑हस्थोर॒थ्या॒३॑
राथ्ये॑भिः । अथो॑हक्ष॒त्रमधि॑धत्थऽउग्रा॒योवां॑ह॒विष्मा॒न्मन॑साद॒दाश॑ ॥२७॥ ॥इतिद्वितीयाष्टकेद्वितीयोऽध्यायः ॥२॥

(१।२२।१) अबोध्यग्निरितिषडृचस्यसूक्तस्यौचथ्योदीर्घतमाअश्विनौजगत्यंत्येद्वेत्रिष्टुभौ ।

दशमाध्याये वर्गाः २७ सूक्तानि २१ ऋचः १४३ ॥ त्यागः-मित्रावरुणाभ्यामिदं.३ पूष्णइदं.४ विश्वेभ्योदेवेभ्यइदं. मित्रावरुणाभ्यामिदं. अश्विभ्यामिदं.३ इंद्रायेदं. अग्नयइदं. मरुद्भ्यइदं. इंद्राग्निभ्यामिदं. बृहस्पतयइदं. विश्वेभ्योदेवेभ्यइदं. अग्नयइदं.२६ इध्मायेदं. तनूनपातइदं. नराशंसायेदं. इळायेदं. बर्हिषइदं. देवीभ्योद्वार्भ्यइदं. उषासानक्ताभ्यामिदं. देवीभ्यांहोतृभ्यांप्रचेतोभ्यामिदं. सरस्वतीळाभारतीभ्यइदं. त्वष्ट्रइदं. वनस्पतयइदं. स्वाहाकृतीभ्यइदं. इंद्रायेदं. अग्नयइदं.४३ मित्रायेदं. मित्रावरुणाभ्यामिदं.१९ विष्णवइदं.६ इंद्राविष्णुभ्यामिदं.३ विष्णवइदं.८ अश्विभ्यामिदं.६ ॥ इतिद्वितीयेद्वितीयः ॥ २ ॥

वसूअंत्यानुष्टुप्प्रद्यावापंचद्यावापृथिवीयंतुजागतंतुतेहिंकिमुश्रेष्ठःषळूनार्भवंत्रिष्टुवंतंमानोद्यधिकाश्वस्तुतिस्तुतृतीयाषष्ठ्यौजगत्यौयदक्रंदःसप्तोनास्यद्विपंचाशदल्पस्तवंत्वेतत्संशयोत्थापनप्रश्नंप्रतिवाक्यान्यत्रप्रायेणज्ञानमोक्षाक्षरप्रशंसाचपंचपादंसाकंजानीयद्गायत्रेयंसशिक्तेसप्तार्धगर्भागौरीरितिजगत्यएतदंतंतुवैश्वदेवंतस्याःसमुद्राइतिवाचःसमुद्रआपोक्षरंसाप्रस्तारपंक्तिःशकमयमितिशकधूमंउक्षाणंपृश्निमितिसोमंत्रयःकेशिनइत्यग्निःसूर्योवायुश्चकेशिनश्चत्वारिवाग्वाचइंद्रंमित्रंसौर्यौद्वादशेतिसंवत्सरसंस्थंकालचक्रवर्णनंयस्तेसरस्वत्यैयज्ञेनसाध्येभ्यःपरानुष्टुप्सौरीपर्जन्याग्निदेवतावात्यासरस्वतेसूर्यायवाकयापंचोनासंवादंस्तृतीयाद्ययुजोमरुतांवाक्यंमंत्यस्तृचोगस्त्यस्यचशिष्टाइंद्रस्यैकादशीचमरुत्वांस्त्विद्रोदेवता ॥ ३ ॥ ॥ ॥

हरिः३ओम् ॥ (१।२२।२) वसूरुद्रापुरुमंतूवृधंतादशस्यतंनोवृषणावभिष्टौ ।दस्राहुयद्रेक्णऽऔचथ्योवांप्रयत्स्वाथेऽअर्कवाभिरूती+ ॥ कोवांदाशत्सुमतयेचिदस्यैवसूयद्धेथेनमसापदेगोः । जिगृतमस्मेरेवतीःपुरंधीःकामप्रेणेव मनसाचरंता ॥ युक्तोहयद्वांतौग्र्यायपेरुर्विमध्येऽअर्णसोधायिपज्रः । उपवामवःशरणंगमेयंशूरोनाज्मपतयद्भिरेवैः ॥ उपस्तुतिरौचथ्यमुरुष्येन्मामामिमेपत्रिणीविदुग्धां । मामामेधोदशतयश्चितोधाक्प्रयद्भांवद्धस्तमनिखादतिक्षां+ ॥ नमागरन्नद्योमातृतमादासायदींसुसमुग्धमवाधुः । शिरोयदस्यत्रैतनोवितक्षत्स्वयंदासऽउरोऽअंसावपिग्ध ॥ दीर्घतमामामतेयोजुजुर्वान्दशमेयुगे । अपामर्थयतीनांब्रह्माभवतिसारथिः ॥ १ ॥ (१।२२।३) प्रद्यावायज्ञैःपृथिवीऽऋतावृधामहीस्तुषेविदथेषुप्रचेतसा । देवेभिर्येदेवपुत्रेसुदंससेत्थाधियावार्याणिप्रभूषतः ॥ उतमन्येपितुरद्रुहोमनोमातुर्महिस्वतवस्तद्ध्वींमभिः । सुरेतसापितराभूमचक्रतुरुरुप्रजायाऽअमृतंवरीमभिः ॥ तेसूनवःस्वपसःसुदंससोमहीजज्ञुर्मातरापूर्वचित्तये । स्थातुश्चसत्यंजगतश्चधर्मणिपुत्रस्यपाथःपदमद्वयाविनः ॥ तेमायिनोममिरेसुप्रचेतसोजामीसयोनीमिथुनासमोकसा । नव्यंनव्यंतंतुमातन्वतेदिविसमुद्रेऽअंतःकवयःसुदीतयः ॥ तद्राधोऽअद्यसवि

(१।२२।२) वसूरुद्राइतिषड्ऋचस्यसूक्तस्यौचथ्योदीर्घतमाअश्विनौत्रिष्टुबंत्यानुष्टुप् । (१।२२।३) प्रद्यावायज्ञैरितिपंचर्चस्यसूक्तस्यौचथ्योदीर्घतमाद्यावापृथिव्यौजगती ।

तुर्वरेण्यंवयंदेवस्यप्रसवेमनामहे । अस्मभ्यंद्यावापृथिवीसुचेतुनारयिंधत्तंवसुमंतंशतग्विनं ॥ २ ॥ (१।२२।४) तेहिद्यावापृथिवीविश्वशंभुवऽऋतावरीरजसोधारयत्कवी । सुजन्मनीधिषणेऽअंतरीयतेदेवोदेवीधर्मणासूर्यःशुचिः ॥ उरुव्यचसामहिनीऽअसश्चतापितामाताचभुवनानिरक्षतः । सुधृष्टमेवपुष्येद्यौर्नरोदसीपितायत्सीमभिरूपैरवासयत् ॥ सवर्हिःपुत्रःपित्रोःपवित्रवान्पुनातिधीरोभुवनानिमायया । धेनुंचपृश्निंवृषभंसुरेतसंविश्वाहाशुक्रंपयोऽअस्यदुक्षत ॥ अयंदेवानामपसामपस्तमोयोजजानरोदसीविश्वशंभुवा । वियोममेरजसीसुक्रतूययाजरेभिःस्कंभनेभिःसमानृचे ॥ तेनोगृणानेमहिनीमहिश्रवःक्षत्रंद्यावापृथिवीधासथोबृहत् । येनाभिकृष्टीस्ततनामविश्वहापनाय्यमोजोऽअस्मेसमिन्वतं ॥ ३ ॥ (१।२२।५) किमुश्रेष्ठःकिंयविष्ठोनऽआजगन्किमीयतेदूत्यं१कद्यदूचिम । ननिंदिमचमसंयोमहाकुलोग्नेभ्रातर्द्रुणऽइद्भूतिमूदिम ॥ एकंचमसंचतुरःकृणोतनतद्वोदेवाऽअब्रुवंतद्वऽआगमं । सौधन्वनायद्येवाकरिष्यथ साकंदेवैर्यज्ञियासोभविष्यथ ॥ अग्निंदूतंप्रतियदब्रवीतनाश्वःकर्वोरथऽउतेहकर्वः । धेनुःकर्वीयुवशाकर्वाद्वातानिं भ्रातरनुवःकृत्व्येमसि ॥ चक्रुवांसऽऋभवस्तदपृच्छतक्वेदभूद्यस्यदूतोनऽआजगन् । यदावाख्यंचमसांचतुरःकृताना

(१।२२।४) तेहीतिपंचर्चस्यसूक्तस्यौचथ्योदीर्घतमाद्यावापृथिव्यौजगती। (१।२२।५) किमुश्रेष्ठइतिचतुर्दशर्चस्यसूक्तस्यौचथ्यो दीर्घतमाऋभवोजगत्यंत्यात्रिष्टुप् ।

दित्त्वष्टाग्नास्वंतर्न्यानजे ॥ हनामैनाँऽइतित्वष्टायदब्रवीच्चमसंयेदेवपानमानिंदिषुः । अन्यानामानिकृण्वतेसुतेसचाँ अन्यैरेनान्कन्याऽ३नामभिःस्परत् ॥ ४ ॥ इंद्रोहरीयुयुजेऽअश्विनारथंबृहस्पतिर्विश्वरूपामुषाजत । ऋभुर्विभ्वावाजोदेवाँऽअगच्छतस्वपसोयज्ञियंभागमैतन ॥ निश्चर्मणोगामरिणीतधीतिभिर्याजरैतायुवशाताकृणोतन । सौधन्वनाऽअश्वादश्वमतक्षतयुक्त्वारथमुपदेवाँऽअयातन ॥ इदमुदकंपिवतेत्यब्रवीतनेदंवाघापिवतामुंजनेजनं । सौधन्वनायदितन्नेवहर्यथतृतीयेघासवनेमादयाध्वै ॥ आपोभूयिष्ठाऽइत्येकोऽअब्रवीदग्निर्भूयिष्ठऽइत्यन्योऽअब्रवीत् । वधूर्यतीवहुभ्यःप्रैकोऽअब्रवीदृतावदैतश्चमसाँऽअपिंशत ॥ श्रोणामेकऽउदकंगामवाजतिमांसमेकःपिंशतिसूनयाभृतं । आनिम्रुचःशकृदेकोऽअपाभरत्किंस्वित्पुत्रेभ्यःपितराऽउपावतुः ॥ ५ ॥ उद्वत्स्वस्माऽअकृणोतनातृणंनिवत्स्वपःस्वपस्ययानरः । अगोह्यस्ययदसस्तनागृहेतद्द्योदमृभवोनानुगच्छथ ॥ संमील्ययद्भुवनापर्यसर्पतक्वस्वित्तात्यापितरावऽआसतुः । अशपतयःकरस्नंवऽआददेयःप्राब्रवीत्प्रोतस्माऽअब्रवीतन ॥ सुषुप्वांसऽऋभवस्तदपृच्छतागोह्यकऽइदंनोऽअबूबुधत् । श्वानंबस्तोबोधयितारमब्रवीत्संवत्सरऽइदमद्याव्यख्यत ॥ दिवायातिमरुतोभूम्याग्निरयंवातोऽअंतरिक्षेणयाति । अद्भिर्यातिवरुणःसमुद्रैर्युष्माँऽइच्छन्तःशवसोनपातः ॥ ६ ॥ (१।२२।६) मानोमित्रोवरुणोऽअर्य

(१।२२।६) मानोमित्रइतिद्वाविंशत्यृचस्यसूक्तस्यौचथ्योदीर्घतमाअश्वस्त्रिष्टुप्तृतीयाषष्ठ्यौजगत्यौ । (अश्वस्तुत्याश्वोदेवता)।

मायुरिंद्रेऽऋभुक्षामरुतःपरिख्यन् । यद्वाजिनोदेवजातस्यसप्तेःप्रवक्ष्यामोविदथेवीर्याणि ॥ यन्निर्णिजारेकणसाप्रावृतस्यरातिंगृभीतांमुखतोनयंति । सुप्राङजोमेम्यद्विश्वरूपऽइंद्रापूष्णोःप्रियमप्येतिपाथः ॥ एषच्छागःपुरोऽअश्वेनवाजिनापूष्णोभागोनीयतेविश्वदेव्यः । अभिप्रियंयत्पुरोळाशमर्वतात्वष्टेदेनंसौश्रवसायजिन्वति ॥ यद्धविष्यमृतुशोदेवयानंत्रिर्मानुषाःपर्यश्वंनयंति । अत्रापूष्णःप्रथमोभागऽएतियज्ञंदेवेभ्यःप्रतिवेदयन्नजः+ ॥ होताध्वर्युरावयाऽअग्निमिंधोग्रावग्राभऽउतशंस्तासुविप्रः । तेनयज्ञेनस्वरंकृतेनस्विष्टेनवक्षणाऽआपृणध्वं ॥ ७ ॥ यूपव्रस्काऽउतयेयूपवाहाश्चषालंयेऽअश्वयूपायतक्षति । येचार्वतेपचनंसंभरंत्युतोतेषामभिगूर्तिर्नऽइन्वतु ॥ उपप्रागात्सुमन्मेधायिमन्मदेवानामाशाऽउपवीतपृष्टः । अन्वेनंविप्राऽऋषयोमदंतिदेवानांपुष्टेचकृमासुबंधुं ॥ यद्वाजिनोदामसंदानमर्वतोयाशीर्ष्णयारशनारज्जुरस्य । यद्वाघास्यप्रभृतमास्येतृणंसर्वाताते॒ऽअपिदेवेष्वस्तु ॥ यदश्वस्यक्रविषोमक्षिकाशयद्वास्वरौस्वधितौरिप्तमस्ति । यद्धस्तयोःशमितुर्यन्नखेषुसर्वाताते॒ऽअपिदेवेष्वस्तु ॥ यदूवध्यमुदरस्यापवातियऽआमस्यक्रविषोगंधोऽअस्ति । सुकृतातच्छमितारःकृण्वंतूतमेधंश्रृतपाकंपचंतु ॥ ८ ॥ यत्तेगात्रादग्निनापच्यमानादभिशूलंनिहतस्यावधावति । मातद्भूम्यामाश्रिषन्मातृणेषुदेवेभ्यस्तदुशद्भ्योरातमस्तु ॥ येवाजिनंपरिपश्यंतिपक्वंयऽईमाहुःसुरभिर्निर्हरेति । येचार्वतोमांसभिक्षामुपासतऽउतोतेषामभिगूर्तिर्नऽइन्वतु ॥ यन्नीक्षणंमांस्पचन्याऽउखायायापात्राणियूष्णऽ

आसेचनानि । ऊष्मण्यापिधानाचरूणामंकाःसूनाःपरिभूषंत्यश्वैं ॥ निक्रमणंनिषदनंविवर्तनंयच्चपड्वीशमर्वतः । यच्चपपौयच्चघासिंजघासंसर्वाताते३ऽर्पिदेवेष्वस्तु ॥ मात्वाग्निर्ध्वनयीद्धूमगंधिर्मोखाभ्राजंत्यभिविक्तजघ्रिः । इष्टंवीतमभिगूर्तवषट्कृतंतंदेवासःप्रतिगृभ्णंत्यश्वैं ॥ ९ ॥ यदश्वायवासऽउपस्तृणंत्यधीवासंयाहिरण्यान्यस्मै । संदानमर्वंतं पड्वीशंप्रियादेवेष्वायामयंति ॥ यत्तेसादेमहसाशूकृतस्यपार्ष्ण्यावाकशयावातुतोद । स्रुचेवताहविषोऽअध्वरेषुसर्वाताते३ब्रह्मणासूदयामि ॥ चतुस्त्रिंशद्वाजिनोदेववंधोर्वक्रीरश्वस्यस्वधितिःसमेति । अच्छिद्रागात्रावयुनाकृणोतपरुष्परुरनुघुष्याविशस्त ॥ एकस्त्वष्टुरश्वस्याविशस्ताद्वायंतारोभवतस्तथऽऋतुः । यातेगात्राणामृतुथाकृणोमितातापिंडानांप्रजुहोम्यग्नौ+ ॥ मात्वातपत्प्रियऽआत्मापियंतंमास्वधितिस्तन्वऽआतिष्ठिपत्ते । मातेगृध्नुरविशस्तातिहायछिद्रा गात्राण्यसिनामिथूकः ॥ नवाऽउऽएतन्म्रियसेनरिष्यसिदेवाँऽइदेषिपथिभिःसुगेभिः । हरीतेयुंजापृषतीऽअभूतामुपास्थाद्वाजीधुरिरासभस्य ॥ सुगव्यंनोवाजीस्वश्व्यंपुंसःपुत्राँऽउतविश्वापुषंरयिं । अनागास्त्वंनोऽअदितिःकृणोतुक्षत्रं नोऽअश्वोवनतांहविष्मान् ॥ १० ॥ (१।२२।७) यदक्रंदःप्रथमंजायमानऽउद्यन्त्समुद्रादुतवापुरीषात् । श्येनस्य पक्षाहरिणस्यबाहूऽउपस्तुत्यंमहिजातंतेऽअर्वन् ॥ यमेनदत्तंत्रितऽएनमायुनगिंद्रऽएणंप्रथमोऽअध्यतिष्ठत् । गंधर्वोऽ

(१।२२।७) यदक्रंदइतित्रयोदशर्चस्यसूक्तस्यौचथ्योदीर्घतमाअश्वस्त्रिष्टुप् ।

अस्यरशनामगृभ्णात्सूरादश्वंवसवोनिरतष्ट ॥ असियमोऽअस्यादित्योऽअर्वन्नसित्रितोगुह्येनव्रतेन । असिसोमेनसमया विपृक्तऽआहुस्तेत्रीणिदिविबंधनानि ॥ त्रीणितऽआहुर्दिविबंधनानित्रीण्यप्सुत्रीण्यंतःसमुद्रे । उतेवमेवरुणश्छन्त्स्यर्वन्यत्रातऽआहुःपरमंजनित्रं ॥ इमातेवाजिन्नवमार्जनानीमाशवानासनितुर्निधाना । अत्रातेभद्रारशनाऽअपश्यमृतस्ययाऽअभिरक्षंतिगोपाः+ ॥ ११ ॥ आत्मानंतेमनसाराद्जानामवोदिवापतयंतंपतंगं । शिरोऽअपश्यंपथिभिःसुगेभिररेणुभिर्जेहमानंपतत्रि+ ॥ अत्रातेरूपमुत्तममपश्यंजिगीषमाणमिषऽआपदेगोः । यदातेमर्तोऽअनुभोगमानळादिद्ग्रसिष्ठऽओषधीरजीगः ॥ अनुत्वारथोऽअनुमर्योऽअर्वन्ननुगावोनुभगःकनीनाँ । अनुव्रातासस्तवसख्यमीयुरनुदेवामंमिरेवीर्यंते ॥ हिरण्यशृंगोयोऽअस्यपादामनोजवाऽअवरऽइंद्रऽआसीत् । देवाऽइदस्यहविरद्यमायन्योऽअर्वंतंप्रथमोऽअध्यतिष्ठत् ॥ ईर्मांतासःसिलिकमध्यमासःसंशूरणासोदिव्यासोऽअत्याः । हंसाऽइवश्रेणिशोयतंतेयदाक्षिषुर्दिव्यमज्ममश्वाः ॥ १२ ॥ तवशरीरंपतयिष्ण्वर्वन्तवचित्तंवातऽइवध्रजीमान् । तवशृंगाणिविष्ठितापुरुत्रारण्येषुजर्भुराणाचरंति ॥ उपप्रागाच्छसनंवाज्यर्वादेवद्रीचामनसादीध्यानः । अजःपुरोनीयतेनाभिरस्यानुपश्चात्कवयोयंतिरेभाः+ ॥ उपप्रागात्परमंयत्सधस्थमवाँऽअच्छापितरंमातरंच । अद्यादेवान्जुष्टतमोहिगम्याऽअथाशास्तेदाशु

षेवार्याणि ॥ १३ ॥ (१।२२।८) अस्यवामस्यपलितस्यहोतुस्तस्यभ्रातामध्यमोऽअस्त्यश्नः । तृतीयोभ्राताघृतपृष्ठोऽअस्यात्रापश्यंविश्पतिंसप्तपुत्रं ॥ सप्तयुंजंतिरथमेकचक्रमेकोऽअश्वोवहतिसप्तनामा । त्रिनाभिचक्रमजरमनर्वयत्रेमाविश्वाभुवनाधितस्थुः+ ॥ इमंरथमधियेसप्ततस्थुःसप्तचक्रंसप्तवहंत्यश्वाः । सप्तस्वासारोऽअभिसंनवंतेयत्रगवांनिहितासप्तनाम ॥ कोददर्शप्रथमंजायमानमस्थन्वंतंयदनस्थाबिभर्ति । भूम्याऽअसुरसृगात्माक्वस्वित्कोविद्वांसमुपगात्प्रष्टुमेतत् ॥ पाकःपृच्छामिमनसाविजानन्देवानामेनानिहितापदानि । वत्सेवष्कयेधिसप्ततंतून्वितन्विरेकवयऽओतवाऽउ ॥ १४ ॥ अचिकित्वान्चिकितुषश्चिदत्रकवीन्पृच्छामिविद्मनेनविद्वान् । वियस्तस्तंभषळिमारजांस्यजस्यरूपेकिमपिस्विदेकं ॥ इहब्रवीतुयऽईमंगवेदास्यवामस्यनिहितंपदंवेः । शीर्ष्णःक्षीरंदुहतेगावोऽअस्यवव्रिंवसानाऽउदकं

(१।२२।८) अस्यवामस्येतिद्विपंचाशदृचस्यसूक्तस्यौचथ्योदीर्घतमाआद्यानामेकचत्वारिंशदृचांविश्वेदेवास्तस्याःसमुद्राइत्यस्यावाक्समुद्राक्षरापःशकमयमित्यस्याःशकधूमसोमौत्रयःकेशिनइत्यस्याअग्निसूर्यवायवो (केशिनइतिगुणः) चत्वारिवागित्यस्यावाक्इंद्रंमित्रमितिद्वयोःसूर्योद्वादशप्रधयइत्यस्याःकालचक्रं (अत्रसंवत्सरसंस्थंकालचक्रवर्णनं) यस्तइत्यस्याःसरस्वतीयज्ञेनेत्यस्याःसाध्याःसमानमित्यस्याःसूर्यः (पर्जन्याग्नीवा) दिव्यंसुपर्णमित्यस्याःसरस्वान् (सूर्योवा) त्रिष्टुप् द्वादशीपंचदशीत्रयोविंशीएकोनत्रिंशीषट्त्रिंश्येकचत्वारिंशीचजगत्यः द्विचत्वारिंशीप्रस्तारपंक्तिःएकपंचाश्यनुष्टुप् ।

पदार्पुः ॥ मातापितरमृतऽआबभाजधीत्यग्रेमनसासंहिजग्मे । सावीभत्सुर्गभरसानिविद्धानमस्वंतऽइदुपवाकमीयुः ॥ युक्तामातासीद्धुरिदक्षिणायाऽअतिष्ठद्गर्भोवृजनीष्वंतः । अमीमेद्वत्सोऽअनुगामपश्यद्विश्वरूप्यंत्रिषुयोजनेषु ॥ तिस्रोमातॄस्त्रीन्पितॄन्बिभ्रदेकऽऊर्ध्वस्तस्थौनेमवग्लापयंति । मंत्रयंतेदिवोऽअमुष्यपृष्ठेविश्वविदंवाचमविश्वमिन्वां ॥ १५ ॥ द्वादशारंनहितज्जरायवर्वर्तिचक्रंपरिद्यामृतस्य । आपुत्राऽअग्नेमिथुनासोऽअत्रसप्तशतानिविंशतिश्चतस्थुः ॥ पंचपादंपितरंद्वादशाकृतिंदिवऽआहुःपरेऽअर्धेपुरीषिणं । अथेमेऽअन्यऽउपरेविचक्षणंसप्तचक्रेषळरऽआहुरर्पितं ॥ पंचारेचक्रेपरिवर्तमानेतस्मिन्नातस्थुर्भुवनानिविश्वा । तस्यनाक्षस्तप्यतेभूरिभारःसनादेवनशीर्यतेसनाभिः ॥ सनेमिचक्रमजरंविवायृतऽउत्तानायांदशयुक्तावहंति । सूर्यस्यचक्षूरजसैत्यावृतंतस्मिन्नार्पिताभुवनानिविश्वा ॥ साकंजानांसप्तथमाहुरेकजंषळिद्यमाऽऋषयोदेवजाऽइति । तेषामिष्टानिविहितानिधामशःस्थात्रेरंजंतेविकृतानिरूपशः+ ॥ १६ ॥ स्त्रियःसतीस्ताँऽउमेपुंसऽआहुःपश्यदक्षण्वान्नविचेतदंधः । कविर्यःपुत्रःसईमाचिकेतयस्ताविजानात्सपितुष्पितासत् ॥ अवःपरेणपरऽएनावरेणपदावत्संबिभ्रतीगौरुदस्थात् । साकद्रीचीकंस्विदर्धपरागात्कंस्वित्सूतेनहियूथेऽअंतः+ ॥ अवःपरेणपितरंयोऽअस्यानुवेदपरऽएनावरेण । कवीयमानःकऽइहप्रवोचदेवंमनःकुतोऽअधिप्रजातं ॥ येऽअर्वाचस्ताँऽउपराचऽआहुर्येपराचस्ताँऽउऽअर्वाचऽआहुः । इंद्रश्चयाचक्रथुःसोमतानिधुरानयुक्तारजसोवहंति ॥

द्वासुपर्णासयुजासखायासमानंवृक्षंपरिषस्वजाते । तयोरन्यःपिप्पलंस्वाद्वत्त्यनश्नन्न्योऽअभिचाकशीति ॥ १७ ॥
यत्रासुपर्णाऽअमृतस्यभागमनिमेषंविदथाभिस्वरंति । इनोविश्वस्यभुवनस्यगोपाःसमाधीरःपाकमत्राविवेश ॥ यस्मि
न्वृक्षेमध्वदःसुपर्णानिविशंतेसुवंतेचाधिविश्वे । तस्येदाहुःपिप्पलंस्वाद्वग्रेतन्नोन्नशद्यःपितरंनवेद ॥ यद्गायत्रेऽअधि
गायत्रमाहितंत्रैष्टुभाद्वात्रैष्टुभंनिरतक्षत । यद्वाजगज्जगत्याहितंपदंयऽइत्तद्विदुस्तेऽअमृतत्वमानशुः ॥ गायत्रेणप्रतिमि
मीतेऽअर्कमर्केणसामत्रैष्टुभेनवाकं । वाकेनवाकंद्विपदाचतुष्पदाक्षरेणमिमतेसप्तवाणीः ॥ जगतासिंधुंदिव्यस्तभायद्रथं
तरेसूर्यंपर्यपश्यत् । गायत्रस्यसमिधस्तिस्रऽआहुस्ततोमह्नाप्ररिरिचेमहित्वा+ ॥ १८ ॥ उपह्वयेसुदुघांधेनुमेतांसुहस्तो
गोधुगुतदोहदेनां । श्रेष्ठंसवंसवितासाविषन्नोभीद्धोघर्मस्तदुषुप्रवोचं ॥ हिंकृण्वतीवसुपत्नीवसूनांवत्समिच्छंतीमनसा
भ्यागात् । दुहामश्विभ्यांपयोऽअघ्येयंसावर्धतांमहतेसौभगाय ॥ गौरमीमेदनुवत्समिषंतंमूर्धानंहिङ्कृणोन्मात
वाऽउ । सृक्कांणंघर्ममभिवावशानामिमातिमायुंपयतेपयोभिः ॥ अयंसशिश्क्तेयेनगौरभीवृतामिमातिमायुंध्वसनावधिश्रिता । साचित्तिभिर्निहिचकारमर्त्यंविद्युद्भवंतीप्रतिवव्रिमौहत ॥ अनच्छयेतुरगातुजीवमेजद्ध्रुवंमध्यऽआपस्त्यानां । जीवोमृतस्यचरतिस्वधाभिरमर्त्योमर्त्येनासयोनिः ॥ १९ ॥ अपश्यंगोपामनिपद्यमानमाचपराचपथिभिश्चरंतं । ससध्रीचीःसविषूचीर्वसानऽआवरीवर्तिभुवनेष्वंतः+ ॥ यऽईचकारनसोऽअस्यवेदऽयईददर्शहिरुगिन्नुतस्मात् ।

समातुर्योनापरिवीतोऽअंतर्बहुप्रजानिर्ऋतिमाविवेश ॥ द्यौर्मेपिताजनितानाभिरत्रबंधुर्मेमातापृथिवीमहीयं । उत्तान योश्चम्वोर्योनिरंतरत्रापितादुहितुर्गर्भमाधात् ॥ पृच्छामित्वापरमंतंपृथिव्याःपृच्छामियत्रभुवनस्यनाभिः । पृच्छा मित्वावृष्णोऽअश्वस्यरेतःपृच्छामिवाचःपरमंव्योम ॥ इयंवेदिःपरोऽअंतःपृथिव्याऽअयंयज्ञोभुवनस्यनाभिः । अयं सोमोवृष्णोऽअश्वस्यरेतोब्रह्मायंवाचःपरमंव्योम ॥ २० ॥ सप्तार्धगर्भाभुवनस्यरेतोविष्णोस्तिष्ठंतिप्रदिशाविधर्मणि । तेधीतिभिर्मनसातेविपश्चितःपरिभुवःपरिभवंतिविश्वतः ॥ नविजानामियदिवेदमस्मिन्निण्यःसंनद्धोमनसाचरामि । यदामागन्प्रथमजाऽऋतस्यादिद्वाचोऽअश्नुवेभागमस्याः ॥ अपाङ्प्राङेतिस्वधयागृभीतोमर्त्योमर्त्येनासयोनिः । ताशश्वंताविषूचीनाविपंतान्यन्यंचिक्युर्ननिचिक्युरन्यं+ ॥ ऋचोऽअक्षरेपरमेव्योमन्यस्मिन्देवाऽअधिविश्वेनिषेदुः । यस्तन्नवेदकिमृचाकरिष्यतियऽइत्तद्विदुस्तऽइमेसमासते ॥ सूयवसाद्भगवतीहिभूयाऽअथोवयंभगवंतःस्याम । अद्धितृणमद्ध्येविश्वदानींपिबशुद्धमुदकमाचरंती ॥ २१ ॥ गौरीर्मिमायसलिलानितक्षत्येकपदीद्विपदीसाचतुष्पदी । अष्टापदीनवपदीबभूवुषींसहस्राक्षरापरमेव्योमन् ॥ तस्याःसमुद्राऽअधिविक्षरंतितेनजीवंतिप्रदिशश्चतस्रः । ततःक्ष रत्यक्षरंतद्विश्वमुपजीवति ॥ शकमयंधूममारादपश्यंविषूवतापरऽएनावरेण । उक्षाणंपृश्निमपचंतवीरास्तानिधर्माणि प्रथमान्यासन् ॥ त्रयःकेशिनऽऋतुथाविचक्षतेसंवत्सरेवपतऽएकएषां । विश्वमेकोऽअभिचष्टेशचीभिर्ध्राजिरेकस्य

ददृशेनरूपं+ ॥ चत्वारिवाक्परिमितापदानितानिविदुर्ब्राह्मणायेमनीषिणः । गुहात्रीणिनिहितानेंगयंतितुरीयंवाचो मनुष्यावदंति ॥ इंद्रंमित्रंवरुणमग्निमाहुरथोदिव्यःससुपर्णोगरुत्मान् । एकंसद्विप्रावहुधावदंत्यग्नियमंमातरिश्वानमाहुः ॥ २२ ॥ कृष्णंनियानंहरयःसुपर्णाऽअपोवसानादिवमुत्पतंति । तऽआववृत्रन्त्सदनादृतस्यादिद्धृतेनपृथिवीव्युद्यते ॥ द्वादशप्रधयश्चक्रमेकंत्रीणिनभ्यानिकऽउतच्चिकेत । तस्मिन्त्साकंत्रिंशतानशंकवोर्पिताःषष्टिर्नचलाचलासः ॥ यस्तेस्तनःशशयोयोमयोभूर्येनविश्वापुष्यसिवार्याणि । योरत्नधावसुविद्यःसुदत्रःसरस्वतितमिहधातवेकः ॥ यज्ञेनयज्ञमयजंतदेवास्तानिधर्माणिप्रथमान्यासन् । तेहनाकंमहिमानःसचंतयत्रपूर्वेसाध्याःसंतिदेवाः+ ॥ समानमेतदुदकमुच्चैत्यवचाहभिः । भूमिंपर्जन्याजिन्वंतिदिवंजिन्वंत्यग्नयः ॥ दिव्यंसुपर्णवायसंवृहंतमपांगर्भंदर्शतमोषधीनां । अभीपतोवृष्टिभिस्तर्पयंतंसरस्वंतमवसेजोहवीमि ॥ २३ ॥ (१।२३।१) कयाशुभासवयसःसनीळाःसमान्यामरुतःसंमिमिक्षुः । कयामतीकुतऽएतासऽएतेचेतिशुष्मंवृषणोवसूया+ ॥ कस्यब्रह्माणिजुजुषुर्युवानःकोऽअध्वरेमरुतऽआववर्त । श्येनाँऽइवध्रजतोऽअंतरिक्षेकेनमहामनसारीरमाम ॥ कुतस्त्वमिंद्रमाहिनःसन्नेकोयासिसत्पतेकिंतऽ

(१।२३।१) कयाशुभेतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यतृतीयाद्ययुगृचामेकादशीवर्ज्यानांमरुतःत्रयोदश्यादितिसृणामगस्त्यःशिष्टानामिंद्रऋषिः सर्वसूक्तस्यमरुत्वानिंद्रोदेवतात्रिष्टुप्छंदः ।

इत्था । संपृच्छसेसमराणःशुभानैर्वोचेस्तन्नोहरिवोयत्तेऽअस्मे+ ॥ ब्रह्माणिमेमतयःशंसुतासःशुष्मऽइयर्तिप्रभृतोमेऽअद्रिः । आशासतेप्रतिहर्यत्युक्थेमाहरीवहतस्तानोऽअच्छ ॥ अतोवयमंतमेभिर्युजानाःस्वक्षत्रेभिस्तन्वः१ःशुंभमानाः । महोभिरेताँऽउपयुज्महेन्विंद्रस्वधामनुहिनोबभूथ ॥ २४ ॥ क्व१स्यावोमरुतःस्वधासीद्यन्मामेकंसमधत्ताहिहत्ये । अहंह्यु१ग्रस्तविषस्तुविष्मान्विश्वस्यशत्रोरनमंवधस्नैः+ ॥ भूरिंचकर्थयुज्येभिरस्मेसमानेभिर्वृषभपौंस्येभिः । भूरींणि हिकृणवामाशविष्ठेंद्रक्रत्वामरुतोयद्वशाम । वधींवृत्रंमरुतऽइंद्रियेणस्वेनभामेनतविषोबभूवान् । अहमेतामनवेविश्वश्चंद्राःसुगाऽअपश्चकरवज्रंबाहुः ॥ अनुत्तमातेमघवन्नकिर्नुनत्वावाँऽअस्तिदेवताविदानः । नजायमानोनशतेनजातोयानिकरिष्याकृणुहिप्रवृद्ध ॥ एकस्यचिन्मेविभ्व१स्त्वोजोयानुदधृष्वान्कृणवैमनीषा । अहंह्यु१ग्रोमरुतोविदानो यानिच्यवमिंद्रऽइदीशऽएषां ॥ २५ ॥ अमंदन्मामरुतःस्तोमोऽअत्रयन्मेनरःश्रुत्यंब्रह्मचक्र । इंद्रायवृष्णेसुमखायमह्यंसख्येसखायस्तन्वेतनूभिः ॥ एवेदेतेप्रतिमारोचमानाऽअनेद्यःश्रवऽएषोदधानाः । संचक्ष्यामरुतश्चंद्रवर्णाऽअच्छौतमेछदयाथाचनूनं+ ॥ कोन्वत्रमरुतोमामहेवःप्रयातनसखींऽरच्छासखायः । मन्मानिचित्राऽअपिवातयंतऽएषांभूतनवेदामऽऋतानां ॥ आयंहुवस्याद्धुवसेनकारुरस्मान्चक्रेमान्यस्यमेधा । ओषुवर्तमरुतोविप्रमच्छेमाब्रह्माणिजरिता

वोऽअर्चत् ॥ एषवःस्तोमोमरुतऽइयंगीर्मान्दार्यस्यमान्यस्यकारोः । एषायासीष्टतन्वेवयांविद्यामेषंवृजनंजीरदानुं ॥
॥ २६ ॥ इतिद्वितीयाष्टकेतृतीयोऽध्यायः ॥ ३ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

एकादशाध्याये वर्गाः २६ सूक्तानि ८ ऋचः १३२ ॥ त्यागः ॥ अश्विभ्यामिदं. ६ द्यावापृथिवीभ्यामिदं. १० ऋभुभ्यइदं. १४ अश्वायेदं. ३५ विश्वेभ्योदेवेभ्यइदं. ४१ वाक्समुद्राक्षरोभ्यइदं. (वागग्न्यइतिवा). शकधूमसोमाभ्यामिदं. केश्यग्निसूर्यवायुभ्यइदं. वाचइदं. सूर्यायेदं. २ कालचक्रायेदं. सरस्वत्याइदं. साध्येभ्यइदं. पर्जन्याग्निभ्यामिदं. सरस्वतइदं. मरुत्वत. इंद्रायेदं. १५ ॥ इतिद्वितीयेतृतीयः ॥ ३ ॥

तन्त्वगस्त्योमारुतंहिद्विित्रिष्टुबंतंमित्रावरुणयोर्दीक्षितयोरुर्वशीमप्सरसंदृष्ट्वावासतीवरेकुंभेरेतोपतत्ततोगस्त्यव
सिष्ठावजायेतांसहस्रमेकादशाद्यैंद्रीयज्ञायज्ञादशत्रित्रिष्टुबंतंमहोष्टौद्वितीयाविराण्नंनूनंपंचागस्त्येनैंद्रेहविषिम
रुतामुद्यतंइंद्रागस्त्ययोःसंवादऐंद्रस्तत्राद्यातृतीयाचैंद्रवाक्र्यंचतुर्थीचादौबृहतीतिस्रोनुष्टुभःप्रतिवःषण्मारुतं
तुंचतस्रोंत्यामरुत्वतीयांश्चित्रस्तृचंगायत्रंगायत्सप्तोनात्वंराजादशमत्सिषळानुष्टुभंतुत्रिष्टुबंतंत्वाद्यास्कंधोग्री
वीवांमत्सिनआचर्षणिप्राःपंचयद्धस्यापूर्वीःषट्जायापत्योर्लोपामुद्रायांअगस्त्यस्यचब्यृचाभ्यांरत्यर्थसंवादंश्रु
त्वांतेवासीब्रह्मचार्यैत्येबृहत्यादीअपश्यद्युवोर्दशाश्विनंवैकदुनवाभूदिदमष्टौषष्ठ्यंत्येत्रिष्टुभौतंयुंजाथांषट् ॥ ४ ॥

हरिःओम् ॥ (१।२३।२) तन्नुवो॑चामरभ॒साय॒जन्म॑ने॒पूर्व॑महि॒त्वंवृ॑ष॒भस्य॑के॒तवे॑ । ऐ॒धेव॒याम॑न्मरुतस्तुविष्वणो
यु॒धेव॑शक्रास्तवि॒षाणि॑कर्तन ॥ नित्यं॒नसू॒नुंमधु॒बिभ्र॑त॒ऽउप॒क्रीळं॑तिक्री॒ळावि॒दथे॑षु॒घृष्व॑यः । नक्षं॑तिरु॒द्राऽअव॑सानम॒स्वि
नं॒नम॑र्धंति॒स्वत॑वसोहवि॒ष्कृतं॑ ॥ यस्मा॒ऽऊमा॑सोऽअ॒मृता॒ऽअरा॑सतरा॒यस्पोषं॑चह॒विषा॑ददा॒शुषे॑ । उ॒क्षंत्य॑स्मैम॒रुतो॑हि॒ताऽ
इ॑वपु॒रूरजां॑सि॒पय॑सामयो॒भुवः॑ ॥ आयेरजां॑सि॒तवि॑षीभि॒रव्य॑त॒प्रव॒ऽएवा॑सः॒स्वय॑तासोऽअध्रजन् । भयं॑ते॒विश्वा॒भव॑ना
निह॒र्म्याचि॒त्रोवो॒याम॒ःप्रय॑तास्वृ॒ष्टिषु॑ ॥ यत्त्वे॒षया॑मान॒दयं॑त॒पर्व॑तान्दि॒वोवा॑पृ॒ष्ठंनर्या॒ऽअचु॑च्यवुः । विश्वो॑वो॒ऽअज्म॑न्भ
यते॒वन॒स्पती॑रथी॒यंती॑व॒प्रजि॑हीत॒ऽओष॑धिः ॥ १ ॥ यू॒यंन॑ऽउग्रामरुतःसुचे॒तुनारि॑ष्टग्रामाःसुम॒तिंपि॑पर्तन । यत्रा॑वोदि॒
द्युद्रद॑ति॒क्रिवि॑र्दतीरि॒णाति॑प॒श्वःसुधि॑तेवब॒र्हणा॑ ॥ प्रस्कं॒भदे॑ष्णाऽअनव॒भ्ररा॑धसोलातृ॒णासो॑वि॒दथे॑षु॒सुष्टु॑ताः । अर्च॑
त्य॒र्कंम॑दि॒रस्य॑पी॒तये॑वि॒दुर्वी॒रस्य॑प्रथ॒मानि॒पौंस्या॑ ॥ श॒तभु॑जिभि॒स्तम॒भिह्रु॑तेर॒घात्पू॒र्भीर॑क्षतामरुतो॒यमाव॑त । जनं॒यमु॑
ग्रास्तवसोविरप्शिनःपा॒थना॒शंसा॒त्तन॑यस्यपु॒ष्टिषु॑ ॥ विश्वा॑निभ॒द्राम॑रुतो॒रथे॑षुवोमिथ॒स्पृध्ये॑वतवि॒षाण्याहि॑ता । अंसे॒
ष्वावः॒प्रप॑थेषुखा॒दयोक्षो॑वश्च॒क्रास॒मया॒विवा॑वृते ॥ भूरी॑णिभ॒द्रानर्ये॑षुबा॒हुषु॒वक्षः॑सुरु॒क्मार॑भ॒सासो॑ऽअं॒जयः॑ । अंसे॒ष्वे
ताः॑प॒विषु॑क्षु॒राऽअधि॒वयो॒नप॒क्षान्व्यनु॒श्रियो॑धिरे ॥ २ ॥ म॒हांतो॑म॒ह्नावि॒भ्वो॒३॒॑विभू॑तयोदूरे॒दृशो॒येदि॒व्याऽइ॑व॒स्तृभिः॑ ।

(१।२३।२) तन्नुवोचामेतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिरगस्त्योमरुतोजगत्यंत्येद्वेत्रिष्टुभौ ।

मंद्राःसुजिह्वाःस्वरितारऽआसभिःसंमिश्लाऽइंद्रेमरुतःपरिष्टुभः ॥ तद्वःसुजातामरुतोमहित्वनंदीर्घंवोदात्रमदितेरिवव्रतं । इंद्रश्चनत्यजसाविहुणातितज्जनायययुस्मैसुकृतेऽअराध्वं ॥ तद्वोजामित्वंमरुतःपरेयुगेपुरूयच्छंसममृतासऽआवत । अयाधियामनवेश्रुष्टिमाव्यासाकंनरोदंसनैराचिकित्रिरे ॥ येनदीर्घंमरुतःशूशवामयुष्माकेनपरीणसातुरासः । आयत्ततनन्वृजनेजनासऽएभिर्यज्ञेभिस्तद्भीष्टिमश्यां ॥ एषवःस्तोमोमरुतऽइयंगीर्मादार्यस्यमान्यस्यकारोः । एषायासीष्टतन्वेवयांविद्यामेषंवृजनंजीरदानुं ॥ ३ ॥ (१।२३।३) सहस्रंतऽइंद्रोतयोनःसहस्रमिषोहरिवोगूर्ततमाः । सहस्रंरायोमादयध्यैसहस्रिणऽउपनोयंतुवाजाः ॥ आनोवोभिर्मरुतोयांत्वच्छाज्येष्ठेभिर्वावृधादेवैःसुमायाः । अधयदेषांनियुतःपरमाःसमुद्रस्यचिद्धनयंतपारे+ ॥ मिम्यक्षयेषुसुधिताघृताचीहिरण्यनिर्णिगुपरानऽऋष्टिः । गुहाचरंतीमनुषोनयोषासभावंतीविदथ्येवसंवाक्+ ॥ परांशुभ्राऽअयासोयव्यासाधारण्येवमरुतोमिमिक्षुः । नरोदसीऽअपनुदंतघोराजुषंतवृधंसख्यायदेवाः+ ॥ जोषद्यदीमसुर्यासचध्यैविषितस्तुकारोदसीनृमणाः । आसूर्येवविधतोरथंगात्त्वेषप्रतीकानभसोनेत्या+ ॥ ४ ॥ आस्थापयंतयुवतिंयुवानःशुभेनिमिश्लांविदथेषुपज्रां । अर्कोयद्वोमरुतोहविष्मान्गायद्वाथंसुतसोमोदुवस्यन्+ ॥ प्रतंविवक्मिवक्म्योयऽएषांमरुतांमहिमासत्योऽअस्ति । सचायदीवृषमणाऽअहंयुःस्थिरा

(१।२३।३) सहस्रंतइत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिरगस्त्योमरुतआद्यायाइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

चिज्जनीर्वहतेसुभागाः+ ॥ पांतिमित्रावरुणावद्याचयतऽईमर्यमोऽअप्रशस्तान् । उतच्यवंतेऽअच्युताध्रुवाणिवावृधऽ ईमरुतोदातिवारः॥ नहीनुवोमरुतोऽअंत्यस्मेऽआरात्ताच्चिच्छवसोऽअंतमापुः । तेधृष्णुनाशवसाशूशुवांसोणोनद्वेषोधृ षतापरिष्टुः ॥ वयमद्येंद्रस्यप्रेष्ठावयंश्वोवोचेमहिसमर्ये । वयंपुरामहिचनोऽअनुद्यून्तन्नऽऋभुक्षानरामनुष्यात् ॥ एष वःस्तोमोमरुतऽइयंगीर्मीदार्यस्यमान्यस्यकारोः । एषायासीष्टतन्वेवयांविद्यामेषंवृजनंजीरदानुं ॥ ५ ॥ (१।२३।४) यज्ञायज्ञावःसमनातुतुर्वणिर्धियंधियंवोदेवयाऽउदधिध्वे । आवोर्वाचःसुविताययोदस्योर्महेवृत्यामवसेसुवृक्तिभिः ॥ वव्रासोनयेस्वजाःस्वतवसऽइषंस्वरभिजायंतधूतयः । सहस्रियासोऽअपांनोर्मयऽआसागावोवंद्यासोनोक्षणः ॥ सोमा सोनयेसुतासृप्सांशवोहुत्सुपीतासोदुवसोनासते । ऐषामंसेषुरंभिणीवरारभेहस्तेषुरवादिश्चकृतिश्चसंदधे ॥ अवस्वयु क्तादिवऽआवृथाययुरमर्त्याःकशयाचोदतत्मना । अरेणवस्तुविजाताऽअचुच्यवुर्द्वानिचिन्मरुतोभ्राजदृष्टयः ॥ कोवोंतर्मरुतऽऋष्टिविद्युतोरेजतित्मनाहन्वेवजिह्वया । धन्वच्युतऽइषांनयामनिपुरुप्रैषाऽअहन्योऽनैतशः ॥ ६ ॥ क्वस्विदस्यरजसोमहस्परंक्वावरंमरुतोयस्मिन्नाययु । यच्यावयथविथुरेवसंहितंव्यद्रिंणापतथत्वेषमर्णवं+ ॥ सातिर्न वोमंवतीस्वंवतीत्वेषाविपाकामरुतःपिपिष्वती । भद्रावोरातिःपृणतोनदक्षिणापृथुञ्रयीऽअसुर्येवजंजती ॥ प्रतिष्टो

(१।२३।४) यज्ञायज्ञेतिदशर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिरगस्त्योमरुतोजगतीअंत्यास्तिस्रस्त्रिष्टुभः ।

भंतिसिंधवःपविभ्योयद्भियांवाचमुदीरयंति । अवस्मयंतविद्युतःपृथिव्यांयदीघृतंमरुतःप्रुष्णुवंति ॥ असूतपृश्निर्महतेरणायत्वेषमयासांमरुतामनीकं । तेसप्सरासोजनयंताभ्वमादित्स्वधामिषिरांपर्यपश्यन् ॥ एषवःस्तोमोमरुतऽइयंगीर्मीदार्यस्यमान्यस्यकारोः । एषायासीष्टतन्वेवयांविद्यामेषंवृजनंजीरदानुं ॥ ७ ॥ (१।२३।५) महश्चित्त्वमिंद्रयतऽएतान्महश्चिदसित्यजसोवरूता । सनोवेधोमरुतांचिकित्वान्त्सुम्नावनुष्वतवहिप्रेष्ठा ॥ अयुञ्जन्तऽइंद्रविश्वकृष्टीर्विदानासोनिष्षिधोमर्त्यत्रा । मरुतांपृत्सुतिर्हासमानास्वर्मीळ्हस्यप्रधनस्यसातौ+ ॥ अम्यक्सातऽइंद्रऽऋष्टिरस्मेसनेम्यभ्वंमरुतोजुनंति । अग्निश्चिद्धिष्मातसेशुशुक्कानापोनद्वीपंदधतिप्रयांसि ॥ त्वंतूनऽइंद्रतरणिर्विदाऽओजिष्ठयादक्षिणयेवरातिं । स्तुतश्चयास्तेचकनंतवायोःस्तनंनमध्वःपीपयंतवाजैः ॥ त्वेरायऽइंद्रतोशतमाःप्रणेतारःकस्यचिदृतायोः । तेषुणोमरुतोमृळयंतुयेस्मांपुरागातूयंतीवदेवाः+ ॥ ८ ॥ प्रतिप्रयाहींद्रमीळ्हुषोनॄन्महःपार्थिवेसदनेयतस्थ । अधयदेषांपृथुबुध्नासऽएतास्तीर्थेनार्यःपौंस्यानितस्थुः+ ॥ प्रतिघोराणामेतानामयासांमरुतांशृण्वऽआयतामुपब्दिः । येमर्त्यपतनायंतमूमैर्ऋणावानंनपतयंतसर्गैः ॥ त्वंमानेभ्यऽइंद्रविश्वजन्यारदोमरुद्भिःशुरुधोगोऽअग्राः । स्तवानेभिःस्तव

(१।२३।५) महश्चिदित्यष्टर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिरगस्त्यइंद्रस्त्रिष्टुप्द्वितीयाविराट् ।

सेदेवदेवैर्विद्यामेषंवृजनंजीरदानुं ॥ ९ ॥ (१।२३।६) ननूनमस्तिनोश्वःकस्तद्वेदयदद्भुतं । अन्यस्यचित्तमभिसंचरेण्यमुताधीतंविनश्यति ॥ किंनऽइंद्रजिघांससिभ्रातरोमरुतस्तव । तेभिःकल्पस्वसाधुयामानःसमरणेवधीः ॥ किंनोभ्रातरगस्त्यसखासन्नतिमन्यसे । विद्माहितेयथामनोस्मभ्यमिन्नदित्ससि ॥ अरंकृण्वंतुवेदिंसमग्निमिंधतांपुरः । तत्रामृतस्यचेतनयज्ञंतेतनवावहै ॥ त्वमीशिषेवसुपतेवसूनांत्वंमित्राणांमित्रपतेधेष्ठः । इंद्रत्वंमरुद्भिःसंवदस्वाधप्राशानऽऋतुथाहवींषि ॥ १० ॥ (१।२३।७) प्रतिवऽएनानमसाहमेमिसूक्तेनभिक्षेसुमतिंतुराणां । रराणतामरुतोवेद्याभिर्निहेळोधत्तविमुंचध्वमश्वान् ॥ एषवःस्तोमोमरुतोनमस्वान्हृदातष्टोमनसाधायिदेवाः । उपेमायातमनसाजुषाणायूयंहिष्ठानमसऽइद्वृधासः ॥ स्तुतासोनोमरुतोमृळयंतूतस्तुतोमघवाशंभविष्ठः । ऊर्ध्वानःसंतुकोम्यावनान्यहानिविश्वामरुतोजिगीषा+ ॥ अस्मादहंतविषादीषमाणऽइंद्राद्भियामरुतोरेजमानः । युष्मभ्यंहव्यानिशितान्यासन्तान्यारेचकृमामृळतानः ॥ येनमानासश्चितयंतऽउस्राव्युष्टिषुशवसाशश्वतीनां । सनोमरुद्भिर्वृषभश्रवोधाऽउग्रऽउग्रेभिःस्थविरःसहोदाः+ ॥ त्वंपाहींद्रसहीयसोनृन्भवामरुद्भिरवयातहेळाः । सुप्रकेतेभिःसासहिर्दधानोविद्यामेषंवृजनं

॥२६॥

(१।२३।६) ननूनमितिपंचर्चस्यसूक्तस्यप्रथमतृतीयाचतुर्थीनामृचामिंद्रोगस्त्योद्वितीयापंचम्योरगस्त्यऋषिरिंद्रोदेवताआद्याबृहती ततस्तिस्रोनुष्टुभोंत्यात्रिष्टुप् । (१।२३।७) प्रतिवइतिषड्चस्यसूक्तस्यागस्त्योमरुतःअंत्यानांचतसृणांमरुत्वानिंद्रस्त्रिष्टुप् ।

जीरदानुं ॥ ११ ॥ (१।२३।८) चित्रोवोस्तुयामश्चित्रऽऊतीसुदानवः । मरुतोऽहिभानवः ॥ आरेसावःसुदानवोमरुतऽऋंजतीशरुः । आरेऽअश्मायमस्यथ ॥ तृणस्कंदस्यनुविशःपरिवृक्तसुदानवः । ऊर्ध्वान्नःकर्तजीवसे ॥ १२ ॥ (१।२३।९) गायत्सामनभन्यंयथावेरर्चामतद्वावृधानंस्ववत् । गावोधेनवोवर्हिष्यदंघाऽआयत्सहानंदिव्यंविवासान् ॥ अर्चद्वृषावृषभिःस्वेदुहव्यैर्मृगोनाश्वोऽअतियज्जुगुर्यात् । प्रमंदयुर्मनांगूर्तहोताभरतेमर्योमिथुना यजत्रः ॥ नक्षद्धोतापरिसद्मंमितायन्भरद्भर्भमाशरदंःपृथिव्याः । क्रंददश्वोनयमानोरुवद्गौरंतर्दूतोनरोदसीचरद्वाक् + ॥ ताकर्माणतरास्मैप्रच्यौत्नानिदेवयंतोभरंते । जुजोषदिंद्रोदस्मवर्चानासत्येवसुगम्योरथेष्ठाः + ॥ तमुष्टुहींद्रंयोहसत्वायःशूरोमघवायोरथेष्ठाः । प्रतीचश्चिद्योधीयान्वृषण्वान्ववव्रुषश्चित्तमसोविहंता + ॥ १३ ॥ प्रयदित्थामहिना नृभ्योऽअस्त्यरंरोदसीकक्ष्येऽनासै । संविव्यऽइंद्रोवृजनंनभूमाभातिस्वधावाँऽओपशमिवद्यां + ॥ समत्सुत्वाशूरसता मुराणंप्रपथितंमपरितंसयध्यै । सजोषसऽइंद्रंमदेक्षोणीःसूरिंचिद्योऽअनुमदंतिवाजैः ॥ एवाहितेशंसवनासमुद्रऽआपोयत्तऽआसुमदंतिदेवीः । विश्वातेऽअनुजोष्याभूद्यौःसूरींश्चिद्यदिधिषावेषिजनान् ॥ असामयथासुषखायऽएनस्वभिष्टयोनरांनशंसैः । असद्यथानऽइंद्रोवंदनेष्टास्तुरोऽनकर्मनयमानऽउक्था + ॥ विष्पर्धसोनरांनशंसैरस्माकांसदिं

(१।२३।४) चित्रोवइतितृचस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिरगस्त्योमरुतोगायत्री । (१।२३।९) गायत्सामेतित्रयोदशर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणि

द्रोवज्रहस्तः । मित्रायुवोनपूर्पीतिंसुशिष्टौमध्यायुवऽउपशिक्षंतियज्ञैः+ ॥ १४ ॥ यज्ञोहिष्मेंद्रंकश्चिद्दधन्जुहुराणश्चिन्मनंसापरियन् । तीर्थेनाच्छातातृषाणमोकोंदीर्घोनसिध्रमाकृणोत्यध्वा ॥ मोषूणऽइंद्रात्रपृत्सुदेवैरस्तिहिष्मातेशुष्मिन्नवयाः । महश्चिद्यस्यमीळ्हुषोयव्याहविष्मतोमरुतोवंदतेगीः+ ॥ एषःस्तोमऽइंद्रतुभ्यमस्मेऽएतेनगातुंहरिवोविदोनः । आनोववृत्याःसुवितायदेवविद्यामेषंवृजनंजीरदानुं ॥ १५ ॥ (१।२३।१०) त्वंराजेंद्रयेचदेवारक्षानन्पाह्यसुरत्वमस्मान् । त्वंसत्पतिर्मघवानस्तरुत्रस्त्वंसत्योवसवानःसहोदाः+ ॥ दनोविशऽइंद्रमृधवाचःसप्तयत्पुरःशर्मशारदीर्दत् । ऋणोरपोऽअनवद्यार्णायूनेवृत्रंपुरुकुत्सायरंधीः ॥ अजावृतऽइंद्रशूरपत्नीर्द्यांचयेभिःपुरुहूतनूनं । रक्षोऽअग्निमशुषं तूर्वयाणंसिंहोनदमेऽअपांसिवस्तोः ॥ शेषन्नुतऽइंद्रसस्मिन्योनौप्रशस्तयेपवीरवस्यमह्ना । सृजदर्णांस्यवयद्युधागास्तिष्ठद्धरीधृषतामृष्टवाजान् ॥ वहुकुत्समिंद्रयस्मिन्चाकन्त्स्यूमन्यूऽऋज्रावातस्याश्वा । प्रसूरश्रुंबृहतादभीकेभिस्पृधोयासिषद्वज्रबाहुः ॥ १६ ॥ जघन्वाँऽइंद्रमित्रेरून्चोदप्रवृद्धोहरिवोऽअदाशून् । प्रयेपश्यन्नर्यमणंसचायोस्त्वयाशूर्ता वहमानाऽअपत्यं ॥ रपत्कविरिंद्रार्कसातौक्षांदासायोपबर्हणींकः । करत्तिस्रोमघवादानुचित्रानिदुर्योणेकुयवाचंमधिश्रेत् ॥ सनातातऽइंद्रनव्याऽआगुःसहोनभोविरणायपूर्वीः । भिनत्पुरोनभिदोऽअदेवीर्ननमोवधरदेवस्यपीयोः+ ॥

रगस्त्यइंद्रस्त्रिष्टुप् । (१।२३।१०) त्वंराजेतिदशर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिरगस्त्यइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

त्वंधुनिरिंद्रधुनिमतीर्ऋणोरपःसीरानस्रवंतीः । प्रयत्समुद्रमतिशूरपर्षिपारयातुर्वशंयदुंस्वस्ति+ ॥ त्वमस्माकमिंद्रविश्वधास्याऽअवृकतमोनरांनृपाता । सनोविश्वासांस्पृधांसहोदाविद्यामेषंवृजनंजीरदानुं ॥ १७ ॥ (१।२३।११) मत्स्यपायितेमहःपात्रस्येवहरिवोमत्सरोमदः । वृषातेवृष्णऽइंदुर्वाजीसहस्रसातमः ॥ आनस्तेगंतुमत्सरोवृषामदोवरेण्यः । सहावाँऽइंद्रसानसिःपृतनाषाळमर्त्यः ॥ त्वंहिशूरःसनिताचोदयोमनुषोरथं । सहावांदस्युमव्रतमोषःपात्रंनशोचिषा ॥ मुषायसूर्यंकवेचक्रमीशानऽओजसा । वहशुष्णायवधंकुत्संवातस्याश्वैः ॥ शुष्मिन्तमोहितेमदोद्युम्निन्तमऽउतक्रतुः । वृत्रघ्नावरिवोविदामंसीष्ठाऽअश्वसातमः ॥ यथापूर्वेभ्योजरितृभ्यऽइंद्रमयऽइवापोनतृष्यतेबभूथ । तामनुत्वानिविदेजोहवीमिविद्यामेषंवृजनंजीरदानुं ॥ १८ ॥ (१।२३।१२) मत्सिनोवस्यऽइष्टयऽइंद्रमिंदोवृषाविश । ऋघायमाणऽइन्वसिशत्रुमंतिनविंदसि ॥ तस्मिन्नावेशयागिरोयऽएकश्चर्षणीनां । अनुस्वधायमुप्यतेयवंनचकृषद्वृषा ॥ यस्यविश्वानिहस्तयोःपंचक्षितीनांवसु । स्पाशयस्वयोऽअस्मध्रुग्दिव्येवाशनिर्जहि ॥ असुन्वंतंसमजहिदूणाशंयोनतेमयः । अस्मभ्यमस्यवेदनंदद्धिसूरिश्चिदोहते ॥ आवोयस्यद्विवर्हसोर्केषुसानुषगसत् । आजाविंद्रस्येंद्रोप्रावोवाजेषु

(१।२३।११) मत्स्यपायीतिषड्वृचस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिरगस्त्यइंद्रोनुष्टुप्आद्यास्कंधोग्रीवाअंत्यात्रिष्टुप् । (१।२३।१२) मत्सिनइतिषड्वृचस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिरगस्त्यइंद्रोनुष्टुबंत्यात्रिष्टुप् ।

वाजिनँ ॥ यथापूर्वेभ्योजरितृभ्यऽइंद्रमयऽइवापोनतृष्यतेवभूथ । तामनुत्वानिविदंजोहवीमिविद्यामेषंवृजनँजीरदानुं ॥ १९ ॥ (१।२३।१३) आचर्षणिप्रावृषभोजनानांराजाकृष्टीनांपुरुहूतऽइंद्रः । स्तुतःश्रवस्यन्नवसोपमद्रिग्युक्त्वाहरीवृषणायाह्यर्वाङ्+ ॥ येतेवृषणोवृषभासऽइंद्रब्रह्मयुजोवृषरथासोऽअत्याः । ताँऽआतिष्ठतेभिरायाह्यर्वाङ्हवामहेत्वासुतऽइंद्रसोमे ॥ आतिष्ठरथंवृषणंवृषातेसुतःसोमःपरिषिक्तामधूनि । युक्त्वावृषभ्यांवृषभक्षितीनांहरिभ्यांयाहिप्रवतोपमद्रिक्+ ॥ अयंयज्ञोदेवयाऽअयंमियेधऽइमाब्रह्माण्ययमिंद्रसोमः । स्तीर्णबर्हिरातुशक्रप्रयाहिपिबानिषद्यविमुचाहरीऽइह+ ॥ ओसुष्टुतऽइंद्रयाह्यर्वाङुपब्रह्माणिमान्यस्यकारोः । विद्यामवस्तोरवसागृणंतोविद्यामेषंवृजनँजीरदानुं ॥ २० ॥ (१।२३।१४) यद्धस्यातऽइंद्रश्रुष्टिरस्तिययावभूथजरितृभ्यऽऊती । मानःकामंमहयंतमाधग्विश्वातेऽअश्यांपर्यापऽआयोः+ ॥ नघाराजेंद्रऽआदभन्नोयानुस्वसाराकृणवंतयोनौ । आपश्चिदस्मैसुतुकाऽअवेषन्गमन्नऽइंद्रःसख्यावयश्च ॥ जेतानृभिरिंद्रःपृत्सुशूरःश्रोताहवंनाधमानस्यकारोः । प्रभर्तारथंदाशुषऽउपाकऽउद्यंतागिरोयदिचत्मनाभूत्+ ॥ एवानृभिरिंद्रःसुश्रवस्याप्रख्वादःपृक्षोऽअभिमित्रिणोभूत् । समर्यऽइषःस्तवतेविवाचिसत्राकरोयजमानस्यशंसः ॥ त्वयावयंमघवनिंद्रशत्रूनभिष्यामममहतोमन्यमानान् । त्वंत्रातात्वमुनोवृधेभूः

(१।२३।१३) आचर्षणिप्राइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिरगस्त्यइंद्रस्त्रिष्टुप् । (१।२३।१४) यद्धस्यातइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणि

विंद्यामेषंवृजनंजीरदानुं ॥ २१ ॥ (१।२३।१५) पूर्वीरहंशरदंःशश्रमाणादोषावस्तोरुषसोजरयंतीः । मिनातिश्रियंजरिमातनूनामप्यूनुपत्नीर्वृषणोजगम्युः ॥ येचिद्धिपूर्वऽऋतसापऽआसन्त्साकंदेवेभिरवदन्नृतानि । तेचिदवासुर्न्हयंतमापुःसमूनुपत्नीर्वृषभिर्जगम्युः ॥ नमृषाश्रांतंयदवंतिदेवाविश्वाऽइत्स्पृधोऽअभ्यश्नवाव । जयावेदत्रंशतनींथमाजिंयत्संम्यंचामिथुनावभ्यजावं ॥ नदस्यमारुधतःकामऽआगन्नितऽआजातोऽअमुतःकुतश्चित् । लोपामुद्रावृषणंनीरिणातिधीरमधीराधयतिश्वसंतं ॥ इमंनुसोममंतितोहृत्सुपीतमुपब्रुवे । यत्सीमागश्चकृमातत्सुमृळतुपुलुकामोहिमर्त्यः ॥ अगस्त्यःखनमानःखनित्रैःप्रजामपत्यंबलमिच्छमानः । उभौवर्णावृषिरुग्रःपुपोषसत्यादेवेष्वाशिषोजगाम ॥ २२ ॥ (१।२४।१) युवोरजांसिसुयमासोऽअश्वारथोयद्वांपर्यर्णांसिदीयत् । हिरण्ययावांपवयःप्रुषायन्मध्वःपिबंताऽउषसःसचेथे ॥ युवमत्यस्यावनक्षथोयद्विपत्मतोनर्यस्यप्रयज्योः । स्वसायद्वांविश्वगूर्तीभरातिवाजायेट्टेमधुपाविषेचं ॥ युवंपयंऽउस्रियायामधत्तंपक्वमामायामवपूर्व्यंगोः । अंतर्यद्वनिनोवामृतप्सूह्वारोनशुचिर्यजतेहविष्मान् ॥ युवंहघर्ममधुमंतमत्रयेपोनक्षोदोवृणीतमेषे । तद्वांनरावश्विनापश्वऽइष्टीरथ्येवचक्राप्रतिंयंतिमध्वः ॥ आवांदानायं

रगस्त्यइंद्रस्त्रिष्टुप्। (१।२३।१५) पूर्वीरहमितिषड्ऋचस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिरगस्त्यःआद्ययोर्द्वयोर्लोपामुद्राऋषिकाअंत्ययोर्द्वयोरगस्त्यांतेवासी ब्रह्मचारीऋषिःसर्वासांरतिर्देवतात्रिष्टुप्पंचमीबृहती । (१।२४।१) युवोरजांसीतिदर्शस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिरगस्त्योश्विनौत्रिष्टुप् ।

ववृतीयदश्वागोरोहेणतौग्र्योनजिग्रेः । अपःक्षोणीसचतेमाहिनावांजूर्णोवामक्षुरंहसोयजत्रा ॥ २३ ॥ नियद्युवेथेंनियुतःसुदानूऽउपस्वधाभिःसृजथःपुरंधिं । प्रेषद्वेषद्वातोनसूरिरामहेददेसुव्रतोनवाजैं ॥ वयंचिद्धिवांजरितारःसत्याविपन्यामहेविपणिहिंतावान् । अधाचिद्धिष्माश्विनावनिंद्यापाथोहिष्मावृषणावंतिदेवं ॥ युवांचिद्धिष्माश्विनावनुद्यून्विरुद्रस्यप्रस्रवणस्यसातौ । अगस्त्योनरांनृषुप्रशस्तःकारांधुनीवचितयत्सहस्रैः ॥ प्रयद्वहेथेमहिनारथस्यप्रस्पंद्रायाथोमनुषोनहोतां । धत्तंसूरिभ्यऽउतवास्वश्व्यंनासत्यारयिषाचःस्याम ॥ तंवांरथंवयमद्याहुवेमस्तोमैरश्विनासुविताय नव्यं । अरिष्टनेमिंपरिद्यामियानंविद्यामेषंवृजनंजीरदानुं ॥ २४ ॥ (१।२४।२) कदुप्रेष्ठावितिनवर्चस्यसूक्तस्यभैत्रावरुणिरगस्त्योश्विनौत्रिष्टुप् ।

कदुप्रेष्ठावितिनवर्चस्यसूक्तस्यभैत्रावरुणिरगस्त्योश्विनौत्रिष्टुप् । विषारंयीणामध्वर्यताय दुन्निनीथोऽअपां । अयंवांयज्ञोऽअकृतप्रशस्तिंवसुधितीऽआविताराजनानां ॥ आवामश्वासःशुचयःपयस्पावातरंहसोदिव्यासोऽअत्याः । मनोजुवोवृषणोवीतपृष्ठाऽएहस्वराजोऽअश्विनावहंतु ॥ आवांरथोवनिर्नप्रवत्वान्त्सृप्रवंधुरःसुवितायगम्याः । वृष्णःस्थातारामनसोजवीयानहंपूर्वोयजतोधिष्ण्यायः+ ॥ इहेहजातासमवावशीतामरेपसातन्वा३ नामभिःस्वैः । जिष्णुर्वीमन्यःसुमखस्यसूरिर्दिवोऽअन्यःसुभगःपुत्रऽऊहे ॥ प्रवाँनिचेरुःककुहोवशाँऽअनुपिशंगरूपः सदनानिगम्याः । हरीऽअन्यस्यपीपयंतवाजैर्मधराजाँस्यश्विनाविघोषैः ॥ २५ ॥ प्रवाँशरद्वान्वृषभोननिःषाट्पूर्वी

रिषश्चरतिमध्वऽइष्णन् । एवैरन्यस्यपीपयँतवाजैर्वेषतीरूर्ध्वानद्योनऽआगुः ॥ असर्जिवांस्थविरावेधसागीर्वाह्वेऽअश्विनात्रेधाक्षरँती । उपस्तुतावतंनाधमानंयामन्नयामन्छृणुतंहवंमे ॥ उतस्यावांरुशतोवप्ससोगीस्त्रिवर्हिषिसदसिपिन्वतेनृन् । वृषावांमेघोवृषणापीपायगोर्नसेकेमनुषोदशस्यन्+ ॥ युवांपूषेवाश्विनापुरंधिरग्निमुषांनजरतेहविष्मान्। हुवेयद्वांवरिवस्यागृणानोविद्यामेषंवृजनंजीरदानुं ॥ २६ ॥ (१।२४।३) अभूदिदंवयुनमोषुभूषतारथोवृषण्वान्मदतामनीषिणः । धियंजिन्वाधिष्ण्याविश्पलावसूदिवोनपातासुकृतेशुचिव्रता ॥ इंद्रतमाहिधिष्ण्यामरुत्तमादस्रादंसिष्ठारथ्यारथीतमा । पूर्णंरथंवहेथेमध्वऽआचितंतेनंदाश्वांसमुपयाथोऽअश्विना ॥ किमत्रदस्राकृणुथःकिमासाथेजनोयःकश्विदहविर्महीयते । अतिक्रमिष्टंजुरतंपणेरसुंज्योतिर्विप्रायकृणुतंवचस्यवे ॥ जंभयतमभितोरायतःशुनोहतंमृधोविदथुस्तान्यश्विना । वाचंवाचंजरितूरभिनींकृतमुभाशंसेनासत्यावतंमम ॥ युवमेतंचक्रथुःसिंधुषुप्लवमात्मन्वंतंपक्षिणंतौग्र्यायकं । येनदेवत्रामनसानिरूहथुःसुपप्तनीपेतथुःक्षोदसोमहः+ ॥ २७ ॥ अवविद्धंतौग्र्यमप्स्वंतर्नारंभणेतमसिप्रविद्धं । चतस्रोनावोजठलस्यजुष्टाऽउदश्विभ्यामिषिताःपारयंति ॥ कःस्विद्वृक्षोनिष्ठितोमध्येऽअर्णसोयंतौग्र्योनाधितःपर्यषस्वजत् । पूर्णामूगस्यपतरोरिवारभऽउदश्विनाऽऊहथुःश्रोमतायकं+ ॥ तद्वांनरानास

(१।२४।३) अभूदिदमित्यष्टर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिरगस्त्योश्विनौजगतीषष्ठ्यंत्येत्रिष्टुभौ ।

त्यावनुष्याद्यद्वामानासऽउचथमवोचन् । अस्माद्यसदसःसोम्यादाविद्यामेषंवृजनंजीरदानुं ॥ २८ ॥ (१।२४।४)
तंयुंजाथांमनसोयोजवीयान्त्रिवंधुरोवृषणायस्त्रिचक्रः । येनोपयाथःसुकृतोदुरोणंत्रिधातुनापतथोविर्नपर्णैः+ ॥ सुवृद्रथोवर्ततेयन्नभिक्षांयत्तिष्ठथःऋतुमंतानुपृक्षे । वपुर्वपुष्यासचतामियंगीर्दिवोदुहित्रोषसासचेथे ॥ आतिष्ठतंसुवृतंयोरथोवामनुव्रतानिवर्ततेहविष्मान् । येननरानासत्येषयध्यैवर्तिर्याथस्तनयायत्मनेच ॥ मावांवृकोमावृकीरादधर्षीन्मापरिवर्क्तमुतमातिधक्तं । अयंवांभागोनिहितऽइयंगीर्दस्राविमेवांनिधयोमधूनां ॥ युवांगोतमःपुरुमीळ्होऽअत्रिर्दस्राह वतेवसेहविष्मान् । दिशंनदिष्टामृजूयेवयंतामेहवंनासत्योपयातं ॥ अतारिष्मतमसस्पारमस्यप्रतिवांस्तोमोऽअश्विनावधायि । एह्यातंपथिभिर्देवयानैर्विद्यामेषंवृजनंजीरदानुं ॥ २९ ॥ इतिद्वितीयाष्टकेचतुर्थोऽध्यायः ॥ ४ ॥ ॥

द्वादशाध्याये वर्गाः २९ सूक्तानि १८ ऋचः १४२ ॥ त्यागः ॥ मरुच्यइदं.१५ इंद्रायेदं. मरुच्यइदं.२० इंद्रायेदं.१३ रुद्रमरुच्यइदं.२ मरुत्वतइंद्रायेदं.४ मरुच्यइदं.३ इंद्रायेदं.४५ रत्याइदं.६ अश्विभ्यामिदं.३३ ॥ इतिद्वितीयेचतुर्थः ॥ ४ ॥

तावांकतरैकादशंद्यावापृथिवीयमानोवैश्वदेवंपितुंन्वन्नस्तुतिर्गायत्रंत्वाद्यानुष्टुग्गर्भातृतीयांत्येपंचम्याद्याश्चत स्रोनुष्टुभौत्याबृहतीवासमिद्धआप्रियोग्नेनयाष्टावाग्नेयंमनवाणंवार्हस्त्यंकंकतःषोळशोपनिषदसृणसौर्यानु

(१।२४।४) तंयुंजाथामितिषड्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिरगस्त्योश्विनौत्रिष्टुप् ।

ष्टुभँविषशंकावानगस्त्यःप्राब्रवीद्दशम्याद्याश्चतिस्रोमहापंक्त्योमहाबृहतीचयआंगिरसःशौनहोत्रोभूत्वाभार्ग
वःशौनकोभवत्सगृत्समदोद्वितीयंमंडलमपश्यत्त्वमग्नेजागतंतुयज्ञेनसप्तोनासमिद्धएकादशाप्रँसप्तमीजगतीहु
वेनवसोमाहुतिर्भार्गवोहोताष्टावानुष्टुभमिमांमेगायत्रंहिश्रेष्ठंषड्राजयन्निवांत्यानुष्टुप् ॥ १ ॥

हरिः३ओम् ॥ (१।२४।५) तावाम्द्यतावपरंहुवेमोच्छंत्यामुषसिवह्निरुक्थैः । नासत्याकुहचित्संतावर्योदिवोन
पातासुदास्तराय+ ॥ अस्मेऽऊषुवृषणामादयेथामुत्पणींहितमूम्यामदंता । श्रुतंमेऽअच्छोक्तिभिर्मतीनामेष्टानरानि
चेताराचकर्णैः ॥ श्रियेपूषन्निषुकृतेवदेवानासत्यावहतुंसूर्यायाः । वच्यंतेवांककुहाऽअप्सुजातायुगाजूर्णेववरुण्स्यभू
रेः ॥ अस्मेसावाँमाध्वीरातिरस्तुस्तोमँहिनोतंमान्यस्यकारोः । अनुयद्वाँश्रवस्यासुदानूसुवीर्यायचर्षणयोमदंति ॥ ए
षवांस्तोमोऽअश्विनावकारिमानेभिर्मघवानासुवृक्ति । यातंवर्तिस्तनयायत्मनेचागस्त्येनासत्यामदंता ॥ अतारिष्मत
मंसस्पारमस्यप्रतिवांस्तोमोऽअश्विनावधायि । एहयातंपथिभिर्देवयानैर्विद्यामेषंवृजनंजीरदानुं ॥ १ ॥ (१।२४।६)
कतरापूर्वीकतरापरायोःकथाजातेकवयःकोविवेद । विश्वंत्मनाबिभृतोयद्धनामविवर्तेतेऽअहनीचक्रियेव ॥ भूरिद्वेऽ
अचरंतीचरंतंपद्वंतंगर्भमपदीदधाते । नित्यंनसूनुंपित्रोरुपस्थेद्यावारक्षतंपृथिवीनोऽअभ्वात् ॥ अनेहोदात्रमदितेरनर्वं

(१।२४।५) तावामितिषड्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिरगस्त्योश्विनौत्रिष्टुप् । (१।२४।६) कतरेत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिरगस्त्यो

त्यावनुष्याद्यद्वामानासऽउचथ्यमवोचन् । अस्माद्यसदसःसोम्यादाविद्यामेषंवृजनंजीरदानुं ॥ २८ ॥ (१।२४।४)
तंयुंजाथांमनसोयोजवीयान्त्रिवंधुरोवृषणायस्त्रिचक्रः । येनोपयाथःसुकृतोदुरोणंत्रिधातुनापतथोविर्नपर्णैः+ ॥ सुवृद्रथोवर्ततेयन्नभिक्षांयत्तिष्ठथःऋतुमंतानुपृक्षे । वपुर्वपुष्यासचतामियंगीर्दिवोदुहित्रोषसासचेथे ॥ आतिष्ठतंसुवृतंयोरथोवामनुव्रतानिवर्ततेहविष्मान् । येननरानासत्येषयध्यैवर्तिर्याथस्तनयायत्मनेच ॥ मावांवृकोमावृकीरादधर्षीन्मापरिवर्क्तमुतमातिधक्तं । अयंवांभागोनिहितऽइयंगीर्दस्राविमेवांनिधयोमधूनां ॥ युवांगोतमःपुरुमीळ्होऽअत्रिर्दस्राह वतेवसेहविष्मान् । दिशंनदिष्टामृजूयेवयंतामेहवनासत्योपयातं ॥ अतारिष्मतमसस्पारमस्यप्रतिवांस्तोमोऽअश्विनावधायि । एहयातंपथिभिर्देवयानैर्विद्यामेषंवृजनंजीरदानुं ॥ २९ ॥ इतिद्वितीयाष्टकेचतुर्थोऽध्यायः ॥ ४ ॥ ॥

द्वादशाध्याये वर्गाः २९ सूक्तानि १८ ऋचः १४२ ॥ त्यागः ॥ मरुच्छ्यइदं.१५ इंद्रायेदं. मरुच्छ्यइदं.२० इंद्रायेदं.१३ रुद्रमरुच्छ्यइदं.२ मरुत्वतइंद्रायेदं.४ मरुच्छ्यइदं.३ इंद्रायेदं.४५ रत्याइदं.६ अश्विभ्यामिदं.३३ ॥ इतिद्वितीयेचतुर्थः ॥ ४ ॥

तावांकतरैकादशंद्यावापृथिवीयमानोवैश्वदेवंपितुंन्वन्नस्तुतिर्गायत्रंत्वाद्यानुष्टुग्भौतृतीयांत्येपंचम्याद्याश्चत स्रोनुष्टुभौत्याबृहतीवासमिद्धआग्नियोग्नेनयाष्टावाग्नेयमनर्वाणंवार्हस्त्यंकंकतःपोळशोपनिषदसृणसौर्यसानु

(१।२४।४) तंयुंजाथामितिषड्ऋचस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिरगस्त्योश्विनौत्रिष्टुप् ।

ष्टुभँविषशंकावानगस्त्यःप्राब्रवीद्दशम्याद्याश्चतिस्रोमहापंक्तयोमहाबृहतीर्चयआंगिरसःशौनहोत्रोभूत्वाभार्ग
वःशौनकोभवत्सगृत्समदोद्वितीयंमंडलमपश्यत्त्वमग्नेजागतंतुयज्ञेनसप्तोनासमिद्धएकादशाग्रँसप्तमीजगतीहु
वेनवसोमाहुतिर्भार्गवोहंहोताष्टावानुष्टुभमिमांमेगायत्रंहिंश्रेष्ठंषड्वाजयन्निवांत्यानुष्टुप् ॥ १ ॥

हरिः३ओम् ॥ (१।२४।५) तावांमघतावपरंहुवेमोच्छंत्यांमुषसिवह्निरुक्थैः । नासत्याकुहचित्संतावर्योदिवोन
पातासुदास्तराय+ ॥ अस्मेऽऊषुवृषणामादयेथामुत्पणींहैतमूम्यांमदैता । श्रुतंमेऽअच्छोक्तिभिर्मतीनामेष्टानरानि
चेतारावकर्णैः ॥ श्रियेपूषन्निषुकृतेवदेवानासत्यावहतुंसूर्यायाः । वच्यंतेवांककुहाऽअप्सुजातायुगाजूर्णेववरुणस्यभू
रेः ॥ अस्मेसावांमाध्वीरातिरस्तुस्तोमंहिनोतंमान्यस्यकारोः । अनुयद्वांश्रवस्यासुदानूसुवीर्यायचर्षणयोमदंति ॥ ए
षवांस्तोमोऽअश्विनावकारिमानेभिर्मघवानासुवृक्ति । यातंवर्तिस्तनयायात्मनेचागस्त्येनासत्यामदैता ॥ अतारिष्मत
मंसस्पारमस्यप्रतिवांस्तोमोऽअश्विनावधायि । एहयातंपथिभिर्देवयानैर्विद्यामेषंवृजनंजीरदानुं ॥ १ ॥ (१।२४।६)
कतरापूर्वीकतरापरायोःकथाजातेकवयःकोविवेद । विश्वंत्मनाबिभृतोयद्धनामविवर्तेतेऽअहनीचक्रियेव ॥ भूरिद्वेऽ
अचरंतीचरंतंपद्वंतंगर्भमपदीदधाते । नित्यंनसूनुंपित्रोरुपस्थेद्यावारक्षतंपृथिवीनोऽअभ्वात् ॥ अनेहोदात्रमदितेरनर्वं

(१।२४।५) तावामितिषड्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिरगस्त्योश्विनौत्रिष्टुप् । (१।२४।६) कतरेत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिरगस्त्यो

हुवेस्ववंदवधंनमस्वत् । तद्रोदसीजनयतंजरित्रेद्यावा० ॥ अतप्यमानेऽअवसावंतीऽअनुष्यामरोदसीदेवपुत्रे । उभेदेवानामुभयेभिरह्नांद्यावा० ॥ संगच्छमानेयुवतीसमंतेस्वसाराजामीपित्रोरुपस्थे । अभिजिघ्रंतीभुवनस्यनाभिंद्यावा० ॥ २ ॥ उर्वीसद्मनीबृहतीऽऋतेनहुवेदेवानामवसाजनित्री । दधातेयेऽअमृतंसुप्रतीकेद्यावा० ॥ उर्वीपृथ्वीबहुलेदूरेऽअंतेऽउपब्रुवेनमसायज्ञेऽअस्मिन् । दधातेयेसुभगेसुप्रतूर्तीद्यावा० ॥ देवान्वायच्चकृमाकच्चिदागःसखायंवा सदमिज्जास्पतिंवा । इयंधीर्भूयाऽअवयानमेषांद्यावा० ॥ उभाशंसानर्यामामविष्टामुभेमामूतीऽअवसासचेतां । भूरिंचिदर्यःसुदास्तरायेषामदंतऽइषयेमदेवाः ॥ ऋतंदिवेतदवोचंपृथिव्याऽअभिश्रावायप्रथमंसुमेधाः । पातामवद्यादुरितादभीकेपितामातार्चरक्षतामवोभिः ॥ इदंद्यावापृथिवीसत्यमस्तुपितर्मातर्यदिहोपब्रुवेवां । भूतंदेवानामवमेऽअवोभिर्विद्यामेषंवृजनंजीरदानुं ॥ ३ ॥ (१।२४।७) आनऽइळाभिर्विदथेसुशस्तिविश्वानरःसवितादेवऽएतु । अपियथायुवानोमत्सथानोविश्वंजगदभिपित्वेमनीषा+ ॥ आनोविश्वऽआस्क्रागमंतुदेवामित्रोऽअर्यमावरुणःसजोषाः । भुवन्यथानोविश्वेवृधासःकरन्त्सुषाहाविथुरंनशर्वः ॥ प्रेष्ठंवोऽअतिथिंगृणीषेग्निंशस्तिभिस्तुर्वणिःसजोषाः ।

द्यावापृथिवीत्रिष्टुप् । (१।२४।७) आनइळाभिरित्येकादशर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिरगस्त्योविश्वेदेवास्त्रिष्टुप् (सूक्तभेदप्रयोगेतु-आद्यचतसृणांविश्वेदेवाःततएकस्याअहिर्बुध्न्यःततएकस्यास्त्वष्टाततएकस्याइंद्रःततोद्वयोर्मरुतःततोद्वयोर्विश्वेदेवाःएवमेकादश) ।

असद्यथानोवरुणःसुकीर्तिरिषश्चपर्षदरिगूर्तःसूरिः+ ॥ उपवऽएषेनमसाजिगीषोषासानक्तासुदुघेवधेनुः । समानेऽअहन्विमिमानोऽअर्कंविषुरूपेपयसिसस्मिन्नूधन् ॥ उतनोहिर्बुध्योऽ३मयस्करःशिशुंनपिप्युषीववेतिसिंधुः । येननपातमपांजुनामंमनोजुवोवृषणोयंवहेति ॥ ४ ॥ उतनऽईत्वष्टागंत्वच्छासत्सूरिभिरभिपित्वेसजोषाः । आवृत्रहेंद्रश्वर्षणिप्रास्तुविष्टमोनरांनऽइहगम्याः ॥ उतनऽईमतयोश्वयोगाःशिशुंनगावस्तरुणंरिहंति । तमींगिरोजनयोनपत्नीःसुरभिष्टमंनरांनसंत ॥ उतनऽईमरुतोवृद्धसेनाःस्मद्रोदसीसमनसःसदंतु । पृषदश्वासोवनयोनरथारिशादसोमित्रयुजोनदेवाः+ ॥ प्रनुयदेषांमहिनाचिकित्रेप्रयुंजतेप्रयुजस्तेसुवृक्ति । अधयदेषांसुदिनेनशरुर्विश्वमेरिणंप्रुषायंतसेनाः ॥ प्रोऽअश्विनावसेकृणुध्वंप्रपूषणंस्वतवसोहिसंति । अद्वेषोविष्णुर्वातऽऋभुक्षाऽअच्छासुम्नायववृतीयदेवान्+ ॥ इयंसावोऽअस्मेदीधितिर्यजत्राऽअपिप्राणीचसदनीचभूयाः । नियादेवेषुयततेवसूयुर्विद्यामेषंवृजनंजीरदानुं ॥ ५ ॥ (१।२४।८)

पितुंनुस्तोषंमहोधर्माणंतविषीं । यस्यत्रितोव्योजसावृत्रंविपर्वमर्दयत् ॥ स्वादोपितोमधोपितोवयंत्वावृमहे । अस्माकमविताभव ॥ उपनःपितवाचरशिवःशिवाभिरूतिभिः । मयोभुरद्विषेण्यःसखासुशेवोऽअद्वयाः ॥ तवत्येपितोरसारजांस्यनुविष्ठिताः । दिविवातांऽइवश्रिताः+ ॥ तवत्येपितोददतस्तवस्वादिष्टतेपितो । प्रस्वाह्मानोरसानांतुविग्री

(१।२४।८) पितुंन्वित्येकादशर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिरगस्त्योन्नंगायत्रीआद्यानुष्टुब्गर्भातृतीयापंचम्याद्याश्चतस्रोनुष्टुभोंत्याबृहतीवा ।

वाऽइवेरते ॥ ६ ॥ त्वेपितोमहानांदेवानांमनोहितं । अकारिचारुकेतुनातवाहिमवंसावधीत् ॥ यद्दोपितोऽअज गन्विवस्वपर्वतानां । अत्राचिन्नोमधोपितोरभक्षायगम्याः ॥ यद्दपामोषधीनांपरिशामारिशामहे । वातापेपीवऽइद्भव ॥ यत्तेसोमगवाशिरोयवाशिरोभजामहे । वातापेपी० ॥ करंभऽओषधेभवपीवोवृक्कऽउदारथिः । वातापेपी० ॥ तंत्वावयंपितोवचोभिर्गावोनहव्यासुषूदिम । देवेभ्यस्त्वासधमादमस्मभ्यंत्वासधमादं ॥ ७ ॥ (१।२४।९) समिद्धोऽअद्यराजसिदेवोदेवैःसहस्रजित् । दूतोहव्याकविर्वह ॥ तनूनपाद्तंयतेमध्वायज्ञःसमज्यते । दधत्सहस्रिणीरिषः ॥ आजुह्वानोनऽईड्योदेवाँऽआवक्षियज्ञियान् । अग्नेसहस्रसाऽअसि ॥ प्राचीनंबर्हिरोजसासहस्रवीरमस्तृणन् । यत्रादित्याविराजथ ॥ विराट्सम्राड्विभ्वीःप्रभ्वीर्बह्वीश्चभूयसीश्चयाः । दुरोघृतान्यक्षरन् ॥ ८ ॥ सुरुक्मेहिसुपेशसाधिश्रियाविराजतः । उषासावेहसीदतां ॥ प्रथमाहिसुवाचसाहोतारादैव्याकवी । यज्ञंनोयक्षतामिमं ॥ भारती ळेसरस्वतियावःसर्वाऽउपब्रुवे । तानश्चोदयतश्रिये+ ॥ त्वष्टारूपाणिहिप्रभुःपशून्विश्वान्त्समानजे । तेषांनःस्फातिमायज ॥ उपत्मन्यावनस्पतेपाथोदेवेभ्यःसृज । अग्निर्हव्यानिसिष्वदत् ॥ पुरोगाऽअग्निर्देवानांगायत्रेणसमज्यते ।

(१।२४।९) समिद्धइत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिरगस्त्यइध्मस्तनूनपादिळोबर्हिर्देवीर्द्वारऽउषासानक्तादैव्यौहोतारौसरस्वतीळाभारत्यस्त्वष्टावनस्पतिस्वाहाकृतयइतिक्रमेणदेवताःगायत्रीच्छंदः ।

स्वाहाकृतीषुरोचते ॥ ९ ॥ (१।२४।१०) अग्नेनयऽसुपथाराये अस्मान्विश्वानिदेववयुनानिविद्वान् । युयोध्यस्मज्जुहुराणमेनोभूयिष्ठांतेनमऽउक्तिंविधेम ॥ अग्नेत्वंपारयानव्योऽअस्मान्त्स्वस्तिभिरतिदुर्गाणिविश्वा । पूश्चपृथ्वी बहुलानऽउर्वीभवातोकायतनयायशंयोः+ ॥ अग्नेत्वमस्मद्युयोध्यमीवाऽअनग्नित्राऽअभ्यमंतकृष्टीः । पुनरस्मभ्यंसुवितायदेवक्षांविश्वेभिरमृतेभिर्यजत्र ॥ पाहिनोऽअग्नेपायुभिरजस्रैरुतप्रियेसदनऽआशुशुक्वान् । मातेभयंजरितारंय विष्ठनूनंविदन्मापरंसहस्वः ॥ मानोऽअग्नेवसुजोऽअघायाविष्यवेरिपवेदुच्छुनायै । मादत्वतेदशतेमादतेनोमारीषते सहसावन्परादाः ॥ १० ॥ विघत्वावाँऽऋतजातयंसद्गृणानोऽअग्नेतन्वेवरूथं । विश्वाद्रिरिक्षोरुतवानिनित्सोरभिहुतामसिहिदेवविष्पट् ॥ त्वंताँऽअग्नऽउभयान्विविद्वान्वेषिप्रपित्वेमनुषोयजत्र । अभिपित्वेमनवेशास्योभूर्ममृजेन्यऽउशिग्भिर्नाक्रः+ ॥ अवोचामनिवचनान्यस्मिन्मानस्यसूनुःसहसानेऽअग्नौ । वयंसहस्रमृषिभिःसनेमविद्यामेषंवृजनंजीरदानुं ॥ ११ ॥ (१।२४।११) अनर्वाणंवृषभंमंद्रजिह्वंबृहस्पतिंवर्धयानव्यमर्कैः । गाथान्यःसुरुचोयस्यदेवाऽआशृण्वंतिनयमानस्यमर्ताः ॥ तमृत्वियाऽउपवाचःसचंतेसर्गोनयोदेवयतामसर्जि । बृहस्पतिःसह्यंजोवरौंसिविभ्वाभवत्समृतेमातरिश्वा ॥ उपस्तुतिंनमसऽउद्यतिंचश्लोकंयंसत्सवितेवप्रबाहू । अस्यक्रत्वाहन्योयोऽअस्तिमृगोन

(१।२४।१०) अग्नेनयेत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिरगस्त्योग्निस्त्रिष्टुप् । (१।२४।११) अनर्वाणमित्यष्टर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिरगस्त्यो

भीमोऽअरक्षसस्तुविष्मान् ॥ अस्यश्लोकोदिवीयतेपृथिव्यामत्योनयंसद्यक्षभृद्विचेताः । मृगाणांनहेतयोयंतिचेमावृहस्पतेरहिमायाँऽअभिद्यून्+ ॥ येत्वादेवोस्त्रिकंमन्यमानाःपापाभद्रमुपजीवंतिपज्राः । नदृढ्ये३ अनुददासिवामंबृहस्पतेचयंसऽइत्यारुं ॥ १२ ॥ सुप्रैतुःसूयवसोनपंथांदुर्नियंतुःपरिप्रीतोनमित्रः । अनर्वाणोऽअभियेचक्षतेनोपीवृताऽअपोर्णुवंतोऽअस्थुः ॥ संयंस्तुभोवनयोनयंतिसमुद्रंनस्रवतोरोधचक्राः । सविद्वाँऽउभयंचष्टेऽअंतर्बृहस्पतिस्तरऽआपश्चगृध्रः ॥ एवामहस्तुविजातस्तुविष्मान्बृहस्पतिर्वृषभोधायिदेवः । सनःस्तुतोवीरवद्धातुगोमद्विद्यामेषंवृजनंजीरदानुं ॥ १३ ॥ (१।२४।१२) कंकतोनकंकतोथोसतीनकैकतः । द्वाविति३ष्टुपीऽइतिन्य१दृष्टाऽअलिप्सत ॥ अदृष्टान्हंत्यायत्यथोहंतिपरायती । अथोऽअवघ्नतीहंत्यथोपिनष्टिपिंषती+ ॥ शरासःकुशरासोदर्भासःसैर्याऽउत । मौंजाऽअदृष्टावैरिणाःसर्वेसाकंन्यलिप्सत ॥ निगावोगोष्ठेऽअसदन्निमृगासोऽअविक्षत । निकेतवोजनानांन्य१दृष्टाऽअलिप्सत ॥ एतऽउत्येप्रत्यदृश्रन्प्रदोषंतस्करोऽइव । अदृष्टाविश्वदृष्टाःप्रतिबुद्धाऽअभूतन ॥ १४ ॥ द्यौर्वःपितापृथिवी मातासोमोभ्रातादितिःस्वसा । अदृष्टाविश्वदृष्टास्तिष्ठतेलयतासुकं ॥ येऽअंस्यायेऽअंग्याःसूचीकायेप्रकंकताः । अदृष्टाःकिंचनेहवःसर्वेसाकंनिजस्यत ॥ उत्पुरस्तात्सूर्यऽएतिविश्वदृष्टोऽअदृष्टहा । अदृष्टान्त्सर्वाञ्जंभयन्त्सर्वाश्चयातुधा

बृहस्पतिस्त्रिष्टुप् । (१।२४।१२) कंकतइतिषोळशर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिरगस्त्योमृणसूर्याअनुष्टुप्दशम्याद्यास्तिस्रोमहापंक्तयस्त्रयोदशी

न्यः ॥ उदपप्तदसौसूर्यःपुरुविश्वानिजूर्वन् । आदित्यःपर्वतेभ्योविश्वदृष्टोऽअदृष्टहा+ ॥ सूर्येविषमासंजामिदतिंसूरावतोगृहे । सोचिन्ननमरातिनोवयंमरामारेऽअस्ययोजनंहरिष्ठामधुत्वामधुलाचकार ॥ १५ ॥ इयत्तिकाशकुंतिकासकाजंघासतेविषं । सोचिन्ननमरातिः ॥ त्रिःसप्तविष्पुलिंगकाविषस्यपुष्पमक्षन् । ताश्चिन्ननमरंतिः ॥ नवानांनवतीनांविषस्यरोपुषीणां । सर्वासामग्रभंनामारेः ॥ त्रिःसप्तमयूर्यःसप्तस्वसारोऽअग्रुवः । तास्तेविषंविजभ्रिरऽउदकंकुंभिनीरिव ॥ इयत्तकःकुषुंभकस्तकंभिनदृश्यश्मना । ततोविषंप्रवावृतेपरांचीरनुसंवतः ॥ कुषुंभकस्तदब्रवीद्गिरेःप्रवर्तमानकः । वृश्चिकस्यारसंविषमरसंवृश्चिकतेविषं ॥ १६ ॥ (इतिशातर्चिनंप्रथममंडलं ॥ अत्रसूक्तानि १९१) ॥ ॥ परिशिष्टं ॥ माबिभेर्नमरिष्यसिपरेत्वापामिसर्वतः । घनेनहन्मिवृश्चिकमहिंदंडेनागतं ॥ आदित्यरथवेगेनविष्णुबाहुबलेनच । गरुडपक्षनिपातेनभूमिंगच्छमहायशाः ॥ गरुडस्यजातमात्रेणत्रयोलोकाःप्रकंपिताः । प्रकंपितामहीसर्वासशैलवनकानना ॥ गगनंनष्टचंद्रार्कंज्योतिषंनप्रकाशते । देवताभयभीताश्चमारुतोनप्लवायतिमारुतोनप्लवायत्योनमः ॥ भोसर्पभद्रभद्रंतेदूरंगच्छमहायशाः । जनमेजयस्ययज्ञांतेऽआस्तीकवचनंस्मर ॥ आस्तीकवचनंश्रुत्वायःसर्पोननिवर्तते । शतधाभिद्यतेमूर्धिशिंशवृक्षफलंयथा ॥ नर्मदायैनमःप्रातर्नर्मदायैनमोनिशि । नमोस्तुनर्मदेतुभ्यंत्राहिमांविषसर्पतः ॥

महाबृहती (विषघ्नसूक्तं) ।

योजरत्कारुणाजातोजरत्कन्यांमहायशाः । तस्यसर्पापभद्रंतेदूरंगच्छमहायशाः ॥ १ ॥ (२।१।१) त्वमग्नेद्यु
भिस्त्वमाशुशुक्षणिस्त्वमद्भ्यस्त्वमश्मनस्परि । त्वंवनेभ्यस्त्वमोषधीभ्यस्त्वंनृणांनृपतेजायसेशुचिः ॥ तवाग्नेहोत्रंतव
पोत्रमृत्वियंतवनेष्ट्रंत्वमग्निदृतायतः । तवप्रशास्त्रंत्वमध्वरीयसिब्रह्माचासिगृहपतिश्चनोदमे ॥ त्वमग्नऽइंद्रोवृषभःस
तामसित्वंविष्णुरुरुगायोनमस्यः । त्वंब्रह्मारयिविद्ब्रह्मणस्पतेत्वंविधर्तःसचसेपुरंध्या ॥ त्वमग्नेराजावरुणोधृतव्रतस्त्वं
मित्रोभवसिदस्मऽईड्यः । त्वमर्यमासत्पतिर्यस्यसंभुजंत्वमंशोविदथेदेवभाजयुः+ ॥ त्वमग्नेत्वष्टाविधतेसुवीर्यंतवग्ना
वोमित्रमहःसजात्यं । त्वमाशुहेमाररिषेस्वश्व्यंत्वंनरांशर्धोऽअसिपुरूवसुः ॥ १७ ॥ त्वमग्नेरुद्रोऽअसुरोमहोदिवस्त्वं
शर्धोमारुतंपृक्षऽईशिषे । त्वंवातैररुणैर्यासिशंगयस्त्वंपूषाविधतःपासिनुत्मना ॥ त्वमग्नेद्रविणोदाऽअरंकृतेत्वंदेवः
सवितारत्नधाऽअसि । त्वंभगोनृपतेवस्वऽईशिषेत्वंपायुर्दमेयस्तेविधत् ॥ त्वामग्नेदमऽआविश्पतिंविशस्त्वांराजा
नंसुविदत्रमृंजते । त्वंविश्वानिस्वनीकपत्यसेत्वंसहस्राणिशतादशप्रति ॥ त्वामग्नेपितरमिष्टिभिर्नरस्त्वांभ्रात्राय
शम्यातनूरुचं । त्वंपुत्रोभवसियस्तेविधत्त्वंसखासुशेवःपास्याधृषः ॥ त्वमग्नऽऋभुराकेनमस्यैस्त्वंवाजस्यक्षुमतो
रायऽईशिषे । त्वंविभास्यनुदक्षिदावनेत्वंविशिक्षुरसियज्ञमातनिः ॥ १८ ॥ त्वमग्नेऽअदितिर्देवदाशुषेत्वंहोत्राभारती

(२।१।१) (अथगार्त्समदेद्वितीयेमंडलेचतस्रोऽनुवाकाः) ॥ त्वमग्नइतिषोळशर्चस्यसूक्तस्यशौनकोगृत्समदोग्निर्जगती ।

वर्धसेगिरा । त्वमिळांशतहिमासिदक्षसेत्वंवृत्रहावसुपतेसरस्वती ॥ त्वमग्नेसुभृतऽउत्तमंवयस्तवस्पार्हेवर्णऽआसंदृशिश्रियः । त्वंवाजःप्रतरणोवृहन्नसित्वंरयिर्बहुलोविश्वतस्पृथुः+ ॥ त्वामग्नऽआदित्यासऽआस्यंत्वांजिह्वांशुचयश्चक्रिरेकवे । त्वांरातिषाचोऽअध्वरेषुसश्चिरेत्वेदेवाहविरदंत्याहुतं ॥ त्वेऽअग्नेविश्वेऽअमृतासोऽअद्रुहऽआसादेवाहविरदंत्याहुतं । त्वयामर्तासःस्वदंतऽआसुतिंत्वंगर्भोवीरुधांजज्ञिषेशुचिः ॥ त्वंतान्त्संचप्रतिचासिमज्मनाग्नेसुजातप्रचदेवरिच्यसे । पृक्षोयदत्रमहिनावितेभुवदनुद्यावापृथिवीरोदसीऽउभे+ ॥ येस्तोतृभ्योगोऽअग्रामश्वपेशसमग्नेरातिमुपसूजांतिसूरयः । अस्मान्त्चतांश्चप्रहिनेषिवस्यऽआवृहद्वदेमविदथेसुवीराः ॥ १९ ॥ (२।१।२) यज्ञेनवर्धतजातवेदसमग्निंयजध्वंहविषातनागिरा । समिधानंसुप्रयसंस्वर्णरंघृक्षंहोतारंवृजनेषुधूर्षदं ॥ अभित्वानक्तीरुषसोववाशिरेग्नेवत्संनस्वसरेषुधेनवः । दिवऽइवेदरतिर्मानुषायुगाक्षपोभासिपुरुवारसंयतः ॥ तंदेवाबुध्नेरजसःसुदंससंदिवस्पृथिव्योररतिंन्येरिरे । रथंमिववेद्यंशुक्रशोचिषमग्निंमित्रंनक्षितिषुप्रशंस्यं ॥ तमुक्षमाणंरजसिस्वऽआदमेचंद्रमिवसुरुचंह्वारऽआदधुः । पृश्न्याःपतरंचितयंतमक्षभिःपाथोनपायुंजनसीऽउभेऽअनु ॥ सहोताविश्वंपरिभूत्वध्वरंतमुह्व्यैर्मनुषऽऋंजते गिरा । हिरिशिप्रोवृधसानासुजर्भुरद्र्यौनस्तृभिश्चितयद्रोदसीऽअनु ॥ २० ॥ सनोरेवत्समिधानःस्वस्तयेसंददस्वान्त्र

(२।१।२) यज्ञेनेतित्रयोदशर्चस्यसूक्तस्यशौनकोगृत्समदोग्निर्जगती ।

यिम॒स्मासु॑दीदिहि । आन॑ःकृणुष्वसुवि॒ताय॒रोद॑सी॒ऽअग्ने॑ह॒व्यामनु॑षोदेववी॒तये॑ ॥ दानो॑ऽअग्नेबृह॒तोदाःस॑ह॒स्रिणो॑दु॒रोनवाजं॒श्रुत्या॒ऽअपा॑वृधि । प्राची॒द्यावा॑पृथि॒वीब्रह्म॑णाकृधि॒स्व१॒॑र्णशु॒क्रमु॒पसो॒विदि॑द्युतुः ॥ सऽइ॑धा॒नऽउ॒षसो॒राम्या॒ऽअनु॒स्व१॒॑र्णदी॑देदरु॒षेण॑भा॒नुना॑ । होत्रा॑भिर॒ग्निर्मनु॑षःस्वध्व॒रोराजा॑वि॒शामति॑थि॒श्चारु॑रा॒यवे॑ ॥ ए॒वानो॑ऽअग्नेऽअ॒मृते॑षुपूर्व्य॒धीष्पी॑पायबृ॒हद्दि॑वेषु॒मानु॑षा । दुहा॑नाधे॒नुर्वृ॒जने॑षुका॒रवे॒त्मना॑श॒तिनं॑पुरु॒रूप॑मि॒षणि॑ ॥ व॒यम॑ग्ने॒ऽअर्व॑तावासु॒वीर्यं॒ब्रह्म॑णावाचितयेमा॒जनाँ॒ऽअति॑ । अ॒स्माकं॑द्यु॒म्नमधि॒पंच॑कृ॒ष्टिषू॒च्चास्व१॒॑र्णशु॑शुचीतदु॒ष्टरं॑ ॥ सनो॑बोधिसहस्यप्र॒शंस्यो॒यस्मि॑न्त्सुजा॒ताऽइ॒षयं॑तसू॒रयः॑ । यम॑ग्नेय॒ज्ञमु॑प॒यंति॑वा॒जिनो॒नित्ये॑तो॒केदी॑दि॒वांसं॒स्वेदमे॑ ॥ उ॒भया॑सोजातवेदःस्यामतेस्तो॒तारो॑ऽअग्नेऽसू॒रय॑श्च॒शर्म॑णि । वस्वो॑रा॒यःपु॑रुश्च॒ंद्रस्य॒भूय॑सःप्र॒जाव॑तःस्वप॒त्यस्य॑शग्धिनः ॥ येस्तो॒तृभ्यो॒गोऽअ॑ग्रा॒मश्व॑पेशस॒मग्ने॑रा॒तिमु॑पसृ॒जंति॑सू॒रयः॑ । अ॒स्मान्च॒तांश्च॒प्रहिनेषि॒वस्य॒ऽआवृ॒हद्व॑देमवि॒दथे॑सु॒विराः॑ ॥ २१ ॥ (२।१।३) समि॑द्धोऽअ॒ग्निर्निहि॑तःपृथि॒व्यांप्र॒त्यङ्विश्वा॑नि॒भुव॑नान्यस्थात् । होता॑पाव॒कःप्र॒दिवः॑सुमे॒धादे॒वोदे॒वान्य॑जत्व॒ग्निरर्ह॑न् ॥ नरा॒शंसः॒प्रति॒धामा॑न्यं॒जन्ति॒स्रोदिवः॒प्रति॑म॒ह्नास्व॒र्चिः । घृ॒त॒प्रुषा॒मन॑साह॒व्यमु॒ंदन्मू॒र्धन्य॒ज्ञस्य॒सम॑नक्तुदे॒वान्+ ॥ ई॒ळि॒तोऽ

(२।१।३) समिद्धोअग्निरित्येकादशर्चस्यसूक्तस्यशौनकोगृत्समदइध्मोनराशंसइळोबर्हिर्देवीर्द्वारउषासानक्तादैव्यौहोतारौसरस्वतीळाभारत्यस्त्वष्टावनस्पतिस्वाहाकृतयइतिक्रमेणदेवतास्त्रिष्टुप्षष्ठीसप्तम्यौजगत्यौ ।

अग्नेमनसानोऽअर्हन्देवान्यक्षिमानुषात्पूर्वोऽअद्य । सऽआवहमरुतांशर्धोऽअच्युतमिंद्रंनरोवर्हिषदंयजध्वं ॥ देववर्हिर्वर्धमानंसुवीरंस्तीर्णंरायेसुभरंवेद्यस्यां । घृतेनाक्तंवसवःसीदतेदंविश्वेदेवाऽआदित्यायज्ञियासः ॥ विश्रयंतामुर्वियाहूयमानाद्वारोदेवीःसुप्रायणानमोभिः । व्यचस्वतीर्विप्रथंतामजुर्यावर्णंपुनानायशसंसुवीरं ॥ २२ ॥ साध्वपांसिसनतानऽउक्षितेऽउषासानक्तावय्येवरण्विते । तंतुंततंसंवयंतीसमीचीयज्ञस्यपेशःसुदुघेपयस्वती ॥ दैव्याहोतारावृथमाविदुष्टरऽऋजुर्यक्षतःसमृचावपुष्टरा । देवान्यजंतावृतुथासमंजतोनाभापृथिव्याऽअधिसानुषुत्रिषु+ ॥ सरस्वतीसाधयंतीधियंनऽइळादेवीभारतीविश्वतूर्तिः । तिस्रोदेवीःस्वधयाबर्हिरेदमच्छिद्रंपांतुशरणंनिषद्य ॥ पिशंगरूपःसुभरोवयोधाःश्रुष्टीवीरोजायतेदेवकामः । प्रजांत्वष्टाविष्यतुनाभिमस्मेऽअथादेवानामप्येतुपाथः ॥ वनस्पतिरवसृजन्नुपस्थादग्निर्हविःसूदयातिप्रधीभिः । त्रिधासमक्तंनयतुप्रजानन्देवेभ्योदैव्यःशमितोपहव्यं+ ॥ घृतंमिमिक्षेघृतमस्ययोनिर्घृतेश्रितोघृतमस्यधाम । अनुष्वधमावहमादयस्वस्वाहाकृतंवृषभवक्षिहव्यं+ ॥ २३ ॥ (२।१।४) हुवेवःसुद्योत्मानंसुवृक्तिंविशामग्निमतिथिंसुप्रयसं । मित्रऽइवयोदिधिषाय्योभूद्देवऽआदेवेजनेजातवेदाः ॥ इमंविधंतोऽअपांसधस्थेद्वितादधुर्भृगवोविक्ष्वा३यो: । एषविश्वान्यभ्यस्तुभूमादेवानामग्निररतिर्जीराश्वः ॥ अग्निंदेवासोमानुषीषुविक्षु

(२।१।४) हुवेवइतिनवर्चस्यसूक्तस्यभार्गवःसोमाहुतिरग्निस्त्रिष्टुप् ।

प्रियंधुःक्षेष्यंतोनमित्रं । सदींदयदुशतीरूर्म्याऽआदक्षाय्योयोदास्वंतेदमऽआ+ ॥ अस्यरण्वास्वस्येवपुष्टिःसंदृष्टिरस्य हियानस्यदक्षोः । वियोभरिंभ्रदोषधीषुजिह्वामत्योनरथ्योदोधवीतिवारान् ॥ आयन्मेऽअभ्वंवनदुःपनंतोशिग्भ्योनार्मिमीतवर्णं । सचित्रेणंचिकितेरंसुभासाजुजुर्वांयोमुहुरायुवाभूत्+ ॥ २४ ॥ आयोवनांतातृषाणोनभातिवार्णपथारथ्येवस्वानीत् । कृष्णाध्वातपूरण्वश्चिकेतद्यौरिवस्मयमानोनभोभिः ॥ सयोव्यस्थाद्भिदक्षदुर्वांपशुर्नेतिस्वयुरगोपाः । अग्निःशोचिष्माँऽअतसान्युष्णन्कृष्णव्यथिरस्वदयन्नभूमं ॥ नूतेपूर्वस्यावसोऽअधीतौतृतीयेविदथेमन्मशंसि। अस्मेऽअग्नेसंयद्वीरंबृहंतंक्षुमंतंवाजंस्वपत्यंरयिंदाः ॥ त्वयायथागृत्समदासोऽअग्नेगुहावन्वंतऽउपराँऽअभिष्युः । सुवीरासोऽअभिमातिषाहःस्मत्सूरिभ्योगृणतेतद्वयोधाः ॥ २५ ॥ (२।१।५) होताजनिष्टचेतनःपितापितृभ्यऽऊतये । प्रयक्षन्जेन्यंवसुशकेमवाजिनोयमं ॥ आयस्मिन्त्सप्तरश्मयस्तायज्ञस्यनेतारं । मनुष्वद्दैव्यमष्टमंपोतारिश्वंतर्दिन्वति ॥ दधन्वेवायदीमनुवोचद्ब्रह्माणिवेरुतत् । परिविश्वानिकाव्यानेमिश्चक्रमिवाभवत् ॥ साकंहिशुचिनाशुचिःप्रशास्ताक्रतुनाजनि । विद्वाँऽअस्यव्रताध्रुवावयाऽइवानुरोहते ॥ ताऽअस्यवर्णमायुवोनेष्टुःसचंतधेनवः । कुवित्तिसृभ्यऽआवरंस्वसारोयाऽइदंययुः+ ॥ यदीमातुरुपस्वसाघृतंभरंत्यस्थित । तासांमध्वर्युरागतौयवोवृष्टीवमोदते ॥ स्वःस्वायुधा

(२।१।५) होताजनिष्टेत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यभार्गवःसोमाहुतिरग्निरनुष्टुप् ।

यंसेकृणुतामृत्विगृत्विजं । स्तोमंयज्ञंचादरंवनेमाररिमावयं ॥ यथाविद्वाँऽअरंकरद्विश्वेभ्योयजतेभ्यः । अयमग्नेत्वेऽ अपियंयज्ञंचकृमावयं+ ॥ २६ ॥ (२।१।६) इमांमेऽअग्नेसमिधंमिमामुपसदंवनेः । इमाऽउषुश्रुधीगिरः ॥ अया तेंऽअग्नेविधेमोजोंनपादश्वंमिष्टे । एनासूक्तेनसुजात ॥ तंत्वागीर्भिर्गिर्वणसंद्रविणस्युंद्रविणोदः । सपर्येमसपर्यवः ॥ सवोधिसूरिर्मघवावसुपतेवसुदावन् । युयोध्य१स्मद्वेषाँसि ॥ सनोवृष्टिंदिवस्परिसनोवाजमनर्वाणं । सनःसहस्रिणीरिषः ॥ ईळानायावस्यवेयविष्ठदूतनोगिरा । यजिष्ठहोतरागहि ॥ अंतर्ह्यग्नऽईयसेविद्वान्जन्मोभयाकवे । दूतोजन्यैवमिज्यः ॥ सविद्वाँऽआचपिप्रयोयक्षिचिकित्वऽआनुषक् । आचास्मिन्त्सत्सिबर्हिषि ॥ २७ ॥ (२।१।७) श्रेष्ठंयविष्ठभारताग्नेद्युमंतमाभर । वसोपुरुस्पृहंरयिं+ ॥ मानोऽअरातिरीशतदेवस्यमर्त्यस्यच । परिष्तस्याऽउतद्विषः+ ॥ विश्वाऽउतत्वयावयंधाराऽउदन्याऽइव । अतिगाहेमहिद्विषः ॥ शुचिःपावकवंद्योग्नेबृहद्विरोचसे । त्वंघृतेभिराहुतः ॥ त्वंनोऽअसिभारताग्नेवशाभिरुक्षभिः । अष्टापदीभिराहुतः ॥ द्रुन्नःसर्परासुतिःप्रत्नोहोतावरेण्यः । सहसस्पुत्रोऽअद्भुतः ॥ २८ ॥ (२।१।८) वाजयन्निवनूरथान्योगाँऽअग्नेरुपस्तुहि । यशस्तमस्यमीह्वषः ॥ यःसुनीथोदंदाशुषेजुर्योजरयन्न

(२।१।६) इमांमइत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यभार्गवःसोमाहुतिरग्निर्गायत्री । (२।१।७) श्रेष्ठमितिषड्चस्यसूक्तस्यभार्गवःसोमाहुतिरग्निर्गायत्री । (२।१।८) वाजयन्नितिषड्चस्यसूक्तस्यशौनकोगृत्समदोग्निर्गायत्र्यनुष्टुप् ।

रिं । चारुप्रतीकऽआहुतः ॥ यऽउश्रियादमेष्वादोषोषसिप्रशस्यते । यस्यव्रतंनमीयते ॥ आयःस्वर्णभानुनाचित्रोविभास्यर्चिषा । अजानोऽअजरैरभि ॥ अत्रिमनुस्वराज्यमग्निमुक्थानिवावृधुः । विश्वाऽअधिश्रियोदधे ॥ अग्नेरिंद्रस्य सोमस्यदेवानामूतिभिर्वयं । अरिष्यंतःसचेमह्यभिष्यामपृतन्यतः ॥ २९ ॥ इतिद्वितीयाष्टकेपंचमोऽध्यायः ॥५॥

त्रयोदशाध्याये वर्गाः २९ सूक्तानि १६ ऋचः १५९ ॥ त्यागः ॥ अश्विभ्यामिदं.६ द्यावापृथिवीभ्यामिदं.११ विश्वेभ्योदेवेभ्य.११ [मे.प.विश्वभ्योदेवे.४ अहयेबुध्न्यायेदं. त्वष्ट्रइदं. इंद्रायेदं. मरुद्भ्यइदं.२ विश्वेभ्योदेवेभ्यइदं.२] अन्नायेदं.११ समिद्धायाग्नयइदं. तनूनपातइदं. इळायेदं. बर्हिषइदं. देवीभ्योद्वार्भ्यइदं. उषासानक्ताभ्या. दैवीभ्यांहोतृभ्यांप्रचेतोभ्यामिदं. सरस्वतीळाभारतीभ्यइदं. त्वष्ट्रइदं. वनस्पतयइदं. स्वाहाकृतीभ्यइदं. अग्नयइदं.८ बृहस्पतयइदं.८ अतृणसूर्येभ्यइदं.१६ अग्नयइदं.२९ समिद्धायाग्नयइदं. नराशंसायेदं. इळायेदं. बर्हिषइदं. दैवीभ्योद्वार्भ्यइदं. उषासानक्ताभ्यामिदं. दैवीभ्यांहोतृभ्यांप्रचेतोभ्यामिदं. सरस्वतीळाभारतीभ्यइदं. त्वष्ट्रइदं. वनस्पतयइदं स्वाहाकृतीभ्यइदं. अग्नयइदं.३७ ॥ इतिद्वितीयेपंचमः ॥ ५ ॥

निहोताजोहूत्रःश्रुधिसैकैंद्रंविराट्स्थानमृतेंत्यांयोजातःपंचोनऋतुःसप्तोनांत्यात्रिष्टुवध्वर्यवोद्वादशंप्रघदशप्रवोनवांत्यात्रिष्टुप्तदस्मैद्वित्रिष्टुबंतंप्रातरपायिवयंतेसनोविराडपाविश्वजितेषट्त्रिष्टुबंतंत्रिकद्रुकेषुचतुष्कंमष्ट्याद्यतिशाक्करमंत्याष्टिर्वागणानामेकोनाब्राह्मणस्पत्यंहवार्हस्पत्यास्तुदष्टलिंगाःपंचदश्यंत्येत्रिष्टुभौ ॥ १ ॥

हरिः३ओम् ॥ (२।१।९) निहोतांहोतृषदनेविदानस्त्वेषोदीदिवाँऽअसदत्सुदक्षः । अदब्धव्रतप्रमतिर्वसिष्ठःसह स्रंभरःशुचिजिह्वोऽअग्निः+ ॥ त्वंदूतस्त्वमुनःपरस्पास्त्वंवस्यऽआवृषभप्रणेता । अग्नेतोकस्यनस्तनेतनूनामप्रयुच्छ न्दीद्यद्बोधिगोपाः+ ॥ विधेमतेपरमेजन्मन्नग्नेविधेमस्तोमैरवरेसधस्थे । यस्माद्योनेरुदारिथायजेतंप्रत्वेहवींषिजुहुरेसमिद्धे ॥ अग्नेयजस्वहविषायजीयान्छ्रुष्टीदेष्णमभिगृणीहिराधः । त्वंह्यसिरयिपतीरयीणांत्वंशुक्रस्यवचसोमनोता ॥ उभयंतेनक्षीयतेवसव्यंदिवेदिवेजायमानस्यदस्म । कृधिक्षुमंतंजरितारमग्नेकृधिपतिंस्वपत्यस्यरायः+ ॥ सैनानीकेनसुविदत्रोऽअस्मेयष्टादेवाँऽआयजिष्ठःस्वस्ति । अदब्धोगोपाऽउतनःपरस्पाऽअग्नेद्युमदुतरेवदिदीहि ॥ १ ॥(२।१।१०) जोहूत्रोऽअग्निःप्रथमःपितेवेळस्पदेमनुषायत्समिद्धः । श्रियंवसानोऽअमृतोविचेतामर्मृजेन्यःश्रवस्यैःसवाजी+ ॥ श्रुयाऽअग्निश्चित्रभानुर्हवंमेविश्वाभिर्गीर्भिरमृतोविचेताः । इयावारथंवहतोरोहितावोतारुषाहंचक्रेविभृत्रः ॥ उत्तानायामजनयन्तसुषूतंभुवदग्निःपुरुपेशासुगर्भः । शिरिणायांचिदक्तुनामहोभिरपरीवृतोवसतिप्रचेताः ॥ जिघर्म्यग्निहविषाघृतेनप्रतिक्षियंतंभुवनानिविश्वा । पृथुंतिरश्चावयसाबृहंतंव्यचिष्ठमन्नैरभसंदृशानं ॥ आविश्वतःप्रत्यंचंजिघर्म्यरक्षसामनसातज्जुषेत । मर्यश्रीःस्पृहयद्वर्णोऽअग्निर्नाभिमृशेतन्वा३ जर्भुराणः ॥ ज्ञेयाभागंसहसानोवरेण्वादूतासोमनु

(२।१।९) निहोतेतिषड्चस्यसूक्तस्यशौनकोगृत्समदोग्निस्त्रिष्टुप् । (२।१।१०) जोहूत्रइतिषड्चस्यसूक्तस्यशौनकोगृत्समदोग्निस्त्रिष्टुप् ।

वद्देदेम । अनूनमग्निंजुह्वावचस्यामधुपृचंधनसाजोहवीमि ॥ २ ॥ (२।१।११) श्रुधीहवमिंद्रमारिषण्यःस्यामतेदावनेवसूनां । इमाहित्वामूर्जोवर्धयंतिवसूयवःसिंधवोनक्षरंतः ॥ सृजोमहीरिंद्रयाऽअपिन्वःपरिष्ठिताऽअहिनाशूरपूर्वीः । अमर्त्यंचिद्दासमन्यमानमवाभिनदुक्थैर्वावृधानः+ ॥ उक्थेष्विन्नुशूरयेषुचाकन्स्तोमेष्विंद्रउद्रियेषुच । तुभ्येदेतायासुमंदसानःप्रवायवेसिस्रतेनशुभ्राः+ ॥ शुभ्रंनुतेशुष्मंवर्धयंतःशुभ्रंवज्रंबाह्वोर्दधानाः । शुभ्रस्त्वमिंद्रवावृधानोऽअस्मेदासीर्विशःसूर्येणसह्याः ॥ गुहाहितंगुह्यंगूढमप्स्वपीवृतंमायिनंक्षियंतं । उतोऽअपोद्यांतस्तभ्वांसमहन्नहिंशुरवीर्येण ॥ ३ ॥ स्तवानुतंऽइंद्रपूर्व्यामहान्युतस्तवामनूतनाकृतानिं । स्तवावज्रंबाह्वोरुशंतंस्तवाहरीसूर्यस्यकेतू+ ॥ हरीनुतंऽइंद्रवाजयंताघृतश्चुतंस्वारमस्वार्षां । विसमनाभूमिरप्रथिष्टारंस्तपर्वतश्चित्सरिष्यन्+ ॥ निपर्वतःसाद्यप्रयुच्छन्त्संमातृभिर्वावशानोऽअक्रान् । दूरेपारेवार्णावर्धयंतऽइंद्रेषितांधमानिंपप्रथन्नि+ ॥ इंद्रोमहांसिंधुमाशयानंमायाविनंवृत्रमस्फुरन्निः । अरेजेतांरोदसीभियानेकनिक्रदतोवृष्णोऽअस्यवज्रात् ॥ अरोरवीद्वृष्णोऽअस्यवज्रोमानुषंयन्मानुषोनिजूर्वात् । निमायिनोदानवस्यमायाऽअपादयत्पपिवान्त्सुतस्य ॥ ४ ॥ पिवापिवेंद्रशूरसोमंमंदंतुत्वामंदिनःसुतासः । पृणंतस्तेकुक्षीवर्धयंत्वित्थासुतःपौरऽइंद्रमाव ॥ त्वेऽइंद्राप्यंभूमविप्राधियंवनेमऽऋतयासपंतः । अवस्यवो

(२।१।११) श्रुधीहवमित्येकविंशत्यृचस्यसूक्तस्यशौनकोगृत्समदइंद्रोविराट्स्थानाअंत्यात्रिष्टुप् ।

धीमहिप्रशस्तिंसद्यस्तेरायोदावनेस्याम ॥ स्यामतेतऽइंद्रयेतऽऊतीऽअवस्यवऽऊर्जेवर्धयंतः । शुष्मिन्तमंयंचाकनामदेवास्मेरयिंरासिवीरवंतं ॥ रासिक्षयंरासिमित्रमस्मेरासिशर्धऽइंद्रमारुतंनः । सजोषसोयेचमंदसानाःप्रवायवःपांत्यग्रणीतिं ॥ व्यंत्विन्नुयेषुमंदसानस्तृपत्सोमैपाहिद्रह्यदिंद्र । अस्मान्त्सुपृत्स्वातरुत्रावर्धयोद्यांवृहद्भिरर्कैः ॥ ५ ॥ वृहंतऽइन्नुयेतेतरुत्रोक्थेभिर्वासुन्नमाविवासान् । स्तृणानासोबर्हिःपस्त्यावत्त्वोताऽइदिंद्रवाजमग्मन् ॥ उग्रेष्विन्नुशूरमंदसानस्त्रिकद्रुकेषुपाहिसोममिंद्र । प्रदोधुवच्छ्मश्रुषुप्रीणानोयाहिहरिभ्यांसुतस्यपीतिं+ ॥ धिष्वाशवःशूरयेनवृत्रमवाभिनद्दानुमौर्णवाभं । अपावृणोज्ज्योतिरार्यायनिसव्यतःसादिदस्युरिंद्र ॥ सनेमयेतऽऊतिभिस्तरंतोविश्वाःस्पृधऽआयैणदस्यून् । अस्मभ्यंतत्त्वाष्ट्रंविश्वरूपमरंधयःसाख्यस्यत्रिताय ॥ अस्यसुवानस्यमंदिनस्त्रितस्यन्यर्बुदंवावृधानोऽअस्तः । अवर्तयत्सूर्योनचक्रंभिनद्बलमिंद्रोऽअंगिरस्वान् ॥ नूनंसातेप्रतिवरंजरित्रेदुहीयदिंद्रदक्षिणामघोनी । शिक्षास्तोतृभ्योमातिधग्भगोनोबृहद्बदेमविदथेसुवीराः ॥ ६ ॥ (२।२।१) योजातऽएवप्रथमोमनस्वान्देवोदेवान्क्रतुनापर्यभूषत् । यस्यशुष्माद्रोदसीऽअभ्यसेतांनृम्णस्यमह्नासजनासऽइंद्रः ॥ यःपृथिवींव्यथमानामदृंहद्यःपर्वतान्प्रकुपिताँऽअरंम्णात् । योऽअंतरिक्षंविममेवरीयोयोद्यामस्तभ्नात्सजनासऽइंद्रः ॥ योहत्वाहिमरिणात्सप्तसिंधून्योगाऽउदा

(२।२।१) योजातइतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यशौनकोगृत्समदइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

जदपधावलस्य । योऽअश्मनोरंतरग्निंजजानसंवृक्समत्सुसजनासऽइंद्रः ॥ येनेमाविश्वाच्यवनाकृतानियोदासंवर्णम
धरंगुहाकः । श्वघ्नीवयोजिगीवाँलक्षमाददर्यःपुष्टानिस० ॥ यंस्मापृच्छंतिकुहसेतिघोरमुतेमाहुर्नैषोऽअस्तीत्येनं । सो
ऽअर्यःपुष्टीर्विजऽइवामिनातिश्रदस्मैधत्तस० ॥ ७ ॥ योरध्रस्यचोदितायःकृशस्ययोब्रह्मणोनाधमानस्यकीरेः । युक्त
ग्रावाणोयोवितासुशिप्रःसुतसोमस्यस० ॥ यस्याश्वासःप्रदिशियस्यगावोयस्यग्रामायस्यविश्वेरथासः । यःसूर्ययऽउषसं
जजानयोऽअपांनेतासजतास० ॥ यंक्रंदसीसंयतीविह्वयेतेपरेवरऽउभयाऽअमित्राः । समानंचिद्रथमातस्थिवांसाना
नाहवेतेस० ॥ यस्मान्नऽऋतेविजयंतेजनासोयंयुध्यमानाऽअवसेहवंते । योविश्वस्यप्रतिमानंबभूवयोऽअच्युतच्युत्स० ॥
यःशश्वतोमह्येनोदधानानमन्यमानान्छर्वीजघान । यःशर्धतेनानुददातिशृध्यांयोदस्योर्हंतास० ॥ ८ ॥ यःशंबरं
पर्वतेषुक्षियंतंचत्वारिंश्यांशरद्यन्वविंदत् । ओजायमानंयोऽअहिंजघानदानुंशयानंस० ॥ यःसप्तरश्मिर्वृषभस्तुवि
ष्मानवासृजत्सर्तवेसप्तसिंधून् । योरौहिणमस्फुरद्वज्रबाहुर्द्यामारोहंतंस० ॥ द्यावाचिदस्मैपृथिवीनमेतेशुष्माच्चिदस्य
पर्वताभयंते । यःसोमपानिचितोवज्रबाहुर्योवज्रहस्तःस० ॥ यःसुन्वंतमवतियःपचंतंयःशंसंतंयःशशमानमूती । यस्य
ब्रह्मवर्धनंयस्यसोमोयस्येदंराधःस० ॥ यःसुन्वतेपचतेदुध्रऽआचिद्वाजंददर्षिसकिलासिसत्यः । वयंतऽइंद्रविश्वहप्रिया

सः सुवीरासो विदथमा वदेम ॥ ९ ॥ (२।२।२) ऋतुर्जनित्रीतस्याऽअपस्परिमक्षूजातऽआविंशद्यासुवर्धते । तदाहुनाऽअभवत्पिप्युषीपयोंशोःपीयूषंप्रथमंतदुक्थ्यं* ॥ सध्रीमायंतिपरिविभ्रतीःपयोविश्वप्न्यायप्रभरंतभोजनं । समानोऽअध्वाप्रवतामनुष्यदेयस्ताकृणोःप्रथमंसास्युक्थ्यः* ॥ अन्वेकोवदतियद्ददातितद्रूपामिनन्तदपाऽएकऽईयते । विश्वाऽएकस्यविनुदस्तितिक्षतेयस्ता० ॥ प्रजाभ्यःपुष्टिंविभजंतऽआसतेरयिमिवपृष्ठंप्रभवंतमायते । असिन्वन्दंष्ट्रैःपितुरत्तिभोजनंयस्ता० ॥ अधाकृणोःपृथिवींसंदृशेदिवेयोधौतीनामहिहन्नारिणक्पथः । तंत्वास्तोमेभिरुदभिर्नवाजिनंदेवंदेवाऽअजनन्त्सास्युक्थ्यः*॥१०॥योभोजनंचदयसेचवर्धनमाद्रादाशुष्कंमधुमद्दुहोहिथ । सशेवधिंनिदधिषेविवस्वतिविश्वस्यैकऽईशिषेसा० ॥ यःपुष्पिणीश्चप्रस्वश्चधर्मणाधिदानेव्यऽवनीरधारयः । यश्चासमाऽअजनोद्द्युतोदिवऽउरूर्वाऽँअभितःसा० ॥ योनार्मरंसहवसूंनिहंतवेपृक्षायचदासवेशायचावहः । ऊर्जयंत्याऽअपरिविष्टमास्यमुतैवाद्यपुरुकृत्सा० ॥ शतंवायस्यदशसाकमाद्यऽएकस्यश्रुष्टौयद्धचोदमाविंथ । अरज्जौदस्यून्त्समुनब्दभीतयेसुप्राव्योऽअभवः सा० ॥ विश्वेदनुरोधनाऽअस्यपौंस्यंदुरस्मैदधिरेकुल्वेधनं । षळस्तभ्नाविष्टिरःपंचसंदृशःपरिपरोऽअभवःसा० ॥ ॥११॥ सुप्रवाचनंतवरवीर्यंयदेकेनक्रतुनाविंदसेवसु । जातूष्ठिरस्यप्रवयःसहस्वतोयाचकर्थसंद्रविश्वास्युक्थ्यः* ॥

(२।२।२) ऋतुर्जनित्रीतित्रयोदशर्चस्यसूक्तस्यशौनकोगृत्समदइंद्रोजगत्यंत्यात्रिष्टुप् ।

अरमयःसरपसस्तरायकंतुर्वीतयेचव्यायचस्रुतिं । नीचासंतमुदनयःपरावृजंप्रांधंश्रोणंश्रवयन्त्सा० ॥ अस्मभ्यंतद्वं
सोदानायराधःसमर्थयस्ववहुतेवसव्यं । इंद्रयच्चित्रंश्रवस्याऽअनुद्यून्वृहद्वदेमविदथेसुवीराः ॥ १२ ॥ (२।२।३)
अध्वर्यवोभरतेंद्रायसोममामत्रेभिःसिंचतामद्यमंधः । कामीहिवीरःसदमस्यपीतिंजुहोतवृष्णेतदिदेषवष्टि ॥ अध्वर्य
वोयोऽअपोवव्रिवांसंवृत्रंजघानाशन्येववृक्षं । तस्माऽएतंभरततद्वशायँऽएषऽइंद्रोऽअर्हतिपीतिमस्य ॥ अध्वर्यवोयोद्द
भींकंजघानयोगाऽउदाजदपहिवलंवः । तस्माऽएतमंतरिक्षेनवातमिंद्रंसोमैरोर्णुतजूर्नवस्त्रैः ॥ अध्वर्यवोयऽउरणंजघा
ननवंचख्वांसंनवतिंचवाहून् । योऽअर्बुदमवनीचावबाधेतमिंद्रंसोमस्यभृथेहिनोत ॥ अध्वर्यवोयःस्वश्नंजघानयःशु
ष्णंमशुषंयोव्यंसं । यःपिप्रुंनमुचिंयोरुधिक्रांतस्माऽइंद्रायांधसोजुहोत ॥ अध्वर्यवोयःशतंशंवरस्यपुरोविभेदाश्मनेवपू
वींः । योवर्चिनःशतमिंद्रःसहस्रमपावपद्भरतासोममस्मै ॥ १३ ॥ अध्वर्यवोयःशतमासहस्रंभूम्याऽउपस्थेवपज्जघ
न्वान् । कुत्सस्यायोरतिथिग्वस्यवीरान्यावृणग्भरतासोममस्मै ॥ अध्वर्यवोयन्नरःकामयाध्वेश्रुष्टीवहैतोनशथातादिं
द्रे । गभस्तिपूतंभरतश्रुतायेंद्रायसोमंयज्यवोजुहोत ॥ अध्वर्यवःकर्तनाश्रुष्टिमस्मैवनेनिपूतंवनऽउन्नयध्वं । जुषाणोह
स्त्यमभिवावशेवऽइंद्रायसोममदिरंजुहोत ॥ अध्वर्यवःपयसोधर्यथागोःसोमेभिरींपृणताभोजमिंद्रं । वेदाहमस्यनिभृतं

(२।२।३) अध्वर्यवइतिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यशौनकोगृत्समदइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

मऽएतद्दित्सँतंभूयोयजतश्चिकेत ॥ अध्वर्यवोयोदिव्यस्यवस्वोयःपार्थिवस्यक्षम्यस्यराजा । तमूर्दरंनपृणतायवेनेंद्रंसोमे भिस्तदपोवोऽअस्तु ॥ अस्मभ्यंतद्वसोदानायराधःसमर्थयस्ववहुतेवसव्यँ । इंद्रयच्चित्रंश्रवस्याऽअनुद्यून्बृहद्वदेमविदथे सुवीराः ॥ १४ ॥ (२।२।४) प्रघान्वस्यमहतोमहानिसत्यासत्यस्यकरणानिवोचं । त्रिकद्रुकेष्वपिवत्सुतस्यास्यमदेऽअहिमिंद्रोजघान ॥ अवंशेद्यामस्तभायद्बृहंतमारोदसीऽअपृणदंतरिक्षं । सधारयत्पृथिवींपप्रथच्चसोमस्यतामदऽइंद्रश्चकार ॥ सद्मेवप्राचोविमिमायमानेर्वज्रेणखान्यतृणन्नदीनां । वृथासृजत्पथिभिर्दीर्घयाथैःसोमस्य० ॥ सप्रवोवृन्परिगत्यादभीतेर्विश्वंमधागायुधमिद्धेऽअग्नौ । संगोभिरश्वैरसृजद्रथेभिःसोमस्य० ॥ सऽईमहींधुनिमेतोररम्णात्सोऽअस्नातृन पारयत्स्वस्ति । तऽउत्त्मायरयिमभिप्रतस्थुःसोमस्य० ॥ १५ ॥ सोदंचंसिंधुमरिणान्महित्वावज्रेणानऽउषसःसंपिपेष । अजवसोजविनीभिर्विवृश्चन्त्सोमस्य० ॥ सविद्वाँऽअपगोहंकनीनामाविर्भवन्नुदतिष्ठत्परावृक् । प्रतिश्रोणःस्थाद्यन्नगंचष्टसोमस्य० ॥ भिनद्वलमंगिरोभिर्गृणानोविपर्वतस्यदंहितान्यैरत् । रिणग्रोधांसिकृत्रिमाण्येषांसोमस्य० ॥ स्वग्नेनाभ्युष्याचुमुरिंधुनिंचजघंथदस्युंप्रदभीतिमावः । रंभीचिदत्रविविदेहिरण्यंसोमस्य० ॥ नूनंसाते० ॥ १६ ॥ (२।२।५) प्रवःसतांज्येष्ठतमायसुष्टुतिमग्नावेवसमिधानेहविर्भरे । इंद्रमजुर्यंजरयंतमुक्षितंसनाद्युवानमवसेहवामहे ॥

(२।२।४) प्रघान्वितिदशर्चस्यसूक्तस्यशौनकोगृत्समदइंद्रस्त्रिष्टुप् । (२।२।५) प्रवःसतामितिनवर्चस्यसूक्तस्यशौनकोगृत्समदइंद्रो

यस्मादिंद्राद्बृहतःकिंचनेमृतेविश्वान्यस्मिन्त्संभृताधिवीर्या । जठरेसोमंतन्वी३ सहोहस्तेवज्रंभरतिशीर्षणिक्रतुं ॥ न क्षोणीभ्यांपरिभ्वेतइंद्रियंनसमुद्रैःपर्वतैरिंद्रतेरथः । नतेवज्रमन्वश्नोतिकश्चनयदाशुभिःपतसियोजनापुरु+ ॥ विश्वेह्य स्मैयजतायधृष्णवेक्रतुंभरंतिवृषभायसश्चते । वृषायजस्वहविषाविदुष्टरःपिबेंद्रसोमंवृषभेणभानुना ॥ वृष्णःकोशःपवते मध्वऽऊर्मिर्वृषभान्नायवृषभायपातवे । वृषणाध्वर्यूवृषभासोऽअद्रयोवृषणंसोमंवृषभायसुष्वति ॥ १७ ॥ वृषातेवज्रऽउ ततेवृषारथोवृषणाहरीवृषभाण्यायुधा । वृष्णोमदस्यवृषभत्वमींशिषऽइंद्रसोमस्यवृषभस्यतृप्णुहि ॥ प्रतेनावंनसमंने वचस्युवंब्रह्मणायामिसवनेषुदाधृषिः । कुविन्नोऽअस्यवचसोनिवोधिषदिंद्रमुत्संनवसुनःसिचामहे ॥ पुरासंबाधादभ्या वर्तस्वनोधेनुर्नवत्संयवसस्यपिप्युषी । सकृत्सुतेसुमतिभिःशतक्रतोसंपत्नीभिर्नवृषणोनसीमहि ॥ नूनंसाते० ॥ १८ ॥ (२।२।६) तदस्मैनव्यमंगिरस्वदर्चतशुष्मायदस्यप्रत्नथोदीरते । विश्वायद्गोत्रासहसापरीवृतामदंसोमस्यदंहितान्यैरयत् ॥ सभूतुयोहप्रथमायधायसऽओजोमिमानोमहिमानमातिरत् । शूरोयोयुत्सुतन्वंपरिव्यतशीर्षणिद्यांमहिनाप्रत्यमुंचत ॥ अधाकृणोःप्रथमंवीर्यंमहद्यदस्याग्रेब्रह्मणाशुष्ममैरयः । रथेष्ठेनहर्यश्वेनविच्युताःप्रजीरयःसिस्रतेसध्र्य१क्पृथक् ॥ अधायोविश्वाभुवनाभिमज्मनेशानकृत्नवयाऽअभ्यवर्धत । आद्रोदसीज्योतिषावह्निरातनोत्सीव्यन्तमां

जगत्यंत्यात्रिष्टुप् । (२।२।६) तदस्माइतिनवर्चस्यसूक्तस्यशौनकोगृत्समदइंद्रोजगत्यंत्येद्वेत्रिष्टुभौ ।

सिदुधितासमव्ययत् ॥ सम्राचीनान्पर्वतान्दृंहदोजसाधराचीनमकृणोदपामपः । अधारयत्पृथिवींविश्वधायसमस्तम्भान्मायद्याममवस्नसः ॥ १९ ॥ सास्माऽअरंबाहुभ्यांयंपिताकृणोद्विश्वस्मादाजनुषोवेदसस्परिं । येनापृथिव्यांनिक्रिविंशयध्यैवञ्चेणहत्व्यवृणक्तुविष्वणिंः ॥ अमाजूरिंवपित्रोःसचासतीसमानादासदंसस्त्वामिंयेभगं । कृधिप्रकेतमुपमास्याभंरदद्धिभागंतन्वो३ येनमामहंः ॥ भोजंत्वामिंद्रवयंहुवेमदद्दिष्ट्वमिंद्रापाँसिवाजान् । अविड्डींद्रचित्रयानऊतीकृधिवृषन्निंद्रवस्यसोनः ॥ नूनंसातेप्र० ॥ २० ॥ (२।२।७) प्रातारथोनवोयोजिसस्त्रिश्चतुर्युगस्त्रिकशःसप्तरश्मिः । दशारित्रोमनुष्यःस्वर्षाःसऽइष्टिभिर्मतिभिरंह्योभूत् ॥ सास्माऽअरंप्रथमंसद्वितीयंमुतोतृतीयंमनुषःसहोता । अन्यस्यागर्भमन्यऽऊजनंतसोऽअन्येभिःसचतेजेन्योवृषा ॥ हरीनुकंरथऽइंद्रस्ययोजमायैसूक्तेनवचसानवेंन । मोषुत्वामत्रवहवोहिविप्रानिरींरमन्यजमानासोऽअन्ये ॥ आद्वाभ्यांहरिंभ्यामिंद्रयाह्याचतुर्भिराषड्भिर्हूयमानः । आष्टाभिर्दशभिःसोमपेयमयंसुतःसुमखमामृधस्कः ॥ आविंशत्यात्रिंशतायाह्यर्वाङ्चत्वारिंशताहरिंभिर्युजानः । आपंचाशतासुरथेभिरिंद्राषष्ट्यासप्तत्यासोमपेयं ॥ २१ ॥ आशीत्यानवत्यायाह्यर्वाङशतेनहरिंभिरुह्यमानः । अयंहितेशुनहोत्रेषुसोमऽइंद्रत्वायापरिंषिक्तोमदायं ॥ ममब्रह्मेंद्रयाह्यच्छाविश्वाहरींधुरिधिष्वारथस्य । पुरुत्राहिविहव्योवभूथा

(२।२।७) प्रातारथइतिनवर्चस्यसूक्तस्यशौनकोगृत्समदइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

स्मिन्छूरसवनेमादयस्व ॥ नमऽइंद्रेणसख्यंवियोषदस्मभ्यमस्यदक्षिणादुहीत । उपज्येष्ठवरूथेगभस्तौप्रायेप्रायेजिगी
वांसःस्याम ॥ नूनंसाते० ॥ २२ ॥ (२।२।८) अपाय्यस्यांधसोमदायमनीषिणःसुवानस्यप्रयसः । यस्मिन्निंद्रःप्र
दिविवावृधानऽओकोदधेब्रह्मण्यंतश्चनरः ॥ अस्यमंदानोमध्वोवज्रहस्तोहिमिंद्रोऽअर्णोवृतंविवृश्चत् । प्रयद्वयोनस्वस
राण्यच्छाप्रयांसिचनदीनांचक्रमंत ॥ समाहिनऽइंद्रोऽअर्णोऽअपांप्रेरयदहिहाच्छासमुद्रं । अजनयत्सूर्यंविदद्गाऽअक्तु
नाह्नावयुनानिसाधत् ॥ सोऽअप्रतीनिमनवेपुरूणींद्रोदाशद्दाशुषेहंतिवृत्रं । सद्योयोनृभ्योऽअतसाय्योभूत्पस्पृधाने
भ्यःसूर्यस्यसातौ+ ॥ ससुन्वतऽइंद्रःसूर्यमादेवोरिणङ्मर्त्यायस्तवान् । आयद्रयिंगुहदंवद्यमस्मैभरदंशंनैतशोदशस्यन्+
॥ २३ ॥ सरंधयत्सदिवःसारथयेशुष्णंमशुषंकुयवंकुत्साय । दिवोदासायनवतिंचनवेंद्रःपुरोव्यैरच्छंबरस्य ॥ एवा
तऽइंद्रोचथंमहेमश्रवस्यानत्मनावाजयंतः । अश्यामतत्साक्षमाशुषाननमोवधरदेवस्यपीयोः+ ॥ एवातेगृत्समदाः
शूरमन्मावस्यवोनवयुनानितक्षुः । ब्रह्मण्यंतऽइंद्रतेनवीयऽइषमूर्जंसुक्षितिंसुम्नमश्युः ॥ नूनंसाते० ॥२४॥(२।२।९)
वयंतेवयऽइंद्रविद्धिषुणःप्रभरामहेवाजयुर्नरथं । विपन्यवोदीध्यतोमनीषासुम्नमियक्षंतस्त्वावंतोनॄन्+ ॥ त्वंनऽइंद्र
त्वाभिरूतीत्वायतोऽभिष्टिपासिजनान् । त्वमिनोदाशुषोवरूथेत्थाधीरभियोनक्षंतित्वा ॥ सनोयुवेंद्रोजोहूत्रःसखा

(२।२।८) अपाय्यस्येतिनवर्चस्यसूक्तस्यशौनकोगृत्समदइंद्रस्त्रिष्टुप् । (२।२।९) वयंतइतिनवर्चस्यसूक्तस्यशौनकोगृत्समदइंद्रस्त्रिष्टुप्

शिवोनरामस्तुपाता । यःशंसैतंयःशशमानमूतीपचैतंचस्तुवंतंचप्रणेषत् ॥ तमुस्तुषऽइंद्रंतंगृणीषेयस्मिन्पुरावावृधुः शाशदुश्च । सवस्वःकामैपीपरदियानोब्रह्मण्यतोनूतनस्यायोः+ ॥ सोऽअंगिरसामुचथाजुजुष्वान्ब्रह्मातूतोदिंद्रोगातु मिष्णन् । मुष्णन्नुषसःसूर्येणस्तवानश्स्यचिच्छिश्नथत्पूर्व्याणि ॥ २५ ॥ सहश्रुतऽइंद्रोनामदेवऽऊर्ध्वोभुवन्मनुषेद स्मतमः । अवप्रियमर्शसानस्यसाह्वान्छिरोभरहासस्यस्वधावान् ॥ सवृत्रहेंद्रःकृष्णयोनीःपुरंदरोदासीरैरयद्वि । अ जनयन्मनवेक्षामपश्चसत्राशंसंयजमानस्यतूतोत् ॥ तस्मैतवस्य१मनुदायिसत्रेंद्रायदेवेभिरर्णसातौ । प्रतियदस्यवज्रं वाह्वोर्धृहत्वीदस्यून्पुरऽआयसीर्नितारीत्॥ नूनंसाते० ॥ २६ ॥ (२।२।१०) विश्वजितेधनजितेस्वर्जितेसत्राजितेनृजि तेऽउर्वराजिते । अश्वजितेगोजितेऽअब्जितेभरेंद्रायसोमैयजतार्यहर्यतं+ ॥ अभिभुवेभिभंगायवन्वतेषाह्वायसहमानाय वेधसे । तुविग्रयेवह्नयेदुष्टरीतवेसत्रासाहेनमऽइंद्रायवोचत ॥ सत्रासाहोजनभक्षोजनंसहश्यवनोयुध्मोऽअनुजोषमु क्षितः । वृतंचयःसहुरिर्विश्वायितऽइंद्रस्यवोचंप्रकृतानिवीर्या* ॥ अनानुदोवृषभोदोधतोवधोगंभीरऽऋष्वोऽअसम ष्टकाव्यः । रध्रचोदःश्नथनोवीळितस्पृथुरिंद्रःसुयज्ञऽउषसःस्वर्जनत् ॥ यज्ञेनगातुमप्सुरोविविद्रिरेधियोहिन्वानाऽउ शिजोमनीषिणः । अभिस्वरानिषदागाऽअवस्यवऽइंग्रैहिन्वानाद्रविणान्याशत ॥ इंद्रश्रेष्ठानिद्रविणानिधेहिचित्तिं

तृतीयाविराड्रूपा । (२।२।१०) विश्वजितइतिषड्ऋचस्यसूक्तस्यशौनकोगृत्समदइंद्रोजगत्यंत्यात्रिष्टुप् ।

दक्षस्यसुभगत्वमस्मे । पोषंरयीणामरिष्टिंतनूनांस्वाद्मानंवाचःसुदिनत्वमह्नां ॥ २७ ॥ (२।२।११) त्रिकद्रु केषुमहिषोयवाशिरंतुविशुष्मंसोमपिबद्विष्णुनासुतंयथावशत् । सऽईममादन्महिकर्मकर्तवेमहामुरुंसैनंसश्चद्देवोदेवंसत्यमिंद्रंसत्यऽइंदुः ॥ अधत्विषींमाँऽअभ्योजसाक्रिविंयुधाभवदारोदसीऽअपृणदस्यमज्मनाप्रावृधे । अधत्तान्यंजठरेप्रेमरिच्यतसैनं० ॥ साकंजातःक्रतुनासाकमोजसाववक्षिथसाकंवृद्धोवीर्यैःसासहिर्मृधोविचर्षणिः । दातारांधःस्तुवतेकाम्यंवसुसैनं० ॥ तवत्यन्नर्यंनृतोपऽइंद्रप्रथमंपूर्व्यंदिविप्रवाच्यंकृतं । यद्देवस्यशवसाप्रारिणाऽअसुंरिणन्नपः । भुवद्विश्वंमभ्यादेवमोजसाविदादूर्जंशतक्रतुर्विदादिषं ॥ २८ ॥ (२।३।१) गणानांत्वागणपतिंहवामहेकविंकवीनामुपमश्रवस्तमं । ज्येष्ठराजंब्रह्मणांब्रह्मणस्पतऽआनःशृण्वन्नूतिभिःसीदसादनं ॥ देवाश्चित्तेऽअसुर्यप्रचेतसोबृहस्पतेयज्ञियंभागमानशुः । उस्राऽइवसूर्योज्योतिषामहोविश्वेषामिज्जनिताब्रह्मणामसि ॥ आविवाध्यापरिरापस्तमांसिचज्योतिष्मंतंरथमृतस्थतिष्ठसि । बृहस्पतेभीममभिमित्रदंभनंरक्षोहणंगोत्रभिदंस्वर्विदं ॥ सुनीतिभिर्नयसित्रायसेचनंयस्तुभ्यंदाशान्नतमंहोऽअश्नवत् । ब्रह्मद्विषस्तपनोमन्युमीरसिबृहस्पतेमहितत्तेमहित्वनं+ ॥ नतमंहोनदु

(२।२।११) त्रिकद्रुकेष्वितिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यशौनकोगृत्समदइंद्रआद्याष्टिस्ततोद्वेअतिशकर्यावंत्याष्टिर्वा । (२।३।१) गणानामित्येकोनविंशत्यृचस्यसूक्तस्यशौनकोगृत्समदःआद्यापंचमीनवम्येकादशीसप्तदश्यंत्यानांब्रह्मणस्पतिःशिष्टानांबृहस्पतिर्जगतीपंचदश्यंत्येत्रिष्टुभौ ।

रितंकुतश्चननारातयस्तितिरुर्नद्वयाविनः । विश्वाऽइदस्माङ्गुरसोविवाधसेयंसुगोपारक्षसिब्रह्मणस्पते ॥ २९ ॥ त्वंनोगोपाःपथिकृद्विचक्षणस्तवव्रतायमतिभिर्जरामहे । बृहस्पतेयोनोऽअभिह्वरोदधेस्वातंमर्मर्तुदुच्छुनाहरस्वती ॥ उतवायोनोमर्चयादनागसोरातीवामर्तःसानुकोवृकः । बृहस्पतेऽअपतंवर्तयापथःसुगंनोऽअस्यैदेववीतयेकृधि ॥ त्रातारंत्वातनूनांहवामहेवस्पतरधिवक्तारमस्मयुं । बृहस्पतेदेवनिदोनिबर्हयमादुरेवाऽउत्तरंसुन्नमुन्नशन् ॥ त्वयावयं सुवृधाब्रह्मणस्पतेस्पार्हावसुमनुष्यादंदीमहि । यानोदूरेतळितोयाऽअरातयोभिसंतिजंभयाताऽअनन्नसः ॥ त्वयावयमुत्तमंधीमहेवयोबृहस्पतेपप्रिणासस्निनायुजा । मानोदुःशंसोऽअभिदिप्सुरीशतप्रसुशंसामतिभिस्तारिषीमहि ॥३०॥ अनानुदोवृषभोजग्मिराहुवंनिष्टसाशत्रुंपृतनासुसासहिः । असिसत्यऽऋणयाब्रह्मणस्पतऽउग्रस्यचिद्दमितावीळुहर्षिणः ॥ अदेवेनमनसायोरिषण्यतिशासामुग्रोमन्यमानोजिघांसति । बृहस्पतेमाप्रणक्तस्यनोवधोनिकर्ममन्युंदुरेवस्यशर्धतः ॥ भरेषुहव्योनमसोपसद्योगंतावाजेषुसनिताधनंधनं । विश्वाऽइदर्योऽअभिदिप्स्वो३मृधोबृहस्पतिर्विववर्हा रथाँऽइव ॥ तिजिष्ठयातपनीरक्षसस्तपयेत्वानिदेदधिरेदृष्टवीर्यं । आविस्तत्कृष्वयदसत्तऽउक्थ्यं१बृहस्पतेविपरिरापोऽअर्दय ॥ बृहस्पतेऽअतियदर्योऽअर्हाद्युमद्विभातिक्रतुमज्जनेषु । यद्दीदयच्छवसऽऋतप्रजाततदस्मासुद्रविणंधेहि चित्रं+ ॥ ३१ ॥ मानःस्तेनेभ्योयेऽअभिद्रुहस्पदेनिरामिणोरिपवोन्नेषुजागृधुः । आदेवानामोहतेविव्रयोहृदिबृहस्प

तेनपरःसान्नोविदुः ॥ विश्वेभ्योहित्वाभुवनेभ्यस्परित्वष्टाजनत्साम्नःसाम्नःकविः । सऽऋणचिदृणयाब्रह्मणस्पतिर्द्रुहो हंतामहऽऋतस्यधर्तरि ॥ तवश्रियेव्यजिहीतपर्वतोगवांगोत्रमुदसृजोयदंगिरः । इंद्रेणयुजातमसापरीवृतंबृहस्पतेनिर्पामौंजोऽअर्णवं ॥ ब्रह्मणस्पतेत्वमस्ययंतासूक्तस्यबोधितनयंचजिन्व । विश्वंतद्भद्रंयदवंतिदेवाबृहद्वदेमविदथेसुवीराः ॥ ३२ ॥ ॥ इतिद्वितीयाष्टकेषष्ठोऽध्यायः ॥ ६ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

चतुर्दशाध्याये वर्गाः ३२ सूक्तानि १५ ऋचः १५७ ॥ त्यागः ॥ अग्नयइदं.१२ इंद्रायेदं.१२३ ब्रह्मणस्पतयइदं. बृहस्पतयइदं.३ ब्रह्मणस्पतयइदं. बृहस्पतयइदं.३ ब्रह्मणस्पतयइदं. बृहस्पतयइदं. ब्रह्मणस्पदयइदं. बृहस्पतयइदं.५ ब्रह्मणस्पतयइदं. बृहस्पतयइदं. ब्रह्मणस्पतयइदं. ॥ इतिद्वितीयेषष्ठः ॥ ६ ॥

सेमांषोळशांत्यात्रिष्टुब्द्वादशीचसैंद्रीचैंधानःपंचजागतैंत्वृजुश्चतुष्कंमिमागिररूयूनाकूर्मोगार्त्समदोहिवादित्यं मिदमेकादशवारुणंमुपांत्यादुःस्वप्ननाशिनींधृतव्रताःसप्तवैश्वदेवंमृतमेकादशजगत्यंतैषष्ठ्यैंद्रासोमींसरस्वति त्वमितिसारस्वतोर्धर्चोयोनोवार्हस्पत्यांतंवोमारुत्यस्माकंसप्तवैश्वदेवंत्रिष्टुवंतंमस्यमेष्टौजागतंत्र्यनुष्टुवंतैंद्यावा पृथिव्यैकाद्वेऐंद्र्यौत्वाष्ट्रचौयाद्वेद्वेराकासिनीवाल्यौरंत्यालिंगोक्तदेवतांतेपंचोनारौद्रैंधारावरामारुतंत्रिष्टुवंतंमु षेमपोनप्त्रीयैंतुभ्यंषळृतव्यंतुजागतंतु ॥ १ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

॥४४॥

हरिः३ओम् ॥ (२।३।२) सेमामविड्विप्रभृतिंयऽईशिषेयाविधेमनवयामहागिरा । यथानोमीढ्वान्त्स्तवतेसखात ववृहस्पतेसीषधःसोतनोमतिं+ ॥ योनंत्वान्यनमन्त्योजसोतादर्दर्मन्युनाशंवराणिवि । प्राच्यावयदच्युताब्रह्मणस्पति राचाविशद्वसुमंतंविपर्वतं ॥ तद्देवानांदेवतमायकर्त्वमश्नश्नन्द्दह्वाब्रदंतवीळिता । उद्गाऽआजदभिनद्ब्रह्मणावलमगूहत्तमोव्यचक्षयत्स्वः* ॥ अश्मास्यमवतंब्रह्मणस्पतिर्मधुधारमभियमोजसातृणत् । तमेवविश्वेपपिरेस्वर्दृशोवहुसाकंसिसिचुरुत्समुद्रिणं ॥ सनाताकाचिद्भुवनाभवीत्वामाद्भिःशरद्भिर्दुरोवरंतवः । अयंतंताचरतोऽअन्यदन्यदिद्याचका रवयुनाब्रह्मणस्पतिः ॥ १ ॥ अभिनक्षंतोऽअभियेतमानशुर्निधिंपणीनांपरमंगुहाहितं । तेविद्वांसःप्रतिचक्ष्यानृतापुनर्यतऽउऽआयंतदुदीयुराविशं ॥ ऋतावानःप्रतिचक्ष्यानृतापुनरातऽआतस्थुःकवयोमहस्पथः । तेबाहुभ्याधमितमग्निमश्मनिनकिष्षोऽअस्त्यरणोजहुर्हितं+ ॥ ऋतज्येनक्षिप्रेणब्रह्मणस्पतिर्यत्रवष्टिप्रतदश्नोतिधन्वना । तस्यसाध्वीरिषवोयाभिरस्यतिनृचक्षसोद्दशयेकर्णयोनयः ॥ ससंनयःसविनयःपुरोहितःससुष्टुतःसयुधिब्रह्मणस्पतिः । चाक्ष्मोयद्वाजंभरतेमतीधनादित्सूर्यंस्तपतितप्युतुर्वृथा ॥ विभुप्रभुर्प्रथममेहनावतोबृहस्पतेःसुविदत्राणिराध्या । इमासातानिवेन्यस्यवाजिनोयेनजनाऽउभयेभुंजतेविशः ॥२॥ योवरेवृजनेविश्वथाविभुर्महामुरण्वःशवसावक्षिथ । सदेवोदेवान्प्रति

(२।३।२)सेमामितिषोळशर्चस्यसूक्तस्यशौनकोगृत्समदोब्रह्मणस्पतिःप्रथमादशम्योबृहस्पतिर्द्वादश्यैंद्राब्रह्मणस्पतीजगतीद्वादश्यंत्येत्रिष्टुभौ ।

पप्रथेपृथुविश्वेदुतापरिभूर्ब्रह्मणस्पतिः ॥ विश्वैसत्यंमघवानायुवोरिदापश्चनप्रमिनंतिव्रतंवां । अच्छेंद्राब्रह्मणस्पतीहुवि
र्नोन्नंयुजेववाजिनाजिगातं॥उताशिष्ठाऽअनुश्रृण्वंतिवह्नयःसभेयोविप्रोभरतेमतीधना । वीळुद्वेषाऽअनुवशंऽक्रुणमांद्
दिःसहवाजीसमिथेब्रह्मणस्पतिः ॥ ब्रह्मणस्पतेरभवद्यथावशंसत्योमन्युर्महिकर्मीकरिष्यतः । योगाऽउदाजत्सदिवेवि
चाभजन्महीवरीतिःशवसासरत्पृथक् ॥ ब्रह्मणस्पतेसुयमस्यविश्वहारायःस्यामरथ्योऽवयस्वतः । वीरेषुवीराँऽउपपृंग्धि
नस्त्वंयदीशानोब्रह्मणावेषिमेहवं ॥ ब्रह्मणस्पतेत्वमस्ययंतासूक्तस्यबोधितनयंचजिन्व । विश्वंतद्भद्रंयदवंतिदेवाबृहद्वदे
मविदथेसुवीराः॥ ३ ॥ (२।३।३) इंधानोऽअग्निंवनवद्वनुष्यतःकृतब्रह्माशूशुवद्रातहव्यऽइत् । जातेनजातमतिसप्रसं
सृतेयंयुजेकृणुतेब्रह्मणस्पतिः ॥ वीरेभिर्वीरान्वनवद्वनुष्यतोगोभीरयिंपप्रथद्बोधतित्मना । तोकंचतस्यतनयंचवर्धतेयं
युंयुजे० ॥ सिंधुर्नक्षोदःशिमीवाँऽऋघायतोवृषेववध्रीँरभिवष्ट्योजसा । अग्नेरिवप्रसितिर्नाहवर्तवेयंयुंयुजे०॥तस्माऽअर्ष
तिदिव्याऽअसश्चतःससत्वभिःप्रथमोगोषुगच्छति । अनिभृष्टतविषिर्हंत्योजसायंयुंयुजे० ॥ तस्माऽइद्विश्वेधुनयंतासिंधवो
च्छिद्राशर्मदधिरेपुरूणि । देवानांसुम्नेसुभगःसऽएधतेयंयुंयुजे० ॥ ४ ॥ (२।३।४) ऋजुरिच्छंसोवनद्वनुष्यतोदेवयन्निद
देवयंतमभ्यसत् । सुप्रावीरिद्वनवत्पृत्सुदुष्टरंयज्वेदयंज्योर्विभजातिभोजनं ॥ यजस्ववीरप्रविहिमनायतोभद्रंमनःकृणु

(२।३।३) इंधानइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यशौनकोगृत्समदोब्रह्मणस्पतिर्जगती । (२।३।४) ऋजुरितिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यशौनको

ष्ववृत्रतूर्ये । हविष्कृणुष्वसुभगोयथासंसित्रह्मणस्पतेरवऽआवृणीमहे ॥ सऽइज्जनेनसविशासजन्मनासपुत्रैर्वाजंभरतेध
नानृभिः । देवानांयःपितरमाविवासतिश्रद्धामनाहविषाब्रह्मणस्पतिं ॥ योऽअस्मैहव्यैर्घृतवद्भिरविधत्प्रतंप्राचानयति
ब्रह्मणस्पतिः । उरुष्यतीमंहसोरक्षतीरिषोंइ३ होश्चिदस्माऽउरुचक्रिरद्भुतः ॥५॥ (२।३।५) इमागिरऽआदित्येभ्योघृतस्नूः
सनाद्राजभ्योजुह्वाजुहोमि । शृणोतुमित्रोऽअर्यमाभगोनस्तुविजातोवरुणोदक्षोऽअंशः ॥ इमंस्तोमंसक्रतवोमेऽअद्यमित्रो
ऽअर्यमावरुणोजुषंत । आदित्यासःशुचयोधारपूताऽअवृजिनाऽअनवद्याऽअरिष्टाः ॥ तऽआदित्यासऽउरवोगभीरा
ऽअदब्धासोदिप्सन्तोभूर्यक्षाः । अंतःपश्यंतिवृजिनोतसाधुसर्वंराजभ्यःपरमाचिदंतिं ॥ धारयंतऽआदित्यासोजग
त्स्थादेवाविश्वस्यभुवनस्यगोपाः । दीर्घाधियोरक्षमाणाऽअसुर्यंमृतावानश्चयमानाऽऋणानिं ॥ विद्यामादित्याऽअवसो
वोऽअस्ययदर्यमन्भयऽआचिन्मयोभु । युष्माकंमित्रावरुणाप्रणीतौपरिश्वभ्रेवदुरितानिवृज्यां ॥ ६ ॥ सुगोहिवोऽ
अर्यमन्मित्रपंथाऽअनृक्षरोवरुणसाधुरस्तिं । तेनादित्याऽअधिवोचतानोयच्छतानोदुष्परिहंतुशर्मं ॥ पिपर्तुनोऽअदितीराजपुत्रातिद्वेषांस्यर्यमासुगेभिः । बृहन्मित्रस्यवरुणस्यशर्मोपस्यामपुरुवीराऽअरिष्टाः ॥ तिस्रोभूमीर्धारयन्त्रींऽरुत
द्यून्त्रीणिव्रताविदथेऽअंतरेषां । ऋतेनादित्यामहिवोमहित्वंतदर्यमन्वरुणमित्रचारु ॥ त्रीरोचनादिव्याधारयंतहिर

गृत्समदोब्रह्मणस्पतिर्जगती । (२।३।५) इमागिरइतिसप्तदशर्चस्यसूक्तस्यगार्त्समदःकूर्मआदित्यास्त्रिष्टुप् ।

ण्यया॒ःशुच॑यो॒धार॑पूताः । अस्व॑प्नजोऽअनिमि॒षाऽअद॑ब्धाऽउरु॒शंसा॑ऽऋ॒जवे॒मर्त्या॑य ॥ त्वंविश्वे॑षांवरुणासि॒राजा॒येच॑दे॒वाऽअ॑सुर॒येच॒मर्ताः॑ । श॒तंनो॑रास्वश॒रदो॑वि॒चक्षे॒श्यामायूं॑षि॒सुधि॑तानि॒पूर्वा॑ ॥ ७ ॥ नद॑क्षि॒णाविचि॑कितेनस॒व्यानप्रा॒चीन॑मादित्या॒नोतप॒श्चा । पा॒क्या॑चिद्वसवोधी॒र्या॑चिद्यु॒ष्मानी॑तो॒ऽअभ॑यं॒ज्योति॑रश्यां ॥ योराज॑भ्यऽऋत॒निभ्यो॑द॒दाश॒यंव॒र्धयं॑तिपु॒ष्टय॑श्च॒नित्याः॑ । सरे॒वान्या॑तिप्रथ॒मोरथे॑नवसु॒दावा॑वि॒दथे॑षुप्रश॒स्तः+ ॥ शुचि॑र॒पःसू॒यव॑सा॒ऽअद॑ब्ध॒ऽउप॑क्षेतिवृ॒द्धव॑याःसु॒वीरः॑ । नकि॒ष्टंघ्नं॒त्यंति॑तो॒नदू॒राद्यऽआ॑दि॒त्यानां॒भव॑ति॒प्रणी॑तौ ॥ अदि॑ते॒मित्र॒वरु॑णो॒तमृ॑ळ॒यद्वो॑व॒यंच॑कृ॒माकच्चि॒दागः॑ । उ॒र्वश्या॒मभ॑यं॒ज्योति॑रिंद्र॒मानो॑दी॒र्घाऽअ॒भिन॑श॒न्तमि॑स्राः ॥ उ॒भेऽअ॑स्मैपीपयतःसमी॒चीदि॒वोवृ॒ष्टिंसु॒भगो॒नाम॒पुष्य॑न् । उ॒भाक्षया॑वा॒जय॑न्यातिपृ॒त्सूभावर्धौ॑भवतःसा॒धूऽअ॑स्मै ॥ यावो॑मा॒याऽअ॑भि॒द्रुहे॑यजत्रा॒ःपाशा॑ऽआदित्यारि॒पवे॒विचृ॑त्ताः । अ॒श्वीव॒ताँऽअति॑येषं॒रथे॒नारि॑ष्टाऽउ॒रावाशर्म॑न्त्स्याम ॥ माहंम॒घोनो॑वरुणप्रि॒यस्य॑भूरि॒दाव्न॒ऽआवि॑दं॒शून॑मा॒पेः । मारा॒योरा॑जन्त्सु॒यमा॒दव॑स्थांबृ॒हद्व॑देमवि॒दथे॑सु॒वीराः॑ ॥ ८ ॥ (२।३।६) इ॒दंक॒वेरा॑दि॒त्यस्य॑स्व॒राजो॒विश्वा॑नि॒सांत्य॒भ्य॑स्तुम॒ह्ना । अति॒योमंद्रोय॒जथा॑यदे॒वःसु॑की॒र्तिंभि॑क्षे॒वरु॑णस्य॒भूरेः॑ ॥ तव॑व्र॒तेसु॒भगा॑सःस्यामस्वा॒ध्यो॑वरुणतुष्टु॒वांसः॑ । उ॒पाय॑नऽउ॒षसां॒गोम॑तीनाम॒ग्नयो॒नजर॑माणा॒ऽअनु॒द्यून्+ ॥ तव॑स्यामपुरु॒वीर॑स्य॒शर्म॑न्नुरु॒शंस॑स्यवरुणप्रणेतः । यू॒यं

(२।३।६) इदंकवेरित्येकादशर्चस्यसूक्तस्यगार्त्समदःकूर्मोवरुणस्त्रिष्टुप् । (दशमीदुःस्वप्ननाशिनीत्रिष्वपिसूक्तेषुपाक्षिकोगृत्समदोस्त्येव) ।

नः॑पुत्राऽअदितेरदब्धाऽअ॒भिक्ष॑मध्वं॒युज्या॑यदेवाः ॥ प्रसी॑मादि॒त्योऽअ॑सृजद्विध॒र्ताँऽऋ॒तंसिंध॑वो॒वरु॑णस्ययंति । नश्रा॑
म्यंति॒नविमु॑चंत्ये॒तेवयो॒नप॑प्तूरघु॒यापरि॑ज्मन् ॥ विमच्छ्र॑थायरश॒नामि॒वाग॑ऽऋ॒ध्याम॑तेवरुण॒खामृ॒तस्य॑ । मातंतु॑श्छेदि॒व
य॑तो॒धियं॑मे॒मामात्रा॑शार्य॒पसः॑पु॒रऽऋ॒तोः+ ॥ ९ ॥ अपो॒सुम्य॑क्षवरुणभि॒यसं॒मत्सम्रा॒ळृता॒वोनु॑मागृभाय । दामे॑वव॒त्साद्वि
मु॑मु॒ग्ध्यंहो॑न॒हित्वदा॒रेनि॒मिष॑श्च॒नेशे॑ ॥ मानो॑व॒धैर्व॑रुण॒येत॑ऽइ॒ष्टावेनः॑कृ॒ण्वंत॑मसुरभ्री॒णंति॑ । माज्योति॑षःप्रवस॒थानि॑ग
न्म॒विषूमृधः॑शिश्रथोजी॒वसे॑नः ॥ नमः॑पु॒राते॑वरुणो॒तनू॒नमु॒ताप॒रंतु॑विजातब्रवाम । त्वेहिकं॒पर्व॑ते॒नश्रि॒तान्यप्र॑च्युतानि
दूळभव्र॒तानि॑ ॥ पर॑ऽऋ॒णासा॑वी॒रध॒मत्कृ॑तानि॒माहंरा॑जन्न॒न्यकृ॑तेनभोजं । अव्यु॑ष्टाऽइन्नुभूय॑सीरु॒षास॒ऽआनो॑जी॒वान्व॑
रुण॒तासु॑शाधि ॥ योमे॑राज॒न्युज्यो॑वा॒सखा॑वा॒स्वप्ने॑भ॒यंभी॒रवे॒मह्य॒माह॑ । स्ते॒नोवा॒योदिप्स॑तिनो॒वृको॑वा॒त्वंतस्मा॑द्वरुणपा
ह्य॒स्मान्+ ॥ माहं० ॥ १० ॥ (२।३।७) धृत॑व्रता॒ऽआदि॑त्या॒ऽइषि॑राऽआ॒रेमत्क॑र्तरह॒सूरि॒वागः॑ । शृ॒ण्व॒तोवो॒वरु॑ण॒मित्र॒देवा॑
भ॒द्रस्य॑वि॒द्वाँऽअव॑सेहुवेवः ॥ यू॒यंदे॑वाः॒प्रम॑तिर्यू॒यमोजो॑यू॒यंद्वेषां॑सिसनु॒तर्यु॑योत । अ॒भि॒क्ष॒त्तारो॑ऽअ॒भिच॒क्षम॑ध्वम॒द्याच॑नो
मृ॒ळय॑ताप॒रंच॑ ॥ किमू॒नुवः॑कृणवा॒मापरे॑ण॒किंसने॑नवसव॒ऽआप्ये॑न । यू॒यंनो॑मित्रावरुणादितेचस्व॒स्तिमि॑द्रामरुतोदधात ॥
ह॒येदे॑वायू॒यमिदा॒पयः॑स्थ॒तेमृ॑ळत॒नाध॑मानाय॒मह्यं॑ । मावो॒रथो॑मध्यम॒वाळृ॒तेभू॒न्मायु॒ष्माव॑त्स्वा॒पिषु॑श्रमिष्म ॥ प्रव॒ऽएको॑

(२।३।७) धृतव्रताइतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यगार्त्समदःकूर्मोविश्वेदेवास्त्रिष्टुप् । (भेदप्रयोगे—आद्यानांषण्णांविश्वेदेवाःअंत्यायावरुणः) ।

मिमयुर्भूर्यागोयन्मापितेवंकितवंशशास । आरेपाशांऽआरेऽअघानिदेवामामाधिपुत्रेविमिवग्रभीष्ट ॥ अर्वाचोंऽअद्या भवतायजत्राऽआवोहार्दिभयमानोव्ययेयं । त्राध्वैनोदेवानिजुरोवृकस्यत्राध्वैकर्तादवपदोयजत्राः ॥ माहं० ॥ ११॥ (२।३।८) ऋतंदेवायकृण्वतेसवित्रऽइंद्रायाहिघ्नेनरमंतऽआपः । अहरहर्यात्यक्तुरपांकियात्याप्रथमःसर्गऽआसां ॥ योवृत्रायसिनमत्राभरिष्यत्प्रतंजानित्रीविदुषऽउवाच । पथोरदंतीरनुजोषमस्मैदिवेदिवेधुनयोर्त्यर्थं ॥ ऊर्ध्वोह्यस्थादध्यंतरिक्षेधावृत्रायप्रवधंजभार । मिहंवसानऽउपहीमदुद्रोत्तिग्मायुधोऽअजयच्छत्रुमिंद्रः ॥ बृहस्पतेतपुषाश्नेवविध्यवृकंद्वरसोऽअसुरस्यवीरान् । यथाजघंथधृषतापुराचिदेवाजहिशत्रुमस्माकमिंद्र ॥ अवक्षिपदिवोऽअश्मानमुच्चायेनशत्रुंमदसानोनिजूर्वीः । तोकस्यसातौतनयस्यभूरेरस्माँऽअर्धंकृणुतादिंद्रगोनां ॥ १२॥ प्रहिकर्तुंबृहथोयंवनुथोरध्रस्यस्थोयजमानस्यचोदौ । इंद्रासोमायुवमस्माँऽअविष्टमस्मिन्भयस्थेकृणुतमुलोकं+ ॥ नमातमन्नश्रमन्नोततंद्रन्नवोचामसंनोतेतिसोयं । योमेपृणाद्योददद्योनिबोधाद्योमासुन्वंतमुपगोभिरायत् ॥ सरस्वतित्वमस्माँऽअविड्ढिमरुत्वतीधृषतीजेषिशत्रून् । त्यंचिच्छर्धंततविषीयमाणमिंद्रोहंतिवृषभंशंडिकानां ॥ योनःसनुत्यऽउतवाजिघलुरभिख्यायतंतिगितेनविध्य । बृहस्पतऽआयुधैर्जेषिशत्रूंन्द्रुहेरीषंतपरिधेहिराजन् ॥ अस्माकेभिःसत्वभिःशूरशूरैर्वीर्याकृधियानितेकर्त्वानि । ज्योग

(२।३।८) ऋतंदेवायेत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यशौनकोगृत्समदऽइंद्रःषष्ठ्याइंद्रासोमौअष्टम्याःसरस्वतीनवम्यावृहस्पतिरेकादश्यामरुतस्त्रिष्टु

भूवन्ननुधूपितासोहत्वीतेषामाभरानोवसूनि ॥ तंवःशर्धमारुतंसुम्नयुर्गिरोपब्रुवेनमसादैव्यंजनं । यथारयिंसर्ववीरंन शामहाऽअपत्यसाचंश्रुत्यंदिवेदिवे ॥ १३ ॥ (२।३।९) अस्माकंमित्रावरुणावतंरथमादित्यैरुद्रैर्वसुभिःसचाभुवा । प्रयद्वयोनपप्तन्वस्मनस्परिंश्रवस्यवोहषीवंतोवनर्षदः ॥ अधस्मानऽउदवतासजोषसोरथंदेवासोऽअभिविक्षुवाजयुं । यदाशवःपद्याभिस्तितोरजःपृथिव्याःसानौजंघनंतपाणिभिः ॥ उतस्यनऽइंद्रोविश्वचर्षणिर्दिवःशर्धेनमारुतेनसुक्रतुः । अनुनुस्थात्यवृकाभिरूतिभीरथंमहेसनयेवाजसातये ॥ उतस्यदेवोभुवनस्यसक्षणिस्त्वष्टाग्नाभिःसजोषाजूजुवद्रथं । इळाभगोबृहद्दिवोतरोदसीपूषापुरंधिरश्विनावधापतीं ॥ उतत्येदेवीसुभगेमिथूदृशोषासानक्ताजगतामपीजुवा । सुषेयद्वांपृथिविनव्यसावचःस्थातुश्चवयस्त्रिवयाऽउपस्तिरे ॥ उतवःशंसमुशिजामिवश्मस्यहिर्बुध्न्योऽजएकपादुत । त्रितऽऋभुक्षाःसविताचनोदधेपांनपादाशुहेमाधियाशमिं ॥ एतावोवश्म्युद्यतायजत्राऽअतक्षन्नायवोनव्यसेसं । श्रवस्यवोवाजंचकानाःसप्तिर्नरथ्योऽअहधीतिमश्याः ॥ १४ ॥ (२।३।१०) अस्यमेद्यावापृथिवीऽऋतायतोभूतमवि

वंत्याजगती । (२।३।९) अस्माकमितिसप्तर्चस्यसूक्तस्यशौनकोगृत्समदोविश्वेदेवाजगत्यंत्यात्रिष्टुप् । (भेदपक्षे—आद्यायामित्रावरुणौ द्वितीयाचतुर्थीपंचमीनांविश्वेदेवाःतृतीयायाउषासानक्तषष्ठ्याद्यावापृथिवीसप्तम्याइंद्रः) । (२।३।१०) अस्यमइत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यशौनको गृत्समदआद्यायाद्यावापृथिवीद्वितीयातृतीययोरिंद्रः (त्वष्टावा) चतुर्थीपंचम्योराकाषष्ठीसप्तम्योःसिनीवालीअंत्यायागुंगूसिनीवाली राकासरस्वतींद्राणीवरुणान्योजगतीअंत्यास्तिस्रोनुष्टुभः ।

त्रीवच॑स॒ःसिषा॑सतः । ययो॒रायु॑ःप्रत॒रंतेऽइ॒दंपु॒रऽउप॑स्तुतेवसू॒युर्वी॑म॒होद॑धे ॥ मानो॒गुह्या॒रिप॑ऽआ॒योरह॑न्दभ॒न्मान॑ऽ
आ॒भ्योरी॑रधोदु॒च्छुना॑भ्यः । मानो॒वियौ॑ःस॒ख्यावि॒द्धितस्य॑नःसुम्नाय॒तामन॑सा॒तत्त्वे॑महे ॥ अहे॑ळता॒मन॑साश्रु॒ष्टिमाव॑
ह॒दुहा॑नांधे॒नुंपि॒प्युषी॑मस॒श्चतं॑ । पद्या॑भिरा॒शुंवच॑साचवा॒जिनं॒त्वांहि॑नोमिपुरुहूतवि॒श्वहा॑ ॥ रा॒काम॒हंसु॒हवां॑सुष्टु॒तीहु॑वे
शृ॒णोतु॑नःसु॒भगा॒बोध॑तु॒त्मना॑ । सीव्य॒त्वपः॑सू॒च्याच्छि॑द्यमानया॒ददा॑तुवी॒रंश॒तदा॑यमु॒क्थ्यं॑* ॥ यास्ते॑राकेसुम॒तयः॑सु॒पेश॑
सो॒याभि॒र्ददा॑सिदा॒शुषे॒वसू॑नि । ताभि॑र्नोऽअ॒द्यसु॒मना॑ऽउ॒पाग॑हिसहस्रपो॒षंसु॑भगे॒ररा॑णा ॥ सिनी॑वालि॒पृथु॑ष्टुके॒यादे॒वा
ना॒मसि॒स्वसा॑ । जु॒षस्व॑ह॒व्यमाहु॑तंप्र॒जांदे॑विदिदिड्ढिनः ॥ यास॑बा॒हुःस्वं॑गु॒रिःसु॒षूमा॑बहु॒सूव॑री । तस्यै॑वि॒श्पत्न्यै॑ह॒विःसि॑
नीवा॒ल्यैजु॑होतन ॥ यागुं॑गूर्यासि॑नीवा॒लीयारा॒कायासर॑स्वती । इं॒द्रा॒णीम॑ह्वऽऊ॒तये॑वरुणा॒नींस्व॒स्तये॑ ॥ १५ ॥ (२।४।१)
आते॑पितर्मरुतांसु॒म्नमे॑तु॒मानः॒सूर्य॑स्यसं॒दृशो॑युयोथाः । अ॒भिनो॑वी॒रोऽअर्व॑तिक्षमेत॒प्रजा॑येमहिरुद्रप्र॒जाभिः॑ ॥ त्वाद॑त्ते
भीरुद्र॒शंत॑मेभिःश॒तंहिमा॑ऽअशीयभेष॒जेभिः॑ । व्य॑१॒स्मद्द्वेषो॑वित॒रंव्यंहो॒व्यमी॑वाश्चातयस्वा॒विषू॑चीः ॥ श्रेष्ठो॑जा॒तस्य॑रु
द्रश्रि॒यासि॑त॒वस्त॑मस्त॒वसां॑वज्रबाहो । पर्षि॑णःपा॒रमंह॑सःस्व॒स्तिविश्वा॑ऽअ॒भी॑ती॒रप॑सोयुयोधि ॥ मात्वा॑रुद्रचुक्रुधामा॒न
मो॑भि॒र्मादुष्टु॑तीवृषभ॒मासहू॑ती । उन्नो॑वी॒राँऽअ॑र्पयभेष॒जेभि॑र्भि॒षक्त॑मंत्वाभि॒षजां॑शृणोमि ॥ हवी॑मभि॒र्हव॑ते॒योह॒विर्भि॒रव॒

(२।४।१) आतेपितरितिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यशौनकोगृत्समदोरुद्रोजगत्यंत्यात्रिष्टुप् ।

स्तोमेभीरुद्रंदिषीय । ऋदूदरंःसुहवोमानोंऽअस्यैवभ्रुःसुशिप्रोंरीरधन्मनायैं ॥ १६ ॥ उन्मांममंदवृषभोमरुत्वान्त्व क्षीयसावयसानाधमानं । घृणीवच्छायामरपाऽअशीयाविवासेयंरुद्रस्यसुम्नं+ ॥ कं१स्यतेरुद्रमूळयाकुर्हस्तोयोऽअस्ति भेषजोजलाषः । अपभर्तारपसोदैव्यस्याभीनुमावृषभचक्षमीथाः ॥ प्रवभ्रवेवृषभायश्वितीचेमहोमहींसुष्टुतिमीरया मि । नमस्याकल्मलीकिनंनमोभिर्गृणीमसित्वेषंरुद्रस्यनामं ॥ स्थिरेभिरंगैःपुरुरूपंऽउग्रोवभ्रुःशुक्रेभिःपिपिशेहिरंण्यैः । ईशानादस्यभुवनस्यभूरेर्नवाऽउयोषद्रुद्रादसुर्यं* ॥ अर्हन्बिभर्षिसायकानिधन्वार्हन्निष्कंयजतंविश्वरूपं । अर्हन्निदंदयसेविश्वमभ्वंनवाऽओजीयोरुद्रत्वदस्ति ॥ १७ ॥ स्तुहिश्रुतंगर्तसदंयुवानंमृगंनभीममुपहत्नुमुग्रं । मृळाजरित्रेरुद्रस्तवानोन्यंतेऽअस्मन्निवपंतुसेनाः ॥ कुमारश्चित्पितरंवंदमानंप्रतिनानामरुद्रोपयंतं । भूरेर्दातारंसत्पतिंगृणीषे स्तुतस्त्वंभेषजारास्यस्मे+ ॥ यावोभेषजामरुतःशुचीनियाशंतमावृषणोयामयोभु । यानिमनुरवृणीतापितान्स्ताशंच योश्चरुद्रस्यवश्मि ॥ परिणोहेतीरुद्रस्यवृज्याःपरित्वेषस्यदुर्मतिर्महीगात् । अवस्थिरामघवद्भ्यस्तनुष्वमीढ्वस्तोकायतनयायमृळ ॥ एवावभ्रोवृषभचेकितानयथादेवनहूणीषेनहंसि । हवनश्रुन्नोरुद्रेहवोधिवृहद्वदेमविदथेसुवीराः ॥ १८ ॥

(२।४।२) धारावरामरुतोधृष्णवोजसोमृगानभीमास्तविषीभिरर्चिनः । अग्नयोनशुशुचानाऽऋजीषिणोभ्रिमिंधमंतो

(२।४।२) धारावराइतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यशौनकोगृत्समदोमरुतोजगत्यंत्यात्रिष्टुप् ।

ऽअपगाऽअवृण्वत ॥ द्यावोनस्तृभिश्चितयंतखादिनोव्य१भ्रियानद्युतयंतवृष्टयः । रुद्रोयद्वोमरुतोरुक्मवक्षसोवृषा
जनिपृश्न्याःशुक्रऽऊधनि ॥ उक्षंतेऽअश्वाँऽअत्याँऽइवाजिषुनदस्यकर्णैस्तुरयंतऽआशुभिः । हिरण्यशिप्रामरुतोदविं
ध्वतःपृक्षंयाथपृषतीभिःसमन्यवः ॥ पृक्षेताविश्वाभुवनाववक्षिरेमित्रायवासद्मजीरदानवः । पृषदश्वासोऽअनवभ्र
राधसऽऋज्रिष्यासोनवयुनेषुधूर्षदः ॥ इंधन्वभिर्धेनुभीरप्शदूधभिरध्वस्मभिःपथिभिर्भ्राजदृष्टयः । आहंसासोनस्व
सराणिगंतनमधोर्मदायमरुतःसमन्यवः ॥ १९ ॥ आनोब्रह्माणिमरुतःसमन्यवोनरांनशंसःसवनानिगंतन । अश्वा
मिवपिप्यतधेनुमूधनिकर्ताधियंजरित्रेवाजपेशसं ॥ तंनोदातमरुतोवाजिनंरथंऽआपानंब्रह्मचितयद्दिवेदिवे । इषं
स्तोतृभ्योवृजनेषुकारवेसनिंमेधामरिष्टंदुष्टरंसहः ॥ यद्युंजतेमरुतोरुक्मवक्षसोश्वान्रथेषुभगऽआसुदानवः । धेनुर्नशि
श्वेस्वसरेषुपिन्वतेजनायरातहविषेमहीमिषं ॥ योनोमरुतोवृकतातिमत्योरिपुर्दधेवसवोरक्षतारिषः । वर्तयंततपुषाच
क्रियाभितमवरुद्राऽअशसोहंतनावधः ॥ चित्रंतद्वोमरुतोयामचेकितेपृश्न्यायदूधरप्यापयोदुहुः । यद्वानिदेनवमान
स्यरुद्रियास्त्रितंजरायजुरतामदाभ्याः ॥ २० ॥ तान्वोमहोमरुतऽएवयाम्नोविष्णोरेषस्यप्रभृथेहवामहे । हिरण्यवर्णा
न्ककुहान्यतस्रुचोब्रह्मण्यंतःशंस्यंराधऽईमहे ॥ तेदशग्वाःप्रथमायज्ञमूहिरेतेनोहिन्वंतूषसोव्युष्टिषु । उषानरामीररु
णैरपोर्णुतेमहोज्योतिषाशुचतागोऽअर्णसा ॥ तेक्षोणीभिररुणेभिर्नाजिभीरुद्राऽऋतस्यसदनेषुवावृधुः । निमेधमानाः

ऽअत्येनपाजसासुश्चंद्रंवर्णंदधिरेसुपेशसं ॥ ताँऽइयानोमहिवरूथमूतयऽउपघेदेनानमसागृणीमसि । त्रितोनयान्पंच होतॄनभिष्टयऽआववर्तदवरान्चक्रियावसे ॥ ययारध्रंपारयथात्यंहोययानिदोमुंचथवंदितारं । अर्वाचीसामरुतोयाव ऽऊतिरोषुवाश्रेवसुमतिर्जिगातु ॥ २१ ॥ (२।४।३) उपेमसृक्षिवाजयुर्वचस्यांचनोदधीतनाद्योगिरोमे । अपांनपा दाशुहेमाकुवित्ससुपेशसस्करतिजोषिषद्धि ॥ इमंस्वस्मैहृदऽआसुतष्टंमंत्रैरोचेमकुविदस्यवेदत् । अपांनपादसुर्यस्यम ह्नाविश्वान्यर्योभुवनाजजान ॥ समन्यायंत्युपयंत्यन्याःसमानमूर्वनद्यःपृणंति । तमूशुचिंशुचयोदीदिवांसमपांनपातं परितस्थुरापः ॥ तमस्मेरायुवतयोयुवानंमर्मृज्यमानाःपरियंत्यापः । सशुक्रेभिःशिक्वभीरेवदस्मेदीदायानिध्मोघृतानि र्णिगप्सु+ ॥ अस्मैतिस्रोऽअव्यथ्यायनारीर्देवायदेवीर्दिषत्यन्नं । कृताऽइवोपहिप्रसर्स्रेऽअप्सुसपीयूषंधयतिपूर्वसू नौ ॥ २२ ॥ अश्वस्यात्रजनिमास्यचस्वर्द्रुहोरिषःसंपृचःपाहिसूरीन् । आमासुपूर्षुपरोऽअप्रमृष्यंनारातयोविनशन्नानृ तानि ॥ स्वऽआदमेसुदुघायस्यधेनुःस्वधांपीपायसुभ्वन्नमत्ति । सोऽअपांनपादूर्जयन्नप्स्वँ१तर्वसुदेयायविधतेविभा ति ॥ योऽअप्स्वाशुचिनादैव्येनऽऋतावाजस्रऽउर्वियाविभाति । वयाऽइदन्याभुवनान्यस्यप्रजायंतेवीरुधश्चप्रजा भिः ॥ अपांनपादाह्यस्थादुपस्थंजिह्मानामूर्ध्वोविद्युतंवसानः । तस्यज्येष्ठंमहिमानंवहंतीर्हिरण्यवर्णाःपरियंतियह्वीः+ ॥

(२।४।३) उपेमितिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यशौनकोगृत्समदोपांनपात्त्रिष्टुप् ।

हिरण्यरूपःसहिरण्यसंदृगपांनपात्सेदुहिरण्यवर्णः । हिरण्ययात्परियोनेर्निषद्याहिरण्यदाददत्यन्नमस्मै ॥ २३ ॥ तदस्या नीकमुतचारुनामापीच्यंवर्धतेनप्तुरपां । यमिंधतेयुवतयःसमित्थाहिरण्यवर्णंघृतमन्नमस्य ॥ अस्मैवहूनामवमायसख्ये यज्ञैर्विधेमनमसाहविर्भिः । संसानुमार्ज्मिदिधिषामिविल्मैर्दधाम्यन्नैःपरिवंदऽक्रग्भिः+ ॥ सऽईंवृषाजनयत्तासुगर्भस ऽईशिशुर्धयतितंरिहंति । सोऽअपांनपादनभिम्लातवर्णोन्यस्येवेहतन्वाविवेष ॥ अस्मिन्पदेपरमेतस्थिवांसमध्वस्मभि र्विश्वहादीदिवांसं । आपोनप्त्रेघृतमन्नंवहंतीःस्वयमत्कैःपरिदीयंतियह्वीः+ ॥ अयांसमग्नेसुक्षितिंजनायायांसमुमघवन्त्र्यः सुवृक्तिं । विश्वंतद्भद्रंयदवंतिदेवाबृहद्वदेमविदथेसुवीराः ॥ २४ ॥ (२।४।४) तुभ्यंहिन्वानोवसिष्टगाऽअपोधुक्षन्त्सी मविभिरद्रिभिर्नरः । पिबेंद्रस्वाहाग्रहुतवषट्कृतंहोत्रादासोमंप्रथमोयऽईशिषे ॥ यज्ञैःसंमिश्लाःपृषतीभिर्ऋष्टिभिर्याम न्छुभ्रासोऽअंजिषुप्रियाऽउत । आसद्यावर्हिर्भरतस्यसूनवःपोत्रादासोमंपिवतादिवोनरः ॥ अमेवनःसुहवाऽआहिगंत नानिवर्हिर्षिसदतनाराणिष्टन । अथामंदस्वजुजुषाणोऽअंधसस्त्वष्टर्देवेभिर्जनिभिःसुमद्गणः ॥ आवक्षिदेवाँऽइहविप्रय क्षिचोशन्होतर्निषदायोनिषुत्रिषु । प्रतिवीहिप्रस्थितंसोम्यंमधुपिवाग्नीध्रात्तवभागस्यतृप्णुहि ॥ एषस्यतेतन्वोनृम्णवर्ध नःसहऽओजःप्रदिविवाह्योहितः । तुभ्यंसुतोमघवन्तुभ्यमाभृतस्त्वमस्यब्राह्मणादातृपात्पिव ॥ जुषेथांयज्ञंबोधतंहवस्य

(२।४।४) तुभ्यमितिषड्चस्यसूक्तस्यशौनकोगृत्समदःइंद्रोमरुतस्त्वष्टाग्निरिंद्रोमित्रावरुणावितिक्रमेणदेवताजगती । (एताऋतुदेवताः) ।

मेसत्तोहोतानिविदःपूर्व्याऽअनु । अच्छाराजानानमऽएत्यावृतंप्रशास्त्रादापिवतंसोम्यंमधु ॥ २५ ॥ द्वितीयेसप्तमः ॥

पंचदशाध्याये वर्गाः २५ सूक्तानि १३ ऋचः १३७ ॥ त्यागः ॥ बृहस्पतयइदं. ब्रह्मणस्पतयइदं. ८ बृहस्पतय. ब्रह्मणस्पतय. इंद्राब्रह्मणस्पतिभ्या. ब्रह्मणस्पत.१३ आदित्येभ्य.१७ वरुणाये.११ विश्वेभ्योदेवेभ्यः ७[मे. विश्वे.६ वरुणा.१] वरुणाये. इंद्रायेदं.५ इंद्रासोमाभ्या. इंद्राये. सरस्वतीइंद्राभ्यां. बृहस्पतय. इंद्राये. मरुद्भ्य. विश्वान्दे.७ [मे. मित्रावरुणाभ्या. विश्वेभ्योदेवेभ्य. इंद्राये. विश्वेभ्योदेवेभ्य. उषासानक्ताभ्या. विश्वेभ्योदेवेभ्य.२] द्यावापृथिवीभ्या. इंद्राये.२ राकायाइ.२ सिनीवाल्या.२ गुंगूसिनीवालीराकासरस्वतींद्राणीवरुणानीभ्य. रुद्राये.१५ मरुद्भ्य.१५ अपांनप्त्रेभ्य.१५ इंद्राये. मरुद्भ्य. त्वष्ट्रे. अग्नय. इंद्राये. मित्रावरुणाभ्यामि. ॥ इति द्वितीयेसप्तमः ॥ ७ ॥

मंदस्वोदुष्यएकादशसावित्रंग्रावाणेवाष्टावाश्विनंसोमापूषणाषट्सोमापौष्णंमंत्योर्धर्चोप्यदितेर्वायोसैकागाय त्रंमुक्तादेवताःप्रउगेणाद्येतुतृचेत्यैंद्रवायवींद्यावापृथिव्योंत्यस्तृचोहविर्धानोवातृतीयःपादोवाग्नेयोंवितमेनुष्टुभौबृहतीचकनिक्रदत्तृचंप्रदक्षिणिज्जागतंमध्येतिशक्वर्यष्टिर्वैताभ्यामृषिरध्वानंवाश्यमानंशकुंतंतुष्टावकुशिक स्त्वैषीरथिरिंद्रतुल्यंपुत्रमिच्छन्ब्रह्मचर्यंचचारतस्येंद्रएवगाथीपुत्रोजज्ञेगाथिनोविश्वामित्रःसतृतीयंमंडलमपश्यत्सोमस्यत्र्यधिकावैश्वानरायपंचोनावैश्वानरीयंतुजागतंतुवैश्वानरायैकादशसमित्समिदाप्रियःप्रत्यग्निःप्रकार वइत्याग्नेययोरन्यासामपिनिपातोदृश्यते ॥ १ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

१ इतःषट्ऋतुदेवताः ।

हरिः ओम् (२।४।५) मंदस्वहोत्रादनुजोषमंधसोध्वर्यवःसपूर्णांवष्ट्यासिचं । तस्माऽएतंभरततद्वशोदद्हिर्होत्रात्सोमेंद्र विणोदःपिबऽऋतुभिः ॥ यमुपूर्वमहुवेतमिदंहुवेसेदुहव्योदद्दियोनामपत्यते । अध्वर्युभिःप्रस्थितंसोम्यंमधुपोत्रात्सोमेंद्र वि० ॥ मेद्यंतुतेवह्न्योयेभिरीयसेरिषण्यन्वीळयस्वावनस्पते । आयूयांधृष्णोऽअभिगूर्यात्वंनेष्ट्रात्सोमेंद्रवि० ॥ अपां द्वोत्रादुतपोत्रादमत्तोतनेष्ट्रादजुषतप्रयोहितं । तुरीयंपात्रममृक्तममर्त्यंद्रविणोदाःपिबतुद्राविणोदसः+ ॥ अवांचमद्य यय्यंनृवाहणंरथंयुंजाथामिहवांविमोचनं । पृक्तंहवींषिमधुनाहिकैगतमथासोमंपिबतंवाजिनीवसू ॥ जोष्यग्नेसमिधं जोष्याहुतिंजोषिब्रह्मजन्यंजोषिंसुष्टुतिं । विश्वेभिर्विश्वाँऽऋतुनावसोमहऽउशन्देवाँऽउशतःपाययाहविः ॥ १ ॥ (२।४।६) उदुष्यदेवःसवितासवायशश्वत्तमंतदपावह्निरस्थात् । नूनंदेवेभ्योविहिधातिरत्नमथाभजद्वीतिहोत्रंस्वस्तौ ॥ विश्वस्यहिश्रुष्टयेदेवऽऊर्ध्वःप्रबाहवापृथुपाणिःसिसर्ति । आपश्चिदस्यव्रतऽआनिमृग्राऽअयंचिद्वातोरमतेपरिज्मन् ॥ आशुभिंश्चिद्यान्विमुचातिनूनमरीरमदतमानंचिदेतोः । अह्यर्षूणांचिन्न्यायाँऽअविष्यामनुव्रतंसवितुर्मोक्यागात् ॥ पुनःसमव्यद्वितंतवयंतीमध्याकर्तोर्न्यधाच्छक्मधीरः । उत्संहायास्थाद्यृ१तूरदर्धरर्मतिःसवितादेवऽआगा ॥५१॥

(२।४।५) मन्दस्वेतिषड्चस्यसूक्तस्यशौनकोगृत्समदःआद्यानांचतसृणांद्रविणोदाःपंचम्याआश्विनौषष्ठ्याअग्निर्जगती । (२।४।६) उदुष्यइत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यशौनकोगृत्समदःसवितात्रिष्टुप् ।

त् ॥ नानौकांसिदुर्योविश्वमायुर्वितिष्ठतेप्रभवःशोकोऽअग्नेः । ज्येष्ठंमातासूनवेभागमाधादन्वस्यकेतमिषितंसवित्रा ॥ २ ॥ समावर्तिविष्ठितोजिगीषुर्विश्वेषांकामश्चरतामभूत् । शश्वाँऽअपोविकृतंहित्व्यागादनुव्रतंसवितुर्दैव्यस्य ॥ त्वयाहितमप्यमप्सुभागंधन्वान्वामृगयसोवितस्थुः । वनानिविभ्योनकिरस्यतानिव्रतादेवस्यसवितुर्मिनंति ॥ याद्वाध्यौ१वरुणोयोनिमप्यमनिशितंनिमिषिजभुराणः । विश्वोमार्ताण्डोव्रजमापशुर्गात्स्थशोजन्मानिसविताव्याकः ॥ नय स्येंद्रोवरुणोनमित्रोव्रतमर्यमानमिनंतिरुद्रः । नारातयस्तमिदंस्वस्तिहुवेदेवंसवितारंनमोभिः ॥ भगंधियंवाजयंतःपुरंधिंनराशंसोग्नास्पतिर्नोऽअव्याः । आयेवामस्यसंगथेरयीणांप्रियादेवस्यसवितुःस्याम ॥ अस्मभ्यंतद्विवोऽअन्यःपृथिव्यास्त्वयादत्तंकाम्यंराधऽआगात् । शंयत्स्तोतृभ्यऽआपयेभवात्युरुशंसायसवितर्जरित्रे ॥ ३ ॥ (२।४।७) ग्रावाणेवतदिदर्थंजरेथेगृध्रेववृक्षंनिधिमंतमच्छ । ब्रह्माणेवविदथऽउक्थशासादूतेवहव्याजन्यापुरुत्रा ॥ ग्रातुर्यावाणारथ्येववीराजेवयमावरमासचेथे । मेनेऽइवतन्वा३शुंभमानेदंपतीवक्रतुविदाजनेषु ॥ शृंगेवनःप्रथमागंतमर्वाक्शफाविवजभुराणातरोभिः । चक्रवाकेवप्रतिवस्तोरुस्रावींचायातंरथ्येवशक्रा ॥ नावेवनःपारयतंयुगेवनभ्येवनऽउपधीवप्रधीव । श्वानेवनोऽरिषण्यातनूनांखृगलेवविस्रसःपातमस्मान् ॥ वातेवाजुर्यानद्येवरीतिरक्षीऽइवचक्षुषायातमर्वा

(२।४।७) ग्रावाणेवेत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यशौनकोगृत्समदोश्विनौत्रिष्टुप् ।

क् । हस्ता॑विवत॒न्वे॒३॒॑ शंभ॑विष्ठा॒पादे॑वनोनयतं॒वस्यो॒ऽअच्छ॑ ॥ ४ ॥ ओष्ठा॑विव॒मध्वा॒स्नेवदं॑ता॒स्तना॑विवपिप्यतंजी॒वसे॑ नः । नासे॑वनस्त॒न्वो॑रक्षि॒तारा॒कर्णा॑विवसु॒श्रुता॑भूतम॒स्मे+ ॥ हस्ते॑वश॒क्तिम॒भिसं॑द॒दीनः॒क्षामे॑वनः॒सम॑जतं॒रजां॑सि । इ॒मागिरो॑ऽअश्विनायुष्म॒यंती॒ःक्ष्णोत्रे॑णेव॒स्वधि॑तिं॒संशि॑शीतं ॥ ए॒तानि॑वामश्विना॒वर्ध॑नानि॒ब्रह्म॒स्तोमं॑गृत्सम॒दासो॑ऽअक्र न् । तानि॑नराजुजुषा॒णोप॑यातंबृ॒हद्व॑देमवि॒दथे॑सु॒वीराः॑ ॥ ५ ॥ (२।४।८) सोमा॑पूषणा॒जन॑नारयी॒णांजन॑नादि॒वो जन॑नापृथि॒व्याः । जा॒तौविश्व॑स्य॒भुव॑नस्यगो॒पौदे॒वाऽअ॑कृण्वन्न॒मृत॑स्य॒नाभिं॑ ॥ इ॒मौदे॒वौजाय॑मानौजुषंते॒मौतमां॑सिगू हता॒मजु॑ष्टा । आ॒भ्यामिंद्रः॑प॒क्वमा॒मास्वं॒तःसो॑मापू॒षभ्यां॑जनदु॒स्रिया॑सु ॥ सोमा॑पूषणा॒रज॑सोवि॒मानं॑स॒प्तच॑क्रं॒रथ॒मवि॑ श्वमिन्वं । वि॒षू॒वृतं॒मन॑सायु॒ज्यमा॑नं॒तंजि॑न्वथोवृषणा॒पंच॑रश्मिं ॥ दि॒व्य१॒॑न्यःसद॑नंच॒क्रऽउ॒च्चापृ॑थि॒व्याम॒न्योऽअध्यं॒ तरि॑क्षे । ताव॒स्मभ्यं॑पुरु॒वारं॑पुरु॒क्षुं॑रा॒यस्पोषं॒विष्य॑तां॒नाभि॑म॒स्मे+ ॥ विश्वा॑न्य॒न्योभुव॑नाज॒जान॒विश्व॑म॒न्योऽअ॑भि॒च क्षा॑णऽएति । सोमा॑पूषणा॒वव॑तं॒धियं॑मेयु॒वाभ्यां॒विश्वाः॒पृत॑नाजयेम ॥ धियं॑पू॒षाजि॑न्वतुविश्वमि॒न्वोर॒यिंसोमो॑रयि॒पति॑ र्दधातु । अव॑तुदे॒व्यदि॑तिरन॒र्वाबृ॒हद्व॑देमवि॒दथे॑सु॒वीराः॑ ॥ ६ ॥ (२।४।९) वायो॒येते॑सह॒स्रिणो॒रथा॑स॒स्तेभि॒राग॑हि ।

(२।४।८) सोमापूषणेतिषड्ऋचस्यसूक्तस्यशौनकोगृत्समदःसोमापूषणौअंत्यायाःसोमपूषादित्यास्त्रिष्टुप् । (२।४।९) वायोइत्येकविंशत्यृचस्य सूक्तस्यशौनकोगृत्समदःआद्ययोर्द्वयोर्वायुस्तृतीयायाइंद्रवायूचतुर्थ्यादितिसृणांमित्रावरुणौसप्तम्यादितिसृणामश्विनौदशम्यादितिसृणामिं

नियुत्वान्त्सोमपीतये ॥ नियुत्वान्वायवागह्ययंशुक्रोऽअयामिते । गंतासिसुन्वतोगृहं+ ॥ शुक्रस्याद्यगवाशिरऽइंद्र
वायूनियुत्वतः । आयातंपिबतंनरा ॥ अयंवांमित्रावरुणासुतःसोमऽऋतावृधा । ममेदिहश्रुतंहवं ॥ राजानावनभि
द्रुहाध्रुवेसदस्युत्तमे । सहस्रस्थूणऽआसाते ॥ ७ ॥ तासम्राजाघृतासुतीऽआदित्यादानुनस्पती । सचेतेऽअनवह्वरं ॥
गोमदूषुनासत्याश्वावद्यातमश्विना । वर्तीरुद्रानूपाय्यं ॥ नयत्परोनांतरऽआदधर्षद्वृषण्वसू । दुःशंसोमर्त्योरिपुः+ ॥
तानऽआवोह्वमश्विनारयिंपिशंगसंदृशं । धिष्ण्यावरिवोविदं ॥ इंद्रोऽअंगमहद्भयमभीषदपचुच्यवत् । सहिस्थिरो
विचर्षणिः ॥ ८ ॥ इंद्रश्चमृळयातिनोननःपश्चादघंनशत् । भद्रंभवातिनःपुरः+ ॥ इंद्रऽआशाभ्यस्परिसर्वाभ्योऽअ
भयंकरत् । जेताशत्रून्विचर्षणिः ॥ विश्वेदेवासऽआगतश्रुणुतामऽइमंहवं । एदंबर्हिर्निषीदत ॥ तीव्रोवोमधुमाँऽ
अयंशुनहोत्रेषुमत्सरः । एतंपिबतकाम्यं ॥ इंद्रज्येष्ठामरुद्गणादेवासःपूषरातयः । विश्वेममंश्रुताहवं ॥ ९ ॥ अविंत
मेनदीतमेदेवितमेसरस्वति । अप्रशस्ताऽइवस्मसिप्रशस्तिमंवनस्कृधि ॥ त्वेविश्वासरस्वतिश्रितायूंषिदेव्यां । शुन
होत्रेषुमत्स्वप्रजांदेविदिदिड्ढिनः ॥ इमात्रह्मसरस्वतिजुषस्ववाजिनीवति । यातेमन्मगृत्समदाऽऋतावरिप्रियादेवेषु
जुह्वति ॥ प्रेतायज्ञस्यशंभुवायुवामिदावृणीमहे । अग्निंचहव्यवाहनं ॥ द्यावानःपृथिवीऽइमंसिधमद्यदिविस्पृशं ।

द्रःत्रयोदश्यादितिसृणांविश्वेदेवाःषोडश्यादितिसृणांसरस्वतीअंत्यानांतिसृणांद्यावापृथिवी (हविर्धानावा) गायत्रीअंवितमइतिद्वेअनुष्टुभौ

यज्ञंदेवेषुयच्छतां ॥ आवांमुपस्थमद्रुहादेवाःसीदंतुयज्ञियाः । इहाद्यसोमपीतये ॥ १० ॥ (२।४।१०) कनिक्रद
ज्जनुषंप्रब्रुवाणऽइयर्तिवाचमरितेवनावै । सुमंगलश्चशकुनेभवासिमात्वाकाचिदभिभाविश्व्यावदत् ॥ मात्वाश्येन
ऽउद्वधीन्मासुपर्णोमात्वाविद्दिषुमान्वीरोऽअस्ता । पित्र्यामनुप्रदिशंकनिक्रदत्सुमंगलोभद्रवादीवदेह+ ॥ अवक्रंदद
क्षिणतोगृहाणांसुमंगलोभद्रवादीशकुंते । मानःस्तेनऽईशतमाघशंसोवृहद्वदेमविदथेसुवीराः ॥ ११ ॥ (२।४।११)
प्रदक्षिणिदभिगृणंतिकारवोवयोवदंतऽऋतुथाशकुंतयः । उभेवाचौवदतिसामगाऽइवगायत्रंचत्रैष्टुभंचानुराजति ॥
उद्गातेवशकुनेसामगायसिब्रह्मपुत्रऽइवसवनेषुशंससि । वृषेववाजीशिशुमतीरपीत्यासर्वतोनःशकुनेभद्रमावदविश्वतो
नःशकुनेपुण्यमावद ॥ आवदंस्त्वंशकुनेभद्रमावदतूष्णीमासीनःसुमतिंचिकिद्धिनः । यदुत्पतन्वदसिकर्करिर्यथाबृह
द्वदेमविदथेसुवीराः॥ १२॥ (इतिगार्त्समदंद्वितीयंमंडलंसमाप्तं अत्रसूक्तानि ४३) (परिशिष्टं ॥ भद्रंवददक्षिणतोभ
द्रमुत्तरतोवद । भद्रंपुरस्तान्नोवदभद्रंपश्चात्कपिंजल ॥ भद्रंवदपुत्रैर्भद्रंवदगृहेषुच । भद्रमस्माकंनोवदभद्रंनोऽअर्भ
यंकृधि ॥ भद्रमधस्तान्नोवदभद्रमुपरिष्टान्नोवद । भद्रंभद्रंनऽआवदभद्रंनःसर्वतोवद ॥ असपत्नःपुरस्तान्नःशिवंदक्षि

इमाब्रह्मेतिबृहती । (२।४।१०) कनिक्रददितितृचस्यसूक्तस्यशौनकोगृत्समदःशकुंतस्त्रिष्टुप् । (२।४।११) प्रदक्षिणिदितितृचस्यसूक्तस्य
शौनकोगृत्समदःशकुंतोजगतीद्वितीयातिशकरीअष्टिर्वा ।

णतस्कृधि । अभ्यंसतंतंपश्चाद्भद्रमुत्तरतोगृहे ॥ यौवनानिमहयसिजिग्युषामिवदुंदुभिः । शकुंतकप्रदक्षिणंशतपत्रा भिनोवद ॥ आवदँस्त्वं० ॥ इतिपरिशिष्टं॥१॥)(३।१।१)सोमस्यमातवसंवक्ष्यग्नेवह्निंचकर्थविदथेयजध्यै । देवाँऽअच्छा दीद्यद्युंजेऽअद्रिंशमायेऽअग्नेतन्वंजुषस्व ॥ प्रांचंयज्ञंचकृमवर्धतांगीःसमिद्भिरग्निंनमसादुवस्यन् । दिवःशंशासुर्विदथाकवीनांगृत्सायचित्तवसेगातुमीषुः ॥ मयोदधेमेधिरःपूतदक्षोदिवःसुवर्धुर्जनुषापृथिव्याः । अविंदन्नुदर्शतमप्स्वंतर्देवासोऽअग्निमपसिस्वसॄणां ॥ अवर्धयन्सुभगंसप्तयह्वीःश्वेतंजज्ञानमरुषंमहित्वा । शिशुंनजातमभ्यारुरश्वा देवासोऽअग्निंजनिमन्वपुष्यन्+ ॥ शुक्रेभिरंगैरजऽआततन्वान्कतुंपुनानःकविभिःपवित्रैः । शोचिर्वसानःपर्यायुरपांश्रियोमिमीतेबृहतीरनूनाः ॥ १३ ॥ वव्राजासीमनदतीरदब्धादिवोयह्वीरवसानाऽअनग्नाः । सनाऽअत्रयुवतयःसयोनीरेकंगर्भंदधिरेसप्तवाणीः ॥ स्तीर्णाऽअस्यसंहतोविश्वरूपाघृतस्ययोनौसवथेमधूनां । अस्थुरत्रधेनवःपिन्वमानामहीदस्मस्यमातरासमीची+ ॥ बभ्राणःसूनोसहसोव्यद्यौदधानःशुक्रामवभ्रसावपूंषि । श्रोतंतिधारामधुनोघृतस्यवृषायत्रवावृधेकाव्येन ॥ पितुश्चिदूधर्जनुषाविवेदव्यस्यधाराऽअसृजद्विधेनाः । गुहाचरंतंसखिभिःशिवेभिर्दिवोयह्वीभिर्नगुहाबभूव ॥ पितुश्चगर्भंजनितुश्चबभ्रेपूर्वीरेकोऽअधयत्पीप्यानाः । वृष्णेसपत्नीशुचयेसबंधूऽउभेऽअस्मैमनुष्ये३

अथवैश्वामित्रेतृतीयेमंडलेपंचानुवाकाः (३।१।१) सोमस्यमेतित्रयोविंशत्यृचस्यसूक्तस्यगाथिनोविश्वामित्रोग्निस्त्रिष्टुप् ।

निपाहि ॥ १४ ॥ उरौमहाँऽअनिबाधेववर्धापोऽअग्नियशसःसंहिपूर्वीः । ऋतस्ययोनावशयद्दमूनाजामीनामग्निरप सिस्वसृणां ॥ अक्रोनवभ्रिःसमिथेमहीनांदिद्दक्षेयःसूनवेभाऽऋजीकः । उदुस्रियाजनितायोजजानापांगर्भोनृतमोय ह्वोऽअग्निः+ ॥ अपांगर्भंदर्शतमोषधीनांवनाजजानसुभगाविरूपं । देवासश्चिन्मनसासंहिजग्मुःपनिष्ठंजातंतवसंदुव स्यन् ॥ बृहंतऽइद्भानवोभाऽऋजीकमग्निंसचंतविद्युतोनशुक्राः । गुहेववृद्धंसदसिस्वेऽअंतरपारऽऊर्वेऽअमृतंदुहानाः॥ ईळेचत्वायजमानोहविर्भिरीळेसखित्वंसुमतिंनिकामः । देवैरवोमिमीहिसंजरित्रेरक्षाचनोदम्येभिरनीकैः ॥ १५ ॥ उपक्षेतारस्तवसुप्रणीतेग्नेविश्वानिधन्यादधानाः । सुरेतसाश्रवसातुजमानाऽअभिष्यामपृतनायूँरदेवान् ॥ आदेवानां मभवःकेतुरग्नेमंद्रोविश्वानिकाव्यानिविद्वान् । प्रतिमर्ताँऽअवासयोदमूनाऽअनुदेवान्रथिरोयासिसाधन् ॥ निदुरो णेऽअमृतोमर्त्यानांराजासिसादविदथानिसाधन् । घृतप्रतीकऽउर्वियाव्यद्यौदग्निर्विश्वानिकाव्यानिविद्वान्+ ॥ आ नोगहिसख्येभिःशिवेभिर्महान्महीभिरूतिभिःसरण्यन् । अस्मेरयिंबहुलंसंतरुत्रंसुवाचंभागंयशसंकृधीनः ॥ एतातेऽ अग्नेजनिमासनानिप्रपूर्व्यायनूतनानिवोचं । महांतिवृष्णेसवनाकृतेमाजन्मन्जन्मन्निहितोजातवेदाः ॥ जन्मन्जन्म न्निहितोजातवेदाविश्वामित्रेभिरिध्यतेऽअजस्रः । तस्यवयंसुमतौयज्ञियस्यापिभद्रेसौमनसेस्याम ॥ इमंयज्ञंसहसाव न्त्वंनोदेवत्राधेहिसुकृतोररांणः । प्रयंसिहोतर्बृहतीरिषोनोग्नेमहिद्रविणमायजस्व ॥ इळामग्नेपुरुदंससंसनिंगोःशश्वत्त

मंहव॑मानायसाध । स्यान्नः॑सू॒नुस्तन॑योवि॒जावाग्ने॒सातेसु॑म॒तिर्भू॑त्व॒स्मे+ ॥ १६ ॥ (३।१।२) वै॒श्वा॒न॒राय॑धि॒षणा॑मृ
ता॒वृधे॑घृ॒तंनपू॒तम॒ग्नये॑जनामसि । द्वि॒ताहोता॑रं॒मनु॑षश्चवा॒घतो॑धि॒यारथं॒नकुलि॑शः॒समृ॑ण्वति ॥ सरो॑चयज्ज॒नुषा॒रोद॑सी
ऽउ॒भेसमा॒त्रोर॑भवत्पु॒त्रऽईड्यः॑ । ह॒व्य॒वाळ॒ग्निर॒जर॒श्चनो॑हितोदू॒ळभो॑वि॒शामति॑थिर्वि॒भाव॑सुः ॥ क्रत्वा॒दक्ष॑स्य॒तरु॑षो॒विध॑र्म
णदे॒वासो॑ऽअ॒ग्निंज॑नयंत॒चित्ति॑भिः । रु॒रु॒चा॒नंभा॒नुना॒ज्योति॑षाम॒हामत्यं॒नवाजं॑सनि॒ष्यन्नुप॑ब्रुवे ॥ आमं॒द्रस्य॑सनि॒ष्यंतो॒व
रे॑ण्यंवृणी॒महे॒ऽअह्र॑यं॒वाज॑मृ॒ग्मियं॑ । रा॒तिंभृगू॑णामु॒शिजं॑क॒विक्र॑तुम॒ग्निंराजं॑तंदि॒व्येन॑शो॒चिषा॑ ॥ अ॒ग्निंसु॒म्नाय॑दधिरेपु॒रोज
ना॒वाज॑श्रवसमि॒हवृ॒क्तब॑र्हिषः । य॒तस्रु॑चःसु॒रुचं॑वि॒श्वदे॑व्यंरु॒द्रंय॒ज्ञानां॒साध॑दिष्टिम॒पसां॑ ॥ १७ ॥ पाव॑कशोचे॒तव॒हिक्ष
यं॒परि॒होत॑र्य॒ज्ञेषु॑वृ॒क्तब॑र्हिषो॒नरः॑ । अग्ने॒दुव॑ऽइ॒च्छमा॑नास॒ऽआप्य॒मुपा॑सते॒द्रवि॑णंधेहि॒तेभ्यः॑ ॥ आरोद॑सीऽअपृण॒दा
स्व॑र्म॒हज्जा॒तंयदे॑नम॒पसो॒ऽअधा॑रयन् । सोऽअ॑ध्व॒राय॒परि॑णीयतेक॒विरत्यो॒नवाज॑सातये॒चनो॑हितः ॥ न॒म॒स्यत॑ह॒व्यदा॑
तिंस्वध्व॒रंदु॑व॒स्यत॒दम्यं॑जा॒तवे॑दसं । र॒थीर्ऋ॒तस्य॑बृह॒तोविच॑र्षणिर॒ग्निर्दे॒वाना॑मभवत्पु॒रोहि॑तः ॥ ति॒स्रोय॒ह्वस्य॑स॒मिधः॒प
रि॑ज्मनो॒ग्नेर॑पुनन्नु॒शिजो॒ऽअमृ॑त्यवः । तासा॒मेका॒मद॑धु॒र्मर्त्ये॑भुज॑मुलो॒कमु॒द्वेऽउप॑जा॒मिमी॑यतुः ॥ वि॒शांक॒विंवि॒श्पतिं॒मानु॑
षी॒रिषः॒संसी॑मकृण्व॒न्त्स्वधि॑तिं॒नतेज॑से । सऽउ॒द्वतो॑नि॒वतो॑याति॒वेवि॑ष॒त्सगर्भ॑मे॒षुभुव॑नेषुदीधरत् ॥१८॥ सजि॑न्वतेज॒ठरे॑

(३।१।२) वैश्वानरायेतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यगाथिनोविश्वामित्रोवैश्वानरोग्निर्जगती ।

षुप्रजज्ञिवान्वृषाचित्रेषुनानदन्नसिंहः । वैश्वानरःपृथुपाजाऽअमर्त्योवसुरत्तादयमानोविदाथुपे ॥ वैश्वानरःप्रत्थथाना
कमारुहद्दिवस्पृष्ठंभंदमानःसुमन्मभिः । सपूर्वयज्जनयन्जंतवेधनंसमानमज्मंपर्येतिजागृविः ॥ ऋतावानंयज्ञियंविप्र
मुक्थ्यं१ मायंदधेमातरिश्वादिविक्षयं । तंचित्रयामंहरिकेशमीमहेसुदीतिमग्निंसुवितायनव्यसे ॥ शुचिंनयामन्नि
षिरंस्वर्दृशंकेतुंदिवोरोचनस्थामुषर्बुधं । अग्निंमूर्धानंदिवोऽअप्रतिष्कुतंतमींमहेनमसावाजिनंवृहत्+ ॥ मंद्रंहोतारंशु
चिमद्वयाविनंदमूनसमुक्थ्यंविश्वचर्षाणिं । रथंनचित्रंवपुषायदर्शतंमनुर्हितंसदमिद्रायऽईमहे ॥ १९ ॥ (३।१।३)
वैश्वानरायपृथुपाजसेविपोरत्नाविधंतधरुणेषुगातवे । अग्निर्हिदेवाँऽअमृतोदुवस्यत्यथाधर्मणिसनतानदूदुषत् ॥ अं
तर्दूतोरोदसीदस्मऽईयतेहोतानिषत्तोमनुषःपुरोहितः । क्षयंबृहंतंपरिभूषतिद्युभिर्देवेभिरग्निरिषितोधियावसुः ॥ केतुंय
ज्ञानांविदथस्यसाधनंविप्रासोऽअग्निंमहयंतचित्तिभिः । अपांसियस्मिन्नधिदधुर्गिरस्तस्मिन्त्सुम्नानियजमानऽआचके ॥ पिताय
ज्ञानामसुरोविपश्चितांविमानमग्निर्वयुनंचवाघतां । आविवेशरोदसीभूरिवर्पसापुरुप्रियोभंदतेधामभिः
कविः+ ॥ चंद्रमग्निंचंद्ररथंहरिव्रतंवैश्वानरमप्सुदक्षंस्वर्विदं । विगाहतूर्णितविषीभिरावृतंभूर्णिंदेवासऽइहसुश्रियंदधुः
॥ २० ॥ अग्निर्देवेभिर्मनुषश्चजंतुभिस्तन्वानोयज्ञंपुरुपेशसंधिया । रथीरंतरीयतेसाधदिष्टिभिर्जीरोदमूनाऽअभिश

(३।१।३) वैश्वानरायेत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यगाथिनोविश्वामित्रोवैश्वानरोग्निर्जगती ।

स्तिचातनः । अग्नेजरस्वस्वपत्यऽआयुन्यूर्जापिन्वस्वसमिषोदिदीहिनः । वयाँसिजिन्वबृहतश्चजागृवऽउशिग्देवानामसिसुक्रतुर्विपां+ ॥ विश्पतिंयह्वमतिंथिंनरःसदायंतारंधीनामुशिजंचवाघतां । अध्वराणांचेतनंजातवेदसंप्रशंसंतिनमसाजूतिभिर्वृधे+ ॥ विभावादेवःसुरणःपरिक्षितीरग्निर्बभूवशवसासुमद्रथः । तस्यव्रतानिभूरिपोषिणोवयमुपभूषेमदमऽआसुवृक्तिभिः ॥ वैश्वानरतवधामान्याचकेयेभिःस्वर्विदभवोविचक्षण । जातऽआपृणोभुवनानिरोदसीऽअग्नेताविश्वापरिभूरसित्मना ॥ वैश्वानरस्यदंसनाभ्योबृहदरिणादेकःस्वपस्ययाकविः । उभापितरामहयन्नजायताग्निर्द्यावापृथिवीभूरिरेतसा ॥ २१ ॥ (३।१।४) समित्समित्सुमनावोध्यस्मेशुचाशुचासुमतिरासिवस्वः । आदेवदेवान्यजथायवक्षिसखासखीन्त्सुमनायक्ष्यग्ने ॥ यंदेवासस्त्रिरहन्नायजंतेदिवेदिवेवरुणोमित्रोऽअग्निः । सेमंयज्ञंमधुमंतंकृधीनस्तनूनपाद्घृतयोनिंविधंतं ॥ प्रदीधितिर्विश्ववाराजिगातिहोतारमिळःप्रथमंयजध्यै । अच्छानमोभिर्वृषभंवंदध्यैसदेवान्यक्षदिषितोयजीयान् ॥ ऊर्ध्वोवांगातुरध्वरेऽअकार्यूर्ध्वाशोचींषिप्रस्थितारजाँसि । दिवोवानाभान्यसादिहोतास्तृणीमहिदेवव्यचाविबर्हिः+ ॥ सप्तहोत्राणिमनसावृणानाऽइन्वंतोविश्वंप्रतियन्नृतेन । नृपेशसोविदथेषुप्रजा

(३।१।४) समित्समिदित्येकादशर्चस्यसूक्तस्यगाथिनोविश्वामित्रइध्मस्तनूनपादिळोबर्हिर्देवीद्वारउषासानक्तादैव्यौहोतारौसरस्वतीळाभारत्यस्त्वष्टावनस्पतिस्वाहाकृतयइतिक्रमेणदेवतास्त्रिष्टुप् ।

ताऽअभी३मंयज्ञंविचरंतपूर्वीः+ ॥ २२ ॥ आभंदमानेऽउषसाऽउपाकेऽउतस्मयेतेतन्वा३विरूपे । यथानोमित्रोवरुणोजुजोषदिंद्रोमरुत्वाँऽउतवामहोभिः ॥ दैव्याहोतारापथ्यामन्यूँजेसप्तपृक्षासःस्वधयामदंति । ऋतंशंसंतऽऋतमित्तऽआहुरनुव्रतंव्रतपादीध्यानाः ॥ आभारतीभारतीभिःसजोषाऽइळादेवैर्मनुष्येभिरग्निः । सरस्वतीसारस्वतेभिरर्वाकृतिस्त्रोदेवीर्बर्हिरेदंसदंतु ॥ तन्नस्तुरीपमधपोषयित्नुदेवत्वष्टर्विररणःस्यस्व । यतोवीरःकर्मण्यःसुदक्षोयुक्तग्रावाजायतेदेवकामः ॥ वनस्पतेवसृजोपदेवान्नग्निर्हविःशमितासूदयाति । सेदुहोतासत्यतरोयजातियथादेवानाजनिमानि वेद ॥ आयाह्यग्नेसमिधानोऽअर्वाङिंद्रेणदेवैःसरथंतुरेभिः । बर्हिर्नऽआस्तामदितिःसुपुत्रास्वाहादेवाऽअमृतामादयंतां ॥ २३ ॥ (३।१।५) प्रत्यग्निरुषसश्चेकितानोवाधिविप्रःपदवीःकवीनां । पृथुपाजादेवयद्भिःसमिद्धोप्द्वारातमंसोवह्निरावः ॥ प्रेद्वग्निर्वावृधेस्तोमेभिर्गीर्भिःस्तोतृणांनमस्यऽउक्थैः । पूर्वीऽऋतस्यसंदृशश्चकानःसंदूतोऽअद्यौदुषसोविरोके+ ॥ अधाय्यग्निर्मानुषीषुविक्ष्वग्नेपांगर्भोमित्रऽऋतेनसाधन् । आहर्यतोयजतःसान्वस्थादभूदुविप्रोहव्योमतीनां+ ॥ मित्रोऽअग्निर्भवतियत्समिद्धोमित्रोहोतावरुणोजातवेदाः । मित्रोऽअध्वर्युरिषिरोदमूनामित्रःसिंधूनामुतपर्वी

(३।१।५) प्रत्यग्निरित्येकादशर्चस्यसूक्तस्यगाथिनोविश्वामित्रोग्निस्त्रिष्टुप् (प्रत्यग्निःप्रकारवःसूक्तयोरन्यासांद्यावापृथिव्यादीनांनिपाताद्दश्यंतेअतस्तयोर्लिंगोक्तादेवताःपाक्षिकाः) ।

तानां ॥ पातिप्रियंरिपोऽअग्नेपदंवेःपातियह्वश्चरणंसूर्यस्य । पातिनाभासप्तशीर्षाणमग्निःपातिदेवानामुपमादमृष्वः ॥ २४ ॥ ऋभुश्चक्रऽईड्यंचारुनामविश्वानिदेवोवयुनानिविद्वान् । ससस्यचर्मघृतवत्पदंवेस्तदिद्गन्धर्वःपरमंजनित्रम् ॥ आयोनिमग्निर्घृतवंतमस्थात्पृथुप्रगाणमुशंतमुशानः । दीद्यानःशुचिर्ऋष्वःपावकःपुनःपुनर्मातरानव्यसीकः ॥ सद्यो जातऽओषधीभिर्ववक्षेयदीवर्धतिप्रस्वोघृतेन । आपऽइवप्रवताशुंभमानाऽउरुष्यदग्निःपित्रोरुपस्थे ॥ उदुष्टुतःसमिधा यह्वोऽअद्यौद्वर्ष्मन्दिवोऽअधिनाभापृथिव्याः । मित्रोऽअग्निरीड्योमातरिश्वादूतोवक्षद्यजथायदेवान्+ ॥ उदस्तंभीत्स मिधानाकमृष्वोऽग्निर्भवन्नुत्तमोरोचनानां । यदीभृगुभ्यःपरिमातरिश्वागुहासंतंहव्यवाहंसमीधे+ ॥ इळामग्ने० ॥ २५ ॥ (३।१।६)प्रकारवोमनुनावच्यमानादेवद्रीचींनयतदेवयंतः । दक्षिणावाड्वाजिनीप्राच्येतिहविर्भरंत्यग्नयेघृताचीं ॥ आ रोदसीऽअपृणाजायमानऽउतप्रारिक्थाऽअधनुप्रयज्यो । दिवश्चिदग्नेमहिनापृथिव्यावच्यंतांतेवह्नयःसप्तजिह्वाः ॥ द्यौश्चत्वापृथिवीयज्ञियासोनिहोतारंसादयंतेदमाय । यदीविशोमानुषीर्देवयंतीःप्रयस्वतीरीळतेशुक्रमर्चिः+ ॥ महान्त्स धस्थेध्रुवऽआनिषत्तोन्तर्द्यावामाहिनेहर्यमाणः । आस्क्रेसपत्नीऽअजरेऽअमृक्तेसवर्दुघेऽउरुगायस्यधेनू+ ॥ व्रतातेऽअग्नेमहतोमहानितवक्त्वारोदसीऽआततंथ । त्वंदूतोऽअभवोजायमानस्त्वंनेतावृषभचर्षणीनां+ ॥ २६ ॥ ऋतस्यवाके

(३।१।६) प्रकारवइत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यगाथिनोविश्वामित्रोऽग्निस्त्रिष्टुप्।

शिना॑यो॒ग्याभि॑र्घृत॒स्नुवा॒रोहि॑ताधु॒रिधि॑ष्व । अथाव॑ह [illegible]
तरो॒काऽउ॒षोवि॑भा॒तीरनु॑भासिपू॒र्वीः । अ॒पोयद॑ग्नऽउ॒शध॒ [illegible]
दि॒वोवा॒येरो॑च॒नेसंति॑दे॒वाः । ऊमा॑वा॒येसु॒हवा॑सो॒यज॑त्राऽआर्यो॑ [illegible]
र॒थंवा॑वि॒भवो॒ह्यश्वाः॑ । पत्नी॑वतस्त्रिं॒शतं॒त्रींश्च॑दे॒वान॑नुष्व॒धमाव॑हमा॒दय॑स्व [illegible]
धेगृ॑णी॒तः । प्राची॑ऽअध्व॒रेव॑तस्थतुःसु॒मेके॑ऽऋ॒ताव॑रीऽऋ॒तजा॑तस्य॒ [illegible]
नायसाध । स्यान्नः॑सू॒नुस्तन॑योवि॒जावाग्ने॒सातेसु॑म॒तिर्भू॑त्व॒स्मे+ ॥ २७ ॥ [illegible]

षोडशाध्याये वर्गाः २७ सूक्तानि १३ ऋचः १४० ॥ त्यागः ॥ द्रविणोदसेग्नयइ [illegible]
द्रविणोदसेग्नयेसहस्याये. अश्विभ्यांतपस. अग्नयेतपस्याये. सवित्र. ११ अश्विभ्या. ८ [illegible]
२ इंद्रवायुभ्या. मित्रावरुणाभ्या. ३ अश्विभ्या. ३ इंद्राये. ३ विश्वेभ्योदेवेभ्य. ३ सरस्वत्याइ. ३ [illegible]
अग्नय. २३ वैश्वानरायाग्नय. २६ समिद्धायाग्नय. तनूनपात. इळाये. बर्हिष. देवीभ्योद्वार्भ्य. उषासानक्ताभ्या. [illegible]
भ्यामि. सरस्वतीळाभारतीभ्य. त्वष्ट्रइ. वनस्पतय. स्वाहाकृतिभ्य. अग्नयइदं. २२ ॥ इतिद्वितीयेऽष्टमः ॥ (१ इतःषट् ऋतुदेवताः ।)

॥ द्वितीयाष्टकःसमाप्तः ॥

॥ इति द्वितीयोऽष्टकः समाप्तः ॥

॥ अथ तृतीयाष्टकप्रारंभः ॥

श्रीः ॥ प्रयेंऽजंतियूपस्तुतिः षष्ठ्याद्याभिर्वहवोंत्याव्रश्चन्यष्टमीवैश्वदेवीवांतृतीयासप्तम्यावनुष्टुभौसखायोनव
वार्हतंत्रिष्टुवंतंत्वामग्नऔष्णिहंमग्निर्होतागायत्रंत्विंद्राग्नीऐंद्राग्नंप्रवःसप्तऋषभस्त्वानुष्टुभंमाहोताविपाजसांका
त्योत्कीलस्त्वंयमग्निःषट्प्रागाथंसमिध्यमानःपंचकतोवैश्वामित्रस्तुभवानोग्निंहोतारंगाथीहाग्निमुषसंमाद्यांत्ये
वैश्वदेव्यांविमंनउपाद्येअनुष्टुभौविराड्रूपासतोबृहतीचांत्यांयंसउपांत्यानुष्टुप्पुरीष्येभ्योग्निभ्योंनिर्मथितोदेवश्र
वादेववातश्चभारतौतृतीयासतोबृहत्यग्नेसहस्वागायत्रमाद्यानुष्टुवग्नेदिवोवैराजमुपांत्याग्नेंद्रीवैश्वानरंनवतृचौ
वैश्वानरीयंमारुतौजागतौद्वृचआत्मस्तुतिर्वापूर्वात्मगीतांत्योपाध्यायस्तुतिःप्रवःपंचोनागायत्रंत्वृतव्यावाद्याग्ने
जुषस्वषट्तृतीयाद्युष्णिक्त्रिष्टुप्जगत्योस्तीदंषोळशाद्याचतुर्थीदशमीद्वादश्योनुष्टुभःषष्ठ्येकादश्युपांत्येचजग
त्यःपंचम्यृत्विग्भ्योवा ॥ १ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ हरिः३ओम् ॥ (३।१।७) प्रयऽआरुःशितिपृष्ठस्यधासेरामातराविविशुःसप्तवाणीः । परि
क्षितापितरासंचरेतेप्रसर्स्रातेदीर्घमायुःप्रयक्षे ॥ दिवक्षसोधेनवोवृष्णोऽअश्वादेवीरातस्थौमधुमद्वहंतीः । ऋतस्यत्वा
सदसिक्षेमयंतंपर्येकाचरतिवर्तनिंगौः+ ॥ आसीमरोहत्सुयमाभवंतीःपतिश्चिकित्वान्रयिविद्रयीणां । प्रनीलपृष्ठोऽअ

(३।१।७) प्रयआरुरित्येकादशर्चस्यसूक्तस्यगाथिनोविश्वामित्रोग्निस्त्रिष्टुप् ।

तसस्यधासेस्ताऽअवासयत्पुरुधप्रतीकः ॥ महित्वाष्ट्रमूर्जयंतीरजुर्यंस्तभूयमानंवहतोवहंति । व्यंगेभिर्दिद्युतानःसधस्थऽएकामिवरोदसीऽआविवेश ॥ जानंतिवृष्णोऽअरुषस्यशेवमुतब्रध्नस्यशासनेरणंति । दिवोरुचःसुरुचोरोचमानाऽइळायेषांगण्यामाहिनागीः+ ॥ १ ॥ उतोपितृभ्योंप्रविदानुघोषंमहोमहद्भ्यामनयंतशूषं । उक्षाहयत्रपरिधानमुक्थोरनुस्वधामजरितुर्ववक्ष ॥ अध्वर्युभिःपंचभिःसप्तविप्राःप्रियंरक्षंतेनिहितंपदंवेः । प्राचोमदंत्युक्षणोऽअजुर्यादेवादेवानामनुहिव्रतागुः+ ॥ दैव्याहोतारापथमान्यृंजेसप्तपृक्षासःस्वधयामदंति । ऋतंशंसंतऽऋतमित्तऽआहुरनुव्रतंव्रतपादीध्यानाः ॥ वृषायंतेमहेऽअत्यायपूर्वीर्वृष्णोचित्रार्यरश्मयःसुयामाः । देवहोतर्मंद्रतरश्चिकित्वान्महोदेवान्रोदसीऽएहवक्षि ॥ पृक्षप्रयजोद्रविणःसुवाचःसुकेतवऽउषसोरेवदूषुः । उतोचिदग्नेमहिनापृथिव्याःकृतंचिदेनःसंमहेदशस्य ॥ इळामग्नेपुरुदंससंसनिंगोःशश्वत्तमंहवमानायसाध । स्यान्नःसूनुस्तनयोविजावाग्नेसातेसुमतिर्भूत्वस्मे+ ॥ २ ॥ (३।१।८) अंजंतित्वामध्वरेदेवयंतोवनस्पतेमधुनादैव्येन । यदूर्ध्वस्तिष्ठाद्रविणेहधत्ताद्यद्वाक्षयोमातुरस्याऽउपस्थे ॥ समिद्धस्यश्रयमाणःपुरस्ताद्ब्रह्मवन्वानोऽअजरंसुवीरं । आरेऽअस्मदमतिंबाधमानऽउच्छ्रयस्वमहतेसौभगाय ॥ उच्छ्रयस्ववनस्पते ॥ २ ॥

(३।१।८) अंजंतीत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यगाथिनोविश्वामित्रोयूपःपष्ठ्यादिपंचानांयूपाः (अष्टम्याविश्वेदेवावा) अंत्यायात्रश्चनस्त्रिष्टुप् तृतीयासप्तम्यावनुष्टुभौ ।

वर्ष्मन्पृथिव्याऽअधि । सुमितीमीयमानोवर्चोधायज्ञवाहसे ॥ युवासुवासाःपरिवीतऽआगात्सऽउश्रेयान्भवतिजायमानः । तंधीरासःकवयऽउन्नयंतिस्वाध्योमनसादेवयंतः ॥ जातोजायतेसुदिनत्वेऽअह्नांसमर्यऽआविदथेवर्धमानः । पुनंतिधीराऽअपसोमनीषादेवयाविप्रऽउदियर्तिवाचं ॥ ३ ॥ यान्वोनरोदेवयंतोनिमिम्युर्वनस्पतेस्वधितिर्वातक्षत् । तेदेवासःस्वरवस्तस्थिवांसःप्रजावद्स्मेदिधिषंतुरत्नं ॥ येवृक्णासोऽअधिक्षमिनिमितासोयतस्रुचः । तेनोव्यंतुवार्यंदेवत्राक्षेत्रसाधसः ॥ आदित्यारुद्रावसवःसुनीथाद्यावाक्षामापृथिवीऽअंतरिक्षं । सजोषसोयज्ञमवंतुदेवाऽऊर्ध्वंकृण्वंत्वध्वरस्यकेतुं+ ॥ हंसाऽइवश्रेणिशोयतानाःशुक्रावसानाःस्वरवोनऽआगुः । उन्नीयमानाःकविभिःपुरस्ताद्देवादेवानामपियंतिपाथः ॥ शृंगाणीवेच्छृंगिणांसंदृश्रेचषालवंतःस्वरवःपृथिव्यां । वाघद्भिर्विहवेश्रोषमाणाऽअस्माँऽअवंतुपृतनाज्येषु ॥ वनस्पतेशतवल्शोविरोहसहस्रवल्शाविवयंरुहेम । यंत्वामयंस्वधितिस्तेजमानःप्रणिनायमहतेसौभगाय ॥ ४ ॥ (३।१।९) सखायस्त्वाववृमहेदेवंमर्तासऽऊतये । अपांनपातंसुभगंसुदीदितिंसुप्रतूर्तिमनेहसं ॥ कायमानोवनात्वंयन्मातृरजगन्नपः । नतत्तेऽअग्नेप्रमृषेनिवर्तनंयद्दूरेसन्निहाभवः ॥ अतितृष्टंवयक्षिथाथैवसुमनाऽअसि । प्रप्रान्येयंतिपर्यन्यऽआसतेयेषांसख्येऽअसिश्रितः+ ॥ ईयिवांसमतिस्रिधःशश्वतीरतिसश्चतः । अन्वीमविंद

(३।१।९) सखायइतिनववर्चस्यसूक्तस्यगाथिनोविश्वामित्रोग्निर्बृहत्यंत्यात्रिष्टुप् ।

न्निचिरासोऽअद्रुहोप्सुसिंहमिवश्रितं+ ॥ ससूवांसमिवत्मनाग्निमित्थातिरोहितं । ऐनंनयन्मातरिश्वापरावतोदेवेभ्योमथितंपरि ॥ ५ ॥ तंत्वामतीऽअगृभ्णतदेवेभ्योहव्यवाहन । विश्वान्यद्यज्ञाँऽअभिपासिमानुषतवक्रत्वायविष्य ॥ तद्भद्रंतवदंसनापाकायचिच्छदयति । त्वांयदग्नेपशवःसमासतेसमिद्धमपिशर्वरे+ ॥ आजुहोतास्वध्वरंशीरंपावकशोचिषं । आशुंदूतमजिरंप्रत्नमीड्यंश्रुष्टीदेवंसपर्यत ॥ त्रीणिशतात्रीसहस्राण्यग्निंत्रिंशच्चदेवानवचासपर्यन् । औक्षन्घृतैरस्तृणन्बर्हिरस्माऽआदिद्धोतारंन्यसादयंत ॥ ६ ॥ (३।१।१०) त्वामग्नेमनीषिणःसम्राजंचर्षणीनां । देवंमतीसऽइंधतेसमध्वरे+ ॥ त्वांयज्ञेष्वृत्विजमग्नेहातारमीळते । गोपाऽऋतस्यदीदिहिस्वेदमे ॥ सघायस्तेददाशतिसमिधाजातवेदसे । सोऽअग्नेधत्तेसुवीर्यंसपुष्यति ॥ सकेतुरध्वराणामग्निर्देवेभिरागमत् । अंजानःसप्तहोतृभिर्हविष्मते ॥ प्रहोत्रेपूर्व्यंवचोग्नयेभरतावृहत् । विपांज्योतींषिबिभ्रतेनवेधसे ॥ ७ ॥ अग्निंवर्धंतुनोगिरोयतोजायतऽउक्थ्यः । महेवाजायद्रविणायदर्शतः+ ॥ अग्नेयजिष्ठोऽअध्वरेदेवान्देवयतेयज । होतामंद्रोविराजस्यतिस्रिधः ॥ सनःपावकदीदिहिद्युमद्स्मेसुवीर्यं । भवास्तोतृभ्योऽअंतमःस्वस्तये ॥ तंत्वाविप्राविपन्यवोजागृवांसःसमिंधते । हव्यवाहमम र्त्यंसहोवृधं ॥ ८ ॥ (३।१।११) अग्निर्होतापुरोहितोध्वरस्यविचर्षणिः । सवेदयज्ञमानुषक्+ ॥ सहव्यवाळमर्त्य

(३।१।१०)त्वामग्नइतिनवर्चस्यसूक्तस्यगाथिनोविश्वामित्रोग्निरुष्णिक्। (३।१।११) अग्निर्होतेतिनवर्चस्यसूक्तस्यगाथिनोविश्वामित्रोग्निर्गा

ऽउ॒शिग्दू॒तश्चनो॑हितः । अ॒ग्निर्धि॒यासमृ॑ण्वति ॥ अ॒ग्निर्धि॒यासचे॑ततिके॒तुर्य॒ज्ञस्य॑पू॒र्व्यः । अर्थं॒ह्य॑स्यत॒रणि॑ ॥ अ॒ग्निंसू॒नुं सन॑श्रुतं॒सह॑सोजा॒तवे॑दसं । वह्निं॑दे॒वाऽअ॑कृण्वत ॥ अदा॑भ्यःपुरऽए॒ताविशाम॒ग्निर्मानु॑षीणां । तूर्णी॒रथ॒ःसदा॒नवः॑ ॥ ९ ॥ सा॒ह्वान्विश्वा॑ऽअभि॒युजः॒क्रतु॑र्दे॒वाना॒ममृ॑क्तः । अ॒ग्निस्तु॒विश्र॑वस्तमः ॥ अ॒भिप्रयां॑सि॒वाह॑सादा॒श्वाँऽअ॑श्नोति॒ मर्त्यः॑ । क्षयं॑पाव॒कशो॑चिषः ॥ परि॒विश्वा॑नि॒सुधि॑ता॒ग्नेर॑श्याम॒मन्म॑भिः । विप्रा॑सोजा॒तवे॑दसः ॥ अग्ने॒विश्वा॑नि॒वार्या॒ वाजे॑षुसनिषामहे । त्वेदे॒वास॒ऽएरि॑रे ॥ १० ॥ (३।१।१२) इंद्रा॑ग्नी॒ऽआग॑तंसु॒तंगी॒र्भिर्नभो॒वरे॑ण्यं । अ॒स्यपा॑तंधि॒येषि॒ता+ ॥ इंद्रा॑ग्नीजरि॒तुःसचा॑य॒ज्ञोजि॑गाति॒चेत॑नः । अ॒यापा॑तमि॒मंसु॒तं+ ॥ इंद्र॑म॒ग्निंक॑वि॒च्छदा॑य॒ज्ञस्य॑जू॒त्यावृ॑णे । तासोम॑स्ये॒हतृं॑पतां ॥ तो॒शावृ॑त्र॒हणा॑हुवेस॒जित्वा॒नाप॑राजिता । इं॒द्रा॒ग्नीवा॑ज॒सात॑मा ॥ प्रवा॑मर्चंत्यु॒क्थिनो॑नीथा॒विदो॑ जरि॒तारः॑ । इंद्रा॑ग्नी॒ऽइष॒ऽआवृ॑णे ॥ ११ ॥ इंद्रा॑ग्नीनव॒तिंपुरो॑दा॒सप॑त्नीरधूनुतं । सा॒कमेके॑न॒कर्म॑णा ॥ इंद्रा॑ग्नी॒ऽअप॑ स॒स्पर्युप॒प्रयं॑तिधी॒तयः॑ । ऋ॒तस्य॑प॒थ्या॒३॒॑अनु॑ ॥ इंद्रा॑ग्नीतवि॒षाणि॑वांस॒धस्था॑नि॒प्रयां॑सिच । यु॒वोर॒प्तूर्यं॑हि॒तं+ ॥ इंद्रा॑ग्नी रोच॒नादि॒वःपरि॒वाजे॑षुभूषथः । तद्वां॑चेति॒प्रवी॒र्यं॑+ ॥ १२ ॥ (३।२।१) प्रवो॑दे॒वाया॒ग्नये॒बर्हि॑ष्ठमर्चास्मै । गम॑द्दे॒वेभि॒रासनो॒यजि॑ष्ठोब॒र्हिरास॑दत् ॥ ऋ॒तावा॒यस्य॒रोद॑सी॒दक्षं॒सचं॑तऽऊ॒तयः॑ । ह॒विष्मं॑त॒स्तमी॑ळते॒तंस॑नि॒ष्यंतोव॑से ॥ सयं॒

यत्री । (३।१।२२) इंद्राग्नीइतिनवर्चस्यसूक्तस्यगाथिनोविश्वामित्रइंद्राग्नीगायत्री । (३।२।१) प्रवोदेवायेतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यवैश्वामित्रऋषभो

ताविप्रऽएषांसयज्ञानामथाहिषः । अग्निंतंवोदुवस्यतदातायोवनिंतामघं+ ॥ सनःशर्मांणिवीतयेग्नेर्यच्छतुशंतमा । यतोंनःप्रुष्णवद्वसुदिविक्षितिभ्योऽअप्स्वा+ ॥ दीदिवांसमपूर्व्यंवस्वींभिरस्यधीतिभिः । ऋकांणोऽअग्निमिंधतेहोतारं विश्पतिंविशां+ ॥ उतनोब्रह्मन्नविषऽउक्थेषुदेवहूतमः । शंनःशोचामरुद्धुधोग्नेसहस्रसातमः ॥ नूनोरास्वसहस्रवत्तोकवंत्पुष्टिमद्वसु ॥ द्युमदग्नेसुवीर्यंवर्षिष्ठमनुपक्षितं ॥ १३ ॥ (३।२।२) आहोतामंद्रोविदथान्यस्थात्सत्योयज्वाकविंतमःसवेधाः । विद्युद्रथःसहसस्पुत्रोऽअग्निःशोचिष्केशःपृथिव्यांपाजोंऽअश्रेत् ॥ अयामितेनमंऽउक्तिंजुषस्वऽऋतावस्तुभ्यंचेततेसहस्वः । विद्वाँऽआवक्षिविदुषोनिषत्सिमध्यऽआवर्हिरुतयेयजत्र ॥ द्रवंतांतऽउषसावाजयंतीऽअग्नेवातस्यपथ्याभिरच्छ । यत्सींमंजंतिपूर्व्यंहविर्भिरावंधुरेवतस्थतुर्दुरोणे+ ॥ मित्रश्चतुभ्यंवरुणःसहस्वोग्नेविश्वेमरुतःसुम्नमर्चन् । यच्छोचिषासहसस्पुत्रतिष्ठाऽअभिक्षितीःप्रथयन्त्सूर्योनृन्+ ॥ वयंतेऽअद्ररंरिमाहिकामंमुत्तानहस्तानमसोपसद्य । यजिष्ठेनमनसायक्षिदेवानग्नेधतामन्मनाविप्रोऽअग्ने ॥ त्वद्धिपुत्रसहसोविपूर्वीर्देवस्यंयंतूतयोविवाजाः । त्वंदेहिसहस्रिणंरयिंनोद्रोघेणवचसासत्यमग्ने ॥ तुभ्यंदक्षकविक्रतोयानीमादेवमर्तासोऽअध्वरेऽअकर्म । त्वंविश्वस्यसुरथस्यबोधिसर्वंतदग्नेऽअमृतस्वदेह+ ॥ १४ ॥ (३।२।३) विपाजसापृथुनाशोशुचानोवाधस्वद्विषोरक्षसोऽअमीं

ग्निरनुष्टुप्। (३।२।२)आहोतेतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यवैश्वामित्रऋषभोग्निस्त्रिष्टुप् ।(३२३)विपाजसेतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यकाण्वउत्कीलोग्निस्त्रिष्टुप्।

वाः । सुशर्मणोबृहतःशर्मणिस्यामग्नेरहंसुहवस्यप्रणीतौ । त्वंनोऽअस्याऽउषसोव्युष्टौत्वंसूरऽउदितेवोधिगोपाः । जन्मेवनित्यंतनयंजुपस्वस्तोममेऽअग्नेतन्वासुजात ॥ त्वंनश्चक्षावृषभानुपूर्वीःकृष्णास्वग्नेऽअरुषोविभाहि । वसोनेषिच्चपर्षिचात्यंहःकृधीनोरायऽउशिजोयविष्ठ ॥ अपाद्धोऽअग्नेवृषभोदिदीहिपुरोविश्वाःसौभगासंजिगीवान् । यज्ञस्यनेताप्रथमस्यपायोर्जातवेदोबृहतःसुप्रणीते ॥ अच्छिद्राशर्मजरितःपुरूणिदेवाँऽअच्छादीद्यानःसुमेधाः । रथोनसस्निरभिवक्षिवाजमग्नेत्वंरोदसीनःसुमेकेः ॥ अपीपयवृषभिर्जिन्ववाजानग्नेत्वंरोदसीनःसुदोघे । देवेभिर्देवसुरुचारुचानोमानोमर्तस्यदुर्मतिःपरिष्ठात् ॥ इळामग्ने० ॥ १५ ॥ (३।२।४) अयमग्निःसुवीर्यस्येशेमहःसौभगस्य । रायऽईशेस्वपत्यस्यगोमतऽईशेवृत्रहथानां ॥ इमंनरोमरुतःसश्चतावृधंयस्मिन्रायःशेवृधासः । अभियेसंतिपृतनासुदूढ्योविश्वाहाशत्रुमादभुः+ ॥ सत्वंनोरायःशिशीहिमीढ्वोऽअग्नेसुवीर्यस्य । तुविद्युम्नवर्षिष्ठस्यप्रजावतोनमीवस्यशुष्मिणः ॥ चक्रियोविश्वाभुवनाभिसासहिश्चक्रिर्देवेष्वादुवः । आदेवेषुयतंतऽआसुवीर्यऽआशंसऽउतनृणां+ ॥ मानोऽअग्नेमतयेमावीरतायैरीरधः । मागोतायैसहसस्पुत्रमानिदेपद्वेषांस्याकृधि ॥ शग्धिवाजस्यसुभगप्रजावतोग्नेबृहतोऽअध्वरे । संराया

(३।२।४) अयमग्निरितिषड्ऋचस्यसूक्तस्यकात्यउत्कीलोग्निःआद्यातृतीयापंचम्योबृहत्यःद्वितीयाचतुर्थीषष्ठ्यःसतोबृहत्यः ।

भूयसासृजमयोभुनातुविद्युम्नयशस्वता ॥ १६ ॥ (३।२।५) समिध्यमानःप्रथमानुधर्मासमक्तुभिरज्यतेविश्ववारः । शोचिष्केशोघृतनिर्णिक्पावकःसुयज्ञोऽअग्निर्यजथायदेवान्+ ॥ यथायजोहोत्रमग्नेपृथिव्यायथादिवोजातवेदश्चिकित्वान् । एवानेनहविषायक्षिदेवान्मनुष्वद्यज्ञंप्रतिरेमद्य+ ॥ त्रीण्यायूंषितवजातवेदस्तिस्रऽआजानीरुषसस्तेऽअग्ने । ताभिर्देवानामवोयक्षिविद्वानथाभवयजमानायशंयोः+ ॥ अग्निंसुदीतिंसुदृशंगृणंतोनमस्यामस्त्वेड्यंजातवेदः । त्वांदूतमरतिंहव्यवाहंदेवाऽअकृण्वन्नमृतस्यनाभिं ॥ यस्त्वद्धोतापूर्वोऽअग्नेयजीयान्द्विताचसत्तास्वधयाचशंभुः । तस्यानुधर्मप्रयजाचिकित्वोथानोधाऽअध्वरंदेववीतौ ॥ १७ ॥ (३।२।६) भवानोऽअग्नेसुमनाऽउपेतौसखेवसख्येपितरेवसाधुः । पुरुद्रुहोहिक्षितयोजनानांप्रतिप्रतीचीर्दहतादरातीः ॥ तपोष्वग्नेऽअंतराँऽअमित्रान्तपाशंसमररुषःपरस्य । तपोवसोचिकितानोऽअचित्तान्वितेतिष्ठंतामजराऽअयासः ॥ इध्मेनाग्नऽइच्छमानोघृतेनजुहोमिहव्यंतरेवलाय । यावदीशेब्रह्मणावंदमानऽइमांधियंशतसेयायदेवीं+ ॥ उच्छोचिषापसहसस्पुत्रस्तुतोवृहद्भयःशशमानेषुधेहि । रेवदग्नेविश्वामित्रेषुशंयोर्मर्मृज्मातेतन्वं१भूरिकृत्वः ॥ कुधिरत्नंसुसनितर्धनानांसघेदग्नेभवसियत्समिद्धः । स्तोतुर्दुरोणे

(३।२।५) समिध्यमानइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यवैश्वामित्रःकतोग्निस्त्रिष्टुप् । (३।२।६) भवानइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यवैश्वामित्रःकतोग्निस्त्रिष्टुप् ।

सुभगस्यरेवत्सूप्राकरत्नादधिषेवपूंषि ॥ १८ ॥ (३।२।७) अग्निंहोतारंप्रवृणेमियेधेगृत्संकविंविश्वविदमपूरं । सनोयक्षद्देवतांतायजीयान्त्रायेवाजायवनतेमघानि ॥ प्रतेऽअग्नेहविष्मतीमियर्म्यच्छासुद्युम्नांरातिनींघृताचीं ॥ प्रदक्षिणिद्देवतांतिमुराणःसंरातिभिर्वसुभिर्यज्ञमश्रेत् ॥ सतेजीयसामनसात्वोतऽउतशिक्षस्वपत्यस्यशिक्षोः । अग्नेरायोनृतमस्यप्रभूतौभूयामतेसुष्टुतयश्चवस्वः ॥ भूरीणिहित्वेदधिरेऽअनीकाग्नेदेवस्ययज्यवोजनासः । सऽआवहदेवतांतिंय विष्ठशर्धोयदद्यदिव्यंयजासि ॥ यत्त्वाहोतारमनजन्मियेधेनिषादयंतोयजथायदेवाः । सत्वंनोऽअग्नेवितेहबोध्यधिश्रवांसिधेहिनस्तनूषु ॥ १९ ॥ (३।२।८) अग्निमुषसमश्विनादधिक्रांव्युष्टिषुहवतेवाह्निरुक्थैः । सुज्योतिषोनःशृण्वंतुदेवाःसजोषसोऽअध्वरंवावशानाः+ ॥ अग्नेत्रीतेवार्जिनात्रीषधस्थातिस्रस्तेजिह्वाऽऋतजातपूर्वीः । तिस्रऽउतेतन्वोदेववातास्ताभिर्नःपाहिगिरोऽअप्रयुच्छन् । अग्नेभूरीणितवजातवेदोदेवस्वधावोमृतस्यनाम । याश्चमायामायिनांविश्वमिन्वत्वेपूर्वीःसंदधुःपृष्टबंधो ॥ अग्निर्नेताभगऽइवक्षितीनांदैवीनांदेवऽऋतुपाऽऋतावा । सवृत्रहासनयोविश्ववेदाःपर्षद्विश्वातिदुरितागृणंतं ॥ दधिक्रामग्निमुषसंचदेवींबृहस्पतिंसवितारंचदेवं । अश्विनामित्रावरुणाभगंचसरस्वतीमदितिंपूषणंब्रह्मणस्पतिं

(३।२।७) अग्निंहोतारमितिपंचर्चस्यसूक्तस्यकौशिकोगाथ्यग्निस्त्रिष्टुप् । (३।२।८) अग्निमुषसमितिपंचर्चस्यसूक्तस्यकौशिकोगाथ्यग्निःआद्यांत्ययोर्विश्वेदेवास्त्रिष्टुप् ।

आदित्याँऽइहहुवे ॥ २० ॥ (३।२।९) इमंनोयज्ञममृतेषुधेहीमाहव्याजातवेदोजुषस्व । स्तोकानामग्नेमेदसोघृतस्यहोतःप्राशानप्रथमोनिषद्य ॥ घृतवँतःपावकतेस्तोकाश्चोतंतिमेदसः । स्वधर्मन्देववीतयेश्रेष्ठँनोधेहिवार्यं ॥ तुभ्यँस्तोकाघृतश्चुतोग्नेविप्रायसंत्य । ऋषिःश्रेष्ठःसमिध्यसेयज्ञस्यप्राविताभव ॥ तुभ्यँश्चोतंत्यध्रिगोऽशचीवःस्तोकासोऽअग्नेमेदसोघृतस्य । कविशस्तोबृहताभानुनागाहव्याजुषस्वमेधिर ॥ ओजिष्ठंतेमध्यतोमेदऽउद्भृतंप्रतेवयंददामहे । श्रोतँतितेवसोस्तोकाऽअधित्वचिप्रतितान्देवशोविहि ॥ २१ ॥ (३।२।१०) अयंसोऽअग्निर्यस्मिन्त्सोममिंद्रःसुतंदधेजठरेवावशानः । सहस्रिणंवाजमत्यंनसप्तिंससवान्त्सन्त्स्तूयसेजातवेदः ॥ अग्नेयत्तेदिविवर्चःपृथिव्यांयदोषधीष्वप्स्वायजत्र । येनांतरिक्षमुर्वीततंथत्वेषःसभानुरर्णवोनृचक्षाः ॥ अग्नेदिवोऽअर्णमच्छाजिगास्यच्छादेवाँऽऊचिषेधिष्ण्याये । यारोचनेपरस्तात्सूर्यस्ययाश्चावस्तादुपतिष्ठंतऽआपः ॥ पुरीष्यासोऽअग्नयःप्रावणेभिःसजोषसः । जुषंतांयज्ञमद्रुहोनमीवाऽइषोमहीः+ ॥ इळामग्ने० ॥ २२ ॥ (३।२।११) निर्मथितःसुधितऽआसधस्थेयुवाकविरध्वरस्य

(३।२।९) इमंनइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यकौशिकोगाथ्यग्निःआद्यात्रिष्टुप्द्वितीयातृतीयेनुष्टुभौचतुर्थीविराड्पांत्यासतोबृहती । (३।२।१०) अयंसइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यकौशिकोगाथ्यग्निरुपांत्यायाःपुरीष्याग्नयस्त्रिष्टुप्चतुर्थ्यनुष्टुप् । (३।२।११) निर्मथितइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यभारतौदेवश्रवोदेववातावग्निस्त्रिष्टुप्तृतीयासतोबृहती ।

प्रणेता । जूर्यत्स्वग्निरजरोवनेष्वत्रादधेऽअमृतैजातवेदाः ॥ अमँथिष्टांभारतारेवदग्निंदेवश्रवादेववातःसुदक्षं । अ ग्नेविपश्यबृहताभिरायेषांनोनेताभवतादनुद्यून्+ ॥ दशक्षिपःपूर्व्यसींमजीजनन्त्सुजातंमातृषुप्रियं । अग्निंस्तुहिदैव वातंदेवश्रवोयोजनानामसद्वशी+ ॥ नित्वादधेवरऽआपृथिव्याऽइळायास्पदेसुदिनत्वेऽअह्नां । दृषद्वत्यांमानुषऽआप यायांसरस्वत्यांरेवदग्नेदिदीहि ॥ इळामग्ने० ॥ २३ ॥ (३।२।१२) अग्नेसहस्वपृतनाऽअभिमातीरपास्य । दुष्टरस्तरन्नरातीर्वर्चोधायज्ञवाहसे ॥ अग्नऽइळासमिध्यसेवीतिहोत्रोऽअमर्त्यः । जुषस्वसूनोऽअध्वरं+ ॥ अग्नेद्युम्नेनजागृवेसहसःसूनवाहुत । एदंबर्हिःसदोमम ॥ अग्नेविश्वेभिरग्निभिर्देवेभिर्महयागिरः । यज्ञेषुयऽउचायवः ॥ अग्नेदाशुषेरयिंवीरवंतंपरीणसं । शिशीहिनःसूनुमतः ॥ २४ ॥ (३।२।१३) अग्नेदिवःसूनुरसिप्रचेतास्तनापृथिव्याऽउतविश्ववेदाः । ऋधग्देवाँऽइहयंजाचिकित्वः ॥ अग्निःसनोतिवीर्याणिविद्वान्त्सनोतिवाजममृतायभूषन् । सनोदेवाँऽएहवहापुरुक्षो ॥ अग्निर्द्यावापृथिवीविश्वजन्येऽआभातिदेवीऽअमृतेऽअमूरः । क्षयन्वाजैःपुरुश्चंद्रोनमोभिः ॥ अग्नऽइंद्रश्चदाशुषोदुरोणेसुतावतोयज्ञमिहोपयातं । अमर्धतासोमपेयायदेवा ॥ अग्नेऽअपांसमिध्यसेदुरोणेनित्यःसूनोसहसोजातवेदः । सधस्था

(३।२।१२) अग्नेसहस्वेतिपंचर्चस्यसूक्तस्यगाथिनोविश्वामित्रोऽग्निर्गायत्रीआद्यानुष्टुप् । (३।२।१३) अग्नेदिवइतिपंचर्चस्यसूक्तस्य गाथिनोविश्वामित्रोऽग्निश्चतुर्थ्यइंद्राग्नीविराट् ।

निमहयमानऽऊती+ ॥ २५ ॥ (३।२।१४) वैश्वानरंमनसाग्निंनिचाय्याहविष्मंतोऽअनुषत्यंस्वर्विदं । सुदानुंदेवं रथिरंवसूयवोगीर्भिरण्वंकुशिकासोहवामहे ॥ तंशुभ्रमग्निमवसेहवामहेवैश्वानरंमातरिश्वानमुक्थ्यं । बृहस्पतिंमनुषोदेवतातयेविप्रंश्रोतारमतिथिंरघुष्यदं ॥ अश्वोनक्रंदन्जानिभिःसमिध्यतेवैश्वानरःकुशिकेभिर्युगेयुगे । सनोऽअग्निः सुवीर्यंस्वश्व्यंदधातुरत्नमृतेषुजागृविः ॥ प्रयंतुवाजास्तविषीभिरग्नयःशुभेसंमिश्लाःपृषतीरयुक्षत । बृहदुक्षोमरुतोविश्ववेदसःप्रवेपयंतिपर्वताँऽअदाभ्याः ॥ अग्निश्रियोमरुतोविश्वकृष्टयऽआत्वेषमुग्रमवऽईमहेवयं । तेस्वानिनोरुद्रियावर्षनिर्णिजःसिंहानहेषक्रतवःसुदानवः ॥ २६ ॥ त्रातंत्रातंगणंगणंसुशस्तिभिरग्नेभामंमरुतामोजऽईमहे । पृषदश्वासोऽअनवभ्रराधसोगंतारोयज्ञंविदथेषुधीराः ॥ अग्निरस्मिजन्मनाजातवेदाघृतंमेचक्षुरमृतंमऽआसन् । अर्कस्त्रिधातूरजसोविमानोजस्रोघर्मोहविरस्मिनाम ॥ त्रिभिःपवित्रैरपुपोध्र्१कंहृदामतिंज्योतिरनुप्रजानन् । वर्षिष्ठंरत्नमकृतस्वधाभिरादिद्द्यावापृथिवीपर्यपश्यत् ॥ शतधारमुत्समक्षीयमाणंविपश्चितंपितरंवक्त्वानां । मेळिंमदंतंपित्रोरुपस्थेतंरोदसीपितृतंसत्यवाचं ॥ २७ ॥ (३।२।१५) प्रवोवाजाऽअभिद्यवोहविष्मंतोघृताच्या । देवान्जिगातिसुम्नयुः+ ॥

(३।२।१४) वैश्वानरमितिनवर्चस्यसूक्तस्यगाथिनोविश्वामित्रःआद्यानांतिसृणांवैश्वानरोग्निश्चतुर्थ्यादितिसृणांमरुतःसप्तम्यष्टम्योरात्मा अंत्यायाउपाध्यायःआद्याःषड्जगत्यौत्रास्तिस्रस्त्रिष्टुभः । (३।२।१५) प्रवोवाजाइतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यगाथिनोविश्वामित्रोग्निःआद्याया

ईळेऽअग्निंविपश्चितंगिरायज्ञस्यसाधनं । श्रुष्टीवानंधितावानं ॥ अग्नेशुक्रेमतेवयंयमंदेवस्यवाजिनः । अतिद्वेषांसितरेम ॥ समिध्यमानोऽअध्वरेऽग्निःपावकऽईड्यः । शोचिष्केशस्तमींमहे ॥ पृथुपाजाऽअमर्त्योघृतनिर्णिक्स्वाहुतः । अग्निर्यज्ञस्यहव्यवाट्+ ॥ २८ ॥ तंसबाधोयतस्रुचऽइत्थाधियायज्ञवँतः । आचक्रुरग्निमूतये ॥ होतादेवोऽअमर्त्यः पुरस्तादेतिमायया । विदथानिप्रचोदयन् ॥ वाजीवाजेषुधीयतेध्वरेषुप्रणीयते । विप्रोयज्ञस्यसाधनः ॥ धियाचक्रेवरेण्योभूतानांगर्भमादधे । दक्षस्यपितरंतना ॥ नित्वादधेवरेण्यंदक्षस्येळासहस्कृत । अग्नेसुदीतिमुशिजं ॥ २९ ॥ अग्निंयंतुरमसुरमृतस्ययोगेवनुषः । विप्रावाजैःसमिंधते ॥ ऊर्जोनपातमध्वरेदीदिवांसमुपद्यवि । अग्निमीळेकविक्रतुं ॥ ईळेन्योनमस्यस्तिरस्तमांसिदर्शतः । समग्निरिध्यतेवृषा ॥ वृषोऽअग्निःसमिध्यतेश्वोनदेववाहनः । तंहविष्मंतऽईळते ॥ वृषणंत्वावयंवृषन्वृषणःसमिधीमहि । अग्नेदीद्यतंबृहत्+ ॥ ३० ॥ (३।२।१६) अग्नेजुषस्वनोहविःपुरोळाशंजातवेदः । प्रातःसावेधियावसो ॥ पुरोळाऽअग्नेपचतस्तुभ्यंवाघापरिष्कृतः । तंजुषस्वयविष्ठ्य ॥ अग्नेवीहिपुरोळाशमाहुतंतिरोऽअह्वयं । सहसःसूनुरस्यध्वरेहितः+ ॥ माध्यंदिनेसवनेजातवेदःपुरोळाशमिहकवेजुषस्व । अग्नेयह्वस्यतवभागधेयंनप्रमिनंतिविदथेषुधीराः ॥ अग्नेतृतीयेसवनेहिकानिषःपुरोळाशंसहसःसूनवाहुतं । अथादेवेष्वध्वरं

ऋतवोवागायत्री । (३।२।१६) अग्नेजुषस्वेतिषड्चस्यसूक्तस्यगाथिनोविश्वामित्रोऽग्निर्गायत्रीतृतीयोष्णिक्चतुर्थीत्रिष्टुप्पंचमीजगती ।

विपन्ययाधारत्नवंतममृतेषुजागृविं ॥ अग्नेवृधानऽआहुतिंपुरोळाशंजातवेदः । जुषस्वतिरोऽअध्वरं ॥३१॥ (३।२।१७)
अस्तीदमधिमंथनमस्तिप्रजननंकृतं । एतांविश्पत्नीमाभराग्निंमंथामपूर्वथा ॥ अरण्योर्निहितोजातवेदागर्भऽइवसुधितोगर्भिणीषु । दिवेदिवऽईड्योजागृवद्भिर्हविष्मद्भिर्मनुष्येभिरग्निः+ ॥ उत्तानायामवभराचिकित्वान्त्सद्यःप्रवीता वृषणंजजान । अरुषस्तूपोरुशदस्यपाजऽइळायास्पुत्रोवयुनेजनिष्ट ॥ इळायास्त्वापदेवयंनाभापृथिव्याऽधि । जातंवेदोनिधीमह्यग्नेहव्यायवोळ्हवे ॥ मंथतानरःकविमद्वयंतंप्रचेतसममृतंसुप्रतीकं । यज्ञस्यकेतुंप्रथमंपुरस्ताद्अग्निंनरोजनयतासुशेवं ॥ ३२ ॥ यदीमंथंतिबाहुभिर्विरोचतेश्वोनवाज्यरुषोवनेष्वा । चित्रोनयामन्नश्विनोरनिवृतःपरिवृणक्त्यश्मनस्तृणादहन् ॥ जातोऽअग्नीरोचतेचेकितानोवाजीविप्रःकविशस्तःसुदानुः । यंदेवासऽईड्यंविश्वविदंहव्यवाहमदधुरध्वरेषु ॥ सीदंहोतःस्वऽउलोकेचिकित्वान्त्सादयायज्ञंसुकृतस्ययोनौ । देवावीर्देवान्हविषायजास्यग्नेबृहद्यजमानेवयोधाः ॥ कृणोतधूमंवृषणंसखायोस्रेधंतऽइतनवाजमच्छ । अयमग्निःपृतनाषाट्सुवीरोयेनदेवासोऽअसहंत दस्यून् ॥ अयंतेयोनिर्ऋत्वियोयतोजातोऽअरोचथाः । तंजानन्नग्नऽआसीदाथानोवर्धयागिरः ॥ ३३ ॥ तनूनपा

(३।२।१७) अस्तीदमितिषोळशर्चस्यसूक्तस्यगाथिनोविश्वामित्रोग्निस्त्रिष्टुप् (पंचम्याऋत्विजोवा) आद्यचतुर्थीदशमीद्वादश्योनुष्टुभःषष्ठ्येकादशीपंचदश्योजगत्यः ।

दुच्यतेगर्भेऽआसुरोनराशंसोभवतियद्विजायते । मातरिश्वायदमिमीतमातरिवात्सस्गोऽअभवत्सरीमणि ॥ सुनिर्मथानिर्मथितःसुनिधानिहितःकविः । अग्नेस्वध्वराकृणुदेवान्देवयतेयज ॥ अजीजनन्नमृतंमर्त्यासोस्रेमाणंतरणिंवीळुजंभं । दशस्वसारोऽअग्रुवःसमीचीःपुमांसंजातमभिसंरभंते ॥ प्रसप्तहोतासनकादरोचतमातुरुपस्थेयदशोचदूर्धनि । ननिमिषतिसुरणोदिवेदिवेयदसुरस्यजठरादजायत ॥ अमित्रायुधोमरुतामिवप्रयाःप्रथमजाब्रह्मणोविश्वमिद्विदुः । द्युम्नवद्ब्रह्मकुशिकासऽएरिरऽएकऽएकोदमेऽअग्निंसमीधिरे ॥ यद्द्यत्वाप्रयतियज्ञेऽअस्मिन्होतश्चिकित्वोवृणीमहीह । ध्रुवमयाध्रुवमुताशमिष्ठाःप्रजानन्विद्वाँऽउपयाहिसोमं ॥ ३४ ॥ ॥ इतितृतीयाष्टकेप्रथमोऽध्यायः ॥ १ ॥

तृतीयाष्टकेसूक्तानि १२२ ऋचः १२०९

सप्तदशाध्याये वर्गाः ३४ सूक्तानि २३ ऋचः १७६ ॥ त्यागः ॥ अग्नयइदं. ११ यूपायेदं. ५ यूपेभ्यः. ५ त्वष्ट्रनाय. १ अग्नय. २७ इंद्राग्निभ्या. ९ अग्नय. ४२ विश्वेभ्योदेवेभ्य. अग्नय ३ विश्वेभ्योदेवेभ्य. अग्नय. ८ पुरीष्येभ्योग्निभ्य. अग्नय. १४ अग्नींद्राभ्यामि. अग्नय. वैश्वानरायाग्नय. ३ मरुद्भ्योग्निभ्य. ३ आत्मन. २ उपाध्यायाये. अग्नय. ३७ ॥ इतितृतीयेप्रथमः ॥ १ ॥ (१ आदित्यारुद्रा-इत्यस्याअष्टम्याविश्वेदेवता ।)

इच्छंतिह्यधिकैंद्रंशासत्कुशिकोविश्वामित्रएववांश्रुतेरिंद्रसोमंन्यूनांप्रपर्वतानांसप्तोनांसंवादोनदीभिर्विश्वामित्रस्योत्तितीर्षोस्तत्रनदीवाक्यंचतुर्थीषष्ठ्यष्टमीदशम्यःषष्ठीसप्तम्योस्त्विद्रस्तुतिरंत्यानुष्टुविंद्रःपूर्भिदेकादशंतिष्ठाहरीइमामूषूपांत्यांघोरोपश्यंत्सानिर्दहेच्छस्यमानेतिश्रूयतेवार्त्रहत्यायगायत्रमंत्यानुष्टुवभितष्टेवदशप्रजापतिःसवैश्वामित्रोवाच्योवाद्द्यौवातौनवैकोपींद्रंमतिर्नव ॥ १ ॥ ॥ ॥ ॥

॥ हरिःओम् ॥ (३।३।१) इच्छंतित्वासोम्यासःसखायःसुन्वंतिसोमंदधतिप्रयांसि । तितिक्षंतेऽअभिशस्तिंजनानाभिंद्रत्वदाकश्चनहिप्रकेतः+ ॥ नतेदूरेपरमाचिद्रजांस्यातुप्रयाहिहरिवोहरिभ्यां । स्थिरायवृष्णेसवनाकृतेमायुक्ताग्रावाणःसमिधानेऽअग्नौ+ ॥ इंद्रंःसुशिप्रोमघवातरुत्रोमहाव्रातस्तुविकूर्मिर्ऋघावान् । यदुग्रोधावाधितोमर्त्येषुक्रत्वातेवृषभवीर्याणि ॥ त्वंहिष्माच्यावयन्नच्युतान्येकोवृत्राचरसिजिघ्नमानः । तवद्यावापृथिवीपर्वतासोनुव्रतायनिमितेवतस्थुः ॥ उताभयेपुरुहूतश्रवोभिरेकोदृळ्हमवदोवृत्रहासन् । इमेचिदिंद्ररोदसीऽअपारेयत्संगृभ्णामघवन्काशिरित्ते ॥ १ ॥ प्रसूनंऽइंद्रप्रवताहरिभ्यांप्रतेवज्रःप्रमृणन्नेतुशत्रून् । जहिप्रतीचोऽअनूचःपराचोविश्वंसत्यंकृणुहिविष्टमस्तु ॥ यस्मैधायुरदधामर्त्यायाभक्तंचिद्भजतेगेह्यंसः । भद्रातेऽइंद्रसुमतिर्घृताचीसहस्रदानापुरुहूतरातिः+ ॥

(३।३।१) इच्छंतित्वेतिद्वाविंशत्यृचस्यसूक्तस्यगाथिनोविश्वामित्रइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

सहदानुंपुरुहूतक्षियंतंमहस्तमिंद्रसंपिणक्कुणारुं । अभिवृत्रंवर्धमानंपियारुमपादमिंद्रतवसाजघंथ ॥ निसा मनामिंषिरामिंद्रभूमिंमहीमंपारांसदनेससत्थ । अस्तंभ्नाद्द्यांवृषभोऽअंतरिक्षमर्षन्त्वापस्त्वयेहप्रसूताः ॥ अलातृणो वलऽइंद्रव्रजोगोःपुराहंतोर्भयमानोव्यार । सुगान्पथोऽअकृणोन्निरजेगाःप्रावन्वाणीःपुरुहूतंधमंतीः ॥ २ ॥ एकोद्वेवसुमतीसमीचीऽइंद्रऽआपप्रौपृथिवीमुतद्यां । उतांतरिक्षादभिनःसमीकऽइषोरथीसयुजःशूरवाजान् ॥ दि शःसूर्योनमिनातिप्रदिष्टादिवेदिवेहर्यश्वप्रसूताः । संयदानळध्वनऽआदिदश्वैर्विमोचनंकृणुतेतत्त्वस्य ॥ दिदृक्षंतऽउ षसोयामन्नक्तोर्विवस्वत्यामहिंचित्रमनीकं । विश्वेजानंतिमहिनायदागादिंद्रस्यकर्मसुकृतापुरूणि ॥ महिज्योतिर्निहि तंवक्षणास्वामापक्कंचरतिबिभ्रतीगौः । विश्वंस्वाद्मसंभृतमुस्रियायांयत्सीमिंद्रोऽअदधाद्भोजनाय ॥ इंद्रदह्यायामको शाऽअभूवन्यज्ञायशिक्षगृणतेसखिभ्यः । दुर्मायवोदुरेवामर्त्यासोनिषंगिणोरिपवोहंत्वासः ॥ ३ ॥ संघोषःशृण्वेवमैर मित्रैर्जहीन्येष्वशनिंतपिष्ठां । वृश्चेमधस्ताद्विरुजासहस्वजहिरक्षोमघवन्बंधयस्व ॥ उद्वृहरक्षःसहमूलमिंद्रवृश्चामध्यंग त्यग्रैशृणीहि । आकीवतःसललूकंचकर्थब्रह्मद्विषेतपुषिहेतिमस्य ॥ स्वस्तयेवाजिभिश्चप्रणेतःसंयन्महीरिषऽआसत्सि पूर्वीः । रायोवंतारोबृहतःस्यामासेऽअस्तुभगऽइंद्रप्रजावान् ॥ आनोभरभगमिंद्रद्युमंतंनितेदुष्णस्यधीमहिप्ररेके । ऊर्वऽइवपप्रथेकामोऽअस्मेतमापृणवसुपतेवसूनां ॥ इमंकामंमंदयागोभिरश्वैश्चंद्रवताराधसापप्रथश्च । स्वर्यवोमति

भिस्तुभ्यंविप्राऽइंद्रायवाहःकुशिकासोऽअक्रन् ॥ आनोगोत्रादर्दहिगोपतेगाःसमस्मभ्यंसनयोयंतुवाजाः । दिवक्षाऽ
असिवृषभस्त्यशुष्मोस्मभ्यंसुमघवन्बोधिगोदाः+ ॥ शुनंहुवेममघवानमिंद्रमस्मिन्भरेनृतमंवाजसातौ । शृण्वंतमुग्रमू
तयेसमत्सुग्नंतंवृत्राणिसंजितंधनानां ॥ ४ ॥ (३।३।२) शासद्वह्निर्दुहितुर्नप्त्यंगाद्विद्वाँऽऋतस्यदीधितिंसपर्यन् ।
पितायत्रदुहितुःसेकमृंजन्त्संशग्म्येनमनसादधन्वे+ ॥ नजामयेतान्वोरिक्थमारैक्चकारगर्भसनितुर्निधानं । यदी
मातरोजनयंतवह्निमन्यःकर्तासुकृतोरन्यऽऋंधन्+ ॥ अग्निर्जज्ञेजुह्वाऽ३रेजमानोमहस्पुत्राँऽअरुषस्यप्रयक्षे । महान्ग
र्भोमह्याजातमेषांमहीप्रवृद्धर्यश्वस्ययज्ञैः+ ॥ अभिजैत्रीरसचंतस्पृधानंमहिज्योतिस्तमसोनिरजानन् । तंजानतीःप्र
त्युदायन्नुषासःपतिर्गवांमभवदेकऽइंद्रः ॥ वीळौसतीरभिधीराऽअतृंदन्प्राचाहिन्वमनसासप्तविप्राः । विश्वामविंद
न्पथ्यामृतस्यप्रजानन्नित्तानमसाविवेश ॥ ५ ॥ विदद्यदीसरमारुग्णमद्रेर्महिपाथःपूर्व्यसध्र्यक्कः । अग्रेनयत्सुपद्यक्षरा
णामच्छारवंप्रथमाजानतीगात् ॥ अगच्छदुविप्रतमःसखीयन्नसूदयत्सुकृतेगर्भमद्रेः । ससानमर्योयुवभिर्मखस्यन्नथा
भवदंगिराःसद्योऽअर्चन् ॥ सतःसतःप्रतिमानंपुरोभूर्विश्वावेदजनिमाहंतिशुष्णं । प्रणोदिवःपदवीर्गव्युरर्चन्त्सखास
खींडँरमुंचन्निरवद्यात्+ ॥ निगव्यतामनसासेदुरर्कैःकृण्वानासोऽअमृतत्वायगातुं । इदंचिन्नसदनंभूर्येषांयेनमासाँऽ

(३।३।२) शासद्वह्निरितिद्वाविंशत्यृचस्यसूक्तस्यैषीरथिःकुशिकइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

आसिषासन्नृतेन ॥ संपश्यमानाऽअमदन्नभिस्वंपयःप्रजास्यरेतसोदुघानाः । विरोदसीऽअतपद्घोषऽएषांजातेनिष्ठा दंदुर्गोषुवीरान्+ ॥ ६ ॥ सजातेभिर्वृत्रहासेदुहव्यैरुदुस्रियाऽअसृजदिंद्रोऽअर्कैः । उरूच्यसैघृतवद्धरंतीमधुस्वाद्म दुदुहेजेन्यागौः+ ॥ पित्रेचिच्चक्रुःसदनंसमस्मैमहित्विषींमत्सुकृतोविहिख्यन् । विष्कभ्नंतःस्कंभनेनाजनित्रीऽआसी नाऽऊर्ध्वंरभसंविमिन्वन् ॥ महीयदिंधिषणाशिश्नथेधात्सद्योवृधंविभ्वं१रोदस्योः । गिरोयस्मिन्ननवद्याःसमीचीर्विश्वाऽइंद्रायतविषीरनुत्ताः ॥ मह्यातेसख्यंवज्रिंशक्तीरावृत्रघ्नेनियुतोयंतिपूर्वीः । महिस्तोत्रमवऽआगन्मसूरेरस्माकंसुमघवन्वोधिगोपाः+ ॥ महिक्षेत्रंपुरुश्चंद्रंविविद्वानादित्सखिभ्यश्चरथंसमैरत् । इंद्रोनृभिरजनद्दीद्यानःसाकंसूर्यमुषसंगातुमग्निं+ ॥ ७ ॥ अपश्चिदेषविभ्वोऽदमूनाःप्रसध्रीचीरसृजद्विश्वश्चंद्राः । मध्वःपुनानाःकविभिःपवित्रैर्द्युभिर्हिन्वंत्यक्तुभिर्धनुत्रीः ॥ अनुकृष्णेवसुधितीजिहातेऽउभेसूर्यस्यमंहनायजंत्रे । परियत्तेमहिमानंवृजध्यैसखायऽइंद्रकाम्याऽऋजिप्याः+ ॥ पतिर्भववृत्रहन्त्सूनृतानांगिरांविश्वायुर्वृषभोवयोधाः । आनोगहिसख्येभिःशिवेभिर्महान्महीभिरूतिभिःसरण्यन्+ ॥ तमंगिरस्वन्नमसासपर्यन्नव्यंकृणोमिसन्यसेपुराजां । द्रुहोवियाहिबहुलाऽअदेवीःस्वश्चनोमघवन्त्सातयेधाः ॥ मिहःपावकाःप्रततोऽअभूवन्त्स्वस्तिनःपिपृहिपारमासां । इंद्रत्वंरथिरःपाहिनोरिषोमक्षूमक्षूकृणुहि गोजितोनः ॥ अदेदिष्टवृत्रहागोपतिर्गाऽअंतःकृष्णाँऽअरुषैर्धामभिर्गात् । प्रसूनृतादिशमानऽऋतेनदुरश्चविश्वाऽअ

वृणोदपस्वाः+ ॥ शुनंहुवेममघवानमिंद्र० ॥ ८ ॥ (३।३।३) इंद्रसोमंसोमपतेपिवेमंमाध्यंदिनंसवनंचारुयत्तं । प्रप्रुथ्याशिप्रेमघवन्नृजीषिन्विमुच्याहरीऽइहमादयस्व ॥ गवाशिरंमंथितमिंद्रशुक्रंपिबासोमंररिमातेमदाय । ब्रह्मकृतामारुतेनागणेनसजोषारुद्रैस्तृपदावृषस्व ॥ येतेशुष्मंयेतविषीमवर्धन्त्वंतऽइंद्रमरुतस्तऽओजः । माध्यंदिनेसवनेवज्रहस्तपिबारुद्रेभिःसगणःसुशिप्र ॥ तऽइन्वस्यमधुमद्विविप्रऽइंद्रस्यशर्धोमरुतोयऽआसन् । येभिर्वृत्रस्यपितोविवेदामर्मणोमन्यमानस्यमर्म ॥ मनुष्वदिंद्रसवनंजुषाणःपिबासोमंशश्वतेवीर्याय । सऽआववृत्स्वहर्यश्वयज्ञैःसरण्युभिरपोऽअर्णांसिसर्षि ॥ ९ ॥ त्वमपोयद्धवृत्रंजघन्वाँऽअत्याँऽइवप्रासृजःसर्तवाजौ । शयानमिंद्रचरतावधेनवब्रिवांसंपारिदेवीरदेवं ॥ यजामऽइन्नमसावृद्धमिंद्रंबृहंतमृष्वमजरंयुवानं । यस्यप्रियेममर्तुर्यज्ञियस्यनरोदसीमहिमानंममातें ॥ इंद्रस्यकर्मसुकृतापुरूणिव्रतानिदेवानामिनंतिविश्वे । दाधारयःपृथिवींद्यामुतेमांजजानसूर्यंमुषसंसुदंसाः ॥ अद्रोघसत्यं तवतन्महित्वंसद्योयज्जातोऽअपिबोहसोमं । नद्यावऽइंद्रतवसस्तऽओजोनाहानमासाःशरदोवरंत ॥ त्वंसद्योऽअपिवोजातऽइंद्रमदायसोमंपरमेव्योमन् । यद्धद्यावापृथिवीऽआविवेशीरथाभवःपूर्व्यःकारुधायाः ॥ १० ॥ अहन्नहिंपरिशयानमर्णोऽओजायमानंतुविजाततव्यान् । नतेमहित्वमनुभूदधर्यंदन्ययास्फिग्याऽइक्षामवस्थाः ॥ यज्ञोहितऽ

(३।३।३) इंद्रसोममितिसप्तदशर्चस्यसूक्तस्यगाथिनोविश्वामित्रइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

इंद्रवर्धनोभूदुतप्रियःसुतसोमोमियेधः । यज्ञेनयज्ञमवयजियःसन्यज्ञस्तेवज्रमहिहत्यऽआवत् ॥ यज्ञेनेंद्रमवसाचक्रेऽ अर्वागेनंसुम्नायनव्यसेववृत्यां । यःस्तोमेभिर्वावृधेपूर्व्येभियोमध्यमेभिरुतनूतनेभिः ॥ विवेषयन्मांधिषणाजजानस्त वैपुरापार्यादिंद्रमह्नः । अंहसोयत्रपीपरद्यथानोनावेवयांतमुभयेहवंते ॥ आपूर्णोऽअस्यकलशःस्वाहासेक्तेवकोशंसिसि चेपिबध्यै । समुप्रियाऽआवृत्रन्मदायप्रदक्षिणिदभिसोमासऽइंद्रं ॥ नत्वागभीरःपुरुहूतसिंधुर्नाद्रयःपरिषंतोवरंत । इत्थासखिभ्यऽइषितोयदिंद्राद्दह्वंचिदरुजोभव्यमूर्वं+ ॥ शुनंहुवेम० ॥ ११ ॥ (३।३।४) प्रपर्वतानामुशतीऽउप स्थादश्वेऽइवविषितेहासमाने । गावेवशुभ्रेमातरारिहाणेविपाट्छ्छुतुद्रीपयसाजवेते ॥ इंद्रेषितेप्रसवंभिक्षमाणेऽअ च्छासमुद्रंरथ्येवयाथः । समाराणेऽऊर्मिभिःपिन्वमानेऽअन्यावामन्यामप्येतिशुभ्रे ॥ अच्छासिंधुमातृतमामयासं विपाशमुर्वींसुभगामगन्म । वत्समिवमातरासंरिहाणेसमानंयोनिमनुसंचरंती ॥ एनावयंपयसापिन्वमानाऽअनुयो निंदेवकृतंचरंतीः । नवतिंवेप्रसवःसर्गतक्तःकिंयुर्विप्रोनद्योजोहवीति ॥ रमध्वंमेवचसेसोम्यायऽऋतावरीरुपमुहूर्त मेवैः । प्रसिंधुमच्छाबृहतीमनीषावस्युरह्वेकुशिकस्यसूनुः+ ॥ १२ ॥ इंद्रोऽअस्माँऽअरदद्वज्रबाहुरपाहन्वृत्रंपरिधिं

(३।३।४) प्रपर्वतानामितित्रयोदशर्चस्यसूक्तस्यगाथिनोविश्वामित्रःचतुर्थीषष्ठ्यष्टमीदशमीनांनदीऋषकान्द्योदेवताःएनावयमेतद्वच आतेकारोरितितिसृणांविश्वामित्रोदेवताइंद्रोअस्मानितिद्वयोरिंद्रस्त्रिष्टुबंत्यानुष्टुप् ।

नदीनां । देवोनयत्सवितासुपाणिस्तस्यवयंप्रसवेयामऽउर्वीः+ ॥ प्रवाच्यंशश्वधावीर्य१तदिंद्रस्यकर्मयदहिंविवृश्चत् । विवज्रेणपरिषदोजघानायन्नापोयनमिच्छमानाः ॥ एतद्धचोजरितर्मापिमृष्ठाऽआयत्तेघोषानुत्तरायुगानि । उक्थेषु कारोप्रतिनोजुषस्वमानोनिकःपुरुषत्रानमस्ते ॥ ओषुस्वसारःकारवेशृणोतययौवोदूरादनसारथेन । निषूनमध्वंभवतासुपाराऽअधोऽअक्षाःसिंधवःस्रोत्याभिः ॥ आतेकारोशृणवामावचांसियथादूरादनसारथेन । नितेनंसैपीप्यानेवयोषामर्यायेवकन्यांशश्वचैते ॥ १३ ॥ यदंगत्वाभरताःसंतरेयुर्गव्यन्ग्रामऽइषितऽइंद्रजूतः । अर्षादह्प्रसवःसर्गतक्तऽआवोवृणेसुमतिंयज्ञियानां ॥ अतारिषुर्भरतागव्यवःसमभक्तविप्रःसुमतिंनदीनां । प्रपिन्वध्वमिषयंतीःसुराधाऽआवक्षणाःपृणध्वंयातशीभं ॥ उद्वऽऊर्मिःशम्याहंत्वापोयोक्राणिमुंचत । मादुष्कृतौव्येनसाघ्न्यौशूनमारतां ॥ १४ ॥ (३।३।५) इंद्रःपूर्भिदातिरद्दासमर्कैर्विदद्वसुर्दयमानोविशत्रून् । ब्रह्मजूतस्तन्वावावृधानोभूरिदात्रऽआपृणद्रोदसीऽउभे+ ॥ मखस्यतेतविषस्यप्रजूतिमियर्मिवाचममृतायभूषन् । इंद्रक्षितीनामसिमानुषीणांविशांदैवीनामुतपूर्वयावा ॥ इंद्रोवृत्रमवृणोच्छर्धनीतिःप्रमायिनाममिनाद्वर्पणीतिः । अहन्व्यंसमुशधग्वनेष्वाविर्धेनाऽअकृणोद्ब्राम्याणां ॥ इंद्रःस्वर्षाजनयन्नहानिजिगायोशिग्भिःपृतनाऽअभिष्टिः । प्रारोचयन्मनवेकेतुमह्नामाविंदज्ज्योतिर्बृ

(३।३।५) इंद्रःपूर्भिरित्येकादशर्चस्यसूक्तस्यगाथिनोविश्वामित्रइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

हतेरणाय ॥ इंद्रस्तुजोवर्हणाऽआविवेशनृवद्धानोनर्यापुरूणि । अचेतयद्धियऽइमाजरित्रेप्रेमंवर्णमतिरच्छुक्रमासां ॥ १५ ॥ महोमहानिपनयत्यस्येंद्रस्यकर्मसुकृतापुरूणि । वृजनेनवृजिनान्त्संपिपेषमायाभिर्दस्यूँरभिभूत्योजाः ॥ युधेंद्रोमह्नावरिवश्चकारदेवेभ्यःसत्पतिश्चर्षणिप्राः । विवस्वतःसदनेऽअस्तानिविप्राऽउक्थेभिःकवयोगृणंति ॥ सत्रा साहंवरेण्यंसहोदांससवांसंस्वरपश्चदेवीः । ससानयःपृथिवींद्यामुतेमामिंद्रंमदंत्यनुधीरणासः ॥ ससानात्याँऽउतसूर्यं ससानेंद्रःससानपुरुभोजसंगां । हिरण्ययमुतभोगंससानहत्वीदस्यून्प्रार्यवर्णमावत् ॥ इंद्रऽओषधीरसनोदहानिवनस्पतीँरसनोदंतरिक्षं । विभेदवलंनुनुदेविवाचोथाभवदमिताभिक्रतूनां ॥ शुनंहुवेम० ॥ १६ ॥ (३।३।६) तिष्ठाहरीरथऽआयुज्यमानायाहिवायुर्ननियुतोनोऽअच्छं । पिवास्यंधोऽअभिसृष्टोऽअस्मेऽइंद्रस्वाहारिरिमातेमदाय ॥ उपाजिरापुरुहूतायसप्तीहरीरथस्यधूर्ष्वायुनज्मि । द्रवद्यथासंभृतंविश्वतश्चिदुपेमंयज्ञमावहातऽइंद्रं ॥ उपोनयस्ववृषणातपुष्पोतेमंवत्वंवृषभस्वधावः । ग्रसेतामश्वाविमुचेहशोणादिवेदिवेसदृशीरद्धिधानाः+ ॥ ब्रह्मणातेब्रह्मयुजायुनज्मि हरीसखायासधमादऽआशू । स्थिरंरथंसुखमिंद्राधितिष्ठन्प्रजानन्विद्वाँऽउपयाहिसोमं ॥ मातेहरीवृषणावीतपृष्ठानिरीरमन्यजमानासोऽअन्ये । अत्यायाहिशश्वतोवयंतेरंसुतेभिःकृणवामसोमैः ॥ १७ ॥ तवायंसोमस्त्वमेह्यर्वाङ्शश्व

(३।३।६) तिष्ठाहरीइत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यगाथिनोविश्वामित्रइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

त्तमंसुमनाऽअस्यपाहि । अस्मिन्यज्ञेबर्हिष्यानिषद्यादधिष्वेमंजठरऽइंदुमिंद्र ॥ स्तीर्णेतेबर्हिःसुतऽइंद्रसोमःकृताधाना ऽअत्तवेतेहरिभ्यां । तदोकसेपुरुशाकायवृष्णेमरुत्वतेतुभ्यंरातास्तवीपि ॥ इमंनरःपर्वतास्तुभ्यमापःसमिंद्रगोभिर्मधु मंतमक्रन् । तस्यागत्यासुमनाऽऋष्वपाहिप्रजानन्विद्वान्पथ्याऽअनुस्वाः+ ॥ याँऽआभजोमरुतऽइंद्रसोमेयेत्वामवर्ध न्नभवन्गणस्ते । तेभिरेतंसजोषावावशानोऽग्नेःपिबजिह्वयासोममिंद्र ॥ इंद्रपिबस्वधयाचित्सुतस्याग्नेर्वापाहिजिह्वया यजत्र । अध्वर्योर्वाप्रयतंशक्रहस्ताद्धोतुर्वायज्ञंहविषोजुषस्व ॥ शुनंहुवेम० ॥ १८ ॥ (३।३।७) इमामूषुप्रभृतिंसा तयेधाःशश्वच्छश्वदूतिभिर्यादमानः । सुतेसुतेवावृधेवर्धनेभिर्यःकर्मभिर्महद्भिःसुश्रुतोभूत्+ ॥ इंद्रायसोमाःप्रदिवो विदानाऽऋभुर्येभिर्वृषपर्वाविहायाः । प्रयम्यमानान्प्रतिषूगृभायेंद्रपिबवृषधूतस्यवृष्णः ॥ पिबावर्धस्वतवघासुतास ऽइंद्रसोमासःप्रथमाऽउतेमे । यथापिबःपूर्व्याऽइंद्रसोमाँऽएवापाहिपन्योऽअद्यानवीयान् ॥ महाँऽअमंत्रोवृजनंविर प्श्युग्रंशवःपत्यतेधृष्णवोजः । नाहविव्याचपृथिवीचनैनंयत्सोमासोऽहर्यश्वममंदन् ॥ महाँऽउग्रोवावृधेवीर्यायसमा चक्रेवृषभःकाव्येन । इंद्रोभगोवाजदाऽअस्यगावःप्रजायतेदक्षिणाऽअस्यपूर्वीः+ ॥ १९ ॥ प्रयत्सिंधवःप्रसवंययाद न्नापःसमुद्ररथ्येवजग्मुः ॥ अतश्चिदिंद्रःसदसोवरीयान्यदीसोमःपृणतिदुग्धोऽअंशुः+ ॥ समुद्रेणसिंधवोयादमानाऽ

(३।३।७) इमामूष्वित्येकादशर्चस्यसूक्तस्यगाथिनोविश्वामित्रइंद्रोदशम्याआंगिरसोधोरइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

इंद्रा॑य॒सोमं॒सुषु॑तं॒भरं॑तः । अं॒शुंदु॑हंतिह॒स्तिनो॑भ॒रित्रै॒र्मध्वः॑पुनंति॒धार॑याप॒वित्रैः॑ ॥ ह्र॒दाऽइ॑वकु॒क्षयः॑सोम॒धाना॒ःसमी॑वि व्याच॒सव॑नापु॒रूणि॑ । अन्ना॒यदिंद्रः॑प्रथ॒माव्याश॑वृ॒त्रंज॑घ॒न्वाँऽअ॑वृणीत॒सोमं॑ ॥ आतूभ॑र॒माकि॑रे॒तत्परि॑ष्ठाद्वि॒द्माहित्वा॒ वसु॑पतिं॒वसू॑नां । इंद्र॒यत्ते॒माहि॑नं॒दत्र॒मस्त्य॒स्मभ्यं॒तद्ध॑र्यश्व॒प्रयं॑धि ॥ अ॒स्मेप्रयं॑धिमघवन्नृजीषि॒न्निंद्र॑रा॒योवि॒श्ववा॑रस्य॒भूरेः॑ । अ॒स्मेश॒तंश॒रदो॑जी॒वसे॑धाऽअ॒स्मेऽवी॒रान्छश्व॑तऽइंद्रशिप्रिन् ॥ शु॒नंहु॑वेम० ॥ २० ॥ (३।३।८) वार्त्र॑हत्याय॒शव॑सेपृ तना॒षाह्या॑यच । इंद्र॒त्वाव॑र्तयामसि ॥ अ॒र्वा॒चीनं॒सुते॒मन॑ऽउ॒तचक्षुः॑शतक्रतो । इंद्र॑कृ॒ण्वंतु॑वा॒घतः॑ ॥ नामा॑नितेशतक्र तो॒विश्वा॑भिर्गी॒र्भिरी॑महे । इंद्रा॑भिमाति॒षाह्ये॑ ॥ पु॒रु॒ष्टु॒तस्य॒धाम॑भिःश॒तेन॑महयामसि । इंद्र॑स्यचर्षणी॒धृतः॑ ॥ इंद्रं॑वृ॒त्रा य॒हंत॑वेपुरुहू॒तमुप॑ब्रुवे । भरे॑षु॒वाज॑सातये ॥ २१ ॥ वाजे॑षुसास॒हिर्भ॑व॒त्वामी॑महेशतक्रतो । इंद्र॑वृ॒त्राय॒हंत॑वे ॥ द्यु॒म्नेषु॑ पृत॒नाज्ये॑पृत्सु॒तूर्षु॒श्रवः॑सुच । इंद्र॒साक्ष्वा॒भिमा॑तिषु ॥ शु॒ष्मिन्त॑मंनऽऊ॒तये॑द्यु॒म्निनं॑पाहि॒जागृ॑विं । इंद्र॒सोमं॑शतक्रतो ॥ इं॒द्रि॒याणि॑शतक्रतो॒याते॒जने॑षुपं॒चसु॑ । इंद्र॒तानि॑त॒ऽआवृ॑णे ॥ अग॑न्निंद्र॒श्रवो॑बृ॒हद्द्यु॒म्नंद॑धिष्वदु॒ष्टरं॑ । उत्ते॒शुष्मं॑तिरामसि ॥ अ॒र्वा॒वतो॑न॒ऽआग॒ह्यथो॑शक्रपरा॒वतः॑ । उ॒लो॒कोयस्ते॑ऽअद्रिव॒ऽइंद्रे॒हतत॒ऽआग॑हि ॥ २२ ॥ (३।३।९) अ॒भितष्टे॑वदी

(३।३।८) वार्त्रहत्यायेत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यगाथिनोविश्वामित्रइंद्रोगायत्रीअंत्यानुष्टुप् । (३।३।९) अभितष्टेवेतिदशर्चस्यसूक्तस्य वैश्वामित्रःप्रजापतिरिंद्रस्त्रिष्टुप् (वाच्यःप्रजापतिर्वाविश्वामित्रोवा) ।

धयामनीषामत्योनवाजीसुधुरोजिहानः । अभिप्रियाणिमर्मृशत्पराणिकवीँरिच्छामिसंदृशेसुमेधाः+ ॥ इनोतपृच्छ जनिमाकवीनामनोधृतःसुकृतस्तक्षतद्यां । इमाऽउतेप्रण्योऽवर्धमानामनोवाताऽअधनुधर्मणिग्मन् ॥ निषीमिदत्रगुह्यादधानाऽउतक्षत्रायरोदसीसमंजन् । संमात्राभिर्ममिरेयेमुरुर्वीऽअंतर्महीसमृतेधायसेधुः ॥ आतिष्ठंतंपरिविश्वेऽअभूषन्छ्रियोवसानश्चरतिस्वरोचिः । महत्तद्वृष्णोऽअसुरस्यनामाविश्वरूपोऽअमृतानितस्थौ ॥ असूतपूर्वोवृषभोज्यायानिमाऽअस्यशुरुधःसंतिपूर्वीः । दिवोनपातावितथस्यधीभिःक्षत्रंराजानाप्रदिवोदधाथे ॥ २३ ॥ त्रीणिराजानाविदथेपुरूणिपरिविश्वानिभूषथःसदांसि । अपश्यमत्रमनसाजगन्वान्व्रतेगंधर्वाऽअपिवायुकेशान् ॥ तदिन्वस्यवृषभस्यधेनोरानामभिर्ममिरेसक्म्यंगोः । अन्यदन्यदसुर्यंवसानानिमायिनोममिरेरूपमस्मिन् ॥ तदिन्वस्यसवितुर्नकिर्मेहिरण्ययीममतिंयामशिश्रेत् । आसुष्टुतीरोदसीविश्वमिन्वेऽअपीवयोषाजनिमानिवव्रे ॥ युवंप्रत्नस्यसाधथोमन्होयदैवीस्वस्तिःपरिणःस्यातं । गोपाजिह्वस्यतस्थुषोविरूपाविश्वेपश्यंतिमायिनःकृतानि ॥ शुनंहुवेम० ॥ २४ ॥ (३।४।१) इंद्रंमतिर्हृदऽआवच्यमानाच्छापतिंस्तोमतष्टाजिगाति । याजागृविर्विदथेशस्यमानेंद्रायत्तेजायतेविद्धितस्य ॥ दिवश्चिदापूर्व्याजायमानाविजागृविर्विदथेशस्यमाना । भद्रावस्त्राण्यर्जुनावसानासेयमस्मेसनजापित्याधीः+ ॥ यमाचि

(३।४।१) इंद्रंमतिरितिनवर्चस्यसूक्तस्यगाथिनोविश्वामित्रइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

दत्र॑यम॒सूर॑सूतजि॒ह्वाया॒ऽअग्रं॒पत॒दाह्यस्था॑त् । वपूं॑षिजा॒तामि॑थु॒नास॑चेतेतमो॒हना॒तपु॑षोबु॒ध्नऽएता॑ ॥ नकि॑रेषांनिंदि॒ता मर्त्ये॑षु॒येऽअ॒स्माकं॑पि॒तरो॒गोषु॑यो॒धाः । इंद्र॑ऽएषांदृंहि॒तामाहि॑नावा॒नुद्गो॒त्राणि॑ससृजेदं॒सना॑वान् ॥ सखा॑ह॒यत्र॒सखि॑भि॒र्न व॑ग्वैरभि॒ज्ञ्वासत्व॑भि॒र्गाऽअ॑नु॒ग्मन् । स॒त्यंतदिंद्रो॑द॒शभि॒र्दश॑ग्वैः॒सूर्यं॑विवेद॒तम॑सिक्षि॒यंतं॑ ॥ २५ ॥ इंद्रो॒मधु॒संभृ॑तमु॒स्रिया॑ यांप॒द्वद्वि॑वेदश॒फव॒न्नमे॒गोः । गुहा॑हि॒तंगुह्यं॑गू॒ळ्हम॒प्सुहस्ते॑दधे॒दक्षि॑णे॒दक्षि॑णावान् ॥ ज्योति॑र्वृणीत॒तम॑सोविजा॒नन्ना॒रेस्या॑ मदुरि॒ताद॒भीके॑ । इ॒मागिरः॑सोमपाःसोमवृद्धजु॒षस्वे॑द्रपुरु॒तम॑स्यका॒रोः+ ॥ ज्योति॑र्य॒ज्ञाय॒रोद॑सी॒ऽअनु॑ष्यादा॒रेस्या॑मदु रि॒तस्य॒भूरेः॑ । भूरि॑चि॒द्धितु॑ज॒तोमर्त्य॑स्यसुपा॒रासो॑वसवोब॒र्हणा॑वत् ॥ शु॒नं० ॥ २६ ॥ इतितृतीयाष्टकेद्वितीयोध्यायः ॥ २ ॥

अष्टादशाध्याये वर्गाः २६ सूक्तानि १० ऋचः १३७ ॥ त्यागः ॥ इंद्रायेदं. ६१ नदीभ्य. ३ विश्वामित्रा. नदीभ्य. इंद्राये. २ विश्वामित्राये. नदीभ्य. विश्वामित्राये. नदीभ्य. ३ इंद्राये. ६३ ॥ तृतीयेद्वितीयः ॥ २ ॥

इंद्रत्वागायत्रंह्या॑तूनउपनआयाह्यष्टा॑वयंतेपंचबार्हतं॑त्वामंद्रैर्युध्मस्यमरुत्वा॑न्त्सद्योहशंसामहामिंद्रःस्वाहा॑चर्षणीधृतं द्वादशा॑द्यांत्यौतृचौजागतगायत्रौ॑धानावंतमष्टौ॑पूर्वार्धंगायत्रं॑षष्ठीजगतीं॑द्रापर्वताचतुर्विं॑शति॑राद्यैंद्रापार्वती॑पंचदश्या दिद्वेवाचे॑ससर्पर्यै॑चतस्रोरथांगस्तुतयो॑त्याअभिशापार्था॑स्तावसिष्ठद्वेषिण्यो॑नवसिष्ठाःशृण्वंति॑दशमीषोळश्यौजगत्यौ॑ त्रयोदशीगायत्री॑द्वादशीविंशीद्वाविंश्योनुष्टुभो॑ष्टादशीबृहती॑मंमहेद्व्यधिकोक्तगोत्रः॑प्रजापतिर्हिवैश्वदेवंहोषसः ॥१॥

॥ हरिःओम् ॥ (३।४।२) इंद्रत्वावृषभंवयंसुतेसोमेहवामहे । सपाहिमध्वोऽअंधसः ॥ इंद्रक्रतुविदंसुतंसोमं हर्यपुरुष्टुत । पिबावृषस्वतातृपिं ॥ इंद्रप्रणोधितावानंयज्ञंविश्वैभिर्देवेभिः । तिरस्तवानविश्पते ॥ इंद्रसोमाःसुताऽइमेतवप्रयैतिसत्पते । क्षयंचंद्रासऽइंदवः ॥ दधिष्वाजठरेसुतंसोमंमिंद्रवरेण्यं । तवद्युक्षासऽइंदवः ॥ १ ॥ गिर्वणः पाहिनःसुतंमधोर्धाराभिरज्यसे । इंद्रत्वादातमिद्यशः ॥ अभिद्युम्नानिवनिनऽइंद्रंसचंतेऽअक्षिता । पीत्वीसोमस्यवावृधे ॥ अर्वावतोनऽआगंहिपरावतश्चवृत्रहन् । इमाजुषस्वनोगिरः ॥ यदंतरापरावतमर्वावतंचहूयसे । इंद्रेहततऽआगंहि ॥ २ ॥ (३।४।३) आतूनऽइंद्रमद्रिग्घुवानःसोमपीतये । हरिंभ्यांयाह्यद्रिवः ॥ सत्तोहोतानऽऋत्वियस्तिस्तिरेबर्हिरानुषक् । अयुज्रन्प्रातरद्रयः ॥ इमाब्रह्मब्रह्मवाहःक्रियंतऽआबर्हिःसीद । वीहिशूरपुरोळाशं ॥ रारंधिसवनेषुणऽएषुस्तोमेषुवृत्रहन् । उक्थेष्विंद्रगिर्वणः ॥ मतयःसोमपामुरुंरिहंतिशवसस्पतिं । इंद्रंवत्संनमातरः ॥ ३ ॥ समेदस्वाह्यंधसोराधसेतन्वामहे । नस्तोतारंनिदेकरः ॥ वयमिंद्रत्वायवोहविष्मंतोजरामहे । उतत्वमस्मयुर्वसो ॥ मारेऽअस्मद्विमुमुचोहरिप्रियार्वाङ्याहि । इंद्रस्वधावोमत्स्वेह+ ॥ अर्वांचंत्वासुखेरथेवहतामिंद्रकेशिना । घृतस्नूव

(३।४।२) इंद्रत्वेतिनवर्चस्यसूक्तस्यगाथिनोविश्वामित्रइंद्रोगायत्री । (३।४।३) आतूनइंद्रेतिनवर्चस्यसूक्तस्यगाथिनोविश्वामित्र इंद्रोगायत्री ।

र्हिरासदे ॥ ४ ॥ (३।४।४) उप॑नःसु॒तमाग॑हि॒सोम॑मिंद्र॒गवा॑शिरं । हरि॑भ्यां॒यस्ते॑ऽअस्म॒युः+ ॥ तमिं॑द्र॒मद॒माग॑हिव र्हि॒ष्ठांग्राव॑भिःसु॒तं । कुविन्न्व॑स्यतृ॒प्णवः॑ ॥ इंद्र॑मि॒त्थागिरो॒ममाच्छा॑गुरिषि॒ताऽइ॒तः । आ॒वृते॒सोम॑पीतये ॥ इंद्रं॒सोम॑स्यपी॒तये॒स्तोमै॑रि॒हह॑वामहे । उ॒क्थेभिः॑कु॒विदा॒गम॑त् ॥ इंद्र॒सोमाः॑सु॒ताऽइ॒मेतान्द॑धिष्वशतक्रतो । ज॒ठरे॑वाजिनीवसो ॥ ५ ॥ वि॒द्माहित्वा॑धनंज॒यंवाजे॑षुदधृ॒षंक॑वे । अधा॑तेसु॒म्नमी॑महे ॥ इ॒ममिं॑द्र॒गवा॑शिरं॒यवा॑शिरंचनःपिब । आ॒गत्या॒वृष॑भिःसु॒तं+ ॥ तुभ्येदिं॑द्र॒स्वऽओ॒क्ये॒३॒॑सोमं॑चोदामिपी॒तये॑ । ए॒षरा॑रंतुतेहृ॒दि+ ॥ त्वांसु॒तस्य॑पी॒तये॑प्र॒त्नमिं॑द्रहवामहे । कु॒शि॒कासो॑ऽअव॒स्यवः॑ ॥ ६ ॥ (३।४।५) आया॑ह्य॒र्वाङुप॑वंधुरे॒ष्ठास्तवेदनु॑प्र॒दिवः॑सोम॒पेयं॑ । प्रि॒यासखा॑या॒विमु॒चोप॑ ब॒र्हिस्त्वामि॒मेह॑व्य॒वाहो॑हवंते ॥ आया॑हिपू॒र्वीरति॑चर्ष॒णीराँऽअ॒र्यऽआ॒शिष॒ऽउप॑नो॒हरि॑भ्यां । इ॒माहित्वा॑म॒तयः॒स्तोम॑तष्टा॒ऽइंद्र॒हवं॑तेस॒ख्यंजु॑षा॒णाः+ ॥ आनो॑य॒ज्ञंन॑मो॒वृधं॑स॒जोषा॒ऽइंद्र॑देव॒हरि॑भिर्याहि॒तूयं॑ । अ॒हंहित्वा॑म॒तिभि॒र्जोह॑वीमिघृ॒तप्र॑याःसध॒मादे॒मधू॑नां ॥ आच॒त्वामे॒तावृष॑णा॒वहा॑तो॒हरी॒सखा॑यासु॒धुरा॒स्वंगा॑ । धा॒नाव॒दिंद्रः॒सव॑नंजुषा॒णःसखा॒सख्युः॑शृणव॒द्वंद॑नानि ॥ कु॒विन्मा॑गो॒पांकर॑से॒जन॑स्यकु॒विद्राजा॑नंमघवन्नृजीषिन् । कु॒विन्म॒ऽऋषिं॑पपि॒वांसं॑सु॒तस्य॑कु॒विन्मे॒वस्वो॑ऽअ॒मृत॑स्य॒शिक्षाः॑ ॥ आत्वा॑वृ॒हंतो॒हर॑योयुजा॒नाऽअ॒र्वागिं॑द्रसध॒मादो॑वहंतु । प्रयेद्वि॒तादि॒वऽऋं॒जंत्याताः॒सुसं॑मृ

(३।४।४)उपनइतिनवर्चस्यसूक्तस्यगाथिनोविश्वामित्रइंद्रोगायत्री। (३।४।५) आयाह्यर्वाङित्यष्टर्चस्यसूक्तस्यगाथिनोविश्वामित्रइंद्रस्त्रिष्टुप्।

ष्टासोवृषभस्यमूराः+ ॥ इंद्रपिववृषधूतस्यवृष्णऽआयंतेश्येनऽउशतेजभार । यस्यमदेच्यावयसिप्रकृष्टीर्यस्यमदेऽअप गोत्रावर्थं ॥ शुनंहुवेम० ॥ ७ ॥ (३।४।६) अयंतेऽअस्तुहर्यतःसोमऽआहरिभिःसुतः । जुषाणऽइंद्रहरिभिर्नऽ आगह्यातिष्ठहरितंरथं ॥ हर्यन्नुषसमर्चयःसूर्यंहर्यन्नरोचयः । विद्वाँश्चिकित्वान्हर्यश्ववर्धसऽइंद्रविश्वाऽअभिश्रियः ॥ द्यामिंद्रोहरिधायसंपृथिवींहरिवर्पसं । अधारयद्धरितोर्भूरिभोजनंययोरंतर्हरिश्चरत् ॥ जज्ञानोहरितोवृषाविश्वमाभा तिरोचनं । हर्यश्वोहरितंधत्तऽआयुधमावज्रंवाह्योर्हरिं ॥ इंद्रोहर्यतमर्जुनंवज्रंशुक्रैरभीवृतं । अपावृणोद्धरिभिरद्रिभिःसुतमुद्गाहरिभिराजत ॥ ८ ॥ (३।४।७) आमंद्रैरिंद्रहरिभिर्याहिमयूररोमभिः । मात्वाकेचिन्नियमन्विनपाशिनोतिधन्वेवताँऽइहि ॥ वृत्रखादोवलंरुजःपुरांदर्मोऽअपामजः । स्थातारथस्यहर्योरभिस्वरऽइंद्रोदृह्लाचिदारुजः+ ॥ गंभीराँऽउदधींरिवक्रतुंपुष्यसिगाऽइव । प्रसुगोपायवसंधेनवोयथाह्रदंकुल्याऽइवाशत ॥ आनस्तुजंरायिंभरांशंनप्रतिजानते । वृक्षंपक्वंफलंमंकीवधूनुहींद्रसंपारणंवसु ॥ स्वयुरिंद्रस्वराळसिस्मद्दिष्टिःस्वयशस्तरः । सवावृधानऽओजसापुरुष्टुतभवानःसुश्रवस्तमः ॥ ९ ॥ (३।४।८) युध्मस्यतेवृषभस्यस्वराजऽउग्रस्ययूनःस्थविरस्यघृष्वेः । अजूर्यतो

(३।४।६) अयंतइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यगाथिनोविश्वामित्रइंद्रोबृहती । (३।४।७) आमंद्रैरितिपंचर्चस्यसूक्तस्यगाथिनोविश्वामित्र इंद्रोबृहती । (३।४।८) युध्मस्यतइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यगाथिनोविश्वामित्रइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

वज्रिणोवीर्या३णींद्रश्रुतस्यमहतोमहानि ॥ महाँऽअसिमहिषवृष्ण्येभिर्धनस्पृदुग्रसहमानोऽअन्यान् । एकोविश्वस्यभुवनस्यराजासयोधयाचक्षययाचजनान् ॥ प्रमात्राभीरिरिचेरोचमानःप्रदेवेभिर्विश्वतोऽअप्रतीतः । प्रमज्मनादिवऽइंद्रःपृथिव्याःप्रोरोर्महोऽअंतरिक्षाद्बजीषी+ ॥ उरुंगभीरंजनुषाभ्युग्रंविश्वव्यचसमवतंमतीनां । इंद्रंसोमासःप्रदिविसुतासःसमुद्रंनस्रवतऽआविशंति ॥ यंसोममिंद्रपृथिवीद्यावागर्भंनमाताबिभृतस्त्वाया । तंतेहिन्वंतितमुतेमृजंत्यध्वर्यवोवृषभपातवाऽउ ॥ १० ॥ (३।४।९) मरुत्वाँऽइंद्रवृषभोरणायपिवासोममनुष्वधंमदाय । आसिंचस्वजठरेमध्वऽऊर्मिंत्वंराजासिप्रदिवःसुतानां ॥ सजोषाऽइंद्रसगणोमरुद्भिःसोमंपिववृत्रहाशूरविद्वान् । जहिशत्रूँरपमृधोनुदस्वाथाभयंकृणुहिविश्वतोनः ॥ उतऽऋतुभिर्ऋतुपाःपाहिसोममिंद्रदेवेभिःसखिभिःसुतंनः । याँऽआभजोमरुतोयेत्वान्वहंन्वृत्रमदधुस्तुभ्यमोजः ॥ येत्वाहिहत्येमघवन्नवर्धन्येशांवरेहरिवोयेगविष्टौ । येत्वानूनमनुमदंतिविप्राःपिबेंद्रसोमंसगणोमरुद्भिः ॥ मरुत्वंतंवृषभंवावृधानमकवारिंदिव्यंशासमिंद्रं । विश्वासाहमवसेनूतनायोग्रंसहोदामिहतंहुवेम ॥ ११ ॥ (३।४।१०) सद्योहजातोवृषभःकनीनःप्रभर्तुमावदंधसःसुतस्य । साधोःपिबप्रतिकामंयथातेरसाशिरःप्रथमंसोम्यस्य ॥ यज्जायथास्तदहरस्यकामेंशोःपीयूषमपिवोगिरिष्ठां । तंतेमातापरियोषाजनित्रीमहःपितुर्दमऽआसिंचद

(३।४।९) मरुत्वाँइंद्रेतिपंचर्चस्यसूक्तस्यगाथिनोविश्वामित्रइंद्रस्त्रिष्टुप् । (३।४।१०) सद्योहजातइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यगाथिनो

ग्रे ॥ उपस्थायमातरमन्नमैट्टित्ग्ममपश्यदभिसोममूधः । प्रयावयन्नचरद्वृत्सोऽअन्यान्महानिचक्रेपुरुधप्रतीकः ॥ उग्रस्तुराषाळभिभूत्योजायथावशंतन्वंचक्रऽएषः । त्वष्टारमिंद्रोजनुषाभिभूयामुष्यासोममपिवच्चमूषु ॥ शुनंहुवेम० ॥ १२ ॥ (३।४।११) शंसामहामिंद्रंयस्मिन्विश्वाऽआकृष्टयःसोमपाःकाममव्यन् । यंसुक्रतुंधिषणेविभ्वतष्टंघनंवृत्राणांजनयंतदेवाः+ ॥ यंनुनकिःपृतनासुस्वराजंद्वितातरतिनृतमंहरिष्ठां । इनतमःसत्वभिर्योहशूषैःपृथुज्रयाऽअमिनादायुर्दस्योः ॥ सहावापृत्सुतरणिर्नार्वाव्यानशीरोदसीमेहनावान् । भगोनकारेहव्योमतीनांपितेवचारुःसुहवोवयोधाः+ ॥ धर्तादिवोरजसस्पृष्टऽऊर्ध्वोरथोनवायुर्वसुभिर्नियुत्वान् । क्षपांवस्ताजनितासूर्यस्यविभक्ताभागंधिषणेववाजं ॥ शुनंहुवेम० ॥ १३ ॥ (३।४।१२) इंद्रःस्वाहापिवतुयस्यसोमऽआगत्यातुम्रोवृषभोमरुत्वान् । ओरुव्यचाःपृणतामभिरन्नैरास्यहविस्तन्वे१ःकाममृध्याः ॥ आतेसपर्यूजवसेयुनज्मियायोरनुप्रदिवःश्रुष्टिमावः । इहत्वाधेयुर्हरयःसुशिप्रपिबात्वे१स्यसुषुतस्यचारोः ॥ गोभिर्मिमिक्षुंदधिरेसुपारमिंद्रंज्यैष्ठ्यायधायसेगृणानाः । मंदानःसोमंपपिवाँऽऋजीषिन्त्समस्मभ्यंपुरुधागाऽइषण्य ॥ इमंकामंमंदयागोभिरश्वैश्चंद्रवतारधसापप्रथश्च । स्वर्यवोमतिभिस्तुभ्यंवि

विश्वामित्रइंद्रस्त्रिष्टुप् । (३।४।११) शंसामहामितिपंचर्चस्यसूक्तस्यगाथिनोविश्वामित्रइंद्रस्त्रिष्टुप् । (३।४।१२) इंद्रःस्वाहेति पंचर्चस्यसूक्तस्यगाथिनोविश्वामित्रइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

प्राऽइंद्रायवाहःकुशिकासोऽअक्रन् ॥ शुनंहुवेम० ॥ १४ ॥ (३।४।१३) चर्षणीधृतंमघवानमुक्थ्यमिंद्रंगिरोबृहतीरभ्यनूषत । वावृधानंपुरुहूतंसुवृक्तिभिरमर्त्यंजरमाणंदिवेदिवे ॥ शतक्रतुमर्णवंशाकिनंनरंगिरोमऽइंद्रमुपयंति विश्वतः । वाजसनिंपूर्भिदंतूर्णिमप्तुरंधामसाचंमभिषाचंस्वर्विदं ॥ आकरेवसोर्जरितापनस्यतेनेहसःस्तुभऽइंद्रोदुवस्यति । विवस्वतःसदनऽआहिपिप्रियेसत्रासाहंमभिमातिहनंस्तुहि ॥ नृणामुत्वानृतमंगीर्भिरुक्थैरभिप्रवीरमर्चतास वाधः । संसहसेपुरुमायोजिहीतेनमोऽअस्यप्रदिवऽएकऽईशे ॥ पूर्वीरस्यनिष्षिधोमर्त्येषुपुरूवसूनिपृथिवीबिभर्ति । इंद्रायद्यावऽओषधीरुतापोरयिंरक्षंतिजीरयोवनानि ॥ १५ ॥ तुभ्यंब्रह्माणिगिरऽइंद्रतुभ्यंसत्रादधिरेहरिवोजुषस्व । बोध्याऽपिरवसोनूतनस्यसखेवसोजरितृभ्योवयोधाः ॥ इंद्रमरुत्वऽइहपाहिसोमंयथाशार्यातेऽअपिबःसुतस्य । तवप्रणीतीतवशूरशर्मन्नाविवासंतिकवयःसुयज्ञाः+ ॥ सवावशानऽइहपाहिसोमंमरुद्भिरिंद्रसखिभिःसुतंनः । जातंयत्त्वापरिदेवाऽअभूषन्महेभरायपुरुहूतविश्वे ॥ अस्तूयेमरुतऽआपिरेषोमंदन्निंद्रमनुदातिवाराः । तेभिःसाकंपिबतुवृत्रखादःसुतंसोमंदाशुषःस्वेसधस्थे ॥ इदंह्यन्वोजसासुतंराधानांपते । पिबात्वस्यगिर्वणः ॥ यस्तेऽअनुस्वधामसत्सुतेनि

(३।४।१३) चर्षणीधृतमितिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यगाथिनोविश्वामित्रऽइंद्रस्त्रिष्टुप्आद्यास्तिस्रोजगत्यःअंत्यास्तिस्रोगायत्र्यः ।

यच्छतन्वै । सत्वाममत्तुसोम्यं+ ॥ प्रतेऽअश्नोतुकुक्ष्योःप्रेंद्रब्रह्मणाशिरः । प्रबाहूशूरराधसे ॥ १६ ॥ (३।४।१४) धानावंतंकरंभिणंमपूपवंतमुक्थिनं । इंद्रप्रातर्जुषस्वनः ॥ पुरोळाशंपचत्यंजुषस्वेंद्रागुरस्वच । तुभ्यंहव्यानिसिस्रते ॥ पुरोळाशंचनोघसोजोषयासेगिरश्चनः । वधूयुरिवयोषणां ॥ पुरोळाशंसनश्रुतप्रातःसावेजुषस्वनः । इंद्रक्रतुर्हितंवृहन्+ ॥ माध्यंदिनस्यसवनस्यधानाःपुरोळाशमिंद्रकृष्वेहचारुं । प्रयत्स्तोताजरितातूर्ण्यर्थोवृषायमाणऽउपगीभिरीट्टे ॥ १७ ॥ तृतीयेधानाःसवनेपुरुष्टुतपुरोळाशमाहुतंमामहस्वनः । ऋभुमंतंवाजवंतंत्वाकवेप्रयस्वंतऽउपशिक्षेमधीतिभिः ॥ पूष्णवतेतेचकृमाकरंभंहरिवतेहर्यश्वायधानाः । अपूपमद्धिसगणोमरुद्भिःसोमंपिववृत्रहाशूरविद्वान्+ ॥ प्रतिधानाभरततूयमस्मैपुरोळाशंवीरतमायनृणां । दिवेदिवेसदृशीरिंद्रतुभ्यंवर्धंतुत्वासोमपेयायधृष्णो ॥ १८ ॥ (३।४।१५) इंद्रापर्वताबृहतारथेनवामीरिषऽआवहतंसुवीराः । वीतंहव्यान्यध्वरेषुदेवावर्धेथांगीर्भिरिळयामदंता ॥ तिष्ठासुकंमघवन्मापरागाःसोमस्यनुत्वासुषुतस्ययक्षि । पितुर्नपुत्रःसिचमारभेतऽइंद्रस्वादिष्ठयागिराशचीवः ॥ शंसा

(३।४।१४) धानावंतमित्यष्टर्चस्यसूक्तस्यगाथिनोविश्वामित्रइंद्रस्त्रिष्टुप्आद्याश्चतस्रोगायत्र्यःषष्टीजगती । (३।४।१५) इंद्रापर्वते तिचतुर्विंशत्यृचस्यसूक्तस्यगाथिनोविश्वामित्रऋषिरिंद्रोदेवताआद्यायाइंद्रापर्वतौपंचदश्यादिद्वयोःससर्परीवाक्ततश्चतसृणांरथांगानित्रिष्टुप् शमीषोळश्यौजगत्यौद्वादशीद्वाविंश्योनुष्टुभःत्रयोदशीगायत्रीअष्टादशीबृहती ।

वाध्वर्योप्रतिमेगृणीहींद्रायवाहःकृणवावजुष्टी । एदंवर्हिर्यजमानस्यसीदाथाचभूदुक्थमिंद्रायशस्तं+ ॥ जायेदस्तंमघवन्त्सेदुयोनिस्तदित्त्वायुक्ताहरयोवहंतु । यदाकदाचसुनवामसोमंमग्निष्ट्वादूतोधन्वात्यच्छ ॥ परायाहिमघवन्नाचयाहींद्रेभ्रातरुभयत्रातेऽअर्थं । यत्रारथस्यबृहतोनिधानंविमोचनंवाजिनोरासभस्य ॥ १९ ॥ अपाःसोममस्तमिंद्रप्रयाहिकल्याणीर्जायासुरणंगृहेते । यत्रारथस्यबृहतोनिधानंविमोचनंवाजिनोदक्षिणावत् ॥ इमेभोजाऽअंगिरसोविरूपादिवस्पुत्रासोऽअसुरस्यवीराः । विश्वामित्रायददतोमघानिसहस्रसावेप्रतिरंतऽआयुः ॥ रूपंरूपंमघवाबोभवीतिमायाःकृण्वानस्तन्वं१परिस्वां । त्रिर्यद्दिवःपरिमुहूर्तमागात्स्वैर्मंत्रैरनृतुपाऽऋतावा ॥ महाँऽऋषिर्देवजादेवजूतोस्तभ्नात्सिंधुमर्णवंनृचक्षाः । विश्वामित्रोयदवहत्सुदासमप्रियायतकुशिकेभिरिंद्रः ॥ हंसाऽइवकृणुथश्लोकमद्रिभिर्मदंतोगीर्भिरध्वरेसुतेसचा । देवेभिर्विप्राऽऋषयोनृचक्षसोविपंविध्वंकुशिकाःसोम्यंमधु ॥ २० ॥ उपप्रेतकुशिकाश्चेतयध्वमश्वैरायेप्रयुंचतासुदासः । राजावृत्रंजघनत्साकपाकुदक्थायजातेवरऽआपृथिव्याः+ ॥ यऽइमेरोदसीऽउभेऽअहमिंद्रमतुष्टवं । विश्वामित्रस्यरक्षतिब्रह्मेदंभारतंजनं ॥ विश्वामित्राऽअरासतब्रह्मेंद्रायवज्रिणे । करदिन्नःसुराधसः ॥ किंतेकृण्वंतिकीकटेषुगावोनाशिरंदुह्रेनतपंतिघर्मं । आनोभरप्रमगंदस्यवेदोनैचाशाखंमघवन्रंधयानः ॥ ससर्परीरमतिंबाधमानावृहन्निमायजमदग्निदत्ता । आसूर्यस्यदुहितातंतानश्रवोदेष्वमृतमजुर्यं+ ॥ २१ ॥ ससर्परीरभरत्तूयमेभ्योधि

श्रवः पांचजन्यासु कृष्टिषु । सा पक्ष्या३ नव्यमायुर्दधानायामे पलस्तिजमद्ग्नयो दुदुः ॥ स्थिरौगावौ भवतां वीळुरक्षो मेषा विर्वर्हिमायुगं विशारि । इंद्रः पातल्यैददतां शरीतोरारिष्टनेमेऽअभिनः सचस्व ॥ बलंधेहितनूषुनो बलमिंद्रानळुत्सुनः । बलंतोकायतनयायजीवसेत्वंहिबलदाऽअसि ॥ अभिव्ययस्वखदिरस्यसारमोजोधेहिस्पंदनेशिंशपायां । अक्षवीळो वीळितवीळयस्वमायामादस्मादवजीहिपोनः ॥ अयमस्मान्वनस्पतिर्मा च हामा चरीरिषत् । स्वस्त्यागृहेभ्यऽआवसाऽ आविमोचनात् ॥ २२ ॥ इंद्रोतिभिर्बहुलाभिर्नोऽअद्ययाच्छ्रेष्ठाभिर्मघवन्छूरजिन्व । योनोद्वेष्ट्यधरःसस्पदीष्टयमुद्वि ष्मस्तमुप्राणोजहातु ॥ परशुंचिद्वितपतिशिंवलंचिद्विवृश्चति । उखाचिदिंद्रयेषंतीप्रयस्ताफेनमस्यति ॥ नसायकस्यचि कितेजनासोलोधंनयंतिपशुमन्यमानाः । नावाजिनंवाजिनाहासयंतिनगर्दभंपुरोऽअश्वान्नयंति ॥ इमऽइंद्रभरतस्य पुत्राऽअपपित्वंचिकितुर्नप्रपित्वं । हिन्वंत्यश्वमरणंननित्यंज्यावाजंपरिणयंत्याजौ ॥ २३ ॥ (३।५।१) इमंमहेविदथ्याय शूषंशश्वत्कृत्वऽईड्यायप्रजंभ्रुः । शृणोतुनोदम्यैभिरनीकैःशृणोत्वग्निर्दिव्यैरजस्रः ॥ महिंमहेदिवेऽअर्चापृथिव्यैका

(३।५।१) इममहइतिद्वाविंशत्यृचस्यसूक्तस्यवैश्वामित्रःप्रजापतिर्विश्वेदेवास्त्रिष्टुप् । (सूक्तभेदप्रयोगपक्षेदेवताः क्रमेण—अग्निः १ विश्वेदेवाः २ द्यावापृथिवी १ विश्वे. १ सूर्यद्यावापृथिव्यः १ द्यावापृथिवी २ द्यौः १ विश्वेदेवाः १ सविता १ विश्वे. २ विष्णुः १ इंद्रः १ अश्विनौ १ विश्वेदेवाः ५ अग्निः १ एवं २२ ॥ उत्तरसूक्तेअखिलाअपिविश्वेदेवाः) ।

मोमऽइच्छन्चरतिप्रजानन् । ययोर्हस्तोमेविदथेषुदेवाःसपर्यवोमादयंतेसचायोः+ ॥ युवोर्क्रतंरोदसीसत्यमस्तुमहेषुणः सुवितायप्रभूतं । इदंदिवेनमोऽअग्नेपृथिव्यैसपर्यामिप्रयसायामिरत्नैं ॥ उतोहिवांपूर्व्याऽआविविद्रऽऋतावरीरोदसी सत्यवाचः । नरश्चिद्वांसमिथेशूरसातौववंदिरेपृथिविवेविदानाः ॥ कोऽअद्धावेदकऽइहप्रवोचदेवाँऽअच्छापथ्या३ कासमेति । दद्रंश्रऽएषामवमासदांसिपरेपुयागुह्येषुव्रतेषु ॥ २४ ॥ कविर्नृचक्षाऽअभिषीमचष्टऽऋतस्ययोनाविघृते मदंती । नानाचक्रातेसदनंयथावेःसमानेनक्रतुनासंविदाने+ ॥ समान्याविर्युतेदूरेऽअंतेध्रुवेपदेतस्थतुर्जागरूके । उतस्वसारायुवतीभवंतीऽआदुंब्रुवातेमिथुनानिनामं ॥ विश्वेदेतेजनिमासंविविक्तोमहोदेवान्बिभ्रतीनव्यथेते । एजद्ध्रुवंपत्यतेविश्वमेकंचरत्पतत्रिविषुणंविजातं+ ॥ सनापुराणमध्येम्यारान्महःपितुर्जनितुर्जामितन्नः । देवासोयत्रपनितारऽएवैरुरौपथिव्युतेतस्थुरंतः+ ॥ इमंस्तोमंरोदसीप्रब्रवीम्यृदूदरःश्रृणवन्नग्निजिह्वाः । मित्रःसमाजोवरुणोयुवानऽआदित्यासःकवयःपप्रथानाः+ ॥ २५ ॥ हिरण्यपाणिःसवितासुजिह्वस्त्रिरादिवोविदथेपत्यमानः । देवेषुचसवितःश्लोकमश्रेरादस्मभ्यमासुवसर्वतातिं ॥ सुकृत्सुपाणिःस्ववाँऽऋतावादेवस्त्वष्टावसेतानिनोधात् । पूषण्वंतऽऋभवोमादयध्वमूर्ध्वग्रावाणोऽअध्वरमतष्ट ॥ विद्युद्रथामरुतऽऋष्टिमंतोदिवोमर्याऽऋतजाताऽअयासः । सरस्वतीश्रृणवन्यज्ञियासोधातारयिंसहवीरंतुरासः ॥ विष्णुंस्तोमासःपुरुदस्ममर्काभगंस्येवकारिणोयामनिग्मन् । उरुक्रमःककुहोयस्य

पूर्वीर्नमर्धतियुवतयोजनित्रीः ॥ इंद्रोविश्वैर्वीर्यै३ःपत्यमानऽउभेऽआपप्रौरोदसीमहित्वा । पुरंदरोवृत्रहाधृष्णुषेणः संगृभ्यानऽआभराभूरिपश्वः+ ॥ २६ ॥ नासत्यामेपितरावंधुपृच्छासजात्यमश्विनोश्चारुनाम । युवंहिस्थोरयिदौनोरयीणांदात्रंरक्षेथेऽअकवैरदंघा ॥ महत्तद्वःकवयश्चारुनामयद्धंदेवाभवथविश्वऽइंद्रे । सख्ऽऋभुभिःपुरुहूतप्रियेभिरिमांधियंसातयेतक्षतानः ॥ अर्यमाणोऽअदितिर्यज्ञियासोदंधानिवरुणस्यव्रतानिं । युयोतनोऽअनपत्यानिगंतोःप्रजावान्नःपशुमाँऽअस्तुगातुः+ ॥ देवानांदूतःपुरुधप्रसूतोनागान्नोवोचतुसर्वताता । शृणोतुनःपृथिवीद्यौरुतापःसूर्योनक्षत्रैरुर्वी१तरिक्षं ॥ शृण्वंतुनोवृषणःपर्वतासोध्रुवक्षेमासऽइळयामदंतः । आदित्यैर्नोऽअदितिःशृणोतुयच्छंतुनोमरुतःशर्मभद्रं+ ॥ सदासुगःपितुमाँऽअस्तुपंथामध्वांदेवाऽओषधीःसंपिपृक्त । भगोमेऽअग्नेसख्येनमृध्याऽउद्रायोऽअश्यांसदनंपुरुक्षोः+ ॥ स्वदस्वहव्यासमिषोदिदीह्यस्मद्र्य१क्संमिमीहिश्रवांसि । विश्वाँऽअग्नेपृत्सुतान्जेषिशत्रूनहाविश्वासुमनादीदिहीनः ॥ २७ ॥ (३।५।२) उषसःपूर्वाऽअधयद्व्यूर्ध्वाबृहद्विजज्ञेऽअक्षरंपदेगोः । व्रतादेवानामुपनुप्रभूषन्महद्देवानामसुरत्वमेकं ॥ मोषूणोऽअत्रजुहुरंतदेवामापूर्वेऽअग्नेपितरःपदज्ञाः । पुराण्योःसद्मनोःकेतुरंतर्महद्दे० ॥ विमेपुरुत्रापतयंतिकामाःशम्यच्छादीद्येपूर्व्याणिं । समिद्धेऽअग्नावृतमिद्धदेममहद्दे० ॥ समानोराजाविभृतःपुरुत्रा

(३।५।२) उषसइतिद्वाविंशत्यृचस्यसूक्तस्यवैश्वामित्रःप्रजापतिर्विश्वेदेवास्त्रिष्टुप् ।

शयेशयासुप्रयुतोवनानु । अन्यावत्संभरतिक्षेतिमाताम॒हद्दे० ॥ आक्षित्पूर्वास्वपराऽअनूरुत्सद्योजातासुतरुणीष्वंतः । अंतर्वतीःसुवतेऽअप्रवीताम॒हद्दे० ॥ २८ ॥ शयुःपरस्तादधनुद्विमातावैधनश्चरतिवत्सऽएकः । मित्रस्यतावरुणस्यव्र तानिम॒हद्दे० ॥ द्विमाताहोताविदथेषुसम्राळन्वग्रंचरतिक्षेतिबुध्नः । प्ररण्यानिरण्यवाचोभरंतेम॒हद्दे० ॥ शूरस्येवयु ध्यंतोऽअंतमस्यप्रतीचीनंददृशेविश्वमायत् । अंतर्मतिश्चरतिनिष्षधंगोर्म॒हद्दे० ॥ निवेवेतिपलितोदूतऽआस्वंतर्म॒हाँ श्चरतिरोचनेन । वपूँषिबिभ्रदभिनोविचष्टेम॒हद्दे० ॥ विष्णुर्गोपाःपरमंपातिपाथःप्रियाधामान्यमृतादधानः । अग्नि ष्टाविश्वाभुवनानिवेदम॒हद्दे० ॥ २९ ॥ नानाचक्रातेयम्याऽ३वपूँषितयोरन्यद्रोचतेकृष्णमन्यत् । श्यावीचयदरुषीच स्वसारौम॒हद्दे० ॥ माताचयत्रदुहिताचधेनूसबर्दुघेधापयेतेसमीची । ऋतस्यतेसदसीळेऽअंतर्म॒हद्दे० ॥ अन्यस्या बत्सारिहतीमिमायकयाभुवानिदधेधेनुरूधः । ऋतस्यसापयसापिन्वतेळाम॒हद्दे० ॥ पद्यावस्तेपुरुरूपावपूँष्यूर्ध्वातं स्थौत्र्यविरेरिहाणा । ऋतस्यसद्मविचरामिविद्वान्म॒हद्दे० ॥ पदेऽइवनिहितेदस्सेऽअंतस्तयोरन्यद्गुह्यमाविरन्यत् । सध्रीचीनापथ्याऽ३साविषूचीम॒हद्दे० ॥ ३० ॥ आधेनवोधुनयंतामशिश्वीःसबर्दुघाःशशयाऽअप्रदुग्धाः । नव्यान व्यायुवतयोभवंतीर्म॒हद्दे० ॥ यदन्यासुवृषभोरोरवीतिसोऽअन्यस्मिन्यूथेनिदधातिरेतः । सहिक्षपावान्त्सभगःसरा जाम॒हद्दे० ॥ वीरस्यनुस्वश्व्यंजनासःप्रनुवोचामविदुरस्यदेवाः । षोढायुक्ताःपंचपंचावहंतिम॒हद्दे० ॥ देवस्त्वष्टास

विताविश्वरूपःपुपोषप्रजाःपुरुधाजजान । इमाचविश्वाभुवनान्यस्यमहदे० ॥ महीसमैरच्चम्वासमीचीऽउभेतेऽअस्य वसुनान्यृष्टे । शृण्वेवीरोविंदमानोवसूनिमहदे० ॥ इमांचनःपृथिवींविश्वधायाऽउपक्षेतिहितमित्रोनराजा । पुरःस दःशर्मसदोनवीरामहदे० ॥ निष्षिध्वरीस्तऽओषधीरुतापोरयिंतऽइंद्रपृथिवीविभर्ति । सखायस्तेवामभाजःस्यामम हदे० ॥ ३१ ॥ इतितृतीयाष्टकेतृतीयोऽध्यायः ॥ ३ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

एकोनविंशाध्याये वर्गाः ३१ सूक्तानि १६ ऋचः १५८ ॥ त्यागः ॥ इंद्रायेदं. ९० इंद्रापर्वताभ्या. १ इंद्रायेः १३ ससर्पर्यैवाचइ. २ रथांगेभ्य. ४ इंद्रायेः ४ विश्वान्देवान् ४४ [भे. प. अग्नय. विश्वेभ्योदेवेभ्यः २ द्यावापृथिवीभ्या. विश्वेभ्योदेवेभ्य. सूर्यद्यावापृथिवीभ्य. द्यावापृथिवीभ्या. २ द्यवइ. विश्वेभ्योदेवेभ्य. सवित्रइदं. विश्वेभ्योदेवेभ्य. २ विष्णवइ. इंद्रायेः अश्विभ्यामि. विश्वेभ्योदेवेभ्य. ५ अग्नय. विश्वेभ्योदेवेभ्य. २२ एवं ४४] ॥ इतितृतीयेतृतीयः ॥ ३ ॥

नताष्टौप्रमेषद्धेनुर्नवाश्विनोमित्रोमैत्रंचतुर्गायत्र्यंतमिहेहवःसप्तार्भवंजागतंतृचोंत्यऐंद्रश्चोषउषस्यमिमाउद्यूनैं द्रावरुणबार्हस्पत्यपौष्णंसावित्रसौम्यमैत्रावरुणास्तृचांअंत्योजमदग्न्यार्षोवांचतुर्थ्याद्यागायत्र्योयःपूजयितुंदेव पितृमनुष्यान्पेचआंत्राणिशुनःश्येनरूपेणेंद्रोवृत्त्यर्थमाहरन्मधुयस्यसवामदेवोगौतमश्चतुर्थमंडलपश्यत्त्वांह्य ग्नेविंशतिरष्टयतिजगतीधृतिरुपाद्याश्चतस्रोवारुण्यश्चवायोमर्त्येष्वावःषोळशाद्यारौद्रींकृणुष्वपंचोनाराक्षोघ्नं॥ १॥

॥ हरिः ओम् ॥ (३।५।३) नतामिनंतिमायिनोनधीरांव्रतादेवानांप्रथमाध्रुवाणिं । नरोदंसीऽअद्रुहांवेद्याभिर्न पर्वंतानिनमेंतस्थिवांसः ॥ षड्गाराँऽएकोऽअचरन्विभर्त्यृतंवार्षिष्ठमुपगावऽआगुः । तिस्रोमहीरुपरास्तस्थुरत्यागुहाद्वे निहितेदर्श्येका ॥ त्रिपाजस्योवृषभोविश्वरूपऽउतव्युधापुरुधप्रजावान् । व्यनीकःपत्यतेमाहिनावान्त्सरेतोधावृषभः शश्वतीनां ॥ अभीकऽआसांपदवीरवोध्यादित्यानामह्वेचारुनाम । आपश्चिदस्माऽअरमंतदेवीःपृथग्रजंतीःपरिषीमवृंजन् ॥ त्रीषधस्थासिंधवस्त्रिःकवीनामुतत्रिमाताविदथेषुसम्राट् । ऋतावरीर्योषणास्तिस्रोऽअप्यास्त्रिरादिवोविदथे पत्यमानाः ॥ त्रिरादिवःसवितर्वार्याणिदिवेदिवऽआसुवत्रिर्नोऽअह्नः । त्रिधातुरायऽआसुवावसूनिभगंत्रातार्धिषणे सातयेधाः ॥ त्रिरादिवःसवितासोषवीतिराजानामित्रावरुणासुपाणी । आपश्चिदस्यरोदसीचिदुर्वीरह्नेभिक्षंतसवितुःसवाय ॥ त्रिरुत्तमादूणशारोचनानित्रयोराजंत्यसुरस्यवीराः । ऋतावानऽइषिरादूळभासस्त्रिरादिवोविदथेसंतुदेवाः+ ॥ १ ॥ (३।५।४) प्रमेविविक्राँऽअविदन्मनीषांधेनुंचरंतींप्रयुतामगोपां । सद्यश्चिद्यादुदुहेभूरिधासेरिंद्रस्तदग्निः

(३।५।३) नतामिनंतीत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यगाथिनोविश्वामित्रोविश्वेदेवास्त्रिष्टुप् (भेदपक्षेविभागःक्रमेण—विश्वेदेवाः १ संवत्सरादित्याः सिंधवः १ सविता १ विश्वेदेवाः २ एवमष्टौ) । (३।५।४) प्रमेविविक्रानितिषड्चस्यसूक्तस्यगाथिनोविश्वामित्रोविश्वेदेवास्त्रिष्टुप् भेदपक्षेविश्वेदेवाः ४ अग्निः २ एवंषट्) ।

पनितारोऽअस्याः ॥ इंद्रः सुपूषावृषणासुहस्तादिवोनप्रीताः शंशयंदुदुह्रे । विश्वेयदस्यांरणयंतदेवाः प्रवोचवसवःसुन्वमंश्यां ॥ याजामयोवृष्णऽइच्छंतिशक्तिंनमस्यंतीर्जानतेगर्भमस्मिन् । अच्छापुत्रंधेनवोवावशानामहश्चरंतिबिभ्रतंवपूंषि ॥ अच्छाविवक्मिरोदसीसुमेकेग्राव्णोयुजानोऽअध्वरेमनीषा । इमाऽउतेमनवेभूरिवाराऽऊर्ध्वाभवंतिदर्शताय जंत्राः ॥ यातेजिह्वामधुमतीसुमेधाऽअग्नेदेवेषूच्यतऽउरूची । तयेहविश्वाँऽअवसेयजत्रानासादयपायया चामधूनि ॥ यातेऽअग्नेपर्वतस्येवधारासश्चंतीपीपयदेवचित्रा । तामस्मभ्यंप्रमतिंजातवेदोवसोरास्वसुमतिंविश्वजन्यां ॥ २ ॥ (३।५।५) धेनुःप्रत्नस्यकाम्यंदुहानांतःपुत्रश्चरतिदक्षिणायाः । आद्योतनिंवहतिशुभ्रयामोषसःस्तोमोऽअश्विनावजीगः ॥ सुयुग्वहंतिप्रतिवामृतेनोर्ध्वाभवंतिपितरेवमेधाः । जरेथामस्मद्विपणेमनीषांयुवोरवश्चकृमायातमर्वाक् ॥ सुयुग्भिरश्वैःसुवृतारथेनदस्रावि मंश्रृणुतंश्लोकमद्रेः । किमंगवांप्रत्यवर्तिगमिष्ठाहुर्विप्रासोऽअश्विनापुराजाः ॥ आ मन्येथामागतंकच्चिदेवैर्विश्वेजनासोऽअश्विनाहवंते । इमाहिवांगोऽऋजीकामधूनिप्रमित्रासोनदुदुरुस्रोऽअग्रे ॥ तिरः पुरूचिदश्विनारजांस्यांगूषोवांमघवानाजनेषु । एहयातंपथिभिर्देवयानैर्दस्रावि मेवांनिधयोमधूनां ॥ ३ ॥ पुराणमोकःसख्यंशिवंवांयुवोर्नरावविणंजह्नाव्यां । पुनःकृण्वानाःसख्याशिवानिमध्वामदेमसहनूसमानाः ॥ अश्विनावा

(३।५।५) धेनुःप्रत्नस्येतिनवर्चस्यसूक्तस्यगाथिनोविश्वामित्रोश्विनौत्रिष्टुप् ।

युनायुवंसुदक्षानियुद्भिश्चसजोषसायुवाना । नासत्यातिरोऽअह्व्यंजुषाणासोमंपिवतमश्विधासुदानू ॥ अश्विनापरि वामिषःपुरूचीरीयुर्गीर्भिर्यतमानाऽअमृध्राः । रथोहवामृतजाऽअद्रिजूतःपरिद्यावापृथिवीयातिसद्यः+ ॥ अश्विना मधुषुत्तमोयुवाकुःसोमस्तंपातमागतंदुरोणे । रथोहवांभूरिवर्पःकरिक्रत्सुतावतोनिष्कृतमागमिष्ठः ॥ ४ ॥ (३।५।६) मित्रोजनान्यातयतिब्रुवाणोमित्रोदाधारपृथिवीमुतद्यां । मित्रःकृष्टीरनिमिषाभिचष्टेमित्रायहव्यंघृतवज्जुहोत ॥ प्रस मित्रमतीऽअस्तुप्रयस्वान्यस्तऽआदित्यशिक्षतिव्रतेन । नहन्यतेनजीयतेत्वोतोनैनमंहोऽअश्नोत्यंतितोनदूरात्+ ॥ अनमीवासऽइळयामदंतोमितज्ञवोवरिमन्नापृथिव्याः । आदित्यस्यव्रतमुपक्षियंतोवयंमित्रस्यसुमतौस्याम ॥ अयं मित्रोनमस्यःसुशेवोराजासुक्षत्रोऽअजनिष्टवेधाः । तस्यवयंसुमतौयज्ञियस्यापिभद्रेसौमनसेस्याम ॥ महाँऽआदित्योनमसोपसद्योयातयज्जनोगृणतेसुशेवः । तस्माऽएतत्पन्यतमायजुष्टमग्नौमित्रायहविराजुहोत ॥ ५ ॥ मित्रस्य चर्षणीधृतोवोदेवस्यसानसि । द्युम्नंचित्रश्रवस्तमं ॥ अभियोमहिनादिवंमित्रोबभूवसप्रथाः । अभिश्रवोभिःपृथिवीं+ ॥ मित्रायपंचयेमिरेजनाऽअभिष्टिशवसे । सदेवान्विश्वान्विभर्ति ॥ मित्रोदेवेष्वायुषुजनायवृक्तबर्हिषे । इषऽ

(३।५।६) मित्रोजनानितिनवर्चस्यसूक्तस्यगाथिनोविश्वामित्रोमित्रस्त्रिष्टुप् अंत्याश्चतस्रोगायत्र्यः ।

इष्टव्रताऽअकः ॥ ६ ॥ (३।५।७) इहेहवोमनसावंधुतानरऽउशिजोजग्मुरभितानिवेदसा । याभिर्मायाभिःप्रति जूतिवर्पसःसौधन्वनायञ्जियंभागमानश+ ॥ याभिःशचीभिश्चमसाँऽअपिंशतयाधियागामरिणीतचर्मणः । येनह रीमनसानिरतक्षततेनदेवत्वमृभवःसमानश ॥ इंद्रसख्यमृभवःसमानशुर्मनोर्नपातोऽअपसोदधन्विरे । सौधन्व नासोऽअमृतत्वमेरिरेविष्ट्वीशमीभिःसुकृतःसुकृत्यया ॥ इंद्रेणयाथसरथंसुतेसचाँऽअथोवशानांभवथासहश्रिया । न वःप्रतिमैसुकृतानिवाघतःसौधन्वनाऽऋभवोवीर्याणिच ॥ इंद्रऽऋभुभिर्वाजवद्भिःसमुक्षितंसुतंसोममावृषस्वागभ स्त्योः । धियेषितोमघवन्दाशुषोगृहेसौधन्वनेभिःसहमत्स्वानृभिः ॥ इंद्रऽऋभुमान्वाजवान्मत्स्वेहनोस्मिन्त्सवनेश च्यापुरुष्टुत । इमानितुभ्यंस्वसराणियेमिरेव्रतादेवानांमनुषश्चधर्मभिः ॥ इंद्रऽऋभुभिर्वाजिभिर्वाजयन्निहस्तोमैजरि तुरुपयाहियज्ञियं । शतंकेतेभिरिषिरेभिरायवैसहस्रणीथोऽअध्वरस्यहोमनि ॥ ७ ॥ (३।५।८) उषोवाजेनवाजि निप्रचेताःस्तोमैजुषस्वगृणतोमघोनि । पुराणीदेवियुवतिःपुरंधिरनुव्रतंचरसिविश्ववारे ॥ उषोदेव्यमर्त्यावि भाहिचंद्ररथासूनृताऽईरयंती । आत्वावहंतुसुयमासोऽअश्वाहिरण्यवर्णांपृथुपाजसोये+ ॥ उषःप्रतीचीभुवनानिविश्वोर्ध्वाति

(३।५।७) इहेहवइतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यगाथिनोविश्वामित्रऋभवःअंत्यानांतिसृणामिंद्रऋभवोजगती । (३।५।८) उषोवाजेनेति सप्तर्चस्यसूक्तस्यगाथिनोविश्वामित्रउषास्त्रिष्टुप् ।

ष्टस्यमृतस्यकेतुः । समानमर्थंचरणीयमानाचक्रामिवनव्यस्यावृत्स्व ॥ अवस्यूमेवचिन्वतीमधोन्युषायातिस्वसरस्य पत्नीं । स्व१र्जनंतीसुभगांसुदंसाऽआंतार्द्दिवःपप्रथेऽआपृथिव्याः+ ॥ अच्छावोदेवीमुषसंविभातींप्रवोभरध्वंनमसा सुवृक्तिं । ऊर्ध्वंमधुधादिविषाजोंऽअश्रेत्सरोचनारुरुचेरण्वसंदृक् ॥ ऋतावरीदिवोऽअर्कैरबोध्यारेवतीरोदसीचित्रमस्थात् । आयतीमग्नऽउषसंविभातीवामनेषिद्रविणंमिक्षमाणः ॥ ऋतस्यबुध्नऽउषसामिषण्यन्वृषामहीरोदसीऽआविवेश । महीमित्रस्यवरुणस्यमायाचंद्रेवभानुंविदधेपुरुत्रा+ ॥ ८ ॥ (३।५।९) इमाऽउवांभृमयोमन्यमानायुवावतेन तुज्याऽअभूवन् । क१त्यादिंद्रावरुणायशोवांयेनस्मालिनंभरथःसखिभ्यः ॥ अयमुवांपुरुतमोरयीयन्छश्वत्तममवसे जोहवीति । सजोषाविंद्रावरुणामरुद्भिर्दिवापृथिव्याशृणुतंहवंमे ॥ अस्मेतादिंद्रावरुणावसुष्यादस्मेरयिर्मरुतःसर्ववीरः । अस्मान्वरूत्रीःशरणैरवंत्वस्मान्होत्राभारतीदक्षिणाभिः ॥ बृहस्पतेजुषस्वनोहव्यानिविश्वदेव्य । रास्वरत्नानिदाशुषे ॥ शुचिमर्कैर्बृहस्पतिमध्वरेषुनमस्यत । अनाम्योजऽआचके ॥ ९ ॥ वृषभंचर्षणीनांविश्वरूपमदाभ्यं । बृह

(३।५।९) इमाऽउवामित्यष्टादशर्चस्यसूक्तस्यगाथिनोविश्वामित्रः (अंत्यतृचस्यजमदग्निर्वा) आद्यतिसृणामिंद्रावरुणौचतुर्थ्यादितिसृणांबृहस्पतिःइयंतइत्यादितिसृणांपूषातत्सवितुरित्यादितिसृणांसवितासोमइत्यादितिसृणांसोमआनइत्यादितिसृणांमित्रावरुणौदेवताः आद्यास्तिस्रस्त्रिष्टुभःशिष्टाःपञ्चदशगायत्र्यः ।

स्पतिंवरेण्यं ॥ इयंतेपूषन्नाघृणेसुष्टुतिर्देवनव्यसी । अस्माभिस्तुभ्यंशस्यते ॥ तांजुषस्वगिरंममवाजयंतीमवाधियं । वधूयुरिवयोषणां ॥ योविश्वाभिविपश्यतिभुवनासंचपश्यति । सनःपूषाविताभुवत् ॥ तत्सवितुर्वरेण्यंभर्गोदेवस्य धीमहि । धियोयोनःप्रचोदयात् ॥ १० ॥ देवस्यसवितुर्वयंवाजयंतःपुरंध्या । भगस्यरातिमीमहे ॥ देवंनरःसवितारंविप्रायज्ञैःसुवृक्तिभिः । नमस्यंतिधियेषिताः+ ॥ सोमोजिगातिगातुविद्देवानामेतिनिष्कृतं । ऋतस्ययोनिमासदं ॥ सोमोऽअस्मभ्यंद्विपदेचतुष्पदेचपशवे । अनमीवाऽइषस्करत् ॥ अस्माकमायुर्वर्धयन्नभिमातीःसहमानः । सोमःसधस्थमासदत् ॥ आनोमित्रावरुणाघृतैर्गव्यूतिमुक्षतं । मध्वारजांसिसुक्रतू ॥ उरुशंसानमोवृधामह्वादक्षस्य राजथः । द्राघिष्ठाभिःशुचिव्रता ॥ गृणानाजमदग्निनायोनावृतस्यसीदतं । पातंसोममृतावृधा ॥ ११ ॥ (इतिवैश्वामित्रंतृतीयंमंडलंसमाप्तं अत्रसूक्तानि ६२)(४।१।१) त्वांह्यग्नेसदमित्समन्यवोदेवासोदेवमरतिंन्येरिरइतिकत्वान्येरिरे । अमर्त्यंयजतमर्त्येष्वादेवमादेवंजनतप्रचेतसंविश्वमादेवंजनतप्रचेतसं ॥ सभ्रातरंवरुणमग्नऽआववृत्स्वदेवाँऽअच्छासुमतीयज्ञवनसंज्येष्ठंयज्ञवनसं । ऋतावानमादित्यंचर्षणीधृतंराजानंचर्षणीधृषं ॥ सखेसखायमभ्यावववृत्स्वाशुं

वामदेवेचतुर्थेमंडलेपंचानुवाकाः (३।१।१) त्वांह्यग्नइतिविंशत्यृचस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवोऽग्निर्द्वितीयादिचतसृणामग्निवरुणौ त्रिष्टुप्आद्यास्तिस्रःक्रमेणाष्ट्यतिजगतीधृतयः ।

नचक्रंरथ्येवरह्यास्मभ्यंदस्मरंह्या । अग्नेमृळीकंवरुणेसचाविदोमरुत्सुविश्वभानुषु । तोकायतुजेशुंशुचानशंकृध्यस्मभ्यंदस्मशंकृधि ॥ त्वंनोऽअग्नेवरुणस्यविद्वान्देवस्यहेळोवयासिसीष्ठाः । यजिष्ठोवह्नितमःशोशुचानोविश्वाद्वेषांसिप्रमुमुग्ध्यस्मत्+ ॥ सत्वंनोऽअग्नेवमोभवोतीनेदिष्ठोऽअस्याऽउषसोव्युष्टौ । अवयक्ष्वनोवरुणंररांणोवीहिमृळीकंसुहवोनऽएधि ॥ १२ ॥ अस्यश्रेष्ठासुभगस्यसंदृग्देवस्यचित्रतमामर्त्येषु । शुचिघृतंनतप्तमङ्क्ष्यायाःस्पार्हादेवस्यमंहनेवधेनोः+ ॥ त्रिरस्यतापरमासंतिसत्यास्पार्हादेवस्यजनिमान्यग्नेः । अनंतेऽअंतःपरिवीतऽआगाच्छुचिःशुक्रोऽअयोरोरुचानः ॥ सदूतोविश्वेदभिवष्टिसद्माहोताहिरण्यरथोरंसुजिह्वः । रोहिदश्वोवपुष्योविभावासदारण्वःपितुमतीवसंसत्+ ॥ सचेतयन्मनुषोयज्ञबंधुःप्रतंमह्यारशनयानयंति । सक्षेत्यस्यदुर्यासुसाधन्देवोमर्तस्यसधनित्वमाप ॥ सतूनोऽअग्निर्नयतुप्रजानन्नच्छारत्नंदेवभक्तंयदस्य । धियायद्विश्वेऽअमृताऽअकृण्वन्द्यौष्पिताजनितासत्यमुक्षन् ॥ १३ ॥ सजायतप्रथमःपस्त्यासुमहोबुध्नेरजसोऽअस्ययोनौ । अपादशीर्षागुहमानोऽअंतायोयुवानोवृषभस्यनीळे+ ॥ प्रशर्धेऽआर्तप्रथमंविपन्याँऽऋतस्ययोनावृषभस्यनीळे । स्पार्हायुवावपुष्योविभावासप्तप्रियासोजनयंतवृष्णे ॥ अस्माकमत्रपितरोमनुष्याऽअभिप्रसेदुर्ऋतमाशुषाणाः । अश्मव्रजाःसुदुघाव्रेऽअंतरुदुस्राऽआजन्नुषसोहुवानाः+ ॥ तेमर्मृजतदद्वांसोऽअद्रिंतदेषामन्येऽअभितोविवोचन् । पश्वयंत्रासोऽअभिकारमर्चन्विदंतज्योतिश्चकृपंतधीभिः+ ॥ तेगव्य

तामनसादृध्रमुग्धंगायेमानंपरिषंतमद्रिं । दृह्वंनरोवचसादैव्येनव्रजंगोमंतमुशिजोविवव्रुः ॥ १४ ॥ तेमन्वतप्रथमं नामधेनोस्त्रिःसप्तमातुःपरमाणिंविंदन् । तज्जानतीरभ्यनूषतव्राऽआविर्भुवदरुणीर्यशसागोः+ ॥ नेशत्तमोदुधितरो चतद्यौरुहेव्याऽउषसोभानुरर्त । आसूर्योबृहतस्तिष्ठदज्राँऽऋजुमर्तेषुवृजिनाचपश्यन् ॥ आदित्पश्चाबुधानाव्यख्य न्नादिद्रत्नंधारयंतद्युभक्तं । विश्वेविश्वासुदुर्यासुदेवामित्रधियेवरुणसत्यमस्तु ॥ अच्छावोचेयशुशुचानमग्निंहोतारंविश्वभरसंयजिष्ठं । शुचयूधोंऽअतृणन्नगवामंधोनपूतंपरिषिक्तमंशोः+ ॥ विश्वेषामदितिर्यज्ञियानांविश्वेषामतिथिर्मानुषाणां । अग्निर्देवानामवऽआवृणानःसुमृळीकोभवतुजातवेदाः ॥ १५ ॥ (४।१।२) योमर्त्येष्वमृतऽऋतावादेवो देवेष्वरतिर्निधायि । होतायजिष्ठोमह्नाशुचध्यैहव्यैरग्निर्मनुषऽईरयध्यै ॥ इहत्वंसूनोसहसोनोऽअद्यजातोजाताँऽउभयाँऽअंतरग्ने । दूतऽईयसेयुयुजानऽऋष्वऽऋजुमुष्कान्वृषणःशुक्राँश्च ॥ अत्यावृधस्तूरोहिताघृतस्नूऽऋतस्यमन्येमनसाजविष्ठा । अंतरीयसेऽअरुषायुजानोयुष्माँश्चदेवान्विशऽआचमर्तान् ॥ अर्यमणंवरुणंमित्रमेषामिंद्राविष्णूमरुतोऽअश्विनोत । स्वश्वोऽअग्नेसुरथःसुराधाऽएदुवहसुहविषेजनाय ॥ गोमाँऽअग्नेविमाँऽअश्वीयज्ञोनृवत्सखासदमिदप्रमृष्यः । इळावाँऽएषोऽअसुरप्रजावान्दीर्घोरयिःपृथुबुध्नःसभावान् ॥ १६ ॥ यस्तऽइध्मंजभरत्सिष्विदानोमूर्धानंवा

(४।१।२) योमर्त्येष्वितिविंशत्यृचस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवोग्निस्त्रिष्टुप् ।

ततपतेत्वाया । भुवस्तस्यस्वतवाँःपायुरग्नेविश्वस्मात्सीमघायतऽउरुष्य ॥ यस्तेभरादन्नियतेचिदन्नंनिशिषन्मंद्रमतिं थिमुदीरत् । आदेवयुरिनधतेदुरोणेतस्मिन्नयिर्ध्रुवोऽअस्तुदास्वान् ॥ यस्त्वादोषायऽउषसिप्रशंसात्प्रियंवात्वाकृणवं तेहविष्मान् । अश्वोनस्वेदमऽआहेम्यावान्तमंहसःपीपरोदाश्वांसं ॥ यस्तुभ्यमग्नेऽअमृतायदाशद्दुवस्त्वेकृणवतेयत स्रुक् । नसरायाशंशमानोवियोषन्नैनमंहुःपरिवरदघायोः+ ॥ यस्यत्वमग्नेऽअध्वरंजुजोषोदेवोमर्तस्यसुधितंरराणः । प्रीतेदंसद्मोत्रासायविष्ठासामयस्यविधतोवृधासः ॥ १७॥ चित्तिमाचित्तिंचिनवद्विविद्वान्पृष्ठेवीतावृजिनाचमर्तान् । रायेचनःस्वपत्यायदेवदितिंचरास्वादितिमुरुष्य ॥ कविंशशासुःकवयोदंधानिधारयंतोदुर्यास्वायोः । अतस्त्वंदृश्याँऽअग्नऽएतान्पड्भिःपश्येरद्धुताँऽअर्यऽएवैः ॥ त्वमग्नेवाघतेसुप्रणीतिःसुतसोमायविधतेयविष्ठ । रत्नंभरशशमानायघृष्वेपृथुश्चंद्रमवसेचर्षणिप्राः+ ॥ अधाह्यद्वयमग्नेत्वायापड्भिर्हस्तेभिश्चकृमातनूभिः । रथंनक्रंतोऽअपसाभुरिजोर्ऋतं येमुःसुध्यऽआशुषाणाः+ ॥ अधामातुरुषसःसप्तविप्राजायेमहिप्रथमावेधसोनॄन् । दिवस्पुत्राऽअंगिरसोभवेमाद्रिरुजेमधनिनंशुचंतः ॥ १८ ॥ अधायथानःपितरःपरासःप्रत्नासोऽअग्नऽऋतमाशुषाणाः । शुचीदयन्दीधितिमुक्थशासःक्षामाभिंदंतोऽअरुणीरपव्रन् ॥ सुकर्माणःसुरुचोदेवयंतोयोनदेवाजनिमाधमंतः । शुचंतोऽअग्निंववृधंतऽइंद्रं मूर्वंगव्यंपरिषदंतोऽअग्मन् ॥ आयूथेवक्षुमतिंपश्वोऽअख्यद्देवानांयज्जनिमांत्युग्र । मर्तानांचिदुर्वशीरकृप्रन्वृधेचिद्

र्यऽउपरस्यायोः+ ॥ अकर्मतेस्वपसोऽअभूमऽऋतमवस्रन्नुषसोविभातीः । अनूनमग्निंपुरुधासुश्चंद्रंदेवस्यमर्मृजतश्चारुचक्षुः ॥ एतातेऽअग्नऽउचथानिवेधोवोचामकवयेताजुषस्व । उच्छोचस्वकृणुहिवस्यसोनोमहोरायःपुरुवारप्रयँधि ॥ १९ ॥ (४।१।३) आवोराजानमध्वरस्यरुद्रंहोतारंसत्ययजंरोदस्योः । अग्निंपुरातनयिन्नोरचित्ताद्धिरण्यरूपमवसे कृणुध्वं॥ अयंयोनिश्चकृमायंवयंतेजायेवपत्यऽउशतीसुवासाः । अर्वाचीनःपरिवीतोनिषीदेमाऽउतेस्वपाकप्रतीचीः+ ॥ आशृण्वतेऽअदृपितायमन्मन्नृचक्षसेसुमृळीकायवेधः । देवायशस्तिममृतायशंसग्रावेवसोतामधुषुद्यमीळे+ ॥ त्वंचिन्नःशम्याऽअग्नेऽअस्याऽऋतस्यबोध्यृतचित्स्वाधीः । कदातऽउक्थासधमाद्यानिकदाभवंतिसख्यागृहेते ॥ कथाहतद्वरुणायत्वमग्नेकथादिवेगर्हसेकन्नऽआगः । कथामित्रायमीळ्हुषेपृथिव्यैब्रवःकदर्यम्णेकद्भगाय ॥ २० ॥ कद्धिष्ण्यासुवृधसानोऽअग्नेकद्वातायप्रतवसेशुभंये । परिज्मनेनासत्यायक्षेब्रवःकदग्नेरुद्रायनृघ्ने+ ॥ कथामहेपुष्टिंभरायपूष्णेकद्रुद्रायसुमखायहविर्दे । कद्विष्णवऽउरुगायायरेतोब्रवःकदग्नेशर्ववेबृहत्यै+ ॥ कथाशर्धायमरुतामृतायकथासूरेबृहतेपच्छ्यमानः । प्रतिब्रवोदितयेतुरायसाधादिवोजातवेदश्चिकित्वान्+ ॥ ऋतेनऽऋतंनियतमीळऽआगोरामासचामधुमत्पक्वमग्ने । कृष्णासतीरुशतादासिनैषाजामर्येणपयसापीपाय ॥ ऋतेनहिष्मावृषभाश्चिदक्तःपुमाँऽअग्निःपयसापृष्ठ्यो

(४।१।३) आवोराजानमितिषोडशर्चस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवआद्यायारुद्रोद्वितीयादीनामग्निस्त्रिष्टुप् ।

न । अस्पँदमानोऽअचरद्ध्रयोधावृषाशुक्रंदुदुहेपृश्निरूधः ॥ २१ ॥ ऋतेनाद्रिंव्यसन्भिदंतःसमांगिरसोनवंतगोभिः । शुनंनरःपरिषदन्नुषासमाविःस्वरभवज्जातेऽअग्नौ+ ॥ ऋतेनदेवीरमृताऽअमृक्ताऽअर्णोभिरापोमधुमद्भिरग्ने । वाजीनस गँषुप्रस्तुभानःप्रसदमित्सविंतवेदधन्युः ॥ माकस्ययक्षंसदमिद्भुरोगामावेशस्यप्रमिनतोमापेः । माभ्रातुरग्नेऽअनृजो ऋणंवेर्मासख्युर्दक्षँरिपोभुजेम ॥ रक्षाणोऽअग्नेतवरक्षणेभीरारक्षाणःसुमखप्रीणानः । प्रतिष्फुरविरुजवीडुंहोजहिरक्षो महिचिद्वावृधानं+ ॥ एभिर्भवसुमनाऽअग्नेऽअर्कैरिमान्स्पृशमन्मभिःशूरवाजान् । उतब्रह्माण्यंगिरोजुषस्वसंतेशस्ति देववांताजरेत ॥ एताविश्वाविदुषेतुभ्यँवेधोनीथान्यग्नेनिण्यावचाँसि । निवचनाकुवयेकाव्यान्यशँसिषंमतिभिर्विप्र ऽउक्थैः+ ॥ २२ ॥ (४।१।४) कृणुष्वपाजःप्रसितिंनपृथ्वींयाहिराजेवामवाँऽइभेन । तृष्वीमनुप्रसितिंद्रूणानोस्तासिविध्यरक्षसस्तपिष्ठैः ॥ तवभ्रमासऽआशुयापतंत्यनुस्पृशधृषताशोशुचानः । तपूँष्यग्नेजुह्वापतंगानसँदितोविसृज विष्वगुल्काः+ ॥ प्रतिस्पशोविसृजतूर्णितमोभवपायुर्विशोऽअस्याऽअदब्धः । योनोदूरेऽअघशँसोयोऽअंत्यग्नेमाकिष्टेव्यथिरादधर्षीत् ॥ उदग्नेतिष्ठप्रत्यातनुष्वन्यमित्राँऽओषतात्तिग्महेते । योनोऽअरातिंसमिधानचक्रेनीचातंधक्ष्यतसंनशुष्कं ॥ ऊर्ध्वोभवप्रतिविध्याध्यस्मदाविष्कृणुष्वदैव्यान्यग्ने । अवस्थिरातनुहियातुजूनांजामिमजामिंप्रमृणीहि

(४।१।४) कृणुष्वेतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवोरक्षोहाग्निस्त्रिष्टुप् ।

र्यऽउपरस्यायोः+ ॥ अकर्मतेस्वपसोऽअभूमऽऋतमवस्रन्नुषसोविभातीः । अनूनमग्निंपुरुधासुश्चंद्रंदेवस्यमर्मृजतश्चारुचक्षुः ॥ एतातेऽअग्नऽउचथानिवेधोवोचामकवयेताजुषस्व । उच्छोचस्वकृणुहिवस्यसोनोमहोरायःपुरुवारप्रयँधि ॥ १९ ॥ (४।१।३) आवोराजानमध्वरस्यरुद्रंहोतारंसत्ययजंरोदस्योः । अग्निंपुरातनयिल्वोरचित्ताद्धिरण्यरूपमवसे कृणुध्वं॥ अयंयोनिश्चकृमायंवयंतेजायेवपत्यऽउशतीसुवासाः । अर्वाचीनःपरिवीतोनिषीदेमाऽउतेस्वपाकप्रतीचीः+ ॥ आशुण्वतेऽअर्दपितायमन्मनूचक्षसेसुमृळीकायवेधः । देवायशस्तिममृतायशंसग्रावेवसोतामधुषुद्यमीळे+ ॥ त्वंचिन्नःशम्याऽअग्नेऽअस्याऽऋतस्यबोध्यृतचित्स्वाधीः । कदातऽउक्थासधमाद्यानिकदाभवंतिसख्यागृहेते ॥ कथाहतद्वरुणायत्वमग्नेकथादिवेगर्हसेकन्नऽआगः । कथामित्रायमीळ्हुषेपृथिव्यैब्रवःकदर्यम्णेकद्भगाय ॥ २० ॥ कद्धिष्ण्यासुवृधसानोऽअग्नेकद्वातायप्रतवसेशुभंये । परिज्मनेनासत्यायक्षेब्रवःकदग्नेरुद्रायनृघ्ने+ ॥ कथामहेपुष्टिंभरायपूष्णेकद्रुद्रायसुमखायहविर्दे । कद्विष्णवऽउरुगायायरेतोब्रवःकदग्नेशर्वेबृहत्यै+ ॥ कथाशर्धायमरुतामृतायकथासूरेबृहतेपृच्छ्यमानः । प्रतिब्रवोदितयेतुरायसाधादिवोजातवेदश्चिकित्वान्+ ॥ ऋतेनऽऋतंनियतमीळऽआगोरामासचामधुमत्पक्वमग्ने । कृष्णासतीरुशतीधासिनैषाजामर्येणपयसापीपाय ॥ ऋतेनहिष्मावृषभश्चिदक्तःपुमाँऽअग्निःपयसापृष्ठ्ये

(४।१।३) आवोराजानमितिषोडशर्चस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवआद्यायारुद्रोद्वितीयादीनामग्निस्त्रिष्टुप् ।

न । अस्पँदमानोऽअचरद्ध्योधावृषाशुक्रंदुदुहेपृश्निरूधः ॥ २१ ॥ ऋतेनाद्रिंव्यसन्भिदंतःसमांगिरसोनवंतगोभिः । शुनंनरःपरिषदन्नुषासमाविःस्वरभवज्जातेऽअग्नौ+ ॥ ऋतेनदेवीरमृताऽअमृक्ताऽअर्णोभिरापोमधुमद्भिरग्ने । वाजीनस गँषुप्रस्तुभानःप्रसदमित्सविंतवेदधन्युः ॥ माकस्ययक्षंसदमिद्धुरोगामावेशस्यप्रमिनतोमापेः । माभ्रातुरग्नेऽअनृजो ऋणंवेमासख्युर्दक्षँरिपोभुजेम ॥ रक्षाणोऽअग्नेतवरक्षणेभीरारक्षाणःसुमखप्रीणानः । प्रतिष्फुरविरुजवीड्वंहोजहिरक्षो महिचिद्वावृधानं+ ॥ एभिर्भवसुमनाऽअग्नेऽअर्कैरिमान्स्पृशमन्मभिःशूरवाजान् । उतब्रह्माण्यंगिरोजुषस्वसंतेशस्ति देववांताजरेत ॥ एताविश्वाविदुषेतुभ्यँवेधोनीथान्यग्नेनिण्यावचाँसि । निवचनाकवयेकाव्यान्यशँसिषंमतिभिर्विप्र ऽउक्थैः+ ॥ २२ ॥ (४।१।४) कृणुष्वपाजःप्रसितिंनपृथ्वींयाहिराजेवामवाँऽइभेन । तृष्वीमनुप्रसितिंद्रूणानोस्तासिविध्यरक्षसस्तपिष्ठैः ॥ तवभ्रमासऽआशुयापतंत्यनुस्पृशधृषताशोशुचानः । तपूँष्यग्नेजुह्वापतंगानसँदितोविसृज विष्वगुल्काः+ ॥ प्रतिस्पशोविसृजतूर्णितमोभवपायुर्विशोऽअस्याऽअदब्धः । योनोदूरेऽअघशँसोयोऽअंत्यग्नेमाकिष्टेव्यथिरादधर्षीत् ॥ उदग्नेतिष्ठप्रत्यातनुष्वन्यमित्राँऽओषताक्तिग्महेते । योनोऽअरातिंसमिधानचक्रेनीचातंधक्ष्यतसंनशुष्कं ॥ ऊर्ध्वोभवप्रतिविध्याध्यस्मदाविष्कृणुष्वदैव्यान्यग्ने । अवस्थिरातनुहियातुजूनांजामिमजामिंप्रमृणीहि

(४।१।४) कृणुष्वेतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवोरक्षोहाग्निस्त्रिष्टुप् ।

शत्रून् ॥ २३ ॥ सतेजानातिसुमतिंयविष्ठयऽईवतेब्रह्मणेगातुमैरत् । विश्वान्यस्मैसुदिनानिरायोद्युम्नान्यर्योविदुरो ऽअभिद्यौत् ॥ सेदग्नेऽअस्तुसुभगःसुदानुर्यस्त्वानित्येनहविषायऽउक्थैः । पिप्रीषतिस्वऽआयुषिदुरोणेविश्वेदस्मैसुदिनासासदिष्टिः+ ॥ अर्चीमितेसुमतिंघोष्यर्वाक्संतेवावाताजरतामियंगीः । स्वश्वास्त्वासुरथामर्जयेमास्मेक्षत्राणिधारयेरनुद्यून्+ ॥ इहत्वाभूर्याचरेदुपत्मन्दोषावस्तर्दीदिवांसमनुद्यून् । क्रीळंतस्त्वासुमनसःसपेमाभिद्युम्नातस्थिवांसोजनानां ॥ यस्त्वास्वश्वःसुहिरण्योऽअग्नऽउपयातिवसुमतारथेन । तस्यत्राताभवसितस्यसखायस्तऽआतिथ्यमानुषग्जुजोषत् ॥ २४ ॥ महोरुजामिबंधुतावचोभिस्तन्मापितुर्गोतमादन्वियाय । त्वंनोऽअस्यवचसश्चिकिद्धिहोतर्यविष्ठसुक्रतोदमूनाः ॥ अस्वप्नजस्तरणयःसुशेवाऽअतंद्रासोवृकाऽअश्रमिष्ठाः । तेपायवःसध्र्यंचोनिषद्याग्नेतवनःपांत्वमूर ॥ येपायवोमामतेयंतेऽअग्नेपश्यंतोऽअंधंदुरितादरक्षन् । ररक्षतान्सुकृतोविश्ववेदादिप्संतऽइद्रिपवोनाहदेभुः ॥ त्वयावयंसधन्य१स्त्वोतास्तवप्रणीत्यश्यामवाजान् । उभाशंसासूदयसत्यतातेनुष्टुयाकृणुह्यहयाण ॥ अयातेऽअग्नेसमिधाविधेमप्रतिस्तोमंशस्यमानंगृभाय । दहाशसोरक्षसःपाह्य१स्मान्द्रुहोनिदोमित्रमहोऽअवद्यात्+ ॥ २५ ॥ इति तृतीयाष्टकेचतुर्थोऽध्यायः ॥ ४ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

विंशाध्यायेवर्गाः २५ सूक्तानि ११ ऋचः १३५ ॥ त्यागः ॥ विश्वेभ्योदेवेभ्य. १४ [भे. प. विश्वेभ्यो. १ संवत्सरादित्येभ्य. ३ सिंधुभ्य. सवित्र. विश्वेभ्योदेवेभ्य. ६ अन्नय. २ एवं १४] अश्विभ्यामि. ९ मित्राय. ९ ऋभुभ्य. ४ इंद्रऋभुभ्य. ३ उषस. ७ इंद्रावरुणाभ्यामि. ३ बृहस्पतय. ३ पूष्णइ. ३ सवित्र.३ सोमाये. ३ मित्रावरुणाभ्या. ३ अन्नय. अग्नीवरुणाभ्या. ४ अन्नय. ३५ रुद्राये. अन्नय. १५ रक्षोघ्नेन्नय. १५ ॥ इतितृतीयेचतुर्थः ॥ ४ ॥

वैश्वानरायवैश्वानरीयंमूर्ध्वऊष्वेकादशायमिहादौजगतीपंचानुष्टुभौदूतंवोष्टौगायत्रंत्वग्नेमृळाग्नेतमद्यपदपांक्तंपंचमीमहापदपंक्तिरंत्योष्णिक्कचतुर्थीषष्ठ्युपांत्यावासप्तम्याःपंचकौमुख्यौतृतीयःसप्तकोनवकश्चाष्टम्याःपंचकःपादश्चतुष्कःसप्तकस्त्रैष्टुभश्चभद्रंषड्यस्त्वांप्रत्यग्निःपंचलिंगोक्तदैवतंत्वेकेप्रत्यग्निरग्निर्होतादशगायत्रंमृषिर्वोधदितिद्वाभ्यांसोमकंसाहदेव्यंमभ्यवदत्पराभ्यामस्याश्विनावायुरयाचतासत्यःसैकैंद्रंत्वंमहाँअसिन्त्यामेकपदायंपंथाःसप्तोनासंवादइंद्रादितिवामदेवानां ॥ १ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

॥ हरिःओम् (४।१।५) वैश्वानरायमीळुषेसजोषाःकथादाशेमाग्नयेबृहद्भाः । अनूनेनबृहतावक्षथेनोपस्तभायदुपमिन्नरोधः ॥ मानिंदतयऽइमांमह्यंरातिंदेवोददौमर्त्यायस्वधावान् । पाकायगृत्सोऽअमृतोविचेतावैश्वानरोनृतं

(४।१।५) वैश्वानरायेतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवोवैश्वानरोग्निस्त्रिष्टुप् ।

मोयह्वोऽअग्निः+ ॥ सामद्विवर्हामहितिग्मभृष्टिःसहस्रेतावृषभस्तुविष्मान् । पदंनगोरपगूह्वंविविद्वान्निर्मह्यंप्रेदुवोचन्मनीषां+ ॥ प्रताँऽअग्निर्वभसत्तिग्मजंभस्तपिष्ठेनशोचिषायःसुराधाः । प्रयेमिनंतिवरुणस्यधामप्रियामित्रस्यचेततोधुवाणिं ॥ अभ्रातरोनयोषणोव्यंतःपतिरिपोनजनयोदुरेवाः । पापासःसंतोऽअनृताऽअसत्याऽइदंपदमजनतागभीरं+ ॥ १ ॥ इदंमेऽअग्नेकियतेपावकामिनतेगुरुभारंनमन्म । बृहद्दधाथधृषतागभीरंयह्वंपृष्ठंप्रयसासप्तधातु ॥ तमिन्वेऽवसमनासमानमभिक्त्वापुनतीधीतिरश्याः । ससस्यचर्मन्नधिचारुपृश्नेरग्रेरुपऽआरुपितंजबारु ॥ प्रवाच्यं वचसःकिमेऽअस्यगुहाहितमुपनिणिग्वदंति । यदुस्रियाणामपवारिवव्रन्पातिप्रियंरुपोऽअग्रंपदंवेः+ ॥ इदमुत्यन्महिमहामनीकंयदुस्रियासचंतपूर्व्यंगौः । ऋतस्यपदेऽअधिदीद्यानंगुहारघुष्यद्रघुयद्विवेद ॥ अधद्युतानःपित्रोःसचासामनुतगुह्यंचारुपृश्नेः । मातुष्पदेपरमेऽअंतिषद्गोर्वृष्णःशोचिषःप्रयतस्यजिह्वा+ ॥ २ ॥ ऋतंवोचेनमसापृच्छ्यमानस्तवाशसाजातवेदोयदीदं । त्वमस्यक्षयसियद्धविश्वंदिवियदुद्रविणंयत्पृथिव्यां+ ॥ किंनोऽअस्यद्रविणंकद्धरह्वंविनोवोचोजातवेदश्चिकित्वान् । गुहाध्वनःपरमंयन्नोऽअस्यरेकुपदंनानिदानाऽअगन्म ॥ कामर्यादावयुनाकद्धवाममच्छागमेमरघवोनवाजं । कदानोदेवीरमृतस्यपत्नीःसूरोवर्णेनततनन्नुषासः ॥ अनिरेणवचसाफल्गवेनप्रतीत्येनकृधुनातृपासः । अधातेऽअग्नेकिमिहावदंत्यनायुधासऽआसतासचंतां ॥ अस्यश्रियेसमिधानस्यवृष्णोवसोरनीकंदमऽआरुरोच ।

रुशद्वसानःसुदृशीकरूपःक्षितिर्नरायापुरुवारोऽअद्यौत् ॥ ३ ॥ (४।१।६) ऊर्ध्वऽऊषुणोऽअध्वरस्यहोतरग्नेतिष्ठदेवता तायजीयान् । त्वंहिविश्वमभ्यसिमन्मप्रवेधसश्चित्तिरसिमनीषां+ ॥ अमूरोहोतान्यसादिविक्ष्वग्निमंद्रोविदथेषुप्रचेताः । ऊर्ध्वभानुंसवितेवाश्रेन्मेतेवधूमंस्तभायदुपद्यां+ ॥ यतासुजूर्णीरातिनीघृताचीप्रदक्षिणिद्देवतातिमुराणः । उदुस्वरुर्नवजानाक्रःपश्वोऽअनक्तिसुधितःसुमेकः ॥ स्तीर्णेबर्हिषिसमिधानेऽअग्नाऽऊर्ध्वोऽअध्वर्युर्जुजुषाणोऽअस्थात् । पर्यग्निःपशुपानहोतात्रिविष्टयेतिप्रदिवऽउराणः+ ॥ परित्मनामितद्धरेतिहोताग्निमंद्रोमधुवचाऽऋतावा । द्रवंत्यस्यवाजिनोनशोकाभयंतेविश्वाभुवनायदभ्रात् ॥ ४ ॥ भद्रातेऽअग्नेस्वनीकसंदृग्घोरस्यसतोविषुणस्यचारुः । नयत्तेशोचिस्तमसावरंतनध्वस्मानंस्तन्वी३रेपऽआधुः ॥ नयस्यसातुर्जनितोरवारिनमातरापितरानूचिदिष्टौ । अधामित्रोनसुधितःपावको३ग्निर्दीदायमानुषीषुविक्षु+ ॥ द्विर्यंपंचजीजनन्त्संवसानाःस्वसारोऽअग्निमानुषीषुविक्षु । उषर्बुधमथर्यो३नदंतंशुक्रंस्वासंपरशुंनतिग्मं+ ॥ तवत्येऽअग्नेहरितोघृतस्नारोहितासऽऋज्वंचःस्वंचः । अरुषासोवृषणऽऋजुमुष्काऽआदेवतातिमह्वंतदस्माः+ ॥ येहत्येतेसहमानाऽअयासस्त्वेषासोऽअग्नेऽअर्चयश्चरंति । श्येनासोनदुवसनासोऽअर्थंतुविष्वणसोमारुतंनशर्धः ॥ अकारिब्रह्मसमिधानतुभ्यंशंसात्युक्थंयजतेव्यूधाः । होतारमग्निंमनुषोनिषेदु

(४।१।६) ऊर्ध्वऊषुणइत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवोऽग्निस्त्रिष्टुप् ।

र्नम॒स्यंत॑ऽउ॒शिजः॒शंस॑मा॒योः+ ॥ ५ ॥ (४।१।७) अ॒यमि॒हप्र॑थ॒मोधा॑यिधा॒तृभि॒र्होता॒यजि॑ष्ठोऽअध्व॒रेष्वीड्यः॑ । यम
प्न॑वानो॒भृग॑वोविरुरु॒चुर्वने॑षुचि॒त्रंवि॒भ्वं॑वि॒शेवि॑शे ॥ अग्ने॑क॒दात॑ऽआनु॒षग्भुव॑द्दे॒वस्य॒चेत॑नं । अधा॒हित्वा॑जगृभ्रि॒रेमर्तो॑
सोवि॒क्ष्वीड्यं॑ ॥ ऋ॒तावा॑नं॒विचे॑तसं॒पश्यं॑तो॒द्यामि॑व॒स्तृभिः॑ । विश्वे॑षामध्व॒राणां॑हस्क॒र्तारं॒दमे॑दमे ॥ आ॒शुंदू॒तंवि॒वस्व॑तो॒
विश्वा॒यश्च॑र्ष॒णीर॒भि । आज॑भ्रुःके॒तुमा॒यवो॒भृग॑वाणंवि॒शेवि॑शे ॥ तमीं॒होता॑रमानु॒षक्चि॑कि॒त्वांसं॒निषे॑दिरे । र॒ण्वंपा॑व॒क
शो॑चिषं॒यजि॑ष्ठंस॒प्तधाम॑भिः ॥ ६ ॥ तंशश्व॑तीषुमा॒तृषु॒वन॒ऽआवी॒तमश्रि॑तं । चि॒त्रंसंतं॒गुहा॑हि॒तंसु॒वेदं॑कूचिद॒र्थिनं॑ ॥
स॒सस्य॒यद्वियु॑ता॒तस्मि॒न्नूध॑न्नृ॒तस्य॒धाम॑न्र॒णयं॑तदे॒वाः । म॒हाँऽअ॒ग्निर्नम॑सारा॒तह॑व्यो॒वेर॑ध्व॒राय॒सद॒मिदृ॒तावा॑ ॥ वेर॑ध्व॒र
स्य॑दू॒त्या॑निवि॒द्वानु॒भेऽअं॒तारोद॑सीसंचिकि॒त्वान् । दू॒तऽई॑यसेप्र॒दिव॑ऽउरा॒णोवि॒दुष्ट॑रोदि॒वऽआ॒रोध॑नानि ॥ कृ॒ष्णंत॒ऽ
एम॒रुश॑तःपु॒रोभाश्च॑रि॒ष्ण्व॑१र्चिर्वपु॑षा॒मिदेकं॑ । यदप्र॑वीता॒दध॑तेह॒गर्भं॑स॒द्यश्चि॑ज्जा॒तोभव॒सीदु॑दू॒तः+ ॥ स॒द्योजा॒तस्य॒ददृ॑
शान॒मोजो॒यद॑स्य॒वातो॑ऽअनु॒वाति॑शो॒चिः । वृ॒णक्ति॑ति॒ग्माम॑त॒सेषु॑जि॒ह्वांस्थि॒राचि॒दन्ना॑दयते॒विजंभैः॑ ॥ तृ॒षुयदन्ना॑तृ॒षु
णा॑व॒वक्ष॑तृ॒षुंदू॒तंकृ॑णुतेय॒ह्वोऽअ॒ग्निः । वात॑स्यमे॒ळिंस॑चतेनि॒जूर्व॑न्ना॒शुंनवा॑जयतेहि॒न्वेऽअर्वा॑ ॥ ७ ॥ (४।१।८) दू॒तं

(४।१।७) अयमिहेत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवोग्निस्त्रिष्टुप्आद्याजगतीद्वितीयाद्याःपंचानुष्टुभः । (४।१।८) दूतंवइत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवोवैश्वानरोग्निर्गायत्री ।

वोऽविश्ववेदसंहव्यवाहमर्त्यं । यजिष्ठमृंजसेगिरा+ ॥ सहिवेदावसुधितिंमहाँऽआरोधनंदिवः । सदेवाँऽएहवक्षति ॥ सवेंददेवऽआनमंदेवाँऽऋतायतेदमे । दातिंप्रियाणिचिद्वसु ॥ सहोतासेदुदूत्यंचिकित्वाँऽअंतरीयते । विद्वाँऽआरोधनंदिवः+ ॥ तेस्याम्येऽअग्नयेददाशुर्हव्यदातिभिः । यऽईंपुष्यंतऽइंधते ॥ तेरायातेसुवीर्यैःससवांसोविशृण्विरे । येऽअग्नादधिरेदुवः ॥ अस्मेरायोदिवेदिवेसंचरंतुपुरुस्पृहः । अस्मेवाजासऽईरतां ॥ सविप्रश्चर्षणीनांशवसामानुषाणां । अतिक्षिप्रेवविध्यति ॥ ८ ॥ (४।१।९) अग्नेमूळमहाँऽअसियऽईमादेवयुंजनं । इयेथबर्हिरासदं ॥ समानुषीषुदूळभोविक्षुप्रावीरमर्त्यः । दूतोविश्वेषांभुवत् ॥ ससञ्मपरिणीयतेहोतामंद्रोदिविष्टिषु । उतपोतानिषीदति ॥ उतग्नाऽअग्निरध्वरऽउतोगृहपतिर्दमे । उतब्रह्मानिषीदति ॥ वेषिह्यध्वरीयतामुपवक्ताजनानां । हव्याचमानुषाणां ॥ वेषीद्वस्यदूत्यं१यस्यजुजोषोऽअध्वरं । हव्यंमर्तस्यवोळ्हवे ॥ अस्माकंजोष्यध्वरमस्माकंयज्ञमंगिरः । अस्माकंशृणुधीहवं ॥ परिंतेदूळभोरथोस्माँऽअश्नोतुविश्वतः । येनरक्षसिदाशुषः ॥ ९ ॥ (४।१।१०) अग्नेतमद्याश्वंनस्तोमैःक्रतुंनभद्रंहृदिस्पृशं । ऋध्यामात्तऽओहैः ॥ अधाह्यग्नेक्रतोर्भद्रस्यदक्षस्यसाधोः । रथीर्क्रतस्यबृहतोबभूथ ॥

(४।१।९) अग्नेमूळेत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवोग्निर्गायत्री । (४।१।१०) अग्नेतमद्येत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवोग्निःपदपंक्तिःपंचमीमहापदपंक्तिःअंत्येद्वेउष्णिहौ ।

एभिर्नोऽअर्कैर्भवानोऽअर्वाङ्स्वर्ण्ज्योतिः । अग्नेविश्वेभिःसुमनाऽअनीकैः ॥ आभिष्टेऽअद्यगीर्भिर्गृणंतोग्नेदाशेम । प्रतेदिवोनस्तनयंतिशुष्माः ॥ तवस्वादिष्ठाग्नेसंदृष्टिरिदाचिदह्नऽइदाचिदक्तोः । श्रियेरुक्मोनरोचतऽउपाके+ ॥ घृतंनपूतंतनूररेपाःशुचिहिरण्यं । तत्तेरुक्मोनरोचतस्वधावः ॥ कृतंचिद्धिष्मासनेमिद्वेषोग्नऽइनोषिमतीत् । इत्थायजमानादृतावः ॥ शिवानःसख्यासंतुभ्रात्राग्नेदेवेषुयुष्मे । सानोनाभिःसदनेसस्मिन्नूधन् ॥ १० ॥ (४।२।१) भद्रंतेऽअग्नेसहसिन्ननीकमुपाकऽआरोचतेसूर्यस्य । रुशद्दृशेददृशेनक्तयाचिदरूक्षितंदृशऽआरूपेऽअन्नै ॥ विषाह्यग्नेगृणतेमनीषांखंवेपसातुविजातस्तवानः । विश्वेभिर्यद्वावनःशुक्रदेवैस्तन्नोरास्वसुमहोभूरिमन्म ॥ त्वदग्नेकाव्यात्वन्मनीषास्त्वदुक्थाजायंतेराध्यानि । त्वदेतिद्रविणंवीरपेशाऽइत्थाधियेदाशुषेमर्त्याय ॥ त्वद्वाजीवाजंभरोविहायाऽअभिष्टिकृज्जायतेसत्यशुष्मः । त्वद्रयिर्देवजूतोमयोभुस्त्वदाशुर्जूजुवांऽअग्नेऽअर्वा ॥ त्वामग्नेप्रथमंदेवयंतोदेवंमर्ताऽअमृतमंद्रजिह्वं । द्वेषोयुतमाविवासंतिधीभिर्दमूनसंगृहपतिममूरं ॥ आरेऽअस्मदमतिमारेऽअंहऽआरेविश्वांदुर्मतिंयन्निपासिं । दोषाशिवःसहसःसूनोऽअग्नेयंदेवऽआचित्सचसेस्वस्ति+ ॥ ११ ॥ (४।२।२) यस्त्वामग्नऽइनधतेयतस्रुक्त्रिस्तेऽअन्नंकृणवत्सस्मिन्नहन् । ससुद्युम्नैरभ्यस्तुप्रसक्षत्तवक्त्वाजातवेदश्चिकित्वान्+ ॥ इध्मंय

(४।२।१) भद्रंतइतिषड्चस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवोग्निस्त्रिष्टुप्। (४।२।२) यस्त्वामग्नइतिषड्चस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवोग्निस्त्रिष्टुप्।

स्त॑इ॒ध्मंज॒भर॑च्छश्रमा॒णोम॒होऽअ॑ग्ने॒ऽअनी॑क॒मास॑प॒र्यन्। सइ॑धा॒नःप्रति॑दो॒षामु॒षासं॒पुष्य॑न्र॒यिंस॑चते॒घ्नन्न॒मित्रा॑न् ॥ अ॒ग्निरी॑शे बृह॒तःक्ष॒त्रिय॑स्या॒ग्निर्वाज॑स्यपर॒मस्य॑रा॒यः । दधा॑ति॒रत्नं॑विध॒तेयवि॑ष्ठो॒व्या॑नु॒षङ्मर्त्या॑यस्व॒धावा॑न् ॥ यच्चि॒द्धिते॑पुरुष॒त्राय॑ वि॒ष्ठाचि॑त्तिभिश्चकृ॒माकच्चि॒दागः॑ । कृ॒धीष्व॑१॒स्माँऽअदि॑ते॒रना॑गा॒न्व्येनां॑सिशिश्रथो॒विष्व॑गग्ने ॥ म॒हश्चि॑दग्न॒ऽएन॑सोऽअ॒भीक॑ऽऊ॒र्वाद्दे॒वाना॑मु॒तमर्त्या॑नां । माते॒सखा॑यः॒सद॒मिद्रि॑षाम॒यच्छा॑तो॒काय॒तन॑याय॒शंयोः+ ॥ यथा॑ह॒त्यद्व॑सवोगौ॒र्यं॑चित्प॒दिषि॒ताममुं॑चतायजत्राः । ए॒वोष्व॑१॒स्मन्मुं॑चता॒व्यंहः॒प्रता॑र्यग्नेप्रत॒रंन॒ऽआयुः॑ ॥ १२ ॥ (४।२।३) प्रत्य॒ग्निरु॒षसा॒मग्र॑मख्यद्विभाती॒नांसु॒मना॑रत्न॒धेयं॑ । या॒तम॑श्विनासु॒कृतो॑दुरो॒णमुत्सूर्यो॒ज्योति॑षादे॒वऽए॑ति ॥ ऊ॒र्ध्वंभा॒नुंस॑वि॒तादे॒वोऽअ॑श्रेद्द्र॒प्संदवि॑ध्वद्गवि॒षोनसत्वा॑ । अनु॑व्र॒तंवरु॑णोयंतिमि॒त्रोयत्सूर्यं॑दि॒व्या॑रो॒हयं॑ति ॥ यंसी॒मकृ॑ण्व॒न्तम॑सेवि॒पृचे॑ध्रु॒वक्षे॑मा॒ऽअन॑वस्यंतो॒ऽअर्थं॑ । तंसूर्यं॑ह॒रितः॑स॒प्तय॒ह्वीःस्पशं॒विश्व॑स्य॒जग॑तोवहंति ॥ वहि॑ष्ठेभिर्वि॒हर॑न्यासि॒तंतु॑मव॒व्यय॒न्नसि॑तंदेव॒वस्म॑ । दवि॑ध्वतोर॒श्मयः॒सूर्य॑स्य॒चर्मे॒वावा॑धु॒स्तमो॑ऽअ॒प्स्वं॑१॒तः+ ॥ अना॑यतो॒ऽअनि॑बद्धःक॒थायंन्य॑ङ्ङुत्ता॒नोव॑पद्यते॒न । कया॑यातिस्व॒धया॒कोद॑दर्शदि॒वःस्कं॒भःसमृ॑तःपाति॒नाकं॑ ॥ १३ ॥ (४।२।४) प्रत्य॒ग्निरु॒षसो॑जा॒तवे॑दा॒ऽअख्य॑द्दे॒वोरोच॑

(४।२।३) प्रत्यग्निरितिपंचर्चस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवोग्निस्त्रिष्टुप् । (४।२।४) प्रत्यग्निरुषसइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवोग्निस्त्रिष्टुप् (अनयोःसूक्तयोःकेचिदाचार्यालिङ्गोक्तदेवताआहुःताश्चआद्यसूक्तेआद्यानांतिसृणामग्निःचतुर्थ्याःसवितृवरुणमित्राःपंचम्याः

मानामहोभिः । आनासत्योरुगायारथेनेमंयज्ञमुपनोयातमच्छ ॥ ऊर्ध्वकेतुंसवितादेवोऽअश्रेज्ज्योतिर्विश्वस्मैभुवनाय कृण्वन् । आप्राद्यावापृथिवीऽअंतरिक्षंविसूर्योरश्मिभिश्चेकितानः ॥ आवहंत्यरुणीर्ज्योतिषागान्महीचित्रारश्मिभिश्चेकिताना । प्रबोधयंतीसुविताय देव्युरुषाऽईयतेसुयुजारथेन ॥ आवांवहिष्ठाऽइहतेवहंतुरथाऽअश्वासऽउषसोव्युष्टौ । इमेहिवांमधुपेयायसोमाऽअस्मिन्यज्ञेवृषणामादयेथां ॥ अनायतो० ॥ १४ ॥ (४।२।५) अग्निर्होतानोऽअध्वरेवाजीसन्परिणीयते । देवोदेवेषुयज्ञियः ॥ परित्रिविष्ट्यध्वरंयात्यग्नीरथीरिव । आदेवेषुप्रयोदधत् ॥ परिवाजपतिःकविरग्निर्हव्यान्यक्रमीत् । दधद्रत्नानिदाशुषे ॥ अयंयःसृञ्जयेपुरोदैववातेसमिध्यते । द्युमाँऽअमित्रदंभनः ॥ अस्यघावीरऽईवतोग्नेरीशीतमर्त्यः । तिग्मजंभस्यमीह्युषः ॥ १५ ॥ तमर्वतंनसानसिमरुषंनदिवःशिशुं । मर्मृज्यंतेदिवेदिवे ॥ बोधद्यन्माहरिभ्यांकुमारःसाहदेव्यः । अच्छानहूतऽउदरं ॥ उतत्यायजताहरीकुमारात्साहदेव्यात् । प्रयता सद्यऽआददे ॥ एषवांदेवावश्विनाकुमारःसाहदेव्यः । दीर्घायुरस्तुसोमकः ॥ तंयुवंदेवावश्विनाकुमारंसाहदेव्यं । दीर्घायुषंकृणोतन ॥ १६ ॥ (४।२।६) आसत्योयातुमघवाँऽऋजीषीद्रवत्वस्यहरयऽउपनः । तस्माऽइदंधःसुषुमा

॥ ३१ ॥

सूर्यः । अपरसूक्तेक्रमेणअश्व्यश्विनःसूर्यउषाअश्व्युषसःसूर्यइत्येवंज्ञेयाः) । (४।२।५) अग्निर्होतेतिदशर्चस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवोऽग्निःसप्तम्यष्टम्योःसोमःअंत्ययोरश्विनौगायत्री । (४।२।६) आसत्योयात्वित्येकविंशत्यृचस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

सुदक्षमिहाभिपित्वंकरतेगृणानः+ ॥ अवस्यशूराध्वनोनांतेस्मिन्नोऽअद्यसवनेमंदध्यै । शंसात्युक्थमुशनेववेधाश्चिकितुषेऽअसुर्यायमन्म ॥ कविर्ननिण्यंविदथानिसाधन्वृषायत्सेकेविपिपानोऽअर्चात् । दिवऽइत्थाजीजनत्सप्तकारून ह्वाचिच्चक्रुर्वयुनागृणंतः ॥ स्व१र्यद्वेदिसुदृशीकमर्कैर्महिज्योतीरुरुचुर्यद्धवस्तोः । अंधातमांसिदुधिताविचक्षेनृभ्यश्च कारनृतमोऽअभिष्टौ ॥ ववक्षऽइंद्रोऽअमितमृजीष्य१भेऽआपप्रौरोदसीमहित्वा । अतश्चिदस्यमहिमाविरेच्यभियो विश्वाभुवनावभूव ॥ १७ ॥ विश्वानिशक्रोनर्याणिविद्वानपोरिरेचसखिभिर्निकामैः । अश्मानंचिद्योबिभिदुर्वचोभिर्व्रजंगोमंतमुशिजोविवव्रुः ॥ अपोवृत्रंवव्रिवांसंपराहन्प्रावत्तेवज्रंपृथिवीसचेताः । प्राणीसिसमुद्रियाण्यैनोःपतिर्भवन्छवसाशूरधृष्णो ॥ अपोयदद्रिंपुरुहूतदर्दराविर्भुवत्सरमापूर्व्यंते । सनोनेतावाजमादर्षिभूरिगोत्रारुजन्नंगिरोभिर्गृणानः+ ॥ अच्छाकविंनृमणोगाऽअभिष्टौस्वर्षातामघवन्नाधमानं । ऊतिभिस्तमिषणोद्युम्नहूतौनिमायावानब्रह्मादस्युरर्तं ॥ आदस्युघ्नमनसायाह्यस्तंभुवत्तेकुत्सःसख्येनिकामः । स्वेयोनौनिषदतंसरूपाविवाचिकित्सद्दतच्चिद्धनारीं ॥ १८ ॥ यासिकुत्सेनसरथमवस्युस्तोदोवातस्यहयोरीशानः । ऋज्रावाजंनगध्यंयुयूषन्कविर्यदहन्पार्यायभूषात् ॥ कुत्सायशुष्णमशुषंनिबर्हीःप्रपित्वेऽअह्नःकुयवंसहस्रा । सद्योदस्यून्प्रमृणकुत्स्येनप्रसूरश्रुकंवृहतादभीके ॥ त्वंपिप्रुंमृगयंशूशुवांसमृजिश्वनेवैदथिनायरंधीः । पंचाशत्कृष्णानिवपःसहस्रात्कंनपुरोजरिमाविवर्दः ॥ सूरऽउपाकेतन्व१दं

धानोवियत्तेचेत्यमृतस्यवर्पः । मृगोनहस्तीतविषीमुषाणःसिंहोनभीमऽआयुधानिबिभ्रत् ॥ इंद्रंकामावसूयंतोऽअग्मन्त्स्वर्मीळ्हेनसवनेचकानाः । श्रवस्यवःशशमानासऽउक्थैरोकोनरण्वासुदृशीवपुष्टिः+ ॥ १९ ॥ तमिद्वऽइंद्रंसुहवंहुवेमयस्ताचकारनर्यापुरूणि । योमावतेजरित्रेगध्यांचिन्मक्षूवाजंभरतिस्पार्हराधाः ॥ तिग्मायदंतरशनिःपतातिकस्मिन्चिच्छूरमुहुकेजनानां । घोरायदर्यसमृतिर्भवात्यधस्मानस्तन्वोवोधिगोपाः+ ॥ भुवोवितावामदेवस्यधीनांभुवःसखावृकोवाजसातौ । त्वामनुप्रमतिमाजगन्मोरुशंसोजरित्रेविश्वधस्याः ॥ एभिर्नृभिरिंद्रत्वायुभिष्ट्वामघवन्द्रिमघवन्विश्वऽआजौ । द्यावोनद्युम्नैरभिसंतोऽअर्यःक्षपोमदेमशरदश्चपूर्वीः+ ॥ एवेदिंद्रायवृषभायवृष्णेब्रह्माकर्मभृगवोनरथं । नूचिद्यथानःसख्यावियोषदसन्नऽउग्रोवितातेनूपाः+ ॥ नूष्टुतऽइंद्रनूगृणानऽइषेजरित्रेनद्योऽनपीपेः । अकारितेहरिवोब्रह्मनव्यंधियास्यामरथ्यःसदासाः+ ॥ २० ॥ (४।२।७) त्वंमहाँऽइंद्रतुभ्यंहक्षाऽअनुक्षत्रंमंहनामन्यतद्यौः । त्वंवृत्रंशवसाजघन्वान्त्सृजःसिंधूँरहिनाजग्रसानान्+ ॥ तवत्विषोजनिमत्रेजतद्यौरेजद्भूमिर्भियसास्वस्यमन्योः । ऋघायंतंसुभ्वः१पर्वतासऽआदंधन्वानिसरयंतऽआपः ॥ भिनद्गिरिंशवसावज्रमिष्णन्नाविष्कृण्वानःसहसानऽओजः । वधीं द्वृत्रंवज्रेणमंदसानःसरन्नापोजवसाहतवृष्णीः ॥ सुवीरस्तेजनितामन्यतद्यौरिंद्रस्यकर्तास्वपस्तमोभूत् । यऽईजजानस्वर्यं

(४।२।७) त्वंमहानित्येकविंशत्यृचस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवइंद्रस्त्रिष्टुप् असिक्त्यामित्येकपदापंक्तिः ।

सुवज्रमनपच्युतंसदसोनभूम ॥ यऽएकऽइच्च्यावयतिप्रभूमाराजाकृष्टीनांपुरुहूतऽइंद्रः । सत्यमेनमनुविश्वेमदंतिरा
तिंदेवस्यगृणतोमघोनः ॥ २१ ॥ सत्रासोमाऽअभवन्नस्यविश्वेसत्रामदासोबृहतोमदिष्ठाः । सत्राभवोवसुपतिर्वसूनां
दत्रेविश्वाऽअधिथाऽइंद्रकृष्टीः+ ॥ त्वमधप्रथमंजायमानोमेविश्वाऽअधिथाऽइंद्रकृष्टीः । त्वंप्रतिप्रवतऽआशयानम
हिंवज्रेणमघवन्विवृश्चः ॥ सत्राहणंदाधृषिंतुम्रमिंद्रंमहामपारंवृषभंसुवज्रं । हंतायोवृत्रंसनितोतवाजंदातामघानिमघवा
सुराधाः ॥ अयंवृतश्चातयतेसमीचीर्यऽआजिषुमघवाशृण्वऽएकः । अयंवाजंभरतियंसनोत्यस्यप्रियासःसख्येस्याम ॥
अयंशृण्वेऽअधजयन्नुतघ्नन्नयमुतप्रकृणुतेयुधागाः । यदासत्यंकृणुतेमन्युमिंद्रोविश्वंदृह्ळंभयतऽएजदस्मात् ॥ २२ ॥
समिंद्रोगाऽअजयत्संहिरण्यासमश्वियामघवायोहपूर्वीः । एभिर्नृभिर्नृतमोऽअस्यशाकैरायोविभक्तासंभरश्चवस्वः ॥ कि
यत्स्विदिंद्रोऽअध्येतिमातुःकियत्पितुर्जनितुर्योजजान । योऽअस्यशुष्मंमुहुकैरियर्तिवातोनजूतःस्तनयद्भिरभ्रैः+ ॥ क्षि
यंतंत्वमक्षियंतंकृणोतीयर्तिरेणुंमघवासमोहं । विभंजनुरशनिमाँऽइवद्यौरुतस्तोतारंमघवावसौधात् ॥ अयंचक्रमिष
णत्सूर्यस्यन्येतशंरीरमत्ससृमाणं । आकृष्णऽईंजुहुराणोजिघर्तित्वचोबुध्नेरजसोऽअस्ययोनौ ॥ असिक्न्यांयजमानोन
होता ॥ २३ ॥ गव्यंतऽइंद्रंसख्यायविप्राऽअश्वायंतोवृषणंवाजयंतः । जनीयंतोजनिदामक्षितोतिमाच्यावयामोव
तेनकोशं ॥ त्रातानोबोधिददृशानऽआपिरभिख्यातामर्डितासोम्यानां । सखापितापितृतमःपितॄणांकर्तेमुलोकमुश

तेवयोधाः+ ॥ सखीयतामविताबोधिसखागृणानऽइंद्रस्तुवतेवयोधाः । वयंह्यातेचकृमासबाधऽआभिःशमीभिर्महयँ तऽइंद्र ॥ स्तुतऽइंद्रोमघवायद्धवृत्राभूरीण्येकोऽअप्रतीनिहंति । अस्यप्रियोजरितायस्यशर्मन्नकिर्देवावारयंतेनमतीः ॥ एवानऽइंद्रोमघवाविरप्शीकरत्सत्याचर्षणीधृदनर्वा । त्वंराजाजनुषांधेह्यस्मेऽअधिश्रवोमाहिनंयज्जरित्रे+ ॥ नृष्टुतऽइंद्र० ॥ २४ ॥ (४।२।८) अयंपंथाऽअनुवित्तःपुराणोयतोदेवाऽउदजायंतविश्वे । अतश्चिदाजनिषीष्टप्रवृद्धोमामातरममुयापत्तवेकः ॥ नाहमतोनिरयादुर्गहैतत्तिरश्चतापार्श्वान्निर्गमाणि । बहूनिमेऽअकृताकर्त्वानियुध्यैत्वेनसंत्वेन पृच्छै ॥ परायतींमातरमन्वचष्टननानुगान्यनुनूर्गमानि । त्वष्टुर्गृहेऽअपिवत्सोममिंद्रःशतधन्यंचम्वोःसुतस्य ॥ किंसऽऋधक्कृणवद्यंसहस्रंमासोजभारशरदश्चपूर्वीः । नहीन्वस्यप्रतिमानमस्त्यंतर्जातेषूतयेजनित्वाः ॥ अवद्यमिवमन्यमानागुहाकरिंद्रंमातावीर्येणान्यृष्टं । अथोदस्थात्स्वयमत्कंवसानऽआरोदसीऽअपृणाज्जायमानः ॥ २५ ॥ एताऽअर्षंत्यलललाभवंतीरुताबरीरिवसंक्रोशमानाः । एताविपृच्छकिमिदंभनंतिकमापोऽअद्रिंपरिधिंरुजंति ॥ किमुष्विदस्मैनिविदोभनंतेंद्रस्यावद्यंदिधिषंतऽआपः । ममैतान्पुत्रोमहतावधेनवृत्रंजघन्वाँऽअसृजद्विसिंधून् ॥ ममच्चनत्वायुवतिः

(४।२।८) अयंपंथाइतित्रयोदशर्चस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवऋषिःआद्यायाइंद्रऋषिःनहीन्वस्येत्यादिसार्धतिसृणामदितिर्ऋषिका आद्यायावामदेवोदेवता नाहमतइत्यादिपंचार्धर्चानामंत्यानांषण्णामृचांचेंद्रोदेवतानहीन्वस्येतिसार्धतिसृणांवामदेवोदेवतात्रिष्टुप् ।

परासममंचनत्वाकुषवाजगारं । ममंचिदापःशिशवेममृड्युर्ममंचिदिंद्रःसहसोदतिष्ठत् ॥ ममंचनतेमघवन्व्यंसोनि विविध्याँऽअपहनूजघानं । अधानिविद्धऽउत्तरोबभूवान्छिरोदासस्यसंपिणग्वधेनं ॥ गृष्टिःससूवस्थविरंतवागामनाधृष्यंवृषभंतुम्रमिंद्रं । अरीळ्हवत्संचरथायमातास्वयंगातुंतन्वंऽइच्छमानं ॥ उतमातामहिषमन्ववेनदमीत्वाजहतिपुत्रदेवाः । अथाब्रवीद्वृत्रमिंद्रोहनिष्यन्त्सखेविष्णोवितरंविक्रमस्व ॥ कस्तेमातरंविधवामचक्रच्छयुंकस्त्वामजिघांसच्चरंतं । कस्तेदेवोऽअधिमाडींकऽआसीद्यत्प्राक्षिणाःपितरंपादगृह्य ॥ अवर्त्याशुनंऽआत्राणिपेचेनदेवेषुविविदेमडितारं । अपश्यंजायाममहीयमानामधामेश्येनोमध्वाजभार ॥ २६ ॥ इतितृतीयाष्टकेपंचमोऽध्यायः ॥ ५ ॥

एकविंशाध्यायेवर्गाः २६ सूक्तानि १४ ऋचः १४८ ॥ त्यागः ॥ वैश्वानरायाग्नय. १५ अग्नय. ६१ सवितृवरुणमित्रेभ्य० सूर्याये. ३ अग्न्यश्विभ्य. सूर्याये. उषस. अश्व्युषोभ्य. सूर्याये. अग्नय. ६ सोमकाये. २ अश्विभ्या. २ इंद्राये. ४२ वामदेवाये. इंद्राये. २ इंद्रवामदेवाभ्या. वामदेवाये. ३ इंद्राये. ६ ॥ इतितृतीयेपंचमः ॥ ५ ॥

एवैकादशानआयातुंयंनःकथोपांत्यस्तिस्रऋतुदेव्योवांकासुष्टुतिरुपांत्यानुष्टुप्कोअद्याष्टावहंमनुःसप्ताद्याभिस्तिसृभिरिंद्रमिवात्मानमृषिस्तुष्टावेंद्रोवात्मानंपरानवाष्टौवाश्येनस्तुतिर्गर्भेनुपंचांत्याशक्करीत्वायुजेंद्रासोमंवानः

स्तुतोनकिश्चतुर्विंशतिर्दिवश्चित्तृचउषस्यश्चगायत्रैह्यष्टम्यंत्येअनुष्टुभौकयापंचोनाभीषुपादनिचृदातूनश्चतुर्विंशतिरंत्याभ्यामैंद्राश्वौस्तुतौ ॥ १ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

॥ हरिःओम् ॥ (४।२।९) एवात्वामिंद्रवज्रिन्नत्रविश्वेदेवासःसुहवासऽऊमाः । महामुभेरोदसीवृद्धमृष्वंनिरेकमिद्वृणतेवृत्रहत्ये ॥ अवासृजंतजित्र्ययोनदेवाभुवःसम्राळिंद्रसत्ययोनिः । अहन्नहिंपरिशयानमर्णःप्रवर्तनीरर्दोविश्वधेनाः ॥ अतृप्णुवंतंवियंतमबुध्यमबुध्यमानंसुषुपाणमिंद्र । सप्तप्रतिप्रवतऽआशयानमहिंवज्रेणविरिणाऽअपर्वन्+ ॥ अक्षोदयच्छवसाक्षामबुध्नंवार्णवात्स्तविषीभिरिंद्रः । दृढान्यौभ्नादुशमानऽओजोवाभिनत्कुकुभःपर्वतानां ॥ अभिप्रदद्रुर्जनयोनगर्भरथाऽइवप्रययुःसाकमद्रयः । अतर्पयोविसृतऽउब्जऽऊर्मीन्त्ववृताँऽअरिणाऽइंद्रसिंधून् ॥ १ ॥ त्वंमहीमवनिंविश्वधेनांतुर्वीतयेवय्यायक्षरंतीं । अरमयोनमसैजदर्णःसुतरणाँऽअकृणोरिंद्रसिंधून् ॥ प्राग्रुवोनभन्वोऽनवक्वाध्वस्राऽअपिन्वद्युवतीर्ऋतज्ञाः । धन्वान्यज्राँऽअपृणक्तृषाणाँऽअधोगिंद्रःस्तर्योऽदंसुपत्नीः ॥ पूर्वीरुषसःशरदश्चगूर्तावृत्रंजघन्वाँऽअसृजद्विसिंधून् । परिष्ठिताऽअतृणद्बद्बधानाःसीराऽइंद्रःस्रवितवेपृथिव्या+ ॥ वम्रीभिःपुत्रमग्रुवोऽअदानंनिवेशनाद्धरिवऽआजभर्थ । व्यंधोऽअख्यदहिमाददानोनिभूदुखच्छित्समरंतपर्वं ॥ प्रतेपूर्वाणिकरं

(४।२।९) एवात्वामित्येकादशर्चस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

णानिविप्राविद्वाँऽआहविदुषेकरांसि । यथायथावृष्ण्यानिस्वगूर्तापांसिराजन्नर्यावंवेषीः ॥ नृष्टुतऽइंद्र० ॥ २ ॥ (४।२।१०) आनऽइंद्रोदूरादानऽआसादभिष्टिकृदवसेयासदुग्रः । ओजिष्ठेभिर्नृपतिर्वज्रबाहुःसंगेसमत्सुतुर्वणिः पृतन्यून्+ ॥ आनऽइंद्रोहरिभिर्यात्वच्छावाचीनोवसेराधसेच । तिष्ठातिवज्रीमघवाविरप्शीमंयज्ञमनुनोवाजसातौ ॥ इमंयज्ञंत्वमस्माकमिंद्रपुरोदधत्सनिष्यसिक्रतुंनः । श्वघ्नीववज्रिन्त्सनयेधनानांत्वयावयमर्यऽआजिंजयेम ॥ उशन्नुषुणःसुमनाऽउपाकेसोमस्यनुसुषुतस्यस्वधावः । पाऽइंद्रप्रतिभृतस्यमध्वःसमंधसाममदःपृष्ठ्येन ॥ वियोरप्शऽऋषिभिर्नवेभिर्वृक्षोनपक्वःसृण्योनजेता । मर्योनयोषामभिमन्यमानोच्छाविवक्मिपुरुहूतमिंद्रं ॥ ३ ॥ गिरिर्नयःस्वतवाँऽऋष्वऽइंद्रःसनादेवसहसेजातऽउग्रः । आदर्तावज्रंस्थविरंनभीमऽउद्नेवकोशंवसुनान्यृष्टं ॥ नयस्यवर्ताजनुषान्वस्तिनराधसऽआमरीतामघस्य । उद्नावृषाणस्तविषीवऽउग्रास्मभ्यंदद्धिपुरुहूतरायः+ ॥ ईक्षेरायःक्षयस्यचर्षणीनामुतव्रजंमपवर्तासिगोनां । शिक्षानरःसमिथेषुप्रहावान्वस्वोराशिमभिनेतासिभूरिं ॥ कयातच्छृण्वेशच्याशचिष्ठोययाकृणोतिमुहुकाचिदृष्वः । पुरुदाशुषेविचयिष्ठोऽअंहोथादधातिद्रविणंजरित्रे+ ॥ मानोमर्धीराभरादद्धितन्नःप्रदाशुषेदातवेभूरियत्ते । नव्येदेष्णेशस्तेऽअस्मिन्तऽउक्थेप्रब्रवामवयमिंद्रस्तुवंतः ॥ नृष्टुतऽइंद्र० ॥ ४ ॥ (४।२।११) आयात्विंद्रोव

(४।२।१०) आनइंद्रइत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवइंद्रस्त्रिष्टुप् । (४।२।११) आयात्विंद्रइत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यगौतमो

स॒ऽउप॑नऽइ॒हस्तु॒तः स॑ध॒माद॑स्तु॒शूरः॑ । वा॒वृ॒धा॒नस्तवि॑षी॒र्यस्य॑पू॒र्वीर्द्यौर्न॑क्ष॒त्रम॒भिभू॑ति॒पुष्या॑त् ॥ तस्येदि॒हस्त॑वथ॒वृष्ण्या॑
नितुविद्यु॒म्नस्य॑तुवि॒राध॑सो॒नॄन् । यस्य॒क्रतु॑र्विद॒थ्यो॒३॒॑नस॒म्राट्सा॒ह्वान्तरु॑त्रोऽअ॒भ्यस्ति॑कृ॒ष्टीः+ ॥ आया॒त्विंद्रो॑दि॒वऽआ
पृ॑थि॒व्याम॒क्षूस॑मु॒द्रादु॒तवा॒पुरी॑षात् । स्व॑र्णरा॒दव॑सेनोम॒रुत्वा॑न्परा॒वतो॑वा॒सद॑नादृ॒तस्य॑ ॥ स्थू॒रस्य॑रा॒योबृ॑ह॒तोयऽईशे॒त
मु॑ष्टवामवि॒दथे॒ष्विंद्रं॑ । योवा॒युना॒जय॑ति॒गोम॑तीषु॒प्रधृ॑ष्णु॒यानय॑ति॒वस्यो॒ऽअच्छ॑ ॥ उप॒योनमो॒नम॑सिस्तभा॒यन्नियर्ति॒वा
चं॑ज॒नय॒न्यज॑ध्यै । ऋं॒ज॒सा॒नः पु॑रु॒वार॑ऽउ॒क्थैरेंद्रं॑कृण्वीत॒सद॑नेषु॒होता॑ ॥ ५ ॥ धि॒षायदि॑धिष॒ण्यंतः॑सर॒ण्यान्त्सदं॑तो॒ऽ
अद्रि॑मौशि॒जस्य॒गोहे॑ । आदु॒रोषाः॑पा॒स्त्यस्य॒होता॒योनो॑म॒हान्त्सं॒वर॑णेषु॒वह्निः॑ ॥ स॒त्रायदीं॑भार्व॒रस्य॒वृष्णः॒सिष॑क्ति॒शुष्मः॑
स्तुव॒तेभरा॑य । गुहा॒यदी॑मौशि॒जस्य॒गोहे॒प्रयद्धि॒येप्राय॑से॒मदा॑य ॥ वियद्वरां॑सि॒पर्व॑तस्यवृ॒ण्वेपयो॑भिर्जि॒न्वेऽअ॒पांजवां॑
सि । वि॒दद्गौ॒रस्य॑गव॒यस्य॒गोहे॒यदी॒वाजा॑यसु॒ध्यो॒३॒॑वहं॑ति ॥ भ॒द्राते॒हस्ता॒सुकृ॑तो॒तपा॒णीप्र॑यं॒तारा॑स्तुव॒तेराध॑ऽइंद्र । का
ते॒निष॑त्ति॒किमु॒नोम॑मत्सि॒किंनोदु॑दुहर्षसे॒दात॒वाऽउ॑ ॥ ए॒वावस्व॒ऽइंद्रः॑स॒त्यः स॒म्राड्ढंता॑वृ॒त्रंवरि॑वः पू॒रवे॑कः । पुरु॑ष्टुत॒क्र
त्वा॑नः शग्धिरा॒योभ॑क्षी॒यतेव॑सो॒दैव्य॑स्य ॥ नूष्टु॒तऽइं॑द्र॒० ॥ ६ ॥ (४।३।१) यन्न॒ऽइंद्रो॑जुजु॒षेयच्च॒वष्टि॒तन्नो॑म॒हान्क॑र
तिशु॒ष्म्याचि॑त् । ब्रह्म॒स्तोमं॑म॒घवा॒सोम॑मु॒क्थायोऽअश्मा॑नं॒शव॑सा॒बिभ्र॒देति॑ ॥ वृषा॒वृषं॑धिं॒चतु॑रश्रि॒मस्य॑न्नु॒ग्रोबा॒हुभ्यां॒नृ

वामदेवइंद्रस्त्रिष्टुप् । (४।३।१) यन्नइंद्रइत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

तमः॒शची॑वान् । श्रि॒येपरु॑ष्णीमु॒षमा॑ण॒ऽऊर्णां॒यस्याः॒पर्वा॑णिस॒ख्याय॑वि॒व्ये+ ॥ योदे॒वोदे॒वत॑मो॒जाय॑मानोम॒होवाजे॑भि
र्म॒हद्भि॑श्च॒शुष्मैः॑ । दधा॑नो॒वज्रं॑बा॒ह्वोरु॒शंतं॒द्याममे॑नरेजय॒त्प्रभूम॑ ॥ विश्वा॒रोधां॑सिप्र॒वत॑श्चपू॒र्वीर्द्यौर्ऋ॒ष्वाज्जनि॑मन्रेजत॒
क्षाः । आमा॒तरा॒भर॑तिशु॒ष्म्यागोर्नृ॒वत्परि॑ज्मन्नोनुवंत॒वाताः॑ ॥ तातूत॑ऽइंद्रमहतोम॒हानि॒विश्वे॒ष्वित्सव॑नेषुप्र॒वाच्या॑ ।
यच्छू॑रधृष्णोधृष॒ताद॑धृ॒ष्वानहिं॒वज्रे॑ण॒शव॒साविवेषीः ॥ ७ ॥ तातूते॑स॒त्यातु॑विनृम्ण॒विश्वा॒प्रधे॒नवः॑सिस्रते॒वृष्ण॒ऽऊध्नः॑ ।
अधा॑ह॒त्वद्वृ॑षमणोभिया॒नाःप्रसिंध॑वो॒जव॑साचक्रमंत ॥ अत्राह॑तेहरिव॒स्ताऽउ॑दे॒वीरवो॑भिरिंद्रस्तवंत॒स्वसा॑रः । यत्सी॒म
नु॒प्रमु॒चोब॑द्बधा॒नादी॒र्घामनु॒प्रसि॑तिंस्यंद॒यध्यै॑ ॥ पि॒पी॒ळेऽअं॒शुर्मद्यो॒नसिंधु॒रात्वा॒शमी॑शशमा॒नस्य॑श॒क्तिः । अ॒स्म॒द्र्य॑क्शुशु
चा॒नस्य॑यम्याऽआ॒शुर्नर॒श्मिंतु॒व्योज॑सं॒गोः+ ॥ अ॒स्मेवर्षि॑ष्ठाकृणुहि॒ज्येष्ठा॑नृ॒म्णानि॑स॒त्रास॑हुरे॒सहां॑सि । अ॒स्मभ्यं॑वृ॒त्रासु॒ह
ना॑निरंधिज॒हिवध॑र्व॒नुषो॒मर्त्य॑स्य ॥ अ॒स्माक॒मित्सुशृ॑णुहि॒त्वमिं॑द्रा॒स्मभ्यं॑चि॒त्राँऽउप॑माहि॒वाजा॑न् । अ॒स्मभ्यं॒विश्वा॑ऽइष
णः॒पुरं॑धीर॒स्माकं॒सुम॑घवन्बोधिगो॒दाः+ ॥ नूष्टु॒तऽइं॑द्र॒० ॥ ८ ॥ (४।३।२) क॒थाम॒हाम॑वृध॒त्कस्य॒होतु॑र्य॒ज्ञंजु॑षा॒णोऽअ॒
भिसोम॒मूधः॑ । पिब॑न्नुशा॒नोजु॒षमा॑णो॒ऽअंधो॑वव॒क्षऽऋ॒ष्वःशु॑च॒तेधना॑य ॥ कोऽअ॑स्यवी॒रःस॑ध॒माद॑माप॒समा॑नंशसुम॒ति
भि॒ःकोऽअ॑स्य । कद॑स्यचि॒त्रचि॑किते॒कदू॒तीवृ॒धेभु॑वच्छशमा॒नस्य॒यज्योः॑ ॥ क॒थाशृ॑णोतिहू॒यमा॑न॒मिंद्रः॑क॒थाशृ॒ण्वन्नव॑सा

(४।३।२) कथामहामित्येकादशर्चस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवइंद्रस्त्रिष्टुप् (अंत्यानांतिसृणांऋतंदेवतावा) ।

मस्यवेद । काऽअस्यपूर्वीरुपमातयोहकथैनमाहुःपपुरिंजरित्रे+ ॥ कथाऽसवार्धःशशमानोऽअस्यनशदभिद्रविणंदी ध्यानः । देवोभुवन्नवेदामऽऋतानांनमोजगृभ्वाँऽअभियज्जुजोषत् ॥ कथाकदस्याऽउषसोव्युष्टौदेवोमर्तस्यसख्यंजुजोष । कथाकदस्यसख्यंसखिभ्योयेऽअस्मिन्कामंसुयुजेततस्रे+ ॥ ९ ॥ किमादमत्रंसख्यंसखिभ्यःकदानुतेभ्रात्रंप्रवाम । श्रियेसुदृशोवपुरस्यसर्गाःस्वर्णचित्रतममिषऽआगोः+ ॥ द्रुहंजिघांसन्ध्वरसमनिंद्रांतेतिक्तेतिग्मातुजसेऽअनीका । ऋणाचिद्यत्रऽऋणयानऽउग्रोदूरेऽअज्ञाताऽउषसोवबाधे+ ॥ ऋतस्यहिशुरुधःसंतिपूर्वीर्ऋतस्यधीतिर्वृजिनानिहंति । ऋतस्यश्लोकोबधिरातंतर्दकर्णाबुधानःशुचमानऽआयोः+ ॥ ऋतस्यद्रह्वाधरुणानिसंतिपुरूणिचंद्रावपुषेवपूंषि । ऋतेनदीर्घमिषणंतपृक्षऽऋतेनगावःऽऋतमाविवेशुः ॥ ऋतंयेमानऽऋतमिद्वनोत्यृतस्यशुष्मंस्तुरयाऽउगव्युः । ऋतायपृथ्वीबहुलेगभीरेऽऋतायधेनूपरमेदुहाते ॥ नूष्टुतऽइंद्र० ॥ १० ॥ (४।३।३) कासुष्टुतिःशवसःसूनुमिंद्रंमवाचीनंराधसऽआववर्तत् । ददिर्हिवीरोगृणतेवसूनिसगोपतिर्निष्षिधांनोजनासः ॥ सवृत्रहत्येहव्यःसऽईड्यःससुष्टुतऽइंद्रःसत्यराधाः । सयामन्नामघवामर्त्यायब्रह्मण्यतेसुष्वयेवरिवोधात् ॥ तमिन्नरोविह्वयंतेसमीकेरिरिक्वांसस्तन्वःकृण्वतत्रा । मिथोयत्त्यागमुभयांसोऽअग्मन्नरस्तोकस्यतनयस्यसातौ+ ॥ क्रतूयंतिक्षितयोयोगंऽउग्राशुषाणासोमिथो

(४।३।३) कासुष्टुतिरित्येकादशर्चस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

ऽअर्णसातौ । संयद्विशोवृत्रंतयुध्माऽआदिन्नेमऽइंद्रियंयंजंतऽआदित्युक्तिःपुरोळा शंरिरिच्यात् । आदित्सोमोविपपृच्यादसुष्वीनादिज्जुजोषवृषभंयजध्यै ॥ ११ ॥ कृणोत्यस्मैवरिवोयऽइत्थेंद्रायसोम मुशतेसुनोतिं । स्रध्रीचीनेनमनसाविवेनन्तमित्सखायंकृणुतेसमत्सु ॥ यऽइंद्रायसुनवत्सोममद्यपचात्पक्तीरुतभृज्जा तिधानाः । प्रतिमनायोरुचथानिहर्यन्तस्मिन्दधद्वृषणंशुष्ममिंद्रः ॥ यदासमर्यव्यचेदघावादीर्घयदाजिमभ्यख्यद र्यः । अचिक्रदद्वृषणंपत्न्यच्छादुरोणऽआनिशितंसोमसुद्भिः ॥ भूयसावस्रमचरत्कनीयोविक्रीतोऽअकानिषंपुनर्यन् । सभूयसाकनीयोनारिरेचीद्दीनादक्षाविदुहंतिप्रवाणं+ ॥ कऽइमंदशभिर्ममेंद्रंक्रीणातिधेनुभिः । यदावृत्राणिजंघनद धैनंमेपुनर्ददत् ॥ नूष्टुतऽइंद्र० ॥ १२ ॥ (४।३।४) कोऽअद्यनर्योदेवकामऽउशन्निंद्रस्यसख्यंजुजोष । कोवामहेव सेपार्यायुसमिद्धेऽअग्नौसुतसोमऽईट्टे ॥ कोनानामवचसासोम्यायमनायुर्वीभवतिवस्तऽउस्राः । कऽइंद्रस्ययुज्यंकःस खित्वंकोभ्रात्रंवष्टिकवयेकऽऊती+ ॥ कोदेवानामवोऽअद्यावृणीतेकऽआदित्याँऽअदितिंज्योतिरीट्टे । कस्याश्विना विंद्रोऽअग्निःसुतस्यांशोःपिबंतिमनसाविवेनं ॥ तस्माऽअग्निर्भारतःशर्मयंसज्योक्पश्यात्सूर्यमुच्चरंतं । यऽइंद्रायसुन वामेत्याहनरेनर्यायनृतमायनृणां+ ॥ नतंजिनंतिवहवोनदभ्राऽउर्वस्माऽअदितिःशर्मयंसत् । प्रियःसुकृत्प्रियऽइंद्रेम

(४।३।४) कोअद्येत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

नायुःप्रियःसुप्रावीःप्रियोऽअस्यसोमी+ ॥ १३ ॥ सुप्राव्यःप्राशुपाळेषवीरःसुष्वेःपक्तिंकृणुतेकेवलेंद्रः । नासुष्वेरापिर्न सखानजामिर्दुष्प्राव्योवहंतेदवाचः ॥ नरेवतापणिनासख्यमिंद्रोऽसुन्वतासुतपाःसंगृणीते । आस्यवेदःखिदतिहंतिनग्नंविसुष्वयेपक्तयेकेवलोभूत् ॥ इंद्रंपरेवरेमध्यमासऽइंद्रंयांतोवसितासऽइंद्रं । इंद्रंक्षियंतऽउतयुध्यमानाऽइंद्रंनरोवाजयंतोहवंते ॥ १४ ॥ (४।३।५) अहंमनुरभवंसूर्यश्चाहंकक्षीवाँऽऋषिरस्मिविप्रः । अहंकुत्समार्जुनेयंन्यृंजेहंकविरुशनापश्यतामा ॥ अहंभूमिमददामार्यायाहंवृष्टिंदाशुषेमर्त्याय । अहमपोऽअनयंवावशानाममंदेवासोऽअनुकेतमायन् ॥ अहंपुरोमंदसानोव्यैरंनवसाकंनवतीःशंवरस्य । शततमंवेश्यंसर्वतातादिवोदासमतिथिग्वंयदावं ॥ प्रसुपविभ्योमरुतोविरस्तुप्रश्येनःश्येनेभ्यऽआशुपत्वा । अचक्रयायत्स्वधयासुपर्णोहव्यंभरन्मनवेदेवजुष्टं ॥ भरद्यदिविरतोविविंजानःपथोरुणामनोजवाऽअसर्जि । तूयंययौमधुनासोम्येनोतश्रवोविविदेश्येनोऽअत्र ॥ ऋजीपीश्येनोददमानोऽअंशुंपरावतःशकुनोमंद्रंमदं । सोमंभरदाद्दाणोदेवानांन्दिवोऽअमुष्मादुत्तरादादायं ॥ आदायश्येनोऽअभर

(४।३।५) अहंमनुरितिसप्तर्चस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवःआद्यानांतिसृणामात्मादेवताअंत्यानांचतसृणांश्येनस्त्रिष्टुप् (आद्यतृचेवामदेवेंद्रयोर्ऋषित्वविकल्पमाहुःकेचित्) ।

त्सोमँसहस्रँसवाँऽअयुतँचसाकं । अत्रापुरँधिरजहादरातीर्मदेसोमस्यमूराऽअमूरः ॥ १५ ॥ (४।३।६) गर्भेनुसन्न न्वेषामवेदमहंदेवानांजनिमानिविश्वा । शतंमापुरऽआयसीररक्षन्नधश्येनोजवसानिरदीयं ॥ नघासमामपजोषँजभारा भीमांसत्वक्षसावीर्येण । ईर्मापुरँधिरजहादरातीरुतवाताँऽअतरच्छूशुवानः ॥ अवयच्छ्येनोऽअस्वनीदधद्योर्वियद्दिवातऽऊहुःपुरंधिं । सृजद्यदस्माऽअवहक्षिपज्यांकृशानुरस्तामनसाभुरण्यन्+ ॥ ऋजिप्यऽईमिंद्रावतोनभुज्युश्येनोजभारबृहतोऽअधिष्णोः । अंतःपतत्यतृन्यस्यपर्णमधयामनिप्रसितस्यतद्वेः+ ॥ अधश्वेतंकलशंगोभिरक्तमांपिप्यानंमघवांशुक्रमंधः । अध्वर्युभिःप्रयतंमध्वोऽअग्रमिंद्रोमदायप्रतिधत्विवध्यैशूरोमदायप्रतिधत्पिवध्यै ॥ १६ ॥ (४।३।७) त्वायुजातवतत्सोमसख्यऽइंद्रोऽअपोमनवेससृतस्कः । अहन्नहिमरिणात्सप्तसिंधूनपावृणोदपिहितेवखानिं ॥ त्वायुजानिखिदत्सूर्यस्येंद्रश्चक्रंसहसासद्यऽइंदो । अधिष्णुनाबृहतावर्तमानंमहोद्रुहोऽअपविश्वायुधायि ॥ अहन्निन्द्रोऽअदहदग्निरिंदोपुरादस्यून्मध्यंदिनादभीके । दुर्गेदुरोणेकत्वानयातांपुरूसहस्राशर्वानिवर्हीत् ॥ विश्वस्मात्सीमधमाँऽइंद्रदस्यून्विशोदासीरकृणोरप्रशस्ताः । अवाधेथाममृणतंनिशत्रूनविन्देथामपचितिंवधत्रैः ॥ एवासत्यंम

(४।३।६) गर्भेन्वितिपंचर्चस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवःश्येनस्त्रिष्टुबंत्याशकरी (परानवाष्टौवेत्यनुक्रमण्यामुक्तेरधश्वेतमित्यस्यांपाक्षिकींद्रदेवतायदिश्येनदेवतायाअष्टर्चत्वंस्वीकृतंचेत्) । (४।३।७) त्वायुजेतिपंचर्चस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवइंद्रस्त्रिष्टुप् (इंद्रासोमौवादेवते)

घवानायुवंतदिंद्रश्चसोमोर्वमश्व्यंगोः । आदर्दृतमपिहितान्यश्नारिरिचथुःक्षाश्चित्ततृदाना+ ॥ १७ ॥ (४।३।८)
आनःस्तुतऽउपवाजेभिरूतीऽइंद्रयाहिहरिभिर्मदसानः । तिरश्चिद्र्यःसर्वनापुरूण्यांगूषेभिर्गृणानःसत्यराधाः ॥ आ
हिष्मायातिनर्यश्चिकित्वान्हूयमानःसोतृभिरुपयज्ञं । स्वश्वोयोऽअभीरुर्मन्यमानःसुष्वाणेभिर्मदतिसंहवीरैः+ ॥ आ
वयेदस्यकर्णावाजयध्यैजुष्टामनुप्रदिशंमंदयध्यै । उद्वावृषाणोराधसेतुविष्मान्करन्नऽइंद्रःसुतीर्थाभयंच ॥ अच्छायो
गंतानाधमानमूतीऽइत्थाविप्रंहवमानंगृणंतं । उपत्मनिदधानोधुर्याऽशून्सहस्राणिशतानिवज्रबाहुः ॥ त्वोतासोमघ
वन्निंद्रविप्रावयंतेस्यामसूरयोगणंतः । भेजानासोबृहद्दिवस्यरायऽआकाय्यस्यदावनेपुरुक्षोः+ ॥ १८ ॥ (४।३।९)
नकिरिंद्रत्वदुत्तरोनज्यायाँऽअस्तिवृत्रहन् । नकिरेवायथात्वं+ ॥ सत्रातेऽअनुक्रुष्टयोविश्वाचक्रेववावृतुः । सत्रामहाँऽ
असिश्रुतः+ ॥ विश्वेचनेदनात्वादेवासऽइंद्रययुयुधुः । यदहानक्तमातिरः ॥ यत्रोतवाधितेभ्यश्चक्रंकुत्सायुध्यते ।
मुषायऽइंद्रसूर्यं ॥ यत्रदेवाँऽऋघायतोविश्वाँऽअयुध्यऽएकऽइत् । त्वमिंद्रवनूरहन् ॥ १९ ॥ यत्रोतमर्त्यायकमरिणा
ऽइंद्रसूर्यं । प्रावःशचीभिरेतशं ॥ किमादुतासिवृत्रहन्मघवन्मन्युमत्तमः । अत्राहदानुमातिरः ॥ एतद्धेदुतवीर्यं ॥ ३८ ॥

(४।३।८) आनःस्तुतइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवइंद्रस्त्रिष्टुप् । (४।३।९) नकिरिंद्रेतिचतुर्विंशत्यृचस्यसूक्तस्यगौतमोवाम
देवइन्द्रःचतुर्दश्यादितिसृणामिंद्रोषसौगायत्रीअष्टम्यंत्येअनुष्टुभौ ।

मिंद्रंचकर्थपौंस्यं । स्त्रियंयद्दुर्हणायुवंवधींदुर्हितरंदिवः ॥ दिवश्चिद्धादुहितरंमहान्महीयमानां । उषासमिंद्रसंपिण क् ॥ अपोषाऽअनसस्सरत्संपिष्टादहविभ्युषी । नियत्सीशिश्नथद्वृषा ॥ २० ॥ एतदस्याऽअनःशयेसुसंपिष्टंविपा श्या । ससारसींपरावतः ॥ उतसिंधुंविवाल्यैवितस्थानामधिक्षमि । परिष्ठाऽइंद्रमायया ॥ उतशुष्णस्यधृष्णुयाप्रमृ क्षोऽअभिवेदनं । पुरोयदस्यसंपिणक्+ ॥ उतदासंकौलितरंबृहतःपर्वतादधि । अवाहन्निंद्रशंवरं ॥ उतदासस्यवर्चि नःसहस्राणिशतावधीः । अधिपंचप्रधीँरिव ॥ २१ ॥ उतत्यंपुत्रमग्रुवःपरावृक्तंशतक्रतुः । उक्थेष्विंद्रऽआभजत् ॥ उतत्यातुर्वशायदूंऽअस्नातराशचीपतिः । इंद्रोविद्वाँऽअपारयत् ॥ उतत्यासद्यऽआर्यासरयोरिंद्रपारतः । अर्णाचि त्ररथावधीः ॥ अनुद्वाजंहितान्योधंश्रोणंचवृत्रहन् । नतत्तेसुम्नमष्टवे ॥ शतमश्मन्मयीनांपुरामिंद्रोव्यास्यत् । दि वोदासायदाशुषे ॥ २२ ॥ अस्वापयद्भीतयेसहस्रात्रिंशतंहथैः । दासानामिंद्रोमायया ॥ सघेदुतासिवृत्रहन्त्समा नऽइंद्रगोपतिः । यस्ताविश्वानिचिच्युषे ॥ उतनूनंयदिंद्रियंकरिष्याऽइंद्रपौंस्यं । अद्यानकिष्टदामिनत् ॥ वामंवामं तऽआदुरेदेवोदंदात्वर्यमा । वामंपूषावामंभगोवामंदेवःकरूळती ॥ २३ ॥ (४।३।१०) कयानश्चित्रऽआभुवदूतीस दावृधःसखा । कथाशचिष्ठयावृता+ ॥ कस्त्वासत्योमदानांमंहिष्ठोमत्सदंधसः । दृढाचिदारुजेवसु ॥ अभीषुणःस

(४।३।१०) कयानइतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवइंद्रोगायत्रीतृतीयापादनिचृत् ।

खीनामविताजरितॄणां । शतंभवास्यूतिभिः ॥ अभीनऽआववृत्स्वचक्रंनवृत्तमर्वतः । नियुद्भिश्चर्षणीनां+ ॥ प्रवता हिक्रतूनामाहापदेवगच्छसि । अभक्षिसूर्येसचा ॥ २४ ॥ संयत्तऽइंद्रमन्यवःसंचक्राणिदधन्विरे । अधत्वेऽअधसूर्ये ॥ उतस्माहित्वामाहुरिन्मघवानंशचीपते । दातारमविदीधयुं ॥ उतस्मासद्यऽइत्परिशशमानायसुन्वते । पुरूचिन्मंहसे वसु ॥ नहिष्मातेशतंचनराधोवरंतऽआमुरः । नच्यौत्वानिकरिष्यतः+ ॥ अस्माँऽअवंतुतेशतमस्मान्त्सहस्रमूतयः । अस्मान्विश्वाऽअभिष्टयः ॥ २५ ॥ अस्माँऽइहावृणीष्वसख्यायस्वस्तये । महोरायेदिवित्मते ॥ अस्माँऽअविड्डिविश्वहेंद्रायापरीणसा । अस्मान्विश्वाभिरूतिभिः ॥ अस्मभ्यंताँअपावृधिव्रजाँअस्तेऽवगोमतः । नवाभिरिंद्रोतिभिः ॥ अस्माकंधृष्णुयारथोद्युमाँऽइंद्रानपच्युतः । गव्युरश्वयुरीयते ॥ अस्माकमुत्तमंकृधिश्रवोदेवेषुसूर्य । वसिष्ठद्यामिवोपरि ॥ २६ ॥ (४।३।११) आतूनऽइंद्रवृत्रहन्नस्माकमर्धमागहि । महान्महीभिरूतिभिः ॥ भूर्मिश्चिद्धासितूतुजिराचित्रचित्रिणीष्वा । चित्रंकृणोष्यूतये ॥ दभ्रेभिश्चिच्छशीयांसंहंसिव्राधंतमोजसा । सखिभिर्येत्वेसचा ॥ वयमिंद्रत्वेसचावयं त्वाभिनोनुमः । अस्माँऽअस्माँऽइदुदव ॥ सनश्चित्राभिरद्रिवोनवद्याभिरूतिभिः । अनाधृष्टाभिरागहि ॥ २७ ॥ भूयामोषुत्वावंतःसखायऽइंद्रगोमतः । युजोवाजायघृष्वये ॥ त्वंह्येकऽईशिषऽइंद्रवाजस्यगोमतः । सनोयंधिमहीमि

(४।३।११) आतूनइतिचतुर्विंशत्यृचस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवइंद्रोत्रयोरिंद्राश्चगायत्री ।

षं ॥ नत्वावरंतेऽअन्यथायद्वित्ससिस्तुतोमघं । स्तोतृभ्यऽइंद्रगिर्वणः ॥ अभित्वागोतमागिरानूषतप्रदावने । इंद्रवाजायघृष्वये ॥ प्रतेवोचामवीर्याऽ३यामेदसानऽआरुजः । पुरोदासीरभीत्य ॥ २८ ॥ तातेगृणंतिवेधसोयानिंचकर्थपौंस्या । सुतेष्विंद्रगिर्वणः ॥ अवीवृधंतगोतमाऽइंद्रत्वेस्तोमवाहसः । ऐषुधावीरवद्यशः ॥ यच्चिद्धिशश्वतामसींद्रसाधारणस्त्वं । तंत्वावयंहवामहे ॥ अर्वाचीनोवसोभवास्मेसुमत्स्वांधसः । सोमानामिंद्रसोमपाः ॥ अस्माकंत्वामतीनामास्तोमऽइंद्रयच्छतु । अर्वागावर्तयाहरी ॥ पुरोळाशंचनोघसोजोषयासेगिरश्चनः । वधूयुरिवयोषणां ॥ २९ ॥ सहस्रंव्यतीनांयुक्तानामिंद्रमीमहे । शतंसोमस्यखार्यः ॥ सहस्रातेशतावयंगवामाच्यावयामसि । अस्मत्राराधऽएतु ते ॥ दशतेकलशानांहिरण्यानामधीमहि । भूरिदाऽअसिवृत्रहन् ॥ भूरिदाभूरिदेहिनोमाद्भ्रंभूर्याभर । भूरिघेदिंद्रदित्ससि ॥ भूरिदाह्यसिश्रुतःपुरुत्राशूरवृत्रहन् । आनोभजस्वराधसि ॥ प्रतेबभ्रूविचक्षणशंसामिगोषणोनपात् । माभ्यांगाऽअनुशिश्रथः ॥ कनीनकेवविद्रधेनवेद्रुपदेऽअर्भके । बभ्रूयामेषुशोभते ॥ अरंमऽउस्रयाम्णेरमनुस्रयाम्णे । बभ्रूयामेष्वस्त्रिधा ॥ ३० ॥ ॥ इतितृतीयाष्टकेषष्ठोध्यायः ॥ ६ ॥ ॥ ॥ ॥

द्वाविंशाध्यायेवर्गाः ३० सूक्तानि १४ ऋचः १५९ ॥ त्यागः ॥ इंद्रायेदं ५१ ऋताये. ३ इंद्राये. २० आत्मन. ३ सुपर्णात्मने श्येनाये. ८ इंद्राये. इंद्रासोमाभ्यामि. ५ इंद्राये. १३ इंद्रोषसाभ्यामि.३ इंद्राये. ५० इंद्राश्वाभ्या. २ ॥ इतितृतीयेषष्ठः ॥ ६ ॥

प्रऋभुभ्यएकादशार्भवंवाऋभुर्विभ्वेहोपनवानश्वोंत्यात्रिष्टुबुपनोष्टौचतुरनुष्टुवंतमुतोहिदशदाधिक्रंहिंद्यावापृथिव्याद्याशुंषळंत्यानुष्टुब्दधिक्राव्णःपंचचतस्रोंत्याजगत्योंत्यासौरींद्राकोवामेकादशैंद्रावरुणंतुममद्धितादशत्र सदस्युःपौरुकुत्स्यःषळाद्याआत्मस्तवंःकउश्रवत्सप्तपुरुमीढाजमीढौसौहोत्रौत्वाश्विनंहितंवामेषस्यत्रिष्टुवंतमंग्रं वायव्याद्यैंद्रवायवंतुगायत्रंवायोचतुष्कमानुष्टुभंत्वाद्यावायव्यांविहिपंचवायव्यमिदंवांषळैंद्रावार्हस्पत्यंगायत्रं यस्तस्तंभैकादशवार्हस्पत्यमंत्येऐंद्र्योचोपांत्याजगती ॥ १ ॥ ॥ ॥ ॥

॥ हरिःओम् ॥ (४।४।१) प्रऽऋभुभ्योदूतमिवाचमिष्यऽउप्तिरेश्वैतरींधेनुमींळे । येवातजूतास्तरणिभिरेवैःपरिद्यांसद्योऽअपसोंवभूवुः+ ॥ यदारमक्रन्नृभवःपितृभ्यांपरिविष्टीवेषणादंसनाभिः । आदिहेवानामुपसख्यमायन्धीरासःपुष्टिमवहन्मनायै ॥ पुनर्येचक्रुःपितरायुवानासनायूपेवजरणाशयाना । तेवाजोविभ्वाँऽऋभुरिंद्रवंतोमधुष्परसोनोवंतुयज्ञं ॥ यत्संवत्समृभवोगामरक्षन्यत्संवत्समृभवोमाऽअपिंशन् । यत्संवत्समभरन्भासोंऽअस्यास्ताभिःशमींभिरमृतत्वमाशुः ॥ ज्येष्ठऽआहचमसाद्वाकरेतिकनीयान्त्वीन्कृणवामेत्याह । कनिष्ठऽआहचतुरस्करेतित्वष्टऽऋभवस्तत्पनयद्वचोवः ॥ १ ॥ सत्यमूचुर्नरऽएवाहिचक्रुरनुस्वधामृभवोजग्मुरेतां । विभ्राजमानाँश्चमसाँऽअहेवावेनत्त्वष्टा

(४।४।१) प्रऋभुभ्यइत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवऋभवस्त्रिष्टुप् ।

चतुरोदृश्वान्+ ॥ द्वादशद्यून्यदगोह्यस्यातिथ्येरणन्नृभवःससंतः । सुक्षेत्राकृण्वन्ननयंतासिंधून्धन्वातिष्ठन्नोषधीर्निम्नमापः ॥ रथंयेचक्रुःसुवृतंनरेष्ठांयेधेनुंविश्वजुवंविश्वरूपां । तऽआतक्षंत्वृभवोरयिंनःस्ववसःस्वपसःसुहस्ताः ॥ अपोह्येषामजुषंतदेवाऽअभिक्त्वामनसादीध्यानाः । वाजोदेवानामभवत्सुकर्मेंद्रस्यऽऋभुक्षावरुणस्यविभ्वा ॥ येहरीमेधयोक्थामदंतऽइंद्रायचक्रुःसुयुजायेऽअश्वा । तेरायस्पोषंद्रविणान्यस्मेधत्तऽऋभवःक्षेमयंतोनमित्रं+ ॥ इदाह्नःपीतिमुतवोमदंधुर्नऽऋतेश्रांतस्यसख्यायदेवाः । तेनूनमस्मेऽऋभवोवसूनितृतीयेऽअस्मिन्त्सवनेदधात ॥ २ ॥ (४।४।२)

ऋभुर्विभ्वावाजऽइंद्रोनोऽअच्छेमंयज्ञंरत्नधेयोपयात । इदाहिवोधिषणादेव्यह्नामधात्पीतिंसमदाऽअग्मतावः ॥ विदानासोजन्मनोवाजरत्नाऽउतऽऋतुभिर्ऋभवोमादयध्वं । संवोमदाऽअग्मतसंपुरंधिःसुवीरामस्मेरयिमेरयध्वं ॥ अयंवोयज्ञऽऋभवोकारियमामनुष्वत्प्रदिवोदधिध्वे । प्रवोच्छाजुजुषाणासोऽअस्थुरभूतविश्वेऽअग्रियोतवाजाः ॥ अभूदुवोविधतेरत्नधेयमिदानरोदाशुषेमर्त्याय । पिबतवाजाऽऋभवोददेवोमहिंतृतीयंसवनंमदाय ॥ आवाजायातोपनऽऋभुक्षामहोनरोद्रविणसोगृणानाः । आवःपीतयोभिपित्वेऽअह्नामिमाऽअस्तंनवस्वऽइवग्मन् ॥ ३ ॥ आनपातःशवसोयातनोपेमंयज्ञंनमसाहूयमानाः । सजोषसःसूरयोयस्यचस्थमध्वःपातरत्नधाऽइंद्रवंतः ॥ सजोषाऽइंद्रवरुणेनसोमंस

(४।४।२) ऋभुर्विभ्वेत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवऋभवस्त्रिष्टुप् ।

जोषाःपाहिगिर्वणोमरुद्भिः । अग्रेपाभिर्ऋतुपाभिःसजोषाग्नास्पत्नीभीरत्नधाभिःसजोषाः ॥ सजोषसऽआदित्यैर्मादयध्वं सजोषसऽऋभवःपर्वतेभिः । सजोषसोदैव्येनासवित्रासजोषसःसिंधुभीरत्नधेभिः ॥ येऽअश्विनायेपितरायऽऊतीधेनुंत तक्षुर्ऋभवोयेऽअश्वा । येऽअंसत्रायऽऋधग्रोदसीयेविभ्वोनरःस्वपत्यानिचक्रुः+ ॥ येगोमंतंवाजवंतंसुवीरंरयिंधत्थवसुमंतंपुरुक्षुं । तेऽअग्रेपाऽऋभवोमंदसानाऽअस्मेधत्तयेचरातिंगृणंतिं ॥ नापाभूतनवोतीतृषामानिंःशस्ताऽऋभवोयज्ञेऽअस्मिन् । समिंद्रेणमदथसंमरुद्भिःसंराजभीरत्नधेयायदेवाः ॥ ४ ॥ (४।४।३) इहोपयातशवसोनपातःसौधन्वनाऽऋभवोमापभूत । अस्मिन्हिवःसवनेरत्नधेयंगमंत्विंद्रमनुवोमदासः ॥ आगन्नृभूणामिहरत्नधेयमभूत्सोमस्यसुषुतस्य पीतिः । सुकृत्ययायत्स्वपस्ययाचँऽएकंविचक्रचमसंचतुर्धा ॥ व्यकृणोतचमसंचतुर्धासखेविशिक्षेत्यब्रवीत । अथैतवाजाऽअमृतस्यपंथांगणंदेवानामृभवःसुहस्ताः ॥ किंमयस्विच्चमसऽएषऽआसयंकाव्येनचतुरोविचक्र । अथासुनुध्वंसवनंमदायपातऽऋभवोमधुनःसोम्यस्य ॥ शच्याकर्तपितरायुवानाशच्याकर्तचमसंदेवपानं । शच्याहरीधनुतरावतष्टेंद्रवाहावृभवोवाजरत्नाः ॥ ५ ॥ योवःसुनोत्यभिपित्वेऽअह्नांतीव्रंवाजासःसवनंमदाय । तस्मैरयिमृभवःसर्ववीरमातक्षतवृषणोमंदसानाः+ ॥ प्रातःसुतमपिबोहर्यश्वमाध्यंदिनंसवनंकेवलंते । समृभुभिःपिबस्वरत्नधेभिःसखींऽर्याऽइंद्र

(४।४।३) इहोपेतिनवर्चस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवऋभवस्त्रिष्टुप् ।

चकृषेसुकृत्या+ ॥ येदेवासोऽअभवतासुकृत्याश्येनाऽइवेदधिदिविनिषेद । तेरत्नंधातशवसोनपातःसौधन्वनाऽअभवतामृतासः ॥ यत्तृतीयंसवनंरत्नधेयमकृणुध्वंस्वपस्यासुहस्ताः । तद्भवःपरिषिक्तंवऽएतत्संमदेभिरिंद्रियेभिःपिबध्वं ॥ ६ ॥ (४।४।४) अनश्वोजातोऽअनभीशुरुक्थ्योऽरथस्त्रिचक्रःपरिवर्ततेरजः । महत्तद्वोदेव्यस्यप्रवाचनंद्या मृभवःपृथिवींयच्चपुष्यथ ॥ रथंयेचक्रुःसुवृतंसुचेतसोविह्वरंतंमनसस्परिध्यया । ताँऽऊर्ध्वस्यसवनस्यपीतयऽआवोवाजाऽऋभवोवेदयामसि ॥ तद्वोवाचाऽऋभवःसुप्रवाचनंदेवेषुविभ्वोऽअभवन्महित्वनं । जिव्रीयत्संतापितरासनाजुरापुनर्युवानाचरथायतक्षथ ॥ एकंविचक्रचमसंचतुर्वयंनिश्चर्मणोगामरिणीतधीतिभिः । अथादेवेष्वमृतत्वमानशश्रुष्टीवाजाऽऋभवस्तद्वऽउक्थ्यं ॥ ऋभुतोरयिःप्रथमश्रवस्तमोवाजश्रुतासोयमजीजनन्नरः । विभ्वतष्टोविदथेषुप्रवाच्योयंदेवासोवधासविर्चषणिः ॥ ७ ॥ सवाज्यर्वासऽऋषिर्वचस्ययासशूरोऽअस्तापूर्तनासुदुष्टरः । सरायस्पोषंससुवीर्यंदधेयंवाजोविभ्वाँऽऋभवोयमाविषुः ॥ श्रेष्ठंवःपेशोऽअधिधायिदर्शतंस्तोमोवाजाऽऋभवस्तंजुजुष्टन । धीरासोहिष्ठाकवयोविपश्चितस्तान्वऽएनाब्रह्मणावेदयामसि ॥ यूयमस्मभ्यंधिषणाभ्यस्परिविद्वांसोविश्वानर्याणिभोजना । द्युमंतंवाजंवृषशुष्ममुत्तममानोरयिमृभवस्तक्षतावयः ॥ इहप्रजामिहरयिंरराणाऽइहश्रवोवीरवत्तक्षतानः । येनवयंचि

(४।४।४) अनश्वोजातइतिनवर्चस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवऋभवोजगत्यंत्यात्रिष्टुप् ।

तयेमात्यन्यान्तंवाजंचित्रमृभवोददानः ॥ ८ ॥ (४।४।५) उपनोवाजाऽअध्वरमृभुक्षादेवायातपथिभिर्देवयानैः । यथायज्ञंमनुषोविक्ष्वाऽ३ सुदधिध्वेरण्वाःसुदिनेष्वह्नां ॥ तेवोहृदेमनसेसंतुयज्ञाजुष्टासोऽअद्यघृतानिर्णिजोगुः । प्रवःसुतासोहरयंतपूर्णाःक्रत्वेदक्षायहर्षयंतपीताः+ ॥ त्र्युदायंदेवहितंयथावःस्तोमोवाजाऽऋभुक्षणोद्देवः । जुह्वेमनुष्वदुपरासुविक्षुयुष्मेसचाबृहद्दिवेषुसोमं ॥ पीवोऽअश्वाःशुचद्रथाहिभूतार्यःशिप्रावाजिनःसुनिष्काः । इंद्रस्यसूनोशवसो नपातोनुवश्चेत्यग्नियंमदाय ॥ ऋभुमृभुक्षणोरयिंवाजेवाजिन्तमंयुजं । इंद्रस्वंतंहवामहेसदासातममश्विनं ॥ ९ ॥ सेदृभवोयमवथयूयमिंद्रश्चमर्त्यं । सधीभिरस्तुसनितामेधसातासोऽअर्वता ॥ विनोवाजाऽऋभुक्षणःपथश्चितनयष्टवे । अस्मभ्यंसूरयःस्तुताविश्वाऽआशास्तरीषणि ॥ तंनोवाजाऽऋभुक्षणऽइंद्रनासत्यारयिं । समश्वंचर्षणिभ्यऽआपुरुशस्तऽमघत्तये ॥ १० ॥ (४।४।६) उतोहिवांदात्रासंतिपूर्व्यायापुरुभ्यस्त्रसदस्युर्नितोशे । क्षेत्रासांददथुर्वरासांघनंदस्युभ्योऽअभिभूतिमुग्रं+ ॥ उतवाजिनंपुरुनिष्षिध्वानंदधिक्रामुददथुर्विश्वकृष्टिं । ऋजिप्यंश्येनंप्रुषितप्सुमाशुंचर्कृत्यमर्योनृपतिंनशूरं ॥ यंसीमनुप्रवतेवद्रवंतंविश्वःपूरुमदतिहर्षमाणः । पड्भिर्गृध्यंतमेधयुंनशूरंरथतुरंवातमिवभ्र

(४।४।५) उपनइत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवऋभवस्त्रिष्टुप्अंत्याश्चतस्रोनुष्टुभः । (४।४।६) उतोहीतिदशर्चस्यसूक्तस्यगौतमो वामदेवोदधिक्रावाआद्यायाद्यावापृथिवीत्रिष्टुप् ।

जैतं ॥ यः स्मा रुधानो गध्यासमत्सु सनुतरश्चरति गोषु गच्छन् । आविर्भूजीको विदथानि चिक्यत्तिरोऽअरतिं पर्यापऽआयोः+ ॥ उतस्मैनं वस्त्रमथिनं तायुमनुक्रोशंति क्षितयो भरेषु । नीचायमानं जसुरिं नश्येनं श्रवश्चाच्छापशुमच्च यूथं+ ॥११॥ उतस्मासु प्रथमः सरिष्यन्निर्वेवेति श्रेणिभी रथानां । स्रजं कृण्वानो जन्योन शुभ्वारेणुं रेरिहत्किरणं ददृश्वान्+ ॥ उतस्य वाजी सहुरिर्ऋतावाशुश्रूषमाणस्तन्वा समर्ये । तुरंयतीषु तुरयन्नृजिप्योधिभ्रुवोः किरते रेणुमूंजन्+ ॥ उतस्मास्य तन्यतो रिवद्योर्ऋघायतोऽअभियुजो भयंते । यदासहस्रमभिषीमयोधीदुर्वर्तुः स्माभवति भीमऽऋंजन्+ ॥ उतस्मास्य पनयंति जनाजूतिं कृष्टिप्रोऽअभिभूतिमाशोः । उतैनमाहुः समिथे वियंतः परादधिक्राऽअसरत्सहस्रैः ॥ आदधिक्राः शवसापंचकृष्टीः सूर्यऽइव ज्योतिषापस्ततान । सहस्रसाः शतसा वाज्यर्वापृणक्तु मध्वासमिमा वचांसि ॥ १२ ॥ (४।४।७) आशुं दधिक्रांतमु नष्टवामदिवस्पृथिव्याऽउत चर्किराम । उच्छंतीर्मामुषसः सूदयंत्वति विश्वानि दुरितानि पर्षन् ॥ महश्चर्क र्म्यर्वतः क्रतुप्रा दधिक्राव्णः पुरुवारस्य वृष्णः । यं पूरुभ्यो दीदिवांसं नाग्निं ददथुर्मित्रावरुणा ततुरिं ॥ योऽअश्वस्य दधिक्राव्णोऽअकारीत्समिद्धेऽअग्नाऽउषसो व्युष्टौ । अनागसंतमदितिः कृणोतु समित्रेण वरुणेना सजोषाः ॥ दधिक्राव्णऽइष ऽऊर्जोमहो यदमन्महि मरुतां नाम भद्रं । स्वस्तये वरुणं मित्रमग्निहवामहऽइंद्रं वज्रबाहुं ॥ इंद्रमिद्वेदुभये विह्वयंतऽउदीरा

(४।४।७) आशुमितिषड्ऋचस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवोदधिक्रावात्रिष्टुबंत्यानुष्टुप् ।

णायज्ञमुपप्रयंतः । दधिक्रामुसूदनंमर्त्यायदद्धुर्मित्रावरुणानोऽअश्वं ॥ दधिक्राव्णोऽअकारिषंजिष्णोरश्वस्यवाजिनः । सुरभिनोमुखाकरत्प्रणऽआयूंषितारिषत् ॥ १३ ॥ (४।४।८) दधिक्राव्णऽइदुनुचर्किरामविश्वाऽइन्मामुषसःसूदयंतु । अपामग्नेरुषसःसूर्यस्यबृहस्पतेरांगिरसस्यजिष्णोः+ ॥ सत्वाभरिपोगविषोदुवन्यसच्छ्रवस्यादिषऽउषस्तुरण्यसत् । सत्योद्रवोद्रवरःपतंगरोदधिक्रावेषमूर्जंस्वर्जनत् ॥ उतस्मास्यद्रवतस्तुरण्यतःपर्णनवेरनुवातिप्रगर्धिनः । श्येनस्येवध्रजतोऽअंकसंपरिदधिक्राव्णःसहोर्जातरित्रतः ॥ उतस्यवाजीक्षिपणिंतुरण्यतिग्रीवायांबद्धोऽअपिकक्षऽआसनि । क्रतुंदधिक्राऽअनुसंतवीत्वत्पथामंकांस्यन्वापनीफणत् ॥ हंसःशुचिषद्वसुरंतरिक्षसद्धोतावेदिषदतिथिर्दुरोणसत् । नृषद्वरसदृतसद्व्योमसदब्जागोजाऽऋतजाऽअद्रिजाऽऋतं ॥ १४ ॥ (४।४।९) इंद्राकोवांवरुणासुन्नमाप्स्तोमोहविष्माँऽअमृतोनहोता । योवांहृदिक्रतुमाँऽअस्मदुक्तःपस्पर्शदिंद्रावरुणानमस्वान् ॥ इंद्राहयोवरुणाचक्रऽआपीदेवौमर्तःसख्यायप्रयस्वान् । सहंतिवृत्रासमिथेषुशत्रूनवोभिर्वामहद्भिःसप्रश्रुण्वे ॥ इंद्राहरत्नंवरुणाधेष्ठेत्थानृभ्यःशशमानेभ्यस्ता । यदीसखायासख्यायसोमैःसुतेभिःसुप्रयसामादयैते ॥ इंद्रायुवंवरुणादिद्युमस्मिन्नोजिष्ठमुग्रानिव

(४।४।८) दधिक्राव्णइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवोदधिक्रावाअंत्यायाःसूर्यस्त्रिष्टुप्अंत्याश्चतस्रोजगत्यः । (४।४।९) इंद्राकोवामित्येकादशर्चस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवइंद्रावरुणौत्रिष्टुप् ।

धिष्टंवज्रं । योनोंदुरेवोंवृकतिंर्दभीतिस्तस्मिन्निमाथामभिभूत्योजः ॥ इंद्रायुवंवरुणाभूतमस्याधियःप्रेतारावृषभेवधेनोः । सानोंदुहीयद्यवंसेवगत्वीसहस्रंधारापयंसामहीगौः+ ॥ १५ ॥ तोकेंहितेतनयऽउर्वरासुसूरोदर्शीकेवृषणश्चपौंस्ये । इंद्रानोऽअत्रवरुणास्यातामवोभिर्दस्मापरितक्म्यायां ॥ युवामिद्ध्यवंसेपूर्व्यायपरिप्रभूतीगविषःस्वापी । वृणीमहेसख्यायप्रियायशूरामंहिष्ठापितरेवशंभू+ ॥ तावांधियोवंसेवाजयंतींराजिनंजग्मुर्युवयूःसुदानू । श्रियेनगावऽउपसोममस्थुरिंद्रंगिरोवरुणंमेमनीषाः+ ॥ इमाऽइंद्रंवरुणंमेमनीषाऽअग्मन्नुपद्रविणमिच्छमानाः । उपेमस्थुर्जोष्टारऽइववस्वोरघ्वीरिवश्रवसोभिक्षमाणाः ॥ अश्व्यस्यत्मनारथ्यस्यपुष्टेर्नित्यस्यरायःपतयःस्याम । ताचक्राणाऽऊतिभिर्नव्यसीभिरस्मत्रारायोनियुतःसचंतां ॥ आनोबृहंताबृहतीभिरूतीऽइंद्रयातंवरुणवाजसातौ । यद्दिद्यवःपृतनासुप्रक्रीळान्तस्यवांस्यामसनितारऽआजेः+ ॥ १६ ॥ (४।४।१०) ममद्वितारोदुक्षत्रियस्यविश्वायोर्विश्वेऽअमृतायथानः । क्रतुंसचंतेवरुणस्यदेवाराजामिक्रष्टेरुपमस्यवव्रेः ॥ अहंराजावरुणोमह्यंतान्यसुर्याणिप्रथमाधारयंत । क्रतुंसचंते० ॥ अहमिंद्रोवरुणस्तेमहित्वोर्वीगभीरेरजसीसुमेके । त्वष्टेवविश्वाभुवनानिविद्वान्त्समैरयंरोदसीधारयंच ॥ अहमपोऽअपिन्वमुक्षमाणाधारयंदिवंसदनऽऋतस्य । ऋतेनपुत्रोऽअदितेर्ऋतावोतत्रिधातुप्रथयद्भिभूम ॥ मांनरःस्वश्वाजयंतो

(४।४।१०) ममद्वितेतिदशर्चस्यसूक्तस्यपौरुकुत्स्यस्त्रसदस्युःआद्यानांषण्णांत्रसदस्युर्देवताअंत्यानांचतसृणामिंद्रावरुणौत्रिष्टुप् ।

मांवृताःसमरणेहवंते । कृणोम्याजिंमघवाहमिंद्रऽइर्यामिरेणुमभिभूत्योजाः ॥ १७ ॥ अहंताविश्वाचकरंनार्किर्मादैव्यं सहोवरतेऽअप्रतीतं । यन्मासोमांसोममदन्यदुक्थोभेभयेतेरजसीऽअपारे+ ॥ विदुष्टेविश्वाभुवनानितस्थुताप्रव्रवीषिवरुणायवेधः । त्वंवृत्राणिश्रृण्विषेजघन्वान्त्वंवृताँऽअरिणाऽइंद्रसिंधून् ॥ अस्माकमत्रपितरस्तऽआसन्त्सप्तऽऋषयोदौर्गहेबध्यमाने । तऽआयजंतत्रसदस्युमस्याऽइंद्रंनवृत्रतुरमर्धदेवं+ ॥ पुरुकुत्सानीहिवामदाशद्भ्यमिरिंद्रावरुणानमोभिः । अथाराजानंत्रसदस्युमस्यावृत्रहणंददथुरर्धदेवं+ ॥ रायावयंसस्वांसोमदेमहव्येनदेवायवसेनगावः । तांधेनुमिंद्रावरुणायुवंनोविश्वाहाधत्तमनपस्फुरंतीं ॥ १८ ॥ (४।४।११) कऽउश्रवत्कतमोयज्ञियानांवंदारुदेवः कतमोजुषाते । कस्यमांदेवीममृतेषुप्रेष्ठांहृदिश्रेषामसुष्टुतिंसुहव्यां+ ॥ कोमृळातिकतमऽआगमिष्ठोदेवानामुकतमःशंभविष्ठः । रथंकमाहुर्द्रवदश्वमाशुंयसूर्यस्यदुहितावृणीत ॥ मक्षूहिष्मागच्छथऽईवतोद्यूनिंद्रोनशक्तिंपरितक्म्यायां । दिवऽआजातादिव्यासुपर्णाकयाशचीनांभवथःशचिष्ठा ॥ कावांभूदुपमातिःकयानऽआश्विनागमथोहूयमाना । कोवांमहश्चित्यजसोऽअभीकऽउरुष्यतंमाध्वीदस्रानऽऊती+ ॥ उरुवांरथःपरिनक्षतिद्यामायत्समुद्रादभिवर्ततेवां । मध्वामाध्वीमधुवांप्रुषायन्यत्सींवांपृक्षोभुरजैतपक्काः+ ॥ सिंधुर्हवांरसयासिंचदश्वान्घृणावयोरुषासःपरिग्मन् । तदधु

(४।४।११) कऽउश्रवदितिसप्तर्चस्यसूक्तस्यसौहोत्रौपुरुमीह्राजमीह्रावश्विनौत्रिष्टुप् ।

वामजिरंचेतियानंयेनपतीभवथःसूर्यायाः ॥ इहेहयद्वाँसमनापपृक्षेसेयमस्मेसुमतिर्वाजरत्ना । उरुष्यतंजरितारंयुवं हश्रितःकामोनासत्यायुवद्रिक्+ ॥ १९ ॥ (४।४।१२) तंवारथंवयमद्याहुवेमपृथुज्रयमश्विनासंगतिंगोः । यःसूर्यां वहतिवंधुरायुर्गिर्वाहसंपुरुतमंवसूयुं+ ॥ युवंश्रियमश्विनादेवतातांदिवोनपातावनथःशचीभिः । युवोर्वपुरभिपृक्षःसचंतेवहंतियत्ककुहासोरथेवां ॥ कोवामद्याकरतेरातहव्यऽऊतयेवासुतपेयायवार्कैः । ऋतस्यवावनुषंपूर्व्यायनमोयेमानोऽअश्विनावर्वतत् ॥ हिरण्ययेनपुरुभूरथेनेमंयज्ञंनासत्योपयातं । पिबाथऽइन्मधुनःसोम्यस्यदधथोरत्नंविधतेजनाय ॥ आनोयातंदिवोऽअच्छापृथिव्याहिरण्ययेनसुवृतारथेन । मावामन्येनियमन्देवयंतःसंयद्वदेनाभिःपूर्व्यावां ॥ नूनोरयिंपुरुवीरंबृहंतंदस्रामिमाथामुभयेष्वस्मे । नरोयद्वामश्विनास्तोममावन्त्सधस्तुतिमाजमीढ्वांसोऽअग्मन् ॥ इहेहयद्वां० ॥ २० ॥ (४।४।१३) एषस्यभानुरुदियर्तियुज्यतेरथःपरिज्मादिवोऽअस्यसानवि । पृक्षासोऽअस्मिन्मिथुनाऽअधित्रयोदातिंस्तुरीयोमधुनोविरप्शते ॥ उद्वांपृक्षासोमधुमंतऽईरतेरथाऽअश्वासऽउषसोव्युष्टिषु । अपोर्णुवंतस्तमऽआपरीवृतंस्वर्णशुक्रंतन्वंतऽआरजः ॥ मध्वःपिबतंमधुपेभिरासभिरुतप्रियंमधुनेयुंजाथांरथं । आवर्तनिमधुनाजिन्वथस्पथोदातिंवहेथेमधुमंतमश्विना ॥ हंसासोयेवांमधुमंतोऽअस्रिधोहिरण्यपर्णाऽउहुवंऽउषर्बुधः । उद्

(४।४।१२) तंवामितिसप्तर्चस्यसूक्तस्यसौहोत्रौपुरुमीढ्हाजमीढ्हावश्विनौत्रिष्टुप् । (४।४।१३) एषस्यइतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यगौतमो

प्रतोमंदिनोमंदिनिस्पृशोमध्वोनमक्षःसवनानिगच्छथः ॥ स्वध्वरासोमधुमंतोऽअग्नयऽउस्राजरंतेप्रतिवस्तोरश्विना । यन्निक्तहस्तस्तरणिर्विचक्षणःसोमंसुषावमधुमंतमद्रिभिः ॥ आकेनिपासोऽअहभिर्दविध्वतःस्वर्णशुक्रंतन्वंतऽआरजः । सूरश्चिदश्वान्युयुजानऽईयतेविश्वाँऽअनुस्वधयाचेतथस्पथः+ ॥ प्रवामवोचमश्विनाधियंधारथःस्वश्वोऽअजरोयोऽअस्ति । येनसद्यःपरिरजांसियाथोहविष्मंतंतरणिंभोजमच्छ ॥ २१ ॥ (४।५।१) अग्रंपिबामधूनांसुतंवायो दिविष्टिषु । त्वंहिपूर्वपाऽआसि ॥ शतेनानोऽअभिष्टिभिर्नियुत्वाँऽइंद्रसारथिः । वायोसुतस्यतृपतं ॥ आवाँसहस्रंह रयऽइंद्रवायूऽअभिप्रयः । वहंतुसोमपीतये ॥ रथंहिरण्यवंधुरमिंद्रवायूस्वध्वरं । आहिस्थाथोदिविस्पृशं ॥ रथेनपृथुपाजसादाश्वांसमुपगच्छतं । इंद्रवायूऽइहागतं ॥ इंद्रवायूऽअयंसुतस्तंदेवेभिःसजोषसा । पिबतंदाशुषोगृहे ॥ इहप्रयाणमस्तुवामिंद्रवायूविमोचनं । इहवांसोमपीतये ॥ २२ ॥ (४।५।२) वायोशुक्रोऽअयामितेमध्वोऽअग्रंदिविष्टिषु । आयाहिसोमपीतयेस्पार्होदेवनियुत्वता ॥ इंद्रश्चवायवेषांसोमानांपीतिमर्हथः । युवांहियंतींदवोनिम्नमापोनसध्र्यक् ॥ वायविंद्रश्चशुष्मिणांसरथंशवसस्पती । नियुत्वंतानऽऊतयऽआयातंसोमपीतये ॥ यावांसंतिपुरुस्पृहो

वामदेवोश्विनौजगत्यंत्यात्रिष्टुप्। (४।५।१) अग्रंपिबेतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवइंद्रवायूआद्यायावायुर्गायत्री । (४।५।२) वायो शुक्रइतिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवइंद्रवायूआद्यायावायुरनुष्टुप् ।

नियुतोदाशुषेनरा । अस्मेतार्यज्ञवाहसेंद्रवायूनियच्छतं ॥ २३ ॥ (४।५।३) विहिहोत्राऽअवीताविपोनरायोऽअर्यः । वायवाचंद्रेणरथेनयाहिसुतस्यपीतये ॥ नियुवाणोऽअशस्तीर्नियुत्वाँऽइंद्रसारथिः । वायवा० ॥ अनुकृष्णेवसुधितीयेमातेविश्वपेशसा । वायवा० ॥ वहंतुत्वामनोयुजोयुक्तासोनवतिर्नव । वायवा० ॥ वायोशतंहरीणांयुवस्वपोष्याणां । उतवातेसहस्रिणोरथऽआयातुपाजसा ॥ २४ ॥ (४।५।४) इदंवामास्येहविःप्रियमिंद्राबृहस्पती । उक्थंमदश्शस्यते ॥ अयंवांपरिषिच्यतेसोमऽइंद्राबृहस्पती । चारुर्मदायपीतये ॥ आनऽइंद्राबृहस्पतीगृहमिंद्रश्चगच्छतं । सोमपासोमपीतये ॥ अस्मेऽइंद्राबृहस्पतीरयिंधत्तंशतग्विनं । अश्वावंतंसहस्रिणं ॥ इंद्राबृहस्पतीवयंसुतेगीर्भिर्हवामहे । अस्यसोमस्यपीतये ॥ सोममिंद्राबृहस्पतीपिबतंदाशुषोगृहे । मादयेथांतदोकसा ॥ २५ ॥ (४।५।५) यस्तस्तंभसहसाविज्मोऽअंतान्बृहस्पतिस्त्रिषधस्थोरवेण । तंप्रत्नासऽऋषयोदीध्यानाःपुरोविप्रादधिरेमंद्रजिह्वं ॥ धुनेतयःसुप्रकेतंमदंतोबृहस्पतेऽअभियेनस्ततस्रे । पृषंतंसृप्रमदब्धमूर्वंबृहस्पतेरक्षतादस्ययोनिं ॥ बृहस्पतेयाऽपरमाऽपराव दत्तऽआतऽऋतस्पृशोनिषेदुः । तुभ्यंखाताऽअवताऽअद्रिदुग्धामध्वःश्चोतंत्यभितोविरप्शं ॥ बृहस्पतिःप्रथमंजायं

(४।५।३) विहिहोत्राइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवोवायुरनुष्टुप् । (४।५।४) इदंवामितिषड्चस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवइंद्राबृहस्पतीगायत्री । (४।५।५) यस्तस्तंभेत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवोबृहस्पतिरंत्ययोर्द्वयोरिंद्राबृहस्पतीत्रिष्टुप्दशमीजगती ।

मानोमहोज्योतिषःपरमेव्योमन् । सप्तास्यस्तुविजातोरवेणविसप्तरश्मिरधमत्तमांसि ॥ ससुष्टुभासऽऋक्तागणेनव लंरुरोजफलिगंरवेण । बृहस्पतिरुस्रियाहव्यसूदःकनिक्रद्द्वावशतीरुदाजत् ॥ २६ ॥ एवापित्रेविश्वदेवायवृष्णेय ज्ञैर्विधेमनमसाहविर्भिः । बृहस्पतेसुप्रजावीरवंतोवयंस्यामपतयोरयीणां+ ॥ सऽइद्राजाप्रतिजन्यानिविश्वाशुष्मेणतस्थावभिवीर्येण । बृहस्पतिंयःसुभृतंबिभर्तिवल्गूयतिवंदतेपूर्वभाजं ॥ सऽइत्क्षेतिसुधितऽओकसिस्वेतस्माऽइळापिन्वतेविश्वदानीम् । तस्मैविशःस्वयमेवानमंतेयस्मिन्ब्रह्माराजनिपूर्वऽएति ॥ अप्रतीतोजयतिसंधनानिप्रतिजन्यान्युतयासजन्या । अवस्यवेयोवरिवःकृणोतिब्रह्मणेराजातमवंतिदेवाः+ ॥ इंद्रश्चसोमंपिबतंबृहस्पतेस्मिन्यज्ञेमंदसानावृषण्वसू । आवांविशंत्विंदवःस्वाभुवोस्मेरयिंसर्ववीरंनियच्छतं ॥ बृहस्पतऽइंद्रवर्धतंनःसचासावांसुमतिर्भूत्वस्मे । अविष्टंधियोजिगृतंपुरंधीर्जजस्तमर्योवनुषामरातीः ॥ २७ ॥ इतितृतीयाष्टकेसप्तमोऽध्यायः ॥ ७ ॥ ॥

त्रयोविंशाध्यायेवर्गाः २७ सूक्तानि १८ ऋचः १४४ ॥ त्यागः ॥ ऋभुभ्य. ४८ द्यावापृथिवीभ्या. १ दधिक्राव्ण. १९ सूर्यायै.१ इंद्रावरुणाभ्या. ११ त्रसदस्यव. ६ इंद्रावरुणाभ्या. ४ अश्विभ्या. २१ वायव. १ इंद्रवायुभ्या. ६ वायवे. इंद्रवायुभ्या. ३ वायव. ५ इंद्राबृहस्पतिभ्या. ६ बृहस्पतय. ९ इंद्राबृहस्पतिभ्या. २ ॥ इतितृतीयेसप्तमः ॥ ७ ॥

इदमुषस्यंतुप्रतिष्यासप्तगायत्रैतद्देवस्यसावित्रंतुजागतंमभूद्देवःषट्त्रिष्टुवंतैकोवोदशवैश्वदेवंत्रिगायत्र्यंतंतुम
हीसप्तद्यावापृथिवीयैक्षेत्रस्याष्टौतिस्रःक्षेत्रपत्याःशुनायैकापरापुरउष्णिक्सांत्याचशुनासीराभ्यामुपांत्येसीतायै
तेचानुष्टुभावाद्याचतुर्थीचसमुद्रादेकादशाग्नेयंजगत्यंतंसौर्यवापंवाग्व्यंवाघृतस्तुतिर्वानमोत्रिभ्योभौमोत्रिःपं
चमेमंडलेनुक्तगोत्रमात्रेयंविद्यात्पंक्त्यंतस्यचसूक्तस्यशेषमानुष्टुभमबोधिद्वादशबुधविष्ठिरौकुमारंकुमारोवृशो
वाजानउभौवाशक्रर्यंतंकंवीत्यृचोस्तुवृशएवत्वमग्नेवसुश्रुतआद्याविराट्तृतीयामारुतरौद्रावैष्णवीत्वामग्नए
कादशंसुसमिद्धायाप्रंगायत्रमग्निंतंदशपांक्तंसखायइषःपंक्त्यंतंत्वामग्नेसप्तजागतं ॥ १ ॥ ॥ ॥

॥ हरिःओम् ॥ (४।५।६) इदमुत्यत्पुरुतमंपुरस्ताज्ज्योतिस्तमसोवयुनावदस्थात् । नूनंदिवोदुहितरोविभातीर्गातुंकृणवन्नुषसोजनाय ॥ अस्थुरुचित्राऽउषसःपुरस्तान्मिताऽइवस्वरवोध्वरेषु । व्यूव्रजस्यतमसोद्वारोच्छंतीरव्रन्छुचयःपावकाः+ ॥ उच्छंतीरद्यचितयंतभोजात्रांधोदेयायोषसोमघोनीः । अचित्रेऽअंतःपणयःससंत्वबुध्यमानास्तमसोविमध्ये ॥ कुवित्सदेवीःसनयोनवोवायामोबभूयादुषसोवोऽअद्य । येनानवग्वेऽअंगिरेदशग्वेसप्तास्येरेवतीरेवदूष+ ॥ यूयंहिदेवीर्ऋतयुग्भिरश्वैःपरिप्रयाथभुवनानिसद्यः । प्रबोधयंतीरुषसःससंतंद्विपाच्चतुष्पाच्चरथायजीवं+ ॥ १ ॥

(* जननान्नऋषेःपुत्रोजान इति सर्वा० भाष्यं । जार इति सायणः ।) (४।५।६) इदमुत्यदित्येकादशर्चस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवऽउषास्त्रिष्टुप् ।

क्व॑स्विदासांकत॒मापु॑रा॒णीयया॑वि॒धाना॑विद॒धुर्ऋ॑भू॒णां । शुभं॒यच्छु॒भ्राऽउ॒षस॒श्चरं॑ति॒नविज्ञा॑यंतेस॒दृशी॑रजु॒र्याः+ ॥ ताघा॒ताभ॒द्राऽउ॒षसः॑पु॒रासु॑रभि॒ष्टिद्यु॑म्नाऽऋ॒तजा॑तसत्याः । यास्वी॑जा॒नःश॑शमा॒नऽउ॒क्थैःस्तु॒वन्छंसं॒द्रवि॑णंस॒द्यऽआप॑ ॥ ताऽआच॑रंतिसम॒नापु॒रस्ता॑त्समा॒नतः॑सम॒नाप॑प्रथा॒नाः । ऋ॒तस्य॑दे॒वीःसद॑सोबुधा॒नागवां॒नसर्गा॑ऽउ॒षसो॑जरंते ॥ ताऽइं॒न्वे॒३॒॑वस॑म॒नास॑मा॒नीरमी॑तवर्णाऽउ॒षस॑श्चरंति । गूहं॑ती॒रभ्व॒मसि॑तं॒रुश॑द्भिःशु॒क्रास्त॒नूभि॒ःशुच॑योरुचा॒नाः+ ॥ र॒यिंदि॑वोदुहितरोविभा॒तीःप्र॒जावं॑तंयच्छता॒स्मासु॑देवीः । स्यो॒नादावः॑प्रति॒बुध्य॑मानाःसु॒वीर्य॑स्य॒पत॑यःस्याम ॥ तद्वो॑दिवोदुहितरोविभा॒तीरुप॑ब्रुवऽउषसोय॒ज्ञके॑तुः । व॒यंस्या॑मय॒शसो॒जने॑षु॒तद्द्यौश्च॑ध॒त्तांपृ॑थि॒वीच॑दे॒वी+ ॥ २ ॥ (४।५।७) प्रति॒ष्यासू॒नरी॒जनी॑व्यु॒च्छंती॒परि॒स्वसुः॑ । दि॒वोऽअ॑दर्शिदुहि॒ता+ ॥ अश्वे॑वचि॒त्रारु॑षीमा॒तागवा॑मृ॒ताव॑री । सखा॑भूद॒श्विनो॑रु॒षाः+ ॥ उ॒तसखा॑स्य॒श्विनो॑रु॒तमा॒तागवा॑मसि । उ॒तोषो॒वस्व॑ऽईशिषे ॥ या॒व॒यद्वे॑षसंत्वाचिकि॒त्वित्सू॑नृतावरि । प्रति॒स्तोमै॑रभुत्स्महि ॥ प्रति॑भ॒द्राऽअ॑दृक्षत॒गवां॒सर्गा॒नर॒श्मयः॑ । ओषाऽअ॑प्राऽउ॒रुज्रयः॑ ॥ आ॒प॒प्रुषी॑विभावरि॒व्या॑व॒र्ज्योति॑षा॒तमः॑ । उषो॒ऽअनु॑स्व॒धाम॑व ॥ आद्यांत॑नोषिर॒श्मिभि॒रांतरि॑क्षमु॒रुप्रि॒यं । उषः॑शु॒क्रेण॑शो॒चिषा॑ ॥३॥ (४।५।८) तद्दे॒वस्य॑सवि॒तुर्वार्यं॑म॒हद्वृ॑णी॒महे॒ऽअसु॑रस्य॒प्रचे॑तसः । छ॒र्दिर्येन॑दा॒शुषे॒यच्छ॑ति॒त्मना॒तन्नो॑म॒हाँऽउद॑यान्दे॒वोऽअ॒क्तुभिः॑ ॥

(४।५।७) प्रतिष्येतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवउषागायत्री । (४।५।८) तद्देवस्येतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवःसविताजगती ।

दि॒वोध॒र्ताभुव॑नस्यप्र॒जाप॑तिःपि॒शंगं॑द्रा॒पिंप्रति॑मुंचतेक॒विः । वि॒च॒क्ष॒णःप्र॒थय॑न्नापृ॒णन्नु॒र्वजी॑जनत्सवि॒तासु॒म्नमु॒क्थ्यं॑* ॥ आप्रा॒रजां॑सिदि॒व्यानि॒पार्थि॑वा॒श्लोकं॑दे॒वःकृ॑णुते॒स्वाय॒धर्म॑णे । प्रबा॒हूऽअ॑स्राक्सवि॒तासवी॑मनिनिवे॒शय॑न्प्रसु॒वन्न॒क्तुभि॒र्जग॑त् ॥ अदा॑भ्यो॒भुव॑नानिप्र॒चाक॑शद्व्र॒तानि॑दे॒वःस॑वि॒ताभिर॑क्षते । प्रास्रा॑ग्बा॒हूभुव॑नस्यप्र॒जाभ्यो॑धृ॒तव्र॑तोम॒होऽअज्म॑स्यराजति ॥ त्रिरं॒तरि॑क्षंसवि॒ताम॑हित्व॒नात्रीरजां॑सिपरि॒भूस्त्रीणि॑रोच॒ना । ति॒स्रोदिवः॑पृथि॒वीस्ति॒स्रऽइ॑न्वतित्रि॒भिर्व्र॒तैर॒भिनो॑रक्षति॒त्मना॑ ॥ बृ॒हत्सु॑म्नःप्रसवी॒तानि॒वेश॑नो॒जग॑तःस्था॒तुरु॒भय॑स्य॒योव॒शी । सनो॑दे॒वःस॑वि॒ताशर्म॑यच्छत्व॒स्मेक्षया॑यत्रि॒वरू॑थ॒मंह॑सः ॥ आग॑न्दे॒वऽऋ॒तुभि॒र्वर्ध॑तु॒क्षयं॒दधा॑तुनःसवि॒तासु॑प्र॒जामिषं॑ । सनः॑क्ष॒पाभि॒रह॑भिश्चजिन्वतुप्र॒जावं॑तं र॒यिम॒स्मेसमि॑न्वतु ॥ ४ ॥ (४।५।९) अभू॑द्दे॒वःस॑वि॒तावंद्यो॒नुन॑ऽइ॒दानी॒मह्न॑ऽउप॒वाच्यो॒नृभिः॑ । वियोरत्ना॒भज॑तिमान॒वेभ्यः॒श्रेष्ठं॑नो॒ऽअत्र॒द्रवि॑णं॒यथा॒दध॑त् ॥ दे॒वेभ्यो॒हिप्र॑थ॒मंय॒ज्ञिये॑भ्योमृत॒त्वंसु॒वसि॑भा॒गमु॑त्त॒मं । आदिद्दा॒मानं॑सवित॒र्व्यू॑र्णुषेनूची॒नाजी॑वि॒तामानु॑षेभ्यः ॥ अचि॑त्ती॒यच्च॑कृ॒मादैव्ये॒जने॑दी॒नैर्दक्षैः॒प्रभू॑तीपूरुष॒त्वता॑ । दे॒वेषु॑चसवित॒र्मानु॑षेषुच॒त्वंनो॒ऽअत्र॑सुवता॒दना॑गसः ॥ नप्र॒मिये॑सवि॒तुर्दैव्य॑स्य॒तद्यथा॒विश्वं॒भुव॑नंधारयि॒ष्यति॑ । यत्पृ॑थि॒व्यावरि॑म॒न्नास्वं॑गु॒रिर्वर्ष्म॑न्दि॒वःसु॒वति॑स॒त्यम॑स्य॒तत्+ ॥ इंद्र॑ज्येष्ठान्बृ॒हद्भ्यः॒पर्व॑तेभ्यः॒क्षयाँ॑ऽएभ्यःसुवसिप॒स्त्या॑वतः । यथा॑यथाप॒तयं॑तोवि

(४।५।९) अभूद्देवइतिषडृचस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवःसविताजगत्यंत्यात्रिष्टुप् ।

येमिरऽएवैवतस्थुःसवितःसवायते ॥ येतेत्रिरहन्त्सवितःसवासोदिवेदिवेसौभगमासुवंति । इंद्रोद्यावापृथिवीसिंधुरद्भिरादित्यैर्नोऽअदितिःशर्मयंसत् ॥ ५ ॥ (४।५।१०) कोवस्त्रातावसवःकोवरूताद्यावाभूमीऽअदितेत्रासीथां नः । सहीयसोवरुणमित्रमर्तात्कोवोध्वरेवरिवोधातिदेवाः ॥ प्रयेधामानिपूर्व्याण्यर्चान्वियदुच्छान्वियोतारोऽअमूराः । विधातारोवितेदधुरजस्राऽऋतधीतयोरुरुचंतदस्माः+ ॥ प्रपस्त्याऽ३मदितिंसिंधुमर्कैःस्वस्तिमीळेसख्यायदेवीं । उभेयथानोऽअहनीनिपातऽउषासानक्तांकरतामदब्धे ॥ व्यर्यमावरुणश्चेतिपंथामिषस्पतिःसुवितंगातुमग्निः । इंद्राविष्णूनृवदुषुस्तवानाशर्मनोयंतममवद्वरूथं ॥ आपर्वतस्यमरुतामवांसिदेवस्यत्रातुरत्रिभगस्य । पात्पतिर्जन्यादंहसोनोमित्रोमित्रियादुतनऽउरुष्येत् ॥ ६ ॥ नूरोदसीऽअहिनावुश्थेनस्तुवीतदेवीऽअप्येभिरिष्टैः । समुद्रंनसंचरणेसनिष्यवोघर्मस्वरसोनद्योऽ३अपव्रन् ॥ देवैर्नोदेव्यदितिर्निपातुदेवस्त्रातात्रायतामप्रयुच्छन् । नहिमित्रस्यवरुणस्यधासिमर्हामसिप्रमियंसान्वग्नेः+ ॥ अग्निरीशेवसव्यस्याग्निर्महःसौभगस्य । तान्यस्मभ्यंरासते ॥ उषोमघोन्यावहसूनृतेवार्यापुरु । अस्मभ्यंवाजिनीवति ॥ तत्सुनःसविताभगोवरुणोमित्रोऽअर्यमा । इंद्रोनोराधसागमत् ॥७॥ (४।५।११) मही

(४।५।१०) कोवस्त्रातेतिदशर्चस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवोविश्वेदेवास्त्रिष्टुप्अंत्यास्तिस्रोगायत्र्यः । (भेदपक्षे—विश्वेदेवाः ७ अग्निः १ उषाः १ विश्वेदेवाः१ एवंदश) । (४।५।११) महीइतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवोद्यावापृथिवीत्रिष्टुप्अंत्यास्तिस्रोगायत्र्यः ।

द्यावापृथिवीऽइहज्येष्ठेरुचाभवतांशुचयद्भिरर्कैः । यत्सींवरिष्ठेबृहतीविमिन्वन्नृवद्धोक्षापप्रथानेभिरेवैः ॥ देवीदेवेभिर्यजतेयजत्रैरमिनतीतस्थतुरुक्षमाणे । ऋतावरीऽअद्रुहादेवपुत्रेयज्ञस्यनेत्रीशुचयद्भिरर्कैः+ ॥ सऽइत्स्वपाभुवनेष्वास्यऽइमेद्यावापृथिवीऽजजान । उर्वीगभीरेरजसीसुमेकेऽअवंशेधीरःशच्यासमैरत् ॥ नूरोदसीबृहद्भिर्नोवरूथैःपत्नीवद्भिरिषयंतीसजोषाः । उरूचीविश्वेयजतेनिपातंधियास्यामरथ्यःसदासाः+ ॥ प्रवांमहिद्यवीऽअभ्युपस्तुतिंभरामहे । शुचीऽउपप्रशस्तये ॥ पुनानेतन्वामिथःस्वेनदक्षेणराजथः । ऊह्यार्थेसनाद्दतं+ ॥ महीमित्रस्यसाधथस्तरंतीपिप्रतीऽऋतं । परियज्ञंनिषेदथुः ॥ ८ ॥ (४।५।१२) क्षेत्रस्यपतिनावयंहितेनेवजयामसि । गामश्वंपोषयित्न्वासनोमृळातीदृशे ॥ क्षेत्रस्यपतेमधुमंतमूर्मिंधेनुरिवपयोऽअस्मासुधुक्ष्व । मधुश्चुतंघृतमिवसुपूतमृतस्यनःपतयोमृळयंतु ॥ मधुमतीरोषधीर्द्यावऽआपोमधुमन्नोभवत्वंतरिक्षं । क्षेत्रस्यपतिर्मधुमान्नोऽअस्त्वरिष्यंतोऽअन्वेनंचरेम ॥ शुनंवाहाः

(४।५।१२) क्षेत्रस्येत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवआद्यानांतिसृणांक्षेत्रपतिर्देवताचतुर्थ्याःशुनःपंचम्यष्टम्योःशुनासीरौषष्ठीसप्तम्योःसीता आद्याचतुर्थीषष्ठीसप्तम्योनुष्टुभःपंचमीपुरउष्णिक्शेषास्त्रिष्टुभः (अत्रचतुर्थ्याःशुनोऽदंतः । तथाशुनासीरावित्यत्रकेचिद्वाय्वादित्यावित्युच्चारयन्तितन्नचतुरस्रं यतःवायुःशुनःसूर्यएवात्रसीरःशुनासीरौवायुसूर्यौवदंति । शुनासीरंयास्कइंद्रंतुमेनेसूर्यंद्यौतौमन्यतेशाकपूणिरितिशुनासीरस्वरूपेशौनकेनाचार्यमतदर्शनव्याजेनवैविध्यंप्रतिपादितंतस्मात्प्रकृतिभूतशुनासीरशब्देनोच्चारणंयुक्तं) ।

शुनंनरःशुनंकृषतुलांगलं । शुनंवरत्रावध्यंतांशुनमष्ट्रामुदिंगय ॥ शुनासीराविमांवाचंजुषेथांयद्दिविचक्रथुःपयः । तेनेमामुपसिंचतं ॥ अर्वाचीसुभगेभवसीतेवंदामहेत्वा । यथानःसुभगाससियथानःसुफलाससि ॥ इंद्रःसीतांनिगृह्णातुतांपूषानुयच्छतु । सानःपयस्वतीदुहामुत्तरामुत्तरांसमां ॥ शुनंनःफालाविकृषंतुभूमिंशुनंकीनाशाऽअभियंतुवाहैः । शुनंपर्जन्योमधुनापयोभिःशुनासीराशुनमस्मासुधत्तं ॥ ९ ॥ (४।५।१३) समुद्रादूर्मिर्मधुमाँउदारदुपांशुनासममृतत्वमानट् । घृतस्यनामगुह्यंयदस्तिजिह्वादेवानाममृतस्यनाभिः ॥ वयंनामप्रब्रवामाघृतस्यास्मिन्यज्ञेधारयामानमोभिः । उपब्रह्माशृणवच्छस्यमानंचतुःशृंगोवमीद्गौरऽएतत्+ ॥ चत्वारिशृंगात्रयोऽअस्यपादाद्वेशीर्षेसप्तहस्तासोऽअस्य । त्रिधाबद्धोवृषभोरोरवीतिमहोदेवोमर्त्याँऽआविवेश ॥ त्रिधाहितंपणिभिर्गुह्यमानंगविदेवासोघृतमन्वविंदन् । इंद्रऽएकंसूर्यऽएकंजजानवेनादेकंस्वधयानिष्टतक्षुः ॥ एताऽअर्षंतिहृद्यात्समुद्राच्छतव्रजारिपुणानावचक्षे । घृतस्यधाराऽअभिचाकशीमिहिरण्ययोवेतसोमध्यऽआसां ॥ १० ॥ सम्यक्स्रवंतिसरितोनधेनाऽअंतर्हृदामनसापूयमानाः । एतेऽअर्षंत्यूर्मयोघृतस्यमृगाऽइवक्षिपणोरीषमाणाः ॥ सिंधोरिवप्राध्वनेशूघनासोवातप्रमियःपतयंतियह्वाः । घृतस्यधाराऽअरुषोनवाजीकाष्ठाभिंदन्नूर्मिभिःपिन्वमानः ॥ अभिप्रवंतसमनेवयोषाःकल्याण्यःस्मयमानासोऽअग्निं । घृत

(४।५।१३) समुद्रादूर्मिरित्येकादशर्चस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवोऽग्निस्त्रिष्टुबंत्याजगती । (सूर्योवागावोवाघृतस्तुतिर्वादेवता) ।

स्यधाराःसमिधोनसंतताजुषाणोहर्यतिजातवेदाः ॥ कन्याऽइववहतुमेतवाऽउऽअंज्यंजानाऽअभिचाकशीमि । यत्र सोमःसूयतेयत्रयज्ञोघृतस्यधाराऽअभितत्पवंते ॥ अभ्यर्षतसुष्टुतिंगव्यमाजिमस्मासुभद्राद्रविणानिधत्त । इमंयज्ञंनयतदेवतानोघृतस्यधारामधुमत्पवंते ॥ धामन्तेविश्वंभुवनमधिश्रितमंतःसमुद्रेहृद्यं१तरायुषि । अपामनीकेसमिथेयऽआभृतस्तमश्यामधुमंततऊर्मिं+ ॥ ११ ॥ (इतिवामदेवंचतुर्थमंडलंसमाप्तं । अत्रसूक्तानि ५८)॥ (५।१।१) अवोध्यग्निःसमिधाजनानांप्रतिधेनुमिवायतीमुषासं । यह्वाऽइवप्रवयामुज्जिहानाःप्रभानवःसिस्रतेनाकमच्छ ॥ अवोधि होतायजथायदेवानूर्ध्वोऽअग्निःसुमनाःप्रातरस्थात् । समिद्धस्यरुशददर्शिपाजोमहान्देवस्तमसोनिरमोचि ॥ यदींगणस्यरशनामजींगःशुचिरङ्क्तेशुचिभिर्गोभिरग्निः । आदक्षिणायुज्यतेवाजयंत्युत्तानामूर्ध्वोऽअधयज्जुहूभिः ॥ अग्निमच्छादेवयतांमनांसिचक्षूंषीवसूर्येसंचरंति । यदींसुवातेऽउषसाविरूपेश्वेतोवाजीजायतेऽअग्रेऽअह्नां ॥ जनिष्टहिजेन्योऽअग्रेऽअह्नांहितोहितेष्वरुषोवनेषु । दमेदमेसप्तरत्नादधानोग्निर्होतानिषसादायजीयान् ॥ अग्निर्होतान्यसीदद्यजीयानुपस्थेमातुःसुरभाऽउलोके । युवाकविःपुरुनिष्ठऽऋतावाधर्ताकृष्टीनामुतमध्यऽइद्धः ॥ १२ ॥ प्रणुत्यंविप्रमध्वरेषुसाधुमग्निंहोतारमीळतेनमोभिः । आयस्तताननोदसीऽऋतेननित्यंमृजंतिवाजिनंघृतेन ॥ मार्ज्मल्योमृज्यतेस्वे

आत्रेयेपंचममंडलेषडनुवाकाः । (५।१।१) अवोधीतिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यात्रेयोबुधगविष्ठिरावग्निस्त्रिष्टुप् ।

दमूनाःकविप्रशस्तोऽअतिथिःशिवोनः । सहस्रशृंगोवृषभस्तदोजाविश्वाँऽअग्नेसहसाप्रास्यन्यान्+ ॥ प्रसद्योऽअग्नेऽअत्येष्यन्यानाविर्यस्मैचारुतमोबभूथ । ईळेन्योवपुष्योविभावाप्रियोविशामतिथिर्मानुषीणां ॥ तुभ्यंभरंतिक्षितयोयविष्ठवलिमग्नेऽअंतितऽओतदूरात् । आभंदिष्टस्यसुमतिंचिकिद्धिवृहत्तेऽअग्नेमहिशर्मभद्रं+ ॥ आद्यरथंभानुमोभानुमंतमग्नेतिष्ठयजतेभिःसमंतं । विद्वान्पथीनामुर्विंतरिक्षमेहदेवान्हविरद्यायवक्षि ॥ अवोचामकवयेमेध्यायवचोवंदारुवृषभायवृष्णे । गविष्ठिरोनमसास्तोममग्नौदिवीवरुक्ममुरुव्यंचमश्रेत् ॥ १३ ॥ (५।१।२) कुमारंमातायुवतिःसमुब्धंगुहाबिभर्तिनददातिपित्रे । अनीकमस्यनमिनज्जनासःपुरःपश्यंतिनिहितमरतौ ॥ कमेतंत्वंयुवतेकुमारंपेषीबिभर्षिमहिषीजजान । पूर्वीर्हिगर्भःशरदोववर्धापश्यंजातंयदसूतमाता+ ॥ हिरण्यदंतंशुचिवर्णमारात्क्षेत्रादपश्यमायुधामिमानं । ददानोऽअस्माऽअमृतंविपृक्तंकिमामनिंद्राःकृणवन्ननुक्थाः+ ॥ क्षेत्रादपश्यंसनुतश्चरंतंसुमद्यूथंनपुरुशोभमानं । नताऽअगृभ्रन्नजनिष्टहिषःपलिक्नीरिद्युवतयोभवंति ॥ केमेमर्यकंवियंतगोभिर्नयेषांगोपाऽअरणश्चिदासं । यईजगृभुरवतेसृजंत्वाजातिपश्वऽउपनश्चिकित्वान्+ ॥ वसांराजानंवसतिंजनानामरातयोनिदधुर्मर्त्येषु । ब्रह्मा

(५।१।२) कुमारमितिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यात्रेयःकुमारःकमेतंविज्योतिपेत्यनयोर्जानोवृशोग्निस्त्रिष्टुप्अंत्याशकरी (पाक्षिकोजारो वृशःसर्वसूक्तेपि । अत्रसर्वानुक्रमभाष्येजननान्नऋषेःपुत्रोजानइत्येवनिर्णीतम् । जरनान्नऋषेःपुत्रोजारोवृशइतितुसायनभाष्यम् ।)

ण्यत्रेरवतंसृजंतुनिंदितारोनिंद्यासोभवंतु ॥ १४ ॥ शुनश्चिच्छेपंनिदितंसहस्राद्यूपादमुंचोऽअशमिष्टहिषः । एवास्मदग्नेविमुमुग्धिपाशान्होतश्चिकित्वऽइहतूनिषद्य ॥ हुणीयमानोऽअपहिमदैयेःप्रमेदेवानांव्रतपाऽउवाच । इंद्रोविद्वाँऽअनुहित्वाचचक्षतेनाहमग्नेऽअनुशिष्टऽआगाँ ॥ विज्योतिषाबृहताभात्यग्निराविर्विश्वानिकृणुतेमहित्वा । प्रादेवीर्मायाःसहतेदुरेवाःशिशीतेशृंगेरक्षसेविनिक्षे ॥ उतस्वानासोदिविषंत्वग्नेस्तिग्मायुधारक्षसेहंतवाऽउ । मदेचिदस्यप्ररुजंतिभामानवरंतेपरिबाधोऽअदेवीः ॥ एतंतेस्तोमंतुविजातविप्रोरथंनधीरःस्वपाऽअतक्षं । यदीदग्नेप्रतित्वंदेवहूर्याःस्वर्वतीरपऽएनाजयेम ॥ तुविग्रीवोवृषभोवावृधानोशत्रूर्यःसमजातिवेदः । इतीममग्निममृताऽअवोचन्बर्हिष्मतेमनवेशमीयंसद्मविष्मतेमनवेशमीयंसत् ॥ १५ ॥ (५।१।३) त्वमग्नेवरुणोजायसेयत्त्वंमित्रोभवसियत्समिद्धः । त्वेविश्वेसहसस्पुत्रदेवास्त्वमिंद्रोदाशुषेमर्त्याय ॥ त्वमर्यमाभवसियत्कनीनांनामस्वधावन्गुह्यंबिभर्षि । अंजंतिमित्रंसुधितंनगोभिर्यद्दंपतीसमनसाकृणोषि ॥ तवश्रियेमरुतोमर्जयंतरुद्रयत्तेजनिमचारुचित्रं । पदंयद्विष्णोरुपमंनिधायितेनपासिगुह्यंनामगोनाँ ॥ तवश्रियासुदृशोदेवदेवाःपुरूदधानाऽअमृतंसपंत । होतारमग्निमनुषोनिषेदुर्दशस्यंतऽउशिजःशंसमायोः+ ॥ नत्वद्धोतापूर्वोऽअग्नेयजीयान्नकाव्यैःपरोऽअस्तिस्वधावः । विशश्चयस्याऽअतिथिर्भवासिसय

(५।१।३) त्वमग्नइतिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यात्रेयोवसुश्रुतोग्निस्तृतीयायामरुद्रुद्रविष्णवस्त्रिष्टुवाद्याविराट् ।

ज्ञेनवनवद्देवमर्तान् ॥ वयमग्नेवनुयामत्वोतावसूयवोहविषाबुध्यमानाः । वयंसमर्येविदथेष्वह्नांवयंरायासहसस्पुत्रमतीन् ॥ १६ ॥ योनऽआगोऽअभ्येनोभरात्यधीदघमघशंसेदधात । जहीचिकित्वोऽअभिशस्तिमेतामग्नेयोनोमर्चयतिद्वयेन ॥ त्वामस्याव्युषिदेवपूर्वेदूतंकृण्वानाऽअयजंतहव्यैः । संस्थेयदग्नऽईयसेरयीणांदेवोमर्तैर्वसुभिरिध्यमानः ॥ अवस्पृधिपितरंयोधिविद्वान्पुत्रोयस्तेसहसःसूनऽऊहे । कदाचिकित्वोऽअभिचक्षसेनोग्नेकदाँऽऋतचिद्यातयासे ॥ भूरिनामवंदमानोदधातिपितावसोयदितज्जोषयासे । कुविद्देवस्यसहसाचकानःसुम्नमग्निर्वनतेवावृधानः+ ॥ त्वमंगजरितारंयविष्ठविश्वान्यग्नेदुरितातिपर्षि । स्तेनाऽअदृश्रन्त्रिपवोजनासोज्ञातकेतावृजिनाऽअभूवन् ॥ इमेयामासस्त्वद्रिगभूवन्वसवेवातदिदागोऽअवाचि । नाहायमग्निरभिशस्तयेनोनरीषतेवावृधानःपरादात् ॥ १७ ॥ (५।१।४) त्वामग्नेवसुपतिंवसूनामभिप्रमंदेऽअध्वरेषुराजन् । त्वयावाजंवाजयंतोजयेमाभिष्यामपृत्सुतीर्मर्त्यानां ॥ हुव्यवाळग्निरजरःपितानोविभुर्विभावासुदृशीकोऽअस्मे । सुगार्हपत्याःसमिषोदिदीह्यस्मद्र्यक्संमिमीहिश्रवांसि ॥ विशांकविंविश्पतिंमानुषीणांशुचिंपावकंघृतपृष्ठमग्निं । निहोतारंविश्वविदंदधिध्वेसदेवेषुवनतेवार्याणि ॥ जुषस्वाग्नऽइळयासजोषायतमानोरश्मिभिःसूर्यस्य । जुषस्वनःसमिधंजातवेदऽआचदेवान्हविरद्यायवक्षि ॥ जुष्टोदमूनाऽअतिथिर्दुरोणे

(५।१।४) त्वामग्नइत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यात्रेयोवसुश्रुतोग्निस्त्रिष्टुप् ।

रोणऽइमंनोयज्ञमुपयाहिविद्वान् । विश्वाऽअग्नेऽअभियुजोविहत्याशत्रूयतामाभराभोजनानि ॥ १८ ॥ वधेनदस्युं प्रहिचातयस्ववयःकृण्वानस्तन्वेऽस्वायै । पिपर्षियत्सहसस्पुत्रदेवान्त्सोऽअग्नेपाहिनृतमवाजेऽअस्मान् ॥ वयंतेऽअग्न ऽउक्थैर्विधेमवयंहव्यैःपावकभद्रशोचे । अस्मेरयिंविश्ववारंसमिन्वास्मेविश्वानिद्रविणानिधेहि ॥ अस्माकमग्नेऽअ ध्वरंजुषस्वसहसःसूनोत्रिषधस्थहव्यं । वयंदेवेषुसुकृतःस्यामशर्मणानस्त्रिवरूथेनपाहि ॥ विश्वानिनोदुर्गहाजातवेदः सिंधुंननावादुरितातिपर्षि । अग्नेऽअत्रिवन्नमसागृणानोऽस्माकंबोध्यविताततनूनां ॥ यस्त्वाहृदाकीरिणामन्यमानोमर्त्यमर्त्योजोहवीमि । जातवेदोऽयशोऽअस्मासुधेहिप्रजाभिरग्नेऽअमृतत्वमश्यां ॥ यस्मैत्वंसुकृतेजातवेदऽउलोकमग्ने कृणवःस्योनं । अश्विनंसपुत्रिणंवीरवंतंगोमंतंरयिंनशतेस्वस्ति ॥ १९ ॥ (५।१।५) सुसमिद्धायशोचिषेघृतंतीव्रंजुहोतन । अग्नयेजातवेदसे ॥ नराशंसःसुषूदतीमंयज्ञमदाभ्यः । कविर्हिमधुहस्त्यः ॥ ईळितोऽअग्नऽआवहेंद्रंचित्रमिहप्रियं । सुखैरथेभिरूतये ॥ ऊर्णम्रदाविप्रथस्वाभ्यर्काऽअनूषत । भवानःशुभ्रसातये ॥ देवीर्द्वारोविश्रयध्वंसुप्रायणानऽऊतये । प्रप्रयज्ञंपृणीतन ॥ २० ॥ सुप्रतीकेवयोवृधावयन्ह्वीऽऋतस्यमातरा । दोषामुषासमीमहे ॥ वातस्यप

(५।१।५) सुसमिद्धायेत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यात्रेयोवसुश्रुतःइध्मोनराशंसइळोबर्हिर्देवीर्द्वारऽउषासानक्तादैव्यौहोतारौसरस्वतीळाभारत्यस्त्वष्टावनस्पतिस्वाहाकृतयोगायत्री ।

त्मन्नीळितादैव्याहोतारामनुषः । इमंनोयज्ञमागंतं ॥ इळासरस्वतीमहीतिस्रोदेवीर्मयोभुवः । बर्हिःसीदंत्वस्रिधः ॥ शिवस्त्वष्टरिहागहिविभुःपोषऽउतत्मना । युज्ञेयज्ञेनऽउदव ॥ यत्रवेत्थवनस्पतेदेवानांगुह्यानामानि । तत्रहव्यानि गामय ॥ स्वाहाग्नयेवरुणायस्वाहेंद्रायमरुद्भ्यः । स्वाहादेवेभ्योहविः+ ॥ २१ ॥ (५।१।६) अग्निंतमंन्येयोवसुर स्तंयंयंतिधेनवः । अस्तमर्वंतऽआशवोस्तंनित्यासोवाजिनऽइषंस्तोतृभ्यऽआभर ॥ सोऽअग्नियोंवसुर्गृणेसंयमायंतिधे नवः । समर्वंतोरघुद्रुवःसंसुजातासःसूरयऽइषं० ॥ अग्निर्हिवाजिनंविशेददातिविश्वचर्षणिः । अग्नीरायेस्वाभुवंसग्री तोयातिवार्यमिषं० ॥ आतेऽअग्नऽइधीमहिद्युमंतंदेवाजरं । यद्धस्यातेपनीयसीसमिद्दीदयतिद्यवीषं० ॥ आतेऽअग्न ऽऊचाहुविःशुक्रस्यशोचिषस्पते । सुश्चंद्रदस्मविश्पतेहव्यवाट्तुभ्यंहूयतऽइषं० ॥ २२ ॥ प्रोत्येऽअग्नयोग्निषुविश्वंषु ष्यंतिवार्यं । तेर्हिन्विरेतऽईन्विरेतऽइषण्यंत्यानुषगिषं० ॥ तवत्येऽअग्नेऽअर्चयोमर्हिन्राधंतवाजिनः । येपत्वभिः शफानांव्रजाभुरंतगोनामिषं० ॥ नवानोऽअग्नऽआभरस्तोतृभ्यःसुक्षितीरिषः । तेस्यामयऽआनृचुस्त्वादूतासोदमेदम ऽइषं० ॥ उभेसुश्चंद्रसर्पिषोदर्वीश्रीणीषऽआसनि । उतोनऽउत्पुपूर्याऽउक्थेषुशवसस्पतऽइषं० ॥ एवाँऽअग्निमजुर्य मुर्गीभिर्यज्ञेभिरानुषक् । दधद्रत्नेसुवीर्यमुतत्यदाश्वश्व्यमिषं० ॥ २३ ॥ (५।१।७) सखायःसंवःसम्यंचमिषंस्तो

(५।१।६) अग्निंतमितिदशर्चस्यसूक्तस्यात्रेयोवसुश्रुतोग्निःपंक्तिः । (५।१।७) सखायःसमितिदशर्चस्यसूक्तस्यात्रेयइषोग्निरनुष्टुबंत्यापंक्तिः ।

मँचाग्नये । वर्षिष्ठायक्षितीनामूर्जोनप्त्रेसहस्वते ॥ कुत्राचिद्यस्यसमृतौरण्वानरोनृषदने । अर्हंताश्चिद्यमिंधतेसंजनयँतिजंतवः ॥ संयदिषोवनामहेसंहव्यामानुषाणां । उतद्युम्नस्यशवसऽऋतस्यरश्मिमाददे ॥ सःस्माकृणोतिकेतुमानक्तंचिद्दूरऽआसते । पावकोयद्वनस्पतीन्प्रस्मामिनात्यजरः ॥ अवस्मयस्यवेषणेस्वेदंपथिषुजुह्वति । अभीमहस्वजेन्यंभूमापृष्ठेवरुरुहुः ॥ २४ ॥ यंमर्त्यःपुरुस्पृहंविदद्विश्वस्यधायसे । प्रस्वादनंपितूनामस्तातिंचिदायवे ॥ सहिष्माधन्वाक्षितंदातानदात्यापशुः । हिरिंश्मश्रुःशुचिदन्नृभुरनिभृष्टतविषिः ॥ शुचिःष्मयस्माऽअत्रिवत्प्रस्वधितीवरीयते । सुपूरसूतमाताक्राणायदानशेभगं ॥ आयस्तेसर्पिरासुतेग्नेशमस्तिधायसे । ऐषुद्युम्नमुतश्रवऽआचित्तं मर्त्येषुधाः ॥ इतिचिन्मन्युमध्रिजस्त्वादातमापशुंददे । आदग्नेऽअपृणतोत्रिःसासह्यादस्यूनिषःसासह्यान्नृन्+ ॥ २५ ॥ (५।१।८) त्वामग्नऽऋतायवःसमीधिरेप्रत्नंप्रत्नासऽऊतयेसहस्कृत । पुरुश्चंद्रंयजतंविश्वधायसंदमूनसंगृहपतिंवरेण्यं ॥ त्वामग्नेऽअतिथिंपूर्व्यंविशःशोचिष्केशंगृहपतिंनिषेदिरे । वृहत्केतुंपुरुरूपंधनस्पृतंसुशर्माणंस्ववसंजरद्विषं ॥ त्वामग्नेमानुषीरीळतेविशोहोत्राविदंविविचिरत्नधातमं । गुहासंतंसुभगविश्वदर्शतंतुविष्वणसंसुयजंघृतश्रियं ॥ त्वामग्नेधर्णसिंविश्वधावयंगीर्भिर्गृणंतोनमसोपसेदिम । सनोजुषस्वसमिधानोऽअंगिरोदेवोमर्तस्यशशसायुदी

(५।१।८) त्वामग्नऋतायवइतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यात्रेयइषोग्निर्जगती ।

तिभिः ॥ त्वमग्नेपुरुरूपोविशेविशेवयोदधासिप्रत्नथापुरुष्टुत । पुरूण्यन्नासहसाविराजसित्विषिःसातेतित्विषाणस्य नाधृषे ॥ त्वामग्नेसमिधानंयविष्ठ्यदेवादूतंचक्रिरेहव्यवाहनं । उरुज्रयसंघृतयोनिमाहुतंत्वेषंचक्षुर्दधिरेचोदयन्मति ॥ त्वामग्नेप्रदिवऽआहुतंघृतैःसुन्नायवःसुषमिधासमीधिरे । सवावृधानऽओषधीभिरुक्षितोऽभिज्रयांसिपार्थिवावितिष्ठसे ॥ २६ ॥ इतितृतीयाष्टकेऽष्टमोऽध्यायः ॥ ८ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

चतुर्विंशाध्यायेवर्गाः २६ सूक्तानि १६ ऋचः १५२ ॥ त्यागः ॥ उषस. १८ सवित्र. १३ विश्वेभ्योदेवेभ्य. १० [मे. प. विश्वेभ्यो. ७ अग्नय. उषस. विश्वेभ्योदेवेभ्य.] द्यावापृथिवीभ्या. ७ क्षेत्रपतय. ३ शुनाये. शुनासीराभ्या. सीताया. २ शुनासीराभ्या. अग्नय. ३७ मरुद्भ्यविष्णुभ्य. अग्नय. २० समिद्भ्यायाग्नय. नराशंसाये. इळाये. बर्हिषद. देवीभ्योद्वार्भ्यइ. उषासानक्ताभ्या. दैवीभ्यांहोतृभ्यां. सरस्वतीळाभारतीभ्य. त्वष्ट्र. वनस्पतय. स्वाहाकृतिभ्य. अग्नय. २७ ॥ इतितृतीयेऽष्टमः ॥ ८ ॥

॥ इति तृतीयोऽष्टकःसमाप्तः ॥

अथ चतुर्थाष्टकप्रारंभः ॥

ॐत्वामग्नेगयोत्यापंचम्यौपंक्तीअग्नओजिष्ठमंत्याचतुर्थ्यौचंजनस्यषट्सुतंभरोजागतंप्राग्नयेचंतोगायत्रंत्वाग्निंस्तो
मेनप्रवेधसेपंचांगिरसोधरुणोबृहत्पूरुःपंक्त्यंतंह्यायज्ञैःप्रातर्मृक्तवाहाद्वितोभ्यवस्थावत्रिर्गायत्रावनुष्टुभौविरा
डुपायमग्नेचतुष्कैप्रयस्वंतःपंक्त्यंतंहमनुष्वत्सर्सःप्रविश्वसामन्विश्वसामाग्नेद्युम्नोविश्वचर्षणिरग्नेत्वंगौपायना
लौपायनावाबंधुःसुबंधुःश्रुतबंधुर्विप्रबंधुश्चैकर्चाद्वैपदमच्छावोनवंवसूयवआनुष्टुभमग्नेगायत्रमंत्यावैश्वदेव्य
नस्त्वंताषट्त्रैवृष्णःपौरुकुत्स्यौद्वौत्र्यरुणत्रसदस्यूराजानौभारतश्चाश्वमेधौत्यास्तिस्रोनुष्टुभोनात्मात्मनेदद्यादि
तिसर्वास्त्वित्रिकेचिदंत्यैंद्राग्नीसमिद्धोविश्ववारात्रेयीत्रिष्टुब्जगतीत्रिष्टुबनुष्टुब्गायत्र्यौत्र्यर्यमापंचोनागौरिवीतिः
शाक्त्यऐंद्रमुशनायदौशनसोवापादःक्रस्यवभ्रुर्ऋणंचयोप्यत्रराजास्तुतइंद्रोरथायसप्तोनावस्युरुग्रमितिकौत्स्यौ
शनसौवापादौपरैंद्राकौत्स्यदर्दर्द्वादशगातुः ॥ १ ॥ ॥ ॥ ॥

॥ श्रीगणेशायनमः ॥ हरिःओम् ॥ (५।१।९) त्वामग्नेहविष्मंतोदेवमर्तासऽईळते । मन्येत्वाजातवेदसंसहव्यावक्ष्यानुषक्+ ॥ अग्निर्होतादास्वतःक्षयस्यवृक्तबर्हिषः । संयज्ञासश्चरतियंसंवाजासःश्रवस्यवः ॥ उतस्मयंशिशुंयथानवंजनिष्टारणी । धर्तारंमानुषीणांविशामग्निंस्वध्वरं+ ॥ उतस्मदुर्गृभीयसेपुत्रोनह्वार्याणां । पुरूयोदग्धासिवनाग्ने

(५।१।९) त्वामग्नइतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यात्रेयोगयोग्निरनुष्टुप्पंचमीसप्तम्यौपंक्ती ।

पशुर्नयवसे ॥ अधस्मयस्यार्चयःसम्यक्संयंतिधूमिनः । यदीमहत्रितोदिव्युपध्मातेवधमतिशिशीतेध्मातरीयथा ॥ तवाहमग्नऊतिभिर्मित्रस्यचप्रशस्तिभिः । द्वेषोयुतोनदुरितातुर्याममर्त्यानां ॥ तंनोऽअग्नेऽअभीनरोरयिंसहस्वऽआभर । सक्षेपयत्सपोषयद्भुवद्वाजस्यसातयेऽउतैधिपृत्सुनोवृधे+ ॥ १ ॥ (५।१।१०) अग्नऽओजिष्ठमाभरद्युम्नमस्मभ्यमध्रिगो । प्रनोरायापरीणसारत्सिवाजायपंथां ॥ त्वंनोऽअग्नेऽअद्भुतक्रत्वादक्षस्यमंहना । त्वेऽअसुर्यंमारुहत्क्रणामित्रोनयज्ञियः ॥ त्वंनोऽअग्नऽएषांगयंपुष्टिंचवर्धय । येस्तोमेभिःप्रसूरयोनरोमघान्यानशुः+ ॥ येऽअग्नेचंद्रतेगिरःशुंभंत्यश्वराधसः । शुष्मेभिःशुष्मिणोनरोदिवश्चिद्येषांबृहत्सुकीर्तिर्बोधतित्मना ॥ तवत्येऽअग्नेऽअर्चयोभ्राजंतोयंतिधृष्णुया । परिज्मानोनविद्युतःस्वानोरथोनवाजयुः+ ॥ नूनोऽअग्नऽऊतयेसबाधसश्चरातये । अस्माकांसश्चसूरयोविश्वाऽआशास्तरीषणि ॥ त्वंनोऽअग्नेऽअंगिरःस्तुतस्तवानऽआभर ॥ होतर्विभ्वासहरयिंस्तोतृभ्यःस्तवसेचनऽउतैधिपृत्सुनोवृधे+ ॥ २ ॥ (५।१।११) जनस्यगोपाऽअजनिष्टजागृविरग्निःसुदक्षःसुवितायनव्यसे । घृतप्रतीकोबृहतादिविस्पृशाद्युमद्विभातिभरतेभ्यःशुचिः ॥ यज्ञस्यकेतुंप्रथमंपुरोहितमग्निंनरस्त्रिषधस्थेसमीधिरे । इंद्रेणदेवैःसरथं

(५।१।१०) अग्नओजिष्ठमितिसप्तर्चस्यसूक्तस्यात्रेयोगयोग्निरनुष्टुप्चतुर्थीसप्तम्यौपंक्ती। (५।१।११)जनस्येतिषड्ऋचस्यसूक्तस्यात्रेयःसुतंभरोग्निर्जगती।

सवर्हिषिसीदन्निहोतायजथायसुक्रतुः ॥ असंमृष्टोजायसेमात्रोःशुचिर्मंद्रःकविरुदतिष्ठोविवस्वतः । घृतेनत्वावर्धयन्नग्नऽआहुतधूमस्तेकेतुरभवद्दिविश्रितः+ ॥ अग्निर्नोयज्ञमुपवेतुसाधुयाग्निर्नरोविभरंतेगृहेगृहे । अग्निर्दूतोऽअभवद्धव्यवाहनोग्निंवृणानावृणतेकविक्रतुं ॥ तुभ्येदमग्नेमधुमत्तमंवचस्तुभ्यंमनीषाऽइयमस्तुशंहृदे । त्वांगिरःसिंधुमिवावनीर्महीरापृणंतिशवसावर्धयंतिच ॥ त्वामग्नेऽआंगिरसोगुहाहितमन्वविंदन्छिश्रियाणंवनेवने । सजायसेमथ्यमानःसहोमहत्त्वामाहुःसहसस्पुत्रमंगिरः ॥ ३ ॥ (५।१।१२) प्राग्नयेबृहतेयज्ञियायऽऋतस्यवृष्णेऽअसुरायमन्म । घृतं नयज्ञऽआस्येसुपूतंगिरैरभरेवृषभायप्रतीचीं+ ॥ ऋतंचिकित्वऽऋतमिच्चिकिद्धृतस्यधाराऽअनुतृंधिपूर्वीः । नाहंयातुंसहसानद्वयेनऽऋतंसपाम्यरुषस्यवृष्णः ॥ कयानोऽअग्नऽऋतयन्नृतेनभुवोनवेदाऽउचथस्यनव्यः । वेदामेदेवऽऋतुपाऽऋतूनांनाहंपतिंसनितुरस्यरायः+ ॥ केतेऽअग्नेरिपवेवंधनासःकेपायवःसनिषंतद्युमंतः । केधासिमग्नेऽअनृतस्यपांतिकऽआसंतोवचसःसंतिगोपाः+ ॥ सखायस्तेविषुणाऽअग्नऽएतेशिवासःसंतोऽअशिवाऽअभूवन् । अधूर्षतस्वयमेतेवचोभिर्ऋजूयतेवृजिनानिब्रुवंतः ॥ यस्तेऽअग्नेनमसायज्ञमीट्टेऽऋतंसपात्यरुषस्यवृष्णः । तस्यक्षयःपृथुरासाधुरेतुप्रसर्स्राणस्यनहुषस्यशेषः ॥ ४ ॥ (५।१।१३) अर्चंतस्त्वाहवामहेर्चंतःसमिधीमहि । अग्नेऽअर्चंतऽऊतयेर्चंतः

(५।१।१२) प्राग्नयइतिषड्ऋचस्यसूक्तस्यात्रेयःसुतंभरोऽग्निस्त्रिष्टुप् । (५।१।१३) अर्चंतइतिषड्ऋचस्यसूक्तस्यात्रेयःसुतंभरोऽग्निर्गायत्री ।

स्तोमैंमनामहेसिध्रमद्यादिविस्पृशः । देवस्यद्रविणस्यवः ॥ अग्निर्जुषतनोगिरोहोतायोमानुषेष्वा । सयक्षद्दैव्यंजनं ॥ त्वमग्नेसप्रथाऽअसिजुष्टोहोतावरेण्यः । त्वयायज्ञंवितन्वते ॥ त्वामग्नेवाजसातमंविप्रावर्धंतिसुष्टुतं । सनोरास्वसुवीर्यं ॥ अग्नेनेमिरराँऽइवदेवाँस्त्वंपरिभूरसि । आराधश्चित्रमृंजसे ॥ ५ ॥ (५।१।१४ ॥ अग्निंस्तोमेनबोधयसमिधानोऽअमर्त्यं । हव्यादेवेषुनोदधत् ॥ तमध्वरेष्वीळतेदेवंमर्ताऽअमर्त्यं । यजिष्ठंमानुषेजनं ॥ तंहिशश्वंतऽईळतेस्रुचा देवंघृतश्चुतं । अग्निंहव्यायवोह्वे ॥ अग्निर्जातोऽअरोचतघ्नन्दस्यून्ज्योतिषातमः । अविंदद्गाऽअपःस्वः+ ॥ अग्निमीळेन्यैकविंघृतपृष्ठंसपर्यत । वेतुमेशृणवद्धवं ॥ अग्निंघृतेनवावृधुःस्तोमेभिर्विश्वचर्षणिं । स्वाधीभिर्वचस्युभिः ॥ ॥ ६ ॥ (५।२।१) प्रवेधसेकवयेवेद्यायगिरंभरेयशसेपूर्व्याय । घृतप्रसत्तोऽअसुरःसुशेवोरायोधर्ताधरुणोवस्वोऽअग्निः+ ॥ ऋतेनऽऋतंधरुणंधारयंतयज्ञस्यशाकेपरमेव्योमन् । दिवोधर्मन्धरुणेसेदुषोनॄन्जातैरजाताँऽअभियेननक्षुः+ ॥ अंहोयुवस्तन्वंस्तन्वतेविवयोंमहद्दुष्टरंपूर्व्याय । ससंवतोनवजातस्तुतुर्यात्सिंहंनक्रुद्धमभितःपरिष्ठुः ॥ मातेवयद्धरसेप प्रथानोजनंजनंधायसेचक्षसेच । वयोंवयोजरसेयद्दधानःपरित्मनाविषुरूपोजिगासि ॥ वाजोनुतेशवसस्पात्वंतमुरुं

(५।१।१४) अग्निंस्तोमेनेतिषड्चस्यसूक्तस्यात्रेयःसुतंभरोऽग्निर्गायत्री । (५।२।१) प्रवेधसइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यांगिरसोधरुणोऽग्निस्त्रिष्टुप्।

दोधद्धरुणंदेवरायः । पदंनतायुर्गुहादधानोमहोरायेचितयन्नत्रिमस्पः ॥ ७ ॥ (५।२।२२) बृहद्वयोहिभानवेचार्चादेवायाग्नये । यंमित्रंनप्रशस्तिभिर्मर्तासोदधिरेपुरः+ ॥ सहिद्युभिर्जनानांहोतादक्षस्यबाह्वोः । विहव्यमग्निरानुषग्भगोनवारमृण्वति ॥ अस्यस्तोमेमघोनःसख्येवृद्धशोचिषः । विश्वायस्मिन्तुविष्वणिसमर्येशुष्ममादधुः+ ॥ अधाह्यग्नऽएषांसुवीर्यस्यमंहना । तमिद्यह्वंनरोदसीपरिश्रवोवभूवतुः ॥ नूनऽएहिवार्यमग्नेगृणानऽआभर । येवयंयेचसूरयःस्वस्तिधामहेसचोतैधिपृत्सुनोवृधे+ ॥ ८ ॥ (५।२।३) आयज्ञैर्देवमर्त्यऽइत्थातव्यांसमूतये । अग्निंकृतेस्वध्वरेपुरुरीळीतावसे ॥ अस्यहिस्वयशस्तरऽआसाविधर्मन्मन्यसे । तंनाकंचित्रशोचिषंमंद्रंपरोमनीषया ॥ अस्यवासाऽउऽआर्चिषायऽआयुक्तयुजागिरा । दिवोनयस्यरेतसावृहच्छोचंत्यर्चयः ॥ अस्यक्रत्वाविचेतसोद्स्मस्यवसुरथऽआ । अधाविश्वासुहव्योग्निर्विक्षुप्रशस्यते ॥ नूनऽइद्धिवार्यमासासंचंतसूरयः । ऊर्जोनपादभिष्टयेपाहिशग्धिस्वस्तयऽउतैधिपृत्सुनोवृधे+ ॥ ९ ॥ (५।२।४) प्रातरग्निःपुरुप्रियोविशस्तवेतातिथिः । विश्वानियोऽअमर्त्योहव्यामर्तेषुरण्यति ॥ द्विताय्यमृक्तवाहसेस्वस्यदक्षस्यमंहना । इंदुंसधस्तऽआनुषक्स्तोतार्चित्तेऽअमर्त्य ॥ तंवोदीर्घायुशोचिषंगिराहुवेमघोनां ।

(५।२।२) बृहद्वयइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यात्रेयःपूरुरग्निरनुष्टुप्अंत्यापंक्तिः । (५।२।३) आयज्ञैरितिपंचर्चस्यसूक्तस्यात्रेयःपूरुरग्निरनुष्टुप्अंत्यापंक्तिः । (५।२।४) प्रातरग्निरितिपंचर्चस्यसूक्तस्यात्रेयोमृक्तवाहाद्वितोग्निरनुष्टुप्अंत्यापंक्तिः ।

अरि॑ष्टो॒येषां॒रथो॒व्य॑श्वदाव॒न्नीय॑ते ॥ चि॒त्रावा॒येषु॒दीधि॑तिरा॒सन्नु॒क्थापां॑ति॒ये । स्ती॒र्णंब॒र्हिःस्व॑र्णरे॒श्रवां॑सिदधिरे॒परि॑ ॥ येमे॑पंचा॒शतं॑द॒दुरश्वा॑नांस॒धस्तु॑ति । द्यु॒मद॑ग्ने॒महि॒श्रवो॑बृ॒हत्कृ॑धिम॒घोनां॑नृ॒वद॑मृतनृ॒णां+ ॥ १० ॥ (५।२।५) अ॒भ्य॑व॒स्थाःप्रजा॑यंते॒प्रव॒व्रेर्व॒व्रिश्चि॑केत । उ॒पस्थे॑मा॒तुर्विच॑ष्टे ॥ जु॒हु॒रेविचि॒तयं॒तोनि॑मिषंनृ॒म्णंपां॑ति । आदृ॒ह्लांपुरं॑विविशुः ॥ आश्वै॑त्रे॒यस्य॑जं॒तवो॑द्यु॒मद्व॑र्धंतकृ॒ष्टयः॑ । नि॒ष्कग्री॑वोबृ॒हदु॑क्थऽए॒नामध्वा॒नवा॑ज॒युः+ ॥ प्रि॒यंदु॒ग्धंनकाम्य॒मजा॑मिजा॒म्योःसचा॑ । घ॒र्मोनवाज॑जठ॒रोद॑ब्धः॒शश्व॑तो॒दभः॑ ॥ क्रीळ॑न्नोरश्म॒ऽआभु॑वः॒संभस्म॑नावा॒युना॒वेवि॑दानः । ताऽअ॑स्यसन्धृ॒षजो॒नति॒ग्माःसुसं॑शिताव॒क्ष्यो॑वक्षणे॒स्थाः+ ॥ ११ ॥ (५।२।६) यम॑ग्नेवाजसातम॒त्वंचि॒न्मन्य॑सेर॒यिं । तंनो॑गी॒र्भिःश्र॒वाय्यं॑देव॒त्रापं॑नया॒युजं॑ ॥ येऽअ॑ग्ने॒नेरयं॑तितेवृ॒द्धाऽउ॒ग्रस्य॒शव॑सः । अप॒द्वेषो॒ऽअप॒ह्वरो॒न्यव्र॑तस्यसश्चिरे ॥ होता॑रंत्वावृणीम॒हेग्ने॒दक्ष॑स्य॒साध॑नं । य॒ज्ञेषु॑पू॒र्व्यंगि॒राप्रय॑स्वंतोहवामहे ॥ इ॒त्थायथा॑तऽऊ॒तये॒सह॑सावन्दि॒वेदि॑वे । रा॒यऽऋ॒ताय॑सुक्रतो॒गोभिः॑ष्यामसध॒मादो॑वी॒रैःस्या॑मसध॒माद॑ः ॥ १२ ॥ (५।२।७) म॒नु॒ष्वत्त्वा॒निधी॑महिमनु॒ष्वत्समि॑धीमहि । अग्ने॑मनु॒ष्वदं॑गिरोदे॒वान्दे॑वय॒तेय॑ज ॥ त्वंहिमानु॑षे॒जनेग्ने॒सुप्री॑तऽइ॒ध्यसे॑ । स्रुच॑स्त्वायंत्यानु॒षक्सुजा॑त॒सर्पि॑रासु

(५।२।५) अभ्यवस्थाइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यात्रेयोवव्रिरग्निःआद्येद्वेगायत्र्यौतृतीयाचतुर्थ्यावनुष्टुभौपंचमीविराड्रूपा ।(५।२।६)यमग्न इतिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यात्रेयःप्रयस्वंतोग्निरनुष्टुप्अंत्यापंक्तिः ।(५।२।७) मनुष्वदितिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यात्रेयःससोग्निरनुष्टुप्अंत्यापंक्तिः ।

ते ॥ त्वांविश्वेसजोषसोदेवासोदूतमक्रत । सपर्यंतस्त्वाकवेयज्ञेषुदेवमीळते ॥ देवंवोदेवयज्यायाग्निमीळीतमर्त्यः । समिद्धःशुक्रदीदिह्यृतस्ययोनिमासदः ससस्ययोनिमासदः ॥ १३ ॥ (५।२।८) प्रविश्वसामन्नत्रिवदर्चापावकशोचिषे । योऽअध्वरेष्वीड्योहोतामंद्रतमोविशि+ ॥ न्य१ग्निंजातवेदसंदधातादेवमृत्विजं । प्रयज्ञऽएत्वानुषगद्यादेव व्यचस्तमः ॥ चिकित्विन्मनसंत्वादेवंमर्तासऽऊतये । वरेण्यस्यतेवसऽइयानासोऽअमन्महि ॥ अग्नेचिकिद्ध्य१स्मन ऽइदंवचःसहस्य । तंत्वासुशिप्रदंपतेस्तोमैर्वर्धंत्यत्रयोगीर्भिःशुंभंत्यत्रयः ॥ १४ ॥ (५।२।९) अग्नेसहंतमाभरद्युम्न स्यप्रासहारयिं । विश्वायश्चर्षणीरभ्या३सावाजेषुसासहत् ॥ तमग्नेपृतनाषहंरयिंसहस्वऽआभर । त्वंहिसत्योऽअद्रुतोदातावाजस्यगोमतः ॥ विश्वेहित्वासजोषसोजनासोवृक्तबर्हिषः । होतारंसद्मसुप्रियंव्यंतिवार्यापुरु+ ॥ सहिष्मा विश्वचर्षणिरभिमातिसहोदधे । अग्नऽएषुक्षयेष्वारेवन्नःशुक्रदीदिहिद्युमत्पावकदीदिहि ॥१५॥ (५।२।१०) अग्नेत्वंनोऽअंतमऽउतत्राताशिवोभवावरूथ्यः+ ॥ वसुरग्निर्वसुश्रवाऽअच्छानक्षिद्युमत्तमंरयिंदाः ॥ सनोबोधिश्रुधीहवमुरुष्या

(५।२।८) प्रविश्वसामन्नितिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यात्रेयोविश्वसामाग्निरनुष्टुप्अंत्यापंक्तिः । (५।२।९) अग्नेसहंतमितिचतुर्ऋचस्य सूक्तस्यात्रेयोद्युम्नोविश्वचर्षणिरग्निरनुष्टुप्अंत्यापंक्तिः । (५।२।१०) अग्नेत्वंनइतिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यगौपायनालौपायनावावंधुःसुवंधुः श्रुतवंधुर्विप्रवंधुश्चक्रमेणर्षयोऽग्निर्द्विपदाविराट् ।

णोऽअघायतःसमस्मात् ॥ तंत्वाशोचिष्ठदीदिवःसुम्नायनूनमीमहेसखिभ्यः ॥१६॥ (५।२।११) अच्छावोऽअग्निमवसे देवंगासिसनोवसुः । रासत्पुत्रऽऋषूणामृतावापर्षतिद्विषः+ ॥ सहिसत्योयंपूर्वेचिद्देवासश्चिद्यमीधिरे । होतारंमंद्राजिह्वमित्सुदीतिभिर्विभावसुं ॥ सनोधीतीवरिष्ठयाश्रेष्ठयाचसुमत्या । अग्नेरायोदिदीहिनःसुवृक्तिभिर्वरेण्य ॥ अग्निर्देवेषुराजत्यग्निर्मर्तेष्वाविशन् । अग्निर्नोहव्यवाहनोग्निंधीभिःसपर्यत ॥ अग्निस्तुविश्रवस्तमंतुविब्रह्माणमुत्तमं । अतूर्तश्रावयत्पतिंपुत्रंददातिदाशुषे ॥ १७ ॥ अग्निर्ददातिसत्पतिंसासाहयोयुधानृभिः । अग्निरत्यंरघुष्यदंजेतारमपराजितं ॥ यद्वाहिष्ठंतदग्नयेबृहदर्चविभावसो । महिषीवत्वद्रयिस्त्वद्वाजाऽउदीरते ॥ तवद्युमंतोऽअर्चयोग्नावेवोच्यतेबृहत् । उतोतेतन्यतुर्यथास्वानोऽअर्तत्मनादिवः+ ॥ एवाँऽअग्निंवसूयवःसहस्रानंववंदिम । सनोविश्वाऽअतिद्विषःपर्षन्नावेवसुक्रतुः ॥ १८ ॥ (५।२।१२) अग्नेपावकरोचिषामंद्रयादेवजिह्वया । आदेवान्वक्षियक्षिच ॥ तंत्वाघृतस्नवीमहेचित्रभानोस्वर्दृशं । देवाँऽआवीतयेवह ॥ वीतिहोत्रंत्वाकवेद्युमंतंसमिधीमहि । अग्नेबृहंतमध्वरे+ ॥ अग्नेविश्वेभिरागहिदेवेभिर्हव्यदातये । होतारंत्वावृणीमहे ॥ यजमानायसुन्वतऽआग्नेसुवीर्यंवह । देवैरासत्सिवर्हिषि

(५।२।११) अच्छावइतिनवर्चस्यसूक्तस्यात्रेयोवसूयवोग्निरनुष्टुप् । (५।२।१२) अग्नेपावकेतिनवर्चस्यसूक्तस्यात्रेयोवसूयवोग्निरंत्यायाविश्वेदेवागायत्री ।

॥ १९ ॥ समिधानः सहस्रजिदग्नेधर्माणिपुष्यसि । देवानांदूतऽउक्थ्यः* ॥ न्य१ग्निंजातवेदसंहोत्रवाहंयविष्ठ्यं । दधातादेवमृत्विजं ॥ प्रयज्ञऽएत्वानुषगद्यादेवव्यचस्तमः । स्तृणीतबर्हिरासदे ॥ एदंमरुतोऽअश्विनामित्रःसीदंतुवरुणः । देवासःसर्वयाविशा+ ॥ २० ॥ (५।२।१३) अनस्वंतासत्पतिर्मामहेमेगावाचेतिष्ठोऽअसुरोमघोनः । त्रैवृष्णोऽअग्नेदशभिःसहस्रैर्वैश्वानरव्यरुणश्चिकेत ॥ योमेशताचविंशतिंचगोनांहरीचयुक्तासुधुराददाति । वैश्वानरसुष्टुतोवावृधानोग्नेयच्छव्यरुणायशर्म ॥ एवातेऽअग्नेसुमतिंचकानोनविष्ठायनवमंत्रसदस्युः । योमेगिरस्तुविजातस्यपूर्वीर्युक्तेनाभिव्यरुणोगृणातिं ॥ योमऽइतिप्रवोचत्यश्वमेधायसूरये । ददद्दचासनियतेददन्मेधामृतायते+ ॥ यस्यमापरुषाःशतमुद्भर्षयंत्युक्षणः । अश्वमेधस्यदानाःसोमाऽइवत्र्याशिरः ॥ इंद्राग्नीशतदाव्न्यश्वमेधेसुवीर्यं । क्षत्रंधारयतंबृहद्दिविसूर्यमिवाजरं ॥ २१ ॥ (५।२।१४) समिद्धोऽअग्निर्दिविशोचिरश्रेत्यडुषसमुर्वियाविभाति । एतिग्रा

(५।२।१३) अनस्वंतेतिषड्चस्यसूक्तस्यत्रैवृष्णरुयरुणःपौरुकुत्स्यस्त्रसदस्युर्भारतोश्वमेधश्चैतेऋषयोऽग्निरंत्यायाइंद्राग्नीत्रिष्टुप् अंत्यास्तिस्रोनुष्टुभः । (अस्मिन्सूक्तेभौमोत्रिरेवदेवतेतिकेचित् अन्यथायोमेशताचविंशतिंचगोनामित्यादिदातृक्रियायाअनुपपत्तेः । नैतदन्येमन्यंतेआत्माध्यासपक्षस्वीकारेणतथाप्युपपत्तेः) । (५।२।१४) समिद्धइतिषड्चस्यसूक्तस्यात्रेयीविश्ववाराऋषिकाग्निः आद्याःक्रमेणत्रिष्टुब्जगतीत्रिष्टुबनुष्टुभःअंत्येद्वेगायत्र्यौ ।

चीविश्ववारानमोभिर्देवाँऽईळानाहविषाघृताचीं ॥ समिध्यमानोऽअमृतस्यराजसिहविष्कृण्वंतंसचसेस्वस्तये । वि श्वंसधत्तेद्रविणंयमिन्वस्यातिथ्यमग्नेनिचधत्तऽइत्पुरः ॥ अग्नेशर्धमहतेसौभगायतवद्युम्नान्युत्तमानिसंतु । संजास्पत्यंसुयममाकृणुष्वशत्रूयतामभितिष्ठामहांसि ॥ समिद्धस्यप्रमहसोग्नेवंदेतवश्रियं । वृषभोद्युम्नवाँऽअसिसमध्वरेष्विध्यसे ॥ समिद्धोऽअग्नऽआहुतदेवान्यक्षिस्वध्वर । त्वंहिहव्यवाळसि ॥ आजुहोतादुवस्यताग्निंप्रयत्यध्वरे । वृणीध्वंहव्यवाहनं ॥ २२ ॥ (५।२।१५) त्र्यर्यमामनुषोदेवतातात्रीरोचनादिव्याधारयंत । अचीतित्वामरुतःपूतदक्षास्वमेषामृषिरिंद्रासिधीरः ॥ अनुयदीमरुतोमंदसानमार्चन्निंद्रंपपिवांसंसुतस्य । आदत्तवज्रमभियदहिहन्नपोयह्वीरसृजत्सर्तवाऽउ ॥ उतब्रह्माणोमरुतोमेऽअस्येंद्रःसोमस्यसुषुतस्यपेयाः । तद्धिहव्यंमनुषेगाऽअविंदद्दन्नहिंपपिवाँऽइंद्रोऽअस्य ॥ आद्रोदसीवितरंविष्कभायत्संविव्यानश्चिद्रियसेमृगंकः । जिगर्तिमिंद्रोऽअपजर्गुराणःप्रतिश्वसंतमवदानवंहन् ॥ अधुक्त्वामघवन्तुभ्यंदेवाऽअनुविश्वेऽअददुःसोमपेयं । यत्सूर्यस्यहरितःपतंतीःपुरःसतीरुपराऽएतशेकः+ ॥ २३ ॥ नवयदस्यनवतिंचभोगान्त्साकंवज्रेणमघवाविवृश्चत् । अर्चंतींद्रमरुतःसधस्थेत्रिष्टुभेनवचसाबाधतद्यां+ ॥ सखासख्येऽअपचत्तूयमग्निरस्यक्त्वामहिषात्रीशतानि । त्रीसाकमिंद्रोमनुषःसरांसिसुतंपिवद्वृत्रहत्यायसो

(५।२।१५) त्र्यर्यमेतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यशाक्त्योगौरिवीतिरिंद्रः (उशनायदितिपादस्योशनावा) त्रिष्टुप् ।

मं ॥ त्रीयच्छ॒ताम॑हि॒षाणा॒मघो॒मास्त्रीसरां॑सिम॒घवा॑सो॒म्यापाः॑ । का॒रंनविश्वे॑ऽअह्वंतदे॒वाभर॒मिंद्रा॑य॒यदहिं॑ज॒घान॑ ॥
उ॒शना॒यत्स॑ह॒स्यै॒३॒॑रया॑तंगृ॒हमिं॑द्रजूजुवा॒नेभि॒रश्वैः॑ । व॒न्वा॒नोऽअत्र॑स॒रथं॑ययाथ॒कुत्से॑नदे॒वैरव॑नोर्ह॒शुष्णं॑ ॥ प्रान्यच्च॒क्रम॑
वृह॒ःसूर्य॑स्य॒कुत्सा॑या॒न्यद्वरि॑वो॒यात॑वेकः । अ॒नासो॒दस्यूँ॑ऽरमृणोव॒धेन॒निदु॑र्यो॒णऽआ॑वृणङ्मृ॒ध्रवा॑चः ॥ २४ ॥ स्तोमा॑स
स्त्वा॒गौरि॑वीतेरवर्ध॒न्नरं॑धयोवैदथि॒नाय॒पिप्रुं॑ । आत्वामृ॒जिश्वा॑स॒ख्याय॑चक्रे॒पच॑न्प॒क्तीरपि॑व॒ःसोम॑मस्य ॥ नव॑ग्वासःसु॒त
सो॑मास॒ऽइंद्रं॒दश॑ग्वासोऽअ॒भ्य॑र्चंत्य॒र्कैः । गव्यं॑चिदू॒र्वम॑पि॒धान॑वंतं॒तंचि॒न्नरः॑शशमा॒नाऽअप॑व्रन् ॥ क॒थोनुते॒परि॑चरा
णिवि॒द्वान्वी॒र्या॑मघव॒न्याच॒कर्थ॑ । याचो॒नुनव्या॑कृ॒णवः॑शविष्ठ॒प्रेदु॒ताते॑वि॒दथे॑षुब्रवाम ॥ ए॒ताविश्वा॑चकृ॒वाँऽइं॑द्र॒भूर्यप॑री
तोज॒नुषा॑वी॒र्ये॑ण । याचि॒न्नुव॑ज्रिन्कृ॒णवो॑दधृ॒ष्वान्नते॑व॒र्तातवि॑ष्याऽअस्ति॒तस्याः॑ ॥ इंद्र॒ब्रह्म॑क्रि॒यमा॑णाजुषस्व॒याते॑शवि
ष्ठ॒नव्या॒ऽअक॑र्म । वस्त्रे॑वभ॒द्रासुकृ॑तावसू॒यूरथं॒नधीरः॒स्वपा॑ऽअतक्षं ॥ २५ ॥ (५।२।१६) क्व॑१॒॑त्यवी॒रःकोऽअ॑पश्य॒
दिंद्रं॑सु॒खर॑थ॒मीय॑मानं॒हरि॑भ्यां । योरा॒याव॒ज्रीसु॒तसो॑ममि॒च्छन्तदोको॒गंता॑पुरुहू॒तऽऊ॒ती+ ॥ अवा॑चचक्षंप॒दम॑स्यस॒स्व
रु॒ग्रंनि॑धा॒तुरन्वा॑यमि॒च्छन् । अपृ॑च्छम॒न्याँऽउ॒ततेम॑ऽआहु॒रिंद्रं॒नरो॑बुबुधा॒नाऽअ॑शेम ॥ प्रनुव॒यंसु॒तेयाते॑कृ॒तानींद्र॒ब्रवा॑
म॒यानि॑नो॒जुजो॑षः । वेद॒दवि॑द्वान्छृ॒णव॑च्चवि॒द्वान्वह॑ते॒यंम॒घवा॒सर्व॑सेनः ॥ स्थि॒रंमन॑श्चकृषेजा॒तऽइं॑द्र॒वेषीदेको॑यु॒धये॒भू

(५।२।१६) क्वस्येतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यात्रेयोबभ्रुरिंद्रोंत्यानांचतसृणामृणंचयेंद्रौदेवतेत्रिष्टुप् ।

चीविश्ववारानमोभिर्देवाँऽईळानाहविषाघृताची ॥ समिध्यमानोऽअमृतस्यराजसिहविष्कृण्वंतंसचसेस्वस्तये । विश्वंसधत्तेद्रविणंयमिन्वस्यातिथ्यमग्नेनिचधत्तऽइत्पुरः ॥ अग्नेशर्धमहतेसौभगायतवद्युम्नान्युत्तमानिसंतु । संजास्पत्यंसुयममाकृणुष्वशत्रूयतामभितिष्ठामहांसि ॥ समिद्धस्यप्रमहसोग्नेवंदेतवश्रियं । वृषभोद्युम्नवाँऽअसिसमध्वरेष्विध्यसे ॥ समिद्धोऽअग्नऽआहुतदेवान्यक्षिस्वध्वर । त्वंहिहव्यवाळसि ॥ आजुहोतादुवस्यताग्निंप्रयत्यध्वरे । वृणीध्वंहव्यवाहनं ॥ २२ ॥ (५।२।१५) त्र्यर्यमामनुषोदेवतातात्रीरोचनादिव्याधारयंत । अर्चंतित्वामरुतःपूतदक्षास्वमेषामृषिरिंद्रासिधीरः ॥ अनुयदीमरुतोमंदसानमार्चन्निंद्रंपपिवांसंसुतस्य । आदत्तवज्रमभियदहिंहन्नपोयह्वीरसृजत्सर्तवाऽउ ॥ उतब्रह्माणोमरुतोमेऽअस्येंद्रःसोमस्यसुषुतस्यपेयाः । तद्धिहव्यंमनुषेगाऽअविंदद्दन्नहिंपपिवाँऽइंद्रोऽअस्य ॥ आद्रोदसीवितरंविष्कभायत्संविव्यानश्चिद्भियसेमृगंकः । जिगर्तिमिंद्रोऽअपजगुराणःप्रतिश्वसंतमवदानवंहन् ॥ अधुक्त्वामघवन्तुभ्यंदेवाऽअनुविश्वेऽअददुःसोमपेयं । यत्सूर्यस्यहरितःपतंतीःपुरःसतीरुपराऽएतशेकः+ ॥ २३ ॥ नवयदस्यनवतिंचभोगान्त्साकंवज्रेणमघवाविवृश्चत् । अर्चंतींद्रंमरुतःसधस्थेत्रैष्टुभेनवचसावावधत्द्यां+ ॥ सखासख्येऽअपचत्तूयमग्निरस्यक्त्वामहिषात्रीशतानि । त्रीसाकमिंद्रोमनुषःसरांसिसुतंपिबद्वृत्रहत्यायसो

(५।२।१५) त्र्यर्यमेतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यशाक्त्योगौरिवीतिरिंद्रः (उशनायदितिपादस्योशनावा) त्रिष्टुप् ।

मैं ॥ त्रीयच्छतामहिषाणामघोमास्त्रीसरौसिमघवासोम्यापाः । कारंनविश्वेऽअह्वंतदेवाभरमिंद्रायययदहिंजघान ॥ उशनायत्सहस्यैरयातंगृहमिंद्रजूजुवानेभिरश्वैः । वन्वानोऽअत्रसरथंययाथकुत्सेनदेवैरवनोर्हशुष्णं ॥ प्रान्यच्चक्रमवृहःसूर्यस्यकुत्सायान्यद्वरिवोयातवेकः । अनासोदस्यूँरमृणोवधेननिदुर्योणऽआवृणङ्मघवाचः ॥ २४ ॥ स्तोमासस्त्वागौरिवीतेरवर्धन्नरंधयोवैदथिनायपिप्रुं । आत्वामृजिश्वासख्यायचक्रेपचन्पक्तीरपिवःसोममस्य ॥ नवग्वासःसुतसोमासऽइंद्रंदशग्वासोऽअभ्यर्चत्यर्कैः । गव्यंचिदूर्वमपिधानवंततंचिन्नरःशशमानाऽअपव्रन् ॥ कथोनुतेपरिचराणिविद्वान्वीर्यामघवन्याचकर्थ । याचोनुनव्याकृणवःशविष्ठप्रेदुतातेविदथेषुब्रवाम ॥ एताविश्वाचकृवाँऽइंद्रभूर्यपरीतोजनुषावीर्येण । याचिन्नुवज्रिन्कृणवोदधृष्वान्नतेवर्तातविष्याऽअस्तितस्याः ॥ इंद्रब्रह्माक्रियमाणाजुषस्वयातेशविष्ठनव्याऽअकर्म । वस्त्रेवभद्रासुकृतावसूयूरथंनधीरःस्वपाऽअतक्षं ॥ २५ ॥ (५।२।१६) कऽइत्यवीरःकोऽअपश्यदिंद्रंसुखरथमीयमानंहरिभ्यां । योरायावज्रीसुतसोममिच्छन्तदोकोगंतापुरुहूतऽऊती+ ॥ अवाचचक्षंपदमस्यसस्वरुग्रंनिधातुरन्वायमिच्छन् । अपृच्छमन्याँऽउततेमऽआहुरिंद्रंनरोबुबुधानाऽअशेम ॥ प्रनुवयंसुतेयातेकृतानींद्रब्रवामयानिनोजुजोषः । वेददविद्वान्छृणवच्चविद्वान्वहतेयंमघवासर्वसेनः ॥ स्थिरमनश्चकृषेजातऽइंद्रवेषीदेकोयुधयेभू

(५।२।१६) कस्येतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यात्रेयोबभ्रुरिंद्रोत्यानांचतसृणामृणंचयेंद्रोदेवतेत्रिष्टुप् ।

र्यसश्चित् । अश्मानंचिच्छवसादिद्युतोविविदोगवामूर्वमुस्रियाणां ॥ परोयत्त्वंपरमडआजनिष्ठाःपरावति श्रुत्यंनाम बिभ्रत् । अतश्चिदिंद्रादभयंतदेवाविश्वाऽअपोऽअंजयद्दासपत्नीः ॥ २६ ॥ तुभ्येदेतेमरुतःसुशेवाऽअचित्यूर्कसुन्वंत्यंधः । अहिंमोहानमपऽआशयानंप्रमायाभिर्मायिनंसक्षदिंद्रः ॥ विपूमृधोंजनुषादानमिन्वन्नहन्गवांमघवन्त्संचकानः । अत्रादासस्यनमुंचेःशिरोयदवर्तयोमनवेगातुमिच्छन्+ ॥ युजंहिमामकृथाऽआदिदिंद्रशिरोदासस्यनमुंचेर्मथायन् । अश्मानंचित्स्वर्यंवर्तमानंप्रचक्रियेवरोदसीमरुज्यः ॥ स्त्रियोहिदासऽआयुधानिचक्रेकिंमाकरन्नबलाऽअस्यसेनाः । अंतर्ह्यख्यदुभेऽअस्यधेनेऽअथोपप्रैद्युधयेदस्युमिंद्रः ॥ समत्रगावोभितोनवंतेहेहवत्सैर्वियुतायदासन् । संताऽइंद्रोंऽअसृजदस्यशाकैर्यदींसोमासःसुषुताऽअमंदन् ॥ २७ ॥ यदींसोमावभ्रुधूताऽअमंदन्नरोरवीद्वृषभःसादनेषु । पुरंदरःपपिवाँऽइंद्रोंऽअस्यपुनर्गवांमददादुस्रियाणां ॥ भद्रमिदंरुशमाऽअग्नेऽअक्रन्गवांचत्वारिददतःसहस्रा । ऋणंचयस्यप्रयतामघानिप्रत्यग्रभीष्मनृतमस्यनृणां+ ॥ सुपेशंसमावसृजंत्यस्तंगवांसहस्रैरुशमासोऽअग्ने । तीव्राऽइंद्रममंदुःसुतासोक्तोर्व्युष्टौपरितक्म्यायाः ॥ औच्छत्सारात्रीपरितक्म्यायाँऽऋणंचयेराजनिरुशमानां । अत्योनवाजीरघुरज्यमानोबभ्रुश्चत्वार्यसनत्सहस्रा ॥ चतुःसहस्रंगव्यस्यपश्वःप्रत्यग्रभीष्मरुशमेष्वग्ने । घर्माश्चित्तप्तःप्रवृजेयऽ

आसीदयस्मयस्तम्वादामविप्राः ॥ २८ ॥ (५।२।१७) इंद्रोरथायप्रवतंकृणोतियमध्यस्थान्मघवावाजयंतं । यूथेवपश्चोव्युनोतिगोपाऽअरिष्टोयातिप्रथमःसिषासन् ॥ आप्रद्रवहरिवोमाविवेनःपिशंगरातेऽअभिनःसचस्व । नहित्वदिंद्रवस्योऽअन्यदस्त्यमेनाँश्चिज्जनिवतश्चकर्थ ॥ उद्यत्सहःसहसऽआजनिष्टदेदिष्टऽइंद्रऽइंद्रियाणिविश्वा । प्राचोदयत्सुदुघावव्रेऽअंतर्विज्योतिषासंवृत्वत्तमोवः ॥ अनवस्तेरथमश्वायतक्षन्त्वष्टावज्रंपुरुहूतद्युमंतं । ब्रह्माणऽइंद्रंमहयंतोऽअर्कैरवर्धयन्नहयेहंतवाऽउ ॥ वृष्णेयत्तेवृषणोऽअर्कमर्चानिंद्रग्रावाणोऽअदितिःसजोषाः । अनश्वासोयेपवयोरथाऽइंद्रेषिताऽअभ्यवर्तंतदस्यून् ॥ २९ ॥ प्रतेपूर्वाणिकरणानिवोचंप्रनूतनामघवन्याचकर्थ । शक्तीवोयद्विभराऽरोदसीऽउभेजयन्नपोमनवेदानुचित्राः ॥ तदिन्नुतेकरणंदस्मविप्राहिंयद्ध्नन्नोजोऽअत्रामिमीथाः । शुष्णस्यचित्परिमायाऽअगृभ्णाःप्रपित्वंयन्नपदस्यूँऽरसेधः ॥ त्वमपोयदवेतुर्वशायारमयःसुदुघाःपारऽइंद्र । उग्रमयातमवहोहुकुत्सं संहयद्वामुशनारंतदेवाः+ ॥ इंद्राकुत्सावहमानारथेनावामत्याऽअपिकर्णेवहंतु । निःषीमन्द्योधमधोनिःषधस्थान्मघोनोहृदोवरथस्तमांसि ॥ वातस्ययुक्तान्त्सुयुजश्चिदश्वान्कविश्चिदेषोऽअजगन्नवस्युः । विश्वेतेऽअत्रमरुतःसखायऽ

(५।२।१७) इंद्रोरथायेतित्रयोदशर्चस्यसूक्तस्यात्रेयोवस्युरिंद्रः (उग्रमयातमित्यादिपादौकुत्सदैवत्यौऽउशनोदैवत्यौवा) नवम्या इंद्राकुत्सौत्रिष्टुप् ।

इंद्र॒ब्रह्मा॑णि॒तावि॑षीमवर्धन् ॥ ३० ॥ सूर॑श्चि॒द्रथं॒परि॑तक्म्यायां॒पूर्वं॑कर॒दुप॑रंजूजु॒वांसं॑ । भर॑श्च॒क्रमेत॑श॒ःसंरि॑णातिपु॒रो दध॑त्सनिष्यति॒क्रतुं॑नः ॥ आयंज॑नाऽअभि॒चक्षे॑जगा॒मेंद्र॒ःसखा॑यंसु॒तसो॑ममि॒च्छन् । वद॒न्ग्रावाव॒वेदिं॑भ्रियाते॒यस्य॑जी॒र म॑ध्व॒र्यव॒श्चरं॑ति ॥ येचा॒कनं॑तचा॒कनं॑त॒नूतेमर्ता॑ऽअमृत॒मोतेऽअंह॒ऽआर॑न् । वा॒वं॒धियज्यूँ॑ऽरु॒ततेषु॑धे॒ह्योजो॒जने॑षु॒येषु॑ते॒ स्याम॑ ॥ ३१ ॥ (५।२।१८) अद॑र्द॒रुत्स॒मसृ॑जो॒विखानि॒त्वम॑र्ण॒वान्ब॑द्बधा॒नाँऽअ॑रम्णाः । म॒हांत॑मिंद्र॒पर्व॑तं॒वियद्वः सृ॒जोविधारा॒ऽअव॑दान॒वंह॑न् ॥ त्वमुत्साँ॑ऽऋ॒तुभि॑र्बद्बधा॒नाँऽअरं॑ह॒ऽऊध॒ःपर्व॑तस्यवज्रिन् । अहिं॑चिदुग्र॒प्रयु॑तं॒शया॑नंज घ॒न्वाँऽइं॑द्र॒तावि॑षीमधत्थाः ॥ त्यस्य॑चिन्मह॒तोनिर्मृ॒गस्य॒वध॑र्जघान॒तावि॑षीभि॒रिंद्रः॑ । यऽएक॒ऽइद॑प्र॒तिर्मन्य॑मान॒ऽआद॑ स्माद॒न्योऽअ॑जनिष्ट॒तव्या॑न् ॥ त्यंचि॑देषांस्व॒धया॒मदं॑तंमि॒होनपा॑तंसु॒वृधं॑तमो॒गां । वृष॑प्रभर्मादान॒वस्य॒भामं॒वज्रे॑णव॒ज्री निज॑घान॒शुष्णं॑॥ त्यंचि॑दस्य॒क्रतु॑भि॒र्निष॑त्तमम॒र्मणो॑वि॒ददिद॑स्य॒मर्म॑ । यदीं॑सुक्षत्र॒प्रभृ॑ता॒मद॑स्य॒युयु॑त्संतं॒तम॑सिह॒र्म्येधाः+ ॥ त्यंचि॑दि॒त्थाक॑त्प॒यंशया॑नमसू॒र्येतम॑सिवावृधा॒नं । तंचि॑न्मंदा॒नोवृ॑ष॒भःसु॒तस्यो॒च्चैरिंद्रो॑ऽअप॒गूर्या॑जघान ॥ ३२ ॥ उ द्यदिंद्रो॑मह॒तेदा॑न॒वाय॒वध॒र्यमि॑ष्ट॒सहो॒ऽअप्र॑तीतं । यदीं॒वज्र॑स्य॒प्रभृ॑तौद॒दाभ॒विश्व॑स्यजं॒तोर॑ध॒मंच॑कार ॥ त्यंचि॒दर्णं॑मधु॒ पंशया॑नमसि॒न्वंव॒व्रंमह्याद॑दु॒ग्रः । अ॒पाद॑म॒त्रंम॑ह॒ताव॒धेन॒निदु॑र्यो॒णऽआ॑वृणङ्मृ॒ध्रवा॑चं ॥ कोऽअ॑स्य॒शुष्मं॒तावि॑षींवरात॒

(५।२।१८) अदर्दरुत्समितिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यात्रेयोगातुरिंद्रस्त्रिष्टुप् ।

ऽएकोधनाभरतेऽअप्रतीतः । इमेचिदस्यञ्रयसोनुदेवीऽइंद्रस्यौजसोभियसाजिहाते ॥ न्यस्मैदेवीस्वर्धितिर्जिहीतऽइंद्रायगातुरुशतीवयेमे । संयदोजोयुवतेविश्वमाभिरनुस्वधान्नेक्षितयोनमंत ॥ एकंनुत्वासत्पतिंपांचजन्यंजातंशृणोमियशसंजनेषु । तंमेजगृभ्रऽआशसोनविंष्ठंद्रोषावस्तोर्हवमानासऽइंद्रं ॥ एवाहित्वामृतुथायातयंतंमघाविप्रेभ्योददंतंशृणोमि । किंतेब्रह्माणोगृहतेसखायोयेत्वायानिंदधुःकामंमिंद्र ॥ ३३ ॥ इतिचतुर्थाष्टकेप्रथमोऽध्यायः ॥ १ ॥

चतुर्थाष्टकेसूक्तानि १३० ऋचः १२६९

पंचविंशाध्यायेवर्गाः ३३ सूक्तानि २४ ऋचः १६८ ॥ त्यागः ॥ अग्नयइदं.१०० विश्वेभ्योदेवेभ्य. अग्नय.५ इंद्राग्निभ्या. अग्नय.६ इंद्राये.८ उशनइंद्राभ्या. इंद्राये.१७ ऋणंचयेंद्राभ्या.४ इंद्राये.७ इंद्रकुत्सोशनोभ्य. इंद्रकुत्साभ्या. इंद्राये.१६ ॥ इतिचतुर्थेप्रथमः ॥

महिदशप्राजापत्यःसंवरणोजातशत्रुनवत्रिष्टुबंतंयस्तेष्टौप्रभूवसुरांगिरसःपंक्त्यंतंसआगमत्षट्तृतीयाजगतीसंभानुनापंचात्रिरुरोरानुष्टुभंयदिंद्रपंक्त्यंतंमायाहिनवत्र्युष्णिगाद्यंत्यानुष्टुम्मध्येचसासौरीतदादीतिहासःस्तुतिकर्मत्वादत्रिरेवदेवःकोनुविंशतिर्वैश्वदेवंवैतत्षोळश्याद्यतिजगत्यावंत्यैकपदाप्रशंतमाब्यूनैकादशीरौद्र्याधेन

वस्त्र्यूनैतयोरुपांत्यैकपदांतंप्रत्नथापंचोनांकाश्यपोवत्सारोन्येचऋषयोदृष्टलिंगाद्वित्रिष्टुबंतंविदाएकादशसदापृणोहयोष्टौप्रतिक्षत्रोंत्योद्वृचोदेवपत्नीस्तवोंत्यात्रिष्टुप्द्वितीयाच ॥ १ ॥ ॥ ॥

॥ हरिःओम् ॥ (५।३।१) महिमहेतवसेदीध्येनॄनिंद्रायेत्थातवसेऽअतव्यान् । योऽअस्मैसुमतिंवाजसातौस्तुतोजनेसमर्यश्चिकेत ॥ सत्वंनऽइंद्रधियसानोऽअर्कैर्हरीणांवृषन्योक्त्रमश्रेः । याऽइत्थामघवन्ननुजोषवक्षोऽअभिप्रार्यःसक्षिजनान् ॥ नतेतऽइंद्राभ्य१स्मदृष्वायुक्तासोऽअब्रह्मतायदसन् । तिष्ठारथमधितंवज्रहस्तारश्मिंदेवयमसेस्वश्वः ॥ पुरूयत्तऽइंद्रसंत्युक्थागवेचकर्थोर्वरासुयुध्यन् । ततक्षेसूर्यायचिदोकसिस्वेवृषासमत्सुदासस्यनामचित् ॥ वयंतेतऽइंद्रयेचनरःशर्धोजज्ञानायाताश्चरथाः । आस्मान्जगम्यादहिशुष्मसत्वाभगोनहव्यःप्रभृथेषुचारुः ॥ १ ॥ पपृक्षेण्यमिंद्रत्वेह्योजोनृम्णानिचनृतमानोऽअमर्तः । सनऽएनींवसवानोरयिंदाःप्रार्यःस्तुषेतुविमघस्यदानं ॥ एवानऽइंद्रोतिभिरवपाहिगृणतःशूरकारून् । उतत्वचंददतोवाजसातौपिप्रीहिमध्वःसुषुतस्यचारोः ॥ उतत्येमापौरुकुत्स्यस्यसूरेस्त्रसदस्योर्हिरणिनोरराणाः । वहंतुमादशश्येतासोऽअस्यगैरिक्षितस्यक्रतुभिर्नुसश्चे ॥ उतत्येमामारुताश्वस्यशोणाःक्रत्वामघासोविदथस्यरातौ । सहस्रामेच्यवतानोददानऽआनूकमर्योवपुषेनार्चत् ॥ उतत्येमाध्वन्यस्यजुष्टालक्ष्मण्यस्यसुरु

(५।३।१) महिमहइतिदशर्चस्यसूक्तस्यप्राजापत्यःसंवरणइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

चोयता॑नाः । म॒ह्ना॒रा॒यः सं॒वर॑णस्य॒ऽऋषे॑र्व्र॒जंनगाव॒ः प्रय॑ता॒ऽअपि॑ग्मन् ॥ २ ॥ (५।३।२) अजा॑तशत्रुम॒जरा॒स्व॑र्व॒त्य नु॑स्व॒धामि॑ताद॒स्ममी॑यते । सु॒नोत॑न॒पच॑त॒ब्रह्म॑वाहसेपुरुष्टु॒ताय॑प्रत॒रंद॑धातन ॥ आयःसोमे॑नज॒ठर॒मपि॑प्र॒तामं॑दतम॒घवा मध्वो॒ऽअंध॑सः । यदीं॑मृ॒गाय॒हंत॑वेम॒हाव॑धः स॒हस्र॑भृष्टिमु॒शना॑व॒धंयम॑त् ॥ योऽअ॑स्मैघ्रं॒सऽउ॒तवा॒यऽऊध॑नि॒सोमं॑सु॒नो ति॒भव॑तिद्यु॒माँऽअह॑ । अपा॑पश॒क्रस्त॑त॒नुष्टि॑मूहतित॒नूशु॑भ्रंम॒घवा॒यःक॑वास॒खः+ ॥ यस्याव॑धीत्पि॒तरं॒यस्य॑मा॒तरं॒यस्य॑श॒ क्रोभ्रात॑रं॒नात॑ऽईषते । वेतीद्व॑स्य॒प्रय॑तायतंक॒रोनकिल्बि॑षादीषते॒वस्व॑ऽआक॒रः+ ॥ नपं॒चभि॑र्द॒शभि॑र्वष्ट्या॒रभं॒नासु॑न्व तासचते॒पुष्य॑ताच॒न । जि॒नाति॒वेद॑मु॒याहंति॑वा॒धुनि॒रादे॑व॒युंभ॑जति॒गोम॑तिव्र॒जे+ ॥ ३ ॥ वि॒त्वक्ष॑णः॒समृ॑तौचक्रमास॒ जोसु॑न्वतो॒विषु॑णःसुन्व॒तोवृ॒धः । इंद्रो॒विश्व॑स्यदमि॒ताविभीष॑णोयथाव॒शंन॑यति॒दास॒मार्यः॑ ॥ समीं॑प॒णेर॑जति॒भोज॑नंमु षेविदा॒शुषे॑भजतिसू॒नरं॒वसु॑ । दु॒र्गेच॒नध्रि॑यते॒विश्व॒ऽआपु॒रुजनो॒योऽअ॑स्य॒तवि॑षी॒मचु॑क्रुधत् ॥ संयज्जनौ॑सु॒धनौ॑वि॒श्वश॑ र्धसा॒ववे॒दिंद्रो॑म॒घवा॒गोषु॑शु॒भ्रिषु॑ । युजं॒ह्य१॒॑न्यमकृ॑तप्रवेप॒न्युदीं॒गव्यं॑सृजते॒सत्व॑भि॒र्धुनिः॑ ॥ स॒ह॒स्र॒सामाग्नि॑वेशिंगृणी षे॒शत्रि॑मग्नऽउप॒मांके॒तुम॒र्यः । तस्मा॒ऽआपः॑सं॒यतः॑पीपयंत॒तस्मि॑न्क्ष॒त्रमम॑वत्त्वे॒षम॑स्तु ॥ ४ ॥ (५।३।३) यस्ते॒साधि॒ष्ठो

(५।३।२) अजातशत्रुमितिनवर्चस्यसूक्तस्यप्राजापत्यःसंवरणइंद्रोजगत्यंत्यात्रिष्टुप् । (५।३।३) यस्तेसाधिष्ठइत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यां- गिरसःप्रभूवसुरिंद्रोनुष्टुबंत्यापंक्तिः ।

वसऽइंद्रक्रतुष्टमाभर । अस्मभ्यंचर्षणीसहंसस्निंवाजेषुदुष्टरं ॥ यदिंद्रतेचतस्रोयच्छूरसंतितिस्रः । यद्वापंचक्षितीनामवस्तत्सुनऽआभर ॥ आतेवोवरेण्यंवृषन्तमस्यहूमहे । वृषजूतिर्हिजज्ञिषऽआभूभिरिंद्रतुर्वणिः ॥ वृषाह्यसिराधसे जज्ञिषेवृष्णिंतेशवः । स्वक्षत्रंतेधृषन्मनःसत्राहमिंद्रपौंस्यं ॥ त्वंतमिंद्रमर्त्यमभित्रयंतमद्रिवः । सुवर्यथाशतक्रतोनियाहिशवसस्पते ॥ ५ ॥ त्वामिद्धित्रहन्तमजनासोवृक्तबर्हिषः । उग्रंपूर्वीषुपूर्व्यहवंतेवाजसातये ॥ अस्माकमिंद्रदुष्टरंपुरोयावानमाजिषु । सयावानंधनेधनेवाजयंतमवारथं ॥ अस्माकमिंद्रेहिनोरथमवापुरंध्या । वयंशविष्ठवार्यंदिविश्रवोदधीमहिदिविस्तोमंमनामहे ॥ ६ ॥ (५।३।४) सऽआगमदिंद्रोयोवसूनांचिकेतदातुदामनोरयीणां । धन्वचरोनवंसगस्तृषाणश्चकमानःपिबतुदुग्धमंशुं+ ॥ आतेहनूहरिवःशूरशिप्रेरुहत्सोमोनपर्वतस्यपृष्ठे । अनुत्वाराजन्नर्वतोनहिन्वन्गीर्भिर्मदेमपुरुहूतविश्वे ॥ चक्रंनवृत्तंपुरुहूतवेपतेमनोभियामेऽअमतेरिदद्रिवः । रथादधित्वाजरितासदावृधकुविन्नुस्तोषन्मघवन्पुरूवसुः ॥ एषग्रावेवजरितातऽइंद्रेयार्तिवाचंबृहदाशुषाणः । प्रसव्येनमघवन्यांसिरायःप्रदक्षिणिद्धरिवोमाविवेनः ॥ वृषात्वावृषणंवर्धतुद्यौर्वृषावृषभ्यांवहसेहरिभ्यां । सनोवृषावृषरथःसुशिप्रवृषक्रतोवृषवज्रिन्भरेधाः ॥ योरोहितौवाजिनौवाजिनीवान्त्रिभिःशतैःसचमानावदिष्ट । यूनेसमस्मैक्षितयोनमंतांश्रुतरथायमरुतोदुवो

(५।३।४) सआगमदितिषड्चस्यसूक्तस्यांगिरसःप्रभूवसुरिंद्रस्त्रिष्टुप्तृतीयाजगती ।

या+ ॥ ७ ॥ (५।३।५) संभानुनायतेसूर्यस्याजुह्वानोघृतपृष्ठःस्वंचाः । तस्माऽअमृध्राऽउषसोव्युच्छान्यऽइंद्रायसुनवामेत्याह ॥ समिद्धाग्निर्वनवत्स्तीर्णबर्हिर्युक्तग्रावासुतसोमोजराते । ग्रावाणोयस्येषिरंवदंत्यध्वर्युर्हविषाव सिंधुं ॥ वधूरियंपतिमिच्छंत्येतियऽईवहातेमहिषीमिषिरां । आस्यश्रवस्याद्रथऽआचघोषात्पुरूसहस्रापरिवर्तयाते ॥ नसराजाव्यथतेयस्मिन्निंद्रस्तीव्रंसोमंपिबतिगोसखायं । आसत्वनैरजतिहंतिवृत्रंक्षेतिक्षितीःसुभगोनामपुष्यन् ॥ पुष्यात्क्षेमेऽअभियोगेभवात्युभेवृतौसंयतीसंजयाति । प्रियःसूर्येप्रियोऽअग्नाभवातियऽइंद्रायसुतसोमोददाशत् ॥ ८ ॥ (५।३।६) उरोष्टऽइंद्रराधसोविभ्वीरातिःशतक्रतो । अधानोविश्वचर्षणेद्युम्नासुक्षत्रमंहय ॥ यदींमिंद्रश्रवाय्यमिषंशविष्ठदधिषे । पप्रथेदींघृश्रुत्तमंहिरण्यवर्णदुष्टरं ॥ शुष्मासोयेतेऽअद्रिवोमेहनाकेतसापः । उभादेवाव भिष्टयेदिवश्चग्मश्चराजथः ॥ उतोनोऽअस्यकस्यचिद्दक्षस्यतववृत्रहन् । अस्मभ्यंनृम्णमाभरास्मभ्यंनृमणस्यसे ॥ नूतऽआभिरभिष्टिभिस्तवशर्मन्छतक्रतो । इंद्रस्यामसुगोपाःशूरस्यामसुगोपाः+ ॥ ९ ॥ (५।३।७) यदींद्रचित्र मेहनास्तित्वादातमद्रिवः । राधस्तन्नोविदद्वसऽउभयाहस्त्याभर ॥ यन्मन्यसेवरेण्यमिंद्रद्युक्षंतदाभर । विद्याम

(५।३।५) संभानुनेतिपंचर्चस्यसूक्तस्यभौमोत्रिरिंद्रस्त्रिष्टुप् । (५।३।६) उरोष्टइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यभौमोत्रिरिंद्रोनुष्टुप् । (५।३।७) यदिंद्रेतिपंचर्चस्यसूक्तस्यभौमोत्रिरिंद्रोनुष्टुबंत्यापंक्तिः ।

तस्यतेवयमकूपारस्यदावने ॥ यत्तेदित्सुप्रराध्यंमनोऽअस्तिश्रुतंवृहत् । तेनदृढाचिदद्रिवऽआवाजंदर्षिसातये ॥ मंहिष्ठंवोमघोनांराजानंचर्षणीनां । इंद्रमुपप्रशंस्तयेपूर्वीभिर्जुजुषेगिरः ॥ अस्माऽइत्काव्यंवचऽउक्थमिंद्रायशंस्यं । तस्माऽउब्रह्मवाहसेगिरोवर्धंत्यत्रयोगिरःशुंभंत्यत्रयः ॥ १० ॥ (५।३।८) आयाह्यद्रिभिःसुतंसोमंसोमपतेपिव । वृषन्निंद्रवृषभिर्वृत्रहंतम ॥ वृषाग्नावावृषामदोवृषासोमोऽअयंसुतः । वृषन्निंद्र० ॥ वृषात्वावृषणंहुवेवज्रिन्चित्राभिरूतिभिः । वृषन्निंद्र० ॥ ऋजीषीवज्रीवृषभस्तुराषाट्च्छुष्मीराजावृत्रहासोमपावा । युक्त्वाहरिभ्यामुपयासद्वाड्मा ध्यंदिनेसवनेमत्सदिंद्रः ॥ यत्त्वासूर्यस्वर्भानुस्तमसाविध्यदासुरः । अक्षेत्रविद्यथामुग्धोभुवनान्यदीधयुः ॥ ११ ॥ स्वर्भानोरध्यदिंद्रमायाऽअवोदिवोवर्तमानाऽअवाहन् । गूळ्हंसूर्यंतमसापव्रतेनतुरीयेणब्रह्मणाविंददत्रिः ॥ मामामि मंतवसंतमत्रऽइरस्याद्रुग्धोभियसानिगारीत् । त्वंमित्रोऽअसिसत्यराधास्तौमेहावंतंवरुणश्चराजा ॥ ग्राव्णोब्रह्मायुयुजानःसपर्यन्कीरिणादेवान्नमसोपशिक्षन् । अत्रिःसूर्यस्यदिविचक्षुराधात्स्वर्भानोरपमायाऽअधुक्षत् ॥ यंवैसूर्यस्वर्भानुस्तमसाविंध्यदासुरः । अत्रयस्तमन्वविंदन्नह्यन्वेऽअशक्नुवन् ॥ १२ ॥ (५।३।९) कोनुवांमित्रावरुणावृताय

(५।३।८)आयाहीतिनवर्चस्यसूक्तस्यभौमोत्रिःआद्यानांचतसृणामिंद्रःपंचम्याःसूर्यःषष्ठ्यादिचतसृणामत्रिर्देवता आद्यास्तिस्रउष्णिहःपंचम्यंत्येऽनुष्टुभौशिष्टास्त्रिष्टुभः । (५।३।९) कोनुवामितिविंशत्यृचस्यसूक्तस्यभौमोत्रिर्विश्वेदेवास्त्रिष्टुप्षोडशीसन्नदृश्यावतिजगत्यावंत्यैकपदा ।

न्दि॒वोवा॑म॒हःपार्थि॑वस्यवा॒दे । ऋ॒तस्य॑वा॒सद॑सि॒त्रासी॑थांनोयज्ञाय॒तेवा॑पशु॒षोनवाजा॑न् ॥ तेनो॑मि॒त्रोवरु॑णोऽअर्य॒मायु
रिंद्र॑ऽऋभु॒क्षाम॒रुतो॑जुषंत । नमो॑भिर्वा॒येदध॑तेसुवृ॒क्तिंस्तोमं॑रु॒द्राय॑मी॒ह्लुषे॑स॒जोषाः॑ ॥ आवां॒येष्ठा॑श्विनाहु॒वध्यै॒वात॑स्य॒प
त्म॒न्रथ्य॑स्यपु॒ष्टौ । उ॒तवा॑दि॒वोऽअसु॑राय॒मन्म॒प्रांधां॑सीव॒यज्य॑वेभरध्वं ॥ प्रस॒क्षणो॑दि॒व्यःकण्व॑होतात्रि॒तोदि॒वःस॒जोषा
वातो॑ऽअ॒ग्निः । पू॒षाभगः॑प्रभृ॒थेवि॒श्वभो॑जाऽआ॒जिंनज॑ग्मुरा॒श्व॑श्वतमाः ॥ प्रवो॑र॒यिंयु॒क्ताश्वं॑भरध्वंरा॒यऽएषेव॑सेदधी
त॒धीः । सु॒शेव॒ऽएवै॑रौशि॒जस्य॒होता॒येव॒ऽएवा॑मरुतस्तु॒राणां॑ ॥ १३ ॥ प्रवो॑वा॒युंर॑थ॒युजं॑कृणुध्वं॒प्रदे॒वंविप्रं॑पनि॒तार॑म
र्कैः । इ॒षु॒ध्यव॑ऽऋत॒साप॒ःपुरं॑धी॒र्वस्वी॑र्नो॒ऽअत्र॒पत्नी॒राधि॒येधुः॑ ॥ उप॑व॒ऽएषे॒वंद्ये॑भिःशू॒षैःप्रय॒ह्वीदि॒वश्चि॒तय॑द्भिर॒र्कैः । उ॒
षासा॒नक्ता॑वि॒दुषी॑व॒विश्व॒माहा॑वहतो॒मर्त्या॑यय॒ज्ञं+ ॥ अ॒भिवो॑ऽअर्चेपो॒ष्याव॑तो॒नॄन्वास्तो॒ष्पतिं॒त्वष्टा॑रं॒ररा॑णः । धन्या॑स॒
जोषा॑धि॒षणा॒नमो॑भि॒र्वन॒स्पतीँ॑ऽरोष॑धीरा॒यऽएषे॑ ॥ तु॒जेन॒स्तने॒पर्व॑ताःसंतु॒स्वैत॑वो॒येवस॑वो॒नवी॒राः । प॒नि॒तऽआ॒प्त्योय॑ज
तःसदा॑नो॒वर्धा॑न्नः॒शंसं॒नर्यो॑ऽअ॒भिष्टौ॑ ॥ वृष्णो॑ऽअस्तोषिभू॒म्यस्य॒गर्भं॑त्रि॒तोनपा॑तम॒पांसु॑वृ॒क्तिः । गृ॒णी॒तेऽअ॒ग्निरे॒तरी॒नशू
षैःशो॒चिष्के॑शो॒निरि॑णाति॒वना॑ ॥ १४ ॥ क॒थाम॒हेरु॒द्रिया॑यब्रवाम॒कद्रा॒येचि॑कि॒तुषे॒भगा॑य । आप॒ऽओष॑धीरु॒तनो॑वंतु

(भेदपक्षे—मित्रावरुणौ १ विश्वेदेवाः १ अश्विनौ १ विश्वेदेवाः १ मरुतः १ विश्वेदेवाः १ उषासानक्ते १ विश्वेदेवाः २ अग्निः १ विश्वेदेवाः २ मरुतः १ विश्वेदेवाः १ भूमिः १ विश्वेदेवाः ३ भूमिः १ विश्वेदेवाः १ एवं २० ।

द्यौर्वनाग्निरयोवृक्षकेशाः ॥ शृणोतुनऽऊर्जापतिर्गिरःसनभस्तरीयाँऽइषिरःपरिज्मा । शृण्वंत्वापःपुरोनशुभ्राःपरिस्रुचोबबृहाणस्याद्रेः ॥ विदाचिन्नुमहांतोयेवऽएवाब्रवामदस्मावार्यदधानाः । वयश्चनसुभ्व१आवयंतिक्षुभामर्तमनुयतंवधस्नैः+ ॥ आदैव्यानिपार्थिवानिजन्मापश्चाच्छासुमखायवोचं । वर्धतांद्यावोगिरश्चंद्राग्राऽउदावंधतामभिषाताऽअर्णाः ॥ पदेपदेमेजरिमानिधायिवरूत्रीवाशक्रायापायुभिश्च । सिषक्तुमातामहीरसानःस्मत्सूरिभिर्ऋजुहस्तऽऋजुवानिः ॥ १५ ॥ कथादाशेमनमसासुदानूनेवयामरुतोऽअच्छोक्तौप्रश्रवसोमरुतोऽअच्छोक्तौ । मानोहिंवृध्योरिषेधादस्माकंभूदुपमातिवानिः ॥ इतिचिन्नुप्रजायैपशुमत्यैदेवासोवनतेमर्त्यायवऽआदेवासोवनतेमर्त्यायवः । अत्राशिवांतन्वोधासिमस्याजरांचिन्मेनिर्ऋतिर्जग्रसीत ॥ तांवोदेवाःसुमतिमूर्जयंतीमिषमश्यामवसवःशसागोः । सानःसुदानुर्मृळयंतीदेवीप्रतिद्रवंतीसुविताय गम्याः ॥ अभिनऽइळायूथस्यमातास्मन्नदीभिरुर्वशीवागृणातु । उर्वशीवाबृहद्दिवागृणानाभ्यूर्ण्वानाप्रभृथस्यायोः+ ॥ सिषक्तुनऽऊर्जव्यस्यपुष्टेः+ ॥ १६ ॥ (५।३।१०) प्रशंतमावरुणंदीधितीगीर्मित्रंभगमदितिंनूनमश्याः । पृषद्योनिःपंचहोताशृणोत्वतूर्तपंथाऽअसुरोमयोभुः+ ॥ प्रतिमेस्तोममदितिर्जगृभ्यात्सूनुंनमाॅ

(५।३।१०) प्रशंतमेत्यष्टादशर्चस्यसूक्तस्यभौमोत्रिर्विश्वेदेवाःएकादश्यारुद्रस्त्रिष्टुप्सप्तदश्येकपदा। (भेदपक्षे—विश्वेदेवाः २ सविता १ इंद्रः १ विश्वेदेवाः१ इंद्रः१ बृहस्पतिः३ मरुतः१ रुद्रः१ विश्वेदेवाः१ पर्जन्यः२ मरुतः१ विश्वेदेवाः २ अश्विनौ १ एवं १८)।

ताहृद्यंसुशेवं । ब्रह्मप्रियंदेवहितंयदस्त्यहंमित्रेवरुणेयन्मयोभु+ ॥ उदीरयकवितमंकवीनामुनत्तैनमभिमध्वाघृतेन । सनोवसूनिप्रयताहितानिचंद्राणिदेवःसवितासुवाति ॥ सामेंद्रणोमनसानेषिगोभिःसंसूरिभिर्हरिवःसंस्वस्ति । संब्रह्मणादेवहितंयदस्तिसंदेवानांसुमत्यायज्ञियानां ॥ देवोभगःसवितारायोऽअंशऽइंद्रोवृत्रस्यसंजितोधनानां । ऋभुक्षावाजऽउतवापुरंधिरवंतुनोऽअमृतासस्तुरासः ॥ १७ ॥ मरुत्वतोऽअप्रतीतस्यजिष्णोरजूर्यतःप्रब्रवामाकृतानि । नतेपूर्वेमघवन्नापरासोनवीर्यं१नूतनःकश्चनाप ॥ उपस्तुहिप्रथमंरत्नधेयंबृहस्पतिंसनितारंधनानां । यःशंसतेस्तुवतेशंभविष्ठःपुरूवसुरागमज्जोहुवानं ॥ तवोतिभिःसचमानाऽअरिष्टाबृहस्पतेमघवानःसुवीराः । येऽअश्वदाऽउतवासांतिगोदायेवस्त्रदाःसुभगास्तेपुरायः ॥ विसर्माणंकृणुहिवित्तमेषांयेभुंजतेऽअपृणंतोनऽउक्थैः । अपव्रतान्प्रसवेवावृधानान्ब्रह्मद्विषःसूर्याद्यावयस्व ॥ यऽओहतेरक्षसोदेववीतावचक्रेभिस्तंमरुतोनियात । योवःशमींशशमानस्यनिंदात्तुच्छयान्कामान्करतेसिष्विदानः+ ॥ १८ ॥ तमुष्टुहियःस्विषुःसुधन्वायोविश्वस्यक्षयतिभेषजस्य । यक्ष्वामहेसौमनसायरुद्रंनमोभिर्देवमसुरंदुवस्य ॥ दमूनसोऽअपसोयेसुहस्तावृष्णःपत्नीर्नद्योविभ्वतष्टाः । सरस्वतीबृहद्दिवोतराकादंशस्यंतीर्वरिवस्यंतुशुभ्राः+ ॥ प्रसूमहेसुशरणायमेधांगिरंभरेनव्यसींजायमानां । यऽआहनादुहितुर्वक्षणासुरूपामिनानोऽअर्कृणोदिदंनः ॥ प्रसुष्टुतिःस्तनयंतंरुवंतमिळस्पतिंजरितर्नूनमश्याः । योऽअंहिमाँऽउदनिमाँऽइयर्तिप्रविद्युतारोद

सीऽउक्षमाणः ॥ एषःस्तोमोमारुतंशर्धोऽअच्छारुद्रस्यसूनूँर्युवन्यूँरुदश्याः । कामोरायेहवतेमास्वस्त्युपस्तुहिपृषदश्वाँऽअयासः ॥ प्रैषःस्तोमःपृथिवीमंतारिक्षंवनस्पतींऽरोषधीरायेऽअश्याः । देवोदेवःसुहवोभूतुमह्यंमानोमातापृथिवीदुर्मतौधात् ॥ उरौदेवाऽअनिबाधेस्याम ॥ समश्विनोरवसानूतनेनमयोभुवासुप्रणीतीगमेम । आनोरयिंवहतमोतवीरानाविश्वान्यमृतासौभगानि ॥ १९ ॥ (५।३।११) आधेनवःपयसातूर्ण्यर्थाऽअमर्धतीरुपनोयंतुमध्वा । महोरायेबृहतीःसप्तविप्रोमयोभुवोजरिताजोहवीति ॥ आसुष्टुतीनमसावर्तयध्यैद्यावावाजायपृथिवीऽअमृध्रे । पितामातामधुवचाःसुहस्ताभरेभरेनोयशसावविष्टां ॥ अध्वर्यवश्चक्रवांसोमधूनिप्रवायवेभरतचारुशुक्रं । होतेवनःप्रथमःपाह्यस्य देवमध्वोररिमातेमदाय ॥ दशक्षिपोयुंजतेबाहूऽअद्रिंसोमस्ययाशमितारासुहस्ताः । मध्वोरसंसुगभस्तिर्गिरिष्ठांचनिश्चदद्दुदुहेशुक्रमंशुः+ ॥ असावितेजुजुषाणायसोमःक्रत्वेदक्षायबृहतेमदाय । हरीरथेसुधुरायोगेऽअर्वागिंद्रंप्रियाकृणुहिहूयमानः ॥ २० ॥ आनोमहीमरमतिंसजोषाग्नांदेवींनमसारातहव्यां । मधोर्मदायबृहतीमृतज्ञामाग्नेवहपथिभिर्देवयानैः ॥ अंजंतियंप्रथयंतोनविप्रावपावंतंनाग्निनातपंतः । पितुर्नपुत्रऽउपसिप्रेष्ठऽआघर्मोऽअग्निमृतयन्नसादि॥

(५।३।११) आधेनवइतिसप्तदशर्चस्यसूक्तस्यभौमोत्रिर्विश्वेदेवास्त्रिष्टुप्पथोऽश्येकपदाविराट् (भेदपक्षे–नदी १द्यावापृथिवी १ वायुः१ सोमः १ इंद्रः १ अग्निः १ घर्मः १ अश्विनौ १ विश्वेदेवाः २ सरस्वती १ बृहस्पतिः १ अग्निः ३ विश्वेदेवाः १ अश्विनौ १ एवं १७) ।

अच्छा॑म॒हीबृ॑ह॒तीशंत॑मा॒गीर्दू॒तोनगं॑त्व॒श्विना॑हु॒वध्यै॑ । म॒यो॒भुवा॑स॒रथाया॑तम॒र्वाग्गं॒तंनि॒धिंधुर॑मा॒णिर्ननाभिं॑ ॥ प्रतव्य॑सो॒नम॑ऽउक्तिंतु॒रस्या॒हंपू॒ष्णऽउ॒तवा॒योर॑दिक्षि । याराध॑साचोदि॒तारा॑मती॒नांयावाज॑स्यद्रविणो॒दाऽउ॒तत्मन्+ ॥ आनाम॑भिर्म॒रुतो॑वक्षि॒विश्वा॒नारू॒पेभि॑र्जातवेदोहुवा॒नः । य॒ज्ञंगिरो॑जरि॒तुःसु॑ष्टु॒तिंच॒विश्वे॑गंतमरुतो॒विश्व॑ऽऊ॒ती+ ॥ २१ ॥ आनो॑दि॒वोबृ॑ह॒तःपर्व॑ता॒दासर॑स्वतीयज॒तागं॑तुय॒ज्ञं । हवं॑दे॒वीजु॑जुषा॒णाघृ॒ताची॑श॒ग्मांनो॒वाच॑मुश॒तीशृ॑णोतु ॥ आवे॒धसं॒नील॑पृष्ठंबृ॒हंतं॒बृह॒स्पतिं॒सद॑नेसादयध्वं । सा॒दद्यो॑निं॒दम॒ऽआदी॑दि॒वांसं॒हिर॑ण्यवर्णमरु॒षंस॑पेम ॥ आध॑र्ण॒सिर्बृ॒हद्दि॑वो॒ररा॑णो॒विश्वे॑भिर्गं॒त्वोम॑भिर्हुवा॒नः । ग्नावसा॑न॒ऽओष॑धी॒रमृ॑ध्रस्त्रि॒धातु॑शृंगोवृष॒भोव॑यो॒धाः+ ॥ मा॒तुष्प॒देप॑र॒मेशु॒क्रऽआ॒योर्वि॑प॒न्यवो॑रास्पि॒रासो॑ऽअग्मन् । सु॒शेव्यं॒नम॑सारा॒तह॑व्याः॒शिशुं॑मृजंत्या॒यवो॒नवा॒से+ ॥ बृ॒हद्वयो॑बृह॒तेतुभ्य॑मग्नेधिया॒जुरो॑मिथु॒नास॑ःसचंत । दे॒वोदे॑वःसु॒हवो॑भूतु॒मह्यं॒मानो॑मा॒तापृ॑थि॒वीदु॑र्म॒तौधा॑त् ॥ उ॒रौदे॑वाऽअनिबा॒धेस्या॑म ॥ सम॒श्विनो॒रव॑सा॒नूत॑नेनमयो॒भुवा॑सु॒प्रणी॑तीगमेम । आनो॑र॒यिंव॑हत॒मोतवी॒रानाविश्वा॑न्यमृता॒सौभ॑गानि ॥२२॥(५।३।१२) तंप्र॒त्नथा॑पू॒र्वथा॑वि॒श्वथे॒मथा॑ज्ये॒ष्ठता॑तिंबर्हि॒षदं॑स्व॒र्विदं॑ । प्र॒ती॒ची॒नंवृ॒जनं॑दोहसेगि॒राशुंजयं॑त॒मनु॒यासु॒वर्ध॑से ॥ श्रि॒येसु॒दृ

(५।३।१२) तंप्रत्नथेतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यकाश्यपोवत्सारोविश्वेदेवाजगत्यंत्येद्वेत्रिष्टुभौ (भेदपक्षे—इंद्रः २ अग्निः १ सूर्यः १ अग्निः १ विश्वेदेवाः १ सूर्यः १ अग्निः १ सूर्यः २ विश्वेदेवाः २ सुतंभरः १ अग्निः २ एवं १५) ।

शीरुपरस्यायाःस्वर्विरोचमानःकुकुभामचोदते । सुगोपाऽअसिनदभायसुक्रतोपरोमायाभिर्क्रुतऽआसनामते ॥ अत्यं हविःसचतेसच्चधातुचारिष्टगातुःसहोतासहोभरिः । प्रसर्स्राणोऽअनुवर्हिर्वृषाशिशुर्मध्येयुवाजरोविस्रुहाहितः+ ॥ प्र वऽएतेसुयुजोयामन्निष्टयेनीचीरमुष्मैयम्यऽऋतावृधः । सुयंतुभिःसर्वशासैरभीशुभिःक्रिविर्नामानिप्रवणेमुपायति ॥ संजभुराणस्तरुभिःसुतेगृभंवयाकिनंचित्तगर्भासुसुस्वरुः । धारवाकेष्वृजुगाथशोभसेवर्धस्वपत्नीरभिजीवोऽअध्वरे+ ॥ २३ ॥ यादृगेवददृशेतादृगुच्यतेसंच्छाययादधिरेसिध्रयाप्स्वा । महीमस्मभ्यमुरुषामुरुज्रयोवृहत्सुवीरमनपच्युतंसहः ॥ वेत्यग्रुर्जनिवान्वाऽअतिस्पृधःसमर्यतामनसासूर्यःकविः । घ्रंसरक्षंतंपरिविश्वतोगयमस्माकंशर्मवनवत्स्वावसुः ॥ ज्यायांसमस्ययतुनस्यकेतुनऽऋषिस्वरंचरतियासुनामते । यादृश्मिन्धायितमप्स्यायाविदद्यऽउस्वयंवहंतेसोऽअरंकरत् ॥ समुद्रमासामवतस्थेऽअग्रिमानरिष्यतिसवनंयस्मिन्नायता । अत्रानहार्दिक्रवणस्यरेजतेयत्रामतिर्विद्यतेपूतवंधनी ॥ सहिक्षत्रस्यमनसस्यचित्तिभिरेवावदस्ययजतस्यसधेः । अवत्सारस्यस्पृणवामरण्वभिःशविष्ठंवाजंविदुषाचिदर्ध्यं ॥ २४ ॥ श्येनऽआसामदितिःकक्ष्योऽ३मदोविश्ववारस्ययजतस्यमायिनः । समन्यमन्यमर्थयंत्येतवेविदुर्विपाणंपरिपानमंतिते+ ॥ सदापृणोयजतोविद्विषोवधीद्वाहुवृक्तःश्रुतवित्तयोवःसचा । उभासवराप्रत्येतिभातिचयदींगणंभजतेसुप्रयावभिः ॥ सुतंभरोयजमानस्यसत्पतिर्विश्वासामूधःसधियामुदंचनः । भरद्धेनूरसवच्छिश्रियेपयोनुवु

वाणोऽअध्येति नस्वपन्+ ॥ योजागारतमृचः कामयंते योजागारतमुसामानि यंति । योजागारतमयं सोमऽआहुतवाह मस्मि सख्येन्योकाः ॥ अग्निर्जागारतमृचः कामयंतेग्निर्जागारतमुसामानि यंति । अग्निर्जागारतमयं सोमऽआहुतवाह मस्मि सख्येन्योकाः ॥ २५ ॥ (परिशिष्टं ॥ जागर्षित्वंभुवनेजातवेदोजागर्षियत्रयजतेहविष्मान् । इदंहविःश्रद्दधा नोजुहोमितेनपासिगुह्यंनामगोनाँ ॥ (५।४।१) विदादिवोविष्यन्नद्रिमुक्थैरायत्याऽउषसोऽर्चिनागुः । अपावृ तव्रजिनीरुत्स्वर्गाद्विदुरोमानुषीर्देवऽआवः ॥ विसूर्योऽअमतिंनश्रियंसादोर्वाद्ववामाताजानतीगात् । धन्वर्णसोनद्यः१ खादोऽअर्णाःस्थूणेवसुमिताद्दंहतद्यौः+ ॥ अस्माऽउक्थायपर्वतस्यगर्भोमहीनाञ्जनुषेपूर्व्याय । विपर्वतोजिहीतसा धतद्यौराविवासंतोदसयंतभूमं ॥ सूक्तेभिर्वोवचोभिर्देवजुष्टैरिंद्रान्व१ग्नीऽअवसेहुवध्यै । उक्थेभिर्हिष्माकवयःसुय ज्ञाऽआविवासंतोमरुतोयजंति ॥ एतोन्व१द्यसुध्योऽ३भवामप्रदुच्छुनामिनवामावरीयः । आरेद्वेषाँसिसनुतर्दधामा यामप्रांचोयजमानमच्छ ॥ २६ ॥ एताधियंकृणवामासखायोपयामाताँऽऋणुतव्रजंगोः । ययामन्नुर्विंशिशिप्रंजिगाय ययावणिग्वंकुरापापुरीषं ॥ अनूनोदत्रहस्तयतोऽअद्रिरार्चन्येनदशमासोनवग्वाः । ऋतंयतीसरमागाऽअविंदद्विश्वा

(५।४।१) विदादिवइत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यात्रेयःसदापृणोविश्वेदेवास्त्रिष्टुप्। (भेदपक्षे—इंद्रसूर्यौ १ विश्वेदेवाः २ इंद्राग्नी १ विश्वेदेवाः ६ आपः १ एवं ११ । अत्रसूक्तेसदापृणर्षेर्यजतइत्यादिलिंगोक्तऋषिभिःसमुच्चयइतिकेचित्) ।

निसत्यांगिराश्चकार ॥ विश्वेऽअस्याव्युषिमाहिनायाःसंयद्गोभिरंगिरसोनवंत । उत्सऽआसांपरमेसधस्थेऽऋतस्यपथा सरमाविदद्वाः+ ॥ आसूर्योयातुसप्ताश्वःक्षेत्रंयदस्योर्वियादीर्घयाथे । रघुःश्येनःपतयदंधोऽअच्छायुवाकविर्दीदय द्गोषुगच्छन् ॥ आसूर्योऽअरुहच्छुक्रमर्णोयुक्तयद्धरितोवीतपृष्ठाः । उद्ग्राननावंमनयंतधीराऽआश्रृण्वतारोदसीऽअर्वा गंतिष्ठन् ॥ धियंवोऽअप्सुदधिषेस्वर्षांययातरन्दशमासोनवग्वाः । अयाधियास्यामदेवगोपाऽअयाधियातुतुर्यामा त्यंहः ॥ २७ ॥ (५।४।२) हयोनविद्वाँऽअयुजिस्वयंधुरितांवहामिप्रतरणीमवस्युवं । नास्यावश्मिविमुचंनावृतंपु नर्विद्वान्पथःपुरऽएतऽऋजुनेषति ॥ अग्नऽइंद्रवरुणमित्रदेवाःशर्धःप्रयंतमारुतोतविष्णो । उभानासत्यारुद्रोऽअध ग्नाःपूषाभगःसरस्वतीजुषंत ॥ इंद्राग्नीमित्रावरुणादितिंस्वःपृथिवींद्यांमरुतःपर्वताँऽअपः । हुवेविष्णुंपूषणंब्रह्मणस्प तिंभगंनुशंसंसवितारमूतये ॥ उतनोविष्णुरुतवातोऽअस्रिधोद्रविणोदाऽउतसोमोमयस्करत् । उतऽऋभवऽउतराये नोऽअश्विनोतत्वष्टोतविभ्वानुमंसते ॥ उतत्यन्नोमारुतंशर्धऽआगमद्दिविक्षयंयजतंवर्हिरासदे । बृहस्पतिःशर्मपूषोत नोयमद्वरूथ्यैवरुणोमित्रोऽअर्यमा+ ॥ उतत्येनःपर्वतासःसुशस्तयःसुदीतयोनद्यस्त्वामणेभुवन् । भगोविभक्ताश

(५।४।२) हयोनेत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यात्रेयःप्रतिक्षत्रोविश्वेदेवाजगतीसप्तम्यष्टम्योर्देवपत्न्यःद्वितीयायास्त्रिष्टुभौ। (भेदपक्षे—विश्वेदेवाः ६ देवपत्न्यः २ एवं ८)।

वसावसागमदुरुव्यचाऽअदितिःश्रोतुमेहवं ॥ देवानांपत्नीरुशतीरवंतुनःप्रावंतुनस्तुजयेवाजसातये । याःपार्थिवासोयाऽअपामपित्रतेतानोदेवीःसुहवाःशर्मयच्छत ॥ उतन्याव्यंतुदेवपत्नीरिंद्राण्यग्न्याय्यश्विनीराट् । आरोदसीवरुणानीश्रृणोतुव्यंतुदेवीर्यऽऋतुर्जनीनां ॥ २८ ॥ ॥ इतिचतुर्थाष्टकेद्वितीयोऽध्यायः ॥ २ ॥ ॥ ॥

षड्विंशाध्यायेवर्गाः २८ सूक्तानि १४ ऋचः १४६ ॥ त्यागः ॥ इंद्रायेदं.५२ सूर्यायै. अत्रय. ४ विश्वेभ्योदेवेभ्य. ३० [भे. प. मित्रावरुणाभ्या. विश्वेभ्योदेवेभ्य. अश्विभ्या. विश्वेभ्योदेवेभ्य. मरुद्भ्य. विश्वेभ्योदेवेभ्य. उषासानक्ताभ्या. विश्वेभ्योदेवेभ्य. २ अग्नय. विश्वेभ्योदेवेभ्य. २ मरुद्भ्य. विश्वेभ्योदेवेभ्य. भूम्याइ. विश्वेभ्योदेवेभ्य. ३ भूम्याइ. विश्वेभ्योदेवेभ्य.३ सवित्र. इंद्राये. विश्वेभ्योदेवेभ्य. इंद्राये. बृहस्पतय. ३ मरुद्भ्य.] रुद्राये. विश्वेभ्योदेवेभ्य.५६ [भे. प. विश्वेभ्यो. पर्जन्याये. २ मरुद्भ्य. विश्वेभ्योदेवेभ्य. २ अश्विभ्या. नद्याइ. द्यावापृथिवीभ्या. वायव. सोमाये. इंद्राये. अग्नय. घर्माये. अश्विभ्या. विश्वेभ्योदेवेभ्य. २ सरस्वत्या. बृहस्पतय. अग्नय. ३ विश्वेभ्योदेवेभ्य. अश्विभ्या. इंद्राये. २ अग्नय. सूर्याये. अग्नय. विश्वेभ्योदेवेभ्य. सूर्याये. अग्नय. सूर्याये. २ विश्वेभ्योदेवेभ्य.२ सुतंभराये. अग्नय. २ इंद्रसूर्याभ्यामि. विश्वेभ्योदेवेभ्य. २ इंद्राग्निभ्या. विश्वेभ्योदेवेभ्य. ६ अद्भ्याइ. विश्वे. ६] देवानांपत्नीभ्य.२ ॥ इतिचतुर्थेद्वितीयः ॥

प्रयुंजतीसप्तप्रतिरथंःकदुपंचप्रतिभानुर्जागतंदेवंवःप्रतिभोंत्यातृणपाणिर्विश्वंःस्वस्त्यात्रेयःपंक्त्यंतमग्नेपंचोनां चतुथ्यैंद्रवायवींवायव्यैकैंद्रवायव्यौचतस्रोगायत्र्यःषळुष्णिहंस्तिस्रोजगत्यस्त्रिष्टुभोवांत्येअनुष्टुभौप्रश्यावाश्व

त्र्यूनाश्यावाश्वोमारुतंहतत्पंक्तिःषष्ठ्यंत्येचकोवेदषोळशककुब्बृहत्यनुष्टुप्पुरउष्णिककुप्सतोबृहत्यौगायत्रीसतो बृहतीककुभौगायत्रीसतोबृहत्यौककुप्सतोबृहतीप्रशर्धायपंचोनाजागतमुपांत्यात्रिष्टुप्प्रयज्यवोदशांत्यात्रिष्टुव ग्नेनवबार्हतंतृतीयासप्तम्यौसतोबृहत्यावारुद्रासोष्टौद्वित्रिष्टुवंतंतमुप्रवस्त्रिष्टुवंतमीळेद्विजगत्यंतमाग्नेयंचवाके ष्टैकोनागायत्रैश्यावाश्वोत्रवैददश्वींतरंतपुरुमीढौदार्भ्यरथवीतिंमरुतश्चदानतुष्टःप्रशशंसवुद्ध्नाचतरंतमहिपीं शशीयसींपंचम्यनुष्टुम्नवमीसतोबृहत्यृतेननवश्रुतविंन्मैत्रावरुणंवैतत् ॥ ३ ॥ ॥ ॥ ॥

॥ हरिः ॐ ॥ ॥ (५।४।३) प्रयुंजतीदिवऽएतिब्रुवाणामहीमातादुहितुर्बोधयंती । आविर्वासंतीयुवतिर्मनीषापितृभ्यऽआसदनेजोहुवाना ॥ अजिरासस्तदपऽईयमानाऽआतस्थिवांसोऽअमृतस्यनाभिं । अनंतासऽउरवो विश्वतःसींपरिद्यावापृथिवीयंतिपंथाः ॥ उक्षासमुद्रोऽअरुषःसुपर्णःपूर्वस्ययोनिंपितुराविवेश । मध्येदिवोनिहितःपृश्निरश्माविचक्रमेरजसस्पात्यंतौ ॥ चत्वारऽईविभ्रतिक्षेमयंतोदशगर्भंचरसेधापयंते । त्रिधातवःपरमाऽअस्यगावोदिवश्चरंतिपरिसद्योऽअंतान् ॥ इदंवपुर्निवचनंजनासश्चरंतियन्नद्यस्तस्थुरापः । द्वेयदीविभृतोमातुरन्येऽइहेहजाते

(५।४।३) प्रयुंजतीतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यात्रेयःप्रतिरथोविश्वेदेवास्त्रिष्टुप्। (भेदपक्षे—उषाः १ सूर्यरश्मयः १ सूर्यः ३ विश्वेदेवाः१ मित्रावरुणाग्नयः १ एवं ७)।

य॒म्या॒३॒॑ सवं॑धू ॥ वित॑न्वते॒धियो॑ऽअस्मा॒ऽअपां॑सि॒वस्त्रा॑पु॒त्राय॑मा॒तरो॑वयंति । उ॒प॒प्र॒क्षेवृष॑णो॒मोद॑मानादि॒वस्प॒थाव॒ध्वो॑ यं॒त्यच्छ॑ ॥ तद॑स्तुमित्रावरुणा॒तद॑ग्ने॒शंयोर॒स्मभ्य॑मि॒दम॑स्तुश॒स्तं । अ॒शी॒महि॑गा॒धमु॒तप्र॑ति॒ष्ठांनमो॑दि॒वेबृ॑ह॒तेसाद॑नाय ॥ १ ॥ (५।४।४) कदु॑प्रि॒याय॒धाम्ने॑मनामहे॒स्वक्ष॑त्राय॒स्वय॑शसेम॒हेव॒यं । आ॒मे॒न्यस्य॒रज॑सो॒यद॒भ्रऽआँऽअ॒पोवृ॑णा॒ नावि॑त॒नोति॑मा॒यिनी॑ ॥ ताऽअ॑त्नतव॒युनं॑वी॒रव॑क्षणंसमा॒न्यावृ॒तया॒विश्व॒मारजः॑ । अपो॒ऽअपा॑ची॒रप॑रा॒ऽअपे॑जते॒प्रपूर्वा॑ भिस्तिरतेदेव॒युर्जनः॑ ॥ आग्राव॑भिरह॒न्ये॑भिर॒क्तुभि॒र्वरि॑ष्ठं॒वज्र॒माजि॑घर्तिमा॒यिनि॑ । श॒तंवा॒यस्य॑प्र॒चर॒न्त्स्वेदमे॑संव॒र्तयं॑ तो॒विच॑वर्तय॒न्नहा॑ ॥ ताम॑स्यरी॒तिंप॑र॒शोरि॑व॒प्रत्यनी॑कमख्यंभु॒जेऽअ॑स्य॒वर्प॑सः । सचा॒यदि॑पितु॒मंत॑मिव॒क्षयं॒रत्नं॒दधा॑ति॒ भर॑हूतयेवि॒शे+ ॥ सजि॒ह्वया॒चतु॑रनीकऽऋंजते॒चारु॒वसा॑नो॒वरु॑णो॒यत॑न्न॒रिं । नतस्य॑विद्मपुरुष॒त्वता॑व॒यंयतो॒भगः॑सवि॒ तादाति॒वार्यं॑ ॥ २ ॥ (५।४।५) दे॒वंवो॑ऽअ॒द्यस॑वि॒तार॒मेषे॒भगं॑च॒रत्नं॑वि॒भजं॑तमा॒योः । आवां॑नरापुरुभुजाववृत्यांदि॒ वेदि॑वेचिदश्विनासखी॒यन्+ ॥ प्रति॑प्र॒याण॒मसु॑रस्यवि॒द्वान्त्सू॒क्तैर्दे॒वंस॑वि॒तारं॑दुवस्य । उप॑ब्रुवीत॒नम॑साविजा॒नन्ज्येष्ठं॑च॒ रत्नं॑वि॒भजं॑तमा॒योः+ ॥ अ॒द॒त्र॒याद॑यते॒वार्या॑णिपू॒षाभगो॒ऽअदि॑ति॒र्वस्त॑ऽउ॒स्रः । इंद्रो॒विष्णु॒र्वरु॑णोमि॒त्रोऽअ॒ग्निरहा॑निभ॒

(५।४।४) कदुप्रियायेतिपंचर्चस्यसूक्तस्यात्रेयःप्रतिभानुर्विश्वेदेवाजगती (भेदपक्षे—विद्युतोग्निः १ उषाः १ इंद्रसूर्यौ १ अग्निः २ एवं ५)।
(५।४।५) देवंवइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यात्रेयःप्रतिप्रभुर्विश्वेदेवास्त्रिष्टुप्अंत्यातृणपाणिः (भेदपक्षे—विश्वेदेवाः १ सूर्यः १ विश्वेदेवाः ३ एवं ५)।

द्राजनयंतदस्माः+ ॥ तन्नोऽअनर्वासवितावरूथंतत्सिंधवऽइषयंतोऽअनुग्मन् । उपयद्वोचेऽअध्वरस्यहोतारायःस्रुमपतयोवाजरत्नाः ॥ प्रयेवसुभ्यऽईवदानमोदुर्येमित्रेवरुणेसूक्तवाचः । अवैत्वभ्यंकृणुतावरीयोदिवस्पृथिव्योरवसामदेम ॥ ३ ॥ परिशिष्टं ॥ सूक्तांतेतृणान्यग्नावरण्येवोदकेपिवा ॥ यत्स्तृणैरध्ययनंतदधीतंस्तृणानिभवतेभव ॥ वापीकूपतडागानांसमुद्रंगच्छस्वाहा ॥ ॥ (५।४।६) विश्वोदेवस्यनेतुर्मर्तोवुरीतसख्यं । विश्वोरायऽइषुध्यतिद्युम्नंवृणीतपुष्यसे ॥ तेतेदेवनेतर्येचेमाँऽअनुशसे । तेरायातेह्याऽपृचेसचेमहिसचथ्यैः* ॥ अतोनऽआनृनतिथीनतःपलीर्दशस्यत । आरेविश्वंपथेष्ठांद्विषोयुयोतुयूयुविः ॥ यत्रवाह्निरभिहितोदुद्रवद्रोण्यःपशुः । नृमणावीरपस्त्योर्णाधीरेवसनिता ॥ एषतेदेवनेतारथस्पतिःशंरयिः । शंरायेशंस्वस्तयऽइषःस्तुतोमनामहेदेवस्तुतोमनामहे ॥ ४ ॥ (५।४।७) अग्नेसुतस्यपीतयेविश्वरूमेभिरागहि । देवेभिर्हव्यदातये ॥ ऋतधीतयऽआगतसत्यधर्माणोऽअध्वरं । अग्नेःपिवतजि

(५।४।६) विश्वोदेवस्येतिपंचर्चस्यसूक्तस्यस्वस्त्यात्रेयोविश्वेदेवाअनुष्टुप्अंत्यापंक्तिः । (भेदपक्षे—सविता २ विश्वेदेवाः १ सविता २ एवं ५) (५।४।७) अग्नेसुतस्येतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यस्वस्त्यात्रेयोविश्वेदेवाश्चतुर्थीषष्ठीसप्तमीनामिंद्रवायूपंचम्यावायुःआद्याश्चतस्रोगायत्र्यःपंचम्यादिषळुष्णिहःएकादश्यादितिस्रोजगत्यः (त्रिष्टुभोवा) अंत्येद्वेअनुष्टुभौ। (भेदपक्षे—अग्निः २ विश्वेदेवाः १ इंद्रवायू १ वायुः १ इंद्रवायू २ अग्निः ३ विश्वेदेवाः ५ एवं १५) ।

ह्वया ॥ विप्रेभिर्विप्रसंत्यप्रातर्यावभिरागहि । देवेभिःसोमपीतये ॥ अयंसोमश्चमूसुतोऽमत्रेपरिषिच्यते । प्रियऽइंद्रायवायवे ॥ वायवायाहिवीतयेजुषाणोहव्यदातये । पिबासुतस्यांधसोऽअभिप्रयः ॥ ५ ॥ इंद्रश्चवायवेषांसुतानां पीतिमर्हथः । तान्जुषेथामरेपसावभिप्रयः ॥ सुताऽइंद्रायवायवेसोमासोदध्याशिरः । निम्नंनयंतिसिंधवोभिप्रयः ॥ सजूर्विश्वेभिर्देवेभिरश्विभ्यामुषसासजूः । आयाह्यग्नेऽअत्रिवत्सुतेरण ॥ सजूर्मित्रावरुणाभ्यांसजूःसोमेनविष्णुना । आयाह्यग्नेऽअत्रिवत्सुतेरण ॥ सजूरादित्यैर्वसुभिःसजूरिंद्रेणवायुना । आयाह्यग्नेऽअत्रिवत्सुतेरण ॥ ६ ॥ स्वस्ति नोमिमीतामश्विनाभगःस्वस्तिदेव्यदितिरनर्वणः । स्वस्तिपूषाऽअसुरोदधातुनःस्वस्तिद्यावापृथिवीसुचेतुना ॥ स्वस्तयेवायुमुपब्रवामहैसोमंस्वस्तिभुवनस्ययस्पतिः । बृहस्पतिंसर्वगणंस्वस्तयेस्वस्तयऽआदित्यासोभवंतुनः ॥ विश्वेदेवा नोऽअद्यास्वस्तयेवैश्वानरोवसुरग्निःस्वस्तये । देवाऽअवंत्वृभवःस्वस्तयेस्वस्तिनोरुद्रःपात्वंहसः ॥ स्वस्तिमित्रावरुणा स्वस्तिपथ्येरेवति । स्वस्तिनऽइंद्रश्चाग्निश्चस्वस्तिनोऽअदितेकृधि ॥ स्वस्तिपंथामनुचरेमसूर्याचंद्रमसाविव । पुनर्ददता घ्नताजानतासंगमेमहि ॥ ७ ॥ (परिशिष्टं ॥ ॥ स्वस्त्ययनंताार्क्ष्यमरिष्टनेमिंमहद्भूतंवायुसंदेवतानां । असुरघ्नमिंद्रसखंसमत्सुवृहद्यशोनावमिवारुहेम ॥ अंहोमुचंमांगिरसंगयंचस्वस्त्यात्रेयंमनसाचताार्क्ष्यं । प्रयंतपाणिःशरणंप्रपद्ये

स्वस्तिसंबाधेष्वभयंनोऽअस्तु ॥) (५।४।८) प्रश्यावाश्वधृष्णुयार्चोमरुद्भिर्ऋक्वभिः । येऽअद्रोघमनुष्वधंश्रवोम दैतियज्ञियाः ॥ तेहिस्थिरस्यशवसःसखायःसंतिधृष्णुया । तेयामन्नाधृषद्विनस्त्मनापांतिशश्वतः ॥ तेस्पंद्रासोनोक्ष णोतिष्कंदंतिशर्वरीः । मरुतामधामहोदिविक्षमाचमन्महे ॥ मरुत्सुवोदधीमहिस्तोमंयज्ञंचधृष्णुया । विश्वेयेमानुषा युगापांतिमर्त्यरिषः+ ॥ अहैतोयेसुदानवोनरोऽअसामिशवसः । प्रयज्ञंयज्ञियेभ्योदिवोऽअर्चामरुन्द्यः ॥ ८ ॥ आरु क्मैरायुधानरंऽऋष्वाऽऋष्टीरसृक्षत । अन्वेनाँऽअहविद्युतोमरुतोजज्झतीरिवभानुरर्तत्मनादिवः+ ॥ येवावृधंत पार्थिवायऽउरावंतरिक्षऽआ । वृजनेवानदीनांसधस्थेवामहोदिवः+ ॥ शर्धोमारुतमुच्छंससत्यशवसमृभ्वसं । उतस्म तेशुभेनरःप्रस्पंद्रायुंजतत्मना ॥ उतस्मतेपरुष्ण्यामूर्णावसतशुंध्यवः । उतप्व्यारथानामद्रिंभिंदंत्योजसा ॥ आपथ योविपथयोंतस्पथाऽअनुपथाः । एतेभिर्मह्यंनामभिर्यज्ञंविष्टारऽओहते ॥ ९ ॥ अधानरोन्योहुतेधानियुतऽओहते । अधापारावताऽइतिचित्रारूपाणिदर्शयं ॥ छंदःस्तुभःकुभंन्यवऽउत्समाकीरिणोनृतुः । तेमेकेचिन्नतायवऽऊमाऽआ सन्दृशित्विषे+ ॥ यऽऋष्वाऽऋष्टिविद्युतःकवयःसंतिवेधसः । तमृषेमारुतंगणंनमस्यारमयागिरा+ ॥ अच्छंऽऋषे मारुतंगणंदानामित्रंनयोषणा । दिवोवाधृष्णवऽओजसास्तुताधीभिरिषण्यत ॥ नूमन्वानऽएषांदेवाँऽअच्छानवक्ष

(५।४।८) प्रश्यावाश्वेतिसप्तदशर्चस्यसूक्तस्यात्रेयःश्यावाश्वोमरुतोनुष्टुपूषष्टीषोडशीसप्तदश्यःपंक्तयः ।

णां । दानासंचेतसूरिभिर्यामंश्रुतेभिरंजिभिः ॥ प्रयेमेवंध्वेषेगांवोचंतसूरयः पृश्निंवोचंतमातरं । अधांपितरंमिष्मिणं रुद्रंवोचंतशिक्सः ॥ सप्तमेंसप्तशाकिनऽएकंमेकाशतांददुः । यमुनायामधिश्रुतमुद्राधोगव्यंमृजेनिराधोऽअश्व्यंमृजे ॥ १० ॥ (५।४।९) कोवेंद्जानंमेषांकोवांपुरासुम्नेष्वांसमरुतां । यद्युयुक्रेकिलास्यः* ॥ ऐतान्रथेंषुतस्थुषःकः शुंश्रावकथायंयुः । कस्मैंसस्रुःसुदासेऽअन्वापयऽइळाभिर्वृष्टयंःसह+ ॥ तेमऽआहुर्यऽआंययुरुप्युभिर्विभिर्मदे । न रोमर्याऽअरेपसऽइमान्पश्यन्निंतिष्ठुहि ॥ येऽअंजिषुयेवाशींषुस्वभानवःस्रक्षुरुक्मेषुखादिषु । श्रायारथेंषुधन्वसु ॥ युष्माकंस्मारथाँऽअनुमदेदंधेमरुतोजीरदानवः । वृष्टीद्यावोंयतीरिव ॥ ११ ॥ आयंनरःसुदानवोददाशुर्षेदिवःको शमचुंच्यवुः । विपर्जन्यंसृजंतिरोदसीऽअनुधन्वंनायंतिवृष्टयः ॥ ततृदानाःसिंधवःक्षोदसारजःप्रससुर्धेनवोयथा । स्यंनाऽअश्वांऽइवाध्वनोविमोचनेवियद्वर्तंतऽएन्यः* ॥ आयांतमरुतोदिवऽआंतरिक्षादमादुत । मावंस्थातपरावतः ॥ मावोंरसानितभाकुभाकुर्मावःसिंधुर्निरीरमत् । मावःपरिष्ठात्सरयुःपुरीषिण्यस्मेऽइत्सुम्नमस्तुवः ॥ तंवःशर्धंरथानांत्वेषंगणंमारुतंनव्यसीनां । अनुप्रयंतिवृष्टयः ॥ १२ ॥ शर्धंशर्धंवऽएषांव्रातंव्रातंगणंगणंसुशस्तिभिः । अनुक्रामे

(५।४।९) कोवेदेतिषोळशर्चस्यसूक्तस्यात्रेयःश्यावाश्वोमरुतः क्रमेणककुप्बृहत्यनुष्टुप्पुरउष्णिक्ककुप्सतोबृहतीसतोबृहतीगायत्रीसतो बृहतीककुप्ककुब्गायत्रीसतोबृहतीसतोबृहतीककुप्सतोबृहत्यः ।

मधीतिभिः ॥ कस्माऽअद्यसुजातायरातहव्यायप्रययुः । एनायामेनमरुतः ॥ येनतोकायतनयायधान्यं१वीजंवहध्वेऽअक्षितं । अस्मभ्यंतद्धत्तनयद्वऽईमहेराधोविश्वायुसौभगं ॥ अतीयामनिदस्तिरःस्वस्तिभिर्हित्वावद्यमरातीः । वृष्ट्वीशंयोरापऽउस्रियेषजंस्यामममरुतःसह+ ॥ सुदेवःसमहासतिसुवीरोनरोमरुतःसमर्त्यः । यंत्रायध्वेस्यामते+ ॥ स्तुहिभोजान्स्तुवतोऽअस्यायमनिरणन्गावोनयवसे । यतःपूर्वाँऽइवसखाँऽरनुह्वयगिरागृणीहिकामिनः ॥ १३ ॥ (५।४।१०) प्रशर्धायमारुतायस्वभानवऽइमांवाचमनजापर्वतच्युते । धर्मस्तुभेदिवऽआपृष्ठयज्वनेद्युम्नश्रवसेमहिनृम्णमर्चत ॥ प्रवोमरुतस्तविषाऽउदन्यवोवयोवृधोऽअश्वयुजःपरिज्रयः । संविद्युतादधतिवाशतित्रितःस्वरंत्यापोवनापरिज्रयः ॥ विद्युन्महसोनरोऽअश्मदिद्यवोवातत्विषोमरुतःपर्वतच्युतः । अव्दयाचिन्मुहुराह्दुनीवृतस्तनयदमारभसाऽउदोजसः ॥ व्यं१क्तून्व्राव्यहानिशिक्सोव्यं१तरिक्षंविरजांसिधूतयः । वियदञ्जाँऽअजथनावऽईयथाविदुर्गाणिमरुतोनाहरिष्यथ ॥ तद्वीर्यंवोमरुतोमहित्वनंदीर्घंतानसूर्योनयोजनं । एतानयामेऽअगृभीतशोचिषोनश्वदांयन्त्ययातनागिरिं+ ॥ १४ ॥ अध्वाजिशर्धोमरुतोयदर्णसमोपथावृक्षंकपनेववेधसः । अधस्मानोऽअरमतिंसजोषसश्चक्षुरिवयंतमनुनेषथासुगं+ ॥ नसजीयतेमरुतोनहन्यतेनस्रेधतिनव्यथतेनरिष्यति । नास्रायऽउपदस्यंतिनोतय

(५।४।१०) प्रशर्धायेतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यात्रेयःस्यावाश्वोमरुतोजगतीचतुर्दशीत्रिष्टुप् ।

ऽऋषिंवायंराजानंवासुषूदथ ॥ नियुत्वंतोग्रामजितोयथानरोर्यमणोनमरुतःकवंधिनः । पिन्वंत्युत्संयदिनासोऽअ
स्वरन्व्युंदंतिपृथिवींमध्वोऽअंधसा ॥ प्रवत्वंतीयंपृथिवीमरुद्भ्यःप्रवत्वंतीद्यौर्भवतिप्रयद्भ्यः । प्रवत्वंतीःपथ्याऽअंतरिं
क्ष्याःप्रवत्वंतःपर्वताजीरदानवः ॥ यन्मरुतःसभरसःस्वर्णरःसूर्यऽउदितेमदथादिवोनरः । नवोश्वाःश्रथयंताहसिस्रं
तःसद्योऽअस्याध्वनःपारमश्नुथ ॥ १५ ॥ अंसेषुवऽऋष्टयःपत्सुखादयोवक्षःसुरुक्मामरुतोरथेशुभः । अग्निभ्राजसो
विद्युतोगभस्त्योःशिप्राःशीर्षसुवितताहिरण्ययीः ॥ तंनाकमर्योऽअगृभीतशोचिषंरुशत्पिप्पलंमरुतोविधूनुथः । सम
च्यंतवृजनातित्विषंतयत्स्वरंतिघोषंवितंतमृतायवः ॥ युष्मादत्तस्यमरुतोविचेतसोरायःस्यामरथ्योवयस्वतः । नयो
युच्छंतितिष्योयथादिवोस्मेरारंतमरुतःसहस्रिणं ॥ यूयंरयिंमरुतःस्पार्हवीरंयूयमृषिंमवथसामविप्रं । यूयमर्वंतंभ
रताययाजंयूयंधत्थराजानंश्रुष्टिमंतं ॥ तद्वोयामिद्रविणंसद्यऽऊतयोयेनास्वर्णतनामनूनृभि । इदंसुमेमरुतोहर्यता
वचोयस्यतरेमतरसाशतंहिमाः ॥ १६ ॥ (५।४।११) प्रयज्यवोमरुतोभ्राजदृष्टयोबृहद्धयोदधिरेरुक्मवक्षसः । ई
यंतेऽअश्वैःसुयमेभिराशुभिःशुभंयातामनुरथाऽअवृत्सत ॥ स्वयंदधिध्वेतविषींयथाविदबृहन्महांतऽउर्वियाविराज
थ । उतांतरिक्षंममिरेव्योजसाशुभे० ॥ साकंजाताःसुभ्वःसाकमुक्षिताःश्रियेचिदाप्रतरंवावृधुर्नरः । विरोकिणःसूर्यं

(५।४।११) प्रयज्यवइतिदशर्चस्यसूक्तस्यात्रेयःऋषिर्वाश्वोमरुतोजगत्यंत्यात्रिष्टुप् ।

स्येवरश्मयःशुभँ० ॥ आभूषेण्यँवोमरुतोमहित्वनंदिदृक्षेण्यंसूर्यस्येवचक्षणं । उतोऽअस्माँऽअमृतत्वेदधातनशुभँ० ॥ उदीरयथामरुतःसमुद्रतोयूयंवृष्टिंवर्षयथापुरीषिणः । नवोदसाऽउपदस्यंतिधेनवःशुभँ० ॥ १७ ॥ यदश्वान्धूर्षुपृषतीरयुग्ध्वंहिरण्ययान्प्रत्यक्काँऽअमुग्ध्वं । विश्वाऽइत्स्पृधोमरुतोव्यस्यथशुभँ० ॥ नपर्वतानन्योवरंतवोयत्राचिध्वंमरुतोगच्छथेदुतत् । उतद्यावापृथिवीयाथनापरिशुभँ० ॥ यत्पूर्व्यमरुतोयच्चनूतनंयदुद्यतेवसवोयच्चशस्यते । विश्वस्यतस्यभवथानवेदसःशुभँ० ॥ मृळतनोमरुतोमावधिष्टनास्मभ्यंशर्मबहुलंवियंतन । अधिस्तोत्रस्यसख्यस्यगातनशुभँ० ॥ यूयमस्मान्नयतवस्योऽअच्छानिरंहतिभ्योमरुतोगृणानाः । जुषध्वंनोहव्यदातिंयजत्रावयंस्यामपतयोरयीणां+ ॥ १८ ॥ (५।४।१२) अग्नेशर्धतमागणंपिष्टरुक्मेभिरंजिभिः । विशोऽअद्यमरुतामवह्वयेदिवश्चिद्रोचनादधि ॥ यथाचिन्मन्यसेहृदातदिन्मेजग्मुराशसः । येतेनेदिष्ठंहवनान्यागमन्तान्वर्धभीमसंदृशः ॥ मीळ्हुष्मंतीवपृथिवीपराहतामदंत्येत्यस्मदा । ऋक्षोनवोमरुतःशिमीवाँऽअमोदुध्रोगौरिवभीमयुः+ ॥ नियेरिणंत्योजसावृथागावोनदुर्धुरः । अश्मानंचित्स्वर्यंपर्वतंगिरिंप्रच्यावयंतियामभिः ॥ उत्तिष्ठनूनमेषांस्तोमैःसमुक्षितानां । मरुतांपुरुतमंमपूर्व्यंगवांसर्गमिवह्वये ॥ १९ ॥ युङ्ध्वंह्यरुषीरथेयुङ्ध्वंरथेषुरोहितः । युङ्ध्वंहरीऽअजिराधुरिवोह्ववेवहिष्ठाधुरिवोह्ववे ॥ उत

(५।४।१२) अग्नेशर्धतमितिनवर्चस्यसूक्तस्यात्रेयःश्यावाश्वोमरुतोबृहतीतृतीयासप्तम्यौसतोबृहत्यौ ।

स्यवाज्यरुषस्तुविष्वणिरिहस्मधायिदर्शतः । मावोयामेषुमरुतश्चिरंकरत्प्रतंरथेषुचोदत ॥ रथंनुमारुतंवयंश्रवस्युमाहुवामहे । आयस्मिन्तस्थौसुरणानिबिभ्रतीसचामरुत्सुरोदसी+ ॥ तंवःशर्धंरथेशुभंत्वेषंपनस्युमाहुवे । यस्मिन्त्सुजातासुभगामहीयतेसचामरुत्सुमीळ्हुषी+ ॥ २० ॥ (५।५।१) आरुद्रासऽइद्ववंतःसजोषसोहिरण्यरथाःसुवितायगंतन । इयंवोऽअस्मत्प्रतिहर्यतेमतिस्तृष्णजेनद्विवऽउत्साऽउदन्यवे ॥ वाशींमंतऽऋष्टिमंतोमनीषिणःसुधन्वानऽइषुमंतोनिषंगिणः । स्वश्वास्थसुरथाःपृश्निमातरःस्वायुधामरुतोयाथनाशुभे ॥ धूनुथद्यांपर्वतान्द्राशुषेवसुनिवोवनाजिहते यामनोभिया । कोपयथपृथिवींपृश्निमातरःशुभेयदुग्राःपृषतीरयुग्ध्वं ॥ वातत्विषोमरुतोवर्षनिर्णिजोयमाऽइवसुसदृशःसुपेशसः । पिशंगाश्वाऽअरुणाश्वाऽअरेपसःप्रत्वक्षसोमहिनाद्यौरिवोरवः ॥ पुरुद्रप्साऽअंजिमंतःसुदानवस्त्वेषसंदृशोऽअनवभ्ररार्धसः । सुजातासोजनुषारुक्मवक्षसोदिवोऽअर्काऽअमृतंनामभेजिरे ॥ २१ ॥ ऋष्टयोवोमरुतोऽअंसयोरधिसहूऽओजोबाह्वोर्वोबलंहितं । नृम्णाशीर्षस्वायुधारथेषुवोविश्वावःश्रीरधितनूषुपिपिशे ॥ गोमदश्वावद्रथवत्सुवीरंचंद्रवद्राधोमरुतोददानः । प्रशस्तिनःकृणुतरुद्रियासोभक्षीयवोवसोदैव्यस्य ॥ हयेनरोमरुतोमृळतानस्तुवी

(५।५।१) आरुद्रासइत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यात्रेयःश्यावाश्वोमरुतोजगत्यंत्येद्वेत्रिष्टुभौ ।

स्येवरश्मयःशुभे० ॥ आभूषेण्यंवोमरुतोमहित्वनंदिदृक्षेण्यंसूर्यस्येवचक्षणं । उतोऽअस्माँऽअमृतत्वेदधातनशुभे० ॥ उदीरयथामरुतःसमुद्रतोयूयंवृष्टिंवर्षयथापुरीषिणः । नवोदस्राऽउपदस्यंतिधेनवःशुभे० ॥ १७ ॥ यदश्वान्धूर्षुपृषतीरयुग्ध्वंहिरण्ययान्प्रत्यक्काँऽअमुग्ध्वं । विश्वाऽइत्स्पृधोमरुतोव्यस्यथशुभे० ॥ नपर्वतानन्नद्योवरंतवोयत्राचिध्वंमरुतोगच्छथेदुतत् । उतद्यावापृथिवीयाथनापरिशुभे० ॥ यत्पूर्व्यमरुतोयच्चनूतनंयदुद्यतेवसवोयच्चशस्यते । विश्वस्यतस्यभवथानवेदसःशुभे० ॥ मृळतनोमरुतोमावधिष्टनास्मभ्यंशर्मबहुलंवियंतन । अधिस्तोत्रस्यसख्यस्यगातनशुभे० ॥ यूयमस्मान्नयतवस्योऽअच्छानिरंहतिभ्योमरुतोगृणानाः । जुषध्वंनोहव्यदातिंयजत्रावयंस्यामपतयोरयीणां+ ॥ १८ ॥ (५।४।१२) अग्नेशर्धतमागणंपिष्टंरुक्मेभिरंजिभिः । विशोऽअद्यमरुतामवह्वयेदिवश्चिद्रोचनादधि ॥ यथाचिन्मन्यसेहृदातदिन्मेजग्मुराशसः । येतेनेदिष्टंहवनान्यागमन्तान्वर्धभीमसंदृशः ॥ मीह्वुष्मंतीवपृथिवीपराहतामदैत्येत्यस्मदा । ऋक्षोनवोमरुतःशिमीवाँऽअमोदुध्रोगौरिवभीमयुः+ ॥ नियेरिणंत्योजसावृथागावोनदुर्धुरः । अश्मानंचित्स्वर्यंपर्वतंगिरिंप्रच्यावयंतियामभिः ॥ उत्तिष्ठनूनमेषांस्तोमैःसमुक्षितानां । मरुताँपुरुतमपूर्व्यगवांसगंमिवह्वये ॥ १९ ॥ युङ्ध्वंह्यरुषीरथेयुङ्ध्वंरथेषुरोहितः । युङ्ध्वंहरीऽअजिराधुरिवोह्ववेवहिष्ठाधुरिवोह्ववे ॥ उत

(५।४।१२) अग्नेशर्धतमितिनवर्चस्यसूक्तस्यात्रेयःश्यावाश्वोमरुतोबृहतीतृतीयासप्तम्यौसतोबृहत्यौ ।

स्यवाज्यरुषस्तुविष्वणिरिहस्मधायिदर्शतः । मावोयामेषुमरुतश्चिरंकरत्प्रतंरथेषुचोदत ॥ रथंनुमारुतंवयंश्रवस्युमाहुवामहे । आयस्मिन्त्स्थौसुरणानिबिभ्रतीसचामरुत्सुरोदसी+ ॥ तंवःशर्धीरथेशुभंत्वेषंपनस्युमाहुवे । यस्मिन्त्सुजातासुभगामहीयतेसचामरुत्सुमीळ्हुषी+ ॥ २० ॥ (५।५।१) आरुद्रासऽइंद्रवंतःसजोषसोहिरण्यरथाःसुवितायगंतन । इयंवोऽअस्मत्प्रतिहर्यतेमतिस्तृष्णजेनदिवऽउत्साऽउदन्यवे ॥ वाशीमंतऽऋष्टिमंतोमनीषिणःसुधन्वानऽइषुमंतोनिषंगिणः । स्वश्वास्थसुरथाःपृश्निमातरःस्वायुधामरुतोयाथनाशुभे ॥ धूनुथद्यांपर्वतान्दाशुषेवसुनिवोवनाजिहते यामनोभिया । कोपयथपृथिवींपृश्निमातरःशुभेयदुग्राःपृषतीरयुग्ध्वं ॥ वातत्विषोमरुतोवर्षनिर्णिजोयुमाऽइवसुसंदृशःसुपेशसः । पिशंगाश्वाऽअरुणाश्वाऽअरेपसःप्रत्वक्षसोमहिनाद्यौरिवोरवः ॥ पुरुद्रप्साऽअंजिमंतःसुदानवस्त्वेषसंदृशोऽअनवभ्रराधसः । सुजातासोजनुषारुक्मवक्षसोदिवोऽअर्काऽअमृतंनामभेजिरे ॥ २१ ॥ ऋष्टयोवोमरुतोऽअंसयोरधिसहऽओजोबाह्वोर्वोबलंहितं । नृम्णाशीर्षस्वायुधारथेषुवोविश्वावःश्रीरधितनूषुपिपिशे ॥ गोमदश्वावद्रथवत्सुवीरंचंद्रवद्राधोमरुतोददानः । प्रशस्तिनःकृणुतरुद्रियासोभक्षीयवोवसोदैव्यस्य ॥ हयेनरोमरुतोमृळतानस्तुवी

(५।५।१) आरुद्रासइत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यात्रेयःश्यावाश्वोमरुतोजगत्यंत्येद्वेत्रिष्टुभौ ।

मघासोऽअमृताऽऋतज्ञाः । सत्यश्रुतःकवयोयुवानोबृहद्गिरयोबृहदुक्षमाणाः ॥ २२ ॥ (५।५।२) तमुनूनंतविषीमंतमेषांस्तुषेगणंमारुतंनव्यसीनां । यऽआश्वश्वाऽअमवद्वहंतऽउतेशिरेऽअमृतस्यस्वराजः ॥ त्वेषंगणंतवसंखादिंह स्तंधुनिंव्रतंमायिनंदातिवारं । मयोभुवोयेऽअमिताहित्वावंदस्वविप्रतुविराधसोनॄन्+ ॥ आवोयंतूदवाहासोऽअद्य वृष्टिंयेविश्वेमरुतोजुनंति । अयंयोऽअग्निर्मरुतःसमिद्धऽएतंजुषध्वंकवयोयुवानः ॥ यूयंराजानमिर्यंजनायविभ्वतष्टं जनयथायजत्राः । युष्मदेतिमुष्टिहावाहुजूतोयुष्मत्सदश्वोमरुतःसुवीरः ॥ अराऽइवेदचरमाऽअहेवप्रप्रजायंतेऽअर्कवामहोभिः । पृश्नेःपुत्राऽउपमासोरभिष्ठाःस्वयामत्यामरुतःसंमिमिक्षुः ॥ यत्प्रायासिष्टपृषतीभिरश्वैर्वीळुपविभिर्मरुतोरथेभिः । क्षोदंतऽआपोरिणतेवनान्यवोस्रियोवृषभःक्रंदतुद्यौः+ ॥ प्रथिष्टयामन्पृथिवीचिदेषांभर्तेवगर्भंस्वमिच्छवोधुः । वातान्ह्यश्वान्धुर्योयुयुज्रेवर्षस्वेदंचक्रिरुद्रियासः ॥ हुवेनरो० ॥२३॥ (५।५।३) प्रवःस्पळक्रन्त्सुवितायदावनेचार्दिवेप्रपृथिव्याऽऋतंभरे । उक्षंतेऽअश्वान्तरुषंतऽआरजोनुस्वंभानुंश्रथयंतेऽअर्णवैः+ ॥ अमादेषांभियसाभूमिरेजतिनौर्नपूर्णाक्षरतिव्यथिर्यती । दूरेदृशोयेचितयंतऽएमभिरंतर्महेविदथेयेतिरेनरः ॥ गवामिवश्रियसेशृंगमुत्तमंसूर्योनचक्षूरजसोविसर्जने । अत्याऽइवसुभ्वश्चारवस्थनमर्याऽइवश्रियसेचेतथानरः ॥ कोवोमहांतिमहतामुदंश्नवत्कस्का

(५।५।२) तमुनूनमित्यष्टर्चस्यसूक्तस्यात्रेयःश्यावाश्वोमरुतस्त्रिष्टुप् । (५।५।३)प्रवःस्पळित्यष्टर्चस्यसूक्तस्यात्रेयःश्यावाश्वोमरुतोजगत्यंत्या

व्यामरुतःकोहपौंस्या । यूयंहभूमिंकिरणंनरेजथप्रयद्भरध्वेसुवितायदावनें ॥ अश्वांऽइवेदरुषासःसवंधवःशूरांऽइवप्रयुधःप्रोतयुयुधुः । मर्याऽइवसुवृधोवावृधुर्नरःसूर्यस्यचक्षुःप्रमिनंतिवृष्टिभिः ॥ तेऽअज्येष्ठाऽअकनिष्ठासऽउद्भिदोमध्यमासोमहसाविवावृधुः । सुजातासोजनुषापृश्निमातरोदिवोमर्याऽआनोऽअच्छाजिगातन ॥ वयोनयेश्रेणीःपप्तुरोजसांतान्दिवोबृहतःसानुनस्परि । अश्वासऽएषामुभयेयथाविदुःप्रपर्वतस्यनभनूँरचुच्यवुः ॥ मिमातुद्यौरदितिर्वीतयेनःसंदानुचित्राऽउषसोयतंतां । आचुच्यवुर्दिव्यंकोशमेतऽऋषेरुद्रस्यमरुतोगृणानाः+ ॥२४॥ (५।५।४) ईळेऽअग्निंस्ववसंनमोभिरिहप्रसत्तोविचयत्कृतंनः । रथैरिवप्रभरेवाजयद्भिःप्रदक्षिणिन्मरुतांस्तोममृध्यां ॥ आयेतस्थुःपृषतीषुश्रुतासुसुखेषुरुद्रामरुतोरथेषु । वनाचिदुग्राजिहतेनिवोभियापृथिवीचिद्रेजतेपर्वतश्चित् ॥ पर्वतश्चिन्महिवृद्धोविभायदिवश्चित्सानुरेजतस्वनेवः । यत्क्रीळथमरुतऽऋष्टिमंतऽआपऽइवसध्र्यंचोधवध्वे ॥ वराऽइवेद्वैवतासोहिरण्यैरभिस्वधाभिस्तन्वःपिपिश्रे । श्रियेश्रेयांसस्तवसोरथेषुसत्रामहांसिचक्रिरेतनूषु ॥ अज्येष्ठासोऽअकनिष्ठासऽएतेसंभ्रातरोवावृधुःसौभगाय । युवापितास्वपारुद्रऽएषांसुदुघापृश्निःसुदिनामरुद्भ्यः ॥ यदुत्तमेमरुतोमध्यमेवायद्वावमेसुभगासोदिविष्ठ । अतोनोरुद्राऽउतवान्वृ१स्याग्नेवित्ताद्धविषोयद्यजाम ॥ अग्निश्चयन्मरुतोविश्ववेदसोदिवोवर्ष्मध्वऽउत्तमे

त्रिष्टुप् । (५।५।४) ईळेअग्निमित्यष्टर्चस्यसूक्तस्यात्रेयःश्यावाश्वोमरुतस्त्रिष्टुबंत्येद्वेजगत्यौ । (आग्नेयंचवेत्यनुक्रमण्युक्तेरग्नामरुतोवा) ।

रादधिष्णुभिः । तेमंदसानाधुनयोरिशादसोवामंधत्तयजमानायसुन्वते+ ॥ अग्नेमरुद्भिःशुभयद्भिर्ऋक्वभिःसोमंपिव मंदसानोगणश्रिभिः । पावकेभिर्विश्वमिन्वेभिरायुभिर्वैश्वानरप्रदिवाकेतुनासजूः+ ॥ २५ ॥ (५।५।५) केष्टानरः श्रेष्ठतमायऽएकऽएकऽआयय । परमस्याःपरावतः ॥ क्वोश्वाःक्वाभीशवःकथंशेककथायय । पृष्ठेसदोनसोर्यमः ॥ जघनेचोदऽएषांविसक्थानिनरोयमुः । पुत्रकृथेनजनयः ॥ परावीरासऽएतनमर्यासोभद्रजानयः । अग्नित पोयथासथ ॥ सनत्साश्वयंपशुमुतगव्यंशतावयं । श्यावाश्वस्तुतायदोवीरायोपबर्बृहत् ॥ २६ ॥ उतत्वास्त्रीशशीयसीपुंसोभवतिवस्यसी । अदेवत्रादराधसः ॥ वियाजानातिजसुरिंवितृष्यंतंविकामिनं । देवत्राकृणुतेमनः ॥ उत घानेमोऽअस्तुतःपुमाँऽइतिब्रुवेपणिः । सवैरंदेयऽइत्समः+ ॥ उतमेरपद्युवतिर्मंदुषीप्रतिश्यावायवर्तनिं । विरोहिं तापुरुमीढायययेमतुर्विप्रायदीर्घयशसे ॥ योमेधेनूनांशतंवैददश्विर्यथाददत् । तरंतऽइवमंहना ॥ २७ ॥ यऽईवहंत ऽआशुभिःपिबंतोमदिरंमधु । अत्रश्रवांसिदधिरे ॥ येषांश्रियाधिरोदसीविभ्राजंतेरथेष्वा । दिविरुक्मऽइवोपरि ॥

(५।५।५) केष्टानरइत्येकोनविंशत्यृचस्यसूक्तस्यश्यावाश्वः आद्यानांचतसृणांयईवहंतइत्यादिषण्णांचमरुतःपंचम्यादिचतसृणांतरंत महिषीशशीयसी उतमेरपदित्यस्याःपुरुमीढोयोमेधेनूनामित्यस्यास्तरंतःएतंमेस्तोममित्यादितिसृणांरथवीतिर्गायत्रीपंचम्यनुष्टुप्नवमीसतो बृहती । (अत्रत्यौपुरुमीढतरंतौवैददश्वी रथवीतिर्दार्भ्यः) ।

युवासमारुतोगणस्त्वेषरथोऽअनेद्यः । शुभंयावाप्रतिष्कुतः ॥ कोवेदनूनमेषांयत्रामदंतिधूतयः । ऋतजाताऽअरेपसः ॥ यूयंमतींविपन्यवःप्रणेतारऽइत्याधिया । श्रोतारोयामहूतिषु ॥ २८ ॥ तेनोवसूनिकाम्यापुरुश्चंद्रारिशादसः । आयज्ञियासोववृत्तन ॥ एतंमेस्तोममूर्म्येदाभ्यायपरावह । गिरोदेविरथीरिव ॥ उतमेवोचतादितिसुतसोमेरथवीतौ । नकामोऽअपवेतिमे ॥ एषक्षेतिरथवीतिर्मघवागोमतीरनु । पर्वतेष्वपश्रितः ॥ २९ ॥ (५।५।६) ऋतेनऽऋतमपिहितंध्रुवंवांसूर्यस्ययत्रविमुचंत्यश्वान् । दशशतासहतस्थुस्तदेकंदेवानांश्रेष्ठंवपुषामपश्यं ॥ तत्सुवांमित्रावरुणामहित्वमीमातस्थुषीरहभिर्दुदुह्रे । विश्वाःपिन्वथःस्वसरस्यधेनाऽअनुवामेकःपविराववर्त ॥ अधारयतंपृथिवीमुतद्यांमित्रराजानावरुणामहोभिः । वर्धयतमोषधीःपिन्वतंगाऽअवृष्टिंसृजतंजीरदानू ॥ आवामश्वासःसुयुजोवहंतुयतरश्मयऽउपयंत्वर्वाक् । घृतस्यनिर्णिगनुवर्ततेवामुपसिंधवःप्रदिविक्षरंति ॥ अनुश्रुतामतिंवर्धदुर्वीं बर्हिरिवयजुषारक्षमाणा । नमस्वंताधृतदक्षाधिगर्तेमित्रासाथेवरुणेळास्वंतः+ ॥ ३० ॥ अर्कविहस्तासुकृतेपरस्पायं त्रासाथेवरुणेळास्वंतः । राजानाक्षत्रमहृणीयमानासहस्रस्थूणंबिभृथःसहद्वौ+ ॥ हिरण्यनिर्णिगयोऽअस्यस्थूणाविभ्राजतेदिव्य१श्वाजनीव । भद्रेक्षेत्रेनिमितातिल्विलेवासनेमध्योऽअधिगर्त्यस्य ॥ हिरण्यरूपमुषसोव्युष्टावयःस्थू

(५।५।६) ऋतेनऋतमितिनववर्चस्यसूक्तस्यात्रेयःश्रुतविन्मित्रवारुणौत्रिष्टुप् ।

णमुदितासूर्यस्य । आरोहथोवरुणमित्रगर्तमतश्चक्षाथेऽअदितिंदितिंच ॥ यद्वंहिष्ठंनातिविधेसुदानूऽअच्छिद्रंशर्मभुवमस्यगोपा । तेननोमित्रावरुणावविष्टंसिषासंतोजिगीवांसःस्याम ॥ ३१ ॥ इतिचतुर्थाष्टकेतृतीयोऽध्यायः ॥ ३ ॥

सप्तविंशाध्यायेवर्गाः ३१ सूक्तानि १६ ऋचः १६१ ॥ त्यागः ॥ विश्वेभ्योदेवेभ्य. २५ [मे. प. उषसइ. सूर्यरश्मिभ्य. सूर्यायै.३ विश्वेभ्योदेवेभ्य. मित्रावरुणाभ्यामग्नय. विद्युतेग्नय. उषस. इंद्रसूर्याभ्या. अग्नय.२ विश्वेभ्यो. सूर्यायै. विश्वेभ्योदेवेभ्य.३ सवित्र.२ विश्वेभ्योदेवे. सवित्र.२ अग्नय.२ विश्वेभ्योदेवेभ्य.] इंद्रवायुभ्या. वायव. इंद्रवायुभ्या.२ विश्वेभ्योदेवेभ्य. ८ मरुद्भ्य.९१ अग्नामरुद्भ्य. ८ मरुद्भ्य. ४ तरंतमहिष्याशसीयस्याइ.४ पुरुमीढ्ढायै. तरंतायै. मरुद्भ्य.६ रथवीतय.३ मित्रावरुणाभ्या.९ ॥ इतिचतुर्थेतृतीयः ॥

ऋतस्यसप्तार्चनानाजागतैवरुणंपंक्त्यंतंतुयश्चिकेतषड्गातहव्यंआचिकितानानुष्टुभंतुवळित्थापंचयजतःप्रवोगायत्रैत्रीरोचनाचतुष्कमुरुचक्रिःपुरूरुणागायत्रंत्वानस्तृचंवाहुवृक्तंआमित्रऔष्णिहंयदद्यदशपौरंआश्विनंतदानुष्टुभंतुकूष्ठःप्रतिनवावस्युःपांक्तंमाभातिपंचात्रिःप्रातर्यावाणाश्विनौनवसप्तवध्रिरुष्णिगादिंचतुर्थीत्रिष्टुप्पंचानुष्टुभौत्याःपंचगर्भस्राविण्यउपनिषन्महेदशसत्यश्रवाउषस्यंतुपांक्तंद्युतद्यामानंषड्युंजतेपंचदश्यावाश्वःसावित्रंतुजागतंतत्सवितुर्नवगायत्रंमाद्यानुष्टुवच्छदशात्रिःपार्जन्यमुपाद्यास्तिस्रोजगत्यउपांत्यानुष्टुब्वळित्थातृचंपार्थिवमानुष्टुभंप्रसम्राजेष्टौवारुणमिंद्राग्नीषळैंद्राग्नमानुष्टुभंविराट्पूर्वांतैप्रवोनवैवयामरुन्मारुतमतिजागतैबार्हस्पत्योभरद्वाजःषष्ठंमंडलमपश्यत्त्वंह्यग्नेसप्तोना ॥ १ ॥ ॥ ॥ ॥

॥ हरिः ओम् ॥ (५।५।७) ऋतस्यगोपावधितिष्ठथोरथंसत्यधर्माणापरमेव्योमनि । यमत्रमित्रावरुणावथोयुवं तस्मैवृष्टिर्मधुमत्पिन्वतेदिवः+ ॥ सम्राजावस्यभुवनस्यराजथोमित्रावरुणाविदथेस्वर्दृशा । वृष्टिंवांराधोऽअमृतत्व मीमहेद्यावापृथिवीविचरंतितन्यवः॥ सम्राजाऽउग्रावृषभादिवस्पतीपृथिव्यामित्रावरुणाविचर्षणी । चित्रेभिरभ्रैरुप तिष्ठथोरवंद्यांवर्षयथोऽअसुरस्यमायया ॥ मायावांमित्रावरुणादिविश्रितासूर्योज्योतिश्चरतिचित्रमायुधं । तमभ्रेण वृष्ट्यागूहथोदिविपर्जन्यद्रप्सामधुमंतऽईरते ॥ रथंयुंजतेमरुतःशुभेसुखंशूरोनमित्रावरुणागविष्टिषु । रजांसिचित्रा विचरंतितन्यवोदिवःसम्राजापयसानऽउक्षतं ॥ वाचंसुमित्रावरुणाविरावतींपर्जन्यश्चित्रांवदतित्विषीमतीं । अभ्रा वसतमरुतःसुमाययाद्यांवर्षयतमरुणामरेपसं ॥ धर्मणामित्रावरुणाविपश्चिताव्रतारक्षेथेऽअसुरस्यमायया । ऋतेन विश्वंभुवनंविराजथःसूर्यमाधत्थोदिविचिन्व्यंरथं ॥ १ ॥ (५।५।८) वरुणंवोरिशादसमृचामित्रंहवामहे । परिव्र जेवब्राह्मोर्जगन्वांसास्वर्णरं ॥ तावाहवासुचेतुनाप्रयंतमस्माऽअर्चते । शेवंहिजार्यंवांविश्वासुक्षासुजोगुवे ॥ यन्नूनम श्यांगतिंमित्रस्ययायांपथा । अस्यप्रियस्यशर्मण्यहिंसानस्यसश्चिरे+ ॥ युवाभ्यांमित्रावरुणोपमंधेयामृचा । यद्धक्षयें

(५।५।७) ऋतस्यगोपावितिसप्तर्चस्यसूक्तस्यात्रेयोर्चनानामित्रावरुणौजगती । (५।५।८) वरुणंवइतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यार्चनाना मित्रावरुणावनुष्टुवंत्यापंक्तिः ।

मघोनांस्तोतृणांचस्पूर्धसे ॥ आनोमित्रसुदीतिभिर्वरुणश्चसधस्थऽआ । स्वेक्षयेमघोनांसखीनांचवृधसे ॥ युवंनोयेषुवरुणक्षत्रंबृहच्चबिभृथः । उरुणोवाजसातयेकृतंरायेऽस्वस्तये ॥ उच्छंत्योमेयजतादेवक्षत्रेरुशद्गवि । सुतंसोमंनहस्तिभिरापडिंधावतंनराबिभ्रतावर्चनानसं ॥ २ ॥ (५।५।९) यश्चिकेतससुक्रतुर्देवत्रासब्रवीतुनः । वरुणोयस्यदर्शतोमित्रोवावनतेगिरः ॥ ताहिश्रेष्ठवर्चसाराजानादीर्घश्रुत्तमा । तासत्पतीऽऋतावृधऽऋतावानाजनेजने ॥ तावामियानोवसेपूर्वाऽउपब्रुवेसचा । स्वश्वासःसुचेतुनावाजाँऽअभिप्रदावने ॥ मित्रोऽअंहोश्चिदादुरुक्षयायगातुंवनते । मित्रस्यहिप्रतूर्वतःसुमतिरस्तिविधतः+ ॥ वयंमित्रस्यावसिस्यामसप्रथस्तमे । अनेहसस्त्वोतयःसत्रावरुणशेषसः ॥ युवंमित्रेमंजनयतथुःसंचनयथः । मामघोनःपरिख्यतंमोऽअस्माकमृषीणांगोपीथेनऽउरुष्यतं ॥ ३ ॥ (५।५।१०) आचिकितानसुक्रतूदेवौमर्तरिशादसा । वरुणायऽऋतपेशसेदधीतप्रयसेमहे+ ॥ ताहिक्षत्रमविहुतंसम्यगसुर्यमाशाते । अधव्रतेवमानुषंस्वर्णधायिदर्शतं+ ॥ तावामेषेरथानामुर्वीगव्यूतिमेषां । रातहव्यस्यसुष्टुतिंदधृक्स्तोमैर्मनामहे ॥ अधाहिकाव्यायुवंदक्षस्यपूर्भिरद्भुता । निकेतुनाजनानांचिकेथेपूतदक्षसा ॥ तद्दतंपृथिविबृहच्छ्रवऽएषऽऋषीणां । त्रयसा

(५।५।९) यश्चिकेतेतिषड्चस्यसूक्तस्यात्रेयोरातहव्योमित्रावरुणावनुष्टुबंत्यापंक्तिः । (५।५।१०) आचिकितानेतिषड्चस्य सूक्तस्यात्रेयोरातहव्योमित्रावरुणावनुष्टुप् ।

नावरंपृथ्वतिक्षरंतियामभिः ॥ आयद्वांमीयचक्षसामित्रंवयंचसूरयः । व्यचिष्ठेबहुपाय्येयतेमहिस्वराज्ये ॥ ४ ॥ (५।५।११) बळित्थादेवनिष्कृतमादित्यायजतंबृहत् । वरुणमित्रार्यम्न्वर्षिष्ठंक्षत्रमाशाथे ॥ आयद्योनिंहिरण्ययं वरुणमित्रसदथः । धर्तारांचर्षणीनांयंतंसुम्नंरिशादसा ॥ विश्वेहिविश्ववेदसोवरुणोमित्रोऽअर्यमा । व्रतापदेवसश्चिरेपांतिमर्त्यंरिषः+ ॥ तेहिसत्याऽऋतस्पृशऽऋतावानोजनेजने । सुनीथासःसुदानवोहोश्चिदुरुचक्रयः ॥ कोनुवांमित्रास्तुतोवरुणोवातनूनां । तत्सुवामेषतेमतिरत्रिभ्यऽएषतेमतिः+ ॥ ५ ॥ (५।५।१२) प्रवोमित्रायगायतवरुणा यविपागिरा । महिक्षत्रावृतंबृहत्+ ॥ सम्राजायाघृतयोनीमित्रश्चोभावरुणश्च । देवादेवेषुप्रशस्ता+ ॥ तानःशक्तंपार्थिवस्यमहोरायोदिव्यस्य । महिवांक्षत्रंदेवेषु ॥ ऋतमृतेनसपंतेषिरंदक्षमाशाते । अद्रुहादेवौवर्धते ॥ वृष्टिद्यावारीत्या पेषस्पतीदानुमत्याः । बृहंतंगर्तमाशाते ॥ ६ ॥ (५।५।१३) त्रीरोचनावरुणत्रींऽरुतद्यून्त्रीणिमित्रधारयथोरजांसि । वा वृधानावमतिंक्षत्रियस्यानुव्रतंरक्षमाणावजुर्यं+ ॥ इरावतीर्वरुणधेनवोवांमधुमद्वांसिंधवोमित्रदुह्रे । त्रयस्तस्थुर्वृषभासस्तिसृणांधिषणानांरेतोधाविद्युमंतः ॥ प्रातर्देवीमदितिंजोहवीमिमध्यंदिनऽउदितासूर्यस्य । रायेमित्रावरुणा

(५।५।११) बळित्थादेवेतिपंचर्चस्यसूक्तस्यात्रेयोयजतोमित्रावरुणावनुष्टुप् । (५।५।१२) प्रवोमित्रायेतिपंचर्चस्यसूक्तस्यात्रेयो यजतोमित्रावरुणौगायत्री । (५।५।१३) त्रीरोचनेतिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यात्रेयऽरुचक्रिर्मित्रावरुणौत्रिष्टुप् ।

सर्वतातेळेतोकायतनायशंयोः+ ॥ याधर्तारारजसोरोचनस्योतादित्यादित्यापार्थिवस्य । नवादेवाऽअमृताऽआमिनंतिव्रतानिमित्रावरुणाध्रुवाणि ॥ ७ ॥ (५।५।१४) पुरूरुणाचिद्ध्यस्त्यवोनूनंवांवरुण । मित्रवंसिवांसुमतिं+ ॥ तावांसम्यग्द्रुह्वाणेषमश्यामधायसे । वयंतेरुद्रास्याम ॥ पातंनोरुद्रापायुभिरुतत्रायेथांसुत्रात्रा । तुर्यामदस्यून्तनूभिः ॥ माकस्याद्भुतक्रतूयक्षंभुजेमातनूभिः । माशेषसामातनसा ॥ ८ ॥ (५।५।१५) आनोगंतंरिशादसावरुणमित्रबर्हणा । उपेमंचारुमध्वरं+ ॥ विश्वस्यहिप्रचेतसावरुणमित्रराजथः । ईशानापिप्यतंधियः ॥ उपनःसुतमागतंवरुणमित्रदाशुषः । अस्यसोमस्यपीतयें ॥ ९ ॥ (५।५।१६) आमित्रेवरुणेवयंगीर्भिर्जुहुमोऽअत्रिवत् । निबर्हिषिसदतंसोमपीतये ॥ व्रतेनस्थोध्रुवक्षेमाधर्मणायातयज्जना । निबर्हिषि० ॥ मित्रश्चनोवरुणश्चजुषेतांयज्ञमिष्टयें । निबर्हिषिसदतांसोम० ॥१०॥ (५।६।१) यद्वयस्थःपरावतियदर्वावत्यश्विना । यद्वापुरूपुरुभुजायदंतरिक्षऽआगतं ॥ इहत्यापुरुभूतमापुरूदंसांसिबिभ्रता । वरस्यायाम्यधिगूहुवेतुविष्टमाभुजे+ ॥ ईर्मान्यद्वपुषेवपुश्चक्रंरथस्ययेमथुः । पर्यु

(५।५।१४) पुरूरुणेतिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यात्रेयऽरुचक्रिर्मित्रावरुणौगायत्री । (५।५।१५) आनोगंतमितितृचस्यसूक्तस्यात्रेयोवाहुवृक्तोमित्रावरुणौगायत्री । (५।५।१६) आमित्रइतितृचस्यसूक्तस्यात्रेयोवाहुवृक्तोमित्रावरुणावुष्णिक् । (५।६।१) यद्वयस्थइतिदशर्चस्यसूक्तस्यात्रेयःपौरोश्विनावनुष्टुप् ।

न्यानाहुंषायुगामह्वारजाँसिदीयथः ॥ तदूषुवांमेनाकृतंविश्वायद्वामनुष्टवे । नानाजातावरेपसासमस्मेवंधुमेयथुः ॥ आयद्वांसूर्यारथंतिष्ठद्रघुष्यदंसदा । परिवामरुषावयोघृणावरंतऽआतपः ॥ ११ ॥ युवोरत्रिश्चिकेततिनरासुम्नेनचेतसा । घर्मंयद्वामरेपसंनासत्यास्त्राशुरण्यति ॥ उग्रोवांककुहोययिःशृण्वेयामेषुसंतनिः । यद्वांदंसोभिरश्विनात्रिर्नरावर्वतीति ॥ मध्वंऽऊषुमधूयुवारुद्रासिषक्तिपिप्युषी । यत्समुद्रातिपर्षथःपक्वाःपृक्षोभरंतवा ॥ सत्यमिद्वाऽउऽअश्विनायुवामाहुर्मयोभुवा । तायामन्यामहूतमायामन्नामृळयत्तमा ॥ इमाब्रह्माणिवर्धनाश्विभ्यांसंतुशंतमा । यातक्षाम्रथाँऽइवावोचामबृहन्नमः ॥ १२ ॥ (५।६।२) कूष्ठोदेवावश्विनाद्यादिवोमनावसू । तच्छ्रवथोवृषण्वसूऽआत्रिर्वामाविवासति ॥ कुहत्याकुहनुश्रुतादिविदेवानासत्या । कस्मिन्नायतथोजनेकोवांनदीनांसचा ॥ कंयाथुःकंहगच्छथुःकमच्छायुंजाथेरथै । कस्यब्रह्माणिरण्यथोवयंवांमुश्मसीष्टये ॥ पौरंचिद्युदमुतंपौरपौरायजिन्वथः । यदींगृभीततातयेसिंहमिवद्रुहस्पदे+ ॥ प्रच्यवानाज्जुजुरुषोवव्रिमत्कंनमुंचथः । युवायदीकृथःपुनराकामंमृण्वेवध्वः+ ॥ १३ ॥ अस्तिहिवांमिहस्तोतास्मसिवांसंदृशिश्रिये । नूश्रुतंमऽआगतमवोभिर्वाजिनीवसू ॥ कोवांमद्यपुरूणामावव्नेमर्त्यानां । कोविप्रोविप्रवाहसाकोयज्ञैर्वाजिनीवसू ॥ आवांरथोरथानांयेष्ठोयात्वश्विना । पुरूचिदस्मयुस्तिरऽआँगूषोमर्त्येष्वा+ ॥

(५।६।२) कूष्ठोदेवावितिदशर्चस्यसूक्तस्यात्रेयःपौरोश्विनावनुष्टुप् ।

शमूषुवांमधूयुवास्माकंमस्तुचर्कृतिः । अर्वाचीनाविचेतसाविभिःश्येनेवदीयतं ॥ अश्विनायद्धकार्हिचिच्छुश्रूयातमिमंहवं । वस्वीरूषुवांभुजःपृंचंतिसुवांपृचः ॥ १४ ॥ (५।६।३) प्रतिप्रियतमंरथंवृषणंवसुवाहनं । स्तोतावांमश्विनावृषिःस्तोमेनप्रतिभूषतिमाध्वीममंश्रुतंहवं ॥ अत्यायातमश्विनातिरोविश्वाऽअहंसना । दस्राहिरण्यवर्तनीसुषुम्ना सिंधुवाहसामाध्वी० ॥ आनोरत्नानिबिभ्रतावश्विनागच्छतंयुवं । रुद्राहिरण्यवर्तनीजुषाणावाजिनीवसूमाध्वी० ॥ सुष्टुभोवांवृषण्वसूरथेवाणीच्याहिता । उतवांककुहोमृगःपृक्षःकृणोतिवापुषोमाध्वी० ॥ बोधिन्मनसारथ्येषिराहवनश्रुता । विभिश्चयवानमश्विनानियाथोऽअद्भ्यावितंमाध्वी० ॥ १५ ॥ आवांनरामनोयुजोश्वासःप्रुषितप्सवः । वयोवहंतुपीतयेसहसुम्नेभिरश्विनामाध्वी० ॥ अश्विनावेहगच्छतंनासत्यामाविवेनतं । तिरश्चिदर्यायापरिवर्तियातमदाभ्यामाध्वी० ॥ अस्मिन्यज्ञेऽअदाभ्याजरितारंशुभस्पती । अवस्युमश्विनायुवंगृणंतमुपभूषथोमाध्वी० ॥ अभूदुषारुशत्पशुराग्निरधाय्यृत्वियः । अयोजिवांवृषण्वसूरथोदस्रावमर्त्योमाध्वी० ॥ १६ ॥ (५।६।४) आभात्यग्निरुषसामनीकमुद्विप्राणांदेवयावाचोऽअस्थुः । अर्वाचानूनंरथ्येहयातंपीपिवांसमश्विनाघर्ममच्छ ॥ नसैस्कृतंप्रमिमीतोगमिष्ठांतिनूनमश्विनोपस्तुतेह । दिवामिपित्वेवसागमिष्ठाप्रत्यवर्तिंदाशुषेशंभविष्ठा ॥ उतायातंसंगवेप्रातरह्नोमध्यं

(५।६।३)प्रतिप्रियतममतिनवर्चस्यसूक्तस्यात्रेयोवस्युरश्विनौपंक्तिः।(५।६।४)आभात्यग्निरितिपंचर्चस्यसूक्तस्यभौमोत्रिरश्विनौत्रिष्टुप्।

दिनऽउदितासूर्यस्य । दिवानक्तमवसाशंतमेननेदानींपीतिरश्विनाततान ॥ इदंहिवांप्रदिविस्थानमोकऽइमेगृहाऽअश्विनेदंदुरोणं । आनोदिवोबृहतःपर्वतादाद्योयातमिषमूर्जंवहंता ॥ समश्विनोरवसानूतनेनमयोभुवासुप्रणीतीगमेम । आनोरयिंवहतमोतवीरानाविश्वान्यमृतासौभगानि ॥ १७ ॥ (५।६।५) प्रातर्यावाणाप्रथमायजध्वंपुरागृध्रादरुषःपिवातः । प्रातर्हियज्ञमश्विनादधातेप्रशंसंतिकवयःपूर्वभाजः ॥ प्रातर्यजध्वमश्विनाहिनोतनसायमस्तिदेवयाऽअजुष्टं । उतान्योऽअस्मद्यजतेविचावःपूर्वःपूर्वोयजमानोवनीयान् ॥ हिरण्यत्वङ्मधुवर्णोघृतस्नुःपृक्षोवहन्नारथोवर्ततेवां । मनोजवाऽअश्विनावातरंहायेनातियाथोदुरितानिविश्वा ॥ योभूर्यिष्ठंनासत्याभ्यांविवेषचनिष्ठंपित्वोररते विभागे । सतोकमस्यपीपरच्छमीभिरनूर्ध्वभासःसदमित्तुतुर्यात् ॥ समश्विनो० ॥ १८ ॥ (५।६।६) अश्विनावेहगच्छतंनासत्यामाविवेनतं । हंसाविवपततमासुताँऽउप ॥ अश्विनाहरिणाविवगौराविवानुयवसं । हंसाविव० ॥ अश्विनावाजिनीवसूजुषेथांयज्ञमिष्टये । हंसाविव० ॥ अत्रिर्यद्वामवरोहन्नूवीसमजोहवीन्नाधमानेवयोषा । श्येनस्यचिज्जवसानूतनेनागच्छतमश्विनाशंतमेन ॥ १९ ॥ विजिहीष्ववनस्पतेयोनिःसूष्यैत्याऽइव । श्रुतंमेऽअश्विनाहवंस

(५।६।५) प्रातर्यावाणेतिपंचर्चस्यसूक्तस्यभौमोत्रिरश्विनौत्रिष्टुप् । (५।६।६) अश्विनावितिनवर्चस्यसूक्तस्यात्रेयःसप्तवध्रिरश्विनावनुष्टुप्आद्यास्तिस्रउष्णिहश्चतुर्थीत्रिष्टुप् (पंचम्यादिपंचगर्भस्रावित्र्यउपनिषदः) ।

सवभ्रिंचमुंचतं ॥ भीतायनाधमानायऽऋषयेसप्तसवभ्रये । मायाभिरश्विनायुवंवृक्षंसंचविचाचथः ॥ यथावातःपुष्करिणींसमिंगयतिसर्वतः । एवातेगर्भऽएजतुनिरैतुदशमास्यः । यथावातोयथावनंयथासमुद्रऽएजति । एवात्वंदशमास्यसहावेहिजरायुणा ॥ दशमासान्छशयानःकुमारोऽअधिमातरि । निरैतुजीवोऽअक्षतोजीवोजीवत्याऽअधि ॥ २० ॥ (५।६।७) महेनोऽअद्यबोधयोषोरायेदिवित्मती । यथाचिन्नोऽअबोधयःसत्यश्रवसिवाय्येसुजातेऽअश्वसूनृते ॥ यासुनीथेशौचद्रथेव्यौच्छोदुहितर्दिवः । साव्युच्छसहीयसिसत्य० ॥ सानोऽअद्याभरद्वसुर्व्युच्छादुहितर्दिवः । योव्यौच्छःसहीयसिसत्य० ॥ अभियेत्वाविभावरिस्तोमैर्गृणंतिवह्नयः । मघैर्मघोनिसुश्रियोदामन्वंतःसुरातयःसुजाते० ॥ यच्चिद्धितेगणाऽइमेछदयंतिमघत्तये । पारेचिद्वष्टयोदधुर्ददतोराधोऽअह्रयंसुजाते० ॥ २१ ॥ ऐषुधावीरवद्यशऽउषोमघोनिसूरिषु । येनोराधांस्यह्रयामघवानोऽअरासतसुजा० ॥ तेभ्योद्युम्नंबृहद्यशऽउषोमघोन्यावह । येनोराधांस्यश्व्याग व्याभजंतसूरयःसुजा० ॥ उतनोगोमतीरिषऽआवहादुहितर्दिवः । साकंसूर्यस्यरश्मिभिःशुक्रैःशोचद्भिरर्चिभिःसुजा० ॥ व्युच्छादुहितर्दिवोमाचिरंतनुथाऽअपः । नेत्त्वास्तेनंयथारिपुंतपातिसूरोऽअर्चिषासुजा० ॥ एतावद्वेदुषस्त्वंभूयोवादातुमर्हसि । यास्तोतृभ्योविभावर्युच्छंतीनप्रमीयसेसुजा० ॥ २२ ॥ (५।६।८) द्युतद्यामानंबृहतीमृतेनऽऋतावरीमरुणप्सुं

(५।६।७) महेनइतिदशर्चस्यसूक्तस्यात्रेयःसत्यश्रवाउषाःपंक्तिः । (५।६।८) द्युतद्यामानमितिषड्चस्यसूक्तस्यात्रेयःसत्यश्रवाउषास्त्रिष्टुप् ।

विभातीं । देवीमुषसंस्वरावहंतींप्रतिविप्रासोमतिभिर्जरंते ॥ एषाजनंदर्शतावोधयंतीसुगान्पथःकृण्वतीयात्यग्रे । वृहद्रथाबृहतीविश्वमिन्वोषाज्योतिर्यच्छत्यग्रेऽअह्नां ॥ एषागोभिररुणेभिर्युजानास्रेधंतीरयिमप्रायुचक्रे । पथोरदंतीसुविताय देवीपुरुष्टुताविश्ववाराविभाति ॥ एषाव्येनीभवतिद्विबर्हाऽआविष्कृण्वानातन्वंपुरस्तात् । ऋतस्यपंथामन्वेतिसाधुप्रजानतीवनदिशोमिनाति ॥ एषाशुभ्रानतन्वोविदानोध्वेवस्नातीदृशयेनोऽअस्थात् । अपद्वेषोबाधमानातमोस्युषादिवोदुहिताज्योतिषागात् ॥ एषाप्रतीचीदुहितादिवोनन्योषेवभद्रानिरिणीतेऽअप्सः । व्यूर्ण्वतीदाशुषेवार्याणिपुनर्ज्योतिर्युवतिःपूर्वथाकः ॥२३॥ (५।६।९) युंजतेमनऽउतयुंजतेधियोविप्राविप्रस्यबृहतोविपश्चितः । विहोत्रादधेवयुनाविदेकऽइन्महीदेवस्यसवितुःपरिष्टुतिः॥ विश्वारूपाणिप्रतिमुंचतेकविःप्रासावीद्भद्रंद्विपदेचतुष्पदे । विनाकमख्यत्सवितावरेण्योनुप्रयाणमुषसोविराजति ॥ यस्यप्रयाणमन्वन्यऽइद्ययुर्देवादेवस्यमहिमानमोजसा । यःपार्थिवानिविममेसऽएतशोरजाँसिदेवःसवितामहित्वना+ ॥ उतयासिसवितस्त्रीणिरोचनोतसूर्यस्यरश्मिभिःसमुच्यसि । उतरात्रीमुभयतःपरीयसऽउतमित्रोभवसिदेवधर्मभिः ॥ उतेशिषेप्रसवस्यत्वमेकऽइदुतपूषाभवसिदेवयामभिः । उतेदंविश्वंभुवनंविराजसिश्यावाश्वस्तेसवितःस्तोममानशे ॥ २४ ॥ (५।६।१०) तत्सवितुर्वृणीमहेवयंदेवस्यभोजनं । श्रे

(५।६।९) युंजतेमनइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यात्रेयःश्यावाश्वःसविताजगती । (५।६।१०) तत्सवितुरितिनवर्चस्यसूक्तस्यात्रेयःश्यावाश्वः

ꣳसर्वधातमंतुरंभगंस्यधीमहि ॥ अस्यहिस्वयंशस्तरंसवितुःकच्चनप्रियं । नमिनंतिस्वराज्यं ॥ सहिरत्नानिदाशुषेसुवा
तिसविताभगः । तंभागंचित्रमीमहे ॥ अद्यानोदेवसवितःप्रजावत्सावीःसौभगं । परादुःष्वप्न्यंसुव ॥ विश्वानिदेव
सवितर्दुरितानिपरासुव । यद्भद्रंतन्नऽआसुव ॥ २५ ॥ अनागसोऽअदितयेदेवस्यसवितुःसवे । विश्वावामानिधीम
हि ॥ आविश्वदेवंसत्पतिंसूकैरद्यावृणीमहे । सत्यसवंसवितारं ॥ यऽइमेऽउभेऽअहनीपुरऽएत्यप्रयुच्छन् । स्वाधी
र्देवःसविता ॥ यऽइमाविश्वाजातान्याश्रावयतिश्लोकेन । प्रचसुवातिसविता+ ॥ २६ ॥ (५।६।११) अच्छा
वदतवसेगीर्भिराभिःस्तुहिपर्जन्यंनमसाविवास । कनिक्रदद्वृषभोजीरदानूरेतोदधात्योषधीषुगर्भं ॥ विवृक्षान्हंत्युतहं
तिरक्षसोविश्वंबिभायभुवनंमहावधात् । उतानागाऽईषतेवृष्ण्यावतोयत्पर्जन्यःस्तनयन्हंतिदुष्कृतः ॥ रथीवकशया
श्वाँऽअभिक्षिपन्नाविर्दूतान्कृणुतेवर्ष्याँऽइह । दूरात्सिंहस्यस्तनथाऽउदीरतेयत्पर्जन्यःकृणुतेवर्ष्यंनभः ॥ प्रवाता
वांतिपतयंतिविद्युतऽउदोषधीर्जिहतेपिन्वतेस्वः । इराविश्वस्मैभुवनायजायतेयत्पर्जन्यःपृथिवींरेतसावति ॥ यस्यव्र
तेपृथिवीनन्नमीतियस्यव्रतेशफवज्जर्भुरीति । यस्यव्रतऽओषधीर्विश्वरूपाःसनःपर्जन्यमहिशर्मयच्छ ॥ २७ ॥ दिवो
नोवृष्टिंमरुतोररीध्वंप्रपिन्वतवृष्णोऽअश्वस्यधाराः । अर्वाङेतेनस्तनयित्नुनेह्यपोनिषिंचन्नसुरःपितानः ॥ अभिक्रंद

सवितागायत्रीआद्यानुष्टुप् । (५।६।११) अच्छावदेतिदशर्चस्यसूक्तस्यभौमोत्रिःपर्जन्यस्त्रिष्टुप्द्वितीयादितिस्रोजगत्योनवम्यनुष्टुप् ।

स्तनयुगर्भमाधाऽउदन्वतापरिदीयारथेन । दृतिंसुकर्षविषितंन्यँचंसमाभवंतूद्धतोनिपादाः+ ॥ महांतंकोशमुदचानिषिंचस्यंदंतांकुल्याविषिताःपुरस्तात् । घृतेनद्यावापृथिवीव्युंधिसुप्रपाणंभवत्वद्वयाभ्यः ॥ यत्पर्जन्यकनिक्रदत्स्तनयन्हंसिदुष्कृतः । प्रतीदंविश्वंमोदतेयत्किंचपृथिव्यामधि ॥ अवर्षीर्वर्षमुदुषूगृभायाकर्धन्वान्यत्येतवाऽउ । अजीजनऽओषधीर्भोजनायकमुतप्रजाभ्योविदोमनीषां+ ॥ २८ ॥ (५।६।१२) वळित्थापर्वतानांखिद्रंबिभर्षिपृथिवि । प्रयाभूमिंप्रवत्वतिमह्याजिनोषिमहिनि ॥ स्तोमासस्त्वाविचारिणिप्रतिष्टोभंत्यक्तुभिः । प्रयावाजंनहेषंतंपेरुमस्यस्यर्जुनि ॥ दृह्याचिद्यावनस्पतींक्ष्मयादर्धर्ष्योजसा । यत्तेऽअभ्रस्यविद्युतोदिवोवर्षतिवृष्टयः ॥ २९ ॥ ॥ (परिशिष्टं ॥ वर्षंतुतेविभावरिदिवोऽअभ्रस्यविद्युतः । रोहंतुसर्वबीजान्यवब्रह्मद्विषोजहि ॥) (५।६।१३) प्रसम्राजेबृहदर्चागभीरंब्रह्मप्रियंवरुणायश्रुतायं । वियोजघानशमितेवचमोपस्तिरेपृथिवींसूर्यायं ॥ वनेषुव्यं१तरिक्षंततानवाजमर्वत्सुपयऽउस्रियासु । हृत्सुक्रतुंवरुणोऽअप्स्वं१ग्निंदिविसूर्यंमदधात्सोममद्रौ ॥ नीचीनबारंवरुणःकबंधंप्रससर्जरोदसीऽअंतरिक्षं । तेनविश्वस्यभुवनस्यराजायवंनवृष्टिर्व्युनत्तिभूमं ॥ उनत्तिभूमिंपृथिवीमुतद्यांयदादुग्धंवरुणोवष्ट्यादित् । समभ्रेणवसतपर्वतासस्तविषीयंतःश्रथयंतवीराः ॥ इमामूष्वासुरस्यश्रुतस्यमहींमायांवरुणस्यप्रवोचं । मानेनेवतस्थि

(५।६।१२) वळित्थेतितृचस्यसूक्तस्यभौमोत्रिःपृथिव्यनुष्टुप् । (५।६।१३) प्रसम्राजइत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यभौमोत्रिर्वरुणस्त्रिष्टुप् ।

वाँऽअंतरिक्षेवियोममेपृथिवींसूर्येण ॥ ३० ॥ इमामूनुकवितमस्यमायांमहींदेवस्यनकिरादधर्ष । एकंयदुद्यानपूणंत्येनीरासिंचंतीरवनयःसमुद्रं+ ॥ अर्यम्यैवरुणमित्र्यैवासखायंवासदमिद्भ्रातरंवा । वेशंवानित्यैवरुणारणंवायत्सीमागश्चकृमाशिश्रथस्तत्+ ॥ कितवासोयद्रिरिपुर्नदीवियद्वाघासत्यमुतयन्नविद्म । सर्वाताविष्यंशिथिरेवदेवाधातेस्यामवरुणप्रियासः ॥ ३१ ॥ (५।६।१४) इंद्राग्नीयमवथऽउभावाजेषुमर्त्यं । दृढाचित्सप्रभेदतिद्युम्नावाणीरिवत्रितः+ ॥ यापृतनासुदुष्टरायावाजेषुश्रवाय्या । यापंचचर्षणीरभीद्राग्नीताहवामहे ॥ तयोरिदमवच्छवस्तिग्मादिद्युन्मघोनोः । प्रतिद्रुणागभस्त्योर्गवांवृत्रघ्नऽएषते ॥ तावामेषेरथानामिंद्राग्नीहवामहे । पतीतुरस्यराधसोविद्वांसागिर्वणस्तमा ॥ तावृधंतावनुद्यून्मर्तायदेवावदभा । अहिताचित्पुरोदधेशैवदेवावर्वते ॥ एवेंद्राग्निभ्यामहाविहव्यंशूष्यंघृतंनपूतमद्रिभिः । तासूरिषुश्रवोबृहद्रयिंगृणत्सुदिधृतमिषंगृणत्सुदिधृतं ॥ ३२ ॥ (५।६।१५) प्रवोमहेमतयोयंतुविष्णवेमरुत्वतेगिरिजाऽएवयामरुत् । प्रशर्धायप्रयज्यवेसुखादयेतवसेभंदादिष्टयेधुनिव्रतायशवसे ॥ प्रयेजातामहिनायेचनुस्वयंप्रविह्मनाब्रुवतऽएवयामरुत् । ऋत्वातद्वोमरुतोनाधृषेशवोदानाममह्नातदेषामधृष्टासोनाद्रयः ॥ प्रयेदिवोबृहद्

(५।६।१४) इंद्राग्नीयमितिषड्वचस्यसूक्तस्यभौमोत्रिरिंद्राग्न्यनुष्टुप्अंत्याविराट्पूर्वापंक्तयुत्तरावा । (५।६।१५) प्रवोमहइतिनवर्चस्यसूक्तस्यात्रेयएवयामरुन्मरुतोतिजगती ।

तःशृण्विरेगिरासुशुक्रान:सुभ्वऽएवयामरुत् । नयेषामिरीसधस्थऽईष्टऽआँऽअग्नयोनस्विद्युतःग्रस्पंद्रासोधुनीनां ॥ सचक्रमेमहतोनिरुरुक्रमःसमानस्मात्सदसऽएवयामरुत् । यदायुक्तत्मनास्वादधिष्णुभिर्विष्पर्धसोविमहसोजिगाति शेवृधोनृभिः॥ स्वनोनवोमवान्नेजयद्वृषात्वेषोययिस्तविषऽएवयामरुत् । येनासहँतऽऋंजत्स्वरोचिषःस्थारश्मानोहिरण्ययास्वायुधासऽइष्मिणः ॥ ३३ ॥ अपारोवोमहिमावृद्धशवसस्त्वेषंशवोवत्वेवयामरुत् । स्थातारोहिप्रसितौ संदृशिस्थनतेनऽउरुष्यतानिदःशुशुक्वांसोनाग्नयः ॥ तेरुद्रासःसुमखाऽअग्नयोयथातुविद्युम्नाऽअवंत्वेवयामरुत् । दीर्घपृथुपप्रथेसद्मपार्थिवंयेषामज्मेष्वामहःशर्धास्यद्भुतैनसां ॥ अद्वेषोनोमरुतोगातुमेतनश्रोताहवंजरितुरेवयामरुत् । विष्णोर्महःसमन्यवोयुयोतनस्मद्रथ्योऽनदंसनापद्वेषांसिसनुतः+ ॥ गंतानोयज्ञंयज्ञियाःसुशमिश्रोताहवंमरक्षऽएवयामरुत् । ज्येष्ठासोनपर्वतासोव्योमनियूयंतस्थप्रचेतसःस्यातदुर्धर्तवोनिदः+ ॥३४॥ (इत्यात्रेयंपंचमंमंडलंसमाप्तम् ॥ अत्रसूक्तानि ८७) ॥ ५ ॥ (॥ परिशिष्टं ॥ हिरण्यवर्णांहरिणींसुवर्णरजतस्रजां । चंद्रांहिरण्मयींलक्ष्मींजातवेदोमऽआवह ॥ तांमऽआवहजातवेदोलक्ष्मीमनपगामिनीं । यस्यांहिरण्यंविंदेयंगामश्वंपुरुषानहं ॥ अश्वपूर्वांरथमध्यां हस्तिनादप्रमोदिनीं । श्रियंदेवीमुपह्वयेश्रीर्मादेवीर्जुषतां ॥ कांसोस्मितांहिरण्यप्राकारामार्द्रांज्वलंतींतृप्तांतर्पयंतीं । पद्मेस्थितांपद्मवर्णांतामिहोपह्वयेश्रियं ॥ चंद्रांप्रभासांयशसाज्वलंतींश्रियंलोकेदेवजुष्टामुदारां । तांपद्मिनींमीशरणमहं

प्रपद्येऽलक्ष्मीर्मेनश्यतांत्वांवृणे ॥ १ ॥ आदित्यवर्णेतपसोधिजातोवनस्पतिस्तववृक्षोथबिल्वः । तस्यफलानितपसानुदंतुमायांतरायाश्चबाह्याऽअलक्ष्मीः ॥ उपैतुमांदेवसखःकीर्तिश्चमणिनासह । प्रादुर्भूतोस्मिराष्ट्रेस्मिन्कीर्तिमृद्धिंददातु मे ॥ क्षुत्पिपासामलांज्येष्ठामलक्ष्मींनाशयाम्यहं । अभूतिमसमृद्धिंचसर्वान्निर्णुदमेगृहात् ॥ गंधद्वारांदुराधर्षांनित्यपुष्टांकरीषिणीं । ईश्वरींसर्वभूतानांतामिहोपह्वयेश्रियं ॥ मनसःकाममाकूतिंवाचःसत्यमशीमहि । पशूनांरूपमन्नस्यमयिश्रीःश्रयतांयशः ॥ २ ॥ कर्दमेनप्रजाभूतामयिसंभवकर्दम । श्रियंवासयमेकुलेमातरंपद्ममालिनीं । आपःस्रजंतुस्निग्धानिचिक्लीतवसमेगृहे । निचदेवींमातरंश्रियंवासयमेकुले ॥ आर्द्रांपुष्करिणींपुष्टिंसुवर्णांहेममालिनीं । सूर्यांहिरण्मयींलक्ष्मींजातवेदोमऽआवह ॥ आर्द्रांयःकरिणींयष्टिंपिंगलांपद्ममालिनीं । चंद्रांहिरण्मयींलक्ष्मींजातवेदोमऽआवह ॥ तांमऽआवहजातवेदोलक्ष्मीमनपगामिनीं । यस्यांहिरण्यंप्रभूतंगावोदास्योश्वान्विंदेयंपुरुषानहं ॥ ३ ॥ यःशुचिःप्रयतोभूत्वाजुहुयादाज्यमन्वहं । सूक्तंपंचदशर्चंचश्रीकामःसततंजपेत् ॥ पद्मानने पद्मऽऊरूपद्माक्षीपद्मसंभवे । तन्मेभजसिपद्माक्षीयेनसौख्यंलभाम्यहं ॥ अश्वदायींगोदायीधनदायीमहाधने । धनंमेजुषतांदेविसर्वकामांश्चदेहिमे ॥ पद्मानने पद्मविपद्मपत्रेपद्मप्रियेपद्मदलायताक्षि । विश्वप्रियेविश्वमनोनुकूलेत्वत्पादपद्ममयिसंनिधत्स्व ॥ पुत्रपौत्रधनंधान्यंहस्त्यश्वादिगवेरथं । प्रजानांभवसीमाताऽआयुष्मंतंकरोतुमे ॥ धनमग्निर्धनंवायुर्धनंसूर्योधनंवसुः । धनमिंद्रोबृ

हस्पतिर्वरुणंधनमस्तुते ॥ वैनतेयसोमंपिवसोमंपिवतुवृत्रहा । सोमंधनस्यसोमिनोमह्यंददातुसोमिनः ॥ नक्रोधोन चमात्सर्यनलोभोनाशुभामतिः । भवंतिकृतपुण्यानांभक्तानांश्रीसूक्तंजपेत् ॥ सरसिजनिलयेसरोजहस्तेधवलतरांशुकगंधमाल्यशोभे । भगवतिहरिवल्लभेमनोज्ञेत्रिभुवनभूतिकरिप्रसीदमह्यं ॥ विष्णुपत्नींक्षमांदेवींमाधवींमाधवप्रियां । लक्ष्मींप्रियसखींदेवींनमाम्यच्युतवल्लभां ॥ महालक्ष्मीचविद्महेविष्णुपत्नीचधीमहि । तन्नोलक्ष्मीःप्रचोदयात् ॥ श्रीवर्चस्वमायुष्यमारोग्यमाविधाच्छोभमानंमहीयते । धान्यंधनंपशुंबहुपुत्रलाभंशतसंवत्सरंदीर्घमायुः ॥ ४ ॥ इतिपरिशिष्टं ॥ ६ ॥) (६।१।१) त्वंह्यग्नेप्रथमोमनोतास्याधियोऽअभवोदस्महोता । त्वंसीवृषन्नकृणोर्दुष्टरीतु सहोविश्वस्मैसहसेसहध्यै ॥ अधाहोतान्यसीदोयजीयानिळस्पदऽइषयन्नीड्यःसन् । तंत्वानरःप्रथमंदेवयंतोमहोरायेचितयंतोऽअनुग्मन् ॥ वृतेवयंतंबहुभिर्वसव्यै३स्त्वेरायिंजागृवांसोऽअनुग्मन् । रुशंतमग्निंदर्शतंवृहंतंवपावंतंविश्वहादीदिवांसं ॥ पदंदेवस्यनमसाव्यंतःश्रवस्यवःश्रवऽआपन्नमृक्तं । नामानिचिद्दधिरेयज्ञियानिभद्रायांतेरणयंतसंदृष्टौ ॥ त्वांवर्धंतिक्षितयःपृथिव्यांत्वांरायऽउभयासोजनानां । त्वंत्रातातरणेचेत्योभूःपितामातासदमिन्मानुषाणां ॥ ३५ ॥ सपर्येण्यःसप्रियोविक्ष्वग्निर्होतामंद्रोनिषसादायजीयान् । तंत्वावयंदमऽआदीदिवांसमुपज्ञुवाधोनमसा

भारद्वाजेषष्ठेमंडलेषडनुवाकाः । (६।१।१) त्वंह्यग्नइतित्रयोदशर्चस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजोऽग्निस्त्रिष्टुप् ।

सदेम ॥ तंत्वा॑व॒यंसु॒ध्यो॒३॒॑ नव्य॑मग्नेसुम्ना॒यव॑ऽईमहेदेव॒यंतः॑ । त्वंविशो॑ऽअनयो॒दीद्या॑नोदि॒वोऽअ॑ग्नेबृह॒तारो॑च॒नेन॑ ॥ वि॒शांक॒विंवि॒श्पतिं॒शश्व॑तीनांनि॒तोश॑नंवृष॒भंच॑र्षणी॒नां । प्रेती॑षणिमि॒षयं॑तंपाव॒कंराज॑न्तम॒ग्निंय॑ज॒तंर॑यी॒णां+ ॥ सोऽअ॑ग्नऽईजेशश॒मेच॒मर्तो॒यस्त॒ऽआन॑ट्स॒मिधा॑ह॒व्यदा॑तिं । यऽआहु॑तिं॒परि॒वेदा॒नमो॑भि॒र्विश्वेत्सवा॒माद॑धते॒त्वोतः॑ ॥ अ॒स्माऽउ॑ते॒महि॑म॒हेवि॑धेम॒नमो॑भिरग्नेस॒मिधो॒तह॒व्यैः । वेदी॑सूनोसहसोगी॒र्भिरु॒क्थैराते॑भ॒द्रायां॑सुम॒तौय॑तेम ॥ आयस्त॒तंथ॒रोद॑सी॒विभा॒साश्रवो॑भिश्चश्रव॒स्य॑१॒स्तरु॑त्रः । बृ॒हद्भि॒र्वाजैः॒स्थवि॑रेभिर॒स्मेरे॒वद्भि॑रग्नेवित॒रंविभा॑हि ॥ नृ॒वद्व॑सो॒सद॒मिद्धे॑ह्य॒स्मेभूरि॑तो॒काय॒तन॑यायप॒श्वः । पू॒र्वीरिषो॑बृह॒तीरा॒रेऽअ॑घाऽअ॒स्मेभ॒द्रासौ॑श्रव॒सानि॑संतु ॥ पु॒रूण्य॑ग्नेपुरु॒धात्वा॒यावसू॑निराजन्व॒सुता॑तेऽअश्यां । पु॒रूणि॒हित्वेपु॑रुवार॒संत्यग्ने॒वसु॑विध॒तेराज॑नि॒त्वे+ ॥ ३६ ॥ इतिचतुर्थाष्टकेचतुर्थोऽध्यायः ॥ ४ ॥

अष्टाविंशाध्याये वर्गाः ३६ सूक्तानि २६ ऋचः १७७ ॥ त्यागः ॥ मित्रावरुणाभ्या.५० अश्विभ्या.४८ उषस.१६ सवित्र.१४ पर्जन्याये.१० पृथिव्या.३ वरुणाये.८ इंद्राग्निभ्यां.६ मरुद्भ्य.९ अग्नय.१३ ॥ इतिचतुर्थेचतुर्थः ॥

त्वंह्येकादशानुष्टुभंशक्वर्यंत॑मग्नेऽष्टौयथाहोतर्हुवेसप्त॑प्रनव्यसामूर्धानंवैश्वानरीयंहि॑द्विजगत्यंत॑पृक्षस्यांत्यात्रिष्टुब॑हश्चपुरोवोद्विपदांत॑यजस्वषण्मध्ये॑त्वद्विश्वाग्नायआनुष्टुभंशक्वर्यंत॑मिममूष्वेकोना॑वीतहव्यऋषिर्वाजागतं॑प्रा

ग्दशम्यास्तृतीयापंचदश्यौशक्र्यौषष्ठ्यतिशक्र्यनुष्टुब्बृहत्याउपांत्येत्वमग्नेष्टाचत्वारिंशद्वायत्रंवर्धमानाद्यषष्ठी
चसप्तविंश्यनुष्टुपत्रिष्टुप्पूर्वेचांत्ये ॥ १ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

॥ हरिः ओम् ॥ (६।१।२) त्वंहिक्षैतवद्यशोग्नेमित्रोनपत्यसे । त्वंविचर्षणेश्रवोवसोपुष्टिंनपुष्यसि ॥ त्वांहिष्मा चर्षणयोयज्ञेभिर्गीर्भिरीळते । त्वांवाजीयात्यवृकोरजस्तूर्विश्वचर्षणिः ॥ सजोषस्त्वादिवोनरोयज्ञस्यकेतुमिंधते । यद्ध्रस्यमानुषोजनःसुम्नायुर्जुह्वेऽअध्वरे+ ॥ ऋधद्यस्तेसुदानवेधियामर्तःशशमते । ऊतीषबृहतोदिवोद्विषोऽअंहोनतरति ॥ समिधायस्तऽआहुतिंनिशितिंमर्त्योनशत् ॥ वयावंतंसपुष्यतिक्षयंमग्नेशतायुषं ॥ १ ॥ त्वेषस्तेधूमऽऋण्वति दिविषन्छुक्रऽआततः । सूरोनहिद्युतात्वंकृपापावकरोचसे ॥ अधाहिविक्ष्वीड्योसिप्रियोनोऽअतिथिः । रण्वःपुरीवजूर्यःसूनुर्नत्रयायार्यः ॥ ऋत्वाहिद्रोणेऽअज्यसेग्नेवाजीनकृत्व्यः । परिज्मेवस्वधागयोत्योनह्वार्यःशिशुः ॥ त्वंत्याचिदच्युताग्नेपशुर्नयवसे । धामाहयत्तेऽअजरवनावृश्चंतिशिक्वसः ॥ वेषिह्यध्वरीयतामग्नेहोतादमेविशां । समृधोविश्पतेकृणुजुषस्वहव्यमंगिरः ॥ अच्छानोमित्रमहोदेवदेवानग्नेवोचःसुमतिरोदस्योः । वीहिस्वस्तिसुक्षितिंदिवोनृन्द्रु

(६।१।२) त्वंहिक्षैतवदित्येकादशर्चस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजोऽग्निरनुष्टुवंत्याशक्करी ।

षोऽअंहांसिदुरितातरेमतातरेमतवावसातरेम ॥ २ ॥ (६।१।३) अग्नेसक्षेषदृतपाऽऋतेजाऽउरुज्योतिर्नशतेदेवयुष्टे । यंत्वंमित्रेणवरुणःसजोषादेवपासित्यजसामर्तमंहः ॥ ईजेयज्ञेभिःशशमेशमीभिर्ऋधद्वारायाग्नयेददाश । एवाचनतंय शसामजुष्टिनाहोमतीनशतेनप्रदासिः ॥ सूरोनयस्यदृशतिरेरेपाभीमायदेतिशुचतस्तऽआधीः । हेषस्वतःशुरुधोनायमक्तोःकुत्राचिद्रण्वोवसतिर्वनेजाः+ ॥ तिग्मंचिदेममहिवर्पोऽअस्यभसदश्वोनयमसानऽआसा । विजेहमानःपरशुर्न जिह्वांद्रविर्नद्रावयतिदारुधक्षत् ॥ सऽइदस्तेवप्रतिधादसिष्यन्छशीतातेजोयसोनधारा । चित्रध्रजतिररतिर्योऽअक्तोर्वेर्नद्रुषद्वारघुपत्मजंहाः ॥ ३ ॥ सऽईरेभोनप्रतिवस्तऽउस्राःशोचिषारारपीतिमित्रमहाः । नक्तंयऽईमरुषोयोदिवानूनमर्त्योऽअरुषोयोदिवानृन्+ ॥ दिवोनयस्यविधतोनवीनोद्रुपारुक्षऽओषधीषुनूनोत् । घृणानयोध्रजसापत्मनायन्नारोदसीवसुनादंसुपत्नी ॥ धायोभिर्वायोयुज्येभिरर्कैर्विद्युन्नदंविद्योत्स्वेभिःशुष्मैः । शर्धोवायोमरुतांततक्षऽऋभुर्नत्वेषोरभसानोऽअद्यौत् ॥ ४ ॥ (६।१।४) यथाहोतर्मनुषोदेवतातायज्ञेभिःसूनोसहसोयजांसि । एवानोऽअद्यसमनासमानानुशन्नग्नऽउशतोयक्षिदेवान्+ ॥ सनोविभावाचक्षणिर्नवस्तोरग्निर्वंदारुवेद्यश्चनोधात् । विश्वायुर्योऽअमृतोमर्त्येषूषर्भुन्मूर्दातिथिर्जातवेदाः ॥ द्यावोनयस्यपनयंत्यभ्वंभासांसिवस्तेसूर्योनशुक्रः । वियऽइनोत्यजरःपावकोश्न

(६।१।३) अग्नेसक्षेषदित्यष्टर्चस्यसूक्तस्यवार्हस्पत्योभरद्वाजोऽग्निस्त्रिष्टुप् । (६।१।४) यथाहोतरित्यष्टर्चस्यसूक्तस्यवार्हस्पत्योभरद्वाजोऽग्नि-

स्यचिच्छिश्नथत्पूर्व्याणि ॥ वज्राहिसूनोऽअस्यद्मसद्वाचक्रेऽअग्निर्जनुषाज्मान्नँ । सत्वनऽऊर्जसनऽऊर्जाधाराजेवजेर वृकेक्षेष्यंतः+ ॥ निर्तिक्तियोवारणमन्नमत्तिवायुर्नराष्ट्र्यत्येत्यक्तून् । तुर्यामयस्तऽआदिशामरातीरत्योनह्रुतःपततः परिह्रुत्+ ॥ ५ ॥ आसूर्योनभानुमद्भिरर्कैरग्नेततंथरोदसीविभासा । चित्रोनयत्परितमांस्यक्तःशोचिषापत्मन्नौशिजो नदीयन् । त्वांहिमंद्रतममर्कशोकैर्ववृमहेमहिनःश्रोष्यग्ने । इंद्रंनत्वाशवसादेवतावायुंपृणंतिराधसानृतमाः ॥ नूनोऽअग्नेवृकेभिःस्वस्तिवेषिरायःपथिभिःपर्ष्यहः । तासूरिभ्योगृणतेरासिसुम्नंमदेमशतहिमाःसुवीराः ॥ ६ ॥ (६।१।५) हुवेवःसूनुंसहसोयुवानमद्रोघवाचंमतिभिर्यविष्ठं । यऽइन्वतिद्रविणानिप्रचेताविश्ववाराणिपुरुवारोऽअध्रुक्+ ॥ त्वे वसूनिपुर्वणीकहोतर्दोषावस्तोरेरिरेयज्ञियासः । क्षामेवविश्वाभुवनानियस्मिन्त्संसौभगानिदधिरेपावके+ ॥ त्वंविक्षु प्रदिवःसीदऽआसुक्रत्वारथीरभवोवार्याणां । अतंऽइनोषिविधतेचिकित्वोव्यानुषग्जातवेदोवसूनि ॥ योनःसनुत्यो ऽअभिदासदग्नेयोऽअंतरोमित्रमहोवनुष्यात् । तमजरेभिर्वृषभिस्तवस्वैस्तपातपिष्ठतपसातपस्वान् ॥ यस्तेयज्ञेनसमिधायऽउक्थैरर्केभिःसूनोसहसोददाशत् । समर्यैष्वमृतप्रचेतारायाद्युम्नेनश्रवसाविभाति ॥ सतत्कृधीषितस्तूयमग्ने स्पृधोवाधस्वसहसासहस्वान् । यच्छस्यसेद्युभिरक्तोवचोभिस्तज्जुषस्वजरितुर्घोषिमन्म ॥ अश्यामतंकाममग्नेतवोतीऽ

ष्त्रिष्टुप् । (६।१।५) हुवेवइतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजोऽग्निस्त्रिष्टुप् ।

अ॒श्याम॑र॒यिंर॑यिवः सु॒वीरं॑ । अ॒श्याम॒वाज॑म॒भिवा॒जयं॑तो॒श्याम॑द्यु॒म्नम॑जरा॒जरं॑ते ॥ ७ ॥ (६।१।६) प्रनव्य॑सा॒सह॑सः सू॒नुम च्छा॑य॒ज्ञेन॑गा॒तुमव॑ऽइ॒च्छमा॑नः । वृ॒श्चद्व॑नंकृ॒ष्णया॑मं॒रुशं॑तंवी॒तीहोता॑रंदि॒व्यंजि॑गाति ॥ सःश्वि॑ता॒नस्त॑न्य॒तूरो॑चन॒स्थाऽ अ॒जरे॑भि॒र्नान॑दद्भि॒र्यवि॑ष्ठः । यःपा॑व॒कःपुरु॒तमः॑पु॒रूणि॑पृ॒थून्य॒ग्निर॑नु॒याति॒भर्व॑न् ॥ विते॒विष्व॒ग्वात॑जूतासोऽअग्ने॒भामा॑ सःशुचे॒शुच॑यश्चरंति । तु॒वि॒म्र॒क्षासो॑दि॒व्यानव॑ग्वा॒वना॑वनंतिधृष॒तारु॒जंतः॑ ॥ येते॑शु॒क्रासः॒शुच॑यःशुचिष्मः॒क्षांवपं॑ति॒वि षि॑तासो॒ऽअश्वाः॑ । अध॑भ्र॒मस्त॑ऽउर्वि॒याविभा॑ति॒या॒तय॑मानो॒ऽअधि॒सानु॒पृश्नेः॑ ॥ अध॑जि॒ह्वापा॑पतीति॒प्रवृष्णो॑गोषु॒युधो॒ नाशनिः॑सृजा॒ना । शूर॑स्येव॒प्रसि॑तिःक्षा॒तिर॒ग्नेर्दु॒र्वर्तु॑र्भी॒मोद॑यते॒वना॑नि ॥ आभा॒नुना॒पार्थि॑वानि॒ज्रयां॑सिम॒हस्तो॒दस्य॑धृ ष॒तात॑तंथ । सबा॑ध॒स्वाप॑भ॒यासहो॑भिः॒स्पृधो॑वनु॒ष्यन्व॒नुषो॒निजू॑र्व ॥ सचि॑त्रचि॒त्रंचि॒तयं॑तम॒स्मेचित्र॑क्षत्रचि॒त्रत॑मंवयो॒ धां । चं॒द्रंर॒यिंपु॑रु॒वीरं॑बृ॒हंतं॒चंद्र॑चं॒द्राभि॑र्गृण॒तेयु॑वस्व ॥ ८ ॥ (६।१।७) मू॒र्धानं॑दि॒वोऽअ॑र॒तिंपृ॑थि॒व्यावै॑श्वान॒रमृ॒तऽ आजा॒तम॒ग्निं । क॒विंस॒म्राज॒मति॑थिं॒जना॑नामा॒सन्नापात्रं॑जनयंतदे॒वाः+ ॥ नाभिं॑य॒ज्ञानां॒सद॑नंरयी॒णांम॒हामा॑हा॒वम॒भि संन॑वंत । वै॒श्वा॒न॒रंर॒थ्य॑मध्व॒राणां॑य॒ज्ञस्य॑के॒तुंज॑नयंतदे॒वाः+ ॥ त्वद्विप्रो॑जायतेवा॒ज्य॑ग्ने॒त्वद्वी॒रासो॑ऽअभिमाति॒षाहः॑ । वैश्वा॑नर॒त्वम॒स्मासु॑धेहि॒वसू॑निराजन्स्पृह॒याय्या॑णि ॥ त्वांविश्वे॑ऽअमृत॒जाय॑मानं॒शिशुं॒नदे॒वाऽअ॒भिसंन॑वंते । तव॒क्रतु॑

(६।१।६)प्रनव्यसेतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजोऽग्निस्त्रिष्टुप्।(६।१।७)मूर्धानमितिसप्तर्चस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजोवैश्वानर

भिरमृतत्वमायन्वैश्वानरयत्पित्रोरदीदेः ॥ वैश्वानरतवतानिव्रतानिमहान्यग्नेनकिरादधर्ष । यज्जायमानःपित्रोरुपस्थेविंदःकेतुंवयुनेष्वह्नां ॥ वैश्वानरस्यविमितानिचक्षसासानूनिदिवोऽअमृतस्यकेतुना । तस्येदुविश्वाभुवनाधिमूर्धनिवयाऽइवरुरुहुःसप्तविस्रुहः ॥ वियोरजांस्यमिमीतसुक्रतुर्वैश्वानरोविदिवोरोचनाकविः । परियोविश्वाभुवनानिप्रथेदध्योगोपाऽअमृतस्यरक्षिता+ ॥ ९ ॥ (६।१।८) पृक्षस्यवृष्णोऽअरुषस्यनूसहःप्रनुवोचंविदथाजातवेदसः । वैश्वानरायमतिर्नव्यसीशुचिःसोमऽइवपवतेचारुरग्नये ॥ सजायमानःपरमेव्योमनिव्रतान्यग्निर्व्रतपाऽअरक्षत । व्यू१तरिक्षममिमीतसुक्रतुर्वैश्वानरोमहिनानाकमस्पृशत् ॥ व्यस्तभ्नाद्रोदसीमित्रोऽअद्भुतोन्तर्वावदकृणोज्ज्योतिषातमः । विचर्मणीवधिषणेऽअवर्तयद्वैश्वानरोविश्वमधत्तवृष्ण्यं ॥ अपामुपस्थेमहिषाऽअगृभ्णतविशोराजानमुपतस्थुरक्रुग्मियं । आदूतोऽअग्निमभरद्विवस्वतोवैश्वानरंमातरिश्वापरावतः ॥ युगेयुगेविदथ्यंगृणद्भ्योग्नेरायेयशसंधेहिनव्यसीं । पव्येवराजन्नघशंसमजरनीचानिवृश्चवनिनंनतेजसा ॥ अस्माकमग्नेमघवत्सुधार्यानामिक्षत्रमजरंसुवीर्यं । वयंजयेमशतिनंसहस्रिणंवैश्वानरवाजमग्नेतवोतिभिः ॥ अदब्धेभिस्तवगोपाभिरिष्टेस्माकंपाहित्रिषधस्थसूरीन् । रक्षाचनोदुदु

स्त्रिष्टुबंत्येद्वेजगत्यौ । (६।१।८) पृक्षस्येतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजोवैश्वानरोग्निर्जगत्यंत्यात्रिष्टुप् ।

षांश धोऽअग्नेवैश्वानरप्रचतारीःस्तवानः ॥ १० ॥ (६।१।९) अहश्चकृष्णमहरर्जुनंचविवर्तेतेरजसीवेद्याभिः । वैश्वानरोजायमानोनराजावातिरज्योतिषाग्निस्तमांसि ॥ नाहंतंतुंनविजानाम्योतुंनयंवयंतिसमरेतमानाः । कस्यस्वित्पुत्रऽइहवक्त्वानिपरोवदात्यवरेणपित्रा+ ॥ सऽइत्तंतुंसविजानात्योतुंसवक्त्वान्यृतुथावदाति । यऽईंचिकेतदमृतस्यगोपाऽअवश्चरन्परोऽअन्येनपश्यन् ॥ अयंहोताप्रथमःपश्यतेममिदंज्योतिरमृतंमर्त्येषु । अयंसजज्ञेध्रुवऽआनिषत्तोमर्त्यस्तन्वा३वर्धमानः ॥ ध्रुवंज्योतिर्निहितंदृशयेकंमनोजविष्ठंपतयत्स्वंतः । विश्वेदेवाःसमनसःसकेताऽएकंक्रतुमभिवियंतिसाधु+ ॥ विमेकर्णापतयतोविचक्षुर्वी३दंज्योतिर्हृदयऽआहितंयत् । विमेमनश्चरतिदूरऽआधीःकिंस्विद्वक्ष्यामिकिमुनूमनिष्ये ॥ विश्वेदेवाऽअनमस्यन्भियानास्त्वामग्नेतमसितस्थिवांसं । वैश्वानरोवतूतयेनोमर्त्योवतूतयेनः ॥ ११ ॥ (६।१।१०) पुरोवोमंद्रंदिव्यंसुवृक्तिंप्रयतियज्ञेऽअग्निमध्वरेदधिध्वं । पुरऽउक्थेभिःसहिनोविभावास्वध्वराकरतिजातवेदाः ॥ तमुद्युमःपुर्वणीकहोतरग्नेऽअग्निभिर्मनुषऽइधानः । स्तोमंयमस्मैममतेवशूषंघृतंनशुचिमतयःपवंते ॥ पीपायसःश्रवसामर्त्येषुयोऽअग्नयेददाशविप्रऽउक्थैः । चित्राभिस्तमूतिभिश्चित्रशोचिर्व्रजस्यसातागोमतो

(६।१।९) अहश्चकृष्णमितिसप्तर्चस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजोवैश्वानरोग्निस्त्रिष्टुप् । (६।१।१०) पुरोवइतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजोग्निस्त्रिष्टुबंत्याद्विपदाविराट् ।

दधाति ॥ आयःपप्रौजायमानऽउर्वीदूरेदृशाभासाकृष्णाध्वा । अधवहुचित्तमऽऊर्म्यायास्तिरःशोचिषादद्दशेपावकः+ ॥ नूनश्चित्रंपुरुवाजाभिरूतीऽअग्नेरयिंमघवद्भ्यश्चधेहि । येराधसाश्रवसाचात्यन्यान्त्सुवीर्येभिश्चाभिसंतिजनान् ॥ इमंयज्ञंचनोधाऽअग्नऽउशन्यंतऽआसानोजुहुतेहविष्मान् । भरद्वाजेषुदधिषेसुवृक्तिमवीर्वाजस्यगध्यस्यसातौ+ ॥ विद्वेषांसीनुहिवर्धयेळांमदेमशतहिमाःसुवीराः ॥ १२ ॥ (६।१।११) यजस्वहोतरिषितोयजीयानग्नेवाधोमरुतांनप्रयुक्ति । आनोमित्रावरुणानासत्याद्यावाहोत्रायपृथिवीववृत्याः ॥ त्वंहोतामंद्रतमोनोऽअध्रुगंतर्देवोविदथामर्त्येषु । पावकयाजुह्वा३ वह्निरासाग्नेयजस्वतन्वं१ तवस्वां+ ॥ धन्याचिद्धित्वेधिषणावष्टिप्रदेवान्जन्मगृणतेयजध्यै । वेपिष्ठोऽअंगिरसांयद्धविष्मोमधुच्छंदोभनतिरेभऽइष्टौ+ ॥ अदिद्युतत्स्वपाकोविभावाग्नेयजस्वरोदसीऽउरूची । आयुंनयंनमसारातहव्याऽअंजंतिसुप्रयसंपंचजनाः ॥ वृंजेहव्यन्नमसावहिरग्नावयामिस्रुग्घृतवतीसुवृक्तिः । अम्यक्षिसद्मसदनेपृथिव्याऽअश्रायियज्ञःसूर्येनचक्षुः ॥ दशस्यानःपुर्वणीकहोतर्देवेभिरग्नेऽअग्निभिरिधानः । रायःसूनोसहसोवावसानाऽअतिस्रसेमवृजनंनांहः ॥ १३ ॥ (६।१।१२) मध्येहोतादुरोणेवर्हिषोराळग्निस्तोदस्यरोदसीयजध्यै । अयंससूनुःसहसऽऋतावादूरात्सूर्योनशोचिषाततान ॥ आयस्मिन्त्वेस्वपाकेयजत्रयक्षद्राजन्त्सवितातेवनुद्यौः । त्रिषध

(६।१।११) यजस्वहोतरितिषड्ऋचस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजोऽग्निस्त्रिष्टुप् । (६।१।१२) मध्येहोतेतिषड्ऋचस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्यो

षांश धौऽअग्नेवैश्वानरप्रचतारीःस्तवानः ॥ १० ॥ (६।१।९) अहश्चकृष्णमहरर्जुनंचविवर्तेतेरजसीवेद्याभिः । वैश्वानरोजायमानोनराजावातिरज्ज्योतिषाग्निस्तमांसि ॥ नाहंतंतुंनविजानाम्योतुंनयंवयंतिसमरेतमानाः । कस्यस्वित्पुत्रऽइहवक्त्वानिपरोवदात्यवरेणपित्रा+ ॥ सऽइत्तंतुंसविजानात्योतुंसवक्त्वान्यृतुथावदाति । यऽईंचिकेतदमृतस्यगोपाऽअवश्चरन्परोऽअन्येनपश्यन् ॥ अयंहोताप्रथमःपश्यतेममिदंज्योतिरमृतंमर्त्येषु । अयंसजज्ञेध्रुवऽआनिषत्तोमर्त्यस्तन्वा३ वर्धमानः ॥ ध्रुवंज्योतिर्निहितंदृशयेकंमनोजविष्ठंपतयत्स्वंतः । विश्वेदेवाःसमनसःसकेताऽएकंक्रतुमभिवियंतिसाधु+ ॥ विमेकर्णापतयतोविचक्षुर्वी३दंज्योतिर्हृदयऽआहितंयत् । विमेमनश्चरतिदूरऽआधीःकिंस्विद्वक्ष्यामिकिमुनूमनिष्ये ॥ विश्वेदेवाऽअनमस्यन्भियानास्त्वामग्नेतमसितस्थिवांसं । वैश्वानरोवतूतयेनोमर्त्योवतूतयेनः ॥ ११ ॥ (६।१।१०) पुरोवोमंद्रंदिव्यंसुवृक्तिंप्रयतियज्ञेऽअग्निमध्वरेदधिध्वं । पुरऽउक्थेभिःसहिनोविभावा स्वध्वराकरतिजातवेदाः ॥ तमुद्युमःपुर्वणीकहोतरग्नेऽअग्निभिर्मनुषऽइधानः । स्तोमंयमस्मैममतेवशूषंघृतंनशुचिमतयःपवंते ॥ पीपायसःश्रवसामत्येषुयोऽअग्नयेददाशविप्रऽउक्थैः । चित्राभिस्तमूतिभिश्चित्रशोचिर्व्रजस्यसातागोमतो

(६।१।९) अहश्चकृष्णमितिसप्तर्चस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजोवैश्वानरोग्निस्त्रिष्टुप् । (६।१।१०) पुरोवइतिसप्तर्चस्यसूक्तस्य बार्हस्पत्योभरद्वाजोग्निस्त्रिष्टुबंत्याद्विपदाविराट् ।

दधाति ॥ आयःपप्रौजायमानऽउर्वीदूरेदृशाभासाकृष्णाध्वा । अधवहुचित्तमऽऊर्म्यायास्तिरःशोचिषादद्दशेपावकः+ ॥ नूनश्चित्रंपुरुवाजाभिरूतीऽअग्नेरयिंमघवद्भ्यश्चधेहि । येराधसाश्रवसाचात्यन्यान्त्सुवीर्येभिश्चाभिसंतिजनान् ॥ इमंयज्ञंचनोधाऽअग्नऽउशन्यंतऽआसानोजुहुतेहविष्मान् । भरद्वाजेषुदधिषेसुवृक्तिमवीर्वाजस्यगध्यस्यसातौ+ ॥ विद्वेषांसीनुहिवर्धयेळांमदेमशतहिमाःसुवीराः ॥ १२ ॥ (६।१।११) यजस्वहोतरिषितोयजीयानग्नेवाधोमरुतांनप्रयुक्ति । आनोमित्रावरुणानासत्याद्यावाहोत्रायपृथिवीववृत्याः ॥ त्वंहोतामंद्रतमोनोऽअध्रुगंतर्देवोविदथामर्त्येषु । पावकयाजुह्वा३वह्निरासाग्नेयजस्वतन्वं१तवस्वां+ ॥ धन्याचिद्धित्वेधिषणावष्टिप्रदेवान्जन्मगृणतेयजध्यै । वेपिष्ठोऽअंगिरसांयद्धविष्मोमधुच्छंदोभनतिरेभऽइष्टौ+ ॥ अदिद्युतत्स्वपाकोविभावाग्नेयजस्वरोदसीऽउरूची । आयुंनयंनमसारातहव्याऽअजंतिसुप्रयसंपंचजनाः ॥ वृंजेहयन्नमसावर्हिरग्नावयामिस्रुग्घृतवतीसुवृक्तिः । अम्यक्षिसद्मसदनेपृथिव्याऽअश्रायियज्ञःसूर्येनचक्षुः ॥ दशस्यानःपुर्वणीकहोतर्देवेभिरग्नेऽअग्निभिरिधानः । रायःसूनोसहसोवावसानाऽअतिस्रसेमवृजनंनांहः ॥ १३ ॥ (६।१।१२) मध्येहोतादुरोणेवर्हिषोराळग्निस्तोदस्यरोदसीयजध्यै । अयंससूनुःसहसऽऋतावादूरात्सूर्योनशोचिषाततान ॥ आयस्मिन्त्वेस्वपाकेयजत्रयक्षद्राजन्त्सर्वतातेवनुद्यौः । त्रिषध

(६।१।११) यजस्वहोतरितिषड्ऋचस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजोऽग्निस्त्रिष्टुप् । (६।१।१२) मध्येहोतेतिषड्ऋचस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्यो

स्थस्ततरुषोनजंहोहुव्यामघानिमानुषायजध्यै ॥ तेजिष्ठायस्यारतिर्वनेराट्तोदोऽअध्वन्नवृधसानोऽअद्यौत् । अद्रोघो नद्रविताचेततित्मन्नमर्त्योवर्त्रऽओषधीषु ॥ सास्माकेभिरेतरीनशूषैरग्निष्टेवदमऽआजातवेदाः । द्रुन्नोवन्वन्कत्वाना वोस्रःपितेवजारयायियज्ञैः+ ॥ अधस्मास्यपनयंतिभासोवृथायत्तक्षदनुयातिपृथ्वीं । सद्योयस्पंद्रोविषितोधवीयानृणोनतायुरतिधन्वाराट् ॥ सत्वंनोऽअर्वन्निदायाविश्वेभिरग्नेऽअग्निभिरिधानः । वेषिरायोवियासिदुच्छुनामदेमशतहिमाःसुवीराः ॥ १४ ॥ (६।१।१३) त्वद्विश्वासुभगसौभगान्यग्नेवियंतिवनिनोनवयाः । श्रुष्टीरयिर्वाजोवृत्रतूयैदिवोवृष्टिरीड्योरीतिरपां+ ॥ त्वंभगोनऽआहिरत्नमिषेपरिज्मेवक्षयसिद्स्मवर्चाः । अग्नेमित्रोनबृहतऽऋतस्यासिक्षत्तावामस्यदेवभूरेः ॥ ससत्पतिःशवसाहंतिवृत्रमग्नेविप्रोविपणेभीर्तिवाजं । यंत्वंप्रचेतऽऋतजातरायासजोषानप्त्रापांहिनोषि ॥ यस्तेसूनोसहसोगीर्भिरुक्थैर्यज्ञैर्मर्तोनिशितिंवेद्यानट् । विश्वंसदेवप्रतिवारमग्नेधत्तेधान्यं1पत्यतेवस व्यैः* ॥ तानृभ्युऽआसौश्रवसासुवीराग्नेसूनोसहसःपुष्यसेधाः । कृणोषियच्छवसाभूरिपश्वोवयोवृकायारयेजसुरये ॥ वह्नासूनोसहसोनोविहायाऽअग्नेतोकंतनयंवाजिनोदाः । विश्वाभिर्गीर्भिरभिपूर्तिमश्यांमदेमशतहिमाःसुवीराः ॥ १५ ॥ (६ । १ । १४) अग्नायोमर्त्योदुवोधियंजुजोषधीतिभिः । भसन्नुषप्रपूर्व्यऽइषंवुरीतावसे ॥

भरद्वाजोऽग्निस्त्रिष्टुप् । (६।१।१३) त्वद्विश्वेतिषड्चस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजोऽग्निस्त्रिष्टुप्। (६।१।१४) अग्नायइतिषड्चस्यसूक्तस्य

ऽअग्निरिद्धिप्रचेताऽअग्निर्वेधस्तमऽऋषिः । अग्निंहोतारमीळतेयज्ञेषुमनुषोविशः ॥ नानाह्यग्नेवसेस्पर्धेतेरायोऽअर्यः । तूर्वतोदस्युमायवोव्रतैःसीक्षंतोऽअव्रतं+ ॥ अग्निरप्सामृतीषहंवीरंददातिसत्पतिं । यस्यत्रसंतिशवसः संचक्षिशत्रवोभिया+ ॥ अग्निर्हिविश्मनानिदोदेवोमर्तमुरुष्यति । सहावायस्यावृतोरयिर्वाजेष्ववृतः ॥ अच्छानोमित्रमहोदेवदेवानग्नेवोचःसुमतिंरोदस्योः । वीहिस्वस्तिसुक्षितिंदिवोनृन्द्विषोऽअंहांसिदुरितातरेमतातरेमतवावसातरेम ॥ १६ ॥ (६।१।१५) इममूषुवोऽअतिथिमुषर्बुधंविश्वासांविशांपतिमृंजसेगिरा । वेतीद्दिवोजनुषाकच्चिदाशुचिर्ज्योर्कदत्तिगर्भोयदच्युतं ॥ मित्रंनयंसुधितंभृगवोदधुर्वनस्पतावीड्यमूर्ध्वशोचिषं । सत्वंसुप्रीतोवीतहव्येऽअद्भुतप्रशस्तिभिर्महयसेदिवेदिवे ॥ सत्वंदक्षस्यावृकोवृधोभूरर्यःपरस्यांतरस्यतरुषः । रायःसूनोसहसोमर्त्येष्वाछर्दिर्यच्छवीतहव्यायसप्रथोभरद्वाजायसप्रथः ॥ द्युतानंवोऽअतिथिंस्वर्णरमग्निंहोतारंमनुषःस्वध्वरं । विप्रंनद्युक्षवचसंसुवृक्तिभिर्हव्यवाहमरतिंदेवमृंजसे ॥ पावकयायश्चितयंत्याकृपाक्षामन्नरुचऽउषसोनभानुना । तूर्वन्नयामन्नेतशस्यनूरणऽआयोघृणेनततृषाणोऽअजरः ॥ १७ ॥ अग्निमग्निंवःसमिधादुवस्यतप्रियंप्रियंवोऽअतिथिंगृणीषणिं । उपवोगीर्भिर

बार्हस्पत्योभरद्वाजोऽग्निरनुष्टुबंत्याशक्करी । (६।१।१५) इममूष्वित्येकोनविंशत्यृचस्यसूक्तस्यांगिरसोवीतहव्यो (भरद्वाजोवा) ग्निर्जगतीतृतीयापंचदश्यौशक्र्यौषष्ठ्यतिशक्करीसप्तदश्यनुष्टुप्अष्टादशीबृहतीदशम्याद्याःपंचषोडश्येकोनविंशीचत्रिष्टुभः ।

मृतैविवासतदेवोदेवेषुवनतेहिवार्यंदेवोदेवेषुवनतेहिनोदुवः ॥ समिद्धमग्निंसमिधागिरागृणेशुचिंपावकंपुरोऽअध्वरे ध्रुवं । विप्रंहोतारंपुरुवारमद्रुहंकविंसुम्नैरीमहेजातवेदसं ॥ त्वांदूतमग्नेऽअमृतंयुगेयुगेहव्यवाहंदधिरेपायुमीड्यं । देवासश्चमर्तासश्चजागृविंविभुंविश्पतिंनमसानिषेदिरे ॥ विभूषन्नग्नऽउभयाँऽअनुव्रतादूतोदेवानांरजसीसमीयसे । यत्तेधीतिंसुमतिमावृणीमहेधस्मानस्त्रिवरूथःशिवोभव ॥ तंसुप्रतीकंसुदृशंस्वंचमविद्वांसोविदुष्टरंसपेम । सयक्षद्विश्वांवयुनानिविद्वान्प्रहव्यमग्निरमृतेषुवोचत् ॥ १८ ॥ तमग्नेपास्युततर्पिपर्षियस्तऽआनट्कवयेशूरधीतिं । यज्ञस्यवानिशितिंवोदितिंवातमित्पृणक्षिशवसोतरायाः ॥ त्वमग्नेवनुष्यतोनिपाहित्वमुनःसहसावन्नवद्यात् । संत्वाध्वस्मन्वदभ्येतुपाथःसंरयिःस्पृहयाय्यःसहस्री ॥ अग्निर्होतागृहपतिःसराजाविश्वावेदजनिमाजातवेदाः । देवानामुतयोमर्त्यानांयजिष्ठःसप्रयजतामृतावा ॥ अग्नेयद्यविशोऽअध्वरस्यहोतःपावकशोचेवेष्टंहियज्वा । ऋतायजासिमहिनावियद्भूर्हव्यावहयविष्ठयातेऽअद्य ॥ अभिप्रयांसिसुधितानिहिख्योनित्वादधीतरोदसीयजध्यै । अवानोमघवन्वाजसातावग्नेविश्वानिदुरितातरेमतातरेमतवावसातरेम ॥ १९ ॥ अग्नेविश्वेभिःस्वनीकदेवैरूर्णावंतंप्रथमःसीदयोनिं । कुलायिनंघृतवंतंसवित्रेयज्ञंनययजमानायसाधु ॥ इममुत्यमथर्ववदग्निंमंथंतिवेधसः । यमंकूयंतमानयन्नमूरंश्याव्याभ्यः ॥ जनिष्वादेववीतयेसर्वतातास्वस्तये । आदेवान्वक्ष्यमृताँऽऋतावृधोयज्ञंदेवेषुपिस्पृशः ॥ वयमुत्वागृह

पतेजनानामग्नेऽअर्कमसमिधावृहंतं । अस्थूरिनोगार्हपत्यानिसंतुतिग्मेनन्तेजसासंशिशाधि ॥ २० ॥ (६।२।१) त्वमग्नेयज्ञानांहोताविश्वेषांहितः । देवेभिर्मानुषेजने ॥ सनोमंद्राभिरध्वरेजिह्वाभिर्यजामहः । आदेवान्वक्षियक्षि च ॥ वेत्थाहिवेधोऽअध्वनःपथश्चदेवांजसा । अग्नेयज्ञेषुसुक्रतो ॥ त्वामीळेऽअधद्विताभरतोवाजिभिःशुनं । ईजेयज्ञेषुयज्ञियं ॥ त्वमिमावार्यापुरुदिवोदासायसुन्वते । भरद्वाजायदाशुषे ॥ २१ ॥ त्वंदूतोऽअमर्त्यऽआवहादैव्यंजनं । शृण्वन्विप्रस्यसुष्टुतिं+ ॥ त्वामग्नेस्वाध्योऽमर्तासोदेववीतये । यज्ञेषुदेवमीळते ॥ तवप्रयक्षिसंदृशमुतक्रतुंसुदानवः । विश्वेजुषंतकामिनः ॥ त्वंहोतामनुर्हितोवह्निरासाविदुष्टरः । अग्नेयक्षिदिवोविशः । अग्नऽआयाहिवीतयेगृणानोहव्यदातये । निहोतासत्सिबर्हिषि ॥ २२ ॥ तंत्वासमिद्भिरंगिरोघृतेनवर्धयामसि । बृहच्छोचायविष्ठ्य ॥ सनःपृथुश्रवाय्यमच्छादेववित्रासासि । बृहदग्नेसुवीर्यं ॥ त्वामग्नेपुष्करादध्यथर्वानिरमंथत । मूर्ध्नोविश्वस्यवाघतः ॥ तमुत्वादध्यङ्ङृषिःपुत्रऽईधेऽअथर्वणः । वृत्रहणंपुरंदरं+ ॥ तमुत्वापाथ्योवृषासमीधेदस्युहंतमं । धनंजयंरणेरणे ॥ २३ ॥ एह्यूषुब्रवाणितेग्नऽइत्थेतरागिरः । एभिर्वर्धासऽइंदुभिः ॥ यत्रकचतेमनोदक्षंदधसऽउत्तरं । तत्रासदःकृ

(६।२।१) त्वमग्नेयज्ञानामित्यष्टाचत्वारिंशदृचस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजोऽग्निर्गायत्र्याद्यापष्ठ्यौवर्धमानेसप्तविंश्यनुष्टुप्षट्चत्वारिंशीत्रिष्टुप्अंत्येद्वेअनुष्टुभौ ।

णवसे ॥ नहितेपूर्तमक्षिपद्भुवन्नेमानांवसो । अथादुवोवनवसे ॥ आग्निरगामिभारतोवृत्रहापुरुचेतनः । दिवोदा सस्यसत्पतिः ॥ सहिविश्वातिपार्थिवारयिंदाशन्महित्वना । वन्वन्नवातोऽअस्तृतः ॥ २४ ॥ सप्रत्नवन्नवीयसाग्नेद्यु म्नेनसंयता । बृहत्तंथभानुना । प्रवःसखायोऽअग्नयेस्तोमंयज्ञंचधृष्णुया । अर्चगायंचवेधसे । सहियोमानुषायु गासीदद्धोताक्रविक्रतुः । दूतश्चहव्यवाहनः ॥ ताराजानाशुचिव्रतादित्यान्मारुतंगणं । वसोयक्षीहरोदसी ॥ वस्वी तेऽअग्नेसंदृष्टिरिषयतेमर्त्याय । ऊर्जोनपादमृतस्य ॥ २५ ॥ क्रत्वादाऽअस्तुश्रेष्ठोद्यत्वावन्वन्त्सुरेक्णाः । मर्तऽआना शसुवृक्तिं+ ॥ तेतेऽअग्नेत्वोताऽइषयंतोविश्वमायुः । तरंतोऽअर्योऽअरातीर्वन्वंतोऽअर्योऽअरातीः ॥ अग्निस्तिग्मेन शोचिषायासद्विश्वंन्यत्रिणं । अग्निर्नोवनतेरयिं+ ॥ सुवीरंरयिमाभरजातवेदोविचर्षणे । जहिरक्षांसिसुक्रतो ॥ त्वंनःपाह्यंहसोजातवेदोऽअघायतः । रक्षाणोब्रह्मणस्कवे ॥ २६ ॥ योनोऽअग्नेदुरेवऽआमतोवधायदाशति । तस्मा न्नःपाह्यंहसः ॥ त्वंतंदेवजिह्वयापरिबाधस्वदुष्कृतं । मर्तोयोनोजिघांसति ॥ भरद्वाजायसप्रथःशर्मयच्छसहंत्य । अग्नेवरेण्यंवसु ॥ अग्निर्वृत्राणिजंघनद्द्रविणस्युर्विपन्यया । समिद्धःशुक्रऽआहुतः ॥ गर्भेमातुःपितुष्पितावेदिद्युता नोऽअक्षरे । सीदन्नृतस्ययोनिमा+ ॥ २७ ॥ ब्रह्मप्रजावदाभरजातवेदोविचर्षणे । अग्नेयद्दीदयद्दिवि+ ॥ उपत्वार ण्यसंदृशंप्रयस्वंतःसहस्कृत । अग्नेससृज्महेगिरः ॥ उपछायामिवघृणेरगन्मशर्मतेवयं । अग्नेहिरण्यसंदृशः ॥ यऽउ

ग्रऽइ॑वशर्य॒हाति॒ग्मशृ॑ंगोनवं॑सगः । अग्ने॒पुरो॑रु॒रोजि॑थ ॥ आय॑हस्ते॒नख॒ादिने॑शिशुं॒जात॑नविभ्र॑ति । वि॒शाम॒ग्निंस्व॑ध्व॒रं+ ॥ २८ ॥ प्र॒दे॒व॑दे॒ववी॑तये॒भर॑तावसु॒वित्त॑मं । आस्वे॒योनौ॑निषी॑दतु ॥ आजा॒तंजा॒तवे॑दसिप्रि॒यंशि॑शी॒तात्ति॑थिं । स्यो॒नऽआगृ॒हप॑तिं ॥ अग्ने॑युक्ष्वाहि॒येत॒वाश्वा॑सोदेव॒साध॑वः । अर॑वहं॒तिम॒न्यवे॑ ॥ अच्छा॑नोया॒ह्यावहा॒भिप्रयां॑सिवी॒तये॑ । आदे॒वान्त्सोम॑पीतये ॥ उद॑ग्नेभारत॒द्युम॑दजस्र॒ेण॒दवि॑द्युतत् । शोचा॒विभा॑ह्यजर ॥ २९ ॥ वी॒तीयोदे॒वंम॑तो॑दु॒वस्येद॒ग्निमी॑ळीताऽध्व॒रेह॒विष्मा॑न् । होता॑रंसत्ययजं॒रोद॑स्योरुत्ता॒नह॑स्तो॒नम॒सावि॑वासेत् ॥ आते॑ऽअग्नऽऋचाह॒विर्ह॒दात॒ष्टंभ॑रामसि । ते॒ते॑भवंतू॒क्षणं॑ऽऋष॒भासो॑व॒शाऽउ॒त+ ॥ अ॒ग्निंदे॒वासो॑ऽअग्रि॒यमि॑धते॑वृत्र॒हन्त॑मं । येना॒वसून्या॒भृतातृ॒ष्ठारक्षां॑सिवा॒जिना॑ ॥ ३० ॥ इतिचतुर्थाष्टकेपंचमोऽध्यायः ॥ ५ ॥ ॥ ॥ ॥

एकोत्रिंशाध्यायेवर्गाः ३० सूक्तानि १५ ऋचः १६० ॥ त्यागः ॥ अग्नय.४१ वैश्वानरायाग्नय.२१ अग्नय.९८ ॥ इति चतुर्थेपंचमः ॥

पिवपंचोनैद्रंत्रैष्टुभंद्विपदांतंतमुष्टुहिमहान्त्सप्तोनाद्यौर्नविपिप्रोर्विरा॑ळिमाउद्वादश॑नवम्येकादश्यौवैश्वदेव्यौय एकएकादशसुतइद्दश॑वृषायातेनवश्रुधीनोष्टौकिमस्यांत्याचायमानस्याभ्यावर्तिनोदानस्तुतिरागावोगव्यंद्वितीयैंद्रीचांत्यश्चपादोंत्यानुष्टुब्जागतस्तृचोद्वितीयादिः ॥ १ ॥ ॥ ॥ ॥

॥ हरिःओम् ॥ (६।२।२) पिबा॒सोम॑म॒भियमु॑ग्र॒तर्द॑ऽऊ॒र्वंगव्यं॒महि॑गृणा॒नऽइं॑द्र । वियोधृ॑ष्णो॒वधि॑षोवज्रहस्त॒वि श्वा॑वृ॒त्रम॑मि॒त्रिया॒शवो॑भिः ॥ सऽईं॑पाहि॒यऽऋ॑जी॒षीतरु॑त्रो॒यःशिप्र॑वान्वृष॒भोयोम॑ती॒नां । योगो॑त्र॒भिद्व॑ज्र॒भृद्योह॑रि॒ष्ठाः सऽइं॑द्रचि॒त्राँऽअ॒भितृं॑धि॒वाजा॑न् ॥ ए॒वापा॑हिप्र॒त्नथा॒मंद॑तुत्वाश्रु॒धिब्रह्म॑वावृ॒धस्वो॒तगी॒र्भिः । आ॒विःसूर्य॑कृणु॒हिपी॑पि॒ हीषो॑ज॒हिशत्रूँ॑र॒भिगाऽइं॑द्रतृंधि ॥ तेत्वा॒मदा॑वृ॒हदिं॑द्रस्वधावऽइ॒मेपी॒ताऽउ॑क्षयंतद्यु॒मंतं॑ । म॒हामनू॑नंत॒वसं॒विभू॑तिंमत्स॒ रासो॑जर्हृषंतप्र॒साहं॑ ॥ येभि॒ःसूर्य॑मु॒षसं॑मंदसा॒नोवा॑स॒योप॑दृ॒ह्ळानि॒दर्द्र॑त् । म॒हामद्रिं॒परि॒गाऽइं॑द्र॒संतं॑नु॒त्थाऽअच्यु॑तं॒सद॑ स॒स्परि॒स्वात्+ ॥ १ ॥ तव॒क्रत्वा॒तव॒तद्दं॒सना॑भिरा॒मासु॑प॒क्वंशच्या॒निदी॑धः । और्णो॒र्दुर॑ऽउ॒स्रिया॑भ्यो॒विदृ॒ह्ळोदू॒र्वाद्गाऽ अ॑सृजो॒ऽअंगि॑रस्वान् ॥ प॒प्राथ॒क्षांमहि॒दंसो॒व्यु१॒॑र्वीमुप॒द्यामृ॒ष्वोवृ॒हदिं॑द्रस्तभायः । अधा॑रयो॒रोद॑सीदे॒वपु॑त्रेप्र॒त्नेमा॒तरा॑ य॒ह्वीऽऋ॒तस्य॑ ॥ अध॑त्वा॒विश्वे॑पु॒रऽइं॑द्रदे॒वाऽएकं॑त॒वसं॑दधिरे॒भरा॑य । अदे॑वो॒यद॒भ्यौहि॑ष्टदे॒वान्त्स्व॑र्षातावृणत॒ऽइ॑द्र॒म त्र॑ ॥ अध॒द्यौश्चि॑त्ते॒ऽअप॒सानुवज्रा॑द्वि॒तान॑मद्भि॒यसा॒स्वस्य॑म॒न्योः । अहिं॒यदिंद्रो॑ऽअ॒भ्योह॑सानं॒निचि॑द्वि॒श्वायुः॑श॒यथे॑ज॒ घान॑ ॥ अध॒त्वष्टा॑तेम॒हऽउ॑ग्र॒वज्रं॑स॒हस्र॑भृष्टिंववृतच्छ॒ताश्रिं॑ । निका॑मम॒रम॑णसं॒येन॒नवं॑त॒महिं॒संपि॑णगृजीषिन् ॥ २ ॥ वर्धा॒न्यंविश्वे॑म॒रुतः॑स॒जोषाः॒पच॑च्छ॒तंम॑हि॒षाँऽइं॑द्र॒तुभ्यं॑ । पू॒षाविष्णु॒स्त्रीणि॒सरां॑सिधावन्वृत्र॒हणं॑मदि॒रमं॒शुम॑स्मै ॥ आ

(६।२।२) पिबासोममितिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजइंद्रस्त्रिष्टुबंत्याद्विपदात्रिष्टुप् ।

क्षोदोमहिवृतंनदीनांपरिष्ठितमसृजऽऊर्मिमपां । तासामनुप्रवतऽइंद्रपंथांप्रार्दयोनीचीरपसःसमुद्रं+ ॥ एवाताविश्वा चकृवांसमिंद्रंमहामुग्रमजुर्यसहोदां । सुवीरंत्वास्वायुधंसुवज्रमाब्रह्मनव्यमवसेववृत्यात् ॥ सनोवाजायश्रवसऽइषेचरायेधेहिद्युमतऽइंद्रविप्रान् । भरद्वाजेनृवतऽइंद्रसूरीन्दिविचसौधिपायेनऽइंद्र ॥ अयावाजंदेवहितंसनेममदेमशतहिमाःसुवीराः ॥ ३ ॥ (६।२।३) तमुष्टुहियोऽअभिभूत्योजावन्वन्नवातःपुरुहूतऽइंद्रः । अषाळ्हमुग्रंसहमानमाभिर्गीर्भिर्वर्धवृषभंचर्षणीनां+ ॥ सयुध्मःसत्वाखजकृत्समद्वातुविम्रक्षोनंदनुमाँऽऋजीषी । बृहद्रेणुश्यवनोमानुषीणामेकःकृष्टीनामभवत्सहावा ॥ त्वंहनुत्यदंदमायोदस्यूँरेकःकृष्टीरवनोरार्याय । अस्तिस्विन्नुवीर्य1तत्तऽइंद्रनस्विदस्तितदुतथाविवोचः ॥ सदिद्धितेतुविजातस्यमन्येसहःसहिष्ठतुरतस्तुरस्य । उग्रमुग्रस्यतवसस्तवीयोरध्यरध्रतुरोबभूव ॥ तन्नःप्रत्नंसख्यमस्तुयुष्मेऽइत्थावदद्भिर्वलमंगिरोभिः । हन्नच्युतच्युद्दस्मेषयंतमृणोःपुरोविदुरोऽअस्यविश्वाः ॥ ४ ॥ सहिधीभिर्हव्योऽअस्त्युग्रऽईशानकृन्महतिवृत्रतूर्ये । सतोकसातातनयेसवज्रीविंतंतसाय्योऽअभवत्समत्सु ॥ सम्ज्मनाजनिममानुषाणाममर्त्येननाम्नातिप्रसर्स्रे । सद्युम्ननसशवसोतरायासवीर्येणनृतमःसमोकाः ॥ सयोनमुहेनमिथूजनोभूत्सुमंतुनामाचुमुरिंधुनिंच । वृणक्पिप्रुंशंबरंशुष्णमिंद्रःपुरांच्यौत्लायशयथायनूचित् ॥ उदावतात्वक्षसाप

(६।२।३) तमुष्टुहीतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यवार्हस्पत्योभरद्वाजइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

न्यसाचवृत्रहत्यायरथमिंद्रतिष्ठ । धिष्ववज्रंहस्तऽआदक्षिणत्राभिप्रमंदपुरुदत्रमायाः+ ॥ अग्निर्नशुष्कंवनमिंद्रहेतीर क्षोनिधक्ष्यशनिर्नभीमा । गंभीरयंऽक्रुष्वयायोरुरोजाध्वानयद्दुरितादंभयच्च ॥ ५ ॥ आसहस्रंपथिभिरिंद्रायातुविं द्युम्नतुविवाजेभिरर्वाक् । याहिसूनोसहसोयस्यनूचिददेवऽईशेपुरुहूतयोतौः ॥ प्रतुविद्युम्नस्यस्थविरस्यघृष्वेर्दिवोररष्शेमहिमापृथिव्याः । नास्यशत्रुर्नप्रतिमानमस्तिनप्रतिष्ठिःपुरुमायस्यसह्योः ॥ प्रतत्तेऽअद्याकरणंकृतंभूत्कुत्संयदायुमतिथिग्वमस्मै । पुरूसहस्रानिशिशाऽअभिक्षामुत्तूर्वयाणंधृषतानिनेथ ॥ अनुत्वाहिंध्रेऽअधदेवदेवामदन्विश्वेकवितमंकवीनां । करोयत्रवरिवोवाधितायदिवेजनायतन्वेगृणानः+ ॥ अनुद्यावापृथिवीतत्तऽओजोमर्त्याजिहतऽइंद्रदेवाः । कृष्वाकृत्नोऽअकृतंयत्तेऽअस्त्युक्थंनवीयोजनयस्वयज्ञैः+ ॥ ६ ॥ (६।२।४) महाँऽइंद्रोनृवदार्चर्षणिप्राऽउतद्विबर्हाऽअमिनःसहोभिः । अस्मद्र्यग्वावृधेवीर्यायोरुःपृथुःसुकृतःकर्तृभिर्भूत् ॥ इंद्रमेवधिषणासातयेधाद्वृहंतमृष्वमजरंयुवानं । अषाळ्हेनशवसाशूशुवांसंसद्यश्चिद्योवावृधेऽअसामि ॥ पृथूकरस्नावहुलागभस्तीऽअस्मद्र्यक्समिमीहिश्रवांसि । यूथेवपश्वःपशुपादमूनाऽअस्माँऽइंद्राभ्याववृत्स्वाजौ+ ॥ तंवऽइंद्रंचतिनमस्यशाकैरिहनूनंवाजयंतोहुवेम । यथाचित्पूर्वेजरितारऽआसुरनेद्याऽअनवद्याऽअरिष्टाः ॥ धृतव्रतोधनदाःसोमवृद्धःसहिवामस्यवसुनःपुरुक्षुः । संजग्मिरे

(६।२।४) महाँइंद्रइतित्रयोदशर्चस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

पथ्या३ रायोऽअस्मिन्त्समुद्रेनसिंधवोयादमानाः ॥ ७ ॥ शविष्ठंनऽआभरशूरशवऽओजिष्ठमोजोऽअभिभूतऽउग्रं । विश्वाद्युम्नावृष्ण्यामानुषाणामस्मभ्यंदाहरिवोमादयध्यै ॥ यस्तेमदःपृतनाषाळमृध्रऽइंद्रतंनऽआभरशूशुवांसं । येनतोकस्यतनयस्यसातौमंसीमहिजिगीवांसस्त्वोताः ॥ आनोभरवृषणंशुष्ममिंद्रधनस्पृतंशूशुवांसंसुदक्षं । येनवंसामपृतनासुशत्रून्तवोतिभिरुतजामींऽरजामीन् ॥ आतेशुष्मोवृषभऽएतुपश्चादोत्तरादधरादापुरस्तात् । आविश्वतोऽअभिसमत्वर्वाङिंद्रद्युम्नंस्ववर्द्धेह्यस्मे+ ॥ नूवत्तऽइंद्रनृतमाभिरूतीवंसीमहिवामंश्रोमतेभिः । ईक्षेहिवस्वऽउभयस्यराजन्धारत्नंमहिस्थूरंबृहंतं ॥ मरुत्वंतंवृषभंवावृधानमकवारिंदिव्यंशासमिंद्रं । विश्वासाहमवसेनूतनायोग्रंसहोदामिहंतं हुवेम ॥ जनंवज्रिन्महिचिन्मन्यमानमेभ्योनृभ्योरंधयायेष्वस्मि । अधाहित्वापृथिव्यांशूरसातौहवामहेतनयेगोष्वप्सु+ ॥ वयंतऽएभिःपुरुहूतसख्यैःशत्रोःशत्रोरुत्तरऽइत्स्याम । घ्नंतोवृत्राण्युभयानिशूरायामदेमबृहतात्वोताः ॥ ८ ॥

(६।२।५) द्यौर्नयऽइंद्राभिभूमार्यस्तस्थौरयिःशवसापृत्सुजनान् । तंनःसहस्रभरमुर्वरासांदद्धिसूनोसहसोवृत्रतुरं ॥ दिवोनतुभ्यमन्विंद्रसत्रासुर्यंदेवेभिर्धायिविश्वं । अहिंयद्वृत्रमपोवव्रिवांसंहन्नृजीषिन्विष्णुनासचानः+ ॥ तूर्वन्नोजीयान्तवसस्तवीयान्कृतब्रह्मेंद्रोवृद्धमहाः । राजाभवन्मधुनःसोम्यस्यविश्वासायत्पुरांदर्लुमावत् ॥ शतैरपद्रन्पणयऽ

(६।२।५) द्यौर्नयइतित्रयोदशर्चस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजइंद्रस्त्रिष्टुप्सप्तमीविराट्पंक्तिः ।

इंद्रात्रदशोणयेकवयेर्कसातौ । वधैःशुष्णस्याशुषस्यमायाःपित्वोनारिरेचीत्किंचनप्र+ ॥ महोद्रुहोऽअपविश्वायुधायि वज्रस्ययत्पतनेपादिशुष्णः । उरुपसरथंसारथयेकरिंद्रःकुत्सायसूर्यस्यसातौ+ ॥ ९ ॥ प्रश्येनोनमदिरमंशुमस्मैशिरो दासस्यनमुचेर्मथायन् । प्रावन्नमींसाप्यंससंतंपृणग्रायासमिषासंस्वस्ति+ ॥ विपिप्रोरहिमायस्यदृह्वाःपुरोवज्रिन्छवसानर्ददः । सुदामन्तद्रेक्णोऽअप्रमृष्यमृजिश्वनेदात्रंदाशुषेदाः ॥ सवेतसुंदशमायुंदशोणिंतूतुजिमिंद्रःस्वभिष्टिसुम्नः । आतुग्रंशश्वदिभंद्योतनायमातुर्नसीमुपसृजाऽइयध्यै ॥ सईस्पृधोवनतेऽअप्रतीतोविभ्रद्वज्रंवृत्रहणंगभस्तौ । तिष्ठद्धरीऽअध्यस्तेवगर्तेवचोयुजावहतऽइंद्रमृष्वं+ ॥ सनेमतेवसानव्यऽइंद्रप्रपूर्वस्तवंतऽएनायज्ञैः । सप्तयत्पुरःशर्मशारदीर्दर्धन्दासीःपुरुकुत्सायशिक्षन् ॥ त्वंवृधऽइंद्रपूर्व्योभूर्वरिवस्यन्नुशनेकाव्याय । परानवंवास्त्वमनुदेयंमहेपित्रेददाथस्वन्नपातं ॥ त्वंधुनिरिंद्रधुनिमतीर्ऋणोरपःसीरानस्रवंतीः । प्रयत्समुद्रमतिशूरपर्षिपारयातुर्वशंयदुंस्वस्ति+ ॥ तवहत्यंदिद्रविश्वमाजौसस्तौधुनीचुमुरीयाहसिष्वप् । दीदयदित्तुभ्यंसोमेभिःसुन्वन्द्भीतिरिध्मभृतिःपक्थ्य१कैः+ ॥ १० ॥ (६।२।६) इमाऽउत्वापुरुतमस्यकारोर्हव्यंवीरहव्याहवंते । धियोरथेष्ठामजरंनवीयोरयिर्विभूतिरीयते वचस्या+ ॥ तमुस्तुषऽइंद्रंयोविदानोगिर्वाहसंगीर्भिर्यज्ञवृद्धं । यस्यदिवमतिमह्नापृथिव्याःपुरुमायस्यरिरिचेमहि

(६।२।६) इमाउत्वेतिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजइंद्रोनवम्येकादश्योर्विश्वेदेवास्त्रिष्टुप् ।

त्वं+ ॥ सऽइत्तमो॑वयुनं॑त॒न्वत्सू॒र्येण॒वयु॑नवच्चकार । क॒दा॒त॒मर्ताऽअ॒मृत॑स्य॒धामे॑यक्षं॒तो॒नामि॑नंतिस्वधावः ॥ यस्ताच॒का र॒सकु॒हस्वि॑दिंद्र॒ःकमाज॑नेचरति॒कासु॑वि॒क्षु । कस्ते॑य॒ज्ञोमन॑सेशंवरा॑य॒कोऽअ॑र्कऽइ॒न्द्रक॒तमः॑सहो॒ता ॥ इ॒दाहि॒तेवे॑विषतः पु॒राजाः॑प्र॒त्नास॑ऽआसुः॑पु॒रुकृ॒त्सखा॑यः । येम॑ध्य॒मास॑ऽउ॒तनू॒त॑नास॑ऽउ॒ताव॒मस्य॑पुरुहू॒तवो॑धि ॥ ११ ॥ तंपृ॒च्छंतो॑वरा स॒ःपरा॑णि॒प्रत्ना॑त॑ऽइंद्र॒श्रुत्या॑नु॒येमुः । अर्चा॑मसिवीरब्रह्मवाहो॒याद॒वि॒विक्ष॒ताच्त्वा॒म॒हांत॑ ॥ अ॒भित्वा॒पाजो॑र॒क्षसो॒वित॑स्थे म॒हिंजज्ञा॒न॒म॒भित॒स्तु॑ति॑ष्ठ । तव॑प्र॒त्ने॑न॒युज्ये॑न॒सख्या॒वज्रे॑णधृष्णोऽअप॒तानु॑दस्व ॥ सतु॒श्रु॑धी॑द्र॒नू॒त॑न॒स्यब्रह्म॑ण्य॒तो॑वीर कारुधायः । त्वंह्या३॒पिः॒प्र॒दि॒वि॑पि॒तॄणा॑श्च॒द्व॒भू॒थ॒सु॒ह॒व॒ऽए॒ष्टौ ॥ प्रो॒त॒ये॒व॒रु॒णं॑मि॒त्रमि॑द्रं॑म॒रु॒तः॑कृ॒ष्वा॒व॒से॒नोऽअ॒द्य । प्र॒पू॒ष॒णं॑वि॒ष्णु॒म॒ग्निं॒पु॒रं॒धिं॑स॒वि॒ता॒र॒मो॑ष॒धीः॒पर्व॑ताँश्च ॥ इ॒मऽउ॑त्वापुरुशाकप्रयज्योजरि॒तारो॑ऽअभ्य॒र्च॑त्य॒कैः । श्रु॒धी॒ह॒व॒माहु॑व॒तो॒हु॒वा॒नो॒न॒त्वावाँ॑ऽअ॒न्योऽअ॑मृ॒त॒त्व॒दं॒स्ति ॥ नू॒म॒ऽआवा॑च॒मु॒प॒या॒हि॒वि॒द्वा॒न्वि॒श्वे॑भिः॒सू॒नो॒स॒ह॒सो॒य॒ज॒त्रैः । येऽअ॒ग्नि॒जि॒ह्वाऽऋ॒त॒सा॒पऽआसु॒र्येम॒नुं॒चक्रु॒रु॒प॒र॒दं॒सा॒य ॥ स॒नो॒बो॒धि॒पु॒रऽए॒तासु॒गे॒षू॒तदु॒र्गे॒षु॒प॒थि॒कृ॒द्वि॒दा॒नः । येऽअश्र॑मासऽउ॒र वो॒वहि॑ष्ठास्तेभि॒र्नऽइंद्राभि॒व॒क्षि॒वाजं॑ ॥ १२ ॥ (६।२।७) यऽएक॒ऽइ॒द्ध॒व्य॒श्व॒र्ष॒णी॒नामि॑द्रं॒तं॒गी॒भि॒र॒भ्य॒र्च॒ऽआ॒भि॒ः । यःप॒त्य॑ते॒वृ॒ष॒भो॒वृ॒ष्ण्या॒वान्त्स॒त्यःस॒त्वा॒पु॒रु॒मा॒यः॒स॒हस्वान् ॥ त॒मु॒न॒ःपू॒र्वे॒पि॒त॒रो॒न॒व॒ग्वाः॒स॒प्त॒वि॒प्रासो॒ऽअ॒भि॒वा॒ज॒य॑न्तः ।

(६।२।७) यएकइदित्येकादशर्चस्यसूक्तस्यवार्हस्पत्योभरद्वाजइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

नक्षद्दाभंततुरिंपर्वतेष्ठामद्रोंघवाचंमतिभिःशविंष्ठं ॥ तमींमहुऽइंद्रंमस्यरायःपुरुवीरंस्यनृवतःपुरुक्षोः । योऽअस्कृधो युरजरःस्ववान्तमाभंरहरिवोमादयध्यै ॥ तन्नोविवोचोयदितेपुराचिज्जरितारंऽआनशुःसुम्नमिंद्र । कस्तेभागःकिंव योंदुधखिद्वःपुरुहूतपुरूवसोसुरघ्नः+ ॥ तंपृच्छंतीवज्रंहस्तंरथेष्ठामिंद्रंवेपीवक्रंरीयस्यनूगीः । तुविग्राभंतुविकूर्मिंरभो दांगातुमिंषेनक्षंतेतुग्रमच्छं ॥ १३ ॥ अयाहुत्यंमाययावावृधानंमनोजुवास्वतवःपर्वतेन । अच्युताचिद्वीळितास्वोजो रुजोविदद्भाधृषताविरष्शिन् ॥ तंवोधियानव्यस्याशविंष्ठंप्रक्लंप्रक्लवत्परितंसयध्यै । सनोवक्षदनिमानःसुवक्लेंद्रोविश्वा न्यतिदुर्गहाणि ॥ आजनायद्धरणेपार्थिवानिदिव्यानिदीपयोंतरिक्षा । तपावृषन्विश्वतःशोचिषातान्ब्रह्मद्विषेशोच यक्षामपश्च ॥ भुवोजनस्यदिव्यस्यराजापार्थिवस्यजगतस्त्वेषसंदृक् । धिष्ववज्रंदक्षिणऽइंद्रहस्तेविश्वाऽअजुर्यदयसे विमायाः+ ॥ आसंयतमिंद्रणःस्वस्तिशत्रुतूर्याय बृहतीममृध्रां । ययादासान्यार्याणिवृत्राकरोवज्रिन्त्सुतुकानाहुषाणि ॥ सनोनियुद्भिःपुरुहूतवेधोविश्ववाराभिरागहिप्रयज्यो । नयाऽअदेवोवरतेनदेवऽआभिर्याहितूयमामंद्यद्रिक्+ ॥ १४ ॥ (६।२।८) सुतऽइत्त्वंनिमिंश्लऽइंद्रसोमेस्तोमेब्रह्मणिशस्यमानऽउक्थे । यद्वायुक्ताभ्यांमघवन्हरिभ्यांविभ्रद्वज्रंबाह्वोरिंद्रयासि ॥ यद्वादिविपार्थेसुष्विमिंद्रवृत्रहत्येवसिशूरसातौ । यद्वादक्षस्यविभ्युषोऽअविंभ्यदरंधयःशर्धतऽ

(६।२।८) सुतइदितिदशर्चस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

इंद्रदस्यून् ॥ पातासुतमिंद्रोऽअस्तुसोमंप्रनेनीरुग्रोजरितारमूती । कर्तावीरायसुष्वयऽउलोकंदातावसुस्तुवतेकीरयेचित् ॥ गंतेयांतिसवनाहरिभ्यांवभ्रिर्वज्रंपपिःसोमंददिर्गाः । कर्तावीरंनर्यंसर्ववीरंश्रोताहवंगृणतःस्तोमवाहाः ॥ अस्मैवयंयद्धावानतद्विविष्मऽइंद्राययोनःप्रदिवोऽअपस्कः । सुतेसोमेस्तुमसिशंसदुक्थेंद्रायब्रह्मवर्धनंयथासत् ॥ १५ ॥ ब्रह्माणिहिचक्रुषेवर्धनानितावत्तऽइंद्रमतिभिर्विविष्मः । सुतेसोमेसुतपाःशंतमानिरांद्याक्रियास्मवक्षणानियज्ञैः+ ॥ सनोबोधिपुरोळाशंररांणःपिवातुसोमंगोऽऋजीकमिंद्र । एदंबर्हिर्यजमानस्यसीदोरुंकृधित्वायतऽउलोकं+ ॥ समंदस्वाह्यनुजोषमुग्रप्रत्वायज्ञासऽइमेऽअश्नुवंतु । प्रेमेहवासःपुरुहूतमस्मेऽआत्वेयंधीरवसऽइंद्रयम्याः ॥ तंवःसखायःसंयथासुतेषुसोमेभिरींपृणताभोजमिंद्रं । कुवित्तस्माऽअसतिनोभरायनसुष्विमिंद्रोवसेमृधाति ॥ एवेदिंद्रःसुतेऽअस्तावि सोमेभरद्वाजेषुक्षयदिन्मघोनः । असद्यथाजरित्रऽउतसूरिरिंद्रोरायोविश्ववारस्यदाता+ ॥ १६ ॥ (६।३।१) वृषामदऽइंद्रेश्लोकऽउक्थासचासोमेषुसुतपाऽऋजीषी । अर्चन्त्योमघवानृभ्यऽउक्थैर्द्युक्षोराजागिरामक्षितोतिः ॥ ततुरिर्वीरोनर्योविचेताःश्रोताहवंगृणतऽउर्व्यूतिः । वसुःशंसोनरांकारुधायावाजीस्तुतोविदथेदातिवाजं ॥ अक्षोनचक्र्योःशूरबृहन्प्रतेमह्नारिरिचेरोदस्योः । वृक्षस्यनुतेपुरुहूतवयाव्यूइतयोरुरुहुरिंद्रपूर्वीः+ ॥ शचीवतस्तेपुरुशाकशा

(६।३।१) वृषामदइतिदशर्चस्यसूक्तस्यवार्हस्पत्योभरद्वाजइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

कागवामिवस्तुतयःसंचरणीः । वत्सानांनतंतयस्तऽइंद्रदामन्वंतोऽअदामानःसुदामन् ॥ अन्यद्यकर्वरमन्यदुश्वोस
च्चसन्मुहुराचक्रिरिंद्रः । मित्रोनोऽअत्रवरुणश्चपूषार्योवशस्यपर्येतास्ति ॥ १७ ॥ वित्वदापोनपर्वतस्यपृष्ठादुक्थेभिरिं
द्रानयंतयज्ञैः । तंत्वाभिःसुष्टुतिभिर्वाजयंतऽआजिंनजग्मुर्गिर्वाहोऽअश्वाः ॥ नयंजरंतिशरदोनमासानद्यावऽइंद्रम
वकर्शयंति । वृद्धस्यचिद्वर्धतामस्यतनूःस्तोमेभिरुक्थैश्चशस्यमाना ॥ नवीळवेनमतेनस्थिरायनशर्धतेदस्युजूतायस्त
वान् । अज्राऽइंद्रस्यगिरयश्चिदृष्वागंभीरेचिद्भवतिगाधमस्मै ॥ गंभीरेणनऽउरुणामत्रिन्प्रेषोयंधिसुतपावन्वाजा
न् । स्थाऽऊषुऽऊर्ध्वऽऊतीऽअरिषण्यन्नक्तोर्व्युष्टौपरितक्म्यायां ॥ सचस्वनायमवसेऽअभीकेऽइतोवातमिंद्रपाहिरि
षः । अमाचैनमरण्येपाहिरिषोमदेमशतहिमाःसुवीराः ॥ १८ ॥ (६।३।२) यातऽऊतिरवमायापरमायामध्यमें
द्रशुष्मिन्नस्ति । ताभिरूषुवृत्रहत्येवीर्नऽएभिश्चवाजैर्महान्नऽउग्र ॥ आभिःस्पृधोमिथतीररिषण्यन्नमित्रस्यव्यथयाम
न्युमिंद्र । आभिर्विश्वाऽअभियुजोविषूचीरार्यायविशोवतारीर्दासीः ॥ इंद्रजामयऽउतयेजामयोवाचीनासोवनुषोयु
युज्रे । त्वमेषांविथुराशवोसिजहिवृष्ण्यानिकृणुहीपराचः ॥ शूरोवाशूरंवनतेशरीरैस्तनूरुचातरुषियत्कृण्वैते । तोके
वागोषुतनयेयद्प्सुविक्रंदसीऽउर्वरासुब्रवैते ॥ नहित्वाशूरोनतुरोनधृष्णुर्नत्वायोधोमन्यमानोयुयोध । इंद्रनकिष्ट्वाप्र

(६।३।२) यातऊतिरितिनवर्चस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

त्यस्त्येषांविश्वाजातान्यभ्यसितानि ॥ १९ ॥ सपत्यतऽउभयोर्नृम्णमयोर्यदीवेधसःसमिथेहवंते । वृत्रेवामहोनृवति क्षयेवाव्यचस्वंतायदिवितंतसैते ॥ अधस्मातेचर्षणयोयदेजानिंद्रत्रातोतभवावरूता । अस्माकासोयेनृतमासोऽअर्यऽइंद्रसूरयोदधिरेपुरोनः ॥ अनुतेदायिमहऽइंद्रियायसत्रातेविश्वमनुवृत्रहत्ये । अनुक्षत्रमनुसहोयजत्रेंद्रदेवेभिरनुतेनृषह्ये ॥ एवानःस्पृधःसमजासमत्स्विंद्रराराधिमिथतीरदेवीः । विद्यामवस्तोरवसागृणंतोभरद्वाजाऽउततऽइंद्रनूनं+ ॥ २० ॥ (६।३।३) श्रुधीनऽइंद्रह्वयामसित्वामहोवाजस्यसातौवावृषाणाः । संयद्विशोयंतशूरसाताऽउग्रंनोवःपायेंऽअहंन्दाः ॥ त्वांवाजीहवतेवाजिनेयोमहोवाजस्यगध्यस्यसातौ । त्वांवृत्रेष्विंद्रसत्पतिंतरुत्रंत्वांचष्टेमुष्टिहागोषुयुध्यन् ॥ त्वंकविंचोदयोर्कसातौत्वंकुत्सायशुष्णंदाशुषेवर्क् । त्वंशिरोऽअमर्मणःपराहन्नतिथिग्वायशंस्यंकरिष्यन्+ ॥ त्वंरथंप्रभरोयोधमृष्वमावोयुध्यंतंवृषभंदशद्युं । त्वंतुग्रंवेतसवेसचाहन्त्वंतुजिंगृणंतमिंद्रतूतोः ॥ त्वंतदुक्थमिंद्रबर्हणाकःप्रयच्छतासहस्राशूरदर्षि । अवगिरेदासंशंबरंहन्प्रावोदिवोदासंचित्राभिरूती+ ॥ २१ ॥ त्वंश्रद्धाभिर्मदसानःसोमैर्दभीतयेचुमुरिमिंद्रसिष्वप् । त्वंराजिंपिठीनसेदशस्यन्पष्टिंसहस्राशच्यासचाहन् ॥ अहंचनतत्सूरिभिरानशयांतवज्यायऽइंद्रसुम्नमोजः । त्वयायत्स्तवंतेसधवीरवीरास्त्रिवरूथेननहुषाशविष्ठ ॥ वयंतेऽअस्यामिंद्रद्युम्नहूतौसखायः

(६।३।३) श्रुधीनइत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

स्याममहिनप्रेष्ठाः । प्रातर्दनिःक्षत्रश्रीरस्तुश्रेष्ठोघनेवृत्राणांसनयेधनानां ॥ २२ ॥ (६।३।४) किमस्यमदेकिमुवस्यपीताविंद्रःकिमस्यसख्येचकार । रणावायेनिषदिकिंतेऽअस्यपुराविविद्रेकिमुनूतनासः ॥ सदस्यमदेसद्वस्यपीताविंद्रःसदस्यसख्येचकार । रणावायेनिषदिसत्तेऽअस्यपुराविविद्रेसदुनूतनासः ॥ नहिनुतेमहिमनःसमस्यनमघवन्मघवत्त्वस्यविद्म । नराधसोराधसोनूतनस्येंद्रनाकिर्ददृशऽइंद्रियंते ॥ एतत्त्यत्तऽइंद्रियमचेतियेनावधीर्वरशिखस्यशेषः । वज्रेस्ययत्तेनिहतस्यशुष्मात्स्वनाच्चिदिंद्रपरमोददार ॥ वधीदिंद्रोवरशिखस्यशेषोभ्यावर्तिनेचायमानायशिक्षन् । वृचीवतोयद्धरियूपीयायांहन्पूर्वेऽअर्धेभियसापरोदर्त्+ ॥ २३ ॥ त्रिंशच्छतंवर्मिणऽइंद्रसाकंयुव्यावत्यांपुरुहूतश्रवस्या । वृचीवतःशरवेपत्यमानाःपात्राभिंदानान्यर्थान्यायन् ॥ यस्यगावावरुषासूयवस्यूऽअंतरूषुचरतोरेरिहाणा । ससृजायायतुर्वशंपरादाद्वृचीवतोदैववाताय शिक्षन् ॥ द्वयाँऽअग्नेरथिनोविंशतिंगावधूमंतोमघवामह्यंसन्वाट् । अभ्यावर्तीचायमानोदंदातिदूणाशेयंदक्षिणापार्थवानाम् ॥ २४ ॥ (६।३।५) आगावोऽअग्मन्नुतभद्रमक्रन्त्सीदंतुगोष्ठेरणयंत्वस्मे । प्रजावतीःपुरुरूपाऽइहस्युरिंद्रायपूर्वीरुषसोदुहानाः ॥ इंद्रोयज्वनेपृणतेचशिक्षत्युपेद्ददातिनस्वंमुषायति ।

(६।३।४)किमस्यमदइत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजइंद्र अंत्यायाश्चायमानोराजात्रिष्टुप्(चायमानस्यराज्ञोदानस्तुतिः)।(६।३।५) आगावइत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजोगौस्त्रिष्टुप् (द्वितीयायाइंद्रश्चात्यपादस्यच) द्वितीयाद्यास्तिस्रोजगत्यौत्यानुष्टुप् ।

भूयोभूयोरयिमिदस्यवर्धयन्नभिन्नेखिल्येनिदधातिदेवयुं+ ॥ नतानंशंतिनदंभातितस्करोनासामामित्रोव्यथिरादधर्षति । देवाँश्चयाभिर्यजतेददातिचज्योगित्ताभिःसचतेगोपतिःसह+ ॥ नताऽअर्वारेणुकंकाटोऽअश्नुतेनसंस्कृतत्रमुपयंतितांऽअभि । उरुगायमभयंतस्यताऽअनुगावोमर्तस्यविचरंतियज्वनः ॥ गावोभगोगावऽइंद्रोमेऽअच्छान्गावःसोमस्यप्रथमस्यभक्षः । इमायागावःसजनासऽइंद्रऽइच्छामीद्धृदामनसाचिदिंद्रं ॥ यूयंगावोमेदयथाकृशंचिदश्रीरंचित्कृणुथासुप्रतीकं । भद्रंगृहंकृणुथभद्रवाचोबृहद्वोवयऽउच्यतेसभासु ॥ प्रजावतीःसूयवसंरिशंतीःशुद्धाऽअपःसुप्रपाणेपिबंतीः । मावस्तेनऽईशतमाघशंसःपरिवोहेतीरुद्रस्यवृज्याः ॥ उपेदमुपपर्चनमासुगोषूपपृच्यतां । उपऽऋषभस्यरेतस्युपेंद्रतवीर्ये* ॥ २५ ॥ इतिचतुर्थाष्टकेषष्ठोऽध्यायः ॥ ६ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

त्रिंशाध्यायेवर्गाः २५ सूक्तानि १२ ऋचः १३२ ॥ त्यागः ॥ इंद्रायेदं. ६४ विश्वेभ्योदेवेभ्य. इंद्राये. विश्वेभ्योदेवेभ्य. इंद्राये. ५५ चायमानाये. गोभ्यइ. गवेंद्राभ्या. गोभ्य. ५ गवेंद्राभ्या. ॥ इतिचतुर्थेषष्ठः ॥

इंद्रंषड्भूयःपंचाभूरेकःसुहोत्रस्तुचतुर्थीशक्र्यपूर्व्यायओजिष्ठःशुनहोत्रस्तुसंचत्वेकदानरस्तुसत्रावागपान्मंद्रस्येंद्रपिबाहेळमानःप्रत्यस्मैचतुष्कमानुष्टुभंबृहत्यंतंयस्यौब्जिहेयोरयिवश्चतुर्विंशतिःशंयुर्बार्हस्पत्योह्यादौषळनुष्टुभस्तिस्रश्चविराजोमध्यमैववासायआनयत्रयस्त्रिंशद्वायत्रैंपुरूतममतिनिचृदधिबृबुःपादनिचृदंत्यानुष्टुपंत्रैं

त्येबृबुस्तक्षादैवतंत्वामिद्धिषळूनाप्रागाथंस्वादुरेकत्रिंशद्गर्गःपंचादौसौम्योगव्यूत्यर्धर्चोलिंगोक्तदैवतःप्रस्तो
कइतित्रिष्टुबनुष्टुब्गायत्रीद्विपदासार्ञ्जयस्यप्रस्तोकस्यदानस्तुतिःपरौतृचौरथदुंदुभिदैवत्यावैंद्रोत्योर्धर्चौयुजा
नोबृहतीत्रिष्टुब्द्विपदादिवस्पृथिव्याजगती ॥ १ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

॥ हरिःओम् ॥ (६।३।६) इंद्रंवोनरःसख्यायसेपुर्महोयंतःसुमतयेचकानाः । महोहिदातावज्रहस्तोऽअस्तिम
हामुरण्वमवसेयजध्वं ॥ आयस्मिन्हस्तेनर्यामिमिक्षुरारथेहिरण्ययेरथेष्ठाः । आरुक्षमयोगभस्त्योःस्थूरयोराध्वन्नश्वा
सोवृषणोयुजानाः+ ॥ श्रियेतेपाद्मादुवऽआमिमिक्षुर्धृष्णुर्वज्रीशवसादक्षिणावान् । वसानोऽअत्कंसुरभिंदृशेकंस्वर्ण
र्णनृतविषिरोबभूथ ॥ ससोमऽआमिश्लतमःसुतोभूद्यस्मिन्पक्तिःपच्यतेसंतिधानाः । इंद्रंनरःस्तुवंतोब्रह्मकाराऽउ
क्थाशंसंतोदेववांततमाः ॥ नतेऽअंतःशवसोधाय्यस्यवितुर्वावधेऽरोदसीमहित्वा । आतासूरिःपृणतितूतुजानोयूथे
वाप्सुसमीजमानऽऊती+ ॥ एवेदिंद्रःसुहवऽऋष्वोऽअस्तूतीऽअनूतीहिरिशिप्रःसत्वा । एवाहिजातोऽअसमात्योजाःपु
रूचवृत्राहनतिनिदस्यून् ॥ १ ॥ (६।३।७) भूयऽइद्धावृधेवीर्यायँऽएकोऽअजुर्योदयतेवसूनि । प्ररिरिचेदिवऽइंद्रःपृथि
व्याऽअर्धमिदस्यप्रतिरोदसीऽउभे+ ॥ अधामन्येबृहदसुर्यमस्यायानिंद्राधारनकिरामिनाति । दिवेदिवेसूर्योदर्शतोभू

(६।३।६) इंद्रंवइतिषड्चस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजइंद्रस्त्रिष्टुप् । (६।३।७) भूयइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

द्विसह्मान्युर्विया सुक्रतुर्धात् ॥ अद्याचिन्नूचित्तदपो नदीनां यदाभ्योऽअरदो गातुमिंद्र । निपर्वताऽअह्नसदो नसेदुस्त्व याद्ब्रह्मानिसुक्रतोरजांसि ॥ सत्यमित्तन्नत्वावाँऽअन्योऽअस्तींद्रदेवोनमर्त्योज्यायान् । अहन्नहिंपरिशयानमर्णोवासृजोऽअपोऽअच्छासमुद्रं+ ॥ त्वमपोविदुरोविषूचीरिंद्रद्ब्रह्मरुजःपर्वतस्य । राजाभवोजगतश्चर्षणीनांसाकंसूर्यंजनयन्द्यामुषासं ॥ २ ॥ (६।३।८) अभूरेकोरयिपतेरयीणामाहस्तयोरधिथाऽइंद्रकृष्टीः । वितोकेऽअप्सुतनयेचसूरेवोचंतचर्षणयोविवाचः ॥ त्वद्भियेंद्रपार्थिवानिविश्वाच्युताचिच्यावयंतेरजांसि । द्यावाक्षामापर्वतासोवनानिविश्वेद्ब्रह्मभयतेऽअज्मन्नातें ॥ त्वंकुत्सेनाभिशुष्णमिंद्राशुषंयुध्यकुयंवंगविष्टौ । दशप्रपित्वेऽअधसूर्यस्यमुषायश्चक्रमविवेरपांसि ॥ त्वंशतान्यवशंवरस्यपुरोजघंथाप्रतीनिदस्योः । अशिक्षोयत्रशच्याशचीवोदिवोदासायसुन्वतेसुतक्रेभरद्वाजाय गृणतेवसूनि ॥ ससत्यसत्वन्महतेरणायरथमातिष्ठतुविनृम्णभीमं । याहिप्रपथिन्नवसोपमद्रिक्प्रचश्रुतश्रावयचर्षणिभ्यः ॥ ३ ॥ (६।३।९) अपूर्व्यापुरुतमान्यस्मैमहेवीरायतवसेतुरायं । विरप्शिनेवज्रिणेशंतमानिवचांस्यासास्थविरायतक्षं ॥ समातरासूर्येणाकवीनामवासयद्रुजदद्रिंगृणानः । स्वाधीभिर्ऋक्वभिर्वावशानऽउदुस्रियाणामसृजन्नि

(६।३।८) अभूरेकइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यभारद्वाजःसुहोत्रइंद्रस्त्रिष्टुप्चतुर्थीशकरी (सुहोत्रःशुनहोत्रोनरोगर्गऋजिश्वाइत्येतेऋषयोबृहस्पतेःपौत्राउतदौष्पंतेर्भरतस्यपौत्राइतिविषयेइतिहासःश्रूयते) । (६।३।९) अपूर्व्येतिपंचर्चस्यसूक्तस्यभारद्वाजःसुहोत्रइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

दानं ॥ सवह्निभिर्ऋक्वभिर्गोषुशश्वन्मितज्ञुभिःपुरुकृत्वाजिगाय । पुरःपुरोहासखिभिःसखीयन्दृह्ळारुरोजकविभिः
कविःसन्+ ॥ सनीव्याभिर्जरितारमच्छामहोवाजेभिर्महद्भिश्चशुष्मैः । पुरुवीराभिर्वृषभक्षितीनामागिर्वणःसुविताय
प्रयाहि ॥ ससर्गेणशवसातक्तोऽअत्यैरपऽइंद्रोदक्षिणतस्तुराषाट् । इत्थासृजानाऽअनपावृदर्थंदिवेदिवेविविषुरप्रमृ
ष्यं+ ॥ ४ ॥ (६।३।१०) यऽओजिष्ठऽइंद्रतंसुनोदामदोवृषन्त्स्वभिष्टिर्दास्वान् । सौवश्व्यंयोवनवत्स्वश्वोवृत्रास
मत्सुसासहदमित्रान् ॥ त्वांहीं३द्रावसेविवाचोहवंतेचर्षणयःशूरसातौ । त्वंविप्रेभिर्विपणीँऽरशायस्त्वोतऽइत्सनिता
वाजमर्वा ॥ त्वंताँऽइंद्रोभयाँऽअमित्रान्दासावृत्राण्यार्याचशूर । वधीर्वनेवसुधितेभिरत्कैरापृत्सुदर्षिनृणांनृतम ॥
सत्वंनऽइंद्राकवाभिरूतीसखाविश्वायुरवितावृधेभूः । स्वर्पातायद्ध्वयामसित्वायुध्यंतोनेमधितापृत्सुशूर ॥ नूनंनऽइं
द्रापरायचस्याभवामृळीकऽउतनोऽअभिष्टौ । इत्थागृणंतोमहिनस्यशर्मन्दिविष्यामपार्येगोषतमाः ॥ ५ ॥(६।३।११)
संचत्वेजग्मुर्गिरऽइंद्रपूर्वीर्विचत्वद्यंतिविभ्वोमनीषाः । पुरानूनंचस्तुतयऽऋषीणांपस्पृध्रऽइंद्रेऽअध्युक्थार्का+ ॥ पुरु
हूतोयःपुरुगूर्तऽऋभ्वाँऽएकःपुरुप्रशस्तोऽअस्तियज्ञैः । रथोनमहेशवसेयुजानो३स्माभिरिंद्रोऽअनुमाद्योभूत् । नयंहिं
संतिधीतयोनवाणीरिंद्रंनक्षंतीदभिवर्धयंतीः । यदिस्तोतारःशतंयत्सहस्रंगृणंतिगिर्वणसंशंतदस्मै ॥ अस्माऽएतद्दि

(६।३।१०) यओजिष्ठइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यभारद्वाजःशुनहोत्रइंद्रस्त्रिष्टुप्। (६।३।११) संचत्वइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यभारद्वाजःशुनहोत्र-

व्यं१चैवमासामिमिक्षऽइंद्रेन्ययामिसोमः । जनंनधन्वन्नभिसंयदापः सात्रावावृधुर्हवनानियुज्रैः+ ॥ अस्माऽएतन्महो गूषमस्माऽइंद्रायस्तोत्रंमतिभिरवाचि । असद्यथामहतिवृत्रतूर्यऽइंद्रोविश्वायुरवितावृधश्च ॥ ६ ॥ (६।३।१२) कदाभुवन्नृथक्षयाणिब्रह्मकदास्तोत्रेसहस्रपोष्यंदाः । कदास्तोमंवासयोस्यरायाकदाधियंःकरसिवाजरत्नाः ॥ कहींस्वित्तदींद्रयन्नृभिर्नृन्वीरैर्वीरान्नीळयासेजयाजीन् । त्रिधातुगाऽअधिजयासिगोष्विंद्रद्युम्नंस्ववद्धेह्यस्मे+ ॥ कहींस्वित्तदींद्रयज्रारित्रेविश्वप्सुब्रह्मकृणवःशविष्ठ । कदाधियोनियुतोयुवासेकदागोमघाहवनानिगच्छाः ॥ सगोमघाजरित्रेऽअश्वश्चंद्रावाजंश्रवसोऽअधिधेहिपृक्षः । पीपिहीषःसुदुघामिंद्रधेनुंभरद्वाजेषुसुरुचोरुरुच्याः ॥ तमानूनंवृजनंमन्यथाचिच्छूरोयच्छक्रविदुर्गृणीषे । मानिरंशुक्रदुघस्यधेनोरांगिरसान्ब्रह्मणाविप्रजिन्व ॥ ७ ॥ (६।३।१३) सत्रामदांसस्तवविश्वजन्याःसत्रारायोधयेपार्थिवासः । सत्रावाजानामभवोविभक्तायद्देवेषुधारयथाऽअसुर्यं* ॥ अनुप्रयेजेजनऽओजोऽअस्यसत्रादधिरेऽअनुवीर्याय । स्थूमगृभेदुधयेवंतेचक्रतुंवृजत्यपिवृत्रहत्ये ॥ तंसध्रीचीरूतयोवृष्ण्यानिपौंस्यानिनियुतःसश्चुरिंद्रं । समुद्रंनसिंधवऽउक्थशुष्माऽउरुव्यचसंगिरऽआविशंति ॥ सरायस्कामुपसृजागृणानः

इंद्रस्त्रिष्टुप् । (६।३।१२) कदाभुवन्नितिपंचर्चस्यसूक्तस्यभारद्वाजोनरइंद्रस्त्रिष्टुप् । (६।३।१३) सत्रामदासइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यभारद्वाजोनरइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

पुरुश्चंद्रस्यत्वमिंद्रवस्वः । पतिर्बभूथासमोजनानामेकोविश्वस्यभुवनस्यराजा ॥ सतुश्रुधिश्रुत्यायोदुवोयुद्यौर्नभूमाभि
रायोऽअर्यः । असोयथानःशवसाचकानोयुगेयुगेवयसाचेकितानः ॥ ८ ॥ (६।३।१४) अर्वाग्रथंविश्ववारंतऽउग्रें
द्रयुक्तासोहरयोवहंतु । कीरिश्चिद्धित्वाहवतेस्वर्वानृधीमहिसधमादस्तेऽअद्य+ ॥ प्रोद्रोणेऽहरयःकर्माग्मन्पुनानासऽ
ऋज्यंतोऽअभूवन् । इंद्रोनोऽअस्यपूर्व्यःपपीयाद्युक्षोमदस्यसोम्यस्यराजा ॥ आसस्राणासःशवसानमच्छेंद्रंसुचक्रेरथ्या
सोऽअश्वाः । अभिश्रवऽऋज्यंतोवहेयुर्नूचिन्नुवायोरमृतंविदस्येत् ॥ वरिष्ठोऽअस्यदक्षिणामियर्तींद्रोमघोनांतुविकूर्मि
तमः । ययावज्रिवःपरियास्यंहोमघाचधृष्णोदयसेविसूरीन्+ ॥ इंद्रोवाजस्यस्थविरस्यदातेंद्रोगीर्भिर्वर्धतांवृद्धमहाः ।
इंद्रोवृत्रंहनिष्ठोऽअस्तुसत्वातासूरिःपृणतितूतुजानः ॥ ९ ॥ (६।३।१५) अपादितऽउदुनश्चित्रतमोमहींभर्षद्द्युम
तीमिंद्रहूतिं । पन्यसींधीतिंदैव्यस्ययामन्जनस्यरातिंवनतेसुदानुः ॥ दूराच्चिदावसतोऽअस्यकर्णाघोषादिंद्रस्यतन्यति
ब्रुवाणः । एयमेनंदेवहूतिर्ववृत्यान्मद्र्य१गिंद्रमियमृच्यमाना ॥ तंवोधियापरमयापुराजामजरमिंद्रमभ्यनूष्यर्कैः ।
ब्रह्माचगिरोदधिरेसमस्मिन्महाँश्चस्तोमोऽअधिवर्धदिंद्रे ॥ वर्धाद्यंयज्ञऽउतसोमऽइंद्रंवर्धाद्ब्रह्मगिरऽउक्थाचमन्म ।
वर्धाहैनमुषसोयामन्नक्तोर्वर्धान्मासाःशरदोद्यावऽइंद्रं ॥ एवाजज्ञानंसहसेऽअसामिवावृधानंराधसेचश्रुताय । महा

(६।३।१४) अर्वाग्रथमितिपंचर्चस्यसूक्तस्यवार्हस्पत्योभरद्वाजइंद्रस्त्रिष्टुप् । (६।३।१५) अपादितइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्योभरद्वाज

मुग्रमर्वसेविप्रनूनमाविंवासेमवृत्रतूर्येषु ॥ १० ॥ (६।३।१६) मंद्रस्यकवेर्दिव्यस्यवह्नेर्विप्रमन्मनोवचनस्यमध्वः । अपानस्तस्यसचनस्यदेवेषोयुवस्वगृणतेगोऽअग्राः ॥ अयमुशानःपर्यद्रिमुस्राऽऋतधीतिभिर्ऋतयुग्युजानः । रुजदरुणंविवलस्यसानुंपणींर्वचोभिरभियोधदिंद्रः ॥ अयंद्योतयदद्युतोव्यृक्तून्दोषावस्तोःशरदऽइंदुरिंद्र । इमंकेतुमदधुर्नूचिदह्नांशुचिंजन्मनऽउषसश्चकार ॥ अयंरोचयदरुचोरुचानोऽयंवासयद्भियसेनपूर्वीः । अयमीयतऽऋतयुग्भिरश्वैःस्वर्विदानाभिनाचर्षणिप्राः+ ॥ नृगृणानोगृणतेप्रत्नराजन्निषःपिन्वसुदेयायपूर्वीः । अपऽओषधीरविषावनानिगाऽअर्वतोनृनूचसेरिरीहि ॥ ११ ॥ (६।३।१७) इंद्रपिबतुभ्यंसुतोमदायावस्यहरीविमुचासखायाः । उतप्रगायगणऽआनिषद्याथायज्ञायगृणतेवयोधाः ॥ अस्यपिबयस्यजज्ञानऽइंद्रमदायक्त्वेऽअपिवोविरप्शिन् । तमुतेगावोनरऽआपोऽअद्रिरिंदुंसमह्यन्पीतयेसमस्मै ॥ समिद्धेऽअग्नौसुतऽइंद्रसोमऽआत्वावहंतुहर्योवहिष्ठाः । त्वायतामनसाजोहवीमींद्रायाहिसुवितायमहेनः ॥ आयाहिशश्वदुशताययाथेंद्रमहामनसासोमपेयं । उपब्रह्माणिशृणवऽइमानोथातेयज्ञस्तन्वेऽवयोधात् ॥ यदींद्रदिविपार्येयदधग्यद्वास्वेसदनेयत्रवासिं । अतोनोयज्ञमवसेनियुत्वान्त्स

इंद्रस्त्रिष्टुप् । (६।३।१६) मंद्रस्यकवेरितिपंचर्चस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजइंद्रस्त्रिष्टुप् । (६।३।१७) इंद्रपिवेतिपंचर्चस्यसूक्तस्य बार्हस्पत्योभरद्वाजइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

जोषाःपाहिगिर्वणोमरुद्भिः ॥ १२ ॥ (६।३।१८) अहेळमानऽउपयाहियज्ञंतुभ्यैपवंतऽइंदवःसुतासः । गावोन वज्रिन्त्स्वमोकोऽअच्छेंद्रागहिप्रथमोयज्ञियानां ॥ यातेकाकुत्सुकृतायावरिष्टायया शश्वत्पिबसिमध्वऽऊर्मिं । तयापाहिप्रतेऽअध्वर्युरस्थात्संतेवज्रोवर्ततामिंद्रगव्युः+ ॥ एषद्रुसोवृषभोविश्वरूपऽइंद्रायवृष्णेसमकारिसोमः । एतंपिबहरिवःस्थातरुग्रयस्येशिषेप्रदिवियस्तेऽअन्नं ॥ सुतःसोमोऽअसुतादिद्रवस्यानयंश्रेयान्चिकितुषेरणाय । एतंतितिर्वऽउपयाहियज्ञंतेनविश्वास्तविषीरापृणस्व ॥ ह्वयामसित्वेंद्रयाह्यर्वाङरंतेसोमस्तन्वेभवाति । शतक्रतोमादयस्वासुतेषुप्रास्माँऽअवपृतनासुप्रविक्षु+ ॥ १३ ॥ (६।३।१९) प्रत्यस्मैपिपीषतेविश्वानिविदुषेभर । अरंगमायजग्मयेपश्चाद्दध्वनेनरे ॥ एमेनंप्रत्येतनसोमेभिःसोमपातमं । अमत्रेभिर्ऋजीषिणमिंद्रंसुतेभिरिंदुभिः ॥ यदीसुतेभिरिंदुभिःसोमेभिःप्रतिभूषथ ॥ वेदाविश्वस्यमेधिरोधृषत्तंतमिदेषते ॥ अस्माऽअस्माऽइदंधसोध्वर्योप्रभरासुतं । कुवित्समस्यजेन्यस्यशर्धतोभिशस्तेरवस्परत् ॥ १४ ॥ (६।३।२०) यस्यत्यच्छंवरंमदेदिवोदासायरंधयः । अयंससोमऽइंद्रतेसुतःपिब ॥ यस्यतीव्रसुतंमदंमध्यमंतंचरक्षसे । अयंस० ॥ यस्यगाऽअंतरश्मनोमदेदृह्लाऽअवासृजः । अयंस० ॥

(६।३।१८) अहेळमानइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यवार्हस्पत्योभरद्वाजइंद्रस्त्रिष्टुप् । (६।३।१९) प्रत्यस्माइतिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यवार्हस्पत्योभरद्वाजइंद्रोनुष्टुबंत्याबृहती । (६।३।२०) यस्यत्यदितिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यवार्हस्पत्योभरद्वाजइंद्रउष्णिक् ।

यस्यमंदानोऽअंधसोमाघोनंदधिषेशवः । अयंस० ॥ १५ ॥ (६।४।१) योरयिवोरयिंतमोयोद्युम्नैर्द्युम्नवत्तमः । सोमःसुतःसऽइंद्रतेस्तिस्वधापतेमदः ॥ यःशग्मस्तुविशग्मतेरायोदामामतीनां । सोमःसुतः० ॥ येनवृद्धोनशवसा तुरोनस्वाभिरूतिभिः । सोमःसुतः० ॥ त्यमुवोऽअप्रहणंगृणीषेशवसस्पतिं । इंद्रंविश्वासाहंनरंमंहिष्ठंविश्वचर्षणिं ॥ यंवर्धयंतीद्गिरःपतिंतुरस्यराधसः । तमिन्वस्यरोदसीदेवीशुष्मैंसपर्यतः ॥ १६ ॥ तद्वऽउक्थस्यबर्हणेंद्रायोपस्तृणीषणि । विपोनयस्योतयोवियद्रोहैतिसक्षितः ॥ अविंदद्दक्षंमित्रोनवीयान्पपानोदेवेभ्योवस्योऽअचैत् । ससवान्त्सोलाभिर्धीतरीभिरुरुष्यापायुरभवत्सखिभ्यः ॥ ऋतस्यपथिवेधाऽअपायिश्रियेमनांसिदेवासोऽअक्रन् । दधानोनाममहोवचोभिर्वपुर्दृशयेवेन्योव्यावः ॥ द्युमत्तमंदक्षंधेह्यस्मेसेधाजनानांपूर्वीररातीः । वर्षीयोवयःकृणुहिशचीभिर्धनस्यसाताविस्माँऽअविड्ढि ॥ इंद्रतुभ्यमिन्मघवन्नभूमवयंदात्रेहरिवोमाविवेनः । नकिरापिदंदृशेमर्त्यत्राकिमंगरध्रचोदनंत्वाहुः ॥ १७ ॥ माजस्वनेवृषभनोररीथामातेरवतःसख्येरिषाम । पूर्वीष्टऽइंद्रनिष्षिधोजनेषुजह्यसुष्वीन्प्रवृहापृणतः ॥ उदभ्राणीवस्तनयन्नियर्तीद्रोराधांस्यश्व्यानिगव्या । त्वमसिप्रदिवःकारुधायामात्वादामानऽआदभन्मघो

(६।४।१) योरयिवइतिचतुर्विंशत्यृचस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्यःशंयुरिंद्रस्त्रिष्टुबाद्याःषडनुष्टुभःसप्तम्यादितिस्रोविराट्पंक्तयः । (तिसृष्वष्टम्येवविराट्सप्तमीनवम्यौतुत्रिष्टुभावितिकेचित्) ।

नः ॥ अध्वर्योवीरप्रमहेसुतानामिंद्रायभरसह्यस्यराजा । यःपूर्व्याभिरुतनूतनाभिर्गीर्भिर्वावृधेगृणतामृषीणां ॥ अस्यमदेपुरुवपांसिविद्वानिंद्रोवृत्राण्यप्रतीजघान । तमुप्रहोषिमधुमंतमस्मैसोमंवीरायशिप्रिणेपिबध्यै ॥ पातासुतामिंद्रोऽअस्तुसोमंहंतावृत्रंवज्रेणमंदसानः । गंतायज्ञंपरावतश्चिदच्छावसुर्धीनामविताकारुधायाः ॥ १८ ॥ इदंत्यत्पात्रमिंद्रपानमिंद्रस्यप्रियममृतंमपायि । मत्सद्यथासौमनसायदेवंव्य१स्मद्द्वेषोयुयवद्व्यंहः ॥ एनामेदानोजहिशूरशत्रून्जामिमजामिंमघवन्नमित्रान् । अभिषेणाँऽअभ्या३ दिदिशानान्पराचऽइंद्रप्रमृणाजहीच ॥ आसुष्माणोमघवन्निंद्रपृत्स्व१स्मभ्यंमहिवरिवःसुगंकः । अपांतोकस्यतनयस्यजेषऽइंद्रसूरीन्कृणुहिस्मानोऽअर्धं+ ॥ आत्वाहरयोवृषणोयुजानावृषरथासोवृषरश्मयोत्याः । अस्मत्रांचोवृषणोवज्रबाहोवृष्णेमदायसुयुजोवहंतु ॥ आतेवृषन्वृषणोद्रोणमस्थुर्घृतप्रुषोनोर्मयोमदंतः । इंद्रप्रतुभ्यंवृषभिःसुतानांवृष्णेभरंतिवृषभायसोमं ॥ १९ ॥ वृषासिदिवोवृषभःपृथिव्यावृषासिंधूनांवृषभस्तियानां । वृष्णेतऽइंदुर्वृषभपीपायस्वादूरसोमधुपेयोवराय ॥ अयंदेवःसहसाजायमानऽइंद्रेणयुजाप्रणिमस्तभायत् । अयंस्वस्यपितुरायुधानींदुरमुष्णादशिवस्यमायाः+ ॥ अयमकृणोदुषसःसुपत्नीरयंसूर्यंऽअदधाज्ज्योतिरंतः । अयंत्रिधातुदिविरोचनेषुत्रितेषुविंददमृतंनिगूढं ॥ अयंद्यावापृथिवीविष्कभायदयंरथमयुनक्सप्तरश्मिं । अयंगोषुशच्यापक्वमंतःसोमोदाधारदशयंत्रमुत्सं ॥ २० ॥ (परिशिष्टं ॥ ॥ चक्षुश्चश्रोत्रंचमनश्चवाक्प्राणापानौदे

हऽइ॒दंशरी॑रं ॥ द्वौप्र॒त्यंचा॑वनुलो॒मौवि॒सर्गा॑वे॒तंत्वंम॑न्ये॒दश॑यंत्र॒मुत्सं॑ ॥ नख॑श्चपृ॒ष्ठश्च॒करौ॑चवा॒हूजंघे॑चो॒रूऽउ॒दरं॑शि॒रश्च॑ ॥ रोमा॑णिमां॒संरु॒धिर॑स्थि॒मज्ज॒मेत॑च्छरी॒रंज॒लबु॑द्बु॒दोप॑मं ॥ भ्रुवौ॑ललाटेच॒तथा॑चक॒र्णौहनू॑कपो॒लौछु॒वुक॑स्तथाच । ओष्ठौ॑ चदं॒ताश्च॒तथै॑वजि॒ह्वामेत॑च्छरी॒रंमु॒खर॑त्न॒कोशं॑ ॥) (६।४।२) यऽआन॑यत्परा॒वतः॒सुनी॑तीतु॒र्वशं॒यदुं॑ । इंद्रः॒सनो॒युवा॒ सखा॑ ॥ अ॒वि॒प्रेचि॒द्वयो॒दध॑दना॒शुना॑चि॒दर्व॑ता । इंद्रो॒जेता॑हि॒तंधनं॑ ॥ म॒हीर॑स्य॒प्रणी॑तयःपू॒र्वीरु॒तप्रश॑स्तयः । नास्य॑क्षी यंतऽऊ॒तयः॑ । सखा॑यो॒ब्रह्म॑वाह॒सेर्च॑त॒प्रच॑गायत । सहि॒नः॒प्रम॑तिर्म॒ही+ ॥ त्वमेक॑स्यवृत्रहन्नवि॒ताद्वयो॑रसि । उ॒तेदृ शे॒यथा॑व॒यं+ ॥ २१ ॥ नय॒सीद्वति॒द्विषः॑कृ॒णोष्यु॑क्थशं॒सिनः॑ । नृभिः॑सु॒वीर॑ऽउच्यसे ॥ ब्र॒ह्माणं॒ब्रह्म॑वाहसंगी॒र्भिःस खा॑यमृ॒ग्मियं॑ । गांनदो॒हसे॑हुवे ॥ यस्य॒विश्वा॑नि॒हस्त॑योरू॒चुर्वसू॑नि॒निद्वि॒ता । वी॒रस्य॑पृतना॒षहः॑ ॥ विदृ॒ह्लानि॑चिदद्रि वो॒जना॑नांशचीपते । वृ॒हमा॒याऽअ॑नानत ॥ तमु॑त्वासत्यसोमपा॒ऽइंद्र॑वाजानांपते । अहू॑महिश्रव॒स्यवः॑ ॥ २२ ॥ तमु॑त्वा॒यःपु॒रासि॑थ॒योवा॑नू॒नंहि॒तेधने॑ । हव्यः॒सःश्रु॑धी॒हवं॑ ॥ धी॒भिरर्व॑द्भि॒रर्व॑तो॒वाजाँ॑ऽइंद्रश्र॒वाय्या॑न् । त्वया॑जेष्महि॒ तंधनं॑ ॥ अभू॑रुवीरगिर्वणोम॒हाँऽइं॑द्र॒धने॑हि॒ते । भरे॑वितंत॒साय्यः॑ ॥ यात॑ऽऊ॒तिर॑मित्रहन्म॒क्षूज॑वस्त॒मास॑ति । तया॑ नोहिनुही॒रथं॑ ॥ सरथे॑नर॒थीत॑मो॒स्माके॑नाभि॒युग्व॑ना । जेषि॑जिष्णोहि॒तंधनं॑ ॥ २३ ॥ यऽएक॒ऽइत्तमु॑ष्टुहिकृष्टी॒नांविच॑

(६।४।२) यआनयदितित्रयस्त्रिंशदृचस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्यःशंयुरिंद्रोंत्यतृचस्यबृवुस्तक्षागायत्रीएकोनत्रिंश्यतिनिचृदेकत्रिंशीपादनिचृ

र्षणिः । पतिर्जज्ञेवृषक्रतुः ॥ योगृणतामिदासिथापिरूतीशिवःसखा । सत्वंनऽइंद्रमृळय ॥ धिष्ववज्रंगभस्त्योरक्षोहत्यायवज्रिवः । सासह्याष्ठाऽअभिस्पृधः ॥ प्रलंरयीणांयुजंसखायंकीरिचोदनं । ब्रह्मवाहस्तमंहुवे ॥ सहिविश्वानिपार्थिवाँऽएकोवसूनिपत्यते । गिर्वणस्तमोऽअधिगुः ॥ २४ ॥ सनोनियुद्भिरापृणकामंवाजेभिरश्विभिः । गोमद्भिर्गोपतेधृषत्+ ॥ तद्वोगायसुतेसचापुरुहूतायसत्वने । शंयद्गवेनशाकिने ॥ नघावसुर्नियमतेदानंवाजस्यगोमतः । यत्सीमुपश्रवद्गिरः ॥ कुवित्सस्यप्रहिन्वजंगोमतंदस्युहागमत् । शचीभिरुपनोवरत् ॥ इमाऽउत्वाशतक्रतोभिप्रणोनुवुर्गिरः । इंद्रवत्संनमातरः ॥ २५ ॥ दूणाशंसस्यंतवगौरसिवीरगव्यते । अश्वोऽअश्वायतेभव ॥ समंदस्वाह्यंधसोराधसेतन्वामहे । नस्तोतारंनिदेकरः ॥ इमाऽउत्वासुतेसुतेनक्षंतेगिर्वणोगिरः । वत्संगावोनधेनवः ॥ पुरूतमंपुरूणांस्तोतृणांविवाचि । वाजेभिर्वाजयतां+ ॥ अस्माकमिंद्रभूतुतेस्तोमोवाहिष्ठोऽअंतमः । अस्मान्नायेमहोहिनु । अधिबुबुःपणीनांवर्षिष्ठेमूर्धन्नस्थात् । उरुःकक्षोनगांग्यः+ ॥ यस्यवायोरिवद्रवद्भद्रारातिःसहस्रिणी । सद्योदानायमंहते ॥ तत्सुनोविश्वेऽअर्यऽआसदागृणंतिकारवः । बुबुंसहस्रदातमंसूरिंसहस्रसातमं ॥ २६ ॥ (६।४।३) त्वामिद्धिहवामहेसातावाजस्यकारवः । त्वांवृत्रेष्विंद्रसत्पतिंनरस्त्वांकाष्ठास्वर्वतः ॥ सत्वंनश्चित्रवज्रहस्तधृष्णुयामहस्तवानोऽअ

दंत्यानुष्टुप् । (६।४।३) त्वामिद्धीतिचतुर्दशर्चस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्यःशंयुरिंद्रःअयुजोबृहत्यःयुजःसतोबृहत्यः ।

द्रिवः । गामश्वँरथ्यमिंद्रसंकिरसत्रावाजंनजिग्युषं ॥ यःसत्राहाविचर्षणिरिंद्रंतंहूमहेवयं । सहस्रमुष्कतुविंनृम्णसत्पतेभवासमत्सुनोवृधे+ ॥ वाधसेजनान्वृषभेवमन्युनाधृषौमीह्लऽऋचीषम । अस्माकंबोध्यविताममहाधनेतनूष्वप्सुसूर्ये॥ इंद्रज्येष्ठंनऽआभरँऽओजिष्ठंपपुरिश्रवः । येनेमेचित्रवज्रहस्तरोदसीऽओभेसुशिप्रप्राः+ ॥ २७ ॥ त्वामुग्रमवसेचर्षणीसहंराजन्देवेष्वूहमहे । विश्वासुनोविथुरापिवंद्नावसोमित्रान्त्सुषहान्कृधि ॥ यदिंद्रनाहुषीष्वाँऽओजोनृम्णंचकृष्टिषु । यद्वापंचक्षितीनांद्युम्नमाभरसत्राविश्वानिपौंस्या ॥ यद्वातृक्षौमघवन्द्रुह्यावाजनेयत्पुरौकच्चवृष्ण्यं । अस्मभ्यंतद्रिरीहिसंनृषाह्येमित्रान्पृत्सुतुर्वणे ॥ इंद्रत्रिधातुशरणंत्रिवरूथंस्वस्तिमत् । छर्दिर्यच्छमघवन्द्यश्रमह्यंचयावयादिद्युमेभ्यः ॥ येगव्यतामनसाशत्रुमादभुरभिप्रघ्नंतिधृष्णुया । अधस्मानोमघवन्निंद्रगिर्वणस्तनूपाऽअंतमोभव ॥ २८ ॥ अधस्मानोवृधेभवेंद्रनायमवायुधि । यदंतरिक्षेपतयंतिपर्णिनोदिव्यवस्तिग्ममूर्धानः ॥ यत्रशूरासस्तन्वोवितन्वतेप्रियाशर्मपितृणां । अधस्मायच्छतन्वेऽतनेचछर्दिरचित्तंयावयद्वेषः ॥ यदिंद्रसर्गेऽअर्वतश्चोदयासेमहाधने । असमनेऽअध्वनिवृजिनेपथिश्येनाँऽइवश्रवस्यतः+ ॥ सिंधूँऽरिवप्रवणऽआशुयायतोयदिक्लोशमनुष्वणि । आयेवयोनवर्वृतत्यामिषिगृभीताबाह्वोर्गवि ॥ २९ ॥ (६।४।४) स्वादुष्किलायंमधुमाँऽउतायंतीव्रःकिलायंरसवाँऽउतायं ।

(६।४।४) स्वादुष्किलायमित्येकत्रिंशदृचस्यसूक्तस्यभारद्वाजोगर्गइंद्रःआद्यानांपंचानांसोमोऽगव्यूतीत्यस्यादेवभूमींद्राःप्रस्तोकइत्यादि

उतोन्व१स्यपपिवांसमिंद्रंनकश्चनसहतऽआहवेषु ॥ अयंस्वादुरिहमादिंष्ठऽआसयस्येंद्रोवृत्रहत्येममादं । पुरूणियश्च्यौलाशंबरस्यविनवतिंनवंचदेह्यो३हन्+ ॥ अयंमेपीतऽउदियर्तिवाचमयंमनीषामुशतीमजीगः । अयंषळुर्वीरमिमीतधीरोनयाभ्योभुवनंकच्चनारे+ ॥ अयंसयोवरिमाणंपृथिव्यावर्ष्माणंदिवोऽअकृणोदयंसः । अयंपीयूषंतिसृषुप्रवत्सुसोमोदाधारोर्व१तरिक्षं ॥ अयंविदच्चित्रदृशीकमर्णःशुक्रसच्चनामुषसामनीके । अयंमह्यान्महतास्कंभनेनोद्यामस्तभ्नाद्वृषभोमरुत्वान् ॥ ३० ॥ धृषत्पिवकलशेसोमिंद्रवृत्रहाशूरसमरेवसूनां । माध्यंदिनेसवनऽआवृषस्वरयिस्थानोरयिमस्मासुधेहि ॥ इंद्रप्रणःपुरऽएतेवपश्यप्रनोनयप्रतरंवस्योऽअच्छ । भवासुपारोऽअतिपारयोनोभवासुनीतिरुतवामनीतिः ॥ उरुंनोलोकमनुनेषिविद्वान्त्स्वर्वज्योतिरभयंस्वस्ति । क्रष्वातऽइंद्रस्थविरस्यबाहूऽउपस्थेयामशरणाबृहंता ॥ वरिष्ठेनऽइंद्रवंधुरेधावहिष्ठयोःशतावन्नश्वयोरा । इषमावक्षीषांवर्षिष्ठांमानस्तारीन्मघवन्नायोऽअर्यः+ ॥ इंद्रमूळह्यंजीवातुमिच्छचोदयधियमयंसोनधारां । यत्किंचाहंत्वायुरिदंवदामितज्जुषस्वकृधिमादेववंतं ॥ ३१ ॥ त्रातारमिंद्रमवितारमिंद्रंहवेहवेसुहवंशूरमिंद्रं । ह्वयामिशक्रंपुरुहूतमिंद्रंस्वस्तिनोमघवाधात्विंद्रः ॥

चतसृणांप्रस्तोकोवनस्पतइत्यादितिसृणांरथउपश्वासयेतिद्वयोर्दुंदुभिःआमूरजइत्यस्यादुंदुभींद्रौत्रिष्टुप् एकोनविंशीबृहतीत्रयोविंश्यनुष्टुप् चतुर्विंशीगायत्रीपंचविंशीद्विपदासप्तविंशीजगती ।

इंद्रः सुत्रामास्ववाँऽअवोभिः सुमृळीको भवतु विश्ववेदाः । बाधतां द्वेषोऽअभयं कृणोतु सुवीर्यस्य पतयः स्याम ॥ तस्य व यं सुमतौ यज्ञियस्यापि भद्रे सौमनसे स्याम । ससुत्रामास्ववाँऽइंद्रोऽअस्मेऽआराच्चिद्वेषः सनुतर्युयोतु ॥ अवत्वेऽइंद्रम्र वतोनोर्मिर्गिरो ब्रह्माणि नियुतोधवंते । उरूनराधः सवनापुरूण्यपोगावऽत्रिन्युवसे समिंदून् ॥ कऽईंस्तवत्कः पृणात्को यजातेयदुग्रमिन्मघवाविश्वहावेत् । पादाविवप्रहरन्नन्यमन्यंकृणोतिपूर्वमपरंशचीभिः ॥ ३२ ॥ शृण्वेवीरऽउग्रमु ग्रंदमायन्नन्यमन्यमतिनेनीयमानः । एधमानाद्विळुभयस्यराजाचोष्कूयतेविशऽइंद्रोमनुष्यान्* ॥ परापूर्वैषांसख्या वृणक्तिवितर्तुराणोऽअपरेभिरेति । अनानुभूतीरवधून्वानःपूर्वीरिंद्रःशरदस्तरीति ॥ रूपंरूपंप्रतिरूपोबभूवतदस्य रूपंप्रतिचक्षणाय । इंद्रोमायाभिःपुरुरूपऽईयतेयुक्ताह्यस्यहरयःशतादश ॥ युजानोहरितारथेभूरित्वष्टेहराजति । कोविश्वाहाद्विषतःपक्षऽआसतऽउतासीनेषुसूरिषु ॥ अगव्यूतिक्षेत्रमागन्मदेवाऽउर्वीसतीभूमिरंहूरणाभूत् । बृहस्पतेप्राचिकित्सागविष्टावित्थासतेजरित्रऽइंद्रपंथां ॥ ३३ ॥ दिवेदिवेसदृशीरन्यमर्धकृष्णाऽअसेधदपसह्यनोजाः । अहंन्दासावृषभोवस्नयंतोदत्रंजेवर्चिनंशंवरंच ॥ प्रस्तोकऽइन्नुराधसस्तऽइंद्रदशकोशंयीर्दशवाजिनोदात् । दिवोदासादतिथिग्वस्यराधःशांबरंवसुप्रत्यग्रभीष्म ॥ दशाश्वान्दशकोशान्दशवस्त्राधिभोजना । दशोहिरण्यपिंडान्दिवोदासादसानिषं ॥ दशरथान्प्राष्टिमतःशतंगाऽअथर्वभ्यः । अश्वथःपायवेदात् ॥ महिराधोविश्वजन्यंदधानान्भर

द्वाजान्त्सार्ङ्गयोऽअभ्यथष्ट ॥ ३४ ॥ वनस्पतेवीड्वङ्गोहिभूयाऽअस्मत्सखाप्रतरणःसुवीरः । गोभिःसंनद्धोऽअसिवीळयस्वास्थातातेजयतुजेत्वानि ॥ दिवस्पृथिव्याःपर्योजऽउद्भृतंवनस्पतिभ्यःपर्याभृतंसहः । अपामोज्मानंपरिगोभिरावृतमिंद्रस्यवज्रंहविषारथंयज ॥ इंद्रस्यवज्रोमरुतामनीकंमित्रस्यगर्भोवरुणस्यनाभिः । सेमांनोहव्यदातिंजुषाणोदेवरथप्रतिहव्यागृभाय ॥ उपश्वासयपृथिवीमुतद्यांपुरुत्रातेमनुतांविष्टितंजगत् । सदुंदुभेसजूरिंद्रेणदेवैर्दूराद्वीयोऽअपसेधशत्रून् ॥ आक्रंदयबलमोजोनऽआधानिष्टनिहिदुरिताबाधमानः । अपप्रोथदुंदुभेदुच्छुनाऽइतऽइंद्रस्यमुष्टिरसिवीळयस्व ॥ आमूरजप्रत्यावर्तयेमाःकेतुमहुंदुभिर्वावदीति । समश्वपर्णाश्चरंतिनोनरोस्माकमिंद्ररथिनोजयंतु ॥ ३५ ॥ इतिचतुर्थाष्टकेसप्तमोऽध्यायः ॥ ७ ॥ ॥ ॥ ॥

एकत्रिंशाध्यायेवर्गाः ३५ सूक्तानि १९ ऋचः १७६ ॥ त्यागः ॥ इंद्रायेदं.१२८ बृबवेतक्षणइ.३ इंद्राये.१४ सोमाये.५ इंद्राये.१४ देवभूमिबृहस्पतींद्रेभ्य. इंद्राये. प्रस्तोकाये.४ रथाये.३ दुंदुभ्या.२ दुंदुभींद्राभ्या. ॥ इतिचतुर्थेसप्तमः ॥

यज्ञायज्ञाध्यधिकांशंयुस्तृणपाणिकंपृश्निसूक्तंप्रगाथौबृहतीमहासतोबृहतींमहावार्हतवार्हतौप्रगाथावित्याग्नेय्यःकाकुभःप्रगाथःपुरउष्णिग्बृहत्यतिजगतीतिमारुत्यौत्यास्तिस्रोवासांलिंगोक्तदेवताःकाकुभःप्रगाथःपुरउष्णिग्बृहतीतिपौष्ण्योबृहतीमहाबृहतीयवमध्यौत्यानुष्टुम्मारुत्यौत्याद्यावाभूम्योर्वापृश्नेर्वास्तुषेपंचोनक्रजिश्वा

हवैश्वदेवंहशक्वर्यंतँहुवेवउदुत्यत्पोळशंत्र्युष्णिगनुष्टुबंतँनतंत्र्यूनांसप्तम्याद्याःषड्गायत्र्यश्चतुर्दशीजगतीसुहोत्रादयोनुक्तगोत्राभारद्वाजाःपौत्राबृहस्पतेर्दौष्पंतेर्वाभरतस्यवयंदशपौष्णंतद्गायत्रंवैयांपूषन्ननुष्टुप्संपूषन्नेहिवांषड्यंएनमंत्यानुष्टुबिंद्राग्वैंद्रंचशुक्रंचतुष्कंद्वितीयाजगतीप्रनुदशैंद्राग्नंतुबार्हतँचतुरनुष्टुबंतँश्नथत्पंचोनागायत्रंतुत्रित्रिष्टुबादित्रिष्टुब्बृहत्यनुष्टुबंतमियंषळूनासारस्वतंत्रिजगत्यादिजगतीत्रिष्टुबंतं ॥ १ ॥ ॥ ॥

॥ हरिःओम् ॥ (६।४।५) यज्ञायज्ञावोऽअग्नयेगिरागिराचदक्षसे । प्रप्रवयममृतंजातवेदसंप्रियंमित्रंनशंसिषं ॥ ऊर्जोनपातंसहिनायमस्मयुर्दाशेमहव्यदातये । भुवद्वाजेष्वविताभुवद्वृधऽउतत्रातातनूनां ॥ वृषाह्यग्नेऽअजरोमहान्विभास्यर्चिषा । अजस्रेणशोचिषाशोशुचच्छुचेसुदीतिभिःसुदीदिहि ॥ महोदेवान्यजसियक्ष्यानुषक्तवक्त्वोतदंसना । अर्वाचःसीकृणुह्यग्नेवसेरास्ववाजोतवंस्व ॥ यमापोऽअद्र्योवनागर्भमृतस्यपिप्रति । सहसायोमथितोजायतेनृभिःपृथिव्याऽअधिसानवि ॥ १ ॥ आयःपप्रौभानुनारोदसीऽउभेधूमेनधावतेदिवि । तिरस्तमोहदृशऽऊर्म्यास्वा

(६।४।५) यज्ञायज्ञावइतिद्वाविंशत्यृचस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्यःशंयुस्तृणपाणिःआद्यानांदशानामग्निरेकादश्यादिपंचानांमरुतस्ततश्चतुर्णांपूषाततस्तृचस्यमरुतः (त्रयोदश्यादितिसृणामिंद्रार्यमपूषविष्ण्वाद्यालिंगोक्तदेवतावाअंत्ययोर्द्यावाभूमीवापृश्निर्वा) आद्याबृहतीद्वितीयासतोबृहतीतृतीयाबृहतीचतुर्थीसतोबृहतीपंचमीबृहतीषष्ठीमहासतोबृहतीसप्तमीमहाबृहतीअष्टमीमहासतोबृहतीनवमीबृहतीदशमीस

श्यावास्वरुषोवृषाश्यावाऽअरुषोवृषा ॥ बृहद्भिरग्नेऽअर्चिभिःशुक्रेणदेवशोचिषा । भरद्वाजेसमिधानोयविष्ठ्यरेवन्नः शुक्रदीदिहिद्युमत्पावकदीदिहि ॥ विश्वासांगृहपतिर्विशामसित्वमग्नेमानुषीणां । शतंपूर्भिर्यविष्ठपाह्यंहसःसमेद्धारं शतंहिमाःस्तोतृभ्योयेचददति ॥ त्वंनश्चित्रऽऊत्यावसोराधांसिचोदय । अस्यरायस्त्वमग्नेरथीरसिविदागाधंतुचेतुनः ॥ पर्षितोकंतनयंपर्तृभिष्ट्वमदन्धैरप्रयुत्वभिः । अग्नेहेळांसिदैव्यायुयोधिनोदेवानिह्वरांसिच ॥ २ ॥ आसखायः सबर्दुघांधेनुमजध्वमुपनव्यसावचः । सृजध्वमनपस्फुरां ॥ याशर्धायमारुतायस्वभानवेश्रवोमृत्युधुक्षत । यामृळीकेमरुतांतुराणांयासुम्नैरेवयावरी ॥ भरद्वाजायावधुक्षतद्विता । धेनुंचविश्वदोहसमिषंचविश्वभोजसं ॥ तंवऽइंद्रंनसुक्रतुंवरुणमिवमायिनं । अर्यमणंनमंद्रंसुप्रभोजसंविष्णुंनस्तुषऽआदिशे ॥ त्वेषंशर्धोनमारुतंतुविष्वण्यंनर्वाणंपूषणं संयथाशता । संसहस्राकारिषच्चर्षणिभ्यऽआँऽआविर्गूह्धावसूकरत्सुवेदानोवसूकरत् ॥ आमापूषन्नुपद्रवशंसिषंनुतेऽ अपिकर्णऽआघृणे । अघाऽअर्योऽअरातयः ॥ ३ ॥ माकाकंवीरमुद्वृहोवनस्पतिमशस्तीर्विहिनीनशः । मोतसूरोऽ अहंऽएवाचनग्रीवाऽआदधतेवेः+ ॥ दतेरिवतेबृकमस्तुसख्यं । अच्छिद्रस्यदधन्वतःसुपूर्णस्यदधन्वतः ॥ परोहिम

तोबृहतीएकादशीककुप्द्वादशीसतोबृहतीत्रयोदशीपुरउष्णिक्चतुर्दशीबृहतीपंचदश्यतिजगतीषोडशीककुप्सप्तदशीसतोबृहतीअष्टादशी पुरउष्णिक्एकोनविंशीबृहतीविंशीबृहतीएकविंशीमहाबृहतीयवमध्याद्वाविंश्यनुष्टुप् । (पृश्निसूक्तमिदं) ।

त्यैरासिसमोदेवैरुतश्रिया । अभिख्यःपूषन्पृतनासुनस्त्वमवानूनंयथापुरा+ ॥ वामीवामस्यधूतयःप्रणीतिरस्तुसूनृता । देवस्यवामरुतोमर्त्यस्यवेजानस्यप्रयज्यवः ॥ सद्यश्चिद्यस्यचर्कृतिःपरिद्यांदेवोनैतिसूर्यः । त्वेषंशवोदधिरेनामयज्ञियंमरुतोवृत्रहंशवोज्येष्ठंवृत्रहंशवः ॥ सकृद्द्यौरजायतसकृद्भूमिरजायत । पृश्न्यादुग्धंसकृत्पयस्तदन्योनानुजायते ॥ ४ ॥ परिशिष्टं ॥ सूक्तांतेतृणान्यन्नावरण्येवोदकेपिवा । यत्स्तृणैरध्ययनंतद्धीतंस्तृणानिभवतेभव ॥ वापीकूपतडागानांसमुद्रैगच्छस्वाहा ॥) (६।४।६) स्तुषेजनंसुव्रतंनव्यसीभिर्गीर्भिर्मित्रावरुणासुम्नयंता । तऽआगमंतुतऽइहश्रुवंतुसुक्षत्रासोवरुणोमित्रोऽअग्निः+ ॥ विशोविशऽईड्यमध्वरेष्वदृष्टक्रतुमरतिंयुवत्योः । दिवःशिशुंसहसःसूनुमग्निंयज्ञस्यकेतुमरुषंयजध्यै ॥ अरुषस्यदुहितराविरूपेस्तृभिरन्यापिपिशेसूरोऽअन्या । मिथस्तुराविचरंतीपावकेमन्मश्रुतंनक्षतऽऋच्यमाने ॥ प्रवायुमच्छाबृहतीमनीषाबृहद्रयिंविश्ववारंरथप्रां । द्युतद्यामानियुतःपत्यमानःकविःकविमियक्षसिप्रयज्यो ॥ समेवपुश्छदयद्विश्वनोर्योरथोविरुक्मान्मनसायुजानः । येननरानासत्येषयध्यैवर्तिर्याथस्तनयायात्मनेच ॥ ५ ॥ पर्जन्यवातावृषभापृथिव्याःपुरीषाणिजिन्वतमप्यानि । सत्यश्रुतःकवयोयस्यगीर्भिर्ज

(६।४।६) स्तुषेजनमितिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यभारद्वाजऋजिश्वाविश्वेदेवास्त्रिष्टुबंत्याशकरी (इतश्चत्वारिवैश्व. । भेदपक्षे—विश्वेदेवाः १ अग्निः १ अहोरात्रे १ वायुः १ अश्विनौ १ विश्वेदेवाः १ सरस्वती १ पूषा १ अग्नित्वष्टारौ १ रुद्रः १ मरुतः २ विष्णुः १ विश्वेदेवाः २ एवं १५)

गंतःस्थातर्जगदाकृणुध्वं ॥ पावीरवीकन्याचित्रायुःसरस्वतीवीरपत्नीधियंधात् । ग्नाभिरच्छिद्रंशरणंसजोषादुराधषंगृणतेशर्मयंसत् ॥ पथस्पथःपरिपतिंवचस्याकामेनकृतोऽअभ्यानळर्कं । सनोरासच्छुरुधश्चंद्राग्राधियंधियंसीषधातिप्रपूषा+ ॥ प्रथमभाजंयशसंवयोधांसुपाणिंदेवंसुगभस्तिमृभ्वं । होतायक्षद्यजतंपस्त्यानामग्निस्त्वष्टारंसुहवंविभावा ॥ भुवनस्यपितरंगीर्भिराभीरुद्रंदिवावर्धयारुद्रमक्तौ । बृहंतऽमृष्वमजरंसुषुम्नमृधग्घुवेमकविनेषितासः ॥ ६ ॥ आयुवानःकवयोयज्ञियासोमरुतोगंतगृणतोवरस्यां । अचित्रंचिद्धिजिन्वथावृधंतऽइत्थानक्षंतोनरोऽअंगिरस्वत्+ ॥ प्रवीरायप्रतवसेतुरायाजायूथेवपशुरक्षिरस्तं । सर्पिस्पृशतितन्विश्रुतस्यस्तृभिर्ननाकंवचनस्यविप्रः ॥ योरजांसिविममेपार्थिवानित्रिश्चिद्विष्णुर्मनवेबाधिताय । तस्यतेशर्मन्नुपदद्यमानेरायामदेमतन्वा३तनाच ॥ तन्नोहिर्बुध्न्योऽअद्भिरर्कैस्तत्पर्वतस्तत्सविताचनोधात् । तदोषधीभिरभिरातिषाचोभगःपुरंधिर्जिन्वतुप्रराये+ ॥ नूनोरयिंरथ्यंचर्षणिप्रां पुरुवीरंमहऽऋतस्यगोपां । क्षयंदाताजरंयेनजनान्त्स्पृधोऽअदेवीरभिचक्रमामविशऽआदेवीरभ्य३श्ववाम ॥ ७ ॥ (६।५।१) हुवेवोदेवीमदितिंनमोभिर्मृळीकायवरुणंमित्रमग्निं । अभिक्षदामर्यमणंसुशेवंत्रातृन्देवान्त्सवितारंभगं

(६।५।१) हुवेवइतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यभारद्वाजऋजिश्वाविश्वेदेवास्त्रिष्टुप् (भेदपक्षे—विश्वे. १ सूर्यः १ द्यावापृथिवी १ मरुतः २ इंद्रः १ अपः १ सविता १ अग्निः १ अश्विनौ १ विश्वे० ५ एवं १५) ।

च ॥ सुज्योतिषःसूर्यदक्षपितृननागास्त्वेसुमहोवीहिदेवान् । द्विजन्मानोयऽऋतसापःसत्याःस्वर्वतोयजताऽअग्निजिह्वाः+ ॥ उतद्यावापृथिवीक्षत्रमुरुबृहद्रोदसीशरणंसुषुम्ने । महस्करथोवरिवोयथानोस्मेक्षयायधिषणेऽअनेहः+ ॥ आनोरुद्रस्यसूनवोनमंतामद्याहूतासोवसवोधृष्टाः । यदीमर्भमहतिवाहितासोवाधेमरुतोऽअह्वामदेवान्+ ॥ मिम्यक्षयेषुरोदसीनुदेवीसिषक्तिपूषाऽअभ्यर्धयज्वा । श्रुत्वाहवंमरुतोयद्ध्वयाथभूमारेजंतेऽअध्वनिप्रविक्ते ॥ ८ ॥ अभित्यंवीरंगिर्वणसमर्चेंद्रंब्रह्मणाजरितर्नवेन । श्रवदिद्धवमुपचस्तवानोरासद्वाजाँऽउपमहोगृणानः+ ॥ ओमानंमापोमानुषीरमृक्तंधातंतोकायतनयायशंयोः । यूयंहिष्ठाभिषजोमातृतमाविश्वस्यस्थातुर्जगतोजनित्रीः ॥ आनोदेवःसवितात्रायमाणोहिरण्यपाणिर्यजतोजगम्यात् । योदत्रवाँऽउषसोनप्रतीकंव्यूर्णुतेदाशुषेवार्याणि ॥ उतत्वंसूनोसहसोनोऽअद्यादेवाँऽअस्मिन्नध्वरेवृत्याः । स्यामहंतेसदमिद्रातौतवस्यामग्नेवसासुवीरः ॥ उतत्यामेहवमाजग्म्यातंनासत्याधीभिर्युवमंगविप्रा । अत्रिंनमहस्तमसोमुमुक्तंतूर्वतंनरादुरितादभीके ॥ ९ ॥ तेनोरायोद्युमतोवाजवतोदाताराभूतनूवतःपुरुक्षोः । दशस्यंतोदिव्याःपार्थिवासोगोजाताऽअप्यामूळताचदेवाः ॥ तेनोरुद्रःसरस्वतीसजोषामीळ्हुष्मंतोविष्णुर्मृळंतुवायुः । ऋभुक्षावाजोदैव्योविधातापर्जन्यावातापिप्यतामिषंनः ॥ उतस्यदेवःसविताभगोनोपांनपादवतुदानुपप्रिः । त्वष्टादेवेभिर्जनिभिःसजोषाद्यौर्देवेभिःपृथिवीसमुद्रैः+ ॥ उतनोहिर्बुध्न्यःशृणोत्वजऽएकपात्पृ

थिवीसमुद्रः । विश्वेदेवाऽऋतावृधोहुवानास्तुतामंत्राःकविशस्ताऽअवंतु ॥ एवानपातोममतस्यधीभिर्भरद्वाजाऽअभ्यर्चत्यर्कैः । ग्राहुतासोवसवोधृष्टाविश्वेस्तुतासोभूतायजत्राः ॥१०॥ (६।५।२) उदुत्यच्चक्षुर्महिमित्रयोराँऽएतिप्रियं वरुणयोरदब्धं । ऋतस्यशुचिदर्शतमनीकंरुक्मोनदिवऽउदितात्र्यद्यौत् ॥ वेदयस्त्रीणिविदथान्येषांदेवानांजन्म सनुतराचविप्रः । ऋजुमर्तेषुवृजिनाचपश्यन्नभिचष्टेसूरोऽअर्यऽएवान् ॥ स्तुषऽउवोमहऽऋतस्यगोपानदितिंमित्रंवरुणंसुजातान् । अर्यमणंभगमदब्धधीतीनच्छावोचेसधन्यःपावकान्+ ॥ रिशादसःसत्पतीँरदब्धान्महोराज्ञःसुवसनस्यदातॄन् । यूनःसुक्षत्रान्क्षयतोदिवोनॄनादित्यान्याम्यदितिंदुवोयु+ ॥ द्यौश्चिष्पितःपृथिविमातरध्रुगग्नेभ्रातर्वसवोमृळतानः । विश्वेऽआदित्याऽअदितेसजोषाऽअस्मभ्यंशर्मबहुलंवियंत ॥ ११ ॥ मानोवृकायवृक्येसमस्माऽअघायतेरीरधतायजत्राः । यूयंहिष्ठारथ्योनस्तनूनांयूयंदक्षस्यवचसोबभूव+ ॥ मावऽएनोऽअन्यकृतंभुजेममातत्कर्मवसवोयच्चयध्वे । विश्वस्यहिक्षयथविश्वदेवाःस्वयंरिपुस्तन्वंरीरिषीष्ट ॥ नमऽइदुग्रंनमऽआविवासेनमोदाधारपृथिवीमुतद्यां । नमोदेवेभ्योनमऽईशऽएषांकृतंचिदेनोनमसाविवासे ॥ ऋतस्यवोरथ्यःपूतदक्षानृतस्यपस्त्यसदोऽअदब्धान् ।

(६।५।२) उदुत्यदितिषोळशर्चस्यसूक्तस्यभारद्वाजऋजिश्वाविश्वेदेवास्त्रिष्टुप्त्रयोदश्याद्यास्तिस्रउष्णिहोंत्यानुष्टुप् । (भेदपक्षे–सूर्यः२ विश्वेदेवाः १० अग्निः १ सोमः १ विश्वेदेवाः २ एवं १६) ।

ताँऽआनमोभिरुरुचक्षसोनून्विश्वान्वऽआनमेमहोयजत्राः ॥ तेहिश्रेष्ठवर्चसस्तऽउनस्तिरोविश्वानिदुरितानयंति ।
सुक्षत्रासोवरुणोमित्रोऽअग्निर्ऋतधीतयोवक्मराजसत्याः ॥ १२ ॥ तेनऽइंद्रःपृथिवीक्षामवर्धन्पूषाभगोऽअदितिःपंच
जनाः । सुशर्माणःस्ववसःसुनीथाभवंतुनःसुत्रात्रासःसुगोपाः+ ॥ नूसद्मानंदिव्यंनंशिदेवाभारद्वाजःसुमतिंयातिहो
ता । आसानेभिर्यजमानोमियेधैर्देवानांजन्मवसूयुर्ववंद ॥ अपत्यंवृजिनंरिपुंस्तेनमग्नेदुराध्यं । दविष्ठमस्यसत्पतेकृ
धीसुगं+ ॥ ग्रावाणःसोमनोहिकंसखित्वनार्यवावशुः । जहीन्यत्रिणंपणिंवृकोहिषः+ ॥ यूयंहिष्ठासुदानवऽइंद्रज्ये
ष्ठाऽअभिद्यवः । कर्तानोऽअध्वन्नासुगंगोपाऽअमा+ ॥ अपिपंथामगन्महिस्वस्तिगामनेहसं । येनविश्वाःपरिद्विषो
वृणक्तिविंदतेवसु ॥ १३ ॥ (६।५।३) नतद्दिवानपृथिव्यानुमन्येनयज्ञेननोतशमीभिराभिः । उब्जंतुतंसुभ्वःपर्वतासोनिहीयतामतियाजस्ययष्टा+ ॥ अतिवायोमरुतोमन्यतेनोब्रह्मवायःक्रियमाणंनिनित्सात् । तपूंषितस्मैवृजिनानिसंतुब्रह्मद्विषमभितंशोचतुद्यौः+ ॥ किमंगत्वाब्रह्मणःसोमगोपांकिमंगत्वाहुरभिशस्तिपांनः । किमंगनःपश्यसिनिद्यमानान्ब्रह्मद्विषेतपुषिंहेतिमस्य ॥ अवंतुमामुषसोजायमानाऽअवंतुमासिंधवःपिन्वमानाः । अवंतुमापर्वतासो

(६।५।३) नतदित्येतिसप्तदशर्चस्यसूक्तस्यभारद्वाजऋजिश्वाविश्वेदेवास्त्रिष्टुप्सप्तम्याद्याःषड्गायत्र्यश्चतुर्दशीजगती । (भेदपक्षे—विश्वेदेवाः २ सोमः १ विश्वे० ८ अग्निः १ विश्वे० ३ अग्निपर्जन्यौ १ विश्वे० १ एवं १७) ।

ध्रुवासोवंतुमापितरोदेवहूतौ ॥ विश्वदानींसुमनसःस्यामपश्येमनुसूर्यमुच्चरंतं । तथाकरद्वसुपतिर्वसूनांदेवाँऽओहा
नोवसागमिष्ठः ॥ १४ ॥ इंद्रोनेदिष्ठमवसागमिष्ठःसरस्वतीसिंधुभिःपिन्वमाना । पर्जन्योनऽओषधीभिर्मयोभुरग्निः
सुशंसःसुहवःपितेव ॥ विश्वेदेवासऽआगतशृणुतामऽइमंहवं । एदंबर्हिर्निषीदत ॥ योवोदेवाघृतस्नुनाहव्येनप्रतिभू
षति । तंविश्वऽउपगच्छथ ॥ उपनःसूनवोगिरःशृण्वंत्वमृतस्यये । सुमृळीकाभवंतुनः ॥ विश्वेदेवाऽऋतावृधऽऋतु
भिर्हवनश्रुतः । जुषंतांयुज्यंपयः ॥ १५ ॥ स्तोत्रमिंद्रोमरुद्गणस्त्वष्टृमान्मित्रोऽअर्यमा । इमाहव्याजुषंतनः ॥ इमं
नोऽअग्नेऽअध्वरंहोतर्वयुनशोयज । चिकित्वान्दैव्यंजनं ॥ विश्वेदेवाःशृणुतेमंहवंमेयेऽअंतरिक्षेयऽउपद्यविष्ठ । येऽ
अग्निजिह्वाऽउतवायजत्राऽआसद्यास्मिन्बर्हिषिमादयध्वं ॥ विश्वेदेवाममंशृण्वंतुयज्ञियाऽउभेरोदसीऽअपांनपाच्चम
न्मं । मावोवचांसिपरिचक्ष्याणिवोचंसुम्नेष्विद्वोऽअंतमामदेम ॥ येकेचज्मामहिनोऽअहिमायादिवोजज्ञिरेऽअपांस
धस्थे । तेऽअस्मभ्यमिषयेविश्वमायुःक्षपऽउस्रावरिवस्यंतुदेवाः ॥ अग्नीपर्जन्याववतंधियंमेसिन्हवंसुहवासुष्टुतिंनः ।
इळांमन्योजनयद्गर्भमन्यःप्रजावतीरिषऽआधत्तमस्मे+ ॥ स्तीर्णबर्हिषसमिधानेऽअग्नौसूक्तेनमहानमसाविवासे ।
अस्मिन्नोऽअद्यविदथेयजत्राविश्वेदेवाहविषिमादयध्वं ॥ १६ ॥ (६।५।४) वयमुत्वापथस्पतेरथंनवाजसातये ।

(६।५।४) वयमुत्वेतिदशर्चस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजःपूषागायत्रीअष्टम्यनुष्टुप् ।

धियेपूषन्नयुज्महि ॥ अभिनोनर्यवसुवीरंप्रयंतदक्षिणं । वासंगृहपतिंनय ॥ अदितंसंतंचिदाघृणेपूषन्दानायचोदय । पणेश्चिद्विम्नदामनः ॥ विपथोवाजसातयेचिनुहिविमृधोजहि । साधंतामुग्रनोधियः ॥ परितृंधिपणीनामारंयाहृदयाकवे । अर्थमस्मभ्यंरंधय ॥ १७ ॥ विपूषन्नारंयातुदपणेरिच्छहृदिप्रियं । अर्थे० ॥ आरिखकिकिराकृणुपणीनांहृदयाकवे । अर्थे० ॥ यांपूषन्ब्रह्मचोदनीमारांबिभर्ष्याघृणे । तयासमस्यहृदयमारिखकिकिराकृणु ॥ यातेऽअष्टागोऽओपशाघृणेपशुसाधनी । तस्यास्तेसुम्नमीमहे ॥ उतनोगोषणिंधियमश्वसांवाजसामुत । नृवत्कृणुहिवीतये ॥ १८ ॥ (६।५।५) संपूषन्विदुषानयायोऽअंजसानुशासति । यऽएवेदमितिब्रवत् ॥ समुपूष्णागमेमहियोगृहाँऽअभिशासति । इमऽएवेतिचब्रवत् ॥ पूष्णश्चक्रंनरिष्यतिनकोशोवपद्यते । नोऽअस्यव्यथतेपविः+ ॥ योऽअस्मैहविषाविधन्नतंपूषार्पिमृष्यते । प्रथमोविंदतेवसु ॥ पूषागाऽअन्वेतुनःपूषारक्षत्ववर्वतः । पूषावाजंसनोतुनः ॥ १९ ॥ पूषन्ननुप्रगाऽइहियजमानस्यसुन्वतः । अस्माकंस्तुवतामुत+ ॥ माकिर्नेशन्माकीरिषन्माकींसंशारिकेवटे । अथारिष्टाभिरागहि ॥ शृण्वंतंपूषणंवयमिर्यमनष्टवेदसं । ईशानंरायऽईमहे ॥ पूषन्तवव्रतेवयंनरिष्येमकदाचन । स्तोतारस्तऽइहस्मसि ॥ परिपूषापरस्ताद्धस्तंदधातुदक्षिणं । पुनर्नोनष्टमाजतु ॥ २० ॥ (६।५।६) एहिवांविमुचोनपा

(६।५।५) संपूषन्नितिदशर्चस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजःपूषागायत्री। (६।५।६) एहिवामितिषड्चस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजःपूषा

दाघृणेसंसचावहै । रथीर्ऋतस्यनोभव ॥ रथीतमंकपर्दिनमीशानंराधसोमहः । रायःसखायमीमहे ॥ रायोधारा स्याघृणेवसोराशिरजाश्व । धीवतोधीवतःसखा ॥ पूषणंन्व१जाश्वमुपस्तोषामवाजिनं । स्वसुर्योजारऽउच्यते ॥ मातुर्दिधिषुमब्रवंस्वसुर्जारःशृणोतुनः । भ्रातेंद्रस्यसखामम ॥ आजासःपूषणंरथेनिशृंभास्तेजनश्रियं । देवंवहंतुविभ्रतः ॥२१॥ (६।५।७) यऽएनमादिदेशतिकरंभादितिपूषणं । नतेनदेवऽआदिशे ॥ उतघासरथीतमःसख्यासत्पतिर्युजा । इंद्रोवृत्राणिजिघ्नते ॥ उतादःपरुषेगविसूरश्चक्रंहिरण्ययं । न्यैरयद्रथीतमः ॥ यद्यत्वापुरुष्टुतवामदस्रमंतुमः । तत्सुनोमन्मसाधय ॥ इमंचनोगवेषणंसातयेसीषधोगणं । आरात्पूषन्नसिश्रुतः+ ॥ आतेस्वस्तिमीमहऽआरेऽअघामुपावसुं । अद्याचसर्वतातयेश्वश्चसर्वतातये ॥ २२ ॥ (६।५।८) इंद्रानुपूषणावयंसख्यायस्वस्तये । हुवेमवाजसातये ॥ सोममन्यऽउपासदत्पातवेचम्वोःसुतं । करंभमन्यऽइच्छति ॥ अजाऽअन्यस्यवह्नयोहरीऽअन्यस्यसंभृता । ताभ्यांवृत्राणिजिघ्नते ॥ यदिंद्रोऽअनयद्रितोमहीरपोवृषन्तमः । तत्रपूषाभवत्सचा ॥ तांपूष्णःसुमतिंवयंवृक्षस्यप्रवयामिव । इंद्रस्यचारभामहे ॥ उत्पूषणंयुवामहेभीशूँऽरिवसारथिः । मह्याऽइंद्रस्वस्तये ॥ २३ ॥ (६।५।९) शुक्रं

गायत्री । (६।५।७) यएनमितिषड्चस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजःपूषागायत्रीअंत्यानुष्टुप् । (६।५।८) इंद्रान्वितिषड्चस्यसूक्तस्य बार्हस्पत्योभरद्वाजइंद्रापूषणौगायत्री । (६।५।९) शुक्रंतइतिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजःपूषात्रिष्टुप्द्वितीयाजगती ।

तेऽअन्यद्यजतंतेऽअन्यद्विषुरूपेऽअहंनीद्यौरिवासि । विश्वाहिमायाऽअवसिस्वधावोभद्रातेपूषन्निहरातिरस्तु ॥ अजाश्वःपशुपावाजपस्त्योधियंजिन्वोभुवनेविश्वेऽअर्पितः । अष्टापूषाशिथिरामुद्गरीवृजत्संचक्षाणोभुवनादेवऽईयते ॥ यास्तेपूषन्नावोऽअंतःसमुद्रेहिरण्ययीरंतरिक्षेचरंति । ताभिर्यासिदूत्यांसूर्यस्यकामेनकृतश्रवऽइच्छमानः ॥ पूषासुवंधुर्दिवऽआपृथिव्याऽइळस्पतिर्मघवादुस्मवर्चाः । यंदेवासोऽअददुःसूर्यायैकामेनकृतंतवसंस्वंचं ॥ २४ ॥ (६।५।१०) प्रनुवोचासुतेषुवांवीर्याइ३यानिचक्रथुः । हतासोवांपितरोदेवशत्रवऽइंद्राग्नीजीवथोयुवं+ ॥ वळित्थामहिमावामिंद्राग्नीपनिष्टऽआ । समानोवांजनिताभ्रातरायुवंयमाविहेहमातरा ॥ ओकिवांसासुतेसचाँऽअश्वासप्तीऽइवादने । इंद्रान्व१ग्नीऽअवसेहवज्रिणावयंदेवाहवामहे ॥ यऽइंद्राग्नीसुतेषुवांस्तवत्तेष्वृतावृधा । जोषवाकंवदतःपज्रहोषिणान देवाभसथश्चन+ ॥ इंद्राग्नीकोऽअस्यवांदेवौमर्तश्चिकेतति । विषूचोऽअश्वान्युयुजानऽईयतऽएकःसमानऽआरथे ॥ २५ ॥ इंद्राग्नीऽअपादियंपूर्वागात्पद्वतीभ्यः । हित्वीशिरोजिह्वयावावदच्चरात्रिंशत्पदान्यक्रमीत् ॥ इंद्राग्नीऽआहितंन्वतेनरोधन्वानिवाह्वोः । मानोऽअस्मिन्महाधनेपरावर्क्तृगवेष्टिषु ॥ इंद्राग्नीतपतिमाघाऽअर्योऽअरातयः । अपद्वेषांस्याकृतंयुयुतंसूर्यादधि ॥ इंद्राग्नीयुवोरपिवसुदिव्यानिपार्थिवा । आनऽइहप्रयच्छतंरयिंविश्वायुपोषसं ॥

(६।५।१०) प्रनुवोचेतिदशर्चस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजइंद्राग्नीबृहतीअंत्याश्चतस्रोनुष्टुभः ।

इंद्राग्नीऽउक्थवाहसास्तोमेभिर्हवनश्रुता । विश्वाभिर्गीभिरागतमस्यसोमस्यपीतये ॥ २६ ॥ (६।५।११) अथद्वृ
त्रमुतसनोतिवाजमिंद्रायोऽअग्नीसहुरीसपर्यात् । इरज्यंतावसव्यस्यभूरेःसहस्तमासहसावाजयंता ॥ तायोधिष्टम
भिगाऽइंद्रनूनमपःस्वरुषसोऽअग्नऽऊह्वाः । दिशःस्वरुषसऽइंद्रचित्राऽअपोगाऽअग्नेयुवसेनियुत्वान् ॥ आवृत्रहणा
वृत्रहभिःशुष्मैरिंद्रयातंनमोभिरग्नेऽअर्वाक् । युवंराधोभिरकवेभिरिंद्राग्नेऽअस्मेभवतमुत्तमेभिः ॥ ताहुवेययोरिदंप
म्नेविश्वंपुराकृतं । इंद्राग्नीनमधतः ॥ उग्राविधनिनामूधऽइंद्राग्नीहवामहे । तानोमृळातऽईदृशे ॥ २७ ॥ हतोवृत्रा
ण्यार्याहतोदासानिसत्पती । हतोविश्वाऽअपद्विषः ॥ इंद्राग्नीयुवामिमेऽभिस्तोमाऽअनूषत । पिबतंशंभुवासुतं ॥
यावांसातिपुरुस्पृहोनियुतोदाशुषेनरा । इंद्राग्नीताभिरागतं ॥ ताभिरागच्छतंनरोपेदंसवनंसुतं । इंद्राग्नीसोमपीत
ये ॥ तमीळिष्वयोऽअर्चिषावनाविश्वापरिष्वजत् । कृष्णाकृणोतिजिह्वया ॥ २८ ॥ यऽइद्धऽआविवासतिसुम्नमिं
द्रस्यमर्त्यः । द्युम्नायसुतराऽअपः+ ॥ तानोवाजवतीरिषऽआशून्पिपृतमर्वतः । इंद्रमग्निंचवोळ्हवे ॥ उभावामिंद्रा
ग्नीऽआहुवध्याऽउभाराधसःसहमादयध्यै । उभादाताराविषारयीणामुभावाजस्यसातयेहुवेवां ॥ आनोगव्येभिर
श्वैर्वसव्यै३रुपगच्छतं । सखायोदेवासख्यायशंभुवेंद्राग्नीताहवामहे ॥ इंद्राग्नीशृणुतंहवंयजमानस्यसुन्वतः । वीतं

(६।५।११) अथद्वृत्रमितिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजइंद्राग्नीगायत्रीआद्यास्तिस्रस्त्रयोदशीचत्रिष्टुभःचतुर्दशीबृहत्यंत्यानुष्टुप् ।

हव्यान्यागंतंपिबतंसोम्यंमधु ॥ २९ ॥ (६।५।१२) इयमंददाद्रभसमृणच्युतंदिवोदासंवध्र्यश्वायदाशुषे । या शश्वंतमाचखादावसंपाणिंतातेदात्राणिंतविषासरस्वति ॥ इयंशुष्मेभिर्विसखाऽइवारुजत्सानुगिरीणांतविषेभिरूर्मिभिः । पारावतघ्नीमवसेसुवृक्तिभिःसरस्वतीमाविवासेमधीतिभिः ॥ सरस्वतिदेवनिदोनिवर्हयप्रजांविश्वस्यबृसयस्य मायिनः । उतक्षितिभ्योवनीरविंदोविषमेभ्योऽअस्रवोवाजिनीवति ॥ प्रणोदेवीसरस्वतीवाजेभिर्वाजिनीवती । धीनामविंत्र्यवतु ॥ यस्त्वादेविसरस्वत्युपब्रूतेधनेहिते । इंद्रंनवृत्रतूर्ये ॥ ३० ॥ त्वंदेविसरस्वत्यवावाजेषुवाजिनि । रदापूषेवनःसनिं+ ॥ उतस्यानःसरस्वतीघोराहिरण्यवर्तनिः । वृत्रघ्नीवष्टिसुष्टुतिं+ ॥ यस्याऽअनंतोऽअहुतस्त्वेषश्चरिष्णुरर्णवः । अमश्वरतिरोरुवत्॥ सानोविश्वाऽअतिद्विषःस्वसृरन्याऽऋतावरी । अतन्नहेवसूर्यः ॥ उतनःप्रियाप्रिया सुसप्तस्वसासुजुष्टा । सरस्वतीस्तोम्याभूत् ॥ ३१ ॥ आपप्रुषीपार्थिवान्युरुरजोऽअंतरिक्षं । सरस्वतीनिदस्पातु ॥ त्रिषधस्थासप्तधातुःपंचजातावर्धयंती । वाजेवाजेहव्याभूत् ॥ प्रयामहिम्नामहिनासुचेकितेद्युम्नेभिरन्याऽअपसाम् पस्तमा । रथंऽइवबृहतीविभ्वनेकृतोपस्तुत्याचिकितुषासरस्वती ॥ सरस्वत्यभिनोनेषिवस्योमापस्फरीःपयसामानऽआधक् । जुषस्वनःसख्यावेश्याचमात्वत्क्षेत्राण्यरणानिगन्म ॥ ३२ ॥ ॥ इतिचतुर्थाष्टकेऽष्टमोऽध्यायः ॥ ८ ॥

(६।५।१२) इयमददादितिचतुर्दशर्चस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजःसरस्वतीगायत्रीआद्यास्तिस्रस्रयोदशीचजगत्यौत्यात्रिष्टुप् ।

द्वात्रिंशाध्यायेवर्गाः ३२ सूक्तानि १४ ऋचः १६६ ॥ त्यागः ॥ अग्नय. १० मरुद्भ्य. ५ पूष्णइदं. ४ मरुद्भ्य. ३ विश्वेभ्योदेवेभ्य. ६३ [भे. प. विश्वेभ्योदेवेभ्य. अग्नय. अहोरात्राभ्या. वायव. अश्विभ्या. विश्वेभ्योदेवेभ्य. सरस्वत्याइ. पूष्ण. अग्नयेत्वष्टृइ. रुद्राये. मरुद्भ्य. २ विष्णव. विश्वेभ्योदेवेभ्य. ३ सूर्यायेदं. द्यावापृथिवीभ्या. मरुद्भ्य. २ इंद्राये. अद्भ्य. सवित्र. अग्नय. अश्विभ्या. विश्वेभ्योदेवेभ्य. ५ सूर्याये. २ विश्वेभ्योदेवेभ्य. १० अग्नय. सोमाये. विश्वेभ्योदेवेभ्य. ४ सोमाये. विश्वेभ्योदेवेभ्य. ८ अग्नय. विश्वेभ्योदेवेभ्य. ३ अग्निपर्जन्याभ्या. विश्वेभ्योदेवेभ्य.] पूष्णइ. ३२ इंद्रापूषभ्या. ६ पूष्ण. ४ इंद्राग्निभ्या. २५ सरस्वत्याइ. १४ ॥ इतिचतुर्थेऽष्टमः ॥

॥ इतिचतुर्थाष्टकःसमाप्तः ॥

॥ अथपंचमाष्टकप्रारंभः ॥

श्रीः ॥ स्तुषएकादशाश्विनंतुक्रत्यैकपदांतंत्रैष्टुभंमाद्याविरालुदुश्रियेषलुपस्यैत्वेषास्यावपुन्वैकादशमारुतंवि श्वेषांमैत्रावरुणंश्रुष्टीवामैंद्रावरुणंसुपांत्येजगत्यौसंवामष्टावैंद्रावैष्णवंघृतवतीषट्द्यावापृथिवीयंजागतंमुदुष्यः सावित्रंत्रित्रिष्टुवंतमिंद्रासोमापंचैंद्रासोमैंयोअद्रिभित्तृचंवार्हस्पत्यंसोमारुद्राचतुष्कंसोमारौद्रंजीमूतस्यैवैकोनां पायुर्भारद्वाजःसंग्रामांगान्यृक्शोभितुष्टावंवर्मधनुर्ज्यामार्ब्बीइषुधिंजगत्यर्धेसारथिमर्धेरश्मींनश्वान्त्रथंरथगोपा न्जगत्याद्यालिंगोक्तदेवताद्वाभ्यामिषून्प्रतोदंहस्तघ्नंद्वाभ्यामिषून्पराःपंक्त्यादयोलिंगोक्तदेवताःसंग्रामाशिषों त्यानुष्टुबृजीतआलाक्तेतिचद्वेद्वेयोद्ध्यःसंभूतोंवसतीवरीषुगृह्यमाणासुपुष्करेस्थितवान्सर्वतःपुष्करंतत्रविश्वेदे वाअधारयन्नुत्थापयतोमहत्तपश्चकारादृष्टमिंद्रमन्यैर्ऋषिभिर्योदृष्टवांस्तपसापूर्वंस्तोमभागान्परितुष्टःशक्रःप्रब्रूतें यस्यसगुणतोनामजज्ञेंवसतःश्रैष्ठ्यकर्मणःससप्तमंमंडलंवसिष्ठोपश्यदग्निंपंचाधिकांविराजोष्टादशाद्याः ॥ १ ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ हरिःओम् ॥ (६।६।१) स्तुषेनरादिवोऽअस्यप्रसंताश्विनाहुवेजरमाणोऽअर्कैः । थासद्यऽउस्राव्युषिज्मोऽअंतान्युयूषतःपर्युरूवरांसि ॥ तायज्ञमाशुचिभिश्चक्रमाणारथंस्यभानुंरुरुचूरजोभिः । पुरू वरांस्यमितामिमानापोधन्वान्यतियाथोऽअज्रान् ॥ ताहत्यद्वर्तिर्यदरंध्रमुग्रेत्थाधियऽऊहथुःश्वदश्वैः । मनोजवे

षष्ठेनुवाकेचतुर्दशसूक्तानि (६।६।१) स्तुषेनरेत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजोश्विनौत्रिष्टुप् ।

भिरिषिरैःशयध्यैपरिव्यथिर्दाशुषोमर्त्यस्य ॥ तानव्यसोजरमाणस्यमन्मोपभूषतोयुयुजानसप्ती । शुभंपृक्षमिषमूर्जंव हंताहोतायक्षत्प्रत्नोऽअध्रुग्युवाना ॥ तावत्गूदस्रापुरुशाकंतमाप्रत्नानव्यसावचसाविवासे । याशंसंतेस्तुवतेशंभविष्ठाबभूवतुर्गृणतेचित्ररातीं ॥ १ ॥ ताभुज्युंविभिरूह्यःसमुद्रात्तुग्रस्यसूनुमूहथूरजोभिः । अरेणुभिर्योजनेभिर्भुजंतांपतत्रिभिरर्णसोनिरुपस्थात् ॥ विजयुषारथ्यायातमद्रिश्रुतंहवंवृषणावध्रिमत्याः । दशस्यंताशयवेपिप्यथुर्गामितिच्यवानासुमतिंभुरण्यू ॥ यद्रोदसीप्रदिवोऽअस्तिभूमाहेळोदेवानामुतमर्त्यत्रा । तदादित्यावसवोरुद्रियासोरक्षोयुजेतपुरंधंदधात ॥ यऽईराजानावृतुथाविदधद्रजसोमित्रोवरुणश्चिकेतत् । गंभीरायरक्षसेहेतिमस्यद्रोधायचिद्वचसऽआनवाय ॥ अंतरैश्चक्रैस्तनयायवर्तिर्द्युमतायातंनृवतारथेन । सनुत्येनत्यजसामर्त्यस्यवनुष्यतामपिशीर्षावृक्तं ॥ आपरमाभिरुतमध्यमाभिर्नियुद्भिर्यातमवमाभिरर्वाक् । दृढस्यचिद्गोमतोविव्रजस्यदुरोवर्तंगृणतेचित्ररातीं ॥ २ ॥ (६।६।२) क्रत्यावल्गूपुरुहूताद्यदूतोनस्तोमोविदन्नमस्वान् । आयोऽअर्वाङ्नासत्यावर्वत्प्रेष्ठाह्यसंथोऽअस्यमन्मन् ॥ अरंमेगंतंहवनायास्मैगृणानायथापिवाथोऽअंधः । परिहत्यद्वर्तियाथोरिषोनयत्परोनांतरस्तुतुर्यात् ॥ अकारिवामंधसोवरीमन्नस्तारिबर्हिःसुप्रायणतमं । उत्तानहस्तोयुवयुर्ववंदावांनक्षंतोऽअद्रयऽआंजन् ॥ ऊर्ध्वोवामग्निरध्व

(६।६।२) कत्येत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यवार्हस्पत्योभरद्वाजोश्विनौत्रिष्टुप्आद्याविराळंत्यैकपदा ।

रेष्वस्थात्प्रातिरेतिजूर्णिनीघृताचीं । प्रहोतागूर्तमनाऽउराणोयुक्तयोनासत्याहवींमन् ॥ अधिंश्रियेदुहितासूर्यस्य रथंतस्थौपुरुभुजाशतोतिं । प्रमायाभिर्मायिनाभूतमत्रनरानृतूजनिमन्यज्ञियानां ॥ ३ ॥ युवंश्रीभिर्दर्शताभिराभिः शुभेपुष्टिमूहथुःसूर्यायाः । प्रवांवयोवपुषेनुपप्तन्नक्षद्वाणीसुष्टुताधिष्ण्यावां ॥ आवांवयोश्वासोवहिष्ठाऽअभिप्रयोनासत्यावहंतु । प्रवांरथोमनोजवाऽअसर्जीषःपृक्षऽइषिधोऽअनुपूर्वीः+ ॥ पुरुहिवांपुरुभुजादेष्णंधेनुंनऽइषंपिन्वतमस्क्रां । स्तुतश्चवांमाध्वीसुष्टुतिश्चरसाश्चयेवामनुरातिमग्मन् ॥ उतमऽऋज्रेपुरंयस्यरघ्वीसुमीढेशतंपेरुकेचपक्वा । शांडोदाद्धिरणिनःस्मदिष्टीन्दशवशासोऽअभिषाचऽऋष्वान्+ ॥ संवांशतानासत्यासहस्राश्वानांपुरुपंथांगिरेदात् । भरद्वाजायवीरनूगिरेदाद्धतारक्षांसिपुरुदंससास्युः ॥ आवांसुम्नेवरिमन्सूरिभिःष्यां ॥ ४ ॥ (६।६।३) उदुश्रिय ऽउषसोरोचमानाऽअस्थुरपांनोर्मयोरुशंतः । कृणोतिविश्वासुपथासुगान्यभूदुवस्वीदक्षिणामघोनी ॥ भद्रादद्दक्षऽउर्विंयाविभास्युत्तेशोचिर्भानवोद्यामपप्तन् । आविर्वक्षःकृणुषेशुंभमानोषोदेविरोचमानामहोभिः ॥ वहंतिसीमरुणासोरुशंतोगावःसुभगामुर्विंयाप्रथानां । अपेजतेशूरोऽअस्तेवशन्नूवाधतेतमोऽअजिरोनवोह्वां ॥ सुगोततेसुपथापर्वतेष्ववातेऽअपस्तरसिस्वभानो । सानऽआवहपृथुयामन्नृष्वेरायिंदिवोदुहितरिषयध्यै ॥ सावहयोक्षभिरवातोषोवरंवहं

(६।६।३) उदुश्रियइतिषड्चस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजऽषान्त्रिष्टुप् ।

सिजोषमनु । त्वांदिवोदुहितर्याहदेवीपूर्वहूतौमंहनादर्शताभूः ॥ उत्तेवयश्चिद्वसतेरपप्तन्नरश्चयेपितुभाजोव्युष्टौ । अमासतेवहसिभूरिवाममुषोदेविदाशुषेमर्त्याय ॥ ५ ॥ (६।६।४) एषास्यानोदुहितादिवोजाःक्षितीरुच्छंतीमानुषीरजीगः । याभानुनारुशंतारामयास्वज्ञायितिरस्तमसश्चिदक्तून्+ ॥ वितद्ययुररुणयुग्भिरश्वैश्चित्रंभात्युषसश्चंद्ररथाः । अग्रंयज्ञस्यबृहतोनयंतीर्वितावांधंतेतमऽऊर्म्यायाः ॥ श्रवोवाजमिषमूर्जंवहंतीर्निदाशुषऽउषसोमर्त्याय । मघोनीर्वीरवत्पत्यमानाऽअवोधातविधतेरत्नमद्य+ ॥ इदाहिवोविधतेरत्नमस्तीदावीरायदाशुषऽउषासः । इदाविप्रायजरतेयदुक्थानिष्मभावतेवहथापुराचित् ॥ इदाहितऽउषोऽअद्रिसानोगोत्रागवामंगिरसोगृणंति । व्य१र्कैणविभिदुर्ब्रह्मणाचसत्यानृणामभवद्वहूतिः ॥ उच्छादियोदुहितःप्रत्नवन्नोभरद्वाजवाद्विधतेमघोनि । सुवीरंरयिंगृणतेरिरीह्युरुगायमधिधेहिश्रवोनः ॥ ६ ॥ (६।६।५) वपुर्नुतच्चिकितुषेचिदस्तुसमानंनामधेनुपत्यमानं । मर्तेष्वन्यद्दोहसेपीपायसकृच्छुक्रंदुदुहेपृश्निरूधः ॥ येऽअग्नयोनशोशुचन्निधानाद्विर्यत्रिर्मरुतोवावृधंत । अरेणवोहिरण्ययासऽएषांसाकंनृम्णैःपौंस्येभिश्चभूवन् ॥ रुद्रस्ययेमीह्वषःसंतिपुत्रायांश्रोनुदाधृविर्भरध्यै । विदेहिमाताम्रहोमहीषासेत्पृश्निःसुभ्वेऽगर्भमाधात् ॥ नयऽईषंतेजनुषोयान्वं१तःसंतोवद्यानिपुनानाः । निर्यदुह्रेशुचयोनुजोषमनुश्रियातन्वंमुक्षमाणाः ॥

(६।६।४) एषास्येतिषड्ऋचस्यसूक्तस्यवार्हस्पत्योभरद्वाजउषास्त्रिष्टुप् । (६।६।५) वपुर्न्वित्येकादशर्चस्यसूक्तस्यवार्हस्पत्योभरद्वाजोमरुत-

म॒क्षूनयेषु॑दो॒हसे॑चिद॒याऽआनाम॑धृ॒ष्णुमारु॑तं॒दधा॑नाः । नयेस्तौ॒नाऽअ॒यासो॑म॒ह्नानूचि॑त्सु॒दानु॒रव॑यासदु॒ग्रान्+ ॥ ७ ॥
तऽइदु॒ग्राःशव॑साधृ॒ष्णुषे॑णाऽउ॒भेयु॑जंत॒रोद॑सीसु॒मेके॑ । अध॑स्मैषुरोद॒सीस्वशो॑चि॒राम॑वत्सुतस्थौ॒नरोकः॑ ॥ अ॒ने॒नोवो॑म
रुतो॒यामो॑ऽअस्त्वन॒श्वश्चि॒द्यमज॒त्यर॑थीः । अ॒न॒व॒सोऽअ॑नभी॒शूर॑ज॒स्तूर्विरोद॑सीप॒थ्या॑याति॒साध॑न् ॥ नास्य॑व॒र्तानत॑रु
तान्व॑स्ति॒मरु॑तो॒यमव॑थ॒वाज॑सातौ । तो॒केवा॒गोषु॒तन॑ये॒यम॒प्सुसव्र॒जंदर्ता॒पार्ये॒ऽअध॒द्योः+ ॥ प्रचि॒त्रम॒र्कंगृ॑ण॒तेतु॒राय॒मा
रु॑ताय॒स्वत॑वसेभरध्वं । येसहां॑सि॒सह॑सा॒सहं॑ते॒रेज॑तेऽअग्नेपृथि॒वीम॒खेभ्यः॑ ॥ त्विषी॑मंतोऽअध्व॒रस्ये॑वदि॒द्युत्तृ॑षु॒च्यव॑सो
जु॒ह्वो॒३॒॑नाग्नेः । अ॒र्चत्र॑यो॒धुन॑यो॒नवी॒राभ्राज॑ज्जन्मानोम॒रुतो॒ऽअधृ॑ष्टाः ॥ तंवृ॒धंतं॒मारु॑तं॒भ्राज॑दृष्टिंरु॒द्रस्य॑सू॒नुंह॒वसावि॑
वासे । दि॒वःशर्धा॑य॒शुच॑योमनी॒षागि॒रयो॒नाप॑ऽउ॒ग्राऽअ॑स्पृध्रन् ॥ ८ ॥ (६।६।६) विश्वे॑षांवःस॒तांज्येष्ठ॑तमागी॒र्भिर्मि॒
त्रावरु॑णावावृ॒धध्यै॑ । संयार॒श्मेव॑य॒मतु॒र्यमि॑ष्ठा॒द्वाजनाँ॒ऽअस॑माबा॒हुभि॒ःस्वैः+ ॥ इ॒यंमद्वां॒प्रस्तृ॑णीतेमनी॒षोप॑प्रि॒यानम॑
साब॒र्हिरच्छ॑ । यं॒तंनो॑मित्रावरुणा॒वधृ॑ष्टंच्छ॒र्दिर्यद्वां॑वरू॒थ्यं॑सुदानू ॥ आया॑तंमित्रावरुणासुश॒स्त्युप॑प्रि॒यानम॑साहू॒यमा॑
ना । संयाव॑प्नः॒स्थोऽअ॒पसे॑व॒जना॑न्छ्रुधीय॒तश्चि॑द्यतथोमहि॒त्वा+ ॥ अश्वा॒नयावा॒जिना॑पू॒तबं॑धूऽऋ॒तायद्गर्भ॒मदि॑ति॒र्भर॑
ध्यै । प्रयामहि॑म॒हांता॒जाय॑मानाघो॒रामर्ता॑यरि॒पवे॒निदी॑धः ॥ विश्वे॒यद्वां॑मं॒हना॒मंद॑मानाःक्ष॒त्रंदे॒वासो॒ऽअद॑धुःस॒जो

त्रिष्टुप्। (६।६।६) विश्वेषामित्येकादशर्चस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजोमित्रावरुणौत्रिष्टुप् ।

सिजोषमनु । त्वांदिवोदुहितर्याहदेवीपूर्वहूतौमंहनादर्शताभूः ॥ उत्तेवयश्चिद्वसतेरपप्तन्नरश्चयेपितुभाजोव्युष्टौ । अमासतेवहसिभूरिवाममुषोदेविदाशुषेमर्त्याय ॥ ५ ॥ (६।६।४) एषास्यानोदुहितादिवोजाःक्षितीरुच्छंतीमानुषीरजीगः । याभानुनारुशंतारामियास्वञ्जायितिरस्तमसश्चिदक्तून्+ ॥ वितद्ययुररुणयुग्भिरश्वैश्चित्रंभात्युषसश्चंद्ररथाः । अग्रंयज्ञस्यबृहतोनयंतीर्विताबाधंतेतमऽऊर्म्यायाः ॥ श्रवोवाजमिषमूर्जंवहंतीर्निदाशुषऽउषसोमर्त्याय । मघोनीर्वीरवत्पत्यमानाऽअवोधातविधतेरत्नमद्य+ ॥ इदाहिवोविधतेरत्नमस्तीदावीरायदाशुषऽउषासः । इदाविप्रायजरतेयदुक्थानिष्मभावतेवहथापुराचित् ॥ इदाहितऽउषोऽअद्रिसानोगोत्रागवामंगिरसोगृणंति । व्यृ१र्केणविभिदुर्ब्रह्मणाचसत्यानृणामभवद्देवहूतिः ॥ उच्छादियोदुहितःप्रत्नवन्नोभरद्वाजवाद्धिधतेमघोनि । सुवीरंरयिंगृणतेरिरीह्युरुगायमधिधेहिश्रवोनः ॥ ६ ॥ (६।६।५) वपुर्नुतच्चिकितुषेचिदस्तुसमानंनामधेनुपत्यमानं । मर्तंष्वन्यद्दोहसेपीपायसकृच्छुक्रंदुदुहेपृश्निरूधः ॥ येऽअग्नयोनशोशुचन्निधानाद्धियंत्रिर्मरुतोवावृधंत । अरेणवोहिरण्ययासऽएषांसाकंनृम्णैःपौंस्येभिश्चभूवन् ॥ रुद्रस्ययेमीह्वषःसंतिपुत्रायांश्चोनुदाधृविर्भरध्यै । विदेहिमातामहोमहीषासेत्पृश्निःसुभ्वे३ गर्भमाधात् ॥ नयऽईषंतेजनुषोयान्वं१तःसंतोवद्यानिपुनानाः । निर्यदुह्रेशुचयोनुजोषमनुश्रियातन्वंमुक्षमाणाः ॥

(६।६।४) एषास्येतिषड्ऋचस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजउषास्त्रिष्टुप् । (६।६।५) वपुर्न्वित्येकादशर्चस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजोमरुत-

॥ ३ ॥

मक्षूनयेषुदोहसेचिद्याऽआनामधृष्णुमारुतंदधानाः । नयेस्तौनाऽअयासोमह्वानूचित्सुदानुरवयासदुग्रान्+ ॥ ७ ॥ तऽइदुग्राःशवसाधृष्णुषेणाऽउभेयुंजंतरोदसीसुमेके । अधस्मैषुरोदसीस्वशोचिरामवत्सुतस्थौनरोकः ॥ अनेनोवोममरुतोयामोऽअस्त्वनश्वश्चिद्यमजत्यरथीः । अनवसोऽअनभीशूरजस्तूर्विरोदसीपथ्यायातिसाधन् ॥ नास्यवर्तानतरुतान्वस्तिमरुतोयमवथवाजसातौ । तोकेवागोषुतनयेयमप्सुसव्रजंदतापार्येऽअधद्योः+ ॥ प्रचित्रमर्कंगृणतेतुरायुमारुतायस्वतवसेभरध्वं । येसहांसिसहसासहंतेरजंतेऽअग्नेपृथिवीमखेभ्यः ॥ त्विषींमंतोऽअध्वरस्येवदिद्युत्तृषुच्यवसोजुह्वोनाग्नेः । अर्चत्रयोधुनयोनवीराभ्राजज्जन्मानोमरुतोऽअधृष्टाः ॥ तंवृधंतंमारुतंभ्राजदृष्टिंरुद्रस्यसूनुंहवसाविवासे । दिवःशर्धायशुचयोमनीषागिरयोनापऽउग्राऽअस्पृध्रन् ॥ ८ ॥ (६।६।६) विश्वेषांवःसतांज्येष्ठतमागीर्भिर्मित्रावरुणावावृधध्यै । संयारश्मेवयमतुर्यमिष्ठाद्वाजनाँऽअसमावाहुभिःस्वैः+ ॥ इयंमद्वांप्रस्तृणीतेमनीषोपप्रियानमसाबर्हिरच्छ । यंतंनोमित्रावरुणावधृष्टच्छर्दिर्यद्वांवरूथ्यंसुदानू ॥ आयातंमित्रावरुणासुशस्त्युपप्रियानमसाहूयमाना । संयावमृःस्थोऽअपसेवजनान्छुधीयतश्चिद्यतथोमहित्वा+ ॥ अश्वानयावाजिनापूतबंधूऽऋतायद्गर्भमदितिर्भरध्यै । प्रयामहिंमहांताजायमानाघोरामतींयरिपवेनिदीधः ॥ विश्वेयद्वांमंहनामंदमानाःक्षत्रंदेवासोऽअदधुःसजोषाः

स्त्रिष्टुप्। (६।६।६) विश्वेषामित्येकादशर्चस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजोमित्रावरुणौत्रिष्टुप्।

षाः । परियद्भूथोरोदसीचिदुर्वीसंतिस्पशोऽअदब्धासोऽअमूराः ॥ ९ ॥ ताहिक्षत्रंधारयेथेऽअनुद्यून्दृंहेथेसानुमुप मादिवद्योः । दृह्वोनक्षत्रऽउतविश्वदेवोभूमिमातान्द्यांधासिनायोः+ ॥ ताविग्रंधेथेजठरंपृणध्याऽआयत्सद्मसभृत यःपृणांति । नमृष्यंतेयुवतयोवातावियत्पयोविश्वजिन्वाभरंते ॥ ताजिह्वयासदमेदंसुमेधाऽआयद्वांसत्योऽअरतिर्कृ तेभूत् । तद्वांमहित्वंघृतान्नावस्तुयुवंद्राशुषेविचयिष्टमंहः ॥ प्रयद्वांमित्रावरुणास्पूर्धन्प्रियाधामयुवधिंतामिनंति । नयेदेवासऽओहसानमर्ताऽअयज्ञसाचोऽअप्योनपुत्राः+ ॥ वियद्वाचंकीस्तासोभरंतेशंसंतिकेचिन्निविदोमनानाः । आद्वांब्रवामसत्यान्युक्थानकिंदेवेभिर्यतथोमहित्वा+ ॥ अवोरित्थावांच्छर्दिषोऽअभिष्टौयुवोर्मित्रावरुणावस्कृधोयु । अनुयद्वांवःस्फुरानृंजिष्यंधृष्णुंयद्रणेवृषणंयुनजन् ॥ १० ॥ (६।६।७) श्रुष्टीवाँऽयज्ञऽउद्यतःसजोषामनुष्व द्भक्तवार्हिषोयजध्यै । आयऽइंद्रावरुणाविषेऽअद्यमहेसुम्नायमहऽआवर्वर्तत् ॥ ताहिश्रेष्ठादेवतातातुजाशूराणांशविष्ठाताहिभूतं । मघोनांमंहिष्ठातुविशुष्मंऽऋतेनवृत्रतुरासर्वसेना ॥ तागृणीहिनमस्येभिःशूषैःसुम्नेभिरिंद्रावरुणाचकाना । वज्रेणान्यःशवसाहंतिवृत्रंसिषक्त्यन्योवृजनेषुविप्रः ॥ ग्नाश्चयन्नरश्चवावृधंतविश्वेदेवासोनरांस्वर्गूर्ताः । प्रैभ्यऽइंद्रावरुणामहित्वाद्यौश्चपृथिविभूतमुर्वी+ ॥ सऽइत्सुदानुःस्ववाँऽऋतावेंद्रायोवांवरुणदाशतिमन् । इषासद्विष

॥ ४ ॥

(६।६।७) श्रुष्टीवामित्येकादशर्चस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजइंद्रावरुणौत्रिष्टुप्नवमीदशम्यौजगत्यौ ।

स्तरेदास्वान्वंसद्व्रयिंरयिवतश्चजनान् ॥ ११ ॥ यंयुवंदाश्वंध्वरायदेवारयिंधत्थोवसुमंतंपुरुक्षुं । अस्मेसऽइंद्रावरुणा वपिंष्यात्प्रयोभनक्तिंवनुषामशस्तीः ॥ उतनःसुत्रात्रोदेवगोपाःसूरिभ्यंऽइंद्रावरुणारयिःष्यात् । येषांशुष्मःपृतनासु साह्वान्प्रसद्योद्युम्नातिरतेततुरिः ॥ नूनंऽइंद्रावरुणागृणानापृंक्तंरयिंसौश्रवसायदेवा । इत्थागृणंतोमहिनस्यशर्धोपो ननावादुरितातरेम ॥ प्रसम्राजेबृहतेमन्मनुप्रियमर्चंदेवायवरुणायसप्रथः । अयंयऽउर्वींमहिनामहिव्रतःक्रत्वाविभात्यजरोनशोचिषा ॥ इंद्रावरुणासुतपाविमंसुतंसोमंपिबतंमद्यंधृतव्रता । युवोरथोंऽअध्वरंदेववीतयेप्रतिस्वसरमुपयातिपीतये ॥ इंद्रावरुणामधुमत्तमस्यवृष्णःसोमस्यवृषणावृषेथां । इदंवांमंधःपरिषिक्तमस्मेऽआसद्यास्मिन्वर्हिषिमादयेथां ॥ १२ ॥ (६।६।८) संवांकर्मणासमिषाहिनोमींद्राविष्णूऽअपसस्पारेऽअस्य । जुषेथांयज्ञंद्रविणंचधत्तमरिष्टैर्नःपथिभिःपारयंता ॥ याविश्वासांजनितारामतीनामिंद्राविष्णूकलशासोमधाना । प्रवांगिरःशस्यमानाऽअवंतुप्रस्तोमासोगीयमानासोऽअर्कैः+ ॥ इंद्राविष्णूमदपतीमदानामासोमंयातंद्रविणोदधाना । संवांमंजंत्वक्तुभिर्मतीनांसंस्तोमासःशस्यमानासऽउक्थैः ॥ आवामश्वासोऽअभिमातिषाहऽइंद्राविष्णूसधमादोवहंतु । जुषेथांविश्वाहवनामतीनामुपब्रह्माणिशृणुतंगिरोमे ॥ इंद्राविष्णूतत्पनयाय्यंवांसोमस्यमदऽउरुचक्रमाथे । अकृणुतमंतरिक्षंवरीयो

(६।६।८) संवामित्यष्टर्चस्यसूक्तस्यवार्हस्पत्योभरद्वाजइंद्राविष्णूत्रिष्टुप् ।

प्र॑थतंजी॒वसे॑नो॒रजां॑सि ॥ इंद्रा॑विष्णूह॒विषा॑वावृधा॒नाग्रा॑द्वाना॒नम॑सारातहव्या । घृता॑सुती॒द्रवि॑णंधत्तम॒स्मेस॑मु॒द्रःस्थः॑ क॒लशः॑सोम॒धानः॑ ॥ इंद्रा॑विष्णू॒पिब॑तं॒मध्वो॑ऽअ॒स्यसोम॑स्यदस्राज॒ठरं॑पृणेथां । आवा॒मंधां॑सिमदि॒राण्य॑ग्म॒न्नुप॒ब्रह्मा॑णि शृणुतं॒हवं॑मे ॥ उ॒भाजि॑ग्यथु॒र्नपरा॑जयेथे॒नपरा॑जिग्येकत॒रश्च॒नैनोः॑ । इंद्र॑श्चविष्णो॒यदप॑स्पृधेथांत्रे॒धास॒हस्रं॒वितदै॑रये थां ॥ १३ ॥ (६।६।९) घृ॒तव॑ती॒भुव॑नानामभि॒श्रियो॒र्वीपृ॒थ्वीम॑धु॒दुघे॑सु॒पेश॑सा । द्यावा॑पृथि॒वीवरु॑णस्य॒धर्म॑णा॒वि ष्क॑भितेऽअ॒जरे॒भूरि॑रेतसा ॥ अस॑श्चंती॒भूरि॑धारे॒पय॑स्वतीघृ॒तंदु॑हातेसु॒कृते॒शुचि॑व्रते । राजं॑तीऽअ॒स्यभुव॑नस्यरोदसीऽ अ॒स्मेरेतः॑सिंचतं॒यन्मनु॑र्हितं ॥ योवा॑मृ॒जवे॒क्रम॑णायरोदसी॒मर्तो॑द॒दाश॑धिषणे॒ससा॑धति । प्रप्र॒जाभि॑र्जायते॒धर्म॑ण॒स्प रि॑यु॒वोःसि॒क्ताविषु॑रूपाणि॒सव्र॑ता ॥ घृ॒तेन॒द्यावा॑पृथि॒वीऽअ॒भीवृ॑तेघृत॒श्रिया॑घृत॒पृचा॑घृता॒वृधा॑ । उ॒र्वीपृ॒थ्वीहो॑तृ॒वूर्ये॑पु॒ रोहि॑ते॒तेऽइद्विप्रा॑ऽईळतेसु॒म्नमि॒ष्टये॑ ॥ मधु॑नो॒द्यावा॑पृथि॒वीमि॑मिक्षतांमधु॒श्चुता॑मधु॒दुघे॒मधु॑व्रते । दधा॑नेय॒ज्ञंद्रवि॑णंच दे॒वता॒महि॒श्रवो॒वाज॑म॒स्मेसु॒वीर्यं॑ ॥ ऊर्जं॑नो॒द्यौश्च॑पृथि॒वीच॑पिन्वतांपि॒तामा॒ताविश्व॒विदा॑सु॒दंस॑सा । सं॒र॒रा॒णेरोद॑सीवि॒ श्वशं॑भुवास॒निंवाजं॑र॒यिम॒स्मेसमि॑न्वतां ॥ १४ ॥ (६।६।१०) उदु॒ष्यदे॒वःस॑वि॒ताहि॑र॒ण्यया॑बा॒हूऽअ॑यंस्त॒सव॑नायसु

(६।६।९) घृतवतीइतिषडृचस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजोद्यावापृथिव्यौजगती । (६।६।१०) उदुष्येतिषडृचस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्यो भरद्वाजःसविताजगतीअंत्यास्तिस्रस्त्रिष्टुभः ।

क्रतुः । घृतेनपाणीऽअभिप्रुष्णुतेमखोयुवासुदक्षोरजसोविधर्मणि ॥ देवस्यवयंसवितुःसवीमनिश्रेष्ठेस्यामवसुनश्चदावने । योविश्वस्यद्विपदोयश्चतुष्पदोनिवेशनेप्रसवेचासिभूमनः ॥ अदब्धेभिःसवितःपायुभिष्ट्वंशिवेभिरद्यपरिपाहिनोगयं । हिरण्यजिह्वःसुवितायनव्यसेरक्षामाकिर्नोऽअघशंसऽईशत ॥ उदुष्यदेवःसवितादमूनाहिरण्यपाणिःप्रतिदोषमस्थात् । अयोहनुर्यजतोमंद्रजिह्वऽआदाशुषेसुवतिभूरिवामं+ ॥ उदूऽअयाँऽउपवक्तेववाहूहिरण्ययासवितासुप्रतीका । दिवोरोहांस्यरुहत्पृथिव्याऽअरींरमत्पतयत्कच्चिदभ्वं ॥ वाममद्यसवितर्वाममुश्वोदिवेदिवेवाममस्मभ्यंसावीः । वामस्यहिक्षयस्यदेवभूरेरयाधियावामभाजःस्याम ॥ १५ ॥ (६।६।११) इंद्रासोमामहितद्वांमहित्वंयुवंमहानिप्रथमानिंच क्रथुः । युवंसूर्यंविविदथुर्युवंस्व१र्विश्वातमांस्यहतंनिदश्च ॥ इंद्रासोमावासयथऽउषासमुत्सूर्यंनयथोज्योतिषासह । उपद्यांस्कंभथुःस्कंभनेनाप्रथतंपृथिवींमातरंवि+ ॥ इंद्रासोमावहिंमपःपरिष्ठांहथोवृत्रमनुवांद्यौरमन्यत । प्राणींस्यैरयतंनदीनामासमुद्राणिपप्रथुःपुरूणि ॥ इंद्रासोमापक्वमामास्वंतर्निगवामिदधथुर्वक्षणासु । जगृभथुरनपिनद्धमासुरुशच्चित्रासुजगतीष्वंतः+ ॥ इंद्रासोमायुवमंगतरुत्रमपत्यसाचंश्रुत्यंररथे । युवंशुष्मंनयंचर्षणिभ्यःसंविव्यथुःपृतनाषाहमुग्रा ॥ १६ ॥ (६।६।१२) योऽअद्रिभित्प्रथमजाऽऋतावाबृहस्पतिरांगिरसोहविष्मान् । द्विबर्हज्माप्राध

(६।६।११) इंद्रासोमेतिपंचर्चस्यसूक्तस्यवार्हस्पत्योभरद्वाजइंद्रासोमौत्रिष्टुप्। (६।६।१२) योअद्रिभिदितिंतृचस्यसूक्तस्यवार्हस्पत्यो

र्मसत्पितानऽआरोदसीवृषभोरोरवीति ॥ जनायचिद्यऽईवतऽउलोकंबृहस्पतिर्देवहूतौचकार । घ्नन्वृत्राणिविपुरोदर्दरीतिजयन्छत्रूँरमित्रान्पृत्सुसाहन् ॥ बृहस्पतिःसमजयद्वसूनिमहोव्रजान्गोमतोदेवऽएषः । अपःसिषासन्त्स्व१रप्रतीतोबृहस्पतिर्हंत्यमित्रमर्कैः+ ॥१७॥ (६।६।१३) सोमारुद्राधारयेथामसुर्यं१प्रवामिष्टयोरमश्नुवंतु । दमेदमेसप्तरत्नादधानाशंनोभूतंद्विपदेशंचतुष्पदे ॥ सोमारुद्राविवृहतंविषूचीममीवायानोगयमाविवेश । आरेबाधेथांनिर्ऋतिंपराचैरस्मेभद्रासौश्रवसानिसंतु ॥ सोमारुद्रायुवमेतान्यस्मेविश्वातनूषुभेषजानिधत्तं । अवस्यतंमुंचतंयन्नोऽअस्तितनूषुबद्धंकृतमेनोऽअस्मत्+ ॥ तिग्मायुधौतिग्महेतीसुशेवौसोमारुद्राविहसुमृळतंनः । प्रनोमुंचतंवरुणस्यपाशाद्गोपायतंनःसुमनस्यमाना ॥ १८ ॥ (६।६।१४) जीमूतस्येवभवतिप्रतीकंयद्वर्मीयातिसमदामुपस्थे । अनाविद्धयातन्वाजयत्वंसत्वावर्मणोमहिमापिपर्तु ॥ धन्वनागाधन्वनाजिंजयेमधन्वनातीव्राःसमदोजयेम । धनुःशत्रोरपकामंकृणोतिधन्वनास

भरद्वाजोबृहस्पतिस्त्रिष्टुप् । (६।६।१३)सोमारुद्रेतिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजःसोमारुद्रौत्रिष्टुप् । (६।६।१४) जीमूतस्येवेत्येकोनविंशत्यृचस्यसूक्तस्यभारद्वाजःपायुः आद्यानांनवानांक्रमेणवर्मधनुर्ज्याधनुष्कोटीषुधिःसारथीरश्मयोऽश्वारथोरथगोपाः दशम्याब्राह्मणपितृसोमपृथिवीपूषाणः एकादश्यादिद्वयोरिषवः त्रयोदश्याःप्रतोदः चतुर्दश्याहस्तत्राणं पंचदशीषोडश्योरिषवः सप्तदश्यायुद्धभूमिकवचब्रह्मणस्पत्यदित्यः अष्टादश्यावर्मसोमवरुणाः अंत्यायादेवब्रह्माणित्रिष्टुप् । षष्ठीदशम्यौजगत्यौद्वादशीत्रयोदशीपंचदशीषोळश्यंत्याअनुष्टुभः

र्वीःप्रदिशोजयेम ॥ वृक्ष्यंतीवेदागनीगंतिकर्णीप्रियंसखायंपरिषस्वजाना । योषेवशिङ्कृवितताधिधन्वञ्ज्याऽइयंसमनेपारयँती ॥ तेऽआचरंतीसमनेवयोषामातेवपुत्रंबिभृतामुपस्थे । अपशत्रून्विध्यतांसंविदानेऽआर्ब्भीऽइमेविष्फुरंतीऽअमित्रान् ॥ बह्वीनांपितावहुरस्यपुत्रश्चिश्चाकृणोतिसमनावगत्य । इषुधिःसंकाःपृतनाश्चसर्वाःपृष्ठेनिनद्धोजयतिप्रसूतः ॥ १९ ॥ रथेतिष्ठन्नयतिवाजिनःपुरोयत्रयत्रकामयतेसुषारथिः । अभीशूनांमहिमानंपनायतमनःपश्चादनुयच्छंतिरश्मयः ॥ तीव्रान्घोषान्कृण्वतेवृषपाणयोश्वारथेभिःसहवाजयंतः । अवक्रामंतःप्रपदैरमित्रान्क्षिणंतिशत्रूँरनपव्ययंतः ॥ रथवाहनंहविरस्यनामयत्रायुधंनिहितमस्यवर्म । तत्रारथमुपशग्मंसदेमविश्वाहावयंसुमनस्यमानाः ॥ स्वादुषंसदःपितरोवयोधाःकृच्छ्रेश्रितःशक्तीवंतोगभीराः । चित्रसेनाऽइषुबलाऽअमृध्राःसतोवीराऽउरवोव्रातसाहाः+ ॥ ब्राह्मणासःपितरःसोम्यासःशिवेनोद्यावापृथिवीऽअनेहसा । पूषानःपातुदुरितादृतावृधोरक्षामाकिर्नोऽअघशंसऽईशत ॥ २० ॥ सुपर्णवस्तेमृगोऽअस्यादंतोगोभिःसंनद्धापततिप्रसूता । यत्रानरःसंचविचद्रवंतितत्रास्मभ्यमिषवःशर्मयंसन् ॥ ऋजीतेपरिवृंग्धिनोश्मांभवतुनस्तनूः । सोमोऽअधिब्रवीतुनोदितिःशर्मयच्छतु ॥ आजैधंतिसान्वेषांजघनाँ

सप्तदशीपंक्तिः।(त्रयोदश्याःप्रतोदइत्यत्राश्वोदेवतेतिकेचित्। चतुर्दश्याहस्तघ्नमित्यत्रहस्तत्राणंचतुर्दश्यामितिशौनकोक्तेर्हस्तत्राणमेवयुक्तं। परांःपंक्त्यादयोलिंगोक्तदेवताइत्येवमनुक्रमण्यांसत्यामंत्रयोर्द्वयोर्विश्वेदेवाइतिकेचिन्मन्यंतेबहुदैवतत्वात्।पंचदश्यादिद्वयोर्विपाक्तमुखत्वाण

ऽउपजिघ्नते । अश्वाजनिप्रचेतसोश्वान्त्समत्सुचोदय ॥ अहिरिवभोगैःपर्येतिबाहुंज्यायाहेतिंपरिबाधमानः । हस्तघ्नो विश्वावयुनानिविद्वान्पुमान्पुमांसंपरिपातुविश्वतः ॥ आलाक्तायारुरुशीष्यथोयस्याऽअयोमुखं । इदंपर्जन्यरेतस ऽइष्वैदेव्यैवृहन्नमः ॥ २१ ॥ अवसृष्टापरापतशरव्येब्रह्मसंशिते । गच्छामित्रान्प्रपद्यस्वमामीषांकंचनोच्छिषः ॥ यत्रबाणाःसंपतंतिकुमारावि्शिखाऽइव । तत्रानोब्रह्मणस्पतिरदितिःशर्मयच्छतुविश्वाहाशर्मयच्छतु ॥ मर्मांणितेवर्मणाछादयामिसोमस्त्वाराजामृतेनानुवस्तां । उरोर्वरीयोवरुणस्तेकृणोतुजयंतंत्वानुदेवामदंतु ॥ योनःस्वोऽअरणो यश्चनिष्ट्योजिघांसति । देवास्तंसर्वेधूर्वंतुब्रह्मवर्ममममांतरं ॥ २२ ॥ (इतिभारद्वाजंषष्ठंमंडलंसमाप्तं अत्रसूक्तानि ७५) (७।१।१) अग्निंनरोदीधितिभिररण्योर्हस्तच्युतीजनयंतप्रशस्तं । दूरेदृशंगृहपतिमथर्युं+ ॥ तमग्निमस्तेवसवोन्यृण्वन्त्सुप्रतिचक्षमवसेकुतश्चित् । दक्षाय्योयोदमऽआसनित्यः ॥ प्रद्धोऽअग्नेदीदिहिपुरोनोजंत्रयासूर्म्यायविष्ठ । त्वांशश्वंतऽउपयंतिवाजाः ॥ प्रतेऽअग्नयोग्निभ्योवरंनिःसुवीरासःशोशुचंतद्युमंतः । यत्रानरःसमासतेसुजाताः+ ॥ दानोऽअग्नेधियारायिंसुवीरंस्वपत्यंसहस्यप्रशस्तं । नयंयावातरतियातुमावान् ॥ २३ ॥ उपयमंतियुवतिःसुदक्षंदोषावस्तोर्हविष्मतीघृताची । उपस्वैनमरमतिर्वसूयुः+ ॥ विश्वाऽअग्नेपदहारातीर्येभिस्तपोभिरदहोजरूथं । प्रनिस्वरं

इतिशौनकः)।वासिष्ठेसप्तमेमंडलेषडनुवाकाः(७।१।१)अग्निंनरइतिपंचविंशत्यृचस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोग्निर्विराट्अंत्याःसप्तत्रिष्टुभः।

चातयस्वामीवां ॥ आयस्तेऽअग्नऽइधतेऽअनीकंवसिष्ठशुक्रदीदिवःपावक । उतोनऽएभिःस्तवथैरिहस्याः ॥ वियेतेऽअग्नेभेजिरेऽअनीकंमर्तानरःपित्र्यासःपुरुत्रा । उतोनऽएभिःसुमनाऽइहस्याः ॥ इमेनरोवृत्रहत्येषुशूराविश्वाऽअदेवीरभिसंतुमायाः । येमेधियंपनयंतप्रशस्तां+ ॥ २४ ॥ माशूनेऽअग्नेनिषदामनृणांमाशेषसोवीरतापरित्वा । प्रजावतीषुदुर्यासुदुर्य ॥ यमश्वीनित्यमुपयातियज्ञंप्रजावंतंस्वपत्यंक्षयंनः । स्वजन्मनाशेषसावावृधानं+ ॥ पाहिनोऽअग्नेरक्षसोऽअजुष्टात्पाहिधूर्तेररुषोऽअघायोः । त्वायुजापृतनायूँरभिष्याँ ॥ सेदग्निरग्नींऽरत्यस्त्वन्यान्यत्रवाजीतनयोवीळुपाणिः । सहस्रपाथाऽअक्षरासमेति ॥ सेदग्निर्योवनुष्यतोनिपातिसमेद्धारमंहसऽउरुष्यात् । सुजातासःपरिचरंतिवीराः+ ॥ २५ ॥ अयंसोऽअग्निराहुतःपुरुत्रायमीशानःसमिदिंधेहविष्मान् । परियमेत्यध्वरेषुहोता ॥ त्वेऽअग्नऽआहवनानिभूरीशानासऽआजुहुयामनित्या । उभाकृण्वंतावहतूमियेधे ॥ इमोऽअग्नेवीततमानिहव्याजस्रोवक्षिदेवतातिमच्छ । प्रतिनऽईसुरभीणिव्यंतु ॥ मानोऽअग्नेवीरतेपरादादुर्वाससेमतयेमानोऽअस्यै । मानःक्षुधेमारक्षसऽऊक्तावोमानोदमेमावनऽआजुहूर्थाः ॥ नूमेब्रह्माण्यग्नऽउच्छशाधित्वंदेवमघवन्त्र्यःसुषूदः । रातौस्यामोभयासऽआतेयूयंपातस्वस्तिभिःसदानः ॥ २६ ॥ त्वमग्नेसुहवोरण्वसंदृक्सुदीतीसूनोसहसोदिदीहि । मात्वेसचातनयेनित्यऽआधुर्ज्ञावीरोऽअस्मन्नर्योविदासीत् ॥ मानोऽअग्नेदुर्भृतयेसचैषुदेवेष्वग्निषुप्रवोचः । मातेऽअस्मान्दुर्मतयोभूमाच्छिद्रेव

स्यसूनोसहसोनशंत ॥ समतोंऽअग्नेस्वनीकरेवानमर्त्येयऽआजुहोतिहव्यं । सदेवतांवसुवनिंदधातियंसूरिरर्थीपृच्छमानऽएति ॥ महोनोंऽअग्नेसुवितस्यविद्वान्त्रयिंसूरिभ्यऽआवहावृहंतं । येनवयंसहसावन्मदेमाविक्षितासऽआयुषासुवीराः ॥ नूमेब्रह्माण्य० ॥ २७ ॥ इतिपंचमाष्टकेप्रथमोऽध्यायः ॥ १ ॥ ॥ ॥ ॥

पंचमाष्टकेसूक्तानि १२९ ऋचः १२६३

त्रयस्त्रिंशाष्टकेवर्गाः २७ सूक्तानि १५ ऋचः १४३ ॥ त्यागः ॥ अश्विभ्यामिदं.२२ उषस.१२ मरुद्भ्य.११ मित्रावरुणाभ्या. ११ इंद्रावरुणाभ्या.११ इंद्राविष्णुभ्या.८ द्यावापृथिवीभ्या.६ सवित्र.६ इंद्रासोमाभ्या.५ बृहस्पतय.३ सोमारुद्राभ्या.४ वर्मणइ. धनुषइ. ज्यायाइ. धनुष्कोट्या. इषुध्याइ. सारथिरस्मिभ्य. अश्वेभ्य. रथाये. रथगोपेभ्य. ब्राह्मणपितृसोमद्यावापृथिवीपूषभ्य. इषुभ्य.२ प्रतोदाये. हस्तत्राणाये. इषुभ्य.२ युद्धभूमिकवचब्रह्मणस्पत्यदितिभ्य. वर्मसोमवरुणेभ्य. देवब्रह्मभ्य. अग्नये.२५ ॥ इतिपंचमेप्रथमः ॥

जुषस्वैकादशाग्रमग्निंवोदशप्रवःप्राग्नयेनववैश्वानरीयंतुप्रसद्याजःसप्तप्रवोदेवमिंधेवोधिषळुषोनपंचमहानगन्म तृचंप्राग्नयेवैश्वानरीयंसमिधाबृहत्याद्युपसद्यायपंचोनागायत्रमेनावोद्वादशप्रागाथमग्नेभवसप्तद्वैपदंत्रैष्टुभंत्वे हपंचाधिकैंद्रंसुदासःपैजवनस्यचतस्रोत्यादानस्तुतिर्यस्तिग्मशृंगएकादश ॥ २ ॥ ॥ ॥

॥ हरिः ओम् ॥ (७।१।२) जुषस्वनः समिधमग्नेऽअद्यशोचावृहद्यजतंधूममृण्वन् । उपस्पृशदिव्यंसानुस्तूपैः संरश्मिभिस्ततनः सूर्यस्य ॥ नराशंसस्यमहिमानमेषामुपस्तोषामयजतस्ययज्ञैः । येसुक्रतवःशुचयोधियंधाःस्वदैतिदेवाऽउभयानिहव्या+ ॥ ईळेन्यंवोऽअसुरंसुदक्षमंतर्दूतंरोदसीसत्यवाचं । मनुष्वदग्निमनुनासमिद्धंसमध्वरायसदमिन्महेम ॥ सपर्यवोभरमाणाऽअभिज्ञुप्रवृंजतेनमसावर्हिरग्नौ । आजुह्वानाघृतपृष्ठंपृषद्वदध्वर्यवोहविषामर्जयध्वं ॥ स्वाध्योऽइविदुरोदेवयंतोशिश्रयूरथयुर्देवतातां । पूर्वीशिशुंनमातरारिहाणेसमग्रुवोनसमनेष्वंजन् ॥ १ ॥ उतयोषणेदिव्येमहीनऽउषासानक्तासुदुघेवधेनुः । वर्हिषदापुरुहूतेमघोनीऽआयज्ञियेसुवितायश्रयेतां ॥ विप्रायज्ञेषुमानुषेषुकारूमन्येवांजातवेदसायजध्यै । ऊर्ध्वनोऽअध्वरंकृतंहवेषुतादेवेषुवनथोवार्याणि ॥ आभारतीभारतीभिःसजोषाऽइळादेवैर्मनुष्येभिरग्निः । सरस्वतीसारस्वतेभिरर्वाक्तिस्रोदेवीर्बर्हिरेदंसदंतु ॥ तन्नस्तुरीपमधपोषयित्नुदेवत्वष्टर्विररागःस्यस्व । यतोवीरःकर्मण्यःसुदक्षोयुक्तग्रावाजायतेदेवकामः ॥ वनस्पतेवसृजोपदेवान्नग्निर्हविःशमितासूदयाति । सेदुहोतासत्यतरोयजातियथादेवानांजनिमानिवेद ॥ आयाह्यग्नेसमिधानोऽअर्वाङिन्द्रेणदेवैःसरथंतुरेभिः । बर्हि

(७।१।२) जुषस्वेत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठःइध्मोनराशंसइळोबर्हिर्देवीर्द्वारऽउषासानक्तादैव्यौहोतारौसरस्वतीळाभारत्यस्त्वष्टावनस्पतिःस्वाहाकृतयस्त्रिष्टुप् ।

र्नऽआस्तामदितिःसुपुत्रास्वाहादेवाऽअमृतामादयंतां ॥ २ ॥ (७।१।३) अग्निंवोदेवमग्निभिःसजोषायजिष्ठंदूत मध्वरेकृणुध्वं । योमर्त्येषुनिध्रुविर्ऋतावातपुर्मूर्धाघृतान्नःपावकः+ ॥ प्रोथदश्वोनयवसेविष्यन्यदामहःसंवरणाद्व्यस्थात् । आदस्यवातोऽअनुवातिशोचिरध्रस्मतेत्रजनंकृष्णमस्ति ॥ उद्यस्यतेनवजातस्यवृष्णोग्नेश्चरत्यजराऽइधानाः । अच्छाद्यामरुषोधूमऽएतिसंदूतोऽअग्नऽईयसेहिदेवान्+ ॥ वियस्यतेपृथिव्यांपाजोऽअश्रेत्तृषुयदन्नासमवृक्तजंभैः । सेनैवसृष्टाप्रसितिष्टऽएतियवंनदस्मजुह्वाविवेक्षि ॥ तमिद्दोषातमुषसियविष्ठमग्निमत्यंनमर्जयतनरः । निशिशानाऽ अतिथिमस्ययोनौदीदायशोचिराहुतस्यवृष्णः ॥ ३ ॥ सुसंदृक्तेस्वनीकप्रतीकंवियद्रुक्मोनरोचसऽउपाके । दिवोनतेतन्यतुरेतिशुष्मश्चित्रोनसूरःप्रतिचक्षिभानुं+ ॥ यथावःस्वाहाग्नयेदाशेमपरीळाभिर्घृतवद्भिश्चहव्यैः । तेभिर्नोऽअग्नेऽअमितैर्महोभिःशतंपूर्भिरायसीभिर्निपाहि ॥ यावातेसंतिदाशुषेऽअधृष्टागिरोवायाभिर्नृवतीरुरुष्याः । ताभिर्नःसूनोसहसोनिपाहिस्मत्सूरीन्जरितॄन्जातवेदः ॥ निर्यत्पूतेवस्वधितिःशुचिर्गात्स्वयाकृपात्न्वाऽरोचमानः । आयोमात्रोरुशन्योजनिष्टदेवयज्यायसुक्रतुःपावकः+ ॥ एतानोऽअग्नेसौभगादिदीह्यपिक्रतुंसुचेतसंवतेम । विश्वास्तोतृभ्योगृणतेचसंतुयूयंपातस्वस्तिभिःसदानः ॥ ४ ॥ (७।१।४) प्रवःशुक्रायभानवेभरध्वंहव्यंमतिंचाग्नयेसुपूतं । योदै

(७।१।३) अग्निंवइतिदशर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोग्निस्त्रिष्टुप् । (७।१।४) प्रवःशुक्रायेतिदशर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोग्नि

व्यानिमानुषाजनूंष्यंतर्विश्वानिविद्मनाजिगाति ॥ सगृत्सोऽअग्निस्तरुणश्चिदस्तुयतोयविष्ठोऽअजनिष्टमातुः । संयो वनायुवतेशुचिदन्भूरिचिदन्नासमिदत्तिसद्यः+ ॥ अस्यदेवस्यसंसद्यनीकेयंमर्तासःश्येतंजगृभ्रे । नियोगृभंपौरुषेयी मुवोचदुरोकमग्निरायवेशुशोच ॥ अयंकविरकविषुप्रचेतामर्तेष्वग्निरमृतोनिधायि । समानोऽअत्रजुहुरःसहस्वःसदा त्वेसुमनसःस्याम ॥ आयोयोनिंदेवकृतंससादक्रत्वाह्य१ग्निरमृताँऽअतारीत् । तमोषधीश्चवनिनश्चगर्भंभूमिश्चविश्व धायसंबिभर्ति ॥ ५ ॥ ईशेह्य१ग्निरमृतस्यभूरेरीशेरायःसुवीर्यस्यदातोः । मात्वावयंसहसावन्ननवीरामाप्सवःपरिष दाममादुवः ॥ परिषद्यह्यरणस्यरेकणोनित्यस्यरायःपतयःस्याम । नशेषोऽअग्नेऽअन्यजातमस्त्यचेतानस्यमापथोवि दुक्षः+ ॥ नहिग्रभायारणःसुशेवोन्योदर्योमनसामंतवाऽउ । अधाचिदोकःपुनरित्सऽएत्यानोवाज्यभीषालेतुनव्यः ॥ त्वमग्नेवनुष्यतोनिपाहित्वमुनःसहसावन्नवद्यात् । संत्वाध्वस्मन्वद्भ्येतुपाथःसंरयिःस्पृहयाय्यःसहस्री+ ॥ एतानो ऽअग्नेसौभगादिदीह्यपिक्रतुंसुचेतसंवतेम । विश्वास्तोतृभ्योगृणतेचसंतुयूयंपातस्वस्तिभिःसदानः ॥६॥ (७।१।५) प्रा ग्नयेतवसेभरध्वंगिरंदिवोऽअरतयेपृथिव्याः । योविश्वेषाममृतानामुपस्थेवैश्वानरोवावृधेजागृवद्भिः ॥ पृष्टोदिवि धाय्यग्निःपृथिव्यांनेतासिंधूनांवृषभःस्तियानां । समानुपीरभिविशोविभातिवैश्वानरोवावृधानोवरेण ॥ त्वद्भिया

त्रिष्टुप् । (७।१।५) प्राग्नयइतिनवर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोवैश्वानरोग्निस्त्रिष्टुप् ।

विशऽआयन्नसिक्नीरसमनाजहतीर्भोजनानि । वैश्वानरपूरवेशोशुचानःपुरोयदग्नेदरयन्नदीदेः ॥ तवत्रिधातुपृथिवी
ऽउतद्यौर्वैश्वानरव्रतमग्नेसचंत । त्वंभासारोदसीऽआततंथाजस्रेणशोचिषाशोशुचानः ॥ त्वामग्नेहरितोवावशाना
गिरःसचंतेधुनयोघृताचीः । पतिंकृष्टीनांरथ्यंरयीणांवैश्वानरमुषसांकेतुमह्नां ॥ ७ ॥ त्वेऽअसुर्य१वसवोन्यृण्वन्क्र
तुंहितेमित्रमहोजुषंत । त्वंदस्यूँरोकसोऽअग्नऽआजऽउरुज्योतिर्जनयन्नार्याय ॥ सजायमानःपरमेव्योमन्वायुर्नपाथः
परिपासिसद्यः । त्वंभुवनाजनयन्नभिक्रन्नपत्यायजातवेदोदशस्यन्+ ॥ तामग्नेऽअस्मेऽइषमेरयस्वबैश्वानरद्युमतीं
जातवेदः । ययाराधःपिन्वसिविश्ववारपृथुश्रवोदाशुषेमर्त्याय ॥ तंनोऽअग्नेमघवन्त्स्यःपुरुक्षुंरयिंनिवाजंश्रुत्यंयुवस्व ।
वैश्वानरमहिनःशर्मयच्छरुद्रेभिरग्नेवसुभिःसजोषाः ॥ ८ ॥ (७।१।६) प्रसम्राजोऽअसुरस्यप्रशास्तिंपुंसःकृष्टीनाम
नुमाद्यस्य । इंद्रस्येवप्रतवसस्कृतानिवंदेदारुंवंदमानोविवक्मि ॥ कविंकेतुंधासिंभानुमद्रेर्हिन्वंतिशंराज्यंरोदस्योः ।
पुरंदरस्यगीर्भिराविवासेग्नेव्रतानिपूर्व्यामहानि ॥ न्यक्रतून्त्रथिनोमृध्रवाचःपणींरश्रद्धाँऽअवृधाँऽअयज्ञान् । प्रप्रता
न्दस्यूँरग्निर्विवायपूर्वश्चकारापराँऽअयज्यून्+ ॥ योऽअपाचीनेतमसिमदंतीःप्राचीश्चकारनृतमःशचीभिः । तमीशा
नंवस्वोऽअग्निंगृणीषेनानतंदमयंतंपृतन्यून्+ ॥ योदेह्योऽअनमयद्धस्तैर्योऽअर्यपत्नीरुषसश्चकार । सनिरुध्यानहु

(७।१।६) प्रसम्राजइतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोवैश्वानरोग्निस्त्रिष्टुप् ।

षोय॒ह्वोऽअ॒गिर्विश॑श्चक्रेबलि॒हृत॒ःसहो॑भिः ॥ यस्य॒शर्म॒न्नुप॒विश्वे॒जना॑स॒ऽएवै॑स्त॒स्थुःसु॑म॒तिंभिक्ष॑माणाः । वै॒श्वा॒न॒रोव
र॒मारोद॑स्यो॒राग्निःस॑सादपि॒त्रोरु॒पस्थं॑ ॥ आदे॒वोद॑देबु॒ध्न्या॒३॒॑वसू॑निवैश्वान॒रऽउदि॑ता॒सूर्य॑स्य । आस॑मु॒द्रादव॑रा॒दापर॑
स्मा॒दाग्निर्द॑देदि॒वऽआपृ॑थि॒व्याः+ ॥ ९ ॥ (७।१।७) प्रवो॑दे॒वंचि॑त्सहसा॒नम॒ग्निमश्वं॒नवा॒जिनं॑हिषे॒नमो॑भिः । भवा॑नो
दू॒तोऽअ॑ध्व॒रस्य॑वि॒द्वान्त्मना॑दे॒वेषु॑विविदेमि॒तद्रुः॑ ॥ आया॑ह्यग्नेप॒थ्या॒३॒॑अनु॒स्वामं॒द्रोदे॒वानां॑स॒ख्यंजु॑षा॒णः । आसानु॒शु
ष्मै॑र्न॒दय॑न्पृथि॒व्याजंभे॑भि॒र्विश्व॑मु॒शध॒ग्वना॑नि ॥ प्रा॒चीनो॑य॒ज्ञःसुधि॑तं॒हिब॒र्हिःप्री॑णी॒तेऽअ॒ग्निरी॑ळि॒तोनहोता॑ । आमा॒
तरा॑वि॒श्ववा॑रेहुवा॒नोयतो॑यविष्ठजज्ञि॒षेसु॒शेवः॑ ॥ स॒द्योऽअ॑ध्व॒रेर॑थि॒रंज॑नंत॒मानु॑षासो॒विचे॑तसो॒यऽए॑षां । वि॒शाम॑धा
यिवि॒श्पति॑र्दुरो॒णे॒३॒॑ग्निर्मं॒द्रोमधु॑वचाऽऋ॒तावा॑ ॥ असा॑दिवृ॒तोवह्नि॑राजग॒न्वान॒ग्निर्ब्र॒ह्मानृ॒षद॑नेविध॒र्ता । द्यौश्च॒यंपृ॑थि॒
वीवा॑वृ॒धाते॒ऽआयंहोता॒यज॑तिवि॒श्ववा॑रं ॥ ए॒तेद्यु॒म्नेभि॒र्विश्व॒माति॑रंत॒मंत्रं॒येवारं॒नर्या॒ऽअत॑क्षन् । प्रयेविश॑स्ति॒रंत॒श्रोष॑
माणा॒ऽआयेमे॑ऽअ॒स्यदीध॑यन्नृ॒तस्य॑ ॥ नूत्वाम॑ग्नऽईमहे॒वसि॑ष्ठाऽईशा॒नंसू॑नोसहसो॒वसू॑नां । इषं॑स्तो॒तृभ्यो॑म॒घव॑द्भ्यऽआ
नड्यू॒यंपा॑तस्व॒स्तिभि॒ःसदा॑नः ॥ १० ॥ (७।१।८) इं॒धेराजा॒सम॒र्योनमो॑भि॒र्यस्य॒प्रती॑क॒माहु॑तंघृ॒तेन॑ । नरो॑ह॒व्येभि॑
रीळतेस॒बाध॒ऽआग्निरग्र॑ऽउ॒षसा॑मशोचि ॥ अ॒यमु॒ष्यसुम॑हाँऽअवेदि॒होता॑मं॒द्रोमनु॑षोय॒ह्वोऽअ॒ग्निः । विभाऽअ॑कःससृ

(७।१।७) प्रवोदेवमितिसप्तर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोग्निस्त्रिष्टुप् । (७।१।८) इंधेराजेतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोग्निस्त्रिष्टुप् ।

जानः पृथिव्यां कृष्णप्रविरोषधीभिर्ववक्षे ॥ कयानोऽअग्नेविवसः सुवृक्तिं कामुस्वधामृणवः शस्यमानः । कदाभवेमपतयः सुदत्रायोवंतारोदुष्टरस्यसाधोः+ ॥ प्रप्रायमग्निर्भरतस्यशृण्वेवियत्सूर्योनरोचतेबृहद्भाः । अभियःपूरुंपृतनासुतस्थौद्युतानोदैव्योऽअतिथिःशुशोच ॥ असन्निष्वेऽआहवनानिभूरिभुवोविश्वेभिःसुमनाऽअनीकैः । स्तुतश्चिदग्नेशृण्विषेगृणानःस्वयंवर्धस्वतन्वंसुजात ॥ इदंवचःशतसाःसंसहस्रमुदग्नयेजनिषीष्टद्विबर्हीः । शंयत्स्तोतृभ्यऽआपयेभवातिद्युमदमीवचातनंरक्षोहा+ ॥ नूत्वामग्नऽईमहेवसिष्ठाऽईशानंसूनोसहसोवसूनां । इषंस्तोतृभ्योमघवन्द्यऽआनड्यूयंपातस्वस्तिभिःसदानः ॥ ११ ॥ (७।१।९) अवोधिजारऽउषसामुपस्थाद्द्योतामुद्रःकवितमःपावकः । दधातिकेतुमुभयस्यजंतोर्हव्यादेवेषुद्रविणंसुकृत्सु ॥ ससुक्रतुर्योविदुरःपणीनांपुनानोऽअर्कंपुरुभोजसंनः । होतामुद्रोविशांदमूनास्तिरस्तमोदद्दशेरामियाणां ॥ अमूरःकविरदितिर्विवस्वान्त्सुसंसन्मित्रोऽअतिथिःशिवोनः । चित्रभानुरुषसांभात्यग्रेपांगर्भःप्रस्व१आविवेश ॥ ईळेन्योवोमनुषोयुगेषुसमनगाऽअशुचज्जातवेदाः । सुसंदृशाभानुनायोविभातिप्रतिगावःसमिधानंबुधंत ॥ अग्नेयाहिदूत्यं१मारिषण्योदेवाँऽअच्छाब्रह्मकृतागणेन । सरस्वतींमरुतोऽअश्विनापोयक्षिदेवान्त्रत्नधेयायविश्वान् ॥ त्वामग्नेसमिधानोवसिष्ठोजरूथंहन्याक्षिरायेपुरंधिं । पुरुणीथाजातवेदोजरस्वयूयंपातस्व

(७।१।९) अवोधिजारइतिषड्ऋचस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोग्निस्त्रिष्टुप् ।

स्तिभिःसदानः ॥ १२ ॥ (७।१।१०) उषोनजारःपृथुपाजोऽअश्रेदविद्युतद्दीद्यच्छोशुचानः । वृषाहरिःशुचिरा भातिभासाधियोहिन्वानऽउशतीरजीगः ॥ स्व१र्णवस्तोरुषसामरोचियज्ञंतन्वानाऽउशिजोनमन्म । अग्निर्जन्मानि देवऽआविविद्वान्द्रवद्दूतोदेवयावावनिष्टः ॥ अच्छागिरोमतयोदेवयंतीरग्निंयंतिद्रविणंभिक्षमाणाः । सुसंदृशंसुप्रतीकंस्वंचेहव्यवाहमरतिंमानुषाणां ॥ इंद्रंनोऽअग्नेवसुभिःसजोषारुद्रंरुद्रेभिरावहाबृहंतं । आदित्येभिरदितिंविश्वजन्यांबृहस्पतिमृक्वभिर्विश्ववारं । मंद्रंहोतारमुशिजोयविष्ठमग्निंविशऽईळतेऽअध्वरेषु । सहिक्षपावाँऽअभवद्रयीणामतंद्रोदूतोयजथायदेवान्+ ॥ १३ ॥ (७।१।११) महाँऽअस्यध्वरस्यप्रकेतोनऽऋतैत्वदमृतामादयंते । आविश्वेभिःसरथंयाहिदेवैर्न्यग्नेहोतांप्रथमःसदेह+ ॥ त्वामीळतेऽअजिरंदूत्यायहविष्मंतःसदमिन्मानुषासः । यस्त्वदेवैरासदोबर्हिरग्नेहान्यस्मैसुदिनाभवंति ॥ त्रिश्चिद्क्तोःप्राचिकितुर्वसूनित्वेऽअंतर्दाशुषेमर्त्याय । मनुष्वदग्नऽइहयक्षिदेवान्भवानोदूतोऽअभिशस्तिपावा ॥ अग्निरीशेबृहतोऽअध्वरस्याग्निर्विश्वस्यहविषःकृतस्य । क्रतुंह्यस्यवसोजुषंताथादेवादधिरेहव्यवाहं ॥ आग्नेवहहविरद्यायदेवानिंद्रज्येष्ठासऽइहमादयंतां । इमंयज्ञंदिविदेवेषुधेहियूयंपातस्वस्तिभिः

(७।१।१०) उषोनजारइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोग्निस्त्रिष्टुप्। (७।१।११) महाँअसीतिपंचर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठो

सदा॑नः ॥ १४ ॥ (७।१।१२) अग॑न्मम॒हानम॑सा॒यवि॑ष्ठं॒योदी॒दाय॒सभि॑द्धः॒स्वेदु॑रो॒णे । चि॒त्रभा॑नुं॒रोद॑सीऽअं॒तरु॒र्वी स्वा॑हुतंवि॒श्वत॑ःप्र॒त्यंचं॑ ॥ सम॒ह्नाविश्वा॑दुरि॒तानि॑सा॒ह्वान॒ग्निष्ट॑वे॒दम॒ऽआजा॒तवे॑दाः । सनो॑रक्षिषद्दुरि॒ताद॑व॒द्याद॒स्मा न्गृ॑ण॒तऽउ॒तनो॑म॒घोन॑ः ॥ त्वंवरु॑णऽउ॒तमि॒त्रोऽअ॑ग्ने॒त्वांव॑र्धंतिम॒तिभि॒र्वसि॑ष्ठाः । त्वेवसु॑सुषण॒नानि॑संतुयू॒यंपा॑तस्व॒स्ति भि॒ःसदा॑नः ॥ १५ ॥ (७।१।१३) प्राग्नये॑विश्व॒शुचे॑धि॒यंधे॑सुर॒घ्नेमन्म॑धी॒तिंभ॑रध्वं । भरे॑ह॒विर्नव॒र्हिषि॑प्रीणा॒नोवै॑ श्वान॒राय॒यत॑येमती॒नां+ ॥ त्वम॑ग्नेशो॒चिषा॒शोशु॑चान॒ऽआरोद॑सीऽअपृणा॒जाय॑मानः । त्वंदे॒वाँऽअ॒भिश॑स्तेरमुंचो॒वै श्वा॑नरजातवेदोमहि॒त्वा ॥ जा॒तोयद॑ग्ने॒भुव॑ना॒व्यख्य॑ःप॒शून्नगो॒पाऽइर्य॒ःपरि॑ज्मा । वैश्वा॑नर॒ब्रह्म॑णेविंदगा॒तुंयू॒यंपा॑तस्व॒ स्तिभि॒ःसदा॑नः ॥ १६ ॥ (७।१।१४) स॒मिधा॑जा॒तवे॑दसेदे॒वाय॑दे॒वहू॑तिभिः । ह॒विर्भि॑ःशु॒क्रशो॑चिषेनम॒स्विनो॑व॒यंदा॑ शेमा॒ग्नये॑ ॥ व॒यंते॑ऽअग्नेस॒मिधा॑विधेमव॒यंदा॑शेमसुष्टु॒तीय॑जत्र । व॒यंघृ॒तेना॑ध्वरस्यहोतर्व॒यंदे॑वह॒विषा॑भद्रशोचे ॥ आ नो॑दे॒वेभि॒रुप॑दे॒वहू॑ति॒मग्ने॑या॒हिवष॑ट्कृतिंजुषा॒णः । तुभ्यं॑दे॒वाय॒दाश॑तःस्यामयू॒यंपा॑तस्व॒स्तिभि॒ःसदा॑नः॥१७॥ (७।१।१५) उ॒प॒सद्या॑यमी॒ह्लुष॑ऽआ॒स्ये॑जुहुताह॒विः । योनो॒नेदि॑ष्ठ॒माप्यं॑ ॥ यःपंच॑चर्ष॒णीर॒भिनि॑ष॒साद॒दमे॑दमे । क॒विर्गृ॒हप॑ति॒र्युवा॑ ॥

ग्निस्त्रिष्टुप्। (७।१।१२) अगन्मेतितृचस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोग्निस्त्रिष्टुप् । (७।१।१३) प्राग्नयइतितृचस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठो वैश्वानरोग्निस्त्रिष्टुप् । (७।१।१४) समिधेतितृचस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोग्निस्त्रिष्टुबाद्याबृहती । (७।१।१५) उपसद्यायेतिपंचदशर्चस्य

सनोवेदोऽअमात्यमग्नीरक्षतुविश्वतः । उतास्मान्पात्वंहसः ॥ नवंनुस्तोममग्नयेदिवःश्येनायजीजनं । वस्वःकुविद्वनातिनः ॥ स्पार्हायस्यश्रियोदृशेरयिर्वीरवतोयथा । अग्नेयज्ञस्यशोचतः ॥ १८ ॥ सेमांवेतुवषट्कृतिमग्निर्जुषतनोगिरः । यजिष्ठोहव्यवाहनः ॥ नित्वानक्ष्यविश्पतेद्युमंतंदेवधीमहि । सुवीरमग्नऽआहुत ॥ क्षपऽउस्रश्चदीदिहिस्वग्नयस्त्वयावयं । सुवीरस्त्वमस्मयुः ॥ उपत्वासातयेनरोविप्रासोयंतिधीतिभिः । उपाक्षरासहस्रिणीं ॥ अग्नीरक्षाँसिसेधतिशुक्रशोचिरमर्त्यः । शुचिःपावकऽईड्यः ॥ १९ ॥ सनोराधांस्याभरेशानःसहसोयहो । भगश्चदातुवार्यं ॥ त्वमग्नेवीरवद्यशोदेवश्चसविताभगः । दितिश्चदातिवार्यं ॥ अग्नेरक्षाणोऽअंहसःप्रतिष्मदेवरीषतः । तपिष्ठैरजरोदह ॥ अधामहीनऽआयस्यनाधृष्टोनृपीतये । पूर्भवाशतभुजिः ॥ त्वंनःपाह्यंहसोदोषावस्तरघायतः । दिवानक्तंमदाभ्य ॥ २० ॥ (७।१।१६) एनावोऽअग्निंनमसोर्जोनपातमाहुवे । प्रियंचेतिष्ठमरतिंस्वध्वरंविश्वस्यदूतममृतं ॥ सयोजतेऽअरुषा विश्वभोजसासदुद्रवत्स्वाहुतः । सुब्रह्मायज्ञःसुशमीवसूनांदेवंराधोजनानां ॥ उदस्यशोचिरस्थादाजुह्वानस्यमीळुषः । उद्धूमासोऽअरुषासोदिविस्पृशःसमग्निमिंधतेनरः ॥ तंत्वादूतंकृण्महेयशस्तमंदेवाँऽआवीतयेवह । विश्वासूनोसहसोमर्तभोजनाराध्वतद्यक्ष्वेमहे ॥ त्वमग्नेगृहपतिस्त्वंहोतानोऽअध्वरे । त्वंपोताविश्ववारप्रचेतायक्षिवेषिचवार्यं ॥ कृधि

सूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोग्निर्गायत्री । (७।१।१६) एनावोअग्निमितिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोग्निःप्रथमाद्ययुजोवृहत्यःद्वितीया

रत्नंयजमानायसुक्रतोत्वंहिरत्नधाऽअसि । आनऽऋतेशिशीहिविश्वमृत्विजंसुशंसोयश्चदक्षते ॥ २१ ॥ त्वेऽअग्नेस्वाहुतप्रियासःसंतुसूरयः । यंतारोयेमघवानोजनानामूर्वादयंतगोनां ॥ येषामिळाघृतहस्तादुरोणऽआँऽअर्पिप्रातानिषीदति । ताँस्त्वायस्वसहस्यद्रुहोनिदोयच्छानःशर्मदीर्घश्रुत्+ ॥ समिद्रयाचजिह्वयावह्निरासाविदुष्टरः । अग्नेरयिंमघवद्भ्योनऽआवहहव्यदातिंचसूदय ॥ येराधांसिददत्यश्व्यामघाकामेनश्रवसोमहः । ताँऽअंहसःपिपृहिपर्तृभिष्ट्वंशतं पूर्भिर्यविष्ठ्य ॥ देवोवोद्रविणोदाःपूर्णांविवष्ट्यासिचं । उद्वासिंचध्वमुपवापृणध्वमादिद्वोदेवऽओहते ॥ तंहोतारमध्वरस्यप्रचेतसंवह्निंदेवाऽअकृण्वत । दधातिरत्नंविधतेसुवीर्यमग्निर्जनायदाशुषे ॥ २२ ॥ (७।१।१७) अग्नेभवसुषमिधासमिद्धऽउतबर्हिरुर्वियाविस्तृणीतां ॥ उतद्वारऽउशतीर्विश्रयंतामुतदेवाँऽउशतऽआवहेह+ ॥ अग्नेवीहिहविषायक्षिदेवान्त्स्वध्वराकृणुहिजातवेदः ॥ स्वध्वराकरतिजातवेदायक्षदेवाँऽअमृतान्पिप्रयच्च ॥ वंस्वविश्वावार्याणि प्रचेतःसत्याभवंत्वाशिषोनोऽअद्य+ ॥ त्वामुतेदधिरेहव्यवाहंदेवासोऽअग्नऽऊर्जऽआनपातं ॥ तेतेदेवायदाशतःस्याममहोनोरत्नाविदधऽइयानः+ ॥ २३ ॥ (७।२।१) त्वेहयत्पितरश्चिन्नऽइंद्रविश्वावामाजरितारोऽअसन्वन् । त्वे

दियुजःसतोबृहत्यः । (७।१।१७) अग्नेभवेतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोग्निर्द्विपदात्रिष्टुप् ॥ द्वितीयेनुवाकेषोडशसूक्तानि (७।२।१) त्वेहयदितिपंचविंशत्यृचस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठइंद्रोंत्यानांचतसृणांसुदासस्त्रिष्टुप् ।

गावः॑सु॒दुघा॒स्त्वेह्यश्वा॒स्त्वंवसु॑देवय॒तेवनि॑ष्ठः ॥ राजे॑व॒हिजनि॑भि॒ःक्षेष्ये॒वाव॒द्युभि॑र॒भिवि॒दुष्क॒विःसन् । पि॒शागिरो॑मघ
व॒न्गोभि॒रश्वै॑स्त्वाय॒तःशि॑शीहिरा॒येऽअ॒स्मान्+ । इ॒माऽउ॑त्वापस्पृधा॒नासो॒ऽअत्र॑मं॒द्रागिरो॑देव॒यंती॒रुप॑स्थुः । अ॒र्वाची॑
तेप॒थ्या॑रा॒यऽए॑तु॒स्याम॑तेसुम॒ताविं॑द्र॒शर्म॑न् । धे॒नुंनत्वा॑सू॒यव॑से॒दुदु॑क्ष॒न्नुप॒ब्रह्मा॑णिससृजे॒वसि॑ष्ठः । त्वामिन्मे॒गोप॑तिं॒वि
श्व॑ऽआ॒हान॒ऽइंद्रः॑सुम॒तिंगं॒त्वच्छ॑ ॥ अर्णां॑सिचित्पप्रथा॒नासु॒दास॒ऽइंद्रो॑गा॒धान्य॑कृणोत्सुपा॒रा । शर्ध॑तंशि॒म्युमु॒चथ॑स्य॒
नव्यः॒शापं॒सिंधू॑नामकृणो॒दश॑स्तीः ॥ २४ ॥ पु॒रो॒ळाऽइत्तु॒र्वशो॒यक्षु॑रासीद्रा॒येमत्स्या॑सो॒निशि॑ता॒ऽअपी॑व । श्रु॒ष्टिंच॑क्रु॒र्भृ
ग॑वोद्रु॒ह्यव॑श्च॒सखा॒सखा॑यमतर॒द्विषू॑चोः ॥ आप॒क्थासो॑भला॒नसो॑भनं॒तालि॑नासोविषा॒णिनः॑शि॒वासः॑ । आयोन॑यत्स
ध॒माऽआर्य॑स्यग॒व्यातृत्सु॑भ्योऽअजगन्यु॒धानॄन्+ ॥ दु॒रा॒ध्यो॒३॒॑अदि॑तिंस्रे॒वयं॑तोचे॒तसो॒विज॑गृभ्रे॒परु॑ष्णीं । म॒ह्नावि॑व्य
क्पृथि॒वींपत्य॑मानःप॒शुष्क॒विर॑शय॒च्चाय॑मानः ॥ ई॒युरर्थं॒नन्य॒र्थंपरु॑ष्णीमा॒शुश्च॒नेद॑भिपि॒त्वंज॑गाम । सु॒दास॒ऽइंद्रः॑सु॒तु
काँ॑ऽअ॒मित्रा॒नरं॑धय॒न्मानु॑षे॒वध्रि॑वाचः ॥ ई॒युर्गावो॒नयव॑सा॒दगो॑पायथाकृ॒तम॒भिमि॒त्रंचि॒तासः॑ । पृश्नि॑गावः॒पृश्नि॑निप्रे
षितासःश्रु॒ष्टिंच॑क्रुर्नि॒युतो॒रंत॑यश्च ॥ २५ ॥ एकं॑च॒योविं॑श॒तिंच॑श्रव॒स्यावै॑क॒र्णयो॒र्जना॒न्राजा॒न्यस्तः॑ । द॒स्मोनसद्म॒न्निशि॑
शातिब॒र्हिःशूरः॒सर्ग॑मकृणो॒दिंद्र॑ऽएषां ॥ अध॑श्रु॒तंक॒वषं॑वृ॒द्धम॒प्स्वनु॑द्रु॒ह्युंनिवृ॑ण॒क्वज्र॑बाहुः । वृ॒णा॒नाऽअत्र॑स॒ख्याय॑स॒
ख्यंत्वा॒यंतो॒येऽअम॑द॒न्ननु॑त्वा ॥ विस॒द्योविश्वा॑दृंहि॒तान्ये॑षा॒मिंद्रः॒पुरः॒सह॑सास॒प्तद॑र्दः । व्यान॑वस्य॒तृत्स॑वे॒गयं॑भा॒ग्जेष्म॑

पूरुंविदथेमृध्रवाचं ॥ निगव्यवोनवोदुह्यवश्चषष्टिःशतासुषुपुःषट्सहस्रा । षष्टिर्वीरासोऽअधिषड्दुवोयुविश्वेदिंद्रस्य वीर्याकृतानि ॥ इंद्रेणैतेतृत्सवोवेविषाणाऽआपोनसृष्टाऽअधवंतनीचीः । दुर्मित्रासःप्रकलविन्मिमानाजहुर्विश्वानि भोजनासुदासे ॥ २६ ॥ अर्धवीरस्यशृतपामनिंद्रंपराशर्धंतनुनुदेऽअभिक्षां । इंद्रोमन्युंमन्युम्योमिमायभेजेपथोवर्तनिंपत्यमानः ॥ आध्रेणचित्तद्वेकंचकारसिंह्यंचित्पेत्वेनाजघान । अवस्रक्तीर्वेश्यावृश्चदिंद्रःप्रायच्छद्विश्वाभोजनासुदासे ॥ शश्वंतोहिशत्रवोरारधुष्टेभेदस्यचिच्छर्धतोविंदरंधिं । मर्ताऽएनःस्तुवतोयःकृणोतितिग्मंतस्मिन्निजहिवज्रमिंद्र ॥ आवदिंद्रंयमुनातृत्सवश्चप्रात्रभेदंसर्वताताम्षायत् । अजासश्चशिग्रवोयक्षवश्चवलिंशीर्षाणिजभ्रुरभ्यानि ॥ नतऽइंद्रसुमतयोनरायःसंचक्षेपूर्वीऽउषसोननूत्नाः । देवंकंचिन्मान्यमानंजघंथावत्मनाबृहतःशंबरंभेत् ॥ २७ ॥ प्रयेगृहादममदुस्त्वायापराशरःशतयातुर्वसिष्ठः । नतेभोजस्यसख्यंमृषंताधासूरिभ्यःसुदिनाव्युच्छान् ॥ द्वेनप्तुर्देववंतःशतेगोर्द्वारथावधूमंतासुदासः । अर्हन्नग्नेपैजवनस्यदानंहोतेवसद्मपर्योमिरेभन् ॥ चत्वारोमापैजवनस्यदानाःस्मदिष्टयःकृशनिनोनिरेके । ऋज्रासोमापृथिविष्ठाःसुदासस्तोकंतोकायश्रवसेवहंति ॥ यस्यश्रवोरोदसीऽअंतरुर्वीशीर्ष्णेशीर्ष्णेविवभाजाविभक्ता । सप्तेदिंद्रंनस्रवतोगृणंतिनियुध्यामधिमशिशादभीके ॥ इमंनरोमरुतःसश्चतानुदिवो

दासंनपितरंसुदासः । अविष्टनापैजवनस्यकेतंदूणाशंक्षत्रमजरंदुवोयु+ ॥ २८ ॥ (७।२।२) यस्तिग्मशृंगोवृषभो नभीमऽएकःकृष्टीश्च्यावयतिप्रविश्वाः । यःशश्वतोऽअदाशुषोगयस्यप्रयंतासिसुष्विंतरायुवेदः ॥ त्वंहत्यदिंद्रकुत्स मावःशुश्रूषमाणस्तन्वासमर्ये । दासंयच्छुष्णंकुयवंन्यस्माऽअरंधयऽआर्जुनेयायशिक्षन् ॥ त्वंधृष्णोधृषतावीतहव्यं प्रावोविश्वाभिरूतिभिःसुदासं । प्रपौरुकुत्सिंत्रसदस्युमावःक्षेत्रंसातावृत्रहत्येषुपूरुं+ ॥ त्वंनृभिर्नृमणोदेववीतौभूरीणिवृत्राहर्यश्वहंसि । त्वंनिदस्युंचुमुरिंधुनिंचास्वापयोदभीतयेसुहंतु ॥ तवच्यौत्नानिवज्रहस्तानिनवयत्पुरोनवतिंचसद्यः । निवेशनेशततमाविवेषीरहन्चवृत्रंनमुचिमुताहन् ॥ २९ ॥ सनातातऽइंद्रभोजनानिरातहव्यायदाशुषेसुदासे । वृष्णेतेहरीवृषणायुनज्मिव्यंतुब्रह्माणिपुरुशाकवाजं ॥ मातेऽअस्यांसहसावन्परिष्टावघायभूमहरिवःपरादै । त्रायस्वनोवृकेभिर्वरूथैस्तवप्रियासःसूरिषुस्याम ॥ प्रियासऽइत्तेमघवन्नभिष्टौनरोमदेमशरणेसखायः । नितुर्वशंनियाद्वंशिशीह्यतिथिग्वायशंस्यंकरिष्यन्+ ॥ सद्यश्चिन्नुतेमघवन्नभिष्टौनरःशंसंत्युक्थशासऽउक्था । येतेहवेभिर्विपणींऽरदाशन्नस्मान्वृणीष्वयुज्यायतस्मै ॥ एतेस्तोमानरांनृतमतुभ्यमस्मद्र्यंचोददंतोमघानिं । तेषामिंद्रवृत्रहत्येशिवोभूःस

(७।२।२) यस्तिग्मशृंगइत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

खा॑च॒शूरो॑वि॒ताच॑नृ॒णां+ ॥ नूऽइं॑द्रशूर॒स्तव॑मानऽऊ॒तीब्रह्म॑जूतस्त॒न्वा॑वावृधस्व । उप॑नो॒वाजा॑न्मिमी॒ह्युप॒स्तीन्यू॒यंपा॑त स्व॒स्तिभि॒ःसदा॑नः ॥ ३० ॥ ॥ इतिपंचमाष्टकेद्वितीयोऽध्यायः ॥ २ ॥ ॥ ॥

चतुस्त्रिंशाध्यायेवर्गाः ३० सूक्तानि १८ ऋचः १५६ ॥ त्यागः ॥ समिद्धायाग्नय. नराशंसायें. इळाये. बर्हिषइ. देवीभ्योद्वार्भ्यइ. उषासानक्ताभ्या. दैवीभ्यांहोतृभ्या. सरस्वतीळाभारतीभ्य. त्वष्टृ. वनस्पतय. स्वाहाकृतीभ्य. अग्नय.२० वैश्वानरायाग्नय.१६ अग्नय.३३ वैश्वानरायाग्नय.३ अग्नय.३७ इंद्रायें.२१ सुदासायेदं.४ इंद्राये.११ ॥ इतिपंचमेद्वितीयः ॥

उग्रोदशासावि॑पिबनववैराजमृतें॑त्या॑मुदुषड्योनिरातें॑नसोमःपंचें॑द्रंनरोब्रह्माणो॑यंसोमआन॑ःप्रवोद्वादशगायत्रं॑ त्रिविराळंतं॑मोषुसप्ताधिकाप्रगाथं॑तृतीयाद्विपदा॑सौदासैरग्नौप्रक्षिप्यमाणाःशक्ति॑रंत्यंप्रगाथमालेभे॑सोर्धर्चउक्ते दह्यत॑तंपुत्रोक्तंवसिष्ठ॑ःसमापयतेतिशाट्यायनकं॑वसिष्ठस्यैवहतपुत्रस्या॑र्षमितितांडकं॑श्वित्यंचःषळूनासंस्तवो॑व सिष्ठस्यसपुत्रस्येंद्रेणवासंवाद॑ःप्रशुक्रापंचाधिकावैश्वदेवंहा॑द्याएकविंशतिर्द्विपदा॑अब्जामहेरर्धर्च॑उत्तरोहिर्बुध्न्या य॑शंनःपंचोनाशांतिः ॥ ३ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

॥ हरिःओम् ॥ (७।२।३) उ॒ग्रोज॑ज्ञेवी॒र्या॑यस्व॒धावा॒न्चक्रि॒रपो॒नर्यो॒यत्क॑रि॒ष्यन् । जग्मि॒र्युवा॑नृ॒षद॑न॒मवो॑भिस्त्रा॒ता

(७।२।३) उग्रोजज्ञइतिदशर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

नऽइंद्रऽएनंसोमहाश्चित् ॥ हंताऽवृत्रमिंद्रःशूशुवानःप्रावीन्नुवीरोजरितारमूती । कर्तासुदासेऽअहवाऽउलोकंदातावसु मुहुरादाशुषेभूत् ॥ युध्मोऽअनर्वाखजकृत्समद्राशूरःसत्राषाड्जनुषेमषाळ्हः । व्यासऽइंद्रःपृतनाःस्वोजाऽअधाविश्वं शत्रूयंतंजघान ॥ उभेचिदिंद्ररोदसीमहित्वापप्राथतांविषीभिस्तुविष्मः । निवज्रमिंद्रोहरिवान्मिमिक्षन्त्समंधसाम देषुवाऽउवोच ॥ वृषाजजानवृषणंरणायतमुचिन्नारीनर्यससूव । प्रयःसेनानीरधनृभ्योऽअस्तीनःसत्वागवेषणःसधृष्णुः+ ॥ १ ॥ नूचित्सभ्रेषतेजनोनरेषन्मनोयोऽअस्यघोरमाविवासात् । यज्ञैर्यऽइंद्रेदधतेदुवांसिक्षयत्सरायऽऋतपाऽऋतेजाः+ ॥ यदिंद्रपूर्वोऽअपरायशिक्षन्नयज्यायान्कनीयसोदेष्णं+ । अमूतऽइत्पर्यासीतदूरमाचित्रचित्र्यंभरारयिंनः ॥ यस्तऽइंद्रप्रियोजनोददाशदसन्निरेकेऽअद्रिवःसखाते । वयंतेऽअस्यांसुमतौचनिष्ठाःस्याम वरूथेऽअघ्नतोनृपीतौ ॥ एषःस्तोमोऽअचिक्रदद्वृषातऽउतस्तामुर्मघवन्नऋपिष्ट । रायस्कामोजरितारंतऽआगन्त्वमंगशऋवस्वऽआशकोनः ॥ सनऽइंद्रत्वयतायाऽइषेधास्त्मनाचयेमघवानोजुनंति । वस्वीषुतेजरित्रेऽअस्तुशक्तिर्यूयंपात० ॥२॥ (७।२।४) असाविदेवंगोऽऋजीकमंधोन्यस्मिन्निंद्रोजनुषेमुवोच । वोधामसित्वाहर्यश्वयज्ञैर्वोधानःस्तोममंधसोमदेषु ॥ प्रयैंति यज्ञंविपयैंतिबर्हिःसोममादोविदथेदुध्रवाचः । न्युभ्रियंतेयशसोगृभादादूरऽउपब्दोवृषणोनृषाचः ॥ त्वमिंद्रस्त्रावित

(७।२।४) असाविदेवमितिदशर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

वाऽअपस्कः परिष्ठिताऽअहिनाशूरपूर्वीः । त्वद्भावक्रेरथ्योऽनधेनारेजन्तेविश्वाकृत्रिमाणिभीषा+ ॥ भीमोविवेषायुधे भिरेषामपांसिविश्वानर्याणिविद्वान् । इंद्रःपुरोजहेपाणोविदूधोद्विवज्रहस्तोमहिनाजघान ॥ नयातवऽइंद्रजूजुवुर्नो नवंदनाशविष्ठवेद्याभिः । सशर्धदर्योविषुणस्यजंतोर्माशिश्नदेवाऽअपगुर्ऋतंनः ॥ ३ ॥ अभिक्रत्वेंद्रभूरधज्मन्नतेवि व्यज्महिमानंरजांसि । स्वेनाहिवृत्रंशवसाजघंथनशत्रुरंतंविविदद्युधातै ॥ देवाश्चित्तेऽअसुर्यायपूर्वेनुक्षत्रायममिरेस हांसि । इंद्रोमघानिदयतेविषह्येंद्रंवाजस्यजोहुवंतसातौ+ ॥ कीरिश्चिद्धित्वामवसेजुहावेशानमिंद्रसौभगस्यभूरेः । अवोवभूथशतमूतेऽअस्मेऽअभिक्षत्तुस्त्वावंतोवरूता+ ॥ सखायस्तऽइंद्रविश्वहास्यामनमोवृधासोमहिनातरुत्र । वन्वं तुस्मातेवसासमीकेभीतिमर्योवनुषांशवांसि ॥ सनंऽइंद्रत्वयंताया ऽइषेधास्तमनाचयेमघवानोजुनंतिं । वस्वीषुतेज रित्रेऽअस्तुशक्तिर्यूयं० ॥४॥(७।२।५)पिबासोमांमिंद्रमंदंतुत्वायंतेसुषावहर्यश्वाद्रिः । सोतुर्बाहुभ्यांसुयंतोनार्वा ॥ यस्ते मदोयुज्यश्चारुरस्तियेनवृत्राणिहर्यश्वहांसि । सत्वामिंद्रप्रभूवसोममत्तु ॥ बोधासुमेमघवन्वाचमेमांयांतेवसिष्ठोऽअर्च तिप्रशास्तिं । इमाब्रह्मसधमादेजुषस्व ॥ श्रुधीहवंविपिपानस्याद्रेर्बोधाविप्रस्यार्चतोमनीषां । कृष्वादुवांस्यंतमासचे मा+ ॥ नतेगिरोऽअपमृष्येतुरस्यनसुष्टुतिमसुर्यस्यविद्वान् । सदातेनामस्वयशोविवक्मि ॥ ५ ॥ भूरिहितेसवना

(७।२।५) पिबासोममितिनवर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठइंद्रोविराळंत्यात्रिष्टुप् ।

मानुषेषुभूरिमनीषीहवतेत्वामित् । मारेऽअस्मन्मघवन्न्योकः ॥ तुभ्येदिमासवनाशूरविश्वातुभ्यंब्रह्माणिवर्धनाकृणोमि । त्वंनृभिर्हव्योविश्वधासि ॥ नूचिन्नुतेमन्यमानस्यदस्मोदंश्नुवंतिमहिमानमुग्र । नवीर्यमिंद्रतेनराधः ॥ येचपूर्वऽऋषयोयेचनूत्नाऽइंद्रब्रह्माणिजनयंतविप्राः । अस्मेतेसंतुसख्याशिवानियूयंपात० ॥ ६ ॥ (७।२।६) उदुब्रह्माण्यैरतश्रवस्येंद्रंसमर्येमहयावसिष्ठ । आयोविश्वानिशवसाततानोपश्रोतामऽईवतोवचांसि ॥ अयामिघोषऽइंद्रदेवजामिरिरज्यंतयच्छुरुधोविवाचि । नहिस्वमायुश्चिकितेजनेषुतानीदंहांस्यतिपर्ष्यस्मान्+ ॥ युजेरथंगवेषणंहरिभ्यामुपब्रह्माणिजुजुषाणमस्थुः । विवाधिष्टस्यरोदसीमहित्वेंद्रोवृत्राण्यप्रतीजघन्वान्+ ॥ आपश्चित्पिप्युस्तर्योऽइनगावोनक्षन्नृतंजरितारस्तऽइंद्र । याहिवायुर्ननियुतोनोऽअच्छात्वंहिधीभिर्दयसेविवाजान् ॥ तेत्वामदाऽइंद्रमादयंतुशुष्मिणंतुविराधसंजरित्रे । एकोदेवत्रादयसेहिमर्तानस्मिन्छूरसवनेमादयस्व ॥ एवेदिंद्रंवृषणंवज्रबाहुंवसिष्ठासोऽअभ्यर्चंत्यर्कैः । सनःस्तुतोवीरवद्धातुगोमद्यूयंपातस्वस्तिभिःसदानः ॥ ७ ॥ (७।२।७) योनिष्टऽइंद्रसदनेऽअकारितमानृभिःपुरुहूतप्रयाहि । असोयथानोवितावृधेचददोवसूनिममदश्चसोमैः ॥ गृभीतंतेमनऽइंद्रद्विबर्हाःसुतःसोमःपरिषिक्तामधूनि । विसृष्टधेनाभरतेसुवृक्तिरियमिंद्रंजोहुवतीमनीषा+ ॥ आनोदिवऽआपृथिव्याऽऋजीषिन्निदंव

(७।२।६) उदुब्रह्माणीतिषडृचस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठइंद्रस्त्रिष्टुप्। (७।२।७) योनिष्टइतिषडृचस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठइंद्रस्त्रिष्टुप्।

र्हिःसोमपेयाययाहि । वहंतुत्वाहरयोमद्र्यंचमांगूषमच्छातवसंमदाय ॥ आनोविश्वाभिरूतिभिःसजोषाब्रह्मजुषाणो हर्यश्वयाहि । वरीवृजत्स्थविरेभिःसुशिप्रास्मेदधद्वृषणंशुष्ममिंद्र ॥ एषःस्तोमोमहऽउग्रायवाहेधुरी३वात्योनवाजयन्न धायि । इंद्रत्वायमर्कऽईट्टेवसूनांदिवीवद्यामधिनःश्रोमतंधाः ॥ एवानऽइंद्रवार्यस्यपूर्धिप्रतेमहींसुमतिंवेविदाम । इषंपिन्वमघवद्भ्यःसुवीरांयूयंपात० ॥ ८ ॥ (७।२।८) आतेमहऽइंद्रोत्युग्रसमन्यवोयत्समरंतसेनाः । पतातिदि द्युन्नर्यस्यबाह्वोर्मातेमनोविष्वद्र्य१ग्विचारीत् ॥ निदुर्गऽइंद्रश्नथिह्यमित्रानभियेनोमर्तासोऽअमंति । आरेतंशंसंकृ णुहिनिनित्सोरानोभरसंभरणंवसूनां ॥ शतंतेशिप्रिन्नूतयःसुदासेसहस्रंशंसाऽउतरातिरस्तु । जहिवधर्वनुषोमर्त्यस्या स्मेद्युम्नमधिरत्नंचधेहि ॥ त्वावतोहींद्रक्रत्वेऽअस्मित्वावतोवितुःशूररातौ । विश्वेदहानितविषीवऽउग्रँऽओकःकृणु ष्वहरिवोनमर्धीः ॥ कुत्साऽएतेहर्यश्वायशूषमिंद्रेसहोदेवजूतमियानाः । सत्राकृधिसुहनाशूरवृत्रावयंतरुत्राःसनुया मवाजं ॥ एवानऽइंद्रवार्यस्यपूर्धिप्रतेमहींसुमतिंवेविदाम । इषंपिन्वमघवद्भ्यःसुवीरांयूयंपात० ॥ ९ ॥ (७।२।९) नसोमऽइंद्रमसुतोममादनाब्रह्माणोमघवानंसुतासः । तस्माऽउक्थंजनयेयज्जुजोषन्नृवन्नवीयःशृणवद्यथानः ॥ उक्थ ऽउक्थेसोमऽइंद्रंममादनीथेनीथेमघवानंसुतासः । यदींसबाधःपितरंनपुत्राःसमानदक्षाऽअवसेहवंते । चकारताकृ

(७।२।८) आतेमहइतिषड्ऋचस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठइंद्रस्त्रिष्टुप् । (७।२।९) नसोमइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

णवँन्नृगम॒न्यायानिँब्रुवंतिँवेधसः॒सुतेषु । जनीँरिव॒पतिरेकः॑समा॒नोनिमा॑मृजेपुर॒ऽइंद्रः॑सुसर्वीः ॥ एवातमा॑हु॒रुत॑शृण्व॒ ऽइंद्र॒ऽएकोँविभ॒क्तातरा॑णिँम॒घानां॑ । मि॒थस्तुर॑ऽऊ॒तयोय॒स्यपू॒र्वीर॒स्मेभ॒द्राणिसश्चतप्रि॒याणि॑ ॥ एवावसि॑ष्ठऽइंद्रमू॒तयेनॄ न्क्रं॒ष्टीनांवृ॑ष॒भंसु॒तेगृ॑णाति । स॒ह॒स्रिण॒ऽउप॑नोमाहि॒वाजा॑न्यू॒यंपा॑त० ॥ १० ॥ (७।२।१०) इंद्रं॒नरो॑नेमधि॒ताहव॒ तेयत्पार्या॑युनज॒तेधि॒यस्ताः । शूरो॑नृषा॒ताश॒वसश्च॒कानऽआगोम॑तिव्र॒जेभ॑जा॒त्वंनः॑ ॥ यऽइं॒द्रशु॒ष्मोम॑घवन्ते॒ऽअस्ति॒शि क्षा॑सखिभ्यःपुरुहूतनृभ्यः॑ । त्वंहिद्द्यामघ॒वन्पृ॑थि॒चेताऽअपा॑वृधि॒पारि॑वृतं॒नरा॑धः ॥ इंद्रो॑राजा॒जग॑तश्चर्षणी॒नामधि॒क्षमि॒ विषु॑रू॒पंय॒दस्ति । ततो॑ददाति॒दा॒शुषे॒वसू॑नि॒चोद्द्रा॒धऽउप॑स्तुतश्चिद्व॒र्वाक्+ ॥ नूचि॑न्नऽइंद्रो॑म॒घवा॒सहू॑तीदा॒नोवा॑जं॒नि य॑मतेनऽऊ॒ती । अनू॑नायस्यदक्षि॒णापी॒पाय॑वा॒मंनृभ्यो॑ऽअभि॒वी॑तासखि॒भ्यः ॥ नू॒ऽइं॒द्रा॒येवरि॑वस्कृधी॒नऽआ॒तेमनो॑ ववृत्यामम॒घाय॑ । गोम॒दश्वा॑व॒द्रथ॑व॒द्यंतो॑यू॒यंपा॑त० ॥ ११ ॥ (७।२।११) ब्रह्मा॑णऽइंद्रो॒पया॑हि॒वि॒द्वान॒र्वाचस्ते॒ हर॑ यः॑संतु॒युक्ताः । विश्वे॑चि॒द्धित्वा॑वि॒हवं॑त॒मर्ता॑ऽअ॒स्माक॒मिच्छृ॑णुहि॒विश्व॒मिन्व ॥ हवं॑तऽइंद्रमहि॒माव्या॑न॒ड्ब्रह्म॑यत्पा॒सि शव॑सि॒न्नृषी॑णां । आय॒द्वज्रं॑दधि॒षेह॒स्तऽउ॒ग्रघो॒रःसन्क्रत्वा॑जनिष्ठाऽउ॒ग्रः । तव॒प्रणी॑तीं॒द्रजो॑हुवा॒नान्त्संय॒न्नन्नरोद॑ सीनि॒नेथ॑ । म॒हेक्ष॒त्राय॒शव॑से॒हिज॒ज्ञेतू॒तुर्जिं॑चि॒त्तू॒तुर्जिरशिश्नत् ॥ एभि॑र्न॒ऽइं॒द्रा॒हभि॑र्दशस्यदुर्मि॒त्रासो॒हिक्षि॑तय॒ःपवं॑ते ।

(७।२।१०) इंद्रंनरइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठइंद्रस्त्रिष्टुप्। (७।२।११) ब्रह्माणइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठइंद्रस्त्रिष्टुप्।

प्रतियच्चष्टेऽअनृतमनेनाऽअवद्भितावरुणोमायीनः सात् ॥ वोचेमेदिंद्रंमघवानमेनंमहोरायोराधसोयददन्नः । योऽअर्चतोब्रह्मकृतिमविष्ठोयूयंपात० ॥ १२ ॥ (७।२।१२) अयंसोमऽइंद्रतुभ्यंसुन्वऽआतुप्रयाहिहरिवस्तदोकाः । पिबात्वस्यसुषुतस्यचारोर्ददोमघानिमघवन्नियानः+ ॥ ब्रह्मन्वीरब्रह्मकृतिंजुषाणोवांचीनोहरिभिर्याहितूयं । अस्मिन्नुषुसवनेमादयस्वोपब्रह्माणिशृणवऽइमानः ॥ कातेऽअस्त्यरंकृतिःसूक्तैःकदानूनंतेमघवन्दाशेम । विश्वामतीरातत नेत्वायाधामऽइंद्रशृणवोहवेमा+ ॥ उतोघातेपुरुष्याऽइदासन्येषांपूर्वेषामशृणोर्ऋषीणां । अधाहंत्वामघवन्जोहवीमि त्वंनइंद्रासिप्रमतिःपितेव ॥ वोचेमेदिंद्रंमघवानमेनंमहोरायोराधसोयददन्नः । योऽअर्चतोब्रह्मकृतिमविष्ठोयूयंपात० ॥ १३ ॥ (७।२।१३) आनोदेवशवसायाहिशुष्मिन्भवावृधऽईंद्रायोऽअस्य । महेनृम्णायनृपतेसुवज्रमहि क्षत्रायपौंस्यायशूर ॥ हवंतऽउत्वाहव्यंविवाचितनूषुशूराःसूर्यस्यसातौ । त्वंविश्वेषुसेन्योजनेषुत्वंवृत्राणिरंधयासुहंतु ॥ अहायदिंद्रसुदिनाव्युच्छान्दधोयत्केतुमुपमंसमत्सु । न्यग्निःसींददसुरोनहोतापृथुवानोऽअत्रसुभगायदेवान्+ ॥ वयंतेतऽइंद्रयेचदेवस्तवंतशूरददतोमघानि । यच्छासूरिभ्यऽउपमंवरूथंस्वाभुवोजरणामश्नवंत ॥ वोचेमेदिंद्रंमघवा

(७।२।१२) अयंसोमइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यभैत्रावरुणिर्वसिष्ठइंद्रस्त्रिष्टुप् । (७।२।१३) आनोदेवइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यभैत्रावरुणिर्वसिष्ठइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

नमेनंमहोरायोराधसोयद्दन्नः । योऽअर्चतोब्रह्मकृतिमाविष्ठोयूयंपात० ॥ १४ ॥ (७।२।१४) प्रवऽइंद्रायमादनं हर्यश्वायगायत । सखायःसोमपाव्ने ॥ शंसेदुक्थंसुदानवऽउतद्युक्षंयथानरः । चक्रुमासत्यराधसे ॥ त्वंनऽइंद्रवाजयुस्त्वंगव्युःशतक्रतो । त्वंहिरण्ययुर्वसो ॥ वयमिंद्रत्वायवोभिप्रणोनुमोवृषन् । विद्धीत्व१स्यनोवसो ॥ मानोनिदेचवक्तवेर्योरींधीरराव्णे । त्वेऽअपिक्रतुर्मम ॥ त्वंवर्मासिसप्रथःपुरोयोधश्चवृत्रहन् । त्वयाप्रतिब्रुवेयुजा+ ॥ १५ ॥ महाँऽउतासियस्यतेनुस्वधावरीसहः । मन्नातेऽइंद्रोदसी ॥ तंत्वामरुत्वतीपरिभुवद्वाणीसयावरी । नक्षमाणासह द्युभिः ॥ ऊर्ध्वासस्त्वान्विंदवोभुवन्द्स्समुपद्यवि । संतेनमंतकृष्टयः ॥ प्रवोमहेमहिवृधेभरध्वंप्रचेतसेप्रसुमतिंकृणुध्वं । विशःपूर्वीःप्रचराचर्षणिप्राः+ ॥ उरुव्यचसेमहिनेसुवृक्तिमिंद्रायब्रह्मजनयंतविप्राः । तस्यव्रतानिनमिनंतिधीराः ॥ इंद्रंवाणीरनुत्तमन्युमेवसत्राराजानंदधिरेसहध्यै । हर्यश्वायवर्हयासमापीन्+ ॥ १६ ॥ (७।२।१५) मोषुत्वावाघतश्चनारेऽअस्मन्निरीरमन् । आरात्ताच्चित्सधमादंनऽआगहीहवासन्नुपश्रुधि ॥ इमेहितेब्रह्मकृतःसुतेसचाम

(७।२।१४) प्रवइंद्रायेतिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठइंद्रोगायत्र्यंत्यास्तिस्रोविराजः । (७।२।१५) मोषुत्वेतिसप्तविंशत्यृचस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठइंद्रः प्रथमाचतुर्थीषष्ठ्यादियुगृचश्चबृहत्यःद्वितीयापंचम्याद्ययुगृचश्चसतोबृहत्यःरायस्कामइतितृतीयाद्विपदाविराट् (इंद्रक्रतुंनइत्यर्धर्चोवासिष्ठःशक्तिऋषिरितिशाट्यायनब्राह्मणं, इंद्रक्रतुंनइत्युग्द्वयात्मकस्यशक्तिऋषिरितितांडकब्राह्मणं ।)

धौनमक्षऽआसते । इंद्रेकामंजरितारोवसूयवोरथेनपादमादधुः ॥ रायस्कामोवज्रहस्तंसुदक्षिणंपुत्रोनपितरंहुवे ॥ इमऽइंद्रायसुन्विरेसोमासोदध्याशिरः । ताँऽआमदायवज्रहस्तपीतयेहरिभ्यांयाह्योकऽआ+ ॥ श्रवच्छुत्कर्णऽईयतेव सूनांनूचिन्नोमर्धिषद्गिरः । सद्यश्चिद्यःसहस्राणिशतादद्न्नकिर्दित्सन्तमामिनत् ॥ १७ ॥ सवीरोऽअप्रतिष्कुतऽइंद्रेणशूशुवेनृभिः । यस्तेगभीरासवनानिवृत्रहन्त्सुनोत्याचधावति ॥ भवावरूथंमघवन्मघोनांयत्सुमजांसिशर्धतः । वित्वाहतस्यवेदनंभजेमह्यादूणाशोभरागयं ॥ सुनोतासोमपात्रेसोममिंद्रायवज्रिणे । पचतापक्तीरवसेकृणुध्वमित्पणन्नित्पृणतेमयः ॥ मात्रेधतसोमिनोदक्षतामहेकृणुध्वंरायऽआतुजे । तरणिरिज्जयतिक्षेतिपुष्यतिनदेवासःकवत्नवे ॥ नाकिःसुदासोरथंपर्यासनरीरमत् । इंद्रोयस्याविताय्स्यमरुतोगमत्सगोमतिव्रजे+ ॥ १८ ॥ गमद्वाजेवाजयन्निंद्रम र्त्योयस्त्वमविताभुवः । अस्माकंबोध्यवितारथानामस्माकंशूरनृणां+ ॥ उदिन्वस्यरिच्यतेशोधनंनजिग्युषः । यऽइंद्रोहरिवान्नदंभंतितंरिपोदक्षंदधातिसोमिनि ॥ मंत्रमखंवसुधितंसुपेशसंदधातियज्ञियेष्वा । पूर्वीश्चनप्रसितयस्तरंतितंयऽइंद्रेकर्मणाभुवत् ॥ कस्तमिंद्रत्वावसुमामर्त्योदधर्षति । श्रद्धाऽइत्तेमघवन्पायेदिवाजीवाजंसिषासति ॥ मघोनःस्मवृत्रहत्येषुचोदयेददतिप्रियावसु । तवप्रणीतीहर्यश्वसूरिभिर्विश्वातरेमदुरिता+ ॥ १९ ॥ तवेदिंद्रावमंव सुत्वंपुष्यसिमध्यमं । सत्राविश्वस्यपरमस्यराजसिनकिंष्ट्वागोषुवृण्वते ॥ त्वंविश्वस्यधनदाऽअसिश्रुतोयऽईभवैत्याज

यः । तवायंविश्वःपुरुहूतपार्थिवोवस्युर्नामभिक्षते ॥ यादृद्र्यावतस्त्वमेतावदहमीशीय । स्तोतारमिद्दिधिषेयरदाव सोनपापत्वायरासीय ॥ शिक्षेयमिन्महयतेदिवेदिवेरायऽआकुहचिद्विदे । नहित्वदन्यन्मघवन्नऽआप्यंवस्योऽअस्तिपिताचन+ ॥ तरणिरित्सिषासतिवाजंपुरंध्यायुजा । आवऽइंद्रंपुरुहूतंनमेगिरानेमिंतष्टेवसुद्वं ॥ २० ॥ नदुष्टुतीमर्त्योविंदतेवसुनस्रेधंतरयिर्नशत् । सुशक्तिरिन्मघवन्तुभ्यंमावतेदेष्णंयत्पार्येदिवि+ ॥ अभित्वाशूरनोनुमोदुग्धाऽइवधेनवः । ईशानमस्यजगतःस्वर्दृशमीशानमिंद्रतस्थुषः ॥ नत्वावाँऽअन्योदिव्योनपार्थिवोनजातोनजनिष्यते । अश्वायंतोमघवन्निंद्रवाजिनोगव्यंतस्त्वाहवामहे ॥ अभीषतस्तदाभरेंद्रज्यायःकनीयसः । पुरूवसुर्हिमघवन्त्सनादसिभरेभरेचहव्यः ॥ पराणुदस्वमघवन्नमित्रान्त्सुवेदानोवसूकृधि । अस्माकंबोध्यविताममहाधनेभवावृधःसखीनां ॥ इंद्रक्रतुंनऽआभरपितापुत्रेभ्योयथा । शिक्षाणोऽअस्मिन्पुरुहूतयामनिजीवाज्योतिरशीमहि ॥ मानोऽअज्ञाताबृजनादुराध्योऽमाशिवासोऽअवक्रमुः । त्वयावयंप्रवतःशश्वतीरपोतिशूरतरामसि ॥ २१ ॥ (७।२।१६) श्वित्यंचोमादक्षिणतस्कपर्दाधियंजिन्वासोऽअभिहिप्रमंदुः । उत्तिष्ठन्वोचेपरिवर्हिषोनृन्नमेदूरादवितवेवसिष्ठाः ॥ दूरा

(७।२।१६) श्वित्यंचइतिचतुर्दशर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठऋषिःआद्यानांपंचानांवसिष्ठपुत्राऋषयःआद्यानांनवानांवसिष्ठपुत्रा देवताःअंत्यानांपंचानांवसिष्ठोदेवतात्रिष्टुप् (आद्यानांनवानामिंद्रोदेवताअंत्यानांपंचानांवसिष्ठोदेवताव्यत्यासेनमिथस्तौवाऋषी) ।

दिंद्रंमनयन्नासुतेनंतिरोवैंशंतमतिपांतमुग्रं । पाशंद्युम्नस्यवायतस्यसोमात्सुतादिंद्रोंऽवृणीतावसिष्ठान् ॥ एवेन्नुकंसिंधुमेभिस्तारेवेन्नुकंभेदमेंभिर्जघान । एवेन्नुकंदाशराज्ञेसुदासंप्रावदिंद्रोब्रह्मणावोवसिष्ठाः ॥ जुष्टींनरोब्रह्मणावःपितॄणामक्षंमव्ययंनकिलारिषाथ । यच्छक्वरीषुबृहतारवेणेंद्रेशुष्ममदधातावसिष्ठाः ॥ उह्यामिवेत्तृष्णजोनाथितासोदीधयुर्दाशराज्ञेवृतासः । वसिष्ठस्यस्तुवतऽइंद्रोंऽअश्रोदुरुंतृत्सुभ्योऽअकृणोदुलोकं+ ॥ २२ ॥ दंडाऽइवेद्गोऽअजनासऽआसन्परिंच्छिन्नाभरताऽअर्भकासः । अभवच्चपुरऽएतावसिष्ठऽआदित्तृत्सूनांविशोंऽअप्रथंत ॥ त्रयःकृण्वंतिभुवनेषुरेतस्तिस्रःप्रजाऽआर्याज्योतिरग्राः । त्रयोघर्मासऽउषसंसचंतेसर्वाँऽइत्ताँऽअनुविदुर्वसिष्ठाः ॥ सूर्यस्येववक्षथोज्योतिरेषांसमुद्रस्येवमहिमागभीरः । वातस्येवप्रजवोनान्येनस्तोमोवसिष्ठाऽअन्वेतवेवः ॥ तऽइन्निण्यंहृदयस्यप्रकेतैःसहस्रवल्शमभिसंचरंति । यमेनंततंपरिधिंवयंतोऽप्सरसऽउपसेदुर्वसिष्ठाः ॥ विद्युतोज्योतिःपरिसंजिहानंमित्रावरुणायदपश्यतांत्वा । तत्तेजन्मोतैकंवसिष्ठागस्त्योयत्त्वाविशऽआजभारं ॥ २३ ॥ उतासिमैत्रावरुणोवसिष्ठोर्वश्यांब्रह्मन्मनसोधिजातः । द्रप्संस्कन्नंब्रह्मणादैव्येनविश्वेदेवाःपुष्करेत्वाददंत ॥ सप्रकेतऽउभयस्यप्रविद्वान्त्सहस्रदानऽउतवासदानः । यमेनंततंपरिधिंवयिष्यन्नप्सरसःपरिजज्ञेवसिष्ठः ॥ सत्रेहजाताविषितानमोभिःकुंभेरेतःसिषिचतुःसमानं । ततोहमान्ऽउदियायमध्यात्ततोजातमृषिमाहुर्वसिष्ठं ॥ उक्थभृतंसामभृतंबिभर्तिग्रावाणंबिभ्रत्प

वंदात्यग्रे । उपैनमाध्वंसुमनस्यमानाऽआवोगच्छातिप्रदोवासिष्ठः ॥ २४ ॥ (७।३।१) प्रशुक्रैतुदेवीमनीषाऽअस्मत्सुतष्टोरथोनवाजी+ ॥ विदुःपृथिव्यादिवोजनित्रंश्रृण्वंत्यापोऽअधक्षरंतीः ॥ आपश्चिदस्मैपिन्वंतपृथ्वीर्वृत्रेषुशूरा मंसंतऽउग्राः+ ॥ आधूर्ष्वस्मैदधाताश्वानिंद्रोनवज्रीहिरण्यवाहुः ॥ अभिप्रस्थाताहवयज्ञंयातेवपत्मन्त्मनाहिनोत ॥ त्मनासमत्सुहिनोतयज्ञंदधातकेतुंजनायवीरं+ ॥ उदस्यशुष्माद्भानुनार्तिविभर्तिभारंपृथिवीनभूमं ॥ ह्वयामिदेवाँऽअयातुरग्नेसाधन्नृतेनधियंदधामि ॥ अभिवोदेवींधियंदधिध्वंप्रवोदेवत्रावाचंकृणुध्वं ॥ आचष्टऽआसांपाथोनदीनां वरुणऽउग्रःसहस्रचक्षाः ॥ २५ ॥ राजाराष्ट्रानांपेशोनदीनामनुत्तमस्मैक्षत्रंविश्वायु ॥ अविष्टोऽअस्मान्विश्वासुविक्ष्वद्युंकृणोतशंसंनिनित्सोः+ ॥ व्येतुद्विद्युद्विषामशेवायुयोतविष्वग्रपस्तनूनां ॥ अवीन्नोऽअग्निर्हव्यान्नमोभिःप्रेष्ठोऽअस्माऽअधायिस्तोमः ॥ सजूर्देवेभिरपांनपातंसखायंकृध्वंशिवोनोऽअस्तु ॥ अजामुक्थैरहिंगृणीषेवुध्नेनदीनांरजः सुषीदन् ॥ मानोहिर्बुध्न्योरिषेधान्मायज्ञोऽअस्यस्रिधदतायोः+ ॥ उतनऽएषुनृषुश्रवोधुःप्रराययंतुशर्धतोऽअर्यः+ ॥

तृतीयेनुवाकेद्वाविंशतिसूक्तानि (७।३।१) प्रशुक्रैत्विंतिपंचविंशत्यृचस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोविश्वेदेवाद्विपदाविराट् अंत्याश्चतस्रस्त्रिष्टुभः अब्जामुक्थैरितिद्विपदायाअहिर्देवता मानोहिर्बुध्न्योरित्यस्याअहिर्बुध्न्यः (इतश्चत्वारिवैश्वदेवसूक्तानि। भेदपक्षे—देवाः १ आपः १ इंद्रः २ यज्ञः ३ देवाः २ वरुणः १ देवाः ३ अग्निः १ अपांनपात् १ अहिः १ अहिर्बुध्न्यः १ देवाः २ देवपत्नीत्वष्टारः १ त्वष्टा १ विश्वे. ४ एवं२५)

तपं॑ति॒शत्रुं॒स्व१॒॑र्णभूमा॑म॒हासे॑नासो॒ऽअमे॑भिरेषां ॥ आयन्नः॒पत्नी॒र्गम॒न्त्यच्छा॒त्वष्टा॑सुपा॒णिर्दधा॑तुवी॒रान्+ ॥ २६ ॥ प्रति॑नः॒स्तोमं॒त्वष्टा॑जुषेत॒स्याद॒स्मेऽअ॒रम॑तिर्वसू॒युः+ ॥ तानो॑रासन्राति॒षाचो॒वसू॒न्यारोद॑सीवरुणा॒नीशृ॑णोतु । वरू॑त्रीभिःसुशर॒णोनो॑ऽअस्तु॒त्वष्टा॑सु॒दत्रो॒विद॑धातु॒राय॑ः ॥ तन्नो॒राय॒ःपर्व॑ता॒स्तन्न॒ऽआप॒स्तद्रा॑ति॒षाच॒ऽओष॑धीरु॒तद्यौः । वन॒स्पति॑भिःपृथि॒वीस॒जोषा॑ऽउ॒भेरोद॑सी॒परि॑पासतोनः ॥ अनु॒तदु॒र्वीरोद॑सीजिहाता॒मनु॑द्यु॒क्षोवरु॑ण॒ऽइंद्र॑सखा । अनु॒विश्वे॑म॒रुतो॒येस॒हासो॑रा॒यःस्या॑मध॒रुणं॑धि॒यध्यै॑ ॥ तन्न॒ऽइंद्रो॒वरु॑णोमि॒त्रोऽअ॒ग्निराप॒ऽओष॑धीर्व॒निनो॑जुषंत । शर्म॑न्त्स्याम म॒रुता॑मु॒पस्थे॑यू॒यंपा॑त० ॥ २७ ॥ (७।३।२) शंन॑ऽइंद्रा॒ग्नीभ॑वता॒मवो॑भिः॒शंन॒ऽइंद्रा॒वरु॑णारा॒तह॑व्या । शमिंद्रा॒सोमा॑सुवि॒ताय॒शंयोःशंन॒ऽइंद्रा॑पू॒षणा॒वाज॑सातौ ॥ शंनो॒भगः॒शमु॑नः॒शंसो॑ऽअस्तु॒शंनः॒पुरं॑धिः॒शमु॑संतु॒राय॑ः । शंन॑ःस॒त्यस्य॑सु॒यम॑स्य॒शंसः॒शंनो॑ऽअर्य॒मापु॑रुजा॒तोऽअ॑स्तु ॥ शंनो॑धा॒ताशमु॑ध॒र्तानो॑ऽअस्तु॒शंन॑ऽउरू॒चीभ॑वतुस्व॒धाभिः॑ । शंरोद॑सीबृह॒तीशंनो॒ऽअद्रिः॒शंनो॑दे॒वानां॑सु॒हवा॑निसंतु ॥ शंनो॑ऽअ॒ग्निर्ज्योति॑रनीकोऽअस्तु॒शंनो॑मि॒त्रावरु॑णाव॒श्विना॒शं । शंन॑ःसु॒कृतां॑सुकृ॒तानि॑संतु॒शंन॑ऽइषि॒रोऽअ॒भिवा॑तु॒वात॑ः ॥ शंनो॒द्यावा॑पृथि॒वीपू॒र्वहू॑तौ॒शमं॒तरि॑क्षंदृ॒शये॑नोऽअस्तु । शंन॒ऽओष॑धीर्व॒निनो॑भवंतु॒शंनो॒रज॑स॒स्पति॑रस्तुजि॒ष्णुः+ ॥ २८ ॥ शंन॒ऽइंद्रो॒वसु॑भिर्दे॒वोऽअ॑स्तु॒शमा॑दि॒त्येभि॒र्वरु॑णःसु॒शंस॑ः ॥ शं

(७।३।२) शंनइंद्राग्नीइतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोविश्वेदेवास्त्रिष्टुप् । (अत्रसूक्तेसर्वेपिविश्वेदेवाः) ।

नोरुद्रोरुद्रेभिर्जलाषः शंनस्त्वष्टाग्नाभिरिहशृणोतु ॥ शंनःसोमोभवतुब्रह्मशंनःशंनोग्रावाणःशमुसंतुयज्ञाः । शंनःस्वरूणांमितयोभवंतुशंनःप्रस्व१ःशम्वस्तुवेदिः ॥ शंनःसूर्यऽउरुचक्षाऽउदेतुशंनश्चतस्रःप्रदिशोभवंतु । शंनःपर्वताध्रुवयोभवंतुशंनःसिंधवःशमुसंत्वापः ॥ शंनोऽअदितिर्भवतुव्रतेभिःशंनोभवंतुमरुतःस्वर्काः । शंनोविष्णुःशमुपूषानोऽअस्तुशंनोभवित्रंशम्वस्तुवायुः+ ॥ शंनोदेवःसवितात्रायमाणःशंनोभवंतूषसोविभातीः । शंनःपर्जन्योभवतुप्रजाभ्यःशंनःक्षेत्रस्यपतिरस्तुशंभुः+ ॥ २९ ॥ शंनोदेवाविश्वदेवाभवंतुशंसरस्वतीसहधीभिरस्तु । शमभिषाचःशमुरातिषाचःशंनोदिव्याःपार्थिवाःशंनोऽअप्याः ॥ शंनःसत्यस्यपतयोभवंतुशंनोऽअर्वंतःशमुसंतुगावः । शंनऽऋभवःसुकृतःसुहस्ताःशंनोभवंतुपितरोहवेषु ॥ शंनोऽअजऽएकपादेवोऽअस्तुशंनोहिर्बुध्न्य१ःशंसमुद्रः । शंनोऽअपांनपात्पेरुरस्तुशंनःपृश्निर्भवतुदेवगोपा ॥ आदित्यारुद्रावसवोजुषंतेदंब्रह्मक्रियमाणंनवीयः । शृण्वंतुनोदिव्याःपार्थिवासोगोजाताऽउतयेयज्ञियासः ॥ येदेवानांयज्ञियायज्ञियानांमनोर्यजत्राऽअमृताऽऋतज्ञाः । तेनोरासंतामुरुगायमद्ययूयंपात० ॥ ३० ॥ (अथपरिशिष्टं ॥ शंवतीःपारयंत्येतेतंपृच्छंतिवचोयुजा । अभ्यारंतंयमाकेतुंयऽएवेदमितिब्रवन् ॥ भासाकेतुंपरिस्रुतंभारतीब्रह्मवर्धनीः । संजानानामहीमातायऽएवेदमितिब्रवत् ॥ इंद्रस्तंकिंविभुंप्रभुंभानुनेयंसरस्वतीं । येनसूर्यमरोचयद्येनेमेरोदसीऽउभे ॥ जुषस्वाग्नेऽअंगिरःकाण्वंमेध्यातिथिं । मात्वासोमस्यबर्हृत्सुतस्यमधुमत्तमः ॥

त्वमग्नेऽअंगिरः शोचस्वदेववीतमः । आशैतमशंतमाभिरभिष्टिभिः शांतिः स्वस्तिमंकुर्वत ॥ शंनः कनिक्रदद्देवः पर्जन्योऽअभिवर्षतु । शंनोद्यावापृथिवीशंप्रजाभ्यः शंनएधिद्विपदेशंचतुष्पदे ॥१॥) इतिपंचमाष्टकेतृतीयोऽध्यायः ॥ ३ ॥

पंचत्रिंशाध्यायेवर्गाः ३० सूक्तानि १६ ऋचः १६५ ॥ त्यागः ॥ इंद्रायेदं. १११ वसिष्ठपुत्रेभ्य. ९ वसिष्ठाये. ५ विश्वेभ्योदेवेभ्य. १५ [मे. प. देवेभ्य. अन्यइ. इंद्राये. २ यज्ञाये. ३ देवेभ्य. २ वरुणाये. देवेभ्य. ३ अग्नय. अपांनप्त्रेग्नय.] अहयेग्नय. अहयेबुध्न्यायाग्नय. विश्वेभ्योदेवेभ्य.२३ [मे. प. देवेभ्य. २ देवपत्नीत्वष्टृभ्य. त्वष्ट्रे. विश्वेभ्योदेवेभ्यः १९] ॥ इतिपंचमेतृतीयः ॥

प्रब्रह्मनवावोष्टावुदुष्यःसावित्रमंत्येवाजिन्यौभगमितिभागोवार्धचंऊर्ध्वःसप्तवैश्वदेवंत्वोश्रुष्टिःप्रातर्भागंजगत्याद्यालिंगोक्तदेवतांत्योषस्याप्रब्रह्माणःषड्वैश्वदेवंतुप्रवःपंचदधिक्रांदाधिक्रंजगत्याद्यालिंगोक्तदेवतांदेवश्चतुष्कंसावित्रमिमारौद्रंत्रिष्टुबंतमापोयमापमृभुक्षणआर्भवमंत्यावैश्वदेवीवासमुद्रज्येष्ठाआपमामांमैत्रावरुण्याग्नेयीवैश्वदेवीनदीस्तुतिर्जागतमंत्यातिजगतीशक्करीवादित्यानांतृचमादित्यंत्वादित्यासःप्रद्यावाद्यावापृथिवीयंवास्तोर्वास्तोष्पत्यंममीवहाष्टौवास्तोष्पत्याद्यागायत्रीशेषास्रयुपरिष्टाद्बृहत्यादयोनुष्टुभःप्रस्वापिन्यउपनिषत्कईपंचाधिकामारुतंहाद्याएकादशद्विपदामध्वःसप्तप्रसाकमुक्षेषड्यंत्रायध्वेद्वादशंत्रिप्रगाथादिनवम्याद्यागायत्र्योत्यानुष्टुब्रौद्रीमृत्युविमोचनी ॥ ४ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

॥ हरिः ओम् ॥ (७।३।३) प्रब्रह्मैतुसदनाद्ऋतस्यविरश्मिभिःससृजेसूर्योगाः । विसानुनापृथिवीसस्रऽउर्वीपृथुप्रतीकमध्येधैऽअग्निः+ ॥ इमांवोमित्रावरुणासुवृक्तिमिषंनकृण्वेऽअसुरानवीयः । इनोवाममन्यःपदवीरदब्धोजनंचमित्रोयततिब्रुवाणः+ ॥ आवातस्यध्रजतोरंतऽइत्याऽअपीपयंतधेनवोनसूदाः । महोदिवःसदनेजायमानोचिक्रदद्वृषभःसस्मिन्नूधन् ॥ गिरायऽएतायुनजद्धरीतऽइंद्रप्रियासुरथाशूरधायू । प्रयोमन्युरिरिक्षतोमिनात्यासुक्रतुर्मर्यमणेववृत्यां ॥ यजतेऽअस्यसख्यंवयश्चनमस्विनःस्वऽऋतस्यधामन् । विपृक्षोवावधेनृभिःस्तवानऽइदंनमोरुद्रायप्रेष्ठं ॥ १ ॥ आयत्साकंयशसोवावशानाःसरस्वतीसप्तथीसिंधुमाता । याःसुष्वयंतसुदुघाःसुधाराऽअभिस्वेनपयसापीप्यानाः ॥ उतत्येनोमरुतोमंदसानाधियंतोकंचवाजिनोवंतु । मानःपरिख्यदक्षराचरत्यवीवृधन्युज्यंतेरयिंनः ॥ प्रवोमहीमरमतिंकृणुध्वंप्रपूषणंविदथ्यं१नवीरं । भगंधियोवितारंनोऽअस्याःसातौवाजंरातिषाचंपुरंधिं ॥ अच्छायंवोमरुतःश्लोकऽएत्वच्छाविष्णुंनिषिक्तपामवोभिः । उतप्रजायैगृणतेवयोधुर्यूयंपात० ॥ २ ॥ (७।३।४) आवोवाहिष्ठोवहतु

(७।३।३) प्रब्रह्मेतिनवर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोविश्वेदेवास्त्रिष्टुप् । (भेदपक्षे—विश्वेदेवाः ३ इंद्रार्यमणौ १ रुद्रः १ नद्यः १ मरुतः १ विश्वेदेवाः १ विष्णुमरुतः १ एवं ९)। (७।३।४) आवोवाहिष्ठइत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोविश्वेदेवास्त्रिष्टुप् (भेदपक्षे—ऋभवः २ इंद्रः ६ एवमष्टौ) ।

स्तवध्यैरथोवाजाऽऋभुक्षणोऽअमृक्तः । अभित्रिपृष्ठैःसवनेषुसोमैर्मदेसुशिप्रामहिभिःपृणध्वं ॥ यूयंहरत्नंमघवत्सुधस्थस्वर्दृशऽऋभुक्षणोऽअमृक्तं । संयज्ञेषुस्वधावंतःपिबध्वंविनोराधांसिमतिभिर्ददध्वं ॥ उवोचिथहिमघवन्देष्णंमहोऽअर्भस्यवसुनोविभागे । उभातेपूर्णावसुनागभस्तीनसूनृतानियमतेवसव्या* ॥ त्वमिंद्रस्वयंशाऽऋभुक्षावाजोनसाधुरस्तमेष्यृक्वा । वयंनुतेदाश्वांसःस्यामब्रह्मकृण्वंतोहरिवोवसिष्ठाः ॥ सनितासिप्रवतोदाशुषेचिद्याभिर्विवेषोहर्यश्वधीभिः । ववन्मानुतेयुज्याभिरूतीकदानऽइंद्रायऽआदशस्येः ॥ ३ ॥ वासयसीववेधसस्त्वंनःकदानऽइंद्रवचसोबुबोधः । अस्तातात्याधियारयिंसुवीरंपृक्षोनोऽअर्वान्युहीतवाजी+ ॥ अभियंदेवीर्निर्ऋतिश्चिदीशेनक्षंतऽइंद्रंशरदःसुपृक्षः । उपत्रिबंधुर्जरदष्टिमेत्यस्ववेशंयंकृणवंतमर्तीः ॥ आनोराधांसिसवितःस्तवध्याऽआरायोयंतुपर्वतस्यरातौ । सदानोदिव्यःपायुःसिषक्तुयूयंपात० ॥ ४ ॥ (७।३।५) उदुष्यदेवःसवितायययामहिरण्ययींममतिंयामशिश्रेत् । नूनंभगोहव्योमानुषेभिर्वियोरत्नापुरूवसुर्दधाति ॥ उदुतिष्ठसवितःश्रुध्यस्यहिरण्यपाणेप्रभृतावृतस्य । व्युवींपृथ्वीममतिंसृजानऽआनृभ्योमर्तभोजनंसुवानः+ ॥ अपिष्टुतःसवितादेवोऽअस्तुयमाचिद्विश्वेवसवोगृणंति । सनःस्तोमान्नमस्यश्चनोधाद्विश्वेभिःपातुपायुभिर्निसूरीन्+ ॥ अभियंदेव्यदितिर्गृणातिसवंदेवस्यसवितुर्जुषाणा । अभिसम्रा

(७।३।५) उदुष्यदेवइत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठःआद्यानांषण्णांसवितादेवताअंत्ययोर्द्वयोर्वाजिनस्त्रिष्टुप् (भगमित्यर्धर्चस्यभगोवा)।

जोवरुणोगृणंत्यभिमित्रासोऽअर्यमासजोषाः ॥ अभियेमिथोवनुषःसपंतेरातिंदिवोरातिषाचःपृथिव्याः ॥ अहिर्बुध्न्यऽउतनःशृणोतुवरूत्र्येकधेनुभिर्निपातु ॥ अनुतन्नोजास्पतिर्मंसीष्टरत्नंदेवस्यसवितुरियानः । भगमुग्रोवसेजोहवीतिभगमनुग्रोऽअधयातिरत्नं ॥ शंनोभवंतुवाजिनोहवेषुदेवतातामितद्वःस्वर्काः । जंभयंतोहिंवृकंरक्षांसिसनेम्यस्मद्युयवन्नमीवाः ॥ वाजेवाजेवतवाजिनोनोधनेषुविप्राऽअमृताऽऋतज्ञाः । अस्यमध्वःपिवतमादयध्वंतृप्तायातपथिभिर्देवयानैः ॥ ५ ॥ (७।३।६) ऊर्ध्वोऽअग्निःसुमतिंवस्वोऽअश्रेत्प्रतीचीजूर्णिर्देवतातिमेति । भेजातेऽअद्रीरथ्येव पंथामृतंहोतानऽइषितोयजाति ॥ प्रवावृजेसुप्रयावर्हिरेषामाविश्पतीवबर्हिरेटऽइयाते । विशामक्तोरुषसःपूर्वहूतौवायुःपूषास्वस्तयेनियुत्वान् ॥ ज्मयाऽअत्रवसवोरंतदेवाऽउरावंतरिक्षेमर्जयंतशुभ्राः । अर्वाक्पथऽउरुज्रयःकृणुध्वंश्लोकंदूतस्यजग्मुषोनोऽअस्य+ ॥ तेहियज्ञेषुयज्ञियासऽऊमाःसधस्थंविश्वेऽअभिसंतिदेवाः । ताँऽअध्वरऽउशतोयक्ष्यग्नेश्रुष्टीभगंनासत्यापुरंधिं ॥ आग्नेगिरोदिवऽआपृथिव्यामित्रंवहुवरुणमिंद्रमग्निं । आर्यमणमदितिंविष्णुमेषांसरस्वतीमरुतोमादयंतां ॥ ररेहव्यंमतिभिर्यज्ञियानांनक्षत्कामंमर्त्यानामसिन्वन् । धातारयिमविदस्यंसदासांसक्षीमहियुज्येभिर्नुदेवैः ॥ नूरोदसीऽअभिष्टुतेवसिष्ठैर्ऋतावानोवरुणोमित्रोऽअग्निः । यच्छंतुचंद्राऽउपमंनोऽअर्कंयूयंपात०

(७।३।६) ऊर्ध्वोअग्निरितिसप्तर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोविश्वेदेवास्त्रिष्टुप् (भेदपक्षे—विश्वेदेवाः १ वायुपूषणौ १ विश्वेदेवाः ५ एवं ७)।

॥ ६ ॥ (७।३।७) ओश्रुष्टिर्विदथ्या३ समेतुप्रतिस्तोमंदधीमहितुराणां । यदद्यदेवःसवितासुवातिस्यामास्यरत्नि नोविभागे+ ॥ मित्रस्तन्नोवरुणोरोदसीचद्युभक्तमिंद्रोऽअर्यमाददातु । दिदेष्टुदेव्यदितीरेक्णोवायुश्चयन्नियुवैतेभगश्च ॥ सेदुग्रोऽअस्तुमरुतःसशुष्मीयंमर्त्यंपृषदश्वाऽअवाथ । उतेमग्निःसरस्वतीजुनंतिनतस्यरायःपर्येतास्ति ॥ अयंहिनेतावरुणऽऋतस्यमित्रोराजानोऽअर्यमापोधुः । सुहवादेव्यदितिरनर्वातेनोऽअंहोऽअतिपर्षन्नरिष्टान् ॥ अस्यदेवस्यमीह्लुषोवयाविष्णोरेषस्यप्रभृथेहविर्भिः । विदेहिरुद्रोरुद्रियंमहित्वंयासिष्टंवर्तिरश्विनाविरावत् ॥ मात्रपूषन्नाघृणऽइरस्योवरूत्रीयद्रातिषाचश्चरासन् । मयोभुवोनोऽअर्वंतोनिपांतुवृष्टिंपरिज्मावातोददातु ॥ नूरोदसीऽअभिष्टुतेवसिष्ठैर्ऋतावानोवरुणोमित्रोऽअग्निः । यच्छंतुचंद्राऽउपमंनोऽअर्कंयूयंपात० ॥ ७ ॥ (७।३।८) प्रातरग्निंप्रातरिंद्रंहवामहेप्रातर्मित्रावरुणाप्रातरश्विना । प्रातर्भगंपूषणंब्रह्मणस्पतिंप्रातःसोममुतरुद्रंहुवेम ॥ प्रातर्जितंभगमुग्रंहुवेमवयंपुत्रमदितेर्योविधर्ता । आध्रश्चिद्यंमन्यमानस्तुरश्चिद्राजाचिद्यंभगंभक्षीत्याह ॥ भगप्रणेतर्भगसत्यराधोभगेमांधियमुदवाददन्नः । भगप्रणोजनयगोभिरश्वैर्भगप्रनृभिर्नृवंतःस्याम ॥ उतेदानींभगवंतःस्यामोतप्रपित्वऽउत

(७।३।७) ओश्रुष्टिरितिसप्तर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोविश्वेदेवास्त्रिष्टुप् (अत्राखिलाविश्वेदेवाः) । (७।३।८) प्रातरग्निमितिसप्तर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोभगः आद्यायाअग्नींद्रमित्रावरुणाश्विभगपूषब्रह्मणस्पतिरुद्रादेवताःअंत्यायाउषा आद्याजगतीशेषास्त्रिष्टुभः ।

मध्येऽअह्नाँ । उतोदितामघवन्त्सूर्यस्यवयंदेवानांसुमतौस्याम ॥ भगऽएवभगवाँऽअस्तुदेवास्तेनवयंभगवंतःस्याम । तंत्वाभगसर्वऽइज्जोहवीतिसनोभगपुरऽएताभवेह+ ॥ समध्वरायोषसोनमंतदधिक्रावेवशुचयेपदाय । अर्वाचीनंवसुविदंभगंनोरथमिवाश्वावाजिनऽआवहंतु ॥ अश्वावतीर्गोमतीर्नऽउषासोवीरवतीःसदमुच्छंतुभद्राः । घृतंदुहानाविश्वतःप्रपीतायूयंपात० ॥ ८ ॥ (७।३।९) प्रब्रह्माणोऽअंगिरसोनक्षंतप्रक्रंदनुर्नभन्यस्यवेतु । प्रधेनवऽउदप्रुतोनवंतयुज्यातामद्रीऽअध्वरस्यपेशः ॥ सुगस्तेऽअग्नेसनवित्तोऽअध्वायुक्ष्वासुतेहरितोरोहितश्च । येवासह्मन्नरुषावीरवाहोहुवेदेवानांजनिमानिसत्तः+ ॥ समुवोयज्ञंमहयन्नमोभिःप्रहोतामंद्रोरिरिचऽउपाके । यजस्वसुपुर्वणीकदेवानायज्ञियामरमतिंववृत्याः ॥ यदावीरस्यरेवतोदुरोणेस्योनशीरतिथिराचिकेतत् । सुप्रीतोऽअग्निःसुधितोदमऽआसविशेदातिवार्यमिर्यत्यै ॥ इमंनोऽअग्नेऽअध्वरंजुषस्वमरुत्स्विद्रेयशसंकृधीनः । आनक्तांबर्हिःसदतामुषासोशंतामित्रावरुणायजेह+ ॥ एवाग्निंसहस्यं१वासिष्ठोरायस्कामोविश्वप्स्न्यस्यस्तौत् । इषंरयिंपप्रथद्वाजमस्मेयूयंपात० ॥ ९ ॥ (७।३।१०) प्रवोयज्ञेषुदेवयंतोऽअर्चन्द्यावानमोभिःपृथिवीऽइषध्यै । येषांब्रह्माण्यसमानिविप्राविष्वग्वियंतिवनि

(७।३।९) प्रब्रह्माणइतिषड्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोविश्वेदेवास्त्रिष्टुप् (भेदपक्षे—विश्वेदेवाः १ अग्निः १ देवाः १ अग्निः ३ एवं ६) । (७।३।१०) प्रवोयज्ञेष्वितिपंचर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोविश्वेदेवास्त्रिष्टुप् (भेदपक्षे—विश्वेदेवाः १ यज्ञः १

नोनशाखाः ॥ प्रयज्ञऽएतुहेत्वोनसस्रिरुद्यच्छध्वंसमनसोघृताचीः । स्तृणीतबर्हिरध्वरायसाधूर्ध्वाशोचींषिदेवयून्यस्थुः ॥ आपुत्रासोनमातरंविभृत्राःसानौदेवासोबर्हिषःसदंतु । आविश्वाचींविदथ्यामनक्त्वग्नेमानोदेवतातामृधस्कः ॥ तेसींषपंतजोषमायजंत्राऽऋतस्यधाराःसुदुघादुहानाः । ज्येष्ठंवोऽअद्यमहऽआवसूनामागंतनसमनसोयतिष्ठ+ ॥ एवानोऽअग्नेविक्ष्वादंशस्त्वयावयंसहसावन्नास्काः । रायायुजासंधमादोऽआरिष्टायूयंपात० ॥ १० ॥ (७।३।११) दधिक्रांवःप्रथममश्विनोषसमग्निंसमिद्धंभगमूतयेहुवे । इंद्रंविष्णुंपूषणंब्रह्मणस्पतिमादित्यान्द्यावापृथिवीऽअपःस्वः* ॥ दधिक्रामुनमसाबोधयंतऽउदीराणायज्ञमुपप्रयंतः । इळांदेवींबर्हिषिसादयंतोश्विनाविप्रासुहवा हुवेम ॥ दधिक्रावांणंबुबुधानोऽअग्निमुपब्रुवऽउषसंसूर्यंगां । ब्रह्मंमाँऽश्वतोवरुणस्यवभ्रुंतेविश्वास्मद्दुरितायावयंतु ॥ दधिक्रावांप्रथमोवाज्यर्वाग्रेरथानांभवतिप्रजानन् । संविदानऽउषसासूर्येणादित्येभिर्वसुभिरंगिरोभिः ॥ आनोदधिक्राःपथ्यामनक्तूतस्यपंथामन्वेतवाऽउ । शृणोतुनोदैव्यंशर्धोऽअग्निःशृण्वंतुविश्वेमहिषाऽअमूराः ॥ ११ ॥

विश्वेदेवाः २ अग्निः १ एवं ५)। (७।३।११) दधिक्रांवइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोदधिक्रा आद्यायादधिक्राश्युषोग्निभगेंद्रविष्णुपूषब्रह्मणस्पत्यादित्यद्यावापृथिव्यापञ्चिष्टुबाद्याजगती ।

(७।३।१२) आदे॒वोया॑तुसवि॒तासु॒रत्नो॑ंतरिक्ष॒प्रावह॑मानो॒ऽअश्वैः॑ । हस्ते॒दधा॑नो॒नर्या॑पु॒रूणि॑निवे॒शय॑न्चप्रसु॒वन्चभूम॑ ॥ उद॑स्यबा॒हूशि॑थि॒राबृ॒हंता॑हिर॒ण्यया॑दि॒वोऽअंताँ॑ऽअनष्टां । नू॒नंसोऽअ॑स्यमहि॒माप॑निष्ट॒सूर॑श्चिदस्मा॒ऽअनु॑दादप॒स्यां+ ॥ सघा॑नोदे॒वःस॑वि॒तास॒हावासा॑विष॒द्वसु॑पति॒र्वसू॑नि । वि॒श्रय॑माणोऽअ॒मति॑मुरू॒चींम॑र्त॒भोज॑न॒मध॑रासतेनः ॥ इ॒मागिरः॑ सवि॒तारं॑सुजि॒ह्वंपू॒र्णग॑भस्तिमीळतेसुपा॒णिं । चि॒त्रंवयो॑बृ॒हद॒स्मेद॑धातुयू॒यंपा॑त० ॥ १२ ॥ (७।३।१३) इ॒मारु॒द्राय॑ स्थि॒रध॑न्वने॒गिरः॑क्षि॒प्रेष॑वेदे॒वाय॑स्व॒धाव्ने॑ । अषा॑ळ्हाय॒सह॑मानायवे॒धसे॑ति॒ग्मायु॑धायभरताशृ॒णोतु॑नः ॥ सहिक्षये॑ण॒क्ष म्य॑स्य॒जन्म॑नः॒साम्रा॑ज्येनदि॒व्यस्य॒चेत॑ति । अव॒न्नवं॑ती॒रुप॑नो॒दुर॑श्चरानमी॒वोरु॑द्र॒जासु॑नोभव ॥ याते॑दि॒द्युदव॑सृष्टादि॒व स्परि॑क्ष्म॒याचर॑ति॒परि॒सावृ॑णक्तुनः । स॒हस्रं॑तेस्वपिवातभेष॒जामान॑स्तो॒केषु॒तन॑येषुरीरिषः ॥ मानो॑वधीरुद्र॒मापरा॑दा॒ माते॑भूम॒प्रसि॑तौहीळि॒तस्य॑ । आनो॑भजब॒र्हिषि॑जीवशं॒सेयू॒यंपा॑त० ॥ १३ ॥ (७।३।१४) आपो॒यंवः॑प्रथ॒मंदे॑व॒यंत॑ऽ इंद्र॒पान॑मू॒र्मिमकृ॑ण्वते॒ळः । तंवो॑व॒यंशुचि॑मरि॒प्रम॒द्यघृ॑त॒प्रुषं॒मधु॑मंतंवनेम ॥ तमू॒र्मिमा॑पो॒मधु॑मत्तमंवो॒नपा॑दवत्वाशु॒हे मा॑ । यस्मि॒न्निंद्रो॒वसु॑भिर्मा॒दया॑ते॒तम॑श्यामदेव॒यंतो॑वोऽअ॒द्य+ ॥ श॒तप॑वित्राःस्व॒धया॒मदं॑तीदे॒वीर्दे॒वाना॒मपि॑यंति॒पा

(७।३।१२) आदेवइतिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठःसवितात्रिष्टुप् । (७।३।१३) इमारुद्रायेतिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोरुद्रोजगत्यंत्यात्रिष्टुप् । (७।३।१४) आपोयंवइतिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठआपस्त्रिष्टुप् ।

थः । ताऽइंद्रस्यनर्मिनंतिव्रतानिसिंधुभ्योहव्यंघृतवज्जुहोत ॥ याःसूर्योरश्मिभिराततानयाभ्यऽइंद्रोऽअरदद्गातुमूर्मिं । तेसिंधवोवरिवोधातनानोयूयंपात० ॥ १४ ॥ (७।३।१५) ऋभुक्षणोवाजामादयध्वमस्मेनरोमघवानःसुतस्य । आवोर्वाचःक्रतवोनयांतांविभ्वोरथंनर्यंवर्तयंतु ॥ ऋभुर्ऋभुभिरभिवःस्यामविभ्वोविभुभिःशवसाशवांसि । वाजोऽअस्माँऽअवतुवाजसातावींद्रेणयुजातरुषेमवृत्रं+ ॥ तेचिद्धिपूर्वीरभिसंतिशासाविश्वाँऽअर्यऽउपरतांतिवन्वन् । इंद्रो विभ्वाँऽऋभुक्षावाजोऽअर्यःशत्रोर्मिथत्याकृणवन्विनृम्णं+ ॥ नूदेवासोवरिवःकर्तनानोभूतनोविश्वेवसेसजोषाः । समस्मेऽइषंवसवोददीरन्यूयंपात० ॥ १५ ॥ (७।३।१६) समुद्रज्येष्ठाःसलिलस्यमध्यात्पुनानायंत्यनिविशमानाः । इंद्रोयावज्रीवृषभोरादतांऽआपोदेवीरिहमामवंतु ॥ याऽआपोदिव्याऽउतवास्रवंतिखनित्रिमाऽउतवायाःस्वयंजाः । समुद्रार्थायाःशुचयःपावकास्ताऽआपो० ॥ यासांराजावरुणोयातिमध्येसत्यानृतेऽअवपश्यन्जनानां । मधुश्चुतःशुचयोयाःपावकास्ताऽआपो० ॥ यासुराजावरुणोयासुसोमोविश्वेदेवायासूर्जंमदंति । वैश्वानरोयास्वग्निःप्रविष्टस्ताऽआपो० ॥ १६ ॥ (७।३।१७) आमांमित्रावरुणेहरक्षतंकुलाययद्द्विश्वयन्मानऽआगन् । अजकावंर्दुदृशीकंतिरो

(७।२।१५) ऋभुक्षणइतिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठऋभवस्त्रिष्टुप्अंत्यायाविश्वेदेवावा । (७।३।१६)समुद्रज्येष्ठाइतिचतुर्ऋचस्य सूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठआपस्त्रिष्टुप् । (७।३।१७) आमामितिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोमित्रावरुणावग्निर्विश्वेदेवानद्यइति-

दधेमामांपद्यैनरपसाविदत्तसरुः ॥ यद्विजामन्परुषिवंदनंभुवदष्टीवंतौपरिकुल्फौचदेहत् । अग्निष्टच्छोचन्नपवाधतामितोमामां० ॥ यच्छल्मलौभवतियन्नदीषुयदोषधीभ्यःपरिजायतेविषं । विश्वेदेवानिरितस्तत्सुवंतुमामां० ॥ याः प्रवतोनिवतऽउद्वतऽउदन्वतीरनुदकाश्चयाः । ताऽअस्मभ्यंपयसापिन्वमानाःशिवादेवीरशिपदाभवंतुसर्वानघोऽअशिमिदाभवंतु ॥ १७ ॥ (७।३।१८) आदित्यानामवसानूतनेनसक्षीमहिशर्मणाशंतमेन । अनागास्त्वेऽअदितित्वेतुरासऽइमंयज्ञंदधतुश्रोषमाणाः ॥ आदित्यासोऽअदितिर्मादयंतांमित्रोऽअर्यमावरुणोरजिष्ठाः । अस्माकंसंतुभुवनस्यगोपाःपिबंतुसोममवसेनोऽअद्य+ ॥ आदित्याविश्वेमरुतश्चविश्वेदेवाश्चविश्वेऽऋभवश्चविश्वे । इंद्रोऽअग्निरश्विनातुष्टुवानायूयंपात० ॥ १८ ॥ (७।३।१९) आदित्यासोऽअदितयःस्यामपूदेवत्रावसवोमर्त्यत्रा । सनेममित्रावरुणासनंतोभवेमद्यावापृथिवीभवंतः ॥ मित्रस्तन्नोवरुणोमामहंतशर्मतोकायतनायगोपाः । मावोभुजेमान्यजातमेनोमातत्कर्मवसवोयच्चयध्वे ॥ तुरण्यवोगिरसोनक्षंतरलदेवस्यसवितुरियानाः । पिताचतन्नोमहान्यजत्रोविश्वेदेवाःसमनसोजुषंत ॥ १९ ॥ (७।३।२०) प्रद्यावायज्ञैःपृथिवीनमोभिःसवाधऽईळेबृहतीयजत्रे । तेचिद्धिपूर्वेकव

ऋमेणदेवताजगत्यंत्यातिजगतीशकरीवा । (७।३।१८) आदित्यानामितितृचस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठआदित्यास्त्रिष्टुप् । (७।३।१९) आदित्यासइतितृचस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठआदित्यास्त्रिष्टुप् । (७।३।२०) प्रद्यावेतितृचस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोद्यावापृथिव्यौत्रिष्टुप् ।

यो गृणंतः पुरो महीदधिरे देवपुत्रे ॥ प्रपूर्वजे पितरा नव्यसीभिर्गीर्भिः कृणुध्वं सदने ऽऋतस्य । आनो द्यावापृथिवी दैव्येन जनेन यातं महिवां वरूथं ॥ उतो हि वां रत्नधेयानि संति पुरूणि द्यावापृथिवी सुदासे । अस्मे धत्तं यदसदस्कृधोयु यूयं पात० ॥ २० ॥ (७।३।२१) वास्तोष्पते प्रतिजानीह्यस्मान्त्स्वावेशो ऽअनमीवो भवानः । यत्त्वेमहे प्रतितन्नो जुषस्व शंनो भव द्विपदे शं चतुष्पदे ॥ वास्तोष्पते प्रतरणो न ऽएधि गयस्फानो गोभिरश्वेभिरिंदो । अजरासस्ते सख्ये स्याम पितेव पुत्रान्प्र तिनो जुषस्व ॥ वास्तोष्पते शग्मया संसदा ते सक्षीमहि रण्वया गातुमत्या । पाहि क्षेम ऽउत योगे वरं नो यूयं पात० ॥ २१ ॥ (७।३।२२) अमीवहा वास्तोष्पते विश्वारूपाण्या विशन् । सखा सुशेव ऽएधिनः ॥ यदर्जुन सारमेय दतः पिशंग यच्छसे । वीव भ्राजंत ऽऋष्टय ऽउपस्कं कृषु बप्सतो नि षु स्वप ॥ स्तेनं राय सारमेय तस्करं वा पुनःसर । स्तोतृनिंद्रस्य राय सि किमस्मान्दुच्छुनाय से० ॥ त्वं सूकरस्य दर्दृहि तव दर्दर्तु सूकरः । स्तोतृनिंद्रस्य राय सि किमस्मा० ॥ सस्तु माता सस्तु पिता सस्तु श्वा सस्तु विश्पतिः । ससंतु सर्वे ज्ञातयः सस्त्वयमभितो जनः ॥ य ऽआस्ते य श्चरति य श्च पश्यति नो जनः । तेषां सं हन्मो ऽअक्षाणि यथेदं हर्म्यं तथा ॥ सहस्रशृंगो वृषभो यः समुद्रादुदाचरत् । तेना सहस्येना वयं नि जनान्त्स्वापयामसि ॥

(७।३।२१) वास्तोष्पत इति तृचस्य सूक्तस्य मैत्रावरुणिर्वसिष्ठो वास्तोष्पतिस्त्रिष्टुप् । (७।३।२२) अमीवहेत्यष्टर्चस्य सूक्तस्य मैत्रावरुणिर्वसिष्ठः आद्यायावास्तोष्पतिः द्वितीयादिसप्तानां प्रस्वापिनी आद्यागायत्री ततस्तिसृणामुपरिष्टाद्बृहत्यः अंत्याश्चतस्रोनुष्टुभः ।

प्रोष्ठेशयावह्येशयानारीर्यास्तल्पशीवरीः । स्त्रियोयाःपुण्यगंधास्ताःसर्वाःस्वापयामसि ॥ २२ ॥ (॥ परिशिष्टं ॥ स्वप्नस्वप्नाधिकरणेसर्वेनिष्वापयाजनं । आसूर्यमन्यान्त्स्वापयब्यू१ह्वंजाग्रियादहं ॥ अजगरोनामसर्पःसर्पिरविषोमहान् । तस्मिन्हिसर्पःसुधितस्तेनत्वास्वापयामसि ॥ सर्पःसर्पोऽअजगरःसर्पिरविषोमहान् । तस्यसर्पास्त्सिंधवस्तस्य गाधमशीमहि ॥ काळिकोनामसर्पोनवनागसहस्रबळः । यमुनह्रदेहसोजातोऽयोनारायणवाहनः ॥ यदिकाळिकदू तस्ययदिकाःकाळिकाद्भयात् । जन्मभूमिमतिक्रांतोनिर्विषोयातिकाळिकः ॥ आयाहींद्रपथिभिरीळितेभिर्यज्ञमिमं नोभागधेयंजुषस्व । तृषांजहुर्मातुळस्येवयोषाभागस्तेपैतृष्वसेयीवपामिव ॥ यशस्करंबलवंतंप्रभुत्वंतमेवराजाधिपतिर्बभूव । संकीर्णनागाश्वपतिर्नराणांसुमंगल्यंसततंदीर्घमायुः ॥ कर्कोटकोनामसर्पोयोदृष्टीविषऽउच्यते । तस्यसर्पस्यसर्पत्वंतस्मैसर्पनमोस्तुते ॥ १ ॥) (७।४।१) कईव्यक्तानरःसनीळारुद्रस्यमर्याऽअधास्वश्वाः ॥ नकिर्ह्येषांजनूंषिवेदतेऽअंगविंद्रेमिथोजनित्रं ॥ अभिस्वपूभिर्मिथोवपंतवातस्वनसःश्येनाऽअस्पृधन् ॥ एतानिधीरोनिण्याचिकेतपृश्निर्यदूधोमहीजभार ॥ सविट्सुवीरामरुद्भिरस्तुसनात्सहंतीपुष्यंतीनृम्णं+ ॥ यामंयेष्ठाःशुभाशोभिष्ठाःश्रिया

चतुर्थेनुवाकेपंचदशसूक्तानि (७।४।१) कईव्यक्ताइतिपंचविंशत्यृचस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोमरुतस्त्रिष्टुप्आद्याएकादशद्विपदाविराजः । (अत्रांत्यायावैश्वदेवत्वंकश्चिन्मन्यतेतन्मानाभावादुपेक्ष्यं) ।

संमिश्लाऽओजोभिरुग्राः+ ॥ उग्रंवऽओजःस्थिराशवांस्यधामरुद्भिर्गणस्तुविष्मान् ॥ शुभ्रोवःशुष्मःक्रुध्मीमनांसि धुनिर्मुनिरिवशर्धस्यधृष्णोः+ ॥ सनेम्यस्मद्युयोतद्द्युमावोदुर्मतिरिहप्रणङ्नः ॥ प्रियावोनामहुवेतुराणामायत्तपन्मरुतोवावशानाः+ ॥ २३ ॥ स्वायुधासऽइष्मिणःसुनिष्काऽउतस्वयंतन्वः१शुंभमानाः ॥ शुचीवोहव्यामरुतःशुचीनांशुचिंहिनोम्यध्वरंशुचिभ्यः । ऋतेनसत्यमृतसापऽआयन्छुचिजन्मानःशुचयःपावकाः ॥ अंसेष्वामरुतःखादयोवोवक्षःसुरुक्माऽउपशिश्रियाणाः । विद्युतोनवृष्टिभीरुचानाऽअनुस्वधामायुधैर्यच्छमानाः ॥ प्रवुऽयावऽईरतेमहांसिप्रनामानिप्रयज्यवस्तिरध्वं । सहस्रियंदम्यंभागमेतंगृहमेधीयंमरुतोजुषध्वं ॥ यदिस्तुतस्यमरुतोऽधीथेत्था विप्रस्यवाजिनोहवीमन् । मक्षूरायःसुवीर्यंस्यदातनूचिद्यमन्यऽआदभद्रावा ॥ २४ ॥ अत्यासोनयेमरुतःस्वंचोयक्षद्दशोनशुभयंतमर्याः । तेहर्म्येष्ठाःशिशवोनशुभ्रावत्सासोनप्रक्रीळिनःपयोधाः+ ॥ दशस्यंतोनोमरुतोमृळंतुवरिवस्यंतोरोदसीसुमेके । आरेगोहानृहावधोवोऽअस्तुसुम्नेभिरस्मेवसवोनमध्वं ॥ आवोहोताजोहवीतिसत्तःसत्राचींरातिंमरुतोगृणानः । यऽईवतोवृषणोऽअस्तिगोपाःसोऽअद्वयावीहवतेवऽउक्थैः+ ॥ इमेतुरंमरुतोरामयंतीमेसहःसहसऽआनमंति । इमेशंसंवनुष्यतोनिपांतिगुरुद्वेषोऽअरंरुषेदधंति ॥ इमेरध्रंचिन्मरुतोजुनंतिभृमिंचिद्यथावसंवोजुषंत । अपवाधध्वंवृषणस्तमांसिधत्तविश्वंतनयंतोकमस्मे ॥ २५ ॥ मावोदात्रान्मरुतोनिरराममापश्चाद्ध्मरथ्योविभागे । आनःस्पा

र्हेभजतनावसव्येइयदीसुजातंवृषणोवोऽअस्ति ॥ संयद्धनंतमन्युभिर्जनासःशूरायह्वीष्वोषधीषुविक्षु । अधस्मानोम रुतोरुद्रियासस्त्रातारोभूतपृतनास्वर्यः+ ॥ भूरिचक्रमरुतःपित्र्याण्युक्थानियावःशस्यंतेपुराचित् । मरुद्भिरुग्रःपृत नासुसाह्वान्मरुद्भिरित्सनितावाजमर्वा ॥ अस्मेवीरोमरुतःशुष्म्यस्तुजनानांयोऽअसुरोविधर्ता । अपोयेनसुक्षितयेतरे माधस्वमोकोऽअभिवःस्याम ॥ तन्नऽइंद्रोवरुणोमित्रोऽअग्निरापऽओषधीर्वनिनोजुषंत । शर्मन्त्स्याममरुतामुपस्थेयू यंपात० ॥२६॥ (७।४।२) मध्वोवोनाममारुतंयजत्राःप्रयज्ञेषुशवसामदंति । येरेजयंतिरोदसीचिदुर्वीपिन्वंत्युत्संयदयासुरुग्राः+ ॥ निचेतारोहिमरुतोगृणंतंप्रणेतारोयजमानस्यमन्म । अस्माकमद्यविदथेषुबर्हिरावीतयेसदतपिप्रियाणाः+ ॥ नैतावदन्येमरुतोयथेमेभ्राजंतेरुक्मैरायुधैस्तनूभिः । आरोदसीविश्वपिशःपिशानाःसमानमंज्यंचतेशुभेकं+ ॥ ऋधक्सावोमरुतोदिद्युदस्तुयद्वऽआगःपुरुषताकराम । मावस्तस्यामपिभूमायजत्राऽअस्मेवोऽअस्तुसुमतिश्चनिष्ठा ॥ कृतेचिदत्रमरुतोरणंतानवद्यासःशुचयःपावकाः । प्रणोवतसुमतिभिर्यजत्राःप्रवाजेभिस्तिरतपुष्यसेनः ॥ उतस्तुतासोमरुतोव्यंतुविश्वेभिर्नामभिर्नरोहवींषि । ददातनोऽअमृतस्यप्रजायैजिगृतरायःसूनृतामघानि ॥ आस्तुतासोमरुतोविश्वेऽऊतीऽअच्छासूरीन्त्सर्वतातीजिगात । येनस्तमनाशतिनोवर्धयंतियूयंपात० ॥ २७ ॥

(७।४।२) मध्वोवइतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोमरुतस्त्रिष्टुप् ।

(७।४।३) प्रसाकमुक्षेऽअर्चतागणायुयोदैव्यस्यधाम्नस्तुविष्मान् । उतक्षोदंतिरोदसीमहित्वानक्षंतेनाकंनिर्ऋतेरवंशात्+ ॥ जनूश्चिद्रोमरुतस्त्वेष्येणभीमासस्तुविमन्युवोयासः । प्रयेमहोभिरोजसोनसंतिविश्वोवोयामंभयतेस्वर्दृक्+ ॥ बृहद्वयोमघवंब्योदधातजुजोषन्निन्मरुतःसुष्टुतिंनः । गतोनाध्वावितिरातिजंतुंप्रणःस्पार्हाभिरूतिभिस्तिरेत ॥ युष्मोतोविप्रोमरुतःशतस्वीयुष्मोतोऽअर्वासहुरिःसहस्री । युष्मोतःसम्राळुतहंतिवृत्रंप्रतद्रोऽअस्तुधूतयोदेष्णं+ ॥ ताँऽआरुद्रस्यमीळ्हुषोविवासेकुविन्नंसंतेमरुतःपुनर्नः । यत्सस्वर्तीजिहीळिरेयदाविरवृतदेनंऽईमहेतुराणां ॥ प्रसावाचिसुष्टुतिर्मघोनामिदंसूक्तंमरुतोजुषंत । आराच्चिद्वेषोवृषणोयुयोतयूयंपात० ॥ २८ ॥ (७।४।४) यंत्रायध्वऽइदमिदंदेवासोयंचनयथ । तस्माऽअग्नेवरुणमित्रार्यमन्मरुतःशर्मयच्छत ॥ युष्माकंदेवाऽअवसाहनिप्रियऽईजानस्तरतिद्विषः । प्रसक्षयंतिरतेविमहीरिषोयोवोवरायदाशति ॥ नहिवश्चरमंचनवसिष्ठःपरिमंसते । अस्माकमद्यमरुतःसुतेसचाविश्वेपिबतकामिनः ॥ नहिवऽऊतिःपृतनासुमर्धतियस्माऽअरांध्वंनरः । अभिवऽआवर्त्सुमतिर्नवीयसीतूयंयातपिपीषवः ॥ ओषुघृष्विराधसोयातनांधांसिपीतये । इमावोहव्यामरुतोरेहिकंमोष्वन्यत्रगंतन ॥ आचं

(७।४।३) प्रसाकमुक्षइतिषड्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोमरुतस्त्रिष्टुप् । (७।४।४) यंत्रायध्वइतिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोमरुतोंत्यायारुद्रः आद्यातृतीयापंचम्योबृहत्यःद्वितीयाचतुर्थीषष्ठ्यःसतोबृहत्यःसप्तम्यष्टम्यौत्रिष्टुभौनवम्याद्यास्तिस्रोगायत्र्योंत्यानुष्टुप् ।

नोवर्हिःसदतावितानचनःस्पार्हाणिदातवेवसु । अस्रेधंतोमरुतःसोम्येमधौस्वाहेहमादयाध्वै ॥ २९ ॥ सस्वश्चिद्धित न्व१ःशुंभमानाऽआहंसासोनीलपृष्ठाऽअपस्पन् । विश्वंशर्धोऽअभितोमानिषेदुनरोनरण्वाःसवनेमदंतः ॥ योनोमरुतो ऽअभिदुर्हृणायुस्तिरश्चित्तानिवसवोजिघांसति । द्रुहःपाशान्प्रतिसमुचीष्टतपिष्ठेनहन्मनाहंतनातं+ ॥ सांतपनाऽइ दंहविर्मरुतस्तज्जुजुष्टन । युष्माकोतीरिशादसः ॥ गृहमेधासऽआगतमरुतोमापभूतन । युष्माकोतीसुदानवः ॥ इहेहवःस्वतवसःकवयःसूर्यत्वचः । यज्ञंमरुतऽआवृणे ॥ त्र्यंबकंयजामहेसुगंधिंपुष्टिवर्धनं । उर्वारुकमिवबंधनान्मृ त्योर्मुक्षीयमामृतात् ॥ ३० ॥ इतिपंचमाष्टकेचतुर्थोऽध्यायः ॥ ४ ॥ ॥ ॥ ॥

षट्त्रिंशाध्यायेवर्गाः ३० सूक्तानि २४ ऋचः १५६ ॥ त्यागः ॥ विश्वेभ्योदे. १७ [भे. प. विश्वेभ्योदेवेभ्यइ.३ इंद्रायमभ्या. रुद्राये. नदीभ्य. मरुद्भ्य. विश्वेभ्योदेवेभ्य. विष्णुमरुद्भ्य. ऋभुभ्य.२ इंद्राये.६] सवित्र.६ वाजिभ्य.२ विश्वेभ्योदे.१४ [भे. प. विश्वेभ्योदे. वायुपूषभ्या. विश्वेभ्योदेवेभ्य.१२] अग्नींद्रमित्रावरुणाश्विभगपूषब्रह्मणस्पतिसोमरुद्रेभ्य. भगाये.५ उषसइ. विश्वेभ्योदे०११ [भे. प. अग्नय. देवेभ्य. अग्नय.३ विश्वेभ्योदेवेभ्य. यज्ञाये. विश्वेभ्योदेवेभ्य.२ अग्नय. दधिक्राश्चयुषोग्निभगेंद्रविष्णुपूषब्रह्मणस्पत्यादित्यद्यावापृथिव्य द्भ्यइ.] दधिक्रायिदं.४ सवित्र.४ रुद्राये.४ अद्भ्य.४ ऋभुभ्य.४ अद्भ्य.४ मित्रावरुणाभ्या. अग्नय. विश्वेभ्योदेवेभ्य. नदीभ्य. आदि त्येभ्य.६ द्यावापृथिवीभ्या.३ वास्तोष्पतय.४ प्रस्वापिन्या.७ मरुद्भ्य.४९ रुद्राये. ॥ इतिपंचमेचतुर्थः ॥

यदद्यमैत्रावरुणंतुवैसौर्याद्योद्वांसप्तोत्सूर्यःषळाद्यास्तिस्रःसौर्यउद्वेतीतिचार्धपंचमादिविपंचप्रतिवांप्रमित्रयोरेकोनागायत्रंदशम्यादयस्त्रयःप्रगाथाःपुरंउष्णिक्कंतुर्थ्याद्यादशादित्यास्तिस्रःसौर्यःप्रतिवांदशाश्विनंतुतदाशुभ्रानवसप्ताद्याविराजंआवांरथोष्टावाविश्ववाराःसप्तापस्वसुःषळागोमतापंचातारिष्मेमाउवांषट्प्रागाथैव्युषाअष्टाउषस्यंतुवाउदुसप्तोपोरुरुचेषट्प्रतिपंचव्युषाःप्रतितृचं ॥ ५ ॥ ॥ ॥ ॥

॥ हरिःओम् ॥ (७।४।५) यद्द्यसूर्यब्रवोनागाऽउद्यन्मित्रायवरुणायसत्यं । वयंदेवत्रादितेस्यामतवप्रियासोऽअर्यमन्गृणंतः ॥ एषःस्यमित्रावरुणानृचक्षाऽउभेऽउदेतिसूर्योऽअभिज्मन् । विश्वस्यस्थातुर्जगतश्चगोपाऽऋजुमर्तेषुवृजिनाचपश्यन् ॥ अयुक्तसप्तहरितःसधस्थाद्याऽईवहातिसूर्यघृताचीः । धामानिमित्रावरुणायुवाकुःसंयोयूथेवजनिमानिचष्टे ॥ उद्वांपृक्षासोमधुमंतोऽअस्थुरासूर्योऽअरुहच्छुक्रमर्णः । यस्माऽआदित्याऽअध्वनोरदितिमित्रोऽअर्यमावरुणःसजोषाः ॥ इमेचेतारोऽअनृतस्यभूरेर्मित्रोऽअर्यमावरुणोहिसंति । इमऽऋतस्यवावृधुर्दुरोणेशग्मासःपुत्राऽअदितेरदब्धाः ॥ इमेमित्रोवरुणोदूळभासोचेतसंचिच्चितयंतिदक्षैः । अपिक्रतुंसुचेतसंवतंतस्तिरश्चिदंहःसुपथानयंति ॥ १ ॥ इमेदिवोऽअनिमिषापृथिव्याश्चिकित्वांसोऽअचेतसंनयंति । प्रव्राजोचिन्नद्योगाधमस्तिपारंनोऽअ

(७।४।५) यदद्येतिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोमित्रावरुणावाद्यायाःसूर्यस्त्रिष्टुप् ।

स्यविष्पितस्यपर्षन् ॥ यद्वोपावददितिःशर्मभद्रंमित्रोयच्छतिवरुणःसुदासे । तस्मिन्नातोकंतनयंदधानामाकर्मदेवहेळनंतुरासः ॥ अववेदिंहोत्राभिर्यजेतरिप्रःकाश्चिद्वरुणध्रुतःसः । परिद्वेषोभिरर्यमावृणक्तूरुंसुदासेवृषणाऽउलोकं+ ॥ सस्वश्चिद्धिसमृतिस्त्वेष्यैषामपीच्यैनसहसासहंते । युष्मद्भियावृषणोरेजमानादक्षस्यचिन्महिनामृळतानः ॥ योब्रह्मणेसुमतिमायजातेवाजस्यसातौपरमस्यरायः । सीक्षंतमन्युंमघवानोऽअर्यऽउरुक्षयायचक्रिरेसुधातु ॥ इयंदेवपुरोहितिर्युवभ्यांयज्ञेषुमित्रावरुणावकारि । विश्वानिदुर्गापिपृतंतिरोनोयूयंपात० ॥ २ ॥ (७।४।६) उद्वांचक्षुर्वरुणसुप्रतीकंदेवयोरेतिसूर्यस्तन्वान् । अभियोविश्वाभुवनानिचष्टेसमन्युंमर्त्येष्वाचिकेत ॥ प्रवांसामित्रावरुणावृतावाविप्रोमन्मानिदीर्घश्रुदियर्ति । यस्यब्रह्माणिसुक्रतूऽअवाथऽआयत्क्त्वानशरदःपृणैथे ॥ प्रोरोमित्रावरुणापृथिव्याःप्रदिवऽक्रुष्वाद्रृहतःसुदानू । स्पशोदधाथेऽओषधीषुविक्ष्वृधग्यतोऽअनिमिषंरक्षमाणा ॥ शंसामित्रस्यवरुणस्यधाम शुष्मोरोदसीवद्रुघेमहित्वा । अयन्मासाऽअर्यज्वनामवीराःप्रयज्ञमन्मावृजनंतिराते ॥ अमूराविश्वावृषणाविमावांनयासुचित्रंददृशेनयक्षं । द्रुहःसचंतेऽअनृताजनानांनवांनिण्यान्यचितेऽअभूवन् ॥ समुवांयज्ञंमहयंनमोभिर्हुवेवां

(७।४।६) उद्वांचक्षुरितिसप्तर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोमित्रावरुणौत्रिष्टुप् ।

मित्रावरुणासबाधः । प्रवांमन्मान्यूचसेनवानिकृतानिब्रह्मजुजुषन्निमानि ॥ इयंदेवपुरोहितिः० ॥ ३ ॥ (७।४।७) उत्सूर्योबृहद्वांष्यश्रेत्पुरुविश्वाजानिममानुषाणां । समोदिवादद्दशेरोचमानःकृत्वाकृतःसुकृतःकर्तृभिर्भूत् ॥ ससूर्य प्रतिपुरोनऽउद्गाऽएभिःस्तोमेभिरेतशेभिरेवैः । प्रनोमित्रायवरुणायवोचोनागसोऽअर्यम्णेऽअग्नयेच ॥ विनःसहस्रं शुरुधोरदंत्वृतावानोवरुणोमित्रोऽअग्निः । यच्छंतुचंद्राऽउपमंनोऽअर्कमानःकामंपूपुरंतुस्तवानाः ॥ द्यावाभूमीऽअदितेत्रासीथांनोयेवांजज्ञुःसुजनिमानऽऋष्वे । माहेळेभूमवरुणस्यवायोर्मामित्रस्यप्रियतमस्यनृणां+ ॥ प्रवाहवासिसृतंजीवसेनऽआनोगव्यूतिमुक्षतंघृतेन । आनोजनेश्रवयतंयुवानाश्रुतंमेमित्रावरुणाहवेमा+ ॥ नूमित्रोवरुणोऽअर्यमानस्त्मनेतोकायवारिवोदधंतु । सुगानोविश्वासुपथानिसंतुयूयंपात० ॥४॥ (७।४।८) उद्वेतिसुभगोविश्वचक्षाःसाधारणःसूर्योमानुषाणां । चक्षुर्मित्रस्यवरुणस्यदेवश्चर्मेवयःसमविव्यक्तमांसि ॥ उद्वेतिप्रसवीताजनानांमहान्केतुरर्णवःसूर्यस्य । समानं चक्रंपर्यावृत्सन्यदेतशोवहतिधूर्षुयुक्तः । विभ्राजमानऽउषसामुपस्थाद्रेभैरुदेत्यनुमद्यमानः । एषमेदेवःसविताच च्छंदयःसमानंनप्रमिनातिधाम ॥ दिवोरुक्मऽउरुचक्षाऽउदेतिदूरेऽअर्थस्तरणिर्भ्राजमानः । नूनंजनाःसूर्येणप्रसूताऽ

(७।४।७) उत्सूर्येइतिषड्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठआद्यानांतिसृणांसूर्यस्ततस्तिसृणांमित्रावरुणौत्रिष्टुप् । (७।४।८) उद्वेतीतिषड्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठःआद्यानांसार्धचतसृणांसूर्यस्ततोमित्रावरुणौत्रिष्टुप् ।

अयन्नर्थानिकृणवन्नपांसि ॥ यत्राचक्रुरमृतागातुमस्मैश्येनोनदीयन्नन्वेतिपाथः । प्रतिवांसूरऽउदितेविधेमनमोभिर्मित्रावरुणोतहव्यैः+ ॥ नूमित्रोवरुणो० ॥ ५ ॥ (७।४।९) दिविक्षयंतारजसःपृथिव्यांप्रवांघृतस्यनिर्णिजोददीरन् । हव्यंनोमित्रोऽअर्यमासुजातोराजासुक्षत्रोवरुणोजुषंत ॥ आराजानामहऽऋतस्यगोपासिंधुपतीक्षत्रियायातमर्वाक् । इळांनोमित्रावरुणोतवृष्टिमवंदिवऽइन्वतंजीरदानू ॥ मित्रस्तन्नोवरुणोदेवोऽअर्यःप्रसाधिष्टेभिःपथिभिर्नयंतु । ब्रवद्यथानऽआदरिःसुदासऽइषामदेमसहदेवगोपाः ॥ योवांगर्तमनसातक्षदेतमूर्ध्वांधीतिंकृणवद्धारयच्च । उक्षेथांमित्रावरुणाघृतेनतारांजानासुक्षितीस्तर्पयेथां ॥ एषःस्तोमोवरुणमित्रतुभ्यंसोमःशुक्रोनवायवेयामि । अविष्टंधियोजिगृतंपुरंधीर्यूयंपात० ॥ ६ ॥ (७।४।१०) प्रतिवांसूरऽउदितेसूक्तैर्मित्रंहुवेवरुणंपूतदक्षं । ययोरस्यर्यमाक्षितंज्येष्ठविश्वस्ययामन्नाचितांजिगत्नु+ ॥ ताहिदेवानामसुरातावर्यातानःक्षितीःकरतमूर्जयंतीः । अश्यामंमित्रावरुणावयंवांद्यावाचयत्रपीपयन्नहाच ॥ ताभूरिपाशावनृतस्यसेतूदुरत्येतूरिपवेमर्त्याय । ऋतस्यमित्रावरुणापथावांमपोननावादुरितातरेम ॥ आनोमित्रावरुणाहव्यजुष्टिंघृतैर्गव्यूतिमुक्षतमिळाभिः । प्रतिवामत्रवरमाजनायपृणीतमुद्नोदिव्यस्यचारोः ॥

(७।४।९) दिविक्षयंतेतिपंचर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोमित्रावरुणौत्रिष्टुप् । (७।४।१०) प्रतिवामितिपंचर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोमित्रावरुणौत्रिष्टुप् ।

स्यविष्पितस्यर्षन् ॥ यद्रोपावदादितिःशर्मभद्रंमित्रोयच्छतिवरुणःसुदासे । तस्मिन्नातोकंतनयंदधानामाकर्मदेवहेळनंतुरासः ॥ अववेदिंहोत्राभिर्यजेतरिपःकाश्चिद्वरुणध्रुतःसः । परिद्वेषोभिरर्यमावृणक्तूरुंसुदासेवृषणाऽउलोकं+ ॥ सस्वश्चिद्धिसमृतिस्त्वेष्येषामपीच्येनसहसासहंते । युष्मद्भियावृषणोरेजमानादक्षस्यचिन्महिनामृळतानः ॥ योब्रह्मणेसुमतिमायजातेवाजस्यसातौपरमस्यरायः । सीक्षंतमन्युंमघवानोऽअर्यऽउरुक्षयायचक्रिरेसुधातु ॥ इयंदेवपुरोहितिर्युवभ्यांयज्ञेषुमित्रावरुणावकारि । विश्वानिदुर्गापिपृतंतिरोनोयूयंपात० ॥ २ ॥ (७।४।६) उद्वांचक्षुर्वरुणसुप्रतीकंदेवयोरेतिसूर्यस्तन्वान् । अभियोविश्वाभुवनानिचष्टेसमन्युंमर्त्येष्वाचिकेत ॥ प्रवांसामित्रावरुणावृतावाविप्रोमन्मानिदीर्घश्रुदियर्ति । यस्यब्रह्माणिसुक्रतूऽअवाथऽआयत्कत्वानशरदःपृणैथे ॥ प्रोरोमित्रावरुणापृथिव्याःप्रदिवऽऋष्वाद्बृहतःसुदानू । स्पशोदधाथेऽओषधीषुविक्ष्वृधग्यतोऽअनिमिषंरक्षमाणा ॥ शंसामित्रस्यवरुणस्यधामशुष्मोरोदसीबद्बधेमहित्वा । अयन्मासाऽअर्यज्वनामवीराःप्रयज्ञमन्मावृजनंतिराते ॥ अमूराविश्वावृषणाविमावांनयासुचित्रंददृशेनयक्षं । द्रुहःसचंतेऽअनृताजनानांनवांनिण्यान्यचितेऽअभूवन् ॥ समुवांयज्ञंमहयंनमोभिर्हुवेवां

(७।४।६) उद्वांचक्षुरितिसप्तर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोमित्रावरुणौत्रिष्टुप् ।

तिहरितोरथे ॥ १० ॥ तच्चक्षुर्देवहितंशुक्रमुच्चरत् । पश्येमशरदःशतंजीवेमशरदःशतं+ ॥ काव्येभिरद्राभ्यायातंवरुण्यमत् । मित्रश्चसोमंपीतये ॥ दिवोधामभिर्वरुणमित्रश्चायातमद्रुहा । पिबतंसोममातुजी+ ॥ आयातंमित्रावरुणाजुषाणावाहुतिंनरा । पातंसोममृतावृधा ॥ ११ ॥ (७।४।१२) प्रतिवांरथंनृपतीजरध्यैहविष्मतामनसायज्ञियेन । योवांदूतोनधिष्ण्यावजीगरच्छासूनुर्नपितरांविवक्मि ॥ अशोच्यग्निःसमिधानोअस्मेऽउषोऽअद्दश्रन्तमसश्चिदंताः । अचेतिकेतुरुषसःपुरस्ाच्छ्रेयोदिवोदुहितुर्जायमानः ॥ अभिवांनूनमश्विनासुहोतास्तोमैःसिषक्तिनासत्याविवक्वान् । पूर्वीभिर्यातंपथ्याभिरर्वाक्स्वर्विदावसुमतारथेन ॥ अवोर्वांनूनमश्विनायुवाकुर्हुवेयद्वांसुतेमाध्वीवसूयुः । आवांवहंतुस्थविरासोऽअश्वाःपिबाथोऽअस्मेसुषुतामधूनि ॥ प्राचींमुदेवाश्विनाधियंमेमृध्रांसातयेकृतंवसूयुं । विश्वाऽअविष्टंवाजऽआपुरंधीस्तानःशक्तंशचीपतीशचीभिः ॥ १२ ॥ अविष्टंधीष्वश्विनानऽआसुप्रजावद्रेतोऽअहंयंनोऽअस्तु । आवांतोकेतनयेतूतुजानाःसुरत्नासोदेववीतिंगमेम ॥ एष्यवांपूर्वगत्वेवसख्येनिधिर्हितोमाध्वीरातोऽअस्मे । अहेळतामनसायातमर्वागश्नंताहव्यमानुषीषुविक्षु+ ॥ एकस्मिन्योगेभुरणासमानेपरिवांसप्तस्रवतोरथोगात् । नवायंतिसुभ्वोदेवयुक्तायेवांधूर्षुतरणयोवहंति ॥ असश्चतांमघवन्ध्योहिभूतंयेरायामघदेयंजुनंति । प्रयेबं

(७।४।१२) प्रतिवामितिदशर्चस्यसूक्तस्यभैत्रावरुणिर्वसिष्ठोश्विनौत्रिष्टुप् ।

धुंसूनृतांभिस्तिरंतेगव्यांपृंचंतोऽअश्व्यांमघानिं ॥ नूमेहवमाश्रृणुतंयुवानायासिष्टंवर्तिरश्विनाविरावत् । धत्तंरत्नानि जरंतंचसूरीन्यूयंपात० ॥ १३ ॥ (७।४।१३) आशुभ्रायातमश्विनास्वश्वागिरोदस्राजुजुषाणायुवाकोः । हव्यानिं चप्रतिभृतावीतंनः ॥ प्रवामंधांसिमद्यान्यस्थुररंगंतंहविषोवीतयेमे । तिरोऽअर्योहवनानिश्रुतंनः ॥ प्रवांरथोमनोजवाऽइयर्तितिरोरजांस्यश्विनाशतोतिः । अस्मभ्यंसूर्यावसूऽइयानः+ ॥ अयंहयद्वांदेवयाऽउऽअद्रिरूर्ध्वोविवक्तिसोमसुद्युवभ्यां । आवल्गूविप्रोववृतीतहव्यैः+ ॥ चित्रंहयद्वांभोजनंन्वस्तिन्यत्रयेमहिष्वंतंयुयोतं । योवामोमानंदधतेप्रियःसन्+ ॥ १४ ॥ उतत्यद्वांजुरतेऽअश्विनाभूच्यवानायप्रतीत्यंहविर्दे । अधियद्वर्पऽइतऽऊतिधत्थः+ ॥ उतत्यंभुज्युमश्विनासखायोमध्येजहुर्दुरेवासःसमुद्रे । निरींपर्षदरावायोयुवाकुः ॥ वृकायचिज्जसमानायशक्तमुतश्रुतंशयवेहूयमाना । यावद्न्यामपिन्वतमपोनस्तर्यंचिच्छक्त्यश्विनाशचीभिः ॥ एषस्यकारुर्जरतेसूक्तैरग्रेबुधानऽउषसांसुमन्मा । इषातंवर्धदघ्न्यापयोभिर्यूयंपात० ॥ १५ ॥ (७।४।१४) आवांरथोरोदसीवद्वधानोहिरण्ययोवृषभिर्यात्वश्वैः । घृतवर्तनिःपविभीरुचानऽइषांवोढानृपतिर्वाजिनीवान् ॥ सप्तप्रथानोऽअभिपंचभूमात्रिवंधुरोमनसायां

(७।४।१३) आशुभ्रेतिनवर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोश्विनौत्रिष्टुप्आद्याःसप्तविराजः । (७।४।१४) आवांरथइत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोश्विनौत्रिष्टुप् ।

तुयुक्तः । विशोयेनगच्छथोदेवयंतीःकुत्राचिद्यामंमश्विनादधाना ॥ स्वश्वायशसायातमर्वाग्दस्रानिधिंमधुमंतंपिबाथः । विवांरथोवध्वाऽयादमानोंतान्दिवोवाधतेवर्तनिभ्यां ॥ युवोःश्रियंपरियोषावृणीतसूरोदुहितापरितक्म्यायां । यद्देवयंतमवथःशचीभिःपरिध्रंसमोमनावांवयोगात् ॥ योहस्यवांरथिरावस्तऽउस्रारथोयुजानःपरियातिवर्तिः । तेनंनःशंयोरुषसोव्युष्टौन्यश्विनावहतंयज्ञेऽअस्मिन् ॥ नरागौरेवविद्युतंतृषाणास्माकंमद्यसवनोपयातं । पुरुत्राहिवांमतिभिर्हवंतेमावांमन्येनियमन्देवयंतः ॥ युवंभुज्युमर्वविद्धंसमुद्रऽउदूहथुरर्णसोऽअस्निधानैः । पतत्रिभिरश्वमैरव्यथिभिर्दंसनाभिरश्विनापारयंता ॥ नूमेहवमाशृणुतंयुवानायासिष्टंवर्तिरश्विनाविरावत् । धत्तंरत्नानिजरतंचसूरीन्यूयंपात० ॥ १६ ॥ (७।४।१५) आविश्ववाराश्विनागतंनःप्रतत्थानंमवाचिवांपृथिव्यां । अश्वोनवाजीशुनपृष्ठोऽअस्थादायत्सेदथुर्ध्रुवसेनयोनिं ॥ सिषक्तिसावांसुमतिश्चनिष्टातापिघर्मोमनुषोदुरोणे । योवांसमुद्रान्त्सरितःपिपर्त्यतग्वाचिन्नसुयुजायुजानः+ ॥ यानिस्थानान्यश्विनादधाथेदिवोयह्वीष्वोषधीषुविक्षु । निपर्वतस्यमूर्धनिसदंतेषंजनायदाशुषेवहंता ॥ चनिष्टंदेवाऽओषधीष्वप्सुयद्योग्याऽअश्नवैथेऽऋषीणां । पुरूणिरत्नादधतौन्य१स्मेऽअनुपूर्वाणिचख्यथुर्युगानिं ॥ शुश्रुवांसाचिदश्विनापुरूण्यभिब्रह्माणिचक्षाथेऽऋषीणां । प्रतिप्रयातंवरमाजनायास्मेवामस्तु

(७।४।१५) आविश्ववारेतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोश्विनौत्रिष्टुप् ।

सुमतिश्चनिष्ठा ॥ योवांयज्ञोनासत्याहविष्मान्कृतब्रह्मासमर्यो३ भवाति । उपप्रयातंवरमावसिष्ठमिमाब्रह्माण्यृच्यंते युवभ्यां ॥ इयंमनीषाऽइयमश्विनागीरिमांसुवृक्तिंवृषणाजुषेथां । इमाब्रह्माणियुवयून्यग्मन्यूयंपात० ॥ १७ ॥ (७।५।१) अपस्वसुरुषसोनाग्निजहीतेरिणक्तिकृष्णीररुषायपंथां । अश्वामघागोमघावांहुवेमदिवानक्तंशरुमस्मद्युयोतं ॥ उपायातंद्राशुषेमर्त्यायरथेनवामंमश्विनावहंता । युयुतमस्मदनिराममीवांदिवानक्तंमाध्वीत्रासीथांनः ॥ आवांरथंमवमस्यांव्युष्टौसुम्नायवोवृषणोवर्तयंतु । स्यूमंगभस्तिमृतयुग्भिरश्वैराश्विनावसुमंतंवहेथां ॥ योवांरथोनृपतीऽअस्तिवोढात्रिंवंधुरोवसुमाँऽउस्रयामा । आनंऽएनानासत्योपयातमभियद्वांविश्वप्स्र्योजिगाति ॥ युवंच्यवानंजरसोमुमुक्तंनिपेदवंऽऊहथुराशुमश्वं । निरंहसस्तमसःस्पर्तमत्रिंनिजाहुषंशिथिरेधातमंतः ॥ इयंमनीषा० ॥ १८ ॥ (७।५।२) आगोमतानासत्यारथेनाश्वावतापुरश्चंद्रेणयातं । अभिवांविश्वानियुतःसचंतेस्पार्हयाश्रियातन्वांशुभाना+ ॥ आनोदेवेभिरुपयातमर्वाक्सजोषसानासत्यारथेन । युवोर्हिनःसख्यापित्र्याणिसमानोबंधुरुततस्यवित्तं ॥ उदुस्तोमासोऽअश्विनोरबुध्रन्जामिब्रह्माण्युषसश्चदेवीः । आविवासन्नोदसीधिष्ण्येमेऽअच्छाविप्रोनासत्याविवक्ति ॥ विचेदुच्छंत्यश्विनाऽउषासःप्रवांब्रह्माणिकारवोभरंते । ऊर्ध्वंभानुंसवितादेवोऽअश्रेद्बृहद्गयंःसमिधाजरंते ॥ आपश्चातान्नासत्यापु

(७।५।१) अपस्वसुरितिषडृचस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोश्विनौत्रिष्टुप्। (७।५।२) आगोमतेतिपंचर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोश्विनौ

रस्तादाश्विनायातमधरादुदक्तात् । आविश्वतःपांचजन्येनरायायूयंपात० ॥ १९ ॥ (७।५।३) अतारिष्मतमस स्पारमस्यप्रतिस्तोमंदेवयंतोदधानाः । पुरुदंसापुरुतमापुराजामर्त्याहवतेऽश्विनागीः+ ॥ न्युप्रियोमनुषःसादिहो तानासत्यायोयजतेवंदतेच । अश्नीतंमध्वोऽश्विनाऽउपाकऽआवांवोचेविदथेषुप्रयस्वान् ॥ अहेमयञ्जंपथामुराणाऽ इमांसुवृक्तिंवृषणाजुषेथां । श्रुष्टीवेवप्रेषितोवामवोधिप्रतिस्तोमैर्जरमाणोवसिष्ठः ॥ उपत्यावहींगमतोविशंनोरक्षोह णासंभृतावीळुपाणी । समंधांस्यग्मतमत्सराणिमानोमर्धिष्टमागंतंशिवेन ॥ आपश्चातान्नासत्या० ॥ २०॥ (७।५।४) इमाऽउवांदिविष्टयऽउस्राहवंतेऽश्विना । अयंवांमह्वेवसेशचीवसूविशंविशंहिगच्छथः ॥ युवंचित्रंददथुर्भोजनंनरा चोदेथांसूनृतावते । अर्वाग्रथंसमनसानियच्छतंपिबतंसोम्यंमधु ॥ आयातमुपभूषतंमध्वःपिबतमश्विना । दुग्धंपयो वृषणाजेन्यावसूमानोमर्धिष्टमागतं ॥ अश्वासोयेवामुपदाशुषोगृहंयुवांदीयंतिबिभ्रतः । मक्षूयुभिर्नरांहयेभिरश्वि नादेवायातमस्मयू ॥ अधाहयंतोऽअश्विनापृक्षःसचंतसूरयः । तायंसतोमघवन्त्र्योधुवंयशश्छर्दिरस्मभ्यंनासत्या ॥ प्रयेयुरंवृकासोरथाऽइवनृपातारोजनानां । उतस्वेनशवसाशूशुवुर्नरऽउताक्षियंतिसुक्षितिं ॥ २१ ॥ (७।५।५) व्युष्टा

त्रिष्टुप् । (७।५।३) अतारिष्मेतिपंचर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोश्विनौत्रिष्टुप् । (७।५।४) इमाउवामितिषडृचस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणि-र्वसिष्ठोश्विनौबृहतीद्वितीयाचतुर्थीषष्ठ्यःसतोबृहत्यः । (७।५।५) व्युषाआवइत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठउषास्त्रिष्टुप् ।

ऽआवोदिविजाऽऋतेनाविष्कृण्वानामहिमानमागात् । अपद्बुहस्तमऽआवरजुष्टमंगिरस्तमापथ्याऽअजीगः ॥ महे नोऽअद्यसुवितायबोध्युषोमहेसौभगायप्रयंधि । चित्ररयियशसंधेह्यस्मेदेविमर्तेषुमानुषिश्रवस्युं+ ॥ एतेत्येभान वोदर्शतायाश्चित्राऽउषसोऽअमृतासऽआगुः । जनयंतोदैव्यानिव्रतान्यापृणंतोऽअंतरिक्षाव्यस्थुः ॥ एषास्ययुंजाना पराकात्पंचक्षितीःपरिसद्योजिगाति । अभिपश्यंतीवयुनाजनानांदिवोदुहितामुवनस्यपत्नी ॥ वाजिनीवतीसूर्यस्ययो षाचित्रामघारायऽईशेवसूनां । ऋषिष्टुताजरयंतीमघोन्युषाऽउच्छतिवाहेभिर्गृणाना+ ॥ प्रतिद्युतानामरुषासोऽअ श्वाश्चित्राऽअदृश्रन्नुषसंवहंतः । यातिशुभ्राविश्वपिशारथेनदधातिरत्नंविधतेजनाय ॥ सत्यासत्योभिर्महतीमहद्भिर्देवीदेवेभिर्यजतायजत्रैः । रुजद्दृह्वानिदददुस्रियाणांप्रतिगावऽउषसंवावशंत ॥ नूनोगोमद्वीरवद्धेहिरत्नमुषोऽअश्वावत्पुरुभोजोऽअस्मे । मानोबर्हिःपुरुषतानिदेकर्यूयंपात० ॥ २२ ॥ (७।५।६) उदुज्योतिरमृतंविश्वजन्यंविश्वानरः सविताद्देवोऽअश्रेत् । ऋत्वादेवानामजनिष्टचक्षुराविरकर्भुवनंविश्वमुषाः+ ॥ प्रमेपंथादेवयानाऽअदृश्रन्नमर्धंतोवसुभिरिष्कृतासः । अभूदुकेतुरुषसःपुरस्तात्प्रतीच्यागादधिहर्म्येभ्यः ॥ तानीदहानिबहुलान्यासन्याप्राचीनमुदितासूर्यस्य । यतःपरिजारऽइवाचरंत्युषोदृक्षेनपुनर्यतीव ॥ तऽइहेवानाँसधमादऽआसन्नृतावानःकवयःपूर्व्यासः । गूढं

(७।५।६) उदुज्योतिरितिसप्तर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठउषास्त्रिष्टुप् ।

ज्योतिः पितरोऽअन्वविंदन्त्सत्यमंत्राऽअजनयन्नुषासं ॥ समानऽऊर्वेऽअधि संगतासः संजानतेनयंतेमिथस्ते । तेदेवानांमिनंतिव्रतान्यमर्धंतोवसुभिर्यादमानाः ॥ प्रतित्वास्तोमैरीळतेवसिष्ठाऽउषर्बुधःसुभगेतुष्टुवांसः । गवांनेत्रीवाजपत्नीनऽउच्छोषःसुजातेप्रथमाजरस्व ॥ एषानेत्रीराधसःसूनृतानामुषाऽउच्छंतीरिभ्यतेवसिष्ठैः । दीर्घश्रुतंरयिमस्मेदधानायूयंपात० ॥ २३ ॥ (७।५।७) उपोरुरुचेयुवतिर्नयोषाविश्वंजीवंप्रसुवंतीचरायै । अभूदग्निःसमिधेमानुषाणामकर्ज्योतिर्वाधमानातमांसि ॥ विश्वंप्रतीचीसप्रथाऽउदस्थाद्रुशद्वासोबिभ्रतीशुक्रमश्वैत् । हिरण्यवर्णासुदृशीकसंदृग्गवांमातानेत्र्यह्नामरोचि ॥ देवानांचक्षुःसुभगावहंतीश्वेतंनयंतीसुदृशीकमश्वं । उषाऽअदर्शिरश्मिभिर्व्यक्ताचित्रामघाविश्वमनुप्रभूता ॥ अंतिवामादूरेऽअमित्रमुच्छोर्वींगव्यूतिमभयंकृधीनः । यावयद्वेषऽआभरावसूनिचोदयराधोगृणतेमघोनि ॥ अस्मेश्रेष्ठैर्भानुभिर्विभाह्युषोदेविप्रतिरंतींनऽआयुः । इषंचनोदधतीविश्ववारेगोमदश्वावद्रथवच्चराधः ॥ यांत्वादिवोदुहितर्वर्धयंत्युषःसुजातेमतिभिर्विसिष्ठाः । सास्मासुधारयिमृष्वंबृहंतंयूयंपात० ॥२४॥ (७।५।८) प्रतिकेतवःप्रथमाऽअदृश्रन्नूर्ध्वाऽअस्याऽअंजयोविश्रयंते । उषोऽअर्वाचांबृहतारथेनज्योतिष्मतावाममस्मभ्यंवक्षि ॥ प्रतिषीमग्निर्जरतेसमिद्धःप्रतिविप्रासोमतिभिर्गृणंतः । उषायातिज्योतिषाबाधमानाविश्वातमांसिदु

(७।५।७) उपोरुरुचइतिषड्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठउषास्त्रिष्टुप् । (७।५।८) प्रतिकेतवइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणि-

रितापदेवी+ ॥ एताऽउत्याःप्रत्यदृश्रन्पुरस्ताज्ज्योतिर्यच्छंतीरुषसोविभातीः । अजीजनन्त्सूर्ययज्ञमग्निमपाचीनंतमोऽअगादजुष्टं ॥ अचेतिदिवोदुहितामघोनीविश्वेपश्यंत्युषसंविभातीं । आस्थाद्रथंस्वधयायुज्यमानमायमश्वासःसुयुजोवहंति ॥ प्रतित्वाद्यसुमनसोबुधंतास्माकांसोमघवानोवयंच । तिल्विलायध्वमुषसोविभातीर्यूयंपात० ॥ २५ ॥ (७।५।९) व्युष्टाऽआवःपथ्याइजनानांपंचक्षितीर्मानुषीर्बोधयंती । सुसंदृग्भिरुक्षभिर्भानुमश्रेद्विसूर्योरोदसीचक्षसावः ॥ व्यंजतेदिवोऽअंतेष्वक्तून्विशोनयुक्ताऽउषसोयतंते । संतेगावस्तमऽआवर्तयंतिज्योतिर्यच्छंतिसवितेवबाहू+ ॥ अभूदुषाऽइंद्रतमामघोन्यजीजनत्सुविताय श्रवांसि । विदिवोदेवीदुहितादधात्यंगिरस्तमासुकृतेवसूनि ॥ तावदुषोराधोऽअस्मभ्यंरास्वयावत्स्तोतृभ्योऽअरदोगृणाना । यांत्वाजुह्वृषभस्यारवेणविदृह्यस्यदुरोऽअद्रेरौर्णोः ॥ देवंदेवंराधसेचोदयंत्यस्मद्र्यक्सूनृताऽईरयंती । व्युच्छंतीनःसनयेधियोधायूयंपात० ॥ २६ ॥ (७।५।१०) प्रतिस्तोमेभिरुषसंवसिष्ठागीर्भिर्विप्रासःप्रथमाऽअबुधन् । विवर्तयंतीरजसीसमंतेऽआविष्कृण्वतीभुवनानिविश्वा ॥ एषास्यानव्यमायुर्दधानागूढ्वीतमोज्योतिषोषाऽअबोधि । अग्रेऽएतियुवतिरह्याणाप्राचिकित्सूर्ययज्ञमग्निं+ ॥ अश्वावती

वसिष्ठउषास्त्रिष्टुप् । (७।५।९) व्युषाआवइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठउषास्त्रिष्टुप् । (७।५।१०) प्रतिस्तोमेभिरितितृचस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठउषास्त्रिष्टुप् ।

गोमंतीर्नऽउषासोवीरवंतीःसदमुच्छंतुभद्राः । घृतंदुहानाविश्वतःप्रपीतायूयंपात० ॥ २७ ॥ ॥ इतिपंचमाष्टके पंचमोऽध्यायः ॥ ५ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

सप्तत्रिंशाध्यायेवर्गाः ३७ सूक्तानि २१ ऋचः १५० ॥ त्यागः ॥ सूर्याये. मित्रावरुणाभ्या.१८ सूर्याये.३ मित्रावरुणाभ्या.३ सूर्याये.४ सूर्यमित्रावरुणेभ्य. मित्रावरुणाभ्या.१४ आदित्येभ्य.१० सूर्याये.३ मित्रावरुणाभ्या.३ अश्विभ्या.५६ उषस.३४ ॥ इतिपंचमेपंचमः ॥

प्रत्युषदूप्रागाथंमिंद्रावरुणादशैंद्रावरुणंहजागतंतुयुवांनरावांपंचपुनीषेधीराष्टौवारुणंहरदत्सप्तप्रशुंध्युवंमंत्या पाशविमोचनींमोषुपंचगायत्रंजगत्यंतंप्रवीरयासप्तवायव्यंह्यैंद्र्यश्चयाद्विवदुक्तांःकुविदंगावायोपंचशुचिंन्वष्टावैं द्राग्नंत्वियंवांद्वादशगायत्रमंत्यानुष्टुप्प्रक्षोदसाषट्सारस्वतंतुतृतीयासरस्वतेबृहदुप्रगाथंःप्रस्तारपंक्तिःपरास्ति स्रोगायत्र्यंःसरस्वतेयज्ञेदशैंद्र्यादिंबार्हस्पत्यमंत्यैंद्रीचतृतीयानवम्यावैंद्राब्राह्मणस्पत्येंअध्वर्यवःसप्तोक्तदेवतांत्या परोवैष्णवंतूरुमित्यैंद्र्यश्चतिस्रोनूमर्तः ॥ ६ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

॥ हरिःओम् ॥ (७।५।११) प्रत्युऽअदर्श्यायत्युच्छंतींदुहितादिवः । अपोमहिव्ययतिचक्षसेतमोज्योतिष्कृ

(७।५।११) प्रत्युअदर्शीतिषडृचस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठउषाबृहतीद्वितीयाचतुर्थीषष्ठ्यःसतोबृहत्यः ।

णोतिसूनरी ॥ उदुस्रियाःसृजतेसूर्यःसचाँऽउद्यन्नक्षत्रमर्चिवत् । तवेदुषोव्युषिसूर्यस्यचसंभक्तेनगमेमहि ॥ प्रतित्वा दुहितर्दिवऽउषोजीराऽअभुत्स्महि । यावहसिपुरुस्पार्हंवनन्वतिरत्नंनदाशुषेमयः ॥ उच्छंतीयाकृणोषिमंहनामहिप्र ख्यैदेविस्वर्दृशे । तस्यास्तेरत्नभाजऽईमहेवयंस्यामंमातुर्नसूनवः ॥ तच्चित्रंराधऽआभरोषोयद्दीर्घश्रुत्तमं । यत्तेदिवो दुहितर्मर्तभोजनंतद्रास्वभुनजामहै ॥ श्रवःसूरिभ्योऽअमृतंवसुत्वनंवाजाँऽअस्मभ्यंगोमतः । चोदयित्रीमघोनःसूनृ तावत्युषाऽउच्छदप्रस्त्रिधः ॥ १ ॥ (७।५।१२) इंद्रावरुणायुवमध्वरायनोविशेजनायमहिशर्मयच्छतं । दीर्घप्रय ज्युमतियोवनुष्यतिवयंजयेमपृतनासुदूढ्यः* ॥ सम्राळन्यःस्वराळन्यऽउच्यतेवांमहांताविंद्रावरुणामहावसू । विश्वे देवासःपरमेव्योमनिसंवामोजोवृषणासंबलंदधुः ॥ अन्वपांखान्यर्तृतमोजसासूर्यमैरयतंदिविप्रभुं । इंद्रावरुणामदे ऽअस्यमायिनोपिन्वतमपितःपिन्वतंधियः ॥ युवामिद्युत्सुपृतनासुवह्नयोयुवांक्षेमस्यप्रसवेमितज्ञवः । ईशानावस्वऽ उभयस्यकारवऽइंद्रावरुणासुहवाहवामहे ॥ इंद्रावरुणायदिमानिचक्रथुर्विश्वाजातानिभुवनस्यमज्मना । क्षेमेणमि त्रोवरुणंदुवस्यतिमरुद्भिरुग्रःशुभमन्यऽईयते ॥ २ ॥ महेशुल्कायवरुणस्यनुत्विषऽओजोमिमातेध्रुवमस्ययत्स्वं । अ जामिमन्यःश्नथयंतमातिरद्भ्रेभिरन्यःप्रवृणोतिभूयसः ॥ नतमंहोनदुरितानिमर्त्यमिंद्रावरुणानतपःकुतश्चन ।

(७।५।१२) इंद्रावरुणेतिदशर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठइंद्रावरुणौजगती ।

यस्यदेवागच्छथोवीथोऽअध्वरंनतंमर्तस्यनशतेपरिह्वृतिः ॥ अर्वाङ्नरादैव्येनावसागतंश्रृणुतंहवंयादिमेजुजोषथः ।
युवोर्हिसख्यमुतवायदाप्यंमार्डीकमिंद्रावरुणानियच्छतं ॥ अस्माकमिंद्रावरुणाभरेभरेपुरोयोधाभवतंकृष्ट्योजसा ।
यद्वाँहवंतऽउभयेऽअधस्पृधिनरस्तोकस्यतनयस्यसातिषु ॥ अस्मेऽइंद्रोवरुणोमित्रोऽअर्यमाद्युम्नंयच्छंतुमहिशर्मसप्रथः ।
अवध्रंज्योतिरदितेर्ऋतावृधोदेवस्यश्लोकंसवितुर्मनामहे ॥ ३ ॥ (७।५।१३) युवांनरापश्यमानासऽआप्यंप्राचाग
व्यंतःपृथुपशींवोययुः । दासाचवृत्राहतमार्याणिचसुदासमिंद्रावरुणावसावतं ॥ यत्रानरःसमयंतेकृतध्वजोयस्मिन्ना
जाभवंतिकिंचनप्रियं । यत्राभयंतेभुवनास्वर्दृशस्तत्रानऽइंद्रावरुणाधिवोचतं ॥ संभूम्याऽअंताध्वसिराऽअदृक्षतेंद्रावरुणादिविघोषऽआरुहत् । अस्थुर्जनानामुपमामरातयोर्वागवसाहवनश्रुतागतं ॥ इंद्रावरुणावधनाभिरप्रतिभेदंवन्वंताप्रसुदासमावतं । ब्रह्माण्येषांश्रृणुतंहवीमनिसत्यातृत्सूनामभवत्पुरोहितिः ॥ इंद्रावरुणावभ्यातपंतिमाघान्यर्योवनुषामरातयः । युवंहिवस्वऽउभयस्यराजथोधस्मानोवतंपार्येदिवि+ ॥ ४ ॥ युवांहवंतऽउभयासऽआजिष्विंद्रंचवस्वोवरुणंचसातये । यत्रराजभिर्दशभिर्निबाधितंप्रसुदासमावतंतृत्सुभिःसह+ ॥ दशराजानःसमिताऽअयज्यवःसुदासमिंद्रावरुणानयुयुधुः । सत्यानृणामह्मसदामुपस्तुतिर्देवाऽएषामभवन्देवहूतिषु ॥ दाशराज्ञेपरियत्तायविश्वतः

(७।५।१३) युवांनरेतिदशर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठइंद्रावरुणौजगती ।

सुदासऽइंद्रावरुणावशिक्षतं । श्वित्यंचोयत्रनमसाकपर्दिनोधियाधीवंतोऽअसंपंततृत्सवः ॥ वृत्राण्यन्यःसमिथेषुजिघ्नतेव्रतान्यन्योऽअभिरक्षतेसदा । हवामहेवांवृषणासुवृक्तिभिरस्मेऽइंद्रावरुणाशर्मयच्छतं ॥ अस्मेऽइंद्रोवरुणोमित्रोऽअर्यमाद्युम्नंयच्छंतुमहिशर्मसप्रथः । अवध्रंज्योतिरदितेर्ऋतावृधोदेवस्यश्लोकंसवितुर्मनामहे ॥ ५ ॥ (७।५।१४) आवांराजानावध्वरेवृत्यांहुव्येभिरिंद्रावरुणानमोभिः । प्रवांघृताचीबाह्वोर्दधानापरित्मनाविषुरूपाजिगाति ॥ युवोरा ष्ट्रंबृहदिन्वतिद्यौर्यौसेतृभिररज्जुभिःसिनीथः । परिनोहेळोवरुणस्यवृज्याऽउरुंनऽइंद्रःकृणवदुलोकं+ ॥ कृतंनोयज्ञं विदथेषुचारुंकृतंब्रह्माणिसूरिषुप्रशस्ता । उपोरयिर्देवजूतोनऽएतुप्रणःस्पार्हाभिरूतिभिस्तिरेतं ॥ अस्मेऽइंद्रावरुणा विश्ववारंरयिंधत्तंवसुमंतंपुरुक्षुं । प्रयऽआदित्योऽअनृतामिनात्यमिताशूरोदयतेवसूनि ॥ इयमिंद्रंवरुणमष्टमेगीःप्रावत्तोकेतनयेतूतुजाना । सुरत्नासोदेववीतिंगमेमयूयंपात० ॥ ६ ॥ (७।५।१५) पुनीषेवामरक्षसंमनीषांसोममिंद्रायवरुणायजुह्वत् । घृतप्रतीकामुषसंनदेवींतानोयामन्नुरुष्यतामभीके ॥ स्पर्धतेवाऽउदेवहूयेऽअत्रयेषुध्वजेषुदिद्यवः पतंति । युवंताँऽइंद्रावरुणावमित्रान्हतंपराचःशर्वाविषूचः ॥ आपश्चिद्धिस्वयंशसःसदःसुदेवीरिंद्रंवरुणंदेवताधुः । कृष्टीरन्योधारयतिप्रविक्तावृत्राण्यन्योऽअप्रतीनिहंति ॥ ससुक्रतुर्ऋतचिदस्तुहोतायऽआदित्यशवसावांनमस्वान् ।

(७।५।१४) आवांराजानावितिपंचर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठइंद्रावरुणौत्रिष्टुप् । (७।५।१५) पुनीषेवामितिपंचर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणि

आववर्तदवसेवांहुविष्मानसदित्ससुवितायप्रयस्वान् ॥ इयमिंद्रंवरुणमष्टमेगीःप्रावत्तोकेतनयेतूतुजाना । सुरत्नासो देववीतिंगमेमयूयंपात० ॥ ७ ॥ (७।५।१६) धीरात्वस्यमहिनाजनूंषिवियस्तस्तंभरोदसीचिदुर्वी । प्रनाकमृष्वंनुनुदेबृहंतंद्विताननक्षत्रंपप्रथच्चभूमं ॥ उतस्वयातन्वा३संवदेतत्कदान्वं१तवरुणेभुवानि । किंमेहव्यमहृणानोजुषेतक्दामृळीकंसुमनाऽअभिख्यं ॥ पृच्छेतदेनोवरुणदिदक्षूपोऽएमिचिकितुषोविपृच्छं । समानमिन्मेकवयश्चिदाहुरयं हुतुभ्यंवरुणोहृणीते ॥ किमागऽआसवरुणज्येष्ठंयत्स्तोतारंजिघांससिसखायं । प्रतन्मेवोचोदूळभस्वधावोवत्वानेनानमसातुरऽइयां ॥ अवद्रुग्धानिपित्र्यासृजानोवयावयंचकृमातनूभिः । अवराजन्पशुतृपंनतायुंसृजावत्संनदाम्नोवसिष्ठं ॥ नसःस्वोदक्षोवरुणधृतिःसासुरामन्युर्विभीदकोऽआचित्तिः । अस्तिज्यायान्कनीयसऽउपारेस्वप्नश्चनेदनृतस्यप्रयोता+ ॥ अरैदासोनमीह्वुषेकराण्यहंदेवायभूर्णयेनागाः । अचेतयदचितोदेवोऽअर्योगृत्सरायेकवितरोजुनाति ॥ अयंसुतुभ्यंवरुणस्वधावोहृदिस्तोमऽउपश्रितश्चिदस्तु । शंनःक्षेमेशमुयोगेनोऽअस्तुयूयंपातस्वस्तिभिः० ॥ ८ ॥ (७।५।१७) रदत्पथोवरुणःसूर्यायप्राणींसिसमुद्रियानदीनां । सर्गोनसृष्टोऽअर्वतीर्ऋतायन्चकारमहीरवनीरहभ्यः ॥ आत्मातेवातोरजऽआनवीनोत्पशुर्नभूर्णिर्यवसेससवान् । अंतर्महीबृहतीरोदसीमेविश्वातेधामवरुणप्रियाणि ॥ परि

वसिष्ठइंद्रावरुणौत्रिष्टुप् । (७।५।१६) धीरात्वित्यष्टर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोवरुणस्त्रिष्टुप् । (७।५।१७) रदत्पथइतिसप्तर्चस्यसूक्तस्य

स्पशो वरुणस्य स्मदिष्टाऽउभे पश्यंति रोदसी सुमेके । ऋतावानः कवयो यज्ञधीराः प्रचेतसोयऽइषयंतमन्म ॥ उवाचमेव रुणो मेधिराय त्रिः सप्तनामाघ्न्या बिभर्ति । विद्वान्पदस्य गुह्या नवोचद्युगाय विप्रऽउपराय शिक्षन् ॥ तिस्रोद्यावो निहिता ऽअंतरस्मिन्तिस्रो भूमीरुपराः षड्विधानाः । गृत्सो राजा वरुणश्चक्रऽएतं दिवि प्रेखं हिरण्ययं शुभेकं+ ॥ अवसिंधुं वरुणो द्यौरिवस्थाद्दृप्सो न श्वेतो मृगस्तुविष्मान् । गंभीरशंसो रजसो विमानः सुपारक्षत्रः सतोऽअस्य राजा ॥ योमृळयाति चक्रुषे चिदागो वयं स्याम वरुणेऽअनागाः । अनुव्रतान्यदितेर्क्रुधंतो यूयं पात० ॥ ९ ॥ (७।५।१८) प्रशुंध्युवं वरुणाय प्रेष्ठां मतिं वसिष्ठमीह्वुषे भरस्व । यईमर्वाचं करते यजत्रं सहस्रामघं वृषणं वृहंतं ॥ अधान्वस्य संदृशं जगन्वान्नेरनीकं वरुणस्य मंसि । स्वर्यदश्मन्नधिपाऽउऽअंधोभिमावपुर्दृशये निनीयात् ॥ आयद्रुहाव वरुणश्चनावं प्रयत्समुद्रमीरयावमध्यं । अधियदपांस्नुभिश्चरावप्रेखऽईखयावहै शुभेकं+ ॥ वसिष्ठंहवरुणो नाव्याधादृषिंचकारस्वपामहोभिः । स्तोतारंविप्रः सुदिनत्वेऽअह्नांयान्नुद्यावस्ततनन्यादुषासः ॥ क्वित्यानिनौसख्यावभूवुःसचावहेयदवृकंपुराचित् । वृहंतंमानंवरुण स्वधावःसहस्रद्वारंजगमागृहंते ॥ यऽआपिर्नित्योवरुणप्रियःसन्त्वामागांसिकृणवत्सखाते । मातऽएनस्वंतोयक्षिन्भुजेमयंधिष्माविप्रःस्तुवतेवरूथं ॥ ध्रुवासुत्वासुक्षितिषुक्षियंतोव्यूस्मत्पाशंवरुणोमुमोचत् । अवोवन्वानाऽआदितेरु

मैत्रावरुणिर्वसिष्ठोवरुणस्त्रिष्टुप् । (७।५।१८) प्रशुंध्युवमितिसप्तर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोवरुणस्त्रिष्टुवंत्याजगती । (अंत्यापाशवि-

॥ ३९ ॥

पस्थाद्यूयंपात० ॥ १० ॥ (७।५।१९) मोषुवरुणमृन्मयंगृहंराजन्नहंगमं । मृळासुक्षत्रमृळय ॥ यदेमिप्रस्फुरन्निव द्यतिर्नध्मातोऽअद्रिवः । मृळा० ॥ ऋत्वःसमहदीनताप्रतीपंजगमाशुचे । मृळा० ॥ अपांमध्येतस्थिवांसंतृष्णाविदज्जरितारं । मृळा० ॥ यत्किंचेदंवरुणदैव्येजनेभिद्रोहंमनुष्याश्चरामसि । अचित्तीयत्तवधर्मायुयोपिममानस्तस्मादेनसोदेवरीरिषः ॥ ११ ॥ (७।६।१) प्रवीरयाशुचयोदद्रिरेवामध्वर्युभिर्मधुमंतःसुतासः । वहवायोनियुतोयाह्यच्छापिबासुतस्यांधसोमदाय ॥ ईशानायप्रहुतियस्तऽआनड्शुचिंसोमंशुचिपास्तुभ्यंवायो । कृणोषितंमर्त्येषुप्रशस्तं जातोजातोजायतेवाज्यस्य ॥ रायेनुयंजज्ञतुरोदसीमेरायेदेवीधिषणाधातिदेवं । अधवायुंनियुतःसश्चतस्वाऽउतश्वेतंवसुधितिंनिरेके+ ॥ उच्छन्नुषसःसुदिनाऽअरिप्राऽउरुज्योतिर्विविदुर्दीध्यानाः । गव्यंचिदूर्वमुशिजोविवव्रुस्तेषामनुप्रदिवःसस्रुरापः । तेसत्येनमनसादीध्यानाःस्वेनयुक्तासःऋतुनावहंति । इंद्रवायूवीरवाहंरथेवामीशानयोरभिपृक्षःसचंते ॥ ईशानासोयेदधतेस्वर्णोगोभिरश्वेभिर्वसुभिर्हिरण्यैः । इंद्रवायूसूरयोविश्वमायुरर्वद्भिर्वीरैःपृतनासुसह्युः ॥ अर्वंतोनश्रवसोभिक्षमाणाऽइंद्रवायूसुष्टुतिभिर्वसिष्ठाः । वाजयंतःस्ववसेहुवेमयूयंपात० ॥ १२ ॥ (७।६।२) कुवि

मोचनीतिगुणः) (७।५।१९) मोषुवरुणेतिपंचर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोवरुणोगायत्र्यंत्याजगती । (७।६।१) प्रवीरयेतिसप्तर्चस्य सूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठःआद्यानांचतसृणांवायुरंत्यानांतिसृणामिंद्रवायूत्रिष्टुप् । (७।६।२) कुविदंगेतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठ

दंगनमसायेवृधासःपुरादेवाऽअनवद्यासऽआसन् । तेवायवेमनवेबाधितायावासयन्नुषसंसूर्येण ॥ उशंतादूतानदभा
यगोपामासश्चपाथःशरदश्चपूर्वीः । इंद्रवायूसुष्टुतिर्वामियानामाडींकमींट्टेसुवितंचनव्यं ॥ पीवोऽअन्नाँरयिवृधःसुमे
धाःश्वेतःसिषक्तिनियुतामभिश्रीः । तेवायवेसमनसोवितस्थुर्विश्वेन्नरःस्वपत्यानिचक्रुः ॥ यावत्तरस्तन्वोऽयावदोजो
यावन्नरश्चक्षसादीध्यानाः । शुचिंसोमंशुचिपापातमस्मेऽइंद्रवायूसदंतर्बर्हिरेदं ॥ नियुवानानियुतःस्पार्हवीराऽइंद्रवायू
सरथंयातमर्वाक् । इदंहिवांप्रभृतंमध्वोऽअग्रमधप्रीणानाविमुंमुक्तमस्मे ॥ यावांशतंनियुतोयाःसहस्रमिंद्रवायूविश्व
वाराःसचंते । आभिर्यातंसुविदत्राभिरर्वाक्पातंनराप्रातिभृतस्यमध्वः ॥ अर्वतोनश्रवसोभिक्षमाणाऽइंद्रवायूसुष्टुति
भिर्विसिष्ठाः । वाजयंतःस्ववसेहुवेमयूयंपात० ॥ १२ ॥ (७।६।३) आवायोभूषशुचिपाऽउपनःसहस्रंतेनियुतोवि
श्ववार । उपोतेऽअंधोमद्यमयामियस्यदेवदधिषेपूर्वपेयं ॥ प्रसोताजीरोऽअध्वरेष्वस्थात्सोमंमिंद्रायवायवेपिबध्यै ।
प्रयद्वांमध्वोऽअग्रियंभरंत्यध्वर्यवोदेवयंतःशचीभिः ॥ प्रयाभिर्यासिदाश्वांसमच्छानियुद्भिर्वायविष्टयेदुरोणे । निनो
रयिंसुभोजसंयुवस्वनिवीरंगव्यमश्व्यंचराधः ॥ येवायवंऽइंद्रमादनासऽआदेवासोनितोशनासोऽअर्यः । घ्नंतोवृत्रा
णिसूरिभिःष्यामसास्तवांसोयुधानृभिरमित्रान् ॥ आनोनियुद्भिःशतिनीभिरध्वरंसहस्रिणीभिरुपयाहियज्ञं । वायो

इंद्रवायूआद्यातृतीययोर्वायुस्त्रिष्टुप् । (७।६।३) आवायवितिपंचर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोवायुर्द्वितीयाचतुर्थ्योरिंद्रवायूत्रिष्टुप् ।

ऽअस्मिन्त्सवनेमादयस्वयूयंपात० ॥ १४ ॥ (७।६।४) शुचिंनुस्तोमंनवंजातमद्यंद्राग्नीवृत्रहणाजुषेथां । उभाहि वांसुहवाजोहवीमितावाजंसद्यऽउशतेधेष्ठा ॥ तासानसीशवसानाहिभूतंसाकंवृधाशवसाशूशुवांसा । क्षयंतौरायोय वंसस्यभूरेःपृक्तंवाजंस्यस्थविरस्यघृष्वेः ॥ उपोहयद्विदथेवाजिनोगुर्धीभिर्विप्राःप्रमतिमिच्छमानाः । अर्वतोनकाष्ठां नक्षमाणाऽइंद्राग्नीजोहुवतोनरस्ते+ ॥ गीर्भिर्विप्रःप्रमतिमिच्छमानऽईट्टेरायियंशसंपूर्वभाजं । इंद्राग्नीवृत्रहणासुवज्रा प्रनोनव्येभिस्तिरतंदेष्णैः+ ॥ संयन्महीमिथतीस्पर्धमानेतनूरुचाशूरसातायतैते । अदेवयुंविदथेदेवयुभिःसत्राहतं सोमसुताजनेन ॥ १५ ॥ इमामुषुसोमसुतिमुपनऽएंद्राग्नीसौमनसाययातं । नूचिद्धिपरिमन्थेऽअस्मानावांशश्वद्धिर्ववृतीयवाजैः ॥ सोऽअग्नऽएनानमसासमिद्धोच्छामित्रंवरुणामिंद्रंवोचेः । यत्सीमागश्चकृमातत्सुमृळतदर्यमादितिःशिश्रथंतु ॥ एताऽअग्नऽआशुषाणासऽइष्टीर्युवोःसचाभ्यश्याम्वाजान् । मेंद्रोनोविष्णुर्मरुतःपरिख्यन्युयंपात० ॥ १६ ॥ (७।६।५) इयंवामस्यमन्मनऽइंद्राग्नीपूर्व्यस्तुतिः । अभ्राद्वृष्टिरिवाजनि ॥ शृणुतंजरितुर्हवमिंद्राग्नीव नंतंगिरः । ईशानापिप्यतंधियः ॥ मापापत्वायनोनरेंद्राग्नीमाभिशस्तये । मानोरीरधतंनिदे ॥ इंद्रेऽअग्नामोबृह त्सुवृक्तिमेरयामहे । धियाधेनाऽअवस्यवः ॥ ताहिशश्वंतऽईळतऽइत्थाविप्रासऽऊतये । सबाधोवाजसातये ॥ ता

(७।६।४) शुचिंन्वित्यष्टर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठइंद्राग्नीत्रिष्टुप् । (७।६।५) इयंवामितिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठइंद्राग्नी

वाग्गीर्भिर्विप्नयवः प्रयस्वंतोहवामहे । मेधसातासनिष्यवः ॥ १७ ॥ इंद्राग्नीऽअवसागंतमस्मभ्यंचर्षणीसहा । मा नोदुःशंसऽईशत ॥ माकस्यनोऽअररुषोधूर्तिःप्रणङ्मर्त्यस्य । इंद्राग्नीशर्मयच्छतं ॥ गोमद्धिरण्यवद्वसुयद्वामश्वावदीमहे । इंद्राग्नीतद्वनेमहि ॥ यत्सोमऽआसुतेनरऽइंद्राग्नीऽअजोहवुः । सप्तीवंतासपर्यवः ॥ उक्थेभिर्वृत्रहंतमायामैदानाचिदागिरा । आंगूषैराविवासतः ॥ ताविद्वःशंसमर्त्यदुर्विद्वांसंरक्षस्विनं । आभोगंहन्मनाहतमुदधिंहन्मनाहतं ॥ १८ ॥ (७।६।६) प्रक्षोदसाधायसासस्रऽएषासरस्वतीधरुणमायसीपूः । प्रवावधानारथ्येवयातिविश्वाऽअपोमहिनासिंधुरन्याः+ ॥ एकाचेतत्सरस्वतीनदीनांशुचिर्यतीगिरिभ्यऽआसमुद्रात् । रायश्चेतंतीभुवनस्यभूरेर्घृतंपयोदुदुहेनाहुषाय ॥ सवावृधेनर्योयोषणासुवृषाशिशुर्वृषभोयज्ञियासु । सवाजिनंमघवन्त्स्योदधातिविसातयेतन्वंमामृजीत ॥ उतस्यानःसरस्वतीजुषाणोपश्रवत्सुभगायज्ञेऽअस्मिन् । मितज्ञुभिर्नमस्यैरियानाराययुजाचिदुत्तरासखिभ्यः ॥ इमाजुह्वानायुष्मदानमोभिःप्रतिस्तोमंसरस्वतिजुषस्व । तवशर्मन्प्रियतमेदधानाऽउपस्थेयामशरणंनवृक्षं+ ॥ अयमुतेसरस्वतिवासिष्ठोद्वारावृतस्यसुभगेव्यावः । वर्धशुभ्रेस्तुवतेराधसिवाजान्यूयंपात० ॥ १९ ॥ (७।६।७) बृहदु

गायत्र्यंत्यानुष्टुप् । (७।६।६)प्रक्षोदसेतिषड्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठःसरस्वतीतृतीयायाःसरस्वांस्त्रिष्टुप् । (७।६।७) बृहदुगायिषइतिषड्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठःसरस्वतीअंत्यानांतिसृणांसरस्वान्आद्यावृहतीद्वितीयासतोबृहतीतृतीयाप्रस्तारपंक्तिःअंत्यास्तिस्रोगायत्र्यः।

गायिषेवचोसुर्यानदीनां । सरस्वतीमिन्महयासुवृक्तिभिःस्तोमैर्वसिष्ठरोदसी ॥ उभेयत्तेमहिनाशुभ्रेऽअंधसीऽअधिक्षियंतिपूरवः । सानोबोध्यवित्रीमरुत्सखाचोदराधोमघोनां ॥ भद्रमिद्भद्राकृणवत्सरस्वत्यकवारीचेततिवाजिनीवती । गृणानाजमदग्निवत्स्तुवानाचवसिष्ठवत् ॥ जनीयंतोन्वग्रवःपुत्रीयंतःसुदानवः । सरस्वंतंहवामहे ॥ येतेसरस्वऽऊर्मयोमधुमंतोघृतश्चुतः । तेभिर्नोऽविताभव ॥ पीपिवांसंसरस्वतःस्तनंयोविश्वदर्शतः । भक्षीमहिप्रजामिषं ॥ २० ॥ (७।६।८) यज्ञेदिवोनृषदनेपृथिव्यानरोयत्रदेवयवोमदंति । इंद्रायुयत्रसवनानिसुन्वेगमन्मदायप्रथमंवयश्च ॥ आदैव्यावृणीमहेवांसिबृहस्पतिर्नोमहऽआसखायः । यथाभवेममीह्वषेऽअनागायोनोदातापरावतःपितेव ॥ तमुज्येष्ठंनमसाहविर्भिःसुशेवंब्रह्मणस्पतिंगृणीषे । इंद्रंश्लोकोमहिदैव्यःसिषक्तुयोब्रह्मणोदेवकृतस्यराजा ॥ सऽआनोयोनिंसदतुप्रेष्ठोबृहस्पतिर्विश्ववारोयोऽअस्ति । कामोरायःसुवीर्यस्यतंदात्पर्षन्नोऽअतिसश्चतोऽअरिष्टान् ॥ तमानोऽअर्कममृतायजुष्टमिमेधासुरमृतासःपुराजाः । शुचिक्रंदयजतंपस्त्यानांबृहस्पतिमनर्वाणंहुवेम ॥ २१ ॥ तंशुग्मासोंऽअरुषासोऽअश्वाबृहस्पतिंसहवाहोवहंति । सहश्चिद्यस्यनीलवत्सधस्थंनभोनरूपमरुषंवसानाः ॥ सहिशुचिःशतपत्रःसशुंध्युर्हिरण्यवाशीरिषिरःस्वर्षाः । बृहस्पतिःसस्वावेशऽऋष्वःपुरूसखिभ्यऽआसुतिंकरिष्ठः ॥ देवीदेवस्यरोद

(७।६।८)यज्ञेदिवइतिदशर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोबृहस्पतिःआद्यायाइंद्रःतृतीयानवम्योरिंद्राब्रह्मणस्पतीअंत्यायाइंद्राबृहस्पतीत्रिष्टुप्

सीजानित्रीबृहस्पतिंवावृधतुर्महित्वा । दक्षाय्यायदक्षतासखायःकरद्ब्रह्मणेसुतरासुगाधा+ ॥ इयंवांब्रह्मणस्पतेसुवृक्तिर्ब्रह्मेंद्रायवज्रिणेऽअकारि । अविष्टंधियोंजिगृतंपुरंधीर्जजस्तमर्योवनुषामरातीः ॥ बृहस्पतेयुवमिंद्रश्चवस्योर्दिव्यस्येशाथेऽउतपार्थिवस्य । धत्तंरयिंस्तुवतेकीरयेचिद्यूयंपात० ॥ २२ ॥ (७।६।९) अध्वर्यवोरुणंदुग्धमंशुंजुहोतन वृषभायक्षितीनां । गौराद्वेदीयाँऽअवपानमिंद्रोविश्वाहेद्यातिसुतसोममिच्छन्+ ॥ यद्धिषेप्रदिविचार्वन्नोदिवेदिवे पीतिमिदस्यवक्षि । उतहृदोतमनसाजुषाणऽउशन्निंद्रप्रस्थितान्पाहिसोमान् ॥ जज्ञानःसोमंसहसेपपाथप्रतेमाताममहिमानमुवाच । एंद्रपप्राथोर्वी१तरिक्षंयुधादेवेभ्योवरिवश्चकर्थ ॥ यद्योधयामहतोमन्यमानान्त्साक्षामतान्वाहुभिःशाशदानान् । यद्वानृभिर्वृतऽइंद्राभियुध्यास्तंत्वयाजिंसौश्रवसंजयेम ॥ प्रेंद्रस्यवोचंप्रथमाकृतानिप्रनूतनामघवायाचकार । यदेददेवीरसहिष्टमायाऽअथाभवत्केवलःसोमोऽअस्य ॥ तवेदंविश्वंमभितःपशव्यं१यत्पश्यसिचक्षसासूर्यस्य । गवामसिगोपतिरेकऽइंद्रभक्षीमहितेप्रयंतस्यवस्वः ॥ बृहस्पतेयुवमिंद्रश्चवस्योर्दिव्यस्येशाथेऽउतपार्थिवस्य । धत्तंरयिंस्तुवतेकीरयेचिद्यूयंपात० ॥ २३ ॥ (७।६।१०) परोमात्रयातन्वावृधानन्तेमहित्वमन्वश्नुवंति । उभेते

(७।६।९) अध्वर्यवइतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठइंद्रोत्यायाइंद्राबृहस्पतीत्रिष्टुप् । (७।६।१०) परोमात्रयेतिसप्तर्चस्य सूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोविष्णुःउरुंयज्ञायेतितिसृणामिंद्राविष्णूत्रिष्टुप् ।

विद्म॒रज॑सीपृथि॒व्याविष्णो॑देव॒त्वंप॑र॒मस्य॑वित्से ॥ नते॑विष्णो॒जाय॑मानो॒नजा॒तोदेव॑महि॒म्नःपर॒मंत॑माप । उद॑स्तभ्ना॒ना
क॑मृ॒ष्वंबृ॒हंतं॑दा॒धर्थ॒प्राचीं॑क॒कुभं॑पृथि॒व्याः+ ॥ इरा॑वतीधेनु॒मती॒हिभू॒तंसू॑यव॒सिनी॒मनु॑षेदश॒स्या । व्य॑स्तभ्ना॒रोद॑सीवि
ष्णवे॒तेदा॒धर्थ॑पृथि॒वीम॒भितो॑म॒यूखैः॑ ॥ उ॒रुंय॒ज्ञाय॑चक्रथुरुलो॒कंज॒नयं॑ता॒सूर्य॑मु॒षास॑म॒ग्निं । दास॑स्यचिद्वृषशि॒प्रस्य॑मा॒या
ज॒घ्नथु॑र्नरापृत॒नाज्ये॑षु ॥ इंद्रा॑विष्णूदृंहि॒ताःशंब॑रस्य॒नव॒पुरो॑नव॒तिंच॑श्नथिष्टं । श॒तंव॒र्चिनः॑स॒हस्रं॑चसा॒कंह॒थोऽअ॑प्र॒त्य
सु॑रस्यवी॒रान्+ ॥ इ॒यंम॑नी॒षाबृ॑ह॒तीबृ॒हंतो॑रुक्र॒मात॒वसा॑व॒र्धयं॑ती । र॒रेवाँ॒स्तोमं॑वि॒दथे॑षुविष्णो॒पिन्व॑त॒मिषो॑वृ॒जने॑ष्विंद्र ॥
वष॑ट्तेविष्णवा॒सऽआकृ॑णोमि॒तन्मे॑जुषस्वशिपिविष्टह॒व्यं । वर्धं॑तुत्वासुष्टु॒तयो॒गिरो॑मेयू॒यंपा॑त० ॥ २४ ॥ (७।६।११)
नूमर्तो॑दयतेसनि॒ष्यन्योविष्ण॑वऽउरुगा॒याय॒दाश॑त् । प्रयःस॒त्राचा॒मन॑सा॒यजा॑तऽए॒तावं॑तं॒नर्य॑मा॒विवा॑सात् ॥ त्वंवि॑
ष्णोसुम॒तिंवि॒श्वज॑न्या॒मप्र॑युतामेवयावोम॒तिंदाः॑ । पर्चो॒यथा॑नःसुवि॒तस्य॒भूरे॒रश्वा॑वतःपुरुश्च॒ंद्रस्य॑रा॒यः+ ॥ त्रिर्दे॒वःपृ
थि॒वीमे॒षऽए॒तांविच॑क्रमेश॒तर्च॑संमहि॒त्वा । प्रविष्णु॑रस्तुत॒वस॒स्तवी॑यान्त्वे॒षंह्य॑स्य॒स्थवि॑रस्य॒नाम॑ ॥ विच॑क्रमेपृथि॒वीमे॒
षऽए॒तांक्षेत्रा॑य॒विष्णु॒र्मनु॑षेदश॒स्यन् । ध्रु॒वासो॑ऽअस्यकी॒रयो॒जना॑सऽउरुक्षि॒तिंसु॒जनि॑माचकार ॥ प्रतत्ते॑ऽअ॒द्यशि॑पिवि
ष्ट॒नामा॒र्यःशं॑सामिव॒युना॑निवि॒द्वान् । तंत्वा॑गृणामित॒वस॒मत॑व्या॒न्क्षयं॑तम॒स्यरज॑सःपरा॒के+ ॥ किमित्ते॑विष्णोपरि॒चक्ष्यं॑

(७।६।११) नूमर्तइतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोविष्णुस्त्रिष्टुप् ।

भूप्रयद्ध्वक्षेशिपिविष्टोऽअस्मि । मावपोऽअस्मदपगूहऽएतद्यदन्यरूपःसमिथेवभूथ ॥ वपट्तेविष्णवासऽआकृणो मितन्मेजुषस्वशिपिविष्टह्व्यं । वर्धंतुत्वासुष्टुतयोगिरोमेयूयंपात० ॥ २५ ॥ इतिपंचमाष्टकेषष्ठोऽध्यायः ॥ ६ ॥

अष्टत्रिंशाध्यायेवर्गाः २५ सूक्तानि २० ऋचः १४५ ॥ त्यागः ॥ उषस.६ इंद्रावरुणाभ्या.३० वरुणाये.२७ वायव. ४ इंद्रवायुभ्या.३ वायव. इंद्रवायुभ्या. वायव. इंद्रवायुभ्या.४ वायव. इंद्रवायुभ्या. वायव. इंद्रवायुभ्या. वायव. इंद्राग्निभ्या.२० सरस्वत्या.२ सरस्वत. सरस्वत्या.६ सरस्वत.३ इंद्राये. बृहस्पतय. इंद्राब्रह्मणस्पतिभ्या. बृहस्पतय.५ इंद्राब्रह्मणस्पतिभ्या. इंद्रावृहस्पतिभ्या. इंद्राये.६ इंद्राबृहस्पतिभ्या. विष्णव.३ इंद्राविष्णुभ्या.३ विष्णव.८ ॥ इतिपंचमेषष्ठः ॥

तिस्रःषट्पार्जन्यंतुपर्जन्यायतृचंगायत्रंद्वितीयापादनिचृदेतेकुमारआग्नेयोपश्यंद्वसिष्ठएववावृष्टिकामःसंवत्स रंदशपर्जन्यस्तुतिःसंहृष्टान्मंडूकांस्तुष्टावाद्यानुष्टुविंद्रासोमापंचाधिकैंद्रासोमंराक्षोघ्नंशापाभिशापप्रायंषट्सप्त वाद्याजगत्यएकविंशीत्रयोविंश्यौचाष्टादशीमारुतीचदशमीचतुर्दश्यावाग्नेय्यौदैव्यैकादश्यंत्यानुष्टुप्नवमीद्वा दशीत्रयोदशीसौम्यंःसप्तदशीग्राव्ण्यष्टमीषोळश्यावैद्यौप्रवर्तयेतिचतस्रऐंद्योमानोरक्षइत्यृषेरात्मानआशीरुत्त रोर्धचैःपृथिव्यंतरिक्षदैवतंःपरंगायत्रंप्राग्वत्सप्रैर्ऋषिश्चानुक्तगोत्रंःप्राङ्मत्स्यात्काण्वोष्टमंमंडलंमाचिचतुस्त्रिंश न्मेधातिथिमेध्यातिथीऐंद्रंबार्हतंद्विप्रगाथादिद्वित्रिष्टुवंतंमाद्यंबृहंप्रगाथोपश्यंत्सघौरःसन्भ्रातुःकण्वस्यपुत्रता

*अत्रांतरिक्षंद्यौरितिदैवतइतिपाठोस्तिसचमानोरक्षइतिमंत्रेद्योर्देवत्वेनग्रहणाभावादुपेक्ष्यःवसिष्ठाशीःपृथिव्यंतरिक्षदेवतात्रयमेवात्रयुक्तं।

मगात्प्रायोगिश्चासंगोयःस्त्रीभूत्वापुमानभूत्समेध्यातिथयेदानंदत्त्वास्तुहिस्तुहीतिचतसृभिरात्मानंतुष्टावपत्नी चास्यांगिरसीशश्वतीपुंस्त्वमुपलभ्यैनंप्रीतांत्ययातुष्टावेदंवसोद्विचत्वारिंशन्मेधातिथिरांगिरसश्चप्रियमेधःस्वादवोनुष्टुवंत्याभ्यांमेधातिथिर्विभिंदोर्दानंतुष्टावपिबचतुर्विंशतिर्मेध्यातिथिःप्रागाथंत्वनुष्टुब्गायत्र्यौबृहतीचौत्याःकौरयाणस्यपाकस्थाम्नोदानस्तुतिर्यदिंद्रसैकादेवातिथिस्तृचोंत्यःपुरउष्णिगंतःकुरुंगस्यदानस्तुतिस्तत्पूर्वाश्चतस्रःपौष्ण्योवा ॥ ७ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

॥ हरिःओम् ॥ (७।६।१२) तिस्रोवाचःप्रवदुज्योतिरग्रायाऽएतद्धेमधुदोघमूधः । सवत्संकृण्वन्गर्भमोषधीनांसद्योजातोवृषभोरोरवीति ॥ योवर्धनऽओषधीनांयोऽअपांयोविश्वस्यजगतोदेवऽईशे । सत्रिधातुशरणंशर्मयंसत्रिवर्तुज्योतिःस्वभिष्ट्यस्मे ॥ स्तरीरुत्वद्धवतिसूतऽउत्वद्यथावशंतन्वंचक्रऽएषः । पितुःपयःप्रतिगृभ्णातिमातातेनपितावर्धतेतेनपुत्रः+ ॥ यस्मिन्विश्वानिभुवनानितस्थुस्तिस्रोद्यावस्त्रेधासस्रुरापः । त्रयःकोशासऽउपसेचनासोमध्वःश्चोतंत्यभितोविरप्शं+ ॥ इदंवचःपर्जन्यायस्वराजेहृदोऽअस्त्वंतरंतज्जुजोषत् । मयोभुवोवृष्टयःसंत्वस्मेसुपिप्पलाऽओषधीर्देवगोपाः ॥ सरेतोधावृषभःशश्वतीनांतस्मिन्नात्माजगतस्तस्थुषश्च । तन्मऽऋतंपातुशतशारदाययूयंपात० ॥

(७।६।१२) तिस्रोवाचइतिषड्ऋचस्यसूक्तस्याग्नेयःकुमारःपर्जन्यस्त्रिष्टुप्) (तिस्रोवाचःपर्जन्यायेतिसूक्तयोर्वृष्टिकामोवसिष्ठःपाङ्क्तिकः ।

॥ १ ॥ (७।६।१३) पर्जन्यायप्रगायतदिवस्पुत्रायमीळुषे । सनोयवसमिच्छतु ॥ योगर्भमोषधीनांगवांकृणोत्यर्वतां । पर्जन्यःपुरुषीणां ॥ तस्माऽइद्यास्येहविर्जुहोतामधुमत्तमं । इळानःसंयतंकरत् ॥ २ ॥ (७।६।१४) संवत्सरंशशयानाब्राह्मणाव्रतचारिणः । वाचंपर्जन्यजिन्वितांप्रमंडूकाऽअवादिषुः ॥ दिव्याऽआपोऽअभियदेनमायन्दातिंनशुष्कंसरसीशयानं । गवामहनमायुर्वत्सिनीनांमंडूकानांवग्नुरत्रासमेति ॥ यदीमेनाँऽउशतोऽअभ्यवर्षीत्तृष्यावतःप्रावृष्यागतायां । अक्खलीकृत्यापितरंनपुत्रोऽअन्योऽअन्यमुपवदंतमेति ॥ अन्योऽअन्यमनुगृभ्णात्येनोरपांप्रसर्गेयदमंदिषातां । मंडूकोयदभिवृष्टःकनिष्कन्पृश्निःसंपृक्तेहरितेनवाचं ॥ यदेषामन्योऽअन्यस्यवाचंशाक्तस्येववदतिशिक्षमाणः । सर्वंतदेषांसमृधेवपर्वयत्सुवाचोवदंथनाध्यप्सु+ ॥ ३ ॥ गोमायुरेकोऽअजमायुरेकःपृश्निरेकोहरितऽएकऽएषां । समानंनामबिभ्रतोविरूपाःपुरुत्रावाचंपिपिशुर्वदंतः ॥ ब्राह्मणासोऽअतिरात्रेनसोमेसरोनपूर्णमभितोवदंतः । संवत्सरस्यतदहःपरिष्ठयन्मंडूकाःप्रावृषीणंबभूव ॥ ब्राह्मणासःसोमिनोवाचमक्रतब्रह्मकृण्वंतःपरिवत्सरीणं । अध्वर्यवोघर्मिणःसिष्विदानाऽआविर्भवंतिगुह्यानकेचित् ॥ देवहितिंजुगुपुर्द्वादशस्यऽऋतुंनरोनप्रमिनंत्येते । संवत्सरेप्रावृ

(७।६।१३) पर्जन्यायेतितृचस्यसूक्तस्याग्नेयःकुमारःपर्जन्योगायत्री । (७।६।१४) संवत्सरमितिदशर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठःपर्जन्यस्तुतिसंहृष्टमंडूकास्त्रिष्टुबाद्यानुष्टुप् ।

ष्यागंतायांतप्तघर्माऽअश्नुवतेविसर्गं+ ॥ गोमायुरदादजमायुरदात्पृश्निरदाद्धरितोनोवसूनि । गवांमंडूकाददतः शतानिसहस्रसावेप्रतिरंतऽआयुः ॥ ४ ॥ (परिशिष्टं ॥ उपप्लवंदमंडूकीवर्षमावदतादुरि । मध्येह्रदस्यप्लवस्यनि गृह्यचतुरःपरः ॥) (७।६।१५) इंद्रासोमातपंतंरक्षऽउब्जतंन्यर्पयतंवृषणातमोवृधः । पराश्रृणीतमचितोन्योषतं हतंनुदेथांनिशिशीतमत्रिणः ॥ इंद्रासोमासमघशंसमभ्य१घंतपुर्ययस्तुचरुरग्निवाँऽइव । ब्रह्मद्विषेक्रव्यादेघोरचक्षसे द्वेषोधत्तमनवायंकिमीदिने ॥ इंद्रासोमादुष्कृतोवज्रेऽअंतरनारंभणेतमसिप्रविध्यतं । यथानातःपुनरेकश्चनोदयत्त द्वामस्तुसहसेमन्युमच्छवः ॥ इंद्रासोमावर्तयंतंदिवोवधंसंपृथिव्याऽअघशंसायतर्हणं । उत्तक्षतंस्वर्य१पर्वतेभ्योयेनर क्षोवावृधानंनिजूर्वथः ॥ इंद्रासोमावर्तयंतंदिवस्पर्यग्नितप्तेभिर्युवमश्महन्मभिः । तपुर्वधेभिरजरेभिरत्रिणोनिपर्शाने विध्यतंयंतुनिस्वरं+ ॥ ५ ॥ इंद्रासोमापरिवांभूतुविश्वतऽइयंमतिःकक्ष्याश्वैववाजिना । यांवांहोत्रांपरिहिनोमिमेध येमाब्रह्माणिनृपतीवजिन्वतं ॥ प्रतिस्मरेथांतुजयद्भिरेवैर्हतंद्रुहोरक्षसोभंगुरावतः । इंद्रासोमादुष्कृतेमासुगंभूद्योनः

(७।६।१५) इंद्रासोमेतिपंचविंशत्यृचस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठइंद्रासोमौअष्टमीषोडश्येकोनविंशीविंश्येकविंशीद्वाविंशीचतुर्विंशीनामिंद्रःनवमीद्वादशीत्रयोदशीनांसोमःदशमीचतुर्दश्योरग्निःएकादश्याविश्वेदेवाःसप्तदश्याग्रावाणःअष्टादश्यामरुतःत्रयोविंश्यावसिष्ठाशीःपृथिव्यंतरिक्षाणि आद्याःषडष्टादशीद्वाविंशीत्रयोविंश्योजगत्यौत्यानुष्टुप्शिष्टास्त्रिष्टुभः।(अस्मिन्सूक्तेरक्षोघ्नत्वंगुणःसर्वासांदेवतानांवक्तव्यः)

कदाचिदभिदासतिद्रुहा+ ॥ योमापाकेनमनसाचरंतमभिचष्टेऽअनृतेभिर्वचोभिः । आपऽइवकाशिनासंगृभीताऽ
असन्नस्त्वासतऽइंद्रवक्ता+ ॥ येपाकशंसंविहरंतऽएवैर्येवाभद्रंदूषयंतिस्वधाभिः । अहयेवातान्प्रददातुसोमऽआवा
दधातुनिर्ऋतेरुपस्थे ॥ योनोरसंदिप्सतिपित्वोऽअग्नेयोऽअश्वानांयोगवांयस्तनूनां । रिपुःस्तेनःस्तेयकृद्भ्रमेतुनिपहीं
यतांतन्वा३तनाच ॥ ६ ॥ परःसोऽअस्तुतन्वा३तनाचतिस्रःपृथिवीरधोऽअस्तुविश्वाः । प्रतिशुष्यतुयशोऽअस्यदे
वायोनोदिवादिप्सतियश्चनक्कं ॥ सुविज्ञानंचिकितुषेजनायसच्चासच्चवचसीपस्पृधाते । तयोर्यत्सत्यंयतरदृजीयस्तदि
त्सोमोवतिहंत्यासत् ॥ नवाऽउसोमोवृजिनंहिनोतिनक्षत्रियंमिथुयाधारयंतं । हंतिरक्षोहंत्यासद्धदंतमुभाविंद्रस्यप्रसितौशयाते ॥ यदिवाहमनृतदेवऽआसमोघंवादेवाँऽअप्यूहेऽअग्ने । किमस्मभ्यंजातवेदोहृणीषेद्रोघवाचंनिर्ऋथंसचंतां ॥ अद्यामुरीययदियातुधानोऽअस्मियदिवायुंस्ततपपूरुषस्य । अधासवीरैर्दशभिर्वियूयायोमामोघंयातुधानेत्याह ॥ ७ ॥ योमायातुंयातुधानेत्याहयोवारक्षाःशुचिरस्मीत्याह । इंद्रस्तंहंतुमहतावधेनविश्वस्यजंतोरधमस्पदीष्ट ॥ प्र
याजिगातिखर्गलेवनक्तमपद्रुहातन्वै१गूहमाना । वव्राँऽअंनंताँऽअवसापदीष्टग्रावाणोघ्नंतुरक्षसऽउप्नदैः+ ॥ वि
तिष्ठध्वंमरुतोविक्षिव१च्छतगृभायतरक्षसःसंपिनष्टन । वयोयेभूत्वीपतयंतिनक्तभिर्येवारिपोदधिरेदेवेऽअध्वरे+ ॥
प्रवर्तयदिवोऽअश्मानमिंद्रसोमशितंमघवन्त्संशिशाधि । प्राक्तादपाक्तादधरादुदक्तादभिजहिरक्षसःपर्वतेन ॥ एत

ऽउत्येपतयंतिश्वयातवऽइंद्रदिप्संतिदिप्सवोदाभ्यं । शिशीतेशुक्रःपिशुनेभ्योवधंनूनंसृजदशनिंयातुमद्भ्यः ॥ ८ ॥
इंद्रोयातूनामभवत्पराशरोहविर्मथीनाम्भ्याऽविवासतां । अभीदुशुक्रःपरशुर्यथावनंपात्रेवभिंदन्त्सतऽएतिरक्षसः ॥
उलूकयातुंशुशुलूकयातुंजहिश्वयातुमुतकोकयातुं । सुपर्णयातुमुतगृध्रयातुंदृषदेवप्रमृणरक्षऽइंद्र ॥ मानोरक्षोऽअभि
नड्यातुमावतामपोच्छतुमिथुनायाकिमीदिना । पृथिवीनःपार्थिवात्पात्वंहसोंतरिक्षंदिव्यात्पात्वस्मान् ॥ इंद्रजहि
पुमांसंयातुधानमुतस्त्रियंमाययाशाशदानां । विग्रीवासोमूरदेवाऽऋदंतुमातेदृशन्त्सूर्यमुच्चरंतं ॥ प्रतिचक्ष्वविचक्ष्वेंद्रश्चसोमजागृतं । रक्षोभ्योवधमस्यतमशनिंयातुमद्भ्यः ॥ ९ ॥ (इतिवासिष्ठंसप्तमंमंडलंसमाप्तंअत्रसूक्तानि १००)
(८।१।१) माचिदन्यद्विशंसतसखायोमारिषण्यत । इंद्रमित्स्तोतावृषणंसचासुतेमुहुरुक्थाचशंसत ॥ अवक्रक्षिणंवृषभंयथाजुरंगांनचर्षणीसहं । विद्वेषणंसंवननोभयंकरंमंहिष्ठमुभयाविनं ॥ यच्चिद्धित्वाजनाऽइमेनानाहवंतऽऊ

प्रागाथेष्टमेमंडलेदशानुवाकाः तत्रप्रथमेनुवाकेपंचसूक्तानि (८।१।१) माचिदन्यदितिचतुस्त्रिंशदृचस्यसूक्तस्यआद्ययोर्द्वयोःकाण्वः प्रगाथऋषिःशिष्टानांकाण्वौमेधातिथिमेध्यातिथीऋषी स्तुहिस्तुहीत्यादिचतसृणांप्रायोंगिरासंगऋषिःअंत्यायाआंगिरसीशश्वतीऋषिका इंद्रोदेवतास्तुहिस्तुहीत्यादिपंचानामासंगोदेवताबृहती द्वितीयासतोबृहतीअंत्येद्वेत्रिष्टुभौ। (काण्वःप्रगाथइत्यत्रत्यःप्रगाथोवस्तुतोघौरःसन भ्रातुःकण्वस्यपुत्रतांगतइतीतिहासःश्रूयते)।

तये । अस्माकंब्रह्मेदमिंद्रभूतुतेहाविश्वाचवर्धनं ॥ वितर्तूर्यतेमघवन्विपश्चितोयोविपोजनानां । उपक्रमस्वपुरुरूप
माभरवाजंनेदिष्ठमूतये ॥ महेचनत्वामद्रिवःपराशुल्कायदेयां । नसहस्रायनायुतायवज्रिवोनशतायशतामघ ॥१०॥
वस्याँऽइंद्रासिमेपितुरुतभ्रातुरभुंजतः । माताचमेछदयथःसमावसोवसुत्वनायराधसे ॥ क्वेयथक्वेदसिपुरुत्राचिद्धिते
मनः । अलर्षियुधमखजकृत्पुरंदरप्रगायत्राऽअंगासिषुः ॥ प्रास्मैगायत्रमर्चतवावातुर्यःपुरंदरः । याभिःकाण्वस्योपब
र्हिरासदंयासद्वज्रीभिनत्पुरः ॥ येतेसंतिदशग्विनःशतिनोयेसहस्रिणः । अश्वासोयेतेवृषणोरघुद्रुवस्तेभिर्नःस्तूयमा
गंहि ॥ आत्व१द्यसबर्दुघांहुवेगायत्रवेपसं । इंद्रंधेनुंसुदुघामन्यामिषमुरुधारामरंकृतं ॥ ११ ॥ यत्तुदत्सूरऽएतशंव
कूवातस्यपर्णिना । वहत्कुत्समार्जुनेयंशतक्रतुःत्सरद्गंधर्वमस्तृतं ॥ यऽऋतेचिदभिश्रिषःपुराजत्रुभ्यऽआतृदः । सं
धातासंधिंमघवापुरूवसुरिष्कर्तांविहुतंपुनः ॥ माभूमनिष्ठाऽइवेंद्रत्वदरणाऽइव । वनानिनप्रजहितान्यद्रिवोदुरोषा
सोऽअमन्महि ॥ अमन्महीदनाशवोनुग्रासश्चवृत्रहन् । सकृत्सुतेमहताशूरराधसानुस्तोमंमुदीमहि ॥ यदिस्तोमंमम
श्रवदस्माकमिंद्रमिंदवः । तिरःपवित्रंससृवाँसऽआशवोमंदंतुतुग्र्यावृधः ॥ १२ ॥ आत्व१द्यसधस्तुतिंवावातुःसख्यु
रागहि । उपस्तुतिर्मघोनांप्रत्वावत्वधातेवश्मिसुष्टुतिं+ ॥ सोताहिसोममद्रिभिरेमेनमप्सुधावत । गव्यावस्त्रेववास
यंतऽइन्नरोनिधुक्षन्वक्षणाभ्यः ॥ अधज्मोऽअधवादिवोबृहतोरोचनादधि । अयावर्धस्वतन्वागिराममाजातासुक्र

तोपृण ॥ इंद्रायसुमदितमंसोमँसोतावरेण्यं । शक्रऽएणंपीपयद्विश्वयाधियाहिन्वानंनवाजयुं+ ॥ मात्वासोमस्यगल्द
यासदायाचन्नहंगिरा । भूर्णिंमृगंनसवनेषुचुक्रुधंकऽईशानंनयाचिषत् ॥१३॥ मदेनेषितंमदमुग्रमुग्रेणशवसा । विश्वे
षांतरुतारंमदच्युतंमदेहिष्मादधातिनः ॥ शेवारेवार्यापुरुदेवोमतीयदाशुषे । ससुन्वतेचस्तुवतेचरासतेविश्वगूर्तोऽअ
रिष्टुतः+ ॥ एंद्रयाहिमत्स्वचित्रेणदेवराधसा । सरोनप्रास्युदरंसपीतिभिरासोमेभिरुरुस्फिरं+ । आत्वासहस्रमाशा
तंयुक्तारथेहिरण्ययें । ब्रह्मयुजोहरयऽइंद्रकेशिनोवहंतुसोमपीतये ॥ आत्वारथेहिरण्ययेहरीमयूरशेप्या । शितिपृष्ठा
वहतांमध्वोऽअंधसोविवक्षणस्यपीतयें ॥ १४ ॥ पिबात्वस्यगिर्वणःसुतस्यपूर्वपाऽइव । परिष्कृतस्यरसिनऽइयमासु
तिश्चारुमदायपत्यते ॥ यऽएकोऽअस्तिदंसनामहाँऽउग्रोऽअभिव्रतैः । गमत्सशिप्रीनसयोषदागमद्धवन्नपरिवर्जति ॥
त्वंपुरंचरिष्ण्वेवधैःशुष्णस्यसंपिणक् । त्वंभाऽअनुचरोऽअध्दितायदिंद्रहव्योभुवः ॥ ममत्वासूरऽउदितेममंमध्यंदिने
दिवः । ममप्रपित्वेऽअपिशर्वरेवसवास्तोमासोऽअवृत्सत ॥ स्तुहिस्तुहीदेतेघातेमंहिष्ठासोमघोनां । निंदिताश्वःप्रप
थीपरमज्यामघस्यमेध्यातिथे ॥ १५ ॥ आयदश्वान्वनंन्वतःश्रद्धयाहंरथेरुहं । उतवामस्यवसुनश्चिकेतियोऽअस्ति
याद्वःपशुः+ ॥ यऽऋज्रामह्यंमामहेसहत्वचाहिरण्यया । एषविश्वान्यभ्यस्तुसौभगासंगस्यस्वनद्रथः ॥ अधप्लायोगि
रतिंदासदन्यानासंगोऽअग्नेदशभिःसहस्रैः । अधोक्षणोदशमह्यंरुशंतोनळाऽइवसरसोनिरतिष्ठन् ॥ अन्वस्यस्थूरंद

दृशेपुरस्तादनस्थऽऊरुरवरंवमाणः । शश्वतीनार्यभिचक्ष्याहसुभद्रमर्यभोजनंविभर्षि ॥ १६ ॥ (८।१।२) इदंवसोसुतमंधःपिबासुपूर्णमुदरं । अनाभयित्ररिमातें ॥ नृभिर्धूतःसुतोऽअश्नैरव्योवारैःपरिपूतः । अश्वोननिक्तोनदीषु ॥ तंतेयवंयथागोभिःस्वादुमंकर्मश्रीणंतः । इंद्रत्वास्मिन्त्सधमादे ॥ इंद्रऽइत्सोमपाऽएकऽइंद्रःसुतपाविश्वायुः । अंतर्देवान्मर्त्यांश्च ॥ नयंशुक्रोनदुराशीर्नतृप्राऽउरुव्यचसं । अपस्पृण्वतेसुहार्दे ॥ १७ ॥ गोभिर्यदीमन्येऽअस्मन्मृगंनव्रामृगयंते । अभित्सरंतिधेनुभिः ॥ त्रयऽइंद्रस्यसोमाःसुतासःसंतुदेवस्य । स्वेक्षयेसुतपाव्नः ॥ त्रयःकोशासःश्चोतंतित्रयश्चर्म्वृःसुपूर्णाः । समानेऽअधिभार्मन् ॥ शुचिरसिपुरुनिष्ठाःक्षीरैर्मध्यतऽआशीतः । दध्नामंदिष्ठःशूरस्य ॥ इमेतऽइंद्रसोमास्तीव्राऽअस्मेसुतासः । शुक्राऽआशिरंयाचंते ॥ १८ ॥ ताँऽआशिरंपुरोळाशमिंद्रेमंसोमंश्रीणीहि । रेवंतंहित्वाशृणोमि ॥ हृत्सुपीतासोयुध्यंतेदुर्मदासोनसुरायां । ऊधर्ननन्नाजरंते ॥ रेवाँऽइद्रेवतःस्तोतास्यात्वावतोमघोनः । प्रेदुहरिवःश्रुतस्य ॥ उक्थंचनशस्यमानमगोरारिराचिकेत । नगायत्रंगीयमानं ॥ मानऽइंद्रपीयत्नवेमाशर्धतेपरादाः । शिक्षाशचीवःशचीभिः ॥ १९ ॥ वयमुत्वातदिदर्थाऽइंद्रत्वायंतःसखायः । कण्वाऽउ

(८।१।२) इदंवसोसुतमितिद्विचत्वारिंशदृचस्यसूक्तस्यमेधातिथिरांगिरसःप्रियमेधश्चेत्युभावृषीअंत्ययोर्द्वयोःकाण्वोमेधातिथिर्ऋषिरिंद्रः अंत्ययोर्विभिंदुर्गायत्रीअष्टाविंश्यनुष्टुप् । (विभिंदोर्दानस्तुतिः)

क्थेभिर्जरंते ॥ नघेमन्यदापपनवज्रिन्नपसोनविष्टौ । तवेदुस्तोमैश्चिकेत ॥ इच्छंतिदेवाःसुन्वंतंनस्वप्नायस्पृहयंति । यंतिप्रमादमतैद्राः ॥ ओषुप्रयाहिवाजेभिर्माहूणीथाऽअभ्य१स्वान् । महाँऽइवयुवजानिः ॥ मोष्व१द्यदुर्हणावान्त्सायंकरदारेऽअस्मत् । अश्रीरऽइवजामाता ॥ २० ॥ विद्माह्यस्यवीरस्यभूरिदावरींसुमतिं । त्रिषुजातस्यमनांसि ॥ आतूषिंचकण्वमंतंनघाविद्मशवसानात् । यशस्तरंशतमूतेः ॥ ज्येष्ठंनसोतरिंद्रायसोमंवीरायशक्राय । भरापिवन्नर्याय ॥ योवेदिष्ठोऽअव्यथिष्वश्वावंतंजरितृभ्यः । वाजैस्तोतृभ्योगोमंतं । पन्यैंपन्यमित्सोतारऽआधावतमद्याय । सोमंवीराय शूराय ॥ २१ ॥ पातावृत्रहासुतमाघागमन्नारेऽअस्मत् । नियमतेशतमूतिः ॥ एहहरीब्रह्मयुजाशग्मावक्षतःसखायं । गीर्भिःश्रुतंगिर्वणसं ॥ स्वादवःसोमाऽआयाहिश्रीताःसोमाऽआयाहि । शिप्रिन्नृषीवःशचीवोनायमच्छासधमादं ॥ स्तुतश्चयास्त्वावर्धंतिमहेराधसेनृम्णाय । इंद्रंकारिणोवृधंतः ॥ गिरश्चयास्तेगिर्वाहऽउक्थाचतुभ्यंतानिं । सत्रा दधिरेशवांसि ॥ २२ ॥ एवेदेषतुविकूर्मिर्वाजाँऽएकोवज्रहस्तः । सनादमृक्तोदयते ॥ हंतावृत्रंदक्षिणेनेंद्रःपुरूपुरुहूतः । महान्महीभिःशचीभिः ॥ यस्मिन्विश्वाश्चर्षणयऽउतच्यौत्राञ्रयांसिच । अनुघेन्मंदीमघोनः ॥ एषऽएतानिचकारेंद्रोविश्वायोतिश्रृण्वे । वाजदावामघोनां ॥ प्रभर्तारथंगव्यंतमपाकाच्चिद्यमवति । इनोवसुसहिवोह्वां ॥ २३ ॥ सनितविप्रोऽअर्वद्भिर्हंतावृत्रंनृभिःशूरः । सत्योवितविधंतं ॥ यजध्वैनंप्रियमेधाऽइंद्रंसत्राचामनसा । योभूत्सोमैः

सत्यमद्वा ॥ गाथश्रवसंसत्पतिंश्रवस्कामंपुरुत्मानं । कण्वासोगातवाजिनं ॥ यऽऋतेचिद्भास्पदेभ्योदात्सखानृभ्यःशचीवान् ॥ येऽअस्मिन्काममश्रियन् ॥ इत्थाधीवंतमद्रिवःकाण्वंमेध्यातिथिं । मेषोभूतोऽभियन्नयः ॥ शिक्षाविभिंदोऽअस्मैचत्वार्ययुतादद॑त् । अष्टापरःसहस्रा ॥ उतसत्येपयोवृधामाकीरणंस्यनद्र्या । जनित्वनायमामहे ॥ २४ ॥

(८।१।३) पिबासुतस्यरसिनोमत्स्वानऽइंद्रगोमतः । आपिर्नोवोधिसधमाद्योवृधेऽस्माँऽअवंतुतेधियः ॥ भूयामतेसुमतौवाजिनोवयंमानःस्तरभिमातये । अस्मान्चित्राभिरवताद्भिष्टिभिरानःसुम्नेषुयामय ॥ इमाऽउत्वापुरूवसोगिरोवर्धंतुयामम । पावकवर्णाःशुचयोविपश्चितोभिस्तोमैरनूषत ॥ अयंसहस्रमृषिभिःसहस्कृतःसमुद्रऽइवपप्रथे । सत्यःसोऽअस्यमहिमागृणेशवोयज्ञेषुविप्राज्ये ॥ इंद्रमिद्देवतातयऽइंद्रंप्रयत्यध्वरे । इंद्रंसमीकेवनिनोहवामहेऽइंद्रं धनस्यसातये ॥ २५ ॥ इंद्रोमह्नारोदसीपप्रथच्छवऽइंद्रःसूर्यमरोचयत् । इंद्रेहविश्वाभुवनानियेमिरऽइंद्रेसुवानासऽइंदवः ॥ अभित्वापूर्वपीतयऽइंद्रस्तोमेभिरायवः । समीचीनासऽऋभवःसमस्वरन्रुद्रागृणंतपूर्व्य ॥ अस्येदिंद्रोवावृधेवृष्ण्यंशवोमदेसुतस्यविष्णवि । अद्यातमस्यमहिमानमायवोनुष्टुवंतिपूर्वथा ॥ तत्त्वायामिसुवीर्यंतद्ब्रह्मपूर्वचित्तये ।

(८।१।३) पिबासुतस्येतिचतुर्विंशत्यृचस्यसूक्तस्यकाण्वोमेध्यातिथिरिंद्रःअंत्यचतसृणांपाकस्थामादेवता प्रथमाद्येकोनविंश्यंताअयुजो बृहत्यःद्वितीयादिविंश्यंतायुजःसतोबृहत्यःअंत्याश्चतस्रःक्रमेणानुष्टुब्गायत्र्यौबृहतीच ।

येनायतिभ्योभृगवेधनेहितेयेनप्रस्कण्वमाविंथ ॥ येनासमुद्रमसृजोमहीरपस्तादिंद्रवृष्णितेशवः । सद्यःसोऽअस्यमहिमानसंनशेयंक्षोणीरनुचक्रदे ॥ २६ ॥ शग्धीनऽइंद्रयत्त्वारयिंयामिसुवीर्यं । शग्धिवाजायप्रथमंसिषासतेशग्धिस्तोमायपूर्व्य ॥ शग्धीनोऽअस्ययद्धपौरमाविंथधियंऽइंद्रसिषासतः । शग्धियथारुशमंश्यावकंकृपमिंद्रप्रावःस्वर्णरं ॥ कन्नव्योऽअतसीनांतुरोगृणीतमर्त्यः । नहीन्वस्यमहिमानमिंद्रियंस्वर्गृणंतऽआनशुः ॥ कदुस्तुवंतऽऋतयंतदेवतऽऋषिःकोविप्रऽओहते । कदाहवंमघवन्निंद्रसुन्वतःकदुस्तुवतऽआगमः ॥ उदुत्येमधुमत्तमागिरःस्तोमासऽईरते । सत्राजितोधनसाऽअक्षितोतयोवाजयंतोरथाऽइव ॥ २७ ॥ कण्वाऽइवभृगवःसूर्याऽइवविश्वमिद्धीतमानशुः । इंद्रंस्तोमेभिर्महयंतऽआयवःप्रियमेधासोऽअस्वरन् ॥ युक्ष्वाहिवृत्रहन्तमहरीऽइंद्रपरावतः । अर्वाचीनोमघवन्त्सोमपीतयऽउग्रऽऋष्वेभिरागहि ॥ इमेहितेकारवोवावशुर्धियाविप्रासोमेधसातये । सत्वंनोमघवन्निंद्रगिर्वणोवेनोनशृणुधीहवं ॥ निरिंद्रबृहतीभ्योवृत्रंधनुभ्योऽअस्फुरः । निरर्बुदस्यमृगयस्यमायिनोनिःपर्वतस्यगाऽआजः ॥ निरग्नयोरुरुचुर्निरुसूर्योनिःसोमऽइंद्रियोरसः । निरंतरिक्षादधमोमहामहिंकृषेतादिंद्रपौंस्यं ॥ २८ ॥ यंमेदुरिंद्रोमरुतःपाकस्थामाकौरव्याणः । विश्वेषांत्मनाशोभिष्टमुपेवदिविधावमानं ॥ रोहितंमेपाकस्थामासुधुरंकक्ष्यप्रां । अदाद्रायोविबोधनं ॥ यस्माऽअन्येदशप्रतिधुरंवहंतिवह्नयः । अस्तंवयोनतुग्र्यं ॥ आत्मापितुस्तनूर्वासऽओजोदाऽअभ्यंजनं । तुरीयमिद्रो

हितस्यपाकस्थामानंभोजंदातारमब्रवं ॥ २९ ॥ (८।१।४) यदिंद्रप्रागपागुदङ्न्यग्वाहूयसेनृभिः । सिमापुरूनृषू तोऽअस्यानवेसिप्रशर्धतुर्वशे ॥ यद्वारुमेरुशमेश्यावकेकृपऽइंद्रमादयसेसचा । कण्वासस्त्वाब्रह्मभिःस्तोमवाहसऽइंद्रायच्छंत्यागहि ॥ यथागौरोऽअपाकृतंतृष्यन्नेत्यवेरिणं । आपित्वेनःप्रपित्वेतूयमागहिकण्वेषुसुसचापिव ॥ मंदंतुत्वा मघवन्निंद्रेंदवोराधोदेयायसुन्वते । आमुष्यासोममपिबश्चमूसुतंज्येष्ठंतदधिषेसहः ॥ प्रचक्रेसहसासहोवभंजमन्युमोजसा । विश्वेतऽइंद्रपृतनायवोयहोनिवृक्षाऽईवयेमिरे ॥ ३० ॥ सहस्रेणेवसचतेयवीयुधायस्तऽआनळुपस्तुतिं । पुत्रं प्रावर्गकृणुतेसुवीर्यंदाश्नोतिनमऽउक्तिभिः ॥ माभेममाश्रमिष्मोग्रस्यसख्येतव । महत्तेवृष्णोऽअभिचक्ष्यंकृतंपश्येममतुवर्शंयदुं ॥ सव्यामनुस्फिग्यंवावसेवृषानदानोऽअस्यरोषति । मध्वासंपृक्ताःसारघेणधेनवस्तूयमेहिद्रवापिव ॥ अश्वीरथीसुरूपऽइन्नोमाँऽइदिंद्रतेसखा । श्वात्रभाजावयसासचतेसदाचंद्रोयातिसभामुप ॥ ऋश्योनतृष्यन्नवपानमागहि पिबासोमंवशाँऽअनु । निमेघमानोमघवन्दिवेदिवऽओजिष्ठंदधिषेसहः ॥ ३१ ॥ अध्वर्योद्रावयात्वंसोममिंद्रःपिपासति । उपनूनंयुयुजेवृषणाहरीऽआचजगामवृत्रहा+ ॥ स्वयंचित्समन्यतेदाशुरिर्जनोयत्रासोमस्यतृंपसि । इदंतेऽअ

(८।१।४) यदिंद्रेत्येकविंशत्यृचस्यसूक्तस्यकाण्वोमेधातिथिरिंद्रःअंत्यतिसृणांकुरुंगः अयुजोबृहत्योयुजःसतोबृहत्यःअंत्यापुरउष्णिक् (प्रपूषणमित्यादिचतसृणांपूषादेवतावा) ।

न्नंयुज्यंसमुक्षितंतस्येहिप्रद्रवापिव ॥ रथेष्ठायाध्वर्यवःसोममिंद्रायसोतन । अधिब्रध्नस्याद्रयोविचक्षतेसुन्वंतोदाश्वध्वरं ॥ उपब्रध्नंवावाताबृषणाहरीऽइंद्रमपसुवक्षतः । अर्वाचैत्वासप्तयोध्वरश्रियोवहंतुसवनेदुप ॥ प्रपूषणंवृणीमहेयुज्यायपुरूवसुं । सशक्रशिक्षपुरुहूतनोधियातुजेरायेधिमोचन ॥ ३२ ॥ संनःशिशीहिभुरिजोरिवक्षुरंरास्वरायोविमोचन । त्वेतन्नःसुवेदमुस्रियंवसुयंत्वंहिनोषिमर्त्यं ॥ वेमित्वापूषन्नृंजसेवेमिस्तोतवऽआघृणे । नतस्यवेम्यरणंहितद्वसोस्तुषेपज्रायुसान्नें ॥ परागावोयवसंकच्चिदाघृणेनित्यंरेक्णोऽअमर्त्य । अस्माकंपूषन्नविताशिवोभवमंहिष्ठोवाजसातये ॥ स्थूरंराधःशताश्वंकुरुंगस्यदिविष्टिषु । राज्ञस्त्वेषस्यसुभगस्यरातिषुतुर्वशेष्वमन्महि ॥ धीभिःसातानिकाण्वस्यवाजिनःप्रियमेधैरभिद्युभिः । षष्टिंसहस्रानुनिर्मजामजेनिर्यूथानिगवामृषिः ॥ वृक्षाश्चिन्मेऽअभिपित्वेऽअरारणुः । गांभजंतमेहनाश्वंभजंतमेहना ॥ ३३ ॥ इतिपंचमाष्टकेसप्तमोऽध्यायः ॥ ७ ॥ ॥ ॥ ॥

एकोनचत्वारिंशाध्यायेवर्गाः ३३ सूक्तानि ८ ऋचः १६५ ॥ त्यागः ॥ पर्जन्याये.९ मंडूकेभ्य.१० इंद्रासोमाभ्या.७ इंद्राये. सोमाये. अग्नय. विश्वेभ्योदेवेभ्य. सोमाये.२ अग्नय. इंद्रासोमाभ्यामि. इंद्राये. ग्रावभ्यइ. मरुद्भ्य. इंद्राये.४ वसिष्ठाशीःपृथिव्यंतरिक्षेभ्य. इंद्रासोमाभ्या.२ इंद्राये.२९ आसंगायात्मने.४ आसंगाये.१ इंद्राये.४० विभिंदव.२ इंद्राये. २० पाकस्थाम्न.४ इंद्राये.१८ कुरुंगाये.३ ॥ इतिपंचमेसप्तमः ॥

दूरादेकान्नचत्वारिंशद्ब्रह्मातिथिराश्विनंद्विबृहत्यनुष्टुबंतमंत्याःपंचार्धर्चौश्चैद्यस्यकशोर्दानस्तुतिर्महाँइंद्रोष्टाच त्वारिंशद्वत्सस्तृचोंत्यास्तिरिंदिरस्यपार्श्व्यस्यदानस्तुतिःप्रयद्वःषट्त्रिंशत्पुनर्वत्सोमारुतमानस्त्र्यधिकासप्तदंस आश्विनंह्यानुष्टुभंत्वानूनंसैकाशशकर्णीत्येगायत्र्याउपाद्येचाद्याचतुर्थीषष्ठीचतुर्दश्याद्येचबृहत्यःपंचमीककुब्द शम्याद्यास्त्रिष्टुब्विराड्जगत्यौयत्स्थःषट्प्रगाथोपरिष्टाद्बृहतीमध्येज्योतिरनुष्टुबास्तारपंक्तिःप्रगाथस्त्वमग्नेदशव त्सआग्नेयेगायत्रेत्यादैवीत्रिष्टुबाद्याप्रतिष्ठोपाद्यावर्धमाना ॥ ८ ॥ ॥ ॥ ॥

॥ हरिःओम् ॥ (८।१।५) दूरादिहेवयत्सत्यरुणप्सुरशिश्वितत् । विभानुर्विश्वधातनत् ॥ नृवद्दस्रामनोयुजा रथेनपृथुपाजसा । सचेथेऽअश्विनोषसं ॥ युवाभ्यांवाजिनीवसूप्रतिस्तोमाऽअदक्षत । वाचंदूतोयथोहिषे ॥ पुरुप्रियाणऽऊतयेपुरुमंद्रापुरूवसू । स्तुषेकण्वासोऽअश्विना ॥ मंहिष्ठावाजसातमेषयंताशुभस्पती । गंतारादाशुषोगृहं+ ॥ १ ॥ तासुदेवायदाशुषेसुमेधामवितारिणीं । घृतैर्गव्यूतिमुक्षतं ॥ आनःस्तोममुपद्रवत्तूयंरथ्येनेभिराशुभिः । यातमश्वेभिरश्विना ॥ येभिस्तिस्रःपरावतोदिवोविश्वानिरोचना । त्रीँरक्तून्परिदीयथः ॥ उतनोगोमतीरिषऽउतसाती

॥ ५० ॥

(८।१।५) दूरादिहेवेत्येकोनचत्वारिंशदृचस्यसूक्तस्यकाण्वोत्रह्मातिथिरश्विनौ यथाचित्रैद्यःकशुरित्यादिसार्धद्वयोःकशुर्गायत्रीअंत्या स्तिस्रःक्रमेणबृहत्यावनुष्टुप्च ।

रहविंदा । विपथःसातयेसितं ॥ आनोगोमंतमश्विनासुवीरंसुरथंरयिं । वोढ्वमश्वावतीरिषः ॥ २ ॥ वावृधानाशुभस्पतीदस्राहिरण्यवर्तनी । पिबंतंसोम्यंमधु ॥ अस्मभ्यंवाजिनीवसूमघवद्भ्यश्चसप्रथः । छर्दिर्यंतमदाभ्यं ॥ निषुब्रह्मज नानांयाविष्टंतूयमागतं । मोष्वन्याँऽउपारतं ॥ अस्यपिबतमश्विनायुवंमदस्यचारुणः । मध्वोरातस्यधिष्ण्या ॥ अस्मेऽआवहतंरयिंशतवंतंसहस्रिणं । पुरुक्षुंविश्वधायसं ॥ ३ ॥ पुरुत्राचिद्धिवांनराविह्वयंतेमनीषिणः । वाघद्भिरश्विनागतं ॥ जनासोवृक्तबर्हिषोहविष्मंतोऽअरंकृतः । युवांहवंतेऽअश्विना ॥ अस्माकमद्यवामयंस्तोमोवाहिष्ठोऽअंतमः । युवाभ्यांभूत्वश्विना ॥ योहवांमधुनोदतिराहितोरथचर्षणे । ततःपिबतमश्विना ॥ तेननोवाजिनीवसूपश्वेतोकायशंगवे । वहतंपीवरीरिषः ॥ ४ ॥ उतनोदिव्याऽइषऽउतसिंधूरहविंदा । अपद्वारेववर्षथः ॥ कदावांतौभ्यो विंधत्समुद्रेजहितोनरा । यद्वांरथोविभिष्पतात् ॥ युवंकण्वायनासत्यापिरिषायहभ्यं । शश्वदूतीदेशस्यथः ॥ ताभि रायातमूतिभिर्नव्यसीभिःसुशस्तिभिः । यद्वाँवृषण्वसूहुवे+ ॥ यथाचित्कण्वमावंतंप्रियमेधमुपस्तुतं । अत्रिंशिंजारं मश्विना ॥ ५ ॥ यथोतकृत्व्येधनेशुंगोष्वगस्त्यं । यथावाजेषुसोभरिं ॥ एतावद्वांवृषण्वसूऽअतोवाभूयोऽअश्विना । गृणंतःसुम्नमीमहे ॥ रथंहिरण्यवंधुरंहिरण्याभीशुमश्विना । आहिस्थाथोदिविस्पृशं ॥ हिरण्ययीवांरभिरीषाऽअक्षो हिरण्ययः । उभाचक्राहिरण्यया ॥ तेननोवाजिनीवसूपरावतश्चिदागतं । उपेमांसुष्टुतिंमम ॥ ६ ॥ आवहेथेपराका

त्पूर्वीरश्नंतावश्विना । इषोदासीरमर्त्या ॥ आनोद्युम्नैराश्रवोभिरारायायातमश्विना । पुरुश्चंद्रानासत्या ॥ एहवांप्रु
षितप्सवोवयोवहंतुपर्णिनः । अच्छास्वध्वरंजनं ॥ रथंवामनुगायसंयऽइषावर्ततेसह । नचक्रमभिवाधते ॥ हिरण्य
येनरथेनद्रवत्पाणिभिरश्वैः । धीजवनासत्या ॥ ७ ॥ युवंमृगंजागृवांसंस्वदथोवावृपण्वसू । तानःपृंक्तमिपारि
यिं+ ॥ तामेऽअश्विनासनीनांविद्यातंनवानां । यथाचिच्चैद्यःकशुःशतमुष्ट्यानांददत्सहस्रादशगोनां ॥ योमेहिरण्यसं
दृशोदशराज्ञोऽअमंहत । अधस्पदाऽइच्चैद्यस्यकृष्टयश्चर्म्माऽअभितोजनाः ॥ माकिरेनापथागाद्येनेमेयंतिचेदयः ।
अन्योनेत्सूरिरोहतेभूरिदावत्तरोजनः ॥ ८ ॥ (८।२।१) महाँऽइंद्रोयऽओजसापर्जन्योवृष्टिमाँऽइव । स्तोमैर्वत्स
स्यवावृधे ॥ प्रजामृतस्यपिप्रतःप्रयद्धरंतवह्वयः । विप्राऽऋतस्यवाहसा ॥ कण्वाऽइंद्रंयदक्रतुस्तोमैर्यज्ञस्यसाधनं ।
जामिब्रुवतऽआयुधं ॥ समस्यमन्यवेविशोविश्वानमंतकृष्टयः । समुद्रायेवसिंधवः ॥ ओजस्तदस्यतित्विषऽउभेयत्स
मवर्तयत् । इंद्रश्चमँवरोदसी ॥ ९ ॥ विचिद्वृत्रस्यदोधतोवज्रेणशतपर्वणा । शिरोविभेदवृष्णिना ॥ इमाऽअभिप्र
णोनुमोविपामग्रेषुधीतयः । अग्नेःशोचिर्नदिद्युतः ॥ गुहासतीरुपत्मनाप्रयच्छोचैतधीतयः । कण्वाऽऋतस्यधारया ॥
प्रतमिंद्रनशीमहिरयिंगोमंतमश्विनं । प्रब्रह्मपूर्वचित्तये ॥ अहमिद्धिपितुष्परिमेधामृतस्यजग्रभं । अहंसूर्यऽइवाज

(८।२।१) महाँइंद्रइत्यष्टाचत्वारिंशदृचस्यसूक्तस्यकाण्वोवत्सइंद्रोंत्यतिसृणांतिरिंदिरोगायत्री । (पार्श्व्यस्यदानस्तुतिः)

नि ॥ १० ॥ अहंप्रत्नेनमन्मनागिरःशुंभामिकण्ववत् । येनेंद्रःशुष्ममिद्दधे+ ॥ येत्वामिंद्रनतुष्टुवुर्ऋषयोयेचतुष्टुवुः । ममेद्वर्धस्वसुष्टुतः ॥ यदस्यमन्युरध्वनीद्विवृत्रंपर्वशोरुजन् । अपःसमुद्रमैरयत् ॥ निशुष्णंऽइंद्रधर्णसिंवज्रेंजघंथदस्यं वि । वृषाह्युग्रश्रृण्विषे+ ॥ नद्यावऽइंद्रमोजसानांतरिक्षाणिवज्रिणं । नविंव्यचंतभूमयः ॥ ११ ॥ यस्तंऽइंद्रमहीरपःस्तंभूयमानंऽआशयत् । नितंपद्यासुशिश्नथः ॥ यऽइमेरोदसीमहीसमीचीसमजग्रभीत् । तमोभिरिंद्रतंगुहः ॥ यऽईंद्रयतयस्त्वाभृगवोयेचतुष्टुवुः । ममेदुग्रश्रुधीहवं ॥ इमास्तंऽइंद्रपृश्नयोघृतंदुहतऽआशिरं । एनामृतस्यपिप्युषीः॥ याऽईंद्रप्रस्वंस्त्वासागर्भमचक्रिरन् । परिधर्मेवसूयं ॥ १२ ॥ त्वामिच्छवसस्पतेकण्वाऽउक्थेनवावृधुः । त्वांसुतासऽइंदवः ॥ तवेदिंद्रप्रणीतिषूतप्रशस्तिरद्रिवः । यज्ञोविंततसाय्यः ॥ आनऽइंद्रमहीमिषंपुरंनदार्षिगोमतीं । उतप्रजांसुवीर्यं ॥ उतत्यदाश्वश्व्यंयदींद्रनाहुषीष्वा । अग्रेविक्षुप्रदीदयत् ॥ अभित्रजंनतलिषेसूरऽउपाकचक्षसं । यदींद्रमूळयासिनः ॥ १३ ॥ यदुंगतविषीयसऽइंद्रप्रराजसिक्षितीः । महाँऽअपारऽओजसा ॥ तंत्वाहविष्मतीर्विशऽउपब्रुवतऽऊतये । उरुज्रयसमिंदुभिः ॥ उपह्वरेगिरीणांसंगथेचनदीनां । धियाविप्रोऽअजायत ॥ अतःसमुद्रमुद्वतश्चिकित्वाँऽअवपश्यति । यतोविपानऽएजति ॥ आदित्प्रत्नस्यरेतसोज्योतिष्पश्यंतिवासरं । परोयदिध्यतेदिवा+ ॥ १४ ॥ कण्वासऽइंद्रतेमतिंविश्वेवर्धंतिपौंस्यं । उतोशविष्ठवृष्ण्यं ॥ इमांमऽइंद्रसुष्टुतिंजुषस्वप्रसुमामव ।

उतप्रवर्धयामतिं+ ॥ उतब्रह्मण्यावयंतुभ्यंप्रवृद्धवज्रिवः । विप्राऽअतक्ष्मजीवसे ॥ अभिकण्वाऽअनूषतापोनप्रवता यतीः । इंद्रंवनन्वतीमतिः+ ॥ इंद्रमुक्थानिवावृधुःसमुद्रमिवसिंधवः । अनुत्तमन्युमजरं ॥ १५ ॥ आनोया हिपरावतोहरिभ्यांहर्यताभ्यां । इमामिंद्रसुतंपिब ॥ त्वामिद्धित्रहंतमजनासोवृक्तबर्हिषः । हवंतेवाजसातये ॥ अनुत्वारोदसीऽउभेचक्रंनवर्त्येतशं । अनुसुवानासऽइंदवः ॥ मंदस्वासुस्वर्णरऽउतेंद्रशर्यणावति । मत्स्वाविवस्वतो मती+ ॥ वावृधानऽउपद्यविवृषावज्र्यरोरवीत् । वृत्रहासोमपातमः ॥ १६ ॥ ऋषिर्हिपूर्वजाऽअस्येकऽईशानऽओ जसा । इंद्रंचोष्कूयसेवसु ॥ अस्माकंत्वासुताँऽउपवीतपृष्ठाऽअभिप्रयः । शतंवहंतुहरयः ॥ इमांसुपूर्व्याधियंमधोर्घृत स्यपिप्युषीं । कण्वाऽउक्थेनवावृधुः ॥ इंद्रमिद्धिमहीनांमेधेवृणीतमर्त्यः । इंद्रंसनिष्युरूतये ॥ अर्वाचैत्वापुरुष्टुतप्रि यमेधस्तुताहरी । सोमपेयायवक्षतः ॥ शतमहंतिरिंदिरेसहस्रंपर्शावाददे । राधांसियाद्वानां ॥ त्रीणिशतान्यर्वतां सहस्रादशगोनां । ददुष्पज्रायसान्ने ॥ उदानट्ककुहोदिवमुष्ट्रान्चतुर्युजोददत् । श्रवसायाद्वंजनं ॥ १७ ॥ (८।२।२) प्रयद्वंत्रिष्टुभमिषंमरुतोविप्रोऽअक्षरत् । विपर्वतेषुराजथ ॥ यदंगतविषीयवोयामंशुभ्राऽआचिध्वं । निपर्वताऽअहा सत ॥ उदीरयंतवायुभिर्वाश्रासःपृश्निमातरः । धुक्षंतपिप्युषीमिषं ॥ वपंतिमरुतोमिहंप्रवेपयंतिपर्वतान् । यद्याम्

(८।२।२) प्रयद्वइतिषट्त्रिंशदृचस्यसूक्तस्यकाण्वःपुनर्वत्सोमरुतोगायत्री ।

यांतिवायुभिः ॥ नियद्यामायवोगिरिर्निसिंधवोविधर्मणे । महेशुष्मायये मिरे+ ॥ १८ ॥ युष्माँऽउनक्तमूतयेयुष्मान्दिवाहवामहे । युष्मान्प्रयत्यध्वरे+ ॥ उदुत्येऽअरुणप्सवश्चित्रायामेभिरीरते । वाश्राऽअभिष्णुनादिवः+ ॥ सृजं तिरश्मिमोजसापंथांसूर्यायया तवे । तेभानुभिर्वितस्थिरे ॥ इमांमेमरुतोगिरमिमंस्तोममृभुक्षणः । इमंमेवनताहवं ॥ त्रीणिसरांसिपृश्नयोदुदुह्रेवज्रिणेमधु । उत्संकवंधमुद्रिणं ॥ १९ ॥ मरुतोयद्धवोदिवःसुम्नायंतोहवामहे । आतूनऽ उपगंतन ॥ यूयंहिष्ठासुदानवोरुद्राऽऋभुक्षणोदमे । उतप्रचेतसोमदे ॥ आनोरयिंमदच्युतंपुरुक्षुंविश्वधायसं । इयं तामरुतोदिवः+ ॥ अधीवयद्गिरीणांयामंशुभ्राऽअचिध्वं । सुवानैर्मदध्वऽइंदुभिः ॥ एतावतश्चिदेषांसुम्नंभिक्षेतमर्त्यः । अदाभ्यस्यमन्मभिः ॥ २० ॥ येद्रप्साऽइवरोदसीधमंत्यनुवृष्टिभिः । उत्संदुहंतोऽअक्षितं ॥ उदुस्वानेभिरीरतऽउद्रथैरुदुवायुभिः । उत्स्तोमैःपृश्निमातरः ॥ येनावतुर्वशंयदुंयेनकण्वंधनस्पृतं । रायेसुतस्यधीमहि ॥ इमाऽउवःसुदानवोधृतंनपिप्युषीरिषः । वर्धान्काण्वस्यमन्मभिः ॥ क्वनूनंसुदानवोमदंथावृक्तबर्हिषः । ब्रह्माकोवःसपर्यति ॥ २१ ॥ नहिष्मयद्धवःपुरास्तोमेभिर्वृक्तबर्हिषः । शर्धाऽऋतस्यजिन्वथ ॥ समुत्येमहतीरपःसंक्षोणीसमुसूर्यं । संवऋंपर्वशोदधुः ॥ विवृत्रंपर्वशोययुर्विपर्वताँऽअराजिनः । चक्राणावृष्णिपौंस्यं ॥ अनुत्रितस्ययुध्यतःशुष्मंनावन्नुतक्रतुं । अन्विंद्रंवृत्रतूर्ये ॥ विद्युद्धस्ताऽअभिद्यवःशिप्राःशीर्षन्हिरण्ययीः । शुभ्राव्यंजतश्रिये+ ॥ २२ ॥ उशनायत्प

रावतऽउक्ष्णोरंध्रमयातन । द्यौर्नचक्रदद्भिया+ ॥ आनोमखस्यदावनेश्वैहिरण्यपाणिभिः । देवासऽउपगंतन ॥ यदे
षांपृषतीरथेप्रष्टिर्वहतिरोहितः । यांतिशुभ्रारिणन्नपः+ ॥ सुषोमेशर्यणावत्यार्जीकेपस्त्यावति । ययुर्निचक्रयानरः ॥
कदागच्छाथमरुतऽइत्थाविप्रंहवमानं । मार्डीकेभिर्नाधमानं ॥ २३ ॥ कद्धनूनंकधप्रियोयदिंद्रमजहातन । कोवः
सखित्वऽओहते ॥ सहोषुणोवज्रहस्तैःकण्वासोऽअग्निंमरुद्भिः । स्तुषेहिरण्यवाशीभिः ॥ ओषुवृष्णःप्रयज्यूनानव्य
सेसुवितायं । ववृत्यांचित्रवाजान् ॥ गिरयश्चिन्निजिहतेपर्शानासोमन्यमानाः । पर्वताश्चिन्नियेमिरे ॥ आक्ष्णयावा
नोवहंत्यंतरिक्षेणपततः । धातारःस्तुवतेवयः ॥ अग्निर्हिजानिंपूर्व्यश्छंदोनसूरोऽअर्चिषा । तेभानुभिर्विंतस्थिरे
॥ २४ ॥ (८।२।३) आनोविश्वाभिरूतिभिरश्विनागच्छतंयुवं । दस्राहिरण्यवर्तनीपिवतंसोम्यंमधु ॥ आनूनंया
तमश्विनारथेनसूर्यत्वचा । भुजीहिरण्यपेशसाकवीगंभीरचेतसा ॥ आयातंनहुषस्पर्यांतरिक्षात्सुवृक्तिभिः । पिबा
थोऽअश्विनामधुकण्वानांसवनेसुतं+ ॥ आनोयातंदिवस्पर्यांतरिक्षादधप्रिया । पुत्रःकण्वस्यवामिहसुषावसोम्यंम
धु ॥ आनोयातमुपश्रुत्यश्विनासोमपीतये । स्वाहास्तोमस्यवर्धनाप्रकवीधीतिभिर्नरा ॥ २५ ॥ यच्चिद्धिवांपुरऽऋष
योजुहूरेवसेनरा । आयातमश्विनागतमुपेमांसुष्टुतिंमम ॥ दिवश्चिद्रोचनादध्यानोगंतंस्वर्विदा । धीभिर्वत्सप्रचेतसा

(८।२।३) आनोविश्वाभिरितित्रयोविंशत्यृचस्यसूक्तस्यकाण्वःसध्वंसोश्विनावनुष्टुप् ।

स्तोमेभिर्हवनश्रुता ॥ किमन्येपर्यासतेस्मत्स्तोमेभिरश्विना । पुत्रःकण्वस्यवामृषिर्गीर्भिर्वत्सोऽअवीवृधत् ॥ आवांविप्रऽइहावसेह्वत्स्तोमेभिरश्विना । अरिंप्रावृत्रहंतमातानोभूतंमयोभुवा ॥ आयद्वांयोषणारथमतिष्ठद्वाजिनीवसू । विश्वान्यश्विनायुवंप्रधीतान्यंगच्छतं ॥ २६ ॥ अतःसहस्रंनिर्णिजारथेनायातमश्विना । वत्सोवांमधुमद्वचोशंसीत्काव्यःकविः ॥ पुरुमंद्रापुरूवसूमनोतरारयीणां । स्तोमंमेऽअश्विनाविममभिवह्नींऽअनूषातां ॥ आनोविश्वान्यश्विनाधत्तंरा धांस्यह्या । कृतंनऽऋत्वियावतोमानोरीरधतंनिदे ॥ यन्नासत्यापरावतियद्वास्थोऽअध्यंबरे । अतःसहस्रंनिर्णिजा रथेनायातमश्विना ॥ योवांनासत्यावृषिर्गीर्भिर्वत्सोऽअवीवृधत् । तस्मैसहस्रंनिर्णिजमिषंधत्तंघृतश्चुतं ॥ २७ ॥ प्रा स्माऽऊर्जंघृतश्चुतमश्विनायच्छतंयुवं । योवांसुम्नायतुष्टवद्वसूयादानुनस्पती ॥ आनोगंतंरिशादसेमंस्तोमंपुरुभुजा । कृतंनःसुश्रियोनरेमादातमभिष्टये ॥ आवांविश्वाभिरूतिभिःप्रियमेधाऽअहूषत । राजैतावध्वराणामश्विनायामहूतिषु ॥ आनोगंतंमयोभुवाश्विनाशंभुवायुवं । योवांविपन्यूधीतिभिर्गीर्भिर्वत्सोऽअवीवृधत् ॥ याभिःकण्वंमेधातिथिंयाभिर्वशंदशव्रजं । याभिर्गोशर्यमावतंताभिर्नोवतंनरा ॥ २८ ॥ याभिर्नरावसदस्युमावतंकृत्व्येधनें । ताभिः ष्व१स्माँऽअश्विनाप्रावतंवाजसातये ॥ प्रवांस्तोमाःसुवृक्तयोगिरोवर्धंत्वश्विना । पुरुत्रावृत्रहंतमातानोभूतंपुरुस्पृ

हा ॥ त्रीणिपदान्यश्विनोराविःसांतिगुहापरः । कवीऽऋतस्यपत्मभिर्वाग्जीवेभ्यस्परि ॥ २९ ॥ (८।२।४) आ नूनमश्विनायुवंवत्सस्यगंतमवसे । प्रास्मैयच्छतमवृकंपृथुच्छर्दिर्युयुतंयाऽअरातयः ॥ यदंतरिक्षेयद्दिवियत्पंचमानुषाँऽअनु । नृम्णंतद्धत्तमश्विना ॥ येवांदंसांस्यश्विनाविप्रासःपरिमामृशुः । एवेत्काण्वस्यबोधतं ॥ अयंवांघर्मोऽअश्विनास्तोमेनपरिषिच्यते । अयंसोमोमधुमान्वाजिनीवसूयेनवृत्रंचिकेतथः ॥ यदप्सुयद्वनस्पतौयदोषधीषुपुरुदंससाकृतं । तेनमाविष्टमश्विना ॥ ३० ॥ यन्नासत्याभुरण्यथोयद्वादेवभिषज्यथः । अयंवांवत्सोमतिभिर्नविधतेहविष्मंतं हिगच्छथः ॥ आनूनमश्विनोर्ऋषिःस्तोमंचिकेतवामया । आसोमंमधुमत्तमंघर्मंसिंचादथर्वणि ॥ आनूनंरघुवर्तनिरथैतिष्ठाथोऽअश्विना । आवांस्तोमाऽइमेममनभोनचुच्यवीरत ॥ यद्यवांनासत्योक्थैराचुच्युवीमहि । यद्वावाणीभिरश्विनेवेत्काण्वस्यबोधतं ॥ यद्वांकक्षीवाँऽउतयद्यश्वऽऋषिर्यद्वांदीर्घतमाजुहाव । पृथीयद्वांवैन्यःसादनेष्वेवेदतोऽअश्विनाचेतयेथां ॥ ३१ ॥ यातंछर्दिष्पाऽउतनःपरस्पाभूतंजगत्पाऽउतनस्तनूपा । वार्तिस्तोकायतनयाययातं ॥ यदिंद्रेणसरथंयाथोऽअश्विनायद्वावायुनाभवथःसमोकसा । यदादित्येभिर्ऋभुभिःसजोषसायद्वाविष्णोर्विक्रमणेषुति

(८।२।४) आनूनमित्येकविंशत्यृचस्यसूक्तस्यकाण्वःशशकर्णोश्विनावनुष्टुप् आद्याचतुर्थीषष्ठीचतुर्दशीपंचदश्योबृहत्यःद्वितीयातृतीयाविंश्येकविंश्योगायत्र्यःपंचमीककुप्दशमीत्रिष्टुबेकादशीविराट्द्वादशीजगती ।

ष्ठथः ॥ यद्द्याश्विनावहंहुवेयवाजसातये । यत्पृत्सुतूर्वणेसहस्तच्छ्रेष्ठमश्विनोरवः ॥ आनूनंयातमश्विनेमाह व्यानिवांहिता । इमेसोमासोऽअधितुर्वशेयदाविमेकण्वेषुवामथः ॥ यन्नासत्यापराकेऽअर्वाकेऽअस्तिभेषजं । तेननूनंविमदायप्रचेतसाछर्दिर्वत्सायययच्छतं ॥ ३२ ॥ अभुत्स्युप्रदेव्यासाकंवाचाहमश्विनोः । व्यावर्देव्यामतिंविरातिंमर्त्येभ्यः ॥ प्रवोधयोषोऽअश्विनाप्रदेविसूनृतेमहि । प्रयज्ञहोतरानुषक्प्रमदायश्रवोबृहत+ ॥ यदुषोयासिभानुनासंसूर्येणरोचसे । आहायमश्विनोरथोवर्तिर्यातिनृपाय्यं॥ यदापीतासोऽअंशवोगावोनदुह्रऽऊधभिः । यद्वावाणीरनूषतप्रदेवयंतोऽअश्विना ॥ प्रद्युम्नायप्रशवसेप्रनृषाह्यायशर्मणे । प्रदक्षायप्रचेतसा ॥ यन्नूनंधीभिरश्विनापितुर्योनानिषीदथः । यद्वासुम्नेभिरुक्थ्या ॥ ३३ ॥ (८।२।५) यत्स्थोदीर्घप्रसद्मनियद्वादोरोचनेदिवः । यद्वा समुद्रेऽअध्याकृतेगृहेतऽआयातमश्विना ॥ यद्वायज्ञंमनवेसंमिमिक्षथुरेवेत्काण्वस्यबोधतं । बृहस्पतिंविश्वान्देवाँऽअहंहुवऽइंद्राविष्णूऽअश्विनावाशुहेषसा ॥ त्यान्वश्विनाहुवेसुदंससागृभेकृता । ययोरस्तिप्रणःसख्यंदेवेष्वध्याप्यं ॥ ययोरधिप्रयज्ञाऽअसूरेसंतिसूरयः । तायज्ञस्याध्वरस्यप्रचेतसास्वधाभिर्यापिबतःसोम्यंमधु ॥ यद्द्याश्विनावपाग्य त्राक्स्थोवाजिनीवसू । यद्वह्यव्यनवितुर्वशेयदौहुवेवामथमागतं ॥ यदंतरिक्षेपतथःपुरुभुजायद्वेमेरोदसीऽअनु । यद्वा

(८।२।५) यत्स्थइतिषड्चस्यसूक्तस्यकाण्वःप्रगाथोश्विनौक्रमेणबृहतीमध्येज्योतिरनुष्टुबास्तारपंक्तिर्बृहतीसतोबृहत्यः ।

स्वधाभिरधितिष्ठथोरथमतऽआयातमश्विना ॥ ३४ ॥ (८।२।६) त्वमग्नेव्रतपाऽअसिदेवऽआमर्त्येष्वा । त्वंयज्ञेष्वीड्यः ॥ त्वमसिप्रशस्योविदथेषुसहंत्य । अग्नेरथीरध्वराणां ॥ सत्वमस्मदपद्विषोयुयोधिजातवेदः । अदेवीरग्नेऽअरातीः ॥ अंतिचित्संतमहयज्ञंमर्तस्यरिपोः । नोपवेषिजातवेदः ॥ मर्ताऽअमर्त्यस्यतेभूरिनाममनामहे । विप्रासोजातवेदसः ॥ ३५ ॥ विप्रंविप्रासोवसेदेवंमर्तासऽऊतये । अग्निंगीर्भिर्हवामहे ॥ आतेवत्सोमनोयमत्परमाच्चित्सधस्थात् । अग्नेत्वांकामयागिरा+ ॥ पुरुत्राहिसदृङ्ङसिविशोविश्वाऽअनुप्रभुः । समत्सुत्वाहवामहे ॥ समत्स्वग्निमवसे वाजयंतोहवामहे । वाजेषुचित्रराधसं ॥ प्रत्नोहिकमीड्योऽअध्वरेषुसनाच्चहोतानव्यश्चसत्सि । स्वांचाग्नेतन्वंपिप्रयस्वास्मभ्यंचसौभगमायजस्व ॥ ३६ ॥ इतिपंचमाष्टकेऽष्टमोऽध्यायः ॥ ८ ॥ इतिपंचमोऽष्टकः ॥ ५ ॥ ॥

चत्वारिंशाध्यायेवर्गाः ३६ सूक्तानि ७ ऋचः १८३ ॥ त्यागः ॥ अश्विभ्या.३६ अश्विकशुभ्य. कशव.२ इंद्राये.४५ तिरिंदिराये.३ मरुद्भ्य.३६ अश्विभ्या.५० अग्नय.१० ॥ इतिपंचमेऽष्टमः ॥

(८।२।६) त्वमग्नइतिदशर्चस्यसूक्तस्यकाण्वोवत्सोग्निर्गायत्रीप्रथमाप्रतिष्ठाद्वितीयावर्धमानांत्यात्रिष्टुप् ।

॥ इतिपंचमाष्टकःसमाप्तः ॥

॥ अथषष्ठाष्टकप्रारंभः ॥

ॐ यइंद्रत्रयस्त्रिंशत्पर्वतऔष्णिहांत्विंद्रःसुतेषुनारदोयदिंद्रपंचोनागोषूक्त्यश्वसूक्तिनौकाण्वायनौतम्वभिसप्तो नौष्णिहैंप्रसम्राजंद्वादशोरिंविठिरायाहिपंचोनाप्रगाथांतमिदंहद्ब्र्यधिकादित्यमौष्णिहंमष्टम्यश्विभ्यांपराग्निसू र्यानिळानां (देवेभिरित्यदितेरदितिर्नइतिचद्वै) तंगूर्धयसप्तत्रिंशत्सोभरिरग्नेयंकाकुभंप्रागाथंहपितुर्नद्विपदां त्येककुप्पंक्तीत्रसदस्योदानस्तुतिंस्तत्पूर्वेउष्णिक्सतोबृहत्यावादित्येभ्यआगंतषड्विंशतिर्मारुतं ॥ १ ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ हरिःओम् ॥ (८।२।७) यऽइंद्रसोमपातमोमदःशविष्ठचेतति । येनाहंसिन्यत्रिणंतमीमहे ॥ येनादशंग्वमध्रिगुंवेपयंतंस्वर्णरं । येनासमुद्रमाविंथातमीमहे ॥ येनसिंधुंमहीरपोरथाँऽइवप्रचोदयः । पंथांमृतस्ययातवेतमीमहे ॥ इमंस्तोममभिष्टयेघृतंनपूतमद्रिवः । येनानुसद्यऽओजसाववक्षिथ ॥ इमंजुषस्वगिर्वणःसमुद्र इवपिन्वते । इंद्रविश्वाभिरूतिभिर्ववक्षिथ ॥ १ ॥ योनोदेवःपरावतःसखित्वनायमामहे । दिवोनवृष्टिंप्रथयन्ववक्षिथ ॥ ववक्षुरस्यकेतवऽउतवज्रोगभस्त्योः । यत्सूर्योनरोदसीऽअवर्धयत् ॥ यदिंप्रवृद्धसत्पतेसहस्रंमहिषाँऽअघः । आदित्तऽइंद्रियंमहिप्रवावृधे ॥ इंद्रःसूर्यस्यरश्मिभिर्न्यर्शसानमोषति । अग्निर्वनेवसासहिःप्रवावृधे ॥ इयंतऽऋत्वियावतीधीतिरेतिनवीयसी । सपर्यतीपुरुप्रियामिमीतऽइत् ॥ २ ॥ गर्भोयज्ञस्यदेवयुःऋतुंपुनीतऽआनुषक् । स्तो

(८।२।७) यइंद्रेतित्रयस्त्रिंशदृचस्यसूक्तस्यकाण्वःपर्वतइंद्रउष्णिक् ।

मैरिंद्रस्यवावृधेमिमीतऽइत् ॥ सनिर्मित्रस्यपप्रथऽइंद्रःसोमस्यपीतये । प्राचीवाशीवसुन्वतेमिमीतऽइत् ॥ यंविप्रांऽ
उक्थवाहसोभिप्रमंदुरायवः । घृतंनपिप्यऽआसन्यृतस्ययत्+ ॥ उतस्वराजेऽअदितिःस्तोममिंद्रायजीजनत् । पुरुप्र
शस्तमूतयेऽऋतस्ययत् ॥ अभिवह्नयऽऊतयेनूषतप्रशस्तये । नदेवविव्रताहरीऽऋतस्ययत् ॥ ३ ॥ यत्सोममिंद्रविष्णवियं
द्वाघत्रितऽआप्त्ये । यद्वामरुत्सुमंदसेसमिंदुभिः॥यद्वाशक्रपरावतिसमुद्रेऽअधिमंदसे । अस्माकमित्सुतेरणासमिंदुभिः॥
यद्वासिंसुन्वतोवृधोयजमानस्यसत्पते । उक्थेवायस्यरण्यसिसमिंदुभिः ॥ देवंदेवंवोवसऽइंद्रमिंद्रंगृणीषणि । अ
धायज्ञायतुर्वणेव्यानशुः ॥ यज्ञेभिर्यज्ञवाहसंसोमेभिःसोमपातमं । होत्राभिरिंद्रंवावृधुर्व्यानशुः ॥ ४ ॥ महीरस्यप्र
णीतयःपूर्वीरुतप्रशस्तयः । विश्वावसूनिदाशुषेव्यानशुः ॥ इंद्रंवृत्रायहंतवेदेवासोदधिरेपुरः । इंद्रंवाणीरनूषतास
मोजसे ॥ महांतंमहिनावयंस्तोमेभिर्हवनश्रुतं । अर्कैरभिप्रणोनुमःसमोजसे ॥ नयंविविक्तोरोदसीनांतरिक्षाणिवज्रि
णं । अमादिदस्यतित्विषेसमोजसः ॥ यदिंद्रपृतनाज्येदेवास्त्वादधिरेपुरः । आदित्तेहर्यताहरीवावक्षतुः ॥ ५ ॥ यं
दावृत्रंनदीवृतंशवसावज्रिन्नवधीः । आदित्तेऽ ॥ यदातेविष्णुरोजसात्रीणिपदाविचक्रमे । आदित्तेऽ ॥ यदातेहर्य
ताहरीवावृधातेदिवेदिवे । आदित्तेविश्वाभुवनानियेमिरे ॥ यदातेमारुतीर्विशस्तुभ्यमिंद्रनियेमिरे । आदित्तेऽ ॥
यदासूर्यममुंदिविशुक्रंज्योतिरधारयः ॥ आदित्तेऽ ॥ इमांतऽइंद्रसुष्टुतिंविप्रऽइयर्तिधीतिभिः । जामिंपदेवपिप्रतींप्रा

ध्वरे॥ यदस्यधामनिप्रियेसमीचीनासोऽअस्वरन्। नाभायज्ञस्यदोहनाप्राध्वरे+ ॥ सुवीर्यस्वश्व्यंसुगव्यमिंद्रदद्धिनः। होतेवपूर्वाचित्तयेप्राध्वरे ॥ ६ ॥ (८।३।१) इंद्रःसुतेषुसोमेषुक्रतुंपुनीतऽउक्थ्यं । विदेवृधस्यदक्षसोमहान्हिषः+ ॥ सप्रथमेव्योमनिदेवानांसदनेवृधः । सुपारःसुश्रवस्तमःसमप्सुजित्+ ॥ तमह्वेवाजसातयऽइंद्रंभरायशुष्मिणं । भवानःसुम्नेऽअंतमःसखावृधे+ ॥ इयंतऽइंद्रगिर्वणोरातिःक्षरतिसुन्वतः । मंदानोऽअस्यबर्हिषोविराजसि ॥ नूनंतदिंद्रदद्धिनोयत्त्वासुन्वंतऽईमहे । रयिंनश्चित्रमाभरास्वर्विदं ॥ ७ ॥ स्तोतायत्तेविचर्षणिरतिप्रशर्धयद्गिरः । वयाऽइवानुरोहतेजुषंतयत्+ ॥ प्रत्नवज्जनयागिरःशृणुधीजरितुर्हवं । मदेमदेववक्षिथासुकृत्वने ॥ क्रीळंत्यस्यसूनृताऽआपोनप्रवतायतीः । अयाधियायऽउच्यतेपतिर्दिवः+ ॥ उतोपतिर्यऽउच्यतेकृष्टीनामेकऽइद्वशी । नमोवृधैरवस्युभिःसुतेरण ॥ स्तुहिश्रुतंविपश्चितंहरीयस्यप्रसक्षिणं । गंतारादाशुषोगृहंनमस्विनः॥ ८ ॥ तूतुजानोमहेमतेश्वेभिःप्रुषितप्सुभिः । आयाहियज्ञमाशुभिःशमिद्धितेे ॥ इंद्रशविष्ठसत्पतेरयिंगृणत्सुधारय । श्रवःसूरिभ्योऽअमृतंवसुत्वनं+ ॥ हवे त्वासूरऽउदितेहवेमध्यंदिनेदिवः। जुषाणऽइंद्रसप्तिभिर्नऽआगहि॥ आतूगहिप्रतुद्रवमत्स्वासुतस्यगोमतः । तंतुंतनुष्व पूर्व्यंयथाविदे+ ॥ यच्छक्रासिपरावतियदर्वावतिवृत्रहन् । यद्वासमुद्रेऽअंधसोवितेदसि ॥ ९॥ इंद्रैवधुंतुनोगिरऽइंद्रं

तृतीयेनुवाकेष्टसूक्तानि (८।३।१) इंद्रःसुतेष्वितित्रयस्त्रिंशदृचस्यसूक्तस्यकाण्वोनारदइंद्रउष्णिक् ।

सुतासऽइंदवः । इंद्रेहविष्मतीर्विशोऽअराणिषुः ॥ तमिद्विप्राऽअवस्यवःप्रवत्वतीभिरूतिभिः । इंद्रंक्षोणीरवर्धयन्वयाऽइव ॥ त्रिकद्रुकेषुचेतनंदेवासोयज्ञमत्नत । तमिद्वर्धंतुनोगिरःसदावृधं ॥ स्तोतायत्तेऽअनुव्रतऽउक्थान्यृतुथादधे । शुचिःपावकऽउच्यतेसोऽअद्भुतः ॥ तदिद्रुद्रस्यचेततियह्वंप्रत्नेषुधामसु । मनोयत्रावितद्दधुर्विचेतसः ॥ १० ॥ यदिमेसख्यमावरऽइमस्यपाह्यंधसः । येनविश्वाऽअतिद्विषोऽअतारिम ॥ कदातऽइंद्रगिर्वणःस्तोताभवातिशंतमः । कदानोगव्येऽअश्व्येवसौदधः ॥ उततेसुष्टुताहरीवृषणावहतोरथं । अजुर्यस्यमदिंतमंयमीमहे ॥ तमीमहेपुरुष्टुतंयह्वंप्रत्नाभिरूतिभिः । निबर्हिषिप्रियेसददधद्विता+ ॥ वर्धस्वासुपुरुष्टुतऽऋषिष्टुताभिरूतिभिः । धुक्षस्वपिप्युषीमिषमवाचनः ॥ ११ ॥ इंद्रत्वमवितेदसीत्थास्तुवतोऽअद्रिवः । ऋतादियर्मितेधियंमनोयुजं ॥ इहत्यासधमाद्यायुजानःसोमपीतये । हरीऽइंद्रप्रतद्वसूऽअभिस्वर ॥ अभिस्वरंतुयेतवरुद्रासःसक्षतश्रियं । उतोमरुत्वतीर्विशोऽअभिप्रयः ॥ इमाऽअस्यप्रतूर्तयःपदंजुषंतयद्दिवि । नाभायज्ञस्यसंदधुर्यथाविदे+ ॥ अयंदीर्घायचक्षसेप्राचिप्रयत्यध्वरे । मिमीतेयज्ञमानुषग्विचक्ष्य ॥ १२ ॥ वृषायमिंद्रतेरथऽउतोतेवृषणाहरी । वृषात्वंशतक्रतोवृषाहवः ॥ वृषाग्रावावृषामदोवृषासोमोऽअयंसुतः । वृषायज्ञोयमिन्वसिवृषाहवः ॥ वृषात्वावृषणंहुवेवज्रिन्चित्राभिरूतिभिः । वावंथहिप्रतिष्टुतिं

वृषा॒हवः॑ ॥ १३ ॥ (८।३।२) यदिं॑द्रा॒हंयथा॒त्वमीशी॑य॒वस्व॒ऽएक॒ऽइत् । स्तो॒तामे॒गोष॑खास्यात् ॥ शिक्षे॑यमस्मै॒दित्से॑यं॒शची॑पतेमनी॒षिणे॑ । यद॒हंगोप॑तिः॒स्यां+ ॥ धे॒नुष्ट॑ऽइंद्रसू॒नृता॒यज॑मानायसुन्व॒ते । गामश्वं॑पि॒प्युषी॑दुहे ॥ नते॑व॒र्तास्ति॒राध॑स॒ऽइंद्र॑दे॒वोनमर्त्यः॑ । यद्दित्स॑सिस्तु॒तोम॒घं+ ॥ य॒ज्ञऽइंद्र॑मवर्धय॒द्यद्भूमिं॒व्यव॑र्तयत् । च॒क्रा॒णऽओ॑प॒शंदि॒वि+ ॥ १४ ॥ वा॒वृ॒धा॒नस्य॑तेव॒यंविश्वा॒धना॑निजि॒ग्युषः॑ । ऊ॒तिमिं॒द्रावृ॑णीमहे ॥ व्यं१॒॑तरि॑क्षमतिर॒न्मदे॒सोम॑स्यरोच॒ना । इंद्रो॒यदभि॑नद्व॒लं+ ॥ उद्गाऽआ॑ज॒दंगि॑रोभ्यऽआ॒विष्कृ॒ण्वन्गुहा॑स॒तीः । अ॒र्वांचं॑नुनुदेव॒लं ॥ इंद्रे॑णरोच॒नादि॒वोदृ॒ह्ळानि॑दृंहि॒तानि॑च । स्थि॒राणि॒नप॑रा॒णुदे॑ ॥ अ॒पामू॒र्मिर्मद॑न्निव॒स्तोम॑ऽइंद्राजिरायते । विते॒मदा॑ऽअराजिषुः ॥ १५ ॥ त्वंहिस्तो॑म॒वर्ध॑न॒ऽइंद्रास्यु॑क्थ॒वर्ध॑नः । स्तो॒तॄ॒णामु॒तभ॑द्र॒कृत्+ ॥ इंद्र॒मित्के॒शिना॒हरी॑सोम॒पेया॑यवक्षतः । उप॑य॒ज्ञंसु॒राध॑सं ॥ अ॒पांफेने॑न॒नमु॑चे॒ःशिर॑ऽइं॒द्रोद॑वर्तयः । विश्वा॒यदज॑यः॒स्पृधः॑ ॥ मा॒याभि॑रु॒त्सिसृ॑प्सत॒ऽइंद्र॒द्यामा॒रुरु॑क्षतः । अव॒दस्यूँ॑ऽरधूनुथाः ॥ अ॒सु॒न्वामिं॑द्रसं॒सदं॒विषू॑चीं॒व्य॑नाशयः । सो॒म॒पाऽउत्त॑रो॒भव॑न् ॥ १६ ॥ (८।३।३) तम्व॒भिप्रगा॑यतपुरुहू॒तंपु॑रुष्टु॒तं । इंद्रं॑गी॒र्भिस्त॑वि॒षमावि॑वासत ॥ यस्य॑द्वि॒बर्ह॑सोबृ॒हत्सहो॑दा॒धार॒रोद॑सी । गि॒रीँरज्रां॑ऽअ॒पःस्व॑

(८।३।२) यदिंद्राहमितिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यकाण्वायनौगोषूक्त्यश्वसूक्तिनाविंद्रोगायत्री । (८।३।३) तम्वभीतित्रयोदशर्चस्य सूक्तस्यकाण्वायनौगोषूक्त्यश्वसूक्तिनाविंद्रउष्णिक् ।

वृषत्वना+ ॥ सराजसिपुरुष्टुतँऽएकोवृत्राणिजिघ्नसे । इंद्रजैत्राश्रवस्याचयंतवे ॥ तंतेमदंगृणीमसिवृषणंपृत्सुसासहिं । उलोककृत्नुमद्रिवोहरिश्रियं ॥ येनज्योतींष्यायवेमनवेचविवेदिथ । मंदानोऽअस्यबर्हिषोविराजसि ॥ १७ ॥ तदद्याचित्तऽउक्थिनोनुष्टुवंतिपूर्वथा । वृषपत्नीरपोजयादिवेदिवे ॥ तवत्यदिंद्रियंबृहत्तवशुष्ममुतक्रतुं । वज्रंशिशातिधिषणावरेण्यं ॥ तवद्यौरिंद्रपौंस्यंपृथिवीवर्धतिश्रवः । त्वामापःपर्वतासश्चहिन्विरे ॥ त्वांविष्णुर्बृहन्क्षयोमित्रोगृणातिवरुणः । त्वांशर्धोमदत्यनुमारुतं ॥ त्वंवृषाजनानांमंहिष्ठऽइंद्रजज्ञिषे । सत्राविश्वास्वपत्यानिदधिषे ॥ १८ ॥ सत्रात्वंपुरुष्टुतँऽएकोवृत्राणितोशसे । नान्यऽइंद्रात्करणंभूयऽइन्वति ॥ यदिंद्रमन्मशस्त्वानानाहवंतऽऊतये । अस्माकेभिर्नृभिरत्रास्वर्जय ॥ अरंक्षयायनोमहेविश्वारूपाण्याविशन् । इंद्रंजैत्रायहर्षयाशचीपतिं ॥ १९ ॥ (८।३।४) प्रसम्राजंचर्षणीनामिंद्रंस्तोतानव्यंगीर्भिः । नरंनृषाहंमंहिष्ठं ॥ यस्मिन्नुक्थानिरण्यंतिविश्वानिचश्रवस्या । अपामवोनसमुद्रे+ ॥ तंसुष्टुत्याविवासेज्येष्ठराजंभरेकृत्नुं । महोवाजिनंसनिभ्यः ॥ यस्यानूनागभीरामदाऽउरवस्तरुत्राः । हर्षुमंतःशूरसातौ ॥ तमिद्धनेषुहितेष्वधिवाकायहवंते । येषामिंद्रस्तेजयंति ॥ तमिच्च्यौत्नैरार्यंतितंकृतेभिश्चर्षणयः । एषऽइंद्रोवरिवस्कृत्+ ॥ २० ॥ इंद्रोब्रह्मेंद्रऽऋषिरिंद्रःपुरूपुरुहूतः । महान्महीभिःशचीभिः ॥ सःस्तोम्यःसहव्यः

(८।३।४) प्रसम्राजमितिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यकाण्वइरिंबिठिरिंद्रोगायत्री ।

स॒त्यः सत्वा॑तुविकू॒र्मिः । एक॑श्चि॒त्सन्न॒भिभू॑तिः ॥ तम॒र्केभि॒स्तंसाम॑भि॒स्तंगा॑य॒त्रैश्च॑र्ष॒णयः॑ । इंद्रं॑वर्धंतिक्षि॒तयः॑ ॥ प्र॒णे॒ता रं॒वस्यो॒ऽअच्छा॒कर्ता॑रं॒ज्योतिः॑स॒मत्सु॑ । सा॒स॒ह्वांसं॑यु॒धामित्रा॑न् ॥ सनः॒पप्रिः॑पारयातिस्व॒स्तिना॒वापु॑रुहू॒तः । इंद्रो॒विश्वा॒ अति॒द्विषः॑ ॥ सत्वंन॑ऽइंद्र॒वाजे॑भिर्दश॒स्याच॑गातु॒याच॑ । अच्छा॑चनःसु॒म्नंने॑षि ॥ २१ ॥ (८।३।५) आया॑हिसुषु॒मा हित॒ऽइंद्र॒सोमं॒पिबा॑ऽइ॒मं । एदंब॒र्हिःस॑दो॒मम॑ ॥ आत्वा॑ब्रह्म॒युजा॒हरी॒वह॑तामिंद्रके॒शिना॑ । उप॒ब्रह्मा॑णिनःशृणु ॥ ब्र॒ ह्माण॑स्त्वाव॒यंयु॒जासो॑म॒पामिं॑द्रसो॒मिनः॑ । सु॒तावं॑तोहवामहे ॥ आनो॑याहिसु॒ताव॑तो॒स्माकं॑सुष्टु॒तीरुप॑ । पिबा॒सुशि॑प्रि॒ न्नंध॑सः ॥ आते॑सिंचामिकु॒क्ष्योरनु॒गात्रा॒विधा॑वतु । गृ॒भा॒यजि॒ह्वया॒मधु॑ ॥ २२ ॥ स्वा॒दुष्टे॑ऽअस्तुसं॒सुदे॒मधु॑मान्त॒न्वे॒३॒॑ तव॑ । सोमः॒शम॑स्तुतेहृ॒दे+ ॥ अ॒यमु॑त्वाविचर्षणे॒जनी॑रिवा॒भिसंवृ॑तः । प्रसोम॑ऽइंद्रसर्पतु ॥ तु॒वि॒ग्रीवो॑व॒पोद॑रःसुबा॒ हुरंध॑सो॒मदे॑ । इंद्रो॑वृ॒त्राणि॑जिघ्नते ॥ इंद्र॒प्रेहि॑पु॒रस्त्वंविश्व॒स्येशा॑न॒ऽओज॑सा । वृ॒त्राणि॑वृत्रहन्जहि ॥ दी॒र्घस्ते॑ऽअस्त्वंकु॒ शोयेना॒वसु॑प्र॒यच्छ॑सि । यज॑मानायसुन्व॒ते+ ॥ २३ ॥ अ॒यंत॑ऽइंद्र॒सोमो॒निपू॑तो॒ऽअधि॑ब॒र्हिषि॑ । एही॑म॒स्यद्रवा॒पिब॑ ॥ शाचि॑गो॒शाचि॑पूजना॒यंरणा॑यतेसु॒तः । आखं॑डल॒प्रहू॑यसे ॥ यस्ते॑शृंगवृषोनपा॒त्प्रण॑पात्कुंड॒पाय्यः॑ । न्य॑स्मिन्दध्र॒ऽआ

(८।३।५) आयाहीतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यकाण्वइरिंबिठिरिंद्रोगायत्रीअंत्येद्वेबृहतीसतोबृहत्यौ । त्वास्तोष्पतइत्यस्यावास्तोष्पतिर्देव तेतिशौनकः । उपांत्यायाअर्धर्चेदेवोवास्तोष्पतिःस्तुतइतिहितद्वाक्यम्) ।

मनः ॥ वास्तोष्पतेध्रुवास्थूणांसत्रंसोम्यानाँ । द्रप्सोभेत्तापुरांशश्वतीनामिन्द्रोमुनीनांसखा ॥ पृदाकुसानुर्यजतोगवेषणऽएकःसन्नभिभूयसः । भूर्णिमश्वैनयत्तुजापुरोगृभेंद्रंसोमस्यपीतये ॥ २४ ॥ (८।३।६) इदंहनूनमेषांसुम्नंभिक्षेतमर्त्यः । आदित्यानामपूर्व्यंसवीमनि ॥ अनर्वाणोह्येषांपंथाऽआदित्यानाँ । अदब्धाःसंतिपायवःसुगेवृधः ॥ तत्सुनःसविताभगोवरुणोमित्रोऽअर्यमा । शर्मयच्छंतुसप्रथोयदीमहे ॥ देवेभिर्देव्यदितेरिष्टभर्मन्नागहि । स्मत्सूरिभिःपुरुप्रियेसुशर्मभिः ॥ तेहिपुत्रासोऽअदितेर्विदुर्द्वेषांसियोतवे । अंहोश्चिदुरुचक्रयोनेहसः ॥ २५ ॥ अदितिर्नोदिवाप्शुमदितिर्नक्तमद्वयाः । अदितिःपात्वंहसःसदावृधा ॥ उतस्यानोदिवामतिरदितिरूत्यागमत् । साशंतातिमयस्करदपस्रिधः ॥ उतत्यादैव्याभिषजाशंनःकरतोऽअश्विना । युयुयातामितोरपोऽअपस्रिधः ॥ शमग्निरग्निभिःकरच्छंनस्तपतुसूर्यः । शंवातोवात्वरपाऽअपस्रिधः ॥ अपामीवामपस्रिधमपसेधतदुर्मतिं । आदित्यासोयुयोतनानोऽअंहसः ॥ २६ ॥ युयोताशरुमस्मदाँऽआदित्यासऽउतामतिं । ऋधग्द्वेषःकृणुतविश्ववेदसः ॥ तत्सुनःशर्मयच्छतादित्याय न्मुमोचति । एनस्वंतंचिदेनसःसुदानवः ॥ योनःकश्चिद्रिरिक्षतिरक्षस्त्वेनमर्त्यः । स्वैःषऽएवैरिरिषीष्टयुर्जनः ॥ समित्तमघमश्नवदुःशंसंमर्त्यरिपुं । योऽअस्मत्रादुर्हणावाँऽउपद्वयुः+ ॥ पाकत्रास्थनदेवाहृत्सुजानीथमर्त्यं । उपद्वयुंचा

(८।३।६) इदंहेतिद्वाविंशत्यृचस्यसूक्तस्यकाण्वइरिबिठिरादित्याःचतुर्थीषष्ठीसप्तमीनामदितिःअष्टम्याअश्विनौनवम्याअग्निसूर्यानिला

द्वेयुंचवसवः ॥ २७ ॥ आशर्मपर्वतानामोतापांवृणीमहे । द्यावाक्षामारेऽअस्मद्रपस्कृतं ॥ तेनोभद्रेणशर्मणायुष्मा कँनावावसवः । अतिविश्वानिदुरितापिपर्तन ॥ तुचेतनायतत्सुनोद्राघीयऽआयुर्जीवसे । आदित्यासःसुमहसःकृणोतन ॥ यज्ञोहीळोवोऽअंतरऽआदित्याऽअस्तिमृळत । युष्मेऽइद्वोऽअपिष्मसिसजात्ये* ॥ बृहद्वरूथंमरुतोदेवंत्रातारमश्विना । मित्रमीमहेवरुणंस्वस्तये ॥ अनेहोमित्रार्यमन्नवद्वरुणशंस्यं । त्रिवरूथंमरुतोयंतनश्छर्दिः+ ॥ येचिद्धिमृत्युबंधवऽआदित्यामनवःस्मसि । प्रसूनऽआयुर्जीवसेतिरेतन ॥ २८ ॥ (८।३।७) तंगूर्धयास्वर्णरंदेवासोदेवमरतिंदधन्विरे । देवत्राहव्यमोहिरे ॥ विभूतरातिंविप्रचित्रशोचिषमग्निमीळिष्वयंतुरं । अस्यमेधस्यसोम्यस्यसोभरेप्रेमध्वरायपूर्व्यं ॥ याजिष्ठंत्वाववृमहेदेवंदेवत्राहोतारममर्त्यं । अस्ययज्ञस्यसुक्रतुं ॥ ऊर्जोनपातंसुभगंसुदीदितिमग्निंश्रेष्ठशोचिषं । सनोमित्रस्यवरुणस्यसोऽअपामासुम्नंयक्षतेदिवि+ ॥ यःसमिधायऽआहुतीयोवेदेनदादाशमतोऽअग्नयेः । योनमंसास्वध्वरः+ ॥ २९ ॥ तस्येदवीतोरंहयंतऽआशवस्तस्यद्युम्नितमंयशः । नतमंहोदेवकृतंकुतश्चननमर्त्यकृ

उष्णिक् । (८।३।७) तंगूर्धयेतिसप्तत्रिंशदृचस्यसूक्तस्यकाण्वःसोभरिरग्निः चतुस्त्रिंशीपंचत्रिंश्योरादित्याअंत्ययोर्द्व्योस्त्रसदस्युःप्रथमादिपंचविंश्यंताअयुजःककुभःद्वितीयादिषड्विंश्यंतायुजःसतोबृहत्यः पितुर्नेतिसप्तविंशीद्विपदाअष्टाविंशीत्रिंशीद्वात्रिंशीषट्त्रिंश्यःककुभः एकोनत्रिंश्येकात्रिंशीत्रयस्त्रिंशीपंचत्रिंश्यःसतोबृहत्यःचतुस्त्रिंश्युष्णिक्सप्तत्रिंशीपंक्तिः ।

तंनशत् ॥ स्वग्नयोवोऽअग्निभिःस्यामसूनोसहसऽऊर्जापते । सुवीरस्त्वमस्मयुः+ ॥ प्रशंसमानोऽअतिथिर्नमित्रियो ग्नीरथोनवेद्यः । त्वेक्षेमासोऽअपिसंतिसाधवस्त्वंराजारयीणां+ ॥ सोऽअद्धादाश्वध्वरोग्नेमर्तःसुभगसप्रशंस्यः । सधीभिरस्तुसनिता ॥ यस्यत्वमूर्ध्वोऽअध्वरायतिष्ठसिक्षयद्वीरःससाधते । सोऽअर्वद्भिःसनितासविप्न्युभिःसशूरैःसनिताकृतं+ ॥ ३० ॥ यस्याग्निर्वपुर्गृहेस्तोमंचनोदधीतविश्ववार्यः । हव्यावावेविषद्विषः ॥ विप्रस्यवास्तुवतःसहसोयहोमक्षूतमस्यरातिषु । अवोदेवमुपरिमर्त्यकृधिवसोविविदुषोवचः ॥ योऽअग्निंहव्यदातिभिर्नमोभिर्वासुदक्षमाविवासति । गिरावाजिरशोचिषं ॥ समिधायोनिशितीदाशददितिंधामभिरस्यमर्त्यः । विश्वेत्सधीभिःसुभगोजनाँऽअतिद्युम्नैरुद्गऽइवतारिषत् ॥ तदग्नेद्युम्नमाभरयत्सासहत्सदनेकंचिदत्रिणं । मन्युंजनस्यदूढ्यः* ॥ ३१ ॥ येनचष्टेवरुणोमित्रोऽअर्यमायेननासत्याभगः । वयंतत्तेशवसागातुवित्तमाऽइंद्रत्वोताविधेमहि ॥ तेघेदग्नेस्वाध्योऽ३येत्वाविप्रनिदधिरेनृचक्षसं । विप्रासोदेवसुक्रतुं ॥ तऽइद्वेदिंसुभगतऽआहुतिंतेसोतुंचक्रिरेदिवि । तऽइद्वाजेभिर्जिग्युर्महद्धनंये त्वेकामंन्येरिरे+ ॥ भद्रोनोऽअग्निराहुतोभद्रारातिःसुभगभद्रोऽअध्वरः । भद्राऽउतप्रशस्तयः ॥ भद्रंमनःकृणुष्ववृत्रतूर्येयेनासमत्सुसासहः । अवस्थिरातनुहिभूरिशर्धतांवनेमातेऽअभिष्टिभिः ॥ ३२ ॥ ईळेगिरामनुहिंतंयदेवादूतमरतिंन्येरिरे । यजिष्ठंहव्यवाहनं ॥ तिग्मजंभायतरुणायराजतेप्रयोगायस्वग्नये । यःपिंशतेसूनृताभिःसुवीर्यमग्निर्घृते

भिराहुतः ॥ यदीघृतेभिराहुतोवाशीमग्निर्भरतऽउच्चावच । असुरऽइवनिर्णिजं ॥ योहव्यान्यैरयतामनुर्हितोदेवऽ आसासुगंधिना । विवासतेवार्याणिस्वध्वरोहोतादेवोऽअमर्त्यः ॥ यदग्नेमर्त्यस्त्वंस्यामहंमित्रमहोऽअमर्त्यः । सहसः सूनवाहुत ॥ ३३ ॥ नत्वारासीयाभिश्शस्तयेवसोनपापत्वायसंत्य । नमैस्तोतामतीवानदुर्हितःस्यादग्नेनपापया ॥ पितुर्नपुत्रःसुभृतोदुरोणऽआदेवाँऽएतुप्रणोहविः+ ॥ तवाहमग्नऽऊतिभिर्नोदिष्टाभिःसचेयजोषमावसो । सदादेवस्य मर्त्यः ॥ तवक्रत्वासनेयंतवरातिभिरग्नेतवप्रशस्तिभिः । त्वामिदाहुःप्रमतिंवसोममाग्नेहर्षस्वदातवे ॥ प्रसोऽअग्नेतवोतिभिःसुवीराभिस्तिरतेवाजंभर्मभिः । यस्यत्वंसख्यमावरः ॥ ३४ ॥ तवद्रप्सोनीलवान्वाशऽऋत्वियऽइंधानःसिष्ण वादंदे । त्वंमहीनामुषसांमसिप्रियःक्षपोवस्तुषुराजसि ॥ तमागन्मसोभरयःसहस्रमुष्कंस्वभिष्टिमवसे । सम्राजंत्रास दस्यवं ॥ यस्यतेऽअग्नेऽअन्येऽअग्नयऽउपक्षितोवयाऽइव । विपोनद्युम्नानियुवेजनानांतवक्षत्राणिवर्धयन् ॥ यमादि त्यासोऽअद्रुहःपारंनयथमर्त्यं । मघोनांविश्वेषांसुदानवः ॥ यूयंराजानःकंचिच्चर्षणीसहःक्षयंतंमानुषाँऽअनु । वयंते वोवरुणमित्रार्यमन्त्स्यामेदुतस्यरथ्यः* ॥ अदान्मेपौरुकुत्स्यःपंचाशतंत्रसदस्युर्वधूनां । मंहिष्ठोऽअर्यःसत्पतिः ॥ उत मेप्रयियोर्वयियोःसुवास्त्वाऽअधितुग्वनि । तिसणांसप्ततीनांश्यावःप्रणेताभुवद्वसुर्दियानांपतिः ॥३५॥(८।३।८)आगं

(८।३।८) आगंतेतिषड्विंशत्यृचस्यसूक्तस्यकाण्वःसोभरिर्मरुतः अयुजःककुभोयुजःसतोबृहत्यः ।

तामारिषण्यतप्रस्थावानोमापस्थातासमन्यवः । स्थिराचिन्नमयिष्णवः ॥ वीळुपविभिर्मरुतऽऋभुक्षणऽआरुद्रासःसुदीतिभिः । इषानोऽअद्यागतापुरुस्पृहोयज्ञमासोभरीयवः ॥ विद्माहिरुद्रियाणांशुष्ममुग्रंमरुतांशिमीवतां । विष्णोरेषस्यमीळुषां ॥ विद्वीपानिपार्वतंतिष्ठद्धुच्छुनोभेयुंजंतरोदसी । प्रधन्वान्यैरतशुभ्रखादयोयदेजथस्वभानवः ॥ अच्युताचिद्वोऽअज्मन्नानर्दतिपर्वतासोवनस्पतिः । भूमिर्यामेषुरेजते ॥ ३६ ॥ अमायवोमरुतोयातवेद्यौर्जिहीतऽउत्तराबृहत् । यत्रानरोदेदिशतेतनूष्वात्वक्षांसिबाह्वोजसः ॥ स्वधामनुश्रियंनरोमहित्वेषाऽअमवंतोवृषप्सवः । वहँतेऽअह्रुतप्सवः ॥ गोभिर्वाणोऽअज्यतेसोभरीणांरथेकोशेहिरण्ययें । गोबंधवःसुजातासऽइषेभुजेमहांतोनःस्परसेनु+ ॥ प्रतिवोवृषदंजयोवृष्णेशर्धायमारुतायभरध्वं । हव्यावृषप्रयाव्णे ॥ वृषणश्वेनमरुतोवृषप्सुनारथेनवृषनाभिना । आश्येनासोनपक्षिणोवृथानरोहव्यानोवीतयेगत ॥ ३७ ॥ समानमंज्येषांविभ्राजंतेरुक्मासोऽअधिबाहुषु । दविद्युतत्यृष्टयः ॥ तऽउग्रासोवृषणऽउग्रबाहवोनकिष्टनूषुयेतिरे । स्थिराधन्वान्यायुधारथेषुवोनीकेष्वधिश्रियः ॥ येषामर्णोनसप्रथोनामत्वेषंशश्वतामेकमिद्भुजे । वयोनपित्र्यंसहः ॥ तान्वंदस्वमरुतस्ताँऽउपस्तुहितेषांहिधुनीनां । अराणांनचरमस्तदेषांदानामह्रातदेषां ॥ सुभगःसवऽऊतिष्वासपूर्वीसुमरुतोव्युष्टिषु । योवानूनमुतासति ॥ ३८ ॥ यस्यवायुयंप्रतिवाजिनोनरऽआह्व्यावीतयेगथ । अभिषद्युस्नैरुतवाजसातिभिःसुम्नावोधूतयोनशत् ॥ यथारुद्रस्य

सूनवोदिवोवशंत्यसुरस्यवेधसः । युवानस्तथेदसत् ॥ येचार्हतिमरुतःसुदानवःस्मन्मीह्वुषश्चरंतिये । अतश्चिदानऽउपवस्यसाहृदायुवानऽआववृध्वं ॥ यूनऽऊषुनविष्टयावृष्णःपावकाँऽअभिसौभरेगिरा । गायगाऽइवचर्कृषत् ॥ साहायेसंतिमुष्टिहेवहव्योविश्वासुपृत्सुहोतृषु । वृष्णश्चंद्रान्नसुश्रवस्तमान्गिरावंदस्वमरुतोऽअहं ॥ ३९ ॥ गावश्चिद्धासमन्यवःसजात्येनमरुतःसबंधवः । रिहतेककुभोमिथः+ ॥ मतीश्चिद्वोनृतवोरुक्मवक्षसऽउपभ्रातृत्वमायति । अधिनोगातमरुतःसदाहिवंऽआपित्वमस्तिनिध्रुवि ॥ मरुतोमारुतस्यनऽआभेषजस्यवहतासुदानवः । यूयंसखायःसप्तयः ॥ याभिःसिंधुमवथयाभिस्तूर्वथयाभिर्दशस्यथाक्रिविं । मयोनोभूतोतिभिर्मयोभुवःशिवाभिरसचद्विषः ॥ यत्सिंधौयदसिक्त्यांयत्समुद्रेषुमरुतःसुबर्हिषः । यत्पर्वतेषुभेषजं+ ॥ विश्वंपश्यंतोबिभृथातनूष्वातेनानोऽअधिवोचत । क्षमारपोमरुतऽआतुरस्यनऽइष्कर्तांविहुतंपुनः ॥ ४० ॥ इतिषष्ठाष्टकेप्रथमोऽध्यायः ॥ १ ॥ ॥

षष्ठाष्टकेसूक्तानि १२४ ऋचः १६५०

एकचत्वारिंशाध्यायेवर्गाः ४० सूक्तानि ९ ऋचः २०६ ॥ त्यागः ॥ इंद्राये.१२१ [मे. प. इंद्राये.११९ वास्तोष्पतींद्राभ्यामि. इंद्राये.] आदित्येभ्य.३ अदित्याइ.१ आदित्येभ्य.१ अदित्या.२ अश्विभ्या. अग्निसूर्यानिलेभ्य. आदित्येभ्य.१३ अग्नय.३३ आदित्येभ्य.२ त्रसदस्यव.२ मरुद्भ्य.२६ ॥ इतिषष्ठेप्रथमः ॥

वयमुद्व्यूनांत्येद्वृचेचित्रस्यदानस्तुतिंरोत्यमाश्विनंत्रिप्रगाथादिंबृहत्यनुष्टुबेकादश्याद्येंककुम्मध्येज्योतिषींईळि
ष्वत्रिंशद्विंश्वमनावैयश्वंआग्नेयमौष्णिहंहंसखायस्तृचोंत्यंःसौषाम्णस्यवरोर्दानस्तुतिंरंत्यानुष्टुंप्तावांचतुर्विंशति
मैंत्रावरुणंदशम्याद्यास्तिस्रोवैश्वदेव्यंउपांत्योष्णिग्गर्भांयुवोःपंचाधिकांव्यश्वोवांगिरसआश्विनंविंश्याद्यावाय
व्यांस्तत्पूर्वाश्चतस्रोगायत्र्योंत्यैकविंश्यौचविंश्यनुष्टुबंग्निरुक्थेद्व्यधिकांमनुर्वैवस्वतोंवैश्वदेवंहप्रगाथंयेत्रिंशतिपं
चोंपांत्यापुरउष्णिग्वभ्रुर्दशकश्यपोवांमारीचोद्वैपदंनहिवश्चतुष्कंपुरउष्णिग्बृहत्यनुष्टुबंतंयोयजातिद्व्यूनांत्रेज्या
स्तवोयजमानप्रशंसाचंयेत्यादिपंचदंपत्योंःशिष्टास्तदाशिषोनुष्टुप्चतुष्पंक्त्यंतंनवम्यनुष्टुब्दशमीपादनिचृत्॥२॥

॥ हरिःओम् ॥ (८।४।१) व॒यमु॒त्वाम॑पूर्व्यस्थू॒रंनकच्चि॒द्भरं॑तोव॒स्यवः॑ । वाजे॑चि॒त्रंह॑वामहे ॥ उप॑त्वा॒कर्म॑न्नू॒तये॒
सनो॒युवो॒ग्रश्च॑क्राम॒योधृ॒षत् । त्वामिद्ध्य॑वि॒तारं॑ववृ॒महे॒सखा॑यऽइंद्रसान॒सिं+ ॥ आया॑ही॒मऽइंद॒वोश्व॑पते॒गोप॑त॒ऽउर्व॑
रापते । सोमं॑सोमपतेपिब ॥ व॒यंहित्वा॒बंधु॑मंतमबं॒धवो॒विप्रा॑सऽइंद्रयेमि॒म । याते॒धामा॑निवृषभ॒तेभि॒राग॑हि॒विश्वे॑भिः॒
सोम॑पीतये ॥ सीदं॑तस्ते॒वयो॑यथा॒गोश्री॑ते॒मधौ॑मदि॒रेवि॒वक्ष॑णे । अ॒भित्वामिं॑द्रनोनुमः ॥ १ ॥ अच्छा॑चत्वै॒नानम॑सा॒व
दा॑मसि॒किंमुहु॑श्चि॒द्विदी॑धयः । संति॒कामा॑सोहरिवोद॒दिष्ट्वंस्मोव॒यंसंति॑नो॒धियः॑ ॥ नूत्ना॒ऽइदिं॑द्रतेव॒यमू॒तीऽअ॑भूमन॒हि

चतुर्थेनुवाकेदशसूक्तानि (८।४।१) वयमुत्वेत्यष्टादशर्चस्यसूक्तस्यकाण्वःसोभरिरिंद्रोंत्ययोर्द्वयोश्चित्रःअयुजःककुभोयुजःसतोबृहत्यः ।

नूतेऽअद्रिवः । वि॒द्मापु॒रापरी॑णसः ॥ वि॒द्मास॑खि॒त्वमु॒तशू॑रभो॒ज्य१॒॑माते॒ताव॑ज्रिन्नीमहे । उ॒तोस॑मस्मि॒न्नाशि॑शीहिनो वसो॒वाजे॑सुशिप्र॒गोम॑ति ॥ योन॑ऽइ॒दमि॑दंपु॒राप्रवस्य॑ऽआनि॒नाय॒तमु॑वःस्तुषे । सखा॑य॒ऽइंद्र॑मू॒तये॑ ॥ हर्य॑श्वं॒सत्प॑तिंचर्षणी॒सहं॒सहिष्मा॒योऽअमं॑दत । आतुनः॒सव॑यति॒गव्य॒मश्व्यं॑स्तो॒तृभ्यो॑म॒घवा॑श॒तं+ ॥ २ ॥ त्वया॑हस्विद्यु॒जाव॒यंप्रति॑श्व॒संतं॑वृषभब्रुवीमहि । सं॒स्थेजन॑स्य॒गोम॑तः ॥ जये॑मका॒रेपु॑रुहूतका॒रिणो॒भिति॑ष्ठेमदू॒ढ्यः॑ । नृभि॑र्वृ॒त्रंह॒न्याम॑शूशु॒याम॒चावे॑रिंद्र॒प्रणो॒धियः॑ ॥ अ॒भ्रा॒तृ॒व्योऽअ॒नात्वमना॑पिरिंद्रज॒नुषा॑स॒नाद॑सि । यु॒धेदा॑पि॒त्वमि॑च्छसे ॥ नकी॑रे॒वंतं॑स॒ख्याय॑विंदसे॒पीयं॑तितेसुरा॒श्वः॑ । य॒दाकृ॒णोषि॑नद॒नुंसमू॑ह॒स्यादित्पि॒तेव॑हूयसे ॥ माते॑ऽअमा॒जुरो॑यथामू॒रास॑ऽइंद्रस॒ख्येत्वाव॑तः । निष॑दाम॒सचा॑सु॒ते+ ॥ ३ ॥ माते॑गोदत्र॒निर॑राम॒राध॑स॒ऽइंद्र॒माते॑गृहामहि । दृ॒ह्ळाचि॑द॒र्यःप्रमृ॑शा॒भ्याभ॑र॒नते॑दा॒मान॑ऽआ॒दभे॑ ॥ इंद्रो॑वा॒घेदिय॑न्म॒घंसर॑स्वतीवासु॒भगा॑द॒दिर्वसु॑ । त्वंवा॑चित्रदा॒शुषे॑ ॥ चित्र॒ऽइद्राजा॑राज॒काऽइद॑न्य॒केय॒केसर॑स्वती॒मनु॑ । प॒र्जन्य॑ऽइवत॒तन॒द्धिवृ॒ष्ट्यास॒हस्र॑म॒युता॒दद॑त् ॥ ४ ॥ (८।४।२) ओत्यम॑ह्व॒ऽआरथ॑म॒द्यादंसि॑ष्ठमू॒तये॑ । यम॑श्विनासुहवारुद्रवर्तनी॒ऽआसू॒र्यायै॑त॒स्थथुः॑ ॥ पू॒र्वा॒पुषं॑सु॒हवं॑पुरु॒स्पृहं॑भु॒ज्युंवाजे॑षु॒पूर्व्यं॑ । स॒च॒नावं॑तंसुम॒

(८।४।२) ओत्यमह्वइत्यष्टादशर्चस्यसूक्तस्यकाण्वःसोभरिरश्विनौ प्रथमातृतीयापंचमीसप्तमीबृहत्यःद्वितीयाचतुर्थीषष्ठ्यःसतोबृहत्यः अष्टम्यनुष्टुप् नवमीत्रयोदशीपंचदशीसप्तदश्यःककुभःदशमीचतुर्दशीषोडश्यष्टादश्यःसतोबृहत्यः एकादशीद्वादश्यौककुम्मध्येज्योतिषी ।

तिभिःसोभरेविद्वेषसमनेहसं ॥ इहत्यापुरुभूतमादेवानमोभिरश्विना । अर्वाचीनास्ववसेकरामहेगंतारादाशुषो गृहं+ ॥ युवोरथस्यपरिचक्रमीयतऽईर्मान्यद्वामिषण्यति । अस्माँऽअच्छासुमतिर्वाशुभस्पतीऽआधेनुरिवधावतु ॥ रथोयोवांत्रिवंधुरोहिरण्याभीशुरश्विना । परिद्यावापृथिवीभूषतिश्रुतस्तेननासत्यागतं ॥ ५ ॥ दशस्यंतामनवेपूर्व्य दिवियवंवृकैणकर्षथः । तावामद्यसुमतिभिःशुभस्पतीऽअश्विनाप्रस्तुवीमहि ॥ उपनोवाजिनीवसूयातमृतस्यपथिभिः । येभिस्तृक्षिंवृषणात्रासदस्यवंमहेक्षत्रायजिन्वथः ॥ अयंवामद्रिभिःसुतःसोमोनरावृषण्वसू । आयातंसोमपीतयेपिबतंदाशुषोगृहे+ ॥ आहिरुहतमश्विनारथेकोशेहिरण्ययेवृषण्वसू । युंजाथांपीवरीरिषः ॥ याभिःपक्थमवथोयाभिरध्रिगुंयाभिर्बभ्रुंविजोषसं । ताभिर्नोमक्षूतूयमश्विनागतंभिषज्यतंयदातुरं ॥ ६ ॥ यदध्रिगावोऽअध्रिगूऽइदाचिदह्वोऽअश्विनाहवामहे । वयंगीर्भिर्विपन्यवः ॥ ताभिरायातंवृषणोपमेहवंविश्वप्सुंविश्ववार्यं । इषामंहिष्ठा पुरुभूतमानरायाभिःक्रिविंवावृधुस्ताभिरागतं ॥ ताविदाचिदहानांतावश्विनावंदमानऽउपब्रुवे । ताऽऊनमोभिरीमहे ॥ ताविद्दोषाताऽउषसिशुभस्पतीतायामन्नुद्रवर्तनी । मानोमर्तायरिपवेवाजिनीवसूपरोरुद्रावतिख्यतं ॥ आसुरम्यायसुगम्यंप्रातारथेनाश्विनावासक्षणी । हुवेपितेवसोभरी ॥ ७ ॥ मनोजवसावृषणामदच्युतामक्षुंगमाभिरूतिभिः । आरात्ताच्चिद्भूतमस्मेऽअवसेपूर्वीभिःपुरुभोजसा ॥ आनोऽअश्वावदश्विनावर्तिर्यांसिष्टंमधुपातमानरा । गो

मंद्रस्याहिरण्यवत् ॥ सुप्रावर्गंसुवीर्यंसुष्ठुवार्यमनांधृष्टंरक्षस्विनां । अस्मिन्नावांमायानेवाजिनीवसूविश्वांवामानिंधीमहि ॥ ८ ॥ (८।४।२) ईळिष्वाहिप्रतीव्यं१यजस्वजातवेदसं । चरिष्णुधूममगृभीतशोचिषं ॥ दामानंविश्वचर्षणेग्निंविश्वमनोगिरा । उतस्तुषेविष्पर्धसोरथानां ॥ येषांमावाधऽऋग्मियऽइषःपृक्षश्चनिग्रभे । उपविदावह्निंविंदते वसु ॥ उदस्यशोचिरस्थादीदियुषोव्यं१जरं । तपुंर्जभस्यसुद्युतोगणश्रियः ॥ उदुतिष्ठस्वध्वरस्तवानोदेव्याकृपा । अभिख्याभासाबृहताशुशुक्वनिः ॥ ९ ॥ अग्नेयाहिसुशस्तिभिर्हव्याजुह्वानऽआनुषक् । यथादूतोबभूथहव्यवाहनः ॥ अग्निंवःपूर्व्यंहुवेहोतारंचर्षणीनां । तमयावाचागृणेतमुवःस्तुषे ॥ यज्ञेभिरद्भुतक्रतुंयंकृपासूदयंतऽइत् । मित्रंनजने सुधितमृतावनि ॥ ऋतावानमृतायवोयज्ञस्यसाधनंगिरा । उपोऽएनंजुजुषुर्नमस्यदे+ ॥ अच्छानोऽआंगिरस्तमंयज्ञासोयंतुसंयतः । होतायोऽअस्तिविक्ष्वायुशस्तमः ॥ १० ॥ अग्नेतवत्येऽअजरेधानासोबृहद्भाः । अश्वाऽइववृषणस्तविषीयवः ॥ सत्वंनऽऊर्जापतेरयिंरास्वसुवीर्यं । प्रावनस्तोकेतनयेसमत्स्वा+ ॥ यद्वाऽउविश्पतिःशितःसुप्रीतोमनुषोविशि । विश्वेदग्निःप्रतिरक्षांसिसेधति ॥ श्रुष्ट्यग्नेनवस्यमेस्तोमस्यवीरविश्पते । निमायिनस्तपुषारक्षसोदह ॥ नतस्यमाययाचनरिपुरीशीतमर्त्यः । योऽअग्नयेददाशहव्यदातिभिः ॥ ११ ॥ व्यश्वस्त्वावसुविदमुक्षण्युरप्रीणाद

(८।४।२) ईळिष्वेतित्रिंशदृचस्यसूक्तस्यवैयश्वोविश्वमनाअग्निरुष्णिक् ।

षिः । महोरायेतमुत्वासमिंधीमहि ॥ उशनाकाव्यस्त्वानिहोतारमसादयत् । आयजित्वामनवेजातवेदसं ॥ विश्वेहि त्वासजोषसोदेवासोदूतमकृत । श्रुष्टीदेवप्रथमोयज्ञियोभुवः ॥ इमंघावीरोऽअमृतंदूतंकृण्वीतमर्त्यः । पावकंकृष्ण वर्तनिंविहायसं ॥ तंहुवेमयतस्रुचःसुभासंशुक्रशोचिषं । विशामग्निमजरंप्रत्नमीड्यं ॥ १२ ॥ योऽअस्मैहव्यदाति भिराहुतिंमर्तोविधत् । भूरिपोषंसधत्तेवीरवद्यशः ॥ प्रथमंजातवेदसमग्निंयज्ञेषुपूर्व्यं । प्रतिस्तुगेतिनमसाहविष्मती ॥ आभिर्विधेमाग्नयेज्येष्ठाभिर्व्यश्ववत् । मंहिष्ठाभिर्मतिभिःशुक्रशोचिषे ॥ नूनमर्चविहायसेस्तोमेभिःस्थूरयूपवत् । ऋषेवैयश्वदम्यायाग्नये ॥ अतिथिंमानुषाणांसूनुंवनस्पतीनां । विप्राऽअग्निमवसेप्रत्नमीळते ॥ १३ ॥ महोविश्वाँऽअभिषतोऽभिहव्यानिमानुषा । अग्नेनिषत्सिनमसाधिबर्हिषि ॥ वंस्वानोवार्यापुरुवंस्वरायःपुरुस्पृहः । सुवीर्यस्यप्रजावंतोयशस्वतः ॥ त्वंवरोसुषाम्णेग्नेजनायचोदय । सदावसोरातिंयविष्ठशश्वते ॥ त्वंहिसुप्रतूरसित्वंनोगोमतीरिषः । महोरायःसातिमग्नेऽपावृधि ॥ अग्नेत्वंयशाऽअस्यामित्रावरुणावह । ऋतावानासम्राजापूतदक्षसा ॥ १४ ॥ (८।४।४) सखायऽआशिषामहिब्रह्मेंद्रायवज्रिणे । स्तुषऽऊषुवोनृतमायधृष्णवे ॥ शवसाह्यसिश्रुतोवृत्रहत्येनवृत्रहा । मघैर्मघोनोऽअतिशूरदाशसि ॥ सनःस्तवानऽआभरररायिंचित्रश्रवस्तमं । निरेकेचिद्योहरिवोवसुर्ददिः+ ॥

(८।४।४) सखायइतित्रिंशदृचस्यसूक्तस्यवैयश्वोविश्वमनाइंद्रोत्यृचस्यवरुरुष्णिगंत्यानुष्टुप् (वरुःसौषाम्णोयंराजा) ।

आनिरेकमुतप्रियमिंद्रदर्षिजनानां । धृषताधृष्णोस्तवमानऽआभर ॥ नतेसव्यंनदक्षिणंहस्तंवरंतऽआमुरः । नपरिबाधोहरिवोगविष्टिषु ॥ १५ ॥ आत्वागोभिरिवव्रजंगीर्भिर्ऋणोम्यद्रिवः । आसाकामंजरितुरामनःपृण ॥ विश्वानि विश्वमनसोधियानोवृत्रहंतम । उग्रप्रणेतरधिषूवसोगहि ॥ वयंतेऽअस्यवृत्रहन्विद्यामशूरनव्यसः । वसोःस्पार्हस्य पुरुहूतराधसः ॥ इंद्रयथाह्यस्तितेपरीतंनृतोशवः । अमृक्तारातिःपुरुहूतदाशुषे ॥ आवृषस्वमहामहम्हेनृतमराधसे । दृढश्चिद्दृह्यमघवन्मघत्तये ॥ १६ ॥ नूऽअन्यत्राचिदद्रिवस्त्वंनोजग्मुराशसः । मघवन्छग्धितवतन्नऽऊतिभिः ॥ नह्यो१गनृतोत्वदन्यंविंदामिराधसे । रायेचुम्नायशवसेचगिर्वणः ॥ एंदुमिंद्रायसिंचतपिबातिसोम्यंमधु । प्रराधसाचोदयातेमहित्वना+ ॥ उपोहरीणांपतिंदक्षंपृंचंतमब्रवं । नूनंश्रुधिस्तुवतोऽअश्व्यस्य ॥ नह्यो१गपुराचनजज्ञेवीरतरस्त्वत् । नकीरायानैवथानभंदना ॥ १७ ॥ एदुमध्वोमदिन्तरांसिंचवाध्वर्योऽअंधसः । एवाहिवीरःस्तवतेसदावृधः ॥ इंद्रस्यातर्हरीणांनकिष्टेपूर्व्यस्तुतिं । उदानंशुशवसानभंदना ॥ तंवोवाजानांपतिमहूमहिश्रवस्यवः । अप्रायुभिर्यज्ञेभिर्वावृधेन्यं ॥ एतोन्विंद्रंस्तवामसखायःस्तोम्यंनरं । कृष्टीर्योविश्वाऽअभ्यस्त्येकऽइत् ॥ अगोरुधायगविषेद्युक्षायदस्म्यंवचः । घृतात्स्वादीयोमधुनश्चवोचत ॥ १८ ॥ यस्यामितानिवीर्या३ नराधःपर्येतवे । ज्योतिर्नविश्वमभ्यस्तिदक्षिणा ॥ स्तुहींद्रंव्यश्ववदनूमिंवाजिनंयमं । अर्योगयंमहमानंविदाशुषे ॥ एवानूनमुपस्तुहिवैयश्वदशमं

नवँ । सुविद्वांसंचर्कृत्यँचरणीनां ॥ वेत्थाहिनिर्ऋतीनांवज्रहस्तपरिवृजं । अहरहःशुंध्युःपरिपदामिव ॥ तदिंद्रावऽ आभरयेनादंसिष्ठकृत्वने । द्विताकुत्सायशिश्नथोनिचोदय ॥ १९ ॥ तमुत्वानूनमींमहेनव्यंदंसिष्ठसन्यसे । सत्वंनो विश्वाऽअभिमातीःसक्षणिः ॥ यऽऋक्षादंहसोमुचद्योवार्यात्सप्तसिंधुषु । वधर्दासस्यतुविनृम्णनीनमः ॥ यथावरो सुषाम्णेसनिभ्यऽआवहोरयिं । व्यश्वेभ्यःसुभगेवाजिनीवति ॥ आनार्यस्यदक्षिणाव्यश्वाँऽएतुसोमिनः । स्थूरंचरा धंःशतवत्सहस्रवत् ॥ यत्त्वापृच्छादींजानःकुहयाकुहयाकृते । एषोऽअपश्रितोवलोगोमतीमवंतिष्ठति ॥ २० ॥ (८।४।५) तावांविश्वस्यगोपादेवादेवेषुयज्ञियां । क्रतावानायजसेपूतदक्षसा ॥ मित्रातनानरथ्या३वरुणोयश्चसुक्रतुः । सनात्सुजातातनयाधृतव्रता ॥ तामाताविश्ववेदसासुर्यायप्रमहसा । महीजजानादितिर्क्रतावरी ॥ महांता मित्रावरुणासम्राजादेवावसुरा । क्रतावानावृतमाघोषतोबृहत्+ ॥ नपातावसोमहःसूनूदक्षस्यसुक्रतू । सूप्रदानूऽ इषोवास्त्वधिक्षितः ॥ २१ ॥ संयादानूनियेमथुर्दिव्याःपार्थिवीरिषः । नभस्वतीरावांचरंतुवृष्टयः ॥ अधियाबृहतो दिवोर्३भियूथेवपश्यतः । क्रतावानासम्राजानमंसेहिता+ ॥ क्रतावानानिषेदतुःसाम्राज्यायसुक्रतू । धृतव्रताक्षत्रिया क्षत्रमाशतुः ॥ अक्ष्णश्चिद्गातुवित्तरानुल्वणेनचक्षसा । निचिन्मिषंतानिचिरानिचिक्यतुः ॥ उतनोदेव्यादितिरुरुष्य

(८।४।५) तावांविश्वस्येतिचतुर्विंशत्यृचस्यसूक्तस्यवैयश्वोविश्वमनामित्रावरुणौदशम्यादितिसूणांविश्वेदेवाउष्णिक्उपांत्योष्णिग्गर्भा ।

तांनासत्या । उरुष्यंतुमरुतोवृद्धशवसः ॥ २२ ॥ तेनोनावमुरुष्यतदिवानक्तंसुदानवः । अरिष्यंतोनिपायुभिःसचेमहि ॥ अग्नेतेविष्णवेवयमरिष्यंतःसुदानवे । श्रुधिस्वयावन्तिसधोपूर्वचित्तये ॥ तद्वायंवृणीमहेवरिष्ठंगोपयत्यं । मित्रोयत्पांतिवरुणोयदर्यमा+ ॥ उतनःसिंधुरपांतन्मरुत्स्तद्श्विना । इंद्रोविष्णुर्मीढ्वांसःसजोषसः ॥ तेहिष्मावनुषोनरोभिमातिंकयस्यचित् । तिग्मंनक्षोदःप्रतिघ्नंतिभूर्णयः ॥ २३ ॥ अयमेकऽइत्थापुरूरुचेष्टेविविश्पतिः । तस्यव्रतान्यनुवश्चरामसि ॥ अनुपूर्वाण्योक्यासाम्राज्यस्यसश्चिम । मित्रस्यव्रतावरुणस्यदीर्घश्रुत्+ ॥ परियोरश्मिनादिवोंतांन्मेपृथिव्याः । उभेऽआपप्रौरोदसीमहित्वा+ ॥ उदुष्यशरणेदिवोज्योतिरयंस्तसूर्यः । अग्निर्नशुक्रःसमिधानऽआहुतः ॥ वचोदीर्घप्रसद्मनीशेवाजस्यगोमतः । ईशेहिपित्वोविषस्यदावने ॥ २४ ॥ तत्सूर्यरोदसीऽउभेदोषावस्तोरुपब्रुवे । भोजेष्वस्माँऽअभ्युच्चरासदा ॥ ऋज्रमुक्षण्यायनेरजतंहरयाणे । रथंयुक्तमसनामसुषामणि ॥ तामेऽअश्व्यानांहरीणांनितोशना । उतोनुकृत्व्यानांनृवाहसा ॥ स्मदभीशुकशावंताविप्रानविष्ठयामती । महोवाजिनावर्वंतासचासनं ॥ २५ ॥ (८।४।६) युवोरुषूरथंहुवेसधस्तुत्यायसूरिषु । अतूर्तदक्षावृषणावृषण्वसू ॥ युवंवरोसुषा

(८।४।६) युवोरुष्वितिपंचविंशत्यृचस्यसूक्तस्यांगिरसोव्यश्वोश्विनावंत्यषण्णांवायुरुष्णिक् वाहिष्ठोवामित्यादिचतस्रोगायत्र्यःविंश्येकविंश्यंत्याअनुष्टुभः (व्यश्वोवेतिसर्वानुक्रमोक्तावपिशौनकेनव्यश्वस्यैवमुख्यत्वद्योतनादत्रव्यश्वेमुख्यत्वमाद्दतंतेनपाक्षिकोविश्वमनाः) ।

म्णेम॒हेतने॑नासत्या । अवो॑भिर्याथोवृषणावृषण्वसू ॥ तावा॑म॒द्यह॑वामहेह॒व्येभि॑र्वाजिनीवसू । पू॒र्वीरि॒षऽइ॒षयं॑ता॒व
ति॑क्ष॒पः+ ॥ आवां॒वाहि॑ष्ठोऽअश्विना॒रथो॑यातुश्रु॒तोन॑रा । उप॒स्तोमा॑न्तु॒रस्य॑दर्शथःश्रि॒ये+ ॥ जु॒हु॒रा॒णाचि॑दश्वि॒नाम॑
न्येथांवृषण्वसू । यु॒वंहिरु॑द्रा॒पर्ष॑थो॒ऽअति॒द्विषः॑ ॥ २६ ॥ द॒स्राहिविश्व॑मानु॒षङ्म॒क्षूभिः॑परि॒दीय॑थः । धि॒यं॒जि॒न्वाम
धु॑वर्णाशु॒भस्पती॑ ॥ उप॑नोयातमश्विनारा॒याविश्व॒पुषा॑स॒ह । म॒घवा॑नासु॒वीरा॒वन॑पच्युता ॥ आमे॑ऽअ॒स्यप्र॑ती॒व्य॑१मिं
द्र॑नासत्यागतं । दे॒वादे॒वेभि॑र॒द्यस॒चन॑स्तमा ॥ व॒यंहिवां॒हवा॑महऽउक्ष॒ण्यंतो॑व्यश्व॒वत् । सु॒म॒तिभि॒रुप॑विप्रावि॒हाग॑तं ॥
अ॒श्विना॒स्वृ॑षेस्तुहिकु॒वित्ते॒श्रव॑तो॒हवं॑ । नेदी॑यसःकूळयातःप॒णीँऽरु॒त+ ॥ २७ ॥ वै॒य॒श्वस्य॑श्रुतंनरो॒तोमे॑ऽअ॒स्यवे॑दथः ।
स॒जोष॑सा॒वरु॑णोमि॒त्रोऽअ॑र्य॒मा+ ॥ यु॒वाद॑त्तस्यधिष्ण्यायु॒वानी॑तस्यसू॒रिभिः॑ । अह॑रहर्वृषणा॒मह्यं॑शिक्षतं ॥ योवां॑य॒
ज्ञेभि॒रावृ॒तोधि॑वस्त्राव॒धूरि॑व । स॒प॒र्यंता॑शु॒भेच॑क्रातेऽअ॒श्विना॑ ॥ योवा॑मुरु॒व्यच॑स्तमं॒चिके॑ततिनृ॒पाय्यं॑ । व॒र्तिर॑श्विना॒परि॑
यातमस्म॒यू+ ॥ अ॒स्मभ्यं॒सुवृ॑षण्वसूया॒तंव॒र्तिर्नृ॒पाय्यं॑ । वि॒षु॒द्रुहे॑वय॒ज्ञमू॑हथुर्गि॒रा+ ॥२८॥ वाहि॑ष्ठोवां॒हवा॑नां॒स्तोमो॑दू॒तोहु॑व
न्नरा । यु॒वाभ्यां॑भूत्वश्विना ॥ यद॒दोदि॒वोऽअ॑र्ण॒वऽइ॒षोवा॒मद॑थोगृ॒हे । श्रु॒तमिन्मे॑ऽअमर्त्या ॥ उ॒तस्याश्वे॑त॒याव॑री॒वाहि॑ष्ठा
वांन॒दीनां॑ । सिंधु॒र्हिर॑ण्यवर्तनिः ॥ स्मदे॒तया॑सुकी॒र्त्याश्वि॑नाश्वे॒तया॑धि॒या । वहे॑थेशुभ्रयावाना ॥ यु॒क्ष्वाहित्वंर॑था॒सहा॑यु
वस्व॒पोष्या॑वसो । आन्नो॑वायो॒मधु॑पिबा॒स्माकं॒सव॒नाग॑हि ॥ २९ ॥ तव॑वायवृतस्पते॒त्वष्टु॑र्जामातरद्भुत । अवां॒स्यावृ॑णीमहे ॥

त्वष्टुर्जामातरंवयमीशानंरायऽईमहे । सुतावंतोवायुंद्युम्नाजनासः ॥ वायोयाहिशिवादिवोवहस्वासुस्वश्व्यं । वहस्व महःपृथुपक्षसारथे ॥ त्वांहिसुष्परस्तमंनृषदनेषुहूमहे । ग्रावाणंनाश्वपृष्ठमंहना ॥ सत्वंनोदेवमनसावायोमंदानोऽअग्रियः । क्रुधिवाजाँऽअपोधियः ॥३०॥ (८।४।७) अग्निरुक्थेपुरोहितोग्रावाणोवर्हिरध्वरे । ऋचायामिमरुतोब्रह्मणस्पतिंदेवाँऽअवोवरेण्यं ॥ आपश्शुंगासिपृथिवीवनस्पतीनुषासानक्तमोषधीः । विश्वेचनोवसवोविश्ववेदसोधीनांभूतप्रावितारः ॥ प्रसूनऽएत्वध्वरोऽग्नादेवेषुपूर्व्यः । आदित्येषुप्रवरुणेधृतव्रतेमरुत्सुविश्वभानुषु ॥ विश्वेहिष्मामनवेविश्ववेदसोभुवन्बृधेरिशादसः । अरिष्टेभिःपायुभिर्विश्ववेदसोयंतानोवृकंच्छर्दिः+ ॥ आनोऽअद्यसमनसोगंतावि श्वेसजोषसः । ऋचागिरामरुतोदेव्यदितेसदनेपस्त्येमहि ॥ ३१ ॥ अभिप्रियामरुतोयावोऽअश्व्याहव्यामित्रप्रयाथन । आवर्हिरिंद्रोवरुणस्तुरानरऽआदित्यासःसदंतुनः ॥ वयंवोवृक्तबर्हिषोहितप्रयसऽआनुषक् । सुतसोमासोवरुणहवामहेमनुष्वदिद्धाग्नयः ॥ आप्रयातमरुतोविष्णोऽअश्विनापूषन्माकीनयाधिया । इंद्रऽआयातुप्रथमःसनिष्युभिर्वृषायोवृत्रहागृणे+ ॥ विनोदेवासोऽअद्रुहोच्छिद्रंशर्मयच्छत । नयद्दूराद्दसवोनूचिदंतितोवरूथमाद्धर्षति ॥ अस्तिहिवःसजात्यंरिशादसोदेवासोऽ

(८।४।७) अग्निरुक्थइतिद्वाविंशत्यृचस्यसूक्तस्यवैवस्वतोमनुर्विश्वेदेवाः अयुजोबृहत्योयुजःसतोबृहत्यः । (अग्निरुक्थइत्यादिवैश्वदेवेषु चतुःसूक्तेषुआद्ययोरंत्येचसर्वेविश्वेदेवाएवनात्रभेदः) ।

अस्त्याप्यं। प्रणःपूर्वेभिसुवितायवोचतमक्षूसुम्नायनव्यसे॥३२॥इदाहिवऽउपस्तुतिमिदावामस्यभक्तये। उपवोविश्ववेद सोनमस्युराँऽअसृक्ष्यन्यामिव॥ उदुष्यवःसवितासुप्रणीतयोस्थादूर्ध्वोवरेण्यः। निद्विपादश्चतुष्पादोऽअर्थिनोविश्रन्पतयिष्णवः॥ देवंदेवंवोवसेदेवंदेवमभिष्टये। देवंदेवंहुवेमवाजसातयेगृणंतोदेव्याधिया+॥ देवासोहिष्मामनवेसमन्यवोविश्वेसाकंसरातयः। तेनोऽअद्यतेऽअपरंतुचेतनोभवंतुवरिवोविदः॥ प्रवःशंसाम्यद्रुहःसंस्थऽउपस्तुतीनां। नतंधूर्तिर्वरुणमित्रमर्त्यंयोवोधामभ्योविधत्॥ प्रसक्षयंतिरतेविमहीरिषोयोवोवरायदाशति। प्रप्रजाभिर्जायतेधर्मणस्पर्यरिष्टःसर्वऽएधते॥ ३३॥ ऋतेसविंदतेयुधःसुगेभिर्यात्यध्वनः। अर्यमामित्रोवरुणःसरातयोयंत्रायंतेसजोषसः॥ अञ्जेचिदस्मैकृणुथान्यंचनंदुर्गेचिदासुसरणं। एषाचिदस्मादशनिःपरोनुसास्रेधंतीविनश्यतु॥ यद्यसूर्यऽउद्यतिमित्रयक्षत्राऽऋतंदध। यन्निम्रुचिप्रबुधिविश्ववेदसोयद्वामध्यंदिनेदिवः+॥ यद्वाभिपित्वेऽअसुराऽऋतंयतेछर्दिर्येमविदाशुषे। वयंतद्वोवसवोविश्ववेदसऽउपस्थेयाममध्यऽआ+॥ यद्यसूरऽउदितेयन्मध्यंदिनऽआतुचिं। वामंधत्थमनवेविश्ववेदसोजुह्वानायप्रचेतसे॥ वयंतद्वःसम्राजऽआवृणीमहेपुत्रोनबहुपाय्यं। अश्यामतदादित्याजुह्वतोहविर्येनवस्योनशामहै॥ ३४॥ (८।४।८) येत्रिंशतित्रयस्परोदेवासोवर्हिरासदन्। विदन्नह्द्वितासनन्॥ वरुणोमित्रोऽ

(८।४।८) येत्रिंशतीतिपंचर्चस्यसूक्तस्यवैवस्वतोमनुर्विश्वेदेवागायत्रीचतुर्थीपुरउष्णिक्।

अर्यमास्मद्रातिषाचोऽअग्नयः । पत्नीवंतोवषट्कृताः ॥ तेनोगोपाऽअपाच्यास्तऽउदुक्तऽइत्थान्यक् । पुरस्तात्सर्वं याविशा+ ॥ यथावशंतिदेवास्तथेदसत्तदेषांनकिरामिनत् । अरावाचनमर्त्यः ॥ सप्तानांसप्तऽऋष्टयःसप्तद्युम्नान्येषां । सप्तोऽअधिश्रियोधिरे ॥ ३५ ॥ (८।४।९) बभ्रुरेकोविषुणःसूनरोयुवांज्यैक्तेहिरण्ययं ॥ योनिमेकऽआसंसादद्योतनोतर्देवेषुमेधिरः ॥ वाशीमेकोबिभर्तिहस्तऽआयसीमंतर्देवेषुनिध्रुविः ॥ वज्रमेकोबिभर्तिहस्तऽआहितंतेनवृत्राणिजिघ्नते ॥ तिग्ममेकोविभर्तिहस्तऽआयुधंशुचिरुग्रोजलाषभेषजः ॥ पथऽएकःपीपायतस्करोयथाँऽएषवेदनिधीनां+ ॥ त्रीण्येकऽउरुगायोविचक्रमेयत्रदेवासोमदंति ॥ विभिर्द्वाचरतऽएकयासहप्रप्रवासेवसतः ॥ सदोद्वाचक्रातेऽउपमादिविसम्राजासर्पिरासुती ॥ अर्चंतऽएकेमहिसाममन्वततेनसूर्यमरोचयन् ॥ ३६ ॥ (८।४।१०) नहिवोऽअस्त्यर्भकोदेवासोनकुमारकः । विश्वेसतोमहांतऽइत्+ ॥ इतिस्तुतासोऽअसथारिशादसोयेस्थत्रयश्चत्रिंशच्च । मनोर्देवायज्ञियासः ॥ तेनस्राध्वंतेवततऽउनोऽअधिवोचत । मानःपथःपित्र्यान्मानवादधिदूरंनैष्टपरावतः ॥ येदेवा

(८।४।९) बभ्रुरेकइतिदशर्चस्यसूक्तस्यवैवस्वतोमनुर्विश्वेदेवाद्विपदाविराट् । (भेदपक्षे—सोमः १ अग्निः १ त्वष्टा १ इंद्रः १ रुद्रः १ पूषा १ विष्णुः १ अश्विनौ १ मित्रावरुणौ १ अश्विनौ १ एवंदश । अस्मिन्मारीचःकश्यपर्षिःपाक्षिकः) । (८।४।१०) नहिव इतिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यवैवस्वतोमनुर्विश्वेदेवागायत्रीपुरउष्णिग्बृहत्यनुष्टुभः ।

सऽइहस्थनविश्वेवैश्वानराऽउत । अस्मभ्यंशर्मसप्रथोगवेश्वाययच्छत ॥ ३७ ॥ (८।५।१) योयजातियजातऽइत्सुनवच्चपचातिच । ब्रह्मोदिद्रस्यचाकनत् ॥ पुरोळाशंयोऽअस्मैसोमंररतऽआशिरं । पादित्तंशक्रोऽअंहसः ॥ तस्यद्युमाँऽअसद्रथोदेवजूतःसशूशुवत् । विश्वावन्वन्नमित्रिया ॥ अस्यप्रजावतीगृहेसश्चंतीदिवेदिवे । इळाधेनुमतीदुहे ॥ यादंपतीसमनसासुनुतऽआचधावतः । देवासोनित्ययाशिरा ॥ ३८ ॥ प्रतिप्राशव्याँऽइतःसम्यंचाबर्हिराशाते । नतावाजेषुवायतः ॥ नदेवानामपिह्नुतःसुमतिंनजुगुक्षतः । श्रवोबृहद्दिवासतः ॥ पुत्रिणाताकुमारिणाविश्वमायुर्व्यश्नुतः । उभाहिरण्यपेशसा ॥ वीतिहोत्राकृतद्वसूदशस्यंतामृतायकं । समूधोरोमशंहतोदेवेषुकृणुतोदुवः ॥ आशर्म पर्वतानांवृणीमहेनदीनां । आविष्णोःसचाभुवः ॥ ३९ ॥ ऐतुपूषारयिर्भगःस्वस्तिसर्वधातमः । उरुरध्वास्वस्तये ॥ अरमतिरनर्वणोविश्वोदेवस्यमनसा । आदित्यानामनेहऽइत्+ ॥ यथानोमित्रोऽअर्यमावरुणःसातिगोपाः । सुगाऽऋतस्यपंथाः ॥ अग्निंवःपूर्व्यंगिरादेवमीळेवसूनां । सपर्यंतःपुरुप्रियंमित्रंनक्षेत्रसाधसं ॥ मक्षूदेववतोरथःशूरोवापृत्सु

पंचमेनुवाकेद्वादशसूक्तानि(८।५।१) योयजातीत्यष्टादशर्चस्यसूक्तस्यवैवस्वतोमनुः यज्ञोदेवतातृतीयादिद्वयोर्यजमानःपंचम्यादीनांदंपती दशम्यादिनवानांदंपत्याशिषोगायत्रीनवमीचतुर्दश्यावनुष्टुभौदशमीपादनिचृदंत्याश्चतस्रःपंक्तयः(प्रथमयोर्द्वयोरिंद्रोदेवतेतिकेचित् दशम्या यजमानपत्न्याशीःततोद्वयोःपूषाततएकस्यामित्रार्यमवरुणाःततएकस्याअग्निःअंत्यचतसृणांयजमानइतिशौनकाद्यभिप्रायेणकेचिदाहुः)।

कासुचित् । देवानांयऽइन्मनोयजमानऽइयक्षत्यभीदयज्वनोभुवत् ॥ नयजमानरिष्यसिनसुन्वानऽनदेवयो । देवानांय० ॥ नकिष्टंकर्मणानशन्नप्रयोषन्नयोषति । देवानांय० ॥ असदत्रसुवीर्यमुतत्यदाश्वश्व्यं । देवनांय० ॥ ४० ॥ इतिषष्ठाष्टकेद्वितीयोऽध्यायः ॥ २ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

द्विचत्वारिंशाध्यायेवर्गाः ४० सूक्तानि ११ ऋचः २०४ ॥ त्यागः ॥ इंद्राये.१६ चित्राये.२ अश्विभ्या.१८ अग्नय.३० इंद्राये.२७ वरवइदं.३ मित्रावरुणाभ्या.९ विश्वेभ्योदेवेभ्य.३ मित्रावरुणाभ्या.१२ अश्विभ्या.१९ वायव.६ विश्वेभ्योदेवेभ्य.४१ [मे. प. विश्वेभ्यो-दे.२७ सोमाये. अग्नय. त्वष्ट्र. इंद्राये. रुद्राय. पूष्ण. विष्णव. अश्विभ्या. मित्रावरुणाभ्या. अश्विभ्या. विश्वेभ्योदेवेभ्य.४] यज्ञाय.२ यजमानाय.२ दंपतीभ्या.५ दंपत्याशीर्भ्य.९ ॥ इतिषष्ठेद्वितीयः ॥

प्रकृतानित्रिंशन्मेधातिथिर्वयंघैकोनामेध्यातिथिर्बार्हतैत्रिगायत्र्यनुष्टुबंतमेंद्रयाहिह्यूनानीपातिथिरानुष्टुभैतृचोंत्योगायत्रस्तंसहस्रंवसुरोचिषोंगिरसोपश्यन्नग्निनाचतुर्विंशतिःऋषावाश्वआश्विनमुपरिष्टाज्योतिषैपंक्तिमहाबृहतीपंक्त्यंतमंवितासिसप्तशाक्करंमहापंक्त्यंतैप्रेदंमहापांक्तमाद्यातिजगतीयज्ञस्यदशैंद्राग्नमग्निमस्तोषिनाभाकंआग्नेयंमहापांक्तंहींद्राग्नीद्वादशैंद्राग्नमैत्यात्रिष्टुप्द्वितीयाश्चकर्यैस्माऊषुदशवारुणंत्वस्तभ्नात्षळर्चनानावात्रैष्टु

भमंत्यंवातृचमाश्विनंमानुष्टुभमपश्यंदिमेत्रयस्त्रिंशद्विरूपआंगिरसआग्नेयंतुसमिधाग्निंत्रिंशंदाघद्विचत्वारिंशं त्रिशोकआद्याग्नेंद्री ॥ ३ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

हरिःओम् ॥ (८।५।२) प्रकृतान्यृजीषिणःकण्वाऽइंद्रस्यगाथया । मदेसोमस्यवोचत ॥ यःसृविंदमनर्शनिंपिप्रुंदासमहीशुवं । वधींदुग्रोरिणन्नपः+ ॥ न्यर्बुदस्यविष्टपंवृष्मांणंबृहतस्तिर । कृपेतदिंद्रपौंस्यं ॥ प्रतिश्रुतायवोधृषत्तूर्णाशंनगिरेरधि । हुवेसुशिप्रमूतयें ॥ सगोरश्वस्यविव्रजंमंदानःसोम्येभ्यः । पुरंनशूरदर्षसि ॥ १ ॥ यदिंमेरारणःसुतऽउक्थेवादधसेचनः । आरादुपस्वधागहि ॥ वयंघातेऽअपिष्मसिस्तोतारऽइंद्रगिर्वणः । त्वंनोजिन्वसोमपाः+ ॥ उतनःपितुमाभरसंरराणोऽअविक्षितं । मघवन्भूरिंतेवसु ॥ उतनोगोमतस्कृधिहिरण्यवतोऽअश्विनः । इळाभिःसंरभेमहि ॥ बृहदुक्थंहवामहेसृप्रकरस्नमूतयें । साधुकृण्वंतमवसे ॥ २ ॥ यःसंस्थेचिच्छतक्रतुरादींकृणोतिवृत्रहा । जरित्रभ्यःपुरूवसुः ॥ सनःशक्रश्चिदाशकदानवाँऽअंतराभरः । इंद्रोविश्वाभिरूतिभिः ॥ योरायोऽवनिर्महान्त्सुपारःसुन्वतःसखा । तमिंद्रमभिगायत ॥ आयंतारंमहिस्थिरंपृतनासुश्रवोजितं । भूरेरीशानमोजसा ॥ नकिंरस्यशचीनांनियंतासूनृतानां । नकिंर्वक्तानदादितिं ॥ ३ ॥ ननूनंब्रह्मणामृणंप्राशूनामस्तिसुन्वतां । नसोमोऽअप्र

(८।५।२) प्रकृतानीतित्रिंशदृचस्यसूक्तस्यकाण्वोमेधातिथिरिंद्रोगायत्री ।

तार्पपे ॥ पन्यऽइदुपगायतपन्यऽउक्थानिशंसत । ब्रह्माकृणोतपन्यऽइत्+ ॥ पन्यऽआदार्दिरच्छतासहस्रावाज्यवृतः । इंद्रोयोयज्वनोवृधः ॥ विषूचरस्वधाऽअनुकृष्टीनामन्वाहवः । इंद्रपिवसुतानां ॥ पिवस्वधैनवानामुतयस्तुग्र्येसचा । उतायमिंद्रयस्तव ॥ ४ ॥ अतीहिमन्युषाविणंसुषुवांसमुपारणे । इमंरातंसुतंपिब ॥ इहितिस्रःपरावतऽइहि पंचजनाँऽअति । धेनाऽइंद्रावचाकशत् ॥ सूर्योरश्मिंयथासृजात्वायच्छंतुमेगिरः । निम्नमापोनसध्र्यक्+ ॥ अध्वर्यवातुहिषिंचसोमंवीरायशिप्रिणे । भरासुतस्यपीतये ॥ यऽउग्रःफलिगंभिनन्त्य१क्सिधूँऽरवासृजत् । योगोषुपक्वंधारयत् ॥ ५ ॥ अहन्वृत्रमृचीषमऽऔर्णवाभमहीशुवं । हिमेनाविध्यदर्बुदं ॥ प्रवऽउग्रायनिष्टुरेषाह्वायप्रसक्षिणे । देवत्तंब्रह्मगायत ॥ योविश्वान्यभिव्रतासोमस्यमदेऽअंधसः । इंद्रोदेवेषुचेतति ॥ इहत्यासधमाद्याहरीहिरण्यकेश्या । वोढ्वामभिप्रयोहितं+ ॥ अवांचंत्वापुरुष्टुतप्रियमेधस्तुताहरी । सोमपेयायवक्षतः ॥ ६ ॥ (८।५।३) वयंघत्वासुतावंतऽआपोनवृक्तबर्हिषः । पवित्रस्यप्रस्रवणेषुवृत्रहन्परिस्तोतारऽआसते ॥ स्वरंतित्वासुतेनरोवसोनिरेकऽउक्थिनः । कदासुतंतृषाणऽओकऽआगमऽइंद्रस्वब्दीववंसगः ॥ कण्वेभिर्धृष्णवाधृषद्वाजंदर्षिसहस्रिणं । पिशंगरूपंमघवन्विचर्षणेमक्षूगोमंतमीमहे ॥ पाहिगायांधसोमदऽइंद्रायमेध्यातिथे । यःसोमेश्लोहर्योर्यःसुतेसचा

(८।५।३) वयंघेत्येकोनविंशत्यृचस्यसूक्तस्यकाण्वोमेध्यातिथिरिंद्रोबृहतीषोडश्याद्यास्तिस्रोगायत्र्योन्त्यानुष्टुप् ।

वज्रीरथोहिरण्ययः ॥ यःसुषव्यःसुदक्षिणऽइनोयःसुक्रतुर्गृणे । यऽआकरःसहस्रायःशतामघऽइंद्रोयःपूर्भिदारितः+ ॥ ७ ॥ योधृषितोयोवृतोयोऽअस्तिश्मश्रुषुश्रितः । विभूतद्युम्नयश्चयवनःपुरुष्टुतःक्रत्वागौरिवशाकिनः+ ॥ कईवेदसुतेसचापिबत्कद्वयोदधे । अयंयःपुरोविभिनत्योजसामंदानःशिप्रयंधसः ॥ दानामृगोनवारणःपुरुत्राचरथं दधे । नकिष्ट्वानियमदासुतेगमोमहाँश्चरस्योजसा ॥ यऽउग्रःसन्ननिंष्टृतःस्थिरोरणायसंस्कृतः । यदिंस्तोतुर्मघवाशृणवद्धवंनेद्रोयोषत्यागमत् ॥ सत्यमित्थावृषेदसिवृषजूतिर्नोवृतः । वृषाह्युग्रश्शृण्विषेपरावतिवृषोऽअर्वावतिश्रुतः ॥ ८ ॥ वृषणस्तेऽअभीशवोवृषाकशाहिरण्ययी । वृषारथोमघवन्वृषणाहरीवृषात्वंशतक्रतो ॥ वृषासोतासुनोतुते वृषन्नृजीषिन्नाभर । वृषादधन्वेवृषणंनदीष्वातुभ्यंस्थातर्हरीणां ॥ एंद्रयाहिपीतयेमधुशविष्ठसोम्यं । नायमच्छा मघवाशृणवद्गिरोब्रह्मोक्थाचसुक्रतुः ॥ वहैतुत्वारथेष्ठामाहरयोरथयुजः । तिरश्चिद्यंसवनानिवृत्रहन्नन्येषांयाशतक्रतो ॥ अस्माकंमद्यांतमंस्तोमंधिष्वमहामह । अस्माकंतेसवनासंतुशंतमामदायद्युक्षसोमपाः ॥ ९ ॥ नहिषस्तवनोम मंशास्त्रेऽअन्यस्यरण्यति । योऽअस्मान्वीरऽआनयत् ॥ इंद्रश्चिद्धातदब्रवीत्स्त्रियाऽअशास्यंमनः । उतोऽअह्नक्तुंरघुं+ ॥ सप्तीचिद्धामद्च्युतामिथुनावहतोरथं । एवेद्धूर्ष्णऽउत्तरा ॥ अधःपश्यस्वमोपरिसंतरांपादकौहर । मातेक

शप्रकौदशन्त्स्त्रीहिब्रह्मावभूविथ ॥ १० ॥ (८।५।४) एंद्रयाहिहरिभिरुपकण्वस्यसुष्टुतिं । दिवोऽअमुष्यशासतोदिवंययर्दिवावसो ॥ आत्वाग्रावावदन्निहसोमीघोषेणयच्छतु । दिवो० ॥ अत्राविनेमिरेषामुरांनधूनुतेवृकः । दिवो० ॥ आत्वाकण्वाऽइहावसेहवंतेवाजसातये । दिवो० ॥ दधामितेसुतानांवृष्णेनपूर्वपाय्यं । दिवो० ॥ ११ ॥ स्मत्पुरंधिर्नऽआगहिविश्वतोधीर्नऽऊतयें । दिवो० ॥ आनोयाहिमहेमतेसहस्रोतेशतामघ । दिवो० ॥ आत्वाहोतामनुहितोदेवत्रावक्षदीड्यः । दिवो० ॥ आत्वामदच्युताहरीश्येनंपक्षेववक्षतः । दिवो० ॥ आयाह्यर्यऽआपरिस्वाहासोमस्यपीतयें । दिवो० ॥ १२ ॥ आनोयाह्युपश्रुत्युक्थेषुरणयाऽइह । दिवो० ॥ सरूपैरासुनोगहिसंभृतैःसंभृताश्वः । दिवो० ॥ आयाहिपर्वतेभ्यःसमुद्रस्याधिविष्टपः ॥ दिवो० ॥ आनोगव्यान्यश्व्यासहस्राशूरदर्दहि । दिवो० ॥ आनःसहस्रशोभरायुतानिशतानिच । दिवो० ॥ आयदिंद्रश्चदद्धेसहस्रंवसुरोचिषः । ओजिष्ठमश्व्यंपशुं+ ॥ यऽऋज्रावातरंहसोरुषासोरघुष्यदः । भ्राजंतेसूर्योऽइव ॥ पारावतस्यरातिषुद्रवच्चक्रेष्वाशुषु । तिष्ठंवनस्यमध्यऽआ+ ॥ १३ ॥ (८।५।५) अग्निनेंद्रेणवरुणेनविष्णुनादित्यैरुद्रैर्वसुभिःसचाभुवा । सजोषसाऽउषसासूर्येणचसोमं

(८।५।४) एंद्रयाहीत्यष्टादशर्चस्यसूक्तस्यकाण्वोनीपातिथिरिंद्रःआयदिंद्रइत्यादितिसृणामांगिरसाःसहस्रवसुरोचिषऋषयइंद्रोऽनुष्टुबंत्यास्तिस्रोगायत्र्यः(८।५।५)अग्निनेंद्रेणेतिचतुर्विंशत्यृचस्यसूक्तस्यात्रेयःश्यावाश्वोश्विनावुपरिष्टाज्ज्योतिरंत्यास्तिस्रःक्रमेणपंक्तिमहाबृहतीपंक्तयः ।

पिबतमश्विना ॥ विश्वाभिर्धीभिर्भुवनेनवाजिनादिवापृथिव्याद्रिभिःसचाभुवा । सजोषसा० ॥ विश्वैर्देवैस्त्रिभिरेकादशैरिहाद्भिर्मरुद्भिर्भृगुभिःसचाभुवा । सजोषसा० ॥ जुषेथांयज्ञंबोधतंहवस्यमेविश्वेहदेवौसवनावगच्छतं । सजोषसाऽउषसासूर्येणचेषंनोवोढ्वमश्विना ॥ स्तोमंजुषेथांयुवशेवकन्यनांविश्वेहदेवौसवनावगच्छतं । सजोषसा० ॥ गिरोजुषेथामध्वरंजुषेथांविश्वेहदेवौसवनावगच्छतं । सजोषसा० ॥ १४ ॥ हारिद्रवेवपतथोवनेदुपसोमंसुतंमहिषेवावगच्छथः । सजोषसाऽउषसासूर्येणचत्रिर्वर्तिर्यातमश्विना ॥ हंसाविवपतथोऽअध्वगाविवसोमंसुतंमहिषेवावगच्छथः । सजोषसा० ॥ श्येनाविवपतथोहव्यदातयेसोमंसुतंमहिषेवावगच्छथः । सजोषसा० ॥ पिबतंचतृप्णुतंचागच्छतंप्रजांचधत्तंद्रविणंचधत्तं । सजोषसाऽउषसासूर्येणचोर्जंनोधत्तमश्विना ॥ जयतंचप्रस्तुतंचप्रचावतंप्रजांचधत्तंद्रविणंचधत्तं । सजोषसा० ॥ हतंचशत्रून्यततंचमित्रिणःप्रजांचधत्तंद्रविणंचधत्तं ॥ सजोषसा० ॥ १५ ॥ मित्रावरुणवंताऽउतधर्मवंतामरुत्वंताजरितुर्गच्छथोहवं । सजोषसाऽउषसासूर्येणचादित्यैर्यातमश्विना ॥ अंगिरस्वंताऽउतविष्णुवंतामरुत्वंताजरितुर्गच्छथोहवं । सजोषसा० ॥ ऋभुमंतावृषणावाजवंतामरुत्वंताजरितुर्गच्छथोहवं । सजोषसा० ॥ ब्रह्मजिन्वतमुतजिन्वतंधियोहुतंरक्षांसिसेधतममीवाः । सजोषसाऽउषसासूर्येणचसोमंसुन्वतोऽअश्विना ॥ क्षत्रंजिन्वतमुतजिन्वतंनृन्हुतंरक्षांसिसेधतममीवाः । सजोषसा० ॥ धेनूर्जिन्वतमुतजिन्वतंविशोहुतंरक्षां

सिसेधतममीवाः । सजोषसा० ॥ १६ ॥ अत्रेरिवश्रृणुतंपूर्व्यस्तुतिंश्यावाश्वस्यसुन्वतोमदच्युता । सजोषसाऽउष सासूर्येणचाश्विनातिरोऽअह्न्यं ॥ सर्गोंऽइवसृजतंसुष्टुतीरुपश्यावाश्वस्यसुन्वतोमदच्युता । सजोषसा० ॥ रुद्रमाँऽ रिवयच्छतमध्वराँऽउपश्यावाश्वस्यसुन्वतोमदच्युता । सजोषसा० ॥ अर्वाग्रथंनियच्छतंपिबतंसोम्यंमधु । आया तमश्विनागतमवस्युर्वांमहंहुवेधत्तंरत्नानिदाशुषे ॥ नमोवाकेप्रस्थितेऽअध्वरेनराविवक्षणस्यपीतये । आयात० ॥ स्वाहाकृतस्यतृंपतंसुतस्यदेवावंधसः । आयात० ॥ १७ ॥ (८।५।६) अवितासिसुन्वतोवृक्तबर्हिषःपिबासोमंमदा यकंशतक्रतो । यंतेभागमधारयन्विश्वाःसेहानःपृतनाऽउरुज्रयःसमप्सुजिन्मरुत्वाँऽइंद्रसत्पते ॥ प्रावस्तोतारंमघव न्नवत्वांपिबासोमंमदायकंशतक्रतो । यंतेभाग० ॥ ऊर्जादेवाँऽअवस्योजसात्वांपिबासोमंमदायकंशतक्रतो । यंतेभा ग० ॥ जनिताद्दिवोजनितापृथिव्याःपिबासोमंमदायकंशतक्रतो । यंतेभाग० ॥ जनिताश्वानांजनितागवांमसिपि बासोमंमदायकंशतक्रतो । यंतेभाग० ॥ अत्रीणांस्तोममद्रिवोमहस्कृधिपिबासोमंमदायकंशतक्रतो । यंतेभाग० ॥ श्यावाश्वस्यसुन्वतस्तथाशृणुयथाशृणोरत्रेःकर्माणिकृण्वतः । प्रत्रसदस्युमाविथत्वमेकऽइन्नृषाह्योऽइंद्रब्रह्माणिवर्ध यन् ॥ १८ ॥ (८।५।७) प्रेदंब्रह्मवृत्रतूर्येष्वाविथप्रसुन्वतःशचीपतऽइंद्रविश्वाभिरूतिभिः । माध्यंदिनस्यसवन

(८।५।६) अवितासीतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यात्रेयःश्यावाश्वइंद्रःशक्वर्यंत्यामहापंक्तिः। (८।५।७) प्रेदमितिसप्तर्चस्यसूक्तस्यात्रेयःश्यावाश्वइंद्रो-

स्यवृत्रहन्ननेद्यपिबासोमस्यवज्रिवः ॥ सेहानऽउग्रपृतनाऽअभिद्रुहःशचीपतऽइंद्रविश्वाभिरूतिभिः । माध्यंदिनस्य० ॥ एकराळस्यभुवनस्यराजसिशचीपतऽइंद्रविश्वाभिरूतिभिः । माध्यंदिनस्य० ॥ सस्थावानायवयसित्वमेकऽइच्छचीपतऽइंद्रविश्वाभिरूतिभिः । माध्यंदिनस्य० ॥ क्षेमस्यचप्रयुजश्चत्वमीशिषेशचीपतऽइंद्रविश्वाभिरूतिभिः । माध्यंदिनस्य० ॥ क्षत्रायत्वमवसिनत्वमाविथशचीपतऽइंद्रविश्वाभिरूतिभिः । माध्यंदिनस्य० ॥ श्यावाश्वस्यरेभतस्तथाशृणुयथाशृणोरत्रेःकर्माणिकृण्वतः । प्रत्रसदस्युमाविथत्वमेकऽइन्नृषाह्यऽइंद्रक्षत्राणिवर्धयन् ॥ १९ ॥ (८।५।८) यज्ञस्यहिस्थऽऋत्विजासस्नीवाजेषुकर्मसु । इंद्राग्नीतस्यबोधतं ॥ तोशासारथयावानावृत्रहणापराजिता । इंद्राग्नी० ॥ इदंवामदिरंमध्वधुक्षन्नद्रिभिर्नरः । इंद्राग्नी० ॥ जुषेथांयज्ञमिष्टयेसुतंसोमंसधस्तुती । इंद्राग्नीऽआगतंनरा ॥ इमा जुषेथांसवनायेभिर्हव्यान्यूहथुः । इंद्राग्नी० ॥ इमांगायत्रवर्तनिंजुषेथांसुष्टुतिंमम । इंद्राग्नी० ॥ २० ॥ प्रातर्यावभिरागतंदेवेभिर्जेन्यावसू । इंद्राग्नीसोमपीतये ॥ श्यावाश्वस्यसुन्वतोत्रीणांशृणुतंहवं । इंद्राग्नी० ॥ एवावांमह्वऽऊतयेयथाहुवंतमेधिराः । इंद्राग्नी० ॥ आहंसरस्वतीवतोरिंद्राग्न्योरवोवृणे । याभ्यांगायत्रमुच्यते ॥ २१ ॥ (८।५।९) अग्निमंस्तोष्यृग्मियमग्निमीळायजध्यै । अग्निर्देवाँऽअनक्तुनऽउभेहिविदथेकविरंतश्चरतिदूत्यँ१नभँतामन्यकेसमे ॥

महापंक्तिराद्यातिजगती । (८।५।८) यज्ञस्येतिदशर्चस्यसूक्तस्यात्रेयःश्यावाश्वइंद्राग्नीगायत्री । (८।५।९) अग्निमितिदशर्चस्यसूक्तस्यकाण्वो

न्यग्नेनव्यसावचस्तनूषुशंसमेषां । न्यरातीररांव्णांविश्वाऽअर्योऽअरातीरितोयुच्छंत्वामुरोनभंता० ॥ अग्नेमन्मानि तुभ्यंकंघृतंनजुह्वऽआसनिं । सदेवेषुप्रचिकिद्धित्वंह्यसिपूर्व्यःशिवोदूतोविवस्वतोनभंता० ॥ तत्तदग्निर्वयोदधेयथायथाकृपण्यतिं । ऊर्जाहुतिर्वसूनांशंचयोश्चमयोदधेविश्वस्मैदेवहूत्यैनभंता० ॥ सचिकेतसहीयसाग्निश्चित्रेणकर्मणा । सहोताशश्वतीनांदक्षिणाभिरभीवृतऽइनोतिचप्रतीव्यं१नभंता० ॥ २२ ॥ अग्निर्जातादेवानामग्निर्वेदमतीनामपीच्यं । अग्निःसद्रविणोदाऽअग्निर्द्वाराव्यूर्णुतेस्वाहुतोनवीयसानभंता० ॥ अग्निर्देवेषुसंवसुःसविक्षुयज्ञियास्वा । समुदाकाव्यापुरुविश्वंभूमेवपुष्यतिदेवोदेवेषुयज्ञियोनभंता० ॥ योऽअग्निःसप्तमानुषःश्रितोविश्वेषुसिंधुषु । तमागन्मत्रिपस्त्यंमंधातुर्दस्युहंतममग्निंयज्ञेषुपूर्व्यनभंता० ॥ अग्निस्त्रीणित्रिधातून्याक्षैतिविदथाकविः । सत्राँऽरैकादशाँऽइहयक्षच्चपिप्रयच्चनोविप्रोदूतःपरिष्कृतोनभंता० ॥ त्वंनोऽअग्नऽआयुषुत्वंदेवेषुपूर्व्यवस्वऽएकऽइरज्यसि । त्वामापःपरिस्रुतःपरियंतिस्वसेतवोनभंता०॥२३॥(८।५।१०)इंद्राग्नीयुवंसुनःसहंतादासथोरयिं । येनदृह्लासमत्स्वावीळुचित्साहिषीमह्यग्निर्वनेववातऽइन्नभंता० ॥ नहिवांवत्रयामहेथेंद्रमिद्यजामहेशविष्ठंनृणांनरं । सनःकदाचिदर्वतागमदावाजसातयेगमदामेधसातयेनभंता०॥ताहिमध्यंभराणामिंद्राग्नीऽअधिक्षितः। ताऽउकवित्वनाकवीपृच्छ्यमानासखीयतेसंधीतमश्नुतं

नाभाकोग्निर्महापंक्तिः । (८।५।१०) इंद्राग्नीइतिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यकाण्वोनाभाकइंद्राग्नीमहापंक्तिर्द्वितीयाशकर्यत्यात्रिष्टुप् ।

नरानभैता०॥अभ्यर्चनभाकवदिद्राग्नीयजसागिरा॥ययोर्विश्वमिदंजगदियंद्यौःपृथिवीमह्युपस्थेबिभृतोवसुनभैता०॥ प्रब्रह्माणिनभाकवदिद्राग्निभ्यामिरज्यत । यासप्तबुध्नमर्णवंजिह्मबारमपोर्णुतऽइंद्रऽईशानऽओजसानभैता० ॥ अपिं वृश्चपुराणवद्रततैरिवगुष्पितमोजोदासस्यदंभय । वयंतदस्यसंभृतंवस्विंद्रेणविभजेमहिनभैता० ॥ २४ ॥ यदिंद्राग्नीज नाऽइमेविह्वयंतेतनागिरा । अस्माकेभिर्नृभिर्वयंसासह्यामपृतन्यतोवनुयामवनुष्यतोनभैता० ॥ यानुश्वेतावुवोदि वऽउच्चरातऽउपद्युभिः । इंद्राग्योरनुव्रतमुहानायंतिसिंधवोयान्त्सींबंधादमुंचतानभैता० ॥ पूर्वीष्टऽइंद्रोषमातयः पूर्वीरुतप्रशस्तयःसूनोहिन्वस्यहरिवः । वस्वोवीरस्यापृचोयानुसाधंतनोधियोनभैता० ॥ तंशिशीतासुबृक्तिभिस्त्वेषं सत्वानमृग्मियं । उतोनुचिद्यऽओजसाशुष्णस्यांडानिभेदतिजेषत्स्वर्वतीरपोनभैता० ॥ तंशिशीतास्वध्वरंसत्यंसत्वा नमृत्वियं । उतोनुचिद्यऽओहतऽआंडाशुष्णस्यभेदत्यजैःस्वर्वतीरपोनभैता० ॥ एवेंद्राग्निभ्यांपितृवन्नवीयोमंधातृवदं गिरस्वदंवाचि । त्रिधातुनाशर्मणापातमस्मान्वयंस्यामपतयोरयीणां॥२५॥(८।५।११)अस्माऽऊषुप्रभूतयेवरुणायमरु द्भ्योर्चाविदुष्टरेभ्यः । योधीतामानुषाणांपश्वोगाऽईवरक्षतिनभैता० ॥ तमूषुसमनगिरापितॄणांचमन्मभिः । नाभाक स्यप्रशस्तिभिर्यःसिंधूनामुपोदयेसप्तस्वसासमध्यमोनभैता० ॥ सक्षप्पःपरिषस्वजेन्युस्त्रोमाययादधेसविश्वंपरिदर्श

(८।५।११) अस्माऊष्वितिदशर्चस्यसूक्तस्यकाण्वोनाभाकोवरुणोमहापंक्तिः ।

तः । तस्यवेनीरनुव्रतमुषस्तिस्रोऽवर्धयन्नभैता० ॥ यःककुभोनिधारयःपृथिव्यामधिदर्शतः । समातापूर्व्यंपदंतद्रुणस्यसह्यंसहिगोपाऽइवेर्योनभैता० ॥ योधर्तामुवनानांयऽउस्राणामपीच्या३ वेदनामानिगुह्या । सकविःकाव्यापुरुरूपंद्यौरिवपुष्यतिनभैता० ॥ २६ ॥ यस्मिन्विश्वानिकाव्याचक्रेनाभिरिवश्रिता । त्रितंजूतीसपर्यतव्रजेगावोन संयुजेयुजेऽअश्वाँऽअयुक्षतनभैता० ॥ यऽआस्वत्कऽआशयेविश्वाजातान्येषां । परिधामानिमर्मृशद्रुरुणस्यपुरोगयेविश्वेदेवाऽअनुव्रतंनभैता० ॥ ससमुद्रोऽअपीच्यस्तुरोद्यामिवरोहतिनियदासुयजुर्दधे । समायाऽअर्चिनापदास्तृणान्नाकमारुहन्नभैता० ॥ यस्यश्वेतावीचक्षणातिस्रोभूमीरधिक्षितः । त्रिरुत्तराणिपप्रतुर्वरुणस्यध्रुवंसदःससप्तानामिरज्यतिनभैता० ॥ यःश्वेताँऽअधिनिर्णिजश्चक्रेकृष्णाँऽअनुव्रता । सधामपूर्व्यंमेयःस्कंभेनविरोदसीऽअजोनद्यामधारयन्नभैता० ॥ २७ ॥ (८।५।१२) अस्तभ्नाद्द्यामसुरोविश्ववेदाऽअमिमीतवरिमाणंपृथिव्याः । आसीदद्विश्वाभुवनानिसम्राड्विश्वेत्तानिवरुणस्यव्रतानि ॥ एवावेदस्ववरुणंबृहंतंनमस्याधीरममृतस्यगोपां । सनःशर्मत्रिवरूथंवियंसत्पातंनोद्यावापृथिवीऽउपस्थे ॥ इमांधियंशिक्षमाणस्यदेवक्रतुंदक्षंवरुणसंशिशाधि । ययातिविश्वादुरितातरेमसुतर्माणमधिनावारुहेम ॥ आवांग्रावाणोऽअश्विनाधीभिर्विप्राऽअचुच्यवुः । नासत्यासोमपीतयेनभैता० ॥ यथावाम

(८।५।१२) अस्तभ्नादितिषड्ऋचस्यसूक्तस्यकाण्वोनाभाकऋषिरंत्यानांतिसृणामात्रेयार्चनानाऋषिराद्यानांतिसृणांवरुणोऽत्यानांतिसृणामश्विनौआद्यास्तिस्रस्त्रिष्टुभोंत्यास्तिस्रोनुष्टुभः ।

त्रिरश्विनागीर्भिर्विप्रोऽअजोहवीत् । नासत्यासोमपीतयेनभंता० ॥ एवावांमह्वऽऊतयेयथाहुवंतमेधिराः । नासत्या सोमपीतयेनभंता० ॥ २८ ॥ (८।६।१) इमेविप्रस्यवेधसोग्नेरस्तृतयज्वनः । गिरःस्तोमासऽईरते ॥ अस्मैतेप्रतिहर्यतेजातवेदोविचर्षणे । अग्नेजनामिसुष्टुतिं+ ॥ आरोकाऽइवघेदहतिग्माऽअग्नेतवत्विषः । दद्भिर्वनानिवप्सति ॥ हरयोधूमकेतवोवातजूताऽउपद्यविं । यतंतेवृथगग्नयः ॥ एतेत्येवृथगग्नयऽइद्धासःसमदक्षत । उषसामिवकेतवः ॥ २९ ॥ कृष्णारजांसिपत्सुतःप्रयाणेजातवेदसः । अग्निर्यद्रोधतिक्षमि ॥ धासिंकृण्वानऽओषधीर्वप्सदग्निर्नवायति । पुनर्यतरुणीरपि ॥ जिह्वाभिरह्वनंनमदर्चिषाजंजणाभवन् । अग्निर्वनेषुरोचते ॥ अप्स्वग्नेसधिष्टवसौषधीरनुरुध्यसे । गर्भेसंजायसेपुनः ॥ उदग्नेतवतद्घृतादर्चीरोचतऽआहुतं । निंसानंजुह्वोऽ३मुखे ॥ ३० ॥ उक्षान्नायवशान्नाय सोमपृष्ठायवेधसे । स्तोमैर्विधेमाग्नये ॥ उतत्वानमसावयंहोतर्वरेण्यक्रतो । अग्नेसमिद्भिरीमहे ॥ उतत्वाभृगुवच्छुचेमनुष्वदग्नऽआहुत । अंगिरस्वद्धवामहे ॥ त्वंह्यग्नेऽअग्निनाविप्रोविप्रेणसन्त्सता । सखासख्यासमिध्यसे ॥ सत्वं विप्रायदाशुषेरयिंदेहिसहस्रिणं । अग्नेवीरवतीमिषं ॥ ३१ ॥ अग्नेभ्रातःसहस्कृतरोहिदश्वशुचिव्रत । इमंस्तोमंजुषस्वमे ॥ उतत्वाग्नेममस्तुतोवाश्रायप्रतिहर्यते । गोष्ठंगावऽइवाशत ॥ तुभ्यंताऽअंगिरस्तमविश्वाःसुक्षितयःपृथक् ।

मंडलं ८ अनु. ६ ॥ २० ॥

षष्ठेनुवाकेषट्सूक्तानि (८।६।१) इमेविप्रस्येतित्रयस्त्रिंशदृचस्यसूक्तस्यांगिरसोविरूपोग्निर्गायत्री ।

अग्नेकामायेमिरे ॥ अग्निंधीभिर्मनीषिणोमथीरासोविपश्चितः । अद्यसद्यायहिन्विरे ॥ तंत्वामज्मेषुवाजिनंतन्वानाऽ
अग्नेऽअध्वरं । वह्निंहोतारमीळते ॥ ३२ ॥ पुरुत्राहिसदृङ्ङसिविशोविश्वाऽअनुप्रभुः । समत्सुत्वाहवामहे ॥ तमीळिष्व
यऽआहुतोग्निर्विभ्राजतेघृतैः । इमंनःशृणवद्धवं ॥ तंत्वावयंहवामहेशृण्वंतंजातवेदसं । अग्नेघ्नंतमपद्विषः ॥ विशांराजा
नमद्भुतमध्यक्षंधर्मणामिमं । अग्निमीळेसऽउश्रवत् ॥ अग्निंविश्वायुवेपसंमर्यनवाजिनंहितं । सप्तिंनवाजयामसि ॥ ३३ ॥
घ्नन्मृधाण्यपद्विषोदहन्रक्षांसिविश्वहा । अग्नेतिग्मेनदीदिहि ॥ यंत्वाजनासऽइंधतेमनुष्वदंगिरस्तम । अग्नेसबोधिमे
वचः ॥ यदग्नेदिविजाऽअस्यप्सुजावासहस्कृत । तंत्वागीर्भिर्हवामहे ॥ तुभ्यंघेत्तेजनाऽइमेविश्वाःसुक्षितयःपृथक् ।
धासिंहिन्वंत्यत्तवे ॥ तेघेदग्नेस्वाध्योहाविश्वानृचक्षसः । तरंतःस्यामदुर्गहा ॥ ३४ ॥ अग्निमंद्रंपुरुप्रियंशीरंपावकशो
चिषं । हृद्भिर्मंद्रेभिरीमहे ॥ सत्वमग्नेविभावसुःसृजन्त्सूर्योनरश्मिभिः । शर्धन्तमांसिजिघ्नसे ॥ तत्तेसहस्वऽईमहे
दात्रंयन्नोपदस्यति । त्वदग्नेवार्यंवसु ॥ ३५ ॥ (८।६।२) समिधाग्निंदुवस्यतघृतैर्बोधयतातिथिं । आस्मिन्हव्या
जुहोतन ॥ अग्नेस्तोमंजुषस्वमेवर्धस्वानेनमन्मना । प्रतिसूक्तानिहर्यनः ॥ अग्निंदूतंपुरोदधेहव्यवाहमुपब्रुवे । देवाँऽ
आसादयादिह+ ॥ उत्तेवृहंतोऽअर्चयःसमिधानस्यदीदिवः । अग्नेशुक्रासऽईरते ॥ उपत्वाजुह्वोइमंघृताचीर्यंतुहर्य

(८।६।२) समिधाग्निमितितिंशदृचस्यसूक्तस्यांगिरसोविरूपोग्निर्गायत्री ।

त । अग्नेहव्याजुषस्वनः ॥ ३६ ॥ मंद्रंहोतारमृत्विजंचित्रभानुंविभावसुं । अग्निमीळेसऽउश्रवत् ॥ प्रत्नंहोतारमीड्यंजुष्टमग्निंकविक्रतुं । अध्वराणामभिश्रियं ॥ जुषाणोऽअंगिरस्तमेमाहव्यान्यानुषक् । अग्नेयज्ञंनयऽऋतुथा+ ॥ समिधानऽउसत्यशुक्रशोचऽइहावह । चिकित्वान्दैव्यंजनं ॥ विप्रंहोतारमद्रुहंधूमकेतुंविभावसुं । यज्ञानांकेतुमीमहे ॥ ३७ ॥ अग्नेनिपाहिनस्त्वंप्रतिष्मदेवरीषतः । भिंधिद्वेषःसहस्कृत ॥ अग्निःप्रत्नेनमन्मनाशुंभानस्तन्वा१स्वां । कविर्विप्रेणवावृधे ॥ ऊर्जोनपातमाहुवेऽग्निंपावकशोचिषं । अस्मिन्यज्ञेस्वध्वरे+ ॥ सनोमित्रमहस्त्वमग्नेशुक्रेणशोचिषा । देवैरासत्सिबर्हिषि ॥ योऽअग्निंतन्वो३दमेदेवंमर्तःसपर्यति । तस्माऽइद्दीदयद्वसु ॥ ३८ ॥ अग्निर्मूर्धादिवःककुत्पतिःपृथिव्याऽअयं । अपांरेतांसिजिन्वति ॥ उदग्नेशुचयस्तवशुक्राभ्राजंतऽईरते । तवज्योतींष्यर्चयः ॥ ईशिषेवार्यस्यहिदात्रस्याग्नेस्वर्पतिः । स्तोतास्यांतवशर्मणि ॥ त्वामग्नेमनीषिणस्त्वांहिन्वंतिचित्तिभिः । त्वांवर्धंतुनोगिरः ॥ अदब्धस्यस्वधावतोदूतस्यरेभतःसदा । अग्नेःसख्यंवृणीमहे ॥ ३९ ॥ अग्निःशुचिव्रततमःशुचिर्विप्रःशुचिःकविः । शुचीरोचतऽआहुतः ॥ उतत्वाधीतयोमममगिरोवर्धंतुविश्वहा । अग्नेसख्यस्यबोधिनः ॥ यदग्नेस्यामहंत्वंत्वंवाघास्याऽअहं । स्युष्टेसत्याऽइहाशिषः ॥ वसुर्वसुपतिर्हिकमस्यग्नेविभावसुः । स्यामतेसुमतावपि ॥ अग्नेधृतव्रतायतेसमुद्रायेवसिंधवः । गिरोवाश्रासऽईरते ॥ ४० ॥ युवानंविश्पतींकविंविश्वादंपुरुवेपसं । अग्निंशुंभामिमन्मभिः ॥ यज्ञानां

र॒थ्ये॑व॒यंति॒ग्मजं॑भायवी॒ळवे॑ । स्तोमै॑रिषेमा॒ग्नये॑ ॥ अ॒यम॑ग्ने॒त्वेऽअपि॑जरि॒ताभू॑तुसंत्य । तस्मै॑पावकमृळय ॥ धीरो॒ह्यस्य॑ द्म॒सद्विप्रो॒नजागृ॑वि॒ःसदा॑ । अग्ने॑दी॒दय॑सि॒द्यवि॑ ॥ पु॒राग्ने॑दुरि॒तेभ्य॑ःपु॒रामृ॒ध्रेभ्य॑ःकवे । प्रण॒ऽआयु॑र्वसोतिर ॥ ४१ ॥ (८।६।३) आघा॒येऽअ॒ग्निमि॑ंध॒तेस्तृ॒णंति॑ब॒र्हिरा॑नु॒षक् । येषा॒मिंद्रो॒युवा॒सखा॑ ॥ बृ॒हन्निदि॒ध्मऽए॑षां॒भूरि॑श॒स्तंपृ॒थुःस्व रुः॑ । येषा॒मिंद्रो॒युवा॒सखा॑ ॥ अयु॑द्ध॒ऽइद्यु॒धावृतं॒शूर॒ऽआज॑ति॒सत्व॑भिः । येषा॒मिंद्रो॒युवा॒सखा॑ ॥ आबु॑दंवृ॑त्र॒हाद॑देजा॒ तःपृ॑च्छ॒द्विमा॒तरं॑ । कऽउ॒ग्राःकेह॑शृण्विरे ॥ प्रति॑त्वाशव॒सीव॑दद्गि॒रावप्सो॒नयो॑धिषत् । यस्ते॑शत्रु॒त्वमा॑च॒के+ ॥ ४२ ॥ उ॒तत्वंम॑घवन्छृणु॒यस्ते॒वष्टि॑व॒वक्षि॒तत् । यद्वी॒ळया॑सिवी॒ळुतत्+ ॥ यदा॒जिंयात्या॑जि॒कृदिंद्र॑ःस्वश्व॒युरुप॑ । र॒थीत॑मोर॒ थीनां॑ ॥ विषुविश्वा॑ऽअभि॒युजो॒वज्रि॒न्विष्व॒ग्यथा॑वृह । भवा॑नःसु॒श्रव॑स्तमः ॥ अ॒स्माकं॒सुरथं॑पु॒रऽइंद्र॑ःकृणोतुसा॒तये॑ । नयंधूर्व॑तिधू॒र्तय॑ः ॥ वृ॒ज्याम॑ते॒परि॒द्विषोरं॑तेशक्रदा॒वने॑ । ग॒मेमेदिं॑द्र॒गोम॑तः ॥ ४३ ॥ शनै॑श्चि॒द्यंतो॑ऽअद्रि॒वोश्वा॑वंतः शत॒ग्विन॑ः । वि॒वक्ष॑णाऽअने॒हस॑ः ॥ ऊ॒र्ध्वाहिते॑दि॒वेदि॑वेस॒हस्रा॑सू॒नृता॑श॒ता । ज॒रि॒तृभ्यो॑वि॒मंह॑ते ॥ वि॒द्माहित्वा॑धनं ज॒यमिंद्र॑दृ॒ह्लाचि॑दारु॒जं । आ॒दा॒रिणं॒यथा॒गयं॑ ॥ क॒कु॒हंचि॑त्त्वाकवे॒मंदं॑तुधृष्ण॒विंद॑वः । आत्वा॑प॒णिंयदीम॑हे ॥ यस्ते॑रे॒ वाँऽअदा॑शुरिःप्रम॒मर्ष॑म॒घत्त॑ये । तस्य॑नो॒वेद॒ऽआभ॑र ॥ ४४ ॥ इ॒मऽउ॑त्वा॒विच॑क्षते॒सखा॑यऽइंद्रसो॒मिन॑ः । पु॒ष्टावं॑तो॒य

(८।६।३) आघायइतिद्विचत्वारिंशदृचस्यसूक्तस्यकाण्वस्त्रिशोकइंद्रआद्यायाअग्नींद्रागायत्री ।

थापशुं+ ॥ उतत्वाबधिरंवयंश्रुत्कर्णंसंतमूतये । दूरादिहहवामहे ॥ यच्छुश्रूयाऽइमंहवंदुर्मर्षंचक्रियाऽउत । भवे
रापिर्नोऽअंतमः ॥ यच्चिद्धितेऽअपिव्यथिर्जगन्वांसोऽअमन्महि । गोदाऽइदिंद्रबोधिनः ॥ आत्वारंभंनजिव्रयोरर
भ्माशवसस्पते । उश्मसित्वासधस्थऽआ+ ॥ ४५ ॥ स्तोत्रमिंद्रायगायतपुरुनृम्णायसत्वने । नकिर्यंवृण्वतेयुधि+ ॥
अभित्वावृषभासुतेसुतंसृजामिपीतये । तृंपाव्यश्नुहीमदं ॥ मात्वामूराऽअविष्यवोमोपहस्वानऽआदभन् । माकींब्र
ह्मद्विषोवनः ॥ इहत्वागोपरीणसामहेमंदंतुराधसे । सरोगौरोयथापिब ॥ यावृत्रहापरावतिसनानवाचचुच्युवे ।
तासंसत्सुप्रवोचत ॥ ४६ ॥ अपिबत्कद्रुवःसुतमिंद्रःसहस्रबाह्वे । अत्रादेदिष्टपौंस्यं ॥ सत्यंतत्तुर्वशेयदौविदानोऽ
अह्नवाय्यं । व्यानट्तुर्वणेशमि ॥ तरणिंवोजनानांत्रदंवाजस्यगोमतः । समानमुप्रशंसिषं ॥ ऋभुक्षणंनवर्तवऽउक्थे
षुतुग्र्यावृधं । इंद्रंसोमेसचासुते+ ॥ यःकृंतदिद्वियोन्यंत्रिशोकायगिरिंपृथुं । गोभ्योगातुंनिरेतवे ॥ ४७ ॥ यद्दधि
षेमनस्यसिमंदानःप्रेदियक्षसि । मातत्करिंद्रमृळय ॥ दभ्रंचिद्धित्वावतःकृतंशृण्वेऽअधिक्षमि । जिगात्विंद्रतेमनः ॥
तवेदुताःसुकीर्तयोसन्नुतप्रशस्तयः । यदिंद्रमृळयासिनः ॥ मानऽएकस्मिन्नागसिमाद्वयोरुतत्रिषु । वधीर्माशूरभूरि
षु ॥ बिभयाहित्वावतऽउग्रादभिप्रभंगिणः । दस्मादहमृतीषहः ॥ ४८ ॥ मासख्युःशूनमाविदेमापुत्रस्यप्रभूवसो ।
आवृत्वद्भूतुतेमनः ॥ कोनुमर्याऽअमिथितःसखासखायमब्रवीत् । जहाकोऽअस्मदीषते ॥ एवारेवृषभासुतेसिन्व

न्भूर्यावयः । श्वघ्नीवनिवताचरन् ॥ आतऽएतावचोयुजाहरीगृभ्णेसुमद्रथा । यदींब्रह्मभ्यऽइद्ददः ॥ भिंधिविश्वाऽअपद्विषःपरिबाधोजहीमृधः । वसुस्पार्हतदाभर ॥ यद्वीळाविंद्रयत्स्थिरेयत्पशौनेपराभृतं । वसु० ॥ यस्यतेविश्व मानुषोभूरेर्दत्तस्यवेदति । वसु० ॥ ४९ ॥ इतिषष्ठाष्टकेतृतीयोऽध्यायः ॥ ३ ॥ ॥ ॥

त्रिंचत्वारिंशाध्यायेवर्गाः ४९ सूक्तानि १४ ऋचः २५८ ॥ त्यागः ॥ इंद्राये.६७ अश्विभ्या.२४ इंद्राये.१४ इंद्राग्निभ्यां.१० अग्नय. इंद्राग्निभ्या.१२ वरुणाये.१३ अश्विभ्या.३ अग्नय.६३ अग्नींद्राभ्या. इंद्राये.४१ ॥ इतिषष्ठेतृतीयः ॥

त्वावतस्त्रयस्त्रिंशद्वशोश्व्यंआसआदिकानीतस्यपृथुश्रवसोदानस्तुतिराद्यापादनिचृत्पंचम्यादिककुब्गायत्रीं बृहत्यनुष्टुप्सतोबृहतीगायत्रींविपरीतोत्तराप्रगाथोद्विपदाचतुर्विंशिकाबृहतीपिपीलिकमध्याककुभ्यंकुशिरा विराड्जगत्युपरिष्टाद्बृहतीबृहत्योविषमपदोत्तरापंक्तिःसंस्तारपंक्तिर्गायत्रीपांक्तिःप्रगाथौवायव्यौचगायत्रीद्वि पदोष्णिक्पंक्तिर्वायव्यागायत्रीमहिवोच्यूनात्रितआप्त्यआदित्येभ्योत्यादुःस्वप्नइंद्यःपंचोषसेपिमहापांक्तंस्वादोः पंचोनाप्रगाथःसौम्यंत्रैष्टुभंपंचमीजगत्यभिप्रदशप्रस्कण्वःप्रागाथंतत्सुश्रुतंपुष्टिगुर्यथामनौश्रुष्टिगुर्यथामना वायुरुपमंत्वाष्टौमेध्यएतत्तेमातरिश्वानोविश्वइतिवैश्वदेवःप्रगाथोभूरीत्पंचकृशःप्रस्कण्वस्यदानस्तुतिर्गायत्रं तुतृतीयांत्येअनुष्टुभौप्रतितेपृषध्रोत्याग्निसौरीपांक्तिर्युवंदेवाचतुष्कंमेध्याआश्विनंत्रैष्टुभंयमृत्विजस्तृचंवैश्वदेवं

माद्यऋत्विक्स्तुतिर्वैमानिवांसप्तसुपर्णऐंद्रावरुणंजागतमंत्रआविंशतिर्भर्गःप्रागाथआग्नेयंप्रागाथंतूभयंब्रूना प्रोअस्मैद्वादशप्रगाथःपांक्तैंसप्तम्याद्यास्तिस्रोबृहत्यःसपूर्व्योगायत्रमाद्याचतुर्थ्यादिद्वैसप्तमीचानुष्टुभौगायत्रं त्यादैवीत्रिष्टुबुत्त्वायदिंद्रतरोभिःपंचोनाकलिःप्रागाथःप्रागाथंमंत्यानुष्टुप्त्यांनुसैकामत्स्यःसांमदोमैत्रावरुणि र्मान्योवांबहवोवामत्स्याजालनद्धाआदित्यानस्तुवन्दशम्याद्यास्तिस्रोप्यदितेः ॥ ४ ॥ ॥ ॥

॥ हरिःओम् ॥ (८।६।४) त्वावंतःपुरूवसोवयमिंद्रप्रणेतः । स्मसिस्थातर्हरीणां ॥ त्वांहिसत्यमद्रिवोविद्मदा तारंमिषां । विद्मदातारंरयीणां+ ॥ आयस्यंतेमहिमानंशतमूतेशतंक्रतो । गीर्भिर्गृणंतिकारवः ॥ सुनीथोघासमर्त्यो यंमरुतोयमर्यमा । मित्रःपांत्यद्रुहः ॥ दधानोगोमदश्ववत्सुवीर्यमादित्यजूतऽएधते । सदारायापुरुस्पृहा ॥ १ ॥ त मिंद्रंदानमीमहेशवसानमभीर्वे । ईशानंरायऽईमहे ॥ तस्मिन्हिसंत्यूतयोविश्वाऽअभीरवःसचा । तमावहंतुस

(८।६।४) त्वावतइतित्रयस्त्रिंशदृचस्यसूक्तस्याश्व्योवशक्रषिःपृथुश्रवादेवता आद्यानांविंशत्यृचामिंद्रोदेवताआनोवायवित्यादिचत सृणांशतंदासइत्यस्याश्ववायुर्देवता आद्यापादनिचृत्द्वितीयादितिस्रोगायत्र्यःपंचम्याद्याःक्रमेणककुब्गायत्रीबृहत्यनुष्टुप्सतोबृहतीगायत्री बृहतीविपरीतांद्विपदागायत्रीबृहतीपिपीलिकमध्याककुब्गर्भयवकुशिरांविराड्जगत्युपरिष्टाद्बृहतीबृहतीविषमपदाबृहतीपंक्तिसंस्तारपंक्तिगाय- त्रीपंक्तिबृहतीसतोबृहतीबृहतीसतोबृहतीगायत्रीद्विपदाविराड्नुष्णिक्पंक्तिगायत्र्यः । (पृथुश्रवाःकानीतोराजातस्यदानस्तुतिः) ।

सयःपुरूवसुंमदायहरयःसुतं+ ॥ यस्तेमदोवरेण्योयऽइंद्रवृत्रहंतमः । यऽआदिदिःस्वर्नृभिर्यःपृतनासुदुष्टरः ॥ योदुष्टरोविश्ववारश्रवाय्योवाजेष्वस्तितरुता । सनःशविष्ठसवनावसोगहिगमेमगोमतिव्रजे+ ॥ गव्योषुणोयथापुरा श्वयोतरथया । वरिवस्यमहामह ॥ २ ॥ नहितेशूरराधसोंतांविंदामिसत्रा । दशस्यानोमघवन्नूचिदद्रिवोधि योवाजेभिराविथ ॥ यऽकृष्वःश्रावयत्सखाविश्वेत्सवेदजनिमापुरुष्टुतः । तंविश्वेमानुषायुगेंद्रहवंतेतविषंयतस्कुचः ॥ सनोवाजेष्ववितापुरूवसुःपुरस्थातामघवावृत्रहाभुवत् ॥ अभिवोवीरमंधसोमदेषुगायगिरामहाविचेतसं । इंद्रंनाम श्रुत्यंशाकिनंवचोयथा ॥ ददीरेकर्णस्तन्वेदृदिर्वसुंददिर्वाजेषुपुरुहूतवाजिनं । नूनमथ ॥ ३ ॥ विश्वेषामिरज्यंतंवसूनांसासह्वांसंचिदस्यवर्पसः । कुपयतोनूनमत्यथ ॥ महःसुवोऽअरमिषेस्तवामहेमीह्वुषेऽअरंगमायजग्मये । यज्ञेभिर्गीर्भिर्विश्वमनुषांमरुतामियक्षसिगायेत्वानमसागिरा+ ॥ येपातयैतेऽअज्मभिर्गिरीणांस्नुभिरेषां । यज्ञंमहिष्वणीनांसुम्नंतुविष्वणीनांप्राध्वरे+ ॥ प्रभंगंदुर्मतीनामिंद्रशविष्ठाभर । रयिमस्मभ्यंयुज्यैंचोदयन्मतेज्येष्ठंचोदयन्मते ॥ सनितःसुसनितरुग्रचित्रचेतिष्ठसूनृत । प्रासहासम्राट्सहुरिंसहैतंभुज्युंवाजेषुपूर्व्यं ॥ ४ ॥ आसऽएतुयऽईवदाँऽअदेवःपूर्तमादृदे । यथाचिद्वशोऽअश्व्यःपृथुश्रवसिकानीते३ स्याव्युष्यादृदे+ ॥ षष्टिंसहस्राश्व्यस्यायुतासनमुष्टानां विंशतिंशता । दशश्यावीनांशतादशञ्यरुषीणांदशगवांसहस्रा ॥ दशञ्यावाऽऋधद्रयोवीतवारासऽआशवः ।

मथानेमिंनिवावृतुः ॥ दानासःपृथुश्रवसःकानीतस्यसुराधसः । रथंहिरण्ययंददन्मंहिष्ठःसूरिरभूद्वसिष्ठमकृतश्रवः ॥ आनोवायोमहेतनेयाहिमखायपाजसे । वयंहितेचकृमाभूरिदावनेसद्यश्चिन्माहिदावने ॥ ५ ॥ योऽअश्वेभिर्वहतेवस्तऽउस्राखिःसप्तसप्ततीनां । एभिःसोमेभिःसोमसुद्भिःसोमपादानायशुक्रपूतपाः ॥ योमऽइमंचिदुत्मनामंदच्चित्रंदावने । अरट्वेऽअक्षेनहुषेसुकृत्वनिसुकृत्तरायसुक्रतुः ॥ उचथ्येऽइवपुषियःस्वराळुतवायोघृतस्नाः । अश्वेषितंरजेषितंशुनेषितं प्राज्मतदिदन्नुतत्+ ॥ अधप्रियमिषिरायषष्टिंसहस्रासनं । अश्वानामिन्नवृष्णां ॥ गावोनयूथमुपयंतिवध्रयऽउपमायंतिवध्रयः ॥ अधयच्चारथेगणेशतमुष्टाँऽआचिक्रदत् । अधश्विन्नेषुविंशतिंशता+ ॥ शतंदासेवल्बूथेविप्रस्तरुक्षऽआददे । तेतेवायविमेजनामदंतीद्रंगोपामदंतिदेवगोपाः॥अधस्यायोषणामहीप्रतीचीवशंमश्व्यं।अधिरुक्माविनीयते॥६॥(८।६।५)

महिवोमहतामवोवरुणमित्रदाशुषे । यमादित्याऽअभिद्रुहोरक्षथानेमघंनशदनेहसोवऽऊतयःसुऽऊतयोवऽऊतयः ॥ विदादेवाऽअघानामादित्यासोऽअपाकृतिं । पक्षावयोयथोपरिव्य१स्मेशर्मयच्छतानेहसो० ॥ व्य१स्मेऽअधिशर्मतत्पक्षावयोनयंतन । विश्वानिविश्ववेदसोवरूथ्यामनामहेनेहसो० ॥ यस्माऽअरासतक्षयंजीवातुंचप्रचेतसः । मनोर्विश्वस्यघेदिमऽआदित्यारायऽईशतेनेहसो० ॥ परिणोवृणजन्नघादुर्गाणिरथ्योयथा । स्यामेदिंद्रस्यशर्मण्यादित्या

(८।६।५) महिवइत्यष्टादशर्चस्यसूक्तस्यास्यस्रितआदित्याअंत्यपंचानामादित्योषसोमहापंक्तिः । (अंत्याःपंचदुःस्वप्नघ्यः) ।

नामुतावस्यनेहसो० ॥ ७ ॥ परिह्वृतेदनाजनोयुष्मादत्तस्यवायति । देवाऽअदब्भमाशवोयमादित्याऽअहेतनानेह
सो० ॥ नतंतिग्मंचनत्यजोनद्रासदभितंगुरु । यस्माऽउशर्मसप्रथऽआदित्यासोऽअरांध्वमनेहसो० ॥ युष्मेदेवाऽअ
पिष्मसियुध्यंतऽइववर्मसु । यूयंमहोनऽएनसोयूयमर्भादुरुष्यतानेहसो० ॥ अदितिर्नऽउरुष्यत्वदितिःशर्मयच्छतु ।
मातामित्रस्यरेवतोर्यम्णोवरुणस्यचानेहसो० ॥ यद्देवाःशर्मशरणंयद्भद्रंयदनातुरं । त्रिधातुयद्वरूथ्यं१तदस्मासुवियं
तनानेहसो० ॥ ८ ॥ आदित्याऽअवहिख्यताधिकूलादिवस्परः । सुतीर्थमर्वतोयथानोनेषथासुगमनेहसो० ॥
नेहभद्रंरक्षस्विनेनावयैनोपयाऽउत । गवेचभद्रंधेनवेवीरायचश्रवस्यतेनेहसो० ॥ यदाविर्यदपीच्यं१देवासोऽअस्ति
दुष्कृतं । त्रितेतद्विश्वमाह्यऽआरेऽअस्मद्धातनानेहसो० ॥ यच्चगोषुदुःष्वप्न्यंयच्चास्मेदुहितर्दिवः । त्रितायतद्वि
भावर्याह्यायपरावहानेहसो० ॥ निष्कंवाघाकृणवतेस्रजंवादुहितर्दिवः । त्रितेदुःष्वप्न्यंसर्वमाह्येपरिदद्मस्यनेहसो०
॥ ९ ॥ तदन्नायतदपसेतंभागमुपसेदुषे । त्रितायचद्वितायचोषोदुःष्वप्न्यंवहानेहसो० ॥ यथाकलांयथाशफंयथऽ
ऋणंसंनयामसि । एवादुःष्वप्न्यंसर्वमाह्येसंनयामस्यनेहसो० ॥ अजैष्माद्यासनामचाभूमानागसोवयं । उषोयस्मा
दुःष्वप्न्यादभैष्मापतदुच्छत्वनेहसो० ॥ १० ॥ (८।६।६) स्वादोरभक्षिवयसःसुमेधाःस्वाध्योवरिवोवित्तरस्य ।

(८।६।६) स्वादोरितिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यकाण्वःप्रगाथःसोमस्त्रिष्टुप्पंचमीजगती ।

विश्वेयंदेवाऽउतमर्त्यासोमधुब्रुवंतोऽअभिसंचरंति ॥ अंतश्चप्रागाऽअदितिर्भवास्यवयाताहरसोदैव्यस्य । इंद्रविंद्र स्यसख्यंजुषाणःश्रौष्टीवधुरमनुरायऽऋध्याः ॥ अपामसोममृताऽअभूमागन्मज्योतिरविदामदेवान् । किंनूनम स्मान्कृणवदरातिःकिमुधूर्तिरमृतमर्त्यस्य ॥ शंनोभवहृदऽआपीतऽइंदोपितेवसोमसूनवेसुशेवः । सखेवसख्यऽउरुशं सधीरःप्रणऽआयुर्जीवसेसोमतारीः ॥ इमेमापीतायशसऽउरुष्यवोरथंनगावःसमनाहपर्वसु । तेमारक्षंतुविस्रसश्चरित्रादुतमास्रामाघवयंत्विंदवः ॥ ११ ॥ अग्निंनमामथितंसंदिदीपःप्रचक्षयकृणुहिवस्यसोनः । अथाहितेमदऽआसोमन्येरेवाँऽइवप्रचरापुष्टिमच्छ ॥ इषिरेणतेमनसासुतस्यभक्षीमहिपित्र्यस्येवरायः । सोमराजन्प्रणऽआयूँषितारीरहानीवसूर्योवासराणि ॥ सोमराजन्मृळयानःस्वस्तितवस्मसिव्रत्याऽउस्तस्यविद्धि । अलर्तिदक्षऽउतमन्युरिदोमानोऽअर्योऽअनुकामंपरादाः ॥ त्वंहिनस्तन्वःसोमगोपागात्रेगात्रेनिषसत्थानृचक्षाः । यत्तेवयंप्रमिनामव्रतानिसनोमृळसुषखादेववस्यः ॥ ऋदूदरेणसख्यासचेयथोमानरिष्येद्धर्यश्वपीतः । अयंयःसोमोन्यधाय्यस्मेतस्माऽइंद्रप्रतिरमेम्यायुः ॥ १२ ॥ अपत्याऽअस्थुरनिराऽअमीवानिरत्रसन्तमिषीचीरभैषुः । आसोमोऽअस्माँऽअरुहद्विहायाऽअगन्मयत्रप्रतिरंतऽआयुः ॥ योनऽइंदुःपितरोहृत्सुपीतोमर्त्योमर्त्याँऽआविवेश । तस्मैसोमायहविषाविधेममृळीकेऽअस्यसुमतौस्याम ॥ त्वंसोमपितृभिःसंविदानोनुद्यावापृथिवीऽआततंथ । तस्मैतऽइंदोहविषाविधेमवयंस्यामपतयोरयीणां+ ॥

॥ २५ ॥

त्रातारोदेवाऽअधिवोचतानोमानोनिद्राऽईशतमोतजल्पिः । वयंसोमस्यविश्वहप्रियासःसुवीरासोविदथमावदेम ॥ त्वंनःसोमविश्वतोवयोधास्त्वंस्वर्विदाविशानृचक्षाः । त्वंनऽइंदऽऊतिभिःसजोषाःपाहिपश्चातादुतवापुरस्तात् ॥ १३ ॥ (१) अथवालखिल्यानि ॥ (१) अभिप्रवःसुराधसमिंद्रमर्चयथाविदे । योजरित्रभ्योमघवापुरूवसुःसहस्रेणेवशिक्षति ॥ शतानीकेवप्रजिगातिधृष्णुयाहंतिवृत्राणिदाशुषे । गिरेरिवप्ररसाऽअस्यपिन्विरेदत्राणिपुरुभोजसः ॥ आत्वासुतासऽइंदवोमदायऽइंद्रगिर्वणः । आपोनवज्रिन्नन्वोक्यंसरःपृणंतिशूरराधसे ॥ अनेहसंप्रतरणंविवक्षणंमध्वःस्वादिष्ठमींपिव । आयथामंदसानःकिरासिनःप्रक्षुद्रेवत्मनाधृषत् ॥ आनःस्तोममुपद्रवद्धियानोऽअश्वोनसोतृभिः । यंतेस्वधावन्त्स्वदयंतिधेनवऽइंद्रकण्वेषुरातयः ॥ १४ ॥ उग्रंनवीरंनमसोपसेदिमविभूतिमक्षितावसुं । उद्रीववज्रि

---

१ अथैकादशसूक्तात्मकंवालखिल्याख्यंभागंपाठकाअस्मिन्नध्यायेपठंति सवेदपारायणादौनेष्यते खिलत्वात् ।—"सूक्तसहस्रंससप्तदशकमृग्वेदेपारायणपाठेशाकल्ये" इत्यत्रसिद्धान्तिताया:सप्तदशाधिकसहस्रसूक्तसंख्याया:खिलरहितसंहितयेवपूर्तेश्च । यश्चसर्वानुक्रमण्यामेषामनुक्रमोदृश्यतेसविचारणीयोवैदिकधुरीणैः । सत्यप्येवमेषांपारायणादौनिषेधेऽध्ययनाध्यापनादावृष्यादिज्ञानंश्रेयोहेतुरित्यभिप्रेत्य दृष्टसर्वानुक्रमानुसारेणसूक्तप्रतीकाद्यंलिख्यते ।

---

(१) अभिप्रेतिदशर्चस्यसूक्तस्यकाण्वःप्रस्कण्वइंद्रःअयुजोबृहत्योयुजःसतोबृहत्यः ।

न्नवतोनसिंचतेक्षरंतींद्रधीतयः ॥ यद्धनूनंयद्वायज्ञेयद्वापृथिव्यामधि । अतोनोयज्ञमाशुभिर्महेमतऽउग्रऽउग्रेभिरागहि ॥ अजिरासोहरयोयेतऽआशवोवातोऽइवप्रसक्षिणः । येभिरपत्यंमनुषःपरीयसेयेभिर्विश्वंस्वर्दृशे ॥ एतावतस्तऽईमहऽइंद्रसुम्नस्यगोमतः । यथाप्रावोमघवन्मेध्यातिथिंयथानीपातिथिंधने ॥ यथाकण्वेमघवन्त्रसदस्यवियथापक्थेदशव्रजे । यथागोशर्येऽअसनोर्क्रजिश्वनींद्रगोमद्धिरण्यवत् ॥ १५ ॥ (२) प्रसुश्रुतंसुराधसमर्चाशक्रमभिष्टये । यःसुन्वतेस्तुवतेकाम्यंवसुसहस्रेणेवमंहते ॥ शतानींकाहेतयोऽअस्यदुष्टराऽइंद्रस्यसमिषोमहीः । गिरिर्नभुज्माममवत्सुपिन्वतेयदींसुताऽअमंदिषुः ॥ यदींसुतासऽइंदवोभिप्रियममंदिषुः । आपोनधायिसवनंमऽआवसोदुघाऽइवोपदाशुषे ॥ अनेहसंवोहवमानमूतयेमध्वःक्षरंतिधीतयः । आत्वावसोहवमानासऽइंदवऽउपस्तोत्रेषुदधिरे ॥ आनःसोमेस्वध्वरऽइयानोऽअत्योनतोशते । यंतेस्वदावन्त्स्वदंतिगूर्तयःपौरेछंदयसेहवं ॥ १६ ॥ प्रवीरमुग्रंविविचिंधनस्पृतंविभूतिंराधसोमहः । उद्रीववज्रिन्नवतोवसुत्वनासदापीपेथदाशुषे ॥ यद्धनूनंपरावतियद्वापृथिव्यांदिवि । युजानऽइंद्रहरिभिर्महेमतऽऋष्वऽऋष्वेभिरागहि ॥ रथिरासोहरयोयेतेऽअस्रिधऽओजोवातस्यपिप्रति । येभिर्निदस्युंमनुषोनिघोषयोयेभिःस्वःपरीयसे ॥ एतावतस्तेवसोविद्यामशूरनव्यसः । यथाप्रावऽएतशंकृत्व्येधनेयथावशंदशव्रजे ॥

(२) प्रसुश्रुतमितिदशर्चस्यसूक्तस्यपुष्टिगुरिद्रःअयुजोबृहत्योयुजःसतोबृहत्यः ।

यथाकण्वेमघवन्मेधेऽअध्वरेदीर्घनीथेदमूनसि । यथागोशर्येऽअसिषासोऽअद्रिवोमयिगोत्रंहरिश्रियं ॥ १७ ॥ (३) यथामनौसांवरणौसोमंमिंद्रापिंवःसुतं । नीपातिथौमघवन्मेध्यातिथौपुष्टिगौश्रुष्टिगौसचा ॥ पार्षद्वाणःप्रस्कण्वंसमं सादयच्छयानंजित्रिमुद्धितं । सहस्राण्यसिषासद्वामृषिस्त्वोतोदस्यवेवृकः ॥ यऽउक्थेभिर्नविंधतेचिकिद्यऽऋषिचो दनः । इंद्रंतमच्छावदनव्यस्यामत्यरिष्यंतंनभोजसे ॥ यस्माऽअर्कंसप्तशीर्षाणमानृचुस्त्रिधातुमुत्तमेपदे । सत्विभा विश्वाभुवनानिचिक्रदद्दादिज्जनिष्टपौंस्यं ॥ योनोदाताधसूनामिंद्रंतंहूमहेवयं । विद्माह्यस्यसुमतिंनवीयसींगमेमगोमतिव्रजे ॥ १८ ॥ यस्मैत्वंवसोदानायशिक्षसिसरायस्पोषमश्नुते । तंत्वावयंमघवन्निंद्रगिर्वणःसुतावंतोहवामहे ॥ कुदाचनस्तरीरसिनेंद्रसश्चसिदाशुषे । उपोपेन्नुमघवन्भूयऽइन्नुतेदानंदेवस्यपृच्यते ॥ प्रयोनंनक्षेऽअभ्योजसाक्रिविंवधैः शुष्णंनिघोषयन् । यदेदस्तंभीत्प्रथयन्नमूंदिवमादिज्जनिष्टपार्थिवः ॥ यस्यायंविश्वऽआर्योदासःशेवधिपाऽअरिः । तिरश्चिद्यंरुशमेपवीरवितुभ्येत्सोऽअज्यतेरयिः ॥ तुरण्यवोमधुमंतंघृतश्चुतंविप्रासोऽअर्कमानृचुः । अस्मेरयिःपप्रथे वृष्ण्यंशवोस्मेसुवानासऽइंदवः ॥ १९ ॥ (४) यथामनौविवस्वतिसोमंशुक्रापिंवःसुतं । यथात्रितेछंदऽइंद्रजुजो

(३) यथामनाविंतिदशर्चस्यसूक्तस्यश्रुष्टिर्गौरिंद्रःअयुजोबृहत्योयुजःसतोबृहत्यः । (४) यथामनाविंतिदशर्चस्यसूक्तस्यायुरिंद्रः अयुजोबृहत्योयुजःसतोबृहत्यः ।

षस्यायौमादयसेसचा ॥ पृषध्रेमेध्येमातरिश्वनींद्रसुवानेऽअमंदथाः । यथासोमंदशशिप्रेदशोण्येस्यूमरश्मावृजूनसि ॥ यऽउक्थाकेवलाद्धेयःसोमंधृषितापिबत् । यस्मैविष्णुस्त्रीणिपदाविचक्रमऽउपमित्रस्यधर्मभिः ॥ यस्यत्वमिंद्रस्तोमेषुचाकनोवाजेवाजिन्छतक्रतो । तंत्वावयंसुदुघामिवगोदुहोजुहूमसिश्रवस्यवः ॥ योनोदातासनःपितामहाँऽउग्रऽईशानकृत् । अयामन्नुग्रोमघवापुरूवसुर्गोरश्वस्यप्रदातुनः ॥ २० ॥ यस्मैत्वंवसोदानायमंहसेसरायस्पोषमिन्वति । वसूयवोवसुपतिंशतक्रतुंस्तोमैरिंद्रंहवामहे ॥ कदाचनप्रयुच्छस्युभेनिपासिजन्मनी । तुरीयादित्यहवनंतऽइंद्रियमातस्थावमृतंदिवि ॥ यस्मैत्वंमघवन्निंद्रगिर्वणःशिक्षोशिक्षसिदाशुषे । अस्माकंगिरऽउतसुष्टुतिंवसोकण्ववच्छृणुधीहवं ॥ अस्तावि मन्मपूर्व्यब्रह्मेंद्रायवोचत । पूर्वीर्ऋतस्यबृहतीरनूषतस्तोतुर्मेधाऽअसृक्षत ॥ सामिंद्रोरायोबृहतीरधूनुतसंक्षोणीसमुसूर्यं । संशुक्रासःशुचयःसंगवाशिरःसोमाऽइंद्रममंदिषुः ॥ २१ ॥ (५) उपमंत्वामघोनांज्येष्ठंचवृषभाणां । पूर्भित्तमंघवन्निंद्रगोविदमीशानंरायऽईमहे ॥ यऽआयुंकुत्समतिथिग्वमर्दयोवावृधानोदिवेदिवे । तंत्वावयंहर्यश्वंशतक्रतुंवाजयंतोहवामहे ॥ आनोविश्वेषांरसमध्वःसिंचंत्वद्रयः । येपरावातिसुन्विरेजनेष्वायेऽअर्वावतींदवः ॥ विश्वाद्वेषांसिजहिचावचाकृधिविश्वेसन्वंत्वावसु । शीष्टेषुचित्तेमदिरासोऽअंशवोयत्रासोमस्यतृंपसि ॥ २२ ॥ इंद्रने

(५) उपमंत्वेत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यमेध्यइंद्रःअयुजोबृहत्योयुजःसतोबृहत्यः ।

दी॑य॒ऽएदि॑हिमि॒तमे॑धाभिरू॒तिभिः॑ । आशं॑तम॒शंत॑माभिर॒भिष्टि॑भि॒रास्वा॑पेस्वा॒पिभिः॑ ॥ आ॒जि॒तुरं॒सत्प॑तिंवि॒श्वच॑र्षणिं कृ॒धिप्र॒जास्वाभ॑गं । प्रसूति॑रा॒शची॑भि॒र्येत॑ऽउ॒क्थिनः॒क्रतुं॑पुन॒तऽआ॑नु॒षक् ॥ यस्ते॒साधि॒ष्ठोव॑से॒तेस्या॑म॒भरे॑षुते । व॒यंहो त्रा॑भिरु॒तदे॒वहू॑तिभिःसस॒वांसो॑मनामहे ॥ अ॒हंहिते॑हरिवो॒ब्रह्म॑वाज॒युरा॒जिंयामि॒सदो॒तिभिः॑ । त्वामिदे॒वतममे॒सम॑ श्व॒युर्ग॒व्युरग्रे॑मथी॒नां ॥ २३ ॥ (६) ए॒तत्त॑ऽइंद्रवी॒र्यं॑गी॒र्भिर्गृ॒णंति॑का॒रवः॑ । तेस्तोभं॑त॒ऽऊर्ज॑मावन्घृत॒श्चुतं॑पौ॒रासो॑न क्षन्धी॒तिभिः॑ ॥ नक्षं॑त॒ऽइंद्र॒मव॑सेसुकृ॒त्यया॒येषां॑सु॒तेषु॒मंद॑से । यथा॑संव॒र्तेऽअम॑दो॒यथा॑कृ॒शऽए॒वास्मेऽइं॑द्रमत्स्व ॥ आ नो॒विश्वे॑स॒जोष॑सो॒देवा॑सो॒गंत॒नोप॑नः । वस॑वोरु॒द्राऽअव॑सेन॒ऽआग॑मन्छृ॒ण्वंतु॑म॒रुतो॒हवं॑ ॥ पू॒षाविष्णु॒र्हव॑नंमे॒सर॑स्व॒त्यवं॑ तुस॒प्तसिंध॑वः । आपो॒वातः॒पर्व॑तासो॒वन॒स्पतिः॑शृ॒णोतु॑पृथि॒वीहवं॑ ॥ २४ ॥ यदिं॑द्र॒राधो॒ऽअस्ति॑ते॒माघो॑नंमघवत्तम । तेन॑नोबोधिसध॒माद्यो॑वृ॒धेभगो॑दा॒नाय॑वृत्रहन् ॥ आजि॑पतेनृपते॒त्वमिद्धि॒नो॒वाज॒ऽआव॑क्षिसुक्रतो । वी॒तीहोत्रा॑भिरु॒तदे॒ ववी॑तिभिःसस॒वांसो॒विशृ॑ण्विरे ॥ संति॒ह्य१॒र्यऽआ॒शिष॒ऽइंद्र॒ऽआयु॒र्जना॑नां । अ॒स्मान्न॑क्षस्वमघव॒न्नुपाव॑सेधु॒क्षस्व॑पि॒प्यु षी॒मिषं॑ ॥ व॒यंत॑ऽइंद्र॒स्तोमे॑भिर्विधेम॒त्वम॒स्माकं॑शतक्रतो । महि॑स्थू॒रंश॑श॒यंराधो॒ऽअह्र॑यं॒प्रस्क॑ण्वाय॒नितो॑शय ॥ २५ ॥

---

(६) एतत्तइत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यमातरिश्वानइंद्रस्तृतीयाचतुर्थ्योर्विश्वेदेवाः अयुजोबृहत्योयुजःसतोबृहत्यः ।

(७) भूरीदिंद्रस्यवीर्यं१व्यख्यंमभ्यायंति । राधस्तेदस्यवेवृक ॥ शतंश्वेतासऽउक्षणोंदिवितारोनरोंचंते । महादिवंनतस्तभुः ॥ शतंवेणून्छतंशुनःशतंचर्मांणिम्लातानिं । शतंमेबल्बजस्तुकाऽअरुषीणांचतुःशतं ॥ सुदेवाःस्थकाण्वायनावयोंवयोविचरंतः । अश्वासोनचंक्रमत ॥ आदित्साप्तस्यचर्किरन्नानूनस्यमहिश्रवः । श्यावीरतिध्वसन्पथश्चक्षुषाचनसंनशें ॥ २६ ॥ (८) प्रतितेदस्यवेवृकराधोऽअदर्श्यहयं । द्यौर्नप्रथिनाशवः ॥ दशमह्यौपौतक्रतःसहस्रादस्यवेवृकः । नित्याद्रायोऽअंमंहत ॥ शतंमेगर्दभानांशतमूर्णावतीनां । शतंदासाँऽअतिस्रजः ॥ तत्रोऽअपिप्राणीयतपूतक्रतायैव्यक्ता । अश्वानामिन्नयूथ्या* ॥ अचेत्यग्निश्चिकितुर्हव्यवाट्ससुमद्रथः । अग्निःशुक्रेणशोचिषावृहत्सूरोऽअरोचतदिविसूर्योऽअरोचत ॥ २९ ॥ (९) युवंदेवाक्रतुनापूर्व्येणयुक्तारथेनतविषंयजत्रा । आगच्छतंनासत्याशचीभिरिदंतृतीयंसवनंपिबाथः ॥ युवांदेवास्त्रयऽएकादशासःसत्याःसत्यस्यदद्दशेपुरस्तात् । अस्माकंयज्ञंसवनंजुषाणापातंसोममश्विनादीद्यग्नी ॥ पुनाय्यंतदश्विनाकृतंवांवृषभोदिवोरजसःपृथिव्याः । सहस्रंशंसाऽउतयेगविष्टौसर्वाऽइत्ताँऽउपयातापिबध्यै ॥ अयंवांभागोनिहितोयजत्रेमागिरोनासत्योपयातं । पिबतंसोममधुमंतमस्मेप्रदा

(७) भूरीदितिपंचर्चस्यसूक्तस्यकृशइंद्रोगायत्रीतृतीयापंचम्यावनुष्टुभौ । (८) प्रतितइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यपृषध्रइंद्रोंत्यायाअग्निसूर्यौगायत्र्यंत्यापंक्तिः । (९) युवंदेवेतिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यमेध्योश्विनौत्रिष्टुप् ।

श्वांसमवतंशचीभिः ॥ २८ ॥ (१०) यमृत्विजोवहुधाकल्पयंतःसचेतसोयज्ञमिमंवहंति । योऽअनृचानोब्राह्मणो युक्तऽआसीत्कास्वित्तत्रयजमानस्यसंवित् ॥ एकऽएवाग्निर्वहुधासमिद्धऽएकःसूर्योविश्वमनुप्रभूतः । एकैवोषाःसर्वमिदंविभात्येकंवाऽइदंविवभूवसर्वं ॥ ज्योतिष्मंतंकेतुमंतंत्रिचक्रंसुखंरथंसुषदंभूरिवारं । चित्रामघायस्ययोगेधिजज्ञे तंवाँहुवेऽअतिरिक्तंपिवध्यै ॥ २९ ॥ (११) इमानिवांभागधेयानिसिस्रतऽइंद्रावरुणाप्रमहेसुतेषुवां । यज्ञेयज्ञेहसवंनाभुरण्यथोयत्सुन्वतेयजमानायशिक्षथः ॥ निःषिध्वरीरोषधीरापऽआस्तामिंद्रावरुणामहिमानमाशत । यासिस्रंतुरजसःपारेऽअध्वनोययोःशत्रुर्नकिरादेवऽओहते ॥ सत्यंतदिंद्रावरुणाकृशस्यवांमध्वऽऊर्मिंदुहतेसप्तवाणीः । ताभिर्दाश्वांसमवतंशुभस्पतीयोवामदंब्धोऽअभिपातिचित्तिभिः ॥ घृतप्रुषःसौम्याजीरदानवःसप्तस्वसारःसदनऽऋतस्य । याहवामिंद्रावरुणाघृतश्चुतस्ताभिर्धत्तंयजमानायशिक्षतं ॥ ३० ॥ अवोचाममहतेसौभगायसत्यंत्वेषाभ्यांमहिमानमिंद्रियं । अस्मान्त्स्विंद्रावरुणाघृतश्चुतस्त्रिभिःसप्तेभिरवतंशुभस्पती ॥ इंद्रावरुणायद्दृषिभ्योमनीषांवाचोमतिं श्रुतमदत्तमग्रे । यानिस्थानान्यसृजंतधीरायज्ञंतन्वानास्तपसाभ्यपश्यं ॥ इंद्रावरुणासौमनसमद्दंरायस्पोषंयजमा

(१०) यमृत्विजइतितृचस्यसूक्तस्यमेध्योविश्वेदेवास्त्रिष्टुप् (आद्यायाऋत्विजोदेवतावा) । (११) इमानिवामितिसप्तर्चस्यसूक्तस्यसुपर्णइंद्रावरुणौजगती ।

नेषुधत्तं । प्रजापुष्टिंभूतिमस्मासुधत्तंदीर्घायुत्वायप्रतिरतंनऽआयुः ॥ ३१ ॥ इतिवालखिल्यानि ॥) (८।७।१) अग्नऽआयाह्यग्निभिर्होतारंत्वावृणीमहे । आत्वामनक्तुप्रयताहविष्मतीयजिष्ठंबर्हिरासदे ॥ अच्छाहित्वासहसःसूनोऽअंगिरःस्रुचश्चरंत्यध्वरे । ऊर्जोनपातंघृतकेशमीमहेाग्नेयज्ञेषुपूर्व्यं+ ॥ अग्नेकविर्वेधाऽअसिहोतापावकयक्ष्यः । मंद्रोयजिष्ठोऽअध्वरेष्वीड्योविप्रेभिःशुक्रमन्मभिः ॥ अद्रोघमावहोशतोयविष्यदेवाँऽअजस्रवीतये । अभिप्रयाँसिसुधितावसोगहिमंदस्वधीतिभिर्हितः+ ॥ त्वमित्सप्रथाऽअस्यग्नेत्रातर्क्रतस्कविः । त्वांविप्रासःसमिधानदीदिवऽआविवासंतिवेधसः ॥ ३२ ॥ शोचाशोचिष्ठदीदिहिविशेमयोरास्वस्तोत्रेमहाँऽअसि । देवानांशर्मन्ममसंतुसूरयःशत्रूषाहःस्वग्नयः ॥ यथाचिद्बृद्धमतसमग्नेसंजूर्वसिक्षमिं । एवादहमित्रमहोयोऽअस्मध्रुग्दुर्मन्माकश्चवेनति ॥ मानोमर्तायरिपवेरक्षस्विनेमाघशंसायरीरधः । अस्रेधद्भिस्तरणिभिर्यविष्ठ्यशिवेभिःपाहिपायुभिः ॥ पाहिनोऽअग्नऽएकयापाह्युत तद्वितीयया । पाहिगीर्भिस्तिसृभिरूर्जापतेपाहिचतसृभिर्वसो ॥ पाहिविश्वस्माद्रक्षसोऽअरांण्णःप्रस्मवाजेषुनोव । त्वामिद्धिनेदिष्ठंदेवतातयऽआपिंनक्षामहेवृधे+ ॥ ३३ ॥ आनोऽअग्नेवयोवृधंरयिंपावकशंस्यं । रास्वाचनऽउपमा तेपुरुस्पृहंसुनीतीस्वयशस्तरं ॥ येनवंसामपृतनासुशर्धतस्तरंतोऽअर्यऽआदिशः । सत्वंनोवर्धप्रयसाशचीवसोजिन्वा

सप्तमेनुवाकेदशसूक्तानि (८।७।१) अग्नआयाहीतिविंशत्यृचस्यसूक्तस्यप्रागाथोभर्गोग्निःअयुजोबृहत्योयुजःसतोबृहत्यः ।

धियोवसुविदः ॥ शिशानोवृषभोयथाग्निः शृंगेदविंध्वत् । तिग्माऽअस्यहनावोनप्रतिधृषेसुजंभः सहसोयहुः+ ॥ नहि तेंऽअग्नेवृषभप्रतिधृषेजंभासोयद्धितिष्ठसे । सत्वंनोहोतःसुहुतंहविष्कृधिवंस्वानोवार्यापुरु+ ॥ शेषेवनेषुमात्रोःसंत्वा मर्तासइंधते । अतंद्रोहव्यावहसिहविष्कृतऽआदिद्देवेषुराजसि ॥ ३४ ॥ सप्तहोतारस्तमिदीळतेत्वाग्नेसुत्यजमहेयं । भिनत्स्यद्रिंतपसाविशोचिषाग्नेतिष्ठजनाँऽअतिं ॥ अग्निमग्निंवोऽअधिगुंहवेमवृक्तबर्हिषः । अग्निंहितप्रयसःशश्वतीष्वाहोतारंचर्षणीनां ॥ केतेनशर्मन्त्सचतेसुषामण्यग्नेतुभ्यंचिकित्वनां । इषण्ययानःपुरुरूपमाभरवाजंनेदिष्ठमूतये ॥ अग्नेजरितर्विश्पतिंस्तेपानोदेवरक्षसः । अप्रोषिवान्गृहपतिर्महाँऽअसिदिवस्पायुर्दुरोणयुः+ ॥ मानोरक्षऽआवेशीदाघृणीवसोमायातुर्यातुमावतां । परोगव्यूत्यानिरामपक्षुधमग्नेसधरक्षस्विनः ॥ ३५ ॥ (८।७।२) उभयंशृणवच्चनऽइंद्रोऽअर्वागिदंवचः । सत्राच्यामघवासोमपीतयेधियाशविष्ठऽआगमत् ॥ तंहिस्वराजंवृषभंतमोजसेधिषणेनिष्टतक्षतुः । उतोपमानांप्रथमोनिषीदसिसोमकामंहितेमनः ॥ आवृषस्वपुरूवसोसुतस्येंद्रांधसः । विद्माहित्वाहरिवःपूत्सखा सहिमधृष्टंचिद्धृष्वणिं ॥ अप्रामिसत्यमघवन्तथेदसदिंद्रक्रत्वायथावशः । सनेमवाजंतवशिप्रिन्नवसामक्षूचिद्यंतोऽअद्रिवः ॥ शग्ध्यूषुशचीपतऽइंद्रविश्वाभिरूतिभिः । भगंनहित्वायशसंवसुविदमनुशूरचरामसि ॥ ३६ ॥ पौरोऽ

(८।७।२) उभयमित्यष्टादशर्चस्यसूक्तस्यप्रागाथोभर्गइंद्रः अयुजोबृहत्योयुजःसतोबृहत्यः ।

अश्वस्यपुरुकृद्गवामस्युत्सोदेवहिरण्ययः । नकिर्हिदानींपरिमर्धिषत्त्वेयद्यद्यामितदाभर ॥ त्वंह्येहिचेरवेविदाभगंवसुत्तये । उद्वावृषस्वमघवन्गविष्टयऽउदिंद्राश्वमिष्टये ॥ त्वंपुरूसहस्राणिशतानिचयूथादानायमंहसे । आपुरंदरंचकृमविप्रंवचसऽइंद्रंगायंतोवसे ॥ अविप्रोवायदविधद्विप्रोवेंद्रतेवचः । सप्रमंमंदत्त्वायाशतक्रतोप्राचामन्योऽअहंसन ॥ उग्रबाहुर्मक्षकृत्वापुरंदरोयदिंमेश्रुणवद्धवं । वसूयवोवसुपतिंशतक्रतुंस्तोमैरिंद्रंहवामहे ॥ ३७ ॥ नपापासोमनामहे नारायासोनजल्हवः । यदिन्द्रिंवद्वृषणंसचासुतेसखायंकृणवामहै ॥ उग्रंयुयुज्मपृतनासुसासहिमृणकांतिमदाभ्यं । वेदाभूमंचित्सनितारथीतमोवाजिनंयमिदूनशत् ॥ यतऽइंद्रभयामहेततोनोऽअभयंकृधि । मघवन्छग्धितवतन्नऽऊतिभिर्विद्विषोविमृधोजहि ॥ त्वंहिराधस्पतेराधसोमहःक्षयस्यासिविधतः । तंत्वावयंमघवन्निंद्रगिर्वणःसुतावंतोहवामहे ॥ इंद्रःस्पळुतवृत्रहापरस्पानोवरेण्यः । सनोरक्षिषच्चरमंसमध्यमंसपश्चात्पातुनःपुरः+ ॥ ३८ ॥ त्वंनःपश्चादधरादुत्तरात्पुरऽइंद्रनिपाहिविश्वतः । आरेऽअस्मत्कृणुहिदैव्यंभयमारेहेतीरदेवीः ॥ अद्याद्याश्वश्वऽइंद्रत्रास्वपरेचनः । विश्वाचनोजरितृन्त्सत्पतेऽअहादिवानक्तंचरक्षिषः ॥ प्रभंगीशूरोमघवातुवीमघःसंमिश्लोवीर्यायकं । उभातेबाहूवृषणाशतक्रतोनियावज्रंमिमिक्षतुः ॥ ३९ ॥ (८।७।३) प्रोऽअस्माऽउपस्तुतिंभरतायज्जुजोषति । उक्थैरिंद्र

(८।७।३) प्रोअस्माइतिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यकाण्वःप्रगाथइंद्रःपंक्तिःसप्तम्याद्यास्तिस्रोबृहत्यः ।

स्यमाहिनंवयोवर्धतिसोमिनोभद्राऽइंद्रस्यरातयः ॥ अयुजोऽअसमोनृभिरेकःकृष्टीरयास्यः । पूर्वीरतिप्रवावृधेविश्वा
जाताान्योजसाभद्रा० ॥ अहितेनचिदर्वताजीरदानुःसिषासति । प्रवाच्यमिंद्रतत्तवंवीर्याणिकरिष्यतोभद्रा० ॥
आयाहिकृणवामतऽइंद्रब्रह्माणिवर्धना । येभिःशविष्ठचाकनोभद्रमिहश्रवस्तेभद्रा० ॥ धृषताश्चिद्धृषन्मनःकृणोषीं
द्रयत्वं । तीव्रैःसोमैःसपर्यतोनमोभिःप्रतिभूषतोभद्रा० ॥ अवचष्टऽऋचीषमोवताँऽइवमानुषः । जुष्टीदक्षस्यसोमि
नःसखायंकृणुतेयुजंभद्रा० ॥ ४० ॥ विश्वेतऽइंद्रवीर्यंदेवाऽअनुक्रतुंददुः । भुवोविश्वस्यगोपतिःपुरुष्टुतभद्रा० ॥
गणेतदिंद्रतेशवऽउपमंदेवतातये । यद्धंसिवृत्रमोजसाशचीपतेभद्रा० ॥ समनेववपुष्यतःकृणवन्मानुषायुगा । विदे
तदिंद्रश्चेतनमधश्रुतोभद्रा० ॥ उज्जातमिंद्रतेशवऽउत्त्वामुत्तवक्रतुं । भूरिंगोभूरिंवावृधुर्मघवन्तवशर्मणिभद्रा० ॥
अहंचत्वंचवृत्रहन्त्संयुज्यावसनिभ्यऽआ । अरातीवाचिदद्रिवोनुनौशूरमंसतेभद्रा० ॥ सत्यमिद्वाऽउतंवयमिंद्रस्तवा
मनानृतं । महाँऽअसुन्वतोवधोभूरिज्योतींषिसुन्वतोभद्रा० ॥ ४१ ॥ (८।७।४) सपूर्व्योमहानावेनःक्रतुभिरान
जे । यस्यद्वारामनुष्पितादेवेषुधियऽआनजे+ ॥ दिवोमानंनोत्सदन्त्सोमपृष्ठासोऽअद्रयः । उक्थाब्रह्मचशंस्या ॥
सविद्वाँऽअंगिरोभ्यऽइंद्रोगाऽअवृणोदपं । स्तुषेतदस्यपौंस्यं ॥ सप्रत्नथाकविवृधऽइंद्रोवाकस्यवक्षणिः । शिवोऽअर्क

(८।७।४) सपूर्व्यइतिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यकाण्वःप्रगाथइंद्रोत्यायादेवागायत्रीआद्याचतुर्थीपंचमीसप्तम्योनुष्टुभःअंत्यात्रिष्टुप् ।

स्यहोमन्यस्मत्रागंत्ववसे ॥ आदूनुतेऽअनुक्रतुंस्वाहावरंस्ययज्यवः । श्वात्रमर्काऽअनूषतेंद्रगोत्रस्यदावने ॥ इंद्रेवि श्वानिवीर्याकृतानिकर्त्वानिच । यमर्काऽअधारविदुः+ ॥ ४२ ॥ यत्पांचजन्ययाविशेंद्रघोषाऽअसक्षत । अस्तृणाद्बर्हणाविपोऽ३र्योमानंस्यसक्षयः ॥ इयमुतेऽअनुष्टुतिश्चकृषेतानिपौंस्या । प्रावश्चक्रस्यवर्तनिं+ ॥ अस्यवृष्णोव्योदनऽउरुक्रमिष्टजीवसे । यवंनपश्वऽआददे ॥ तदधानाऽअवस्यवोयुष्माभिर्दक्षपितरः । स्यामंमरुत्वतोवृधे+ ॥ बळित्थियाधात्रन्ऽऋक्वभिःशूरनोनुमः । जेषामेंद्रत्वयायुजा+ ॥ अस्मेरुद्रामेहनापर्वतासोवृत्रहत्येभरहूतौसजोषाः । यःशंसतेस्तुवतेधायिपज्रऽइंद्रज्येष्ठाऽअस्माँऽअवंतुदेवाः+ ॥ ४३ ॥ (८।७।५) उत्त्वामंदंतुस्तोमाःकृणुष्वराधोंऽअद्रिवः । अवब्रह्मद्विषोजहि ॥ पदापणींऽरराधसोनिबाधस्वमहाँऽअसि । नहित्वाकश्चनप्रति ॥ त्वमीशिषेसुतानामिंद्रत्वमसुतानां । त्वंराजाजनानां ॥ एहिप्रेहिक्षयोदिव्याऽ३घोषन्चर्षणीनां । ओभेपृणासिरोदसी ॥ त्यंचित्पर्वतंगिरिंशतवंतंसहस्त्रिणं । विस्तोतृभ्योरुरोजिथ ॥ वयमुत्वादिवासुतेवयंनक्तंहवामहे । अस्माकंकाममापृण ॥ ४४ ॥ कऽ१स्यवृषभो युवातुविग्रीवोऽअनानतः । ब्रह्माकस्तंसपर्यति ॥ कस्यस्वित्सवनंवृषाजुजुष्वाँऽअवगच्छति । इंद्रंकऽउस्विदार्चके ॥ कंतेदानाऽअसक्षतवृत्रहन्कंसुवीर्या । उक्थेकऽउस्विदंतमः ॥ अयंतेमानुषेजनेसोमःपूरुषुसूयते । तस्येहिप्रद्रवापि

(८।७।५) उत्त्वामंदंत्वितिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यकाण्वःप्रगाथइंद्रोगायत्री ।

ब ॥ अयंतेशर्यणावतिसुषोमायामधिप्रियः । आर्जीकीयेमदिन्तमः ॥ तमद्यराधसेमहेचारुमदायघृष्वये । एहीमिंद्र द्रवापिब ॥ ४५ ॥ (८।७।६) यदिंद्रप्रागपागुदङ्न्यग्वाहूयसेनृभिः । आयाहितूयमाशुभिः ॥ यद्वाप्रस्रवणेदिवोमादयासेस्वर्णरे । यद्वासमुद्रेऽअंधसः ॥ आत्वागीर्भिर्महामुरुंहुवेगामिवभोजसे । इंद्रसोमस्यपीतये ॥ आतऽइंद्रमहिमानंहरयोदेवतेमहः । रथेवहंतुबिभ्रतः ॥ इंद्रंगृणीषऽउस्तुषेमहाँऽउग्रऽईशानकृत् । एहिनःसुतंपिब ॥ सुतावँतस्त्वावयंप्रयस्वंतोहवामहे । इदंनोबर्हिरासदे ॥ ४६ ॥ यच्चिद्धिशश्वतामसींद्रसाधारणस्त्वम् । तंत्वावयंहवामहे ॥ इंदंतेसोम्यंमध्वधुक्षन्नद्रिभिर्नरः । जुषाणऽइंद्रतर्पिब ॥ विश्वाँऽअर्योविपश्चितोतिख्यस्तूयमागहि । अस्मेधेहिश्रवोबृहत् ॥ दातामेपृषतीनांराजाहिरण्यवीनाँ । मादेवामघवारिषत् ॥ सहस्रेपृषतीनामधिश्चंद्रंबृहत्पृथु । शुक्रंहिरण्यमाददे ॥ नपातोदुर्गहस्यमेसहस्रेणसुराधसः । श्रवोदेवेष्वक्रत ॥ ४७ ॥ (८।७।७) तरोभिर्वोविदद्वसुमिंद्रंसबाधऽऊतये । बृहद्गायंतःसुतसोमेऽअध्वरेहुवेभरंनकारिणं ॥ नयंदुभ्रावरंतेनस्थिरामुरोमदेसुशिप्रमंधसः । यऽआदित्याशशमानायसुन्वतेदाताजरित्रऽउक्थ्यं* ॥ यःशक्रोमृक्षोऽअश्व्योयोवाकीजोहिरण्ययः । सऽऊर्वस्यरेज

(८।७।६) यदिंद्रेतिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यकाण्वःप्रगाथइंद्रोगायत्री । (८।७।६) तरोभिरितिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यप्रागाथःकलिरिंद्रः प्रथमादित्रयोदश्यंताअयुजोबृहत्यःद्वितीयादियुजःसतोबृहत्योंत्यानुष्टुप् ।

यत्पावृतिमिंद्रोगव्यस्यवृत्रहा+ ॥ निखातंचिद्यःपुरुसंभृतंवसूदिद्धपतिदाशुषे । वज्रीसुशिप्रोहर्यश्वऽइत्कराद्दिद्रःक त्वायथावशत् ॥ यद्वावंथपुरुष्टुतपुराचिच्छूरनृणां । वयंतत्तऽइंद्रसंभरामसियज्ञमुक्थंतुरंवचः ॥ ४८ ॥ सचासोमे षुपुरुहूतवज्रिवोमदायद्युक्षसोमपाः । त्वमिद्धिब्रह्मकृतेकाम्यंवसुदेष्ठःसुन्वतेभुवः ॥ वयमेनमिदाह्योपीपेमेहवज्रिणं । तस्माऽउऽअद्यसमनासुतंभरानूनंभूषतश्रुते+ ॥ वृकश्चिदस्यवारणऽउरामथिरावयुनेषुभूषति । सेमंनःस्तोमंजुजुषाणऽ आगहींद्रप्रचित्रयाधिया+ ॥ कदून्व१स्याकृतमिंद्रस्यास्तिपौंस्यं । केनोनुकंश्रोमतेनशुश्रुवेजनुषःपरिवृत्रहा+ ॥ कदूमहीरधृष्टाऽअस्यतविषीःकदुवृत्रघ्नोऽअस्तृतं । इंद्रोविश्वान्वेकनाटाँऽअहर्दृशऽउतक्रत्वापणींरभि+ ॥ ४९ ॥ वयंघातेऽअपूर्व्येंद्रब्रह्माणिवृत्रहन् । पुरूतमासःपुरुहूतवज्रिवोभूतिंनप्रभरामसि ॥ पूर्वीश्चिद्धित्वेतुविकूर्मिन्नाशसोह वैतऽइंद्रोतयः । तिराश्चिद्र्यःसवनावसोगहिशविष्ठश्रुधिमेहवं ॥ वयंघातेत्वेऽइद्विंद्रविप्राऽअपिष्मसि । नहित्वद न्यःपुरुहूतकश्चनमघवन्नस्तिमर्डिता+ ॥ त्वंनोऽअस्याऽअमतेरुतक्षुधोऽभिशस्तेरवस्पृधि । त्वंनऽऊतीतवचित्रयाधि याशिक्षाशचिष्ठगातुवित्+ ॥ सोमऽइद्धःसुतोऽअस्तुकलयोमाविभीतन । अपेदेषध्वस्मायतिस्वयंघैषोऽअपायति ॥ ५० ॥ (८।७।८) त्यान्नुक्षत्रियाँऽअवऽआदित्यान्याचिषामहे । सुमृळीकाँऽअभिष्टये ॥ मित्रोनोऽअत्यंहतिंवरु

(८।७।८)त्यान्त्रिंशत्येकविंशत्यृ.सू.सांमदोमत्स्यआदित्यादशम्यादितिसूणामदितिर्गायत्री(मैत्रावरुणिर्मान्योवहवोवामत्स्याजालनद्धाऋष.)

णःपर्षदर्यमा । आदित्यासोयथाविदुः+ ॥ तेषांहिचित्रमुक्थ्यं१वरूथमस्तिदाशुषे । आदित्यानामरंकृते ॥ महिवो महतामवोवरुणमित्रार्यमन् । अवांस्यावृणीमहे ॥ जीवान्नोऽअभिधेतनादित्यासःपुराहथात् । कद्धस्थहवनश्रुतः ॥ ५१ ॥ यद्वःश्रांतायसुन्वतेवरूथमस्तियच्छर्दिः । तेनानोऽअधिवोचत ॥ अस्तिदेवाऽअंहोरुर्वस्तिरन्तमनागसः । आदित्याऽअद्भुतैनसः ॥ मानःसेतुःसिषेदयंमहेवृणक्तुनस्यरिः । इंद्रऽइद्धिश्रुतोवशी+ ॥ मानोमूचारिषूणांवृजिना नामविष्यवः । देवाऽअभिप्रमृक्षत ॥ उतत्वामदितेमह्यहंदेव्युपब्रुवे । सुमृळीकामभिष्टये ॥ ५२ ॥ पर्षदीनेगभीरऽआँऽउग्रपुत्रेजिघांसतः । माकिंस्तोकस्यनोरिषत् ॥ अनेहोनऽउरुव्रजऽउरूचिविप्रसर्तवे । कृधितोकायजीवसे ॥ येमूर्धानःक्षितीनामदब्धासःस्वयंशसः । व्रतारक्षंतेऽअद्रुहः ॥ तेनऽआस्नोवृकाणामादित्यासोमुमोचत । स्तेनंवद्ध मिवादिते ॥ अपोषुणऽइयंशरुरादित्याऽअपदुर्मतिः । अस्मदेत्वजघ्नुषी ॥ ५३ ॥ शश्वद्धिवःसुदानवऽआदित्याऽ ऊतिभिर्वयं । पुरानूनंवुभुज्महे ॥ शश्वैतंहिप्रचेतसःप्रतियंतंचिदेनसः । देवाःकृणुथजीवसे ॥ तत्सुनोनव्यंसन्यंसऽ आदित्यायन्मुमोचति । बंधाद्बद्धमिवादिते ॥ नास्माकमस्तितत्तरऽआदित्यासोऽतिष्कदे । यूयमस्मभ्यंमृळत ॥ मानोहेतिर्विवस्वतऽआदित्याःकृत्रिमाशरुः । पुरानुजरसोवधीत् ॥ विषुद्वेषोव्यंहतिमादित्यासोविसंहितं । विष्वग्विवृहतारपः ॥ ५४ ॥ ॥ इतिषष्ठाष्टकेचतुर्थोऽध्यायः ॥ ४ ॥ ॥ ॥ ॥

यत्पावृतिमिंद्रोगव्यस्यवृत्रहा+ ॥ निखातंचिद्यःपुरुसंभृतंवसूदिद्वपतिदाशुषे । वज्रीसुशिप्रोहर्यश्वऽइत्करदिंद्रःक
त्वायथावशत् ॥ यद्वावंथपुरुष्टुतपुराचिच्छूरनृणां । वयंतत्तऽइंद्रसंभरामसियज्ञमुक्थंतुरंवचः ॥ ४८ ॥ सचासोमे
षुपुरुहूतवज्रिवोमदायद्युक्षसोमपाः । त्वमिद्धिब्रह्मकृतेकाम्यंवसुदेष्ठःसुन्वतेभुवः ॥ वयमेनमिदाह्योपीपेमेहवज्रिणं ।
तस्माऽउऽअद्यसमनासुतंभरानूनंभूषतश्रुते+ ॥ वृकश्चिदस्यवारणऽउरामथिरावयुनेषुभूषति । सेमंनःस्तोमंजुजुषाणऽ
आगहींद्रप्रचित्रयाधिया+ ॥ कदून्व१स्याकृतमिंद्रस्यास्तिपौंस्यं । केनोनुकंश्रोमतेनानशुश्रुवेजनुषःपरिवृत्रहा+ ॥
कदूमहीरधृष्टाऽअस्यतविषीःकदुवृत्रघ्नोऽअस्तृतं । इंद्रोविश्वान्वेकनाटाँऽअहर्दृशऽउतक्त्वापणींरभि+ ॥ ४९ ॥
वयंघातेऽअपूर्व्येंद्रब्रह्माणिवृत्रहन् । पुरूतमासःपुरुहूतवज्रिवोभूतिंनप्रभरामसि ॥ पूर्वीश्चिद्धित्वेतुविकूर्मिन्नाशसोह
वैतऽइंद्रोतयः । तिराश्चिद्र्यःसवनावसोगहिशविष्ठश्रुधिमेहवं ॥ वयंघातेत्वेऽइद्विंद्रविप्राऽअपिष्मसि । नहित्वद
न्यःपुरुहूतकश्चनमघवन्नास्तिमर्डिता+ ॥ त्वंनोऽअस्याऽअमतेरुतक्षुधोऽभिशस्तेरवस्पृधि । त्वंनऽऊतीतवचित्रयाधि
याशिक्षाशचिष्ठगातुवित्+ ॥ सोमऽइद्धःसुतोऽअस्तुकलयोमाविभीतन । अपेदेषध्वस्मायतिस्वयंघैषोऽअपायति
॥ ५० ॥ (८।७।८) त्यान्नुक्षत्रियाँऽअवऽआदित्यान्याचिषामहे । सुमृळीकाँऽअभिष्टये ॥ मित्रोनोऽअत्यंहतिंवरु

(८।७।८)त्यान्द्वित्रयेकविंशत्यृ.सू.सांमदोमत्स्यआदित्यादशम्यादितिसृणामदितिर्गायत्री(मैत्रावरुणिर्मान्योवहवोवामत्स्याजालनद्धाऋष.)

णःपर्षदर्यमा । आदित्यासोयथाविदुः+ ॥ तेषांहिचित्रमुक्थ्यं१वरूथमस्तिदाशुषे । आदित्यानामरंकृते ॥ महिवो महतामवोवरुणमित्रार्यमन् । अवांस्यावृणीमहे ॥ जीवान्नोऽअभिधेतनादित्यासःपुराहथात् । कद्धस्थहवनश्रुतः ॥ ५१ ॥ यद्धःश्रांतायसुन्वतेवरूथमस्तियच्छर्दिः । तेनानोऽअधिवोचत ॥ अस्तिदेवाऽअंहोरुर्वस्तिरत्मनागसः । आदित्याऽअद्भुतैनसः ॥ मानःसेतुःसिषेदयंमहेवृणक्तुनस्परि । इंद्रऽइद्धिश्रुतोवशी+ ॥ मानोमूचारिंपूणांवृजिना नामविष्यवः । देवाऽअभिप्रमृक्षत ॥ उतत्वामदितेमह्यहंदेव्युपब्रुवे । सुमृळीकामभिष्टये ॥ ५२ ॥ पर्षिदीनेगभीरऽआँऽउग्रपुत्रेजिघांसतः । माकिंस्तोकस्यनोरिषत् ॥ अनेहोनऽउरुव्रजऽउरूचिविप्रसर्तवे । कृधितोकायजीवसे ॥ येमूर्धानःक्षितीनामदब्धासःस्वयंशसः । व्रतारक्षंतेऽअद्रुहः ॥ तेनऽआस्नोवृकाणामादित्यासोमुमोचत । स्तेनंबद्धमिवादिते ॥ अपोषुणऽइयंशरुरादित्याऽअपदुर्मतिः । अस्मदेत्वजघ्नुषी ॥ ५३ ॥ शश्वद्धिवःसुदानवऽआदित्याऽऊतिभिर्वयं । पुरानूनंबुभुज्महे ॥ शश्वैतंहिप्रचेतसःप्रतियंतंचिदेनसः । देवाःकृणुथजीवसे ॥ तत्सुनोनव्यंसन्यंसऽआदित्यायन्मुमोचति । बंधाद्बुद्धमिवादिते ॥ नास्माकमस्तितत्तरऽआदित्यासोऽअतिष्कदे । यूयमस्मभ्यंमृळत ॥ मानोहेतिर्विवस्वतऽआदित्याःकृत्रिमाशरुः । पुरानुजरसोवधीत् ॥ विघुद्वेषोव्यंहतिमादित्यासोविसंहितं । विष्वग्विवृहतारपः ॥ ५४ ॥ ॥ इतिषष्ठाष्टकेचतुर्थोऽध्यायः ॥ ४ ॥ ॥ ॥ ॥

चतुश्चत्वारिंशाध्यायेवर्गाः ५४ सूक्तानि ११ ऋचः १८८ ॥ त्यागः ॥ इंद्राये.२० पृथुश्रवस.४ वायव.४ पृथुश्रवसे.३ वायव. पृथुश्रवसे. आदित्येभ्य.१३ आदित्योषोभ्य.५ सोमाये.१५ अग्नय.२० इंद्राये.४१ देवेभ्य. इंद्राये.३९ आदित्येभ्य.९ अदित्या.३ आदित्येभ्य.९ ॥ इतिषष्ठेचतुर्थः ॥

आत्वैकोनाप्रियमेधआदावनुष्टुम्मुखास्तृचाश्चत्वारौत्याःषळृक्षाश्वमेधयोर्दानस्तुतिःप्रप्रव्यूनानुष्टुभंद्विबृहत्यंतैद्वितीयोष्णिक्चतुर्थ्यावास्तिस्रोगायत्र्यःषोळश्येकादश्यौपंक्तीअपाद्वैश्वदेवोर्ध्वचस्रोयोवारुणायोराजापंचोनापुरुहन्माबार्हतैत्रिप्रगाथाद्युष्णिगनुष्टुप्पुरउष्णिगंतैत्वंनःसुदीतिपुरुमीढौतयोर्वान्यतरआग्नेयंतुत्रिप्रगाथांतैहविर्व्यूनाहर्यतःप्रागाथोहविषांस्तुतिर्वौदीराथांगोपवनआत्रेयःसप्तवध्रिर्वाश्विनंविशोविशोवःपंचोनाग्नेयंत्वनुष्टुम्मुखास्तृचाश्चत्वारौत्यास्तिस्रोनुष्टुभआर्क्षस्यश्रुतर्वणोदानस्तुतिर्युक्ष्वाहिषोळशविरूपइमंनुद्वादशकुरुसुतिःकाण्वोजज्ञानएकादशप्रगाथांतैपुरोळाशंदशबृहत्यंतमयंकुलुर्नवकृलुर्भार्गवःसौम्यमंत्यानुष्टुम्ह्यन्यंदशैकद्यूनौधसोगायत्रेंत्यादैवीत्रिष्टुबातूनोनवकुसीदीकाण्वः ॥ ५ ॥ ॥ ॥ ॥

॥ हरिःओम् ॥ (८।७।९) आत्वारथंयथोतयेसुम्नायवर्तयामसि । तुविकूर्मिमृतीषहमिंद्रशविष्ठसत्पते ॥ तु

(८।७।९)आत्वेत्येकोनविंशत्यृचस्यसूक्तस्यांगिरसःप्रियमेधइंद्रश्चतुर्दश्यादिषण्णामृक्षाश्वमेधौगायत्रीआद्याचतुर्थीसप्तमीदशम्योनुष्टुभः ।

विंशुष्मतुविंक्रतोशचींवोविश्वंयामते । आपंप्राथमहित्वना+ ॥ यस्यंतेमहिनामहःपरिंज्मायंतमीयतुः । हस्तावज्रंहिरण्ययं ॥ विश्वानरस्यवस्पतिमनानतस्यशवंसः । एवैश्चर्षणीनामूतीहुंवेरथानाम् ॥ अभिष्टयेसदावृधंस्वर्मीळ्हेषुयंनरः । नानाहवंतऊतयें ॥ १ ॥ परोमात्रमृचीषमिंद्रमुग्रंसुराधसं । ईशानंचिद्वसूनां ॥ तंतमिद्राधसेमहऽइंद्रंचोदामिपीतयें । यःपूर्व्यामनुष्टुतिमीशेकृष्टीनांनृतुः+ ॥ नयस्यंतेशवसानसख्यमानंशमर्त्यः । नकिःशवांसितेनशत् ॥ त्वोतांसस्त्वायुजाप्सुसूर्यैंमहद्धनं । जयेंमपृत्सुवज्रिवः ॥ तंत्वायज्ञेभिरीमहेतंगीर्भिर्गिर्वणस्तम । इंद्रयथाचिदाविंथ वाजेंषुपुरुमाय्यैं ॥ २ ॥ यस्यंतेस्वादुसख्यंस्वाद्वीप्रणीतिरद्रिवः । यज्ञोविंतंतसाय्यः ॥ उरुणस्तन्वे३ तनऽउरुक्षयायनस्कृधि । उरुणोयंधिजीवसें ॥ उरुंनृभ्यऽउरुंगवऽउरुंरथायपंथां । देववींतिंमनामहे ॥ उपंमाषड्वाड्वानरःसोमंस्यहर्व्यां । तिष्ठंतिस्वादुरातयः ॥ ऋज्राविंद्रोतऽआदंदेहरीऽऋक्षस्यसूनविं । आश्वमेधस्यरोहिता ॥ ३ ॥ सुरथाँऽआतिथिग्वेस्वभीशूँराक्षें । आश्वमेधेसुपेशसः ॥ षळश्वाँऽआतिथिग्वऽइंद्रोतेवधूमतः । सचापूतक्रतौसनं ॥ ऐषुंचेतद्वृषण्वत्यंतर्क्रुञ्चेष्वरुषी । स्वभीशुःकशावती ॥ नयुष्मेवाजबंधवोनिनित्सुश्चनमर्त्यः । अवद्यमधिदीधरत् ॥ ४ ॥ (८।७।१०) प्रप्रवस्त्रिष्टुभमिषंमंदद्वीरायेंदवे । धियावोमेधसातयेपुरंध्याविवासति ॥ नदंवऽओदतीनांनदंयो

(८।७।१०) प्रप्रवइत्यष्टादशर्चस्यसूक्तस्यांगिरसःप्रियमेधइंद्रःअपादिंद्रइत्यस्यविश्वेदेववरुणादेवताःसुदेवइत्यस्यवरुणोनुष्टुप्द्वितीयो

युवतीनां । पतिंवोऽअघ्न्यानांधेनूनामिषुध्यसि ॥ ताऽअस्यसूददोहसःसोमंश्रीणंतिपृश्नयः । जन्मन्देवानांविशस्त्रिष्वारोचनेदिवः ॥ अभिप्रगोपतिंगिरेंद्रमर्चयथाविदे । सूनुंसत्यस्यसत्पतिं ॥ आहरयःससृज्रिरेरुषीरधिबर्हिषि । यत्राभिसंनवामहे ॥ ५ ॥ इंद्रायगावऽआशिरंदुदुह्रेवज्रिणेमधु । यत्सीमुपह्वरेविदत् ॥ उद्यद्ब्रध्नस्यविष्टपंगृहमिंद्राश्वगन्वहि । मध्वःपीत्वासचेवहित्रिःसप्तसख्युःपदे ॥ अर्चंतप्रार्चतप्रियमेधासोऽअर्चत । अर्चंतुपुत्रकाऽउतपुरंन धृष्ण्वर्चत ॥ अवस्वरातिगर्गरोगोधापरिसनिष्वणत् । पिंगापरिचनिष्कदिंद्रायब्रह्मोद्यतं ॥ आयत्पतैत्येन्यःसुदुघाऽअनपस्फुरः । अपस्फुरंगृभायतसोममिंद्रायपातवे ॥ ६ ॥ अपादिंद्रोऽअपादग्निर्विश्वेदेवाऽअमत्सत । वरुणऽइदिहक्षयत्तमापोऽअभ्यनूषतवत्संसंशिश्वरीरिव ॥ सुदेवोऽअसिवरुणयस्यतेसप्तसिंधवः । अनुक्षरंतिकाकुदंसूर्म्यंसुषिरामिव ॥ योव्यतींऽरफाणयत्सुयुक्ताँऽउपदाशुषे । तक्वोनेतातदिद्वपुरुपमायोऽअमुच्यत ॥ अतीदुशक्रऽओहतऽइंद्रोविश्वाऽअतिद्विषः । भिनत्कनीनऽओदनंपच्यमानंपरोगिरा ॥ अर्भकोनकुमारकोधितिष्ठन्नवंरथं । सपक्षन्महिषंमृगंपित्रेमात्रेविभुक्रतुं ॥ आतूसुशिप्रदंपतेरथंतिष्ठाहिरण्ययं । अधद्युक्षंसचेवहिसहस्रंपादमरुषंस्वस्तिगामनेहसं ॥ तंघेमित्थानमस्विनऽउपस्वराजमासते । अर्थंचिदस्यसुधितंयदेतवऽआवर्तयंतिदावने ॥ अनुप्रत्नस्यौकसःप्रि

ष्णिक्रुचतुर्थ्यावास्तिस्रोगायत्र्यःएकादशीषोळश्यौपंक्तीअंत्येद्वेबृहत्यौ ।

यमेधासऽएषां । पूर्वामनुप्रयतिंवृक्तबर्हिषोहितप्रयसऽआशत ॥ ७ ॥ (८।८।१) योराजाचर्षणीनांयातारथेभिरध्रिगुः। विश्वासांतरुतापृतनानांज्येष्ठोयोवृत्रहागृणे+ ॥ इंद्रंतंशुंभपुरुहन्मन्नवसेयस्यद्विताविधर्तरि । हस्तायवज्रःप्रतिधायिदर्शतोमहोदिवेनसूर्यः ॥ नकिष्टंकर्मणानशद्यश्चकारसदावृधं । इंद्रंनयज्ञैर्विश्वगूर्तमृभ्वसमधृष्टंधृष्णवोजसं ॥ अषाळ्हमुग्रंपृतनासुसासहिंयस्मिन्महीरुरुज्रयः । संधेनवोजायमानेऽअनोनवुर्द्यावःक्षामोऽअनोनवुः ॥ यद्द्यावऽइंद्रतेशतंशतंभूमीरुतस्युः । नत्वावज्रिन्त्सहस्रंसूर्याऽअनुनजातमष्टरोदसी ॥ ८ ॥ आपप्राथमहिनावृष्ण्यावृषन्विश्वाशविष्टश्रवसा । अस्माँऽअवमघवन्गोमतिव्रजेवज्रिन्चित्राभिरूतिभिः ॥ नसीमदेवऽआपदिषेदीर्घायोमर्त्यः । एतग्वाचिद्यऽएतशायुयोजतेहरीऽइंद्रोयुयोजते ॥ तंवोमहोमहाय्यमिंद्रंदानायसक्षणिं । योगाधेषुयऽआरणेषुहव्योवाजेष्वस्तिहव्यः ॥ उदूषुणोवसोमहेमृशस्वशूरराधसे । उदूषुमह्यैमघवन्मघत्तयऽउदिंद्रश्रवसेमहे+ ॥ त्वंनऽइंद्रऽऋतयुस्त्वानिदोनितृंपसि । मध्येवसिष्वतुविनृम्णोवोर्निंदासांशिश्नथोहथैः ॥ ९ ॥ अन्यव्रतममानुषमयज्वानमदेवयुं । अवस्वःसखादुधुवीतपर्वतःसुघ्नायदस्युंपर्वतः ॥ त्वंनऽइंद्रासांहस्तेशविष्ठदावने । धानानांनसंगृभायास्मयुर्द्धिःसंगृभाया

अष्टमेनुवाकएकादशसूक्तानि (८।८।१) योराजेतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यांगिरसःपुरुहन्मेंद्रोवृहती द्वितीयाचतुर्थीषष्ठ्यःसतोबृहत्यः त्रयोदश्युष्णिक्चतुर्दश्यनुष्टुबंत्यापुरउष्णिक् ।

स्मयुः+ ॥ सखायः क्रतुमिच्छत कथाराधाम शरस्य । उपस्तुतिं भोजः सूरिर्योऽअह्वयः ॥ भूरिभिः समहऽऋषिभिर्बर्हिष्मद्भिः स्तविष्यसे । यदित्थमेकमेकमिच्छरवत्सान्पराददः ॥ कर्णगृह्यामघवाशौरदेव्योवत्सं नस्त्रिभ्यऽआनयत् । अजां सूरिर्नधातवे ॥ १० ॥ (८।८।२) त्वंनोऽअग्नेमहोभिः पाहि विश्वस्याऽअरातेः । उतद्विषोमर्त्यस्य ॥ नहिमन्युः पौरुषेयऽईशेहिवः प्रियजात । त्वमिदसिक्षपावान् ॥ सनोविश्वेभिर्देवेभिरुर्जानपाद्रदशोचे । रयिंदेहिविश्ववारं ॥ नतमग्नेऽअरातयोमर्तियुवंतरायः । यंत्रायसेदाश्वांसं ॥ यंत्वंविप्रमेधसातावग्नेहिनोषिधनाय । सतवोतीगोषुगंतां ॥ ११ ॥ त्वंरयिंपुरुवीरमग्नेदाशुषेमर्तीय । प्रणोनयवस्योऽअच्छ ॥ उरुष्याणोमापरादाऽअघायतेजातवेदः । दुराध्येऽ३मर्तीय ॥ अग्नेमाकिष्टेदेवस्यरातिमदेवोयुयोत । त्वमीशिषेवसूनां ॥ सनोवस्वऽउपमास्यूर्जानपान्माहिनस्य । सखेवसोजरितृभ्यः ॥ अच्छानःशीरशोचिषंगिरोयंतुदर्शतम् । अच्छायज्ञासोनमसापुरूवसुंपुरुप्रशस्तमूतये ॥ १२ ॥ अग्निंसूनुंसहसोजातवेदसंदानायवार्याणां । द्वितायोभूदमृतोमर्त्येष्वाहोतामंद्रतमोविशि+ ॥ अग्निंवोदेवयज्यया ग्निंप्रयत्यध्वरे । अग्निंधीषुप्रथममग्निमर्वत्यग्निंक्षेत्रायसाधसे ॥ अग्निरिषांसख्येददातुनऽईशेयोवार्याणां । अग्निंतोके

(८।८।२) त्वंनोअग्नइतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यसुदीतिपुरुमीह्वावह्निर्गायत्री दशमीद्वादशीचतुर्दश्योबृहत्यः एकादशीत्रयोदशीपंचदश्यःसतोबृहत्यः । (अत्रसुदीतिपुरुमीह्वयोरन्यतरोवाऋषिः) ।

तनयेशश्वदीमहेवसुसंतंतनूपां+ ॥ अग्निमीळिष्वावसेगाथाभिःशीरशोचिषं । अग्निंरायेपुरुमीढश्रुतंनरोग्निंसुदीतयेछर्दिः+ ॥ अग्निर्द्वेषोयोतवेनोगृणीमस्यग्निंशंयोश्चदातवे । विश्वासुविक्ष्वविंतेवह्न्योभुवद्वस्तुर्क्षणां+ ॥ १३ ॥ (८।८।३) हविष्कृणुध्वमाग्गमदध्वर्युर्वनतेपुनः । विद्वाँऽअस्यप्रशासनं ॥ नितिग्ममभ्यं१शुंसीदद्धोतामनावधिं । जुषाणोऽअस्यसख्यं+ ॥ अंतरिच्छंतितंजनेरुद्रंपरोमनीषया । गृभ्णंतिजिह्वयासंसं+ ॥ जाम्यंतीतपेधनुर्वयोधाऽअरुहद्वनं । दृषदंजिह्वयावधीत् ॥ चरन्वत्सोरुशन्निहनिदातारंनविंदते । वेतिस्तोतवऽअंव्यं* ॥ १४ ॥ उतोन्वस्यन्महदश्वावद्योजनंबृहत् । दामारथस्यदद्दशे ॥ दुहंतिसप्तैकामुपद्वापंचसृजतः । तीर्थेसिंधोरधिस्वरे+ ॥ आदशभिर्विवस्वतऽइंद्रःकोशमचुच्यवीत् । खेदयात्रिवृतादिवः+ ॥ परित्रिधातुरध्वरंजूर्णिरेतिनवीयसी । मध्वाहोतारोऽअंजते ॥ सिंचंतिनमसावतमुच्चाचक्रंपरिज्मानं । नीचीनबारमक्षितं ॥ १५ ॥ अभ्यारमिदद्रयोनिषिक्तंपुष्करेमधु । अवतस्यविसर्जने ॥ गावऽउपावतावतंमहीयज्ञस्यरप्सुदा । उभाकर्णाहिरण्यया ॥ आसुतेसिंचतश्रियंरोदस्योरभिश्रियं । रसादधीतवृषभं+ ॥ तेजानतस्वमोक्यं१संवत्सासोनमातृभिः । मिथोनसंतजामिभिः ॥ उपस्रक्वेषुबप्सतः कृण्वतेधरुणंदिवि । इंद्रेऽअन्नानमःस्वः* ॥ १६ ॥ अधुक्षत्पिप्युषीमिषमूर्जेसप्तपदीमरिः । सूर्यस्यसप्तरश्मिभिः ॥

(८।८।३) हविरित्यष्टादशर्चस्यसूक्तस्यप्रागाथोहर्यतोग्निर्गायत्री । (हविषांस्तुतिर्वादेवता)

सोमस्यमित्रावरुणोदितासूरऽआददे । तदातुरस्यभेषजं+ ॥ उतोन्वस्ययत्पदंहर्यतस्यनिधान्यं । परिद्यांजिह्वयातन त् ॥ १७ ॥ (८।८।४) उदीराथामृतायतेयुंजाथांमश्विनारथं । अंतिषद्भूतुवामवः ॥ निमिषश्चिज्जवीयसारथेना यातमश्विना । अंति० ॥ उपस्तृणीतमत्रयेहिमेनघर्ममश्विना । अंति० ॥ कुहस्थःकुहजग्मथुःकुहश्येनेवपेतथुः । अंति० ॥ यद्यकर्हिकर्हिचिच्छुश्रूयातमिमंहवं । अंति० ॥ १८ ॥ अश्विनायामहूतमानेदिष्ठयाम्याप्यं । अंति०॥ अवंतमत्रयेगृहंकृणुतंयुवमश्विना । अंति० ॥ वरेथेऽअग्निमातपोवदंतेवल्गवत्रये । अंति० ॥ प्रसप्तवध्रिराशसाधारा मग्नेरशायत । अंति० ॥ इहागंतंवृषण्वसूश्रृणुतंमऽइमंहवं । अंति० ॥ १९ ॥ किमिदंवांपुराणवज्जरतोरिवशस्य त । अंति० ॥ समानंवांसजात्यंसमानोबंधुरश्विना । अंति० ॥ योवांरजांस्यश्विनारथोवियातिरोदसी । अंति० ॥ आनोगव्येभिरश्व्यैःसहस्रैरुपगच्छतं । अंति० ॥ मानोगव्येभिरश्व्यैःसहस्रेभिरतिख्यतं । अंति० ॥ अरुणप्सुरुषाऽ अभूदकर्ज्योतिर्कृतावरी । अंति० ॥ अश्विनासुविचाकशद्वृक्षंपरशुमाँऽइव । अंति० ॥ पुरंनधृष्णवारुजकृष्णयावा धितोविशा । अंति० ॥ २० ॥ (८।८।५) विशोविशोवोऽअतिथिंवाजयंतःपुरुप्रियं । अग्निंवोदुर्यंवचःस्तुषेशूष

(८।८।४) उदीराथामित्यष्टादशर्चस्यसूक्तस्यात्रेयोगोपवनोश्विनौगायत्री । (सप्तवध्रिर्वाक्रषिः) (८।८।५) विशोविशइतिपंच दशर्चस्यसूक्तस्यात्रेयोगोपवनोग्निरंत्यतिसृणांश्रुतर्वागायत्री आद्याचतुर्थीसप्तमीदशम्यस्त्रयोदश्यादितिस्रश्चानुष्टुभः ।

स्यमन्मभिः ॥ यंजनासोहविष्मंतोमित्रंनसर्पिरासुतिं । प्रशंसंतिप्रशस्तिभिः ॥ पन्यांसंजातवेदसंयोदेवतात्युद्यता । हव्यान्यैरयद्दिवि+ ॥ आगन्मवृत्रहंतमंज्येष्ठमग्निमानवं । यस्यश्रुतर्वाबृहन्नार्क्षोऽअनीकेऽएधते ॥ अमृतंजातवेदसं तिरस्तमांसिदर्शतं । घृताहवनमीड्यं ॥ २१ ॥ सबाधोयंजनाऽइमेऽग्निंहव्येभिरीळते । जुह्वानासोयतस्रुचः ॥ इयंतेनव्यसीमतिरग्नेऽअधाय्यस्मदा । मंद्रसुजातसुक्रतोमूरदस्मातिथे ॥ सातेऽअग्नेशंतमाचनिष्ठाभवतुप्रिया । तयावर्धस्वसुष्टुतः ॥ साद्युम्नैर्द्युम्निनीवृहदुपोपश्रवसिश्रवः । दधीतवृत्रतूर्ये ॥ अश्वमिद्गांरथप्रांत्वेषमिद्वंनसत्पतिं । यस्यश्रवांसितूर्वथपन्यैंपन्यंचकृष्टयः ॥ २२ ॥ यंत्वागोपवनोगिराचनिष्ठदग्नेऽअंगिरः । सपावकश्रुधीहवं ॥ यंत्वा जनासऽईळतेसबाधोवाजसातये । सबोधिवृत्रतूर्ये ॥ अहंहुवानऽआर्क्षेश्रुतर्वणिमद्च्युतिं । शर्धांसीवस्तुकाविनांमृक्षाशीर्षाचतुर्णां+ ॥ मांचत्वारऽआशवःशविष्ठस्यद्रविल्वः । सुरथासोऽअभिप्रयोवक्षन्वयोनतुर्व्यं ॥ सत्यमित्त्वामहेनदिपरुष्ण्यवंदेदिशं । नेमापोऽअश्वदातरःशविष्ठादस्तिमर्त्यः ॥ २३ ॥ (८।८।६) युक्ष्वाहिदेवहूतमाँऽअश्वाँऽ अग्नेरथीरिव । निहोतापूर्व्यःसदः ॥ उतनोदेवदेवाँऽअच्छावोचोविदुष्टरः । श्रद्धिश्वावार्याकृधि ॥ त्वंहयग्नविष्ठ्य सहसःसूनवाहुत । ऋतावायज्ञियोभुवः ॥ अयमग्निःसहस्रिणोवाजस्यशतिनस्पतिः । मूर्धाकवीरयीणां+ ॥ तंनेमि

(८।८।६) युक्ष्वाहीतिषोळशर्चस्यसूक्तस्यांगिरसोविरूपोग्निर्गायत्री ।

मृभवोयथानमस्वसहूतिभिः । नेदीयोयज्ञमंगिरः ॥ २४ ॥ तस्मैनूनमभिद्यवेवाचाविरूपनित्यया । वृष्णेचोदस्वसुष्टुतिं+ ॥ कमुष्विदस्यसेनयाग्नेरपाकचक्षसः । पणिंगोषुस्तरामहे ॥ मानोदेवानांविशःप्रस्रातीरिवोस्राः । कृशंनहासुरघ्न्याः ॥ मानःसमस्यदूढ्यःपरिद्वेषसोऽअंहतिः । ऊर्मिर्ननावमावधीत् ॥ नमस्तेऽअग्नऽओजसेगृणंतिदेवकृष्टयः । अमैरमित्रमर्दय ॥ २५ ॥ कुवित्सुनोगविष्टयेग्नेसंवेषिषोरयिं । उरुकृदुरुणस्कृधि ॥ मानोऽअस्मिन्महाधनेपरावर्भारभृद्यथा । संवर्गंसंरयिंजय ॥ अन्यमस्मद्रियाऽइयमग्नेसिषक्तुदुच्छुना । वधीनोऽअमवच्छवः ॥ यस्याजुषन्नमस्विनःशमीमदुर्मखस्यवा । तंघेदग्निर्वृधावति ॥ परस्याऽअधिसंवतोवराँऽअभ्यातर । यत्राहमस्मिताँऽअव ॥ विद्माहितेपुरावयमग्नेपितुर्यथावसः । अधातेसुम्नमीमहे ॥ २६ ॥ (८।८।७) इमंनुमायिनंहुवऽइंद्रमीशानमोजसा । मरुत्वंतंनवृंजसे ॥ अयमिंद्रोमरुत्सखाविवृत्रस्याभिनच्छिरः । वज्रेणशतपर्वणा ॥ वावृधानोमरुत्सखेंद्रोविवृत्रमैरयत् । सृजन्त्समुद्रियाऽअपः+ ॥ अयंहयेनवाऽइदंस्वर्मरुत्वताजितं । इंद्रेणसोमपीतये ॥ मरुत्वंतमृजीषिणमोजस्वंतंविरप्शिनं । इंद्रंगीर्भिर्हवामहे ॥ इंद्रंप्रत्नेनमन्मनामरुत्वंतंहवामहे । अस्यसोमस्यपीतये ॥ २७ ॥ मरुत्वाँऽइंद्रमीढ्वःपिबासोमंशतक्रतो । अस्मिन्यज्ञेपुरुष्टुत ॥ तुभ्येदिंद्रमरुत्वतेसुताःसोमासोऽअद्रिवः । हृदाहूयंतऽउक्थि

(८।८।७) इमंन्वितिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यकाण्वःकुरुसुतिरिंद्रोगायत्री ।

नः ॥ पिबेदिंद्रमरुत्सखासुतंसोमंदिविष्टिषु । वज्रंशिशानऽओजसा ॥ उत्तिष्ठन्नोजसासहपीत्वीशिप्रेऽअवेपयः । सोमंमिंद्रचमूसुतं+ ॥ अनुत्वारोदसीऽउभेक्षमाणमकृपेतां । इंद्रयद्स्युहाभवः ॥ वाचमष्टापदीमहंनवस्रक्तिमृतस्पृशं । इंद्रात्परितन्वंममे ॥ २२ ॥ (८।८।८) जज्ञानोनुशतक्रतुर्विपृच्छदितिंमातरं । कऽउग्राःकेहशृण्विरे ॥ आदींशवस्यब्रवीदौर्णवाभमहीशुवम् । तेपुत्रसंतुनिष्टुरः ॥ समित्तान्वृत्रहाखिदत्खेऽअराँऽइवखेदया । प्रवृद्धोदस्युहाभवत् ॥ एकयाप्रतिधापिबत्साकंसरांसित्रिंशतं । इंद्रःसोमस्यकाणुका+ ॥ अभिगंधर्वमतृणदबुध्नेषुरजःस्वा । इंद्रोब्रह्मभ्यऽइद्बृधे+ ॥ २९ ॥ निरविध्यद्गिरिभ्यऽआधारयत्पक्वमोदनं । इंद्रोबुंदंस्वाततं ॥ शतब्रध्नऽइषुस्तवस्रहस्रपर्णऽएकऽइत् । यमिंद्रचकृषेयुजं ॥ तेनस्तोतृभ्यऽआभरनृभ्योनारिभ्योऽअत्तवे । सद्योजातऽऋभुष्टिर ॥ एताच्यौत्नानितेकृतावषिष्ठानिपरीणसा । हृदावीड्वधारयः ॥ विश्वेत्ताविष्णुराभरदुरुक्रमस्त्वोषितः । शतंमहिषान्क्षीरपाकमोदनंवराहमिंद्रऽएमुषं+ ॥ तुविक्षंतेसुकृतंसूमयंधनुःसाधुबुंदोहिरण्ययः । उभातेबाहूरण्यासुसंस्कृतऽऋदूपेचिदृदूवृधा ॥ ३० ॥ (८।८।९) पुरोळाशंनोऽअंधसऽइंद्रसहस्रमाभर । शताचशूरगोनां ॥ आनोभरव्यंजनंगामश्वं

(८।८।८) जज्ञानइत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यकाण्वःकुरुसुतिरिंद्रोगायत्रीअंत्येद्वेबृहतीसतोबृहत्यौ । (८।८।९) पुरोळाशमितिदशर्चस्यसूक्तस्यकाण्वःकुरुसुतिरिंद्रोगायत्र्यंत्याबृहती ।

मभ्यंजनं । सचामनाहिरण्ययाँ ॥ उतनःकर्णशोभनापुरूणिधृष्णवाभर । त्वंहिश्रुष्विषेवसो ॥ नकीँवृधीकऽईद्रते
नसुषानसुदाऽउत । नान्यस्त्वच्छूरवाघतः ॥ नकीमिंद्रोनिकर्तवेनशक्रःपरिशक्तवे । विश्वैश्रृणोतिपश्यति ॥ ३१ ॥
समन्युंमर्त्यानामदब्धोनिचिकीषते । पुरानिदश्चिकीषते ॥ ऋत्वऽइत्पूर्णमुदरंतुरस्यास्तिविधतः । वृत्रघ्नःसोमपात्तमः ॥
त्वेवसूनिसंगताविश्वाचसोमसौभगा । सुदात्वपरिह्वृता ॥ त्वामिद्यवयुर्ममकामोगव्युर्हिरण्ययुः । त्वामश्वयुरेषते ॥
तवेदिंद्राहमाशसाहस्तेदात्रँचनाददे । दिनस्यवामघवन्त्संभृतस्यवापूर्धियवस्यकाशिना ॥ ३२ ॥ (८।८।१०)
अयंकृत्नुरगृभीतोविश्वजिदुद्भिदित्सोमः । ऋषिर्विप्रःकाव्येन ॥ अभ्यूर्णोतियन्नग्नंभिषक्तिविश्वंयत्तुरं । प्रेमंधःख्यन्निःश्रोणोभूत् ॥ त्वंसोमतनूकृद्भ्योद्वेषोभ्योन्यकृतेभ्यः । उरुयंतासिवरूथं ॥ त्वंचित्तीतवदक्षैर्दिवऽआपृथिव्याऽ
ऋजीषिन् । यावीरघस्यचिद्वेषः ॥ अर्थिनोयंतिचेदर्थंगच्छानिद्दुषोरातिं । ववृज्युस्तृष्यतःकामँ ॥ ३३ ॥ विदद्य
त्पूर्व्यंनष्टमुदीमृतायुमीरयत् । प्रेमायुंस्तारीदतीर्णं ॥ सुशेवोनोमृळयाकुरद्दसक्रतुरवातः । भवानःसोमशंहृदे+ ॥
मानःसोमसंवीविजोमाविवीभिषथाराजन् । मानोहार्दिंत्विषावधीः ॥ अवयत्स्वेसधस्थेदेवानांदुर्मतीरीक्षे । राजन्न

(८।८।१०) अयंकृत्नुरितिनवर्चस्यसूक्तस्यकृत्नुर्भार्गवःसोमोगायत्र्यंत्यानुष्टुप् ।

प॒द्विषः॑सेध॒मीढ्वो॒ऽअप॒स्रिधः॑सेध ॥ ३४ ॥ (८।८।११) न॒ह्य१॒॑न्यंब॒ळाक॑रंमर्डि॒तारं॑शतक्रतो । त्वंन॑ऽइंद्रमृळय ॥ योन॒ःशश्व॑त्पु॒रावि॒थामृ॑ध्रो॒वाज॑सातये । सत्वंन॑ऽइंद्रमृळय ॥ किमं॒गर॑ध्र॒चोद॑नःसुन्वा॒नस्या॑वि॒तेद॑सि । कु॒वित्सि॑ंवद्रण॒ःशक॑ः ॥ इंद्र॒प्रणो॒रथ॑मवप॒श्चाच्चि॒त्संत॑मद्रिवः । पु॒रस्ता॑देनंमेकृधि ॥ हंतो॒नुकिमा॑ससेप्रथ॒मंनो॒रथं॑कृधि । उ॒प॒मंवा॑ज॒युश्रव॑ः ॥ ३५ ॥ अवा॑नोवाज॒युंरथं॑सु॒करं॑ते॒किमित्परि॑ । अ॒स्मान्त्सुजि॒ग्युष॑स्कृधि ॥ इंद्र॒दृह्य॑स्व॒पूर॑सिभ॒द्रात॑ऽएतिनिष्कृ॒तं । इ॒यंधीर्ऋ॒त्विया॑वती ॥ मासी॑मव॒द्यऽआभा॑गु॒र्वीकाष्ठा॑हि॒तंधनं॑ । अ॒पावृ॑क्ताऽअर॒त्नयः॑ ॥ तु॒रीयं॒नाम॑य॒ज्ञियं॑य॒दाकर॒स्तदु॑श्मसि । आदित्पति॑र्नऽओहसे ॥ अवी॑वृधद्वोऽअमृता॒ऽअमं॑दीदेक॒द्यूर्दे॑वाऽउ॒तयाश्च॑देवीः । तस्मा॑ऽउ॒राध॑ःकृणुतप्रश॒स्तंप्रा॒तर्म॒क्षूधि॒याव॑सुर्जगम्यात् ॥ ३६ ॥ (८।९।१) आतून॑ऽइंद्रक्षु॒मंतं॑चि॒त्रंग्रा॒भंसंगृ॑भाय । म॒हा॒ह॒स्तीदक्षि॑णेन ॥ वि॒द्माहित्वा॑तुविकू॒र्मिंतु॒विदे॑ष्णंतु॒वीम॑घं । तु॒वि॒मा॒त्रमवो॑भिः ॥ न॒हित्वा॑शूरदे॒वानमर्ता॑सो॒दित्सं॑तं । भी॒मंनगांवा॒रयं॑ते ॥ एतो॒न्विंद्रं॒स्तवा॒मेशा॑नं॒वस्वः॑स्व॒राजं॑ । नराध॑सामर्धिषन्नः ॥ प्रस्तो॑ष॒दुप॑गासिष॒च्छ्व॒त्साम॑गी॒यमा॑नं । अ॒भिराध॑साजुगुरत् ॥ ३७ ॥ आनो॑भर॒दक्षि॑णेना॒भिस॒व्येन॒प्रमृ॑श । इंद्र॒मानो॒वसो॒र्निर्भा॑क् ॥ उप॑क्रम॒स्वाभ॑र

(८।८।११) नह्यन्यमितिदशर्चस्यसूक्तस्यनौधसएकद्यूरिंद्रोंत्यायादेवागायत्र्यंत्यात्रिष्टुप् ॥ नवमेनुवाकेत्रयोदशसूक्तानि (८।९।१) आतूनइतिनवर्चस्यसूक्तस्यकाण्वःकुसीदींद्रोगायत्री ।

धृषताधृष्णोजनानाम् । अदाशूष्टरस्यवेदः ॥ इंद्रयऽउनुतेऽअस्तिवाजोविप्रेभिःसनित्वः । अस्माभिःसुतंसनुहि ॥
सद्योजुवस्तेवाजाऽअस्मभ्यंविश्वश्चंद्राः । वशैश्चमक्षूजरंते ॥ ३८ ॥ इतिषष्ठाष्टकेपंचमोऽध्यायः ॥ ५ ॥ ॥

पंचचत्वारिंशाध्यायेवर्गाः ३८ सूक्तानि १४ ऋचः १९५ ॥ त्यागः ॥ इंद्रायेे.१३ ऋक्षाश्वमेधाभ्या.६ इंद्रायेे.१० विश्वदेववरुणेभ्य. वरुणायेे. इंद्रायेे.२१ अग्नय.३२ अश्विभ्या.१८ अग्नय.१२ श्रुतर्वणायेे.३ अग्नय.१६ इंद्रायेे.३३ सोमायेे.९ इंद्रायेे.९ देवेभ्य. इंद्रायेे.९ ॥ इतिषष्ठेपंचमः ॥

आप्रदेवानांवैश्वदेवंप्रेष्ठमुशनाकाव्यआग्नेयमामेकृष्णआश्विनंह्युभाहिपंचविश्वकोवाकार्ष्णिर्जागतंद्युम्नीषड्वा
सिष्ठोवाद्युम्नीकःप्रियमेधोवाप्रागाथंहतंवोदस्मंनोधाबृहदिंद्रायसप्तनृमेधपुरुमेधौद्व्यनुष्टुब्बृहत्यंतमानोविश्वा
सुषट्कन्यावाःसप्तात्रेय्यपालेतिहासऐंद्रआनुष्टुभंद्विपंक्त्यादिपांतंत्रयस्त्रिंशच्छ्रुतकक्षःसुकक्षोवाद्यानुष्टुबुद्धच
तुस्त्रिंशत्सुकक्षोत्यैंद्रार्भवीगौर्धयतिद्वादशबिंदुःपूतदक्षोवामारुतमात्वानकृतिरश्वीरांगिरसआनुष्टुभमस्मैसैका
द्युतानोवामारुतस्त्रैष्टुभंचतुर्थीविराळिष्यामितिमारुतःपादःपरैंद्राबार्हस्पत्याइंद्रपंचोनारेभःकाश्यपोबार्ह
तमतिजगत्यनुपरिष्टाद्बृहत्यावतिजगतीत्रिष्टुब्जगतीत्यंततः ॥ ६ ॥ ॥ ॥

॥ हरिःओम् ॥ (८।९।२) आप्रद॑वपरा॒वतो॑र्वा॒वत॑श्चवृत्रहन् । मध्वः॒प्रति॒प्रभ॑र्मणि ॥ ती॒व्राःसोमा॑स॒ऽआग॑हि सु॒तासो॑मादयि॒ष्णवः॑ । पिबा॑द॒धृग्यथो॑चि॒षे+ ॥ इ॒षामं॑द॒स्वादु॒तेरं॒वरा॑यम॒न्यवे॑ । भुव॑त्तइंद्र॒शंहृ॒दे+ ॥ आत्व॑शत्र॒वाग॑हि॒न्यु॑१क्थानि॑चहूयसे । उ॒प॒मेरो॑च॒नेदि॒वः+ ॥ तुभ्या॒यमद्रि॑भिःसु॒तोगोभिः॑श्री॒तोमदा॑य॒कं । प्रसोम॑ऽइंद्रहूयते ॥ १ ॥ इंद्र॑श्रु॒धिसुमे॒हव॑म॒स्मेसु॒तस्य॒गोम॑तः । विपी॒तिंतृ॒प्तिम॑श्नुहि ॥ यऽइं॑द्रचम॒सेष्वासोम॑श्च॒मूषु॑तेसु॒तः । पिबेद॑स्य॒त्वमी॑शिषे ॥ योऽअ॒प्सुचं॒द्रमा॑ऽइव॒सोम॑श्च॒मूषु॒ददृ॑शे । पिबे० ॥ यंते॑श्ये॒नःप॒दाभ॑रत्ति॒रोरजां॒स्यस्पृ॑तं । पिबे० ॥ २ ॥ (८।९।३) दे॒वाना॒मिदवो॑म॒हत्तदावृ॑णीमहेव॒यं । वृष्णा॑म॒स्मभ्य॑मू॒तये॑ ॥ तेनः॑संतु॒युजः॒सदा॒वरु॑णोमि॒त्रोऽअ॑र्य॒मा । वृ॒धास॑श्च॒प्रचे॑तसः ॥ अति॑नोविष्पि॒तापु॒रुनौ॒भिर॒पोनप॑र्षथ । यू॒यमृ॒तस्य॑रथ्यः ॥ वा॒मंनो॑ऽअस्त्वर्यमन्वा॒मंव॑रुण॒शंस्यं॑ । वा॒मंह्या॑वृणी॒महे॑ ॥ वा॒मस्य॒हिप्र॑चेतस॒ऽईशा॑नासोरिशादसः । नेमा॑दित्याऽअ॒घस्य॒यत्+ ॥ ३ ॥ व॒यमिद्वः॑सुदानवः क्षि॒यंतो॒यांतो॒ऽअध्व॒न्ना । देवा॑वृ॒धाय॑हूमहे ॥ अधि॑नऽइंद्रैषां॒विष्णो॑सजा॒त्या॑नां । इ॒तामरु॑तो॒ऽअश्वि॑ना ॥ प्रभ्रा॑तृ॒त्वंसु॑दान॒वोध॑द्वि॒तास॑मा॒न्या । मा॒तुर्गर्भे॑भरामहे ॥ यू॒यंहिष्ठासु॑दानव॒ऽइंद्र॑ज्येष्ठाऽअ॒भिद्य॑वः । अधा॑चिद्वऽउ॒तब्रु॑वे

(८।९।२) आप्रद्रवइतिनवर्चस्यसूक्तस्यकाण्वःकुसीदींद्रोगायत्री । (८।९।३) देवानामितिनवर्चस्यसूक्तस्यकाण्वःकुसीदीविश्वेदेवा गायत्री । (भेदपक्षे—विश्वेदेवाः ३ अर्यमवरुणौ १ विश्वेदेवाः ५ एवं ९)

॥ ४ ॥ (८।९।४) प्रेष्ठंवोऽअतिथिंस्तुषेमित्रमिवप्रियं । अग्निंरथंनवेद्यं ॥ कविमिवप्रचेतसंयंदेवासोऽअधद्विता । निमर्त्येष्वादधुः+ ॥ त्वंयविष्ठदाशुषोनॄंःपाहिश्रृणुधीगिरः । रक्षातोकमुतत्मना ॥ कयातेऽअग्नेऽअंगिरऽऊजांनपा दुपस्तुतिं । वरायदेवमन्यवे ॥ दाशेमकस्यमनसायज्ञस्यसहसोयहो । कदुवोचऽइदंनमः ॥ ५ ॥ अधात्वंहिनस्करो विश्वाऽअस्मभ्यंसुक्षितीः । वाजद्रविणसोगिरः ॥ कस्यनूनंपरीणसोधियोजिन्वसिदंपते । गोषातायस्यतेगिरः ॥ तं मर्जयंतसुक्रतुंपुरोयावानमाजिषु । स्वेषुक्षयेषुवाजिनं ॥ क्षेतिक्षेमेभिःसाधुभिर्नकिर्यंघ्नंतिहंतियः । अग्नेसुवीरऽएध ते ॥ ६ ॥ (८।९।५) आमेहवंनासत्याश्विनागच्छतंयुवं । मध्वःसोमस्यपीतये ॥ इमंमेस्तोममश्विनेममेश्रृणुतंहवं । मध्वःसो० ॥ अयंवांकृष्णोऽअश्विनाहवतेवाजिनीवसू । मध्वःसो० ॥ श्रृणुतंजरितुर्हवंकृष्णस्यस्तुवतोनरा । मध्वःसो० ॥ छर्दिर्यंतमदाभ्यंविप्रायस्तुवतेनरा । मध्वःसो० ॥ ७ ॥ गच्छतंदाशुषोगृहमित्थास्तुवतोऽअश्विना । मध्वःसो० ॥ युंजाथांरासभंरथेवीडुंगेवृषण्वसू । मध्वःसो० ॥ त्रिवंधुरेणत्रिवृतारथेनायातमश्विना । मध्वःसो० ॥ नूमे गिरोनासत्याश्विनाप्रावतंयुवं । मध्वःसो० ॥ ८ ॥ (८।९।६) उभाहिदस्राभिषजामयोभुवोभादक्षस्यवचसोबभूव

(८।९।४) प्रेष्ठंवइतिनवर्चस्यसूक्तस्यकाव्यउशनाअग्निर्गायत्री । (८।९।५) आमेहवमितिनवर्चस्यसूक्तस्यांगिरसःकृष्णोश्विनौ-गायत्री । (८।९।६) उभाहीतिपंचर्चस्यसूक्तस्यांगिरसःकृष्णोश्विनौजगती । (अत्रकार्ष्णिर्विश्वकऋषिःपाक्तिकः) ।

थुः । तावांविश्वकोहवतेतनूकृथेमानोवियौष्टंसख्यामुमोचतं ॥ कथानूनंवांविमनाऽउपस्तवद्युवंधियंददथुर्वस्यऽइष्ट
ये । तावांविश्वकोहवतेतनूकृथेमानो० ॥ युवंहिष्मापुरुभुजेममेधंतुविष्णाप्वेददथुर्वस्यऽइष्टये । तावांविश्वकोहवते
तनूकृथेमानो० ॥ उतत्यंवीरंधनसामृजीषिणंदूरेचित्संतमवसेहवामहे । यस्यस्वादिष्टासुमतिःपितुर्यथामानो० ॥
ऋतेनदेवःसविताशमायतऽऋतस्यशृंगमुर्वियाविपप्रथे । ऋतंसांसाहमहिचित्पृतन्यतोमानो० ॥ ९ ॥ (८।९।७)
द्युम्नीवांस्तोमोऽअश्विनाक्रिविर्नसेकऽआगतं । मध्वःसुतस्यसदिविप्रियोनरापातंगौराविवेरिणे ॥ पिबतंघर्ममधुमंत
मश्विनाबर्हिःसीदतंनरा । तामंदसानामनुषोदुरोणऽआनिपातंवेदसावयः ॥ आवांविश्वाभिरूतिभिःप्रियमेधाऽअ
हूषत । तावतिर्यातमुपवृक्तबर्हिषोजुष्टंयज्ञंदिविष्टिषु ॥ पिबतंसोममधुमंतमश्विनाबर्हिःसीदतंसुमत् । तावावृधाना
ऽउपसुष्टुतिंदिवोगंतंगौराविवेरिणं ॥ आनूनंयातमश्विनाश्वेभिःप्रुषितप्सुभिः । दस्राहिरण्यवर्तनीशुभस्पतीपातंसो
ममृतावृधा ॥ वयंहिवांहवामहेविपन्यवोविप्रासोवाजसातये । तावल्गूदस्रापुरुदंससाधियाश्विनाश्रुष्टागतं ॥ १० ॥
(८।९।८) तंवोदस्ममृतीषहंवसोर्मदानमंधसः । अभिवत्संनस्वसरेषुधेनवऽइंद्रंगीर्भिर्नवामहे ॥ द्युक्षंसुदानुंतविं

(८।९।७) द्युम्नीवामितिषड्चस्यसूक्तस्यांगिरसःकृष्णोश्विनौअयुजोबृहत्योयुजःसतोबृहत्यः । (अत्रवासिष्ठोद्युम्नीकआंगिरसः
प्रियमेधश्चेत्युभावृषीवैकल्पिकौ) । (८।९।८) तंवोदस्ममितिषड्चस्यसूक्तस्यगौतमोनोधाइंद्रःअयुजोबृहत्योयुजःसतोबृहत्यः ।

षीभिरावृतंगिरिंनपुरुभोजसं । क्षुमंतंवाजंशतिनंसहस्रिणंमक्षूगोमंतमीमहे ॥ नत्वाबृहंतोऽअद्रयोवरंतऽइंद्रवीळवः । मंडले ८ अनु. ९
यद्दित्ससिस्तुवतेमावतेवसुनकिष्टदामिनातिते ॥ योद्धांसिक्रत्वाशवसोतदंसनाविश्वाजाताभिमज्मना । आत्वाय
मर्कऽऊतयेववर्ततियंगोतमाऽअजीजनन् ॥ प्रहिरिरिक्षऽओजसादिवोऽअंतेभ्यस्परि । नत्वाविव्याचरजऽइंद्रपार्थिं
वमनुस्वधांववक्षिथ ॥ नकिःपरिष्टिर्मघवन्मघस्यतेयद्दाशुषेदशस्यसि । अस्माकंबोध्युचथस्यचोदितामंहिष्ठोवाजसा
तये ॥ ११ ॥ (८।९।९) बृहदिंद्रायगायतमरुतोवृत्रहंतमं । येनज्योतिरजनयन्नृतावृधोदेवंदेवायजागृवि ॥ अ
पांधमद्भिश्शस्तीरशस्तिहाथेंद्रोद्युम्न्याभवत् । देवास्तऽइंद्रसख्यायये मिरेबृहद्भानोमरुद्गण ॥ प्रवऽइंद्रायबृहतेमरु
तोब्रह्मार्चत । वृत्रंहनतिवृत्रहाशतक्रतुर्वज्रेणशतपर्वणा ॥ अभिप्रभंरधृषतादृषन्मनःश्रवश्चित्तेऽअसद्बृहत् । अर्ष
त्वापोजवसाविमातरोहनोवृत्रंजयास्वः* ॥ यज्जायथाऽअपूर्व्यमघवन्वृत्रहत्याय । तत्पृथिवीमप्रथयस्तदस्तभ्नाऽउत
द्यां+ ॥ तत्तेयज्ञोऽअजायततदर्कऽउतहस्कृतिः । तद्विश्वमभिभूरसियज्ञातंयच्चजंत्वं ॥ आमासुपक्वमैरयऽआसूर्यं
रोहयोदिवि । घर्मंनसामंन्तपतासुवृक्तिभिर्जुष्टंगिर्वणसेबृहत्+ ॥ १२ ॥ (८।९।१०) आनोविश्वासुहव्यऽइंद्रःस ॥ ४१ ॥

(८।९।९) बृहदिंद्रायेतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यांगिरसौनृमेधपुरुमेधाविंद्रोबृहतीद्वितीयाचतुर्थ्यौसतोबृहत्यौपंचमीषष्ठयावनुष्टुभौ ।
(८।९।१०) आनोविश्वास्वितिषडृचस्यसूक्तस्यांगिरसौनृमेधपुरुमेधाविंद्रःअयुजोबृहत्योयुजःसतोबृहत्यः ।

मत्सु॑भूषतु । उप॒ब्रह्मा॑णि॒सव॑नानिवृत्र॒हाप॑रम॒ज्याऽऋची॑षमः ॥ त्वंदा॒ताप्र॑थ॒मोराध॑साम॒स्यसि॑स॒त्यऽई॑शान॒कृत् ।
तु॒वि॒द्यु॒म्नस्य॒युज्यावृ॑णीमहेपु॒त्रस्य॒शव॑सोम॒हः+ ॥ ब्रह्मा॑तऽइंद्रगिर्वणःक्रि॒यंते॒ऽअन॑तिद्भुता । इ॒माजु॑षस्वहर्यश्व॒योज॒नें
द्र॒याते॒ऽअम॑न्महि ॥ त्वंहिस॒त्योम॑घव॒न्ननाना॑नतोवृ॒त्राभूरि॑न्यृं॒जसे॑ । सत्वंश॑विष्ठवज्रहस्तदा॒शुषे॒र्वांचं॑र॒यिमाकृ॑धि ॥ त्व
मिं॑द्रय॒शाऽअ॑स्यृजी॒षीश॑वसस्पते । त्वंवृ॒त्राणि॑हंस्यप्र॒तीन्येक॒ऽइदनु॑त्ताचर्षणी॒धृता॑ ॥ तमु॑त्वानू॒नम॑सुर॒प्रचे॑तसं॒राधो॑भा
गमि॑वेमहे । म॒हीव॒कृतिः॑शर॒णात॑ऽइंद्र॒प्रते॑सु॒म्नानो॑ऽअश्नवन् ॥ १३ ॥ (८।९।११) क॒न्या॒३॒॑वार॑वाय॒तीसोम॒मपि॑स्रु॒ता
वि॑दत् । अस्तं॒भरं॑त्यब्रवी॒दिंद्रा॑यसुनवैत्वाश॒क्राय॑सुनवैत्वा ॥ अ॒सौयऽएषि॑वीर॒कोगृ॒हंगृ॑हंवि॒चाक॑शत् । इ॒मंजंभ॑सुतं
पिबधा॒नावं॑तंकरं॒भिण॑मपू॒पवं॑तमु॒क्थिनं॑ ॥ आच॒नत्वा॑चिकित्सा॒मोधि॑च॒नत्वा॒नेम॑सि । शनै॑रिवशन॒कैरि॒वेंद्रा॑येंदो॒परि॑
स्रव ॥ कु॒विच्छक॑त्कु॒वित्कर॑त्कु॒विन्नो॒वस्य॑स॒स्कर॑त् । कु॒वित्प॑ति॒द्विषो॑य॒तीरिंद्रे॑णसं॒गमा॑महै ॥ इ॒मानि॒त्रीणि॑वि॒ष्टपा॒तानीं॑
द्र॒विरो॑हय । शिर॑स्त॒तस्यो॒र्वरा॒मादि॒दंम॒ऽउपो॒दरे॑ ॥ अ॒सौच॒यान॑ऽउ॒र्वरादि॒मांत॒न्वं॑१॒मम॑ । अथो॑त॒तस्य॒यच्छिरः॒सर्वा॒ता
रो॑म॒शाकृ॑धि ॥ खेरथ॑स्य॒खेन॑सः॒खेयु॒गस्य॑शतक्रतो । अ॒पा॒लामिं॑द्र॒त्रिष्पू॒त्व्यकृ॑णोः॒सूर्य॑त्वचं ॥ १४ ॥ (८।९।१२) पांत॒

(८।९।११) कन्यावारितिसप्तर्चस्यसूक्तस्यात्रेय्यपालेंद्रोनुष्टुबाद्येद्वेपंक्ती । (८।९।१२) पांतमितित्रयस्त्रिंशदृचस्यसूक्तस्यांगिरसः श्रुतकक्षइंद्रोगायत्र्याद्यानुष्टुप् (सुकक्षोवाऋषिः) ।

मावोऽअंधसऽइंद्रमभिप्रगायत । विश्वासाहंशतक्रतुंमंहिष्ठंचर्षणीनां+ ॥ पुरुहूतंपुरुष्टुतंगाथान्यं१सनश्रुतं । इंद्रऽइतिंब्रवीतन ॥ इंद्रऽइन्नोमहानांदातावाजानांनृतुः । महाँऽअभिज्ञ्वार्यमत् ॥ अपादुशिप्र्यंधसःसुदक्षस्यप्रहोषिणः । इंदोरिंद्रोयवाशिरः ॥ तम्वभिप्रार्चतेंद्रंसोमस्यपीतयें । तदिद्ध्यस्यवर्धनं ॥ १५ ॥ अस्यपीत्वामदानांदेवोदेवस्यौजसा । विश्वाभिभुवनाभुवत् ॥ त्यमुवःसत्रासाहंविश्वासुगीर्ष्वायतं । आच्यावयस्यूतयें ॥ युध्मंसंतमनर्वाणंसोमपामनपच्युतं । नरंमवार्यक्रतुं ॥ शिक्षाणऽइंद्रायऽआपुरुविद्वाँऽऋचीषम । अवानःपार्येधनें ॥ अतश्चिदिंद्रणऽउपायाहिशतवाजया । इषासहस्रवाजया ॥ १६ ॥ अयामधीवतोधियोवींड्विःशक्रगोदरे । जयेमपृत्सुवज्रिवः ॥ वयमुत्वाशतक्रतोगावोनयवसेष्वा । उक्थेषुरणयामसि ॥ विश्वाहिमर्त्यत्वनानुकामाशंतक्रतो । अगन्मवज्रिन्नाशसः ॥ त्वेसुपुत्रशवसोवृत्रन्कामकातयः । नत्वामिंद्रातिरिच्यते ॥ सनोवृषन्त्सनिष्ठयासंघोरयाद्रविल्वा । धियाविड्ढिपुरंध्या ॥ १७ ॥ यस्तेनूनंशतक्रतविंद्रद्युम्नितमोमदः । तेननूनंमदेमदेः ॥ यस्तेचित्रश्रवस्तमोयऽइंद्रवृत्रहन्तमः । यऽओजोदातमोमदः ॥ विद्माहियस्तेऽअद्रिवस्त्वादत्तःसत्यसोमपाः । विश्वासुदस्मकृष्टिषु ॥ इंद्रायमद्वनेसुतंपरिष्टोभंतुनोगिरः । अर्कमर्चंतुकारवः ॥ यस्मिन्विश्वाऽअधिश्रियोरणंतिसप्तसंसदः । इंद्रंसुतेहवामहे ॥ १८ ॥ त्रिकद्रुकेषुचेतनंदेवासोयज्ञमत । तमिद्वर्धंतुनोगिरः ॥ आत्वाविशंत्विंदवःसमुद्रमिवसिंधवः । नत्वामिंद्रातिरिच्यते ॥ विव्यक्थमहिनावृष

न्भक्षंसोमस्यजागृवे । यऽइंद्रजठरेषुते ॥ अरँतऽइंद्रकुक्षयेसोमोभवतुवृत्रहन् । अरंधामभ्यऽइंदवः ॥ अरमश्वाय गायतिश्रुतकक्षोऽअरंगवे । अरमिंद्रस्यधान्ने ॥ अरंहिष्मासुतेषुणःसोमेष्विंद्रभूषसि । अरँतेशक्रदावने ॥ १९ ॥ पराकात्ताच्चिदद्रिवस्त्वानक्षंतनोगिरः । अरँगमामतेवयं+ ॥ एवाह्यसिवीरयुरेवाशूरऽउतस्थिरः । एवातेराध्यंमनः ॥ एवारातिस्तुवीमघविश्वेभिर्धायिधातृभिः । अधाचिदिंद्रमेसचा ॥ मोषुब्रह्मेवतंद्रयुर्भुवोवाजानांपते । मत्स्वासुतस्यगोमतः ॥ मानऽइंद्राभ्याᳬदिशःसूरोऽअक्तुष्वायमन् । त्वायुजावनेमतत्+ ॥ त्वयेदिंद्रयुजावयंप्रतिब्रुवीमहि स्पृधः । त्वमस्माकंतवस्सखि ॥ त्वामिद्धित्वायवोनुनोनुवतश्चरान् । सखायऽइंद्रकारवः ॥ २० ॥ (८।९।१३) उद्धेदभिश्रुतामघंवृषभंनर्यापसं । अस्तारमेषिसूर्य ॥ नवयोनवतिंपुरोबिभेदबाह्वोजसा । अहिंचवृत्रहावधीत् ॥ सनऽइंद्रःशिवःसखाश्वावद्गोमद्यवंमत् । उरुधारेवदोहते ॥ यद्यकच्चवृत्रहन्नुदगाऽअभिसूर्य । सर्वंतदिंद्रतेवशे ॥ यद्वाप्रवृद्धसत्पतेनमराऽइतिमन्यसे । उतोतत्सत्यमित्तव ॥ २१ ॥ येसोमासःपरावतियेऽअर्वावतिसुन्विरे । सर्वाँस्ताँऽइंद्रगच्छसि ॥ तमिंद्रंवाजयामसिमहेवृत्रायहंतवे । सवृषावृषभोभुवत् ॥ इंद्रःसदामनेकृतऽओजिष्ठःसमदेहितः । द्युम्नीश्लोकीससोम्यः+ ॥ गिरावज्रोनसंभृतःसबलोऽअनपच्युतः । ववक्षऽक्रुष्वोऽअस्तृतः ॥ दुर्गेचिन्नःसुगं

(८।९।१३) उद्धेदभीतिचतुस्त्रिंशदृचस्यसूक्तस्यांगिरसःसुकक्षइंद्रोत्यायाइंद्रर्भवोगायत्री ।

कृधिगृणानऽइंद्रगिर्वणः । त्वंचमघवन्वशः ॥ २२ ॥ यस्यतेनूचिदादिशंनमिनंतिस्वराज्यं । नदेवोनाधिगुर्जनः ॥ अधातेऽअप्रतिष्कुतंदेवीशुष्मंसपर्यतः । उभेसुशिप्रारोदसी ॥ त्वमेतदधारयःकृष्णासुरोहिणीषुच । परुष्णीषुरुशत्पयः ॥ वियदहेरधत्विषोविश्वेदेवासोऽअक्रमुः । विदन्मगस्यताँऽअमः ॥ आदुमेनिवरोभुवद्वृत्रहादिष्टपौंस्यं । अजातशत्रुरस्तृतः ॥ २३ ॥ श्रुतंवोवृत्रहन्तमंप्रशर्धंचर्षणीनां । आशुंषेराधसेमहे+ ॥ अयाधियाचंगव्ययापुरुणामन्पुरुष्टुत । यत्सोमेसोमऽआभवः ॥ बोधिन्मनाऽइदंस्तुनोवृत्रहाभूर्यासुतिः । शृणोतुशक्रऽआशिषं ॥ कयात्वंनऽऊत्याभिप्रमंदसेवृषन् । कयास्तोतृभ्यऽआभर ॥ कस्यवृषासुतेसचानियुत्वान्वृषभोरणत् । वृत्रहासोमपीतये ॥ २४ ॥ अभीषुणस्त्वंरायिंमंदसानःसहस्रिणं । प्रयंतावोधिदाशुषे ॥ पह्लीवंतःसुताऽइमऽउशंतोयंतिवीतये । अपांजग्मिर्निचुंपुणः+ ॥ इष्टाहोत्राऽअसृक्षतेंद्रंवृधासोऽअध्वरे । अच्छावभृथमोजसा ॥ इहत्यासधमाद्याहरीहिरण्यकेश्या । वोढ्वामभिप्रयोहितं+ ॥ तुभ्यंसोमाःसुताऽइमेस्तीर्णबर्हिर्विभावसो । स्तोतृभ्यऽइंद्रमावह ॥ २५ ॥ आतेदक्षंविरोचनादधद्रत्नाविदाशुषे । स्तोतृभ्यऽइंद्रमर्चत ॥ आतेदधामींद्रियमुक्थाविश्वाशतक्रतो । स्तोतृभ्यऽइंद्रमूळय ॥ भद्रंभद्रंनऽआभरेषमूर्जंशतक्रतो । यादींद्रमूळयासिनः ॥ सनोविश्वान्याभरसुवितानिशतक्रतो । यादींद्र० ॥ त्वामिद्वृत्रहन्तमसुतावंतोहवामहे । यादींद्रमूळयासिनः ॥ २६ ॥ उपनोहरिभिःसुतंयाहिमदानांपते । उप

नोहरिभिःसुतं+ ॥ द्वितायोवृत्रहन्तमोविदऽइंद्रःशतक्रतुः । उप० ॥ त्वंहिवृत्रहन्नेषांपातासोमानामसि । उप० ॥ इंद्रऽइषेददातुनऽऋभुक्षणमृभुंरयिं । वाजीददातुवाजिनं ॥ २७ ॥ (८।१०।१) गौर्धयतिमरुताँश्रवस्युर्माता मघोनां । युक्तावह्नीरथानां ॥ यस्यादेवाऽउपस्थेव्रताविश्वेधारयंते । सूर्यासासदृशेकं+ ॥ तत्सुनोविश्वेऽअर्य ऽआसदागृणंतिकारवः । मरुतःसोमपीतये ॥ अस्तिसोमोऽअयंसुतःपिबंत्यस्यमरुतः । उतस्वराजोऽअश्विना ॥ पिबंतिमित्रोऽअर्यमातनापूतस्यवरुणः । त्रिषधस्थस्यजावतः ॥ उतोन्वस्यजोषमाँऽइंद्रःसुतस्यगोमतः । प्रातर्होतेवमत्सति ॥ २८ ॥ कदित्वंतसूरयस्तिरऽआपऽइवस्रिधः । अर्षंतिपूतदक्षसः ॥ कद्वोऽअद्यमहानांदेवानामवोवृणे । त्मनाचदस्मवर्चसां ॥ आयेविश्वापार्थिवानिप्रथंत्रोचनादिवः । मरुतःसोमपीतये ॥ त्यान्नुपूतदक्षसोदिवोवो मरुतोहुवे । अस्यसोमस्यपीतयें ॥ त्यान्नुयेविरोदसीतस्तभुर्मरुतोहुवे । अस्य० ॥ त्यंनुमारुतंगणंगिरिष्ठांवृषणंहुवे । अस्य० ॥ २९ ॥ (८।१०।२) आत्वागिरोरथीरिवास्थुःसुतेषुगिर्वणः । अभित्वासमनूषतेंद्रवत्संनमातरः ॥ आत्वाशुकाऽअचुच्यवुःसुतासऽइंद्रगिर्वणः । पिबात्वस्यांधसऽइंद्रविश्वासुतेहितं+ ॥ पिबासोममदायकमिंद्रश्येनाभृतंसु

दशमेनुवाकेदशसूक्तानि (८।१०।१) गौर्धयतीतिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यांगिरसोबिंदुर्मरुतोगायत्री (पूतदक्षोवाऋषिः) । (८।१०।२) आत्वागिरइतिनवर्चस्यसूक्तस्यांगिरसस्तिरश्चीरिंद्रोनुष्टुप् ।

तं । त्वंहिशश्वतीनांपतीराजाविशामसि ॥ श्रुधीहवंतिरश्च्याऽइंद्रयस्त्वासपर्यति । सुवीर्यस्यगोमतोरायस्पूर्धिमहा
ऽअसि ॥ इंद्रयस्तेनवीयसींगिरंमंद्रामजीजनत् । चिकित्विन्मनसंधियंप्रत्नामृतस्यपिप्युषीं ॥ ३० ॥ तमुष्टवामयं
गिरऽइंद्रमुक्थानिवावृधुः । पुरूण्यस्यपौंस्यासिषासंतोवनामहे ॥ एतोन्विंद्रंस्तवामशुद्धंशुद्धेनसाम्ना । शुद्धैरुक्थै
र्वावृध्वांसंशुद्धऽआशीर्वान्ममत्तु ॥ इंद्रशुद्धोनऽआगहिशुद्धःशुद्धाभिरूतिभिः । शुद्धोरयिंनिधारयशुद्धोममद्धिसो
म्यः+ ॥ इंद्रशुद्धोहिनोरयिंशुद्धोरत्नानिदाशुषे । शुद्धोवृत्राणिजिघ्नसेशुद्धोवाजंसिषाससि ॥ ३१ ॥ (८।१०।३)
अस्माऽउषासऽआतिरंतयाममिंद्रायनक्तमूर्म्याःसुवाचः । अस्माऽआपोमातरःसप्ततस्थुर्नृभ्यस्तरायसिंधवःसुपाराः+ ॥
अतिविद्धाविथुरेणाचिदस्त्रात्रिःसप्तसानुसंहितागिरीणां । नतद्देवोनमर्त्यस्तुतुर्याद्यानिप्रवृद्धोवृषभश्चकार ॥ इंद्रस्य
वज्रऽआयसोनिमिश्लऽइंद्रस्यबाह्वोर्भूयिष्ठमोजः । शीर्षन्निंद्रस्यक्रतवोनिरेकऽआसन्नेषंतश्रुत्याऽउपाके+ ॥ मन्ये
त्वायज्ञियंयज्ञियानांमन्येत्वाच्यवनमच्युतानां । मन्येत्वासत्वनामिंद्रकेतुंमन्येत्वावृषभंचर्षणीनां+ ॥ आयद्वज्रंबा
ह्वोरिंद्रधत्सेमदच्युतमहयेहंतवाऽउ । प्रपर्वताऽअनवंतप्रगावःप्रब्रह्माणोऽअभिनक्षंतऽइंद्रं ॥ ३२ ॥ तमुष्टवामयऽ
इमाजजानविश्वाजातान्यवराण्यस्मात् । इंद्रेणमित्रंदिधिषेमगीर्भिरुपोनमोभिर्वृषभंविशेम ॥ वृत्रस्यत्वाश्वसथादी

(८।१०।३) अस्माइत्येकविंशत्यृचस्यसूक्तस्यांगिरसस्तिरश्चीरिंद्रश्चतुर्दश्याइंद्रामरुतःपंचदश्याइंद्राबृहस्पतीत्रिष्टुप्चतुर्थीविराट्(द्युतानोवाऋ.)

षमाणाविश्वेदेवाऽअजहुर्येसखायः । मरुद्भिरिंद्रसख्यंतेऽअस्त्वथेमाविश्वाःपृतनाजयासि ॥ त्रिःषष्टिस्त्वांमरुतोवावृधानाऽउस्राऽइवराशयोयज्ञियासः । उपत्वेमःकृधिनोभागधेयंशुष्मैतऽएनाहविषाविधेम ॥ तिग्ममायुधंमरुतामनीकंकस्तऽइंद्रप्रतिवज्रंदधर्ष । अनायुधासोऽअसुराऽअदेवाश्चक्रेणताँऽअपवपऽऋजीषिन् ॥ महऽउग्रायतवसेसुवृक्तिंप्रेरयंशिवतमायपश्वः । गिर्वाहसेगिरऽइंद्रायपूर्वीर्धेहितन्वेकुविदंगवेदत् ॥ ३३ ॥ उक्थवाहसेविभ्वेमनीषांद्रुणानपारमीरयानदीनाँ । निस्पृशधियातन्विश्रुतस्यजुष्टतरस्यकुवि० ॥ तद्विविड्ढियत्तऽइंद्रोजुजोषत्स्तुहिसुष्टुतिंनमसाविवास । उपभूषजरितर्मारुवण्यःश्रावयावाचंकुवि० ॥ अवद्रप्सोऽअंशुमतीमतिष्ठदियानःकृष्णोदशभिःसहस्रैः । आवत्तमिंद्रःशच्याधमैतमपस्नोहतीर्नृमणाऽअधत्त ॥ द्रप्समपश्यंविषुणेचरंतमुपह्वरेनद्योऽअंशुमत्याः । नभोनकृष्णमवतस्थिवांसमिष्यामिवोवृषणोयुध्यताजौ+ ॥ अधद्रप्सोऽअंशुमत्याऽउपस्थेधारयत्तन्वंतित्विषाणः । विशोऽअदेवीरभ्याचरंतीर्बृहस्पतिनायुजेंद्रःससाहे ॥ ३४ ॥ त्वंहत्यत्सप्तभ्योजायमानोशत्रुभ्योऽअभवःशत्रुरिंद्र । गूळ्हे द्यावापृथिवीऽअन्वविंदोविभुमद्भ्योभुवनेभ्योरणंधाः ॥ त्वंहत्यदप्रतिमानमोजोवज्रेणवज्रिन्धृषितोजघंथ । त्वंशुष्णस्यावातिरोवधत्रैस्त्वंगाऽइंद्रशच्येदविंदः ॥ त्वंहत्यद्वृषभचर्षणीनांघनोवृत्राणांतविषोबभूथ । त्वंसिंधूँऽरसृजस्तस्तभानान्त्वमपोऽअजयोदासपत्नीः ॥ ससुक्रतूरणिंतायःसुतेष्वनुत्तमन्युर्योऽअहेवरेवान् । यऽएकऽइन्नर्यपाँसिकर्तास

वृत्रहाप्रतीदन्यमाहुः ॥ सवृत्रहेंद्रश्चर्षणीधृत्तंसुष्टुत्याहव्यँहुवेम । सप्राविताम्घवानोधिवक्तासवाजस्यश्रवस्यस्यदाता+ ॥ सवृत्रहेंद्रऽऋभुक्षाःसद्योजज्ञानोहव्योबभूव । कृण्वन्नपाँसिनर्यापुरूणिसोमोनपीतोहव्यःसखिभ्यः ॥ ३५ ॥ (८।१०।४) याऽइँद्रभुजऽआभरःस्वर्वाँऽअसुरेभ्यः । स्तोतारमिन्मघवन्नस्यवर्धयेचत्वेवृक्तबर्हिषः ॥ यमिँद्रदधिषेत्वमश्वंगांभागमव्ययं । यजमानेसुन्वतिदक्षिणावतितस्मिन्तंधेहिमापणौ+ ॥ यऽइँद्रसत्यव्रतोनुष्वापमदेवयुः । स्वैःषऽएवैर्मुमुरत्पोष्यँरयिंसनुतधेहितंततः ॥ यच्छक्रासिपरावतियदर्वावतिवृत्रहन् । अतस्त्वागीर्भिर्द्युगदिँद्रकेशिभिःसुतावाँऽआविवासति ॥ यद्वासिरोचनेदिवःसमुद्रस्याधिविष्टपि । यत्पार्थिवेसदनेवृत्रहन्तमयदंतारिक्षऽआगहि ॥ ३६ ॥ सनःसोमेषुसोमपाःसुतेषुशवसस्पते । मादयस्वराधसासूनृतावतेंद्ररायापरीणसा ॥ मानऽइंद्रपरावृणग्भवानःसधमाद्यः । त्वंनऽऊतीत्वमिन्नऽआप्यंमानऽइंद्रपरावृणक् ॥ अस्मेऽइँद्रसचासुतेनिषदापीतयेमधु । कृधीजरित्रेमघवन्नवोमहदस्मेऽइँद्रसचासुते+ ॥ नत्वादेवासऽआशतनमर्त्यासोऽअद्रिवः । विश्वाजातानिशवसाभिभूरसिनत्वादेवासऽआशत ॥ विश्वाःपृतनाऽअभिभूतरंनरंसजूस्ततक्षुरिंद्रंजजनुश्चराजसे । ऋत्वावरिष्ठंवरऽआमुरिंमुतोग्रमोजिष्ठंतवसंतरस्विनं ॥ ३७ ॥ समीरेभासोऽअस्वरन्निंद्रंसोमस्यपीतये । स्वर्पतियदीवृधेधृतव्रतोह्योजसासमू

(८।१०।४) याइंद्रेतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यकाश्यपोरेभइंद्रोवृहतीदशम्याद्याःक्रमेणातिजगत्युपरिष्टाद्बृहत्योजगतीत्रिष्टुप्जगत्यः ।

तिभिः ॥ नेमिंनमंतिचक्षसामेषंविप्रोऽअभिस्वरा । सुदीतयोवोऽअद्रुहोपिकर्णेतरस्विनः समृक्वभिः ॥ तमिद्वेजोहवीमिमघवानमुग्रंसत्रादधानमप्रतिष्कुतंशवांसि । मंहिष्ठोगीर्भिराचयज्ञियोववर्तद्रायेनोविश्वासुपथाकृणोतुवज्री+ ॥ त्वंपुरऽइंद्रचिकिदेनाव्योजसाशविष्ठशक्रनाशयथौ । त्वद्विश्वानिभुवनानिवज्रिन्द्यावारेजेतेपृथिवीचभीषा+ ॥ तन्मऽऋतमिंद्रशूरचित्रपात्वपोनवज्रिन्दुरितातिपर्षिभूरिं । कदानऽइंद्रायऽआदंशस्येविश्वप्स्न्यस्यस्पृहयाय्यस्यराजन् ॥ ३८ ॥ इतिषष्ठाष्टकेषष्ठोऽध्यायः ॥ ६ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

षट्चत्वारिंशाध्यायेवर्गाः ३८ सूक्तानि १६ ऋचः १९७ ॥ त्यागः ॥ इंद्रायेः९ विश्वेभ्योदेवेभ्य.९ [मे. प. विश्वेभ्योदे.३ अर्यमवरुणाभ्यामि. विश्वेभ्योदेवेभ्य.५] अग्नय. ९ अश्विभ्यामि.२० इंद्रायेः९२ इंद्रर्भुभ्य. मरुद्भ्य.१२ इंद्रायेः२२ इंद्रामरुद्भ्य. इंद्राबृहस्पतिभ्या. इंद्रायेदं.२१ ॥ इतिषष्ठेषष्ठः ॥

इंद्रायद्वादशनृमेधऔष्णिहँसप्तम्युपांत्येचककुभौत्यानवम्यौपुरऽउष्णिहौत्वामिदाष्टौप्रागाथंमयंतेद्वादशनेमोभार्गवस्त्रैष्टुभँषष्ठीजगतीपरास्तिस्रोनुष्टुभौयमितिद्वृचेनेंद्रआत्मानमस्तौदुपांत्येवाच्यावृधकृषोळशजमदग्निर्भार्गवोमैत्रावरुणंप्रागाथंत्रित्रिष्टुबंततृतीयादिगायत्रीपरासतोबृहतीस्तोत्रंराजस्वृक्सपादादित्याश्विन्यौवायव्यैसौर्यौबृहत्युषस्यासूर्यप्रभास्तुतिर्वीपावमानीगव्यैत्वमग्नेद्यधिकाभार्गवःप्रयोगोबार्हस्पत्योवाग्निःपावकःसहस

स्तुतयोर्वाऽन्योर्गृहपतिर्यविष्ठयोर्वान्यतरआग्नेयंत्वदशिंषळूनांसोभरिर्बार्हतंपंचमीविराड्रूपांसप्तम्याद्ययुजः सतोबृहत्यौष्टम्यादियुजःककुब्भ्रसीयसीककुबनुष्टुबंत्याग्निमारुतीनवमंमंडलंपावमानंसौम्यंस्वादिष्टयादशम धुच्छंदाःपवस्वमेधातिथिरेषशुनःशेपःसनहिरण्यस्तूपःसमिद्धएकादशंकाश्यपोसितोदेवलोवाविंशतिःसूक्ता न्याद्यमाप्रियंश्चतुरनुष्टुबंतंमंद्रयानवासूग्रमेतेसोमाःपरिप्रियाप्रस्वानासंउपास्मैसोमाअसृग्रं ॥ ७ ॥ ॥

हरिःओम् ॥ (८।१०।५) इंद्रायसामगायतविप्रायबृहतेबृहत् । धर्मकृतेविपश्चितेपनस्यवे ॥ त्वमिंद्राभिभूरसित्वंसूर्यमरोचयः । विश्वकर्माविश्वदेवोमहाँऽअसि ॥ विभ्राजन्ज्योतिषास्वरगच्छोरोचनंदिवः । देवास्तऽइंद्रस ख्याययेमिरे ॥ एंद्रनोगधिप्रियःसत्राजिदगोह्यः । गिरिर्नविश्वतस्पृथुःपतिर्दिवः+ ॥ अभिहिसत्यसोमपाऽउभेबभूथरोदसी । इंद्रासिसुन्वतोवृधःपतिं० ॥ त्वंहिशश्वतीनामिंद्रदर्तापुरामसि । हंतादस्योर्मनोवृधःपतिं० ॥ १ ॥ अ धाहींद्रगिर्वणऽउपत्वाकामान्महःससृज्महे । उदेवयंतऽउदभिः ॥ वार्णत्वायव्याभिर्वर्धतिशूरब्रह्माणि । वावृध्वांसं चिदद्रिवोदिवेदिवे॥ युंजंतिहरीऽइषिरस्यगाथयोरौरथऽउरुयुगे। इंद्रवाहावचोयुजा ॥ त्वंनऽइंद्राभरँऽओजोनृम्णंशत क्रतोविचर्षणे । आवीरंपृतनाषहं ॥ त्वंहिनःपितावसोत्वंमाताशतक्रतोबभूविथ । अधातेसुम्नमीमहे॥ त्वांशुष्मिन्पुरु

(८।१०।५) इंद्रायसामेतिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यांगिरसोनृमेधइंद्रउष्णिक्सप्तमीदशम्येकादश्यःककुभोनवम्यंत्येपुरउष्णिहौ ।

हूतवाजयंतमुपब्रुवेशतक्रतो । सनोरास्वसुवीर्यं ॥ २ ॥ (८।१०।६) त्वामिदाह्योनरोपीप्यन्वज्रिन्भूर्णयः । सऽ इंद्रस्तोमवाहसामिहश्रुध्युपस्वसरमागहि ॥ मत्स्वासुशिप्रहरिवस्तदीमहेत्वेऽआभूषंतिवेधसः । तवश्रवांस्युपमान्युक्थ्यासुतेष्विंद्रगिर्वणः ॥ श्रायंतऽइवसूर्यंविश्वेदिंद्रस्यभक्षत । वसूनिजातेजनमानऽओजसाप्रतिभागंनदीधिम ॥ अनर्शरातिंवसुदामुपस्तुहिभद्राऽइंद्रस्यरातयः । सोऽअस्यकामंविधतोनरोषतिमनोदानायचोदयन् ॥ त्वमिंद्रप्रतूर्तिष्वभिविश्वाऽअसिस्पृधः । अशस्तिहाजनिताविश्वतूरसित्वंतूर्यतरुष्यतः+ ॥ अनुतेशुष्मंतुरयंतमीयतुःक्षोणीशिशुंनमातरा । विश्वास्तेस्पृधःश्नथयंतमन्यवेवृत्रंयदिंद्रतूर्वसि ॥ इतऊतीवोऽअजरंप्रहेतारमप्रहितं । आशुंजेतारंहेतारंरथीतममतूर्तंतुग्र्यावृधं ॥ इष्कर्तारमनिष्कृतंसहस्कृतंशतमूतिंशतक्रतुं । समानमिंद्रमवसेहवामहेवसवानंवसूजुवं ॥ ३ ॥ (८।१०।७) अयंतऽएमित्वापुरस्ताद्विश्वेदेवाऽअभिमायंतिपश्चात् । यदामह्यंदीधरोभागमिंद्रादिन्मयाकृणवोवीर्याणि ॥ दधामितेमधुनोभक्षमग्रेहितस्तेभागःसुतोऽअस्तुसोमः । असश्चत्वंदक्षिणतःसखामेधावृत्राणिजंघनाव

(८।१०।६) त्वामिदेत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यांगिरसोनृमेधइंद्रः अयुजोवृहत्योयुजःसतोवृहत्यः । (८।१०।७) अयंतइतिद्वादशर्चस्यसूक्तस्य भार्गवोनेमऋषिःअयंतइतिद्वयोरिंद्रऋषिःइंद्रोदेवतामनोजवाइत्यस्याःसुपर्णोदेवतासमुद्रेइत्यस्यावज्रंयद्वाग्वदंतीतिद्वयोर्वाग्देवतात्रिष्टुप् षष्ठीजगतीसप्तम्याद्यास्तिस्रोनुष्टुभः ।

भूरिं ॥ प्रसुस्तोमंभरतवाजयंतऽइंद्रायसत्यंयदिसत्यमस्ति । नेंद्रोऽअस्तीतिनेमऽउत्वऽआहकईंददर्शकमभिष्टवाम ॥ अयमस्मिजरितःपश्यमेहविश्वाजातान्यभ्यस्मिमह्वा । ऋतस्यमाप्रदिशोवर्धयंत्यादर्दिरोभुवनादर्दरीमि ॥ आयन्मा वेनाऽअरुहन्नृतस्यँऽएकमासीनंहर्यतस्यपृष्ठे । मनश्चिन्मेहृदऽआप्रत्यवोचदचिक्रदन्छिशुमंतःसखायः ॥ विश्वेत्तातेसवनेषुप्रवाच्यायाचकर्थमघवन्निंद्रसुन्वते । पारावतंयत्पुरुसंभृतंवस्वपावृणोःशरभायऽऋषिंबंधवे ॥ ४ ॥ प्रनूनंधावतापृथङ्नेहयोवोऽअवावरीत् । निषींवृत्रस्यममंणिवज्रमिंद्रोऽअपीपतत् ॥ मनोजवाऽअयमानऽआयसीमतरत्पुरं । दिवंसुपर्णोगत्वायसोमंवज्रिणऽआभरत् ॥ समुद्रेऽअंतःशयतऽउद्नावज्रोऽअभीवृतः । भरंत्यस्मैसंयतःपुरःप्रस्रवणा बलिं+ ॥ यद्वाग्वदंत्यविचेतनानिराष्ट्रीदेवानांनिषसादमंद्रा । चतस्रऽऊर्जंदुदुहेपयांसिक्वस्विदस्याःपरमंजगाम ॥ देवींवाचमजनयंतदेवास्तांविश्वरूपाःपशवोवदंति । सानोमंद्रेषमूर्जंदुहानाधेनुर्वाग्स्मानुपसुष्टुतैतु ॥ सखेविष्णोविततंविक्रमस्वद्यौर्देहिलोकंवज्रायविष्कभे । हनावृत्रंरिणचावसिंधूनिंद्रस्ययंतुप्रसवेविसृष्टाः ॥ ५ ॥ (८।१०।८) ऋध

(८।१०।८) ऋधगित्येतिषोळशर्चस्यसूक्तस्यभार्गवोजमदग्निर्ऋषिर्मित्रावरुणौदेवते पंचम्यामित्रावरुणादित्यादेवताःषष्ठ्याआदित्याःसप्तम्यष्टम्योरश्विनौनवमीदशम्योर्वायुरेकादशीद्वादश्योःसूर्यस्त्रयोदश्याऽषाश्चतुर्दश्याःपवमानस्ततोद्वयोर्गौर्बृहती द्वितीयाचतुर्थीषष्ठ्यष्टम्यःसतोबृहत्यःतृतीयागायत्र्यंत्यास्तिस्रस्त्रिष्टुभः ।

गित्थासमर्यः शशमेदेवतातये । योनूनंमित्रावरुणावभिष्टयऽआचक्रेहव्यदातये ॥ वषिष्ठक्षत्राऽउरुचक्षसानरा राजानादीर्घश्रुत्तमा । ताबाहुतानदंसनारथर्यतःसाकंसूर्यस्यरश्मिभिः ॥ प्रयोवांमित्रावरुणाजिरोदूतोऽअद्रवत् । अर्यःशीर्षामदेरघुः ॥ नयःसंपृच्छेनपुनर्हवीतवेनसंवादायरमते । तस्मान्नोऽअद्यसमृतेरुरुष्यतंबाहुभ्यांनऽउरुष्यतं ॥ प्रमित्रायप्रार्यम्णेसचथ्यमृतावसो । वरूथ्यं१ वरुणेछंद्यंवचःस्तोत्रंराजसुगायत ॥ ६ ॥ तेहिन्विरेऽअरुणंजेन्यंवस्वे कंपुत्रंतिसृणां । तेधामान्यमृतामर्त्यानामदब्धाऽअभिचक्षते ॥ आमेवचांस्युद्यताद्युमत्तमानिकर्त्वा । उभायातंना सत्यासजोषसाप्रतिहव्यानिवीतये ॥ रातिंयद्वामरक्षसंहवामहेयुवाभ्यांवाजिनीवसू । प्राचींहोत्रांप्रतिरंतावितंनरा गृणानाजमदग्निना ॥ आनोयज्ञंदिविस्पृशंवायोयाहिसुमन्मभिः । अंतःपवित्रऽउपरिश्रीणानोयंशुक्रोऽअयामि ते ॥ वेत्यध्वर्युःपथिभीरजिष्ठैःप्रतिहव्यानिवीतये । अधानियुत्वऽउभयस्यनःपिबशुचिंसोमंगवाशिरं ॥ ७ ॥ बण्म हाँऽअसिसूर्यबळादित्यमहाँऽअसि । महस्तेसतोमहिमापनस्यतेद्धादेवमहाँऽअसि ॥ बट्सूर्यश्रवसामहाँऽअसिसत्रा देवमहाँऽअसि । मह्नादेवानामसुर्यःपुरोहितोविभुज्योतिरदाभ्यं ॥ इयंयानीच्यर्किणीरूपारोहिण्याकृता । चित्रेव प्रत्यदर्श्यायत्यं१तर्दृशसुबाहुषु ॥ प्रजाहतिस्रोऽअत्यायमीयुर्न्यं१न्याऽअर्कमभितोविविश्रे । बृहद्धतस्थौभुवनेष्वंतः पवमानोहरितऽआविवेश ॥ मातारुद्राणांदुहितावसूनांस्वसादित्यानाममृतस्यनाभिः । प्रनुवोचंचिकितुषेजनाय

मागामनागामदितिंवधिष्ट ॥ वचोविदंवाचमुदीरयंतींविश्वाभिर्धीभिरुपतिष्ठमानां । देवींऽदेवेभ्यःपर्येयुषींगामा मावृक्तमर्त्यादभ्रचेताः ॥ ८ ॥ (८।१०।९) त्वमग्नेबृहद्भ्योदधासिदेवदाशुषे । कविर्गृहपतिर्युवा ॥ सनऽईळान यासहदेवाँऽअग्नेदुवस्युवा । चिकिद्धिभानवावह ॥ त्वयाहस्विद्युजावयंचोदिष्ठेनयविष्ठ्य । अभिष्मोवाजसातये ॥ और्वभृगुवच्छुचिमप्नवानवदाहुवे । अग्निंसमुद्रवाससं ॥ हुवेवातस्वनंकविंपर्जन्यक्रंद्यंसहः । अग्निं० ॥ ९ ॥ आस वंसवितुर्यथाभगस्येवभुजिंहुवे । अग्निं० ॥ अग्निर्वोवृधंतमध्वराणांपुरूतमं । अच्छानप्त्रेसहस्वते ॥ अयंयथानऽआ भुवत्त्वष्टारूपेवतक्ष्या । अस्यक्रत्वायशस्वतः ॥ अयंविश्वाऽअभिश्रियोग्निर्देवेषुपत्यते । आवाजैरुपनोगमत् ॥ वि श्वेषामिहस्तुहिहोतृणांयशस्तमं । अग्नियज्ञेषुपूर्व्यं+ ॥ १० ॥ शीरंपावकशोचिषंज्येष्ठोयोदमेष्वा । दीदायदीर्घश्रुत्तमः ॥ तमर्वंतंनसानसिंगृणीहिविप्रशुष्मिणं । मित्रंनयातयज्जनं ॥ उपत्वाजामयोगिरोदेदिशतीर्हविष्कृतः । वायोर नीकेऽअस्थिरन् ॥ यस्यत्रिधात्ववृतंबर्हिस्तस्थावसंदिनं । आपश्चिन्निदधापदं+ ॥ पदंदेवस्यमीळुषोनाधृष्टाभिरूति भिः । भद्रासूर्यंऽइवोपदृक्+ ॥ ११ ॥ अग्नेघृतस्यधीतिभिस्तेपानोदेवशोचिषा । आदेवान्वक्षियक्षिच ॥ तंत्वाजनं

(८।१०।९) त्वमग्नइतिद्वाविंशत्यृचस्यसूक्तस्यभार्गवःप्रयोगोग्निर्गायत्री । अस्मिन्सूक्तेएतऋषयोविकल्प्यंते—बार्हस्पत्योग्निःपावकः यद्वासहसःपुत्रौगृहपतियविष्ठौअनयोरन्यतरोवा) ।

तमातरःकविंदेवासोऽअंगिरः । हव्यवाहममर्त्यं ॥ प्रचेतसंत्वाकवेग्नेदूतंवरेण्यं । हव्यवाहंनिषेदिरे ॥ नहिमेऽअस्त्यघ्यानस्त्रधितिर्वनन्वति । अथैतादृग्भरामिते ॥ यदग्नेकानिकानिचिदातेदारूणिद्धमसि । ताजुषस्वयविष्ठ्य ॥ यदत्युपजिह्विकायद्वघ्रोऽअतिसर्पति । सर्वंतदस्तुतेघृतं+ ॥ अग्निमिंधानोमनसाधियंसचेतमर्त्यः । अग्निमींधेविवस्वभिः ॥ १२ ॥ (८।१०।१०) अदर्शिगातुवित्तमोयस्मिन्व्रतान्यादधुः । उपोषुजातमार्यस्यवर्धनमग्निंनक्षंतनोगिरः ॥ प्रदैवोदासोऽअग्निर्देवाँऽअच्छानमज्मना । अनुमातरंपृथिवींविवावृतेतस्थौनाकस्यसानवि ॥ यस्माद्रेजंतकृष्टयश्चर्कृत्यानिकृण्वतः । सहस्रसामेधसाताविवत्मनाग्निंधीभिःसपर्यत ॥ प्रयंरायेनिनीषसिमर्तोयस्तेवसोदाशत् । सवीरंधत्तेऽअन्नऽउक्थशंसिनंत्मनासहस्रपोषिणं ॥ सद्यश्चिद्यमितृणत्तिवाजमर्वतासधत्तेऽअक्षितिश्रवः । त्वेदेवत्रासदापुरूवसोविश्वावामानिधीमहि ॥ १३ ॥ योविश्वादयतेवसुहोतामंद्रोजनानां । मधोर्नपात्रांप्रथमान्यस्मैप्रस्तोमायंत्यग्नये ॥ अश्वंनगीर्भीरथ्यंसुदानवोमर्मृज्यंतेदेवयवः । उभेतोकेतनयेदस्मविश्पतेपर्षिराधोमघोनां ॥ प्रमंहिष्ठाय गायतऽऋतान्नेबृहतेशुक्रशोचिषे । उपस्तुतासोऽअग्नये ॥ आवंसतेमघवावीरवद्यशःसमिद्धोद्युम्न्याहुतः । कुविन्नोऽ

(८।१०।१०) अदर्शीतिचतुर्दशर्चस्यसूक्तस्यकाण्वःसोभरिरग्निरंत्यायाअग्नामरुतोबृहतीपंचमीविराड्नुपासप्तम्याद्ययुजःसतोबृहत्योऽष्टम्यादियुजःक्रमेणककुब्हसीयसीककुबनुष्टुभः ।

अस्यसुमतिर्नवीयस्यच्छावाजेभिरागमत् ॥ प्रेष्ठमुप्रियाणांस्तुह्यासावातिथिं । अग्निंरथानांयमं ॥ १४ ॥ उदितायो निदितावेदितावस्वायज्ञियोववर्तति । दुष्टरायस्यप्रवणेनोर्मयोधियावाजंसिषासतः ॥ मानोहृणीतामतिथिर्वसुरग्निः पुरुप्रशस्तऽएषः । यःसुहोतास्वध्वरः+ ॥ मोतेरिषन्येऽअच्छोक्तिभिर्वसोग्नेकेभिश्चिदेवैः । कीरिश्चिद्धित्वामीट्टेदूत्या यरातहव्यःस्वध्वरः+ ॥ आग्नेयाहिमरुत्सखारुद्रेभिःसोमपीतये । सोभर्याऽउपसुष्टुतिंमादयस्वस्वर्णरे ॥ १५ ॥ ॥ (इतिप्रागाथमष्टमंमंडलंअत्रसूक्तानि ९२) ॥ (९।१।१) स्वादिष्ठयामदिष्ठयापवस्वसोमधारया । इंद्रायपातवेसु तः+ ॥ रक्षोहाविश्वचर्षणिरभियोनिमयोहतं । द्रुणासधस्थमासदत् ॥ वरिवोधातमोभवमंहिष्ठोवृत्रहन्तमः । पर्षि राधोमघोनाम् ॥ अभ्यर्षमहानांदेवानांवीतिमंधसा । अभिवाजमुतश्रवः ॥ त्वामच्छाचरामसितदिदर्थंदिवेदिवे । इंदोत्वेनऽआशसः ॥ १६ ॥ पुनातितेपरिस्रुतंसोमंसूर्यस्यदुहिता । वारेणशश्वतातना ॥ तमीमण्वीःसमर्यऽआगृ भ्णंतियोषणोदश । स्वसारःपार्येदिवि+ ॥ तमींहिन्वंत्यग्रुवोधमंतिबाकुरंदृतिं । त्रिधातुवारणंमधु ॥ अभी३मम घ्न्याऽउतश्रीणंतिधेनवःशिशुं । सोममिंद्रायपातवे ॥ अस्येदिंद्रोमदेष्वाविश्वावृत्राणिजिघ्नते । शूरोमघाचमंह

पावमानेनवमेमंडलेसप्तानुवाकाःतत्रप्रथमेनुवाकेचतुर्विंशतिसूक्तानि (९।१।१) स्वादिष्ठयेतिदशर्चस्यसूक्तस्यवैश्वामित्रोमधुच्छंदाः पवमानसोमोगायत्री ।

ते ॥ १७ ॥ (९।१।२) पवस्वदेववीरतिपवित्रंसोमरह्या । इंद्रमिंदोवृषाविश ॥ आवच्यस्वमहिष्सरोवृषेंदोद्युम्नवत्तमः । आयोनिंधर्णसिःसदः ॥ अधुक्षतप्रियंमधुधारासुतस्यवेधसः । अपोवसिष्टसुक्रतुः ॥ महांतंत्वामहीरन्वापोऽअर्षंतिसिंधवः । यद्गोभिर्वासयिष्यसे ॥ समुद्रोऽअप्सुमामृजेविष्टंभोधरुणोदिवः । सोमःपवित्रेऽअस्मयुः+ ॥ १८ ॥ अचिक्रदद्वृषाहरिर्महान्मित्रोनदर्शतः । संसूर्येणरोचते ॥ गिरस्तऽइंदऽओजसामर्मृज्यंतेऽअपस्युवः । याभिर्मदायशुंभसे ॥ तंत्वामदायघृष्वयऽउलोककृत्नुमीमहे । तवप्रशस्तयोमहीः+ ॥ अस्मभ्यमिंदविंद्रयुर्मध्वःपवस्वधारया । पर्जन्योवृष्टिमाँऽइव ॥ गोषाऽइंदोनृषाऽअस्यश्वसावाजसाऽउत । आत्मायज्ञस्यपूर्व्यः+ ॥ १९ ॥ (९।१।३) एषदेवोऽअमर्त्यःपर्णवीरिवदीयति । अभिद्रोणान्यासदं ॥ एषदेवोविपाकृतोतिह्वरांसिधावति । पवमानोऽअदाभ्यः ॥ एषदेवोविपन्युभिःपवमानऽऋतायुभिः । हरिर्वाजायमृज्यते ॥ एषविश्वानिवार्याशूरोयन्निवसत्वभिः । पवमानःसिषासति ॥ एषदेवोरथर्यतिपवमानोदशस्यति । आविष्कृणोतिवग्वनुं+ ॥ २० ॥ एषविप्रैरभिष्टुतोपोदेवोविगाहते । दधद्रत्नानिदाशुषे ॥ एषदिवंविधावतितिरोरजांसिधारया । पवमानःकनिक्रदत् ॥ एषदिवंव्यासरत्तिरोरजांस्यस्पृ

(९।१।२) पवस्वेतिदशर्चस्यसूक्तस्यकाण्वोमेधातिथिःपवमानसोमोगायत्री । (९।१।३) एषदेवइतिदशर्चस्यसूक्तस्याजीगर्तिः शुनःशेपःसकृत्रिमोवैश्वामित्रोदेवरातःपवमानसोमोगायत्री ।

तः । पवमानःस्वध्वरः+ ॥ एषप्रह्लेनजन्मनादेवोदेवेभ्यःसुतः । हरिःपवित्रेऽअर्षति ॥ एषऽउस्यपुरुव्रतोजज्ञानोजनयन्निषः । धारयापवतेसुतः+ ॥ २१ ॥ (९।१।४) सनाचसोमजेषिंचपवमानमहिश्रवः । अथानोवस्यसस्कृधि ॥ सनाज्योतिःसनास्वर्विश्वाचसोमसौभगा । अथा० ॥ सनादक्षमुतक्रतुमपसोममृधोजहि । अथा० ॥ पवीतारःपुनीतनसोमिंद्रायपातवे । अथा० ॥ त्वंसूर्यंनऽआभजतवक्त्वातवोतिभिः । अथा० ॥ २२ ॥ तवक्त्वातवोतिभिर्ज्योक्पश्येमसूर्यं । अथा० ॥ अभ्यर्षस्वायुधसोमद्विबर्हसंरयिं । अथा० ॥ अभ्यर्षानपच्युतोरयिंसमत्सुसासहिः । अथा० ॥ त्वांयज्ञैरवीवृधन्पवमानविधर्मणि । अथा० ॥ रयिंनश्चित्रमश्विनमिंदोविश्वायुमाभर । अथा० ॥ २३ ॥ (९।१।५) समिद्धोविश्वतस्पतिःपवमानोविराजति । प्रीणन्वृषाकनिक्रदत् ॥ तनूनपात्पवमानःशृंगेशिशानोऽअर्षति । अंतरिक्षेणरारजत् ॥ ईळेन्यःपवमानोरयिर्विराजतिद्युमान् । मधोर्धाराभिरोजसा ॥ बर्हिःप्राचीनमोजसापवमानस्तृणन्हरिः । देवेषुदेवऽईयते ॥ उदातैर्जिहतेबृहद्द्वारोदेवीर्हिरण्ययीः । पवमानेनसुष्टुत

(९।१।४) सनाचेतिदशर्चस्यसूक्तस्यांगिरसोहिरण्यस्तूपःपवमानसोमोगायत्री । (९।१।५) समिद्धइत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यकाश्यपोसितःऋमेणेध्मस्तनूनपादिळोबर्हिर्देवीर्द्वारउषासानक्तादैव्यौहोतारौतिस्रोदेव्यःसरस्वतीळाभारत्यस्त्वष्टावनस्पतिःस्वाहाकृतयोगायत्री-अंत्याश्चतस्रोनुष्टुभः । (इतआरभ्यविंशतिसूक्तेपुकाश्यपोदेवलोऽसितेनसहविकल्पते) ।

ताः ॥ २४ ॥ सुशिल्पेबृहतीमहीपवमानोवृषण्यति । नक्तोषासानदर्शते+ ॥ उभादेवानुचक्षसाहोतारादैव्याहुवे । पवमानऽइंद्रोवृषा ॥ भारतीपवमानस्यसरस्वतीळामही । इमंनोयज्ञमागमन्तिस्रोदेवीःसुपेशसः ॥ त्वष्टारमग्रजांगोपां पुरोयावानमाहुवे । इंदुरिंद्रोवृषाहरिःपवमानःप्रजापतिः ॥ वनस्पतिंपवमानमध्वासमङ्धिधारया । सहस्रवल्शंहरिं तंभ्राजमानंहिरण्ययं ॥ विश्वेदेवाःस्वाहाकृतिंपवमानस्यागत । वायुर्बृहस्पतिःसूर्योग्निरिंद्रःसजोषसः ॥ २५ ॥ (९।१।६) मंद्रयासोमधारयावृषापवस्वदेवयुः । अव्योवारेष्वस्मयुः+ ॥ अभित्यंमद्यंमदमिंदविंद्रऽइतिक्षर । अभिवाजिनोऽअर्वतः ॥ अभित्यंपूर्व्यंमदंसुवानोऽअर्षपवित्रऽआ । अभिवाजमुतश्रवः ॥ अनुद्रप्सासऽइंदवऽआपो नप्रवतासरन् । पुनानाऽइंद्रमाशत ॥ यमत्यमिववाजिनंमृजंतियोषणोदश । वनेक्रीळंतमत्यविं ॥ २६ ॥ तंगोभिर्वृषणंरसंमदायदेववीतये । सुतंभरायसंसृज ॥ देवोदेवायधारयेंद्रायपवतेसुतः । पयोयदस्यपीपयत् ॥ आत्मायज्ञस्यरंह्यासुष्वाणःपवतेसुतः । प्रक्षंनिपातिकाव्यं ॥ एवापुनानऽइंद्रयुर्मदंमदिष्ठवीतये । गुहाचिद्दधिषेगिरः ॥ २७ ॥ (९।१।७) असृग्रमिंदवःपथाधर्मन्नृतस्यसुश्रियः । विदानाऽअस्ययोजनं ॥ प्रधारामध्वोऽअग्रियोमहीरपोविगाहत

(९।१।६) मंद्रयेतिनवर्चस्यसूक्तस्यकाश्यपोसितःपवमानसोमोगायत्री । (९।१।७) असृग्रमितिनवर्चस्यसूक्तस्यकाश्यपोऽसितः पवमानसोमोगायत्री ।

ते । हविर्हविष्पवंद्यः ॥ प्रयुजोवाचोऽअग्रियोवृषावंचक्रदद्धनें । सद्माभिसत्योऽअध्वरः+ ॥ परियत्काव्याकविर्नृम्णावसानोऽअर्षति । स्वर्वाजीसिषासति ॥ पवमानोऽअभिस्पृधोविशोराजेवसीदति । यदीमृण्वंतिवेधसः ॥ २८ ॥ अव्योवारेपरिप्रियोहरिर्वनेषुसीदति । रेभोवनुष्यतेमती+ ॥ सवायुमिंद्रमश्विनासाकंमदेनगच्छति । रणायोऽअस्य धर्मभिः ॥ आमित्रावरुणाभगंमध्वःपवंतऊर्मयः । विदानाऽअस्यशक्मभिः ॥ अस्मभ्यंरोदसीरयिंमध्वोवाजस्य सातयें । श्रवोवसूनिसंजितं ॥ २९ ॥ (९।१।८) एतेसोमाऽअभिप्रियमिंद्रस्यकाममक्षरन् । वर्धंतोऽअस्यवीर्यं* ॥ पुनानासश्चमूषदोगच्छंतोवायुमश्विना । तेनोधांतुसुवीर्यं ॥ इंद्रस्यसोमराधसेपुनानोहार्दिचोदय । ऋतस्य योनिमासदं ॥ मृजंतित्वादशक्षिपोहिन्वंतिसप्तधीतयः । अनुविप्राऽअमादिषुः ॥ देवेभ्यस्त्वामदायकंसृजानमतिमेष्यः । संगोभिर्वासयामसि ॥ ३० ॥ पुनानःकलशेष्वावस्त्राण्यरुषोहरिः । परिगव्यान्यव्यत ॥ मघोनऽआपवस्वनोजहिविश्वाऽअपद्विषः । इंदोसखायमाविश ॥ वृष्टिंदिवःपरिस्रवद्युम्नंपृथिव्याऽअधि । सहोनःसोमपृत्सुधाः ॥ नृचक्षसंत्वावयमिंद्रपीतंस्वर्विदं । भक्षीमहिप्रजामिषं ॥ ३१ ॥ (९।१।९) परिप्रियादिवःकविर्वयांसिनस्योहितः । सुवानोयातिकविक्रतुः ॥ प्रप्रक्षयायपन्यसेजनायजुष्टोऽअद्रुहे । वीत्यर्षचनिष्ठया ॥ ससूनुर्मातराशुचिर्जातो

(९।१।९) एतेसोमाइतिनवर्चस्यसूक्तस्यकाश्यपोसितःपवमानसोमोगायत्री । (९।१।९) परिप्रियेतिनवर्चस्यसूक्तस्यकाश्यपोसितःपवमान

जा॒तेऽअ॑रोचयत् । म॒हान्म॒हीऽऋ॑ता॒वृधा॑ ॥ सस॒प्तधी॒तिभि॑र्हि॒तोन॒द्यो॑ऽअजिन्वद॒द्रुहः॑ । याऽएक॒मक्षि॑वावृ॒धुः+ ॥ ताऽअ॒भिसं॑त॒मस्तृ॑तंम॒हेयुवा॑न॒माद॑धुः । इंदु॑मिंद्र॒तव॑व्र॒ते+ ॥ ३२ ॥ अ॒भिवह्नि॒रम॑र्त्यःस॒प्तप॑श्यति॒वाव॑हिः । क्रिवि॑र्दे॒वीर॑तर्पयत् ॥ अवा॒कल्पे॑षुनःपुम॒स्तमां॑सिसोम॒योध्या॑ । तानि॑पुनानजंघनः ॥ नूनव्य॑से॒नवी॑यसेसू॒क्ताय॑साधयाप॒थः । प्र॒त्न॒वद्रो॑चया॒रुचः॑ ॥ पव॑मान॒महि॒श्रवो॒गामश्वं॑रासिवी॒रव॑त् । सना॑मे॒धांसना॒स्वः॑* ॥ ३३ ॥ (९।१।१० ॥ प्रस्वा॒नासो॒रथा॑ऽइ॒वार्वं॑तो॒नश्र॑व॒स्यवः॑ । सोमा॑सोरा॒येऽअ॑क्रमुः ॥ हि॒न्वानासो॒रथा॑ऽइवदधन्वि॒रेगभ॑स्त्योः । भरा॑सःका॒रिणा॑मिव ॥ राजा॑नो॒नप्रश॑स्तिभिः॒सोमा॑सो॒गोभि॑रंजते । य॒ज्ञोनस॒प्तधा॒तृभिः॑ ॥ परि॑सुवा॒नास॒ऽइंद॑वो॒मदा॑यब॒र्हणा॑गि॒रा । सु॒ताऽअ॑र्षंति॒धार॑या ॥ आ॒पा॒नासो॑वि॒वस्व॑तो॒जनं॑तऽउ॒षसो॒भगं॑ । सूरा॒ऽअण्वं॒वित॑न्वते ॥ ३४ ॥ अप॒द्वारा॑मती॒नांप्र॒त्नाऽऋ॑ण्वंतिका॒रवः॑ । वृष्णो॒हर॑सऽआ॒यवः॑ ॥ स॒मी॒ची॒नास॑ऽआसते॒होता॑रःस॒प्तजा॑मयः । प॒दमेक॑स्य॒पिप्र॑तः ॥ नाभा॒नाभिं॑न॒ऽआद॑दे॒चक्षु॑श्चि॒त्सूर्ये॒सचा॑ । क॒वेरप॑त्य॒मादु॑हे ॥ अ॒भिप्रि॒यादि॒वस्प॒दम॑ध्व॒र्युभि॒र्गुहा॑हि॒तं । सूरः॑पश्यति॒चक्ष॑सा ॥ ३५ ॥ (९।१।११) उपा॑स्मैगायतानरः॒पव॑माना॒येंद॑वे । अ॒भिदे॒वाँऽइय॑क्षते ॥ अ॒भिते॒मधु॑ना॒पयोथ॑र्वाणोऽअशि

सोमोगायत्री । (९।१।१०) प्रस्वानासइतिनवर्चस्यसूक्तस्यकाश्यपोसितःपवमानसोमोगायत्री । (९।१।११) उपास्माइति नवर्चस्यसूक्तस्यकाश्यपोसितःपवमानसोमोगायत्री ।

श्रयुः । देवंदेवायदेवयु+ ॥ सनःपवस्वशंगवेशंजनायशमर्वते । शंराजन्नोषधीभ्यः ॥ बभ्रवेनुस्वतवसेरुणायदिवि स्पृशे । सोमायगाथमर्चत ॥ हस्तच्युतेभिरद्रिभिःसुतंसोमंपुनीतन । मधावाधावतामधु ॥ ३६ ॥ नमसेदुपसीदत दृभ्नेदृभिश्रीणीतन । इंदुमिंद्रेदधातन ॥ अमित्रहाविचर्षणिःपवस्वसोमशंगवे । देवेभ्योऽअनुकामकृत्+ ॥ इंद्राय सोमपातवेमदायपरिषिच्यसे । मनश्चिन्मनसस्पतिः ॥ पवमानसुवीर्यंरयिंसोमरिरीहिनः । इंदविंद्रेणनोयुजा+ ॥ ३७ ॥ (९।१।१२) सोमाऽअसृग्रमिंदवःसुताऽऋतस्यसादने । इंद्रायमधुमत्तमाः ॥ अभिविप्राऽअनूषतगावो वत्संनमातरः । इंद्रंसोमस्यपीतये ॥ मदच्युत्क्षेतिसादनेसिंधोरूर्माविपश्चित् । सोमोगौरीऽअधिश्रितः+ ॥ दिवो नाभाविचक्षणोव्योवारेमहीयते । सोमोयःसुक्रतुःकविः+ ॥ यःसोमःकलशेष्वाँऽअंतःपवित्रऽआहितः । तमिंदुः परिषस्वजे ॥ ३८ ॥ प्रवाचमिंदुरिष्यतिसमुद्रस्याधिविष्टपि । जिन्वन्कोशंमधुश्चुतं ॥ नित्यस्तोत्रोवनस्पतिर्धीना मंतःसबर्दुघः । हिन्वानोमानुषायुगा+ ॥ अभिप्रियादिवस्पदासोमोहिन्वानोऽअर्षति । विप्रस्यधारयाकविः+ ॥ आपवमानधारयरयिंसहस्रवर्चसं । अस्मेऽइंदोस्वाभुवं ॥ ३९ ॥ इतिषष्ठाष्टकेसप्तमोऽध्यायः ॥ ७ ॥ ॥

(९।१।१२) सोमाअसृग्रमितिनववर्चस्यसूक्तस्यकाश्यपोसितःपवमानसोमोगायत्री ।

सप्तचत्वारिंशाध्यायेवर्गाः ३९ सूक्तानि १८ ऋचः १९८ ॥ त्यागः ॥ इंद्राये.२७ सुपर्णाय.१ वज्राय.१ वाचे.२ इंद्राये. मित्रावरुणाभ्या.४ मित्रावरुणादित्येभ्य. आदित्येभ्य. अश्विभ्या.२ वायव.२ सूर्याये.२ उषस. पवमानाये. गवइ०२ अन्नय.३५ अन्नामरुद्ध्य. पवमानायसोमाये.४० समिद्धायाग्नय. तनूनपात. इळाये. बर्हिषइ. देवीभ्योद्वार्भ्य. उषासानक्ताभ्या. दैव्यिंहोतृभ्यांप्रचेतोभ्या. सरस्वतीळाभारतीभ्य. त्वष्ट्र. वनस्पतय. स्वाहाकृतीभ्य. पवमानायसोमाये.६३ ॥ इतिषष्ठेसप्तमः ॥

सोमःपरिप्राष्टावेषधियांप्रतेप्रनिम्नेनेवपरिसुवानःसप्तयत्सोमप्रकविरेतेधावन्त्येतेसोमासःसोमाअसृग्रंप्रसोमासःपवस्वषट्दृढच्युतंआगस्त्यस्तममृक्षंतेध्मवाहोदार्ढच्युतंएषकविर्नृमेधंएषवाजीप्रियमेधःप्रास्यनृमेधःप्रधाराबिंदुःप्रसोमासोगोतमःप्रसोमासःश्यावाश्वःप्रसोमासस्त्रितःप्रसुवानआनःपवस्वप्रभूवसुरसर्जिससुतोरहूगणंएषउस्याआशुर्षबृहन्मतिःपुनानःप्रयेगावोमेध्यातिथिर्जनयन्योअत्यइव ॥ ८ ॥ ॥ ॥

॥ हरिःओम् ॥ (९।१।१३) सोमःपुनानोऽअर्षतिसहस्रधारोऽअत्यविः । वायोरिंद्रस्यनिष्कृतं+ ॥ पवमानमवस्यवोविप्रमभिप्रगायत । सुष्वाणंदेववीतये ॥ पवैतेवाजसातयेसोमाःसहस्रपाजसः । गृणानादेववीतये ॥ उत नोवाजसातयेपवस्वबृहतीरिषः । द्युमदिंदोसुवीर्यं ॥ तेनःसहस्रिणंरयिंपवैतामासुवीर्यं । सुवानादेवासऽइंदवः ॥

(९।१।१३) सोमःपुनानइतिनवर्चस्यसूक्तस्यकाश्यपोऽसितःपवमानसोमोगायत्री ।

॥ १ ॥ अत्याहियानानहेतृभिरसृग्रंवाजसातये । विवारमव्यमाशवः ॥ वाश्राऽअर्षंतींदवोभिवत्संनधेनवः । दध
न्विरेगभस्त्योः ॥ जुष्टऽइंद्रायमत्सरःपवमानकनिक्रदत् । विश्वाऽअपद्विषोजहि ॥ अपघ्नंतोऽअराव्णःपवमानाः
स्वर्दृशः । योनावृतस्यसीदत ॥ २ ॥ (९।१।१४) परिप्रासिष्यदत्कविःसिंधोरूर्मावधिश्रितः । कारंबिभ्रत्पुरुस्पृ
हं ॥ गिरायदीसबंधवःपंचव्रातोऽअप्स्यवः । परिष्कृण्वंतिधर्णसिं+ ॥ आदस्यशुष्मिणोरसेविश्वेदेवाऽअमत्सत ।
यदीगोभिर्वसायते ॥ निरिणानोविधावतिजहुच्छर्याणितान्वा । अत्रासंजिघ्नतेयुजा+ ॥ नसीभिर्यातिवस्वतःशुभ्रो
नमामृजेयुवा । गाःकृण्वानोननिर्णिजं ॥ ३ ॥ अतिश्रितीतिरश्चतागव्याजिगात्यण्व्या । वयुमियर्तियंविदे+ ॥ अ
भिक्षिपःसमग्मतमर्जयंतीरिषस्पतिं । पृष्ठागृभ्णतवाजिनः ॥ परिदिव्यानिममृशद्विश्वानिसोमपार्थिवा । वसूनि
याह्यस्मयुः+ ॥ ४ ॥ (९।१।१५) एषधियायात्यण्व्याशूरोरथेभिराशुभिः । गच्छन्निंद्रस्यनिष्कृतं+ ॥ एषपुरूधि
यायतेबृहतेदेवतातये । यत्रामृतासऽआसते ॥ एषहितोविनीयतेतःशुभ्रावतापथा । यदीतुंजंतिभूर्णयः ॥ एषश्रृं
गाणिदोधुवच्छिशीतेयूथ्योवृषा । नृभ्णादधानऽओजसा ॥ एषरुक्मिभिरीयतेवाजीशुभ्रेभिरंशुभिः । पतिःसिंधू
नांभवन् ॥ एषवसूनिपिन्वनापरुषायियिवाँऽअति । अवशादेषुगच्छति ॥ एतंमृजंतिमर्ज्यमुपद्रोणेष्वायवः । प्रच

(९।१।१४) परिप्रेत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यकाश्यपोसितःपवमानसोमोगायत्री । (९।१।१५) एषधियेत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यकाश्यपोसितः

क्राणंमहीरिषः ॥ एतमुत्यंदशक्षिपोमृजंतिसप्तधीतयः । स्वायुधंमदिंतमं ॥ ५ ॥ (९।१।१६) प्रतेसोतारंऽओ ण्योऽउरसंमदायघृष्वये । सर्गोनतक्त्येतशः ॥ क्रत्वादक्षस्यरथ्यमपोवसानमंधसा । गोषामण्वेषुसश्चिम ॥ अनंसम प्सुदुष्टरंसोमंपवित्रऽआसृज । पुनीहींद्रायपातवे ॥ प्रपुनानस्यचेतसासोमःपवित्रेऽअर्षति । क्रत्वासधस्थमासदत्+॥ प्रत्वानमोभिरिंदवऽइंद्रसोमाऽअसृक्षत । महेभरायकारिणः ॥ पुनानोरूपेऽअव्ययेविश्वाऽअर्षन्नभिश्रियः । शूरोन गोषुतिष्ठति ॥ दिवोनसानुपिप्युषीधारासुतस्यवेधसः । वृथापवित्रेऽअर्षति । त्वंसोमविपश्चितंतनापुनानऽआयुषु । अव्योवारंविधावसि ॥ ६ ॥ (९।१।१७) प्रनिम्नेनेवसिंधवोघ्नंतोवृत्राणिभूर्णयः । सोमाऽअसृग्रमाशवः ॥ अभिसुवानासऽइंदवोवृष्टयःपृथिवीमिव । इंद्रंसोमासोऽअक्षरन् ॥ अत्यूर्मिर्मत्सरोमदःसोमःपवित्रेऽअर्षति । विघ्नन्रक्षांसिदेवयुः+ ॥ आकलशेषुधावतिपवित्रेपरिषिच्यते । उक्थैर्यज्ञेषुवर्धते ॥ अतित्रीसोमरोचनारोहन्नभ्राजसेदिवं । इष्णन्त्सूर्यंनचोदयः ॥ अभिविप्राऽअनूषतमूर्धन्यज्ञस्यकारवः । दधानाश्चक्षसिप्रियं+ ॥ तमुत्वावाजिनंनरो धीभिर्विप्राऽअवस्यवः । मृजंतिदेवतातये ॥ मधोर्धारामनुक्षरतीव्रःसधस्थमासदः । चारुर्ऋतायपीतये ॥ ७ ॥

पवमानसोमोगायत्री । (९।१।१६) प्रतेसोतारइत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यकाश्यपोसितःपवमानसोमोगायत्री । (९।१।१७) प्रनिम्नेनेवेत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यकाश्यपोसितःपवमानसोमोगायत्री ।

(९।१।१८) परिसुवानोगिरिष्ठाःपवित्रेसोमोऽअक्षाः । मदेषुसर्वधाऽअसि ॥ त्वंविप्रस्त्वंकविर्मधुप्रजातमंधसः । मदेषु० ॥ तवविश्वेसजोषसोदेवासःपीतिमाशत । मदेषु० ॥ आयोविश्वानिवार्यावसूनिहस्तयोर्दधे । मदेषु० ॥ यऽइमेरोदसीमहीसमातरेवदोहते । मदेषु० ॥ परियोरोदसीऽउभेसद्योवाजेभिरर्षति । मदेषु० ॥ सशुष्मीकलशेष्वापुनानोऽअचिक्रदत् । मदेषु० ॥ ८ ॥ (९।१।१९) यत्सोमचित्रमुक्थ्यंदिव्यंपार्थिवंवसु । तन्नःपुनानऽआभर ॥ युवंहिस्थःस्वर्पतीऽइंद्रश्चसोमगोपती । ईशानापिप्यतंधियः ॥ वृषापुनानऽआयुषुस्तनयन्नधिबर्हिषि । हरिःसन्योनिमासदत् ॥ अवावशंतधीतयोवृषभस्याधिरेतसि । सूनोर्वत्सस्यमातरः ॥ कुविद्वृषण्यंतीभ्यःपुनानोगर्भमादधत् । याःशुक्रंदुहतेपयः ॥ उपशिक्षापतस्थुषोभियसमाधेहिशत्रुषु । पवमानविदारयिं+ ॥ निशत्रोःसोमवृष्ण्यं निशुष्मंनिवयस्तिर । दूरेवासतोऽअंतिवा ॥ ९ ॥ (९।१।२०) प्रकविर्देववीतयेव्योवारेभिरर्षति । साह्वान्विश्वाऽअभिस्पृधः ॥ सहिष्माजरितृभ्यऽआवाजंगोमंतमिन्वति । पवमानःसहस्रिणं ॥ परिविश्वानिचेतसामूंशसेपवसेमती । सनःसोमश्रवोविदः ॥ अभ्यर्षबृहद्यशोमघवद्भ्योधुवंरयिं । इषंस्तोतृभ्यऽआभर ॥ त्वंराजेवसुव्रतोगिरःसोमा

(९।१।१८) परिसुवानइतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यकाश्यपोसितःपवमानसोमोगायत्री । (९।१।१९) यत्सोमेतिसप्तर्चस्यसूक्तस्य काश्यपोसितःपवमानसोमोगायत्री । (९।१।२०) प्रकविरितिसप्तर्चस्यसूक्तस्यकाश्यपोसितःपवमानसोमोगायत्री ।

विवेशिथ । पुनानोवह्नेऽअद्भुत ॥ सवह्निरप्सुदुष्टरोमृज्यमानोगभस्त्योः । सोमश्चमूषुसीदति ॥ क्रीळुर्मखोनमंहयुः पवित्रेसोमगच्छसि । दधत्स्तोत्रेसुवीर्यं ॥ १० ॥ (९।१।२१) एतेधावंतींदवःसोमाऽइंद्रायघृष्वयः । मत्सरासः स्वर्विदः ॥ प्रवृष्वंतोऽअभियुजःसुष्वयेवरिवोविदः । स्वयंस्तोत्रेवयस्कृतः ॥ वृथाक्रीळंतऽइंदवःसधस्थमभ्येकमित् । सिंधोरूर्माव्यक्षरन् ॥ एतेविश्वानिवार्यापवमानासऽआशत । हितानसप्तयोरथे ॥ आस्मिन्पिशंगमिंदवोदधातावे नमादिशे । योऽअस्मभ्यमरावा ॥ ऋभुर्नरथ्यंनवंदधातारेतमादिशे । शुक्राःपवध्वमर्णसा ॥ एतऽउत्येऽअवीवशन्काष्ठांवाजिनोऽअक्रत । सतःप्रासाविषुर्मतिं+ ॥ ११ ॥ (९।१।२२) एतेसोमासऽआशवोरथाऽइवप्रवाजिनः । सर्गाःसृष्टाऽअंहेषत ॥ एतेवाताऽइवोरवःपर्जन्यस्येववृष्टयः । अग्नेरिवभ्रमावृथा ॥ एतेपूताविपश्चितःसोमासोदध्याशिरः । विपाव्यानशुर्धियः ॥ एतेमृष्टाऽअमर्त्याःससृवांसोनशश्रमुः । इयक्षंतःपथोरजः ॥ एतेपृष्टानिरोदसोर्विप्रयंतोव्यानशुः । उतेदमुत्तमंरजः ॥ तंतुंतन्वानमुत्तममनुप्रवतऽआशत । उतेदमुत्तमाय्यं ॥ त्वंसोमपणिभ्यऽआवसुगव्यानिधारयः । ततंतंतुमचिक्रदः ॥ १२ ॥ (९।१।२३) सोमाऽअसृग्रमाशवोमधोर्मदस्यधारया । अभिवि

(९।१।२१) एतेधावंतीतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यकाश्यपोसितःपवमानसोमोगायत्री । (९।१।२२) एतेसोमासइतिसप्तर्चस्यसूक्तस्य काश्यपोसितःपवमानसोमोगायत्री । (९।१।२३) सोमाअसृग्रमितिसप्तर्चस्यसूक्तस्यकाश्यपोसितःपवमानसोमोगायत्री ।

श्वानिकाव्या ॥ अनुप्रत्नासऽआयवःपदंनवीयोऽअक्रमुः । रुचेजनंतसूर्यं ॥ आपवमाननोभरायोंऽअदांशुषोगयं । कृधिप्रजावतीरिषः ॥ अभिसोमासऽआयवःपवंतेमद्यंमदं । अभिकोशंमधुश्चुतं ॥ सोमोऽअर्षतिधर्णसिर्दधानऽइंद्रियंरसं । सुवीरोऽअभिशस्तिपाः+ ॥ इंद्रायसोमपवसेदेवेभ्यःसधमाद्यः । इंदोवाजंसिषाससि ॥ अस्यपीत्वामदानामिंद्रोवृत्राण्यप्रति । जघानजघनच्चनु+ ॥ १३ ॥ (९।१।२४) प्रसोमासोऽअधन्विषुःपवमानासऽइंदवः । श्रीणानाऽअप्सुमृंजत ॥ अभिगावोऽअधन्विषुरापोनप्रवतायतीः । पुनानाऽइंद्रमाशत ॥ प्रपवमानधन्वसिसोमेंद्रायपातवे । नृभिर्यतोविनीयसे ॥ त्वंसोमनृमादनःपवस्वचर्षणीसहे । सस्निर्योऽअनुमाद्यः ॥ इंदोयदद्रिभिःसुतःपवित्रं परिधावसि । अरमिंद्रस्यधाम्ने ॥ पवस्ववृत्रहन्तमोकथेभिरनुमाद्यः । शुचिःपावकोऽअद्भुतः ॥ शुचिःपावकऽउच्यतेसोमःसुतस्यमध्वः । देवावीरघशंसहा+ ॥ १४ ॥ (९।२।१) पवस्वदक्षसाधनोदेवेभ्यःपीतयेहरे । मरुद्भ्योवायवेमदः ॥ पवमानधियाहितोऽभियोनिंकनिक्रदत् । धर्मणावायुमाविश ॥ संदेवैःशोभतेवृषाकविर्योनावधिप्रियः । वृत्रहादेववीतमः ॥ विश्वारूपाण्याविशन्पुनानोयातिहर्यतः । यत्रामृतासऽआसते ॥ अरुषोजनयन्गिरःसोमःपव

॥ ५५ ॥

(९।१।२४) प्रसोमासइतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यकाश्यपोसितःपवमानसोमोगायत्री ॥ द्वितीयेनुवाकेषट्त्रिंशत्सूक्तानि । (९।२।१) पवस्वेतिषड्ऋचस्यसूक्तस्यागस्त्योदह्यच्युतःपवमानसोमोगायत्री ।

तऽआयुषक् । इंद्रंगच्छंन्कविक्रतुः ॥ आपवस्वमदिन्तमपवित्रंधारयाकवे । अर्कस्ययोनिमासदं ॥ १५ ॥ (९।२।२) तममृक्षंतवाजिनंमुपस्थेऽअदितेरधि । विप्रासोऽअण्व्याधिया+ ॥ तंगावोऽअभ्यनूषतसहस्रधारमक्षितं । इंदुंधर्तारमादिवः+ ॥ तंवेधांमेधयाह्यन्पवमानमधिद्यवि । धर्णसिंभूरिधायसं ॥ तमह्यन्भुरिजोर्धियासंवसानंविवस्वतः । पतिंवाचोऽअदाभ्यं ॥ तंसानावधिजामयोहरिंहिन्वंत्यद्रिभिः । हर्यतंभूरिचक्षसं ॥ तंत्वाहिन्वंतिवेधसःपवमानगिरावृधं । इंद्रविंद्रायमत्सरं+ ॥ १६ ॥ (९।२।३) एषकविरभिष्टुतःपवित्रेऽअधितोशते । पुनानोघ्नन्नपस्मिधः ॥ एषऽइंद्रायवायवेस्वर्जित्यरिषिच्यते । पवित्रेदक्षसाधनः ॥ एषनृभिर्विनीयतेदिवोमूर्धावृषासुतः । सोमोवनेषुविश्ववित्+ ॥ एषगव्युरचिक्रदत्पवमानोहिरण्ययुः । इंदुःसत्राजिदस्तृतः ॥ एषसूर्यंणहासतेपवमानोऽअधिद्यवि । पवित्रेमत्सरोमदः ॥ एषशुष्म्यसिष्यददंतरिक्षेवृषाहरिः । पुनानऽइंदुरिंद्रमा+ ॥ १७ ॥ (९।२।४) एषवाजीहितोनृभिर्विश्वविन्मनसस्पतिः । अव्योवारंविधावति ॥ एषपवित्रेऽअक्षरत्सोमोदेवेभ्यःसुतः । विश्वाधामान्याविशन्+ ॥ एषदेवःशुभायतेधियोनावमर्त्यः । वृत्रहादेववीतमः ॥ एषवृषाकनिक्रदद्दशभिर्जामिभिर्यतः । अभिद्रोणा

(९।२।२) तममृक्षंतेतिषडृचस्यसूक्तस्यदार्ढच्युतइध्मवाहःपवमानसोमोगायत्री । (९।२।३) एषकविरितिषडृचस्यसूक्तस्यांगिरसोनृमेधःपवमानसोमोगायत्री । (९।२।४) एषवाजीतिषडृचस्यसूक्तस्यांगिरसःप्रियमेधःपवमानसोमोगायत्री ।

निधावति ॥ ए॒षसूर्य॑मरोचय॒त्पव॑मानो॒विच॑र्षणिः । विश्वा॒धामा॑निविश्व॒वित्+ ॥ ए॒षशु॒ष्म्यदा॑भ्यः॒सोमः॑पुना॒नोऽअ॑र्षति । दे॒वा॒वीर॑घशंस॒हा+ ॥ १८ ॥ (९।२।५) प्रास्य॒धारा॑ऽअक्षर॒न्वृष्णः॑सु॒तस्यौज॑सा । दे॒वाँऽअनु॑प्र॒भूष॑तः ॥ सप्तिं॑मृजंतिवे॒धसो॑गृ॒णंतः॑का॒रवो॑गि॒रा । ज्योति॑र्जज्ञा॒नमु॒क्थ्यं॑* ॥ सु॒षहा॑सोम॒तानि॑तेपुना॒नाय॑प्रभूवसो । वर्धा॑समु॒द्रमु॒क्थ्यं॑* ॥ विश्वा॒वसू॑निसं॒जय॒न्पव॑स्वसोम॒धार॑या । इ॒नुद्वेषां॑सिस॒ध्र्य॑क् ॥ रक्षा॒सुनो॒ऽअर॑रुषःस्व॒नात्स॑मस्य॒कस्य॑चित् । नि॒दोयत्र॑मुमु॒च्महे॑ ॥ एंदो॒पार्थि॑वंर॒यिंदि॒व्यंप॑वस्व॒धार॑या । द्यु॒मंतं॒शुष्म॒माभ॑र ॥ १९ ॥ (९।२।६) प्रधारा॑ऽअस्यशु॒ष्मिणो॒वृथा॑प॒वित्रे॑ऽअक्षरन् । पु॒ना॒नोवाच॑मिष्यति+ ॥ इंदु॑र्हिया॒नःसो॒तृभि॑र्मृ॒ज्यमा॑नः॒कनि॑क्रदत् । इय॑र्तिव॒ग्नुमिं॑द्रि॒यं+ ॥ आनः॒शुष्मं॑नृ॒षाह्यं॑वी॒रवं॑तंपुरु॒स्पृहं॑ । पव॑स्वसोम॒धार॑या ॥ प्रसोमो॒ऽअति॒धार॑या॒पव॑मानोऽअसिष्यदत् । अ॒भिद्रोणा॑न्या॒सदं॑ ॥ अ॒प्सुत्वा॒मधु॑मत्तमं॒हरिं॑हिन्वं॒त्यद्रि॑भिः । इंद॒विंद्रा॑यपी॒तये॑ ॥ सु॒नोता॒मधु॑मत्तमं॒सोम॒मिंद्रा॑यव॒ज्रिणे॑ । चारुं॒शर्धा॑यमत्स॒रं+ ॥ २० ॥ (९।२।७) प्रसोमा॑सःस्वा॒ध्य॑१ः॒पव॑मानासोऽअक्रमुः । र॒यिंकृ॑ण्वंति॒चेत॑नं ॥ दि॒वस्पृ॑थि॒व्याऽअधि॒भवे॑दोद्युम्न॒वर्ध॑नः । भवा॒वाजा॑नां॒पतिः॑ ॥ तुभ्यं॒वाता॑ऽअभि॒प्रिय॒स्तुभ्य॑मर्षंति॒सिंध॑वः ।

(९।२।५) प्रास्यधाराइतिषडृचस्यसूक्तस्यांगिरसोनृमेधःपवमानसोमोगायत्री । (९।२।६) प्रधाराइतिषडृचस्यसूक्तस्यांगिरसोबिंदुःपवमानसोमोगायत्री । (९।२।७) प्रसोमासइतिषडृचस्यसूक्तस्यराहूगणोगोतमःपवमानसोमोगायत्री ।

सोमवर्धितेमहः ॥ आप्यायस्वसमेतुतेविश्वतःसोमवृष्ण्यं । भवावाजस्यसंगथे+ ॥ तुभ्यंगावोघृतंपयोबभ्रोदुदुह्रेऽअक्षितं । वर्षिष्ठेऽअधिसानवि ॥ स्वायुधस्यतेसतोभुवनस्यपतेवयं । इंदोसखित्वमुश्मसि ॥ २१ ॥ (९।२।८) प्रसोमासोमदच्युतःश्रवसेनोमघोनः । सुताविदथेऽअक्रमुः ॥ आदींत्रितस्ययोषणोहरिंहिन्वंत्यद्रिभिः । इंदुमिंद्रायपीतये ॥ आदींहंसोयथागणंविश्वस्यावीवशन्मतिं । अत्योनगोभिरज्यते ॥ उभेसोमावचाकशन्मृगोनतक्तोऽअर्षसि । सीदन्नृतस्ययोनिमा+ ॥ अभिगावोऽअनूषतयोषाजारमिवप्रियं । अगन्नाजिंयथाहितं+ ॥ अस्मेधेहिद्युमद्यशो मघवन्द्यश्चमह्यंच । सनिंमेधामुतश्रवः ॥ २२ ॥ (९।२।९) प्रसोमासोविपश्चितोपांनयैत्यूर्मयः । वनानिमहिषाऽइव ॥ अभिद्रोणानिबभ्रवःशुक्राऽऋतस्यधारया । वाजंगोमंतमक्षरन् ॥ सुताऽइंद्रायवायवेवरुणायमरुद्भ्यः । सोमाऽअर्षंतिविष्णवे ॥ तिस्रोवाचऽउदीरतेगावोमिमंतिधेनवः । हरिरेतिकनिक्रदत् ॥ अभिब्रह्मीरनूषतयह्वीर्ऋतस्यमातरः । मर्मृज्यंतेदिवःशिशुं ॥ रायःसमुद्रांश्चतुरोस्मभ्यंसोमविश्वतः । आपवस्वसहस्रिणः ॥ २३ ॥ (९।२।१०) प्रसुवानोधारयातनेदुर्हिन्वानोऽअर्षति । रुजद्दृह्वाव्योजसा ॥ सुतऽइंद्रायवायवेवरुणायमरुद्भ्यः । सोमोऽअर्षति

(९।२।८) प्रसोमासइतिषड्दृचस्यसूक्तस्यात्रेयःश्यावाश्वःपवमानसोमोगायत्री । (९।२।९) प्रसोमासइतिषड्दृचस्यसूक्तस्याद्यस्रितःपवमानसोमोगायत्री । (९।२।१०) प्रसुवानइतिषड्दृचस्यसूक्तस्याद्यस्रितःपवमानसोमोगायत्री ।

विष्णवे ॥ वृषाणंवृषभिर्यतंसुन्वंतिसोममद्रिभिः । दुहंतिशक्मनापयः ॥ भुवत्रितस्यमज्योंभुवदिंद्रायमत्सरः । संरूपैरज्यतेहरिः ॥ अभीमृतस्यविष्टपंदुहुतेपृश्निमातरः । चारुप्रियतमंहविः+ ॥ समेनमह्नुताऽइमागिरोऽअर्षतिस्रुतः । धेनूर्वाश्रोऽअवीवशत् ॥ २४ ॥ (९।२।११) आनःपवस्वधारयापवमानरयिंपृथुं । ययाज्योतिर्विदासिनः ॥ इंदोसमुद्रमींखयपवस्वविश्वमेजय । रायोधर्तानऽओजसा ॥ त्वयावीरेणवीरवोभिष्यामपृतन्यतः । क्षरापोऽअभिवार्यं ॥ प्रवाजमिंदुरिष्यतिसिषासन्वाजसाऽऋषिः । व्रतविंदानऽआयुधा ॥ तंगीभिर्वाचमींखयंपुनानंवासयामसि । सोमंजनस्यगोपातिं ॥ विश्वोयस्यव्रतेजनोदाधारधर्मणस्पतेः । पुनानस्यप्रभूवसोः ॥ २५ ॥ (९।२।१२) असर्जिरथ्योयथापवित्रेचम्वोःसुतः । काष्मन्वाजीन्यक्रमीत् ॥ सवाहिःसोमजागृविःपवस्वदेववीरति । अभिकोशंमधुश्चुतं ॥ सनोज्योतींषिपूर्व्यपवमानविरोचय । क्रत्वेदक्षायनोहिनु ॥ शुंभमानऽऋतायुभिर्मृज्यमानोगभस्त्योः । पवतेवारेऽअव्ययें ॥ सविश्वादाशुषेवसुसोमोदिव्यानिपार्थिवा । पवतामांतरिक्ष्या ॥ आदिवस्पृष्ठमश्वयुर्गव्ययुः सोमरोहसि । वीरयुःशवसस्पते ॥ २६ ॥ (९।२।१३) ससुतःपीतयेवृषासोमःपवित्रेऽअर्षति । विघ्नन्रक्षांसिदेवयुः+ ॥

(९।२।११) आनःपवस्वेतिषडृचस्यसूक्तस्यांगिरसःप्रभूवसुःपवमानसोमोगायत्री । (९।२।१२) असर्जीतिषडृचस्यसूक्तस्यांगिरसः प्रभूवसुःपवमानसोमोगायत्री । (९।२।१३) ससुतइतिषडृचस्यसूक्तस्यांगिरसोरहूगणःपवमानसोमोगायत्री ।

सप॒वित्रे॑विचक्ष॒णोहरि॑रर्षतिधर्ण॒सिः । अ॒भियोनिं॒कनि॑क्रदत् ॥ सवा॒जीरो॑च॒नादि॒वःपव॑मानो॒विधा॑वति । र॒क्षो॒हावार॑म॒व्ययं॑ ॥ सत्रि॒तस्याधि॒सान॑वि॒पव॑मानोऽअरोचयत् । जा॒मिभि॒ःसूर्यं॑स॒ह+ ॥ सवृ॑त्र॒हावृषा॑सु॒तोव॑रिवो॒विददा॑भ्यः । सोमो॒वाज॑मिवासरत् ॥ सदे॒वःक॒विने॑षि॒तो॒३॒॑भिद्रोणा॑निधावति । इंदु॒रिंद्रा॑यमं॒हना॑ ॥ २७ ॥ (९।२।१४) ए॒षऽउ॒स्यवृषा॒रथोव्यो॒वारे॑भिरर्षति । गच्छ॒न्वाजं॑सह॒स्रिणं॑ ॥ ए॒तंत्रि॒तस्य॒योष॑णो॒हरिं॑हिन्वं॒त्यद्रि॑भिः । इंदु॒मिंद्रा॑यपी॒तये॑ ॥ ए॒तंत्यंह॒रितो॒दश॑मर्मृ॒ज्यंते॑ऽअप॒स्युवः॑ । याभि॒र्मदा॑य॒शुंभ॑ते ॥ ए॒षस्यमानु॑षी॒ष्वाश्ये॒नोनवि॒क्षुसी॑दति । गच्छ॑न्जा॒रोनयो॒षितं॑ ॥ ए॒षस्यमद्यो॒रसोव॑चष्टेदि॒वःशिशुः॑ । यऽइंदु॒र्वार॒माविं॑शत् ॥ ए॒षस्यपी॒तये॑सु॒तोहरि॑रर्षतिधर्ण॒सिः । क्रंद॒न्योनि॑म॒भिप्रि॒यं+ ॥ २८ ॥ (९।२।१५) आ॒शुर॑र्षबृहन्मते॒परि॑प्रि॒येण॒धाम्ना॑ । यत्र॑दे॒वाऽइति॒ब्रव॑न् ॥ प॒रि॒ष्कृ॒ण्वन्ननि॑ष्कृतं॒जना॑यया॒तय॒न्निषः॑ । वृ॒ष्टिंदि॒वःपरि॑स्रव ॥ सु॒तऽए॑तिप॒वित्र॒ऽआत्विषिं॒दधा॑न॒ऽओज॑सा । वि॒चक्षा॑णोविरो॒चय॑न् ॥ अ॒यंसयोदि॒वस्परि॑रघु॒यामा॑प॒वित्र॒ऽआ । सिंधो॑रू॒र्माव्यक्ष॑रत् ॥ आ॒विवा॑सन्परा॒वतो॒ऽअथो॑ऽअर्वा॒वतः॑सु॒तः । इंद्रा॑यसिच्यते॒मधु॑ ॥ स॒मी॒ची॒नाऽअ॑नूषत॒हरिं॑हिन्वं॒त्यद्रि॑भिः । योना॑वृ॒तस्य॑सीदत ॥ २९ ॥ (९।२।१६) पु॒ना॒नो

(९।२।१४) एषउस्यइतिषडृचस्यसूक्तस्यांगिरसोरहूगणःपवमानसोमोगायत्री । (९।२।१५) आशुरर्षेतिषडृचस्यसूक्तस्यांगिरसोबृहन्मतिःपवमानसोमोगायत्री । (९।२।१६) पुनानइतिषडृचस्यसूक्तस्यांगिरसोबृहन्मतिःपवमानसोमोगायत्री ।

विष्णवे ॥ वृषाणंवृषभिर्यतंसुन्वंतिसोममद्रिभिः । दुहंतिशक्मनापयः ॥ भुवत्रितस्यमज्योभुवदिंद्रायमत्सरः । संरूपैरज्यतेहरिः ॥ अभीमृतस्यविष्टपंदुहतेपृश्निमातरः । चारुप्रियतमंहविः+ ॥ समेनमह्रुताऽइमागिरोऽअर्षतिस्रुतः । धेनूर्वाश्रोऽअवीवशत् ॥ २४ ॥ (९।२।११) आनःपवस्वधारयापवमानरयिंपृथुं । ययाज्योतिर्विदासिनः ॥ इंदोसमुद्रमींखयपवस्वविश्वमेजय । रायोधर्तानऽओजसा ॥ त्वयावीरेणवीरवोभिष्यामपृतन्यतः । क्षरापोऽअभिवार्यं ॥ प्रवाजमिंदुरिष्यतिसिषासन्वाजसाऽऋषिः । व्रतविदानऽआयुधा ॥ तंगीभिर्वाचमींखयंपुनानंवासयामसि । सोमंजनस्यगोपातिं ॥ विश्वोयस्यव्रतेजनोदाधारधर्मणस्पतेः । पुनानस्यप्रभूवसोः ॥ २५ ॥ (९।२।१२) असर्जिरथ्योयथापवित्रेचम्वोःसुतः । काष्मन्वाजीन्यक्रमीत् ॥ सवाह्निःसोमजागृविःपवस्वदेववीरतिं । अभिकोशंमधुश्चुतं ॥ सनोज्योतींषिपूर्व्यपवमानविरोचय । क्रत्वेदक्षायनोहिनु ॥ शुंभमानऽऋतायुभिर्मृज्यमानोगभस्त्योः । पवतेवारेऽअव्ययें ॥ सविश्वादाशुषेवसुसोमोदिव्यानिपार्थिवा । पवतामांतरिक्ष्या ॥ आदिवस्पृष्ठमश्वयुर्गव्ययुः सोमरोहसि । वीरयुःशवसस्पते ॥ २६ ॥ (९।२।१३) ससुतःपीतयेवृषासोमःपवित्रेऽअर्षति । विघ्नन्रक्षांसिदेवयुः+ ॥

(९।२।११) आनःपवस्वेतिषड्चस्यसूक्तस्यांगिरसःप्रभूवसुःपवमानसोमोगायत्री । (९।२।१२) असर्जीतिषड्चस्यसूक्तस्यांगिरसः प्रभूवसुःपवमानसोमोगायत्री । (९।२।१३) ससुतइतिषड्चस्यसूक्तस्यांगिरसोरहूगणःपवमानसोमोगायत्री ।

सपवित्रेविचक्षणोहरिरर्षतिधर्णसिः । अभियोनिंकनिक्रदत् ॥ सवाजीरोचनादिवःपवमानोविधावति । रक्षोहावारमव्ययं ॥ सत्रितस्याधिसानविपवमानोऽअरोचयत् । जामिभिःसूर्यंसह+ ॥ सवृत्रहावृषासुतोवरिवोविददाभ्यः । सोमो वाजमिवासरत् ॥ सदेवःकविनेषितोऽभिद्रोणानिधावति । इंदुरिंद्रायमंहना ॥ २७ ॥ (९।२।१४) एषऽउस्यवृषारथोव्योवारेभिरर्षति । गच्छन्वाजंसहस्रिणं ॥ एतंत्रितस्ययोषणोहरिंहिन्वंत्यद्रिभिः । इंदुमिंद्रायपीतये ॥ एतंत्यं हरितोदशमर्मृज्यंतेऽअपस्युवः । याभिर्मदायशुंभते ॥ एषस्यमानुषीष्वाश्येनोनविक्षुसीदति । गच्छंन्जारोनयोषितं ॥ एषस्यमद्योरसोवंचष्टेदिवःशिशुः । यऽइंदुर्वारमाविशत् ॥ एषस्यपीतयेसुतोहरिरर्षतिधर्णसिः । क्रंदन्योनिंमभिप्रियं+ ॥ २८ ॥ (९।२।१५) आशुर्षबृहन्मतेपरिप्रियेणधाम्ना । यत्रदेवाऽइतिब्रवन् ॥ परिष्कृण्वन्ननिष्कृतंजनाययातयन्निषः । वृष्टिंदिवःपरिस्रव ॥ सुतऽएतिपवित्रऽआत्विषिंदधानऽओजसा । विचक्षाणोविरोचयन् ॥ अयंसयोदिवस्परिरघुयामापवित्रऽआ । सिंधोरूर्माव्यक्षरत् ॥ आविवासन्परावतोऽअथोऽअर्वावतःसुतः । इंद्रायसिच्यतेमधु ॥ समीचीनाऽअनूषतहरिंहिन्वंत्यद्रिभिः । योनावृतस्यसीदत ॥ २९ ॥ (९।२।१६) पुनानो

(९।२।१४) एषऽउस्यइतिषड्चस्यसूक्तस्यांगिरसोरहूगणःपवमानसोमोगायत्री । (९।२।१५) आशुर्षेतिषड्चस्यसूक्तस्यांगिरसो बृहन्मतिःपवमानसोमोगायत्री । (९।२।१६) पुनानइतिषड्चस्यसूक्तस्यांगिरसोबृहन्मतिःपवमानसोमोगायत्री ।

ऽअक्रमीदभिविश्वामृधोविचर्षणिः । शुंभंतिविप्रंधीतिभिः ॥ आयोनिमरुणोरुहद्गमदिंद्रंवृषासुतः । ध्रुवेसदंसिसीदति ॥ नूनोरयिंमहामिंदोस्मभ्यंसोमविश्वतः । आपवस्वसहस्रिणं ॥ विश्वांसोमपवमानद्युम्नानींदवाभर । विदाःसहस्रिणीरिषः ॥ सनःपुनानऽआभरररयिंस्तोत्रेसुवीर्यं । जरितुर्वर्धयागिरः ॥ पुनानऽइंदवाभरसोमद्विबर्हसंरयिं । वृषन्निंदोनऽउक्थ्यं* ॥ ३० ॥ (९।२।१७) प्रयेगावोनभूर्णयस्त्वेषाऽअयासोऽअक्रमुः । घ्नंतःकृष्णामपत्वचं ॥ सुवितस्यमनामहेतिसेतुंदुराव्यं । साह्वांसोदस्युमव्रतं+ ॥ शृण्वेवृष्टेरिवस्वनःपवमानस्यशुष्मिणः । चरंतिविद्युतोदिवि+ ॥ आपवस्वमहीमिषंगोमदिंदोहिरण्यवत् । अश्वावद्गोजवत्सुतः+ ॥ सपवस्वविचर्षणऽआमहीरोदसीपृण । उषाःसूर्योनरश्मिभिः ॥ परिणःशर्मयंत्याधारयासोमविश्वतः । सरारसेवविष्टपं ॥ ३१ ॥ (९।२।१८) जनयन्नोचनादिवोजनयन्नप्सुसूर्यं । वसानोगाऽअपोहरिः ॥ एषप्रलेनमन्मनादेवोदेवेभ्यस्परि । धारयापवतेसुतः+ ॥ वावृधानायतूर्वयेपवंतेवाजसातये । सोमाःसहस्रपाजसः ॥ दुहानःप्रलमित्पयःपवित्रेपरिषिच्यते । क्रंदन्देवाँऽअजीजनत् ॥ अभिविश्वानिवार्याभिदेवाँऽऋतावृधः । सोमःपुनानोऽअर्षति ॥ गोमन्नःसोमवीरवदश्वावद्गोजवत्सुतः ॥ ५८ ॥

(९।२।१७) प्रयेगावइतिषड्ऋचस्यसूक्तस्यकाण्वोमेध्यातिथिःपवमानसोमोगायत्री । (९।२।१८) जनयन्नितिषड्ऋचस्यसूक्तस्य काण्वोमेध्यातिथिःपवमानसोमोगायत्री ।

पव॑स्वबृह॒तीरिषः॑ ॥ ३२ ॥ (९।२।१९) योऽअत्यं॑ऽइवमृ॒ज्यते॒गोभि॒र्मदा॑यहर्य॒तः । तं॒गी॒र्भिर्वा॑सयामसि ॥ तं॒नो विश्वा॑ऽअव॒स्युवो॒गिरः॑शुं॒भंति॑पू॒र्वथा॑ । इंदु॒मिंद्रा॑यपी॒तये॑ ॥ पु॒ना॒नोया॑ति॒हर्य॒तःसोमो॑गी॒र्भिः॑परिष्कृ॒तः । विप्र॑स्य॒मेध्या॑ तिथेः ॥ पव॑मानवि॒दा॒र॒यि॒म॒स्मभ्यं॑सोमसु॒श्रियं॑ । इंदो॑स॒हस्र॑वर्चसं ॥ इंदु॒रत्यो॑नवा॒ज॒सृत्का॑नि॒क्रंति॑प॒वित्र॒ऽआ । यद क्षा॒रति॑देव॒युः+ ॥ पव॑स्व॒वाज॑सातये॒विप्र॑स्यगृणतोवृ॒धे । सोम॒रास्व॑सु॒वीर्यं॑॥ ३३ ॥ इतिषष्ठाष्टकेऽष्टमोऽध्यायः ॥ ८ ॥

अष्टचत्वारिंशाध्यायेवर्गाः ३३ सूक्तानि ३१ ऋचः २०४ ॥ त्यागः ॥ पवमानायसोमायेदं. २०४ ॥ इतिषष्ठेऽष्टमः ॥

(९।२।१९) योअत्यइवेतिषड्ऋचस्यसूक्तस्यकाण्वोमेध्यातिथिःपवमानसोमोगायत्री ।

॥ इतिषष्ठाष्टकःसमाप्तः ॥

॥ अथसप्तमाष्टकप्रारंभः ॥

ॐ प्रणोयास्यःसपवस्वासुग्रन्नयासोमःपंचकविर्भार्गवस्तंत्वापवस्वोत्तेशुष्मासउचथ्योध्वयोंपरिद्युक्षउत्तेचतुष्कमवत्सारोस्यप्रब्रांयवंयवैपरिसोमःप्रतेधारास्तरत्सपवस्वप्रगायत्रेणोपांत्यापुरउष्णिगयावीतीत्रिंशदमहीयुरेतेऽअसृग्रंजमदग्निरापवस्वनिध्रुविःकाश्यपोवृषासोमकश्यपः ॥ १ ॥ ॥ ॥

हरिःओम् ॥ (९।२।२०) प्रणऽइंदोमहेतनऽऊर्मिंनबिभ्रदर्षसि । अभिदेवाँऽअयास्यः ॥ मतीजुष्टोधिया हितःसोमोहिन्वेपरावति । विप्रस्यधारयाकविः+ ॥ अयंदेवेषुजागृविःसुतऽएतिपवित्रऽआ । सोमोयातिविचर्षणिः ॥ सनःपवस्ववाजयुश्चक्राणश्चारुमध्वरं । बर्हिष्माँऽआविवासति ॥ सनोभगायवायवेविप्रवीरःसदावृधः । सोमोदेवेष्वायमत् ॥ सनोऽअद्यवसुत्तयेक्रतुविद्धातुवित्तमः । वाजंजेषिश्रवोबृहत् ॥ १ ॥ (९।२।२१) सपवस्वमदायकंनुचक्षादेववीतये । इंदविंद्रायपीतये ॥ सनोऽअर्षाभिदुत्यं१त्वमिंद्रायतोशसे । देवान्त्सखिभ्यऽआवरं ॥ उतत्वामरुणंवयंगोभिरैऽउमोमदायकं । विनोरायेदुरोवृधि ॥ अत्यूपवित्रमक्रमीद्वाजीधुरंनयामनि । इंदुर्देवेषुपत्यते ॥ समीसखायोऽअस्वरन्वनेक्रीळंतमत्यविं । इंदुंनावाऽअनूषत ॥ तयापवस्वधारयाययापीतोविचक्षसे । इंदोस्तोत्रेसु

(९।२।२०) प्रणइंदवितिषड्चस्यसूक्तस्यांगिरसोयास्यःपवमानसोमोगायत्री । (९।२।२१) सपवस्वेतिषड्चस्यसूक्तस्यांगिरसोयास्यःपवमानसोमोगायत्री ।

वीर्यं ॥ २ ॥ (९।२।२२) असृग्रन्देववीतयेत्यासः कृत्व्याऽइव । क्षरंतः पर्वतावृधः ॥ परिष्कृतासऽइंदवोयोषेवपिञ्यावती । वायुंसोमाऽअसृक्षत ॥ एतेसोमासऽइंदवःप्रयस्वंतश्चमूसुताः । इंद्रंवर्धंतिकर्मभिः ॥ आधावतासुहस्त्यःशुक्रागृभ्णीतमंथिना । गोभिःश्रीणीतमत्सरं+ ॥ सपवस्वधनंजयप्रयंतारार्धसोमहः । अस्मभ्यंसोमगातुवित्+ ॥ एतंमृजंतिमर्ज्यंपवमानंदशक्षिपः । इंद्रायमत्सरंमदं ॥ ३ ॥ (९।२।२३) अयासोमःसुकृत्ययामहाँश्चिद्भ्यवर्धत । मंदानऽउद्वृषायते ॥ कृतानीदस्यकर्त्वाचेतंतेदस्युतर्हणा । क्रुणाचधृष्णुश्चयते ॥ आत्सोमऽइंद्रियोरसोवज्रःसहस्रसाभुवत् । उक्थंयदस्यजायते ॥ स्वयंकविर्विधर्तरिविप्रायरत्नमिच्छति । यदीमर्मृज्यतेधियः ॥ सिषासतूरयीणांवाजेष्वर्वतामिव । भरेषुजिग्युषांमसि ॥ ४ ॥ (९।२।२४) तंत्वानृम्णानिबिभ्रतंसधस्थेषुमहोदिवः । चारुंसुकृत्ययेमहे ॥ संवृक्तधृष्णुमुक्थ्यंमहामहिव्रतंमदं । शतंपुरोरुरुक्षणिं ॥ अतस्त्वारयिमभिराजानंसुक्रतोदिवः । सुपर्णोऽअव्यथिर्भरत् ॥ विश्वस्माऽइत्स्वर्दृशेसाधारणंरजस्तुरं । गोपामृतस्यविर्भरत् ॥ अधाहिन्वानऽइंद्रियंज्यायोमहित्वमानशे । अभिष्टिकृद्विचर्षणिः ॥ ५ ॥ (९।२।२५) पवस्ववृष्टिमासुनोपामूर्मिंदिवस्परि । अ

(९।२।२२) असृग्रमितिषड्चस्यसूक्तस्यांगिरसोयास्यःपवमानसोमोगायत्री ।(९।२।२३) अयासोमइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यभार्गवःकविः पवमानसोमोगायत्री । (९।२।२४)तंत्वेतिपंचर्चस्यसूक्तस्यभार्गवःकविःपवमानसोमोगायत्री । (९।२।२५) पवस्वेतिपंचर्चस्यसूक्तस्य

यक्ष्माबृहतीरिषः॥ तयापवस्वधारयायायागावऽइहागमन्। जन्यासऽउपनोगृहं+॥ घृतंपवस्वधारयायज्ञेषुदेववीतमः। अस्मभ्यंवृष्टिमापव॥ सनऽऊर्जेव्यव्ययंपवित्रेधावधारया। देवासःशृणवन्हिकं॥ पवमानोऽअसिष्यदद्रक्षाँस्यपजंघनत्। प्रलवद्रोचयन्नुचः॥ ६॥ (९।२।२६) उत्तेशुष्मासऽईरतेसिंधोरूर्मेरिवस्वनः। वाणस्यचोदयापविं+॥ प्रसवेतऽउदीरतेतिस्रोवाचोमखस्युवः। यदव्यऽएषिसानवि॥ अव्योवारेपरिप्रियंहरिंहिन्वंत्यद्रिभिः। पवमानंमधुश्रुतं॥ आपवस्वमदिंतमपवित्रंधारयाकवे। अर्कस्ययोनिमासदं॥ सपवस्वमदिंतमगोभिरंजानोऽअक्तुभिः। इंदविंद्रायपीतये॥ ७॥ (९।२।२७) अध्वर्योऽअद्रिभिःसुतंसोमंपवित्रऽआसृज। पुनीहींद्रायपातवे॥ दिवःपीयूषमुत्तमंसोममिंद्रायवज्रिणे। सुनोतामधुमत्तमं॥ तवत्यऽइंदोऽअंधसोदेवामधोर्व्यश्नते। पवमानस्यमरुतः॥ त्वंहिसोमवर्धयन्त्सुतोमदायभूर्णये। वृषन्त्स्तोतारमूतये॥ अभ्यर्षविचक्षणपवित्रंधारयासुतः। अभिवाजमुतश्रवः॥ ८॥ (९।२।२८) परिद्युक्षःसनद्रयिभरद्वाजेनोऽअंधसा। सुवानोऽअर्षपवित्रऽआ+॥ तवप्रस्रेभिरध्वभिरव्योवारेपरिप्रियः। सहस्रधारोयात्तना॥ चरुर्नयस्तमींखयेंदोनदानमींखय। वधैर्वधस्नवींखय॥ निशुष्मामिंदवेषांपुरुहूत

भार्गवःकविःपवमानसोमोगायत्री।(९।२।२६) उत्तेशुष्मासइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यांगिरसउचथ्यःपवमानसोमोगायत्री। (९।२।२७)अध्वर्योइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यांगिरसउचथ्यःपवमानसोमोगायत्री। (९।२।२८)परिद्युक्षइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यांगिरसउचथ्यःपवमानसोमोगायत्री

जनानां । योऽअस्माँऽआदिदेशति ॥ शतंनऽइंदऽऊतिभिःसहस्रंवाशुचीनां । पवस्वमंहयद्रयिः ॥ ९ ॥ (९।२।२९) उत्तेशुष्मासोऽअस्थूरक्षोभिंदंतोऽअद्रिवः । नुदस्वयाःपरिस्पृधः ॥ अयानिजघ्निरोजसारथसंगेधनेहिते । स्तवाऽअबिंभ्युषाहृदा+ ॥ अस्यव्रतानिनाधृषेपवमानस्यदूढ्या । रुजयस्वापृतन्यतिं ॥ तंहिन्वंतिमदच्युतंहरिंनदीषुवाजिनं । इंदुमिंद्रायमत्सरं+ ॥१०॥ (९।२।३०) अस्यप्रत्नामनुद्युतंशुक्रंदुदुह्रेऽअह्रयः । पयःसहस्रसामृषिं । अयंसूर्यऽइवोपदृगयं सरांसिधावति । सप्तप्रवतऽआदिवं ॥ अयंविश्वानितिष्ठतिपुनानोभुवनोपरि । सोमोदेवोनसूर्यः ॥ परिणोदेववीतयेवाजाँऽअर्षसिगोमतः । पुनानऽइंदविंद्रयुः+ ॥ ११ ॥ (९।२।३१) यवंयवंनोऽअंधसापुष्टंपुष्टंपरिस्रव । सोमविश्वाचसौभगा ॥ इंदोयथातवस्तवोयथातेजातमंधसः । निबर्हिषिप्रियेसदः ॥ उतनोगोविदश्वित्पवस्वसोमांधसा । मक्षूतमेभिरहभिः ॥ योजिनातिनजीयतेहंतिशत्रुमभीत्य । सपवस्वसहस्रजित् ॥ १२ ॥ (९।२।३२) परिसोमऽऋतंबृहदाशुःपवित्रेऽअर्षति । विघ्नन्रक्षांसिदेवयुः ॥ यत्सोमोवाजमर्षतिशतंधाराऽअपस्युवः । इंद्रस्यसख्य

॥ ३ ॥

(९।२।२९) उत्तेशुष्मासइतिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यकाश्यपोवत्सारःपवमानसोमोगायत्री । (९।२।३०) अस्यप्रत्नामितिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यकाश्यपोवत्सारःपवमानसोमोगायत्री । (९।२।३१) यवंयवमितिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यकाश्यपोवत्सारःपवमानसोमोगायत्री । (९।२।३२) परिसोमइतिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यकाश्यपोवत्सारःपवमानसोमोगायत्री ।

मा॑वि॒शन्+ ॥ अ॒भित्वा॒योष॑णो॒दश॑जा॒रंनक॒न्या॑नूषत । मृ॒ज्यसे॑सोमसा॒तये॑ ॥ त्वमिंद्रा॑य॒विष्ण॑वेस्वा॒दुरिं॑दो॒परि॑स्रव । नृ॒न्त्स्तो॒तॄन्पा॒ह्यंह॑सः ॥ १३ ॥ (९।२।३३) प्रते॒धारा॑ऽअस॒श्चतो॑दि॒वोनय॑ंतिवृ॒ष्टय॑ः । अच्छा॒वाजं॑सह॒स्रिणं॑ ॥ अ॒भिप्रि॒याणि॒काव्या॒विश्वा॒चक्षा॑णोऽअर्षति । हरि॑स्तुंजा॒नऽआयु॑धा ॥ सम॑र्मृजा॒नऽआ॒युभि॒रिभो॒राजे॑वसुव्र॒तः । श्ये॒नोनवंसु॑षीदति ॥ सनो॒विश्वा॑दि॒वोवसू॒तोपृ॑थि॒व्याऽअधि॑ । पु॒ना॒नऽइं॑द॒वाभ॑र ॥ १४ ॥ (९।२।३४) तर॒त्समं॒दीधा॑वति॒धारा॑सु॒तस्यांध॑सः । तर॒त्समं॒दीधा॑वति ॥ उ॒स्रावे॑द॒वसू॑नां॒मर्त॑स्यदे॒व्यव॑सः । तर॒त्स० ॥ ध्व॒स्रयो॑ःपुरु॒षंत्यो॒रास॒हस्रा॑णिदद्महे । तर॒त्स० ॥ आययो॑स्त्रिं॒शतं॒तना॑स॒हस्रा॑णिच॒दद्म॑हे । तर॒त्स० ॥ १५ ॥ (९।२।३५) पव॑स्व गो॒जिद॑श्व॒जिद्वि॑श्व॒जित्सो॑मरण्य॒जित् । प्र॒जाव॒द्रत्न॒माभ॑र ॥ पव॑स्वा॒द्भ्योऽअदा॑भ्य॒ःपव॒स्वौष॑धीभ्यः । पव॑स्वधि॒षणा॑भ्यः ॥ त्वंसो॑म॒पव॑मानो॒विश्वा॑निदुरि॒तात॑र । क॒विःसी॑द॒निब॒र्हिषि॑ ॥ पव॑मान॒ःस्व॑र्विदो॒जाय॑मानोभवोम॒हान् । इंदो॒विश्वाँ॑ऽअ॒भीद॑सि ॥ १६ ॥ (९।२।३६) प्रगा॑य॒त्रेण॑गायत॒पव॑मानं॒विच॑र्षणिं । इंदुं॑स॒हस्र॑चक्षसं ॥ तंत्वा॑स॒हस्र॑चक्ष

(९।२।३३) प्रतेधाराइतिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यकाश्यपोवत्सारःपवमानसोमोगायत्री । (९।२।३४) तरत्समंदीतिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्य काश्यपोवत्सारःपवमानसोमोगायत्री।(९।२।३५) पवस्वेतिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यकाश्यपोवत्सारःपवमानसोमोगायत्री। (९।२।३६)प्रगाय त्रेणेतिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यकाश्यपोवत्सारःपवमानसोमोगायत्रीतृतीयापुरउष्णिक् ।

समथोसहस्रभर्णसं । अतिवारमपाविषुः ॥ अतिवारान्पवमानोऽअसिष्यदत्कलशाँऽअभिधावति । इंद्रस्यहार्द्यो विशन्+ ॥ इंद्रस्यसोमराधसेशंपवस्वविचर्षणे । प्रजावद्रेतऽआभर ॥ १७ ॥ (९।३।१) अयावीतीपरिस्रवयस्तऽइंदोमदेष्वा । अवाहन्नवतीर्नव ॥ पुरःसद्यऽइत्थाधियेदिवोदासायशंबरं । अध त्यंतुर्वशंयदुं ॥ परिणोऽअश्वमश्ववित्पवस्वगोमदिंदोहिरण्यवत् । क्षरासहस्रिणीरिषः ॥ पवमानस्यतेवयंपवित्रमभ्युंदतः । सखित्वमावृणीमहे ॥ येतेपवित्रमूर्मयोभिक्षरंतिधारया । तेभिर्नःसोममृळय ॥ १८ ॥ सनःपुनानऽआभरररायिंवीरवतीमिषं । ईशानःसोमविश्वतः ॥ एतमुत्यंदशक्षिपोमृजंतिसिंधुमातरं । समादित्येभिरख्यत ॥ समिंद्रेणोतवायुनासुतऽएतिपवित्रऽआ । संसूर्यस्यरश्मिभिः ॥ सनोभगायवायवेपूष्णेपवस्वमधुमान् । चारुर्मित्रेवरुणेच ॥ उच्चातेजातमंधसोदिविषद्भूम्याददे । उग्रंशर्ममहिश्रवः ॥ १९ ॥ एनाविश्वान्यर्यऽआद्युम्नानिमानुषाणां । सिषासंतोवनामहे ॥ सनऽइंद्रायेयज्यवेवरुणायमरुद्भ्यः । वरिवोवित्परिस्रव ॥ उपोषुजातमप्तुरंगोभिर्भृगंपरिष्कृतं । इंदुंदेवाऽअयासिषुः ॥ तमिद्धर्यंतुनोगिरोवत्संसंशिश्वरीरिव । यऽइंद्रस्यहृदंसनिः ॥ अर्षाणःसोमशंगवेधुक्षस्वपिप्युषीमिषं । वर्धासमुद्रमुक्थ्यं* ॥ २० ॥ पवमानोऽअजीजनद्दिवश्चित्रंनतन्यतुं । ज्योतिर्वैश्वानरंबृहत्+ ॥ पवमानस्यतेरसोमदोराजन्नदुच्छुनः ।

॥ ४ ॥

तृतीयेनुवाकेसप्तसूक्तानि (९।३।१) अयावीतीतित्रिंशदृचस्यसूक्तस्यांगिरसोऽसितोदेवलोवाऽसितोधान्वोदेवलोवा ऋषयः पवमानसोमोगायत्री ।

विवारमव्यमर्षति ॥ पवमानरसस्तवदक्षोविराजतिद्युमान् । ज्योतिर्विश्वंस्वर्दृशे+ ॥ यस्तेमदोवरेण्यस्तेनापवस्वांधसा । देवावीरघशंसहा+ ॥ जन्निंवृत्रमभित्र्यंसस्निर्वाजंदिवेदिवे । गोषाऽउऽअश्वसाऽअसि ॥ २१ ॥ संमिश्लोऽअरुषोभवसूपस्थाभिर्नधेनुभिः । सीदन्छ्येनोनयोनिमा+ ॥ सपवस्वयऽआविथेंद्रंवृत्रायहंतवे । वव्रिवांसंमहीरपः+ ॥ सुवीरासोव्यंधनाजयेंमसोममीढ्वः । पुनानोवर्धनोगिरः ॥ त्वोतासस्तवावसास्यामवन्वंतऽआमुरः । सोमव्रतेषुजागृहि ॥ अपघ्नन्पवतेमृधोपसोमोऽअरांण्यः । गच्छन्निंद्रस्यनिष्कृतं+ ॥ २२ ॥ महोनोरायऽआभरपवमानजहीमृधः । रास्वेंदोवीरवद्यशः ॥ नत्वाशतंचनहुतोराधोदित्संतमामिनन् । यत्पुनानोमखस्यसे ॥ पवस्वेंदोवृषासुतःक्रुधीनोयशसोजनें । विश्वाऽअपद्विषोजहि ॥ अस्यतेसख्येवयंतवेंदोद्युम्नऽउत्तमे । सासह्यामपृतन्यतः+ ॥ यातेंभीमान्यायुधातिग्मानिसंतिधूर्वणे । रक्षांसमस्यनोनिदः+ ॥ २३ ॥ (९।३।२) एतेऽअसृग्रमिंदवस्तिरःपवित्रमाशवः । विश्वान्यभिसौभगा ॥ विघ्नंतोदुरितापुरुसुगातोकायवाजिनः । तनाकृण्वंतोऽअर्वते ॥ कृण्वंतोवरिवोगवेभ्यर्षतिसुष्टुतिं । इळामस्मभ्यंसंयतं ॥ असाव्यंशुर्मदायाप्सुदक्षोगिरिष्ठाः । श्येनोनयोनिमासदत् ॥ शुभ्रमंधोदेववातमप्सुधूतोनृभिःसुतः । स्वदंतिगावःपयोभिः ॥ २४ ॥ आदीमश्वंनहेतारोशूशुभन्नमृताय । मध्वोरसैंसधमादें ॥ यास्ते

(९।३।२) एतेअसृग्रमितित्रिंशदृचस्यसूक्तस्यभार्गवोजमदग्निःपवमानसोमोगायत्री ।

धारामधुश्चुतोसृग्रमिंदऽऊतयें । ताभिःपवित्रमासदः ॥ सोऽअर्षेद्रायपीतयेतिरोरोमाण्यव्यया । सीदन्योनावनेष्वा+ ॥ त्वमिंदोपरिस्रवस्वादिंष्टोऽअंगिरोभ्यः । वरिवोविद्घृतंपयः ॥ अयंविचर्षणिर्हितःपवमानःसचेतति । हिन्वानऽआप्यंबृहत्+ ॥ २५ ॥ एषवृषावृषव्रतःपवमानोऽअशस्तिहा । करद्वसूनिदाशुषे ॥ आपवस्वसहस्रिणंरयिंगोमंतमश्विनं । पुरुश्चंद्रंपुरुस्पृहं ॥ एषस्यपरिषिच्यतेमर्मृज्यमानऽआयुभिः । उरुगायःकविक्रतुः ॥ सहस्रोतिःशतामघोविमानोरजसःकविः । इंद्रायपवतेमदः ॥ गिराजातऽइहस्तुतऽइंदुरिंद्रायधीयते । वियोनावसताविव ॥ २६ ॥ पवमानःसुतोनृभिःसोमोवाजमिवासरत् । चमूषुशक्मनासदं ॥ तांत्रिपृष्ठेत्रिवंधुरेरथेयुंजंतियातवे । ऋषीणांसप्तधीतिभिः ॥ तंसोतारोधनस्पृतमाशुंवाजायुयातवे । हरिंहिनोतवाजिनं ॥ आविशन्कलशंसुतोविश्वाऽअर्षन्नभिश्रियः । शूरोनगोषुतिष्ठति ॥ आतऽइंदोमदायकंपयोदुहंत्यायवः । देवादेवेभ्योमधु ॥ २७ ॥ आनःसोमंपवित्रऽआसृजतामधुमत्तमं । देवेभ्योदेवश्रुत्तमं ॥ एतेसोमाऽअसृक्षतगृणानाःश्रवसेमहे । मदिन्तमस्यधारया ॥ अभिगव्यानिवीतयेनृम्णापुनानोऽअर्षसि । सनद्वाजःपरिस्रव ॥ उतनोगोमतीरिषोविश्वाऽअर्षपरिष्टुभः । गृणानोजमदग्निना ॥ पवस्ववाचोऽअग्रियःसोमचित्राभिरूतिभिः । अभिविश्वानिकाव्या ॥ २८ ॥ त्वंसमुद्रियाऽअपोग्रियोवाचऽईरयन् । पवस्वविश्वमेजय ॥ तुभ्येमाभुवनाकवेमहिम्नेसोमतस्थिरे । तुभ्यमर्षंतिसिंधवः ॥ प्रतेदिवोनवृष्टयोधा

रायंत्यस्श्चतः । अभिशुक्रामुपस्तिरँ ॥ इंद्रायेंदुंपुनीतनोग्रंदक्षायसाधनं । ईशानंवीतिराधसं ॥ पवमानऽकृतःकविः सोमःपवित्रमासदत् । दधत्स्तोत्रेसुवीर्यं ॥ २९ ॥ (९।३।३) आपवस्वसहस्रिणँरयिंसोमसुवीर्यं । अस्मेश्रवाँसि धारय ॥ इषमूर्जंचपिन्वसऽइंद्रायमत्सरिन्तमः । चमूष्वानिषींदसि ॥ सुतऽइंद्रायविष्णवेसोमःकलशेऽअक्षरत् । मधुमाँऽअस्तुवायवे ॥ एतेऽअसृग्रमाशवोतिह्वरांसिबभ्रवः । सोमाऽऋतस्यधारया ॥ इंद्रंवर्धंतोऽअसुरःकृण्वंतोविश्वमार्यं । अपघ्नंतोऽअराव्णः ॥ ३० ॥ सुताऽअनुस्वमारजोभ्यर्षंतिबभ्रवः । इंद्रंगच्छंतऽइंदवः ॥ अयापवस्वधारयायायासूर्यमरोचयः । हिन्वानोमानुषीरपः+ ॥ अयुक्तसूरऽएतशंपवमानोमनावधि । अंतरिक्षेणयातवे ॥ उतत्या हरितोदशसूरोऽअयुक्तयातवे । इंदुरिंद्रऽइतिब्रुवन्+ ॥ परीतोवायवेसुतंगिरऽइंद्रायमत्सरं । अव्योवारेषुसिंचत ॥ ३१ ॥ पवमानविदारयिमस्मभ्यंसोमदुष्टरँ । योदूणाशोवनुष्यता+ ॥ अभ्यर्षसहस्रिणँरयिंगोमंतमश्विनँ । अभि वाजमुतश्रवः ॥ सोमोदेवोनसूर्योद्रिभिःपवतेसुतः । दधानःकलशेरसँ ॥ एतेधामान्यार्याशुक्राऽऋतस्यधारया । वाजंगोमंतमक्षरन् ॥ सुताऽइंद्रायवज्रिणेसोमासोदध्याशिरः । पवित्रमत्यक्षरन् ॥ ३२ ॥ प्रसोममधुमत्तमोरायेऽ अर्षपवित्रऽआ । मदोयोदेववीतमः ॥ तमीमृजंत्यायवोहरिंनदीषुवाजिनं । इंदुमिंद्रायमत्सरं+ ॥ आपवस्वहिरण्य

(९।३।३) आपवस्वेतित्रिंशदृचस्यसूक्तस्यकाश्यपोनिध्रुविःपवमानसोमोगायत्री ।

वदश्वावत्सोमवीरवत् । वाजंगोमंतमाभर ॥ परिवाजेनवाजयुमव्योवारेषुसिंचत । इंद्रायमधुमत्तमं ॥ कविंमृजंति मर्ज्यधीभिर्विप्राऽअवस्यवः । वृषाकनिक्रदर्षति ॥ ३३ ॥ वृषणंधीभिरसुरंसोममृतस्यधारया । मतीविप्राःसमस्वरन् ॥ पवस्वदेवायुषगिंद्रंगच्छतुतेमदः । वायुमारोहधर्मणा ॥ पवमाननितोशसेरयिंसोमश्रवाय्यं । प्रियःसमुद्रमाविश ॥ अपघ्नन्पवसेमृधःक्रतुवित्सोममत्सरः । नुदस्वादेवयुंजनं ॥ पवमानाऽअसृक्षतसोमाःशुक्रासऽइंदवः । अभि विश्वानिकाव्या ॥ ३४ ॥ पवमानासऽआशवःशुभ्राऽअसृग्रमिंदवः । घ्नंतोविश्वाऽअपद्विषः ॥ पवमानादिवस्पर्य तारिक्षादसृक्षत । पृथिव्याऽअधिसानवि ॥ पुनानःसोमधारयेंदोविश्वाऽअपस्रिधः । जहिरक्षांसिसुक्रतो ॥ अपघ्नन्त्सोमरक्षसोभ्यर्षकनिक्रदत् । द्युमंतंशुष्ममुत्तमं+ ॥ अस्मेवसूनिधारयसोमदिव्यानिपार्थिवा । इंदोविश्वानिवार्या ॥ ३५ ॥ (९।३।४) वृषासोमद्युमाँऽअसिवृषादेववृषव्रतः । वृषाधर्माणिदधिषे ॥ वृष्णस्तेवृष्ण्यंशवोपृषावनंवृषा मदः । सत्यंवृषन्वृषेदसि ॥ अश्वोनचक्रदोवृषासंगाऽइंदोसमर्वतः । विनोरायेदुरोवृधि ॥ असृक्षतप्रवाजिनोगव्या सोमासोऽअश्वया । शुक्रासोवीर्याशवः ॥ शुंभमानाऽऋतायुभिर्मृज्यमानागभस्त्योः । पवंतेवारेऽअव्ययें ॥ ३६ ॥ तेविश्वादाशुषेवसुसोमादिव्यानिपार्थिवा । पवंतामांतरिक्ष्या ॥ पवमानस्यविश्ववित्प्रतेसर्गाऽअसृक्षत । सूर्यस्येवन

(९।३।४) वृषासोमेतित्रिंशदृचस्यसूक्तस्यमारीचःकश्यपःपवमानसोमोगायत्री ।

रश्मयः ॥ केतुंकृण्वन्दिवस्परिविश्वारूपाभ्यर्षसि । समुद्रःसोमपिन्वसे ॥ हिन्वानोवाचमिष्यसिपवमानविधर्मणि ।
अक्रान्देवोनसूर्यः ॥ इंदुःपविष्टचेतनःप्रियःकवीनांमती । सृजदश्वंरथीरिव ॥ ३७ ॥ ऊर्मिर्यस्तेपवित्रऽआदेवावीः
पर्यक्षरत् । सीदन्नृतस्ययोनिमा+ ॥ सनोऽअर्षपवित्रऽआमदोयोदेववीतमः । इंदविंद्रायपीतये ॥ इषेपवस्वधारया
मृज्यमानोमनीषिभिः । इंदोरुचाभिगाऽइहि ॥ पुनानोवरिवस्कृध्यूर्जंजनायगिर्वणः । हरेसृजानऽआशिरं ॥ पुना
नोदेववीतयऽइंद्रस्ययाहिनिष्कृतं । द्युतानोवाजिभिर्यतः+ ॥ ३८ ॥ प्रहिन्वानासऽइंदवोच्छासमुद्रमाशवः । धि
याजुताऽअसृक्षत ॥ मर्मृजानासऽआयवोवृथासमुद्रमिंदवः । अग्मन्नृतस्ययोनिमा+ ॥ परिणोयाह्यस्युर्विश्वावसू
न्योजसा । पाहिनःशर्मवीरवत् ॥ मिमातिवह्निरेतशःपदंयुजानऽऋक्वभिः । प्रयत्समुद्रऽआहितः॥ आयद्योनिंहि
रण्ययमाशुर्ऋतस्यसीदति । जहात्यप्रचेतसः ॥ ३९ ॥ अभिवेनाऽअनूषतेयक्षंतिप्रचेतसः । मज्जंत्यविचेतसः ॥
इंद्रायेंदोमरुत्वतेपवस्वमधुमत्तमः । ऋतस्ययोनिमासदं ॥ तंत्वाविप्रावचोविदःपरिष्कृण्वंतिवेधसः । संत्वामृजंत्या
यवः ॥ रसंतेमित्रोऽअर्यमापिबंतिवरुणःकवे । पवमानस्यमरुतः ॥ त्वंसोमविपश्चितंपुनानोवाचमिष्यसि । इंदोस
हस्रभर्णसं ॥ ४० ॥ उतोसहस्रभर्णसंवाचंसोममखस्युवं । पुनानऽइंदवाभर ॥ पुनानऽइंदवेषांपुरुहूतजनानां ।
प्रियःसमुद्रमाविश ॥ दविद्युतत्यारुचापरिष्टोभैत्याकृपा । सोमाःशुक्रागवाशिरः ॥ हिन्वानोहेतृभिर्यतऽआवाजं

वाज्यक्रमीत् । सीदंतोवनुषोयथा ॥ क्रुधक्सोमस्वस्तयेसंजग्मानोदिवःकविः । पवस्वसूयोंइशे+ ॥ ४१ ॥ इतिस
प्तमाष्टकेप्रथमोऽध्यायः ॥ १ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

सप्तमाष्टकेसूक्तानि ११६ ऋचः १२६३

एकोनपंचाशाध्यायेवर्गाः ४१ सूक्तानि २१ ऋचः २०० ॥ त्यागः ॥ पवमानायसोमायेदं २०० ॥ इतिसप्तमेप्रथमः ॥

हिन्वंतिभृगुर्वारुणिर्जमदग्निर्वापवस्वशतंवैखानसाअष्टादश्यनुष्टुप्परास्तिस्रआग्नेय्यस्त्वंसोमासिद्वात्रिंशद्भर
द्वाजःकश्यपोगोतमोत्रिर्विश्वामित्रोजमदग्निर्वसिष्ठइतीहतृचाःसप्तर्षयःशेषेपवित्रोवसिष्ठोवोभौवापवस्वसो
मतिस्रोनित्यद्विपदागायत्र्योऽवितानस्तिस्रःपौष्ण्योवायत्तेपवित्रंपंचाग्नेय्यःसावित्र्यग्निसावित्रीवैश्वदेवीवासा
मंत्यास्त्रिंशीपुरउष्णिक्सप्तविंश्यनुष्टुबंत्येचतेपावमान्यध्येतृस्तुतीजागतमूर्ध्वप्रागुशनसःप्रदेवंदशवत्सप्रिभा
लंदनस्त्रिष्टुबंतंहेषुर्नहिरण्यस्तूपोंत्येत्रिष्टुभौत्रिरस्मैरेणुरादक्षिणानवऋषभस्तौवैश्वामित्रौहारींहरिमंतःस्वकेपवि
त्रःशिशुर्नकक्षीवांस्त्रिष्टुवष्टम्याभिप्रियाणिपंचकविः ॥ २ ॥ ॥ ॥ ॥

॥ हरिःओम् ॥ (९।३।५) हिन्वंतिसूरमुस्रयःस्वसारोजामयस्पतिं । महामिंदुंमहीयुवः ॥ पवमानरुचारुचा

(९।३।५) हिन्वंतीतित्रिंशदृचस्यसूक्तस्यवारुणिर्भृगुःपवमानसोमोगायत्री । (अत्रभार्गवोजमदग्निःपाक्षिकः) ।

देवोदेवेभ्यस्परि । विश्वावसून्याविश ॥ आपवमानसुष्टुतिंवृष्टिंदेवेभ्योदुवः । इषेपवस्वसंयतं ॥ वृषाह्यसिभानुना द्युमंतंत्वाहवामहे । पवमानःस्वाध्यः* ॥ आपवस्वसुवीर्यमंदमानःस्वायुध । इहोष्विंद्रवागहि ॥ १ ॥ यदद्भिःपरिषिच्यसेमृज्यमानोगभस्त्योः । द्रुणासधस्थमश्नुषे ॥ प्रसोमायव्यश्ववत्पवमानायगायत । महेसहस्रचक्षसे ॥ यस्यवर्णीमधुश्चुतंहरिंहिन्वंत्यद्रिभिः । इंदुमिंद्रायपीतये ॥ तस्यतेवाजिनोवयंविश्वाधनानिजिग्युषः । सखित्वमावृणीमहे ॥ वृषापवस्वधारयामरुत्वतेचमत्सरः । विश्वादधानऽओजसा ॥ २ ॥ तंत्वाधर्तारमोण्योःपवमानस्वर्दृशं । हिन्वेवाजेषुवाजिनं ॥ अयाचित्तोविपानयाहरिःपवस्वधारया । युजंवाजेषुचोदय ॥ आनऽइंदोमहीमिषंपवस्वविश्वदर्शतः । अस्मभ्यंसोमगातुवित् ॥ आकलशाऽअनूषतेदोधाराभिरोजसा । एंद्रस्यपीतयेविश ॥ यस्यतेमधुरसंतीव्रं दुहंत्यद्रिभिः । सपवस्वाभिमातिहा+ ॥ ३ ॥ राजामेधाभिरीयतेपवमानोमनावधि । अंतरिक्षेणयातवे ॥ आनऽइंदोशतग्विनंगवांपोषंस्वश्व्यं । वहाभगत्तिमूतये ॥ आनःसोमसहोजुवोरूपंनवर्चसेभर । सुष्वाणोदेववीतये ॥ अषाँसोमद्युमत्तमोभिद्रोणानिरोरुवत् । सीदन्छ्येनोनयोनिमा+ ॥ अप्साऽइंद्रायवायवेवरुणायमरुद्भ्यः । सोमोऽअर्षतिविष्णवे ॥ ४ ॥ इषंतोकायनोदधदस्मभ्यंसोमविश्वतः । आपवस्वसहस्रिणं ॥ येसोमासःपरावतियेऽअर्वावतिं सुन्विरे । येवादःशर्यणावति ॥ यऽआर्जीकेषुकृत्वसुयेमध्येपस्त्यानां । येवाजनेषुपंचसु ॥ तेनोवृष्टिंदिवस्परिपवंता

मासुवीर्यं । सुवानादेवासऽइंदवः ॥ पवंतेहर्यतोहरिर्गृणानोजमदग्निना । हिन्वानोगोरधिंत्वचि+ ॥ ५ ॥ प्रशुक्रा सोंवयोजुवोंहिन्वानासोनसप्तयः । श्रीणानाऽअप्सुमृंजत ॥ तंत्वासुतेष्वाभुवोंहिन्विरेदेवतातये । सपंवस्वानयारुचा+ ॥ आतेदक्षंमयोभुवंवहिंमद्यावृणीमहे । पांतमापुरुस्पृहं ॥ आमंद्रमावरेण्यमाविप्रमामनीषिणं । पांतमा० ॥ आरयिमासुचेतुनमासुक्रतोतनूष्वा । पांतमा० ॥ ६ ॥ (९।३।६) पवस्वविश्वचर्षणेभिविश्वानिकाव्या । सखासाखिभ्यऽईड्यः ॥ ताभ्यांविश्वस्यराजसियेपवमानधामनी । प्रतीचीसोमतस्थतुः ॥ परिधामानियानितेत्वंसोमासिविश्वतः । पवमानऽऋतुभिःकवे ॥ पवस्वजनयन्निषोभिविश्वानिवार्या । सखासखिभ्यऽऊतये ॥ तवशुक्रासोऽअर्चयो दिवस्पृष्ठेवितन्वते । पवित्रंसोमधामभिः ॥ ७ ॥ तवेमेसप्तसिंधवःप्रशिषंसोमसिस्रते । तुभ्यंधावंतिधेनवः ॥ प्रसोमयाहिधारयासुतऽइंद्रायमत्सरः । दधानोऽअक्षितिश्रवः ॥ समुत्वाधीभिरस्वरन्हिन्वतीःसप्तजामयः । विप्रमाजाविवस्वतः ॥ मृजंतित्वासम्यग्वोव्यंजीरावधिष्वणि । रेभोयद्यसेवनं ॥ पवमानस्यतेकवेवाजिन्त्सर्गाऽअसृक्षत । अर्वंतोनश्रवस्यवः ॥ ८ ॥ अच्छाकोशंमधुश्चुतमस्रंवारेऽअव्ययं । अवावशंतधीतयः ॥ अच्छासमुद्रमिंदवोस्तंगावोन

(९।३।६) पवस्वेतित्रिंशदृचस्यसूक्तस्यशतंवैखानसाःपवमानसोमएकोनविंश्यादितिसृणामग्निःपवमानोगायत्र्यष्टादश्यनुष्टुप् (शतं वैखानसाएतेस्वायंभुवाःअतएषांगोत्रंनास्तिएवमग्रेपिनारायणादयऊह्याः)।

धेनवः । अग्मन्नृतस्ययोनिमा+ ॥ प्रणऽइंदोमहेरणऽआपोऽअर्षतिसिंधवः । यद्गोभिर्वासयिष्यसे ॥ अस्यतेसख्येवयमि यक्षंतस्त्वोतयः । इंदोसखित्वमुश्मसि ॥ आपवस्वगविष्टयेमहेसोमनचक्षसे । एंद्रस्यजठरेविश ॥ ९ ॥ महाँऽअसिसो मज्येष्ठऽउग्राणामिंदऽओजिष्ठः । युध्वासन्छश्वज्जिगेथ ॥ यऽउग्रेभ्यश्चिदोजीयान्च्छूरेभ्यश्चिच्छूरतरः । भूरिदाभ्य श्चिन्मंहीयान् ॥ त्वंसोमसूरऽएषस्तोकस्यसातातनूनां । वृणीमहेसख्यायवृणीमहेयुज्याय ॥ अग्नऽआयूंषिपवसऽ आसुवोर्जमिषंचनः । आरेबाधस्वदुच्छुनां ॥ अग्निर्ऋषिःपवमानःपांचजन्यःपुरोहितः । तमीमहेमहागयं+ ॥१०॥ अग्नेपवस्वस्वपाऽअस्मेवर्चःसुवीर्यं । दधद्रयिंमयिपोषं ॥ पवमानोऽअतिस्त्रिधोभ्यर्षतिसुष्टुतिं । सूरोनविश्वदर्शतः ॥ समर्मृजानऽआयुभिःप्रयस्वान्प्रयसेहितः । इंदुरत्योविचक्षणः+ ॥ पवमानऽऋतंबृहच्छुक्रंज्योतिरजीजनत् । कृष्णा तमांसिजंघनत् ॥ पवमानस्यजंघ्नतोहरेश्चंद्राऽअसृक्षत । जीराऽअजिरशोचिषः ॥ ११ ॥ पवमानोरथीतमःशुभ्रे भिःशुभ्रशस्तमः । हरिश्चंद्रोमरुद्गणः ॥ पवमानोव्यश्नवद्रश्मिभिर्वाजसातमः । दधत्स्तोत्रेसुवीर्यं ॥ प्रसुवानऽइंदु रक्षाःपवित्रमत्यव्ययं । पुनानऽइंदुरिंद्रमा ॥ एषसोमोऽअधित्वचिगवांक्रीळत्यद्रिभिः । इंद्रंमदायजोहुवत् ॥ यस्य तेद्युम्नवत्पयःपवमानाभृतंदिवः । तेननोमृळजीवसे ॥ १२ ॥ (९।३।७) त्वंसोमासिधारयुर्मंद्रऽओजिष्ठोऽअध्व

(९।३।७) त्वंसोमासीतिद्वात्रिंशदृचस्यसूक्तस्याद्यानांसप्तानांतृचानांभरद्वाजकश्यपगोतमात्रिविश्वामित्रजमदग्निवसिष्ठाऋषयःशिष्टाना

रे । पवस्वमंहयद्रयिः ॥ त्वंसुतोनृमादनोदधन्वान्मत्सरिन्तमः । इंद्रायसूरिरंधसा ॥ त्वंसुष्वाणोऽअद्रिभिरभ्यर्षकनिक्रदत् । द्युमंतंशुष्ममुत्तमं+ ॥ इंदुर्हिन्वानोऽअर्षतितिरोवाराण्यव्यया । हरिर्वाजमचिक्रदत् ॥ इंदोव्यव्यमर्षसिविश्रवांसिविसौभगा । विवाजान्त्सोमगोमतः ॥ १३ ॥ आनंऽइंदोशतग्विनंरायिंगोमंतमश्विनं । भरासोमसहस्रिणं ॥ पवमानासऽइंदवस्तिरःपवित्रमाशवः । इंद्रंयामेभिराशत ॥ ककुहःसोम्योरसऽइंदुरिंद्रायपूर्व्यः । आयुःपवतऽआयवे ॥ हिन्वंतिसूरमुस्रयःपवमानंमधुश्चुतं । अभिगिरासमस्वरन् ॥ अवितानोऽअजाश्वःपूषायामनियामनि । आभक्षत्कन्यासुनः ॥ १४ ॥ अयंसोमःकपर्दिनेधृतंनपवतेमधु । आभ० ॥ अयंतऽआधृणेसुतोधृतंनपवतेशुचि । आभ० ॥ वाचोजंतुःकवीनांपवस्वसोमधारया । देवेषुरत्नधाऽअसि ॥ आकलशेषुधावतिपयोवर्मविगाहते । अभिद्रोणाकनिक्रदत् ॥ परिप्रसोमतेरसोसर्जिकलशेसुतः । इयेनोनवक्षोऽअर्षति ॥ १५ ॥ पवस्वसोममंदयन्निंद्रायमधुमत्तमः । अर्षन्नदेववीतयेवाजयंतोरथाऽइव ॥ तेसुतासोमदिन्तमाःशुक्रावायुमसृक्षत ॥ ग्राव्णांतुन्नोऽ

॥ ९ ॥

मांगिरसःपवित्रऋषिः (अत्रवसिष्ठोवापवित्रवसिष्ठौवेतिविपक्षौ) पवमानसोमोदेवता दशम्यादितिसृणांपूषावा यत्तेपवित्रमित्यादिपंचानामग्निःअंत्ययोर्द्वयोःपावमान्यधेतागायत्री षोडश्याद्यास्तिस्रोद्विपदागायत्र्यःत्रिंशीपुरउष्णिक्सप्तविंश्येकत्रिंशीद्वात्रिंश्योनुष्टुभः (पंचविंश्यादितिसृणांक्रमात्सवितात्रिसवितारौविश्वेदेवाइतिदेवताअग्निनासहविकल्पंते) ।

अभिष्टुतःपवित्रैसोमगच्छसि । दधत्स्तोत्रेसुवीर्यं ॥ एषतुन्नोऽअभिष्टुतःपवित्रमतिगाहते । रक्षोहावारमव्ययं ॥ १६ ॥ यदंतियच्चदूरकेभयंविंदतिमामिह । पवमानवितज्जहि ॥ पवमानःसोऽअद्यनःपवित्रेणविचर्षणिः । यःपोतासपुनातु नः ॥ यत्तेपवित्रमर्चिष्यग्नेवितततमंतरा । ब्रह्मतेनपुनीहिनः ॥ यत्तेपवित्रमर्चिषदग्नेतेनपुनीहिनः । ब्रह्मसवैःपुनीहिनः ॥ उभाभ्यांदेवसवितःपवित्रेणसवेनच । मांपुनीहिविश्वतः ॥ १७ ॥ त्रिभिर्म्पवित्रैर्देवसवितर्वषिष्ठैःसोमधामभिः । अग्नेदक्षैःपुनीहिनः ॥ पुनंतुमांदेवजनाःपुनंतुवसवोधिया । विश्वेदेवाःपुनीतमाजातवेदःपुनीहिमां ॥ प्रप्यायस्वप्रस्यंदस्वसोमविश्वेभिरंशुभिः । देवेभ्यऽउत्तमंहविः+ ॥ उपप्रियंपनिप्नतंयुवानमाहुतीवृधं । अगन्म बिभ्रतोनमः ॥ अलाय्यस्यपरशुर्ननाशतमापवस्वदेवसोम । आखुंचिदेवदेवसोम ॥ यःपावमानीरध्येत्यृषिभिःसंभृतंरसं । सर्वसपूतमश्नातिस्वदितंमातरिश्वना ॥ पावमानीर्योऽअध्येत्यृषिभिःसंभृतंरसं । तस्मैसरस्वतीदुहेक्षीरंसर्पिर्मधूदकं ॥ १८ ॥ (परिशिष्टं ॥ पावमानीःस्वस्त्ययनीःसुदुघाहिघृतश्चुतः । ऋषिभिःसंभृतोरसोब्राह्मणेष्वमृतंहितं ॥ पावमानीर्दिशंतुनऽइमंलोकमथोऽअमुं । कामान्त्समर्धयंतुनोदेवीर्देवैःसमाहिताः ॥ येनदेवाःपवित्रेणात्मानंपुनतेसदा । तेनसहस्रधारेणपावमान्यःपुनंतुमां ॥ प्राजापत्यंपवित्रंशतोद्यामंहिरण्मयं । तेनब्रह्मविदोवयंपूतंब्रह्मपुनीमहे ॥ इंद्रःपुनीतीसहमापुनातुसोमःस्वस्त्यावरुणःसमीच्या । यमोराजाप्रमृणाभिःपुनातुमाजातवेदामूर्जयंत्यापुनातु ॥ ऋषयस्तुतपस्तेपुःसर्वेस्वर्गजिगीषवः । तप

सस्तपसोऽयंतुपावमानीर्ऋचोब्रवीत् ॥ १ ॥ यन्मेगर्भेवसतःपापमुग्रंयज्जायमानस्यचकिंचिदन्यत् । जातस्यचयच्चापिचवर्धतोमेतत्पावमानीभिरहंपुनामि ॥ मातापित्रोर्यन्नकृतंवचोमेयत्स्थावरंजंगममाबभूव । विश्वस्यतल्हृषितंवचोमेतत्पावमानीभिरहंपुनामि ॥ गोघ्नात्तस्करत्वात्स्त्रीवधाद्यच्चकिल्बिषं । पापकंचचरणेभ्यस्तत्पावमानीभिरहंपुनामि ॥ ब्रह्मवधात्सुरापानात्स्वर्णस्तेयाद्वृषलिगमनमैथुनसंगमात् । गुरोर्दाराधिगमनाच्चतत्पावमानीभिरहंपुनामि ॥ बालघ्नान्मातृपितृवधाद्भ्रूमितस्करात्सर्ववर्णगमनमैथुनसंगमात् । पापेभ्यश्चप्रतिग्रहात्सद्यःप्रहरतिसर्वंदुष्कृतंतत्पावमानीभिरहंपुनामि ॥ क्रयविक्रयाद्योनिदोषाद्भक्षाद्भोज्यात्प्रतिग्रहात् । असंभोजनाच्चापिनृशंसंतत्पावमानीभिरहंपुनामि ॥ २ ॥ दुर्यष्टुंदुरधीतंपापंयच्चाज्ञानतोकृतं । अयाजिताश्चासंयाज्यास्तत्पावमानीभिरहंपुनामि ॥ अमंत्रमब्रह्मयत्किंचिद्धूयतेचहुताशने । संवत्सरकृतंपापंतत्पावमानीभिरहंपुनामि ॥ ऋतस्ययोनयोमृतस्यधामविश्वादेवेभ्यःपुण्यगंधाः । तानऽआपःप्रवहंतुपापंशुद्धागच्छामिसुकृतामुलोकंतत्पावमानीभिरहंपुनामि ॥ पावमानीःस्वस्त्ययनीर्याभिर्गच्छतिनांदनं । पुण्याँश्चभक्षान्भक्षयत्यमृतत्वंचगच्छति ॥ पावमानीःपितॄन्देवान्ध्यायेद्यश्चसरस्वतीं । पितॄस्तस्योपवर्तेतत्क्षीरंसर्पिर्मधूदकं ॥ पावमानंपरंब्रह्मशुक्रंज्योतिःसनातनं । ऋषींस्तस्योपतिष्ठेतत्क्षीरंसर्पिर्मधूदकं ॥ पावमानंपरंब्रह्मयेपठंतिमनीषिणः । सप्तजन्मभवेद्विप्रोधनाढ्योवेदपारगाः ॥ दशोत्तराण्यृचांश्चैवपावमानीःशतानिषट् ।

एतज्जुह्वन्जपेन्मंत्रंघोरमृत्युभयंहरेत् ॥ ३ ॥ इतिपरि०) (९।४।१) प्रदेवमच्छामधुमंतऽइंदवोसिष्यदंतगावऽआ
नधेनवः । बर्हिषदोवचनावंतऽऊधभिःपरिस्रुतमुस्रियानिर्णिजंधिरे ॥ सरोरुवदभिपूर्वाऽअचिक्रददुपारुहःश्रथय
न्त्स्वादतेहरिः । तिरःपवित्रंपरियन्नुरुज्रयोनिशर्याणिदधतेदेवऽआवरं ॥ वियोममेयम्यासंयतीमदःसाकंवृधापय
सापिन्वदक्षिता । महीऽअपारेरजसीविवेविददभिव्रजन्नक्षितंपाजऽआददे ॥ समातराविचरन्वाजयन्नपःप्रमेधिरः
स्वधयापिन्वतेपदं । अंशुर्यवेनपिपिशेयतोनृभिःसंजामिभिर्नसतेरक्षतेशिरः ॥ संदक्षेणमनसाजायतेकविर्ऋतस्यग
र्भोनिहितोयमापरः । यूनाहसंताप्रथमंविजज्ञतुर्गुहाहितंजनिमनेममुद्यतं ॥ १९ ॥ मंद्रस्यरूपंविविदुर्मनीषिणः
श्येनोयदंधोऽअभरत्परावतः । तंमर्जयंतसुवृधंनदीष्वाँऽउशंतमंशुंपरियंतमृग्मियं ॥ त्वांमृजंतिदशयोषणःसुतंसोम
ऽऋषिभिर्मतिभिर्धीतिभिर्हितं । अव्योवारेभिरुतदेवहूतिभिर्नृभिर्यतोवाजमादर्षिसातये ॥ परिप्रयंतंवय्यंसुषंसदं
सोमंमनीषाऽअभ्यनूषतस्तुभः । योधारयामधुमाँऽऊर्मिणादिवऽइयर्तिवाचंरयिषाळमर्त्यः ॥ अयंदिवऽइयर्तिविश्व
मारजःसोमःपुनानःकलशेषुसीदति । अद्भिर्गोभिर्मृज्यतेऽअद्रिभिःसुतःपुनानऽइंदुर्वरिवोविदत्प्रियं+ ॥ एवानःसो

चतुर्थेनुवाकेऽष्टादशसूक्तानि (९।४।१) प्रदेवमितिदशर्चस्यसूक्तस्यभालंदनोवत्सप्रिःपवमानसोमोजगत्यंत्यात्रिष्टुप् ।

मपरिषिच्यमानोवयोदधच्चित्रतमंपवस्व । अद्वेषेद्यावापृथिवीहुवेमदेवाधत्तरयिमस्मेसुवीरं ॥ २० ॥ (९।४।२) इषुर्न
धन्वन्प्रतिधीयतेमतिर्वत्सोनमातुरुपसर्ज्यूधनि । उरुधारेवदुहेऽअग्रेऽआयत्यस्यव्रतेष्वपिसोमेऽइष्यते ॥ उपो
मतिःपृच्यतेसिच्यतेमधुमद्राजनीचोदतेऽअंतरासनिं । पवमानःसंतनिःप्रश्नतामिवमधुमान्द्रप्सःपरिवारमर्षति ॥
अव्येवधूयुःपवतेपरित्वचिश्रथ्नीतेनसीरदितेर्ऋतंयते । हरिरक्रान्यजतःसंयतोमदोनृम्णाशिशानोमहिषोनशोभते ॥
उक्षामिमातिप्रतियंतिधेनवोदेवस्यदेवीरुपयंतिनिष्कृतं । अत्यंक्रमीदर्जुनंवारमव्ययमत्कंननिक्तंपरिसोमोऽअव्यत ॥
अमृक्तेनरुशतावासयाहरिरमर्त्योनिर्णिजानःपरिव्यत । दिवस्पृष्ठंबर्हणानिर्णिजेकृतोपस्तरणंचम्वोर्नभस्मयं ॥ २१ ॥
सूर्यस्येवरश्मयोद्रावयित्नवोमत्सरासःप्रसुपःसाकमीरते । तंतुंततंपरिसर्गासऽआशवोनेंद्राद्दतेपवतेधामकिंचन+ ॥
सिंधोरिवप्रवणेनिम्नऽआशवोवृषच्युतामदासोगातुमाशत । शंनोनिवेशेद्विपदेचतुष्पदेसमेवाजाःसोमतिष्ठंतुकृष्टयः ॥
आनःपवस्ववसुमद्धिरण्यवदश्वावद्गोमद्यवमत्सुवीर्यं । यूयंहिसोमपितरोममस्थनंदिवोमूर्धानःप्रस्थितावयस्कृतः ॥ ॥ ११ ॥
एतेसोमाःपवमानासऽइंद्रंरथाऽइवप्रययुःसातिमच्छं । सुताःपवित्रमतियंत्यव्यंहित्वीवंत्रिंहरितोवृष्टिमच्छं ॥ इंदविं

(९।४।२) इषुर्नेतिदशर्चस्यसूक्तस्यांगिरसोहिरण्यस्तूपःपवमानसोमोजगत्यंत्येद्वेत्रिष्टुभौ ।

द्रायबृहतेपवस्वसुमृळीकोऽअनवद्योरिशादाः। भराचंद्राणिगृणतेवसूनिदेवैर्द्यावापृथिवीप्रावतंनः॥ २२॥ (९।४।३)
त्रिरस्मैसप्तधेनवोदुदुह्रेसत्यामाशिरंपूर्व्येव्योमनि । चत्वार्यन्याभुवनानिनिर्णिजेचारूणिचक्रेयद्दतैरवर्धत ॥ सभिक्षमाणोऽअमृतस्यचारुणऽउभेद्यावाकाव्येनाविशश्रथे । तेजिष्ठाऽअपोमंहनापरिव्यतयदीदेवस्यश्रवसासदोविदुः+ ॥ तेऽअस्यसंतुकेतवोमृत्यवोदाभ्यासोजनुषीऽउभेऽअनु । येभिर्नृम्णाचदेव्याचपुनतऽआदिद्राजानंमननाऽअगृभ्णत ॥ समृज्यमानोदशभिःसुकर्मभिःप्रमध्यमासुमातृषुप्रमेसचा । व्रतानिपानोऽअमृतस्यचारुणऽउभेनृचक्षाऽअनुपश्यते विशौ ॥ सममृजानऽइंद्रियायधायसऽओभेऽअंतारोदसीहर्षतेहितः । वृषाशुष्मेणबाधतेविदुर्मतीरादेदिशानःशर्यहेवशुरुधः ॥ २३ ॥ समातरानदहशानऽउस्रियोनानददेतिमरुतामिवस्वनः । जानन्नृतंप्रथमंयत्स्वर्णरंप्रशस्तयेकमवृणीतसुक्रतुः ॥ रुवतिभीमोवृषभस्तविष्ययाश्रृंगेशिशानोहरिणीविचक्षणः । आयोनिंसोमःसुकृतंनिषीदतिगव्ययीत्वग्भवतिनिर्णिगव्ययी ॥ शुचिःपुनानस्तन्वमरेपसमव्येहरिर्न्यधाविष्टसानवि । जुष्टोमित्रायवरुणायवायवेत्रिधातुमधुक्रियतेसुकर्मभिः ॥ पवस्वसोमदेववीतयेवृषेंद्रस्यहार्दिसोमधानमाविश । पुरानोबाधाद्दुरितातिपारयक्षेत्रविद्धिदिशऽआहाविपृच्छते ॥ हितोनसप्तिरभिवाजमर्षेंद्रस्येंदोजठरमापवस्व । नावानसिंधुमतिपर्षिविद्वान्छूरोनयुध्यन्न

(९।४।३) त्रिरस्माइतिदशर्चस्यक्तसूक्तस्यवैश्वामित्रोरेणुःपवमानसोमोजगत्यंत्यात्रिष्टुप्।

वनोनिदस्पः ॥ २४ ॥ (९।४।४) आदक्षिणासृज्यतेशुष्म्या३सदंवेतिद्रुहोरक्षसःपातिजागृविः । हरिरोपशंकृणुतेनभस्पयऽउपस्तिरेचम्वो३र्ब्रह्मनिर्णिजे ॥ प्रकृष्टिहेवंशुषऽएतिरोरुवदसुर्य१वर्णनिरिणीतेऽअस्यतं । जहातिवव्रिंपितुरेतिनिष्कृतमुपप्रुतंकृणुतेनिर्णिजंतना ॥ अद्रिंभिःसुतःपवतेगभस्त्योर्वृषायतेनभसावेपतेमती । समोंदतेनसतेसाधतेगिरानेनिक्तेऽअप्सुयजतेपरीमणि ॥ परिद्युक्षंसहसःपर्वतावृधंमध्वःसिंचंतिहर्म्यस्यसक्षणिं । आयस्मिन्गावःसुहुतादऊधनिमूर्धन्छीणंत्यग्रियंवरीमभिः ॥ समीरथंनभूरिजोरहेषतदश्स्वसारोऽआदितेरुपस्थऽआ । जिगादुपज्रयतिगोरपीच्यंपदंयदस्यमतुथाऽअजीजनन् ॥ २५ ॥ श्येनोनयोनिंसदनंधियाकृतंहिरण्ययंमासदंदेवऽएषति । एरिणंतिबर्हिषिप्रियंगिराश्वोनदेवाँऽअप्येतियज्ञियः ॥ पराव्यक्तोऽअरुषोदिवःकविर्वृषात्रिपृष्ठोऽअनविष्टगाऽअभि । सहस्रणीतिर्यतिःपरायतीरेभोनपूर्वीरुषसोविराजति ॥ त्वेषंरूपंकृणुतेवर्णोऽअस्यसयत्राशयत्समृतासधतिस्थिधः । अप्सायातिस्वधयादैव्यंजनंसंसुष्टुतीनसतेसंगोऽअग्रया ॥ उक्षेवयूथापरियन्नरावीदधित्विषीरधितसूर्यस्य । दिव्यःसुपर्णोवचक्षतक्षांसोमःपरिक्रतुनापश्यतेजाः+ ॥ २६ ॥ (९।४।५) हरिंमृजंत्यरुषोनयुज्यतेसधेनुभिःकलशेसोमो

(९।४।४) आदक्षिणेतिनवर्चस्यसूक्तस्यवैश्वामित्रऋषभःपवमानसोमोजगत्यंत्यात्रिष्टुप् । (९।४।५) हरिंमृजंतीतिनवर्चस्यसूक्तस्यां गिरसोहरिमंतःपवमानसोमोजगती ।

ऽअज्यते । उद्वाचंमीरयंतिहिन्वतेमतीपुरुष्टुतस्यकतिचित्परिप्रियः ॥ साकंवदंतिबहवोमनीषिणऽइंद्रस्यसोमंजठरेय
दादुहुः । यदीमृजंतिसुगंभस्तयोनरःसनीळाभिर्दशभिःकाम्यंमधु ॥ अरंममाणोऽअत्येतिगाऽअभिसूर्यस्यप्रियंदुहि
तुस्तिरोरवं । अन्वस्मैजोषमभरद्विनंगृसःसंद्वयीभिःस्वसृभिःक्षेतिजामिभिः ॥ नृधूतोऽअद्रिषुतोबर्हिषिप्रियःपतिर्ग
वांप्रदिवऽइंदुर्ऋत्वियः । पुरंधिवान्मनुषोयज्ञसाधनःशुचिर्धियापवतेसोमऽइंद्रते ॥ नृबाहुभ्यांचोदितोधारयासुतो
नुष्वधंपवतेसोमऽइंद्रते । आप्राःऋतून्त्समजैरध्वरेमतीर्वेर्नद्रुषच्चम्वोऽ३रासदद्धरिः ॥ २७ ॥ अंशुंदुहंतिस्तनयंतमक्षितंकविंकवयोपसोमनीषिणः । समीगावोमतयोयंतिसंयतऽऋतस्ययोनासदनेपुनर्भुवः ॥ नाभापृथिव्याधरुणोमहोदिवोऽ३पामूर्मौसिंधुष्वंतरुक्षितः । इंद्रस्यवज्रोवृषभोविभूवसुःसोमोहृदेपवतेचारुमत्सरः+ ॥ सतूपवस्वपरिषाधिवंरजस्तोत्रेशिक्षन्नाधून्वतेचसुक्रतो । मानोनिर्भाग्वसुनःसादनस्पृशोरयिंपिशंगंबहुलंवसीमहि ॥ आतूनऽइंदोशतदात्वश्व्यंसहस्रदातुपशुमद्धिरण्यवत् । उपमास्वबृहतीरेवतीरिषोधिस्तोत्रस्यपवमाननोगहि ॥ २८ ॥ (९।४।६) स्रक्वे
द्रप्सस्यधमतःसमस्वरन्नृतस्ययोनासमरंतनाभयः । त्रीन्त्समूर्ध्नोऽअसुरश्चक्रऽआरभेसत्यस्यनावःसुकृतमपीपरन् ॥
सम्यक्सम्यंचोमहिषाऽअहेषतसिंधोरूर्मावधिवेनाऽअवीविपन् । मधोर्धारामिर्जनयंतोऽअर्कमित्प्रियामिंद्रस्यतन्वं

(९।४।६) स्रक्वेद्रप्सस्येतिनववर्चस्यसूक्तस्यांगिरसःपवित्रःपवमानसोमोजगती ।

मवीवृधन् ॥ पवित्रवंतःपरिवाचमासतेपितैषांप्रत्नोऽअभिरक्षतिव्रतं । महःसमुद्रंवरुणस्तिरोदधेधीराऽइच्छेकुर्धरुणेष्वारभे ॥ सहस्रधारेवतेसमस्वरन्दिवोनाकेमधुजिह्वाऽअसश्चतः । अस्यस्पशोननिमिषंतिभूर्णयःपदेपदेपाशिनःसंतिसेतवः ॥ पितुर्मातुरध्यायेसमस्वरन्नृचाशोचंतःसंदहंतोऽअव्रतान् । इंद्रद्विष्टामपधमंतिमाययात्वचमसिक्नींभूमनोदिवस्परि ॥ २९ ॥ प्रत्नान्मानादध्यायेसमस्वरन्छ्लोकयंत्रासोरभसस्यमंतवः । अपानक्षासोवधिराऽअहासतऽऋतस्यपंथांनतरंतिदुष्कृतः ॥ सहस्रधारेवितंतेपवित्रऽआवाचंपुनंतिकवयोमनीषिणः । रुद्रासऽएषामिषिरासोऽअद्रुहःस्पशःस्वंचःसुदृशोनृचक्षसः ॥ ऋतस्यगोपानदभायसुक्रतुस्त्रीषपवित्राहृद्यं१तरादधे । विद्वान्त्सविश्वाभुवनाभिपश्यत्यवाजुष्टान्विध्यतिकर्तेऽअव्रतान्+ ॥ ऋतस्यतंतुर्वितंतःपवित्रऽआजिह्वायाऽअग्रेवरुणस्यमायया । धीरांश्चित्तत्समिनक्षंतऽआशुतात्राकर्तमवपदात्यप्रभुः ॥ ३० ॥ (९।४।७) शिशुर्नजातोवचक्रद्वनेस्व१र्यद्वाज्यरुषःसिषासति । दिवोरेतसासचतेपयोवृधातमींमहेसुमतीशर्मसप्रथः ॥ दिवोयस्कंभोधरुणःस्वाततऽआपूर्णोऽअंशुःपर्येतिविश्वतः । सेमेमहीरोदसीयक्षदावृतासमीचीनेदाधारसमिषःकविः+ ॥ महिप्सरःसुकृतंसोम्यंमधूर्वींगव्यूतिरदितेर्ऋतंयते । ईशेयोवृष्टेरितऽउस्रियोवृषापांनेतायऽइतऽऊतिर्ऋग्मियः ॥ आत्मन्वन्नभोदुह्यतेघृतंपयऽऋतस्यनाभिरमृतं

(९।४।७) शिशुर्नेतिनवर्चस्यसूक्तस्यदैर्घतमसःकक्षीवान्पवमानसोमोजगत्यष्टमीत्रिष्टुप् ।

विजायते । समीचीनासुदानवःप्रीणंतितंनरोहितमवमेहंतिपेरवः ॥ अरावीदंशुःसचमानऽऊर्मिणादेवाव्यं१मनुषेपिन्वतित्वचं । दधातिगर्भमदितेरुपस्थऽआयेनतोकंचतनयंचधामहे ॥ ३१ ॥ सहस्रधारेवताऽअसश्चतस्तृतीयेसंतुरजसिप्रजावतीः । चतस्रोनाभोनिहिताऽअवोदिवोहविर्भरंत्यमृतंघृतश्चुतः ॥ श्वेतंरूपंकृणुतेयत्सिषासतिसोमोमीढ्वाँऽअसुरोवेदभूमनः । धियाशमीसचतेसेमभिप्रवद्दिवस्कवंधमवदर्षदुद्रिणं ॥ अधश्वेतंकलशंगोभिरक्तंकार्ष्मन्नावाज्यंक्रमीत्ससवान् । आहिंन्विरेमनसादेवयंतःकक्षीवतेशतहिमायगोनां ॥ अद्भिःसोमपृचानस्तेरसोव्योवारंविपवमानधावति । समृज्यमानःकविभिर्मदिन्तमस्वद्स्वेंद्रायपवमानपीतये ॥ ३२ ॥ (९।४।८) अभिप्रियाणिपवतेचनोहितोनामानियह्वोऽअधियेषुवर्धते । आसूर्यस्यबृहतोबृहन्नधिरथंविष्वंचमरुहद्विचक्षणः+ ॥ ऋतस्यजिह्वापवतेमधुप्रियंवक्तापतिर्धियोऽअस्याऽअदाभ्यः । दधातिपुत्रःपित्रोरपीच्यं१नामतृतीयमधिरोचनेदिवः+ ॥ अवद्युतानःकलशाँऽअचिक्रदन्नृभिर्येमानःकोशऽआहिरण्ययें । अभीमृतस्यदोहनाऽअनूषताधित्रिपृष्ठऽउषसोविराजति ॥ अद्रिभिःसुतोमतिभिश्चनोहितःप्ररोचयन्रोदसीमातराशुचिः । रोमाण्यव्यासमयाविधावतिमधोर्धारापिन्वमानादिवेदिवे

(९।४।८) अभिप्रियाणीतिपंचर्चस्यसूक्तस्यभार्गवःकविःपवमानसोमोजगती ।

वे ॥ परिसोमप्रधन्वास्वस्तयेनृभिःपुनानोऽअभिवासयाशिरं । येतेमदाऽआहनसोविहायसस्तेभिरिंद्रंचोदयदातवे मघं+ ॥ ३३ ॥ इतिसप्तमाष्टकेद्वितीयोऽध्यायः ॥ २ ॥ ॥ ॥ ॥

पंचाशाध्यायेवर्गाः ३३ सूक्तानि ११ ऋचः १६३ ॥ त्यागः ॥ पवमानायसोमाये.४८ अग्नयेपवमानाये.३ पवमानायसोमाये.३१ [भे. प. पवमानायसो.१८ पूष्णेपवमानायसोमाये.३ पवमानायसोमाये.१०] अग्नयेपवमानाये.५ [भे. प. अग्नयेप.२ सवित्र. अग्निसवितृभ्या. विश्वेभ्योदेवेभ्य.] पवमानायसोमाये.३ पावमान्यध्येतृभ्यइ.२ पवमानायसोमाये. ७१ ॥ इतिसप्तमेद्वितीयः ॥

धर्तैषप्रराजाचोदसःसोमस्यवसुर्भारद्वाजःप्रसोमस्यासावीतित्रिष्टुबंतंपवित्रंतेपवित्रंःपवस्ववाच्यःप्रजापतिरिं द्रायद्वादशवेनोभार्गवोद्वित्रिष्टुबंतंप्रतेष्टाचत्वारिंशदृषिगणादशर्चाअकृष्टामाषाःप्रथमेसिकतानिवावरीद्वितीयेपृश्नियोजास्तृतीयेत्रयश्चतुर्थेत्रेःपंचात्यागृत्समदःप्रतुनवोशनायंसोमोष्टौप्रोस्यसप्तप्रहिन्वानःषड्वसिष्ठः ॥ ३ ॥ ॥ हरिःओम् ॥ (९।४।९) धर्तादिवःपवतेकृत्व्योरसोदक्षोदेवानामनुमाद्योनृभिः । हरिःसृजानोऽअत्योनसत्वभिर्वृथापाजाँसिकृणुतेनदीष्वा+ ॥ शूरोनधत्तऽआयुधागभस्त्योःस्वर्षाःसिषासन्नधिरोगविष्टिषु । इंद्रस्यशुष्ममीरयन्नपस्युभिरिंदुर्हिन्वानोऽअज्यतेमनीषिभिः ॥ इंद्रस्यसोमपवमानऽऊर्मिणातविष्यमाणोजठरेष्वाविश । प्रणःपि

॥ १४ ॥

(९।४।९) धर्तेतिपंचर्चस्यसूक्तस्यभार्गवःकविःपवमानसोमोजगती ।

न्वविद्युद॒भ्रेव॒रोद॑सीधि॒यानवाजाँ॒ऽउप॑मासि॒शश्व॑तः ॥ विश्व॑स्य॒राजा॑पवतेस्व॒र्दृश॑ऽऋ॒तस्य॑धी॒तिमृ॑षि॒षाळ॑वीवशत् ।
यःसूर्य॒स्यासि॑रेणमृ॒ज्यते॑पि॒ताम॑ती॒नामस॑मष्टकाव्यः ॥ वृषे॑वयू॒थापरि॒कोश॑मर्षस्य॒पामु॒पस्थे॑वृष॒भःकनि॑क्रदत् । सइंद्रा॑य
पवसेमत्स॒रिन्त॑मो॒यथा॒जेषा॑मसमि॒थेत्वोत॑यः ॥ १ ॥ (९।४।१०) ए॒षप्रकोशे॒मधु॑माँऽअचिक्रद॒दिंद्र॑स्य॒वज्रो॒वपु॑षो॒वपु॑ष्ट
रः । अ॒भीमृ॒तस्य॑सु॒दुघा॑घृत॒श्चुतो॑वा॒श्राऽअ॑र्षंति॒पय॑सेवधे॒नवः॑ ॥ सपू॒र्व्यःप॑वते॒यंदि॒वस्परि॑श्ये॒नोम॑था॒यदि॑षि॒तस्ति॒रोर
जः॑ । समध्व॒ऽआयु॑वते॒वेवि॑जान॒ऽइत्कृ॒शानो॒रस्तु॒र्मन॒साह॑बि॒भ्युषा॑ ॥ तेन॒ःपूर्वा॑स॒ऽउप॑रास॒ऽइंद॑वोम॒हेवाजा॑यधन्वंतु॒गो
म॑ते । ई॒क्षे॒ण्या॑सोऽअ॒ह्यो॒३॒॑नचार॑वो॒ब्रह्म॑ब्रह्म॒येजु॑जु॒षुर्ह॒विर्ह॑विः ॥ अ॒यंनो॑वि॒द्वान्व॑नवद्वनुष्य॒तऽइंदुः॑स॒त्राचा॒मन॑सापुरुष्टु
तः । इ॒नस्य॒यःसद॑ने॒गर्भ॑माद॒धेगवा॑मुरु॒ब्जम॒भ्यर्ष॑तिव्र॒जं+ ॥ चक्रि॑र्दि॒वःप॑वते॒कृत्व्यो॒रसो॑म॒हाँऽअद॑ब्धो॒वरु॑णोहु॒रुग्य॒
ते । असा॑विमि॒त्रोवृ॒जने॑षुय॒ज्ञियोत्यो॒नयू॒थेवृ॑ष॒युःकनि॑क्रदत् ॥ २ ॥ (९।४।११) प्रराजा॒वाचं॑ज॒नय॑न्नसिष्यदद॒पो
वसा॑नोऽअ॒भिगाऽइ॑यक्षति । गृ॒भ्णाति॑रि॒प्रमवि॑रस्य॒तान्वा॑शु॒द्धोदे॒वाना॒मुप॑यातिनिष्कृ॒तं+ ॥ इंद्रा॑यसोम॒परि॑षिच्यसे॒
नृभि॑र्नृ॒चक्षा॑ऽऊ॒र्मिःक॒विर॑ज्यसे॒वने॑ । पू॒र्वीर्हिते॑स्रु॒तयः॒संति॒यात॑वेस॒हस्र॒मश्वा॒हर॑यश्चमू॒षदः॑ ॥ स॒मु॒द्रिया॑ऽअप्स॒रसो॑म
नी॒षिण॒मासी॑नाऽअं॒तर॒भिसोम॑मक्षरन् । ताऽई॑हिन्वंतिह॒र्म्यस्य॑स॒क्षणिं॒याचं॑तेसु॒म्नंपव॑मान॒मक्षि॑तं ॥ गो॒जिन्न॒ःसोमो॑र

(९।४।१०) एषइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यभार्गवःकविःपवमानसोमोजगती । (९।४।११) प्रराजेतिपंचर्चस्यसूक्तस्यभार्गवःकविःपवमानसोमो

थ॒जिद्धि॑रण्य॒जित्स्व॒र्जिद॒ब्जित्प॑वतेसहस्र॒जित् । यंदे॒वास॑श्चक्रि॒रेपी॒तये॒मदं॒स्वादि॑ष्ठंद्र॒प्सम॑रु॒णंम॑यो॒भुवं॑ ॥ ए॒तानि॑सोम॒ पव॑मानोऽअस्म॒युःस॒त्यानि॑कृ॒ण्वन्द्रवि॑णान्यर्षसि । ज॒हिशत्रु॑मंति॒केदू॑र॒केच॒यऽउ॒र्वींगव्यू॑ति॒मभ॑यंचनस्कृधि ॥ ३ ॥ (९।४।१२) अ॒चो॒दसो॑नोधन्वं॒त्विंद॑वः॒प्रसु॑वा॒नासो॑बृ॒हद्दि॑वेषु॒हर॑यः । विच॒नश॑न्नऽइ॒षोऽअरा॑तयो॒र्योन॑शंत॒सनि॑षंत नो॒धियः॑ ॥ प्रणो॑धन्वं॒त्विंद॑वोमद॒च्युतो॒धना॑वा॒येभि॒रर्व॑तोजुनी॒मसि॑ । ति॒रोमर्त॑स्य॒कस्य॑चि॒त्परि॑ह्वृतिंव॒यंधना॑निवि॒श्व धा॑भरेमहि ॥ उ॒तस्वस्या॒ऽअरा॑त्याऽअ॒रिर्हि॑षऽउ॒तान्यस्या॒ऽअरा॑त्या॒वृको॒हिषः । धन्व॒न्नतृष्णा॒सम॑रीत॒ताँऽअ॒भिसोम॑ ज॒हिप॑वमानदुरा॒ध्यः॑* ॥ दि॒विते॒नाभा॑पर॒मोयऽआ॑द॒देपृ॑थि॒व्यास्ते॑रुरुहुः॒सान॑वि॒क्षिपः॑ । अद्र॑यस्त्वाबप्सति॒गोरधि॑त्व॒ च्य॑१॒प्सुत्वा॒हस्तै॑र्दुदुहुर्मनी॒षिणः॑ ॥ ए॒वात॑ऽइंदोसु॒भ्वं॑सु॒पेश॑सं॒रसं॑तुंजंतिप्रथ॒माऽअ॑भि॒श्रियः॑ । निदं॑निदंपवमान॒निता॑ रिषऽआ॒विस्ते॒शुष्मो॑भवतुप्रि॒योमदः॑ ॥ ४ ॥ (९।४।१३) सोम॑स्य॒धारा॑पवतेनृ॒चक्ष॑सऽऋ॒तेन॑दे॒वान्ह॑वतेदि॒वस्परि॑ । बृह॒स्पते॑र॒वथे॑ना॒विदि॑द्युतेसमु॒द्रासो॒नसव॑नानिविव्यचुः ॥ यंत्वा॑वाजिन्न॒घ्न्याऽअ॒भ्यनू॑ष॒तायो॑हतं॒योनि॒मारो॑हसिद्यु॒मा न् । म॒घोना॒मायुः॑प्रति॒रन्महि॒श्रव॒ऽइंद्रा॑यसोमपवसे॒वृषा॒मदः॑ ॥ एंद्र॑स्यकु॒क्षाप॑वतेम॒दिन्त॑म॒ऽऊर्जं॒वसा॑नः॒श्रव॑सेसुमं॒ग

जगती । (९।४।१२) अचोदसइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यभार्गवःकविःपवमानसोमोजगती । (९।४।१३) सोमस्येतिपंचर्चस्यसूक्तस्य भारद्वाजोवसुःपवमानसोमोजगती ।

लः । प्रत्यङ्सविश्वाभुवनाभिपप्रथेक्रीळन्हरिरत्यःस्यंदतेवृषा ॥ तंत्वादेवेभ्योमधुमत्तमंनरःसहस्रधारंदुहतेदशक्षिपः । नृभिःसोमप्रच्युतोग्रावभिःसुतोविश्वान्देवाँऽआपवस्वासहस्रजित् ॥ तंत्वाहस्तिनोमधुमंतमद्रिभिर्दुहंत्यप्सुवृषभंदशक्षिपः । इंद्रंसोममादयन्दैव्यंजनंसिंधोरिवोर्मिःपवमानोऽअर्षसि ॥ ५ ॥ (९।४।१४) प्रसोमस्यपवमानस्योमर्यऽइंद्रस्ययंतिजठरंसुपेशसः । द्रप्सायदीमुन्नीतायशसागवांदानायशूरमुदमंदिषुःसुताः+ ॥ अच्छाहिसोमःकलशाँऽअसिष्यदद्त्योनवोह्यारघुवर्तनिर्वृषा । अथादेवानामुभयस्यजन्मनोविद्वाँऽअश्नोत्यमुतऽइतश्चयत्+ ॥ आनःसोमपवमानःकिरावस्विंदोभवमघवाराधसोमहः । शिक्षावयोधोवसुवेसुचेतुनामानोगयमारेऽअस्मत्परासिचः ॥ आनःपूषापवमानःसुरातयोमित्रोगच्छंतुवरुणःसजोषसः । बृहस्पतिर्मरुतोवायुरश्विनात्वष्टासवितासुयमासरस्वती ॥ उभेद्यावापृथिवीविश्वमिन्वेऽअर्यमादेवोऽअदितिर्विधाता । भगोनृशंसऽउर्वंतरिक्षंविश्वेदेवाःपवमानंजुषंत ॥ ६ ॥ (९।४।१५) असाविसोमोऽअरुषोवृषाहरीराजेवदस्मोऽअभिगाऽअचिक्रदत् । पुनानोवारंपर्येत्यव्ययंश्येनोनयोनिंघृतवंतमासदं ॥ कविर्वेधस्यापयेषिमाहिनमत्योनमृष्टोऽअभिवाजमर्षसि । अपसेधन्दुरितासोममृळयघृतंवसानः

(९।४।१४) प्रसोमस्येतिपंचर्चस्यसूक्तस्यभारद्वाजोवसुःपवमानसोमोजगत्यंत्यात्रिष्टुप् । (९।४।१५) असावीतिपंचर्चस्यसूक्तस्य भारद्वाजोवसुःपवमानसोमोजगत्यंत्यात्रिष्टुप् ।

परि॑यासिनि॒र्णिजं॑ ॥ प॒र्जन्यः॑पि॒ताम॑हि॒षस्य॑प॒र्णिनो॒नाभा॑पृथि॒व्यागि॒रिषु॒क्षयं॑दधे । स्वसा॑र॒ऽआपो॑ऽअ॒भिगाऽउ॒तास॑र॒न्त्संग्राव॑भिर्नसतेवी॒तेऽअ॑ध्व॒रे+ ॥ जा॒येव॒पत्या॒वधि॒शेव॑मंहसे॒पज्रा॑यागर्भश्रृणु॒हिब्रवी॑मिते । अं॒तर्वाणी॑षु॒प्रच॑रा॒सुजी॒वसे॑निं॒द्योवृ॒जने॑सोमजागृहि ॥ यथा॒पूर्वे॑भ्यःशत॒साऽअमृ॑ध्रःसहस्र॒साःप॒र्यया॒वाज॑मिंदो । ए॒वाप॑वस्वसुवि॒ताय॒नव्य॑से॒तव॑व्र॒तमन्वापः॑सचंते ॥ ७ ॥ (९।४।१६) प॒वित्रं॑ते॒वित॑तंब्रह्मणस्पतेप्र॒भुर्गात्रा॑णि॒पर्ये॑षिवि॒श्वतः॑ । अत॑प्ततनू॒र्नतदा॒मोऽअ॑श्नुतेश्रु॒तास॒ऽइद्वहं॑त॒स्तत्समा॑शत ॥ तपो॑ष्प॒वित्रं॒वित॑तंदि॒वस्प॒देशोचं॑तोऽअस्य॒तंत॑वो॒व्य॑स्थिरन् । अवं॑त्यस्यपवी॒तार॑मा॒शवो॑दि॒वस्पृ॒ष्ठमधि॑तिष्ठंति॒चेत॑सा ॥ अरू॑रुचदु॒षसः॒पृश्नि॑रग्रि॒यऽउ॒क्षाबि॑भर्ति॒भुव॑नानिवाज॒युः । मा॒या॒विनो॑ममिरेऽअस्यमा॒यया॑नृ॒चक्ष॑सःपि॒तरो॒गर्भ॒माद॑धुः ॥ गं॒ध॒र्वऽइ॒त्थाप॒दम॑स्यरक्षति॒पाति॑दे॒वानां॒जनि॑मा॒न्यद्भु॑तः । गृ॒भ्णाति॑रि॒पुंनि॒धया॑नि॒धाप॑तिःसु॒कृत्त॑मा॒मधु॑नोभ॒क्षमा॑शत ॥ ह॒विर्ह॑विष्मो॒महि॒सद्म॒दैव्यं॒नभो॒वसा॑नः॒परि॑यास्यध्व॒रं । राजा॑प॒वित्र॑रथो॒वाज॒मारु॑हःस॒हस्र॑भृष्टिर्जयसि॒श्रवो॑बृ॒हत्+ ॥ ८ ॥ (९।४।१७) पव॑स्वदेव॒माद॑नो॒विच॑र्षणिर॒प्साऽइंद्रा॑य॒वरु॑णायवा॒यवे॑ । कृ॒धीनो॑ऽअ॒द्यवरि॑वःस्वस्ति॒मदु॑रुक्षि॒तौगृ॑णीहि॒दैव्यं॒जनं॑ ॥ आयस्त॒स्थौभुव॑ना॒न्यम॑र्त्यो॒विश्वा॑नि॒सोमः॒प

(९।४।१६) पवित्रंतइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यांगिरसःपवित्रःपवमानसोमोजगती । (९।४।१७) पवस्वेतिपंचर्चस्यसूक्तस्यवाच्यःप्रजापतिःपवमानसोमोजगती ।

रितान्यर्षति । कृण्वन्त्संचृतंविचृतमभिष्टयऽइंदुःसिषक्त्युषसंनसूर्यः ॥ आयोगोभिःसृज्यतऽओषधीष्वादेवानांसु म्नऽइषयन्नुपावसुः । आविद्युतापवतेधारयासुतऽइंद्रंसोमोमादयन्दैव्यंजनं ॥ एषस्यसोमःपवतेसहस्रजिद्धिन्वानो वाचमिषिरामुषर्बुधं । इंदुःसमुद्रमुदियर्तिवायुभिरेंद्रस्यहार्दिकलशेषुसीदति ॥ अभित्यंगावःपयसापयोवृधंसोमंश्रीणंतिमतिभिःस्वर्विदं । धनंजयःपवतेकृत्व्योरसोविप्रःकविःकाव्येनास्वर्चनाः ॥ ९ ॥ (९।४।१८) इंद्रायसोमसुषुतःपरिस्रवापामीवाभवतुरक्षसासह । मातेरसंस्यमत्सतद्वयाविनोद्रविणस्वंतऽइहसंत्विंदवः ॥ अस्मान्त्समर्यपवमानचोदयदक्षोदेवानामसिहिप्रियोमदः । जहिशत्रूँऽरभ्याभंदनायतःपिबेंद्रसोमवनोमृधोजहि ॥ अदब्धऽइंदोपवसेमदिन्तमऽआत्मेंद्रस्यभवसिधासिरुत्तमः । अभिस्वरंतिबहवोमनीषिणोराजानमस्यभुवनस्यनिंसते ॥ सहस्रणीथःशतधारोऽअद्भुतऽइंद्रायेंदुःपवतेकाम्यंमधु । जयन्क्षेत्रमभ्यर्षाजयन्नपऽउरुंनोगातुंकृणुसोममीढ्वः ॥ कनिक्रदत्कलशेगोभिरज्यसेव्यं१व्ययंसमयावारमर्षसि । मर्मृज्यमानोऽअत्योनसानसिरिंद्रस्यसोमजठरेसमक्षरः ॥ स्वादुःपवस्वदिव्यायजन्मनेस्वादुरिंद्रायसुहवीतुनाम्ने । स्वादुर्मित्रायवरुणायवायवेबृहस्पतयेमधुमाँऽअदाभ्यः ॥ १० ॥ अत्यँमृजंतिकलशेदशक्षिपःप्रविप्राणांमतयोवाचऽईरते । पवमानाऽअभ्यर्षंतिसुष्टुतिमेंद्रंविशंतिमदिरासऽइंदवः ॥

(९।४।१८) इंद्रायेतिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यभार्गवोवेनःपवमानसोमोजगत्यंत्येद्वेत्रिष्टुभौ ।

पवमानोऽअभ्यर्षासुवीर्यमुर्वींगव्यूतिंमहिशर्मसप्रथः । माकिर्नोऽअस्यपरिषूतिरीशतेंद्रोजयेमत्वयाधनंधनं ॥ अधि द्यामस्थाद्वृषभोविचक्षणोरूरुचद्विदिवोरोचनाकविः । राजापवित्रमत्येतिरोरुवद्विवःपीयूषंदुहतेनृचक्षसः ॥ दिवो नाकेमधुजिह्वाऽअसश्चतोवेनादुहन्त्युक्षणंगिरिष्ठां । अप्सुद्रप्संवावृधानंसमुद्रऽआसिंधोरूर्मामधुमंतंपवित्रऽआ+ ॥ नाकेसुपर्णमुपपप्तिवांसंगिरोवेनानामकृपंतपूर्वीः । शिशुंरिहंतिमतयःपनिप्नतंहिरण्ययंशकुनंक्षामणिस्थां+ ॥ ऊर्ध्वो गंधर्वोऽअधिनाकेऽअस्थाद्विश्वारूपाप्रतिचक्षाणोऽअस्य । भानुःशुक्रेणशोचिषाव्यद्यौत्रारूरुचद्रोदसीमातराशुचिः ॥ ११ ॥ (९।५।१) प्रतऽआशवःपवमानधीजवोमदाऽअर्षतिरघुजाऽइवत्मना । दिव्याःसुपर्णामधुमंतऽइंदवो मदिन्तमासःपरिकोशमासते ॥ प्रतेमदासोमदिरासऽआशवोसृक्षतरथ्यासोयथापृथक् । धेनुर्नवत्संपयसाभिवज्रिणमिंद्रमिंदवोमधुमंतऽऊर्मयः ॥ अत्योनहियानोऽअभिवाजमर्षस्वर्वित्कोशंदिवोऽअद्रिमातरं । वृषापवित्रेऽअधि सानोऽअव्ययेसोमःपुनानऽइंद्रियायधायसे ॥ प्रतऽआश्विनीःपवमानधीजुवोदिव्याऽअसृग्रन्पयसाधरीमणि । प्रां

पंचमेनुवाकेएकादशसूक्तानि (९।५।१) प्रतआशवइत्यष्टाचत्वारिंशदृचस्यसूक्तस्यआद्यानांदशानामकृष्टामाषाऋषयःएकादश्यादि दशानांसिकतानिवावरीएकविंश्यादिदशानांपृश्निर्योजाःएकत्रिंश्यादिदशानामत्रयःएकचत्वारिंश्यादिपंचानांभौमोत्रिःअंत्यानांतिसृणां शौनकोगृत्समदःपवमानसोमोजगती ।

तर्ऋष॑यः॒स्थावि॑रीरसृक्षत॒येत्वा॑मृ॒जंत्यृ॑षिषाणवे॒धसः॑ ॥ विश्वा॒धामा॑निविश्वचक्ष॒ऽऋभ्व॑सःप्र॒भोस्ते॑स॒तःपरि॑यंतिके॒तवः॑ ।
व्या॒न॒शिःप॑वसेसोम॒धर्म॑भिः॒पति॒र्विश्व॑स्य॒भुव॑नस्यराजसि ॥ १२ ॥ उ॒भ॒यतः॒पव॑मानस्यर॒श्मयो॑ध्रु॒वस्य॑स॒तःपरि॑यंतिके॒
तवः॑ । यदी॑प॒वित्रे॒ऽअधि॑मृ॒ज्यते॒हरिः॒सत्ता॒नियोना॑क॒लशे॑षुसीदति ॥ य॒ज्ञस्य॑के॒तुःप॑वतेस्वध्व॒रःसोमो॑दे॒वाना॒मुप॑याति
निष्कृ॒तं । स॒हस्र॑धारः॒परि॒कोश॑मर्षति॒वृषा॑प॒वित्र॒मत्ये॑ति॒रोरु॑वत् ॥ राजा॑समु॒द्रंन॒द्यो॒३॒॑विगा॑हते॒पामू॒र्मिंस॑चते॒सिंधु॑षुश्रि॒
तः । अध्य॑स्था॒त्सानु॒पव॑मानोऽअ॒व्ययं॒नाभा॑पृथि॒व्याध॒रुणो॑म॒होदि॒वः+ ॥ दि॒वोनसानु॑स्त॒नय॑न्नचिक्रद॒द्द्यौश्च॒यस्य॑पृ
थि॒वीच॒धर्म॑भिः । इंद्र॑स्यस॒ख्यंप॑वतेवि॒वेवि॑द॒त्सोमः॑पुना॒नःक॒लशे॑षुसीदति ॥ ज्योति॑र्य॒ज्ञस्य॑पवते॒मधु॑प्रि॒यंपि॒तादे॒वा
नां॑जनि॒ताविभू॒व॑सुः । दधा॑ति॒रत्नं॑स्व॒धयो॑रपी॒च्यं॑म॒दिन्त॑मोमत्स॒रऽइं॑द्रि॒योरसः॑ ॥ १३ ॥ अ॒भि॒क्रंद॑न्क॒लशं॑वा॒ज्य॑र्ष
ति॒पति॑र्दि॒वःश॒तधा॑रोविचक्ष॒णः । हरि॑र्मि॒त्रस्य॒सद॑नेषुसीदतिमर्मृजा॒नोवि॑भिः॒सिंधु॑भि॒र्वृषा॑ ॥ अग्रे॒सिंधू॑नां॒पव॑मानोऽ
अर्ष॒त्यग्रे॑वा॒चोऽअ॑ग्रि॒योगोषु॑गच्छति । अग्रे॒वाज॑स्यभजतेमहाध॒नंस्वा॑यु॒धःसो॒तृभिः॑पूयते॒वृषा॑ ॥ अ॒यंम॒तवा॑न्छकु॒नोय
था॑हि॒तोव्ये॑ससार॒पव॑मानऽऊ॒र्मिणा॑ । तव॒क्रत्वा॒रोद॑सीऽअंत॒राक॑वे॒शुचि॑र्धि॒यापव॑तेसोम॑ऽइंद्रते ॥ द्रा॒पिंवसा॑नोयज॒
तोदि॑वि॒स्पृश॑मंतरिक्ष॒प्राभुव॑ने॒ष्वर्पि॑तः । स्व॑र्जज्ञा॒नोनभ॑सा॒भ्य॑क्रमीत्प्र॒त्नम॑स्यपि॒तर॒माविवासति ॥ सोऽअ॑स्यवि॒शेमहि॒
शर्म॑यच्छति॒योऽअ॑स्य॒धाम॑प्रथ॒मंव्या॑न॒शे । प॒दंयद॑स्यपर॒मेव्यो॑म॒न्यतो॒विश्वा॑ऽअ॒भिसंया॑तिसं॒यतः॑ ॥ १४ ॥ प्रोऽअ॑

यासीदिंदुरिंद्रस्यनिष्कृतंसखासख्युर्नप्रमिनातिसंगिरं । मर्यइवयुवतिभिःसमर्षतिसोमःकलशेशतयान्नापथा+ ॥
प्रवोधियोमंद्रयुवोविपन्युवःपनस्युवःसंवसनेष्वक्रमुः । सोमंमनीषाऽअभ्यनूषतस्तुभोभिधेनवःपयसेमशिश्रयुः ॥
आनःसोमसंयतंपिप्युषीमिषमिंदोपवस्वपवमानोऽअस्रिधं । यानोदोहतेत्रिरहन्नसश्चुषीक्षुमद्वाजवन्मधुमत्सुवीर्यं ॥
वृषामतीनांपवतेविचक्षणःसोमोऽअहंःप्रतरीतोषसोदिवः । क्राणासिंधूनांकलशाँऽअवीवशदिंद्रस्यहार्द्यांविशन्मनी
षिभिः ॥ मनीषिभिःपवतेपूर्व्यःकविर्नृभिर्यतःपरिकोशाँऽअचिक्रदत् । त्रितस्यनामजनयन्मधुक्षरदिंद्रस्यवायोःस
ख्यायकर्तवे ॥ १५ ॥ अयंपुनानऽउषसोविरोचयदयंसिंधुभ्योऽअभवदुलोककृत् । अयंत्रिःसप्तदुदुहानऽआशिरं
सोमोहृदेपवतेचारुमत्सरः+ ॥ पवस्वसोमदिव्येषुधामसुसृजानऽइंदोकलशेपवित्रऽआ । सीदन्निंद्रस्यजठरेकनिक्रद
न्नृभिर्यतःसूर्यमारोहयोदिवि+ ॥ अद्रिभिःसुतःपवसेपवित्रऽआँऽइंदविंद्रस्यजठरेष्वाविशन् । त्वंनृचक्षाऽअभवोवि
चक्षणसोमगोत्रमंगिरोभ्योवृणोरपः ॥ त्वांसोमपवमानंस्वाध्योनुविप्रासोऽअमदन्नवस्यवः । त्वांसुपर्णऽआभरदिव
स्परींद्रोविश्वाभिर्मतिभिःपरिष्कृतं ॥ अव्येपुनानंपरिवारऽऊर्मिणाहरिंनवंतेऽअभिसप्तधेनवः । अपामुपस्थेऽअध्वा
यवःकविमृतस्ययोनामहिषाऽअहेषत ॥ १६ ॥ इंदुःपुनानोऽअतिगाहतेमृधोविश्वानिकृण्वन्त्सुपथानियज्यवे ।
गाःकृण्वानोनिर्णिजंहर्यतःकविरत्योनक्रीळन्परिवारमर्षति ॥ असश्चतःशतधाराऽअभिश्रियोहरिंनवंतेवताऽउद्

न्युवः । क्षिपोमृजंतिपरिगोभिरावृतंतृतीयेपृष्ठेऽअधिरोचनेदिवः+ ॥ तवेमाःप्रजादिव्यस्यरेतसस्त्वंविश्वस्यभुवनस्यराजसि । अथेदंविश्वंपवमानतेवशेत्वमिंदोप्रथमोधामधाऽअसि ॥ त्वंसमुद्रोऽअसिविश्ववित्कवेतवेमाःपंचप्रदिशोविधर्मणि । त्वंद्यांचपृथिवींचातिजभ्रिषेतवज्योतींषिपवमानसूर्यः ॥ त्वंपवित्रेरजसोविधर्मणिदेवेभ्यःसोमपवमानपूयसे । त्वामुशिजःप्रथमाऽअगृभ्णततुभ्येमाविश्वाभुवनानियेमिरे ॥ १७ ॥ प्रतेभऽएत्यतिवारमव्ययंवृषावनेष्ववचक्रदद्धरिः । संधीतयोवावशानाऽअनूषतशिशुंरिहंतिमतयःपनिप्नतं ॥ ससूर्यस्यरश्मिभिःपरिव्यतंतुंतन्वानस्त्रिवृतंयथाविदे । नयन्नृतस्यप्रशिषोनवीयसीःपतिर्जनीनामुपयातिनिष्कृतं+ ॥ राजासिंधूनांपवतेपतिर्दिवऽऋतस्ययातिपथिभिःकनिक्रदत् । सहस्रधारःपरिषिच्यतेहरिःपुनानोवाचंजनयन्नुपावसुः ॥ पवमानमह्यर्णोविधावसिसूरोनचित्रोऽअव्ययानिपव्यया । गभस्तिपूतोनृभिरद्रिभिःसुतोमहेवाजायधन्यायधन्वसि ॥ इषमूर्जंपवमानाभ्यर्षसिश्येनोनवंसुकलशेषुसीदसि । इंद्रायमद्वामद्योमदःसुतोदिवोविष्टंभऽउपमोविचक्षणः+ ॥ १८ ॥ सप्तस्वसारोऽअभिमातरःशिशुंनवंजज्ञानंजेन्यंविपश्चितं । अपांगंधर्वंदिव्यंनृचक्षसंसोमंविश्वस्यभुवनस्यराजसे ॥ ईशानऽइमाभुवनानिवीयसेयुजानऽइंदोहरितःसुपर्ण्यः । तास्तेक्षरंतुमधुमद्घृतंपयस्तवव्रतेसोमतिष्ठंतुकृष्टयः ॥ त्वंनृचक्षाऽअसिसोमविश्वतःपवमानवृषभताविधावसि । सनःपवस्ववसुमद्धिरण्यवद्वयंस्यामभुवनेषुजीवसे ॥ गोवित्पवस्ववसुविद्धिरण्य

विद्रेतोधाऽइंदोभुवनेष्वर्पितः । त्वंसुवीरोऽअसिसोमविश्ववित्तंत्वाविप्राऽउपगिरेमऽआसते ॥ उन्मध्वऽऊर्मिर्वननाऽअतिष्ठिपद्पोवसानोमहिषोविगाहते । राजापवित्ररथोवाजमारुहत्सहस्रभृष्टिर्जयतिश्रवोबृहत्+ ॥ १९ ॥ सभंदनाऽउदियर्तिप्रजावतीर्विश्वायुर्विश्वाःसुभराऽअहार्दिवि । ब्रह्मप्रजावद्रयिमश्वपस्त्यंपीतऽइंदविंद्रमस्मभ्यंयाचतात् ॥ सोऽअग्रेऽअह्नांहरिर्हर्यतोमदःप्रचेतसाचेतयतेऽअनुद्युभिः । द्वाजनायातयन्नंतरीयतेनराच्शंसंदैव्यंचधर्तरि ॥ अंजतेव्यंजतेसमंजतेक्रतुंरिहंतिमधुनाभ्यंजते । सिंधोरुच्छ्वासेपतयंतमुक्षणंहिरण्यपावाःपशुमासुगृभ्णते ॥ विपश्चितेपवमानायगायतमहीनधारात्यन्धोऽअर्षति । अहिर्नजूर्णामतिसर्पतित्वचमत्योनक्रीळन्नसरद्वृषाहरिः ॥ अग्रेगोराजाप्यस्तविष्यतेविमानोऽअह्नांभुवनेष्वर्पितः । हरिर्घृतस्नुःसुदृशीकोऽअर्णवोज्योतीरथःपवतेरायऽओक्यः* ॥ २० ॥ असर्जिस्कंभोदिवऽउद्यतोमदःपरित्रिधातुर्भुवनान्यर्षति । अंशुंरिहंतिमतयःपनिप्नतंगिरायदिनिर्णिजमृग्मिणोयुयुः+ ॥ प्रतेधाराऽअत्यण्वानिमेष्यःपुनानस्यसंयतोयंतिरंहयः । यद्गोभिरिंदोचम्वोःसमज्यसऽआसुवानःसोमकलशेषुसीदसि ॥ पवस्वसोमक्रतुविन्नऽउक्थ्योव्योवारेपरिधावमधुप्रियं । जहिविश्वान्रक्षसऽइंदोऽअत्रिणोबृहद्वदेमविदथेसुवीराः ॥ २१ ॥ (९।५।२) प्रतुद्रवपरिकोशंनिषीदन्नृभिःपुनानोऽअभिवाजमर्ष । अश्वंनत्वावा

(९।५।२) प्रतुद्रवेतिनवर्चस्यसूक्तस्यकाव्यउशनापवमानसोमस्त्रिष्टुप् ।

जिनँमर्जयंतोच्छाबर्हीरशनाभिर्नयंति ॥ स्वायुधःपवतेदेवऽइंदुरशस्तिहावृजनंरक्षमाणः । पितादेवानाँजनितासु दक्षोविष्टंभोदिवोधरुणःपृथिव्याः ॥ ऋषिर्विप्रःपुरऽएताजनानामृभुर्धीरऽउशनाकाव्येन । सचिद्विवेदनिहितंयदासामपीच्यँ१गुह्यंनामगोनाँ ॥ एषस्यतेमधुमाँऽइंद्रसोमोवृषावृष्णेपरिपवित्रेऽअक्षाः । सहस्रसाःशतसाभूरिदावाशश्वत्तमंबर्हिरावाज्यस्यात् ॥ एतेसोमाऽअभिगव्यासहस्रामहेवाजायामृतायश्रवाँसि । पवित्रेभिःपवमानाऽअसृग्रन्छ्रवस्यवोनपृतनाजोऽअत्याः ॥ २२ ॥ परिहिष्मापुरुहूतोजनानांविश्वासरद्भोजनापूयमानः । अथाभरद्श्येनभृत्प्रयाँसिरयिंतुंजानोऽअभिवाजमर्ष ॥ एषसुवानःपरिसोमःपवित्रेसर्गोनसृष्टोऽअदधावदर्वा । तिग्मेशिशानोमहिषोनशृंगेगागव्यन्नभिशूरोनसत्वा ॥ एषायंयौपरमादुतरद्रेःकूचित्सतीरूर्वेगाविवेद । दिवोनविद्युत्स्तनयंत्यभ्रैःसोमस्यतेपवतऽइंद्रधारा ॥ उतस्मराशिंपरियासिगोनामिंद्रेणसोमसरथंपुनानः । पूर्वीरिषोबृहतीर्जीरदानोशिक्षाशचीवस्तवताऽउपष्टुत्+ ॥ २३ ॥ (९।५।३) अयंसोमऽइंद्रतुभ्यंसुन्वेतुभ्यंपवतेत्वमस्यपाहि । त्वंहयंचक्रुषेत्ववृषऽइंदुंमदायुज्यायसोमँ ॥ सऽईरथोनभुरिषाळयोजिमहःपुरूणिसातयेवसूनि । आदींविश्वान्हुष्याणिजातास्त्वषातावनऽऊर्ध्वान्वंत ॥ वायुर्नयोनियुत्वाँऽइष्टयामानासत्येवहवऽआशंभविष्ठः । विश्ववारोद्रविणोदाऽइवत्मन्पूषेवधीज

(९।५।३) अयंसोमइत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यकाव्यउशनापवमानसोमस्त्रिष्टुप् ।

वनोसिसोम ॥ इंद्रोनयोमहाकर्माणिचक्रिर्हंतावृत्राणामसिसोमपूर्भित् । पैद्वोनहित्वमहिनाम्नांहंताविश्वस्यासिसोम दस्योः ॥ अग्निर्नयोवनऽआसृज्यमानोवृथापाजांसिकृणुतेनदीषु । जनोनयुध्वामहतऽउपब्दिरियर्तिसोमःपवमानऽ ऊर्मिं+ ॥ एतेसोमाऽअतिवाराण्यव्यादिव्यानकोशासोऽअभ्रवर्षाः । वृथासमुद्रंसिंधवोननीचीःसुतासोऽअभिकल शाँऽअसृग्रन् ॥ शुष्मीशर्धोनमारुतंपवस्वानभिशस्तादिव्यायथाविट् । आपोनमक्षूसुमतिर्भवानःसहस्राप्साःपृतना षाण्नयज्ञः+ ॥ राज्ञोनुतेवरुणस्यव्रतानिबृहद्गभीरंतवसोमधाम । शुचिष्ट्वमसिप्रियोनमित्रोदक्षाय्योऽअर्यमेवासिसो म ॥ २४ ॥ (९।५।४) प्रोस्यवह्निःपथ्याभिरस्यान्दिवोनवृष्टिःपवमानोऽअक्षाः । सहस्रधारोऽअसदन्न्य१स्मेमा तुरुपस्थेवनऽआचसोमः ॥ राजासिंधूनामवसिष्टवासऽऋतस्यनावमारुहद्रजिष्ठां । अप्सुद्रप्सोवावृधेश्येनजूतोदुहऽ ईंपितादुहऽईंपितुर्जां+ ॥ सिंहंनसंतमध्वोऽअयासंहरिमरुषंदिवोऽअस्यपतिं । शूरोयुत्सुप्रथमःपृच्छतेगाऽअस्यच क्षसापरिपात्युक्षा+ ॥ मधुपृष्ठंघोरमयासमश्वंरथेयुंजंत्युरुचक्रऽऋष्वं । स्वसारऽईंजामयोमर्जयंतिसनाभयोवाजिन मूर्जयंति ॥ चतस्रऽईंघृतदुहःसचंतेसमानेऽअंतर्धरुणेनिषत्ताः । ताऽईंमर्षंतिनमसापुनानास्ताऽईंविश्वतःपरिषंति पूर्वीः+ ॥ विष्टंभोदिवोधरुणःपृथिव्याविश्वाऽउतक्षितयोहस्तेऽअस्य । असत्तऽउत्सोगृणतेनियुत्वान्मध्वोऽअंशुःप

(९।५।४) प्रोस्यवह्निरितिसप्तर्चस्यसूक्तस्यकाव्यउशनापवमानसोमस्त्रिष्टुप् ।

वतऽइंद्रियाय ॥ वन्वन्नवातोऽअभिदेववीतिमिंद्रायसोमवृत्रहापवस्व । शग्धिमहःपुरुश्चंद्रस्यरायःसुवीर्यस्यपतयः स्याम ॥ २५ ॥ (९।५।५) प्रहिन्वानोजनितारोदस्योरयोनवाजंसनिष्यन्नयासीत् । इंद्रंगच्छन्नायुधासंशिशानो विश्वावसुहस्तयोरादधानः ॥ अभित्रिपृष्ठंवृषणंवयोधामगूषाणामवावशंतवाणीः । वनावसानोवरुणोनसिंधून्विरंलधादयतेवार्याणि ॥ शूरग्रामःसर्ववीरःसहावान्जेतापवस्वसनितादनानि । तिग्मायुधःक्षिप्रधन्वासमत्स्वषाह्लःसाह्वान्पृतनासुशत्रून् ॥ उरुगव्यूतिरभयानिकृण्वन्त्समीचीनेऽआपवस्वापुरंधी । अपःसिषासन्नुषसःस्वर्गाःसंचिक्रदोमहोऽअस्मभ्यंवाजान् ॥ मत्सिसोमवरुणंमत्सिमित्रंमत्सींद्रमिंदोपवमानविष्णुं । मत्सिशर्धोमारुतंमत्सिदेवान्मत्सिमहामिंद्रमिंदोमदाय ॥ एवाराजेवक्रतुमाँऽअमेनविश्वाधनिंन्नद्दुरितापवस्व । इंदोसूक्तायवचसेवयोधायूयंपात्वस्तिभिःसदानः ॥ २६ ॥ ॥ इतिसप्तमाष्टकेतृतीयोऽध्यायः ॥ ३ ॥ ॥ ॥

एकपंचाशाध्यायेवर्गाः २६ सूक्तानि १५ ऋचः १३५ ॥ त्यागः ॥ पवमानायसोमायेदं १३५ ॥ इतिसप्तमेतृतीयः ॥

असार्जिकश्यपःपरिसुवानःसाकमुक्षःपंचनोधाअधियत्कण्वःकनिक्रंतिप्रस्कण्वःप्रसेनानीश्चतुर्विंशतिर्देवोदासिः प्रतर्दनोस्यप्रेषाष्टापंचाशदाद्यंतृचंवसिष्ठोपश्यदुत्तरांनवपृथग्वासिष्ठाइंद्रप्रमतिर्वृषगणोमन्युरुपमन्युर्व्याघ्रपा

(९।५।५) प्रहिन्वानइतिषड्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठःपवमानसोमस्त्रिष्टुप् ।

वनोसिसोम ॥ इंद्रोनयोमहाकर्माणिचक्रिर्हंतावृत्राणामसिसोमपूर्भित् । पैद्धोनहित्वमहिनाम्नांहंतविश्वस्यासिसोम दस्योः ॥ अग्निर्नयोवनऽआसृज्यमानोवृथापाजांसिकृणुतेनदीर्षु । जनोनयुध्वामहतऽउपब्दिरियर्तिसोमःपवमानऽ ऊर्मिं+ ॥ एतेसोमाऽअतिवाराण्यव्यादिव्यानकोशासोऽअभ्रवर्षाः । वृथासमुद्रंसिंधवोननीचीःसुतासोऽअभिकल शाँऽअसृग्रन् ॥ शुष्मीशर्धोनमारुतंपवस्वानभिशस्तादिव्यायथाविट् । आपोनमक्षूसुमतिर्भवानःसहस्रांप्साःपृतना षाण्नयज्ञः+ ॥ राज्ञोनुतेवरुणस्यव्रतानिबृहद्भीरंतवसोमधाम । शुचिष्ट्वमसिप्रियोनमित्रोदक्षाय्योऽअर्यमेवासिसो म ॥ २४ ॥ (९।५।४) प्रोस्यवह्निःपथ्याभिरस्यान्दिवोनवृष्टिःपवमानोऽअक्षाः । सहस्रधारोऽअसदन्न्यृ१स्मेमा तुरुपस्थेवनऽआचसोमः ॥ राजासिंधूनामवसिष्टवासऽऋतस्यनावमारुहद्रजिष्ठां । अप्सुद्रप्सोवावृधेश्येनजूतोदुहऽ ईंपितादुहऽईंपितुर्जा+ ॥ सिंहंनसंतमध्वोऽअयासंहरिंमरुषंदिवोऽअस्यपतिं । शूरोयुत्सुप्रथमःपृच्छतेगाऽअस्यच क्षसापारेपाल्युक्षा+ ॥ मधुपृष्ठंघोरमयासमश्वंरथेयुंजंत्युरुचक्रऽऋष्वं । स्वसारऽईंजामयोमर्जयंतिसनाभयोवाजिनं मूर्जयंति ॥ चतस्रऽईंघृतदुहःसचंतेसमानेऽअंतर्धरुणेनिषत्ताः । ताऽईंमर्षंतिनमसापुनानास्ताऽईंविश्वतःपरिषंति पूर्वीः+ ॥ विष्टंभोदिवोधरुणःपृथिव्याविश्वाऽउतक्षितयोहस्तेऽअस्य । असत्तऽउत्सोगृणतेनियुत्वान्मध्वोऽअंशुःप

(९।५।४) प्रोस्यवह्निरितिसप्तर्चस्यसूक्तस्यकाव्यउशनापवमानसोमस्त्रिष्टुप् ।

वतऽइंद्रियाय ॥ वन्वन्नवातोऽअभिदेववीतिमिंद्रायसोमवृत्रहापवस्व । शग्धिमहःपुरुश्चंद्रस्यरायःसुवीर्यस्यपतयः स्याम ॥ २५ ॥ (९।५।५) प्रहिन्वानोजनितारोदस्योरथोनवाजंसनिष्यन्नयासीत् । इंद्रंगच्छन्नायुधासंशिशानो विश्वावसुहस्तयोरादधानः ॥ अभित्रिपृष्ठंवृषणंवयोधामाँगूषाणामवावशंतवाणीः । वनावसानोवरुणोनसिंधून्विरंलधादयतेवार्याणि ॥ शूरग्रामःसर्ववीरःसहावान्जेतापवस्वसनिताधनानि । तिग्मायुधःक्षिप्रधन्वासमत्स्वषाह्वःसाह्वान्पृतनासुशत्रून् ॥ उरुगव्यूतिरभयानिकृण्वन्त्समीचीनेऽआपवस्वापुरंधी । अपःसिषासन्नुषसःस्वर्गाःसंचिक्रदोमहोऽअस्मभ्यंवाजान् ॥ मत्सिसोमवरुणंमत्सिमित्रंमत्सींद्रमिंदोपवमानविष्णुं । मत्सिशर्धोमारुतंमत्सिदेवान्मत्सिमहामिंद्रमिंदोमदाय ॥ एवाराजेवक्रतुमाँऽअमेनविश्वाधनिंन्नदुरितापवस्व । इंदोसूक्तायवचसेवयोधायूयंपातस्वस्तिभिःसदानः ॥ २६ ॥ ॥ इतिसप्तमाष्टकेतृतीयोऽध्यायः ॥ ३ ॥ ॥ ॥

एकपंचाशाध्यायेवर्गाः २६ सूक्तानि १५ ऋचः १३५ ॥ त्यागः ॥ पवमानायसोमायेदं १३५ ॥ इतिसप्तमेतृतीयः ॥

असर्जिकश्यपःपरिसुवानःसाकमुक्षःपंचनोधाअधियत्कण्वःकनिक्रंतिप्रस्कण्वःप्रसेनानीश्चतुर्विंशतिर्देवोदासिः प्रतर्दनोस्यप्रेषाष्टापंचाशदाद्यंतृचंवसिष्ठोपश्यदुत्तरांनवपृथग्वासिष्ठाइंद्रप्रमतिर्वृषगणोमन्युरुपमन्युर्व्याघ्रपा

(९।५।५) प्रहिन्वानइतिषड्ऋचस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठःपवमानसोमस्त्रिष्टुप् ।

च्छक्तिःकर्णश्रुन्मृळीकोवसुक्रइतिचतुर्दशपराशरोत्याःकुत्सोभिनोद्वादशांबरीषक्रजिश्वाचानुष्टुभंबृहत्युपां त्याहर्यतायाष्टौरेभसूनूकाश्यपोबृहत्याद्याभीनवंतेनव ॥ ४ ॥ ॥ ॥ ॥

॥ हरिःओम् ॥ (९।५।६) असर्जिवक्कारथ्येयथाजौधियामनोतांप्रथमोमनीषी । दशस्वसारोऽधिसानोऽअव्येजीतिवह्निसदनान्यच्छ ॥ वीतीजनस्यदिव्यस्यकव्यैरधिसुवानोनहुष्येभिरिंदुः । प्रयोनृभिरमृतोमर्त्येभिर्मृजानोविभिर्गोभिरद्भिः+ ॥ वृषावृष्णेरोरुवदंशुरस्मैपवमानोरुशदीर्तेपयोगोः । सहस्रमृक्वापथिभिर्वचोविदध्वस्मभिःसूरोऽअण्वंवियाति ॥ रुजाद्दृळ्हाचिद्वृक्षसःसदांसिपुनानऽईदऽऊर्णुहिविवाजान् । वृश्चोपरिष्टात्तुजतावधेनयेऽअंतिंदूरादुपनायमेषां ॥ सप्रत्नवन्नव्यसेविश्ववारसूक्तायपथःकृणुहिप्राचः । येदुःषहासोवनुषांबृहंतस्ताँस्तेऽअश्याम पुरुकृत्पुरुक्षो ॥ एवापुनानोऽअपःस्वर्गाऽअस्मभ्यंतोकातनयानिभूरि । शंनःक्षेत्रमुरुज्योतींषिसोमज्योङ्नःसूर्यंदृशयेरिरीहि ॥ १ ॥ (९।५।७) परिसुवानोहरिरंशुःपवित्रेरथोनसर्जिसनयेहियानः । आपच्छ्लोकमिंद्रियंपूयमानःप्रतिंदेवाँऽअजुषतप्रयोभिः ॥ अच्छानृचक्षाऽअसरत्पवित्रेनामदधानःकविरस्ययोनौ । सीदन्होतेवसदनेचमूषूपेमग्मन्नृषयःसप्तविप्राः ॥ प्रसुमेधागातुविद्विश्वदेवःसोमःपुनानःसदऽएतिनित्यं । भुवद्विश्वेषुकाव्येषुरंतानुजनान्यततेपं

(९।५।६) असर्जीतिषड्वचस्यसूक्तस्यमारीचःकश्यपःपवमानसोमस्त्रिष्टुप्। (९।५।७)परिसुवानइतिषड्वचस्यसूक्तस्यमारीचःकश्यपःपवमा

च॒धीरः॑ ॥ तव॒त्येसो॑मपवमाननि॒ण्येविश्वे॑दे॒वास्त्रय॑ऽएकाद॒शासः॑ । दश॑स्व॒धाभि॒रधि॒सानो॒ऽअव्ये॑मृ॒जंति॑त्वान॒द्यः॑स॒प्त य॒ह्वीः+ ॥ तन्नुस॒त्यंपव॑मानस्यास्तु॒यत्र॒विश्वे॑का॒रवः॑सं॒नसं॑त । ज्योति॒र्यदह्ने॒ऽअकृ॑णोदुलो॒कंप्राव॒न्मनुं॒दस्य॑वेकर॒भीकं॑ ॥ परि॒सद्मे॑वपशु॒मांति॒होता॒राजा॒नस॒त्यःसमि॑तीरिया॒नः । सोमः॑पुना॒नःक॒लशाँ॑ऽअयासी॒त्सीद॑न्मृ॒गोनम॑हि॒षोवने॑षु ॥ २ ॥ (९।५।८) सा॒क॒मुक्षो॑मर्जयंत॒स्वसा॑रो॒दश॒धीर॑स्यधी॒तयो॒धनु॑त्रीः । हरिः॒पर्य॑द्रव॒ज्जाःसूर्य॑स्य॒द्रोणं॑ननक्षे॒ऽअत्यो॒नवा॒जी+ ॥ संमा॒तृभि॒र्नशिशु॑र्वावशा॒नोवृषा॑दधन्वेपुरु॒वारो॑ऽअ॒द्भिः । मर्यो॒नयोषा॑म॒भिनि॑ष्कृ॒तंयन्त्संग॑च्छतेक॒लश॑ऽउ॒स्रिया॑भिः ॥ उ॒तप्रपि॑प्य॒ऽऊध॒रघ्न्या॑या॒ऽइंदु॒र्धारा॑भिःसचतेसुमे॒धाः । मू॒र्धानं॒गावः॒पय॑साच॒मूष्व॒भिश्री॑णंति॒वसु॑भि॒र्ननि॒क्तैः+ ॥ सनो॑दे॒वेभिः॑पवमानर॒देंदो॑र॒यिम॒श्विनं॑वावशा॒नः । र॒थि॒रा॒यता॑मुश॒तीपुरं॑धिरस्म॒द्र्य१॒॑गादा॒वने॒वसू॑नां ॥ नूनो॑र॒यिमुप॑मास्वनृ॒वंतं॑पुना॒नोवा॒ताप्यं॑वि॒श्वश्चं॑द्रं । प्रवं॑दि॒तुरिं॑दोता॒र्यायुः॑प्रा॒तर्म॒क्षूधि॒याव॑सुर्जगम्यात् ॥ ३ ॥ (९।५।९) अधि॒यद॑स्मिन्वा॒जिनी॑व॒शुभः॒स्पर्धं॑ते॒धियः॒सूर्ये॒नविशः॑ । अ॒पोवृ॑णा॒नःप॑वतेकवी॒यन्व्र॒जंनप॑शु॒वर्ध॑नाय॒मन्म॑ ॥ द्वि॒ताव्यू॒र्ण्वन्न॒मृत॑स्य॒धाम॑स्व॒र्विदे॒भुव॑नानिप्रथंत । धियः॑पिन्वा॒नाःस्वस॑रे॒नगाव॑ऽऋता॒यंती॑र॒भिवा॑वश्र॒ऽइंदुं॑ ॥ परि॒यत्क॒विः

नसोमस्त्रिष्टुप् । (९।५।८) साकमुक्षइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यगौतमोनोधाःपवमानसोमस्त्रिष्टुप् । (९।५।९) अधियदितिपंचर्चस्यसूक्तस्य घौरःकण्वःपवमानसोमस्त्रिष्टुप् ।

काव्याभरतेशूरोनरथोभुवनानिविश्वा। देवेषुयशोमर्तायभूषन्दक्षायरायःपुरुभूषनव्यः॥ श्रियेजातःश्रियऽआनिरियायश्रियंवयोजरितृभ्योदधाति। श्रियंवसानाऽअमृतत्वमायन्भवतिसत्यासमिथामितद्दौ ॥ इषमूर्जमभ्यर्षाश्वंगामुरुज्योतिःकृणुहिमत्सिदेवान्। विश्वानिहिसुषहातानितुभ्यंपवमानबाधसेसोमशत्रून्॥ ४॥ (९।५।१०) कनिक्रंतिहरिरासृज्यमानःसीदन्वनस्यजठरेपुनानः। नृभिर्यतःकृणुतेनिर्णिजंगाऽअतोमतीर्जनयतस्वधाभिः॥ हरिःसृजानःपथ्यामृतस्येयर्तिवाचमरितेवनावैं। देवोदेवानांगुह्यानिनामाविष्कृणोतिबर्हिषिप्रवाचे ॥ अपामिवेदूर्मयस्तर्तुराणाःप्रमनीषाऽईरतेसोममच्छ। नमस्यंतीरुपचयंतिसंचाचविशंत्युशतीरुशंतं ॥ तंमर्मृजानंमहिषंनसानावंशुंदुहंत्यक्षणोगिरिष्ठां। तंवावशानंमतयःसचंतेत्रितोबिभर्तिवरुणंसमुद्रे+ ॥ इष्यन्वाचमुपवक्तेवहोतुःपुनानऽइंदोविष्यामनीषां। इंद्रश्चयत्क्षयथःसौभगायसुवीर्यस्यपतयःस्याम ॥ ५ ॥ (९।५।११) प्रसेनानीःशूरोऽअग्रेरथानांगव्यन्नेतिहर्षतेऽअस्यसेना। भद्रान्कृण्वन्निंद्रहवान्त्सखिभ्यऽआसोमोवस्त्रारभसानिदत्ते ॥ समस्यहरिंहरयोमृजंत्यश्वहयैरनिशितंनमोभिः। आतिष्ठतिरथमिंद्रस्यसखाविद्वाँऽएनासुमतिंयात्यच्छ ॥ सनोदेवदेवतातेपवस्वमहेसोमप्सरसऽइंद्रपानः। कृण्वन्न

॥ २२ ॥

(९।५।१०) कनिक्रंतीतिपंचर्चस्यसूक्तस्यकण्वःप्रस्कण्वःपवमानसोमस्त्रिष्टुप्। (९।५।११) प्रसेनानीरितिचतुर्विंशत्यृचस्यसूक्तस्यदैवोदासिःप्रतर्दनःपवमानसोमस्त्रिष्टुप्।

पोवर्षयन्द्यामुतेमामुरोरानोवरिवस्यापुनानः+ ॥ अजीतयेहतयेपवस्वस्वस्तयेसर्वतातयेबृहते । तदुशंतिविश्वऽइमेस
खायस्तद्दंवश्मिपवमानसोम ॥ सोमःपवतेजनितामतीनांजनितादिवोजनितापृथिव्याः । जनिताग्नेर्जनितासूर्यस्य
जनितेंद्रस्यजनितोतविष्णोः ॥ ६ ॥ ब्रह्मादेवानांपदवीःकवीनामृषिर्विप्राणांमहिषोमृगाणां । श्येनोगृध्राणांस्वधितिर्व
नानांसोमःपवित्रमत्येतिरेभन् ॥ प्रावीविपद्वाचऊर्मिंनसिंधुर्गिरःसोमःपवमानोमनीषाः । अंतःपश्यन्वृजनेमावरा
ण्यातिष्ठतिवृषभोगोषुजानन्+ ॥ समत्सरःपृत्सुवन्वन्नवातःसहस्ररेताऽअभिवाजमर्ष । इंद्रायेंदोपवमानोमनीष्यं
शोरूर्मिंमीरयगाऽइषण्यन्+ ॥ परिप्रियःकलशेदेववातऽइंद्रायसोमोरण्योमदाय । सहस्रधारःशतवाजऽइंदुर्वाजीन
सप्तिःसमनाजिगाति ॥ सपूर्व्योवसुविज्जायमानोमृजानोऽअप्सुदुदुहानोऽअद्रौ । अभिशस्तिपाभुवनस्यराजाविद
द्गातुंब्रह्मणेपूयमानः ॥ ७ ॥ त्वयाहिनःपितरःसोमपूर्वेकर्माणिचक्रुःपवमानधीराः । वन्वन्नवातःपरिधींरपोर्णुवीरे
भिरश्वैर्मघवाभवानः ॥ यथापवथामनवेवयोधाऽअमित्रहावरिवोविद्धविष्मान् । एवापवस्वद्रविणंदधानऽइंद्रेसंति
ष्ठजनयायुधानि ॥ पवस्वसोममधुमाँऽऋतावापोवसानोऽअधिसानोऽअव्ये । अवद्रोणानिघृतवातिसीदमदिन्तमो
मत्सरऽइंद्रपानः ॥ वृष्टिंदिवःशतधारःपवस्वसहस्रसावाजयुर्देववीतौ । संसिंधुभिःकलशेवावशानःसमुस्रियाभिः
प्रतिरन्नऽआयुः ॥ एषस्यसोममतिभिःपुनानोत्योनवाजीतरतीदरातीः । पयोनदुग्धमदितेरिषिरमुर्विवगातुःसुयमो

नवोह्या ॥ ८ ॥ स्वायुधः सोतृभिः पूयमानोऽभ्यर्षगुह्यंचारुनाम । अभिवाजंसप्तिरिवश्रवस्याभिवायुमभिगादेवसोम ॥ शिशुंजज्ञानंहर्यतंमृजंतिशुंभंतिवह्निमरुतोगणेन । कविर्गीभिःकाव्येनाकविःसन्त्सोमःपवित्रमत्येतिरेभन् ॥ ऋषिमनायऽऋषिकृत्स्वर्षाःसहस्रणीथःपदवीःकवीनां । तृतीयंधाममहिषःसिषासन्त्सोमोविराजमनुराजतिष्टुप् ॥ चमूषच्छ्येनःशकुनोविभृत्वागोविंदुर्द्रप्सऽआयुधानिबिभ्रत् । अपामूर्मिंसचमानःसमुद्रंतुरीयंधाममहिषोविवक्ति ॥ मर्यो नशुभ्रस्तन्वंमृजानोत्योनसृत्वासनयेधनानां । वृषेवयूथापरिकोशमर्षन्कनिक्रदच्चम्वोराविवेश ॥ ९ ॥ पवस्वेंदो पवमानोमहोभिःकनिक्रदत्परिवाराण्यर्ष । क्रीळन्चम्वोराविंशपूयमानऽइंद्रेतेरसोमदिरोममत्तु ॥ प्रास्यधारावृहती रसृग्रन्नक्तोगोभिःकलशाँऽआविवेश । सामकृण्वन्त्सामन्योविपश्चित्क्रंदन्नेत्यभिसख्युर्नजामिं ॥ अपघ्नन्नेषिपवमानशत्रून्प्रियांनजारोऽअभिगीतऽइंदुः । सीदन्वनेषुशकुनोनपत्वासोमःपुनानःकलशेषुसत्ता ॥ आतेरुचःपवमानस्य सोमयोर्षवयंतिसुदुघाःसुधाराः । हरिरानीतःपुरुवारोऽअप्स्वचिक्रदत्कलशेदेवयूनां ॥ १० ॥ (९।६।१) अस्य

षष्ठेनुवाकेसप्तसूक्तानि (९।६।१) अस्यप्रेषेत्यष्टपंचाशदृचस्यसूक्तस्याद्यानांतिसृणांमैत्रावरुणिर्वसिष्ठश्चतुर्थ्यादितिसृणांवासिष्ठइंद्रप्रमतिः ततःद्वितीयादिनवतृचानांपवमानसोमस्त्रिष्टुप् सप्तम्यादितिसृणांवासिष्ठोवृषगणोदशम्यादितिसृणांवासिष्ठोमन्युस्त्रयोदश्यादितिसृणांवासिष्ठउपमन्युःषोडश्यादितिसृणांवासिष्ठोव्याघ्रपादेकोनविंश्यादितिसृणांवासिष्ठःशक्तिर्द्वाविंश्यादितिसृणांवासिष्ठःकर्णश्रुत्पंचविंश्यादि

प्रेषाहेमनापूयमानोदेवोदेवेभिःसमपृक्तरसं । सुतःपवित्रंपर्येतिरेभन्मितेवसद्मपशुमांतिहोता ॥ भद्रावस्त्रासमन्या३ वसानोमहान्कविर्निवचनानिशंसन् । आवच्यस्वचम्वोःपूयमानोविचक्षणोजागृविर्देववीतौ ॥ समुप्रियोमृज्यते सानोऽअव्येयशस्तरोयशसांक्षैतोऽअस्मे । अभिस्वरधन्वापूयमानोयूयंपातस्वस्तिभिःसदानः ॥ प्रगायताभ्यर्चामदे वान्त्सोमंहिनोतमहतेधनाय । स्वादुःपवातेऽअतिपारमव्यमासींदातिकलशंदेवयुर्नः ॥ इंदुर्देवानामुपसख्यमाय न्त्सहस्रधारःपवतेमदाय । नृभिःस्तवानोऽअनुधामपूर्वमगन्निंद्रंमहतेसौभगाय ॥ ११ ॥ स्तोत्रेरायेहरिरर्षापुनानऽइंद्रं मदोगच्छतुतेभराय । देवैर्याहिसरथंराधोऽअच्छायूयंपातस्वस्तिभिःसदानः ॥ प्रकाव्यमुशनेवब्रुवाणोदेवोदेवानांज निमाविवक्ति । महिव्रतःशुचिबंधुःपावकःपदावराहोऽअभ्येतिरेभन् ॥ प्रहंसासस्तृपलंमन्युमच्छामादस्तंवृषगणाऽ अयासुः । आंगूष्यं१पवमानंसखायोदुर्मर्षंसाकंप्रवदंतिवाणं+ ॥ सरंहतऽउरुगायस्यजूतिंवृथाक्रीळंतंमिमतेनगावः । परीणसंकृणुतेतिग्मशृंगोदिवाहरिर्दर्दृशेनक्तमूर्ज्रः+ ॥ इंदुर्वाजीपवतेगोन्योघाऽइंद्रेसोमःसहऽइन्वन्मदाय । हंतिर क्षोबाधतेपर्यरातीर्वारंवःकृण्वन्वृजनंस्वराजा ॥ १२ ॥ अधुक्षन्नद्रयोरसंतिरोरोमपवतेऽअद्रिदुग्धः । इंदु

तिसृणांवासिष्ठोमृळीकोष्टविंश्यादितिसृणांवासिष्ठोवसुक्रएकत्रिंश्यादिचतुर्दशानांशाक्त्यःपराशरःपंचचत्वारिंश्यादिचतुर्दशानामांगिर सःकुत्सऋषयःपवमानसोमस्त्रिष्टुप् ।

रिंद्रस्यसख्यंजुषाणोदेवोदेवस्यमत्सरोमदाय ॥ अभिप्रियाणिपवतेपुनानोदेवोदेवान्त्स्वेनरसेनपृंचन् । इंदुर्धर्मोण्यृतुथावसानोदशक्षिपोऽअव्यतसानोऽअव्ये ॥ वृषाशोणोऽअभिकनिक्रदद्गानदय्यन्नेतिपृथिवीमुतद्यां । इंद्रस्येववग्नुराशृण्वऽआजौप्रचेतयन्नर्षतिवाचमेमां+ ॥ रसाय्यःपयसापिन्वमानऽईरयन्नेषिमधुमंतमंशुं । पवमानःसंतनिमेषि कृण्वन्निंद्रायसोमपरिषिच्यमानः ॥ एवापवस्वमदिरोमदायोदग्राभस्यनमयन्वधस्नैः । परिवर्णभरमाणोरुशंतंगव्युनोऽअर्षपरिसोमसिक्तः+ ॥ १३ ॥ जुष्टीनऽइंदोसुपथासुगान्युरौपवस्ववरिवांसिकृण्वन् । घनेवविष्वग्दुरितानिविघ्नन्नधिष्णुनाधन्वसानोऽअव्ये ॥ वृष्टिनोऽअर्षदिव्यांजिगत्नुमिळावतींशंगयींजीरदानुं । स्तुकेववीताधन्वाविचिन्वन्बंधूँरिमाँऽअवराँऽइंदोवायून्+ ॥ ग्रंथिनविष्यग्रथितंपुनानऽऋजुंचगातुंवृजिनंचसोम । अत्योनक्रदोहरिरासृजानोमर्योदेवधन्वपस्त्यावान् ॥ जुष्टोमदायदेवतातऽइंदोपरिष्णुनाधन्वसानोऽअव्ये । सहस्रधारःसुरभिरदब्धःपरिस्रवाजंसातौनृषह्ये ॥ अरश्मानोयेरथाऽअयुक्ताऽअत्यासोनससृजानासऽआजौ । एतेशुक्रासोधन्वंतिसोमादेवासस्ताँऽउपयातापिबध्यै ॥ १४ ॥ एवानऽइंदोऽअभिदेववीतिंपरिस्रवनभोऽअर्षश्रमूषु । सोमोऽअस्मभ्यंकाम्यंबृहंतंरयिंददातुवीरवंतमुग्रं+ ॥ तक्षद्यदीमनसोवेनतोवाग्ज्येष्ठस्यवाधर्मणिक्षोरनीके । आदीमायन्वरमावावशानाजुष्टंपतिंकलशेगावऽइंदुं ॥ प्रदानुदोदिव्योदानुपिन्वऽऋतमृतायपवतेसुमेधाः । धर्माभुवद्वृजन्यस्यराजाप्ररिहमिर्दशभिर्भारिभूमं ॥

पवित्रेभिःपवमानोनृचक्षाराजादेवानामुतमर्त्यानां । द्विताभुवद्रयिपतीरयीणामृतंभरत्सुभृतंचाविंदुः ॥ अवींऽइवश्रवसेसातिमच्छेंद्रस्यवायोरभिवीतिमर्ष । सनःसहस्राबृहतीरिषोदाभवासोमद्रविणोवित्पुनानः+ ॥ १५ ॥ देवाव्योनःपरिषिच्यमानाःक्षयंसुवीरंधन्वंतुसोमाः । आयुज्यवःसुमतिंविश्ववाराहोतारोनादिविजयोमंद्रतमाः ॥ एवादेवदेवतातेपवस्वमहेसोमप्सरसेदेवपानः । महश्चिद्धिष्मसिहिताःसमर्येक्रुधिसुष्ठानेरोदसीपुनानः+ ॥ अश्वोनक्रंदोवृषभिर्युजानःसिंहोनभीमोमनसोजवीयान् । अर्वाचीनैःपथिभिर्येरजिष्ठाऽआपवस्वसौमनसंनऽइंदो ॥ शतंधारादेवजाताऽअसृग्रन्त्सहस्रमेनाःकवयोमृजंति । इंदोसनित्रंदिवऽआपवस्वपुरऽएतासिमहतोधनस्य ॥ दिवोनसर्गाऽअससृग्रमह्वांराजानमित्रंप्रमिनातिधीरः । पितुर्नपुत्रःक्रतुभिर्यतानऽआपवस्वविशेऽअस्याऽअजीतिं ॥ १६ ॥ प्रतेधारामधुमतीरसृग्रन्वाराण्यत्पूतोऽअत्येष्यव्यान् । पवमानपवसेधामगोनाजज्ञानःसूर्यमपिन्वोऽअर्कैः+ ॥ कनिक्रदद्वनुपंथामृतस्यशुक्रोविभास्यमृतस्यधाम । सऽइंद्रायपवसेमत्सरवान्हिन्वानोवाचंमतिभिःकवीनां+ ॥ दिव्यःसुपर्णोवचक्षिसोमपिन्वन्धाराःकर्मणादेववीतौ । एंदोविशकलशंसोमधानंक्रंदन्निहिसूर्यस्योपरश्मिं+ ॥ तिस्रोवाचऽईरयतिप्रवाहिंक्रतस्यधीतिंब्रह्मणोमनीषां । गावोयंतिगोपतिंपृच्छमानाःसोमंयंतिमतयोवावशानाः+ ॥ सोमंगावोधेनवोवावशानाःसोमंविप्रामतिभिःपृच्छमानाः । सोमःसुतःपूयतेऽअज्यमानःसोमेऽअर्कास्त्रिष्टुभःसंनवंते ॥ १७ ॥ एवानःसोम

परिषिच्यमानऽआपवस्वपूयमानःस्वस्ति । इंद्रमाविशबृहतारवेणवर्धयावाचंजनयापुरंधिं ॥ आजागृविर्विप्रऽऋता मतीनांसोमःपुनानोऽअसदच्चमूषु । सपैतियोमिथुनासोनिकामाऽअध्वर्यवोरथिरासःसुहस्ताः ॥ सपुनानऽउपसूरेन धातोभेऽअप्रारोदसीविषऽआवः । प्रियाचिद्यस्यप्रियसासऽऊतीसतूधनंकारिणेनप्रयंसत् ॥ सवर्धितावर्धनःपूयमा नःसोमोमीढ्वाँऽअभिनोज्योतिषावीत् । येनानःपूर्वेपितरःपदज्ञाःस्वर्विदोऽअभिगाऽअद्रिमुष्णन्+ ॥ अक्रान्त्समुद्रः प्रथमेविधर्मन्जनयन्प्रजाभुवनस्यराजा । वृषापवित्रेऽअधिसानोऽअव्येबृहत्सोमोवावृधेसुवानऽइंदुः ॥ १८ ॥ मह त्तत्सोमोमहिषश्चकारापांयद्गर्भोवृणीतदेवान् । अदधादिंद्रेपवमानऽओजोजनयत्सूर्येज्योतिरिंदुः ॥ मत्सिवायुमिष्ट येराधसेचमत्सिमित्रावरुणापूयमानः । मत्सिशर्धोमारुतंमत्सिदेवान्मत्सिद्यावापृथिवीदेवसोम ॥ ऋजुःपवस्ववृजि नस्यहंतापामीवांबाधमानोमृधश्च । अभिश्रीणन्पयःपयसाभिगोनामिंद्रस्यत्वंतववयंसखायः ॥ मध्वःसूदंपवस्वव स्वऽउत्संवीरंचनऽआपवस्वाभगंच । स्वदस्वेंद्रायपवमानऽइंदोरयिंचनऽआपवस्वासमुद्रात्+ ॥ सोमःसुतोधार्या त्योनहित्वासिंधुर्ननिम्नमभिवाज्यक्षाः । आयोनिंवन्यमसदत्पुनानःसमिंदुर्गोभिरसरत्समद्भिः ॥ १९ ॥ एषस्यते पवतऽइंद्रसोमश्चमूषुधीरऽउशतेतवस्वान् । स्वर्चक्षारथिरःसत्यशुष्मःकामोनयोदेवयतामसर्जि ॥ एषप्रत्नेनवयसापु नानस्तिरोवपाँसिदुहितुर्दधानः । वसानःशर्मत्रिवरूथमप्सुहोतेवयातिसमनेषुरेभन् ॥ नूनस्त्वंरथिरोदेवसोमपरिस्र

वच॒म्वोः॑पू॒यमा॑नः । अ॒प्सुस्वादि॑ष्ठो॒मधु॑माँऽऋ॒तावा॑दे॒वोनयः॑स॑वि॒तास॒त्यम॑न्मा ॥ अ॒भिवा॒युंवी॒त्य॑र्षागृणा॒नो॒३॒॑भिमि॒त्रावरु॑णापू॒यमा॑नः । अ॒भीनरं॑धी॒जव॑नंरथे॒ष्ठाम॒भींद्रं॒वृष॑णं॒वज्र॑बाहुं ॥ अ॒भिवस्त्रा॑सुवस॒नान्य॑र्षा॒भिधे॒नूः सु॒दुघाः॑पू॒यमा॑नः । अ॒भिचं॒द्राभर्त॑वेनो॒हिर॑ण्या॒भ्यश्वा॑न्र॒थिनो॑देवसोम ॥ २० ॥ अ॒भीनो॑ऽअर्षदि॒व्यावसू॑न्य॒भिविश्वा॒पार्थि॑वापू॒यमा॑नः । अ॒भियेन॒द्रवि॑णम॒श्नवा॑मा॒भ्या॑र्षे॒यंज॑मदग्नि॒वन्नः॑ ॥ अ॒याप॒वाप॑वस्वै॒नावसू॑निमाँश्च॒त्वऽइं॑दो॒सर॑सि॒प्रध॑न्व । ब्र॒ध्नश्चि॒दत्र॒वातो॒नजू॒तः पु॑रु॒मेध॑श्चि॒त्तक॑वे॒नर॑दात् ॥ उ॒तन॑ऽए॒नाप॑व॒याप॑व॒स्वाधि॑श्रु॒तेश्र॒वाय्य॑स्यती॒र्थे । ष॒ष्टिंस॒हस्रा॑नैगु॒तोवसू॑निवृ॒क्षंनप॒क्वंधू॑नव॒द्रणा॑य ॥ मही॒मेऽअ॑स्य॒वृष॒नाम॑शू॒षेमाँश्च॑त्वेवा॒पृश॑नेवा॒वध॑त्रे । अस्वा॑पयन्नि॒गुत॑स्रे॒हय॒च्चापा॒मित्राँ॒ऽअपा॒चितो॑ऽअचे॒तः+ ॥ संत्रीप॒वित्रा॒वित॑तान्ये॒ष्यन्वेकं॑धावसिपू॒यमा॑नः । असि॒भगो॒ऽअसि॑दा॒त्रस्य॑दा॒तासि॑म॒घवा॑म॒घव॑द्भ्यऽइंदो ॥ २१ ॥ ए॒षवि॑श्व॒वित्प॑वतेमनी॒षीसोमो॒विश्व॑स्य॒भुव॑नस्य॒राजा॑ । द्र॒प्साँऽई॒रय॑न्वि॒दथे॒ष्विंदु॒र्विवार॒मव्यं॑स॒मयाति॑याति ॥ इंदुं॑रिहंतिमहि॒षाऽअद॑ब्धाः प॒देरे॑भंतिक॒वयो॒नगृध्राः॑ । हि॒न्वंति॒धीरा॑द॒शभिः॒क्षिपा॑भिः॒समं॑जतेरू॒पम॒पांरसे॑न ॥ त्वया॑व॒यंपव॑मानेनसोम॒भरे॑कृ॒तंविचि॑नुयाम॒शश्व॑त् । तन्नो॑मि॒त्रो० ॥ २२ ॥ (९।६।२) अ॒भिनो॑वाज॒सात॑मंर॒यिम॑र्षपुरु॒स्पृहं॑ । इंदो॑स॒हस्र॑भर्णसंतुविद्यु॒म्नंवि॑भ्वा॒सहं॑ ॥ परि॒ष्यसु॑वा॒नोऽअ॒व्ययं॒रथे॒नवर्मा॑व्यत ।

(९।६।२) अभिनइतिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यांबरीषऋजिश्वानौपवमानसोमोनुष्टुबेकादशीबृहती ।

इंदुरभिद्रुणाहितोहियानोधाराभिरक्षाः ॥ परिष्यसुवानोऽअक्षाऽइंदुरव्येमदच्युतः । धारायऽऊर्ध्वोऽअध्वरेभ्राजा नैतिगव्ययुः+ ॥ सहित्वंदेवशश्वतेवसुमतीयदाशुषे । इंदोसहस्रिणीरयिंशतात्मानंविवाससि ॥ वयंतेऽअस्यवृत्रहन्वसोवस्वःपुरुस्पृहः । निनेदिष्ठतमाऽइषःस्यामसुम्नस्याध्रिगो ॥ द्विर्यपंचस्वयशसंस्वसारोऽअद्रिसंहतं । प्रियमिंद्रस्यकाम्यंप्रस्रापयंत्यूर्मिणं ॥ २३ ॥ परित्यंहर्यतंहरिंबभ्रुंपुनंतिवारेण । योदेवान्विश्वाँऽइत्परिमदेनसहगच्छति ॥ अस्यवोह्यवसापांतोदक्षसाधनं । यःसूरिषुश्रवोबृहद्दधेस्व१र्णहर्यतः+ ॥ सवायज्ञेषुमानवीऽइंदुर्जनिष्टरोदसी । देवोदेवीगिरिष्ठाऽअस्रेधंतंतुविष्वणिं ॥ इंद्रायसोमपातवेवृत्रघ्नेपरिषिच्यसे । नरेचदक्षिणावतेदेवायसदनासदे ॥ तेप्रत्नासोव्युष्टिषुसोमाःपवित्रेऽअक्षरन् । अप्प्रोथंतःसनुतर्हुरश्चितःप्रातस्ताँऽअप्रचेतसः ॥ तंसखायःपुरोरुचंयूयंवयंचसूरयः । अश्यामवाजगंध्यंसनेमवाजंपस्त्यं ॥ २४ ॥ (९।६।३) आहर्यतायधृष्णवेधनुस्तन्वंतिपौंस्यं । शुक्रांवयंत्यसुरायनिर्णिजंविपामग्रेमहीयुवः ॥ अधक्षपापरिष्कृतोवाजाँअभिप्रगाहते । यदीविवस्वतोधियोहरिंहिन्वंतियातवे ॥ तमस्यमर्जयामसिमदोयऽइंद्रपातमः । यंगावऽआसभिर्दधुःपुरानूनंचसूरयः ॥ तंगाथयापुराण्यापुनानमभ्यनूषत । उतोकृपंतधीतयोदेवानांनामबिभ्रतीः ॥ तमुक्षमाणमव्ययेवारेपुनंतिधर्णसिं । दूतंनपूर्वचित्तयऽआ

(९।६।३) आहर्यतायेत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यकाश्यपौरेभसूनूपवमानसोमोनुष्टुबाद्याबृहती ।

शासतेमनीषिणः ॥ २५ ॥ सपुनानोमदिन्तमःसोमश्चमूषुसीदति । पशौनरेतऽआदधत्पतिर्वचस्यतेधियः+ ॥ समृज्यतेसुकर्मभिर्देवोदेवेभ्यःसुतः । विदेयदासुसंदृशंहीरण्ययोविगाहते ॥ सुतऽइंदोपवित्रऽआनृभिर्यतोविनीयसे । इंद्रायमत्सरिन्तमश्चमूष्वानिषीदसि ॥ २६ ॥ (९।६।४) अभीनवंतेऽअद्रुहःप्रियमिंद्रस्यकाम्यं । वत्संनपूर्वऽआयुनिजातंरिहंतिमातरः ॥ पुनानऽइंदवाभरसोमद्विर्हसंरयिं । त्वंवसूनिपुष्यसिविश्वानिदाशुषोगृहे+ ॥ त्वंधियंमनोयुजंसृजावृष्टिंनतन्यतुः । त्वंवसूनिपार्थिवादिव्याचसोमपुष्यसि ॥ परितेजिग्युषोयथाधारासुतस्यधावति । रंहमाणाव्यव्ययंवारंवाजीवसानसिः+ ॥ ऋत्वेदक्षायनःकवेपवस्वसोमधारया । इंद्रायपातवेसुतोमित्रायवरुणायच ॥ २७ ॥ पवस्ववाजसातमःपवित्रेधारयासुतः । इंद्रायसोमविष्णवेदेवेभ्योमधुमत्तमः ॥ त्वांरिहंतिमातरोहरिंपवित्रेऽअद्रुहः । वत्संजातंनधेनवःपवमानविधर्मणि ॥ पवमानमहिश्रवश्चित्रेभिर्यासिरश्मिभिः । शर्धन्तमांसिजिघ्नसेविश्वानिदाशुषोगृहे ॥ त्वंद्यांचमहिव्रतपृथिवींचातिजभ्रिषे । प्रतिद्रापिममुंचथाःपवमानमहित्वना+ ॥ २८ ॥ इति सप्तमाष्टकेचतुर्थोऽध्यायः ॥ ४ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

द्विपंचाशाध्यायेवर्गाः २८ सूक्तानि १० ऋचः १३८ ॥ त्यागः ॥ पवमानायसोमायेदं. १३८ ॥ इतिसप्तमेचतुर्थः ॥

(९।६।४) अभीनवंतइतिनववर्चस्यसूक्तस्यकाश्यपौरेभसूनूपवमानसोमोनुष्टुप् ।

पुरोजितीषोळशांधीगुंःश्यावाश्विर्यातिर्नाहुषोनहुषोमानवोमनुंःसांवरणइतितृचांःशेषेप्रजापतिंरुपाद्येगाय
त्र्यौक्राणाष्टौत्रितऔष्णिहंवैप्रपुनानायषड्द्वितआस्यंःसखायःपर्वतनारदौकाश्यपौद्वेशिखंडिन्यौवाप्सरसौ
तंवइंद्रमच्छषळूनांग्निश्चाक्षुषश्चक्षुर्मानवोंमनुराप्सवइतितृचांःपंचाग्निःपरीतःषड्विंशतिंःसप्तऋषयःप्रागाथंतृ
तीयाषोळश्यौद्विपदेंअष्टम्याद्येचबृहत्यौंपवस्वषोळशगौरिवीतिर्द्वृचंशक्तिरेकामूरुर्ऋजिश्वोर्ध्वसद्मांकृतयशा
ऋणंचयंइत्यृषयोद्वृचास्तिस्रंःशक्तिःकाकुभाःप्रागाथांःससुन्वेगायत्रीयवमध्यांपरासतोबृहतीपरिद्व्यधिकाग्न
योंधिष्ण्याऐश्वरयोद्वेपदंपर्यूषुद्वादशंत्र्यरुणत्रसदस्यूराजानौतिस्रोनुष्टुभःपिपीलिकमध्यांषळूर्ध्वबृहत्यस्तिस्र
श्चविराजोंयारुचातृचमनानतंःपारुच्छेपिरात्यष्टंनानानंचतुष्कंशिशुःपाङ्क्तंहिंशर्यणावत्येकादशकश्यपोंयइंदो
श्चतुष्कंदशमंमंडलमग्रेसप्तर्चितंःपिप्रीहीनःप्रतएकः ॥ ५ ॥ ॥ ॥ ॥

॥ हरिःओम् ॥ (९।६।५) पुरोजितीवोऽअंधसःसुतायमादयित्नवे । अपश्वानंश्रथिष्टनसखायोदीर्घजिह्वयं* ॥ योधा
रयापावकयापरिप्रस्यंदतेसुतः । इंदुरश्वोनकृत्व्यः ॥ तंदुरोषमभीनरःसोमंविश्वाच्याधिया । यज्ञंहिन्वंत्यद्रिभिः ॥

(९।६।५) पुरोजितीतिषोळशर्चस्यसूक्तस्याद्यानांतिसृणांश्यावाश्विरंधीगुश्चतुर्थ्यादितिसृणांनाहुषोययातिःसप्तम्यादितिसृणांमान
वोनहुषोदशम्यादितिसृणांसांवरणोमनुस्त्रयोदश्यादिचतसृणांवैश्वामित्रःप्रजापतिःपवमानसोमोनुष्टुप्द्वितीयातृतीयेगायत्र्यौ ।

सुतासोमधुमत्तमाःसोमाऽइंद्रायमंदिनः । पवित्रवंतोऽअक्षरन्देवान्गच्छंतुवोमदाः ॥ इंदुरिंद्रायपवतऽइतिदेवासोऽअब्रुवन् । वाचस्पतिमखस्यतेविश्वस्येशानऽओजसा ॥ १ ॥ सहस्रधारःपवतेसमुद्रोवाचमींखयः । सोमःपतीरयीणांसखेंद्रस्यदिवेदिवे ॥ अयंपूषारयिर्भगःसोमःपुनानोऽअर्षति । पतिर्विश्वस्यभूमनोव्यख्यद्रोदसीऽउभे+ ॥ समुप्रियाऽअनूषतगावोमदायघृष्वयः । सोमासःकृण्वतेपथःपवमानासऽइंदवः ॥ यऽओजिष्ठस्तमाभरपवमानश्रवाय्यं । यःपंचचर्षणीरभिरयिंयेनवनामहै ॥ सोमाःपवंतऽइंदवोस्मभ्यंगातुवित्तमाः । मित्राःसुवानाऽअरेपसःस्वाध्यः स्वर्विदः ॥ २ ॥ सुष्वाणासोव्यद्रिभिश्चितानागोरधित्वचि । इषमस्मभ्यमभितःसमस्वरन्वसुविदः ॥ एतेपूतासविपश्चितःसोमासोदध्याशिरः । सूर्यासोनदर्शतासोजिगत्नवोध्रुवाघृते+ ॥ प्रसुन्वानस्यांधसोमतीनवृततद्वचः । अप श्वानंमराधसंहतामखंनभृगवः ॥ आजामिरत्केऽअव्यतभुजेनपुत्रऽओण्योः । सरज्जारोनयोषणांवरोनयोनिमासदं ॥ सवीरोदक्षसाधनोवियस्तस्तंभरोदसी । हरिःपवित्रेऽअव्यतवेधानयोनिमासदं ॥ अव्योवारेभिःपवतेसोमोगव्येऽअधित्वचि । कनिक्रदद्वृषाहरिरिंद्रस्याभ्येतिनिष्कृतं+ ॥ ३ ॥ (९।६।६) क्राणाशिशुर्महीनांहिन्वन्नृतस्यदीधितिं । विश्वापरिप्रियाभुवदध्द्विता+ ॥ उपत्रितस्यपाष्योरभक्तयद्रुहापदं । यज्ञस्यसप्तधामभिरधिप्रियं+ ॥ त्री

(९।६।६) क्राणाशिशुरित्यष्टर्चस्यसूक्तस्याऽत्रिःपवमानसोमऽउष्णिक् ।

णि॑त्रि॒तस्य॒धार॑यापृ॒ष्ठेष्वेर॑यार॒यिं । मिमी॑तेऽअस्य॒योज॑ना॒विसु॒क्रतुः॑ ॥ ज॒ज्ञा॒नंस॒प्तमा॒तरो॑वे॒धाम॑शासतश्रि॒ये । अ॒यंध्रु॒वोर॑यी॒णांचिके॑त॒यत्+ ॥ अ॒स्यव्र॒तेस॒जोष॑सो॒विश्वे॑दे॒वासो॑ऽअ॒द्रुहः॑ । स्पा॒र्हाभ॑वंति॒रंत॑योजु॒षंत॒यत्+ ॥ ४ ॥ यमी॒गर्भ॑मृता॒वृधो॑दृ॒शेचारु॒मजी॑जनन् । क॒विंमंहि॑ष्ठमध्व॒रेपु॑रु॒स्पृहं॑ ॥ स॒मी॒ची॒नेऽअ॒भित्मना॑य॒ह्वीऽऋ॒तस्य॑मा॒तरा॑ । त॒न्वा॒नाय॒ज्ञमा॑नु॒षग्यदं॑ज॒ते+ ॥ क्रत्वा॑शु॒क्रेभि॑र॒क्षभि॑र्ऋ॒णोरप॑व्र॒जंदि॒वः । हि॒न्वन्नृ॒तस्य॒दीधि॑तिं॒प्राध्व॒रे ॥ ५ ॥ (९।६।७) प्रपु॑ना॒नाय॑वे॒धसे॒सोमा॑य॒वच॒ऽउद्य॑तं । भृ॒तिंनभ॑राम॒तिभि॒र्जुजो॑षते ॥ परि॒वारा॑ण्य॒व्यया॒गोभि॑रंजा॒नोऽअ॑र्षति । त्रीष॒धस्था॑पुना॒नःकृ॑णुते॒हरिः॑ ॥ परि॒कोशं॑मधु॒श्चुत॑म॒व्यये॒वारे॑ऽअर्षति । अ॒भिवाणी॒र्ऋषी॑णांस॒प्तनू॑षत ॥ परि॑णे॒ताम॑ती॒नांवि॒श्वदे॑वो॒ऽअदा॑भ्यः । सोमः॑पुना॒नश्च॒म्वो॑र्विश॒द्धरिः॑ ॥ परि॒दैवी॒रनु॑स्व॒धाऽइंद्रे॑णयाहिस॒रथं॑ । पु॒ना॒नोवा॒घद्वा॒घद्भि॒रम॑र्त्यः ॥ परि॒सप्ति॒र्नवा॑ज॒युर्दे॒वोदे॒वेभ्यः॑सु॒तः । व्या॒न॒शिःपव॑मानो॒विधा॑वति ॥ ६ ॥ (९।७।१) सखा॑य॒ऽआनिषी॑दतपुना॒नाय॒प्रगा॑यत । शिशुं॒नय॒ज्ञैःपरि॑भूषतश्रि॒ये+ ॥ समी॑व॒त्संनमा॒तृभिः॑सृ॒जता॑गय॒साध॑नं । दे॒वा॒व्यं१॒॑मद॑म॒भिद्विश॑वसं ॥ पु॒नाता॑दक्ष॒साध॑नं॒यथा॒शर्धा॑यवी॒तये॑ । यथा॑मि॒त्राय॒वरु॑णाय॒शंत॑मः ॥ अ॒स्मभ्यं॑त्वावसु॒विद॑म॒भिवाणी॑रनूषत । गोभि॑

(९।६।७) प्रपुनानायेतिषडृचस्यसूक्तस्याप्त्योद्वितःपवमानसोमउष्णिक् ॥ सप्तमेनुवाकेएकादशसूक्तानि (९।७।१) सखायइतिषडृचस्यसूक्तस्यकाश्यपौपर्वतनारदौपवमानसोमउष्णिक् (शिखंडिन्यावप्सरसौऋषिकेत्रपाक्षिके किंचपर्वतनारदौकाण्वावपि) ।

ष्टेवर्णीमभिवासयामसि ॥ सनोमदानांपतऽइंदोदेवप्सराऽअसि । सखेवसख्येगातुवित्तमोभव ॥ सनेमिकृध्यूँस दारक्षसंकंचिदत्रिणं । अपादेवंद्वयुमंहोयुयोधिनः ॥ ७ ॥ (९।७।२) तंवःसखायोमदायपुनानमभिगायत । शिशुंनयज्ञैःस्वदयंतगूर्तिभिः ॥ संवत्सऽइवमातृभिरिंदुर्हिन्वानोऽअज्यते । देवावीर्मदोमतिभिःपरिष्कृतः ॥ अयंदक्षायसाधनोयंशर्धायवीतये । अयंदेवेभ्योमधुमत्तमःसुतः+ ॥ गोमन्नऽइंदोऽअश्ववत्सुतःसुदक्षधन्व । शुचिंतेवर्णमधि गोषुदीधरं ॥ सनोहरीणांपतऽइंदोदेवप्सरस्तमः । सखेवसख्येनर्योरुचेभव ॥ सनेमित्वमस्मदाँऽअदेवंकंचिदत्रिणं । साह्वाँऽइंदोपरिवाधोऽअपद्वयुं+ ॥ ८ ॥ (९।७।३) इंद्रमच्छसुताऽइमेवृषणंयंतुहर्यः । श्रुष्टीजातासऽइंदवःस्ववर्विदः ॥ अयंभरायसानसिरिंद्रायपवतेसुतः । सोमोजैत्रस्यचेतति यथाविदे+ ॥ अस्येदिंद्रोमदेष्वाग्राभंगृभ्णीतसानसिं । वज्रंचवृषणंभरत्समप्सुजित्+ ॥ प्रधन्वासोमजागृविरिंद्रायेंदोपरिस्रव । द्युमंतंशुष्ममाभरास्वर्विदं ॥ इंद्रायवृषणंमदंपवस्वविश्वदर्शतः । सहस्रयामापथिकृद्विचक्षणः+ ॥ ९ ॥ अस्मभ्यंगातुवित्तमोदेवेभ्योमधुमत्तमः । सहस्रयाहिपथिभिःकनिक्रदत् ॥ पवस्वदेववीतयऽइंदोधाराभिरोजसा । आकलशंमधुमान्त्सोमनःसदः ॥ तवद्र

(९।७।२) तंवइतिषड्चस्यसूक्तस्यपर्वतनारदौपवमानसोमऽष्णिक् । (९।७।३) इंद्रमच्छेतिचतुर्दशर्चस्यसूक्तस्याद्यानांतिसृणां चाक्षुषोग्निश्चतुर्थ्यादितिसृणांमानवश्चक्षुःसप्तम्यादितिसृणामाप्सवोमनुर्दशम्यादिपंचानांचाक्षुषोग्निःपवमानसोमऽष्णिक् ।

प्साऽउदप्रुतऽइंद्रंमदायवावृधुः । त्वांदेवासोऽअमृतायकंपपुः ॥ आनःसुतासऽइंदवःपुनानाधावतारयिं । वृष्टिद्यावोरीत्यापःस्वर्विदः ॥ सोमःपुनानऽऊर्मिणाव्योवारंविधावति । अग्रेवाचःपवमानःकनिक्रदत् ॥ १० ॥ धीभिर्हिन्वंतिवाजिनंवनेक्रीळंतमत्यविं । अभित्रिपृष्ठंमतयःसमस्वरन् ॥ असर्जिकलशाँऽअभिमीढ्वेसप्तिर्नवाजयुः । पुनानोवाचंजनयन्नसिष्यदत् ॥ पवतेहर्यतोहरिरतिह्वरांसिरंह्या । अभ्यर्षन्त्स्तोतृभ्योवीरवद्यशः ॥ अयापवस्वदेवयुर्मधोधारांऽअसृक्षत । रेभन्पवित्रंपर्येषिविश्वतः ॥ ११ ॥ (९।७।४) परीतोषिंचतासुतंसोमोयऽउत्तमंहविः । दधन्वाँयोनयोंऽअप्स्वा१तरासुषावसोममद्रिभिः ॥ नूनंपुनानोविमिःपरिस्रवादब्धःसुरभितरः । सुतेचित्त्वाप्सुमदामोऽअंधसाश्रीणंतोगोभिरुत्तरं ॥ परिसुवानश्चक्षसेदेवमादनःक्रतुरिंदुर्विचक्षणः+ ॥ पुनानःसोमधारयापोवसानोऽअर्षसि । आरत्नधायोनिंमृतस्यसीदस्युत्सोदेवहिरण्ययः ॥ दुहानऽऊधर्दिव्यंमधुप्रियंप्रत्नंसधस्थमासदत् । आपृच्छ्यैधरुणंवाज्यर्षतिनृभिर्धूतोविचक्षणः+ ॥ १२ ॥ पुनानःसोमजागृविरव्योवारेपरिप्रियः । त्वंविप्रोऽअभवोंगिरस्तमोमध्वा

(९।७।४) परीतइतिषड्विंशत्यृचस्यसूक्तस्यवार्हस्पत्योभरद्वाजोमारीचःकश्यपोरावृहगणोगोतमोभौमोत्रिर्गाथिनोविश्वामित्रोभार्गवोजमदग्निर्मैत्रावरुणिर्वसिष्ठऋषयःपवमानसोमोदेवता आद्याचतुर्थीषष्ठ्यष्टमीनवमीदशमीद्वादशीचतुर्दश्यःसप्तदश्याद्ययुजश्चबृहत्यःद्वितीयापंचमीसप्तम्येकादशीत्रयोदशीपंचदश्योष्टादश्यादियुजश्चसतोबृहत्यःतृतीयाषोडशीचद्विपदाविराट् ।

यज्ञंमिमिक्षनः ॥ सोमोमीढ्वान्पवतेगातुवित्तमऽऋषिर्विप्रोविचक्षणः ॥ त्वंकविरभवोदेववीतमऽआसूर्यीरोहयोदिवि+ ॥ सोमऽउषुवाणःसोतृभिरधिष्णुभिरवीनां । अश्वयेवहरितायातिधारयामंद्रयायातिधारया ॥ अनूपेगोमान्गोभिरक्षाःसोमोदुग्धाभिरक्षाः । समुद्रंनसंवरणान्यग्मन्मंदीमदायतोशते ॥ आसोमसुवानोऽअद्रिभिस्तिरोवाराण्यव्यया । जनोनपुरिचम्वोर्विशद्धरिःसदोवनेषुदधिषे ॥ १३ ॥ समामृजेतिरोऽअण्वानिमेष्योमीढ्हेसप्तिर्नवाजयुः । अनुमाद्यःपवमानोमनीषिभिःसोमोविप्रेभिर्ऋक्वभिः ॥ प्रसोमदेववीतयेसिंधुर्नापिप्येऽअर्णसा । अंशोःपयसामदिरोन जागृविरच्छाकोशंमधुश्चुतं ॥ आहर्यतोऽअर्जुनेऽअत्केऽअव्यतप्रियःसूनुर्नमर्ज्यः । तमीहिन्वंत्यपसोयथारथंनदीष्वा गभस्त्योः ॥ अभिसोमासऽआयवःपवंतेमद्यमदं । समुद्रस्याधिविष्टपिमनीषिणोमत्सरासःस्वर्विदः ॥ तरत्समुद्रंपवमानऽऊर्मिणाराजादेवऽऋतंबृहत् । अर्षन्मित्रस्यवरुणस्यधर्मणाप्रहिन्वानऽऋतंबृहत्+ ॥ १४ ॥ नृभिर्येमानोहर्यतोविचक्षणोराजादेवःसमुद्रियः ॥ इंद्रायपवतेमदःसोमोमरुत्वतेसुतः । सहस्रधारोऽअत्यव्यमर्षतितमीमृजंत्यायवः ॥ पुनानश्चमूजनयन्मतिंकविःसोमोदेवेषुरण्यति । अपोवसानःपरिगोभिरुत्तरःसीदन्वनेष्वव्यत ॥ तवाहंसोमरारणसख्यऽइंदोदिवेदिवे । पुरूणिबभ्रोनिचरंतिमामवपरिधींऽरतिताँऽइहि ॥ उताहंनक्तमुतसोमतेदिवासख्यायबभ्रऽऊधनि । घृणातपंतमतिसूर्यंपरःशकुनाऽइवपप्तिम ॥ १५ ॥ मृज्यमानःसुहस्त्यसमुद्रेवाचमिन्वसि । रयिंपि

शंगंबहुलंपुरुस्पृहंपवमानाभ्यर्षसि ॥ मृजानोवारेपवमानोऽअव्ययेवृषावचक्रदोवने । देवानांसोमपवमाननिष्कृतं
गोभिरंजानोऽअर्षसि ॥ पवस्ववाजसातयेभिविश्वानिकाव्या । त्वंसमुद्रंप्रथमोविधारयोदेवेभ्यःसोममत्सरः+ ॥
सतूपवस्वपरिपार्थिवंरजोदिव्याचसोमधर्मभिः । त्वांविप्रासोमतिभिर्विचक्षणशुभ्रंहिन्वंतिधीतिभिः ॥ पवमाना
ऽअसृक्षतपवित्रमतिधारया । मरुत्वंतोमत्सराऽइंद्रियाहयामेधाममिप्रयांसिच ॥ अपोवसानःपरिकोशमर्षतीं
दुहियानःसोतृभिः । जनयन्ज्योतिर्मदनाऽअवीवशद्गाःकृण्वानोननिर्णिजं ॥ १६ ॥ (९।७।५) पवस्वमधु
मत्तमऽइंद्रायसोमक्रतुवित्तमोमदः । महिद्युक्षतमोमदः ॥ यस्यतेपीत्वावृषभोवृषायतेस्यपीतास्वर्विदः । ससु
प्रकेतोऽअभ्यक्रमीदिषोच्छावाजंनैतशः ॥ त्वंह्यंगदैव्यापवमानजनिमानिद्युमत्तमः । अमृतत्वायघोषयः ॥ ये
नानवग्वोदध्यङ्ङपोर्णुतेयेनविप्रासऽआपिरे । देवानांसुम्नेऽअमृतस्यचारुणोयेनश्रवांस्यानशुः+ ॥ एषस्यधारयासुतो
व्योवारेभिःपवतेमदिन्तमः । क्रीळन्नूर्मिरपामिव ॥ १७ ॥ यऽउस्रियाऽअप्याऽअंतरश्मनोनिर्गाऽअकृंतदोजसा ।

(९।७।५) पवस्वेतिषोळशर्चस्यसूक्तस्याद्ययोर्द्वयोःशाक्त्योगौरिवीतिस्तृतीयायावसिष्ठःशक्तिश्चतुर्थ्यादिद्वयोरांगिरसउरुःषष्ठ्यादि-
द्वयोर्भारद्वाजऋजिश्वाष्टम्यादिद्वयोरांगिरसऊर्ध्वसद्मादशम्यादिद्वयोरांगिरसःकृतयशाद्वादश्यादिद्वयोर्ऋणंचयश्चतुर्दश्यादितिसृणांवासि
ष्ठःशक्तिरित्यृषयःपवमानसोमोदेवता अयुजःककुभोयुजःसतोबृहत्यःससुन्वेयइतियवमध्यागायत्री ।

अभिव्रजंतल्लिषेगव्यमश्व्यंवर्मीवधृष्णवारुज ॥ आसोतापरिषिंचताश्वंनस्तोममप्तुरंरजस्तुरं । वनक्रक्षमुदप्रुतं ॥ सहस्रधारंवृषभंपयोवृधंप्रियंदेवायजन्मने । ऋतेनयऽऋतजातोविवावृधेराजादेवऽऋतंबृहत्+ ॥ अभिद्युम्नंबृहद्यश ऽइषस्पतेदिदीहिदेवदेवयुः । विकोशंमध्यमंयुव ॥ आवच्यस्वसुदक्षचम्वोःसुतोविशांवह्निर्नविश्पतिः । वृष्टिंदिवःपवस्वरीतिमपांजिन्वागविष्टयेधियः ॥ १८ ॥ एतमुत्यंमदच्युतंसहस्रधारंवृषभंदिवोदुहुः । विश्वावसूनिबिभ्रतं ॥ वृषाविजज्ञेजनयन्नमर्त्यःप्रतपन्ज्योतिषातमः ॥ ससुष्टुतःकविभिर्निर्णिजंदधेत्रिधात्वस्यदंससा ॥ ससुन्वेयोवसूनांयो रायामानेतायऽइळानां । सोमोयःसुक्षितीनां+ ॥ यस्यनऽइंद्रःपिवाद्यस्यमरुतोयस्यवार्यमणाभगः । आयेनमित्रावरुणाकरामहुऽएंद्रमवसेमहे+ ॥ इंद्रायसोमपातवेनृभिर्यतःस्वायुधोमदिन्तमः । पवस्वमधुमत्तमः ॥ इंद्रस्यहार्दिसोमधानमाविशसमुद्रमिवसिंधवः । जुष्टोमित्रायवरुणायवायवेदिवोविष्टंभऽउत्तमः+ ॥ १९ ॥ (९।७।६) परिप्रधन्वेंद्रायसोमस्वादुर्मित्रायपूष्णेभगाय ॥ इंद्रस्तेसोमसुतस्यपेयाःक्रत्वेदक्षायविश्वेचदेवाः+ ॥ एवामृतायमहेक्षयायसशुक्रोऽअर्षदिव्यःपीयूषः ॥ पवस्वसोममहान्त्समुद्रःपितादेवानांविश्वाभिधाम ॥ शुक्रःपवस्वदेवेभ्यःसोम दिवेपृथिव्यैशंचप्रजायै ॥ दिवोधर्तासिशुक्रःपीयूषःसत्येविधर्मन्वाजीपवस्व ॥ पवस्वसोमद्युम्नीसुधारोमहामवीनाम

(९।७।६) परिप्रेतिद्वाविंशत्यृचस्यसूक्तस्यैश्वरयोधिष्ण्याग्नयःपवमानसोमोद्विपदाविराट् ।

नुंपूर्व्यः+ ॥ नृभिर्येमानोजज्ञानःपूतःक्षरद्विश्वानिमंद्रःस्वर्वित्+ ॥ इंदुंःपुनानःप्रजामुराणःकरद्विश्वानिद्रविणानि नः ॥ पवस्वसोमक्रत्वेदक्षायाश्वोननिक्तोवाजीधनाय ॥ २० ॥ ततेंसोतारोरसंमदायपुनंतिसोमंमहेद्युम्नाय ॥ शिशुं जज्ञानंहरिंमृजंतिपवित्रेसोमंदेवेभ्यऽइंदुं ॥ इंदुंःपविष्टचारुर्मदायापामुपस्थेकविर्भगाय ॥ विभर्तिचाविंद्रस्यनाम येनविश्वानिवृत्राजघान ॥ पिबंत्यस्यविश्वेदेवासोगोभिःश्रीतस्यनृभिःसुतस्य ॥ प्रसुवानोऽअक्षाःसहस्रधारस्तिरःपवित्रंविवारमव्यम् ॥ सवाज्यक्षाःसहस्ररेताऽअद्भिर्मृजानोगोभिःश्रीणानः+ ॥ प्रसोमयाहींद्रस्यकुक्षानृभिर्येमानोऽअद्रिभिःसुतः+ ॥ असर्जिवाजीतिरःपवित्रमिंद्रायसोमःसहस्रधारः ॥ अंजंत्येनंमध्वोरसेनेंद्रायवृष्णऽइंदुंमदाय ॥ देवेभ्यस्त्वावृथापाजसेपोवसानंहरिंमृजंति ॥ इंदुरिंद्रायतोशतेनितोशतेश्रीणन्नुग्रोरिणन्नपः+ ॥ २१ ॥ (९।७।७) पर्यूषुप्रधन्वावाजसातयेपरिंवृत्राणिसक्षणिंः । द्विषस्तरध्याऽऋणयानऽईयसे ॥ अनुहित्वासुतंसोममदांमसिमहेसमर्यराज्ये । वाजाँऽअभिपवमानप्रगाहसे ॥ अजीजनोहिपवमानसूर्यंविधारेशक्मनापयः । गोजीरयारंहमाणःपुरंध्या ॥ अजीजनोऽअमृतमर्त्येष्वाँऽऋतस्यधर्मन्नमृतस्यचारुणः । सदासरोवाजमच्छासनिष्यदत् ॥ अभ्यभिहिश्रवसाततं ॥ ३१ ॥

(९।७।७) पर्यूषितिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यऽत्यरुणत्रसदस्यूराजानौपवमानसोमःआद्यास्तिस्रोनुष्टुभःपिपीलिकमध्याःचतुर्थ्यादिषळूर्ध्व-बृहत्योंऽत्यास्तिस्रोविराजः ।

र्दिथोत्संनकंचिज्जनुपानुमक्षितं । शर्याभिर्नभरमाणोगभस्त्योः ॥ आदींकेचित्पश्यमानासऽआप्यंवसुरुचोदिव्याऽ अभ्यनूषत । वारंनदेवःसविताव्यूर्णुते ॥ २२ ॥ त्वेसोमप्रथमावृक्तबर्हिषोमहेवाजायश्रवसेधियंदधुः । सत्वंनोवी रवीर्यायचोदय ॥ दिवःपीयूषंपूर्व्यंयदुक्थ्यंमहोगाहाद्दिवऽआनिरधुक्षत । इंद्रंमभिजायमानंसमस्वरन् ॥ अधय दिमेपवमानरोदसीऽइमाचविश्वाभुवनाभिमज्मना । यूथेननिःष्ठावृषभोवितिष्ठसे ॥ सोमःपुनानोऽअव्ययेवारेशिशु र्नक्रीळन्पवमानोऽअक्षाः । सहस्रधारःशतवाजऽइंदुः ॥ एषपुनानोमधुमाँऽऋतावेंद्रायेंदुःपवतेस्वादुरूर्मिः । वाज सानिर्वरिवोविद्धयोधाः+ ॥ सपवस्वसहमानःपृतन्यून्त्सेधन्रक्षांस्यपदुर्गहाणि । स्वायुधःसासह्वान्त्सोमशत्रून् ॥ २३ ॥ (९।७।८) अयारुचाहरिण्यापुनानोविश्वाद्वेषांसितरतिस्वयुग्वभिःसूरोनिस्वयुग्वभिः । धारासुतस्यरोचतेपुनानो अरुषोहरिः । विश्वायद्रूपापरियात्यृक्वभिःसप्तास्येभिर्ऋक्वभिः ॥ त्वंत्यत्पणीनांविदोवसुसंमातृभिर्मर्जयसिस्वऽआद मंऽऋतस्यधीतिभिर्दमे । परावतोनसामतद्यत्रारणंतिधीतयः । त्रिधातुभिररुषीभिर्वयोदधेरोचमानोवयोदधे ॥ पूर्वामनुप्रदिशंयातिचेकितत्संरश्मिभिर्यततेदर्शतोरथोदैव्योदर्शतोरथः । अग्मन्नुक्थानिपौंस्यंद्रुजैत्रायहर्षयन् ।

(९।७।८) अयारुचेतिनृचस्यसूक्तस्यपारुच्छेपिरनानतःपवमानसोमोत्यृष्टिः ।

वज्रश्चयद्भवथोऽअनपच्युतासमत्स्वनपच्युता ॥ २४ ॥ (९।७।९) नानानंवाऽउनोधियोविव्रतानिजनानां । तक्षारिष्टरुतंभिषग्ब्रह्मासुन्वंतमिच्छतींद्रायेंदोपरिस्रव ॥ जरंतीभिरोषधीभिःपर्णेभिःशकुनानां । कार्मारोऽअश्मभिर्द्युभिर्हिरण्यवंतमिच्छतीं० ॥ कारुरहंततोभिषगुपलप्रक्षिणीनना । नानाधियोवसूयवोनुगाऽइवतस्थिमेंद्रा० ॥ अश्वोवोढासुखंरथंहसनामुपमंत्रिणः । शेपोरोमण्वंतौभेदौवारिन्मंडूकंऽइच्छतीं० ॥ २५ ॥ (९।७।१०) शर्यणावतिसोमामिंद्रःपिबतुवृत्रहा । वलंदधानऽआत्मनिकरिष्यन्वीर्यंमहदिंद्रा० ॥ आपवस्वदिशांपतऽआर्जीकात्सोममीढुः । ऋतवाकेनसत्येनश्रद्धयातपसासुतऽइंद्रा० ॥ पर्जन्यवृद्धंमहिषंतंसूर्यस्यदुहिताभरत् । तंगंधर्वाःप्रत्यगृभ्णन्तं सोमेरसमादधुरिंद्रा० ॥ ऋतंवदन्नृतद्युम्नसत्यंवदन्त्सत्यकर्मन् । श्रद्धांवदन्त्सोमराजन्धात्रासोमपरिष्कृतऽइंद्रा० ॥ सत्यमुग्रस्यबृहतःसंस्रवंतिसंस्रवाः । संयंतिरसिनोरसाःपुनानोब्रह्मणाहरऽइंद्रा० ॥ २६ ॥ यत्रब्रह्मापवमानछंदस्यां३ वाचंवदन् । आप्णासोमेमहीयतेसोमेनानंदंजनयन्निंद्रा० ॥ यत्रज्योतिरजस्रंयस्मिँल्लोकेस्वर्हितं । तस्मिन्मांधेहिपवमानामृतेलोकेऽअक्षितऽइंद्रा० ॥ यत्रराजावैवस्वतोयत्रावरोधनंदिवः । यत्रामूर्यह्वतीरापस्तत्रमाममृतंकृधींद्रा० ॥

(९।७।९) नानानमितिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यांगिरसःशिशुःपवमानसोमःपंक्तिः । (९।७।१०) शर्यणावतीत्येकादशर्चस्यसूक्तस्य मारीचःकश्यपःपवमानसोमःपंक्तिः ।

यत्रानुकामंचरणंत्रिनाकेत्रिदिवेदिवः । लोकायत्रज्योतिष्मंतस्तत्रमाममृतंकृधींद्रा० ॥ यत्रकामानिकामाश्चयत्रब्रह्मस्यविष्टपं । स्वधाचयत्रतृप्तिश्चतत्रमाममृतंकृधींद्रा० ॥ यत्रानंदाश्चमोदाश्चमुदःप्रमुदऽआसते । कामस्ययत्राप्ताःकामास्तत्रमाममृतंकृधींद्रा० ॥ २७ ॥ (९।७।११) यऽइंदोःपवमानस्यानुधामान्यक्रमीत् । तमाहुःसुप्रजाऽइतियस्तेसोमाविधन्मनऽइंद्रा० ॥ ऋषेमंत्रकृतांस्तोमैःकश्यपोद्वर्धयन्गिरः । सोमंनमस्यराजानंयोजज्ञेवीरुधांपतिरिंद्रा० ॥ सप्तदिशोनानासूर्याःसप्तहोतारऽऋत्विजः । देवाऽआदित्यायेसप्ततेभिःसोमाभिरक्षनऽइंद्रा० ॥ यत्तेराजन्छृतंहविस्तेनसोमाभिरक्षनः । अरातीवामानस्तारीन्मोचनःकिंचनाममदिंद्रा० ॥ २८ ॥ (इतिपावमानंनवमंमंडलंसमाप्तं सूक्तानि ११४ ॥) (॥ परिशिष्टं ॥ यत्रतत्परमंपदंविष्णोर्लोकेमहीयते । देवैःसुकृतकर्मभिस्तत्रमाममृतंकृधींद्रा० ॥ यत्रतत्परमाव्यंभूतानामधिपतिं । भावभावीचयोगींश्चतत्रमाममृतंकृधींद्रा० ॥ यत्रलोकास्तनूत्यजः श्रद्धयातपसाजिताः । तेजश्चयत्रब्रह्मचतत्रमाममृतंकृधींद्रा० ॥ यत्रदेवामहात्मानःसेंद्राश्चमरुद्गणाः । ब्रह्माचयत्रविष्णुश्चतत्रमाममृतंकृधींद्रा० ॥ यत्रगंगाचयमुनायत्रप्राचीसरस्वती । यत्रसोमेश्वरोदेवस्तत्रमाममृतं

(९।७।११) यइंदोरितिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यमारीचःकश्यपःपवमानसोमःपंक्तिः ।

कृधींद्रा० ॥ १ ॥) (१०।१।१) अग्रेबृहन्नुषसामूर्ध्वोऽअस्थान्निर्जगन्वान्तमसोज्योतिषागात् । अग्निर्भानुनारु शतास्वंगऽआजातोविश्वासद्मान्यप्राः ॥ सजातोगर्भोऽअसिरोदस्योरग्नेचारुर्विभृतऽओषधीषु । चित्रःशिशुःपरित माँस्यक्तून्प्रमातृभ्योऽअधिकनिक्रदद्गाः ॥ विष्णुरित्थापरममस्यविद्वान्जातोबृहन्नभिपातितृतीयं । आसायदस्यपयो ऽअक्तस्वंसचेतसोऽअभ्यर्चत्यत्र ॥ अतऽउत्वापितुभृतोजनित्रीरन्नावृधंप्रतिचरंत्यन्नैः । ताऽईंप्रत्येषिपुनरन्यरूपाऽ असित्वंविक्षुमानुषीषुहोता ॥ होतारंचित्ररथमध्वरस्ययज्ञस्ययज्ञस्यकेतुंरुशंतं । प्रत्यर्धिदेवस्यदेवस्यमह्नाश्रियात्वंग्नि मतिथिंजनानां ॥ सतुवस्त्राण्यधपेशनानिवसानोऽअग्निर्नाभापृथिव्याः । अरुषोजातःपदऽइळायाःपुरोहितोराज न्यक्षीहदेवान्+ ॥ आहिद्यावापृथिवीऽअग्नऽउभेसदापुत्रोनमातरातत्थ । प्रयाह्यच्छौशतोयविष्ठाथावहसहस्येहदे वान्+ ॥ २९ ॥ (१०।१।२) पिप्रीहिदेवाँऽउशतोयविष्ठविद्वाँऽऋतूँऽऋतुपतेयजेह । येदैव्याऽऋत्विजस्तेभिरग्ने त्वंहोतृणामस्यायजिष्ठः ॥ वेषिहोत्रमुतपोत्रंजनानांमंधातासिद्रविणोदाऽऋतावा । स्वाहावयंकृणवामाहुतींषिदेवोदे

दशमेमंडलेदशानुवाकाः । तत्रप्रथमेनुवाकेषोडसूक्तानि । (१०।१।१) अग्रेबृहन्नितिसप्तर्चस्यसूक्तस्याग्न्यस्तिोग्निस्त्रिष्टुप् । (१०।१।२) पिप्रीहीतिसप्तर्चस्यसूक्तस्याग्न्यस्तिोग्निस्त्रिष्टुप् ।

वान्यजत्वग्निरर्हन् ॥ आदेवानामपिपंथामगन्मयच्छक्वामतदनुप्रवोळ्हुं । अग्निर्विद्वान्त्सयजात्सेदुहोतासोऽअध्वरा
न्त्सऽऋतून्कल्पयाति ॥ यद्वोवयंप्रमिनामव्रतानिविदुषोदेवाऽअविदुष्टरासः । अग्निष्टद्विश्वमापृणातिविद्वान्योभि
र्देवाँऽऋतुभिःकल्पयाति ॥ यत्पाकत्रामनसादीनदक्षानयज्ञस्यमन्वतेमर्त्यासः । अग्निष्टद्धोताक्रतुविद्विजानन्यजि
ष्ठोदेवाँऽऋतुशोयजाति ॥ विश्वेषांह्यध्वराणामनीकंचित्रंकेतुंजनितात्वाजजान । सऽआयजस्वनृवतीरनुक्षाःस्पार्हा
ऽइषःक्षुमतीर्विश्वजन्याः ॥ यंत्वाद्यावापृथिवीयंत्वापस्त्वष्टायंत्वासुजनिमाजजान । पंथामनुप्रविद्वान्पितृयाणंद्युम
दग्नेसमिधानोविभाहि ॥ ३० ॥ (१०।१।३) इनोराजन्नरतिःसमिद्धोरौद्रोदक्षायसुषुमाँऽअदर्शि । चिकिद्विभा
तिभासाबृहतासिक्नीमेतिरुशतीमपाजन् ॥ कृष्णांयदेनीमभिवर्पसाभूज्जनयन्योषांबृहतःपितुर्जां । ऊर्ध्वभानुंसूर्यस्य
स्तभायन्द्योवसुभिररतिर्विभाति ॥ भद्रोभद्रयासचमानऽआगात्स्वसारंजारोऽअभ्येतिपश्चात् । सुप्रकेतैर्द्युभिरग्नि
र्वितिष्ठन्रुशद्भिर्वर्णैरभिराममस्थात् ॥ अस्ययामासोबृहतोनवग्वानिधानाऽअग्नेःसख्युःशिवस्य । ईड्यस्यवृष्णोबृहतः
स्वासोभामासोयामन्नक्तवश्चिकित्रे ॥ स्वनानयस्यभामासःपवंतेरोचमानस्यबृहतःसुदिवः । ज्येष्ठेभिर्यस्तेजिष्ठैःक्री
ळुमद्भिर्वर्षिष्ठेभिर्भानुभिर्नक्षतिद्यां[1] ॥ अस्यशुष्मासोदद्दशानपवेर्जेहमानस्यस्वनयन्नियुद्भिः । प्रत्नेभिर्योरुशद्भिर्देव

(१ नात्रस्वाहाकारःकिंतुमंत्रांतएवहविःप्रक्षेपः ।) (१०।१।३) इनोराजन्नितिसप्तर्चस्यसूक्तस्याग्न्यस्तोग्निस्त्रिष्टुप् ।

तमोविरेभद्भिररतिर्भातिविभ्वा ॥ सऽआवक्षिमहिनऽआचसत्सिदिवस्पृथिव्योररतिर्युवत्योः । अग्निःसुतुकःसुतुके
भिरश्वैरभस्वद्भीरभस्वाँऽएहगम्याः ॥ ३१ ॥ (१०।१।४) प्रतेयक्षिप्रतऽइयर्मिमन्मभुवोयथावंद्योनोहवेषु । धन्व
न्निवप्रपाऽअसित्वमग्नऽइयक्षवेपूरवेप्रत्नराजन् ॥ यंत्वाजनासोऽअभिसंचरंतिगावऽउष्णमिवव्रजंयविष्ठ । दूतोदेवा
नामसिमर्त्यानामंतर्महाँश्चरसिरोचनेन ॥ शिशुंनत्वाजेन्यंवर्धयंतीमाताबिभर्तिसचनस्यमाना । धनोरधिप्रवताया
सिहर्यन्जिगीषसेपशुरिवावसृष्टः ॥ मूराऽअमूरनवयंचिकित्वोमहित्वमग्नेत्वमंगवित्से । शयेवव्रिश्चरतिजिह्वयादन्रेरि
ह्यतेयुवतिंविश्पतिःसन्+ ॥ कूचिज्जायतेसनयासुनव्योवनेतस्थौपलितोधूमकेतुः । अस्नातापोवृषभोनप्रवेतिसचेत
सोयंप्रणयंतमर्ताः ॥ तनूत्यजेवतस्करावनर्गूरशनाभिर्दशभिरभ्यधीतां । इयंतेऽअग्नेनव्यसीमनीषायुक्ष्वारथंनशुच
यद्भिरंगैः ॥ ब्रह्मचतेजातवेदोनमश्चेयंचगीःसदमिद्वर्धनीभूत् । रक्षाणोऽअग्नेतनयानितोकारक्षोतनस्तन्वो३ अप्रयु
च्छन् ॥ ३२ ॥ (१०।१।५) एकःसमुद्रोधरुणोरयीणामस्मद्धृदोभूरिजन्माविचष्टे । सिषक्त्यूधर्निण्योरुपस्थऽउ
त्सस्यमध्येनिहितंपदंवेः+ ॥ समानंनीळंवृषणोवसानाःसंजग्मिरेमहिषाऽअर्वतीभिः । ऋतस्यपदंकवयोनिपांतिगुहा
नामानिदधिरेपराणि ॥ ऋतायिनीमायिनीसंदधातेमित्वाशिशुंजज्ञतुर्वर्धयंती । विश्वस्यनाभिंचरतोध्रुवस्यकवेश्चित्तं

(१०।१।४) प्रतइतिसप्तर्चस्यसूक्तस्याप्त्यस्त्रितोग्निस्त्रिष्टुप् । (१०।१।५) एकःसमुद्रइतिसप्तर्चस्यसूक्तस्याप्त्यस्त्रितोग्निस्त्रिष्टुप् ।

तुंमनसाविंयंतः ॥ ऋतस्यहिवर्तनयःसुजातमिषोवाजायप्रदिवःसचंते । अधीवासंरोदसीवावसानेघृतैरन्नैर्वावृधाते मधूनां ॥ सप्तस्वसूरुषीर्वावशानोविद्वान्मध्वऽउज्जभाराद्दशेकं । अंतर्येमेऽअंतरिक्षेपुराजाऽइच्छन्वव्रिमविदत्पूषण स्य ॥ सप्तमर्यादाःकवयस्ततक्षुस्तासामेकामिद्भ्यँहुरोगात् । आयोर्हस्कंभऽउपमस्यनीळेपथांविसर्गेधरुणेषुतस्थौ ॥ असच्चसच्चपरमेव्योमन्दक्षस्यजन्मन्नदितेरुपस्थे । अग्निर्हनःप्रथमजाऽऋतस्यपूर्वऽआयुनिवृषभश्चधेनुः+ ॥ ३३ ॥ इतिसप्तमाष्टकेपंचमोऽध्यायः ॥ ५ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

त्रिपंचाशाध्यायेवर्गाः ३३ सूक्तानि १९ ऋचः १८९ ॥ त्यागः ॥ पवमानायसोमाये. १५४ अग्नयइदं. ३५ ॥ इतिसप्तमेपंचमः ॥

अयंस्वस्तिप्रकेतुनानवंत्रिशिरास्त्वाष्ट्रस्तृचोंत्यऐंद्रंआपोहिसिंधुद्वीपोवांवरीषआपंगायत्रैंद्यनुष्टुबंतैंपंचमीवर्ध मानासप्तमीप्रतिष्ठौंचित्षळूनांवैवस्वतयोर्यमयम्योःसंवादंःषष्ठ्यायुग्भिर्यमींमिथुनार्थंयमंप्रोवाचसतांनवमीयु ग्भिरनिच्छन्प्रत्याचष्टेवृषानवांगिर्हविर्धानंआग्नेयंतुत्रित्रिष्टुबंतैंद्यावायुजेपंचंविवस्वान्वादित्योंहाविर्धानंजग त्यंतैंपरेयिवांसंषोळशयमोयामैंषष्ठीलिंगोक्तदेवतांपराश्चतिस्रःपित्र्यावांतृचःश्वभ्यांपराऽअनुष्टुभोंबृहत्युपां त्यांयामायनाःपरेपंचोंदीरतांषळूनांशंखःपित्र्यंजगत्येकादशींमैनंदमनऽआग्नेयैंचतुरनुष्टुबंतैंत्वष्टादेवश्रवांद्वे सरण्यूदेवतैंपौष्ण्यश्चतस्रःसारस्वत्यस्तिस्रःपंचाप्योंद्रप्सस्तिस्रःसौम्योवांत्येअनुष्टुभांउपांत्यापुरस्ताद्बृहतीवांपरं

मृत्योःसंकुसुकश्चतस्रोमृत्युदेवताःपराधात्रीपरात्वाष्ट्रीपराःपितृमेधाएकादशीप्रस्तारपङ्क्तिर्जगत्यनुष्टुप् प्राजापत्यावासानिरुक्ता ॥ ६ ॥

॥ हरिः ॐ ॥ (१०।१।६) अयंसयस्यशर्मन्नवोभिरग्नेरधतेजरिताभिष्टौ । ज्येष्ठेभिर्योभानुभिर्ऋषूणांपर्येतिपरिवीतोविभावा ॥ योभानुभिर्विभावाविभात्यग्निर्देवेभिर्ऋतावाजस्रः । आयोविवायसख्यासखिभ्योपरिह्वृतोऽअत्यो नसप्तिः ॥ ईशेयोविश्वस्यादेववीतेरीशेविश्वायुरुषसोव्युष्टौ । आयस्मिन्मनाहुवीष्यग्नावरिष्टरथःस्कभ्नातिशूषैः+ ॥ शूषेभिर्वृधोजुषाणोऽअर्केर्देवाँऽअच्छारघुपत्वाजिगाति । मंद्रोहोतासजुह्वाऽयजिष्ठःसंमिश्लोऽअग्निराजिघर्तिदेवान्+ ॥ तमुस्वाग्निंनरेजमानमग्निंगीर्भिर्नमोभिराकृणुध्वं । आयंविप्रासोमतिभिर्गृणंतिजातवेदसंजुह्वंसहानां ॥ संयस्मिन्विश्वावसूनिजग्मुर्वाजेनाश्वाःसप्तीवंतऽएवैः । अस्मेऽऊतीरिंद्रवाततमाऽअर्वाचीनाऽअग्नऽआकृणुष्व ॥ अधाह्यग्नेमह्यानिषद्यासद्योजज्ञानोहव्योबभूथ । ततेदेवासोऽअनुकेतमायन्नधावर्धंतप्रथमासऽऊमाः ॥ १ ॥ (१०।१।७) स्वस्तिनोदिवोऽअग्नेपृथिव्याविश्वायुर्धेहियजथायदेव । सचेमहितवदस्मप्रकेतैरुरुष्याणऽउरुभिर्देववशंसैः ॥ इमाऽअग्नेमतयस्तुभ्यंजातागोभिरश्वैरभिगृणंतिराधः । यदातेमर्तोऽअनुभोगमानड्वसोदधानोमतिभिःसुजात ॥ अग्निं

॥ ३५ ॥

(१०।१।६) अयंसइतिसप्तर्चस्यसूक्तस्याग्न्यस्तिताग्निस्त्रिष्टुप् । (१०।१।७) स्वस्तिनइतिसप्तर्चस्यसूक्तस्याग्न्यस्तिताग्निस्त्रिष्टुप् ।

मन्येपितरमग्निमापिमग्निंभ्रातरंसदमित्सखायं । अग्नेरनीकंबृहतःसपर्यंदिविशुक्रंयजतंसूर्यस्य ॥ सिध्राऽअग्नेधियो ऽअस्मेसनुत्रीर्यंत्रायसेदमऽआनित्यहोता । क्रतावासरोहिदंश्वःपुरुक्षुद्युभिरस्माऽअहभिर्वाममस्तु ॥ द्युभिर्हितमिन्त्र मिवप्रयोगंप्रत्नमृत्विजमध्वरस्यजारं । बाहुभ्यामग्निमायवोजनंतविक्षुहोतारंन्यसादयंत ॥ स्वयंयजस्वदिविदेवदेवान्किंतेपाकःकृणवदप्रचेताः । यथायजऽऋतुभिर्देवदेवानेवायजस्वतन्वंसुजात ॥ भवानोऽअग्नेवितोतगोपाभवावयस्कृदुतनोवयोधाः । रास्वाचनःसुमहोहव्यदातिंत्मास्वोतनस्तन्वोऽअप्रयुच्छन् ॥ २ ॥ (१०।१।८) प्रकेतुनाबृहतायात्यग्निरारोदसीवृषभोरोरवीति । दिवश्चिदंताँऽउपमाँऽउदानळपामुपस्थेमहिषोववर्ध ॥ मुमोदगर्भोवृषभःककुझानस्रेमावत्सःशिमीवाँऽअरावीत् । सदेवतात्युद्यतानिकृण्वन्त्स्वेषुक्षयेषुप्रथमोजिगाति ॥ आयोमूर्धानंपित्रोररंधन्यंध्वरेदधिरेसूरोऽअर्णः । अस्यपत्मन्नरुषीरश्वबुध्नाऽऋतस्ययोनौतन्वोजुषंत ॥ उषऽउषोहिवसोऽअग्रमेषित्वंयमयोरभवोविभावा । क्रतायसद्मदधिषेपदानिजनयन्मित्रंतन्वेस्वायै ॥ भुवश्चक्षुर्महऽक्रतस्यगोपाभुवोवरुणोयद्दूतायवेषि । भुवोऽअपांनपाज्जातवेदोभुवोदूतोयस्यहव्यंजुजोषः ॥ ३ ॥ भुवोयज्ञस्यरजसश्चनेतायत्रानियुद्भिःसचसेशिवाभिः । दिविमूर्धानंदधिषेस्वर्षांजिह्वामग्नेचकृषेहव्यवाहं ॥ अस्यत्रितःक्रतुनावत्रेऽअंतरिच्छन्धीतिंपितुरेवैःपर

(१०।१।८) प्रकेतुनेतिनवर्चस्यसूक्तस्यत्वाष्ट्रस्त्रिशिराअग्निःअंत्यतृचस्यैंद्रस्त्रिष्टुप् ।

स्य । सचस्यमानःपित्रोरुपस्थेजामिब्रुवाणऽआयुधानिवेति ॥ सपित्र्याण्यायुधानिविद्वानिंद्रेषितऽआस्योऽअभ्ययुध्यत् । त्रिशीर्षाणंसप्तरश्मिंजघन्वान्त्वाष्ट्रस्यचिन्निःससृजेत्रितोगाः+ ॥ भूरीदिंद्रेऽउदिनक्षंतमोजोवाभिनत्सत्पतिर्मन्यमानं । त्वाष्ट्रस्यचिद्विश्वरूपस्यगोनामाचक्राणस्त्रीणिशीर्षापरावर्क् ॥ ४ ॥ (१०।१।९) आपोहिष्ठामयोभुवस्तानऽऊर्जेदधातन । महेरणायचक्षसे ॥ योवःशिवतमोरसस्तस्यभाजयतेहनः । उशतीरिवमातरः ॥ तस्माऽअरंगमामवोयस्यक्षयायजिन्वथ । आपोजनयथाचनः ॥ शंनोदेवीरभिष्टयऽआपोभवंतुपीतये । शंयोरभिस्रवंतुनः ॥ ईशानावार्याणांक्षयंतीश्चर्षणीनां । अपोयाचामिभेषजं+ ॥ अप्सुमेसोमोऽअब्रवीदंतर्विश्वानिभेषजा । अग्निंचविश्वशंभुवं ॥ आपःपृणीतभेषजंवरूथंतन्वेमम । ज्योक्चसूर्यंदृशे+ ॥ इदमापःप्रवहतयत्किंचदुरितंमयि । यद्वाहमभिदुद्रोहयद्वाशेपऽउतानृतं ॥ आपोऽअद्यान्वचारिषंरसेनसमगस्महि । पयस्वानग्नऽआगहितंमासंसृजवर्चसा ॥ (परिशिष्टं ॥ सप्तर्षीस्तदपसोदिवानक्तंचसप्तर्षीः । वरेण्यक्रतूरहमादेवीरवसेहुवे) ॥ ५ ॥ (१०।१।१०) ओचि

(१०।१।९) आपोहिष्ठेतिनवर्चस्यसूक्तस्यांबरीषःसिंधुद्वीपआपोगायत्रीपंचमीवर्धमानासप्तमीप्रतिष्ठांत्येद्वेअनुष्टुभौ। आपोहिसिंधुद्वीपोवांबरीषइत्येवमनुक्रमण्यांसिंधुद्वीपस्यपाक्षिकत्वस्वीकारेपूर्वोक्तस्त्रिशिराःप्राप्नोतितथापिप्रयोक्तृभिःसिंधुद्वीपएवाद्रियते। (१०।१।१०)ओचिदितिचतुर्दशर्चस्यसूक्तस्यनवमीवर्ज्यानामयुजांषष्ठ्याश्चवैवस्वतीयमीऋषिकायमोदेवतापष्ठीवर्ज्यानांयुजांनवम्याश्चवैवस्वतोयमीत्रिष्टुप् ।

त्सखायंसख्यावृत्यांतिरःपुरूचिदर्णवंजगन्वान् । पितुर्नपातमादधीतवेधाऽअधिक्षमिप्रतरंदीध्यानः ॥ नतेसखास्
ख्यंवष्टेतत्सलक्ष्मायद्विषुरूपाभवाति । महस्पुत्रासोऽअसुरस्यवीरादिवोधर्तारऽउर्वियापरिख्यन् ॥ उशंतिघातेऽ
अमृतासऽएतदेकस्यचित्त्यजसंमर्त्यस्य । नितेमनोमनसिधाय्यस्मेजन्युःपतिस्तन्वं१माविविश्याः ॥ नयत्पुराचकृमा
कद्धनूनमृतावदंतोऽअनृतंरपेम । गंधर्वोऽअप्स्वप्याचयोषासानोनाभिःपरमंजामितन्नौ ॥ गर्भेनुनौजनितादंप
तीकर्देवस्त्वष्टासविताविश्वरूपः । नकिरस्यप्रमिनंतिव्रतानिवेदनावस्यपृथिवीऽउतद्यौः+ ॥ ६ ॥ कोऽअस्यवेदप्र
थमस्याह्नःकऽईददर्शकऽइहप्रवोचत् । बृहन्मित्रस्यवरुणस्यधामकदुब्रवऽआहनोवीच्यानृन्+ ॥ यमस्यमायम्यं१
कामऽआगन्त्समानेयोनौसहशेय्याय । जायेवपत्येतन्वंरिरिच्यांविचिद्वृहेवरथ्येवचक्रा+ ॥ नतिष्ठंतिनिमिषं
त्येतेदेवानांस्पशऽइहयेचरंति । अन्येनमदाहनोयाहितूयंतेनविवृहरथ्येवचक्रा+ ॥ रात्रीभिरस्माऽअहभिर्दशस्येत्सू
र्यस्यचक्षुर्मुहुरुन्मिमीयात् । दिवापृथिव्यामिथुनासबंधूयमीर्यमस्यविभृयादजामि ॥ आघातागच्छानुत्तरायुगानि
यत्रजामयःकृणवन्नजामि । उपबर्बृहिवृषभायबाहुमन्यमिच्छस्वसुभगेपतिमत्+ ॥ ७ ॥ किंभ्रातासद्यदनाथंभवा
तिकिमुस्वसायन्निर्ऋतिर्निगच्छात् । कामंमूताबह्वेऽतद्रपामितन्वामेतन्वं१संपिपृग्धि ॥ नवाऽउतेतन्वातन्वं१संपृ
च्यांपापमाहुर्यःस्वसारंनिगच्छात् । अन्येनमत्प्रमुदःकल्पयस्वनतेभ्रातासुभगेवष्टेतत्+ ॥ वतोबतासियमनैवतेम

नोहृदयंचाविदाम । अन्याकिलत्वांकृण्वेदयुक्तंपरिष्वजातेलिबुजेववृक्षं+ ॥ अन्यमूषुत्वंयम्यन्यऽउत्वांपरिष्वजातेलिबुजेववृक्षं । तस्यवात्वंमनऽइच्छासवातवाधाकृणुष्वसंविदंसुभद्रां ॥ ८ ॥ (१०।१।११) वृषावृष्णेदुदुहेदोहसादिवःपयांसियह्वोऽअदितेरदाभ्यः । विश्वंसवेदवरुणोयथाधियासयज्ञियोयजतुयज्ञियाँऽऋतून्+ ॥ रपद्गंधर्वीरप्याचयोषणानदस्यनादेपरिपातुमेमनः । इष्टस्यमध्येऽअदितिर्निधातुनोभ्रातानोज्येष्ठःप्रथमोविवोचति ॥ सोचिन्नुभद्राक्षुमतीयशस्वत्युषाऽउवासमनवेस्वर्वती । यदीमुशंतमुशतामनुक्रतुमग्निंहोतारंविदथायजीजनन् ॥ अधत्यंद्रप्संविभ्वंविचक्षणंविराभरदिषितःश्येनोऽअध्वरे । यदीविशोवृणतेदस्मार्याऽअग्निंहोतारंमधुधीरजायत ॥ सदासिरण्वोयवसेवपुष्यतेहोत्राभिरग्नेमनुषःस्वध्वरः । विप्रस्यवायच्छशमानऽउक्थ्यँ१वाजैससवाँऽउपयासिभूरिभिः ॥ ९ ॥ उदीरयपितराजारऽआभगमियक्षतिहर्यतोहूत्तऽइष्यति । विवक्तिवह्निःस्वपस्यतेमखस्तविष्यतेऽअसुरोवेपतेमती+ ॥ यस्तेऽअग्नेसुमतिंमर्तोऽअक्षत्सहसःसूनोऽतिसप्रश्रृण्वे । इषंदधानोवहमानोऽअश्वैरासद्युमाँऽअमवान्भूषतिद्यून्+ ॥ यदग्नऽएषासमितिर्भवातिदेवीदेवेषुयजतायजत्र । रत्नाचयद्भिभजासिस्वधावोभागंनोऽअत्रवसुमंतंवीतात् ॥ श्रुधीनोऽअग्नेसदनेसधस्थेयुक्ष्वारथंममृतस्यद्रविलुं । आनोवहरोदसीदेवपुत्रेमाकिर्देवानामपभूरिहस्याः

(१०।१।११) वृषावृष्णइतिनवर्चस्यसूक्तस्यांगिर्हविर्धानोऽग्निर्जगतीअंत्यास्तिस्रस्त्रिष्टुभः ।

॥ १० ॥ (१०।१।१२) द्यावा॑ह॒क्षामा॑प्रथ॒मेऽऋ॒तेना॑भिश्रा॒वेभ॑वतःसत्य॒वाचा॑ । दे॒वोयन्मर्ता॑न्य॒जथा॑यकृ॒ण्वन्त्सी द॒द्धोता॑प्र॒त्यङ्स्वमसुं॒यन्+ ॥ दे॒वोदे॒वान्प॑रि॒भूर्ऋ॒तेन॒वहा॑नोह॒व्यंप्र॑थ॒मश्चि॑कि॒त्वान् । धू॒मके॑तुःस॒मिधा॒भाऽऋ॑जीकोमं॒ द्रोहोता॒नित्यो॑वा॒चायजी॑यान् ॥ स्वावृ॑ग्दे॒वस्या॒मृतं॒यदी॒गोरतो॑जा॒तासो॑धारयंतऽउ॒र्वी । विश्वे॑दे॒वाऽअनु॒तत्ते॒यजु॑र्गुर्दु॒ हेयदेनी॑दि॒व्यंघृ॒तंवाः+ ॥ अर्चा॑मिवां॒वर्धा॒यापो॑घृतस्नू॒द्यावा॑भूमीशृणु॒तंरो॑दसीमे । अहा॒यद्द्यावोसु॑नीति॒मय॒न्मध्वा॑नो॒ ऽअत्र॑पि॒तरा॑शिशीतां ॥ किंस्वि॑न्नो॒राजा॑जगृहे॒कद॒स्याति॑व्र॒तंच॑कृमा॒कोविवे॑द । मि॒त्रश्चि॒द्धिष्मा॑जुहुरा॒णोदे॒वान्छ्लोको॒ नया॒तामपि॒वाजो॒ऽअस्ति॑ ॥ ११ ॥ दु॒र्मंत्वत्रा॒मृत॑स्य॒नाम॒सल॑क्ष्मा॒यद्विषु॑रूपा॒भवा॑ति । य॒मस्य॒योम॒नव॑तेसु॒मंत्वग्ने॒तमृ॑ ष्वपा॒ह्यप्र॑युच्छन् ॥ यस्मि॑न्दे॒वावि॒दथे॑मा॒दयं॑तेवि॒वस्व॑तः॒सद॑नेधा॒रयं॑ते । सूर्ये॒ज्योति॒रद॑धुर्मा॒स्य१॒॑क्तून्परि॑द्योत॒निंच॑र तो॒ऽअज॑स्रा ॥ यस्मि॑न्दे॒वामन्म॑निसं॒चरं॑त्यपी॒च्ये॒३॒॑नव॒यम॑स्यविद्म । मि॒त्रोनो॒ऽअत्रादि॑ति॒रना॑गान्त्सवि॒तादे॒वोवरु॑णा यवोचत् ॥ श्रु॒धीनो॑ऽअग्ने॒सद॑नेस॒धस्थे॑यु॒क्ष्वारथ॑म॒मृत॑स्यद्रवि॒त्नुं । आनो॑वह॒रोद॑सीदे॒वपु॑त्रे॒माकि॑र्दे॒वाना॒मप॑भूरि॒हस्याः॑ ॥ १२ ॥ (१०।१।१३) यु॒जेवां॒ब्रह्म॑पू॒र्व्यंनमो॑भि॒र्विश्लोक॑ऽएतुप॒थ्ये॑वसू॒रेः । शृ॒ण्वंतु॒विश्वे॑ऽअ॒मृत॑स्यपु॒त्राऽआयेधा

(१०।१।१२) द्यावाहेतिनवर्चस्यसूक्तस्यहविर्धानोग्निस्त्रिष्टुप् । (१०।१।१३) युजेवामितिपंचर्चस्यसूक्तस्यादित्योविवस्वान्हविर्धान-स्त्रिष्टुबंत्याजगती ।

मानिदिव्यानितस्थुः ॥ यमेऽइवयतमानेयदैतंप्रवाभरन्मानुषादेवयंतः । आसीदतंस्वमुलोकंविदानेस्वास्थेभवत मिंदवेनः ॥ पंचपदानिरुपोऽअन्वरोहंचतुष्पदीमन्वेमित्रतेन । अक्षरेणप्रतिमिमऽएतामृतस्यनाभावधिसंपुनामि ॥ देवेभ्यःकमवृणीतमृत्युंप्रजायैकममृतंनावृणीत । बृहस्पतियज्ञमकृण्वतऽऋषिंप्रियायमस्तन्वं१प्रारिरेचीत् ॥ सप्तक्षरंतिशिशवेमरुत्वतेपित्रेपुत्रासोऽअप्यवीवतन्नृतं । उभेऽइदस्योभयस्यराजतऽउभेयतेतेऽउभयस्यपुष्यतः ॥ १३ ॥ (१०।१।१४) परेयिवांसंप्रवतोमहीरनुबहुभ्यःपंथामनुपस्पशानं । वैवस्वतंसंगमनंजनानांयमंराजानंहविषादुव स्य ॥ यमोनोगातुंप्रथमोविवेदनैषागव्यूतिरपभर्तवाऽउ । यत्रानःपूर्वेपितरःपरेयुरेनाजज्ञानाःपथ्याऽअनुस्वाः+ ॥ मातलीकव्यैर्यमोऽअंगिरोभिर्बृहस्पतिर्ऋक्वभिर्वावृधानः । याँश्चदेवावावृधुर्येचदेवान्त्स्वाहान्येस्वधयान्येमदंति ॥ इमंयमप्रस्तरमाहिसीदांगिरोभिःपितृभिःसंविदानः । आत्वामंत्राःकविशस्तावहंत्वेनाराजन्हविषामादयस्व ॥ अंगिरोभिरागहियज्ञियेभिर्यमवैरूपैरिहमादयस्व । विवस्वंतंहुवेयःपितातेस्मिन्यज्ञेबर्हिष्यानिषद्य ॥ १४ ॥ अंगिरसो नःपितरोनवग्वाऽअथर्वाणोभृगवःसोम्यासः । तेषांवयंसुमतौयज्ञियानामपिभद्रेसौमनसेस्याम ॥ प्रेहिप्रेहिपथिभिः

(१०।१।१४) परेयिवांसमितिषोळशर्चस्यसूक्तस्यवैवस्वतोयमऋषिःयमोदेवतापष्ठ्याअंगिरःपित्रथर्वभृगुसोमाःदशम्यादितिसृणां श्चानौत्रिष्टुपत्रयोदशीचतुर्दशीषोडश्योनुष्टुभःपंचदशीबृहती (प्रेहिप्रेहीत्यादितिसृणांपितृदेवतावैकल्पिकी) ।

पूर्व्येभिर्यत्रानः पूर्वैपितरः परेयुः । उभाराजानास्वधयामदन्तायमंपश्यासिवरुणंचदेवं+ ॥ संगच्छस्वपितृभिः संयमेनेष्टापूर्तेनपरमेव्योमन् । हित्वायावद्यंपुनरस्तमेहिसंगच्छस्वतन्वासुवर्चाः ॥ अपेतवीतविचसर्पवातोस्माऽएतंपितरोलोकमक्रन् । अहोभिरद्भिरक्तुभिर्व्यक्तंयमोददात्यवसानमस्मै ॥ अतिद्रवसारमेयौश्वानौचतुरक्षौशबलौसाधुनापथा । अथापितॄन्त्सुविदत्राँऽउपेहियमेनयेसधमादंमदन्ति ॥ १५ ॥ यौतेश्वानौयमरक्षितारौचतुरक्षौपथिरक्षीनृचक्षसौ । ताभ्यामेनंपरिदेहिराजन्त्स्वस्तिचास्माऽअनमीवंचधेहि ॥ उरूणसावसुतृपाऽउदुंबलौयमस्यदूतौचरतोजनाँऽअनु । तावस्मभ्यंदृशयेसूर्यायपुनर्दातामसुमद्येहभद्रं+ ॥ यमायसोमंसुनुतयमायजुहुताहविः । यमंहयज्ञोगच्छत्यग्निदूतोऽअरंकृतः ॥ यमायघृतवद्धविर्जुहोतप्रचतिष्ठत । सनोदेवेष्वायमद्दीर्घमायुःप्रजीवसे ॥ यमायमधुमत्तमंराज्ञेहव्यंजुहोतन । इदंनमऽऋषिभ्यःपूर्वजेभ्यःपूर्वेभ्यःपथिकृद्भ्यः ॥ त्रिकद्रुकेभिःपतति षळुर्वीरेकमिद्बृहत् । त्रिष्टुब्गायत्रीछंदांसिसर्वातायमऽआहिता ॥ १६ ॥ (१०।१।१५) उदीरतामवरऽउत्परासऽउन्मध्यमाःपितरःसोम्यासः । असुंयऽईयुरवृकाऽऋतज्ञास्तेनोवंतुपितरोहवेषु ॥ इदंपितृभ्योनमोऽअस्त्वद्ययेपूर्वासोयऽउपरासऽईयुः । येपार्थिवेरजस्यानिषत्तायेवानूनंसुबृजनासुविक्षु ॥ आहंपितॄन्त्सुविदत्राँऽअवित्सिनपातंचविक्रमणंचविष्णोः । बर्हिषदोयेस्वध

(१०।१।१५) उदीरतामितिचतुर्दशर्चस्यसूक्तस्ययामायनःशंखःपितरस्त्रिष्टुबेकादशीजगती ।

धयासुतस्यभजैतपित्वस्तऽइहागमिष्ठाः ॥ बर्हिषदःपितरऽऊत्य१र्वागिमावोहव्याचकृमाजुषध्वं । तऽआगतावसाशं तमेनाथानःशंयोरपोदधात ॥ उपहूताःपितरःसोम्यासोबर्हिष्येषुनिधिषुप्रियेषु । तऽआगमंतुतऽइहश्रुवंत्वधिब्रुवंतुतेवंत्वस्मान्+ ॥ १७ ॥ आच्याजानुदक्षिणतोनिषद्येमंयज्ञमभिगृणीतविश्वे । माहिंसिष्टपितरःकेनचिन्नोयद्वऽआगःपुरुषताकराम ॥ आसीनासोऽअरुणीनामुपस्थेरयिंधत्तदाशुषेमर्त्याय । पुत्रेभ्यःपितरस्तस्यवस्वःप्रयच्छततऽइहोर्जंदधात ॥ येनःपूर्वेपितरःसोम्यासोनूहिरेसोमपीथंवसिष्ठाः । तेभिर्यमःसंरराणोहवींष्युशन्नुशद्भिःप्रतिकाममत्तु ॥ येतातृषुर्देवत्राजेहमानाहोत्राविदःस्तोमतष्टासोऽअर्कैः । आग्नेयाहिसुविदत्रेभिरर्वाङ्सत्यैःकव्यैःपितृभिर्घर्मसद्भिः ॥ येसत्यासोहविरदोहविष्पाऽइंद्रेणदेवैःसरथंददानाः । आग्नेयाहिसहस्रंदेववंदैःपरैःपूर्वैःपितृभिर्घर्मसद्भिः ॥ १८ ॥ अग्निष्वात्ताःपितरऽएहगच्छतसदःसदःसदतसुप्रणीतयः । अत्ताहवींषिप्रयतानिबर्हिष्यथारयिंसर्ववीरंदधातन ॥ त्वमग्नऽईळितोजातवेदोवाहूव्यानिसुरभीणिकृत्वी । प्रादाःपितृभ्यःस्वधयातेऽअक्षन्नद्धित्वंदेवप्रयताहवींषि ॥ येचेहपितरोयेचनेहयाँश्चविद्मयाँऽउचनप्रविद्म । त्वंवेत्थयतितेजातवेदःस्वधाभिर्यज्ञंसुकृतंजुषस्व ॥ येऽअग्निदग्धायेऽअनग्निदग्धामध्येदिवःस्वधयामादयंते । तेभिःस्वराळसुनीतिमेतांयथावशंतन्वंकल्पयस्व ॥ १९ ॥ (१०।१।१६) मैन

(१०।१।१६) मैनमितिचतुर्दशर्चस्यसूक्तस्ययामायनोदमनोग्निर्लिष्टुबंत्याश्चतस्रोनुष्टुभः ।

मग्नेविदहोमाभिशोचोमास्यत्वचंचिक्षिपोमाशरीरं । यदाश्रृतंकृणवोजातवेदोथेमेनंप्रहिणुतात्पितृभ्यः ॥ श्रृतंयदाकरंसिजातवेदोथेमेनंपरिदत्तात्पितृभ्यः । यदागच्छात्यसुनीतिमेतामथादेवानांवशनीर्भवाति ॥ सूर्यंचक्षुर्गच्छतुवातमात्माद्यांचगच्छपृथिवींचधर्मणा । अपोवागच्छयदितत्रतेहितमोषधीषुप्रतितिष्ठाशरीरैः ॥ अजोभागस्तपसातंतपस्वतंतेशोचिस्तपतुतंतेऽअर्चिः । यास्तेशिवास्तन्वोजातवेदस्ताभिर्वहैनंसुकृतामुलोकं+ ॥ अवसृजपुनरग्नेपितृभ्यो यस्तऽआहुतश्चरतिस्वधाभिः । आयुर्वसानऽउपवेतुशेषःसंगच्छतांतन्वाजातवेदः ॥ २० ॥ यत्तेकृष्णःशकुनऽआतुतोदपिपीलःसर्पऽउतवाश्वापदः । अग्निष्टद्विश्वादगदंकृणोतुसोमश्चयोब्राह्मणाँऽआविवेश ॥ अग्नेवर्मपरिगोभिर्व्ययस्वसंप्रोर्णुष्वपीवसामेदसाच । नेत्त्वाधृष्णुर्हरसाजहृषाणोदधृग्विधक्ष्यन्पर्यखयांते ॥ इममग्नेचमसंसाविजिह्वरःप्रियोदेवानामुतसोम्यानां । एषयश्चमसोदेवपानस्तस्मिन्देवाऽअमृतामादयंते ॥ क्रव्यादमग्निंप्रहिणोमिदूरंयमराज्ञोगच्छतुरिप्रवाहः । इहैवायमितरोजातवेदादेवेभ्योहव्यंवहतुप्रजानन्+ ॥ योऽअग्निःक्रव्यात्प्रविवेशवोगृहमिमंपश्यन्नितरंजातवेदसं । तंहरामिपितृयज्ञायदेवंसधर्मामिन्वात्परमेसधस्थे ॥ २१ ॥ योऽअग्निःक्रव्यवाहनःपितृन्यक्षदृतावृधः । प्रेदुहव्यानिवोचतिदेवेभ्यश्चपितृभ्यऽआ ॥ उशंतस्त्वानिधीमह्युशंतःसमिधीमहि । उशन्नुशतऽआवहपितॄन्हविषेऽअत्तवे ॥ यंत्वमग्नेसमदहस्तमुनिर्वापयापुनः । कियाम्ब्वत्ररोहतुपाकदूर्वाव्यल्कशा ॥ शीतिकेशीतिकावतिह्रा

दिंकेह्लादिंकावति । मंडूक्या३ सुसंगमऽइमंस्व१ग्निंहर्षय ॥ २२ ॥ (१०।२।१) त्वष्टादुहित्रेवहतुंकृणोतीतीदं विश्वंभुवनंसमेति । यमस्यमातापर्युह्यमानामहोजायाविवस्वतोननाश ॥ अपागूहन्नमृतांमर्त्येभ्यःकृत्वीसवर्णामददु र्विवस्वते । उताश्विनावभरद्यत्तदासीदजहादुद्वामिथुनासरण्यूः+ ॥ पूषात्वेतश्र्यावयतुप्रविद्वाननष्टपशुर्भुवनस्यगोपाः । सत्वैतेभ्यःपरिददत्पितृभ्योग्निर्देवेभ्यःसुविदत्रियेभ्यः ॥ आयुर्विश्वायुःपरिपासतित्वापूषात्वापातुप्रपथेपुरस्तात् । यत्रासतेसुकृतोयत्रतेययुस्तत्रत्वादेवःसविताधिधातु ॥ पूषेमाऽआशाऽअनुवेदसर्वाःसोऽअस्माँऽअभयतमनेषत् । स्वस्तिदाऽआघृणिःसर्ववीरोप्रयुच्छन्पुरऽएतुप्रजानन्+ ॥ २३ ॥ प्रपथेपथामजनिष्टपूषाप्रपथेदिवःप्रपथेपृथिव्याः । उभेऽअभिप्रियतमेसधस्थेऽआचपराचचरतिप्रजानन्+ ॥ सरस्वतींदेवयंतोहवंतेसरस्वतीमध्वरेतायमाने । सरस्वतींसुकृतोऽअह्वयंतसरस्वतीदाशुषेवार्यंदात् ॥ सरस्वतियासरथंययाथस्वधाभिर्देवपितृभिर्मदंती । आसद्या स्मिन्बर्हिषिमादयस्वानमीवाऽइषऽआधेह्यस्मे+ ॥ सरस्वतींयांपितरोहवंतेदक्षिणायज्ञमभिनक्षमाणाः । सहस्रार्घमिळोऽअत्रभागंरायस्पोषंयजमानेषुधेहि ॥ आपोऽअस्मान्मातरःशुंधयंतुघृतेननोघृतप्वःपुनंतु । विश्वंहिरिप्रंप्रवहंतिदेवी

द्वितीयेनुवाकेत्रयोदशसूक्तानि (१०।२।१) त्वष्टादुहित्रइतिचतुर्दशर्चस्यसूक्तस्यायामायनोवेदश्रवाऋषिःआद्ययोर्द्वयोःसरण्यूदेवतातताश्चत सृणांपूषाततस्तिसृणांसरस्वतीततःपंचानामापस्त्रिष्टुप्अंत्येद्वेअनुष्टुभौ(द्रप्सश्चस्कन्देतितिसृणांसोमोदेवतावाउपांत्यापुरस्ताद्बृहतीवेतिच)।

रुदिदाभ्यःशुचिरापूतऽएमि ॥ २४ ॥ द्रप्सश्चस्कंदप्रथमाँऽअनुद्यूनिमंचयोनिमनुयश्चपूर्वः । समानंयोनिमनुसंचरंतंद्रप्संजुहोम्यनुसप्तहोत्राः ॥ यस्तेद्रप्सःस्कंदतियस्तेऽअंशुर्बाहुच्युतोधिषणायाऽउपस्थात् । अध्वर्योर्वापरिवायःपवित्रात्तंतेजुहोमिमनसावषट्कृतं ॥ यस्तेद्रप्सःस्कन्नोयस्तेऽअंशुरवश्चयःपरःस्रुचा । अयंदेवोबृहस्पतिःसंतंसिंचतुराधसे ॥ पयस्वतीरोषधयःपयस्वन्मामकंवचः । अपांपयस्वदित्पयस्तेनमासहशुंधत ॥ २५ ॥ (१०।२।२) परंमृत्योऽअनुपरेहिपंथांयस्तेस्वऽइतरोदेवयानात् । चक्षुष्मतेश्रृण्वतेतेब्रवीमिमानःप्रजांरीरिषोमोतवीरान्+ ॥ मृत्योःपदंयोपयंतोयदैतद्राधीयऽआयुःप्रतरंदधानाः । आप्यायमानाःप्रजयाधनेनशुद्धाःपूताभवतयज्ञियासः ॥ इमेजीवावि मृतैरावृत्रन्नभूद्भद्रादेवहूतिर्नोऽअद्य । प्रांचोऽअगामनृतयेहसायद्राधीयऽआयुःप्रतरंदधानाः ॥ इमंजीवेभ्यःपरिधिंदधामिमैषांनुगादपरोऽअर्थमेतं । शतंजीवंतुशरदःपुरूचीरंतर्मृत्युंदधतांपर्वतेन ॥ यथाहान्यनुपूर्वंभवंतियथर्तवऽऋतुभिर्यंतिसाधु । यथानपूर्वमपरोजहात्येवाधातरायूँषिकल्पयैषां+ ॥ २६ ॥ आरोहतायुर्जरसंवृणानाऽअनुपूर्वंयतमानायतिष्ठ । इहत्वष्टासुजनिमासजोषादीर्घमायुःकरतिजीवसेवः ॥ इमानारीरविधवाःसुपत्नीरांजनेनस

(१०।२।२) परंमृत्योइतिचतुर्दशर्चस्यसूक्तस्ययामायनःसंकुसुकःआद्यानांचतसृणांमृत्युःपंचम्याधाताषष्ठ्यास्त्वष्टाशिष्टानांपितृमेधा स्त्रिष्टुप्एकादशीप्रस्तारपंक्तिःत्रयोदशीजगत्यंत्येद्वेअनुष्टुभौ (अंत्यायाःप्रजापतिर्वादेवता) ।

पिषासंविशंतु । अनश्रवोनमीवाःसुरत्नाऽआरोहंतुजनयोयोनिमग्रे ॥ उदीर्ष्वनार्यभिजीवलोकंगतासुमेतमुपशेषऽएहि । हस्तग्राभस्यदिधिषोस्तवेदंपत्युर्जनित्वमभिसंबभूथ ॥ धनुर्हस्तादाददानोमृतस्यास्मेक्षत्रायवर्चसेबलाय । अत्रैव त्वमिहवयंसुवीराविश्वाःस्पृधोऽअभिमातीर्जयेम ॥ उपसर्पमातरंभूमिमेतामुरुव्यचसंपृथिवींसुशेवां । ऊर्णम्रदायुवतिर्दक्षिणावतऽएषात्वापातुनिर्ऋतेरुपस्थात् ॥ २७ ॥ उच्छ्वंचस्वपृथिविमानिवांधथाःसूपायनास्मैभवसूपवंचना । मातापुत्रंयथासिचाभ्येनंभूमऽऊर्णुहि ॥ उच्छ्वंचमानापृथिवीसुतिष्ठतुसहस्रंमितऽउपहिश्रयंतां । तेगृहासोघृतश्चुतोभवंतुविश्वाहास्मैशरणाःसंत्वत्र ॥ उत्तेस्तभ्नामिपृथिवींत्वत्परीमंलोगंनिदधन्मोऽअहंरिषं । एतांस्थूणांपितरोधारयंतुतेत्रायमःसादनातेमिनोतु ॥ प्रतीचीनेमामहनीष्वाःपर्णमिवादधुः । प्रतीचींजग्रभावाचमश्वैरश्वनयायथा ॥ २८ ॥ इतिसप्तमाष्टकेषष्ठोऽध्यायः ॥ ६ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

चतुःपंचाशाध्यायेवर्गाः २८ सूक्तानि १३ ऋचः १४१ ॥ त्यागः ॥ अग्नय. २० इंद्राये. ३ अच्यइ. ९ यमाये. यम्याइ. यमाये. यम्याइ. यमाये. ३ यम्या. ३ यमाये. यम्या. यमाये. यम्या. अग्नय. १८ हविर्धानाये. ५ यमाये. ५ अंगिरःपित्रथर्वभृगुसोमेभ्यः. यमाये. ३ श्वानाभ्यामि. ३ यमाये. ४ पितृभ्य. १४ अग्नय. १४ सरण्यव. २ पूष्ण. ४ सरस्वत्या. ३ अच्य. ५ मृत्यव. ४ धात्रइ. त्वष्ट्रइ. पितृमेधाये. ८ ॥ इतिसप्तमेषष्ठः ॥

निवर्तध्वमष्टौमथितोभृगुर्वा(वा)रुणिर्भार्गवश्च्यवनोवापंगव्यंवानुष्टुभमग्नीषोमीयोद्वितीयोर्धर्चःषष्ठीगायत्रीस
प्तोत्तराण्यैंद्रोविमदःप्राजापत्योवावासुक्रोवसुकृद्वाभद्रंदशाग्नेयंतुगायत्रंमाद्यैकपदापादएववाशांत्यर्थैःपरानुष्टु
बंत्येविराट्त्रिष्टुभावाग्निंनाष्टावास्तारपांक्तंकुहपंचोनापुरस्ताद्बार्हतंत्रिष्टुवंतैत्वंत्याचिदानस्त्वंनोनुष्टुभोयजाम
हेसप्ताद्यांत्येत्रिष्टुभौपंचम्यभिसारिणींद्रसोमंषळास्तारपांक्तंत्वाश्विन्योंत्यास्तिस्रोनुष्टुभोभद्रमेकादशसौम्यैंप्रहि
नवपौष्णमानुष्टुभमाद्याचतुर्थ्याऽउष्णिहावसत्सुचतुर्विंशतिरैंद्रोवसुक्रोविश्वोहिद्वादशैंद्रवसुक्रयोःसंवादऐंद्रः
सूक्तस्यप्रथमयेंद्रस्यस्रुषापरोक्षवदिंद्रमाहेंद्रस्ययुजःशेषाऋषेश्चतुर्थींचवनेनाष्टौप्रदेवत्रापंचोनाकवषऽऐलूषआ
पमपोनप्त्रीयंवानएकादशवैश्वदेवंप्रसुग्मंतानवपंचाद्याजगत्यः ॥ ७ ॥ ॥ ॥

॥ हरिःओम् (१०।२।३) निवर्तध्वंमानुगातास्मान्त्सषक्तरेवतीः । अग्नीषोमापुनर्वसूऽअस्मेधारयतंरयिं+ ॥
पुनरेनानिवर्तयपुनरेनान्याकुरु । इंद्रऽएणानियच्छत्वग्निरेनाऽउपाजतु ॥ पुनरेतानिवर्तताम्स्मिन्पुष्यंतुगोपतौ ।
इहैवाग्नेनिधारयेहतिष्ठतुयारयिः+ ॥ यन्नियानंन्ययनंसंज्ञानंयत्परायणं । आवर्तनंनिवर्तनंयोगोपाऽअपितंहुवे ॥

(१०।२।३) निवर्तध्वमित्यष्टर्चस्यसूक्तस्ययामायनोमथितऋषिःआपोदेवताःआद्यायाअबग्नीषोमाअनुष्टुप्षष्ठीगायत्री । (अत्रसूक्ते वारुणिर्भृगुर्भार्गवश्च्यवनश्चैमौपाक्षिकावृषीगौर्वादेवता) ।

यऽउदानड्व्यर्यनंयऽउदानट्परायणं । आवर्तनंनिवर्तनमपिगोपानिवर्ततां ॥ आनिवर्तनिवर्तयपुनर्नऽइंद्रगादेहि ।
जीवाभिर्भुनजामहै ॥ परिवोविश्वतोदधऽऊर्जाघृतेनपयसा । येदेवाःकेचयज्ञियास्तेरय्यासंसृजंतुनः ॥ आनिवर्त
नवर्तयनिनिवर्तनवर्तय । भूम्याश्चर्तस्रःप्रदिशस्ताभ्यऽएनानिवर्तय ॥ १ ॥ (१०।२।४) भद्रंनोऽअपिवातयमनः ॥
अग्निमीळेभुजांयविष्ठंशासामित्रंदुधरीतुं । यस्यधर्मन्त्स्वेरेनीःसपर्यतिमातुरूधः ॥ यमासाकृपनीळंभासाकेतुंवर्ध
यंति । भ्राजंतेश्रेणिदन् ॥ अर्योविशांगातुरेतिप्रयदानड्दिवोऽअंतान् । कविरभ्रंदीद्यानः ॥ जुषद्व्यामानुषस्यो
र्धर्स्तस्थावृभ्वायज्ञे । मिन्वन्त्सद्मपुरऽएति ॥ सहिक्षेमोहविर्यज्ञःश्रुष्टीदस्यगातुरेति । अग्निंदेवावाशीमंतं ॥ २ ॥
यज्ञासाहंदुवऽइषेग्निंपूर्वस्यशेवस्य । अद्रेःसूनुमायुमाहुः ॥ नरोयेकेचास्मदाविश्वेत्तेवामऽआस्युः । अग्निंहविषावधे
तः ॥ कृष्णःश्वेतोरुषोयामोऽअस्यब्रध्नऽऋज्रऽउतशोणोयशस्वान् । हिरण्यरूपंजनिताजजान ॥ एवातेऽअग्नेविम
दोमनीषामूर्जोनपादमृतेभिःसजोषाः । गिरऽआवक्षत्सुमतीरियानऽइषमूर्जंसुक्षितिंविश्वमाभाः ॥ ३ ॥ (१०।२।५)
आग्निंनस्ववृक्तिभिर्होतारंत्वावृणीमहे । यज्ञायस्तीर्णबर्हिषेविवोमदेशीरंपावकशोचिषंविवक्षसे ॥ त्वामुतेस्वाभुवः

(१०।२।४) भद्रमितिदशर्चस्यसूक्तस्यैंद्रोविमदोग्निर्गायत्रीआद्यैकपदाविराड्द्वितीयानुष्टुबंत्येविराट्त्रिष्टुभौ (भद्रंनःप्रभृतिसप्तसूक्तेषु यऐंद्रोविमदःसप्राजापत्योवैकल्पिकः किंचवासुक्रोवसुकृद्वा) । (१०।२।५) आग्निंनेत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यैंद्रोविमदोग्निरास्तारपंक्तिः ।

शुंभंत्यश्वराधसः । वेतित्वामुपसेचनीविवोमद ऊर्जातिरन्न आहुतिर्वि० ॥ त्वेधर्माणऽआसतेजुहूभिःसिंचतीरिव । कृष्णारूपाण्यर्जुनाविवोमदेविश्वाऽअधिश्रियोधिषेवि० ॥ यमग्नेमन्यसेरयिंसहसावन्नमर्त्य । तमानोवाजसातयेविवोमदेयज्ञेषुचित्रमाभरावि० ॥ अग्निर्जातोऽअथर्वणाविदद्विश्वानिकाव्या । भुवद्दूतोविवस्वतोविवोमदेप्रियोयमस्यकाम्योवि० ॥४॥ त्वांयज्ञेष्वीळतेग्नेप्रयत्यध्वरे । त्वंवसूनिकाम्याविवोमदेविश्वादधासिदाशुषेवि० ॥ त्वांयज्ञेष्वृत्विजंचारुमग्नेनिषेदिरे । घृतप्रतीकंमनुषोविवोमदेशुक्रंचेतिष्ठमक्षभिर्वि० ॥ अग्नेशुक्रेणशोचिषोरुप्रथयसेबृहत् । अभिक्रंदन्वृषायसेविवोमदेगभैदधासिजामिषुवि० ॥ ५ ॥ (१०।२।६) कुहश्रुतऽइंद्रःकस्मिन्नद्यजनेमित्रोनश्रूयते । ऋषीणांवायःक्षयेगुहावाचकृषेगिरा+ ॥ इहश्रुतऽइंद्रोऽअस्मेऽअद्यस्तवेवज्र्यृचीषमः । मित्रोनयोजनेष्वायशश्चक्रेऽअसाम्या+ ॥ महोयस्पतिःशवसोऽअसाम्यामहोनृम्णस्यतूतुजिः । भर्तावज्रस्यधृष्णोःपितापुत्रमिवप्रियं+ ॥ युजानोऽअश्वावातस्यधुनींदेवोदेवस्यवज्रिवः । स्यंतापथाविरुक्मतासृजानःस्तोष्यध्वनः ॥ त्वंत्याचिद्धातुस्याश्वागोऽऋज्रात्मनावहध्यै । ययोर्द्यावोनमर्त्यायंतानकिर्विदाय्यः ॥ ६ ॥ अधग्मंतोशनापृच्छतेवांकदर्थानऽआगहं । आजग्मथुःपराकाद्दिवश्चग्मश्चमर्त्यं ॥ आनऽइंद्रपृक्षसेसाकंब्रह्मोद्यतं । तत्त्वायाचामहेवःशुष्णंयद्धनमानुषं ॥ अकर्मादस्युरभि

(१०।२।६) कुहश्रुतइतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यैंद्रोविमदइंद्रःपुरस्ताद्बृहतीपंचमीसप्तमीनवम्योनुष्टुभौत्यात्रिष्टुप् ।

नोऽअमंतुरन्यव्रतोऽअमानुषः । त्वंतस्यामित्रहन्वधर्दासस्यदंभय ॥ त्वंनऽइंद्रशूरशूरैरुतंत्वोतासोबर्हणा । पुरुत्रा तेविपूर्तयोनवंतक्षोणयोयथा ॥ त्वंतान्वृत्रहत्येचोदयोनॄन्कार्पाणेशूरवज्रिवः । गुहायदीकवीनांविशांनक्षत्रशवसां ॥ ७ ॥ मक्षूतातऽइंद्रदानाप्नसऽआक्षाणेशूरवज्रिवः । यद्धशुष्णस्यदंभयोजातंविश्वंसयावभिः ॥ माकुध्र्यगिंद्रशूरवस्वीरस्मेभूवन्नभिष्टयः । वयंवयंतऽआसांसुम्नेस्यामवज्रिवः ॥ अस्मेतातऽइंद्रसंतुसत्याहिंसंतीरुपस्पृशः । विद्यामयासांभुजोधेनूनांनवज्रिवः ॥ अहस्तायदपदीवर्धतक्षाःशचीभिर्वेद्यानां । शुष्णंपरिप्रदक्षिणिद्विश्वायवेनिशिश्नथः ॥ पिबापिबेदिंद्रशूरसोमंमारिषण्योवसवानवसुःसन् । उतत्रायस्वगृणतोमघोनोमहश्चरायोरेवतस्कृधीनः ॥ ८ ॥ (१०।२।७) यजामहऽइंद्रंवज्रंदक्षिणंहरीणांरथ्यं१विव्रतानां । प्रश्मश्रुदोधुवदूर्ध्वथाभूद्विसेनाभिर्दयमानोविराधसा ॥ हरीन्वस्ययावनेविदेवस्विंद्रोमघैर्मघवावृत्रहाभुवत् । ऋभुर्वाजऽऋभुक्षाःपत्यतेशवोवक्ष्णौमिदासस्यनामचित् ॥ यदावज्रंहिरण्यमिदथारथंहरीयमस्यवहतोविसूरिभिः । आतिष्ठतिमघवासनश्रुतऽइंद्रोवाजस्यदीर्घश्रवसस्पतिः ॥ सोचिन्नुवृष्टिर्यूथ्या३स्वासचाँऽइंद्रःश्मश्रूणिहरिताभिप्रुष्णुते । अववेतिसुक्षयंसुतेमधूदिद्धूनोतिवातोयथावनं ॥ योवाचाविवाचोमृध्रवाचःपुरूसहस्राशिवाजघान । तत्तदिदस्यपौंस्यंगृणीमसिपितेवयस्तविषींवावृधेशवः ॥

(१०।२।७) यजामहइतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यैंद्रोविमदइंद्रोजगत्याद्यांत्येत्रिष्टुभौपंचम्यभिसारिणी ।

स्तोमँतऽइंद्रविमदाऽअंजीजनन्नपूर्व्यपुरुतमँसुदानवे । विझाह्यस्यभोजनमिनस्यदापशुंनगोपाःकरामहे ॥ माकिं र्नऽएनासख्याविय्यौषुस्तवंचेंद्रविमदस्यंचऽऋषेः । विझाहितेप्रमतिंदेवजामिवदस्मेतेसंतुसख्याशिवानिं ॥ ९ ॥ (१०।२।८) इंद्रसोमंमिमंपिबमधुमंतंचमूसुतं । अस्मेरयिंनिधारयविवोमदेसहस्रिणंपुरूवसोविवक्षसे ॥ त्वांयज्ञेभिरुक्थैरुपंहव्येभिरीमहे । शचींपतेशचीनांविवोमदेश्रेष्ठंनोधेहिवार्यंवि० ॥ यस्पतिर्वार्यांणामासिंरध्रस्यचोदिता । इंद्रस्तोतृणांमविताविवोमदेद्विषोनंःपाह्यंहसोवि० ॥ युवंश्चक्रामायाविनासमीचीनिरमंथतं । विमदेनयदीळिताना सत्यानिरमंथतं ॥ विश्वेदेवाऽअकृपंतसमीच्योर्निष्पतंत्योः । नासत्यावब्रुवन्देवाःपुनरावहतादितिं ॥ मधुमन्मेप रायणंमधुमत्पुनरायनं । तानोदेवादेवतयायुवंमधुमतस्कृतं ॥ १० ॥ (१०।२।९) भद्रंनोऽअपिवातयमनोदक्षमुक्रतुं । अधातेसख्येऽअंधसोविवोमदेरण्न्गावोनयवसेविवक्षसे ॥ हृदिस्पृशस्तऽआसतेविश्वेषुसोमधामसु । अधा कामाऽइमेममविवोमदेविंतिष्ठंतेवसूयवोवि० ॥ उतव्रतानिंसोमतेप्राहंमिनामिपाक्या । अधापितेवसूनवेविवोमदे मृळानोऽअभिचिद्वधाद्वि० ॥ समुग्रयंतिधीतयःसर्गासोवताँऽइव । क्रतुंनःसोमजीवसेविवोमदेधारयाचमसाँऽइव

(१०।२।८) इंद्रसोममितिषड्ऋचस्यसूक्तस्यैंद्रोविमदइंद्रोंत्यतिसृणामश्विनावास्तारपंक्तिरंत्यास्तिस्रोनुष्टुभः । (१०।२।९) भद्रमित्येकादशर्चस्यसूक्तस्यैंद्रोविमदःसोमआस्तारपंक्तिः ।

वि० ॥ तवत्येसोमशक्तिभिर्निकामासोव्यृण्विरे । गृत्सस्यधीरास्तवसोविवोमदेब्रजंगोमंतमश्विनंविवक्षसे ॥ ११ ॥
पशुंनःसोमरक्षसिपुरुत्राविष्ठितंजगत् । समाकृणोषिजीवसेविवोमदेविश्वासंपश्यन्भुवनावि० ॥ त्वंनःसोमविश्वतो
गोपाऽअदाभ्योभव । सेधराजन्नपस्रिधोविवोमदेमानोदुःशंसऽईशतावि० ॥ त्वंनःसोमसुक्रतुर्वयोधेयायजागृहि ।
क्षत्रवित्तरोमनुषोविवोमदेद्रुहोनःपाह्यंहसोवि० ॥ त्वंनोवृत्रहंतमेंद्रस्येंदोशिवःसखा । यत्सींहवंतेसमिथेविवोमदेयु
ध्यमानास्तोकसातौवि० ॥ अयंघसतुरोमदऽइंद्रस्यवर्धतप्रियः । अयंकक्षीवतोमहोविवोमदेमतिंविप्रस्यवर्धयद्वि० ॥
अयंविप्रायदाशुषेवाजाँऽइयर्तिगोमतः । अयंसप्तभ्यऽआवरंविवोमदेप्रांधंश्रोणंचतारिषद्वि० ॥ १२ ॥ (१०।२।१०)
प्रह्यच्छामनीषाःस्पार्हायतिंनियुतः । प्रदस्रानियुद्रथःपूषाऽअविष्टुमाहिनः ॥ यस्यत्यन्महित्वंवाताप्यमयंजनः ।
विप्रऽआवेसद्धीतिभिश्चिकेतसुष्टुतीनां ॥ सवेदसुष्टुतीनामिंदुर्नपूषावृषा । अभिप्सुरःप्रुषायतिव्रजंनऽआप्रुषायति ॥
मंसीमहित्वावयमस्माकंदेवपूषन् । मतीनांचसाधनंविप्राणांचाधवं+ ॥ प्रत्यर्धिर्यज्ञानामश्वहयोरथानां । ऋषिःस
योमनुर्हितोविप्रस्ययावयत्सखः+ ॥ १३ ॥ आधीषमाणायाःपतिःशुचायाश्चशुचस्यच । वासोवायोर्वीनामावासां
सिमर्मृजत् ॥ इनोवाजानांपतिरिनःपुष्टीनांसखा । प्रऽमश्रुहर्यतोदूधोद्विवृधायोऽअदाभ्यः ॥ आतेरथस्यपूषन्नजा

(१०।२।१०) प्रह्यच्छेतिनवर्चस्यसूक्तस्यैंद्रोविमदःपूषानुष्टुप्आद्याचतुर्थ्यावुष्णिहौ ।

धुरंववृत्युः । विश्वस्यार्थिनःसखासनोजाऽअनपच्युतः ॥ अस्माकमूर्जारथंपूषाऽअविष्टुमाहिनः । भुवद्वाजानांवृध ऽइमंनःशृणवद्धवं ॥ १४ ॥ (१०।२।११) असत्सुमेजरितःसाभिवेगोयत्सुन्वतेयजमानायशिक्षं । अनाशीर्दाम हमस्मिप्रहंतासत्यध्वृतंवृजिनायंतमाभुं+ ॥ यदीदहंयुधयेसंनयान्यदेवयून्तन्वाऽ३शूशुजानान् । अमातेतुम्वंवृषभंपचानितीव्रंसुतंपंचदशंनिषिंचं ॥ नाहंतंवेदयऽइतिब्रवीत्यदेवयून्त्समरणेजघन्वान् । यदावाख्यत्समरणमृघावदादिद्धमेवृषभाप्रब्रुवंति ॥ यदज्ञातेषुवृजनेष्वासंविश्वेसतोमघवानोमऽआसन् । जिनामिवेत्क्षेमऽआसंतमाभुंप्रतंक्षिणांपर्वतेपादगृह्य ॥ नवाऽउमांवृजनेवारयंतेनपर्वतासोयदहंमन्यं । ममस्वनात्कृधुकर्णोभयातऽएवेदनुद्यून्किरणःसमेजात् ॥ १५ ॥ दर्शन्वत्रंश्रुतपाँऽअनिंद्रान्वाहुक्षदुःशरवेपत्यमानान् । घृषुंवायेनिनिदुःसखायमध्यून्वेषुपवयोवृत्युः ॥ अभूवौक्षीर्व्युऽआयुरानड्दर्षन्नुपूर्वोऽअपरोनुदर्षत् । द्वेपवस्तेपरितंनभूतोयोऽअस्यापारेरजसोविवेष ॥ गावोयवंप्रयुताऽअर्योऽअक्षन्ताऽअपश्यंसहगोपाश्चरंतीः । हवाऽइदर्योऽअभितःसमायन्किंयदासुस्वपतिश्छंदयाते ॥ संयद्वयंयवसादोजनानामहंयवादऽउर्वञ्रेऽअंतः । अत्रायुक्तोवसातारमिच्छादथोऽअयुक्तंयुनजद्भवन्वान्+ ॥ अत्रेदुमेमंससेसत्यमुक्तं द्विपाच्चयच्चतुष्पात्संसृजानिं । स्त्रीभिर्योऽअत्रवृषणंपृतन्यादयुद्धोऽअस्यविभजानिवेदः ॥ १६ ॥

(१०।२।११) असत्स्वितिचतुर्विंशत्यृचस्यसूक्तस्यैंद्रोवसुक्रइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

यस्यानक्षादुहिताजात्वासकस्तांविद्वाँऽअभिमन्यातेऽअंधां । कतरोमेनिंप्रतितंमुचातेयऽईवहातेयऽईवावरेयात्+ ॥
कियतीयोषामर्यतोवधूयोःपरिप्रीतापन्यसावार्येण । भद्रावधूर्भवतियत्सुपेशाःस्वयंसामित्रंवनुतेजनेचित् ॥ पत्तोज
गारप्रत्यंचमत्तिशीर्ष्णाशिरःप्रतिदधौवरूथं । आसीनऽऊर्ध्वामुपसिक्षिणातिन्यङ्ङुत्तानामन्वेतिभूमिं ॥ बृहन्नच्छा
योऽअपलाशोऽअवींतस्थौमाताविषितोऽअत्तिगर्भः । अन्यस्यावत्संरिहतीमिमायकयाभुवानिदधेधेनुरूधः ॥ सघ
वीरासोऽअधरादुदायन्नष्टोत्तरात्तात्समजग्मिरन्ते । नवपश्चातात्थविमंतऽआयन्दशप्राक्सानुवितिरंत्यश्नः ॥ १७॥
दशानामेकंकपिलंसमानंतंहिन्वंतिक्रतवेपार्याय । गर्भंमातासुधितंवक्षणास्ववेनंततुषयंतीविभर्ति ॥ पीवानंमेषमप
चंतवीरान्युक्षाऽअक्षाऽअनुदीवऽआसन् । द्वाधनुंबृहतीमप्स्वंतःपवित्रवंताचरतःपुनंता ॥ विक्रोशनासोविष्वंच
ऽआयन्पचातिनेमोनहिपक्षदर्धः । अयंमेदेवःसवितातदाहद्वृन्नऽइद्धनवत्सपिरन्नः ॥ अपश्यंग्रामंवहमानमारादंच
क्रयास्वधयावर्तमानं । सिषक्त्यूर्यःप्रयुगाजनानांसद्यःशिश्नाप्रमिनानोनवीयान् ॥ एतौमेगावौप्रमरस्ययुक्तौमोषुप्र
सेधीर्मुहुरिन्ममंधि । आपश्चिदस्यविनंशंत्यर्थंसूरश्चमर्कऽउपरोबभूवान्+ ॥ १८ ॥ अयंयोवज्रःपुरुधाविवृत्तोवःसूर्य
स्यबृहतःपुरीषात् । श्रवऽइदेनापरोऽअन्यदस्तितदव्यथीजरिमाणस्तरंति ॥ वृक्षेवृक्षेनियतामीमयद्गौस्ततोवयःप्प
तान्पूरुषादः । अथेदंविश्वंभुवनंभयातऽइंद्रायसुन्वदृषयेचशिक्षत् ॥ देवानामानेप्रथमाऽअतिष्ठन्कृंतत्रादेषामुपरा

ऽउदायन् । त्रयस्तपंतिपृथिवीमनूपाद्बाबृवूकंवहतःपुरीषं ॥ सातेजीवातुरुततस्यविद्धिमास्मैतादृगपंगूहःसमर्ये ।
आविःस्वःकृणुतेगूहतेबुसंसपादुरस्यनिर्णिजोनमुच्यते ॥ १९ ॥ (१०।२।१२) विश्वोह्यन्योऽअरिराजगाममम
दहश्वशुरोनाजगाम । जक्षीयाद्धानाऽउतसोमंपपीयात्स्वाशितःपुनरस्तंजगायात् ॥ सरोरुवद्वृषभस्तिग्मशृंगोवष्मं
न्तस्थौवारिमन्नापृथिव्याः । विश्वेष्वेनंवृजनेषुपामियोमेकुक्षीसुतसोमःपृणाति ॥ अद्रिणातेमंदिनऽइंद्रतूयान्त्सुन्व
तिसोमान्पिबसित्वमेषां । पचंतितेवृषभाँऽअत्सितेषांपृक्षेणयन्मघवन्हूयमानः ॥ इदंसुमेजरितरार्चिकिद्धिप्रतीपंशा
पंनद्योवहंति । लोपाशःसिंहंप्रत्यंचमत्साःक्रोष्टावराहंनिरतक्तकक्षात् ॥ कथातऽएतदहमार्चिकेतंगृत्संस्यपाकंस्तवसो
मनीषां । त्वंनोविद्वाँऽऋतुथाविवोचोयमर्धंतेमघवन्क्षेम्याधूः+ ॥ एवाहिमांतवसंवर्धयंतिदिवश्चिन्मेबृहतऽउत्तरा
धूः । पुरूसहस्रानिशिशामिसाकमशत्रुंहिमाजनिताजजान ॥ २० ॥ एवाहिमांतवसंजज्ञुरुग्रंकर्मन्कर्मन्वृषणमिंद्रदेवाः ।
वधींवृत्रंवज्रेणमंदसानोपव्रजंमहिनादाशुषेवं ॥ देवासऽआयन्परशूरविभ्रन्वनावृश्चंतोऽअभिविड्भिरायन् । निसुद्यु

(१०।२।१२) विश्वोहीतिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यआद्यायाइंद्रस्तुषाऋषिकाद्वितीयादिचतुर्थीवर्जानांयुजामिंद्रऋषिःचतुर्थीसहितानाम
युजांवसुक्रऋषिःचतुर्थीवर्ज्यानांयुजांवसुक्रोदेवताशिष्टानामिंद्रस्त्रिष्टुप् । (अत्रसूक्तेप्रथमर्चिइंद्रस्तुषार्षत्वेविकल्पंशौनकोमन्यतेतत्पक्षेतत्र
वसुक्रोविज्ञेयः) ।

दधतोवक्षणासुयत्राकृपीटमनुतद्दहंति ॥ शशःक्षुरंप्रत्यंचंजगाराद्रिंलोगेनव्यमेदमारात् । वृहंतंचिद्दहतेरंधयानिव यद्वत्सोवृषभंशूशुवानः ॥ सुपर्णऽइत्थानखमासिषायावरुद्धःपरिपदंनसिंहः । निरुद्धश्चिन्महिषस्तर्ष्यावान्गोधात स्माऽअयथंकर्षदेतत्+ ॥ तेभ्योगोधाऽअयथंकर्षदेतद्येब्रह्मणःप्रतिपीयंत्यन्नैः । सिमऽउक्षणोवसृष्टाँऽअदंतिस्वयंवलानितन्वःशृणानाः+ ॥ एतेशमींभिःसुशमींऽअभूवन्येहिंन्विरेतन्व१ःसोमऽउक्थैः । नृवद्वदन्नुपनोमाहिवाजान्दि विश्रवोदधिषेनामवीरः+ ॥ २१ ॥ (१०।२।१३) वनेनवायोन्यधायिचाकन्छुचिर्वांस्तोमोभुरणावजीगः । यस्ये दिंद्रःपुरुदिनेषुहोतानृणांनर्योनृतमःक्षपावान् ॥ प्रतेऽअस्याऽउषसःप्रापरस्यानृतौस्यामनृतमस्यनृणां । अनुत्रिशोकः शतमावहन्नृन्कुत्सेनरथोयोऽअसत्ससवान्+ ॥ कस्तेमदऽइंद्ररंत्योभूद्दुरोगिरोऽअभ्यु१ग्रोविधाव । कद्वाहोऽअवागुपमामनीषाऽआत्वाशक्यामुपमंराधोऽअन्नैः ॥ कदुद्युम्नमिंद्रत्वावतोनृन्कयाधियाकरसेकन्नऽआगन् । मित्रोन सत्यऽउरुगायभृत्याऽअन्नेसमस्ययदसन्मनीषाः+ ॥ प्रेरयसूरोऽअर्थनपारयेऽअस्यकामेंजनिधाऽइवग्मन् । गिरश्चये तेतुविजातपूर्वीर्नरंऽइंद्रप्रतिशिक्षंत्यन्नैः ॥ २२ ॥ मात्रेनुतेसुमितेऽइंद्रपूर्वीद्यौर्मज्मनापृथिवीकाव्येन । वरायतेघृतवंतःसुतासःस्वाह्मन्भवंतुपीतयेमधूनि ॥ आमध्वोऽअस्माऽअसिचन्नमत्रमिंद्रायपूर्णसहिसत्यराधाः । सवावृधेव

(१०।२।१३) वनेनेत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यैंद्रोवसुक्रइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

रिंमन्नापृथिव्याऽअभिक्रत्वानर्यःपौंस्यैश्च ॥ व्यानळिंद्रःपृतनाःस्वोजाऽआस्मैयतंतेसख्यायपूर्वीः । आस्मारथंनपृत
नासुतिष्ठयंभद्रयासुमत्याचोदयासे ॥ २३ ॥ (१०।३।१) प्रदेवत्राब्रह्मणेगातुरेत्वपोऽअच्छामनसोनप्रयुक्ति ।
महींमित्रस्यवरुणस्यधासिंपृथुज्रयसेरीरधासुवृक्तिं+ ॥ अध्वर्यवोहविष्मंतोहिभूताच्छापऽइतोशतीरुशंतः । अवया
श्वष्टेऽअरुणःसुपर्णस्तमास्यध्वमूर्मिमद्यासुहस्ताः ॥ अध्वर्यवोपऽइतासमुद्रमपांनपांतंहविषायजध्वं । सवोददद्वूर्मिम
द्यासुपूतंतस्मैसोमंमधुमंतंसुनोत ॥ योऽअनिध्मोदीदयदप्स्वं१तर्यविप्रासऽईळतेऽअध्वरेषु । अपांनपान्मधुमतीरपो
दायाभिरिंद्रोवावृधेवीर्याय ॥ याभिःसोमोमोदतेहर्षतेचकल्याणीभिर्युवतिभिर्नमर्यैः । ताऽअध्वर्योऽअपोऽअच्छा
परेहियदासिंचाऽओषधीभिःपुनीतात् ॥ २४ ॥ एवेद्यूनेयुवतयोनमंतयदीमुशन्नुशतीरेत्यच्छ । संजानतेमनसासं
चिकित्रेध्वर्यवोधिषणापश्चदेवीः+ ॥ योवोवृताभ्योऽअकृणोदुलोकंयोवोमह्याऽअभिशस्तेरमुंचत् । तस्माऽइंद्रायुम
धुमंतमूर्मिंदेवमादनंप्रहिणोतनापः ॥ प्रास्मैहिनोतमधुमंतमूर्मिंगर्भोयोवःसिंधवोमध्वऽउत्सः । घृतपृष्ठमीड्यमध्वरे
ष्वापोरेवतीःशृणुताहवंमे ॥ तंसिंधवोमत्सरमिंद्रपानमूर्मिंप्रहेतयऽउभेऽइयर्ति । मदच्युतमौशानंनभोजांपरिंत्रितंतु
विचरंतमुत्सं ॥ आवर्वृततीरधनुद्विधारागोषुयुधोनियुवंचरंतीः । ऋषेजनित्रीर्भुवनस्यपत्नीरपोवंदस्वसवृधःसयो

तृतीयेनुवाकेत्रयोदशसूक्तानि (१०।३।१) प्रदेवत्रेतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यैलूषःकवषआपस्त्रिष्टुप् ।

नीः ॥ २५ ॥ हिनोतानोऽअध्वरंदेवयज्याहिनोतब्रह्मसनयेधनानां । ऋतस्ययोगेविष्यध्वमूधःश्रुष्टीवरीर्भूतनास्म
भ्यमापः ॥ आपोरेवतीःक्षयथाहिवस्वःक्रतुंचभद्रंबिभृथामृतंच । रायश्चस्थःस्वपत्यस्यपत्नीःसरस्वतीतद्गृणतेवयोधा
त् ॥ प्रतियदापोऽअदृश्रमायतीर्घृतंपयांसिबिभ्रतीर्मधूनि । अध्वर्युभिर्मनसासंविदानाऽइंद्रायसोमंसुषुतंभरंतीः ॥
एमाऽअग्मन्नेवतीर्जीवधन्याऽअध्वर्यवःसादयतासखायः । निबर्हिषिधत्तनसोम्यासोपांनप्लासंविदानासऽएनाः ॥
आग्मन्नापऽउशतीर्बर्हिरेदंन्यध्वरेऽअसदन्देवयंतीः । अध्वर्यवःसुनुतेंद्रायसोममभूदुवःसुशकादेवयुज्या+ ॥ २६ ॥
(१०।३।२) आनोदेवानामुपवेतुशंसोविश्वेभिस्तुरैरवसेयजत्रः । तेभिर्वयंसुषखायोभवेमतरंतोविश्वादुरितास्या
म ॥ परिचिन्मर्तोद्रविणंममन्याद्तस्यपथानमसाविवासेत् । उतस्वेनक्रतुनासंवदेतश्रेयांसंदक्षंमनसाजगृभ्यात् ॥
अधाविधीतिरसमग्रमंशास्तीर्थेनदस्ममुपयंत्यूमाः । अभ्यानश्मसुवितस्यशूषंनवेदसोऽअमृतानामभूम ॥ नित्यश्चा
कन्यात्स्वपतिर्दमूनायस्माऽउदेवःसविताजजान । भगोवागोभिरर्यमेमनज्यात्सोऽअस्मैचारुरिछदयदुतस्यात् ॥ इयं
साभूयाऽउषसामिवक्षायद्धंक्षुमंतःशवसासमायन् । अस्यस्तुतिंजरितुर्भिक्षमाणाऽआनःशग्मासऽउपयंतुवाजाः
॥ २७ ॥ अस्येदेषासुमतिःपप्रथानाभवत्पूर्व्याभूमनागौः । अस्यसनीळाऽअसुरस्ययोनोसमानऽआभरणेविभ्रमा

(१०।३।२)आनोदेवानामित्येकादशर्चस्यसूक्तस्यैलूषःकवषोविश्वेदेवास्त्रिष्टुप् (भेदपक्षे-विश्वेदेवाः९अश्वत्थगर्भाशमी१उषोग्नी१एवं११)।

णाः ॥ किंस्विद्वनंकऽउसवृक्षऽआसयतोद्यावापृथिवीनिष्टतक्षुः । संतस्थानेऽअजरेऽइतऽऊतीऽअहानिपूर्वीरुषसोजरंत ॥ नैतावदेनापरोऽअन्यदस्त्युक्षासद्यावापृथिवीबिभर्ति । त्वचंपवित्रंकृणुतस्वधावान्यदींसूर्यंनहरितोवहंति ॥ स्तेगोनक्षामत्यैतिपृथ्वींमिहंनवातोविहवाति भूमं । मित्रोयत्रवरुणोऽअज्यमानोग्निर्वनेनव्यसृष्टशोकं ॥ स्तरीर्यत्सूतसद्योऽअज्यमानाव्यथिरव्यथीःकृणुतस्वगोपा । पुत्रोयत्पूर्वैःपित्रोर्जनिष्टशम्यांगौर्जीगार्यद्धपृच्छान्+ ॥ उतकण्वंनृषदःपुत्रमाहुरुतश्यावोधनमादत्तवाजी । प्रकृष्णायरुशदपिन्वतोधर्ऋतमत्रनकिरस्माऽअपीपेत् ॥ २८ ॥ (१०।३।३) प्रसुग्मंताधियसानस्यसक्षणिर्वरेभिर्वराँऽअभिषुप्रसीदतः । अस्माकमिंद्रऽउभयंजुजोषतियत्सोम्यस्यांधसोबुबोधति ॥ वींद्रयासिदिव्यानिरोचनाविपार्थिवानिरजसापुरुष्टुत । येत्वावहंतिमुहुरध्वराँऽउपतेसुवन्वंतुवग्वनाँऽआराधसः ॥ तदिन्मेच्छन्त्सद्यपुषोवपुष्टरंपुत्रोयज्जानंपित्रोरधीयति । जायापतिंवहतिवह्नुनासुमत्पुंसऽइद्रोवहतुःपरिष्कृतः ॥ तदित्सधस्थमभिचारुदीधयुगावोयच्छासन्वहतुंनधेनवः । मातायन्मंतुर्यूथस्यपूर्व्याभिवाणस्यसप्तधातुरिज्जनः ॥ प्रवोच्छारिरिचेदेवयुष्पदमेकोरुद्रेभिर्यातितुर्वणिः । जरावायेष्वमृतेषुदावनेपरिवऽऊमैभ्यःसिंचतामधु ॥ २९ ॥ निधीयमानमपगूह्यमप्सुप्रमंदेवानांव्रतपाऽउवाच । इंद्रोविद्वाँऽअनुहित्वाचचक्षतेनाहमग्नेऽअनुशिष्टऽआगां ॥ अक्षैत्र

(१०।३।३) प्रसुग्मंतेतिनवर्चस्यसूक्तस्यैलूषःकवषइंद्रोजगतीअंत्याश्चतस्रस्त्रिष्टुभः ।

वित्क्षेत्रविद्ंह्यप्राट्सप्रैतिक्षेत्रविदानुंशिष्टः । एतद्वैभद्रमनुशासनस्योतस्तुतिंविंदत्यंजसीनौ ॥ अद्येदुप्राणीदमंमन्निमा हापींवृतोऽअधयन्मातुरूधंः । एमैनमापजरिमायुवानमहेळन्वसुंःसुमनांवभूव ॥ एतानिभद्राकलशक्रियामकुरुश्रवण ददंतोमघानिं । दानऽइद्धोमघवानः सोऽअंस्त्वयंचसोमोहृदियंविभर्मि ॥ ३० ॥ इतिसप्तमाष्टकेसप्तमोऽध्यायः ॥ ७ ॥

पंचपंचाशाध्यायेवर्गाः ३० सूक्तानि १४ ऋचः १५३ ॥ त्यागः ॥ अग्न्योग्नीषोमाभ्या. अग्न्य.७ अग्नय.१८ इंद्राये.२५ अश्वि-भ्या.३ सोमाये.११ पूष्ण.९ इंद्राये.२५ वसुक्राये. इंद्राये.३ वसुक्राये. इंद्राये. वसुक्राये. इंद्राये. वसुक्राये. इंद्राये. वसुक्राये. इंद्राये.८ अग्न्य.१५ विश्वेभ्योदेवेभ्य.११ [भे. प. विश्वेभ्योदे.९ अश्वत्थगर्भायैशम्याइ. उषसेअग्नय.] इंद्राये.९ ॥ इतिसप्तमेसप्तमः ॥

प्रमाद्यावैश्वदेव्यैंद्रःप्रगाथंःपरागायत्र्योद्वेकुरुश्रवणस्यत्रासदस्यवस्यदानस्तुतिंःपराभिर्मृतेमित्रातिथौराङ्गित त्स्नेहादृषिरुपमश्रवसंपुत्रमस्यव्यशोकयत्प्रावेपाःषळूनांमौजवान्वाक्षोक्षकृषिप्रशंसाचांक्षकितवनिंदाचसप्तमी जगत्यबुध्नंलुशोधानाकोवैश्वदेवंतुद्वित्रिष्टुबंतंतूषासानक्तांनमोद्वादशसौर्योभितपाःसौर्यंजागतंवैत्रिष्टुब्दशम्य स्मिन्नःपंचमुष्कवानिंद्रोयोवांषळूनाकाक्षीवतीघोषाश्विनंहित्रिष्टुबंतैरथंयांतंसमानंतृचंसुहस्त्योघौषेयोस्तेवैका दशकृष्णोच्छामेद्वित्रिष्टुबंतैत्वायातुत्रित्रिष्टुवादिंदिवस्परिद्वादशवत्सप्रिराग्नेयंतु ॥ ८ ॥

॥ हरिःओम् ॥ (१०।३।४) प्रमा॑युयुज्रेप्र॒युजो॒जना॑नां॒वहा॑मिस्मपू॒षण॒मंत॑रेण । विश्वे॑दे॒वासो॒ऽअध॒माम॑रक्षन्दुः
शासु॒रागा॒दिति॒घोष॑ऽआसीत् ॥ संमा॑तपंत्य॒भितः॑स॒पत्नी॑रिव॒पर्श॑वः । निबा॑धते॒ऽअम॑तिर्न॒ग्नता॒जसु॒र्वेर्नवे॑वीयतेम॒
तिः+ ॥ मूषो॒नशि॒श्नाव्य॑दंतिमा॒ध्यः॑स्तो॒तारं॑तेशतक्रतो । स॒कृत्सुनो॑मघवन्निंद्रमृळ॒याधा॑पि॒तेव॑नोभव ॥ कु॒रु॒श्रव॑ण
मावृणि॒राजा॑नं॒त्रास॑दस्यवं । मंहि॑ष्ठंवा॒घता॒मृषिः॑ ॥ यस्य॑माह॒रितो॒रथे॑ति॒स्रोवहं॑तिसाधु॒या । स्तवै॑स॒हस्र॑दक्षिणे ॥ १ ॥
यस्य॒प्रस्वा॑दसो॒गिर॑ऽउप॒मश्र॑वसःपि॒तुः । क्षेत्रं॒नर॒ण्वमू॒चुषे॑ ॥ अधि॑पुत्रोपमश्रवो॒नपा॑न्मित्रातिथेरिहि । पि॒तुष्टे॑ऽअ
स्मिवंदि॒ता+ ॥ यदीशी॑या॒मृता॑नामु॒तवा॒मर्त्या॑नां । जीवे॒दिन्म॒घवा॒मम॑ ॥ नदे॒वाना॒मति॑व्र॒तंश॒तात्मा॑च॒नजी॑वति । तथा॑
यु॒जाविवा॑वृते ॥ २ ॥ (१०।३।५) प्रा॒वे॒पामा॑बृह॒तोमा॑दयंतिप्रवाते॒जाऽइरि॑णे॒वर्वृ॑तानाः । सोम॑स्येवमौजव॒तस्य॑भ॒
क्षोवि॒भीद॑को॒जागृ॑वि॒र्मह्य॑मच्छान् ॥ नमा॑मिमेथ॒नजि॑हीळऽए॒षाशि॒वासखि॑भ्यऽउ॒तमह्य॑मासीत् । अ॒क्षस्या॒हमे॑कप॒र
स्य॑हे॒तोरनु॑व्रता॒मप॑जा॒याम॑रोधं ॥ द्वेष्टि॑श्व॒श्रूरप॑जा॒यारु॑णद्धि॒नना॑थि॒तोविं॑दतेमर्डि॒तारं॑ । अश्व॑स्येव॒जर॑तो॒वस्न्य॑स्य॒नाहं

(१०।३।४) प्रमायुयुज्रइतिनवर्चस्यसूक्तस्यैलूषःकवषऋषिःआद्यायाविश्वेदेवाःततोद्वयोरिंद्रःचतुर्थीपंचम्योःकुरुश्रवणःषष्ठ्यादिचतसृ
णामुपश्रवा आद्यात्रिष्टुप्द्वितीयाबृहतीतृतीयासतोबृहतीशेषाःषड्गायत्र्यः । (१०।३।५) प्रावेपाइतिचतुर्दशर्चस्यसूक्तस्यमौजवानक्ष
ऋषिःआद्यासप्तमीनवमीद्वादशीनामक्षादेवताःत्रयोदश्याःकृषिःशिष्टानामक्षनिंदादेवतात्रिष्टुप्सप्तमीजगती ।

विंदामिकितवस्यभोगं ॥ अन्येजायांपरिमृशंत्यस्ययस्यागृधद्वेदनेवाज्यं१क्षः । पितामाताभ्रातरऽएनमाहुर्नजानीमोनयंताबद्धमेतं+ ॥ यदादीध्येनदविषाण्येभिःपरायद्भ्योवहीयेसखिभ्यः । न्युप्साश्चबभ्रवोवाचमक्रंतँऽएमीदेषांनिष्कृतंजारिणीव ॥ ३ ॥ सभामेतिकितवःपृच्छमानोजेष्यामीतितन्वा३शूशुजानः । अक्षासोऽअस्यवितिरंतिकामंप्रतिदीव्नेदधंतऽआकृतानिं ॥ अक्षासऽइदंकुशिनोनितोदिनोनिकृत्वानस्तपनास्तापयिष्णवः । कुमारदेष्णाजयतःपुनर्हणोमध्वासंपृक्ताःकितवस्यबर्हणा ॥ त्रिपंचाशःक्रीळतित्रातंऽएषांदेवऽइवसवितासत्यधर्मा । उग्रस्यचिन्मन्यवेनानमंतेराजांचिदेभ्योनमऽइत्कृणोति ॥ नीचावर्तंतऽउपरिस्फुरंत्यहस्तासोहस्तवंतंसहंते । दिव्याऽअंगाराऽइरिणेन्युप्साःशीताःसंतोहृदयंनिदेहंति ॥ जायातप्यतेकितवस्यहीनामातापुत्रस्यचरतःक्वस्वित् । ऋणावाबिभ्यद्धनमिच्छमानोन्येषामस्तमुपनक्तमेति ॥ ४ ॥ स्त्रियंदृष्ट्वायकितवंततापान्येषांजायांसुकृतंचयोनिं । पूर्वाह्णेऽअश्वान्युयुजेहिवभ्रून्त्सोऽअग्नेरंतेवृषलःपपाद ॥ योवःसेनानीर्महतोगणस्यराजात्रातस्यप्रथमोबभूव । तस्मैकृणोमिनधनारुणध्मिदशाहंप्राचीस्तदृतंवदामि ॥ अक्षैर्मादीव्यःकृषिमित्कृषस्ववित्तेरमस्वबहुमन्यमानः । तत्रगावःकितवतत्रजायातन्मेविचष्टेसवितायमर्यः+ ॥ मित्रंकृणुध्वंखलुमृळतानोमानोघोरेणचरताभिधृष्णु । निवोनुमन्युर्विशतामरातिरन्योबभ्रू

णांप्रसितौन्वस्तु ॥ ५ ॥ (१०।३।६) अबुध्रमुत्यऽइंद्रवंतोऽअग्नयोज्योतिर्भरंतऽउषसोव्युष्टिषु । महीद्यावापृथिवीचैततामपोद्यादेवानामवऽआवृणीमहे ॥ दिवस्पृथिव्योरवऽआवृणीमहेमातृन्त्सिंधून्पर्वतान्छर्यणावतः । अनागास्त्वंसूर्यमुषासमीमहेभद्रंसोमःसुवानोऽअद्याकृणोतुनः ॥ द्यावानोऽअद्यपृथिवीऽअनागसोमहीत्रायेतांसुधितायमातरा । उषाऽउच्छंत्यपबाधतामघंस्वस्त्यग्निंसमिधानमीमहे ॥ इयंनऽउस्राप्रथमासुदेव्यरेवत्सनिभ्योरेवतीव्युच्छतु । आरेमन्युंदुर्विदत्रस्यधीमहिस्वस्त्यग्निं० ॥ प्रयाःसिस्रतेसूर्यस्यरश्मिभिर्द्योतिर्भरंतीरुषसोव्युष्टिषु । भद्रानोऽअद्यश्रवसेव्युच्छतस्वस्त्यग्निं० ॥ ६ ॥ अनमीवाऽउषसऽआचरंतुनऽउदन्नयोजिहतांज्योतिषाबृहत् । आयुक्षातामश्विनातूतुजिंरथंस्वस्त्यग्निं० ॥ श्रेष्ठंनोऽअद्यसवितर्वरेण्यंभागमासुवसहिरत्नधाऽअसि । रायोजनित्रींधिषणामुपब्रुवेस्वस्त्यग्निं० ॥ पिपर्तुमातद्दितस्यप्रवाचनंदेवानांयन्मनुष्याऽअमन्महि । विश्वाऽइदुस्राःस्पळुदैतिसूर्यःस्वस्त्यग्निं० ॥ अद्वेषोऽअद्यबर्हिषःस्तरीमणिव्राण्यायोगेमन्मनःसाधऽईमहे । आदित्यानांशर्मणिस्थाभुरण्यसिस्वस्त्यग्निं० ॥ आनोबर्हिःसधमादेबृहद्दिविदेवाँऽईळेसादयासप्तहोतॄन् । इंद्रंमित्रंवरुणंसातयेभगंस्वस्त्यग्निं० ॥ ७ ॥ तऽआदित्याऽआगतासर्वतातयेबृधेनोयज्ञमवतासजोषसः । बृहस्पतिंपूषणमश्विनाभगंस्वस्त्यग्निं० ॥ तन्नोदेवायच्छत

(१०।३।६) अबुध्रमितिचतुर्दशर्चस्यसूक्तस्यधानाकोलुशोविश्वेदेवाजगत्यंत्येद्वेत्रिष्टुभौ(भेद-विश्वेदेवाः३उषसोग्निः२विश्वेदेवाः९एवं१४)

सुप्रवाचनंछर्दिरादित्याःसुभरैनृपाय्यैं । पश्वेतोकायतनंयायजीवसेस्वस्त्यग्निं० ॥ विश्वेऽअद्यमरुतोविश्वऽऊती विश्वेभवंत्वग्नयःसमिद्धाः । विश्वेनोदेवाऽअवसागमंतुविश्वमस्तुद्रविणंवाजोऽअस्मे ॥ यंदेवासोवधवाजसातौयं त्रायध्वेयंपिपृथात्यंहः । योवोगोपीथेनभयस्यवेदतेस्यामदेववीतयेतुरासः ॥ ८ ॥ (१०।३।७) उषासानक्तावृहु तीसुपेशसाद्यावाक्षामावरुणोमित्रोऽअर्यमा । इंद्रंहुवेमरुतःपर्वताँऽअपऽआदित्यान्द्यावापृथिवीऽअपःस्वः* ॥ द्यौ श्चनःपृथिवीचप्रचेतसऽऋतावरीरक्षतामंहसोरिषः । मादुर्विदत्रानिर्ऋतिर्नऽईशततद्देवानामवोऽअद्यावृणीमहे ॥ विश्वस्मान्नोऽअदितिःपात्वंहसोमातामित्रस्यवरुणस्यरेवतः । स्वर्वज्ज्योतिरवृकंनशीमहितद्दे० ॥ आवावदन्नपरक्षौ सिसेधतुदुःष्वप्न्यंनिर्ऋतिंविश्वमत्रिणं । आदित्यंशर्ममरुतामशीमहितद्दे० ॥ एंद्रोबर्हिःसीदतुपिन्वतामिळाबृहस्पतिः सामभिर्ऋक्वोऽअर्चतु । सुप्रकेतंजीवसेमन्मधीमहितद्दे० ॥ ९ ॥ दिविस्पृशंयज्ञमस्माकमश्विनाजीराध्वरंकृणुतंसुम्नमिष्ट यें । प्राचीनरश्मिमाहुतंघृतेनतद्दे० ॥ उपह्वयेसुहवंमारुतंगणंपावकमूष्वंसख्यायशंभुवें । रायस्पोषंसौश्रवसायधीम हितद्दे० ॥ अपांपेरुंजीवधन्यंभरामहेदेवाव्यंसुहवंमध्वरश्रियें । सुरश्मिंसोममिंद्रियंयमीमहितद्दे० ॥ सनेमतत्सुस नितासनित्वभिर्वयंजीवाजीवपुत्राऽअनागसः । ब्रह्मद्विषोविष्वगेनोभरेरतततद्दे० ॥ येस्थामनोर्यज्ञियास्तेशृणोतनयद्वो

(१०।३।७) उषासानक्तेतिचतुर्दशर्चस्यसूक्तस्यधानाकोलुशोविश्वेदेवाजगत्यंत्येद्वेत्रिष्टुभौ (भेदपक्षे—विश्वेदेवाः १३ सविता १एवं १४)।

देवाऽईमहेतदूदातन । जैत्रंक्रतुंरयिमद्वीरवद्यशस्तदे० ॥ १० ॥ महद्द्यमहतामावृणीमहेवोदेवानांबृहतामनर्वणां । यथावसुवीरजातंनशामहैतदे० ॥ महोऽअग्नेःसमिधानस्यशर्मण्यनागामित्रेवरुणेस्वस्तये । श्रेष्ठैस्यामसवितुःसवीमनितदे० ॥ येसवितुःसत्यसवस्यविश्वेमित्रस्यव्रतेवरुणस्यदेवाः । तेसौभगंवीरवद्गोमदग्नोदधातनद्रविणंचित्रमस्मे ॥ सवितापश्चात्सवितापुरस्तात्सवितोत्तरात्तात्सविताधरात्तात् । सवितानःसुवतुसर्वतातिंसवितानोरासतांदीर्घमायुः ॥ ११ ॥ (१०।३।८) नमोमित्रस्यवरुणस्यचक्षसेमहोदेवायतदृतंसपर्यत । दूरेदृशेदेवजाताय केतवेदिवस्पुत्रायसूर्यायशंसत ॥ सामासत्योक्तिःपरिपातुविश्वतोद्यावाचयत्रततनन्नहानिच । विश्वमन्यन्निविशतेयदेजतिविश्वाहापोविश्वाहोदेतिसूर्यः ॥ नतेऽअदेवःप्रदिवोनिवासतेयदेतशेभिःपतरैरर्थयसि । प्राचीनमन्यदनुवर्ततेरजऽउदन्येनज्योतिषायासिसूर्य ॥ येनसूर्यज्योतिषाबाधसेतमोजगच्चविश्वमुदियर्षिभानुना । तेनास्मद्विश्वामनिरामनाहुतिमपामीवामपदुःष्वप्न्यंसुव ॥ विश्वस्यहिप्रेषितोरक्षसिव्रतमहेळयन्नुच्चरसिस्वधाऽअनु । यद्द्यत्वासूर्योपब्रवामहैतंनोदेवाऽअनुमंसीरतक्रतुं ॥ तंनोद्यावापृथिवीतन्नऽआपइंद्रःशृण्वंतुमरुतोहवंवचः । माशूनेभूमसूर्यस्यसंदृशिभद्रंजीवंतोजरणामशीमहि ॥ १२ ॥ विश्वाहात्वासुमनसःसुचक्षसःप्रजावंतोऽअनमीवाऽअनागसः । उद्यंतंत्वामित्रमहोदिवे

(१०।३।८) नमोमित्रस्येतिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यसौर्योमितपाःसूर्योजगतीदशमीत्रिष्टुप् ।

दिवेज्योग्जीवाःप्रतिपश्येमसूर्य ॥ महिज्योतिर्बिभ्रतंत्वाविचक्षणभास्वैतंचक्षुषेचक्षुषेमयः । आरोहैतंबृहतःपाजसस्परिरवयंजीवाःप्रतिपश्येमसूर्य ॥ यस्यतेविश्वाभुवनानिकेतुनाप्रचेरतेनिचविशंतेऽअक्तुभिः । अनागास्त्वेनंहरिकेशसूर्याह्नाह्नावस्यसावस्यसोदिहि ॥ शंनोभवचक्षसाशंनोऽअह्नाशंभानुनाशंहिमाशंघृणेन । यथाशमध्वन्छमसद्दुरोणेतत्सूर्यद्रविणंधेहिचित्रं+ ॥ अस्माकंदेवाऽउभयायजन्मनेशर्मयच्छतद्विपदेचतुष्पदे । अदत्पितवदूर्जयमानमाशितंतदस्मेशंयोररपोदधातन ॥ यद्वोदेवाश्चकृमजिह्वयागुरुमनसोवाप्रयुतीदेवहेळनं । अरावायोनोऽअभिदुच्छुनायतेतस्मिन्तदेनोवसवोनिधेतन ॥ १३ ॥ (१०।३।९) अस्मिन्नऽइंद्रपृत्सुतौयशस्वतिशिमीवतिकंदसिप्रावसातये । यत्रगोषातायूषितेषुखादिषुविष्वक्पतंतिदिद्यवोनृषाह्ये ॥ सनःक्षुमंतंसदनेव्यूर्णुहिगोऽअर्णसंरयिमिंद्रश्रवाय्यं । स्यामतेजयंतःशक्रमेदिनोयथावयमुश्मसितद्वसोकृधि ॥ योनोदासऽआर्योवापुरुष्टुतादेवऽइंद्रयुधयेचिकेतति । अस्माभिष्टेसुषहाःसंतुशत्रवस्त्वयावयंतान्वनुयामसंगमे+ ॥ योद्भ्रेभिर्हव्योयश्चभूरिभिर्योऽअभीकेवरिवोविन्नृषाह्ये । तंविखादेसस्निमद्यश्रुतंनरंमर्वाचमिंद्रमवसेकरामहे ॥ स्ववृजंहित्वामहमिंद्रशुश्रवानानुदंवृषभरध्रचोदनं । प्रमुंचस्व

॥ ५१ ॥

(१०।३।९) अस्मिन्नइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यमुष्कवानिंद्रइंद्रोजगती ।

परिकुत्सादिहागहिकिमुत्वावान्मुष्कयोर्बद्धऽआसते ॥ १४ ॥ (१०।३।१०) योवांपरिज्मासुवृदश्विनारथोदोषा मुषासोहव्योहविष्मता । शश्वत्तमासस्तमुवामिदंवयंपितुर्ननामसुहवैहवामहे ॥ चोदयतंसूनृताःपिन्वतंधियऽउत्पुरं धीरीरयतंतदुश्मसि । यशसंभागंकृणुतंनोऽअश्विनासोमंनचारुमघवत्सुनस्कृतं ॥ अमाजुरश्चिद्भवथोयुवंभगोनाशो श्चिदवितारापमस्यचित् । अंधस्यचिन्नासत्याकृशस्यचिद्युवामिदाहुर्भिषजारुतस्यचित् ॥ युवंच्यवानंसनयंयथारथं पुनर्युवानंचरथायतक्षथुः । निष्टौग्र्यमूहथुरद्भ्यस्परिविश्वैत्तावांसवनेषुप्रवाच्या ॥ पुराणावींर्याइप्रब्रवाजनेथोहा सथुर्भिषजामयोभुवा । तावांनुनव्यावसेकरामहेयंनासत्याश्रद्दधत्यादधत् ॥ १५ ॥ इयंवामह्वेशृणुतंमेऽअश्वि नापुत्रायेवपितरामह्यंशिक्षतं । अनापिरज्ञाऽअसजात्यामतिःपुरातस्याऽअभिशस्तेरवस्पृतं ॥ युवंरथेनविमदायशुं ध्युवंन्यूहथुःपुरुमित्रस्ययोषणां । युवंहवैवध्रिमत्याऽअगच्छतंयुवंसुषुतिंचक्रथुःपुरंधये ॥ युवंविप्रस्यजरणामुपेयुषःपु नःकलेरकृणुतंयुवद्वयः । युवंवंदनमृश्यदादुदूपथुर्युवंसद्योविश्पलामेतवेकृथः ॥ युवंहरेभंवृषणागुहाहितमुदैरयतंम मृवांसमश्विना । युवमृबीसमुततप्तमत्रयऽओमन्वंतंचक्रथुःसप्तवध्रये ॥ युवंश्वेतंपेदवेश्विनाश्वैनवभिर्वाजैर्नवतीचं वाजिनैं । चर्कृत्यैददथुर्द्रावयत्सखंभगंननृभ्योहव्यैमयोभुवैं ॥ १६ ॥ नतंराजानावदितेकुतश्चननांहोऽअश्नोति

(१०।३।१०) योवामितिचतुर्दशर्चस्यसूक्तस्यकाक्षीवतीघोषाश्विनौजगत्यंत्यात्रिष्टुप् ।

दुरितंनकिर्भयं । यमश्विनासुहवारुद्रवर्तनीपुरोरथंकृणुथःपद्व्यासह+ ॥ आतेनयातंमनसोजवीयसारथ्ंयंवामृभवश्च क्रुरश्विना । यस्ययोगेदुहितराजायतेदिवऽउभेऽअहनीसुदिनेविवस्वतः ॥ तावर्तियीतंजयुषाविपर्वतंमपिन्वतंशयवे धेनुमश्विना । वृकस्यचिद्वर्तिकामंतरास्याद्युवंशचीभिर्यसिताममुंचतं ॥ एतंवांस्तोममश्विनावकर्मातक्षामभृगवोन रथं । न्यमृक्षामयोषणांनमर्येनित्यंनसूनुंतनयंदधानाः ॥ १७ ॥ (१०।३।११) रथंयांतंकुहकोहवांनराप्रातिद्युमंतं सुवितायभूषति । प्रातर्यावाणंविभ्वंविशेविशेवस्तोर्वस्तोर्वहमानंधियाशमिं ॥ कुहस्विद्दोषाकुहवस्तोरश्विनाकुहाभि पित्वंकरतःकुहोषतुः । कोवांशयुत्राविधवेवदेवरंमर्यनयोषाकृणुतेसधस्थऽआ+ ॥ प्रातर्जरेथेजरणेवकार्पयावस्तोर्व स्तोर्यजतागच्छथोगृहं । कस्यध्वस्राभवथःकस्यवानराराजपुत्रेवसवनावगच्छथः ॥ युवांमृगेववारणामृगण्यवोदोषा वस्तोर्हविषानिह्वयामहे । युवंहोत्रामृतुथाजुह्वतेनरेषंजनायवहथःशुभस्पती ॥ युवांहघोषापर्यश्विनायतीराज्ञऽऊचे दुहितापृच्छेवांनरा । भूतंमेऽअह्नऽउतभूतमक्तवेश्वावतेरथिनेशक्तमर्वते ॥ १८ ॥ युवंकवीष्ठःपर्यश्विनारथंविशोन कुत्सोजरितुर्नशायथः । युवोर्हमक्षापर्यश्विनाम्ध्वासाभरतनिष्कृतंनयोषणा ॥ युवंहभुज्युंयुवमश्विनावशंयुवांशिंजा रमुशनामुपारथुः । युवोररावापरिसख्यमासतेयुवोरहमवसासुम्नमाचके ॥ युवंहकृशंयुवमश्विनाशयुंयुवंविधंतंविध

(१०।३।११) रथंयांतमितिचतुर्दशर्चस्यसूक्तस्यकाक्षीवतीघोषाश्विनौजगती ।

वामुरुष्यथः । युवंसनिभ्यःस्तनयन्तमश्विनापत्रजमूर्णुथःसप्तास्यं ॥ जनिष्टयोषापतयत्कनीनकोविचारुहन्वीरुधोदंसनाऽअनु । आस्मैरीयंतेनिवनेवसिंधवोस्माऽअह्वेभवतितत्पतित्वनं+ ॥ जीवंरुदंतिविमयंतेऽअध्वरेदीर्घामनुप्रसितिंदीधियुर्नरः । वामंपितृभ्योयऽइदंसमेरिरेमयःपतिभ्योजनयःपरिष्वजे ॥ १९ ॥ नतस्यविद्मतदुषुप्रवोचतयुवाह यद्युवत्याःक्षेतियोनिषु । प्रियोस्त्रियस्यवृषभस्यरेतिनोगृहंगमेमाश्विनातदुश्मसि ॥ आवामगन्त्सुमतिर्वाजिनीवसून्य श्विनाहृत्सुकामाऽअयंसत । अभूतंगोपामिथुनाशुभस्पतीप्रियाऽअर्यम्णोदुयोंऽअशीमहि ॥ तामंदसानामनुषोदुरो णऽआधत्तंरयिंसहवीरंवचस्यवे । कृतंतीर्थसुप्रपाणंशुभस्पतीस्थाणुंपथेष्ठामपदुर्मतिंहतं ॥ क्वस्विद्यकृतमास्वश्विना विक्षुदस्रामादयेतेशुभस्पती । कऽईनियेमेकतमस्यजग्मतुर्विप्रस्यवायजमानस्यवागृहं+ ॥ २० ॥ (१०।३।१२) समानमुत्यंपुरुहूतमुक्थ्यं१रथंत्रिचक्रंसवनागनिंगमतं । परिज्मानंविद्थ्यंसुवृक्तिभिर्वयंव्युष्टाऽउषसोहवामहे ॥ प्रा तर्युजंनासत्याधितिष्ठथःप्रातर्यावाणंमधुवाहनंरथं । विशोयेनगच्छथोयज्वरीर्नराकीरेश्चिद्यज्ञंहोतृमंतमश्विना ॥ अ ध्वर्युवामधुपाणिंसुहस्त्यमग्निधंवाधृतदक्षंदमूनसं । विप्रस्यवायत्सवनानिगच्छथोतऽआयातंमधुपेयमश्विना ॥ २१ ॥ (१०।३।१३) अस्तेवसुप्रतरंलायमस्यन्भूषन्निवप्रभरास्तोममस्मै । वाचाविप्रास्तरतवाचमर्योनिरामयजरितुःसोम

(१०।३।१२) समानमितितृचस्यसूक्तस्यघौषेयःसुहस्त्योश्विनौजगती। (१०।३।१३)अस्तेवेत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यांगिरसःकृष्णइंद्रस्त्रिष्टुप्।

ऽइंद्रं ॥ दोहेनगामुपशिक्षासखायंप्रबोधयजरितर्जारमिंद्रं । कोशंनपूर्णंवसुनान्यृष्टमाच्यावयमघदेयायशूरं ॥ कि मुंगत्वामघवन्भोजमाहुःशिशीहिमांशिशयंत्वाश्रृणोमि । अप्नस्वतीममधीरस्तुशक्रवसुविदंभगमिंद्राभरानः ॥ त्वांज नाममसत्येष्विंद्रसंतस्थानाविह्वयंतेसमीके । अत्रायुजंकृणुतेयोहविष्मान्नासुन्वतासख्यंवष्टिशूरः ॥ धनंनस्पंद्रंबहुलं योऽअस्मैतीव्रान्तसोमाँऽआसुनोतिप्रयस्वान् । तस्मैशत्रून्त्सुतुकान्प्रातरह्नोनिस्वष्टान्युवतिर्हंतिवृत्रं ॥ २२ ॥ यस्मि न्वयंदधिमाशंसमिंद्रेयःशिश्रायमघवाकामम्मे । आराच्चित्सन्भयतामस्यशत्रुर्न्यस्मैद्युम्नाजन्यानमंतां ॥ आराच्छ त्रुमपबाधस्वदूरमुग्रोयःशंवःपुरुहूततेन । अस्मेधेहियवमद्गोमदिंद्रकृधीधियंजरित्रेवाजरत्नां ॥ प्रयमंतर्वृषसवासोऽ अग्मन्तीव्राःसोमावहुलान्तासऽइंद्रं । नाहंदामानंमघवानियंसन्निसुन्वतेवहतिभूरिवामं ॥ उतप्रहामतिदीव्याजया तिकृतंयच्छ्वघ्नीविचिनोतिकाले । योदेवकामोनधनारुणद्धिसमित्तंरायासृजतिस्वधावान् ॥ गोभिष्टरेमामतिंदुरेवांय वेनक्षुधंपुरुहूतविश्वां । वयंराजभिःप्रथमाधनान्यस्माकेनवृजनेनाजयेम ॥ बृहस्पतिर्नःपरिपातुपश्चादुतोत्तरस्मादध रादघायोः । इंद्रःपुरस्तादुतमध्यतोनःसखासखिभ्योवरिवःकृणोतु ॥ २३ ॥ (१०।४।१) अच्छामऽइंद्रंमतयःस्व र्विदःसधीचीर्विश्वाऽउशतीरनूषत । परिष्वजंतेजनयोयथापतिंमर्यंनशुंध्युंमघवानमूतये ॥ नघात्वद्रिगपवेतिमेमन्

चतुर्थेनुवाकेष्टादशसूक्तानि । (१०।४।१) अच्छामइत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यांगिरसःकृष्णइंद्रोजगत्यंत्येद्वेत्रिष्टुभौ ।

स्त्वेऽइत्कामँपुरुहूतशिश्रय । राजेवदस्मन्निषदोधिबर्हिष्यस्मिन्त्सुसोमेवपानमस्तुते ॥ विषूवृदिंद्रोऽअमतेरुतक्षुधःस
ऽइद्रायोमघवावस्वऽईशते । तस्येदिमेप्रवणेसप्तसिंधवोवयोवर्धंतिवृषभस्यशुष्मिणः ॥ वयोनवृक्षंसुपलाशमासद
न्त्सोमासऽइंद्रंमंदिनश्चमूषदः । प्रैषामनीकंशवसादविद्युतद्दिदत्स्व१र्मनवेज्योतिरार्यं ॥ कृतंनश्चक्रीविचिनोतिदेव
नेसंवर्गंयन्मघवासूर्यंजयत् । नतत्तेऽअन्योऽअनुवीर्यंशकन्नपुराणोमघवन्नोतनूतनः ॥ २४ ॥ विशंविशंमघवापर्य
शायतजनानांधेनाऽअवचाकशद्वृषा । यस्याहशक्रःसवनेषुरण्यतिसतीव्रैःसोमैःसहतेपृतन्यतः+ ॥ आपोनसिंधुम
भियत्समक्षरन्त्सोमासऽइंद्रंकुल्याऽइवह्रदं । वर्धंतिविप्रामहोऽअस्यसादनेयवंनवृष्टिर्दिव्येनदानुना ॥ वृषानक्रु
द्धःपतयद्रजःस्वायोऽअर्यपत्नीरकृणोदिमाऽअपः । ससुन्वतेमघवाजीरदानवेविदज्योतिर्मनवेहविष्मते ॥ उज्जा
यतांपरशुज्योंतिषासहभूयाऽऋतस्यसुदुघापुराणवत् । विरोचतामरुषोभानुनाशुचिःस्व१र्णशुक्रंशुशुचीतसत्पतिः ॥
गोभिष्टरेमामतिंदुरेवांयवेनक्षुधंपुरुहूतविश्वां । वयंराजभिःप्रथमाधनान्यस्माकेनवृजनेनाजयेम ॥ बृहस्पतिर्नःप
रिपातुपश्चादुतोत्तरस्मादधरादघायोः । इंद्रःपुरस्तादुतमध्यतोनःसखासखिभ्योवरिवःकृणोतु ॥ २५ ॥ (१०।४।२)
आयात्विंद्रःस्वपतिर्मदाययोधर्मणातूतुजानस्तुविष्मान् । प्रत्वक्षाणोऽअतिविश्वासहास्यपारेणमहतावृष्ण्येन ॥

(१०।४।२) आयात्वित्येकादशर्चस्यसूक्तस्यांगिरसःकृष्णइंद्रोजगतीआद्यास्तिस्रोत्येद्वेचत्रिष्टुभः ।

सुष्ठामारथःसुयमाहरीतेमिम्यक्षवज्रोनृपतेगभस्तौ । शीभंराजन्सुपथायाह्यर्वाङ्वर्धामतेपुषोवृष्ण्यानि ॥ एंद्र वाहोनृपतिंवज्रबाहुमुग्रमुग्रास्तविषासंडएनं । प्रत्वक्षसंवृषभंसत्यशुष्ममेमस्मत्रासंधमादोवहंतु ॥ एवापतिंद्रो णसाचंसचेतसमूर्जःस्कंभंधरुणंडआवृषायसे । ओजःकृष्वसंगृभायत्वेडअप्यसोयथाकेनिपानामिनोवृधे+ ॥ गमन्नस्मेवसून्याहिशंसिषंस्वाशिषंभरमायाहिसोमिनः । त्वमीशिषेसास्मिन्नासत्सिबर्हिष्यनाधृष्यातवपात्राणिधर्मणा ॥ २६ ॥ पृथक्प्रायन्प्रथमादेवहूतयोकृण्वतश्रवस्यानिदुष्टरा । नयेशेकुर्यज्ञियानावमारुहमीमैवतेन्यविशंतके पयः ॥ एवैवापागपरेसंतुदूढ्योश्वायेषांदुर्युजंडआयुयुज्रे । इत्थायेप्रागुपरेसंतिदावनेपुरूणियत्रवयुनानिभोजना ॥ गिरींडरज्रान्रेजमानाँडअधारयद्द्यौःक्रंददंतरिक्षाणिकोपयत् । समीचीनेधिषणेविष्कभायतिवृष्णःपीत्वामदंडउ क्थानिशंसति ॥ इमंबिभर्मिसुकृतंतेडअंकुशंयेनारुजासिमघवन्छफारुजः । अस्मिन्त्सुतेसवनेडअस्त्वोक्यंसुतडइष्टौ मघवन्बोध्याभगः ॥ गोभिष्टरेमामतिंदुरेवांयवेनक्षुधंपुरुहूतविश्वां । वयंराजभिःप्रथमाधनान्यस्माकेनवृजनेनाजयेम ॥ बृहस्पतिर्नःपरिपातुपश्चादुतोत्तरस्मादधरादघायोः । इंद्रःपुरस्तादुतमध्यतोनःसखासखिभ्योवरिवःकृणोतु ॥ २७ ॥ (१०।४।३) दिवस्परिप्रथमंजज्ञेडअग्निरस्मद्द्वितीयंपरिजातवेदाः ॥ तृतीयमप्सुनृमणाडअजस्रमिंधान

(१०।४।३) दिवस्परीतिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यभालंदनोवत्सप्रिरग्निस्त्रिष्टुप् ।

ऽएनंजरतेस्वाधीः+ ॥ विश्नातेऽअग्नेत्रेधात्रयाणिविश्नातेधामविभृतापुरुत्रा । विश्नातेनामपरमंगुहायद्विश्नातमुत्संयतऽआजगंथ ॥ समुद्रेत्वानृमणाऽअप्स्वं१तर्नृचक्षाऽईधेदिवोऽअग्नऽऊधन् । तृतीयेत्वारजसिस्तथिवांसमपामुपस्थेमहिषाऽअवर्धन् ॥ अक्रंददग्निःस्तनयन्निवद्यौःक्षामारेरिहद्वीरुधःसमंजन् । सद्योजज्ञानोविहीमिद्धोऽअख्यदा रोदसीभानुनाभात्यंतः+ ॥ श्रीणामुदारोधरुणोरयीणांमनीषाणांप्रार्पणःसोमगोपाः । वसुःसूनुःसहसोऽअप्सुराजा विभात्यग्रऽउषसामिधानः+ ॥ विश्वस्यकेतुर्भुवनस्यगर्भऽआरोदसीऽअपृणाज्जायमानः । वीळुंचिदद्रिमभिनत्परायन्जनायदग्निमयजंतपंच ॥ २८ ॥ उशिक्पावकोऽअरतिःसुमेधामर्तेष्वग्निरमृतोनिधायि । इयर्तिधूममरुषंभरिभ्रदुच्छुक्रेणशोचिषाद्यामिनक्षन् ॥ दृशानोरुक्मऽउर्व्याव्यद्यौर्दुर्मर्षमायुःश्रियेरुचानः । अग्निरमृतोऽअभवद्वयोभिर्यदेनंद्यौर्जनयत्सुरेताः ॥ यस्तेऽअद्यकृणवद्भद्रशोचेपूपंदेवघृतवंतमग्ने । प्रतंनयप्रतरंवस्योऽअच्छाभिसुम्नंदेवभक्तंयविष्ठ ॥ आतंभजसौश्रवसेष्वग्नऽउक्थऽउक्थऽआभजशस्यमाने । प्रियःसूर्येप्रियोऽअग्नाभवात्युज्जातेनभिनदुज्जनित्वैः ॥ त्वामग्नेयजमानाऽअनुद्यून्विश्वावसुर्दधिरेवार्याणि । त्वयासहद्रविणमिच्छमानाव्रजंगोमंतमुशिजोविवव्रुः ॥ अस्तावग्निर्नरांसुशेवोवैश्वानरऽऋषिभिःसोमगोपाः । अद्वेषेद्यावापृथिवीहुवेमदेवाधत्तरयिमस्मेसुवीरं ॥ २९ ॥ ॥ ॥ इतिसप्तमाष्टकेऽष्टमोऽध्यायः ॥ ८ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

षट्पंचाशाध्यायेवर्गाः २९ सूक्तानि १३ ऋचः १४४ ॥ त्यागः ॥ विश्वेभ्योदेवेभ्य. इंद्राये.२ कुरुश्रवणाये.२ उपमश्रवस.४ अक्षेभ्य. अक्षकितवाये.५ अक्षेभ्य. अक्षकितवाये. अक्षेभ्य. अक्षकितवाये.२ अक्षेभ्य. कृष्याइ. अक्षकितवाये. विश्वेभ्योदेवेभ्य.२८ [मे. प. विश्वेभ्योदे.३ उषसेन्नय.२ विश्वेभ्योदेवेभ्य.२२ सवित्र. १] सूर्याये.१२ इंद्राये.५ अश्विभ्यामि.३१ इंद्राये.३३ अग्नय.१२ ॥ इतिसप्तमेष्टमः ॥

॥ इतिसप्तमाष्टकःसमाप्तः ॥

॥ इतिसप्तमाष्टकःसमाप्तः ॥

॥ अथाष्टमाष्टकप्रारंभः ॥

ॐ प्रहोतादशजगृभ्माष्टौसप्तगुर्वैकुंठमिंद्रंतुष्टावविकुंठानामासुरींद्रतुल्यंपुत्रमिच्छंतींमहत्तपस्तेपेतस्याःस्वयमे
वेंद्रःपुत्रोजज्ञेससप्तगुस्तुतिसंहृष्टआत्मानमुत्तरैस्त्रिभिस्तुष्टावाहंभुवमेकादशात्येत्रिष्टुभौसप्तमीचाहंदामंत्यो
पाद्येचत्रिष्टुभौप्रवोमहेससप्तद्विजगत्यावृंतकेतेभिसारिण्यौवषट्कारेणवृक्णेषुभ्रातृषुसौचीकोग्निरपःप्रविश्यदे
वैःसमवददुत्तरैस्त्रिभिर्महत्तन्नवात्रयुजोग्निवाक्यैविश्वइत्युत्तरंचषट्कमयुजोदेवानांयमैच्छामेत्युत्तरंचैकादश
कैतदद्येतितुद्वृचोग्नेस्तंतुमाद्याजगत्योष्टमीवर्जंतांसुषट्बृहदुक्थोवामदेव्योवादूरेष्टाविदंतेसप्तवैश्वदेवंतुचतु
र्थ्याद्यास्तिस्रोजगत्यःपराणिचत्वारिसूक्तान्युक्ताऋषयोद्वैपदेत्वत्रिमंडलेथहैक्ष्वाकोराजासमातिंगौपायनान्बं
ध्वादीन्पुरोहितांस्त्यक्त्वान्यौमायाविनौश्रेष्ठतमौमत्वापुरोदधेतमितरेक्रुद्धाअभिचेरुरथतौमायाविनौसुबंधोः
प्राणानाचिक्षिपतुरथास्यभ्रातरस्त्रयोमाप्रगामेतिषट्कंगायत्रंस्वस्त्ययनंजस्त्वायत्तइतिद्वादशर्चमानुष्टुभंमनआ
वर्तनंजेपुःप्रतारीतिदशर्चेचतस्रोनिर्ऋत्यपनोदार्थंजेपुश्चतुर्थ्यासोमंचास्तुवन्मृत्योरपगमायोत्तराभ्यांदेवीमसु
नीतिंसप्तम्यांलिंगोक्तदेवताःशिष्टाभिःपङ्क्तिमहापङ्क्तिपङ्क्तयुत्तराभिर्द्यावापृथिव्यौसमिंद्रेतींद्रंचार्धर्चेनांजनमि
तिद्वादशर्चआनुष्टुभेचतसृभिरसमातिमस्तुवन्पंचम्येंद्रंषष्ठ्यागस्त्यस्यस्वसामातैषांराजानमस्तौत्पराभिःसुबं

धोजीवमाह्वयँस्तमंत्ययालब्धसंज्ञमस्पृशन्पंचाद्यागायत्र्योष्टम्याद्येपङ्क्तीइदमित्थासप्ताधिकानाभानेदिष्ठोमा
नवोवैश्वदेवंतत् ॥ १ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

॥ हरिः ओम् ॥ (१०।४।४) प्रहोताजातोमहान्भोविन्नृषद्वासीददपामुपस्थे । दधियोंधायिसतेवयाँसियंतावसू निविधतेतनूपाः+ ॥ इमंविधंतोऽअपांसधस्थेपशुंननष्टंपदैरनुग्मन् । गुहाचतंतमुशिजोनमोभिरिच्छंतोधीराभृगवो विंदन् ॥ इमंत्रितोभूर्यविंददिच्छन्वैभूवसोमूर्धन्यज्ञ्यायाः । सशेवृधोजातऽआहुर्म्येषुनाभिर्युवाभवतिरोचनस्य ॥ मंद्रंहोतारमुशिजोनमोभिःप्रांचंयज्ञंनेतारमध्वराणां । विशामकृण्वन्नरतिंपावकंहव्यवाहंदधतोमानुषेषु ॥ प्रभूर्जयँ तंमहांविपोधांमूराऽअमूरंपुरांदर्माणं । नयँतोगर्भवनांधियंधुर्हिरिश्मश्रुंनार्वाणंधनर्चं ॥ १ ॥ निपस्त्यासुत्रितःस्तभूयन्परिवीतोयोनौसीददंतः । अतःसंगृभ्याविशांदमूनाविधर्मणायंत्रैरीयतेनॄन्+ ॥ अस्याजरासोदमामरित्राऽअर्चद्धूमासोऽअग्नयःपावकाः । श्वितीचयःश्वात्रासोभुरण्यवोवनर्षदोवायवोनसोमाः ॥ प्रजिह्वयाभरतेवेपोऽअग्निःप्रवयुनानिचेतसापृथिव्याः । तमायवःशुचयंतंपावकंमंद्रंहोतारंदधिरेयाजिष्ठं ॥ द्यावायमग्निंपृथिवीजनिष्टामापस्त्वष्टाभृगवोयंसहोभिः । ईळेन्यंप्रथमंमातरिश्वादेवास्ततक्षुर्मनवेयजत्रं ॥ यंत्वादेवादधिरेहव्यवाहंपुरुस्पृहोमानुषासोय

॥ २ ॥

(१०।४।४) प्रहोतेतिदशर्चस्यसूक्तस्यभालंदनोवत्सप्रिरग्निस्त्रिष्टुप् ।

जत्रं । सयामन्नग्नेस्तुवतेवयोधाःप्रदेवयन्यशसःसंहिपूर्वीः+ ॥ २ ॥ (१०।४।५) जगृभ्मातेदक्षिणमिंद्रहस्तंवसूय वोवसुपतेवसूनां । विद्माहित्वागोपतिंशूरगोनामस्मभ्यंचित्रंवृषणंरयिंदाः ॥ स्वायुधंस्ववंसंसुनीथंचतुःसमुद्रंधरुणं रयीणां । चर्कृत्यंशंस्यंभूरिवारमस्मभ्यं० ॥ सुब्रह्माणंदेववंतंबृहंतमुरुंगभीरंपृथुबुध्नमिंद्र । श्रुतऽऋषिमुग्रमभिमातिषाहमस्मभ्यं० ॥ सनद्वाजंविप्रवीरंतरुत्रंधनस्पृतंशूशुवांसंसुदक्षं । दस्युहनंपूर्भिदमिंद्रसत्यमस्मभ्यं० ॥ अश्वावंतंरथिनंवीरवंतंसहस्रिणंशतिनंवाजमिंद्र । भद्रन्नातंविप्रवीरंस्वर्षामस्मभ्यं० ॥ ३ ॥ प्रसप्तगुमृतधीतिंसुमेधांबृहस्पतिंमतिरच्छाजिगाति । यऽआंगिरसोनमसोपसद्योस्मभ्यं० ॥ वनींवानोममदूतासऽइंद्रंस्तोमाश्चरंतिसुमतीरियानाः । हृदिस्पृशोमनसाव्च्यमानाऽअस्मभ्यं० ॥ यत्त्वायामिद्धितन्नऽइंद्रबृहंतंक्षयमसमंजनानां । अभितद्यावापृथिवी गृणीतामस्मभ्यं० ॥ ४ ॥ (१०।४।६) अहंभुवंवसुनःपूर्व्यस्पतिरहंधनानिसंजयामिशश्वतः । मांहवंतेपितरंनजंतवोहंदाशुषेविभजामिभोजनं ॥ अहमिंद्रोरोधोवक्षोऽअर्थर्वणस्त्रितायगाऽअजनयमहेरधि । अहंदस्युभ्यःपरिनृम्णमाददेगोत्राशिक्षन्दधीचेमातरिश्वने ॥ मह्यंत्वष्टावज्रमतक्षदायसंमयिंदेवासोवृजन्नपिक्रतुं । ममानीकंसूर्यस्येवदुष्टरं

(१०।४।५) जगृभ्मेत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यसप्तगुर्वैकुंठइंद्रस्त्रिष्टुप् । (१०।४।६) अहंभुवमित्येकादशर्चस्यसूक्तस्यवैकुंठइंद्रोवैकुंठइंद्रो जगतीसप्तमीदशम्येकादश्यस्त्रिष्टुभः ।

मामार्यंतिकृतंनकर्त्वंनच ॥ अहमेतंगव्ययमश्व्यंपशुंपुरीषिणंसार्यकेनाहिरण्ययं । पुरूसहस्रानिशिशामिदाशुषेयन्मा
सोमांसऽउक्थिनोऽअमंदिषुः ॥ अहमिंद्रोनपराजिग्यऽइद्धनंनमृत्यवेवतस्थेकदाचन । सोममिन्मासुन्वंतोयाचताव
सुनमेपूरवःसख्येरिषाथन ॥ ५ ॥ अहमेतान्छाश्वसतोद्वाद्वेंद्रंयेवज्रंयुधयेकृण्वत । आह्वयमानाँऽअवहन्मनाहनंद
ह्वावद्वन्नमस्युर्नमस्विनः ॥ अभीऽइदमेकमेकोऽअस्मिनिष्षाळभीद्वाकिमुत्रयःकरंति । खलेनपर्षान्प्रतिहन्मिभूरिकिं
मानिंदंतिशत्रवोनिंद्राः+ ॥ अहंगुंगुभ्योऽअतिथिग्वमिष्कंरमिषंनवृत्रतुरंविक्षुधारयं । यत्पर्णयघ्नऽउतवाकरंजहेमा
हंमहेवृत्रहत्येऽअशुश्रवि ॥ प्रमेनमीसाप्यऽइषेभुजेभूद्वामेषेसख्याकृणुतद्विता । दिद्युंयदस्यसमिथेषुमंहयमादिदे
नंशंस्यमुक्थ्यंकरं ॥ प्रनेमसिन्दद्दशेसोमोऽअंतर्गोपानेमंमाविरस्थाकृणोति । सतिग्मशृंगंवृषभंयुयुत्सन्द्रुहस्तस्थौ
बहुलेबद्धोऽअंतः+ ॥ आदित्यानांवसूनांरुद्रियाणांदेवोदेवानांनमिनामिधामं । तेमाभद्रायशवसेततक्षुरपराजितम
स्तृतमषाढं ॥ ६ ॥ (१०।४।७) अहंदांगृणतेपूर्व्यंवस्वहंब्रह्मकृणवंमह्यंवर्धनं । अहंभुवंयजमानस्यचोदितायज्व
नःसाक्षिविश्वस्मिन्भरे ॥ मांधुरिंद्रंनामदेवतादिवश्चग्मश्चापांचजंतवः । अहंहरीवृषणाविव्रतारघूऽअहंवज्रंशवसेधृ
ष्णवाददे ॥ अहमत्कंकवयेशिश्नथंहथैरहंकुत्समावमाभिरूतिभिः । अहंशुष्णस्यश्नथितावधर्यमंनयोररऽआर्यंनामद

॥ ३ ॥

(१०।४।७) अहंदामित्येकादशर्चस्यसूक्तस्यवैकुंठइंद्रोवैकुंठइंद्रोजगतीद्वितीयांत्रैष्टुभौ ।

स्यवे ॥ अहंपितेववेतसूँरभिष्टयेतुग्रंकुत्सायस्मदिभंचरंधयं । अहंभुवंयजमानस्यराजनिप्रयद्भरेतुजयेनप्रियाधृषे ॥ अहंरंधयंमृगयंश्रुतर्वणेयन्माजिहीतवयुनाचनानुषक् । अहंवेशंनम्रमायवेकरमहंसव्यायपड्गृभिमरंधयं ॥ ७ ॥ अहंसयोनववास्त्वबृहद्रथंसंवृत्रेवदासंवृत्रहारुजं । यद्वर्धयंतंप्रथयंतमानुषग्दूरेपारेरजसोरोचनाकरं ॥ अहंसूर्यस्यपारियाम्याशुभिःप्रैतशभिर्वहमानऽओजसा । यन्मासावोमनुषऽआहनिर्णिजऽऋधक्रूपेदासंकृत्व्यंहथैः ॥ अहंसप्तहानहुषोनहुष्टरःप्राश्रावयंशवसातुर्वशंयदुं । अहंन्यञ्ञ्यंसहसासहस्करंनवव्राधतोनवतिंचवक्षयं ॥ अहंसप्तस्रवतोधारयंवृषाद्रिविल्वंःपृथिव्यांसीराऽअधि । अहमर्णांसिविततिरामिसुक्रतुर्युधाविदंमनवेगातुमिष्टयै ॥ अहंतदासुधारयंयदासुनदेवश्चनत्वष्टाधारयद्वृशत् । स्पार्हंगवामूधःसुवक्षणास्वामधोर्मधुश्चात्र्यंसोममाशिरं ॥ एवादेवाँऽइंद्रोविव्येनन्प्रच्यालेनमघवासत्यराधाः । विश्वेत्तातेहरिवःश्चचीवोभितुरासःस्वयशोगृणंति ॥ ८ ॥ (१०।४।८) प्रवोमहेमंदमानायांधसोचोविश्वानरायविश्वाभुवे । इंद्रस्ययस्यसुमखंसहोमहिश्रवोनृम्णंचरोदसीसपर्यतः ॥ सोचिन्नुसख्यानर्यऽइन्नस्तुतश्चकृत्यऽइंद्रोमावतेनरे । विश्वासुधूर्षुवाजकृत्येषुसत्पतेवृत्रेवाप्स्व१भिशूरमंदसे ॥ केतेनरऽइंद्रयेतऽइषेयेतेसुम्नंसधन्य१मियक्षान् । केतेवाजायासुर्यायहिन्विरेकेऽअप्सुस्वासूवरासुपौंस्ये ॥ भुवस्त्वमिंद्रब्रह्मणामहान्भुवोविश्वे

(१०।४।८) प्रवोमहइतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यवैकुंठइंद्रोवैकुंठइंद्रोजगतीतृतीयाचतुर्थ्यावभिसारिण्यौपंचमीत्रिष्टुप् ।

मामार्यंतिकृतेनकर्त्वेनच ॥ अहमेतंगव्ययमश्व्यंपशुंपुरीषिणंसायकेनाहिरण्ययं । पुरूसहस्रानिशिशामिदाशुषेयन्मा सोमासऽउक्थिनोऽअमंदिषुः ॥ अहमिंद्रोनपराजिग्यऽइद्धनंनमृत्यवेवतस्थेकदाचन । सोममिन्मासुन्वंतोयाचताव सुनमेपूरवःसख्येरिषाथन ॥ ५ ॥ अहमेतान्छाश्वसतोद्वाद्वेंद्रंयेवज्रंयुधयेकृण्वत । आह्वयमानाँऽअवहन्मनाहनंदृ ह्लावदन्ननमस्युर्नमस्विनः ॥ अभी३दमेकमेकोऽअस्मिनिष्षाळभीद्वाकिमुत्रयःकरंति । खलेनपर्षान्प्रतिहन्मिभूरिकिं मानिंदंतिशत्रवोनिंद्राः+ ॥ अहंगुंगुभ्योऽअतिथिग्वमिष्करमिषंनवृत्रतुरंविक्षुधारयं । यत्पर्णयघ्नऽउतवाकरंजहेप्रा हंमहेवृत्रहत्येऽअशुश्रवि ॥ प्रमेनमीसाप्यऽइषेभुजेभूद्गवामेषेसख्याकृणुतद्विता । दिद्युंयदस्यसमिथेषुमंहयमादिदे नंशंस्यमुक्थ्यंकरं ॥ प्रनेमस्मिन्ददृशेसोमोऽअंतर्गोपानेममाविरस्थाकृणोति । सतिग्मशृंगंवृषभंयुयुत्सन्द्रुहस्तस्थौ बहुलेबद्धोऽअंतः+ ॥ आदित्यानांवसूनांरुद्रियाणांदेवोदेवानांनमिनामिधाम । तेमाभद्रायशवसेततक्षुरपराजितम स्तृतमषाळ्हं ॥ ६ ॥ (१०।४।७) अहंदांगृणतेपूर्व्यंवस्वहंब्रह्मकृणवंमह्यंवर्धनं । अहंभुवंयजमानस्यचोदितायज्व नःसाक्षिविश्वस्मिन्भरे ॥ मांधुरिंद्रंनामदेवतादिवश्चग्मश्चापांचजंतवः । अहंहरीवृषणाविव्रतारघूऽअहंवज्रंशवसेधृ ष्ण्वाददे ॥ अहमत्कंकवयेशिश्नथंहथैरहंकुत्समावमाभिरूतिभिः । अहंशुष्णस्यश्नथितावधर्यमंनयोररऽआर्यंनामद

(१०।४।७) अहंदामित्येकादशर्चस्यसूक्तस्यवैकुंठइंद्रोवैकुंठइंद्रोजगतीद्वितीयांत्येत्रिष्टुभौ ।

स्यवे ॥ अहंपितेववेतसूँरभिष्टयेतुग्रंकुत्सायस्मदिभंचरंधयं । अहंभुवंयजमानस्यराजनिप्रयद्भरेतुजयेनप्रियाधृषे ॥ अहंरंधयंमृगयंश्रुतर्वणेयन्माजिहीतवयुनाचनानुषक् । अहंवेशंनम्ममायवेकरमहंसव्यायपड्गृभिमरंधयं ॥ ७ ॥ अहंसयोनववास्त्वबृहद्रथंसंवृत्रेवदासँवृत्रहारुजं । यद्वर्धयँतंप्रथयँतमानुषग्दूरेपारेरजसोरोचनाकरं ॥ अहंसूर्यस्यपरियाम्याशुभिःप्रैतशेभिर्वहमानऽओजसा । यन्मासावोमनुषऽआहनिर्णिजऽऋधक्रुषेदासंकृत्व्यंहथैः ॥ अहंसप्तहानहुषोनहुष्टरःप्राश्रावयंशवसातुर्वशंयदुं । अहंन्यञ्ञ्यंसहसासहस्करंनवव्राधतोनवतिंचवक्षयं ॥ अहंसप्तस्रवतोधारयंवृषाद्रविल्वःपृथिव्यांसीराऽअधि । अहमर्णांसिविततिरामिसुक्रतुर्युधाविदंमनवेगातुमिष्टयें ॥ अहंतदासुधारयंयदासुनदेवश्चनत्वष्टाधारयद्वृशं । स्पार्हंगवामूधःसुवक्षणास्वामधोर्मधुश्चात्र्यंसोममाशिरं ॥ एवादेवाँऽइंद्रोविव्येनून्प्रच्यौलेनमघवासत्यराधाः । विश्वेत्तातेहरिवःशचीवोभितुरासःस्वयशोगृणंति ॥ ८ ॥ (१०।४।८) प्रवोमहेमंदमानायांधसोर्चाविश्वानरायविश्वाभुवे । इंद्रस्ययस्यसुमखंसहोमहिश्रवोनृम्णंचरोदसीसपर्यतः ॥ सोचिन्नुसख्यानर्यऽइन्नस्तुतश्चर्कृत्यऽइंद्रोमावतेनरे । विश्वासुधूर्षुवाजकृत्येषुसत्पतेवृत्रेवाप्स्व१भिशूरमंदसे ॥ केतेनरऽइंद्रयेतऽइषेयेतेसुम्नंसधन्य१मियक्षान् । केतेवाजायासुर्यायहिन्विरेकेऽअप्सुस्वासूर्वरासुपौंस्ये ॥ भुवस्त्वमिंद्रब्रह्मणामहान्भुवोविश्वे

(१०।४।८) प्रवोमहइतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यवैकुंठइंद्रोवैकुंठइंद्रोजगतीतृतीयाचतुर्थ्यावभिसारिण्यौपंचमीत्रिष्टुप् ।

षुसवनेषुयज्ञियः । भुवोनॄँश्यौलोविश्वस्मिन्भरेज्येष्ठश्रमंत्रोविश्वचर्षणे ॥ अवानुकंज्यायान्यज्ञवनसोमहींतऽओमा
त्रांकृष्टयोविदुः । असोनुकमजरोवर्धाश्चविश्वेदेतासवनातूतुमाकृषे ॥ एताविश्वासवनातूतुमाकृषेस्वयंसूनोसहसोया
निंदधिषे । वरायतेपात्रंधर्मणेतनायज्ञोमंत्रोब्रह्मोद्यतंवचः ॥ येतेविप्रब्रह्मकृतःसुतेसचावसूनांचवसुनश्चदावने ।
प्रतेसुम्नस्यमनसापथामुवन्मदेसुतस्यसोम्यस्यांधसः ॥ ९ ॥ (१०।४।९) महत्तदुल्वंस्थविरंतदासीद्येनाविष्टितःप्र
विवेशिथापः । विश्वाऽअपश्यद्बहुधातेऽअग्नेजातवेदस्तन्वोदेवऽएकः ॥ कोमाददर्शकतमःसदेवोयोमेतन्वोबहुधाप
र्यपश्यत् । काहमित्रावरुणाक्षियंत्यग्नेविश्वाःसमिधोदेवयानीः ॥ ऐच्छामत्वाबहुधाजातवेदःप्रविष्टमग्नेऽअप्स्वोष
धीषु । तंत्वायमोऽअचिकेच्चित्रभानोदशांतरुष्यादतिरोचमानं ॥ होत्रादहंवरुणबिभ्यदायन्नेवमायुनजन्नत्रदेवाः ।
तस्यमेतन्वोबहुधानिविष्टाऽएतमर्थंनाचिकेताहमग्निः+ ॥ एहिमनुर्देवयुर्यज्ञकामोरंकृत्यातमसिक्षेष्यग्ने । सुगान्पथः
कृणुहिदेवयानान्वहहव्यानिसुमनस्यमानः ॥ १० ॥ अग्नेःपूर्वेभ्रातरोऽअर्थमेतंरथीवाध्वानमन्वावरीवुः । तस्मा
ज्रियावरुणदूरमायंगौरोनक्षेत्रोरविजेज्यायाः ॥ कुर्मस्तऽआयुरजरंयदग्नेयथायुक्तोजातवेदोनरिष्याः । अथावहासि
सुमनस्यमानोभागंदेवेभ्योहविषःसुजात ॥ प्रयाजान्मेऽअनुयाजांश्चकेवलानूर्जस्वंतंहविषोदत्तभागं । घृतंचापांपुरु

(१०।४।९) महत्तदितिनवर्चस्यसूक्तस्यद्वितीयादियुगृचांसौचीकोग्निऋषिःअयुजांदेवाऋषयःयुजांदेवादेवताःअयुजामग्निर्देवतात्रिष्टुप् ।

षंचौषधीनामग्नेश्चदीर्घमायुरस्तुदेवाः ॥ तवप्रयाजाऽअनुयाजाश्चकेवलऽऊर्जस्वंतोहविषःसंतुभागाः । तवाग्नेयज्ञोऽयमस्तुसर्वस्तुभ्यंनमंतांप्रदिशश्चतस्रः ॥ ११ ॥ (१०।४।१०) विश्वेदेवाःशास्तनमायथेहहोतावृतोमनवैयन्निषद्य । प्रमेब्रूतभागधेयंयथावोयेनपथाहव्यमावोवहानि ॥ अहंहोतान्यसीदंयजीयान्विश्वेदेवामरुतोमाजुनंति । अहरहरश्विनाध्वर्यवंवांब्रह्मासमिद्धवतिसाहुतिर्वां ॥ अयंयोहोताकिरुसयमस्यकमप्यूहेयत्समंजंतिदेवाः । अहरहर्जायतेमासिमास्यथादेवादधिरेहव्यवाहं ॥ मांदेवादधिरेहव्यवाहमपम्लुक्तंबहुकृच्छ्राचरंतं । अग्निर्विद्वान्यज्ञंनःकल्पयातिपंचयामंत्रिवृतंसप्ततंतुं ॥ आवोयक्ष्यमृतत्वंसुवीर्यंयथावोदेवावरिवःकराणि । आबाह्वोर्वज्रमिंद्रस्यधेयामथेमाविश्वाःपृतनाजयाति ॥ त्रीणिंशतात्रीसहस्राण्यग्निंत्रिंशच्चदेवानवंचासपर्यन् । औक्षन्घृतैरस्तृणन्बर्हिरस्माऽआदिद्धोतारंन्यसादयंत ॥ १२ ॥ (१०।४।११) यमैच्छाममनसासोऽयमागाद्यज्ञस्यविद्वान्परुषश्चिकित्वान् । सनोयक्षद्देवतायजीयान्निहिषत्सदंतरःपूर्वोऽअस्मत् ॥ अराधिहोतानिषदायजीयानभिप्रयांसिसुधितानिहिख्यत् । यजामहैयज्ञियान्हंतदेवाँऽईळामहाऽईड्याँऽआज्येन ॥ साध्वीमकर्देववीतिंनोऽअद्ययज्ञस्यजिह्वामविदामगुह्यां । सऽआयुरागा

(१०।४।१०) विश्वेदेवाइतिषड्चस्यसूक्तस्यसौचीकोग्निर्देवात्रिष्टुप् । (१०।४।११) यमैच्छामेत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यदेवाऋषयः चतुर्थीपंचम्योःसौचीकोग्निर्ऋषिःअग्निर्देवताचतुर्थीपंचम्योर्देवादेवताजगतीअश्मन्वतीरितित्रिष्टुप् ।

त्सुरभिर्वसानोभद्रामकर्देवहूतिंनोऽअद्य+ ॥ तदद्यवाचःप्रथममसीयेनासुराँऽअभिदेवाऽअसाम । ऊर्जादऽउतयज्ञियासःपंचजनाममहोत्रंजुषध्वं॥ पंचजनाममहोत्रंजुषंतांगोजाताऽउतयेयज्ञियासः । पृथिवीनःपार्थिवात्पात्वंहसोंतरिक्षं दिव्यात्पात्वस्मान्+॥१३॥ तंतुंतन्वन्रजसोभानुमन्विहिज्योतिष्मतःपथोरक्षधियाकृतान् । अनुल्बणंवयतजोगुवामपो मनुर्भवजनयादैव्यंजनं ॥ अक्षानहोनह्यतनोतसोम्याऽइष्कृणुध्वंरशनाऽओतपिंशत । अष्टावँधुरंवहताभितोरथंयेन देवासोऽअनयन्नभिप्रियं+ ॥ अश्मन्वतीरीयतेसंरभध्वमुत्तिष्ठतप्रतरतासखायः । अत्राजहामयेऽअसन्नशेवाःशिवान्वयमुत्तरेमाभिवाजान् ॥ त्वष्टामायावेदपसामपस्तमोविभ्रत्पात्रादेवपानानिशंतमा । शिशीतेनूनंपरशुंस्वायसंयेनवृश्चादेतशोब्रह्मणस्पतिः ॥ सतोनूनंकवयःसंशिशीतवाशीभिर्याभिरमृतायतक्षथ । विद्वांसःपदागुह्यानिकर्तनयेनदेवासोऽअमृतत्वमानशुः+ ॥ गर्भेयोषामदधुर्वत्समासन्यपीच्येनमनसोतजिह्वया । सविश्वाहासुमनायोग्याऽअभिसिषासानिर्वनतेकारऽइज्जितिं ॥ १४ ॥ (१०।४।१२) तांसुतेकीर्तिंमघवन्महित्वायत्त्वाभीतेरोदसीऽअह्वयेतां । प्रावोदेवाँऽआतिरोदासमोजःप्रजायैत्वस्यैयदाशिक्षऽइंद्र ॥ यदचरस्तन्वावावृधानोवलानींद्रप्रब्रुवाणोजनेषु । मायेत्सातेयानियुद्धान्याहुर्नाद्यशत्रुंननुपुराविवित्से ॥ कऽउनुतेमहिमनःसमस्यास्मत्पूर्वऽऋषयोंतमापुः । यन्मातरंचपितरं

॥ ५ ॥

(१०।४।१२) तांसुतइतिषड्चस्यसूक्तस्यवामदेव्योबृहदुक्थइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

चसाकमजनयथास्तन्व१ःस्वायाः ॥ चत्वारितेऽअसुर्याणिनामादाभ्यानिमहिषस्यसंति । त्वमंगतानिविश्वानिवित्सेयेभिःकर्माणिमघवन्चकर्थ ॥ त्वंविश्वादधिषेकेवलानियान्यावियाचगुहावसूनि । कामस्मिन्मेमघवन्मावितारीस्त्वमाज्ञातात्वमिंद्रासिदाता+ ॥ योऽअदधाज्ज्योतिषिज्योतिरंतर्योऽअसृजन्मधुनासंमधूनि । अधप्रियंशूषमिंद्रायमन्मब्रह्मकृतोबृहदुक्थादवाचि ॥ १५ ॥ (१०।४।१३) दूरेतन्नामगुह्यंपराचैर्यत्त्वाभीतेऽअह्वयेतांवयोधै । उदस्तभ्नाःपृथिवींद्यामभीकेभ्रातुःपुत्रान्मघवन्तित्विषाणः+ ॥ महत्तन्नामगुह्यंपुरुस्पृग्येनभूतंजनयोयेनभव्यं । प्रलंजातंज्योतिर्यदस्यप्रियंप्रियाःसमविशंतपंच ॥ आरोदसीऽअपृणादोतमध्यंपंचदेवाँऽऋतुशःसप्तसप्त । चतुस्त्रिंशतापुरुधाविचष्टेसरूपेणज्योतिषाविव्रतेन ॥ यदुषऽऔच्छःप्रथमाविभानामजनयोयेनपुष्टस्यपुष्टं । यत्तेजामित्वमवरंपरस्यामहन्महत्याऽअसुरत्वमेकं ॥ विधुंदद्राणंसमनेबहूनांयुवानंसंतंपलितोजगार । देवस्यपश्यकाव्यंमहित्वाद्यामसारसह्यःसमान ॥ १६ ॥ शाकमनाशाकोऽअरुणःसुपर्णऽआयोमहःशूरःसनादनीळः । यच्चिकेतसत्यमित्तन्नमोधंवसुस्पार्हमुतजेतोतदाता ॥ ऐभिर्ददेवृष्ण्यापौंस्यानियेभिरौक्षद्वृत्रहत्यायवज्री । येकर्मणःक्रियमाणस्यमह्नऽऋतेकर्ममुदजायंतदेवाः+ ॥ युजाकर्माणिजनयन्विश्वौजाऽअशस्तिहाविश्वमनास्तुराषाट् । पीत्वीसोमस्यदिवऽआवृधानःशूरोनिर्युधाधम

(१०।४।१३) दूरेतदित्यष्टर्चस्यसूक्तस्यवामदेव्योबृहदुक्थइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

दस्यून् ॥ १७ ॥ (१०।४।१४) इदंतऽएकेंपरऽऊंतऽएकेंतृतीयेंनज्योतिंषासंविंशस्व । संवेशंनेतन्वं१श्चारुंरेधिप्रियोदेवानांपरमेजनित्रें ॥ तनूष्टेवाजिन्तन्वं१नयंतीवाममस्मभ्यंधातुशर्मतुभ्यं । अह्रुतोमहोधरुणायदेवान्दिवींव ज्योतिःस्वमार्मिमीयाः ॥ वाज्यसिवाजिनेनासुवेनीःसुवितःस्तोमंसुवितोदिवंगाः । सुवितोधर्मप्रथमानुसत्यासुवितोदेवान्सुवितोनुपत्मं ॥ महिन्नऽएषांपितरश्चनेशिरेदेवादेवेष्वदधुरपिक्रतुं । समविव्यचुरुतयान्यत्विषुरेषांतनूषुनिविविशुःपुनः ॥ सहोभिर्विश्वंपरिचक्रमूरजःपूर्वाधामान्यमिताममानाः । तनूषुविश्वाभुवनानियेमिरेप्रासारयंतपुरुधप्रजाऽअनु ॥ द्विधासूनवोसुरंस्वर्विदमास्थापयंततृतीयेनकर्मणा । स्वांप्रजांपितरःपित्र्यंसहऽआवरेष्वदधुस्तंतुमातं ॥ नावानक्षोदःप्रदिशःपृथिव्याःस्वस्तिभिरतिदुर्गाणिविश्वा । स्वांप्रजांबृहदुक्थोमहित्वावरेष्वदधादापरेषु ॥ १८ ॥ (१०।४।१५) माप्रगामपथोवयंमायज्ञादिंद्रसोमिनः । मांतस्थुर्नोऽअरातयः ॥ योयज्ञस्यप्रसाधनस्तंतुर्देवेष्वाततः । तमाहुतंनशीमहि ॥ मनोन्वाहुवामहेनाराशंसेनसोमेन । पितॄणांचमन्मभिः ॥ आतऽएतुमनःपुनःक्रत्वेदक्षायजीवसे ॥ ज्योगेतो दीर्घमायुः ॥ १९ ॥ (१०।४।१६) पुनर्नोमनऽआयुषेघृतेनद्यावापृथिवीऽआभृतां । पुनर्नोब्रह्मपातांसुकीर्तेः ॥ पुनर्मनःपुनरायुर्मऽआगन्पुनःप्राणःपुनरात्मामऽआगन् । पुनश्चक्षुःपुनःश्रोत्रमागन्वैश्वानरोदधदग्निरायुषामे ॥ पुनर्मनऽउतचक्षुरुतश्रोत्रमुतोबलं । वैश्वानरोनदक्ष्यन्नग्निरायुषासह ॥ पुनरूर्जानिवर्तस्वपुनरग्नऽइषायुना । पुनर्नोपाह्यध्वरं ॥ पुनरेहिवाचासहनसासहरायस्पोषेणसं । देवीगंधर्वीपूतदक्षिणाऽअतिक्रामदप्रयुतोमऽएषः ॥ २० ॥ (१०।४।१७) पुनरूर्जानिवर्तस्वपुनरग्नऽइषायुना । पुनर्नोपाह्यध्वरं ॥ पुनरेहिवाचासहनसासहरायस्पोषेणसं । देवीगंधर्वीपूतदक्षिणाऽअतिक्रामदप्रयुतोमऽएषः ॥ २१ ॥ (१०।४।१८) इदंतऽएकंपरऽऊंतऽएकंतृतीयेनज्योतिंषासंविंशस्व । संवेशंनेतन्वं१श्चारुंरेधिप्रियोदेवानांपरमेजनित्रें ॥ तनूष्टेवाजिन्तन्वं१नयंतीवाममस्मभ्यंधातुशर्मतुभ्यं । अह्रुतोमहोधरुणायदेवान्दिवींव ज्योतिःस्वमार्मिमीयाः ॥ वाज्यसिवाजिनेनासुवेनीःसुवितःस्तोमंसुवितोदिवंगाः । सुवितोधर्मप्रथमानुसत्यासुवितोदेवान्सुवितोनुपत्मं ॥ महिन्नऽएषांपितरश्चनेशिरेदेवादेवेष्वदधुरपिक्रतुं । समविव्यचुरुतयान्यत्विषुरेषांतनूषुनिविविशुःपुनः ॥ सहोभिर्विश्वंपरिचक्रमूरजःपूर्वाधामान्यमिताममानाः । तनूषुविश्वाभुवनानियेमिरेप्रासारयंतपुरुधप्रजाऽअनु ॥ द्विधासूनवोसुरंस्वर्विदमास्थापयंततृतीयेनकर्मणा । स्वांप्रजांपितरःपित्र्यंसहऽआवरेष्वदधुस्तंतुमातं ॥ नावानक्षोदःप्रदिशःपृथिव्याःस्वस्तिभिरतिदुर्गाणिविश्वा । स्वांप्रजांबृहदुक्थोमहित्वावरेष्वदधादापरेषु ॥ २२ ॥

(१०।४।१४) इदंतइतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यवामदेव्योबृहदुक्थोविश्वेदेवास्त्रिष्टुप्प्रचतुर्थ्यादितिस्रोजगत्यः । (१०।४।१५) माप्रगामेतिषड्ऋचस्यसूक्तस्यगौपायनाबंधुःश्रुतबंधुर्विप्रबंधुर्विश्वेदेवागायत्री । (भेदपक्षे—इंद्रः१ अग्निस्तंतुः१ विश्वेदेवाः३ सोमः१ एवं६ । माप्रगामेतिसूक्तानांबंध्वाद्याऋषयइत्यार्षानुक्रमण्यांशौनकः) । अत्रैषांगौपायनत्वमेवनलौपायनत्वं तथासुबंधोर्लोपश्च सर्वा. भा.) ।

जीवसे । ज्योक्चसूर्यंदृशे+ ॥ पुनर्नःपितरोमनोददातुदैव्योजनः । जीवंव्रातंसचेमहि ॥ वयंसोमव्रतेतवमनस्तनूषुबिभ्रतः । प्रजावंतःसचेमहि ॥ १९ ॥ (१०।४।१६) यत्तेयमंवैवस्वतंमनोजगामदूरकं । तत्तऽआवर्तयामसीह क्षयायजीवसे ॥ यत्तेदिवंयत्पृथिवींमनोजगामदूरकं । तत्त० ॥ यत्तेभूमिंचतुर्भृष्टिंमनोजगामदूरकं । तत्त० ॥ यत्तेचतस्रःप्रदिशोमनोजगामदूरकं । तत्त० ॥ यत्तेसमुद्रमर्णवंमनोजगामदूरकं । तत्त० ॥ यत्तेमरीचीःप्रवतोमनोजगामदूरकं । तत्त० ॥ २० ॥ यत्तेऽअपोयदोषधीर्मनोजगामदूरकं । तत्त० ॥ यत्तेसूर्यंयदुषसंमनोजगामदूरकं । तत्त० ॥ यत्तेपर्वतान्बृहतोमनोजगामदूरकं । तत्त० ॥ यत्तेविश्वमिदंजगन्मनोजगामदूरकं० । तत्त० ॥ यत्तेऽपराःवरावतोमनोजगामदूरकं । तत्त० ॥ यत्तेभूतंचभव्यंचमनोजगामदूरकं ॥ तत्त० ॥ २१ ॥ (१०।४।१७) प्रतार्यायुःप्रतरंनवीयःस्थातारेवक्रतुमतारथस्य । अधच्यवानऽउत्तवीत्यर्थपरातरंसुनिर्ऋतिर्जिहीतां ॥ सामन्नुरायेनिधिमश्वबुध्नंकरामहेसुपुरुधश्रवांसि । तानोविश्वानिजरितारमत्तुपरा० ॥ अभीष्वर्यःपौंस्यैर्भवेमद्यौर्नभूमिंगिरयोना

(१०।४।१६) यत्तेयममितिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यगौपायनावंधुःश्रुतबंधुर्विप्रबंधुर्मनोनुष्टुप् । (१०।४।१७) प्रतार्यायुरितिदशर्चस्यसूक्तस्यगौपायनावंध्वादयऋषयःआद्यानांचतसृणांनिर्ऋतिर्देवताचतुर्थ्यानिर्ऋतिसोमौपंचमीषष्ठ्योरसुनीतिर्देवीसप्तम्याःपृथिवीद्यावंतरिक्षसोमपूषपथ्यास्वस्तयोदेवताःअंत्यानांतिसृणांद्यावापृथिव्यौत्रिष्टुप् अंत्यार्धर्चस्येंद्रः अंत्यास्तिस्रःक्रमेणपंक्तिमहापंक्तिपंक्त्युत्तराः ।

त्रान् । तानोविश्वानिजरितश्चिकेतपरा० ॥ मोषुणःसोममृत्यवेपरादाःपश्येमनुसूर्यमुच्चरंतं । द्युभिर्हितोजरिमासूनोऽअस्तुपरा० ॥ असुनीतेमनोऽअस्मासुधारयजीवातवेसुप्रतिरानऽआयुः । रारंधिनःसूर्यस्यसंदृशिघृतेनत्वंतन्वंवर्धयस्व ॥ २२ ॥ असुनीतेपुनरस्मासुचक्षुःपुनःप्राणमिहनोधेहिभोगं । ज्योक्पश्येमसूर्यमुच्चरंतमनुमतेमृळयानःस्वस्ति+ ॥ पुनर्नोऽअसुंपृथिवीदंदातुपुनर्द्यौर्देवीपुनरंतरिक्षं । पुनर्नःसोमस्तन्वंददातुपुनःपूषापथ्यांऽ३यास्वस्तिः+ ॥ शंरोदसीसुबंधवेयह्वीऽऋतस्यमातरा । भरंतामपयद्रपोद्यौःपृथिविक्षमारपोमोषुतेकिंचनाममत् ॥ अवद्रुकेऽअवत्रिकादिवश्चरंतिभेषजा । क्षमाचरिष्णवेकंकंभरंतामपयद्रपोद्यौःपृथिविक्षमारपोमोषुतेकिंचनाममत् ॥ समिंद्रेरयगामनडुहंयऽआवहदुशीनराण्याऽअनः । भरंतामपयद्रपोद्यौःपृथिविक्षमारपोमोषुतेकिंचनाममत् ॥ २३ ॥ (१०।४।१८) आजनंत्वेषसंदृशंमाहीनानामुपस्तुतं । अगन्मबिभ्रतोनमः ॥ असमातिंनितोशनंत्वेषंनियुयिनंरथं । भुजेरथस्यसत्पतिं ॥ योजनान्महिषाँऽइवातितस्थौपवीरवान् । उतापवीरवान्युधा+ ॥ यस्येक्ष्वाकुरुपव्रतेरेवान्मराय्येधते । दिवीवपंचकृष्टयः ॥ इंद्रक्षत्रासमातिषुरथंप्रोष्ठेषुधारय । दिवीवसूर्यंदृशे+ ॥ अगस्त्यस्यनद्र्यःस

(१०।४।१८) आजनमितिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यगौपायनाबंध्वादयऋषयःषष्ठ्याअगस्त्यस्वसाऋषिकाआद्यानांचतसृणांषष्ठ्याश्चासमातिर्देवतापंचम्याइंद्रःसप्तम्यादिपंचानांजीवःद्वादश्याहस्तोऽनुष्टुप् आद्याःपंचगायत्र्यःअष्टमीनवम्यौपंक्ती ।

सीयुनक्षिरोहिता । पणीन्व्यक्रमीरभिविश्वान्राजन्नराधसः ॥ २४ ॥ अयंमातायंपितायंजीवातुरागमत् । इदंतवंप्र सर्पणंसुबंधवेहिनिरिंहि ॥ यथायुगंवरत्रयानह्यंतिधरुणायकं । एवादाधारतेमनोजीवातवेनमृत्यवेथोंऽअरिष्टतात ये ॥ यथेयंपृथिवीमहीदाधारेमान्वनस्पतीन् । एवादाधार० ॥ यमाद्हंवैवस्वतात्सुबंधोर्मनऽआभरं । जीवातवेनमृ त्यवेथो० ॥ न्य१ग्वातोववातिन्यक्तपतिसूर्यः । नीचीनमभ्रयादुहेन्यग्भवतुतेरपः ॥ अयंमेहस्तोभगवामयंमेभगव त्तरः । अयंमेविश्वभेषजोयंशिवाभिमर्शनः ॥ २५ ॥ (१०।५।१) इदमित्थारौद्रंगूर्तवचाब्रह्मक्रत्वाशच्यामंतरा जौ ॥ क्राणायदस्यपितरामंहनेष्ठाःपर्षत्पक्थेऽअहन्नासत्यहोतृन् ॥ सऽइद्वानायदभ्यायवन्वन्च्यवानःसूदैरमिमीतवेदिं । तूर्वयाणोगूर्तवचस्तमःक्षोदोनरेतऽइतऽऊतिसिंचत् ॥ मनोनयेषुहवनेषुतिग्मंविपःशच्यावनुथोद्रवंता । आयः शयीभिस्तुविनृम्णोऽअस्याश्रीणीतादिशंगभस्तौ ॥ कृष्णायद्गोष्वरुणीषुसीदद्दिवोनपातास्विनाहुवंवां । वीतंमेयज्ञ मागतंमेऽअन्नंवन्वांसानेषमस्मृतधू ॥ प्रथिष्टयस्यवीरकर्ममिष्णदनुष्टितंनुनयोंऽअपौहत् । पुनस्तदावृहतियत्कुना

पंचमेनुवाकेष्टसूक्तानि । (१०।५।१) इदमित्थेतिसप्तविंशत्यृचस्यसूक्तस्यमानवोनाभानेदिष्टोविश्वेदेवास्त्रिष्टुप् (भेदपक्षे—रुद्रः २ अश्विनौ२रुद्रः२विश्वेदेवाः१वास्तोष्पतिरुद्रौ१वास्तोष्पत्यग्नी१अंगिरसः १ इंद्रः ३अग्निः१नासत्येंद्राः१ सोमः१अग्निः १ आदित्यनाभाने दिष्टौ१नाभानेदिष्टधेनू१अग्निः१इंद्राग्नी१इंद्रः१मित्रावरुणनाभानेदिष्टाः१वरुणः१मित्रावरुणौ१वरुणः १ देवाः१ एवं २७) ।

यांदुहितुराऽअनुभृतमनर्वा+ ॥ २६ ॥ मध्यायत्कर्त्वमभवदभीकेकामंकृण्वानेपितरियुवत्यां । मनानग्रेतोजहतुर्वि
यंतासानौनिषिक्तंसुकृतस्ययोनौ ॥ पितायत्स्वांदुहितरमधिष्कन्क्ष्मयारेतःसंजग्मानोनिषिंचत् । स्वाध्योजनयन्ब्रह्म
देवावास्तोष्पतिंव्रतपांनिरतक्षन् ॥ सऽईंवृषानफेनमस्यदाजौस्मदापरैदपदभ्रचेताः । सरत्पदानदक्षिणापरावृङ्न
तानुमेपृशन्योजगृभ्रे ॥ मक्षूनवह्निःप्रजायाऽउपब्दिरग्निंननग्नऽउपसीददूधः । सनितेध्मंसनितोतवाजंसधर्ताजज्ञे
सहसायवीयुत्+ ॥ मक्षूकनायाःसख्यंनवग्वाऽऋतंवदंतऽऋतयुक्तिमग्मन् । द्विवर्हसोयऽउपगोपमागुरदक्षिणासोऽ
अच्युतादुदुक्षन् ॥ २७ ॥ मक्षूकनायाःसख्यंनवीयोराधोनरेतऽऋतमित्तुरण्यन् । शुचियत्तेरेक्णऽआयजंतसबर्दु
घायाःपयऽउस्रियायाः ॥ पश्वायत्पश्चावियुताबुधंतेतिब्रवीतिवक्तरीरराणः । वसोर्वसुत्वाकारवोनेहाविश्वंविवेष्टिद्र
विणमुपक्षु+ ॥ तदिन्न्वस्यपरिषद्वानोऽअग्मन्पुरूसदंतोनार्षदंबिभित्सन् । विशुष्णस्यसंग्रथितमनर्वाविदत्पुरुप्रजा
तस्यगुहायत्+ ॥ भर्गोहनामोतयस्यदेवाःस्व१र्णयेत्रिषधस्थेनिषेदुः । अग्निर्हनामोतजातवेदाःश्रुधीनोहोतर्ऋतस्य
होताध्रुक् ॥ उतत्यामेरौद्रावर्चिमंतानासत्याविंद्रगूर्तयेयजध्यै । मनुष्वद्वृक्तबर्हिषेरराणामंदूहितप्रयसाविक्षुयज्यू
॥ २८ ॥ अयंस्तुतोराजावंदिवेधाऽअपश्चविप्रस्तरतिःस्वसेतुः । सकक्षीवंतंरेजयत्सोऽअग्निंनेमिंनचक्रमर्वतोरघुद्रु+ ॥
सद्विबंधुर्वैतरणोयष्टासबर्धुंधेनुमस्वंदुहध्यै । संयन्मित्रावरुणावृंजऽउक्थैर्ज्येष्ठेभिरर्यमणंवरूथैः ॥ तद्बंधुःसूरिर्दिवि

तैधियंधानाभानेदिष्ठोरपतिप्रवेनन् । सानोनाभिःपरमास्यवाघाहंतत्पश्चाकंतिथश्चिदास ॥ इयंमेनाभिरिहमेसधस्थमिमेमेदेवाऽअयमस्मिसर्वेः । द्विजाऽअहंप्रथमजाऽऋतस्येदंधेनुरदुहज्जायमाना ॥ अधासुमंद्रोऽअरतिर्विभावावस्यतिद्विवर्तनिर्वनेषाट् । ऊर्ध्वायच्छेण्निर्नशिशुर्दन्मक्षूस्थिरंशेवृधंसूतमाता+ ॥ २९ ॥ अधागावऽउपमातिंकनायाऽअनुश्वांतस्यकस्यचित्परेयुः । श्रुधित्वंसुद्रविणोनस्त्वंयाळाश्वघ्नस्यवावृधेसूनृताभिः ॥ अधत्वमिंद्रविद्ध्यृसान्महोरायेनृपतेवज्रबाहुः । रक्षाचनोमघोनःपाहिसूरीननेहसस्तेहरिवोऽअभिष्टौ ॥ अधयद्राजानागविष्टौसरत्सरण्युःकारवेजरण्युः । विप्रःप्रेष्ठःसह्यैषांबभूवपराचवक्षदुतपर्षदेनान् ॥ अधान्वस्यजेन्यस्यपुष्टौवृथारेभेतऽईमहेतदनु । सरण्युरस्यसूनुरश्वोविप्रश्चास्रिश्रवसश्चसातौ+ ॥ युवोर्यदिंसख्यायास्मेशर्धायस्तोमेंजुजुषेनमस्वान् । विश्वत्रयस्मिन्नागिरःसमीचीःपूर्वीवंगातुर्दाशंसूनृतायै ॥ सगृणानोऽअद्भिर्देववानितिसुबंधुर्नमसासूक्तैः । वर्धदुक्थैर्वचोभिराहिनूनंव्यध्वैतिपथंसऽउस्रियायाः ॥ तऽऊषुणोंमहोयंजत्राभूतदेवासऽऊतयेसजोषाः । येवाजाँऽअनयताविर्यंतोयेस्थानिंचेतारोऽअमूराः ॥ ३० ॥ इत्यष्टमाकेप्रथमोऽध्यायः ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

अष्टमाष्टकेसूक्तानि १४५ ऋचः १२९३

सप्तपंचाशाध्यायेवर्गाः ३० सूक्तानि १६ ऋचः १६१ ॥ त्यागः ॥ अग्नय.१० वैकुंठायेंद्राये.३७ अग्नय. देवेभ्य. अग्नय.

देवेभ्य. अग्नय. देवेभ्य. अग्नय. देवेभ्य. अग्नय. देवेभ्य.६ अग्नय.३ देवेभ्य.२ अग्नय.६ इंद्राये.१४ विश्वेभ्योदेवेभ्य.१३ [मे. प. विश्वेभ्योदे.७ इंद्राये. अग्नयेतंतव. विश्वेभ्योदेवेभ्य.३ सोमाये.] मनसइदं.१२ निर्ऋतय.३ निर्ऋतिसोमाभ्या. असुनीत्या.२ पृथिवीद्यंतरिक्षसोमपूषपथ्यास्वस्तिभ्य. द्यावापृथिवीभ्या.२ इंद्रद्यावापृथिवीभ्य. असमातय.४ इंद्राये. असमातय. जीवायेदं.५ हस्ताये. विश्वेभ्योदेवेभ्य.२७ [मे. प. रुद्राये.२ अश्विभ्या.२ रुद्राये.२ विश्वेभ्योदेवेभ्य. वास्तोष्पतयेरुद्राये. वास्तोष्पत्यग्निभ्या. अंगिरोभ्य. इंद्राये.३ अग्नय. नासत्येंद्रेभ्य. सोमाये. अग्नय. आदित्यनाभानेदिष्ठेभ्य. नाभानेदिष्ठधेनुभ्या. अग्नय. इद्राग्निभ्या. इंद्राये. मित्रावरुणनाभानेदिष्ठेभ्य. वरुणाये. मित्रावरुणाभ्या.२ देवेभ्य.] ॥ इत्यष्टमेप्रथमः ॥

येयज्ञेनैकादशाद्याःषळंगिरसांस्तुतिर्वीत्यात्रिष्टुप्पंचम्यनुष्टुप्प्रगाथोनुष्टुभौगायत्रीचतस्रोत्याःसावर्णेर्दानस्तुतिःपरावतस्त्र्यूनागयःस्नातोद्वित्रिष्टुबंतंतुस्वस्तिनस्त्रिष्टुब्वासासहोत्तरयापथ्यास्वस्तिदेवत्याकथायांमेत्रिष्टुवग्निरिंद्रःपंचोनावसुकर्णोवासुक्रस्त्रिष्टुबंतंतुदेवान्हुवइमांधियंद्वादशायास्योवार्हस्पत्यंतूदप्लुतोभद्राःसुमित्रोवाध्य श्वऽआग्नेयंद्विजगत्यादीमांमएकादशाग्नेबृहस्पतेबृहस्पतिर्ज्ञानंतुष्टावनवमीजगती ॥ ३ ॥ ॥

॥ हरिःओम् ॥ (१०।५।२) येयज्ञेनदक्षिणयासमक्ताऽइंद्रस्यसख्यममृतत्वमानश । तेभ्योभद्रमंगिरसोवोऽ

॥ ९ ॥

(१०।५।२) येयज्ञेनेत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यमानवोनाभानेदिष्ठोविश्वेदेवाःप्रनूनमित्यादिचतसृणांसावर्णिर्जगतीपंचम्यष्टमीनवम्यो-

अस्तुप्रतिगृभ्णीतमानवंसुमेधसः ॥ यऽउदाजन्पितरोगोमयंवस्वृतेनाभिदन्परिवत्सरेवलं । दीर्घायुत्वमंगिरसोवोऽअस्तुप्रति० ॥ यऽऋतेनसूर्यमारोहयन्दिव्यप्रथयन्पृथिवींमातरंवि । सुप्रजास्त्वमंगिरसोवोऽअस्तुप्रति० ॥ अयंनाभावदतिवल्गुवोगृहेदेवपुत्राऽऋषयस्तच्छृणोतन । सुब्रह्मण्यमंगिरसोवोऽअस्तुप्रति० ॥ विरूपासऽइदृषयस्तऽइद्गं भीरवेपसः । तेऽअंगिरसःसूनवस्तेऽअग्नेःपरिजज्ञिरे ॥ १ ॥ येऽअग्नेःपरिजज्ञिरेविरूपासोदिवस्परि । नवग्वोनुद शंग्वोऽअंगिरस्तमःसचादेवेषुमंहते ॥ इंद्रेणयुजानिःसृजंतवाघतोव्रजंगोमंतमश्विनं । सहस्रंमेददतोऽअष्टकर्ण्यः श्रवोदेवेष्वक्रत ॥ प्रनूनंजायतामयंमनुस्तोकमेवरोहतु । यःसहस्रंशताश्वंसद्योदानायमंहते ॥ नतमंश्नोतिकश्चनदिवऽइवसान्वारभं । सावर्ण्यस्यदक्षिणाविसिंधुरिवपप्रथे ॥ उतदासापरिविषेस्मद्दिष्टीगोपरीणसा । यदुस्तुर्वश्चमामहे ॥ सहस्रदाग्रामणीर्मारिषन्मनुःसूर्यैणास्ययतमानैतुदक्षिणा । सावर्णेर्देवाःप्रतिरंत्वायुर्यस्मिन्नश्नीताऽअसनामवा

नुष्टुभःषष्ठीबृहतीसप्तमीसतोबृहतीदशमीगायत्रीअंत्यात्रिष्टुप् (भेदपक्षे—अंगिरसः६विश्वेदेवाः १सावर्णिः ४ एवं ११ । अंगिरसोनुक्रमण्यांपाक्षिकाउक्ताः) । येयज्ञेनेतिचतसृणांत्रिष्टुप्छंदस्त्वंकश्चिद्भूतेतद्भुविरुद्धं । विरोधास्तु—षळंगिरसांस्तुतिर्वांत्यात्रिष्टुवित्यनुक्रमाच्छेषा जगत्यइतिपरिभाषाव्याघातएकः । तासांत्रिष्टुप्छंदस्त्वेनादेशपरिभाषयातासामंत्यायाश्चत्रिष्टुत्वेसिद्धेंत्यात्रिष्टुबितिसिद्धानुवादलक्षणदोषा विष्करणंद्वितीयः । दशमीत्वस्यगायत्रीजगत्यन्यावितोत्तमामितिशौनकवचनाज्ञानेनस्वेच्छयाव्याख्यानमितितृतीयश्चेति ।)

जँ ॥ २ ॥ (१०।५।३) परावतोयेदिधिषंतऽआप्यंमनुप्रीतासोजनिमाविवस्वतः । ययातेयेनहुष्यस्यबर्हिषेदेवाऽआसतेतेऽअधिब्रुवंतुनः ॥ विश्वाहिवोनमस्यानिवंद्यानामानिदेवाऽउतयज्ञियानिवः । येस्थजाताऽअदितेरुरुष्यत रियेपृथिव्यास्तेमऽइहश्रुताहवं ॥ येभ्योमातामधुमत्पिन्वतेपयःपीयूषंद्यौरदितिरद्रिबर्हाः । उक्थशुष्मान्वृषभरान्त्स्वप्नसस्ताँऽआदित्याँऽअनुमदास्वस्तये ॥ नृचक्षसोऽअनिमिषंतोऽअर्हणावृहद्देवासोऽअमृतत्वमानशुः ॥ ज्योतीरथाऽअहिमायाऽअनागसोदिवोवर्ष्माणंवसतेस्वस्तये ॥ सम्राजोयेसुवृधोयज्ञमाययुरपरिह्वृतादधिरेदिविक्षयं । ताँऽआविवासन्नमसासुवृक्तिभिर्महोऽआदित्याँऽअदितिंस्वस्तये ॥ ३ ॥ कोवःस्तोमंराधतियंजुजोषथविश्वेदेवासोमनुषोयतिष्ठन । कोवोध्वरंतुविजानाताऽअरंकरद्योनःपर्षदत्यंहःस्वस्तये ॥ येभ्योहोत्रांप्रथमामायेजेमनुःसमिद्धाग्निर्मनसासप्तहोतृभिः । तऽआदित्याऽअभयंशर्मयच्छतसुगानःकर्तसुपथास्वस्तये ॥ यऽईशिरेभुवनस्यप्रचेतसोविश्वस्यस्थातुर्जगतश्चमंतवः । तेनःकृतादकृतादेनसस्पर्यद्यादेवासःपिपृतास्वस्तये ॥ भरेष्विंद्रंसुहवंहवामहंहोमुचंसुकृतंदैव्यंजनं । अग्निंमित्रंवरुणंसातयेभगंद्यावापृथिवीमरुतःस्वस्तये ॥ सुत्रामाणंपृथिवींद्यामनेहसंसुशर्माणमदितिंसुप्रणीतिं । दैवीं

(१०।५।३) परावतइतिसप्तदशर्चस्यसूक्तस्यगयःप्लातोविश्वेदेवाःपंचदशीषोडश्योःपथ्यास्वस्तिर्जगत्यंत्येद्वेत्रिष्टुभौस्वस्तिस्तुत्वा । (भेदपक्षे—विश्वेदेवाः९दिवः१विश्वेदेवाः४पथ्यास्वस्ति२विश्वेदेवाः१एवं१७) । गयःप्लातइत्यत्रप्लातोगयोविश्वेदेवाइत्यपिकचित्प्रयुंजते) ।

नावँस्वरित्रामनागसमस्रवंतीमारुहेमास्वस्तये ॥ ४ ॥ विश्वेयजत्राऽअधिवोचतोतयेत्रायध्वंनोदुरेवायाऽअभिह्रुतः ।
सत्ययावोदेवहूत्याहुवेमशृण्वतोदेवाऽअवसेस्वस्तये ॥ अपामीवामपविश्वामनाहुतिमपारातिंदुर्विदत्रामघायतः ।
आरेदेवाद्वेषोऽअस्मद्युयोतनोरुणःशर्मयच्छतास्वस्तये ॥ अरिष्टःसमर्तोविश्वेऽएधतेप्रप्रजाभिर्जायतेधर्मणस्परि ।
यमादित्यासोनयथासुनीतिभिरतिविश्वानिदुरितास्वस्तये ॥ यंदेवासोवथवाजसातौयंशूरसातामरुतोहितेधने । प्रा
तर्यावाणंरथमिंद्रसानसिमरिष्यंतमारुहेमास्वस्तये ॥ स्वस्तिनःपथ्यासुधन्वसुस्वस्त्य१प्सुवृजनेस्वर्वति । स्वस्तिनःपु
त्रकृथेषुयोनिषुस्वस्तिरायेमरुतोदधातन ॥ स्वस्तिरिद्धिप्रपथेश्रेष्ठारेक्णस्वत्यभियावाममेति । सानोऽअमासोऽअर
णेनिपातुस्वावेशाभवतुदेवगोपा ॥ एवाप्तेःसूनुरवीवृधद्वोविश्वेऽआदित्याऽअदितेमनीषी । ईशानासोनरोऽअम
र्त्येनास्तावि जनोदिव्योगयेन ॥ ५ ॥ (१०।५।४) कथादेवानांकतमस्ययामनिसुमंतुनामश्रृण्वतांमनामहे । को
मृळातिकतमोनोमयस्करत्कतमऽऊतीऽअभ्यावर्वर्तति ॥ क्रतूयंतिक्रतवोहृत्सुधीतयोवेनंतिवेनाःपतयंत्यादिशः ।
नमर्ड्तावियतेऽअन्यऽएभ्योदेवेषुमेऽअधिकामाऽअयंसत ॥ नरावाशंसंपूषणमगोह्यमग्निंदेवेद्धमभ्यर्चसेगिरा ।

(१०।५।४) कथादेवानामितिसप्तदशर्चस्यसूक्तस्यगयःप्लातोविश्वेदेवाजगतीद्वादशीषोडशीसप्तदश्यस्त्रिष्टुभः (भेदपक्षे—विश्वे-
देवाः४ आदित्यार्यमणः१विश्वेदेवाः३नद्यः१विश्वेदेवाः४द्यावापृथिव्यौ१विश्वेदेवाः३एवं१७) ।

सूर्यामासाचंद्रमसायमंदिविवित्रितंवातमुषसंमक्तुमश्विना ॥ कथाकविस्तुवीरवान्कयागिराबृहस्पतिर्वावृधतेसुवृक्तिभिः । अजऽएकपात्सुहवैभिर्ऋक्वभिरहिःशृणोतुबुध्न्योहवीमनि ॥ दक्षस्यवादितेजन्मनिव्रतेराजानामित्रावरुणाविवाससि । अतूर्तपंथाःपुरुरथोऽअर्यमासप्तहोतारविषुरूपेषुजन्मसु ॥ ६ ॥ तेनोऽअर्वतोहवनश्रुतोहवंविश्वेशृण्वंतुवाजिनोमितद्रवः । सहस्रसामेधसाताविवत्मनामहोयेधनंसमिथेषुजभ्रिरे+ ॥ प्रवोवायुंरथयुजंपुरंधिंस्तोमैःकृणुध्वंस्ख्यायपूषणं । तेहिदेवस्यसवितुःसवीमनिक्रतुंसचंतेसचितःसचेतसः ॥ त्रिःसप्तसस्रान्द्योमहीरपोवनस्पतीन्पर्वताँऽअग्निमूतये । कृशानुमस्तृन्तिष्यंसधस्थऽआरुद्रंरुद्रेषुरुद्रियंहवामहे ॥ सरस्वतीसरयुःसिंधुरूर्मिभिर्महोमहीरवसायंतुवक्षणीः । देवीरापोमातरःसूदयित्नवोघृतवत्पयोमधुमन्नोऽअर्चत ॥ उतमाताबृहद्दिवाशृणोतुनस्त्वष्टादेवेभिर्जनिभिःपितावचः । ऋभुक्षावाजोरथस्पतिर्भगोरण्वःशंसःशशमानस्यपातुनः ॥ ७ ॥ रण्वःसंदृष्टौपितुमाँऽइवक्षयोभद्रारुद्राणांमरुतामुपस्तुतिः । गोभिःष्यामयशसोजनेष्वासदादेवासऽइळयासचेमहि ॥ यांमेधियंमरुतऽइंद्रदेवाऽअददातवरुणमित्रयूयं । तांपीपयतपयसेवधेनुंकुविद्गिरोऽअधिरथेवहाथ ॥ कुविदंगप्रतियथाचिदस्यनःसजात्यस्यमरुतोबुवोधथ । नाभायत्रप्रथमंसंनसामहेतत्रजामित्वमदितिर्दधातुनः ॥ तेहिद्यावापृथिवीमातरामहीदेवीदेवान्जन्मनायज्ञियेऽइतः । उभेविभृतऽउभयंभरीमभिःपुरूरेतांसिपितृभिश्चसिंचतः ॥ विषाहोत्राविश्वमश्नोतिवार्यंबृहस्पतिं

॥ ११ ॥

ररमतिःपनीयसी । ग्रावायत्रमधुषुदुच्यतेवृहदवीवशंतमतिभिर्मनीषिणः ॥ एवाकविस्तुवीरवाँऽऋतज्ञाद्रविणस्यु द्रविणसश्चकानः । उक्थेभिरत्रमतिभिश्चविप्रोपीपयद्वयोदिव्यानिजन्म ॥ एवाग्नतेःसूनुरवीवृधद्वोविश्वंऽआदित्याऽ अदितेमनीषी । ईशानासोनरोऽअमर्त्येनास्ताविजनोदिव्योगयेन ॥ ८ ॥ (१०।५।५) अग्निरिंद्रोवरुणोमित्रोऽअर्यमा वायुःपूषासरस्वतीसजोषसः । आदित्याविष्णुर्मरुतःस्ववृहत्सोमोरुद्रोऽअदितिर्ब्रह्मणस्पतिः ॥ इंद्राग्नीवृत्रहत्येषुस त्पतीमिथोहिन्वानातन्वा३ समोकसा । अंतरिक्षंमह्यापप्रुरोजसासोमोघृतश्रीर्महिमानमीरयन् ॥ तेषांहिमह्नामहता मनुर्वणांस्तोमाँऽइयर्म्यृतज्ञाऽऋतावृधां । येऽअप्सवमर्णवंचित्ररांधसस्तेनोरासंतांमहयेसुमित्र्याः+ ॥ स्वर्णरमंतारं क्षाणिरोचनाद्यावाभूमीपृथिवींस्कभुरोजसा । पृक्षाऽइवमहयंतःसुरातयोदेवाःस्तवंतेमनुषायसूरयः ॥ मित्रार्यशिक्ष वरुणायदाशुषेयासम्राजामनसानप्रयुच्छतः । ययोर्धामधर्मणारोचतेवृहद्ययोरुभेरोदसीनार्धसीवृतौ ॥ ९ ॥ यागौ वर्तनिंपर्येतिनिष्कृतंपयोदुहानाव्रतनीरवारतः । साप्रब्रुवाणावरुणायदाशुषेदेवेभ्योदाशद्धविषाविवस्वते ॥ दिवक्ष सोऽअग्निजिह्वाऽऋतावृधऽऋतस्ययोनिंविमृशंतऽआसते । द्यांस्कभित्व्य१पऽआचक्रुरोजसायज्ञंजनित्वीतन्वी३ नि

(१०।५।५) अग्निरिंद्रइतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यवासुक्रोवसुकर्णोविश्वेदेवाजगत्यंत्यात्रिष्टुप् । (भेदपक्षे—विश्वेदेवाः ४मित्रावरुणौ १ गौः १विश्वेदेवाः १द्यावापृथिव्यौ १विश्वेदेवाः ३अश्विनौ १विश्वेदेवाः ३एवं १५) ।

मा॑मृजुः ॥ प॒रि॒क्षिता॑पि॒तरा॑पूर्व॒जाव॑रीऽऋ॒तस्य॒योना॑क्षयतः॒समो॑कसा । द्यावा॑पृथि॒वीवरु॑णाय॒सव्र॑तेघृ॒तव॒त्पयो॑महि॒
षाय॑पिन्वतः ॥ प॒र्जन्या॒वाता॑वृष॒भापु॑री॒षिणे॑न्द्रवा॒यूवरु॑णोमि॒त्रोऽअ॑र्य॒मा । दे॒वाँऽऽआ॑दि॒त्याँऽअदि॑तिंहवामहे॒येपार्थि॑
वासोदि॒व्यासो॑ऽअ॒प्सुये+ ॥ त्वष्टा॑रंवा॒युमृ॑भवो॒यऽओह॑ते॒दैव्या॒होता॑राऽउ॒षसं॑स्व॒स्तये॑ । बृह॒स्पतिं॑वृत्रखा॒दंसु॑मे॒धस॑
मिंद्रि॒यंसोमं॑धन॒साऽउ॑ऽईमहे ॥ १० ॥ ब्रह्म॒गामश्वं॑ज॒नयं॑त॒ऽओष॑धी॒र्वन॒स्पती॑न्पृथि॒वींपर्व॑ताँऽअ॒पः । सूर्यं॑दि॒विरो॒ह
यं॑तःसु॒दान॑व॒ऽआर्या॑व्र॒ताविसृ॒जंतो॒ऽअधि॒क्षमि॑ ॥ भु॒ज्युमंह॑सःपिपृथो॒निर॑श्विना॒श्यावं॑पु॒त्रंव॑ध्रिम॒त्याऽअ॑जिन्वतं । क॒
म॒द्युवं॑विम॒दायो॑हथुर्यु॒वंवि॑ष्णा॒प्वं१॒ विश्व॑का॒याव॑सृजथः ॥ पावी॑रवीतन्य॒तुरेक॑पाद॒जोदि॒वोध॒र्तासिंधु॒रापः॑समु॒द्रियः॑ ।
विश्वे॑दे॒वासः॑शृणव॒न्वचां॑सिमे॒सर॑स्वतीस॒हधी॒भिःपुरं॑ध्या ॥ विश्वे॑दे॒वाःस॒हधी॒भिःपुरं॑ध्या॒मनो॒र्यज॑त्राऽअ॒मृता॑ऽऋत॒
ज्ञाः । रा॒ति॒षाचो॑ऽअभि॒षाचः॑स्व॒र्विदः॒स्व१॒र्गिरो॒र्ब्रह्म॑सू॒क्तंजु॑षेरत ॥ दे॒वान्वसि॑ष्ठोऽअ॒मृता॑न्ववंदे॒येविश्वा॒भुव॑ना॒भिप्र॑
त॒स्थुः । तेनो॑रासंतामुरुगा॒यम॒द्ययू॒यंपा॑तस्व॒स्तिभिः॒सदा॑नः ॥ ११ ॥ (१०।५।६) दे॒वान्हु॑वेबृ॒हच्छ्र॑वसःस्व॒स्तये॑ज्योति॒
ष्कृतो॑ऽअध्व॒रस्य॒प्रचे॑तसः । येवा॑वृ॒धुःप्र॑त॒रंवि॒श्ववे॑दस॒ऽइंद्र॑ज्येष्ठासोऽअ॒मृता॑ऽऋता॒वृधः॑ ॥ इंद्र॑प्रसूता॒वरु॑णप्रशिष्टा॒
येसूर्य॑स्य॒ज्योति॑षोभा॒गमा॑न॒शुः । म॒रुद्ग॑णेवृ॒जने॒मन्म॑धीमहि॒माघो॑नेय॒ज्ञंज॑नयंतसू॒रयः॑ ॥ इंद्रो॒वसु॑भिः॒परि॑पातुनो॒गय॑

(१०।५।६)देवान्हुवइतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यवासुक्रोवसुकर्णोविश्वेदेवाजगत्यंत्यात्रिष्टुप्(पक्षे-विश्वेदेवाः६अग्नीषोमौ१विश्वेदेवाः८एवं१५)।

मादित्यैर्नोऽअदितिः शर्मयच्छतु । रुद्रोरुद्रेभिर्देवोमृळयातिनस्त्वष्टानोग्नाभिःसुवितायजिन्वतु ॥ अदितिर्द्यावापृथिवीऽऋतंमहदिंद्राविष्णूमरुतःस्वर्बृहत् । देवाँऽआदित्याँऽअवसेहवामहेवसून्रुद्रान्त्सवितारंसुदंससं ॥ सरस्वान्धीभिर्वरुणोधृतव्रतःपूषाविष्णुर्महिमावायुरश्विना । ब्रह्मकृतोऽअमृताविश्ववेदसःशर्मनोयंसन्त्रिवरूथमंहसः ॥ १२ ॥ वृषायज्ञोवृषणःसंतुयज्ञियावृषणोदेवावृषणोहविष्कृतः । वृषणाद्यावापृथिवीऽऋतावरीवृषापर्जन्योवृषणोवृषस्तुभः ॥ अग्नीषोमावृषणावाजसातयेपुरुप्रशस्तावृषणाऽउपब्रुवे । यावींजिरेवृषणोदेवयज्ययातानःशर्मत्रिवरूथंवियंसतः ॥ धृतव्रताःक्षत्रियायज्ञनिष्कृतोबृहद्दिवाऽअध्वराणामभिश्रियः । अग्निहोतारऽऋतसापोऽअद्रुहोपोऽअसृजन्नुवृत्रतूर्ये ॥ द्यावापृथिवीजनयन्नभिव्रतापऽओषधीर्वनिनानियज्ञियाः । अंतरिक्षंस्वः१रापप्रुरूतयेवशंदेवासस्तन्वी३ निमामृजुः ॥ धर्तारोदिवऽऋभवःसुहस्तावातापर्जन्यामहिषस्यतन्यतोः । आपऽओषधीःप्रतिरंतुनोगिरोभगोरातिर्वाजिनोयंतुमेहवं ॥ १३ ॥ समुद्रःसिंधूरजोऽअंतरिक्षमजऽएकपात्तनयित्नुरर्णवः । अहिर्बुध्न्यःशृणवद्वचांसिमेविश्वेदेवासऽउतसूरयोममं ॥ स्यामवोमनवोदेववीतयेप्रांचंनोयज्ञंप्रणयतसाधुया । आदित्यारुद्रावसवःसुदानवऽइमाब्रह्मशस्यमानानिजिन्वत ॥ दैव्याहोताराप्रथमापुरोहितऽऋतस्यपंथामन्वेमिसाधुया । क्षेत्रस्यपतिंप्रतिवेशमीमहेविश्वान्देवाँऽअमृताँऽअप्रयुच्छतः ॥ वसिष्ठासःपितृवद्वाचमक्रतदेवाँऽईळानाऽऋषिवत्स्वस्तये । प्रीताऽईवज्ञातयःकाममेत्या

स्मेदेवासोवधूनुतावसुं ॥ देवान्वसिष्ठोऽअमृतान्ववंदेयेविश्वाभुवनाभिप्रतस्थुः । तेनोरासंतामुरुगायमद्ययूयंपात स्वस्तिभिःसदानः ॥ १४ ॥ (१०।५।७) इमांधियंसप्तशीर्ष्णींपितानंऽऋतप्रजातांबृहतीमविंदत् । तुरीयंस्विज्जनयद्विश्वजन्योयास्यंऽउक्थमिंद्रायशंसन् ॥ ऋतंशंसंतऽऋजुदीध्यानादिवस्पुत्रासोऽअसुरस्यवीराः । विप्रंपदमंगिरसोदधानायज्ञस्यधामप्रथमंमनंत ॥ हंसैरिवसखिभिर्वावदद्भिरश्मन्मयानिनहनाव्यस्यन् । बृहस्पतिरभिकनिक्रदद्गाऽउतप्रास्तौदुच्चविद्वाँऽअगायत् ॥ अवोद्वाभ्यांपरऽएकयागायुहातिष्ठंतीरनृतस्यसेतौ । बृहस्पतिस्तमसिज्योतिरिच्छन्नुदुस्राऽआकविंहितिस्रऽआवः ॥ विभिद्यापुरंशयथेमपाचींनिस्त्रीणिसाकमुदधेरकृंतत् । बृहस्पतिरुषसंसूर्यंगामर्कंविवेदस्तनयन्निवद्यौः+ ॥ इंद्रोबलंरक्षितारंदुघानांकरेणेवविचकर्तारवेण । स्वेदांजिभिराशिरमिच्छमानोरोदयत्पणिमागाऽअमुष्णात् ॥ १५ ॥ सऽईसत्येभिःसखिभिःशुचद्भिर्गोधायसंविधनसैरदर्दः । ब्रह्मणस्पतिर्वृषभिर्वराहैर्घर्मस्वेदेभिर्द्रविणंव्यानट् ॥ तेसत्येनमनसागोपतिंगाऽइयानासऽइषणयंतधीभिः । बृहस्पतिंमिथोऽअवद्यपेभिरुदुस्रियाऽअसृजतस्वयुग्भिः ॥ तंवर्धयंतोमतिभिःशिवाभिःसिंहमिवनानदतंसधस्थे । बृहस्पतिंवृषणंशूरसातौभरेभरेऽअनुमदेमजिष्णुं+ ॥ यदावाजमसनद्विश्वरूपमाद्यामरुक्षदुत्तराणिसद्म । बृहस्पतिंवृषणंवर्धयंतोनानासंतो

॥ १३ ॥

(१०।५।७) इमांधियमितिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यांगिरसोऽयास्योबृहस्पतिस्त्रिष्टुप् ।

बिभ्रतोज्योतिरासा+ ॥ सत्यामाशिषंकृणुतावयोधैकीरिंचिद्ध्यवथस्वेभिरेवैः । पश्चामृधोऽअपभवंतुविश्वास्तद्रोदसीश्रृणुतंविश्वमिन्वे+ ॥ इंद्रोमह्नामहतोऽअर्णवस्यविमूर्धानमभिनदर्बुदस्य । अहन्नहिमरिणात्सप्तसिंधून्देवैर्द्यावापृथिवीप्रावतंनः ॥ १६ ॥ (१०।५।८) उद्प्रुतोनवयोरक्षमाणावावदतोऽअभ्रियस्येवघोषाः । गिरिभ्रजोनोर्मयोमदंतोबृहस्पतिमभ्य१र्काऽअनावन् ॥ संगोभिरांगिरसोनक्षमाणोभगऽइवेदर्यमणंनिनाय । जनेमित्रोनदंपतीऽअनक्तिबृहस्पतेवाजयाशूँरिवाजौ+ ॥ साध्वर्याऽअतिथिनीरिषिराःस्पार्हाःसुवर्णाऽअनवद्यरूपाः । बृहस्पतिःपर्वतेभ्योवितूर्यानिर्गाऽऊपेयवमिवस्थिविभ्यः ॥ आप्रुषायन्मधुनऽऋतस्ययोनिमवक्षिपन्नर्कऽउल्कामिवद्योः । बृहस्पतिरुद्धरन्नश्मनोगाभूम्याऽउद्नेवित्वचंबिभेद ॥ अपज्योतिषातमोऽअंतरिक्षादुद्नःशीपालमिववातऽआजत् । बृहस्पतिरनुमृश्यावलस्याभ्रमिववातऽआचक्रऽआगाः+ ॥ यदावलस्यपीयतोजसुंभेद्बृहस्पतिरग्नितपोभिरर्कैः । द्रुहिर्नजिह्वापरिविष्टमाददाविर्निधीरकृणोदुस्रियाणां ॥ १७ ॥ बृहस्पतिरमतहित्यदासांनामस्वरीणांसदनेगुहायत् । आंडेवभित्त्वाशकुनस्यगर्भमुदुस्रियाःपर्वतस्यत्मनाजत् ॥ अश्नापिनद्धंमधुपर्यपश्यन्मत्स्यंनदीनऽउदनिक्षियंतं । निष्टज्जभारचमसंनवृक्षाद्बृहस्पतिर्विरवेणाविकृत्य ॥ सोषामविंदत्सःस्व१ःसोऽअग्निंसोऽअर्केणविबबाधेतमांसि । बृह

(१०।५।८) उदप्रुतइतिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यांगिरसोयास्योबृहस्पतिस्त्रिष्टुप् ।

स्पतिर्गोवपुषोवलस्यनिर्मज्जानंनपर्वणोजभार ॥ हिमेवपर्णामुषितावनानिबृहस्पतिनाकृपयद्वलोगाः । अनानुकृत्य मपुनश्चकारयात्सूर्यामासामिथऽउच्चरातः ॥ अभिश्यावंनकृशनेभिरश्वंनक्षत्रेभिःपितरोद्यामपिंशन् । राज्यांतमोऽ अदधुर्ज्योतिरहन्बृहस्पतिर्भिनदद्रिंविदद्गाः+ ॥ इदमकर्मनमोऽअभ्रियाययःपूर्वीरन्वानोनवीति । बृहस्पतिःसहि गोभिःसोऽअश्वैःसवीरेभिःसनृभिर्नोवयोधात् ॥ १८ ॥ (१०।६।१) भद्राऽअग्नेर्वीड्यश्वस्यसंदृशोवामीप्रणीतिः सुरणाऽउपेतयः । यदीसुमित्राविशोऽअग्रऽइंधतेधृतेनाहुतोजरतेदविद्युतत् ॥ घृतमग्नेर्वीड्यश्वस्यवर्धनंघृतमन्नंघृत स्वस्यमेदनं । घृतेनाहुतऽउर्वियाविपप्रथेसूर्यऽइवरोचतेसर्पिरासुतिः ॥ यत्तेमनुर्यदनींकंसुमित्रःसमीधेऽअग्नेतदिदं नवीयः । सरेवच्छोचसगिरोजुषस्वसवाजंदर्षिसऽइहश्रवोधाः ॥ यंत्वापूर्वमीळितोवड्यश्वःसमीधेऽअग्नेसऽइदंजुष स्व । सनःस्तिपाऽउतभवातनूपादात्रंरक्षस्वयदिदंतेऽअस्मे+ ॥ भवाद्युम्नीवाड्यश्वोतगोपामात्वातारीदभिमातिर्जनानां । शूरऽइवधृष्णुश्चयवनःसुमित्रःप्रनुवोचंवाड्यश्वस्यनाम ॥ समज्यापर्वत्याऽ३वसूनिदासावृत्राण्यार्याजिगेथ । शूरऽइवधृष्णुश्चयवनोजनानांत्वमग्नेपृतनायूँरभिष्याः ॥ १९ ॥ दीर्घतंतुर्बृहदुक्षायमग्निःसहस्रंस्तरीःशतनीथऽऋ भ्वा । द्युमान्द्युमत्सुनृभिर्मृज्यमानःसुमित्रेषुदीदयोदेवयत्सु ॥ त्वेधेनुःसुदुघाजातवेदोसश्चतेवसमनासवर्धुक् । त्वं

षष्ठेनुवाकेषोडशसूक्तानि (१०।६।१) भद्राअग्नेरितिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यवाड्यश्वःसुमित्रोग्निस्त्रिष्टुवाद्येद्वेजगत्यौ ।

नृभिर्दक्षिणावद्भिरग्नेसुमित्रेभिरिध्यसेदेवयद्भिः ॥ देवाश्चित्तेऽअमृताजातवेदोमहिमानंवाध्यश्वप्रवोचन् । यत्संपृच्छमानुषीर्विशऽआयन्त्वंनृभिरजयस्त्वावृधेभिः ॥ पितेवपुत्रमविभरुपस्थेत्वामग्नेवध्यश्वःसपर्यन् । जुषाणोऽअस्य समिधंयविष्ठोतपूर्वीऽअवनोर्वाधंतश्चित् ॥ शश्वदग्निर्वध्यश्वस्यशत्रून्नभिर्जिगायसुतसोमवद्भिः । समनंचिददहश्चित्रभानोवर्वाधंतमभिनद्धृषश्चित् ॥ अयमग्निर्वध्यश्वस्यवृत्रहासनत्क्रत्वेद्रोनमसोपवाक्यः । सनोऽअजामाँरुतवावि जामीनभितिष्ठशर्धतोवाध्यश्व ॥ २० ॥ (१०।६।२) इमांमेऽअग्नेसमिधंजुषस्वेळस्पदेप्रतिहर्यावृताचीं । वष्मन्पृथिव्याःसुदिनत्वेऽअह्नामूर्ध्वोभवसुक्रतोदेवयज्या+ ॥ आदेवानामग्रयावेहयातुनराशंसोविश्वरूपेभिरश्वैः । ऋतस्यपथानमसामियेधोदेवेभ्योदेवतमःसुषूदत् ॥ शश्वत्तममीळतेदूत्यायहविष्मंतोमनुष्यासोऽअग्निं । वर्हिष्टैरश्वैःसुवृतारथेनादेवान्वक्षिनिषेदेहहोता ॥ विप्रथतांदेवजुष्टंतिरश्चादीर्घद्राघ्मासुरभिभूत्वस्मे । अहेळतामनसादेववर्हिरिंद्रज्येष्ठाँऽउशतोयक्षिदेवान् ॥ दिवोवासानुस्पृशतावरीयःपृथिव्यावामात्रयाविश्रयध्वं । उशतीर्द्वारोमहिनामहद्भिर्देवंरथंरथयुधींरयध्वं ॥ २१ ॥ देवीदिवोदुहितरासुशिल्पेऽउषासानक्तासदतांनियोनौ । आवांदेवासऽउशती

(१०।६।२) इमांमइत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यवाध्यश्वःसुमित्रइध्मोनराशंसइळोबर्हिर्देवीर्द्वारऽउषासानक्तादैव्यौहोतारौप्रचेतसौसरस्वतीळाभारत्यस्त्वष्टावनस्पतिःस्वाहाकृतयस्त्रिष्टुप् ।

उशंतऽउशौसीदंतुसुभगेऽउषस्थे ॥ ऊध्वोग्रावाबृहदग्निःसमिद्धःप्रियाधामान्यदितेरुपस्थे । पुरोहितावृत्विजायज्ञेऽ
अस्मिन्विदुष्टराद्राविणमार्यजेथां ॥ तिस्रोदेवीर्बर्हिरिदंवरीयऽआसीदतचक्रुमावःस्योनं । मनुष्वद्यज्ञंसुधिताहवींषी
ळादेवीघृतपदीजुषंत ॥ देवंत्वष्टर्यद्धचारुत्वमानड्यदंगिरसामभवःसचाभूः । सदेवानांपाथऽउपप्रविद्वानुशन्यक्षि
द्रविणोदःसुरत्नः ॥ वनस्पतेरशनयानियूयादेवानांपाथऽउपवक्षिविद्वान् । स्वदातिदेवःकृणवद्धवींष्यवतांद्यावापृ
थिवीहवंमे ॥ आग्नेवहवरुणमिष्टयेनऽइंद्रंदिवोमरुतोऽअंतरिक्षात् । सीदंतुबर्हिर्विश्वऽआयजत्राःस्वाहादेवाऽअमृ
तामादयंतां ॥ २२ ॥ (१०।६।३) बृहस्पतेप्रथमंवाचोऽअग्रंयत्प्रैरतनामधेयंदधानाः । यदेषांश्रेष्ठंयदरिप्रमासीत्
प्रेणातदेषांनिहितंगुहाविः+ ॥ सक्तुमिवतितउनापुनंतोयत्रधीरामनसावाचमक्रत । अत्रासखायःसख्यानिजानते
भद्रैषांलक्ष्मीर्निहिताधिवाचि+ ॥ यज्ञेनवाचःपदवीयमायन्तामन्वविंदन्नृषिषुप्रविष्टां । तामाभृत्याव्यदधुःपुरुत्रा
तांसप्तरेभाऽअभिसंनवंते ॥ उतत्वःपश्यन्नददर्शवाचमुतत्वःशृण्वन्नशृणोत्येनां । उतोत्वस्मैतन्वं१विसस्रेजायेवपत्य
ऽउशतीसुवासाः ॥ उतत्वंसख्येस्थिरपीतमाहुर्नैनंहिन्वंत्यपिवाजिनेषु । अन्धेनवाचरतिमाययैषवाचंशुश्रुवाँऽअफ
लामपुष्पां+ ॥ २३ ॥ यस्तित्याजसचिविदंसखायंनतस्यवाच्यपिभागोऽअस्ति । यदीशृणोत्यलकंशृणोतिनहिप्रवेद

(१०।६।३) बृहस्पतइत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यांगिरसोबृहस्पतिर्ज्ञानंत्रिष्टुप्नवमीजगती ।

सुकृतस्यपंथां ॥ अक्षण्वंतःकर्णवंतःसखायोमनोजवेष्वसमावभूवुः । आद्घासऽउपकक्षासऽउत्वेहदाऽइवस्नात्वाऽ उत्वेददृश्रे ॥ हृदातष्टेषुमनसोजवेषुयद्ब्राह्मणाःसंयजंतेसखायः । अत्राहत्वंविजहुर्वेद्याभिरोहब्रह्माणोविचरंत्युत्वे ॥ इमेयेनार्वाङ्नपरश्चरंतिनब्राह्मणासोनसुतेकरासः । तऽएतेवाचमभिपद्यपापयासिरीस्तंत्रंतन्वतेऽअप्रजज्ञयः ॥ सर्वेनंदंतियशसागतेनसभासाहेनसख्यासखायः । किल्बिषस्पृत्किंतुषणिर्ह्येषामरंहितोभवतिवाजिनाय ॥ ऋचांत्वःपोषमास्तेपुपुष्वान्गायत्रंत्वोगायतिशकरीषु । ब्रह्मात्वोवदतिजातविद्यांयज्ञस्यमात्रांविमिमीतऽउत्वः ॥ २४ ॥ ॥ इत्यष्टमाष्टकेद्वितीयोऽध्यायः ॥ २ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

अष्टपंचाशाध्यायेवर्गाः २४ सूक्तानि १० ऋचः १३३ ॥ त्यागः ॥ विश्वेभ्योदेवेभ्य.७ [भे. प. अंगिरोभ्य.६ विश्वेभ्योदेवेभ्य.१] सावर्णेय.४ विश्वेभ्योदेवेभ्य.१४ [भे. प. विश्वेभ्योदे.९ दिवे. विश्वेभ्योदेवेभ्य.४] पथ्यायैस्वस्तय.२ विश्वेभ्योदे.४७ [भे. प. विश्वेभ्योदे.४ अदित्यर्यमभ्या. विश्वेभ्योदेवेभ्य.३ नदीभ्य. विश्वेभ्योदे.४ द्यावापृथिवीभ्या. विश्वेभ्योदेवेभ्य.७ मित्रावरुणाभ्या. गवइ. विश्वेभ्योदेवेभ्य. द्यावापृथिवीभ्या. विश्वेभ्योदेवेभ्य.३ अश्विभ्या. विश्वेभ्योदेवेभ्य.९ अग्नीषोमाभ्या. विश्वेभ्योदेवेभ्य.८] बृहस्पतय.२४ अग्नय.१२ समिद्धायाग्नय. नराशंसाये. इळाये. बर्हिषइ. देवीभ्योद्वार्भ्यइ. उषासानक्ताभ्या. देवीभ्यांहोतृभ्यांप्रचेतोभ्या. सरस्वतीळाभारतीभ्य. त्वष्टृइ. वनस्पतय. स्वाहाकृतीभ्य. ज्ञानाये.११ ॥ इत्यष्टमेद्वितीयः ॥

देवानांनवलौक्योवाबृहस्पतिर्दाक्षायण्यदितिर्वादैवमानुष्टुभंजनिष्ठाएकादशगौरिवीतिर्वसूनांपट्प्रसुनवसिंधुक्षि
त्प्रैयमेधोनदीस्तुतिर्जागतैत्वावोष्टौसर्पऐरावतोजरत्कर्णोग्राव्णोस्तौदभ्रप्रुषःस्यूमरश्मिर्भार्गवोमारुतंतुंपंचमी
जगतीविप्रासोद्वितीयापंचम्याद्याश्चतिस्रोजगत्योपश्यंसप्तसौचीकोग्निर्वैश्वानरोवासप्तिर्वावाजंभरऽआग्नेयंत्व
ग्निःसप्तियइमाविश्वाविश्वकर्माभौवनोवैश्वकर्माणंतुद्वितीयाविराड्पाचक्षुषोयस्तेमन्योमन्युस्तापसोमान्यवं
त्वाद्याजगतीत्वयामन्योचतुर्जगत्यंतसत्येनसप्तचत्वारिंशत्सावित्रीसूर्यात्मदैवतमानुष्टुभंपंचभिःसोममस्तौत्प
राभिःस्वविवाहैसप्तदश्यादेवान्परयासोमाकौपरयाचंद्रमसंपरानृणांविवाहमंत्राआशीःप्रायाःपरादेहीतिद्वेव
धूवासःसंस्पर्शानिंदार्थंपरायक्ष्मनाशिनीदंपत्योर्नवोनवस्तिस्रोनृक्षरागृभ्णामीतिद्वेद्वेयदश्विनापूषाघोरचक्षुरि
तित्रिष्टुभस्तृष्टमुरोबृहतीपूर्वापरंमिहप्रियमानःप्रजांजगत्यः ॥ ३ ॥ ॥ ॥ ॥

॥ हरिःओम् ॥ (१०।६।४) देवानांनुवयंजानाप्रवोचामविपन्यया । उक्थेषुशस्यमानेषुयःपश्यादुत्तरेयु
गे+ ॥ ब्रह्मणस्पतिरेतासंकर्मारऽइवाधमत् । देवानांपूर्व्येयुगेसतःसदजायत ॥ देवानांयुगेप्रथमेसतःसदजायत ।
तदाशाऽअन्वजायंततदुत्तानपदस्परि ॥ भूर्जज्ञऽउत्तानपदोभुवऽआशाऽअजायंत । अदितेर्दक्षोऽअजायतदक्षाद्व

(१०।६।४) देवानामितिनवर्चस्यसूक्तस्यलौक्योबृहस्पतिर्देवाअनुष्टुप् । (आंगिरसोवाबृहस्पतिऋषिर्दाक्षायण्यदितिर्वाऋषिका) ।

दितिःपरि ॥ अदितिर्ह्यजनिष्टदक्षयादुहितातव । तांदेवाऽअन्वजायंतभद्राऽअमृतबंधवः ॥ १ ॥ यदेवाऽअदः सलिलेसुसैरब्धाऽआतिष्ठत । अत्रावोनृत्यतामिवतीव्रोरेणुरपायत ॥ यदेवायतयोयथाभुवनान्यपिन्वत । अत्रासमुद्रऽआगूह्हमासूर्यमजभर्तन ॥ अष्टौपुत्रासोऽअदितेर्येजातास्तन्वस्परि । देवाँऽउपप्रैत्सप्तभिःपरामार्ताण्डमास्यत् ॥ सप्तभिःपुत्रैरदितिरुपप्रैत्पूर्व्ययुगं । प्रजायैमृत्यवेत्वत्पुनर्मार्ताण्डमाभरत् ॥ २ ॥ (१०।६।५) जनिष्ठाऽउग्रः सहसेतुरायमंद्रऽओजिष्ठोवहुलाभिमानः । अवर्धन्निंद्रंमरुतश्चिदत्रमातायद्वीरंदधनद्धनिष्ठा ॥ द्रुहोनिषत्तापृशनीचिदेवैःपुरूशंसेनवावृधुष्टऽइंद्रं । अभीवृतेवतामहापदेनध्वांतात्प्रपित्वादुदरन्तगर्भाः ॥ ऋष्वातेपादाप्रयजिगास्यवर्धन्वाजाऽउतयेचिदत्र । त्वमिंद्रसालावृकान्सहस्रमासन्दधिषेऽअश्विनावृत्याः ॥ समनातूर्णिरुपयासियज्ञमानासत्यासख्यायवक्षि । वसाव्यामिंद्रधारयःसहस्राश्विनाशूरददतुर्मघानि ॥ मन्दमानऽऋतादधिप्रजायैसखिभिरिंद्रऽइषिरेभिरर्थी । आभिर्हिमायाऽउपदस्युमागान्मिहःप्रतस्राऽअवपत्तमांसि ॥ ३ ॥ सनामानाचिद्भसयोन्यस्माऽअवाहन्निंद्रऽउषसोयथानः । ऋष्वैरगच्छःसखिभिर्निकामैःसाकंप्रतिष्ठाहृद्याजघंथ ॥ त्वंजघंथनमुचिंमखस्युंदासंकृष्वानऽऋषयेविमायं । त्वंचकर्थमनवेस्योनान्पथोदेवत्रान्जसेवयानान् ॥ त्वमेतानिपप्रिषेविनामेशानऽइंद्रददिषे

(१०।६।५) जनिष्ठाइत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यशाक्त्योगौरिवीतिरिंद्रस्त्रिष्टुप् ।

गर्भस्तौ । अनुत्वादेवाःशवसामदंत्युपरिबुध्नान्वनिनश्चकर्थ ॥ चक्रंयदस्याप्स्वानिषत्तमुतोतदस्मैमध्विच्छद्यात् । पृथिव्यामतिषितंयदूधःपयोगोष्वदधाऽओषधीषु ॥ अश्वादियायेतियद्वदंत्योजसोजातमुतमन्यऽएनं । मन्योरियाय हर्म्येषुतस्थौयतःप्रजज्ञऽइंद्रोऽअस्यवेद ॥ वयःसुपर्णाऽउपसेदुरिंद्रंप्रियमेधाऽऋषयोनाधमानाः । अपध्वांतमूर्णुहिपूर्धिचक्षुर्मुमुग्ध्यस्मान्निधयेवबद्धान् ॥ ४ ॥ (१०।६।६) वसूनांवाचर्कृषऽइयक्षन्धियावाय॒ज्ञैर्वारोदस्योः । अवंतोवायेरयिमंतःसातौवनुंवायेसुश्रुणंसुश्रुतोधुः ॥ हवंऽएषामसुरोनक्षतद्यांश्रवस्यतामनसानिंसतक्षां । चक्षाणा यत्रसुवितायदेवाद्यौर्नवारेभिःकृणवंतस्वैः ॥ इयमेषाममृतानांगीःसर्वताताायेकृपणंतरत्नं । धियंचयज्ञंचसाधंतस्ते नोधांतुवसव्यमसामि ॥ आतक्षंऽइंद्रायवःपनंताभियऽऊर्वंगोमंतंतितृत्सान् । सकृत्स्वंयेपुरुपुत्रांमहींसहस्रंधारांबृहतींदुदुक्षन् ॥ शचींवऽइंद्रमवसेकृणुध्वमनानतंदमयंतंपृतन्यून् । ऋभुक्षणंमघवानंसुवृक्तिंभर्तायोवज्रंनर्यंपुरुष्टुः ॥ यद्वावानंपुरुतमंपुराषाळावृत्रंहेंद्रोनामान्यप्राः । अचेतिप्रासहस्पतिस्तुविष्मान्यदीमुश्मसिकर्तवेकरत्तत् ॥५॥ (१०।६।७) प्रसुवंऽआपोमहिमानमुत्तमंकारुर्वोचातिसदनेविवस्वतः । प्रसप्तसप्तत्रेधाहिचक्रमुःप्रसृत्वरीणामतिसिंधुरोजसा ॥ प्रतेरदद्वरुणोयातवेपथःसिंधोयद्वाजाँऽअभ्यद्रवस्त्वं। भूम्याऽअधिप्रवतायासिसानुनायदेषामग्रंजगंतामिर

(१०।६।६) वसूनामितिषड्ऋचस्यसूक्तस्यशात्त्योगौरिवीतिरिंद्रस्त्रिष्टुप् ।(१०।६।७)प्रसुवइतिनवर्चस्यसूक्तस्यप्रैयमेधःसिंधुक्षिन्नद्योजगती ।

ज्यसे ॥ दिविस्वनोयततेभूम्योपर्यनंतंशुष्ममुदियर्तिभानुना । अभ्रादिवप्रस्तनयंतिवृष्टयःसिंधुर्यदेतिवृषभोनरोरुवत् ॥ अभित्वासिंधोशिशुमिन्नमातरोवाश्राऽअर्षंतिपयसेधेनवः । राजेवयुध्वानयसित्वमित्सिचौयदासामग्रेप्रवतामिनक्षसि ॥ इमंमेगंगेयमुनेसरस्वतिशुतुद्रिस्तोमंसचतापरुष्ण्या । असिक्न्यामरुद्वृधेवितस्तयार्जीकीयेशृणुह्यासुषोमया ॥ ६ ॥ (परिशिष्टं ॥ सितासितेसरितेयत्रसंगथेतत्राप्लुतासोदिवमुत्पतंति । येवैतन्वं१विसृजंतिधीरास्तेजनासोऽअमृतत्वंभजंते ॥ १ ॥) तृष्टामयाप्रथमंयातवेसजूःसुसर्त्वारसर्याश्वेत्यात्या । त्वंसिंधोकुभयागोमतींक्रुमुंमेहत्वासरथंयाभिरीयसे ॥ ऋजीत्येनीरुशतीमहित्वापरिज्रयांसिभरतेरजांसि । अदब्धासिंधुरपसामपस्तमाश्वानचित्रावपुषीवदर्शता+ ॥ स्वश्वासिंधुःसुरथासुवासाहिरण्ययीसुकृतावाजिनीवती । ऊर्णावतीयुवतिःसीलमावत्युताधिवस्तेसुभगामधुवृधं ॥ सुखंरथंययुजेसिंधुरश्विनंतेनवाजंसनिषद्मस्मिन्नाजौ । महान्ह्यस्यमहिमापनस्यतेदब्धस्यस्वयशसोविरप्शिनः ॥ ७ ॥ (१०।६।८) आवंऽऋंजसऽऊर्जाव्युष्टिष्विंद्रंमरुतोरोदसीऽअनक्तन । उभेयथानोऽअहनीसचाभुवासदःसदोवरिवस्यातऽउद्भिदा ॥ तदुश्रेष्ठंसवनंसुनोतनात्योनहस्तयतोऽअद्रिःसोतरि । विदद्ध्य१र्योऽअभिभूतिपौंस्यंमहोरायेचित्तरुतेयदर्वतः ॥ तदिद्ध्यस्यसवनंविवेरपोयथापुरामनवेगातुमश्नैत् । गोऽअर्णसित्वाष्ट्रेऽअ

(१०।६।८) आवऋंजसइत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यैरावतोजरत्कर्णःसर्पोत्रावाणोजगती ।

श्वनिर्णिजिप्रेमध्वरेष्वध्वराँऽअशिश्रयुः ॥ अपहतरक्षसोभंगुरावतःस्कभायतनिर्ऋतिंसेधतामतिं । आनोरयिंसर्ववी
रंसुनोतनदेवाव्यंभरतश्लोकमद्रयः ॥ दिवश्चिदावोमवत्तरेभ्योविभ्वनाचिदाश्वपस्तरेभ्यः । वायोश्चिदासोमरभस्त
रेभ्योग्नेश्चिदर्चयितुकृत्तरेभ्यः ॥ ८ ॥ भुरंतुनोयशसःसोत्वंधसोग्रावाणोवाचादिविदात्मता । नरोयत्रदुहतेका
म्यंमध्वाघोषयंतोऽअभितोमिथस्तुरः ॥ सुन्वंतिसोमंरथिरासोऽअद्रयोनिरस्यरसंगविषोदुहंतिते । दुहंत्यूधरुपसेच
नायकंनरोहव्यानमर्जयंतऽआसभिः ॥ एतेनरःस्वपसोऽअभूतनयऽइंद्रायसुनुथसोममद्रयः । वामंवामंवोदिव्या
यधान्नेवसुवसुवःपार्थिवायसुन्वते+ ॥ ९ ॥ (१०।६।९) अभ्रप्रुषोनवाचाप्रुषावसुंहविष्मंतोनयज्ञाविजानुषः । सुमारु
तंनब्रह्माणमर्हसेगणमस्तोष्येषांनशोभसे ॥ श्रियेमर्यासोऽअंजींऽरकृण्वतसुमारुतंनपूर्वीरतिक्षपः । दिवस्पुत्रासऽ
एतानयेतिरऽआदित्यासस्तेऽअक्रानवावृधुः ॥ प्रयेदिवःपृथिव्यानबर्हणात्मनारिरिचेऽअभ्रान्नसूर्यः । पाजस्वंतो
नवीराःपनस्यवोरिशादसोनमर्याऽअभिच्यवः ॥ युष्माकंवुन्नेऽअपांनयामनिविथुर्यतिनमहीश्रथर्यति । विश्वप्सुर्यज्ञो
ऽअवागयंसुवःप्रयस्वंतोनसत्राचऽआगत ॥ यूयंधूर्षुप्रयुजोनरश्मिभिर्ज्योतिष्मंतोनभासाव्युष्टिषु । श्येनासोनस्वय
शसोरिशादसःप्रवासोनप्रसितासःपरिप्रुषः ॥ १० ॥ प्रयद्वहध्वेमरुतःपराकाद्यूयंमहःसंवरणस्यवस्वः । विदानासो

(१०।६।९) अभ्रप्रुषइत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यभार्गवःस्यूमरश्मिर्मरुतस्त्रिष्टुप्पंचमीजगती ।

वसवोराध्यस्याराच्चिद्वेषःसनुतर्युयोत ॥ यऽउद्दचियज्ञेऽअध्वरेष्वाम्रुन्द्योनमानुषोददाशत् । रेवत्सवयोदधतेसुवीरंस
देवानामर्पिगोपीथेऽअस्तु ॥ तेहियज्ञेषुयज्ञियासऽऊमाऽआदित्येनानाशंभविष्ठाः । तेनोवंतुरथतूर्मनीषांमहश्चयाम
न्नध्वरेचकानाः+ ॥ ११ ॥ (१०।६।१०) विप्रासोनमन्मभिःस्वाध्योदेवाव्योनयज्ञैःस्वग्नसः । राजानोनचित्राः
सुसंदृशःक्षितीनांनमर्योऽअरेपसः ॥ अग्निर्नयेभ्राजसारुक्मवक्षसोवातासोनस्वयुजःसद्यऽऊतयः । प्रज्ञातारोनज्ये
ष्ठाःसुनीतयःसुशर्माणोनसोमाऽऋतंयते+ ॥ वातासोनयेधुनयोजिगत्नवोग्नीनांनजिह्वाविरोकिणः । वर्मण्वंतोनयो
धाःशिमीवंतःपितृणांनशंसाःसुरातयः ॥ रथानांनयेरारःसनाभयोजिगीवांसोनशूराऽअभिद्यवः । वरेयवोनमर्याघृ
तप्रुषोभिस्वर्तारोऽअर्कंनसुष्टुभः ॥ अश्वासोनयेज्येष्ठासऽआशवोदिधिषवोनरथ्यःसुदानवः । आपोननिम्नैरुदभिर्जि
गत्नवोविश्वरूपाऽआंगिरसोऽनसामभिः ॥ १२ ॥ ग्रावाणोनसूरयःसिंधुमातरऽआदर्दिरासोऽअद्रयोनविश्वहा ।
शिशूलानक्रीळयःसुमातरोमहाग्रामोनयामन्नुतत्विषा+ ॥ उषसांनकेतवोध्वरश्रियःशुभंयवोनाजिभिर्व्यश्वितन् ।
सिंधवोनयायियोभ्राजदृष्टयःपरावतोनयोजनानिममिरे ॥ सुभागान्नोदेवाःकृणुतासुरत्नान्त्सान्स्तोतृन्मरुतोवावृधा

(१०।६।१०) विप्रासइत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यभार्गवःस्यूमरश्मिर्मरुतश्चिष्टुप्द्वितीयापंचम्याद्याश्चतस्रश्चजगत्यः ।

नाः । अधिस्तोत्रस्यसख्यस्यगातसनाद्धिवोरवधेयानिसंति ॥ १३ ॥ (१०।६।११) अपश्यमस्यमहतोमहित्वम मर्त्यस्यमर्त्यासुविक्षु । नानाहनूविभृतेसंभरेतेऽअसिन्वतीवप्सतीभूर्यत्तः ॥ गुहाशिरोनिहितमृधगक्षीऽअसिन्वन्न त्तिजिह्वयावनानि । अत्राण्यस्मैपड्भिःसंभरंत्युत्तानहस्तानमसाधिविक्षु+ ॥ प्रमातुःप्रतरंगुह्यमिच्छन्कुमारोनवीरुधः सर्पदुर्वीः । ससंनपक्कमविदच्छुचंतैरिरिह्वांसैरिपऽउपस्थेऽअंतः+ ॥ तद्वामृतंरोदसीप्रब्रवीमिजायमानोमातरागभौऽअत्ति । नाहंदेवस्यमर्त्यश्चिकेताग्निरंगविचेताःसप्रचेताः ॥ योऽअस्माऽअन्नंतृष्वा३दधात्याज्यैर्घृतैर्जुहोतिपुष्यति । तस्मैसहस्रमक्षभिर्विचक्षेग्नेविश्वतःप्रत्यङ्सित्वं+ ॥ किंदेवेषुत्यजऽएनश्चकर्थाग्नेपृच्छामिनुत्वामविद्वान् । अक्रींळन्क्रीळन्हरिरत्तवेदन्विपर्वशश्चकर्तगार्मिवासिः+ ॥ विषूचोऽअश्वान्युयुजेवनेजाऽऋजींतिभीरशनाभिर्गृभीतान् । चक्षदेमित्रोवसुभिःसुजातःसमानृधेपर्वभिर्वावृधानः+ ॥ १४ ॥ (१०।६।१२) अग्निःसप्तिंवाजंभरंददात्यग्निर्वीरंश्रुत्यंकर्मनिःष्ठां । अग्नीरोदसीविचरत्समन्जन्नग्निर्नारींवीरकुक्षिंपुरंधिं ॥ अग्नेरग्नसःसमिदस्तुभद्राग्निर्महीरोदसीऽआविवेश । अग्निरेकंचोदयत्समत्स्वग्निर्वृत्राणिदयतेपुरूणि ॥ अग्निर्हृत्यंजरतःकर्णमावाग्निरन्ध्योनिरदहज्जरूथं । अग्निरत्रि

(१०।६।११) अपश्यमितिसप्तर्चस्यसूक्तस्यसौचीकोग्निरग्निस्त्रिष्टुप् (वैश्वानरोग्निर्वाजंभरःसप्तिरितीमावृषीपाक्षिकौ) । (१०।६।१२) अग्निःसप्तिमितिसप्तर्चस्यसूक्तस्यसौचीकोग्निरग्निस्त्रिष्टुप् (वैश्वानरोग्निर्वाजंभरःसप्तिरितीमावृषीपाक्षिकौ) ।

घर्मऽउरुष्यदन्तरग्निर्नृमेधःप्रजयासृजत्सं+ ॥ अग्निर्द्राविणंवीरपेशाऽअग्निर्ऋषिंयःसहस्रासनोति । अग्निर्दिविहव्यमा ततानाग्नेर्धामानिविभृतापुरुत्रा+ ॥ अग्निमुक्थैर्ऋषयोविह्वयंतेग्निंनरोयामनिवाधितासः । अग्निंवयोऽअंतरिक्षेपतं तोग्निःसहस्रापरियातिगोनां ॥ अग्निंविशऽईळतेमानुषीर्याऽअग्निंमनुषोनहुषोविजाताः । अग्निर्गोधर्वांपथ्यामृतस्याग्ने र्गव्यूतिर्घृतऽआनिषत्ता ॥ अग्नयेब्रह्मऽऋभवस्तक्षुरग्निंमहामवोचामासुवृक्तिं । अग्नेप्रावजरितारंयविष्ठाग्नेमहिद्रविं णमायजस्व ॥ १५ ॥ (१०।६।१३) यऽइमाविश्वाभुवनानिजुह्वदृषिर्होतान्यसीदत्पितानः । सऽआशिषाद्रविंण मिच्छमानःप्रथमच्छदवराँऽआविवेश ॥ किंस्विदासीदधिष्ठानमारंभणंकतमत्स्वित्कथासीत् । यतोभूमिंजनयन्वि श्वकर्माविद्यामौर्णोन्महिनाविश्वचक्षाः ॥ विश्वतश्चक्षुरुतविश्वतोमुखोविश्वतोबाहुरुतविश्वतस्पात् । संबाहुभ्यांध मतिसंपतत्रैर्द्यावाभूमीजनयन्देवएकः ॥ किंस्विद्वनंकऽउसवृक्षऽआसयतोद्यावापृथिवीनिष्टतक्षुः । मनीषिणोमन सापृच्छतेदुतद्यद्ध्यतिष्ठद्भुवनानिधारयन् ॥ यातेधामानिपरमाणियावमायामध्यमाविश्वकर्मन्नुतेमा । शिक्षासखि भ्योहविषिस्वधावःस्वयंयजस्वतन्वंवृधानः+ ॥ विश्वकर्मन्हविषावावृधानःस्वयंयजस्वपृथिवीमुतद्यां । मुह्यत्वन्येऽ अभितोजनासऽइहास्माकंमघवासूरिरस्तु ॥ वाचस्पतिंविश्वकर्माणमूतयेमनोजुवंवाजेऽअद्याहुवेम । सनोविश्वानि

(१०।६।१३) यइमाविश्वेतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यभौवनोविश्वकर्माविश्वकर्मात्रिष्टुप्द्वितीयाविराड्रूपा ।

हवनानिजोषद्विश्वशंभूरवसेसाधुकर्मा ॥ १६ ॥ (१०।६।१४) चक्षुषःपितामनसाहिधीरोघृतमेनेऽअजनन्नम्नमा ने । यदेदंताऽअदद्हंतपूर्वऽआदिद्द्यावापृथिवीऽअप्रथेतां ॥ विश्वकर्माविमनाऽआद्विहायाधाताविधातापरमोतसं दृक् । तेषामिष्टानिसमिषामदंतियत्रासप्तऽऋषीन्परऽएकमाहुः+ ॥ योनःपिताजनितायोविधाताधामानिवेदभुवना निविश्वा । योदेवानांनामधाऽएकऽएवतंसंप्रश्नंभुवनायंत्यन्या+ ॥ तऽआयजंतद्रविणंसमस्माऽऋषयःपूर्वेजरितारोन भूना । असूर्तेसूर्तेरजसिनिषत्तेयेभूतानिसमकृण्वन्निमानि ॥ परोदिवापरऽएनापृथिव्यापरोदेवेभिरसुरैर्यदस्ति । कंस्विद्गर्भंप्रथमंदध्रऽआपोयत्रदेवाःसमपश्यंतविश्वे ॥ तमिद्गर्भंप्रथमंदध्रऽआपोयत्रदेवाःसमगच्छंतविश्वे । अजस्यनाभावध्येकमर्पितंयस्मिन्विश्वानिभुवनानितस्थुः+ ॥ नतंविदाथयऽइमाजजानान्यद्युष्माकमंतरंबभूव । नीहारेणप्रावृता जल्प्याचासुतृपऽउक्थशासश्चरंति ॥ १७ ॥ (१०।६।१५) यस्तेमन्योविधद्वज्रसायकसहऽओजःपुष्यतिविश्वमानुषक् । साह्यामदासमार्यंत्वयायुजासहस्कृतेनसहसासहस्वता ॥ मन्युरिंद्रोमन्युरेवासदेवोमन्युर्होतावरुणोजातवेदाः । मन्युंविशऽईळतेमानुषीर्याःपाहिनोमन्योतपसासजोषाः ॥ अभीहिमन्योतवसस्तवीयान्तपसायुजाविजहिशत्रून् ॥ २० ॥

(१०।६।१४) चक्षुषइतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यभौवनोविश्वकर्माविश्वकर्मात्रिष्टुप् । (१०।६।१५) यस्तेमन्यवितिसप्तर्चस्यसूक्तस्य तापसोमन्युर्मन्युस्त्रिष्टुबाद्याजगती ।

त्रून् । अमित्रहावृत्रहादस्युहाचविश्वावसून्याभरात्वंनः ॥ त्वंहिमन्योऽअभिभूत्योजाःस्वयंभूर्भामोऽअभिमातिषाहः । विश्वचर्षणिःसहुरिःसहावान्स्मास्वोजःपृतनासुधेहि ॥ अभागःसन्नपपरेतोऽअस्मितवक्रत्वातविषस्यप्रचेतः । तंत्वामन्योऽअक्रतुर्जिहीळाहंस्वातनूर्बलदेयायमेहि ॥ अयंतेऽअस्म्युपमेह्यर्वाङ्प्रतीचीनःसहुरेविश्वधायः । मन्योवज्रिन्नभिमामावृत्स्वहनावदस्यूँरुतबोध्यापेः+ ॥ अभिप्रेहिदक्षिणतोभवामेधावृत्राणिजंघनावभूरि । जुहोमितेधरुणंमध्वोऽअग्रमुभाऽउपांशुप्रथमापिबाव ॥ १८ ॥ (१०।६।१६) त्वयामन्योसरथमारुजंतोहर्षमाणासोधृषिता मरुत्वः । तिग्मेषवऽआयुधासंशिशानाऽअभिप्रयन्तुनरोऽअग्निरूपाः ॥ अग्निरिवमन्योत्विषितःसहस्वसेनानीर्नःसहुरेहूतऽएधि । हत्वायशत्रून्विभजस्ववेदऽओजोमिमानोविमृधोनुदस्व ॥ सहस्वमन्योऽअभिमातिमस्मेरुजन्मृणन्प्रमृणन्प्रेहिशत्रून् । उग्रंतेपाजोनन्वारुरुध्रेवशीवशंनयसऽएकजत्वं+ ॥ एकोबहूनामसिमन्यवीळितोविशंविशंयुधयेसंशिशाधि । अकृत्तरुक्त्वयायुजावयंद्युमन्तंघोषंविजयायकृण्महे ॥ विजेषकृदिंद्रऽइवानवब्रवोऽस्माकंमन्योऽधिपाभवेह । प्रियंतेनामसहुरेगृणीमसिविद्मातमुत्संयतंऽआबभूथ ॥ आभूत्यासहजावज्रसायकसहोबिभर्ष्यभिभूतऽउत्तरं । क्रत्वानोमन्योसहमेद्योधिमहाधनस्यपुरुहूतसंसृजि ॥ संसृष्टंधनमुभयंसमाकृतमस्मभ्यंदत्तांवरुणश्चमन्युः । भि

(१०।६।१६) त्वयामन्यवितिसप्तर्चस्यसूक्तस्यतापसोमन्युर्मन्युर्जगतीआद्यास्तिस्रस्त्रिष्टुभः ।

यं॒दधा॑ना॒हृद॑येषु॒शत्र॑वः॒परा॑जितासो॒ऽअप॒निल॑यंतां ॥ १९ ॥ (१०।७।१) स॒त्येनोत्त॑भिता॒भूमिः॒सूर्ये॒णोत्त॑भिता॒द्यौः। ऋ॒तेना॑दि॒त्यास्ति॑ष्ठंतिदि॒विसोमो॒ऽअधि॑श्रितः ॥ सोमे॑नादि॒त्याब॒लिनः॒सोमे॑नपृथि॒वीम॒ही । अथो॒नक्ष॑त्राणामे॒षामु॒पस्थे॒ सोम॒ऽआहि॑तः ॥ सोमं॑मन्यतेपपि॒वान्यत्सं॑पिं॒षंत्योष॑धिं । सोमं॒यंब्र॒ह्माणो॑वि॒दुर्नतस्या॑श्नाति॒कश्च॒न+ ॥ आ॒च्छद्वि॑धा नैर्गुपि॒तोबार्ह॑तैःसोमरक्षि॒तः । ग्राव्णा॒मिच्छृ॒ण्वन्ति॑ष्ठसि॒नते॑ऽअश्नाति॒पार्थि॑वः ॥ यत्त्वा॑देवप्र॒पिबं॑ति॒तत॒ऽआप्या॑यसे॒ पुनः॑ । वा॒युःसोम॑स्यरक्षि॒तासमा॑नां॒मास॒ऽआकृ॑तिः ॥ २० ॥ रैभ्या॑सीदनु॒देयी॑नाराशं॒सीन्योच॑नी । सू॒र्याया॑भ॒द्रमि द्वासो॒गाथ॑यैति॒परि॑ष्कृतं ॥ चित्ति॑राऽउप॒बर्ह॑णं॒चक्षु॑राऽअ॒भ्यंज॑नं । द्यौर्भूमिः॒कोश॑ऽआसी॒द्यदया॑त्सू॒र्यापतिं॑ ॥ स्तोमा॑ ऽआसन्प्रति॒धयः॑कु॒रीरं॒छंद॑ऽओप॒शः । सू॒र्याया॑ऽअ॒श्विना॑व॒राग्निरा॑सीत्पुरोग॒वः+ ॥ सोमो॑वधू॒युर॑भवद॒श्विना॑स्तामु॒भा व॒रा । सू॒र्यां॑यत्पत्ये॒शंसं॑तीं॒मन॑सासवि॒ताद॑दात् ॥ मनो॑ऽअस्या॒ऽअन॑ऽआसी॒द्द्यौरा॑सीदु॒तछ॒दिः । शु॒क्राव॑न॒ड्वाहा॑वास्तां

सप्तमेनुवाकेषट्सूक्तानि । (१०।७।१) सत्येनेतिसप्तचत्वारिंशदृचस्यसूक्तस्यसूर्यासावित्रीऋषिकापंचानांसोमोदेवताततएकादशानां सूर्याविवाहःसप्तदश्यादेवाःअष्टादश्याःसोमार्कौएकोनविंश्याश्चंद्रमाःततोनवानांनृणांविवाहमंत्राआशीःप्रायाः ततोद्वयोर्वधूर्वासोदेवता एकत्रिंश्यायक्ष्महाशिष्टानामृचांसूर्यासावित्रीअनुष्टुप्चतुर्दशीएकोनविंश्यादितिस्रस्त्रयोविंशीचतुर्विंशीषड्विंशीषट्त्रिंशीसप्तत्रिंशीचतुश्च त्वारिंश्यश्चत्रिष्टुभःअष्टादशीसप्तविंशीत्रिचत्वारिंश्यश्चजगत्यःचतुस्त्रिंश्युरोबृहती ।

यदयात्सूर्यागृहं+ ॥ २१ ॥ ऋक्सामाभ्यामभिहितौगावौतेसामनावितः । श्रोत्रंतेचक्रेऽआस्तांदिविपंथाश्चराचरः+ ॥ शुचींतेचक्रेयात्याव्यानोऽअक्षऽआहतः । अनोमनस्मयंसूर्यारोहत्प्रयतीपतिं ॥ सूर्यायावहतुःप्रागात्सवितायमवासृजत् । अघासुहन्यंतेगावोर्जुन्योःपर्युह्यते ॥ यदश्विनापृच्छमानावयातंत्रिचक्रेणवहतुंसूर्यायाः । विश्वेदेवाऽअनुतद्वामजानन्पुत्रःपितरावृणीतपूषा+ ॥ यदयातंशुभस्पतीवरेयंसूर्यामुप । क्वैकंचक्रंवामासीत्क्वदेष्ट्रायतस्थथुः ॥२२॥ द्वेतेचक्रेसूर्येब्रह्माणऽऋतुथाविदुः । अथैकंचक्रंयद्गुहातदद्धातयऽइद्विदुः ॥ सूर्यायैदेवेभ्योमित्रायवरुणायच । येभूतस्यप्रचेतसऽइदंतेभ्योकरंनमः ॥ पूर्वापरंचरतोमाययैतौशिशूक्रीळंतौपरियातोऽअध्वरं । विश्वान्यन्योभुवनाभिचष्टऽऋतूँरन्योविदधज्जायतेपुनः ॥ नवोनवोभवतिजायमानोह्नांकेतुरुषसामेत्यग्रं । भागंदेवेभ्योविदधात्यायन्प्रचंद्रमास्तिरतेदीर्घमायुः ॥ सुकिंशुकंशल्मलिंविश्वरूपंहिरण्यवर्णंसुवृतंसुचक्रं । आरोहसूर्येऽअमृतस्यलोकंस्योनंपत्येवहृतुंकृणुष्व ॥ २३ ॥ उदीर्ष्वातःपतिवतीह्येषाविश्वावसुंनमसागीर्भिरीळे । अन्यामिच्छपितृषदंव्यक्तांसतेभागोजनुषास्यविद्धि ॥ उदीर्ष्वातोविश्वावसोनमसेळामहेत्वा । अन्यामिच्छप्रफर्व्यंसंजायांपत्यासृज ॥ अनृक्षराऽऋजवःसंतुपंथायेभिःसखायोयंतिनोवरेयं । समर्यमासंभगोनोनिनीयात्संजास्पत्यंसुयममस्तुदेवाः ॥ प्रत्वामुंचामिवरुणस्यपाशाद्येनत्वाबध्नात्सवितासुशेवः । ऋतस्ययोनौसुकृतस्यलोकेरिष्टांत्वासहपत्यादधामि ॥ प्रेतोमुंचामिनामुतःसुव

द्धामसुतस्करं । यथेयमिंद्रमीढ्वःसुपुत्रासुभगासति ॥ २४ ॥ पूषात्वेतोनयतुहस्तगृह्याश्विनात्वाप्रवहतांरथेन । गृहान्गच्छगृहपत्नीयथासोवशिनीत्वंविदथमावदासि ॥ इहप्रियंप्रजयातेसमृध्यतामस्मिन्गृहेगार्हपत्यायजागृहि । एनापत्यातन्वं१संसृजस्वाधाजिग्रीविदथमावदाथः ॥ नीललोहितंभवतिकृत्यासक्तिर्व्यज्यते । एधंतेऽअस्याज्ञातयःपतिं वैधेषुबध्यते ॥ परादेहिशामुल्यंब्रह्मभ्योविभजावसु । कृत्यैषापद्वतीभूत्वाजायाविशतेपतिं ॥ अश्रीरातनूर्भवतिरुशतीपापयामुया । पतिर्यद्ध्वोऽवासस्वमंगमभिधित्सते ॥ २५ ॥ येवध्वश्चंद्रंवहतुंयक्ष्मायंतिजनादनु । पुनस्त्वान्यज्ञियादेवानयंतुयतऽआगताः ॥ माविंदन्परिपंथिनोयऽआसीदंतिदंपती । सुगेभिर्दुर्गमतीतामपद्रान्त्वरातयः ॥ सुमंगलीरियंवधूरिमांसमेतपश्यत । सौभाग्यमस्यैदत्वायाथास्तंविपरेतन ॥ तृष्टमेतत्कटुकमेतदपाष्ठवद्विषवन्नैतदत्तवे । सूर्यायोब्रह्माविद्यात्सऽइद्वाधूयमर्हति ॥ आशसनंविशसनमथोऽअधिविकर्तनं । सूर्यायाःपश्यरूपाणितानि ब्रह्मातुशुंधति ॥ २६ ॥ गृभ्णामितेसौभगत्वायहस्तंमयापत्याजरदष्टिर्यथासः । भगोऽअर्यमासवितापुरंधिर्मह्यंत्वादुर्गार्हपत्यायदेवाः+ ॥ तांपूषन्छिवतमामेरयस्वयस्यांवीजंमनुष्याऽवपंति । यानऽऊरूऽउशतीविश्रयातेयस्यामुशंतःप्रहरामशेपं ॥ तुभ्यमग्रेपर्यवहन्सूर्यांवहतुनासह । पुनःपतिभ्योजायांदाऽअग्नेप्रजयासह+ ॥ पुनःपत्नीमग्निरदादायुषासहवर्चसा । दीर्घायुरस्यायःपतिर्जीवातिशरदःशतं+ ॥ सोमःप्रथमोविविदेगंधर्वोविविदऽउत्तरः । तृतीयोऽ

अग्निष्टेपतिस्तुरीयस्तेमनुष्यजाः+ ॥ २७ ॥ सोमोददद्गंधर्वायगंधर्वोददद्अग्नये । रयिंचपुत्रांश्चादाद्अग्निर्मह्यमथोऽइमां+ ॥ इहैवस्तंमावियौष्टंविश्वमायुर्व्यश्नुतं । क्रीळंतौपुत्रैर्नप्तृभिर्मोदमानौस्वेगृहे+ ॥ आनःप्रजांजनयतुप्रजापतिराजरसायसमनक्त्वर्यमा । अदुर्मंगलीःपतिलोकमाविशशंनोभवद्विपदेशंचतुष्पदे ॥ अघोरचक्षुरपतिघ्येधिशिवापशुभ्यःसुमनाःसुवर्चाः । वीरसूर्देवकामास्योनाशंनोभवद्विपदेशंचतुष्पदे ॥ इमांत्वमिंद्रमीढ्वःसुपुत्रांसुभगांकृणु । दशास्यांपुत्रानाधेहिपतिमेकादशंकृधि ॥ सम्राज्ञीश्वशुरेभवसम्राज्ञीश्वश्वांभव । ननांदरिसम्राज्ञीभवसम्राज्ञीऽअधिदेवृषु ॥ समंजंतुविश्वेदेवाःसमापोहृदयानिनौ । संमातरिश्वासंधातासमुदेष्ट्रीदधातुनौ ॥ २८ ॥ (॥ परिशिष्टं ॥ ॥ अविधवाभववर्षाणिशतंसाग्रंतुसुव्रता । तेजस्वीचयशस्वीचधर्मपत्नीपतिव्रता ॥ जनयद्बहुपुत्राणिमाचदुःखंलभेत्कचित् । भर्तातेसोमपानित्यंभवेद्धर्मपरायणः ॥ अष्टपुत्राभवत्वंचसुभगाचपतिव्रता । भर्तुश्चैवार्पितुर्भ्रातुर्हृदयानंदिनीसदा ॥ इंद्रस्यतुयथेंद्राणीश्रीधरस्ययथाश्रिया । शंकरस्ययथागौरीतद्भर्तुरपिभर्तरि ॥ अत्रेर्यथानुसूयास्याद्वसिष्ठस्याप्यरुंधती । कौशिकस्ययथासतीतथात्वमपिभर्तरि ॥ ध्रुवैधिपोष्यामयिमह्यंत्वादाद्बृहस्पतिः । मयापत्याप्रजावतीसंजीवशरदःशतं ॥) इत्यष्टमाष्टकेतृतीयोऽध्यायः ॥ ३ ॥ ॥ ॥

एकोनषष्ठ्यध्यायेवर्गाः २८ सूक्तानि १४ ऋचः १४८॥ त्यागः॥ देवेभ्य.९ इंद्राये.१७ नदीभ्य.९ ग्रावभ्य.८ मरुद्भ्य.१६ अग्नय. १४ विश्वकर्मण.१४ मन्यव.१४ सोमाये.५ सूर्यविवाहाये.११ देवेभ्य. सोमार्काभ्या. चंद्रमस. सूर्यासावित्र्या.९ वधूवाससइ.२ दंपती-राजयक्ष्मघ्नइ. सूर्यासावित्र्या.१६ ॥ इत्यष्टमेतृतीयः ॥

विहित्यधिकैंद्रोवृषाकपिरिंद्राणींद्रश्चसमूदिरेपाङ्क्तंरक्षोहणंपंचाधिकांपायुराग्नेयंराक्षोघ्नंचतुरनुष्टुबंतंहविरेको नांगिरसोमूर्धन्वान्वामदेव्योवासौर्यवैश्वानरीयामिंद्रंस्तवब्यूनारेणुःपंचम्यैंद्रासोमींसहस्रशीर्षापोळशनारायणः पौरुषमानुष्टुभंत्रिष्टुबंतंतुसंजागृवद्भिःपंचोनारुणोवैतहव्यआग्नेयंयज्ञस्यशार्यातोमानवोवैश्वदेवंतुजागतंमहि तान्वःपार्थ्यःप्रस्तारपाङ्क्तंपुरस्ताद्बृहत्यंतंत्रयोदश्युपाद्येचानुष्टुभौनवम्यक्षरैःपाङ्क्तंरेकादशीन्यंकुसारिणींप्रैतेष लूनासपोर्बुदःकाद्रवेयोग्राव्णोस्तौत्सप्तम्यंत्येत्रिष्टुभौपंचमीच ॥ ४ ॥ ॥ ॥

॥ हरिः ॐ ॥ (१०।७।२) विहिसोतोरसृक्षतनेंद्रंदेवममंसत । यत्रामदद्वृषाकपिरर्यःपुष्टेषुमत्सखाविश्वस्मा

(१०।७।२) विहिसोतोरितित्रयोविंशत्यृचस्यसूक्तस्यआद्याष्टम्येकादशीद्वादशीचतुर्दशीनामेकोनविंश्यादिचतसृणांचेंद्रऋषिःसप्त मीत्रयोदशीत्रयोविंशीनामैंद्रोवृषाकपिऋषिःशिष्टानामेकादशर्चामिंद्राणीऋषिकाइंद्रःपंक्तिः । (अत्रयस्यवाक्यमितिपरिभाषांस्वीकृत्य-इंद्रेंद्राणीवृषाकपीनांविभागशोदेवतात्वंकेचिन्मन्यंतेतद्भाष्यकारादिविरुद्धं) ।

दिंद्रऽउत्तरः ॥ पराहींद्रधावसिवृषाकपेरतिव्यथिः । नोऽअहप्रविंदस्यन्यत्रसोमपीतयेविश्व० ॥ किमयंत्वांवृषाकपिश्च कारहरितोमृगः । यस्माऽइदस्यसीदुन्व१योवापुष्टिमद्वसुविश्व० ॥ यमिमंत्वंवृषाकपिंप्रियमिंद्राभिरक्षसि । श्वान्वस्यजं भिषदपिकर्णेवराहयुविश्व० ॥ प्रियातष्टानिमेकपिर्व्यक्ताव्यदूदुषत् । शिरोन्वस्यराविषंनसुगंदुष्कृतेभुवंविश्व० ॥ १ ॥ नमत्स्त्रीसुभसत्तरानसुयाशुतराभुवत् । नमत्प्रतिच्यवीयसीनसक्थ्युद्यमीयसीविश्व० ॥ उवेऽअवसुलाभिकेयथेवांगभं विष्यति । भसन्मेऽअंबसक्थिमेशिरोमेवीवहष्यतिविश्व० ॥ किंसुबाहोस्वंगुरेपृथुष्टोपृथुजाघने । किंशूरपत्नि नस्त्वमभ्यमीषिवृषाकपिंविश्व० ॥ अवीरामिवमामयंशुरारुरभिमन्यते । उताहमस्मिवीरिणींद्रपत्नीमरुत्सखाविश्व० ॥ संहोत्रंस्मपुरानारीसमनंवावगच्छति । वेधाऽऋतस्यवीरिणींद्रपत्नीमहीयतेविश्व० ॥ २ ॥ इंद्राणीमासु नारिषुसुभगामहमश्रवं । नह्यस्याऽअपरंचनजरसामरतेपतिर्विश्व० ॥ नाहमिंद्राणिरारणसख्युर्वृषाकपेर्ऋते । यस्येदमप्यंहविःप्रियंदेवेषुगच्छतिविश्व० ॥ वृषाकपायिरेवतिसुपुत्रऽआदुसुस्नुषे । घसत्तऽइंद्रऽउक्षणःप्रियंकाचित्करंहविर्विश्व० ॥ उक्षणोहिमेपंचदशसाकंपचंतिविंशतिं । उताहमद्मिपीवऽइदुभाकुक्षीपृणंतिमेविश्व० ॥ वृषभोनतिग्मशृंगोंतर्यूथेषुरोरुवत् । मंथस्तऽइंद्रशंहृदेयंतेसुनोतिभावयुर्विश्व० ॥ ३ ॥ नसेशेयस्यरंबतेंतरासक्थ्या३कपृत् । सेदीशेयस्यरोमशंनिषेदुषोविजृंभतेविश्व० ॥ नसेशेयस्यरोमशंनिषेदुषोविजृंभते । सेदीशेयस्यरंबतेंतरासक्थ्या३कपृद्विश्व० ॥

अ॒यमि॑न्द्रवृ॒षाक॑पिः॒पर॑स्वंतंह॒तंवि॑दत् । अ॒सिंसू॒नांनवं॑च॒रुमादेध॒स्यान॒ऽआचि॑तं॒विश्व॑० ॥ अ॒यमे॑मिवि॒चाक॑शद्विचि॒न्वन्दा स॒मार्यं॑ । पिबा॑मिपाक॒सुत्व॑नो॒भिधीर॑मचाकशं॒विश्व॑० ॥ धन्व॑च॒यत्कृं॒तत्रं॑च॒कति॑स्वि॒त्तावियोज॑ना । नेदी॑यसोवृषाक॒पे स्त॒मेहि॑गृ॒हाँऽउप॒विश्व॑० ॥ पुन॒रेहि॑वृषाकपेसुवि॒ताक॑ल्पयावहै । यऽए॒षःस्व॑प्न॒नंश॒नोस्त॒मेषि॑प॒थापुन॒र्विश्व॑० ॥ यदुदं॑चोवृ षाकपेगृ॒हमिं॒द्राज॑गंतन । क्व॑१॒स्यपु॑ल्व॒घोमृ॒गःकम॑गन्जन॒योप॑नो॒विश्व॑० ॥ पर्शु॑र्ह॒नाम॑मान॒वीसा॒कंस॑सूवविंश॒तिं । भ॒द्रंभ॑ ल॒त्यस्या॑ऽअभू॒द्यस्या॑ऽउ॒दर॒माम॑य॒द्विश्व॑० ॥४॥ (१०।७।३) र॒क्षो॒हणं॑वा॒जिन॒माजि॑घर्मिमि॒त्रंप्रथि॑ष्ठ॒मुप॑यामि॒शर्म॑ । शिशा॑ नोऽअ॒ग्निःक्रतु॑भिः॒समि॑द्धः॒सनो॒दिवा॒सरि॒षःपा॑तु॒नक्तं॑ ॥ अयो॑दंष्ट्रोऽअ॒र्चिषा॑यातु॒धाना॒नुप॑स्पृशजातवेदः॒समि॑द्धः । आजि॒ ह्वया॒मूर॑देवान्रभस्वक्र॒व्यादो॑वृ॒क्त्व्यपि॑धत्स्वा॒सन्+ ॥ उ॒भोभ॑यावि॒न्नुप॑धेहि॒दंष्ट्रा॑हिं॒स्रःशिशा॒नोव॑रं॒परं॑च । उ॒तांतरि॑क्षे॒परि॑ याहिराज॒न्जंभैः॒संधे॑ह्य॒भिया॑तु॒धाना॑न् ॥ य॒ज्ञैरिषूः॑स॒न्नम॑मानोऽअग्नेवा॒चाश॒ल्याँऽअ॒शनि॑भिर्दिहा॒नः । ताभि॑र्विध्य॒हृद॑ येयातु॒धाना॑न्प्रती॒चोबा॒हून्प्रति॑भङ्ध्येषां ॥ अग्ने॒त्वचं॑यातु॒धान॑स्यभिंधिहिं॒स्राशनि॒र्हर॑साहंत्वेनं । प्रपर्वा॑णिजातवेदःशृ णीहिक्र॒व्यात्क्र॑वि॒ष्णुर्विचि॑नोतुवृ॒क्णं+ ॥५॥ यत्रे॒दानीं॒पश्य॑सिजातवेद॒स्तिष्ठं॑तमग्नऽउ॒तवा॒चरं॑तं । यद्वां॒तरि॑क्षेप॒थिभिः॒पतं॑ तं॒तमस्ता॑विध्य॒शर्वा॒शिशा॑नः ॥ उ॒ताल॑ब्धंस्पृणुहिजातवेदऽआलेभा॒नादृ॒ष्टिभि॑र्यातु॒धाना॑त् । अग्ने॒पूर्वो॒निज॑हि॒शोशु॑चानऽ

(१०।७।३) रक्षोहणमितिपंचविंशत्यृचस्यसूक्तस्यभारद्वाजःपायूरक्षोहाग्निस्त्रिष्टुप्अंत्याश्चतस्रोनुष्टुभः ।

आमादः क्ष्विकास्तमदत्वेनाः ॥ इहप्रब्रूहियतमःसोऽअग्नेयोयातुधानोयऽइदंकृणोति । तमारभस्वसमिधायविष्ठनृचक्षसश्चक्षुषेरंधयैनं ॥ तीक्ष्णेनाग्नेचक्षुषारक्षयज्ञंप्राञ्चंवसुभ्यःप्रणयप्रचेतः । हिंस्रंरक्षांस्यभिशोशुचानंमात्वादभन्यातुधानोनृचक्षः ॥ नृचक्षारक्षःपरिपश्यविक्षुतस्त्रीणिप्रतिश्रृणीह्यग्रा । तस्याग्नेपृष्टीर्हरसाश्रृणीहित्रेधामूलंयातुधानस्यवृश्च ॥ ६ ॥ त्रियातुधानःप्रसितिंतऽएत्वृतंयोऽअग्नेऽअनृतेनहंति । तमर्चिषास्फूर्जयन्जातवेदःसमक्षमेनंगृणतेनिवृङ्धि ॥ तदग्नेचक्षुःप्रतिधेहिरेभेशफारुजंयेनपश्यंसियातुधानं । अथर्ववज्ज्योतिषादैव्येनसत्यंधूर्वंतमचितंन्योष ॥ यदग्नेऽअद्यमिथुनाशपातोयद्वाचस्तृष्टंजनयंतरेभाः । मन्योर्मनसःशरव्या जायतेयातयाविध्यहृदयेयातुधानान् ॥ पराश्रृणीहितपसायातुधानान्पराग्नेरक्षोहरसाश्रृणीहि । परार्चिषामूरदेवाञ्छृणीहिपरासुतृपोऽअभिशोशुचानः ॥ पराद्य देवावृजिनंश्रृणंतुप्रत्यगेनंशपथायंतुतृष्टाः । वाचास्तेनंशरवऽऋच्छंतुमर्मन्विश्वस्यैतुप्रसितिंयातुधानः ॥ ७ ॥ यःपौरुषेयेणक्रविषासमङ्क्तेयोऽअश्व्येनपशुनायातुधानः । योऽअघ्न्यायाभरतिक्षीरमग्नेतेषांशीर्षाणिहरसापिवृश्च ॥ संवत्सरीणंपयऽउस्रियायास्तस्यमाशींद्यातुधानोनृचक्षः । पीयूषमग्नेयतमस्तितृप्सात्तंप्रत्यंचमर्चिषाविध्यमर्मन् ॥ विषंगवांयातुधानाःपिबंत्वाविश्च्यंतामदितयेदुरेवाः । परैनान्देवःसवितादंदातुपराभागमोषधीनांजयंतां ॥ सनादग्नेमृणसियातुधानान्त्वारक्षांसिपृतनासुजिग्युः । अनुदहसहमूरान्क्रव्यादोमातेहेत्यामुक्षतदैव्यायाः ॥ त्वंनोऽअग्नेऽअध

रादुद॑क्ता॒त्त्वंप॒श्चादु॒तर॑क्षापु॒रस्ता॑त् । प्रति॒तेते॑ऽअ॒जरा॑स॒स्तपि॑ष्ठाऽअ॒घशं॑सं॒शोशु॑चतोदहंतु ॥ ८ ॥ प॒श्चात्पु॒रस्ता॑दध॒रा दुद॑क्तात्क॒विःकाव्ये॑न॒परि॑पाहिराजन् । सखे॒सखा॑यम॒जरो॑जरि॒म्णेग्ने॒मर्ता॒ँऽअम॑र्त्य॒स्त्वंनः॑ ॥ परि॑त्वाग्ने॒पुरं॑व॒यंविप्रं॑सह स्यधीमहि । धृ॒षद्व॑र्णंदि॒वेदि॑वेहं॒तारं॑भंगु॒राव॑तां ॥ वि॒षेण॑भंगु॒राव॑तः॒प्रति॑ष्मर॒क्षसो॑दह । अग्ने॑ति॒ग्मेन॑शो॒चिषा॒तपु॑रग्रा भिर्ऋ॒ष्टिभिः॑ ॥ प्रत्य॑ग्नेमिथु॒नाद॑हयातु॒धाना॑किमी॒दिना॑ । संत्वा॑शिशामिजागृ॒ह्यद॑ब्धंविप्र॒मन्म॑भिः ॥ प्रत्य॑ग्ने॒हर॑सा॒ह रः॑शृणी॒हिवि॒श्वतः॒प्रति॑ । या॒तु॒धान॑स्यर॒क्षसो॒बलं॒विरु॑जवी॒र्यं॑ ॥ ९ ॥ (१०।७।४) ह॒विष्पांत॑म॒जरं॑स्व॒र्विदि॑दिवि॒स्पृ श्याहु॑तं॒जुष्ट॑म॒ग्नौ । तस्य॒भर्म॑णे॒भुव॑नायदे॒वाधर्म॑णे॒कंस्व॒धया॑पप्रथंत ॥ गी॒र्णंभुव॑नं॒तम॒साप॑गूळ्हमा॒विःस्व॑रभवज्जा॒तेऽअ ग्नौ । तस्य॑दे॒वाःपृ॑थि॒वीद्यौरु॒तापोर॑णय॒न्नोष॑धीःस॒ख्येऽअ॑स्य ॥ दे॒वेभि॒र्न्विषि॒तोय॒ज्ञिये॑भिर॒ग्निंस्तो॑षाण्य॒जरं॑बृ॒हंतं॑ । यो भा॒नुना॑पृथि॒वींद्यामु॒तेमामा॑त॒तान॒रोद॑सीऽअं॒तरि॑क्षं ॥ योहोतासी॑त्प्रथ॒मोदे॒वजु॑ष्टो॒यंस॒मांज॒न्नाज्ये॑नावृणा॒नाः । सप॑त त्री॑त्व॒रंस्थाजग॒द्यच्छ्वा॒त्रम॒ग्निर॑कृणोज्जा॒तवे॑दाः ॥ यज्जा॑तवेदो॒भुव॑नस्यमू॒र्धन्नति॑ष्ठोऽअग्नेस॒हरो॑च॒नेन॑ । तंत्वा॑हेमम॒ति भि॑र्गी॒र्भिरु॒क्थैःसय॒ज्ञियो॑ऽअभवोरोदसि॒प्राः+ ॥ १० ॥ मू॒र्धाभु॒वोभ॑वति॒नक्त॑म॒ग्निस्तत॒ःसूर्यो॑जायतेप्रा॒तरु॒द्यन् । मा

(१०।७।४) हविष्पांतमित्येकोनविंशत्यृचस्यसूक्तस्यांगिरसोमूर्धन्वान्सूर्यवैश्वानरौत्रिष्टुप् । (मरीचिः—हविष्पांतंद्विदैवत्यंसौर्य-वैश्वानरीयकमितिद्वेदेवतेअत्र । तेनसूर्यवैश्वानरइत्यग्नेर्गुणइतिवदंतःपरास्ताः) ।

यामूतुयज्ञियानामेतामपोयत्तूर्णिश्चरतिप्रजानन्+ ॥ दृशेन्योयोमहिनासमिद्धोरोचतद्दिवियोनिर्विभावा । तस्मिन्न
ग्नौसूक्तवाकेनदेवाहविर्विश्वऽआजुह्वुस्तनूपाः+ ॥ सूक्तवाकंप्रथममादिदग्निमादिद्धविरजनयंतदेवाः । सऽएषांय
ज्ञोऽभवत्तनूपास्तंद्यौर्वेददंपृथिवीतमापः ॥ यंदेवासोजनयंतााग्निंयस्मिन्नाजुह्वुर्भुवनानिविश्वा । सोऽआर्चिषापृथिवीं
द्यामुतेमामृजूयमानोऽअतपन्महित्वा+ ॥ स्तोमेनहिदिविदेवासोऽअग्निमजीजनन्छक्तिभीरोदसिप्रां । तमूऽअकृ
ण्वन्त्रेधाभुवेकंसऽओषधीःपचतिविश्वरूपाः ॥ ११ ॥ यददेनमदधुर्यज्ञियासोदिविदेवाःसूर्यमादितेयं । यदाच
रिष्णूमिथुनावभूतामादित्प्रापश्यन्भुवनानिविश्वा ॥ विश्वस्माऽअग्निंभुवनायदेवावैश्वानरंकेतुमह्नामकृण्वन् ।
आयस्तानोषसोविभातीरपोऽऊर्णोतितमोऽअर्चिषायन्+ ॥ वैश्वानरंकवयोयज्ञियासोग्निंदेवाऽअजनयन्नजुर्यं ।
नक्षत्रंप्रत्नममिनच्चरिष्णुयक्षस्याध्यक्षंतविषंबृहंतं ॥ वैश्वानरंविश्वहादीदिवांसंमंत्रैरग्निंकविमच्छावदामः । योमहि
ष्नापरिबभूवोर्वीऽउतावस्तादुतदेवःपरस्तात् ॥ द्वेस्रुतीऽअशृणवंपितृणामहंदेवानामुतमर्त्यानां । ताभ्यामिदंविश्व
मेजत्समेतियदंतरापितरंमातरंच ॥ १२ ॥ द्वेसमीचीबिभृतश्चरंतंशीर्षतोजातंमनसाविमृष्टं । सप्रत्यङ्विश्वाभुव
नानितस्थावप्रयुच्छन्तरणिर्भ्राजमानः ॥ यत्रावदेतेऽअवरःपरश्चयज्ञन्योःकतरोनौविवेद । आशेकुरित्संधमादंस
खायोनक्षेतयज्ञंकऽइदंविवोचत् ॥ कत्यग्नयःकतिसूर्यासःकत्युषासःकत्युस्विदापः । नोपस्पिजंवःपितरोवदामिपृ

च्छामिवःकवयोविद्मनेकं+ ॥ यावन्मात्रमुषसोनप्रतीकंसुपर्ण्योऽवसतेमातरिश्वः । तावद्दधात्युपयज्ञमायन्ब्राह्मणोहोतुरवरोनिषीदन् ॥ १३ ॥ (१०।७।५) इंद्रंस्तवानृतमंयस्यमह्नाविंबबाधेरोचनाविज्मोऽअंतान् । आयःपप्रौचर्षणीधृद्वरोभिःप्रसिंधुभ्योरिरिचानोमहित्वा+ ॥ ससूर्यःपर्युरूवरांस्येंद्रोववृत्याद्रथ्येवचक्रा । अतिष्ठंतमपस्यंनसर्गंकृष्णातमासित्विष्याजघान ॥ समानमस्माऽअनपावृदर्चक्षमयादिवोऽअसमंब्रह्मनव्यं । वियःपृष्ठेवजनिमान्यर्यऽइंद्रश्चिकायनसखायमीषे+ ॥ इंद्रायगिरोऽअनिशितसर्गाऽअपःप्रेरयंसगरस्यबुध्नात् । योऽअक्षेणेवचक्रियाशचीभिर्विष्वक्तस्तंभपृथिवीमुतद्यां+ ॥ आपांतमन्युस्तृपलप्रभर्माधुनिःशिमीवान्छरुमाँऽऋजीषी । सोमोविश्वान्यतसावनानिनार्वागिंद्रंप्रतिमानानिदेभुः ॥ १४ ॥ नयस्यद्यावापृथिवीनधन्वनांतरिक्षंनाद्रयःसोमोऽअक्षाः । यदस्यमन्युरधिनीथमानःशृणातिवीळुरुजतिस्थिराणि ॥ जघानवृत्रंस्वधितिर्वनेवरुरोजपुरोऽअरदन्नसिंधून् । विभेदगिरिंनवमिन्नकुंभमागाऽइंद्रोऽअकृणुतस्वयुग्भिः ॥ त्वंहत्यदृणयाऽइंद्रधीरोसिर्नपर्ववृजिनाशृणासि । प्रयेमित्रस्यवरुणस्यधामयुजंनजनामिनंतिमित्रं+ ॥ प्रयेमित्रंप्रार्यमणंदुरेवाःप्रसंगिरःप्रवरुणंमिनंति । न्यंमित्रेषुवधमिंद्रतुम्रंवृषन्वृषाणमरुषंशिशीहि ॥ इंद्रोदिवऽइंद्रऽईशेपृथिव्याऽइंद्रोऽअपामिंद्रऽइत्पर्वतानां । इंद्रोवृधामिंद्रऽइन्मेधिरा

(१०।७।५) इंद्रंस्तवेत्यष्टादशर्चस्यसूक्तस्यवैश्वामित्रोरेणुरिंद्रःपंचम्याइंद्रासोमौत्रिष्टुप् ।

णामिंद्रःक्षेमेयोगेहव्यऽइंद्रः ॥ १५ ॥ प्राक्तुभ्यऽइंद्रःप्रवृधोऽअहंभ्यःप्रांतरिक्षात्प्रसमुद्रस्यधासेः । प्रवातस्यप्रथसः प्रज्मोऽअंतात्प्रसिंधुभ्योरिरिचेप्रक्षितिभ्यः ॥ प्रशोशुचत्याऽउषसोनकेतुरसिन्वातेवर्ततामिंद्रहेतिः । अश्मेवविध्य दिवऽआसृजानस्तपिष्ठेनहेषसाद्रोघमित्रान् ॥ अन्वहमासाऽअन्विद्धनान्यन्वोषधीरनुपर्वतासः । अन्विंद्रंरोदसी वावशानेऽअन्वापोऽअजिहतजायमानं ॥ कहिंस्वित्सातऽइंद्रचेत्यासद्दधस्ययद्भिनदोरक्षऽएषत् । मित्रकुवोयच्छस नेनगावःपृथिव्याऽआपृगमुयाशयंते ॥ शत्रूयंतोऽअभियेनस्ततस्रेमहिव्राधंतऽओगणासऽइंद्र । अंधेनामित्रास्तमसासचंतांसुज्योतिषोऽअक्तवस्ताँऽअभिष्युः ॥ पुरूणिहित्वासवनाजनानांब्रह्माणिमंदन्गृणतामृषीणां । इमामाघोषन्नवसासहूतिंतिरोविश्वाँऽअर्चतोयाह्यर्वाङ्+ ॥ एवातेवयामेंद्रभुजतीनांविद्यामसुमतीनांनवानां । विद्यामवस्तोरवसागृणंतोविश्वामित्राऽउततऽइंद्रनूनं ॥ शुनंहुवेममघवानमिंद्रमस्मिन्भरेनृतमंवाजसातौ । शृण्वंत मुग्रमूतयेसमत्सुग्नंतंवृत्राणिसंजितंधनानां ॥ १६ ॥ (१०।७।६) सहस्रशीर्षापुरुषःसहस्राक्षःसहस्रपात् । सभूमिं विश्वतोवृत्वात्यतिष्ठद्दशांगुलं+ ॥ पुरुषऽएवेदंसर्वंयद्भूतंयच्चभव्यं । उतामृतत्वस्येशानोयदन्नेनातिरोहति ॥ एतावानस्यमहिमातोज्यायाँश्चपूरुषः । पादोस्यविश्वाभूतानित्रिपादस्यामृतंदिवि+ ॥ त्रिपादूर्ध्वऽउदैत्पुरुषःपादोस्येहा

(१०।७।६) सहस्रशीर्षेतिषोळशर्चस्यसूक्तस्यनारायणःपुरुषोनुष्टुबंत्यात्रिष्टुप् ।

भवत्पुनः । ततोविष्वङ्व्यक्रामत्साशनानशनेऽअभि+ ॥ तस्माद्विराळजायतविराजोऽअधिपूरुषः । सजातोऽअत्यरिच्यतपश्चाद्भूमिमथोपुरः+ ॥ १७ ॥ यत्पुरुषेणहविषादेवायज्ञमतन्वत । वसंतोऽअस्यासीदाज्यंग्रीष्मऽइध्मः शरद्धविः+ ॥ तंयज्ञंबर्हिषिप्रौक्षन्पुरुषंजातमग्रतः । तेनदेवाऽअयजंतसाध्याऽऋषयश्चये+ ॥ तस्माद्यज्ञात्सर्वहुतःसंभृतंपृषदाज्यं । पशून्तांश्चक्रेवायव्यानारण्यान्ग्राम्याश्चये+ ॥ तस्माद्यज्ञात्सर्वहुतऽऋचःसामानिजज्ञिरे । छंदांसिजज्ञिरेतस्माद्यजुस्तस्मादजायत ॥ तस्मादश्वाऽअजायंतयेकेचोभयादतः । गावोहजज्ञिरेतस्मात्तस्माज्जाताऽअजावयः ॥ १८ ॥ यत्पुरुषंव्यदधुःकतिधाव्यकल्पयन् । मुखंकिमस्यकौबाहूकाऽऊरूपादाऽउच्येते ॥ ब्राह्मणोस्यमुखमासीद्बाहूराजन्यःकृतः । ऊरूतदस्ययद्वैश्यःपद्भ्यांशूद्रोऽअजायत ॥ चंद्रमामनसोजातश्चक्षोःसूर्योऽअजायत । मुखादिंद्रश्चाग्निश्चप्राणाद्वायुरजायत ॥ नाभ्याऽआसीदंतरिक्षंशीर्ष्णोद्यौःसमवर्तत । पद्भ्यांभूमिर्दिशःश्रोत्रात्तथालोकाँऽअकल्पयन् ॥ सप्तास्यासन्परिधयस्त्रिःसप्तसमिधःकृताः । देवायद्यज्ञंतन्वानाऽअबध्नन्पुरुषंपशुं+ ॥ यज्ञेनयज्ञमयजंतदेवास्तानिधर्माणिप्रथमान्यासन् । तेहनाकंमहिमानःसचंतयत्रपूर्वेसाध्याःसंतिदेवाः+ ॥ १९ ॥ (१०।८।१) संजागृवद्भिर्जरमाणऽइध्यतेदमेदमूनाऽइषयन्निळस्पदे । विश्वस्यहोताहविषोवरेण्योविभुर्विभावासुषखासखीयते+ ॥ ॥ २७ ॥

अष्टमेनुवाकेनवसूक्तानि । (१०।८।१) संजागृवद्भिरितिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यवैतहव्योरुणोग्निर्जगत्यंत्यात्रिष्टुप् ।

सदर्शतश्रीरतिथिर्गृहेगृहेवनेवनेशिश्रियेतक्वीरिव । जनँजनंजन्योनातिमन्यतेविशऽआक्षेतिविश्योऽ३ विशँविशं ॥
सुदक्षोदक्षैःक्रतुनासिसुक्रतुरग्नेकविःकाव्येनासिविश्ववित् । वसुर्वसूनांक्षयसित्वमेकऽइद्ध्यावाचयानिपृथिवीचपुष्यतः ॥ प्रजानन्नग्नेतवयोनिमृत्वियमिळायास्पदेघृतवंतमासदः । आतेचिकित्रऽउषसामिवेतयोरेपसःसूर्यस्येवरश्मयः ॥
तघश्रियोवर्ष्यस्येवविद्युतश्चित्राश्चिकित्रऽउषसानकेतवः । यदोषधीरभिसृष्टोवनानिचपारिस्वयंचिनुषेऽअन्नमास्ये ॥ २० ॥ तमोषधीर्दधिरेगर्भमृत्वियंतमापोऽअग्निंजनयंतमातरः । तमित्समानंवनिनश्चवीरुधोतर्वतीश्चसुवतेचविश्वहा ॥ वातोपधूतऽइषितोवशाँऽअनुतृषुयदन्नावेविषद्धितिष्ठसे । आतेयतंतेरथ्योऽ३ यथापृथक्शर्धांस्यग्नेऽअजराणिधक्षतः ॥ मेधाकारंविदथस्यप्रसाधनमग्निंहोतारंपरिभूतमंमतिं । तमिदभेहविष्यासमानमित्तमिन्महेवृणतेनान्यंत्वत्+ ॥ त्वामिदत्रवृणतेत्वायवोहोतारमग्नेविदथेषुवेधसः । यद्देवयंतोदधतिप्रयांसितेहविष्मंतोमनवोवृक्तबर्हिषः ॥ तवाग्नेहोत्रंतवपोत्रमृत्वियंतवनेष्ट्रंत्वमग्निदृतायतः । तवप्रशास्त्रंत्वमध्वरीयसिब्रह्माचासिगृहपतिश्चनोदमे ॥ २१ ॥ यस्तुभ्यमग्नेऽअमृतायमर्त्यःसमिधादाशदुतवाहविष्कृति । तस्यहोताभवसियासिदूत्यमुपबूषेयजस्यध्वरीयसि ॥ इमाऽअस्मैमतयोवाचोऽअस्मदाँऽऋचोगिरःसुष्टुतयःसमग्मत । वसूयवोवसवेजातवेदसेबृद्धासुचिद्वर्धनोयासुचाकनत् ॥ इमांग्रह्मायसुष्टुतिंनवीयसींवोचेयमस्माऽउशतेशृणोतुनः । भूयाऽअंतराहृद्यस्यनिस्पृशेजायेवपत्यऽ

उशतीसुवासाः ॥ यस्मिन्नश्वासऽऋषभासऽउक्षणोवशामेषाऽअवसृष्टासऽआहुताः । कीलालपेसोमपृष्ठायवेधसेहृदा
मतिंजनयेचारुमग्नये ॥ अहाव्यग्नेहविरास्येतेसुचीवघृतंचम्वीवसोमः । वाजसनिंरयिमस्मेसुवीरंप्रशस्तंधेहियशसंबृ
हंतं ॥ २२ ॥ (१०।८।२) यज्ञस्यवोरथ्यंविश्पतिंविशांहोतारमक्तोरतिथिंविभावसुं । शोचन्छुष्कासुहारिणीषुजभ्रुरद्रु
षाकेतुर्यजतोद्यामशायत ॥ इममंजस्पामुभयेऽअकृण्वतधर्माणमग्निंविदथस्यसाधनं । अक्तुंनयह्वमुषसःपुरोहितंतनू
नपातमरुषस्यनिंसते ॥ बळस्यनीथाविपणेश्चमन्महेवयाऽअस्यप्रहुताऽआसुरत्तवे । यदाघोरासोऽअमृतत्वमाशता
दिज्जनस्यदैव्यस्यचर्किरन् ॥ ऋतस्यहिप्रसितिर्द्यौरुरुव्यचोनमोमह्यारमतिःपनीयसी । इंद्रोमित्रोवरुणःसंचिकित्रि
रेथोभगःसवितापूतदक्षसः ॥ प्ररुद्रेणययिनायंतिसिंधवस्तिरोमहीमरमतिंदधन्विरे । येभिःपरिज्मापरियन्रुद्रुन्नयो
विरोरुवज्जठरेविश्वमुक्षते ॥ २३ ॥ क्राणारुद्रामरुतोविश्वकृष्टयोदिवःश्येनासोऽअसुरस्यनीळयः । तेभिश्चष्टेवरुणो
मित्रोऽअर्यमेंद्रोदेवेभिरर्वशेभिरर्वशः ॥ इंद्रेभुजंशशमानासऽआशतसूरोदृशीकेवृषणश्चपौंस्ये । प्रयेन्वस्याहणाततक्षि
रेयुजंवज्रंनृषदनेषुकारवः ॥ सूरश्चिदाहरितोऽअस्यरीरमदिंद्रादाकश्चिद्भयतेतवीयसः । भीमस्यवृष्णोजठरादभिश्व
सोदिवेदिवेसहुरिस्तन्नवाधितः ॥ स्तोमंवोऽअद्यरुद्रायशिक्वसेक्षयद्वीरायनमसादिदिष्टन । येभिःशिवःस्ववाँऽएव

(१०।८।२) यज्ञस्येतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यमानवःशार्यातोविश्वेदेवाजगती ।

यावभिर्दिवःसिषक्तिस्वयशानिकामभिः ॥ तेहिप्रजायाऽअभरंतविश्रवोबृहस्पतिर्वृषभःसोमजामयः । यज्ञैरथर्वाप्रथमोविधारयद्देवादक्षैर्भृगवःसंचिकित्रिरे ॥ २४ ॥ तेहिद्यावापृथिवीभूरिरेतसानराशंसश्चतुरंगोयमोदितिः । देवस्त्वष्टाद्रविणोदाऽऋभुक्षणःप्ररोदसीमरुतोविष्णुरर्हिरे ॥ उतस्यनऽउशिजामुर्वियाकविरहिःशृणोतुबुध्न्योहवीमनि । सूर्यामासाविचरंतादिविक्षितांधियाशमीनहुषीऽअस्यबोधतं ॥ प्रनःपूषाचरथंविश्वदेव्योपांनपादवतुवायुरिष्टये । आत्मानंवस्योऽअभिवातमर्चततदश्विनासुहवायामनिश्रुतं ॥ विशामासामभयानामधिक्षितंगोभिरुस्वयशसंगृणीमसि । ग्नाभिर्विश्वाभिरदितिमनर्वणमक्तोर्युवानंनृमणाऽअधापतिं ॥ रेभदत्रजनुषापूर्वोऽअंगिराग्रावाणऽऊर्ध्वाऽअभिचक्षुरध्वरं ॥ येभिर्विहायाऽअभवद्विचक्षणःपाथःसुमेकंस्वर्धितिर्वनन्वति ॥ २५ ॥ (१०।८।३) महिद्यावापृथिवीभूतमुर्वीनारीयह्वीनरोदसीसदंनः । तेभिर्नःपातंसह्यसऽएभिर्नःपातंशूषणिं ॥ यज्ञेयज्ञेसमत्यांदेवान्त्संपर्यति । यःसुम्नैर्दीर्घश्रुत्तमऽआविवासात्येनान् ॥ विश्वेषामिरज्यवोदेवानांवार्महः । विश्वेहिविश्वमहसोविश्वेयज्ञेषुयज्ञियाः ॥ तेघाराजानोऽअमृतस्यमंद्राऽअर्यमामित्रोवरुणःपरिज्मा । कद्रुद्रोनृणांस्तुतोमरुतःपूषणोभगः ॥ उत

(१०।८।३) महीतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यपार्थ्यस्तान्वोविश्वेदेवाःप्रस्तारपंक्तिर्द्वितीयात्रयोदश्यनुष्टुभौनवम्यक्षरैःपंक्तिरेकादशीन्यंकुसारिण्यंत्यापुरस्ताद्बृहती ।

नोनक्तमपांवृषण्वसूसूर्यामासासदनायसधन्या । सचायत्साद्येषामहिर्बुध्नेषुबुभ्र्यः* ॥ २६ ॥ उतनोदेवावश्विनाशु भस्पतीधामभिर्मित्रावरुणाऽउरुष्यतां । महःसरायऽएषतेतिधन्वेवदुरिता+ ॥ उतनोरुद्राचिन्मृळतामश्विनाविश्वेदेवासोरथस्पतिर्भगः । ऋभुर्वाजऽऋभुक्षणःपरिज्माविश्ववेदसः ॥ ऋभुर्ऋभुक्षाऽऋभुर्विधतोमदऽआतेहरीजूजुवान स्ववाजिना । दुष्टरंयस्यसामचिद्दधर्ग्यज्ञोनमानुषः ॥ क्रुधीनोऽअह्नयोदेवसवितःसचस्तुषेमघोनां । सहोनऽइंद्रोवह्निभिर्न्येषांचर्षणीनांचक्रंरश्मिंनयोयुवे ॥ ऐषुद्यावापृथिवीधातंमहद्स्मेवीरेषुविश्वचर्षणिश्रवः । पृक्षंवाजस्यसातयेपृक्षंरायोततुर्वणे ॥ २७ ॥ एतंशंसमिंद्रास्मयुद्धंकूचित्संतंसहसावन्नभिष्टयेसदापाह्यभिष्टये । मेदतांवेदतावसो ॥ एतंमेस्तोमंतनानसूर्येद्युतद्यामानंवावृधंतनृणां । संवननंनाश्व्यंतष्टवानंपच्युतं ॥ वावर्तयेषांरायायुक्थैपांहिरण्ययी । नेमधितानपौंस्यावृथेवविष्टांता ॥ प्रतद्दुःशीमेपृथवानेवेनेप्रारामेवोचमसुरेमघवत्सु । येयुक्त्वायपंचशतास्मयुपथाविश्राव्येषां ॥ अधीन्वत्रसप्तितंचसप्तच । सद्योदिदिष्टतान्वःसद्योदिदिष्टपार्थ्यःसद्योदिदिष्टमायवः+ ॥ २८ ॥ (१०।८।४) प्रैतेवदंतुप्रवयंवदामप्रावभ्योवाचंवदतावदद्भ्यः । यदद्रयःपर्वताःसाकमाशवःश्लोकंघोषंभरथेंद्रायसोमिनः ॥ एतेवदंतिशतवत्सहस्रवदभिक्रंदंतिहरितेभिरासभिः । विष्ट्वीग्रावाणःसुकृतःसुकृत्ययाहोतुश्चित्पूर्वेहविरद्यमाशत ॥ एतेव

॥ २९ ॥

(१०।८।४) प्रैतइतिचतुर्दशर्चस्यसूक्तस्यकाद्रवेयोर्वुदःसर्पोग्रावाणोजगतीपंचमीसप्तमीचर्तुदश्यस्त्रिष्टुभः ।

दंत्यावदन्ननामधुन्यूंखयंतेऽधिपक्कऽआमिषि । वृक्षस्यशाखांमरुणस्यवप्संतस्तेसूभर्वावृषभाःप्रेमरावि॒षुः ॥ बृहद्ब
दंतिमदिरेणमंदिनेंद्रंक्रोशंतोविदन्ननामधु । संरभ्याधीराःस्वसृभिरनर्तिषुराघोषयंतःपृथिवीमुपब्दिभिः ॥ सुपर्णा
वाचंमक्रतोपद्यव्याखरेकृष्णाऽइषिराऽअनर्तिषुः । न्यङ्ङियंत्युपरस्यनिष्कृतंपुरूरेतोदधिरेसूर्यश्वितः ॥ २९ ॥ उ
ग्राऽइवप्रवहंतःसमार्यमुःसाकंयुक्तावृषणोबिभ्रतोधुरः । यच्छ्वसंतोजग्रसानाऽअरावि॒षुःशृण्वऽएषांग्रोथथोऽअर्वता
मिव ॥ दशावनिभ्योदशकक्ष्येभ्योदशयोक्रेभ्योदशयोजनेभ्यः । दशाभीशुभ्योऽअर्चताजरेभ्योदशधुरोदशयुक्ताव
हंद्भ्यः ॥ तेऽअद्रयोदशयंत्रासऽआशवस्तेषामाधानंपर्येतिहर्यतं । तऽऊसुतस्यसोम्यस्यांधसोंशोःपीयूषंप्रथमस्यभेजिरे ॥
तेसोमादोहरीऽइंद्रस्यनिंसतेशुंदुहंतोऽअध्यासतेगवि । तेभिर्दुग्धंपपिवान्त्सोम्यंमध्विंद्रोवर्धतेप्रथतेवृषायते ॥ वृषा
वोऽअंशुर्नकिलारिषाथनेळावंतःसदमित्स्थनाशिताः । रैवत्येवमहसाचारवःस्थनयस्यग्रावाणोऽअजुषध्वमध्वरं+
॥ ३० ॥ तृदिलाऽअतृदिलासोऽअद्रयोश्रमणाऽअशृथिताऽअमृत्यवः । अनतुराऽअजराःस्थामविष्णवःसुपीवसो
ऽअतृषिताऽअतृष्णजः ॥ ध्रुवाऽएववःपितरोयुगेयुगेक्षेमकामासःसदसोनयुंजते । अजुर्यासोहरिषाचोहरिद्रवऽआ
द्यारवेणपृथिवीमशुश्रवुः ॥ तदिद्वदंत्यद्रयोविमोचनेयामन्नंजस्पाऽइवघेदुपब्दिभिः । वपंतोबीजमिवधान्याकृतःपृं

चंतिसोमंनमिनंतिबर्प्सतः ॥ सुतेऽअध्वरेऽअधिवाचमक्रताक्रीळयोनमातरंतुदंतः । विषूमुंचासुपुवुषोमनीषांविवर्त तामद्रयश्चार्यमानाः ॥ ३१ ॥ इत्यष्टमाष्टकेचतुर्थोऽध्यायः ॥ ४ ॥ ॥ ॥ ॥

षष्ठ्यध्यायेवर्गाः ३१ सूक्तानि ९ ऋचः १६० ॥ त्यागः ॥ इंद्राये.२३ रक्षोघ्नेभ्य.२५ सूर्यवैश्वानराये.१९ इंद्राये.४ इंद्रासोमाभ्या. इंद्राये.१३ पुरुषाये.१६ अग्नय.१५ विश्वेभ्योदेवेभ्य.३० [मे. प. विश्वेभ्योदे.१ अग्नय.३ विश्वेभ्योदेवेभ्य.३ इंद्राये. विश्वेभ्योदवेभ्य.७ द्यावापृथिवीभ्या. विश्वेभ्योदेवेभ्य.६ इंद्राये. विश्वेभ्योदेवेभ्य. द्यावापृथिवीभ्या. इंद्राये. विश्वेभ्योदेवेभ्य.४] ग्रावभ्यइदं१४॥ इत्यष्टमेचतुर्थः ॥

हयेह्यूनोर्वशीमैळःपुरूरवाःपूर्वोषितान्कामान्पुनरासाद्यावरोद्धुमैच्छंत्सातमनिच्छंतीप्रत्याचष्टेहयऽइषुर्याकदा सुदेवोंतरिक्षप्रांसचेतितिस्रश्चैलवाक्यैशिष्टाऽउर्वश्याःप्रतेसतोनावरुःसर्वहरिर्वैद्रोहरिस्तुतिर्द्वित्रिष्टुबंतंयाऽओ षधीरूयधिकांथर्वणोभिषगोषधिस्तुतिरानुष्टुभंबृहस्पतेद्वादशार्धर्षिणोदेवापिर्वृष्टिकामोदेवांस्तुष्टावकंनोवस्त्रो वैखानसंइंद्रदुवस्युर्वादनोवैश्वदेवंतुत्रिष्टुबंतमुद्बुध्यध्वंबुधःसौम्यंऋत्विक्स्तुतिर्वानवम्यंत्येजगत्यौपंचमीबृहती गायत्र्योर्मध्येप्रतेमुद्गलोभार्म्यश्वोद्वुघणेनऋषभेणचाजिंजिगायेतिद्रौघणंवाद्यातृतीयांत्याबृहत्यऽआशुःससोनैं द्रोप्रतिरथश्चतुर्थीबार्हस्पत्योपांत्याप्वादैव्यंत्यानुष्टुम्मारुतीवासाव्येकादशाष्टकौवैश्वामित्रःकदाकौत्सोदुर्मित्रो नाम्नासुमित्रोगुणतःसुमित्रोवानाम्नादुर्मित्रोगुणतऽऔष्णिहैहरीवज्रंपिपीलिकमध्येत्रिष्टुबंत्याद्यागायत्रीवा॥५॥

हरिः ओम् ॥ (१०।८।५) ह्येजाये मनसातिष्ठ घोरे वचाँसि मिश्राकृणवावहै नु । ननु मंत्राऽअनुदितासऽएते मयस्करन्परतरे चनाहन् ॥ किमेतावाचाकृणवातवाहं प्राक्रमिषमुषसामग्रियेव । पुरूरवः पुनरस्तं परेहि दुरापना वातऽइवाहमस्मि ॥ इषुर्न श्रियऽइषुधेरसना गोषाः शतसा न रंहिः । अवीरे क्रतौ विदविद्युतन्नो रानमायुं चितयन्त धुनयः ॥ सावसुदधती श्वशुराय वयऽउषो यदि वष्टि प्रति गृहात् । अस्तं ननक्षे यस्मिन्चाकन्दिवानक्तं श्रथिता वैतसेन ॥ त्रिः स्म माह्नः श्नथयो वैतसेनोत स्म मे व्यैत्पृणासि । पुरूरवो नु ते केतमायं राजा मे वीरतन्वं१ स्तदासीः ॥ १ ॥ यासु जूर्णिः श्रेणिः सुम्नऽआपिर्ह देव चक्षुर्न ग्रन्थिनी चरण्युः । ताऽअंजयो रुणयो न सस्रुः श्रिये गावो न धेनवो नवंत ॥ सं स्मिन्जायमानऽआसत ग्नाऽउतेमवर्धन्नद्यं१ः स्वगूर्ताः । महे यत्त्वा पुरूरवो रणाया वर्धयन्दस्युहत्याय देवाः+ ॥ सचायदासु जह्नतीष्वत्कममानुषीषु मानुषो निषेवे । अप स्म मत्तरसंतीन भुज्युस्ताऽअत्रसन्रथस्पृशो नाश्वाः ॥ यदासु मर्तोऽअमृतासु निस्पृक्सं क्षोणीभिः क्रतुभिर्न पृंक्ते । ताऽआतयो न तन्वः शुंभत स्वाऽअश्वासो न क्रीळयो दंदशानाः ॥ विद्युन्न यापतंती दविष्टोद्वरंती मेऽअप्याकाम्यानि । जनिष्टोऽअपो नर्यः सुजातः प्रोर्वशी तिरत दीर्घमायुः ॥ २ ॥ जज्ञिषऽइत्था गोपीथ्याय हिदधाथ त

(१०।८।५) ह्येजाये इत्यष्टादशर्चस्य सूक्तस्य आद्या तृतीया षष्ठी नवम्यादि चतस्रणां चतुर्दशी सप्तदशी त्येवं नवानामैलः पुरूरवा ऋषिरुर्वशी देवता शिष्टानामुर्वशी ऋषिका पुरूरवा देवता त्रिष्टुप् ।

त्पुरूरवोमऽओजः । अशासंत्वाविदुषीसस्मिन्नहन्नमऽआशृणोःकिमभुग्वदासि ॥ कदासूनुःपितरंजातऽइच्छाच्चक्रं
नाश्वंवर्तयद्विजानन् । कोदंपतीसमनसावियूयोदधयद्घ्निःश्वशुरेषुदीदयत् ॥ प्रतिब्रवाणिवर्तयतेऽअश्वंचक्रंनक्रंद
दाध्येशिवायै । प्रतत्तेहिनवायत्तेऽअस्मेपरेह्यस्तंनहिमूरमापः ॥ सुदेवोऽअद्यप्रपतेदनावृत्परावतंपरमांगंतवाऽउ ।
अधाशयीतनिर्ऋतेरुपस्थेधैनंवृकारभसासोऽअद्युः+ ॥ पुरूरवोमामृथामाप्रपत्थोमात्वावृकासोऽअशिवासऽउक्षन् ।
नवैस्त्रैणानिसख्यानिसंतिसालावृकाणांहृदयान्येता+ ॥ ३ ॥ यद्विरूपाचरंमर्त्येष्ववसंरात्रीःशरदश्चतस्रः । घृतस्य
स्तोकंसकृदह्नऽआश्नांतादेवेदंतातृपाणाचरामि ॥ अंतरिक्षप्रांरजसोविमानीमुपशिक्षाम्युर्वशींवसिष्ठः । उपत्वारा
तिःसुकृतस्यतिष्ठान्निवर्तस्वहृदयंतप्यतेमे ॥ इतित्वादेवाऽइमऽआहुरैळयथेमेतन्नवसिमृत्युबंधुः । प्रजातेदेवान्हवि
षायजातिस्वर्गऽउत्वमपिमादयासे ॥ ४ ॥ (१०।८।६) प्रतेमहेविदथेशंसिषंहरीप्रतेवन्वेवनुषोहर्यतंमदं । घृतंन
योहरिभिश्चारुसेचतऽआत्वाविशंतुहरिवर्पसंगिरः ॥ हरिंहियोनिमभियेसमस्वरन्हिन्वंतोहरीदिव्यंयथासदः । आ
यंपूषंतिहरिभिर्नधेनवऽइंद्रायशूषंहरिवंतमर्चत ॥ सोऽअस्यवज्रोहरितोयऽआयसोहरिर्निकामोहरिरागभस्त्योः ।

(१०।८।६) प्रतइतित्रयोदशर्चस्यसूक्तस्यांगिरसोबरुर्हरिर्जगत्यंत्येद्वेत्रिष्टुभौ (ऐंद्रःसर्वहरिर्वर्षिरत्र । हरिरितींद्रनाम । शौनकस्तु मुखतएवैतत्सूक्तमैंद्रमित्याह । हरिरितींद्राश्वनामेतिचकश्चित् । एवंहरिशब्दार्थेविप्रतिपत्तावप्याकरोदितहरिशब्दोच्चारणंयुक्तमुत्पश्यामः)।

द्युम्नीसुशिप्रोहरिमन्युसायकऽइंद्रेनिरूपाहरितामिमिक्षिरे ॥ दिविनकेतुरधिधायिहर्यतोविव्यचद्वज्रोहरितोनरंह्या ।
तुददहिंहरिशिप्रोयऽआयसःसहस्रशोकाऽअभवद्धरिंभरः+ ॥ त्वंत्वमहर्यथाऽउपस्तुतःपूर्वेभिरिंद्रहरिकेशयज्वभिः ।
त्वंहर्यसितवविश्वमुक्थ्य१मसामिराधोहरिजातहर्यतं+ ॥ ५ ॥ तावञ्रिणंमंदिनंस्तोम्यंमदऽइंद्रंरथेवहतोहर्यताहरी ।
पुरूण्यस्मैसवनानिहर्यतऽइंद्रायसोमाहरयोदधन्विरे ॥ अरंकामायहरयोदधन्विरेस्थिरायहिन्वन्हरयोहरीतुरा ।
अर्वद्भिर्योहरिभिर्जोषमीयतेसोऽअस्यकामंहरिवंतमानशे ॥ हरिश्मशारुर्हरिकेशऽआयसस्तुरस्पेयेयोहरिपाऽअवर्धत ।
अर्वद्भिर्योहरिभिर्वाजिनीवसुरतिविश्वादुरितापारिषद्धरी ॥ स्रुवेवयस्यहरिणीविपेततुःशिप्रेवाजायहरिणीदविध्वतः ।
प्रयत्कृतेचमसेमर्मृजद्धरीपीत्वामदस्यहर्यतस्यांधसः ॥ उतस्मसद्महर्यतस्यपत्न्योरत्योनवाजंहरिवाँऽअचिक्रदत् ।
महीचिद्धिधिषणाहर्यदोजसाबृहद्धयोदधिषेहर्यतश्रिदा+ ॥६॥ आरोदसीहर्यमाणोमहित्वानव्यँनव्यंहर्यसिमन्मनुप्रियं ।
प्रपस्त्यमसुरहर्यतंगोरविष्कृधिहरयेसूर्याय ॥ आत्वाहर्यंतंप्रयुजोजनानांरथेवहंतुहरिंशिप्रमिंद्र । पिबायथाप्रतिभृतस्यमध्वोहर्यन्यज्ञंसधमादेदशोणिं ॥ अपाःपूर्वेषांहरिवःसुतानामथोऽइदंसवनंकेवलंते । ममद्धिसोममधुमंतमिंद्रसत्रावृषन्जठरऽआवृषस्व ॥७॥ (१०।८।७) याऽओषधीःपूर्वीजातादेवेभ्यस्त्रियुगंपुरा । मनैनुवभ्रूणामहंशतंधामानिसप्तच॥

(१०।८।७) याओषधीरितित्रयोविंशत्यृचस्यसूक्तस्याथर्वणोभिषगोषधयोनुष्टुप् ।

शतंवोऽअंबधामानिसहस्रमुतवोरुहः । अधाशतक्रत्वोयूयमिममेऽअगदंकृत ॥ ओषधीःप्रतिमोदध्वंपुष्पवतीःप्रसूवरीः । अश्वाऽइवसजित्वरीर्वीरुधःपारयिष्ण्वः* ॥ ओषधीरितिमातरस्तद्वोदेवीरुपब्रुवे । सनेयमश्वंगांवासऽआत्मानंतवपूरुष ॥ अश्वत्थेवोनिषदनंपर्णेवोवसतिष्कृता । गोभाजऽइत्किलासथयत्सनवथपूरुषं ॥ ८ ॥ यत्रौषधीःसमग्मतराजानःसमितावि व । विप्रःसऽउच्यतेभिषग्रक्षोहामीवचातनः ॥ अश्वावतीसोमावतीमूर्जयंतीमुदोजसं । आवित्सिसर्वाऽओषधीरस्माऽअरिष्टतातये ॥ उच्छुष्माऽओषधीनांगावोगोष्ठादिवेरते । धनंसनिष्यंतीनामात्मानंतवपूरुष ॥ इष्कृतिर्नामवोमाताथोयूयंस्थनिष्कृतीः । सीराःपतत्रिणीस्थनयदामयतिनिष्कृथ ॥ अतिविश्वाःपरिष्ठास्तेनऽइवव्रजमक्रमुः । ओषधीःप्राचुच्यवुर्यत्किंचतन्वोऽरपः ॥ ९ ॥ यदिमावाजयन्नहमोषधीर्हस्तऽआदधे । आत्मायक्ष्मस्यनश्यतिपुराजीवगृभोयथा ॥ यस्यौषधीःप्रसर्पथांगमंगंपरुष्परुः । ततोयक्ष्मंविबाधध्वऽउग्रोमध्यमशीरिव ॥ साकंयक्ष्मप्रपत चाषेणकिकिदीविना । साकंवातस्यध्राज्यासाकंनश्यनिहाकया ॥ अन्यावोऽअन्यामवत्वन्यान्यस्याऽउपावत । ताःसर्वाःसंविदानाऽइदंमेप्रावंतावचः ॥ याःफलिनीर्याऽअफलाऽअपुष्पायाश्चपुष्पिणीः । बृहस्पतिप्रसूतास्तानोमुंचंत्वंहसः ॥ १० ॥ मुंचंतुमाशप्थ्याऽदथोवरुण्यादुत । अथोयमस्यपड्वीशात्सर्वस्माद्देवकिल्विषात्+ ॥ अवपतंतीरवदन्दिवऽओषधयस्परि । यंजीवमश्नवामहैनसरिष्यातिपूरुषः ॥ याऽओषधीःसोमराज्ञीर्बह्वीःशतविचं

क्षणाः । तासांत्वमस्युत्तमारंकामायशंहृदे+ ॥ याऽओषधीःसोमराज्ञीर्विष्ठिताःपृथिवीमनु । बृहस्पतिप्रसूताऽअस्यै संदत्तवीर्यं* ॥ मावोरिषत्खनितायस्मैचाहंखनामिवः । द्विपच्चतुष्पदस्माकंसर्वमस्त्वनातुरं+ ॥ याश्चेदमुपशृण्वंति याश्चदूरंपरागताः । सर्वाःसंगत्यवीरुधोस्यैसंदत्तवीर्यं ॥ ओषधयःसंवदंतेसोमेनसहराज्ञा । यस्मैकृणोतिब्राह्मणस्तंरा जन्पारयामसि ॥ त्वमुत्तमास्योषधेतववृक्षाऽउपस्तयः । उपस्तिरस्तुसोऽस्माकंयोऽअस्माँऽअभिदासति ॥ ११ ॥

॥ (१०।८।८) बृहस्पतेप्रतिमेदेवतामिहिमित्रोवायद्वरुणोवासिपूषा । आदित्यैर्वायद्वसुभिर्मरुत्वान्त्सपर्जन्यंशंतनवे वृषाय ॥ आदेवोदूतोऽअजिरश्चिकित्वान्त्वदेवापेऽअभिमामगच्छत् । प्रतीचीनःप्रतिमामाववृत्स्वदधामितेद्युमतीं वाचमासन्+ ॥ अस्मेधेहिद्युमतींवाचमासन्बृहस्पतेऽअनमीवामिषिरां । ययावृष्टिंशंतनवेवनावदिवोद्रप्सोमधुमाँऽ आविवेश ॥ आनोद्रप्सामधुमंतोविशंत्विंद्रदेह्याधिरथंसहस्रं । निषीदहोत्रमृतुथायजस्वदेवान्देवापेहविषासपर्य ॥ आर्ष्टिषेणोहोत्रमृषिर्निषीदन्देवापिर्देवसुमतिंचिकित्वान् । सऽउत्तरस्मादधरंसमुद्रमपोदिव्याऽअसृजद्वर्ष्याऽअ भि+ ॥ अस्मिन्समुद्रेऽअध्युत्तरस्मिन्नापोदेवेभिर्निवृताऽअतिष्ठन् । ताऽअद्रवन्नार्ष्टिषेणेनसृष्टादेवापिनाप्रेषितामरुक्षि

(१०।८।८) बृहस्पतइतिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यार्ष्टिषेणोदेवापिर्देवाऽनुष्टुप् । (शौनकस्त्वस्मिन्सूक्तेआद्यानांचतसृणांबृहस्पतिस्ततश्चतसृणांदेवास्ततःपंचानामग्निरित्येवंदेवताव्यवस्थामाह) ।

णीषु ॥ १२ ॥ यद्देवापिःशंतनवेपुरोहितोहोत्रायवृतःकृपयन्नदीधेत् । देवश्रुतंवृष्टिवनिंरराणोबृहस्पतिर्वाचमस्माड अयच्छत् ॥ यंत्वादेवापिःशुशुचानोऽअग्नऽआष्टिषेणोमनुष्यःसमीधे । विश्वेभिर्देवैरनुमद्यमानःप्रपर्जन्यमीरयावृष्टिमंतं ॥ त्वांपूर्वऽऋषयोगीर्भिरायन्त्वामध्वरेषुपुरुहूतविश्वे । सहस्राण्यधिरथान्यस्मेऽआनोयज्ञंरोहिदश्वोपयाहि ॥ एतान्यग्नेनवतिर्नवत्वेऽआहुतान्यधिरथासहस्रा । तेभिर्वर्धस्वतन्वःशूरपूर्वीर्दिवोनोवृष्टिमिषितोरिरीहि ॥ एतान्यग्नेनवतिंसहस्रासंप्रयच्छवृष्णऽइंद्रायभागं । विद्वान्पथऽऋतुशोदेवयानानप्यौलानंदिविदेवेषुधेहि ॥ अग्नेबाधस्वविमृधोविदुर्गहापामीवामपरक्षांसिसेध । अस्मात्समुद्राद्बृहतोदिवोनोपांभूमानमुपनःसृजेह+ ॥ १३ ॥ (१०।८।९) कन्नश्चित्रंमिषण्यसिचिकित्वान्पृथुग्मानंवाश्रंवावृधध्यै । कत्तस्यदातुरवसोव्युष्टौतक्षद्वज्रंवृत्रतुरमपिन्वत् ॥ सहिद्युतांविद्युतावेतिसामंपृथुंयोनिंमसुरत्वाससाद । ससनीळेभिःप्रसहानोऽअस्यभ्रातुर्नऽऋतेसप्तथस्यमायाः+ ॥ सवाजंयातापदुष्पदायन्त्स्वर्षातापरिषदत्सनिष्यन् । अनर्वायच्छतदुरस्यवेदोघ्नन्छिश्नदेवाँऽअभिवर्पसाभूत्+ ॥ सयह्वयोऽवनीर्गोष्ववर्जुहोतिप्रधन्यासुसस्निः । अपादोयत्रयुज्यासोरथाद्रोण्यश्वासऽईरतेघृतंवाः+ ॥ सरुद्रेभिरशस्तवारऽऋभ्वाहित्वीगयमारेऽअवद्यऽआगात् । वस्वस्यमन्येमिथुनाविवव्रीऽअन्नमभीत्यारोदयन्मुषायन्+ ॥ सऽइद्दासंतुवी

(१०।८।९) कन्नइतिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यवैखानसोवसुश्रुतआत्रेयइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

रवं॒पति॒र्दन्ष॑ळ॒क्षंत्रिं॑शी॒र्षाणं॑दमन्यत् । अ॒स्यत्रि॒तोन्वोज॑सावृधा॒नोवि॒पाव॑रा॒हमयो॑ऽअग्रयाहन् ॥ १४ ॥ सद्रुह्व॑णे॒मनु षऽऊर्ध्वसा॒नऽआसा॑विषदर्शसा॒नाय॒शरुं॑ । सनृत॑मो॒नहु॑षो॒स्मत्सुजा॑तः॒पुरो॑भिन॒दर्ह॑न्दस्यु॒हत्ये॑ ॥ सोऽअ॒भ्रियो॒नयव॑स ऽउद॒न्यन्क्षया॑यगा॒तुंवि॒दन्नो॑ऽअ॒स्मे । उप॒यत्सीद॒दिंदुं॒शरी॑रैः श्ये॒नोयो॑पाष्टिर्हंति॒दस्यू॑न् ॥ सव्राध॑तःशवसा॒नेभि॑रस्य॒कु त्सा॑य॒शुष्णं॑कृ॒पणे॒परा॑दात् । अ॒यंक॒विम॑नयच्छ॒स्यमा॑न॒मत्कं॒योऽअ॑स्य॒सनि॑तो॒तनृ॒णां+ ॥ अ॒यंद॑श॒स्यन्नर्ये॑भिरस्यद॒स्मो दे॒वेभि॒र्वरु॑णो॒नमा॒यी । अ॒यंक॒नीन॑ऽऋतु॒पाऽअ॑वे॒द्यमि॑मीता॒ररुं॒यश्चतु॑ष्पात् ॥ अ॒स्यस्तोमे॑भिरौशि॒जऽऋ॒जिश्वा॑व्र॒जंद॑र यद्वृष॒भेण॒पिप्रोः॑ । सुत्वा॒यद्य॑ज॒तोदी॒दय॒द्गीःपुर॑ऽइया॒नोऽअ॒भिवर्प॑सा॒भूत्+ ॥ ए॒वाम॒होऽअ॑सुरव॒क्षथा॑यवम्र॒कःप॒ड्भि रुप॑सर्प॒दिंद्रं॑ । सऽइ॑या॒नःक॑रतिस्व॒स्तिम॑स्मा॒ऽइष॒मूर्जं॑सुक्षि॒तिंविश्व॒माभाः॑ ॥ १५ ॥ (१०।९।१) इंद्र॒दृह्य॑मघव॒न्त्वा व॒दिद्भु॒जऽइ॒हस्तु॒तःसु॑त॒पावो॑धिनोवृ॒धे । दे॒वेभि॑र्नःसवि॒ताप्राव॑तुश्रु॒तमास॒र्वता॑ति॒मदि॑तिंवृणीमहे ॥ भरा॑य॒सुभ॑रतभा गमृ॒त्वियं॒प्रवा॒यवे॑शुचि॒पेक्रं॒ददि॑ष्टये । गौ॒रस्य॒यःपय॑सःपी॒तिमा॑न॒शऽआस॒र्व० ॥ आनो॑दे॒वःस॑वि॒तासा॑विष॒द्वय॑ऽऋजूय॒ तेयज॑मानायसुन्व॒ते । यथा॑दे॒वान्प्र॑ति॒भूषे॑मपाक॒वदास॒र्व० ॥ इंद्रो॑ऽअ॒स्मेसु॒मना॑ऽअस्तुवि॒श्वहा॒राजा॒सोमः॑सुवि॒तस्या

नवमेनुवाकेत्रयोदशसूक्तानि (१०।९।१) इंद्रदृह्येतिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यवांदनोदुवस्युर्विश्वेदेवाजगत्यंत्यात्रिष्टुप्(भेदपक्षे—विश्वेदेवाः १० इंद्रादिती१ इंद्रः१ एवं१२) ।

ध्येतुनः । यथायथामित्रधितानिसंदधुरासर्व० ॥ इंद्रंडुक्थेनशवसापरुर्दधेबृहस्पतेप्रतरीतास्यायुषः । यज्ञोमनुः प्रमतिर्नःपिताहिकमासर्व० ॥ इंद्रस्यनुसुकृतंदैव्यंसहोग्निर्गृहेजरितामेधिरःकविः । यज्ञश्चभूद्विदथेचारुरंतमऽआसर्व० ॥ १६ ॥ नवोगुहाचकृमभूरिदुष्कृतंनाविष्ठ्यंवसवोदेवहेळनं । माकिर्नोदेवाऽअनृतस्यवर्पसऽआसर्व० ॥ अपामीवांसवितासाविषन्त्यग्वरीयऽइदपसेधन्त्वद्रयः । ग्रावायत्रमधुषुदुच्यतेबृहदासर्व० ॥ ऊर्ध्वोग्रावावसवोस्तुसोतरिविश्वाद्वेषांसिसनुतर्युयोत । सनोदेवःसवितापायुरीड्यऽआसर्व० ॥ ऊर्जीगावोयवसेपीवोऽअत्तनऽऋतस्ययाःसदनेकोशेऽअङ्ध्वे । तनूरेवत्वोऽअस्तुभेषजमासर्व० ॥ क्रतुग्रावाजरिताशश्वतामवऽइंद्रऽइद्रायप्रमतिःसुतावतां । पूर्णमूर्धादिव्यंयस्यसिक्तयऽआसर्व० ॥ चित्रस्तेभानुःक्रतुग्राऽअभिष्टिःसंतिस्पृधोजरणिग्राऽअधृष्टाः । रजिष्ठयारज्यापश्वऽआगोस्तूतूर्षतिपर्यग्रेदुवस्युः+ ॥ १७ ॥ (१०।९।२) उद्बुध्यध्वंसमनसःसखायःसमग्निमिध्वंबहवःसनीळाः । दधिक्रामग्निमुषसंचदेवीमिंद्रावतोवसेनिह्वयेवः ॥ मंद्राकृणुध्वंधियऽआतनुध्वंनावमरित्रपरणींकृणुध्वं । इष्कृणुध्वमायुधारंकृणुध्वंप्राचैयज्ञंप्रणयतासखायः ॥ युनक्तसीरावियुगातनुध्वंकृतेयोनौवपतेहवीजं । गिराचश्रुष्टिः ॥ ३४ ॥

(१०।९।२) उद्बुध्यध्वमितिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यसौम्योबुधोविश्वेदेवास्त्रिष्टुप्चतुर्थीपष्ठ्यौगायत्र्यौपंचमीबृहतीनवमीद्वादश्यौजगत्यौ (ऋत्विजोदेवतावा) ।

सभ॑रा॒ऽअस॑न्नो॒नेदी॑य॒ऽइत्सृ॒ण्यः॑प॒क्वमेया॑त् ॥ सीरा॑युंजंतिक॒वयो॑यु॒गावित॑न्वते॒पृथ॑क् । धीरा॑दे॒वेषु॑सुम्न॒या+ ॥ निरा॑हा॒वान्कृ॑णोतन॒संव॑र॒त्राद॑धातन । सिं॒चाम॑हाऽअव॒तमु॒द्रिणं॑व॒यंसु॒षेक॒मनु॑पक्षितं ॥ इष्कृ॑ताहावमव॒तंसु॑वर॒त्रंसु॑षेच॒नं । उ॒द्रिणं॑सिंचे॒ऽअक्षि॑तं ॥ १८ ॥ प्री॒णी॒ताश्वा॑न्हि॒तंज॑याथस्वस्ति॒वाहं॒रथ॒मित्कृ॑णुध्वं । द्रोणा॑हावमव॒तमश्म॑चक्र॒मंस॑त्र कोशंसिंचतानृ॒पाणं॑ ॥ व्र॒जंकृ॑णुध्वं॒सहिवो॑नृ॒पाणो॒वर्म॑सीव्यध्वंबहु॒लापृ॒थूनि॑ । पुरः॑कृणुध्व॒माय॑सी॒रधृ॑ष्टा॒माव॑ःसुस्रोच्च म॒सोदृंह॑ता॒तं+ ॥ आवो॒धियं॑य॒ज्ञियां॑वर्तऽऊ॒तये॒देवा॑दे॒वींय॑ज॒तांय॒ज्ञिया॑मि॒ह । सानो॑दुहीय॒द्यव॑सेवग॒त्वीस॒हस्र॑धारा॒प य॑साम॒हीगौः+ ॥ आतूषिं॑च॒हरि॑मीं॒द्रोरु॒पस्थे॒वाशी॑भिस्तक्षताश्म॒न्मयी॑भिः । परि॑ष्वजध्वं॒दश॑क॒क्ष्या॑भिरु॒भेधुरौ॒प्रति॒व ह्नि॑युनक्त ॥ उ॒भेधुरौ॒वह्नि॑रा॒पिब्द॑मानो॒ंतर्योने॑वचरतिद्वि॒जानिः॑ । वन॒स्पतिं॒वन॒ऽआस्था॑पयध्वं॒निषूद॑धिध्व॒मख॑नंत॒ऽ उत्सं॑ ॥ कपृ॑न्नरःकपृ॒थमुद्द॑धातनचो॒दय॑तखु॒दत॒वाज॑सातये । नि॒ष्टि॒ग्र्यः॑पु॒त्रमाच्या॑वयो॒तय॒ऽइंद्रं॑स॒बाध॑ऽइ॒हसोम॑पीत ये ॥ १९ ॥ (१०।९।३) प्रते॒रथं॑मिथू॒कृत॒मिंद्रो॑वतुधृष्णु॒या । अ॒स्मिन्ना॒जौपु॑रुहूतश्र॒वाय्ये॑धनभ॒क्षेषु॑नोव ॥ उत्स्म॒

(१०।९।३) प्रतेरथमितिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यभार्म्यश्वोमुद्गलोद्रुघणस्त्रिष्टुप्आद्यातृतीयांत्याबृहत्यः । (प्रतेरथमितिसूक्तदेवतात्वे विप्रतिपत्तिःपरस्परमाचार्याणां । उक्तंचशौनकेन—प्रेतीतिहाससूक्तंतुमन्यतेशाकटायनः । यास्कोद्रौघणमैंद्रंवावैश्वदेवंतुशौनकः । आजान वेनंभार्म्यश्वइंद्रासोमौतुमुद्गलइति ।)

वातोंवहतिवासोंऽअस्याऽअधिरथंयदजयत्सहस्रं । रथीरभून्मुद्गलानीगविष्टौभरेकृतंव्यचेदिंद्रसेना+ ॥ अंतर्यच्छ जिघांसतोवज्रमिंद्राभिदासंतः । दासस्यवामघवन्नार्यस्यवासनुतर्यवयावधं+ ॥ उद्नोह्रदमपिवज्जहिषाणःकूटंस्मतृंहद भिमातिमेति । प्रमुष्कभारःश्रवंऽइच्छमानोजिरंबाहूऽअभरत्सिषासन् ॥ न्यक्रंदयन्नुपयंतंऽएनममेहयन्वृषभंमध्यऽआजेः । तेनसूभर्वंशतवत्सहस्रंगवांमुद्गलःप्रधनेजिगाय ॥ ककर्दवेवृषभोयुक्तऽआसीदवावचीत्सारथिरस्यकेशी । दुर्धेर्युक्तस्यद्रवतःसहानंसऽऋच्छंतिष्मानिष्पदोमुद्गलानीं ॥ २० ॥ उतप्रधिमुदहन्नस्यविद्वानुपायुनग्वंसगमत्रशिक्षन् । इंद्रऽउदावत्पतिमघ्यानामरंहतपद्याभिःकुकुभान् ॥ शुनमष्ट्रावंचरत्कपर्दीवरत्रायांदार्वानह्यमानः । नृम्णानिंकृण्वन्बहवेजनायगाःपस्पशानस्तविषीरधत्त ॥ इमंतंपश्यवृषभस्ययुंजंकाष्ठायामध्येदुघणंशयानं । येनंजिगायशतवत्सहस्रंगवांमुद्गलःपृतनाज्येषु ॥ आरेऽअघाकोन्वीत्थादंददर्शयंयुंजंतिंतम्वास्थापयंति । नास्मैतृणंनोदकमाभरंत्युत्तरोधुरोवहतिप्रदेदिशत् ॥ परिवृक्तेवपतिविद्यमानदूपीप्यानाकूचक्रेणवसिंचन् । एषेष्यांचिद्रथ्याजयेमसुमंगलंसिनंवदस्तुसातं+ ॥ त्वंविश्वस्यजगतश्चक्षुरिंद्रासिचक्षुषः । वृषायदाजिंवृषणासिषाससिचोदयन्वाघ्रिणायुजा+ ॥ २१ ॥ (१०।९।४) आशुःशिशानोवृषभोनभीमोधनाघनःक्षोभणश्चर्षणीनां । संक्रंदनोनिमिषऽएकवीरःशतंसेनाऽअज

(१०।९।४) आशुःशिशानइतित्रयोदशर्चस्यसूक्तस्यैंद्रोप्रतिरथइंद्रश्चतुर्थ्यावृहस्पतिर्द्वादश्याअप्वादेव्यंत्यायामरुतस्त्रिष्टुवंत्यानुष्टुप् ।

यत्साकमिंद्रः ॥ संक्रंदनेनानिमिषेणजिष्णुनायुत्कारेणदुश्च्यवनेनधृष्णुना । तदिंद्रेणजयततत्सहध्वंयुधोनरऽइषुहस्तेनवृष्णा ॥ सऽइषुहस्तैःसनिषंगिभिर्वशीसंस्रष्टासयुधऽइंद्रोगणेन । संसृष्टजित्सोमपावाहुशर्ध्यू१ग्रधन्वाप्रतिहिताभिरस्ता ॥ बृहस्पतेपरिदीयारथेनरक्षोहामित्राँऽअपबाधमानः । प्रभंजन्त्सेनाःप्रमृणोयुधाजयन्नस्माकमेध्यविता रथानां ॥ बलविज्ञायःस्थविरःप्रवीरःसहस्वान्वाजीसहमानऽउग्रः । अभिवीरोऽअभिसत्वासहोजाजैत्रमिंद्ररथमातिष्ठ गोवित्+ ॥ गोत्रभिदंगोविदंवज्रबाहुंजयंतमज्मप्रमृणंतमोजसा । इमंसजाताऽअनुवीरयध्वमिंद्रंसखायोऽअनुसंरभध्वं ॥ २२ ॥ अभिगोत्राणिसहसागाहमानोदयोवीरःशतमन्युरिंद्रः । दुश्च्यवनःपृतनाषाळयुध्योऽस्माकंसेनाऽअवतुप्रयुत्सु+ ॥ इंद्रऽआसांनेताबृहस्पतिर्दक्षिणायज्ञःपुरऽएतुसोमः । देवसेनानामभिभंजतीनांजयंतीनांमरुतोयंत्वग्रं ॥ इंद्रस्यवृष्णोवरुणस्यराज्ञऽआदित्यानांमरुतांशर्धऽउग्रं । महामनसांभुवनच्यवानांघोषोदेवानांजयतामुदस्थात् ॥ उद्धर्षयमघवन्नायुधान्युत्सत्वनांमामकानांमनांसि । उद्वृत्रहन्वाजिनांवाजिनान्युद्रथानांजयतांयंतुघोषाः ॥ अस्माकमिंद्रःसमृतेषुध्वजेष्वस्माकंयाऽइषवस्ताजयंतु । अस्माकंवीराऽउत्तरेभवंत्वस्माँऽउदेवाऽअवताहवेषु ॥ अमीषांचित्तंप्रतिलोभयंतीगृहाणांगान्यप्वेपरेहि । अभिप्रेहिनिर्दहहृत्सुशोकैरंधेनामित्रास्तमसासचंतां ॥ प्रेताजयतानर

(आशुःशिशानःसूक्तोपांत्यायाआप्वादेवीत्यनुक्रमण्यांमप्वादेवीतिशोनकीये)

इंद्रोवः शर्मयच्छतु । उग्रावः संतुबाहवोनाधृष्यायथासथ ॥ ॥ (परिशिष्टं ॥ असौयासेनामरुतः परेषामभ्यैतिनओज सास्पर्धमाना । तांगूहततमसापव्रतेनयथामीषांऽअन्योऽअन्यंनजानात् ॥ अंधाऽअमित्राभवताशीर्षाणाऽअहयऽइव । तेषांवोऽअग्निर्दग्धानामग्निमूद्धानामिंद्रोहंतुवरंवरं) ॥ २३ ॥ (१०।९।५) असाविसोमःपुरुहूततुभ्यंहरिभ्यांयज्ञ मुपयाहितूयं । तुभ्यंगिरोविप्रवीराऽइयानादधन्विरऽइंद्रपिबासुतस्य ॥ अप्सुधूतस्यहरिवःपिबेहनृभिःसुतस्यजठरं पृणस्व । मिमिक्षुर्यमद्रयऽइंद्रतुभ्यंतेभिर्वर्धस्वमदमुक्थवाहः ॥ प्रोग्रांपीतिंवृष्णऽइयर्मिसत्यांप्रयैसुतस्यहर्यश्वतुभ्यं । इंद्रधेनाभिरिहमादयस्वधीभिर्विश्वाभिःशच्यागृणानः+ ॥ ऊतीशचीवस्तवर्वीर्येणवयोदधानाऽउशिजऽऋतज्ञाः । प्रजावदिंद्रमनुषोदुरोणेतस्थुर्गृणंतःसधमाद्यासः ॥ प्रणीतिभिष्टेहर्यश्वसुष्टोःसुषुम्नस्यपुरुरुचोजनासः । महिष्ठामूतिं वितिरेदधानाःस्तोतारऽइंद्रतवसूनृताभिः ॥ २४ ॥ उपब्रह्माणिहरिवोहरिभ्यांसोमस्ययाहिपीतयेसुतस्य । इंद्रत्वा यज्ञःक्षममाणमानट्दाश्वाँऽअस्यध्वरस्यप्रकेतः+ ॥ सहस्रवाजमभिमातिषाहंसुतेरणंमघवानंसुवृक्ति । उपभूषंतिगि रोऽअप्रतीतामिंद्रंनमस्याजरितुःपनंत ॥ सप्तापोदेवीःसुरणाऽअमृक्तायाभिःसिंधुमतरऽइंद्रपूर्भित् । नवतिंस्रोत्यान वचस्रवंतीर्देवेभ्योगातुंमनुषेचविंदः ॥ अपोमहीरभिशस्तेरमुंचोजागरास्वधिदेवऽएकः । इंद्रयास्त्वंवृत्रतूर्येचकर्थ

(१०।९।५) असावीत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यवैधामित्रोष्टकइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

ताभिर्विश्वायुस्तन्वंपुपुष्याः ॥ वीरेण्यःक्रतुरिंद्रःसुशस्तिरुतापिधेनापुरुहूतमीट्टे । आर्दयद्वृत्रमकृणोदुलोकंससाहेशक्रःपृतनाऽअभिष्टिः+ ॥ शृनंहुवेममघवानमिंद्रमस्मिन्भरेनृतमंवाजसातौ । शृण्वंतमुग्रमूतयेसमत्सुग्नंतंवृत्राणिसंजितंधनानां ॥ २५ ॥ (१०।९।६) कदावसोस्तोत्रंहर्यतऽआवृशमशारुधद्वाः । दीर्घंसुतंवाताप्याय ॥ हरीयस्यसुयुजाविव्रताववेरवंतानुशेपा । उभारजीनकेशिनापतिर्दन्+ ॥ अपयोरिंद्रःपापजऽआमतानशश्रमाणोविभीवान् । शुभे यद्युयुजेतविषीवान् ॥ सचायोरिंद्रश्चर्कृषऽआँऽउपानसःसपर्यन् । नदयोर्विव्रतयोःशूरऽइंद्रः ॥ अधियस्तस्थौकेशवंताव्यचस्वंतानपुष्टौ । वनोतिशिप्राभ्यांशिप्रिणीवान् ॥ २६ ॥ प्रास्तौदृष्वौजाऽकृष्वेभिस्ततक्षशूरःशवसा । ऋभुर्नक्रतुभिर्मातरिश्वा ॥ वज्रंयश्चक्रेसुहनायदस्यवेहिरीमशोहिरीमान् । अरुतहनुरद्रुतनरजः ॥ अवनोवृजिनाशिशीह्यचावनेमानृचः । नाब्रह्मायज्ञऽऋधग्जोषतित्वे+ ॥ ऊर्ध्वायत्तेत्रेतिनीभूद्यज्ञस्यधूर्षुसद्मन् । सजूर्नावस्वर्यशसंसचायोः+ ॥ श्रियेतेपृश्निरुपसेचनीभूच्छ्येदविरेपाः । ययास्वेपात्रेसिंचसऽउत्+ ॥ शतंवायदसुर्यप्रतित्वासुमित्रऽइत्थास्तौद्दुर्मित्रऽइत्थास्तौत् । आवोयदस्युहत्येकुत्सपुत्रंप्रावोयदस्युहत्येकुत्सवत्सं+ ॥ २७ ॥ इत्यष्टमाष्टकेपंचमोऽध्यायः ॥ ५ ॥

(१०।९।६) कदेत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यकौत्सोदुर्मित्रइंद्रउष्णिक्आद्यागायत्रीवाद्वितीयासप्तम्यौपिपीलिकमध्येअंत्यात्रिष्टुप् ।

एकषष्ट्याध्यायेवर्गाः २७ सूक्तानि ११ ऋचः १४९ ॥ त्यागः ॥ उर्वश्या. पुरूरवस. उर्वश्या. पुरूरवस.२ उर्वश्या. पुरूरवस. उर्वश्या.३ पुरूरवस. उर्वश्या. पुरूरवस. उर्वश्या. पुरूरवस.२ उर्वश्या. पुरूरवस. इंद्राये.१३ ओषधीभ्य.२३ देवेभ्य. १२ [भे. प. बृहस्पतय.३ देवेभ्य.४ अन्नय.५] इंद्राये.१२ विश्वेभ्योदेवेभ्य.२४ [भे. प. विश्वेभ्योदे.१० इंद्रादितिभ्या. इंद्राये. ऋत्विज.१२] द्रुघणाये.१२ इंद्राये.३ बृहस्पतय. इंद्राये.७ अप्वायैदेव्याइ. मरुद्भ्य. इंद्राये.२२ ॥ इत्यष्टमेपंचमः ॥

उभौभूतांशःकाश्यपआश्विनमाविर्दिव्योदक्षिणावाप्राजापत्यादक्षिणांतदातृन्वास्तौच्चतुर्थीजगतीकिमिच्छंती पणिभिरसुरैर्निगूह्यागाअन्वेष्टुंसरमांदेवशुनीमिंद्रेणप्रहितामयुग्भिःपणयोमित्रीयंतःप्रोचुःसातान्युग्मांत्याभिरनिच्छंतीप्रत्याचष्टेतेवदन्त्सप्तजुहूर्ब्रह्मजायाब्राह्मोवोर्ध्वनाभावैश्वदेवंब्रह्मनुष्टुवंतंसमिद्धऽएकादशजमदग्निस्तत्सुतोवारामआप्रियःपरेचत्वारोवैरूपामनीषिणोदशाष्टादंष्ट्रइंद्रपिवनभःप्रभेदनस्तमस्यशतप्रभेदनोंत्यात्रिष्टुप् घर्मासध्रिस्तापसोवाघर्मोवैश्वदेवंचतुर्थीजगतीचित्रऽइन्नवार्ष्टिहव्यउपस्तुतआग्नेयंजागतंत्रिष्टुप्शक्र्यंतंपिवस्थौरोग्नियुतोग्नियूपोवानवाउभिक्षुर्धनान्नदानप्रशंसाचाद्येजगत्यावग्नेहंस्युरुक्षयऽआमहीयवऽआग्नेयंराक्षोघ्नं गायत्रंत्वंतिवैसप्तोनैद्रोलवआत्मानंतुष्टाव ॥ ६ ॥ ॥ ॥ ॥

हरिःओम् ॥ (१०।९।७) उभाऽउनूनंतदिदर्थयेथेवितन्वाथेधियोवस्त्रापसेव । सध्रीचीनायातवेप्रेमजीगःसुदिनेवपृक्षऽआतसयेथे ॥ उष्टारेवफर्वरेषुश्रयेथेप्रायोगेवश्वाऱ्याशासुरेथः । दूतेवहिष्ठोयशसाजनेषुमापस्थातंमहिषेवावपानात् ॥ साकंयुजाशकुनस्येवपक्षापश्वेवचित्रायजुरागमिष्टं । अग्निरिवदेवयोर्दीदिवांसापरिज्मानेवयजथःपुरुत्रा+ ॥ आपीवोऽअस्मेपितरेवपुत्रोग्रेवरुचानृपतीवतुर्यै । इयेवपुष्ट्यैकिरणेवभुज्यैश्रुष्टीवानेवहवमागमिष्टं ॥ वंसगेवपूषर्याशिंवातामित्रेवऽऋताशतराशातपंता । वाजेवोच्चावयसाघर्म्येष्ठामेषेवेषासपर्या३पुरीषा ॥ १ ॥ सृण्येवजभ्रीतुर्फरीतूनैतोशेवतुर्फरीपर्फरीका । उदन्यजेवजेमनामदेरूतामेजराय्वजरंमरायु ॥ पत्रेवचर्चरंजारैमरायुक्षद्मेवाथैषुतर्तरीथऽउग्रा । ऋभूनापत्खरमऋाखरऋुर्वायुर्नपर्फरत्क्षयद्रयीणां+ ॥ घर्मेवमधुजठरेसनेरूभगेवितातुर्फरीफारिवारै । पतरेवचचराचंद्रनिर्णिङ्नऽऋंगामनन्या३नजग्मीं ॥ वृहंतेवगंभरेषुप्रतिष्ठांपादेवगाधंतरतेविदाथः । कर्णेवशासुरनुहिस्मरथोंशेवनोभजतंचित्रमग्नः ॥ आरंगरेवमध्वेरयेथेसारघेवगविनीचीनवारे । कीनारेवस्वेदमासिष्विदानाक्षामेवोर्जासूयवसात्सचेथे ॥ ऋध्यामस्तोमंसनुयामवाजमानोमंत्रंसरथेहोपयातं । यशोनपक्वंमधुगोष्वंतराभूतांशोऽअश्विनोःकाममप्राः ॥ (परिशिष्टं ॥ हविर्भिरेकेस्वरितःसचैतेसुन्वंतऽएकेसवनेषुसोमान् । शचीमदैतऽउत

(१०।९।७) उभाउनूनमित्येकादशर्चस्यसूक्तस्यकाश्यपोभूतांशोश्विनौत्रिष्टुप् ।

दक्षिणाभिर्नेज्जिह्मायंत्योनरंकेपताम) ॥ २ ॥ (१०।९।८) आविरभून्महिमाघोनमेषांविश्वैजीवंतमसोनिरमोचि । महिज्योतिःपितृभिर्दत्तमागादुरुःपंथादक्षिणायाऽअदर्शि ॥ उच्चादिविदक्षिणावंतोऽअस्थुर्येऽअश्वदाःसहते सूर्येण । हिरण्यदाऽअमृतत्वंभजंतेवासोदाःसोमप्रतिरंतऽआयुः ॥ दैवीपूर्तिर्दक्षिणादेवयज्यानकवारिभ्योनहितेपूणंति । अथानरःप्रयतदक्षिणासोवद्यभियाबहवःपृणंति ॥ शतधारंवायुमर्कस्वर्विदंनृचक्षसस्तेऽअभिचक्षतेहविः । ये पृणंतिप्रचयच्छंतिसंगमेतेदक्षिणांदुहतेसप्तमातरं ॥ दक्षिणावान्प्रथमोहूतऽएतिदक्षिणावान्ग्रामणीरग्रमेति । तमेव मन्येनृपतिंजनानांयःप्रथमोदक्षिणामाविवाय ॥ ३ ॥ तमेवऽऋषिंतमुब्रह्माणमाहुर्यज्ञन्यैसामगामुक्थशासं । सशुक्र स्यतन्वोवेदतिस्रोयःप्रथमोदक्षिणयारराध ॥ दक्षिणाश्वंदक्षिणागांददातिदक्षिणाचंद्रमुतयद्धिरण्यं । दक्षिणान्नँवनु तेयोनऽआत्मादक्षिणांवर्मकृणुतेविजानन्[+] ॥ नभोजामस्रुर्नन्यर्थमीयुर्नरिष्यंतिनव्यथंतेहभोजाः । इदंयद्विश्वंभुव नंस्वश्चैतत्सर्वंदक्षिणैभ्योददाति ॥ भोजाजिग्युःसुरभिंयोनिमग्रेभोजाजिग्युर्वध्वं१यासुवासाः । भोजाजिग्युरंतःपेयंसुरायाभोजाजिग्युर्येऽअहूताःप्रयंति ॥ भोजायाश्वंसंमृजंत्याशुंभोजायास्तेकन्या३शुंभमाना । भोजस्येदंपुष्करि

॥ ३८ ॥

(१०।९।८) आविरित्येकादशर्चस्यसूक्तस्यांगिरसोदिव्योदक्षिणात्रिष्टुप्चतुर्थीजगती । (प्राजापत्यादक्षिणानाम्नीऋषिकावादक्षिणादातारोवादेवता) ।

णीव॒वेश्म॒परि॑ष्कृतंदेवमा॒नेव॑चि॒त्रं+ ॥ भो॒जमश्वाः॑सुष्ठु॒वाहो॑वहंतिसु॒वृद्रथो॑वर्तते॒दक्षि॑णायाः । भो॒जंदे॑वासोवता॒भरे॑षु
भो॒जःशत्रू॑न्समनी॒केषु॒जेता॑ ॥ ४ ॥ (१०।९।९) किमि॒च्छंती॑स॒रमा॒प्रेदमा॑नट्दू॒रेह्यध्वा॒जगु॑रिःपरा॒चैः । कास्मेहि॑
ति॒ःकापरि॑तक्म्यासीत्क॒थंर॒साया॑ऽअतर॒ःपयां॑सि ॥ इंद्र॑स्यदू॒तीरि॑षि॒ताच॑रामिम॒हऽइ॒च्छंती॑पणयोनि॒धीन्व॑ः । अ॒ति
ष्कदो॑भि॒यसा॒तन्न॑ऽआव॒त्तथा॑र॒साया॑ऽअतरं॒पयां॑सि ॥ की॒दृङ्ङिं॒द्रः॑सरमे॒कादृ॑शी॒कायस्ये॒दंदू॒तीरस॑रःपरा॒कात् । आच॒
गच्छा॑न्मि॒त्रमे॑नादधा॒माथा॒गवां॒गोप॑तिर्नोभवाति ॥ नाहंतंवे॑द॒दभ्यं॒दभ॒त्सयस्ये॒दंदू॒तीरस॑रंपरा॒कात् । नतंगू॑हंतिस्र॒व
तो॑गभी॒राह॒ताऽइंद्रे॑णपणयःशयध्वे ॥ इ॒मागाव॑ःसरमे॒याऽऐच्छ॒ःपरि॑दि॒वोऽअंता॑न्त्सुभगे॒पतं॑ती । कस्त॑ऽएना॒ऽअव॑
सृजा॒दयु॑ध्व्यु॒तास्माक॒मायु॑धासंतिति॒ग्मा+ ॥ ५ ॥ अ॒से॒न्याव॑ःपणयो॒वचां॑स्यनिष॒व्यास्त॒न्व॑ःसंतुपा॒पीः । अधृ॑ष्टोव॒ऽ
एत॒वाऽअ॑स्तु॒पंथा॒बृह॒स्पति॑र्वऽउभ॒यानमृ॑ळात् ॥ अ॒यंनि॒धिःस॑रमे॒ऽअद्रि॑बुध्नो॒गोभि॒रश्वे॑भि॒र्वसु॑भि॒र्न्यृ॑ष्टः । रक्षं॑ति॒तंप॒
णयो॒येसु॑गो॒पारेकु॑प॒दमल॑क॒माज॑गंथ ॥ एहग॑म॒न्नृष॑य॒ःसोम॑शिताऽअ॒यास्यो॒ऽअंगि॑रसो॒नव॑ग्वाः । तऽए॒तमू॒र्वंविभ॑जंत॒
गोना॒मथै॒तद्वच॑ःप॒णयो॒वम॒न्नित्+ ॥ ए॒वाच॒त्वंस॑रमऽआज॒गंथ॒प्रबा॑धिता॒सह॑सा॒दैव्ये॑न । स्वसा॑रंत्वाकृणवै॒मापुन॑र्गा॒ऽ

(१०।९।९) किमिच्छंतीत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यायुजांपणिनामासुराऋषयःयुजामेकादश्याश्चसरमानाम्नीदेवशुनीऋषिकाअयुजांसरमा
देवतायुजामेकादश्याश्चपणयस्त्रिष्टुप् ।

अपतेगवांसुभगेभजाम ॥ नाहंवेदभ्रातृत्वंनोस्वसृत्वमिंद्रोविदुरंगिरसश्चघोराः । गोकामामेऽअच्छदयन्यदायमपा तंऽइतपणयोवरीयः ॥ दूरमितपणयोवरीयऽउद्गावोयंतुमिनतीर्ऋतेन । बृहस्पतिर्याऽअविंदन्निगूळ्हाःसोमोग्रावाणऽऋषयश्चविप्राः ॥ ६ ॥ (१०।९।१०) तेवदन्प्रथमाब्रह्मकिल्विषेकूपारःसलिलोमातरिश्वा । वीळुहरास्तप्ऽउग्रोमयोभूरापोदेवीःप्रथमजाऽऋतेन ॥ सोमोराजाप्रथमोब्रह्मजायांपुनःप्रायच्छदहृणीयमानः । अन्वर्तितावरुणोमित्र ऽआसीदग्निर्होताहस्तगृह्यानिनाय ॥ हस्तेनैवग्राह्यऽआधिरस्याब्रह्मजायेयमितिचेदवोचन् । नदूतायप्रह्येतस्थऽएषातथाराष्ट्रंगुपितंक्षत्रियस्य ॥ देवाऽएतस्यामवदंतपूर्वेसप्तऽऋषयस्तपसेयेनिषेदुः । भीमाजायाब्राह्मणस्योपनीतादुर्धांदधातिपरमेव्योमन् ॥ ब्रह्मचारीचरतिवेविषद्विषःसदेवानाभवत्येकमंगे । तेनजायामन्वविंदद्बृहस्पतिःसोमेननीतांजुह्वं१नदेवाः ॥ पुनर्वैदेवाऽअददुःपुनर्मनुष्याऽउत । राजानःसत्यंकृण्वानाब्रह्मजायांपुनर्ददुः ॥ पुनर्दायब्रह्मजायांकृत्वीदेवैर्निकिल्विषं । ऊर्जंपृथिव्याभक्त्वायोरुगायमुपासते ॥ ७ ॥ (१०।९।११) समिद्धोऽअद्यमनुषो

(१०।९।१०) तेवदग्नितिसप्तर्चस्यसूक्तस्यब्रह्मजायाजुहूर्विश्वेदेवास्त्रिष्टुबंत्येद्वेअनुष्टुभौ । (ब्राह्मोवोर्ध्वनाभऋषिः) (१०।९।११) समिद्धइत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यभार्गवोजमदग्निरिध्मस्तनूनपादिळोबर्हिर्देवीर्द्वारऽउषासानक्तादैव्यौहोतारौसरस्वतीळाभारत्यस्त्वष्टावनस्पतिस्वाहाकृतयस्त्रिष्टुप् । (जामदग्निःपरशुरामोवा)

दुरोणेदेवोदेवान्यजसिजातवेदः । आचवहमित्रमहश्चिकित्वान्त्वंदूतःकविरसिप्रचेताः ॥ तनूनपात्पथऽऋतस्ययानान्मध्वासमंजन्त्स्वदयासुजिह्व । मन्मानिधीभिरुतयज्ञमृन्धन्देवत्राचकृणुह्यध्वरंनः ॥ आजुह्वानऽईड्योवंद्यश्चायाह्यग्नेवसुभिःसजोषाः । त्वंदेवानामसियह्वहोतासऽएनान्यक्षीषितोयजीयान् ॥ प्राचीनंबर्हिःप्रदिशापृथिव्यावस्तोरस्यावृज्यतेऽअग्रेऽअह्नाम् । व्युप्रथतेवितरंवरीयोदेवेभ्योऽअदितयेस्योनं+ ॥ व्यचस्वतीरुर्वियाविश्रयंतांपतिभ्योनजनयःशुंभमानाः । देवीर्द्वारोबृहतीर्विश्वमिन्वादेवेभ्योभवतसुप्रायणाः+ ॥ ८ ॥ आसुष्वयंतीयजतेऽउपाकेऽउषासानक्तासदतांनियोनौ । दिव्येयोषणेबृहतीसुरुक्मेऽअधिश्रियंशुक्रपिशंदधाने ॥ दैव्याहोतारांप्रथमासुवाचामिमानायज्ञंमनुषोयजध्यै । प्रचोदयंताविदथेषुकारूप्राचीनंज्योतिःप्रदिशादिशंता ॥ आनोयज्ञंभारतीतूयमेत्विळांमनुष्वदिहचेतयंती । तिस्रोदेवीर्बर्हिरेदंस्योनंसरस्वतीस्वपसःसदंतु ॥ यऽइमेद्यावापृथिवीजनित्रीरूपैरपिंशद्भुवनानिविश्वा । तमद्यहोतरिषितोयजीयान्देवंत्वष्टारमिहयक्षिविद्वान्+ ॥ उपावसृजत्मन्यासमंजन्देवानांपाथऽऋतुथाहवींषि । वनस्पतिःशमितादेवोऽअग्निःस्वदंतुहव्यंमधुनाघृतेन ॥ सद्योजातोव्यमिमीतयज्ञमग्निर्देवानामभवत्पुरोगाः । अस्यहोतुःप्रदिश्यृतस्यवाचिस्वाहाकृतंहविरदंतुदेवाः+ ॥ ९ ॥ (१०।९।१२) मनीषिणःप्रभरध्वंमनीषां

(१०।९।१२) मनीषिणइति दशर्चस्यसूक्तस्यवैरूपोष्टादंष्ट्रइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

यथायथामतयःसंतिनृणां । इंद्रंसत्यैरेरयामाकृतेभिःसहिवीरोगिर्वणस्युर्विदानः ॥ ऋतस्यहिसदसोधीतिरद्यौत्संगा ष्टेयोवृषभोगोभिरानट् । उदतिष्ठत्तविषेणारवेणमहांतिचित्संविव्याचारजांसि ॥ इंद्रःकिलश्रुत्याऽअस्यवेदसहिजिष्णुःपथिकृत्सूर्याय । आन्मेनाकृण्वन्नच्युतोभुवद्गोःपतिर्दिवःसनजाऽअप्रतीतः ॥ इंद्रोमह्नामहतोऽर्णवस्यव्रतामिनादंगिरोभिर्गृणानः । पुरूणिचिन्निततानारजांसिदाधारयोधरुणंसत्यताता ॥ इंद्रोदिवःप्रतिमानंपृथिव्याविश्वावेदसवनाहंतिशुष्णं । महींचिद्ह्यामातनोत्सूर्येणचास्कंभचित्कंभनेनस्कभीयान् ॥ १० ॥ वज्रेणहिवृत्रहावृत्रमस्तरदेवस्यशूशुवानस्यमायाः । विधृष्णोऽअत्रधृषताजघंथाथाभवोमघवन्बाह्वोजाः ॥ सचैतयदुषसःसूर्येणचित्रामस्यकेतवोरामविंदन् । आयन्नक्षत्रंदद्दशेदिवोनपुनर्यतोनकिरद्धानुवेद ॥ दूरंकिलप्रथमाजग्मुरासामिंद्रस्ययाःप्रसवेसस्रुरापः । क्वस्विदग्रंकबुध्नऽआसामापोमध्यंक्वोनूनमंतः ॥ सृजःसिंधूँरहिनाजग्रसानाँऽआदिदेताःप्रविविज्रेजवेन । मुमुक्षमाणाऽउतयामुमुच्रेधेदेतानरमंतेनिरिक्ताः ॥ सध्रीचीःसिंधुमुशतीरिवायन्त्सनाज्जारऽआरितःपूर्भिदासां । अस्तमातेपार्थिवावसून्यस्मेजग्मुःसूनृताऽइंद्रपूर्वीः+ ॥ ११ ॥ (१०।९।१३) इंद्रपिबप्रतिकामंसुतस्यप्रातःसावस्तवहिपूर्वपीतिः । हर्षस्वहंतवेशूरशत्रूनुक्थेभिष्टेवीर्याइ३प्रब्रवाम ॥ यस्तेरथोमनसोजवीयानेंद्रतेनसोमपेयायाहि । तूयमाते

॥ ४० ॥

(१०।९।१३) इंद्रपिवेतिदशर्चस्यसूक्तस्यवैरूपोनभःप्रभेदनइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

हर्यश्वप्रद्रवंतुयेभिर्यासिवृषभिर्मदमानः ॥ हरित्वतावर्चसासूर्यस्यश्रेष्ठैरूपैस्तन्वंस्पर्शयस्व । अस्माभिरिंद्रसखिभिर्हुवानःसंधीचीनोमादयस्वानिषद्य ॥ यस्यत्यक्तेमहिमानंमदेष्विमेमहीरोदसीनाविविक्तां । तदोकऽआहरिभिरिंद्रयुक्तैःप्रियेभिर्याहिप्रियमन्नमच्छं ॥ यस्यशश्वत्पपिवाँऽइंद्रशत्रूननानुकृत्यारण्याचकर्थ । सतेपुरंधिंतविषीमियर्तिसतेमदायसुतऽइंद्रसोमः ॥ १२ ॥ इदंतेपात्रंसनवित्तमिंद्रपिबासोममेनाशतक्रतो । पूर्णऽआहावोमदिरस्यमध्वोयंविश्वऽइंदभिहर्यतिदेवाः+ ॥ विहित्वामिंद्रपुरुधाजनासोहितप्रयसोवृषभह्वयंते । अस्माकंतेमधुमत्तमानीमाभुवन्त्सवनातेषुहर्य ॥ प्रतऽइंद्रपूर्व्याणिप्रनूनंवीर्यावोचंप्रथमाकृतानि । सतीनमन्युरश्रथायोऽअद्रिंसुवेदनामकृणोर्ब्रह्मणे गां+ ॥ निषुसीदगणपतेगणेषुत्वामाहुर्विप्रतमंकवीनां । नऽऋतेत्वत्क्रियतेकिंचनारेमहामर्कंमघवन्चित्रमर्च ॥ अभिख्यानोमघवन्नाधमानान्त्सखेबोधिवसुपतेसखीनां । रणंकृधिरणकृत्सत्यशुष्माभक्तेचिदाभजाराये ऽअस्मान्+ ॥ १३ ॥ (१०।१०।१) तमस्यद्यावापृथिवीसचेतसाविश्वेभिर्देवैरनुशुष्ममावतां । यदैत्कृण्वानोमहिमानमिंद्रियं पीत्वीसोमस्यक्रतुमाँऽअवर्धत ॥ तमस्यविष्णुर्महिमानमोजसांशुंदधन्वान्मधुनोविरप्शते । देवेभिरिंद्रोमघवांसयावभिर्वृत्रंजघन्वाँऽअभवद्वरेण्यः ॥ वृत्रेणयदहिनाबिभ्रदायुधासमस्थिथायुधयेशंसमाविदे । विश्वेतेऽअत्रमरुतःस

दशमेनुवाकेषोडशसूक्तानि (१०।१०।१) तमस्येतिदशर्चस्यसूक्तस्यवैरूपःशतप्रभेदनोजगत्यंत्यात्रिष्टुप् ।

हत्मनावर्धन्नुग्रमहिमानमिंद्रियं+ ॥ जज्ञानऽएवव्यबाधतस्पृधःप्रापश्यद्वीरोऽअभिपौंस्यंरणं । अवृश्चदद्रिमवसस्य दंःसृजदस्तभ्नान्नाकंस्वपस्ययापृथुं+ ॥ आदिंद्रंःसत्रातविषीरपत्यतवरीयोद्यावापृथिवीऽअबाधत । अवाभरद्भृषितो वज्रमायसंशेवंमित्रायवरुणायदाशुषे ॥ १४ ॥ इंद्रस्यात्रतविषीभ्योविरप्शिनऽऋघायतोऽअरंहयंतमन्यवे । वृत्रंय दुग्रोव्यवृश्चदोजसापोबिभ्रत्ततंमसापरीवृतं ॥ यावीर्याणिप्रथमानिकर्त्वामहित्वेभिर्यतमानौसमीयतुः । ध्वांतंतमो वदध्वसेहतऽइंद्रोमह्नापूर्वहूतावपत्यत ॥ विश्वेदेवासोऽअधवृष्ण्यानितेवर्धयन्त्सोमवत्यावचस्यया । रुद्रंवृत्रमहिमिंद्रंस्यहन्मनाग्निर्नजंभैस्तृष्वन्नमावयत् ॥ भूरिदक्षैभिर्वचनेभिर्ऋक्वभिःसख्येभिःसख्यानिप्रवोचत । इंद्रोधुनिंचचुमुरिंचदंभयन्छ्रद्धामनस्याशृणुतेद्भीतये ॥ त्वंपुरूण्याभरास्वश्व्यायेभिर्मंसैनिवचनानिशंसन् । सुगेभिर्विश्वादुरितातरेमविदोषुणऽउर्वियागाधमद्य+ ॥ १५ ॥ (१०।१०।२) घर्मासमंतात्रिवृतंव्यापतुस्तयोर्जुष्टिमातरिश्वाजगाम । दिवस्पयोदिधिषाणाऽअवेषन्विदुर्देवाःसहसामानमर्कं+ ॥ तिस्रोदेष्ट्रायनिर्ऋतीरुपासतेदीर्घश्रुतोविहिजानंति वह्नयः । तासांनिचिक्युःकवयोनिदानंपरेषुयागुह्येषुव्रतेषु ॥ चतुष्कपर्दायुवतिःसुपेशाघृतप्रतीकावयुनानिवस्ते । तस्यांसुपर्णावृषणानिषेदतुर्यत्रदेवादधिरेभागधेयं ॥ एकंःसुपर्णःसमुद्रमाविवेशसऽइदंविश्वंभुवनंविचष्टे । तंपाके

(१०।१०।२) घर्मेतिदशर्चस्यसूक्तस्यवैरूपःसधिर्विश्वेदेवास्त्रिष्टुप्चतुर्थीजगती । (तापसोघर्मोवाऋषिः)

नमनसापश्यमंतितस्तंमातारैह्विसऽउरेह्विमातरं ॥ सुपर्णविप्राःकवयोवचोभिरेकंसंतंबहुधाकल्पयंति । छंदांसिचद धतोऽअध्वरेषुग्रहान्त्सोमस्यमिमतेद्वादश ॥ १६ ॥ षट्त्रिंशांश्चतुरःकल्पयंतश्छंदांसिचदधतऽआद्वादशं । युञ्जंवि मायंकवयोमनीषऽऋक्सामाभ्यांप्ररथंवर्तयंति ॥ चतुर्दशान्येमहिमानोऽअस्यतंधीरावाचाप्रणयंतिसप्त । आप्नानं तीर्थंकऽइहप्रवोचद्येनंपथाप्रपिबंतेसुतस्य ॥ सहस्रधापंचदशान्युक्थायावद्द्यावापृथिवीतावदित्तत् । सहस्रधामहिमानःसहस्रंयावद्ब्रह्मविष्ठितंतावतीवाक्+ ॥ कश्छंदसांयोगमावेदधीरःकोधिष्ण्यांप्रतिवाचंपपाद । कमृत्विजांमष्टमंशूरमाहुर्हरीऽइंद्रस्यनिचिकायकःस्वित् ॥ भूम्याऽअंतंपर्येकेचरंतिरथस्यधूर्षुयुक्तासोऽअस्थुः । अमस्यदायंविभजंत्येभ्योयदायमोभवतिहर्म्येहितः+ ॥ १७ ॥ (१०।१०।३) चित्रऽइच्छिशोस्तरुणस्यवक्षथोनयोमातरावप्येतिधातवे । अनूधायदिजीजनदधाचनुवक्षसद्योमहिदूत्यं१चरन् ॥ अग्निर्हनामधायिदन्नपस्तमःसंयोवनायुवतेभस्मनादता । अभिप्रमुराजुह्वास्वध्वरऽइनोनप्रोथमानोयवसेवृषा ॥ तंवोविनद्वृषदंदेवमंधसऽइंदुंप्रोथंतंप्रवपंतमर्णवं । आसावह्निंनशोचिषाविरप्शिनंमहिव्रतंनसरजंतमध्वनः ॥ वियस्यतेऽयसानस्याजरधक्षोर्नवाताःपरिसंत्यच्युताः । आरण्वासोयुयुधयोनसत्वनंत्रितंनशंतप्रशिषंतऽइष्टये ॥ सऽइद्अग्निःकण्वतमःकण्वसखार्यःपरस्यांतरस्यतरुषः । अ

(१०।१०।३) चित्रइतिनवर्चस्यसूक्तस्यवार्ष्टिहव्यउपस्तुतोऽग्निर्जगतीअष्टमीनवम्यौत्रिष्टुप्शकर्यौ ।

ग्निःपातुगृणतोऽअग्निःसूरीनग्निर्ददातुतेषामवोनः ॥ १८ ॥ वाजिन्तमायसह्यसेसुपित्र्यतृषुच्यवानोऽअनुजातवेदसे ।
अनुद्रेचिद्योधृषतावरंसतेमहिन्तमायधन्वनेदविष्यते+ ॥ एवाग्निर्मर्तैःसहसूरिभिर्वसुःष्टवेसहसःसूनरोनृभिः । मित्रा
सोनयेसुधितऽऋतायवोद्यावोनद्युम्नैरभिसंतिमानुषान् ॥ ऊर्जोनपात्सहसावन्नितित्वोपस्तुतस्यवन्दतेवृषावाक् ।
त्वांस्तोषामत्वयासुवीराद्राघीयऽआयुःप्रतरंदधानाः ॥ इतित्वाग्नेवृष्टिहव्यस्यपुत्राऽउपस्तुतासऽऋषयोवोचन् । तां
श्चपाहिगृणतश्चसूरीन्वषड्वषळित्यूर्ध्वासोऽअनक्षन्नमोनमऽइत्यूर्ध्वासोऽअनक्षन् ॥ १९ ॥ (१०।१०।४) पिवासो
ममहतऽइंद्रियायपिबावृत्रायहंतवेशविष्ठ । पिबरायेशवसेहूयमानःपिबमध्वस्तृपदिंद्रावृषस्व ॥ अस्यापिवक्षुमतःप्र
स्थितस्येंद्रसोमस्यवरमासुतस्य । स्वस्तिदामनसामादयस्वावाचीनोरेवतेसौभगाय ॥ ममत्तुत्वादिव्यःसोमऽइंद्रमम
त्तुयःसूयतेपार्थिवेषु । ममत्तुयेनवारिवश्चकर्थममत्तुयेननिरिणासिशत्रून् ॥ आद्विवर्हीऽअमिनोयात्विंद्रोवृषाहरिभ्यां
परिषिक्तमंधः । गव्यासुतस्यप्रभृतस्यमध्वःसत्राखेदामरुशद्धावृषस्व ॥ नितिग्मानिभ्राशयन्भ्राश्यान्यवस्थिरातनु
हियातुजूनौ । उग्रायतेसहोबलेददामिप्रतीत्याशत्रून्विगदेषुवृश्च ॥ २० ॥ व्यृर्यऽईद्रतनुहिश्रवांस्योजःस्थिरेवध
न्वनोभिमातीः । अस्मद्र्यग्वावृधानःसहोभिरनिभृष्टस्तन्वंवावृधस्व ॥ इदंहविर्मघवन्तुभ्यंरातंप्रतिसत्राळहणानोगृ

(१०।१०।४) पिवेतिनवर्चस्यसूक्तस्यस्थौरोग्नियुतइंद्रस्त्रिष्टुप् । (अग्नियूपोवाक्ऋषिः)

भाय । तुभ्यँसुतोमंघवन्तुभ्यँपक्वोऽद्धींद्रपिवंचप्रस्थितस्य ॥ अद्धीदिंद्रप्रस्थितेमाहवींषिचनोंदधिष्वपचतोतसोमँ । प्रयस्वंतःप्रतिहर्यामसित्वासत्याःसंतुयजमानस्यकामाः ॥ प्रेंद्राग्निभ्यांसुवचस्यामियर्मिसिंधाविवप्रेरयंनावमर्कैः । अयाऽइवपरिंचरंतिदेवायेऽअस्मभ्यँधनदाऽउद्भिदश्च ॥ २१ ॥ (१०।१०।५) नवाऽउदेवाःक्षुधमिद्धधंददुरुताशिंतमुपगच्छंतिमृत्यवः । उतोरयिःपृणतोनोपदस्यत्युतापृणन्मर्डितारंनविंदते ॥ यऽआध्रायचकमानायपित्वोन्नवान्त्सन्नफितायोपजग्मुषे । स्थिरंमनःकृणुतेसेवतेपुरोतोचित्समर्डितारंनविंदते ॥ सऽइज्जोजोयोगृहवेददात्यन्नकामायचरतेकृशाय । अरमस्मैभवतियामहूताऽउतापरीषुकृणुतेसखायं ॥ नससखायोनददातिसख्येसचाभुवेसचमानायपित्वः । अपास्मात्प्रेयान्नतदोकोऽअस्तिपृणंतमन्यमरणंचिदिच्छेत् ॥ पृणीयादिन्नाधमानायतव्यान्द्राघीयांसमनुपश्येतपंथां । ओहिवर्तंतेरथ्येवचक्रान्यमन्यमुपतिष्ठंतरायः ॥ २२ ॥ मोघमन्नंविंदतेऽअप्रचेताःसत्यंब्रवीमिवधऽइत्सतस्य । नार्यमणंपुष्यतिनोसखायंकेवलाघोभवतिकेवलादी+ ॥ कृषन्नित्फालऽआशितंकृणोतियन्नध्वानमपवृङ्क्तेचरित्रैः । वदन्ब्रह्मावदतोवनीयान्पृणन्नापिरपृणंतमभिष्यात् ॥ एकपाद्भूयोद्विपदोविचक्रमेद्विपात्त्रिपादमभ्येतिपश्चात् । चतुष्पादेतिद्विपदामभिस्वरेसंपश्यन्पंक्तीरुपतिष्ठमानः ॥ समौचिद्धस्तौनसमंविविष्टःसंमातरांचिन्नसमंदु

(१०।१०।५) नवाइतिनवर्चस्यसूक्तस्यांगिरसोभिक्षुर्धनान्नदानंत्रिष्टुबाद्येजगत्यौ ।

हाते । यमयोश्चिन्नसमावीर्याणिज्ञातीचित्संतौनसमंपृणीतः ॥ २३ ॥ (१०।१०।६) अग्नेहंसिन्यंत्रिणंदीद्यन्मर्त्येष्वा । स्वेक्षयेशुचिव्रत ॥ उतिष्ठसिस्वाहुतोघृतानिप्रतिमोदसे । यत्त्वास्रुचःसमस्थिरन् ॥ सऽआहुतोविरोचतेग्निरीळेन्योगिरा । स्रुचाप्रतीकमज्यते ॥ घृतेनाग्निःसमज्यतेमधुप्रतीकऽआहुतः । रोचमानोविभावसुः ॥ जरमाणःसमिध्यसेदेवेभ्योहव्यवाहन । तंत्वाहवंतमर्त्याः ॥ २४ ॥ तंमर्ताऽअमर्त्यघृतेनाग्निंसपर्यत । अदाभ्यंगृहपतिं ॥ अदाभ्येनशोचिषाग्नेरक्षस्त्वंदह । गोपाऽऋतस्यदीदिहि ॥ सत्वमग्नेप्रतीकेनप्रत्योषयातुधान्यः । उरुक्षयेषुदीद्यत् ॥ तंत्वागीभिरुरुक्षयाहव्यवाहंसमीधिरे ॥ यजिष्ठंमानुषेजनें ॥ २५ ॥ (१०।१०।७) इतिवाऽइतिमेमनोगामश्वंसनुयामितिं । कुवित्सोमस्यापामितिं ॥ प्रवाताऽइवदोधतऽउन्मापीताऽअयंसत । कुवि० ॥ उन्मापीताऽअयंसतरथमश्वाऽइवाशवः । कुवि० ॥ उपमामतिरस्थितवाश्रापुत्रमिवप्रियं । कुवि० ॥ अहंतष्टेववंधुरंपर्यचामिहृदामतिं । कुवि० ॥ नहिमेऽअक्षिपच्चनाच्छान्त्सुःपंचकृष्टयः । कुवि० ॥ २६ ॥ नहिमेरोदसीऽउभेऽअन्यंपक्षंचनप्रतिं । कुवि० ॥ अभिद्यांमहिनाभुवमभी३मांपृथिवींमहीं । कुवि० ॥ हंताहंपृथिवीमिमांनिदधानीहवेहवा । कुवि० ॥

(१०।१०।६) अग्नेहंसीतिनवर्चस्यसूक्तस्यामहीयवउरुक्षयोरक्षोहाग्निर्गायत्री । (१०।१०।७) इतिवाइतित्रयोदशर्चस्यसूक्तस्यैंद्रो लबोगायत्री ।

ओषमित्पृथिवीमहंजघानानीहवेहवा । कुवि० ॥ दिविमेऽअन्यःपक्षोऽधोऽअन्यमचीकृषं । कुवि० ॥ अहमस्मि महामहोभिनभ्यमुदीषितः । कुवि० ॥ गृहोयाम्यरंकृतोदेवेभ्योहव्यवाहनः । कुवि० ॥ २७ ॥ इत्यष्टमाष्टके षष्ठोऽध्यायः ॥ ६ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

द्विषष्टयध्यायेवर्गाः २७ सूक्तानि १४ ऋचः १४० ॥ त्यागः ॥ अश्विभ्या. ११ दक्षिणाया. ११ सरमाया. पणिभ्य. सरमाया. पणिभ्य. सरमाया. पणिभ्य. सरमाया. पणिभ्य. सरमाया. पणिभ्य. २ विश्वेभ्योदेवेभ्य. ७ समिद्धायाग्नय. तनूनपात. इळाये. बर्हिष. देवीभ्योद्वार्भ्य. उषासानक्ताभ्या. देवीभ्यांहोतृभ्यांप्रचेतोभ्या. सरस्वतीळाभारतीभ्य. त्वष्ट्र. वनस्पतय. स्वाहाकृतीभ्य. इंद्राये. ३० विश्वेभ्योदेवेभ्य. १० [मे. प. विश्वेभ्योदे. ३ परमात्मनइंद्राये. २ यज्ञायपरमात्मन. २ मध्यमायैवाच. गायत्र्यादिछंदोभ्य. विश्वेभ्योदेवेभ्य.] अग्नय. ९ इंद्राये. ९ धनान्नाय. ९ रक्षोघ्नेग्नय. ९ ऐंद्रायलबाये. १३ ॥ इत्यष्टमेषष्ठः ॥

तदिन्नवाथर्वणोबृहदिवोहिरण्यगर्भोदशहिरण्यगर्भःप्राजापत्यःकायैवसुनाष्टौचित्रमहावासिष्ठआग्नेयंजागतं माद्यांपंचमींचतैयंवेनोवैन्यमिमंनोनवैंद्युत्तमानिहवोग्निवरुणसोमानामाद्याग्नेयीतिस्रश्चाग्नेरात्मस्तवःशिष्टाय थानिपातैसप्तमीजगत्यहमष्टौवागांभृण्यात्मानंतुष्टावद्वितीयाजगतीनतंशैलूषिःकुल्मलबर्हिषोवामदेव्योवोहो मुग्वैश्वदेवमुपरिष्टाद्बार्हतमंत्यात्रिष्टुप्रात्रीकुशिकःसौभरोरात्रिर्वाभारद्वाजीरात्रिस्तवंगायत्रैममाग्नेनवविह

व्योवैश्वदेवंजगत्यंतंनासत्सप्तप्रजापतिःपरमेष्ठीभाववृत्तंतुर्योयज्ञोयज्ञःप्राजापत्योंजगत्याद्यापप्राचःसुकीर्तिः काक्षीवतोमध्येनुष्टुप्सोत्तराचाश्विन्यांवीजानंशकपूतोनामेधोमैत्रावरुणंन्यंकुसारिण्याद्यालिंगोक्तदेवतात्या महासतोबृहत्युपाद्योपांत्येप्रस्तारपंक्तीशेषाविराड्पाःप्रोषुसुदाःपैजवनःशाक्करमहापांक्तांवाद्यौतृचौत्रिष्टुवंतमु भेयन्मांधातायौवनाश्वोंमहापांक्तंपंक्तिरंत्यातामध्यधींगोधापश्यद्यस्मिन्कुमारोयामायनोंयाममानुष्टुभंहिंके शीमुनयोवातरशनाजूतिर्वातजूतिर्विप्रजूतिर्वृषाणकःकरिक्रतएतशऋश्यशृंगश्चैकर्चाःकैशिनमुतदेवाःसप्तऋ षयएकर्चावैश्वदेवंतवत्येषळंगऽऔरवोजागतंसूर्यरश्मिर्देवगंधर्वोविश्वावसुरात्मानमस्तौत्पूर्वार्धसवितारमग्ने तवाग्निःपावकआग्नेयंविष्टारपंक्तीतिस्रःसतोबृहत्यंउपरिष्टाज्ज्योतिरग्नेअच्छाग्निस्तापसोवैश्वदेवमानुष्टुभंह्ययम ष्टौद्वृचाःशार्ङ्गाजरिताद्रोणःसारिसृक्षःस्तंवमित्रश्चाग्नेयमाद्येजगत्यौचतस्रस्त्रिष्टुभः ॥ ७ ॥ ॥ ॥

हरिःओम् (१०।१०।८) तदिदासभुवनेषुज्येष्ठंयतोजज्ञऽउग्रस्त्वेषनृम्णः । सद्योजज्ञानोनिरिणातिशत्रूननुयं विश्वेमदंत्यूमाः ॥ वावृधानःशवसाभूर्योजाःशत्रुर्दासायभियसंदधाति । अव्यनच्च्यनच्चसस्निसंतेनवंतप्रभृतामदेषु ॥ त्वेक्रतुमपिवृंजंतिविश्वेद्विर्यदेतेत्रिर्भवंत्यूमाः । स्वादोःस्वादीयःस्वादुनासृजासमदःसुमधुमधुनाभियोधीः ॥

(१०।१०।८) तदितिनवर्चस्यसूक्तस्याथर्वणोबृहद्दिवइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

इति॑चि॒द्धित्वा॒धना॒जयं॑तं॒मदे॑मदेऽअनु॒मदं॑ति॒विप्राः॑ । ओजी॑योधृष्णोस्थि॒रमात॑नुष्व॒मात्वा॑दभन्यातु॒धाना॑दु॒रेवाः॑ ॥
त्वया॑व॒यंशा॑शद्महे॒रणे॑षुप्र॒पश्यं॑तोयु॒धेन्या॑नि॒भूरि॑ । चो॒दया॑मित॒ऽआयु॑धा॒वचो॑भिः॒संते॑शिशामि॒ब्रह्म॑णा॒वयां॑सि ॥ १ ॥
स्तु॒षेय्यं॑पुरु॒वर्प॑स॒मृभ्व॑मि॒नत॑मम॒ाप्त्यमा॒प्त्यानां॑ । आद॑र्षते॒शव॑सास॒प्तदानू॒न्प्रसा॑क्षतेप्रति॒माना॑नि॒भूरि॑ ॥ नितद्द॑धि॒षेव॑रं॒परं॑
च॒यस्मि॒न्नावि॒थाव॑सादुरो॒णे । आमा॒तरा॑स्थापयसेजिग॒त्नूऽअत॑ऽइनोषि॒कर्व॑रापु॒रूणि॑ ॥ इ॒माब्रह्म॑बृ॒हद्दि॑वोऽविव॒क्तींद्रा॑य
शू॒षम॑ग्रि॒यः स्व॒र्षाः । म॒होगो॒त्रस्य॑क्षयतिस्व॒राजो॒दुर॑श्च॒विश्वा॑ऽअवृणो॒दप॒स्वाः+ ॥ ए॒वाम॒हान्बृ॒हद्दि॑वो॒ऽअथ॒र्वावो॑च॒
त्स्वांत॒न्व१॒मिंद्र॑मे॒व । स्वसा॑रोमात॒रिभ्व॑रीररि॒प्राहि॒न्वंति॑च॒शव॑साव॒र्धयं॑तिच ॥ २ ॥ (१०।१०।९) हि॒र॒ण्य॒ग॒र्भः
सम॑वर्त॒ताग्रे॑भू॒तस्य॑जा॒तःपति॒रेक॑ऽआसीत् । सदा॑धारपृथि॒वींद्यामु॒तेमांकस्मै॑दे॒वाय॑ह॒विषा॑विधेम ॥ यऽआ॑त्म॒दाब॑ल॒
दायस्य॒विश्व॑ऽउ॒पास॑तेप्र॒शिषं॒यस्य॑दे॒वाः । यस्य॑छा॒यामृतं॒यस्य॑मृ॒त्युःकस्मै॑० ॥ यःप्रा॑ण॒तोनि॑मिष॒तोम॑हि॒त्वैक॒ऽइद्राजा॒
जग॑तोब॒भूव॑ । यऽईशे॑ऽअ॒स्यद्वि॒पद॒श्चतु॑ष्पदः॒कस्मै॑० ॥ यस्ये॒मेहि॒मव॑ंतोमहि॒त्वायस्य॑समु॒द्रंर॒सया॑स॒हाहुः । यस्ये॒माः
प्र॒दिशो॒यस्य॑बा॒हूकस्मै॑० ॥ येन॒द्यौरु॒ग्रापृ॑थि॒वीच॑दृ॒ह्ळायेन॒स्वः॑स्तभि॒तंयेन॒नाकः॑ । योऽअं॒तरि॑क्षे॒रज॑सोवि॒मानः॒कस्मै॑०
॥ ३ ॥ यंक्रंद॑सी॒ऽअव॑सातस्तभा॒नेऽअ॒भ्यैक्षे॑तां॒मन॑सा॒रेज॑माने । यत्राधि॒सूर॒ऽउदि॑तोवि॒भाति॒कस्मै॑० ॥ आपो॑ह॒यद्बृ॑

(१०।१०।९) हिरण्यगर्भइतिदशर्चस्यसूक्तस्यप्राजापत्योहिरण्यगर्भःप्रजापतिस्त्रिष्टुप् ।

हुतीर्विश्वमायुन्गर्भदधानाजनयंतीरग्निं । ततोदेवानांसमवर्ततासुरेकःकस्मै० ॥ यश्चिदापोमहिनापर्यपश्यद्दक्षंदधानाजनयंतीर्यज्ञं । योदेवेष्वधिदेवऽएकऽआसीत्कस्मै० ॥ मानोहिंसीज्जनिताःपृथिव्यायोवादिवंसत्यधर्माजजान । यश्चापश्चंद्राबृहतीर्जजानकस्मै० ॥ प्रजापतेनत्वदेतान्यन्योविश्वाजातानिपरिताबभूव । यत्कामास्तेजुहुमस्तन्नोऽअस्तुवयंस्यामपतयोरयीणां+ ॥ ४ ॥ (१०।१०।१०) वसुंनचित्रमहसंगृणीषेवामंशेवमतिथिमद्विषेण्यं । सरासते शुरुधोविश्वधायसोग्निर्होतागृहपतिःसुवीर्यं ॥ जुषाणोऽअग्नेप्रतिहर्यमेवचोविश्वानिविद्वान्वयुनानिसुक्रतो । घृतानिर्णिग्ब्रह्मणेगातुमेरयतवदेवाऽअजनयन्ननुव्रतम्+ ॥ सप्तधामानिपरियन्नमर्त्योदाशद्दाशुषेसुकृतेमामहस्व । सुवीरेण रयिणाग्नेस्वाभुवायस्तऽआनट्समिधातंजुषस्व ॥ यज्ञस्यकेतुंप्रथमंपुरोहितंहविष्मंतऽईळतेसप्तवाजिनं । शृण्वंतमाग्निं घृतपृष्ठमुक्षणंपृणंतंदेवंपृणतेसुवीर्यं ॥ त्वंदूतःप्रथमोवरेण्यःसहूयमानोऽअमृतायमत्स्व । त्वांमर्जयन्मरुतोदाशुषोगृहेत्वांस्तोमेभिर्भृगवोविरुरुचुः ॥ ५ ॥ इषंदुहन्सुदुघांविश्वधायसंयज्ञप्रियेयजमानायसुक्रतो । अग्नेघृतस्नुस्त्रिरुताहिदीद्यद्बर्तिर्यज्ञंपरियन्त्सुक्रतूयसे ॥ त्वामिदस्याऽउषसोव्युष्टिषुदूतंकृण्वानाऽअयजंतमानुषाः । त्वांदेवासहया ख्यायवावृधुराज्यमग्नेनिमृजंतोऽअध्वरे+ ॥ नित्वावसिष्ठाऽअहंतवाजिनंगृणंतोऽअग्नेविदथेषुवेधसः । रायस्पोषंय

(१०।१०।१०) वसुमित्यष्टर्चस्यसूक्तस्यवासिष्ठश्चित्रमहाअग्निर्जगतीआद्यापंचम्यौत्रिष्टुभौ ।

जमानेषुधारययूयं० ॥ ६ ॥ (१०।१०।११) अयंवेनश्चोदयत्पृश्निगर्भाज्योतिर्जरायूरजसोविमाने । इमम्पांसंगमेसूर्यस्यशिशुन्नविप्रामतिभीरिहंति ॥ समुद्रादूर्मिमुदियर्तिवेनोनभोजाःपृष्ठंहर्यतस्यदर्शि । ऋतस्यसानावधिविष्टपि भ्राट्समानंयोनिमभ्यनूषत्रायः+ ॥ समानंपूर्वीरभिवावशानास्तिष्ठन्वत्सस्यमातरःसनीळाः । ऋतस्यसानावधिचक्रमाणारिहंतिमध्वोऽअमृतस्यवाणीः ॥ जानंतोरूपमकृपंतविप्रामृगस्यघोषंमहिषस्यहिग्मन् । ऋतेनयंतोऽअधिसिंधुमस्थुर्विदद्गंधर्वोऽअमृतानिनाम ॥ अप्सराजारमुपसिष्मियाणायोषाविभर्तिपरमेव्योमन् । चरत्प्रियस्ययोनिषुप्रियःसन्सीदत्पक्षेहिरण्ययेसवेनः+ ॥ ७ ॥ नाकेसुपर्णमुपयत्पतंतंहृदावेनंतोऽअभ्यचक्षतत्वा । हिरण्यपक्षंवरुणस्यदूतंयमस्ययोनौशकुनंभुरण्युं+ ॥ ऊर्ध्वोगंधर्वोऽअधिनाकेऽअस्थात्प्रत्यङ्चित्राबिभ्रदस्यायुधानि । वसानोऽअत्कंसुरभिंदृशेकंस्वर्णनामजनताप्रियाणि ॥ द्रप्सःसमुद्रमभियज्जिगातिपश्यन्गृध्रस्यचक्षसाविधर्मन् । भानुःशुक्रेणशोचिषाचकानस्तृतीयेचक्रेरजसिप्रियाणि ॥ ८ ॥ (१०।१०।१२) इमंनोऽअग्नऽउपयज्ञमेहिपंचयामंत्रिवृतंसप्ततंतुं । असोहव्यवाळुतनःपुरोगाज्योगेवदीर्घतमऽआशयिष्ठाः ॥ अदेवाद्देवःप्रचतागुहायन्प्रपश्यमानोऽअमृतत्वमेमि । शि

(१०।१०।११) अयमित्यष्टर्चस्यसूक्तस्यभार्गवोवेनोवेनस्त्रिष्टुप्। (१०।१०।१२) इमंनइतिनवर्चस्यसूक्तस्याद्यायाःपंचम्यादिचतसृणांचाग्निवरुणसोमाऋषयःद्वितीयादितिसृणामग्निर्ऋषिःआद्यानांचतसृणामग्निःपंचमीसप्तम्यष्टमीनांवरुणःषष्ठ्याःसोमोनवम्याःसोमेंद्रौत्रिष्टुप्-

वंयत्संतमशिवोजहामिस्वात्सख्यादरणींनाभिमेमि ॥ पश्यन्नन्यस्याऽअतिथिंवयायाऽऋतस्यधामविमिमेपुरूणि । शंसामिपित्रेऽअसुरायशेवमयज्ञियाद्यज्ञियैभागमेमि ॥ वह्वीःसमाऽअकरमंतरस्मिन्निंद्रंवृणानःपितरंजहामि । अग्निः सोमोवरुणस्तेच्यवंतेपर्यावर्द्राष्ट्रंतदवाम्यायन्+ ॥ निर्मायाऽउत्येऽअसुराऽअभूवन्त्वंचमावरुणकामयासे । ऋतेनराजन्नृतंविविंचन्ममराष्ट्रस्याधिपत्यमेहि ॥ ९ ॥ इदंस्वरिदमिदासवाममयंप्रकाशऽउर्वीर्तरिक्षं । हनावबृत्रंनिरेहि सोमहविष्ट्वासंतंहविषायजाम ॥ कविःकवित्वादिविरूपमासजदप्रभूतीवरुणोनिरपःसृजत् । क्षेमंकृण्वानाजनयोन सिंधवस्ताऽअस्यवर्णशुचयोभरिभ्रति ॥ ताऽअस्यज्येष्ठमिंद्रियंसचंतेताऽईमाक्षेतिस्वधयामदंतीः । ताऽईविशोनरा जानंवृणानाबीभत्सुवोऽअपवृत्रादतिष्ठन् ॥ वीभत्सूनांसयुजंहंसमाहुरपांदिव्यानांसख्येचरंतं । अनुष्टुभमनुचर्चुर्य मांणमिंद्रंनिचिक्युःकवयोमनीषा+ ॥ १० ॥ (१०।१०।१३) अहंरुद्रेभिर्वसुभिश्चराम्यहमादित्यैरुतविश्वदेवैः । अहंमित्रावरुणोभाविभर्म्यहमिंद्राग्नीऽअहमश्विनोभा+ ॥ अहंसोममाहनसंविभर्म्यहंत्वष्टारमुतपूषणंभगं । अहंदधामिद्रविणंहविष्मतेसुप्राव्येयजमानायसुन्वते+ ॥ अहंराष्ट्रीसंगमनीवसूनांचिकितुषीप्रथमायज्ञियानां । तांमादेवाव्यदधुःपुरुत्राभूरिस्थात्रांभूर्यावेशयंतीं ॥ मयासोऽअन्नंऽमत्तियोविपश्यतियःप्राणितियऽईशृणोत्युक्तं । अमंतवोमां

सप्तमीजगती । (१०।१०।१३) अहंरुद्रेभिरित्यष्टर्चस्यसूक्तस्यांभृणिर्वागांभृणिर्वाक्त्रिष्टुप्द्वितीयाजगती ।

तऽउपक्षियंतिश्रुधिश्रुतश्रद्धिवंतेवदामि ॥ अहमेवस्वयमिदंवदामिजुष्टंदेवेभिरुतमानुषेभिः । यंकामयेतंतमुग्रंकृणोमितंब्रह्माणंतमृषिंतंसुमेधां+ ॥ ११ ॥ अहंरुद्रायधनुरातनोमिब्रह्मद्विषेशरवेहंतवाऽउ । अहंजनायसमदंकृणोम्यहंद्यावापृथिवीऽआविवेश ॥ अहंसुवेपितरमस्यमूर्धन्ममयोनिरप्स्वंऽ१तःसमुद्रे । ततोवितिष्ठेभुवनानुविश्वोतामूंद्यांवर्ष्मणोपस्पृशामि ॥ अहमेववातऽइवप्रवाम्यारभमाणाभुवनानिविश्वा । परोदिवापरऽएनापृथिव्यैतावतीमहिनासंबभूव ॥ १२ ॥ (१०।१०।१४) नतमंहोनदुरितंदेवासोऽअष्टमर्त्यं । सजोषसोयमर्यमामित्रोनयंतिवरुणोऽअतिद्विषः ॥ तद्धिवयंवृणीमहेवरुणमित्रार्यमन् । येनानिरंहसोयूयंपाथनेथाचमर्त्यमतिद्विषः ॥ तेनूनंनोयमूतयेवरुणोमित्रोऽअर्यमा । नयिष्ठाऽउनोनेषणिपर्षिष्ठाऽउनःपर्षण्यतिद्विषः ॥ यूयंविश्वंपरिपाथवरुणोमित्रोऽअर्यमा । युष्माकंशर्मणिप्रियेस्यामसुप्रणीतयोतिद्विषः ॥ आदित्यासोऽअतिस्रिधोवरुणोमित्रोऽअर्यमा । उग्रंमरुद्भीरुद्रंहुवेमेंद्रमग्निंस्वस्तयेतिद्विषः ॥ नेतारऽऊषुणस्तिरोवरुणोमित्रोऽअर्यमा । अतिविश्वानिदुरितारानाजानश्चर्षणीनामतिद्विषः ॥ शुनमस्मभ्यमूतयेवरुणोमित्रोऽअर्यमा । शर्मयच्छंतुसप्रथऽआदित्यासोयदीमहेऽअतिद्विषः ॥ यथाहत्यद्वसवोगौर्यंचित्प

(१०।१०।१४) नतमित्यष्टर्चस्यसूक्तस्यशैलूषिःकुल्मलबर्हिषोविश्वेदेवाउपरिष्टाद्बृहत्यंत्यात्रिष्टुप्। (अत्रवामदेव्योंहोमुक्पाक्षिकऋषिः । कुल्मलबर्हिषइत्यदंतंप्रातिपदिकं) ।

दिषि॒ताममुं॑चतायजत्राः । ए॒वोष्व॑१॒स्मन्मुं॑चता॒व्यंहः॒प्रता॑र्यग्नेप्रत॒रन्न॒ऽआयुः॑ ॥ १३ ॥ (१०।१०।१५) रात्री॒व्य॑ख्यदाय॒तीपु॑रु॒त्रादे॒व्य॑१॒क्षभिः॑ । विश्वा॒ऽअधि॒श्रियो॑धित ॥ ओर्व॑प्रा॒ऽअम॑र्त्यानि॒वतो॑दे॒व्यु॑१॒द्वतः॑ । ज्योति॑षाबाधते॒ तमः॑ ॥ निरु॒स्वसा॑रमस्कृतो॒षसं॑दे॒व्या॑य॒ती । अपेदु॑हासते॒तमः॑ ॥ सानो॑ऽअ॒द्ययस्या॑व॒यंनिते॒याम॒न्नवि॑क्ष्महि । वृ॒क्षेनव॑ स॒तिंवयः॑ ॥ निग्रामा॑सोऽअविक्षत॒निप॒द्वंतो॒निप॒क्षिणः॑ । निश्ये॒नास॑श्चिद॒र्थिनः॑ ॥ या॒वया॑वृ॒क्यं॑१॒वृकं॑य॒वय॑स्ते॒नमू॑र्म्ये । अथा॑नःसु॒तरा॑भव ॥ उप॑मा॒पेपि॑श॒त्तमः॑कृ॒ष्णंव्य॑क्तमस्थित । उष॑ऽऋ॒णेव॑यातय ॥ उप॑ते॒गाऽइ॒वाक॑रंवृणी॒ष्वदु॑हितर्दिवः । रात्रि॒स्तोमं॒नजि॒ग्युषे॑ ॥१४॥ (परिशिष्टं॥ आरा॑त्रि॒पार्थि॑वं॒रजः॑पि॒तरः॑प्रायु॒धाम॑भिः । दि॒वःसदां॑सिबृह॒तीविति॑ष्ठस॒ऽआ त्वे॒षंव॑र्तते॒तमः॑॥ येते॑रात्रीनृ॒चक्ष॑सोयु॒क्तासो॑नव॒तिर्नव॑ । अ॒शीतिः॑संत्व॒ष्टाऽउ॒तोते॑सप्त॒सप्त॑तीः ॥ रात्रीं॒प्रप॑द्येज॒ननीं॑स॒र्वभू॑ तनि॒वेश॑नीं । भ॒द्रांभ॒गव॑तींकृ॒ष्णांवि॒श्वस्य॑जग॒तोनि॑शां ॥ सं॒वे॒शि॒नींसं॑यमि॒नींग्र॒हन॑क्षत्र॒मालि॑नीं । प्रप॑न्नो॒हंशि॑वांरा॒त्रीं भ॒द्रेपा॑रम॒शीम॑हिभ॒द्रेपा॑रम॒शीम॒ह्योंनमः॑ ॥ १ ॥ स्तो॒ष्या॒मि॒प्र॒य॒तो॒देवीं॑श॒रण्यां॑बह्वृ॒चप्रि॑यां । स॒ह॒स्र॒संमि॑तांदु॒र्गांजा॒तवे॑द सेसुनवाम॒सोमं॑ ॥ शां॒त्य॒र्थं॒त॒द्वि॒जा॒तीना॑मृ॒षिभिः॑सोम॒पाश्रि॑ताः । ऋग्वे॑दे॒त्वंस॑मुत्प॒न्नारा॑तीय॒तोनिद॑हाति॒वेदः॑ ॥ येत्वां॑ दे॒विप्र॒पद्यं॑तिब्रा॒ह्मणा॑हव्य॒वाह॑नीं । अ॒वि॒द्या॒बहु॑विद्या॒वासनः॑पर्ष॒दति॑दु॒र्गाणि॒विश्वा॑ ॥ येऽअ॒ग्निव॒र्णांशु॑भांसौ॒म्यकी॒र्त

(१०।१०।१५) रात्रीत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यसौभरःकुशिकोरात्रिर्गायत्री । (अत्रभारद्वाजीरात्रिऋषिकापाक्षिकी) ।

यिष्यंतियेद्विजाः । तान्तारयतिदुर्गाणिनावेवसिंधुंदुरितात्यग्निः ॥ २ ॥ दुर्गेषुविषमेघोरेसंग्रामेरिपुसंकटे । अग्निचोरनिपातेषुदुष्टग्रहनिवारणे ॥ दुर्गेषुविषमेषुत्वंसंग्रामेषुवनेषुच । मोहयित्वाप्रपद्यंतेतेषांमेऽअभयंकुरुतेषांमेऽअभयंकुरु ॥ केशिनींसर्वभूतानांपंचमींतिचनामच । सामांसमानिशादेवीसर्वतःपरिरक्षतुसर्वतःपरिरक्षत्वोन्नमः ॥ ३ ॥ तामग्निवर्णांतपसाज्वलंतींवैरोचनींकर्मफलेषुजुष्टाँ । दुर्गांदेवींशरणमहंप्रपद्येसुतरसितरसेनमःसुतरसितरसेनमः ॥ दुर्गांदुर्गेषुस्थानेषुशंनोदेवीरभिष्टये । यऽइमंदुर्गास्तवंपुण्यंरात्रौरात्रौसदापठेत् ॥ रात्रिःकुशिकसोभरोरात्रिर्वाभारद्वाजीरात्रिस्तवोगायत्री । रात्रीसूक्तंजपेन्नित्यंतत्कालमुपपद्यते ॥ उलूकयातुंशुशुलूकयातुंजहिश्वयातुमुतकोकयातुं । सुपर्णयातुमृतगृध्रयातुंदृषदेवप्रमृणरक्षऽइंद्र ॥ पिशंगभृष्टिमंभृणंपिशाचिमिंद्रसंमृण । सर्वरक्षोनिबर्हय ॥ ४ ॥ हिमस्यत्वाजरायुणाशालेपरिव्ययामसि । उतह्रदोहिनोधियोग्निर्ददातुभेषजं ॥ शिशीतह्रदोहिनोधियोग्निर्ददातुभेषजं । अंतिकामग्निमजनयदूर्वांतःशिशुलागमत् ॥ अजातपुत्रपक्षायाहृदयंममदूयते । विपुलंवनंबह्वाकाशंचरजातवेदःकामाय ॥ मांचरक्षपुत्रांश्चशरणमभूत्तवं । पिंगाक्षलोहितग्रीवकृष्णवर्णनमोस्तुते ॥ अस्मान्निवर्हरस्तेनांसागरस्योर्मयोयथा । इंद्रःक्षत्रंददातुवरुणमभिषिंचतु ॥ शत्रवोनिधनंयांतुजयत्वंब्रह्मतेजसा ॥ ५ ॥ कपिलजटींसर्वभक्षंचाग्निंप्रत्यक्षदैवतं ॥ वरुणंचवशाम्यग्नेममपुत्रांश्चरक्षतुममपुत्रांश्चरक्षत्वोन्नमः ॥ साग्नेवर्षशतंजीवपिबखादचमोदच ॥ दुःखितांश्चाद्वै

जांश्चैवप्रजांचपशुपालय ॥ यावदादित्यस्तपतियावद्भ्राजतिचंद्रमाः । यावद्वायुःसवायतितावज्जीवजयाजय ॥ येन केनप्रकारेणकोहिनामनुजीवति । परेषामुपकारार्थंयज्जीवतिसजीवति । एतांवैश्वानरींसर्वदेवान्नमोस्तुते ॥ नचोर भयंनचसर्पभयंनचव्याघ्रभयंनचमृत्युभयं । यस्यापमृत्युर्नचमृत्युःसर्वंलभतेसर्वजयते ॥ ६ ॥ इतिपरिशिष्टं ॥)

(१०।१०।१६) ममाग्नेवर्चोविहवेष्वस्तुवयंत्वेधानास्तन्वंपुषेम । महांनमंतांप्रदिशश्चतस्रस्त्वयाध्यक्षेणपृतनाजयेम ॥ ममदेवाविहवेसंतुसर्वऽइंद्रवंतोमरुतोविष्णुरग्निः । ममांतरिक्षमुरुलोकमस्तुमह्यंवातःपवतांकामेऽअस्मिन् ॥ मयिंदेवाद्रविणमायजंतांमय्याशीरस्तुमयिंदेवहूतिः । दैव्याहोतारोवनुषंतपूर्वेरिष्टाःस्यामतन्वासुवीराः ॥ मह्यंयजंतुममयानिहव्याकूतिःसत्यामनसोमेऽअस्तु । एनोमानिगांकतमच्चनाहंविश्वेदेवासोऽअधिवोचतानः ॥ देवीःषळु वीरुरुनःकृणोतुविश्वेदेवासऽइहवीरयध्वं । माहांस्महिप्रजयामातनूभिर्मारधामद्विषतेसोमराजन् ॥ १५ ॥ अग्नेम न्युंप्रतिनुदन्परेषामदब्धोगोपाःपरिपाहिनस्त्वं । प्रत्यंचोयंतुनिगुतःपुनस्तेऽमैषांचित्तंप्रबुधांविनेशत् ॥ धाताधातृणांभुवनस्ययस्पतिर्देवंत्रातारमभिमातिषाहं । इमंयज्ञमश्विनोभाबृहस्पतिर्देवाःपांतुयजमानंन्यर्थात् ॥ उरुव्यचा नोमहिषःशर्मयंसदस्मिन्हवेपुरुहूतःपुरुक्षुः । सनःप्रजायैहर्यश्वमृळयेंद्रमानोरीरिषोमापरादाः ॥ येनःसपत्नाऽअपते

(१०।१०।१६) ममाग्नइतिनववर्चस्यसूक्तस्यांगिरसोविहव्योविश्वेदेवास्त्रिष्टुबंत्याजगती ।

भवंत्विंद्राग्निभ्यामवबाधामहेतान् । वसवोरुद्राऽआदित्याऽउपरिस्पृशोमोग्रंचेत्तारमधिराजमक्रन् ॥ (परिशिष्टं ॥ अर्वाचमिंद्रममुतोहवामहेयोगोजिद्धनजिदश्वजिद्यः । इमंनोयज्ञंविहवेजुषस्वास्यकुल्मोहरिवोमेदिनंत्वा) ॥ १६ ॥ (परिशिष्टं ॥ आयुष्यंवर्चस्यंरायस्पोषमौद्भिदं । इदंहिरण्यंवर्चस्वज्जैत्रायाविशतादिमाम् ॥ उच्चैर्वाजीपृतनाषाट्सभासाहंधनंजयं । सर्वाःसमग्राऽऋद्धयोहिरण्येस्मिन्समाहिताः ॥ शुनमहंहिरण्यस्यपितुर्मानेवजग्रभं । तेनमांसूर्यंत्वचमकरंपूरुषप्रियं ॥ सम्राजंचविराजंचाभिष्टिर्याचमेधुवा । लक्ष्मीराष्ट्रस्ययामुखेतयामामिंद्रसंसृज ॥ अग्नेःप्रजातंपरियद्धिरण्यममृतैयज्ञेऽअधिमर्त्येषु । यऽएनद्वेदसइदेनमर्हतिजरामृत्युर्भवतियोबिभर्ति ॥ १ ॥ यद्वेदराजावरुणोयदुदेवीसरस्वती । इंद्रोयद्ब्रह्मवेदतन्मेवर्चसऽआयुषे ॥ नतद्रक्षाँसिनपिशाचाश्चरंतिदेवानामोजःप्रथमजंह्येतत् । योबिभर्तिदाक्षायणाहिरण्यंसदेवेषुकृणुतेदीर्घमायुःसमनुष्येषुकृणुतेदीर्घमायुः ॥ यदाबध्नन्दाक्षायणाहिरण्यंशतानीकायसुमनस्यमानाः । तन्नऽआबध्नामिशतशारदायायुष्मान्जरदष्टिर्यथासत् ॥ घृतादुलुंसंमधुमत्सुवर्णंधनंजयंधरुणंधारयिष्णु ॥ ऋणक्सपल्लादधरांश्चकृण्वदारोहमांमहतेसौभगाय ॥ प्रियंमाकुरुदेवेषुप्रियंराजसुमाकुरु । प्रियंविश्वेषुगोप्तृषुमयिधेहिरुचारुचं ॥ अग्निर्येनविराजतिसूर्योयेनविराजति ॥ विराज्येनविराजतितेनास्मान्ब्रह्मणस्पते

विराजसमिधंकुरु ॥ २ ॥ इतिपरिशिष्टं ॥) (१०।११।१) नासदासीन्नोसदासीत्तदानींनासीद्रजोनोव्योमापरो यत् । किमावरीवः कुहकस्यशर्मन्नंभः किमासीद्गहनंगभीरं+ ॥ नमृत्युरासीदमृतंनतर्हिनरात्र्याऽअह्नऽआसीत्प्रकेतः । आनीदवातंस्वधयातदेकंतस्माद्धान्यन्नपरःकिंचनास ॥ तमऽआसीत्तमसागूढमग्रेप्रकेतंसलिलंसर्वमाऽइदं । तुच्छ्येनाभ्वपिहितंयदासीत्तपसस्तन्महिनाजायतैकं ॥ कामस्तदग्रेसमवर्तताधिमनसोरेतःप्रथमंयदासीत् । सतोवंधुमसति निरविंदन्हृदिप्रतीष्याकवयोमनीषा+ ॥ तिरश्चीनोविततोरश्मिरेषामधःस्विदासी३दुपरिस्विदासी३त् । रेतोधाऽआसन्महिमानऽआसन्त्स्वधाऽअवस्तात्प्रयतिःपरस्तात् ॥ कोऽअद्धावेदकऽइहप्रवोचत्कुतऽआजाताकुतऽइयंविसृष्टिः । अर्वाग्देवाऽअस्यविसर्जनेनाथाकोवेदयतऽआबभूव ॥ इयंविसृष्टिर्यतऽआबभूवयदिवादधेयदिवान । योऽअस्याध्यक्षःपरमेव्योमन्त्सोऽअंगवेदयदिवानवेद ॥ १७ ॥ (१०।११।२) योयज्ञोविश्वतस्तंतुभिस्ततऽएकशतंदेवकर्मेभिरायतः । इमेवयंतिपितरोयऽआययुःप्रवयापवयेत्यासतेततेः ॥ पुमाँऽएनंतनुतऽउत्कृणत्तिपुमान्वितर्त्नऽअधिनाकेऽअस्मिन् । इमेमयूखाऽउपसेदुरूसदःसामानिचक्रुस्तसराण्योतवे ॥ कासीत्प्रमाप्रतिमाकिंनिदानमाज्यंकिमासी

॥ ४९ ॥

एकादशेनुवाकेत्रयोविंशतिसूक्तानि (१०।११।१) नासदितिसप्तर्चस्यसूक्तस्यपरमेष्ठीप्रजापतिर्भाववृत्तिस्त्रिष्टुप्। (१०।११।२) योयज्ञ इतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यप्राजापत्योयज्ञोभाववृत्तिस्त्रिष्टुबाद्याजगती ।

त्परिधिःकऽआसीत् । छंदःकिमासीत्प्रऽउगंकिमुक्थंयद्देवादेवमयजंतविश्वे ॥ अग्नेर्गायत्र्यभवत्सयुग्वोष्णिहयासवितासंबभूव । अनुष्टुभासोमऽउक्थैर्महस्वान्बृहस्पतेर्बृहतीवाचमावत् ॥ विराण्मित्रावरुणयोरभिश्रीरिंद्रस्यत्रिष्टुबिह भागोऽअह्नः । विश्वान्देवान्जगत्याविवेशतेनचाकॢप्रऽऋषयोमनुष्याः ॥ चाकॢप्रेतेनऽऋषयोमनुष्यायज्ञेजातेपितरो नःपुराणे । पश्यन्मन्येमनसाचक्षसातान्यऽइमंयज्ञमयजंतपूर्वे ॥ सहस्तोमाःसहछंदसऽआवृतःसहप्रमाऽऋषयःसप्त दैव्याः । पूर्वेषांपंथामनुदृश्यधीराऽअन्वालेभिरेरथ्योऽनरश्मीन्+ ॥ १८ ॥ (१०।११।३) अपप्राचऽइंद्रविश्वाँऽअमित्रानपापाचोऽअभिभूतेनुदस्व । अपोदीचोऽअपशूराधराचऽउरौयथातवशर्मन्मदेम ॥ कुविदंगयवंमंतोयवंचिद्यथादांत्यनुपूर्वंवियूय । इहेहैषांकृणुहिभोजनानियेबर्हिषोनमोवृक्तिंनजग्मुः+ ॥ नहिस्थूर्यृतुथायातमस्तिनोतश्रवोविविदेसंगमेषु । गव्यंतऽइंद्रेसख्यायविप्राऽअश्वायंतोवृषणंवाजयंतः ॥ युवंसुरामंमश्विनानमुंचावासुरेसचा । विपिपानाशुभस्पतीऽइंद्रंकर्मस्वावतं ॥ पुत्रमिवपितरावश्विनोभेंद्रावथुःकाव्यैर्दंसनाभिः । यत्सुरामंव्यपिबःशचीभिः सरस्वतीत्वामघवन्नभिष्णक् ॥ इंद्रःसुत्रामास्ववाँऽअवोभिःसुमृळीकोभवतुविश्ववेदाः । बाधतांद्वेषोऽअभयंकृणोतुसुवीर्यस्यपतयःस्याम ॥ तस्यवयंसुमतौयज्ञियस्यापिभद्रेसौमनसेस्याम । ससुत्रामास्ववाँऽइन्द्रोऽअस्मेऽआराच्चिद्वे

(१०।११।३) अपप्राचइतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यकाक्षीवतःसुकीर्तिरिंद्रश्चतुर्थीपंचम्योरश्विनौत्रिष्टुप्चतुर्थ्यनुष्टुप् ।

षःसनुतर्युयोतु ॥ १९ ॥ (१०।११।४) ईजानमिद्द्यौर्गूर्तावसुरीजानंभूमिरभिप्रभूषणि । ईजानंदेवावश्वि नावभिसुम्नैरवर्धतां ॥ तावामित्रावरुणाधारयत्क्षितीसुषुम्नेषितत्वतायजामसि । युवोःक्राणायसख्यैरभिष्यामरक्ष सः ॥ अधाचिन्नुयदिधिषामहेवामभिप्रियंरेक्णःपत्यमानाः । दद्वाँवायत्पुष्यतिरेक्णःसम्वारन्नाकैरस्यमघानि ॥ असावन्योऽअसुरसूयतद्यौस्त्वंविश्वेषांवरुणासिराजा । मूर्धारथस्यचाकन्नैतावतैनसांतकधुक्+ ॥ अस्मिन्त्स्वे३तच्छ कपूतऽएनोहितेमित्रेनिगंतान्हंतिवीरान् । अवोर्वायद्धात्तनूष्ववःप्रियासुयज्ञियास्वा ॥ युवोर्हिमातादितिर्विचेत साद्यौर्नभूमिःपयसापुपूतनि । अवप्रियादिदिष्टनसूरोनिनिक्तरश्मिभिः ॥ युवंह्यमराजावसीदतंतिष्ठद्रथंनधूर्षदंवन र्षदं । तानःकणूकयंतीर्नमेधस्तत्रेऽअंहसःसुमेधस्तत्रेऽअंहसः ॥ २० ॥ (१०।११।५) प्रोष्वस्मैपुरोरथमिंद्रायशूष मर्चत । अभीकेचिदुलोककृत्संगेसमत्सुवृत्रहास्माकंबोधिचोदिताभंतामन्यकेषांज्याकाऽअधिधन्वसु ॥ त्वंसिंधूर वासृजोधराचोऽअहन्नहिं । अशत्रुरिंद्रजज्ञिषेविश्वंपुष्यसिवार्यंतंत्वापरिष्वजामहेनभंता० ॥ विषुविश्वाऽअरातयो र्योनशंतनोधियः । अस्तासिशत्रवेवधंयोनऽइंद्रजिघांसतियातेरातिर्ददिर्वसुनभंता० ॥ योनऽइंद्राभितोजनोवृका

॥ ५० ॥

(१०।११।४) ईजानमितिसप्तर्चस्यसूक्तस्यनार्मेधःशकपूतोमित्रावरुणावाद्यायाद्युभूम्यश्विनोविराड्रूपाःआद्यान्त्यंकुसारिणीद्वितीयाषष्ठ्यौ प्रस्तारपंक्तीअंत्यामहासतोबृहती। (१०।११।५) प्रोष्वितिसप्तर्चस्यसूक्तस्यसुदाःपैजवनइंद्रःशकरीचतुर्थ्यादितिस्रोमहापंक्तयोंत्यात्रिष्टुप् ।

युरादिदेंशति । अधस्पदंतमींकृधिविबाधोऽअंसिसासहिर्नभैंता० ॥ योनंऽइंद्राभिदासंतिसनाभिर्यश्चनिष्ट्यः । अव तस्यबलैंतिरमहीवद्यौरधत्मनानभैंता० ॥ वयमिंद्रत्वायवंःसख्यित्वमारभामहे । ऋतस्यनःपथानयातिविश्वानिदुरितानभैंता० ॥ अस्मभ्यंसुत्वमिंद्रतांशिक्षयादोहतेप्रतिवरंजरित्रे । अच्छिद्रोध्नीपीपयद्यथानःसहस्रधारापयसामहीगौः+ ॥ २१ ॥ (१०।११।६) उभेयदिंद्ररोदसीऽआपप्राथोषाऽइव । महांतंत्वामहीनांसम्राजंचर्षणीनांदेवीजनित्र्यजीजनद्भद्राजनित्र्यजीजनत् ॥ अवस्मदुर्हणायतोमर्तस्यतनुहिस्थिरं । अधस्पदंतमींकृधियोऽअस्माँऽआदिदेंशतिदेवी० ॥ अवत्याबृहतीरिषोविश्वश्चंद्राऽअमित्रहन् । शचीभिःशक्रधूनुहींद्रविश्वाभिरूतिभिर्देवी० ॥ अवयत्त्वंशतक्रतविंद्रविश्वानिधूनुषे । रयिंनसुन्वतेसचासहस्रिणीभिरूतिभिर्देवी० ॥ अवस्वेदाऽइवाभितोविष्वक्पतंतुदिद्यवः । दूर्वायाऽइवतंतवोव्य१स्मदेंतुदुर्मतिर्देवी० ॥ दीर्घह्यंकुशंयथाशक्तिंबिभर्षिमंतुमः । पूर्वेणमघवन्पदाजोवयांयथायमोदेवी० ॥ नकिर्देवामिनीमसिनकिरायोपयामसिमंत्रश्रुत्यंचरामसि । पक्षेभिरपिकक्षेभिरत्राभिसंरभामहे ॥ २२ ॥ (१०।११।७) यस्मिन्वृक्षेसुपलाशेदेवैःसंपिबतेयमः । अत्रानोविश्पतिःपितापुराणाँऽअनुवेनति ॥ पुराणाँऽअनुवेनंतंचरंतंपापया

(१०।११।६) उभेयदितिसप्तर्चस्यसूक्तस्ययौवनाश्वोमांधातेंद्रःअंत्यानांतिसृणामर्धर्चागोधेंद्रोमहापंक्तिरंत्यापंक्तिः । (१०।११।७) यस्मिन्नितिसप्तर्चस्यसूक्तस्ययामायनःकुमारोयमोनुष्टुप् ।

मुया । असूयन्नभ्यचाकशंतस्माऽअस्पृहयंपुनः ॥ यंकुमारनवंरथमचक्रंमनसाकृणोः । एकेषंविश्वतःप्राञ्चमपश्यन्न धितिष्ठसि ॥ यंकुमारप्रावर्तयोरथंविप्रेभ्यस्परि । तंसामानुप्रावर्ततसमितोनाव्याहितं ॥ कःकुमारमजनयद्रथंकोनि रवर्तयत् । कःस्वित्तद्यनोब्रूयादनुदेयीयथाभवत् ॥ यथाभवदनुदेयीततोऽअग्रमजायत । पुरस्ताद्बुध्नऽआततःप श्चान्निरयणंकृतं+ ॥ इदंयमस्यसादनंदेवमानंयदुच्यते । इयमस्यधम्यतेनाळीरयंगीर्भिःपरिष्कृतः ॥ २३ ॥ (१०।११।८) केश्यग्निंकेशीविषंकेशीबिभर्तिरोदसी । केशीविश्वंस्वर्दृशेकेशीदंज्योतिरुच्यते ॥ मुनयोवातरश नाःपिशंगावसतेमला । वातस्यानुध्राजिंयंतियद्देवासोऽअविक्षत ॥ उन्मदितामौनेयेनवाताँऽआतस्थिमावयं । शरी रेदस्माकंयूयंमर्तासोऽअभिपश्यथ ॥ अंतरिक्षेणपतंतिविश्वारूपावचाकशत् । मुनिर्देवस्यदेवस्यसौकृत्यायसखाहि तः+ ॥ वातस्याश्वोवायोःसखाथोदेवेषितोमुनिः । उभौसमुद्रावाक्षेतियश्चपूर्वऽउतापरः ॥ अप्सरसांगंधर्वाणांमृगा णांचरणेचरन् । केशीकेतस्यविद्वान्त्सखास्वादुर्मदिन्तमः ॥ वायुरस्माऽउपामंथत्पिनष्टिस्माकुनन्नमा । केशीविषस्य

(१०।११।८) केशीतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यवातरशनाजूतिर्वातजूतिर्विप्रजूतिर्वृषाणकःकरिक्रतएतशऋष्यश्शृंगइतिक्रमेणैकर्चाऋषयः केश्यग्निसूर्यवायवोदेवताअनुष्टुप् ।

पात्रेण यद्द्रुद्रेणापिंवत्सह+ ॥ २४ ॥ (१०।११।९) उतदेवाऽअवहितंदेवाऽउन्नयथापुनः । उतागश्चक्रुषंदेवादेवा जीवयथापुनः ॥ द्वाविमौवातौवातऽआसिंधोरापरावतः । दक्षंतेऽअन्यऽआवातुपरान्योवातुयद्रपः ॥ आवातवाहिभेषजंविवातवाहियद्रपः । त्वंहिविश्वभेषजोदेवानांदूतऽईयसे ॥ आत्वागमंशंतातिभिरथोऽअरिष्टतातिभिः । दक्षंतेभद्रमाभार्षंपरायक्ष्मंसुवामिते ॥ त्रायंतामिहदेवास्त्रायंतांमरुतांगणः । त्रायंतांविश्वाभूतानियथायमरपाऽअसत् ॥ आपऽइद्वाऽउभेषजीरापोऽअमीवचातनीः ॥ आपःसर्वस्यभेषजीस्तास्तेकृण्वन्तुभेषजं+ ॥ हस्ताभ्यांदशशाखाभ्यांजिह्वावाचःपुरोगवी । अनामयित्नुभ्यांत्वाताभ्यांत्वोपस्पृशामसि ॥ २५ ॥ (१०।११।१०) तवत्यऽइंद्रसख्येषुवह्नयऽऋतंमन्वानाव्यदर्दिरुर्वलं । यत्रादशस्यन्नुषसोरिणन्नपःकुत्सायमन्मन्नह्यश्वदंसयः ॥ अवासृजःप्रस्वःश्चंचयोगिरीनुदाजऽउस्राऽआपिबोमधुप्रियं । अवर्धयोवनिनोऽअस्यदंससाशुशोचसूर्यऽऋतजातयागिरा+ ॥ विसूर्योमध्येऽअमुचद्रथंदिवोविदद्दासायप्रतिमानमार्यः । दृह्वानिपिप्रोरसुरस्यमायिनऽइंद्रोव्यास्यच्चक्रवाँऽऋजिश्वना ॥ अनाधृष्टानिधृषितोव्यास्यन्निधाँऽरदेवाँऽअमृणद्यास्यः । मासेवसूर्योवसुपुर्यमादंदेगृणानःशत्रूँऽरशृणाद्विरुक्मता ॥

(१०।११।९) उतेतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यभरद्वाजःकश्यपोगौतमोत्रिर्विश्वामित्रोजमदग्निर्वसिष्ठइतिऋग्भेणैकर्चाऽऋषयोविश्वेदेवाअनुष्टुप् । (भेदपक्षे—देवाः १ वातः ३ विश्वेदेवाः १ आपः २ एवं ७) । (१०।११।१०) तवत्यइतिषड्चस्यसूक्तस्यौरवोंगइंद्रोजगती ।

अयु॑द्धसेनोवि॒भ्वा॑विभिंद॒तादाश॑द्वृत्र॒हातुज्या॑नितेजते । इंद्र॑स्य॒वज्रा॑दबिभेदभि॒श्नथ॒ःप्राक्रा॑मच्छुं॒ध्यूरज॑हादु॒षाऽअनः॑ ॥ ए॒तात्याते॒श्रुत्या॑नि॒केव॑ला॒यदेक॒ऽएक॒मकृ॑णोरय॒ज्ञं । मा॒सांवि॒धान॑मदधा॒ऽअधि॒द्यवि॒त्वया॒विभि॑न्नंभरतिप्र॒धिंपि॒ता+ ॥ ॥ २६ ॥ (१०।११।११) सूर्य॑रश्मि॒र्हरि॑केशःपु॒रस्ता॑त्सवि॒ताज्योति॒रुद॑या॒ँऽअज॑स्रं । तस्य॑पू॒षाप्र॑स॒वेया॑तिवि॒द्वान्सं॒पश्य॒न्विश्वा॒भुव॑नानिगो॒पाः+ ॥ नृ॒चक्षा॑ऽए॒षदि॒वोमध्य॑ऽआस्तऽआपप्रि॒वान्रोद॑सीऽअं॒तरि॑क्षं । सवि॒श्वाची॑र॒भिच॑ष्टेघृ॒ताची॑रंत॒रापूर्व॒मप॑रंचके॒तुं+ ॥ रा॒योबु॒ध्नःसं॒गम॑नो॒वसू॑नां॒विश्वा॑रू॒पाभिच॑ष्टे॒शची॑भिः । दे॒वऽइ॑वसवि॒तास॒त्यध॒र्मेंद्रो॒न त॑स्थौसम॒रेधना॑नां ॥ वि॒श्वाव॑सुंसोमगंध॒र्वमापो॑ददृ॒शुषी॒स्तदृ॒तेना॒व्या॑यन् । तद॒न्ववै॒दिंद्रो॑रारहा॒णऽआ॑सां॒परि॒सूर्य॑स्य परि॒धीँऽर॑पश्यत् ॥ वि॒श्वाव॑सुर॒भितन्नो॑ऽगृणातुदि॒व्योगं॑ध॒र्वोरज॑सोवि॒मानः॑ । यद्वा॑घास॒त्यमु॒तयन्नवि॒द्मधियो॑हिन्वा॒नोधिय॒ऽइन्नो॑ऽअव्याः ॥ सस्नि॑मविंद॒च्चर॑णेन॒दीना॒मपा॑वृणो॒द्दुरो॒ऽअश्म॑व्रजानां । प्रासां॑गंध॒र्वोऽअ॒मृता॑निवोच॒दिंद्रो॒दक्षं॒परि॑जानाद॒हीनां॑ ॥ २७ ॥ (१०।११।१२) अग्ने॒तव॒श्रवो॒वयो॒महि॑भ्राजंतेऽअ॒र्चयो॑विभावसो । बृह॑द्भानो॒शव॑सा॒वाज॑मु॒क्थ्यं॑१॒दधा॑सिदा॒शुषे॑कवे ॥ पा॒व॒कव॑र्चाःशु॒क्रव॑र्चा॒ऽअनू॑नवर्चा॒ऽउदि॑यर्षिभा॒नुना॑ । पु॒त्रोमा॒तरा॑वि॒चर॒न्नुपा॑वसि

(१०।११।११) सूर्यरश्मिरितिषडृचस्यसूक्तस्यदेवगंधर्वोविश्वावसुःसवितांत्यतिसृणांदेवगंधर्वोविश्वावसुस्त्रिष्टुप् । (१०।११।१२) अग्नेतवेतिषडृचस्यसूक्तस्यपावकोग्निरग्निःसतोबृहतीआद्येविष्टारपंक्तीअंत्योपरिष्टाज्ज्योतिः ।

पृणक्षिरोदसीऽउभे+ ॥ ऊर्जोनपाज्जातवेदःसुशस्तिभिर्मन्दस्वधीतिभिर्हितः । त्वेऽइषःसंदधुर्भूरिवर्पसश्चित्रोतयो वामजाताः ॥ इरज्यन्नग्नेप्रथयस्वजन्तुभिरस्मेरायोऽअमर्त्य । सदर्शतस्यवपुषोविराजसिपृणक्षिसानसिंक्रतुं ॥ इष्कर्तारमध्वरस्यप्रचेतसंक्षयन्तंराधसोमहः । रातिंवामस्यसुभगांमहीमिषंदधासिसानसिंरयिं+ ॥ क्रुतावानंमहिषंविश्वदर्शतमग्निंसुम्नायदधिरेपुरोजनाः । श्रुत्कर्णंसप्रथस्तमंत्वागिरादेव्यंमानुषायुगा+ ॥ २८ ॥ (१०।११।१३) अग्नेऽअच्छावदेहनःप्रत्यङ्ङुःसुमनाभव । प्रनोयच्छविशस्पतेधनदाऽअसिनस्त्वं+ ॥ प्रनोयच्छत्वर्यमाप्रभगःप्रबृहस्पतिः । प्रदेवाःप्रोतसूनृतारायोदेवीददातुनः ॥ सोमंराजानमवसेग्निंगीर्भिर्हवामहे । आदित्यान्विष्णुंसूर्यंब्रह्माणंचबृहस्पतिं ॥ इंद्रवायूबृहस्पतिंसुहवेहहवामहे । यथानःसर्वऽइज्जनःसंगत्यांसुमनाऽअसत् ॥ अर्यमणंबृहस्पतिमिंद्रंदानायचोदय । वातंविष्णुंसरस्वतींसवितारंचवाजिनं ॥ त्वंनोऽअग्नेऽअग्निभिर्ब्रह्मयुज्ञंचवर्धय । त्वंनोदेवतातयेरायोदानायचोदय ॥ २९ ॥ (१०।११।१४) अयमग्नेजरितात्वेऽअभूदपिसहसःसूनोनह्यन्यदस्त्याप्यं । भद्रंहिशर्मित्रिवरूथमस्तितऽआरेहिंसानामपदिद्युमाकृधि ॥ प्रवत्तेऽअग्नेजनिमापितूयतःसाचीवविश्वाभुवनान्यृंजसे । प्रस

(१०।११।१३) अग्नेअच्छेतिषड्चस्यसूक्तस्यतापसोग्निर्विश्वेदेवाअनुष्टुप्। (१०।११।१४) अयमग्नइत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यप्रथमयोःशार्ङ्गो जरितातृतीयाचतुर्थ्योःशार्ङ्गोद्रोणःपंचमीषष्ठ्योःशार्ङ्गःसारिसृक्कःसप्तम्यष्टम्योःशार्ङ्गस्तम्बमित्रोग्निस्त्रिष्टुप्आद्येजगत्यावंत्येअनुष्टुभौ ।

स्यः प्रसनिषंतनोधियंःपुरश्चरंतिपशुपाऽइवत्मना ॥ उतवाऽउपरिवृणक्षिबप्सद्बृहोरग्नऽउलपस्यस्वधावः । उतखिल्याऽउर्वराणांभवंतिमातेहेतिंतविषींचुक्रुधाम ॥ यदुद्वतोनिवतोयासिबप्सत्पृथंगेषिप्रगर्धिनीवसेना । यदातेवातोऽअनुवातिशोचिर्वसेवस्मश्रुवपसिप्रभूमं ॥ प्रत्यस्यश्रेणयोदृश्रऽएकेनियानंबहवोरथासः । बाह्वयदग्नेऽअनुमर्मृजानोन्यंङुत्तानामन्वेषिभूमिं ॥ उत्तेशुष्माजिहतामुत्तेऽअर्चिरुत्तेऽअग्नेशशमानस्यवाजाः । उच्छ्वैचस्वनिनमुवर्धमानऽआत्वाद्यविश्वेवसवःसदंतु ॥ अपामिदंन्ययनंसमुद्रस्यनिवेशनं । अन्यंकृणुष्वेतःपंथांतेनयाहिवशाँऽअनु ॥ आयनेतेपरायणेदूर्वारोहंतुपुष्पिणीः । हृदाश्चपुंडरीकाणिसमुद्रस्यगृहाऽइमे+ ॥ ३० ॥ इत्यष्टमाष्टकेसप्तमोऽध्यायः ॥ ७ ॥

त्रिषष्टयध्यायेवर्गाः ३० सूक्तानि २३ ऋचः १७२ ॥ त्यागः ॥ इंद्रायै.९ प्रजापतय.१० अग्नय.८ वेनायै.८ अग्नय.४ वरुणाये. सोमाये. वरुणाये.२ सोमेंद्राभ्या. आंभृण्यैवाच.८ विश्वेभ्योदेवेभ्य.८ रात्र्या.८ विश्वेभ्योदेवेभ्य.९ [मे. प. विश्वेभ्योदे. अग्नय. विश्वेभ्योदेवेभ्य.४ अग्नय. विश्वेभ्योदेवेभ्य. इंद्राये. विश्वेभ्योदेवेभ्य.] भाववृत्तय.१४ इंद्रायै.३ अश्विभ्यामि.२ इंद्रायै.२ द्युभूम्यश्विभ्य. मित्रावरुणाभ्या.६ इंद्रायै.११ गोधेंद्रायै.३ यमाये.७ केश्यग्निसूर्यवायुभ्य.७ विश्वेभ्योदेवेभ्य.७ [मे.प. देवेभ्य. वाताये.३ विश्वेभ्यो देवेभ्य.१ अच्छ. २] इंद्रायै.६ सवित्रइ.३ देवगंधर्वाय. विश्वावसव.३ अग्नय.७ विश्वेभ्योदेवेभ्य.५ अग्नय.८ ॥ इत्यष्टमेसप्तमः ॥

त्यंषट्सांख्योत्रिराश्विनंमयंहिताक्ष्यंपुत्रःसुपर्णोयामायनोवोर्ध्वकृशनोगायत्रीबृहतीगायत्र्यौसतोबृहतीविष्टा
रपङ्क्तिरिमामिंद्राण्युपनिषत्सपत्नीबाधनंमानुष्टुभंतुपङ्क्तयंतंमरण्यान्यैरंमदोदेवमुनिररण्यानींतुष्टावंश्रत्तेपंच
सुवेदाःशैरीषिस्त्रिष्टुवंतैसुष्वाणासःपृथुर्वैन्यःसवितार्चंतोहैरण्यस्तूपःसावित्रैसमिद्धोमृळीकोवासिष्ठऽआग्नेयं
बार्हतंमंत्येऽउपरिष्टाज्योतिषीजगत्युपांत्यावांश्रद्धयाश्रद्धाकामायनीश्राद्धमानुष्टुभंतुशासःशासोभारद्वाजईं
खयंतीर्देवजामयंइंद्रमातरोगायत्रैसोमोयमीभाववृत्तमानुष्टुभंत्वरायिशिरिंबिठोभारद्वाजोऽलक्ष्मीघ्नंद्वितीयातृ
तीयाब्राह्मणस्पत्येंअंत्यावैश्वदेंव्यग्निंकेतुराग्नेयंआग्नेयंगायत्रंमिमानुकंभुवनऽआह्यःसाधनोवाभौवनोवैश्वदेवंद्वै
पदंत्रैष्टुभंसूर्योनश्चक्षुःसौर्यःसौर्यंगायत्रंमुदसौषट्पौलोमीशच्यात्मानंतुष्टावानुष्टुभंतीव्रस्यपंचपूरणोवैश्वामित्रो
मुंचामित्वाप्राजापत्योंयक्ष्मनाशनोराजयक्ष्मघ्नंमंत्यानुष्टुब्ब्रह्मणाषट्ब्राह्मोरक्षोहागंभसंस्रावेप्रायश्चित्तमानुष्टुभं
ह्यक्षीभ्यांविवृहाकाश्यपोयक्ष्मघ्नंमपेहिपंचप्रचेतादुःस्वप्नघ्नंपक्त्यंतंत्रिष्टुम्मध्यंदेवानैर्ऋतःकपोतःकपोतोपहतौ
प्रायश्चित्तंवैश्वदेवंमृषभमृषभोवैराजःशाक्करोवासपत्नघ्नंमानुष्टुभंमहापंक्त्यंतंतुभ्येदंचतुष्कंविश्वामित्रजमदग्नी
जागतंतृतीयालिंगोक्तदेवतावातस्यानिलोवातायनोवायव्यंमयोभूःशंबरःकाक्षीवतोगव्यंविभ्राट्विभ्राट्सौ
र्यःसौर्यंजागतंमास्तारपंक्त्यंतंत्वंत्यमिटोभार्गवोगायत्रंमायाहिसंवर्तऽषस्यंद्वैपदंमात्वाषट्ध्रुवोराज्ञःस्तुतिस्त्वा

नुष्टुभंत्वंभीवर्तेनपंचाभीवर्तैःप्रवश्चतुष्कंमूर्ध्वोग्रावासपोर्बुदिर्ग्राव्णोस्तौद्गायत्रैप्रसूनवःसूनुरार्भवंआग्नेयमानु
ष्टुभंद्वितीयागायत्र्याद्याभर्वीपतंगंतृचंपतंगःप्राजापत्योमायाभेदंजगत्यादित्यमूष्वरिष्टनेमिस्ताक्ष्यैमुत्तिष्ठतैक
र्चाःशिबिरौशीनरंःकाशिराजःप्रतर्दनोरोहिदश्वोवसुमनाआद्यानुष्टुप्प्रससाहिषेजयेंद्रःप्रथश्चैकर्चाःप्रथोवासि
ष्ठःसप्रथोभारद्वाजोघर्मःसौर्योवैश्वदेवंबृहस्पतिस्तपुर्मूर्धोबार्हस्पत्योबार्हस्पत्यमपश्यंप्रजावान्प्राजापत्योन्वृचं
यजमानपत्नीहोत्राशिषोविष्णुस्त्वष्टागर्भकर्तोविष्णुर्वाप्राजापत्योगर्भार्थाशीर्लिंगोक्तदैवतमानुष्टुभंमहिसत्यधृ
तिर्वारुणिरादित्यंस्वस्त्ययनंगायत्रंवैवातोवातायनउलोवायव्यंप्राग्नेयेपंचाग्नेयोवत्सआग्नेयंतुप्रनूनंतृचमाग्नेयः
श्येनोजातवेदस्यमायंगौःसार्परांज्ञ्यात्मदैवतंसौर्यंवऽऋतंचमाधुच्छंदसोऽघमर्षणोभाववृत्तमानुष्टुभंतुसंसंचतु
ष्कंसंवननंःसंज्ञानमाद्याग्नेयीतृतीयात्रिष्टुप्तृतीयात्रिष्टुप् ॥ ८ ॥ तदेतत्सूक्तसहस्रंससप्तदशकंसपादाधिकंमृ
ग्वेदेपारायणपाठेशाकल्येशैशिरीयकेनमःशौनकायनमःशौनकाय ॥ १ ॥ ॥ ॥

हरिः ओम् ॥ (१०।११।१५) त्यंचिदत्रिमृतजुरमर्थमश्वंनयातवे । कक्षीवंतंयदीपुनारथंनकृणुथोनवं ॥ त्यं
चिदश्वंनवाजिनंमरेणवोयमल्लत । दृळ्हंग्रंथिंनविष्यंतमत्रियंविष्टमारजः ॥ नरादंसिष्ठावत्रयेशुभ्रासिषासतंधियः ।

(१०।११।१५) त्यंचिदितिषडृचस्यसूक्तस्यसांख्योत्रिरश्विनावनुष्टुप् ।

अथाहिवादिवोनरापुनस्तोमोनविशसे ॥ चितेतद्वांसुराधसारातिःसुमतिरश्विना । आयन्नःसदनेपृथौसमनेषथोन रा ॥ धुवंभुज्युंसमुद्रऽआरजसःपारऽईखितं । यातमच्छापतत्रिभिर्नासत्यासातयेकृतं ॥ आवांसुम्नैःशंयूऽइवमंहिष्ठाविश्ववेदसा । समस्मेभूषतंनरोत्संनपिप्युषीरिषः ॥ १ ॥ (१०।११।१६) अयंहितेऽअमर्त्यऽइंदुरत्योनपत्यते । दक्षोविश्वायुर्वेधसे ॥ अयमस्मासुकाव्यऽऋभुर्वज्रोदास्वते । अयंविभर्त्यूर्ध्वकृशनंमदमृभुर्नकृत्व्यंमदे ॥ घृषुःश्येना यकृत्वनऽआसुस्वासुवंसगः । अवदीधेदहीशुवः ॥ यंसुपर्णःपरावतःश्येनस्यपुत्रऽआभरत् । शतचक्रंयोऽह्योवर्तनिः+ ॥ यंतेश्येनश्चारुमवृकंपदाभरदरुणंमानमंधसः । एनावयोवितार्यायुर्जीवसऽएनाजागारबंधुता ॥ एवातदिंद्रऽइंदुनादेवेषुचिद्धारयातेमहित्यजः । क्रत्वावयोवितार्यायुःसुक्रतोक्रत्वायमस्मदासुतः+ ॥ २ ॥ (१०।११।१७) इमांखनाम्योषधिंवीरुधंबलवत्तमां । ययासपत्नींबाधतेययासंविंदतेपतिं ॥ उत्तानपर्णेसुभगेदेवजूतेसहस्वति । सपत्नीमेपराधमपतिंमेकेवलंकुरु ॥ उत्तराहमुत्तरऽउत्तरेदुत्तराभ्यः । अथासपत्नीयाममाधरासाधराभ्यः ॥ नह्यस्याना मगृभ्णामिनोऽअस्मिन्नमतेजने । परामेवपरावतंसपत्नींगमयामसि ॥ अहमस्मिसहमानाथ्त्वमसिसासहिः । उभेस

(१०।११।१६) अयंहीतिषड्चस्यसूक्तस्यतार्क्ष्यपुत्रःसुपर्णइंद्रोगायत्रीद्वितीयाबृहतीपंचमीसतोबृहतीषष्ठीविष्टारपंक्तिः (यामायन ऊर्ध्वकृशनोवात्रऋषिः) । (१०।११।१७) इमामितिषड्चस्यसूक्तस्येंद्राणीसपत्नीनाशनमनुष्टुबंत्यापंक्तिः ।

हस्वतीभूत्वीसपत्नीमेसहावहै ॥ उपतेधांसहमानामभित्वाधांसहीयसा । मामनुप्रतेमनोवत्संगौरिवधावतुपथावारिं वधावतु ॥ ३ ॥ (१०।११।१८) अरण्यान्यरण्यान्यसौयाप्रेवनश्यसि । कथाग्रामंनपृच्छसिनत्वाभीरिवविंदतीइँ ॥ वृषारवायवदतेयदुपावतिचिच्चिकः । आघाटिभिरिवधावयन्नरण्यानिर्महीयते ॥ उतगावइवादत्युतवेश्मेव दृश्यते । उतोअरण्यानिःसायंशकटीरिवसर्जति ॥ गामंगैषआह्वयतिदार्वंगैषोअपावधीत् । वसन्नरण्यान्यांसायमक्रुक्षदितिमन्यते ॥ नवाअरण्यानिहन्त्यन्यश्चेन्नाभिगच्छति । स्वादोःफलंस्यजग्ध्वायथाकामंनिपद्यते ॥ आंजनगंधिंसुरभिंबह्वन्नामकृषीवलां । प्राहंमृगाणांमातरमरण्यानिमशंसिषं ॥ ४ ॥ (१०।११।१९) अत्तेदधामिप्रथमायमन्यवेहन्यद्वृत्रंनर्यंविवेरपः । उभेयत्त्वाभवतोरोदसीअनुरेजतेशुष्मात्पृथिवीचिदद्रिवः ॥ त्वंमायाभिरनवद्यमायिनंश्रवस्यतामनसावृत्रमर्दयः । त्वामिन्नरोवृणतेगविष्टिषुत्वांविश्वासुहव्यास्विष्टिषु ॥ ऐषुचाकंधिपुरुहूतसूरिषुबृधासोयेमघवन्नानशुर्मघं । अर्चीतितोकेतनयेपरिष्टिषुमेधसातावाजिनमह्येधनें ॥ सऽइन्नरायःसुभृतस्यचाकन न्मदंयोअस्यरंह्यांचिकेतति । त्वावृधोमघवन्दाश्वध्वरोमक्षूसवाजंभरतेधनानृभिः ॥ त्वंशर्धायमहिनागृणानऽउरु

(१०।११।१८) अरण्यानीतिषड्चस्यसूक्तस्यैरंमदोदेवमुनिररण्यान्यनुष्टुप् । (१०।११।१९) अत्तइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यशैरीषिः सुवेदाइंद्रोजगत्यंत्यात्रिष्टुप् ।

कृ॑धिमघवन्छ॒ग्धिरा॒यः । त्वंनो॑मि॒त्रोवरु॑णो॒नमा॒यीपि॒त्वोनद॑स्मदयसेविभ॒क्ता+ ॥ ५ ॥ (१०।११।२०) सु॒ष्वा॒णा स॑ऽइंद्रस्तु॒मसि॑त्वाससवांस॑श्चतुविनृम्ण॒वाजं॑ । आनो॑भरसुवि॒तंयस्य॑चा॒कन्त्मना॒तना॑सनुयाम॒त्वोता॑ः ॥ ऋ॒ष्वस्त्व मिं॑द्रशूरजा॒तोदासी॒र्विश॒ःसूर्ये॑णसह्याः । गुहा॑हि॒तंगुह्यं॑गू॒ह्लम॒प्सुवि॑भृ॒मसि॑प्र॒स्रव॑णे॒नसोमं॑ ॥ अ॒र्योवा॒गिरो॑ऽअ॒भ्य॑र्चवि॒ द्वानृषी॑णां॒विप्र॑ःसुम॒तिंच॑का॒नः । तेस्या॑म॒येर॒णयं॑त॒सोमै॑रे॒नोततुभ्यं॑रथोह्लभ॒क्षैः+ ॥ इ॒माब्रह्मे॑न्द्र॒तुभ्यं॑शंसि॒दानृभ्यो॑नृ॒णां शू॑र॒शव॑ः । तेभि॑र्भव॒सक्र॑तु॒र्येषु॑चा॒कन्नु॒तत्रा॑यस्वगृण॒तऽउ॒तस्तीन्+ ॥ श्रु॒धीहव॑मिंद्रशूर॒पृथ्या॑ऽउ॒तस्त॑वसेवे॒न्यस्या॒र्कैः । आयस्ते॒योनिं॑घृ॒तवं॑त॒मस्वा॑रू॒र्मिर्ननि॒म्नैर्द्र॑वयंत॒वक्वा॑ः ॥ ६ ॥ (१०।११।२१) स॒वि॒तायं॒त्रैःपृ॑थि॒वीम॑रम्णादस्कंभ॒ने स॑वि॒ताद्याम॑दृंहत् । अश्व॑मिवाधुक्ष॒द्धुनि॑मं॒तरि॑क्षम॒तूर्ते॑ब॒द्धंस॑वि॒तास॑मु॒द्रं+ ॥ यत्रा॑समु॒द्रःस्क॑भि॒तोव्यौन॒दपां॑नपात्स वि॒तातस्य॑वेद । अतो॒भूरत॑ऽआ॒ऽउत्थि॑तं॒रजोतो॒द्यावा॑पृथि॒वीऽअ॑प्रथेतां ॥ प॒श्चेदम॒न्यद॑भव॒द्यज॑त्र॒मम॑र्त्यस्य॒भुव॑नस्य भू॒ना । सु॒प॒र्णोऽअं॒गस॑वि॒तुर्ग॒रुत्मा॒न्पूर्वो॑जा॒तःसऽउ॑ऽअ॒स्यानु॒धर्म॑ ॥ गाव॑ऽइव॒ग्रामं॒यूयु॑धिरि॒वाश्वा॑न्वा॒श्रेव॑व॒त्संसु॒मना॒ दुहा॑ना । पति॑रिवजा॒याम॒भिनो॒न्ये॑तुध॒र्तादि॒वःस॑वि॒ताविश्ववा॑रः ॥ हिर॑ण्यस्तूपःसवित॒र्यथा॑त्वांगिर॒सोजु॒ह्वेवाजे॑ऽ

(१०।११।२०) सुष्वाणासइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यवैन्यःपृथुरिंद्रस्त्रिष्टुप् । (१०।११।२१) सवितेतिपंचर्चस्यसूक्तस्यहैरण्यस्तूपो र्चन्सवितात्रिष्टुप् ।

अ॒स्मिन् । ए॒वात्वार्च॒न्नव॑से॒वंद॑मान॒ःसोम॑स्येवां॒शुंप्रति॑जागरा॒हं+ ॥ ७ ॥ (१०।११।२२) समि॑द्धश्चि॒त्समि॑ध्यसेदे॒वेभ्यो॑हव्यवाहन । आ॒दि॒त्यैरु॒द्रैर्वसु॑भिर्न॒ऽआग॑हिमृळी॒काय॑न॒ऽआग॑हि ॥ इ॒मंय॒ज्ञमि॒दंवचो॑जुजुषा॒णऽउ॒पाग॑हि । मर्ता॑सस्त्वासमिधानहवामहेमृळी॒काय॑हवामहे ॥ त्वामु॑जा॒तवे॑दसंवि॒श्ववा॑रंगृणेधि॒या । अग्ने॑दे॒वाँऽआव॑हनःप्रि॒यव्र॑तान्मृळी॒काय॑प्रि॒यव्र॑तान् ॥ अ॒ग्निर्दे॒वोदे॒वाना॑मभवत्पु॒रोहि॑तो॒ग्निंम॑नु॒ष्या॒३॒॑ऋष॑यः॒समी॑धिरे । अ॒ग्निंम॒होधन॑सातावहंहुवेमृळी॒कंधन॑सातये ॥ अ॒ग्निरत्रिं॑भ॒रद्वा॑जं॒गवि॑ष्ठिरं॒प्राव॑न्नः॒कण्वं॑त्र॒सद॑स्युमाह॒वे । अ॒ग्निंवसि॑ष्ठोहवतेपु॒रोहि॑तोमृळी॒काय॑पु॒रोहि॑तः ॥ ८ ॥ (१०।११।२३) श्र॒द्धया॒ग्निःसमि॑ध्यतेश्र॒द्धया॑हूयतेह॒विः । श्र॒द्धांभग॑स्यमू॒र्धनि॒वच॒सावे॑दयामसि ॥ प्रि॒यंश्र॑द्धे॒दद॑तःप्रि॒यंश्र॑द्धे॒दिदा॑सतः । प्रि॒यंभो॒जेषु॒यज्व॑स्वि॒दंम॑ऽउदि॒तंकृ॑धि ॥ यथा॑दे॒वाऽअसु॑रेषुश्र॒द्धामु॒ग्रेषु॑चक्रि॒रे । ए॒वंभो॒जेषु॒यज्व॑स्व॒स्माक॑मुदि॒तंकृ॑धि ॥ श्र॒द्धांदे॒वायज॑मानावा॒युगो॑पा॒ऽउपा॑सते । श्र॒द्धांहृ॑द॒य्य॑१॒याकू॑त्याश्र॒द्धया॑विंदते॒वसु॑ ॥ श्र॒द्धांप्रा॒तर्ह॑वामहेश्र॒द्धांम॒ध्यंदि॑नं॒परि॑ । श्र॒द्धांसूर्य॑स्यनि॒म्रुचि॒श्रद्धे॒श्रद्धा॑पये॒हनः॑ ॥ ९ ॥ (परिशिष्टं ॥ मे॒धामह्य॒मंगि॑रसोमे॒धांस॒प्तऽऋष॑योददुः । मे॒धांमिंद्र॑श्चा॒ग्निश्च॑मे॒धांधा॒ताद॑दातुते ॥ मे॒धांते॒वरु॑णोरा॒जामे॒धांदे॒वीसर॑स्व

(१०।११।२२) समिद्धइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यवासिष्ठोमृळीकोग्निर्बृहतीअंत्येद्वेउपरिष्टाज्ज्योतिषी (उपांत्याजगतीवा) (१०।११।२३) श्रद्धयेतिपंचर्चस्यसूक्तस्यश्रद्धाकामायनीश्रद्धानुष्टुप् ।

ती । मेधांतेऽअश्विनौदेवावाधत्तांपुष्करस्रजा ॥ यामेधाऽअप्सरस्सुगंधर्वेषुचयन्मनः । दैवीयामानुषीमेधासामामाविशतादिमां ॥ यन्मेनोक्तंद्रवतांशकेयंयदनुब्रुवे । निशामतंनिशामहैमयिव्रतंसहव्रतेषुभूयासंब्रह्मणासंगमेमहि ॥ शरीरंमेविचक्षणंवाङ्मेमधुमदुहां । अवृद्धमहमसौसूर्योब्रह्मणानीस्थःश्रुतंमेमाप्रहासीः ॥ मेधांदेवींमनसारेजमानांगंधर्वजुष्टांप्रतिनोजुषस्व । मह्यंमेधांवदमह्यंश्रियंवदमेधावीभूयासमजराजरिष्णु+ ॥ सदसस्पतिमद्भुतंप्रियमिंद्रस्यकाम्यं । सनिंमेधामयासिषं ॥ यांमेधांदेवगणाःपितरश्चोपासते । तयामामेधयामेमेधाविनंकुरु ॥ मेधाव्यहंसुमनाःसुप्रतीकःश्रद्धामनाःसत्यमतिःसुशेवः । महायशाधारयिष्णुःप्रवक्ताभूयासमस्मैशरयाप्रयोगे ॥ १ ॥ इतिपरिशिष्टं ॥)

(१०।१२।१) शासऽइत्थामहांऽअस्यमित्रखादोऽअद्भुतः । नयस्यहन्यतेसखानजीयतेकदाचन+ ॥ स्वस्तिदाविशस्पतिर्वृत्रहाविमृधोवशी । वृषेंद्रःपुरऽएतुनःसोमपाऽअभयंकरः+ ॥ विरक्षोविमृधोजहिविवृत्रस्यहनूरुज । विमन्युमिंद्रवृत्रहन्नमित्रस्याभिदासतः ॥ विनऽइंद्रमृधोजहिनीचायच्छपृतन्यतः । योऽअस्मांऽअभिदासत्यधरंगमयातमः ॥ अपेंद्रद्विषतोमनोपजिज्यासतोवधं । विमन्योःशर्मयच्छवरीयोयवयावधं+ ॥ १० ॥ (१०।१२।२) ईखयं

द्वादशेनुवाकेचत्वारिंशत्सूक्तानि (१०।१२।१) शासइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यभारद्वाजःशासइंद्रोनुष्टुप् । (१०।१२।२) ईखयंतीरितिपंचर्चस्यसूक्तस्यदेवजामयइंद्रमातरइंद्रोगायत्री ।

तीरप॒स्युव॒ऽइंद्रं॑जा॒तमुपा॑सते । भे॒जा॒नासः॑सु॒वीर्यं॑ ॥ त्वमिं॑द्र॒बला॒दधि॒सह॑सोजा॒तऽओज॑सः । त्वंवृ॑ष॒न्वृषेद॑सि ॥ त्व मिं॑द्रासिवृत्र॒हाव्यं॑१॒तरि॑क्षमतिरः । उद्द्याम॑स्तभ्ना॒ऽओज॑सा ॥ त्वमिं॑द्रस॒जोष॑सम॒र्कंबि॑भर्षिबा॒ह्वोः । वज्रं॒शिशा॑न॒ऽओज॑ सा ॥ त्वमिं॑द्राभि॒भूर॑सि॒विश्वा॑जा॒तान्योज॑सा । सविश्वा॒भुव॒ऽआभ॑वः ॥ ११ ॥ (१०।१२।३) सोम॒ऽएके॑भ्यःप वतेघृ॒तमेक॒ऽउपा॑सते । येभ्यो॒मधु॑प्र॒धाव॑ति॒तांश्चि॑दे॒वापि॑गच्छतात् ॥ तप॑सा॒येऽअ॑नाधृ॒ष्यास्तप॑सा॒येस्व॑र्य॒युः । तपो॒ये च॑क्रि॒रेमह॒स्तांश्चि॑० ॥ येयुध्यं॑तेप्र॒धने॑षु॒शूरा॑सो॒येत॑नू॒त्यजः॑ । येवा॑स॒हस्र॑दक्षिणा॒स्तांश्चि॑० ॥ येचि॒त्पूर्व॑ऽऋत॒साप॑ऽऋ तावा॑नऽऋता॒वृधः॑ । पि॒तॄन्तप॑स्वतोयम॒तांश्चि॑० ॥ स॒हस्र॑णीथाःक॒वयो॒येगो॑पा॒यंति॒सूर्यं॑ । ऋषी॒न्तप॑स्वतोयमतपो॒जाँऽ अपि॑गच्छतात् ॥ १२ ॥ (१०।१२।४) अरा॑यि॒काणे॒विक॑टेगि॒रिंग॑च्छसदान्वे । शि॒रिंबि॑ठस्य॒सत्व॑भि॒स्तेभि॑ष्ट्वाचा तयामसि ॥ च॒त्तोऽइ॒तश्च॒त्तामुतः॒सर्वा॑भ्रू॒णान्या॒रुषी॑ । अ॒रा॒य्यं॑ब्रह्मणस्पते॒तीक्ष्ण॑शृंगोदृ॒षन्नि॑हि ॥ अ॒दोयद्दारु॒प्लव॑ते॒ सिंधोः॑पा॒रेऽअ॑पूरु॒षं । तदार॑भस्वदुर्हणो॒तेन॑गच्छपरस्त॒रं+ ॥ यद्ध॒प्राची॒रज॑गं॒तोरो॑मंडूरधाणिकीः । ह॒ताऽइंद्र॑स्य॒शत्र॑वः॒ सर्वे॑बुद्बु॒दया॑शवः ॥ परी॒मेगाम॑नेषत॒पर्य॒ग्निम॑हृषत । दे॒वेष्व॑क्रत॒श्रवः॒कऽइ॒माँऽआद॑धर्षति ॥ १३ ॥ (१०।१२।५)अ॒ग्निंहि

(१०।१२।३) सोमइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यवैवस्वतीयमीभाववृत्तिरनुष्टुप् । (१०।१२।४) अरायीतिपंचर्चस्यसूक्तस्यभारद्वाजःशिरिंबिठो ऽलक्ष्मीनाशनोद्वितीयातृतीययोर्ब्रह्मणस्पतिरंत्यायाविश्वेदेवाअनुष्टुप् । (१०।१२।५) अग्निमितिपंचर्चस्यसूक्तस्याग्नेयःकेतुरग्निर्गायत्री ।

न्वंतुनोधियःसप्तिमाशुमिंवाजिषु । तेनजेष्मधनंधनं ॥ ययागाऽआकरामहेसेनयाग्नेतवोत्या । तांनोहिन्व मघत्तये ॥ आग्नेस्थूरंरयिंभरपृथुंगोमंतमश्विनं । अङ्धिखंवर्तयापणिं+ ॥ अग्नेनक्षत्रमजरमासूर्यंरोहयोदिवि । दधज्ज्योतिर्जनेभ्यः ॥ अग्नेकेतुर्विशामसिप्रेष्ठःश्रेष्ठऽउपस्थसत् । बोधास्तोत्रेवयोदधत् ॥ १४ ॥ (१०।१२।६) इमानुकंभुवनासीषधामेंद्रश्चविश्वेचदेवाः+ ॥ यज्ञंचनस्तन्वंचप्रजांचादित्यैरिंद्रःसहचीकृपाति ॥ आदित्यैरिंद्रःसगणोमरुद्भिरस्माकंभूत्ववितातनूनां ॥ हत्वायदेवाऽअसुरान्यदायन्देवादेवत्वमभिरक्षमाणाः ॥ प्रत्यंचमर्कमनयन्छचीभिरादित्स्वधामिषिरांपर्यपश्यन् ॥ १५ ॥ (१०।१२।७) सूर्योनोदिवस्पातुवातोऽअंतरिक्षात् । अग्निर्नःपार्थिवेभ्यः ॥ जोषासवितर्यस्तेहरःशतंसवाँऽअर्हति । पाहिनोदिद्युतःपतंत्याः ॥ चक्षुर्नोदेवःसविताचक्षुर्नऽउतपर्वतः । चक्षुर्धातादधातुनः ॥ चक्षुर्नोधेहिचक्षुषेचक्षुर्विख्यैतनूभ्यः । संचेदंविचपश्येम ॥ सुसंदृशंत्वावयंप्रतिपश्येम सूर्य । विपश्येमनृचक्षसः ॥ १६ ॥ (१०।१२।८) उदसौसूर्योऽअगादुदयंमामकोभगः । अहंतद्विद्वलापतिम भ्यसाक्षिविषासहिः+ ॥ अहंकेतुरहंमूर्धाहमुग्राविवाचनी । ममेदनुक्रतुंपतिःसेहानायाऽउपाचरेत् ॥ ममपुत्राःशत्रु

(१०।१२।६) इमान्वितिपंचर्चस्यसूक्तस्याद्योभुवनोविश्वेदेवाद्विपदात्रिष्टुप् । (अत्रभौवनःसाधनोवैकल्पिकः)(१०।१२।७) सूर्योन इतिपंचर्चस्यसूक्तस्यसौर्यश्चक्षुर्मानवःसूर्योगायत्री । (१०।१२।८) उदसाविति षडृचस्यसूक्तस्यपौलोमीशचीशच्यनुष्टुप् ।

हणोथोमेदुहिताविराट् । उताहमस्मिसंजयापत्यौमेश्लोकऽउत्तमः+ ॥ येनेंद्रोहविषाकृत्व्यभवद्द्युम्न्युत्तमः । इदंतदक्रिदेवाऽअसपत्नाकिलाभुवं ॥ असपत्नासपत्नघ्नीजयंत्यभिभूवरी । आवृक्षमन्यासांवर्चोराधोऽअस्थेयसामिव ॥ समजैषमिमाऽअहंसपत्नीरभिभूवरी । यथाहमस्यवीरस्यविराजानिजनस्यच ॥ १७ ॥ (१०।१२।९) तीव्रस्याभिवयसोऽअस्यपाहिसर्वरथाविहरीऽइहमुंच । इंद्रमात्वायजमानासोऽअन्येनिरीरमन्तुभ्यमिमेसुतासः ॥ तुभ्यंसुतास्तुभ्यमुसोत्वासस्त्वांगिरःश्वात्र्याऽआह्वयंति । इंद्रेदमद्यसवनंजुषाणोविश्वस्यविद्वाँऽइहपाहिसोमं ॥ यऽउशतामनसासोममस्मैसर्वहृदादेवकामःसुनोति । नगाऽइंद्रस्तस्यपराददातिप्रशस्तमिच्चारुमस्मैकृणोति ॥ अनुस्पष्टोभवत्येषोऽअस्ययोऽअस्मैरेवान्नसुनोतिसोमं । निररत्नौमघवातंदधातिब्रह्मद्विषोहंत्यनानुदिष्टः ॥ अश्वायंतोगव्यंतोवाजयंतोहवामहेत्वोपगंतवाऽउ । आभूषंतस्तेसुमतौनवायांवयमिंद्रत्वाशुनंहुवेम ॥ १८ ॥ (१०।१२।१०) मुंचामित्वाहविषा

(१०।१२।९) तीव्रस्येतिपंचर्चस्यसूक्तस्यवैश्वामित्रःपूरणइंद्रस्त्रिष्टुप् । (१०।१२।१०) मुंचामित्वेतिपंचर्चस्यसूक्तस्यप्राजापत्योयक्ष्मनाशनइंद्राग्नीत्रिष्टुबंत्यानुष्टुप् ।(मुंचामीतिसूक्तेराजयक्ष्मघ्नमित्युक्तेराजयक्ष्मनाशनोदेवतेतिकेचित् अन्येप्रजापतिमाहुः इंद्राग्नीइतितुयास्कः इत्थंमतवैविध्येपि 'षळाहुतिश्चरुर्मुंचामित्वाहविषाजीवनायकमित्येतेनेति' गृह्यसूत्रानुसारिवृत्तिकृत्कारिकाकारादिभिरस्यसूक्तस्यैंद्राग्निदेवतात्वनिर्देशात्तेएवस्माभिरुक्ते) ।

जीवनायकमज्ञातयक्ष्मादुतराजयक्ष्मात् । ग्राहिर्जग्राहयदिवैतदेनंतस्याऽइंद्राग्नीप्रमुमुक्तमेनं ॥ यदिक्षितायुर्यदि वापरेतोयदिमृत्योरंतिकंनीतऽएव । तमाहरामिनिर्ऋतेरुपस्थादस्पार्षमेनंशतशारदाय ॥ सहस्राक्षेणशतशारदेनशतायुषाहविषाहार्षमेनं । शतंयथेमंशरदोनयातींद्रोविश्वस्यदुरितस्यपारं ॥ शतंजीवशरदोवर्धमानःशतंहेमंतान्छतमुवसंतान् । शतमिंद्राग्नीसविताबृहस्पतिःशतायुषाहविषेमंपुनर्दुः ॥ आहार्षंत्वाविदंत्वापुनरागांःपुनर्नव । सर्वांगसर्वंतेचक्षुःसर्वमायुश्चतेविदं ॥ १९ ॥ (१०।१२।११) ब्रह्मणाग्निःसंविदानोरक्षोहाबाधतामितः । अमीवायस्तेगर्भंदुर्णामायोनिमाशये ॥ यस्तेगर्भममीवादुर्णामायोनिमाशये । अग्निष्टंब्रह्मणासहनिष्क्रव्यादंमनीनशत् ॥ यस्तेहंतिंपतयंतंनिषत्स्नुयःसरीसृपं । जातंयस्तेजिघांसतितमितोनाशयामसि ॥ यस्तऽऊरूविहरत्यंतरादंपत्नीशये । योनिंयोऽअंतरारेह्लितमितोनाशयामसि ॥ यस्त्वाभ्रातापतिर्भूत्वाजारोभूत्वानिपद्यते । प्रजांयस्तेजिघांसतितमितोनाश

(१०।१२।११) ब्रह्मणाग्निरितिषडृचस्यसूक्तस्यब्राह्मोरक्षोहाप्रजापतिरनुष्टुप् । (अत्रसूक्तेऽनुक्रमण्यवष्टंभेनदेवतानिर्णयोनभवति । यतस्तत्रगर्भस्रावेप्रायश्चित्तिरित्युक्तंतेनसूक्तस्यप्रभावमात्रंद्योत्यतेनतुदेवता । अतोत्रप्रजापतिर्देवताग्राह्या । तथाच शौनकः 'मंत्रेषुह्यनिरुक्तेषुदेवतांकर्मतोवदेत् । मंत्रतःकर्मणाचैवप्रजापतिरसंभवे' इति । भाष्यकारैरपिप्रजापतिरेवोक्तः । बृहद्देवतायांतुराक्षोघ्नाग्नेयमित्युक्तं तत्रयुक्तायुक्तंसद्भिर्विचारणीयम्) ।

यामसि ॥ यस्त्वास्वप्नेनतमसामोहयित्वानिपद्यते । प्रजांयस्तेजिघांसतितमितोनाशयामसि ॥ २० ॥ (१०।१२।१२)
अक्षीभ्यांतेनासिकाभ्यांकर्णाभ्यांछुबुकादधि । यक्ष्मंशीर्ष्ण्यंमस्तिष्काज्जिह्वायाविवृहामिते ॥ ग्रीवाभ्यस्तऽउष्णिहाभ्यःकीकसाभ्योऽअनूक्यात् । यक्ष्मंदोषण्यंमंसाभ्यांबाहुभ्यांवि० ॥ आंत्रेभ्यस्तेगुदाभ्योवनिष्ठोर्हृदयादधि । यक्ष्मंमतस्नाभ्यांयकृःप्लाशिभ्योवि० ॥ ऊरुभ्यांतेऽअष्ठीवद्भ्यांपार्ष्णिभ्यांप्रपदाभ्यां । यक्ष्मंश्रोणिभ्यांभासदाद्भंससोवि० ॥ मेहनाद्वनंकरणाल्लोमभ्यस्तेनखेभ्यः । यक्ष्मंसर्वस्मादात्मनस्तमिदंवि० ॥ अंगादंगाल्लोम्नोलोम्नोजातंपर्वणिपर्वणि । यक्ष्मंसर्वस्मादात्मनस्तमिदंवि० ॥ २१ ॥ (१०।१२।१३) अपेहिमनसस्पतेपक्रामपरश्चर । परोनिर्ऋत्याऽआचक्ष्वबहुधाजीवतोमनः ॥ भद्रंवैवरंवृणतेभद्रंयुंजंतिदक्षिणं । भद्रंवैवस्वतेचक्षुर्बहुत्राजीवतोमनः ॥ यदाशसाभिशसोपारिमजाय्यतोयत्स्वपंतः । अग्निर्विश्वान्यपदुष्कृतान्यजुष्टान्यारेऽअस्मद्दधातु ॥ यदिंद्रब्रह्मणस्पतेभिद्रोहंचरामसि । प्रचेतानऽआंगिरसोद्विषतांपात्वंहसः ॥ अजैष्माद्यासनामचाभूमानागसोवयं । जाग्रत्स्वप्नःसंकल्पःपापोयंद्विष्मस्तंसऽऋच्छतुयोनोद्वेष्टितमृच्छतु ॥ २२ ॥ (१०।१२।१४) देवाःकपोतऽइषितोयदिच्छन्दूतो

(१०।१२।१२) अक्षीभ्यामितिषड्चस्यसूक्तस्यकाश्यपोविवृहायक्ष्महानुष्टुप् । (१०।१२।१३) अपेहीतिपंचर्चस्यसूक्तस्यांगिरसः प्रचेताद्युःस्वप्ननाशनोनुष्टुपृतीयात्रिष्टुप्अंत्यापंक्तिः । (१०।१२।१४) देवाइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यनैर्ऋतःकपोतोविश्वेदेवास्त्रिष्टुप् ।

निर्ऋत्याऽइदमाजगाम । तस्माऽअर्चामकृणवाम निष्कृतिं शंनोऽअस्तु द्विपदे शं चतुष्पदे ॥ शिवः कपोतऽइषितोनोऽ
अस्त्वनागादेवाः शकुनोगृहेषु । अग्निर्हविर्प्रोजुषतां हविर्नः पारिहेतिः पक्षिणीनोवृणक्तु ॥ हेतिः पक्षिणीनदभात्यस्मा
नाष्ट्र्यांपदंकृणुतेऽअग्निधाने । शंनोगोभ्यश्चपुरुषेभ्यश्चास्तुमानोहिंसीदिहदेवाः कपोतः ॥ यदुलूकोवदतिमोघमेत
द्यत्कपोतः पदमग्नौकृणोति । यस्यदूतः प्रहितऽएषऽएतत्तस्मैयमायनमोऽअस्तुमृत्यवे ॥ ऋचाकपोतंनुदतप्रणोदमिषं
मदन्तः परिगांनयध्वं । संयोपयंतोदुरितानिविश्वाहित्वानऽऊर्जंप्रपतात्पतिष्ठः ॥ २३ ॥ (१०।१२।१५) ऋषभंमा
समानानांसपत्नानांविषासहिं । हंतारंशत्रूणांकृधिविराजंगोपतिंगवां ॥ अहमस्मिसपत्नहेंद्रऽइवारिष्टोऽअक्षतः ।
अधःसपत्नामेपदोरिमेसर्वेऽअभिष्ठिताः ॥ अत्रैववोपिनह्याम्युभेऽआर्ब्भीऽइवज्यया । वाचस्पतेनिषेधेमान्यथामदधं
रंवदान् ॥ अभिभूरहमागमंविश्वकर्मेणधाम्ना । आवश्चित्तमावोव्रतमावोहंसमितिंदधे ॥ योगक्षेमंवऽआदायाहंभू
यासमुत्तमऽआवोमूर्धानमक्रमीं । अधस्पदान्मऽउद्वदतमंडूकाऽइवोदकान्मंडूकाऽउदकादिव ॥२४॥ (१०।१२।१६)
तुभ्येदमिंद्रपरिषिच्यतेमधुत्वंसुतस्यकलशस्यराजसि । त्वंरयिंपुरुवीरामुनस्कृधित्वंतपःपरितप्याजयःस्वः* ॥ स्व

(१०।१२।१५) ऋषभमितिपंचर्चस्यसूक्तस्यवैराजऋषभःसपत्ननाशनोनुष्टुबंत्यामहापंक्तिः । (शाकरोवाऋषिः) । (१०।१२।१६)
तुभ्येदमितिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यगाथिभार्गवौविश्वामित्रजमदग्नीइंद्रस्तृतीयायाःसोमवरुणबृहस्पत्यनुमतिधातृविधातारोजगती ।

र्जितंमहिमंदानमंधसोहवामहेपरिशक्रंसुताँऽउप । इमंनोयज्ञमिहबोध्यागहिस्पृधोजयंतंमघवानमीमहे ॥ सोमस्य राज्ञोवरुणस्यधर्मणिबृहस्पतेरनुमत्याऽउशमणि । तवाहमद्यमघवन्नुपस्तुतौधातर्विधातःकलशाँऽअभक्षयं ॥ प्रसूतो भक्षमकरंचरावपिस्तोमैचेमंप्रथमःसूरिरुन्मृजे । सुतेसातेनयद्यागमंवांप्रतिविश्वामित्रजमदग्नीदमे ॥ २५ ॥ (१०।१२।१७) वातस्यनुमहिमानंरथस्यरुजन्नेतिस्तनयन्नस्यघोषः । दिविस्पृग्यात्यरुणानिकृण्वन्नुतोऽएतिपृथिव्यारेणुमस्यन् ॥ संप्रेरतेऽअनुवातस्यविष्ठाऽएनंगच्छंतिसमनंनयोषाः । ताभिःसयुक्सरथंदेवऽईयतेस्यविश्वस्यभुवनस्यराजा ॥ अंतरिक्षेपथिभिरीयमानोननिविशतेकतमच्चनाहः । अपांसखाप्रथमजाऽऋतावाक्वस्विज्जातःकुतऽआबभूव ॥ आत्मादेवानांभुवनस्यगर्भोयथावशंचरतिदेवऽएषः । घोषाऽइदस्यशृण्विरेनरूपंतस्मेवात्यहविषाविधेम ॥ २६ ॥ (१०।१२।१८) मयोभूर्वातोऽअभिवातुस्माऽऊर्जस्वतीरोषधीरारिशंतां । पीवस्वतीर्जीवधन्याःपिबंत्ववसायपद्वतेरुद्रमृळ ॥ याःसरूपाविरूपाऽएकरूपायासामग्निरिष्टयानामानिवेद । याऽआंगिरसस्तपसेहचक्रुस्ताभ्यःपर्जन्यमहिशर्मयच्छ ॥ यादेवेषुतन्वमैरयंतयासांसोमोविश्वारूपाणिवेद । ताऽअस्मभ्यंपयसापिन्वमानाःप्रजावती

(१०।१२।१७) वातस्येतिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यवातायनोनिलोवायुस्त्रिष्टुप् । (१०।१२।१८) मयोभूरितिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यकाक्षीवतः शंबरोगावस्त्रिष्टुप् ।

रिंद्रगोष्ठेरिरीहि ॥ प्रजापतिर्मह्यमेतारराणोविश्वैर्देवैःपितृभिःसंविदानः । शिवाःसतीरुपनोगोष्ठमाक्रस्तासांवयंप्रजयासंसदेम ॥ २७ ॥ (१०।१२।१९) विभ्राट्बृहत्पिबतुसोम्यंमध्वायुर्दधद्यज्ञपतावविंहुतं । वातंजूतोयोऽअभिरक्षतित्मनाप्रजाःपुपोषपुरुधाविराजति ॥ विभ्राट्बृहत्सुभृतंवाजसातमंधर्मन्दिवोधरुणेसत्यमर्पितं । अमित्रहावृत्रहादस्युहंतमंज्योतिर्जज्ञेऽअसुरहासपत्नहा+ ॥ इदंश्रेष्ठंज्योतिषांज्योतिरुत्तमंविश्वजिद्धनजिदुच्यतेबृहत् । विश्वभ्राड्भ्राजोमहिसूर्योदृशऽउरुपप्रथेसहऽओजोऽअच्युतं ॥ विभ्राजंज्योतिषास्वरगच्छोरोचनंदिवः । येनेमाविश्वाभुवनान्याभृताविश्वकर्मणाविश्वदेव्यावता ॥ २८ ॥ (१०।१२।२०) त्वंत्यमिटतोरथमिंद्रप्रावःसुतावतः । अशृणोःसोमिनोहवं ॥ त्वंमखस्यदोधतःशिरोवित्वचोभरः । अगच्छःसोमिनोगृहं+ ॥ त्वंत्यमिंद्रमर्त्यमास्त्रबुध्नायवेन्यं । मुहुःश्रथ्नामनस्यवे ॥ त्वंत्यमिंद्रसूर्यंपश्चासंतंपुरस्कृधि । देवानांचित्तिरोवशं ॥ २९ ॥ (१०।१२।२१) आयाहिवनसासहगावःसचंतवर्तनियदूधभिः ॥ आयाहिवस्व्याधियामंहिष्ठोजारयन्मखःसुदानुभिः ॥ पितुभृतोनतं

(१०।१२।१९) विभ्राडितिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यसौर्योविभ्राट्सूर्योजगत्यंत्यास्तारपंक्तिः । (१०।१२।२०) त्वंत्यमितिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यभार्गवइटइंद्रोगायत्री । (१०।१२।२१) आयाहीतिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यांगिरसःसंवर्तउषाद्विपदाविराट् ।

तुमित्सुदानवःप्रतिदध्मोयजामसि ॥ उषाऽअपस्वसुस्तमःसंवर्तयतिवर्तनिंसुजाततां ॥ ३० ॥ (१०।१२।२२) आत्वा हार्षमंतरेधिध्रुवस्तिष्ठाविचाचलिः । विशस्त्वासर्वीवांछंतुमात्वद्राष्ट्रमधिभ्रशत् ॥ इहैवैधिमापच्योष्ठाःपर्वतऽइवाविचाचलिः । इंद्रऽइवेहध्रुवस्तिष्ठेहराष्ट्रमुधारय ॥ इममिंद्रोऽअदीधरद्ध्रुवंध्रुवेणहविषा । तस्मैसोमोऽअधिब्रवत्तस्माऽउब्रह्मणस्पतिः ॥ ध्रुवाद्यौर्ध्रुवापृथिवीध्रुवासःपर्वताऽइमे । ध्रुवंविश्वमिदंजगद्ध्रुवोराजाविशामयं+ ॥ ध्रुवंतेराजावरुणोध्रुवंदेवोबृहस्पतिः । ध्रुवंतऽइंद्रश्चाग्निश्चराष्ट्रंधारयतांध्रुवं+ ॥ ध्रुवंध्रुवेणहविषाभिसोमंमृशामसि । अथोतऽइंद्रःकेवलीर्विशोबलिहृतस्करत् ॥ ३१ ॥ (१०।१२।२३) अभीवर्तेनहविषायेनेंद्रोऽअभिवावृते । तेनास्मान्ब्रह्मणस्पतेभिराष्ट्रायवर्तय ॥ अभिवृत्यसपत्नान्भियानोऽअरातयः । अभिपृतन्यंतंतिष्ठाभियोनऽइरस्यतिं ॥ अभित्वादेवःसविताभिसोमोऽअवीवृतत् । अभित्वाविश्वाभूतान्यभीवर्तोयथाससि ॥ येनेंद्रोहविषाकृत्व्यभवद्द्युम्युत्तमः । इदंतदक्रिदेवाऽअसपत्नःकिलाभुवं ॥ असपत्नःसपत्नहाभिराष्ट्रोविषासहिः । यथाहमेषांभूतानांविराजानिजनस्यच ॥ ३२ ॥ (१०।१२।२४) प्रवोग्रावाणःसवितादेवःसुवतुधर्मणा । धूर्षुयुज्यध्वंसुनुत+ ॥ ग्रावाणोऽअप

(१०।१२।२२) आत्वेतिषड्ऋचस्यसूक्तस्यांगिरसोध्रुवोराजानुष्टुप् । (१०।१२।२३) अभीवर्तेनेतिपंचर्चस्यसूक्तस्यांगिरसोभीवर्तो राजानुष्टुप् । (१०।१२।२४) प्रवइतिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्योर्ध्वग्रावार्बुदःसर्पऋषिपुत्रोग्रावाणोगायत्री ।

दुच्छुनामपसेधतदुर्मतिं । उस्राःकर्तनभेषजं+ ॥ ग्रावाणऽउपरेष्वामहीयंतेसजोषसः । वृष्णेदधतोवृष्ण्यं ॥ ग्रावाणःसवितानुवोदेवःसुवतुधर्मणा । यजमानायसुवन्ते+ ॥ ३३ ॥ (१०।१२।२५) प्रसूनवऽऋभूणांवृहन्नवंतवृजनां । क्षामायेविश्वधायसोश्नन्धेनुंनमातरं ॥ प्रदेवंदेव्याधियाभरताजातवेदसं । हव्यानोवक्षदानुषक्+ ॥ अयमुष्यप्रदेवयुर्होतायज्ञायनीयते । रथोनयोरभीवृतोघृणीवान्चेततित्मना ॥ अयमग्निरुरुष्यत्यमृतादिवजन्मनः । सहसश्चित्सहीयान्देवोजीवातवेकृतः+ ॥ ३४ ॥ (१०।१२।२६) पतंगमक्तमसुरस्यमाययाहृदापश्यंतिमनसाविपश्चितः । समुद्रेऽअंतःकवयोविचक्षतेमरीचीनांपदमिच्छंतिवेधसः ॥ पतंगोवाचंमनसाविभर्तितांगंधर्वोवदद्गर्भेऽअंतः । तांद्योतमानांस्वर्यंमनीषामृतस्यपदेकवयोनिपांति ॥ अपश्यंगोपामनिपद्यमानमाचपराचपथिभिश्चरंतं । ससध्रीचीःसविषूचीर्वसानऽआवरीवर्तिभुवनेष्वंतः ॥ ३५ ॥ (१०।१२।२७) त्यमूषुवाजिनंदेवजूतंसहावानंतरुतारंरथानां । अरिष्टनेमिंपृतनाजमाशुंस्वस्तयेतार्क्ष्यमिहाहुवेम ॥ इंद्रस्येवरातिमाजोहुवानाःस्वस्तयेनावमिवारुहेम । उर्वीन पृथ्वीबहुलेगभीरेमावामेतौमापरेतौरिषाम ॥ सद्यश्चिद्यःशवसापंचकृष्टीःसूर्यऽइवज्योतिषापस्ततान । सहस्रसाःश

(१०।१२।२५) प्रसूनवइतिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यार्भवःसूनुरग्निराद्यायाऋभवोनुष्टुप्द्वितीयागायत्री । (१०।१२।२६) पतंगमितितृचस्यस्यसूक्तस्यप्राजापत्यःपतंगोमायाभेदस्त्रिष्टुप्आद्याजगती । (१०।१२।२७) त्यमूष्वितितृचस्यसूक्तस्यतार्क्ष्योरिष्टनेमिस्तार्क्ष्यस्त्रिष्टुप् ।

तसाऽअस्यरंहिनस्मावरंतेयुवतिंनशर्यां ॥ ३६ ॥ (१०।१२।२८) उत्तिष्ठतावपश्यतेंद्रस्यभागमृत्वियं । यदिंश्रा तोजुहोतनयद्यश्रातोममत्तन ॥ श्रातंहविरोष्विंद्रप्रयाहिजगामसूरोऽअध्वनोविमध्यं । परित्वासतेनिधिभिःसखा यःकुलपानब्राजपतिंचरंतं ॥ श्रातंमन्यऽऊधनिश्रातमग्नौसुश्रातंमन्येतदुतंनवीयः । माध्यंदिनस्यसवनस्यदध्नःपिवेंद्रवज्रिन्पुरुकृज्जुषाणः+ ॥ ३७ ॥ (१०।१२।२९) प्रससाहिषेपुरुहूतशत्रून्ज्येष्ठस्तेशुष्मऽइहरातिरस्तु । इंद्राभरदक्षिणेनावसूनिपतिःसिंधूनामसिरेवतीनां ॥ मृगोनभीमःकुचरोगिरिष्ठाःपरावतऽआजगंथापरस्याः । सृकंसंशायपविमिंद्रतिग्मंविशत्रून्ताह्विमृधोनुदस्व ॥ इंद्रक्षत्रमभिवाममोजोजायथावृषभचर्षणीनां । अपानुदोजनममित्रयंतमुरुंदेवेभ्योऽअकृणोरुलोकं+ ॥ ३८ ॥ (१०।१२।३०) प्रथश्चयस्यसप्रथश्चनामानुष्टुभस्यहविषोहविर्यत् । धातुर्द्युतानात्सवितुश्चविष्णोरथंतरमाजभारावसिष्ठः ॥ अविंदन्तेऽअतिहितंयदासीद्यज्ञस्यधामपरमंगुहायत् । धातुर्द्युतानात्सवितुश्चविष्णोर्भरद्वाजोबृहदाचक्रेऽअग्नेः+ ॥ तेविंदन्मनसादीध्यानायजुःष्कन्नंप्रथमंदेवयानं । धातुर्द्यु

(१०।१२।२८) उत्तिष्ठतेतितृचस्यसूक्तस्यौशीनरःशिविः१ काशिराजःप्रतर्दनो२ रोहिदश्वोवसुमना३ इतिक्रमेणैकर्चाइंद्रस्त्रिष्टुबाद्यानुष्टुप् । (१०।१२।२९) प्रससाहिषइतितृचस्यसूक्तस्यैंद्रिर्जयइंद्रस्त्रिष्टुप् । (१०।१२।३०) प्रथश्चेतितृचस्यसूक्तस्यवासिष्ठःप्रथो १ भारद्वाजःसप्रथ२ सौर्योधर्म३ श्चैकर्चाविश्वेदेवास्त्रिष्टुप् ।

तानात्सवितुश्चविष्णोरासूर्यादभरन्घर्ममेते+ ॥ ३९ ॥ (१०।१२।३१) बृहस्पतिर्नयतुदुर्गहातिरःपुनर्नेषद्घशँसायमन्म । क्षिपदश्स्तिमपदुर्मतिंहन्नथाकरद्यजमानायशंयोः+ ॥ नराशंसोनोवतुप्रयाजेशंनोऽअस्त्वनुयाजोहवेषु । क्षिपद० ॥ तपुर्मूर्धातपतुरक्षसोयेब्रह्मद्विषःशरवेहंतवाऽउ । क्षिपद० ॥ ४० ॥ (१०।१२।३२) अपश्यंत्वामनसाचेकितानंतपसोजातंतपसोविभूतं । इहप्रजामिहरयिंरराणःप्रजायस्वप्रजयापुत्रकाम ॥ अपश्यंत्वामनसादीध्यानांस्वायांतनूऽऋत्व्येनाधमानां । उपमामुच्चायुवतिर्बभूयाःप्रजायस्वप्रजयापुत्रकामे ॥ अहंगर्भमदधामोषधीष्वहंविश्वेषुभुवनेष्वंतः । अहंप्रजाऽअजनयंपृथिव्यामहंजनिभ्योऽअपरीषुपुत्रान्+ ॥ ४१ ॥ (१०।१२।३३) विष्णुर्योनिंकल्पयतुत्वष्टारूपाणिपिंशतु । आसिंचतुप्रजापतिर्धातागर्भंदधातुते ॥ गर्भंधेहिसिनीवालिगर्भंधेहिसरस्वति । गर्भंतेऽअश्विनौदेवावाधत्तांपुष्करस्रजा ॥ हिरण्ययीऽअरणीयंनिर्मंथतोऽअश्विना । तंतेगर्भंहवामहेदशमेमासिसूतवे ॥ ४२ ॥ (अथपरिशिष्टं ॥ नेजमेषपरापतसुपुत्रःपुनरापत । अस्यैमेपुत्रकामायैगर्भमाधेहियःपुमान् ॥ यथेयंपृ

(१०।१२।३१) बृहस्पतिरितितृचस्यसूक्तस्यवार्हस्पत्यस्तपुर्मूर्धाबृहस्पतिस्त्रिष्टुप् । (१०।१२।३२) अपश्यमितितृचस्यसूक्तस्यप्राजापत्यःप्रजावानृषिःयजमानोयजमानपत्नीहोताइतिक्रमेणदेवतास्त्रिष्टुप् । (अपश्यंत्वेत्येतस्याद्ययायजमानमीक्षते द्वितीययापत्नींतृतीययात्मानंआ०श्रौ०)(१०।१२।३३) विष्णुरितितृचस्यसूक्तस्यगर्भकर्तात्वष्टाआद्यायाविष्णुत्वष्टृप्रजापतिधातारोद्वितीयायाःसिनीवालिसरस्वत्य

थिवीमद्युत्तानागर्भमादधे । एवंतंगर्भमाधेहिदशमेमासिसूतवे ॥ विष्णोःश्रेष्ठेनरूपेणास्यांनार्यांगवीन्यां । पुमांसं पुत्रानाधेहिदशमेमासिसूतवे ॥ १ ॥ (१०।१२।३४) महित्रीणामवोस्तुद्युक्षंमित्रस्यार्यम्णः । दुराधर्षंवरुणस्य ॥ नहितेषांममाचननाध्वसुवारणेषु । ईशेरिपुरघशंसः ॥ यस्मैपुत्रासोऽअदितेःप्रजीवसेमर्त्याय । ज्योतिर्यच्छत्यजस्रं ॥ ४३ ॥ (१०।१२।३५) वातऽआवातुभेषजंशंभुमयोभुनोहृदे । प्रणऽआयूंषितारिषत् ॥ उतवातपितासिनऽउत भ्रातोतनःसखा । सनोजीवातवेकृधि ॥ यद्दोवातेतगृहेऽमृतस्यनिधिर्हितः । ततोनोदेहिजीवसे ॥ ४४ ॥ (१०।१२।३६) प्राग्नयेवाचमीरयवृषभायक्षितीनां । सनःपर्षदतिद्विषः ॥ यःपरस्याःपरावतस्तिरोधन्वातिरोचते । सनःः० ॥ योरक्षाँसिनिजूर्वतिवृषाशुक्रेणशोचिषा । सनःः० ॥ योविश्वाभिविपश्यतिभुवनासंचपश्यति । सनःः० ॥ योऽअस्यपारेरजसःशुक्रोऽअग्निरजायत । सनःः० ॥ ४५ ॥ (परिशिष्टं ॥ अनीकवंतमूतयेग्निंगीर्भिर्हवा

श्विनस्तृतीयायाअश्विनावनुष्टुप् । (प्राजापत्योविष्णुर्वाऋषिः) । (१०।१२।३४) महीतितृचस्यसूक्तस्यवारुणिःसत्यधृतिरादित्या गायत्री । (महिसत्यधृतिर्वारुणिरादित्यंस्वस्त्ययनमित्यनुक्रमण्याअदितिर्देवतायस्येत्यादित्यंआदित्योदेवतायस्येत्यादित्यमितिद्वैविध्येनप्राप्ता वप्यत्रादित्यानामेवदेवतात्वंनादितेः 'माहित्रंयन्महित्रीणामादित्यानांस्तुतिंविदुः' इतिशौनकोक्तेः) । (१०।१२।३५) वातइतितृचस्य सूक्तस्यवातायनउलोवायुर्गायत्री । (१०।१२।३६) प्राग्नयइतिपंचर्चस्यसूक्तस्याग्नेयोवत्सोग्निर्गायत्री ।

महे । सनः०) ॥ (१०।१२।३७) प्रनूनंजातवेदसमश्वंहिनोतवाजिनं । इदंनोबर्हिरासदे ॥ अस्यप्रजातवेदसोविप्रवीरस्यमीळुषः । महीमियर्मिसुष्टुतिं ॥ यारुचोजातवेदसोदेवत्राहव्यवाहनीः । ताभिर्नोयज्ञमिन्वतु ॥४६॥ (१०।१२।३८) आयंगौःपृश्निरक्रमीदसदन्मातरंपुरः । पितरंचप्रयन्त्स्वः* ॥ अंतश्चरतिरोचनास्यप्राणादपानती । व्यख्यन्महिषो दिवं ॥ त्रिंशद्धामविराजतिवाक्पतंगायधीयते । प्रतिवस्तोरहद्युभिः ॥ ४७ ॥ (१०।१२।३९) ऋतंचसत्यंचाभीद्धात्तपसोध्यजायत । ततोरात्र्यजायततःसमुद्रोऽअर्णवः+ ॥ समुद्रादर्णवादधिसंवत्सरोऽअजायत । अहोरात्राणिविदधद्विश्वस्यमिषतोवशी+ ॥ सूर्याचंद्रमसौधातायथापूर्वमकल्पयत् । दिवंचपृथिवींचांतरिक्षमथोस्वः* ॥ ४८ ॥ (१०।१२।४०) संसमिद्युवसेवृषन्नग्नेविश्वान्यर्यऽआ । इळस्पदेसमिध्यसेसनोवसून्याभर ॥ संगच्छध्वं संवदध्वंसंवोमनांसिजानतां । देवाभागंयथापूर्वेसंजानानाऽउपासते ॥ समानोमंत्रःसमितिःसमानीसमानंमनःसह

(१०।१२।३७) प्रनूनमितिर्तृचस्यसूक्तस्याग्नेयःऋषेनोजातवेदाअग्निर्गायत्री । (१०।१२।३८) आयंगौरितितृचस्यसूक्तस्यसार्पराज्ञी सूर्योगायत्री । (अत्रयद्यपिसार्पराज्ञ्यात्मदैवतमित्यनेनप्रकृतासार्पराज्ञीदेवताप्राप्नोतितथापिप्रयोक्तृभिःसूर्यस्यग्रहणात्पाक्षिकोपिसूर्योस्मामिरुपात्तः) । (१०।१२।३९) ऋतंचेतितृचस्यसूक्तस्यमाधुच्छंदसोघमर्षणोभाववृत्तिरनुष्टुप् । (१०।१२।४०) संसमितिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यांगिरसःसंवननःआद्यायाअग्निस्तत्तिसृणांसंज्ञानमनुष्टुप्तृतीयात्रिष्टुप् ।

चित्तमेषां । समानंमंत्रमभिमंत्रयेवःसमानेनवोहविषाजुहोमि ॥ समानीवऽआकूतिःसमानाहृदयानिवः । समानमस्तुवोमनोयथावःसुसहासति ॥ ४९ ॥ इत्यष्टमाष्टकेऽष्टमोऽध्यायः ॥ ८ ॥ ॥ (परिशिष्टं ॥ संज्ञानमुशनाबदत्संज्ञानंवरुणोवदत् । संज्ञानमिंद्रश्चाग्निश्चसंज्ञानंसविताबदत् ॥ संज्ञानंनश्चेभ्यःसंज्ञानमरणेभ्यः । संज्ञानमश्विनायुवमिहास्मासुनियच्छतां ॥ यत्कक्षीवांसंवननंपुत्रोऽआंगिरसाभवेत् । तेननोद्यविश्वेदेवाःसंप्रियांसमजीजनन् ॥ संवोमनांसिजानतांसमाकूतिर्मनामसि । असौयोविमनामनःसंसमावर्तयामसि ॥ १ ॥ नैर्हस्त्यंसेनादरणंपरिवर्त्मैतुयद्धविः । तेनामित्राणांबाहून्हविषाशोषयामसि ॥ परिवर्त्मान्येषामिंद्रःपूषाचसस्रतुः । तेषांवोऽअग्निर्दग्धानामग्निर्मूढानामिंद्रोहंतुवरंवरं ॥ ऐषुनह्यवृषाजिनंहरिणस्याधियंयथा । पराँऽअमित्राँऽऐषत्वर्वाचीगौरुपाजतु ॥ प्राध्वराणांपतेवसोहोतर्वरेण्यक्रतो । तुभ्यंगायत्रमुच्यते ॥ गोकामोऽअन्नकामःप्रजाकामऽउतकश्यपः । भूतंभविष्यत्प्रस्तौतिसहब्रह्मैकमक्षरंबहुब्रह्मैकमक्षरं ॥ २ ॥ यदक्षरंभूतकृतंविश्वेदेवाऽउपासते । महऽऋषिमस्यगोपारंजमदग्निरकुर्वत ॥ जमदग्निराप्यायतेछंदोभिश्चतुरुत्तरैः । राजासोमस्यभक्षेणब्रह्मणावीर्यावतां ॥ शिवानःप्रदिशोदिशःसत्यानःप्रदिशोदिशः । अजोयत्तेजोदद्दृश्रेशुक्रंज्योतिःपरोगुहा ॥ यदृषिःकश्यपःस्तौतिसत्यंब्रह्मचराचरंध्रुवंब्रह्मचराचरं । त्र्यायुषंजमदग्नेःकश्यपस्यत्र्यायुषमगस्त्यस्यत्र्यायुषं ॥ यद्देवानांत्र्यायुषंतन्मेऽअस्तुत्र्यायुषंसर्वमस्तुशतायुषंबलायुषं ॥

तच्छंयोरावृणीमहेगातुंयज्ञायगातुंयज्ञपतये । दैवीस्वस्तिरस्तुनःस्वस्तिर्मानुषेभ्यः । ऊर्ध्वंजिगातुभेषजंशंनोऽअस्तु द्विपदेशंचतुष्पदे ॥ ३ ॥ (इतिपरिशिष्टं ॥) ॥ ॥ ॥ ॥

चतुःषष्ट्यध्यायेवर्गाः ४९ सूक्तानि ४९ ऋचः २१८ ॥ त्यागः ॥ अश्विभ्या.६ इंद्राये.६ सपत्नीनाशनाये.६ अरण्यान्या.६ इंद्राये.१० सवित्र.५ अग्नय.५ श्रद्धाया.५ इंद्राये.१० भाववृत्तय.५ अलक्ष्मीनाशनाये. ब्रह्मणस्पतय.२ अलक्ष्मीनाशनाये. विश्वेभ्योदेवेभ्य. अग्नय.५ विश्वेभ्योदेवेभ्य.५ सूर्याये.५ शच्याइ.६ इंद्राये.५ इंद्राग्निभ्या.५ प्रजापतय.६ यक्ष्मघ्नइ.६ दुःस्वप्ननाशनाये.५ विश्वेभ्योदेवेभ्य.५ [भे. प. विश्वेभ्योदे. ३ यमाये. विश्वेभ्योदेवेभ्य.] सपत्ननाशनाये.५ इंद्राये.२ सोमवरुणबृहस्पत्यनुमतिधातृविधातृभ्य. इंद्राये. वायव.४ गोभ्य.४ सूर्याये.४ इंद्राये.४ उषस.४ राज्ञइदं.११ ग्रावभ्यइ.४ ऋभुभ्य. अग्नय.३ मायाभेदाये.३ तार्क्ष्याये.३ इंद्राये.६ विश्वेभ्योदेवेभ्य.३ बृहस्पतय.३ यजमानाय. यजमानपत्न्या. होत्रइदं. विष्णुत्वष्टृप्रजापतिधातृभ्य. सिनीवालिसरस्वत्यश्विभ्य. अश्विभ्या. आदित्येभ्य.३ वायव.३ अग्नय.५ जातवेदसेग्नय.३ सूर्याये.३ भाववृत्तय.३ अग्नय. संज्ञानायेदं. ३ ॥ इत्यष्टमेऽष्टमः ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ अथनिविदध्यायः ॥ ओम् अग्निर्देवेद्धः ॥ अग्निर्मन्विद्धः ॥ अग्निःसुषमत् ॥ होतादेव
वृतः ॥ होतामनुवृतः ॥ प्रणीर्यज्ञानां ॥ रथीरध्वराणाम् ॥ अतूर्तोहोता ॥ तूर्णिर्हव्यवाट् ॥ आदेवोदेवान्वक्षत् ॥
यक्षदग्निर्देवोदेवान् ॥ सोअध्वराकरतिजातवेदाः ॥ १२ ॥ १ ॥ इंद्रोमरुत्वान्सोमस्यपिवतु ॥ मरुत्स्तोत्रोमरुद्ग
णः ॥ मरुत्सखामरुद्बुधः ॥ घ्नन्वृत्रासृजदपः ॥ मरुतामोजसासह ॥ यईमेनंदेवाअन्वमदन् ॥ असूर्येवृत्रतूर्ये ॥
शंबरहत्येगविष्टौ ॥ अर्चंतंगुह्यापदा ॥ परमस्यांपरावति ॥ आदींब्रह्माणिवर्धयन् ॥ अनाधृष्टान्योजसा ॥ कृण्व
न्देवेभ्योदुवः ॥ मरुद्भिःसखिभिःसह ॥ इंद्रोमरुत्वाँइहश्रवदिहसोमस्यपिवतु ॥ प्रेमांदेवोदेवहूतिमवतुदेव्याधिया ॥
प्रेदंब्रह्मप्रेदंक्षत्रं ॥ प्रेमंसुन्वंतंयजमानमवतु ॥ चित्रश्चित्राभिरूतिभिः ॥ श्रवद्ब्रह्माण्यावसागमत् ॥ २० ॥ २ ॥
इंद्रोदेवःसोमंपिबतु ॥ एकजानांवीरतमः ॥ भूरिदानंतवस्तमः ॥ हर्योःस्थाता ॥ पृश्नेःप्रेता ॥ वज्रस्यभर्ता ॥ पुरां
भेत्ता ॥ पुरांदर्मा ॥ अपांस्रष्टा ॥ अपांनेता ॥ सत्वानांनेता ॥ निजघ्निर्दूरेश्रवाः ॥ उपमातिकृदंसनावान् ॥
इहोशंदेवोवभूवान् ॥ इंद्रोदेवइहश्रवदिहसोमस्यपिवतु ॥ प्रेमांदेवोदेवहूतिमवतुदेव्याधिया ॥ प्रेदंब्रह्मप्रेदंक्षत्रं ।
प्रेमंसुन्वंतंयजमानमवतु । चित्रश्चित्राभिरूतिभिः । श्रवद्ब्रह्माण्यावसागमत् ॥ २० ॥ ३ ॥ सवितादेवःसोमस्य
पिबतु ॥ हिरण्यपाणिःसुजिह्वः ॥ सुवाहुःस्वंगुरिः ॥ त्रिरहन्त्सत्यसवनः ॥ यःप्रासुवद्भसुधीती ॥ उभेजोष्ट्रीसवीम

नि ॥ श्रेष्ठंसावित्रमासुवं ॥ दोग्ध्रींधेनुं ॥ वोढ्धारमनड्वाहं ॥ आशुंसप्तिं ॥ पुरंधिंयोषां ॥ जिष्णुंरथेष्ठां ॥ सभेयं युवानं ॥ परामीवांसाविषत्पराघशंसं ॥ सवितादेवइहश्रवदिहसोमस्यमत्सत् ॥ प्रेमांदेवोदेवहूतिमवतुदेव्याधिया । प्रेदंब्रह्मप्रेदंक्षत्रं । प्रेमंसुन्वंतंयजमानमवतु । चित्रश्चित्राभिरूतिभिः । श्रवद्ब्रह्माण्यावसागमत् ॥ २० ॥ ४ ॥ द्यावापृथिवीसोमस्यमत्सतां ॥ पिताचमाताच ॥ पुत्रश्चप्रजननंच ॥ धेनुश्चऋषभश्च ॥ धन्याचधिषणाच ॥ सुरेताश्चसुदुघाच ॥ शंभूश्चमयोभूश्च ॥ ऊर्जस्वतीचपयस्वतीच ॥ रेतोधाश्चरेतोभृच्च ॥ द्यावापृथिवीइहश्रुतामिहसोमस्यमत्सतां ॥ प्रेमांदेवीदेवहूतिमवतांदेव्याधिया ॥ प्रेदंब्रह्मप्रेदंक्षत्रं ॥ प्रेमंसुन्वंतंयजमानमवतां ॥ चित्रेचित्राभिरूतिभिः ॥ श्रुताब्रह्माण्यावसागमंतां ॥ १५ ॥ ५ ॥ ऋभवोदेवाःसोमस्यमत्सन् ॥ विष्ट्वीस्वपसः ॥ कर्मणासुहस्ताः ॥ धन्याधनिष्ठाः ॥ शम्याशमिष्ठाः ॥ शच्याशचिष्ठाः ॥ येधेनुंविश्वजुवंविश्वरूपामरक्षन् ॥ अरक्षन्धेनुमभवद्विश्वरूपी ॥ अयुंजतहरीअयुर्देवाँउप ॥ अबुध्नन्तसंकनीनामदंतः ॥ संवत्सरेस्वपसोयज्ञियंभागमायन् ॥ ऋभवोदेवाइहश्रवन्निहसोमस्यमत्सन् ॥ प्रेमांदेवादेवहूतिमवंतुदेव्याधिया ॥ प्रेदंब्रह्मप्रेदंक्षत्रं ॥ प्रेमंसुन्वंतंयजमानमवंतु ॥ चित्राश्चित्राभिरूतिभिः ॥ श्रवद्ब्रह्माण्यावसागमन् ॥ १७ ॥ ६ ॥ विश्वेदेवाःसोमस्यमत्सन् ॥ विश्वेवैश्वानराः ॥ विश्वेहिविश्वमहसः ॥ महिमहांतः ॥ तक्वान्नानेमतिथीवानः ॥ अस्काःपचतवाहसः ॥ वातात्मानोअग्नि

दूताः ॥ येद्यांचपृथिवींचातस्थुः ॥ अपश्चस्वश्च ॥ ब्रह्मचक्षत्रंच ॥ बर्हिश्चवेदिंच ॥ यज्ञंचोरुचांतरिक्षं ॥ येस्थत्रय एकादशाः ॥ त्रयश्चत्रिंशच्च ॥ त्रयश्चत्रीचशता ॥ त्रयश्चत्रीचसहस्रा ॥ तावंतोभिषाचः ॥ तावंतोरातिषाचः ॥ तावतीःपत्नीः ॥ तावतीर्ग्नाः ॥ तावंतउदरणे ॥ तावंतोनिवेशने ॥ अतोवादेवाभूयांसःस्थ ॥ मावोदेवाअपिशसा मापरिशसावृक्षि ॥ विश्वेदेवाइहश्रवन्निहसोमस्यमत्सन् ॥ प्रेमांदेवादेवहूतिमवंतुदेव्याधिया ॥ प्रेदंब्रह्मप्रेदंक्षत्रं ॥ प्रेमंसुन्वंतंयजमानमवंतु ॥ चित्राश्चित्राभिरूतिभिः ॥ श्रवद्ब्रह्माण्यावसागमन् ॥ ३० ॥ ७ ॥ अग्निर्वैश्वानरःसो मस्यमत्सत् ॥ विश्वेषांदेवानांसमित् ॥ अजस्रंदैव्यंज्योतिः ॥ योविड्भ्योमानुषीभ्योअदीदेत् ॥ द्युषुपूर्वासुदिद्यु तानः ॥ अजरउषसामनीके ॥ आयोद्यांभात्यांपृथिवीम् ॥ ओर्वंतरिक्षं ॥ ज्योतिषायज्ञायशर्मयंसत् ॥ अग्निर्वैश्वा नरइहश्रवदिहसोमस्यमत्सत् ॥ प्रेमांदेवोदेवहूतिमवतुदेव्याधिया ॥ प्रेदंब्रह्मप्रेदंक्षत्रं ॥ प्रेमंसुन्वंतंयजमानमवतु ॥ चित्रश्चित्राभिरूतिभिः ॥ श्रवद्ब्रह्माण्यावसागमत् ॥ १५ ॥ ८ ॥ मरुतोदेवाःसोमस्यमत्सन् ॥ सुष्टुभःस्वर्काः ॥ अर्कस्तुभोबृहद्ध्वयसः ॥ शूराअनाधृष्टरथाः ॥ त्वेषासःपृश्निमातरः ॥ शुभ्राहिरण्यखादयः ॥ तवसोभंददिष्टयः ॥ नभस्यावर्षनिर्णिजः ॥ मरुतोदेवाइहश्रवन्निहसोमस्यमत्सन् ॥ प्रेमांदेवादेवहूतिमवंतुदेव्याधिया ॥ प्रेदंब्रह्मप्रेदंक्ष त्रं ॥ प्रेमंसुन्वंतंयजमानमवंतु ॥ चित्राश्चित्राभिरूतिभिः ॥ श्रवद्ब्रह्माण्यावसागमन् ॥ १४ ॥ ९ ॥ अग्निर्जा

तवेदाःसोमस्यमत्सत् ॥ स्वनीकश्चित्रभानुः ॥ अग्रोषिवान्गृहपतिः ॥ तिरस्तमांसिदर्शतः ॥ घृताहवनईड्यः ॥ बहुलवर्मास्तृतयज्वा ॥ प्रतीत्याशत्रून्जेतापराजितः ॥ अग्नेजातवेदोभिद्युम्नमभिसहआयच्छस्व ॥ तुशोअसुशः ॥ समेद्धारंस्तोतारमंहसस्पाहि ॥ अग्निर्जातवेदाइहश्रवदिहसोमस्यमत्सत् ॥ प्रेमांदेवोदेवहूतिमवतुदेव्याधिया ॥ प्रेदंब्रह्मप्रेदंक्षत्रं ॥ प्रेमंसुन्वंतंयजमानमवतु ॥ चित्रश्चित्राभिरूतिभिः ॥ श्रवद्ब्रह्माण्यावसागमत् ॥ १६ ॥ १० ॥ अस्यमदेजरितरिंद्रःसोमस्यमत्सत् ॥ अस्यमदेजरितरिंद्रोहिमहन् ॥ अस्यमदेजरितरिंद्रोवृत्रमहन् ॥ अस्यमदेजरितरिंद्रोपांवेगमैरयत् ॥ अस्यमदेजरितरिंद्रोजिन्वदजुवोपिन्वदपितः ॥ अस्यमदेजरितरिंद्रउदार्यंवर्णमतिरदवदासीद्दिशोअस्तभ्नात् ॥ अस्यमदेजरितरिंद्रउद्द्यामस्तभ्नादप्रथयत्पृथिवीं ॥ अस्यमदेजरितरिंद्रोदिविसूर्यमैरयद्व्यंतरिक्षमतिरत् ॥ अस्यमदेजरितरिंद्रःसमुद्रंप्रकुपितमरम्णात् ॥ अस्यमदेजरितरिंद्रऋष्याँइवपंफणतःपर्वतान्प्रकुपिताँअरम्णात् ॥ अस्यमदेजरितरिंद्रइहश्रवदिहसोमस्यमत्सत् ॥ प्रेमांदेवोदेवहूतिमवतुदेव्याधिया ॥ प्रेदंब्रह्मप्रेदंक्षत्रं ॥ प्रेमंसुन्वंतंयजमानमवतु ॥ चित्रश्चित्राभिरूतिभिः ॥ श्रवद्ब्रह्माण्यावसागमत् ॥ १६ ॥ ११ ॥ अग्निर्द्वादश ॥ इंद्रोमरुत्वानिंद्रोदेवःसवितादेवःपृथग्विंशतिः ॥ द्यावापृथिवीपंचदश ॥ ऋभवोदेवाःसप्तदश ॥ विश्वेदेवास्त्रिंशत् ॥ अग्निर्वैश्वानरःपंचदश ॥ मरुतोदेवाश्चतुर्दश ॥ अग्निर्जातवेदाअस्यमदेपृथक्षोळश ॥ ॥ इतिनिविदध्यायः ॥

अथकुंतापाध्यायः ॥ अथनाराशंस्यः ॥ ओम् ॥ इदंजनाउपश्रुतनराशंसस्तविष्यते ॥ षष्टिंसहस्रानवतिंचकौरम आरुशमेषुदद्महे ॥ उष्ट्रायस्यप्रवाहणोवधूमंतोद्विर्दश ॥ वर्ष्मारथस्यनिजिहीळतेदिवईषमाणाउपस्पृशः ॥ एषइया यमामहेशतंनिष्कान्दशस्रजः ॥ त्रीणिशतान्यर्वतांसहस्रादशगोनां ॥ २ ॥ इतितिस्रोनाराशंस्यः ॥ ॥ अथरैभ्यः ॥ वच्यस्वरेभवच्यस्ववृक्षेनपक्केशकुनः ॥ नष्टेजिह्वाचर्चरीतिक्षुरोनभुरिजोरिव ॥ प्ररेभासोमनीषयावृथागावइवेरते ॥ अमोतपुत्रकाएषाममोतकाइवासते ॥ प्ररेभधियंभरस्वगोविदंवसुविदं ॥ देवत्रेमांवाचंश्रीणीहीषुर्नवीरमस्तारं ॥ ३ ॥ इतितिस्रोरैभ्यः ॥ ॥ अथपारिक्षित्यः ॥ राज्ञोविश्वजनीनस्ययोदेवोमर्त्याँअति ॥ वैश्वानरस्यसुष्टुतिमासुनोतापरिक्षितिः ॥ परिक्षिन्नःक्षेममकरत्तमासुनुमासरं ॥ मरायन्कुर्वन्कौरव्यःपतिर्वदतिजायया ॥ कतरत्तआहराणिदधिमंथां परिस्रुतां ॥ जायापतिंविपृच्छतिराष्ट्रेराज्ञःपरिक्षितः ॥ अभीवर्ष्मप्रजिहातेयवःपक्वःपथोविलं ॥ जनःसभद्रमैधत्त राष्ट्रेराज्ञःपरिक्षितः ॥ इतिचतस्रःपारिक्षित्यः ॥ ॥ अथकारव्याः ॥ इंद्रःकारुमबूबुधदुत्तिष्ठविचराजनं ॥ ममेदुग्र स्यचर्कृधिसर्वाइत्तेपृणादुरिः ॥ इहगावःप्रजायध्वमिहाश्वाइहपूरुषाः ॥ इहोसहस्रदक्षिणोवीरस्रातानिषीदतु ॥ नेमाइंद्रगावोरिषन्मोआसांगोपतीरिषत् ॥ मासाममित्रयुर्जनइंद्रमास्तेनईशत ॥ उपवोनरएमसिसूक्तेनवचसावयं भद्रेणवचसावयं ॥ चनोदधिध्वंनोअंगिरोनरिष्येमकदाचन ॥ ४ ॥ इतिचतस्रःकारव्याः ॥ ॥ अथदिशांकृष्टयः ॥

यःसभेयोविदथ्यःसुत्वायज्वाचपूरुषः ॥ सूर्यंचाभूरिशादसंतंदेवाःप्रागकल्पयन् ॥ योजाम्याअप्रत्तदमद्यःसखाय न्निनित्सति ॥ ज्येष्ठोयदिप्रचेतास्तदाहुरधरागिति ॥ यद्भद्रस्यपुरुषस्यपुत्रोभवतिदाधृषिः ॥ तद्विप्रोअब्रवीदुदग्गं धर्वःकाव्यंवचः ॥ यश्चपणिरभुजिष्योयश्चरेवाँअदाशुरिः ॥ धीराणांशश्वतामहंतदपागितिशुश्रुम ॥ येचदेवाअय जंताथोयेचपरादादिः ॥ सूर्योदिवमिवगत्वामघवानोविरप्शते ॥ ५ ॥ इतिपंचदिशांकृप्तयः ॥ ॥ अथजनकल्पाः ॥ योनाक्ताक्षोअनभ्यक्तोमणिवोअहिरण्यवः ॥ अब्रह्माब्रह्मणस्पुत्रस्तोताकल्पेषुसंमितः ॥ यआक्ताक्षःस्वभ्यक्तःसुम णिःसुहिरण्यवः ॥ सुब्रह्माब्रह्मणस्पुत्रस्तोताकल्पेषुसंमितः ॥ अप्रपाणाचयेशंतारेवाँअप्रददिश्चयः ॥ सुयभ्राकन्या कल्याणीतोताकल्पेषुसंमितः ॥ सुप्रपाणाचयेशांतारेवान्सुप्रददिश्चयः ॥ सुयभ्राकन्याकल्याणीतोताकल्पेषुसंयि तः ॥ वावाताचमहिष्यंनस्ताचयुधिंगमः ॥ अनाशुरश्वआयामीतोताकल्पेषुसंमितः ॥ परिवृक्ताचमहिषीविश्व स्त्याचयुधिंगमः ॥ स्वाशुरश्वआयामीतोताकल्पेषुसंमितः ॥ इतिषड्जनकल्पाः ॥ ॥ अथेंद्रगाथाः ॥ यदिं द्रोदाशराज्ञेमानुषंव्यगाहथाः ॥ विरूपःसर्वस्माआसीत्सद्गक्षायवंचते ॥ त्वंविषाक्षंमघवन्नम्नंपर्याकरोरभि ॥ त्वं रौहिणंव्यास्यस्त्वंवृत्रस्याभिनच्छिरः ॥ यःपर्वतान्व्यदधाद्योअपोव्यगाहथाः ॥ योवृत्रोवृत्रहन्नहंस्तस्माइंद्रनमोस्तु ते ॥ प्रष्टिंधावंतंहर्योरौच्चैःश्रवसमब्रवं ॥ स्वस्त्यश्वजैत्रायेंद्रमावहसुस्रजं ॥ यत्त्वाश्वेतोच्चैःश्रवसंहर्योर्युंजंतिदक्षिणं ॥

मूर्धानमश्वंदेवानाबिभ्रदिंद्रंमहीयसे ॥ इतिपंचेंद्रगाथाः ॥ ॥ अथैतशप्रलापाः ॥ एताअश्वाआह्वंते ॥ प्रतीपंप्राति
सत्वनं ॥ तासामेकाहरिक्लिका ॥ हरिक्लिकेकिमिच्छसि ॥ साधुंपुत्रंहिरण्ययं ॥ क्राहकंपरास्यः ॥ यत्रामूस्त्रिंशः
शिंशपाः ॥ परित्रयःपृदाकवः ॥ शृंगंधमंतआसते ॥ अयंमहांतेअवहि ॥ १० ॥ सइत्थकंसएवकं ॥ सघाघतेस
घागमे ॥ गोमीघमोमिनीरभिः ॥ पुमान्भून्नेनिनित्सति ॥ बद्धवथोइति ॥ बद्धवोअथोइति ॥ अजकोरकोविका ॥
अश्वस्यवालोगोशफः ॥ केशिनीश्येनीएनीवा ॥ अनामयोपजिह्विका ॥ २० ॥ कोअंवकुलिमायुंनि ॥ कोअर्जुन्याः
पयः ॥ कोअसिक्न्याःपयः ॥ एतंपृच्छकुहंपृच्छ ॥ कुहाकंपक्कंपृच्छ ॥ यआयंतिश्वभिष्कुभिः ॥ अकुभ्यंतःकुभा
यवः ॥ आमणकोमणत्थकः ॥ देवत्तःप्रतिहूर्यः ॥ पिनष्टिपतिकाहविः ॥ ३० ॥ प्रबुद्धुदोमथायति ॥ शुंगउत्पत ॥
मात्वांबिसखानाविदन् ॥ वशायाःपुत्रमायांतं ॥ इराचेंद्रममंदत ॥ इयंनियंनिति ॥ अथोइयंनिति ॥ अथोज्याय
स्तरोभुवत् ॥ इयंयकाशलाकका ॥ आमिणोतिनिभज्यते ॥ ४० ॥ तस्याअनुनिभंजनं ॥ वरुणोयातिबभ्रुभिः ॥
शतंबभ्रोरभीशवः ॥ शतंकशाहिरण्ययीः ॥ शतंरथाहिरण्ययाः ॥ आहलकुःशवर्तकुः ॥ आयवनेनतेजनिः ॥
शफेनपीवओहति ॥ वनिष्टुनोपनृत्यति ॥ इयंमह्यमदुरिति ॥ ५० ॥ तेवृक्षाःसहतिष्ठंति ॥ पाकवलिःशकवलिः ॥
अश्वत्थःखबुरोधवः ॥ अरदुःपरमःशये ॥ हतइवपापपूरुषः ॥ अदोहमितपीयूषकं ॥ द्यौचहस्तिनौदती ॥ अध्य

र्धंचपरस्वतः ॥ आदलाबुकमेककं ॥ अलाबुकंनिरवातकं ॥ ६० ॥ कर्करिकोनिरवातकः ॥ तद्धातउन्मथाइति ॥ कुलायंकरवाँइति ॥ उग्रंबलिशदाततं ॥ नवलिशनदाततं ॥ कएषांकर्करींरिखत् ॥ कएषांदुंदुभिंहनत् ॥ यदींहन त्कथंहनत् ॥ दैलींहनत्कथंहनत् ॥ पर्याकारंपुनःपुनः ॥ ७० ॥ इतिसप्ततिपदान्यैतशप्रलापाः ॥ ॥ अथप्रवह्निकाः ॥ विततौकिरणौद्वौतावापिनष्टिपूरुषः ॥ नवैकुमारितत्तथायथाकुमारिमन्यसे ॥ मातुष्टेकिरणौद्वौनीवीतःपुरुषाइते ॥ नवैकुमारितत्तथायथाकुमारिमन्यसे ॥ निगृह्यकर्तकौद्वौनिरायच्छसिमध्यमां ॥ नवैकुमारितत्तथायथाकुमारिम न्यसे ॥ उत्तानायैशयानायैतिष्ठन्नेवावगूहसि ॥ नवैकुमारितत्तथायथाकुमारिमन्यसे ॥ श्लक्ष्णायाश्लक्ष्णिकायांश्ल क्ष्णमेवावगूहसि ॥ नवैकुमारितत्तथायथाकुमारिमन्यसे ॥ अवश्लक्ष्णमवभ्रशदंतर्लोमवतिह्रदे ॥ नवैकुमारितत्त थायथाकुमारिमन्यसे ॥ इतिषट्प्रवह्निकाः ॥ ॥ अथाजिज्ञासेन्याः ॥ इहेत्थप्रागपागुदगधराक् ॥ अरालाउदभं थते ॥ इहेत्थप्रागपागुदगधराक् ॥ वत्साःप्रुषंतआसते ॥ इहेत्थप्रागपागुदगधराक् ॥ सवीपुत्सीलिलीशये ॥ इहे त्थप्रागपागुदगधराक् ॥ स्थालीपाकोविलीयते ॥ इतिचतस्रआजिज्ञासेन्याः ॥ ॥ अथप्रतिराध्यः ॥ भुगित्यभिगतः ॥ शरित्यभिष्ठितः ॥ फलित्यपक्रांतः ॥ इतितिस्रःप्रतिराध्यः ॥ ॥ अथातिवादः ॥ वीमेदेवाअक्रंसताध्वर्योक्षिप्रंप्रचर ॥ सुशस्तिरिद्गवामस्यतिप्राक्खिदसोमहे ॥ इत्यतिवादः ॥ ॥ अथदेवनीथाः ॥ आदित्याहजरितरंगिरोभ्योदक्षिणामन

यन् ॥ तांहजरितर्नप्रत्यायन् ॥ तामुहजरितःप्रत्यायन् ॥ तांहजरितर्नप्रत्यगृभ्णन् ॥ तामुहजरितःप्रत्यगृभ्णन् ॥ अहानेतसंनविचेतनानि ॥ जज्ञानेतसन्नपुरोगवासः ॥ उतश्वेतआशुपत्वा ॥ उतोपद्याभिर्जविष्ठः ॥ उतेमाशुमानं पिपर्ति ॥ आदित्यारुद्रावसवस्त्वेळते ॥ इदंराधःप्रतिगृभ्णीह्यंगिरः ॥ इदंराधोबृहत्पृथु ॥ देवाददत्वावरं ॥ तद्वो अस्तुसुचेतनं ॥ युष्मेअस्तुदिवेदिवे ॥ प्रत्येवगृभायत ॥ इतिसप्तदशपदानिदेवनीथाः ॥ अथभूतेच्छदः ॥ त्वमिं द्रशर्मरिणाहव्यंपरावतेभ्यः ॥ विप्रायस्तुवतेवसूनिजुरश्रवसेमहे ॥ त्वमिंद्रकपोतायच्छिन्नपक्षायवंचते ॥ श्यामा कंपक्कंपीलुचवारस्माअकृणोद्बहु ॥ अरंगरोवावदीतित्रेधाबद्धोवरत्रया ॥ इरामुहप्रशंसत्यनिरामपवाधतां ॥ इतितिस्रो भूतेच्छदः ॥ ॥ अथाहनस्याः ॥ यदस्याअंहुभेद्याःपृथुस्थूरमुपातसत् ॥ मुष्काविदस्याएजतेगोशफेशकुलाविव ॥ य दास्थूरेणपससाअनूमुष्काउपावधीत् ॥ विष्वंचावस्याअर्दतेसिकतास्विवगर्दभः ॥ यदल्पिकास्वल्पिकाकर्कंधुकेवप च्यते ॥ वासंतिकमिवतेजनोयभ्यमानावितन्वते ॥ यद्देवासोललागमुंप्रपिष्टीपिनमापिषुः ॥ सक्थ्नादेदश्यतेनरःस क्थ्यःसाक्षीवगोयथा ॥ महाणश्युपब्रुतेअश्वस्यावेशितंपसः ॥ ईदृक्फलस्यवृक्षस्यशूर्पंशूर्पंभजेमहि ॥ महाणश्यदृसं हिसोक्रंददस्तमासरत् ॥ शक्कुकाननाशकामशकंसक्थ्युद्यमत् ॥ महाणश्युलूखलमतिक्रामंत्यब्रवीत् ॥ यथैवतेवनस्प

तेपिघ्नंतितथैवमे ॥ महान्वैभद्रोबिल्वोमहान्पक्कउदुंबरः ॥ महाँअभिज्ञुबाधतेमहतःसाधुखोदनं ॥ इत्यष्टावाहन
स्याः ॥ इतिकुंतापाध्यायःसमाप्तः ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

अथपुरोरुक् ॥ वायुरग्रेगायज्ञप्रीःसाकंगन्मनसायज्ञं ॥ शिवोनियुद्भिःशिवाभिः ॥ १ ॥ हिरण्यवर्तनीनरादेवा
पतीअभिष्टये ॥ वायुश्चेंद्रश्चसुमुखः ॥ २ ॥ काव्याराजानाक्रत्वादक्षस्यदुरोणे ॥ रिशादसासधस्थआ ॥ ३ ॥ दै
व्याअध्वर्यूआगतंरथेनसूर्यत्वचा ॥ मध्वायज्ञंसमंजाथे ॥ ४ ॥ इंद्रउक्थेभिर्मंदिष्ठोवाजानांचवाजपतिः ॥ हरिवां
सुतानांसखा ॥ ५ ॥ विश्वान्देवान्हवामहेसिन्यज्ञेसुपेशसः ॥ तइमंयज्ञमागमंदेवासोदेव्याधिया ॥ ६ ॥ जुषा
णाअध्वरेसदोयेयज्ञस्यतनूकृतः ॥ विश्वआसोमपीतये ॥ ७ ॥ वाचमहंदेवींवाचास्मिन्यज्ञेसुपेशसा ॥ सरस्वतींह
वामहे ॥ ८ ॥ इत्यष्टौपुरोरुक् ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

अथप्रैषाः ॥ होतायक्षदग्निंसमिधासुषमिधासमिद्धंनाभापृथिव्याःसंगथेवामस्य ॥ वर्ष्मन्दिवइळस्पदेवेत्वाज्य
स्यहोतर्यज ॥ १ ॥ होतायक्षत्तनूनपातमदितेर्गर्भंभुवनस्यगोपां ॥ मध्वाद्यदेवोदेवेभ्योदेवयानान्पथोअनक्तुवेत्वा
ज्यस्यहोतर्यज ॥ २ ॥ होतायक्षन्नराशंसंनृशस्त्रंनॄंःप्रणेत्रं ॥ गोभिर्वपावान्त्स्याद्वीरैःशक्तीवान्त्रथैःप्रथमयावाहिरण्यै
श्चंद्रीवेत्वाज्यस्यहोतर्यज ॥ ३ ॥ होतायक्षदग्निमीळईळितोदेवोदेवाँऽआवक्षदूतोहव्यवाळमूरः ॥ उपेमंयज्ञमुपेमां

देवोदेवहूतिमवतुवेत्वाज्यस्यहोतर्यज ॥ ४ ॥ होतायक्षद्बर्हिःसुष्टरीमोर्णम्रदाअस्मिन्यज्ञेविचप्रचप्रथतांस्वासस्थंदेवेभ्यः ॥ एमेनदध्वसवोरुद्राआदित्याःसदंतुप्रियमिंद्रस्यास्तुवेत्वाज्यस्यहोतर्यज ॥ ५ ॥ होतायक्षद्दुरःऋष्वाःकवष्योकोषधावनीरुद्रातामिर्जिंहतांविपक्षोभिःश्रयतां ॥ सुप्रायणाअस्मिन्यज्ञेविश्रयंतामृतावृधोव्यंत्वाज्यस्यहोतर्यज ॥ ६ ॥ होतायक्षदुषासानक्ताबृहतीसुपेशसानृँःपतिभ्योयोनिंकृण्वाने ॥ संस्मयमानेइंद्रेणदेवैरेदंबर्हिःसीदतांवीताम्याज्यस्यहोतर्यज ॥ ७ ॥ होतायक्षद्दैव्याहोतारामंद्रापोताराकवीप्रचेतसा ॥ स्विष्टमद्यान्यःकरदिषास्वभिगूर्तमन्यऊर्जासतवसेमंयज्ञंदिविदेवेषुधत्तांवीतामाज्यस्यहोतर्यज ॥ ८ ॥ होतायक्षत्तिस्रोदेवीरपसामपस्तमाअच्छिद्रमद्यदमपस्तन्वतां ॥ देवेभ्योदेवीर्देवमपोव्यंत्वाज्यस्यहोतर्यज ॥ ९ ॥ होतायक्षत्त्वष्टारमचिष्टमपाकंरेतोधांविश्रवसंयशोधां ॥ पुरुरूपमकामकर्शनंसुपोषःपोषैःस्यात्सुवीरोवीरैर्वेत्वाज्यस्यहोतर्यज ॥ १० ॥ होतायक्षद्वनस्पतिमुपावस्रक्षद्धियोजोष्टारंशशमंनरः ॥ स्वदान्स्वधितिर्ऋतुथाद्यदेवोदेवेभ्योहव्यवाड्वेत्वाज्यस्यहोतर्यज ॥ ११ ॥ अजैदग्निरसनद्वाजंनिदेवोदेवेभ्योहव्यवाट्प्रांजोभिर्हिन्वानोधेनाभिःकल्पमानोयज्ञस्यायुःप्रतिरन्नुपप्रेष्यहोतर्हव्यादेवेभ्यः ॥ १२ ॥ होतायक्षदग्निंस्वाहाज्यस्यस्वाहामेदसःस्वाहास्तोकानांस्वाहास्वाहाकृतीनांस्वाहाहव्यसूक्तीनां ॥ स्वाहादेवाआज्यपाजुषाणाअग्नआज्यस्यव्यंतुहोतर्यज ॥ १३ ॥ इतिप्रयाजग्रैषः ॥ ॥ होतायक्षदग्निमाज्यस्यजुषतांहविर्होतर्यज

॥ १४ ॥ होतायक्षत्सोममाज्यस्यजुषतांहविर्होतर्यज ॥ १५ ॥ होतायक्षदग्नीषोमौछागस्यवपायामेदसोजुषेतांहवि
र्होतर्यज ॥ १६ ॥ होतायक्षदग्नीषोमौपुरोळाशस्यजुषेतांहविर्होतर्यज ॥ १७ ॥ होतायक्षदग्निंपुरोळाशस्यजुषतांह
विर्होतर्यज ॥ १८ ॥ होतायक्षदग्नीषोमौछागस्यहविषआत्तामद्यमध्यतोमेदउद्भृतंपुराद्वेषोभ्यःपुरापौरुषेय्यागृभः ॥
घस्तान्नूनंधासेअत्राणांयवसप्रथमानांसुमत्क्षराणांशतरुद्रियाणामग्निष्वात्तानांपीवोपवसनानांपार्श्वतःश्रोणितःशिताम
तउत्सादतोंगादंगादवत्तानांकरतएवाग्नीषोमौजुषेतांहविर्होतर्यज ॥ १९ ॥ देवेभ्योवनस्पतेहवींषिहिरण्यपर्णप्रदिवस्ते
अर्थं ॥ प्रदक्षिणिद्रशनयानियूयक्षतस्यवक्षिपथिभीरजिष्ठैः ॥ होतायक्षद्वनस्पतिमभिहिपिष्टतमयारभिष्टयारशनयाधि
त ॥ यत्राग्नेराज्यस्यहविषःप्रियाधामानियत्रसोमस्याज्यस्यहविषःप्रियाधामानियत्राग्नीषोमयोश्छागस्यहविषःप्रियाधा
मानियत्रवनस्पतेःप्रियापाथांसियत्रदेवानामाज्यपानांप्रियाधामानियत्राग्नेर्होतुःप्रियाधामानितत्रैतंप्रस्तुत्येवोपस्तुत्येवो
पावस्रक्षद्रभीयांसमिवकृत्वीकरदेवंदेवोवनस्पतिर्जुषतांहविर्होतर्यज ॥ २० ॥ वनस्पतेरशनयानियूयपिष्टतमयावयुना
निविद्वान् ॥ वहदेवत्रादिधिषोहवींषिप्रचदाताममृतेषुवोचः ॥ होतायक्षदग्निंस्विष्टकृतमयाळग्निरग्नेराज्यस्यहविषःप्रि
याधामान्ययाट्सोमस्याज्यस्यहविषःप्रियाधामान्ययाळग्नीषोमयोश्छागस्यहविषःप्रियाधामान्ययाड्वनस्पतेःप्रियापाथां
स्ययाड्देवानामाज्यपानांप्रियाधामानियक्षदग्नेर्होतुःप्रियाधामानियक्षत्स्वंमहिमानमायजतामेज्याइषःकृणोतुसोअध्वरा

जातवेदाजुषतांहविर्होतर्यज ॥ २१ ॥ इतिपाशुकप्रैषाः ॥ ॥ अथानुयाजप्रैषाः ॥ देवंबर्हिःसुदेवंदेवैःस्यात्सुवीरंवीरै
र्वस्तोर्वृज्येताक्तोःप्रत्रियेतात्यन्यात्रायाबर्हिष्मतोमदेमवसुवनेवसुधेयस्यवेतुयज ॥२२॥ देवीर्द्वारःसंघातेविड्वीर्यामंछि
थिराध्रुवादेवहूतौवत्सईमेनास्तरुणआमिमीयात्कुमारोवावनजातौमैनाअर्वारेणुककाटःपृणग्वसुवनेवसुधेयस्यव्यंतुयज
॥ २३ ॥ देवीउषासानक्ताद्यास्मिन्यज्ञेप्रयत्यह्वेतामपिनूनंदैवीर्विशःप्रायासिष्टांसुप्रीतेसुधितेवसुवनेवसुधेयस्यवीतांयज
॥ २४ ॥ देवीजोष्ट्रीवसुधितीययोरन्याद्याद्वेषांसियुयवदान्यावक्षद्वसुवार्याणियजमानायवसुवनेवसुधेयस्यवीतांयज
॥ २५ ॥ देवीऊर्जाहुतीइषमूर्जमन्यावक्षत्सग्धिंसपीतिमन्यानवेनपूर्वयमानास्यामपुराणेननवंतामूर्जमूर्जाहुतीऊर्जय
मानेअधातांवसुवनेवसुधेयस्यवीतांयज ॥ २६ ॥ देवादैव्याहोतारापोतारानेष्टाराहताधशंतावाभरद्वसुवनेवसुधेयस्यवी
तांयज ॥ २७ ॥ देवीस्तिस्रस्तिस्रोदेवीरिळासरस्वतींभारतीर्द्यांभारत्यादित्यैरस्पृक्षत्सरस्वतीमंरुद्भैर्यज्ञमावीदिहैवेळया
वसुमत्यासधमादंमदेमवसुवनेवसुधेयस्यव्यंतुयज ॥ २८ ॥ देवोनराशंसस्त्रिशीर्षाषळक्षःशतमिदेनंशितिपृष्ठाआदधति
सहस्रमींप्रवहंतिमित्रावरुणेदस्युहोत्रमर्हतोबृहस्पतिस्तोत्रमश्विनाध्वर्यवंवसुवनेवसुधेयस्यवेतुयज ॥ २९ ॥ देवोवनस्प
तिर्वषप्रावाघृतनिर्णिक्त्र्याग्रेणास्पृक्षदांतरिक्षंमध्येनाप्राःपृथिवीमपरेणाद्ंहीद्वसुवनेवसुधेयस्यवेतुयज ॥ ३० ॥ देवंब
र्हिर्वारितीनांनिधेधासिप्रच्युतीनामप्रच्युतंनिकामधरणंपुरुस्पार्हंयशस्विदेनांबर्हिन्याबर्हीष्यभिष्यामवसुवनेवसुधेयस्य

वेतुयज ॥ ३१ ॥ देवोअग्निःस्विष्टकृत्सुद्रविणामंद्रःकविःसत्यमन्मायजीहोताहोतुर्होतुरायजीयानग्नेयांदेवायनयाज्याँ अपिप्रेर्येतेहोत्रेअमत्सततांससनुषींहोत्रांदेवंगमांदिविदेवेषुयज्ञमेरयेमंस्विष्टकृच्चाग्नेहोताभूर्वसुवनेवसुधेयस्यनमोवाकेवी हियज ॥ ३२ ॥ ॥ अथसूक्तवाकप्रैषः ॥ अग्निमद्यहोतारमवृणीतायंयजमानःपचन्पक्तीःपचन्पुरोळाशंगृह्णन्नग्नयआज्यं गृह्णन्त्सोमायाज्यंबध्नन्नग्नीषोमाभ्यांछागंसूपस्थाअद्यदेवोवनस्पतिरभवदग्नयआज्येनसोमायाज्येनाग्नीषोमाभ्यांछागेना द्यस्तंतंमेदस्तःप्रतिपचताग्रभीष्टामवीवृधेतांपुरोळाशेनत्वामद्यर्षआर्षेयऋषीणांनपादवृणीतायंयजमानोवहुभ्यआसंगथे भ्यः ॥ एषमेदेवेषुवार्यादक्ष्यतइतितायादेवादेवदानान्यदुस्तान्यस्माआचशास्वाचगुरस्वेषितश्चहोतरसिभद्रवाच्यायप्रे षितोमानुषःसूक्तवाकायसूक्ताब्रू ३ हि ॥ ३३ ॥ ॥ अथसुत्यायांसवनीयप्रैषाः ॥ होतायक्षदग्निंछागस्यवपायामेदसो जुषतांहविर्होतर्यज ॥ ३४ ॥ होतायक्षदिंद्रंहरिवाँइंद्रोधानाअत्तुपूषण्वान्करंभंसरस्वतीवान्भारतीवान्परिवापइंद्रस्या पूपः ॥ मित्रावरुणयोःपयस्याप्रातःप्रातःसावस्यपुरोळाशाँइंद्रःप्रस्थितांजुषाणोवेतुहोतर्यज ॥ ३५ ॥ होतायक्षदग्निंपु रोळाशानांजुषतांहविर्होतर्यज ॥३६॥ होतायक्षद्वायुमग्रेगामग्रेयावाणमग्रेसोमस्यपातारंकरदेवंवायुरावसागमज्जुषतां वेतुपिवतुसोमंहोतर्यज ॥ ३७ ॥ होतायक्षदिंद्रवायूअर्हतार्हाणांगव्याभिर्गोमंताभ्रियंतांवीरयाशुक्रयाएनयोर्निंयुतोगो अग्रावीरोपशाश्वपुरस्त्यास्तासामिहप्रयाणमस्त्विहविमोचनंकरतएवेंद्रवायूजुषेतांवीतांपिवतांसोमंहोतर्यज ॥ ३८ ॥

होतायक्षन्मित्रावरुणासुक्षत्रारिशादसानिचिन्मिषंतानिचिरानिचिर्यासाक्ष्णश्चिद्गातुवित्तरानुल्वणेनचक्षसक्रतमृतमि तिदीध्यानाकरतएवंमित्रावरुणाजुषेतांवीतांपिबतांसोमंहोतर्यज ॥३९॥ होतायक्षदश्विनानासत्यादीद्यग्नीरुद्रवर्तिनी न्यतरेणचक्रेणवामीरिषऽऊर्जावहतंसुवीराः सनुतरेणाररुषोवाधेतांमधुकशयेमंयज्ञंयुवानामिमिक्षतांकरतएवाश्विना जुषेतांपिबतांवीतांसोमंहोतर्यज ॥ ४० ॥ होतायक्षदिंद्रंप्रातःप्रातःसावस्यावावतोगमदापरावतओरोरंतरिक्षादास्वात्स धस्थादिमेअस्मैशुक्रामधुश्चुतःप्रस्थिताइंद्रायसोमास्तांजुषतांवेतुपिबतुसोमंहोतर्यज ॥ ४१ ॥ होतायक्षदिंद्रंहोत्रात्सजूर्दे वआपृथिव्याक्रतुनासोमंपिबतुहोतर्यज ॥४२॥ होतायक्षन्मरुतःपोत्रात्सुष्टुभःस्वर्काक्रतुनासोमंपिबतुपोतर्यज ॥४३॥ होतायक्षद्वावोनेष्ट्रात्त्वष्टासुजनिमासजूर्देवानांपत्नीभिर्क्रतुनासोमंपिबतुनेष्टर्यज ॥ ४४ ॥ होतायक्षदग्निमाग्नीध्राद्दतुना सोमंपिबत्वग्नीद्यज ॥ ४५ ॥ होतायक्षदिंद्रोब्रह्माब्राह्मणाद्दतुनासोमंपिवतुब्रह्मन्यज ॥ ४६ ॥ होतायक्षन्मित्रावरुणौ प्रशास्तारौप्रशास्त्राद्दतुनासोमंपिबतांप्रशास्तर्यज ॥४७॥ होतायक्षद्देवंद्रविणोदांहोत्राद्दतुभिःसोमंपिबतुहोतर्यज॥४८॥ होतायक्षद्देवंद्रविणोदांपोत्राद्दतुभिःसोमंपिबतुपोतर्यज ॥ ४९ ॥ होतायक्षद्देवंद्रविणोदांनेष्ट्राद्दतुभिःसोमंपिबतुनेष्टर्यज ॥ ५० ॥ होतायक्षद्देवंद्रविणोदामपाद्धोत्रादपात्पोत्रादपान्नेष्ट्रात्तुरीयंपात्रममृक्तममर्त्यमिंद्रपानंदेवोद्रविणोदाद्राविणो दसःस्वयमायूयाःस्वयमभिगूर्याःस्वयमभिगूर्तयाहोत्रयक्रतुभिःसोमस्यपिबत्वच्छावाकयज ॥ ५१ ॥ होतायक्षदश्विना

ध्वर्यूआध्वर्यवाद्दतुनासोमंपिवतामध्वर्यूयजतं ॥ ५२ ॥ होतायक्षदग्निंगृहपतिंगार्हपत्यात्सुगृहपतिस्त्वयाग्नेयंसुन्वन्यज
मानस्यात्सुगृहपतिस्त्वमनेनसुन्वतायजमानेनाग्निर्गृहपतिर्गार्हपत्याद्दतुनासोमंपिवतुगृहपतेयज ॥ ५३ ॥ होतायक्षद
ग्निंपुरोळाशस्यजुषतांहविर्होतर्यज ॥ ५४ ॥ होतायक्षदिंद्रंहरिवाँइंद्रोधानाअत्तुपूषण्वान्करंभंसरस्वतीवान्भारतीवान्प
रिवापइंद्रस्यापूपः ॥ माध्यंदिनस्यसवनस्यपुरोळाशाँइंद्रःप्रस्थितांजुषाणोवेतुहोतर्यज ॥ ५५ ॥ होतायक्षदग्निंपुरोळाशा
नांजुषतांहविर्होतर्यज ॥ ५६ ॥ होतायक्षदिंद्रंमाध्यंदिनस्यसवनस्यनिष्केवल्यस्यभागस्यात्तारंपातारंश्रोतारंहवमागंता
रमस्याधियोवितारंसुन्वतोयजमानस्यवृधं ॥ ओभाकुक्षीपृणतांवार्त्रघ्नंचमाघोनंचेमेअस्मैशुक्रामधुश्चुतःप्रस्थिताइंद्रायसो
मास्तांजुषतांवेतुपिवतुसोमंहोतर्यज ॥ ५७ ॥ होतायक्षदिन्द्रंमरुत्वंतमिंद्रोमरुत्वान्जुषतांवेतुपिवतुसोमंहोतर्यज ॥५८॥
होतायक्षदादित्यान्प्रियान्प्रियधाम्नःप्रियव्रतान्महस्वसरस्यपतीनुरोरंतरिक्षस्याध्यक्षान्त्स्वादित्यानवोदधतस्मैसुन्वतेय
जमानायकरन्नेवमादित्याजुषंतांमदंतांव्यंतुपिवंतुसोमंहोतर्यज ॥ ५९ ॥ होतायक्षदग्निंछागस्यहविषआददद्यमध्यतोमे
दउद्भृतंपुराद्वेषोभ्यःपुरापौरुषेय्यागृभः ॥ घसन्नूनंघासेअज्राणांयवसप्रथमानांसुमत्क्षराणांशतरुद्रियाणामग्निष्वात्तानां
पीवोपवसनानांपार्श्वतःश्रोणितःशितामतउत्सादतोंगादंगादवत्तानांकरदेवाग्निर्जुषतांहविर्होतर्यज ॥ ६० ॥ (होताय
क्षद्वनस्पतिमभिहिपिष्टतमयारभिष्टयारशनयाधित ॥ यत्राग्नेराज्यस्यहविषःप्रियाधामानियत्रसोमस्याज्यस्यहविषःप्रि

याधामानियत्राग्नेश्छागस्यहविषःप्रियाधामानियत्रवनस्पतेःप्रियापाथांसियत्रदेवानामाज्यपानांप्रियाधामानियत्राग्नेर्हो
तुःप्रियाधामानितत्रैतंप्रस्तुह्येवोपस्तुत्येवोपावस्रक्षद्रभीयांसमिवकृत्वीकरदेवंदेवोवनस्पतिर्जुषतांहविर्होतर्यज ॥ होताय
क्षदग्निंस्विष्टकृतमयाळग्निरग्नेराज्यस्यहविषःप्रियाधामान्ययाट्सोमस्याज्यस्यहविषःप्रियाधामान्ययाळग्नेश्छागस्यहवि
षःप्रियाधामान्ययाड्वनस्पतेःप्रियापाथांस्ययाट्देवानामाज्यपानांप्रियाधामानियक्षदग्नेर्होतुःप्रियाधामानियक्षत्स्वंमहि
मानमायजतामेज्याऽइषकृणोतुसोऽअध्वराजातवेदाजुषतांहविर्होतर्यज) ॥ होतायक्षदिंद्रंहरिवांऽइंद्रोधानाअत्तुपूषण्वा
न्करंभंसरस्वतीवान्भारतीवान्परिवापइंद्रस्यापूषः ॥ तृतीयस्यसवनस्यपुरोळशाँइंद्रःप्रस्थितांजुषाणोवेतुहोतर्यज॥६१॥
होतायक्षदग्निंपुरोळाशानांजुषतांहविर्होतर्यज ॥ ६२ ॥ होतायक्षदिंद्रंतृतीयस्यसवनस्यऋभुमतोविभुमतोवाजवतोबृह
स्पतिवतोविश्वदेव्यावतःसमस्यमदाःप्रातस्तनाअग्मतसंमाध्यंदिनाः समिदातनास्तेषांसमुक्षितानांगौरइवप्रगाह्यावृषा
यस्वायूयाबाहुभ्यामुपयाहिहरिभ्यांप्रप्रुथ्याशिप्रेनिष्यृथ्यऋजीषमिमेअस्मैतीव्राआशीर्वंतःप्रस्थिताइंद्रायसोमास्तांजुष
तांवेतुपिबतुसोमंहोतर्यज ॥ ६३ ॥ होतायक्षद्देवंसवितारंपरामीवांसाविषत्पराघशंसंसुसावित्रमासाविषदस्मैसुन्वतेयज
मानायकरदेवंदेवःसविताजुषतांमदतांवेतुपिबतुसोमंहोतर्यज ॥ ६४ ॥ अग्निमद्यहोतारमवृणीतायंसुन्वन्यजमानःपच
न्पक्तीःपचन्पुरोळाशान्गृह्णन्नग्नयऽआज्यंगृह्णन्त्सोमायाज्यंवभ्रन्नग्नयेछागंसुन्वंनिंद्रायसोमंभृंजन्हरिभ्यांधानाःसूपस्था

अद्यदेवोवनस्पतिरभवदग्नयआज्येनसोमायाज्येनाग्नयेछागेनेंद्रायसोमेनहरिभ्यांधानाभिरघत्तंमेदस्तःप्रतिपचग्रभीद
वीवृधतपुरोळाशैरपादिंद्रःसोमंगवाशिरंयवाशिरंतीव्रांतंबहुदमध्यमुपोत्थामदाश्रौद्धिमदाँआनळवीवृधतांगूर्षैस्त्वामद्य
र्षआर्षेयऋषीणांनपादवृणीतायंसुन्वन्यजमानोबहुभ्यआसंगथेभ्यः॥ एषमेदेवेषुवसुवार्यायक्ष्यतइतितायादेवादेवदाना
न्यदुस्तान्यस्माआचशास्वाचगुरस्वेषितश्चहोतरसिभद्रवाच्यायप्रेषितोमानुषःसूक्तवाकायसूक्ताब्रू २ हि॥६५॥ धाना
सोमानामिंद्राद्धिचपिबचबब्धांतंहरीधानाउपऋजीषंजिघ्रतामारथचर्षणेसिंचस्वयत्त्वापृच्छाद्विषन्पत्नीःक्रामीमदथाइ
त्यस्मिन्सुन्वतियजमानेतस्मैकिमराथाः सुष्टुसुवीर्ययज्ञस्यागुरउद्दचयद्यद्दचीकमतोतोतत्तथाभूद्धोतर्यज ॥ ६६ ॥ हो
तायक्षदश्विनासोमानांतिरोअह्न्यानांत्रिर्वर्तिर्यांतंत्रिरिहमादयेथामुतोतुरीयंनासत्यावाजिनायधेनुःसजूरग्नीरोहिदश्वो
घृतस्नुःसजूरुषाअरुणीभिःसजूःसूर्यएतशेनसजोषावश्विनादंसोभिःकरतएवाश्विनाजुषेतांमदेतांपिबतांसोमंहोतर्यज
॥६७॥ होतायक्षदश्विनासरस्वतीमिंद्रंसुत्रामाणंसोमानांसुराम्णांजुषतांव्यंतुपिबंतुमदंतुसोमान्सुराम्णोहोतर्यज॥६८॥
होतायक्षत्प्रजापतिंमहिम्नोजुषतांवेतुपिबतुसोमंहोतर्यज ॥ ६९ ॥ इतिप्रैषाध्यायःसमाप्तः ॥ ॥ छ ॥

इतिऋक्संहितापरिशिष्टानि

॥ इति अष्टमाष्टकः समाप्तः ॥

॥ ऋग्वेदसंहितर्चामकारादिक्रमकोशः ॥

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अंगादंगाल्लोम्नोलोम्नो	८	८	२१
अंगिरसोनःपितरः	७	६	१५
अंगिरस्वंताउतविष्णुवंता	६	३	१६
अंगिरोभिरागहि	७	६	१४
अंजंतित्वामध्वरे	३	१	३
अंजंतियंप्रथयंतोनविप्राः	४	२	२१
अंजतेर्व्यंजते	७	३	२०
अंजंत्येनंमध्वोरसेन	७	५	२१
अंतरिक्षप्रांरजसो	८	५	४
अंतरिक्षेणपतति	८	७	२४
अंतरिक्षेपथिभिः	८	८	२६
अंतरिच्छंतितंजनें	६	५	१४
अंतरैश्वक्रैस्तनयाय	५	१	२
अंतर्दूतोरोदंसीदस्मईयते	२	८	२०
अंतर्यच्छजिघांसतः	८	५	२०
अंतर्ह्यग्नईयसे	२	५	२७
अंतश्चप्रागाअदितिः	६	४	११
अंतश्चरतिरोचना	८	८	४७
अंतश्चित्संतमहे	५	८	३५
अंतिवामादूरेअमित्रमुच्छः	५	५	२४
अंवयोयंत्यध्वभिः	१	२	११
अंवितमेनदीतमे	२	८	१०
अंशुंदुहंतिस्तनयंन्तं	७	२	२८
अंसेपुवक्रुष्टयः	४	३	१६
अंसेष्वामरुतःखादयः	५	४	२४
अंहोयुवंस्तन्वंस्तन्वतेवि	४	३	७
अकर्मतेस्वपसोअभूम	३	४	१९
अकुर्मादस्युरभिनोअमंतुः	७	७	७
अकारितइंद्रगोतमेभिः	१	५	५
अकारिब्रह्मसमिधान	३	५	५
अकारिवामंधसो	५	१	३
अकंददुस्तिनयन्	७	८	२८
अकंविहस्तासुकृतें	४	३	३१
अकांन्तसमुद्रःप्रथमे	७	४	१८
अकोनवभ्रिःसमिथे	२	८	१५
अक्षण्वंतःकर्णवंतः	८	२	२४
अक्षन्नमीमदंतहि	१	६	३
अक्षानहोनह्यतन	८	१	१४
अक्षासइदंकुशिनः	७	८	४
अक्षितोतिःसनेदिमं	१	१	१०
अक्षीभ्यांतेनासिकाभ्यां	८	८	२१
अक्षेत्रवित्क्षेत्रविदं	७	७	३०
अक्षैर्मादीव्यःकृषिमित्	७	८	५
अक्षोदयच्छर्वसाक्षामं	३	६	१
अक्षोनचक्रयोःशूर	४	६	२७
अक्ष्णश्चिद्गातुवित्तरा	६	२	२०
अगच्छतंकृपमाणं	१	८	२१
अगच्छतुविप्रतमः	३	२	६

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अगन्निन्द्रश्रवोबृहत्	३	२	२२
अगन्मसहानमसा	५	२	१५
अगव्यूतिक्षेत्रमागन्म	४	७	३३
अगस्त्यःखनमानः	२	४	२२
अगस्त्यस्यनद्यः	८	१	२४
अगोरुधायगविषे	६	२	१८
अग्नआयाहिवीतये	४	५	२२
अग्नआयाह्यग्निभिः	६	४	३२
अग्नआयूंषिपवस	७	२	१०
अग्नइळासमिध्यसे	३	१	२४
अग्नइंद्रश्चदाशुषो	३	१	२५
अग्नइंद्रवरुणमित्र	४	२	२८
अग्नओजिष्ठमाभर	४	१	२
अग्नयेब्रह्मऋभवः	८	३	१५
अग्नायोमर्त्योदुवो	४	५	१६
अग्निंघृतेनवावृधुः	४	१	६
अग्निंतमन्येयोवसुं	३	८	२२
अग्निंदूतंपुरोदधे	६	३	३६
अग्निंदूतंवृणीमहे	१	१	२२
अग्निंदूतंप्रतियत्	२	२	४
अग्निंदेवासोमानुषीषु	२	५	२४
अग्निंदेवासोअग्नियं	४	५	३०
अग्निंद्वेषोयोतुवैनो	६	५	१३
अग्निंधीभिर्मनीषिणः	६	३	३२
अग्निंनमामथितंसंदिदीपः	६	४	१२
अग्निंनरोदीधितिभिः	५	१	२३
अग्निंमंद्रंपुरुप्रियं	६	३	३५
अग्निंमन्येपितरमग्निमापिं	७	६	२
अग्निंयंतुरमसुरं	३	१	३०
अग्निंवःपूर्व्यंगिरा	६	३	४०
अग्निंवःपूर्व्यंहुवे	६	२	१०
अग्निंवर्धंतुनोगिरो	३	१	८
अग्निंविशंईळते	८	३	१५
अग्निंविश्वायुवेपसं	६	३	३३
अग्निंविश्वाअभिपृक्षः	१	५	१६
अग्निंवोदेवमग्निभिः	५	२	३
अग्निंवोदेवयज्यया	६	५	१३
अग्निंवोवृधंतं	६	७	१०
अग्निंसुदीतिंसुदृशं	३	१	१७
अग्निंसुम्नायदधिरे	२	८	१७
अग्निंसूनुंसनश्रुतं	३	१	९
अग्निंसूनुंसहसोजातवेदसं	६	५	१३
अग्निंस्तोमेनबोधय	४	१	६
अग्निंहिन्वंतुनोधियः	८	८	१४
अग्निंहोतारंप्रवृणे	३	१	१९
अग्निंहोतारंमन्येदास्वंतं	२	१	१२
अग्निंहोतारमीळते	२	१	१५
अग्निनाग्निःसमिध्यते	१	१	२२
अग्निनातुर्वशंयदुं	१	३	११
अग्निनारयिमश्नवत्	१	१	१
अग्निनेंद्रेणवरुणेन	६	३	१४
अग्निःपूर्वेभिर्ऋषिभिः	१	१	१
अग्निःप्रत्नेनमन्मना	६	३	३८
अग्निमग्निंवःसमिधा	४	५	१८
अग्निमग्निंवोअग्निगुं	६	४	१७
अग्निमग्निंहवीमभिः	१	१	२२
अग्निमच्छादेवयतां	३	८	१२
अग्निमस्तोष्यूग्मियं	६	३	२२
अग्निमंधानोमनसा	६	७	१२
अग्निमीळिष्वावसे	६	५	१३
अग्निमीळेन्यंकविं	४	१	६
अग्निमीळेपुरोहितं	१	१	१
अग्निमीळेभुजांयविष्ठं	७	७	२
अग्निमुक्थैर्ऋचयः	८	३	१५

कोशः ॥ १ ॥

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अग्निमुषसमश्विना	३	१	२०
अग्निरत्रिभरद्वाजं	८	८	८
अग्निरप्सामृतीषहं	४	५	१६
अग्निरस्मिजन्मना	३	१	२७
अग्निरिद्धिप्रचेताः	४	५	१६
अग्निरिंद्रोवरुणोमित्रः	८	२	९
अग्निरिवमन्यो	८	३	१९
अग्निरिषांसख्येददातुनः	६	५	१३
अग्निरीशेबृहतो	५	२	१४
अग्निरीशेबृहतःक्षत्रियस्य	३	५	१२
अग्निरीशेवसव्यस्य	३	८	७
अग्निरुक्थेपुरोहितः	६	२	३०
अग्निर्ऋषिःपवमानः	७	२	१०
अग्निर्जेजेजुह्वा३रेजमानः	३	२	५
अग्निर्जीगारतमृचः	४	२	२५
अग्निर्जातादेवानां	६	३	२३
अग्निर्जातोअथर्वणः	७	७	४
अग्निर्जातोअरोचत	४	१	६
अग्निर्जुषतनोगिरः	४	१	५
अग्निर्ददातिसत्पतिं	४	१	१८
अग्निर्द्रविणंवीरपेशाः	८	३	१०
अग्निर्देवेभिर्मनुषश्च	२	८	२१
अग्निर्देवेषुराजति	४	१	१७
अग्निर्देवेषुसंवसुः	६	३	२३
अग्निर्देवोदेवानामभवत्	८	८	८
अग्निर्द्यावापृथिवी	३	१	२५
अग्निर्धियासचेतति	३	१	९
अग्निर्नयेभ्राजसा	८	३	१२
अग्निर्नयोवनआ	७	३	२४
अग्निर्नशुष्कंवनं	४	६	५
अग्निर्नेताभगइव	३	१	२०
अग्निर्नोयज्ञमुपवेतु	४	१	३
अग्निर्मूर्धादिवःककुत्	६	३	३९
अग्निर्वन्नेसुवीर्यमग्निः	१	३	११
अग्निर्वृत्राणिजंघनत्	४	५	२७
अग्निर्हव्यंजरंतःकर्णं	८	३	१५
अग्निर्हनामधायिदन्	८	६	१८
अग्निर्हिजानिपूर्व्यः	५	८	२४
अग्निर्हिवाजिनंविशे	३	८	२२
अग्निर्हिविघ्नानिदः	४	५	१६
अग्निर्होतांकविक्रतुः	१	१	१
अग्निर्होतांगृहपतिः	४	५	१९
अग्निर्होतादास्वतः	४	१	१
अग्निर्होतानोअध्वरे	३	५	१५
अग्निर्होतान्यसीदत्	३	८	१२
अग्निर्होतापुरोहितो	३	१	९
अग्निःशुचिव्रततमः	६	३	४०
अग्निश्चयन्मरुतो	४	३	२५
अग्निश्रियोमरुतो	३	१	२६
अग्निष्वात्ताःपितरः	७	६	१२
अग्निःसनोतिवीर्याणि	३	१	२५
अग्निःससिंवाजंभरं	८	३	१५
अग्निस्तिग्मेनशोचिषा	४	५	२६
अग्निस्तुविश्रवस्तमं	४	१	१७
अग्निस्त्रीणित्रिधातूनि	६	३	२३
अग्नीपर्जन्याववतं	४	८	१६
अग्नीरक्षांसिसेधति	५	२	१९
अग्नीषोमाचेतितत्	१	६	२८
अग्नीषोमापिपृतं	१	६	२९
अग्नीषोमायआहुतिं	१	६	२८
अग्नीषोमायोअध्वरं	१	६	२८
अग्नीषोमावनेनवां	१	६	२९
अग्नीषोमाविमानिनः	१	६	२९
अग्नीषोमाविमंसुमे	१	६	२८

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अग्नीषोमावृषण्वसू	८	२	१३
अग्नीषोमासवेदसा	१	६	२९
अग्नीषोमाहविषः	१	६	२९
अग्नेअच्छादेहनः	८	७	२९
अग्नेअपांसमिध्यसे	३	१	२५
अग्नेकृदातआनुषक्	३	५	६
अग्नेकविर्वेधाअसि	६	४	३२
अग्नेकेतुर्विशामसि	८	८	१४
अग्नेघृतस्यधीतिभिः	६	७	१२
अग्नेचिकित्व१स्यनः	४	१	१४
अग्नेजरस्वस्वपत्यआयुनि	२	८	२१
अग्नेजारंतर्विशपतिः	६	४	३५
अग्नेजुषस्वनोहविः	३	१	३१
अग्नेजुषस्वप्रतिहर्यतद्वचः	२	२	१३
अग्नेतमद्याश्वंनस्तोमैः	३	५	१०
अग्नेतवत्यदुक्थ्यं	१	७	२२
अग्नेतवत्वेअजर	६	२	११
अग्नेतवश्रवोवयो	८	७	२८
अग्नेतृतीयेसवनेहि	३	१	३१
अग्नेत्रीतेवार्जिना	३	१	२०
अग्नेत्वचंयातुधानस्य	८	४	५
अग्नेत्वंनोअंतमः	४	१	१६
अग्नेत्वंपारयानव्यः	२	५	१०
अग्नेत्वमस्मद्युयोधि	२	५	१०
अग्नेत्वंयशाअस्या	६	२	१४
अग्नेदाद्राशुषेरयिं	३	१	२४
अग्नेदिवोअर्णमच्छा	३	१	२२
अग्नेदिवःसूनुरसि	३	१	२५
अग्नेदेवाँइहावहजज्ञानः	१	१	२२
अग्नेदेवाँइहावहसादया	१	१	२८
अग्नेद्युम्नेनजागृवे	३	१	२४
अग्नेधृतव्रतायते	६	३	४०
अग्नेनक्षत्रमजरं	८	८	१४
अग्नेनयसुपथाराये	२	५	१०
अग्नेनिपाहिनस्त्वं	६	३	३८
अग्नेनेमिरराँइव	४	१	५
अग्नेपत्नीरिहावह	१	२	५
अग्नेपवस्वस्वपा	७	२	११
अग्नेपावकरोचिषा	४	१	१९
अग्नेपूर्वाअनूषसो	१	३	२९
अग्नेःपूर्वेभ्यआतरः	८	१	११
अग्नेबाधस्वविमृधोवि	८	५	१३
अग्नेभवसुपमिधा	५	२	२३
अग्नेभूरीणितव	३	१	२०
अग्नेभ्रातःसहस्कृत	६	३	३२
अग्नेमन्मानितुभ्यंक	६	३	२२
अग्नेमन्युंप्रतिनुदन्	८	७	१६
अग्नेमरुद्भिःशुभयद्भिः	४	३	२५
अग्नेयाकिष्टेदेवस्य	६	५	१२
अग्नेयमूळ्हाँअसि	३	५	९
अग्नेयजस्वहविषा	२	६	१
अग्नेयजिष्ठोअध्वरे	३	१	८
अग्नेयत्तेदिविवर्चः	३	१	२२
अग्नेयदद्यविशो	४	५	१९
अग्नेयाहिदूत्यं१	५	२	१२
अग्नेयाहिसुशस्तिभिः	६	२	१०
अग्नेयुक्ष्वाहियेतवे	४	५	२९
अग्नेयंयज्ञमध्वरं	१	१	१
अग्नेरमंसःसमिदस्तु	८	३	१५
अग्नेरक्षाणोअंहसः	५	२	२०
अग्नेरिंद्रस्यसोमस्य	२	५	२९
अग्नेर्गीर्यज्यभवत्	८	७	१८
अग्नेर्वमपरिगोभिः	७	६	२१
अग्नेर्वयंप्रथमस्यामृतानां	१	२	१३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अग्नेवाजस्यगोमतः	१	५	२७
अग्निविवस्वदुपसः	१	३	२८
अग्निविश्वानिवार्या	३	१	१०
अग्निविश्वेभिरग्निभिः	३	१	२४
अग्निविश्वेभिरागहि	४	१	१९
अग्निविश्वेभिःस्वनीक	४	५	२०
अग्नेवीहिपुरोळाशं	३	१	३१
अग्नेवीहिहविषा	५	२	२३
अग्नेवृधानआहुतिं	३	१	३१
अग्नेशुकेमतेवयं	३	१	२८
अग्नेशर्धंतमागणं	४	३	१९
अग्नेशर्धमहूतेसौभगाय	४	१	२२
अग्नेशुक्रेणशोचिषाविश्वेभिः	१	१	२३
अग्नेशुक्रेणशोचिषोरु	७	७	५
अग्नेसक्षेपदृतपाः	४	५	३
अग्नेसहंतमाभर	४	१	१५
अग्नेसहस्वपृतनाः	३	१	२४
अग्नेसुखतमेरथे	१	१	२४
अग्नेसुतस्यपीतये	४	३	५
अग्नेःस्तोममनामहे	४	१	५
अग्नेस्तोमंजुषस्वमे	६	३	३६
अग्नेहंसिन्यंत्रिणं	८	६	२४
अग्रंपिबामधूनांसुतं	३	७	२२
अग्रेगोराजाप्यंस्तविष्यते	७	३	२०
अग्रेबृहन्नुपसांमूर्ध्वो	७	५	२९
अग्रेसिंधूनांपवमानः	७	३	१४
अघोरचक्षुरपतिघ्येधि	८	३	२८
अग्नतेविष्णवेवयं	६	२	२३
अचिकित्वान्चिकितुषः	२	३	१५
अचिक्रदद्वृषाहरिः	६	७	१९
अचित्तीयच्चकृमा	३	८	५
अचेतिदस्याव्युनाकं	२	२	३
अचेतिदिवोदुहिता	५	५	२५
अचेत्यग्निश्चिकितुः	६	४	२७
अचोदसोनोधन्वंतु	७	३	४
अच्युताचिद्वोअज्मन्	६	१	३६
अच्छर्कृपेमारुतंगणं	४	३	१०
अच्छाकविंनृमणोगाः	३	५	१८
अच्छाकोशंमधुश्चुतं	७	२	९
अच्छागिरोमतयो	५	२	१३
अच्छाचत्वैनानमसा	६	२	२
अच्छान्नचक्षाअसरत्	७	४	२
अच्छानोअंगिरस्तमं	६	२	२०
अच्छानोमित्रमहो	४	५	२
अच्छानोमित्रमहो	४	५	१६
अच्छानोयाह्यावह	४	५	२९
अच्छानःशीरशोचिषं	६	५	१२
अच्छामइद्मतयः	७	८	२४
अच्छामहीबृहतीशंतमा	४	२	२१
अच्छायंवोमरुतः	५	४	२
अच्छायोगंतानाधमानः	३	६	१९
अच्छावदतवसंगीर्भिः	४	४	२७
अच्छावदातनागिरा	१	३	१७
अच्छाविवक्मिरोदसी	३	४	२
अच्छावोअग्निमवसे	४	१	१७
अच्छावोचेयशुशुचानं	३	४	१५
अच्छावोदेवीमुषसं	३	४	८
अच्छासमुद्रमिंदवः	७	२	९
अच्छासिंधुमातृतमा	३	२	१२
अच्छाहिसोमःकुलशान्	७	३	६
अच्छाहिरवासहसःसूनो	६	४	३२
अच्छिद्राशर्मजरितः	३	१	१५
अच्छिद्रासूनोसहसोनो	१	४	२४
अजाअन्यस्यवह्नयो	४	८	२३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अजातशत्रुमजरास्ववंती	४	२	३
अजावृतइंद्रशूरपतीः	२	४	१६
अजाश्वःपशुपावाजपस्त्यः	४	८	२४
अजिरासस्तदपः	४	३	१
अजिरासोहरयोयेत	६	४	१५
अजीजनन्नमृतंमर्त्यासो	३	२	३४
अजीजनोअमृतं	७	५	२२
अजीजनोहिपवमान	७	५	२२
अजीतयेहतये	७	४	६
अजैष्माद्यासनामच	६	४	१०
अजैष्माद्यासनामच	८	८	२२
अजोनक्षांदाधारपृथिवीं	१	५	११
अजोभागस्तपसातं	७	६	२०
अजोहवीदश्विनातौग्र्यो	१	८	१५
अजोहवीदश्विनावर्तिका	१	८	१६
अजोहवीन्नासत्याकरावां	१	८	१०
अज्येष्ठासोअकनिष्ठासः	४	३	२५
अञ्जेचिदस्मैकृणुथा	६	२	३४
अतःपरिज्मन्नागहि	१	१	१२
अतःसमुद्रमुद्वतः	५	८	१४
अतःसहस्रनिर्णिजा	५	८	२७
अतउत्वापितुभृतः	७	५	२९
अतप्यमानेअवसावंती	२	५	२
अतश्चिदिंद्रणउपं	६	६	१६
अतस्त्वारयिमभि	७	१	५
अतारिपुर्भरतागव्यवःसं	३	२	१४
अतारिष्मतमसस्पारमस्य	५	५	२०
अतारिष्मतमसस्पारं	१	६	२५
अतारिष्मतमसस्पारं	२	४	२९
अतारिष्मतमसस्पारमस्य	२	५	१
अतिवृष्टंववक्षिथ	३	१	५
अतित्रीसोमरोचना	६	८	७
अतिथिंमानुषाणां	६	२	१३
अतिद्रवसारमेयौ	७	६	१५
अतिनःसश्चतोनय	१	३	२५
अतिनोविष्पितापुरु	६	६	३
अतिवायोससतोयाहि	२	१	२५
अतिवायोमरुतो	४	८	१४
अतिवारान्पवमानो	७	१	१७
अतिविद्धाविथुरेणाचित्	६	६	३२
अतिविश्वाःपरिष्ठाः	८	५	९
अतिश्रितीतिरश्चता	६	८	४
अतिष्ठंतीनामनिवेशनानां	१	२	३७
अतीदुशुक्रओहते	६	५	७
अतीयामनिदस्तिरः	४	३	१३
अतीहिमन्युपाविणं	६	३	५
अतृष्णुवंतंवियतमं	३	६	१
अतोदेवावंतुनः	१	२	७
अतोनआचूनतिथीन्	४	३	४
अतोवयमंतमेभिर्युजानाः	२	३	२४
अतोविश्वान्यद्भुता	१	२	१८
अत्यंमृजंतिकुलशो	७	३	११
अत्यंहविःसंचतेसचधातु	४	३	२३
अत्यायातमश्विना	४	४	१५
अत्यावृधस्रूरोहिता	३	४	१६
अत्यासोनयेमरुतः	५	४	२५
अत्याहियानानहेतृभिः	६	८	२
अत्यूपवित्रमक्रमीत्	७	१	२
अत्यूर्मिर्मत्सरोमदः	६	८	७
अत्योनहियानोअभि	७	३	१२
अत्योनाज्मन्त्सर्गप्रतक्तः	१	५	९
अत्रातेरूपमुत्तमं	२	३	१२
अत्राविनेमिरेषां	६	३	११
अत्राहगोरमन्वत	१	६	७

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अत्राहतद्वहेथेमध्वआहुतिं	२	१	२५
अत्राहतेहरिवस्ताउं	३	६	८
अत्रिमनुस्वराज्यं	२	५	२९
अत्रिर्यद्वामवरोहन्	४	४	१९
अत्रीणांस्तोममदिवो	६	३	१८
अत्रेदुमेमंससेसत्यमुक्तं	७	७	१६
अत्रेरिवश्रृणुतंपूर्व्यस्तुतिं	६	३	१७
अत्रैववोपिनह्यामि	८	८	२४
अथातेअंगिरस्तमः	१	५	२३
अथातेअंतमानां	१	१	७
अथानउभयेषां	१	२	२१
अदत्रयादयतेवार्याणि	४	३	३
अदंदाअभीमहृते	१	४	११
अदंब्धइंद्रोपवसे	७	३	१०
अदंब्धस्यस्वधावतः	६	३	३९
अदंब्धेभिःसवितः	५	१	१५
अदंब्धेभिस्तवंगोपाभिः	४	५	१०
अदर्दरुत्समसृजोविखानिं	४	१	३२
अदर्शिगातुरुरवेवरीयसी	२	१	२६
अदर्शिगातुवित्तमः	६	७	१३
अदान्मेपौरुकुत्स्यः	६	१	३५
अदाभ्येनशोचिषा	८	६	२५
अदाभ्योभुवनानि	३	८	४
अदाभ्यःपुरएता	३	१	९
अदितिद्यौरदितिरंतरिक्षं	८	२	१२
अदितिर्नउरुष्यतु	१	६	१६
अदितिर्नोदिवा	६	४	८
अदितिर्ह्यजनिष्ट	६	१	२६
अदितेमित्रवरुणो	८	३	१
अदित्संतंचिदाघृणे	२	७	८
अदिद्युतत्स्वपाको	४	८	१७
अदेवेनमनसा	४	५	१३
अदोयद्दारुप्लवते	२	६	३१
अद्धीदिंद्रप्रस्थितेमा	८	८	१३
अद्भिःसोमपृचानस्य	८	६	२१
अद्याचिन्नूचित्तदपो	७	२	३२
अद्यादूतंवृणीमहे	४	७	२
अद्यादेवोउदितासूर्यस्य	१	३	२८
अद्याद्याश्वश्वइंद्रः	१	८	७
अद्यानोदेवसवितः	६	४	३९
अद्यामुरीययदियातुधानः	४	४	२५
अद्येदुप्राणीदमंमन्	५	७	७
अद्रिणातेमंदिनः	७	७	३०
अद्रेश्रमस्यकेतवः	७	८	२०
अद्रष्टान्हंत्यायती	१	४	७
अदेदिष्टवृत्रहागोपतिर्गाः	२	५	१४
अदेवाहेवःप्रचर्ता	३	२	८
अदेवेनमनसा	८	७	९
अदोयद्दारुप्लवते	२	६	३१
अद्धीदिंद्रप्रस्थितेमा	८	८	१३
अद्भिःसोमपृचानस्य	८	६	२१
अद्याचिन्नूचित्तदपो	७	२	३२
अद्यादूतंवृणीमहे	४	७	२
अद्यादेवोउदितासूर्यस्य	१	३	२८
अद्याद्याश्वश्वइंद्रः	१	८	७
अद्यानोदेवसवितः	६	४	३९
अद्यामुरीययदियातुधानः	४	४	२५
अद्येदुप्राणीदमंमन्	५	७	७
अद्रिणातेमंदिनः	७	७	३०
अद्रिभिःसुतोमतिभिः	७	८	२०
अद्रिभिःसुतःपवते	७	२	३३
अद्रिभिःसुतःपवसेपवित्रे	७	२	२५
अद्रोघमावहोशतो	७	३	१६
अद्रोघसत्यंतवतन्महित्वं	६	४	३२
अद्रौचिदस्माअंतर्दुरोणे	३	२	१०
अद्वेषोअद्यबर्हिषः	१	५	१४
अद्वेषोनोमरुतो	७	८	७
अधक्रत्वामघवन्तुभ्यं	४	४	३४
अधक्षपापरिष्कृतः	४	१	२३
अधग्मंतानहुषोहवंसूरेः	७	४	२५
अधग्मंतोशनापृच्छतेवां	२	१	३
अधजिह्वापापतीति	७	७	७
अधजोअधवादिवः	४	५	८
अधतेविश्वमनुहासदिष्ट	५	७	१३
अधत्यंद्रप्संविभ्वं	१	४	२२
	७	६	९

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अधत्वामिद्रविद्धि	८	१	३०
अधत्वष्टातेमहः	४	६	२
अधत्वाविश्वेपुरः	४	६	२
अधत्विषीमांअभ्योजसा	२	६	२८
अधद्रप्सोअंशुमत्यांउपस्थे	६	६	३४
अधद्युतानःपित्रोः	३	५	२
अधद्याश्चित्तेअपसा	४	६	२
अधधारयामध्वा	७	४	१३
अधःपश्यस्वमोपरि	६	३	१०
अधप्रजज्ञेतरणिर्ममत्तु	१	८	२५
अधप्रियमिपिरायं	६	४	६
अधप्लायोगिरतिदासत्	५	७	१६
अधयच्चारथेगणे	६	४	६
अधयद्गिमेपवमान	७	५	२३
अधयद्वाजानागविष्टौ	८	१	३०
अधश्रुतंकवषंवृद्धं	५	२	२६
अधश्वेतंकलशंगोभिरक्तं	६	३	१६
अधश्वेतंकलशं	७	२	३२
अधसूयस्यार्चयः	४	१	१
अधसातेचर्षणयो	४	६	२०
अधसानउदेवता	२	७	१४
अधसानोवृधेभव	४	७	२९
अधसास्यपनयंति	४	५	१४
अधस्यायोपणामही	६	४	६
अधस्वनादुतबिभ्युः	१	६	३२
अधस्वनान्मरुतांविश्वं	१	३	१६
अधस्वमस्यनिर्विदे	१	८	२३
अधाकृणोःपृथिवीं	२	६	१०
अधाकृणोःप्रथमंवीर्यं	२	६	१९
अधागावउपमातिं	८	१	३०
अधाचिच्छुयद्दिधिषा	८	७	२०
अधातेअप्रतिष्कुतं	६	६	२३
अधात्वंहिनस्करः	६	६	६
अधानरोन्योहृतेधा	४	३	१०
अधानोविश्वसौभग	१	३	२५
अधान्वस्यजेन्यस्य	८	१	३०
अधान्वस्वसंदृशंजगन्वान्	६	१	१०
अधामन्येबृहदसुर्यम्	४	७	२
अधामन्येश्रत्तेअस्मा	१	७	१९
अधामहीनआयस्य	५	२	२०
अधामातुरुपसःसप्तविप्राः	३	४	१८
अधायथानःपितरःपरासः	३	४	१९
अधायिधीतिरसप्रं	७	७	२७
अधायोविश्वाभुवना	२	६	१९
अधार्ष्यग्निर्मानुषीपुविक्षु	२	६	२४
अधारयतंपृथिवीं	४	३	३०
अधारयंतवह्नयः	१	२	२
अधासुमद्रोअरतिः	८	१	२९
अधाहयद्वयमग्नेत्वाया	३	४	१८
अधाहयंतोअधिना	५	५	२१
अधाहिकाव्यायुवं	४	४	४
अधाहिन्वानइंद्रियं	७	१	५
अधाहिविष्वीड्योसि	४	५	२
अधाहींद्रगिर्वणः	६	७	२
अधाहोतान्यसीदो	४	४	३५
अधाह्यग्नएषां	४	१	८
अधाह्यग्नेक्रतोर्भद्रस्य	३	५	१०
अधाह्यग्नेमह्यानिपद्य	७	६	१
अधिद्यामस्थाद्वृषभो	७	३	११
अधिद्वयोरदधाउक्थ्यं	१	६	४
अधिनइंद्रैषां	६	६	४
अधिपुत्रोपमश्रवः	७	८	२
अधिपेशांसिवपतेनृतूँरिव	१	६	२४
अधिबृबुःपणीनां	४	७	२६

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अधियदस्मिन्वाजिनीव	७	४	४
अधियस्तस्थौकेशंवंता	८	५	२६
अधियावृहत्तोदिवः	६	२	२२
अधिश्रियेदुहिता	५	१	३
अधिश्रियंनिदधुश्चारु	१	५	१८
अधिसानौनिजिघ्नते	१	५	३०
अधीन्वन्नसप्तितंचसप्तच	८	४	२८
अधीवयद्विरीणां	५	८	२०
अधीवासंपरिमातुः	२	२	६
अधुक्षतप्रियंमधु	६	७	१८
अधुक्षत्पिप्युषीमिषं	६	५	१७
अधेनुंदस्मास्तर्यं विपक्तां	१	६	१६
अध्वर्यवःकर्तनाश्रुष्टिं	२	६	१४
अध्वर्यवःपयसो	२	६	१४
अध्वर्यवश्चकृवांसोमधूनि	४	२	२०
अध्वर्यवातुहिपिंच	६	३	५
अध्वर्यवोपइतासमुद्रं	७	७	२४
अध्वर्यवोभरतेंद्रायं	२	६	१३
अध्वर्यवोयउरणं	२	६	१३
अध्वर्यवोयन्नरः	२	६	१४
अध्वर्यवोयोअपो	२	६	१३
अध्वर्यवोयोदिव्यस्य	२	६	१४
अध्वर्यवोयोदभीकं	२	६	१३
अध्वर्यवोयःशतमासहस्रं	२	६	१४
अध्वर्यवोयःशुतंशबरस्य	२	६	१३
अध्वर्यवोयःस्वश्वं	२	६	१३
अध्वर्यवोरुणंदुग्धमंशुं	५	६	२३
अध्वर्यवोहविष्मंताहि	७	७	२४
अध्वर्युभिःपंचभिः	३	१	२
अध्वर्युवामधुपाणिं	७	८	२१
अध्वर्योअद्रिभिःसुतं	७	१	८
अध्वर्योद्रावयात्वं	५	७	३२
अध्वर्योवीरप्रमहे	४	७	१८
अनच्छयेतुरगातुजीवं	२	३	१९
अनंशमप्सुदुष्टरं	६	८	६
अनमीवाउपसआ	७	८	७
अनमीवासइळ्यामदंतो	३	४	५
अनर्वाणोह्येषां	६	१	२५
अनर्वाणंवृषभमंद्रजिह्वं	२	५	१२
अनर्शरातिंवसुदामुपस्तुहि	६	७	३
अनश्वोजातोअनभीशु	२	२	२२
अनश्वोजातोअनभीशु	३	७	७
अनवद्यैरभिद्युभिः	१	१	१२
अनवस्तेरथमश्वायतक्षन्	४	१	२९
अनस्वंतासत्पतिर्मामहेमे	४	१	२१
अनागसोअदितये	४	४	२६
अनाधृष्टानिधृषितः	८	७	२६
अनानुदोवृषभोदोधतः	२	६	२७
अनानुदोवृषभोजगम्यात्	२	६	३१
अनायतोअनिबद्धःकथा	३	५	१३
अनायतोअनिबद्धः	३	५	१३
अनारंभणेतदवीरयेथाम्	१	८	८
अनिरेणवचसाफल्गुनेन	३	५	३
अनुकृष्णेवसुधितीयेमाते	३	७	२४
अनुकामंतर्पयेथां	१	१	३२
अनुकृष्णेव्रसुधिती	३	२	८
अनुतद्दुर्वीरोदसी	५	३	२७
अनुतन्नोजास्पतिः	५	४	५
अनुतेदायिमहइंद्रियायं	४	६	२०
अनुतेशुष्मंतुरयंतमीयतुः	६	७	३
अनुत्तमातेमघवन्नकिर्नु	२	३	२५
अनुत्रितस्ययुध्यतः	५	९	२२
अनुत्वामहीपाजसीअचक्रे	१	८	२६
अनुत्वारथोअनुमर्योअर्वन्	२	३	१२

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अनुत्वारोदसीउभे	६	५	२८
अनुत्वारोदसीउभेचक्रं	५	८	१६
अनुत्वाहिंन्वेअधदेव	४	६	६
अनुद्यावापृथिवी	४	६	६
अनुद्रप्सासइंदवः	६	७	२६
अनुद्वाजंहितानयो	३	६	२२
अनुपूर्वाण्योक्या	६	२	२४
अनुप्रत्नस्यौकसः	१	२	२९
अनुप्रत्नस्यौकसः	६	५	७
अनुप्रत्नासआयवः	६	८	१३
अनुप्रयेजेजनआजौ	४	७	८
अनुयदींमरुतोमन्दसानं	४	१	२३
अनुव्रतायरन्धयन्नपव्रजा	१	४	१०
अनुश्रुतामुमतिंवर्धत्	४	३	३०
अनुस्पष्टोभवत्येषः	८	८	१८
अनुस्वधामक्षरन्नापो	१	३	३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अनुहित्वासुतंसोम	७	५	२२
अनूनोदत्रहस्तयतोअद्रिः	४	२	२७
अनूपेगोमान्गोभिरक्षाः	७	५	१३
अनृक्षराऋजवः	८	३	२४
अनेनोवोमरुतो	५	१	८
अनेहसंप्रतरणंविवक्षणं	६	४	१४
अनेहसंवोहवमानमूतयें	६	४	१६
अनेहोदात्रमदितेरनर्वं	२	५	२
अनेहोनउरुव्रजे	६	४	५३
अनेहोमित्रार्यमन्	६	१	२८
अन्यदद्यकवैरमन्यदु	४	६	१७
अन्यमस्मद्रियाइयं	६	५	२६
अन्यमूषुवंयमुन्यः	७	६	८
अन्यव्रतममानुषं	६	५	१०
अन्यस्यावत्सरिहती	३	३	३०
अन्यावोअन्यामवतु	८	५	१०

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अन्येजायांपरिमृशंत्यस्य	७	८	३
अन्योअन्यमनुगृभ्णाति	५	७	३
अन्वपांखान्यर्तृतमोजसा	५	६	२
अन्वस्यस्थूरंदद्दशेपुरस्तात्	५	७	१६
अन्वहमासाअन्विद्धनानि	८	४	१६
अन्वेकोवदतियद्ददाति	२	६	१०
अपघ्नंतोअराव्णः	६	८	२
अपघ्नन्तोमरक्षसः	७	१	३५
अपघ्नन्नेषिपर्वमान	७	४	१०
अपघ्नन्पर्वतेसृधः	७	१	२२
अपघ्नन्पर्वसेसृधः	७	१	३४
अपज्योतिषातमो	८	२	१७
अपत्याअस्थुरनिरा	६	४	१३
अपत्येतायवोयथा	१	४	७
अपत्यंपरिषंथिनं	१	३	२४
अपत्यंवृजिनंरिपुं	४	८	१३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अपद्वारामतीनां	६	७	३५
अपनःशोशुचदघं	१	७	५
अपप्राचइंद्रविश्वान्	८	७	१९
अपयोरिंद्रःपापजे	८	५	२६
अपश्चिदेपविभ्वो३दमूनाः	३	२	८
अपश्यंगोपामनिपद्यमानं	२	३	२०
अपश्यंगोपामनिपद्यमानं	८	८	३५
अपश्यंग्रामंवहमानं	७	७	१८
अपश्यंत्वामनसादीध्यानां	८	८	४१
अपश्यंत्वामनसादीध्यानां	८	८	४१
अपश्यमस्यमहतो	८	३	१४
अपस्वसुरुपसोनग्जिहीते	५	५	१८
अपहतरक्षसोभंगुरावतः	८	३	८
अपागूहन्नमृतां	७	६	२३
अपाङ्प्राङेतिस्वधया	२	३	२१
अपादहस्तोअपृतन्यत्	१	२	३७

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अपादितउदुनश्चित्रतमः	४	७	१०
अपादिंद्रोअपादग्निः	६	५	७
अपादुशिष्यंधसः	६	६	१५
अपादेतिप्रथमापद्वतीनां	२	२	२२
अपाद्वोत्रादुतपोत्रादमत्र	२	८	१
अपांधमद्भिशस्ती	६	६	१२
अपान्यदेत्यभ्यन्यदेति	२	१	५
अपामतिष्ठद्धरुणःहरंतमः	१	४	१८
अपामसोममृतांअभूम	६	४	११
अपामिदंन्ययनं	८	७	३०
अपामिवेदूर्मयस्तर्तुराणाः	७	४	५
अपामीवामपविश्वां	८	२	५
अपामीवामपस्त्रिधं	६	१	२६
अपामीवांसविता	८	५	१७
अपामुपस्थेमहिषा	४	५	१०
अपामूर्मिमेदन्निव	६	१	१५

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अपाव्यस्यांधसो	२	६	२३
अपारोवोमहिमा	४	४	३४
अपांगभेदर्शतमोषधीनां	२	८	१५
अपांनपातमवसे	१	२	५
अपांनपादाह्यस्थादुपस्थं	२	७	२३
अपांपेरुंजीवधन्यं	७	८	१०
अपांफेनेननमुचेः	६	१	१६
अपांमध्येतस्थिवांसं	५	६	११
अपाःपूर्वेषांहरिवः	८	५	७
अपाःसोममस्तमिंद्र	३	३	२०
अपिपंथांमगन्महि	४	८	१३
अपिबत्कद्रुवःसुतं	६	३	४७
अपिवृश्चपुराणवत्	६	३	२४
अपिष्टुतःसविता	५	४	५
अपूर्व्यापुरुतमा	४	७	४
अपेतवीतविचसर्पतातः	७	६	१५

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अपैद्रद्विषतोमनः	८	८	१०
अपेहिमनसस्पते	८	८	२२
अपोदेवीरुपह्वये	१	२	११
अपोमहीरभिशस्ते	८	५	२५
अपोयदद्रिपुरुहूत	३	५	१८
अपोवसानःपरिकोशं	७	५	१६
अपोवृत्रंवव्रिवांसं	३	५	१८
अपोषाअनसःसरत्	३	६	२०
अपोपुणड्यंशरुः	६	४	५३
अपोसुर्म्यक्षवरुण	२	७	१०
अपोह्यंपामजुंपतदेवाः	३	७	२
अप्सूर्येमरुतआपिः	३	३	१६
अमंस्वतीमश्विनावाचं	१	७	३७
अप्रक्षितंवसुबिभर्पिहस्त	१	४	१०
अप्रतीतोजयतिसंधनानि	३	७	२७
अप्रयुच्छन्नप्रयुच्छन्निरग्ने	२	२	१२

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अप्रांमित्रमधवन्तथेत्	६	४	३६
अप्सरसांगंधर्वाणां	८	७	२४
अप्सराजामुपसिप्मि	८	७	७
अप्साइंद्रायवायवे	७	२	४
अप्सुत्वामधुमत्तमं	६	८	२०
अप्सुधूतस्यहरिवः	८	५	२४
अप्सुमेसोमोअब्रवीत्	१	२	११
अप्सुमेसोमोअब्रवीत्	७	५	५
अप्स्वग्नेसधिष्टव	६	३	३०
अप्स्वंतरमृतमप्सु	१	२	११
अबुध्नेराजावरुणोवनस्य	१	२	१४
अबुध्रमुत्यइंद्रवंतः	७	८	६
अबोधिजारउषसां	५	२	१२
अबोधिहोतायजथाय	३	८	१२
अबोध्यग्निर्जमउदेतिसूर्यः	२	२	२७
अबोध्यग्निःसमिधा	३	८	१२

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अव्जासुक्थैरहिं	५	३	२६
अभागःसन्नपपरेतः	३	८	१८
अभिकण्वाअनूषत	५	८	१५
अभिव्लग्याचिदद्रिवः	२	१	२२
अभिक्रत्वेदभूरध्र	५	३	४
अभिक्रंदन्कलशं	७	३	१४
अभिक्रंदस्तनय	४	४	२८
अभिक्षिपःसमंग्मत	६	८	४
अभिख्यानोमघवन्	८	६	१३
अभिगंधर्वमंतृणत्	६	५	२९
अभिगव्यानिवीतयें	७	१	२८
अभिगावोअधन्विषुः	६	८	१४
अभिगावोअनूषतयोषां	६	८	२२
अभिगोत्राणिसहसा	८	५	२३
अभिजैत्रीरसचंतस्पृधानं	३	२	५
अभितष्टेवदीधयामनीषां	३	२	२३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अभितेमधुनापयः	६	७	३६
अभित्यंगावःपयसा	७	३	९
अभित्यंपूर्व्यमदं	६	७	२६
अभित्यंमद्यंमदं	६	७	२६
अभित्यंमेषंपुरुहूतमृभ्मियं	१	४	९
अभित्यंवीरंगिर्वणसं	४	८	९
अभित्रिंपृष्ठंवृषणं	७	३	२६
अभित्वागोतमागिरा	१	५	२६
अभित्वागोतमागिरा	३	६	२८
अभित्वादेवसवितः	१	२	१३
अभित्वादेवःसविता	८	८	३२
अभित्वानक्तीरुषसः	२	५	२०
अभित्वापाजोरक्षसो	४	६	१२
अभित्वापूर्वपीतये	१	१	३७
अभित्वापूर्वपीतये	५	७	२६
अभित्वायोपणोदशं	७	१	१३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अभित्वावृषभासुते	६	३	४६
अभित्वाशूरनोनुमः	५	३	२१
अभित्वासिंधोरिशुमित्	८	३	६
अभिद्यांमहिनाभुव	८	६	२७
अभिद्युम्नानिवनिनः	३	३	२
अभिद्युम्नंबृहद्यशः	७	५	१८
अभिद्रोणानिवभ्रवः	६	८	२३
अभिद्विजन्मात्रिवृदग्नं	२	२	५
अभिद्विजन्मात्रीरोचनानि	२	२	१८
अभिनइळायूथस्यमाता	४	२	१६
अभिनक्षंतोअभियेतं	२	७	२
अभिनोदेवीरवसा	१	२	६
अभिनोनर्यवसं	४	८	१७
अभिनोवाजसातमं	७	४	२३
अभिप्रगोपतिंगिरा	६	५	५
अभिप्रदंदुर्जनंयोन	३	६	१

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अभिप्रशूरधृषता	६	६	१२
अभिप्रयांसिवाहसा	३	१	१०
अभिप्रयांसिसुधितानि	४	५	१९
अभिप्रवंतसमनेव	३	८	११
अभिप्रवःसुराधसः	६	४	१४
अभिप्रस्थाताहवं	५	६	२५
अभिप्रियाणिकाव्या	७	१	१४
अभिप्रियाणिपवते	७	२	३३
अभिप्रियाणिपवते	७	४	१३
अभिप्रियादिवस्पदा	६	७	३९
अभिप्रियादिवस्पदं	६	७	३५
अभिप्रियामरुतोयावो	६	२	३२
अभिप्रेहिदक्षिणतः	८	३	१८
अभिब्रह्मीरनूषत	६	८	२३
अभिभुवैभिर्भंगार्य	२	६	२७
अभिभूरहमागमं	८	८	२४

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अ॒भिय॒ज्ञंगृ॑णीहिनः	१	१	२८
अ॒भियेत्वा॑विभावरि॰	४	४	२१
अ॒भियेमि॒थोव॒नुषः॑	५	४	५
अ॒भियोम॑हि॒नादिवं॑	३	४	६
अ॒भियंदे॒वीनिर्ऋ॑तिः	५	४	४
अ॒भियंदे॒व्यदि॑तिः	५	४	५
अ॒भिवस्त्रा॑सुवस॒नानि॑	७	४	२१
अ॒भिवह्न॑यऊ॒तये॑	६	१	३
अ॒भिवह्नि॒रम॑र्त्यः	६	७	३३
अ॒भिवां॑नू॒नम॑श्विना॒	५	५	१२
अ॒भिवा॒युंवी॒त्य॑र्षा	७	४	२०
अ॒भिविप्रा॑अनूषत॒गावः॑	६	७	३८
अ॒भिविप्रा॑अनूषतमू॒र्धन्	६	८	७
अ॒भिविश्वा॑नि॒वार्या॑	६	८	३२
अ॒भि॒वृत्य॑स॒पत्ना॑न्	८	८	३२
अ॒भिवे॒नाअ॑नूषत	७	१	४०

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अ॒भिवो॑अर्चेपो॒ष्याव॑तो॒नॄन्	४	२	१४
अ॒भिवो॑दे॒वींधियं॑	५	३	२५
अ॒भिवो॑वी॒रमन्ध॑सो॒मदे॑षु	६	४	३
अ॒भिव्य॑यस्यखदि॒रस्य॒	३	३	२२
अ॒भिव्र॒जंनत॑त्निषे	५	८	१३
अ॒भिश्या॒वन्नकृश॑नेभिः	८	२	१७
अ॒भि॒ष्ट॒नेते॑अद्रिवो	१	५	३१
अ॒भिष्ट॑येस॒दावृ॑धं	६	५	१
अ॒भिसि॒ध्मोअ॑जिगा	१	३	३
अ॒भिसु॑वा॒नास॒इंद॑वः	५	८	७
अ॒भिसू॒यव॑संनय	१	३	२५
अ॒भिसोमा॑सआ॒यवः॑	६	८	१३
अ॒भिसोमा॑सआ॒यवः॑	७	५	१४
अ॒भिस्व॒पूभि॑र्मि॒थो	५	४	२३
अ॒भिस्व॑रंतु॒येतव॑	६	१	१२
अ॒भिस्ववृ॑ष्टिं॒मदे॑अस्य॒	१	४	१२

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अ॒भिहिस॑त्यसोमपाः	६	७	१
अ॒भीक॑आसांपद॒वीर॑	३	४	१
अ॒भीन॒आव॑वृत्स्व	३	६	२४
अ॒भीन॑वंतेअ॒द्रुहः॑	७	४	२७
अ॒भीनो॑अग्नउ॒क्थमित्	२	२	७
अ॒भीनो॑अर्षदि॒व्या	७	४	२१
अ॒भी॒३॒॑दमेक॒मेकः॑	८	१	६
अ॒भी॒३॒॑ममघ्न्या॑उ॒त	६	७	१७
अ॒भीम॑वन्वन्त्स्वभि॒ष्टिं	१	४	९
अ॒भीमृ॒तस्य॑दो॒हना॑अनूषत	२	२	१३
अ॒भीमृ॒तस्य॑वि॒ष्टपं॑	६	८	२४
अ॒भी॒व॒र्तेन॑ह॒विषा॑	८	८	३२
अ॒भीवृ॑तं॒कृश॑नैर्वि॒श्वरू॑पं	१	३	६
अ॒भीष॒तस्तदाभ॑र	५	३	२१
अ॒भीषुण॒स्त्वंर॒यिं	६	६	२५
अ॒भीषुणः॒सखी॑नां	३	६	२४

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अ॒भीष्व१॒॑र्यःपौंस्यैः॑	८	२	२२
अ॒भी॑हिमन्योत॒वसः॑	८	३	१८
अभु॑त्सु॒प्रदे॒व्या	५	८	३३
अभू॑दि॒दंव॒युन॒मोषुभू॑षत	२	४	२७
अभू॑दुपा॒रमेत॑वे	१	३	३५
अभू॑दु॒भाउ॑अं॒शवे॑	१	३	३४
अभू॑दुवोविध॒तेर॑त्न॒धेयं॑	३	७	३
अभू॑दु॒षाइंद्र॑तमाम॒घोनी॑	५	५	२६
अभू॑दु॒षारुश॑त्पशुः	४	४	१६
अभू॑द्दे॒वःस॑वि॒तावंद्यो॒	३	८	५
अभू॑रुवीरगिर्वणो	४	७	२३
अभू॒रेको॑रयिपते	४	७	३
अभू॒वौंक्षी॒र्व्यू१॒॑आयु॑	७	७	१६
अ॒भ्य॑भि॒हिश्रव॑सा	७	५	२२
अ॒भ्य॑र्चनभाक॒वत्	६	३	२४
अ॒भ्य॑र्षतसुष्टु॒तिंगव्यं॑	३	८	११

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अभ्यर्षबृहद्यशः	६	८	१०
अभ्यर्षमहानां	६	७	१६
अभ्यर्षविचक्षण	७	१	८
अभ्यर्षसहस्रिणं	७	१	३२
अभ्यर्षस्वायुध	६	७	२३
अभ्यर्षानपच्युतः	६	७	२२
अभ्यवस्थाःप्रजायंते	४	१	११
अभ्यारमिदद्रयः	६	५	१६
अभ्यूर्णोतियन्नग्नं	६	५	३३
अभ्रप्रुषोनवाचा	८	३	१०
अभ्राजिशर्धोमरुतो	४	३	१५
अभ्रातरोनयोषणो	३	५	१
अभ्रातृव्योअनात्वं	६	२	३
अभ्रातेवपुंसएतिप्रतीची	२	१	८
अमंथिष्टांभारता	३	१	२३
अमदन्मामरुतस्तोमः	२	३	२६
अमदान्स्तोमान्प्रभरे	२	१	११
अमन्महीदनाशवः	५	७	१२
अमाजुरश्निग्नवथोयुवं	७	८	१५
अमाजूरिवपित्रोः	२	६	२०
अमादेपांभियसा	४	३	२४
अमायवोमरुतो	६	१	३७
अमित्रहाविचर्षणिः	६	७	३७
अमित्रायुधोमरुतामिव	३	१	३४
अमिनतीदैव्यानिव्रतानि	२	१	७
अमीयऋक्षानिहितास	१	२	१४
अमीयेदेवास्थन	१	७	२०
अमीयेपंचोक्षणः	१	७	२१
अमीयेसप्तरश्मयः	७	१	२१
अमीवहावास्तोष्पते	५	४	२२
अमीषांचित्तंप्रतिलोभयंती	८	५	२३
अमूरःकविरदिति	५	२	१२
अमूराविश्वावृषणाविमा	५	५	३
अमूरोहोतान्यसादि	३	५	४
अमूर्याउपसूर्ये	१	२	११
अमृक्तेनरुशता	७	२	२१
अमृतंजातवेदसं	६	५	२१
अमेवनःसुहवा	२	७	२५
अम्युक्सातइंद्रकृष्टिरस्ये	२	४	८
अयंकविरकविषु	५	२	५
अयंकुत्सुरगृभीतः	६	५	३३
अयंवसतुरोमदः	७	७	१२
अयंचक्रमिषणत्सूर्यस्य	३	५	२३
अयंजायतमनुषोधरीमणि	२	१	१४
अयंतआघृणेसुतः	७	५	१५
अयंतइंद्रसोमो	६	१	२४
अयंतएमितन्वापुरस्तात्	६	७	४
अयंतेअस्तुहर्यतः	३	३	८
अयंतेअस्म्युपमेह्यर्वाङ्	८	३	१८
अयंतेमानपेजने	६	४	४५
अयंतेयोनिर्ऋत्वियः	३	१	३३
अयंतेशर्यणावति	६	४	४५
अयंतेस्तोमोअग्रियः	१	१	३१
अयंदक्षायसाधनः	७	५	८
अयंदशस्यन्नर्यभिः	८	५	१५
अयंदिवइयर्तिविश्व	७	२	२०
अयंदीर्घायचक्षसे	६	१	१२
अयंदेवःसहसा	४	७	२०
अयंदेवानामपसामपस्तमो	२	३	३
अयंदेवायजन्मने	१	२	१
अयंदेवेषुजागृविः	७	१	१
अयंद्यावापृथिवी	४	७	२०
अयंद्योतयदद्युतो	४	७	११
अयंनाभावदतिवल्गुवो	८	२	१

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अ॒यंनि॒धिःस॑रमे॒	८	६	६
अ॒यंनो॑वि॒द्वान्व॑नवत्	७	३	२
अ॒यंपंथा॒अनु॑वित्तः	३	५	२५
अ॒यंपु॑ना॒नउ॒षसः॑	७	३	१६
अ॒यंपू॒षार॒यिर्भगः॑	७	५	२
अ॒यंभरा॑यसान॒सिः	७	५	९
अ॒यंम॒तवा॑न्छकु॒नः	७	३	१४
अ॒यंमा॒तायंपि॒ता	८	१	२५
अ॒यंमि॒त्रस्य॒वरु॑णस्य	१	६	३२
अ॒यंमि॒त्राय॒वरु॑णाय॒शंत॑मः	२	१	२६
अ॒यंमि॒त्रोन॑म॒स्यः॑	३	४	५
अ॒यंमे॑पी॒तउदि॑यर्ति॒	४	७	३०
अ॒यंमे॒हस्तो॒भग॑वान्	८	१	२५
अ॒यंय॒ज्ञोदे॑व॒याअ॒यं	२	४	२०
अ॒यंयथा॑नआ॒भुव॒त्	६	७	१०
अ॒यंयोनि॑श्चकृ॒मायंव॒यन्ते॑	३	४	२०

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अ॒यंयोवज्रः॑पुरु॒धा	७	७	१९
अ॒यंयोहोता॒किरु॒स	८	१	१२
अ॒यंयःसृंज॑येपु॒रो	३	५	१५
अ॒यंरो॑चयद॒रुचो॑	४	७	११
अ॒यंवां॒कृष्णो॑अश्विना	६	६	७
अ॒यंवां॑घ॒र्मोअ॑श्विना	५	८	३०
अ॒यंवां॒परि॑षिच्यते	३	७	२५
अ॒यंवां॑भा॒गोनिहि॑तो	६	४	२८
अ॒यंवा॒मद्रि॑भिःसु॒तः	६	२	६
अ॒यंवां॒मधु॑मत्तमः	१	४	१
अ॒यंवां॑मित्रावरुणा	२	८	७
अ॒यंविच॑र्षणिर्हि॒तः	७	१	२५
अ॒यंवि॑दच्चित्र॒दृशी॑कं	४	७	३०
अ॒यंविप्रा॑यदा॒शुषे॑	७	७	१२
अ॒यंविश्वा॑अ॒भिश्रियः॑	६	७	१०
अ॒यंविश्वा॑नितिष्ठति	७	१	११

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अ॒यंवृत॑श्चातयते	३	५	२२
अ॒यंवे॒नश्चो॑दयत्	८	७	७
अ॒यंवो॑य॒ज्ञऋ॑भवो	३	७	३
अ॒यंशृ॑ण्वे॒अध॒जय॑न्नु॒त	३	५	२२
अ॒यंस॑महमातनू	१	८	२३
अ॒यंसयस्य॒शर्म॑न्	७	६	१
अ॒यंसयोदि॒वस्परि॑	६	८	२९
अ॒यंसयोव॑रि॒माणं॑	४	७	३०
अ॒यंसशि॑ङ्क्ते॒येन॒गौः	२	३	१९
अ॒यंस॒हस्र॒मृषि॑भिः	५	७	२५
अ॒यंसहोता॒योद्वि॒जन्मा॒	२	२	१८
अ॒यंसु॒तुभ्यं॑वरुणस्वधावः	५	६	८
अ॒यंसूर्य॑इवोप॒दृक्	७	१	११
अ॒यंसोअ॒ग्निराहु॑तः	५	१	२६
अ॒यंसोअ॒ग्निर्यस्मि॒न्	३	१	२२
अ॒यंसोम॑इंद्र॒तुभ्यं॑सुन्व॒आ	५	३	१३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अ॒यंसोम॑इंद्र॒तुभ्यं॑	७	३	२४
अ॒यंसोम॑श्च॒मूसु॒तो	४	३	५
अ॒यंसोमः॑कप॒र्दिने॑	४	२	१५
अ॒यंस्तु॒तोराजा॑वंदि	८	१	२९
अ॒यंस्वा॒दुरि॒हमदि॑ष्टः	४	७	३०
अ॒यंह॒यद्वां॑देव॒याउ॒	५	५	१४
अ॒यंहयेन॒वाइ॒दं	६	५	२७
अ॒यंहिते॒अम॑र्त्यः	८	८	२
अ॒यंहिने॒तावरु॑णः	५	४	७
अ॒यंहोता॑प्रथ॒मः	४	५	११
अ॒यम॑कृणोदु॒षसः॑	४	७	२०
अ॒यम॒ग्निरु॑रुष्यति	८	८	३२
अ॒यम॒ग्निर्व॑ध्र्य॒श्वस्य॑	८	२	२०
अ॒यम॒ग्निःस॑ह॒स्रिणः॑	६	५	२४
अ॒यम॒ग्निःसु॒वीर्य॒स्येशे॑	३	१	१६
अ॒यम॒ग्नेज॑रि॒तात्वे	८	७	३०

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अ॒यम॑ग्ने॒त्वेअपि॑	६	३	४१
अ॒यम॒स्मान्वन॒स्पति॒र्मा	३	३	२२
अ॒यम॒स्मासु॒काव्यः॑	८	८	२
अ॒यम॑स्मिजरित॒ःपश्य॑मे॒ह	६	७	४
अ॒यमि॑न्द्रवृ॒षाक॑पिः	८	४	४
अ॒यमि॑न्द्रो॒म॒रुत्स॑खा॒	६	५	२७
अ॒यमि॒हप्र॑थ॒मोधा॑यि	३	५	६
अ॒यमु॑ते॒सम॑तसि	१	२	२८
अ॒यमु॑तेसरस्वति॒वसि॑ष्ठः	५	६	१९
अ॒यमु॑त्वा॒विच॑र्षणे	६	१	२३
अ॒यमु॑वांपुरु॒तमो॑रयी॒णां	३	४	९
अ॒यमु॑शा॒नःपर्यद्रिं॑	४	७	११
अ॒यमु॒ष्यप्रदे॑व॒युः	८	८	३४
अ॒यमु॒ष्यसुम॑हां	५	२	११
अ॒यमेक॑इ॒त्थापु॒रू	६	२	२४
अ॒यमे॑भिवि॒चाक॑शत्	८	४	४

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अ॒याचि॒त्तोवि॒पानया॒	७	२	३
अ॒याते॑अग्नेविधे॒म	२	५	२७
अ॒याते॑अग्नेस॒मिधा॑	३	४	२५
अ॒याधि॒याच॑गव्य॒या	६	६	२४
अ॒यानि॑ज॒घ्निरोज॑सा	७	१	१०
अ॒याप॑वस्वदेव॒युः	७	५	११
अ॒याप॑वस्व॒धार॑या॒	७	१	३१
अ॒याप॒वाप॑वस्वै॒ना	७	४	२१
अया॑म॒धीव॑तो॒धियः॑	६	६	१७
अया॑मि॒घोष॑इंद्र	५	३	७
अया॑मिते॒नम॑उक्तिं	३	१	१४
अ॒यारु॒चाहरि॑ण्या	७	५	२४
अ॒यावाजं॑दे॒वहि॑तं	४	६	३
अ॒यावी॒तीपरि॑स्रव॒	७	१	१८
अया॑समग्नेसुक्षि॒तिं	२	७	२४
अ॒यासोमः॑सुकृ॒त्यया॑	७	१	४

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अ॒याहृ॒त्यंमा॒यया॑वावृधा॒नं	४	६	१४
अ॒यु॒जोअस॑मो॒नृभिः॑	६	४	४०
अयु॑ज्रं॒तइं॑द्रवि॒श्वकृ॑ष्टीः	२	४	८
अयु॑क्तस॒प्तशुं॒ध्युवः॑	१	४	८
अयु॑क्तस॒प्तह॒रितः॑	५	५	१
अयु॑क्त॒सूर॒एत॑शं॒	७	१	३१
अयु॑द्ध॒इद्यु॒धावृतं॑	६	३	४२
अयु॑द्धसेनोवि॒भ्वा॑	८	७	२६
अयु॑युत्सन्ननव॒द्यस्य॒सेनां॑	१	३	२
अयो॑दंष्ट्रोअ॒र्चिषा॑	८	४	५
अ॒यो॒द्धेव॑दु॒र्मद॒आहिजु॒ह्वे	१	२	३७
अरं॒कामा॑य॒हर॑यः	८	५	६
अरं॑कृण्वंतु॒वेदिं॑	२	४	१०
अरं॒क्षया॑यनोम॒हे	६	१	१९
अरं॑तइंद्रकु॒क्षय॑	६	६	१९
अरं॑दा॒सोनमी॒ळ्हुषे॑कराणि	५	६	८

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अरं॑मउ॒स्रया॒म्णे	३	६	३०
अरं॑मे॒गंतं॒हव॑नाय	५	१	३
अरं॒हिष्मा॑सु॒तेषु॑णः	६	६	१९
अर॑ण्या॒न्यर॑ण्यानि	८	८	४
अ॒रण्यो॒र्निहि॑तोजा॒तवे॑दाः	३	१	३२
अ॒रम॑तिरन॒र्वणः॑	६	२	४०
अर॑ममाणो॒अत्ये॑ति॒	७	२	२७
अर॑मयः॒सर॑पसः	२	६	१२
अर॒मश्वा॑यगायति	६	६	१९
अ॒र॒श्मानो॒येर॒थाः	७	४	१४
अ॒राइ॒वेदच॑रमा॒	४	३	२३
अरा॑धि॒होता॑नि॒षदा॒	८	१	१३
अरा॑धि॒होता॒स्व१॒॑र्निष॑त्तः	१	५	१४
अरा॑यि॒काणे॒विक॑टे	८	८	१३
अरा॑वीदं॒शुःसच॑मानः	७	२	३१
अ॒रित्रं॑वांदि॒वस्पृ॒थु	१	३	३४

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अरिष्टःसमर्तोविश्व	८	२	५
अरुणप्सुरुषाअभूत्	६	५	२०
अरुणोमासकृद्वृकः	१	७	२३
अरुपस्यदुहितरा	४	८	५
अरुपोजनयन्गिरः	६	८	१५
अरूरुचदुपसःपृश्नि	७	३	८
अरोरवीद्वृष्णोअस्य	२	६	४
अर्चतप्रार्चत	६	५	६
अर्चद्वृषावृषभिः	२	४	१३
अर्चतएकेमहिसाममन्वत	६	२	२६
अर्चतस्वाहवामहे	४	१	५
अर्चतिनारीरपसोन	१	६	२४
अर्चादिवेबृहतेशूष्यं	१	४	१७
अर्चामितेसुमतिं	३	४	२४
अर्चामिवांवर्धायापः	७	६	११
अर्चाशक्रायशाकिने	१	४	१७
अर्णांसिचित्रप्रथाना	५	२	२४
अर्थमिद्वाउअर्थिनः	१	७	२७
अर्थिनोयंतिचेदर्थं	६	५	३३
अर्धवीरस्यश्रुतपां	५	२	२७
अर्भकोनकुमारकः	६	५	७
अर्यमणंबृहस्पतिं	८	७	२९
अर्यमणंवरुणंमित्रमेषां	३	४	१६
अर्यमाणोअदितिः	३	३	२७
अर्यस्यैवरुणमित्र्यैवा	४	४	३१
अर्योवागिरोअभ्यर्च	८	८	६
अर्योविशांगातुरेति	७	७	२
अर्वद्भिरग्नेअर्वतोनृभिः	१	५	२०
अर्वतोनश्रवसो	५	६	१२
अर्वतोनश्रवसो	५	६	१२
अर्वाग्रथंनियच्छतं	६	३	१७
अर्वाग्रथंविश्ववारते	४	७	९
अर्वाङेहिसोमकामंत्वाहुः	१	७	१९
अर्वाङ्त्रिचक्रोमधुवाहनो	२	२	२७
अर्वाङ्नरादैव्येनावसा	५	६	३
अर्वाङ्इवश्रवसेसातिं	७	४	१५
अर्वाचंमघवन्यज्यनूवाहणं	२	८	१
अर्वाचैत्वापुरुष्टुत	६	३	३
अर्वाचैत्वापुरुष्टुत	५	८	१७
अर्वाचैत्वासुखेरथे	३	३	४
अर्वाचंदैव्यंजनं	१	३	३२
अर्वाचावांसप्तयः	१	४	२
अर्वाचोअद्याभवता	२	७	११
अर्वाचीनोवसोभव	३	६	२९
अर्वाचीनंसुतेमनः	३	२	२१
अर्वाचींसुभगेभव	३	८	९
अर्वावतोनआगहि	३	२	२२
अर्वावतोनआगहि	३	३	२
अर्षासोमद्युमत्तमः	७	२	४
अर्षाणःसोमशंगवे	७	१	२०
अर्हतोयेसुदानवः	४	३	८
अर्हन्बिभर्षिसायकानि	२	७	१७
अलातृणोवलइंद्रव्रजोगोः	३	२	२
अलाय्यस्यपरशुर्ननाश	७	२	१८
अवैतुमन्त्रयेगृहं	६	५	१९
अवक्रक्षिणंवृषभंयथाजुरं	५	७	१०
अवक्रंददक्षिणनोगृहाणां	२	८	११
अवैतुनःपितरःसुप्रवाचनं	१	७	२४
अवैतुमामुपसो	४	८	१४
अवशेद्यामस्तभाय	२	६	१५
अवःपरेणपरएनावरेण	२	३	१७
अवःपरेणपितरंयः	२	३	१७
अवक्षिपदिवोअश्मान	२	७	१२
अवचष्टऋचीषमः	६	४	४०

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अवतेहेळोवरुणनमोभिः	१	२	१५
अवत्मनाभरतेकेतवेदाः	१	७	१८
अवत्याबृहतीरिषः	८	७	२२
अवत्वेइंद्रमवतो	४	७	३२
अवद्यासिवमन्यमाना	३	५	२५
अवद्युतानःकलशान्	७	२	३३
अवद्रप्सोअंशुमतीमतिष्ठ	६	६	३४
अवद्रुधानिपित्र्यासृजानो५	६		८
अवद्वकेअवत्रिका	८	१	२३
अवनोवृजिनाशिशीहि	८	५	२७
अवपतंतीरवदन्	८	५	११
अवयच्छ्येनोअस्वनी	३	६	१६
अवयत्यंशतक्रतो	८	७	२२
अवयत्स्वेसधस्थे	६	५	३४
अवर्त्याशुनंआंत्राणि	३	५	२६
अवर्धयन्सुभगंसप्तयंहीः	२	८	१३
अवर्महइंद्रदादृहिश्रुधीनः	२	१	२२
अवर्षीर्वर्षमुदुपू	४	४	२८
अवविद्धंतौग्र्यमप्सु	२	४	२८
अववेदिंहोत्राभिर्यजेत	५	५	२
अवसिंधुंवरुणोद्यौरिव	५	६	९
अवसृजपुनरग्ने	७	६	२०
अवसृजन्नुपमनां	२	२	११
अवसृजावनस्पते	१	१	२५
अवसृष्टापरापत	५	१	२२
अवस्पृधिपितरंयोधि	३	८	१७
अवस्मदुर्हणायतः	८	७	२२
अवस्मयस्यवेषणे	३	४	२४
अवस्यतेस्तुवतेकृष्णियाय	१	८	२
अवस्यशूराध्वनोनांतें	३	५	१७
अवस्यूमेवचिन्वती	३	४	८
अवस्ययुक्तादिवआवृथा	२	४	६
अवस्वरातिगर्गरः	६	५	६
अवस्वेदाइवाभितः	८	७	२२
अवाकल्पेपुनःपुमः	६	७	३३
अवाचचक्षंपदमस्यसस्वः	४	१	२६
अवानुकुंज्यायात्	८	१	९
अवानोअग्नऊतिभिः	१	५	२८
अवानोवाजयुंरथं	६	५	३६
अवावशंतधीतयः	६	८	९
अवासांमघवन्जहि	२	१	२२
अवासृजंतजिह्वयोन	३	६	१
अवासृजःप्रस्वःश्चंचयः	८	७	२६
अविंतानोअजाश्वः	७	२	१४
अविंतारंसुन्वतो	६	३	१८
अविंदद्दक्षंमित्रो	४	७	१७
अविंददिवोनिहितंगुहा	२	१	१८
अविंदंतेअतिहितं	८	८	३९
अविप्रेचिद्वयोदधत्	४	७	२१
अविप्रोवायदविधत्	६	४	३७
अविष्टधीष्वश्विनानआसु	५	५	१३
अविष्टोअस्मान्विश्वासु	५	३	२६
अवीन्नोअग्निर्हव्यान्	५	३	२६
अवीरामिवमामयं	८	४	२
अवीवृधद्वोअमृताअमंदी	६	५	३६
अवीवृधंतगोतमा	३	६	२९
अवेयमश्वैद्युवतिःपुरस्तात्	२	१	९
अवोचामकवयेमेध्याय	३	८	१३
अवोचामनमोअस्मा	१	८	६
अवोचामनिवचनानि	२	५	११
अवोचाममहतेसौभगाय	६	४	३१
अवोचामरहूगणः	१	५	२६
अवोद्वाभ्यांपरएकया	८	२	१५
अवोरित्थावांछर्दिषः	५	१	१०

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अवोवींनूनमश्विनायुवाकुः	५	५	१२
अव्येपुनानंपरिवारे	७	३	१६
अव्येवधूयुःपवते	७	२	२१
अव्योवारेपरिप्रियं	७	१	१
अव्योवारेपरिप्रियः	६	७	२९
अव्योवारेभिःपवते	७	५	३
अशोच्यग्निःसमिधानो	५	५	१२
अक्षापिनद्धंमधुपर्यं	८	२	१८
अश्मन्वतीरीयते	८	१	१४
अश्मास्यमवतंब्रह्मणः	२	७	१
अश्यामतेसुमतिंदेवयज्य	१	७	५
अश्यामतंकाममग्ने	४	५	७
अश्रवंहिभूरिदावत्तरावां	१	७	२८
अश्रीरातनूर्भवति	८	१	२५
अश्वंनगीर्भीरथ्यंसुदानवः	६	७	१४
अश्वंनगूळहमश्विनासुदेवैः	१	८	११
अश्वंनत्वावारवंतं	१	२	२२
अश्वत्थेवोनिषदनं	८	५	८
अश्वमिद्गांरथप्रां	६	५	२२
अश्व्यस्यत्मनारथ्यस्य	३	७	१६
अश्वस्यात्रजनिमा	२	७	२३
अश्वाइवेदरुषासः	४	३	२४
अश्वादियायेतियद्वदंति	८	३	४
अश्वानयावाजिना	५	१	९
अश्वायंतोगव्यंतो	८	८	१८
अश्वावतिप्रथमोगोषु	१	६	४
अश्वावतीर्गोमतीर्नः	५	४	८
अश्वावतीर्गोमतीर्नउषासः	५	५	२७
अश्वावतीर्गोमतीर्विश्ववारा	२	१	६
अश्वावतीर्गोमतीः	१	४	३
अश्वावतींसोमावतीं	८	५	९
अश्वावतंरथिनं	८	१	३
अश्वासोनयेज्येष्ठासः	८	३	१२
अश्वासोयेवामुपदाशुषो	५	५	२१
अश्विनापरिषवामिषः	३	४	४
अश्विनापिबतंमधु	१	१	२९
अश्विनापुरुदंससा	१	१	५
अश्विनामधुमत्तमं	१	४	१
अश्विनामधुपुत्तमः	३	४	४
अश्विनायज्वरीरिषः	१	१	५
अश्विनायद्धकर्हिचित्	४	४	१४
अश्विनायामहूतमा	६	५	१९
अश्विनावर्तिरस्मदा	१	६	२७
अश्विनावाजिनीवसू	४	४	१९
अश्विनावायुनायुवं	३	४	४
अश्विनावेहगच्छतं	४	४	१६
अश्विनावेहगच्छतं	४	४	१९
अश्विनासुविचाकशत्	६	५	२०
अश्विनास्त्रुपेस्तुहि	६	२	२७
अश्विनाहरिणाविव	४	४	१९
अश्विनोरसनंरथं	१	८	२३
अश्वीरथीसुरूपइत्	५	७	२१
अश्वेवचित्रारुषी	३	८	३
अश्वोनक्रंदन्जनिभिः	३	१	२६
अश्वोनक्रंदोवृषभिः	७	४	१६
अश्वोनचक्रदोवृषा	७	१	३६
अश्वोवोळहासुखंरथं	७	५	२५
अक्ष्योवारोअभवः	१	२	३८
अषाळहमुग्रंपृतनासु	६	५	८
अषाळहोअग्नेवृषभो	३	१	१५
अषाळहंयुत्सुपृतनासुपप्रिं	१	६	२३
अष्टामहोदिवआदोहरीं	१	८	२५
अष्टौपुत्रासोअदितेः	८	३	७
अष्टौव्यख्यत्ककुभः	१	३	७

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
असंसृष्टोजायतेमात्रोः	४	१	३
असच्चसच्चपरमेव्योमन्	७	५	३३
असत्सुमेजरितः	७	७	१५
असदत्रसुवीर्यं	६	२	४०
असन्नित्वेआवहवाने	५	२	११
असपत्नासपत्नघ्नी	८	८	१७
असपत्नःसपत्नहा	८	८	३२
असमंक्षत्रमसमामनीषा	१	४	१९
असमातिंनितोशनं	८	१	२४
असर्जिकुलशाँअभि	७	५	११
असर्जिरथ्योयथा	६	८	२६
असर्जिवक्वारथ्यै	७	४	१
असर्जिवांस्थविरावेधसा	२	४	२६
असर्जिवाजीतिरःपवित्रं	७	५	२१
असर्जिस्कंभोदिवः	७	३	२१
असश्चतःशतधाराः	७	३	१७

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
असश्चतामघवन्नथोहि	५	५	१३
असश्चंतीभूरिधारे	५	१	१४
असादिवृतोवह्निः	५	२	१०
असामयथासुपखायः	२	४	१४
असामिहिप्रयज्यवः	१	३	१९
असाम्योजोबिभृता	१	३	१९
असावन्योअसुर	८	७	२०
असावितेजुजुषाणार्य	४	२	२०
असाविदेवंगोऋजीकं	५	३	३
असाविसोमइंद्रते	१	६	५
असाविसोमोअरुषः	७	३	७
असाविसोमःपुरुहूत	८	५	२४
असाव्यंशुर्मदाय	७	१	२४
असिक्न्यांयजमानोनहोता	३	५	२३
असियमोअस्मादित्यः	२	३	११
असिहिवीरसेन्यः	१	६	१

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
असुनीतेपुनरस्मासु	८	१	२३
असुनीतेमनोअस्मासु	८	१	२२
असुन्वंतंसमंजहि	२	४	१९
असुन्वामिंद्रसंसदं	६	१	१६
असूतपूर्वोवृषभोज्यायान्	३	२	२३
असूतपृश्निर्मेहतेरणाय	२	४	७
असृक्षतप्रवाजिनः	७	१	३६
असृग्रंदेववीतये	७	१	३
असृग्रंदेववीतये	७	२	१६
असृग्रमिंदवःपथा	६	७	२८
असृग्रमिंद्रतेगिरः	१	१	१७
असेन्यावःपणयो	८	६	६
असौच्यानउर्वरा	६	६	१४
असौयएषिवीरकः	६	६	१४
असौयःपंथाआदित्यः	१	७	२१
अस्तंभ्नाद्द्यामसुरो	६	३	२८

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अस्ताविमन्मनीषिणं	६	४	२१
अस्ताव्यग्निःशिमीवद्भिः	२	२	९
अस्ताव्यग्निर्नरांसुशेवः	७	८	२९
अस्तिदेवाअहोरुव	६	४	५२
अस्तिसोमोअयंसुतः	६	६	२८
अस्तिहिवामिहस्तोता	४	४	१४
अस्तिहिवःसजात्यं	६	२	३२
अस्तिहिष्मामदायवः	१	३	१४
अस्तीदमधिमन्थनं	३	१	३२
अस्तुश्रौषट्पुरोअग्निं	२	२	३
अस्तेवसुप्रतरंलायं	७	८	२२
अस्तोढुंस्तोम्याब्रह्मणामे	२	१	९
अस्थुरुचित्राउपसः	३	८	१
अस्मभ्यमिंदविंद्रयुः	६	७	१९
अस्मभ्यंगातुवित्तमः	७	५	१०
अस्मभ्यंतद्दिवोअद्यः	२	८	३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अस्मभ्यंतद्वसोदानाय	२	६	१२
अस्माभ्यंतद्वसोदानाय	२	६	१४
अस्मभ्यंताँअपावृधि	३	६	२६
अस्मभ्यंत्वावसुविदं	७	५	७
अस्मभ्यंरोदसीरयिं	६	७	२९
अस्मभ्यंवाजिनीवसू	५	८	३
अस्मभ्यंसुत्वामिंद्रतान्	८	७	२१
अस्मभ्यंसुवृषण्वसू	६	२	२८
अस्माँअवंतुतेशतं	३	६	२५
अस्माँअविड्ढिविश्वहा	३	६	२६
अस्माँइहावृणीष्व	३	६	२६
अस्माँअस्माँइदंधसो	४	७	१४
अस्माइदुग्राश्चिद्देवपत्नीः	१	४	२८
अस्माइत्काव्यंवचः	४	२	१०
अस्माइदुत्यदनुदाय्येषां	१	४	२९
अस्माइदुत्यमुपमं	१	४	२७
अस्माइदुत्वष्टातक्षत्	१	४	२८
अस्माइदुप्रतवसेतुरायं	१	४	२७
अस्माइदुग्रमभरात्तुजानः	१	४	२९
अस्माइदुग्रमर्यइवप्रयंसि	१	४	२७
अस्माइदुसप्तिमिव	१	४	२७
अस्माइदुस्तोमंसं	१	४	२७
अस्माउक्थायपर्वतस्य	४	२	२६
अस्माउतेमहिंमहे	४	४	३६
अस्माउपासुआतिरंतयाम	६	६	३२
अस्माऊपुप्रभूतये	६	३	२६
अस्माएतद्दिव्य१ंचैव	४	७	६
अस्माएतन्मह्यांगूपं	४	७	६
अस्माकंजोष्यध्वरं	३	५	२९
अस्माकंत्वामतीनां	३	६	९
अस्माकंत्वासुताँउप	५	८	१७
अस्माकंदेवाउभयाय	७	८	१३
अस्माकंधृष्णुयारथों	३	६	२६
अस्माकंमित्रावरुणा	२	७	१४
अस्माकंवज्रइंद्रमुशमसि	२	१	१६
अस्माकंशिप्रिणीनां	१	२	३०
अस्माकंसुरथंपुरः	६	३	४३
अस्माकंमग्नेअध्वरं	३	८	१९
अस्माकंमग्नेमघवत्सुदीदि	२	२	६
अस्माकंमग्नेमघवत्सु	४	५	१०
अस्माकंमन्त्रपितरः	३	७	१८
अस्माकंमन्त्रपितरोमनुष्या	३	४	१४
अस्माकंमद्यवांमयं	५	८	४
अस्माकंमद्यांतमं	६	३	९
अस्माकमार्युर्वर्धयं	३	४	११
अस्माकंमित्सुश्रृणुहि	३	६	८
अस्माकंमिंद्रदुष्टरं	४	२	६
अस्माकंमिंद्रभूतुते	४	७	२६
अस्माकंमिंद्रावरुणा	५	६	३
अस्माकंमिंद्रेहिनः	४	२	६
अस्माकंमिंद्रःसमृतेषु	८	५	२३
अस्माकंसुत्तमंकृधि	३	६	२६
अस्माकंमूर्जारथं	७	७	१४
अस्माकेभिःसत्वभिः	२	७	१३
अस्मादहंतविपादीपमाणः	२	४	११
अस्मान्त्समर्यंपवमान	७	३	१०
अस्मान्त्सुतत्रचोदय	१	१	१८
अस्मिन्नइंद्रपृत्सुतौ	७	८	१४
अस्मिन्त्समुद्रेअध्युत्तरस्मि	८	५	१२
अस्मिन्त्वे३तच्छकपूत	८	७	२०
अस्मिन्पदेपरमे	२	७	२४
अस्मिन्यज्ञेअदाभ्या	४	४	१६
अस्मेआवहतंरयिं	५	८	३
अस्मेइंद्रसचासुते	६	६	३७

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अस्मेइंद्राबृहस्पती	३	७	२५
अस्मेइंद्रावरुणाविश्ववारं	५	६	६
अस्मेइंद्रोवरुणोमित्रो	५	६	३
अस्मेऊपुवृषणामादयेथां	२	५	१
अस्मेतदिंद्रावरुणा	३	४	९
अस्मेतातइंद्रसंतु	७	७	८
अस्मेधेहिद्युमतीं	८	५	१२
अस्मेधेहिद्युमद्यशः	६	८	२२
अस्मेधेहिश्रवोबृहत्	१	१	१८
अस्मेप्रयंधिमघवन्नृजीषिन्३	२	२०	
अस्मेरयिंनस्वर्थं	२	२	९
अस्मेरायोदिवेदिवे	३	५	८
अस्मेरुद्रासेहनापर्वतासः	१	४	४३
अस्मेवर्षिष्ठाकृणुहि	३	६	८
अस्मेवसूनिधारय	७	१	३५
अस्मेवत्संपरिषंतंनविंदन्	१	५	१७
अस्मेवीरोमरुतः	५	४	२६
अस्मेइंद्रोवरुणो	५	६	५
अस्मेश्रेष्ठेभिर्भानुभिर्वि	५	५	२४
अस्मेसावींमाध्वीरातिः	२	५	१
अस्मेसोमश्रियमधिं	१	३	२७
अस्मैतिस्रोअव्यथ्यायं	२	७	२२
अस्मैतेप्रतिहर्यंते	६	३	२९
अस्मैवंहूनामंवसायु	२	७	२४
अस्मैभीमायनमसा	१	४	२२
अस्मैवयंयद्वावानं	४	६	१५
अस्यकत्वाविचेतसः	४	१	९
अस्यंघावीरईवंतः	३	५	१५
अस्यंतेसख्येवयंतवं	७	१	२३
अस्यंतेसख्येवयमियक्षंतः	७	२	९
अस्यत्रितःकर्तुना	७	६	४
अस्यत्वेषाअजरांअस्य	२	२	१२
अस्यदेवस्यमीळ्हुषः	५	४	७
अस्यदेवस्यसंसदिं	५	२	५
अस्यपिबक्षुमतः	८	६	२०
अस्यपिवतमश्विना	५	८	३
अस्यपिबयस्यजजानः	४	७	१२
अस्यपीत्वामदानांदेवो	६	६	१६
अस्यपीत्वामदानां	६	८	१३
अस्यपीत्वाशतक्रतो	१	१	८
अस्यप्रजातवेदसः	८	८	४६
अस्यप्रजावतीगृहे	६	२	३८
अस्यप्रत्नामनुद्युतं	७	१	१०
अस्यप्रेषाहेमना	७	४	११
अस्यमंदानोमध्वो	२	६	२३
अस्यमदेपुरुवपांसि	४	७	१८
अस्यमदेस्वर्यदाकृतायं	१	८	२४
अस्यमेघावापृथिवी	२	७	१५
अस्ययामासोबृहतः	७	५	३१
अस्यरण्वास्त्रस्येवपुष्टिः	२	५	२४
अस्यवामस्यपलितस्य	२	३	१४
अस्यवासाउअर्चिषा	४	१	९
अस्यवीरस्यबर्हिषि	१	६	११
अस्यवृष्णोव्योदने	६	४	४३
अस्यवोह्यर्वसा	७	४	२४
अस्यव्रतानिनाधृषे	७	१	१०
अस्यव्रतेसुजोषसः	७	५	४
अस्यशासुरुभयासःसचंते	१	४	२६
अस्यशुष्मासोदद्दशानपरि	७	५	३१
अस्यश्रवोनद्यःसप्तबिभ्रति	१	५	१४
अस्यश्रियेसमिधानस्य	३	५	३
अस्यश्रेष्ठासुभगस्य	३	४	१३
अस्यश्लोकोदिवीयते	२	५	१२

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अस्यसुवानस्यमंदिनः	२	६	६
अस्यस्तुपेमहिमघस्यराधः	२	१	२
अस्यस्तोमेभिरौहिजः	८	५	१६
अस्यस्तोमेमघोनः	४	१	८
अस्यहिस्वयशस्तरं	४	४	२५
अस्यहिस्वयशस्तरः	४	१	९
अस्याऊषुणउपसातयें	२	२	२
अस्याजरासोदमां	८	१	२
अस्येदिंद्रोमदेष्वा	६	७	१७
अस्येदिंद्रोमदेष्वा	७	५	९
अस्येदिंद्रोवावृधेवृष्ण्यं	५	७	२६
अस्येदुत्वेपसारंतसिंधवः	१	४	२९
अस्येदुप्रब्रूहिपूर्व्याणिं	१	४	२९
अस्येदुभियागिरयश्च	१	४	२९
अस्येदुमातुःसवनेषुसद्यः	१	४	२८
अस्येदेवप्ररिरिचे	१	४	२८

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अस्येदेवश्रवसाशुषंतं	१	४	२८
अस्येदेषासुमतिःपंप्रथाना	७	७	२८
अस्वप्नजस्तरणयः	३	४	२५
अस्वापयद्भीतये	३	६	२३
अहंकेतुरहंमूर्धा	८	८	१७
अहंगर्भमदधा	८	१	४१
अहंगुंभ्योंअतिथिग्व	८	१	६
अहंचत्वंचवृत्रहन्	६	४	४१
अहंचनतत्सूरिभिः	४	६	२२
अहंतदासुधारयं	८	१	८
अहंतदेवंवंधुरं	८	६	२६
अहंताविश्वाचकरं	३	७	१८
अहंदांगृणतेपूर्व्यं	८	१	७
अहन्नहिंपरिशयानमर्णः	३	२	११
अहंप्रत्नेनमन्मना	५	८	११
अहंपितेववेतसून्	८	१	७

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अहंपुरोमंदसानो	३	६	१५
अहंभुवंवसुनः	८	१	५
अहंभूमिमददामार्यायं	३	६	१५
अहंमनुरभवंसूर्यश्चाहं	३	६	१५
अहंरंधयन्मृगयं	८	१	७
अहंराजावरुणोमह्यं	३	७	१७
अहंराष्ट्रीसंगमनी	८	७	११
अहंरुद्रायधनुरा	८	७	१२
अहंरुद्रेभिर्वसुभिः	८	७	११
अहंसप्तवर्धतः	८	१	८
अहंसप्तसहानहुषः	८	१	८
अहंसयोनवधास्वं	८	१	८
अहंसुवेपितरमस्य	८	७	१२
अहंसूर्यस्यपरियामि	८	१	८
अहंसोअस्मियःपुरासुते	१	७	२१
अहंसोमंमाहनसं	८	७	११

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अहंहितेहरिवोब्रह्म	६	४	२३
अहंहुवानआक्षे	६	५	२३
अहंहोतान्यसीदं	८	१	१२
अहन्नहिंपर्वतेशिश्रियाणं	१	२	३६
अहन्विंद्रोअदहदग्नि	३	६	१७
अहन्वृत्रंवृत्रतरंव्यंसं	६	३	६
अहन्वृत्रंवृत्रतरंव्यंसं	१	२	३६
अहमकंकवयें	८	१	७
अहमपोअपिन्वमुक्षमाणा	३	७	१७
अहमस्मिमहामहो	८	६	२७
अहमस्मिसपत्नहा	८	८	२४
अहमस्मिसहमाना	८	८	३
अहमिंद्धिपितुष्परि	५	८	१०
अहमिंद्रोनराजिग्ये	८	१	५
अहमिंद्रोरोधोवक्षः	८	१	५
अहमिंद्रोवरुणस्तेमहित्वा	३	७	१७

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अहमेतंगव्ययमश्वयं	८	१	५
अहमेतान्च्छाश्वसतः	८	१	६
अहमेववातइव	८	७	१२
अहमेवस्वयमिदं	८	७	११
अहंश्चकृष्णमहरर्जुनं	४	५	११
अहस्तायदपदी	७	७	८
अहानिगृध्राःपर्याव	१	६	१४
अहायदिंद्रसुदिना	५	३	१४
अहाव्यग्नेहविरास्ये	८	४	२२
अहितेनचिदवता	६	४	४०
अहिरिवभोगैःपर्येति	५	१	२१
अहेमयुञ्जंपथामुराणाः	५	५	२०
अहेर्यातारंकमपश्यइंद्र	१	२	३८
अहेळतामनसाशृष्टिं	२	७	१५
अहेळमानउपयाहि	४	७	१३
आंजनगंधिंसुरभिं	८	८	४
आंत्रेभ्यस्तेगुदाभ्यः	८	८	२१
आकरेवसोंजरिता	३	३	१५
आकलशाअनूषत	७	२	३
आकलशेषुधावति	६	८	७
आकलशेषुधावतिश्येनः	७	२	१५
आकींसूर्यस्यरोचनात्	१	१	२७
आकृण्णेनरजसावर्तमानः	१	३	६
आकेनिपासोअहभिः	३	७	२१
आक्रंदयबलमाजौ	४	७	३५
आक्षित्पूर्वास्वपरा	३	३	२८
आक्षोदोमहिवृतं	४	६	३
आक्ष्णयावानोवहन्ति	५	८	२४
आगंधितापरिगंधिता	२	१	११
आगंतामारिषण्यत	६	१	२६
आगन्देवऋतुभिर्वर्धतु	३	८	४
आगन्नृभूणामिह	३	७	५
आगन्मवृत्रहंतमं	६	५	२१
आगावोअग्मन्नुतभद्रं	४	६	२५
आगोमतानासत्यारथेन	५	५	१९
आग्नाअग्नइहावसे	१	२	५
आग्निनस्वृक्तिभिः	७	७	४
आग्निरगामिभारतः	४	५	२४
आग्नेगिरोदिवआ	५	४	६
आग्नेयाहिमरुत्सखा	६	७	१५
आग्नेवहचरुणमिष्टयेनः	८	२	२२
आग्नेवहहविरद्याय	५	२	१४
आग्नेस्थूरंरयिंभर	८	८	१४
आग्मन्नापउशतीर्बर्हिः	७	७	२६
आग्रावभिरहन्येभि	४	३	२
आघत्वावान्त्मनाप्तः	१	२	३०
आघागमद्यद्विश्रवत्	२	२	२९
आघातागच्छानुत्तरा	७	६	७
आघायेअग्निमिंधते	६	३	४२
आघायोषेवसूनरीं	१	४	३
आचत्वासेतावृषणा	३	३	७
आचनत्वाचिकित्सामा	६	६	१४
आचनोबर्हिःसदता	५	४	२९
आचर्षणिप्रावृषभः	२	४	२०
आचवहासिताँइह	१	५	२२
आचष्टआसांपाथो	५	३	३५
आचिकितानसुक्रतू	४	४	४
आच्याजानुदक्षिणतः	७	६	१८
आच्छद्विधानैर्गुपितः	८	३	२९
आजैवंतिसान्वेषां	५	१	२४
आजनायदुह्वणे	४	६	१४
आजनंत्वेपसंदृशं	८	१	२४
आजागृविर्विप्रकृता	७	४	१८
आजातंजातवेदसि	४	५	२९

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
आजामिरत्केअव्यत	७	५	३
आजासःपूषणंरथे	४	८	२१
आजिंपतेनृपतेत्वमिद्धि	६	४	२५
आजितुरंसत्पतिं	६	४	२३
आजुहोतादुवस्यता	४	१	२२
आजुहोतास्वध्वरं	३	१	६
आजुह्वानईड्योवंद्यः	८	६	८
आजुह्वानोनईड्यः	२	५	८
आतंभंजसौश्रवसेषु	७	८	२९
आतइंदोमदायकं	७	१	२७
आतइंद्रमहिमानं	६	४	४६
आतएतावंचोयुजा	६	३	४९
आतएतुमनःपुनः	८	१	१९
आतक्षतसातिमस्मभ्यं	१	७	३२
आतत्तइंद्रायवः	८	३	५
आतत्तेदस्रमंतुमः	१	३	२४
आतिष्ठतंसुवृतंयोरथः	२	४	२९
आतिष्ठंतंपरिविश्वेअभूषन्	३	२	२३
आतिष्ठरथंवृषणंवृषाते	२	४	२०
आतिष्ठवृत्रहन्रथं	१	६	५
आतूगहिप्रतुद्रव	६	१	९
आतूनइंद्रकौशिक	१	१	२०
आतूनइंद्रक्षुमंतं	६	५	३७
आतूनइंद्रमद्रिवक्	३	३	३
आतूनइंद्रवृत्रहन्	३	६	२७
आतूनइंदोशतदातु	७	२	२८
आतूभरमाकिरेतत्परिष्ठात्	३	२	२०
आतूषिंचकण्वंमतं	५	७	२१
आतूषिंचहरिंमींद्रो	८	५	१९
आतूसुशिप्रदंपते	६	५	७
आतेअग्नइधीमहि	३	८	२२
आतेअग्नऋचाहविः	४	५	३०
आतेअग्नऋचाहविः	३	८	२२
आतेकारोशृणवामा	३	२	१३
आतेदक्षंमयोभुवं	७	२	६
आतेदक्षविरोचना	६	६	२६
आतेदधामींद्रियं	६	६	२६
आतेनयातंमनसः	७	८	१७
आतेपितर्मरुतांसुम्न	२	७	२६
आतेमहइंद्रोत्युग्र	५	३	९
आतेरथस्यपूषन्	७	७	१४
आतेरुचःपवमानस्य	७	४	१०
आतेवत्सोमनोयमत्	५	८	३६
आतेवृषन्वृषणो	४	७	१९
आतेवोवरेण्यं	४	२	५
आतेशुष्मोवृषभएतु	४	६	८
आतेसपर्यूजवसे	२	३	१४
आतेसिंचामिकृध्योः	६	१	२२
आतेसुपर्णाअमिनंतएवैः	१	५	२७
आतेस्वस्तिमीमहे	४	८	२२
आतेहनूहरिवःशूरशिप्रे	४	२	७
आत्मन्वन्नभोदुह्यते	७	२	३१
आत्मातेवातोरजआ	५	६	९
आत्मादेवानांभुवनस्य	८	८	२६
आत्मानंतेमनसारा	२	३	१२
आत्मापितुस्तनूर्वासः	५	७	२९
आत्मायज्ञस्यरंह्या	५	७	२७
आत्वेषसधस्तुतिं	५	७	१३
आत्वेषसंवर्दुधां	५	७	११
आत्वेशत्रवागहि	६	६	१
आत्वाकण्वाअहूषत	१	१	२६
आत्वाकण्वाइहावसे	६	३	११
आत्वागमंशंतातिभिः	८	७	२५
आत्वागिरोरथीरिव	६	६	३०

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
आत्वागीर्भिर्महामुरुं	६	४	४८
आत्वागोभिरिवव्रजं	६	२	१६
आत्वाग्नावावदन्निह	६	३	११
आत्वाजुवोरारहाणाअभि	२	१	२३
आत्वाबृहंतोहरयः	३	३	७
आत्वाब्रह्मयुजाहरी	६	१	२२
आत्वामदच्युताहरी	६	३	१२
आत्वारथेहिरण्ययं	५	७	१४
आत्वारथंयथोतये	६	५	१
आत्वारंभन्नजिवयो	६	३	४५
आत्वावहंतुहरयः	१	१	३०
आत्वाविप्राअचुच्यवुः	१	३	३२
आत्वाविशंत्वाशवः	१	१	१०
आत्वाविशंत्विंदवः	६	६	१९
आत्वाशुक्राअचुच्यवुः	६	६	३०
आत्वासहस्रमाशतम्	५	७	१४
आत्वासुतासइंदवः	६	४	१४
आत्वाहरयोवृषणो	४	७	१९
आत्वाहर्यतंप्रयुजः	८	५	७
आत्वाहार्षमंतरेधि	८	८	३१
आत्वाहोतामनुर्हितः	६	३	१२
आत्वेतानिपींदत	१	१	९
आत्सोमइंद्रियोरसः	७	१	४
आथर्वणायाश्विनादधीचे	१	८	१७
आदंगिराःप्रथमंदधिरे	१	६	४
आदक्षिणासृज्यते	७	२	२५
आदधिक्राःशवसा	३	७	१२
आदशभिर्विवस्वतः	६	५	१५
आदस्यतेध्वसयंतः	२	२	५
आदस्यशुष्मिणोरसे	६	८	३
आदस्युम्नामनसा	३	५	१८
आदर्हस्वधामनु	१	१	११
आदायश्येनोअभर	३	६	१५
आदारोवांमतीनां	१	३	३३
आदिंद्रःसत्रातविषीः	८	६	१४
आदित्तेअस्यवीर्यस्य	२	१	२०
आदित्तेविश्वेक्रतुंजुषंत	१	५	१२
आदित्यश्चाबुबुधाना	३	४	१५
आदित्यस्यरेतसः	५	८	१४
आदित्याअवहिख्यत	६	४	९
आदित्यानामवसा	५	४	१८
आदित्यानांवसूनां	८	१	६
आदित्यारुद्रावसवः	३	१	४
आदित्यारुद्रावसवः	५	३	३०
आदित्याविश्वेमरुतः	५	४	१८
आदित्यासोअतिस्रिधः	८	७	१३
आदित्यासोअदितयः	५	४	१९
आदित्यासोअदितिः	५	४	१८
आदित्यैरिंद्रःसगणः	८	८	१५
आदित्सास्यचर्कीरन्	६	४	२६
आदिद्धनेमइंद्रियं	३	६	१२
आदिद्धोतारंवृणते	२	२	९
आदिन्माहनाविशद्या	२	२	८
आदिवस्पृष्ठमश्वयुः	६	८	२६
आदींकेचित्पश्यमानासः	७	५	२२
आदींत्रितस्ययोषणः	६	८	२२
आदींशवस्यब्रवीत्	६	५	२९
आदींहसोयथागणम्	६	८	२२
आदीमश्वंनहेतारः	७	१	२५
आदुमेनिवरोभुक्त	६	६	२३
आदूनुतेअनुक्रतुं	६	४	४२
आदृक्षोतिहविष्कृतिं	१	१	३५
आदेवानामयावा	८	२	२१
आदेवानामपिपंथां	७	५	३०

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
आदेवानामभवःकेतुरग्ने	२	८	१६
आदेवोदेवबुध्या	५	२	९
आदेवोदूतोअजिरः	८	५	१२
आदेवोयातुसविता	५	४	१२
आदैव्यानिपार्थिवानि	४	२	१६
आदैव्यानिव्रताचिकित्वा	१	५	१४
आदैव्यावृणीमहेवांसि	५	६	२१
आद्यरथंभानुमो	३	८	१३
आद्यांतनोपिरश्मिभिः	३	८	३
आद्रोदसीवितरंवि	४	१	२३
आद्वाभ्यांहरिभ्यां	२	६	२१
आद्विबर्हाअमिनः	८	६	२०
आधर्णसिबृहद्दिवोररांणः	४	२	२१
आधावतासुहस्त्यः	७	१	३
आधीपमाणायाःपतिः	७	७	१४
आधूर्ष्वस्मैदधाता	५	३	२५
आधेनवःपयसातूर्ण्यर्थाः	४	२	२०
आधेनवोधुनयंता	३	३	३१
आधेनवोमामतेयं	२	२	२२
आध्रेणचित्तद्वेकं	५	२	२७
आनःपवस्वधारया	६	८	२५
आनःपवस्ववसुमत्	७	२	२२
आनःपूषापवमानः	७	३	६
आनःप्रजांजनयतु	८	३	२८
आनःशुष्मंनृपाह्यं	६	८	२०
आनःसहस्रशोभर	६	३	१३
आनःसुतासइंदवः	७	५	१०
आनःसोमपवमानःकिरा	७	३	६
आनःसोमसहोजुवः	७	२	४
आनःसोमसंयतं	७	३	१५
आनःसोमस्वध्वरः	६	४	१६
आनःसोमंपवित्रआ	७	१	२८
आनःस्तुतउपवाजे	३	६	१८
आनःस्तोमसुपद्रवत्	५	८	२
आनःस्तोमसुपद्रवत्	६	४	१
आनइंदोमहीमिषं	७	२	३
आनइंदोशतग्विनंगवां	७	२	४
आनइंदोशतग्विनं	७	२	१४
आनइंद्रपृक्षसे	७	७	७
आनइंद्रमहीमिषं	५	८	१३
आनइंद्राबृहस्पती	३	७	२५
आनइंद्रोदूरादानं	३	६	३
आनइंद्रोहरिभि	३	६	३
आनइळाभिर्विदथे	२	५	४
आनऊर्जेवहतमश्विनायुवं	२	२	२७
आनपातःशवसोयात	३	७	४
आनस्तुजंरयिंभरांशं	३	३	९
आनस्तेगंतुमत्सरः	३	४	१८
आनामभिर्मरुतोवक्षि	४	२	२१
आनार्यस्यदक्षिणा	६	२	२०
आनासत्यागच्छतंहूयते	१	३	५
आनासत्यात्रिभिरेकादशै	१	३	५
आनिरेकमुतप्रियं	६	२	१५
आनिवर्तनवर्तय	७	७	१
आनिवर्तनिवर्तयपुनः	७	७	१
आनूनमश्विनोर्ऋषिः	५	८	३१
आनूनमश्विनायुवं	५	८	३०
आनूनंयातमश्विना	५	८	२५
आनूनंयातमश्विना	६	६	१०
आनूनंयातमश्विनेमा	५	८	३२
आनूनंरघुवर्तनिं	५	८	३१
आनोअग्नेरयिंभर	१	५	२८
आनोअग्नेवयोदधे	६	४	३४
आनोअग्नेसुचेतुना	१	५	२८

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
आनोअद्यसमंनसः	६	२	३१
आनोअश्वावदश्विना	६	२	८
आनोअश्विनात्रिवृता	१	३	५
आनोगंतंमयोभुवा	५	८	२८
आनोगंतंरिशादसा	४	४	९
आनोगंतंरिशादसा	५	८	२८
आनोगव्यान्यश्वया	६	३	१३
आनोगव्येभिरश्व्यैर्वसव्यैः	४	८	२९
आनोगव्येभिरश्व्यैः	६	५	२०
आनोगहिसुक्ष्येभिः	२	८	१६
आनोगोत्रादर्दृहिगोपते	३	२	४
आनोगोमंतमश्विना	५	८	२
आनोदधिक्राःपथ्या	५	४	११
आनोदिवआपृथिव्या	५	३	८
आनोदिवोबृहतःपर्वतादा	४	२	२२
आनोदेवःसविता	४	८	९
आनोदेवःसविता	८	५	१६
आनोदेवश्रवसा	५	३	१४
आनोदेवानामुपवेतु	७	७	२७
आनोदेवेभिरुप	५	२	१७
आनोदेवेभिरुपयातमर्वा	५	५	१९
आनोद्युभैराश्वेभिः	५	८	७
आनोद्रप्सामधुमतः	८	५	१२
आनोनावामतीनां	१	३	३४
आनोनियुद्भिःशतिनीभिः	२	१	२४
आनोनियुद्भिःशतिनीभिः	५	६	१४
आनोबर्हिःसधमादे	७	८	७
आनोबर्हीरिशादसः	१	२	२०
आनोबृहंताबृहतीभि	३	७	१६
आनोब्रह्माणिमरुतः	२	७	२०
आनोभजपरमेषु	१	२	२२
आनोभरदक्षिणेना	६	५	३८
आनोभरभगमिंद्रद्युमंतं	३	२	४
आनोभरवृषणंशुष्मं	४	६	८
आनोभरव्यंजनंगामश्वं	६	५	३१
आनोभरदक्षिणे	६	५	३८
आनोभद्राःक्रतवोयंतु	१	६	१५
आनोमखस्यदावने	५	८	२३
आनोमहीमरमतिंसुजोषा	४	२	२१
आनोमित्रसुदीतिभिः	४	४	२
आनोमित्रावरुणा	३	४	११
आनोमित्रावरुणा	५	५	७
आनोयज्ञंदिविस्पृशं	६	७	७
आनोयज्ञंनमोवृधं	३	३	७
आनोयज्ञंभारती	८	६	९
आनोयज्ञायतक्षतम्	१	७	२८
आनोयातमुपश्रुति	५	३	२५
आनोयातंदिवोअच्छा	३	७	२०
आनोयातंदिवस्परि	५	८	२५
आनोयाहिपरावतः	६	८	१६
आनोयाहिमहेमते	६	३	१२
आनोयाहिसुतावतो	६	१	२२
आनोयाह्युपश्रुति	६	३	१३
आनोरत्नानिबिभ्रता	४	४	१५
आनोरथेमदच्युतं	५	८	२०
आनोराधांसिसवितः	५	४	४
आनोरुद्रस्यसूनवो	४	८	८
आनोवायोमहेतने	६	४	५
आनोविश्वआस्क्रागमंतु	२	५	४
आनोविश्वान्यश्विना	५	८	२७
आनोविश्वाभिरूतिभिः	५	३	८
आनोविश्वाभिरूतिभिः	५	८	२५
आनोविश्वासुहव्यः	६	३	१३
आनोविश्वेपांरथं	६	४	२२

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
आनोविश्वेसजोपसा	६	४	२४
आनोवोभिर्मरुतोयान्तु	२	४	४
आन्यंदिवोमातरिश्वा	१	६	२८
आपःपृणीतभेषजं	१	२	१२
आपःपृणीतभेषजं	७	६	५
आपइद्वाउभेषजीः	८	७	२५
आपत्थासोभलानता	५	२	२५
आपथयोविपथयो	४	३	९
आपप्राथमहिनावृष्ण्या	६	५	९
आपप्रुषीपार्थिवानि	४	८	३२
आपप्रुषीविभावरि	३	८	३
आपप्रौपार्थिवंरजः	१	६	१
आपरमाभिरुत	५	१	२
आपवैतस्यमरुतां	३	८	६
आपवमानधारय	६	७	३९
आपवमाननोभर	६	८	१३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
आपवमानसुष्टुतिं	७	२	१
आपवस्वगविष्टये	७	२	९
आपवस्वदिशांपते	७	५	२६
आपवस्वमदिंतम	६	८	१५
आपवस्वमदिंतम	७	१	७
आपवस्वमहीमिषं	६	८	३१
आपवस्वसहस्रिणं	७	१	२६
आपवस्वसहस्रिणं	७	१	३०
आपवस्वसुवीर्यं	७	२	१
आपवस्वहिरण्यवत्	७	१	३३
आपृञुंगांसिपृथिवीं	६	२	३१
आपश्चातान्नासत्यापुरस्ता	५	५	१९
आपश्चातान्नासत्यापुरस्ता	५	५	२०
आपश्चित्पिप्युःस्तर्यः	५	३	७
आपश्चिदस्मैपिन्वत	५	३	२५
आपश्चिद्धिस्वयशसः	५	६	७

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
आपानासोविवस्वतः	६	७	३४
आपोतमन्युस्तृपलप्रभर्मा	८	४	१४
आपीवोअस्मेपितरेव	८	६	१
आपुत्रासोनमातरं	५	४	१०
आपूर्णोअस्यकुलशः	३	२	११
आपूषंचित्रबर्हिषं	१	२	१०
आपोअद्यान्वचारिषं	१	२	१२
आपोअद्यान्वचारिषं	७	६	५
आपोअस्मान्मातरः	७	६	२४
आपोनदेवीरुपयंति	१	६	४
आपोनसिंधुमभियत्	७	८	२५
आपोभूयिष्ठाइत्येकों	२	३	५
आपोयंवःप्रथमं	५	४	१४
आपोरेवतीःक्षयथाहि	७	७	२६
आपोहयद्बृहतीर्विश्व	८	७	४
आपोहिष्ठामयोभुवः	७	६	५

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
आप्यायस्वमदिंतम	१	६	२२
आप्यायस्वसमेतुते	१	६	२२
आप्यायस्वसमेतुते	६	८	२१
आप्रद्रवपरावतः	६	६	१
आप्रद्रवहरिवोमाविवेनः	४	१	२९
आप्रयातमरुतोविष्णो	६	२	३२
आप्रारजांसिदिव्यानि	३	८	४
आप्रुषायन्मधुन	८	२	१७
आबुंदंवृत्रहार्दंदे	६	३	४२
आभंदमानेउपसाउपाके	२	२	११
आभंदमानेउपसाउपाके	२	८	२३
आमध्वोअस्माअसिचन्	७	७	२३
आमनीपामंतरिक्षस्य	१	७	३१
आमंद्रमावरेण्यं	७	२	६
आमंद्रस्यसनिष्यंतो	२	८	१७
आमंद्रैरिंद्रहरिभिः	३	३	९

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
आनोअद्यसमंनसः	६	२	३१
आनोअश्वावदश्विना	६	२	८
आनोअश्विनात्रिवृता	१	३	५
आनोगंतंमयोभुवा	५	८	२८
आनोगंतंरिशादसा	४	४	९
आनोगंतंरिशादसा	५	८	२८
आनोगव्यान्यश्व्या	६	३	१३
आनोगव्यैभिरश्वयैर्वसुव्यैः	४	८	२९
आनोगव्यैभिरश्वयैः	६	५	२०
आनोगहिसख्येभिः	२	८	१६
आनोगोत्रादर्दहिगोपते	३	२	४
आनोगोमंतमश्विना	५	८	२
आनोदधिक्राःपथ्या	५	४	११
आनोदिवआपृथिव्या	५	३	८
आनोदिवोबृहतःपर्वतादा	४	२	२२
आनोदेवःसविता	४	८	९
आनोदेवःसविता	८	५	१६
आनोदेवशवसा	५	३	१४
आनोदेवानामुपवेतु	७	७	२७
आनोदेवेभिरुप	५	२	१७
आनोदेवेभिरुपयातमुर्वा	५	५	१९
आनोद्युक्षैराश्वयोभिः	५	८	७
आनोद्रप्सामधुमतः	८	५	१२
आनोनावामंतीनां	१	३	३४
आनोनियुद्भिःशतिनीभिः	२	१	२४
आनोनियुद्भिःशतिनीभिः	५	६	१४
आनोबर्हिःसधमादे	७	८	७
आनोबर्हीरिशादसः	१	२	२०
आनोबृहंताबृहतीभिः	३	७	१६
आनोब्रह्माणिमरुतः	२	७	२०
आनोभजपरमेषु	१	२	२२
आनोभरदक्षिणेना	६	५	३८
आनोभरभगमिंद्रद्युमंतं	३	२	४
आनोभरवृषणंशुष्मं	४	६	८
आनोभरव्यंजनंगामश्वं	६	५	३१
आनोभरदक्षिणे	६	५	३८
आनोभद्राःक्रतवोयंतु	१	६	१५
आनोमखस्यदावने	५	८	२३
आनोमहीमरमतिंसुजोषा	४	२	२१
आनोमित्रसुदीतिभिः	४	४	२
आनोमित्रावरुणा	३	४	११
आनोमित्रावरुणा	५	५	७
आनोयज्ञंदिविस्पृशं	६	७	७
आनोयज्ञंनमोवृधं	३	३	७
आनोयज्ञंभारती	८	६	९
आनोयज्ञायंतक्षतम्	१	७	२८
आनोयातमुपश्रुति	५	३	२५
आनोयातंदिवोअच्छा	३	७	२०
आनोयातंदिवस्परि	५	८	२५
आनोयाहिपरावतः	६	८	१६
आनोयाहिमहेमते	६	३	१२
आनोयाहिसुतावंतो	६	१	२२
आनोयाह्युपश्रुति	६	३	१३
आनोरत्नानिबिभ्रता	४	४	१५
आनोरयिंमदच्युतं	५	८	२०
आनोराधांसिसवितः	५	४	४
आनोरुद्रस्यसूनवो	४	८	८
आनोवायोमहेतनें	६	४	५
आनोविश्वआस्क्रांगमंतु	२	५	४
आनोविश्वान्यश्विना	५	८	२७
आनोविश्वाभिरूतिभिः	५	३	८
आनोविश्वाभिरूतिभिः	५	८	२५
आनोविश्वासुहव्यः	६	३	१३
आनोविश्वेपांरथं	६	४	२२

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
आनोविश्वेसजोपसा	६	४	२४
आनोवोभिर्मरुतोयान्तु	२	४	४
आन्यंदिवोमातरिश्वा	१	६	२८
आपःपृणीतभेषजं	१	२	१२
आपःपृणीतभेषजं	७	६	५
आपइद्वाउभेषजीः	८	७	२५
आपक्थासोभलानता	५	२	२५
आपथयोविपथयो	४	३	९
आपप्राथमहिनावृष्ण्या	६	५	९
आपप्रुषीपार्थिवानि	४	८	३२
आपप्रुषीविभावरि	३	८	३
आपप्रौषार्थिवंरजः	१	६	१
आपरमाभिरुत	५	१	२
आपवैतस्यमरुतां	३	८	६
आपवमानधारय	६	७	३९
आपवमाननोभर	६	८	१३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
आपवमानसुष्टुतिं	७	२	१
आपवस्वगविष्टये	७	२	९
आपवस्वदिशांपते	७	५	२६
आपवस्वमदिंतम	६	८	१५
आपवस्वमदिंतम	७	१	७
आपवस्वमहीमिषं	६	८	३१
आपवस्वसहस्रिणं	७	१	२६
आपवस्वसहस्रिणं	७	१	३०
आपवस्वसुवीर्यं	७	२	१
आपवस्वहिरण्यवत्	७	१	३३
आपशुंगांसिपृथिवीं	६	२	३१
आपश्चातान्नासत्यापुरस्ता	५	५	१९
आपश्चातान्नासत्यापुरस्ता	५	५	२०
आपश्चित्पिप्युःस्तर्यः	५	३	७
आपश्चिदस्मैपिन्वत	५	३	२५
आपश्चिद्धिस्वर्यशसः	५	६	७

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
आपानासोविवस्वतः	६	७	३४
आपोतमन्युस्तृपलप्रभर्मा	८	४	१४
आपीवोअस्मेपितरेव	८	६	१
आपुत्रासोनमातरं	५	४	१०
आपूर्णोअस्यकलशः	३	२	११
आपूपंचित्रबर्हिषं	१	२	१०
आपोअद्यान्वचारिषं	१	२	१२
आपोअद्यान्वचारिषं	७	६	५
आपोअस्मान्मातरः	७	६	२४
आपोनदेवीरुपयंति	१	६	४
आपोनसिंधुमप्रियत्	७	८	२५
आपोभूयिष्ठाइत्येकों	२	३	५
आपोयंवःप्रथमं	५	४	१४
आपोरेवतीःक्षयथाहि	७	७	२६
आपोहयद्बृहतीर्विश्व	८	७	४
आपोहिष्ठामयोभुवः	७	६	५

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
आप्यायस्वमदिंतम	१	६	२२
आप्यायस्वसमेतुते	१	६	२२
आप्यायस्वसमेतुते	६	८	२१
आप्रद्रवपरावतः	६	६	१
आप्रद्रवहरिवोमाविवेनः	४	१	२९
आप्रयातमरुतोविष्णो	६	२	३२
आप्रारजांसिदिव्यानि	३	८	४
आप्रुषायन्मधुन	८	२	१७
आबुंदंवृत्रहार्दंदे	६	३	४२
आभंदमानेऽपाके	२	२	११
आभंदमानेऽपसाऽपाके	२	८	२३
आमध्वोअस्माअसिचन्	७	७	२३
आमनीषामंतरिक्षस्य	१	७	३१
आमंद्रमावरेण्यं	७	२	६
आमंद्रस्यसनिष्यंतो	२	८	१७
आमंद्रैरिंद्रहरिभिः	३	३	९

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
आनोअद्यसमनसः	६	२	३१
आनोअश्वावदश्विना	६	२	८
आनोअश्विनात्रिवृता	१	३	५
आनोगंतंमयोभुवा	५	८	२८
आनोगंतंरिशादसा	४	४	९
आनोगंतंरिशादसा	५	८	२८
आनोगव्यान्यश्व्या	६	३	१३
आनोगव्यैभिरश्वयैर्वसव्यैः	४	८	२९
आनोगव्यैभिरश्वयैः	६	५	२०
आनोगहिसख्येभिः	२	८	१६
आनोगोत्रादर्दहिगोपते	३	२	४
आनोगोमंतमश्विना	५	८	२
आनोदधिक्राःपथ्या	५	४	११
आनोदिवआपृथिव्या	५	३	८
आनोदिवोबृहतःपर्वतादा	४	२	२२
आनोदेवःसविता	४	८	९
आनोदेवःसविता	८	५	१६
आनोदेवशवसा	५	३	१४
आनोदेवानामुपवेतु	७	७	२७
आनोदेवेभिरुप	५	२	१७
आनोदेवेभिरुपयातमर्वा	५	५	१९
आनोद्युभैराश्वश्वोभिः	५	८	७
आनोद्रप्सामधुमतः	८	५	१२
आनोनावामंतीनां	१	३	३४
आनोनियुद्भिःशतिनीभिः	२	१	२४
आनोनियुद्भिःशतिनीभिः	५	६	१४
आनोबर्हिःसधमादे	७	८	७
आनोबर्हीरिशादसः	१	२	२०
आनोबृहंताबृहतीभिः	३	७	१६
आनोब्रह्माणिमरुतः	२	७	२०
आनोभजपरमेषु	१	२	२२
आनोभरदक्षिणेना	६	५	३८
आनोभरभगमिंद्रद्युमंतं	३	२	४
आनोभरवृषणंशुष्मं	४	६	८
आनोभरव्यंजनंगामश्वं	६	५	३१
आनोभरदक्षिणे	६	५	३८
आनोभद्राःक्रतवोयंतु	१	६	१५
आनोमखस्यदावने	५	८	२३
आनोमहीमरमतिंसुजोषा	४	२	२१
आनोमित्रसुदीतिभिः	४	४	२
आनोमित्रावरुणा	३	४	११
आनोमित्रावरुणा	५	५	७
आनोयज्ञंदिविस्पृशं	६	७	७
आनोयज्ञंनमोवृधं	३	३	७
आनोयज्ञंभारती	८	६	९
आनोयज्ञायंतक्षतम्	१	७	२८
आनोयातमुपश्रुति	५	३	२५
आनोयातंदिवोअच्छा	३	७	२०
आनोयातंदिवस्परि	५	८	२५
आनोयाहिपरावतः	६	८	१६
आनोयाहिमहेमते	६	३	१२
आनोयाहिसुतावतो	६	१	२२
आनोयाद्युपश्रुति	६	३	१३
आनोरत्नानिबिभ्रता	४	४	१५
आनोरयिंमदच्युतं	५	८	२०
आनोराधांसिसवितः	५	४	४
आनोरुद्रस्यसूनवो	४	८	८
आनोवायोमहेतनें	६	४	५
आनोविश्वआस्क्रांगमंतु	२	५	४
आनोविश्वान्यश्विना	५	८	२७
आनोविश्वाभिरूतिभिः	५	३	८
आनोविश्वाभिरूतिभिः	५	८	२५
आनोविश्वासुहव्यः	६	३	१३
आनोविश्वेपांरथं	६	४	२२

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
आनोविश्वेसजोषसा	६	४	२४
आनोवोभिर्मरुतोयान्तु	२	४	४
आन्यंदिवोमातरिश्वा	१	६	२८
आपःपृणीतभेषजं	१	२	१२
आपःपृणीतभेषजं	७	६	५
आपइद्वाउभेषजीः	८	७	२५
आपक्थासोभलानता	५	२	२५
आपथयोविपथयो	४	३	९
आपप्राथमहिनावृष्ण्या	६	५	९
आपप्रुषीपार्थिवानि	४	८	३२
आपप्रुषीविभावरि	३	८	३
आपप्रौपार्थिवंरजः	१	६	१
आपरमाभिरुत	५	१	२
आपवैतस्यमरुतां	३	८	६
आपवमानधारय	६	७	३९
आपवमाननोभर	६	८	१३
आपवमानसुष्टुतिं	७	२	१
आपवस्वगविष्टये	७	२	९
आपवस्वदिशांपते	७	५	२६
आपवस्वमदिंतम	६	८	१५
आपवस्वमदिंतम	७	१	७
आपवस्वमहीमिषं	६	८	३१
आपवस्वसहस्रिणं	७	१	२६
आपवस्वसहस्रिणं	७	१	३०
आपवस्वसुवीर्यं	७	२	१
आपवस्वहिरण्यवत्	७	१	३३
आपश्रुंगांसिपृथिवीं	६	२	३१
आपश्चातान्नासत्यापुरस्ता	५	५	१९
आपश्चातान्नासत्यापुरस्ता	५	५	२०
आपश्चित्पिप्युःस्तर्यः	५	३	७
आपश्चिदस्मैपिन्वत	५	३	२५
आपश्चिद्धिस्वयशसः	५	६	७
आपानासोविवस्वतः	६	७	३४
आपोतमन्युस्तृपलप्रभर्मा	८	४	१४
आपीवोअस्मेपितरेव	८	६	१
आपुत्रासोनमातरं	५	४	१०
आपूर्णोअस्यकलशः	३	२	११
आपूपंचित्रवर्हिषं	१	२	१०
आपोअद्यान्वचारिषं	१	२	१२
आपोअद्यान्वचारिषं	७	६	५
आपोअस्मान्मातरः	७	६	२४
आपोनदेवीरुपयंति	१	६	४
आपोनसिंधुमभियत्	७	८	२५
आपोभूयिष्ठाइत्येकों	२	३	५
आपोयंवःप्रथमं	५	४	१४
आपोरेवतीःक्षयथाहि	७	७	२६
आपोहयद्बृहतीर्विश्व	८	७	४
आपोहिष्ठामयोभुवः	७	६	५
आप्यायस्वमदिंतम	१	६	२२
आप्यायस्वसमेतुते	१	६	२२
आप्यायस्वसमेतुते	६	८	२१
आप्रद्रवपरावतः	६	६	१
आप्रद्रवहरिवोमाविवेनः	४	१	२९
आप्रयातमरुतोविष्णो	६	२	३२
आप्रारजांसिदिव्यानि	३	८	४
आप्रुषायन्मधुन	८	२	१७
आबुंदंवृत्रहाददे	६	३	४२
आभंदमानेउपाके	२	२	११
आभंदमानेउपसाउपाके	२	८	२३
आमध्वोअस्माअसिचन्	७	७	२३
आमनीषामंतरिक्षस्य	१	७	३१
आमंद्रमावरेण्यं	७	२	६
आमंद्रस्यसनिष्यंतो	२	८	१७
आमंद्रैरिंद्रहरिभिः	३	३	९

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
आभानुनापार्थिवानि	४	५	८
आभात्यग्निरुषसा	४	४	१७
आभारतंशिक्षतंवज्रबाहू	१	७	२९
आभारतीभारतीभिः	५	२	२
आभारतीभारतीभिः	२	८	२३
आभिस्पृधोमिथती	४	६	१९
आभिर्विधेमाग्नये	६	२	१३
आभिष्टेअस्यगीभिः	३	५	१०
आभूत्यासहजावज्र	८	३	१९
आभूषेण्यंवोमरुतो	४	३	१७
आभोगयंप्रयदिच्छंत	१	७	३०
आमन्येथामागतं	३	४	३
आमापूपन्नुपद्रव	४	८	३
आमांमित्रावरुणेह	५	४	१७
आमासुपक्वमैरयः	६	६	१२
आमित्रावरुणाभगं	६	७	२९
आमित्रेवरुणेवयं	४	४	१०
आमूरजप्त्यावर्तय	४	७	३५
आमेअस्यप्रतीव्यं	६	२	२७
आमेवचांस्युद्यता	६	७	७
आमेहवंनासत्या	६	६	७
आयंगौःपृश्निरक्रमीत्	८	८	४७
आयंजनाअभिचक्षे	४	१	३१
आयंतारंमहिस्थिरं	६	३	३
आयंपूषणंतिदिवि	१	४	४२
आयन्नरःसुदानवो	४	३	१२
आयंहस्तेनखादिनं	४	५	२८
आयःपप्रौजायमानः	४	५	१२
आयःपप्रौभानुना	४	८	२
आयःपुरंनार्मिणीमदीदे	२	२	१८
आयःसोमेनजठरमपिप्रत	४	२	३
आयःस्वर्णभानुना	२	५	२९
आयुजीवाजसातमा	१	२	२६
आयुज्ञैर्देवमर्त्यैः	४	१	१९
आयत्पतंत्येन्यः	६	५	६
आयत्साकंयशसो	५	४	२
आयदश्वान्वनन्वतः	५	७	१६
आयदिंद्रश्चदद्हे	६	३	१३
आयदिषेनृपतितेजआनट्	१	५	१६
आयदुवःशतक्रतो	१	२	३०
आयदुवस्यादुवसेनकारुः	२	३	२६
आयद्धरीइंद्रविव्रता	१	५	४
आयद्योनिंहिरण्ययं	७	१	३९
आयद्योनिंहिरण्ययं	४	४	५
आयद्रुहावरुणश्चनावं	५	६	१०
आयद्वज्रंबाह्वोरिंद्रधत्से	६	६	३२
आयद्वांयोषणारथं	५	८	२६
आयद्वांसूर्यारथं	४	४	११
आयद्वांमीयचक्षसा	४	४	४
आयनेतेपरायणे	८	७	३०
आयन्नःपत्नीर्गमन्	५	३	२६
आयन्मावेनाअरुहन्नृतस्य	६	७	४
आयन्मेअभ्वंवनदःपतंतः	२	५	२४
आयमद्यसुकृतंप्रातरिच्छ	२	१	१०
आययोस्त्रिंशतंतना	७	१	१५
आयस्तंथ्वरोदसी	४	४	३६
आयस्तस्थौभुवनानि	७	३	९
आयस्तेअग्नइध्मते	५	१	२४
आयस्तेसर्पिरासुते	३	८	२५
आयस्मिन्वेस्वपाके	४	५	१४
आयस्मिन्त्सप्तरश्मयः	२	५	२६
आयस्मिन्हस्तेनयामि	४	७	१
आयस्यतेमहिमानं	६	४	१
आयातंनहुषस्परि	५	८	२५

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
आयातंमित्रावरुणा	५	१	९
आयातंमित्रावरुणा	५	५	११
आयातमरुतोदिवः	४	३	१२
आयातुमुपभूषतं	५	५	२१
आयात्विंद्रःस्वपति	७	८	२६
आयात्विंद्रोदिवआ	३	६	५
आयात्विंद्रोवसउप	३	६	५
आयाहिकृणवामते	६	४	४०
आयाहिपर्वतेभ्यः	६	३	१३
आयाहिपूर्वीरति	३	३	७
आयाहिवनसासह	८	८	३०
आयाहिवस्व्याधिया	८	८	३०
आयाहिशश्वदुशता	४	७	१२
आयाहिसुषुमाहिते	६	१	२२
आयाहीमइंदवः	६	२	१
आयाह्यग्नेपथ्या१अनु	५	२	१०

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
आयाह्यग्नेसमिधानोअर्वा	२	८	२३
आयाह्यग्नेसमिधानो	५	२	२
आयाह्यद्भिःसुतं	४	२	११
आयाह्यर्यआपरि	६	३	१२
आयाह्यर्वाङुपबंधु	३	३	७
आयुर्विश्वायुःपरि	७	६	२३
आयुवानःकवयो	४	८	७
आयूथेवक्षुमतिपथो	२	४	१९
आयेतुन्वतिरश्मिभिः	१	१	३७
आयेतुस्थुःपृषतीषु	४	३	२५
आयेरजांसितविषीभि	२	४	१
आयेविश्वास्वप्त्यानितस्थु	१	५	१८
आयेविश्वापार्थिवानि	६	६	२९
आयोगोभिःसृज्यते	७	३	९
आयोनिमग्निर्धृतवंतम	२	८	२५
आयोनिमरुणोरुहत्	६	८	३०

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
आयोमूर्धानंपित्रो	७	६	३
आयोयोनिंदेवकृतं	५	२	५
आयोवनातातृषाणः	२	५	२५
आविवायसुचथाय	२	२	२६
आयोविश्वानिवार्या	६	८	८
आरंगरेवमध्वरेयेथे	७	६	२
आरयिमासुचेतुनं	७	२	६
आराच्छत्रुमपबाधस्व	७	८	२३
आराजानामहऋतस्य	५	५	६
आरिखकिकिराकृणु	४	८	१८
आरुक्मैरायुधानर	४	३	९
आरुद्रासइंद्रवंतः	४	३	२१
आरेअघाकोन्वी१त्था	८	५	२१
आरेअस्मदमतिमारे	३	५	११
आरेतेगोघ्नमुतपूरुषघ्नं	१	८	६
आरेमन्युंदुर्विदत्रस्य	७	८	६

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
आरेसावःसुदानवः	२	४	१२
आरोकाइवघेदहः	३	६	२९
आरोदसीअपृणदास्वः	२	८	१८
आरोदसीअपृणाजायमान	२	८	२६
आरोदसीअपृणादोत	८	१	१६
आरोदसीबृहतीवेविदाना	१	५	१७
आरोदसीहर्यमाणो	८	५	७
आरोहतायुर्जरसं	७	६	२७
आर्चन्नत्रमरुतःसस्मिन्ना	१	४	१४
आलोक्तायारुरुहीर्ष्णी	५	१	२१
आवंसतेमघवावीरवद्यशं	६	७	१४
आवःकुत्समिंद्रयस्मिन्	१	३	३
आवःशमंवृषभंतुग्र्यासु	१	३	३
आवइंद्रंक्रिविंयथा	१	२	२८
आवक्रंजसऊर्जा	८	३	८
आवक्षिदेवाँइहविप्र	२	७	२५

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
आवंच्यस्वमहिष्मरः	६	७	१८
आवंच्यस्वसुदक्षचम्वोः	७	५	१८
आवंदिंद्र्यमुना	५	२	२७
आवदंस्वंशकुनेभद्रमा	२	८	१२
आवंवृंततीरधनुद्विधारा	७	७	२५
आवंहंतीपोध्यावायाणि	१	८	३
आवंहंत्यरुणीज्योतिषा	३	५	१४
आवंहेथेपराकात्	५	८	७
आवांग्रावाणोअश्विना	६	३	२८
आवांदानायंववृतीयदत्रा	२	४	२३
आवांधियोंववृत्युरध्वरान्	२	१	२४
आवांनरामनोयुजो	४	४	१६
आवांभूपन्क्षितयोजन्म	२	२	२०
आवांमित्रावरुणाहुव्यजुं	२	२	२२
आवांयेष्ठाश्विनाहुवध्यै	४	२	१३
आवांरथंदुहितासूर्यस्य	१	८	११
आवांरथंपुरुमायंमनोजुवं	१	८	२०
आवांरथंयुवतिस्तिष्ठदत्र	१	८	१८
आवांरथंमक्मस्यांव्युष्टौ	५	५	१८
आवांरथोंअश्विना	१	८	१८
आवांरथोंनियुत्वान्वक्ष	२	१	२४
आवांरथोरथानां	४	४	१४
आवांरथोरोदसीबद्बधानः	५	५	१६
आवांरथोवनिर्न	२	४	२५
आवांराजानावध्वरे	५	६	६
आवांवयोश्वांसो	५	१	४
आवांवाहिष्ठाइहते	३	५	१४
आवांवाहिष्ठोअश्विना	६	२	२६
आवांविप्रंहवसे	५	८	२६
आवांविश्वाभिरूतिभिः	५	८	२८
आवांविश्वाभिरूतिभिः	६	६	१०
आवांश्येनासोअश्विना	१	८	१८
आवांसहस्रंहरय	३	७	२२
आवांसुम्नेवरिमन्	५	१	४
आवांसुम्नैःशंयूइव	८	८	१
आवांजायातोपनऋभुक्षा	३	७	३
आवांतवाहिभेषजं	८	७	२५
आवांतंस्थाध्रजंतो	५	४	१
आवांमगन्त्सुमतिवाँ	७	८	२०
आवांयोभूपशुचिपाउपनः	५	६	१४
आवांमश्वांसोअभि	५	१	१३
आवांमश्वांसःशुचयः	२	४	२५
आवांमश्वांसःसुयुजो	४	३	३०
आवांसुपस्थमदुहा	२	८	१०
आवांमृतायकेशिनी	२	२	२१
आविंशत्यात्रिंशता	२	६	२१
आविद्युन्मद्भिर्मरुतः	१	६	१४
आविबाध्यापरिरापं	२	६	२९
आविरभून्महिमाघोनं	८	६	३
आविवांसन्परावतः	६	८	२९
आविशन्कलशंसुतः	७	१	२७
आविश्वतःप्रत्यंञ्च	२	६	२
आविश्वदेवंसत्पतिं	४	४	२६
आविश्ववाराश्विनागतंनः	५	५	१७
आविष्योवर्धतेचारुरासु	१	७	१
आवृत्रहणावृत्रहभिः	४	८	२७
आवृषस्वपुरूवसो	६	४	३६
आवृषस्वमहामह	६	२	१६
आवृषस्वमहामह	६	४	१८
आवेधसंनीलपृष्ठंबृहंतं	४	२	२२
आवोधियंयज्ञियां	८	५	१९
आवोमक्षूतनायकं	१	३	१९
आवोयक्ष्यमृतत्वं	८	१	१२
आवोयस्यद्विबर्हसः	२	४	१९

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
आवोयंतूदवाहासः	४	३	२३
आवोराजानमध्वरस्य	३	४	२०
आवोरुवण्युमौशिजो	२	१	१
आवोवहंतुसप्तयोरघुष्यदः	१	६	९
आवोवाहिष्ठोवहतु	५	४	३
आवोहोतारंजोहवीति	५	४	२५
आशर्मपर्वतानामोता	६	१	२८
आशर्मपर्वतानांवृणीमहे	६	२	३९
आशसनंविशसनं	८	३	२६
आशीत्यानवत्यायाहि	२	६	२२
आशुंदधिक्रांतमुनुष्टवाम	३	७	१३
आशुंदूतंविवस्वतो	३	५	६
आशुःशिशानोवृषभः	८	५	२२
आशुभिश्चिद्यान्विमुचाति	२	८	२
आशुश्रायातमश्विना	५	५	१४
आशुर्शर्पवृहन्मते	६	८	२९
आशृण्वतेअदंपिताय	३	४	२०
आश्येनस्यजवसानूतनेन	१	८	१९
आश्रुत्कर्णश्रुधीहवं	१	१	२०
आश्विनावश्वावति	१	२	३१
आश्वैत्रेयस्यजंतवः	४	१	११
आष्टिषेणोहोत्रमृषिः	८	५	१२
आसंयतमिंद्रणः	४	६	१४
आसएतुयईवदा	६	४	५
आसखायःसवर्दुघां	४	८	३
आसत्योयातुमघवां	३	५	१७
आसवंसवितुर्यथा	६	७	१०
आससाणासःशवसानं	४	७	९
आसहस्रंपथिभिः	४	६	६
आसांपूर्वासुमहसु	२	१	८
आसीनासोअरुणीनां	७	६	१८
आसीमरोहत्सुयमा	३	१	१
आसुगम्यायुसुगम्यं	६	२	७
आसुतेसिंचतश्रियं	६	५	१६
आसुष्टुतीनमसावर्तयध्यै	४	२	२०
आसुष्मांणोमघवन्	४	७	१९
आसुष्वयंतीयजते	८	६	९
आसूर्येणरश्मयोध्रुवासः	१	४	२५
आसूर्योअरुहच्छुक्रमर्णः	४	२	२७
आसूर्योनभानुमद्भिः	४	५	६
आसूर्योयातुसप्ताश्वः	४	२	२७
आसोतापरिषिंचत	७	५	१८
आसोमसुवानोअद्रिभिः	७	५	१३
आस्तुतासोमरुतो	५	४	२७
आस्थापयंतयुवतिंयुवानः	२	४	५
आस्नोवृकस्यवर्तिकां	१	८	१०
आस्मारथंवृषपाणेषु	१	४	११
आस्मिन्पिशंगमिंदवः	६	८	११
आस्वमघंयुवमानोअजरः	१	४	२३
आहंसरस्वतीवतोः	६	३	२१
आहंपितॄन्सुविदत्रान्	७	६	१७
आहरयःसप्तऋक्षिरे	६	५	५
आहर्यतायधृष्णवे	७	४	२५
आहर्यतोअर्जुनेअल्के	७	५	१४
आहायमश्विनोरथः	५	८	३३
आहार्षंत्वाविदंत्वा	८	८	१९
आहिद्यावापृथिवीअग्ने	७	५	२९
आहिरुहत्मश्विना	६	२	६
आहिष्मायातिनर्यं	३	६	१८
आहिष्मासूनवेपिता	१	२	२०
आहोतामंद्रोविदथा	३	१	१४
इंदविंद्रायबृहते	७	२	२२
इंदुःपविष्टचारुर्मदाय	५	७	२१
इंदुःपविष्टचेतनः	७	१	३७

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
इंदुःपुनानोअर्ति	७	३	१७
इंदुःपुनानःप्रजामुराणः	७	५	२०
इंदुरत्योनवाज्यसृत्	६	८	३३
इंदुरिंद्रायपवते	७	५	१
इंदुरिंद्रायतोशते	७	५	२१
इंदुरिहंतिमहिषाः	७	४	२२
इंदुर्देवानामुपसख्य	७	४	११
इंदुर्वाजीपवते	७	४	१२
इंदुर्हिन्वानोअर्षति	७	२	१३
इंदुर्हियानःसोतृभिः	६	८	२०
इंदोयथातवस्तवः	७	१	१२
इंदोयदद्रिभिःसुतः	६	८	१४
इंदोव्यव्यमर्षसि	७	२	१३
इंदोसमुद्रमींखय	६	८	२५
इंद्रंकामावसूयंतो	३	५	१९
इंद्रंकुत्सोवृत्रहणंशचीपतिं	१	७	२४
इंद्रंतंशुंभपुरुहन्मन्नवसे	६	५	८
इंद्रंनरोनेमधिता	५	३	११
इंद्रंवोनरःसख्याय	४	७	१
इंद्रंनोअग्नेवसुभिः	५	२	१३
इंद्रंपरेवरेमध्यमासः	३	६	१४
इंद्रंप्रत्नेनमन्मना	६	५	२७
इंद्रंप्रातर्हवामहे	१	१	३०
इंद्रंमतिर्हृदआवच्यमाना	३	२	२५
इंद्रंमित्रंवरुणमग्निमाहुः	२	३	२२
इंद्रंमित्रंवरुणमग्निमूतये	१	७	२४
इंद्रंवयंमहाधने	१	१	१३
इंद्रंवर्धंतुनोगिरः	६	१	१०
इंद्रंवर्धंतोअसुरं	७	१	३०
इंद्रंवाणीरनुत्तमन्युं	५	३	१६
इंद्रंविश्वाअवीवृधन्	१	१	२१
इंद्रंवृत्राय्यहन्तवेपुरु	३	२	२१
इंद्रंवृत्रायहन्तवेदेवा	६	१	५
इंद्रंवोविश्वतस्परि	१	१	१४
इंद्रंसोमस्यपीतये	३	३	५
इंद्रंस्तवानृतमं	८	४	१४
इंद्रःकिलःश्रुत्याअस्य	८	६	१०
इंद्रःपूर्भिदातिरद्दासमर्कैः	३	२	१५
इंद्रःप्रणेःपुरएतेव	४	७	३१
इंद्रःसदामनेकृतः	६	६	२२
इंद्रःसमत्सुयजमानमायैं	२	१	१९
इंद्रःसहस्रदात्रां	१	१	३२
इंद्रःसीतांनिगृह्णातु	३	८	९
इंद्रःसुतेषुसोमेषु	६	१	७
इंद्रःसुन्वामास्वर्वां	४	७	३२
इंद्रःसुन्वामास्वर्वान्	८	७	१९
इंद्रःसुपूषावृषणा	३	४	२
इंद्रःसुशिप्रोमघवातरुत्रः	३	२	१
इंद्रःसूर्यस्यरश्मिभिः	६	१	२
इंद्रःस्वर्षाजनयन्नहानि	३	२	१५
इंद्रःस्वाहापिबतु	३	३	१४
इंद्रआशाभ्यस्परि	२	८	९
इंद्रआसांनेतावृहस्पतिः	८	५	२३
इंद्रइत्सोमपाएकः	५	७	१७
इंद्रइद्धर्योःसचा	१	१	१३
इंद्रइन्नोमहानां	६	६	१५
इंद्रइषेदंदातुनः	६	६	२७
इंद्रउक्थेनशवसा	८	५	१६
इंद्रऋभुभिर्वाजवद्भिः	३	४	७
इंद्रऋभुभिर्वाजिभिः	३	४	७
इंद्रऋभुमान्वाजवान्	३	४	७
इंद्रओषधीरसनोदहानि	३	२	१६
इंद्रकुतुंनआभर	५	३	२१
इंद्रकुतुविदंसुतं	३	३	१

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
इंद्रक्षत्रमभिवामं	८	८	३८	इंद्रदह्यमघवन्	८	५	१६	इंद्रमरुत्वइहपाहि	३	३	१६	इंद्रवायूअयंसुतः	३	७	२२
इंद्रक्षत्रासमातिषु	८	१	२४	इंद्रदह्यायामकोशाअभूवन्	३	२	३	इंद्रमित्केशिनाहरी	६	१	१६	इंद्रवायूइमेसुता	१	१	३
इंद्रगृणीषउस्तुष	६	४	४६	इंद्रदह्यस्वपूरसि	६	५	३६	इंद्रमित्थागिरोममा	३	३	५	इंद्रवायूबृहस्पतिं	१	१	२६
इंद्रजहिपुमांसंयातुधानं	५	७	९	इंद्रनेदीयएदिहि	६	४	२३	इंद्रमिद्राथिनोबृहत्	१	१	१३	इंद्रवायूबृहस्पतिं	८	७	२९
इंद्रजामयउतये	४	६	१९	इंद्रपिबतुभर्ण्यसुतो	४	७	१२	इंद्रमिद्देवतातये	५	७	२५	इंद्रवायूमनोजुवा	१	२	८
इंद्रज्येष्ठान्बृहद्भ्यः	३	८	५	इंद्रपिबतुवृषधूतस्य	३	३	७	इंद्रमिद्धरीवहतो	१	६	५	इंद्रशविष्ठसप्तत	६	१	९
इंद्रज्येष्ठामरुद्गणाः	१	२	९	इंद्रपिबप्रतिकामं	८	६	१२	इंद्रमिद्गिर्महीनां	५	८	१७	इंद्रशुद्धोनआगहि	६	६	३१
इंद्रज्येष्ठामरुद्गणाः	२	८	९	इंद्रपिबस्वधयाचित्सुतस्य	३	२	१८	इंद्रमिवेदुभयेविह्वयंत	३	७	१३	इंद्रशुद्धोहिनोरयिं	६	६	३१
इंद्रज्येष्ठेनआभर	४	७	२७	इंद्रप्रणःपुरएते	४	७	३१	इंद्रमीशानमोजसा	१	१	२१	इंद्रश्चमूळयातिनः	२	८	९
इंद्रतमाहिधिष्ण्याम	२	४	२७	इंद्रप्रणोधितावानं	३	३	१	इंद्रमुक्थानिवावृधुः	५	८	१५	इंद्रश्चवायवेषांसुतानां	४	३	६
इंद्रतुभ्यमिदद्रिवो	१	५	३०	इंद्रप्रणोरथमव	६	५	३५	इंद्रमूळमहीजीवातुं	४	७	३१	इंद्रश्चवायवेषां	३	७	२३
इंद्रतुभ्यमिन्मघवन्	४	७	१७	इंद्रप्रसूतावरुणप्रशिष्टा	८	२	१२	इंद्रमेवधिषणासातये	४	६	७	इंद्रश्चसोमंपिबतं	३	७	२७
इंद्रत्रिधातुशरणं	४	७	२८	इंद्रप्रेहिपुरस्त्वं	६	१	२३	इंद्रयउनुतेअस्ति	६	५	३८	इंद्रश्चिद्धातदब्रवीत्	६	३	१०
इंद्रत्वंमवितेदसि	६	१	१२	इंद्रब्रह्मक्रियमाणाजुषस्व	४	१	२५	इंद्रयथाह्यस्तिते	६	२	१६	इंद्रश्रुधिसुमेहवं	६	३	२
इंद्रत्वोतासआवयं	१	१	१५	इंद्रमग्निंकविच्छर्दा	३	१	११	इंद्रयस्तेनवीर्यसी	६	६	३०	इंद्रश्रेष्ठानिद्रविणानि	२	६	२७
इंद्रत्वावृषभंवयं	३	३	१	इंद्रमच्छसुताइमे	७	५	९	इंद्रवाजेषुनोऽव	१	१	१३	इंद्रसोमंपिबऋतुना	१	१	२८

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
इंद्रसोमंसोमपतेपिबेमं	३	२	९
इंद्रसोमंसिमंपिब	७	७	१०
इंद्रसोमाःसुताइमेतव	३	३	१
इंद्रसोमाःसुताइमेतान्	३	३	५
इंद्रस्तुजोवर्हणाआविवेश	३	२	१५
इंद्रस्तेसोमसुतस्यपेयाः	७	५	२०
इंद्रस्थातर्हरीणां	६	२	१८
इंद्रःस्पळुतवृत्रहा	६	४	२८
इंद्रस्यकर्मसुकृतापुरूणि	३	२	१०
इंद्रस्यदूतीरिषिता	८	६	५
इंद्रस्यनुवीर्याणिप्रवोचं	१	२	२६
इंद्रस्यनुसुकृतंदैव्यं	८	५	१६
इंद्रस्यवज्रआयसो	६	६	३२
इंद्रस्यवज्रोमरुतां	४	७	३५
इंद्रस्यवृष्णोअसुरस्य	८	५	२३
इंद्रस्यसख्यमृभवः	३	४	७

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
इंद्रस्यसोमपवमान	७	३	१
इंद्रस्यसोमराधसे	७	१	१७
इंद्रस्यसोमराधसे	६	७	३०
इंद्रस्यहार्दिसोमधानं	७	५	१९
इंद्रस्यांगिरसांचेष्टौ	१	५	१
इंद्रस्यात्रतविषीभ्यः	८	६	१५
इंद्रस्येवरातिमा	८	८	३६
इंद्राकुत्सावहमानारथेन	४	१	३०
इंद्राकोवांवरुणा	३	७	१५
इंद्राग्नीअपसस्पर्युप	३	१	१२
इंद्राग्नीअुपादियं	४	८	२६
इंद्राग्नीअवसागतं	५	६	१८
इंद्राग्नीआगतंसुतं	३	१	११
इंद्राग्नीआहितन्वते	४	८	२६
इंद्राग्नीउक्थवाहसा	४	८	३६
इंद्राग्नीकोअस्यवां	४	८	२५

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
इंद्राग्नीजरितुःसचा	३	१	११
इंद्राग्नीतपंतिमा	४	८	२६
इंद्राग्नीतविषाणिवां	३	१	१२
इंद्राग्नीनवतिंपुरो	३	१	१२
इंद्राग्नीमित्रावरुणादितिं	४	२	२८
इंद्राग्नीयमवथः	४	४	३२
इंद्राग्नीयुवोरपि	४	८	२६
इंद्राग्नीयुवामिमे	४	८	२८
इंद्राग्नीयुवंसुनः	६	३	२४
इंद्राग्नीरोचनादिवः	३	१	१२
इंद्राग्नीवृत्रहत्येषु	८	२	९
इंद्राग्नीशतदाम्नि	४	१	२१
इंद्राग्नीशृणुतंहवं	४	८	२९
इंद्राणीमासुनारिषु	८	४	३
इंद्रानुपूषणावयम्	४	८	२३
इंद्रापर्वतावृहतारथेन	३	३	१९

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
इंद्राबृहस्पतीवयं	३	७	२५
इंद्रायगावआशिरं	६	५	६
इंद्रायगिरोअनिशित	८	४	१४
इंद्रायनूनमर्चत	१	६	५
इंद्रायपवतेमदः	७	५	१५
इंद्रायमद्र्यनेसुतं	६	६	१८
इंद्रायवृषणंमदं	७	५	९
इंद्रायसामगायत	६	७	१
इंद्रायसुमदितमं	५	७	१३
इंद्रायसोमपरिषिच्यसे	७	३	३
इंद्रायसोमपवसे	६	८	१३
इंद्रायसोमपातवेनृभिः	७	५	१९
इंद्रायसोमपातवे	६	७	३७
इंद्रायसोमपातवेवृत्रघ्ने	७	४	२४
इंद्रायसोमसुषुतः	७	३	१०
इंद्रायसोमाःप्रदिवो	३	२	१९

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
इंद्रायहिद्यौरसुरोअनम्नत	२	१	२०
इंद्रायाहिचित्रभानो	१	१	५
इंद्रायाहितूतुजानः	१	१	५
इंद्रायाहिधियेषितः	१	१	५
इंद्रायुवंवरुणा	३	७	१५
इंद्रायुवंवरुणाभूतं	३	७	१५
इंद्रायेंदुंपुनीतन	७	१	२९
इंद्रायेंदोमरुत्वते	७	१	४०
इंद्रावरुणनूनुवां	१	१	३३
इंद्रावरुणयोरहं	१	१	३२
इंद्रावरुणवामहं	१	१	३३
इंद्रावरुणामधुमत्तमस्य	५	१	१२
इंद्रावरुणायदिमानि	५	६	२
इंद्रावरुणायदृषिभ्यो	६	४	३१
इंद्रावरुणायुवमध्वरायनः	५	६	२
इंद्रावरुणावृधनामिरप्रति	५	६	४

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
इंद्रावरुणाव्भ्यातपंति	५	६	४
इंद्रावरुणासुतपौ	५	१	१२
इंद्रावरुणासोमनसमदंसं	६	४	३१
इंद्राविष्णूतत्पनयाय्यं	५	१	१२
इंद्राविष्णूदंहिताःशंबरस्य	५	६	२४
इंद्राविष्णूपिबतं	५	१	१३
इंद्राविष्णूमदपती	५	१	१३
इंद्राविष्णूहविषा	५	१	१३
इंद्रासोमातपतंरक्षउब्जतं	५	७	५
इंद्रासोमादुष्कृतोवव्रेअंत	५	७	५
इंद्रासोमापक्कमामासु	५	१	१६
इंद्रासोमापरिवांभूतु	५	७	६
इंद्रासोमामहितद्वां	५	१	१६
इंद्रासोमायुवमंग	५	१	१६
इंद्रासोमावर्तयंतंदिव	५	७	५
इंद्रासोमावर्तयंतंदिवो	५	७	५

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
इंद्रासोमावहिमपः	५	१	१६
इंद्रासोमावासयथ	५	१	१६
इंद्रासोमासमधशंसमभ्यं	५	७	५
इंद्राहयोवरुणाचक्र	३	७	१५
इंद्राहरलंवरुणा	३	७	१५
इंद्रियाणिशतक्रतो	३	२	२२
इंद्रेअमानमोबृहत्	५	६	१७
इंद्रेणयाथसरथंसुते	३	४	७
इंद्रेणयुजानिःसृजंत	८	२	२
इंद्रेणरोचनादिवः	६	१	१५
इंद्रेणसंहिदक्षसे	१	१	१२
इंद्रेणेतेतृत्सवो	५	२	२६
इंद्रेभुजंशशमानासः	८	४	४
इंद्रेविश्वानिवीर्या	६	४	४२
इंद्रेपितेप्रसवंभिक्षमाणे	३	२	१२
इंद्रेहिमत्स्यंधसः	१	१	१७

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
इंद्रोअश्रायिसुध्यानिरेके	१	४	११
इंद्रोअस्माँअरदद्वज्रबाहुः	३	२	१३
इंद्रोअस्मेसुमनाअस्तु	८	५	१६
इंद्रोअंगमहद्भयं	२	८	८
इंद्रोतिभिर्बहुलाभिर्नो	३	३	२३
इंद्रोदधीचोअस्थभिः	१	६	७
इंद्रोदिवइंद्रईशे	८	४	१५
इंद्रोदिवःप्रतिमानं	८	६	१०
इंद्रोदीर्घायचक्षसे	१	१	१३
इंद्रोनयोमहाकर्माणि	७	३	२४
इंद्रोनेदिष्ठमवसा	४	८	१५
इंद्रोब्रह्मेंद्रऋषिः	६	१	२१
इंद्रोमदायवावृधे	१	६	१
इंद्रोमधुसंभृतमुस्रियायां	३	२	२६
इंद्रोमहांसिंधुमाशयानं	२	६	४
इंद्रोमह्नामहतो	८	२	१६

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
इंद्रोमह्नामहतः	८	६	१०
इंद्रोमह्नारोदसीपप्रथ	५	७	२६
इंद्रोयज्वनेपृणतेच	४	६	२५
इंद्रोयातूनामभवत्प	५	७	९
इंद्रोयातोवसितस्यराजा	१	२	३८
इंद्रोरथायप्रवतंकृणोति	४	१	२९
इंद्रोराजाजगतः	५	३	११
इंद्रोवलंरक्षितारं	८	२	१६
इंद्रो वसुभिःपरिपातु	८	२	१२
इंद्रोवाधेदिर्यन्मघं	६	२	४
इंद्रोवाजस्यस्थविरस्य	४	७	९
इंद्रोविश्वैर्वीर्यैः	३	३	२६
इंद्रोवृत्रमवृणोच्छर्धनीतिः	३	२	१५
इंद्रोवृत्रस्यतविषीं	१	५	३०
इंद्रोवृत्रस्यदोधतः	१	५	२९
इंद्रोहरीयुयुजेअश्विनारथं	२	३	५
इंद्रोहर्यंतमर्जुनं	३	३	८
इंधन्वभिर्धेनुभिः	२	७	१९
इंधानोअग्निर्वनवत्	२	७	४
इंधेराजासमर्यो	५	२	११
इच्छंतरेतोमिथस्तनूषु	१	५	१२
इच्छंतित्वासोम्यासः	३	२	१
इच्छंतिदेवाःसुन्वंतं	५	७	२०
इच्छन्नश्वस्ययच्छिरः	१	६	७
इतऊतीवोअजरं	६	७	३
इतिचिद्धित्वाधना	८	७	१
इतिचिन्नुप्रजायैपशुमत्यै	४	२	१६
इतिचिन्मन्युमध्रिजः	३	८	२५
इतित्वाग्नेवृष्टिहव्यस्य	८	६	१९
इतित्वादेवाइमआहुः	८	५	४
इतिवाइतिमेमनः	८	६	२६
इतिस्तुतासोअसथा	६	२	३७
इतोदासातिमीमहे	१	१	१२
इत्थाधीवंतमद्रिवः	५	७	२४
इत्थायथातऊतयें	४	१	१२
इत्थाहिसोमइन्मदे	१	५	२९
इदंकवेरादित्यस्य	२	७	९
इदंतएकंपरऊत	८	१	१८
इदंतेपात्रंसनवित्तं	८	३	१३
इदंतेसोम्यंमधु	६	४	४७
इदंत्यत्पात्रंमित्रपानं	४	७	१९
इदंद्यावापृथिवीसत्यमस्तु	२	५	३
इदंनमोवृषभायस्वराजे	१	४	११
इदंपितृभ्योनमोअस्तु	७	६	१७
इदंपित्रेमरुतांमुच्यते	१	८	६
इदंमेअग्नेकियते	३	५	२
इदंयमस्यसादनं	८	७	२६
इदंवचःपर्जन्यायस्वराजे	५	७	१
इदंवचःशतसाः	५	२	११
इदंवपुर्निवचनंजनासः	४	३	१
इदंवसोसुतमंधः	५	७	१७
इदंवांमास्येहविः	३	७	२५
इदंवांमदिरंमधु	६	३	२०
इदंविष्णुर्विचक्रमे	१	२	७
इदंश्रेष्ठंज्योतिषांज्योतिरा	१	८	१
इदंश्रेष्ठंज्योतिषांज्योति	८	८	२८
इदंसुमेजरितरारिकिद्धि	७	७	२०
इदंस्वरिदमिदांस	८	७	१०
इदंहनूनमेषां	६	१	२५
इदंह्यन्वोजसासुतं	३	३	१६
इदंहविर्मघवन्	८	६	२१
इदंहविर्प्रदिविस्थानं	४	४	१७
इदमकर्मनमो	८	२	१८
इदमग्नेसुधितंदुधितादधि	२	२	७

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
इदमापः प्रवहत	१	२	१२
इदमापः प्रवहत	७	६	५
इदमित्थारौद्रंगूर्तवचाः	८	१	२६
इदमुत्यत्पुरुतमं	३	८	१
इदमुत्यन्महिमहा	३	५	२
इदमुदकंपिबतेत्यब्रवीतने	२	३	५
इदाहितउपोअद्रिसानो	५	१	६
इदाहितेवेविषतः	४	६	११
इदाहिवमुपस्तुतिं	६	२	२३
इदाहिवोविधते	५	१	६
इदाह्नःपीतिमुतवोमदंधुः	३	७	२
इध्मेनाग्नइच्छमानो	३	१	१८
इध्मंयस्तेजभरं	३	५	१२
इनोतपृच्छजनिमाकवीनां	३	२	२३
इनोराजन्नरतिःसमिद्धः	७	५	३१
इनोवाजानांपतिः	७	७	१४
इमंकामंमंदयागोभिरश्वैः	३	२	४
इमंकामंमंदया	३	३	१४
इमंघावीरोअमृतं	६	२	१२
इमंचनोगवेषणं	४	८	२२
इमंजीवेभ्यःपरिधिं	७	६	२६
इमंजुषस्वगिर्वणः	६	१	१
इमंतंपश्यवृषभस्य	८	५	२१
इमंत्रितोभूर्यवंदत्	८	१	१
इमंनरोमरुतः	३	१	१६
इमंनरोमरुतःसश्चता	५	२	२८
इमंनरःपर्वतास्तुभ्यमापः	३	२	१८
इमंनुमायिनंहुवे	३	५	२७
इमंनुसोममंतितः	२	४	२२
इमंनोअग्नउपयज्ञं	८	७	९
इमंनोअग्नेध्वरं	४	५	१६
इमंनोयज्ञममृतेषु	३	१	२१
इमंबिभर्मिसुकृतंते	७	८	२७
इमंमहेविदथ्याय	३	३	२४
इमंमेगङ्गेयमुने	८	३	६
इमंमेवरुणश्रुधी	१	२	१९
इमंमेस्तोममश्विना	६	६	७
इमंयज्ञमिदंवचः	१	६	२०
इमंयज्ञमिदंवचः	८	८	८
इमंयज्ञंचनोधा	४	५	१२
इमंयज्ञंत्वमस्माकं	३	६	३
इमंयज्ञंसहसावंत्वग्नः	२	८	१६
इमंयमप्रस्तरमाहि	७	६	१४
इमंरथमधियेससतस्थुः	२	३	१४
इमंविधंतोअपांसधस्थे	२	५	२४
इमंविधंतोअपां	८	१	१
इमंस्तोममभिष्टये	६	१	१
इमंस्तोममर्हतेजातवेदसे	१	६	३०
इमंस्तोमंरोदसी	३	३	२५
इमंस्तोमंसकृतवो	२	७	६
इमंस्वस्मैहृदआसुतष्टं	२	७	२१
इमआर्यातमिंदवः	२	२	१
इमइंद्रभरतस्य	३	३	२३
इमइंद्रायसुन्विरे	५	३	१७
इमउत्वाविचक्षते	६	३	४५
इममग्नेचमसंमावि	७	६	२१
इममिंद्रगवांशिरं	३	३	६
इममिंद्रसुतंपिब	१	६	५
इममिंद्रोअदीधरत्	८	८	३१
इममुत्यमथर्ववत्	४	५	२०
इममूषुवोअतिथिं	४	५	१७
इममूषुत्वमस्माकं	१	२	२२
इममेजस्यामुभयं	८	४	२३
इमांखनाम्योषधिं	८	८	३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
इंद्रोमहामहतः	८	६	१०
इंद्रोमह्नारोदसीपप्रथ	५	७	२६
इंद्रोयज्वनेपृणतेच	४	६	२५
इंद्रोयातूनामभवत्प	५	७	९
इंद्रोयातोवसितस्यराजा	१	२	३८
इंद्रोरथायप्रवतंकृणोति	४	१	२९
इंद्रोराजाजगतः	५	३	११
इंद्रोवलंरक्षितारं	८	२	१६
इंद्रो वसुभिःपरिपातु	८	२	१२
इंद्रोवाघेदियन्मघं	६	२	४
इंद्रोवाजस्यस्थविरस्य	४	७	९
इंद्रोविश्वैर्वीर्यैः	३	३	२६
इंद्रोवृत्रमवृणोच्छर्धनीतिः	३	२	१५
इंद्रोवृत्रस्यतविषीं	१	५	३०
इंद्रोवृत्रस्यदोधतः	१	५	२९
इंद्रोहरीयुयुजेअश्विनारथं	२	३	५
इंद्रोहुर्यतमर्जुनं	३	३	८
इंधन्वभिर्धेनुभिः	२	७	१९
इंधानोअग्निंवनवत्	२	७	४
इंधेराजासमर्यो	५	२	११
इच्छंतरेतोमिथस्तनूषु	१	५	१२
इच्छंतित्वासोम्यासः	३	२	१
इच्छंतिदेवाःसुन्वंतं	५	७	२०
इच्छन्नश्वस्ययच्छिरः	१	६	७
इतऊतीवोअजरं	६	७	३
इतिचिद्धित्वाधना	८	७	१
इतिचिन्नुप्रजायैपशुमत्यै	४	२	१६
इतिचिन्मन्युमधिजः	३	८	२५
इतित्वाग्नेवृष्टिहव्यस्य	८	६	१९
इतित्वादेवाइमआहुः	८	५	४
इतिवाइतिमेमनः	८	६	२६
इतिस्तुतासोअसथा	६	२	३७
इतोवांसातिमीमहे	१	१	१२
इत्थाधीवंतमद्रिवः	५	७	२४
इत्थायथातऊतयें	४	१	१२
इत्थाहिसोमइन्मदें	१	५	२९
इदंकुवेरादित्यस्य	२	७	९
इदंतएकैपरऊत	८	१	१८
इदंतेपात्रंसनवित्तं	८	३	१३
इदंतेसोम्यंमधु	६	४	४७
इदंत्यत्पात्रंमिंद्रपानं	४	७	१९
इदंद्यावापृथिवीसत्यमस्तु	२	५	३
इदंनमोवृषभायस्वराजें	१	४	११
इदंपितृभ्योनमोअस्तु	७	६	१७
इदंपित्रेमरुतांमुच्यते	१	८	६
इदंमेअग्नेकियते	३	५	२
इदंयमस्यसादनं	८	७	२६
इदंवचःपर्जन्यायस्वराजें	५	७	१
इदंवचःशतसाः	५	२	११
इदंवपुर्निवचनंजनासः	४	३	१
इदंवसोसुतमंधः	५	७	१७
इदंवांमास्यंहविः	३	७	२५
इदंवांमदिरंमधु	६	३	२०
इदंविष्णुर्विचक्रमे	१	२	७
इदंश्रेष्ठंज्योतिषांज्योतिरा	१	८	१
इदंश्रेष्ठंज्योतिषांज्योति	८	८	२८
इदंसुमेजरितरार्चिकिद्धि	७	७	२०
इदंस्वरिदमिदांस	८	७	१०
इदंहनूनमेषां	६	१	२५
इदंह्यन्वोजसासुतं	३	३	१६
इदंहविर्मघवन्	८	६	२१
इदंहविर्प्रदिविस्थानं	४	४	१७
इदमकर्मनमो	८	२	१८
इदमग्नेसुधितंदुधितादधि	२	२	७

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
इ॒दमा॑पः॒प्रव॑हत॒	१	२	१२	इ॒मंकामं॑मंदया॒गोभि॒रश्वैः॑	३	२	४	इ॒मंबि॑भर्मि॒सुकृ॑तंते	७	८	२७	इ॒मंस्तोमं॑रोदसी॒	३	३	२५
इ॒दमा॑पः॒प्रव॑हत॒	७	६	५	इ॒मंकामं॑मंदया॒	३	३	१४	इ॒मंम॒हेवि॑द॒थ्या॑य	३	३	२४	इ॒मंस्तोमं॒सक्र॑तवो	२	७	६
इ॒दमि॒त्थारौद्रं॑गू॒र्तव॑चाः	८	१	२६	इ॒मंघा॑वी॒रोअ॒मृतं॑	६	२	१२	इ॒मंमे॑गङ्गेयमुने	८	३	६	इ॒मंस्व॑स्मैहृ॒दआसुत॑ष्टं	२	७	२१
इ॒दमु॒त्यत्पु॑रु॒तमं॑	३	८	१	इ॒मंच॑नोग॒वेष॑णं	४	८	२२	इ॒मंमे॑वरुणश्रुधी॒	१	२	१९	इ॒मआया॑त॒मिंद॑वः	२	२	१
इ॒दमु॒त्यन्महि॑म॒हा	३	५	२	इ॒मंजी॒वेभ्यः॑परि॒धिं	७	६	२६	इ॒मंमे॒स्तोम॑मश्विना	६	६	७	इ॒मइं॑द्रभर॒तस्य॑	३	३	२३
इ॒दमु॑द॒कंपि॑ब॒तेत्य॑ब्रवीतने॒	२	३	५	इ॒मंजु॑षस्वगिर्वणः	६	१	१	इ॒मंय॒ज्ञमि॒दंवचः॑	१	६	२०	इ॒मइंद्रा॑यसुन्विरे	५	३	१७
इ॒दाहित॑उषोअद्रिसानो	५	१	६	इ॒मंतंप॑श्यवृष॒भस्य॑	८	५	२१	इ॒मंय॒ज्ञमि॒दंवचः॑	८	८	८	इ॒मउ॑त्वा॒विच॑क्षते	६	३	४५
इ॒दाहिते॒वेवि॑षतः	४	६	११	इ॒मंत्रि॒तोभूर्य॑विंदत्	८	१	१	इ॒मंय॒ज्ञंचनो॑धा	४	५	१२	इ॒मम॑ग्नेचम॒संमावि	७	६	२१
इ॒दाहिव॒मुप॑स्तुतिं	६	२	२३	इ॒मंन॑रोमरुतः	३	१	१६	इ॒मंय॒ज्ञंत्वम॒स्माकं॑	३	६	३	इ॒ममिं॑द्रगवा॑शिरं	३	३	६
इ॒दाहिवो॑विध॒ते	५	१	६	इ॒मंन॑रोमरुतःसश्च॒ता	५	२	२८	इ॒मंय॒ज्ञंस॑हसावं॒त्वन्नः॑	२	८	१६	इ॒ममिं॑द्रसु॒तंपि॑ब	१	६	५
इ॒दाह्नः॑पी॒तिमु॒तवो॒मदं॑धुः	३	७	२	इ॒मंन॑रः॒पर्व॑ता॒स्तुभ्य॒मापः॑	३	२	१८	इ॒मंय॑मप्रस्त॒रमाहि	७	६	१४	इ॒ममिंद्रो॑अदीधरत्	८	८	३१
इ॒ध्मेना॑ग्नइ॒च्छमा॑नो	३	१	१८	इ॒मंनु॒मायिनं॑हुवे	३	५	२७	इ॒मंरथ॒मधि॒येस॒प्तत॒स्थुः	२	३	१४	इ॒ममु॒त्यम॑थर्व॒वत्	४	५	२०
इ॒ध्मंयस्ते॑ज॒भर॑	३	५	१२	इ॒मंनुसोम॒मंति॑तः॒	२	४	२२	इ॒मंवि॒धंतो॑अ॒पांस॒धस्थे॑	२	५	२४	इ॒ममू॒पुवो॒अति॑थिं	४	५	१७
इ॒नोतपृ॑च्छ॒जनि॑माकवी॒नां	३	२	२३	इ॒मंनो॑अग्न॒उप॑य॒ज्ञं	८	७	९	इ॒मंवि॒धंतो॑अ॒पां	८	१	१	इ॒ममू॒पुत्वम॒स्माकं॑	१	२	२२
इ॒नोरा॑जन्नर॒तिःसमि॑द्धः	७	५	३१	इ॒मंनो॑अग्नेध्व॒रं	४	५	१६	इ॒मंस्तोम॑म॒भिष्ट॑ये	६	१	१	इ॒ममं॑ज॒स्यामु॒भये॑	८	४	२३
इ॒नोवाजा॑नां॒पतिः॑	७	७	१४	इ॒मंनो॑य॒ज्ञम॒मृते॑षु	३	१	२१	इ॒मंस्तोम॒मर्ह॑तेजा॒तवे॑दसे	१	६	३०	इ॒मांख॑ना॒म्योष॑धिं	८	८	३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
इमांगा॑यत्रवर्तनिं	६	३	२०
इमांचनःपृथिवीं	३	३	३१
इमांतइंद्रसुष्टुतिं	६	१	६
इमांतेधियंप्रभरेमहो	१	७	१४
इमांतेवाचंवसूयंतआयवः	२	१	१९
इमांत्वमिंद्रमीढ्वः	८	३	२८
इमांधियंशिक्षमाणस्यदेव	६	३	२८
इमांधियंसप्तशीर्ष्णीम्	८	२	१५
इमांप्रत्नायसुष्टुतिं	८	४	२२
इमांमइंद्रसुष्टुतिं	५	८	१५
इमांमेअग्नेसमिधं	२	५	२७
इमांमेअग्नेसमिधं	८	२	२१
इमांमेमरुतोगिरं	५	८	१९
इमांवांमित्रावरुणा	५	४	१
इमांसुपूर्व्यांधियं	५	८	१७
इमाअग्नेमतयस्तुभ्यं	७	६	२
इमाअभिप्रणोनुमः	५	८	१०
इमाअस्मैमतयोवाचः	८	४	२२
इमाअस्यप्रतूर्तयः	६	१	१२
इमाइंद्रंवरुणंमे	३	७	१६
इमाउत्वापस्पृधानासः	५	२	२४
इमाउत्वापुरुतमस्य	४	६	११
इमाउत्वापुरुशाक	४	६	१२
इमाउत्वापुरूवसो	५	७	२५
इमाउत्वाशतक्रतो	४	७	२५
इमाउत्वासुतेसुते	४	७	२६
इमाउवांदिविष्टयः	५	५	२१
इमाउवांभुमयोम	३	४	९
इमाउवःसुदानवः	५	८	२१
इमागावःसरमेयाः	८	६	५
इमागिरआदित्येभ्यो	२	७	६
इमागिरःसवितारं	५	४	१२
इमाजुषेथांसवना	६	३	२०
इमाजुह्वानायुष्मदा	५	६	१९
इमातेवाजिन्नवमार्जनानि	२	३	११
इमाधानाघृतस्नुवः	१	१	३०
इमानारीरविध्वाः	७	६	२७
इमानित्रीणिविष्टपा	६	६	१४
इमानिवांभागधेयानि	६	४	३०
इमानुकंभुवना	८	८	१५
इमाब्रह्मबृहद्दिवः	८	७	२
इमाब्रह्माणिवर्धना	४	४	१२
इमाब्रह्मब्रह्मवाहः	३	३	३
इमाब्रह्मसरस्वति	२	८	१०
इमाब्रह्मेंद्रतुभ्यंशंसि	८	८	६
इमामग्नेशरणींमीमृषः	१	२	३५
इमामुपुसोमसुतिमुपनः	५	६	१६
इमामूनुकवितमस्य	४	४	३१
इमामूषुप्रभृतिंसातयेधाः	३	२	१९
इमामूष्वासुरस्य	४	४	३०
इमारुद्रायतवसेकपर्दिने	१	८	५
इमारुद्रायस्थिरधन्वने	५	४	१३
इमास्तइंद्रपृश्नयः	५	८	१२
इमेचित्तवमन्यवे	१	५	३१
इमेचेतारोअनृतस्यभूरेः	५	५	१
इमेजीवाविमृतैः	७	६	२६
इमेतइंद्रतेवयंपुरुष्टुत	१	४	२२
इमेतइंद्रसोमाः	५	७	१८
इमेतुरंमरुतो	५	४	२५
इमेदिवोअनिमिषा	५	५	२
इमेनरोवृत्रहत्ये	५	१	२५
इमेभोजाअंगिरसो	३	३	२०
इमेमापीतायशसउरुष्यवः	६	४	११
इमेमित्रोवरुणोदूळभासः	५	५	१

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
इमेयामासस्त्वद्रिगंभूवन्	३	८	१७
इमेयेतेसुवायोवाह्वोजसः	२	१	२५
इमेयेनार्वाङुपरः	८	२	२४
इमेरुद्रांचिन्मरुतो	५	४	२५
इमेवांसोमाअप्स्वासुता	२	१	२५
इमेविप्रस्यवेधसः	६	३	२९
इमेसोमासइंदवः	१	१	३१
इमेहितेकारवोवावशु	५	७	२८
इमेहितेब्रह्मकृतः	५	३	१७
इमोअग्नेवीततमानि	५	१	२६
इमौदेवौजायमानौजुषंत	२	८	६
इयंतऋत्वियावती	६	१	२
इयंतइंद्रगिर्वणः	६	१	७
इयंतेनव्यसीमतिः	६	५	२२
इयंतेपूषन्नाघृणे	३	४	१०
इयंदेवपुरोहितिर्युवभ्यां	५	५	२

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
इयंदेवपुरोहितिर्युवभ्यां	५	५	३
इयंनउस्राप्रथमासु	७	८	६
इयंमद्भ्याप्रस्तृणीते	५	१	९
इयंमनीषाइयमश्विनागीः	५	५	१७
इयंमनीषाइयमश्विनागीः	५	५	१८
इयंमनीषाबृहतीबृहंतः	५	६	२४
इयंमेनाभिरिहमे	८	१	२९
इयंयानीच्यार्किणी	६	७	८
इयंवांमस्यमन्मनः	५	६	१७
इयंवांमह्वेश्रुणुतं	७	८	१६
इयंवांब्रह्मणस्पतेसुवृक्तिः	५	६	२२
इयंविसृष्टिर्यतआ	८	७	१७
इयंवेदिःपरोअंतः	२	३	२०
इयंशुष्मेभिर्बिसखाइव	४	८	३०
इयंसाभूयाउषसामिवक्षाः	७	७	२७
इयंसावोअसेदीधितिः	२	५	५

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
इयत्तकःकुपुंभकः	२	५	१६
इयत्तिकाशकुंतिका	२	५	१६
इयमददाद्भसं	४	८	३०
इयमिंद्रंवरुणमष्टमेगीः	५	६	६
इयमिंद्रंवरुणमष्टमेगीः	५	६	७
इयमुतेअनुष्टुतिः	६	४	४३
इयमेषामृतानांगीः	८	३	५
इरज्यन्नग्नेप्रथयस्व	८	७	२८
इरावतीधेनुमती	५	६	२४
इरावतीर्वरुणधेनवोवां	४	४	७
इर्षंतोकायनोदधत्	७	२	५
इर्षंदुहन्त्सुदुघां	८	७	६
इषमूर्जंचपिन्वसे	७	१	३०
इषमूर्जंपवमाना	७	३	१८
इषमूर्जंमभ्यं१र्षाश्वंगां	७	४	४
इषामंदस्वादुते	६	६	१

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
इषिरेणतेमनसासुतस्य	६	४	१२
इषुर्नधन्वन्प्रति	७	२	२१
इषुर्नश्रियइषुधेः	८	५	१
इषेपवस्वधारया	७	१	३
इष्कर्तारमध्वरस्य	८	७	२८
इष्कर्तारमनिष्कृतं	६	७	३
इष्कृताहावमवतं	८	५	१८
इष्कृतिर्नामवोमाता	८	५	९
इष्टाहोत्राअसृक्षत	६	६	२५
इष्यन्वाचमुपवक्तेव	७	४	५
इहत्यापुरुभूतमा	४	४	११
इहत्यापुरुभूतमा	६	२	५
इहत्यासधमाद्या	६	१	१२
इहत्यासधमाद्या	६	३	६
इहत्वंसूनोसहसोनो	३	४	१६
इहत्वष्टारमग्रियं	१	१	२५

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
इहत्वाभूर्याचरेदुप	३	४	२४
इहत्वागोपरीणसा	६	३	४६
इहप्रजामिहरयिं	३	७	८
इहप्रबूहियतमः	८	४	६
इहप्रयाणमस्तुवा	३	७	२२
इहप्रियंप्रजयाते	८	३	३५
इहब्रवीतुयईमंगवेदं	२	३	१५
इहश्रुतइंद्रोअस्मे	७	७	६
इहागंतंवृषण्वसू	६	५	१९
इहितिस्रःपरावतः	६	३	५
इहेंद्राग्नीउपह्वये	१	२	३
इहेंद्राणीमुपह्वये	१	२	६
इहेवंशृण्वएषां	१	३	१२
इहेहजातासमवावशीतां	२	४	२५
इहेहयद्वांसमना	३	७	१९
इहेहयद्वांसमनापपृक्षे	३	७	२०
इहेहवोमनसाबंधुता	३	४	७
इहेहवःस्वतवसः	५	४	३०
इहैवस्तंमावियौष्ट	८	३	२८
इहैवैधिमापच्योष्ठाः	८	८	३१
इहोपयातशवसोनपातः	३	७	५
इळामग्नेपुरुदंसं	२	८	१६
इळामग्नेपुरुदंससनिंगोः	२	८	२५
इळामग्नेपुरुदंससनिंगोः	२	८	२७
इळामग्नेपुरुदंसं	३	१	२
इळामग्नेपुरुदंसं	३	१	१५
इळामग्नेपुरुदंसं	३	१	२२
इळामग्नेपुरुदंसं	३	१	२३
इळायास्त्वापदेवयं	३	१	३२
इळासरस्वतीमही	१	१	२५
इळासरस्वतीमही	३	८	२१
ईंखयंतीरपस्युवः	८	८	११
ईक्षेरायःक्षयस्य	३	६	४
ईजानमिद्दिवोगृत्तावसुः	८	७	२०
ईजेयज्ञेभिःशशमे	४	५	३
ईयिवांसमतिस्रिधः	३	१	५
ईयुरर्थंनन्यर्थं	५	२	२५
ईयुर्गावोनयवसा	५	२	२५
ईयुष्टेयेपूर्वतरामपश्यन्	१	८	३
ईर्मांतासःसिलिक	२	३	१२
ईर्मान्यद्वपुषे	४	४	११
ईशानइमाभुवनानि	७	३	१९
ईशानकृतोधुनयो	१	५	६
ईशानायप्रहुतिंयस्तुआनं	५	६	१२
ईशानावार्याणां	७	६	५
ईशानासोयेदधतेस्वर्णः	५	६	१२
ईशिषेवार्यस्यहि	६	३	३९
ईशेह्यग्निरमृतस्य	५	२	६
ईशेयोविश्वस्यादेववीतौ	७	६	१
ईळतेत्वामवस्यवः	१	१	२६
ईळानायावस्यवे	२	५	२७
ईळितोअग्नआवह	२	२	१०
ईळितोअग्नआवहे	३	८	२०
ईळितोअग्नेमनसानः	२	५	२२
ईळिष्वाहिप्रतीव्यं	६	२	९
ईळेअग्निंविपश्चितं	३	१	२८
ईळेअग्निंस्ववसं	४	३	२५
ईळेगिरामनुहितं	६	१	३३
ईळेचत्वायजमानोहविर्भिः	२	८	१५
ईळेद्यावापृथिवी	१	७	३३
ईळेन्योनमस्यः	३	१	३०
ईळेन्योवोमनुषो	५	२	१२
ईळेन्यंवोअसुरं	५	२	१
ईळेन्यःपवमानः	६	७	२४

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
उक्थंचनशस्यमानं	५	७	१९
उक्थउक्थेसोमइंद्रं	५	३	१०
उक्थमृतंसामसृतं	५	३	२४
उक्थमिंद्रायशंस्यं	१	१	१९
उक्थवाहसेविभ्वेमनीषां	६	६	३४
उक्थेभिर्वागवसे	१	४	२
उक्थेभिर्वृत्रहंतमा	५	६	१८
उक्थेष्विन्नुशूरयेषु	२	६	२
उक्षंतेअश्वाँअत्याँइव	२	७	१९
उक्षान्नायवशान्नाय	६	३	३१
उक्षामहाँअभिवक्षण्ये	२	२	१५
उक्षामिमातिप्रति	७	२	२१
उक्षासमुद्रोअरुषः	४	३	१
उक्षेवयूथापरियन्	७	२	२६
उक्ष्णोहिमेपंचदश	८	४	३
उग्रंनवीरंनसोपसेदिम	६	४	१५
उग्रंयुयुज्मपृतनासु	६	४	३८
उग्रंवओजःस्थिरा	५	४	२३
उग्रबाहुर्म्रक्षकृत्वापुरंदर	६	४	३७
उग्रस्तुराषाळभिभूत्योजाः	३	३	१२
उग्राइवप्रवहंतःसमार्यमुः	८	४	३०
उग्राविघनिनामृधः	४	८	२७
उग्रासंतोहवामहे	१	२	३
उग्रेष्विन्नुशूरमंदसानः	२	६	६
उग्रोजज्ञेवीर्याय	५	३	१
उग्रोवांककुहोययिः	४	४	१२
उचथ्येऽवपुपियःस्वराट्	६	४	६
उच्चातेजातमंधसः	७	१	१९
उच्चादिविदक्षिणावतः	८	६	३
उच्छंतीयाकृणोषिमंहना	५	६	१
उच्छंतीरद्यचितयंत	३	८	१
उच्छन्नुषसःसुदिनाअरिप्राः	५	६	१२
उच्छंत्यांमेयजता	४	४	२
उच्छादिवोदुहितः	५	१	६
उच्छिष्टंचम्वोर्भर	१	२	२६
उच्छुष्माओषधीनां	८	५	९
उच्छोचिषासहसस्पुत्र	३	१	१८
उच्छ्रयस्वनस्पते	३	१	३
उच्छ्वंचस्वपृथिविमा	७	६	२८
उच्छ्वंचमानापृथिवी	७	६	२८
उज्जातमिंद्रतेशवः	६	४	४१
उज्जायतांपरशुः	७	८	२५
उतऋतुभिर्ऋतुपाः	३	३	११
उतकण्वंनृपदंःपुत्रं	७	७	२८
उतगावइवादंति	८	८	४
उतग्नाअग्निरध्वर	३	५	९
उतग्नाव्यंतुदेवपत्नीः	४	२	२८
उतघानेमोअस्तुतः	४	३	२७
उतघासरथीतमः	४	८	२२
उततेसुष्टुताहरी	६	१	११
उतत्यंचमसंनवं	१	२	२
उतत्यंनोमारुतंशर्धआगमं	४	२	२८
उतत्यंपुत्रमग्रुवः	३	६	२२
उतत्यंभुज्युमंश्विना	५	५	१५
उतत्यंवीरंधनसामृजीषिणं	६	६	९
उतत्यदास्वश्व्यं	५	८	१३
उतत्यद्वाजुरते	५	५	१५
उतत्यातुर्वशायदूं	३	६	२२
उतत्यादैव्याभिषजा	६	१	२६
उतत्यामेयशसाश्वेतनायै	२	१	१
उतत्यामेरौद्रावर्चिमंता	८	१	२८
उतत्यायजताहरी	३	६	१६
उतत्यासद्यआर्या	३	६	२२
उतत्याहरितोदश	७	१	३१

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
उतत्यामेहवमाजग्म्यातं	४	८	९
उतत्येदेवीसुभगे	२	७	१४
उतत्येनोमरुतो	५	४	२
उतत्येनःपर्वतासः	४	२	२८
उतत्येमाध्वन्यस्युजुष्टाः	४	२	२
उतत्येमापौरुकुत्सस्यसूरेः	४	२	२
उतत्येमामारुताश्वस्य	४	२	२
उतत्वंमघवञ्छृणु	६	३	४३
उतत्वंसख्येस्थिरपीतं	८	२	२३
उतत्वंसूनोसहसो	४	८	९
उतत्वःपश्यन्नददर्श	८	२	२३
उतत्वाग्नेममस्तुतः	६	३	३२
उतत्वाधीतयोममं	६	३	४०
उतत्वानमसावयं	६	३	३१
उतत्वाबधिरंवयं	६	३	४५
उतत्वाभृगुवच्छुचे	६	३	३१

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
उतत्वामदितेमहि	६	४	५२
उतत्वामरुणंवयं	७	१	२
उतत्वाश्वीशशीयसी	४	३	२७
उतदासस्यवर्चिनः	३	६	२१
उतदासापरिविषे	८	२	२
उतदासंकौलितरं	३	६	२१
उतदेवाअवहितं	८	७	२५
उतद्यावापृथिवीक्षत्र	४	८	८
उतद्युमत्सुवीर्यं	१	५	२२
उतद्वारउशतीः	५	२	२३
उतनःकर्णशोभमाना	६	५	३१
उतनःपितुमाभर	६	३	२
उतनःप्रियाप्रियासु	४	८	३१
उतनःसिंधुरपां	६	२	२३
उतनःसुत्रात्रोदेवगोपाः	५	१	१२
उतनःसुद्योन्माजीराश्वः	२	२	९

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
उतनःसुभगाँअरिः	१	१	८
उतनईंत्वष्टागन्त्वच्छासत्	२	५	५
उतनईंमतयोश्वयोगाः	२	५	५
उतनईंमरुतोवृद्धसेनाः	२	५	५
उतनएनापंवया	७	४	२१
उतनएषुनृषु	५	३	२६
उतननंयदिंद्रियं	३	६	३३
उतनोगोमतस्कृधि	६	३	२
उतनोगोमतीरिषः	४	४	२२
उतनोगोमतीरिषः	५	८	२
उतनोगोमतीरिषः	७	१	२८
उतनोगोविदश्ववित्	७	१	१२
उतनोगोपणिंधियं	४	८	१८
उतनोदिव्याइषः	५	८	५
उतनोदिवदेवान्	६	५	२४
उतनोदेवावृधिना	८	४	२७

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
उतनोदेव्यदितिः	६	२	२२
उतनोधियोगोअग्राः	१	६	१७
उतनोनक्तमपां	८	४	२६
उतनोब्रह्मन्नविष	३	१	१३
उतनोरुद्राचिन्मृळत	८	४	२७
उतनोवाजसातये	६	८	१
उतनोविष्णुरुतवातो	४	२	२८
उतनोहिर्बुध्यो ऽमयस्कः	२	५	४
उतनोहिर्बुध्यः	४	८	१०
उतप्रधिमुदहन्नस्य	८	५	२१
उतप्रपिप्यऊधरघ्न्यायाः	७	४	३
उतप्रहामतिदीव्या	७	८	२३
उतब्रह्मण्यावयं	५	८	१५
उतब्रह्माणोमरुतोमेअस्य	४	१	२३
उतभुंवंतुजंतवः	१	५	२१
उतभुंवंतुनोनिदो	१	१	७

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
उतमंऋज्रेपुरंयस्य	५	१	४
उतमन्येपितुरद्रुहः	२	३	२
उतमाताबृहद्दिवा	८	२	७
उतमातामहिषमन्ववेन	३	५	२६
उतमेप्रियोर्वियोः	६	१	३५
उतमेवोचतादितिं	४	३	२९
उतमेरपद्युवतिः	४	३	२७
उतवायःसहस्यप्रविद्वान्	२	२	१६
उतयासिंसवितस्त्वीणिं	४	४	२४
उतयोमानुषेष्वा	१	२	१८
उतयोषणेदिव्येमही	५	२	२
उतवाउपरिवृणक्षि	८	७	३०
उतवाजिनंपुरुनिष्षिध्वानं	३	७	११
उतवातपितासिनः	८	८	४४
उतवायस्यवाजिनः	१	६	११
उतवायोनोमर्च्या	२	६	३०
उतवोविक्षुमद्यास्वंधः	२	२	२३
उतवःशंसमुशिजां	२	७	१४
उतव्रतानिसोमते	७	७	११
उतशुष्णस्यधृष्णुया	३	६	२१
उतासखास्यश्विनोरुत	३	८	३
उतसिंधुंविबाल्यं	३	६	२१
उतसुत्येपयोवृधा	५	७	२४
उतस्तुतासोमरुतो	५	४	२७
उतस्मतेपरुष्ण्यां	४	३	९
उतस्मतेवनस्पते	१	२	२६
उतस्मदुर्गृभीयसे	४	१	१
उतस्मयंशिशुंयथा	४	१	१
उतस्मराशिंपारिं	७	३	२३
उतस्मसद्महर्यतस्य	८	५	६
उतस्मासद्यहत्परिं	३	६	२५
उतस्मासुप्रथमःसरिष्य	३	७	१२
उतस्मास्यतन्यतोरिव	३	७	१२
उतस्मास्यद्भवतः	३	७	१४
उतस्मास्यपनयंति	३	७	१२
उतस्माहित्वामाहु	३	६	२५
उतस्मैनंवस्त्रमथिंन	३	७	११
उतस्यदेवःसविता	४	८	१०
उतस्यदेवोभुवनस्य	२	७	१४
उतस्यनइंद्रोविश्वचर्षणिः	२	७	१४
उतस्यनउशिजामुर्विया	८	४	२५
उतस्यवाजीक्षिपणिं	३	७	१४
उतस्यवाजीसहुरि	३	७	१२
उतस्यवाज्यरुषः	४	३	२०
उतस्यानःसरस्वती	४	८	३१
उतस्यानःसरस्वती	५	६	१९
उतस्यानोदिवा	६	१	२६
उतस्यावांमधुमन्माक्षिका	१	८	२१
उतस्यावारुत्रतोबप्सतः	२	४	२६
उतस्याश्वेतयावरी	६	२	२९
उतस्वयातन्वा३ संवदेतत्	५	६	८
उतस्वराजोअदितिः	५	५	९
उतस्वराजोअदितिः	६	१	३
उतस्वस्राअरात्याः	७	३	४
उतस्वानासोदिविषंव	३	८	१५
उतादःपरुषेयवि	४	८	२२
उताभयेपुरुहूतश्रवोभिः	३	२	४
उतायातंसंगवेप्रातः	४	४	१७
उतालब्धंस्पृणुहि	८	४	६
उताशिष्टाअनुशृण्वंति	२	७	३
उतासिमैत्रावरुणो	५	३	२४
उताहंनक्तमुतसोमतेदिवा	७	५	१५
उतेदानींभगवंतः	५	४	८
उतेशिषेप्रसवस्य	४	४	२४

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
उतोघातेपुरुष्या३	५	३	१३
उतोनोअस्यकस्यचित्	४	२	९
उतोनोअस्याउषसोजुषेत	२	१	२०
उतोन्वस्यजोषमां	६	६	२८
उतोन्वस्ययत्पदं	६	५	१७
उतोन्वस्ययन्महत्	६	५	१५
उतोपतिर्यउच्यते	६	१	८
उतोपितृभ्यांप्रविदानु	३	१	२
उतोसमह्यमिदुभिः	१	२	१०
उतोसहस्रभर्णसं	७	१	४१
उतोहिवांदात्रासंति	३	७	११
उतोहिवांपूर्व्याआविविद्र	३	३	२४
उतोहिवांरत्नधेयानि	५	४	२०
उत्तराहमुत्तरः	८	८	३
उत्तानपर्णेसुभगे	८	८	३
उत्तानायामजनयन्	२	६	२
उत्तानायामवभरा	३	१	३२
उत्तिष्ठतावपश्यत	८	८	३७
उत्तिष्ठतनूनमेषां	४	३	१९
उत्तिष्ठन्नोजसासह	६	५	२८
उत्तिष्ठब्रह्मणस्पते	१	३	२०
उत्तिष्ठसिस्वाहुतः	८	६	४
उत्तेबृहंतोअर्चयः	६	३	३६
उत्तेवयश्चिद्वसतेरपप्तन्	२	१	९
उत्तेवयश्चिद्वसतेः	५	१	५
उत्तेशतान्मघवन्नुच्च	१	७	१५
उत्तेशुष्मांजिहतां	८	७	३०
उत्तेशुष्मांसईरते	७	१	७
उत्तेशुष्मांसोअस्थुः	७	१	१०
उत्तेस्तभ्नामिपृथिवीं	७	६	२८
उत्पुरस्तात्सूर्यः	२	५	१५
उत्पूषण्युवामहे	४	८	२३
उत्त्वामदंतुस्तोमाः	६	४	४४
उत्सूर्योबृहदुच्चिष्यंश्रेत्	५	५	४
उत्स्मवातोवहतिवासो	८	५	२०
उदगादयमादित्यः	१	४	८
उदग्नेतवतद्भुतात्	६	३	३०
उदग्नेतिष्ठप्रत्यातनुष्व	२	४	२३
उदग्नेभारतद्युमत्	४	५	२९
उदग्नेशुचयस्तव	६	३	३९
उदपप्तदसौसूर्यः	२	५	१५
उदपप्तन्नरुणाभानवोवृथा	१	६	२४
उदप्रुतोनवयो	८	२	१७
उदभ्राणींवस्तनयन्	४	७	१८
उदसौसूर्योअगात्	८	८	१७
उदस्तंभीत्समिधानाकं	२	८	२५
उदस्यबाहूशिथिरा	५	४	१२
उदस्यशुष्मान्दानुः	५	३	२५
उदस्यशोचिरस्थात्	५	२	२१
उदस्यशोचिरस्थात्	६	२	९
उदातैंजिहतेबृहत्	६	७	२४
उदानट्ककुहोदिवं	५	८	१७
उदावतात्वक्षसा	४	६	५
उदितायोनिदितावेदिता	६	७	१५
उदिश्वस्यरिच्यते	५	३	१९
उदीरतामवरउत्	७	६	१७
उदीरतांसूनृताउत्पुरंधीः	२	१	५
उदीरयकवितमंकवीनां	४	२	१७
उदीरयथामरुतः	४	३	१७
उदीरयपितराजारः	७	६	१०
उदीरयंतवायुभिः	५	८	१८
उदीराथामृतायते	६	५	१८
उदीर्ध्वंजीवोअसुनॅआगा	१	८	४
उदीर्ष्वनार्यभिजीवलोकं	७	६	२७

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
उदीर्ष्वातेःपतिंवतीह्ये	८	३	२४
उदीर्ष्वातोंविश्वावसो	८	३	२४
उदुज्योतिरमृतंविश्वजन्यं	५	५	२३
उदुतिष्ठसवितः	५	४	५
उदुतिष्ठस्वध्वरः	६	२	९
उदुत्तमंमुमुग्धिनः	१	२	१९
उदुत्तमंवरुणपाशमस्मत्	१	२	१५
उदुत्यच्चक्षुर्महिमित्रयो	४	८	११
उदुत्यद्दर्शतंवपुः	५	५	१०
उदुत्येअरुणप्सवः	५	८	१९
उदुत्येमधुमत्तमाः	५	७	२७
उदुत्येसूनवोगिरः	१	३	१३
उदुत्यंजातवेदसं	१	४	७
उदुब्रह्माण्यैरत	५	३	७
उदुश्रियउषसोरोचमाना	५	१	५
उदुष्टुतःसमिधायाह्योअग्नौ	२	८	२५
उदुष्यदेवःसवितासवायं	२	८	२
उदुष्यदेवःसविता	५	१	१५
उदुष्यदेवःसवितादमूना	५	१	१५
उदुष्यदेवःसविता	५	४	५
उदुष्यवःसवितासुप्रणीत	६	२	२३
उदुष्यशरणेदिवः	६	२	२४
उदुस्तोमासोअश्विनोरवृक्ष	५	५	१९
उदुस्त्रियाःसृजतेसूर्यःसचा	५	६	१
उदुस्वानेभिरीरते	५	८	२१
उदूअयांउपवक्तेव	५	१	१५
उदूपुणोवसोमहे	६	५	९
उद्गाआजदंगिरोभ्यः	६	१	१५
उद्गातेवशकुनेसामगायसि	२	८	१२
उद्धेदभिश्रुतामघं	६	६	२१
उद्धर्षयमघवन्नायुधानि	८	५	२३
उद्नोहदमपिबज्जह्नुर्हाणः	८	५	२०
उद्धंध्यध्वंसमनसः	८	५	१८
उद्यत्सहस्रःसहसआजनिष्ट	४	१	२९
उद्यदिद्वोमहतेदानवाय	४	१	३३
उद्यन्नद्यमित्रमहः	१	४	८
उद्यद्वृक्षस्यविष्टपं	६	५	६
उद्ययमीतिसवितेवबाहू	१	७	२
उद्यस्यतेनवजातस्य	५	२	३
उद्यन्नित्वेत्तृष्णजो	५	३	२२
उद्वंदनमैरतंदंसनाभिः	१	८	१९
उद्वऊर्मिःशम्याहंत्वापो	३	२	१४
उद्वत्स्वस्माअकृणोतनेन	२	३	६
उद्वयंतमसस्परि	१	४	८
उद्वांचक्षुर्वरुणसुप्रतीकं	५	५	३
उद्वांपृक्षासोमधुमंत	३	७	२१
उद्वांपृक्षासोमधुमंतो	५	५	१
उद्वहरक्षःसहमूलमिंद्र	३	२	४
उद्वेतिप्रसवीताजनानां	५	५	५
उद्वेतिसुभगोविश्वचक्षाः	५	५	५
उनत्तिभूमिंपृथिवीं	४	४	३०
उन्मदितामौनेयेन	८	७	२४
उन्मध्वऊर्मिर्वननां	७	३	१९
उन्मापीताअयंसत	८	६	२६
उन्माममंदवृषभो	२	७	१७
उपक्रमस्वाभर	६	५	३८
उपक्षत्रंपृचीतहंतिं	१	३	२१
उपक्षरंतिसिंधवोमयोभुवः	२	१	१०
उपक्षेतारस्त्वसुप्रणीते	२	८	१६
उपछायामिवृघणे	४	५	२८
उपतेगाङ्वाकरं	८	७	१४
उपतेधांसहमाना	८	८	३
उपतेस्तोमान्पशुपाङ्वाकरं	१	८	६
उपत्मन्यावनस्पते	२	५	९

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
उपत्यावह्नीगमतोविशंन्नः	५	५	२०
उपत्रितस्यपाष्र्णोः	७	५	४
उपत्वाकर्मन्नूतये	६	२	१
उपत्वाग्नेदिवेदिवे	१	१	२
उपत्वाजामयोगिरः	६	७	११
उपत्वाजुह्वो३मम	६	३	३६
उपत्वारण्यसंदृशं	४	५	२८
उपत्वासातयेनरो	५	२	१९
उपनःपितुवाचर	२	५	६
उपनःसवनागहि	१	१	७
उपनःसुतमागतं	४	४	९
उपनःसुतमागहि	१	१	३०
उपनःसुतमागहि	३	३	५
उपनःसूनवोगिरः	४	८	१५
उपनोदेवाअवसागमंतु	१	७	२५
उपनोयातमश्विना	६	२	२७

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
उपनोवाजाअध्वर	३	७	९
उपनोवाजिनीवसू	६	२	६
उपनोहरिभिःसुतं	६	६	२७
उपप्रजिन्वनुशती	१	५	१५
उपप्रयंतोअध्वरं	१	५	२१
उपप्रागाच्छसनंवाज्यर्वा	२	३	१३
उपप्रागात्परमंयत्सधस्थं	२	३	१३
उपप्रागात्सुमन्मेधायि	२	३	८
उपप्रियंपनिप्नतं	७	२	१८
उपप्रेतकुशिकाश्चेतयध्वं	३	३	२१
उपप्लवंदमंडूकी	५	७	४
उपब्रह्मंवावाताबृषणाहरी	५	७	३२
उपब्रह्माणिहरिवः	८	५	२५
उपमंत्वामघोनां	६	४	२२
उपमापेपिशत्तमः	८	७	१४
उपमामतिरस्थित	८	६	२६

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
उपमाश्यावाःस्वनयेन	२	१	११
उपमाषङ्द्वाद्वा	६	५	३
उपयमेतियुवतिः	५	१	२४
उपयोनमोनमसि	३	६	५
उपवएषेनमसाजिगीषा	२	५	४
उपवएषेवंद्यैभिःशूषैः	४	२	१४
उपशिक्षापतस्थुषः	६	८	९
उपश्वासयपृथिवीं	४	७	३५
उपसद्यायमीह्वपः	५	२	१८
उपसर्पमातरंभूमिं	७	६	२७
उपस्तुतिरौचथ्यमुरुष्ये	२	३	१
उपस्तुतिंनमसउद्यतिंच	२	५	१२
उपस्तुहिप्रथमंरत्नधेयं	४	२	१८
उपस्तृणीतमत्रये	६	५	१८
उपस्थायंमातरमन्न	३	३	१२
उपस्थायंचरतियत्समारत	२	२	१४

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
उपस्कंधेपुबप्सतः	६	५	१६
उपहूताःपितरःसोम्यासः	७	६	१७
उपह्वयेसुदुघांधेनुमेतां	२	३	१९
उपह्वयेसुहवंमारुतं	७	८	१०
उपह्वरेगिरीणां	५	८	१४
उपह्वरेषुयदचिध्वं	१	६	१३
उपाजिरापुरुहूतायसक्षिः	३	२	१७
उपायातंदाशुषेमर्त्याय	५	५	१८
उपावसृजत्मन्या	८	६	९
उपास्मैगायतानरः	६	७	३६
उपेदहंधनदामप्रतीतं	१	३	१
उपेमसृक्षिवाजयु	२	७	२२
उपेदमुपपर्चनं	४	६	२५
उपोअदर्शिशुन्ध्युवोन	२	१	७
उपोनयस्ववृषणातपुष्पो	३	२	१७
उपोपमेपरामृशमामे	२	१	११

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
उपोमतिःपृच्यते	७	२	२१
उपोरथेषुपृषतीरयुग्ध्वं	१	३	१९
उपोरुरुचेयुवतिर्नयोषा	५	५	२४
उपोषुजातमप्तुरं	७	१	२०
उपोषुश्रृणुहीगिरः	१	६	३
उपोहयद्विदथेवाजिनोगुः	५	६	१५
उपोहरीणांपतिं	६	२	१७
उभयंतेनक्षीयते	२	६	१
उभयंशृणवच्चन	६	४	३६
उभयतःपवमानस्य	७	३	१३
उभयासोजातवेदःस्याम	२	५	२१
उभाउनूनंतदिदर्थयेथे	८	६	१
उभाजिग्यथुर्नपरा	५	१	१३
उभादेवादिविस्पृशा	१	२	८
उभादेवानुचक्षसा	६	७	२५
उभापिबतमश्विना	१	३	३५
उभाभ्यांदेवसवितः	७	२	१७
उभावामिंद्राग्नीआहुवध्यै	४	८	२९
उभाशंसानर्यामामविष्टा	२	५	३
उभाहिदस्राभिपजा	६	६	९
उभेअस्मैपीपयतः	२	७	८
उभेचिदिंद्ररोदसी	५	३	१
उभेद्यावापृथिवी	७	३	६
उभेधुरौवहिरापिब्दमानः	८	५	१९
उभेपुनामिरोदसीऋतेन	२	१	२२
उभेभद्रेजोषयेतेनमेनं	१	७	२
उभेयत्तेमहिनाशुभ्रे	५	६	२०
उभेयदिंद्ररोदसी	८	७	२२
उभेसुश्चंद्रसर्पिषो	३	८	२३
उभेसोमावचाकशन्	६	८	२२
उभोभयाविनुपधेहि	८	४	५
उरुगंभीरंजनुषा	३	३	१०
उरुगृभ्यउरुगवे	६	५	३
उरुनोलोकमनुनेषि	४	७	३१
उरुंयज्ञायचक्रथुरुलोकं	५	६	२४
उरुंहिराजावरुणश्चकार	१	२	१४
उरुगव्यूतिरभयाति	७	३	२६
उरुणस्तन्वे३तनें	६	५	३
उरुतेज्रयःपर्येतिबुध्न	१	७	२
उरुवांरथःपरिनक्षति	३	७	१९
उरुव्यचसामहिनी	२	३	३
उरुव्यचसेमहिनें	५	३	१६
उरुव्यचानोमहिषः	८	७	१६
उरुशंसानमोवृधा	३	४	११
उरुष्याणोअभिशस्तेः	१	६	२१
उरुष्याणोमापरादाः	६	५	१२
उरूणसावसुतृपौ	७	६	१६
उरोष्टइंद्रराधसः	४	२	९
उरौदेवाअनिबाधेस्याम	४	२	१९
उरौदेवाअनिबाधेस्याम	४	२	२२
उरौमहाँअनिबाधेववर्ध	२	८	१५
उरौवायेअंतरिक्षेमदंति	२	८	२७
उर्वीपृथ्वीबहुले	२	५	३
उर्वीसद्मनीबृहतीऋतेन	२	५	३
उलूकयातुंशुशुलूकयातुं	५	७	९
उवाचमेवरुणोमेधिराय	५	६	९
उवासोषाउच्छाच्चनु	१	४	३
उवेअंबसुलाभिके	८	४	२
उवोचिथहिमंघवन्	५	४	३
उशंतस्त्वानिधीमहि	७	६	२२
उशंतादूतानदभायगोपा	५	६	१३
उशंतिघातेअमृतासः	७	६	६
उशनाकाव्यस्त्वा	६	२	१२
उशनायत्परावतः	५	८	२३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
उशनायत्सहस्यै	४	१	२४
उशन्नुषणःसुमनाउपाके	३	६	३
उशिक्पावकोअरतिः	७	८	२९
उशिक्पावकोवसु	१	४	२६
उषःप्रतीचीभुवनानि	३	४	८
उषआभाहिभानुना	१	४	४
उषउषोहिवसोअग्रं	७	६	३
उषसःपूर्वाअधयत्	३	३	२८
उषसांकेतवो	८	३	१३
उषस्तच्चित्रमाभर	१	६	२६
उषस्तमद्यांयशसंसुवीरं	१	६	२५
उषाअप्स्वसुस्तमः	८	८	३०
उषाउच्छन्तीसमिधाने	२	१	७
उषासानक्तावृहती	७	७	९
उषोअद्येहगोमति	१	६	२६
उषोदेव्यमर्त्यावि भाहि	३	४	८

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
उषोनजारोविभावोस्रः	१	५	१३
उषोनजारःपृथुपाजो	५	२	१३
उषोभद्रेभिरागहि	१	४	६
उषोमघोन्यावहसूनृते	३	८	६
उषोयदग्निंसमिधेचकर्थ	१	८	२
उषोयदद्यभानुना	१	४	५
उषोयेतेप्रयामेषु	१	४	३
उषोवाजेनवाजिनिप्रचेताः	३	४	८
उषोवाजंहिवंस्व	१	४	५
उष्टारेवफर्वरेषु	८	६	१
उस्रावेदवसूनां	७	१	१५
ऊतीदेवानांवयमिंद्रवंतः	२	१	२६
ऊतीशचीवस्तव	८	५	२४
ऊरुष्यातेअष्टीवद्ध्यौ	८	८	२१
ऊर्जागावोयवसे	८	५	१७
ऊर्जानोद्यौश्चपृथिवी	५	१	१४

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
ऊर्जादेवाँअवस्योजसात्वा	६	३	१८
ऊर्जोनपाज्जातवेदः	८	७	२८
ऊर्जोनपातमध्वरे	३	१	३०
ऊर्जोनपातमाहुवे	६	३	३८
ऊर्जोनपातंसहिनायम्	४	८	१
ऊर्जोनपातंसुभगं	६	१	२९
ऊर्जोनपात्सहसावन्	८	६	१९
ऊर्णम्रदाविप्रथस्वाभ्यां	३	८	२०
ऊर्ध्वकेतुंसवितादेवो	३	५	१४
ऊर्ध्वनुनुद्रेवतंतओजसा	१	६	१०
ऊर्ध्वभानुंसवितादेवो	३	५	१३
ऊर्ध्वऊषुणऊतये	१	३	१०
ऊर्ध्वऊषुणोअध्वरस्य	३	५	४
ऊर्ध्वस्तिष्ठानऊतये	१	२	२९
ऊर्ध्वायत्तेत्रेतिनीभूत्	८	५	२७
ऊर्ध्वासस्त्वाग्निवंदवः	५	३	१६

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
ऊर्ध्वाहितेदिवेदिवे	६	३	४४
ऊर्ध्वाधीतिःप्रत्यस्यप्रयांम	१	८	२०
ऊर्ध्वोअग्निःसुमतिं	५	४	६
ऊर्ध्वोगंधर्वोअधिनाके	७	३	११
ऊर्ध्वोगंधर्वोअधि	८	७	८
ऊर्ध्वोग्रावाबृहद्दिवः	८	२	२२
ऊर्ध्वोग्रावावसवोस्तु	८	५	१७
ऊर्ध्वोनःपाह्यंहसः	१	३	१०
ऊर्ध्वोभवप्रतिविध्या	३	४	२३
ऊर्ध्वोवांगातुरध्वरेअका	२	८	२२
ऊर्ध्वोवांमग्निरध्वरे	५	१	३
ऊर्ध्वोह्यस्थादध्वतरिक्षे	२	७	१२
ऊर्मिर्यस्तेपवित्रआ	७	१	३८
ऋक्सामाभ्यांमभिहितौ	८	३	२२
ऋचाकपोतंनुदत	८	८	२३
ऋचांत्वःपोषमास्ते	८	२	२४

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
ऋचोअक्षरेपरमेव्योमन्	२	३	२१
ऋजिप्यईमिंद्रावतोन	३	६	१६
ऋजीतेपरिवृङ्धि	५	१	२१
ऋजीत्येनीरुशंती	८	३	७
ऋजीपीड्येनोददमानो	३	६	१५
ऋजीषीवज्रीवृषभ	४	२	११
ऋजुनीतीनोवरुणः	१	६	१७
ऋजुःपवस्यवृजिनस्य	७	४	१९
ऋजुरिच्छंसोवनवत्	२	७	५
ऋज्रमुक्षण्यायने	६	२	२५
ऋज्रावींद्रोतआददे	६	५	३
ऋतंचसत्यंचाभीद्धात्	८	८	४८
ऋतंचिकित्वऋतमित्	४	१	४
ऋतंदिवेतदवोचंपृथिव्यै	२	५	३
ऋतंदेवायकृण्वते	२	७	१२
ऋतंयेमानऋतमिद्वनो	३	६	१०

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
ऋतंवदंतृतद्युम्न	७	५	२६
ऋतंवोचेनमसा	३	५	३
ऋतंशंसंतऋजुदीध्यानाः	८	२	१५
ऋतज्येनक्षिप्रेण	२	७	२
ऋतधीतयआगत	४	३	५
ऋतमृतेनसपंते	४	४	६
ऋतस्यगोपानदभाय	७	२	३०
ऋतस्यगोपावधि	४	४	१
ऋतस्यजिह्वापवतेमधु	७	२	३३
ऋतस्यतंतुर्विततः	७	२	३०
ऋतस्यदृळहाधरुणानि	३	६	१०
ऋतस्यदेवाअनुव्रता	१	५	९
ऋतस्यपथिवेधा	४	७	१७
ऋतस्यप्रेषाऋतस्यधीतिः	१	५	१२
ऋतस्यबुध्नउषसामिषण्यन्	३	४	८
ऋतस्यरश्मिमनुयच्छमानाः	२	१	६

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
ऋतस्यवाकेशिनायोग्या	२	८	२७
ऋतस्यवोरथ्यःपूतदक्षो	४	८	१२
ऋतस्यहिधेनवोवावशानाः	१	५	२०
ऋतस्यहिप्रसितिर्द्योः	८	४	२३
ऋतस्यहिवर्तनयः	७	५	३२
ऋतस्यहिशुरुधःसंति	३	६	१०
ऋतस्यहिसदसो	८	६	१०
ऋतायिनीमायिनी	७	५	२२
ऋतावरीदिवोअर्कैरबोध्या	३	४	८
ऋतावानऋतजाता	५	५	१०
ऋतावानमृतायवो	६	२	१०
ऋतावानानिषेदतुः	६	२	२२
ऋतावानंमहिषं	८	७	२८
ऋतावानंयज्ञियंविप्रं	२	८	१९
ऋतावानंविचेतसं	३	५	६
ऋतावानःप्रतिचक्ष्यानृता	२	७	२

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
ऋतावायस्यरोदसी	३	१	१३
ऋतुर्जानेत्रीतस्या	२	६	१०
ऋतेनऋतमपिहितं	४	३	३०
ऋतेनऋतंधरुणंधारयंत	४	१	७
ऋतेनऋतंनियतमीळ	३	४	२१
ऋतेनदेवःसविताशमातय	६	६	९
ऋतेनदेवीरमृता	३	४	२२
ऋतेनमित्रावरुणा	१	१	४
ऋतेनयावृतावृधा	१	२	८
ऋतेनहिष्मावृषभश्चिदक्तः	३	४	२१
ऋतेनाद्रिंव्यसन्भिदंतः	३	४	२२
ऋतेसविंदतेयुधः	६	२	३४
ऋदूदरेणसख्यासचेय	६	४	१२
ऋधक्सावोमरुतो	५	४	२७
ऋधक्सोमस्वस्तये	७	१	४१
ऋधगित्थासमर्यः	६	७	६

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
ऋधद्यस्तेसुदानवे	४	५	१
ऋध्यामस्तोमेसनुयाम	८	६	२
ऋभुक्षणमिंद्रमाहुव	१	७	३२
ऋभुक्षणंनवर्तवे	६	३	४७
ऋभुक्षणोवाजाः	५	४	१५
ऋभुतोरयिःप्रथम	३	७	७
ऋभुमंतावृषणावाजवंता	६	३	१६
ऋभुमृभुक्षणोरयिं	३	७	९
ऋभुर्ऋभुक्षाऋभुविंधतः	८	४	२७
ऋभुर्ऋभुभिरभि	५	४	१५
ऋभुर्नइंद्रःशवसानवीया	१	७	३१
ऋभुर्नरथ्यंनवं	६	८	११
ऋभुर्भरायसंशिशातु	१	७	३२
ऋभुर्विभ्वावाजइंद्रो	३	७	३
ऋभुश्चक्रईड्यंचारुनाम	२	८	२५
ऋश्योनतृष्यत्रवपानमा	५	७	३१
ऋपभंमासमानानां	८	८	२४
ऋषिमनायऋषिकृत्	७	४	९
ऋषिर्नस्तुभ्वाविक्षुप्रशस्तः	१	५	१०
ऋषिर्विप्रःपुरएता	७	३	२२
ऋषिर्हिपूर्वजाअसिं	५	८	१७
ऋषिर्नरावंहसःपांचजन्यं	१	८	१३
ऋषेमंत्रकृतांस्तोमैः	७	५	२८
ऋष्टयोवोमरुतो	४	३	२२
ऋष्वस्त्वमिंद्रशूरजातः	८	८	६
ऋष्वातेपादाप्रयजिगांसि	८	३	३
एंदुमिंद्रायसिंचत	६	२	१७
एंदोपार्थिवंरयिं	६	८	१९
एंदोबर्हिःसीदंतु	७	८	९
एंद्रनोगधिप्रियः	६	७	१
एंद्रयाहिपीतये	६	३	९
एंद्रयाहिमत्स्व	५	७	१४
एंद्रयाहिहरिभिः	६	३	११
एंद्रयाह्युपनःपरावतः	२	१	१८
एंद्रवाहोनृपतिं	७	८	२६
एंद्रसानसिंरयिं	१	१	१५
एंद्रस्यकुक्षापवते	७	३	५
एकंचमसंचतुरःकृणोतन	२	३	४
एकंचयोविंशतिं	५	२	२६
एकंनुत्वासप्तपतिंपांचजन्यं	४	१	३३
एकंविंचक्रचमसंचतुर्वयं	३	७	७
एकःसमुद्रोधरुणः	७	५	२३
एकःसुपर्णःससमुद्रं	८	६	१६
एकएवाग्निर्बहुधासमिद्धः	६	४	२९
एकपाद्भूयोद्विपदो	८	६	२३
एकयाप्रतिधापिबत्	६	५	२९
एकराळस्यभुवनस्यराज	६	३	१९
एकस्त्वष्टुरश्वस्याविशस्ता	२	३	१०
एकस्मिन्योगेभुरणा	५	५	१३
एकस्यचिन्मेविभ्व१	२	३	२५
एकस्यावस्तोरावतंरणाय	१	८	१२
एकाचेतत्सरस्वतीनदीनां	५	६	१९
एकोद्देवसुमतीसमीची	३	२	३
एकोबहूनामसिमन्यवी	८	३	१९
एतंतेस्तोमंतुविजात	३	८	१५
एतंत्यंहरितोदश	६	८	२८
एतंत्रितस्ययोषणः	६	८	२८
एतंमृजंतिमज्यैं	६	८	५
एतंमृजंतिमज्यैं	७	१	३
एतंमेस्तोममूर्म्यैं	४	३	२९
एतंमेस्तोममंतनानसूर्यैं	८	४	२८
एतंवांस्तोममश्विनौ	७	८	१८
एतंशर्धीधामयस्यसूरेः	२	१	३
एतंशंसमिंद्रास्मयुश्चं	८	४	२८

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
एतउत्येअवीदशन्	६	८	११
एतउत्येपतयंतिश्वयातवः	५	७	८
एतउत्येप्रत्यदृश्रन्	२	५	१४
एतच्चनत्वोविचिकेतदेषां	२	२	२२
एतत्तइंद्रवीर्यं	६	४	२४
एतत्यत्तइंद्रवृष्णउक्थं	१	७	११
एतत्यत्तइंद्रियमचेति	४	६	२३
एतत्यन्नयोजनमचेति	१	६	१४
एतदस्याअनःशये	३	६	२१
एतद्धेदुतवीर्यं	३	६	२०
एतद्वचोजरितर्मापिमृष्ठाः	३	२	१३
एतमुत्यंदशक्षिपः	६	८	५
एतमुत्यंदशक्षिपः	७	१	१९
एतमुत्यंमदच्युतंसहस्र	७	५	१९
एताअग्नआशुपाणासइष्टीः	५	६	१६
एताअर्षतिहृद्यात्	३	८	१०

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
एताअर्षत्यलक्लाभवंती	३	५	२६
एताउत्याउपसःकेतुमंकत	१	६	२४
एताउत्याःप्रत्यदृश्रन्पुरस्ता	५	५	२५
एताचिकित्वोभूमानिपां	१	५	१४
एताच्यौत्नानितेकृता	६	५	३०
एतातेअग्नउचथानिवेधः	१	५	२०
एतातेअग्नउचथा	३	४	१९
एतातेअग्नेजनिमासनानि	२	८	१६
एतात्यातेश्रुत्यानि	८	७	२६
एताधियंकृणवामासखायः	४	२	२७
एतानिधीरोनिण्या	५	४	२३
एतानिभद्राकलशक्रियाम	७	७	३०
एतानिवामश्विनावधेना	२	८	५
एतानिवामश्विनावीर्याणि	१	८	१७
एतानिवांश्रवस्यासुदानू	१	८	१४
एतानिसोमपवमानः	७	३	३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
एतानोअग्नेसौभगा	५	२	४
एतानोअग्नेसौभगा	५	२	६
एतान्यग्नेनवतिर्नव	८	५	१३
एतान्यग्नेनवतिंसहस्रा	८	५	१३
एतायामोपगन्यंतइंद्रं	१	३	१
एतावंतश्चिदेषां	५	८	२०
एतावंतस्तईमहे	६	४	१५
एतावंतस्तेवसो	६	४	१७
एतावद्वांवृषण्वसू	५	८	६
एतावद्वेदुपस्त्वं	४	४	२२
एतावानस्यमहिमा	८	४	१७
एताविश्वाचकृवाँइंद्र	४	१	२५
एताविश्वाविदुषेतुभ्यं	३	४	२२
एताविश्वासवना	८	१	९
एवावोवश्म्युद्यता	२	७	१४
एषतिग्रहोतावृतमस्य	२	२	१३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
एतेअसृग्रमाशवः	७	१	३०
एतेअसृग्रमिंदवः	७	१	२४
एतेतइंद्रजंतवः	१	६	२
एतेत्येभानवोदर्शतायां	५	५	२२
एतेत्येवृथगाशवः	६	३	२९
एतेद्युम्नेभिर्विश्वे	५	२	१०
एतेधामान्यार्या	७	१	३२
एतेधावंतीदवः	६	८	११
एतेनरःस्वपसो	८	३	९
एतेनाग्नेब्रह्मणावावृधस्व	१	२	३५
एतेपूताविपश्चितः	६	८	१२
एतेपूताविपश्चितः	७	५	३
एतेपृष्ठानिरोदसोः	६	८	१२
एतेमृष्टाअमर्त्याः	६	८	१२
एतेवदंतिशुतवत्	८	४	२९
एतेवदंत्यविदन्मना	८	४	२९

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
एतेवाताइवोरवः	६	८	१२
एतेविश्वानिवार्या	६	८	११
एतेशर्मीभिःसुशर्मी	७	७	२१
एतेसोमाअतिवाराणि	७	३	२४
एतेसोमाअभिगव्या	७	३	२२
एतेसोमाअभिप्रियं	६	७	३०
एतेसोमाअसृक्षत	७	१	२८
एतेसोमाःपवमानासः	७	२	२२
एतेसोमासआशवः	६	८	१२
एतेसोमासइंदवः	७	१	३
एतेसोमानरांनृतम	५	२	३०
एतोन्व१त्यसुध्यो३ भवाम४		२	२६
एतोन्विंद्रंस्तवाम	६	२	१८
एतोन्विंद्रंस्तवामेशा	६	५	३७
एतोन्विंद्रंस्तवामशुद्धं	६	६	३१
एतौमेगावौप्रभरस्य	७	७	१८
एदंमरुतोअश्विना	४	१	२०
एदुमध्वोमदिंतरं	६	२	१८
एनांगूषेणवयमिंद्रवंतः	१	७	२३
एनामंदानोजहिशूर	४	७	१९
एनावयंपयसापिन्वमानाः	३	२	१२
एनाविश्वान्यर्यआ	७	१	२०
एनावोअग्निंनमसा	५	२	२१
एभिर्द्युभिःसुमनाएभिः	१	४	१५
एभिर्नइंद्राहभिः	५	३	१२
एभिर्नृभिरिंद्रत्वायुभिः	३	५	२०
एभिर्नोअर्कैर्भवानो	३	५	१०
एभिर्भवसुमनाअग्ने	३	४	२२
एमाअग्मन्रेवतीः	७	७	२६
एमाशुमाशवेभर	१	१	८
एमेनंप्रत्येतन	४	७	१३
एमेनंसृजतासुते	१	१	१७
एवाँअग्निमजुर्यमुः	३	८	२३
एवाँअग्निंवसूयवः	४	१	१८
एवाकविस्तुवीरवाँऋतज्ञा	८	२	८
एवाग्निंसहस्रं	५	४	९
एवाग्निर्गोतमेभिर्ऋतावा	१	५	२५
एवाग्निर्मर्तैःसह	८	६	१९
एवाचत्वंसरमआ	८	६	६
एवाजज्ञानंसहसे	४	७	१०
एवातइंदोसुभ्वं	७	३	४
एवातइंद्रोचथमहे	२	६	२४
एवातदिंद्रइंदुना	८	८	२
एवातमारुतशृण्वः	५	३	१०
एवाताविश्वाचकृवांसं	४	६	३
एवातेअग्नेविमदो	७	७	३
एवातेअग्नेसुमतिंचकानः	४	१	२१
एवातेगृत्समदाःशूर	२	६	२४
एवातेवयमिंद्रभुंजतीनां	८	४	१६
एवातेहारियोजनासुवृक्ति	१	४	२९
एवात्वामिंद्रवज्रिन्नत्र	३	६	१
एवादेवदेवतातें	७	४	१६
एवादेवाँइंद्रोविव्ये	८	१	८
एवानइंद्रवार्यस्य	५	३	८
एवानइंद्रवार्यस्य	५	३	९
एवानइंद्रोअभि	७	४	१५
एवानइंद्रोतिभिरव	४	२	२
एवानइंद्रोमघवाविरप्शी	३	५	२४
एवानपातोममृतस्य	४	८	१०
एवानूनमुपस्तुहि	६	२	१९
एवानृभिरिंद्रःसुश्रवस्या	२	४	२१
एवानोअग्नेअमृतेषु	२	५	२१
एवानोअग्नेविक्ष्वा	५	४	१०
एवानोअग्नेसमिधावृधानः	१	७	२

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
एवानोअग्नेसमिधावृधाना	१	७	४
एवानःसोमपरिषिच्य	७	२	२०
एवानःसोमपरिषिच्य	७	४	१८
एवानःस्पृधःसमजा	४	६	२०
एवापतिंद्रोणसाचं	७	८	२६
एवापवस्वमदिरः	७	४	१३
एवापाहिप्रत्नथा	४	६	१
एवापित्रेविश्वदेवाय	३	७	२७
एवापुनानइंद्रयुः	६	७	२७
एवापुनानोअपस्वः	७	४	१
एवाप्रुतेःसूनुरवीवृधद्वः	८	२	५
एवाप्रुतेःसूनुरवीवृधद्वः	८	२	८
एवाबओवृषभ	२	७	१८
एवामहस्तुविजातः	२	५	१३
एवामहान्बृहद्दिवः	८	७	२
एवामहोअसुर	८	५	१५
एवामृताथमहेक्षयाय	७	५	२०
एवाराजेवक्रतुमान्	७	३	२६
एवारातिस्तुवीमघ	६	६	२०
एवारेवृषभासुते	६	३	४९
एवावंदस्ववरुणंबृहंतं	६	३	२८
एवावसिष्टइंद्रं	५	३	१०
एवावस्वइंद्रःसत्यः	३	६	६
एवावांमह्नऊतये	६	३	२१
एवावांमह्नऊतये	६	३	२८
एवासत्यंमघवानायुवं	३	६	१७
एवाहितेविभूतयः	१	१	१६
एवाहितेशंसवनासमुद्रे	२	४	१४
एवाहित्वामृतुथायातयं	४	१	३३
एवाहिमांतवसंजज्ञुः	७	७	२१
एवाहिमांतवसंवर्धयंति	७	७	२०
एवाह्यसिवीरयुः	६	६	२०
एवाह्यस्यकाम्या	१	१	१६
एवाह्यस्यसूनृता	१	१	१६
एवेंद्राग्निभ्यांपितृवन्नवीय	६	३	३५
एवेंद्राग्निभ्यामहा	४	४	३२
एवेंद्राग्नीपपिवांसासुतस्य	१	७	२७
एवेदिंद्रायवृषभाय	३	५	२०
एवेदिंद्रबृपणं	५	३	७
एवेदिंद्रःसुतेअस्तावि	४	६	१६
एवेदिंद्रःसुहवं	४	७	१
एवेदेतेप्रतिमारोचमाना	२	३	२६
एवेदेषतुविकूर्मिः	५	७	२३
एवेदेषापुरुतमाष्टशेकं	२	१	८
एवेद्यूनेयुवतयोनमंत	७	७	२५
एवेनसद्यःपर्येतिपार्थिवं	२	१	१४
एवेन्नुकंसिंधुमेभिः	५	३	२२
एवैवापागपरेसंतु	७	८	२७
एषइंद्रायवायवे	६	८	१७
एषउस्यपुरुव्रतः	६	७	२१
एषउस्यवृषारथः	६	८	२८
एषएतानिचकार	५	७	२३
एषकविरभिष्टुतः	६	८	१७
एषक्षेतिरथवीतिः	४	३	२९
एषगव्युरचिक्रदत्	६	८	१७
एषग्रावेवजरितातइंद्र	४	२	७
एषच्छागःपुरोअश्वेन	२	४	७
एषतुन्नोअभिष्टुतः	७	२	१७
एषतेदेवनेता	४	३	४
एषदिवंविधावति	६	७	२१
एषदिवंव्यासरत्	६	७	२१
एषदेवःशुभायते	६	८	१८
एषदेवोअमर्त्यः	६	७	२०
एषदेवोरथर्यति	६	७	२०

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
एषदेवोविपन्युभिः	६	७	२०
एषदेवोविपाकृतः	६	७	२०
एषद्रप्सोवृषभो	४	७	१३
एषधियायात्यण्व्या	६	८	५
एषनृभिर्विनीयते	६	८	१७
एषपवित्रेअक्षरत्	६	८	१८
एषपुनानोमधुमाँ	७	५	२३
एषपुरूधियायते	६	८	५
एषप्रकोशेमधुमान्	७	३	२
एषप्रत्नेनजन्मना	६	७	२१
एषप्रत्नेनमन्मना	६	८	३२
एषप्रत्नेनवयसा	७	४	२०
एषप्रपूर्वीरवतस्यचक्रिषः	१	४	२१
एषरुक्मिभिरीयते	६	८	५
एषवःस्तोमोमरुतइयंगीः	२	३	२६
एषवःस्तोमोमरुतइयंगीः	२	४	३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
एषवःस्तोमोमरुतइयंगीः	२	४	५
एषवःस्तोमोमरुतः	२	४	७
एषवःस्तोमोमरुतोनमस्वा	२	४	११
एषवसूनिपिब्दना	६	८	५
एषवोदेवावश्विना	३	५	१६
एषवौंस्तोमोअश्विना	२	५	१
एषवाजीहितोनृभिः	६	८	१८
एषविप्रैरभिष्टुतः	६	७	२१
एषविश्वचित्पवते	७	४	२२
एषविश्वानिवार्या	६	७	२०
एषवृषावृषव्रतः	७	१	२६
एषवृषाकनिक्रदत्	६	८	१८
एषशुष्म्यसिष्यदत्	६	८	१७
एषशुष्म्यदाभ्यः	६	८	१८
एषशृंगाणिदोधुवत्	६	८	५
एषसुवानःपरिसोमः	७	३	२३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
एषसूर्यंमरोचयत्	६	८	१८
एषसूर्येणहासते	६	८	१७
एषसोमोअधित्वचि	७	२	१२
एषःस्तोमइंद्रतुभ्यंमस्मे	२	४	१५
एषःस्तोमोअचिक्रदत्	५	३	२
एषःस्तोमोमहउग्रायं	५	३	८
एषःस्तोमोवरुणमित्रतुभ्यं	५	५	६
एषःस्तोमोवरुणमित्रतुभ्यं	५	५	७
एषःस्तोमोमारुतंशर्धोअच्छ	४	२	१९
एषस्यकारुर्जरतेसूक्तैः	५	५	१५
एषस्यतेतन्वोनृम्ण	२	७	२५
एषस्यतेपवते	७	४	२०
एषस्यतेमधुमाँइंद्र	७	३	२२
एषस्यधारयासुतः	७	५	१७
एषस्यपरिषिच्यते	७	१	२६
एषस्यपीतयेसुतः	६	८	२८

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
एषस्यभानुरुदियर्ति	३	७	२१
एषस्यमद्योरसः	६	८	२८
एषस्यमानुषीष्वा	६	८	२८
एषस्यमित्रावरुणानृचक्षाः	५	५	१
एषस्यवांपूर्वगत्वेवमख्ये	५	५	१३
एषस्यसोमंमतिभिः	७	४	८
एषस्यसोमःपवते	७	३	९
एषहितोविनीयते	६	८	५
एषागोभिरुणेभिः	४	४	२३
एषाजनंदर्शताबोधयंती	४	४	२३
एषादिवोदुहिताप्रत्यदर्शि	१	८	२
एषादिवोदुहिताप्रत्यदर्शि	२	१	७
एषानेत्रीराधसःसूनृतानां	५	५	२३
एषाप्रतीचीदुहिता	४	४	२३
एषायंयौपरमादन्तः	७	३	२३
एषायुक्तपरावतः	१	४	४

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
एषाव्येनीभवति	४	४	२३
एषाशुश्रानतन्वोविदा	४	४	२३
एषास्यानव्यमायुर्दधाना	५	५	२७
एषास्यानोदुहिता	५	१	७
एषास्यायुजानापराकात्	५	५	२२
एषास्यावोमरुतोनुभर्त्री	१	६	१४
एषोउषाअपूर्व्या	१	३	३३
एहगमन्नृषयःसोम	८	६	६
एहदेवामयोभुवा	१	६	२७
एहवांमुषितप्सवः	५	८	७
एहहरीब्रह्मयुजा	५	७	२२
एहिप्रेहिक्षयादिवि	६	४	४४
एहिमनुर्देवयुः	८	१	१०
एहिवांविमुचोन	४	८	२१
एहिस्तोमाँअभिस्वर	१	१	१९
एह्यग्नइहहोतानिषीदा	१	५	२४
एह्यूषुब्रवाणितेग्ने	४	५	२४
ऐच्छात्मत्वाबहुधाजातवेद	८	१	१०
ऐतान्नथेषुतस्थुषः	४	३	११
ऐतुपूषारयिर्भगः	६	२	४०
ऐभिरग्नेदुवोगिरः	१	१	२६
ऐभिरग्नेसरथंयाह्यर्वाङ्	२	८	२७
ऐभिर्ददेवृष्ण्यापौंस्यानि	८	१	१७
ऐषुचाकन्धिपुरुहूत	८	८	५
ऐषुचेतद्वृषण्वती	६	५	४
ऐषुद्यावापृथिवीयातं	८	४	२७
ऐषुधावीरवद्यशः	४	४	२२
ओकिवांसासुतेसचा	४	८	२५
ओचित्सखायंसख्यावव्रृ	७	६	६
ओजस्तदस्यतित्विषे	५	८	९
ओजिष्ठंतेमध्यतो	३	१	२१
ओत्यंहुआरथं	६	२	५
ओत्वेनरइंद्रमूतयेगुः	१	७	१८
ओमानमापोमानुषी	४	८	९
ओमासश्चर्षणीधृतो	१	१	६
ओर्वप्राअमर्त्या	८	७	१४
ओश्रुष्टिर्विद्थ्या	५	४	७
ओषधयःसंवदन्ते	८	५	११
ओषधीःप्रतिमोदध्वं	८	५	८
ओषधीरितिमातरः	८	५	८
ओषमित्पृथिवीमहं	८	६	२७
ओषुधृष्विराधसो	५	४	२९
ओषुप्रयाहिवाजेभिः	५	७	२०
ओषुवृष्णःप्रयज्यून्	५	८	२४
ओषुस्वसारःकारवेशृणोत	३	२	१३
ओषूणोअग्नेशृणुहित्वं	२	२	४
ओष्ठाविवमध्वास्नेवदंता	२	८	५
ओसुष्टुतइंद्रयाहि	२	४	२०
औच्छत्सारात्रीपरितक्म्या	४	१	२८
और्वभृगुवच्छुचिं	६	७	९
कंकतोनकंकतो	२	५	१४
कंतेदानाअसक्षत	६	४	४५
कंनश्चित्रमिषण्यसिचिकि	८	५	१४
कंयाथःकंहगच्छथः	४	४	१४
कःकुमारमजनयत्	८	७	२३
कःस्विद्वृक्षोनिष्ठितो	२	४	२८
कइमंदशभिर्ममं	३	६	१२
कइमंवोनिण्यमाचिकेत	१	७	१
कईवेदसुतेसचा	६	३	६
कईव्यक्तानरःसनीळाः	५	४	२३
कईषतेतुज्यतेकोवि	१	६	८
कईस्तवत्कःपृणात्कोयजाते	४	७	३२
कउनुतमहिमनःसमस्या	८	१	१५
कउश्रवत्कतमोयज्ञियानां	३	७	१९

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
कुकर्दवेवृषभोयुक्तआसीत्	८	५	२०
कुकुहंचित्त्वाकवे	६	३	४४
कुकुहःसोम्योरसः	७	२	१४
कण्वाइवभृगवःसूर्याइव	५	७	२८
कण्वाइंद्रंयदक्रत	५	८	९
कण्वासइंद्रतेमतिं	५	८	१५
कण्वेभिर्धृष्णवाधृषत्	६	३	५
कतरापूर्वाकतरापरायोः	२	५	२
कत्यग्नयःकतिसूर्यासः	८	४	१३
कथाकदस्याउषसोव्युष्टौ	३	६	९
कथाकविस्तुवीरवान्	८	२	६
कथातएतदहमाचिकेतं	७	७	२०
कथातेअग्नेशुचयंतआयोः	२	२	१६
कथादाशेमनमसासुदानू	४	२	१६
कथादाशेमाग्नये	१	५	२५
कथादेवानांकतमस्ययामं	८	२	६
कथानूनंवांविमनाउपस्तव	६	६	९
कथामहामवृधत्कस्यहोतुः	३	६	९
कथामहेपुष्टिभरायपूष्णे	३	४	२१
कथामहेरुद्रियायब्रवाम	४	२	१५
कथारांधामसखायः	१	३	२३
कथाशर्धायमरुतामुताय	३	४	२१
कथाशृणोतिहूयमानमिं	३	६	९
कथासबाधःशशमानो	३	६	९
कथाहतद्वरुणायुत्वमग्ने	३	४	२०
कथोनुतेपरिचराणि	४	१	२५
कदित्विषंतसूर्यः	६	६	२९
कदाक्षत्रश्रियंनरमा	१	२	१६
कदागच्छाथमरुतः	५	८	२३
कदाचनस्तरीरसि	६	४	१९
कदाचनप्रयुच्छस्यु	६	४	२१
कदातइंद्रगिर्वणः	६	१	११
कदाभुवन्नथक्षयाणि	४	७	७
कदामर्तंमराधसं	१	६	६
कदावसोस्तोत्रंहर्यतः	८	५	२६
कदावीतौग्र्योर्विधत्	५	८	५
कदासूनुःपितरंजातइच्छा	८	५	३
कदित्थानृंःपात्रंदेवयतां	१	८	२४
कदुष्टुवन्नमींद्रत्वावतोनॄन्	७	७	२२
कदुप्रियायुधाम्रेमनामहे	४	३	२
कदुप्रेष्ठाविपांरयीणां	२	४	२५
कदुस्तुवंतऋतयंतदेव	५	७	२७
कदून्वे१स्याकृतं	६	४	४९
कदूमहीरधृष्टास्य	६	४	४९
कद्धनूनंकधप्रियः	१	३	१५
कद्धनूनंकधप्रियः	५	८	२४
कद्धिष्ण्यासुवृधसानोअग्ने	३	४	२१
कद्रुद्रायप्रचेतसे	१	३	२६
कद्वंऋतस्यधर्णसि	१	७	२१
कद्वोअद्यमहानां	६	६	२९
कनिक्रदज्जनुषंप्रब्रुवाणः	२	८	११
कनिक्रदत्कलशेगोभिरज्य	७	३	१०
कनिक्रददनुपन्थामृतस्य	७	४	१७
कनिक्रंतिहरिरासृज्यमानः	७	४	५
कनीनकेवविद्रधे	३	६	३०
कन्नव्योअतसीनां	५	७	२७
कन्याइववहतुमेतवाउ	३	८	११
कन्या३वारवायती	६	६	१४
कन्येवतन्वा३शाशदाना	२	१	५
कपृन्नरःकपृथमुद्धातन	८	५	१९
कमुष्विदस्यसेनया	६	५	२५
कमेतंत्वंयुवतेकुमारं	३	८	१४
कयातच्छृण्वेशच्याशचिष्ठ	३	६	४
कयातेअग्नेअङ्गिरः	६	६	५

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
कया॒त्वंन॑ऊ॒त्या	६	६	२४
कया॑नश्चि॒त्रआभु॑वदू॒ती	३	६	२४
कया॑नोअग्नऋ॒तय॑न्नृ॒तेन॑	४	१	४
कया॑नोअग्ने॒विव॑सःसुवृ॒क्तिं	५	२	११
कया॑शु॒भासव॑यसः	२	३	२४
क॒रं॒भओ॑षधेभव॒	२	५	७
क॒र्ण॒गृह्या॑म॒घवा॑शौरदे॒व्यः	६	५	१०
कर्हि॑स्वि॒त्तदिं॑द्र॒यन्नृ॒भि॒र्नॄन्	४	७	७
कर्हि॑स्वि॒त्तदिं॑द्र॒यज्ज॑रि॒त्रे	४	७	७
कर्हि॑स्वि॒त्सात॑इंद्रचे॒त्यासः॑	८	४	१६
क॒विंके॒तुंधा॒सिंभा॒नुमद्रे॑	५	२	९
क॒विंमृ॑जंति॒मर्ज्यं॑	७	१	३३
क॒विंश॑शासुःक॒वयोद॑ब्धा	३	४	१८
क॒विःक॑वि॒त्वादि॒विरू॒पमा	८	७	१०
क॒विम॒ग्निमुप॑स्तुहि	१	१	२३
क॒विमि॑व॒प्रचे॑तसं	६	६	५

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
क॒विर्नृ॒चक्षा॑अ॒भिषी॑मचष्ट	३	३	२५
क॒विर्वे॑ध॒स्यापर्ये॑षि॒माहि॑नं	७	३	७
क॒वीनो॑मित्रावरुणा	१	१	४
कश्छंद॑सां॒योग॒मावे॑द॒धीर॑	८	६	१७
कस्त॑उषःकधप्रिये	१	२	३१
कस्तमिं॑द्र॒त्वाव॑सुं	५	३	१९
कस्ते॑जा॒मिर्जना॑नां	१	५	२३
कस्ते॒मद॑इंद्र॒रंत्यो॑भूत्	७	७	२२
कस्ते॑मा॒तरं॑वि॒धवा॑मचक्रत्	३	५	२६
कस्त्वा॑स॒त्योमदा॑नां	३	६	२४
कस्मा॑अ॒द्यसुजा॑तय	४	३	१३
कस्य॑नू॒नंक॑त॒मस्या॒मृता॑नां	१	२	१३
कस्य॑नू॒नंपरी॑णसः	६	६	६
कस्य॒ब्रह्मा॑णिजुजुषु॒र्युवा॑	२	३	२४
क॒विर्ननि॒ण्यंवि॒दथा॑नि	३	५	१७
क॒रं॒भओ॑षधेभव॒	२	५	७

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
कस्य॒वृषा॑सु॒तेसचा॑	६	६	२४
कस्य॑स्वि॒त्सव॑नं॒वृषा॑	६	४	४५
कात॒उपे॑ति॒र्मन॑सः	१	५	२४
काते॑अ॒स्त्यरं॑कृतिःसू॒क्तैः	५	३	१३
काम॒र्यादा॑व॒युना॒कद्ध॑वा॒मं	३	५	३
काम॒स्तदग्रे॒सम॑वर्त॒ताधि॑	८	७	१७
काय॑मानोव॒नात्वं	३	१	५
कारा॑ध॒द्धोत्रा॑श्विनावां॒	१	८	२२
का॒रुर॒हंत॒तोभि॒षक्	७	५	२५
कावां॑भू॒दुप॑माति॒ःकया॑नः	३	७	१९
काव्ये॑भिरदा॒भ्या	५	५	११
कासी॑त्प्र॒माप्र॑ति॒माकिंनि॒	८	७	१८
कासु॑ष्टु॒तिःशव॑सःसू॒नुं	३	६	११
किंते॑कृण्वंति॒कीक॑टेषु॒	३	३	२१
किंदे॒वेषु॒त्यज॒एन॑श्चकर्थ	८	१	१४
किंन॑इंद्र॒जिघां॑ससि	२	४	१०

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
किंनो॑अ॒स्यद्रवि॑णं॒कद्ध॒रत्नं॑	३	५	३
किंनो॑भ्रातरगस्त्यं	२	४	१०
किंभ्राता॑स॒द्यद॑ना॒थंभवा॑	७	६	८
किंमय॑स्विच्चम॒सए॒षआ॑स	३	७	५
किंसऋध॑क्कृणव॒द्यंस॒हस्रं॑	३	५	२५
किंसु॑बाहोस्वंगुरे	८	४	२
किंस्वि॑दासीदधि॒ष्ठानं॑	८	३	१६
किंस्वि॒द्वनं॒कउ॒सवृ॒क्षआ॑स॒	८	३	१६
किंस्वि॒द्वनं॒कउ॒सवृ॒क्षआ॑स॒	७	७	२८
किंस्वि॑न्नो॒राजा॑जगृहे॒कद॑	७	६	११
कि॒त॒वासो॒यद्रि॑रि॒पुर्नदी॒	४	४	३१
किमं॒गत्वा॒ब्रह्म॑णःसोमगो॒	४	८	१४
किमं॒गत्वा॑मघवन्भो॒जमा॑	७	८	२२
किमं॒गर॑ध्र॒चोद॑नः	६	५	३५
किमत्र॑दस्राकृणुथः॒	२	४	२७
किम॒न्येपर्या॑सते	५	८	२६

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
किमयंत्वांवृषाकपिः	८	४	१	कीरिश्चिद्धित्वामवसेजुहा	५	३	४	कुविद्वृषण्यंतीभ्यः	६	८	९	कृतेचिदत्रमरुतोरणंत	५	४	२७
किमस्यमदेकिम्वस्यपीता	४	६	२३	कुतस्त्वमिंद्रमाहिनः	२	३	२४	कुविन्नोअग्निरुचथस्य	२	२	१२	कृतंचिद्धिष्मासनेमिद्वेषः	३	५	१०
किमागआसवरुणज्येष्ठं	५	६	८	कुत्राचिद्यस्यसमृतौ	३	८	२४	कुविन्मागोपांकरसेजनस्य	३	३	७	कृतंनश्वघ्नीविचिनोतिदेव	७	८	२४
किमादमंत्रंसख्यंसखिभ्यः	३	६	१०	कुत्साएतेहर्यश्वायशूषं	५	३	९	कुषुंभकस्तदब्रवीत्	२	५	१६	कृतंनोयज्ञंविदथेषुचारुं	५	६	६
किमादुतासिवृत्रहन्	३	६	२०	कुत्सायशुष्णमशुषंनिबर्ही	३	५	१९	कुहत्याकुहनुश्रुता	४	४	१३	कृधिरत्नंसुसनितः	३	१	१
किमिच्छंतीसरमाप्रेदमा	८	६	५	कुमारश्चित्पितरं	२	७	१८	कुहयांतासुष्टुतिंकाव्यस्य	१	८	१५	कृधीनोअह्रयोदेव	८	४	२७
किमित्तेविष्णोपरिचक्ष्यं	५	६	२५	कुमारंमातायुवतिःसमुब्धं	३	८	१४	कुहश्रुतइंद्रःकस्मिन्नद्य	७	७	६	कृधीरत्नंयजमानाय	५	२	२१
किमिदंवांपुराणवत्	६	३	२०	कुरुश्रवणमावृणि	७	८	१	कुहस्थःकुहजग्मतुः	६	५	१८	कृपन्नित्फालआशितंकृणो	८	६	२३
किमुश्रेष्ठःकिंयविष्ठोन	२	३	४	कुर्मस्तआयुरजरंयदग्ने	८	१	११	कुहस्विद्दोषाकुहवस्तोरश्वि	७	८	१८	कृष्णंतएमरुशतःपुरोभाः	३	५	७
किमुष्विदस्मैनिविदो	३	५	२६	कुविच्छकत्कुवित्करत्	६	६	१४	कूचिज्जायतेसनयासुनव्यः	७	२	३२	कृष्णंनियानंहरयःसुपर्णा	२	३	२३
किमूनुवःकृणवामा	२	७	११	कुवित्सदेवीःसनयोनवो	३	८	१	कूष्ठोदेवावश्विना	४	४	१३	कृष्णप्रुतौवेविजेअस्य	२	२	५
किमेतावाचाकृणवातवाहं	८	५	१	कुवित्सस्यप्रहिव्रजं	४	७	२५	कृणुष्वपाजःप्रसितिंन	३	४	२३	कृष्णांयदेनीमभिवर्पसा	७	५	३१
कियतीयोषामर्यतोवधू	७	७	१७	कुवित्सुनोगविष्टये	६	५	२६	कृणोतधूमंवृषणं	३	१	३३	कृष्णःश्वेतोरुषोयामोअस्य	७	७	३
कियत्स्विदिंद्रोअध्येति	३	५	२३	कुविदङ्गनमसायेवृधासः	५	६	१३	कृणोत्यस्मैवरिवोयइत्था	३	६	१२	कृष्णायद्गोष्वरुणीषुसीद	८	१	२६
कियात्यायत्समयाभवाति	१	८	२	कुविदङ्गप्रतियथाचिदस्य	८	२	६	कृण्वंतोवरिवोगवे	७	१	२४	कृष्णारजांसिपत्सुतः	६	३	३०
कीदृङ्किंद्रःसरमेकादृशी	८	६	५	कुविदङ्गयवमंतोयवंचित्	८	७	१९	कृतानीदस्यकर्त्वा	७	१	४	केतुंकृण्वन्दिवस्परि	७	१	३७

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
केतुंकृण्वन्नकेतवे	१	१	११
केतुंयज्ञानांविदथस्य	२	८	२०
केतेअग्नेरिषवेबंधनास	४	१	४
केतेनरंइंद्रयेतद्दृषे	८	१	९
केतेनशर्मन्त्सचतेसुषाम	६	४	३५
केमेमर्यंकंवियंवंतगोभिः	३	८	१४
केश्यग्निंकेशीविषं	८	७	२४
केष्टानरःश्रेष्ठतमाः	४	३	२६
कोअग्निमीट्टेहविषा	१	६	८
कोअद्धावेदकइहप्रवोचत्	३	३	२४
कोअद्धावेदकइहप्रवोचत्	८	७	१७
कोअद्यनर्योदेवकामः	३	६	१३
कोअद्ययुङ्क्तेधुरिगा	१	६	८
कोअस्यवीरःसधमादमा	३	६	९
कोअस्यवेदप्रथमस्याह्नः	७	६	७
कोअस्यशुष्मंतविषीं	४	१	३३
कोदंदर्शप्रथमंजायमानं	२	३	१४
कोदेवयंतमश्नवत्	१	३	२१
कोदेवानामवोअद्यावृणीते	२	६	१३
कोनांनामवचसासोम्यायं	२	६	१३
कोनुमर्याअमिथितः	६	३	४९
कोनुवांमित्रावरुणावृता	४	२	१३
कोनुवांमित्रास्तुतः	४	४	५
कोन्वत्रमरुतोमामहे	२	३	२६
कोमांददर्शकतमःसदेवः	८	१	१०
कोमृळातिकतमआगमि	३	७	१९
कोवःस्तोमंराधतियंजुजोषत्	२	२	४
कोवःस्तावंसवःकोवरूता	८	६	
कोवांमद्यपुरूणां	४	४	१४
कोवांमद्याकरतेरातहव्यः	३	७	२०
कोवांदाशत्सुमतयेचित्	२	१	१
कोवेदजानमेषां	४	३	११
कोवेदनूनमेषां	४	३	२८
कोवोंतमंरुतऋष्टिविद्युत्	२	४	६
कोवोमहांतिमहतामुदं	४	३	२४
कोवोवार्षिष्टआनरो	१	३	१३
क्रतुप्रावाजरितारशर्धतां	८	५	१७
क्रतुर्यंतिक्रतवोहृत्सुधीत	८	२	६
क्रतुर्यंतिक्षितयोयोगउग्र	३	६	११
क्रत्वइत्पूर्णमुदरं	६	५	३२
क्रत्वादक्षस्यतरुपोविधर्मं	२	८	१७
क्रत्वादक्षस्यरथ्य	६	८	६
क्रत्वादाअंस्तुश्रेष्ठः	४	५	२६
क्रत्वामहाँअनुष्वधं	१	६	१
क्रत्वायदस्यतविषीषु	२	१	१४
क्रत्वाशुक्रेभिरक्षभिः	७	५	५
क्रत्वाहिद्रोणेंअज्यसे	४	५	२
क्रत्वेदक्षायनःकवे	७	४	२७
क्रत्वःसमहदीनतां	५	६	११
क्रव्यादमग्निंप्रहिणोमिदूरं	७	६	२१
क्राणारुद्रामरुतोविश्वकृष्ट	८	४	२४
क्राणारुद्रेभिर्वसुभिःपुरो	१	४	२३
क्राणाशिशुर्महीनां	७	५	४
क्रीळंतोरश्मआशुवः	४	१	११
क्रीळत्यस्यसूनृता	६	१	८
क्रीळंवःशर्धोमारुतं	१	३	१२
क्रीळुर्मखोनमंहयुः	६	८	१०
क्रंत्यानिनौसख्यावभूवुः	५	६	१०
क्रंत्यावल्गूपुरुहूताद्य	५	१	२
क्रंत्रीचक्राण्यृतवो	१	३	५
क्रनूनंकद्वोअर्थं	१	३	१५
क्रनूनंसुदानवः	५	८	२१
क्रंवोश्वाःक्रंभीशवः	४	३	२६
क्रवःसुम्नानव्यांसि	१	३	१५

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
क्व१स्यतेरुद्रमृळयाकु	२	७	१७
क्व१स्यवीरःकोअपश्यदि	४	१	२६
क्व१स्यवृषभोयुवा	६	४	४५
क्व१स्यावोमरुतःस्वधासी	२	३	२५
क्वस्विदद्यकतमास्वश्विना	७	८	२०
क्वस्विदस्यरजसोमहः	२	४	७
क्वस्विदासांकतमापुराणी	३	८	२
क्वेयथक्वेदसि	५	७	११
क्षत्रंजिन्वतमुतजिन्वतं	६	३	१६
क्षत्रायत्वमवसिनत्वमावि	६	३	१९
क्षत्रायत्वंश्रवसेत्वंमहीया	१	८	२
क्षपउस्रश्चदीदिहि	५	२	१९
क्षपोराजन्नुतत्मना	१	५	२७
क्षियंतंत्वमक्षियंतं	३	५	२२
क्षेतिक्षेमेभिःसाधुभिः	६	६	६
क्षेत्रमिवविममुस्तेजनेन	१	७	३०

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
क्षेत्रस्यपतिनावयं	३	८	९
क्षेत्रस्यपतेमधुमंत	३	८	९
क्षेत्रादपश्यंसनुत	३	८	१४
क्षेमस्यचप्रयुजश्चत्वमीशि	६	३	१९
क्षेमोनसाधुःक्रतुर्नभद्रः	१	५	११
खेरथस्यखेनसः	६	६	१४
गंतानोयज्ञंयज्ञियाः	४	४	३४
गंताराहिस्थोवसे	१	१	३२
गंतेयांतिसवनाहरिभ्यां	४	६	१५
गंधर्वइत्थापदमस्यरक्षति	७	३	८
गंभीराँउदधीँरिव	३	३	९
गंभीरेणनउरुणामत्रिन्प्रेषः	४	६	१८
गच्छतंदाशुषोगृहं	६	६	८
गणानांत्वागणपतिं	२	६	२९
गमद्वाजंवाजयन्निंद्रमर्त्यः	५	३	१९
गमन्नस्मेवसून्याहिशंसिषं	७	८	२६

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
गयस्फानोअमीवहा	१	६	२१
गर्भेनुनौजनितादंपतीकः	७	६	६
गर्भेनुसंनन्वेषामवेद	३	६	१६
गर्भेमातुःपितुष्पिता	४	५	२७
गर्भेयोषामदधुर्वत्समास	८	१	१४
गर्भोयज्ञस्यदेवयुः	६	१	३
गर्भोयोअपांगर्भः	१	५	१४
गर्भंधेहिसिनीवालि	८	८	४२
गवामिवश्रियसेशृंगमुत्त	४	३	२४
गवाशिरंमंथिनमिंद्रशुक्रं	३	२	९
गव्यंतइंद्रंसख्यायविप्राः	३	५	२४
गव्योपुणोयथापुरा	६	४	२
गाथपतिंमेधपतिं	१	३	२६
गाथश्रवसंसत्पतिं	५	७	२४
गामङ्गैषआह्वयति	८	८	४
गायत्रेणप्रतिमिमीतेअर्कं	२	३	१८

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
गायत्सामनभन्यं	२	४	१३
गायंतित्वागायत्रिणः	१	१	१९
गार्हपत्येनसंत्य	१	१	२९
गावइवग्रामंयूयुधिरिवा	८	८	७
गावउपावतावतं	६	५	१६
गावश्चिद्धासमन्यवः	६	१	४०
गावोनयूथमुपयंतिवध्रयः	६	४	६
गावोभगोगावइंद्रोमे	४	६	२५
गावोयवंप्रयुताअर्योअक्षन्	७	७	१६
गिरयश्चिन्निजिहते	५	८	२४
गिरश्चयास्तेगिर्वाहः	५	७	२२
गिरस्तइंदओजसा	६	७	१९
गिराजातइहस्तुतः	७	१	२६
गिरायएतायुनजद्धरीते	५	४	१
गिरायदीसबंधवः	६	८	३
गिरावज्रोनसंभृतः	६	६	२२

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
गिरिर्नयःस्वतवाँऋष्व	३	६	४
गिरिराँऽत्रेजमानांअधार	७	८	२७
गिरोजुषेधामध्वरंजुषेथां	६	३	१४
गिर्वणःपाहिनःसुतं	३	३	२
गीर्णभुवंनंतमसापगूळ्हं	८	४	१०
गीर्भिर्विप्रःप्रमतिमिच्छ	५	६	१५
गुहाशिरोनिहितमृधगक्षी	८	३	१४
गुहासतीरुप्तमना	५	८	१०
गुहाहितंगुह्यंगूळ्हं	२	६	३
गूहंतागुह्यंतमः	१	६	१२
गृहंगृहमहनायात्य	२	१	४
गृणानाजमदग्निना	३	४	११
गृणानोअंगिरोभिः	१	५	१
गृणेतदिंद्रतेशवः	६	४	४१
गृभीतंतेमनइंद्रद्विबर्हाः	५	३	८
गृभ्णामितेसौभगत्वाय	८	३	२७
गृष्टिःससूवस्थविरंतवा	३	५	२६
गृहमेधासआगत	५	४	३०
गृहोयाम्यरंकृतः	८	६	२७
गोजितावाहूअमितक्रतुः	१	७	१५
गोजिन्नःसोमोरथजिद्धिर	७	३	३
गोत्रभिदंगोविदंवज्रबाहुं	८	५	२२
गोभिर्मिमिक्षुंदधिरेसुपा	३	३	१४
गोभिर्यदीमन्येअस्मत्	५	७	१८
गोभिर्वाणोअज्यतेसोभरी	६	१	३७
गोभिष्टरेमामतिंदुरेवां	७	८	२३
गोभिष्टरेमामतिंदुरेवां	७	८	२५
गोभिष्टरेमामतिंदुरेवां	७	८	२७
गोमदश्वावद्रथवत्सुवीरं	४	३	२२
गोमंदपुनासत्या	२	८	८
गोमद्धिरण्यवद्वसु	५	६	१८
गोमन्नइंदोअश्ववत्	७	५	८
गोमन्नःसोमवीरवत्	६	८	३२
गोमाँअग्नेविमाँअश्वीयञ्ज	३	४	१६
गोमांतरोयच्छुभयंते	१	६	९
गोमायुरदादजमायुरदात्	५	७	४
गोमायुरेकोअजमायुरेकः	५	७	४
गोवित्पवस्ववसुविद्धिरण्य	७	३	१९
गोषाइंदोनृषाअसि	६	७	१९
गोषुप्रशस्तिवनेषुधिषे	१	५	१४
गौरमीमेदनुवत्समिषन्तं	२	३	१९
गौरीर्मिमायसलिलानि	२	३	२१
गोधयतिमरुतां	६	६	२८
ग्नाश्चयन्नरश्चवावृधंत	५	१	११
ग्रंथिनविष्यग्रथितपुनानः	७	४	१४
ग्रावाणःसवितानुवः	८	८	३३
ग्रावाणःसोमनोहिकं	४	८	१३
ग्रावाणउपरेष्वा	८	८	२३
ग्रावाणेवतदिदर्थंजरेथे	२	८	४
ग्रावाणोअपदुच्छुनां	८	८	३३
ग्रावाणोनसूरयःसिंधुमा	८	३	१३
ग्रावावदन्नपरक्षांसिसेध	७	८	९
ग्राव्णांतुन्नोअभिष्टुतः	७	२	१६
ग्राव्णोब्रह्मायुयुजानः	४	२	१२
ग्रीवाभ्यस्तउष्णिहाभ्यः	८	८	२१
घनेवविष्वग्विजह्य	१	३	११
घर्मासमंताद्भृतंव्यापतुः	८	६	१६
घर्मेवमधुजठरेसुनेरू	८	६	२
घृतपृष्ठामनोयुजः	१	१	२६
घृतप्रतीकंवक्रुतस्थं	२	२	१२
घृतंनपूतंतनूरेपाः	३	५	१०
घृतंपवस्वधारया	७	१	६
घृतंमिमिक्षेघृतमस्य	२	५	२३
घृतप्रुषःसौम्याजीर	६	४	३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
घृतमग्नेवंध्यश्वस्यवर्धनं	८	२	१९
घृतवतीभुवनानामभिश्रि	५	१	१४
घृतवंतमुपमासि	२	२	१०
घृतवंतःपावकते	३	१	२१
घृताहवनदीदिवः	१	१	२२
घृताहवनसंत्येमा	१	३	३१
घृतेनद्यावापृथिवीअभिवृ	५	१	१४
घृतेनाग्निःसमज्यते	८	६	२४
घृषुंपावकंवनिनं	१	५	८
घृषुंःश्येनायकृत्वने	८	८	२
घ्नंतोवृत्रमतरन्रोदसी	१	३	९
घ्नन्मृधाण्यपद्विषः	६	३	३४
चंद्रमग्निंचंद्ररथंहरिव्रतं	२	८	२०
चंद्रमाअप्स्वं१तरा	१	७	२०
चंद्रमामनसोजातः	८	४	१९
चकारताकृणवन्नूनमन्या	५	३	१०
चकृवांसऋभवस्तदपृच्छत	२	३	४
चक्रंनवृत्तंपुरुहूतवेपते	४	२	७
चक्रंयदस्याप्स्वानिषत्तं	८	३	४
चक्राणासःपरीणहंपृथिव्या	१	३	२
चक्राथेहिसध्र्या१ङ्नामभद्रं	१	७	२६
चक्रिर्दिवःपवतेकृव्योरसं	७	३	२
चक्रियोविश्वाभुवना	३	१	१६
चक्षुर्नोदेवःसविता	८	८	१६
चक्षुर्नोधेहिचक्षुषे	८	८	१६
चक्षुश्चश्रोत्रंचमनश्च	४	७	२०
चक्षुष पितामनसाहिधीरः	८	३	१७
चतस्रईंघृतदुहःसचंते	७	३	२५
चतुरश्चिद्दमानात्	१	३	२३
चतुर्दशान्येमहिमानोअ	८	६	१७
चतुर्भिःसाकंनवतिंचनाम	२	२	२५
चतुष्कपर्दायुवतिःसुपेशा	८	६	१६
चत्वांसिशट्टाजिनोदेव	२	३	१०
चतुःसहस्रंगव्यस्यपश्वः	४	१	२८
चत्तोइतश्चत्तामुतः	८	८	१३
चत्वारईंबिभ्रतिक्षेमयंतः	४	३	१
चत्वारितेअसुर्याणिनामं	८	१	१५
चत्वारिवाक्परिमितापदा	२	३	२२
चत्वारिशृङ्गात्रयोअस्य	३	८	१०
चत्वारिंशद्शतयस्य	२	१	११
चत्वारोमापैजवनस्यदानाः	५	२	२८
चत्वारोमामशर्शरस्य	२	१	३
चनिष्टदेवाओषधीष्वप्सु	५	५	१७
चमूषच्छ्येनःशकुनोविभृ	७	४	९
चरन्वत्सोरुशन्निह	६	५	१४
चरित्रंहिवेरिवाच्छेदिपर्णं	१	८	१०
चरुर्नयस्तमीखय	७	१	९
चर्कृत्यमरुतःपृत्सु	१	५	८
चर्षणीधृतंमघवानमुक्थ्यं	३	३	१५
चाक्रुप्रेतेनऋषयोमनुष्याः	८	७	१८
चिकित्विन्मनसंत्वा	४	१	१४
चितेतद्वासुराधसा	८	८	१
चित्तिमचित्तिंचिनवद्विवि	३	४	१८
चित्तिरपांदमेविश्थायुः	१	५	११
चित्तिंराउपबर्हणं	८	३	२१
चित्रंतद्वोमरुतोयामं	२	७	२०
चित्रंदेवानामुदगादनीकं	१	८	७
चित्रंहयद्वांभोजनंन्वस्ति	५	५	१४
चित्रइच्छिशोस्तरुणस्य	८	६	१८
चित्रइद्राजाराजकाइदन्यु	६	२	४
चित्रस्तेभानुःकतुप्राअभि	८	५	१७
चित्रावायेपुदीधितिः	४	१	१०
चित्रैरंजिभिर्वपुषे	१	५	६
चित्रोयदभ्राट्श्वेतोनविक्षु	१	५	१०

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
चित्रोवोस्तुयामः	२	४	१२
चोदयंतसूनृताःपिन्वतं	७	८	१५
चोदयित्रीसूनृतानां	१	१	६
छंदस्तुभःकुभन्यवः	४	३	१०
छर्दिर्यंतमदाभ्यं	६	६	७
जंभयंतमभितो	२	४	२७
जगंतासिंधुंदिव्यस्तभाय	२	३	१८
जगृभ्मातेदक्षिणमिंद्र	८	१	३
जघनेचोदएषां	४	३	२६
जघन्वाँइंद्रमित्रेरून्	२	४	१७
जघन्वाँउहरिभिःसंभृत	१	४	१३
जघानवृत्रंस्वधितिर्वनेव	८	४	१५
जघ्निर्वृत्रममित्रियं	७	१	२१
जज्ञानंसप्तमातरः	७	५	४
जज्ञानःसोमंसहसेपपाथ	५	६	२३
जज्ञानएवव्यबाधतस्पृधः	८	४	१६
जज्ञानोनुशतक्रतुः	६	५	२९
जज्ञानोहरितोवृषा	२	३	८
जज्ञिपइत्थागोपीथ्यायहि	८	५	३
जनंवज्रिन्महिचिन्मन्य	४	६	८
जनयन्नोचनादिवः	६	८	३२
जनस्यगोपाअजनिष्टजागृ	४	१	३
जनायचित्र्यईवतउलोकं	५	१	१७
जनासोअग्निंदधिरेसहः	१	३	८
जनासोवृक्तबर्हिषः	५	८	४
जनिताद्विवोजनितापृथि	६	३	१८
जनिताश्वानांजनितागवां	६	३	१८
जनिष्टयोषापतयत्कनीन	७	८	१९
जनिष्टहिजेन्योअग्रेअह्नां	३	८	१२
जनिष्टाउग्रःसहसेतुरायं	८	३	३
जनिष्वादेववीतये	४	५	२०
जनीयंतोन्वग्रवः	५	६	२०
जनूंष्यिद्वोमरुतस्त्वेष्येण	५	४	२८
जनेनशेवआहूयः	१	५	१३
जनोयोमित्रावरुणा	२	१	२
जन्मन्जन्मन्निहितोजात	२	८	१६
जयंतंचप्रस्तुतंचप्रचावतं	६	३	१५
जयंतामिवतन्यतुः	१	२	१०
जयेमकारेपुरुहूतकारिणः	६	२	३
जरंतीभिरोषधीभिः	७	५	२५
जरमाणःसमिध्यसे	८	६	२४
जरांबोधतद्विविड्ढि	१	२	२३
जागर्पित्वंभुवने	४	२	२५
जातवेदसेसुनवामसोमं	१	७	७
जातोअग्नीरोचते	३	१	३३
जातोजायतेसुदिनत्वे	३	१	३
जातोयदग्नेभुवनाव्यख्यः	५	१	१६
जानंतिवृष्णोअरुषस्य	३	१	१
जानंतोरूपमकृपंतविप्राः	८	७	७
जानंत्यह्नःप्रथमस्य	२	१	५
जामिःसिंधूनांभ्रातेव	१	५	९
जाम्यंतीतपधनुः	६	५	१४
जायातप्यतेकितवस्यहीना	७	८	४
जायेदस्तंमघवन्सेदुयोनिः	३	३	१९
जायेवपत्यावधिशेवमंहसे	७	३	७
जिघर्म्यग्निंहविषाघृतेन	२	६	२
जिह्मंनुनुद्रेवतंतयां	१	६	१०
जिह्मश्येचरितवेमघोनी	१	८	१
जिह्वाभिरह्वनंनम	६	३	३०
जीमूतस्येवभवतिप्रतीकं	५	१	१९
जीवात्नोअभिधेतन	६	४	५१
जीवरुदंतिविमयंतेअध्व	७	८	१९
जुजुरुषोनायस्योतवाजिं	१	८	९
जुषद्व्यामानुषस्य	७	७	२

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
जुषस्वनःसमिधमग्नेअद्य	५	२	१
जुषस्वसप्रथस्तमं	१	५	२३
जुषस्वाग्नईळयासुजोषाः	३	८	१८
जुषाणोअग्नेप्रतिहर्यमेवचः	८	७	५
जुषाणोअङ्गिरस्तम	६	३	३७
जुषेथांयज्ञमिष्टये	६	३	२०
जुषेथांयज्ञंबोधतंहवस्यमे	६	३	१४
जुषेथांयज्ञंबोधतं	२	७	२५
जुष्टइंद्रायमत्सरः	६	८	२
जुष्टीनरोब्रह्मणावःपितॄणां	५	३	२२
जुष्टोदमूनाअतिथिर्दुरोणे	३	८	१९
जुष्टोमदायदेवतातइंदो	७	४	१४
जुष्टोहिदूतोअसि	१	३	२८
जुष्टीनइंदोसुपथासुगानि	७	४	१४
जुहुराणाचिदश्विना	६	२	२६
जुहुरेविचितयंतः	४	१	११
जेतानृभिरिंद्रःपृत्सुशूरः	२	४	२१
जोषद्यदीमसुर्यासुचध्यै	२	४	४
जोषासवितुर्यस्यते	८	८	१६
जोष्यग्नेसमिधंजोष्याहुतिं	२	८	१
जोहूत्रोअग्निःप्रथमः	२	६	२
ज्ञेयाभागंसहसानोवरेण्य	२	६	२
ज्मयाअत्रवसवोरंतदेवाः	५	४	६
ज्यायांसमस्ययतुनस्यकेतु	४	२	२४
ज्येष्ठआहचमसाद्वाकुरेति	३	७	१
ज्येष्ठंनसोतरिंद्रायसोमं	५	७	२१
ज्योतिर्यज्ञस्यपवतेमधुघ्नि	७	३	१३
ज्योतिर्यज्ञायुरोदसीअनु	३	२	२६
ज्योतिर्वृणीततमसोविजा	३	२	२६
ज्योतिष्मंतंकेतुमंतं	६	४	२९
ज्योतिष्मतीमदितिंधारय	२	१	२६
तंगाथयापुराण्या	७	४	२५
तंगावोअभ्यनूषत	६	८	१६
तंगीर्भिर्वाचमींखयं	६	८	२५
तंगूर्तयोनेमन्निषःपरीणस	१	४	२१
तंगूर्धयास्वर्णरं	६	१	२९
तंगोभिर्वृषणंरसं	६	७	२७
तंघेमित्थानमस्त्रिनः	१	३	९
तंघेमित्थानमस्त्रिनः	६	५	७
तंतमिद्राधसेमहे	६	५	२
तंतुंतन्वन्नजसोभानुमन्वि	८	१	१४
तंतुंतन्वानमुत्तमं	६	८	१२
तंतेमदंगृणीमसि	६	१	१७
तंतेयजंयथागोभिः	५	७	१७
तंतेसोतारोरसंमदाय	७	५	२१
तंत्रिपृष्ठेत्रिवंधुरे	७	१	२७
तंत्वागीर्भिरुरुक्षया	८	६	२५
तंत्वागीर्भिर्गिर्वणस	२	५	२७
तंत्वाघृतस्नवीमहे	४	१	१९
तंत्वाजनंतमातरः	६	७	१२
तंत्वादूतंकृण्महेयशस्तमं	५	२	२१
तंत्वादेवेभ्योमधुमत्तमंनर	७	३	५
तंत्वाधर्तारमोण्योः	७	२	३
तंत्वानरोदमआ	१	५	१९
तंत्वानृम्णानिबिभ्रतं	७	१	५
तंत्वामजेंपुवाजिनं	६	३	३२
तंत्वामदायघृष्वये	६	७	१९
तंत्वामरुत्वतीपरि	५	३	१६
तंत्वामतीअनृभ्णत	३	१	६
तंत्वायज्ञेभिरीमहे	६	५	२
तंत्वावयंपतिमग्नेरयीणां	१	४	२६
तंत्वावयंपितोवचोभिः	२	५	७
तंत्वावयंविश्ववारा	१	२	२९
तंत्वावयंसुध्यो३नव्यमग्ने	४	४	३६

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
तंत्वा॑व॒यंह॑वामहे	६	३	३३	तंप्र॒त्नथा॑पू॒र्वथा॑वि॒श्वथे॒मथा॑	४	२	२३	तंव॑श्च॒राथा॑व॒यंव॑स॒त्याः	१	५	१०	तंशु॒भ्रम॒ग्निमव॑से	३	१	२६
तंत्वा॒वाजे॑षुवा॒जिनं॑	१	१	८	तंम॑र्जयंतसु॒क्रतुं॑	६	६	६	तंवां॒रथं॑व॒यम॒द्याहु॑वेम	२	४	२४	तंस॑खायःपुरो॒रुचं॑	७	४	२४
तंत्वा॒विप्रा॑वचो॒विदः॑	७	१	४८	तंम॑र्ता॒अम॑र्त्यं	८	६	२५	तंवां॒रथं॑व॒यम॒द्याहु॑वेम	३	७	२०	तंस॒ध्रीची॑रुतयो॒वृष्ण्या॑नि	४	७	८
तंत्वा॒विप्रा॑विप॒न्यवो॑	३	१	८	तंम॑र्मृजा॒नंम॑हि॒षंनसानो॑	७	४	५	तंवृ॒धंतं॒मारु॑तं॒भ्राज॑दृष्टिं	५	१	८	तंस॒बाधो॑य॒तस्रु॑चः	३	१	२९
तंत्वा॑शोचिष्ठदीदिवः	४	१	१६	तंय॑ज्ञ॒साध॒मपि॑वात	२	१	१४	तंवे॒धांमे॒धया॑ह्य॒न्	६	८	१६	तंसाना॒वधि॑जा॒मयः॑	६	८	१६
तंत्वा॑स॒मिद्भि॑रंगिरः	४	५	२३	तंय॒ज्ञंब॒र्हिषि॒प्रौक्ष॑न्	८	४	१८	तंवो॑द॒स्ममृ॑ती॒षहं॑	६	६	११	तंसि॑धवोमत्स॒रमिं॑द्र॒पानं॑	७	७	२५
तंत्वा॑स॒हस्र॑चक्षसं	७	१	१७	तंयु॒वंदे॑वावश्विना	३	५	१६	तंवो॑दी॒र्घायु॑शोचिषं	४	१	१०	तंसु॒प्रती॑कंसु॒दृशं॒स्वंचं॑	४	५	१८
तंत्वा॑सु॒तेष्वा॒भुवः॑	७	२	६	तंयुं॑जाथां॒मन॑सो॒योजवी॑	२	४	२९	तंवो॑धि॒यानव्य॑स्या॒शवि॑ष्ठं	४	६	१४	तंसु॑ष्टु॒त्यावि॑वासे	६	१	२०
तंत्वा॑ह॒विष्म॑ती॒र्विशः॑	५	८	१४	तंव॒ःशर्धं॒मारु॑तंसुम्न॒युः	२	७	१३	तंवो॑धि॒यापर॒मया॑पुरा॒जाः	४	७	१०	तंसो॑तारोधन॒स्पृतं॑	७	१	२७
तंत्वा॑ह॒स्तिनो॒मधु॑मंत॒म	७	३	५	तंव॒ःशर्धं॒रथा॑नां	४	३	१२	तंवो॑म॒होम॒हाय्यं॑	६	६	९	तंस्मा॒रथं॑मघव॒न्प्राव॑सा॒त	१	७	१४
तंत्वा॑हिन्वंतिवे॒धसः॑	६	८	१६	तंव॒ःशर्धं॑रथे॒शुभं॑	४	३	२०	तंवो॒वाजा॑नां॒पतिं॑	६	२	१८	तंहि॑न्वंतिमद॒च्युतं॑	७	१	१०
तंदु॒रोष॑म॒भीनरः॑	७	५	१	तंव॑ःसखायो॒मदा॑य	७	५	८	तंवो॒विन्नद्रु॒पदं॑दे॒वमंध॑सः	८	६	१८	तंहिशश्वं॑त॒ईळ॑ते	४	१	६
तंदे॒वाबु॒ध्नेरज॑सः	२	५	२०	तंव॑ःसखाय॒ःसंयथा॑सु॒तेषु॑	४	६	१६	तंश॒ग्मासो॑अरु॒षासो॒अश्वा॑	५	६	२२	तंहिस्व॒राजं॑वृष॒भंतमोज॑से	६	४	३६
तंपृ॑च्छता॒सज॑गामा॒सवे॑	२	२	१४	तंव॒इंद्रं॑च॒तिन॑मस्यशा॒कैः	४	६	७	तंशश्व॑तीषुमा॒तृषु॑	३	५	७	तंहु॑वेमय॒तस्रु॑चः	६	२	१२
तंपृ॒च्छंती॒वज्र॑हस्तंरथे॒ष्ठां	४	६	१३	तंव॒इंद्रं॒नसु॒क्रतुं॑	४	८	३	तंशि॑शीतासुवृ॒क्तिभिः॑	६	३	२५	तंहोता॑रमध्व॒रस्य॒प्रचे॑तसं	५	२	२२
तंपृ॒च्छंतोव॑रासः॒परा॑णि	४	६	१२	तंव॒र्धयं॑तोम॒तिभिः॑शि॒वा	८	२	१६	तंशि॑शीतास्वध्व॒रं	६	३	२५	तआ॑दित्या॒आग॑तास॒र्वता॑	१	७	२४

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
तआदित्याआगतासर्वता	७	८	८
तआदित्यासउरवः	२	७	६
तआर्यजंतद्रविणंसमंसा	८	३	१७
तइदुग्राःशवसाधृष्णुषेण	५	१	८
तइद्देवानांसधमादआस	५	५	२३
तइद्वेदिंसुभगतआहुतिं	६	१	३२
तइन्निण्यंहृदयस्यप्रकेतैः	५	३	२३
तइन्वंस्यमधुमद्विविप्र	३	२	९
तउक्षितासोमहिमानं	१	६	९
तउग्रासोवृषणउग्रबाहवः	६	१	३८
तऊषुणःसहोयजत्राः	८	१	३०
तक्वानभूर्णिर्वना	१	५	१०
तक्षद्यत्तउशनासहसासहः	१	४	१०
तक्षद्यदीमनसोवेनतोवाक्	७	४	१५
तक्षन्नासत्याभ्यां	१	२	१
तक्षन्नथंसुवृतंविज्मनापसः	१	७	३२
तच्चक्षुर्देवहितंशुक्रमुच्चरत्	५	५	११
तच्छ्रेत्रंराधआभर	५	६	१
ततंमेअपस्तदुतायतेपुनः	१	७	३०
ततुरिर्वीरोनर्योविचेताः	४	६	१७
ततृदानाःसिंधवःक्षोदसा	४	३	१२
तत्तइंद्रियंपरमंपराचैः	१	७	१६
तत्तदुश्विर्वयोदधे	६	३	२२
तत्तदिदुश्विनोरवो	१	३	३५
तत्तदिदस्यपौंस्यंगृणीम	२	२	२५
तत्ततेदंसोयदहन्	१	५	१३
तत्तुप्रयःप्रत्नथातेअग्ने	२	१	२१
तत्तेभद्रंयत्समिद्धः	१	६	३२
तत्तेयज्ञोअजायत	६	६	१२
तत्तेसहस्वईमहे	६	३	३५
तत्रोअपिप्राणीयत	६	४	२७
तत्त्वायामिब्रह्मणावंदमानः	१	२	१५
तत्त्वायामिसुवीर्यं	५	७	२६
तत्सवितावोमृतत्वमासु	१	७	३०
तत्सवितुर्वरेण्यं	३	४	१०
तत्सवितुर्वृणीमहे	४	४	२५
तत्सुनुःशर्मयच्छत	६	१	२७
तत्सुनुःसविताभगः	२	८	७
तत्सुनुःसविताभगः	६	१	२५
तत्सुनोनव्यंसन्यस	६	४	५४
तत्सुनोविश्वेअर्यआ	४	७	२६
तत्सुनोविश्वेअर्यआ	६	६	२८
तत्सुवामिंत्रावरुणामहित्वं	४	३	३०
तत्सूर्यंरोदसीउभे	६	२	२५
तत्सूर्यस्यदेवत्वंतन्महित्वं	१	८	७
तथातदस्तुसोमपाः	१	२	३०
तदग्नेचक्षुःप्रतिधेहिरेभे	८	४	२७
तदग्नेद्युम्नमाभर	६	१	३१
तदद्यवाचःप्रथमं	८	१	१३
तदद्याचित्तउक्थिनः	६	१	१८
तदधानाअवस्यवः	६	४	३
तदन्नायतदपसे	६	४	१०
तदस्तुमित्रावरुणातदग्ने	४	३	१
तदस्मैनव्यमंगिरः	२	६	१९
तदस्यप्रियमभिपाथोअश्याः	२	२	२४
तदस्यानीकमुतचारु	२	७	२४
तदस्येदंपश्यताभूरिपुष्टेः	१	७	१६
तदिंद्रप्रेववीर्यंचकर्थयत्	१	७	१७
तदिंद्रावआभर	२	६	१९
तदित्सधस्थमभिचारुदीधेत्	७	७	२९
तदित्समानमाशाते	१	२	१७
तदिदासुभुवनेषुज्येष्ठं	८	७	१
तदिद्धंत्यद्रयोविमोचने	८	४	३१
तदिद्धस्यसवनंविवेरपः	८	३	८

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
तदिद्रुद्रस्यचेतति	६	१	१०
तदिन्नक्तंतद्दिवामह्यमाहुः	१	२	१५
तदिन्नुतेकरणदस्मविप्र	४	१	३०
तदिन्मेच्छन्त्सद्वपुषोवपुष्ट	७	७	२९
तदिन्न्वस्यपरिषद्वानोअग्म	८	१	२८
तदिन्न्वस्यवृषभस्यधेनोः	३	२	२४
तदिन्न्वस्यसवितुर्नकिर्मे	३	२	२४
तदुप्रयक्षतममस्य	१	५	२
तदुश्रेष्ठंसवनंसुनोतना	८	३	८
तदूचुषेमानुषेमायुगानि	१	७	१६
तदूषुवामेनाकृतं	४	४	११
तदृतंपृथिविबृहत्	४	४	४
तद्देवस्यसवितुर्वार्यंमहत्	३	८	४
तद्देवानांदेवतमाय	२	७	१
तद्धिवयंवृणीमहे	८	७	१३
तद्बंधुःसूरिर्दिवितेधियंधाः	८	१	२९

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
तद्भद्रंतवदंसना	३	१	६
तद्राधोअद्यसवितुर्वरेण्यं	२	३	२
तद्वःसुजातामरुतोमहि	२	४	३
तद्वउक्थस्यबर्हणा	४	७	१७
तद्वांनरानासत्यावनुष्या	२	४	२८
तद्वांनराशंस्यंपज्रियेण	१	८	१४
तद्वांनराशंस्यंराध्यंच	१	८	१०
तद्वांनरासनयेदंसउग्रं	१	८	१०
तद्वामृतंरोदसीप्रब्रवीमि	८	३	१४
तद्वार्यंवृणीमहे	६	२	२४
तद्विप्रासोविपन्यवः	१	२	७
तद्विविड्ढियत्तइंद्रोजुजोष	६	६	३४
तद्विष्णोःपरमंपदं	१	२	७
तद्वीर्यंवोमरुतोमहित्वनं	४	३	१४
तद्वोअद्यमनामहे	५	५	१०
तद्वोगायसुतेसचा	४	७	२५

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
तद्वोजामित्वंमरुतःपरे	२	४	३
तद्वोदिवोदुहितरोविभा	३	८	२
तद्वोयामिद्रविणंसद्यऊत	४	३	१६
तद्वोवाजाऋभवःसुप्रवाच	३	७	७
तनूत्यजेवतस्करावनर्गू	७	५	३२
तनूनपात्पथऋतस्ययाना	८	६	८
तनूनपादुच्यतेगर्भः	३	१	३४
तनूनपात्पवमानः	६	७	२४
तनूनपादृतंयतेम	२	५	८
तनूष्टेवाजिन्तन्वं१नयंती	८	१	१८
तन्नइंद्रस्तद्वरुणस्तदग्निः	१	७	२५
तन्नःप्रत्नंसख्यमस्तुयुष्मे	४	६	४
तन्नइंद्रोवरुणोमित्रोअग्नि	५	३	२७
तन्नइंद्रोवरुणोमित्रोअग्निः	५	४	६
तंनव्यसीहृदआजायमानं	१	४	२६
तन्नस्तुरीपमद्भुतं	२	२	११

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
तन्नस्तुरीपमधपोषयित्नु	२	८	२३
तन्नस्तुरीपमधपोषयित्नु	५	२	२
तन्नुसत्यंपवमानस्यास्तु	७	४	२
तन्नाकमर्योअगृभीत	४	३	१६
तन्नुवोचामरभसाय	२	४	१
तन्नेमिमृभवोयथा	६	५	२४
तंनोअग्नेअभीनरः	४	१	१
तन्नोअग्नेमघवद्भ्यःपुरुक्षुं	५	२	८
तन्नोअनर्वासवितावरूथं	४	३	३
तन्नोदातमरुतोवाजिनं	२	७	२०
तन्नोदेवायच्छतसुप्रवाच	७	८	८
तन्नोद्यावापृथिवीतन्नआ	७	८	१२
तन्नोरायःपर्वतास्तन्नआपः	५	३	२७
तन्नोवाजाऋभुक्षणः	३	७	१०
तन्नोवातोमयोभुवातु	१	६	१५
तन्नोविवोचोयदितेपुराचित्	४	६	१३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
तन्नोविश्वाअवस्यवः	६	८	३३
तन्नोर्हिर्बुध्योअद्भिरकैः	४	८	७
तन्मंक्रतमिंद्रशूरचित्रपा	६	६	३८
तन्मित्रस्यवरुणस्याभिच	१	८	७
तपंसायेअनाधृष्याः	८	८	१२
तपंतिशत्रूंस्वर्णभूमं	५	३	२६
तपुंजभोवनआवातचोदि	१	४	२३
तपुंर्मूर्धातपतुरक्षसोये	८	८	४०
तपोष्वग्नेअंतराँअमि	३	८	११
तपोष्पवित्रंवितंततंदिवस्प	७	३	८
तमंगिरस्वन्नमंसासपर्यन्	३	२	८
तमंआसीत्तमंसागूळहमग्रें	८	७	१७
तमग्निमस्तेवसंवोन्यृण्वन्	५	१	२३
तमग्नेपास्युततंर्पिपर्षि	४	५	१९
तमग्नेपृतनाषहं	४	१	१५
तमग्रुवःकेशिनीःसंहिरें	२	२	६

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
तमद्यराधंसेमहे	६	४	४५
तमध्वरेष्वीळते	४	१	६
तमप्संतशवंसउत्सवेषु	१	७	९
तमंमृक्षंतवाजिनं	६	८	१६
तमर्केभिस्संसमिंमिः	६	१	२१
तमवैतंनसानसिमरुषं	३	५	१६
तमवैतंनसानसिंगृणीहि	६	७	११
तमस्मेरायुवतयो	२	७	२२
तमस्द्यावापृथिवीसचेत	८	६	१४
तमस्यपृक्षमुपरा	२	१	१२
तमस्यमर्जयामसि	७	४	२५
तमस्यविष्णुर्महिमानमो	८	६	१४
तमस्यराजावरुणस्तमश्वि	२	२	२६
तमह्वेवाजसातये	६	१	७
तमह्यन्भूरिजोर्धिया	६	८	१६
तमागन्मसोभरयः	६	१	३५

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
तमानूनंवृजनंमन्यथाचि	४	७	७
तमानोअर्कमृतायुजुष्टं	५	६	२१
तमिद्रमद्मामहि	३	३	५
तमिंद्रंजोहवीमिमघवानं	६	६	३८
तमिंद्रंदानमीमहे	६	४	२
तमिंद्रंवाजयामसि	६	६	२२
तमिच्योत्रैराधंति	६	१	२०
तमित्पृच्छंतिनसिमोविपृ	२	२	१४
तमित्सखित्वमीमहे	१	१	१९
तमित्सुहव्यमंङ्गिरः	१	५	२१
तमिहोषातमुषसियविष्टं	५	२	३
तमिद्गच्छंतिजुह्वंस्तमर्वं	२	२	१४
तमिद्गर्भंप्रथमंदध्रआपः	८	३	१७
तमिद्धनंपुहितेषु	६	१	२०
तमिद्धइंद्रंसुहवंहुवेम	३	५	२०
तमिद्धंतुनोगिरः	७	१	२०

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
तमिद्विप्राअवस्यवः	६	१	१०
तमिद्वोचेमाविदथेषु	१	३	२१
तमिन्नरोविह्वयंतेसमीके	३	६	११
तमिन्वेवसमनासमा	३	५	२
तमींहिन्वंतिधीतयोदश	२	२	१३
तमींहिन्वंत्यग्रुवः	६	७	१७
तमींहोतारमानुषक्	३	५	६
तमींळतप्रथमंयज्ञसाधं	१	७	३
तमींळिष्वयआहुतः	७	३	३३
तमींळिष्वयोअर्चिषा	४	८	२८
तमींमण्वीःसमर्यआ	६	७	१७
तमींमहइंद्रंमस्रायः	४	६	१३
तमींमहेपुरुष्टुतं	६	१	११
तमींमृजंत्यायवः	७	१	३३
तमींशानंजगतः	१	६	१५
तमुक्षमाणमव्ययें	७	४	२५

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
तमुक्षमाणंरजसिस्व	२	५	२०
तमुज्येष्ठंनमसाहविर्भिः	५	६	२१
तमुत्वागोतमागिरा	१	५	२६
तमुत्वादध्यङ्ङृषिः	४	५	२३
तमुत्वानूनमसुरप्रचेतसं	६	६	१३
तमुत्वानूनमीमहे	६	२	२०
तमुत्वापाथ्योवृषा	४	५	२३
तमुत्वायःपुरासिथ	४	७	२३
तमुत्वावाजसातमं	१	५	२६
तमुत्वावाजिनंनरः	६	८	७
तमुत्वावृत्रहंतमं	१	५	२७
तमुत्वासत्यसोमपाः	४	७	२२
तमुद्यमःपुर्वणीकहोतः	४	५	१२
तमुनूनंतविषीमंतमेषां	४	३	२३
तमुनःपूर्वेपितरोनवग्वा	४	६	२३
तमुष्टवामयइमाजुजानं	६	६	२३
तमुष्टवामयंगिरः	६	६	३१
तमुष्टुहियोअभिभूत्योजाः	४	६	४
तमुष्टुहियःस्विषुःसुधं	४	२	१९
तमुष्टुहीद्रंयोहसत्वा	२	४	१३
तमुस्तुषइंद्रंतंगृणीषे	२	६	२७
तमुस्तुषइंद्रंयोविदानः	४	६	११
तमुस्तोतारःपूर्व्यंयथाविद	२	२	२६
तमुस्रामिंद्रंनरंजमानम्	७	६	१
तमूतयोरणयन्छूरसातौ	१	७	९
तमूर्मिमापोमधुमत्तमंवः	५	४	१४
तमूषुसमनागिरा	६	३	२६
तमूत्वियाउपवाचः	२	५	१२
तमेवऋषिंतमुब्रह्माणमाहु	८	६	४
तमोषधीर्दधिरेगर्भमृत्वि	८	४	२२
तम्वभिप्रगायत	६	१	१७
तम्वभिप्रार्चत	६	६	१५
तयापवस्वधारया	७	१	२
तयापवस्वधारया	७	१	६
तयोरिदमवच्छवः	४	४	३२
तयोरिदवसावयं	१	१	३३
तयोरिद्धृतवत्पयः	१	२	६
तरणिर्विश्वदर्शतः	१	४	७
तरणिरित्सिषासति	५	३	२०
तरणिर्वोजनानां	६	३	४७
तरत्समुद्रंपवमानऊर्मिणा	७	१	१५
तरत्समुद्रंपवमानऊर्मिणा	७	५	१४
तरोभिर्वोविदद्वसुः	६	४	४८
तवक्रत्वातवदंसनाभिः	४	६	२
तवक्रत्वातवोतिभिः	६	७	२३
तवक्रत्वासनेयंतवरातिभिः	६	१	१४
तवच्यौत्नानिवज्रहस्तता	५	२	२९
तवत्यइंद्रसख्येषुवह्नयः	८	७	२६
तवत्यइंदोअंधसः	७	१	८
तवत्यदिंद्रियंबृहत्	६	१	१८
तवत्येअग्नेअर्चयः	३	८	२३
तवत्येअग्नेअर्चयः	४	१	२
तवत्येअग्नेहरितोघृतस्राः	३	५	५
तवत्येपितोददतः	२	५	६
तवत्येपितोरसारजांसि	२	५	६
तवत्येसोमपवमाननिष्ये	७	४	२
तवत्येसोमशक्तिभिः	७	७	११
तवत्यंनयैनृतोपइंद्र	२	६	२८
तवत्रिधातुपृथिवीउतद्यौः	५	२	७
तवत्विषोजनिमञ्जेजतद्यौः	३	५	२१
तवद्युमंतोअर्चयः	४	१	१८
तवद्यौरिंद्रपौंस्यं	६	१	१८
तवद्रप्साउदप्रुतः	७	५	१०
तवद्रप्सोनीलवान्वाशऋ	६	१	३५

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
तवप्रणीतीद्रजोहुवानान्	५	३	१२
तवप्रत्नेभिरध्वभिः	७	१	९
तवप्रयक्षिसंदृशे	४	५	२२
तवप्रयाजाअनुयाजाश्च	८	१	११
तवभ्रमासआशुयापतंति	३	४	२३
तववायवृतस्पते	६	२	३०
तवविश्वेसजोषसः	६	८	८
तवव्रतेसुभगासः	२	७	९
तवशरीरंपतयिष्णवर्वन्	२	३	१३
तवशुक्रासोअर्चयः	७	२	७
तवश्रियासुदृशोदेवदेवाः	३	८	१६
तवश्रियेमरुतोमर्जयन्त	३	८	१६
तवश्रियेव्यजिहीत	२	६	३२
तवश्रियोवपुष्यंस्येवविद्युतः	८	४	२०
तवस्यामपुरुवीरस्य	२	७	९
तवस्वादिष्टाग्नेसंदृष्टिः	३	५	१०

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
तवहत्यादिद्रविश्वमाजौ	४	६	१०
तवाग्नेहोत्रंतवपोत्रं	२	५	१७
तवाग्नेहोत्रंतवपोत्रमृत्वियं	८	४	२१
तवायंसोमस्त्वमेह्यर्वाङ्	३	२	१८
तवाहंशूररातिभिः	१	१	२१
तवाहंसोमरारण	७	५	१५
तवाहमग्नऊतिभिः	४	१	१
तवाहमग्नऊतिभिः	६	१	३४
तवेदंविश्वमभितःपशव्यं	५	६	२३
तवेदिंद्रप्रणीतिषु	५	८	१३
तवेदिंद्रावसंवसु	५	३	२०
तवेदिंद्राहमाशसा	६	५	३२
तवेदुताःसुकीर्तयः	६	३	४८
तवेमाःप्रजादिव्यस्यरेतसः	७	३	१७
तवेमेसप्तसिंधवः	७	२	८
तवोतिभिःसचमानाआरि	४	२	१८

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
तस्माअग्निर्भारतःशर्मयंस	३	६	१३
तस्माअर्षतिदिव्या	२	७	४
तस्माइदाश्वेहविः	५	७	२
तस्माइद्विश्वेधुनयंत	२	७	४
तस्माद्यज्ञात्सर्वहुतऋचः	८	४	१८
तस्माद्यज्ञात्सर्वहुतःसंभृ	८	४	१८
तस्माद्विराळजायत	८	४	१७
तस्माअरंगमामवः	७	६	५
तस्मिन्नावेशयागिरः	२	४	१९
तस्मिन्हिसंत्यूतयः	६	४	२
तस्यैतवस्या१मनुदायि	२	६	२६
तस्यैनूनमभिद्यवे	६	५	२५
तस्यैतेवाजिनोवयं	७	२	२
तस्यद्युमाँअसद्रथः	६	२	३८
तस्यवज्रःक्रन्दतिस्मत्स्वर्षा	१	७	१०

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
तस्यवयंसुमतौयज्ञियस्य	४	७	३२
तस्यवयंसुमतौयज्ञियस्य	८	७	१९
तस्याःसमुद्राअधिविक्ष	२	३	२२
तस्येदवंतोरंहयंतआशवः	६	१	३०
तस्यैदिहस्तवथवृष्ण्यानि	३	६	५
ताँआरुद्रस्यमीळ्हुषोविवा	५	४	२८
ताँआशिरंपुरोळाशं	५	७	१९
ताँइयानोमहिवरूथं	२	७	२१
ताँउशतोविबोधय	१	१	२२
तांजुषस्वगिरंमम	३	४	१०
तांपूषन्छिवतमामेरयस्व	८	३	२७
तांपूष्णःसुमतिंवयं	४	८	२३
तांवोधेनुंनवासुरीं	२	२	१
तांवोदेवाःसुमतिमूर्जय	४	२	१६
तांसुतेकीर्तेमघवन्महि	८	१	१५
ताअस्तवयुर्नवीरवक्षणं	४	३	२

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
ताअ॒भिसं॑त॒मस्तृ॑तं	६	७	३२
ताअ॑स्य॒ज्येष्ठ॑मिंद्रि॒यं	८	७	१०
ताअ॑स्य॒नम॑सा॒सहः॑	१	६	७
ताअ॑स्यपृशना॒युवः॑	१	६	७
ताअ॑स्य॒वर्ण॑मा॒यु	२	५	२६
ताअ॑स्य॒सूद॑दोहसः	६	५	५
ताआच॑रंतिसम॒नापु॒रस्ता॑	३	८	२
ताइ॒न्वे॒३॒॑ वस॑म॒नास॑मा॒नी	३	८	२
ताईं॑वर्धंति॒मह्य॑स्य॒पौंस्यं॑	२	२	२५
ताक॒र्माष॑तरास्मै	२	४	१३
तागृ॑णीहिनम॒स्ये॑भिःशू॒षैः	५	१	११
ताघा॒ताभ॒द्राउ॒षसः॑पु॒रासु॑	३	८	२
ताजि॒ह्वया॒सद॒मेदंसु॑मे॒धा	५	१	१०
तातूतइंद्रमह॒तोम॒हानि॑	३	६	७
तातूते॑स॒त्यातु॑विनृम्ण॒वि	३	६	८
ताते॑गृणंतिवे॒धसः॑	३	६	२९

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
तानः॑शक्तं॒पार्थि॑वस्य	४	४	६
तान॒आवो॑ळ्हमश्विना	२	८	८
तानव्य॑सो॒जर॑माणस्य॒म	५	१	१
तान॑स्ति॒पात॑नू॒पा	५	५	८
तानीदहा॑निबहु॒लान्या॑स	५	५	२३
तानृभ्य॒आसौ॑श्रव॒सासु॒वी	४	५	१५
तानो॑अ॒द्यव॑नस्पती	१	२	२६
तानो॑रासन्राति॒षाचो॒वसू॑	५	३	२७
तानो॒वाज॑वती॒रिषः॑	४	८	२९
तान्यज॑त्राँऋता॒वृधः॑	१	१	२७
तान्पूर्व॑यानि॒विदा॑हूमहे	१	६	१५
तान्वं॑दस्वम॒रुत॒स्ताँउप॑स्तु	६	१	३८
तान्वो॑म॒होम॒रुत॑एव॒	२	७	२१
ताबा॒हवा॑सुचे॒तुना॑	४	४	२
ताभि॒राग॑च्छतंनरा	४	८	२८
ताभि॒राया॑तमू॒तिभिः॑	५	८	५

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
ताभि॒राया॑तंवृष॒णोप॑मे॒हवं॑	६	२	७
ताभु॒ज्युंविभि॑र॒द्भ्यःस॑मु॒द्रा	५	१	२
ताभूरि॑पाशा॒वनृ॑तस्य॒सेतू	५	५	७
ताभ्यां॒विश्व॑स्यराजसि॒	७	२	७
तामं॑दसा॒नामनु॑षोदुरो॒ण	७	८	२०
ताम॑ग्नेअ॒स्मेइष॒मेर॑यस्व	५	२	८
ताम॑स्यरी॒तिंप॑र॒शोरि॑व॒प्र	४	३	२
ताम॒हांता॒सद॒स्पती॑	१	२	३
तामा॒ताविश्ववे॑दसा	६	२	२१
तामि॒त्रस्य॒प्रश॑स्तये	१	२	३
तामे॑अश्विनासनी॒नां	५	८	८
तामे॒अश्व्या॑नां॒हरी॑णां	६	२	२५
ताय॒ज्ञमाशुचि॑भिश्चक्रमा॒	५	१	१
ताय॒ज्ञेषु॒प्रशं॑सता	१	२	३
तायो॑धिष्टम॒भिगाइं॑द्रनू॒	४	८	२७
तारा॑जानाशुचिव्रता	४	५	२५

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
ताव॒ज्रिणं॑मं॒दिनं॒स्तोम्यं॒मदे॑	८	५	६
ताव॑दुषो॒राधो॑अ॒स्मभ्यं॑	५	५	२६
ताव॒र्तिर्या॑तंज॒युषा॒विपर्व॑तं	७	८	१७
ताव॒ल्गूद॒स्त्रापु॑रु॒शाक॑तमा	५	१	१
तावां॑गी॒र्भिर्वि॑प॒न्यवः॑	५	६	१७
तावां॒धियोव॑सेवाज॒यंतीः॑	३	७	१६
तावां॑नरा॒स्ववसे॑सुजा॒ता	१	८	१९
तावां॑मित्रावरुणाधार॒यत्	८	७	२०
तावां॒वास्तू॑न्युश्मसि॒	२	२	२४
तावां॒विश्व॑स्यगो॒पा	६	२	२१
तावां॑स॒म्यग॑द्रुह्वा॒णा	४	४	८
तावा॑म॒द्यताव॑प॒रंहु॑वेम	२	५	१
तावा॑म॒द्यह॑वामहे	६	२	२६
तावा॑मिया॒नोव॑से	४	४	३
तावा॒मेषे॒रथा॑नां	४	४	४
तावा॒मेषे॒रथा॑नां	४	४	३२

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
ताविग्रंधैथेजठरंपृणध्यै	५	१	१०
ताविदाचिदहानां	६	२	७
ताविद्युःशंसमत्यं	५	६	१८
ताविद्दोषाताउषसिशुभ	६	२	७
ताविद्वांसाहवामहेवां	१	८	२२
तावृधंतावनुद्यून्	४	४	३२
तासुत्राजावृतासुती	२	८	८
तासांनसीशवसानाहिभू	५	६	१५
तासुजिह्वामुपह्वये	१	१	२५
तासुदेवायदाशुषे	५	८	२
ताहत्यद्वर्तियदध्रमुग्रा	५	१	१
ताहिक्षत्रमविदुतं	४	४	४
ताहिक्षत्रंधारयेथेअनुद्यू	५	१	१०
ताहिदेवानामसुरातावृ	५	५	७
ताहिमध्यंभराणां	६	३	२४
ताहिशश्वंतईळते	५	६	१७

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
ताहिश्रेष्ठवर्चसा	४	४	३
ताहिश्रेष्ठादेवतातातुजा	५	१	११
ताहुवेयथोरिदं	४	८	२७
तिग्मंचिदेमहिवर्पो	४	५	३
तिग्मजंभायतरुणाय	६	१	३३
तिग्ममायुधंमरुतामनीं	६	६	३३
तिग्ममेकोबिभर्तिहस्तआ	६	२	३६
तिग्मायदंतरशनिःपतां	३	५	२०
तिग्मायुधौतिग्महेतीसुशे	५	१	१८
तिरःपुरूचिदश्विनारजां	३	४	३
तिरश्चीनोविततोरश्मिरे	८	७	१७
तिष्ठासुकंमधवन्मापरागाः	३	३	१९
तिष्ठाहरीरथआयुज्यमाना	३	२	१७
तिस्रःक्षपस्त्रिरहातिव्रजं	१	८	८
तिस्रोदेवीर्बर्हिरिदंवरीयः	८	२	२२
तिस्रोदेष्ट्रायनिर्ऋतीरुपासते	८	६	१६

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
तिस्रोद्यावोनिहिताअंतरं	५	६	९
तिस्रोद्यावःसवितुर्द्वा	१	३	६
तिस्रोभूमीर्धारयन्	२	७	७
तिस्रोमातॄस्त्रीन्पितॄन्	२	३	१५
तिस्रोयदग्नेशरदः	१	५	१७
तिस्रोयुद्धस्यसमिधःपरिं	२	८	१८
तिस्रोवाचंईरयतिप्रवह्निः	७	४	१७
तिस्रोवाचउदीरते	६	८	२३
तिस्रोवाचःप्रवदज्जोतिर	५	७	१
तीक्ष्णेनाग्नेचक्षुषारक्षयज्ञं	८	४	६
तीव्रस्यामिवयसोअस्यपा	८	८	१८
तीव्राःसोमासआगहि	१	२	८
तीव्राःसोमासआगहि	६	६	१
तीव्रान्घोषान्कृण्वतेवृषपा	५	१	२०
तीव्रोवोमधुमाँअयं	२	८	९
तुंजेतुंजेयउत्तरे	१	१	१४

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
तुग्रोहभुज्युमश्विनोदमेघे	१	८	८
तुचेतनायतत्सुनः	६	१	२८
तुजेनस्तनेपर्वताःसंतु	४	२	१४
तुभ्यंगावोघृतंपयः	६	८	२१
तुभ्यंघेत्तेजनाइमे	६	३	३४
तुभ्यंताअंगिरस्तम	६	३	३२
तुभ्यंदक्षकविक्रतो	३	१	१४
तुभ्यंपयोयत्पितरावनीतां	१	८	२४
तुभ्यंब्रह्माणिगिरइंद्रतुभ्यं	३	३	१६
तुभ्यंभरंतिक्षितयोयविष्ठ	३	८	१३
तुभ्यंवातासअभिप्रियः	६	८	२१
तुभ्यंशुक्रासःशुचयस्तु	२	१	२३
तुभ्यंश्चोतंत्यध्रिगो	३	१	२१
तुभ्यंसुतास्तुभ्यंमुसोत्वा	८	८	१८
तुभ्यंसोमाःसुताइमे	६	६	२५
तुभ्यंस्तोकाघृतश्चुतो	३	१	२१

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
तुभ्यंहिन्वानोवसिष्ठ	२	७	२५
तुभ्यमग्रेपर्यवहन्	८	३	२७
तुभ्यमुषासःशुचयःपरा	२	१	२३
तुभ्यायमद्रिभिःसुतः	६	६	१
तुभ्यायंसोमःपरिपूतो	२	१	२४
तुभ्येदमग्नेमधुमत्तमंवचः	४	१	३
तुभ्येदमिंद्रपरिषिच्यतेम	८	८	२५
तुभ्येदिमासवनाशूरविश्वा	५	३	६
तुभ्येदिंद्रमरुत्वते	६	५	२८
तुभ्येदिंद्रस्वओक्ये	३	३	६
तुभ्येदेतेबहुलाअद्रिदुग्धाः	१	४	१८
तुभ्येदेतेमरुतःसुशेवाः	४	१	२७
तुभ्येमाभुवनाकवे	७	१	२९
तुरण्यवोमधुमंतंघृतश्चुतं	६	४	१९
तुरण्यवोंगिरसोनक्षंत	५	४	१९
तुरीयंनामयज्ञियं	६	५	३६

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
तुविक्षंतेसुकृतंसूमयंधनुः	६	५	३०
तुविग्रीवोवपोदरः	६	१	२३
तुविग्रीवोवृषभोवावृधानः	३	८	१५
तुविशुष्मतुविक्रतो	६	५	१
तूतुजानोमहेमते	६	१	९
तूर्वन्नोजीयान्तवसस्तवीं	४	६	९
तृणस्कंदस्यनुविशः	२	४	१२
तृतीयेधानाःसवनेपुरुष्टुत	३	३	१८
तृदिलाअतृदिलासोअद्रयः	८	४	३१
तृपुयन्नातृपुर्णावक्षं	३	५	७
तृष्टमेतत्कटुकमेतत्	८	३	२६
तृष्टामयाप्रथमयातवेसजूः	८	३	७
तेअज्येष्ठाअकनिष्ठासउ	४	३	२४
तेअद्रयोदशयंत्रासआशवः	८	४	३०
तेअस्मभ्यंशमंयंस	१	६	१७
तेअस्यसंतुकेतवोमृत्यवः	७	२	२३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
तेआचरंतीसमनेवयोषा	५	१	१९
तेक्षोणीभिररुणेभिः	२	७	२१
तेगव्यतामनसाद्रध्रमुब्धं	३	४	१४
तेनःपूर्वासउपरासइंदवः	७	३	२
तेनःसंतुयुजःसदा	६	६	३
तेनःसहस्रिणंरयिं	६	८	१
तेनआस्रोवृकाणां	६	४	५३
तेनइंद्रःपृथिवीक्षामवर्ध	४	८	१३
तेननासत्यागतं	१	४	२
तेननोवाजिनीवसूपश्चे	५	८	४
तेनसत्येनजागृतं	१	२	३
तेनस्तोतृभ्यआभर	६	५	३०
तेनस्राध्वंतेवतुत	६	२	२७
तेनूनंनोयमूतये	८	७	१३
तेनोअवंतोहवनश्रुतोहवं	८	२	७
तेनोगृणानेमहिनीमहिश्र	२	३	३
तेनोगोपाअपाच्यः	६	२	३५

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
तेनोनावमुरुष्यत	६	२	२३
तेनोभद्रेणशर्मणा	६	१	२८
तेनोमित्रोवरुणोअर्यमा	४	२	१३
तेनोरत्नानिधत्तन	१	२	२
तेनोरायोद्युमतोवाजवतः	४	८	१०
तेनोरुद्रःसरस्वतीसजो	४	८	१०
तेनोवसूनिकाम्या	४	३	२९
तेनोवृष्टिंदिवस्परि	७	२	५
तेप्रत्नासोव्युष्टिषु	७	४	२४
तेभ्योगोधाअयथंकर्षदेत	७	७	२१
तेभ्योद्युम्नंबृहद्यशः	४	४	२२
तेमआहुर्यआययुः	४	३	११
तेमन्वतप्रथमंनामधेनोः	३	४	१५
तेमर्मृजतदद्वांसोअद्रिं	३	४	१४
तेमायिनोममिरेसुप्रचेतसः	२	३	२
तेरायातेसुवीर्यैः	३	५	८
तेरुणेभिर्वरमाप्शंगैः	१	६	१४
तेरुद्रासःसुमखाअग्नयो	४	४	३४
तेवदन्प्रथमाब्रह्मकिल्बि	८	६	७
तेवर्धंतस्वतवसो	१	६	१०
तेविंदन्मनसादीध्याना	८	८	३९
तेविश्वादाशुषेवसु	७	१	३७
तेवोहदेमनसेसंतुयज्ञा	३	७	९
तेषांहिचित्रमुक्थ्यं	६	४	५१
तेषांहिमह्नामहतामनर्व	८	२	९
तेसत्येनमनसागोपतिंगाः	८	२	१६
तेसत्येनमनसादीध्यानाः	५	६	१२
तेसीषपंतजोपमाथजं	५	४	१०
तेसुतासोमदितसाः	७	२	१६
तेसूनवःस्वपसःसुदंससः	२	३	२
तेसोमादोहरीइंद्रस्यनिंस	८	४	३०
तेस्पृदासोनोक्षणः	४	३	८
तेस्यामदेववरुण	५	५	९
तेस्यामयेअग्नयें	३	५	८
तेहिद्यावापृथिवीभूरिरेत	८	४	२५
तेहिद्यावापृथिवीमातरा	८	२	८
तेहिद्यावापृथिवीविश्वशं	२	३	३
तेहिन्विरेअरुणंजेन्यंवसु	६	७	७
तेहिपुत्रासोअदितेः	६	१	२५
तेहिप्रजायाअभरंतविश्र	८	४	२४
तेहियज्ञेषुयज्ञियासऊमाः	५	४	६
तेहियज्ञेषुयज्ञियासऊमाः	८	३	११
तेहिवस्त्रोवसवानाः	१	६	१७
तेहिश्रेष्ठवर्चसस्तउन	४	८	१२
तेहिष्मावनुपोनरः	६	२	२३
तेहिसत्याऋतस्पृशः	४	४	५
तेहिस्थिरस्यशवसः	४	३	८
तोकेहितेतनयउर्वरासु	३	७	१६
तोशावृत्रहणाहुवे	३	१	११
तोशासारथयावाना	६	३	२०
त्मनावहंतोदुरो	१	५	१३
त्मनासमत्सुहिनोतयज्ञं	५	३	२५
त्यंचित्पर्वतंगिरिं	६	४	४४
त्यंचिदद्रिंमृतजुरं	८	८	१
त्यंचिदर्णमधुपंशयानं	४	१	३३
त्यंचिदश्नंवाजिनं	८	८	१
त्यंचिदस्यक्रतुभिर्निषत्तं	४	१	३२
त्यंचिदित्थाकृत्पयंशयानं	४	१	३२
त्यंचिदेषांस्वधयामदंतं	४	१	३२
त्यंचिद्वादीर्घपृथुं	१	३	१४
त्यंनुमारुतंगणं	६	६	२९
त्यंन्वश्विनाहुवे	५	८	३४
त्यंसुमेषंमहयास्त्रविंदं	१	४	१२
त्यमुवोअप्रहणं	४	७	१६

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
त्यमु॑वःसत्रा॒साहं॑	६	६	१६
त्यमू॒षुवा॒जिनं॑दे॒वजू॑तं	८	८	३६
त्यस्य॑चिन्मह॒तोनिर्मृ॒गस्य॑	४	१	३२
त्यांनुक्ष॒त्रियाँ॒अव॑	६	४	५१
त्यांनुपू॒तद॑क्षसः	६	६	२९
त्यांनुयेविरोद॑सी	६	६	२९
त्रय॒इंद्र॑स्य॒सोमाः॑	५	७	१८
त्रयः॑कृण्वंति॒भुव॑नेषु॒रेतः॑	५	३	२३
त्रयः॑के॒शिन॑ऋतु॒था	२	३	२२
त्रयः॒कोशा॑सश्चोतंति	५	७	१८
त्रयः॑प॒वयो॑मधु॒वाह॑ने॒रथे॑	१	३	४
त्रा॒तानो॑बोधि॒दद॑शानआ॒	३	५	२४
त्रा॒तार॒मिंद्र॑मवि॒तार॒मिंद्रं॑	४	७	३२
त्राता॑रोदेवा॒अधि॑वोचता	६	४	१३
त्रा॒तारं॑त्वात॒नूनां॑	२	६	३०
त्रायं॑तामि॒हदे॒वाः	८	७	२५

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
त्रिं॒शच्छ॑तंव॒र्मिण॑इंद्रसा॒कं	४	६	२४
त्रिं॒शद्धाम॒विरा॑जति॒	८	८	४७
त्रिः॑ष॒ष्टिस्त्वा॑म॒रुतो॑वावृ	६	६	३३
त्रिः॑स॒प्तम॑यू॒र्यः॑स॒प्त	२	५	१६
त्रिः॑स॒प्तयद्गुह्या॑नि॒त्वे	१	५	१८
त्रिः॑स॒प्तवि॑ष्पुलिंग॒का	२	५	१६
त्रिः॑स॒प्तस॒स्रान॒द्यो॑म॒हीर॒पः	८	२	७
त्रिः॑स्म॒माह्नः॑श्नथयोवैत॒से	८	५	१
त्रिक॑द्रुकेभिः॑पतति॒	७	६	१६
त्रिक॑द्रुकेषु॒चेत॑नं	६	१	१०
त्रिक॑द्रुकेषु॒चेत॑नं	६	६	१९
त्रिक॑द्रुकेषुमहि॒षो	२	६	२८
त्रि॒तःकूपेव॑हितोदे॒वान्	१	७	२३
त्रिधा॑हि॒तंप॒णिभि॑र्गु॒ह्यमा॑	३	८	१०
त्रि॒पं॒चा॒शःक्री॑ळति॒व्रात॑ए	७	८	४
त्रि॒पा॒ज॒स्योवृ॑ष॒भोवि॒श्वरू॑	३	४	१

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
त्रि॒पादू॒र्ध्वउदै॒त्पुरु॑षः	८	४	१७
त्रि॒भिः॒प॒वित्रै॒रपु	३	१	२७
त्रि॒भिष्ट्वंदे॑वसवितः	७	२	१८
त्रि॒मू॒र्धानं॑स॒प्तर॑श्मिंगृणी॒षे	२	२	१५
त्रिरं॒तरि॑क्षंसवि॒ताम॑हित्व॒	३	८	४
त्रिर॑श्विना॒सिंधु॑भिः	१	३	५
त्रिर॑स्मैस॒प्तधे॒नवो॑दुदुह्रे	७	२	२३
त्रिर॑स्य॒ताप॑र॒मासं॑तिस॒	३	४	१३
त्रिरा॑दि॒वःस॑वित॒र्वार्या॑णि	३	४	१
त्रिरादि॒वःस॑वि॒तासो॑षवी	३	४	१
त्रिरु॑त्त॒मादू॒णशा॑रोच॒नानि॑	३	४	१
त्रिर्दे॒वःपृ॑थि॒वीमे॒षए॒तां	५	६	२५
त्रिर्नो॑अश्विनादि॒व्यानि॑	१	३	४
त्रिर्नो॑अश्विनायज॒ता	१	३	५
त्रिर्नो॑र॒यिंव॑हतमश्विना	१	३	४
त्रिर्या॑तु॒धान॒ःप्रसि॑तिंतए	८	४	७

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
त्रिर्व॒र्तिर्या॑तं॒त्रिरनु॑व्रते॒	१	३	४
त्रि॒वं॒धु॒रेण॑त्रि॒वृता॑	१	४	१
त्रि॒वं॒धु॒रेण॑त्रि॒वृता॒रथे॑न	१	८	१८
त्रि॒वं॒धु॒रेण॑त्रि॒वृता॒रथे॑न	६	६	८
त्रि॒वि॒ष्टि॒धातु॑प्रति॒मान॒मो	१	७	१५
त्रिश्चि॑द॒क्तोःप्रचि॑कितु॒र्वसू॑	५	२	१४
त्रिश्चि॑न्नोअ॒द्याभ॑वतंनवेद	१	३	४
त्रि॒ष॒धस्था॑स॒प्तधा॑तुः	४	८	३२
त्रि॒ष॒ध॒स्थेब॒र्हिषि॑	१	४	१
त्रीणि॒जाना॒परि॑भूषंत्यस्य	१	७	१
त्रीणि॑तआहुर्दि॒विबंध॑ना	२	३	१२
त्रीणि॑त्रि॒तस्य॒धार॑या	७	५	४
त्रीणि॑प॒दान्य॒श्विनोः॑	५	८	२९
त्रीणि॑प॒दाविच॑क्रमे	१	२	७
त्रीणि॑राजानावि॒दथे॑पु॒रूणि॑	३	२	२४
त्रीणि॑श॒तात्रीस॒हस्रा॑	३	१	६

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
त्रीणिशतात्रीसहस्राण्यु	८	१	१२
त्रीणिशतान्यवैतां	५	८	१७
त्रीणिसरांसिपृक्षयः	५	८	१९
त्रीण्यायूंषितवंजातवेद	३	१	१७
त्रीण्येकंउरुगायोविचक्रमे	६	२	३६
त्रीयच्छतामहिषाणामघो	४	१	२४
त्रीरोचनादिव्याधारयंत	२	७	७
त्रीरोचनावरुणत्रीँरुत	४	४	७
त्रीषधस्थासिंधवस्त्रिःक	३	४	१
त्र्यंबकंयजामहे	५	४	३०
त्र्यर्यमामनुषोदेवतातां	४	१	२३
त्र्युदायंदेवहितंयथावः	३	७	९
त्वंकरंजमुतपर्णयंवधीः	१	४	१६
त्वंकविंचोदयोर्कसातौ	४	६	२१
त्वंकुत्ससंशुष्णहत्येष्वाविथ	१	४	१०
त्वंकुत्सेनामिशुष्णंमिंद्र	४	७	३
त्वंगोत्रमंगिरोभ्योवृणोरप	१	४	९
त्वंचसोमनोवशः	१	६	२०
त्वंचित्तीतवदक्षैः	६	५	३३
त्वंचिन्नःशम्याअग्नेअस्याः	३	४	२०
त्वंजघंथनमुंचिमखस्यु	८	३	४
त्वंजामिर्जनानां	१	५	२३
त्वंजिगेथनधनारुरोधिथ	१	७	१५
त्वंतदुक्थमिंद्रबर्हणाकः	४	६	२१
त्वंतंदेवजिह्वया	४	५	२७
त्वंतंब्रह्मणस्पते	१	१	३४
त्वंतमग्नेअमृतत्व	१	२	३३
त्वंतमिंद्रपर्वतंनभोजसे	१	४	१९
त्वंतमिंद्रपर्वतंमहामुरुं	१	४	२२
त्वंतमिंद्रमर्त्यं	४	२	५
त्वंतमिंद्रमर्त्यं	८	८	२९
त्वंतमिंद्रवावृधानो	२	१	२०
त्वंतस्यद्वयाविनो	१	३	२४
त्वंतांअग्नउभयान्वि	२	५	२१
त्वंतांइंद्रोभयाँअमित्रान्	४	७	५
त्वंतान्संचप्रतिचासि	२	५	१९
त्वंतान्वृत्रहत्येचोदयोनॄन्	७	७	७
त्वंतूनइंद्रतंरयिंदा	२	४	८
त्वंत्यप्णीनांविंदोवसु	७	५	२४
त्वंत्यमिटतोरथं	८	८	२९
त्वंत्यमिंद्रसूर्यं	८	८	२९
त्वंत्याचिदच्युता	४	५	२
त्वंत्याचिद्वात्स्याश्वागाः	७	७	६
त्वंत्याञ्चइंद्र देवचित्रा	१	५	५
त्वंत्येभिरागहि	१	२	३१
त्वंत्वंमहर्थाउपस्तुतः	८	५	५
त्वंदाताप्रथमोराधसाम	६	६	१३
त्वंदिवोधरुणंधिषणोजसा	१	४	२१
त्वंदिवोबृहतःसानुकोपयः	१	४	१७
त्वंदूतःप्रथमोवरेण्यः	८	७	५
त्वंदूतस्त्वमुनःपरस्पाः	२	६	१
त्वंदूतोअमर्त्यः	४	५	२२
त्वंदेविसरस्वति	४	८	३१
त्वंद्यांचमहिव्रत	७	४	२८
त्वंधियंमनोयुजं	७	४	२७
त्वंधुनिरिंद्रधुनिमतीः	२	४	१७
त्वंधुनिरिंद्रधुनिमतीः	४	६	१०
त्वंधृष्णोधृषतावीतहव्यं	५	२	२९
त्वंनःपश्चादधरादुत्तरात्	६	४	३९
त्वंनःपाह्यंहसः	४	५	२६
त्वंनःपाह्यंहसः	५	२	२०
त्वंनःसोमविश्वतः	७	७	१२
त्वंनःसोमविश्वतोरक्ष	१	६	२०
त्वंनःसोमविश्वतोवयोधाः	६	४	१३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
त्वंनःसोमसुक्रतुः	७	७	१२
त्वंनइंद्रऋतयुः	६	५	९
त्वंनइंद्रत्वाभिरूती	२	६	२५
त्वंनइंद्ररायातरूषसा	२	१	१७
त्वंनइंद्ररायापरीणसा	२	१	१७
त्वंनइंद्रवाजयुः	५	३	१५
त्वंनइंद्रशूरशूरैः	७	७	७
त्वंनइंद्राभरँओजो	६	७	२
त्वंनइंद्रासांहस्ते	६	५	१०
त्वंनश्चित्रऊत्या	४	८	२
त्वंनृचक्षाअसिसोमविश्व	७	३	१९
त्वंनृचक्षावृषभानु	३	१	१५
त्वंनृभिर्नृमणोदेववीतौ	५	२	२९
त्वंनोअग्नआयुषु	६	३	२३
त्वंनोअग्नएषां	४	१	२
त्वंनोअग्नेअग्निभिः	८	७	२९

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
त्वंनोअग्नेअधरादुदक्तात्	८	५	८
त्वंनोअग्नेअद्भुत	४	१	२
त्वंनोअग्नेअंगिरः	४	१	२
त्वंनोअग्नेतवदेव	१	२	३४
त्वंनोअग्नेपित्रोरुपस्थे	१	२	३३
त्वंनोअग्नेमहोभिः	६	५	११
त्वंनोअग्नेवरुणस्यविद्वान्	३	४	१२
त्वंनोअग्नेसनयेधनानां	१	२	३३
त्वंनोअसिभारताग्ने	२	५	२८
त्वंनोअस्याइंद्रदुर्हणायाः	१	८	२६
त्वंनोअस्याअमतेरुतक्षुधः	६	४	५०
त्वंनोअस्याउषसो	३	१	१५
त्वंनोगोपाःपथिकृत्	२	६	३०
त्वंनोवायवेषामपूर्व्यः	२	१	२३
त्वंनोवृत्रहंतम	७	७	१२
त्वंपवित्रेरजसोविधर्मणि	७	३	१७

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
त्वंपाहींद्रसहीयसोनॄन्	२	४	११
त्वंपिप्रुंमृगयंशूशुवांसं	३	५	१९
त्वंपुरइंद्रचिकिदेनाव्योज	६	६	३८
त्वंपुरंचरिष्ण्वं	५	७	१५
त्वंपुरूण्याभरास्वश्व्या	८	६	१५
त्वंपुरूसहस्राणिशतानिच	६	४	३७
त्वंभगोनआहिरत्नमिषे	४	५	१५
त्वंभुवःप्रतिमानंपृथिव्या	१	४	१४
त्वंमखस्यदोधतः	८	८	२९
त्वंमहाँइंद्रतुभ्यंहक्षाः	३	५	२१
त्वंमहाँइंद्रयोहशुष्मे	१	५	४
त्वंमहीमवनिंविश्वधेनां	३	६	२
त्वंमानेभ्यइंद्रविश्वजन्या	२	४	९
त्वंमायाभिरनवद्यमायिनं	८	८	५
त्वंमायाभिरपमायिनोध	१	४	९
त्वंयविष्ठदाशुषः	६	६	५

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
त्वंरथंप्रभरोयोधमृष्वं	४	६	२१
त्वंरयिंपुरुवीरं	६	५	१२
त्वंराजेंद्रयेचदेवाः	२	४	१६
त्वंराजेवसुव्रतः	६	८	१०
त्वंवरुणउतमित्रोअग्ने	५	२	१५
त्वंवरोसुषाम्णे	६	२	१४
त्वंवर्मासिसप्रथः	५	३	१५
त्वंवलस्यगोमतः	१	१	२१
त्वंविक्षुप्रदिवःसीदआसु	४	५	७
त्वंविप्रस्त्वंकविः	६	८	९
त्वंविश्वस्यजगतः	८	५	२१
त्वंविश्वस्यधनदाअसि	५	३	२०
त्वंविश्वस्यमेधिर	१	२	१९
त्वंविश्वादधिषेकेवलानि	८	५	१५
त्वंविश्वेषांवरुणासि	२	७	७
त्वंविष्णोसुमतिंविश्वज	५	६	२५

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
त्वंवृथानृधइंद्र	२	१	१८
त्वंवृधइंद्रपूर्व्योभू	४	६	१०
त्वंवृषाजनानां	६	१	१८
त्वंशुताान्यवशंबरस्य	४	७	३
त्वंशयोयमहिनागृणानः	८	८	५
त्वंश्रद्धाभिर्मंदसानः	४	६	२२
त्वंसत्यइंद्रधृष्णुरेतान्	१	५	४
त्वंसद्योअपिबोजातइंद्र	३	२	१०
त्वंसमुद्रियाअपः	७	१	२९
त्वंसमुद्रोअसिविश्ववित्कं	७	३	१७
त्वंसिंधूँरवासृजः	८	७	२१
त्वंसुतस्यपीतये	१	१	१०
त्वंसुतोनृमादनः	७	२	१३
त्वंसुष्वाणोअद्रिभिः	७	२	१३
त्वंसूकरस्यदर्दृहि	५	४	२२
त्वंसूरोहरितोरामयोषून्	१	८	२६
त्वंसूर्येनआभज	६	७	२२
त्वंसोमक्रतुभिःसुक्र	१	६	१९
त्वंसोमतनूकृद्भ्यः	६	५	३३
त्वंसोमनृमादनः	६	८	१४
त्वंसोमपणिभ्यआ	६	८	१२
त्वंसोमपवमानः	७	१	१६
त्वंसोमपितृभिःसंविदान	६	४	१२
त्वंसोमप्रचिकितो	१	६	१९
त्वंसोममहेभगं	१	६	२०
त्वंसोमविपश्चितं	६	८	६
त्वंसोमविपश्चितं	७	१	४०
त्वंसोमसूरएषः	७	२	१०
त्वंसोमासिधारयुः	७	२	१३
त्वंसोमासिसत्पतिः	१	६	१९
त्वंहत्यत्सप्तभ्योजायमानः	६	६	३५
त्वंहत्यदप्रतिमानमोजः	६	६	३५
त्वंहत्यदिंद्रकुत्समावः	५	२	२९
त्वंहत्यदिंद्रचोदीः	१	५	४
त्वंहत्यदिंद्रसप्तयु	१	५	५
त्वंहत्यदिंद्रारिषण्यन्	१	५	४
त्वंहत्यदृणयाइंद्रधीरः	८	४	१५
त्वंहत्यवृषभचर्षणीनां	६	६	३५
त्वंहनुत्यददमायोदस्यून्	४	६	४
त्वंहयद्यविष्ठय	६	५	२४
त्वंहिक्षेतवद्यशः	४	५	१
त्वंहिनस्तन्वःसोमगोपाः	६	४	१२
त्वंहिनःपितावसो	६	७	२
त्वंहिमन्योअभिभूत्योजा	८	३	१८
त्वंहिमानुषेजने	४	१	१३
त्वंहिराधस्पतेराधसोम	६	४	३८
त्वंहिविश्वतोमुख	७	१	५
त्वंहिवृत्रहन्नेषां	६	६	२७
त्वंहिशश्वतीनां	६	७	१
त्वंहिशूरःसनिता	२	४	१८
त्वंहिष्माच्यावयन्नच्युता	३	२	१
त्वंहिसत्योमघवन्नानतः	६	६	१३
त्वंहिसुप्रतूरसि	२	६	१४
त्वंहिसोमवर्धयन्	७	१	८
त्वंहिस्तोमवर्धनः	६	१	१६
त्वंहोतामनुर्हितः	१	१	२७
त्वंहोतामनुर्हितः	४	५	२२
त्वंहोतामंद्रतमोनोअध्रु	४	५	१३
त्वंह्यग्नेअग्निना	६	३	३१
त्वंह्यग्नेदिव्यस्यराजसि	२	२	१३
त्वंह्यग्नेप्रथमोमनोता	४	४	३५
त्वंह्येकइंशिषइंद्र	३	६	२८
त्वंह्यहिचेरवे	६	४	३७
त्वंह्यृगदैव्या	७	५	१७

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
त्वदग्नेकाव्यात्वन्मनीषाः	३	५	११
त्वद्धिपुत्रसहसो	३	१	१४
त्वद्धियाविशंआयुन्नसि	५	२	७
त्वद्भियेंद्रपार्थिवानि	४	७	३
त्वद्वाजीवाजंभरोविहायाः	३	५	११
त्वद्विप्रोजायतेवाज्यग्ने	४	५	९
त्वद्विश्वासुभगसौभगानि	४	५	१५
त्वमंगजरितारंयविष्ठ	३	८	१७
त्वमंगप्रशंसिषः	१	६	८
त्वमग्नइंद्रोवृषभः	२	५	१७
त्वमग्नईळितोजातवेदः	७	६	१९
त्वमग्नउरुशंसायवाघते	१	२	३४
त्वमग्नऋभुराकेन	२	५	१८
त्वमग्नेअदितिर्देव	२	५	१९
त्वमग्नेअमृतत्वउत्तमे	१	२	३३
त्वमग्नेगृहपतिः	५	२	२१
त्वमग्नेत्वष्टाविधते	२	५	१७
त्वमग्नेद्युभिस्त्वमा	२	५	१७
त्वमग्नेद्रविणोदा	२	५	१८
त्वमग्नेपुरुरूपोविशेविशे	३	८	२६
त्वमग्नेप्रथमोअंगिरा	१	२	३२
त्वमग्नेप्रथमोअंगिरस्तमः	१	२	३२
त्वमग्नेप्रथमोमातरिश्वने	१	२	३२
त्वमग्नेप्रमतिः	१	२	३३
त्वमग्नेप्रयतदक्षिणं	१	२	३४
त्वमग्नेबृहद्वयः	६	७	९
त्वमग्नेमनवेद्यामवाशयः	१	२	३२
त्वमग्नेयज्ञानां	४	५	२१
त्वमग्नेयज्यवेपायुः	१	२	३४
त्वमग्नेराजावरुणो	२	५	१७
त्वमग्नेरुद्रोअसुरो	२	५	१८
त्वमग्नेवनुष्यतोनिपाहि	४	५	१९
त्वमग्नेवनुष्यतोनिपाहि	५	२	६
त्वमग्नेवरुणोजायसेयत्	३	८	१६
त्वमग्नेवसूरिह	१	३	३१
त्वमग्नेवाघतेसुप्रणीतिः	३	४	१८
त्वमग्नेवीरवद्यशः	५	२	२०
त्वमग्नेवृजिनवर्तनिं	१	२	३३
त्वमग्नेवृषभःपुष्टिवर्धनः	१	२	३२
त्वमग्नेव्रतपाअसि	५	८	३५
त्वमग्नेशशमानाय	२	२	९
त्वमग्नेशोचिषाशोशुचानः	५	२	१६
त्वमग्नेसप्रथाअसिजुष्टो	४	१	५
त्वमग्नेसहसासहेतमः	२	१	१३
त्वमग्नेसुभृतउत्तमं	२	५	१९
त्वमग्नेसुहवोरण्वसंदृक्	५	१	२७
त्वमधग्रथमंजायमानः	३	५	२२
त्वमध्वर्युरुतहोता	१	६	३१
त्वमपामपिधानावृणोरपः	१	४	९
त्वमपोयदवेतुर्वशायां	४	१	३०
त्वमपोयद्धवृत्रंजघन्वान्	३	२	१०
त्वमपोविदुरोविधूचीः	४	७	२
त्वमर्यमाभवसियत्	३	८	१६
त्वमसिप्रशस्यः	५	८	३५
त्वमस्माकमिंद्रविश्वधं	२	४	१७
त्वमस्यपारेरजसोव्योमनः	१	४	१४
त्वमायसंप्रतिवर्तयोगोः	१	८	२५
त्वमावित्थनर्यंतुर्वशंयदुं	१	४	१८
त्वमावित्थसुश्रवसंतवोति	१	४	१६
त्वमित्सप्रथाअसि	६	४	३२
त्वमिंद्रनर्योयाँअवोनॄन्	१	८	२६
त्वमिंद्रप्रतूर्तिषु	६	७	३
त्वमिंद्रबलादधि	८	८	११
त्वमिंद्रयशाअसि	६	६	१३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
त्वमिंद्रसजोषसं	८	८	११
त्वमिंद्रसवितवाजपस्कः	५	३	३
त्वमिंद्रस्वर्यशाऋभुक्षाः	५	४	३
त्वमिंद्राभिभूरसि	८	८	११
त्वमिंद्राभिभूरसित्वंसूर्यं	६	७	१
त्वमिंद्रायविष्णवे	७	१	१३
त्वमिंद्रासिवृत्रहा	८	८	११
त्वमिंद्रोपरिस्रव	७	१	२५
त्वमिमाओषधीःसोम	१	६	३३
त्वमिमावार्यापुरु	४	५	२१
त्वमीशिषेवसुपतेवसूनां	२	४	१०
त्वमीशिषेसुतानां	६	४	४४
त्वमुत्तमास्योषधे	८	५	११
त्वमुत्साऋतुभिर्बद्बधानात्	४	१	३२
त्वमेकस्यवृत्रहन्	४	७	२१
त्वमेतदधारयः	६	६	२३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
त्वमेतानिप्रपिपेविनामं	८	३	४
त्वमेतांजनराज्ञोद्विर्दशा	१	४	१६
त्वमेतान्रुदतोजक्षतः	१	३	२
त्वयामन्योसरथमारुजं	८	३	१९
त्वयायथागृत्समदासो	२	५	२५
त्वयावयमुत्तमं	२	६	३०
त्वयावयंपवमानेनसोम	७	४	२२
त्वयावयंमघवन्पूर्व्यं	२	१	२१
त्वयावयंमघवन्निंद्रशत्रू	२	४	२१
त्वयावयंशाशद्महेरणेषु	८	७	१
त्वयावयंसधन्य१स्त्वोताः	३	४	२५
त्वयावयंसुवृधा	२	६	३०
त्वयाविरेणवीरवः	६	८	२५
त्वयाहस्विद्युजावयं	६	२	३
त्वयाहस्विद्युजावयं	६	७	९
त्वयाहितमप्स्यमप्सुभागं	२	८	३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
त्वयाह्यग्नेवरुणोधृतव्रतो	३	२	९
त्वयाहिनःपितरःसोमपूर्वे	७	४	८
त्वयेदिंद्रयुजावयं	६	६	२०
त्वष्टादुहित्रेवहतुंकृणोति	७	६	३३
त्वष्टामायावेदपसामपस्त	८	१	१४
त्वष्टायद्वज्रंसुकृतं	१	६	१०
त्वष्टारंवायुमृभवोहओहं	८	२	१०
त्वष्टारमग्रजांगोपां	६	७	२५
त्वष्टारूपाणिहिप्रभु	२	५	९
त्वष्टुर्जामातरंवयं	६	२	३०
त्वांचित्रश्रवस्तमं	१	३	३२
त्वांजनाममसत्येष्विंद्र	७	८	२२
त्वांदूतमग्नेअमृतंयुगेयुगे	४	५	१८
त्वांदेवेषुप्रथमंहवामहे	१	७	१५
त्वांपूर्वऋषयोगीर्भिरायं	८	५	१३
त्वांमृजंतिदशयोषणःसुतं	७	२	२०

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
त्वांयज्ञेभिरुक्थैः	७	७	१०
त्वांयज्ञेष्वृत्विजंचारुं	७	७	५
त्वांयज्ञेष्वृत्विजं	३	१	७
त्वांयज्ञेष्वीळते	७	७	५
त्वांयज्ञैरवीवृधन्	६	७	२३
त्वांरिहंतिमातरः	७	४	२८
त्वांवर्धंतिक्षितयःपृथिव्यां	४	४	३५
त्वांवाजीहवतेवाजिनेयः	४	६	२१
त्वांविश्वेअमृतंजायमानं	४	५	९
त्वांविश्वेसजोषसः	६	२	११
त्वांविश्वेसजोषसः	४	१	१३
त्वांविष्णुर्बृहन्क्षयः	६	१	१८
त्वांशुष्मिन्पुरुहूतवाजयं	६	७	२
त्वांसुतस्यपीतये	३	३	६
त्वांसोमपवमानस्वाध्यः	७	३	१६
त्वांस्तोमाअवीवृधन्	१	१	१०

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
त्वांहत्यदिंद्राणंसातौ	१	५	५
त्वांहिमंद्रतममर्कशोकैः	४	५	६
त्वांहिष्माचर्षणयः	४	५	१
त्वांहिसत्यमद्रिवः	६	४	१
त्वांहिसुष्परंस्तमं	६	२	३०
त्वांहींद्रावसेविवाचः	४	७	५
त्वांह्यग्नेसदमित्समन्यवः	३	४	१२
त्वादत्तेभीरुद्रशंतमेभिः	२	७	१६
त्वामग्नेअंगिरसोगुहाहितं	४	१	३
त्वामग्नेअतिथिंपूर्व्यंविशः	३	८	२६
त्वामग्नआदित्यासः	२	५	१९
त्वामग्नऋतायवःसमीधिरे	३	८	२६
त्वामग्नेदमआवि	२	५	१८
त्वामग्नेधर्णसिविश्वधावयं	३	८	२६
त्वामग्नेपितरमिष्टिभिः	२	५	१८
त्वामग्नेपुष्करादधि	४	५	२३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
त्वामग्नेप्रथममायु	१	२	३४
त्वामग्नेप्रथमंदेवयंतः	३	५	११
त्वामग्नेप्रदिवआहुतंघृतैः	३	८	२६
त्वामग्नेमनीषिणः	३	१	७
त्वामग्नेमनीषिणः	६	३	३९
त्वामग्नेयजमानाअनुद्यून्	७	८	२९
त्वामग्नेमानुषीरीळतेवि	३	८	२६
त्वामग्नेवसुपतिंवसूनां	३	८	१८
त्वामग्नेवाजसातमं	४	१	५
त्वामग्नेसमिधानोवसिष्ठः	५	२	१२
त्वामग्नेसमिधानंयविष्ठ्य	३	८	२६
त्वामग्नेस्वाध्यः	४	५	२२
त्वामग्नेहरितोवावशानाः	५	२	७
त्वामग्नेहविष्मंतः	४	१	१
त्वामच्छाचरामसि	६	७	१६
त्वामस्याव्युपिंदेवपूर्वे	३	८	१७

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
त्वामिच्छवसस्पते	५	८	१३
त्वामिदत्रनृणतेत्वायवः	८	४	२१
त्वामिदुस्राउषसोव्युष्टिषु	८	७	६
त्वामिदाह्योनरः	६	७	३
त्वामिद्धित्वायवः	६	६	२०
त्वामिद्धिसहसस्पुत्र	१	३	२०
त्वामिद्धिहवामहे	४	७	२७
त्वामिद्धवयुर्मम	६	५	३२
त्वामिद्धृत्रहंतम	४	२	६
त्वामिद्धृत्रहंतम	५	८	१६
त्वामिद्धृत्रहंतमसुता	६	६	२६
त्वामीळतेअजिरंदूत्याय	५	२	१४
त्वामीळेअधद्विता	४	५	२१
त्वासुग्रमवसेचर्षणीसहं	४	७	२८
त्वासुजातवेदसं	८	८	८
त्वासुतेदधिरेहव्यवाहं	५	२	२३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
त्वासुतेस्वाभुवः	७	७	४
त्वायुजातवतत्सोमसख्यः	३	६	१७
त्वायुजानिखिदत्सूर्यस्य	३	६	१७
त्वायेद्रसोमंसुषुमासुदक्ष	१	७	१३
त्वावतोहिद्रुक्रत्वेअस्मि	५	३	९
त्वावतःपुरूवसो	६	४	१
त्विषीमंतोअध्वरस्यवदि	५	१	८
त्वेअग्नआहवनानिभूरि	५	१	२६
त्वेअग्नेविश्वेअमृतासो	२	५	१९
त्वेअग्नेसुमतिंभिक्ष	१	५	२०
त्वेअग्नेस्वाहुत	५	२	२२
त्वेअसुर्यंवसवोन्यृण्वन्	५	२	८
त्वेइदग्नेसुभगेयविष्ठ्य	१	३	९
त्वेइंद्राप्यंभूमविप्रा	२	६	५
त्वेक्रतुमपिवृंजंतिविश्वे	८	७	१
त्वेधर्माणआसते	७	७	४

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
त्वेधेनुःसुदुघाजातवेदः	८	२	२०
त्वेपितोमहानंदेवानां	२	५	७
त्वेरायइंद्रतोशतमाः	२	४	८
त्वेवसूनिपुर्वणीकहोतः	४	५	७
त्वेवसूनिसंगता	६	५	३२
त्वेविश्वातविषीसुध्र्यग्वि	१	४	१०
त्वेविश्वासरस्वति	२	८	१०
त्वेषमित्थासुमरणंशिमीं	२	२	२५
त्वेषस्तेधूमऋण्वति	४	५	२
त्वेषासोअग्नेरमवंतो	१	३	११
त्वेषंगणंतुवसंखादिहस्तं	४	३	२३
त्वेषंरूपंकृणुतउत्तरंयत्	१	७	२
त्वेषंरूपंकृणुतेवर्णोअस्य	७	२	२६
त्वेषंवयंरुद्रंयज्ञसाधं	१	८	५
त्वेषंशर्धोनमारुतंतुविष्व	४	८	३
वेसुपुत्रशवसः	६	६	१७

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
त्वेसोमप्रथमावृक्तबर्हिषः	७	५	२३
त्वेहयत्पितरश्चिन्नइंद्र	५	२	२४
त्वोतासस्तवावसा	७	१	२२
त्वोतासस्त्वायुजा	६	५	२
त्वोतासोमघवन्निंद्रविप्राः	३	६	१८
त्वोतोवाज्यद्रयो	२	५	२२
दक्षस्यवादितेजन्मनिन्न	८	२	६
दक्षिणावतामिदिमानि	२	१	१०
दक्षिणावान्प्रथमोहूतएति	८	६	३
दक्षिणाश्वंदक्षिणागांददा	८	६	४
ददानामिन्नदंभदंतमन्म	२	२	१७
ददीरेकर्णस्तन्वेददिर्वसु	६	४	३
दधन्नृतंधनयन्नस्य	१	५	१५
दधन्वेवायदीमनु	२	५	२६
दधानोगोमदश्ववत्	६	४	१
दधामितेमधुनोभक्षमग्ने	६	७	४

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
दधामितेसुतानां	६	३	११
दधिक्रामग्निमुषसं	३	१	२०
दधिक्रामुनमसाबोधयंतः	५	४	११
दधिक्रावाणंबुबुधानोअ	५	४	११
दधिक्रावांप्रथमोवाज्यर्वा	५	४	११
दधिक्राव्णइद्धनुचर्किराम	३	७	१४
दधिक्राव्णोऽपकृर्जोमहोय	३	७	१३
दधिक्राव्णोअकारिषं	३	७	१३
दधिक्रांवःप्रथममश्विनोष	५	४	११
दधिष्वाजठरेसुतं	३	२	१
दधुष्टाभृगवोमानुषेष्वा	१	४	२४
दध्यङ्हमेजनुषंपूर्वो	२	२	४
दनोविशइंद्रमूधवाचः	२	४	१६
दभ्रेभिश्चिच्छशीयांसं	३	६	२७
दभ्रंचिद्धित्वावतः	३	६	४८
दमूनसोअपसोयेसुहस्ताः	४	२	१९

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
दर्शनुविश्वदर्शतं	१	२	१९
दर्शन्वत्रश्रुतपाँअनिंद्रान्	७	७	१६
दविद्युतत्यारुचा	७	१	४१
दशक्षिपोयुज्यतेवाहूअ	४	२	२०
दशक्षिपःपूर्व्यसी	३	१	२३
दशतेकुलशानां	३	६	३०
दशमासान्छशयानः	४	४	२०
दशरथान्प्रष्टिमतः	४	७	३४
दशराजानःसमिताअयज्य	५	६	५
दशरात्रीरशिवेनानवद्यून्	१	८	१२
दशश्यावाकृधद्रयः	६	४	५
दशस्यंतामनवेपूर्व्यदिवि	६	२	६
दशस्यन्नःपौतक्रतः	६	४	२७
दशस्यंतोनोमरुतोमृळंतु	५	४	२५
दशस्यानःपुर्वणीकहोतः	४	५	१३
दशानामेकंकपिलंसमानं	७	७	१८

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
दशावनिभ्योदशकक्ष्येभ्यः	८	४	३०
दशाश्वान्दशकोशान्	४	७	३४
दशेमंत्वष्टुर्जनयंतगर्भं	१	७	१
दस्रोहिष्मावृषणं	२	१	१६
दस्रायुवाकवःसुता	१	१	५
दस्राहविश्वमानुषक्	६	२	२७
दस्यूँच्छिम्यूँश्चपुरुहूतएवैः	१	७	११
दंडाङ्वेद्रोअजनासआस	५	३	२३
दातामेपृषतीनां	६	४	४७
दादृहाणोवज्रमिंद्रो	२	१	८
दाधारक्षेममोकोनर	१	५	१०
दानामृगोनवारणः	६	३	८
दानायमनःसोमपावन्न	१	४	२०
दानासःपृथुश्रवसः	६	४	५
दानोअग्नेधियारयिं	५	१	२३
दानोअग्नेबृहतोदाः	२	५	२१

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
दामानंविश्वचर्षणे	६	२	९
दाशराज्ञेपरियत्तायविश्व	५	६	५
दाशेमकस्यमनसा	६	६	५
दासपत्नीरहिगोपाअतिष्ठ	१	२	३८
दिदृक्षंतउपसोयामन्नक्तोः	३	२	३
दिदृक्षेण्यःपरिकाष्ठासुजे	२	२	१५
दिवःपीयूषमुत्तमं	७	१	८
दिवःपीयूषपूर्व्यंयदुक्थ्यं	७	५	२३
दिवक्षसोअग्निजिह्वाऋता	८	२	१०
दिवक्षसोधेनवो	३	१	१
दिवश्चित्तेबृहतोजातवेदः	१	४	२५
दिवश्चिदस्यवरिमाविपप्र	१	४	१९
दिवश्चिदातेरुचयंतरोकाः	२	८	२७
दिवश्चिदापूर्व्याजायमाना	३	२	२५
दिवश्चिदावोमवत्तरेभ्यः	८	३	८
दिवश्चिद्धादुहितरं	३	६	२०

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
दिवश्चिद्रोचनादधि	५	८	२६
दिवस्कण्वासइंदवः	१	३	३४
दिवस्परिप्रथमंजज्ञेअग्निः	७	८	२८
दिवस्पृथिव्याअधि	६	८	२१
दिवस्पृथिव्योरवआवृणी	७	८	६
दिवस्पृथिव्याःपर्योजउद्भृ	४	७	३५
दिवाचित्तमःकृण्वंति	१	३	१६
दिवायांतिमरुतोभूम्याग्नि	२	३	६
दिविक्षयंतारजसःपृथिव्यां	५	५	६
दिविते नाभापरमोयआददे	७	३	४
दिविनकेतुरधिधायिहर्यतः	८	५	५
दिविमेअन्यःपक्षः	८	६	२७
दिविस्पृशंयज्ञमस्माकम	७	८	१०
दिविस्त्रनोयततेभूम्योप	८	३	६
दिवेदिवेसदृशीरन्यमर्धं	४	७	३४
दिवोधर्ताभुवनस्यप्रजापं	३	८	४

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
दिवोधर्तासिशुक्रःपीयूषः	७	५	२०
दिवोधामभिर्वरुण	५	५	११
दिवोनतुभ्यमिन्द्रसत्रा	४	६	९
दिवोनयस्यरेतसोदुधानाः	१	७	८
दिवोनयस्यविधतोनवीं	४	५	४
दिवोनसर्गाअससृग्रमह्ना	७	४	१६
दिवोनसानुपिप्युषी	६	८	६
दिवोनसानुस्तनयन्नचिक्र	७	३	१३
दिवोनाकेमधुजिह्वा	७	३	११
दिवोनाभाविचक्षणः	६	७	३८
दिवोनोवृष्टिंमरुतोररीध्वं	४	४	२८
दिवोमानंनोत्सदन्	६	४	४२
दिवोयस्कंभोधरुणःस्तात	७	२	३१
दिवोरुक्मउरुचक्षाउदेति	५	५	५
दिवोवराहमरुषंकपर्दिनं	१	८	५
दिवोवासानुस्पृशतावरीय	८	२	२१

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
दिव्यं१न्यःसदनंचक्रउच्चा	२	८	६
दिव्यंसुपर्णंवायसंबृहंतं	२	३	२३
दिव्यःसुपर्णोवचक्षिसोम	७	४	१७
दिव्याआपोअभियदेनमा	५	७	३
दिशुःसूर्योनमिनाति	३	२	३
दीदिवांसमपूर्व्यं	३	१	१३
दीर्घह्यंकुशंयथा	८	७	२२
दीर्घतंतुर्बृहदुक्षायमग्निः	८	२	२०
दीर्घतमामामतेयो	२	३	१
दीर्घस्तेअस्त्वंकुशः	६	१	२३
दुराध्यो३अदितिंस्तेवयंत	५	२	२५
दुरोअश्वस्यदुरइंद्रगोरसि	१	४	१५
दुरोकंशोचिःक्रतुर्न	१	५	१०
दुर्गेचिन्नःसुगंकृधि	६	६	२२
दुर्मंत्वत्रामृतस्यनाम	७	६	१२
दुर्हांतिसिसैकामुप	६	५	१५

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
दुहानऊधर्दिव्यंमधुप्रियं	७	५	१२
दुहानःप्रत्नमित्पयः	६	८	३२
दुहीयन्मित्रधितयेयुवाकुः	१	८	२३
दूणाशंसस्त्वंतव	४	७	२६
दूतंवोविश्ववेदसं	३	५	८
दूरंकिलप्रथमाजरमुरासां	८	६	११
दूरमितपणयोवरीयः	८	६	६
दूराच्चिदावसथोअस्यक	४	७	१०
दूरादिंद्रमनयन्नासुतेन	५	३	२२
दूरादिहेवयत्सती	५	८	१
दूरेतन्नामगुह्यंपराचैः	८	१	१६
दृतेरिवतेवृकमस्तुसख्यं	४	८	४
दृशानोरुक्मऊर्व्याव्यद्यौ	७	८	२९
दृशेन्योयोमहिनासमिद्धः	८	४	११
दृह्लाचिदस्माअनुदुः	२	१	२२
दृह्लाचिद्यावनस्पतीन्	४	४	२९

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
देवंदेवंवराधसेचोदयति	५	५	२६
देवंदेवंवोवसइंदं	६	१	४
देवंदेवंवोवसेदेवं	६	२	३३
देवंनरःसवितारं	३	४	११
देवंवोअद्यसवितारमेषे	४	३	३
देवंवोदेवयज्यया	४	१	१३
देवंत्वष्टर्यद्धचारुत्वमानट्	८	२	२२
देवंबर्हिर्वर्धमानं	२	५	२२
देवयंतोयथामतिं	१	१	१२
देवस्त्वष्टासवितावि्श्वरूपः	३	३	३१
देवस्यवयंसवितुःसवीम	५	१	१५
देवस्यसवितुर्वयं	३	४	११
देवहितिंजुगुपुर्द्वादशस्य	५	७	४
देवाःकपोतइषितोयदिच्छन्	८	८	२३
देवाएतस्यामवदंतपूर्वे	८	६	७
देवानांचक्षुःसुभगावहंति	५	५	२४

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
देवानांदूतःपुरुधप्रसूतः	३	३	२७
देवानांनुवयंजानां	८	३	१
देवानांपत्नीरुशतीरवंतु	४	२	२८
देवानांभद्रासुमतिर्ऋजू	१	६	१५
देवानांमानेप्रथमाअतिष्ठ	७	७	१९
देवानांयुगेप्रथमे	८	३	१
देवानामिदवोमहत्	६	६	३
देवान्वसिष्ठोअमृतान्वव	८	२	११
देवान्वसिष्ठोअमृतान्वव	८	२	१४
देवान्वायश्चकृमाक	२	५	३
देवान्हुवेबृहच्छ्रवसःस्वस्ति	८	२	१२
देवाव्यानःपरिषिच्यमानाः	७	४	१६
देवाश्चित्तेअमृतांजातवेदः	८	२	२०
देवाश्चित्तेअसुर्यायपूर्वे	५	३	४
देवाश्चित्तेअसुर्यप्रचेः	२	६	२९
देवासआयन्परशूँरबिभ्रन्	७	७	२१

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
देवासस्त्वावरुणोमित्रो	१	३	८	देवैर्नोदेव्यदितिर्निपातु	१	७	२४	द्यामिंद्रोहरिंधायसं	३	३	८	युञ्जीवांस्तोमोअश्विना	६	६	१०
देवासोहिष्मामनवेसमं	६	२	३३	देवैर्नोदेव्यदितिर्निपातु	३	८	७	द्यावाचिदस्मैपृथिवी	२	६	९	युञ्जेपुपृतनाज्यें	३	२	२२
देवींवाचमजनयंतदेवाः	६	७	५	देवोदेवानामसिमित्रो	१	६	३२	द्यावानोअद्यपृथिवीअना	७	८	६	द्यौर्नयइंद्राभिभूमा	४	६	९
देवींःषळुर्वीरुरुनःकृणोत	८	७	१५	देवोदेवान्परिभूर्ऋतेन	७	६	११	द्यावानःपृथिवीइमं	२	८	१०	द्यौर्मेपिताजनितानाभि	२	३	२०
देवीदिवोदुहितरासुशि	८	२	२२	देवोदेवायधारय	६	७	२७	द्यावापृथिवीजनयन्नभि	८	२	१३	द्यौर्वःपितापृथिवी	२	५	१५
देवीदेवस्यरोदसीजनित्री	५	६	२२	देवोनयःपृथिवीं	१	७	१९	द्यावाभूमीअदितेत्रासीं	५	५	४	द्यौश्चत्वापृथिवीयज्ञियासः	२	८	२६
देवीदेवेभिर्यजतेयजत्रैः	३	८	८	देवोनयःसवितासत्य	१	५	१९	द्यावायमग्निंपृथिवीजनिं	८	१	२	द्यौश्चनःपृथिवीचप्रचेतसा	७	८	९
देवीयदितविषीत्वावृधोत	१	४	२१	देवोभगःसवितारायोअं	४	२	१७	द्यावाहक्षामा	७	६	११	द्यौश्चिदस्मैवाँअहेः	१	४	१३
देवींर्द्वारोविश्रयध्वं	३	८	२०	देवोवोद्रविणोदाः	५	२	२२	द्यावोनयस्यपनयं	४	५	५	द्यौ३ष्पितःपृथिविमातर	४	८	११
देवेननोमनसादेवसोम	१	६	२३	दैवीपूर्तिर्दक्षिणादेवयज्या	८	६	३	द्यावोनस्तृभिश्चित	२	७	१९	द्रप्समपश्यंविषुणेचरंतं	६	६	३४
देवेभिर्देव्यदिते	६	१	२५	दैव्याहोतारावृथमाविं	२	५	२३	द्युक्षंसुदानुंतविषीभिरावृं	६	६	१	द्रप्सश्चस्कंदप्रथमाँअनुद्यू	७	६	२५
देवेभिर्न्विषितोयज्ञियेभिः	८	४	१०	दैव्याहोतारावृथमान्यूंजे	२	८	२३	द्युतद्यामानंबृहतीमृतेन	४	४	२३	द्रप्सःसमुद्रमभियज्जिगा	८	७	८
देवेभ्यःकमवृणीतमृत्युं	७	६	१३	दैव्याहोतारावृथमा	३	१	२	द्युतानंवोअतिथिंस्वर्णरं	४	५	१७	द्रवतांतउषसोवाज	३	१	१४
देवेभ्यस्त्वामदायकं	६	७	३०	दैव्याहोतारावृथमापुरोहि	८	२	१४	द्युभिरक्तुभिःपरिपातम	१	७	३७	द्रविणोदाददातुनः	१	१	२९
देवेभ्यस्त्वावृथापाजसे	७	५	२१	दैव्याहोतारावृथमासुवा	८	६	९	द्युभिर्हितंमित्रमिवप्रयोगं	७	६	२	द्रविणोदाद्रविणसः	१	१	२९
देवेभ्योहिप्रथमंयज्ञियेभ्यः	३	८	५	दोहेनगामुपशिक्षासखायं	७	८	२२	द्युमत्तमंदक्षधेह्यस्मे	४	७	१७	द्रविणोदाद्रविणसस्तुर	१	७	४

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
द्रविणोदाःपिपीषति	१	१	२९
द्रापिंवसानोयजतोदिवि	७	३	१४
द्रुहोनिषत्तापृशनीचिदेवैः	८	३	३
द्रुहंजिघांसंध्वरसमनिं	३	६	१०
द्रुयाँअग्नेरथिनोविंशतिं	४	६	२४
द्वाविमौवातौवातः	८	७	२५
द्वादशद्यून्यदगोह्यस्य	३	७	२
द्वादशप्रधयश्चक्र	२	३	२३
द्वादशारंनहितज्जराय	२	३	१६
द्वासुपर्णासयुजासखाया	२	३	१७
द्वितायदींकीस्तासः	२	१	१२
द्वितायमृक्तबर्हसे	४	१	१०
द्वितायोवृत्रहंतमः	६	६	२७
द्वितावित्रेसनजासनीळे	१	५	२
द्वित्याव्यूर्ण्वन्नमृतस्यधा	७	४	४
द्विर्धासूनवोसुरंस्तविदं	८	१	१८
द्विमाताहोतार्विदथेषुस	२	३	२९
द्वियँत्पंचजीजनन्त्संवसा	३	५	५
द्वियँपंचस्वयंशसं	७	४	२३
द्विषोनोविश्वतोमुखातिं	१	७	५
द्वेइदंस्यक्रमणेस्वर्दृशो	२	२	३५
द्वेतेचक्रेसूर्यंब्रह्माणं	८	३	२३
द्वेनसुर्दैववतःशतेगोः	५	२	२८
द्वेविरूपेचरतःस्वर्थे	१	७	१
द्वेष्टिश्चश्रूरपजायारुणद्धि	७	८	३
द्वेसमीचीबिभृतश्चरंतं	८	४	१३
द्वेस्रुतीअश्टणवंपितृणां	८	४	१२
द्वैनःसुर्पिरासुतिः	२	५	२८
धनुर्हस्तादाददानोमृतस्य	७	६	२७
धनंनस्पंदंबहुलंयोअस्मे	७	८	२२
धनुर्हस्तादाददानोमृतस्य	७	६	२७
धन्याचिद्धित्वेधिषणाव	४	५	१३
धन्वंचयत्कृंतत्रंच	८	४	४
धन्वंनागाधन्वंनाजिंजये	५	१	१९
धन्वन्स्रोतःकृणुतेगातुं	१	७	२
धर्तारोदिवंकृभवःसुह	८	२	१३
धर्तादिवोरजसस्पृष्ठऊ	३	३	१३
धर्तादिवःपवतेकृत्व्योरसः	७	३	१
धर्मैणामित्रावरुणाविपश्चि	४	४	१
धाताधातृणांभुवनस्यय	८	७	१६
धानावंतंकरंभिणं	३	३	१७
धामंतेविश्वंभुवनमधिश्रि	३	८	११
धायोभिर्वायोयुज्येभिरक्वैः	४	५	४
धारयंतआदित्यासो	२	७	६
धारावरामरुतो	२	७	१९
धासिंकृण्वानओषधीः	६	३	३०
धियंपूषाजिन्वतुविश्वमि	२	८	१६
धियंवोअप्सुदधिषेस्वर्षां	४	२	२७
धियाचक्रेवरेण्यो	३	१	२९
धिषायदिधिषण्यंतः	३	६	६
धिष्ववज्रंगभस्त्योः	४	७	२४
धिष्वाशवःशूरयेनः	२	६	६
धीभिरर्वद्भिरर्वतः	४	७	२३
धीभिर्हिन्वंतिवाजिनं	७	५	११
धीभिःसातानिकाण्वस्य	५	७	३३
धीरास्त्वस्यमहिनाजनूँषि	५	६	८
धीरासःपदंकवयोनयंति	२	२	१५
धीरोह्यस्यसत्	६	३	४१
धुनेतयःसुप्रकेतंमदंतः	३	७	२६
धुनुथद्यांपर्वतांदाशुषे	४	३	२१
धृतव्रताआदित्याइषिरा	२	७	११
धृतव्रतायक्षत्रियायजनि	८	२	१३
धृतव्रतोधनदाःसोमवृद्धः	४	६	७
धृषतश्चिद्धृषन्मनः	६	४	४०

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
धूपत्पिबकुलशेसोममिं	४	७	३१
धेनुंनत्वासूयवसेदुदुक्षन्	५	२	२४
धेनुःप्रत्नस्यकाम्यं	३	४	३
धेनुष्टइंद्रसूनृता	६	१	१४
धेनूर्जिन्वतमुतजिन्वतंवि	६	३	१६
ध्रुवंतेराजावरुणः	८	८	३१
ध्रुवंध्रुवेणहविषा	८	८	३१
ध्रुवंज्योतिर्निहितंदृशयेकं	४	५	११
ध्रुवाएववःपितरोयुगेयुगे	८	४	३१
ध्रुवाद्यौर्ध्रुवापृथिवी	८	८	३१
ध्रुवासुत्वासुक्षितिपुक्षिय	५	६	१०
ध्वस्रयोःपुरुषंत्योः	७	१	१५
नकिःपरिष्टिर्मघवन्मवस्य	६	६	११
नकिःसुदासोरथं	५	३	१८
नकिरस्यशचीनां	६	३	३
नकिरस्यसहंत्य	१	२	२३
नकिरिंद्रत्वदुत्तरः	३	६	१९
नकिरेषांनिंदितामर्त्येषु	३	२	२५
नकिर्देवामिनीमसि	८	७	२२
नकिर्ह्येषांजनूँषिवेद	५	४	२३
नकिष्टएतावता	१	५	१३
नकिष्टंकर्मणानशे	६	५	८
नकिष्टंकर्मणानशन्नप	६	२	४०
नकिष्ट्वद्रथीतरः	१	६	६
नकीमिंद्रोनिकर्तवे	६	५	३१
नकीरेवंतंसख्यायविंदसे	६	२	३
नकीवृधीकईंद्रते	६	५	३१
नक्तोषासावर्णमामेम्यानं	१	७	३
नक्तोषासासुपेशसा	१	१	२५
नक्षंतइंद्रमवसे	६	४	२४
नक्षद्धवंमरुणीःपूर्व्यराट्	१	८	२४
नक्षद्धोतापरिसद्मिताय	२	४	१३
नक्षोणीभ्यांपरिभ्वेत	२	६	१७
नघात्वद्रिगपवेतिमेमनः	७	८	२४
नघाराजेंद्रआदभन्नः	२	४	२१
नघावसुर्नियमते	४	७	२५
नवासमामपजोषंजभार	३	६	१६
नवेमन्यदार्पपन	५	७	२०
नजामयेतान्वोरिक्थमा	३	२	५
नतंजिनंतिवहवोनदभ्रा	३	६	१३
नतंतिग्मंचनत्यजः	६	४	८
नतंराजानावदितेकुतश्चन	७	८	१७
नतंविदाथयइमाजजानं	८	३	१७
नतइंद्रसुमतयोनरायः	५	२	२७
नतदिवानपृथिव्यानुमन्ये	४	८	१४
नतमग्नेअरातयः	६	५	११
नतमश्नोतिकश्चन	८	१	२
नतमंहोनदुरितानिमर्त्यं	५	६	३
नतमंहोनदुरितंकुतश्चन	२	६	२९
नतमंहोनदुरितंदेवासो	८	७	१३
नतस्यमाययाचन	६	२	१२
नतस्यविद्मतदुषुप्रवोचत	७	८	२०
नताअवीरेणुकंकाटोअश्नुते	४	६	२५
नतानशंतिनदंभातितस्कं	४	६	२५
नतामिनंतिमायिनोनधी	३	४	१
नतिष्ठंतिननिमिषंत्येते	७	६	७
नतेअदेवःप्रदिवोनिवासते	७	८	१२
नतेअंतःशवसोधाय्यस्य	४	७	१
नतेगिरोअपिमृष्येतुरस्य	५	३	५
नतेतइंद्राभ्यापस्रदृध्व	४	२	१
नतेदूरेपरमाचिद्रजांसि	३	२	१
नतेवर्तास्तिराधसः	६	१	१४
नतेविष्णोजायमानोनजाय	६	२	४
नतेसखासख्यंवष्टयेतत्	७	६	६

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
नतेसख्यंनदक्षिणं	६	२	१५
नत्वागभीरःपुरुहूतसिंधुः	३	२	११
नत्वादेवासआशत	६	६	३७
नत्वद्धोतापूर्वोअग्नेयजीया	३	८	१६
नत्वाबृहंतोअद्रयः	६	६	११
नत्वारासीयाभिशस्तये	६	१	३४
नत्वावरंतेअन्यथा	३	६	२८
नत्वावाँअन्योदिव्योनपा	५	३	२१
नत्वाशतंचनहुतः	७	१	२३
नदक्षिणाविचिकिते	२	७	८
नदंनभिन्नमसुयाशयानं	१	२	३७
नदंवओदतीनां	६	५	५
नदस्यमारुधतःकाम	२	४	२२
नदुष्टुतीमर्त्योविंदतेवसु	५	३	२१
नदेवानामपिव्रतं	७	८	२
नदेवानामपिह्नुतः	६	२	३९
नद्यावइंद्रमोजसा	५	८	११
ननूनंब्रह्मणामृणं	६	३	४
ननूनमस्तिनोश्वः	२	४	१०
नपंचभिर्दशभिर्वृष्टयारभे	४	२	३
नपर्वतानन्योवरंतवः	४	३	१८
नपातांशवसोमहः	६	२	२१
नपातोदुर्गहस्यमे	६	४	४७
नपापासोमनामहे	६	४	३८
नपूषणंमेथामसि	१	३	२५
नप्तीभिर्योविवस्वतः	६	८	३
नप्रमियेसवितुर्दैव्यस्य	३	८	५
नभोजामब्रुनन्यर्थमीयुः	८	६	४
नमःपुरातेवरुणो	२	७	१०
नमइदुग्रंनमआविवासे	४	८	१२
नमइंद्रेणसख्यं	२	६	२२
नमत्स्त्रीसुभसत्तरा	८	४	२
नमसेदुपसीदत	६	७	३७
नमस्तेअग्नओजसे	६	५	२५
नमस्यतहव्यदातिंस्वध्वरं	२	८	१८
नमागरंनद्योमातृतमा	२	३	१
नमातमन्नश्रमन्नोत	२	७	१३
नमामिमेथनजिहीळएषा	७	८	३
नमृत्युरासीदमृतंनतर्हि	८	७	१७
नमृषाश्रांतंयदवंतिदेवाः	२	४	२२
नमोदिवेबृहतेरोदसीभ्यां	२	१	२६
नमोमहद्भ्योनमो	१	२	२४
नमोमित्रस्यवरुणस्यचक्षं	७	८	१२
नसोवाकेप्रस्थितेअध्वरे	६	१	१७
नयंजरंतिशरदोनमासा	४	६	१८
नयंदिप्संतिदिप्सवः	१	२	१८
नयंदुध्रावरंतेनस्थिरामुरः	६	४	४८
नयंरिपवोनरिषण्यवो	२	२	१७
नयंविक्तोरोदसी	६	१	५
नयंशुक्रोनदुराशीः	५	७	१७
नयंहिंसंतिधीतयोनवाणीं	४	७	६
नयःसंपृच्छेनपुनर्हवीतवे	६	७	६
नयईपंतेजनुषोया	५	१	७
नयंजमानरिष्यसि	६	२	४०
नयसीद्वृत्तिद्विषः	४	७	२२
नयस्यंतेशवसान	६	५	२
नयस्यंदेवादेवतानमर्ताः	१	७	१०
नयस्यद्यावापृथिवीअनु	१	४	१४
नयस्यद्यावापृथिवीनध	८	४	१५
नयस्यवर्ताजनुषान्वस्ति	३	६	४
नयस्यसात्तुर्जनितोर	३	५	५
नयत्परोनांतरः	२	८	८
नयत्पुराचकृमाकद्धनूनं	७	६	६
नयस्यंद्रोवरुणोनमित्रः	२	८	३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
नयातवइंद्रजूजुवुर्नः	५	३	३
नयुष्मेवाजबंधवः	६	५	४
नयेदिवःपृथिव्याअंतं	१	३	२
नयोरुपब्दिरक्षयः	१	५	२२
नयोवरायमरुतां	२	२	१२
नरागौरेवविद्युतंतृषाणा	५	५	१६
नरादंसिष्ठावत्रये	८	८	१
नरावाशंसंपूषणमगोह्यं	८	२	६
नराशंसमिहप्रियं	१	१	२४
नराशंसस्यमहिमानमेषां	५	२	१
नराशंसोनोवतुप्रयाजे	८	८	४०
नराशंसोवाजिनंवाजयन्निह	१	७	२४
नराशंसोसुधृष्टमं	१	१	३५
नराशंसःप्रतिधामानि	२	५	२२
नराशंसःसुषूदति	३	८	२०
नरेवतापणिनासख्यमिंद्रः	३	६	१४

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
नरोयेकेचास्मदा	७	७	३
नवग्वासःसुतसोमासइंद्रं	४	१	२५
नवयदस्यनवतिंचभोगान्	४	१	२४
नवयोनवतिंपुरः	६	६	२१
नवाअरण्यानिहंति	८	८	४
नवाउएतन्त्रियसेनरि	२	३	१०
नवाउतेतन्वातन्वं१संप	७	६	८
नवाउदेवाःक्षुधमिद्धं	८	६	२२
नवाउमांवृजनेवारयंते	७	७	१५
नवाउसोमोवृजिनंहिनो	५	७	७
नवानांनवतीनां	२	५	१६
नवानोअग्नआभर	३	८	२३
नविजानामियदिवेद	२	३	२१
नवीळवेनमतेनस्थिराय	४	६	१८
नवेषसानतन्यते	१	५	३१
नवोगृहांचकृमभूरिदुष्कृ	८	५	१७

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
नवोनवोभवतिजायमानः	८	३	२३
नवब्रुस्तोममग्नये	५	२	१८
नव्यंतदुक्थ्यंहितं	१	७	२२
नसंस्कृतंप्रमिमीतोगमिं	४	४	१७
नसजीयतेमरुतोनहन्यते	४	३	१५
नसराजाव्यथतेयस्मिन्नि	४	२	८
नससखायोनददातिसख्यं	८	६	२२
नसःस्वोदक्षोवरुणधृतिःसा	५	६	८
नसायकस्यचिकितेजनासः	३	३	२३
नसीमदेवआपदिषे	६	५	९
नसेशेयस्यरोमशं	८	४	४
नसेशेयस्यरंवते	८	४	४
नसोमइंद्रमसुतोममाद	५	३	१०
नहिग्रभायारणःसुशेवः	५	२	६
नहितेअग्नेवृषभप्रतिधृषे	६	४	३४
नहितेक्षत्रंनसहोनमन्युं	१	२	१४

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
नहितेपूर्तमक्षिपत्	४	५	२४
नहितेशूरराधसः	६	४	३
नहितेषांममाचन	८	८	४३
नहित्वारोदसीउभे	१	१	२०
नहित्वाशूरदेवान्	६	५	३७
नहित्वाशूरोनतुरोनधृष्णु	४	६	१९
नहिदेवोनमर्त्यः	१	१	३८
नहिनुतेमहिमनःसमस्य	४	६	२३
नहिनुयादधीमसि	१	५	३१
नहिमन्युःपौरुषेयः	६	५	११
नहिमेअक्षिपच्चन	८	६	२६
नहिमेअस्त्यर्ध्या	६	७	१२
नहिमेरोदसीउभे	८	६	२७
नहिवःशत्रुर्विविदे	१	३	१८
नहिवऊतिःपृतनासु	५	४	२९
नहिवश्चरमंचन	५	४	२९

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
नहिवामस्तिदूरके	१	२	४
नहिवांवव्रयामहे	६	३	२४
नहिवोअस्त्यर्भकः	६	२	३७
नहिषस्तवनोमम	६	३	१०
नहिष्मयद्धवःपुरा	५	८	२२
नहिष्मातेशतंचन	३	६	२५
नहिस्थूयूँतुथायातमस्ति	८	७	१९
नहीनुवोमरुतोऽन्त्यस्मे	२	४	५
नह्य१न्यंबळाकरं	६	५	३५
नह्यस्यानामगृभ्णामि	८	८	३
नह्य१गनृतोत्वत्	६	२	१७
नह्य१गपुराचन	६	२	१७
नाकस्यपृष्ठेअधि	२	१	१०
नाकेसुपर्णमुपपप्तिवांसं	७	३	११
नाकेसुपर्णमुपयत्पतंतं	८	७	८
नानाचक्रातेयम्य३वपूंषि	३	३	३०

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
नानानंवाउनोधियः	७	५	२५
नानाहित्वाहवमानाजनां	१	७	१४
नानाह्य१भेवसे	४	५	१६
नानौकांसिदुर्योविश्वमायु	२	८	२
नापाभूतनवोतीतृषा	३	७	४
नाभानाभिंनआददे	६	७	३५
नाभापृथिव्याधरुणोमहो	७	२	२८
नाभिंयज्ञानांसदनंरयीणां	४	५	९
नाभ्याआसीदंतरिक्षं	८	४	१९
नामानितेशतक्रतो	३	२	२१
नावानक्षोदःप्रदिशःपृथि	८	१	१८
नावेवनःपारयतंयुगेव	२	८	४
नासत्याभ्यांबर्हिरिवप्रवृंजे	१	८	८
नासत्यामेपितरावन्धुपृच्छ	३	३	२७
नासदासीन्नोसदासीत्	८	७	१७
नास्माकमस्तितत्तरः	६	४	५४

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
नास्मैविद्युन्नतन्यतुः	१	२	३८
नास्यवर्तानतरुतान्वस्ति	५	१	८
नाहमिंद्राणिरारण	८	४	३
नाहंतंतुंनविजानाम्योतुं	४	५	११
नाहंतंवेददभ्यंदभत्सः	८	६	५
नाहंवेददभ्रातृत्वंनोस्वसृ	८	६	६
नाहंतंवेदयइतिब्रवीति	७	७	१५
नाहमतोनिरयादुर्गहैतत्	३	५	२५
निकाव्यावेधसःशश्वत्	१	५	१७
निक्रमणंनिषदनंविवर्तनं	२	३	९
निखातंचिद्यःपुरुसंभृतंव	६	४	४८
निगंव्यतामनसासेदुरेकैः	३	२	६
निगव्यवोनवोद्रुह्यवश्च	५	२	२६
निगावोगोष्ठेअसदन्	२	५	१४
निग्रामासोअविक्षत	८	७	१४
निचेतारोहिमरुतोगृणंतं	५	४	२७

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
नितद्दधिषेवरंपरंच	८	७	२
नितिक्तियोवारणमन्न	४	५	५
नितिग्ममभ्यं१शुं	६	५	१४
नितिग्मानिंश्राशयन्श्रा	८	६	२०
नित्यंनसूनुंमधुविभ्रत	२	४	१
नित्यश्चाकन्यात्स्वपतिर्दमूं	७	७	२७
नित्यस्तोत्रोवनस्पतिः	६	७	३९
नित्येचिद्युयंसदने	२	२	१७
नित्वादधेवरआ	३	१	२३
नित्वादधेवरेण्यं	३	१	२९
नित्वानक्ष्यविश्पते	५	२	१९
नित्वामग्नेमनुर्दधे	१	३	११
नित्वायज्ञस्यसाधनं	१	३	३०
नित्वावसिष्ठाअहूतवाजि	८	७	६
नित्वाहोतारमृत्विजं	१	३	३२
निदुरोणेअमृतोमर्त्यानां	२	८	१६

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
निदुर्गहेद्रश्चथिह्यमित्रान्	५	३	९
निधीयमानमपगूह्यमप्सु	७	७	३०
निनोहोतावरेण्यः	१	२	२०
निपवैतःसाद्यप्रयुच्छन्	२	६	४
निपस्त्यासुत्रितस्तभूयन्	८	१	२
निमिषश्चिज्जवीयसा	६	५	१८
नियद्यामायवोगिरिः	५	८	१८
नियद्युवेथेनियुतःसुदानू	२	४	२४
नियद्वृणक्षिश्चसनस्यमूर्धा	१	४	१७
नियुवानानियुतःस्पार्हवीर	५	६	१३
नियुत्वतोग्रामजितोयथा	४	३	१५
नियुत्वान्वायुवाग्महि	२	८	७
नियेनमुष्टिहत्यया	१	१	१५
नियेरिणंत्योजसा	४	३	१९
निरग्नयोरुरुचुर्निरुसूर्यैः	५	७	२८
निराविध्यद्गिरिभ्यआ	६	५	३०
निराहावान्कृणोतन	८	५	१८
निरिणानोविधावति	६	८	३
निरिद्रवृहतीभ्यः	५	७	२८
निरिद्रभूम्याअधि	१	५	२९
निरुस्वसारमस्कृत	८	७	१४
निर्मथितःसुधित	३	१	२३
निर्मायाउत्येअसुराअभूव	८	७	९
निर्यत्पूतेवस्वधितिःशुचि	५	२	४
निर्यदीबुध्नान्महिषस्यव	२	२	८
निर्युवाणोअशस्तीः	३	७	२४
निर्वर्तध्वमानुगात	७	७	१
निर्वेवेतिपलितोदूतआसु	३	३	२९
निवोयामायमानुषः	१	३	१३
निशत्रोःसोमवृष्ण्यं	६	८	९
निशुष्णंइंद्रधर्णसिं	५	८	११
निशुष्मामिंदवेषां	७	१	९
निश्चमणऋभवोगामपिंश	१	७	३१
निश्चमणोगामरिणीत	२	३	५
निषसादधृतव्रतः	१	२	१७
निःषिध्वरीरोषधी	६	४	३०
निःषिध्वरीस्तओषधीरुता	३	३	३१
निषीमिदन्नुह्यादधानाः	३	२	२३
निषुव्रह्मजनानां	५	८	३
निषुसीदगणपतेगणेषु	८	६	१३
निषूनमातिमतिंकयस्य	२	१	१६
निष्कंवाघाकृणवते	६	४	९
निष्वापयामिमोदशां	१	२	२७
निसर्वसेनइषुधीरं	१	३	१
निसामनामिषिरामिंद्र	३	२	२
निहोतोहोतृषदने	२	६	१
नीचावयाअभवद्वृत्रपुत्र	१	२	३७
नीचावर्ततउपरिं	७	८	४
नीचीनबारंवरुणःकवंधं	४	४	३९
नीललोहितंभवति	८	३	२५
नूअन्यत्रोचिदद्दिवः	६	२	१७
नूइत्थातेपूर्वथोचप्रवा	२	१	२१
नूईंद्रायेवरिवस्कुधीनः	५	३	११
नूईंद्रशूरस्तवमानऊती	५	२	३०
नूगृणानोगृणतेप्रत्नराजन्	४	७	११
नूचपुराचसदंनरयीणाम्	१	७	४
नूचित्सअंपतेजनोनरंषन्	५	३	२
नूचित्सहोजाअमृतोनितुं	१	४	२३
नूचिन्नइंद्रोमघवासहूती	५	३	११
नूचिन्नुतेमन्यमानस्यदस्म	५	३	६
नूतआभिरभिष्टिभिः	४	२	९
नूतेपूर्वस्यावसोअधीतौ	२	५	२५
नूनाइदिंद्रतेवयं	६	२	२
नूनामग्नईमहेवसिष्ठाः	५	२	१०

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
नूत्वामग्नईमहेवसिष्ठाः	५	२	११
नूदेवासोवारिवःकर्तनानः	५	४	१५
नूनंनइंद्रापुरायचस्य	४	७	५
नूनंपुनानोविभिःपरिस्रव	७	५	१२
नूनंतदिंद्रदद्धिनः	६	१	७
नूनंसातेप्रतिवरंजरित्रे	२	६	६
नूनंसातेप्रतिवरंजरित्रे	२	६	१८
नूनंसातेप्रतिवरंजरित्रे	२	६	२०
नूनंसातेप्रतिवरंजरित्रे	२	६	२२
नूनंसातेप्रतिवरंजरित्रे	२	६	२४
नूनंसातेप्रतिवरंजरित्रे	२	६	२६
नूनंसातेप्रतिवरंजरित्रे	२	६	१६
नूनइद्धिवार्यमासा	४	१	९
नूनंइंद्रावरुणागृणाना	५	१	१२
नूनएहिवार्यमग्ने	४	१	८
नूनमर्चविहायसे	६	२	१३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
नूनव्यंसेनवीयसे	६	७	३३
नूनश्त्रिंपुरुवाजाभिरूती	४	५	१२
नूनस्त्वंरथिरोदेवसोम	७	४	२०
नूनोअग्नऊतये	४	१	२
नूनोअग्नेवृकेभिःस्वस्ति	४	५	६
नूनोगोमद्वीरवद्धेहिरत्नं	५	५	२२
नूनोरयिंपुरुवीरंबृहंतं	३	७	२०
नूनोरयिंमहांमिंदो	६	८	३०
नूनोरयिंरथ्यंचर्षणिप्रां	४	८	७
नूनोरयिमुपमास्वनृवंतं	६	४	३
नूनोरास्वसहस्रवत्	३	२	१३
नूमआवाचमुपयाहिवि	४	६	१२
नूमन्वानएषां	३	३	१०
नूमतोंदयतेसनिष्यन्	५	६	२५
नूमित्रोवरुणोअर्यमानः	५	५	४
नूमित्रोवरुणोअर्यमानः	५	५	५

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
नूमेगिरोनासत्या	६	६	८
नूमेब्रह्मण्यग्नउच्छशाधि	५	१	२६
नूमेब्रह्मण्यग्नउच्छशाधि	५	१	२७
नूमेहवमाशृणुतंयुवाना	५	५	१३
नूमेहवमाशृणुतंयुवाना	५	५	१६
नूरोदसीअभिष्टुतेवसिष्ठः	५	४	६
नूरोदसीअभिष्टुतेवसिष्ठः	५	४	७
नूरोदसीअहिनाबुध्न्येन	३	८	७
नूरोदसीबृहद्भिर्नोवरूथैः	३	८	८
नृष्टुतइंद्रनूगृणानः	३	५	२०
नृष्टुतइंद्रनूगृणानः	३	५	२४
नृष्टुतइंद्रनूगृणानः	३	६	२
नृष्टुतइंद्रनूगृणानः	३	६	४
नृष्टुतइंद्रनूगृणानः	३	६	६
नृष्टुतइंद्रनूगृणानः	३	६	८
नृष्टुतइंद्रनूगृणानः	३	६	१०

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
नृष्टुतइंद्रनूगृणानः	३	६	१२
नृष्टिरंमरुतोवीरवंतं	१	५	८
नृसद्मानंदिव्यंनशिंदेवाः	४	८	१३
नृचक्षसोअनिमिषंतोअ	८	२	३
नृचक्षसंत्वावयं	६	७	३१
नृचक्षाएषदिवोमध्यआ	८	७	२७
नृचक्षारक्षःपरिपश्यविक्षु	८	४	२६
नृणामुत्वानृतमंगीर्भिरु	३	३	१५
नृधूतोअद्रिषुतोवर्हिषिप्रि	७	२	२७
नृबाहुभ्यांचोदितोधारया	७	२	२७
नृभिर्धूतःसुतोअश्नैः	५	७	१७
नृभिर्यमानोजज्ञानःपूतः	७	५	२०
नृभिर्यमानोहर्यतोविचक्ष	७	५	१५
नृवत्तइंद्रनृतमाभिरूती	४	६	८
नृवद्वस्वामनोयुजा	५	८	१
नृवद्वसोसदमिद्धेह्यस्मे	४	४	३६

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
नेतारऊषुणस्तिरः	८	७	१३
नेमिंनमंतिचक्ष	६	६	३८
नेशत्तमोदुधितरोचतद्यौः	३	४	१५
नेहभद्रंरक्षस्विनः	६	४	९
नैतावदन्येमरुतोयथेमे	५	४	२७
नैतावदेनापरोअन्यदस्ति	७	७	२८
न्यक्रतून्न्यथिनोमृधवाचः	५	२	९
न्यक्रंदयन्नुपयंतएनं	८	५	२०
न्यग्निंजातवेदसंदधाता	४	१	१४
न्यग्निंजातवेदसंहोत्रवा	४	१	२०
न्यग्नेनव्यसावचः	६	३	२२
न्यग्वातोववाति	८	१	२५
न्यग्न्यस्यमूर्धनि	१	२	३१
न्यङ्ङस्यविष्टपं	६	३	१
न्यस्मैदेवीस्वधितिर्जिहीत	४	१	३३
न्याविध्यदिलीबिशस्य	१	३	३
न्युग्रियोमनुषःसादिहोता	५	५	२०
न्यूङ्ङुषुवाचंप्रमहेभरामहे	१	४	१५
पंचजनाममहोत्रंजुषंतां	८	१	१३
पंचपदानिरुपोअन्वरोहं	७	६	१३
पंचपादंपितरंद्वादशाकृतिं	२	३	१६
पंचारेचक्रेपरिवर्तमाने	२	३	१६
पक्वेवचरंजारं	८	६	२
पतंगमक्तमसुरस्य	८	८	३५
पतंगोवाचंमनसा	८	८	३५
पतातिकुंडृणाच्या	१	२	२७
पतिर्भववृत्रहन्त्सूनृतानां	३	२	८
पतिर्ह्यध्वराणां	१	३	२९
पत्तोजगारप्रत्यंच	७	७	१७
पत्नीवंतःसुताइमे	६	६	२५
पत्नीवपूर्वहूतिं	२	१	१
पथएकंपीपायतस्करोय	६	२	३६
पथस्पंथःपरिपतिं	४	८	६
पदापणीरराधसः	६	४	४४
पदेइवनिहिते	३	३	३०
पदेपदेमेजरिमानिधायि	४	२	१५
पदंदेवस्यनमसाव्यंतः	४	४	३५
पदंदेवस्यमीळुषः	६	७	११
पद्यावस्तेपुरुरूपा	३	३	३०
पनाय्यंतदश्विना	६	४	२८
पन्यंपन्यमित्सोतारः	५	७	२१
पन्यआदर्दिरच्छता	६	३	४
पन्युइदुपगायत	६	३	४
पन्यांसंजातवेदसं	६	५	२१
पपृक्षेण्यमिंद्रत्वेह्योजः	४	२	२
पप्राथक्षांमहिदंसोव्यु	४	६	२
पर्यस्वतीरोषधयः	७	६	२५
परंमृत्योअनुपरेहि	७	६	२६
परःसोअस्तुतन्वा३तनां	५	७	७
परक्रणासावीरध	२	७	१०
परशुंचिद्वितपति	३	३	२३
परस्याअधिसंवतः	६	५	२६
पराकात्ताच्चिदद्रिवः	६	६	२०
परागावोयवसंकच्चिदाघृ	५	७	३३
परांचिच्छीर्षाववृजुस्तइंद्र	१	३	१
पराणुदस्वमघवन्नमित्रान्	५	३	२१
परादेहिशामुल्यं	८	३	२५
पराद्यदेवावृजिनं	८	४	७
परापूर्वैषांसख्यावृणक्ति	४	७	३३
परामेयंतिधीतयः	१	२	१९
परायतीनामन्वेतिपाथः	१	८	२
परायतींमातरं	३	५	२५
परायाहिमघवन्	३	३	१९
परावतोयेदिधिषंत	८	२	३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
परावतंनासत्यानुदेथां	१	८	९
परावीरासएतन	४	३	२६
पराव्यक्तोअरुषः	७	२	२६
पराशुभ्राअयासोयुव्या	२	४	४
पराश्वणीहितपसा	८	४	७
पराहयस्थिरंहथ	१	३	१८
पराहिमेविमन्यवः	१	२	१६
पराहींद्रधावसि	८	४	१
परिकोशंमधुश्चुतं	७	५	६
परिक्षितापितरा	८	२	१०
परिचिन्मर्तोद्रविणं	७	७	२७
परिणःशर्मयन्त्या	६	८	३१
परिणेतामतीनां	७	५	६
परिणोअश्वमश्ववित्	७	१	१८
परिणोदेववीतये	७	१	११
परिणोयाह्यस्ययुः	७	१	३९
परिणोवृणजन्नघा	६	४	७
परिणोहेतीरुद्रस्यवृज्याः	२	७	१८
परितृंधिपणीनां	४	८	१७
परितेजिग्युषोयथा	७	४	२७
परितेदूळभोरथो	३	५	९
परित्मनामितद्रुं	३	५	४
परित्यंहर्यतंहरिं	७	४	२४
परिधातुरध्वरं	६	५	१५
परिधित्रिविष्ट्यध्वरं	३	५	१५
परिधत्वागिर्वणोगिरः	१	१	२०
परिधत्वाग्नेपुरंवयं	८	४	९
परिधिव्यानिमर्म्शत्	६	८	४
परिधीरनुस्वधाः	७	५	६
परिद्युक्षंसहंसः	७	२	२५
परिद्युक्षःसनद्रयिः	७	१	९
परिधामानियानिते	७	२	७
परिपूषापरस्तात्	४	८	२०
परिप्रजातःक्रत्वा	१	५	१३
परिप्रधन्वेंद्रायसोम	७	५	२०
परिप्रयंतंवय्यंसुपंसदं	७	२	२०
परिप्रसोमतेरसः	७	२	१५
परिप्रासिष्यदत्कविः	६	८	३
परिप्रियःकलशे	७	४	७
परिप्रियादिवःकविः	६	७	३२
परियत्कविःकाव्या	७	४	४
परियत्काव्याकविः	६	७	२८
परियंदिद्रोदसीउभे	१	३	२
परियंदेषामेको	१	५	१२
परियोरश्मनादिवः	६	२	२४
परियोरोदसीउभे	६	८	८
परिवाजपतिःकविः	३	५	१५
परिवाजेनवाजयुं	७	१	३३
परिवारण्यव्यया	७	५	६
परिविश्वानिचेतसा	६	८	१०
परिविश्वानिसुधिता	३	१	१०
परिविष्टंजाहुषंविश्वतःसीं	१	८	११
परिवृक्तेवपतिर्विद्यं	८	५	२१
परिवोविश्वतोदधे	७	७	१
परिपह्यंरणस्यरेक्णो	५	२	६
परिष्यसुवानोअक्षाः	७	४	२३
परिष्यसुवानोअव्ययं	७	४	२३
परिष्कृण्वन्ननिष्कृतं	६	८	२९
परिष्कृतासइंदवः	७	१	३
परिसस्रिर्नवाजयुः	७	५	६
परिसस्रेवपशुमांति	७	४	२
परिसुवानश्चक्षसे	७	५	१२
परिसुवानासइंदवः	६	७	३४
परिसुवानोगिरिष्ठाः	६	८	८

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
परिंसुवानोहरिः	७	४	२
परिसोमंऋतंबृहत्	७	१	१३
परिसोमप्रधन्वा	७	२	३३
परिस्पशोवरुणस्यस्मदिष्टा	५	६	९
परिहिष्मापुरुहूतः	७	३	२३
परिह्वृतेदनाजनः	६	४	८
परीँघृणाचरतितित्विषे	१	४	१३
परीतोषिंचतासुतं	७	५	१२
परीतोवायवेसुतं	७	१	३१
परीमेगामनेषत	८	८	१३
परेयिवांसंप्रवतः	७	६	१४
परेहिविग्रमस्तृतं	१	१	७
परोदिवापरएना	८	३	१७
परोमात्रयातन्वावृधान्	५	६	२४
परोमात्रमृचीषमं	६	५	२
परोयत्त्वंपरमआजनिष्ठाः	४	१	२६

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
पुरोहिमर्ळ्यैरसि	४	८	४
पर्जन्यःपितामहिषस्य	७	३	६
पर्जन्यवातावृषभापृथि	४	८	६
पर्जन्यवृद्धंमहिपंतं	७	५	२६
पर्जन्यायप्रगायत	५	७	२
पर्जन्यावातावृषभा	८	२	१०
पर्यूषुप्रधन्वावाजसातये	७	५	२२
पर्वतश्चिन्महिवृद्धोबिभाय	४	३	२५
पशुर्हनाममानवी	८	४	४
पर्षितोकंतनयंपर्तृभिष्ट्वं	४	८	२
पर्षिदुनेगंभीरआँ	६	४	५३
पर्वतेवाजसातये	६	८	१
पर्वतेहर्यतोहरिः	७	२	५
पर्वतेहर्यतोहरिः	७	५	११
पवमानःसुतोनृभिः	७	१	२७
पवमानःसोअद्यनः	७	२	१७

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
पवमानऋतःकविः	७	१	२९
पवमानऋतंबृहत्	७	२	११
पवमानधियाहितः	६	८	१५
पवमाननितोशसे	७	१	३४
पवमानमवस्यवः	६	८	१
पवमानमहिश्रवः	६	७	३७
पवमानमहिश्रवः	७	४	२८
पवमानमह्यर्णो	७	३	१८
पवमानविदारयिं	६	८	३३
पवमानविदारयिं	७	१	३२
पवमानरसस्तव	७	१	२१
पवमानरुचारुचा	७	२	१
पवमानसुवीर्यं	६	७	३७
पवमानस्यजंघ्नतः	७	२	२१
पवमानस्यतेकवे	७	२	८
पवमानस्यतेरसः	७	१	२१

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
पवमानस्यतेवयं	७	१	१८
पवमानस्यविश्ववित्	७	१	३७
पवमानःस्वर्विदः	७	१	१६
पवमानाअसृक्षत	७	१	३४
पवमानाअसृक्षत	७	५	१६
पवमानादिवस्परि	७	१	३५
पवमानासआशवः	७	१	३५
पवमानासइंदवः	७	२	१४
पवमानोअजीजनत्	७	१	२१
पवमानोअतिस्रिधः	७	२	१०
पवमानोअभिस्पृधः	६	७	२८
पवमानोअभ्यर्षा	७	३	११
पवमानोअसिष्यदत्	७	१	६
पवमानोरथीतमः	७	२	१२
पवमानोव्यश्नवत्	७	२	१२
पवस्वगोजिदश्वजित्	७	१	१६

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
पवस्वजनयन्निषः	७	२	७
पवस्वदक्षसाधनः	६	८	१५
पवस्वदेवमादनः	७	३	९
पवस्वदेववीतये	७	५	१०
पवस्वदेववीरति	६	७	१८
पवस्वदेवायुपक्	७	१	३४
पवस्वमधुमत्तमइंद्राय	७	५	१७
पवस्ववाचोअग्रियः	७	१	२८
पवस्ववाजसातमः	७	४	२८
पवस्ववाजसातये	६	८	३३
पवस्ववाजसातयेभि	७	५	१६
पवस्वविश्वचर्षणे	७	२	७
पवस्वदक्षसाधनः	६	८	१५
पवस्वदेवमादनः	७	३	९
पवस्वदेववीतये	७	५	१०
पवस्वदेववीरति	६	७	१८

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
पवस्वदेवायुपक्	७	१	३४
पवस्वमधुमत्तमइंद्राय	७	५	१७
पवस्ववाचोअग्रियः	७	१	२८
पवस्ववाजसातमः	७	४	२८
पवस्ववाजसातये	६	८	३३
पवस्ववाजसातयेभि	७	५	१६
पवस्वविश्वचर्षणे	७	२	७
पवस्ववृत्रहन्तम	६	८	१४
पवस्ववृष्टिमासुतः	७	१	६
पवस्वसोमऋतुवित्	७	३	२१
पवस्वसोमऋत्वेदक्षाय	७	५	२०
पवस्वसोमदिव्येषु	७	३	१६
पवस्वसोमदेववीतये	७	२	२४
पवस्वसोमद्युम्नीसुधारः	७	५	२०
पवस्वसोममधुमाँऋतावा	७	४	८
पवस्वसोममंदयन्	७	२	१६

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
पवस्वसोममहान्त्समुद्रः	७	५	२०
पवस्वाह्नोअदाभ्यः	७	१	१६
पवस्वेंदोपवमानः	७	४	१०
पवस्वेंदोवृषासुतः	७	१	२३
पवित्रंतेविततं	७	३	८
पवित्रवंतःपरिवाचं	७	२	२९
पवित्रेभिःपवमानः	७	४	१५
पवीतारःपुनीतन	६	७	२२
पशुंनःसोमरक्षसि	७	७	१२
पशून्नचित्रासुभगा	१	६	२६
पश्चात्पुरस्तादधरात्	८	४	९
पश्चेदमन्यदभवत्	८	८	७
पश्यन्नन्यस्याअतिथिं	८	७	९
पश्वानतायुंगुहा	१	५	९
पश्वायत्पश्चावियुता	८	१	२८
पांतमावोअंधसः	६	६	१५

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
पांतमित्रावरुणावव्यात्	२	४	५
पाकत्रास्थनदेवाः	६	१	२७
पाकःपृच्छामिमनसावि	२	३	१४
पातंनोरुद्रापायुभिः	४	४	८
पातावृत्रहासुतं	५	७	२२
पातासुतमिंद्रोअस्तुसो	४	६	१५
पातासुतमिंद्रोअस्तुसोमं	४	७	१८
पातिप्रियंरिपोअग्रंपदंवेः	२	८	२४
पारावतस्यरातिषु	६	३	१३
पार्पद्वाणःप्रस्कण्वं	६	४	१८
पावकयायश्चितयंत्याकृपा	४	५	१७
पावकवर्चाःशुक्रवर्चाः	८	७	२८
पावकशोचेतवहिक्षयंपरिं	२	८	१८
पावकानःसरस्वती	१	१	६
पावमानीर्योअध्येति	७	२	१८
पावीरवीकन्यांचित्रायुः	४	८	६

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
पावीरवीकन्यांचित्रायुः	८	२	११
पाहिगायांधसोमदे	६	३	७
पाहिनइंद्रसुष्टुत	२	१	१७
पाहिनोअग्नएकया	६	४	३३
पाहिनोअग्नेपायुभिः	२	५	१०
पाहिनोअग्नेरक्षसः	१	३	१०
पाहिनोअग्नेरक्षसो	५	१	२५
पाहिविश्वस्माद्रक्षसोअरा	६	४	३३
पितायज्ञानामसुरोविप	२	८	२०
पितायत्स्वांदुहितरं	८	१	२७
पितुंनुस्तोषमहो	२	५	६
पितुभृतोनततुमित्	८	८	३०
पितुर्नपुत्रःसुभृतोदुरोण	६	१	३४
पितुर्नपुत्राःक्रतुं	१	५	१२
पितुर्मातुरध्यायेस	७	२	२९
पितुश्चगर्भंजनितुश्चवभ्रे	२	८	१४
पितुश्चिद्यूधंर्जनुषाविवेद	२	८	१४
पितुःप्रत्नस्यजन्मना	१	६	१३
पितेवपुत्रमबिभः	८	२	२०
पित्रेचिच्चक्रुःसदनंसमस्मै	३	२	७
पिन्वंत्यपोमरुतःसुदानव	१	५	७
पिपर्तुनोअदितीराजपुत्रा	२	७	७
पिपर्तुमातृतस्य	७	८	७
पिपीळेअंशुर्मद्योन	३	६	८
पिप्रीहिदेवाँउशतः	७	५	३०
पिबतंघर्ममधुमंतमश्वि	६	६	१०
पिबतंचतृष्णुतंचाचगच्छ	६	३	१५
पिबतंसोममधुमंतमश्वि	६	६	१०
पिबंतिमित्रोअर्यमा	६	६	२८
पिबंत्यस्यविश्वेदेवासः	७	५	२१
पिबस्वधैनवानां	६	३	४
पिबात्वस्यगिर्वणः	५	७	१५
(पिबापिबेंदिंद्रशूर)	२	५	६
पिबापिबेंदिंद्रशूर	७	७	८
पिबावर्धस्वतवंवासुतासः	३	२	१९
पिबासुतस्यरसिनः	५	७	२५
पिबासोममभियमुग्रतर्द	४	६	१
पिबासोममिंद्र	२	१	१८
पिबासोममिंद्रमंदतु	५	३	५
पिबासोमंमदायकं	६	६	३०
पिबासोमंमहते	८	६	२०
पिबेंदिंद्रमरुत्सखा	६	५	२८
पिशङ्गभृष्टिमंभृणं	२	१	२२
पिशंगरूपःसुभरो	२	५	२३
पीपायधेनुरदितिः	२	२	२३
पीपायसःश्रवसामत्यंपु	४	५	१२
पीपिवांसंसरस्वतः	५	६	२०
पीवानंमेपमपचंत	७	७	१८
पीवोअन्नाँरयिवृधःसुमे	५	६	१३
पीवोअश्वाःशुचद्रथाहिभू	३	७	९
पुत्रमिंवपितरौ	८	७	१९
पुत्रिणाताकुमारिणा	६	२	३९
पुत्रोनजातोरण्वो	१	५	१३
पुनंतुमांदेवजनाः	७	२	१८
पुनःपत्नींमग्निरदात्	८	३	२८
पुनःपुनर्जायमाना	१	६	२५
पुनःसमंब्यद्वितंवयंती	२	८	२
पुनरेतानिवर्ततां	७	७	१
पुनरेनानिवर्तय	७	७	१
पुनरेहिवृषाकपे	८	४	४
पुनर्दायंब्रह्मजायां	८	६	७
पुनर्नोअसुंपृथिवी	८	१	२३
पुनर्नःपितरोमनः	८	१	१९
पुनर्येचक्रुःपितरायुवानो	३	७	१

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
पुनर्वैदेवाअददुः	८	६	७
पुनातादक्षसाधनं	७	५	७
पुनातितेपरिस्रुतं	६	७	१७
पुनानःकलशेष्वा	६	७	३१
पुनानःसोमजागृविः	७	५	१३
पुनानःसोमधारया	७	१	३५
पुनानःसोमधारया	७	५	१२
पुनानइंदवाभर	७	४	२७
पुनानइंदवाभर	६	८	३०
पुनानइंदवेषां	७	१	४१
पुनानश्चमूजनयन्	७	५	१५
पुनानासश्चमूषदः	६	७	३०
पुनानेतन्वामिथः	३	८	८
पुनानोअक्रमीदभि	६	८	३०
पुनानोदेववीतये	७	१	३८
पुनानोयातिहर्यतः	६	८	३३
पुनानोरूपेअव्यये	६	८	६
पुनानोवरिवस्कृधि	७	१	३८
पुनीषेवामरक्षसमनीषां	५	६	७
पुमाँएनंतनुतउत्	८	७	१८
पुरंदराशिक्षतंवज्रहस्ता	१	७	२९
पुरंनधृष्णुवारुज	६	५	२०
पुरःसद्यइत्थाधिये	७	१	१७
पुराग्नेदुरितेभ्यः	६	३	४१
पुराणमोकःसख्यं	३	४	४
पुराणावीर्या३ प्रब्रुवा	७	८	२५
पुराणांअनुवेनतं	८	७	२३
पुरायत्सूरस्तमसोअपीतेः	१	८	२५
पुरासंवाधादभ्याववृत्स्व	२	६	१८
पुरांभिदुर्युवाकविः	१	१	२१
पुरीष्यासोअग्नयः	३	१	२२
पुरुकुत्सानीहिवामदाशत्	३	७	१८
पुरुत्राचिद्धिवांनरा	५	८	४
पुरुत्राहिसदृङ्ङसि	५	८	३६
पुरुत्राहिसदृङ्ङसि	६	३	३३
पुरुत्वांदाश्वान्वोचे	२	२	१९
पुरुद्रप्साअंजिमंतःसुदा	४	३	२१
पुरुप्रियाणंऊतये	५	८	१
पुरुसंदापुरूवसुं	५	८	२७
पुरुषएवेदंसर्वं	८	४	१७
पुरुष्टुतस्यधामभिः	३	२	२१
पुरुहिवांपुरुभुजादेष्णं	५	१	४
पुरुहूतोयःपुरुगूर्तः	४	७	६
पुरुहूतंपुरुष्टुतं	६	६	१५
पुरूणिदस्मोनिरिणाति	२	२	१७
पुरूणिहित्वासवना	८	४	१६
पुरूण्यग्नेपुरुधात्वाया	४	४	३६
पुरूतमंपुरूणामी	१	१	९
पुरूतमंपुरूणांस्तोतृणां	४	७	२६
पुरूयत्तइंद्रसंस्युकथा	४	२	१
पुरूरवोमामृथामा	८	५	३
पुरूरुणाचिद्ध्यस्ति	४	४	८
पुरूवपांस्यश्विनादधाना	१	८	१४
पुरोगाअग्निर्देवानां	२	५	९
पुरोजितीवोअंधसः	७	५	१
पुरोवोमंद्रंदिव्यंसुवृक्तिं	४	५	१२
पुरोळाअग्नेपचतः	३	१	३१
पुरोळाइत्तुर्वशोयक्षुः	५	२	२५
पुरोळाशंचनोघसो	३	३	१७
पुरोळाशंचनोघसो	३	६	२९
पुरोळाशंनोअंधसः	६	५	३१
पुरोळाशंपचत्यं	३	३	१७
पुरोळाशंयोअस्मै	६	२	३८
पुरोळाशंसनश्रुत	३	३	१७

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
पुष्टिर्नरण्वाक्षितिर्न	१	५	९
पुष्यात्क्षेमेअभियोगेभवा	४	२	८
पर्वापरंचरतो	८	३	२३
पर्वापुरुषंसुहवंपुरुस्पृहं	६	२	५
पूर्वामनुप्रदिशंयाति	७	५	२४
पूर्वामनुप्रयति	२	१	२१
पूर्वाविश्वस्माद्भुवना	२	१	४
पूर्वीभिर्हिददाशिम	१	६	१२
पूर्वीरस्यनिष्पिधो	३	३	१५
पूर्वीरहंशरदःशश्रमाणा	२	४	२२
पूर्वीरिंद्रस्यरातयः	१	१	२१
पूर्वीरुषसःशरदश्च	३	६	२
पूर्वीश्चिद्धित्वेतुविकूमैना	६	४	५०
पूर्वीष्टइंद्रोपमातयः	६	३	२५
पूर्वेअर्धेरजसो	२	१	७
पूर्वोदेवाभवतुसु	१	६	३१
पूर्व्यहोतरस्यनो	१	२	२०
पूषण्वन्व्रजाश्वं	४	८	२१
पूषण्वतेतेचकृमा	३	३	१८
पूषण्वतेमरुत्वते	२	२	११
पूषन्तवव्रतेवयं	४	८	२०
पूषन्ननुप्रगाइहि	४	८	२०
पूषागाअन्वेतुनः	४	८	१९
पूषात्वेतश्चयावयतु	७	६	२३
पूषात्वेतोनयतुहस्तगृह्य	८	३	२५
पूषाराजानमाघृणिः	१	२	१०
पूषाविष्णुहवनंमे	६	४	२४
पूषासुबंधुर्दिवआपृथि	४	८	२४
पूषेमाआशाअनुवेद	७	६	२३
पूष्णश्चक्रंनारिष्यति	४	८	१९
पृक्षप्रयजोद्रविणःसुवाचः	३	१	२
पृक्षस्यवृष्णोअरुषस्यनूस	४	५	१०
पृक्षेताविश्वाभुवनाववक्षि	२	७	१९
पृक्षोवपुःपितुमान्	२	२	८
पृच्छामित्वापरमंतंपृथि	२	३	२०
पृच्छेतदेनोवरुणदिदक्षूपो	५	६	८
पृणीयादिन्नाधमानाय	८	६	२२
पृथक्प्रायन्प्रथमा	७	८	२७
पृथुपाजाअमर्त्यः	३	१	२८
पृथूकरस्नावहुलागभस्ती	४	६	७
पृथूरथोदक्षिणाया	२	१	४
पृदाकुसानुर्यजतोगवेपणः	६	१	२४
पृषदश्वासरुतःपृश्नि	१	६	१९
पृषध्रेमध्येमातरिश्वनि	६	४	२४
पृष्टोदिविधाय्यग्निःपृथि	५	२	७
पृष्टोदिविपृष्टोअग्निः	१	७	६
पौरंचिद्युद्मुतं	४	४	१३
पौरोअश्वस्यपुरुकृद्ववाम	६	४	३७
प्रक्रुभुभ्योदूतामिववाचं	३	७	१
प्रकविर्देववीतये	६	८	१०
प्रकारवोमनुनावच्यमां	२	८	२६
प्रकाव्यमुशनेव	७	४	१२
प्रकृतान्यृजीषिणः	६	३	१
प्रकृष्टिहेवशषएति	७	२	२५
प्रकेतुनाबृहतायाति	७	६	३
प्रक्षोदसाधायसासस्र	५	६	१९
प्रगायताभ्यर्चाम	७	४	११
प्रगायत्रेणगायत	७	१	१७
प्रघान्वस्यमहतोमहानि	२	६	१५
प्रचेकेसहसासहः	५	७	३०
प्रचेर्पणिभ्यःपृतनाहवेषु	१	७	२९
प्रचित्रमर्कंगृणतेतुरायं	५	१	८
प्रचेतसंत्वाकवे	६	७	१२
प्रच्यवानाजुजुरुषः	४	४	१३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
प्रजानन्नग्नेतवयोनिं	८	४	२०
प्रजापतिर्मह्यमेता	८	८	२७
प्रजापतेनत्वदेतानि	८	७	४
प्रजाभ्यःपुष्टिंविभजंत	२	६	१०
प्रजामृतस्यपिप्रतः	५	८	९
प्रजावतावचसा	१	५	२४
प्रजावतीःसूयवसं	४	६	२५
प्रजाहतिस्रोअत्यायमी	६	७	८
प्रजिह्मयाभरतेवेपः	८	१	२
प्रणइंदोमहेतनें	७	१	१
प्रणइंदोमहेरणें	७	२	९
प्रणीतिभिष्टेहर्यश्च	८	५	२४
प्रणुत्यंविप्रमध्वरेषुसाधुं	३	८	१३
प्रणेतारंवस्योअच्छं	६	१	२१
प्रणोदेवीसरस्वती	४	८	३०
प्रणोधन्वंत्विंदवः	७	३	४
प्रतंआशवंःपवमान	७	३	१२
प्रतआशिनीःपवमान	७	३	१२
प्रतइंद्रपूर्व्याणिप्र	८	६	१३
प्रततेअद्यशिपिविष्टनाम	५	६	२५
प्रततेअद्याकरणंकृतंभूत्	४	६	६
प्रतदुःशीमेपृथवाने	८	४	२८
प्रतद्विष्णुस्तवते	२	२	२४
प्रतद्वोचेयंभव्यायें	२	१	१७
प्रतमिंद्रनशीमहि	५	८	१०
प्रतव्यंसींनव्यसीं	२	२	१२
प्रतव्यंसोनमउक्तिंतुरस्य	४	२	२१
प्रतार्यायुःप्रतरं	८	१	२२
प्रताँअग्निर्वभसत्	३	५	१
प्रतिंकेतवःप्रथमाअदृश्रन्	५	५	२५
प्रतिंघोराणामेतानाम्	२	४	९
प्रतिंचक्ष्वविचक्ष्वेंद्र	५	७	९
प्रतितेदस्यवेवृक	६	४	२७
प्रतित्यंचारुमध्वरं	१	१	३६
प्रतित्वादुहितर्दिवः	५	६	१
प्रतित्वाद्यसुमनसोबुधंत	५	५	२५
प्रतित्वाशवसीवदत्	६	३	४२
प्रतित्वास्तोमैरीळतेवसिं	५	५	२३
प्रतिंधुतानामरुषासोअ	५	५	२२
प्रतिंधानाभरत	३	३	१८
प्रतिनस्तोमंत्वष्टाजुषेत	५	३	२७
प्रतिप्रयाणमसुरस्यविद्वान्	४	३	३
प्रतिप्रयांहींद्रमीळ्हुषोनॄन्	२	४	९
प्रतिप्राशुंव्याँइतः	६	२	३९
प्रतिप्रियतमंरथं	४	४	१५
प्रतिव्रवाणिवर्तयते	८	५	३
प्रतिभद्राअदृक्षत	३	८	३
प्रतिमेस्तोममदितिर्जगृ	४	२	१७
प्रतियदापोअदृश्रं	७	७	२६
प्रतियत्स्यानीथादर्शि	१	७	१८
प्रतिवएनानमसाहमेमि	२	४	११
प्रतिवांरथंनृपतीजरध्यै	५	५	१२
प्रतिवांसूरउदितेमित्रं	५	५	९
प्रतिवांसूरउदितेसूक्तैः	५	५	७
प्रतिवोवृषदंजयः	६	१	३७
प्रतिश्रुतायवोधृषत्	६	३	१
प्रतिषीमग्निर्जरतेसमिद्धः	५	५	२५
प्रतिष्टोभंतिसिंधवःपवि	२	४	७
प्रतिष्यासूनरीजनी	३	८	३
प्रतिस्तोमेभिरुषसंवसिष्ठाः	५	५	२७
प्रतिस्पशोविसृज	३	४	२३
प्रतिस्मरेथांतुजयद्भिरेवैः	५	७	६
प्रतीचीनेमामहानि	७	६	२८
प्रतुद्रवपरिकोशं	७	३	२२

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
प्रतुविद्युम्नस्यस्थविरस्य	४	६	६
प्रतेअग्नयोग्निभ्योवरं	५	१	२३
प्रतेअग्नेहविष्मतीमियं	३	१	१९
प्रतेअश्नोतुकुक्ष्योः	३	३	१६
प्रतेअस्याउषसःप्रा	७	७	२२
प्रतेदिवोनवृष्टयः	७	१	२९
प्रतेधारा अत्यव्यानि	७	३	२१
प्रतेधारा असश्चतः	७	१	१४
प्रतेधारामधुमतीः	७	४	१७
प्रतेनावनसमने	२	६	१८
प्रतेपूर्वाणिकरणानिविप्रा	३	६	२
प्रतेपूर्वाणिकरणानिवोचं	४	१	३०
प्रतेबभ्रूविचक्षण	३	६	३०
प्रतेमदासोमदिरासः	७	३	१२
प्रतेमहेविदथेशंसिषं	८	५	५
प्रतेयक्षिप्रतइयर्मि	७	५	३२

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
प्रतेरथंमिथूकृतं	८	५	२०
प्रतेरुद्वरुणोयातवे	८	३	६
प्रतेवोचामवीर्या	३	६	२८
प्रतेसोतारओण्योः	६	८	६
प्रतंविवक्मिवक्म्योयए	२	४	५
प्रत्नवज्जनयागिरः	६	१	८
प्रत्नान्मानादध्याये	७	२	३०
प्रत्नोहिकमीड्योअध्वरेषु	५	८	३६
प्रत्नंरयीणांयुजे	४	७	२४
प्रत्नंहोतारमीड्यं	६	३	३७
प्रत्यंचमर्कमनयन्	८	८	१५
प्रत्यग्निरुषसश्चेकितानः	२	८	२४
प्रत्यग्निरुषसामग्र	३	५	१३
प्रत्यग्निरुषसोजात	३	५	१४
प्रत्यग्नेमिथुनादह	८	४	९
प्रत्यग्नेहरसाहरः	८	४	९

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
प्रत्यङ्देवानांविशः	१	४	७
प्रत्यर्चीरुशदस्याः	१	६	२४
प्रत्यर्धिर्यज्ञानां	७	७	१३
प्रत्यस्मैपिपीषते	४	७	१४
प्रत्यस्यश्रेणयोदद्दश्रे	८	७	३०
प्रत्युअदर्शायती	५	६	१
प्रत्वक्षसःप्रतवसः	१	६	१४
प्रत्वादूतंवृणीमहे	१	३	८
प्रत्वानमोभिरिंदवः	६	८	६
प्रत्वामुंचामिवरुणस्य	८	३	२४
प्रथमंजातवेदसं	६	२	१३
प्रथमभाजंयशसंवयोधां	४	८	६
प्रथमाहिसुवाचसा	२	५	९
प्रथश्चयस्यसप्रथश्च	८	८	३९
प्रथिष्टयस्यवीरकर्म	८	१	२६
प्रथिष्टयामन्पृथिवीचिदेषां	४	३	२३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
प्रदक्षिणिद्भिगृणंति	२	८	१२
प्रदानुदोदिव्योदानु	७	४	१५
प्रदीधितिर्विश्ववारा	२	८	२२
प्रदेवत्राब्रह्मणे	७	७	२४
प्रदेवंदेववीतये	४	५	२९
प्रदेवमच्छामधुमंतः	७	२	१९
प्रदेवंदेव्याधिया	८	८	३४
प्रदैवोदासोअग्निः	६	७	१३
प्रद्यावायुञ्जैःपृथिवीऋता	२	३	२
प्रद्यावायुञ्जैःपृथिवीनमो	५	४	२०
प्रद्युम्नायप्रशवसे	५	८	३४
प्रधन्वासोमजागृविः	७	५	९
प्रधारा असृग्रमिणः	६	८	२०
प्रधारामध्वोअग्रियः	६	७	२८
प्रनःपूषाचरथंविश्वदेव्यः	८	४	२५
प्रनव्यसासहसःसूनुमच्छ	४	५	८

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
प्रजानन्नग्नेतवयोनिं	८	४	२०
प्रजापतिर्मह्यमेता	८	८	२७
प्रजापतेनत्वदेतानि	८	७	४
प्रजाभ्यःपुष्टिंविभजंत	२	६	१०
प्रजामृतस्यपिप्रतः	५	८	९
प्रजावतावचसा	१	५	२४
प्रजावतीःसूयवसं	४	६	२५
प्रजाहंतिस्रोअत्यायमी	६	७	८
प्रजिह्वयाभरतेवेपः	८	१	२
प्रणइंदोमहेतनें	७	१	१
प्रणइंदोमहेरणें	७	२	९
प्रणीतिभिष्टेहर्यश्च	८	५	२४
प्रणुत्यंविप्रमध्वरेषुसाधुं	३	८	१३
प्रणेतारंवस्योअच्छं	६	१	२१
प्रणोदेवीसरस्वती	४	८	३०
प्रणोधन्वंत्विंदवः	७	३	४
प्रतंआशवंःपवमान	७	३	१२
प्रतआश्विनीःपवमान	७	३	१२
प्रतइंद्रपूर्व्याणिप्र	८	६	१३
प्रततेअद्यशिपिविष्टनाम	५	६	२५
प्रततेअद्याकरणंकृतंभूत्	४	६	६
प्रतदुःशीमेपृथवाने	८	४	२८
प्रतद्विष्णुस्तवते	२	२	२४
प्रतद्वोचेयंभव्यायें	२	१	१७
प्रतमिंदनशीमहि	५	८	१०
प्रतव्यसींनव्यसीं	२	२	१२
प्रतव्यसोनमंउक्तिंतुरस्य	४	२	२१
प्रतार्यायुंःप्रतरं	८	१	२२
प्रताँअग्निर्वभसत्	३	५	१
प्रतिकेतवंःप्रथमाअदृश्रन्	५	५	२५
प्रतिघोराणामेतानाम	२	४	९
प्रतिचक्ष्वविचक्ष्वेंद्रं	५	७	९
प्रतितेदस्यवेवृक	६	४	२७
प्रतित्यंचारुमध्वरं	१	१	३६
प्रतित्वादुहितर्दिवः	५	६	१
प्रतित्वाद्यसुमनसोबुधंत	५	५	२५
प्रतित्वाशवसीवंदत्	६	३	४२
प्रतित्वास्तोमैरीळतेवसिं	५	५	२३
प्रतिद्युतानामरुषासोअ	५	५	२२
प्रतिधानाभरत	३	३	१८
प्रतिनस्तोमंत्वष्टाजुषेत	५	३	२७
प्रतिप्रयाणमसुरस्यविद्वान्	४	३	३
प्रतिप्रयांहींद्रमीळ्हुपोनॄन्	२	४	९
प्रतिप्राशुंयाँइतः	६	२	३९
प्रतिप्रियतमंरथं	४	४	१५
प्रतिब्रवाणिवर्तयते	८	५	३
प्रतिभद्राअदृक्षत	३	८	३
प्रतिमेस्तोममदितिर्जगृ	४	२	१७
प्रतियदापोअदृश्रं	७	७	२६
प्रतियत्स्यानीथादर्शि	१	७	१८
प्रतिवएनानमसाहमेमि	२	४	११
प्रतिवांरथंनृपतीजरध्यै	५	५	१२
प्रतिवांसूरउदितेमित्र	५	५	९
प्रतिवांसूरउदितेसूक्तैः	५	५	७
प्रतिवोवृषदंजयः	६	१	३७
प्रतिश्रुतायवोधृषत्	६	३	१
प्रतिषीमग्निर्जरतेसमिद्धः	५	५	२५
प्रतिष्टोभंतिसिंधवःपवि	२	४	७
प्रतिष्यसूनरीजनी	३	८	३
प्रतिस्तोमेभिरुषसंवसिष्ठाः	५	५	२७
प्रतिस्पशोविसृज	३	४	२३
प्रतिस्मरेथांतुजयद्भिरेवैः	५	७	६
प्रतीचीनेमामहंति	७	६	२८
प्रतुद्रवपरिकोशं	७	३	२२

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
प्रतुविद्युम्नस्यस्थविरस्य	४	६	६
प्रतेअग्नयोग्निभ्योवरं	५	१	२३
प्रतेअग्नेहविष्मतीमिय	३	१	१९
प्रतेअश्नोतुकुक्ष्योः	३	३	१६
प्रतेअस्याउषसःप्रा	७	७	२२
प्रतेदिवोनवृष्टयः	७	१	२९
प्रतेधाराअसश्चतः	७	१	१४
प्रतेधारामधुमतीः	७	४	१७
प्रतेनावनसमने	२	६	१८
प्रतेपूषन्निकरणानिविप्रा	३	६	२
प्रतेपूषन्निकरणानिवोचं	४	१	३०
प्रतेबभ्रूविचक्षण	३	६	३०
प्रतेमदासोमदिरासः	७	३	१२
प्रतेमहेविदथेशंसिषं	८	५	५
प्रतेयक्षिप्रतइयर्मि	७	५	३२

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
प्रतेरथंमिथूकृतं	८	५	२०
प्रतेरदद्वरुणोयातवे	८	३	६
प्रतेवोचामवीर्या	३	६	२८
प्रतेसोतारओण्योः	६	८	६
प्रतंविवक्मिमवक्म्योयए	२	४	५
प्रत्नवज्जनयागिरः	६	१	८
प्रत्नान्मानादध्याये	७	२	३०
प्रत्नोहिकमीड्योअध्वरेषु	५	८	३६
प्रत्नंरयीणांयुजं	४	७	२४
प्रत्नंहोतारमीड्यं	६	३	३७
प्रत्यंचमर्कमनयन्	८	८	१५
प्रत्यग्निरुषसश्चेकितानः	२	८	२४
प्रत्यग्निरुषसामग्रं	३	५	१३
प्रत्यग्निरुषसोजात	३	५	१४
प्रत्यग्नेमिथुनादह	८	४	९
प्रत्यग्नेहरसाहरः	८	४	९

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
प्रत्यङ्देवानांविशः	१	४	७
प्रत्यर्चीरुशदस्याः	१	६	२४
प्रत्यर्धिर्यज्ञानां	७	७	१३
प्रत्यस्मैपिपीषते	४	७	१४
प्रत्यस्यश्रेणयोदद्रश्रे	८	७	३०
प्रत्युदस्यार्यती	५	६	१
प्रत्वक्षसःप्रतवसः	१	६	१४
प्रत्वादूतंवृणीमहे	१	३	८
प्रत्वानमोभिरिंदवः	६	८	६
प्रत्वामुंचामिवरुणस्य	८	३	२४
प्रथमंजातवेदसं	६	२	१३
प्रथमभाजंयशसंवयोधां	४	८	६
प्रथमाहिसुवाचसा	२	५	९
प्रथश्चयस्यसप्रथश्च	८	८	३९
प्रथिष्टयस्यवीरकर्मं	८	१	२६
प्रथिष्टयामन्पृथिवीचिदेषां	४	३	२३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
प्रदक्षिणिदभिगृणंति	२	८	१२
प्रदानुदोदिव्योदानु	७	४	१५
प्रदीधितिर्विश्ववारा	२	८	२२
प्रदेवत्राब्रह्मणे	७	७	२४
प्रदेवंदेववीतये	४	५	२९
प्रदेवमच्छामधुमंतः	७	२	१९
प्रदेवंदेव्याधिया	८	८	३४
प्रदैवोदासोअग्निः	६	७	१३
प्रद्यावायज्ञैःपृथिवीऋता	२	३	२
प्रद्यावायज्ञैःपृथिवीनमो	५	४	२०
प्रद्युम्नायप्रशर्वसे	५	८	३४
प्रधन्वासोमजागृविः	७	५	९
प्रधारांअस्यशुष्मिणः	६	८	२०
प्रधारामध्वोअग्रियः	६	७	२८
प्रनःपूषाचरथंविश्वदेव्यः	८	४	२५
प्रनव्यसासहसःसूनुमच्छ	४	५	८

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
प्रनिम्नेनेवसिंधवः	६	८	७
प्रनुयदेषांमहिनाचि	२	५	५
प्रनुवयंसुतेयातेकृतानि	४	१	२६
प्रनुवोचासुतेषुवां	४	८	२५
प्रनूनंजातवेदसं	८	८	४६
प्रनूनंजायतामयं	८	२	२
प्रनूनंधावतापृथक्	६	७	५
प्रनूनंब्रह्मणस्पतिः	१	३	२०
प्रनूमहित्वंवृषभस्य	१	४	२५
प्रनूसमर्तःशवसा	१	५	८
प्रनेमस्मिन्दद्दशे	८	१	६
प्रनोयच्छत्वर्यमा	८	७	२९
प्रपथेपथामजनिष्ट	७	६	२४
प्रपर्वतानामुशतीउपस्था	३	२	१२
प्रपवमानधन्वसि	६	८	१४
प्रपस्त्या३ मदितिंसिंधुम्	३	८	६
प्रपीपयवृषभजिन्वुवाजा	३	१	१५
प्रपुनानस्यचेतसा	६	८	६
प्रपुनानायवेधसे	७	५	६
प्रपूतास्तिग्मशोचिषे	१	५	२८
प्रपूर्वजेपितरानव्यसीभिः	५	४	२०
प्रपूषणंवृणीमहे	५	७	३२
प्रप्यायस्वप्रस्थितो	७	२	१८
प्रप्रक्षयायपन्यसे	६	७	३२
प्रप्रपूष्णस्तुविजातस्य	२	२	२
प्रप्रवस्त्रिष्टुभमिषं	६	५	५
प्रप्रायमग्निर्भरतस्यशृण्वे	५	२	११
प्रप्रावोअस्मेस्वयं	२	१	१७
प्रबभ्रवेवृषभायश्वितीचे	२	७	१७
प्रबाहवासिसृतंजीवसेनः	५	५	४
प्रबुध्यावईरतेमहांसि	५	४	२४
प्रबोधयोषोअश्विना	५	८	३३
प्रबोधयोषःपृणतो	२	१	८
प्रब्रह्माणिनभाकृवत्	६	३	२४
प्रब्रह्माणोअंगिरसोनक्षंत	५	४	९
प्रब्रह्मैतुसदनादृतस्य	५	४	१
प्रभंगीशूरोमघवातुवीमघः	६	४	३९
प्रभंगंदुर्मतीनां	६	४	४
प्रभर्तारथंगव्यंतं	५	७	२३
प्रभूर्जयंतंमहां	८	१	१
प्रभ्रातृव्यंसुदानवः	६	६	४
प्रमंदिनेपितुमदंचेतता	१	७	१२
प्रमंहिष्ठायगायत	६	७	१४
प्रमंहिष्ठायवृहतेवृहद्रये	१	४	२२
प्रमन्महेशवसानाय	१	५	१
प्रमातुःप्रतरंगुह्यं	८	३	१४
प्रमात्राभीरिरिचे	३	३	१०
प्रमायुयुग्रेप्रयुजः	७	८	१
प्रमित्रयोर्वरुणयोः	५	५	८
प्रमित्रायप्रार्यम्णे	६	७	६
प्रमेनमीसाव्यइषे	८	१	६
प्रमेपथादेवयानाअदृश्रन्	५	५	२३
प्रमेविविक्राअविदन्	३	६	२
प्रयंतुमित्परिं	२	२	२२
प्रयंतियज्ञंविपयंतिबर्हिः	५	३	३
प्रयंरायेनिनीषसि	६	७	१३
प्रयंतुवाजास्तविषीभिरग्न	३	१	२६
प्रयआरुःशितिपृष्ठस्यधासेः	३	१	१
प्रयज्ञएंतुहेत्वोनसग्निः	५	४	१०
प्रयज्ञएंत्वानुषक्	४	१	२०
प्रयज्यवोमरुतोभ्राजदृष्टयः	४	३	१७
प्रयत्तेअग्नेसूरयः	१	७	५
प्रयत्पितुःपरमात्	२	२	८
प्रयत्सिन्धवःप्रसवंयथायं	३	२	२०

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
प्रयदग्नेःसहस्वतः	१	७	५
प्रयदित्थापरावतः	१	३	१८
प्रयदित्थामहिनाःभ्यो	२	४	१४
प्रयद्धंदिष्टएषां	१	७	५
प्रयद्धर्थेषुपृपतीरयुग्ध्वं	१	६	५
प्रयद्वंखिष्टुभमिषं	५	८	१८
प्रयद्वहध्वेमरुतः	८	३	११
प्रयद्वहेथेमहिनारथस्य	२	४	२४
प्रयद्वांमित्रावरुणास्पूर्धं	५	१	१०
प्रयमंतवृषसुवासः	७	८	२३
प्रयाघोषेभृगवाणेनशोभे	१	८	२२
प्रयाजान्मेअनुयाजान्	८	१	११
प्रयाजिगातिखर्गलेवनक्तं	५	७	८
प्रयातशीभंमाशुभिः	१	३	१४
प्रयाभिर्यासिदाश्वांसम	५	६	१४
प्रयामहिन्नामहिनासुचे	४	८	३२
प्रयाःसिस्रतेसूर्यस्ये	७	८	६
प्रयुंजतीदिवएतिब्रुवाणा	४	३	१
प्रयुजोवाचोअग्रियः	६	७	२८
प्रयेगावोनभूर्णयः	६	८	३१
प्रयेगृहादममदुस्त्वाया	५	२	२८
प्रयेजातामहिनायेचनुस्व	४	४	३३
प्रयेदिवोबृहतःशृण्विरे	४	४	३३
प्रयेदिवःपृथिव्यान	८	३	१०
प्रयेधामानिपूर्व्याण्यर्चा	३	८	६
प्रयेमित्रंप्रार्यमणं	८	४	१५
प्रयेमेबंध्वेषे	४	३	१०
प्रयेयुर्युरवृकासोरथाइव	५	५	२१
प्रयेवसुभ्यईवदानमोदुः	४	३	३
प्रयेशुंभंतेजनयो	१	६	९
प्रयोनंनक्षेअभ्यो	६	४	१९
प्रयोवांमित्रावरुणा	६	७	६
प्ररजावाचंजनयन्	७	३	३
प्ररुद्रेणयियनायंति	८	४	२३
प्ररेभएत्यतिवारं	७	३	१८
प्रवःपांतमंधसो	२	२	२५
प्रवःपांतंरघुमन्यवो	२	१	१
प्रवःशर्धायघृष्वये	१	३	१२
प्रवःशुक्रायभानवेभरध्वं	५	२	५
प्रवःशंसाम्यद्रुहः	६	२	३३
प्रवःसखायोअग्नये	४	५	२५
प्रवःसप्तांड्येष्टतमाय	२	६	१७
प्रवःस्पळंकन्त्सुवि	४	३	२४
प्रवइंद्रायगायत	६	६	१२
प्रवइंद्रायबृहते	६	६	१२
प्रवइंद्रायमादनं	५	३	१५
प्रवउग्रायनिष्टुरे	६	३	२
प्रवएकोमिमय	२	७	११
प्रवएतेसुयुजोयामन्निष्टये	४	२	२३
प्रवतोहिक्रतूनां	३	६	२४
प्रवत्तेअग्नेजनिमा	८	७	३०
प्रवत्वतीयंपृथिवीमरुह्यः	४	३	१५
प्रवद्यामनासुवृतारथेन	१	८	१८
प्रवर्तयदिवोअश्मानमिंद्र	५	७	८
प्रवांदंसांस्यश्विनावचोयुजं	१	८	१२
प्रवांनिचेरुःकुकुहोवशां	२	४	२५
प्रवांमहित्रवीअभि	३	८	८
प्रवांरथोमनोजवाइयर्ति	५	५	१४
प्रवांशरद्वान्वृषभोननिः	२	४	२६
प्रवांसमित्रावरुणावृतावा	५	५	३
प्रवांस्तोमाःसुवृक्तयः	५	८	२९
प्रवाच्यमिंदुरिष्यति	६	७	३९
प्रवाच्यंवचसःकिं	३	५	२
प्रवाच्यंशश्वधावीर्यं१तत्	३	२	१३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
प्रवाजमिंदुरिष्यति	६	८	२५
प्रवाताइवदोधतः	८	६	२६
प्रवातावांतिपतयंतिविद्यु	४	४	२७
प्रवामंधांसिमद्यान्यस्थुः	५	५	१४
प्रवामर्चंत्यध्वथनः	३	१	११
प्रवामवोचमश्विनाधिय	३	७	२१
प्रवामश्नोतुसुष्टुतिः	१	१	३३
प्रवायुमच्छाबृहतीमनी	४	८	५
प्रवावृजेसुप्रयाबर्हिरेषां	५	४	६
प्रविश्वसामन्नत्रिवत्	४	१	१४
प्रविष्णवेशूषमेतुमन्म	२	२	२४
प्रवीरमुग्रंविविचिं	६	४	१७
प्रवीरयाशुचयोदद्रिरेवां	५	६	१२
प्रवीरायप्रतवसेतुरायं	४	८	७
प्रवृण्वंतोअभियुजः	६	८	११
प्रवेधसेकवयेवेद्याय	४	२	७
प्रवेपयंतिपर्वतान्	१	३	१८
प्रवोऽग्रावणःसविता	८	८	३३
प्रवोच्छारिरिचेदेवयुः	७	७	२९
प्रवोदेवायाग्नये	३	१	१३
प्रवोदेवंचित्सहसानमग्निं	५	२	१०
प्रवोधियोमंद्रयुवः	७	३	१५
प्रवोभ्रियंतइंदवः	१	१	२६
प्रवोमरुतस्त्विषाउदन्य	४	३	१४
प्रवोमहीमरमतिंकृणुध्वं	५	४	२
प्रवोमहेमतयोयंतुविष्णं	४	४	३३
प्रवोमहेमंदमानायांधसः	८	१	९
प्रवोमहेमहिवृधेभरध्वं	५	३	१६
प्रवोमहेमहिनमों	१	५	१
प्रवोमहेसहसा	२	१	१३
प्रवोमित्रायगायत	४	४	६
प्रवोयज्ञेषुदेवयंतोअर्चन्	५	४	१०
प्रवोयहंपुरूणां	१	३	८
प्रवोरथियुक्ताश्वंभरध्वं	४	२	१३
प्रवोवाजाअभिद्यवः	३	१	२८
प्रवोवयुंरथयुजंकृणुध्वं	४	२	१४
प्रवोवायुंरथयुजं	८	२	७
प्रशंतमावरुणंदीधितीगीः	४	२	१७
प्रशंसमानोअतिथिर्नमि	६	१	३०
प्रशंसागोष्वघ्यं	१	३	१२
प्रशर्धंआर्तप्रथमं	३	४	१४
प्रशर्धायमारुतायस्वभानं	४	३	१४
प्रशुक्रासोवयोजुवः	७	२	६
प्रशुक्रैतुदेवीमनीषा	५	३	२५
प्रशुंध्युवंवरुणायप्रेष्ठां	५	६	१०
प्रशोशुचत्यात्रपसो	८	४	१६
प्रश्यावाश्वधृष्णुया	४	३	८
प्रश्येनोनमदिरमंशुमस्मै	४	६	१०
प्रसक्षणोदिव्यःकण्वहोता	४	२	१३
प्रसक्षयंतिरतेविमही	६	२	३३
प्रसद्योअग्मेअलेष्युब्यान्	३	८	१३
प्रससगुंमृतधीतिं	८	१	४
प्रससवांधिराशसा	६	५	१९
प्रससहोतासनकादरोचत	३	१	३४
प्रसमित्रमतौअस्तु	३	४	५
प्रसम्राजेबृहतेमन्मनु	५	१	१२
प्रसम्राजेबृहदर्चागभीरं	४	४	३०
प्रसम्राजोअसुरस्यप्रशस्तिं	५	२	९
प्रसम्राजेचर्षणीनां	६	१	२०
प्रससेतुदीरते	७	१	७
प्रससाहिषेपुरुहूत	८	८	३८
प्रसाकमुक्षेअर्चतागणाय	५	४	२८
प्रसाक्षितिरसुरया	२	२	२०
प्रसावाचिसुष्टुतिर्मघोनां	५	४	२८

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
प्रसीमादित्योअसृजत्	२	७	९
प्रसुग्मंतांधियसानस्य	७	७	२९
प्रसुज्येष्ठंनिचिराभ्यां	२	१	२६
प्रसुन्वानस्यांधसः	७	५	३
प्रसुमेधागातुवित्	७	४	२
प्रसुवंआपोमहिमानं	८	३	६
प्रसुवानइंदुरक्षाः	७	२	१२
प्रसुवानोअक्षाःसहस्रं	७	५	२१
प्रसुवानोधारयातनां	६	८	२४
प्रसुविश्वान्त्रक्षसो	१	५	२४
प्रसुश्रुतंसुराधसं	६	४	१६
प्रसुषविभ्योमरुतो	३	६	१५
प्रसुष्टुतिःस्तनयंतंरुवंतं	४	२	१९
प्रसुस्तोमंभरतवाजयंतः	६	७	४
प्रसूतइंद्रप्रवताहरिभ्यां	३	२	२
प्रसूतोभक्षमकरंचरौ	८	८	२५

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
प्रसूनवंऋभूणां	८	८	३४
प्रसूनएत्वध्वरः	६	२	३१
प्रसूमहेसुशरणार्थमेधां	४	२	१९
प्रसेनानीःशूरोअग्रे	७	४	६
प्रसोअग्नेतवोतिभिः	६	१	३४
प्रसोताजीरोअध्वरेष्वं	५	६	१४
प्रसोमदेववीतये	७	५	१४
प्रसोममधुमत्तमः	७	१	३३
प्रसोमयाहिधारया	७	२	८
प्रसोमयाहींद्रस्य	७	५	२१
प्रसोमस्यपवमानस्य	७	३	६
प्रसोमायव्यश्ववत्	७	२	२
प्रसोमासःस्वाध्यः	६	८	२१
प्रसोमासोअधन्विषुः	६	८	१४
प्रसोमासोमदच्युतः	६	८	२२
प्रसोमासोविपश्चितः	६	८	२३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
प्रसोमोअतिधारया	६	८	२०
प्रस्कंभदेष्णाअनवभ्र	२	४	२
प्रस्तुतिर्वांधामं	२	२	२३
प्रस्तोकइन्नुराधसस्तइंद्र	४	७	३४
प्रस्तोपदुपगासिषत्	६	५	३७
प्रस्वानासोरथाइव	६	७	३४
प्रहंसासस्तृपलंमन्युं	७	४	१२
प्रहिक्रतुंवृहयोयं	२	७	१३
प्रहित्वापूषन्नजिर	२	२	२
प्रहिन्वानासइंदवः	७	१	३९
प्रहिन्वानोजनिता	७	३	२६
प्रहिरिरिक्षओजसा	६	६	११
प्रहोताजातोमहान्	८	१	१
प्रहोत्रेपूर्व्यवचः	३	१	७
प्रह्यच्छामनीषाः	७	७	१३
प्राक्तुभ्यइंद्रःप्रवृधः	८	४	१६

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
प्राग्नयेतवसेभरध्वंगिरं	५	२	७
प्राग्नयेवृहतेयज्ञियाय	४	१	४
प्राग्नयेवाचमीरय	८	८	४५
प्राग्नयेविश्वशुचेधियंधे	५	२	१६
प्रायुवोनभन्वोऽनवक्रा	३	६	२
प्राचीनंबर्हिःप्रदिशा	८	६	८
प्राचीनंबर्हिरोजसा	२	५	८
प्राचीनोयज्ञःसुधितं	५	२	१०
प्राचीमुदेवाधिनाधियं	५	५	१२
प्राचैयज्ञंचकृमवर्धतांगीः	२	८	१३
प्रातःसुतमपिबोहर्यश्व	३	७	६
प्रातरग्निंप्रातरिंद्रंहवाम	५	४	८
प्रातरग्निःपुरुप्रियः	४	१	१०
प्रातर्जरेथेजरणेव	७	८	१८
प्रातर्जितंभगमुग्रंहुवेम	५	४	८
प्रातर्देवीमदितिंजोहवी	४	४	७

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
प्रातर्यजध्वमश्विनाहिनो	४	४	१८
प्रातर्यावभिरागतं	६	३	२१
प्रातर्यावाणाप्रथमायजध्वं	४	४	१८
प्रातर्यावाणारथ्येवरीरा	२	८	४
प्रातर्याव्णःसहस्कृत	१	३	३२
प्रातर्युजंनासत्याधिं	७	८	२१
प्रातर्युजाविबोधय	१	२	४
प्रातारत्वंप्रातरित्वा	२	१	१०
प्रातारथोनवोयोजि	२	६	२१
प्राच्यचक्रमवृहःसूर्यस्य	४	१	२४
प्रावःस्तोतारंमघवन्नव	६	३	१८
प्रावींविपट्टाचऊर्मि	७	४	७
प्रावेपामावृहतो	७	८	३
प्रास्तौदृष्वौजाऋष्वेभिः	८	५	२७
प्रास्माऊंजेघृतश्चुतं	५	८	२८
प्रास्मैगायत्रमर्चत	५	७	११
प्रास्मैहिनोतुमधु	७	७	२५
प्रास्यधारांअक्षरन्	६	८	१९
प्रास्यधारावृहतीः	७	४	१०
प्रियंदुग्धंनकाम्यं	४	१	११
प्रियंश्रद्धेददतः	८	८	९
प्रियमेधवदत्रिवत्	१	३	३१
प्रियातष्टानिमेकपिः	८	४	१
प्रियापदानिपश्वो	१	५	११
प्रियावोनामहुवेतुराणां	५	४	२३
प्रियासइत्तेमघवन्नभिष्टौ	५	२	३०
प्रियोनोअस्तुविश्पतिः	१	२	२१
प्रीणीताश्वान्हितंजयाथ	८	५	१९
प्रेंद्रस्यवोचंप्रथमाकृतानि	५	६	२३
प्रेंद्राग्निभ्यांसुवचस्यां	८	६	२१
प्रेताजयतानरः	८	५	२३
प्रेतायज्ञस्यशंभुवा	२	८	१०
प्रेतोमुंचामिनामुतः	८	३	२४
प्रेदंब्रह्मावृत्रतूर्येष्वाविथ	६	३	१९
प्रेद्धोअग्नेदीदिहिपुरो	५	१	२३
प्रेद्धोअग्निर्वावृधेस्तोमेभिः	२	८	२४
प्रेरयसूरोअर्थंन	७	७	२२
प्रेष्ठमुप्रियाणां	६	७	१४
प्रेष्ठोअतिथिंगृणीषे	२	५	४
प्रेष्ठोअतिथिंस्तुषे	६	६	५
प्रेहिप्रेहिपथिभिः	७	६	१५
प्रेह्यभीहिधृष्णुहि	१	५	२९
प्रैतुब्रह्मणस्पतिः	१	३	२०
प्रैतेवदंतुप्रवयं	८	४	२९
प्रैपामर्मेपृथिवी	१	६	१३
प्रैपःस्तोमःपृथिवीमंतारिं	४	२	१९
प्रोअयासीदिंदुरिंद्रस्य	७	३	१५
प्रोअश्विनावावसेकृणु	२	५	५
प्रोअस्माऽउपस्तुतिं	६	४	४०
प्रोग्रांपीतिंवृष्णइयर्मि	८	५	२४
प्रोतयेवरुणंमित्रमिंद्रं	४	६	१२
प्रोत्येअग्नयोग्निषु	३	८	२३
प्रोथदश्वोनयवसेविष्य	५	२	३
प्रोद्रोणेहरयःकर्मांगमन्	४	७	९
प्रोरोर्मित्रावरुणा	५	५	३
प्रोष्ठेशयावह्येशया	५	४	२२
प्रोष्वस्मैपुरोरथं	८	७	२१
प्रोस्यवह्निःपथ्याभिः	७	३	२५
बट्सूर्यश्रवसामहाँअसि	६	७	८
बण्महाँअसिसूर्य	६	७	८
बतोबतासियमनैव	७	६	८
बभ्रवेनुस्वतवसे	६	७	३६
बभ्राणःसूनोसहसोव्यद्यौत्	२	८	१४
बभ्रुरेकोविषुणःसूनरः	६	२	३६

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
बर्हिःप्राचीनमोजसा	६	६	२४
बर्हिर्वायत्स्वपत्याय	१	६	४
बर्हिषदःपितरऊती	७	६	१७
बलंधेहितनूपुनो	३	३	२२
बलविज्ञायःस्थविरः	८	५	२२
बहवःसूरचक्षसः	५	५	९
बह्वीनांपितावहुरस्यपुत्रः	५	१	१९
बह्वीःसमाअकरमंतः	८	७	९
बळस्यनीधाविपणेश्च	८	४	२३
बळित्थातद्वपुषे	२	२	८
बळित्थादेवनिष्कृतं	४	४	५
बळित्थापर्वतानां	४	४	२८
बळित्थामहिमानां	४	८	२५
बळ्ऋत्वियायधाम्ने	६	४	४३
बाधसेजनान्वृषभेवमन्यु	४	७	२७
बिभयाहित्वावतः	६	३	४७
बिभर्तिचाविंद्रस्यनाम	७	५	२१
बिभ्रद्वापिंहिरण्ययं	१	२	१८
बीभत्सूनांसयुजंहंसं	८	७	१०
बृहदुक्थंहवामहे	६	३	२
बृहतीइवसूनवेरोदसी	१	४	२५
बृहत्सुम्नःप्रसवीतानिवेशं	३	८	४
बृहत्स्वश्चंद्रममवद्यदुक्थ्यं	१	४	१३
बृहदिंद्रायगायत	६	६	१२
बृहदुगायिषेवचोसुयौ	५	६	२०
बृहद्भिरग्नेअर्चिभिः	४	८	२
बृहद्वदंतिमदिरेण	८	४	२९
बृहद्वयोबृहतेतुभ्यमग्ने	४	४	२२
बृहद्वयोमघवन्क्योदधात	५	४	२८
बृहद्वयोहिभानवे	४	१	८
बृहद्वरूथंमरुतां	६	१	२८
बृहंतइद्भानवोभाऋजीकः	२	८	१५
बृहंतइन्नुयेतें	२	६	६
बृहंतेवर्गभरेषु	८	६	२
बृहन्नच्छायोअपलाशः	७	७	१७
बृहन्निद्धिष्मएषां	६	३	४२
बृहस्पतइंद्रवर्धतंनः	३	६	२७
बृहस्पतिर्नःपरिपातु	७	८	२३
बृहस्पतिर्नःपरिपातु	७	८	२५
बृहस्पतिर्नःपरिपातु	७	८	२७
बृहस्पतिर्नयतुदुर्गहा	८	८	४०
बृहस्पतिंप्रथमंजायमानः	३	७	२६
बृहस्पतिरमतहित्यत्	८	२	१८
बृहस्पतिःसमजयद्वसूनि	५	१	१९
बृहस्पतेअतियदर्यो	२	६	३१
बृहस्पतेजुषस्वनः	३	४	९
बृहस्पतेतपुषाश्नेव	२	७	१२
बृहस्पतेपरिदीया	८	५	२२
बृहस्पतेप्रतिमेदेवता	८	५	१२
बृहस्पतेप्रथमंवाचः	८	२	२३
बृहस्पतेयापरमापरावत्	३	७	२६
बृहस्पतेयुवमिंद्रश्चवस्यो	५	६	२२
बृहस्पतेयुवमिंद्रश्चवस्यो	५	६	२३
बृहस्पतेसदमिन्नःसुगं	१	७	२४
बोधयन्माहरिभ्यां	३	५	१६
बोधामेअस्यवचसो	२	२	१६
बोधासुमेमघवन्वाचमेमां	५	३	५
बोधिन्मनसारथ्या	४	४	१५
बोधिन्मनाइदस्तुनः	६	६	२४
ब्रह्मगामश्वंजनयंतः	८	२	११
ब्रह्मचतेजातवेदः	७	५	३२
ब्रह्मचारीचरतिवेविषं	८	६	७
ब्रह्मजिन्वतमुतजिन्वतं	६	३	१६
ब्रह्मणस्पतिरेता	८	३	१

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
ब्रह्मणस्पतेत्वमस्य	२	६	३२
ब्रह्मणस्पतेत्वमस्ययंता	२	७	३
ब्रह्मणस्पतेरभवद्यथा	२	७	३
ब्रह्मणस्पतेसुयमस्य	२	७	३
ब्रह्मणाग्निःसंविदानः	८	८	२०
ब्रह्मणातेब्रह्मयुजायुन	३	२	१७
ब्रह्मन्वीरब्रह्मकृतिंजुषाण	५	३	१३
ब्रह्मप्रजावदाभर	४	५	२८
ब्रह्माकृणोतिवरुणः	१	७	२२
ब्रह्माणंब्रह्मवाहसं	४	७	२२
ब्रह्माणइंद्रोपयाहिविद्वा	५	३	१२
ब्रह्माणस्त्वावयंयुजा	६	१	२२
ब्रह्माणिहिचकृषेवधानानि	४	६	१६
ब्रह्माणिमेमतयःशंसुतासः	२	३	२४
ब्रह्मातइंद्रगिर्वणः	६	६	१३
ब्रह्मादेवानांपदवीः	७	४	७
ब्राह्मणादिंद्रराधसः	१	१	२८
ब्राह्मणासोअतिरात्रेनसो	५	७	४
ब्राह्मणासःपितरःसोम्यासः	५	१	२०
ब्राह्मणासःसोमिनोवाचं	५	७	४
ब्राह्मणोस्यमुखमासीत्	८	४	१९
भगंधियंवाजयंतः	२	८	३
भगएवभगवाँअस्तुदेवाः	५	४	८
भगप्रणेतर्भगसत्यराधः	५	४	८
भगभक्तस्यतेवयं	१	२	१३
भगस्यस्वसावरुणस्य	२	१	४
भजंतविश्वेदेवत्वं	१	५	१२
भद्रंकर्णेभिःशृणुयाम	१	६	१६
भद्रंतेअग्नेसहसि	३	५	११
भद्रंनोअपिवातयमनः	७	७	२
भद्रंनोअपिवातय	७	७	११
भद्रंभद्रंनआभर	६	६	२६
भद्रंमनःकृणुष्ववृत्रतूर्ये	६	१	३२
भद्रंवैवरंवृणते	८	८	२२
भद्रमिदंरुशमाअग्नेअक्रन्	४	१	२८
भद्रमिद्भद्राकृणवत्सरस्वती	५	६	२०
भद्राअग्नेवैंद्र्यश्वस्य	८	२	१९
भद्रातेअग्नेस्वनीक	३	५	५
भद्राअश्वाहरितःसूर्यस्य	१	८	७
भद्रातेहस्तासुकृतोत	३	६	६
भद्रादक्षउविंयाविभाति	५	१	५
भद्रावस्त्रासमन्या	७	४	११
भद्रोनोअग्निराहुतः	६	१	३२
भद्रोभद्रयासचमानः	७	५	३१
भरद्यदिविरतो	३	६	१५
भरद्वाजायसप्रथः	४	५	२७
भरद्वाजायवधुक्षतद्विता	४	८	३
भरामेध्मंकृणवा	१	६	३०
भरायसुभरतमागं	८	५	१५
भरेषुहव्योनमसोप	२	६	३१
भरेष्विंद्रंसुहवं	८	२	४
भगोहुनामोतयस्य	८	१	२८
भवाद्युम्नीवाड्यश्वस्य	८	२	१९
भवानोअग्नेवितोत	७	६	२
भवानोअग्नेसुमनाउपेतौ	३	१	१८
भवामित्रोनशेव्यो	२	२	२६
भवावरूथंगृणतेविभावो	१	४	२४
भवावरूथंमक्वन्मघोनां	५	३	१८
भारतीपवमानस्य	६	७	२५
भारतीळेसरस्वति	२	५	९
भास्वतीनेत्री	१	६	२५
भास्वतीनेत्रीसूनृतानां	१	८	१
भिंधिविश्वाअपद्विषः	६	३	४९
भिनत्पुरोनवतिं	२	१	१९

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
भिनद्रिरिंशवसा	३	५	२१
भिनद्वलमंगिरोभिः	२	६	१६
भीताय्नाधमानाय	४	४	२०
भीमोविवेषायुधेभिरेषां	५	३	३
भुज्युमंहसःपिपृथः	८	२	११
भुरंतुनोयशसा	८	३	९
भुवत्रितस्यमर्ज्यैः	६	८	२४
भुवनस्यपितरंगीर्भिराभिः	४	८	६
भुवश्चक्षुर्महऋतस्य	७	६	३
भुवस्त्वमिंद्रब्रह्मणा	८	१	९
भुवोजनस्यदिव्यस्यराजा	४	६	१४
भुवोयज्ञस्यरजसः	७	६	४
भुवोवितावामदेवस्य	३	५	२०
भूम्याअंतंपर्येकेचरंति	८	६	१७
भूयइद्वावृधेवीर्यैः	४	७	२
भूयसावस्रमचरत्	३	६	१२
भूयामतेसुमतौवाजिनोव	५	७	२५
भूयामोपुत्वावतः	३	६	२८
भूरिकर्मणेवृषभायवृष्णे	१	७	१७
भूरिचकर्थयुज्येभिः	२	३	२५
भूरिचक्रमरुतःपिन्याणि	५	४	२६
भूरितइंद्रवीर्यंतव	१	४	२२
भूरिदक्षैभिर्वचनेभिः	८	६	१५
भूरिदाभूरिदेहिनो	३	६	३०
भूरिदाह्यसिश्रुतःपुरुत्रा	३	६	३०
भूरिनामवंदमानोदधाति	३	८	१७
भूरिभिःसमहऋषिभिः	६	५	१०
भूरिहितेसवनामानुषेषु	५	३	६
भूरिद्वेअचरंतीचरंतं	२	५	२
भूरीणिभद्रानर्यैषु	२	४	२
भूरीणिहित्वेदधिरेअनी	३	१	१९
भूरीदिंदुदिनक्षंत	७	६	४
भूरीदिंद्रस्यवीर्यं	६	४	२६
भूर्जज्ञउत्तानपदः	८	३	१
भूषन्नयोधिवभ्रूषु	२	२	६
भृमिश्चिद्वासितूतुजिः	३	६	२७
भोजंत्वामिंद्रवयं	२	६	२०
भोजमश्वांसुष्ठुवाहः	८	६	४
भोजाजिग्युःसुरभिं	८	६	४
भोजायाश्वंसमृजंति	८	६	४
मंत्रमखर्वंसुधितंसुपेशसं	५	३	१९
मंथतानरःकविमद्वयंतं	३	१	३२
मंदमानऋतादधि	८	३	३
मंदंतुत्वामघवन्निंद्रेंदवः	५	७	३०
मंदंतुत्वामंदिनो	२	१	१३
मंदस्वहोत्रादनुजोषमंध	२	८	१
मंदस्वासुस्वर्णर	५	८	१६
मंदामहेदशतयस्य	२	१	३
मंदिष्टयदुशनेकाव्येसचा	१	४	११
मंद्रंहोतारमुशिजोयविष्ट	५	२	१३
मंद्रंहोतारमुशिजः	८	१	१
मंद्रंहोतारमृत्विजं	६	३	३७
मंद्रंहोतारंशुचिमद्वयावि	२	८	१९
मंद्रजिह्वाजुगुर्वणिः	२	२	११
मंद्रयासोमधारया	६	७	२६
मंद्रस्यकवेर्दिव्यस्यवह्नेः	४	७	११
मंद्रस्यरूपंविविदुः	७	२	२०
मंद्राकृणुध्वंधियुआतनुध्वं	८	५	१८
मंद्रोहोतागृहपतिः	१	३	८
मंसीमहित्वावयं	७	७	१३
मंहिष्ठावाजसातमा	५	८	१
मंहिष्ठंवोमघोनां	४	२	१०
मक्षूकनायाःसख्यंनवग्वा	८	१	२७
मक्षूकनायाःसख्यंनवीयः	८	१	२८

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
मक्षूतातइंद्रदानामसः	७	७	८
मक्षूदेववतोरथः	६	२	४०
मक्षूनवह्निःप्रजायाः	८	१	२७
मक्षूनयेषुदोहसेचिदया	५	१	७
मक्षूहिष्मागच्छथईवतोद्यू	३	७	१९
मखस्यतेतविषस्यप्रजूतिं	३	२	१५
मघोनआपवस्वनः	६	७	३१
मघोनःस्मवृत्रहत्येषुचोदय	५	३	१९
मतयःसोमपामुरुं	३	३	३
मतीजुष्टोधियाहितः	७	१	१
मत्सिनोवस्यइष्टये	२	४	१९
मत्सिवायुमिष्टये	७	३	२६
मत्सिवायुमिष्टये	७	४	१९
मत्सिसोमवरुणं	७	३	२६
मत्स्यपायितेमहः	२	४	१८
मत्स्वासुशिप्रहरिवस्तदीमहे	१	१	१७

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
मत्स्वासुशिप्रहरिवस्तदीमहे	६	७	३
मथीद्यदीविष्टोमा	२	२	१७
मथीद्यदीविभृतो	१	५	१५
मदच्युत्क्षेतिसादने	६	७	३८
मदेनेपितंमदं	५	७	१४
मदेमदेहिनो	१	६	२
मधुनक्तमुतोषसो	१	६	१८
मधुनोद्यावापृथिवीमिमिक्षे	५	१	१४
मधुपृष्ठंघोरमयासं	७	३	२५
मधुमतीरोषधीर्द्यावआपः	३	८	९
मधुमंतंतनूनपात्	१	१	२४
मधुमन्मेपरायणं	७	७	१०
मधुमान्नोवनस्पतिः	१	६	१८
मधुवाताऋतायते	१	६	१८
मधोर्धारामनुक्षर	६	८	७
मध्यायत्कर्त्वमभवत्	८	१	२७

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
मध्येहोतादुरोणेबर्हिषोरा	४	५	१४
मध्वऊषुमधूयुवा	४	४	१२
मध्वःपिबतंमधुपेभिरासभं	३	७	२१
मध्वःसूदैपवस्व	७	४	१९
मध्वःसोमस्याश्विनामदाभ्यं	१	८	१३
मध्वोवोनाममारुतंयज	५	४	२७
मनीषिणःप्रभरध्वं	८	५	१०
मनीषिभिःपवतेपूर्व्यः	७	३	१५
मनुष्वत्त्वानिधीमहि	४	१	१३
मनुष्वदग्नेअंगिरस्वदंगिरः	१	२	३५
मनुष्वदिंद्रसवनंजुषाणः	३	२	९
मनोअस्याअनआसीत्	८	३	११
मनोजवसावृषणामदच्यु	६	२	८
मनोजवाअयमानः	६	७	५
मनोनयेषुहवनेषु	८	१	२६
मनोनयोऽध्वनः	१	५	१६

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
मनोन्वाहुवामहे	८	१	१९
मन्युरिंद्रोमन्युरेवास	८	३	१८
मन्येत्वायज्ञियंयज्ञियानां	६	३	३२
ममच्चनतेमघवन्	३	५	२६
ममच्चनत्वायुवतिः	३	५	२६
ममत्तुत्वादिव्यःसोमः	८	६	२०
ममत्तुनःपरिज्मावसुर्हा	२	१	१
ममत्वासूरउदिते	५	७	१५
ममदेवाविहुवेसंतु	८	७	१५
ममद्वितारादृक्षत्रियस्य	३	७	१७
ममपुत्राःशत्रुहणः	८	८	१७
ममब्रह्मेंद्रयाह्यच्छ	२	६	२२
ममाग्नेवर्चोविहवेषु	८	७	१५
मयासोअन्नमत्तियो	८	७	११
मयिदेवाद्रविणमा	८	७	१५
मयोदधेमेधिरःपूतदक्षः	२	८	१३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
मयोभूर्वातोअभिवातु	८	८	२७
मरुतःपिबतऋतुना	१	१	२८
मरुतोमारुतस्यनः	६	१	४०
मरुतोयद्ध्वोदिवः	५	८	२०
मरुतोयद्ध्वोबलं	१	३	१४
मरुतोयस्यहिक्षये	१	६	११
मरुतोवीळुपाणिभिः	१	३	१७
मरुत्वंतोअप्रतीतस्यजि	४	२	१८
मरुत्वंतमृजीषिणं	६	५	२७
मरुत्वंतंवृषभं	३	३	११
मरुत्वंतंवृषभंवावृधानं	४	६	८
मरुत्वंतंहवामहे	१	२	९
मरुत्वाँइंद्रमीढ्वः	६	५	२८
मरुत्वाँइंद्रवृषभो	३	३	२१
मरुत्सुवोदधीमहि	४	३	८
मरुत्स्तोत्रस्यवृजनस्यगोपा	१	७	१३
मर्तश्चिद्धोस्तवोरुक्षमवक्ष	६	१	४०
मर्ताअमर्त्यस्यते	५	८	३५
मर्माणितेवर्मणाछादया	५	१	१२
मर्मृजानासआयवः	७	१	३९
मर्योनशुभ्रस्तन्वं	७	४	९
महःसरायएषते	२	२	१८
महःसुवोअरमिषेस्तवाम	६	४	४
महउग्रायतवसेसुवृक्तिं	६	६	३३
महत्तत्सोमोमहिषः	७	४	१९
महत्तदुल्बंस्थविरं	८	१	१०
महत्तद्वःकवयः	३	३	२७
महत्तन्नामगुह्यंपुरुस्पृक्	८	१	१६
महद्यमहतामावृणीमहे	७	८	११
महश्चर्कर्म्यवंतःक्रतुप्राः	३	७	१३
महश्चित्त्वामिंद्रयंतएतान्	२	४	८
महश्चिदग्नएनसो	३	५	१२
महाँअमत्रोवृजनेविरप्शी	३	२	१९
महाँअसिमहिष	३	३	१०
महाँअसिसोमज्येष्ठः	७	२	१०
महाँअस्यध्वरस्यप्रकेतो	५	२	१४
महाँआदित्योनमसो	३	४	५
महाँइंद्रोनृवदार्चर्षणिप्राः	४	६	७
महाँइंद्रोयओजसा	५	८	९
महाँइंद्रःपुरश्चनु	१	१	१५
महाँउग्रोवावृधेवीर्याय	३	२	१९
महाँउतासियस्यते	५	३	१६
महाँऋषिर्देवजा	३	३	२०
महांतामित्रावरुणा	६	२	२१
महांतोमह्नाविभ्वोऽ	२	४	३
महांतंकोशमुदचानिषेचं	४	४	२८
महांतंत्वांमहीरनु	६	७	१८
महांतंमहिनावयं	६	१	५
महान्त्सधस्थेध्रुवआनिषं	२	८	२६
महिकेरवऊतय	१	३	३१
महिक्षेत्रंपुरुश्चंद्रंविविद्वान्	३	२	७
महिज्योतिर्निहितंवक्षणा	३	२	३
महिज्योतिर्बिभ्रतंत्वा	७	८	१३
महित्रीणामवोस्तु	८	८	४३
महित्वाष्ट्रमूर्जयंतीरजुर्यं	३	१	१
महिद्यावापृथिवीभूतं	८	४	२६
महिप्सरःसुकृतंसोम्यं	७	२	३१
महिमहेतवसेदीध्येनॄन्	४	२	१
महिमहेदिवेअर्चा	३	३	२४
महिम्नएषांपितरः	८	१	१८
महिराधोविश्वजन्यंदधा	४	७	३४
महिवोमहतामवः	६	४	७
महिवोमहतामवः	६	४	५१
महिषासोमायिनश्चित्र	१	५	७

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
महीअत्रंमहिनावारं	२	२	२०
महीद्यावापृथिवीइहज्येष्ठे	३	८	८
महीद्यौःपृथिवीचनः	१	२	६
महीमित्रस्यसाधथः	३	८	८
महीमेअस्यवृषनामं	७	४	२१
महीयदिधिषणाशिश्रथे	३	२	७
महीरस्यप्रणीतयः	४	७	२१
महीरस्यप्रणीतयः	६	१	५
महीवामूतिरश्विनामयोभु	१	८	२६
महीसमैरच्छ्वा	३	३	३१
महेचनत्वामद्रिवः	५	७	१०
महेनोअद्यबोधय	४	४	२१
महेनोअद्यसुवितायबोधि	५	५	२२
महेयत्पित्रईरसं	१	५	१५
महेशुल्कायवरुणस्यनुत्वि	५	६	३
महोअग्नेःसमिधानस्य	७	८	११
महोअर्णःसरस्वती	१	१	६
महोदेवान्यजसियक्ष्यानु	४	८	१
महोदुहोअपविश्वायुधा	४	६	९
महोनोअग्नेसुवितस्य	५	१	२७
महोनोरायआभर	७	१	२३
महोमहानिपनयंत्यस्य	३	२	१६
महोरुजामिबंधुता	३	४	२५
महोविश्वांअमिषतः	६	२	१४
महोयस्पतिःशवसः	७	७	६
मह्यंयजंतुममयानि	८	७	१५
मह्यंत्वष्टावज्रमतक्षत्	८	१	५
मह्यातेसख्यंवश्मिशक्तीः	३	२	७
मांचत्वारआशवः	६	५	२३
मांदेवादधिरेहव्यवाहं	८	१	१२
मांधरिद्रंनामदेवता	८	१	७
मांनरःस्वश्वावाजयंतः	३	७	१७
माकस्मैधातमन्यमित्रिणे	१	८	२३
माकस्यनोअररुषो	५	६	१८
माकस्ययक्षंसदमित्	३	४	२२
माकस्याद्भुतक्रतू	४	४	८
माकाकंवीरमुद्वृहोवनस्प	४	८	४
माकिरेनापथागात्	५	८	८
माकिर्नेएनासख्याविं	७	७	९
माकिर्नेशन्माकीरिषत्	४	८	२०
माकुध्यगिंद्रशूरवस्वीः	७	७	८
माचिदन्यद्विशंसत	५	७	१०
माच्छेदरइमाँरितिनाधं	१	७	२८
माजस्वनेवृषभनोररीथाः	४	७	१८
मातलीकव्यैर्यमोअंगिरो	७	६	१४
माताचयत्रदुहिता	३	३	३०
मातादेवानामदितेः	१	८	४
मातापितरमृतआबभाज	२	३	१५
मातारुद्राणांदुहितावसूं	६	७	८
मातुर्दधिषुमंत्रवं	४	८	५१
मातुष्पदेपरमेशुक्रआयोः	४	२	२२
मातेअमाजुरोयथा	६	२	३
मातेअस्यांसहसावन्परे	५	२	३०
मातेगोदग्ननिररामराधसः	६	२	४
मातेराधांसिमातऊतयो	१	६	८
मातेवयद्वरसेपप्रथानः	४	१	७
मातेहरीवृषणावीतपृष्ठा	३	२	१७
मात्रेपूषन्नाघृणइरस्यः	५	४	७
मात्रेनुतेसुमिते	७	७	२३
मात्वाग्निर्ध्वनयीद्धूमगंधिः	२	३	९
मात्वातपत्प्रियआत्मापि	२	३	१०
मात्वामूराअविष्यवः	६	३	४६
मात्वारुद्रचुक्रुधामानमों	२	७	१६
मात्वाश्येनउद्वधीन्मासुप	२	८	११

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
मात्वासोमस्यगल्दया	५	७	१३
मादयस्वसुतेसचा	१	६	२
मादयस्वहरिभिर्येतइंद्र	१	७	१३
माध्यंदिनेसवनेजातवेदः	३	१	३१
माध्यंदिनस्यसवनस्य	३	३	१७
मानःशंसोअरुषः	१	१	३४
मानःसमस्यदूढ्यः	६	५	२५
मानःसेतुःसिषेदयं	६	४	५२
मानःसोमपरिबाधः	१	३	२७
मानःसोमसंवींविजः	६	५	३४
मानस्तेनेभ्योयेअभि	२	६	३२
मानइंद्रपरावृणक्	६	६	३७
मानइंद्रपीयत्नवे	५	७	१९
मानइंद्राभ्याउ दिशः	६	६	२०
मानएकस्मिन्नागसि	६	३	४८
मानस्तोकेतनयेमानआ	१	८	६

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
मानिंदतयइमां	३	५	१
मानोअग्नेदुर्भृतयेसचैषु	५	१	२७
मानोअग्नेमतये	३	१	१६
मानोअग्नेवसृजो	२	५	१०
मानोअग्नेवीरतेपरादा	५	१	२६
मानोअग्नेसख्यापित्र्या	१	५	१६
मानोअज्ञातावृजनादुरा	५	३	२१
मानोअरातिरीशत	२	५	२८
मानोअस्मिन्मघवन्	१	४	१७
मानोअस्मिन्महाधने	६	५	२६
मानोगव्येभिरश्वैः	६	५	२०
मानोगुह्यारिषआयोरहंन्दर	७	१५
मानोदेवानांविशः	६	५	२५
मानोनिदेचवक्तवे	५	३	१५
मानोमर्ताअभिद्रुहन्	१	१	१०
मानोमर्तायरिपवे	६	४	३३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
मानोमर्धीराभरा	३	६	४
मानोमहांतमुतमानोअर्भ	१	८	६
मानोमित्रोवरुणोअर्यमा	२	३	७
मानोमूचारिषूणां	६	४	५२
मानोरक्षआवेशीदाघृणीव	६	४	३५
मानोरक्षोअभिनड्यातुमा	५	७	९
मानोवधायहत्नवे	१	२	१६
मानोवधीरिंद्रमापरादा	१	७	१९
मानोवधीरुद्रमापरादाः	५	४	१३
मानोवधैर्वरुणयेतइष्टौ	२	७	१०
मानोवृकायवृक्येसमस्मै	४	८	१२
मानोहिंबुध्न्योरिषेधात्	५	३	२६
मानोहिंसीज्जनितायः	८	७	४
मानोहृणीतामतिथिर्वसुः	६	७	१५
मानोहेतिर्विवस्वतः	६	४	५४
मापापत्वायनोनरेंद्राग्नी	५	६	१७

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
मापृणंतोदुरित	२	१	१०
माप्रगामपथोवयं	८	१	१९
माभूमनिष्ट्यांइवे	५	७	१२
मामेमआश्रमिष्मः	५	७	३१
मामामिमंतवसंतमत्र	४	२	१२
मायाभिरिंद्रमायिनं	१	१	२१
मायाभिरुत्सिसृप्सत	६	१	१६
मायावांमित्रावरुणादिवि	४	४	१
मारेअस्मद्विमुमुच	३	३	४
मार्जाल्योमृज्यतेस्वेदमू	३	८	१३
मावएनोअन्यकृतंभुजेम	४	८	१२
मावोवृकोमावृकीः	२	४	२९
माविदन्परिपंथिनः	८	३	२६
मावोभ्रातमाशपतं	१	३	२३
मावोदात्रान्मरुतोनिरराम	५	४	२६

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
मावोमृगोनयवंसे	१	३	१५
मावोरसानितभाकुभा	४	३	१२
मावोरिषत्खनिता	८	५	११
माशूनेअग्नेनिषदामनूणां	५	१	२५
मासख्युःशूनमाविदे	६	३	४९
मासातेअस्मत्सुमतिर्विदं	१	८	२६
मासीमवद्यआभाक्	६	५	३६
मास्रेधतसोमिनोदक्षंता	५	३	१९
माहंमघोनोवरुण	२	७	८
माहंमघोनोवरुण	२	७	१०
माहंमघोनोवरुण	२	७	११
मित्रंकृणुध्वंखलु	७	८	५
मित्रंनयंशिम्यागोषु	२	२	२०
मित्रंनयंसुधितंभृगवोद	४	५	१७
मित्रंवयंहवामहे	१	२	८
मित्रंहुवेपूतदक्षं	१	१	४
मित्रश्चतुभ्यंवरुणः	३	१	१४
मित्रश्चनोवरुणश्च	४	४	१०
मित्रस्तनोवरुणोदेवोअर्यः	५	५	६
मित्रस्तनोवरुणोमामहंत	५	४	१९
मित्रस्तनोवरुणोरोदसीच	५	४	७
मित्रस्यचर्षणीधृतोवो	३	४	६
मित्रातनानरथ्या	६	२	२१
मित्रायपंचयेमिरे	३	४	६
मित्रायशिक्षवरुणाय	८	२	९
मित्रावरुणवंताउतधर्मवं	६	३	१६
मित्रोअग्निर्भवतियत्समिं	२	८	२४
मित्रोअंहोश्रिदादुरु	४	४	३
मित्रोजनान्यातयति	३	४	५
मित्रोदेवेष्वायुषु	३	४	६
मित्रोनोअत्यंहतिं	६	४	५१
मिमातिवह्निरेतशः	७	१	३९
मिमातुद्यौरदितिर्वीतयेनः	४	२	२४
मिमीहिश्लोकमास्ये	१	३	१७
मिम्यक्षयेपुरोदसीनुदेवी	४	८	८
मिम्यक्षयेषुसुधिता	२	४	४
मिहःपावकाःप्रततामभूव	३	२	८
मीढुष्मतीवपृथिवीपराहि	४	३	१९
मुंचतुमाशपथ्या	८	५	११
मुंचामित्वाहविषाजीवनाय	८	८	१९
मुनयोवातरशनाः	८	७	२४
मुमुक्ष्वो३मनवे	२	२	५
मुमोदगर्भोवृषभः	७	६	३
मुषायसूर्यंकवे	२	४	१८
मूराअमूरनवयं	७	५	३२
मूर्धादिवोनाभिरग्निः	१	४	२५
मूर्धानंदिवोअरतिंपृथिव्या	४	५	९
मूर्धाभुवोभवतिनक्तं	८	४	११
मूषोनशिश्नाव्यदंति	७	८	१
मृगोनभीमःकुचरोगिरिष्ठाः	८	८	३८
मृजंतित्वादशक्षिपः	६	७	३०
मृजंतित्वासमग्रुवः	७	२	१
मृजानोवारेपवमानः	७	५	२८
मृज्यमानःसुहस्त्य	७	५	१६
मृत्योःपदंयोपयंत	७	६	२६
मृळतनोमरुतोमावधि	४	३	१८
मृळानोरुद्रोतनोमयस्कृधि	१	८	५
मेधातुतेहर्योयेभिरीयसे	२	८	१
मेधाकारंविदथस्य	८	४	२१
मेहनाद्वनंकरणात्	८	८	२१
मैनमग्नेविदहोमा	७	६	२०
मोघमन्नंविंदते	८	६	२३
मोतेरिंपन्येअच्छोक्तिमिर्वं	६	७	१५
मोषुणःपरापरा	१	३	१६

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
मोषुत्वावाघतश्चन	५	३	१७	यंत्रायध्वइदमिदं	५	४	२९	यंदेवासोवथवाजसातौ	७	८	८	यःकुकुभोनिधारयः	६	३	२६
मो षुदेवाअदस्वः	१	७	२०	यंत्वमग्नेसमदहः	७	६	२२	यंदेवासोवथवाजसातौ	८	२	५	यःकुक्षिःसोमपातमः	१	१	१६
मोषुणःसोममृत्यवे	८	१	२२	यंत्वंरथमिंद्रमेधसा	५	१	१६	यंवाहुतेवपिप्रति	१	३	२२	यःकृतदिद्विद्योन्यं	६	३	४७
मोषुब्रह्मेवतंद्रयुः	६	६	२०	यंत्वंविप्रमेधसौतौ	६	५	११	यंमर्त्यःपुरुस्पृहं	३	८	२५	यःपरस्याःपरावतः	८	८	४५
मोषुवरुणमृन्मयंगृहं	५	६	११	यंत्वांगोपवनोगिरा	६	५	२३	यंमेदुरिंद्रोमरुतः	५	७	२९	यःपंचचर्षणीरभि	५	२	१८
मोषुवोअस्मदभिता	२	२	४	यंत्वाजनासइंधते	६	३	३४	यंयज्ञंनयथानरः	१	३	२२	यःपावमानीरध्येति	७	२	१८
मोषूणइंद्रात्रपृत्सुदेवैः	२	४	१५	यंत्वाजनासईळते	६	५	२३	यंयुवंदाश्वध्वरायदेवा	५	१	१२	यःपुष्पिणीश्चप्रस्वश्च	२	६	२१
मोषूणोअत्रजुहुरन्त	३	३	२८	यंत्वाजनासोअभिसं	७	५	३२	यंरक्षंतिप्रचेतसः	१	३	२२	यःपूर्व्यायवेधसे	२	२	२६
मोष्वंशदुर्हणावान्	५	७	२०	यंत्वादेवादधिरेहव्य	८	१	२	यंवर्धयंतीद्गिरः	४	७	१६	यःपृथिवींव्यथमाना	२	६	७
यंकुमारनवरथं	८	७	२३	यंत्वादेवापिःशुशुचानः	८	५	१३	यंविप्राउक्थवाहसः	६	१	३	यःपौरुषेयेणक्रविषा	८	४	८
यंकुमारप्रावर्तयः	८	७	२३	यंत्वादेवासोमनवेदधुरिह	१	३	९	यंवैसूर्यस्वर्भानुः	४	२	१२	यःप्राणतोनिमिषतः	८	७	३
यंक्रंदसीअवसा	८	७	४	यंत्वाद्यावापृथिवीयं	७	५	३०	यंसीमकृण्वन्तमसे	३	५	१३	यःशुक्रोमूक्षोअश्व्यः	६	४	४८
यंक्रंदसीसंयती	२	६	८	यंत्वापूर्वमीळितो	८	२	१९	यंसीमनुप्रवतेवद्रवंतं	३	७	११	यःशुग्मस्तुविशग्मते	४	७	१६
यंजनासोहविष्मतः	६	५	२१	यंत्वावाजिन्नाशुयाअभि	७	३	५	यंसुपर्णःपरावतः	८	८	२	यःशश्वतोमह्येनो	२	६	८
यंतेश्येनःपदाभरत्	६	६	२	यंदेवासस्त्रिरहन्नायजंते	२	८	२२	यंसोममिंद्रपृथिवी	३	३	१०	यःशंबरंपर्वते	२	६	९
यंतेश्येनश्चारुमवृकं	८	८	२	यंदेवासोजनयंताग्निं	८	४	११	यंस्मापृच्छंतिकुह	२	६	७	यःशुक्रइवसूर्यो	१	३	२६

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
यःशूरेभिर्हव्योयश्चभीरुः	१	७	१२
यःश्वेताँअधिनिर्णिजः	६	३	२७
यःसंत्रहाविचर्षणिः	४	७	२७
यःसप्तरश्मिर्वृषभः	२	६	९
यःसमिधायआहुतीः	६	१	२९
यःसंस्थेचिच्छतक्रतुः	६	३	३
यःसुनीथोदाशुषे	२	५	२९
यःसुन्वंतमवतियः	२	६	९
यःसुन्वतेपचतेदुधः	२	६	९
यःसुषव्यःसुदक्षिणः	६	३	७
यःसृबिंदमनर्शनिं	६	३	१
यःसोमसख्येतव	१	६	२१
यःसोमःकलशेष्वा	६	७	३८
यःस्त्रीहितीषुपूर्व्यः	१	५	२१
यःस्मारुंधानोगध्यासम	३	७	२१
यआत्मदाबलदायस्य	८	७	३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
यआधायचकमानायं	८	६	२२
यआनयत्परावतः	४	७	२१
यआपिर्नित्योवरुणप्रियः	५	६	१०
यआयुंकुत्समतिथिम्व	६	४	२२
यआर्जीकेषुकृत्वसु	७	२	५
यआस्तेयश्चरति	५	४	२२
यआस्वत्कंआशये	६	३	२७
यइद्धआविवासति	४	८	२९
यइंदोःपवमानस्य	७	५	२८
यईंद्रचमसेष्वा	६	६	२
यईंद्रयतयस्वा	५	८	१२
यईंद्रशुष्मोमघवंतेअस्ति	५	३	१०
यईंद्रसख्यंव्रतः	६	६	३६
यईंद्रसोमपातमः	६	१	१
यईंद्राग्नीचित्रतमोरथें	१	७	२६
यईंद्राग्नीसुतेषुवां	४	८	२५

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
यईंद्रायवचोयुजा	१	२	१
यईंद्रायसुनवंत	३	६	१२
यइमाविश्वाजातानि	४	४	२६
यइमाविश्वाभुवनानि	८	३	१६
यइमेउभेअहंनी	४	४	२६
यइमेद्यावापृथिवी	८	६	९
यइमेरोदसीउभे	३	३	२१
यइमेरोदसीमही	५	८	१२
यइमेरोदसीमही	६	८	८
यइंखयंतिपर्वतान्	१	१	३७
यईंचकारनसोअस्यवेंद	२	३	२०
यईंचिकेतगुहा	१	५	११
यईंराजानावृतुथा	५	१	२
यईंवहंतआशुभिः	४	३	२८
यईशिरेभुवनस्य	८	२	४
यउवथाकेवलादधे	६	४	२०

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
यउक्थेभिर्नविंघतें	६	४	१८
यउग्रइवशर्यहा	४	५	२८
यउग्राअर्कमानृचुः	१	१	३६
यउग्रेभ्यश्चिदोजीयान्	७	२	१०
यउग्रःसन्ननिष्टृतः	६	३	८
यउदाजन्पितरों	८	२	१
यउदानड्व्ययनं	७	७	१
यउदाचियज्ञेअध्वरेष्टाः	८	३	११
यउदीचींद्रदेवगोपाः	१	४	१६
यउद्रःफलिगंभिनत्	६	३	५
यउशतामनसासोमं	८	८	१८
यउश्रियादमेष्वादो	२	५	२९
यउस्त्रियाअप्याअंतः	७	५	१८
यऋक्षादंहसोमुचत्	६	२	२०
यऋज्रामह्यामाहे	५	७	१६
यऋज्रावातरंहसः	६	३	१२

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
यक्रतेचिदभिश्रिषः	५	७	१२
यक्रतेचिद्वास्पदेभ्यः	५	७	२४
यक्रतेनसूर्यमारो	८	२	१
यक्रुष्वःश्रावयत्सखा	६	४	३
यक्रुष्वाक्रष्टिविद्युतः	४	३	१०
यएकइच्यावयति	३	५	२१
यएकइत्तमुष्टुहि	४	७	२८
यएकइद्धव्यश्चर्षणीनां	४	६	१३
यएकइद्विदयते	१	६	६
यएकश्चर्षणीनां	१	१	१४
यएकोअस्तिदंसना	५	७	१५
यएनमादिदेशति	४	८	२२
यओजिष्ठइंद्रतंसुनो	४	७	५
यओजिष्ठस्तमाभर	७	५	२
यओहतेरक्षसोदेववीतौ	४	२	१८
यज्ञगोर्घुदुःध्वश्यं	६	४	९

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
यच्चित्रमप्नउषसोवहंती	१	८	४
यच्चिद्धितेअपिव्यथिः	६	३	४५
यच्चिद्धितेगणाइमे	४	४	२१
यच्चिद्धितेपुरुष	३	५	१२
यच्चिद्धितेविशोयथा	१	२	१६
यच्चिद्धित्वाजनाइमे	५	७	१०
यच्चिद्धित्वंगृहेगृहे	१	२	२५
यच्चिद्धिवांपुरक्रषयः	५	८	२६
यच्चिद्धिशश्वतातना	१	२	२१
यच्चिद्धिशश्वतामसि	३	६	२९
यच्चिद्धिशश्वतामसि	६	४	४७
यच्चिद्धिसत्यसोमपा	१	२	२७
यच्छक्रासिपरावति	६	१	९
यच्छक्रासिपरावतियदं	६	६	३६
यच्छल्मलौभवतियन्नदी	५	४	१७
यच्छुश्रूयाइमंहवं	६	३	४५

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
यजंतेअस्यसख्यंवयश्च	५	४	१
यजमानायसुन्वते	४	१	१९
यजध्वैनंप्रियमेधा	५	७	२४
यजस्ववीरग्रविहि	२	३	५
यजस्वहोतरियतोयजीं	४	५	१३
यजानोमित्रावरुणा	१	५	२३
यजामइन्नमसावृद्धमिंद्रं	३	२	१०
यजामहइंद्रंवज्र	७	७	९
यजामहेवांमह सुजोषा	२	२	२३
यजिष्ठंत्वायजमाना	२	१	१२
यजिष्ठंत्वावव्रुमहे	६	१	२९
यज्जातवेदोभुवनस्य	८	४	१०
यज्जायथाअपूर्व्य	६	६	१२
यज्जायथास्तदहरस्य	३	३	१२
यज्ञंचनस्तन्वंचप्रजांच	८	८	१५
यज्ञंपृच्छाम्यवमं	१	७	२०

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
यज्ञइंद्रमवर्धयत्	६	१	१४
यज्ञस्यकेतुंप्रथमंपुरोहितं	४	१	३
यज्ञस्यकेतुंप्रथमं	८	७	५
यज्ञस्यकेतुःपवते	७	३	१३
यज्ञस्यघोरथ्यविश्पतिं	८	४	२३
यज्ञस्यहिस्थऋत्विजा	६	३	२०
यज्ञानांरथ्येवयं	६	३	४१
यज्ञायज्ञावोअग्नये	४	८	१
यज्ञायज्ञावःसमनातुर्व	२	४	६
यज्ञासाहंदुवइषे	७	७	३
यज्ञेदिवोनृषदनेपृथिव्या	५	६	२०
यज्ञेनगातुमसुरो	२	६	२७
यज्ञेनयज्ञमयजंतदेवाः	२	३	२३
यज्ञेनयज्ञमयजंत	८	४	१९
यज्ञेनवर्धतजातवेदसं	२	५	२०
यज्ञेनवाचःपदवीय	८	२	२३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
यज्ञेभिरुक्थतक्रतुं	६	२	१०
यज्ञेभिर्यज्ञवाहसं	६	१	४
यज्ञेनेंद्रमवसाचक्रेअर्वा	३	२	११
यज्ञेयज्ञेसमर्त्यः	८	४	२६
यज्ञैरथर्वाप्रथमः	१	६	४
यज्ञैरिषूःसन्नममानः	८	४	५
यज्ञैर्वायज्ञवाहसः	१	६	११
यज्ञःसंमिश्लाःपृषतीभिः	२	७	२५
यज्ञोदेवानांप्रत्येतिसुम्नं	१	७	२५
यज्ञोहितइंद्रवर्धनोभूत्	३	२	११
यज्ञोहिष्मेंद्रंकश्चिद्दधन्	२	४	१५
यज्ञोहीळोवोअंतरः	६	१	२८
यतइंद्रभयामहे	६	४	३८
यतासुजूर्णीरात्रि	३	५	४
यत्किंचेदंवरुणदैव्येजने	५	६	११
यत्तुदःसूरएतशं	५	७	१२

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
यत्तृतीयंसवनंरत्नधेयं	३	७	६
यत्तेअपोयदोषधीः	८	१	२१
यत्तेकृष्णःशकुनः	७	६	२१
यत्तेगात्रादग्निनापच्यमानात्	२	३	९
यत्तेचतस्रःप्रदिशः	८	१	२०
यत्तेदित्सुप्रराध्यं	४	३	१०
यत्तेदिवंयत्पृथिवीं	८	१	२०
यत्तेपरांःपरावतः	८	१	२१
यत्तेपर्वतान्बृहतः	८	१	२१
यत्तेपवित्रमर्चिषि	७	२	१७
यत्तेपविश्रमर्चिषि	७	२	१७
यत्तेभूतंचभव्यंच	८	१	२१
यत्तेभूमिंचतुर्भृष्टिं	८	१	२०
यत्तेमरीचीःप्रवतः	८	१	२०
यत्तेमनुर्यदनीकं	८	२	१९
यत्तेयमंवैवस्वतं	८	१	२०

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
यत्तेराजन्छूतंहविः	७	५	२८
यत्तेविश्वमिदंजगत्	८	१	२१
यत्तेसमुद्रमर्णवं	८	१	२०
यत्तेसादेमहसा	२	३	१०
यत्तेसूर्ययदुषसः	८	१	२०
यत्तेसोमगवाशिरो	२	५	७
यत्रकामान्निकामाश्च	७	५	२७
यत्रक्वचतेमनः	४	५	२४
यत्रग्रावापृथुबुध्नः	१	२	२५
यत्रज्योतिरजस्रं	७	५	२७
यत्रदेवाँऋवायतो	३	६	१९
यत्रद्वाविवजघना	१	२	२५
यत्रनार्यपच्यवं	१	२	२५
यत्रबाणाःसंपतंति	५	१	२२
यत्रब्रह्मापवमान	७	५	२७
यत्रमंथांविबध्नते	१	२	२५

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
यत्रराजावैवस्वतः	७	५	२७
यत्रवह्निरभिहितः	४	३	४
यत्रवेत्थवनस्पते	३	८	२१
यत्रशूरासस्तन्वोवितन्वते	४	७	२९
यत्राचक्रुरमृतागातुमस्मै	५	५	५
यत्रानंदाश्चमोदाश्च	७	५	२७
यत्रानरःसमयंतेकृतध्वं	५	६	४
यत्रानुकामंचरणं	७	५	२७
यत्रावदेतेअवरः	८	४	१३
यत्रासमुद्रःस्कंभितः	८	८	७
यत्रासुपर्णाअमृतस्यभागं	२	३	१८
यत्रेदानींपश्यसि	८	४	६
यत्रोतवाधितेभ्यः	३	६	१९
यत्रोतमत्यायकं	३	६	२०
यत्रौषधीःसमग्मत	८	५	९
यत्पर्जन्यकनिक्रदत्	४	४	२८

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
यत्पाकत्रामनसा	७	५	३०
यत्पांचजन्ययाविशा	६	४	४३
यत्पुरुषेणहविषा	८	४	२८
यत्पुरुषंव्यदधुः	८	४	१९
यत्पूर्व्यमरुतोयच्चनूतनं	४	३	१८
यत्प्रायासिष्टपृषतीभिर	४	३	२३
यत्त्वातुरीयमृतुभिः	१	१	१९
यत्त्वादेवप्रपिबंति	८	३	२०
यत्त्वापृच्छादीजानः	६	२	२०
यत्त्वायामिदद्धितन्नः	८	१	४
यत्त्वासूर्यस्वर्भानुः	४	२	११
यत्त्वाहोतारमनजन्मियेधे३	१	१९
यत्त्वेषयामानदयंत	२	४	१
यत्संवत्समृभवोगामरक्ष	३	७	१
यत्सानोःसानुमारुहत्	१	१	१९
यत्सिंधौयदसिक्त्यां	६	१	४०

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
यत्सोमआसुतेनर	५	६	१८
यत्सोमचित्रमुक्थ्यं	६	८	९
यत्सोमामिंद्रविष्णवि	६	१	४
यत्सोमोवाजमर्षति	७	१	१३
यत्स्थोदीर्घप्रसद्मनि	५	८	३४
यथाकण्वेमघवन्त्रस	६	४	१५
यथाकण्वेमघवन्मेधेअध्व	६	४	१७
यथाकुलांयथाशफं	६	४	१०
यथागौरोअपाकृतं	५	७	३०
यथाचित्कण्वमावंतं	५	८	५
यथाचिद्दृद्धमंतसं	६	४	२२
यथाचिन्मन्यसेहृदा	४	३	१९
यथादेवाअसुरेषु	८	८	९
यथानोअदितिःकरत्	१	३	२६
यथानोमित्रोवरुणः	१	३	२६
यथानोमित्रोअर्यमा	६	२	४०

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
यथापवथामनवे	७	४	८
यथापूर्वेभ्योजरितृभ्यः	२	४	१८
यथापूर्वेभ्योजरितृभ्यः	२	४	१९
यथापूर्वेभ्यःशतसाः	७	३	७
यथाभवदनुदेयी	८	७	२३
यथामनौसांवरणौ	६	४	१८
यथामनौविवस्वति	६	४	२०
यथायजोहोत्रमग्नेपृथि	३	१	१७
यथायुगंवरत्रया	८	१	२५
यथारुद्रस्यसूनवः	६	१	३९
यथावःस्वाहाग्नयेदाशेम	५	२	४
यथावरोसुषाम्णे	६	२	२०
यथावरोसुषाम्णे	६	२	४०
यथावशंतिदेवास्तथेदसत्	६	२	३५
यथावातंःपुष्करिणीं	४	४	२०
यथावातोयथावनं	४	४	२०

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
यथावामत्रिरश्विना	६	३	२८
यथाविद्वाँअरंकरत्	२	५	२६
यथाविप्रस्यमनुषो	१	५	२४
यथाहत्यद्वसवो	३	५	१२
यथाहत्यद्वसवोगौर्यं	८	७	१३
यथाहान्यनुपूर्वं	७	६	२६
यथाहोतर्मनुषोदेवतातां	४	५	५
यथेयंपृथिवीमही	८	१	२५
यथोतकृत्व्येधनें	५	८	६
यदंगतविषीयसें	५	८	१४
यदंगतविषीयवः	५	८	१८
यदंगत्वाभरताःसंतरेयुः	३	२	१४
यदंगदाशुषेत्वं	१	१	२
यदंतरापरावतं	३	३	२
यदंतरिक्षेपतथःपुरुसुजा	५	८	३४
यदंतरिक्षेयदिवि	५	८	३०

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
यदंतियच्चदूरके	७	२	१७
यदकंदःप्रथमंजायमानः	२	३	११
यदग्नएषासमितिः	७	६	१०
यदग्नेअद्यमिथुना	८	४	७
यदग्नेकानिकानिचित्	६	७	१२
यदग्नेदिविजाअसि	६	३	२४
यदग्नेमर्त्यस्त्वं	६	१	२२
यदग्नेस्यामहं	६	३	४०
यदचरस्तन्वावावृधानः	८	१	१५
यदज्ञातेषुवृजनेषु	७	७	१५
यदत्युपजिह्विका	६	७	१२
यदधिगावोअधिगू	६	२	७
यददोदिवोअर्णवः	६	२	२९
यददोपितोअजगन्	२	५	७
यददोवाततेगृहे	८	८	४४
यदद्यकच्चवृत्रहन्	६	६	२१
यदद्भिःपरिषिच्यसे	७	२	२
यदद्यकर्हिकर्हिचित्	६	५	१८
यदद्यत्वापुरुष्टुत	४	८	२२
यदद्यत्वाप्रयतियज्ञेअस्मि	३	१	३४
यदद्यभागंविभजासि	२	१	४
यदद्यवानासत्या	५	८	३१
यदद्यसूरउदिते	५	५	८
यदद्यसूरउदिते	६	२	३४
यदद्यसूर्यउद्यति	६	२	३४
यदद्यसूर्यब्रवोनागाः	५	५	१
यदद्यस्थःपरावति	४	४	११
यदद्याश्विनावपाक	५	८	३४
यदद्याश्विनावहं	५	८	३२
यदन्यासुवृषभो	३	३	३१
यदपामोषधीनां	२	५	७
यदप्सुयद्वनस्पतौ	५	८	३०
यदब्रवंप्रथमंवावृणानः	१	७	२७
यदयातंदिवोदासायवर्तिः	१	८	११
यदयातंशुभस्पती	८	३	२२
यदयुक्थाअरुषा	१	६	३१
यदर्जुनसारमेय	५	४	२२
यदश्वस्यक्रविषोमक्षिका	२	३	८
यदश्वान्धूर्षुषूतीरयुग्ध्वं	४	३	१८
यदश्वायवासंउपस्तृणंति	२	३	१०
यदश्विनापृच्छमानौ	८	३	२२
यदस्यधामंनिप्रिये	६	१	६
यदस्यमन्युरध्वनीत्	५	८	११
यदाजिंयात्याजिकृत्	६	३	४३
यदातेमारुतीर्विशः	६	१	६
यदातेविष्णुशोजसा	६	१	६
यदादीध्येनदंविषाणि	७	८	३
यदापीतासोअंशवः	५	८	३३
यदारमकृन्नभवःपितृभ्यो	३	७	१
यदावज्रंहिरण्ययमित्	७	७	९
यदावलस्यपीयतः	८	२	१७
यदावाजमसनत्	८	२	१६
यदाविर्यदपीच्यं	६	४	९
यदावीरस्यरेवतोदुरोणे	५	४	९
यदावृत्रंनदीवृतं	६	१	६
यदाशसानिःशसा	८	८	२२
यदासमर्यव्यचे	३	६	१२
यदासुमतौऋमृतासु	८	५	२
यदासूर्यंममुंदिवि	६	१	६
यदिक्षितायुर्यदिवा	८	८	१९
यदिंद्रचित्रमेहना	४	२	१०
यदिंद्रतेचतस्रः	४	२	५
यदिंद्रदिविपार्ये	यदधक्	४	७	१२

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
यदिंद्रनाहुषीष्वा	४	७	२८
यदिंद्रपूर्वोअपरायशिक्षन्	५	३	२
यदिंद्रपृतनाज्ये	६	१	५
यदिंद्रप्रागपागुदक्	५	७	३०
यदिंद्रप्रागपागुदक्	६	४	४६
यदिंद्रब्रह्मणस्पते	८	८	२२
यदिंद्रमन्मशस्त्वा	६	१	१९
यदिंद्रयावतस्त्वं	५	३	२०
यदिंद्रराधोअस्ति	६	४	२५
यदिंद्रसर्गोअर्वतः	४	७	२९
यदिंद्राग्नीअवमस्यां	१	७	२७
यदिंद्राग्नीउदितासूर्यं	१	७	२७
यदिंद्राग्नीजनाइमे	६	३	२५
यदिंद्राग्नीदिविष्ठो	१	७	२७
यदिंद्राग्नीपरमस्यां	१	७	२७
यदिंद्राग्नीमदथःस्वे	१	७	२७
यदिंद्राग्नीयदुपुतुर्वे	१	७	२७
यदिंद्राहन्प्रथमजामहीनां	१	२	३६
यदिंद्राहंयथात्वं	६	१	१४
यदिंद्रेणसरथंयाथोअग्नि	५	८	३२
यदिंद्रोअनयद्रितः	४	८	२३
यदिप्रवृद्धसत्पते	६	१	२
यदिमावाजयन्नहं	८	५	१०
यदिमेरारणःसुते	६	३	२
यदिमेसख्यमावरः	६	१	११
यदिन्विंद्रपृथिवीदशभु	१	४	१४
यदिवाहमनृतदेवआस	५	७	७
यदिस्तुतस्यमरुतोअधी	५	४	२४
यदिस्तोममममश्रवत्	५	७	१२
यदींगणस्यरशनामजींगः	३	८	१२
यदींसुतासइंदवः	६	४	१६
यदींसोमांबभ्रुधूताअमँ	४	१	२८
यदींघृतेभिराहुतः	६	१	३३
यदीदहंयुधये	७	७	१५
यदीमन्थंतिबाहुभिः	३	१	३३
यदींमातुरुपस्वसा	२	५	२६
यदींमिंद्रश्रवाय्यं	४	२	९
यदींमृतस्यपयसा	१	५	२७
यदींमेनाँउशतोअभ्यवं	५	७	३
यदीशींयामृतानां	७	८	२
यदींसुतेभिरिन्दुभिः	४	७	१४
यदुत्तमेमरुतोमध्यमेवा	४	३	३५
यदुदंचोवृषाकपे	८	४	४
यदुदीरतआजयो	१	६	१
यदुद्वतोनिवतोयासि	८	७	३०
यदुलूकोवदतिमोघं	८	८	२३
यदुषऔच्छःप्रथमा	८	१	१६
यदुषोयासिभानुना	५	८	३३
यदूवध्यमुदरस्यापवार्ति	२	३	८
यदेदेनमदधुः	८	४	१२
यदेमिंप्रस्फुरन्निव	५	६	११
यदेषामन्योअन्यस्यवाचं	५	७	३
यदेषांपृषतीरथे	५	८	२३
यद्गायत्रेअधिगायत्रं	२	३	१८
यद्गोपावददितिःशर्मभद्रं	५	५	२
यद्दधिषेप्रदिविचार्वन्न	५	६	२३
यद्दधिषेमनस्यसि	६	३	४८
यद्देवाअदःसलिले	८	३	२
यद्देवानांमित्रमहःपुरोहि	१	३	३०
यद्देवापिःशंतनवे	८	५	१३
यद्देवायतयोयथा	८	३	२
यद्देवाःशमँशरणं	६	४	८
यद्वत्यद्यांपुरुमीढस्य	२	२	२०
यद्वत्यन्मित्रावरुणा	२	२	३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
यद्धनूनंपरावतिं	६	४	१७
यद्धनूनंयद्वायञ्चे	६	४	१५
यद्धप्राचीरजंगत	८	८	१३
यद्धयांतिमरुतः	१	३	१४
यद्धविष्यमृतुशोदेवयानं	२	३	७
यद्धस्यातइंद्रश्रुष्टिरस्ति	२	४	२१
यद्धंहिष्ठंनातिविधेसुदानू	४	३	३१
यद्युंजतेमरुतोरुक्मवक्षसः	२	७	२०
यद्युंजाथेवृषणमश्विना	२	२	२७
यद्युयंपृश्निमातरः	१	३	१५
यद्योधयामहतोमन्यमा	५	६	२३
यद्यावइंद्रतेशतं	६	५	८
यद्रोदसीप्रदिवोअस्ति	५	३	२
यद्वाउविश्पतिः	६	२	११
यद्वाग्वदंत्यविचेतनानि	६	७	५
यद्वाजिनोदामसंदानम	२	३	८
यद्वातंजूतोवना	१	५	९
यद्वातृक्षामधवंद्रुह्यावाज	४	७	२८
यद्वादिविपार्ये्सुष्विमिंद्र	४	६	१५
यद्वाप्रवृद्धसत्पते	६	६	२१
यद्वाप्रस्त्रवणेदिवः	६	४	४६
यद्वाभिपित्वेअसुराऋतंयु	६	२	३४
यद्वामरुत्वःपरमेसधस्थे	१	७	१३
यद्वायज्ञंमनवेसंमिमिक्ष	५	८	३४
यद्वारुमेरुशमेश्यावंकेकृ	५	७	३०
यद्वावन्थपुरुष्टुत	६	४	४८
यद्वावानपुरुतमं	८	३	५
यद्वाशकपरावति	६	१	४
यद्वासिरोचनेदिवः	६	६	३६
यद्वासिसुन्वतोवृधः	६	१	४
यद्वाहिष्ठंतदग्नये	४	१	१८
यद्वाकक्षीवाँउत	५	८	३१
यद्विजामन्परुषिवंदनं	५	४	१७
यद्विरूपाचरंमर्त्येषु	८	५	४
यद्वीळाविंद्रयत्स्थिरे	६	३	४९
यद्वृत्रंतवचाशनिं	१	५	३१
यद्वादेवाश्चकृम	७	८	१३
यद्वोवयंप्रमिनाम	७	५	३०
यद्वःश्रांतायसुन्वते	६	४	५२
यन्नइंद्रोजुजुषे	३	६	७
यन्नासत्यापराके	५	८	३२
यन्नासत्यापरावति	१	४	२
यन्नासत्यापरावति	५	८	२७
यन्नासत्याभुरण्यथः	५	८	३१
यन्नियानंन्यर्यनं	७	७	१
यन्निर्णिजारेकणसाप्रावृ	२	३	७
यन्नीक्षणमांस्पचन्या	२	३	९
यंनुनक्किःपृतनासु	३	३	१३
यन्नूनमश्यांगतिं	४	४	२
यन्नूनंधीभिरश्विना	५	८	३३
यन्मन्यसेवरेण्यं	४	२	१०
यन्मरुतःसभरसःस्वर्णरः	४	३	१५
यमग्निमेध्यातिथिः	१	३	१०
यमग्नेपृत्सुमर्त्यं	१	२	२३
यमग्नेमन्यसेरयिं	७	७	४
यमग्नेवाजसातम	४	१	१२
यमत्यमिववाजिनं	६	७	२६
यमश्विनादधुःश्वेतमश्वं	१	८	९
यमश्वीनित्यमुपयातिंयु	५	१	२५
यमस्यमायुर्यं१कामः	७	६	७
यमाचिदत्रयमसूरसूत	३	२	२५
यमादहंवैवस्वतात्	८	१	२५
यमादित्यासोअद्रुहः	६	१	३६
यमापोअद्रयोवना	४	८	१

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
यमायधृतवद्धविः	७	६	१६
यमायमधुमत्तमं	७	६	१६
यमायसोमंसुनुत	७	६	१६
यमासाकूपनींळं	७	७	२
यमिंद्रदधिषेत्वं	६	६	३६
यमिमंत्वंवृषाकपिः	८	४	१
यमीगर्भमृतावृधः	७	५	५
यमीद्वासवयसा	२	२	१३
यमुपूर्वमहुवेतमिदंहुवे	२	८	१
यमेइंवयतमाने	७	६	१३
यमेनदुत्तत्रितएनमायुन	२	३	११
यमेरिरेभृगवोविश्व	२	२	१२
यमैच्छांसमनसासः	८	१	१३
यमोनोगातुंप्रथमो	७	६	१४
यमृत्विजोबहुधाकल्प	६	४	२९
यमोहजातोयमो	१	५	१०

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
ययागाआकरामहे	८	८	१४
ययारध्रंपारयथात्यंहः	२	७	२१
ययोरधिप्रयज्ञाः	५	८	३४
यवंवृकेणाश्विनावपन्ता	१	८	१७
यवंयवन्नोअन्धसा	७	१	१२
यश्चिकेतससुक्रतुः	४	४	३५
यश्चिदापोंमहिना	८	७	४
यश्चिद्धितंइत्थाभगः	१	२	१३
यश्चिद्धित्वावहुभ्यः	१	६	६
यस्तइध्मंज्भरंत्सि	३	४	१७
यस्तइन्द्रप्रियोजनोददा	५	३	२
यस्तइन्द्रमहीरपः	५	८	१२
यस्तऊरूविहरति	८	८	२०
यस्तस्तंभसहसाविज्मोअ	३	७	२६
यस्ताचकारसकुहस्त्रिदिं	४	६	११
यस्तिग्मशृंगोवृषभोनभी	५	२	२९

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
यस्तित्याजसचिविदं	८	२	२४
यस्तुभ्यमग्नेअमृता	३	४	१७
यस्तुभ्यमग्नेअमृताय	८	४	२२
यस्तुभ्यंदाशाद्योवा	१	५	१२
यस्तेअग्नेनमसायज्ञमीट्टे	४	१	४
यस्तेअग्नेसुमतिंमर्तः	७	६	१०
यस्तेअद्यकृणवद्भद्रशोचे	७	८	२९
यस्तेअनुस्वधामस	३	३	१६
यस्तेगर्भममीवा	८	८	२०
यस्तैचित्रश्रवस्तमः	६	६	१८
यस्तंद्रप्सःस्कन्दतियः	७	६	२५
यस्तेद्रप्सस्कुन्नोयस्तै	७	६	२५
यस्तेनूनंशतक्रतो	६	६	१८
यस्तेभरादनियते	३	४	१७
यस्तेमदोयुन्यश्रारु	५	३	५
यस्तेमदोवरेण्यः	६	४	२

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
यस्तेमदोवरेण्यः	७	१	२१
यस्तेमदःपृतनाषाट्	४	६	८
यस्तेमन्योविधद्वज्र	८	३	१३
यस्तेयज्ञेनसमिधायउक्थैः	४	५	७
यस्तेरथोमनसो	८	६	१२
यस्तेरेवाँअदाशुरिः	६	३	४४
यस्तेशृङ्गवृषोनपात्	६	१	२४
यस्तेसाधिष्ठोवसे	४	२	५
यस्तेसाधिष्ठोवसेतेस्या	६	४	२३
यस्तेसूनोसहसोगीर्भि	४	५	१५
यस्तेस्तनःशशयोयोमयो	२	३	२३
यस्तेहन्तिपतयन्तं	८	८	२०
यस्त्वादेविसरस्वति	४	८	३०
यस्त्वादोषायउषसि	३	४	१७
यस्त्वद्धोतापूर्वोअग्नेयजीं	३	१	१७
यस्त्वाश्रातापतिर्भूत्वा	८	८	२०

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
यस्त्वामग्न इनधते	३	५	१२
यस्त्वामग्ने हविष्पतिः	१	१	२३
यस्त्वास्मे नृतमसा	८	८	२०
यस्त्वास्वश्वः सुहिरण्यो	३	४	२४
यस्त्वाहृदाकीरिणामन्य	३	८	१९
यस्पतिर्वार्याणां	७	७	१०
यस्मा अन्येदशुषति	५	७	२९
यस्मा अरासतक्षयं	६	४	७
यस्मा अर्कं सप्तशीर्षाण	६	४	१८
यस्मा ऊमासो अमृता	२	४	१
यस्मादिन्द्रा बृहतः किं च	२	६	१७
यस्मादेतेन सिध्यति	१	१	३५
यस्माद्रेजन्त कृष्टयः	६	७	१३
यस्मान्नऋते विजयन्ते	२	६	८
यस्मिन्देवा मन्मनि	७	६	१२
यस्मिन्देवा विदथे	७	६	१२
यस्मिन्नश्वासऋषभासः	८	४	२२
यस्मिन्नृक्था निरण्यन्ति	६	१	२०
यस्मिन्वयं दधिमा	७	८	२३
यस्मिन्विश्वा अधिश्रियः	६	६	१८
यस्मिन्विश्वानि काव्या	६	३	२७
यस्मिन्विश्वानि भुवनानि	५	७	१
यस्मिन्विश्वा अर्षणयः	५	७	२३
यस्मिन्वृक्षे मध्वदः सुपर्णा	२	३	१८
यस्मिन्वृक्षे सुपलाशे	८	७	२३
यस्मै त्वमायजसे	१	६	३०
यस्मै त्वं वसोदानाय शिक्ष	६	४	१९
यस्मै त्वं मघवन्निद्र गिर्वणः	६	४	२१
यस्मै त्वं वसोदानाय मंहसे	६	४	२१
यस्मै त्वं सुकृते जातवेदः	३	८	१९
यस्मै त्वं सुद्रविणो	१	६	३२
यस्मै धायुरदधा मर्त्याय	३	२	२
यस्मै पुत्रासो अदितेः	८	८	४३
यस्य गा अन्तरश्मनः	४	७	१५
यस्य गावाव रुषा	४	६	२४
यस्य तीव्रं सुतं मदं	४	७	१५
यस्य ते अग्ने अन्येऽग्नयः	६	१	३५
यस्य तेद्युम्नवत्पयः	७	२	१२
यस्य तेनू चिदादिशं	६	६	२३
यस्य तेपीत्वा वृषभः	७	५	१७
यस्य तेपूषन्त्सख्ये	२	२	२
यस्य तेमद्यरं रसं	७	२	३
यस्य तेमहिना महः	६	५	१
यस्य तेविश्वमानुषः	६	३	४९
यस्य तेविश्वा भुवनानि	७	८	१३
यस्य तेस्वादु सख्यं	६	५	३
यस्य त्यच्छंबरं मदे	४	७	१५
यस्य त्यत्ते महिमानं	८	६	१२
यस्य त्यन्महित्वं	७	७	१३
यस्य त्रिधात्ववृतं	६	७	११
यस्य त्रीपूर्णा मधुना	२	२	२४
यस्य त्वमग्नेअध्वरं	३	४	११
यस्य त्वामिद्र स्तोमेषु	६	४	२०
यस्य त्वमूर्ध्वोअध्वराय	६	१	३०
यस्य दूतोअसि क्षये	१	५	२१
यस्य द्यावा पृथिवी पौंस्यं	१	७	१२
यस्य द्विबर्हसो बृहत्	६	१	१७
यस्य नइंद्रः पिता वस्य	७	५	१९
यस्य प्रयाणमन्वन्य इद्यु	४	४	२४
यस्य प्रस्वादसो गिरः	७	८	२
यस्य मंदानोअंधसः	४	७	१५
यस्य मापरुषा शतं	४	१	२१
यस्य माहरितोरथे	७	८	१
यस्य वर्णं मधुश्चुतं	७	२	२

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
यस्यवायुर्यंप्रतिवाजिनो	६	१	३९
यस्यवायोरिवद्रवत्	४	७	२६
यस्यविश्वानिहस्तयोः	२	४	१९
यस्यविश्वानिहस्तयोः	४	७	२२
यस्यव्रतेपृथिवीनन्नमीति	४	४	२७
यस्यशर्मन्नुपविश्वेजनासः	५	२	९
यस्यशश्वत्पपिवांइन्द्र	८	६	१२
यस्यश्रवोरोदसीअन्तरु	५	२	२८
यस्यश्वेतावीचक्षणा	६	३	२७
यस्यसंस्थेनवृण्वते	१	१	९
यस्याअनन्तोअहुतः	४	८	३१
यस्याग्निर्वपुर्गृहे	६	१	३१
यस्याजस्रंशवसामानमु	१	७	१०
यस्याजुषन्नमस्विनः	६	५	२५
यस्यादेवाउपस्थे	६	६	२८
यस्यानक्षादुहिता	७	७	१७
यस्यानासःसूर्यस्येवयामः	१	७	८
यस्यानूनागभीराः	६	१	२०
यस्यामितानिवीर्या	६	२	१९
यस्यायंविश्वआर्यो	६	४	१९
यस्यारुशन्तोअर्चयः	१	४	५
यस्यावधीत्पितरंयस्य	४	२	३
यस्याश्वासःप्रदिशि	२	६	८
यस्येक्ष्वाकुरुपव्रते	८	१	२४
यस्येमेहिमवन्तः	८	७	३
यस्यौषधीःप्रसर्पथ	८	५	१०
याँआभजोमरुतइन्द्रसो	३	२	१८
यांत्वादिवोदुहितर्वर्धयु	५	५	२४
यांपूषन्ब्रह्मचोदनीं	४	८	१८
यांमेधियंमरुतः	८	२	८
याःप्रवतोनिवतः	५	४	१७
याःसरूपाविरूपा	८	८	२७
याआपोदिव्याउतवास्रवं	५	४	१६
याईंद्रप्रस्तस्त्वा	५	८	१२
याईंद्रभुजआभरः	६	६	३६
याओषधीःपूर्वाजाता	८	५	८
याओषधीःसोमराज्ञीः	८	५	११
याओषधीःसोमराज्ञीर्वि	८	५	११
यागुंगूर्यासिनीवाली	२	७	१५
योगोमतीरुषसःसर्ववीरा	१	८	४
यागौर्वर्तनिंपर्येति	८	२	१०
याजामयोवृष्णइच्छन्ति	३	४	२
यातऊतिरमित्रहन्	४	७	२३
यातऊतिरवमायापरमा	४	६	१९
यातंच्छर्दिष्पाउतनःपर	५	८	३२
यातिदेवःप्रयतायात्युद्धता	१	३	६
यातेअग्नेपर्वतस्येव	३	४	२
यातेअष्टागोओपशा	४	८	१८
यातेकाकुत्सुकृतायावरं	४	७	१३
यातेजिह्वामधुमती	३	४	२
यातेदिद्युदवसृष्टादिवस्प	५	४	१३
यातेधामानिदिवि	१	६	१९
यातेधामानिपरमाणि	८	३	१६
यातेधामानिहुविषा	१	६	२२
यातेभीमान्यायुधा	७	१	२३
यादुस्रासिन्धुमातरा	१	३	३३
यादंपतीसमनसा	६	२	३८
याद्गोवदद्दशेताद्गुच्यते	४	२	२४
यादेवेषुतन्व१मैरयन्त	८	८	२७
याद्राधं१वरुणोयोनिम	२	८	३
याधर्तारारजसोरोचनस्यो	४	४	७
याधारयन्तदेवाः	५	५	८
यानिस्थानान्यश्विनादधा	५	५	१७
यानींद्राग्नीचक्रथुर्वीर्या	१	७	२६

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
यानुश्वेतावुवोदिवः	६	३	२५
यानः पीपरदश्विना	१	३	३४
यान्त्रायेमर्तान्त्सुषूदो	१	५	२०
यान्वोनरोदेवयंतोनिमि	३	१	४
यापूतनासुदुष्टरा	४	४	३२
याःफलिनीर्याअफलाः	८	५	१०
याभिरंगिरोमनसा	१	७	२६
याभिरंतकंजसमान	१	७	३४
याभिर्नरात्रसदस्युं	५	८	२९
याभिर्नराशयवेयाभिः	१	७	३६
याभिर्नरंगोषुयुधं	१	७	३७
याभिर्महामतिथिग्वं	१	७	३५
याभिर्वज्रंविपिपानं	१	७	३५
याभिर्विट्पलीधनसा	१	७	३४
याभिःकण्वमभिष्टिभिः	१	४	१
याभिःकण्वंमेधातिथिं	५	८	२८

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
याभिःकुशानुमसने	१	७	३७
याभिःकुत्समार्जुनेयं	१	७	३७
याभिःपक्थमवथोयाभि	६	२	६
याभिःपठर्वाजठरस्य	१	७	३६
याभिःपलीर्विमदाय	१	७	३६
याभिःपरिज्मातनयस्य	१	७	३३
याभिःशचीभिर्वृषणा	१	७	३४
याभिःशचीभिश्चमसां	३	४	७
याभिःशंतातीभवथो	१	७	२६
याभिःशुचन्तिधनसां	१	७	३४
याभिःसिन्धुंमधुमंतं	१	७	३४
याभिःसिन्धुमवथयाभि	६	१	४०
याभिःसुदानूऔशिजाय	१	७	३५
याभिःसूर्यंपरियाथः	१	७	३५
याभिःसोमोमोदते	७	७	२४
याभीरसांक्षोदसोद्दः	१	७	३५

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
याभीरेभंनिवृतं	१	७	३३
यामथर्वामनुष्पिता	१	५	३१
यामंयेष्ठाःशुभाशोभिष्ठाः	५	४	२३
यारुचोजातवेदसः	८	८	४६
यावत्तरस्तन्वो३ यावदोजो	५	६	१३
यावदिदंभुवनंविश्व	१	७	२६
यावयद्वेषसन्त्वा	३	८	३
यावयद्वेषाऋतपाऋतेजाः	१	८	३
यावयावृक्यं१वृकं	८	७	१४
यावन्मात्रमुषसोन	८	४	१३
यावातेसन्तिदाशुषे	५	२	४
यावांकशामधुमती	१	२	४
यावांशुतंनियुतोयाः	५	६	१३
यावांसन्तिपुरुस्पृहो	३	७	२३
यावांसन्तिपुरुस्पृहः	४	८	२८
यावित्थाश्लोकमादिव	१	६	२७

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
याविश्वांसांजनितारा	५	१	१३
यावीर्याणिप्रथमानि	८	६	१५
यावृत्रहापरावति	६	३	४६
यावोभेषजामरुतःशची	२	७	१८
यावोमायाअभिद्रुहे	२	७	८
यावःशर्मशशमानाय	१	६	१०
याशर्धायमारुतायस्वभा	४	८	३
याश्रेदमुपशृण्वन्ति	८	५	११
यासांतिस्रःपंचाशतः	२	१	२२
यासांराजावरुणोयाति	५	४	१६
यासिकुत्सेनसरथं	३	५	१९
यासुजूर्णिःश्रेणिःसुम्ने	८	५	२
यासुनीथेशौचद्रथे	४	४	२१
यासुबाहुःस्वंगुरिः	२	७	१५
यासुरथारथीतमा	१	२	४
यासुराजावरुणोयासुसो	५	४	१६

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
याःसूर्योरश्मिभिरातृतान	५	५	१४
यास्तेधारामधुश्चुतः	७	१	२५
यास्तेपूषन्नावोअंतःसमुद्रे	४	८	२४
यास्तेप्रजाअमृतस्य	१	३	२७
यास्तेराकेसुमतयःसुपेशस	२	७	१५
युङ्ध्वंह्यरुषीरथे	४	३	२०
युंजतेमनउतयुंजतेधियः	४	४	२४
युंजंतिब्रध्नमरुषं	१	१	११
युंजन्तिहरीइषिरस्यगाथं	६	७	२
युंजंत्यस्यकाम्या	१	१	११
युंजाथांरासभंरथे	६	६	८
युक्तस्तेअस्तुदक्षिण	१	६	३
युक्तामातासीद्धुरिदक्षिणा	२	३	१५
युक्तोहयद्धौतोऽयाय	२	३	१
युक्ष्वाहिकेशिनाहरी	१	१	१९
युक्ष्वाहित्वंरथासहा	६	२	२९
युक्ष्वाहिदेवहूतमान्	६	५	२४
युक्ष्वाहिवाजिनी	१	६	२६
युक्ष्वाहिवृत्रहन्तम	५	७	२८
युक्ष्वाह्यरुषीरथे	१	१	२७
युगेयुगेविदथ्यंगृणद्भ्यः	४	५	१०
युजंहिमामकृथाआदिदिं	४	१	२७
युजाकर्माणिजनयन्	८	१	१७
युजानोअश्वावातस्य	७	७	६
युजानोहरितारथे	४	७	३३
युजेरथंगवेषणंहरिभ्यां	५	३	७
युजेवांब्रह्मपूर्व्यं	७	६	१३
युधायुधमुपधेदेषि	१	४	१६
युधेंद्रोमह्नावरिवश्चकार	३	२	१६
युध्मस्यतेवृषभस्य	३	३	१०
युध्मोअनर्वाखजकृत्सम	५	३	१
युध्मंसन्तमनर्वाणं	६	६	१६
युनक्तसीरावियुगा	८	५	१८
युनजिमतेब्रह्मणा	१	६	३
युयूषतःस्वयशसा	२	२	१३
युयोतानशरुमस्मदां	६	१	२७
युयोपनाभिरुपरस्यायोः	१	७	१८
युवंकण्वायनासत्या	५	८	५
युवंकवीष्टःपर्यश्विनारथं	७	८	१९
युवंचित्रंदधथुर्भोजनंनरा	५	५	२१
युवंच्यवानमश्विनाजरन्तं	१	८	१५
युवंच्यवानंजरसोमुमुक्तं	५	५	१८
युवंच्यवानंसनयं	७	८	१५
युवन्तमिन्द्रापर्वता	२	१	२१
युवंतासादिव्यस्य	१	७	३३
युवंतुग्रायपूर्व्येभिरेवैः	१	८	१५
युवंदक्षंधृतव्रता	१	१	२८
युवंधेनुंशयवेनाधितायं	१	८	१९
युवंनरास्तुवतेकृष्णियाय	१	८	२४
युवंनरास्तुवतेपज्रियाय	१	८	९
युवंनोयेषुवरुणा	४	४	२
युवंपयउस्रियायामधत्तं	२	४	२३
युवंपेदवेपुरुवारमश्विना	१	८	२१
युवंदेवाक्रतुना	६	४	२८
युवंप्रक्षस्यसाधथोमहोयत	३	२	२४
युवंभुज्युमवविद्धंसमुद्रे	५	५	१६
युवंभुज्युंभुरमाणंविभिर्ग	१	८	२०
युवंभुज्युंसमुद्रआ	८	८	१
युवंमित्रेमंजनं	४	४	३
युवंमृगंजागृवांसं	५	८	८
युवंरथेनविमदाय	७	८	१६
युवंरेभंपरिषूतेरुरुष्यथः	१	८	२१
युवंवरोसुषाम्णे	६	८	२६
युवंवस्त्राणिपीवसा	२	२	२२

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
युवंवन्दनंनिर्ऋतंजरण्यया	१	८	२१
युवंविप्रस्यजरणां	७	८	१६
युवंशक्रामायाविनां	७	७	१०
युवंश्यावायरुशतीमदत्तं	१	८	१४
युवंश्रियंमश्विनादेवतातां	३	७	२०
युवंश्रीमिदंशतामि	५	१	४
युवंश्वेतंपेदवइंद्रजूतं	१	८	१९
युवंश्वेतंपेदवे	७	८	१६
युवंसुराममश्विना	८	७	१९
युवंहकृशंयुवमश्विना	७	८	१९
युवंहगर्भंजगतीषु	२	२	२७
युवंहघर्ममधुमन्तमत्रये	२	४	२३
युवंहभुज्युंयुवमश्विना	७	८	१९
युवंहरिंभंवृषणा	७	८	१६
युवंहस्योभिषजा	२	२	२७
युवंहिष्मांपुरुभुजेममेधतुं	६	६	९

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
युवंहिस्थःस्वर्पती	६	८	९
युवंह्यप्रराजावसीदतं	८	७	२०
युवंह्यास्तंमहोरन्युवं	१	८	२३
युवमत्यस्यावनक्षथः	२	४	२३
युवमत्रयेवनीतायतक्षं	१	८	१९
युवमेतानिदिवि	१	६	२८
युवमेतंचक्रथुःसिन्धुषुप्लुवं	२	४	२७
युवांगोतमःपुरुमीळ्हो	२	४	२९
युवांचिद्विष्माश्विनावनु	२	४	२४
युवांनरापश्यमानासआ	५	६	४
युवांपूषेवाश्विनापुरंधिः	२	४	२६
युवांमृगेववारणा	७	८	१८
युवांयज्ञैःप्रथमा	२	२	२१
युवांस्तोमेभिर्देवयंतः	२	२	३
युवांहघोषापर्यश्विनायती	७	८	१८
युवांहयंतउभयासआजि	५	६	५

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
युवांदेवास्त्रयएकादशासः	६	४	२८
युवाकुहिशचीनां	१	१	३२
युवादत्तस्याधिष्ण्या	६	२	२८
युवानंविश्पतिंकृविं	६	३	४१
युवानापितरापुनः	१	२	१
युवानोरुद्राअजराः	१	५	६
युवाभ्यांदेवीधिषणामदा	१	७	२८
युवाभ्यांमित्रावरुणा	४	४	२
युवाभ्यांवाजिनीवसू	५	८	१
युवामिद्यत्सुपृतनासुवह्नि	५	६	२
युवामिद्ध्यवसेपूर्व्याय	३	७	१६
युवामिंद्राभीवसुनोविभा	१	७	२८
युवासमारुतोगणः	४	३	२८
युवासुवासाःपरिवीतआ	३	१	३
युवोरजांसिसुयमासोअ	२	४	२३
युवोरत्रिश्चिकेतति	४	४	१२

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
युवोरर्थस्यपरिचक्रमीयते	६	२	५
युवोरश्विनावपुषेयुवायुजं	१	८	२०
युवोराष्ट्रंबृहदिन्वतिद्यौः	५	६	६
युवोरुषाअनुश्रियं	१	३	३५
युवोरुषूरथंहुवे	६	२	२६
युवोर्ऋतंरोदसी	३	३	२४
युवोर्दानायसुभरा	१	७	३३
युवोर्यदिंसख्यायास्मे	८	१	३०
युवोर्हिमादितिः	८	७	२०
युवोःश्रियंपरियोर्वृणीत	५	५	१६
युष्मॉंउनक्तुमतयें	५	८	१९
युष्माकंदेवाअवसाहनिष्टि	५	४	२९
युष्माकंबभ्रेअपात्र	८	३	१०
युष्माकंस्मारथॉंअनु	४	३	११
युष्मादत्तस्यमरुतोविचेत	४	३	१६
युष्मेदेवाअपिष्मसि	६	४	८

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
युष्मेषितोमरुतोमर्त्येषित	१	३	१९
युष्मोतोविप्रोमरुतःशत	५	४	२८
यूनऊषुनविष्टया	६	१	३९
यूपव्रस्काउतयेयूपवाहाः	३	२	८
यूयमस्मभ्यंधिषणाभ्यस्प	३	७	८
यूयमस्मान्नयतवस्योअ	४	३	१८
यूयंगावोमेदयथाकृशं	४	६	२५
यूयंतत्सत्यशवसः	१	६	१२
यूयंदेवाःप्रमतिर्यूय	२	७	११
यूयंधूर्षुप्रयुजोन	८	३	१०
यूयंनउग्रामरुतः	२	४	२
यूयमतैविपन्यवः	४	३	२८
यूयंरयिंमरुतःस्पार्हवीरं	४	३	१६
यूयंराजानमिर्यजनाय	४	३	२३
यूयंराजानःकंचिच्चर्षणी	६	१	३५
यूयंविश्वंपरिपाथ	८	७	१३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
यूयंहरत्नंमघवत्सुधत्थ	५	४	३
यूयंहिदेवीर्ऋतयुग्भिरश्वैः	३	८	१
यूयंहिष्ठासुदानवः	४	८	१३
यूयंहिष्ठासुदानवः	५	८	२०
यूयंहिष्ठासुदानवइन्द्रं	६	६	४
येअग्नयोनशोशुचन्विधाना	५	१	७
येअग्निदग्धायेअनग्निद	७	६	१९
येअग्नेचन्द्रतेगिरः	४	१	२
येअग्नेनेरयन्तिते	४	१	१२
येअग्नेःपरिजज्ञिरे	८	२	२
येअर्वाचस्ताँउपराचआहुः	२	३	१७
येअश्विनायेपितरायऊती	३	७	४
येअंजिषुयेवाशीषुस्वभा	४	३	११
येअंस्यायेअंग्याः	२	५	१५
येकेचज्मामहिनोअहिमा	४	८	१६
येगव्यतामनसाशत्रुमाद	४	७	२८

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
येगोमंतंवाजवंतंसुवीरं	३	७	४
येचपूर्वेऋषयोयेचनूत्ना	५	३	६
येचाकनन्तचाकनन्तनूते	४	१	३१
येचाहंतिमरुतःसुदानवः	६	१	३९
येचित्पूर्वेऋतसापः	८	८	१२
येचिद्धित्वामृषयःपूर्वे	१	४	५
येचिद्धिपूर्वेऋतसापआस	२	४	२२
येचिद्धिमृत्युबंधवः	६	१	२८
येचेहपितरोयेच	७	६	१९
येतातृषुर्देवत्रा	७	६	१८
येतेत्रिरहन्त्सवितःसवासः	३	८	५
येतेपवित्रमूर्मयः	७	१	१८
येतेपंथाःसवितःपूर्व्यासः	१	३	७
येतेविप्रब्रह्मकृतः	८	१	९
येतेवृषणोवृषभासइंद्र	२	४	२०
येतेशुक्रासःशुचयःशुचि	४	५	८

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
येतेशुष्मंयेतविषीमवर्धन्	३	२	९
येतेसरस्वऊर्मयो	५	६	२०
येतेसंतिदशग्विनः	५	७	११
येत्रिंशतित्रयस्परः	६	२	३५
येत्वादेवोसिकंमन्य	२	५	१२
येत्वामिंद्रनतुष्टुवुः	५	८	११
येत्वाहिहत्यंमघवन्	३	३	११
येदेवानांयज्ञियायज्ञियां	५	३	३०
येदेवासइहस्थन	६	३	३७
येदेवासोअभवतामुकृत्या	३	७	६
येदेवासोदिव्येकादशस्थ	२	२	४
येद्रप्साइंवरोदसी	५	८	२१
येनःपूर्वेपितरः	७	६	१८
येनःसपत्नाअपते	८	७	१६
येनचष्टेवरुणोमित्रोअर्यमा	६	१	३२
येनज्योतीष्यायवे	६	१	७

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
येनतोकायतनयाय	४	३	१३
येनदीर्घमरुतः	२	४	३
येनद्यौरुग्रापृथिवी	८	७	३
येनमानासश्चितयंतउत्सा	२	४	११
येनवृद्धोनशवसा	४	७	१६
येनवंसामपृतनासुशर्धतः	६	४	३३
येनासमुद्रमसृजोमहीर्	५	७	२६
येनासिंधुमहीरपः	६	१	१
येनसूर्यज्योतिषा	७	८	१२
येनाकस्याधिरोचने	१	१	३७
येनादशंग्वमधिगुं	६	१	१
येनानवंग्वोदध्यङ्	७	५	१७
येनापावकचक्षसा	१	४	८
येनावतुर्वशंयदुं	५	८	२१
येनेंद्रोहविषाकृत्वी	८	८	१७
येनेंद्रोहविषाकृत्वी	८	८	३२

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
येनेमाविश्वाच्यवना	२	६	७
येपाकशंसंविहरंतएवैः	५	७	६
येपातर्यन्तेअजमभिर्गिरी	६	४	४
येपायवोमामतेयं	२	२	१६
येपायवोमामतेयं	३	४	२५
येपृषतीभिर्ऋष्टिभिः	१	३	१२
येभिःसूर्यमुपसंमन्दसानः	४	६	१
येभिस्तिस्रःपरावतः	५	८	२
येभ्योमातामधुमत्	८	२	३
येभ्योहोत्राप्रथमा	८	२	४
येमहोरजसोविदुः	१	१	३६
येमूर्धानःक्षितीनां	६	४	५३
येमेपंचाशतंददुः	४	१	१०
येयजत्रायईड्याः	१	१	२७
येयज्ञेनदक्षिणयासमक्ताः	८	२	१
येयुध्यन्तेप्रधनेषु	८	८	१२

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
येराधांसिददत्यश्व्या	५	२	२२
येवध्वश्चन्द्रंवहंतु	८	३	२६
येवाजिनंपरिपश्यन्ति	२	३	९
येवायवइंद्रमादनासु	५	६	१४
येवावृधंतपार्थिवाः	४	३	९
येवांवंसास्वश्विना	५	८	३०
येवृक्णासोअधिक्षमि	३	१	४
येशुभ्राघोरवर्पसः	१	१	३६
येषामजमेषुपृथिवी	१	३	१३
येषामर्णोनसप्रथः	६	१	३८
येषामाबाधऋग्मियः	६	२	९
येषामिळाघृतहस्ता	५	२	२२
येषांश्रियाधिरोदसी	४	३	३८
येसत्यासोहविरदः	७	६	१८
येसवितुःसत्यसवस्य	७	८	११
येसोमासःपरावति	६	६	२२

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
येसोमासःपरावति	७	२	५
येस्तोतृभ्योगोअग्रा	२	५	१९
येस्तोतृभ्योगोअग्रां	२	५	२१
येस्थामनोर्यज्ञियास्ते	७	८	१०
येहत्येतेसहमाना	३	५	५
येहरीमेधयोक्थामदन्तः	३	७	२
योअग्निंतन्वो३दमें	६	३	३८
योअग्निंदेववीतये	१	१	२३
योअग्निंहव्यदातिभिः	६	१	३१
योअग्निःक्रव्यवाहनः	७	६	२२
योअग्निःक्रव्यात्प्रविवेश	७	६	२१
योअग्निःसप्तमानुषः	६	३	२३
योअग्नीषोमाहविषा	१	६	२९
योअत्यइवमृज्यते	६	८	३३
योअदधाज्जोतिषि	८	१	१५
योअद्रिभित्प्रथमजाऋता	५	१	१७

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
योअध्वरेषुशन्तम	१	५	२५
योअनिध्मोदीदयत्	७	७	२४
योअपाचीनेतमसिमदं	५	२	९
योअप्सुचन्द्रमाइव	६	६	२
योअप्स्वाशुचिनादैव्येन	२	७	२३
योअर्योमर्तभोजनं	१	६	२
योअश्वस्यदधिक्राव्णोअ	३	७	१३
योअश्वानांयोगवांगोपतिः	१	७	१२
योअश्वेभिर्वहतेवस्तउस्रा	६	४	६
योअस्माअन्नंतुषु	८	३	१४
योअस्मैघंसउतवायऊधः	४	२	३
योअस्मैहविषाविधत्	४	८	१९
योअस्मैहव्यदातिभिः	६	२	१३
योअस्मैहव्यैर्घृतवत्	२	७	५
योअस्यपारेरजसः	८	८	४५
योगक्षेमंवआदाया	८	८	२४
योगर्भमोषधीनां	५	७	२
योगृणतामिदासिथ	४	७	२४
योगेयोगेतवस्तरं	१	२	२९
योजनान्मह्निपाँइव	८	१	२४
योजागारतमृचःकाम	४	२	२५
योजातएवप्रथमो	२	६	७
योजिनातिनजीयते	७	१	१२
योदभ्रेभिर्हव्योयश्च	७	८	१४
योदुष्टरोविश्ववारःश्रवाय्यः	६	४	२
योदेवोदेवतमो	३	६	७
योदेह्योऽअनमयद्वधस्नैः	५	२	९
योद्धांसिक्त्वाशवसोतदं	६	६	११
योधर्ताभुवनानां	६	३	२६
योधारयापावकया	७	५	१
योधृषितोयोवृतः	६	३	८
योनंत्वान्यनमन्योज	२	७	१
योनःकश्चिद्रिरिक्षति	६	१	२७
योनःपिताजनितायो	८	३	१७
योनःपूषन्नघोवृकः	१	३	२४
योनःशश्वत्पुराविथ	६	५	३५
योनःसनुत्यउतवा	२	७	१३
योनःसनुत्योअभिदास	४	५	७
योनःस्योअरणोय	५	१	२२
योनआगोअभ्येनोभरांति	३	८	१७
योनइदमिदंपुरा	६	२	२
योनइदुःपितरोहृत्सुपीतः	६	४	१३
योनइंद्राभितोजनः	८	७	२१
योनइंद्राभिदासति	८	७	२१
योनार्मरंसुहवंसु	२	६	११
योनिमेकुआससादद्योतन	६	२	३६
योनिष्टइंद्रनिषदेअकारि	१	७	१८
योनिष्टइंद्रसदनेअकारि	५	३	८
योनोअग्नेअरारिवां	२	२	१६
योनोअग्नेदुरेवआ	४	५	२७
योनोअग्नेभिदा	१	५	२८
योनोदातावसूनां	६	४	१८
योनोदातासनःपिता	६	४	२०
योनोदासुआर्योवा	७	८	१४
योनोदेवःपरावतः	६	१	२
योनोमरुतोअभिदुर्हृणायुः	५	४	३०
योनोमरुतोवृकतातिमत्यै	२	७	२०
योनोरसंदिप्सतिपित्वोअ	५	७	६
योब्रह्मणेसुमतिमायजाते	५	५	२
योभानुभिर्विभावाविभा	७	६	१
योभूयिष्ठंनासत्याभ्यां	४	४	१८
योभोजनंचदयसे	२	६	११
योमइतिप्रवोचति	४	१	२१
योमइमंचिदुत्मना	६	४	६

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
योमर्त्येष्वमृतऋतावा	३	४	१५
योमापाकेनमनसाचरंतं	५	७	६
योमायातुंयातुधानेत्याह	५	७	८
योमित्रायवरुणाया	२	१	२६
योमृळयातिचकृषेचिदा	५	६	९
योमेधेनूनांशतं	४	३	२७
योमेराजन्युज्योवा	२	७	१०
योमेशुताचविंशतिंचगो	४	१	२१
योमेहिरण्यसंदृशः	५	८	८
योयजातियजातइत्	६	२	३८
योयज्ञस्यप्रसाधनः	८	१	१९
योयज्ञोविश्वतस्तुभिः	८	७	१८
योरक्षांसिनिजूर्वति	८	८	४५
योरजांसिविममेपार्थिवा	४	८	७
योरध्रस्यचोदिता	२	६	८
योरयिवोरयितमः	४	७	१६
योराजभ्यऋतनिभ्यो	२	७	८
योराजाचर्षणीनां	६	५	८
योरायो३वनिर्महान्	१	१	८
योरायो३वनिर्महान्	६	३	३
योरेवान्योअमीवहा	१	१	३४
योरोहितौवाजिनौवाजि	४	२	७
योवरेवृजनेविश्वथाविभु	२	७	३
योवर्धनओषधीनांयोअपां	५	७	१
योवांगर्तमनसातक्षदेतं	५	५	६
योवांयज्ञैःशशमानो	२	२	२१
योवांनासत्यावृषिः	५	८	२७
योवांपरिज्मासुवृत्	७	८	१५
योवांयज्ञेभिरावृतः	६	२	२८
योवांयज्ञोनासत्याहवि	५	५	१७
योवांरजांस्यश्विना	६	५	२०
योवांरथोनृपतीअस्तिवो	५	५	१८
योवाघतेददातिसूनरंवसु	१	३	२०
योवाचाविवाचोमृध्रवाचः	७	७	९
योवामश्विनामनसोजवीं	१	८	१३
योवामुरुष्यचस्तमं	६	२	२८
योवामृजवेक्रमणाय	५	१	१४
योविश्वतःसुप्रतीकः	१	६	३१
योविश्वस्यजगतःप्राण	१	७	१२
योविश्वादयतेवसु	६	७	१४
योविश्वान्यभिव्रता	६	३	६
योविश्वामिविपश्यति	३	४	१०
योविश्वामिविपश्यति	८	८	४५
योवृत्रायसिनमत्रा	२	७	१२
योवेदिष्ठोअव्यथिषु	५	७	२१
योवेदिवाघृतस्नुना	४	८	१५
योवोवृताभ्योअकृणोत्	७	७	२५
योवःशिवतमोरसः	७	६	५
योवःसुनोत्यभिपित्वेअह्नां	३	७	६
योवःसेनानीर्महतः	७	८	५
योव्यतीरफाणयत्	६	५	७
योव्यंसंजाहृषाणेन	१	७	१२
योहत्वाहिमरिणात्सु	२	६	७
योहवांमधुनोदतिः	५	८	४
योहव्यान्यैरयतामनुर्हितः	६	१	३३
योहस्यवांरथिरावस्तउस्रा	५	५	१६
योहोतासीत्प्रथमः	८	४	१०
यौतेश्वानौयमरक्षितारौ	७	६	१६
रक्षाणोअग्नेतव	३	४	२२
रक्षासुनोअररुषः	६	८	१९
रक्षोहणंवाजिनमा	८	४	५
रक्षोहाविश्वचर्षणिः	६	७	१६
रण्वःसंदृष्टौपितुमान्	८	२	८
रथंनुमारुतंवयं	४	३	२०

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
रथंयांतंकुहकोह	७	८	१८
रथंयुंजतेमरुतःशुभेसुखं	४	४	१
रथंयेचक्रुःसुवृतंनरेष्ठां	३	७	२
रथंयेचक्रुःसुवृतंसुचेतसः	३	७	७
रथंवामनुगायसं	५	८	७
रथंहिरण्यवंधुरं	३	७	२२
रथंहिरण्यवंधुरं	५	८	६
रथवाहनंहविरस्यनाम	५	१	२०
रथानांनयेऽराः	८	३	१२
रथायनावमुतनौ	२	२	७
रथिरासोहरयोयेतेअस्रि	६	४	१७
रथीतमंकपर्दिनं	४	८	२१
रथीवकशयाश्वाँअभिक्षि	४	४	२७
रथेतिष्ठन्नयतिवाजिनः	५	१	२०
रथेनपृथुपाजसा	३	७	२२
रथेष्ठायाध्वर्यवः	५	७	३२
रथोनयातःशिक्वभिः	२	२	९
रथोयोवांत्रिवन्धुरः	६	२	५
रदत्पथोवरुणःसूर्यायं	५	६	९
रपत्कविरिंद्रार्कसातौ	२	४	१७
रपद्वंधर्वीरप्यांच	७	६	९
रमध्वमेवचसेसोम्याय	३	२	१२
रयिर्नचित्रासूरोन	१	५	१०
रयिर्नयःपितृवित्तो	१	५	१९
रयिंदिवोदुहितरोविभा	३	८	२
रयिंनश्चित्रमश्विनं	६	७	२३
रयिंसुक्षत्रंस्वपत्यमायुः	१	८	११
ररेहव्यंमतिभिर्यज्ञियानां	५	४	६
रश्मींरिवयच्छतमध्वराँ	६	३	१७
रसंतेमित्रोअर्यमा	७	१	४०
रसाय्यःपयसा	७	४	१३
राकामहंसुहवांसुष्टुतीहुवे	२	७	१५
राजंतमध्वराणां	१	१	२
राजानावनमिद्रुहा	२	८	७
राजानोनप्रशस्तिभिः	६	७	३४
राजामेधाभिरीयते	७	२	४
राजाराष्ट्राणांपेशोनदीनां	५	३	२६
राजासमुद्रंनद्र्यो३वि	७	३	१३
राजासिंधूनामवसिष्ट	७	३	२५
राजासिंधूनांपवतेपतिः	७	३	१८
राजेवहिजनिभिःक्ष्येभ्ये	५	२	२४
राज्ञोनुतेवरुणस्य	१	६	१९
राज्ञोनुतेवरुणस्य	७	३	२४
रातिंयद्वांमरक्षसंहवामहे	६	७	७
रात्रीभिरस्माअहभिः	७	६	७
रात्रीव्यख्यदायती	८	७	१४
रायःसमुद्रांश्चतुरः	६	८	२३
रायस्कामोवज्रहस्तंसुदक्षि	५	३	१७
रायस्पूर्धिस्वधावः	१	३	१०
रायावयंसंसवांसोमदे	३	७	१८
रायाहिरण्ययामतिः	५	५	९
रायेनुयंजज्ञतूरोदसीमे	५	६	१२
रायोधारास्याघृणे	४	८	२१
रायोबुध्नःसंगमनोवसूनां	१	७	४
रायोबुध्नःसंगमनोवसूनां	८	७	२७
रारंधिसवनेषुनः	३	३	३
रासिक्षयंरासिमित्र	२	६	५
रिशादसःसत्पतींरदब्धा	४	८	११
रुजाद्वलाचिद्रक्षसः	७	४	१
रुद्रस्यसूनोमीळ्हुषःसंति	५	१	७
रुद्राणांमेतिप्रदिशाविचक्ष	१	७	१३
रुवतिभीमोवृषभः	७	२	२४
रुशद्वत्सारुशतीश्वेत्यागात्	१	८	१
रूपंरूपंप्रतिरूपोबभूव	४	७	३३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
रूपंरूपंमघवाबोभवीति	३	३	२०
रेभदत्रंजनुषापूर्वः	८	४	२५
रेवतीर्नःसधमादे	१	२	३०
रेवद्वयोदधाथे	२	२	२१
रेवाँइद्रेवतस्तोता	५	७	१९
रैभ्यासीदनुदेयी	८	३	२१
रोदसीआवदता	१	५	७
रोहिच्छ्यावासुमदंशुर्ल	१	७	२१
रोहितंमेपाकस्थामा	५	७	२९
वंदस्वमारुतंगणं	१	३	१७
वंसगेवपूषयाँशिंवाता	८	६	१
वंस्वविश्वावार्याणिप्रचेत	५	२	२३
वंस्वानोवार्यापुरु	६	२	१४
वक्ष्यंतीवेदागनीगंति	५	१	१९
वचोदीर्घप्रसद्मनि	६	२	२४
वचोविदंवाचमुदीरयंतीं	६	७	८
वच्यंतेवांककुहासः	१	३	३३
वज्रमेकोबिभर्तिहस्तआ	६	२	३६
वज्रंयश्चक्रेसुहनायु	८	५	२७
वज्रेणहिवृत्रहावृत्रं	८	६	११
वत्रासूनोसहसोनोविहा	४	५	१५
वत्राहिसूनोअस्यद्मसद्वा	४	५	५
वधीःदिंद्रोवरशिखस्य	४	६	२३
वधीर्हिदस्युंधनिनंघनेन	१	३	१
वधीवृत्रंवज्रेणमंदसानः	२	३	२५
वधूरियंपतिमिच्छंत्येति	४	२	८
वधेनदस्युंप्रहिचातयस्व	३	८	१९
वधैर्दुःशंसांअप	१	६	३१
वनस्पतिंरसूजन्नु	२	५	२३
वनस्पतिंपवमानु	६	७	२५
वनस्पतेरशनया	८	२	२२
वनस्पतेवसूजोपदेवान्	२	८	२३
वनस्पतेवसूजोपदेवा	५	२	२
वनस्पतेवीड्वंगोहिभूयाः	४	७	३५
वनस्पतेशतवल्शोविरोह	३	१	४
वनीवानोममंदूतासः	८	१	४
वनेनवायोन्यधायि	७	७	२२
वनेनसत्द्योत्रया	२	१	१७
वनेमपूर्वीरर्यो	१	५	१४
वनेषुजायुर्मर्तेषु	१	५	११
वनेषुव्यं१तरिक्षंततान	४	४	३०
वनोतिहिसुन्वन्	२	१	२२
वन्वन्नवातोअभि	७	३	२५
वपंतिमरुतोमिहं	५	८	१८
वपुर्नुतच्चिकितुर्पेचिदत्र	५	१	७
वभ्रीभिःपुत्रमग्रुवो	३	६	२
वयंघत्वासुतावंतः	६	३	७
वयंघातेअपिष्मसि	६	३	२
वयंघातेअपूर्व्य	६	४	५०
वयंघातेत्वेइत्	६	४	५०
वयंचिद्धिवाजरितारःस	२	४	२४
वयंजयेमत्वयायुजावृतं	१	७	१४
वयंतइंद्रस्तोमेभिः	६	४	२५
वयंतएभिःपुरुहूतसख्यैः	४	६	८
वयंतद्वःसम्राजआवृणीम	६	२	३४
वयंतेअग्नउक्थैर्विधेम	३	८	१९
वयंतेअग्नेसमिधाविधेम	५	२	१७
वयंतेअद्यरिमाहिकामं	३	१	१४
वयंतेअस्यवृत्रहन्	६	२	१६
वयंतेअस्यवृत्रहन्	७	४	२३
वयंतेअस्यामिंद्रयुन्नहूतौ	४	६	२२
वयंतेतइंद्रयेचदेवा	५	३	१४
वयंतेतइंद्रयेचनरः	४	२	१
वयंतेवयइंद्रविद्धि	२	६	२५

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
वयंनामप्रब्रवामाघृतस्य	३	८	१०
वयंमित्रस्यावसि	४	४	३
वयंवोवृक्तबर्हिषः	६	२	३२
वयंशूरेभिरस्तृभिः	१	१	१५
वयंसोमव्रतेतव	८	१	१९
वयंहितेअमन्महि	१	२	३१
वयंहित्वावधुमंतं	६	२	१
वयंहिवांहवामहे	६	२	२७
वयंहिवांहवामहेविपन्य	६	६	१०
वयःसुपर्णाउपसेदुः	८	३	४
वयमग्नेअवृता	२	५	२१
वयमग्नेवनुयामत्वोता	३	८	१६
वयमद्येदस्यप्रेष्ठा	२	४	५
वयमिद्रःसुदानवः	६	६	४
वयमिंद्रत्वायवो	३	३	४
वयमिंद्रत्वायवः	५	३	१५

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
वयमिंद्रत्वायवः	८	७	२१
वयमिंद्रत्वेसचा	३	६	२७
वयमुत्वागृहपतेजनानां	४	५	२०
वयमुत्वातदिदर्थाः	५	७	२०
वयमुत्वादिवासुते	६	४	४४
वयमुत्वापथस्पते	४	८	१७
वयमुत्वामपूर्व्य	६	२	१
वयमुत्वाशतक्रतो	६	६	१७
वयमेनमिदाह्यः	६	४	४९
वयश्चित्तेपतत्रिणः	१	४	६
वयाइदग्नेअग्नयस्ते	१	४	२५
वयोनयेश्रेणीःपप्तुरोजसा	४	३	२४
वयोनवृक्षंसुपलाशं	७	८	२४
वराइवेद्वैवतासोहिरण्यैः	४	३	२५
वरिवोधातमोभव	६	७	१६
वरिष्ठेनइंद्रवंधुरेधाः	४	७	३१

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
वरिष्ठोअस्यदक्षिणामियु	४	७	९
वरुणोमित्रोअर्यमा	६	२	३५
वरुणंवोरिशादसं	४	४	२
वरुणःप्राविताभुवत्	१	२	९
वरेथेअग्निमातपः	६	५	१९
वर्धतीमापःपन्वा	१	५	९
वर्धस्वासुपुरुष्टुत	६	१	११
वर्धान्यंयज्ञउतसोमइंद्रं	४	७	१०
वर्धान्यंपूर्वीःक्षपो	१	५	१४
वर्धान्यंविश्वेमरुतःसुजो	४	६	३
वर्षंतुतेविभावरि	४	४	२९
वर्षिष्ठक्षत्राउरुचक्षसानरा	६	७	६
ववक्षइंद्रोअमित	३	५	१७
ववक्षुरस्यकेतवः	६	१	२
वव्राजासीमनदतीरद	२	८	१५
वव्रासोनयेस्वजास्तवसः	२	४	६

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
वषट्तेविष्णवासआकृणो	५	६	२४
वषट्तेविष्णवासआकृणो	५	६	२५
वसांराजानंवसतिंजना	३	८	१४
वसिष्ठासःपितृवत्	८	२	१४
वसिष्ठहवरुणोनाव्याधा	५	६	१०
वसिष्वाहिमियेध्य	१	२	२०
वसुरग्निर्वसुश्रवाः	४	१	१६
वसुर्वसुपतिर्हिक	६	३	४०
वसुनचित्रमहसं	८	७	५
वसूनांवाचर्कृषे	८	३	५
वसूरुद्रापुरुमंतू	२	३	१
वसोरिंद्रंवसुपतिं	१	१	१८
वस्याँइंद्रासिमेपितुः	५	७	११
वस्वीतेअग्नेसंदृष्टिः	४	५	२५
वहंतिसीमरुणासो	५	१	५
वहंतुत्वामनोयुजः	३	७	२४

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
वहँतुत्वारथेष्ठां	६	३	९
वहुकुत्संमिंद्रयस्मिन्चाक	२	४	१६
वहिंष्ठेभिर्विंहरन्या	३	५	१३
वह्नियंशसंविदथस्य	१	४	३६
वाचंसुमित्रावरुणाविरावं	४	४	१
वाचस्पतिंविश्वकर्माणं	८	३	१६
वाचंमष्टापदीमहं	६	५	२८
वाचोजुंतुःकवीनां	७	२	१५
वाजयन्निवनूरथा	२	५	२९
वाजिनीवतीसूयंस्यायोषा	५	५	२२
वाजिंतमायसह्यसे	८	६	१९
वाजीवाजेषुधीयते	३	१	२९
वाजेभिर्नोवाजसाता	१	७	३१
वाजेवाजेवतवाजिनोनः	५	४	५
वाजेषुसासहिर्भव	३	२	२२
वाजोनुतेशवसस्पात्यंहः	४	१	७
वाज्यंसिवाजिनेना	८	१	१८
वातआवातुभेषजं	८	८	४४
वातस्विषोमरुतोवर्पनिं	४	३	२१
वातस्यपत्मन्नीळिता	३	८	२१
वातस्यनुमंहिमानं	८	८	२६
वातस्ययुक्तान्स्तयुजश्चिद	४	१	३०
वातस्याश्वोवायोःसखा	८	७	२४
वातासोनयेधुनयः	८	३	१२
वातेवाजुर्वानुद्येवरीतिः	२	८	४
वातोपधूतइषितः	८	४	२१
वाममद्यसवितर्वामसुश्वो	५	१	१५
वामस्यहिप्रचेतसः	६	६	३
वामंनोअस्त्वर्यमन्	६	६	३
वामंवामंतआदुरे	३	६	२३
वामीवामस्यधूतयः	४	८	४
वायउक्थेभिर्जरंते	१	१	३
वायवायाहिदर्शत	१	१	३
वायवायाहिवीतये	४	३	५
वायविंद्रश्चचेतथः	१	१	३
वायविंद्रश्चशुष्मिणा	३	७	२३
वायविंद्रश्चसुन्वतः	१	१	४
वायुरस्माउपामंथत्	८	७	२४
वायुर्नियोनियुत्वा	७	३	२४
वायुर्युक्तेरोहिता	२	१	२२
वायोनवप्रपृंचती	१	१	३
वायोयाहिशिवादिवः	६	२	३०
वायोयेतेसहस्रिणः	२	८	७
वायोशतंहरीणां	३	७	२४
वायोशुक्रोअयामिते	३	७	२३
वार्णत्वाय्याभिः	६	७	२
वात्रैहत्यायशवसे	३	२	२१
वावर्तयेधाराया	८	४	२८
वावसानाविवस्वतः	१	३	३५
वावृधानउपद्यवि	५	८	१६
वावृधानस्यतेवयं	६	१	१५
वावृधानायतूर्वये	६	८	३२
वावृधानाशुभस्पती	५	८	३
वावृधानोमरुत्सखा	६	५	२७
वावृधानःशवसाभूर्योजाः	८	७	१
वाशींमंतऋष्टिमंतोमनी	४	३	२१
वाशीमेकोविभर्तिहस्तआ	६	२	३६
वाश्राअर्षंतींदवः	६	८	२
वाश्रेवविद्युन्मिमाति	१	३	१६
वासयसीववेधसस्त्वंनः	५	४	४
वास्तोष्पतेध्रुवास्थूणां	६	१	२४
वास्तोष्पतेप्रतरणोनएधि	५	४	२१
वास्तोष्पतेप्रतिजानीह्य	५	४	२१
वास्तोष्पतेशग्मयासंसदा	५	४	२१

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
वाहिष्ठोवांहवानां	६	२	२९
विक्रोशनासोविष्वंचः	७	७	१८
विघ्नत्वावाँऋतजातयं	२	५	११
विघ्नंतोदुरितापुरु	७	१	२४
विचक्रमेपृथिवीमेषएतां	५	६	२५
विचिद्वज्रस्यदोधतः	५	८	१०
विचेदुच्छंत्यश्विनाउषासः	५	५	१९
विजनान्छ्यावाःशितिपा	१	३	६
विजयुषारथ्याया	५	१	२
विजानीह्यार्यान्येचदस्यव	१	४	१०
विजिहीष्वबनस्पते	४	४	२०
विजेषकृदिंद्रइव	८	३	१८
विज्योतिषाबृहताभात्य	३	८	१५
वितयंयुररुणयुग्भिरश्वैः	५	१	६
वितन्वतेधियोअस्माअपां	४	३	१
वितर्तूर्यतेमघवन्विपश्चि	५	७	१०
वितिष्ठध्वंमरुतोविक्ष्विंद्र	५	७	८
वितेवज्रासोअस्थि	१	५	३०
वितेविष्वग्वातंजूतासोअ	४	५	८
वित्वक्षणःसमृतौचक्रमास	४	२	४
वित्वदापोनपर्वतस्यपृष्ठात्	४	६	१८
वित्वांततस्रेमिथुना	२	१	२०
वित्वानरःपुरुत्रा	१	५	१४
विदद्यत्पूर्व्यंनष्टं	६	५	३४
विदद्यदीसरमारुग्णमद्रेः	३	२	६
विदंतीमत्रनरो	१	५	११
विदाचिन्नुमहांतोयेवएवा	४	२	१५
विदादिवोविष्यन्नद्रिमुक्थै	४	२	२६
विदादेवाअधानां	६	४	७
विदानासोजन्मनोवाजर	३	७	३
विदुःपृथिव्यादिवोजनि	५	३	२५
विदुर्गाविद्विषःपुरः	१	३	२२
विदुष्टेअस्यवीर्यस्य	२	१	२०
विदुष्टेविश्वाभुवनानि	३	७	१८
विदूळहानिचिदद्रिवः	४	७	२२
विद्मातेअग्नेत्रेधा	७	८	८२
विद्मासखित्वमुतशूरभो	६	२	२
विद्माहितेपुरावयं	६	५	२६
विद्माहित्वातुविक्रमिं	६	५	३७
विद्माहित्वाधनंजयं	३	३	६
विद्माहित्वाधनंजयं	६	३	४४
विद्माहित्वावृषंतमं	१	१	२०
विद्माहियस्तेअद्रिवः	६	६	१८
विद्माहिरुद्रियाणां	६	१	३६
विद्माह्यस्यवीरस्य	५	७	२१
विद्यामादित्याअवसः	२	७	६
विद्यामेपिरजंस्पृथु	१	४	८
विद्युतोज्योतिःपरिसंजि	५	३	२३
विद्युद्धस्ताअभिद्यवः	५	८	२२
विद्युद्रथामरुतः	३	३	२६
विद्युन्नयापतंतीदविंद्यो	८	५	२
विद्युन्महसोनरोअश्मंदि	४	३	१४
विद्वाँअग्नेवयुनानि	१	५	१७
विद्वांसाविदुरःपृच्छेत्	१	८	२२
विद्वीपानिपापतंतिष्ठद्दुच्छु	६	१	३६
विद्वेषांसीनुहिवर्धयेळां	४	५	१२
विधुंदद्राणंसमने	८	१	१६
विधेमतेपरमेजन्मन्नग्ने	२	६	१
विनंइंद्रमृधोजहि	८	८	१०
विनोदेवासोअद्रुहः	६	२	३२
विनोवाजाऋभुक्षणः	३	७	१०
विनःपथःसुवितायं	१	६	१७
विनःसहस्रंशुरुधोरदंतु	५	५	४
विपथोवाजसातये	४	८	१७

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
विपश्चितेपवमानाय	७	३	२०
विपाजसापृथुनाशोशुचान	३	१	१५
विपिप्रोरहिमायस्यदृह्ढाः	४	६	१०
विपूपन्नारयातुद	४	८	१८
विपृक्षोअग्नेमघवानो	१	५	१९
विपृच्छामिपाक्या३नदेवा	१	८	२२
विप्रंविप्रासोवसे	५	८	३६
विप्रंहोतारमद्रुहं	६	३	३७
विप्रथतांदेवजुष्टं	८	२	२१
विप्रस्यवास्तुवतःसहसो	६	१	३१
विप्रायज्ञेषुमानुषेषुकारू	५	२	२
विप्रासोनमन्मभिः	८	३	१२
विप्रेभिर्विप्रसंत्य	४	३	५
विभक्तारंहवामहे	१	२	५
विभक्तासिचित्रभानो	१	२	२३
विभावादेवःसुरणःपरिक्षि	२	८	२१
विभिद्यापुरंशयथा	८	२	१५
विभिर्द्वाचरतएकतयासह	६	२	३६
विभुप्रभुप्रथमंमेहना	२	७	२
विभूतरातिंविप्रचित्रशो	६	१	२९
विभूषन्नग्नउभयाँअनुव्र	४	५	१८
विभ्राजंज्योतिषास्वः	६	७	१
विभ्राजंज्योतिषास्वः	८	८	२८
विभ्राजमानउषसामुपस्था	५	५	५
विभ्राड्बृहत्पिबतुसोम्यं	८	८	२८
विभ्राड्बृहत्सुभृतं	८	८	२८
विमच्छ्थायरशना	२	७	९
विमृळीकायतेमनः	१	२	१६
विमेकर्णापतयतोविचक्षुः	४	५	११
विमेपुरुत्रापतयंति	३	३	२८
वियत्तिरोधरुणमच्युतं	१	४	२१
वियदस्थाद्यजतो	२	२	९
वियद्हेरधत्विषः	६	६	२३
वियद्वरांसिपर्वतस्य	३	६	६
वियद्वाचंकृीस्तासोभरंते	५	१	१०
वियस्यतेव्रयस्यानस्था	८	६	१८
वियस्यतेपृथिव्यांपाजो	५	२	३
वियाजानातिजसुरिं	४	३	२७
वियासृजतिसमनं	१	४	४
वियेच्यृतंत्यृतासपंत	१	५	११
वियेतेअग्नेभेजिरेअनीकं	५	१	२४
वियेदधुःशरदंमासमादहः	५	५	१०
वियेभ्राजंतेसुमखास	१	६	९
वियोसमेयम्यासंयती	७	२	१९
वियोरजांस्यमिमीतसुक्र	४	५	९
वियोरप्शक्रर्षिभिः	३	६	३
वियोवीरुत्सुरोध	१	५	११
विरक्षोविमृधोजहि	८	८	१०
विराट्सम्राट्	२	५	८
विराण्मित्रावरुणयोः	८	७	१८
विरायऔर्णोदुरः	१	५	१२
विरूपासइदर्पयः	८	२	१
विविप्रोरहिमायस्यदृह्ढाः	४	६	१०
विवातंजूतोअतसेपुतिष्ठते	१	४	२३
विवृक्षान्हंन्त्युतहंन्तिरक्ष	४	४	२७
विवृत्रंपर्वशोययुः	५	८	२२
विवेषयन्मांधिपणाजुजानु	३	२	११
विव्यक्थंमहिनावृषन्	६	६	१९
विशंविशंमघवापरिं	७	८	२५
विशांकविंविश्पतिंमानुं	३	८	१८
विशांकविंविश्पतिंमानुं	२	८	१८
विशांकविंविश्पतिंशश्वती	४	४	३६
विशांगोपाअस्य	१	६	३०
विशांराजानमद्भुतं	६	३	३३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
विशामसासामभयानां	८	४	२५
विशोयदह्वेनृभिः	१	५	१३
विशोविशंईड्यमध्वरेषु	४	८	५
विशोविशोवोअतिथिं	६	५	२१
विश्पतिंयह्वमतिथिंनरः	२	८	२१
विश्रयंतामुर्विया	२	५	२२
विश्रयंतामृतावृधः	१	१	२४
विश्रयंतामृतावृधः	२	२	१०
विश्वंपश्यंतोविभृथातनू	६	१	४०
विश्वंप्रतीचीसुप्रथाउदं	५	५	२५
विश्वंसत्यंमघवाना	२	७	३
विश्वकर्मन्हविषा	८	३	१६
विश्वकर्माविमनाः	८	३	१७
विश्वजितेधनजिते	२	६	२७
विश्वतश्चक्षुरुत	८	३	१६
विश्वदानींसुमनसःस्या	४	८	१४
विश्वमस्यानानामचक्षसे	१	४	४
विश्वमित्सवनंसुतं	१	१	३१
विश्ववेदसोरयिभिः	१	५	७
विश्वस्माअग्निंभुवनाय	८	४	१२
विश्वस्माइत्स्वर्दृशे	७	१	५
विश्वस्मात्सीमधमाँ	३	६	१७
विश्वस्मान्नोअदितिः	७	८	९
विश्वस्यकेतुर्भुवनस्य	७	८	२८
विश्वस्यराजापवते	७	३	१
विश्वस्यहिश्रुष्टयेदेवऊर्ध्वः	२	८	२
विश्वस्यहिप्रचेतसा	४	४	९
विश्वस्यहिप्राणनंजीवनं	१	४	४
विश्वस्यहिप्रेषितः	७	८	१२
विश्वाँअर्योविपश्चितः	६	४	४७
विश्वाःपृतनाअभिभूतरं	६	६	३७
विश्वाअग्नेपदहारातीर्यं	५	१	२४
विश्वाउतत्वयावयं	२	५	२८
विश्वाद्वेषांसिजहिचावचा	६	४	२२
विश्वाधामानिविश्वचक्षः	७	३	१२
विश्वानरस्यवस्पतिं	६	५	१
विश्वानिदेवसवितः	४	४	२५
विश्वानिदेवीभुवना	१	६	२५
विश्वानिनोदुर्गहाजातवे	३	८	१९
विश्वानिभद्रामरुतोरथेषु	२	४	२
विश्वानिविश्वमनसः	६	२	१६
विश्वानिशक्रोनर्याणि	३	५	२८
विश्वान्देवाँआवहसोमपी	१	४	५
विश्वान्देवान्हवामहे	१	२	९
विश्वान्यन्योभुवनाजज्ञा	२	८	६
विश्वाभिर्धीभिर्भुवनेनवा	६	३	१४
विश्वामित्राअरासत	३	३	२१
विश्वारूपाणिप्रतिमुंचते	४	४	२४
विश्वारूपाण्याविशन्	६	८	१५
विश्वारोधांसिप्रवतः	३	६	७
विश्वावसुरभितन्नोगृणा	८	७	२७
विश्वावसुसोमगन्धर्वमापं	८	७	२७
विश्वावसूनिसंजयन्	६	८	१९
विश्वासांगृहपतिर्विशामं	४	८	२
विश्वासांत्वाविशां	२	१	१३
विश्वासोमपवमान	६	८	३०
विश्वाहात्वासुमनसः	७	८	१३
विश्वाहिमर्त्यत्वना	६	६	१७
विश्वाहिवोनमस्यानि	८	२	३
विश्वाहेंद्रोअधिवक्ता	१	७	११
विश्वाहेंद्रोअधिवक्ता	१	७	१५
विश्वेअद्यमरुतोविश्वे	७	८	८
विश्वेअस्याव्युषिमाहिना	४	२	२७
विश्वेचनेदनात्वा	३	६	१९

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
वि॒श्वेत॑इंद्रवी॒र्यं॑	६	४	४१
विश्वेत्ताते॒सव॑नेषुप्र॒वाच्या॒	६	७	४
विश्वेत्ताविष्णु॒राभ॑रत्	६	५	३०
विश्वेदनु॑रोध॒नाअ॑स्य॒	२	६	११
विश्वेदे॒तेजनि॑मा॒	३	३	२५
विश्वे॑दे॒वाअ॑कृपंत	७	७	१०
विश्वे॑दे॒वाअ॑नमस्यन्भिया॒	४	५	११
विश्वे॑दे॒वाऋ॑ता॒वृधः॑	४	८	१५
विश्वे॑दे॒वानो॑अ॒द्यास्व॒स्तये॑	४	३	७
विश्वे॑दे॒वामम॑श्रृण्वंतुय॒ज्ञि	४	८	१६
विश्वे॑देवास॒आग॑त	२	८	९
विश्वे॑देवास॒आग॑त	४	८	१५
विश्वे॑दे॒वासो॒अध॒वृष्ण्या॑	८	६	१५
विश्वे॑दे॒वासो॑अ॒प्तुरः॑	१	१	६
विश्वे॑दे॒वासो॑अ॒स्रिधः॑	१	१	६
विश्वे॑देवाःशा॒स्तन॑मा॒	८	१	१२

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
विश्वे॑देवाःश्रृणु॒तेमंहवं॑मे॒	४	८	१६
विश्वे॑दे॒वाःस॒हधी॒भिः	८	२	११
विश्वे॑दे॒वाःस्वाहा॑कृतिं॒	६	७	२५
विश्वे॑भिरग्नेअ॒ग्निभिः॑	१	२	२१
विश्वे॑भिःसो॒म्यंमधु॑	१	१	२७
विश्वे॑भ्यो॒हित्वा॒भुव॑नेभ्यः॒	२	६	३२
विश्वे॑यजत्रा॒अधि॑	८	२	५
विश्वे॒यद्वा॒मंह॒ना॒मंद॑मानाः	५	१	९
विश्वे॑षा॒मदि॑तिर्य॒ज्ञि	३	४	१५
विश्वे॑षामिर॒ज्यंतं॒वसू॑नां	६	४	४
विश्वे॑षामिरज्यवः	८	४	२६
विश्वे॑षामि॒हस्तु॑हि॒	६	७	१०
विश्वे॑षांवःस॒तांज्येष्ठ॑तमा	५	१	९
विश्वे॑षां॒ह्य॑ध्व॒राणा॒मनी॑कं	७	५	३०
विश्वे॑षु॒हित्वा॒सव॑नेषु	२	१	२०
विश्वे॒हित्वा॑स॒जोष॑सः	४	१	१५

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
विश्वे॒हित्वा॑स॒जोष॑सः	६	२	१८
विश्वे॒हिवि॒श्ववे॑दसः	४	४	५
विश्वे॒हिष्मा॒मन॑वेवि॒श्ववे॑द	६	२	३१
विश्वे॒ह्य॑स्मैयज॒ताय॑	२	६	१७
विश्वै॑र्दे॒वैस्त्रि॒भिरे॑काद॒शै	६	३	१४
विश्वो॑दे॒वस्य॑ने॒तुः	४	३	४
विश्वो॒यस्य॑व्र॒तेजनः॑	६	८	२५
विश्वो॒विहा॑या	२	१	१५
विश्वो॒ह्य१॒॑न्योअ॒रिः	७	७	२०
वि॒षंगवां॑यातु॒धानाः॑	८	४	८
विषाहोत्रा॒विश्व॑मश्नोति॒	८	२	८
विषा॑ह्यग्नेगृण॒ते	३	५	११
विषुद्वेषो॒व्यं॑ह॒तिं	६	४	५४
विषुविश्वा॑अभि॒युजः॑	६	३	४३
विषुविश्वा॒अरा॑तयः	८	७	२१
विषूच॑रस्व॒धाअनु॑	६	३	४

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
विषू॑चो॒अश्वा॑न्युयुजे	८	३	१४
विषूमृधो॑ज॒नुषा॒दान॒मि	४	१	२७
वि॒षू॒वृदिंद्रो॒अम॑तेः	७	८	२४
वि॒षेण॑भंगु॒राव॑तः	८	४	९
वि॒ष्टं॒भोध॒रुणो॑दि॒वो	७	३	२५
वि॒ष्ट्वीशमी॑तरणि॒त्वेन॑वा॒घ	१	७	३०
विष्णु॑रि॒त्थाप॑र॒मम॑स्य	७	५	२९
विष्णु॑र्गो॒पाःप॑र॒मं	३	३	२९
विष्णु॒र्योनिं॑कल्पयतु॒	८	८	४२
विष्णु॒स्तोमा॑सःपुरु	३	३	२६
विष्णो॒र्नुकं॑वी॒र्या॑णि॒	२	२	२४
विष्णोः॒कर्मा॑णिपश्यत॒	१	२	७
विष्प॑र्धसोन॒रांनशंसैः॑	२	४	१४
विस॒द्योविश्वा॑दृंहि॒ता	५	२	२६
वि॒स॒र्माणं॑कृणुहिवि॒त्तमे॑षां	४	२	१८
विसु॑प॒र्णोअं॒तरि॑क्षाण्यख्य	१	३	७

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
विसूर्योऽअमतिंनश्रियंयसा	४	२	२६
विसूर्योमध्येअमुचत्	८	७	२६
विहित्वामिंद्रपुरुधा	८	६	१३
विहिसोतोरसृक्षत	८	४	१
विहिहोत्राअवीता	३	७	२४
विह्यख्यंमनसावस्यइच्छ	१	७	२८
वीतिहोत्रंत्वाकवे	४	१	१९
वीतिहोत्राकृतद्वसू	६	२	३९
वीतीजनस्यदिव्यस्य	७	४	१
वीतीयोदेवंमतोदुवस्येत्	४	५	३०
वीद्यासिदिव्यानि	७	७	२९
वीरस्यनुस्वश्र्यं	३	३	३१
वीरेण्यःक्रतुरिंद्रः	८	५	२५
वीरेभिर्वीरान्वनवत्	२	७	४
वीळुचिदारुजत्नुभिः	१	१	११
वीळुचिद्दृळ्हापितरो	१	५	१५

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
वीळुपत्मंभिराशुहेमंभिर्वा	१	८	८
वीळुपविभिर्मरुतऋभुक्ष	६	१	२६
वीळौसतीरभिधीराअतृ	३	२	५
वृकश्चिदस्यवारणउरामथि	६	४	४९
वृकायचिज्जसमानायशर्क	५	५	१५
वृक्षाश्चिन्मेअभिपित्वेअरा	५	७	३३
वृक्षेवृक्षेनियतामीमयत्	७	७	१९
वृज्यामतेपरिद्विषः	६	३	४३
वृजेहव्यन्नमसाबर्हिरग्नौ	४	५	१३
वृतेवयंतंबहुभिर्वसव्यैः	४	४	३५
वृत्रखादोवलंरुजः	३	३	९
वृत्रस्यत्वाश्वसथादीषमा	६	६	३३
वृत्राण्यन्यःससमिथेपुजिघ्न	५	६	५
वृत्रेणयदहिनाबिभ्रत्	८	६	१४
वृथाक्रीळंतइंदवः	६	८	११
वृषणश्वेनमरुतोवृषप्सुना	६	१	३७

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
वृषणस्तेअभीशवः	६	३	९
वृषणंत्वावयंवृषन्	३	१	३०
वृषणंधीभिरसुरं	७	१	३४
वृषन्निंद्रवृषपा	२	२	४
वृषभंचर्षणीनां	३	४	१०
वृषभोनतिग्मशृङ्गः	८	४	३
वृषाकपायिरेवति	८	४	३
वृषाग्नावावृषामदः	४	२	११
वृषाग्नावावृषामदः	६	१	१३
वृषाजजानवृषणंरणाय	५	३	१
वृषाणंवृषभिर्युतं	६	८	२४
वृषातेवज्रउततं	२	६	१८
वृषात्वावृषणंवर्धतुद्यौः	४	२	७
वृषात्वावृषणंहुवे	४	२	११
वृषात्वावृषणंहुवे	६	१	१३
वृषानरुद्रःपतयत्	७	८	२५

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
वृषापवस्वधारया	७	२	२
वृषापुनानआयुषु	६	८	९
वृषामतीनांपवते	७	३	१५
वृषामदुद्रंद्रश्लोकउक्था	४	६	१७
वृषायज्ञोवृषणः	८	२	१३
वृषायंतेमहेअत्यायपूर्वीः	३	१	२
वृषायमाणोवृणीतसोमं	१	२	३६
वृषायमिंद्रतेरथः	६	१	१३
वृषायूथेववंसगः	१	१	१४
वृषारवायवदते	८	८	४
वृषाविजज्ञेजनयन्	७	५	१९
वृषावृषंधिंचतुरः	३	६	७
वृषावृष्णेदुदुहे	७	६	९
वृषावृष्णेरोरुव	७	४	१
वृषावोअंशुर्नकिला	८	४	३०
वृषाशोणोअभिकनिक्रद	७	४	१२

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
वृषासिदिवोवृषभःपृथि	४	७	२०
वृषासोतासुनोतुते	६	३	९
वृषासोमद्युमाँअसि	७	१	३६
वृषाह्यग्नेअजरः	४	८	१
वृषाह्यसिभानुना	७	२	१
वृषाह्यसिराधसे	४	२	५
वृषेवयूथापरिकोशं	७	३	१
वृषोअग्निःसमिध्यते	३	१	३०
वृष्टिद्यावारीत्यापा	४	४	६
वृष्टिंदिवःपरिस्रव	६	७	३१
वृष्टिंदिवःशतधारः	७	४	८
वृष्टिनोअर्षदिव्यांजिगु	७	४	१४
वृष्णःकोशःपवतेमध्व	२	६	१७
वृष्णस्तेवृष्ण्यंशवः	७	१	३६
वृष्णेयत्तेवृषणोअर्कमर्चा	४	१	२९
वृष्णेशर्धायसुमखायवेध	१	६	६
वृष्णोअस्तोषिभूम्यस्यग	४	२	१४
वेत्थाहिनिऋतीनां	६	२	१९
वेत्थाहिवेधोअध्वनः	४	५	२१
वेत्थाहिवेधोअध्वनः	६	२	१९
वेत्यध्वर्युःपथिभीरजिष्ठैः	६	७	७
वेदमासोधृतव्रतः	१	२	१७
वेदयश्चीर्णिविदथान्येषां	४	८	११
वेदवातस्यवर्तनिं	१	२	१७
वेदायोवीनांपदं	१	२	१७
वेदिंपदेप्रियधामाय	२	२	५
वेधाअदृष्टोअग्निर्वि	१	५	१३
वेमित्वापूषन्नज्मसे	५	७	३३
वेरध्वरस्यदूत्यानि	३	५	७
वेषिहोत्रमुतपोत्रंजनानां	७	५	३०
वेषिंह्यध्वरीयतां	३	५	९
वेषिंह्यध्वरीयतां	४	५	२
वेषीद्वस्यदूत्यं१	३	५	९
वैयश्वस्यश्रुतंनरा	६	२	२८
वैश्वानरतवव्रतत्सत्यमस्तु	१	७	६
वैश्वानरतवव्रतानिव्रतानि	४	५	९
वैश्वानरतवधामान्याचं	२	८	२१
वैश्वानरस्यदंसनाभ्योवृह	२	८	२१
वैश्वानरस्यविमितानिच	४	५	९
वैश्वानरस्यसुमतौस्याम	१	७	६
वैश्वानरंक्रवयो	८	४	१२
वैश्वानरंमनसाग्निंनिचा	३	१	२६
वैश्वानरंविश्वहा	८	४	१२
वैश्वानरःप्रावथानाकुमारु	२	८	१९
वैश्वानरायधिषणामृतावृ	२	८	१६
वैश्वानरायपृथुपाजसेवि	२	८	२०
वैश्वानरायमीळुषे	३	५	१
वैश्वानरोमहिन्नाविश्व	१	४	२५
वोचेमेदिंद्रंमघवानमेनं	५	३	१२
वोचेमेदिंद्रंमघवानमेनं	५	३	१३
वोचेमेदिंद्रंमघवानमेनं	५	३	१४
व्यकृणोतचमसंचतुर्धा	३	७	५
व्यंऽक्तून्रुद्राव्यहानिशिक	४	३	१४
व्यचस्वतीरुर्वियावि	८	६	८
व्यजतेदिवोअंतेष्वक्तून्	५	५	२६
व्यनिनस्यधनिनः	२	२	१९
व्यंऽजिभिर्दिवआतास्व	१	८	३
व्यंऽतरिक्षमतिरत्	६	१	१५
व्यंत्विन्नुयेषुमंदसानः	२	६	५
व्यंऽयईंद्रतनुहिश्रवांसि	८	६	२१
व्यंऽयमावरुणश्चेतिपंथां	३	८	६
व्यश्वस्त्वावसुविदः	६	२	१२
व्यस्तभ्नाद्रोदसीमित्रोअ	४	५	१०

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
व्य१स्मेअधिशर्मतत्	६	४	७
व्यानळिंद्रःपृतनाः	७	७	२३
व्युच्छन्तीहिरश्मिभिः	१	४	६
व्युच्छादुहितर्दिवः	४	४	२२
व्यु१षाआवोदिविजाऋते	५	५	२२
व्यु१षाआवःपथ्या३जनाँ	५	५	२६
व्यूर्ण्वतीदिवोअंताँ	१	६	२६
व्येतुदिद्युद्विषामशेवा	५	३	२६
व्रजंकृणुध्वंसहिवो	८	५	१९
व्रतातेअग्नेमहतोमहानि	२	८	२६
व्रतेनस्थोध्रुवक्षेमा	४	४	१०
व्रातंव्रातंगणंगणंसुशस्ति	३	१	२७
शंनइंद्राग्नीभवतामवो	५	३	२८
शंनइंद्रोवसुभिर्देवो	५	३	२९
शंनःकरत्यर्वते	१	३	२७
शंनःसत्यस्यपतयोभवंतु	५	३	३०
शंनःसूर्यउरुचक्षाउदेतु	५	३	२९
शंनःसोमोभवतुब्रह्मशं	५	३	२९
शंनोअग्निर्ज्योतिरनीकोअ	५	३	२८
शंनोअजएकपादेवोअस्तु	५	३	३०
शंनोअदितिर्भवतुव्रतेभिः	५	३	२९
शंनोदेवःसवितात्रायमाण	५	३	२९
शंनोदेवाविश्वदेवाभवंतु	५	३	३०
शंनोदेवीरभिष्टये	७	६	५
शंनोद्यावापृथिवीपूर्व	५	३	२८
शंनोधातःशमुधर्तानोअ	६	३	२८
शंनोभगःशमुनःशंसोअ	५	३	२८
शंनोभवचक्षसाशं	७	८	१३
शंनोभवहृदआपीतइंदो	६	४	११
शंनोभवंतुवाजिनोहवेषु	५	४	५
शंनोमित्रःशंवरुणः	१	६	१८
शंरोदसीसुबंधवे	८	१	२३
शंसामहामिंद्रं	३	३	१३
शंसामित्रस्यवरुणस्यधा	५	५	३
शंसावाध्वर्योप्रतिमे	३	३	१९
शंसेदुक्थंसुदानवः	५	३	१५
शकमयंधूममारादपश्यं	२	३	२२
शकेमत्वासमिधं	१	६	३०
शग्धिपूर्धिप्रयंसिच	१	३	२५
शग्धिवाजस्यसुभगप्रजा	३	१	१६
शग्धीनइंद्रयत्त्वा	५	७	२७
शग्धीनोअस्ययद्धपौरमा	५	७	२७
शग्ध्यू३पुशंचीपते	६	४	३६
शचीभिर्नःशचीवसू	२	२	३
शचीवइंद्रपुरुकृद्द्युमत्तम	१	४	१५
शचीवइंद्रमर्वसे	८	३	५
शचीवतस्तेपुरुशाकशाका	४	६	१७
शच्याकर्तपितरायुवानाँ	३	७	५
शतंजीवशरदोवर्धमानः	८	८	१९
शतंतेराजन्भिषजःसहस्रं	१	२	१४
शतंतेशिप्रिन्नूतयःसुदासे	५	३	९
शतंदासेबल्बूथे	६	४	६
शतंधारादेवजाताः	७	४	१६
शतंनइंदकृतिभिः	७	१	९
शतंमेगर्दभानां	६	४	२७
शतंमेषान्वृक्येचक्षदानं	१	८	११
शतंमेषान्वृक्येमामहानं	१	८	१६
शतंराज्ञोनाधमानस्य	२	१	११
शतंवायःशुचीनां	१	२	२८
शतंवायदसुर्यप्रतित्वा	८	५	२७
शतंवायस्यदशसाकं	२	६	११
शतंवेणून्छतंशुनः	६	४	२६
शतंश्वेतासउक्षणो	६	४	२६
शतंवोअंबधामानि	८	५	८

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
शतक्रतुमर्णवंशाकिनं	३	३	१५
शतधारमुत्समक्षीयमाणं	३	१	२७
शतधारंवायुमर्कं	८	६	३
शतपवित्राःस्वधयामदं	५	४	१४
शतब्रह्मइषुस्तव	६	५	३०
शतभुजिभिस्तमभिद्युते	२	४	२
शतमहंतिरिन्दिरे	५	८	१७
शतमंशुन्मयीनां	३	६	२३
शतमिन्नुशारदो	१	६	१६
शतानीकाहेतयो	६	४	१६
शतानीकवप्रजिगाति	६	४	१४
शतेनानोअभिष्टिभिः	३	७	२२
शतैरपद्रन्पणयइंद्रात्र	४	६	९
शत्रूयंतोअभियेनः	८	४	१६
शनैश्चिद्यंतोअद्रिवः	६	३	४४
शमग्निरग्निभिःकरत्	६	१	२६
शमूषुवांमधूयुवा	४	४	१४
शयुःपरस्तादध	३	३	२९
शरस्यचिदार्चत्कस्यावता	१	८	१२
शरासःकुशरासो	२	५	१४
शर्धंशर्धंवएषां	४	३	१३
शर्धोमारुतमुच्छस	४	३	९
शर्यणावंतिसोमं	७	५	२६
शवसाह्यसिश्रुतः	६	२	१५
शविष्ठंनआभरशूरशवः	४	६	८
शशःक्षुरंप्रत्यंचं	७	७	२१
शशमानस्यवानरः	१	६	१२
शश्वत्तममीळते	८	२	२१
शश्वत्पुरोषाव्युवासदेव्य	१	८	३
शश्वदग्निर्वध्र्यश्वस्यशत्रून्	८	२	२०
शश्वदिंद्रःपोप्रुथद्भिर्जिगा	१	२	३१
शश्वद्विवःसुदानवः	६	४	५४
शश्वंतंहिप्रचेतसः	६	४	५४
शश्वंतोहिशत्रवोरारुषष्टे	५	२	२७
शाकमनाशाकोअरुणः	८	१	१७
शाचिगोशाचिपूजन	६	१	२४
शासदत्थामहाँअसि	८	८	१०
शासद्वह्निर्दुहितुर्नप्त्यंगात्	३	२	५
शिक्षाणइंदराय्यआ	६	६	१६
शिक्षाविभिंदोअस्मै	५	७	२४
शिक्षेयमस्मैदित्सेयं	६	१	१४
शिक्षेयमिन्महयतेदिवेदिं	५	३	२०
शिप्रिन्वाजानांपते	१	२	२७
शिवःकपोतइषितोनो	८	८	२३
शिवस्त्वष्टरिहागहि	३	८	२१
शिवानःसख्यासंतु	३	५	१०
शिशानोवृषभोयथा	६	४	३४
शिशुंजज्ञानंहरिंमृजंति	७	५	२१
शिशुंजज्ञानंहर्यतं	७	४	९
शिशुंनत्वाजेन्यंवर्धयंति	७	५	३२
शिशुर्नजातोवंचकदत्	७	२	३१
शीतिकेशीतिकावति	७	६	२२
शीरंपावकशोचिषं	६	७	११
शीर्ष्णःशीर्ष्णोजगतस्तस्थु	५	५	१०
शुंभमानऋतायुभिः	६	८	२४
शुंभमानाऋतायुभिः	७	१	३६
शुकेपुमेहरिमाणं	१	४	८
शुकंतेअन्यद्यजतंतेअन्य	४	८	२४
शुक्रःपवस्वदेवेभ्यःसोम	७	५	२०
शुक्रःशुशुक्वाँउषोन	१	५	१३
शुक्रस्याद्यगवांशिरः	२	८	७
शुक्रेभिरंगैरजआततन्वा	२	८	१३
शुचिमर्कैर्बृहस्पतिं	३	४	९
शुचिरपःसूयवसा	२	७	८

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
शुचिरसिपुरुनिष्टाः	५	७	१८
शुचिर्देवेष्वर्पिता	२	२	११
शुचिनयामन्निषिरंस्वर्वि	२	८	१९
शुचिनुस्तोमंनवजातम्	५	६	१५
शुचिःपावकउच्यते	६	८	१४
शुचिःपावकवंद्योग्ने	२	५	२८
शुचिःपावकोअद्भुतः	२	२	१०
शुचिःपुनानस्तन्वं	७	२	२४
शुचिःष्मयःस्मांअत्रिवत्	३	८	२५
शुचीतेचक्रेयात्या	८	३	२२
शुचीवोहव्यामरुतःशुचीं	५	४	२४
शुनंनःफालाविकृषंतुभूमं	३	८	९
शुनंवाहाःशुनंनरः	३	८	९
शुनंहुवेमम्घवानंमिंद्रं	३	२	४
शुनंहुवेमम्घवानंमिंद्रं	३	२	८
शुनंहुवेमम्घवानंमिंद्रं	३	२	११

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
शुनंहुवेमम्घवानंमिंद्रं	३	२	१६
शुनंहुवेमम्घवानंमिंद्रं	३	२	१८
शुनंहुवेमम्घवानंमिंद्रं	३	२	२०
शुनंहुवेमम्घवानंमिंद्रं	३	२	२४
शुनंहुवेमम्घवानंमिंद्रं	३	२	२६
शुनंहुवेमम्घवानं	३	३	७
शुनंहुवेमम्घवानं	३	३	१२
शुनंहुवेमम्घवानं	३	३	१३
शुनंहुवेमम्घवानं	३	३	१४
शुनंहुवेमम्घवानं	८	४	१६
शुनंहुवेमम्घवानं	८	५	२५
शुनम्ष्टाव्यंचरत्	८	५	२१
शुनम्स्मभ्यंमूतये	८	७	२३
शुनम्धायुभरंमह्यत्सा	१	८	१६
शुनंश्चिच्छेपंनिदितंसहस्रा	३	८	१५
शुनासीराविमांवाचंजुषे	३	८	९

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
शुनःशेपोह्यह्वद्भीतः	१	२	१५
शुभ्रंमंधोंदेववातं	७	१	२४
शुभ्रंनुतेशुष्मंवर्धयंतः	२	६	३
शुभ्रोवःशुष्मःकुध्मीमनां	५	४	२३
शुश्रुवांसाचिदश्विनापुरू	५	५	१७
शुष्णंपिप्रुंकुयवंवृत्रमिंद्र	१	७	१७
शुष्मासोयेतेअद्रिवः	४	२	९
शुष्मिन्तंमन्नऊतयें	३	२	२२
शुष्मिन्तमोहितेमदः	२	४	२८
शुष्मीशर्धोनमारुतं	७	३	२४
शूरग्रामःसर्ववीरः	७	३	२६
शूरस्येवयुध्यतो	३	३	२९
शूराइवेद्युयुधयो	१	६	१०
शूरोनधत्तआयुधा	७	३	१
शूरोवाशूरंवनतेशरीरैः	४	६	१९
शूषेभिर्वृधोजुषाणः	७	६	१

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
शृंगाणीवेच्छृंगिणांसंदृह	३	१	४
शृंगेवनःप्रथमागंतमर्वा	२	८	४
शृणुतंजरितुर्हवमिंद्राग्नी	५	६	१७
शृणुतंजरितुर्हवं	६	६	७
शृणोतुनऊजांपतिर्गिरः	४	२	१५
शृण्वंतंपूषणंवयं	४	८	२०
शृण्वंतुनोवृषणः	३	३	२७
शृण्वंतुस्तोमंमरुतः	१	३	३०
शृण्वेवीरउग्रमुग्रंदमायन्	४	७	३३
शृण्वेवृष्टेरिवस्वनः	६	८	३१
शृतंयदाकरंसि	७	६	२८
शेवारेवायापुरु	५	७	१४
शेपंनुतइंद्रसस्मिन्योनौ	२	४	१६
शेपेवनेषुमात्रोः	६	४	३४
शोचाशोचिष्टदीदिहि	६	४	३३
श्रथद्वृत्रमुतसनोतिवा	४	८	२७

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
श्यावाश्वस्यरेभतस्तथाश्व	६	३	१९
श्यावाश्वस्यसुन्वतस्तथाश्व	६	३	१८
श्यावाश्वस्यसुन्वतः	६	३	२१
श्येनआसामदितिःकक्ष्यो	४	२	२५
श्येनाविवपतथोहव्यदात	६	३	१५
श्येनोनयोनिंसदनं	७	२	२६
श्रत्तेदधामिप्रथमाय	८	८	५
श्रद्धयाग्निःसमिध्यते	८	८	९
श्रद्धादेवायजमानाः	८	८	९
श्रद्धांप्रातर्हवामहे	८	८	९
श्रवच्छुत्कर्णईयतेवसूनां	५	३	१७
श्रवःसूरिभ्योअमृतंवसुत्व	५	६	१
श्रवोवाजमिषमूर्जंवहंती	५	१	६
श्रातंमन्यऊधनि	८	८	३७
श्रातंहविरोविंद्रप्रयाहि	८	८	३७
श्रायंतइवसूर्यं	६	७	३
श्रावयेदस्यकर्णा	३	६	१८
श्रियसेकंभानुभिः	१	६	१३
श्रियेकंवोअधितनूषु	१	६	१४
श्रियेजातःश्रियआ	७	४	४
श्रियेतेपादादुवआ	४	७	१
श्रियेतेपृश्निरुपसेचनी	८	५	२७
श्रियेपूषन्विषुकृतेवदेवाः	२	५	१
श्रियेमर्यासोअन्जीन्	८	३	३०
श्रियेसुदृशीरुषसस्यायास्वः	४	२	२३
श्रीणन्नुपस्थादिवं	१	५	१२
श्रीणामुदारोधरुणः	७	८	२८
श्रुतंगायत्रंतकवानस्याहं	१	८	२३
श्रुतंमेमित्रावरुणा	२	१	२
श्रुतंवोवृत्रहन्तमं	६	६	२४
श्रुधिश्रुत्कर्णवह्निभिः	१	३	३०
श्रुधीनइंद्रहूयामसित्वा	४	६	२१
श्रुधीनोअग्नेसदने	७	६	१०
श्रुधीनोअग्नेसदने	७	६	१२
श्रुधीहवंमिंद्रमारिषण्यः	२	६	३
श्रुधीहवंतिरश्या	६	६	३०
श्रुधीहवंविपिपानस्याद्रेः	५	३	५
श्रुधीहवंविपिपानस्य	८	८	६
श्रुष्टीवानोहिदाशुषे	१	३	३१
श्रुष्टीवांयज्ञउद्यतःसुजोषा	५	१	११
श्रुष्ट्यग्नेनवस्यमे	६	२	११
श्रयाअग्नीश्चित्रभानुः	२	६	२
श्रेष्ठंनोअद्यसवितः	७	८	७
श्रेष्ठ्यविष्टभारताग्ने	२	५	२८
श्रेष्ठ्यविष्ठमतिथिंस्वाहु	१	३	२८
श्रेष्ठंवःपेशोअधिधायिदर्शं	३	७	८
श्रेष्ठोजातस्यरुद्रश्रियासि	२	७	१६
श्रोणामेकउदकंगामवाज	२	२	५
श्वसित्यप्सुहंसोनसीदन्	१	५	९
श्वित्यंचोमादक्षिणतस्कप	५	३	२२
श्वेतंरूपंकृणुतेयत्	७	२	३२
षट्त्रिंशांश्चतुरःकल्पय	८	६	१७
षड्भारॉंएकोअचरन्	३	४	१
षष्टिंसहस्राश्वंस्यायुता	६	४	५
षळश्वांआतिथिग्वे	६	५	४
संक्रंदनेनानिमिषेण	८	५	२२
संगच्छध्वंसंवदध्वं	८	८	४९
संगच्छमानेयुवति	२	५	२
संगच्छस्वपितृभिःसं	७	६	१५
संगोमदिंद्रवाजवत्	१	१	१८
संगोभिरांगिरसः	८	२	१७
संघोषःशृण्वेवमैरमित्रैः	३	२	४
संचत्वेजगमुगिरइंद्र	४	७	६
संचोदयचित्रमर्वाक्	१	१	१७

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
सुंजभुराणस्तरुभिःसुतेगृ	४	२	२३
संजागृवद्भिर्जरमाण	८	४	२०
संजानानाउपसीदन्न	१	५	१७
संतिह्यर्यआशिषं	६	४	२५
संतेपयांसिसमु	१	६	२२
संत्रीपुत्रावितंतानि	७	४	२१
संदक्षेणमनसा	७	२	१९
संदेवैःशोभतेवृषा	६	८	१५
संनःशिशीहिभुरिजोरि	५	७	३३
संनुवोचावहैपुनः	१	२	१९
संनोरायाबृहताविश्वपेश	१	४	५
संपश्यमानाअमदन्नभि	३	२	६
संपूषन्नध्वनस्तिर	१	३	२४
संपूषन्विदुषानय	४	८	१९
संप्रेरतेअनुवातस्य	८	८	२६

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
संभानुनायततेसूर्यस्य	४	२	८
संभूम्याअंतांध्वसिराअ	५	६	४
संमाग्नेवर्चसासृज	१	२	१२
संमातपंत्यभितः	१	७	२१
संमातपंत्यभितः	७	८	१
संमातृभिर्नशिशुः	७	४	३
संमिश्लोअरुषोभव	७	१	२२
संमील्ययद्भुवनापर्यसर्पत	२	३	६
संयज्जनान्क्रतुभिः	२	१	२१
संयज्जनौसुधनौविश्वशर्ध	४	२	४
संयत्तइंद्रमन्यवः	३	६	२५
संयद्विषोवनामहे	३	८	२४
संयद्धनंतमन्युभिर्जनां	५	४	२६
संयद्वयंयवसादः	७	७	२६
संयन्मदायशुष्मिणः	१	२	२८
संयन्महीमिथतीस्पर्धमा	५	६	१५

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
संयन्मिथःपस्पृधानासो	१	८	२०
संयस्मिन्विश्वावसूनि	७	६	१
संयंस्तुभोवनयो	२	५	१३
संयादानूनियेमथुः	६	२	२२
संवत्सइवमातृभिः	७	५	८
संवत्सरंशशयानाः	५	७	३
संवत्सरीणंपयउस्रियायाः	८	४	८
संवांकर्मणासमिषाहिनो	५	१	१३
संवांशतानांसत्यासहस्रा	५	१	४
संवृक्तबर्ष्णुमुक्थ्यं	७	१	५
संवोमदासोअग्मत	१	२	१
संसमिद्युवसेवृषन्	८	८	४९
संसीदस्वमहाँअसि	१	३	९
संसृष्टंधनमुभयं	८	३	१९
संहोत्रंस्मपुरानारीः	८	४	२
सःस्तोम्यःसहव्यः	६	१	२१

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
सःस्माकृणोतिकेतुमा	३	८	२४
सःश्वितानस्तन्यतूरोचनि	४	५	८
सआगमदिंद्रोयोवसूनां	४	२	७
सआनोयोनिंसदतुप्रेष्ठो	५	६	२१
सआवक्षिमहिनआ	७	५	३१
सआहुतोविरोचते	८	६	२४
सइज्जनेनसविशास	२	७	५
सइत्तमोवयुनेततन्वत्	४	६	११
सइत्तंतुंसविजानात्योतुं	४	५	११
सइत्क्षेतिसुधितओकसि	३	७	२७
सइत्सुदानुःस्ववाँऋतावे	५	१	११
सइत्स्वपाभुवनेष्वास	३	८	८
सइदग्निःकण्वतमः	८	६	१८
सइदस्तेवप्रतिधादसिष्य	४	५	३
सइद्दानायदभ्याय	८	१	२६
सइद्दासन्तुवीरवं	८	५	१४

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
सइद्भोजोयोगृहवे	८	६	२२
सइद्राजाप्रतिजन्यानिवि	३	७	२७
सइद्वनेनमस्युभिर्वचस्यते	१	४	१९
सइधानउषसोराम्या	२	५	२१
सइधानोवसुष्क	१	५	२७
सइन्नुरायःसुभृतस्य	८	८	५
सइन्महानिसमिथानि	१	४	१९
सइषुहस्तैःसनिषंगिभिः	८	५	२२
सईंपाहियऋजीषीतरुत्रः	४	६	१
सईंमहींधुनिमेतो	२	६	१५
सईंमृगोअप्योवन	२	२	१४
सईंरथोनभुरिषाट्	७	३	२४
सईंरेभोनप्रतिवस्तउस्राः	४	५	४
सईंवृषाजनयत्तासुगर्भं	२	७	२४
सईंवृषानफेनमस्य	८	१	२७
सईंसत्येभिःसखिभिः	८	२	१६

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
सईंस्पृधोवनतेअप्रतीतः	४	६	१०
सकृद्धद्यौरजायत	४	८	४
सकेतुरध्वराणां	३	१	७
सक्तुमिवतितउना	८	२	२३
सक्षपःपरिषस्वजे	६	३	२६
सखायआनिषीदत	१	२	५
सखायआनिषीदत	७	५	७
सखायआशिषामहि	६	२	१५
सखायस्तइंद्रविश्वहस्याम	५	३	४
सखायस्तेविषुणाअग्नएते	४	१	४
सखायस्त्वाववृमहे	३	१	५
सखायःक्रतुमिच्छत	६	५	१०
सखायःसंवःसंम्यंचं	३	८	२४
सखायोब्रह्मवाहसे	४	७	२१
सखासख्येअपचत्तूयमग्निः	४	१	२४
सखाहयत्रसखिभिर्नवग्वै	३	२	२५

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
सखीयतामविता	३	५	२४
सखेविष्णोवितरंविक्रम	६	७	५
सखेसखायमभ्या	३	४	१२
सख्येतइंद्रवाजिनः	१	१	२१
सगृणानोअद्भिर्देववान्	८	१	३०
सगृत्सोअग्निस्तरुणश्चिद	५	२	५
सगोमघाजरित्रेअश्व	४	७	७
सगोरश्वस्यविव्रजं	६	३	१
सग्रामेभिःसनितासरथे	१	७	९
सघातंवृषणंरथमधि	१	६	३
सघानःसूनुःशवसा	१	२	२२
सघानोदेवःसवितासहा	५	४	१२
सघानोयोगआभुवत्	१	१	९
सघायस्तेददाशति	३	१	७
सघाराजासत्पतिः	१	४	१८
सघावीरोनरिष्यति	१	१	३४

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
सघेदुतासिवृत्रहन्	३	६	३२
सचंतयदुषसःसूर्येण	८	६	११
सचंद्रोविप्रमर्त्या	२	२	१९
सचक्रमेमहतोनिरु	४	४	३३
सचस्वनायमवसेअभीके	४	६	१८
सचायदासुजहतीषु	८	५	२
सचायोरिंद्रश्चर्कृषे	८	५	२६
सचासोमेषुपुरुहूतवज्रि	६	४	४९
सचिकेतमहीयसा	६	३	२२
सचित्रचित्रंचितयंतमस्मे	४	५	८
सचेतयन्मनुषो	३	४	१३
सजातूभर्माश्रद्दधानओ	१	७	१६
सजातेभिर्वृत्रहासेदुहव्यै	३	२	७
सजातोगर्भोअसि	७	५	२९
सजामिभिर्यत्समजाति	१	७	१०
सजायतप्रथमः	३	४	१४

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
सजायमानःपरमे	२	२	१२
सजायमानःपरमेव्योम	४	५	१०
सजायमानःपरमेव्योम	५	२	८
सजिन्वतेजठरेषुप्रजज्ञि	२	८	१९
सजिह्वयाचतुरनीकऋज	४	३	२
सजूरादित्यैर्वसुभिः	४	३	६
सजूर्देवेभिरपांनपातं	५	३	२६
सजूर्मित्रावरुणाभ्यां	४	३	६
सजूर्विश्वेभिर्देवेभिः	४	३	६
सजोषसआदित्यैर्मादय	३	७	४
सजोषस्त्वादिवोनरः	४	५	१
सजोषाइंद्रवरुणेनसोमं	३	७	४
सजोषाइंद्रसगणो	३	३	११
सजोषाधीराःपदैरनु	१	५	९
सतत्कृधीषितस्तूयमग्ने	४	५	७
सतःसंतःप्रतिमानंपुरोभू	३	२	६
सतुर्वणिर्महाँअरेणु	१	४	२१
सतुवस्राप्यध्वपेशंनानि	७	५	२९
सतुश्रुधिश्रुत्यायोदुवो	४	७	८
सतुश्रुधींद्रनूतनस्य	४	६	१२
सतूनोअग्निर्नयतु	३	४	१३
सतूपवस्वपरिपार्थिवं	७	२	२८
सतूपवस्वपरिपार्थिवं	७	५	१६
सतेजानातिसुमतिंयविष्ठ	३	४	२४
सतेजीयसामनसात्वोतः	३	१	१९
सतोनूनंकवयःसं	८	१	१४
सत्तोहोतानऋत्वियः	३	३	३
सत्तोहोतामनुष्वदा	१	७	२२
सत्यंतदिंद्रावरुणा	६	४	३०
सत्यंतत्तुर्वशेयदौ	६	३	४७
सत्यंत्वेषाअमवन्तः	१	३	१६
सत्यमित्तंनत्वावान्	४	७	२
सत्यमित्त्वांमहेनदि	६	५	२३
सत्यमित्थावृषेदसि	६	३	८
सत्यमिद्वाउतंवयं	६	४	४१
सत्यमिद्वाउअश्विना	४	४	१२
सत्यमुग्रस्यबृहतः	७	५	२६
सत्यमूचुर्नरएवाहिचक्रुः	३	७	२
सत्यामाशिषंकृणुता	८	२	१६
सत्यासत्येभिर्महतीमह	५	५	२२
सत्येनोत्तभिताभूमिः	८	३	२०
सत्रातेअनुकृष्टयो	३	६	१९
सत्रात्वंपुरुष्टुत	६	१	१९
सत्रामदांसस्तव	४	७	८
सत्रायदींभार्वरस्य	३	६	६
सत्राहणंदार्धर्षिं	३	५	२२
सत्रासाहंवरेण्यंसहोदां	३	२	१६
सत्रासाहोजनभक्षो	२	६	२७
सत्रासोमाअभवन्	३	५	२२
सत्रितस्याधिसानवि	६	८	२७
सत्रेहजातावित्पितानमो	५	३	२४
सत्वंदक्षस्यावृकोवृधोभूः	४	५	१७
सत्वंनइंद्रधियसानोअर्कैः	४	२	१
सत्वंनइंद्रवाजेभिः	६	१	२१
सत्वंनइंद्रसूर्येसोअप्सु	१	७	१९
सत्वंनइंद्राकवाभिः	४	७	५
सत्वंनऊर्जापते	६	२	२१
सत्वंनश्चित्रवज्रहस्तधृष्णु	४	७	२७
सत्वंनोअग्नेवमो	३	४	१२
सत्वंनोअर्वन्नदाया	४	५	१४
सत्वंनोदेवमनसा	६	२	३०
सत्वंनोरायःशिशीहि	३	१	१६
सत्वंविप्रायदाशुषे	६	३	३१
सत्वमग्नेप्रतीकेन	८	६	२५

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
सत्वमग्नेविभावसुः	६	३	३५
सत्वमग्नेसौभगत्व	१	६	३२
सत्वमस्मदपद्विषः	५	८	३५
सत्वाभरिषोगविषोदुव	३	७	१४
सत्वामदद्वृषामदः	१	५	२९
सदर्शतश्रीरतिथिः	८	४	२०
सदसस्पतिमद्भुतं	१	१	३५
सदस्यमदेसद्वस्यपीता	४	६	२३
सदाकवीसुमतिमाचके	१	८	१७
सदापृणोयजतोविद्विषो	४	२	२५
सदासिरण्योयवंसेव	७	६	९
सदासुगःपितुमान्	३	३	२७
सदिद्धितेतुविजातस्यम	४	६	४
सदूतोविश्वेदभि	३	४	१३
सदृशीरद्यसदृशी	२	१	५
सद्दहेचिदभितृणत्तिवाज	६	७	१३
सदेवःकविनेषितः	६	८	२७
सदोद्वाचक्रातेउपमादिवि	६	२	३६
सद्मेवप्राचोविमिमाय	२	६	१५
सद्यश्चिद्यस्यर्कृतिः	४	८	४
सद्यश्चिद्यःशवसापंच	८	८	३६
सद्यश्चिद्युतेमघवन्नभि	५	२	३०
सद्यःसोअस्यमहिमा	५	७	२६
सद्योअध्वरेरथिरंजनन्त	५	२	१०
सद्योजातओषधीभिर्ववक्ष	२	८	२५
सद्योजातस्यदद्दशानः	३	५	७
सद्योजातोव्यमिमीत	८	६	९
सद्योजुवस्तेवाजाः	६	५	३८
सद्योहजातोवृषभः	३	३	१२
सद्रुह्वणेमनुषः	८	५	१५
सद्विबंधुर्वैतरणः	८	१	२९
सधारयत्पृथिवींपप्रथच	१	७	१६
सध्रीचीःसिंधुमुशतीरिवाच	८	६	११
सध्रीमायंतिपरि	२	६	१०
सनःक्षुमन्तंसदनं	७	८	१४
सनःपप्रिःपारयाति	६	१	२१
सनःपवस्ववाजयुः	७	१	१
सनःपवस्वशंगवे	६	७	३६
सनःपावकदीदिवः	१	१	२३
सनःपावकदीदिहि	३	१	८
सनःपितेवसूनवे	१	१	२
सनःपुनानआभर	६	८	३०
सनःपुनानआभर	७	१	१९
सनःपृथुश्रवाय्यं	४	५	२३
सनःशर्माणिवीतये	३	१	१३
सनःशुक्रश्चिदाशकत्	६	३	३
सनःसिंधुमिवनावया	१	७	५
सनःसोमेपुसोमपाः	६	६	३७
सनःस्तवानआभर	१	१	२३
सनःस्तवानआभर	६	२	१५
सनइंद्रत्वयतायाइषेधाः	५	३	२
सनइंद्रत्वयतायाइषेधाः	५	३	४
सनइंद्रःशिवःसखा	६	६	२१
सनइंद्रायुयज्यवे	७	१	२०
सनईळानयासह	६	७	९
सनऊर्जेन्यंन्यय	७	१	६
सनत्साश्वंयंपशुं	४	३	२६
सनद्वाजंविप्रवीरं	८	१	३
सनश्चित्राभिरद्रिवो	३	६	२७
सनाचसोमजेषिच	६	७	२२
सनाज्योतिःसनास्वः	६	७	२२
सनाताकाचिद्भुवना	२	७	१
सनातातइंद्रनव्यआगुः	२	४	१७
सनातातइंद्रभोजनानि	५	२	३०

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
सनात्सनीळाअवनीरवा	१	५	२
सनादक्षंमुतक्रतुं	६	७	२२
सनादग्नेमृणसि	८	४	८
सनादेवतवरायो	१	५	३
सनाद्दिवंपरिभूमा	१	५	२
सनापुराणमध्येमि	३	३	२५
सनामानाचिद्धवसयः	८	३	४
सनायतेगोतमइंद्र	१	५	३
सनायुवोनमसानव्यो	१	५	३
सनितःसुसनितः	६	४	४
सनितारविप्रोअवद्भिः	५	७	२४
सनितासिप्रवतोदाशुषे	५	४	३
सनिर्मित्रस्यपप्रथः	६	१	३
सनीळ्याभिर्जरितार	४	७	४
सनेमतःसुसनितां	७	८	१०
सनेमतेवसानव्यइंद्र	४	६	१०
सनेमयेतऊतिभिः	२	६	६
सनेमिकृध्यास्मदा	७	५	७
सनेमिचक्रमजरंविर्वा	२	३	१६
सनेमित्वमस्मदा	७	५	८
सनेमिसख्यंस्वपस्यमानः	१	५	२
सनेम्यस्मद्युयोतदिद्युं	५	४	२३
सनोअद्यवसुत्तये	७	१	१
सनोअर्षपवित्रआ	७	१	३८
सनोअर्षाभिदूत्यं	७	१	२
सनोज्योतींषिपूर्व्य	६	८	२६
सनोदूराच्चासात	१	२	२२
सनोदेवदेवतातेे	७	४	६
सनोदेवेभिःपवमान	७	४	३
सनोधीतीवरिष्टया	४	१	१७
सनोनव्येभिर्वृष	१	२	१९
सनोनियुद्भिरापृण	४	७	२५
सनोनियुद्भिःपुरुहूतवेधः	६	४	१४
सनोनृणांनृतमो	१	५	२५
सनोनेदिष्ठंदर्दृशा	२	१	१३
सनोबोधिपुरएतासुगेषु	४	६	१२
सनोबोधिपुरोळाशंररा	४	६	१६
सनोबोधिश्रुधीहवं	४	१	१६
सनोबोधिसहस्र	२	५	२१
सनोभगायवायवे	७	१	१
सनोभगायवायवे	७	१	१९
सनोमदानांपते	७	५	७
सनोमंद्राभिरध्वरे	४	५	२१
सनोमहाँअनिमानः	१	२	२४
सनोमित्रमहुस्त्वं	६	३	३८
सनोयुवेंद्रोजोहूत्रः	२	६	२५
सनोराधांस्याभर	५	२	२०
सनोरेवत्समिधानः	२	५	२१
सनोवस्वउषसामासि	६	५	१२
सनोवाजायश्रवसइषेचं	४	६	३
सनोवाजेष्ववितापुरूव	६	४	३
सनोविभावाचक्षणिर्नव	४	५	५
सनोविश्वादिवोवसु	७	१	१४
सनोविश्वान्याभर	६	६	२६
सनोविश्वाहासुक्रतुः	१	२	१८
सनोविश्वेभिर्देवेभिः	६	५	११
सनोवृषन्त्सनिष्टया	६	६	१७
सनोवृषन्नमुंचरुं	१	१	१४
सनोवृष्टिंदिवस्परि	२	५	२७
सनोवेदोअमात्यं	५	२	१८
सनोहरीणांपते	७	५	८
सपत्यतउभयोर्नृम्णमयोः	४	६	२०
सपप्रथानोअभिपंचभूमं	५	५	१६
सपर्यवोभरमाणाअभिज्रु	५	२	१

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
सुपर्येण्यःसप्रियोविक्ष्व	४	४	३६
सपर्वतोनधरुणेष्वच्युतः	१	४	१२
सपवस्वधनंजय	७	१	३
सपवस्वमदायकं	७	१	२
सपवस्वमदिन्तम	७	१	७
सपवस्वयाविर्येद्दे	७	१	२२
सपवस्वविचर्षणे	६	८	३१
सपवस्वसहमानः	७	५	२३
सपवित्रेविचक्षणः	६	८	२७
सपित्र्याण्यायुधानि	७	६	४
सपुनानउपसूरे	७	४	१८
सपुनानोमदिंतमः	७	४	२६
सपूर्व्याणिविदाकव्य	१	७	३
सपूर्व्यःपवतेयं	७	३	२
सपूर्व्योमहानां	६	४	४२
सपूर्व्योवसुवित्	७	४	७

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
ससक्षरन्तिशिशवे	७	६	१३
ससत्वाहरितोरथे	१	४	८
ससदिशोनानासूर्याः	७	५	२८
ससधामानिपरियन्	८	७	६
ससभिःपुत्रैरदितिः	८	३	२
ससमर्यादाःकवयः	७	५	३३
ससमेससशाकिनः	४	३	१०
ससयुंजंतिरथमेकचक्रं	२	३	१४
ससवीरासोअधरात्	७	७	१७
ससस्वसारोअभिमातरः	७	३	१९
ससस्वसूररुपीर्वावशानः	७	५	३३
ससहोतारंस्तमिदीळते	६	४	३५
ससहोत्राणिमनसावृणा	२	८	२२
ससानांससक्रष्टयः	२	६	३५
ससापेदिवीःसुरणः	८	५	२५
ससाधगर्भाभुवनस्यरेतः	२	३	२१

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
सस्तास्यांसन्परिधयः	८	४	१९
सस्निमृजन्तिवेधसः	६	८	१९
सस्नीचिद्धामदुच्युता	६	३	१०
सप्रकेतउभयस्यप्रविद्वान्	५	३	२४
सप्रत्नथाकविवृधः	६	४	४२
सप्रत्नथासहसाजायमानः	१	७	३
सप्रत्नवन्नवीयसा	४	५	२५
सप्रत्नवन्नव्यसे	७	४	१
सप्रथमेव्योमनि	६	१	७
सप्रवोळहन्परिगत्या	२	६	१५
सप्राचीनान्पर्वतान्	२	६	१९
सबाधोयंजनाइमे	६	५	२२
सबोधिसूरिर्मघवा	२	५	२७
सभंदनाउदियर्ति	७	३	२०
सभामेतिकितवः	७	८	४
सभिक्षमाणोअमृतस्य	७	२	२३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
सभूतुयोहप्रथमाय	२	६	१९
सभ्रातरंवरुणमग्न	३	४	१२
समंजंतुविश्वेदेवाः	८	३	२८
समदस्वाह्यंधसो	३	३	४
समदस्वाह्यंधसः	४	७	२६
समदस्वाह्यनुजोषमुग्र	४	६	१६
समद्र्यांचजिह्वया	५	२	२३
समजैषमिमाअहं	८	८	१७
समज्मनाजनिमामानुषा	४	६	५
समज्र्यापर्वत्याउ३वसूनि	८	२	१९
समत्रगावोभितोनवन्ते	४	१	२७
समत्सरःपृत्सुवन्वन्	७	४	७
समत्सुत्वाशूरसतामुराणं	२	४	१४
समत्स्वग्निमवसे	५	८	३६
समध्वरायोपसोनमंत	५	४	८
समनातूर्णिरुपयासि	८	३	३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
समनेववपुष्यतः	६	४	४१
समन्यायन्त्युपमयन्त्य	२	७	२२
समन्युमीःसमदनस्यक्र	१	७	९
समन्युमर्त्यानां	६	५	३२
समर्तोअग्नेस्वनीकरेवान्	५	१	२७
समर्मृजानआयुभिः	७	१	१४
समर्मृजानआयुभिःप्रय	७	२	११
समर्मृजानइन्द्रियाय	७	२	२३
समश्विनोरवसानूत	४	४	१७
समश्विनोरवसानूत	४	४	१८
समश्विनोरवसानूतनेन	४	२	१९
समश्विनोरवसानूतनेन	४	२	२२
समस्मिन्जायमानः	८	५	२
समस्यमन्यवेविशः	५	८	९
समस्यहरिंहरयः	७	४	६
समह्नाविश्वादुरितानि	५	२	१५
समातरानदृशानः	७	२	२४
समातराविचरन्	७	२	१९
समातरासूर्येण	४	७	४
समातरिश्वापुरुवार	१	७	३
समानंनीळंवृषणः	७	५	३३
समानंपूर्वीरभिवावशा	८	७	७
समानंवत्समभि	२	२	१५
समानंवांसजात्यं	६	५	२०
समानऊर्वेअधिसंगतासः	५	५	२३
समानमस्माअनपावृत्	८	४	१४
समानमंज्येषां	६	१	३८
समानमुत्यंपुरुहूतं	७	८	२१
समानमेतदुदकं	२	३	२३
समानयोजनोहिवां	१	२	३१
समानीवआकूतिः	७	८	४९
समानुषीषुदूळभो	३	५	९
समानुषेवृजने	२	१	१५
समानेअहन्त्रिरवद्यगोहना	१	३	४
समानोअध्वास्वस्रोरनन्त	१	८	१
समानोमंत्रःसमितिः	८	८	४९
समानोराजा	३	३	२८
समान्याविंयते	३	३	२५
समामृजेतिरोअण्वानि	७	५	१४
समावर्तिविष्टितोजिगी	२	८	३
समाहिनइंद्रोअर्णो	२	६	२३
समित्तमघमंश्नवत्	६	१	२७
समित्तान्वृत्रहाखिदत्	६	५	२९
समित्समित्सुमनाबोध्य	२	८	२२
समिधाग्निंदुवस्यत	६	३	३६
समिधाजातवेदसे	५	२	१७
समिधानउसन्त्य	६	३	३७
समिधानःसहस्रजित्	४	१	२०
समिधायस्तआहुतिं	४	५	१
समिधायोनिशितीदाश	६	१	३१
समिद्धमग्निंसमिधागिरा	४	५	१८
समिद्धश्चित्समिध्यसे	८	८	८
समिद्धस्यप्रमहसः	४	१	२२
समिद्धस्यश्रयमाणःपुर	३	१	३
समिद्धाग्निर्वनवत्स्तीर्णब	४	२	८
समिद्धेअग्नौसुतइंद्रसो	४	७	१२
समिद्धेष्वग्निष्वानजाना	१	७	२६
समिद्धोअग्नआवह	२	२	१०
समिद्धोअग्नआहुत	४	१	२२
समिद्धोअग्निर्दिविशोचि	४	१	२२
समिद्धोअग्निर्निहितः	२	५	२२
समिद्धोअद्यमनुषो	८	६	८
समिद्धोअद्यराजसि	२	५	८
समिद्धोविश्वतस्पतिः	६	७	२४

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
समिध्यमानःप्रथमानुधः	३	१	१७
समिध्यमानोअध्वरे	३	१	२८
समिध्यमानोअमृतस्परा	४	१	२२
समिद्रगर्दभमृण	१	२	२७
समिद्रणोमनसानेषिगो	४	२	१७
समिद्रायासमिषारमेम	१	४	१५
समिद्रेणोतवायुना	७	१	१९
समिद्रेरयगामनड्वाहं	८	१	२३
समिद्रोगाअजयत्	३	५	२३
समिद्रोरायोबृहती	६	४	२१
समीचीनाअनूषत	६	८	२९
समीचीनासआसते	६	७	३५
समीचीनेअभित्मना	७	५	५
समीरथंनभूरिजोः	७	२	२५
समीवत्संनमातृभिः	७	५	७
समीसखायोअस्वरन्	७	१	२
समीपूणेरजतिभोजनंमु	४	२	४
समीरेभासोअस्वरन्	६	६	३८
समुत्येमहतीरपः	५	८	२२
समुत्वाधीभिरस्वरन्	७	२	८
समुद्रज्येष्ठाःसलिलस्य	५	४	१६
समुद्रमासामवतस्थेअग्नि	४	२	२४
समुद्रःसिंधूरजो	८	२	१४
समुद्रादर्णवादधि	८	८	४८
समुद्रादूर्मिमुदियर्ति	८	७	७
समुद्रादूर्मिर्मधुमांउदार	३	८	१०
समुद्रियाअप्सरसः	७	३	३
समुद्रेअन्तःशयते	६	७	५
समुद्रेणसिंधवोयादमा	३	२	२०
समुद्रेत्वानुमणा	७	८	२८
समुद्रोअप्सुमामृजे	६	७	१८
समुपूष्णागमेमहि	४	८	१९
समुप्रयंतिधीतयः	७	७	११
समुप्रियाअनूषत	७	५	२
समुप्रियोमृज्यते	७	४	११
समुवांयज्ञंमहयन्नमोभिः	५	५	३
समुवोयज्ञंमहयन्नमोभिः	५	४	९
समज्यतेसुकर्मभिः	७	४	२६
समृज्यमानोदशभिः	७	२	२३
समेनमहुताइमाः	६	८	२४
समेवपुश्छदयदश्विनोर्यः	४	८	५
समोहेवायआशत	१	१	१६
समौचिद्धस्तौनसमं	८	६	२३
सम्यक्सम्यंचोमहिषाः	७	२	२९
सम्यक्स्रवन्तिसरितोन	३	८	११
सम्राजाउग्रावृषभादिव	४	४	१
सम्राजायाघृतयोनी	४	४	६
सम्राजावस्यभुवनस्यराज	४	४	१
सम्राजोयेसुवृधोयज्ञं	८	२	३
सम्राज्ञीश्वशुरेभव	८	३	२८
सम्राळन्यःस्वराळन्यउ	५	६	२
सयंताविप्रएषां	३	१	१३
सयह्वयोर्वनीर्गोष्ववा	८	५	१४
सयुधमःसत्वाखजत्कृत्वम	४	६	४
सयोजतेअरुषाविश्वभोज	५	२	२१
सयोनमुहेनमिथूजनोभूत्	४	६	५
सयोवृषानरान्न	२	२	१८
सयोवृषावृष्ण्यभिःसमो	१	७	८
सयोव्यस्थादुभिदक्ष	२	५	२५
सरंहतउरुगायस्य	७	४	१२
सरत्नमर्त्योवसु	१	३	२३
सरथंनरथीतमः	४	७	२३
सरन्धयत्सदिवः	२	६	२४
सरस्वतित्वमस्मान्	२	७	१३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
सरस्वतिदेवनिदोनिबर्हे	४	८	३०
सरस्वतियासुरथं	७	६	२४
सरस्वतीदेवयंतः	७	६	२४
सरस्वतीयांपितरः	७	६	२४
सरस्वतीसरयुःसिंधुः	८	२	७
सरस्वतीसाधयंती	२	५	२३
सरस्वत्यभिनोनेषिवस्यः	४	८	३२
सरस्वान्धीभिर्वरुणः	८	२	१२
सराजसिपुरुष्टुत	६	१	१७
सरायस्वामुपसृजा	४	७	८
सरुद्रेभिरशस्तवार	८	५	१४
सरूपैरासुनोगहि	६	३	१३
सरेतोधावृषभःशश्वतीनां	५	७	१
सरेवाँइवविश्पतिः	१	२	२४
सरोचयज्जनुषारोदसी	२	८	१७
सरोरुवद्वृषभिपूर्वाः	७	२	१९
सरोरुवद्वृषभः	७	७	२०
सर्गाइवसृजतंसुष्टुतीरुप	६	३	१७
सर्वेपरिक्रोशंजहि	१	२	२७
सर्वेनंदंतियशसा	८	२	२४
सर्वव्रभूदस्युहाभीमउग्रः	१	७	१०
सर्वर्धितावर्धनः	७	४	१८
सवह्निभिर्ऋक्वभिः	४	७	४
सवह्निरप्सुदुष्टरः	६	८	१०
सवह्निःपुत्रःपित्रोःपवि	२	३	३
सवह्निःसोमजागृविः	६	८	२६
सवायुरिंद्रपुमानवी	७	४	२४
सवाजंयातापदुष्पदायन्	८	५	१४
सवाजंविश्वचर्षणिः	१	२	२३
सवाजीरोचनादिवः	६	८	२७
सवाज्यक्षाःसहस्रं	७	५	२१
सवाज्यर्वासऋषिर्वचस्य	३	७	८
सवायुमिंद्रमश्विना	६	७	२९
सवावशानइहपाहि	३	३	१६
सवावृधेनर्यायोषणा	५	६	१९
सवितापश्चात्सविता	७	८	११
सवितायन्त्रैःपृथिवीं	८	८	७
सवितारमुपसमश्विना	१	३	२९
सविद्वाँअपगोहं	२	६	१६
सविद्वाँअंगिरोभ्यः	६	४	४२
सविद्वाँआचंपिप्रयो	२	५	२७
सविप्रश्चर्षणीनां	३	५	८
सविश्वादाशुषेवसु	६	८	२६
सवीरोअप्रतिष्कुतः	५	३	१८
सवीरोदक्षसाधनः	७	५	३
सवृत्रहत्येहव्यः	३	६	११
सवृत्रहावृषासुतः	६	८	२७
सवृत्रहेंद्रऋक्षाः	६	६	३५
सवृत्रहेंद्रःकृष्णयोनीः	२	६	२६
सवृत्रहेंद्रश्चर्षणीधृत्तं	६	६	३५
सवेतसुंदशमायंदशोणिं	४	६	१०
सवेददेवआनमं	३	५	८
सवेदसुष्टुतीनां	७	७	१३
सव्यामनुस्फिग्यंवावसे	५	७	३१
सव्राधंतःशवसानेभिः	८	५	१५
सव्राधतोनहुषो	२	१	२
सशुष्मीकुलशेष्वा	६	८	८
सशेवृधमधिधाद्युम्नमस्मे	१	४	१८
सःश्रुधियःस्मापृतना	२	१	१६
सःश्चितानस्तन्यतूरोच	४	५	८
ससत्पतिःशवसाहंति	४	५	१५
ससत्यसत्वन्महते	४	७	३
ससप्तपरिणीयते	३	५	९
ससप्तधीतिभिर्हितः	६	७	३२

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
ससमुद्रोअपीच्यः	६	३	२७
ससर्गणशवसातक्तो	४	७	४
ससर्परीरभरत्	३	३	२२
ससर्परीरमतिं	३	३	२१
ससव्येनयमतिबाधतश्रि	१	७	९
ससस्यद्वियुता	३	५	७
ससंतुत्याअरातयः	१	२	२७
ससैनयःसविनयः	२	७	२
ससंस्तिरोविष्टरः	२	२	६
ससानात्याँउतसूर्यंससान	३	२	१६
ससुक्रतुर्ऋतचिदस्तुहो	५	६	७
ससुक्रतुर्योविदुरःपणीनां	५	२	१२
ससुक्रतुःपुरोहितो	२	१	१४
ससुक्रतूरणितायःसुतेषु	६	६	३५
ससुतःपीतयेवृषा	६	८	२७
ससुन्वतइंद्रःसूर्य	२	६	२३
ससुन्वेयोवसूनां	७	५	१९
ससुष्टुभासऋक्वतागणेन	३	७	२६
ससुष्टुभासस्तुभा	१	५	१
ससूनुभिर्नरुद्रेभिर्ऋभ्वा	१	७	८
ससूनुर्मातराशुचिः	६	७	३२
ससूर्यप्रतिपुरोनउद्गाः	५	५	४
ससूर्यस्यरश्मिभिः	७	३	१८
ससूर्यःपर्युरूवरांसि	८	४	१४
ससूवांसमिवत्मना	३	१	५
ससोमआमिश्लतमः	४	७	१
सस्तुमातासस्तुपिता	५	४	२२
सःस्तोम्यःसहव्यः	६	१	२१
सस्थावानायवयसित्वमे	६	३	१९
सस्मिमविंदच्चरणे	८	७	२७
सस्वश्चिद्धितन्वः१शुंभ	५	४	३०
सस्वश्चिद्धिसमृतिस्त्वेष्यें	५	५	२
सहदानुंपुरुहूतक्षियंतं	३	२	२
सहवामेननउपोवि	१	४	३
सहव्यवाळमर्त्यः	३	१	९
सहश्रुतइंद्रोनाम	२	६	२६
सहस्तोमाःसहछंदसः	८	७	१८
सहस्रणीथःशतधारः	७	३	१०
सहस्रणीथाःकुवयः	८	८	१२
सहस्रदाग्रामणीर्मा	८	२	२
सहस्रधापंचदशा	८	६	१७
सहस्रधारंवृषभं	७	५	१७
सहस्रधारःपवते	७	५	२
सहस्रधारेवृताः	७	२	३२
सहस्रधारेवृतेसं	७	२	२९
सहस्रधारेवितते	७	२	३०
सहस्रवाजमभिमातिषा	८	५	२५
सहस्रशीर्षापुरुषः	८	४	१७
सहस्रश्रृङ्गोवृषभः	५	४	२२
सहस्रसामाग्निवेशिंगृणी	४	२	४
सहस्रंतइंद्रोतयोनः	२	४	४
सहस्रंव्यतीनां	३	६	३०
सहस्रंसाकमर्चत	१	५	३०
सहस्राक्षेणशतशारदेन	८	८	१९
सहस्राक्षोविचर्षणिः	१	५	२८
सहस्रातेशतावयं	३	६	३०
सहस्रेणेवसचतेयवीयुधा	५	७	३१
सहस्रेपृषतीनां	६	४	४७
सहस्रोतिःशतामघः	७	१	२६
सहस्वमन्योअभिमातिं	८	३	१९
सहावापृत्सुतरणिः	३	३	१३
सहिकतुःसमर्यः	१	५	२५
सहिक्षत्रस्यमनसस्यचि	४	२	२४
सहिक्षपावांअग्नी	१	५	१४

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
सहिक्षयेणक्षम्यस्यजन्मन	५	४	१३
सहिक्षेमोहविर्यज्ञः	७	७	२
सहित्वंदेवशश्वते	७	४	२३
सहिद्युतावियुतावेति	८	५	१४
सहिद्युभिर्जनानां	४	१	८
सहिद्वरोद्वरिषुवज्रऊधनि	१	४	१२
सहिधीभिर्हव्योअस्त्युग्र	४	६	५
सहिपुरूचिदोजसा	२	१	१२
सहियोमानुषायुगा	४	५	२५
सहिरत्नानिदाशुषे	४	४	२५
सहिविश्वातिपार्थिवा	४	५	२४
सहिविश्वानिपार्थिवा	४	७	२४
सहिवेदावसुधितिं	३	५	८
सहिशर्धोनमारुतं	२	१	१३
सहिशुचिःशतपत्रःसशुं	५	६	२२
सहिश्रवस्युःसदनानि	१	४	२०
सहिष्माजरितृभ्यआ	६	८	१०
सहिष्माधन्वाक्षितं	३	८	२५
सहिष्माविश्वचर्षणिः	४	१	१५
सहिसत्योयंपूर्वैरचित्	४	१	१७
सहिस्वसृत्पृषदश्वो	१	६	१३
सहोतायस्यरोदसीचिदु	२	८	२७
सहोताविश्वंपरिभूत्व	२	५	२०
सहोतासेदुदूत्यं	३	५	८
सहोभिर्विश्वंपरि	८	१	१८
सहोषुणोवज्रहस्तैः	५	८	२४
सांतपनाइदंहविः	५	२	३०
साकंजातःक्रतुना	२	६	२८
साकंजाताःसुभ्वःसाकमुं	४	३	१७
साकंजानांसप्तथमाहुरेकु	२	३	१६
साकंयक्ष्मप्रपत	८	५	१०
साकंयुजाशकुनस्येव	८	६	१
साकंवदंतिबहवः	७	२	२७
साकंहिशुचिनाशुचिः	२	५	२६
साकमुक्षोमर्जयंत	७	४	३
सातिर्नवोमंवतीःस्वर्वतीः	२	४	७
सातेअग्नेशंतमा	६	५	२२
सातेजीवातुरुततस्य	७	७	१९
साद्युम्नैर्युम्निनींबृहत्	६	५	२२
साधुर्नगृध्नुरस्तेव	१	५	१४
साध्वपांसिसनता	२	५	२३
साध्वर्याअतिथिनीः	८	२	१७
साध्वीमकर्देववीतिं	८	१	१३
सानोअद्यस्यावयं	८	७	१४
सानोअद्याभरद्वसुः	४	४	२१
सानोविश्वाअतिद्विषः	४	८	३१
सामद्विबर्हामहि	३	५	१
सामन्नुरायेनिधिमत्	८	१	२२
सामासत्योक्तिःपरि	७	८	१२
सावसुदधतीश्चशुरायु	८	५	१
सावहुयोक्षभिरवातो	५	१	५
साविट्सुवीरांमरुद्भिरस्तु	५	४	२३
सास्माअरंप्रथमंस	२	६	२१
सास्माअरंबाहुभ्यां	२	६	२०
सास्माकेभिरेतरीनशूषैः	४	५	१४
साहायेसंतिमुष्टिहेवहव्य	६	१	३९
साह्वान्विश्वांअभियुजः	३	१	१०
सिंचंतिनमसावृतं	६	५	१५
सिंधुर्नक्षोदःशिमीवाँ	२	७	४
सिंधुर्नक्षोदःप्रनीचीं	१	५	१०
सिंधुर्हवांरसयासिंचदश्वां	३	७	१९
सिंधूरिवप्रवणआशुयाय	४	७	२९
सिंधोरिवप्राध्वनेशूघना	३	८	११
सिंधोरिवप्रवणेनिम्ने	७	२	२२

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
सिंहंनसन्तमध्वः	७	३	२५
सिंहाइवनानदति	१	५	७
सिध्राअग्नेधियोअस्मे	७	६	२
सिनीवालिपृथुष्टुके	२	७	१५
सिषक्तिसावांसुमतिश्चनि	५	५	१७
सिषक्तुनऊर्जव्यस्यपुष्टेः	४	२	१६
सिषासतूरयीणां	७	१	४
सीदंतस्तेवयोयथा	६	२	१
सीदहोतःस्वउलोकेचिकित्र	१	३३	
सीरायुंजंतिकवयः	८	५	१८
सुकर्मणःसुरुचो	३	४	१९
सुकिंशुकंशल्मलिं	८	३	२३
सुकृत्सुपाणिःस्ववान्	३	३	२६
सुक्षेत्रियासुगातुया	१	५	५
सुखंरथंयुयुजेसिंधुः	८	३	७
सुगःपंथाअनृक्षरः	१	३	२२
सुगव्यंनोवाजीस्वश्व्यंपुंसः	२	३	१०
सुगस्तेअग्नेसनवित्तोअध्वा	५	४	९
सुगुरसत्सुहिरण्यः	२	१	१०
सुगोतंतेसुपथापर्वते	५	१	५
सुगोहिवोअर्यमंमित्र	२	७	७
सुज्योतिषःसूर्यदक्षपितॄन्	४	८	८
सुतंभरोयजमानस्यसत्य	४	२	२५
सुतःसोमोअसुतादिंद्र	४	७	१३
सुतइत्त्वंनिमिश्लइंद्रसोमे	४	६	१५
सुतइंदोपवित्रआ	७	४	२६
सुतइंद्रायवायवे	६	८	२४
सुतइंद्रायविष्णवे	७	१	३०
सुतएतिपवित्रआ	६	८	३९
सुतपाश्वेसुताइमे	१	१	९
सुताअनुस्वमारजः	७	१	३१
सुताइंद्रायवज्रिणे	७	१	३२
सुताइंद्रायवायवे	४	३	६
सुताइंद्रायवायवे	६	८	२३
सुताइंद्रायवायवे	६	४	४६
सुतावैतस्त्वावयं	७	५	१
सुतासोमधुमत्तमाः	८	४	३१
सुतेअध्वरेअधिवाचं	१	१	१८
सुतेसुतेन्योकसे	८	२	४
सुत्रामाणंपृथिवींद्यां	८	४	२१
सुदक्षोदक्षैःऋतुना	१	४	२
सुदासेदस्रावसुबिभ्रता	४	३	१३
सुदेवःसंमहासति	६	४	२६
सुदेवास्थकाण्वायना	८	५	३
सुदेवोअद्यप्रपतेदना	६	५	७
सुदेवोअसिवरुण	३	१	३४
सुनिर्मथानिर्मथितः	२	६	२९
सुनीतिर्भिर्नयसित्रायंसे	६	४	१
सुनीथोघासमर्त्यः	६	८	२०
सुनोतामधुमत्तमं	५	३	१८
सुनोतासोमपाग्ने	८	३	९
सुन्वंतिसोमंरथिरासः	७	७	२१
सुपर्णइत्थानखमासि	५	१	२१
सुपर्णंवस्तेमृगोअस्याद	८	६	१६
सुपर्णविप्राःकवयः	१	७	२२
सुपर्णाएतआसते	८	४	२९
सुपर्णावाचमक्रतो	४	१	२८
सुपेशसंमावसृजत्यस्तं	१	४	६
सुपेशसंसुखंरथं	३	८	२१
सुप्रतीकेवयोवृधा	२	६	१२
सुप्रवाचनंतवंवीर	६	२	८
सुप्रावर्गंसुवीर्यंसुष्टुवायुं	५	५	८
सुप्रावीरस्तुसक्षयः	३	६	१४
सुप्राव्यःप्राशुषाळे	२	५	१३
सुप्रेतुःसूयवसोन			

मुराडकोपनि

Jai Roopa Radha S